Universidad de Puerto Rico
Biblioteca

TOSTATI
OPERA OMNIA

IN MATTHÆUM

3-4

Universidad de Deusto
Biblioteca

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante 4
Plúteo 8

32,5

Universidad de Deusto
Biblioteca

ALPHONSI TOSTATI

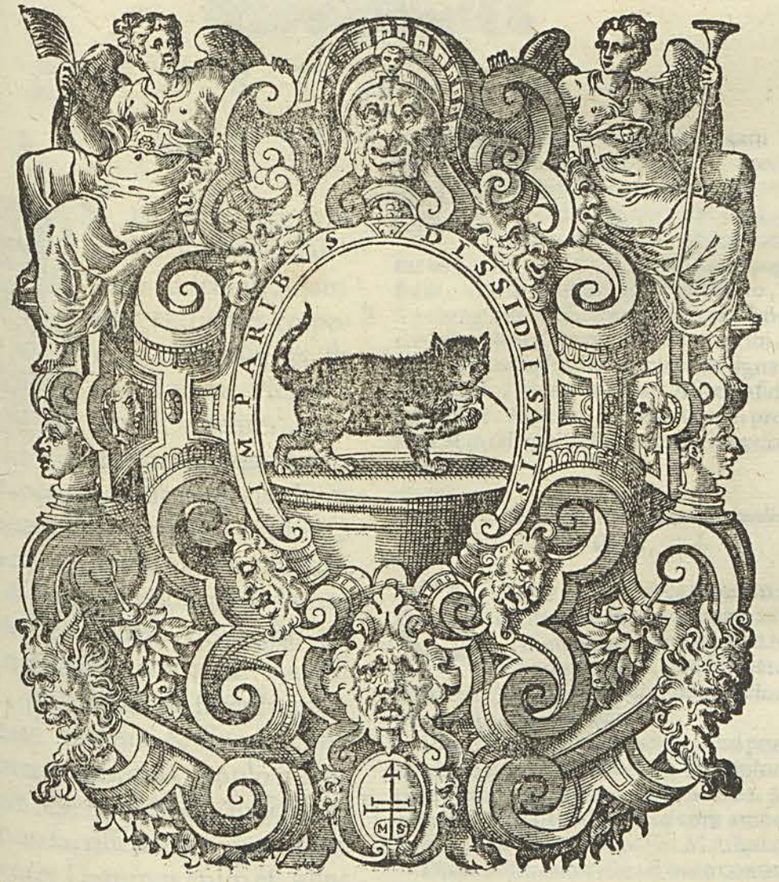
HISPANI,

EPISCOPI ABVLENSIS,

PHILOSOPHI, THEOLOGI,
Ac Pontificij Iuris, Cæsareique consultissimi, necnon
linguæ Græcæ, & Hebraicæ peritissimi,

Commentaria in Quartam Partem MATTHÆI:
Mendis nunc sanè quàm plurimis diligenter expurgata.
CVM INDICE COPIOSISSIMO.

Ad PHILIPPVM II. Catholicum & Inuictissimum
Hispaniarum, & Indiarum Regem.

VENETIIS. M D XCVI.
Apud Io. Baptistam, & Io. Bernardum Sessam, fratres.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ALPHONSI TOSTATI EPISCOPI ABVLENSIS COMMENTARIORVM

In Euangelium Matthæi

QVARTA PARS.

CAP. XII.

Marc. 2. Luc. 6. Aliqui leri Phari. 15. q. 1. Ideo

IN ILLO tempore abijt Iesus p sata sabbato: discipuli autem eius esurientes cœperunt vellere spicas, & manducare. Pharisæi autem videntes dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt, quod non licet eis facere sabbatis. At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid quando esurijt, & qui cum eo erant, quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? Aut nõ legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt? Dico autem vobis, quia templo maior est hic. Si autem sciretis quid est, misericordiam volo, & non sacrificium, neque condẽnasſetis innocentes: Dominus enim est filius hominis etiam sabbati.

Alph. Tost. in Matth. Pars IIII.

A IN *illo tempore*. Postquam Matthæus in præcedentibus posuit confirmationem dubitantium. s. discipulorum Ioannis præcedenti cap. hic ponit confutationem impugnantium. s. Pharisæorum. Et diuiditur in quatuor partes. Quia aliqui impugnabãt Christum, veritatem eius reprehendendo, quasi contra legem ageret. Alii calumniando eius bonitatẽ: opera facta diuinitus dæmoni attribuendo, ibi. *Tunc oblatus est*. Alii tentando eius potestatem signa de cælo quærendo, ibi. *Tunc responderunt*. Alii ei insidiando, & hoc dupliciter. Quidam insidiando ei in propria familia, scilicet in discipulis. Alii in propria persona, ibi. *Cum inde transisset*.

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. I.

QVAERETVR circa primum an ea, quę habentur hic sint continuata ad præcedẽtia.

Aliqui dicunt, q̃ non, quia Marcus, & Lucas ponunt istud, quod habetur hic in principio cap. & tamen non continuant illud præcedentibus, sed alteri narrationi.

Item, quia ambo ponentes istud ponunt illud immediate post accusationem discipulorum Christi, quare non ieiunarent, vt patet Marc. 2. & Luc. 6. ergo videtur, q̃ ille sit ordo rectus cum ambo concordent in eo, & non iste quem posuit Matthæus.

Dicendum, quòd iste est ordo continuus, quia in litera innuitur continuatio cum dicitur: In illo tempore abiit Iesus. s. tempore quo fiebant, quę supra ha-

bentur,& sic dicit glo. q narrata prædicatione cũ miraculis vnius anni ante quæstionem Ioannis factis,trã sit ad ea, quæ facta sunt in alio anno. s. post mortem Ioannis, quando iam in omnibus Christo contradicitur,& idem vult Augustinus. s.q omnia quæ sequũtur facta sunt in secundo anno prædicationis Christi, quia Ioannes vixit toto anno quo Christus prædicauit,& sic continuata sunt ista præcedentibus.

Ad argumentum dicẽdum, q Matthęus tenet hic continuum ordinem: Marcus aũt & Lucas mutauerunt ordinem, nec est inconueniens, q discordet ab eis,quia sæpe inter se discordant, maxime quia illi noluerunt tenere ordinem artificialem.

Ad secundum dicendum,q licet Marcus,& Lucas concordent in ordine,& sint contra Matthæum, magis est standum Matthæo,eo q litera exprimit hic ordinem,quia dicit.In illo tempore,illi tamen nõ exprimunt aliquid,quod signet continuationem, & ita Augustinus vult in lib.de cõcor.euan.Vel dicit,q põt accipi in illo tempore large, & ita potest significare longum tempus in quo multa fieri possent, & sic potest esse ordo rectus Marci, & Lucæ, & mutatio ordinis apud Matthæum,magis tamen tenet,q Matthęus teneat ordinem rectum. Alii autem tenẽt ordinem artificialem.s.nolendo ponere multas reprehensiones simul discipulorum factas a Pharisæis.Nam ipsi accusauerant eos,quarẽ non ieiunabant, nunc iterum accusant eos,quare euellebant,& fricabant spicas, & sicdi citur Mar.2.Et factum est iterum cum in sabbatis ambularent.

Circa primum dicitur. *In illo tempore.* s. in quo facta sunt præcedentia, quando discipuli Ioannis quęsierũt a Christo,vt patet. *Abijt Iesus.* Ibant cum eo discipuli eius,& eo præsente spicas vellebant discipuli. *Sabbato.* De hoc enim accusabant eos, quòd in sabbato facerent,quod non licebat,non autem quasi ipsum, quod faciebant per se malum esset. *Per sata.* i. per segetes, quia iam habebant spicas maturas de quibus discipuli comedebant. *Discipuli autem eius.* Non apparet an de solis Apostolis intelligatur,vel de omnibus simul, nã multos discipulos Christus habebat qui sequebantur eum, quia post duodecim Apostolos etiam designauit 72.discipulos,Luc. 10. sed de quibuscunque intelligatur non differt, quia non omnino variatur ex hoc conditio facti, & accusationis. *Esurientes.* Contigit enim eos esurire, quia non vacabant deliciis cibi, & potus,& hoc ponitur ad ostendendum causam facti, & excusationem ipsorum,vt infra tangitur. *Cæperunt vellere spicas.* Ideſt eradicare, vel melius intelligitur vellere,ideſt decerpere, quia euellere spicas est ipsam spicam,& calamum eius radicitus trahere,sed hoc nõ erat necesse ad cibum,sed solũ, quòd spicas tollerent, & hoc non erat euellere,sed decerpere. *Et manducare.* Subintelligendum est,quòd grana purgabant, & comedebant,quia spicas comedere brutorum est,sic dicitur Lucæ sexto. Et manducabant confricantes manibus,quia iste est modus purgandi grana spicarum. *Pharisæi autem.* Lucæ sexto,dicitur. Quidam Phariseorum,& idem est,quia certum est, quòd non poterant nunc omnes Pharisæi assistere discipulis Christi, vt accusarent eos. *Videntes.* Videntes,scilicet, quòd discipuli spicas vellerent, & manibus fricarent. Nam non accusabant eos,quia comedebant, sed quòd cibus parabatur. *Dixerunt ei.* Scilicet Christo,& tamen Luc.6.dicitur:dicebant illis,ideſt discipulis,sed de hoc infra dicetur, quæstione septima. *Ecce discipuli tui faciunt.* Scilicet spicas vellendo, & manibus eas confricando. *Quod non licet eis facere sabbatis.* Scilicet, quia sabbato non licebat cibos parare, sed ex præcedenti die parati seruabantur. *At ille dixit eis.* Videns quòd iniuste discipulos accusabant,confutat eorum accusationem. *Non legistis?* Arguit contra eos ex scriptura, & non debet legi assertiue, sed interrogatiue, scilicet non legistis,ideſt nunquid non legistis? Nam Christus non vult asserere, quòd ipsi nunquam hoc legerant, immo verisimile est, quòd legissent sæpe, quia studiosi erant in lege. *Quid fecerit Dauid.* Tangit historiam, primo Regum 21. *Quando esurijt.* In hoc ostenditur,quòd licuit discipulis hoc facere, quia sicut Dauid quibus non licebat comedere,nisi sacerdotibus, ita liceret discipulis propter famẽ sabbato spicas euellere,& fricare. *Et qui cum eo erant.* Non solus ipse, sed etiam viri qui comitabantur eum comederunt de panibus illis, primo Regum, capitulo vigesimoprimo, quia erant in eadem necessitate famis in qua Dauid. *Quomodo intrauit in domum Dei.* Scilicet in tabernaculum, quod erat in vrbe Nobe. Nam tunc non erat factum templum Salomonis, sed tabernaculũ, quod fabricauerat Moyses in deserto,transferebatur per loca, erat autem tunc in vrbe Nobe, primo Regum 21. & 22. *Et panes propositionis.* Vocantur sic, quia proponebantur coram Domino manentes super mensam auream in tabernaculo,Leuitic.vigesimoquarto. *Comedit.* Scilicet ipse,& qui cum eo erant, vt infra innuitur,& Marcus secundo,& Lucæ sexto. *Quos non licebat ei edere.* Ideſt alias non liceret ei edere de illis, quia erant panes sancti, sed nũc propter necessitatem licuit. *Nec his qui cum eo erant.* Tam Dauid, quàm qui cum eo laici erant, ideo non licebat eis de istis panibus edere.

Nisi solis sacerdotibus. Erant enim isti panes valde sancti, & ideo non licebat de eis cuiquam edere, nec etiam Leuitis,sed solis sacerdotibus. *Aut non legistis.* Ista est secunda responsio, scilicet, quòd sicut licebat sacerdotibus violare sabbatum, vt ministrarent in templo propter dignitatem templi,& non licebat aliis hominibus,vel ipsis sacerdotibus alibi hoc facere,ita licebat discipulis eo permittente sabbatum violare, quia ipse erat maioris auctoritatis,quam templum, & dicitur aut non legistis? Ideſt nunquid non legistis? hoc refertur ad illud,& sine crimine sunt, quia Exod. capitulo trigesimoquinto,dicitur. Non succendetis ignẽ die sabbati in cunctis tabernaculis vestris,& sic innuebatur,quòd possent in tabernaculo Domini succendere, sic dicitur Leuitici, capitulo sexto, quòd sacerdos per singulos dies nutriret ignẽ in altari subiciens ligna. *Quia sabbatis.* Hoc dicit, quia de custodia sabbati agitur. *Sacerdotes in templo.* Dicitur de sacerdotibus, quia ipsis licebat facere in sabbato aliquas ministrationes,quę erant contra quietem sabbati, vt animalia occidere,pelles detrahere,& illa in partes diuidere, & super ignem in altari ponere, & cremare, quæ omnia fiebant in quolibet holocausto, Leuitic. capitulo primo,& tamen quolibet sabbato immolabãtur, saltem quatuor agni anniculi in sacrificium iuge, duo in mane,& duo in vespere,Numer. capitulo vigesimooctauo,præter alia sacrificia spontanea, & dicitur in templo, quia sacerdotibus extra templum non licebat similia facere. Vnde in domibus suis non licebat eis occidere animalia,aut assare,vel coquere, sicut in templo faciebant,& ideo dicitur Exod. 35. Non succendetis ignẽ in cunctis tabernaculis vestris die sabbati. Et cum illa die fieret sacrificium,vt dictum est. *Sabbatum violant,* s. materialiter: nam proprie non dicitur quis violare sabbatum, nisi cum facit aliquid in sabbato, quod lege vetitum est, & tamen sacerdotes non faciebant aliquid vetitum, sed potius lex iubebat hoc facere,ideo sabbatum non violabant, sed dicunt violare, quia faciebant ea, quæ aliàs quietem sabbati violebant.

Discipuli spicis vescebantur.

Iudæis sabbato non licebat cibos parare.

lebant.Nam ignem succendere,& similia,illicita erãt in sabbato. *Et sine crimine sunt.* Licet non violent sabbatum,scilicet quia non est propria violatio,quia aliàs necesse erat, quòd peccarẽt. Vnde potius debet dici, quòd non violabant sabbatum, sic dicitur Ioan.7.Si circunciditur homo in sabbato, vt nõ soluatur lex,i. potest circuncidi in sabbato, & non soluitur,ideſt nõ violatur lex in hoc,ita faciendo in templo, quę pertinent ad solum cultum Dei, non soluitur sabbatum.

Dico autem vobis. Pharisęis loquitur. *Quia templo maior est hic.* Potest intelligi hic,ideſt Christus,vt loquatur de seipso in tertia persona.scilicet hic,i.iste,qui vobis loquitur maior est templo, ideſt maioris dignitatis,ideo sicut licet propter dignitatem templi sacerdotibus violare sabbatum ibi,& non alibi,ita licet istis me permittente sabbatum violare. Vel intelligitur hic, ideſt iste locus in quo ego sum est maior templo dignitate, ideo sicut in templo licet sabbatum violari,ita licebit hic. Vel accipitur hic, quòd sit aduerbium loci,sic accipit Hieronymus dicens, hic non pronomen, sed aduerbium loci legendum est, quòd maior templo sit locus, qui dominum templi teneat, & est sensus hic,ideſt in loco isto est aliquis maior templo, scilicet ego, & in hoc Christus tacite ostendit se Deũ esse,quia nemo erat maior templo, nisi Deus propter quem est templum,& omnia,quę fiunt in templo.

Si autem sciretis. Ista est tertia responsio in qua ostenditur, quòd prępponi debet conseruatio salutis humanæ obseruationi festorum,quia sabbatum factum est propter hominem, & non homo propter sabbatum. in necessitate ergo magis prouidẽdum est, vt vitę hominis consulatur, quam vt sabbatum obseruetur.

Quid est misericordiam volo, & non sacrificium. Ideſt si intelligeretis quid significat scriptura cum dicit misericordiam volo,& non sacrificium Oseę.8. ideſt potius,quam sacrificium:nam Deus non repellit sacrificium,sed prępponit sibi misericordiam,scilicet quãdo non possunt ambo simul custodiri, prępponenda est misericordia, ideſt vt potius prouideamus homini ex misericordia tribuendo ei necessaria, quam nolendo sabbatum custodire.Ad quid autem Christus vtitur ista auctoritate, & quomodo pungit in ea Pharisęos ostensum est supra 9.cap.quæst.61.

Numquam condemnassetis innocentes. i.intelligentes,q isti virgente fame faciebant in qua potius miserendum erat eis,quam sabbatum custodiendum:vnde innocentes sunt,i.non peccauerunt in hoc,& sic vos non condamnassetis eos,si intelligeretis scripturas, sed quia non intelligitis insipienter eõdemnatis eos,& ista erat magna increpatio pro Pharisæis qui superbi erant,& tanquam non intelligentes scripturam repellerentur.

Dominus est enim filius hominis etiam sabbati. Potest intelligi de Christo qui vocatur filius hominis,vt præcedenti cap.& supra 10.& est sensus filius hominis,ideſt ego sum dominus sabbati, & sic possum illud mutare ad voluntatem meam,& concedere istis, q faciant aliquid in sabbato.sic dicit Remigius.filium hominis seipsum appellat,& est sensus,iste quem vos purũ hominem putatis Deus est, omnium creaturarum Domino,& etiam sabbati,& ideo potest legem mutare pro sua voluntate,quia fecit eam. Vel potest accipi filius hominis pro quolibet homine, scilicet filius hominis,ideſt homo quilibet est Dominus sabbati, quia potest illud violare licite, quando sibi expedierit propter aliquam necessitatem suam, sicut Dominus potest imperare seruo, quod sibi expedit, & iste est melior sensus.

Primo,quia iste conuenit literæ isti. s.si sciretis quid est misericordiam volo,& non sacrificium. Nam pp hoc Deus vult misericordiam,& non sacrificiũ, ideſt potius quam sacrificium, quia melior est homo, quã sacrificium, & quam sabbatum, & ideo de eo magis curandum,& hoc est, q homo sit Dñs sabbati.

Secundo patet, quia iste sensus ponitur Mar.2.s.dicebat eis.sabbatum propter hominem factum est, & non homo propter sabbatum. & sequitur,itaque dñs est filius hominis etiam sabbati:cum sabbatum sit factum propter hominem.

Quare Christus ambulabat per sata die sabbati.
Quæst. II.

QVAERETVR quare Christus ambulabat in sabbato per sata.

Aliqui dicunt, q Christus illa die itinerabat ex aliqua causa, & sic contigit transire per sata. Sed sic non stat,quia grauius esset itinerare illa die, quam spicas manibus fricare, inquãtum sic magis tolleretur sabbati quies, quam spicas manibus fricando,quod leuiter,& cito fieret, itineratio autem dicit actum totius diei, & tamen Pharisæi non accusauerunt discipulos de itineratione, ergo non itinerabant.

Aliter dicendum,q discipuli erant illa die in aliquo loco vbi non habebant necessaria aduitam, ideo spicas fricantes comedebant,& ambulabant per sata illas euellendo,& apparet hoc, quia Pharisæi aderant quando discipuli spicas vellebant, nam accusauerunt eos videntes hoc, ergo erant in aliquo loco habitato vel circa illum.

Sed tunc dicetur quomodo poterant pati necessitatem famis existentes in loco habitato.

Dicendum,q illam passi sunt, vt dicetur. 7. 5.q. & de illa poterat constare Pharisæis, & ideo ex fame, q̃rebant cibum per sata, & ideo dicitur, discipuli eius esurientes, & tñ dicendum q Christus voluit, vt paterentur istam famem,vt esset eis occasio violãdi sabbatum habito aliquo colore rationabili.sic dicit Chrysostomus, quare autem per sata eos sabbato ducebat qui omnia prælciuit? nisi quia volebat soluere sabbatum,volebat quidem,sed nõ simpliciter,ideoq; non sine causa illud soluit, sed dans occasionẽ rationabilem,vt & legem cessare faciat,& legem nõ offendat,sic ẽt dicit Epiphanius, die sabbati, nisi sunt transeuntes per segetes,quia dissolutum est vinculũ sabbati,vbi magnum aduenit sabbatum.

Quare discipuli Christi spicas euellebant. Et quòd eorum vita erat parca in cibis. *Quæst. III.*

QVAERITVR quare discipuli spicas vellebant. Dicendum,q factum est ex necessitate famis, nam dr̃ hic, q esuriebant:nullos aũt alios discipuli cibos hr̃e poterant,ideo spicas vellebãt,magna.n.fames erat,quæ ad hoc vrgebat eos. sic dicit Chrysostomus, tu aũt admirare discipulos qui ita erãt oppressi, & nullam corporalem habebant curam, sed contemnebãt carnalem mensam,& fame oppugnabantur, nec tñ desistebant a Christo, nisi.n.eos cogeret vehementer esuries,nequaquam hoc feciſſent,q tamen spicas vellerent,& comederent, signum erat, q non erant assueti ad ciborũ delicias, quia graue esset eis tunc grana comedere, sed erat vita eorum aliqualiter in cibis parca,& ideo quocunque cibo consolabantur. Sic dicit Hierony. q autem spicas segetum manibus confricant,& in eisdem consolantur,vitæ austerioris indicium est, non præparatas epulas, sed simplicem cibũ quærentium.

Sed dicetur quomodo stat,q præced.q.dictum est, q Christus quæsiuit occasionem ad hoc, q discipuli

Universidad de Deusto
Biblioteca

sui violarent sabbatum. nam videtur quòd non stat, quia aut habuerunt iustam causam faciendi, aut non: si non habuerunt, non potuit Christus defendere eos contra Pharisæos accusantes: & tamen defendit per tres rationes inductas in litera. Si habuerunt causam hoc faciendi non violauerũt sabbatum. & sic occasio quam Christus quærebat nihil erat, cum sabbatũ non fuerit violatum.

Dicendum, quòd discipuli violauerunt sabbatum materialiter, sicut sacerdotes sabbatum in templo violant: habuerunt tamen iustam causam, & ideo accusatio Pharisæorũ contra eos non procedebat, sicut Christus ostendit, proderat tamẽ hoc aliquo modo ad soluendum sabbatum, s. quòd non maneret in rigore illius obseruationis quem Iudæi tenebant: nam non auderent Iudei illud sabbato facere, nam propter hoc discipulos arguerunt, quòd facerent, quod non licebat sabbatis. & sic Christus incipiebat per rationabilem colorem tollere rigorem obseruantiarum Iudaicarũ, vt non esset scandalum si subito omnia tolleret, & postea omnia tolleret, sicut nunc omnia ablata sunt.

Sed dicetur, quòd cum hac intentione istud fieret, vt sabbatum solueretur, nulla causa quantumcunque iusta excusaret, quia volenti agere contra legem malum propositũ est, & sic ex fine redditur actus malus.

Dicendum, quòd discipuli non habuerũt intentionem soluendi sabbatum, sed sola fames impulit eos, vt spicas colligerent, & sic quantũ ad eos iusta causa erat, & excusans a violatione sabbati: Christus autem noluit occasionem habere, vt sabbatum violaretur: Christus tamen non poterat peccare quicquid vellet, quia poterat sabbatum omnino tollere etiam nulla causa existente, sicut illud instituit, quia voluit, sed nunc quę siuit occasionem ad tollendum scandalum Pharisęorum: discipulis autem non liceret quærere occasionẽ quantumcunque iustam ad violãdum sabbatum, quia hoc non liceret, nisi potenti auferre legem: discipuli tamen erant subiecti legi.

Quomodo nunc discipuli poterant esurire, ita vt fames excusaret eos a violatione sabbati: cum Iudas etiam pecuniæ loculos haberet. Quæst. IIII.

QVAERETVR, quomodo nunc discipuli poterant esurire, ita vt fames excusaret eos a violatione sabbati, quia non excusaret quęcunque fames, sed illa solum quæ cõstituit hominem in necessitate. sic innuitur Mar. 2. in exemplo, quod ibi Christus allegat de Dauid, scilicet, nunquam legistis quid fecerit Dauid, quando necessitatem habuit, & esurijt.

Aliqui dicunt, quòd non poterant nunc talem famem habere, quia erant in locis habitatis, vbi poterat eis de cibo prouideri. Quod patet, quia Pharisæi aderant, quando ipsi spicas manibus confricabant.

Dicũt aliqui, quòd ista fames fuit miraculosa, nam Christus quærebat occasionem contra sabbatum, & vt illam inueniret, induxit famem discipulis, vt sic coacti spicas vellerent, & manducarent.

Sed non stat, quia nunquam est recurrẽdum ad miracula sine necessitate. poterat tamen alio modo esse fames naturaliter in discipulis, ideo non oportebat eã miraculosam ponere.

Item patet efficacius, quia Christus defendit hic discipulos a Pharisæis allegans, quòd esurirent, & inducens exemplum de Dauid esuriente: ergo oportebat, quòd ista fames discipulorum esset verisimilis. si tamen esset supernaturalis non esset verisimilis in conspectu Pharisæorum, quia non appareret aliquid propter quod verisimile esset eos tũc esurire, & ideo spicas vellere: non ergo erat fames miraculosa, sed naturalis quæ verisimilis esse potuit in conspectu Pharisęorum.

Dicendum ergo, quòd fames naturalis erat, & poterat esse vno modo, scilicet, quia discipuli sequebantur Christum nullius rei alterius curam habentes, cõtingeret autem, quòd Christus die illa maneret diu extra locum non veniens ad sumendum cibum, & ita discipulis cõtingeret esurire. sic dicit Chrysostomus, admirare discipulos qui ita erant oppressi, & nullam corporalium habebant curam, sed contemnebant cam nalem mensam, & fame oppugnabantur, nec tamen desistebant a Christo, idest non dimittebant eum redeuntes in domum ad sumendum cibos, sed sequebãtur eum etiam si esurirent.

Alij dicũt, quòd licet essent in loco habitato cibos habere non poterant, quia nihil secum portabant, nec peram, nec sacculum in quibus cibos recondere potsent, nec pecunias de quibus eos emerent, supra 10. & Lucæ 9. & 10. Iudæi autem erant interdum immiseri cordes pauperibus non miserentes, & ita contingeret eos esurire, quia non haberent cibos, nec vnde illos emerent: sicut enim Christus prædicabat aliquando in Ierusalem, & nemine recipiente eum, cogebatur redire ad sumendum cibum in Bethaniam, & semel dum rediret esurijt, iuitque ad ficum quæ erat iuxta viam, nec tamen inuenit in ea, nisi folia Matth. 21. & Marc. 11. ita poterat esse hic, quòd discipuli non habentes cibum a Iudæis discurrerent per segetes, & spicarum grana comederẽt. Hoc quidem satis verisimile est, sed falsum supponitur, scilicet, quòd non haberent vnde cibos emerent, quia discipulis quando soli ibant, idest non cum Christo, non licebat portare pecuniam, nec peram: Christus tamen pecuniam portabat, quia lucas habebat loculos eius, & inde emebat quæ necessaria erant Ioan. 12. & 14.

Aliter etiam potest dici, quòd discipuli nunc esurierunt, quia Christus erat extra locum habitatum, licet non longe ab eo, & ibi forte prædicauerat populo. & cum iam longa mora esset, discipuli esurierunt, & spicas vellebant: & patet hoc, quia Pharisæi aderant qui hoc videbant & accusabant discipulos: & sic videꝫ quòd populus erat cum Christo tunc, & coram illo discipuli hoc fecerunt.

Aliter potest dici, quòd forte Christus propter nimiam importunitatem Iudęorum irruẽtium in eum, exiuit de loco, nondum sumpto cibo, & ita discipuli esuriebant, & spicas vellebant: sic enim sæpe Christo accidebat, vt patet Marc. 6. s. & ait illis: venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillũ: erant enim qui veniebant & redibant multi, & nec manducandi spatium habebant, & ideo esurirent, sic dicit Hieronymus, s. vt autem in alio Euangelista legimus propter nimiam importunitatem, nec vescendi quidem habebant locum, & ideo quasi homines esuriebãt, & istud est verisimilius.

Quare potius Pharisęi accusauerunt discipulos Christi nunc, quàm aliqui alij. Quæst. V.

QVAERETVR, quare potius Pharisæi accusauerunt discipulos Christi nunc, quàm aliqui alij.

Dicẽdum, quòd primo fuit propter inuidiam, nã inuidebant valde Christo, & discipulis eius: & ideo quandocunque poterant mordaciter arguebant eum & illos, vt ostensum est supra 9. ca. q. 52. ipsi igitur potius quàm alij insidiabantur parati semper eum accusare siquid inuenirent.

Secundo fuit propter ostensionem sanctitatis, quia Pharisęi ostentabant se cęteris esse sanctiores, & ideo potius

potius competebat eis zelus legis quàm alijs, & magis arguere præuaricatores, & quia discipuli Christi videbantur nunc præuaricari sabbatum, ipsi potius quã cæteri arguerunt eos.

Tertio fuit, quia ista redargutio non pertinebat, nisi ad peritos in lege, quia dixerunt: discipuli tui faciũt quod non licet facere sabbatis. scire tamen quid liceret sabbatis facere, & scire quid est illicitum non pertinebat, nisi ad peritos in lege. populus autem legem ignorat: ideo non poterãt arguere discipulos Christi. sed necesse erat, quòd aut Pharisæi, aut scribæ eos arguerent, quia isti erant in lege periti. de scribis autem nihil hic dicitur, quia forte nulli eorum aderant. Vel intelliguntur nomine Pharisæorum, quia sic dicitur supra 9. quòd Pharisæi accusabant discipulos dicẽtes: quare cum publicanis &c. & tamen nõ erant soli Pharisæi, sed etiam scribæ simul, vt patet Mar. 2. & Luc. 5. & ita potuit esse hic.

An nunc Pharisæi accusauerunt discipulos dirigendo verba ad eos, vel ad Christum. Quæst. VI.

QVAERETVR, an nunc Pharisæi accusauerunt discipulos Christi dirigẽdo verba ad eos, vel ad Christum.

Dicendum, quòd in hoc est diuersitas, quia hic & Mar. 2. dicitur, quòd Pharisæi dixerunt Christo, quare discipuli tui faciunt, quod non licet? & tamen Lucę 6. dicitur: quidam Pharisæorum dicebant illis, quid faciũt, quod non licet in sabbatis?

Dici potest vno modo, quòd cum discipuli viderẽtur præuaricari in hoc, & non Christus, direxerũt verba contra eos, & non contra Christum, sicut dicitur Luc. 6. quia tamen omnis accusatio facta contra discipulos militabat in Christum qui erat magister eorũ: Matthæus, & Marcus retulerunt verba, quasi Christo dicta.

Aliter potest dici, & melius, quòd fuerunt diuersæ accusationes. vna enim fuit quorundam Pharisæorũ accusantium discipulos apud Christum. alia fuit aliorum Pharisæorum ipsos discipulos increpantium. sic innuitur hic. & Mar. 2. dicitur, quòd Pharisæi dixerũt hoc Christo. & Lucæ 6. dicitur, quidam autem Pharisæorum dicebant illis quid facitis? quasi dicat multitudo Pharisæorum Christo loquebatur, quia ibi erat principalis quæstio, & accusatio. quidam autem ipsorum discipulis loquebantur increpando eos, quia minus erat eos increpare, quam cõtra Christum aliquid proponere. sic dicit Beda. alij vero dicunt ipsi Domino, & discipulis poterat obijci, & quodcunque obiectum ad ipsum maxime respicit.

Quare Pharisæi accusauerunt discipulos, & non Christum. Quæst. VII.

QVAERETVR, quare Pharisæi accusauerunt nũc discipulos, & non Christum.

Dicendum, quòd accusauerunt eos de transgressione sabbati, & quia soli discipuli spicas vellebant, & non Christus, non potuerunt eum nũc accusare, licet etiam si ipse spicas velleret, forte non auderent Pharisæi accusare eum, quia quandocunque accusabant ipsum respondebat eis acriter, & ipsi non poterant resistere ei, accusabant ergo discipulos, quod minus erat: sed adhuc nunc aliquomodo in Christum accusationem retorquebant, quia licet non accusarent eum, vt sabbati præuaricatorem: accusabant tamen tanquam eum peccato, quasi eius auctoritate hoc fieret, eum eo præsente fieret. Etiam quia ad ipsum pertinebat arguere discipulos de malo, & ipse peccare videretur, si discipulos peccantes cum videret non argueret, & ideo ei locuti sunt dicentes, quare discipuli tui hoc faciunt &c. quasi ipse peccaret non prohibendo eos agere hoc, quia aliàs ipsos solos arguissent. sic dicitur Luc. 6. quare facitis, quod non licet facere sabbatis?

Quare Pharisæi non arguerunt discipulos, quòd sabbato ambularent &c. Et quantum Iudæis licebat ambulare in sabbato. Quæst. VIII.

QVAERETVR, quare non arguerunt eos, quòd sabbato ambularent, quia magis illicita erat itineratio, quàm confricatio spicarum, cum magis violet sabbatum, inquantum est maioris occupationis.

Dicendum, quòd non itinerabant, sed iuxta locum ambulabant, quod innuitur cum dicitur, quòd ambulabant per sata. illa tamen iuxta locum erant.

Item quia Pharisæi etiam in loco ipso erant cum viderent discipulos spicas vellere: ideo non poterant accusare eos, quòd itinerarent, quia æqualiter ipsi elõgati fuerunt a loco.

Item quia licebat Iudęis in sabbato ambulare vsq; ad certam quantitatem, scilicet ad mille passus, idest dimidiam leucam. sic dicitur Actu. primo. quòd mons Olueti est iuxta Ierusalem, sabbati habens iter, idest, tantum distat a Ierusalem, quantum licet Iudæis ambulare in sabbato, & tamen non fuerant transgressi discipuli istam quantitatem spatij, ideo nõ poterant Pharisæi accusare eos, quòd itinerarent sabbato.

Quare Pharisæi non accusabant discipulos de furto. Quæst. IX.

QVAERETVR, quare non accusabant eos de furto, quia spicas vellebant de segetibus non suis: non enim habebant aliquid nunc discipuli qui omnia reliquerant pro Christo. vnde non erant segetes suæ per quas nunc ambulabant.

Dicendum, quòd licebat discipulis hoc facere permittente lege Deuteronom. 23. Si intraueris segetem amici tui frange spicas, & manu conteres: falce autem non metas. hoc autem illi faciebant, quia spicas vellebant, & manibus confricabant. Luc. 6. idem erat quantum ad vuas, eod. capit. scilicet. Ingressus vineam proximi tui comede vuas, quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum. non ergo potuerunt Pharisęi discipulos de furto accusare. sic dicit Augustinus, lib. de operibus Monachorum, de sabbato autem potius quã de furto discipulos Domini Iudęi calumniati sunt, quia populo Israel per legem præceptum est, vt in agris suis furem nullum tenerent, nisi qui secum ali quid vellet auferre.

Quare Christus respondens pro discipulis induxit testimonia scripturæ, quod prorsus est validum contra Iudæos. Quæst. X.

QVAERETVR, quare Christus respondens nũc pro discipulis induxit testimonia scripturę dicens, non legistis &c.

Dicendum, quòd hoc fuit. Primo, quia Iudæi valde credebãt scripturis suis, quia totum bonum putabant esse in illis, sicut Christus dixit eis Ioann. 5. Scrutamini scripturas ĩ quibus vos putatis vitam ęternam habere. & sic testimonium sumptum ex scripturis est valde efficax contra Iudæos, & ideo induxit hic Christus duo testimonia ex scriptura, s. de Dauid esuriente, & de sacerdotibus violantibus sabbatum.

Secundo fuit, quia ista fuit conueniens responsio, F vt vnde oritur dubitatio inde insurgat responsio: accusatio enim facta contra discipulos insurgebat ex radice scripturæ, quasi agerent discipuli contra præceptum scripturæ, scilicet faciunt, quod non licet facere sabbatis. conueniens fuit ergo ostēdi eis per scripturam, quòd contra scripturam non agebant.

Tertio fuit ad confringēdum superbiam Phariseorum. nam si Christus per aliquod miraculum ostenderet eis, quòd discipuli non violabant sabbatum, non esset eis confusio, quia Deus per hoc videretur respōdere: ita quòd ipsi bene accusassent discipulos quantum ad ea quæ ex lege apparebant, sed Deus aperuerit nunc id, quod dubium erat: quòd tamen ex scriptu G ra conuincantur est confusio ipsorum: maxime quia conuincūtur per scripturas vulgatas, & etiam modus allegandi Christi contra eos est mordax, & increpatorius, s. non legistis quid fecerit Dauid, quasi dicat, vel nunquam legistis, vel non intelligitis. Et quod magis est dixit, quòd non intelligebant scripturas, scilicet. Si sciretis quid est misericordiam volo, & non sacrificiū, nunquam condemnassetis innocentes, ideſt, si intelligeretis scripturas non diceretis hoc: sed quia nihil intelligitis insipienter loquimini. & ista erat magna confusio pro illis, qui putabant se esse in lege doctissimos & magnæ opinionis erant apud plebem, & taliter solet Christus eos, tanquam insipientes arguere, quod patet supra 9. c. scilicet, euntes discite quid est miseri- H cordiam volo, ideſt eatis ad addiscendum, quia non intelligitis scripturas, & ideo irrationabiliter accusatis. sic dicit Ambrosius super Lucam. dominus autē defensores legis arguit nescire, quæ legis sunt, exemplum inducens Dauid.

Quare Christus allegauit hic historiam Dauid. Et in quo maxime his conuenire videtur. Quæst. XI.

QVAERETVR, quare Christus allegauit hic historiam Dauid.

Dicendum, quòd hoc fuit, quia faciebat ad propositum, nam etiam ille propter famem comedit panes de quibus non licebat edere, vt dicitur I in litera.

Secundo, quia Dauid erat in magna reputatione apud Iudæos, tanquam prophetarum princeps, & cui messias de semine eius futurus promissus erat. Hiere. 23. & Psalm. 131. & de quo Deus specialiter dixerat: Inueni virum secundum cor meum. primo Regum 13. Vnde ipse erat tota gloria Iudeorum. ipse tamen Dauid propter famem fecit, quod aliàs non licebat. ergo etiam discipulis licebat propter famem aliquid agere cōtra sabbatum. sic dicit Cyrillus, cum expresse dicat lex Moysi, non considerabis personam in iudicio, qualiter meos increpatis discipulos, qui vsque ad hodiernum diem, vt sanctum, & prophetam extollitis, qui præceptum Moysi non seruauit? K

Tertio fuit, quia non solum Dauid hoc fecit, sed ēt Achimelech, siue Abiathar summus sacerdos huic rei auctoritatem præbuit: ipse enim panes dedit Dauid, & pueris: quæsito prius, an mundi essent. primo Regum 21. erat tamen ille vir in lege peritus cum esset summus sacerdos, & vir iustus habebatur, ideo licitum reputatur illud factum. & idem in discipulis dici deberet, qui propter famis necessitatem fecerant. sic dicit Hieronym. opponit dominus, & dicit Dauid sanctus est, & Achimelech pontifex a vobis non reprehēditur, & legis vterque mādatum probabili excusatione transgressi sunt, & famis in causa est, cur eandem famem non probatis in apostolis, quam probatis in cæteris?

Sed dicetur, quòd non est simile, quia Dauid licuit hoc facere eo, quòd erat propheta, discipuli autē non erant prophetæ.

Dicendum, quòd non stat, quia licet esset propheta, non licebat ei edere de his panibus, sed solis sacerdotibus, vt dicitur in litera. Dauid autem, nec erat sacerdos, nec de progenie sacerdotum, quia erat de tribu Iuda, vt patet supra 1. & Ruth. 4. & in illa tribu nullus vnquam sacerdos fuit, vt dicitur ad Hebr. 6. 7.

Item quia Dauid licet esset prophera, non erant prophetæ qui cum illo ibant: omnibus tamē dedit Achimelech panes, vt patet hic, & primo Regum 21. ergo nō licebat Dauid comedere de panibus, quia propheta erat, sed quia famis necessitatem patiebatur.

Item non adiuuat ad excusationem Dauid, quòd propheta esset, sed potius ex hoc accusatur, quia quanto quis perfectioris status est, tanto minus licet ei contra legem agere. sic dicit Chrysostom. Excusans Christus discipulos Dauid adducit ī medium: etenim multa prophetæ huius erat gloria apud Iudæos, nec potest responderi, quòd Dauid propheta erat, quia nec propter hoc ei licebat, sed sacerdotibus solis. tanto autem magis discipulos ab accusatione liberat, quāto maior inuenitur qui hoc fecit, sed & si Dauid propheta erat non tamen qui cum eo erant.

Quare Christus induxit hoc exemplum cum non videatur ad propositum esse. Quæst. XII.

QVAERETVR, quare Christus induxit hoc exemplum, quia non videtur esse ad propositum, nam discipuli arguebantur de transgressione sabbati. Dauid autem non transgressus est sabbatū, sed comedit panes propositionis.

Aliqui dicunt, quòd etiam Dauid transgressus est sabbatum, quia die neomenię, siue calendarum recedit de aula. primo Regum 20. erat tamen illud festum Numeri 28. sic dicit Hieronym. Isti spicas manu sabbato confricant: illi panes comederunt Leuiticos, & ad sabbati solennitatem accedebat neomeniarum dies, quibus in conuiuio requisitus fugit ex aula regia.

Sed dicendum, quòd non stat. Primo, quia de festo neomeniarū non apparebat manifeste, an vacandum esset a laboribus illo die: & tamen dato quòd vacaretur, non erat tantę obseruationis, sicut sabbatum, quia nulla festiuitas apud Iudæos, tā stricte vacationis erat, quia in Pascha, & cęteris festiuitatibus licebat ignem succendere, & cibos parare. Exodi 12. in sabbato antē nec cibos parare, nec saltem ignem succendere licebat. Exodi 35. Vnde si in alijs festis discipuli confricarent spicas non accusarent eos Pharisęi, quia cum liceret facere quamcunque operationem ciborum, licebat a fortiori spicas confricare & comedere.

Secundo patet, & efficacius, quia dato quòd dies neomeniæ esset, tam stricte vacationis, sicut sabbatū (quod falsum est) tamen Christus non excusat discipulos ex hac parte, quia nō dicit, quòd Dauid die neomeniarum fugerit timens mortem: sed quòd ingressus est in domum Dei, & comedit de panibus propositionis.

Dicendum ergo aliter, s. quòd illud exemplum est ad propositum, quia licet non sit simile, quantum ad omnia, s. in substantia facti: est tamen satis simile, & sufficiens ad hoc, q vnum per alterum excusetur. ponit aūt Christus fundamentum simile, s. q tam Dauid, q discipuli vrgente fame egerūt. & tunc est sensus, q to ta lex Dei est eiusdem vigoris, cum idem sit legislator. si igitur potest dispēsari in vna parte eius, poterit & in alia. Vel si alicui propter necessitatem aliquā, licet pria auctoritate agere cōtra vnum de præcepris legis: licebit

licebit ex eadem necessitate, vel ex simili agere cōtra A aliud præceptum. sed fuit eadem necessitas famis in Dauid, & ī discipulis. sicut ergo licuit Dauid propter famem edere de panibus propositionis, licebit discipulis propter famem spicas sabbato confricare, & comedere.

Secundo patet, quia maior transgressio fuit Dauid quàm discipulorum, quia minus licebat laicis edere panes propositionis quàm sabbatum violare, cū multoties sabbatum violatum esset, & tamē laicos comedisse panes propositionis, nunquam legitur, nisi sub Dauid. sic dicit Chrysostomus, scilicet, dicet aliquis quid est exemplū hoc ad id quod quæritur? non enim Dauid sabbatum transgressus est, & respōdet, scilicet in hoc ostenditur Christi sapientia, quia aliud exemplum fert sabbato maius: nec enim est æquale trāsgredi sabbati diem, quod multoties factum est, & sacram B illam tangere mensam, quod nulli phas erat.

Qui erant isti panes propositionis, & quæ cæremoniæ seruabantur circa eos, & quòd a solis sacerdotibus formabantur. Quæst. XIII.

QVAERETVR, quia dicitur hic, quòd Dauid comedit de panibus propositionis qui erant isti panes, & quæ cęremoniæ seruabantur circa eos.

Dicendum, quòd in tabernaculo Moysi erat vna mensa aurea, s. de lignis Sethim, operta tamen laminis aureis, cuius figura, & fabricatio ponitur Exod. 25. & 37. ista erat in prima parte tabernaculi quę vocatur sanctum, vel Sanctuarium, & erat ad latus aquilonarę C illius Exod. 26. super illam autem ponebantur duodecim panes: quorum quilibet cōtinebat duas decimas de farina, quia magni erant. & erant isti panes in duobus versibus, siue lineis, s. sex panes in vna linea, & totidem in alia. Leuit. 24. isti panes conficiebantur a sacerdotibus solis, & non licebat alicui mulieri formare aliquem panem istorum: nec etiam laicis: sed laici dabant farinam Leuitis, & quidam Leuita custodiebat illam in thesauro Sanctuarij, & cum opus esset, q formarentur panes, sacerdos petebat farinam a Leuita thesaurario, & formabat inde panes duodecim, vt colligitur primo Paralipom. 9. & 23. isti panes fiebant quolibet sabbato, & coquebantur tunc: & recētes ponebantur super mensam: erātque semper duodecim solum. manebant autem isti panes semper super mēsam vsque ad aliud sabbatum, & tunc fiebāt alij duodecim panes, & recentes ponebantur super mensam ablatis prioribus duodecim, Leu. 24. & iste ritus durabat a fortiori spicas confricare & comedere. turus erat in sempiternum per singula sabbata, cum autem ablati essent, comedebant eos sacerdotes, nec licebat alijs, siue laicis, siue Leuitis comedere de eis, vt patet supra in litera, & Mar. 2. & ostensum est 1. Regū 21. si tamē esset quis in necessitate etiam si esset laicus licebat ei comedere de illis, vt patet in Dauid, & pueris eius, eod. c. & hic. proueniebant autem isti panes sacerdotibus ministrantibus in mercedem ministerij, si cut de sacrificijs proueniebat eis certa pars: nā de holocausto proueniebat sacerdoti offerenti pellis: Leui. E 6. de hostia pacifica proueniebat pectusculum, & armus dexter. Leuiti. 7. de sacrificio pro peccato, & pro delicto proueniebant alia iura, de quibus tangitur Leui. 5. & 6. voluit tamen Deus esse aliquid speciale in panibus propositionis, nam licet carnes de sacrificijs, puenirent sacerdotibus, licebat filijs, & filiabus, & vxoribus eorum comedere. Leuiti. 10. de panibus autem propositionis, soli sacerdotes comedebant, vt patet hic in litera.

Quare isti panes vocantur propositionis, & facierum. Quæst. XIIII.

QVAERETVR, quare vocantur isti panes propositionis.

Dicendum, quòd in Hebræo vocantur panes facierum. Et dicit Rabbi Salomon, quòd vocantur sic, quia ex vtraque parte habebant faciem, scilicet, non erant, sicut panes cocti in clibano, quia illi ex vna parte solum habent faciem, s. ex illa qua non sedent in terra: ex alia autem non habent faciem, sed denigrantur, & contrahunt crustam. De istis autem dicit Rabbi Salomon, quòd coquebantur in vasis ferreis, ideo ex nulla parte denigrantur, sed vtrinque est facies.

Istud tamen non stat, cum panes propositionis essent magni, cum quilibet contineat duas decimas: & tamen decima est satis magna mensura, s. quantum potest vna die vnus homo comedere, quod patet in mēsuratione manna, quia Deus volebat, quòd in deserto cuilibet daretur quotidie vnum Gomor de māna Exodi 16. c. & ibi dicitur, quòd gomor est decima pars ephi. & sic quilibet panis istorū continebat duas decimas, siue duo Gomor. Leuit. 24. & erat sufficiens ad cibum duobus hominibus pro tota die. non poterat ergo talis panis coqui intra vasa ferrea, vel ænea, quia propter suam grossitiem nō posset digeri, & coqui medulla illius, sed solæ extremitates, & si deberet medulla coqui, necesse erat, quòd extremitates comburerentur. non poterant ergo isti panes coqui, nisi in clibano. Vocantur tamen panes propositionis, vel facierum, quia coram facie domini ponebantur: erat enim mensa propositionis intra tabernaculum ante velum Sancti sanctorum, & in Sancta sanctorum iudicabatur esse Deus, quia ibi respondebat, & audiebatur vox eius super arcam, & propitiatoriū inter alas Cherubim. Nume. 7. ideo cum isti panes essent ante Sācta sanctorum, dicebātur esse ante Deum, quia quicquid erat ante Sancta sanctorum, dicebatur esse ante faciē Domini, & sic deberent vocari panes faciei, ideſt panes positi ante faciem Dei. Dicuntur tamē pluraliter panes facierum, quia in Hebręo mutantur numeri, & personæ, & genera, & omnia accidentia partium orationis propter barbariem idiomatis. litera autem nostra conuenientius ad sensum istum vocauit istos panes propositionis, vbi dicit litera Hebręa, ita panes facierum, scilicet, quia proponebantur, ideſt in mensa ponebantur coram domino.

Quare panes propositionis ponebantur coram Domino. Quæst. XV.

QVAERETVR de causis cęremoniarum istorum panum propositionis. & primo quare ponebantur coram Domino.

Dicēdum, quòd propter multa. Primo enim ad honorem: nam panis est de rebus, maxime necessarijs, iō est magnæ reputationis. ponebatur ergo panis coram Domino, vt innuatur, quòd eum honoramus ponendo coram ipso id, quod in omnibus rebus precioſiſſimum habemus. sic enim erat de thymiamate: nam Deus non odorabat illud cum non esset animal, & tamen cremabatur coram ipso mane, & vespere ad honorandum ipsum Exodi 30. sic etiam de animalibus quæ quotidie immolabantur, nā non proficiebat hoc Deo qui non indiget carnibus taurorum, nec hircorū Psalm. 49. & tamen iubebat hoc fieri, quia erat honor suus. Secunda causa erat ad reddendum gratiarum actiones, scilicet, Deus dedit panem nobis, & quicquid est quo nutrimur, & cōseruamur, & pro hoc tenemur ei ad

ei ad magnas gratiarum actiones. Et sic sicut de fructibus terrę quos nobis Deus concedit decimas, & primitias ei tribuimus in recognitionē beneficij, ita conueniens erat, vt aliqui panes manerent coram domino, qui testarētur recognitionem beneficij suscepti, s. quòd nos de manu eius illos susceperamus, & isto modo per ea, quę a Deo recipimus dando ei aliquid de illis gratias agimus de toto, quod ipse nobis dedit, sic patet 1. Paralip. 29 cum enim Dauid offerret Deo munera ait, quis ego sum, & quis populus meus, vt possimus hęc vniuersa promittere: tua sunt omnia domine, & q̄ de manu tua accepimus, dedimus tibi.

Tertia causa erat ad conseruationem petendum fructuum terrę, s. quia cum panes corā domino ponimus, oramus tacite, quòd panem, qui est principium vitę nostrę nobis tribuat, & eum quem semel terrę cō cesserit ab importunitatibus conseruet, quia nihil nasci prodest, nisi ad horrea ducatur, & recondatur, & ista oratio pro pane dando atque seruando est valde cōueniens, quia inter cętera, quę Christus nos in oratione petere docuit ait, panem nostrum quotidianū da nobis hodie supra 6. & Lucæ 11. recte ergo conuenit, quòd panes ponerentur coram Domino.

Quare isti panes propositionis erant semper duodecim. Et quomodo erant æquales. Quæst. XVI.

QVAERETVR de secunda cęremonia, scilicet quare isti panes propositionis erant semper 12. solum.

Dicendum, quòd hoc erat ad significandum illos pro quibus offerebātur: nam Israelitę offerebant eos, & totus Israel per 12. tribus diuidebatur, & ideo ad signandum hoc debebant 12. panes offerri, & sic dicitur Leu. 24 quòd isti panes manerent semper coram Domino in memoriam pro 12. filijs Israel.

Sciendum autem, quòd isti panes erant equales, quia quilibet continebat duas decimas, vt Leui. 24. & ista est tertia cęremonia. Et hoc est quia offerebantur Domino pro 12. tribubus Israel, & si vnus panis esset maior alio putaretur, quòd aliqua tribus erat apud Deum maior, quam alia. Etiam daretur ex hoc causa æmulationis. istud tamen Deus auferre voluit, ideo iussit panes fieri æquales. Sic etiam fuit de oblatione principum 12. tribuū in dedicatione tabernaculi, quia æquales fuerunt, nam per 12. dies obtulerunt, scilicet quilibet die sua, & quantum vnus obtulit tantum alius, scilicet tot animalia, & talia, & ad idem genus sacrificij, etiam talia vasa aurea, & argentea, & æqualis ponderis, vt patet Numer. 7. & hoc, vt tolleretur omnis æmulatio, & contentio de prelatione mutua, & non solum seruabatur hoc inter tribus, sed etiam inter personas, nam Deus iussit quòd, quando quis esset 20. annorum, & transiret ad numerum, solueret dimidium sicli, & diues non adderet ad dimidium sicli, & pauper non diminueret, & hoc erat, quia istud precium dabatur pro animabus numeratorum, & si daretur precium inęquale putarent quidam se magis pertinere ad Deum, quam alij. hoc autem Deus auferre voluit, ideo dixit, quòd diues nō adderet, & pauper non minueret. Exo. 39.

Quare panes propositionis ponebantur ad mensam, quæ erat ad latus aquilonare tabernaculi. Quæst. XVII.

QVAERETVR de quarta cęremonia istorum, s. quare ponebantur in mensa, quę erat ad latus aquilonare tabernaculi Exo. 26.

Dicendum, quòd hoc fuit, quia per tabernaculum significabatur totus orbis, vt ostensum est Exo. 26. & 28. & quia pars meridiana orbis non est habitata, sed ęternis tenetur ardoribus, & aquilonaris habitatur, aquę etiam maris illam aperiunt, ideo non sunt ibi fruges, & quia panes propositionum sunt in repræsentationem omnium terrę nascentium, vt dictum est supra, quasi 15. & præcipue segetum de quibus vinimus, & istæ nascuntur in parte aquilonari orbis, quā nos habitamus: debuit mensa propositionis poni in latere aquilonari tabernaculi. Ex eadem autem ratione cādelabrum positum est ex parte meridiana, quia per septem lucernas candelabri signātur septē planetæ quorum motus est nobis meridianus, eo quòd habemus sphæram obliquam habitantes in parte aquilonari.

Quare in duobus ordinibus ponebant isti panes scilicet seni contra senos. Quæst. XVIII.

QVAERETVR de quinta cæremonia, scilicet quare isti panes ponebātur seni contra senos, scilicet in duobus ordinibus, vel lineis.

Dicendum, quòd huius causa erat pulchritudo, & conseruatio panum, poterant namque isti panes esse supposiți, & occuparent modicum spatiū mensæ, & tamen non conueniebat hoc ad conseruationem ipsorum, quia sic facilius muscosi efficerentur, erat ergo quilibet panis per se. Et quia erant 12. panes magni, si ponerentur singulatim, ideſt non supposiți, & omnes in vno ordine, siue linea oporteret mensam esse longam nimis, debuerunt igitur poni in duabus lineis, vel ordinibus seni contra senos, scilicet sex in vna linea, & sex in alia. Etiam erat hoc propter pulchritudinem, quia sic pulchrius, quam aliter se habebant: sic etiā erant 12. lapides preciosi in rationali, in quibus erant sculpta nomina 12 filiorum Israel: erant tamen illi lapides in quatuor ordinibus, siue versibus, & hoc propter pulchritudinem, & propter figuram ipsius rationalis, quia erat quadratum, & ad magnitudinem vnius palmi Exo. 28. mensaa autem ista non erat quadrata, sed magis longa, quam lata, Ideo erant solum duo ordines panum, & in quolibet sex panes.

Quare isti panes manebant per septem dies coram domino. Et mutabantur de sabbato in sabbatum. Quæst. XIX.

QVAERETVR de sexta cæremonia, scilicet quare isti panes manebant per septem dies coram domino in mensa, & in sabbato tollebantur, & ponebantur alij recentes.

Dicendum, quòd Deus volebat, quòd semper manerent coram eo duodecim panes ꝓpter duodecim tribus Israel: non poterant tamen semper manere idem panes, quia corrumperentur vetustate, ideo mutandi erant, & ponendi alij recentes, vt sic per mutationem istam successiuam semper manerent aliqui panes coram domino.

Causa autem quare mutabantur post septem dies, scilicet de sabbato in sabbatum, fuit vt panes quando tollerentur de mensa, essent adhuc apti ad cibum: si tamen manerent multis diebus indurarentur valde, nec proficerent ad cibum, post septem autem dies essent conuenientes ad cibos, ideo conueniens erat tunc mutari.

Quare

Quare potius post septem dies, quàm post sex, vel quinque, panes mutabantur coram Domino. Quæst. XX.

SI tamen quæratur, quare potius post septem dies, quam post sex, vel quinque. Dicendum, quòd quædam sunt quorum sola voluntas causa est, & potissime est istud in taxationibus terminorum, sicut fit in iure humano, scilicet, dantur decem dies ad appellandum, & non potest dari causa, quare potius dentur decem, quàm nouem, vel vndecim, sed est voluntas causa. Potest tamen dici, quòd dati fuerunt dies septem, post quos mutarentur panes, vt fierent mutationes istæ de sabbato in sabbatū: nam cum ista positio panum in mensa coram Domino esset quidam cultus eius, & non deberet fieri quotidie, potius fieri debebat die solenni, quàm alijs diebus, quia illa die maior cultus exhibendus est. Si autem fieret post quatuor, vel quinque, ideſt, pauciores, vel plures, quàm septem, non fieret de sabbato in sabbatū: fuit ergo conuenientius sic, quàm aliter fieri: nā sic etiam fiebat in sacrificijs, scilicet, quòd licet quotidie sacrificia offerrentur, tamen in sabbatis plura offerebantur, quàm in alijs diebus profestis, Numeri vigesimooctauo.

Aliqui autem dicunt, quòd hoc fiebat, quia vices sacerdotum mutabātur de sabbato in sabbatum. Erāt enim sacerdotes distincti per vigintiquatuor sortes, vel vices, primo Paralipomenon vigesimoquarto, & quælibet sors, vel pars istarum ministrabat vna hebdomada incipiens a sabbato, & finiens in alio sabbato, vt colligitur quarto Regum vndecimo, & secundo Paralipomenon vigesimoquarto. Ideo sacerdotes venientes ad ministrandum dicebantur venire ad sabbatum, vt patet ibidem, scilicet, quia in sabbato incipiebat eorū ministratio. Et vt quelibet pars sacerdotum susciperet iura integra, fuit conueniens, quòd quolibet sabbato tollerentur panes, & ponerentur alij: & hoc verum est, non tamen probatur ex hoc, ꝙ potius deberent mutari die sabbati, quàm alia die, sed solum quòd intra septem dies semel mutarentur, vt sic cuilibet parti sacerdotum prouenirent illi panes, quia tamen intra septem dies semel mutandi erant, cōuenientius fuit sabbato mutari, quàm alia die propter causam suprapositam.

Quare hos panes formabant sacerdotes, & non mulieres, nec laici. Et quæ erant octaua, & nona cæremonia circa eosdem. Quæst. XXI.

QVAERETVR de septima cæremonia, scilicet, quòd isti panes formarentur a sacerdotibus, & non tangerent illos mulieres, nec laici.

Dicendum, quòd causa fuit sanctitas panum: voluit enim Deus, quòd isti panes essent magnæ sanctitatis, quanto autem aliquid sanctius erat, tanto a paucioribus tangi, & videri debebat propter suam venerationem: sic paret de arca, quæ erat sanctior inter omnia vasa Sanctuarij, & ideo non debebat videri nuda, nec etiam a Leuitis, & si quis videret eam nudam moriebatur, Numeri quarto: Ita enim mortui sunt Bethsamitæ videntes eam, primo Regum sexto. Sic igitur cum panes propositionis essent sanctissimi, non deberent formari a mulieribus, nec laicis, sed sacerdotes ipsi accipientes farinam ab Israelitis, debebant eos formare, & coquere, Leuitici vigesimoquarto. Cęremonia octaua erat, quòd farinam de qua formabantur isti panes dabant Israelitæ, scilicet, laici. Ratio huius est, vt videretur pro quo offerebantur isti panes: nam ipsi erant coram Domino, & si fierent de farina sacerdotum viderentur solum offerri pro animabus sacerdotum, & manere coram Domino in memoriā eorum: Deus tamen volebat, quòd essent in memoriam duodecim tribuum Israel, Leuitici vigesimoquarto. Ergo debebant esse de farina laicorum. Cęremonia nona erat, quòd acciperent istos panes sacerdotes, & illi qui tollebant eos de mensa, comederent eos. Ratio huius est, vt darentur in mercedem ministrationis, quia sacerdotes, & Leuitę erant ministri Dei: Deus prouidere debebat eis de redditibus suis: vnde dixit eis, quòd non acciperent possessionem terrę cum laicis, quia ipse erat pars, & hereditas eorum, Numeri decimooctauo, & Deuteronom. decimooctauo. Et exponitur hoc Iosue decimotertio, in litera, scilicet, quòd Deus erat pars eorum, ideſt, sacrificia, & oblationes, & alia iura Sanctuarij erant pars eorum, iura autem sacerdotum, & Leuitarum ponuntur Numeri decimooctauo, & inter illa erat istud, scilicet, quòd panes propositionis pertinerent ad eos.

Quare panes propositionis non comedebant, nisi solum sacerdotes. Et quòd cibi inter Iudæos erant quintuplices, qui ad esum admittebantur. Quæst. XXII.

QVAERETVR de cęremonia decima, scilicet, quòd de panibus propositionis non comederent aliqui, nisi sacerdotes, vt patet hic in litera, & Marci 2. & Lucę 6.

Dicendum, quòd ratio huius erat sanctitas magna istorum panum. Deus enim voluit, quòd reputarentur isti panes valde sancti, & ad hoc fecit, quòd solis sacerdotibus liceret comedere, ideſt, non laicis, nec filijs, & filiabus, & vxoribus sacerdotum, nec etiam Leuitis.

Pro quo sciendum, quòd inter Iudęos, cibi qui erant ad esum, erant quintuplices.

Quidam erant quibus vesci licebat cuicunque, siue mundus, siue immundus esset, & isti erant cibi communes, qui non erant aliquomodo consecrati.

Secundi cibi erant quos non licebat edere, nisi mūdis. Licebat tamen cuicunque mundo edere de illis, siue esset masculus, siue fœmina: laicus, aut sacerdos, vel Leuita. & istę erāt carnes hostiarum pacificarum, quantum ad partem, quę proueniebat offerentibus: nam offerenti proueniebat totę carnes animalis pacifici prēter pectusculum, & armum dextrum, qui cędebant sacerdoti immolanti, Leuitici septimo. Et ad comedendum de carnibus istis poterat offerens inuitare quoscunque vellet, dum tamen essent mundi. sic enim Deus monuerat, quòd offerentes vocarent secum ad comedendum viduas, & pupillos, & quoscunque pauperes, & Leuitas, Deuteronom. duodecimo, & decimoquarto, & decimosexto, quòd epularentur coram Domino, scilicet, in Sanctuario vbi erat Deus, quia ibi existentes coram Domino esse videbantur.

Tertij cibi quos licebat edere solis mundis, non cū omnibus, sed cum solis sacerdotibus, & vxoribus, & filijs, & filiabus eorum, dum manerent in familia istorum: erant cibi carnium prouenientium sacerdotibus de hostijs pacificis: nam comedebant de eis tam ipsi, quàm familię eorum, Leuit. 10. Alienis autem, quantumcunque mundi essent, non licebat quicquam dare de cibis istis, immo si sacerdos haberet filiā, & maneret in domo patris sui, comedebat de cibo isto. si autem illa daretur in vxorem alicui non sacerdoti, nō licebat ei iam edere de cibis istis viuente viro suo. mortuo autem illo si rediret ad domum patris sui, non habens filios ex illo viro, poterat comedere de cibis sacerdotalibus, sicut quando erat puella manens in domo patris, Leuitici vigesimosecundo.

Quarti

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quarti cibi erant quos solis sacerdotibus, & filijs F eorum masculis mundis edere licebat, & poterant comedere vbicunque vellent, & isti erant panes propositionis, de quibus hic dicitur, quòd solis sacerdotibus licebat comedere illos, & sic excluduntur omnes non sacerdotes, scilicet vxores, & filij sacerdotum: filij autem sacerdotum quantumcũque essent paruuli poterant comedere de istis panibus, dum tamẽ essent mundi, eo quòd illi erant sacerdotes, quia non vocabantur sacerdotes tunc, sicut nunc per hoc, quòd ordinem accipiunt, vel ministrant, sed siquis erat filius sacerdotis, iure erat sacerdos, licet antequam ministraret oportebat, quòd consecraretur, quia non poterat alias ministrare, vt patet Exod. 29. & Leuiti. 8. vbi ponitur ritus consecrationis eorum, nullum tamẽ G characterem accipiebant in hac consecratione, sicut accipiunt sacerdotes nostri, vt ostensum est supra 3. c. quæst. 57. hoc autem erat, quia sacerdotium proueniebat tunc ex progenie, & ideo tam paruis, quam magnis competebat ius comedendi de panibus propositionis, nemo tamen poterat eos acquirere, nisi qui iã ministraret: aut aliquando ministrasset, quia dabantur in mercedem pro ministratione.

Quinti cibi erãt quos solis sacerdotibus licebat comedere: non tamen in omni loco, sed solum in loco sacro: istę erãt carnes, quę prouenientes de sacrificio pro peccato: nam soli masculi de stirpe sacerdotali in loco mundo comedebant eas Leui. 6. & 10. & istę car- H nes reputabantur magis sacrę, quam omnes alij cibi: nam etiam in coquendo obseruabatur magna munditiã cęremonialis, quæ non obseruabatur in alijs carnibus sacrificiorum, scilicet quòd si vestis aspergerẽ de sanguine huius hostię lauaretur in loco sancto. si coqueretur in vase fictili frangendum illud erat, ne applicaretur vnquam alijs vsibus, & si coqueretur in vase ęneo, siue quocunque metallino, defricari valde. Leui 6. tota autẽ sanctitas maior, vel minor, quę erat in cibis istis, pendebat ex voluntate legislatoris, nam absolute non videtur esse causa, saltem in omnibus istis, quare quidam cibi essent alijs sanctiores.

De panibus ergo propositionis dicendum, quòd non licebat comedere, nisi solis sacerdotibus propter magnam sanctitatem suam, quam Deus voluit illis I attribuere.

An Achimelech dedisset pueris Dauid panes propositionis si mundi non fuissent.
Quæst. XXIII.

QVAERETVR circa hoc, cum Achimelech sacerdos dederit istos panes propositionis Dauid, & pueris eius esurientibus, & quęsiuerit antequã daret, an pueri essent mundi maxime a mulieribus, primo Regum 21. si Dauid dixisset, quòd pueri non erant mundi a mulieribus, an Achimelech dedisset eis panes propositionis.

Aliqui dicunt, quòd non, quia si visa necessitate famis Dauid, & puerorum suorum daturus esset eis pa- K nem sanctum, non quęsiuisset an essent mundi: cum hoc nihil obstaret: quæsiuit tamen ergo videtur, quòd non dedisset si responderetur, quòd erant immundi.

Dicendũ, quòd in omni casu Achimelech dedisset panes istos Dauid, & pueris suis, si vidisset eos in extrema necessitate famis: nam tunc obligaret nulla lex.

Pro quo sciendum, quòd non licebat laicis comedere de sanctificatis pertinentibus ad sacerdotes, & quandocunque comederent, peccabant grauiter.

Item erat regula, quòd nulli immundo licebat comedere de sanctificatis, etiam si aliàs esset sibi licitum vt patet Leui. 22. & non solũ nõ comedere, sed nec accedere ad loca sacra licebat immundis: alioquin morerentur, Leui. 15. si tamen aliquis de laicis existens immundus comederet de sanctificatis, peccabat dupliciter, scilicet quia erat laicus, & immundus, si ergo nunc Achimelech dedisset panem sanctũ pueris Dauid mũdis, videbatur solum agere contra vnam legẽ, si autem immundi essent, agebat contra duas, quod grauius erat. Si tamen in extrema necessitate esset, etiam si ageret contra omnes leges, dare tenebatur eis panem sanctum: nam si aliqua lex data ab aliquo legislatore dispensabilis est, omnes aliæ ab eodem datę dispensabiles sunt. Quod dicitur propter differentiam legis pure positiuę, & legis pure naturalis, quia si aliquis legislator inter leges suas interserat aliquam legem pure naturalem, & faciat eã cum cæteris promulgari, quamquam possit dispẽsare in alijs pure positiuis, & abrogare eas: tamen nõ poterit dispensare in illa, quę est pure naturalis, licet inter suas illam posuerit. sic est in legibus Dei, quantum ad decalogum, & quãtum ad cęremonialia, & iudicialia, nam si aliquod prȩceptum Dei est in quo dispensari non licet, nec abrogari illud, non est hoc, quia prȩceptum Dei est, vel propter magnam potestatem condentis, sed quia tale est secundum naturam, quod contra illud recte fieri nequit: si tamen dentur præcepta, quæ non obligent secũdum naturam, sed sunt pure positiua, si vnũ est dispensabile, omnia sunt dispensabilia, quia nõ sunt ex maiori potestate omnia simul, quam vnum eorũ, quamquam rationabilius est dispensari in vno solo, quam in omnibus: cum ergo lex esset, ne quis comederet de sanctificatis, nisi esset de familia sacerdotis, tamen & in hoc poterat dispensari propter necessitatem, vel credebat Achimelech, quòd non obligabat in necessitate, ita poterat esse de omnibus aliis pure positiuis, scilicet, quòd quamquam iussum eẽt, quòd nullus immundus comederet de sanctificatis, tamen esset licitum comedere in necessitate famis, vt in hoc dubitauerit Achimelech: etiam liceret non mundis edere propter vrgentem necessitatem: istud patet ex probatione, quam Christus inducit supra in litera, scilicet si sciretis quid est misericordiam volo, & non sacrificium, ideſt consideratio de miserẽdo vitę humanę ne pereat, est magis habenda, quam seruare ritum sacrificiorum, & per sacrificia intelliguntur omnia cæremonialia pertinentia ad cultum diuinum, quod libet, ergo istorum potius omittendum erat, quam quòd permittatur homo perire, & tamen, quòd immundis non liceret tangere sacra erat ad cultum diuinum cęremonia quædam, vt essent in maiori reuerentia, quæ ad cultum Dei pertinebãt, ergo etiã istud omittẽdum erat, vt homini misereamur: & sic etiam si dixisset Dauid pueros esse immundos dedisset eis Achimelech panes sanctos, quæsiuit tamen an essent mundi pueri, quia licet crederet legem in vtroque casu esse dispensabilem, si necessitas magna vrgeret: requireretur tamen maior causa motiua ad dispẽsandum in multis legibus, quam in vna, quamquam potestas non requiritur maior ad dispensandum in omnibus, quam in vna, & quia Achimelech vidit Dauid, & pueros eius in quadam necessitate famis, credidit quòd iuste poterat dare eis sanctum panem si mundi essent, si autem non essent mundi requisiuisset in eis maiorem necessitatem, & forte pro illa necessitate, quam solum credebat eos tunc pati, non dedisset eis panem sanctum: si tamen fuisset omnimoda necessitas nullatenus dubitaret dare panes istos, quia vt dictum est, omnia ista præcepta sunt dispensabilia, cum nihil contineant de iure naturę, sed sunt pure positiua.

Si

Si Achimelech nullos panes habuisset, an tolleret panes qui erant coram Domino an dandum Dauid, & pueris suis. Quæst. XXIIII.

QVAERETVR cum Achimelech dederit Dauid, & pueris eius panes propositionis, quos tunc abstulerat a facie domini, quid si veniente Dauid non habuisset Achimelech aliquos panes propositionis, nec laicos, sed solũ essent panes positi in mensa coram domino, an inde tolleret eos ad dandum Dauid, & pueris suis.

Dicendum, quòd sicut dictum est preced. quæstione, omnes istę leges sunt dispensabiles, & adueniente necessitate nulla earum obligat, illicitũ enim erat, qꝫ B panes propositionis, postquam sublati erant a facie Domini, darẽtur laicis: necessitas tamen fecit licitum esse, quòd autem panes tollerentur de mensa ad dandum alicui, erat etiam contra legem, quia lex iusserat singulis sabbatis poni 12. panes super mensam, & manere ibi vsque ad sequens sabbatum. Leui. 24. si autẽ tollerentur inde, violaretur ista lex, sed non erat ista maioris obligationis, quam quęcunque alia lex positiua data a Deo: omnes tamen alię erant dispensabiles: iõ Achimelech credidit illas nõ obligare existẽte fame Dauid, & puerorum suorum, ergo etiam si panes essent in mẽsa propositionis, & videret Achimelech Dauid, & pueros eius patientes necessitatem famis: tolleret inde panes, & daret eis, Erat tamen hoc grauius, quam id quod ipse fecit, quia hic agebat cõ- C tra duas leges: in alio autem casu agebatur contra vnam, ideo quęsiuisset maiorem necessitatem famis Achimelech in Dauid, & pueris eius ad tollendum panes de mensa, vt eis daret, quam modo quando dedit eos quos iam abstulerat, data tamen vrgente magna necessitate, non dubitasset dare quodcũque Dauid peteret, siue essent in mensa, siue iam ablati: si tamen obtulisset panes de mensa, oportebat quòd illico restitueret totidem, quot abstulerat, scilicet vt coqueret eos secundum formam, & ritum priorum, & D ponerent eos in mensa, quia semper debebant esse ibi 12. panes in memoriam duodecim tribuum Israel, Leui. 24.

An Dauid intrando in domum Dei egit aliquid contra legem ipsius. Et quòd fuit Sanctuarium duplex.
Quæst. XXV.

QVAERETVR circa hoc, quod dicitur hic de Dauid, scilicet quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis comedit, an intrando in domũ Dei egit aliquid contra legem, sicut comedendo panes propositionis.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia Christus expresit hic factum Dauid, quod ex sola necessitate licitum fuit: cum esset aliàs contra legem, vel esse videbatur.

Item dicunt, quòd Dauid intrauit ad locum tabernaculi ad quem laici non intrabant, quia non solum accepit panes, sed etiam gladium Goliath, & ille erat in tabernaculo inuolutus pallio post Ephod 1. Regũ 21. & tamen ad illum nõ licebat Dauid accedere, quia Ephod erat vestis sacra summi sacerdotis, ideo etiam in hoc contra legem fecit.

Dicendum, quòd Dauid non fecit contra legem intrando in domum Dei, quia laicis licebat intrare illuc.

Pro quo sciendum, quòd domus Dei dicitur Sanctuarium, in quo fiebãt omnes cęremonię pertinentes ad cultum Dei a ministris eius, & istud fuit duplex. Primum fuit illud portatile, quod Moyses fabricauit in deserto. Exod. 26. & 27. Secundum fuit templum A Salomonis, quod erat ędificium immobile: in vtrumque autem licebat laicis intrare quantum ad aliquam partem eius, nam diuidebatur Sanctuarium factum a Moyse in tabernaculum, & atrium. in tabernaculum autem solis sacerdotibus intrare licebat, in atrium vero licebat etiam laicis intrare. quid autem esset tabernaculum patet Exo. 26. quid autem atriũ patet Exod. 27. De tẽplo Salomonis idem erat, quia in atrijs eius erant omnes laici viri, & fęminę: nam ibi conueniebant ad orationem, & audiendum verbum legis, & sic innuitur infra 21. & Matth. 11. & Io. 2. qꝫ tam Christus, quam multi laici intrabant in templum Salomonis, ideſt in atria eius, non autem intra ipsum templũ, qualia autẽ essent ista atria, & qualiter distincta ostensum est rertio Regum 7. de figura autem templi patet tertio Regum 6. tempore autem Dauid nondum erat templum Salomonis, sed erat tabernaculũ Moysi, & id potest vocari domus Dei, licet proprie domus Dei, in quam Dauid introiuit, non erat ipsum Sanctuarium, sed domus illud erat, nam quandiu fuerunt Hebræi in deserto erat Sanctuariũ illud in cãpo, cum vero pacifice habitauerunt in terra Chanaan, posuerũt illud in vrbe Silo Iosue 18. & ibi iam non erat in campo, sed intra quandam domum magnam, & illa tota domus vocabatur domus Dei, & in illam licebat intrare omnibus laicis, ita nunc Dauid introiuit, nec solum ipse, sed etiam dicitur primo Regum 21. quòd tunc, quando Dauid petiuit panes ab Achimelech erat Doech idumęus in tabernaculo domini, ille tamẽ laicus erat, ideo licebat Dauid illuc introire, nec egit in hoc contra legem.

Ad primum dicendum, quòd Christus non inducit hic ad excusandum illud, vel ad ostendendũ fuisse excusatum propter necesitatem, sed solum ad aperiendum historiam, nã dicturus erat, qđ Dauid comedit pœnas propositionis, & quia illos petiuit ab Achimelech summo sacerdote, qui erat in domo Dei, dixit, quòd intrauit in domum Dei. istud tamen non inducitur tanquam aliquod factum per se indigens excusatione.

Ad secundum dicendum, quòd Dauid accepit gladium Goliath, non tamen intrauit ipse ad locum in quo erat, sed petiuit eum ab Achimelech, & ille dedit ei. primo Regum 21. scilicet ait Dauid, nõ est huic alter similis, da mihi eum. Item quia si intrando ad locum sacrum pro gladio egisset Dauid contra legem, non est istud factum excusabile, quia nulla erat ibi necesitas, cum potuisset illuc intrare Achimelech, & dare gladium Dauid.

Item quia si de hoc egisset Christus, ostẽderet Dauid excusari de hoc inducens aliquam causam, sicut ad excusandũ, quòd comedit panes propositionis, induxit necesitatem famis, & tamen nullam excusationem inducit, ideo Dauid non intrauit ad locum in quo erat gladius, vt tolleret eum, sed Achimelech dedit illum sibi. Quòd autem in domum Dei intrauerit, illicitum non erat, ideo nec excusatione indigebat.

An licebat sabbato discipulis spicas fricando grana excutere, & comedere. Quæst. XXVI.

QVAERETVR an licebat sabbato facere hoc quod discipuli faciebant, scilicet spicas fricando grana excutere, & comedere.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia licet in sabbato illicita esset ciborum paratio, quæ indigebat aliquanta mora, cura, & labore: leuis, tamen paratio licita erat, & ita erat ista.

Dicendum, quòd non erat licitum hoc, quod faciebant

ciebant discipuli, sed fames illud licitum fecit. Quod F patet primo, quia pharisei instanter accusabant dicentes, cur discipuli tui faciunt, quod non licet facere sabbatis?

Secundo patet, & efficacius, quia si istud fuisset licitum absolute, non defendisset illlud Christus tanquam licitum ex necessitate inducēs exemplum Dauid, sed potius diceret illud esse licitum, sicut comedere erat licitum sabbato.

Tertio patet, quia aliæ parationes minores erant vetitę in sabbato, vt succendere ignem Exod. 36. cap. & colligere manna in sabbato, nam minus erat occupationis, & laboris colligere manna, quod erat sparsum super faciē agri, quā spicas euellere, & manibus fricando grana excutere, vetuit tamen Deus collige- G re manna in sabbato Exo. 16. sed ꝙ die veneris colligeretur pro duobus diebus: ergo non licebat spicas fricare, sed sola necessitas hoc fecit esse licitum, & ita Christus defendit ex parte necessitatis.

Cum autem dicitur, quòd leuis paratio ciborum erat licita in sabbato, dicendum quòd non erat licita aliqua paratio, sed solum dispositio ipsorum, vt sic ex præcedenti die, Iudæi haberent cibos paratos, licebat eos educere de repositorijs suis, & in mensa disponere in vasculis mensę, spicas tamen fricare erat cibos parare, ideo non erat licitum. De obseruantia autem sabbati, & q̄ opera erant licita late dictum est Exo. 12. H

Quare Christus induxit secundam probationem de sacerdotibus violantibus sabbatū, & quomodo est ad propositum.
Quæst. XXVII.

QVAERETVR quare Christus induxit hic secundam probationem, scilicet de sacerdotibus violantibns sabbatum, & quomodo est ad propositum. Dicendum, quòd licet exemplum inductum de Dauid sufficeret ad exusationem, voluit tamen multas probationes dare, vt firmius fieret, quod dicebat, & sic qualescunque essent, dum tamen probarent, vtiles erant.

Secundo fuit, quia aliquis diceret precedētem probationem esse insufficiētem, quia forte dicetur, quòd Dauid peccauit panes comedendo, & Achimelech il- I los dando, induxit ergo aliud exemplū in quo appareat sabbatum violari, & non peccare violatores; sic dicitur, ꝙ sabbatū violāt sacerdotes, & sine crimine sunt, sic dicit Chrysostomus: ne autem mihi dicas, quoniā afferre in medium alium peccantem non est erui ab accusatione: cum enim non excusatur, qui fecit, excusatio fit circa id, quod factum est: verum hoc hic non suffecit, sed quod malus est dixit, ꝙ sine crimine sunt.

Tertio fuit, quia exemplum de Dauid semel tantū accidit, & vnicus actus facilius excusatur, hic tamen sacerdotes quolibet sabbato violabāt sabbatum, ideo firmius ex hoc constabat, ꝙ licitum erat violari sabbatum ex aliqua causa.

Quarto fuit, quia factum Dauid excusatur ex pro- K missione, & propter necessitatem, factum autem sacerdotum nō excusatur, sed potius imperatur, nā tenebantur sabbatum violare, ideo licitum est propter aliquā causam violare sabbatum, sic dicit Chrysostomus, nec autem hoc secundum simile est priori, quod dixerat de Dauid, illud enim semel factū est, & a Dauid non sacerdote, & necessitatis fuit, hoc autem secundum per singulum sabbatum, & a sacerdotibus, & secundum legem sunt discipuli ab accusatione liberati.

Quinto fuit, vt aliqui dicūt, quia Christus erat rex, & sacerdos, ideo induxit vnum exemplum de Dauid rege, & aliud de sacerdotibus, sic dicit Augustinus lib. de quæstionibus Euangelij, scilicet notandum autem vnum exemplum datum esse regię potestatis: alterū sacerdotalis, de his, qui propter ministerium templi sabbatum violant, vt multominus ad ipsum euulsarū sabbato spicarum crimen pertineat, qui verus rex, & verus sacerdos est: sed istud magis est mysticum, quā literale.

Sed dicetur quomodo est istud exemplum ad propositum, quia discipuli excusantur a Christo propter necessitatem famis, sicut patet in exemplo de Dauid? Hic tamen nulla erat necessitas, vt sabbatum violaretur, sed potius erat lex.

Dicendum, quòd Christus inducit istud exemplū ex alio capite, scilicet quòd ipse poterat dare licentiā discipulis violandi sabbatum, etiam si non esset necessitas famis, nam nulla necessitas erat faciendi sacrificia in templo, & tamen propter honorem templi licebat violari sabbatum ibi, & non alibi, sicut dicitur Exod. 36. non succendetis ignem in cunctis tabernaculis vestris die sabbati, & tamen in templo domini iubebatur quotidie succendi, & nutriri Leui. 6. & ita dicitur hic sacerdotes in templo sabbatum violāt, sed Christus dicit, ꝙ ipse erat maioris potestatis, quam templum, ergo ad mandatum ipsius, vel licētiā liceret sabbatum violari, sicut licebat propter reuerētiam templi, & ita dixit: templo maior est hic, ideſt iste, qui loquitur vobis est maior, quam templum, & potest dare licentiam ad violandum sabbatum.

Quare Christus induxit tertiam rationem scilicet si scireris, &c. Et quòd sacrificium dici potest quicquid ad cultum Dei attinet. Quæst. XXVIII.

QVAERETVR, quare Christus induxit tertiam probationem, scilicet si sciretis, &c.

Dicendum, ꝙ hoc facit ad maiorem abundantiam probationis, quanto plures rationes fuerint. Secundo ad maiorem cōfusionem Phariseorum accusantium, quia si vnicam defensionem Christus pro discipulis habuisset, non erat mirum, ꝙ Pharisei illam non inuenissent, quòd tamen tot accusationes ex lege Christus haberet, & nulla earū occurrisset Pharisęis conuincebat eos esse insipientes.

Tertio fuit ad increpandum eos, quia hic loquitur eis, tanquam non intelligentibus scripturam, scilicet si sciretis quid est misericordiam volo, &c. ideſt si intelligeretis scripturam, quę hoc dicit, non accusaretis innocentes, & ita supra 9. c. cum Christus responderet Pharisęis accusantibus discipulos, ꝙ non ieiunarēt induxit tres rationes, & ista est vna earum, scilicet eūtes discite quid est misericordiam volo, &c. hic autem induxit Christus istas tres rationes, quę non probant ex eadem radice, sed ex diuersis.

Prima enim excusat ex parte necessitatis, s. quia discipuli patiebantur famem, sicut Dauid. Secunda ex parte potestatis, scilicet Christus erat maioris potestatis, & dignitatis, quam templum: ideo si propter reuerētiam templi, licebat quodlibet sabbatum in eo violari, liceret a fortiori violari ex mandato, vel licentia Christi.

Tertia excusat ex parte valoris, scilicet quia homo est maioris valoris, quam sabbatum, & ideo potius prouidendum est, vt homo non pereat fame, quam vt sabbatum non violetur, & sic dicitur, quòd dominus est filius hominis, ideſt quilibet homo est dominus, scilicet quia sabbatum est propter hominem, s. ideo magis homo propter sabbatū, vt dicitur Mar. 2. ideo magis homini, quam sabbato prouidebitur. Ad idem autem pertinet cum dicitur: misericordiam volo, & non sacrificium, i. potius misericordiam, q̄ sacrificiū, s. misericordia

ricordia est hominī necessitatem patienti subuenire: A sacrificium aūt dī quidquid ad cultum Dei pertinet, quia inter oēs cęremonias diuini cultus sacrificiū excellebat, & sic ēt sabbatum cuius obseruatio ad cultū Dei pertinet, intelligitur noīe sacrificij, & est sensus, ꝙ Deus magis vult, ꝙ pereat aliqua de cęremoniis cultus eius, quam ꝙ subtrahatur misericordia. i. prouisio in necessitatibus humanis, quibus miserendū est. Aliter enim Hierony. exponit. s. misericordiam volo. i. si misericordiam comprobastis Achimelech, eo ꝙ periclitantem Dauid fame refocillauit, quare discipulos meos condemnatis?

Et cum inde transisset, venit in synagogā B eorum. Et ecce homo manum habēs aridā. Et interrogabant eum dicentes. Si licet sabbatis curare? vt accusarent eum. Ipse autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo qui habeat ouem vnam, & si ceciderit hęc sabbatis in foueam, nonne tenebit, & leuabit eam? Quanto magis melior est homo oue? Itaque licet sabbatis benefacere. Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitati sicut altera.

Et cum inde transisset. Hic ponitur confutatio Phariſæorum impugnantium Christi veritatem in propria persona, quam prius impugnauerant in eius familia. i. quantum ad discipulos. Et ponitur primo eorum confutatio. Secundo insurgens ex hoc machinatio, ibi, *Exeuntes autem.*

An ista sint continuata ad præcedentia, & an fuerint immediate facta, vel aliquo tempore interiecto.
Quæst. XXIX.

QVAERETVR circa primum, an sint ista cōtinuata ad præcedētia, & an fuerunt immediate facta, vel interiecto aliquanto tpe. D

Dicendum ad primum, ꝙ hic est ordo cōfactum, & ponunt illud immediate post præcedens, vt patet Mar. 3. & Luc. 6.

Item patet, quia dicitur hic. Et cum inde transisset venit in synagogam: ergo istud post præcedentia factum est. s. quia postquam transiuit de loco in quo discipuli spicas vellentes a Pharisæis accusati fuerant, venit ad synagogam eorum. s. illorum qui accusauerant discipulos. Ad secundum dicunt aliqui, ꝙ immediate factum est, scilicet eadem die, quia dicitur hic, & cū inde trāsisse venit in Synagogam, & sic videtur innuere, quòd nihil fuit inter hęc: maxime, quia istud factū est in agro apud locum vbi discipuli spicas vellebāt, & de agro facile erat intrare in locum, & ire in Synagogam, vbi factum fuit sequens. sic dicit Hilarius. hęc enim, quę pręmissa sunt in campo dicta gestaque sunt, & post hęc Synagogam ingreditur. Secundo patet, quia vtrumque accidit in sabbato, discipuli enim in sabbato spicas vellebant supra in litera, & Christus in sabbato manum aridam sanauit infra in litera, & sic videtur, quòd eodem sabbato vtrumque factum est, nisi quòd vnum fuit in agro, & alterum in Synagoga.

Sed dicendum, quòd non fuit eodem sabbato, sed sequenti sabbato, vel interiectis aliquot sabbatis, quia Lucę sexto, posita excusatione de euulsione spicarum sabbato, sequitur, factum est autem, & in alio sabbato, vt intraret Synagogam, sic dicit Augustinus lib. de concor. euan. Posset autem putari eodem die factum de spicis, & de isto sanato, quoniam & sabbatum hic commemoratur, nisi Lucas aperuisset alio sabbato factum fuisse. Quod autem dicit Matthęus. Et cum inde transisset venit in Synagogam eorum, non quidē venit, nisi cum transisset, sed post dies in Synagogam eorum venit, postquam a segete illa transijt, an recta continuoque illuc ierit, non expressum est, ac per hęc locus datur narrationi Lucę, qui dicit alio sabbato huius manum fuisse sanatam.

Circa primum dicitur. *Et cum inde transisset.* Scilicet de loco in quo discipuli spicas vellentes a Phariseis accusati sunt: nam ibi non poterat diu manere, quia erat in agro, scilicet discurrens per sata.

Venit in Synagogam eorum. Ideſt illorum Phariſæorum, qui discipulos accusauerant spicas vellentes, & sic est sensus, ꝙ in eodem loco in quo accidit prędens factum, accidit & istud miraculum, & ijdem viri fuerunt vtrobique præsentes. *Et ecce homo manum aridam habens.* Scilicet erat in Synagoga, in quam introiuit Christus, & erat manus dextra arida. Lucę 6. ex quo colligebatur maius detrimentum, & maior necessitas curationis, & interrogabant eum, scilicet Pharisęi, quia ipsi vtrobique insistebant contra Christum, vt in se, vel in discipulis eius eum accusare possent.

Dicentes si licet sabbatis curare. Presente enim viro manus aridę hic interrogauerunt, quia eius presentia huic occasionem quæstioni dabat. *Vt accusarent eum.* Scilicet non interrogauerunt, vt incitarent eum ad misericordiam, scilicet vt sanaret hominem, sed vt ex facto illius haberent occasionem accusandi illum, & ad hoc diligenter inuigilabant. Lucę 6. obseruabant scribæ, & Pharisęi si in sabbato curaret, vt inuenirent vnde accusarent eum.

Ipse autem dixit eis. Nō respondit Christus immediate ad quęsitum, sed prępossuit confirmationem, & postea concluſit id quod petebatur, scilicet itaque licet sabbatis benefacere, & hoc erat, quia ipse sciebat cogitationes eorum, vt dicitur Lucę 6. & ideo antequā responderet, voluit confirmare id quod dicturus erat.

Quis erit ex vobis. Quasi dicat, nullus erit cuius ouis si sabbato ceciderit in foueam, non extrahat eam.

Qui habeat ouem vnam. Non est sensus, quòd habeat ouem vnicam, sed quòd homo habens oues multas etiam si vnica earum ceciderit in foueā, sabbato extrahet eam, quod dicit, vt ostēdat, ꝙ pro parua re sabbato laborant, & non putant esse illicitum. *Et si ceciderit hæc.* s. ista vna ouis de multis. *Sabbatis in foueam.* i. aliquo die sabbati, quia non est sensus, ꝙ multis sabbatis cadat, & tamē idem esset si multis diebus sabbatorum caderet in foueam, quia quolibet sabbato extraheretur: & forte Christus noluit hoc dicere ex industria, ad innuendum, ꝙ non solū semel hoc facere licet, nam vnicus actus facilius excusatur, sed ꝙ sępissime facere liceret, ideſt si omnibus sabbatis incideret in foueam, omnibus sabbatis leuanda erat, & idem de quolibet alio periculo, vt si lupus inuaderet ouem, occurrendū erat ne illam deuoraret. *Nonne tenebit.* i. accipiet illam. *Et leuabit eam.* i. extrahet de fouea.

Quanto magis melior homo oue. i. & tamen valde melior est homo oue, sic dicitur supra 10, multis passeribus meliores estis vos, i. quilibet homo est melior, quam omnes passeres, & q̄ omnia animalia, quę non sunt homo, quia excedit illa secūdum speciem: ideo si, pter illa licet aliquid agere in sabbato, licebit a fortiori hoc facere, ppter hominem. *Itaque licet sabbatis benefacere.* Ista est conclusio intenta, i. ꝙ licitum est in sabbatis benefacere, i. curare homines nō obstāte solen-

nitate

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitate sabbati. *Tunc ait homini.* Ante hoc loquebatur F ad Phariseos disputans, ꝙ licitum esset sabbato curare & quia nemo sciuit respondere ad istam Christi probationem, quasi iam illis superatis, & tacentibus dixit homini: extende manum tuam, sic dicitur Lucę 6. & circunspectis omnibus dixit homini: extende manũ tuam, ſ. postquam ipse posuit rationem ostendentem licitum esse curare sabbato, circunspexit omnes, vt videret si erat aliquis, qui sciret, aut posset, vel vellet loqui contra hæc, cum autem oēs tacerent, & quasi per hoc rationi suæ assentirent, dixit ipse homini.

Extende manum tuam. Iubendo, ꝙ extenderet sanauit eam, & reformauit in statum debitum, ita vt nondum verbis completis manus sanata esset, quia verba Christi in tempore, sicut nostra dicebantur: curatio G autem ista in instanti facta est. *Et extendit.* ſ. Christo iubente, nam dicendo sanauerat eam: nam quando extendit iam erat sanata, quia non potuisset extendere, nisi sanata esset. *Et restituta est sanitati.* Ideſt redijt ad plenam sanitatem cum prius esset arida, & licet ista dicantur successiue, non sunt sic intelligenda, scilicet ꝙ prius manum extenderit, & deinde restituta sit sanitati, quia non poterat extendere, nisi iam esset restituta, sed facta sunt omnia simul: non tamen possunt simul dici. *Sicut altera.* Ideſt, sicut manus sinistra, quæ sana erat, nam manus dextra erat arida Lucę 6. & dicitur, sicut altera, ideſt ad qualitatem vigoris illius, & corpulentię: nam poterat Christus istam manum, quam H curauit perfectiorem in multis reddere, quam alterã, quæ sana erat, quia tamẽ bona habitudo corporis est, ꝙ ambæ manus æquales sint vigore, & habitudine: seruata sua differentia naturali, ſ. ꝙ manus dextra sit ad motum agilior, sinistra autem ad ferendum aliquid aptior, vt dicit Isido. 11. Ethimo.

Quare Christus intrauit in Synagogam. Quæst. XXX.

QVAERITVR quare Christus intrauit in sinagogam nunc. Dicendũ ꝙ propter, multa. Primo propter cõsuetudinem suã, quia nunc erat sabbatum, vt patet in litera, & tñ consuetudo sua erat intrare quolibet sabbato in sina- I gogam Lucæ quarto, & hoc erat, quia ista etiam erat consuetudo aliorum Iudæorum, nam cum in sabbato cessarent ab omnibus operibus, conueniebant omnes ad orandũ, & audiẽdum legem in sinagoga: Christus autem, vt non videretur eis dissimilis, ne eum iuste, aut saltem colorate repellere possent, tenebat omnes consuetudines eorum laudabiles, qualis ista erat. Secundo fuit, quia Christus volebat docere Iudęos, & quia ipsi cõueniebant in sinagogam, erat ibi locus aptus docendi: introiuit ergo illuc. sic dicitur Lucę 6. factum est in alio sabbato, vt intraret in sinagogam, & doceret. Tertio fuit, vt daret locum accusationi Iudęorum, quam volebant ꝫ ipsum facere, quasi cõtra violatorem sabbati, nam in sinagoga erat homo habens manũ aridam, quem sabbato curauit, & pp quẽ K Phariseι ꝫ Christum de curatione in sabbato loquebantur, & quia ex ista curatione ipse volebat ostendere quid esset licitum facere sabbato, voluit sinagogam intrare, vt ibi hominem curaret.

An homo habens manum aridam esset in sinagoga, vel adductus fuerit a Phariseis. Quæst. XXXI.

QVAERITVR de isto homine habente manũ aridam, an esset in sinagoga, vel adductus fuerit a Phariseis, vt eo ꝓsente esset illis occasio quęrendi a Christo.

Aliqui dicunt, ꝙ non fuit adductus, sed accidit, ꝙ esset in sinagoga, quia dicitur Mar. 3. & Lucę 6. & erat ibi homo. &c. Alij dicunt, quòd Phariseι illum adduxerunt, & ꝓsentauerunt Christo. sic dicit Hilarius, ingresso autem sinagogam hominem aridę manus offerunt, interrogantes an curare sabbatis liceret: occasione arguendi eum ex responsione quærentes.

Dicendum, ꝙ vtrumque potest stare. Sed magis videtur standum Hilario: potissime, quia Phariseι insidiabantur Christo si sabbato curaret, vt inuenirẽt vnde accusarent eum Lucę 6. ideo verisimile est, ꝙ ipsi disposuerint omnia ad hoc necessaria, ſ. ꝙ hominem Christo offerrent: non quidem, quasi ipsi offerrent, vt curaret eum, quia istud iam esset petere curationẽ, & non interrogare an curare liceret sabbatis, & tamẽ dicitur hic, quod interrogabant eum de hoc, sed obtulerunt eum, & suaserunt homini, ꝙ se offertet. Etiã quia si ipsi offerrent eum, quasi curari petentes, etiam si non liceret sabbatis curare, non haberent ipsi colorem accusandi Christum de hoc, sed potius excusandi, cum ab eo beneficium suscepissent. Si autem obijciatur, quia Mar. 3. & Lucę 6. dicitur, & erat homo in sinagoga, in quo videtur innui, ꝙ non fuit adductus.

Dicẽdum, quòd forte homo ille in sinagoga erat, quando Christus intrauit, & tamen Phariseι suaserunt ei, quòd se Christo ꝓsentaret, & quantum ad hoc dicuntur obtulisse ei hominem aridę manus, vt voluit Hilarius.

An Phariseι quæsierint a Christo si liceat sabbatis curare, vel econtrario. Quæst. XXXII.

QVAERITVR an Phariseι quæsierunt a Christo si licebat sabbatis curare, vel Christus quęsiuit ab eis, nam hic dicitur, quòd Phariseι illum adduxerunt, & ꝓsentauerunt Christo. sic dicit Hilarius, ingresso autem sinagogam hominem aridę manus offerunt, interrogantes an curare sabbatis liceret: occasione arguendi eum ex responsione quærentes.

Dicendum, ꝙ vtrumque fuit, ſ. Phariseι prius Christum interrogauerunt, & postea Christus interrogauit eos videns cogitationes eorum, & quia Matthæus expresserat primum, & tacuerat secundum, Marcus, & Lucas, quasi ad supplementum Matth. expresserũt secũdum, tacito primo, & sic ex omnibus simpliciter colligitur vna perfecta narratio, sic dicit Aug. lib. de concor. euange. itaque intelligendum est, ꝙ illi prius interrogauerunt Dominum si licet sabbato curare: deinde intelligens cogitationes eorum aditum accusandi quærentium, constituit in medio illum quem erat sanaturus, & interrogauit, quæ Mar. & Lucas eũ interrogasse commemorant, & tunc illis tacentibus proposuit similitudinem de oue, & concluſit, quòd licet sabbato benefacere. De isto homine manus aridæ dicunt aliqui, ꝙ erat ꝫmẽtarius, & quod quæsiuit a Christo sanari, vt dicitur in euãgelio Nazarçorum, & Ebionitarum. sic dicit Hieronymus: in euangelio quo vtuntur Nazaræi, & Ebionitæ, quod vocatur a plerisque autenticum, habetur homo iste, qui aridam habet manum, cementarius scribitur istius modi: vocibus auxilium precans. cementarius erat manibus victum quæritans, precor te Iesu, vt mihi restituas sanitatem, ne turpiter mendicem cibos.

Quare Phariseι petierunt nunc a Christo si licebat curare sabbatis. Quæst. XXXIII.

QVAERITVR quare Phariseι petierunt nunc a Christo si licebat curare sabbatis.

Dicendum, quòd hoc quærebant, vt accusarent eum, vt dicitur in litera, sic dicit Chrysostomus non autem interrogant, vt discant, sed vt accusent eum,

eum, & verum est, quòd offerendo ei hominem ma- A nus aridę, etiam si non quęrerent aliquid ab eo, ex facto suo colligeretur eis vnde arguerent. voluerunt tamen quærere, quia putauerunt, quòd ex verbis occasionem maiorem haberent contra illum: nam forte oblato sibi homine, si nihil petereretur non curaret eũ: cum autem quærerent, oportebat, ꝙ aliquid dicerent, & ex hoc esset eis via accusandi ipsum, sic dicit Chrysostomus, quamuis ipsum opus sufficeret si accusare volebant, sed & per verba volebant captionem inuenire maiorem, copiam argumentationum sibi prępariãtes. Causa autem in speciali fuit, quia Phariseι accusantes supra discipulos Christi de violatione sabbati, conuicti fuerant a Christo testimonijs legis tanquam insipienter locuti: dolentes de hoc voluerunt, nunc si possent ipsum Christum de violatione sabbati arguere, sic dicit Hieronymus, scilicet quia destructionem B sabbati quo discipulos arguebant, probabili exemplo excusauerat, ipsum calumniari volunt.

Secundo erat, quia videbatur Christus Phariseis in multis sabbatum violare, licet vere in nullo violaret, sicut dixerunt Io. 9. non est hic homo a Deo, qui sabbatum non seruat, ipsi autem zelabant valde pro sabbato, quia tota Phariseorum sanctitas erat in exterioribus obseruationibus, & ceremonijs, ideo nitebãtur sępe arguere eum de sabbato, vt aliquãdo possent eum conuincere: putauerũt autem, quòd ex hac quæstione sufficienter eum caperent, quia cum petiuerũt, an liceret curare, existimabãt ipsum ad excusandum impotentiam suam dicere, non licere curare sabbatis: si autem curaret, arguerent eum sabbati violatorẽ. C sic dicit Hieronymus, & Beda, scilicet interrogant vtrum liceat curare sabbatis, vt si non curauerit crudelitatis, aut imbecillitatis, si curauerit transgressionis eum accusent, sic enim sępe faciebant, vt quãdo quæsierunt an liceret dari censum Cęsari, vel nõ infra 22. & quando obtulerunt ei mulierem deprehensam in adulterio, Ioan. 8. quia quicquid in his responderet, videbatur esse inconueniens, quia erat argumentum cornutum, vt Iudæi putabant, scilicet ex vtraque parte concludens, sed Christus omnia in nihilum redigebat.

Quare Christus induxit hic exemplum de oue cadente in foueam. Quæst. XXXIIII. D

QVAERITVR quare Christus induxit hic exemplum de oue cadente in foueam.

Dicẽdum, ꝙ Christus vidit iniquitatem Phariseorum, qui non quærebant, vt addiscerent, sed vt accusarẽt, vt dicitur hic, & Lucæ 6. ideo noluit respondere plane, sicut illi petere videbantur, sed caute respondet probando ratione euidenti, quòd liceret curare sabbato, & tunc respondebat ad quęsitum. Quando tamen Christus fecit rationem istam, Iudei conuicti tacuerunt, vnde ipse circunspexit omnes, ideo dicitur Lucæ 6. scilicet, vt videret siquis eorum vellet obijcere contra probationem suam, & nemo potuit, ideo tunc dixit homini, extende manum E tuam, & tamen licet nemo posset respondere, non assentiebant conclusioni eius, sicut dicitur, septimo Ethicorum cap. tertio, de illo contra quem sophista arguit, quòd turbatur, ligata enim est mens eius cum manere non velit propter non placere conclusum, procedere autem non potest propter ad soluere non habere sermonem, ideſt quia non habet quid respondeat, & ita Iudęi licet tacerent non assentiebant, sed turbabantur, & cogitabãt quomodo occiderẽt Christum propter hoc, vt dicitur infra in litera, & Lucæ dexio, vnde Christus condoluit eis videns cęcitatem eorum, scilicet quòd rationem tam euidentem non intelligebant propter obstinationem cordis Marco 3. scilicet at illi tacebant, & circunspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitatem cordis eorum dicit homini, extende manum tuam. De oue autem posuit Christus exemplum, vt argueret a minori, ſ. ouem licet sabbato educere de fouea, ergo licet sanare hominem, qui melior est. sic dicitur in litera, quanto magis melior homo oue?

Secundo dixit hoc ad increpandum eos, quia ipsi educentes ouem de fouea non faciebant, vt miserentur pecori, sed propter auaritiam, vt non perdant ouem: & tamen hoc putabant licere in sabbato, ergo magis liceret Christo curare hominem sabbato, quod ex sola charitate fiebat. sic dicit Hieronymus. sic soluit propositam quęstionem, vt interrogãtes auaritię cõdemnaret. si vos inquit in sabbato ouẽ, & aliud quodlibet animal in foueam decidens, eripere festinatis, nõ animali, sed vestrę auaritię consulentes, quanto magis ego hominem, qui multo melior est oue, debeo liberare. sic etiam dicit Rabanus, competenti exemplo soluit quæstionem, vt eos ostendat sabbatum violare in opere cupiditatis, qui eum violare arguunt in opere charitatis. hoc autem Christus magis aperuit, inquantum dixit. qui habeat ouem vnam, & cætera, quasi dicat, siquis habens totum bonum suum in ouibus, omnes simul videret cadentes in foueam sabbato, vel in aliud periculum, non videbatur inconueniens, ꝙ illis succurreret ne omnia bona sua simul perirent, si tamen vnica ouis cadat in foueam, etiam si illa pereat paruum damnum est, & tamen propter illam solam putatis licere agere aliquid sabbato, ergo propter auaritiam agitis, quia propter rem paruam mouemini.

Quomodo Christus induxit hoc exemplum de oue, quia non videtur ad propositum. Quæst. XXXV.

QVAERITVR qũo Christus induxit istud exẽplum, quia non vr esse ad propositũ, nã etiam si homo ille habens manum aridam non fuisset curatus in sabbato, non periret, ꝙa poterat alia die sanari, de oue aũt secus est, ꝙa si non educat de fouea die qua ceciderit peribit: licent aũt multa pp necessitatẽ, q̃ alias nõ licerẽt. Dicendũ, ꝙ est ad ꝓpositũ pp duo. Primo, ꝙa educere ouẽ de fouea nõ est licitũ, quasi ad succurrendũ necessitati, ꝙa Iudæi nõ faciebãt hoc, vt miserentur aĩali, sed pp auaritiã suã, ſ. vt illud nõ pderẽt, vt dictũ est præc. q. si aũt facerẽt, vt succurrerent vitæ aĩalis posset dici necessitas, & tñ facere, vt non pderẽt pecus non erat agere pp necessitatẽ, quia multa sunt a qbus hõ cauere debet, ẽt si pdat aliquod paruũ de possessis. Secũdo, & præcipue, ꝙa licet diceret agere pp necessitatẽ qcunq; agit ad euitandũ aliquod dãnũ, vel malũ, cũ magis ex necessitate agit, qui agit, vt euitet maius malũ, vt ꝙ hõ vulnereret, q̃ ꝙ aliquod pecus suũ occidat, iõ magis ꝓuidẽdũ est ne vulneret hõ, q̃ ne pecora occidant, & ita hic, ꝙ ouis caderet in fouea dãnũ erat: maius tñ malũ est, quod patit ęger in vna die, ẽt si non sit moriturus, q̃ dãnũ pditi pecoris, si ergo licet educere ouẽ de fouea sabbato, vt non pereat, a fortiori licebit hoĩem curare sabbato, ne saltẽ illo die languorẽ sustineat, sic ergo licet hũs manũ aridã posset sequenti die curari, tñ vt illa die nõ sustineret malũ illius morbi licuit curari eũ, sicut licebat oues educi de fouea, sic dixit Christus Lu. 13. ſ. hãc filiam Abrahę, quã alligauit sathanas 18. annis nõ oportuit solui a vinculo isto die sabbati. q. d. solui licuit, & nõ oportebat expectari vsq; ad sequẽtẽ diẽ, ne illa die ẽt pateretur cum tanto tempore fuisset passa.

An

An sabbato liceret ægros curare.
Quæst. XXXVI.

QVAERETVR an sabbato liceret ęgros curare.

Dicēdū, quòd aut quęritur de Christo, aut de medicis. Si de Christo nō est dubiū quin licebat, quia ipse nulli legi erat subditus cum esset legislator, & legis dominus, sed etiā dato, quòd vellet seruare legem secundum totum suum rigorē: non agebat contra legem in curationibus istis, eoq; in sabbato prohibentur fieri opera propter laborem, & occupationem: nam Deus nolebat illa die Iudæos in aliquo occupari· curationes autē Christi, nec laborē, nec occupationem habebant, quia solo verbo dicebat, & illico morbi curabantur, interdum tangendo, vt patet in leproso supra 8. & in socru Simonis, eodē ca. & in puella mortua, & duobus cęcis supra 9. interdum autem non tangendo, sed solo verbo, sicut hic: nam dixit homini: extende manum tuam, & extēdit: interdum etiam absentes sanabat, nec tangens, nec dicens eis quicquam, vt patet in puero centurionis supra 8. & Lucę 7. & in filio reguli Io. 4. ideo etiā si alius homo, qui non esset Deus, faceret istas curationes sabbato, taliter non esset contra legem.

Secundo patet, quia opera, quę erant propter homines vetabātur in sabbato, nisi essent necessaria, quæ tamen erant propter Deum, licet essent laboriosa, & magnę occupationis licita erant: non tamen propter necessitatem, quia Deo nō est necessarius cultus quē ei exhibemus, nō enim indiget bonis nostris Psal. 15. sed solum quantum sunt ad laudem eius licita sunt, sicut dī in lra, q; sacerdotes in templo sabbatū violāt, & sine crimine sunt: curationes tñ Christi erant oēs ad laudem Dei, & magis ad laudem eius, quam cęremoniæ, quæ fiebant in templo, eo quòd in qualibet earum apparebat manifesta virtus Dei operans, ideo etiam si fierent istæ curationes cum magna occupatione, & labore licitę essent, quia ita sacrificia, & omnes cæremoniæ, quæ fiebant sabbato in templo, magni laboris, & occupationis erāt, & tamen licita erāt, vt patet in litera, & tamen Iudæis nunquam poterat persuaderi, quòd Christus licite ageret curando in sabbato, vnde quando Christus curauit mulierem curuam a decem, & octo annis, Archisynagogus indignans, quia sabbato curasset dicebat turbę: sex dies sunt in quibus oportet operari, in his ergo venite, & curamini, & non in die sabbati Lucę 13.

An medicis Iudæorum licebat curare homines in sabbato. Et quod eorum cura sit ad duo. Et quare Iudæi Christum arguebant cum infirmos curabat.
Quæst. XXXVII.

QVAERETVR an medicis Iudæorum licebat curare homines in sabbato.

Dicendum, quòd aut quęritur, an absolute curatio esset licita, ita q; ōd hoc esset opus tollens quietem sabbati, aut an esset licita propter necessitatem. Si primo modo dicendum, quòd contra legem erat, quia nulla occupatio alicuius laboris erat licita in sabbato: curatio tamen medicorum est quidam labor, & occupatio grauis, considerare patientis dispositionem, & medicinam congruentem parare, & dare ei, & cibos quoque infirmitati conformes. Si autem consideretur inquantum curatio est necessaria, dicendum quòd erat licita, quia si curare licet in sabbato de oue ne pereat: a fortiori licebit curare de homine, qui melior est, vt patet in litera, & Lucę decimotertio, & decimoquarto. Sciendū tamen, quòd curatio medicorum, aut est ad conseruandam salutem, vel ad curandam ęgritudinem. Si ad conseruandam sanitatem, non licebat sabbato aliquid agere, quia talis diligentia non est omnino necessaria, eo quòd si aliquando omittatur, non perit homo illico, nec ad pereundum disponitur, & ideo potest omitti. Si autem sit curatio ægritudinis, dicendum, quòd interdum est talis ægritudo, quòd si quilibet die non prouideretur languenti, periret, vel si accidit talis languor in sabbato cui si statim non occurratur, peribit æger, & tunc non est dubium quin liceret curare ægros: immo peccaret, qui volens sabbatū obseruare, nollet ægros in illo curare. interdum autē si curatio ægri omittatur per aliquam diem, non peribit illico, sed disponetur ad pereundum aliquando, & tunc idem iudicandum est, scilicet quòd curare liceat. aliquando autem omittendo curationem vna die, nec ęger moritur, nec inde periculum moriendi sequitur, & tamen fit in eo aliqua peior dispositio, quæ maneat in eo etiam postquam fuerit curatus, quam si quotidie curaretur, vel saltem tolerabit aliquod molestum, quòd aliàs non toleraret: & dicēdum, quòd etiam sic curare licet eo, quòd necessitas est, quia necessitas, quæ excusat a violatione sabbati, non requiritur, quòd sit tanta, quòd periturus esset homo, si opus illud non faceret, sed quòd malum aliquod incurreret, vel damnum non faciendo, sicut licet educere ouem de fouea, vt homo non perdat illā, vt dicitur in litera. De paratione autem ciborum pro ægris, & de alijs ministrationibus, quæ fiunt circa eos, idem dicendum est, quod de curatione medicorum: nam tam necessaria est ciborum paratio, & ministratio, sicut medici curatio, immo ista est tota medici operatio, vt iubeat quid circa ægrum agendum est, pro sanis enim, nec cibos sabbato parare, nec ignem succendere licebat. Exod. trigesimosexto. pro infirmis tamen licet in casu in quo medico licet eum curare, vt dictum est, & sic Iudæi non prohibebant medicos suos sabbato curare, Christum tamē arguebāt. Et ratio est, quia ipse, vt communiter faciebat curationes non necessarias, scilicet, quæ etiam si differentur ad alios dies, non esset aliquod periculum, sicut sanando claudos, cæcos, paralyticos, & leprosos, rarius autem sanabat eos quorum curatio sine periculo nō differebat, sicut fuit de seruo centurionis, & socru Simonis supra 8. & Mar. 1. & Lucæ quarto, patiebantur enim morbos acutos, scilicet febres. sic etiā fuit de filio Reguli, qui incipiebat mori præ magnitudine febris Io. 4. in talibus autem non arguissent Iudæi Christum curantem, sicut nec medicos suos, & tamen, nec in alijs agebat contra legem, vt dictum est præcedenti quæstione.

Quare Christus potius curabat in sabbato, quam in alijs diebus. Et q; durant mala, & infirmitates tanto tempore quanto iudicat Deus expedire, & vltra non durant per momentum. *Quæst. XXXVIII.*

QVAERETVR quare Christus potius curabat in sabbato, quam in diebus alijs.

Dicendum, quod Christus in omni tempore curabat quādocūque accideret offerri sibi languentes. scriptura tamen de illis, qui fuerunt curati in sabbato exprimit, q; in sabbato curati sunt. in alijs vero diem non exprimit. Ratio est, quia scriptura exprimit ea, circa quæ accidebant controuersiæ, & dubia: circa curationes autem alijs diebus factas nemo Christo repugnabat, quòd tali tēpore eas egisset, & tamen circa curationes factas in sabbato repugnabatur

batur sibi vt patet hic, & Luc. 13. & 14. & Io. quinto, ideo de his Christus expressit, quòd sabbatho fierēt, de alijs autem diem non expressit.

Sed dicetur cum Christus curare posset alijs diebus in quibus nulla esset calumnia, quare curabat sabbatho.

Dicendum, quòd eorum quos Christus curabat, quidam erant in periculo, quòd nisi statim curarentur perirent, sicut fuit de filio reguli de quo pater dixit, domine descende priusquam moriatur, & de talibus planum est, quòd in sabbatho curandi erant, vt non perirent, sic fuit de socru Simonis, quam Christus curauit in sabbatho, & tenebat magnis febribus supra octauo, & Luc. quarto, quòd vero in sabbatho curati fuerit ostensum est supra cap. 8. quæst. 47. Si autem non esset periculum differendo curationem ad alios dies, dicendum, quòd Christus curabat aliquos in sabbatho propter multa.

Primò propter maiorem gloriam Dei: nam curationes Christi erant miraculosę ostendentes diuinā virtutem, quanto autem coram pluribus ostenderetur esset maior Dei gloria, & quia ī sabbathis propter vacationem à laboribus conueniebant plurimi in synagogam, vel in alia loca ad audiēdum verbum Dei, fiebant tunc curationes: sic dicit Rabanus, sabbathis autem pręcipue docet, & operatur Iesus, non solum propter spirituale sabbathum, sed etiam propter celebriorem populi conuentum, quęrens salutem omnium.

Secundò erat ad ostendendum, quòd sabbathum soluendum erat: nam per hoc, licet vere non soluere. tur, tamen secundum opinionem Iudęorum soluebatur, & sic innuebatur, quòd aliquando totaliter soluēdum erat.

Tertiò erat, vt non paterentur ęgritudines homines longiori tempore, quam conueniret: ęgritudo. n. & quęlibet pęna hominis à Deo est: Amos 3. non est malum in ciuitate, quod dominus non fecerit, durat etiam tanto tempore quanto Deus iudicat expedire, & vltra non durat saltem per momentum. Et quia tempora passionis quorundam explebantur in sabbatho, illa die Christus sanabat eos ne vltra debitum paterentur, sic innuitur Luc. 13. cum dixit Archisynagogus, quòd Christus non curaret in sabbatho, sed alijs diebus, & ille ait, hanc filiam Abrahę quam alligauit Sathanas à decem, & octo annis non oportuit solui à vinculo isto die sabbathi, quasi dicat, solui oportuit, ideò licuit, cum tanto tempore passa esset non erat inutem, quòd pateretur iam ista die.

Quartò erat, quia aliqui languentes offerebantur in sabbatho, & si tunc nō sanaret eos putaretur impotens esse, scilicet vel quia non poterat omni tempore sanare, sed aliquo tempore, vel quia crederetur, q; ad orationem recurrere volebat, quasi aliter sanare nō posset, & vtrunque falsum erat, ideo oblatos mox sanabat non differens ad alios dies, vt omnem à se suspitionem excluderet impotentię.

Exeuntes autem Pharisęi consilium faciebant aduersus eum, quomodo perderent eū. Iesus autem sciens recessit inde, & secuti sunt eum multi, & curauit eos omnes. Et præcepit eis ne manifestum eum facerent, vt adimpleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem: Ecce puer meus quē elegi, dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum, & iudicium gentibus nunciabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius. Arundinem quassatam non confringet, & lignum fumigans non extinguet, donec eijciet ad victoriam iudicium, & in nomine eius gentes sperabunt.

Exeuntes autem. Hic ponitur Pharisæorum contra Christum machinatio, & ab eo facta declinatio, & dicitur. *Exeuntes autem Pharisæi.* Scilicet de synaga: nam ibi curauerat hominem, & exierunt inde facta curatione. *Consilium faciebant aduersus eum quomodo eum perderent.* Idest consiliantur de morte eius, volentes inuenire modum coloratum ad occidendum eum, vel ad occulte nocendum sibi. *Iesus autem sciens.* Scilicet cogitationes eorum contra ipsum. *Recessit inde.* Scilicet de loco in quo curauerat hominem manus aridæ, quia forte Pharisæi qui insidiabantur ei erant incolæ illius loci, & non poterant ei nocere nisi quandiu ibi maneret. *Et secuti sunt eum multi.* Semper sequebatur multa turba Christum, & quamquam Pharisæi nunc Christum odissent, & nocere ei vellent, non erat eadem intentio cęterorum de populo: sequebantur enim eum bono animo. *Et curauit eos omnes.* Scilicet omnes languentes quos ei obtulerant: nam non erant ægri omnes qui sequebantur eum ad hoc, quòd sanaret eos, quia ægri non poterant per se ire, sed oportebat, quod portarentur à sanis, & sic multi sequebantur Christum, qui curatione non indigebant. *Et præcepit eis ne manifestum eum facerent.* Idest ne dicerent curationes quas ipse faciebat per quas manifestaretur fama eius. *Vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam.* Idest & in hoc adimpletum est, quod dicitur Isa. quadragesimosecūdo. *Ecce puer meus.* Ista auctoritas ostendit, quòd Christus erat mansuetus, & non clamabat contra aduersarios, nec quęrebat gloriam ab hominibus, sed tacitus erat, & dicitur puer meus, secundùm literam 70. Interpretum: nam litera nostra dicit: ecce seruus meus, & tamen idem est, quia puer in scriptura non solet, vt communiter significare ætatem, sed sępe famulatum, vel seruiturem, sic dicitur primo Regum vigesimoprimo, de Dauid, & pueris eius, idest seruis suis qui cum illo ibant, & infra decimoquarto, audiuit Herodes famam Iesu, & ait pueris suis, idest seruis suis, & hoc proprie significat hic puer. Christus autem dicitur esse puer vel seruus Dei non quantum ad personam, quia æqualis est patri, & spiritui sancto, sed quantum ad naturam assumptam in qua minor est patre: Ioan. decimoquarto: & quantum ad hanc obedit patri ad Philip. secundo, Christus factus est obediens patri. Et etiam noster conseruus, quia assumpsit formam seruorum: homo enim minor est Deo, ideo naturaliter est seruus eius: Christus autem assumpsit naturam humanam, ideo seruorum formam accepit ad Philip. secundo, qui cum in forma Dei esset, exinaniuit seipsum formam serui accipiens, idest humiliauit se humanitatem sumendo. Non tamen debet absolute Christus vocari seruus Dei: ita enim vocat eū Arrius ponens filium minorem patre, scilicet puram creaturam, & sic seruum Dei necessario, ita & Macedonius hæreticus spiritum sanctum seruum patris dicit: sed illi gradus ponunt in Trinitate, quos recta fides detestatur.

Quem elegi. Scilicet elegi eum ex omnibus: nemo enim inter homines fuit æqualis Christo, &

Pharisęorū contra Christum machinatio.

Quid puer in scriptura solet significare.

Quomodo Christus dicit puer vel seruus Dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita Isa. dixit, ꝙ exaltaretur plusquam Abraham, & q̄ F omnes patres antiqui: fuit enim excellētior, quia fuit Deus. & homo, cęteri autem puri homines. Etiā dato, ꝙ fuisset purus homo adhuc erat melior omnib⁹, quia datus est ei spiritus, & non ad mensuram: Io. 3. & de plenitudine eius nos omnes accepimus: Io. 1. Dicitur etiam electus, ideſt prędestinatus, quia prędestinatus fuit esse filius Dei ad Rom. 1. Vel electus est ad illud opus ad quod nemo alius electus est, ſ. vt redimeret genus humanum, & pacificaret nos Deo vt ait Rabanus. Dicit autem litera nostra hic, suscipiam eum, & idem est, quia suscipere est acceptare: Malac. 1. offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, i. acceptauerit te: ea autem quę accepta- G mus eligimus. *Dilectus meus*. Idem est, quod præcedens, & innuitur magna excellentia Christi, scilicet quia Deus elegit eum inter omnes, & diligit illum super omnes, litera nostra dicit, electus meus, & idē est, quia quod eligimus supra cętera diligimus.

Ad quod opus faciendum fuit electꝰ Christus.

In quo bene complacuit animæ meæ. Ideſt de illo placet mihi, vel in illo gaudeo. litera nostra dicit, complacuit sibi in illo anima mea, & idem est, non autem intelligendo, quòd Deus habeat animam, quia solum animal habet animam: Deus autem spiritus simplex est, sed est figurata locutio, ad significandum, quòd Deus valde diligit Christum: nam quando aliquid nimis diligimus dicimus, anima mea diligit hoc, & H quando odimus dicimus, anima mea non est ad hoc Ierem. 7. non est anima mea ad populum istum, ideſt non diligo eos, & sic dicitur Luc. 3. & supra tertio, ex nomine Patris ad Christum, hic est filius meus dilectus in quo mihi cōplacui, sic dicit Remigius, quòd autem dicit animæ meæ, non ita intelligendum est, quòd Deus pater habeat animam, sed translatiue anima in Deum ascribitur, vt per eandem monstretur Dei affectus. *Ponam spiritum meum super eum*. Litera nostra dicit, dedi spiritum meum super eū: sic enim dicitur Isa. 61. spiritus domini super me, & Christus dixit hoc de seipso intelligi Luc. 4. quando legit locum illum, scilicet hodie impleta est scriptura hæc in auribus vestris. Potest autem intelligi ponere spiri- I tum super eum, quia est de substantia patris, scilicet eadem substantia spiritualis est patris, & filij, sic dicit Hieronymus, ponitur spiritus sanctus super Dei verbum.

Ponere spiritū super eū intelligitur multiplici ter.

Aliter potest intelligi, ꝙ spiritus sanctus positus est super Christum, in quantum operatione spiritus sancti formatum est corpus eius. sic dicit Remigius, tūc Deus pater posuit spiritum suum super eum, cū operante spiritu sancto suscepit carnem ex virgine.

Tertio accipitur hoc pro descensu spiritus sancti super illum in iordane: nam descendit in columbæ specie sup. 3. & Luc. 3.

Quarto accipitur pro missione ad prædicandum, vel faciendum aliquid, quia spiritus Domini dicitur fieri super aliquem prophetam, quando mittit eum K ad aliquid dicendum, & hoc consonat Christo, quia Isa. 61. dicitur: Spiritus domini super me, eo ꝙ vnxerit me dominus, ad annunciandum mansuetis misit me, & sic quātum ad hoc, patet spiritū Dei esse super eum in quantum missus est ad prædicandum.

Quinto potest accipi pro infusione gratię & bonorum in anima Christi, quę omnia bona dicuntur esse spiritus sancti prima Corinth. 12. diuisiones gratiarū sunt, vnus autem spiritus, & sic accipitur Isa. 11. ſ. egredietur virga, &c. & requiescet super eum spiritus sapientię, vbi ponuntur septem dona spiritus sancti in Messia, de quo intelligitur illa auctoritas, sic etiam Io. 3. dicitur, datus est ei spiritus, & non ad mensuram, ideſt gratia & dona sine mensura, in istis autem duobus modis vltimis accipi debet, quia alij licet verisint, tamen literæ non conueniunt.

Obiectio est contra dicta sancti.

Et iudicium gentibus nunciabit. Potest intelligi de extremo iudicio, quia Christus per prędicationem suā notificauit hominibus iudicium futurum, quod antea habebatur incognitum, sic dicit Augustinus 20. de ciuitate Dei, prænunciauit futurum, quod gētibus erat occultum. Secundo potest accipi de futuro iudicio executiue, scilicet iudicium nunciabit gentibus, ideſt iudicabit gentes, quia ipse est qui iudicaturus est seculum in maiestate infra 24. quòd pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio Ioan. 5. & iste est verior sensus, & conuenit literę nostrę, scilicet iudicium nostrum proferet. *Non contendet*. Contendere est verbis pugnare. *Nec clamabit*. Clamare est verba inutiliter iactare cum quodam turbulento vultu & mente effrenata. Et potest intelligi, quòd non cōtendebat pugna rerum nec verborum, sed siquis volebat ei malum inferre, non reddebat malum, si autem contumelia ei diceretur tacebat, prima Petri secundo, cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur, & ita circa passionem fuit, quia nec re, nec verbo malum cuiquam reddidit, sed sicut ouis ad occisionem ducitus est, & sicut agnus coram tondente obmutuit Isa. 53. Vel intelligitur de contentione & clamore cum aduersantibus doctrinæ eius, sicut nunc fuit in Pharisęis, quia licet illi iniuste eum, & discipulos eius arguerent, non clamabat contra eos, sed respondebat mansuete, & si illi vltra contenderent verbo vel opere, tacebat ipse declinans eos, & ita nunc recessit à Pharisęis calumniantibus ei.

Nec audiet aliquis in plateis vocem eius. Litera nostra dicit, nec audietur foris vox eius, & idem est, dicitur etiam nec accipiet personam, istud tamen Matthæus allegando subticuit, quia non erat nunc ad propositum eius, intelligitur autem hoc de contentione publica, scilicet cum nullo publice contendebat. Potest etiam intelligi de responsione in iudicio coram Caipha, Herode, & Pilato, quia interdum pauca, & interdum nulla respondebat, licet de multis quęreretur infra 26. & 27. & Luc. 22. & 23.

Si autem obijciatur ꝙ Christus publice prędicabat in plateis, quia Io. 18. dicitur ꝙ prędicabat in templo quo omnes Iudęi conueniebant, & nunquam in occulto.

Dicendum, ꝙ intelligitur de voce clamosa vel contentiosa; vox enim prędicationis eius in plateis, & in omni loco publico audiebatur, sed vox contentiosa, nec in publico, nec in secreto vnquam audita est. *Arundinem quassatam non confringet*. Litera nostra dicit calamum quassatum, & idem est, quia calamus significat arundinem: confringere enim calamum quassatum, est hominem fragilem, & impotentem destruere, q.d. Pharisęi persequebantur Christum, & poterat ipse faciliter destruere, sicut potest quis frangere calamū quassatum, sic exponit Chrysostomus, & est sensus verus: dicitur enim calamus quassatus, quando nō est fractus, sed est concussus, & est prope vt frangatur, confringere autem est aliquid plene frangere, quasi dicat, sicut facile est confringere arundinem postquā incipit frāgi, ita facile erat destruere aduersarios suos, sed nolebat. *Et lignum fumigans non extinguet*. Etiam intelliguntur per hoc Pharisæi, qui non emittebant flammam boni desiderij & amoris, sed fumum qui oculos affligit, quia sola verba sine fructu habebant. Alij autem per arundinem quassatam intelligunt populum Iudaicum, qui fide & pietate vacui erant, per lignum fumigans accipiunt gentiles, in quibus claritas rationis iam nulla erat, sed extincta erat per consuetudinem peccandi, remanente fumo malę voluntatis, & est sensus, ꝙ Christus licet poterat, noluit Iudęos, nec gentiles qui eum crucifixerunt destruere, scilicet Iudęi accusando, & gentiles sententiam Pilati exequendo, & sic exponit Nicolaus: magis tamen stat prędicens expositio, vt totum referatur ad Iudęos contra quos nunc loquitur Matthęus, sic dicit Augustinus 20. de ciuitate Dei, persecutores Iudęos qui calamo quassato, perdita integritate, & ligno fumanti amisso lumine comparati sunt, non contriuit nec extinxit, quia pepercit eis: nam nondum venerat iudicare, sed iudicari ab eis. Siquis autem vult tenere expositionem Nicolai non recuso, quia illa est etiam Rabani. *Donec eijciat ad victoriam iudicium*. Ideſt donec B iudicet de victis omnibus: intelligitur enim de iudicio extremo, quia tunc erunt omnia Christo subdita quantum ad executionem, vt ostensum est prędeden tic. quæst. 61. Et dicitur hoc, quia diceret aliquis, nunquid semper tolerabit eos qui insidiantur sibi, vt non confringat, nec extinguat. Et respondetur quòd non, sed hoc erit donec eijciat iudicium ad victoriam. Chrysostomus dicit, est autem victoria quando quis omnia sibi subiecit, & ita Christus in die iudicij habebit sibi omnia subiecta, prima Corinth. 15. & etiam ipsa mors erit sibi subiecta, & destruet eam, scilicet oportet illum regnare, donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus eius, nouissima autem inimica de- C struetur mors, ideſt faciet Christus, quòd nulla res vltra moritura sit, & illud est mortem destruere. Et dicitur donec eijciat iudicium ad victoriam, ideſt donec iudicium, ſ. generale ad victoriam, ideſt post victoriam, ſ. postquam omnia sibi subiecerit, siue de omnibus victoriam habuerit. Vel intelligitur donec eijciat, i. ponat iudicium ad victoriam, i. ad vindicandum se, quasi dicat, nunc omnia tolerare debet quousque faciat iudicium generale ad victoriam, ideſt ad vindicādum se de omnibus alijs mittendo eos in ignem ętern, & iste sensus est verus. Alij intelligunt de victoria mortis per resurrectionem: nam in Christo iudicium factum est, quia afflixerunt eum, & occiderunt, & victoriam habuit de his pęnis sibi inflictis, quia postea, nec mors, nec pęna aliqua potuit ei dominari: & dicitur eijcere iudicium, i. expellere a se pęnas quas ei inflixerunt, & hoc ad victoriam, ideſt per victoriam resurrectionis, sic dicit Rabanus, donec illud iudicium, quod in eo agebatur ad victoriam perueniret, quia postquam mortem resurgendo superauit, expulso principe huius mundi, victor ad regnum redijt sedens in patris dextera: & iste etiam est bonus sensus, ſ. quòd Christus semper tacere debebat mala tolerando, & nulli malum inferendo vsque ad resurrectionem suam, quia post illam nihil passus est. *Et in nomine eius gentes sperabunt*. Ideſt gentiles, quia Christus est tota spes hominum, quia qui recte sentiunt nullum bonum nisi Christum putant, & ideo nihil nisi ipsum sperant. Vel dicitur in nomine eius sperabunt, ideſt confidēt saluari se per fidem nominis eius Ioan. 2. ſ. vt credentes vitam habeatis in nomine eius, & Actu. 4. dicitur de nomine Christi, quòd non est aliud nomē datum hominibus sub cęlo in quo oporteat nos saluos fieri.

A illud. Item quia dicitur in litera, & exeuntes Pharisęi, & sic videtur quòd istud fuit postquam exierunt de loco in quo factum est miraculum supra positum.

Ad secundum dicendum, quòd istud factum est immediate post præcedentia, quia ibi factum est miraculum, & hic dicitur quomodo illo facto exierunt Pharisæi ad faciendum consilium contra Christum propter miraculum illud, vnde nullum tempus intercidit, sed potius istud & illud sunt idem factum, sed istud est conclusio illius.

Quare Pharisæi exierunt de synagoga. Quæst. XL.

QVAERETVR, quare Pharisæi exierunt de synagoga, quia dicitur hic, exeuntes consilium faciebant.

Dici potest, quòd Pharisęi conuenerant sicut & totus populus in synagogam ad orationem, & quia finitum erat tempus orationis exierunt inde. Vel quia conuenerant ad audiendum verbum Christi, ille autem iam prædicauerat, & miraculum curationis manus aridę fecerat, ideo nihil supererat, quod fieret ibi, & sic Pharisæi exierunt, sicut & reliquus populus exiuit de synagoga.

Secundo potest dici, quòd Pharisæi voluerunt tenere consilium super factis Christi, & quia non poterant intra synagogam colloqui, exierūt, & quia istud factum valde stimulabat eos nō potuerunt sustinere, sed mox vt Christus fecit miraculum exierunt illi tenere consilium contra eum, sic dicitur Marc. 3. exeuntes autem statim Pharisęi consilium faciebant, & in hoc se turbatos ostenderunt, quia sustinere non poterant manere amplius in synagoga.

Qui erant isti qui contra Christum consilium faciebant, & quare hoc faciebant. Et quale erat illud consilium. Quæst. XLI.

QVAERETVR qui erant isti qui contra Christum consilium faciebant. Et quare hoc faciebant. Ad primum dicendum, quòd isti erant Pharisæi qui Christum oderant: nam populus non aduersabatur Christo nisi suaderetur ab alio, sicut Io. 18. dicitur quòd pontifices suaserunt populo petere Barrabam, Christum autem perdere, & ita etiam Pharisęi erant aduersarij Christi, quia gratis oderant illū, & aduersabantur ei in quibus poterant, causa tacta est sup. 9. c. q. 52. isti nunc præcipue fuerunt contra Christum. Etiam cum eis fuerunt Herodiani, vt dicitur Marc. 3. ſ. exeuntes autem statim Pharisęi cum Herodianis consilium faciebant, & erant isti Herodiani fauentes Pharisęis, & in multis fauebant eis cōtra Christum, & sic fuit inf. 22. quando Pharisęi voluerunt tenere Christum in sermone dicentes, si licet dare censum Cęsari: nam dicitur ibi, quòd Pharisęi, & Herodiani, &c. etiam nunc omnes simul consiliū fecerūt, reliqui vero de populo non conuenerunt in hoc, potius Christū diligentes, consilium aūt, qđ ꝯ Christum faciebant, erat quomodo perderent eū, i. occiderent, & non cogitabant ipsi quomodo publice occiderent Christum, quia hęc nō licebat eis, immo nec toti populo Iudęorū, quia tēpore Christi, Romani dominabantur super Iudęos, & prędes & iudices Romanorum ferebant omnem sententiam mortis, & ideo Iudęi per seipsos non ausi sunt Christum occidere, sed principes sacerdotum, & totus populus duxerunt eū ad Pilatum, & cum ipse diceret, secūdum legem vestram iudicate eum, illi dixerunt, nobis non licet occidere quemquam Io. decimooctauo. cogitabant ergo Pharisæi contra Christum quomodo eum occulte

An ista sint continuata ad præcedentia, & an facta fuerint immediate. Quæst. XXXIX.

QVAERETVR, an ista sint continuata ad præcedentia, & an fuerint facta immediate.

Ad primum dicendum, quòd sic, quia Matthæus Marcus, & Lucas narrant prędedens factum, & istud, & ponūt istud immediate post

Universidad de Deusto
Biblioteca

occiderent, & ad hoc quęrebant quis esset modus facilior.

Ad secundum dicendum, quòd Pharisęi mouebãtur ad consiliandum contra Christum propter multa. Primo propter inuidiam, quia videbant, quòd excellebat in miraculis, qualia nemo vnquam fecerat, & propter hęc sequebatur eũ populus, & hoc erat molestum Pharisęis, qui honorem à populo cupiebant, & cum populus vnanimiter sequeretur Christum despiciebat eos, sic dicitur Io. 11. ecce nihil proficimus, sed totus mundus post eum vadit, & quia miracula ista sperabant, ꝙ quotidie crescerent, & honor Christi augeretur, quod erat eis intolerabile, & cum hęc non crederent impediri posse nisi illum occiderent, consiliabantur quomodo occiderent illũ, sic dicitur eod. c. ꝙ pontifex & Pharisęi collegerunt consilium contra Christum dicentes, iste homo multa signa facit, si dimittimus eum omnes credent in eum, & ideo cõcluserunt ibi, expedit ꝙ vnus moriatur pro populo, i. moriatur ne turbetur populus, vt ipsi intelligebant, & quia res magis mouet quando presens est, quã quando cogitatur, fuerunt magis stimulati inuidia isti Pharisęi quando eis presentibus Christus sanauit hominẽ manus aridę, quam prius, & non potentes sustinere statim consilium fecerunt, sic dicit Hilarius, s. inuidia facti Pharisęos commouet, quia contuentes hominẽ in corpore, Deum in operibus non intelligebant, vnde ita erat cor eorum grauatum prę inuidia, quando Christus probabat, ꝙ liceret curare sabbatho, ꝙ nemo respondit quicquam, quia non poterant, nec etiã consenserunt ei, quia inuidebãt, pro quo Christus iratus est super tãta cęcitate eorum Marc. 3. s. at illi tacebant, & circũspiciens eos cum ira tristatus super cęcitatem cordis eorum dicit homini, extende manum tuam.

Secundo fuit, quia Pharisæi irascebantur Christo, ꝙ concludebat eos tacere cogẽs quotiescunque contra eum, vel discipulos eius aliquid obijciebant, sicut hic bis factum est, & tamen cum ipsi honorem cuperent, & se peritos legis coram plebe oñdere vellent, molestę ferebant, ꝙ concluderentur à Christo, quasi nihil intelligerent, & maxime erat hoc, quia populus qui Christum diligebat valde gaudebat quando Christus ratione cogebat Pharisęos tacere, & applaudebant ei vt dicitur Luc. 13. s. cum hæc diceret erubescebant omnes aduersarij eius, & omnis populus gaudebat in vniuersis, quę fiebant gloriose ab eo. Tertio erat, quia non solum Christus Pharisęos conuincebat, sed etiam tanquam non intelligentes, & adhuc rudes mittebat eos ad addiscendum adęquans eos paruulis: nam dixit hic, si sciretis quid est misericordiam volo, &cętera, i. si intelligeretis scripturam quę hoc dicit non condemnaretis innocentes, sed quia nihil intelligitis, insipienter condemnatis innocentes, & iterum supra 9. dixit, euntes discite quid est misericordiam volo, &c. idest eatis ad addiscendum scripturas, quia non intelligitis eas, & tunc poteritis arguere ex illis.

Quarto erat hoc propter sabbathum, quia Pharisęi quorum tota sanctitas erat in cęremonijs, zelabant valde pro sabbatho, & quia Christus videbatur eis illud violare, & insuper ratione defendere, & nunc bis super obseruatione sabbathi eos conuicerat, non poterant equanimiter tolerare, ideo occidere illum volebant, ne istam angustiam quotidie pati cogerentur.

F *Quare Christus recessit de loco illo in quo erat, & sanauerat hominem. Et ꝙ Christus quandoque persequentes fugiebat, ꝙ ostenderet bonum esse quandoque persecutores declinare.*

Quæst. XLII.

QVAERETVR, quare Christus recessit de loco illo. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fecit, quia iam ibi satis prędicauerat, nec manebat sibi aliquid agendum, ideo ire noluit ad alia loca, vt prędicaret: sic enim dixit Luc. 4. quando viri Capharnaum tenere voluerũt eum in vrbe ait enim, oportet me in alijs ciuitatibus euangelizare. Sed dicendum, ꝙ nunc non fecit propter hoc, sed propter insidias Pharisęorum, qui cogitabant quomodo eum perderent. Quod patet in litera: nam dicitur consilium faciebãt aduersus eũ quomodo eum perderent: Iesus autem sciens recessit inde, i. quia sciuit cogitationes eorum recessit. Hoc autem fecit propter multa. Primo ex charitate, s. vt auferret Pharisęis occasionem efficiendi se deteriores: erant enim mali istud malum deliberate cogitando, sed deteriores fierent quanto plus cogitarent, & exequi niterentur, hoc autem erat si inde Christus non recederet, quia Pharisęi habitabant in loco illo in quo Christus nunc erat, & eo recedente inde vidẽtes Pharisęi, ꝙ non posset iam sibi nocere desisterent male cogitare, & ita malitia eorum minor fieret, sic dicit Hieronymus, sciens eorum insidias recessit, vt Pharisęis contra se occasionem impietatis auferret. Secundo fuit, quia Christus erat verus homo, ideo vocebat in se ostendere conditiones hominis: homo enim quia mala pati potest timet, & declinat, ita Christus declinare voluit inimicorum insidias, sic dicit Remigius, recessit quasi homo fugiens insidias suorum persequentium. Tertio fuit quia nondum erat locus, nec tempus patiendi, quia locus passionis erat Ierusalem Luc. 13. non capit propheram perire extra Ierusalem, idest non est possibile quòd propheta magnus qui est Messias occidatur extra Ierusalem, nunc tamen non erat in Ierusalem. Etiam nondum erat tempus passionis, quia vno anno solum prædicauerat, & supererat sibi adhuc magnum tempus, ideo debebat abstinere à nocere volentibus, & ex hac causa sępe Iudęi volentes nocere Christo non potuerũt, vt dicitur Io. septimo, scilicet quęrebant eum apprehendere, & nemo misit in eum manus, quia nõdum venerat hora eius, & iterum Io. 8. tulerunt Iudęi lapides, vt iacerent in eum, sed ipse abscondit se & exiuit de templo, quia nondum erat hora, sic etiam Io. 10. quærebant Iudæi apprehendere Christum, & exiuit de manibus eorum, quia etiam non erat hora: cum vero fuit hora passionis eius in qua Deus dedit miniluit, sed potius ipse se obtulit, dixit tamen, hęc est hora vestra, & potestas tenebrarum: Luc. 22. quasi dicat, licet ante hoc velletis mihi nocere, non potera-tis, nunc vero est hora vestra, & potestas tenebrarum, idest tempus in quo datum est miquis, quòd faciant, quod volunt, quia mali ad tenebras pertinent, quia qui male agit odit lucem Io. 3. Quarto fuit propter instructionem nostram, quia multi infirmi futuri erant inter Christianos, qui persecutores fugerent, & quia si Christus nunquam fugisset persecutores, putaretur peccatum esse fugere, voluit aliquando fugere vt nos putemus licitum esse nobis fugere quando persecutio grassatur, quando tamen fugiendum est, & quando non licet fugere, ostensum est supra 10. quæst. 112. & quæstio. 113. nunc autem Christus recessit propter prædicta, & tamen etiam si non recessisset, non possent ei nocere Pharisęi, quia nondum venerat hora eius, ideo ipsi dicunt insipiẽtes qui cogitabãt quomodo

modo nocerent ei cui nocere non poterant, sic dicitur Luc. 6. s. ipsi autem repleti sunt insipientia, & colloquebantur ad inuicem: quid nam facerent de Iesu, i. insipientes erant qui deliberabant quid facerent de eo, quasi in potestate eorum esset facere, qđ vellent.

Quare secuti sunt multi Christum recedentem, & qui erant isti. Et quòd turbæ istæ propter duo sequebantur Christum.

Quæst. XLIII.

QVAERETVR, quare nunc secuti sunt multi Christum recedentem, & qui erant isti. Dicendum, ꝙ quandiu Christus prędicauit semper sequebantur eum multi, & nunc quando manebat in loco vbi isti Pharisæi consiliabantur contra eum, erant etiã turbæ istæ cum illo audientes doctrinam eius, & recedente eo secuti sunt ipsum. Alij putant, quòd turba non erat nunc cum Christo in loco illo, sed audito miraculo manus aridę sanatę concurrerunt multi ad ipsum, & ipsi secuti sunt eum. Sed dicẽdum, quòd verius est, quòd isti multi ante hoc sequebãtur eum, & manebant cum eo in loco illo, vbi manus arida sanata est, quia dicitur hic Iesus recessit inde, & secuti sunt eum multi, & tamen si isti non essent cum eo ibi diceretur, multi venerunt ad eum, & non dicere-tur, s. secuti sunt eum recedentem. De istis dicẽdum est, ꝙ erant de varijs locis, quia dr Marc. 3. multa turba à Galilęa, & Iudęa secuta est eum, & à Hierosolymis ab idumęa & trans iordanem, & qui circa Tyrũ, & Sidonem multitudo magna. Et ex hoc etiam patet, quòd isti nõ venerunt ad eum nunc de nouo, sed prius venerant, quia semper sequebantur eum multi. Causæ aũt multæ erant, s. sex vt ostensum est sup. c. 4. quæst. vlt. & tamen saltem propter duo nunc eum sequebãtur. Primo propter curationes ęgritudinũ quibus oẽs indigebant, sic dr Io. 6. sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quę faciebat super his qui infirmabantur, & hoc etiam in litera patet, s. secuti sunt eum multi & curauit eos oẽs, s. à languoribus. Secundo propter doctrinam, admirabantur. n. in doctrina eius sup. 7. & Marc. 1. nunquam enim sic viderant loquentem quemquam Io. 7. nunquam sic locutus est homo: vertebat. n. in stuporem audientes, erant etiam verba eius bonis animis dulcia, vt nunq̃ audiendo fastidium gignerent, sed semper audire vel lent Io. 6. quando Christus quæsiuit ab Apostolis, an recedere vellent, & Petrus ait, domine ad quem ibimus? verba enim vitæ ęternæ habes, idest nemo est qui loquatur verba vitæ ęternæ sicut tu, ideo ad nullum vadimus, sed tecum manemus.

Quare Christus curauit nunc omnes infirmos.

Quæst. XLIIII.

QVAERETVR, quare Christus curauit nũc oẽs: nam dr in litera, ꝙ secuti sunt eũ multi, & curauit eos omnes. Dicẽdum, ꝙ istud fuit pp multa. Primo quia omnes bona fide venerant, & quidquid ab eo fideliter peteretur obtinebatur Marc. 9. si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. Secundo quia isti manebant cum Christo in tribulatione: nam quando Pharisęi arguebant eum, & consilium faciebant quomodo illum perderent, secuti sunt eum isti, ideo propter hoc merebantur specialiter apud Christum.

Tertio fuit ad ostendendum potestatem suam, & quòd iniuste mouebantur contra eum Pharisęi: nam ante hoc arguerant eum ipsi Pharisęi bis, & quia propter hoc aliqui simplices dubitarẽt de doctrina Christi, cum essent Pharisęi magnæ opinionis apud Iu-

A deos, voluit auferre dubium, & ostendere quòd Pharisęi iniuste agebant contra eum, & hoc fecit sanando omnes languentes qui oblati sunt ei: nam qui talia faciebat, quę nemo alius fecerat, necesse erat, ꝙ maior cęteris esset.

Quarto fuit ex misericordia: Christus enim miserebatur turbis sequentibus se, eo quòd cum magna difficultate sequebantur ipsum, non habentes necessaria ad vitam, ita vt interdum fame affligerentur vt infra 15. dixit misereor turbæ quia triduo me sustinent, & non habent quid manducent. Etiam non habebant domos ad hospitandum, sed iacebant super faciem agri sicut oues, supra decimo, videns Iesus turbas misertus est eis, quia erant vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem. Etiam quia ambulando laborabãt, cum Christus discurreret per multa loca, ideo ex misericordia sanabat omnes, & generaliter quandocunque bono animo ad Christũ accedebant, miserebatur eis, & sanabat omnes, sic patet supra quarto, sic etiam supra octauo, curauit omnes in Capharnaum. Considerandum, ꝙ Matthæus voluit exprimere hic istud specialiter ad tollendum dubium, quia cum Pharisæi qui erant pręcipui, & maioris opinionis inter Iudęos odissent Christum, & persequerentur, putaret aliquis, quòd reliqui de populo ita facerent, vel saltem nollent Christum audire, ideo dixit, & secuti sunt eum multi, vt innuat quòd non erat eadem opinio plebis circa Christum, & Pharisæorum, sed omnes de populo eum laudabant, & sequebantur, soli autem Pharisæi ex inuidia persequebantur eum, sic dicit Remigius, & secuti sunt eum multi, quia quem Pharisæi vnanimi cõsilio perdere quęrunt, turba indocta vnanimi dilectione sequitur, propter hoc etiam expressit, quòd sanauit omnes, vt non putaretur, quòd Christus offensus à Iudæis, cessaret eis facere bene: semper enim benefaciebat, & sępe cum grauius eum persequerentur, abundantius illis benefaciebat.

Quare Christus præcepit turbæ ne eum manifestum facerent.

Quæst. XLV.

QVAERETVR, quare Christus præcepit ne eum manifestum facerent. Aliqui putant hoc intelligi de dæmonibus quia sanabat arreptitios multos, & dæmones exeuntes dicebant eum esse filium Dei: Luc. 4. & ita dicitur Marc. 3. vbi ponitur de turba ista quę secuta est Christum, quam sanauit, & sequitur, spiritus immundi cũ eum videbant procidebant ei, & clamabant dicentes: tu es filius Dei, & vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum. Alij dicunt, ꝙ hoc dicitur curatis à morbo ne manifestarent eum. Sed dicetur quomodo Christus dicebat hoc, quia cum turbæ multæ sequerentur eum, non poterat ipse esse occultus. Aliqui dicunt, ꝙ intelligitur ne manifestarent eum, s. Pharisæis, qui consilium fecerant contra eum, non quidẽ quasi timeret eos, sed ne daretur occasio illis persequendi Christum. Sed hoc non stat, quia non põt intelligi ne manifestarent eum, s. vbi esset, ꝙ cũ tanta turba eũ sequeretur, non poterat manere occultus Pharisęis, quin scirent vbi erat. Itẽ non potest accipi de occultatione signorum, sicut aliqui volunt, i. ne diceret Pharisęis istam magnam curationem, q̃ nũc Christus fecerat, ne per hoc magis stimularentur inuidia, i. cõsiliarentur contra eũ, vt Io. 11. qñ suscitauit Christus Lazarum, q̃dam abierunt, & dixerunt Pharisęis suscitationẽ Lazari, & tunc illi collegerunt ꝯsiliũ, vt Iesum occiderent eod. c. nã ista quę fiebãt coram tanta multitudine occulta esse non poterant, maxime qa sępe

Universidad de Deusto
Biblioteca

veniebant aliqui ſcribæ & Phariſęi inter turbas ad audiendum Chriſtũ, vt colligitur ſup. 9. & Luc. 5. & hoc quia quęrebant inuenire aliquid vnde accuſarent eũ Marc. 3. & Luc. 6. ideo audiebant illum frequenter vt ſic aliquid raperent de ore eius. Sed dici põt, q̃ iſta dicebat Chriſtus ad inſtructionem noſtram. Primo vt q̃ aliquid magnum fecerimus, gloriam hominũ nõ quęramus, vt dicit Rab. Secundo vt oñdat modeſtiã ſuam, ſ. q̃ nõ agebat aliquid propter gloriam hoĩum, ſed pp Deum cũ taceri iuberet facta ſua. Tertio quia ſatis notus erat per opera, & non erat opus, q̃ quis eũ ſermone tolleret, ſicut dicit Hilarius, his quos curauit ſilentium imperauit: nã ſalus vnicuique reddita erat ſibi ipſi teſtis, ſed iubendo ſilentiũ teneri gloriãdi de ſe iactantiam declinat. Aliter poteſt dici ſicut ſupra dicebatur, quòd iſtud percipere erat quædam comminatio quam Chriſtus faciebat dęmonibus dicentibus, tu es filius Dei vt tacerent, & forte iſtud eſt melius, quia Marc. 3, ſic exprimitur vbi ponitur iſtud factum. Etiam quia illud erat, quod Chriſtus taceri volebat: nam ſi anunciaretur quòd erat Meſſias, & filius Dei, impediretur per hoc paſſio ſua, ideo iuſſit tacere diſcipulis in hoc infra 16, & 17. & Luc. 9. & generaliter quandocunque dæmonia exeuntia dicebant Ieſum eſſe Meſſiam, vel filium Dei, ipſe increpabat ea, vt tacerent, vt patet Marc. 1. & Luc. 4.

Quare allegatur hic auctoritas Eſaiæ.
Quæſt. XLVI.

QVAERETVR, quare allegatur hic auctoritas Eſaiæ. Dicendum, quòd hoc fuit, Primò quia iſta eſt conſuetudo Matth. inter cęteros Euangeliſtas, quòd vbicunque occurrit aliqua auctoritas veteris teſtamenti, faciens ad confirmationem eorum, quæ de Chriſto narrantur, inducit illam, & hoc, quia ſcripſit Euangelium Iudęis qui magnam fidẽ legi, & prophetis dabãt, in quibus de Meſſia ſcriptum erat: Io. quinto, ſcrutamini ſcripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere, & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me.

Secundò fuit, quia ſorte aliquis turbaretur videns aduerſitates iſtas, quæ Chriſto fiebat à Phariſæis: nã cum ipſe eſſet Dominus omnium, omnia ſibi obedire debebant, & per hoc dubitaret de eo, ideo Matthęus inducit auctoritatem Eſa. qua iſta prędixerat, & tamẽ oportebat, quòd omnia, quę de Chriſto ſcripta erant implerentur: Luc. 24. ſcilicet neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Pſalmis, & prophetis de me: voluit ergo ea tolerare, licet alias potens eſſet deſtruere aduerſarios ſuos, ſed Eſaias prædixerat, quòd non faceret, ſcilicet arundinem quaſſatam non confringet.

Tertiò fuit ad oſtendendum excellentiam Chriſti, ſcilicet tanta fuit eius dignitas, quòd prophetæ omnia, quæ ad ipſum pertinebant prædicerent, quaſi de ipſo ſolo negociantes.

Quartò fuit vt appareret, quòd omnia, quę Chriſtus faciebat, per ſpiritumſanctum fiebant, tamen prophetæ à Deo inſpirati illa prædixiſſent, ſic dicit Chryſoſt. vt non turberis in his, quę fiunt in inſania Phariſęorum inducit prophetam hic prædicentem: tanta enim erat prophetarum diligentia, vt nec hoc derelinquant, ſed & vias eius, & trãſitus prophetent, & intentionem cum qua hoc faciebat, vt diſcas quoniam omnia à ſpirituſancto loquebatur.

Quomodo impleta eſt nunc iſta auctoritas Eſaiæ 42.
Quæſt. XLVII.

QVAERETVR, qũo impleta eſt nunc iſta auctoritas: nam dr̃ in litera, vt adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam. Dicendum, q̃ ex expoſitione literę ſupra poſita patet qũo Chriſto conueniat iſta auctoritas, & tñ dicendum, q̃ impleta fuit nunc quantũ ad aliqua quę ſup. referuntur: nam Phariſęi arguerãt Chriſtum, & poſtea conſiliabantur qũo eum occiderent. diceret aũt aliquis qũo Chriſtus tolerabat hoc, non occidendo illos qui indigne illum occidere volebant. Et dr̃ hic, q̃ non erat facturus, ſ. arundinẽ quaſſatam non confringet, & lignum fumigans non extinguet, quod de Phariſęis intelligitur, vt fuit ſup. expoſitum, ſ. noluit extinguere eos occidendo, nec cõfringere in aliquo lędendo. Item dr̃ in litera, q̃ Ieſus receſſit inde ſciens, ſ. inſidias Phariſęorum contra ſe. Et diceret aliquis quare receſſit? Dicendum, q̃ oportebat contendere re vel verbo cum Phariſęis, ſi mane re vellet, & tñ hoc non erat facturus, quia dixit Eſaias non contendet, nec clamabit, nec audiet aliquis in plateis vocem eius, ſ. contendendo. Item dr̃ in litera, q̃ Chriſtus curauit oẽs, & prędcepit eis ne eum manifeſtum facerent. Diceret aliquis quare hoc faciebat? Dicendum, q̃ faciebat nolens laudare ſeipſum, quia ſic fuerat prędictum de eo, q̃ non clamaret, ſ. laudando ſe. Item diceret aliquis, q̃ non ſolum nunc Chriſtus aduerſitatem ſuſtinuit à Phariſęis, ſed ẽt ſępe alias ab eis, & ab alijs multa paſſus eſt, qũo ergo fiebat, & nũquid aliq̃n de iſtis vindictã facturus erat? Et dr̃, quòd ſemper Chriſtus paſſurus erat in ſe vel in mẽbris ſuis vſq; ad diem iudicij, q̃n ſubjiceret ſibi inimicos ſuos vindictam de illis ſumẽs, quia ſic dixit Eſaias, ſ. donec eijciat ad victoriam iudicium, i. quandiu manebat ſuſtinens, ſ. non contendens, nec clamans, & nulli maſtinens inferens, quod eſt arundinẽ quaſſatã non confringere, & lignum fumigans non extinguere, donec eijciat ad victoriã iudicium generale in quo ſe vindicabit.

Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens cęcus, & mutus, & curauit eum, ita vt loqueretur, & videret. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant. Nunquid hic eſt filius Dauid? Phariſęi autem audientes dixerunt: Hic non eijcit dæmones niſi in beelzebub principe dæmoniorum.

Tunc oblatus eſt. Hic ponitur confutatio calumniæ Chriſtium Chriſti bonitatem, opera diuina virtute facta dæmoni attribuendo. Et primo ponitur eorum calumniatio. Secundo calumniæ confutatio, ibi, *Ieſus autem ſciens.*

An iſta ſint continuata ad præcedentia. *Quæſt. XLVIII.*

QVAERETVR circa primum, an ſint iſta continuata præcedentibus. Aliqui dicunt, quòd non, quia præcedens factum de inſidijs Phariſęorum contra Chriſtum ponitur Luc. 6. iſtud aũt de ſanatione muti, & ſurdi ponitur Luc. 11. Dicendũ eſt, q̃ ſit ordo continuus, quia Matthęus oſtendit hic continuationem in litera, ſ. tunc oblatus eſt: eodem ergo tempore facta ſunt iſta & præcedentia, q̃ tamen iſtud tempus fuerit magnum, vel parũ inter iſta ad præcedentia, non apparet, ſed ſatis eſt, q̃ litera innuit eſſe ordinem continuum, ſic dicit Remigius, ſ. q̃ autem dicit tunc, ad ſuperiora refertur, quãdo ſanato hoĩe quĩ habebat

habebat manum aridam exiuit de ſynagoga. Siue q̃ dicit tunc, poteſt referri ad latius, & prolixius tempus, vt ſit ſenſus tunc, ſ. quando hęc, vel illa dicebãtur vel gerebantur. Circa primum dicitur. *Tunc oblatus eſt ei.* Scilicet quando exiuit de ſynagoga iam curato homine manus aridę vt ait Remigius. Vel tunc, ideſt aliquanto tempore poſt. *Dæmonium habens.* Ideſt arreptitius poſſeſſus à dęmone: nam magis proprie habetur à dęmone, quam habeat dęmonem, cum dęmon moueat membra arreptitij ad nutum. *Cæcus, & mutus.* Ideſt q̃ erat cęcus, & mutus, vltra hoc, quòd dęmonem habebat. Vel q̃ dęmon illum cęcum, & mutum faciebat, vt infra dicetur. *Et curauit eum.* Scilicet dęmonem eijciendo. *Ita vt loqueretur & videret.* Ideſt perfectę eum curauit, quia non ſolum dęmonẽ eiecit, ſed ẽt viſum, & auditum reddidit. *Stupebant omnes turbæ.* Scilicet quę aſtiterunt huic miraculo. *Et dicebant.* Scilicet prę admiratione. *Nunquid hic eſt filius Dauid.* i. nunquid eſt Meſſias cum tam miranda opera faciat? *Phariſæi autem audientes.* Aſtabant enim aliqui Phariſæi etiam huic miraculo, quia raro Chriſtus prędicabat, quin aliqui Phariſęi, & ſcribæ aſtarent, quia & ſi nollent doceri, volebant ſaltem inuenire occaſionẽ vt eum accuſarent: Luc. ſexto, & ideo diligenter verbum eius audiebant, & iſti audierunt, quòd turbæ vocarent eum filium Dauid. *Dixerunt.* Scilicet ex inuidia, quia diſplicebat eis, quòd tanta laus daretur Ieſu. *Hic non eijcit dæmones.* Hoc dixerunt turbis Phariſæi, ideſt volentes auferre fidem ipſarum, ſcilicet non credatis, quòd iſte ſit filius Dauid propter iſta, quæ facit, quia non facit ea in virtute Dei, ſed in poteſtate dęmonum. *Niſi in beelzebub.* Nomen dęmonis eſt, & idoli, in cuius virtute iſti Chriſtum agere miracula aſſerebant. *Principe dæmoniorum.* Hoc dixerunt, quia ad hoc, quòd poſſet violenter vel ex imperio expellere alios dęmones, oportebat, quòd eſſet maior eis, & ita eum principem dęmonum vocauerunt.

An hoc miraculum ſit idem cum illo, quod habetur Luc. 11.
Quæſt. XLIX.

QVAERETVR, an iſtud miraculum, quod hic ponitur ſit idem cum illo, quod habetur Luc. 11. Aliqui dicunt, quòd non. Primo quia non eſt idem ordo: nam iſtud quod habetur immediate ante hoc, ſcilicet de curatione manus aridę habetur Luc. 6. & de ſanatione arreptitij habetur Luc. 11. interpoſitis multis.

Item quia dicitur hic, quòd iſte dęmonium habẽs erat cęcus, & mutus, & tamen Luc. 11. ſolum dicitur, quòd erat mutus, ſ. erat eijciens dęmonium, & illud erat mutum.

Dicẽdum, q̃ idem miraculum eſt, quod patet, quia omnia fere quę habentur hic vſque ad finem c. ponũtur ibi: non ſolum ſententiæ, ſed etiã verba, & ita omnes tenent.

Ad primum dicendum, q̃ ordo non impedit, quia licet euangeliſtę narrent eadem facta, raro tamen eodem ordine narrant. Ad ſecundum dicendum, q̃ licet poſuerit aliquid Matthæus pluſquam Lucas, nihil impedit, quia iſta eſt conſuetudo euangeliſtarum, ſ. q̃ vnus ſupplear id, quod alteri deeſt. Vel ſi in alio abundanter politũ ſit interdum ſequentes minus dicũt, ſic patet in curatione manus aridę quę habetur ſupra in litera & Luc. 6. & tamen plura Matthęus ponit, quam Lucas, & ita vult Auguſt. lib. de cõcor. euang. ſcilicet hęc autem non iſto ordine, ſed poſt alia multa Lucas commemorat. & mutum dicit tantũ, & nõ cęcũ, ſed non ex eo q̃ aliquid tacet, de alio dicere putãdus eſt: eadem. n. ſequentia etiã ipſe contexit, quę Matthęus.

An iſte homo erat vere cæcus, & mutus, vel dæmon faciebat eũ cæcum, vel mutum. Et q̃ dęmon dicitur mutus duobus modis. Item dæmon dupliciter poteſt facere hominem mutum. Et an poſſit loqui per mutum. *Quæſt. L.*

QVAERETVR, an iſte homo erat vere cęcus, & mutus, vel dęmõ faciebat eũ cęcũ, vel mutum. Dicendum, q̃ Luc. 11. dr̃ erat Ieſus eijciẽs dęmoniũ, & illud erat mutum, & ſic dęmon, & non homo dr̃ eſſe mutus. Sed non eſt intelligendum, q̃ dęmon poſſit eſſe mutus, qa mutus eſt cui ptãs loquendi deficit, q̃ naturaliter ineſſe dẽbat, dęmoni aũt cũ ſit purus ſpũs poſſe loqui non competit, & q̃n nec mutũ eſſe, quia loq ſolum eſt hũtis organa vocalia, & hoc eſt aãl, dęmon aũt organa non habet, quia incorporeus eſt. Sed poteſt dici dęmon mutus dupliciter. Vno modo, qa hominem mutum efficit, vt ſi dęmon poſtquam ęperit hominem poſſidere teneat organa vocalia, ita vt homo nihil loquatur vſquequo dæmon deſinat ipſum poſſidere. Secundo mõ dicitur dęmon mutus, qui per arreptitiũ nihil loquitur, licet eum loqui non prohibeat, & iſte eſt proprior modus: ſolent enim dęmones cogere arreptitios ad loquẽdum aliquid cũ eos arripiunt, quod non eſt ab ipſis, ſed à dęmonibus, vt quia loquuntur aliqua ſecreta, & ardua, qui aũt nõ cogit arreptitium ad loquendũ, vocatur dęmon mutus, hic tñ neceſſe erat, q̃ non ſolum eſſet dęmon mutus, ſed etiam, q̃ homo poſſeſſus ab eo mutus eſſet, quod ẽt Luc. 11. innuitur, ſ. erat eijciens dęmonium, & illud erat mutum, & cũ eiecciſſet dęmonium locutus eſt mutus. Sed poteſt dici, q̃ iſte homo eſſet alias mutus, vel dęmon feciſſet eũ mutũ, quod dupl'r accipitur: vno mõ facere mutũ eſt corrũpere organũ vocale, ita vt ẽt poſt eiectionem dęmonis non poſſet loqui arreptitius. Alio modo, q̃ dęmon non corrũpens organum impediret ſemper locutionẽ, quandiu hominem poſſidebat. Vtroque modo dici poſſet, quòd dęmon faceret hominem mutum. Idem aũt dicendũ eſt de cęco, ſ. quòd cęcum faceret, ſ. oculos frãgendo, ſiue corrumpendo, aut illos claudendo ita, vt arreptitius non illos aperiret, vt videret, & ira aliqui volunt, q̃ dęmon iſta fecerit, ſic dicit Chryſ. miranda eſt aũt nequitia dæmonis, vtrunque ingreſſum oppilauit per quem ille erat crediturus, ſcilicet auditum, & viſum, hoc dicit, quia ille qui eſt ſurdus, naturaliter etiam eſt mutus, eo q̃ nõ poteſt addiſcere locutionem, niſi qui alios loquentes audierit. Sed dicendum, q̃ magis eſt tenendum, q̃ iſte erat cęcus, & mutus naturaliter, vel ex alio caſu, & non per dæmonem, quia diſtinguuntur iſta tria, ſ. oblatus eſt ei dæmonium habens cęcus, & mutus. Etiam quia dicitur curauit eum ita, vt loqueretur & videret, & ſic innuitur quòd vltra expulſionem dæmonis adhuc miraculum erat, quòd fuerit cęcus ſanatus, & mutus loqueretur. Vel ſi dicatur q̃ dæmon corruperit organa vocis, & viſus, ita vt etiam eo recedente, nec videre, nec audire poſſet, idem erit ac ſi naturaliter iſta fuiſſent, vel ex alio caſu ante aduentum dæmonis.

Sed objicietur, quia Luc. 11. q̃ erat Ieſus eijciẽs dęmoniũ, & illud erat mutũ: ergo ex parte dæmonis ꝓueniebat mutum eſſe, & non ex parte hominis. Item quia dr̃, & cum eiecciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & ſic vr̃ q̃ nihil fuit neceſſarium ad hoc, q̃ loqueretur homo niſi dæmon eijceretur: ergo dæmon impediebat eum loqui, & non erat ipſe mutus in ſe. Dicendum ad primum, q̃ ille homo vere in ſe mutus erat, ſed dicitur dæmonium mutum vno modo, quia forte fecerat illum mutum, & permittente Deo corruperat organa vocis, & viſus, & ſic etiam dæmone recedente, homo manet vere mutus, effectiue,

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectiue, & non formaliter. Alio modo erat dæmonium mutum, ideſt non loquens, ſcilicet, quia cum homo eſſet mutus, dæmon qui eum poſſidebat, non poterat loqui per eum, & iſte eſt verior ſenſus: nam per mutum non pōt dæmon loqui, quia nō poteſt facere miraculum. Sed pro hoc dicendum, ꝙ eſſe mutum accidit dupliciter. Vno modo ex aliquo vinculo linguæ, vel impedimento naturali in aliquo de organis vocalibus, & idem eſt ſi poſt natiuitatem adueniat, & iſte vocatur mutus per ſe, aut vere mutus. Alio modo accidit mutum eſſe ex ſurditate naturali. ſiquis enim à natiuitate ſurdus eſt, impoſſibile eſt, ꝙ loquatur, quia nemo poteſt formare voces articulatas, niſi in articulando fuerit edoctus, hoc autem eſt cum alios loquentes audimus, ideo naturaliter ſurdus nunquam loquitur, ſecus autem ſi ſurditas accidit poſtquam nouerit loqui, quia tunc poterit eſſe ſurdus qui non ſit mutus. Accipiendo primo modo, dæmon non poteſt loqui per mutum, quia hoc eſſet miracula facere quę dæmon non poteſt. Accipiendo ſecundo modo poteſt dæmon loqui per mutum, quia ille nullum impedimentum habet in organis vocalibus, ſed non loquitur, quia voces formare neſcit, cum nunquam addiſcere potuerit, dæmon autem ſcit formare voces, ideo ſicut loquitur in corpore aſſumpto de aere, vel per aſinam, poterit à fortiori loqui per hominem. De iſto autem arreptitio dicendum, quòd erat mutus primo modo: ideo dæmon nunquā potuit per eum loqui, & ideo quando eiecto dæmone locutus eſt, miratę ſunt turbæ.

Ad ſecundum dicendum, quòd eiecto dæmone locutus eſt mutus, non tamen ſequitur quòd dæmon impediebat vocem, ſed fuit hoc, quia Chriſtus ſimul curauit eum ab omni infirmitate, ſcilicet dæmonem eijciens, viſum & loquelam reddens, quia non operatur ſucceſſiue, licet multa operetur, & iſtud eſt verū.

An hic fuerunt tria miracula, vel vnum in eiectione dæmonis à muto. Quæſt. LI.

QVAERETVR, an hic fuerunt tria miracula, vel vnum.

Dicendum, quòd hic non numeratur operatio ex parte Dei operantis, ſed ex parte rei factę, quia Deus in eodem inſtanti multa facit: Eccleſiaſt. decimooctauo, qui viuit in ęternum creauit omnia ſimul, ſed tot dicuntur operationes, quot ſunt res operatæ: ſi ergo curando iſtum hominem multa operata ſunt, dicentur multa miracula, iſtud autem pendet ex præcedenti quæſtione: nam ſi diceretur vt quidam volebant, quòd iſte homo non erat vere mutus, nec cęcus, ſed dæmon impediebat eum loqui, & videre, dicetur quòd fuit vnicum miraculum, ſcilicet eiectio dæmonis, videre autem, & audire poſtea ſecuta ſunt, dæmone ceſſante impedire. Si autem dicatur quòd homo vere erat cęcus, & mutus, ſiue hoc naturaliter, ſiue à caſu euenerit, ſiue dæmon illud fecerit, neceſſe eſt, quòd ſint tria miracula, quia tres curationes diſtinctæ erant, & quia in præcedenti quęſtione oſtenſum eſt, quòd homo erat vere mutus, & cęcus, dicetur quòd vere erant tria miracula, ſic dicit Hieronym. tria ergo ſimul ſigna in vno homine perpetrata ſunt, cęcus videt, mutus loquitur, poſſeſſus à dæmone liberatur.

Quare turbæ nunc ſunt admiratæ in eiectione dæmonis. Quæſt. LII.

QVAERETVR, quare turbę admiratę ſunt nūc. Dicendum, ꝙ hoc fuit, quia viderunt Chriſtum facientem talia qualia nunquam facta fuerant, ſic dī ſup. 9. quòd admiratę ſunt turbę dicentes, nunquam apparuit ſic in Iſrael, & hoc Chriſtus oſtendere volebat, ſ. quòd manifeſte viderent, ꝙ nemo fuerat vnquam ei ſimilis: Io. 15. ſi non feciſſem in eis opera, quę nullus fecit, peccatum non haberēt. Sed dicetur qūo admirabantur nunc turbę, quia iam multa alia miracula viderant, & quotidie Chriſtus miracula faciebat. Dici pōt, quòd turbę quæ nunc admiratę ſunt, nulla alia Chriſti miracula viderant, quia quotidie veniebant multi ad Chriſtum, & alij recedebant qui aliquandiu manſerant, & noui admirabantur de quibuslibet, de quibus forte non admirarentur qui videre iſta ſoliti erat. Secundo poteſt dici, ꝙ cum quęlibet miracula ſint ſupra vires naturæ, & non cadant ſub aliqua arte, qūocunque illa videmus, neceſſe eſt, ꝙ admiremur, quia admiratio eſt de eo, quod excedit facultatem noſtram, tam in operando, quam in intelligendo, differunt tamen, quia qui ſępe vidiſſent Chriſtum miracula facientem, minus admirarentur quam qui nunquā viderant. Tertio poteſt dici, ꝙ hoc erat propter conditionem iſtius miraculi, quia licet eſſent aliqua alia miracula maiora, Iudęi tamen valde mirabantur ſuper talibus, ſ. ꝙ aliqs qui eſſet mutus, & à dęmone poſſeſſus, curaretur, ſic patet ſup. 9. vbi cum Chriſtus curaſſet hominem mutum habentem dęmonium dicitur, ꝙ miratę ſunt turbæ dicentes: nunquam apparuit ſic in Iſrael, & hoc forte erat, quia fiebant multa miracula ſimul, ſ. arreptitium ſanari, & mutum loqui, & ideo hic magis admirarentur, quia fuerunt ſimul tria miracula, ſ. cęcus videt, & mutus loquitur, poſſeſſus à dęmone liberatur, vt dicit Hieronymus.

Quid voluerunt dicere vocantes Ieſum filium Dauid. Et quòd Meſſias eſt filius Dauid. Quæſt. LIII.

QVAERETVR quid voluerunt dicere vocantes Ieſum filium Dauid. Aliqui dicunt, quòd turbę hoc dixerūt, quia ita verum erat, quòd Ieſus eſſet de ſtirpe Dauid ſupra 1. cap. Sed non ſtat, quia hoc nihil erat: plurimi enim inter Iudęos erant de ſtirpe Dauid, qui nullius honoris erant, & quaſi nihil plus erat dicere filium Dauid, quam dicere hominem, vel Iudęum. Alij dicunt, quòd ad honorandum eum dicebatur hoc, quia nomen honoris erat, vt dicit Remigius, ſic etiam dicit glo. propter miſericordiam, & beneficia filium Dauid prædicant. Sed hoc non ſtat, quia ſi nihil aliud ſit eſſe filium Dauid niſi eſſe de ſtirpe eius, parui honoris erat, eo quod plurimi inter Iudęos erant de ſtirpe iſta qui nullius honoris erant. Sed dicendum, quòd vocatur filius Dauid, ideſt Meſſias, eo quòd Meſſias promiſſus fuerat futurus de ſemine Dauid Ieremiæ 33. ſuſcitabo Dauid germen iuſtum, ideſt ſuſcitabo iuſtum de germine Dauid, iuſtus dicitur Meſſias per excellentiam, & ita dicitur eod. c. ſ. hoc eſt nomen, quod vocabunt eum Dominus iuſtus noſter, & ita Iudęi dicebant, ꝙ Meſſias de ſemine Dauid erat, Ioan. 7. i. nonne ſcriptura dicit, quia de ſemine Dauid, & Bethleem caſtello vbi erat Dauid venit Chriſtus, i. Meſſias: quicunque ergo vocabat Ieſum filium Dauid, volebat dicere ipſum eſſe Meſſiam, ſic patet quia inf. 21. quando intrauit Ieſus in Ieruſalē, dicitur ꝙ pueri dicebāt Oſanna filio Dauid, & Marc. 11. vbi ponitur eadem hiſtoria, dicitur Oſanna benedictus qui venit in nomine Dñi, & benedictum, quod venit regnū patris noſtri Dauid, & tñ regnū Dauid, qđ erat venturū, erat regnū Meſſię, quia ſic prędictum fuerat: Iere. 22. ſ. ſuſcitabo Dauid germen iuſtum, & regnabit rex & ſapiens erit, ideſt ille iuſtus, qui ſuſcitādus erat de germine Dauid futurus erat rex. Item patet, quòd de Meſſia loquantur turbæ, quia dixerunt nunquid hic eſt filius Dauid? & ſic dubitabant, an Ieſus eſſet ille, qui vocaretur filius Dauid. & illum volebant eſſe aliquem vnum, & non multos. & tamen ſi eſſet nomen progeniei, vel honoris, multis competeret.

Quare dicebant, quod Chriſtus erat filius Dauid. Quæſt. LIIII.

QVAERETVR quare dicebant, quòd erat filius Dauid, ideſt Meſſias.

Dicendum, quòd hoc erat propter magnitudinem miraculorum. nam de Meſſia credebatur a Iudæis, quòd eſſet iuſtior omnibus hominibus, eo quòd ſcriptura vocabat illum iuſtum abſolute. Iere. 22. ſ. hoc eſt nomen, quod vocabunt eum Dominus iuſtus noſter. & Iſaię 11. ponitur, quòd repleretur Spiritu ſancto, & de iuſtitia eius, ſ. quòd iudicaret in iuſtitia, & non ſecundum auditum aurium. Etiam credebatur, quòd futurus eſſet maior in potestate ſpirituali omnibus hominibus, ſicut dixit Iſaias, quòd exaltaretur pluſquam Abraham, & omnes patres antiquit. iſta autem in Chriſto apparebant, quia nulla iniquitas in eo inuenta eſt. Erat etiam maioris poteſtatis omnibus hominibus, quia nemo talia fecerat qualia ipſe, ideo cum viderent hæc turbæ dicebāt eum eſſe Meſſiam. ſic dicitur Ioan. 7. Chriſtus cum venerit nunquid plura faciet quam quæ hic facit? quaſi dicat, non. ideo videtur, quòd ipſe ſit Meſſias, & ita ipſi confitebantur, quòd nunquam talia facta fuerant in Iſrael ſupra 9.

Quare dixerunt de Chriſto Phariſæi in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Et quòd duo præcipua mala Phariſæi de Chriſto dicebant. Quæſt. LV.

QVAERETVR, quare dixerunt Phariſęi in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia.

Dicendum, quòd turbæ dixerant Ieſum eſſe Meſſiam, & de hoc dolebant Phariſæi qui inuidebant illi. erat quippe odium Phariſęorum perſonale contra Chriſtum, & ideo etiam ſi Meſſias eſſet maximū bonum, quod Iudæi expectabant, nolebant Phariſęi, ꝙ ille eſſet Meſſias, ſed potius vellent carere Meſſia. vel quòd nūquam veniret Meſſias, quam quòd iſte eſſet Meſſias. vt ergo non daretur ei iſta laus a populo, reſtiterunt. turbę enim quæ nulla paſſione odij erga Ieſum tenebantur, recte de eo iudicabant per ſigna data in ſcriptura eum eſſe Meſſiam. Phariſęi autem ſi hoc determinate ſcire poſſent, ignorare potius eligebant, vt non cogerentur hunc hominem venerari in Meſſiam quem toto animo oderant, & quia moleſtū eis erat, quòd a turbis ei iſte honor deferretur, voluerunt hanc de eo inſurgentem fidem apud plebē mox extirpare: & qa miracula illa, ex quibus turba ad hoc credendum mouebatur, negari non poterant, quia præſentibus omnibus facta erant, voluerunt ea dęmoni aſcribere, dicentes, hic non eijcit dęmones, niſi in Beelzebub, ideſt propter iſta quæ videtis non credatis eum eſſe Meſſiam, quia non facit iſta in virtute Dei, ſed in poteſtate dæmonum. Ita etiam dolebant ſacerdotes, & Phariſęi quando viderunt pueros clamātes Oſanna filio Dauid, & dixerūt, audis quid iſti dicunt? infra 21. ideſt quare non increpas iſtos qui te vocant filium Dauid? Chriſtus autem potius approbauit dictum illorum, & non ſolum, quādo dicebatur de eo, quòd erat Meſſias, ſed etiam quandocunque aliqua magna laus dicebatur de eo propter miracula, Phariſęi dicebant, quòd faciebat illa in virtute dęmonum.

vt patet ſupra 9. quādo eiecto dęmone, & ſanato muto, dixerunt turbæ, nunquam ſic apparuit in Iſrael, dixerunt Phariſæi, in principe dæmoniorum eijcit dæmonia.

Conſiderandum pro hoc, quòd Phariſęi duo mala de Chriſto dicebant, ſ. quòd ipſe dæmonem haberet habitantem in eo corporaliter, ſicut in alijs arrepti tijs, & quòd opera Chriſti erant in virtute dæmonū. De primo patet, quia dicitur Mar. 3. Scribæ dicebant, quoniam Beelzebub habet, ideſt dęmonem habet in corpore. De ſecundo patet, quia dicitur ibi, & quia in principe dæmonum eijcit dęmonia. & hoc ſecundū magis innuitur hic, & ita intelligebant, vel ſe intelligere innuebant, quòd Chriſtus nihil facere poſſet, ſed habebat aliquem dæmonem familiarem ſibi, qui hęc omnia faceret. Dicebatur tamen ipſe eijcere dæmonia inquantum eo loquente, eijciebantur per illum dęmonem qui erat familiaris, dixerunt autem, quòd faciebat hoc in principe dæmoniorum, eo quòd non poſſet aliquis dæmon cęteros eijcere de corpore, niſi potentior illis eſſet. principem ergo illum poſuerūt, & iſtum vocauerunt Beelzebub propter cauſam quę infra dicetur.

Ieſus autem ſciens cogitationes eorum dixit eis: Omne regnum diuiſum contra ſe deſolabitur, & omnis ciuitas, vel domus diuiſa contra ſe non ſtabit. Et ſi Sathanas Sathanam eijcit, aduerſus ſe diuiſus eſt, quomodo ergo ſtabit regnum eius? Et ſi ego in Beelzebub eijcio dęmones, filij veſtri in quo eijciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erūt. Si autem ego in ſpiritu Dei eijcio dæmones, igitur peruenit in vos regnum Dei. Aut quomodo poteſt quiſquā intrare in domum fortis, & vaſa eius diripere, niſi prius alligauerit fortem? Et tunc domum illius diripiet. Qui non eſt mecum contra me eſt, & qui non congregat mecum, ſpargit. 25. quæſt. 2. capit. ſi ea.

Ieſus autem ſciens. Hic ponitur calumnię confutatio, ſ. quòd Chriſtus oſtendit falſum eſſe, & non habere aliquem colorem id, quod dicebant. Et oſtendit primo, quòd non poterant miracula quæ faciebat attribui ſpiritui maligno. Secundo oſtendit, quòd oportebat ea attribui ſpiritui diuino ibi. *Aut facite arborem*. Prima in duas, quia primo oſtendit, quod dictum eſt per rationem. Secundo dicit iſtorum calumniantiū damnationem ibi. *Ideo dico vobis*. Prima in quatuor ſecundum, ꝙ facit quatuor rationes ad probandum, quod dixit, quæ in litera apparent. & dicitur. Calumniæ cōfutatio.

Ieſus autem ſciens cogitationes eorum. Scilicet Phariſęorum qui dixerant in Beelzebub eijcit dęmonia, dixit eis, ideſt Phariſęis: non quidem, quòd determinate loqueretur ad eos, quia toti populo loquebatur, quia tamen iſta verba propter iſtos ſolos fuerunt dicta, dicitur loqui ad eos.

Omne regnum. Iſta eſt prima ratio in qua probat, ꝙ vnus dæmon non eijcit alium de corpore, quia omne regnum quod diuiſum eſt, pauco tempore durat, ſi tamen dęmon eijceret dæmonem, eſſet diuiſum regnum dæmonum, & ſic iam periret, tamen non perit, ergo non eſt diuiſum, & dicitur:

Omne regnum contra ſe diuiſum. Ideſt cuius habitatores

inuicem pugnant, quia regnum non dicitur esse ipsa regio, sed potius vniuersitas hominum habitantium in regione. *Desolabitur*. Et peribit, s. non manentibus habitatoribus in regione.

Et omnis ciuitas. Christus inducit exemplum de omni communitate, quia in omni communitate multi sunt per quorum concordiam manet communitas. cum autem ceperit discordare, & pars insurgere in partem, peribit quelibet communitas, & quia maxima, & potentior communitas est regnum, illam dixit perire per discordiam. deinde de ciuitate quæ minor est idem subdit. Sic dicit Chrys. nihil enim est in terra regno potentius, sed tamen per altercationem perit. quid autem dicendum est de ciuitate, vel de domo, si regnum, siue magnum, siue paruum fuerit cõtra seipsum pugnans perit?

Vel domus diuisa contra se. Domus accipitur pro habitatoribus, & non pro ædificijs, quę etiam tanto citius peribit, quanto bellum domesticũ omnibus bellis grauius est, quia nulla efficacior est pestis ad nocẽdum quam familiaris inimicus, vt dicit Boetius, de Conso. lib. 3. Prosa 7.

Et si Sathanas Sathanam eijcit. Idest si vnus dęmon eijcit alterum de corpore. *Aduersus se diuisus est*. Idest Sathanas est diuisus in se, & accipitur Sathanas pro omni vniuersitate dæmonum, quæ in se diuiditur, si vnus dęmon alium eijcit.

Quomodo ergo stabit regnum eius. Quasi dicat, non poterit manere, & tamen manet, ideo non eijcit dęmõ dęmonem. *Et si ego*. Ista est secunda ratio ad formandum, idest probandum, s. filij vestri, idest Apostoli, vel exorzistæ, eijciunt dæmonia, sicut ego. & tamen non dicitis de illis, quòd eijciant ea in potestate dęmonum, sed in virtute Dei, ergo non debetis dicere, q̃ ego in potestate dęmonum eijciam dæmonia, quasi dicat, manifeste apparet, quòd non loquimini secundum rationem, sed ex inuidia, quia si vnus eiicit dæmonia in virtute Dei, de cęteris qui ea eijciunt idem credi potest: nec est tenendum contrarium quousq; appareret, & non obstabat per aliquam rationem, vel signum, quod Christus in virtute dæmonum eiiceret dæmonia. ergo iniuste dicebatur, quòd sic illa eiiceret, cum potius præsumendum esset, quòd in virtute Dei eiiciebat quousque constaret. Vnde dicitur.

Et si ego in Beelzebub. In potestate Beelzebub.

Eijcio dæmones. Idest creditis, quòd sic eiiciam dæmones.

Filij vestri in quo eijciunt. Idest in cuius potestate? quasi dicat, etiam in potestate dæmonum ea eijcient, & tamen vos hoc non creditis, ergo nec ego dicendus sum eijcere dæmonia in virtute dęmonum. filij autẽ Iudæorum dicuntur exorzistæ, vel Apostoli, quia vtrique dęmonia eijciebant. *Si autem ego in spiritu eijcio dæmones*. In spiritu, s. Dei. sed dicitur Lucæ 11. si in digito Dei eijcio dæmonia. & idem est, quia digitus Dei dicitur potestas eius, eo quòd digitus est organũ operatiuum, & est modus loquendi scripturę. sic dixerunt magi Pharaonis, quando non potuerunt facere ciniphes, digitus Dei est hic, idest potestas Dei impedit nos Exo. octauo. quasi dicat, sicut potuimus facere maiora, idest sanguinem, & ranas, potuissemus facere minora, sed digitus, i. potãs Dei nos impedit.

Igitur peruenit in vos regnum Dei. Scilicet si creditis, q̃ ego in virtute Dei eijcio dęmones, sequitur q̃ regnũ Dei venit in vos, idest quòd iam Messias venit, qui dicitur habere regnum Dei, quia regnum aliorum hominum, vt communiter iniquum est: Messias autẽ futurus erat iustus super omnes homines, ideo regnũ suum esset regnũ Dei, & regnum iustum. nã Esa. 11. dicitur, quòd ipse non iudicaret, secundùm auditum aurium sicut cęteri homines, sed iudicabit pauperes in iustitia. Etiam vocatur regnum Dei, quia à Deo præmissum, & prænunciatum fuerat illud regnum esse futurum: Ierem. 23. suscitabo Dauid germen iustum, idest suscitabo Messiam de germine Dauid, & regnabit rex, idest & erit rex & regnabit, & Zacha. 9. dicitur: exulta filia Sion, ecce rex tuus venit, & intelligitur de rege Messia, vt Matthæus inducit infra 21.

Aut quomodo potest quispiam. Ista est tertia ratio in qua ostendit se esse potentiorem diabolo, & quòd eum alligauerit, quia non potest aliquis intrare in domum viri fortis, & tollere omnia, quæ possidet, nisi prius alliget fortem, & tunc poterit omnia secure tollere, & tamen ego aufero dæmoni vasa: ergo iam alligauit eum. in ista ratione ponit Christus solam maiorẽ propositionem subintelligens minorem, & conclusionem. Et dicitur quòd nõ potest quispiam intrare in domum fortis, scilicet secure. Vel debet referri ad totum, quod sequitur, scilicet intrare, & tollere vasa, nisi prius alligauerit fortem re forti, cum præsupponatur fortem manere in custodiã domus suæ, & tamen tollere, quæ possidet non potest nisi alligauerit eum, quia impediet ipsum tollere illa, sic dicitur Luc. 11. dum fortis armatus custodit atrium suũ, in pace sunt ea, quæ possider, idest nemo potest sibi illa tollere, si autem fortior illo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet. sed vincere est alligare, quòd magis patet Marc. 3. scilicet nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere nisi prius fortem alliget, & sic præsupponitur, quòd prius domum ingreditur, quam fortem alliget.

Et vasa eius diripere. Omnia quæ possidentur vocantur vasa, est modus loquendi Iudaicus, vnde organa vocantur musica vasa Psalmi, vt patet Psalm. 70. confitebor tibi in vasis Psalmi, & arma vocantur vasa belli, vel vasa interfectionis, & ita de cęteris rebus possessis. Et possunt accipi hic vasa pro armis, & ita de cęteris rebus possessis, quia Luc. 11. dicitur vniuersa arma eius auferet. *Nisi prius alligauerit fortem*. Scilicet ne impediat eum tollere quæ vult. *Et tunc*. Scilicet postquam alligauerit fortem. *Domum illius diripiet*. Idest poterit diripere nemine impediente. *Qui non est mecum*. Ista est quarta ratio ad probandum, quòd Christus non agit in virtute dęmonis, & est sensus, quòd quomodocũque aliquis agit in virtute alicuius, oportet, q̃ sit similitudo aliqua inter illos, maxime quando vtrunque est agens per rationem, quia nollet vnũ concordare alteri, nisi sit inter eos similitudo aliqua, & tamen inter Christum, & dæmonem similitudo nulla erat, sed potius dissimilitudo, eo quòd Christus subtrahebat homines dæmoni: nam dæmon homines in malum inducit, Christus vero à vitijs retrahebat, ideo non agebat in virtute dæmonis, & sic dicitur. *Qui non est mecum*. Idest concordando mecum in verbo, & facto, & voluntate. *Contra me est*. Idest aduersarius meus, & ita est de dæmone, quia non concordat mihi in factis, & multo minus in voluntate faciendi, quia & si interdum bonum agat, vel agi suadeat, semper tamen propter malum finem agit, ideo agere nõ possum in virtute illius. *Et qui non congregat mecum spargit*. Scilicet ego venio homines ad congregandum in vnitatem fidei, in vnitatem morum, per vnitatem legis, quam toti orbi dedit infra 28. vt per hoc congreget eos in vnam veram beatitudinem, siquis autẽ est qui opere & voluntate inquantum potest non conatur ad hoc, spargit, idest diuidit ea quæ coniungenda erant, & ille contra me est, & ita erat dæmon qui hominem à fide & lege detrahere nititur: non ergo concordabat Christus dæmoni ad hoc, quòd verisimile esset, posse agere in virtute illius.

Quę-

Quomodo prima ratio Christi concludat. Et quæ sit vis eius argumenti. Et quomodo princeps mundi a Christo eiectus est foras. Et dæmones nihil propter hominem agunt cum quo familiaritatem habent: cum neminem diligant, nec seipsos.

Quæst. LVI.

QVAERETVR, circa primam rationem Christi quomodo concludit.

Aliqui dicunt, s. glo. Christus necessaria complexione, idest argumento coniunxit: vel enim Christus in virtute Dei dæmones eijcit, vel in principe dęmoniorum. si in virtute Dei, frustra calumniatur. si in principe dæmoniorum, regnum eius diuisum est, nec stabit, & ideo a regno eius recedant, quod innuit sibi eos elegisse dum in se non credunt. Vel si sic diuisus est, imbecillior est, & perit.

Sed dicendum, quòd istorum ratio est conclusio Christi, s. quòd recederẽt a regno dęmonis, quia per hoc Christus innueret Iudæos credere se esse in regno dæmonis, quod tamen non confitebantur, sed potius ipsi in detestationem Christi dicebant eum esse amicum, & familiarem dęmonibus, & in virtute illorum hoc agere. maxime quia si illa esset conclusio a Christo intenta exprimeret eam, sed non exprimit, sed potius concludit, quomodo ergo stabit regnum eius? Alia conclusio, scilicet, quòd est dæmon imbecillior factus, & perit, aliquo modo consonat verbis Christi, & tamen si plus non aperiat, non videtur aliquid esse probatum.

Alij dicunt, vt Chrys. quòd si dęmon eijcit dęmonem diuisus est, & perit. si autem perit, non potest alium proijcere.

Sed hoc non multũ stat, quia Christus non innuit, quòd dęmon pereat, etiam si diuidatur Sathanas, sed quòd pereat regnum eius: nã etiam si dæmones semper pugnarent, nunquam perirent, quia sunt puri spiritus, & ideo sunt immortales, sed regnum eorum perit, quod consistit in quadam ordinata, & imperturbata habitudine ipsorum, & ideo durare non potest, quòd vnus dęmon pugnet cum alio. & tamen si pugnent regnum eorum, quod habent super homines peribit.

Aliqui dicũt, vt Hilarius, quòd si dęmones coacti sunt ad diuisionem suam per Christũ, potentior erat ipse illis quos diuidere potuit. Sed istud magis conuenit tertiæ rationi Christi, s. quòd non potest quis intrare in domum fortis, & diripere spolia eius, nisi alligauerit fortem, potius quam isti primę, quia in isto nõ fit comparatio Christi ad dæmones, sed dæmonũ inter se, s. quomodo possit durare regnum dęmonũ, data ista discordia inter eos. Item patet, & fortius, ga Iudæi non presupponebant, q̃ Christus cogeret dęmones ad diuisionem, ita quòd cogeret principem dæmonum ad hoc, quòd eijceret dæmones alios de corpore, quia tunc dicerent eum esse maiorem dæmonibus, quod non poterat esse, nisi ipse esset Deus, vel in Dei virtute operaretur. & idẽ erat, quod Christus per seipsum dęmones de corporibus eijceret, vel quòd cogeret dęmonem principem aliorum ad eijciendum eos, quia certum est, q̃ Deus vtitur sępe ministerio dęmonum ad multa, sicut fuit in plagis Aegypti. Psalm. 77. misit in eos iram indignationis suæ, immissiones per Angelos malos, idest per dęmones. 16. & 18. Iudęi tamen volebant, quòd Christus non ageret ista in potestate Dei, sed dęmonum, cum per hoc vellent ostendere eum non esse Messiam. ergo necesse est, q̃ intelligerent, q̃ ipse non cogebat principem dęmonum ad aliquid agendum, sed q̃ agebat in virtute illius, s. quia habebat eum sibi familiarem, vtpote quia colebat eum, & sic ille, vt placeret Christo eijciebat alios dęmones. & ita dixerunt, q̃ ipse Iesus possidebatur a dęmone. Mar. 3. s. dixerunt scribæ Beelzebub habet, idest dęmonem habet qui arripit eum. minorem ergo ponebant Christum quam dęmonem, & ideo non presupponebant Iudęi, q̃ Christus diuiserit dæmones, vel diuidere potuerit, ad hoc, q̃ procedat argumentum Hilarij. Alij dicunt, vt Nicolaus, q̃ si Iesus per dæmonem eijciebat alios, sequitur q̃ diuisio esset inter eos, & sic non posset diu stare potestas diaboli, & ex hoc sequi tur aduentus Christi per quem potestas dęmonis erat auferenda.

Sed hoc non stat, nam licet dęmones inter se pugnarent, non sequitur ex hoc, q̃ Christus venturus esset, sed solum sequitur, q̃ regnum dęmonum, nõ poterat manere, quia ipsum se dęstrueret. Item cum dicit, q̃ per Christum potestas dæmonum auferenda erat, licet sit verum, non cõuenit proposito suo, quia si dęmones inter se pugnant, illi dęstruent regnũ suũ, & non oportet, q̃ aliquis auferat eis potestatem, quia ipsa per se cessabit, immo stare non poterit. Item & fortius cum dicit, q̃ ex hoc sequatur, eum certo tpe venturum, vel solum, q̃ aliqñ veniet. Si enim inferat, q̃ aliqñ veniet, hoc superuacuum erat, quia hoc ex lege, & prophetis constabat: Christum, s. esse venturũ, & omnes Iudęi illum expectabant. Si autem dicatur, q̃ certo tpe venturus erat, nihil sequitur, quia cũ fuisset pugna dęmonum, semper ex quo dęmones eijciebantur de corporibus, non videretur, q̃ potius nunc Christus veniret, quam q̃ venisset per sexcentos annos ante hoc, cũ semper fuissent inter Iudęos aliqui exorzistę qui dęmones eijciebant. Item quia dato casu Iudęorum, non sequebatur Christum venisse, quia ipsi innuebant, q̃ dęmones eijciebantur per principẽ dęmonum volentem complacere Christo. ita ergo posset ille princeps volẽs complacere alicui alteri homini excludere dęmones de corporibus, & sic non sequeretur Christum venisse, sed Christus vult, q̃ dęmon non pugnet cõtra dęmonem propter aliquem hominem. Aliter ergo dicendum, q̃ Christus ostendit, q̃ dęmon non eijcit dęmonem, quia si eijceret diuisus esset dęmonum exercitus, & ideo cessaret regnum dęmonum. & supplendum est, q̃ tamen istud regnum non cessabat, quia adhuc dęmones regnabant super homines, ergo non pugnabant inter se, & sic facit argumentum cuius solam maiorem exprimunt, s. si dęmones inter se pugnant diuisum est regnum eorum, & non potest stare diu, & tñ semper manet, ergo non pugnant dęmones inter se. maior patet, quia regnum dęmonum est super homines, & est in hoc duplex habitudo. Vna est dęmonum inter se respectu sui principis, secundum quẽ ordinati manent, & in pace, vt sic fortiores sint ad nocendum hominibus existente virtute vnita. alia est habitudo ipsorum ad homines quibus presunt, s. vt noceãt eis quãtum possunt. & prima habitudo est propter secundã, & sublata illa auferetur secunda. Et hoc Christus dicit, s. q̃ si Sathanas diuisus est, regnum eius non stat, s. neutro modo. Non enim primo modo, quia diuisio eorum, & pugna repugnat formaliter illi ordinationi, & habitudini ſm quam vniuersitas dęmonum est aliquid vnum, & potest dici communitas regnatiua. Tollitur etiam secundo modo, quia dęmones concordes existentes nocere possunt hominibus, nisi per superiorem virtutem arceantur, nihilominus inferũt nocumenta aliqua, quę inferri permittuntur, & quãtum ad hoc dicuntur regnare super homines. Et dr dęmon princeps mundi. Ioan. 14. venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam, idest dęmon

mon qui est princeps mundi nihil habet in Christo, F
& in nullo concordat cum eo. Vel nihil habet in eo,
ideſt nullam poteſtatem, licet ſit princeps mundi. &
Ioan. 12. dicitur princeps huius mundi eijcietur foras
ideſt dęmon priuabitur poteſtate quam exercebat ſu
per mundum, ideſt ſuper homines, & quantum ad
hoc eijcietur foras. non quidem foras, ideſt de rerum
vniuerſitate, ſed foras, ideſt extra poteſtatem quam
exercebat. minor, ſ. ꝙ regnum dęmonum maneret
patet, quia dæmones adhuc nocebant hominibus tę-
pore Chriſti cum eſſent multi arreptitij qui a dęmo-
nibus poſſidebantur, & alia nocumenta inferebant.
& hoc eſt regnare eos ſuper homines, quia nihil de
hominibus quęrunt, niſi illis nocere. non poſſent ta- G
men ſi inter ſe pugnarent, quia ſatis eſſet cuilibet dæ-
moni pugnare contra alterum, vel ſe defendere ab
eo, & ſic nemo poſſet eorum homines infeſtare. vn-
de bellum dæmonum eſſet ſumma pax hominum.
& tamen non erat pax hominibus tempore Chriſti,
nec vnquam fuerat quantum ad infeſtationes dęmo
num. ergo dæmones nunquam inter ſe pugnauerāt.
illa enim die qua pugnare incępiſſent, ceſſaſſet regnū
illorum. ſic dicit Hieronymus, ſi ſathanas pugnat cō-
tra ſe, & dęmon inimicus eſt dęmoni, deberet iā mū-
di venire conſummatio. nec haberent in eo locum
aduerſarię poteſtates, quarum inter ſe bellum pax ho
minis eſt. Et iſtud apertius dicit Marcus quam cęteri, H
ſ. ſi ſathanas conſurrexerit in ſemetipſum diſpartitus
eſt, & non poterit ſtare, ſed finem habet, ideſt iam re-
gnum eſt finitum. ſed non eſt finitum. hanc minorē
Chriſtus probare non curauit, quia nota erat ludæis,
ſ. ꝙ dæmones adhuc dominarentur hominibus, cum
eſſent tunc plurimi arreptitij, & ſic apparet, ꝙ dęmō
non pugnat contra dæmonem, nec eijcit eum, & ꝙ-
uenienter Chriſtus non poterat in virtute dæmonis
eijcere dęmonia, ſed vel nulla eijceret, vel oportebat,
ꝙ in virtute Dei illa eijceret, ſic dicitur Lucę 11. ſi ſa-
thanas in ſeipſum diuiſus eſt quomodo ſtabit regnū
ipſius, quia dicitis in Beelzebub eijcere me dęmonia,
quaſi dicat, non bene dicitis, quia tunc non ſtabit re-
gnum ſathanæ, & tamen ſtat. I

Sed dicetur, ꝙ adhuc iſta ratio Chriſti non conclu-
dit, quia poterat eſſe, ꝙ dęmones non pugnarent in-
ter ſe, & ꝙ Chriſtus eijceret dęmonia in Beelzebub,
& hoc, ꝙ dæmones non eijcerentur inuiti de corpo-
ribus, ſed ſponte recederent, & tñ putarentur eijci, &
ſic maneret regnum dęmonum, & tñ Chriſtus eijce-
ret dęmonia in virtute dęmonis.

Dicendum, quòd non ſtat, quia iſta non eſſet
deiectio dęmonum, ſed eſſet colluſio eorum cum
Chriſto. Iudæi tñ voluerunt hoc, quia dixerunt, ꝙ ip-
ſe eijciebat dęmones in Beelzebub, ideſt per poteſta-
tem illius, & etiam dixerunt eum principem dæmo-
niorum, vt per hoc innuerent, ꝙ ille tanquam fortior
cęteris poterat eos expellere de corporibus. & hoc da
to ſequitur bellum, ſ. quia alij dæmones inuiti eijcie- K
bantur de corporibus per principem ſuum, & ſic non
erat colluſio, ſed verum bellum. nā ſi dæmones ſpō-
te de corporibus exirent, non oporteret, ꝙ Chriſtus
ageret in virtute principis dęmonum, nec haberet fa-
miliaritatem cum vno ſolo dęmone, ſed cum tota dę
monum vniuerſitate, & cum quolibet eorum per ſe,
ad hoc, ꝙ pp eum quilibet dęmon exire vellet de cor
pore, quod poſſideret: Iudæi tñ attribuerunt Chriſto
vnum dæmonem, & ꝙ in virtute illius ſolius ageret,
ergo bellū dabant inter dęmones. & ita miſeri Phari-
ſæi calumniari volebant. Sed neſciebant, quia melius
dixiſſent, ꝙ Ieſus erat cultor oīum dęmonum, & pp
ipſum de corporibus exibant, non inuiti, ſed ei place-
re volentes. iſtud veriſimilius erat. Et tñ, nec iſtud ſtat.

Primo quia non erat ſatis veriſimile, ꝙ vnus hō eum
tota vniuerſitate dęmonū, & cum quolibet eorum p
ſe familiaritatem haberet, cum ſint dæmones quaſi
innumerabiles. Secundo & fortius, qa non eſt veriſi-
mile, ꝙ dæmones pp aliquem hoīem vellēt exire de
corporibus obſeſſorum, quia dæmones nihil agunt
pp hoīem cum quo familiaritatem habent quaſi eū
diligant: neminem enim diligunt, ſed totam naturā
humanā oderunt, & perſequuntur, ſed placent inter-
dum hoī, vt ei abundantius nocere poſſint quem ſibi
per peccata ſubiecerunt. ꝙ ergo dæmon ceſſaret in-
terdum a malo inferendo pp aliquem hoīem, vt ei
maius malū inferre poſſit, veriſimile eſt. ꝙ tñ a maio-
ri malo ceſſet, vt minus malum inferat, non eſt poſſi-
bile, cum in hoc tota dęmonis ſolicitudo ſit. ſi tñ Ie-
ſus eſſet cultor dæmonum, eum ſolum per hoc ſuum
faciebant, vt ipſum ſolum torquere poſſent. Quod
aūt pp illum ſponte exire vellent de corporibus om-
nium obſeſſorum, erat ceſſari a maiori malo, quod
inferre poterant, quam eſſet malū, qđ inferre poſſent
Chriſto ei complacendo. & ſic ceſſarent a maiori pp
minus. qđ non eſt poſſibile, niſi vere ipſi Chriſtum di
ligerent, & ſic vellent ei complacere, qđ falſum eſt,
quia neminem vere dilig it dęmon, nec etiā ſeipſum,
cum omnia in eo perturbata ſint. Chriſtus tñ non cu-
rauit pro iſta parte arguere, ſed ſolū pro alia, eo ꝙ Iu-
dæi determinauerant ſe ad aliam dicentes, ꝙ in virtu-
te principis dæmonū eijciebat dęmones. Sed adhuc
dicetur, ꝙ in virtute principis illius dæmones eijcie-
bantur, & non erat bellū, quia princeps dęmonum
Chriſto placere volens iūberet alijs dęmonibus exire
de corporibus, & illi pp obedientiam exirent ſine bel
lo, & tunc non eſſet colluſio. Et etiam non oporte-
ret Chriſtū familiarem eſſe ſingulis dęmonibus, ſed
ſufficiebat ei eſſe familiarem principi eorum. Dicen-
dum, ꝙ non ſtat. Primo quia iſtud non eſſet dęmones
eijci de corporibus, ſed exire obediendo ſuperiori. &
tñ Phariſęi dicebant, ꝙ eijciebat dæmones, & ſic vole
bant, ꝙ cogerentur exire, non tñ per ipſum, ſed per
principem dęmonum. Si aūt dicatur, ꝙ eijciebantur
inquantum exibant inuiti: licet ad ſolum mandatum
ſuperioris exirent, eo ꝙ reſiſtere nō poterāt, iam bel-
lum erat cū ꝯ voluntatem eorum fieret. Secundo pa-
tet, quia non poſſet hoc princeps dęmonum: nam li-
cet ille in naturalibus viribus eſſet maior quolibet dæ-
mone, non tñ erat maior omnibus ſimul. ſi ergo ipſe
vellet quemlibet de corpore eijcere, omnes inſurgē-
tes in eum ipſum compeſcerent. & ſic non poſſet eij-
cere quos vellet de corporibus, nec imperando, nec
realiter expellendo. Tertio patet, quia etiam ſi poſſet
imperare non faceret, quia nollet carere hac poteſta-
te nocendi omnibus hominibus, vt ſoli Chriſto com-
placeret, vt dictum eſt.

An Phariſæi dixerunt hæc verba, vel ſolum cogitauerunt. Et quòd cogitationes non cognoſcuntur per aliquid exterius, ſed intuendo cor. *Quæſt. LVII.*

QVAERETVR, an Phariſæi dixerunt verba, vel ſo
lum cogitauerunt iſtud, ſ. in Beelzebub eijcit
dęmonia. Aliqui dicunt, ꝙ ſolum cogitauerunt, quia
dr̄ hic, Ieſus aūt ſciens cogitationes eorū dixit, &c. &
tñ in hoc rñdet ipſe ad illud in Beelzebub eijcit dæ-
monia. Luc. 11. ergo non dixerunt, ſed ſolum cogi-
tauerunt. Item patet, quia dicit Chryſ. quia valde irra-
tionabilis erat ſuſpitio, & multitudinem timebant,
nō audebant ipſi publicare Chriſti accuſationem, ſed
in mente voluebant. Dicendum, ꝙ Phariſęi verbo di
xerūt iſtud. Quod patet, quia ſupra dr̄ Phariſęi audiē-
tes dixerunt, hic nō eijcit dęmones, niſi in Beelzebub
& Mar. 3. dr̄, ꝙ ſcribę dicebant in principe dęmonum A
eijcit dæmonia. Sed aliquis dicet, ꝙ accipitur dicere
mentaliter, ideſt cogitare. Sed non ſtat, quia Luc. 11.
Chriſtus loquens plebi dixit, ſi Sathanas diuiſus eſt,
quō ſtabit regnum eius, quia dicitis in Beelzebub eij-
cere me dæmonia. nam ſi hoc non dixiſſent, ſed ſolū
cogitaſſent, diceret eis Chriſtus, quō cogitatis in Beel
zebub eijcere me dæmonia? ſicut ſupra 9. & Mar. 2.
Phariſęis cogitantibus, ꝙ blaſphemaret dixit. quid co
gitatis mala in cordibus veſtris? Item quia dicitur in
litera, ꝙ turbæ admiratę de miraculo Chriſti dixerūt,
nunquid hic eſt filius Dauid? Phariſęi autem audien-
tes dixerunt, hic non eijcit dæmones, niſi in Beelze-
bub, in quo apparet, ꝙ Phariſęi volebant auferre tur- B
bis opinionem, ꝙ Ieſus eſſet Meſſias, quaſi non eijce-
ret dæmones in virtute Dei, ſed dæmonum, & tamē
ſi hoc intra ſe ſolum cogitarent, nō prodeſſet ad ſua-
dendum turbis, ideo oportuit, ꝙ hoc eis dicerent, vt
ſic diſſuaderent Ieſum eſſe Meſſiam: verbo igitur di-
xerunt, & ita alias dicere ſoliti erant. Ad primum di-
cendum, ꝙ Ieſus ſciebat cogitationes eorū, non qui-
dem, ꝙ hoc cogitaſſent ſolum, & non dixiſſent, ſed
quia Chriſtus non audiebat verba, ſed ſciebat, quod
dixerant, ideo ita iudicabat de verbis iſtis, ſicut de co-
gitationibus, quia ſicut cogitationes non cognoſcū-
tur per aliquid exterius, ſed intuēdo cor, ita Chriſtus
cognoſcebat Phariſęos, ita dixiſſe, licet non audierit, C
quia per interiora iudicat. Aliter poteſt dici, & melius
ꝙ Chriſtus ſciuit cogitationes Phariſęorum, ideſt qd
facere cogitabant, nam ipſi dixerant turbis, ꝙ Ieſus fa
ciebat miracula iſta virtute dæmonum, ideſt forte co
gitabant alia grauiora, ſ. dicere iſtud publice turbis, vt
eos a Chriſto diſtraherent, ſuadendo ꝙ omnia fa-
ciebat virtute dæmonum, & quia illud poterat ali-
quantulum ſcandalum gignere contra Chriſtum, vo
luit ipſe pręoccupare omnes, ꝙ nihil agebat virtute
dęmonum, ſed Dei, & ſi Phariſęi non cogitaſſent fa-
cere ſcandalum contra ipſum, non dixiſſet hæc, ſed
quia ſciuit cogitationes eorum, dixit hoc turbis.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ Phariſęi non audebāt D
publicare accuſationem, niſi forte a principio. & ta-
men ſtimulati inuidia publicabāt, & adhuc grauia pu-
blicare intendebant.

Quare Chriſtus reſpondit ad cogitationes Phariſæorum. *Quæſt. LVIII.*

QVAERETVR, quare Chriſtus reſpondit ad co-
gitationes Phariſęorum.

Dicendum, quòd fecit hoc. Primo vt per hęc oſtē-
deret ſe eſſe Deum qui ſciebat quid ipſi cogitarent,
nam ſcire interiora ſolius Dei eſt. ſic dicit Hiero. Pha-
riſęi opera Dei principi dęmonum deputabant, qui-
bus Dominus non ad dicta ſed cogitata reſpondit, vt
vel ſic compellerentur credere potentiæ eius qui cor
dis videbat occulta.

Secundo fuit, quia Chriſtus volebat hic oſtēdere, E
quòd non operabatur virtute dæmonum, & inter cę-
tera iſtud erat vnum, ſ. quòd eorum interiora cogno-
ſcebat, quod non poterat, niſi Deus, vel cui Deus re-
uelaret, ſed quicquid eſſet iſtorum, non indigebat dę-
monum auxilio, quia ſi Chriſtus eſſet purus homo,
& tamen Dei virtute interiora agnoſceret hominū,
eiuſdem quoque virtute dæmones poſſet eijcere. nā
dæmon non poterat ei reuelare ſecreta cordium, cū
dæmon non cognoſcat illa. ſic enim quando dixerat
paralytico remittuntur tibi peccata, cogitantibus cō-
tra eum Phariſęis dixit, quid cogitatis mala in cordi-
bus veſtris ſupra nono. & Marc. ſecundo. & per hoc
oſtendit, ꝙ peccata remittere poterat, cum poſſet ſe-
creta cordium intelligere, quia vtrunque diuinæ po-
teſtatis erat. Tertio fuit, quia Chriſtus, licet reſpondit
ad verba quę dixerant Phariſęi turbis, tamen reſpon-
dit propter cogitationes, quia cogitabāt Phariſæi de-
teriora facere, quos pręoccupauit reſpondendo, ne
iam locus eſſet eis ſuadendi populo, quòd ipſe in vir-
tute dæmonum eijceret dæmonia, cū aſtantibus tur-
bis probauerit hoc eſſe impoſſibile.

Quare Chriſtus redarguit dictum Phariſæorum, & quare potius nunc quam prius. Qui ex inuidia loqui arguuntur quæ non quærit quid dicat, ſed ſolum vt dicat. *Quæſt. LIX.*

QVAERETVR, quare Chriſtus redarguit nunc
dictum Phariſęorum. Et quare potius nunc q̄
prius, quia iterum dixerant, quòd eijceret dæmonia
in principe dæmonum ſupra 9.

Ad primum dicędum, quòd iuſtum fuit redargui
illos de hoc, quia falſum dicebant, & niſi redarguerē-
tur poſſet hoc ſuaderi turbis, & ſic diſtraherentur a
Chriſti doctrina. oſtendit hoc autem Chriſtus eſſe ir-
rationabile ex quatuor probationibus quæ habentur
in litera, licet ex multis alijs idem probari poſſet. ſed
hęc ſufficiebant. Dicebant enim Chriſtum non ſolū
in virtute dæmonis eijcere dęmonia, ſed etiam ipſum
a dæmone poſſideri Mar. tertio, ſcilicet Beelzebub
habet.

Sed hoc non ſtat: non enim poterat cū tanta man-
ſuetudine loqui, & modeſtia qui a dęmone poſſide-
tur, ſed omnia per timorem agit.

Item arreptitius ſecreta cordium non cognoſcit,
quia etiam dęmon illa ignorat, quæ tamen Chriſtus
ſciebat, & oſtēdebat. Item licet poſſet ſuſpicari, quòd
dęmones inter ſe colluderēt in exitu de corporibus,
tamen ſanitates, & ſuſcitationes mortuorum, & cęte-
ra miracula quæ Chriſtus faciebat, dęmoni aſcribi nō
poterant, quia in his non erat locus colluſioni. nec
etiam Iudæi dixerunt vnquam, quòd faceret omnia
miracula in virtute dæmonum, ſed ſolum eiicere dæ-
monia. vnde tam hic quam ſupra 9. dixerunt, quòd in
Beelzebub eijciebat dæmonia, de cęteris miraculis
nil dicentes, quaſi non eſſet veriſimile, quòd illa poſ-
ſet facere opere dęmonum, & tūc irrationabiliter lo-
quebantur, quia ſi oportebat cōcedi Chriſtum in vir-
tute Dei agere ea quæ maiora erant, cur ea quę mi-
nora erant, & etiam virtute Dei fieri poterant, dęmo-
ni aſcribebant, non cogente aliqua cauſa ad hoc? ſic
dicit Hiero. & Chryſ. & tamen, quia ex inuidia loque-
bantur, non conſiderabant quid dicerent, quia inui-
dia non quęrit quid dicat, ſed ſolum, vt dicat, ideſt vt
habeat aliquid ad dicendum qualecūque illud ſit, &
ſic etiam in hoc errauerūt dicentes, ꝙ Chriſtus eijce-
ret dæmonia in Beelzebub, quia veriſimiliꝰ dixiſ-
ſent, ꝙ dęmonia non eijciebantur, ſed omnia ſponte
exibant, & ſic euaderent multa argumenta Chriſti,
vt dictum eſt ſupra quæſt. 55. quia tamen quicquid di
cerent, vt falſum dicturi erant, ſemper locus erat re-
dargutioni ipſorum, quia Chriſtus inueniret contra
eos alias probationes, ſi aliter ſibi calumniarentur.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ Chriſtus non increpuit Phariſęos prima vice ſupra 9. & eo, ꝙ voluit eis concedere tempus, vt ex miraculis ipſius addiſcerēt, ꝙ non in Beelzebub, ſed in virtute Dei dęmonia eij-
ciebat, quia non fuerunt emendati eandem blaſphe-
miam rurſus dicentes increpuit eos. Sic dicit Chryſ.
ſ. ſuperius de hoc Chriſtum accuſauerant, ꝙ in Beel-
zebub eijceret dęmonia, ſed tunc quidem eos nō in-
crepauit concedens eis a pluribus ſignis cognoſcere
eius virtutem, ſed quia permanebant eadem dicen-

tes,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes, iam increpat eos. Secundo fuit, quia forte murmuratio Phariſęorum fuit tunc minor, & non nitebantur hoc ſuadere plebi, nunc vero magis blaſphemabant, & cogitabant ex hoc ſuadere populo, vt a Chriſto recederent, ideo ipſe videns cogitationes eorum, vt dicitur in litera dixit redarguendo eos, & tamen tenuit Chriſtus magnam modeſtiam in redargutione, quia licet ſciret eos qui hęc dixerant, nec illos expreſſit ex nomine, nec ſpecialiter contra eos locutus eſt, ſed toti plebi hęc dixit, innuens ꝙ non dicebat quaſi iuſtificans ſe, ſed argutores redarguens, ſed ne eorum praua colloquia bonam fidem plebis corrumperent, oſtendere voluit falſa eſſe quæ dixerant, ne plebs decepta illis aſſentiret. Sic dicit Chryſ. ſipſe autem accuſationem in reſpondendo non ponit, nec diuulgat eorum nequitiam, ſolutionem autem induG cit. ſtudium enim eius erat prodeſſe peccantibus, & non publicare.

An inter dæmones ſit aliquis ordo principatus. Et quomodo dæmon licet vinci poſſit, fatigari tamen non poteſt. Nec eius voluntas aliquo iure poteſt regi. Quomodo vero inter dæmones ſit principatus. Et quomodo habent regnum ſuum ſuper homines. Et quare non ſit ordo in damnatis.

Quæſt. LX.

QVAERETVR, quia dixerũt Phariſei, ꝙ Chriſtus in principe dæmonum eijciebat dæmonia. an ſit inter dęmones aliquis ordo principatus.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia dicitur Iob. 10. ꝙ in terH ra miſerię, & tenebrarum nullus ordo eſt, ſed tempiternus horror. dęmones tamen in terra illa ſunt. Item vbi eſt ordo prelationis, eſt aliqua concordia, ſicut Chriſtus dixit in litera regnum in ſe diuiſum deſolabitur, vel non ſtabit, ſed dęmones ſemper ſunt diſcordes, quia omnes ſunt ſuperbi, & inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia Prou. 13. ergo nec eſt in eis ordo principatus. Item qui nõ vult ſuperiori ſubijci, nollet ſubeſſe minori, ſed Deo qui ſupernus eſt nullus dæmonũ vult eſſe ſubiectus, niſi quia cogunt, ergo nullus eorum vellet alteri ſubeſſe. Item ſi eſſet ordo prelationis inter dæmones, aut eſſet a natura, aut per violẽtiã, aut ex electione. Non primum, quia omnia naturalia manent ſemper in rę quandiu ipſa eſt, & iñ ordo I non manebit in dęmonibus poſt iudicium, quia tũc euacuabitur omnis principatus, & poteſtas 1. Cor. 15. Non etiam ſecundum, quia ſi violenter vnus dæmon alium ſubijcere vellet, etiam ſi minor eſſet, nunquam conſentiret ſubiectioni. nam licet vinci poteſt, fatigari tamen non poteſt, quia eſt purus ſpiritus, ideo volũtas eius ſemper reſiſteret, licet viribus ſuperioris ad aliquid cogeretur. ordo tamen requirit concordiam, quæ ſtare non poteſt, quandiu voluntas minorum repugnat maioribus, ideo impoſſibile erat conſtitui ordinem principatus per violentiam inter dæmones. Non etiam tertium, quia quilibet dęmon cũm ſit ſuperbus potius vult pręeſſe omnibus, quã ſubeſſe cuiquam, ideo non erit ordo inter eos per electionem. K Item ordo prelationis ſemper eſt ſecũdum aliquam regulam iuris, quia ablata iuſtitia impoſſibile eſt manere aliquam communicationem, vt dicitur 8. Ethi. ſed voluntas dæmonum nullo iure regi poteſt, quia eſt omnino damnata, ergo non eſt ordo aliquis inter dæmones.

Item ſi eſſet ordo inter eos, maiores pręeſſent minoribus, quod iniuſtum videtur, quia illi grauius peccauerunt, inquantum perfectiora naturalia ſuſceperunt per quæ ſtare poterant, & nõ ſteterunt, & ſic deberent grauius puniri. ſi tamen pręeſſent, daretur eis magis de bono quam eis qui minus peccauerunt, cũ dæmon pręeſt tanquam bonum iudicet, quia ſuperbus eſt, ergo non erit inter eos ordo,

Item ſi inter dæmones eſſet aliquis ordo prelationis, eſſet pariter in damnatis, quia vtrorumque eſt eadem damnatio, & tñ non poteſt eſſe prelatio aliqua inter dãnatos: ergo nec inter dęmones erit prelatio. Dicendum, ꝙ nunc inter dæmones ordo principatus eſt, quia eſt regnum inter eos, ſicut Chriſtus dixit hic, & Luc. 11. de ſathana regnum eius quomodo ſtabit, & tamen regnum dicit excellentiſſimum principatum conſiſtentem in quadam coordinatione prędentium, & ſubiectorum ad vnum finem beatitudinis politicę: ergo ſi inter dæmones regnum eſt, magnus ordo principatus eſt.

Item patet, quia infra 25. dicitur damnatis, ite cum diabolo, & angelis eius, & ſic ponitur vnus diabolus tãquam princeps, & cęteri vocantur angeli eius, ideſt miniſtri ſui, & ſic Apo. 12. de dracone & angelis eius pugnantibus contra Michaelem, & angelos eius, & ibi draco ponitur princeps omnium dæmonum.

Item patet, quia Iob 41. dicitur de Leuiathan, quòd ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, dæmones tamen ſunt filij ſuperbiæ, ideſt valde ſuperbi: regem ergo habent ſuper ſe qui dicitur Leuiathan: eſt ergo principatus ordo.

Item patet, quia ſic Iudæi aſſerebant dicentes, in principe dæmoniorum, dæmonia eijcit, vt patet hic & ſupra nono. habent ergo dæmones principatus, & ordinem.

Pro quo conſiderandum, quòd eſſe in dęmonibus ordinem prelationis, conuenit ex parte naturæ ſuæ, & ex parte diuinæ ſapientię, & etiam iniquitatis proprię. De primo patet, quia naturaliter ea quę ſunt excellentiora, principantur minoribus, influendo in ea & communicando illis virtutem, & deducendo in finem ipſorum, vt patet in ordine naturali cauſarum, & cauſatorum, à fortiori autem eſt hoc in habentibus rationem, quia hoc conuenit eis, ſ. conſideratio finis, & velle peruenire ad illum finẽ, & quia ad hoc res non poſſunt peruenire ſine quodam ordine, facilius, & perfectius in eis ordo inuenitur. Et quia dæmones non fuerunt creati equales in naturalibus, nec ẽt in gratuitis ſi aliqua ſuſceperunt, cum differant ſpecie inter ſe, erunt quidam naturaliter potentes prędeſſe alijs, ideſt habentes à natura abundantiorem perfectionem, per quam ſubijcere poſſint ſibi habentes minorem perfectionem naturalem, ſicut homo naturaliter prędeſt pecoribus, qa hẽt talia naturalia pp quę bonũ eſt ẽt ipſis pecoribus ſubijci hoĩ, vt dicitur 1. Polit. c. 3. de ſeruitute naturali, & etiã homo poteſt per ſua naturalia ſubijcere ſibi pecora renitentia. De ſapientia Dei etiam apparet, quia oĩa quę ſunt à Deo, ordinata ſunt, ad Rom. 13. poteſtas tñ collata dęmonibus ad nocẽdum hoĩbus à Deo eſt, ideo oportet, ꝙ ſit aliquis ordo in ea, ideſt vt diſtinguatur per gradus prælationis. Patet ẽt ex iniquitate eorum: ipli enim quia mali ſunt, & hoſtes hominum, volunt inter ſe concordare vt magis hominibus nocere poſſint: nã ſi nullus ordo eſſet inter dęmones parum nocere poſſent, ſi aũt non ſolum non eſſet ordo, ſed etiam eſſet bellũ, nihil nocerent hominibus, quia bellum eorum eſſet ſũma pax hoĩbus, vt dicit Hier. & qa valde dęmones inuident hoĩbus, & cupiunt nocere eis, volunt tenere illum modũ quo magis eis nocere poſſint, iſte aũt eſt ſi oẽs concordent in vnum finẽ ad quẽ peruenire nõ poſſunt, niſi per quendam ordinem inter ſe obſeruatum, ideo dęmones inter ſe valde ordinati ſunt, quia iſtũ ordinẽ valde elegerunt ſibi, teneret tñ in eo naturę viã, quia ille qui eſt naturaliter oĩbus maior, prędeſt oĩbus in hoc ordine, & ſic ſubſequẽter diſtinguũtur cęteri

cęteri per principantes, & ſubiectos, ſecũdum quòd A ſunt maiores, vel minores, quouſque perueniatur ad minimos dæmones qui nulli præſunt, ſed omnibus ſubditi ſunt. qui autem principantur ſunt viribus, & ingenio maiores: non tamen aſſumũtur in principes propter virium excellentiam, quia minimus dæmonum fortaſſis ſufficeret ad inferendũ tanta nocumẽta, quanta omnibus hominibus inferunt ſi permitteretur a Deo agere libere iuxta vires ſuas. ſed non permittitur quiſquã eorum plus agere quam Deus velit. aſſumuntur ergo in principes pp excellentiam ingenii, quia qui maiori ingenio pollẽt, plures fraudes inuenire ſciunt ad tentandum homines quam alij. nam quidam dęmones cõparati ad alios inſipientes ſunt, non illis ſubijciuntur, vt iuxta illorum ſententiam tentationes hominibus fiant, vt ſic efficaciores ſint. Di- B cunt etiam quidam minores a maioribus puniri, qñ iuxta formam ab eis traditam non pręualuerint in tẽtatione hominum, quia forte non ſatis caute egerũt. Et hoc non eſt inconueniens, quia qui principantur, ſicut ingenio maiores ſunt, ita & viribus, vnde violẽter poſſunt torquere minores, nec illi poterunt eis reſiſtere, ſicut dęmon animas torquet. nec tamen propter hoc minores dęmones a maioribus puniti recedere nollent ab obedientia eorum, quia ſi recederent turbãdo ordinem, periret principatus eorum ſuper homines. tanta autem eis nocendi cupido hominibus ineſt, ꝙ potius volunt ab alterutro mala pati, q̃ C perdere principatum quem ſuper homines gerunt. Iſta autem coordinatio dæmonum vocatur regnum H ipſorum, vel regnum Sathanæ, & iſtud ſemper ſtat, eo quòd dęmones propter cauſam dictam, ſemper ſibi concordant. habent autem dæmones regnum ſuper homines, quia dęmon dicitur princeps huius mũdi. Ioan. 12. princeps huius mundi, ideſt dæmon eijcietur foras, ideſt extra poteſtatẽ, & Ioan. 14. venit princeps huius mundi, ideſt dęmon, & in me non habet quicquam, ideſt nullam poteſtatem. non tamen conſtat iſtud regnum ex dęmonibus, & hominibus tanquam ex principante, & ſubiecto, quia iſtud eſt inter eos qui concordãt ad aliquem vnum finem, & eſt inter eos ordo, & tamen homines non concordant dæmonibus, ſed violenter opprimuntur ab eis, vel ſeduD cuntur tentando, ideo non reſultat aliqua communitas, vel communicatio ex hominibus, & dęmonibus: regnum dęmonum, quod eſt inter ipſos dęmones ordinata habitudo principãtium, & ſubiectorum, prędeſt hominibus nocendo illis, inquantum Deus illud regnum prędeſſe permittit. & ita Chriſtus dixit. ſi Sathanas in ſe diuiſus eſt, regnum eius non ſtabit, ſ. ſuper homines. nam de regno in ſeipſo non oportebat arguere, quia ſi diuiditur non eſt regnum, cum non conſtat ratio regni, niſi in habitudine ordinata principãtium, & ſubiectorum. Etiam patet, quia Chriſtus loquebatur ludęis de eo, quod ipſis notum eſſe poterat, E ordo autem dęmonum inter ſeipſos non poteſt cognoſci a nobis, niſi per exteriora, i. inquantum valde nocent nobis. quod fieri nõ poſſet, niſi omnes in hoc concordes eſſent. ſcimus ergo eos eſſe concordes, & ſic regnum illorũ ſtat ſuper nos de quo Chriſtus loquebatur. Ad primum dicendum, ꝙ inter dæmones, & damnatos nullus eſt ordo, ſ. beatitudinis, eſt tñ ordo poteſtatis. ordo namque in rebus non eſt, niſi propter aliquem finem quem ſic ordinate conſequuntur, & aliàs non conſequerentur. & quia finis ſimpliciter eſt beatitudo cum ſit ſummum bonum, tunc ſolum dicitur natura rationalis ordinata, cũ in beatitudinem peruenire poteſt. quicquid autem ab hoc diſtrahit, inordinationem cauſat. qui ergo non poſſunt in beatitudinem peruenire, ordinem non habent, ita eſt de dæmonibus, & damnatis, quos beatificari iam impoſſibile eſt. eſt tamen ordo poteſtatis in dęmonibus, qui potius a Deo quam ab eis eſt, inquantum ipſe cõtulit eis illa naturalia a quibus ordo ipſorum accipit, & etiam, quia ipſe vult, ꝙ ad miniſterium, quod eis concedit, ſ. exercendi bonos, & torquendi malos, ordinati ſint.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ dęmones quantum eſt ex ſeipſis nunquam concordarent, nec vellent ſubijci alicui, ſed potius quilibet pręeſſe vellet omnibus, & tamen, quia non poſſent hominibus nocere efficaciter, quod nimis deſiderant, niſi ordinati eſſent, volunt pati hanc ſeruitutem, vt ſuper homines exerceant principatum. ſi tñ dęmonibus auferretur poteſtas nocendi hominibus, non haberent inter ſe ordinem, quia iam nemo vellet alteri ſubijci, nec inter ſe vnquam concordarent. Ad tertium dicendum, ꝙ dæmones nolunt ſubijci Deo, & tñ volunt ſubijci in alterutrum eo, ꝙ non eligunt ſubijci abſolute, ſed propter finem nocendi hominibus, & quia per ſubiectionem ad Deum nocere non poſſent, ſed prodeſſe, cũ Deus nihil ad malum ordinet, refugiunt Deo ſubijci, ſed non recuſant ſubijci in alterutrum, cum ex hoc potentiores ad nocendum hominibus efficiantur, ſi tamen ordinem abſolute vellent, potius quilibet dæmon eligeret Deo ſubijci quam alteri dęmoni.

Ad quartum dicendum, ꝙ non eſt ordo ſubiectionis inter dęmones per violentiam, ſed eſt a natura, & per electionem, a natura quidem initiatiue inquantum propter perfectiora naturalia, vnus poteſt alteri pręeſſe, & hoc ſemper manet etiam poſt iudicium, quia licet ceſſet ibi actualis ordo quem tenuerunt dęmones hic ad nocendum hominibus, nunquam ceſſat diuerſitas perfectionis eorum a quibus ordo poſſet accipi. eſt etiam ordo in eis per electionem, non quaſi velint ſubijci abſolute, ſed vt fortiores ad nocẽdum ſint. Ad quintum dicẽdum, ꝙ manet adhuc inter dæmones aliquod ius, vel bonũ, quia ſicut in quolibet malo, oportet aliquid boni remanere, cum nõ totum per malum corrumpatur, quia tunc eſſet malum purum, & integrum, quod falſum eſt 4. Ethic. ca. de manſuetudine, ita etiam poteſt in actibus iniuſtiæ aliquis ordo iuris remanere, ſicut patet in latronibus qui alios iniuſte ſpoliantes, inter ſe aliquam formam iuſtitię habent, dum ſibi inuicem fidem ſeruãt, ita in dęmonibus, licet nimis deprauati ſint, poteſt manere in eis aliquod bonum rationis, & ordinis.

Ad ſextum dicendum, ꝙ maiores qui nunc inter dæmones principantur grauius peccauerunt, & ſeuerius torquentur, & per poteſtatem quam ſuper cęteros exercent in nullo eorum pęna mitigatur, ſed potius quanto ſunt ſuperiores officio, tanto ſunt grauiori ſubiecti tormento. Sapientię 6. Potentes potenter tormenta patientur. & licet dęmones abſolute de poteſtate gaudeant, tamen non conceditur eis in premium, ſed in diuinæ ſapientiæ obſequium, & ideo nihil minus patiuntur quam aliàs paterentur, ſi iſtam poteſtatem non haberent, quia Deo faciente, non cedit eis exercitium poteſtatis in alleuiationem tormẽtorum, licet iniqua voluntas eorum nunquam deſinat iſtam poteſtatẽ deſiderare, & velle eam magis extendere. Ad 7. dicendum, ꝙ inter homines damnatos nõ eſt ordo principatus, ſicut inter dęmones, & hoc quia iſte ordo eſt in dęmonibus a diuina ſapientia, cõcedente eis punire dæmones; nam ſi dęmones ſcirẽt, ꝙ nequaquam poſſent nocere hominibus, nõ aſſumpſiſſent inter ſe iſtum ordinem, hominibus autem damnatis, non competit nocere viuentibus, ſicut dæmonibus, ideo non eſt in eis ordo, & hoc propter tria.

Primo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primo propter æqualitatem naturalem. nam ordo dicit inæqualitatem se habentium inuicem, vt principans, & subiectum, & quia inter animas damnatorũ non est inæqualitas naturæ, etiam si nocerent viuentibus, non poterat recte constitui inter eas ordo principantis, & subiecti, quia principans non esset efficacior viribus, aut ingenio ad nocendum quam subditus, inter dæmones autem est magna inæqualitas naturalis.

Secũdo, quia licet Deus permittat dæmonibus nocere homini, non incitat eos ad hoc, sed potius coarctat ne quantum volunt noceant. animæ autem damnatorum non inuident hominibus, sicut dæmones propter similitudinem speciei: nam licet ipsæ sint dãnatæ non cupiũt viuentes damnari, sed potius, ꝙ dãnationem euitent, vt patet Luc. 16. de damnato diuite petente ne quinque fratres sui irent in illum locũ tormentorum. dæmones autem cum sint alterius speciei, & inuideant nobis, cupiunt nobis nocere.

Tertio est hoc propter æqualitatem naturalem dãnatorum, & viuentium. nam animæ solutæ corporibus, nec maiores viribus, nec ingenio pollentiores sunt viuentibus, & tamen ad contentandum viuẽtes, oportebat eas esse ingenio maiores, & ad nocendum oportebat esse viribus efficaciores, ideo non competit eis hoc, sed dæmonibus, & sic non est ordo inter damnatos, sicut inter dæmones.

An vnus dæmon possit alterum eijcere de corpore, & si potest quare non vult. Et quòd magis odit homines quam alios dæmones. Quæst. LXI.

QVAERITVR, an vnus dæmon possit alterum eijcere de corpore. Et si potest quare non eijcit.

Dicendum, quòd vnus dæmon, licet nunquam eijciat alterum de corpore, vt Christus hic ostendit, tamen non est dubium quin possit. Et patet hoc, quia eijcere fit per vires naturales, & ideo ille qui fuerit viribus fortior, poterit alterum de corpore eijcere. nam hoc modo inter spiritus pugna est inquantum resistunt sibi per vires naturales, & vnus cogit alterum qui minor est ad id, quod vult, ideo potest eum excludere de loco, & cogere, ꝙ cesset ab actione, vt si torquet hominem, quòd torquere desinat, & non solũ hoc, sed etiam vnus dæmon alterum torquere potest, nam sicut dæmon animam torquet, inquantum naturaliter fortior est, ita & vnus dæmon cũ sit altero maior naturaliter, necesse est, quòd possit illum torquere.

Item patet, quia si non posset vnus dæmon alterũ eijcere de corpore, quando Iudæi dixerũt, quòd Christus in principe dæmoniorum eijciebat dæmonia, induxisset istam rationem tanquam præcipuam, s. ꝙ impossibilia loquebantur, & tamen nunquam dixit, ꝙ vnus non poterat alterum eijcere, sed ostendit, ꝙ non eijciebat. ergo innuit, quòd poterat vnus alterum eijcere, & ita præsupponebant Iudæi dicentes, quòd in potestate principis dæmonum eijciebat dæmonia, id est, ꝙ princeps dæmonum eijciebat cæteros dæmones de corporibus in fauorem Christi.

Ad secundum dicendum secundum quosdam, ꝙ vnus dæmon non eijcit alium, quia diligunt se, & nõ vult vnus alteri nocere.

Sed hoc falsum est: non enim habent aliquam beneuolentiam inter se, ita vt vnus nolit alteri nocere, cum tota mens eorum deprauata sit.

Sed obijcietur, quia in dæmonibus est quidã amor, est enim in damnatis amor ad viuentes, vt dictum est præcedenti quæst. ergo idem esse poterit in dæmonibus, quia ita deprauata est tota mens damnatorum sicut dæmonum.

Dicendum, quòd nõ est simile, quia dæmones nõ habent inter se aliquid, propter quod se mutuo diligant: nam similitudo est causa amorum, dæmones autem sunt dissimiles in specie, quia quilibet differt ab altero in specie, animæ autem damnatorum pertinent ad eandem speciem cum viuentibus. Et quod plus est manent in eis alia maiora motiua amoris, scilicet iura cognationis, & amicitiarum præteritarum, quia adhuc manent in eis affectiones quas traxerunt ex corporibus. Quod patet, quia Luc. 16. ille diues damnatus nõ petiuit pro toto genere humano, ne veniret in locum illum tormentorum, sed solum pro fratribus suis, ideo licet damnati diligant viuẽtes, dæmones tamen se inuicem non diligunt, sed potius cũ sint superbi odissent se in alterutrum, & persequerentur, essentque iurgia semper inter illos, nisi aliud obstaret.

Dicendum igitur quòd dæmones non se diligunt, vnus tamen non eijcit alterum, eo quòd omnes sunt ordinati inter se, vt regnum super homines habere possint, quia si vnus alterum impediret, periret regnum eorum, sicut Christus dicit in litera. Non eijcit vnus alterum, quia si eijceret, vel hoc faceret, quia diligit hominem qui torquetur, vel quia odit dæmonem torquentem, & non vult, quòd ille gaudeat tornem torquentem, & non vult, quòd ille gaudeat tornquendo hominem, aut quia ipse vult torquere eum qui ab alio torquetur. Non stat primum, quia dæmõ non diligit quemquam hominum, sed odit summe illum, quia valde ei inuidet, scilicet quòd natura minor existens, ad beatitudinem quam dæmon non habet, peruenire potest, & perueniet, nisi impeditus per pecata non perueniat. Secundum non stat, quia licet dæmones non se diligant mutuo, sed potius oderint, magis tamen odit quilibet dæmon homines, quam alios dæmones. Et hoc primo, quia magis conuenit cum alijs dæmonibus, quam cum hominibus, & præcipue quia vnus dæmon non inuidet alteri, quia omnes miseri sunt, & quanto natura maior, tanto grauiori tormento subiectus quisque est, hominibus autem inuident valde dæmones, quia bonum aliquod habẽt & beati esse possunt, vnde animabus damnatis dæmones non inuident, quia nullum bonum in eis relinquitur cum beatę esse non possint, sed oderunt eas, & torquent, viuentibus autem inuident dæmones, & oderunt eos, quia beati esse possunt, ideo nunquam vnus dæmon vult eripere hominem de potestate alterius dæmonis. Tertium non stat.

Primò quia multi dæmones possunt simul eundẽ hominem torquere si permittantur, & vnus non impedit alterũ, sicut patet de homine in quo erat legio dæmonum. Marc. 5. & Luc. 8.

Secundò quia dato, quòd non possent duo dæmones simul eundem hominem torquere, ad hoc tamẽ vnus non eijceret alterum, quia per hoc sequeretur bellum, & sic destrueretur regnum dæmonum, & liberarentur homines de potestate eorum, vt dicit hic Christus, & hoc quia bellum dæmonum est summa pax hominum, vt dicit Hieronym.

Tertiò patet quia quando homo torquetur à dæmone, cæteri dæmones de hoc gaudent, & satis est eis, quòd homines per dæmones torqueantur, ideo non multum curat vnus dæmon, quòd ipse hominẽ torqueat, vel alius hoc faciat, dum tamen aliquis dæmon faciat illud, licet absolute magis cupiat quilibet dæmon per se nocere homini, vt hic satiet iniquitatẽ suam pœnas inferendo, quam quòd alius hoc faciat: nunquam ergo vnus dæmon alterum eijcit de corpore, licet possit.

An dæmones habeant propria nomina, & an Sathanas, & Beelzebub sint nomina dæmonum. Et quod Angeli & dæmones non habent nomina propter duo. Et quot non possumus Angelis congrue propria nomina imponere, & quare. Et quibus modis hoc nomen Sathanas accipiatur. Et quid Belial, & Leuiathan, & Lucifer significent. Qõ. LXII.

QVAERITVR circa nomina dæmonum, quia ponuntur hic aliqua nomina ipsorum, scilicet, Beelzebub, & Sathanas.

Aliqui dicunt, quòd dæmones habent nomina, & quædam ipsorum sunt communia, vt dæmon, & diabolus, alia vero propria, vt Lucifer, & Sathan, vel Sathanas, & Beelzebub, Leuiathan, & Belial.

Sed dicendum, quòd dæmones non habent nomina, & ratio est, quia nomina imponuntur ad notificationem: in dæmonibus autem, & Angelis non est talis notificatio: ideo nec Angeli, nec dæmones habẽt nomina, & hoc propter duo. Primo, quia nomina imponuntur ad vocandum, & ideo sunt inter eos, qui vocibus vtuntur: Angeli vero, & dæmones cum sint puri spiritus, nulla nomina inter se habent, sed si aliqua sunt, nos illa imposuimus, sicut etiam brutis nomina propria, & communia imponimus.

Secundo, quia nomen inuenitur ad habendam cognitionem determinatam de re, vt sit quasi quoddã signum rei: istud autem est, quia nos cognoscimus differentias proprias rerum, siue specificas, siue indiuiduas: imponimus ergo nomina rebus, vt per ipsa notum fit, quid est illud, de quo agimus, & quia Angeli, & dæmones cognoscunt se in alterutrum perfecte per differentias, & rationes suas, nominibus nullis egent, ideo eis nomina imposita non sunt, sed nos imponimus interdum nomina aliqua eis, siue communia, vt pro nouem ordinibus Angelorum nouem nomina, & pro quibusdam ipsorum specialiter aliqua nomina, vt Raphael, Michael, licet propria nomina non possimus eis congrue imponere, cum non cognoscamus ipsos particulariter, vt sciamus cuius Angeli est hoc nomen, & cuius illud, quia tamen quidã Angeli fecerunt aliqua opera specialia, imposuimus eis specialia nomina, sicut Angelum Virginis Gabriellem, & Angelum Tobiæ Raphaelem dicimus, sed inter eos distinctionem nullam scimus, nisi quòd cõstat nobis illos duos actus per duos Angelos fuisse factos, quos Scriptura sic nominauit. De dæmonibus idem est, quia nomina non habent, nisi ea, quæ nos imponimus.

Dicendum tamen, quòd ista nomina, quæ putantur esse propria dæmonum, & alia, quæ putantur communia, non sunt determinata ad esse propria, vel communia, sed interdum accipiuntur, vt propria, & interdum, vt communia: nam diabolus putatur nomen commune, & tamen accipitur interdum, vt proprium nomen principis dæmonum. Ĵ. 25. ite maledicti cum diabolo, & angelis eius, id est, cum principe dæmonũ & ministris suis, qui dæmones sunt: ipsum tamen solum diabolum vocauit. sic etiam accipitur Apoc. 12. vbi draco, qui pugnauit cum Michaele, vocatur diabolus: alij autem vocantur angeli eius, & non diaboli, & tamen constat, quòd ille, qui pugnabat cum Michaele erat princeps dæmonum, cum vocentur eę teri angeli eius. Item Sathan, vel Sathanas putatur esse nomen proprium principis dæmonum, & tamẽ accipitur hic, vt commune, & aliquando accipitur pro quolibet dæmone, vt patet hic, & Mar. 3. si Sathanas, Sathanam Sathanã eijcit. Et iterũ qũo põt Sathanas, Sathanam eijcere. i. vnus diabolus alterum, quasi dicat, non põt. Aliquãdo accipitur pro vniuersitate tota dæmonũ, vt patet hic, & Mar. 3. & Luc. 11. s. Sathanas in seipsum diuisus est, ideſt, vniuersitas dæmonum est inter se discordans. Interdum tamen accipitur, vt proprium nomen vnius dæmonis. Sic accipiunt communiter Doctores supra 4. cap. de illo dæmone, qui tentauit Christum, quem ipse vocauit Sathan. dicunt enim ꝙ erat princeps dæmonum, & tamen etiam ibi potest accipi, vt cõe nomen omnium dæmonum, quia quilibet eorũ est Sathan. i. aduersarius hominis in bono. De alijs nominibus. s. Leuiathan, & Belial, idem est, quia potius accipiuntur, vt communia. nam Belial est Hebręum, & interpretatur apostata, siue recedens, quod competit cuilibet dæmoni, quia quilibet suadet homini recedere a bono quod incępit. Et de Leuiathã idem est, quia dicitur sinister in pace, & quilibet dæmon hoc facit. cupiunt enim dæmones pacem auferre hominibus, quia pax est quoddam bonum, cũ quo omnia bona faciliter esse possunt, illo vero ablato rara bona manent, & ideo sicut boni Angeli est pacem hominibus procurare, & annunciare. Luc. 2. vbi dixit Angelus. Et in terra pax hominibus, ita & dæmon nititur oẽm pacem tollere: omnis ergo dęmõ dr Leuiathan, & tamen interdum accipitur Leuiathan pro principe dæmonum, sicut Iob 41. vbi de Leuiathan multa dicuntur, & postea subditur, ipse est rex super omnes filios superbiæ, ideſt, est princeps dæmonum, quia nullus est princeps super omnes superbos, nisi vel Deus propter generalem potestatem, vel maximus dæmonum propter imitationem, & sic ibi Leuiathan princeps dæmonum est. De Beelzebub, & Lucifero dicendum est, quòd vtimur eis tamquam proprijs nominibus dæmonum, sed de Beelzebub dicetur sequenti quæst. De Lucifero autem dicendum, quòd proprie nomen planetæ est, qui Venus dicitur, Gręci eum Hesperum vocant, nos vero propter lucis magnitudinem Luciferum appellamus, quia inter cętera Astra fulget, vt dicitur 5. Ethi. cap. 2. inde autem translatum est in Scriptura sacra, vt significaret regem Nabuchodonosor, qui erat potentissimus oĩum regum sui tpis, excellens super cęteros, sicut Lucifer super Astra, vnde Lucifer vocatur Isa. 14. doctores tñ nostri accipiunt, vt communiter pro dæmone, & tunc oportet accipi pro maximo dæmonum, & hoc dicitur ibi. qũo cecidisti de Cœlo Lucifer, qui mane oriebaris, & tamen necesse est intelligi de rege Nabuchodonosor, quia tota litera est ibi de morte ei⁹, & de cadauere eiecto de sepulchro, & de multis alijs, quæ Angelo non competunt, qui nec moritur, nec cadauer habet, nec est vlla pars literę, quę bene competat dæmoni. nam ẽt illud. s. qũo cecidisti de Cœlo Lucifer, de Nabuchodonosor intelligitur, qui de Cœlo cecidit. i. de altitudine regiæ potestatis. Et patet, quia sequit, corruisti in terram, ꝙ vulnerabas gentes, quod non est verum de dæmone, sed de Nabuchodonosor, qui bella multa, & strages dedit: ideo non potest intelligi litera illa de dæmone, nisi mystice: sed quicquid sit, iam nobis solitũ est vocare Luciferum principem dæmonum.

Quomodo Iudæi hic vocarunt Beelzebub principem dæmonum. Et de hoc nomine Beelzebub. Quæst. LXIII.

QVAERITVR quomodo dixerunt hic Iudæi in Beelzebub principe dæmoniorum. s. vocãtes Beelzebub principem omnium dæmonum.

Dicẽdum, quòd inter dæmones principatus est, & regnũ, vt Christus innuit in litera. s. qũo stabit regnũ eius, & ostensum est supra qõ. 60. & quia regnum est principatus Monarchicus, ideſt, principatus vnius 8. Ethi. oportet poni vnum dæmonem, qui sit princeps omniũ, & ꝙsequenter cęteri sub illo habeãt maiores

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel minores principatus, ſecundum differentiam naturalium in dæmonibus, quia habens perfectiora naturalia eſt maior princeps. vt dictum eſt ſupra qō. 60. quis tamen ſit maximus dæmonum, qui princeps eſt, neſcimus, quia nec diſtincte ipſos dęmones cognoſcimus, cum ſint ſubſtantię ſpirituales, quę ſenſu non percipiuntur. vnde ſcimus, quia ſunt, neſcimus qui, & quor tamen ſint, & conſequenter, nec nomina propria illis coaptare, ideo varie nominamus eos. & ita de ipſo principe dæmon quidam eum vocant Lucifer um, alij Sathan, alij Leuiathan. Iudæi autem vocauerunt hic eum Beelzebub, & tamen Chriſtus oſtēdēs quòd non erat illud nomen proprium eius, vocauit ipſum Sathanam.

Sciendum autem, quòd beelzebub nomen idoli eſt, & non dęmonis, quia tamen colebatur in idolis, transfertur ad ſignificandum dęmonem, & eſt iſtud idolum quod vocabatur Bel, ideſt, ſtatua Beli: nam fuit Belus rex Babylonis pater Nini regis, qui ei mortuo ſtatuam dedicauit, vnde idolatriam originem traxiſſe dicunt, & ſic incępit coli illud idolum apud diuerſas gentes, quę ſecundum linguam ſuam varie illud nominauerunt. ſ. Beel, & Baal, & Beelphegor. & Beelzebūb ſeruata ſemper origine nominis: nam Bel fuit prima impoſitio ſua, Iudæi tamen illud Baal vocant, de quo ſępe fit mentio in Scriptura, quia inter Iudæos colebatur. 3. Regum 16. & 18. & 4. Reg. 10. fuit autem dictus Beelphegor a monte Phegor, in quo colebatur ſiue Phaſgalet. Etiam aliqui volunt, ꝙ dicatur Baal, quia in excelſo colebatur. Beelzebub autem dr̄ de Bel, & Zebub, qui fuit vir miniſtrans huic idolo, ſiue quia Zebub interpretatur muſca, & ille vir abigebat muſcas de ſacrificijs huius idoli, ſic dicit Remigi⁹ Beelzebub ipſe eſt Bel, & Baal, & Beelphegor. Bel fuit pater Nini regis Aſſyriorum. Baal dictus eſt, quia in excelſo colebatur. Beelphegor a monte, vel loco Phegor: Zebub ſeruus fuit Abimelec filij Gedeonis, qui occiſis ſeptuaginta fratribus ædificauit tēplum Baal, & conſtituit eum Sacerdotem in ipſo ad abigendos muſcas, quę ibi congregabantur propter nimium cruorem victimarū. Zebub namque muſca dr̄ Beelzebub, ergo vir muſcarum interpretatur.

Cauſa autem quare Iudęi dixerūt ꝙ in Beelzebub ejiceret Chriſtus dęmonia, creditur a quibuſdam fuiſſe propter contumeliam Chriſto inferendam: nā nihil turpius eſt, quàm muſca: in dęmone ergo muſcarum eum dęmonia ejicere aſſerebant, qui nihil turpius inuenientes quod ei objicerent: ſic dicit Remigius Beelzębub vir muſcarum interpretatur: vnde propter ſpurciſſimum ritum colendi, dicebant eum eſſe principem dęmoniorum: nihil ergo ſordidius inuenientes quod Domino objicerent, dicebant eum in Beelzebub ejicere dæmonia, & ſic Remigius vult quòd Beelzebub accipiatur pro illo viro, & ꝙ illum principem dæmonum vocabant. Sed non ſtat, quia neceſſe eſt, ꝙ Iudęi intellexerint, quòd Chriſtus in virtute alicuius dęmonis hoc faciebat, & non in virtute alicuius viri. Primo, quia vir ille erat mortuus, ergo non poterat dęmonia ejicere. Secūdo, quia Chriſtus reſpondens verbis Iudęorum dixit, ſi Sathanas, Sathanan ejicit non ſtabit regnum eius: innuit ergo quòd Iudęi aſſerebant, ꝙ vnus dęmon ejiciebat alium, quia aliàs non bene reuarguereet eos, quia non loqueretur ad propoſitum. Si autem dicatur, quòd Beelzebub erat ille dęmon, cui ſordidus cultus muſcarum exhibebatur, & hoc diceretur Chriſto propter contumeliam non ſtat. Primo, quia tunc diceretur in Beelzebub ejicit dęmones, ſed non diceretur in Beelzebub principe dęmoniorum: ergo propter principatum ſuper cęteros dæmones, & non propter ſordidum cultum Beelzebub nūc vocauerunt. Secundo patet, quia Iudęi videntes Chriſtum ejicere dęmonia volebant ſuadere plebi, quòd non ejiciebat virtute Dei, ſed dęmonum, & quia non poteſt quis niſi fortior ſit alium ejicere, & viderent Chriſtum ejicere quæcunque dęmonia, oportebat quòd maximus dæmon eſſet ille in cuius virtute ageret, vt eſſet veriſimile quod dicebant, & ideo dixerunt in Beelzebub principe dęmoniorum, ideſt, quia princeps eſt, poteſt cęteros expellere. Tertio patet, quia ſupra nono, quando ſimile obiecerunt Chriſto dixerunt, in principe dęmoniorum ejicit dæmones, & nullius dęmonis nomen expreſſerunt, & ſic ſolum voluerunt deſignare poteſtatem dęmonis, quia principem dixerunt, in Beelzebub principe dęmoniorum: ergo præcipue accederunt ad hoc, quòd eſſet princeps, quàm ad hoc, quòd vocaretur Beelzebub: ſic tamen eum vocauerunt, quia putauerunt, quòd ipſe erat princeps dęmonum.

Dicendum igitur, quòd Iudæi expreſſerunt Beelzebub non propter contumeliam, ſed propter poteſtatem, quia iſte erat dęmon quem maximę poteſtatis Iudęi eſſe putabant: huius origo eſt, quia Gentiles diuiſerunt multos modos deorum: quendam enim potentiſſimum ponunt, ſcilicet, Iouem: alium verò ſapientiſſimum omnium, ſcilicet, Apollinem, ſiue Phębum, & ideo ad ipſum recurrebant pro reſponſis Gentiles de magna parte orbis, ad tēplum ſuum in loco Delphos, & quia reſponſa huius pro magna parte certa inueniebantur, venerabantur eum Gētiles ſuper oēs deos: nam potētiam Iouis non experiebantur: Sapientiam autē Apollinis ex ipſis rebus cōprobabant: hunc igitur principē deorum plurimi appellabant, ſed quē Gentiles deorum principē dicūt, Iudæi dæmoniorum principem appellant, quia omnes dij gētium dęmonia Pſalmo 95. iſte aūt Apollo apud varias gētes varie nominabatur: vnde in terra Chanaan a Philiſthinis nominabatur Beelzebub, & colebatur in magna opinione in vrbe Acharon, quia confluebant Gētiles de multis regionibus conſulēdum eum de omnibus dubijs: Iudæi quoque plurimi illuc ibant ad conſulēdum eum: vnde Ochozias rex Iſrael miſit nūcios ſuos ad conſulendum Beelzebub deum Acharon, an de infirmitate ſua conſurgeret. 4. quarto Regum primo. propter magnam ergo famam illius, & quia Iudæi multam cognitionem de illo habebant, cum eſſet in terra ipſorum, putauerunt eum eſſe principem omnium dęmonum, quia de nullo alio dæmone, qui a gētibus coleretur maiora audierant quàm de Beelzebub, & iſta eſt vera cauſa, quare illū principē dæmonū putauerūt, & aſſeruerūt, vt dicerēt in virtute ei⁹ Chriſtū ejicere dęmonia.

Quomodo Chriſti ratio ſecunda procedat. Et qui exorziſtæ apud Hebræos erant. Et quomodo intelligatur, ipſi iudices veſtri erunt. Quæſt. LXIIII.

QVAERETVR de ſecunda ratione Chriſti, qūo procedit. Dicēdum ꝙ apud Iudæos ēt alij ejiciebant dęmonia ꝑter Chriſtū, & de illis dixit: ſi ego in Beelzebub ejicio dęmones, filij veſtri, in quo ejiciūt? i. ꝙ nō eſt veriſimile, ꝙ dicatis. ſ. me ejicere dęmonia in Beelzebub, ga ego, & filij veſtri ejicimus dęmonia in eadē prāte, & tñ nō ceditis, ꝙ filij veſtri ejiciāt illa in Beelzebub, nec ergo debetis aſſerere, ꝙ ego ejiciā ea in Beelzebub, ſed in virtute Dei, ſicut filij vr̄i: cū nō appareat aliqua ratio dr̄ię, quare illos in virtute Dei, & me i Beelzebub dęmonia ejicere dicatis. quod aūt dr̄ filij veſtri accipitur de exorziſtis, vel de Apoſtolis: nam apud Iudæos erant exorziſtæ, qui inſtructi a Salomone dęmones ejiciebant, & manſerunt ſemper in gente illa vſque ad tempora Chriſti, & etiam poſt: nam aſſerit Ioſephus, quòd tempore belli Romani cum Iudæis, quidam de gente Iudęorum coram Veſpaſiano Cęſare dęmonem de obſeſſo corpore expulit, in cuius rei notitiam fecit, vt dęmon de corpore egreſſus, vas aquæ coram poſitum videntibus cunctis euerteret, & ſic de iſtis exorziſtis Chriſtus loq poterat, q erant filij Iudęorum, ideſt, de gente illa. Vel intelliguntur de Apoſtolis Chriſti, quibus ipſe poteſtatem ejiciendi dęmonia dederat ſupra 10. & iam multa ejecerant Luc. 10. quod conſtabat Iudęis, & tamen Iudęi non dicebant, quòd illi ejicerent dęmones in beelzebub, ſed de ſolo Chriſto hoc dicebant, & tunc ſtat argumentum efficacius, quia Chriſtus dederat eis poteſtatem ejiciendi dęmones, & ſic in poteſtate Chriſti faciebant: ergo ſi illi non ejiciebant in beelzebub, nec Chriſtus etiam non ejiciebat in beelzebub. Sic dicit Hierony. ſuper. filios Iudæorum, vel exorziſtas gentis illius ex more ſuos, vel Apoſtolos ex eorum ſtirpe generatos, ſi exorziſtas, quia ad inuocationem Dei ejiciebant dæmones coarctat Phariſęos interrogatione prudenti, vt confiteantur Spiritumſanctum eſſe opus eorum, ſi expulſio, inquit, dęmonum Deo non dæmonibus imputatur, quare in me idem opus non eādem habeat cauſam? Poteſt tamen magis intelligi de exorziſtis, quia ſi Chriſtus loqueretur de Apoſtolis, poſſent dicere Iudęi, quòd etiam illi ejiciebāt dęmones in beelzebub, quia deteſtarentur eos, ſicut ipſum: exorziſtas autem non deteſtarentur, quia fuerant ſemper in gē te illa, & non erant diſcipuli Chriſti. Quòd autem dicitur filij veſtri, & non dicitur, vel Apoſtoli, prudēter dictum eſt ad ſuadendum, quia ſi intelligatur de exorziſtis, nominauit illos filios illorum, quia quilibet diligit filium ſuum, nec infamiam ei imponit, ſed honorem illi optat: cum ergo Chriſtus exorziſtas vocauit filios Iudęorum, innuebat, quòd non dicerent Iudęi, quòd in beelzebub ejicerent dæmonia, quia nollent infamare filios ſuos, ſi autem accipiatur de Apoſtolis, vocat eos filios illorum ad captandam benęuolentiam: nam ſi diceret diſcipuli mei, in quo ejiciunt dęmonia? confeſtim Iudæi inſurgentes in odium eius dicerent, quòd etiam illi in beelzebub dæmonia ejicerent, quia illos filios eorum vocauit ad benęuolentiam incitabat, vt ipſos non infamarent. Vel dixit hoc, vt Iudæi cognoſcerent, quòd illi, qui ad tantam dignitatem deducti erant, vt dæmones ad nutum ejicerent, filij eorum erant, & ſic ipſi gauderent de hac dignitate, & vellent ſimiles eis fieri, ſi autem ſic non conuerterentur eſſent minus excuſabiles, quia filijs conuerſis, conuerti noluerunt, ſed potius virtutem Dei in ipſis impugnauerunt. Sic dixit Chry. non dixit diſcipuli mei, nec Apoſtoli, ſed filij veſtri, vt ſiquidem voluerint reuerti ad illorum dignitatem, multam hinc accipiant occaſionem: ſi autem ingrati fuerint, nec inuerecundam habeant excuſationem: ejiciebant autem Apoſtoli dæmones, qa acceperant poteſtatem ab ipſo, & tamen nihil eos imbabant: non enim rebus, ſed perſonæ Chriſti aduerſabantur. Quod autem dr̄, ideo ipſi iudices veſtri erūt, de vtriſq; intelligi poteſt. ſ. de exorziſtis. ſ. ꝙ ipſi erunt iudices veſtri, ideſt, per ipſos iudicabitur de vobis, ꝙ falſum dictis, cum dicatis eos ejicere dęmonia virtute Dei, me autem in beelzebub, cum tamen non ſit diuerſitas inter me, & eos. Si intelligatur de Apoſtolis eſt ſenſus. ipſi iudices veſtri erunt, ideſt, per ipſos iudicab. mini. ſ. quia illis credentibus, vos credere noluiſtis, cum prius vos credere debuiſſetis, qui patres eſtis, & iſtud eſt iudicium comparationis. ſ. quando vnus in comparatione alterius peccator iudicabitur, ſic dicitur infra in litera: Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionę, & Iudæi noluerunt pœnitere Chriſto prædicante, qui erat maior quàm Ionas. Vel poteſt accipi, quòd erūt iudices per modum iuriſdictionis, vt dr̄ infra 29. ſ. tedebitis ſuper duodecim ſedes, iudicantes duodecim tribus Iſrael: ſic dicit Hiero. Iudices veſtri erunt. ſ. exorziſtæ non poteſtate, ſed comparatione, dum illi expulſionē dęmonum Deo aſſignant, vos principi dęmoniorū: ſimiliter autem de Apoſtolis dictum eſt, ipſi erūt eorum iudices, quia ſedebunt in duodecim ſolijs iudicātes duodecim tribus Iſrael, & vt ait Hilarius digneī illos iudices conſtituti ſunt, quibus id dediſſe poteſtatis Chriſtus aduerſus dęmones reperitur, quod ipſe negatus eſt habuiſſe.

Quomodo hoc eſt verum, ſcilicet. Si ego in Spiritu Dei ejicio dæmones: ergo peruenit in vos regnum Dei. Et quòd regnum Dei tripliciter accipitur. Et quòd poteras Chriſtus in omnes dæmones. Quæſt. LXV.

QVAERITVR quomodo eſt hoc verū. ſ. Si ego in ſpiritu Dei eijcio dęmones, igitur peruenit in vos regnum Dei. Dicendum, ꝙ in ſpiritu Dei, vel in digito Dei dęmonia eijcere idem eſt, quia ſicut hic dr̄ in ſpiritu Dei: dr̄ Luc. 11. in digito Dei. i. in virtute Dei, & dixit hoc, quia ſupra duabus rōnibus oſtenderat, ꝙ non eijciebat dæmones virtute dæmonis: reſtabat ergo, ꝙ hoc faceret virtute Dei: & ideo ſi creditis, vel ſi ita eſt, ꝙ eijcio dęmones in virtute Dei, peruenit in vos regnum Dei, ſequit ꝙ iam eſt regnū Dei. Dicit. n. Hieron. ꝙ regnum Dei pōt hic tripliciter accipi. ſ. pro ſeipſo Chriſto, iuxta illud. regnū Dei intra vos eſt. Secundo ꝙ vita æterna, iuxta illud. appropinquabit regnum cęlorum. Et tertium regnum eſt ſacrę Scripturę. i. intellectus eius quod regnum auferētur a Iudęis, & tradēt genti facienti iuſtitiā eius. ſ. 21. Poterat aūt intelligi his tribus modis. ſ. ſi eijcio dæmones in ſpiritu Dei, peruenit in vos regnum Dei. i. verus intellectus Scripturæ, quia ſi ſic intelligitis, vere intelligitis: vel peruenit regnum Dei in vos. i. vita ęterna, quia ſi creditis, ꝙ ego eijcio dęmones ſpū Dei, iex merito fidei habebitis vitam ęternam. Sed melius accipitur tertio modo. ſ. pro ipſo Chriſto, vel pro ſtatu, quem ipſe Chriſtus reducturus erat. ſ. peruenit in vos regnum Dei. i. Meſſias, vel ſtatus quem Meſſias reducturus erat, & hoc conuenit literæ, quia dr̄ hic peruenit in vos, quod ſignificat prętęritū, & tñ vita æterna nondum peruenerat in eos ēt ſi crederent. Item quia dr̄: igitur peruenit, & facit conſequentiam, & tamen intelligendo de vita æterna, vel de intellectu Scripturæ non eſt conſequentia iſta ad propoſitum: maximè, quia litera in ſenſu iſto non facit ad propoſitum prędecedentium: intelligitur ergo de Chriſto, & eſt ſenſus, ꝙ Chriſtus arguat ſic. ſ. apparet ex dictis, ꝙ ego non eijcio dęmonia in virtute dęmonis: ergo eijcio in virtute Dei, ſi autem eijcio in virtute Dei: ergo regnum Dei iam venit, cum dæmones ejiciantur per virtutem Dei, & iam regnum eorum eſſe non poteſt, quia deſtruitur cum ejiciantur, & tamen neceſſe eſt ſuper homines eſſe aliquod regnum, vel Dei, vel dęmonis, & tñ nō eſt iam regnum dęmonū, ſi ego in virtute Dei eijcio illos: ergo regnū Dei iam venit. ſ. Meſſias, vel ſtatus Meſſię: & iſte eſt verus ſenſus. Aliter aūt inducit Aug. lib. de quęſtionibus Euangelij. ſ. Si ego in Beelzebub eijcio dęmones, etiam ſecundum veſtram ſententiam peruenit in vos regnū Dei, quia regnum diaboli ſtare non pōt quem aduerſum

sum se diuisum fatemini. hoc verum est, attamen nō est ad propositum literæ, quia Christus arguit hic ex hoc fundamento. s. si in spiritu Dei eijcio dæmones.

Sed dicetur quomodo stat istud dictum Christi, quia tunc sequeretur, quòd regnum Dei multo ante hoc peruenerat: nam exorzistę fuerant a tempore Salomonis inter Iudęos, vt vult Hieronymus, & illi dæmones eijciebant, & tamen tempore illo nōdum Christus venerat. ergo per hoc, nec probatur iam venisse.

Dicendum, quòd inter Iudæos exorzistę fuerunt: rari tamen erant, nec poterant omnia dæmonia eijcere. Vnde tamquam rem admirandam testatur Iosephus se vidisse virum de gente sua, qui coram Vespasiano dęmonem de obsesso corpore eiecerit: vnde tempore Christi erant plurimi arreptitij, vt patet ex discursu Euangeliorū, quod esse nō posset nisi essent pauci exorzistę inter Iudęos, vel quia illi pauca dęmonia eijcere poterant, nunc autem Christus eijciebat omnia, vnde semel eiecit integram legionem dęmonum de eodem homine Mar. 5. & Luc. 8. Secundo, quia non solum Christus dęmonia eijciebat, sed etiā potestatem dabat discipulis suis eijciendi illa, & eijciebant quotquot volebant, supra 10. & Luc. 10. Tertio quia exorzistæ nihil agere poterant, nisi obseruando documenta tradita a Salomone: Christus autē nihil horum obseruabat, nec adiurabat dæmones, sicut exorzistæ faciunt, sed imperabat illis dicens, exi ab eo spiritus immunde: Mar. 9. & de hoc mirabantur Iudęi, quia nunquam sic fiebat ante eum, vt patet Mar. 1. s. mirati sunt omnes dicentes: quid nam est hoc? quę doctrina hęc noua? quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei. Quarto, quia non solum Christus, & discipuli eius, sed etiam alij, qui non erant discipuli Christi, inuocato nomine Iesu eijciebant dęmonia: Luc. 9. Pręceptor vidimus quendam in nomine tuo eijcientem dęmonia, qui non sequitur te nobiscum. istud autem non procedebat, nisi ex immensa virtute Iesu: ideo licet ex sola eiectione dęmonum, non sequatur venisse Messiam: tamen ex tali eiectione qualem Christus faciebat, sequebatur Messiam venisse: maxime, quia prænunciatum fuerat, quòd tempore Messiæ tales dæmonum eiectiones fierent: Zacha. 14. Spiritum immundum auferam de terra, ideſt, pęnitus auferam quasi iam nullus videatur manere, & ibi agitur de diebus Messię, hoc autem verum est, quia ante Christi aduentum erant innumerabiles arreptitij, nunc vero rarissimi sunt, quia Christus abstulit eis potestatem: Ioan. 12. Nunc iudicium est mundi, & princeps huius mundi eijcietur foras, ideſt, nunc iudicatur de mundo sub cuius potestate esse debeat, & princeps mundi huius, ideſt, diabolus eijcietur foras, ideſt, extra potestatem iam priuatus hoc principatu.

Quomodo concludat tertia ratio Christi. Et quomodo Christus alligauit dæmonem. Quæst. LXVI.

QVAERETVR de tertia ratione Christi quomodo concludit.

Dicendum, quòd Christus vult ostendere, quòd ipse non eijcit dęmones in potestate alicuius dęmonis, sed quòd est fortior omnibus illis, quia eijcit eos, nā nemo potest diripere spolia viri fortis, nisi quousque vicerit eum, & alligauerit, & facit argumētum cuius solum maiorem ponit. s. nemo potest fortis spolia tollere, nisi quousque alliget eum, sed ego aufero spolia diaboli: ergo iam alligaui eum, sic dicit Theophilus, fortis est dęmon, vasa eius sunt homines, in quibus recipitur, nisi ergo quis vincat prius dæmonē, & alliget, quomodo vasa eius, ideſt, dęmoniacos ab eo eripiet? sic, & ego, qui diripio vasa eius, ideſt, libero homines a dęmoniaca passione, prius alligo dęmones, & supero eos, quomodo ergo dicitis, q̄ amicus dęmonum existens, dæmonia eijcio? Ista ratio potest induci ad id, quod præcedentes. s. q̄ Christus non eijciat dęmones in virtute dæmonis, quasi non sit hoc verisimile, quia per hoc spoliat eos potestate sua, & tamen nunquam potest, quis tollere ea, quę possidet vir fortis, nisi victo eo, & ligato, quia nemo permittit sponte res suas diripi: Christus autem diripiebat subiectos dęmoni, ergo non faciebat hoc fauente dæmone, sed victo eo, & alligato, & per hoc ostendebat se esse fortiorem, quia non posset alligare eum, nisi esset fortior quod Lucas expressit dicens: dum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet, si autem fortior illo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius aufert Luc. 11.

Aliter potest introduci, quòd Christus probat hic se eijcere, & superare principem dæmonum, quia de alijs dęmonibus iam supra ostenderat, quòd non eijceret eos in potestate principis dęmonum, hic autē dicit, quòd oportet etiam concedi, quòd principem dęmonū superet, & liget, quia omnes arreptitij sunt subiecti principi dæmonum: non ergo posset de potestate eius eripere illos, nisi alligaret ipsum principem dæmonum: vocauit autem Christus hic diabolum fortem, quod potest intelligi comparatiue. s. q̄ sicut de manu fortis nemo potest tollere spolia, nisi alligauerit eum, ita nec potest eripere quisquam arreptitios de manu dęmonis, nisi superauerit eum.

Aliter potest intelligi, quòd sit diabolus fortis, nō quidem fortitudine, sed crudelitate, quia crudele dominium exercet super eos, qui sibi subiecti sunt. mel, quod apparuit in porcis, quos legio dæmonum precipitauit in mare supra octauo, & Mar. 5. & Luc. 8. Christus autem alligauit eum inquantum sibi abstulit potestatem, non quidem, quòd iam nequam possit hominibus nocere, quia tentat, & nocet, sed quia magna potestas, quam quasi libere exercebat in orbe, per Christi aduentū coarctata est, & quasi ad nihilū redacta, & ideo dixit Christ⁹ Io. 12. nūc iudicium est mundi. s. tempore suo, & princeps huius mūdi, diabolus eijcietur foras, ideſt, extra potestatem quam prius exercebat. Et ita manet ligatus nunc dęmon, ideſt, tota vniuersitas dęmonum, & tamen loquetur aliquando, scilicet, circa finem sęculi, vel dębus antichristi, quia tunc poterit nimis nocere, sicut potuit ante Christum: immo forte grauius, quia erunt dies illi quales non fuerunt a principio creaturæ, sed breuiabuntur propter electos infra vigesimo quarto. Diripuit autem Christus vasa diaboli duplicter. s. arreptitios a dęmonibus liberando, vel eos, qui in infidelitate, & idolatria tenebantur ad fidem conuertendo, & Ecclesiæ vniendo, vt dicit Chryso.

Quomodo quarta ratio Christi concludat. Quæst. LXVII.

QVAERETVR circa rationem quartam Christi.

Et potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd non sit ratio distincta a præcedentibus, sed sit conclusio contra Pharisæos, eo quòd ipsi impugnabant Christum, & est sensus, quòd qui non est mecum contra me est, ideſt, qui non concordat mecum contra me est, & qui non congregat mecum spargit, ideſt, perdit id, quod acquisit, & sic innuit, quòd Pharisæi erant in malo statu quasi perdentes omnia, quæ faciebant cum discordarent a Christo.

Aliter

Aliter potest accipi, quòd sit ista quarta ratio per se, & ita Chryso. dicit, quòd posita tertia solutione ponit hic quartam, & vult dicere, quòd non est verisimile, quòd ipse potestatem acciperet a dęmone, quia dęmon erat sibi contrarius in operibus, ideo potius contra dęmonem faciebat quàm per dęmonis potestatem: sic dicit Hieron. non possunt Saluatoris opera beelzebub operibus comparari: ille cupit animas tenere captiuas, Dominus liberare, ille prædicat idola, hic vnius Dei notitiam, ille trahit ad vitia, hic reuocat ad virtutes, quomodo ergo possunt inter se habere concordiam, quorum opera sunt diuersa?

Alij dicunt, quòd intelligitur de hæreticis, & scismaticis, qui spargunt Ecclesiam quam Christus congregauit scindendo eam per varios errores.

Sed melius intelligitur, sicut dictum est supra, vt vult Hieronymus, maximè, quia non conueniret præcedentibus si Christus loqueretur hic de hæreticis.

Sed dicitur quomodo dicitur hic, qui non est mecum contra me est, quia Lucæ nono, dicitur, qui non est contra me pro nobis est.

Dicendum, quòd istud intelligitur de diabolo, qui hostis est: nam in eo quod nō concordabat Christo in intentione, habebat contrariam intentionem, sed Lucæ nono, intelligitur de hominē, qui licet non sequeretur Christum continuè, sicut discipuli, cum imitabatur eum in aliquo saltem, ideſt, quantum in nomine eius dæmonia eijciebat: ideo dixit, qui non est contra nos, ideſt, iste, qui in nullo repugnat vitæ nostræ, & in aliquo consonat nobis, pro nobis est, sic dicit Chryso. si non est contrarium quod ibi dicitur: hic enim loquitur de diabolo aduersario existente. ibi autem de homine, qui in parte erat cū eis, de quo dictum erat, vidimus quendam in nomine tuo eijcientem dæmonia.

Ideo dico vobis omne peccatum, & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemiæ non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritumsanctum non remittetur ei, neque in hoc sęculo, neque in futuro. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum, aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Siquidem ex fructu arbor agnoscitur. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis, quoniam omne verbum ociosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die Iudicij. Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

Ideo dico vobis. Hic ponitur contra Pharisęos, qui de Christo dicebant blasphemiam, grauitas peccati ipsorum, scilicet, q̄ non remittetur eis istud peccatum in hoc sęculo, nec in futuro, & dicitur. *Ideo dico vobis.* Scilicet, quia si dicitis, quòd in Beelzebub ejcio dęmonia.

Omne peccatum, & blasphemia remittetur hominibus. Ideſt, remitti poterit. vocatur peccatum id quod fit, blasphemia autem id quod contra Deum dicitur, vel in præiudicium cedit eius, licet non putetur.

Spiritus autem blasphemiæ non remittetur. Ideſt, blasphemia facta ex malitia, quæ vocatur spiritus blasphemandi, siue desiderium non remittetur: alia litera habet spiritus blasphemiæ, ideſt, blasphemia, quæ est contra Spiritumsanctum, & ista litera est planior.

Et quicunque dixerit verbum. Scilicet, contumeliam aliquam.

Contra filium hominis. Ideſt, contra Christum inquantum putatur purus homo.

Remittetur ei. Ideſt, poterit remitti. *Qui autem dixerit contra Spiritumsanctum verbum.* Ideſt, dixerit blasphemiam, sic dicitur Mar. tertio, qui autem blasphemauerit in Spiritumsanctum, & idem Luc. 12.

Non remittetur ei nec in hoc sæculo, nec in futuro. Ideſt, nunquam poterit remitti, hoc autem dicit, quia aliqua peccata sunt, quæ remittuntur post mortem, de isto autem dicitur, quòd nunquam remittetur. Potest intelligi ista litera dupliciter secundum, quòd Spiritussanctus, & filius hominis dupliciter accipiuntur. Vno modo accipitur filius hominis pro persona Christi, vt distinguitur a patre, & Spiritussancto. Alio modo pro seipso, vt homo est, & distinguitur a se, vt est filius Dei. Sic ēt Spiritussanctus accipit, aliqñ pro persona, & aliqñ pro tota natura diuina, q̄a Deus Spiritus est. Io. 4. & ēt sanctus est. Et accipiendo primo modo est sensus, quòd peccata facta contra filium, ideſt, contra attributa patris, & filij sunt remissibilia: pcā autem in Spiritumsanctum irremissibilia sunt, & hoc est quod communiter dicitur. Sed istud non multum conuenit ad propositum, quia Christus loquebatur hic contra Pharisęos, qui dixerant eum in beelzebub eijcere dęmonia, & tamen istud contra filium erat, ideſt, contra personam eius. Ideo aliter accipitur, scilicet, Spiritussanctus pro tota natura diuina, & filius hominis pro Christo quātum ad humanitatem solum, vel solum inquantum cognoscitur esse homo, & tunc pcm̄. vel blasphemia esset cōtra filium hominis siquis nocuisset Christo eo tempore, quo nondum agnoscebatur, sicut illi, qui dixerunt, hic est vorax, & potator vini, prędicenti ca. ista enim fiebant contra filium hominis, quia fiebāt contra eū, qui non putabatur esse Deus. Verbum autem, vel blasphemia contra Spiritumsanctum est, quicquid dicitur ꝺ deitatem aperte, vt siquis dicat, quòd Deus nō remittit pcā, vel quòd diabolus remittit peccata, ita bene sicut Deus, quia nemo dubitat quin hoc sit in præiudicium Dei: prima blasphemia remittitur, ideſt, non reputatur peccatum, quia si aliqui dicerent contra Christum aliquid quando ignorabant eū esse Deum, & Messiam, non peccabant per hoc, & ideo non agebant pœnitentiam, & hoc est remitti illis, scilicet, quia Deus non imputabat ad pœnam tale factum: blasphemia autem contra Spiritumsanctum nunquam remittitur hic, nec in futuro, scilicet, sine pœnitentia, & tamen si pœniteat, qui blasphemauit contra Deum, remissionem habet, & ita nullum peccatum est irremissibile, de quo, quis pœnitere vult. Quod patet, quia Christus dixit ista cōtra Pharisęos, quia dixerunt, quòd in beelzebub eijceret dęmonia, & tamen certum est, quòd si de hoc pœniterent, remissionem haberēt, & tamen dicitur Mar. tertio, qui blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum, quoniam dicebāt spiritū immundum habet. Debet ergo intelligi, q̄ blasphemia dicta ꝺ Christū inquātū putabāt purus homo, remittitur,

Litera ista dupliciter pōt intelligi, secūdū q̄ Spiritus sanctus, & filius hōis dupliciter accipiunt.

Nullū peccatū est irremissibile de quo qs pœnitere vult.

Universidad de Deusto
Biblioteca

titur, scilicet, etiam sine pœnitentia, eo quòd non reputatur peccatum, quia potest esse ex ignorantia: illa tamen, quæ erat contra Spiritumsanctum. i. ꝯ deitatẽ non remittitur. s. sine pœnitentiã, eo ꝙ illa est determinate pctm̃, & vult Christus dicere Phariseis, ꝙ in aliis, quæ dicebant contra eum. i. ꝙ erat amicus pctorum, poterat esse, ꝙ non peccarent, quia non apparebat manifeste, ꝙ in hoc facerent cõtra Deum: dicere tñ nunc, ꝙ miracula, quæ ipse faciebat, fiebant per dęmonem, erat manifeste pctm̃, nec poterat excusari, eo ꝙ attribuebant dæmoni miracula, quæ soli Deo conueniunt, & ideo etiam si Christus fuisset purus homo, dicere ꝙ illa faciebat in virtute dęmonis, erat blasphemia: cũ non possent fieri talia, nisi in virtute Dei.

Sed dicetur, quòd non, quia pctm̃, vel blasphemia contra quemcunque dicatur malum est: ideo etiam si contra Christum, vt erat homo, & putabatur esse purus homo diceretur verbum aliquod, pctm̃ esset, quia etiam si diceretur contra alium hominem esset peccatum, nec posset remitti sine pœnitentia.

Dicendum, ꝙ hic intelligitur de eo, quia erat blasphemia, & tamen non putabatur esse: nã quia Christus erat verus Deus, si quis diceret eum purum hominem blasphemia erat, & tñ, qui hoc diceret sibi antequam miracula faceret, scilicet, tu non es Deus, nec Messias, nec Propheta, & tu es minor omnibus Patriarchis, & Prophetis non peccaret, quodlibet tamẽ horum blasphemia erat, & talis blasphemia remittitur, idest, non imputatur a Deo, vt pctm̃, & sic nec indiget pœnitentia ad hoc, quòd remittatur. Si tamen quis diceret Christo, quòd erat fur, vel adulter, quando purus homo putabatur, peccaret, & indigebat pœnitentia ad remissionem: & ita verbum dictũ contra alios homines pctm̃ est, & tamen blasphemia primo modo non est peccatum, quia procedit ex quadam rationabili ignorantia, & quia blasphemia, quæ est aperte contra Deum, non potest excusari per aliquam ignorantiam, illa nunquam remittetur, scilicet, sine pœnitentia, & illa vocatur pctm̃ in Spiritumsanctum, idest, contra deitatem, quæ est Spiritussanctus, idest, purus, & bonus, & hoc modo litera est plana, scilicet. *Omne peccatum*. Scilicet, materialiter sumptum, idest, quando fit aliquid quod in se malum est, & tamen nullo modo est voluntarium, quia tunc non vocatur proprie peccatum, & istud non indiget remissione, nec pœnitentia, quia non fuit ibi culpa.

Et blasphemia. Materialiter sumpta, & hoc quando quis dicit aliquid contra Deum, ignorans, quòd contra Deum sit, vel etiam est blasphemia large dicta quælibet contumelia, vel verbum dictum contra hominem, quando non putatur esse in pręiudicium eius, vt siquis putet se verum dicere, vel in defensionem iuris sui, vel non, animo iniuriandi.

Remittetur hominibus. Idest, non imputabitur eis in peccatum atque si non egissent, eo quòd omne peccatum est malum voluntarium.

Omne peccatum est malum voluntarium.

Spiritus autem blasphemiæ. Idest, voluntas blasphemandi, quia spiritus dicit animam cuius voluntas est quædam vis: & nominat maxime spiritus voluntatem, eo quòd spiritus dicit principium motus, vel operationis: voluntas autem inter potentias animæ est operatiua, quia ipse eligit, & imperat operationẽ reliquarum virium.

Non remittetur. Idest, reputabitur, vt peccatum, & non remittetur, scilicet, sine pœnitentia, & sic dat hic Christus regulam generalem, quod omne malum quod homo facit, siue contra Deum, siue contra proximum, & hoc in facto, vel in verbo nõ reputatur peccatum, si nõ est volitũ aliquo mõ, & intelligitur malum in facto per pctm̃, & omne malum in verbo per blasphemiã: dicit etiam, ꝙ omnis blasphemia voluntaria, siue contra Deum, siue contra proximum est pctm̃, & non remittitur. s. sine pœnitentia, istud autem generale dictum applicat Christus ad se in speciali, & ad Deum, vnde dicitur in litera.

Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis. Idest, qui dixerit contumeliam aliquam mihi, quoniam putat esse solum filium hominis. i. purum hominem.

Remittetur ei. Idest, non reputabitur pctm̃ intellige do, vt supra dictum est, si negaret, quis excellentiam Christi quando non erat sufficienter probata, quia in hoc nullum peccatum erat, & ideo non indigebat pœnitentia. *Qui autem dixerit contra Spiritumsanctum*. Idest, contra deitatem, quę est Spiritussanctus. i. purus, & bonus. *Verbum*. Idest blasphemiam, quia quicquid contra Deum dicitur, blasphemia est, inquantum derogat dignitati eius. *Non remittetur ei*. Scilicet, reputabitur, vt pctm̃: & non remittetur. s. sine pœnitentia.

Nec in hoc sæculo, nec in futuro. Idest, nunquam, hoc autem dicit ad ostendendum, ꝙ pctm̃ per seipsum nunquam esse desinit, nisi deleatur per pœnitẽtiam, ideo nulla temporis prolixitate pctm̃ tollitur ei, qui non pœnitet ante mortem, quia tunc manet pctm̃ ẽt post mortem: sic dicitur Mar. 3. non habet remissionem in æternum. i. nunquam, sed reus æterni delicti, idest, habebit in æternum reatum, qui causatus est ex delicto, licet delictum transiuit quando commissum est. dicitur autem manere reatus in æternum inquantum per eum est homo obligatus ad pœnam in æternum.

An sit aliquod peccatum in Spiritumsanctum. Idque dupliciter accipi. Et quod sit peccatum contra Christum. Et peccare in aliquam personam Trinitatis contingit dupliciter. Et quomodo peccatur contra attributa personæ diuinæ.

Quæst. LXVIII.

QVAERETVR propter prædicta, an sit aliquod peccatum in Spiritumsanctum.

Aliqui dicunt, quòd non, quia peccatũ istud est illorum, quibus placet malitia propter se, sicut bonis placet bonitas, vt dicitur Sententia. 43. malitia tamen nulli placet per se, quia nullus operatur intendens malum, vt dicit Dionysius, cum omnia bonum appetant: ergo nullus peccat in Spiritumsanctum. Item omne peccatum hominis quod prouenit ex corruptione naturę est ex infirmitate, ergo nullum pctm̃ est in Spiritumsanctum. Item omne peccatum procedit ex errore, quia omnis malus est ignorans 3. Ethic. sed peccatum ex ignorantia distinguitur contra peccatum in Spiritumsanctum: ergo nullum est in Spiritumsanctum. Item, aut esset peccatum in Spiritumsanctum in homine in via, aut post viam, non post viam, quia tunc non est locus merendi, aut peccandi, sed recipiendi pro meritis, & demeritis condigna: non etiam est in statu viæ, quia de nullo dum est in via est desperandum, vt ait Augustinus, & tamen de peccante in Spiritumsanctum desperatur, quia vetatur orari pro eo 1. Ioan. 5. scilicet, est peccatum ad mortem pro eo dico ne quis oret: ergo non est peccatum aliquod in Spiritumsanctum. Item quia fieret distinctio quantum ad essentialia in diuinis, quia peccatum est contra Deum, vt est Deus, & Dominus, & legem nobis imponens, siue positiuam, siue mentibus insitam, & hoc pertinet ad essentialia, & tamen eadem est maiestas, & deitas, & gloria, & omnia essentialia trium: ergo quodlibet peccatum est simul contra tres personas, vt sunt vnus Deus.

Dicendum,

Dicendum, quòd oportet poni peccatum in Spiritumsanctum, quia Christus illud ponit hic. Sed quid illud sit, dubium est.

Aliqui dixerunt, quòd omne peccatum quod cõmittitur ab homine post baptismum, est peccatum in Spiritumsanctũ: sic tenet Origenes, vt refert Athanasius cuius assignat causam dicens, quòd sunt diuersa peccata contra tres personas inquantum offenditur ab eis, in quibus sunt, dicit autem quòd pater est in omnibus entibus: filius autem in creaturis solis rationabilibus, sed Spiritussanctus est in solis baptizatis, ideo quicunque peccat, quandocunque peccet, peccat saltem contra patrem, & filium, quia in omnibus rationabilibus creaturis ambo sunt, & illis peccare posse competit, sed contra Spiritumsanctum soli Christiani peccant, & quandocunque peccant dicuntur peccare contra Spiritumsanctum, & ideo dicit Origenes peccata Christianorum esse irremissibilia, iuxta illud ad Hebrę. 6. Impossibile est eos, qui semel peccauerunt renouari rursus ad pœnitentiam.

Sed istud non stat. Primo, quia tollitur hic spes de remissione peccatorum, quæ est articulus fidei, & tamen remissio peccatorũ non est nisi fidelibus, & fides suscipitur in baptismo, nam ibi illam profitemur, ideo post baptismum fit remissio peccatorum. Secundo, quia nõ est verum, quòd soli baptizati peccent in Spiritumsanctum, quia Christus dixit hic Phariseos peccare in Spiritumsanctum: nam dixit, ideo dico vobis, &c. & sic ista verba direxit ad eos, & magis patet Mar. tertio, scilicet, qui blasphemauerit in Spiritumsanctum non habet remissionem, quoniam dicebant spiritum immundum habet. ergo istam blasphemiam Phariseorum vocat peccatum in Spiritumsanctum: Pharisei tamen non erant baptizati. Tertio patet, quia Origenes distinguit peccatum in Spiritumsanctum, a peccato in filium ex conditione peccantis, quia si est Christianus dicit omne peccatũ eius esse in Spiritumsanctum: si autem infidelis est, dicit peccatum eius esse contra filium, & tamen Christus distinguit ista peccata ex parte eorum contra quod peccatur dicens, qui dixerit verbum in filium, & qui dixerit verbum in Spiritumsanctum: ergo nõ est verum dictum Origenis. Quarto, quia præsuppo nit falsum, scilicet, quòd pater sit in omnibus entib⁹, filius in solis rationabilibus: Spiritussãctus in solis baptizatis. nam tres personæ sunt vna deitas indiuisa, & vna est in alia propter inseparabilitatem. Io. 14. scilicet, ego in patre, & pater in me est, a fortiori ergo vbicunq; fuerit vna psona, erũt simul tres: nõ ergo est bona assignatio Origenis, quia ꝓcedit ex errore.

Alij dicunt, scilicet, Theonostus, vt refert Athanasius, quòd peccatum in Spiritumsanctum est, ꝙ soli viri perfecti post baptismum committũt, & istud dicit vere irremissibile, peccata autem imperfectorũ etiam post baptismum possunt remissibilia.

Sed etiam istud non stat, quia peccat fere in omnibus, in quibus Origenes. negat enim remissionem peccatorum in viris perfectis, quod falsum est, quia Ecclesia habet claues ad ligandum, & ad soluendum generaliter nullo excepto, scilicet, quodcunque solueris erit solutum. infra 16. & 18. & illud. s. quorum remiseritis peccata remissa erunt. Ioan. 20. Etiam quia tunc deterioris conditionis essent viri perfecti, quàm imperfecti, quod est absurdum. Etiam, quia tunc de multis viuentibus desperandum esset, scilicet, de viris perfectis si semel peccarent. Augustinus tamen dicit de nullo viuente desperandum. Item falsum supponit, quia tunc Pharisei non potuissent peccare in Spiritumsanctum, cum nec essent baptizati, nec viri perfecti. Item, quia distinguit peccata, scilicet, in filiũ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Trinitatem, specialiter tamen pertinent ad aliquam personam. Et hoc fit dupliciter. Vno modo, quia peccatur contra illam personam. Alio modo cõtra attributum illius personæ. Primo modo dicetur qs peccare contra illam personam, cõtra quam aliquid dicit, vt si dicatur pater est minor filio, vel infirmior, peccatur contra patrem: si autem dicatur filius est creatura, vel est solum ex tempore, vt dixit Arrius vel non est ante materiam, vt dixit Heluidius peccatur contra filium: si vero dicatur Spiritussanctus est patris seruus, & filij, vt dixit Macedonius, peccatur contra Spiritum sanctum, sed non accipitur hoc modo a doctoribus peccare in Spiritumsanctum, qa istud est peccatũ infidelitatis, vel hæresis, quia est sentire impie de aliqua persona diuina, & tamen peccatum infidelitatis distinguitur a peccato in Spiritum sanctum, quod ponitur per se species peccati, vel genus.

Quo a doctoribus accipitur in Spiritũ sanctum peccare.

Aliter peccatur contra attributum, & quia patri attribuitur potestas, filio sapientia, Spiritui sancto bonitas, & secundum quòd peccata sunt diuersimode contra ista attributa, dicuntur esse quędam contra patrem, quędam contra filium, alia contra Spiritum sanctum: quando enim peccatur ex impotentia, vel infirmitate, peccatur contra patrem, vt qui victus aliqua passione operatur, quia passio impotentem facit, cum vero ex ignorantia peccatur est peccatum in filium, quando autem ex certa malitia peccatur est peccatum in Spiritumsanctum cui attribuitur bonitas,

Differentia istorum potest accipi ex Aristo. 5. Ethi. vbi ostendit, quòd peccatum committitur tribus modis, scilicet, ex ignorantia, ex passione, ex electione. Ex ignorantia enim peccatum committitur, quando ignoratur aliquid illorum quorum scientia a peccato impediuisset. Vnde ignorantia est ibi causa peccati, vt si quis comedit carnes in quadragesima, quia credit non esse quadragesimam, & hoc dicitur peccatum in filium. Ex passione autem peccatur quãdo ab intrinseco, vel extrinseco, quis impellitur, ita vt ratio obruatur, & impediatur rectè iudicare, vt in ira, & libidine, dolore, & timore, & hoc est peccare ex infirmitate, quia passio, quæ est infirmitas naturæ est ibi causa peccati, & hoc est peccare in patrem. Ex electione autem peccatur, quòd ex deliberatione homo peccato adhęreret non impulsus aliqua tentatione, sed quia habet inordinatum appetitum, & secũdum illam deordinationem placet sibi peccatum secundum se, & hoc est peccare ex malitia, ideſt, sola malitia mouente, & est peccare in Spiritumsanctum, quia tunc quicunque peccaret ex habitu peccaret in Spiritumsanctum, cum habitus peccati sit ipsa malitia, vt dicitur septimo Ethi. cap. 1. sed est certus modus agendi ex malitia, quo peccatur in Spiritumsanctum, vt dicetur sequẽti quęstione. Accipiẽdo hoc modo peccatum in Spiritumsanctum, dicitur peccatum in patrem, & in filium remissibile, scilicet, per pœnitentiam, sed peccatum in Spiritumsanctum nõ est remissibile ẽt per pœnitentiam, non quidem, quòd sit simpliciter irremissibile si quis de illo pœnitere velit, vt dicetur q. 71.

Sed tunc dicetur quomodo erat peccatum in Spiritumsanctum, cum dixerũt Pharisęi in beelzebub eijcit dęmonia.

Aliqui dicunt, vt Nicolaus, quòd Pharisęi, & scribę ex consideratione operum Christi, & Scripturarũ, in quibus de aduentu Christi erat tempus determinatum, cognouerunt ipsum esse Christum, quia tamen cępit vitia eorum reprehendere, conceperunt odium & inuidiam cõtra ipsum, ex quibus excęcati a prima notitia ceciderunt in errorem, quia talia peruertunt iudicium rectum rationis, & extunc cęperunt facta eius interpretari in malum, & primo vocauerunt eum voracem, & potatorem vini, & peccatorum amicum, precedenti capitu. postea autem in tantam insaniam proruperunt, quòd vocauerunt eum arreptitium, attribuentes miracula facta virtute diuina, dęmoni, & licet primum esset graue peccatum: non tamen erat nisi blasphemia contra eius humanitatem. Secundum fuit incomparabiliter grauius, quia erat contra eius Deitatem, & talis blasphemia est peccatum in Spiritumsanctum, quia est impugnatio veritatis agnitæ.

Sed dicendum, quòd accipiendo hoc modo peccatum in filium hominis, dicitur blasphemia contra Christum inquantum putatur purus homo, siue esset ex parte deitatis, vt si diceretur tu non es Deus, vel Deus non habitat in te, siue ex parte humanitatis, vt si diceretur tu es vorax, & potator vini: nam ista dicerentur ei, vt purus homo crederetur, & talia dixit remissibilia: si tamen diceretur contra Christum aliqua blasphemia postquam scitur esse Deus, siue illa sit contra deitatem, vel contra humanitatem non differret, vt si nunc diceret quis quòd Christus fuit adulter, vel fur, aut auarus, quia idem esset, atque si diceret, quòd Deus est peccator, quia postquam cõstat ipsum esse Deum, omne malum, quod de eo dicitur, de Deo dicitur, quia si Christus peccaret, Deus peccaret, sed quando nõ putatur esse Deus potest aliqua blasphemia esse contra humanitatem eius, quæ non redundet in Deitatem, & ideo si Pharisęi, & Scribę vere cognoscerent Iesum esse Messiã, & Deum, & ex inuidia dicerent ei, quòd erat vorax & potator vini, etiam esset peccatum in Spiritumsanctum, & tamen non oportet dici, quòd Pharisanctum, & tamen non oportet dici, quòd Pharisęi crederent tunc, vel aliquando determinate Iesum esse Messiam, licet ipse faceret talia opera, ex quibus euidenter colligebatur: & sic licet peccarent non credendo esse Messiam, tamen suppposito, quòd non crederent, illæ blasphemię, quas dicerent contra ipsum non essent peccatum in Spiritumsanctum, vel etiam si crederent eum esse Messiam, & tamen putarent, quòd non erat Deus, blasphemię contra ipsum non essent peccatum in Spiritumsanctum.

Dicendum ergo est, quòd vocauit hic Christus peccatum in Spiritumsanctum, hoc quod dixerunt, scilicet, in beelzebub eijcit dęmonia, quia non solum de ipso, sed etiam de quocunque alio faciente miracula, si dicerent, quòd faciebat illa virtute dęmonis erat peccatum in Spiritumsanctum, quia miraculum per quemcunque fiat, non potest esse nisi a Deo, & ita est impugnatio veritatis agnitæ, ideſt, quia notum erat, quòd miracula illa non poterat facere nisi virtute Dei, & quia credere nolebant, nec redarguere poterant, calumniabant, vt dicit Hieronymus.

Ad primum dicendum, quòd nullus vult malum sub ratione mali, sed inquantum peccatum æstimatur bonum ipsi peccanti, quasi quietans appetitum corruptum, & propter hoc desideratur secundum se, ideſt, non propter alterum, sicut beatitudo propter se desideratur, quia est perfectio beati, & quietat ipsum.

Ad secundum dicendum, quòd omne peccatum prouenit ex corruptione naturæ, quia tamen est istud principium commune non denominatur peccatum quodlibet ab eo, sicut res non nominantur a causis primis, sed a proximis, maxime, quia sine incentiuo fomitis, qui est naturæ corruptio, quis interdum malum eligit, scilicet, ex quadã debilitate, quę est causa proxima nata ex corruptione naturę sm quã est homo facilis ad cadendũ in peccatũ, ideo non dicitur omne

omne peccatum esse ex infirmitate, siue ex corruptione naturę.

An peccatum in Spiritumsanctum sit aliquod genus peccati determinatum. Et quòd in eo sunt semper duo peccata: Et quomodo peccatũ ex deliberatione dupliciter accidere potest. Et opponi gratiæ intelligitur dupliciter. Quæst. LXIX.

QVAERITVR de peccato in Spiritumsanctũ an sit aliquod determinatum genus peccati, vel pertineat ad omnia peccatorum genera.

Aliqui dicunt, quòd non est determinatum genus peccati: sicut enim peccatum ex certa malitia est in Spiritumsanctum, ita peccatum ex infirmitate est in patrem, & peccatum ex ignorãtia est in filium, sed peccatum ex infirmitate non dicit aliquod genus peccati, sed circunstantiam peccati, cum possit accidere infirmitas contra quoddam genus peccati, ergo peccatum in Spiritumsanctum etiam non erit determinatum genus peccati. Item peccare ex certa malitia, quod est peccatum in Spiritumsanctum, est peccare ex electione, vt dictum est præcedenti quęstione: omnis tamen habens habitum vitij, peccat ex electione, quia in hoc distinguitur 7. Ethi. intemperatus ab incontinenti, quia intemperatus agit ex electione habens habitum, incontinens autem agit per passionem sine habitu, quia habitus vitij est ipsa malitia 7. Ethi. c. 1. omnis ergo vitiosus peccat in Spiritumsanctum cũ agat ex malitia, & sic peccatum in Spiritumsanctum pertinet ad omne genus peccati, & non est determinatum genus. Item species peccati in Spiritũsanctũ, quæ ponuntur 2. Sen. distin. 43. s. desperatio: obstinatio: impœnitentia, & sic de alijs habent se ad omne genus peccati, quia in quolibet potest quis esse obstinatus, & de quolibet potest esse impœnitens: ergo non est peccatum istud genus determinatum. Item peccatum in Spiritumsanctum dicitur, quod est contra attributum Spiritussancti, sed tamen quodlibet peccatũ mortale repugnat gratię quę appropriatur Spiritui sancto: ergo quodlibet mortale est peccatum in Spiritumsanctum, & sic nõ est determinatũ genus. Item peccatum in Spiritumsanctum est peccatum ad mortem, vt dicitur 2. Sen. distin. 43. sed quomodolibet mortale est ad mortem, quia mors animæ, vt Augusti nus dicit, est separatio eius a Deo, a quo tamen mortale quodlibet eam separat.

Dicendum, quòd peccatum in Spiritumsanctum est determinatum genus peccati, quia alias non distingueretur ab alijs generibus peccati, sed coincideret cum quolibet peccato: Christus tamẽ distinxit hic in litera peccatum in filium, a peccato in Spiritumsanctum: ergo est determinatũ genus. Etiam quia peccatum in Spiritum est contra attributum Spiritussancti, sed attributa personarum distinguuntur saltem ratione, quod sufficit ad hoc, qp per ea constituantur diuersa genera, vel species peccatorum: ergo erit istud genus distinctum. Etiam quia Magister 2. Sen. distin. 43. dicit de isto peccato, qp est quoddã genus peccati gratius cęteris. Etiã quia cętera peccata sunt remissibilia, hoc autem dicitur irremissibile: ergo graue differt ab alijs.

Pro hoc sciendum, qp peccatum in Spiritumsanctũ dicitur, qp est ex certa malitia, vel industria, siue electione, quod idem est, qp autẽ quis ex certa deliberatione actum peccati eligat non impulsus aliqua passione potest dupliciter accidere. s. aut per aliquid positiuum, siue vitij, siue virtutis inclinatur in actum vitij, vel virtutis, quia sunt similes habitibus, & naturaliter appetitur id quod est simile, & sic habens habitũ intemperantię naturaliter inclinatur ad actum huius vitij, & hoc per aliquid positiuum. s. per habitum vitij qui est qualitas positiua, sicut habitus virtutis, & iste

dicitur

Ad tertium dicendum, quòd ignorantia potest ad peccatum se habere dupliciter. Vno modo, vt præcedat. Alio modo, vt comitetur. Primo modo ignorantia est causa peccati, & causat inuoluntarium, vt si quis carnes comederit in quadragesima, nesciens esse quadragesimam, & tale vocatur peccatum propter ignorantiam, quia propter dicit causam, & sic nõ est omne peccatum ex ignorantia. Dicitur autem ignorantia comitari peccatum quando agens non ignorauit quid agebat, nec an esset malum, quia cum erat inclinatus ad illud iudicauit bonum esse sibi eo, quòd quietatur appetitus suus in eo, & tunc ignorans est, eo quòd iudicat sibi esse bonum, quod est simpliciter malum. Et tamen ista ignorantia non præcessit electionem, sed potius desiderium de ista re induxit ignorantiam faciens, quòd iudicaretur esse bona, & talis ignorantia est in quolibet peccante, de qua dicitur omnis malus est ignorans, & tales dicuntur peccare per ignorantiam, & nõ propter ignorantiam, quòd ignorantia non præcedit tamquam præstans causam peccato, & sic non excusatur: & tamen quando dicitur quis peccare per ignorantiam accipitur de ignorantia, quæ præcedit, & non quæ comitatur: ideo non est quodlibet peccatum ex ignorantia, sed aliquod est ex certa malitia, quod erit peccatum in Spiritumsanctum.

Ad quartum potest dici vno modo, quòd de nullo dum viuit desperandum est, & hoc propter Deum, qui tam potens, & misericors est, vt de quacunque profunditate peccatorum possit hominem reducere ad salutẽ. Ex parte tñ hominis in qbusdã peccatis potest de eo desperari, eo quòd quędã peccata sunt, quæ secundum se repugnant principio remissionis, sicut ęgritudo in corporalibus esset incurabilis, in qua languens nullum remedium medicinę susciperet velle. Et talia sunt omnia peccata in Spiritumsanctum, vt infra dicetur.

Aliter potest dici, quòd non desperatur omnino de peccantibus in Spiritumsanctum, licet curatio eorum sit difficilior quàm cęterorum peccatorum. Et cum dicitur, quòd vetatur pro his orari. Dici potest vno modo, quòd aliqui intelligunt de peccato, quod habet finalem impœnitentiam, quia pro tali peccato non est remissio, nec prodest oratio, quia sic decedẽs perit. Aliter accipitur, quòd sit peccatum in Spiritumsanctum non dicens finalem impœnitentiam, & tamẽ non est orandum pro tali peccato, ideſt, non obligamur pro tali, quia conuersio talium ad bonum est miraculosa, sed pro miraculis fiendis non orat quilibet, vnde licet obligemur orare pro cęteris, & pro quibus dam expresse: non tamen pro talibus, quia ipsi demerentur hoc per actum suum. Et tamen dicendum vere, vt patet 1. Ioan. 5. qp nõ vetamur orare pro aliquo, sed ostenditur, qp quędam peccata sunt pro quibus non obligamur orare, licet non interdicamur: nam dicit, est peccatum ad mortem non pro eo dico, vt quis oret, ideſt, non obligo quemquam ad orandum pro eo, si autem diceret, pro eo autem dico nequis oret, interdiceretur oratio, & tamen non est talis formula verborum.

Ad quintum dicendum, quòd licet sit eadem deitas trium personarum, & omne peccatum sit contra omnes tres: dicuntur tamen quędam peccata specialiter esse contra vnam personam, & non contra aliam, inquantum sunt contra attributa personarum, vt supra ostensum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur agere ex certa malitia, ideſt, ex ſolo habitu vitij non impulſus aliqua ignorantiam nec paſſione, & ille habitus eſt malitia 7. Ethi. c. 1. & ita malitia eſt aliquid pure poſitiuum: ſed dicit̃ malitia, quia per ipſum habitum inclinantur ad actum malum, qui dicitur malus non quantum ad id quod eſt, ſed quantum ad rectitudinem circunſtantiæ qua caret, & illa priuatio rectitudinis eſt malum in actu.

Alio modo ex certa deliberatione peccatum elicitur propter priuationem eius, quòd a peccato retrahebat, & hoc eſt quando voluntas ſponte reijcit, & contemnit id per quod a peccato retrahi poſſet. Ex multis enim retrahi poteſt homo, vt dicetur ſequenti quæſtione. ſ. ex timore pœnæ æternę, & ex ſpe futuri præmij, & ſimilibus. Siquis ergo contemnat præmia æterna, & pœnas æternas abijciendo cogitationem illorum a ſe, vt eligat delectabile ſecundum carnem, & fruatur eo tamquam per ſe bono, eſt peccatum ex electione, ſiue ex certa malitia. Accipiendo autem primo modo peccare ex malitia, non eſt determinatum genus peccati, ſed ex circũſtantia. ſ. peccare ex habitu, vel ſine habitu. ſ. ex paſſione, vel ignorãtia, & ideo tale peccatum nõ dicitur peccatum in Spiritumſanctum, & ita non eſt omne peccatum voluntarium, ſiue ex malitia peccatum in Spiritumſanctum. Accipiendo autem ſecundo modo peccatum ex certa malitia eſt determinatum genus peccati, quia genus, & ſpecies in peccato determinantur ex obiecto: ideo peccatum quod habet determinatum obiectum, eſt determinatum genus, vel ſpecies peccati, & iſtud eſt peccatum in Spiritumſanctum, quod ex certa malitia eſt, & eſt determinati generis, obiectum autem in peccato iſto eſt omne illud quod a peccato retrahere poterat, & inquantum voluntas contemnit illud ſponte, eſt peccatum in Spiritumſanctum.

Pro quo ſciendum, q̃ in peccato quolibet in Spiritumſanctum ſunt ſemper duo peccata. Et primum eorum eſt proprie peccatum in Spiritumſanctum, & habet ſpeciale obiectum. Secundum autem dicitur large peccatum in Spiritumſanctum, ſolum inquantum oritur a primo, vt ſiquis propter hoc, q̃ contemnit prẽmium futurum, & pœnas futuras, eligit fornicari, vel furari, eſt peccatum in Spiritumſanctum. Et primum peccatum eſt hic, q̃ homo cõtemnat vitam æternam quam ſuper omnia debet cupere, & q̃ contemnat pœnas ętrnas quas ſuper omnia debet timere, vt dicitur ſupra 10. & Lucę 12. & iſtud eſt proprie peccatum in Spiritumſanctum, quia eſt contra hoc obiectum determinatum quod contemnitur, & poterat a peccato retrahere. Secundum eſt eligere fornicari, vel furari, & iſtud non eſt determinati generis nec obiecti, ſed in quocunque genere poteſt peccari, & non dicitur iſtud peccatum in Spiritumſanctum niſi inquantum oritur ex primo quod eſt proprie peccatum in Spiritumſanctum, quia iſte, qui peccat in illa paſſione impulſus, non faceret hoc, niſi vel ignoraret prẽmium, & pœnam futuram, vel vtrumqne contemneret.

Sciendum etiam, q uòd malum agere contemnendo pœnas, & præmia futura ſtat dupliciter. Vno modo, q̃ quis iſta non credens eſſe futura, velit frui delectabili quod eſt in præſenti, tãquam nihil ſit quod eũ diſtrahere poſſit. Alio modo, quòd credat ea eſſe futura, & tamen contemnat illa abijciens ſpem, & non rem illorum a ſe propter amorem præſentium, & tunc incidit homo in quemlibet actum malum. Primo eſt peccatũ in Spiritumſanctum, ſed ſunt ibi duo peccata quorum neutrum eſt in Spirituſanctum. Primum eſt infidelitas inquantum non creditur præmium nec pœna poſt vitam, & tamen peccatum infidelitatis differt a peccato in Spiritumſanctũ, quia infidelitas pertinet maxime ad intellectum, licet voluntas concurrat, vt compleatur ratio peccati, ipſum autem peccatum in Spiritumſanctum totaliter pertinet ad voluntatem, quę contemnit ſponte, & abijcit ea quæ poterant retrahere a peccato. Aliud autem. ſ. fornicari, vel quodcunque malum ex prẽcedenti ſecutum non dicitur peccatum in Spiritumſanctum, quia non eſt determinati generis, nec etiam oritur a peccato in Spiritumſanctum. Accipiendo ſecundo modo. ſ. quòd quis credat pœnas, & prẽmia poſt mortem, & abijciat ſpem eorum a ſe, & ex hoc incidat in fornicationem, vel quodcũque aliud malum dicitur proprie peccatum in Spiritumſuanctum, de quo naſcitur fornicatio. ſic dicitur ad Ephe. 4. qui deſperantes ſeipſos tradiderunt ſe impudicitię, ideſt, deſperantes de bono futuro tradiderunt ſe impudicitię. ſ. volẽtes frui bono præſenti, ſicut dixerunt ſtulti Sapientię 2. Coronemus nos roſis antequam marceſcant, & nõ tranſeat nos flos temporis noſtri, & non ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra. illi tamen dixerunt hoc ex infidelitate, quia non credebant aliquid poſt mortem: iſti autem ex deſperatione bonorum, quæ credebant, & hoc eſt peccare in Spiritumſanctũ quod habet ſpeciale obiectum. ſ. id quod poterat retrahere a peccato, & contemnitur, omnibus talibus peccatur contra attributum Spirituſſancti, quia ponitur impedimentum directe ipſi remiſſioni peccatorum, quę appropriatur Spirituiſancto, inquantum fit ex ſola bonitate Dei, vel quia in omnibus iſtis directe contemnitur bonitas, quæ attribuitur Spirituiſancto, vel aliquis effectus eius. ſ. quia contemnuntur, & abijciuntur omnia, quæ poterant diſtrahere a peccato, quæ tamen ex Dei bonitate data erant nobis remedia contra peccatum.

Ad primum dicendum, quòd peccatum ex infirmitate non dicit aliquomodo ſpeciale genus, quia infirmitas, & ignorantia ex quibus procedit peccatum non ſunt aliquod peccatum, ſed ſolum pœna quæ tamen eſt cauſa peccati, & ſic non conſtituit genus peccati, quia genus in peccatum accipitur ex obiecto, & non ex cauſa, & idem eſt in genere actus virtutis, peccatum autem in Spiritumſanctum eſt ex induſtria, ſicue ex certa malitia, eſſe tamen ex induſtria non eſt genus peccati ſed circunſtantia: inquantum tamen illud peccatum quod eſt ex induſtria accipit ſpeciale obiectum. ſ. ea quæ poterant hominem diſtrahere a peccando, eſt determinatum genus peccati, quod dicitur peccatum in Spiritumſanctum ex certa malitia. Et tamen non eſt verum, quòd omne peccatum ex certa malitia, ſit peccatum in Spiritumſanctum, ſed ſolum illud quod eſt determinatũ ſibi ſpeciale obiectum. ſ. ea quę poterant diſtrahere a peccando: contra illa enim peccare, ſcilicet, contemnendo ea eſt peccare in Spiritumſanctum.

Ad tertium dicendum, q̃ non dicitur pctũ in Spiritumſanctum illud quod fit ex contemptu eorum quæ a peccando diſtrahunt, ſed ipſe contemptus illorum, & ſic deſperatio, obſtinatio, & impœnitentia ſunt proprie pctã in Spiritumſanctum, quod autem ex quocunque iſtorum poſſit ſequi pctũ cuiuſcunque generis non eſt inconueniens, quia illud quod inde oritur non eſt pctũ in Spiritumſanctum, quia vt ſupra dictum eſt in quolibet peccato in Spiritumſanctum ſunt duo peccata ſimul, & primum eſt proprie peccatum in Spiritumſanctum, ſecundum autem non, quia non eſt determinati generis, ſed dicitur large pctũ in Spiritumſanctum, quia oritur ex primo quod eſt vere pctũ in Spiritumſanctum.

Ad quartum dicendum, quòd mortale quodlibet opponitur

opponitur gratię: Et tamen opponi gratiæ ſtat dupliciter. Primo directe, & per ſe, & hoc fit quando aliquis gratiã actualiter deſpicit, vel aliquid ad gratiam pertinens. Secundo indirecte, & ex cõſequenti. ſ. quãdo quis non deſpicit gratiam, & tamen agit aliquid quod cum gratia ſtare non poteſt. Primo opponi gratię competit ſoli pctõ in Spiritumſanctum, eo q̃ illo directe contemnitur gratia, vt ſiquis eſt impœnitens, ideſt, proponens nunquam pœnitere directe cõtemnit remiſſionem pctõrum, quia proponit nunquam participare illa, vel contemnit aliquid pertinens ad gratiam, ſicut qui contemnit bona ęterna volens frui præſentibus, quia bona æterna ex gratia nobis dantur, cum per ęquiualentiam nemo poſſit illa mereri, quia non ſunt condignę paſſiones huius temporis ad futuram gloriã, ad Roma. 8. Secundo modo contemnitur gratia per quodlibet mortale non quidem directe, vellet enim homo ſi eſſet poſſibile, q̃ manendo in mortali eſſet in gratia Dei, & daretur ſibi vita æterna, indirecte tamen contemnit gratiam, inquantum facit aliquid quòd ſcit non poſſe ſtare cum gratia, & tamen eligit illud potius quàm manere in gratia.

Ad quintum dicendum, quòd pctũ quodlibet mortale eſt aliquo modo ad mortem, ſed ſpecialiter pctũ in Spiritumſanctum: eſt enim pctũ mortale quantum ad aliquid ſimile morti, & quantum ad aliquid ægritudini: inquantum enim ſeparat a Deo, qui eſt vita noſtra, habet ſimilitudinem mortis, & iſtius ſeparatio dicitur mors prima: inquantum autem ad hoc manet poſſibilitas redeundi ad vitam, habet ſimilitudinem ægritudinis ducentis ad mortem condemnationis, quæ eſt mors ſecunda, quę omnino ſimilitudinem mortis retinet, dum per ea homo ſeparatur a Deo in perpetuum, & ad vitam gratię non eſt poſſibilis reditus. Sicut autem in ęgritudinibus corporalibus quędam ſunt curabiles, & iſtæ dicuntur non eſſe ad mortem: aliæ autem ſunt incurabiles quantum eſt de natura morbi, & iſtę dicuntur infirmitates ad mortem, ita & in peccatis mortalibus, illa ſolum dicuntur ad mortem, quæ quantum in ſe irremiſſibilia ſunt, & iſta ſunt ſolum pctã in Spiritumſanctum, quia tamen mortale a morte dicitur neceſſe eſt, quòd omne mortale ſit ad mortem, ſed dicitur mortale, quia eſt ad mortem: non eſt tamen omne mortale ad mortem ſecundam in quantum in quolibet mortali cum ſit remiſſibile eſt reditus ad vitam gratiæ eo modo quo illud eſt remiſſibile, & quantum ad hoc pctũ in Spiritumſanctum dicitur ſolum ad mortem.

An recte ſpecies peccati in Spiritumſanctum aſſignentur. Et quæ dicantur ſingulæ eſſe. Et aliquid in actu virtutis, & vitij eſſe, poteſt conſiderari dupliciter. Quæſt. LXX.

QVAERETVR nunc de ſpeciebus peccati in Spiritumſanctum an recte aſſignentur: ponuntur enim ſex communiter a doctoribus & 2. Sentẽ. diſ. 43. ſ. deſperatio, præſumptio, impœnitentia, obſtinatio, impugnatio veritatis agnitæ, & inuidentia.

Aliqui dicunt, quòd non ſint omnia hæc pctã in Spiritumſanctum. Et primo de deſperatione: nullus enim poteſt deſperare ſi credit remiſſionem pctõrũ fieri in Eccleſia: negare tamen, vel non credere remiſſionem pctõrum, eſt infidelitas: ergo deſperatio eſt ſpecies infidelitatis, & non peccati in Spiritumſanctum, quia iſta diſtinguuntur inter ſe, vt oſtenſum eſt prẽcedenti quæſtione. Item patet de præſumptione idem, quia præſumptio eſt fm quam nimis confidit de miſericordia Dei extendẽdo eam valde, & tamen nullus poteſt eam immoderate extendere cum ſit infinita: ergo præſumptio non eſt pctũ in Spiritumſanctum. Item patet idem de impœnitentia, quia accidentia rei non conſtituunt ſpeciem, ſed impœnitentia eſt accidens peccati, ſicut duratio cuiuslibet rei eſt accidens eius: nam impœnitẽtia eſt manere in pctõ vſque ad mortem: ergo impœnitentia non eſt ſpecies peccati. Item patet de obſtinatione, quia prẽteritum, & futurum non faciunt differre ſpecie, quia homo, qui fuit, & nunc eſt, non differunt ſpecie, ſed impœnitentia, & obſtinatio differunt ſolum per præteritum, & futurum, quia impœnitentia eſt ex hoc, q̃ de peccatis prẽteritis proponit homo non pœnitere: obſtinatio autem eſt inquantum proponit ſemper committere pctũ quod ſemel commiſit, vel non deſiſtere ab eo: ergo impœnitentia, & obſtinatio non ſunt duæ ſpecies peccati in Spiritumſanctum. Item patet de impugnatione veritatis agnitæ, quia pctũ in Spiritumſanctum eſt contra attributum Spirituſſancti, ſed impugnatio veritatis agnitę eſt contra attributum filij, quia veritas appropriatur filio, qui dixit Io. 14. ego ſum via veritas, & vita: ergo non eſt iſtud pctũ in Spiritumſanctum, ſed in filium. Item patet de inuidia, quia inuidia eſt vnum de vij. capitalibus vitijs, nec eſt grauiſſimum omnium, ſed cętera vitia capitalia non dicũtur pctũ in Spiritumſanctum: ergo nec inuidia. Item patet, qa generum oppoſitorũ ſunt ſpecies diuerſę, ſed pctũ in Spiritumſanctũ quod eſt ex certa malita diſtinguitur ex oppoſito contra pctũ in patrem, vel filium quod eſt ex infirmitate, vel ignorantia, & tamen deſperatio, & præſumptio, & reliqua poſſunt accidere ex infirmitate, vel ignorantia, ſicut ex certa malitia: ergo iſtæ ita ſunt ſpecies peccati in patrem, & filium, ſicut peccati in Spiritumſanctum: ergo non debent poni ſpecies huius peccati, quia tunc non pertinerent ad genus alterum peccati, quia diuerſorum generum non ſubalternatim poſitorum diuerſę ſunt ſpecies, & genera, vt dicit Ariſto. in prædicamentis. Item pctũ in Spiritumſanctum ex electione, inquantum quis ſponte remouet omnia, quę a pctõ retrahere poſſunt, ſi autem aliquod illorum maneat non eligetur pctũ, & tamen non poſſunt tolli omnia retrahentia a pctõ niſi per omnia ſex. ſ. enumerata. ſ. præſumptio deſperatio &c. ergo nullum iſtorum per ſe eſt ſpecies peccati in Spiritumſanctum, ſed omnia ſimul ſumpta ſunt vnum pctũ in Spiritumſanctum conſtituendo illud tamquam partes integrales.

Dicendum, q̃ iſta ſex, ſunt ſex ſpecies peccati Spirituſſancti, vt patet ex multis auctoritatibus ſanctorũ, de ſingulis eorum quas induxit Magiſter 2. Sent. diſt. 43. & illas omittimus. Ponitur autem primum ipſorum deſperatio, non quidem, vt prouenit ex infidelitate, quia infidelis proprie non deſperat de præmio poſt mortem, quia ſpes, & deſperatio ſunt p̃ idẽ: ſpes aũt eſt de bono arduo quod tamen attingi poteſt, licet cum aliqua difficultate: deſperatio aũt eſt etiã de bono arduo a quo quis ſe auertit putans, non poſſe illud conſequi, forte pp aliqua impedimenta ex parte ſui: vbi aũt nullum bonũ eſſe creditur, nec poteſt eſſe ſpes nec deſperatio: infidelis aũt non credit bonum eſſe poſt mortem. ſ. qui eſt infidelis p̃ hunc articulũ: ideo ille nec poteſt ſperare nec deſperare: forte enim ſi crederet cõcupiſceret, & ſperaret, ſed neceſſe eſt, q̃ deſperatio ſit in eo qui credit eſſe felicitatẽ poſt mortem. Et ſi deſperat de illa. quod poteſt fieri dupliciter. Vno mõ, quia ſcit non poſſe haberi ſimul bona illa, & frui bonis in prẽſenti, & præponit præſentia futuris, & ex hoc deſperat ex futuris ſciens, q̃ truẽdo iſtis non eſt poſſibile peruenire ad illa, & hoc eſt deſperare. i. ſpem voluntarie abijcere, quia iam non ſperat illa bona,

bona, sed aufert spem illorum ab animo suo. Alio mo F talis spes vocatur præsumptio: isti enim ampliant valdo fit desperatio quando putatur, ꝙ sunt bona post de misericordiam. Istud autem est peccatum in Spimortem, & tñ illa dabuntur solis viuentibus ſm virritumsanctum, quia repugnat attributo eius. ſ. bonitutem, & quia credit quis difficile esse viuere semper ti, quia tales abutuntur ea faciẽtes Dei bonitatem insecundum virtutem, & putat, ꝙ non poterit tota vita iustam, quę ita beatificet, sicut bonos, vel repugnant viuere ſm virtutem, desperat se habiturum illa bona effectui attributi eius, quia ex bonitate Deus dedit nofutura: in vtroque modo seruatur ratio desperatiobis remedia, per quæ retrahamur a peccando, quonis. ſ. ꝙ sit de bono arduo ad quod putatur non posse rum vnum est timor æternę pœnæ, quam isti contęperueniri. Nam de bonis futuris nemo desperat quaſpserunt, sic de Dei misericordia præsumendo.

si illa oderit, sed quia putat impossibile esse, vel difficile illa haberi. Et hoc fit vtroque modo de dictis. De primo patet, quia afficitur quis valde ad bona præsentia, ita ꝙ in omni casu eligit illis frui. Et quia si recte credit scit esse impossibile frui istis, & illis: desperat de illis, quia sunt bona ardua ad quæ sibi impossibile G est peruenire in casu dato. De secundo patet, quia ille, qui credit difficile esse viuere in virtutæ, cupit bona æterna ad quę scit impossibile esse peruenire, nisi finiendo in virtute, quia tñ putat valde difficile esse permanere in virtute, desperat de bonis illis ꝓꝓ difficultatem eorum. In vtroque etiam modo est pctm in Spiritumsanctum, quia repugnatur attributo Spiritussancti. De primo patet, quia ille præponit bona ista æternis, & ideo desperat de illis, in quo repugnat bonitati Dei, quę sola liberalitate donat nobis dona æterna, quę nemo sufficienter mereri potest: bonitas tñ est attributum Spiritussancti. De secundo patet, quia ille repugnat gratię, quia licet homini carnali viuere semper in virtute sit difficile: ex gratia tñ Dei omnia H facilia sunt, sicut dixit Christus præcedenti capitulo. Iugũ meũ suaue est, & onus meum leue. Qui ergo propter difficultatem putat, ꝙ non poterit permanere in virtute, non confidit se habiturum gratiam per quam omnia leuia fiant, & tamen Deus omni petenti dat gratiam, & affluenter quidem. Iaco. 1. Alij modi desperationis sunt, vt quando quis ignorans esse bona post mortem fruitur delectabili præsenti, sed non vocatur hęc proprie desperatio, sed infidelitas, vt supra dictum est. Etiã siquis propter grauia pctã, quę commisit, credat, ꝙ non sit possibile sibi assequi vitã æternam, quam alios credit assequi, vt propter hoc viuat ad libitum, dr desperare, sed istud non est pctm̃ in Spiritumsanctum, sed est pctm̃ infidelitatis, quia sicut absolute negare remissionem pctorum est infidelitas, ita dicere de aliquo quandiu viuit quantumcunque grauia commiserit, ꝙ remissionem habere non potest, est infidelitas, quę aliquo modo pertinet ad filiũ, quia illud est ex ignorantia. Alij etiam, qui seipsos occidunt dicuntur desperare, sed non est hoc pctm̃ in Spiritumsanctum, nec dicũtur proprie desperare, sed per accidens, quia isti non abijciunt spem, sed faciunt aliquid cum quo non potest manere spes, & istud pertinet magis ad peccatum in patrem, quia occidens se facit propter aliquam passionem, quę vrget valde eum, secundum quam putat sibi vitam futuram esse deteriorem morte, & ideo non vult viuere, & sic procedit hoc ex infirmitate, ideſt, inquantum non potẽs tolerare passionem illam occidit se. Et tamen peccaK gnitatem peccati: nõ est tamen necesse ad hoc, quòd tum ex infirmitate est in patrem, cui attribuitur potentia.

De præsumptione etiam dicendum, quòd est peccatum in Spiritumsanctum, & accipitur præsumptio pro suprabundanti, & inordinata spe, & hoc quando quis sperat, quòd etiam si peccet mortaliter haberet vitam æternam: nam spes recta non est sine meritis, quia spes est certa expectatio futuræ beatitudinis ex gratia Dei, & ex meritis nostris, qui autem sperat, quòd per solam gratiam Dei sine meritis immo cũ demeritis potest habere beatitudinem, inordinate sperat agens contra naturam spei 3. Sen. distin. 26. &

Aliter accipitur præsumptio, vt quando quis confidens valde, ideſt, inordinate de bonitate Dei non vult se eruere a periculo cum posset, expectans, quòd Deus eum eruet, vel qui se constituit in periculo spõte sperans a Deo liberari, sed ista præsumptio potius dicitur tentatio Dei quàm peccatum in Spiritumsanctum, quia peccata in Spiritumsanctum repugnant directe principio remissionis peccati. ſ. ipsi bonitati, vel gratię per quam peccata remittuntur, inquãtum quis illam impugnat, vel non vult participare ea: in peccato autem tentationis Dei abutitur quis aliqualiter Dei bonitate, & tamen non repugnat illi, vt est principium remissionis peccatorum, vnde non est tentatio Dei peccatum irremissibile, sicut peccatum in Spiritumsanctum.

Tertium est impęnitentia, & accipitur vno modo prout est duratio peccati vsque ad mortẽ, ideſt, quòd de illo non pœnitet homo quandiu viuit, & sic non est peccatum in Spiritumsanctum, immo nec est aliquod genus peccati, sed est accidens eius, sicut duratio cuiuslibet rei est eius accidens: nam aliàs essent duo peccata in eadem specie, & vnum esset pctm̃ in Spiritumsanctum, & aliud non, quod est inconueniẽs, vt si qui commisit adulterium, non pœnituit, esset secundum adulterium pctm̃ in Spiritumsanctum, & non primum: impœnitentia dicit propositum quoddam de nunquam pœnitendo, & tunc est speciale genus peccati, quia habet determinatum obiectum, & est peccatum in Spiritumsanctum, quia repugnat attributo eius. ſ. gratię remissionis pctorum, quæ attribuitur Spiritussancto, quia qui proponit nunquam pœnitere, eligit nunquam habere remissionem peccatorum.

I Et aliqui dicũt, vt Nicolaus, quòd iste vellet, quòd nunquam Deus sibi daret gratiam pœnitendi.

Et dicendum, quòd hoc verum est, quia quidam homines sunt, qui iocunde fruuntur bonis huius seculi, & sciunt, quòd si Deus eis daret gratiam pœnitendi, priuarentur fruitione bonorum præsentium, & quia illi nimis adhęrent, non solum non cupiunt gratiam pœnitendi, sed etiam nolunt illam, & quòd deterius est timent, quòd Deus eis inuitis aliquando istam gratiam dabit, & sic carebunt fruitione sua: isti sunt in pessimo statu peccatorum, de quibus dicitur Iob 21. qui dixerunt recede a nobis, & non pulẽs cor nostrum ad pœnitentiam: scientiam viarum tuarum nolumus, ideſt, nolumus intelligere, vt bene agamus. Sed dicendum, quòd hoc facit quidem ad indimpœnitentia sit pctm̃ in Spiritumsanctum, ꝙ defideret homo, ꝙ Deus nunquam ei det gratiam pœnitendi, quia satis est, ꝙ proponat nunquam pœnitere. Quantum est obstinatio, & istud est qñ aliquis proponit firmiter manere in pctõ. Et distinguunt obstinatio, & impœnitentia ex duobus, quæ sunt communiter in pctõ. ſ. delectatio, & turpitudo: inquãtũ. n. ꝓꝓ delectationẽ quis adhęret firmiter pctõ ꝓponens nunquam desistere ab eo, est obstinatio: quantum ad turpitudinem vero, vel indecentiam operis inquantũ non vult quis dolere de opere, tãquam non fuerit turpiter, vel male factũ, sed bene, est impœnitẽtia, & ideo, vt communiter

muniter impœnitentia est de præteritis peccatis, obstinatio autem de futuris, ideſt, quia non vult cessare a committendo, licet etiam impœnitentia possit esse de futuris, vt siquis proponat nunquam dolere pro peccatis præteritis: nec etiam de futuris si aliqua commiserit. Aliter accipitur obstinatio prout est perseuerratio vsque ad mortem in actu alicuius peccati propter delectationem eius, & tamen fuit ista perseueratio sine proposito perseuerandi, & sic nõ est aliquod genus peccati, sed circunstantia, vel accidens eius, vnde non est pctm̃ in Spiritumsanctum: accipiendo aũt obstinationem prout est propositum perseuerandi in actu peccati est pctm̃ determinatum, & est in Spiritumsanctum, quia repugnat directe gratię remissio nis peccatorum: cum proponat semper perseuerare B in peccato.

Quintum est impugnatio veritatis agnitæ, & non quidem cuiuslibet veritatis, sed illius solius, quæ ad fidem pertinet, & maxime quando impugnando veritatem asserimus aliquam falsitatem, quę est in derogationem diuinę perfectionis, sicut fuit in præsenti, cum Iudęi volentes impugnare hanc veritatem agnitam. ſ. ꝙ operabatur in virtute Dei, asseruerunt hoc falsum. ſ. ꝙ operabatur in beelzebub, & ita Christus dixit istud esse peccatum in Spiritumsanctum: repugnat enim attributo Spiritussancti. ſ. gratię reuelationis, quia ea, quæ ad fidem pertinent per reuelationem habentur, sed Spiritussanctus est, qui reuelat mysteria, C quia Spiritusancto dictante locuti sunt sancti 2. Petri 1. ideo tali veritati repugnare, est repugnare Spirituisancto, vel quia ea, quæ ad fidem pertinent sunt ad remissionem pctorum cum per fidem saluemur Act. 5. ſ. fide purificans corda eorum, sed repugnare gratiæ remissionis est contradicere Spiritui sancto, qui per fidem mundat nos.

Sextum est inuidia, & non accipitur inuidia pro qualibet inuidia: siquis enim inuideat proximo, quia temporaliter exaltatur, peccat quidem mortaliter, sed non peccat in Spiritumsanctum, sed inuidia charitatis alienę, vel gratiæ est pctm̃ in Spiritumsanctum, vt siquis doleat, quia proximus suus sanctus est, vel quia D Deus dat ei gratiam, est peccatum in Spiritumsanctũ, quia directe contradicitur Spirituisancto, volendo ꝙ ipse ex immensa charitate non largiatur dona sua.

Aliqui tamen volunt, quòd non sit ista inuidia per longę singularis, sed inuidia, quòd gratia Dei crescat in mundo, vt siquis doleret, quòd cultus Christi augeretur, & quòd multi conuertuntur ad ipsum, & sic innuit Nicolaus.

Sed dicendum, quòd hoc pertinet ad magnitudinem istius peccati, & tamen vtrobique est peccatum in Spiritumsanctum. Primum patet, quia quando qs dolet, quòd gratia Dei crescit in orbe: videtur inuide re Deo, vt si doleret, quia Christus ab omnibus colitur: cum autem dolet quis de gratia singularis personæ, videtur inuidere homini, & tamen longe grauius est inuidere Deo, quàm homini. Secundum patet, E quia licet inuidea tur singulari personæ inuidetur sibi de gratia spirituali, secundum quam est remissio peccatorum, & via ad beatitudinem, quorum vtrunque est directe a Spirituisancto: ideo contradicitur hic Spirituisancto, & sic vtrobiq; est peccatum in Spmsctm.

Sufficientia autem prędictarum specierum sic habetur, quia peccatum in Spiritumsanctum proprie loquendo consistit in actu voluntatis abijcientis id per quod homo a peccato retrahitur. Contingit autem hoc dupliciter. retrahitur enim aliquis a peccato, & operatur bonũ propter se, & aliquis propter aliud. Sed propter aliud fit dupliciter. ſ. ad vitandum supplicia, vel ad consequendum præmia, sed neutrum pertinet ad virtuosum, qui bonum propter se operatur, A & malum propter se fugit. Hęc autem duo tolluntur propter duo peccata prędictorum. ſ. per præsumptionem tollitur timor suppliciorum, & per desperationem tollitur spes præmiorum: aliquis autem operatur bonum propter se, & fugit malum propter se, qñ mouetur principaliter ex aliquo quod est in ipso actu virtutis, vel peccati. Hoc autem est dupliciter: aliquid enim potest considerari in actu virtutis, vel vitij dupliciter. ſ. vt est quoddam humanum bonum, & aliquid quod est diuinum. Si autem cõsideretur actus peccari ex parte eius quod est bonum humanum in actu, possunt esse ibi duo. ſ. delectatio indebita, & deformitas actus, & ex vtroque potest homo a peccato retrahi, & contra hoc sunt duę species peccati in Spiritumsanctum. ſ. obstinatio, & impœnitentia, quia per B obstinationem aliquis adhęret firmiter delectationi peccati ac si non esset mala, sed illicita: per impœnitentiam autem non vitat deformitatem, quæ est in actu, quæ debuerat esse motiuum retrahendi a peccato, & pœnitendi. Diuinum autem in actu virtutis, quòd possit retrahere a peccato est duplex, vnum est veritas fidei quasi dirigens quomodo a peccato debeat recedi. aliud est, sicut inclinans. ſ. ipsa gratia per Spiritumsanctum in Ecclesiam diffusa, quæ inclinat ad non peccandum. Contra primum est impugnatio veritatis agnitę, contra secundum est inuidentia fraternę gratiæ. Alij autem distinguunt istas species sic: dicunt C enim quòd pctm̃ in Spiritumsanctum opponitur specialiter gratię pœnitentiali, ideſt, quæ est in pœnitendo per quam fit remissio peccatorum. Ad remissionem enim peccati quędam exiguntur ex parte remittentis, quędam ex parte eius cui remittitur, & quædam ex parte eius per quod fit remissio. Ex parte remittentis concurrũt duo. ſ. misericordia, & iustitia. Contra primum est desperatio, & contra secundum præsumptio: ex parte eius cui remittitur requiruntur duo. ſ. propositum de non peccando, & dolor de commissis. Contra primum est obstinatio, & contra secundũ impœnitentia. Ex parte eius per quod sunt duo. ſ. fides Ecclesię, & gratia, quæ datur in sacramentis. Contra primum est impugnatio veritatis agnitę. Contra secundum est inuidentia fraternæ gratię, quomodo autem explicentur singula singulis apparet ex supradictis de qualibet ipsarum specierum.

Ad primum dicendum, quòd aliqui desperant large loquendo, ideſt, non sperant remissionem peccatorum, quia non credunt illam fieri in Ecclesia. Aut nõ credunt esse bonum, vel malum post mortem propter quod sit necessaria remissio peccatorũ, & istud non est pctm̃ in Spiritumsanctum, sed infidelitatis: ille autem proprie desperat de remissione peccatorũ, & de bonis futuris, qui credens ista vera esse abijcit sponte spem istorum, vt liberius fruatur bonis huius vitę, vel quia putat difficile esse viuere secundum virtutem, quod erat necessarium ad consequendum E bona futura.

Ad secundum dicendum, quòd præsumptuosus non peccat ex hoc, ꝙ putat misericordiam Dei valde magnam esse: nam nemo sufficit æstimare quanta sit, cum infinita sit, & quantumcunque eam magnã fecerimus, adhuc maior est, sed peccat, qui iustitiam Dei contemnit credens, quòd cum peccatis sit additus ad vitam æternam, in quo etiam misericordię Dei derogat abutens ea ac si fuisset iniusta. Ad tertium dicendum, ꝙ sic est de impœnitentia, sicut de perseuerantia: accipitur enim dupliciter perseuerantia. Vno modo, vt est propositum perseuerandi in bono incępto vsque in finem, alio modo, vt est duratio actualis in actibus virtutũ vsque ad mortẽ. Primo est specialis

virtus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

virtus, quia habet determinatum obiectum, secundo modo non est virtus, sed est circunstantia aliarum virtutum. Ita etiam impęnitentia dicit vno modo durationem in pctō vsque ad mortem, & sic non est pctm, sed circunstantia quorundam pctōrum. Alio modo impęnitentia dicit propositum nunquam pœnitendi de pctō, & sic est determinatum peccatum, quod est in Spiritumsanctum. Ad quartum dicendum, cp obstinatio, & impęnitentia non differunt per præteritum, & futurum, licet obstinatio semper sit de futuro, ideſt, propositum perseuerandi in peccato, & impęnitentia sit regulariter de præterito: tamē interdum est de futuro, vt si quis proponat nunqnam pœnitere de peccatis commissis nec de committendis, sed differunt per duo, quæ sunt in peccato. s. delectationem, & deformitatem, quia per obstinationem firmiter adhęretur delectationi tamquam bona sit, & per impęnitentiam non receditur a deformitate peccati tamquam non esset mala.

Ad quintum dicendum, cp veritas, & sapientia, & similia, possunt dupliciter considerari. s. vel secundum propriam rationem, & sic attribuuntur filio, vel secūdum, cp habent quandam rationem boni, quia verum est bonum intellectus, & sic appropriantur Spiritui sancto, inquantum quę ad fidem pertinent per eum reuelata sunt, & inquantum per fidem peccata remittuntur, & tollens fidem aufert principium remissionis peccatorum.

Ad sextum iam dictum est, cp inuidia de bonis temporalibus, licet sit pctm mortale non est in Spiritumsanctum, sed inuidia gratię spiritualis: ideo non dicit inuidia simpliciter pctm in Spiritumsanctum, sed inuidia fraternæ gratiæ. Ad septimum dicendum, cp omnia ista possunt aliquo modo pertinere ad peccatum in patrem, & in filium, sed proprie pertinent ad pctm in Spiritumsanctum. Possunt enim dupliciter accidere. Vno modo ex hoc, cp voluntas per se rendit in vnumquodque istorum, vt quia aliquis non vult habere spem de futuris præmijs, aut non vult veritati agnitæ consentire, & sic de alijs: & hæc sunt species peccati in Spiritumsanctum, quia sic proprie loquendo est desperatio, vel præsumptio, & ita de alijs qñ voluntas per se in actum desperationis, vel præsumptionis labitur. Alio modo potest accidere desperatio, vel præsumptio, & ita de alijs ex aliquo exteriori, vt propter defectum rationis regentis, vel propter impulsum alicuius passionis, & ita accidunt per infirmitatem, vel ignorantiam, & non sunt peccata in Spiritumsanctum, sed magis peccata in patrem, & filium, quia illis magis assimilantur, vt supra fuit dictum de desperatione.

Ad octauum dicendum, cp quāuis sint multa, quę a pctō retrahere possunt, sicut sunt distinctæ species peccati in Spmsanctum: tñ quodlibet illorum per se a pctō retrahit, & vnus homo retrahit per vnū, & alius per aliud, & ita econtrario ad cōmittēdū pctm in Spiritūsanctū nō oportet, cp oīa auferant, sed necesse est, cp ablatio cuiuslibet eorū ꝓstituat vnā speciē peccati in Spmsanctū, sicut quodlibet eorū manens in hoīe poterat retrahere a pctō: etiā si non essent oīa simul.

An peccatum in Spiritumsanctum sit irremissibile, & propter quid. Et quòd peccatum dupliciter dicitur irremissibile.

Quæst. LXXI.

QVAERETVR an peccatum in Spiritumsanctū sit irremissibile. Aliqui dicunt, cp non est irremissibile, quia remissio peccati fit per gratiam, sed vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia, ad Ro. 5. ideſt, quanto fuerit peccatum maius, gratia remissionis erit maior, sed peccatum in Spiritumsanctum est grauissimum: ergo est maxime remissibile. Item charitas est perfectior spe, & fides prior spe, sed peccatum oppositum fidei. s. infidelitas, & oppositū charitati. s. odium sunt remissibilia: ergo desperatio, quæ opponitur spei est remissibilis.

Item quatuor sunt in nobis pœnalitates ex peccato primi hominis. s. ignorantia, infirmitas, concupiscentia, & malitia: sed infirmitas, & ignorantia excusant aliqualiter peccatum, & faciunt illud remissibilius: ergo idem erit de malitia, sed peccatum in Spiritumsanctum est ex malitia certa, ergo est remissibile. Item differt homo ab Angelo, quia habet electionem vertibilem: Angelus autem immutabilem, quia nunquam mouetur ab eo quod semel elegit, sed peccatum in Spiritumsanctum est peccatum hominis: ergo poterit homo mutare electionem, & sic recedet a peccato, sed peccatum remittitur inquantum ab eo receditur, ergo peccatum istud est remissibile.

Item irremissibile negat potentiam remissionis, aut ergo negatur ex parte Dei remittentis, aut ex parte hominis cui remittitur: non ex parte Dei: quia nihil est quod remittere nō possit qui infinita potest: nō etiam ex potentia hominis, quia potentia ista suscipiendi remissionem consistit in libero arbitrio, ideſt, cp possit detestari quod prius elegit, sed hoc potest homo etiam post peccatum in Spiritumsanctum: ergo nullo modo est irremissibile.

Dicendum cp Christus dixit non remitti peccatum in Spiritumsanctū, sed videre quomodo non dimittitur dependet ex modo accipiendi peccatum in Spiritumsanctum: si enim accipiatur, vt diximus in expositione literæ non remittitur. i. sine pœnitentia, & tamē pœnitenti remittitur. Et ita dicit Theophilus, & non est tunc aliqua difficultas. Accipiendo autem peccatum in Spiritumsanctum, vt accipitur communiter. Dicunt quidam, cp sex species positæ præcedenti q. non sunt plene peccatum in Spiritumsanctū, nisi qñ adiungitur eis impęnitentia finalis. i. cp maneat hō in peccato vsque ad mortem, & tunc est vere irremissibile, quia nunquam remittetur, eo cp mors confirmat hominem in bono, vel in malo. Eccles. 11. lignū in quocunque loco ceciderit ibi erit, sed casus est mors: & tunc erunt quinque species peccati in Spiritumsanctum: nam impęnitentia non erit distincta ab eis, sed erit circunstantia cuiuslibet illarum.

Sed non stat, quia non differret peccatum in Spiritumsanctum ab alijs, quia quodlibet mortale, in quo homo manserit vsque ad mortem est irremissibile, & sic peccatum in patrem, & in filium esset etiam irremissibile, quod falsum est, nisi diceretur, cp omne peccatum in patrem, & filium esset veniale: nam venialia post mortem remitti possunt, vt dicit Grego. 4 dialo. sed falsum est, quia multa peccata in patrem, & filium sunt mortalia. Alij dicunt, cp impęnitentia, vt cessaria ad hoc, cp sit peccatum in Spiritumsanctum, sed peccatum istud eo ipso, cp committitur per vnicū actum voluntatis est peccatum in Spiritumsanctum, etiam si nihil postea sequatur, & tunc impęnitentia est species distincta ab alijs, & est propositum nunquam pœnitendi, siue postea pœniteat, siue non, & isti dicunt esse irremissibile peccatum, non cp non possit remitti, vel cp nunquam remittatur, sed cp nō habeat de se aptitudinem ad remissionem, & hoc pp tria. Primum pp cām mouentem ad peccandū, quæ est cernota malitia: nam qñ ignorantia, vel infirmitas mouet excusatur peccatum in toto, vel in parte, quia ista causant inuoluntarium simpliciter, vel sm quid: & tunc peccatum dr remissibile, quia habet in se vnde facile

facile remittatur: peccatum autem quod est ex industria non habet rationem excusationis: ideo dr irremissibile, quia ex se non est ad remittendum facile.

Secundum propter modum inclinationis voluntatis in peccatum, quia finis in operabilibus est, sicut principium indemonstrabile in speculatiuis 7. Ethi. error autem in speculatiuis circa principia difficile removeri potest, eo cp non possunt accipi aliqua magis nota per quæ error improbetur: ita etiam in practicis qñ quis alicui peccato adhęret, vt fini quasi in eo constituens suam beatitudinem, non potest tali peccato de facili remedium adhiberi, quia nihil aliud diligitur magis a peccante propter cuius consecutionem dimittat hoc in quo finem vltimum ponit. quicūque autem peccat ex electione, vel industria adhęret peccato quasi per se bono, & fini: ideo tale peccatum nō de facili curatur: ideo dicitur 7. Ethi. cp incontinens qui peccat ex passione, facilius curatur quàm intemperatus, qui peccat ex electione, & habitu, & hoc est peccatum esse irremissibile. s. quia voluntas difficiliter inclinabitur ad dimittendum peccatum, & tñ peccatum non dimittitur nisi qñ ab eo receditur, sed istæ duæ causæ non solum dicunt irremissibilitatem in peccato in Spiritumsanctum, sed etiam in quolibet peccato quod fit ex electione. Tertium est speciale peccatum in Spiritumsanctum ex parte obiecti sui, quia istud peccatum est ex hoc, cp voluntas repellit a se id per quod fit remissio peccatorum, vnde sicut est egritudo incurabilis illa quam habens nollet suscipere medicinę remedium, vel cp de se fastidit oīa remedia, ita dr peccatum irremissibile quod directe repugnat spirituali medicinę: non tñ est dubium quin remitti possit, & remittatur aliquando si homo pœniteat, & tamen qui taliter peccant vix aliquando volunt pœnitere: sic dicit August. lib. de ser. do. tanta labes est huius peccati, vt deprecandi humilitatem subire non possit, etiam si peccatum suum mala conscientia agnoscere, & enunciare cogatur. Sic etiam dicit Beda non, cp negamus eis si pœnitentiam agere possint posse dimitti a Deo, sed cp credamus eum blasphemum, sicut nec ad remissionem exigentibus meritis, ita nec ad ipsos dignę pœnitentiæ fructus esse prouenturum iuxta id, excęcauit oculos eorum, vt non conuertantur, & sanem illos: ita enim oportet dici secundum modum communem accipiendi peccatum in Spiritumsanctum. Sed hoc non satisfacit literę Christi. dixit enim cp non remittetur istud peccatum in hoc sęculo nec in futuro, & sic non solum posuit difficultatem, sed negauit actum, & abstulit potentiam, dicens cp non remittetur quod magis expritur Mar. 3. s. qui blasphemauerit in Spiritumsanctū non habet remissionem in æternum, sed manet reus æterni delicti, ideſt, quod delictum semper manebit, ergo peccatum in Spiritumsanctum nunquam remittitur. Dicendum ergo est, sicut diximus in expositione literæ. s. cp peccatum in Spiritumsanctum sit blasphemia contra Deum, de qua est notum, cp sit ꝑ Deum: peccatum in filium hominis est aliquid dictū ꝑ Christum inquantum nondum cognoscebatur esse Deus. Primum est irremissibile, ideſt, est peccatum quod nunquā remittetur hic nec in futuro. s. sine pœnitentia, & tamen pœnitenti dimittitur. peccatum aūt in filium, hois dimittitur. s. etiam sine pœnitentia, & hoc in illis, quæ ex ignorantia pura dicebantur ꝑ Christum, quia non reputabantur a Deo, vt peccata. Sic dicit Theophilus. s. est aūt intelligendū, cp qui blasphemauerint in Spiritūsanctum, veniam nō consequent nisi pœnitēat. Cum vero in carne Christi exscandalizabantur, etiam si non pœniterēt aliquid excusationis habebant, & remissionis aliquid ꝑsequebant: iste sensus consonat valde literæ, & tollit oīa incōuenientia. Ad primum respondendum sm viam communem accipiendo peccatū in Spiritumsanctum, est dicendū, cp istud pctm pręcludit viam gratię, & ideo manēte eo, non remanet ex parte peccātis aditus ad gratiam, sed ablato eo per immensitatem diuinę misericordię potest postmodum esse abundantia gratiæ iuxta magnitudinē delicti, vt si homo valde humilietur pp magnitudinem præcedentis peccati. Ad sm dicendū, cp desperatio, quę est ꝑ spem est irremissibilior qꝫ infidelitas, & odium, quę sunt ꝑ charitatē, & fidē, quia spes directe est in aliquid, sicut in vltimū finem: nam spes est certa expectatio futurę beatitudinis 3. Sen. distin. 26. ideo remota spe tollitur finis, & sic desperatio est peccatum irremissibile, quia est error circa finem agibilium, sicut error principiorū in speculatiuis est insanabilis: charitas aūt non est solum de fine. i. de Deo, sed eorum, quę ad finem. s. proximorum, & sic licet peccet quis ꝑ charitatem proximi, non tñ directe peccat ꝑ charitatem Dei, vnde ex illa parte maner via ad curationē. s. cp ex hoc, cp homo aliqualiter diligit Deū, reducit se ad diligendum proximum, quem non diligebat, sciens cp non possit placere Deo nisi diligat proximum, si aūt directe peccat ꝑ charitatem, prout est in finē erit pctm irremissibile, & est in Spiritūsanctū, & hoc est si quis oderit gratiam quā Deus dedit proximo per quam reconciliauit eum sibi, & istud est inuidētia fraternę gratię, quę est pctm in Spiritūsanctū. De fide etiam dicendū, cp infidelitas sibi opposita potest procedere ex ignorantia, & sic est aliqualiter excusabilis, & non est pctm irremissibile, si aūt procedat ex certa malitia est peccatum in Spiritumsanctum. s. impugnatio veritatis agnitę, vt qñquis agnoscens aliquam veritatem fidei non solum non assentit, sed ēt impugnat aliam, vt alij nō credāt: hęc enim nō hoīs, sed dęmonis iniquitas est, qui cupit neminem saluari. Ad tertium potest dici vno mō, cp malitia non excusat nec alleuiat, sicut infirmitas, & ignorātia eo, cp nō causat inuoluntarium, sicut illæ causant. Vel potest dici aliter, cp malitia, quę est pœnalitas prouenies ab Adam non est aliquis habitus vitij nec actus, sed est quidā defectus aīę nostrę sm quem faciliter inclinat in malum. s. quia nō habet perfectiones actualiter per quas immobiliter determinetur ad bonū, & ista etiā aliquo mō alleuiat pctm, sicut ignorantia, & infirmitas: malitia tñ ex qua peccatur in Spiritūsanctū non est pœnalitas, sed est actus malus: ideo nec alleuiat nec excusat. Ad quartū dicendū, cp pctm potest dupliciter dici irremissibile. Vno mō ex genere suo, & sic est pctm in Spiritumsanctum, inquantum repugnat gratię remissionis, vt dictū est. Alio mō est pctm irremissibile ex parte peccantis, & sic est pctm mortale in quo finitur via: est irremissibile, siue sit hoīs, siue sit Angeli, sed est differentia, quia hō quādiu viuit est in via, mors aūt finit viam, & ideo oē pctm potest remitti homini quādiu viuit, etiam si sit pctm in Spiritumsanctum: post mortem aūt omnia sunt irremissibilia, in Angelo aūt finitur via immediate post primā electionem: non. n. est in via nisi quādiu est indeterminatus ad aliquid eligendum, cum vero aliquid semel elegerit, iam ꝓpositū mutare non potest: iō quodlibet pctm in angelo est irremissibile, eo cp in quolibet est in statu. Ad quintum dicendū, cp cum dr peccatū in Spiritumsanctum irremissibile, non tollitur potētia nec ex parte Dei remittētis, nec ex parte hominis cui fit remissio, sed tolluntur aptitudo, vel facilitas quędam. s. quia non est tam facile istud peccatum remitti, sicut cętera propter causas dictas. Alij autem volunt, cp non remittitur eo, cp Deus nō concurrit cum peccante ad hoc, cp pœniteat, vt sic remittatur sibi, &

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc propter peccati grauitatem. Sic dicit Hiero. hoc dicit, quia non merebitur pęnitentiam agere, vt recipiatur qui Christum intelligens principem dęmoniorum esse dicebat, & idem dicit Beda, & Augusti. vt patet supra. Et ex hoc volunt aliqui sumere, quòd licet peccatum quodlibet remitti possit, istud tamen nunquam remittitur, quia Deus nunquā mouet cor taliter peccantis ad pęnitendum.

Sed ista est minus dura sententia. s. dicere quòd nullus eorum, qui semel peccauerunt in Spiritum sanctū saluetur aliquando, quia tunc de aliquo viuente immo de multis desperandum esset, cum plurimos contingat peccare in Spiritum sanctum.

Item quia tunc de multis alijs non peccantibus in Spiritum sanctum esset desperandum in vita, quia si propter grauitatem criminis Deus non mouet cor sic peccantis, vt aliquando pęniteat, cum multa peccata simul, quæ non sunt in Spiritum sanctum ęqualeant in grauitate vni peccato in Spiritum sanctum immo excedant, erunt etiam irremissibilia peccata cuiuscunque hominis, qui grauissima multa commiserit, quia Deus non concurret cum eo propter grauitatem criminum quod absurdum est, quia plures essent de quibus desperandum quàm de quibus sperandum foret, non est ergo vera sententia.

Retractatio Augus. penes sententiam superiorem.

Vnde Augu. qui aliquando videbatur eam tenuisse corrigit eam in lib. retractationum, & patet 2. Sen. distin. 43. dicens, quod quidem non confirmaui: quoniam hoc putare me dixi, sed tamen addendum fuit si in hac scelerata mentis peruersitate finierit hanc vitam, quia de nullo pessimo in hac vita constituto desperandum est, nec pro illo imprudenter oratur, & ideo licet verum sit, quòd taliter peccantes meretur, quòd Deus non moueat eos vnquam ad pęnitentiam, ipse tamen ex immensa bonitate interdum illos mouer, & liberat: remitti ergo potest istud peccatum, sed dicitur irremissibile, vt supra dictum est.

An aliquis in primo actu peccandi possit peccare in Spiritum sanctum, vel oportet præsupponi alia peccata. Et quomodo pœnitentia sit modo actus, modo habitus. Quæst. LXXII.

QVAERITVR an aliquis in primo actu peccandi possit peccare in Spiritum sanctum, vel oportet præsupponi alia peccata.

Aliqui dicunt, quòd non potest esse primum, quia sicut nemo repente fit summus, vt dicit Ber. super Can. sed paulatim proficere nolle, ita nullus repente fit pessimus, & tamen peccatum in Spiritum sanctum est grauissimum, ergo nemo potest incidere in illud non præmissis alijs.

Item dicit Grego. in Moralibus exponens illud Iob 39. s. clamorem exactoris, & cętera, quòd vitia, quæ primo mentem inuadunt cum quadam ratione hominem quasi persuadendo ad modum ducis vincunt, sed postmodum mens post diuersa vitia irrationabiliter dissipatur, sed peccatum in Spiritum sanctum est maxime a persuasione rationis recedens, cum sit valde irrationabile. ergo non potest esse primum, sed præcedent alia.

Item dicitur 5. Ethico. quòd non est in potestate hominis, vt statim operetur iniusta, sicut iniustus facit, sed iniustus operatur iniusta delectabiliter, & ex electione, ergo non potest homo in primo actu peccare ex electione, quia est ex certa malitia. ergo non potest esse peccatum.

Item desperatio est peccatum in Spiritum sanctū, & non potest esse primum peccatum hominis, quia præsupponit demerita, nam sicut spes ei opposita est ex meritis, ita desperatio ex demeritis, & sic non est primum peccatum. Item patet idem de impęnitętia, quæ est peccatum in Spiritum sanctum, & tamen præsupponit peccata præterita, quia sicut pęnitentia dolet de commissis, ita impęnitentia non vult dolere, ergo non potest esse primum.

Dicendum, quòd nihil impedit peccatum in Spiritum sanctum esse primum. nam cum peccata inter se sint distincta, vnum non præsupponit alterum ad sui esse, & sic poterit indifferęter vnū pœcedere alterū.

Sed dicendum, quòd communiter dicitur, quòd peccatum in Spiritum sanctum nunquam est primū, quia in peccatis quorum vnum nascitur ab altero, nō consideratur quid semper fit, sed quid in pluribus cōtingit. vnde dicitur vnum vitium simpliciter nasci ab alio tamquam a capitali, a quo vt in pluribus nascitur, licet interdum ex alio oriatur, sicut fraus assignatur filia auaritię, quia auari committunt plures fraudes quàm cęteri. Et tamen interdum nascitur ex luxuria, sicut se fallunt amantes, vt quidam dixit:

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum.

In vitijs aūt illud habet rōnē, vt primū sit cuius obiectū est magis appetibile, sicut dicimus de vitijs capitalibus respectu filiarū suarū. & ꝓsequēter illud peccatum cuius obiectum maxime recedit a ratione boni, habet causam, vt non sit primum nec capitale, sed quòd ex alio oriatur, & tale est peccatum in Spiritū sanctum, & ideo semper, vel communiter oritur ex alijs peccatis, possibile tamen est, quòd in primo actu peccet quis in Spiritum sanctum, & maxime in duabus speciebus vltimis. s. inuidentia gratię fraternę, & impugnatione veritatis agnitæ, & hoc est, quia istæ duæ species habent maiorem distinctionem ab alijs peccatis, quam quatuor primę, quæ præsupponere videntur alia peccata, vt impęnitentia, & obstinatio, & ideo non cadit hō subito in talia pcta, sed quasi per quosdā gradus. Sic dicit Origenes in Peri archon. Non arbitror, ꝙ aliquis ex his q in summo perfectorū gradu constiterit ad subitum euacuetur, & decidat, sed paulatim, & per partes eū decidere necesse est. Potest tamen aliquis inspectis diuersorum hominum statibus, abijcere spem futurę glorię ꝓp difficultatem perueniendi, & pp delectationes eorum, qui de ea non curant, & hæc est desperatio, & similiter firmare in hoc animum suum, vt voluntatem suam in omnibus sequatur, quod est obstinatio, & ita de alijs, & sic erunt ista prima. Vnde licet nō sit impossibile peccatum in Spiritum sanctum esse primum, fortassis tamen non contingit in aliquo homine esse primum, quia vt communiter pcta in Spiritum sanctum sunt ex quodam contemptu, & tñ contemptus non est in principio, sed in processu peccatorum, Prouerb. 18. Impius cū in profundū malorū peruenerit contemnit. Ad primū dicendū, ꝙ non est idē de profectu virtutū, & de casu in pctm, quia cū bonū sit ex integra causa requirunt multa ad actū virtutis, & tanto plura quāto fuerit actus perfectior, malū aūt fit ex defectibus singularibus, vnde nō requirit aliquis ordo nec præsupositio malorū, ꝓpriorū ad hoc, ꝙ aliquis incidat in pctm grauissimū. Ad 5m dicēdū, ꝙ Grego. assignādo ibi originē communē vitiorū cōsiderauit id quod, vt comminiter accidit, nō quin aliter possit accidere: sic enim naturales, & morales faciūt, ꝙ interdū deficit vterq;, sed naturales regulę deficiūt vt in minus, morales ꝑpius q̄ naturales. Ad tertiū dicēdū, ꝙ pctm potest esse dupliciter ex electione. Vno modo, vt sit ex habitu, qui est electiuus. Alio modo, vl sit a voluntate nuda non impulsa passione nec ignorantia, sed ex consideratione finis. Primo modo non potest quis peccare, vt primo actu, vt cum habitus non gignatur nisi ex actibus, quia iniustus operatur iniusta

iniusta ex electione, ideſt, ex habitu electiuo, non potest quilibet operari, sicut ille, ideſt, ex habitu.

Si secundo modo, potest primum peccatum ex electione, ideſt, ex voluntate determinata non impulsa perignorantiam nec passionem, & ita in primo actu potest quis operari iniusta ex electione talia qualia iniustus, licet non ex habitu, sicut ille: peccatum autē in Spiritum sanctum est ex electione, siue ex certa malitia, non quòd malitia sit habitus malus, sed actus malus, & ideo potest esse primum peccatum, sicut malus habitus gignitur ex malis actibus factis per electionem, qui tamen a nullo habitu sunt.

Ad quartum dicendum, quòd tam spes quàm desperatio præexigunt merita, & demerita, non tamen oportet, quòd illa sint iam in actu, sed quòd sint in proposito: nam non oportet, quòd ille, qui incipit spe rare habuerit iam aliqua merita, sed ante omnē actū bonum potest esse spes, cum ita sit, quòd moueamur ad faciendum cętera bona propter spem vitę æternæ, & tamen nulla spes præsupponit merita in futuro. s. quòd iste sperat vitam æternam ex gratia Dei, & ex meritis bonorum actuum, quos proposuit agere, ita desperatio præsupponit demerita in proposito, quia qui desperat licet nulla mala prius egerit, præsupponit mala, quæ agere proponit in fruitione bonorum huius vitæ, propter quæ desperat de futuris.

Ad quintum dicendum, quòd idem est de pœnitentia, & impœnitentia, vnde pœnitentia, vt est actus præsupponit semper aliquod peccatum, & tamen, vt est habitus non præsupponit aliquod peccatum semper, sed solum dicit propositum pœnitendi si aliquando peccaret: nam pœnitentia est in viris iustis etiam si nunquam peccarint mortaliter, & cum habitu de virtutibus infusis, & existente charitate semper manet, & cum illo habitu potest stare propositum pœnitendi si aliquando peccauerit, quod propositum non est proprie actus istius habitus, quia actus eius est proprie dolere de peccato, & deinde confiteri, & satisfacere, & ita est de impœnitentia, quia quantum ad actum semper præsupponit peccata præterita, & tamen quantum ad habitum, & propositum non præsupponit: est enim actus eius non pœnitere, scilicet, eo tempore quo pœnitere tenetur, & tamen nemo tenetur pœnitere nisi postquam peccauit, habitus tamen impœnitentiæ, & propositum ante cętera peccata esse possunt, vt siquis antequam peccet in aliquo graui genere peccati proponat nunquam pœnitere de peccatis quęcunque faciet, hoc autem possibile est, tamen non contingit, quia istud propositum est contemptus gratiæ remissionis, & tamen peccator non incipit a contemptu, sed aduenit ei contemptus in processu, vel in termino peccatorum Prouerb. decimooctauo. Impius cum in profundum malorum venerit, contemnit.

An peccatum Adæ, & peccatum Angeli fuerunt in Spiritum sanctum, & an irremissibile. Et quòd ignorantia negatiua fuit in natura integra & quomodo. Quæst. LXXIII.

QVAERITVR an peccatum Adæ primum, & peccatum Angeli fuerunt in Spiritum sanctum. Aliqui dicunt, ꝙ peccatum Adæ fuit in Spiritum sanctum, quia non peccauit in patrem nec in filium, ergo peccauit in Spūm sanctum, patet quia peccatur in patrem ex infirmitate, in filium ex ignorantia, istę aūt sunt quædam pœnę, quæ non fuerunt ante peccatū, sed secutæ sunt ex eo, ergo fuit pctm in Spūm sanctum. Item præsumptio de misericordia Dei est pctm in Spūm sanctum: sed Adā peccans cogitauit de Dei misericordia, vt dicit Augus. & patet 2. Sen. distin. 22 ergo fuit pctm in Spūm sanctū. Alij dicunt, ꝙ peccauit in filium, quia peccauit appetendo scientiam, quæ attribuitur filio, & non Spiritui sancto. Itē Adā peccauit ex ignorantia, vt dicit Augu. quia licet Adā nō fuit seductus in eo, in quo mulier, tñ seductus est. qa credidit veniale esse quod mortale erat, pctm tñ ex seductione, vel ignorātia est in filium: ergo peccauit in filiū. De pctō Angeli dicūt aliqui, ꝙ fuit in Spūm sanctū, qa irremissibilitas est ꝓditio peccati in Spūm sanctū, & tñ pctm Angeli fuit irremissibile: ergo fuit in Spūm sanctū. Itē qa eodem genere peccati quo tūc peccauit Angelus etiam nūc peccat, sed nūc peccat in Spūm sanctū, quia inuidet gratię sanctorū. vellet. n. ꝙ nulli pcta remitterent, nec ꝙferretur gratia, vt oēs perirēt: ergo tūc peccauit in Spūm sanctū. Alij dicunt ꝙ non fuit in Spūm sanctū, sed in patrē, quia peccauit appetēdo potentiā inordinate, quę attribuit patri, & non Spūi sancto: ergo in prem peccauit. Itē pctm in Spūm sanctū est ex certa malitia, & tñ Angelus nō potuit peccare ex certa malitia, qa malitia est pęna peccati, quę nō fuit ante primū peccatū. dicēdū, ꝙ aliqui volūt, ꝙ peccatū primū hoīs, & Angeli nō fuisse in patrē, nec in filium nec in Spiritū sanctū, sed quodam alio mō, quia dicūt, ꝙ istę differentię non sunt peccati absolute accepti, sed peccati quod ꝓtingit in natura corrupta, eo ꝙ infirmitas, & ignorātia, & malitia, ex quibus oriuntur ista tria genera peccati, sunt pęnæ ꝙsequentes naturā corruptā per pctm, quod quidem satis rationabiliter dr. Sed melius dici potest, ꝙ fuerūt pcta illa in patrem, vel in filiū, vel ēt in Spūm sanctū, quia ante pctm ista poterant aliqualiter inueniri. maxime quidem ignorantia: nam infirmitas nullo modo inueniri poterat in natura cōdita, quæ integra erat, ita nec pctm in patrem quod procedit ex infirmitate esse poterat ibi. Ignorantia poterat tñ inueniri aliquo modo in natura integra non priuatiue, sed negatiue: ignorantia tñ priuatiue dr carentia scientię ꝓsiderationis actualis, vel perfectionis luminis intellectus quę inesse deberent, & qa in natura integra, nō fuit aliqua carentia, cū asserat integra, non poterat ibi esse ignorātia priuatiue: ignorātia aūt negatiue est nō habere sciētiā, siue absolute siue determinate. absolute, vt oīa bruta hūt ignorātiā, qa nihil sciūt. determinate aūt, vt homo, qui nescit infinita, quæ Deus scit, habet ignorātiā illorū, & talis ignorantia fuit ante pctm, & etiā manet in vita ęterna, qa multa scit Deus, quæ nescīūt Angeli, & hoīes, & ista ignorantia nō est pęna, sed est qdā defectus ꝙsequens intellectū creatū inquantū creatus est: nā ex hoc, ꝙ creatus, est limitatus, & deficit a perfecto lumine intellectus increati. s. ꝙ non scit oīa, vel saltē non potest ꝓsiderare oīa simul, qa licet cōtingat plura simul scire, nō est tñ possibile cōsiderare simul nisi vnū, & talis ignorātia potest esse cā peccati. s. inquātū nō cōsiderat oīa, quę possent distrahere eū a pctō, & pctm proueniens ex tali ignorantia pōt dici pctm in filiū. Sic ēt potuit esse pctm in Spūm sanctū, quia ꝓuenit ex malitia, quia malitia illa non est aliqua pęna nec aliqs habitus, sed actus quidam quo voluntas sponte abijcit a se ea, per quæ poterat retrahi a peccato: nam pęna non poterat esse ante omne peccatum, & ita malitia prout est quædam facilitas ad cadendum in malum proueniens ex quodam defectu, ideſt, priuatione bonorum aliquorum intellectus, & volūtatis, quę haberet homo si non peccasset, non poterat esse ante omne peccatum: etiam habitus malus non poterat esse ante peccatum, cum gignatur ex malis actibus, sed malitia prout est malus actus nō ex ignorātia nec ex passione procedens, poterat esse in natura integra,

Universidad de Deusto
Biblioteka

tegra,& per illum actum corrumperetur,& ita pctm F
primum angeli, & hominis non potuit esse in patrē,
potuit tamen esse peccatum in filium, & aliqualiter
in Spiritum sanctum,prout est speciale peccatum, &
determinant sibi certum obiectum,neutrum illorum
fuit in Spiritum sanctum.Quod patet ex obiecto pec-
cati vtriusque,nam tam angelus, quàm homo pecca-
uit altitudinem propriam inordinate appetendo, &
ideo quantum ad genus peccati fuit vtrunque pecca-
tum superbiæ,quo honor,vel celsitudo aliqua inordi-
nate appetitur,& tm quantum ad circunstantiam pctī,
vtrunque fuit pctm in filium.s.ex ignorantia, prout di
cit negationem,vt supra dictum est, inquātū vterque
ignorauit.i.actualiter non considerauit ea, q̄ conside- G
randa erant ad euitationē peccati:si.n.oīa considera-
sent,nunquam se determinassent ad actum malū, cū
adhuc nulla esset obliquitas in voluntate eorum, quæ
ad malum fieret:non.n.fuit pctm eorum primum re-
pugnantia voluntaria ad bonitatem Dei,quasi sponte
abiicerent spem bonorum, quæ consequi poterant,
quod esset proprie pctm in Spiritum sanctum,sed fuit
ex inconsideratione,vt dictum est, & sic vtrūque pec-
catum fuit in filium.

Ad primum dicendū,q̄ pctm Adę ex gñe fuit sup-
bia,ex circunstantia fuit in filium. s. ex ignorantia nō
accepta priuatiue,sed negatiue.

Ad secundum dicendum, q̄ Adam non peccauit
pctō præsumptionis,quia non cogitauit,q̄ Deus p mi H
sericordiam satisfaceret eum manentem in pctō, sed
q̄ per misericordiam daret ei,q̄ peniteret, & sic libe-
raretur a pctō, & ita dicit Aug. quod simul de miseri-
cordia.i.remissione,& pœnitentia cogitauit,

Alia duo conceduntur,quia verum est,q̄ Adā pec-
cauit in filium, licet primum eorum nō recte probet
quia non dr peccatum in filium,nec in patrē ex obie-
cto,sed ex causa.i.non peccat in filium,qui inordinate
appetit scientiam,quæ filio attribuitur, sed qui peccat
ex ignorantia,quia ignorantia est causa, quæ opponit
sapientiæ,quæ attribuitur filio.

Ad quintum dicendum, q̄ peccatum Angeli non
fuit in Spiritum sanctum: fuit tm irremissibile nō qui-
dem ex genere peccati,sed ex statu peccantis,nā fuit
peccatum de genere superbiæ,vt dictum est,& omne I
tale est remissibile peccatum, cum in Spiritum sanctū
est irremissibile ex genere, quia etiam manenti in via
est irremissibile.Sed fuit peccatum angeli irremissibi-
le ex statu eius, quia angelus immediate post primā
electionem est in statu, cum non possit mutare pro-
positum, & tamen omne peccatum in statu est irre-
missibile, sicut omne peccatum hominis post mortē,
vt ostensum est præcedenti q.& tamen non sunt pec-
cata in Spiritum sanctum omnia illa, in quibus ho-
mo moritur.

Ad sextum dicendum, q̄ pctm diaboli est nunc in
Spūm sanctum,sed non primum pctm eius,& tamen
ex primo pctō secutum est quidquid nunc diabolus
hēt in quo peccare dicatur,quia primum pctm fuit a- K
ctus superbiæ ad quem consecutæ sunt multæ defor-
mitates peccatorum,vt inuidia, & odium, & similia,
inter quæ est peccatum in Spiritum sanctum.

Ad septimum dicendum, q̄ non peccauit angelus
in patrē,licet appetuit inordinate potentiā, quia non
accipitur peccatum in patrem,quod sit ad attributum
eius, vt ad obiectum, sed q̄ defectus attributi.s.infir-
mitas sit causa peccati,& tm in natura integra non po-
tuit esse infirmitas,ideo nec peccatum hominis, nec
angeli fuit in patrem.

Ad octauum dicendum, q̄ malitia ex qua peccatū
angeli fuit, & ex qua dicitur esse peccatum in Spiritū
sanctum,non est habitus,nec pœna,sed est actus, & iō

licet pctm illud non fuerit in Spūm sanctum proprie,
vt ostensum est,fuit tm ibi malitia.i.actus malus, & po
tuisset esse peccatum in Spiritum sanctum.

*An sit aliquod peccatum quod in futuro remittatur. Et quòd du-
plex sit peccatum mortale,& veniale. Et quare peccatum
mortale non dimittatur post mortem: peccatum vero
veniale relaxetur. Et q̄ in pœnitentia tria in
peccatore sunt,scilicet conteri, confiteri
& satisfacere,& qualia debeant
esse. Qō. LXXIIII.*

QVAERITVR quare dr hic in litera, q̄ pctm in
Spūm sanctum nō remittitur hoc in sęculo, nec
in futuro,an sit pctm aliquod, quod remittatur in fu-
turo. Aliqui dicunt,q̄ non: quia pctm tollit p̄ pniam,
& tm post mortem non est pnia, nisi infructuosa qua-
lem stulti faciunt in inferno:Sap.5. Item pctm remit-
titur per hoc, q̄ ab eo receditur, & tm post mortē ne-
mo p̄t recedere a pctō, quia mors facit statū in hoīe,
sicut electio in angelo, ergo post mortē non p̄t pctm
remitti.Item si posset dimitti post mortem, nemo es-
set cui non dimitteretur, quia acerbitas pœnarum co-
geret hoīem ad pniam, & sic dimitteretur pctm om-
nibus,& nemo damnaretur eternaliter.Item in infer-
no nulla est redemptio, & tm si peccata possent dimit-
ti post mortem multi redimerentur de inferno, ergo
non dimittuntur peccata mortuis.

Dicendum, q̄ Christus non innuit ex litera, q̄ ali-
qua peccata post mortem dimittantur, sed dixit hoc
ad superabundantiā,ne quis putaret,q̄ licet nō dimit-
terentur ei peccata hic, q̄ poterant dimitti post mor-
tem, nā Christus proprie intellexit de peccato in Spi-
ritum sanctum.i.de blasphemia aperte dicta p̄tra dei-
tatem, quia non remittitur hic, nec in futuro.s.ei qui
non pœnituerit hic,sed pœnitenti hic dimittitur, vt iu-
pra ostensum est.

Verum est tm,q̄ aliqua crimina dimittunt̄ post mor
tem,& p̄t accipi ex lra ponderando partes, licet Chri-
stus forte hoc significare non intenderit cum dr, non
remittet in hoc sæculo,nec in futuro, si nullum pctm
in futurū remitteret,licet vt dictum est, poterat hoc
Christus dicere non supponendo, q̄ aliquod pctm di-
mitteretur post mortem,sed ad tollendum errorē ali-
quorum, qui putarent dimitti peccata post mortem,
quæ viuentibus non fuerant dimissa.

Pro hoc sciendum, q̄ pctm est duplex.s.mortale,
& veniale.In mortali possunt duo præcipua considera
ri,s.macula,& pœna. De macula dicendum,q̄ si viuen
ti non dimittitur.i.auferetur, non auferetur post mor-
tem,sed erit reus æterni delicti,vt dicitur Mar.3. macu
la autem deletur per pœnitentiam, & quia pœnitentia
lum est in vita, non potest dimitti pctm mortale, nisi
ei qui viuens pœnituerit. Si autem accipiatur de pœna,
ista est duplex.s.æterna, & temporalis: æterna autem
nunquam dimittitur post mortem,qualis est pœna in-
ferni,& ratio est,quia semper manet macula in hic pe-
nitis, & tamen quandiu manet macula,peccatum non
potest dimitti.

Pœna autem temporalis.s.purgatoria potest dici,q̄
diminuitur.i.soluitur, quia finitur, licet non sit p̄pue
dimittere,quia dimittere importat gratiam, & tamen
in purgatorio punitur quisque tantum quantum pec
cauerit, vel quantum de satisfactione debita hic libi
incompletum remanserit.

De veniali dicendum absolute, q̄ venialia dimitti
possunt post mortem, non solum quantum ad pœnā,
sed etiam quantum ad ipsum pctm,prout dicit culpā,
vel maculam. Sic dicit Greg.4.Dialo.& Augustin.in
epistola ad Corint.ista autem sunt parua peccata. Sic
dicit

dicit glo. datur intelligi quasdam culpas in hoc sęcu- A
lo,quasdam vero in futurum relaxari, quod enim de
vno negatur, de quibusdam conceditur, sed tamen
hoc de paruis minimisque peccatis fieri posse creden
dum est,sicut est assiduus ociosus sermo, immodera-
tus risus,vel peccatum curæ rei familiaris,quæ vix sine
culpa,vel ab ipsis agitur qui culpam qualiter debeant
declinare sciūt,aut in non grauibus culpis errore igno
rantiæ,quæ ēt post mortem grauant,si non in hac vita
adhuc positis minime fuerint relaxata.

Ratio differentiæ de dimissione mortaliū, & venia
lium est, quia mortalia separant a Deo eo q̄ peccans
mortaliter auertit se a Deo,& conuertit se ad bonum
creatum quo fruitur,& est necessaria conuersio, quia
non potest quis simul frui duobus separatis, q̄ frui-
tio est de bono,quod putatur,vt summum, & tamen
non contingit ab aliquo cogitari duo summa bona, B
maxime quando ista habent aliquam oppositionem.
qui ergo fruitur creatura non potest frui Deo, sed cō
temnit ipsum præponens ei creaturam, & a Deo auer
titur. Siquis aut decedat in mortali moritur auersus
a Deo,& q̄ mors firmat statum,ille qui moriē a Deo
auersus,nunquam poterit cōuerti ad ipsum,& ita pec-
catum suum non poterit iam dimitti. Peccatum autē
veniale non facit auersionem a Deo, sed solum con-
uersionem aliqualem ad creaturam, sed talis conuer-
sio potest stare sine auersione a Deo, eo q̄ per venia-
le,licet conuertatur quis ad creaturam,tamen nō frui C
tur ea,quia est parua conuersio,& ad rem quę nō acci
pitur,vt summum bonum, & talis conuersio non est
a Deo prohibita per præcepta, licet sit dissuasa per cō-
silia, vnde non tollit peccatum veniale charitatē, sed
solum imminuit feruorem eius, sed qui in charitate
manet,in Deo manet,& Deus in eo.1.Io.4. ideo licet
moriatur quis in peccato veniali,non moritur auersus
a Deo,ideo potest dimitti peccatum, quia non manet
firmatus in aliquo,quod sit contra Deum,ideo venia-
lia,quæ nullo modo fuerunt hic dimissa, dimittuntur
post mortem, & tamen toleratur pro eis aliqua pœna
purgatoria.

Ad primum dicendum, q̄ pœnitentia est necessaria
pro mortalibus,sed nō pro venialibus, licet sit pro eis D
utilis.Vt tamen magis videatur dicendum, q̄ in pœni-
tentia ex parte peccatoris sunt tria.s.conteri, confite-
ri,& satisfacere. Conteri autem determinate requirit
pro mortalibus.s.q̄ expresse doleat de illis peccatis,si-
ue in generali.s.q̄ doleat se offendisse Deum qualiter-
cunque offenderit, siue in speciali, vt si de quolibet eo-
rum per se cogitet, & ista vocatur contritio expressa,
vel actualis, & talis non est necessaria pro venialibus,
ita q̄ dimitterentur homini venialia etiam si nunquā
doleat in speciali, nec in generali se peccasse venialiter, sed requiritur contritio virtualis,& ista est cōtritio
interpretatiua. s.qñ quis facit aliquem actum bonum
ferventer propter Deum, nam venialia directe repu-
gnant feruori charitatis, actus ergo charitatis feruens
directe opponitur venialibus, & est ad tollendum ea, E
& in virtute eius includitur displicentia de peccato ve
niali,quia qñ quis facit talem actum feruēter, impos-
sibile est,q̄ placerent ei venialia,si tunc de illis cogita-
ret,quia contradictio est velle operari feruenter pro-
pter Deum,& placere sibi de veniali, quod feruorem
tollit,ideo sicut dolere de peccato est actualis,& exp̄s-
sa contritio,ita facere actum bonum feruenter,p̄pter
Deum est virtualis contritio, & ista sufficit ad tollen-
dum venialia,& ita est regula,q̄ qñ facit quis actū bo
num feruenter in charitate propter Deum, tolluntur
sibi venialia quantum ad culpam,siue maculam, sicut
mortalia remittuntur quantum ad maculam p actua-
lem contritionem, ad venialia autem remittenda nō
requiritur actualis contritio,cuius ratio est,quia mor-
tale,& veniale differunt in infinitum,cum quodlibet
mortale separet a Deo,& omnia venialia etiam simul
sumpta non separant a Deo, & tamen ad tollendum
omnia mortalia peccata quantumcunque grauia,suf-
ficit contritio actualis,quantumcunque parua: dum-
tamen sit vera, ergo nulla cōtritio actualis requiritur
ad remissionem venialium.

De confessione dicendū, q̄ p̄ mortalibus requirit Confessio.
confessio si haberi potest, pro venialibus autem nun-
quam requiritur,licet possit haberi,sed est de p̄silio.

Aliqui tamen dicunt, quòd quando quis non est
conscius sibi peccatorum mortalium, tenetur consi-
teri venialia, vt satisfaciat legi de confitendo semel
in anno.

Sed dicendum, q̄ non est verum,quia lex de confi-
tendo datur de solis mortalibus. Quod patet,quia di-
citur, q̄ quilibet fidelis cōfiteatur omnia peccata sua,
& tamen impossibile est confiteri omnia venialia,qa
infinita sunt,& nemo potest illa plene scire, ergo de
solis mortalibus dicitur. Qñ tamen quis non est sibi
conscius mortalium, vt non videatur contemnere ec-
clesiam tenetur se præsentare sacerdoti, & dicere nō
sum conscius mihi alicuius mortalis, & tamen non
propter hoc asserо me non peccasse aliquando mor-
taliter,sicut dixit Apostolus 1.Corin.4.Nihil mihi cō-
scius sum,sed nec in hoc iustificatus sum.i. quāquam
nesciam me peccasse non puto propter hoc me esse
iustum,quia poterit esse, q̄ peccauerim, & nesciam,
& sic non ero iustus.

Sed dicet aliquis,q̄ si præceptū de confitendo esset
solum de mortalibus, sequeretur q̄ qui non esset sibi
conscius alicuius mortalis non teneretur ad aliquid,
nec ēt ad præsentandum se sacerdoti cum lex nō obli
get,nisi in casu in quo datur.

Dicendum, q̄ tenetur se præsentare sacerdoti pro-
pter duo. Primo,vt non videatur contemnere eccle-
siam: est enim peccatum mortale præstare se talem,vt
videatur eam contemnere si posset aliter facere,& ta-
men qui non præsentat se sacerdoti saltem semel in
anno,videtur cōtemnere ecclesiam, & hoc quia licet
sit possibile aliquem manere sine peccato mortali p
totum annum,tamen inspecta fragilitate humana est
difficile,vnde est verisimile de quolibet homine,q̄ in
toto anno committet saltem vnum mortale, & ideo
ecclesia posuit regulam generalem dicēs omnis fide-
lis,&c.præsumens, q̄ nemo esset qui in toto anno nō
peccaret saltem semel.

Secūdo,& principalius fuit, quia ecclesia voluit, q̄
de conscientia oīum fideliū constaret præsidentibus
ecclesiæ,vt per hoc scirēt prouidere gregi dominico,
nam licet ea quæ in confessione dicuntur, debeant oc
culta manere, tm per ea quilibet sacerdos potest scire
quid expediat gregi suo, non solū in particulari quātū
ad quemlibet, sed ēt in communi ponendo regulas,
& remedia in generali,& publice ad obuiādū illis pec
catis quorum notitiam habuit in confessione,quia ali
ter corrumperetur faciliter totus grex per aliqua pec
cata occulta, vt per hæresim & similia, quia quidā ex
aliis inficiuntur,& non posset prouideri, nisi qñ pctm
per se efficeretur publicū, & forte iam p̄p multitudi-
nem peccantium esset insanabile: ad tollendum autē
hoc non fuit conuenientior modus, q̄ q̄ omnes fide-
lès tenerentur semel in anno oīa mortalia confiteri,
ideo tenentur oēs,& si aliquis est qui non sit sibi con-
scius peccati mortalis,tenetur se præsentare sacerdoti
dicens se non esse conscium sibi mortalium, & hoc
sufficit ecclesiæ,q̄ pro hoc erit secura de eo,quod nō
fieret si non præsentaret se, ideo tenetur se præsenta-
re,sicut si peccasset.

Satisfactio

De satisfactione dicendum, ꝙ dupliciter accipiē. ſ. ꝓ F actuali ſolutione, vel pro propoſito ſatisfaciendi.

De primo modo dicendum, ꝙ non requiritur ſatisfactio etiam in peccato mortali cum ſine illa poſſit eſſe ſalus. Quod patet, qa in purgatorio fit ſatisfactio pro peccato mortali, ſi hic non fuit expleta. De propoſito ſatisfaciendi dicendum, quòd in peccatis mortalibus requiritur: nam nullum mortale remittitur ſine actuali contritione, & tamen in contritione includitur virtualiter propoſitum confitendi, & ſatisfaciēdi: vnde ſiquis habeat expreſſe propoſitum nō ſatisfaciendi, nec poteſt eſſe contritio, nec confeſſio valet quidquam. De peccato autem veniali dicendum, ꝙ non requiritur pro eo aliqua actualis ſatisfactio, nec etiam propoſitum ſatisfaciendi, & tamen ſi non ſatisfecerit homo hic, cogetur ſatisfacere poſt mortē.

Ad ſecundum dicedum, quòd a peccato veniali pōt recedi poſt mortem, inquantū per pœnam dimittitur. Et cum dicitur, ꝙ mors firmat electionem. Dicēdū ꝙ cum per peccatū veniale non auertatur mens a Deo, quia non tollit charitatem, vt dictum eſt: facit mors firmiter adhęrere Deo moriētē in veniali ſi ſine mortali decedat, & ita mens licet non haberet iam diſpliceantiam de peccato veniali, tolleretur illud: nā etiam in viuentibus tollitur peccatum veniale ſine contritione actuali, & hoc quantum ad culpam peccati, ſcilicet per quemlibet actum factum feruenter in charitate: a fortiori ergo poterit tolli veniale quantum ad maculam poſt mortem, maxime quia nihil impedit H animam exiſtentem in purgatorio habere dolorem de peccato formatum charitate. Cum omnes animę ibi manētes in charitate deceſſerint, & in illa ſemper maneant, quia illa nunquam excidit 1. Corin. 13.

Ad tertium dicendū, ꝙ pecatum mortale non dimittitur poſt mortem, & ſic nullum dimittitur, ſed veniale poteſt dimitti, & ideo omnia venialia in quibus quis moritur, dimittuntur.

Ad quartum dicendum, quòd in inferno nulla eſt redemptio, eo quòd illuc ſolum itur pro peccato, quod poſt mortem nulli dimittitur, ſed pro veniali non itur ad infernum, ideo licet dimittantur omnia venialia poſt mortem, nulla fit redemptio in inferno.

Aut facite. Oſtenſo ſupra, quòd miracula facta I a Chriſto non poterant attribui dęmoni: hic oſtenditur, quòd neceſſe erat attribui ea diuinę virtuti, & dicitur.

Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum. Vult Chriſtus increpare Iudęos, quaſi irrationabiliter locutos, quia arbor bona non poteſt facere malos fructus, nec mala arbor bonos fructus, ſed qualis eſt arbor, neceſſe eſt, quòd ſint tales fructus: in cognitione autem eſt contrarium, quia quales fuerint fructus talis eſſe arbor oſtenditur, & tamen Chriſtus faciebat bonos fructus, ſcilicet ſanabat arreptitios, ergo neceſſe erat, quòd ex bona radice iſtud procederet, & non ex potestate Beelzebub. Et ideo vtitur cōtra eos ratione iſta, K ſcilicet oportet, quòd ponatis vnum de duobus, ſcilicet arborem eſſe malam, & fructum malum, vel arborem eſſe bonam, & fructum bonum, & non poteſtis dare medium, ſcilicet arborem eſſe malam, & fructum bonum, & tamen vos dicitis fructum meum eſſe bonum, ſcilicet ſanare arreptitios, ergo neceſſario erit arbor bona, ideſt virtus iſta faciens, & nō erit Beelzebub. Et iſtud eſt argumentum cornutum, quia quidquid elegerimus concludit, ſic dicit Hierony. cōſtringit eos ſyllogiſmo quem gręci aphitō vocāt: nos ineuitabilē poſſumus appellare, qui interrogatos hinc inde concludit, & in vtroque premit: ſi inquit diabolus malus eſt, bona opera facere non poteſt: ſi autē bona ſunt, q̄ cernitis facta, ſequitur vt nō ſit diabolus qui illa fecit, nec. n. fieri p̄t, vt ex malo bonum, aut ex bono malum oriatur. *Aut facite.* i. ponite. *Arborem malam, & fructum eius malum.* i. neceſſe eſt, ꝙ vnū iſtorū ponatis. Aliqui. n. turbantur, quia dr facite, nam nō vr licitum facere arborem malā, nec fructum malū. Vñ dicit Aug. lib. de verb. do. vbi. n. ait facite arborem bonā. &c. eſt p̄ceptum ſalubre cui obedientia neceſſaria eſt. Quod autem dr facite arborē malam non eſt p̄ceptum, vt faciatis, ſed monitio, vt caueatis, nō eſt in iſte ſenſus lr̄æ, ſed ille quem poſuit Hiero. ſ. ꝙ Chriſtus nihil præcipit, ſed ſolū arguit, & dr facite. i. ponite, quaſi Chriſtus petat ab eis, ꝙ concedant alteram partē iſtarum, quod neceſſe eſt fieri, & patet ex litera ſequen. ſ. G *Siquidem ex fructu arbor cognoſcitur.* Iſta eſt probatio dicti, quia dixerat ponite arborem bonam, & fructū bonum, vel arborem malam, & fructum eſſe malū. q. d. neceſſe eſt alterum iſtorum poni, quia arbor cognoſcitur ex fructu, & ideo ſi fructus bonus eſt arbor bona eſt, & ſi fructus malus, arbor mala, ſi tñ arbor mala poſſet facere bonum fructum, iam non cogno ſcerēt arbor ex fructu. Aliter introducit hoc Nicolaus dicēs, ꝙ licet miracula aliqua poſſint fieri arte magica, ſicut Simon magus faciebat ſtatuas ambulare, loqui, & ridere, vt dr in itinerario Clementis, iſta tñ pertinent ad ſolam curioſitatem, facere tñ miracula ſalubria, vt curare ægros, & illuminare cæcos, ad ſolam Dei virtutē pertinet, talia autem Chriſtus faciebat, ergo non potest attribui dęmoni. Dicendum, ꝙ dæmones cū ſint inuidi, licet poſſint bonum facere, nunquā facerent: Chriſtus autem faciebat bona, ideo ſignū erat, ꝙ non operabatur virtute dęmonis, & tñ nō eſt probatio neceſſaria, quia p̄t dæmon interdum bonum facere, vt fallat, ſed argumentum neceſſarium eſt, ꝙ Chriſtus faciebat talia opera, quæ non pertinebāt ad dæmonē, ergo non operabatur virtute dęmonis. Et vocatur bona arbor Deus, mala arbor dæmon, boni fructus qui per ſolum Deum fieri poſſunt, mali fructus opera, q̄ facit dæmon, ſed Chriſtus faciebat bonum fructum. i. opera quæ ſolus Deus facere poterat, & dæmon etiā ſi vellet illa facere non poſſet, ergo Chriſtus non operabatur virtute dęmonis, & ſic ratio neceſſaria.

Progenies viperarum. Poſtquam oſtendit Chriſtus Phariſæos falſa, & irrationabilia dicere, oſtēdit hic ex qua radice iſtud dicebant. ſ. ex inuidia, & odio, quod contra Chriſtum conceperant, & vocat eos progeniem viperarum in contumeliam quandam. ſ. quia venenum inuidiæ in corde gerebant.

Quo poteſtis bona loqui cum ſitis mali? Non eſt intelligendum, ꝙ aliqua bona dicerent Phariſæi de quibus Chriſtus admiraretur, quia potius dicebant mala. ſ. in Beelzebub eiicit dæmonia, ſed eſt ſenſus quomodo poteſtis bona loqui, ideſt quomodo poteritis, quaſi dicat non poteritis, quia mali eſtis, & ideo non admiror, ꝙ mala loquamini, quia neceſſe eſt vos mala loqui, cum mali ſitis.

Ex abundantia enim cordis os loquitur. Hic probat dictum. ſ. os loquitur id quod in corde eſt, maxime qđ abunder eſt, ſiue ſit malum, ſiue bonum, & ideo cum vos habeatis ſuperabundantiam malitiæ in corde, non poteritis bona dicere.

Bonus homo de bono theſauro profert bona. Declaratio eſt dicti: eſt enim bonus, qui virtutes habet; theſaurus hominis eſt cor eius vbi ſunt omnes cogitationes, & de illo egreditur bonum, & malum infra 25, ſcilicet de corde exeunt adulteria furta, &c. & dr theſaurus: quia, ſicut theſaurus ſemper eſt in abſcondito, ita quę in corde ſunt abſcondita ſunt, ita vt nemo ſciat, niſi ipſe homo, 1. Corin. 2. nemo ſcit, quę ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui eſt in eo.

Et

Et malus homo de theſauro malo profert mala. Ideſt de A malo corde in quo ſunt malę cogitationes profert mala, ideſt mala verba. *Dico autem vobis.* Poſtquā oſtēdit Chriſtus peccatū Iudęorum blaſphemando Deū: oſtendit hic, quòd non erunt impuniti.

Omne verbum otioſum. Arguit a minori, ſ. ſi de verbis otioſis, quę nullum offendunt, reddemus rationem, a fortiori cogeremur reddere de blaſphemia.

Quod locuti fuerint homines. Non dixit, quod locuti fueritis, vt oſtendat iſtam eſſe generalem ſententiam, & in hoc facit eam minus ſuſpectam, quia ſi diceretur quod locuti fueritis, putaret aliquis, quòd Chriſtus ex ira dicebat iſtud Phariſæis æmulis ſuis: cum autē hoc dixit omnibus hominibus non erat ſuſpectum. Etiā dixit hoc, vt omnes cauerent otioſa verba. Sic dicit Chryſoſto. non dixit, quod locutti eſtis vos: ſimul quidem omne hominum erudiens genus. B

Reddent rationem. Ideſt puniētur pro eo: innuit enim malum eſſe otioſum verbum, quia alias non diceretur homo rationem redditurus: nam de actibus virtutum non dicit, quòd reddetur ratio.

In die iudicij. Scilicet in iudicio generali, quod in vna die fiet, quia ſimul totus orbis iudicabitur. Vel melius in die iudicij, ideſt die mortis cuiuslibet in qua iudiciū ſpeciale de eo fit, & ibi tam de otioſis, quam de pernitioſis rationem reddit.

Ex verbis enim tuis. Hic oſtendit Chriſtus, quòd etiā in verbis ſit meritum, vel demeritum, contra aliquos, qui putauerunt hoc conſiſtere in ſolis operibus, verba autem, nec ad meritum, nec demeritū pertinere. C

Iuſtificaberis. Ideſt iuſtus efficieris, vel iuſtus oſtenderis, ſ. ex verbis bonis. Vel iuſtificaberis, i. abſolueris, quaſi iuſtus in iudicio Dei. *Et ex verbis tuis condemnaberis.* Ideſt ex verbis malis, & tamen nemo condemnatur, niſi pro peccato mortali, ergo malum verbum eſt peccatum mortale.

Quare Chriſtus vocauit Phariſæos progeniem viperarum. Quæſt. LXXV.

QVAERITVR quare Chriſtus vocauit Phariſæos progeniem viperarum. Dicendum D primo, quia voluit eis dicere iſtam contumeliam, ſicut etiam infra in litera vocauit eos generationem adulteram, & hoc non dixit, quaſi in vindictam, quia poterat eos delere ſi voluiſſet: tamē non erat hoc facturus, ſicut prędixerat Iſa. & dicitur. ſupra. in litera, ſcilicet arundinem quaſſatam non confringet, ſed dicit hoc, quia ipſi peccauerant grauiter blaſphemando Deum, ſ. in Beelzebub eijcit dęmonia. ideo decuit, ꝙ cum ipſi dixiſſent falſam blaſphemiā, audirent veram contumeliam, & Chriſtus hoc poterat facere, quia iudex erat. Secundo fuit, quia hoc cōueniebat eis, dicuntur enim progenies viperarum, i. filij viperarum, ſ. ſimiles eis, quia ſicut viperę venenum in ſe habent, & mordendo effundunt illud in vulnere, ita & Phariſæi in corde habebant venenum odij, & E ideo in verbis mordacibus effundebant illud, qa verba ſua inuidia plena erant. Tertio fuit, vt oſtēderet, ꝙ erant filij malorū patrū, qui eos male nutrierāt, & ita male loquebanē. Sic dicit Chryſoſto. non admiror, ꝙ hoc loquimini, &. n. male nutriti eſtis a malis, pgenitoribus, & mētē malā habetis. Vel pōt intelligi de patribus non qdē de immediatis, ſed de alijs prioribus, q occiderāt, pphetas, & iſti imitabant eos: ſic dr. j. 23. ꝙ iſti ſunt ſocij ſuorū patrū, q occiderūt, pphetas. Et patet, ꝙ iſte ſit ſenſus, quia ibi vocat Chriſtus iſtos geniminia viparū. i. imitatores illorū, q, pphetas occiderūt. Et ſic dixit Stephanus Act. 7. quē, pphetarū nō pſecuti ſunt patres veſtri, & occiderunt eos, q pnunciabant

Alph. Toſt. in Matth. Pars IIII.

de aduentu iuſti. Quarto dicit hoc ad ſignificādū eos eſſe filios diaboli, q ſerpens eſt Iſa. 28. vbi Leuiatā vocat ſerpens, & in ſerpente locutus eſt Gen. 3. vnde, ſicut Chriſtus vocauit eos filios diaboli. Ioā. 8. ſ. vos ex patre diabolo eſtis, ita hic vocauit eos filios viperę, i. diaboli, & quia opera Dei diabolo attribuebant, vt ait Rabanus, ſ. pgenies viperarū, i. filios, & imitatores diaboli eos appellat, qa ſcienter bonis opibus detrahebant, quod diabolicum eſt. Quinto fecit hoc ad auferendum Phariſæis ſupbiā qa ipſi valde gloriabātur de nobilitate pgenięi, ſ. ꝙ eſſent filij Abrahę Io. 8 filij Abrahę ſumus: nulli vnq̄ ſeruiuimus: Chriſtus aūt, vt confundat eos vocat eos filios viperarū, quę erat peſſima progenies. Et iſte etiam eſt conueniens ſenſus quia ſic Ioannes increpuit eos ne ſupbirent de ſtirpe Abrahę, ſ. videns multos Phariſęorum dixit eis, pgenies viperarum, &c. & ſequitur ne velitis dicere intra vos pr̄em habemus Abrahā ſupra 3. c. Sic dicit Chryſo. progenies viperarū eos dixit, quia in pgenitoribus gloriabantur, vt ergo excluderet eorum ſuperbiam ſeparauit eos a cognatione Abrahę: attribuens eis pgenitores ſimilium morum.

Quomodo eſt verum, quod dicitur hic ſ. ex abundantia cordis os loquitur. Quæſt. LXXVI.

QVAERITVR qūo eſt verū, quod hic dr. ſ. ex abūdātia cordis os loquit, qa interdū quis loquit, q̄ in mente nō hēt, & aliq̄ mali bona loquunt, ſicut dr. ſ. 7. non oīs, qui dicit dñe dñe intrabit regnū cęlorū.

Dicendum, ꝙ iſtud verū eſt ſemper, ꝙ bonus hō bona loquit, quia de bono theſauro non pōt mala pferre, quod ſi faceret iam malus efficerēt. de malo aūt ſecus eſt, qa licet mala, vt cōmuniter pferat agens ex habitu, tñ bona dicere pōt cum habeat libertatem ad oppoſita, & interdum pp aliquem finem agit ꝺ conditionem habitus: regulariter tñ malus mala dicit, qa qualis vnuſquiſque eſt, talia dicit, & operatur 2. Et hic iſta tñ regula Chriſti poteſt eſſe vera dupliciter generaliter. Vno modo intelligēdo in caſu, in quo ipſe loquitur: nam de Phariſeis loquebatur, qui mala dicebant, & de hoc verum eſt, quòd mala, dicens eſt malus: licet non conuertatur.

Secundo poteſt intelligi non in quolibet bono, & malo, ſed in eo, qui abundanter eſt bonus, vel malus: nam qui parum malus eſt, poteſt malitiam occultare, & bona dicere, qui tamen valde malus eſt, non poteſt malitiam occultare, quia abūdantia malitiæ, quæ eſt in corde cogit linguam prorumpere in verba mala, & ita Chriſtus dixit ex abundantia cordis os loquitur, & non dixit ex corde os loquitur: in quo etiam innuitur, quòd quando quis mala loquitur, deteriora in corde habet cum abundantia ſit in corde, ſicut dicit Chryſo. cum audieritis hominem mala loquentem multo ampliorem extimes nequitiam, quam verba demonſtrent, quod enim exterius dicitur eſt ſupereffluentia eius, quod intus eſt: in hoc autem valde arguit Phariſæos, dicens, quòd nequiores erant, quam apparebant, quia licet mala loquerentur, adhuc ipſi deteriores erant.

Quid ſit verbum otioſum. Quæſt. LXXVII.

QVAERITVR de verbo otioſo de quo hic dicitur quid ſit.

Aliqui dicunt, quòd ſit verbum calumnioſum, & iniurioſum. Quod patet, quia Chriſtus volebat hic oſtendere, quòd Phariſæi punirentur pro malis, quę dixerant blaſphemia erat, ergo illud, & ſimilia ſunt verba otioſa.

Item patet, quia infra dicitur ex verbis tuis condemnaberis, & applicat hoc ad verba ociosa, de quibus dixerat, & tñ non condemnatur quis, nisi pro verbo malo pernicioso, vel iniurioso, ergo, idest ociosum. F

Item patet, quia dicit Chrysosto. ociosum autem verbum est, quod mendax est, & quod calumniam habet.

Dicendum videtur, ꝙ verbum ociosum dicitur eē verbum leue, quod nulli nocet, & tamen nulli proficit, vel sine aliqua ratione, necessitate, vel vtilitate dicitur, sed superuacuum est, & ex hac ratione dr̄ ociosum. i. ꝙ nihil proficit, sicut qui ociatur nihil agit: vel est verbum pro ocio. i. ad trahendum tempus in eis, quibus nihil operis incumbit. & distinguitur ociosum ꝙ vtile, quod bonum est, & è contra turpe, & pernicio- G
sum, quod malum est, sic dicit Grego. ociosum verbū est, quod aut vtilitate rectitudinis, aut ratione iustę necessitatis caret, quia. s. sine vtilitate loquentis dicitur, & audientis: si commissis seriis de rebus, illis friuolis loquamur, & fabulas narremus antiquas. cęterum qui scurrilia replicat, & cachinnis ora dissoluit, & aliquid profert turpitudinis: hic nō ociosi verbi, sed criminosi tenebitur reus. iste est modus communis accipiendi verbum ociosum, & proprius secundum rationē nominis, non est tamen inconueniens accipi verbum ociosum pro pernicioso, & calumnioso. Et istud potius tenere voluit Chry. licet recitasset opinionē aliorum distinguentium ociosum a pernicioso, cum ait. H
ociosum autem verbum est, quod mendax est, quod calumniam habet, & subdidit. s. quidam autem dicūt qm̄ & vanum, quale est, quod risum mouet inordinatum, vel turpe inuerecundum. Et hoc modo dicetur ꝙ verba, quæ Phatisæi dixerunt contra Christum. s. in Beelzebub, &c. erant ociosa, & ꝙ ad hoc dixit ipse de verbis ociosis, & tunc dicitur ociosum. i. sine ratione, vel contra rationem, quia ratio non mouit ad proferē dum, sed potius est contra rationem talia dici. Vel dicitur ociosum. i. in ocio cogitatum, & hoc dicitur, vt innuatur, ꝙ est ex magna malitia, cum minus cogitatum sit ad inueniēdum tale verbum, quod in ocio fit: quando cessantibus aliis cogitationibus locus est inueniendi malū aliquod artificiose, quod sit nimis pun- I
gitiuum: nam multa mala docet ociositas, & ita erat verbum istud. s. in Beelzebub, &c. qa videbatur esse ex cogitatum valde ex malitia. & tamen iste modus accipiendi ociosum fere a nullo inuenitur, nisi a Chrysost. nam Hiero. Aug. Greg. cæteri totusque vsus ociosum alio modo vocat.

Ad primum dicendum, ꝙ dixit hic Christus de verbo ocioso non innuens, ꝙ verba, quæ dixerant Pharisæi essent ociosa, sed arguit a minore. s. de ocioso ratio redditur, a fortiori de pernicioso, & de blasphemia. Sic dicit Hiero. si ociosum verbum, quod nequaquā ædificat audientes non est absque periculo eius qui loquitur, & in die iudicii reddet vnusquisque rōnē sermonum suorum, quanto magis vos, qui opera san- K
cti spiritus calumniamini, & dicitis me in Beelzebub eijcere dæmonia, reddituri estis rationem calumnię vestrę?

Ad secundum dicendum, ꝙ ibi Christus non dixit de verbis ociosis, sed de verbis, quæ dixerant Pharisæi quæ pernicioſa erant, & pro talibus condemnarētur, quòd sunt peccatum mortale. Vel potest intelligi de ociosis, & est sensus: condemnaberis. s. ad pęnam purgatoriam, nam cuilibet venali competit aliqua pęna purgatoria.

Ad tertium dicendum, ꝙ Chrysosto. tenuit in hoc specialem modum loquendi de verbo ocioso contra consuetudinem cæterorum.

An verbum ociosum sit peccatum mortale, vel veniale, Quæst. LXXVIII.

QVAERETVR de verbo ocioso, an sit peccatum mortale, vel veniale.

Aliqui dicunt, ꝙ sit mortale, quia dicitur hic, ꝙ de oī verbo ocioso, quod locuti fuerint hoīes reddent rōnem in die iudicii, & tñ in die iudicii non redditur rō, nisi de mortalibus, quia pro venialibus sufficit pęna purgatoria, & quicunque decesserit in solis venialibus ante diem iudicii, punietur ꝙ eis in purgatorio, & post illum diē nulla erit pęna, nisi ętерna. ergo verbum ociosum malum est mortale, cū pro eo post diē iudicii puniatur quis, quia hoc est ratio nem reddere, nam ratio non redditur, nisi de eis pro quibus pęna toleranda est, quia de bono opere, nemo rationem reddet.

Item patet, quia dicitur hic, ex verbis tuis condemnaberis, cum autem hoc de ociosis diceretur, ergo ocioſum mortale est.

Dicendum, ꝙ verbū ociosum qualecunque sit veniale est, si autē sit turpe, vel pernicioſum est mortale, sic dicit Greg. qui scurrilia replicat, & aliquid ꝓfert turpitudinis, hic non ocioſi verbi, sed criminoſi tenebitur reus. Item verbum ociosum est de illis peccatis, qui post hanc vitam remittuntur, vt dicit Augu. & hr̄ 25. di. c. qualis hinc, & tñ non dimittuntur post mortē peccata mortalia, sed sola venialia, vt ostensum est. s. q. 74. ergo verbum ociosum veniale est, vnde Aug. ēt vocat illud de minimis peccatis, sed minima peccata, & minuta, & quotidiana sunt illa, quæ venialia dicimus, vnde non solum verbum ociosum absolute dictum est veniale, sed etiam si accipiatur fm aliquas circunstantias aggrauantes, sicut est assidue loqui ociosa, vel longas narrationes ociosi sermonis trahere, sicut dicitur 3. Ethic. c. de temperantia, de illis qui in fabulis totos dies conterunt. i. expendunt, vel ratione loci, vt si in ecclesia quis ociosa verba dicat, in qua nihil fieri debet, nisi quod ad orationem pertinet, vt dicit Aug. & habetur 42. dist. c. in oratorio, & c. oratorium, quia oēs istę grauitates, & quæcunque aliæ non inducunt verbum ociosum de specie venialis peccati, sed quantumcunque sit graue, vel qualitercunque dictū: dum tñ nihil sit, nisi ociosum, nunq̄ per se erit, nisi veniale. Et dr̄ per se, quia forte quis in verbis ociosis expendit tps illud in quo tenebatur facere aliquid vtile, & maxime si ad cultum Dei erat necessarium, tunc. n. mortale est: non quidem verbum ociosum, sed omissio operis necessarii, & amissio tpis, sed verbum ociosum in se quantumcunque sit assiduū, & longū veniale est, vt ait Aug. & hr̄ 25. di. c. qualis hinc. i. hoc de paruis minimisque peccatis fieri posse credendum est, sicut est assiduus ociosus sermo, immoderatꝰ risus, &c. ēt si in ecclesia quis longa verba ociosa dicat veniale est per se, vt dicit Aug. in Omel. de igne purgatorio, & habetur 25. distinction. §. criminis, i. quæ autem sunt minuta peccata opus est, vt ex eis aliqua nominemus, & sequitur si se, aut in ecclesia, aut extra ecclesiam fabulis ociosis occupauerint: ociosum ergo verbum g se, semper est veniale, sed per accidēs fit mortale, i. nō ipsum, sed aliud quod cum eo fit, vt est omissio operis necessarii, vel alia similia.

Ad primum dici p̄t, ꝙ de verbo ocioso redditur rō in die iudicii. s. in iudicio particulari, quia mox, vt q̄sq; moritur præsentatur Deo iudicandus, & ibi rationem reddit, tam de mortali, q̄ de veniali, si in mortali decedit adiudicatur igni æterno, si autem in veniali, igni purgatorio: & hoc est in iudicio reddere rationem, sic dicit Aug. & 25. distinction. capit. qualis. s. qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio repręsentabi. s. & de illis

illis ociosis dicit Aug. ꝙ reddetur rō in die iudicii, eadem d. § criminis. s. si se in ecclesia, aut extra ecclesiā fabulis ociosis, de quibus in die iudicii ratio reddenda est, occapauerint. Aliter potest dici, quòd in die iudicii, scilicet iudicii generalis reddetur ratio de verbo ocioso, quod est veniale, ab illis qui decesserunt in mortalibus, nam veniale non potest remitti ei, qui in mortali manet, vnde damnati in iudicio generali, reddent rationem de omnibus, tam mortalibus, quàm venialibus, sed pro venialibus quidem aliquis paruus gradus debetur pęnæ, ꝙ mortalibus aūt ętерna pœna. A

Ad secundum dicendum, ꝙ illud intelligitur de solis peccatis mortalibus. i. de verbis pernicioſis, quę sūt peccatum mortale, non autem de ociosis. Potest tamē intelligi de ociosis, & hoc tam ad illos qui decedunt in solis venialibus, quam ad eos qui in mortalibus. Primi. n. condemnabuntur ex verbis ociosis. s. ad pęnam B
purgatoriam.

Alii aūt condemnabuntur ad pœnam ętернā, non quidem. ꝙ venialia sint eis causa damnationis ętернę, sed ꝙ in igne æterno cui adiudicantur propter mortalia, punientur ēt pro venialibus, cum eis competat aliqua pęna, quæ nunquam illis fuit remissa: hæc autē dicta sunt accipiendo verbum ociosum, vt cōiter sumitur: nam accipiendo, vt accipit Chrys. est mortale, quia est verbum mendax, & ꝙ calumniam habet, & tunc concedenda sunt argumenta, quia potius adiuuant illam positionem.

Quomodo verum est quod dicitur in litera, scilicet ex verbis tuis iustificaberis, &c. Quæst. LXXIX. C

QVAERETVR qūo est verum, quod dicitur in litera. s. ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

Dicendum, ꝙ non est dubium quantum ad istam partem. s. ex verbis tuis condemnaberis, quia malū verbum. i. pernicioſum est peccatū mortale, & pro quolibet mortali potest homo condemnari, & vere cōdēnabitur, nisi pęniteat.

De verbis tamen bonis quomodo per illa iustificetur hoc est dubium, quia potest aliquis dicere bona verba qui malus est, & tamen illa non excusant eum cum condemnetur.

Dicunt quidam, ꝙ iustificatur homo ex bonis verbis, si fuerint bonitati mentis consona, sic dicit Nicolaus, & tamen tunc non iustificatur homo ex verbis, sed ex bonitate mentis, sic etiam dicit Remigius: non est dubium, quin vnusquisque de verbis suis malis, q̄ loquitur condemnabitur, veruntamen ex bonis verbis non iustificatur quis, nisi ex intimo corde, & deuota intentione ea proferat. D

Dici potest ergo vno modo, ꝙ ex verbis bonis iustificatur quis, si proferat ea, sicut Christus dixit supra in litera. s. ex abundantia cordis os loquitur, & bonus hō de bono thesauro profert bona, & hoc consonat expositioni Remigii, & Nicolai.

Secundo potest dici iustificaberis. i. iustus ostenderis, vel nominaberis, quia dixit Christus supra in lra, quidem ex fructu arbor cognoscitur, & ita si quis iu- E
sta loquitur, signum est, ꝙ iustus est. Sed dicendum. ꝙ vere Christus loquit de iustificatione, q̄ fit ex solis verbis, per quæ sola iustificabitur, & tanq̄ iustus absoluet, & patet quia Christus loquitur hic de rōne, q̄ redditur in die iudicii, & sicut de factis reddit, ita & de verbis, & quia verba sunt triplicia. s. bona, & mala. s. pernicioſa, & indifferētia. s. ociosa, posuit Christus, ꝙ de his tribus haberetur cōsideratio in die iudicii, vnde de ociosis dixit. de omni verbo ocioso, quod locuti fuerint hoīes reddent rōnem in die iudicii, & quia ociosa in-

terdum hñt excusari, vt non sit ēt peccatum veniale, & interdum sunt peccatum veniale: Christus non cōdemnauit determinate, nec absoluit, sed dixit reddēt rōnem. q. d. sub dubio manet, an punientur pro eis, vel non, quousque reddant rōnem, qūo illa dixerunt, vt videatur an debeant puniri, vel non: pro malis autem verbis certa manet condemnationis sentētia, ideo nō dicitur, ꝙ de eis ratio reddetur, sed dr̄ ex verbis tuis condemnaberis. i. certum est, ꝙ sic fiet: pro bonis aūt certum est, ꝙ non erit condemnatio, ideo dixit ex verbis tuis iustificaberis, & præsupponendum est, quòd hic dicitur de solo iudicio verborum, quasi quis iudicari debeat de quolibet verbo, & facto per se, & de illo debet cōdemnari, vel absolui, ac si nihil aliud egisset, nec dixisset: & tūc certum est, ꝙ ex solis verbis bonis, quando de illis iudicium agetur, iustificabitur homo, quia aut verbum bonum fuit dictum in charitate, aut nō: si in charitate iustificabitur homo. i. dignus pręmio iudicabitur, si autem extra charitatem saltem iustificabitur. i. absoluetur, quia nihil mereatur ex illo verbo, tamen saltem non condemnabitur, & hoc est iustificari.

Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Pharisæis dicentes: Magister volumus a te signum videre. Qui respondens ait illis: Generatio mala, & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Sicut. n. fuit Ionas in ventre Ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. Viri Niniuitæ surgent in iudicio, cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pęnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plus quā Ionas hic. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam, quia venit a finibus terræ audire sapientiā Salomonis: Et ecce plus quā Salomon hic. Cū autem immundus spiritus exierit ab hoīe, ambulat p loca arida quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit: Reuertar in domum meā vnde exiui. Et veniēs inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitāt ibi, & fiūt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessimæ.

Mar. 8. Luc. 11. Ionæ 2. Ionæ 3. Luc. 11. 3. Reg. 10. 1. Par. 9. 1. q. 1. c. vereor. Luc. 11. De pę. d. 4. c. reuertar.

Tunc responderunt. Hic ponitur confutatio tentantiū Christi potestatem, postquam fuerat posita confutatio calumniātium eius bonitatem, & diuiditur in tres partes, quia primo ponitur eorum confutatio. Secundo denunciatur eorum condemnatio, ibi. *Viri Niniuitæ.* Tertio subdiuiditur eorum execratio, ibi. *Cum autem immundus.* Circa primum dicitur. *Tunc.* s. q̄n fiebant præcedentia. *Responderunt ei.* i. dixerunt, quia accipiē large rīdere pro dicere, quia istri nihil respondebant Christo, cum non quæsiuisset quidquā ab eis, nec fuisset eis elocutus, nā isti non sunt illi q̄ dixerūt. s. Cōfutatio tentantiū Christi potestatem.

in Beelzebub eiicit dæmonia, & contra quos Christus locutus fuerat præcedentia, sed alii erant, vt patet Luc. 11. ſ. quidam eorum dicebāt in Beelzebub eijcit dæmonia, & alij tentantes signum quærebant, & sunt isti, qui hic signum petunt, sed ita solet accipi respondere. i. dicere, vt patet Mat. 11. vbi dī Christus respondisse ficulneæ, quæ tñ nihil ei fuerat locuta. *De Scribis, & Phariſæis.* Scribæ sunt legis doctores, & Phariſæi sunt quasi religiosi, & isti sunt qui Christum psequuntur: nam populus non persequebatur eum, sed potius gaudebat valde qñ ipse rationibus conuincebat Scribas, & Phariſæos. *Dicentes magister volumus a te signum videre.* i. volumus ꝙ ostendas nobis aliquod miraculū, & licet non exprimatur hic tamen petierunt signū de cęlo, vt patet Luc. 11. ſ. & alii tentantes eum signū de cęlo quærebant. *Qui respondens.* ſ. volens concedere quod petebant ait illis. *Generatio mala, & adultera.* Contumelia est quam Christus eis dixit. *Signum quærit.* Loquitur Christus eis in tertia persona, quasi dedignatus dirigere sermonem ad eos, sed loquitur toti populo astanti de eis. *Et signum non dabitur ei.* ſ. signum, quod petit de cęlo, sed dabatur aliquod signum, quod ipsi non petebant. *Nisi signum Ionæ prophetæ.* i. tale signum, quale fuit in Iona, & sequitur. *Sicut enim fuit Ionas in ventre Ceti.* Cetus vocatur piscis magnus, & aliquando accipitur Cetus pluraliter indeclinabile, vt Gene. 1. creauit Deus grandia Cete. i. magnos pisces, sic dicitur Ionæ 2. præparauit Dominus piscem grandem, vt deglutiret Ionam. *Tribus diebus, & tribus noctibus.* Sic dicitur Ionæ 2. ſ. erat Ionas in ventre piscis, tribus diebus, & tribus noctibus. Et non sunt accipiendi isti dies, & noctes per synecdochem, sicut tres dies, & tres noctes, quibus Christus fuit in corde terræ, sed quòd fuerint noctes, & dies integri, quia semper scriptura accipienda est in significatione propria, nisi constet, ꝙ necesse sit aliter accipi, quia alias tota certitudo scripturę periret, si liceret nobis sine causa necessaria trahere verba extra propriam significationem, & tamen de tribus noctibus, & diebus Ionæ non constat, ꝙ fuerint incompleti, ergo oportet dicere, quòd fuerunt integri. *Sic erit filius hominis.* i. ego: sic enim solet se vocare, vt patet p̄cedenti c. & supra 10. non enim volebat de se maiora dicere, quam quisque videre poterat, & quia omnes videbant eum esse hominem, ideo filium hominis se vocabat. quia ita erat. ſ. filius virginis, licet opera sua cū aliquid vltra hominem esse ostenderent. *In corde terræ.* Idest in sepulchro, quia intra lapidem iacuit, & dixit in corde terræ, & non in terra, vt ostenderet se loqui de morte sua, nam nunc in terra erat. i. ſuper terrā, sed in corde terræ nemo est, nisi qui sepelit, & ita de morte sua expresse dixit. *Tribus diebus, & tribus noctibus.* Nō fuerunt noctes, nec dies integri, vt infra dicetur.

An istud sit ad præcedentia continuatum.
Quæſt. LXXX.

QVAERITVR an sit continuatum istud ad præcedentia.

Aliqui dicunt, ꝙ sic, & ēt ꝙ ista sunt immediate post illa, quia dī hic, tunc respōderunt. ſ. tunc, vt completa sunt præcedentia.

Alii dicunt, quòd fuit prius factum. i. antequā Chtistus diceret omnia, quæ supra habentur p̄ Phariſæos, sed ꝙ simul fuerint ista. ſ. dicere ī Beelzebub eiicit dæmonia, & ꝙ peteretur signum a Christo, quia Luc. 11. dī, quidam ex eis dixerunt in Beelzebub eiicit dæmonia, & alii tentantes signum quærebant.

Dicendum, ꝙ non potest tam determinate sciri ordo istarum rerum, quia potuit esse, ꝙ ambo ista simul fierent. ſ. dicere in Beelzebub, &c. & signum petere. Vel ꝙ prius dictum fuerit in Beelzebub, &c. & Christus dixerit contra Phariſæos omnia quæ habentur supra quibus finitis Phariſæi petiuerint signū, vt hic dī, & quidquid dicatur conuenit vtrique Euangelistę, & hoc propter breuitatem temporis, quia eodem tpe. i. continuato colloquio oīa ista facta sunt. Et si velimus tenere, ꝙ simul dictum est in Beelzebub, &c. & petitū est signum, exponetur litera tunc respōderunt. i. qñ alii dixerunt in Beelzebub, &c. tunc isti petiuerunt signum. Si aūt velimus, ꝙ petitio signi fuit post omnia præcedentia dicetur, ꝙ qñ Luc. 11. dī quidam ex eis dicebant in Beelzebub eiicit dæmonia, & alii signum quærebant, non dicitur hoc quasi ambo simul facta sint. quia nec hoc dicit litera, sed solum ꝙ ambo facta fuerint, & tamen dato ꝙ ambo simul facta fuissent, oportebat ꝙ Matthęus teneret ordinē quem tenuit, quia ipse prosequitur responsionem Christi ad vtrunque, & quia non poterat vtrunque simul dicere, licet a diuersis simul vtrunque dictum fuerit, recitauit plene prius illud, quod dicebatur de Beelzebub: deinde adiunxit petitionem signi, & responsionem Christi. Lucas aūt, quia solum prosecutus est id quod dicebat de Beelzebub, & non respōsionem Christi ad petitionem signi, posuit vtrunque simul.

Quare Phariſæi a Christo nunc signum petiuerunt. Et quòd miracula cum veneratione sunt accipienda.
Quæſt. LXXXI.

QVAERITVR quare isti petiuerunt nunc signum a Christo.

Dicendum, ꝙ non petiuerunt, quasi eēt necessarium ad ostensionem potestatis Christi, quia multa signa fecerat ex quibus fuerat sufficienter ostensa, sed petiuerunt hoc propter multa. Primo, ga volebant tentare eum: erant. n. increduli, & licet multa signa viderent nō credebant, sed semper alia cupiebant, & sic tentabāt Christum, vt scirent an facere posset, quod ipsi petebant, & sic dī Luc. 11. ſ. alii tentantes signum quærebant.

Secundo fuit propter curiositatē, nā miracula erāt aliquid nouum naturam excedens, & gaudebant videndo illa, licet p̄p ipsa credere nollent, & hæc erat curiositas. i. superflua cura sciendi, id quod non p̄dest, nam miraculum si non accipiatur cum veneratione, inquantum est a Deo, & per ipsum credatur virtus Dei, & ina inutile est, & potius est in contemptum Dei, & malum est taliter miracula quærere. Tertio fuit p̄p inuidiam, quia Phariſæi inuidebant Christo, & volebāt qūocunque molestare eum, & ita petebant signum, sicut dicit Cyril. alii vero operibus stimulati luoris aculeis petebant ab eo cęleste videre portentū. Quarto fuit, quia sæpe Phariſęi cum Christo contenderāt verbis, & semper eos confundebat, petunt ergo nunc miracula in quibus non est verbis contendendū. Sic dicit Chry. qa dñs superius multoties verbis in verecundiā Phariſæorū obstruxerat linguā, rursus ad opa veniūt.

Quare petierunt Phariſæi signum de cælo fieri.
Quæſt. LXXXII.

QVAERITVR quare petiuerunt istud signū fieri de cęlo, nā Luc. 11. dī ꝙ signū de cęlo q̄rebant.

Dicendum, ꝙ hoc faciebant, primo p̄p curiositatē: nam desiderabant videre noua, & admiranda, & quia maiora, & magis grata homini sunt ea, q̄ fiunt in natura cęlesti, q̄ quod fit in hoīe, iō in cęlo signū petebant: volebant. n. forte, ꝙ faceret stare solē, sicut Iosue fecit Iosue 10. vel ꝙ faceret illum retrocedere, sicut Iosue fecit est diebus Isa. propter Ezechiam. 4. Reg. 2. vel quòd veniret ignis de cęlo, sicut fecit Elias 4. Reg. 1. vel ꝙ panes de cęlo mitteret, sicut veniebat manna de cęlo sub Moyse. Exod. 16. vel quòd pluuię, & tonitrua apparerent de cęlo, vt fuit factum per Samuelem 1. Re. 12. & ita de similibus: sic dicit Hiero. volumus a te signum videre de cęlo, scilicet cupiebant in morē Eliæ ignem de sublimi venire, vel in similitudinē Samuelis tempore æstiuo, cōtra naturā loci, mugire tonitrua, coruscare fulgura, imbres ruere, &c.

Secundo, & pręcipue fuit, quia volebant Phariſæi confundere Christum, non enim viderant ipsum facientem aliquando signum de cęlo, licet multas curationes ęgritudinum vidissent, & etiam iam duos mortuos suscitasset, scilicet filiam archisynagogi, supra 9. & filium viduæ Lucæ 7. putabant igitur, ꝙ non posset facere signum de cœlo, & ad hoc petebant, vt si facere non posset confunderetur, sic patet Luc. 11. ſ. alij tentantes eum signum de cœlo quærebant, & tamen tentare est velle habere experientiam de re incognita sic dicit Cyril. signum de cœlo quærebant, quasi dicerent quamuis ab homine dęmonium eiecetis, non tamen hoc est diuinæ operationis argumentum, nondum enim vidimus aliquid prioribus miraculis simile. Moyses enim traduxit populum per medium maris. Iosue vero successor eius solem retardauit in Gabaon: tu vero nihil horum ostendisti, quærere enim prodigia de cœlo innuit, quòd huiusmodi cogitationibus tunc temporis afficiebantur erga Christum.

Quare Scribæ, & Phariſæi potius quam alij quæſierunt hoc a Christo. *Quæſt. LXXXIII.*

QVAERITVR quare Scribę, & Phariſæi quæsierunt hoc a Christo potius, quam alij.

Dicendum, ꝙ ista petitio signi fiebat ex quadam inuidia, vt possent isti confundere Christum, & tamē soli Scribæ, & Phariſæi oderant Christum: populus autem diligebat eum, & gaudebat de omnibus, quæ faciebat, & quando rationibus confundebat Phariſæos, & Scribas gaudebat, sic patet Luc. 13. vbi quidam princeps synagogæ indignatus est, quia Christus sabbato curabat: Christus aūt respondens confudit eum, & dī cum hoc diceret, erubescebāt omnes aduersarij eius, & omnis populus gaudebat in vniuersis, quæ gloriose fiebant ab eo. Item Phariſæi, & Scribæ cōuenerant contra Christum, vt quomodocūque calumniarentur ei. & quia quidam eorum, qui dixerant in Beelzebub eijcit dęmonia, fuerant a Christo rationibus valde redarguti: alij socij eorum indignati nunc petebant signum a Christo, vt sic possent ibi confundere Christum petentes signum in vindictā sociorum suorum.

Quare isti Phariſæi blande Christum sunt allocuti.
Quæſt. LXXXIIII.

QVAERITVR quare isti nunc locuti sunt blande dicentes magr̄ volumus a te, &c. cū supra loquerentur aspere, ſ. in Beelzebub eijcit dęmonia. Dici pōt vno mō, ꝙ hoc fecerunt timentes duram Christi increpationē, nā socij eorum, qui dixerāt in Beelzebub eijcit dæmonia, fuerant nimis increpiti: blandius ergo isti loquunt, vt nō esset Christo occasio eos arguendi.

Secundo potest dici, quòd hoc faciebant irridendo, non enim vocabant Christum magistrum honorantes eum, sed illudentes. Quod patet, quia dixerunt volumus a te signum videre, & tamen si honorarent eum humiliter poscerent, & non dicerent volumus, quasi oporteret Christum sequi mandatum istorum, sic dicit Chryso, verba autem corū adulatione, & ironia sunt plena, & prius qdē cōuitiabant dæmoniacum eum vocantes, nunc adulantur vocantes cū magistrū.

Quare Christus nunc respondit aspere, cum isti Phariſæi fuissent locuti blande. *Quæſt. LXXXV.*

QVAERITVR quare Christus nunc respondit aspere, cum isti fuissent locuti blande: nam vocat eos generationem adulteram.

Dicendum ꝙ hoc est. Primo quia ipsi merebātur increpari, scilicet quia petebant rem iniustam, idest dari eis signum, quando opus non erat, & ad finem indebitum.

Secundo fuit, quia loquebantur per ironiam. maior enim contumelia erat ꝙ Christum illuderent sub verbis honoris, quam quòd apertam cōtumeliam dicerent, ideo dure increpandi erant.

Tertio fuit, quia Christus voluit ostendere, quòd non flectebatur aliqua passione, idest non indignabat propter contumeliam, nec propter laudes placabat, vnde grauius increpuit istos blande loquentes, quam eos, qui supra amara dixerant, sic dicit Chryso. & quidem cum ei conuitiabantur mansuete eis respondebat, cum autem adulabantur conuitiose, demonstrās, ꝙ vtraque passione erat superior, & nec conuitijs in iram ducitur, nec ab adulatione mollitur.

Sed dicetur, quòd Christus cum pateretur non cōminabatur, & tamen cum malediceretur non maledicebat 1. Petri 2. ergo a fortiori cum benediceretur non malediceret.

Dicendum vno modo, ꝙ Christus non maledicebat benedicentibus, & tamen isti non benedicebant, sed illudebant, ideo increpantur. Secundo potest dici, quòd Christus non increpauit istos tanquam reddēs vicem pro malo, quod ei faciebant, & hoc dicitur 1. Petri 2. ꝙ cum malediceretur non maledicebat, scilicet tanquam vindictam sumens, & cum pateretur nō comminabatur, etiam tanquam retribuens in hoc, sed dixit eis contumeliam, quia merebantur audire eam cum mali essent, & quia Christus ostendere volebat, ꝙ blanditijs nō ducebatur, & forte ista fuit causa præcipua, quia putauerunt isti, quòd verbis blandis Christum mollirent, ipse autem ostendere voluit, ꝙ intelligebat cor eorum, & quòd non ducebatur aliqua passione, sicut illi putabant.

Quare isti arguuntur, quia petierunt signum.
Quæſt. LXXXVI.

QVAERITVR quare isti arguuntur, qa petierunt signum, & rex Achaz arguitur, quia petere noluit Isa. 7. nam Isa. dixit ei pete tibi signum a dño in p̄fundū inferni, siue in excelsum. ſ. & dixit Achaz non petam, p̄p quod dixit Isa. indignatus. Audite, ergo domus Dauid nunquid parum est vobis molestos esse hominibus, quia molesti estis, & Deo meo? & sic innuit, ꝙ Achaz offendit Deum nolens petere signū.

Dicendum, ꝙ isti peccauerunt petentes signū, quia superuacuū erat, & malo animo petebāt, ſ. vt Christū confunderent. Achaz aūt peccauit in duobus. Primo quia non obediuit Deo, nam cū Isa. diceret ei ex parte Dei, ꝙ peteret signum, ēt si non videretur sibi necessarium, vel vtile, q̄tum ad aliquid tenebat petere. Secundo, quia fecit hoc Achaz ex contemptu Dei, quia ipse bene sciebat, ꝙ Deus poterat facere quodcunq; signū vellet: ipse tñ erat idolorū cultor, & noluit dare istū honorē Deo, ꝙ peteret signū in quo ille oñderet gloriā potestatis suę, & ad hoc posuit excusationē, dicens non petā, & non tentabo dñm, & tñ nō erat tentare Deum, ꝙ peteret signū, qñ Deus hoc iubebat

bebat, ideo Deus valde iratus est, quia Achaz cõtemnebat eum, cum ipse offerret se ad faciendum signũ, & Achaz nollet illud petere, nec videre.

Quare Christus noluit nunc dare signum cum peteretur.
Quæst. LXXXVII.

QVAERITVR quare Christus nollet nunc dare signum cum peteretur. Dicendũ ꝙ fuit. Primo quia non erat necessarium, nec vtile: Deus.n. est agẽs ordinatissimum, & nihil agit sine ratione, quòd ergo inutile est, Deus nunq̃ facit, ita nunc erat: nã plurima signa Christus fecerat ex quibus sufficienter ostendebatur potestas eius volentibus credere, iõ superuacuũ erat nunc signa alia facere, & iuste Christus irascitur istis, quia ita nunc petebant signum a Christo, quasi nullum vnq̃ fecisset, & sic ſepe faciebant Iudæi, qui increduli erant, vt Io.6. cũ Christus pauisset totã turbã miraculose dixit eis, operamini cibum, qui non perit, & illi dixerunt, quid faciemus, vt operemur opa Dei, & ille ait, hoc est opus Dei, vt credatis in eum quẽ misit ille, & illi dixerunt, quod ergo tu facis signum, vt videamus, & credamus tibi? & sic non erubuerũt miseri petere signum, quasi Christus nullũ signũ vnquã fecisset, cum immediate ante hoc eos miraculose pauisset, de quo ipsi laudauerant eum dicentes. Hic est vere propheta, qui venturus est in mundum, &c. Secundo fuit, quia Christus sciebat istos nõ credituros, etiam si signum fieret: nam etiam signa præcedentia non fecerat propter eos, sed pp turbam, quæ credere poterat sic dicit Chryso. non, vt eos induceret signa faciebat, sciebat.n. eos lapideos esse, sed vt alios emẽdet. Tertio fuit, quia petebant signum inutile, s. signũ de cęlo: nam non dixerunt absolute volumus a te signum videre, sed vt dr Lu.11. signum de cœlo quærebant, & tñ istud erat ad curiositatem, & non ad vtilitatem, & hoc Christus oñdit dicens, signũ nõ dabit ei, nisi signũ Ionę prophetę. q.d. aliud signũ dabitur, sed nõ, qđ ipsi petũt, sed signum Ionę. Quarto fuit, qa malo aĩo petebant, t. liuore stimulati, vt dicit Cyrillus, quia volebant confundere Christũ putantes, ꝙ non posset hoc facere, iõ indignũ erat, ꝙ eorum desiderio satisfaceret, nam etiam si aliquod signum vtile hac intentione peterent, indignum erat, quòd fieret.

Quare Christus nolebat aliquando dare signum de cœlo. Et quòd semper miracula faciebat utilia, & quæ ostendebant eum esse Messiam. Quæst. LXXXVIII.

QVAERITVR quare Christus nolebat aliqñ dare signũ de cęlo licet ſæpe peteret ab eo. Dicendũ, ꝙ Christus communiter non faciebat signa de cęlo pp multa. Primo qa iam fecerat, nã primũ signum, quod in eo apparuit fuit de cęlo, s. qñ baptizatus est in Iordane, aptũ est cęlũ, & vox patris de cęlo audita est, & Spiritus Sanctus descẽdit sup eum in columbæ specie supra 3. & Lu.3. sufficiebat ergo semel fecisse, quia qui semel hoc potuit, semper illud posset. Secundo fuit, quia Christus noluit oñdere se maiorem omnibus patribus antiqs, & tñ pp illos facta fuerant miracula multa in cęlo, vt petente Moyse venit manna de cęlo. Exo.16. & petẽte Iosue sol stetit. Iosue 20. ad vocem etiã Isa. sol retrocessit 4 Reg.20. & ad preces Heliæ ignis descẽdit de cęlo 3. Reg.18. & 4. Re.1. Samuele aũt petente pluuiæ, & tonitrua apparuerunt 1. Reg.12. nolebat ergo Christus facere similia miracula, quia per hoc non videretur illos credere, sed faciebat ea, quæ illi nõ fecerant, s. sanare leprosos, & cæcos, & multa alia genera miraculorum. Tertio fuit, quia Christus volebat facere miracula vtilia, fuerunt.n. miracula a Deo, & pp hoĩes: nã Deus nõ facit miraculũ aliquod pp se, qa non est sibi necessarium, iõ oportet, ꝙ in miraculo sint duo, s. ꝙ diuinã potentiã oñdat, & ꝙ hoĩbus ꝓficiat: sic erat suscitatio mortuorũ, & curatio ægritudinum, nam ista non poterant fieri, nisi a Deo. vnde ita sufficienter oñ debatur Deum esse eum, qui mortuos suscitabat, sicut eum, qui solem stare faciebat, insuper curationes ægritudinũ proderant hominibus: signa aũt in cœlo non, pderant eis, iõ magis completa est rõ miraculi, & finis in curatione ægritudinum, q̃ in prodigijs de cœlo, & quia Christus pp salutem nostram venerat, illa miracula semper faciebat, quę ad hoĩm salutem proderant: non vero ea, quæ erant ad curiositatem, nam in talibus sufficiebat semel egisse ad ostẽdendũ potestatem: postea aũt conueniens erat facere solũ ea, quæ pertinebant ad hoĩum salutẽ. Christus tñ interdum fecit aliqua, quę viderentur ad curiositatẽ ptinere, sicut ambulare super aquas, hoc tñ semel tñ egit, qa nõ erat vtile, sicut sanare ægros, & pp hoc, qñ Christus dedit apostolis potestatem miraculorũ expressit solum ea, quæ vtilia erant, s. mortuos suscitare ægros sanare, dæmones ejicere supra 10. & Mar.6. & Luc.9. de curiosis aũt, vt ambulare super aquas, signa in cœlo oñdere potestatem eis nullam expresse dedit, & ista fuit de causis præcipuis. Quarto fuit, quia Christus noluit facere miracula, quæ negari possent esse miracula, & ab eo facta esse: sciebat.n. ꝙ multi calumniarentur operibus eius, sicut nunc dixerant in Beelzebub eiicit dæmonia, nullum tamen miraculũ est magis calũniabile, q̃ quod fit in cœlo, & maxime apud rudes, nam pp elongationem a nobis, & ignorantiam eorum, quæ cœlo accidunt, multi putarent ea, quæ super naturaliter fierent, posse accidere ex cã naturali, & è contrario, quod naturaliter accideret, putarent esse miraculum esse: que magnus locus calumnię nolenti, iõ non faciebat miracula in cœlo, q̃ aũt fiebant in hoĩbus non erant sic calumniabilia, qa ipsa se sentiũ oñdebãt. Sic dicit Hie. quasi nõ possint illa calũniari, & dicere ex occultis, & varijs aeris passionibus accidisse, nã qui calũniaris ea, quę oculis vides: manu tenes: vilitatem sentis, quid facturus es de his, quæ de cœlo venerint? vtique iñ debis, & magos in Aegypto multa signa fecisse de cœlo. Quinto fuit, quia ista miracula curationum specialiter oñdebant Christum esse Messiam, nam prænunciatũ fuerat Isa. 35. Deus ipse veniet, & saluabit nos: tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet, sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorũ: Christus aũt volebat se ostẽdere esse Messiam, iõ fecit talia miracula qualia prophetę prædixerant de Messia, & tamen de signis cœli nihil dixerat scriptura circa Messiam, ideo non faciebat signa de cęlo.

Quare signa de cœlo facta sunt ſæpe in veteri testamento. Et quare Christus miracula noluit facere in cœlo.
Quæst. LXXXIX.

QVAERITVR, quare Christus nõ faceret signũ de cęlo, cum signa facta sint ſæpe in veteri testamento, vt dictũ est supra præcedenti. q. Dicendũ, ꝙ hoc fuit. Primo quia interdum ipsa rei necessitas hoc exigebat, sicut fuit in statione solis, nam Iosue non potuit stare solem, vt aliquis per hoc videret Dei potentiam, sed vt esset sibi locus vindicandi se de hostibus, quod facere non potuisset, nisi sol stetisset, & fuisset vnus dies, quasi duo, Iosue 10. sic ẽt, qñ retrocessit sol factũ est, quia illud petiuit Ezechias pp quẽ Deus miraculũ faciebat Isa.38. Secũdo erat, vt esset interdũ miraculũ multũ notũ, nã miraculũ, quod fit in cœlo, q̃ ne vnius hominis, non videtur sic a multis, sicut illud, quod fit in cęlo, & quia tunc rara miracula erãt, cõueniens erat, vt in cęlo fierent. Tertio & præcipue erat, quia Deus volebat ostendere, quod ipse faciebat omnia hæc, vt sibi tota laus deberetur, & non alicui homini, & quia Deus in cælo habitare creditur, sicut Christus ſæpe vocat eũ patrem cęlestem, vel qui est in cęlis supra 5. & 6. & 7. fuit conueniens, ꝙ miracula fierent de cęlo, quasi ab ipso, & non ab hominibus venirent: Christus aũt volebat nunc ostendere, ꝙ ipse haberet potentiam, & non prouenirent ei aliunde, ideo nõ cõueniebat ei facere miracula de cœlo, quia in hoc putaretur, ꝙ Deus habitans in cęlo illa faciebat, & non Christus, & propter hoc præcipue nunquã volebat facere miracula de cœlo, licet ſæpe peteret ab eo, ꝙ faceret, vt infra 16. & Lucæ 11. cum autem faceret miracula in terra imperando morti, & vitæ: morbo, & saluti, apparebat, ꝙ ex seipso ista faceret. Vnde Iudæi mirabantur, ꝙ imperando hoc faceret supra 8. qualis est iste, quia venti, & mare obediunt ei? Quarto fuit ẽt præcipue, quia Deus voluit facere etiam miracula aliqua tempore veteris legis, vt se potentem ostenderet, non tamen decuit tunc fieri miracula vtilia hominibus, vt curationes languorum, & suscitationes mortuorum, nisi raro, iõ debebant fieri miracula in cęlo, quæ non sunt hominibus vtilia: ꝙ aũt talia non fierent erat vel, ꝙ Iudæi non merebantur talia beneficia recipere, vel quia illud tempus non erat in quo Deus hominibus deberet benignitatem suam oñdere nimis, sic Christus innuit Luc.4. dicens, ꝙ multæ viduæ erant in Israel sub Elia, sed ad nullam earum missus est, sed iuit in sareptã Sydoniæ. Et multi leprosi erant in Israel tempore Elisæi, sed nemo curatus est, nisi Naaman Syrus, & ille non erat Iudæus, & sic innuit illos fuisse indignos, cum prophetæ mitterentur ad benefaciendum extraneis, & non ipsis, maxime tñ erat, quia nõdum erat tempus, vt Deus benignitatem suam nimis ostenderet hominibus, quia nondũ erat reconciliatus eis, fuit aũt recõciliatio facta post Christum, qui est mediator Dei, & hoĩm 1. Tim.2. iõ tunc ostẽdit Deus diuitias misericordiæ suæ in nos ad Ro. 9.c. & 8.c. quia donans nobis filium suum cum illo omnia donauit. tunc ergo curationes ægritudinũ, & suscitationes mortuorum frequẽter apparere debuerunt, & non prius, ideo prius debuerunt esse signa in cœlo, quæ non sunt vtilia hominibus, & non curationes ægritudinum, & suscitationes mortuorum, sicut tempore Christi.

Quare Christus vocauit istos generationem adulteram.
Quæst. XC.

QVAERITVR quare Christus vocauit istos generationem adulteram. Dicendum, ꝙ proprie generatio adultera dr, quæ ex adulterio nascit: Christus aũt noluit hoc dicere Pharisæis, quia forte erant nati ex legitimo thoro, vel saltem non essent omnes quibus nunc loquebatur nati ex adulterio. Item quia dato, ꝙ essent omnes adulterini fœtus, non diceret eis Christus hanc contumeliam, quia virum honestũ, & grauem non decent talia verba. Item quia Christus nunquã arguebat aliquem, nisi de vitio proprio, esse tũ natum ex adulterio non est vitium prolis, sed parẽtum, iõ non argueret eos de hoc, & ita Pharisęi intelexerunt, ꝙ non vocabat eos natos ex adulterio, quia alias non sustinuissent istam cõtumeliã, quia possent rationabiliter Christum de hoc increpare, & forte tẽptarent in eum manus mittere. Dicendũ ergo, ꝙ accipit metaphorice, quia sicut adulterini fœtꝰ sunt ignobiles, & nullũ honorem hñt, Sapientiæ 4. ita Christus innuebat, ꝙ isti erant mali, & indigni honore. Et dicebat eos generationem adulteram, vt tolleret eis superbiam, quia de progenie gloriabantur. Secundo dicit hoc, quia filius debet imitari patrem, isti autem erant filij Abrahæ, sed non imitabantur eum, & sic apparebat, ꝙ non essent filij eius, sed ex adulterio generati sic dr Io.8. cum dixerunt Iudæi pater noster Abrahã est, & Christus ait, si filij Abrahæ estis opa Abrahæ facite, nunc aũt quæritis me interficere, hominẽ, qui veritatem locutus sum vobis: hoc Abrahã non fecit, & tunc ostendit cuius filij sunt dicens, vos ex pre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. ita hic vocantur generatio adultera, quia non geniti sunt, s. morum imitatione ad Abrahã, quẽ prem vocant, sed a diabolo quem tacent. Tertio, vt aliqui dñt, vocantur generatio adultera, i. filii adulterãtiũ qa fornicari, vel adulterari accipitur in scriptura, p cultu idolorum, & ita Iudæi, quia idola coluerant adulterabantur. Sic dicit Nico. ꝙ quia isti erant filij illorum vocabantur generatio adultera. Sed dicendum, ꝙ Christus non increpat istos, ꝙ essent filij idolatrarum, quia vt dictum est Christus neminem increpat, nisi de vitio proprio, esse autem filios idolatrarum alienum vitium est, i. parentum. Sed vocantur sic, quia erant filij idolatrarũ, & imitabantur eos in quodã alio genere idolatriæ, vel infidelitatis: nam sicut idolatra deitatem attribuit lapidi, & ligno, ita isti deitatem attribuerunt diabolo dicentes de Christo in Beelzebub ejicit dæmonia, nam ꝙ Christus faciebat nemo poterat facere, nisi Deus: tribuere ergo illa diabolo, erat facere illum Deũ. vel erant idolatræ, quia sicut idolatra non vult credere in verum Deum, ita cum isti Christum ex operibus suis Deum esse cognoscere potuissent, in eũ credere noluerunt. Sic dicit Chryso. monstrat se esse æqualem patri, sed ei non credere generationem adulterã facit.

Quare Christus nunc dedit Pharisæis signum Ionæ, cum ipsi essent indigni illud recipere. Quæst. XCI.

QVAERITVR quare Christus nunc dedit Pharisæis signum Ionę, cum ipsi essent maleuoli, & curiosi, & indigni signum recipere: etiã quia nullum erat nunc necessarium. Dicendum, quia Chrs dedit istud signũ, qa erat valde vile, vt ꝛ. dicet. Etiam in hoc non erat inconueniens aliquod, quia si Pharisæi malo animo petiuerunt signum, non cõsensit Christus hic voluntati ipsorum, quia ipsi petebãt signum tentantes eum Luc.11. s. vt confunderetur si facere non posset, & tñ per istud signum Ionæ, pphetæ non habebant optatum, quia non experiebantur an Christus posset, vel non posset de quo ipsi dubitabant. Secundo quia si erant curiosi non competebat hoc curiositati eorum, nã curiositas sua erat, ꝙ signũ de cœlo videre cupiebant, sed nõ fuit eis datũ immo signum in terra, quod ipsi, nec videre nec audire cupiebãt. Vnde Christus dixit, generatio adultera signũ quærit, & signum nõ dabit ei, nisi signum Ionæ. q.d. non dabitur ei signum, quod petit, sed signum, qđ nõ appetit. Tertio quia indignitas Pharisæorum non obstabat ad hoc, quòd daretur eis signum istud, & hoc propter duo, Primo quia istud signum non erat propter eos, licet eis daretur. Secundo quia non erat signum de quo ipsi gauderent: sic fuit in rege Achaz, qui indignus erat recipere signum a Domino. Et etiã ipse nolebat recipere, dicens non petam, & tamen, Deus dedit ei, quia dicitur ibi propter hoc dominꝰ ipse dabit vobis signum, idest licet vos non petatis ipse dabit, & dicitur ibi. ecce virgo concipiet, ita ergo hic datum est signum, quod ipsi non petebant, nec erat ad vtilitatem eorum.

Sed quid profuit, quòd Christus daret nunc istud signum Ionæ cum ipsi hoc non petiuerunt.

Quæst. XCII.

QVAERETVR ad quid profuit, ꝙ Christus daret nunc istud signum dicens, sicut fuit Ionas, & cętera, quia nemo illud petiuerat, nec erat ad propositū eorū, qui signū de cęlo petebant. Dicendum, ꝙ Christus dedit istud signū nunc non petitus, quod etiā dedisset si nullum aliud peteretur, sic. n. dabat alia: nam dixit, sicut fuit Ionas in ventre ceti: ita erit filius hominis in corde terrę, sic dixit, sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto, ita oportet exaltari filium hominis Io. tertio, capitul. nā in vtroque est figura actuum suorū. Et iō dixit hoc, ꝓpter multa. Primo vt ostenderet, ꝙ istæ scripturæ erāt figuræ eorum, quæ in ipso contingerent. Secundo vt annunciaret id, quod in eo futurum erat, nam dixit, ꝙ erit filius hominis tribus diebus, & tribus noctibus in corde terrę, per quod ostendebat mortem suam, & ꝙ tertia die resurgeret iacens solū tribus diebus in corde terrę, i. in sepulchro. Tertio fuit, vt ostenderet se habere cognitionem futurorum, nam dixit nunc de morte, & resurrectione sua, quod postea Iudęi factum viderunt, & ita esset eis occasio credendi si vellent, sicut dixit Christus Io. 14. nunc dixi vobis antequā fiat, vt cum factum fuerit credatis. Quarto fuit, quia istud signum directe respondebat ad ea, quę petebant Pharisæi: nam petiuerunt signum de cęlo tentantes eum Luc. 11. i. scire volentes: Christus aūt dedit eis signum per quod sciri posset, ꝙ ipse poterat illud de quo iudicabant Pharisæi, & dixit, sicut fuit Ionas, &c. s. per hoc, ꝙ ipse sciebat futura, & credere debebant, ꝙ ipse poterat dare signū de cęlo si vellet. Vel aliter, & melius, dixit enim, ꝙ filius hominis erit tribus diebus in corde terrę, quasi dicat postquam fuerit tribus diebus in corde terrę, ideſt postquam mortuus fuerit, & surrexerit videbitis vera esse omnia de quibus nunc dubitatis, quia tunc apparuit Iesum esse dominum, & Messiam, & cępit totus mūdus credere in eum, sic. n. dixit Christus iterum Io. 8. cap. cum Iudæi dicerent ei aliqua, ait enim, cum exaltaueritis filium hominis tūc videbitis, ideſt quando crucifixeritis me, videbitis omnia, quæ dico vera, quia tunc apparuit gloria Christi, ideo conueniens fuit istud signum dari etiam si nemo peteret, & vocatur signum inquātum est, vel esse poterat probatio aliquorum de quibus dubitabant Iudæi, & tamē. Lucæ. 12. dicitur sicut Ionas fuit signū Niniuitis, ita erit filius hominis generationi huic, scilicet sicut Ionas fuit Niniuitis signum salutis, sicut eo prædicāte Niniuitæ pœnituerant, sic Christus futurus erat Iudæis signum salutis si eo prædicante conuerterentur, quia tamen recipere noluerunt fuit eis aduentus Christi signum, & occasio maioris perditionis, sicut dicitur infra in litera, scilicet viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, ideſt Niniuitæ apparebunt iusti, & Iudæi condemnati.

Quomodo est verum, quòd Christus fuit tribus diebus, & tribus noctibus in corde terræ. Et quomodo dicitur per quadraginta horas solum fuisse mortuus, cum scriptura vocet id totum tempus tres noctes, & tres dies.

Quæst. XCIII.

QVAERETVR quomodo est verum, ꝙ Christus fuit tribus diebus, & tribus noctibus in corde terræ. Dicēdū, ꝙ dixit se futurū in corde terræ, i. intra terrā, vt mortē suā per hoc significaret, ꝙ a nemo est in corde terræ, nisi ꝙ sepelīt. in quantū tāmen dixit, ꝙ esset tribus diebus innuens, ꝙ non esset pluribus indicauit, ꝙ resurgeret tertio die, quia sicut Ionas die tertio liberatus est de vētre piscis, ita Christus die tertio surrexit de corde terræ: dixit autem, quòd maneret tribus diebus, & tribus noctibus ad ostendēdū veram mortem, & veram resurrectionem, nā si Christus mansisset in sepulchro solū quatuor, vel quinque horis, vel pauco tempore putaret, quòd non fuisset vere mortuus, sed ex tormentis in ecstasim factus, & quòd postea reuixerit: nō poterat tamen tāto tempore manere in ecstasi, quia etiam si non fuisset vere mortuus, si iaceret per triduum in sepulchro moteretur. cum ergo tanto tempore iacuerit apparuit, quòd vere mortuus fuerit, & vere surrexerit, maiori autem tempore non debuit iacere in sepulchro, & hoc ne periret spes de resurrectione eius, nā in hoc triduo fere in oībus fides perierat, & spes: a fortiori, ergo fieret si longiori tempore manere deberet, quia sic iret in oblīonem, & quando postea resurgeret non crederetur. maxime, quia sic prænūciatum fuerat in scriptura de triduana morte eius, ideo triduo fuit mortuus de quo magis dicetur infra 28. c. Sed dicēt quomodo fuit verum, quòd tribus diebus, & tribus noctibus iacuerit in corde terræ, quia nō videtur iacuisse, nisi vna die, & duabus noctibus, cū fuerit sepultus die parasceues ad solis occasum, & surrexit prima hora dominici diei.

Aliqui computant tres dies, & tres noctes, quia dicunt vnam noctem fuisse illas tres horas quibus sol obscuratus est ab hora sexta vsque ad nonam, & tres horas sequentes a nona vsque ad solis occasum, quia lux solis redijt vocant vnam diem, & sequentem noctem, & diem sabbati alium diem, & noctem, & deinde tertiam noctem, quæ fuit ante dominicam, & tertium diem ipsam partem dominici diei, quæ transijt antequam Christus resurgeret. Sic. n. Augustinus refert quosdam dicentes, s. quidam modum locutionis scripturæ nescientes noctem volunt aduertere tres illas horas a sexta vsque ad nonam quibus sol obscuratus est, & diem tres horas alias, quibus iterum terris est redditus, i. a nona vsque ad occasum, sequitur enim nox futura sabbati qua cum suo die computata erunt iam duæ noctes, & duo dies. porro aūt post sabbatum sequens nox diei dominici in qua tunc dominus resurrexerit, erunt ergo duæ noctes, & duo dies, & vna nox. Sed istud non stat, quia isti nolunt complere sensum literæ ad plenum, i. ꝙ fuerint vere tres noctes, & tres dies, sed fieri non pōt, quia dies tertius qūocūque computetur nunquam est integer.

Item quia computant primū diēi storū ante mortē Christi, & tñ non pōt cōputari tempus istud, nisi post mortem, quia dī, ꝙ iacuit in corde terræ, & tamen illis tribus horis tenebrarum, i. a sexta vsque ad nonam, quas vocant primam noctē adhuc Christus viuebat, nam hora nona expirauit, & tunc cessauerunt tenebræ, iō non potest sic computari. vnde Augustinus dicit, ꝙ isti nō sciuerunt modum locutionis scripturæ.

Sed dicendum, ꝙ Christus iacuit tribus diebus, & tribus noctibus, i. parte quadam istorum trium, & nō totis tribus diebus, & tribus noctibus, i. ta. n. est cōsuetudo scripturæ dicere. Pro quo sciēdū, ꝙ Christus dē fuisse mortuus per 40. horas solum, quod verum esse videtur: nā ipse mortuus est in pascha Iudæorū, quod semper celebratur iuxta æquinoctium vernale, ideſt introitu solis in arietē, & tunc dies sunt æquales noctibus, sed Christus expirauit hora nona, manebant igitur tres horæ integræ vsque ad solis occasum: sequens autem nox cum die sabbati continent horas 24. & sic sunt 27. deinde accipiatur tota nox ante diē dominicā, quæ habet horas 12. erunt 39, & vna hora post solis ortum de die dominica, quando Christus surrexit, & sic complentur 40. an tamen ista hora vltima fuerit completa non apparet, quia non constat an Christus surrexerit in ipso ortu solis, vel aliquantulū post, aut prius, sed hoc constat, quòd mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole, & non multū post ortum solis, quia ante lucem surrexerant inf. 28. & Mar. 16. & tamen iam Christus surrexerat, ꝙ ergo sint 40. horæ mortis domini, vel 39. solum nō differt: solum autem hoc poni oportet, quòd mors sua habuerit partem trium dierum, scilicet veneris, & sabbati, & aliquid de die dominica quantulumcunque illud sit: nam etiam si surrexerit Christus in ipso ortu solis, vel aliquantulum prius, adhuc dicetur aliqua parte dominici diei iacuisse mortuus, quia dies secundum consuetudinem scripturę, & vulgi incipit ab ipso ortu crepusculi matutini, quod incipit ante ortum solis, quasi per horam, & quartam partem horę.

Sciendum etiam, ꝙ stricte accipiendo Christus dī iacuisse in corde terrę solum eo tempore quo fuit in sepulchro, & quia nō fuit sepultus illico, vt mortuus est, cum nondum putaretur mortuus, erit minus tempus, q̄ 40. horarum quo iacuit in sepulchro: nam ipse hora nona emisit spiritum, & tamen non putabatur adhuc mortuus, quia iam prope solis occasum illius diei cum frangerentur crura latronibus, venerunt ad Iesum, vt frangerent crura eius, putantes eum adhuc viuere, sed cum mortuum inuenissent non fregerūt, & tunc sepultus est, quod erat ad solis occasum. subtractis ergo tribus horis a morte vsque ad tumulationem manebūt 37. horę quibus iacuerit in sepulchro, & tamē adhuc isto modo iacuit tribus diebus in corde terrę, quia de die veneris aliquantula parte iacuit in sepulchro, quia dies computatur vsque ad finem crepusculi vespertini, & illud est, quasi hora, & quarta post solis occasum, & ante id tempus sepultus est, qa Iudæi nihil agerēt die sabbati cum illud possent cauere, & tamen sabbatum incipiebat in crepusculo vespertino diei veneris: hoc supposito dicimus Christū iacuisse tribus diebus in corde terrę, ideſt partibus singulorum trium dierum. Sic dicit Hiero. scilicet non ꝙ omnes tres dies, & tres noctes in inferno fecerit, sed ꝙ in parte parasceues, & dominicę, & toto die sabbati tres dies, & tres noctes intelligantur.

Sed dicetur, ꝙ hoc pōt stare aliqualiter quantū ad dies, quia partes trium dierum fuerunt, & tñ non fuerunt ibi partes trium noctium: fuerunt enim duę noctes integrę de tertia autem nihil fuit. Ad hoc dicendum, ꝙ scriptura non computat sic stricte, ꝙ oportuerit ibi esse partes trium noctium, sed illud tempus tū quo Christus mortuus iacuit, vocat scriptura tres noctes, & tres dies. Et ratio huius est, qa quilibet dies habet suam noctem, iō cum fuerint hic vere partes trium dierū, etiam numerantur partes noctium, licet non fuerint partes omnium trium noctium: maxime autem, quia vt vult Augu. nox vltima pertinet ad tertium diem, quasi iam nox precedat diem, & erit sensus, ꝙ nox ante dominicā cum parte diei dominicę computentur vna nox, & vna dies, & pars illa diei veneris cū nocte, quę iam præcesserat, vocatur alius dies. Sed hoc non multum differt, ꝙ nox precedat diē, vel dies noctem, quia si volumus ponere Christum surrexisse post tertiam noctem ponemus primā istarum trium noctium ante Christi mortem, s. illam, qua cū apostolis cęnauit, & captus est: si vero ponam⁹ primā noctem istarum incipere post Christi mortem, erit tertia ipsarum post Christi resurrectionem: non enim possunt tres noctes includi in isto tempore, sed vna earum computatur propter consequentiam ad suū diem, i. quia dies, & nox coniunguntur, & cōplent vnū circuitum solis, & ita tres dies, & tres noctes accipi oportet ex modo loquendi scripturę. *Viri Niniuitæ.* Hic denunciatur istorum tentantium Christū futura condemnatio, scilicet ꝙ noluerunt conuerti eo prædicante, sicut gentiles conuersi fuerant ad prædicationem prophetæ, & dicitur. *Viri Niniuitæ.* Ideſt de vrbe Niniue, quæ erat magna ciuitas in terra Assyriorum. *Surgent in iudicio.* Ideſt, in die iudicij. Vel in iudicio, ideſt ad hocꝙ iudicentur, quia dicitur.

Cum generatione ista. Ideſt ad hoc, ꝙ contendant cū ea comparati ad eam, & dicitur cū generatione ista, i. cum hominibus istis. *Et condemnabunt eam.* i. ostendēt condemnabilem, eo ꝙ fuerunt meliores Niniuitę, q̄ Iudæi. *Quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ.* Prę dicante Iona, nam ieiunauerunt, & induerunt se sacco, & sederunt in cinere, & clamauerunt ad Deum homines, & iumenta Ionę 3. *Et ecce plusquam Ionas hic.* Ideſt illi audierunt Ionam, qui erat paruę auctoritatis, vos autem non vultis audire me, qui sum maior, quā Ionas. Et potest accipi hic, vt aduerbium, scilicet plusquam Iona hic, i. hic est vobiscum aliquis maior, quam Ionas. Vel potest accipi, vt pronomē, s. hic, i. hic, qui vobis loquitur maior est, quam Ionas. Hiero. tñ dicit hic aduerbium loci non pronomen intelligas, & tamen vterque sensus conuenit literę.

Regina austri. Istud est secundum exemplū in quo etiam Iudæi ostenduntur condemnabiles. est Regina austri, Regina Saba, quę venit ad Salomonem.

Surget in iudicio cum generatione ista. Ideſt contendet cum hominibus istis per comparationem bonitatis suæ, & malitiæ istorum. *Et condemnabit eam.* i. condēnabilem ostendet, quando fuerit comparata Iudæis.

Quia venit a finibus terræ. Ideſt de terra multum longinqua. *Audire sapientiam Salomonis.* Ad nihil enim venit, nisi vt instrueretur a Salomone de quibusdam in quibus dubitabat, & videret an vera essent, quæ de ipso dicebantur, sic dicitur 3. Reg. 10. & 2. Paralip. 9. ꝙ Regina Saba audita fama Salomonis venit tentare eum in ænigmatibus. *Et ecce plusquam Salomon hic.* Ideſt & tamen hic, i. iste, qui vobis loquitur, est maior Salomone, & sic potius deberetis eum audire.

Quare ponitur exemplum hic Niniuitarum. Et quòd dies pro anno interdum in scriptura accipitur.

Quæst. XCIIII.

QVAERETVR quare ponitur hic exemplū Niniuitarum. Dicendum ꝙ ponitur. Primo occasione præcedentium, nam fuerat supra dictū, ꝙ sicut Ionas fuit tribus diebus in ventre ceti, sic erit filius hominis tribus diebus in corde terræ, ideo hic applicat exemplum Niniuitarum quibus Ionas prædicauit. Secundo fuit ad ostendendā condemnationem Iudæorum, quia viri Niniuitę, qui gentiles erant cōuersi sunt prædicante Iona, ille tñ erat simplex propheta, & qui nō desiderabat eorum salutē, sed potius doluit, quia post 40. dies ciuitas nō subuersa est Io. 4. ego aūt, qui sum maior Iona prædico vobis, & non vultis cōuerti, ideo cōdemnabimini grauiter. Tertio fuit, quia magna similitudo fuit inter factum Niniuitarum, & Iudæorum, nam Ionas prædicauit Niniuitis vrbem post 40. dies subuertendam, & quia pœnituerunt non subuersa est: Ionæ 4. ita Christus prædicauit Iudæis, q̄ non conuersi sunt, sed eum occiderunt, ideo quasi post 40. annos a Romanis deleti sunt vrbe subuersa, & Iudæis pereuntibus, & dispersis, & sic 40. dies Niniue fuerunt signum istorum 40. annorum fere ad subuersionem Iudæorum, quia dies pro anno interdum in scriptura accipitur, vt Ezec. 3. diem pro anno dabo tibi, & sic dicitur Lucæ 12. sicut Ionas fuit signū Niniuitis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Niniuitis,ita erit filius hominis generationi isti:Chri- F
stus tamen magis tetigit comparationem Niniuitarũ
ad Iudæos,quia illi pœnituerunt,& isti non:in quo erat
magna grauitas, & contemptus Dei sic dicit Hiero.
Ionas secũdum 70.interpretes triduo prædicauit, ego
tanto tempore, ille Assyrijs gẽti incredulę,ego Iudęis
populo Dei.ille voce locutus est simplici nihil signo-
rum faciens, ego tanta faciens, Beelzebub calumniã
sustineo.

Quæ esti ista Regina Austri, de qua hic loquitur.
Quæst. XCV.

QVAERETVR quę est ista Regina Austri de G
qua hic dicitur. Dicendũ est Regina Saba,
quę ad Salomonem venit 3.Reg.10.& 2.
Paralipome.9. Sed obijciet, qa illa vocatur
Regina Saba:ista aũt Regina Austri.Dicendũ ꝙ eadẽ
Regina est, quia illa Regina venit ad Salomonem,&
etiam ista,& non legitur de aliqua alia Regina in tota
scriptura,quę venerit ad Salomonem: Christus tamẽ
non diceret aliud, nisi quod scriptum erat, quia aliàs
non esset probatio contra Iudæos: nescirent enim an
Christus verum diceret, sed vocatur ibi Regina Sa-
ba,quia regnabat in terra Saba: hic autem vocat Re-
gina Austri,i.quę habebat regnum in parte australi re
spectu Ierusalem,i.in terra Aethiopũ, quę meridiana
est ad Ierusalem. Sic dicit Hiero.ista est Regina Saba H
de qua in Regum volumine, & in Paralip.legimus,
quę per tantas difficultates, gente sua, & imperio de-
relictis, venit in Iudæam sapientiam audire Salomo-
nis,& ei multa munera obtulit. de ista Regina dicitur
ꝙ venit a finibus terræ: non quidem, quòd vere esset
in fine terræ habitabilis, sed quia regnum suum mul-
tum distabat a Ierusalem, & hoc dicitur ad maiorem
condemnationem Iudæorum, quia illa venit de terra
longinqua, & Iudæi noluerunt audire Christum,
qui inter eos erat. De ista Regina an fuerit de regno il
lo de quo erat Regina Aethiopũ cuius eunuchus ve-
nit in Ierusalem ad templum, & baptizatus est a Phi-
lippo Actu.8.& multa alia dictum est 3.Reg.10.& 2.
Paralipo.9.

Ad quid positum fuit hoc exemplum de Regina Saba.
Quæst. XCVI.

QVAERETVR ad quid fuit positum exem-
plum de ista Regina. Dicendũ, ꝙ hoc fuit.
Primo ad arguendum grauius Iudæos,quia
dum plures extranei ostenduntur fuisse di-
ligentes nimium circa salutem suam, quam Iudæi ꝓ-
temnebant, apparet ipsos fuisse damnabiliores, ideo
licet posuisset factum Niniuitarum,addidit exemplũ
Reginę austri.Secundo quia ostendebatur adhuc ma-
ior diligentia in Regina austri, quam in Niniuitis,qa
Niniuitæ venientem ad se Ionam susceperunt, Regi- K
na vero austri non recepit, sed adiuit Salomonem per
longa terrarum spacia,& multa viarum incommoda,
quod & Christus tetigit dicens, ꝙ venit a finibus ter-
ræ, quod etiam contra Iudæos erat, qui Christum ad
se venientem non susceperũt, cum illa Salomonem,
qui longe minor erat, magno cum labore quæsierit.
Tertio, quia adhuc maius erat, quod Regina fecit,q̃
quod Niniuitæ fecerunt, quia pro minoribus rebus
illa plus laborauit. Niniuitę enim pro vita sua Ionam
p̃dicantem audierunt, crediderũt.n.verũ esse, qđ ille
dicebat, ideo conuersi sunt, vt non perirent. Regina
autem non agebat de cõseruanda vita, sed vt instrue-
retur in quibusdam dubijs tantos labores subijt. sic
dicitur in litera venit audire sapientiam Salomonis,
quasi dicat ad nihil aliud, nisi vt audiret, in quo sunt
Iudæi condemnabiles, quia Christum, qui non de la-
pidibus, & lignis disputabat, sed de fide, & moribus
prædicantem, per quæ nõ vita temporalis, quæ mors
quędam est, sed ipsa vita æterna haberi poterat, & cõ-
temnendo ipsum incurrebatur in mortem, recipere
noluerunt. Sic dicit Chryso.scilicet non autem hic
stat dominus, sed & aliam denunciationem adiungit,
dicens Regina austri, &c.istud plus fuit, quam prius.
Ionas enim ad illos iuit, Regina vero austri non expe-
ctauit Salomonem ad ipsam ire, sed ad eum accessit,
& mulier,& barbara:& tantum remota non mortem
formidans, sola cupidine verborum sapientum. ibi
ergo mulier aduenit.hic ego veni:& ipsa quidem a fi-
nibus terræ surrexit:ego autem ciuitates,& castra cir-
cueo,& illa de arboribus, & lignis disputauit,ego au-
tem de ineffabilibus mysterijs.

Quomodo dicitur, quòd Niniuitæ, & Regina austri condemna-
bunt Iudæos in iudicio. Et quòd iudicium quinque modis
acciptur. Quæst. XCVII.

QVAERETVR quomodo dicitur, ꝙ Nini-
uitæ, & Regina austri condemnabunt Iu-
dæos in iudicio, quia condemnare est iudi-
care,quod est iurisdictionis, & tamen Ni-
niuitæ, & Regina austri nõ habebunt iurisdictionem
aliquam in die iudicii. H

Dicendum, ꝙ iudicium potest accipi quinc̃upliciter,scilicet auctoritatis, potestatis, & honoris, appro-
bationis, & comparationis. Primũ est solius Trinita-
tis cuius est tota auctoritas iudicandi viuos, & mor-
tuos,quia omnes sui sunt, & hoc modo Christus in-
quantum homo non habebit iudicium auctoritatis,
quia inquantum homo quidquid habuit recepit, vt
minor: auctoritas tamen est in dante, in Christo aũt
homine est, vt in recipiente infra 28.c.data est mihi
omnis potestas in cœlo, & in terra.tota autem Trini-
tas est vnus iudex per auctoritatẽ, sicut est vnus Deus,
& vnus dominus, & licet filius quidquid habet a pa-
tre receperit,& Spiritus Sanctus ab vtroque,& sic est
in solo patre auctoritas, hoc tamen est respectu esse I
naturalis, quia quidquid vna persona recipit ab alia a
qua emanat, tamen respectu creaturarum non reci-
pit vna persona aliquid ab alia, nam non dat pater fi-
lio potestatem super creaturas: sed sicut patre a nullo
accepit, quòd esset dominus creaturarũ, ita nec filius,
nec Spiritus Sanctus, & ideo omnes tres sunt vnum
principium, & vnus creator omnium creaturarum,
vt recta fides confitetur.auctoritas ergo iudicandi est
in tota Trinitate æqualiter, non tanquam in tribus iu-
dicibus,sed velut in vno.Secundum iudicium est po-
testatis, & istud erit in Christo homine inquantum
ipse homo est, ipse enim ex commissa sibi potestate
iudicabit seculum, quia pater non iudicat quem-
quam, sed omne iudicium dedit filio facere Io.5.sci-
licet, vt sicut ipse in humanitate ad hominib⁹ iudica-
tus est, ita in humanitate omnes homines iudicet,ió
dicitur infra 19.cum sederit filius hominis in sede
maiestatis suæ, & infra 24.& 25.dicitur,quòd ipse iu-
dicabit, dicens venite benedicti, & ite maledicti,isto
modo nemo iudicabit, nisi Christus,quia hæc digni-
tas ei soli cõpetit, qui est simul Deus, & homo,quod
nemo alius habet. Tertium est iudicium dignitatis,
vel honoris,quod est sedere in solio excelso,& com-
petit paucis viris sanctissimis,scilicet Apostolis,vt dici
tur infra 19.cum sederit filius hominis in sede maie-
statis suæ, sedebitis, & vos super 12.sedes iudicantes,
non quidem iudicantes, ideſt sententiam ferentes,
sed iudicantes, ideſt quasi assessores existentes, quia
assessorem

assessorem fieri quendam specialem honorem dicit. A
Quartum iudicium est approbationis, & collaudatio-
nis,& istud pertinet ad omnes electos, vt dr̃ Sap.3.de
omnibus sanctis,ꝙ iudicabunt nationes.i.approbabũt
iudicium datũ a Deo super nationes. Quintum est iu-
dicium comparationis, & istud est qñ in comparatio-
ne vnius iudicatur alius malus,vel bonus, & istud iu-
dicium, tam malis, quàm bonis competit, dr̃.n.vnus
malus iudicare alterum si per comparationem ad ip-
sum alius iudicatur magis malus, ita etiam bonus iu-
dicat bonum.hoc modo accipitur hic,ꝙ Niniuitæ, &
Regina Austri iudicabunt Iudæos.i. quia in compara-
tione ad ipsos Iudæi erunt valde mali, & condemna-
biles,quia multa isti fecerũt pro salute, & virtute, quæ B
Iudæi facere contempserunt. Ex hoc tamen non in-
nuitur,ꝙ Niniuitæ,& Regina Austri saluabuntur, vel
peribunt,quia tam boni,quàm mali possunt hoc iudi-
care:de malis patet præcedenti cap. vbi dicit Christus
de Tyro,& Sidone,& terra Sodomorum, ꝙ si factæ
fuissent in eis virtutes, quæ factæ sunt in Capharnaũ
pœnitentiam egissent, & sequitur ꝙ tolerabilius erit
eis in die iudicii,quam vrbi Capharnaum,& sic Tyrij,
& Sodomitæ condemnant ibi Iudæos iudicio compa
rationis,& tamen Tyrij, & Sodomitæ damnati sunt,
vt ibi innuitur,cum dicatur tolerabilius erit eis, & sic
innuitur,ꝙ pœnam tolerabunt, licet minorem, quã C
Iudæi,& tamen post diem iudicii, nemo tolerabit pę-
nam,nisi damnati, ita igitur poterant esse isti mali, &
condemnare Iudæos,tanquam deteriores. Christus
tñ non innuit hic,ꝙ mali sint Niniuitæ,& Regina Au
stri,cum potius eos videaẽ laudare. *Cum aũt immundus.*

Hic ponitur Iudæorum excęcatio,& possessio a dę-
mone,quia cum Christum recipere noluerint crediti
sunt diabolo qui possideret eos,& ponitur exemplum
de homine liberato a dęmone, ad quem dęmon iterũ
reuertitur,quia grauius illum cruciat, quam prius, &
dicitur. *Cum autem immundus spiritus.* i.dęmon qui spiri-
tus est.i.substantia spiritualis non habens corpus vni-
tum. Licet aliqui putauerint dęmones eẽ corporeos
habentes corpora de aere, vt dicit Apuleius Platoni-
cus,sed falsum est. Dicitur immundus,non quidem D
natura,sed moribus, quia in substantia pure spirituali
impuritas nulla esse potest, sed immunda vult, & ho-
mines ad immunditiam mouet, vt sic eos cadere fa-
ciat a naturali dignitate, & obliget ad pœnam ęternã.
Vel dicitur immundus ad differentiam angelorũ ho-
norum,qui sunt spiritus puri, in quibus nulla est iniq-
tas. *Exierit ab homine.* i.coactus fuerit exire, quia dęmõ
nunquam spõte vellet exire, quia cupit nocere homi-
ni,& vellet semper manere in eo, vt sic torquere pos-
set,sic innuit Christus supra in litera. ostendens ꝙ dæ-
mon non eiicit dæmonem de corpore, sed ipse coge-
bat eos exire.Et dicitur ab homine,quia per exemplũ
vnius hominis liberati a dęmone significat Christus
populum Iudaicum, quia dicitur infra in litera,sic erit
generationi huic pessimæ. *Ambulat per loca arida.* i. nõ
intrat in aliquod corpus,sed per montes, & saltus am- E
bulat. *Quærens requiem.* Dæmon non potest quiescere,
quia in æternum cruciabitur,& quocunque vadat in-
fernum suum secum portat, & de hac quiete non ac-
cipitur hic, quia dæmon non quærit quietem ab illo
cruciatu,cum sciat impossibile esse,ꝙ cesset,sed quę-
rit quietem suæ malæ voluntatis,est enim inuidus, &
desiderat nocere homini,& quando nocere põt quie-
scit aliqualiter, sicut iratus quiescit cum retribuerit
pœnam.4.Ethicor.cap.de mansuetudine,& quia istam
quietem dæmon potest habere permittẽte Deo,quæ-
rit eam, ideſt inquirit si est aliquis cui Deus permittat
ei nocere. *Et non inuenit.* Idest non inuenit aliquem ho
minem,vel res humanas, quibus nocere possit. *Tunc*
dicit. Idest cogitat intra se. *Reuertar in domum meam vnde*
exiui. Idest ad hominem illum de quo eiectus est, qui
vocatur domus eius, quia dæmon habitabat in eo nõ
tanquam locatum in loco, quia spiritualia non locan-
tur,& tamen dæmon spiritus purus est: nec etiam ha-
bitat,vt forma in materia,quia sic sola anima est in ho
mine,quæ est forma eius,cum ipsa sit pars speciei:dę-
mon autem non componitur cum aliqua re,quia cõ-
tinet in se perfectam rationem speciei, & ideo dicitur
substantia separata. i. quæ non habet materiam partẽ
sui,nec est componibilis cum materia,sed habitat dæ-
mon in corpore,vt motor in mobili, quia inhãtum est
dæmon in corpore,inquantum facit aliquid in eo tor
quendo illud,vel aliàs mouendo. *Et veniens.* i.tentans
intrare in corpus,de quo eiectus fuerat. *Inuenit eam va-*
cantem. i.ociosam, vel vacuam.s.non habentem hospi-
rem,& ideo ipse potest intrare, quia si ab alio hospite
possideretur non posset dæmon rursus intrare.tũc au-
tem homo est vacans, quando cessat ab eo diuina,p-
tectio subtrahendo angelos custodes, quia tunc est lo
cus dæmoni ad torquendum hominem,& possiden-
dum eum. *Scopis mundatam.* Figurata locutio est, & p-
tinet ad domum, quæ scopis mundatur. & accipitur
de corpore hominis,quia cum dæmon sit spiritus im
mundus reddit domum immundam vbi est, & ita ar-
reptitius per hoc immundus videtur: recedente aũtẽ
dæmone immunditia recedit cum ipso. *Et ornatam.*
Etiam ad domum pertinet,quæ ornatur ex appositus,
ita corpus humanum ornatum est, quando in sua di-
gnitate naturali manet, dæmon autem quando possi-
det hominem, facit eum cadere a naturali dignitate,
quia cogit eum insanire,& spumare,& cadere,& mul
ta inhonesta pati,& facere, quæ diminuunt dignitatẽ
hominis,inquantum omnia sua ratione quadam regi
debent,vt nihil turpe,indecens, & varium in eis appa-
reat: tunc.s.quando videt, ꝙ domus illa est vacans,nã
non moueretur dæmon ad redeundum ad domum
si ab alio hospite eam habitari cerneret,sed quia vacat
vult ipse eam habitare. *Vadit & assumit alios sept. m spiri-*
tus secum. Potest intelligi dupliciter. Vno modo,ꝙ so-
lus dæmon redeat,qui prius ibi fuerat,& tamen dicũ-
tur redire septem, quia iste dęmon nunc rediens gra-
uius torquet,quam prius, ita vt videantur septem dæ-
mones ibi esse qui hominem torqueant.

Aliter potest dici,& melius, ꝙ vere redit dæmõ ille
cum aliis,& omnes intrant in hominem illum, nam
multi dæmones possunt esse simul in eodem homi-
ne,vt patet Mar.5.& Luc.8. de homine in quo erat le
gio dæmonum. Et dicitur,ꝙ vnus assumit alios secũ,
quia vnus dæmon non inuidet alteri, ꝙ sit in corpore
illo,in quo ipse est. ratio est,quia vnus dæmon nõ im-
pedit alium, sed omnes simul possunt torquere eun-
dem hominem, & quia dæmon inuidet valde homi-
ni,vellet inferre ei grauia mala per se,vel per alium, qa
saturatur in malis ipsius hominis, & ideo quilibet dæ-
mon vellet potius, ꝙ omnes dæmones essent in vno
homine,quam ꝙ ipse solus esset ibi. *Nequiores se.* i. gra-
uius torquentes.omnes enim dæmones mali sunt, qa
in peccato, quod semel commiserunt obstinati ma-
nent,sunt tñ quidam peiores aliis,quia licet oẽs pecca
uerint eodem genere peccati.i.in superbia, quãto tñ
quidam erant aliis excellentiores natura, fuit peccatũ
eorum grauius peccato aliorum, & tanto durius pu-
niuntur:hic tamen nõ vocantur sic nequiores, sed ab
effectu.i.ꝙ peiora faciunt,& est etiam generale,quod
quanto dæmones sunt natura maiores, tanto sunt pe
iores circa hoẽs, quia quilibet dęmon est totaliter p
pctũ deprauatus,ideo oẽs vires suas in malum cõuer
tit,quanto ergo fuerit in natura superior,tanto erit in
nocendo potẽtior. vnde sunt isti perspicaciores intel-

lectu

lectui? & sic facilius tentando superant, quia sciunt F
inuenire modos quosdam quibus persuadeāt hominibus, quos alij dęmones natura minores excogitare nesciunt. etiam sunt illi viribus fortiores: ideo grauiora mala inferre possunt si permittantur, & ita dæmones superiores vocantur nequiores alijs, ideſt, quia magis nocent hominibus, & sic vocantur dæmones pessimi illi, qui manentes in arreptitijs grauia faciūt: sic dicitur Act. 19. insiliens homo in eis, qui habebat dæmonium pessimum, dominatus est amborum, & hoc dicitur, quia ille arreptitius erat ferox nimis, ita vt duos homines vulneraret, & spoliaret, & in fugam compelleret. *Et intrantes habitant ibi.* Scilicet, omnes septem, & octauus, qui omnes septem secum ducit: quod autem dicitur de septem dęmonibus, noluit G
Christus innuere, quòd semper ille dæmon rediens ducat septem secum, sed quòd ducit multos alios, sed est modus loquendi Scripturæ ponentis numerū certum pro incerto, iuxta illud Num. 14. tentauerunt me per decem vices, ideſt, sępe, quia non erat certus numerus tentationum. Et ponitur iste numerus, quia per septem solet significari vniuersitas rerum, & sic est iste numerus aptior ad signandum quamcunque multitudinem quàm quilibet alius: vnde omnia dæmonia, vel quodcunque signantur per septem: sic dicit Luc. cap. 8. quòd de Maria Magdalena Christus eiecerat septem dæmonia.

Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Ideſt, H
grauius in hac secunda vice torquetur homo a dęmonibus quàm in prima vice, eo quòd nunc plures sunt, & maior eis nunc potestas a Deo conceditur quàm in prima vice, eo quòd graue fuit peccatum propter quod hominem a dęmone liberatum rursus dęmoni tradit. Sic dicit Chryso. quòd dæmoniaci cum liberati fuerint ab infirmitate, si desidiores efficiantur grauiorum attrahunt aduersus se phantasiam.

Sic erit generationi huic pessimæ. Ideſt, sicut fit dæmoniaco liberato si rursus tradatur dæmoni, quòd grauius torquetur, ita genti Iudæorum, scilicet, illis, qui Christo calumniabantur, & conuerti nolebant, quia traditi sunt dęmoni grauius quàm a principio antequam Deum cognoscerent. I

Quomodo dicitur, quòd dæmon egressus de corpore ambulat per loca arida, quomodo hoc sit verum. Quæst. XCVIII.

QVAERETVR quomodo dicitur, quòd dæmon egressus de corpore ambulat per loca arida.

Dicendum, quòd quādo dæmon ejcitur virtute Dei de corpore non habet potestatem eundi in aliquem locum, nisi quo mittitur: vnde aliquādo dęmon de corpore eiectus mittitur in abyssum, sicut Luc. 8. legio dęmonum eiecta de homine rogauit Christum ne mitteret eos in abyssum, & si hanc gratiam Deus facit Dæmoni eiecto, assignat ei regimē, K
vel locum vbi maneat: sic innuitur Mar. 5. vbi dęmones eiecti de homine rogauerunt Christum ne expelleret eos de regione illa, & quia vt communiter dæmoni eiecto de homine non datur immediate potestas nocendi alteri homini, nec rebus hominum, dicitur dęmon ambulare per loca arida, ideſt, per loca deserta vbi nihil virens est quod possit hominibus prodesse. Et dicitur hoc, quia dęmones eiecti de hominibus si non possunt nocere eis, saltem vellent nocere rebus eorum: sicut supra 8. & Mar. 5. dęmones eiecti de homine petierunt mitti se in porcos, quo cōcesso illi impetu facto precipitauerunt porcos in mare, & occiderunt eos: si autem non conceditur nocere animalibus hominum saltem vellent nocere arboribus, & alijs rebus possessis ab homine, vel quæ possunt eis esse vtiles: nam interdum datur illis potestas nocendi istis rebus Apocal. 7. Clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ, & mari dicēs nolite nocere terrę, & mari, nec arboribus. quādo autem dæmoni non conceditur nocere alicui rei pertinenti hominibus, tunc dicitur esse in locis aridis, quia spiritus non est proprie in loco, vt supra dictum est, sed solum per operationem. Quando ergo non potest operari malum in loco vbi noceat homini, necesse est eum in locis aridis esse, quia sola loca arida sunt, de quibus nullas vtilitas homini prouenire potest, & quicquid dæmon ibi faciat non potest nocere homini, ita igitur quandocunque dæmon eiectus de homine non permittitur nocere alicui homini, nec rebus humanis, dicitur necessario esse, vel ambulare p loca arida: etiam si sit in medio alicuius populi, quia non dicitur ibi esse, cum non possit ibi operari, & tamen aliquando dæmones eiecti de hominibus realiter expelluntur de illa regione, vt nulli possint nocere ibi, sed eant ad aliam, & interdum expellūtur extra omnes regiones, & sunt in locis desertis vbi nullis nocere possint, sic dicitur Tobiæ 8. f. tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & alligauit eum in desertum superioris Aegypti.

Quomodo scit dæmon se non inuenire requiem. Et quomodo permittatur nocere hominibus, quorum vexatione quiescit. Et quando potest hominem inuadere. Quæst. XCIX.

QVAERETVR quomodo dicitur, quòd dęmon eiectus quęrit requiem, & non inuenit, quomodo enim scit se non inuenire?

Dicendum, quòd dæmon, vt dictum est supra, quęrit requiem, ideſt, quęrit inuenire aliquē cui nocere possit, quia ista est requies sua: non potest tamen dęmon nocere homini, nisi permittatur a Deo: ideo quærit, quis est ille, cui nocere permittitur, & quousque inueniat aliquem non habet requiem, sed in hoc est duplex modus loquendi.

Aliqui dicunt, q̄ Deus innuit dęmoni cui nocere debeat non quidem voce exprimendo verbo, sed interius iudicando, sicut spiritus loquitur spiritui, ita dicitur Iob 1. q̄ Deus dixit ad Sathan: ecce vniuersa, quæ habet Iob: in manu tua sunt, ideſt, do tibi potestatem super ea: tantum in eum non extendas manum tuam Iob 2. dixit Deus ad Sathā: ecce in manu tua est Iob: verumtamē animam illius serua. i. do tibi potestatem affligendi eum, sed non occidendi.

Sed dicendum, q̄ non stat, quia tunc dęmon non ageret ex permissione diuina, sed ex mandato, si non moueretur ad agendum, nisi q̄n Deus ei innueret, & tūn falsum est, quia dęmones agunt ex permissione, & non ex prȩcepto, quia agere ex prȩcepto pertinet ad bonos Angelos, qui habent voluntatem rectissimā, & nulli nocere volunt nisi cum eis iubetur: dæmones autem cum habeant depraua tam voluntatem, & nimis desiderent nocere, non expectant, quòd Deus eis iubeat, sed potius ipsi petunt a Deo, quòd permittat eis nocere alicui, vt supra 8. & Mar. 5. dæmones orauerunt Christum, vt concederet eis intrare in porcos, & ita dicitur dæmon incitare Deum contra nos. f. vt det ei potestatem nocendi nobis, sic ipse dixit Iob 2. ad Sathan tu commouisti me aduersus Iob, vt affligerem eum.

Aliter ergo dicēdum, q̄ dęmō nō expectat a Deo mādatū de nocendo, sed ipse quęrit si sit aliquis cui p mittat nocere, & hoc est si sit quisquam destitutus diuino auxilio, q̄a illi poterit nocere. Et hoc pōt dupliciter fieri. Vno modo, quòd cum dæmon inuideat toti naturæ humanæ, indifferenter vellet nocere etiA
cunque homini, & tentat hoc facere. Et tamen in eis, quia a Deo custodiuntur, sentit se dæmon prohiberi, & nihil potest contra illos facere, & hoc modo scit non permitti se a Deo nocere illis. Alio modo, & melius potest fieri, quòd dæmon cognoscat qui sunt illi homines, quibus nocere permittitur, quia Deus custodit homines per Angelos, quos eis assignauit: dæmon autem cognoscit Angelos bonos, & cum videt illos assistere hominibus scit se esse prohibitum nocere eis, ideo non tentat nocere: si autem inueniat interdum hominem destitutum ab Angelo custode, illum statim inuadit, & vexat, quia ille est cui nocere permittitur, quia aliàs non destituisset eum Deus custodia Angeli. Et ista est veritas, & propter hoc dæB
mones quærunt per omnes homines, si quem inueniant destitutum ab Angelo custode, & ob hoc semper circueunt, nec habent aliam occupationem dæmones, qui inter nos manent, nisi circuire, vt inueniant quis est ab Angelo destitutus, vel debiliter custoditus propter demerita sua, sic dicitur 1. Petri 5. Aduersarius vester diabolus circuit quærens quem deuoret, & ideo quandocunque Deus dicebat ad Sathan: Vnde venis? ille dicebat circuiui terram, & perambulaui eam, Iob 1. & 2. Quasi nihil aliud facere t, & ita dicitur hic ambulat per loca arida quærens: istud ambulare est circuire, & requies sua est vexatio nostra, sicut bellum suum est quies nostra, vt dicit Hieron. Et etiam ex hoc apparet, quòd Deus non C
innuit dæmoni, vt noceat homini, quia tunc dæmon non circuiret quærens quem deuoret, sed expectaret quid Deus ei iuberet. Item apparet, quòd dæmon non tentat nocere cuicunque quousque prohibeatur, sed considerat q̄s destitutus sit adiutorio, & illum inuadit, quia dicitur in litera', & veniens inuenit eam vacantem, tunc vadit, & assumit, &c. scilicet, dæmon non assumit socios qui veniunt secum ad habitandum in domo priori, quousque videat eam vacantem, ideſt, a nullo habitatam, & hoc est hominem nō custodiri ab Angelo, sed destitutum esse, sicut dicimus, quę a nullo habitatur. Sed obijcietur, quòd tunc non esset mensura aliqua certa in malo quod dæmones inferrent hominibus: nam homo destitutus auD
xilio Angelico cum natura sit minor dæmone, non poterit se defendere a dæmone: nam non est potestas sub cœlo, quæ comparetur ei, Iob 41. Et ita noceret dæmon homini, quantum vellet, quod falsum est, quia quantumcunque dæmon inuaderet, illico occideret. Dicendum, quòd licet dæmon non inuadat, nisi eum quem destitutum inuenit, non potest nocere quantum vult, nititur enim dæmon nocere sine termino, scilicet, ad perdendum hominem, & cum sentit se illico reprimi a Deo, non per præceptum, sed per effectum, scilicet, quia coercet dæmonem ne nocere possit plusquam ipse vult, vt omnia maneant sub certa regula prouidentiæ. Et hoc Deus potest per seipsum facere, sed verius est, quòd per Angelos E
facit, quia sicut Angelus custos arcet dæmones, vt nequaquam tangant hominem, quando Deus eum custodiri vult. ita & quando vult eum deseri, ipsi arcent dæmones ne noceant quantum volunt, sed quantum Deus permittit, quòd si omnino deseruerint hominem, dæmones illico eum perderent. Sciendum tamen, quòd dæmones ita multi sunt, & tam soliciti, quòd nemo est, qui ab Angelo deseratur, quem dæmon illico non inuadat, quia etiam hoc pertinet ad diuinam prouidentiam: si enim secus esset, daretur quòd interdum desereretur homo ab Angelo, & dæmon non noceret ei, in quo frustraretur prouidentia Dei; cum ad hoc Deus faciat hominem deseri, vt puniatur, necesse est ergo, quòd qui deseritur, illico a dæmone inuadatur, & ita nihil erit sine ordine, nec in hoc est dæmonibus magna occupatio, aut fastidium, quia nimis hoc cupiunt cum nos grauiter oderint, & rursus sunt substantiæ infatigabiles, cum sint puri spiritus, & velocis naturæ, vt subito hic, & mox in Orientę esse possint, potissime quia tantus est eorum exercitus, vt vbique vbi homines cōsiderantur multi eorum ad tentandū, & nocendum semper esse possunt.

Quid Christus voluit innuere per verba quæ dixit de spiritu immundo exeunte de homine. Et quid sibi volunt loca arida, & humida. Quæst. C.

QVAERETVR quid Christus voluit innuere per hæc verba quæ dixit de immūdo spiritu exeunte de homine. Aliqui dicunt, quòd innuitur differentia operum Christi, & dæmonis, scilicet, quia Christus vult polluta mundare, vt omnia munda sint, dæmon autem vult munda, & ornata polluere, quia dicitur in litera, quòd inueniens domū mundatam, & ornatam intrat in eam. Sic dicit Beda, si posset simpliciter intelligi Dominum hæc ad distinctionem suorum, & Sathanæ operum adiunxisse, scilicet, quòd ipse semper polluta mundare, Sathanas autem grauioribus sordibus contaminare festinet. Sed non est iste sensus literæ, quia tūc deberet coniungi ista litera illi, vbi supra Christus ostendebat, quòd non ejiciebat dæmones in potestate Beelzebub adducens ad hoc cōtrarietatem operum suorum, & dæmonis. Secundo, & efficacius, quia Christus dixit in litera, sic erit generationi huic pessimę, ergo de Iudeis oportet intelligi, & non de comparatione operum Christi, & dæmonis. Alij dicunt, q̄ intelligitur de hæreticis, qui aliquando fuerunt Gentiles, & conuersi sunt ad Christum, & postea efficiuntur hæretici, quia dæmon possidebat eos, quando erant Gentiles, & exeunt de eis per baptismū, & q̄n efficiuntur hæretici plures, & grauiores dæmones eos possident q̄ prius: q̄a melius illis fuerat viā Dñi nō agnoscere, q̄ post agnitam retroire. Sic Hiero. refert dicēs: q̄dā istū locū de hæreticis dictū putāt, q̄ immundus spiritus qui in eis ante habitauerat, q̄n Gentiles erant ad cōfessionē veræ fidei ejiciat: postea vero cum se ad hæresim transtulerint simulatisq; virtutibus ornauerint domum suā, tunc alijs septem nequā spiritibus adiūctis reuertatur ad eos diabolus, & habitet in illis, fiantq; nouissima eorum peiora prioribus. multo quidā peiori conditione hæretici, q̄ Gentiles sunt, quia in illis est spes fidei, in istis aūt pugna discordiæ, sed istū sensum abijcit Hiero. q̄a nō est ad propositū dictorum superiorum Christi, nec inferiorum. Alij dicunt, q̄ intelligitur de quolibet conuerso ad fidem, q̄ postea se peccatis immiscet, q̄a diabolus, qui ejectus fuerat ab eo redijt ad ipsum. Sic dicit Rabanus: homo enim quilibet ad fidem cōuersus a quo diabolus per baptismū ejicitur, qui ejectus inde loca arida peragrat, ideſt, corda fidelium: loca enim arida, vt ait Greg. sunt corda iustorum quæ per discipli- E
næ fortitudinē ab omni carnalis concupiscentiæ humore siccantur, loca vero humētia sunt terrenorum hominum mentes, quas humor carnalis cōcupiscentiæ, quia replet fluidas facit. in his ergo aridis iustorū mentibus diabolus requiem inuenire nō potest, ideo redit ad priorem domum suam, i. ad hominem conuersum ad Christum, qui incipit ad vitia declinare, & inuenit domū istā vacantē, vt dicit Rabanus, i. a bonis actibus per negligētiā cessantē, & scopis mundatā, i. a vitijs primis p baptismū ornatā, i. simulatis virtutibus p hypocrisim: & tūc habitat iste dæmon cū alijs septē in hoīe, i. vniuersitas vitiorū designata per septem, & sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt grauiores dæmones isti, quàm prior, quia iste homo, quando Gentilis erat, aperte malus erat, nunc vero etiam malus est, & se bonum simulat, & tamen simulata sanctitas, duplex est iniquitas. Istum sensum tenet Augustinus dicens, per hæc verba signat Dominus quoddam ita credituros, vt non possint ferre laborem continentiæ, & ad sæculum redituri sint, id est, ad vitia sæcularia, & prosequitur sic totam literã, Iste sensus licet videatur plaudere, non est sensus literæ, quia etiam non est ad propositum præcedentium verborum, nec sequentiũ. Item quia Christus ostẽdit hoc Iudæis se dixisse, cũ in fine ait, sic erit generationi huic pessimæ, i. illis, quibus loquebatur. Sic etiã dicit Cyrillus, quid enim hoc exemplũ expectet ad Iudæos Matthæus expressit, sic erit generationi huic pessimæ. Sed dicendum, quod litera est intelligenda de homine liberato a dæmone, ad quem postea propter demerita sua dæmon redire permittitur, quia grauius ei nocet, vt dictum fuit in expositione literæ, & sic futurum erat Iudæis, quia dicitur sic erit generationi huic pessimæ, si tamen non deberet intelligi litera de homine sic liberato, non diceret Christus sic erit generationi huic. Et ideo de homine intelligitur, & tamen innuitur, quòd sic Iudæis accidet. Sic exponunt Hieronymus, Ambrosius, Chrysostomus, & Cyrillus. Dicit enim Hieronymus, spiritus immundus exijt a Iudæis, quando acceperunt legem, quia prius idola coluerant in Aegypto. Expulsus autem a Iudæis redijt dæmon ad Gentiles, qui dicuntur loca arida. Dicit enim Remigius loca arida appellat corda Gentilium ab omni humore salutarium aquarũ, idest, sanctarum scripturarum, & spiritualium donorum aliena, & non inuenit ibi dæmon requiem, quia vt ait Remigius putabat diabolus posse habere requiem perpetuam in populo Gentili, scilicet, vt ab eis semper coleretur, quia tamen Christo venienti Gentilitas credidit: iam locum in eis diabolus non inuenit, vt dicit Hierony. & ideo dicit reuertar ad domum meam, idest, ad Iudæos quos ante dimiseram, hoc enim fuit quando Christum recipere noluerunt, sed occiderunt, quia tunc diabolus plene dominatus est eorum. Dicitur inuenit eam vacantem, idest, vacuam hospite, quia Christum quem recipere debuerant nõ habebãt: quia ille dixerat, surgite recedamus hinc, & ideo præsidijs Dei, & Angelorum Iudæi carebant, sed erant ornati superfluis obseruationibus legis, & mundati a cultu idolatriæ, quia tamen ista nihil eis proderant, quia vacantes erant, idest, Christum hospitem non habebant, diabolus habitat in eis plene illos possidendo: Et dicitur assumere alios septem secum, per quos signatur vniuersitas dæmonum, qui omnes habitant in cordibus Iudæorum. Vel, vt ait Hierony. signantur dæmones subintrantes, propter absentiam Spiritussancti, quia vbi ille non habitat, necesse est, vt diabolus maneat, & quia Spiritussanctus septem dona habet, Isaię 11. Cum recesserit Spiritussanctus, subintrãt cor hominis omnia mala opposita donis eius, quæ intelliguntur per totidem dæmones, quot sunt dona Spiritussancti. & sunt isti dæmones nequiores, quia vt ait Hierony. multo enim maiore dæmonum numero possidentur blasphemãtes in synagogis suis Christum Iesum, quàm in Aegypto possessi fuerant ante legis notitiam. Vel potest intelligi, vt ait Chrysost. quòd dæmones sunt nequiores, idest, grauiores pœnæ Iudæis inferuntur pro peccatis vltimis, quàm pro primis: nã expulit Deus dæmonem de cordibus Iudæorum per Prophetas hortando illos, vt ad ipsum conuerterentur, deinde per seipsum expulit illis prædicando, & quia Prophetas occiderũt, & postea Christum, grauiora fuerunt, quæ a Vespasiano, & Tito pro morte Christi passi sunt, quàm quę prius pro occisione Prophetarum in Babylone, & sub Antiocho patiebantur. Dicit tamen Cyrillus, q̃ dæmon expulsus fuit in Aegypto de Iudeis qñ occiderunt agnũ in figura Christi, & liniti sunt sanguine eius, & sic euitauerũt destructorẽ. sententia, s. Hieronymi, & Chrysost. conuenientes sunt, & maxime expositio Hieron. & sic Christus in hac litera voluit ostendere, q̃ Iudæi q̃ maiori parte ex aduentu suo nullã vtilitatem habuerunt, quia cum non suscepissent eum excecati sunt, & grauius a dæmonibus possidentur, quàm si nunquam eis Christus prædicasset, nec legem habuissent.

Adhuc eo loquente ad turbas: ecce mater eius, & fratres stabant foris quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris stant quærentes te. At ipse respondens dicẽti sibi ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, soror, & mater est.

Adhuc eo loquente. Hic ponitur vltimo confutatio insidiantiũ infirmitati naturæ assumptæ, scilicet, quia dum prædicaret insidiabantur ei quidam volentes eum turbare annunciando aduentum cognatorum suorum, qui attinebant ei ex parte carnis infirmæ, & dicitur. *Adhuc eo loquente.* Idest, Dum Christus prædicabat ea, quæ habentur supra in litera. *Ad turbas.* Licet enim contra Pharisæos loqueretur, sermonem tamen non dirigebat ad eos. sed ad turbas, quia multæ astabant. *Ecce mater eius, & fratres.* Idest, Cognatos, quia fratres nullos habuit. *Stabant foris.* Idest, Extra domum, quia Christus prædicabat in domo quadam tunc, vt dicitur sequenti cap. s. In illo die exiens de domo &c. *Quærentes loqui ei.* Idest, Venerant ad loquendum sibi. *Dixit autem ei quidam.* s. Christo, hic q̃ hoc dixerat erat de astantibus, & non de cognatis Christi, & annũciauit aduentum illorum. *Ecce mater tua, & fratres tui.* Ipsi enim miserãt istũ ad Christũ: quia dr Mar. 3. & veniũt mater eius, & fratres, & foris stãtes miserũt ad eum vocãtes eum, & hoc erat, quia ipsi non poterant intrare propter turbam, Lucę 8. Venerunt ad illũ mater, & fratres eius, & non poterant adire eum præ turba. *Foris sunt quærentes te.* Idest, Volentes loqui tibi: nõ enim quærebant cum scirent vbi esset. *At ipse respondens dicenti.* In hoc innuitur, quòd ista verba, quæ erant aliqualiter aspera, non dirigebantur ad matrem, & cognatos, sed ad dicentem, eo quòd videbatur malo animo quæsisse, & dixisse hæc Christo. *Ait quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei.* q.d. Non putes, quòd illi qui quærunt me, sint mater, & fratres speciali modo, quia mihi magis sunt mater, & fratres isti, quibus prædico. *Et extendens manum in discipulos.* Nõ intelligitur de solis Apostolis, & discipulis, qui eũ familiariter seqbant. Ideet de oĩbus q̃ audiebant verba eius, sic innuit Mar. 3. sedebat circa eum turba, & circunspiciens eos, qui in circuitu eius sedebant ait: Ecce mater mea, & fratres. ergo de tota turba, quæ in circuitu erat hoc dixit, & non de solis discipulis. *Ecce mater mea, & fratres mei.* q.d. Tu vis, quòd dimittam verbũ inceptum propter matrem, & fratres supuenientes, & bene diceres si illi soli essent mater, & fratres, & tñ habeo hic matrem, & fratres, s. istos, qbus loquor. Nõ oportet ergo, q̃ dimittã istos pp illos. *Quicunque. n. fecerit voluntatem patris mei.* Probat dictũ, s. q̃ assistẽtes essent sibi mr, & frẽs, & hoc quia ille est mater, & fratres Christi, qui facit voluntatem Dei, idest, sequitur legem eius. *Qui in cœlis est.* Nõ habebat Christus nisi vnum patrem, s. Deum, quia tamen Iudæi putabant Ioseph esse patrem eius, Lucæ 3. ne crederetur de illo loqui dixit, qui in cœlis est, vt videatur q̃ de Deo loquitur. *Ipse meus frater, & soror & mater est.* Satis apparet, q̃ loquitur de quadam spirituali attinentia, & cognatione: nã non potest vna persona ad alteram, simul esse frater, soror, & mater: dixit autem Christus hic de sororibus, licet de eis supra non fiat mentio, quia forte ipse veniebant etiam nunc ad Christum, & tamen intelligũtur nomine fratrum, quia in eodem gradu sunt solo sexu differẽtes.

Mar. 3. Luc. 8.

An ista sint continuata ad præcedentia. Quæst. CI.

QVAERETVR an ista sint continuata ad præcedentia. Aliqui dicunt, q̃ non, quia ista ponuntur Luc. 8. post parabolas, q̃ habentur sequenti cap. Dicendum, q̃ sunt continuata, & q̃ facta sunt immediate post præcedentia, immo dum illa fierent, q̃a dicit in litera, adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius, idest, dum loqueretur ea quę habentur supra. Item quia Mar. 3. ponitur etiam hoc eo ordine quo hic, s. post illa verba, quæ Christus dixit contra Pharisæos de Beelzebub. Ad ordinem Lu. dicendum, q̃ ipse mutauit ordinem, sic enim fit, vt cõmuniter, quòd multis Euangelistis narrantibus eandem rem, quidã tenent ordinem naturalem, & quidam non. Sic dicit Augustl. lib. de concor. Euan. s. hoc sine dubio conseq̃nter gestum intelligere debemus, præmisit enim cum ad hoc narrandum transiret, adhuc eo loquente ad turbas, quid est adhuc, nisi quando illud loquebatur nam & Mar. post illud, quod de blasphemia Spiritussancti retulerat dixit, & veniunt mater eius, & fratres. Lucas enim non huius rei gestæ ordinem tenuit, sed prẽoccupauit hoc, & recordatum ante narrauit.

An Maria habuit alios filios, qui essent fratres Christi. Quæst. CII.

QVAERETVR cum dicatur hic, ecce mater tua, & fratres, & Christus sit filius Marię, an illa habuit alios filios, qui essent fratres Christi? Aliqui dicunt, q̃ sic, cum Euangelista hic fratres nominet. Et isti dicunt dupliciter, quidam dicunt, q̃ Christus genitus est ex Maria, & Ioseph, sicut Cherintus hæreticus, & tunc poterat Christus habere fratres ex patre, & matre. Sed isti insaniunt cum supra dicatur 1. cap. q̃ inuenta est Maria habens in vtero de Spiritussancto. Et Angelus dixit, quod ex ea natum est de Spiritussancto, i. non de viro, & allegatur ibi dictum Isaię, ecce virgo cõcipiet, vt innuatur, q̃ Christus manente matris virginitate, conceptus, & natus est. Item dicitur ibi Ioseph accepit Mariam coniugem suã, & nõ cognoscebat eam, donec peperit filium suum, & vocauit nomen eius Iesum, ergo saltem necesse est dici virginem. Alij dicunt, s. Heluidius hæreticus, vt refert Hierony. lib. contra Heluidium, q̃ Maria ante Christi natiuitatem semp fuit virgo, sed eo nato cognita est a Ioseph, etenim filios habuit, qui vocantur fratres Domini, & probat hoc, quia supra cap. 1. dicitur, Anteqũ conuenirent inuenta est habens in vtero de Spiritussancto, ergo vr q̃ postea conuenerint. Itẽ quia dr eodẽ cap. q̃a Ioseph accepit Mariã coniugem suã, & nõ cognoscebat eã donec peperit, ergo innuitur, q̃ postea cognouerit. Item q̃a dr ibi donec peperit filiũ suũ primogenitũ, ergo post illũ alios habuit. Itẽ q̃a hic nominantur fratres Dñi, sed siue sint ex parte matris apparet,

quòd Maria fuerit cognita. Sic dicit Hieron. lib. contra Heluidium, s. huic Heluidij vna propositio sumitur, q̃ fratres Dñi in Euangelio nominantur, vnde inquit fratres Dñi dicti sunt, qui non erant fratres. Sed etiam hęc insania est: nam virgo Christum peperit, & postea semper in virginitate mansit, vt est suppositio fidei, de quo magis dictum est supra cap. 1. q. 50. Et ad ista etiam argumenta Heluidij, ibi responsum est: nõ ergo habuit Christus fratres aliquos, nec ex parte patris, quoniam patrem non habuit in terris, nec etiam ex parte matris, quia illa semper in virginitate mãsit, sed noĩant fratres more scripturæ illi q̃ cognati sunt.

Qui erant isti fratres, & quomodo dicitur Christus habere fratres. Et quòd fratres affectu dicuntur dupliciter. Quæst. CIII.

QVAERETVR qui erant isti fratres, vel quomodo dicitur Christus habere fratres. Aliqui dicunt, q̃ sicut Christus non erat filius Ioseph, & tamen putabatur filius eius, Luc. 3. Ita ẽt isti nõ erant fratres Christi, & tamen putabantur esse fratres eius, & tñ tunc oportet, q̃ ponerentur esse filij Ioseph: nã si essent filij Mariæ vere essent fratres eius: sinautem essent filij Ioseph nõ essent fratres Christi, sed putarent, sicut putabat Ioseph pater Christi, & ita multi tenent q̃ isti fuerunt filij Ioseph ex alia vxore, vt refert Beda. Et tñ Hieron. improbat hanc positionem dicens, quidam vero fratres Domini ex alia vxore Ioseph filios suspicantur sequentes deliramenta apocriphorum, quandam gestam mulierem confingentes, & tamen hanc positionem tenet aliqualiter Aug. lib. de quæstionibus Euangelij, s. ex cognatione Ioseph dici potuerunt fratres eius, ab his qui illum patrem Domini arbitrabantur. Aliter tamen tenetur communiter, & verius, s. q̃ isti erant fratres, idest, cognati Christi ex parte matris, s. filij sororum Mariæ, & potissime illius Mariæ, quæ vocatur Maria Iacobi, Marci 16. & Lucæ 24. Idest, Mater Iacobi, siue Maria Cleophæ, idest, vxor Cleophæ, Ioan. 19. Quæ tamen fuerat vxor Alphæi prius, cuius filij fuerunt isti, qui vocantur fratres Domini. Sic dicit Hierony. Nos autem fratres Domini, non filios Ioseph, sed consobrinos Saluatoris sororis Mariæ materteræ Domini filios intelligimus, quæ esse dicitur mater Iacobi minoris, & Ioseph. Fratres autem consobrinos dici omnis scriptura demonstrat, isti autem fratres erant Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Iudas, sequenti cap. & Marci 6. Illi tamen sunt filij Mariæ Iacobi, quæ est soror Virginis. Cum autem objicit Heluidius fratres habuisse Christum. Dicit Hierony. quòd quatuor modis in scripturis fratres dicuntur, scilicet, natura, gente, cognatione, affectu. Natura, vt Esau, & Iacob. Gente, vt omnes Iudæi fratres dicuntur, Deuteronom. 15. & 17. Scilicet, Non poteris constituere super te regem, qui non sit frater tuus. Cognatione, vt qui sunt de eadem familia, vt Gen. 13. Dixit Abraham ad Loth: Non sit rixa inter te, & me, quoniam fratres sumus. Affectu dicuntur fratres dupliciter, scilicet, in speciali, & generali. In speciali, vt omnes Christiani dicuntur fratres, infra 23. Omnes vos fratres estis. Generali, vt omnes homines ex vno patre primo nati pari germanitate coniunguntur. Dicit añt, q̃ nõ dicuntur fratres Dñi natura, quia oportebat tunc exprimi patrem, vel matrem, & tamen scriptura nõ dixit eos filios Ioseph, nec Mariæ. Non ẽt dicunt fratres gente, q̃a absurdum est, q̃ pauci ex Iudæis vocent fratres, cũ oẽs Iudæi qui ibi erant fratres poterant appellari, nec ẽt dicuntur fratres affectu speciali, q̃a tũc potius Apostoli fratres dicerent, idẽ ẽt affectu cõmuni, q̃a sic oẽs homines fratres erant ei, ideo stultum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum erat quosdam solum fratres nominare. Restat ergo, vt dicantur fratres cognatione, ideſt, quia erant de eadem familia, ſ. filij ſororis matris ſuæ, vt dictū eſt,

Quare nunc fratres Chriſti, & mater ad eum venerunt. Quæſt. CIIII.

QVAERETVR, quare nunc mater, & fratres Chriſti venerunt ad eum. Aliqui dicunt, q denunciatum fuerat illis Chriſtum incidiſſe in furorem, & veniebant vt compaterentur ei, ſic dicit Theophilus, ſ. quia propinqui Domini venerant tenere eū, tanquam in furiam verſum, mater eius amoris compaſſione detenta, venit ad eū, iſtud aūt dicunt, quia Mar. 3. vbi iſtud ponitur paulo ante, q conueniebat turba ad Chriſtum, ita vt non poſſet nec manducare panem, ipſe autē exiuit ad illos, & cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim in furorem verſus eſt. Sed hoc parum valet, quia diſcipuli non dixerunt illud quaſi vere putarent Chriſtum a mente alienatum, ſed locuti ſunt in amaritudine animæ ſuæ, quia ipſi adhuc infirmi, & carnales erant, & non permittebantur comedere propter turbas, nunc vero cū Chriſtus diſcumbere vellet, cōuenit iterū turba, & ipſe relicta intentione ciborum exiuit, vt p̄dicaret eis, in quo diſcipuli nimis indignati, & iram continere non valentes, dixerunt, ecce in furorē verſus eſt, & exierūt tenere eum, Chriſtus tñ non oſtendit in ſe aliqd furoris, ita vt ad matrē, & cognatos fama peruolaret de furore eius, vt peruenirent cōpati ei. Aliter pōt dici, & melius, q Chriſtus ꝓpter opus p̄dicationis nō manebat in patria ſua, ſed diſcurrebat per varia loca, & quia cognati ſui q vocant hic fratres, & ēt mater manebāt in Nazareth quaſi ſemp, vt innuit ſeq. cap. & Mar. 6. ſ. & ſorores eius nonne oēs apud nos ſunt? ex deſiderio ergo videndi eum, qa forte iam diu non viderant venerunt, vt viderent. Sic dicit Titus derelictis cognatis carnalibus Dominus inſiſtebat doctrinæ paternæ, qa vero deſiderabatur propter abſentiam veniunt ad eū. Sic etiam dicit Chryſoſt. ſ. ex hoc manifeſtum fit, q non ſemper cum eo erant fratres eius, & mater, quia vero dilectus erat, ad eum propter reuerentiam, & affectum veniunt de foris expectantes. Aliter poteſt dici, q veniebant forte ad conferendum cum eo de aliquibus pertinētibus ad rem familiarem ipſorum, ſed hoc non videtur, quia Chriſtus omnia hæc contemſerat, & contemnere docebat, cum ipſe nō habebat vbi declinaret caput ſuum, ſupra 8. & Lucæ 9. Ideo de negocijs rei familiaris nihil cum eo tractaretur.

Quare fratres Chriſti, & mater foris ſtabant eo prædicante. Quæſt. CV.

QVAERETVR, quare fratres Domini, & mater foris ſtabant eo prædicante. Dicendū, q Chriſtus nunc in quadam domo prædicabat, & eo prædicante venerunt fratres eius, nec tamen intrauerunt domum. Et dicunt aliqui, q fuit hoc, quia contemnebatur verbum eius. Nam dicitur Ioan. 9. q fratres ſui non credebant in eum: cui conuenit quod hic dr̄, q eum quærebant de foris expectantes. Alij dicūt, q hoc faciebant ex ſuperbia, voluerunt enim gloriari forte de cognatione Chriſti, & ideo non ſe miſcuerunt turbæ ad audiendū verbum, ſed per ſe foris manſerunt quaſi aliquid eſſent, & poſſent a cęteris conſpici, & cognoſci, quòd fratres Domini erant. Sic dicit Chryſoſt. vide fratrum eius elationem: cū enim deceret eos ingredi, & audire, cum turba foris eum expectant. Sed quid de matre, quæ libenter filij verba audiret credens in eum, nec ſuperbiens, quòd mater eius eſſet? Dicendum, q ipſa libenter ſe miſcuiſſet turbæ, vt filij verba audiret, quia tamē veniebat in comitatu fratrū Domini, oportebat q eis, quia viri erāt obediret, non recedens ab eis, vt ſuam teneret honeſtatem, cum ergo illi foris manerent, ipſa quoque foris ſtetit. Item quia licet ætate matrona eſſet, virgo tamen verecunda erat, & cum turba ſederet in circuitu Chriſti loquentis, vt dicitur Mar. 3. forte erubuit turbæ ſedenti ſe immiſcere, ne attentorum ad verbum Chriſti turbaret quietem. Aliter pōt dici de fratribus Chriſti, q foris manſerunt, quia non potuerunt accedere ad eum propter turbā. Sic dr̄ Luc. 8. Venerunt ad illū mater, & fratres eius, & non poterant adire eum præ turba. Dici tñ pōt, vt vult Chryſoſt. q ipſi aliquaſi ter contemnebant verbum Dñi: vel propter fugbiam foris manebant: nam licet turba obſtabat eis, ne accederent ad loquendum Chriſto, non obſtabat tamen, vt audirent verbum prędicantis, maxime cum ipſi ſe cerint eum tunc vocari, quando prædicabat, vt patet Mar. 3. Vnde cuſpam aliquam effugere non poſſunt.

Quare iſte dixit Chriſto, quòd mater, & fratres eum, quærebant. Quæſt. CVI.

QVAERETVR de iſto qui nunc dixit Chriſto, q quærebant eum mater, & fratres, quare ſic dixit. Aliqui dicūt, q quidam ex inuidia volentes Chriſtum contemptibilem oūdere ex cōditione parentū, quaſi de pauperibus natus eſſet dixit, ecce mater tua, & fratres tui, q.d. Vide quantum vales qui tales fratres, & matrem habes. Sic dicit Theophilus, ſ. quidā hoc ſic intelligunt, q Chriſto docente quidam inuidentes ſubſannantes eum ſup doctrina eius dixerunt, mater tua, & fratres tui ſtant foris volentes te videre, tanquam per hoc eum ignobilem demonſtrarent. Alij dicūt, q quidam dolētes, q Chriſtus ſic doceret, & volentes eum impedire dixerunt: ecce mater tua, &c. quaſi p hoc ceſſatum eſſet. Tertio poteſt dici, q quidam fecerunt hoc, vt ponerēt Chriſtum in perplexitate, vt ſi pp cognatos ceſſaret a p̄dicatione, accuſaret quaſi p̄ponens carnalia ſpiritualibus: ſi vero non ceſſaret videret matrem contemnere p̄mittens eam, & fratres manere foris expectātes: tales enim læpe, p̄poſitiones ei faciebāt, vt eum quaſi pplexum tenerēt, ſicut qū petiuerunt an daret cenſus Cæſari, infra 22. & qū obtulerunt ei adulterā petentes quid facerent, Ioā 8. ſic dicit Hiero. vr̄ mihi iſte q nunciat non fortuito, & ſimpliciter nunciare, ſed inſidias intendere vtri ſpirituali operi carnē, & ſanguinē præferat. Quarto poteſt dici, q iſte dixit hoc Chriſto, quia fratres eius rogauerant, vt diceret: ſic patet Mar. 3. ſ. Et venit mater eius, & fratres, & foris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum. Sed dicendum, q vtrunq; eſſe potuit, ſ. q fratres Chriſti rogarent iſtū, vt vocaret Chriſtū, & q ipſe hoc libenter acceperit quaſi cauſam inueniens ad calumniandum Chriſto, & turbandum eum, quod aliqualiter innuitur ex verbis Chriſti ad iſtum aſpere dictis, quod non feciſſet, niſi iſte peccaſſet in aliquo.

Quare cognati Chriſti fecerunt, quòd vocaretur tunc cum poſſent expectare. Quæſt. CVII.

QVAERETVR quare cognati Chriſti fecerunt, q vocaretur tunc, quādo prædicabat cum poſſent expectare vſque ad finem ibi. Dici poteſt, q fecerunt ex contemptu: nam deſpiciebant eum, nec enim volebant credere in ipſum, Ioan. 7. Cū tamen multi in eum crederent, & propter hoc intrare noluerāt, vt dicit Chryſoſt. Ita quaſi deſpicientes prædicationē eius non curauerūt, q illam interrūperent. Sed

Sed hoc non ſatis ſtat, quia licet non crederent in eum, & deſpicerent eū in corde ſuo, publice tamen non deſpicerent illum, maxime in verbo prædicationis, in quo ipſe habebat honorem magnum apud plebem, & honor eius vndecunque veniret, redundabat in fratres ſuos. Secundo poteſt dici, & melius, q hoc fecerūt ex inani gloria, quia ſi expectarent finem verbi, vt tunc loquerentur, iam turba receſſiſſet, & nemo eos agnoſceret, voluerunt autem nūc Chriſtum prædicantem vocare, vt omnes qui aſtabant cōuerterent oculos in eos, & viderentur aliquid eſſe in conſpectu totius plebis, & felices iudicarentur, q tāti viri fratres eſſe meruerant. Tertio erat propter ſuperbiam, vt viderentur ipſi Chriſto maiores, & imperare ei. cum dicatur Mar. 3. Quòd ſtantes foris miſerunt ad eum vocantes eum. De his dicit Chryſoſt. Vide fratrum eius elationem, cū enim deceret eos ingredi, & audire cū turba, vel ſi hoc nollent expectarent finem ſermonis, & tunc eum adirent, extra eum vocant, & coram omnibus hoc faciunt ſuperfluū honoris amorem oſtendentes, & monſtrare volentes, q cum omni poteſtate Chriſto aliquid iniungunt. Quarto pōt dici, q fecerūt hoc ex quadam cōfidentia: putabant enim, q propter honorem matris, & deſiderium ipſorum quos forte diu non viderat, audito noīe eorum illico ceſſaret. Sic dicit Titus, ſ. Putabant aūt fratres eius, q cum eorum audiret præſentiam, dimitteret populū reueritus maternum nomen, & flexus amore materno. Sed etiam ſi fecerint hac intentione, non excuſantur a culpa: imprudenter enim diuinum ſermonem interrumpere volebant, cum eis poſtea locus eſſet adeundi Chriſtū. Etiam quia dato, q nō prædicaret, ſed quidquid aliud eſſet q ad totam plebem ageret, ob reuerentiam tantę multitudinis finem rei expectare debuiſſent, ne ſe toto populo ſimul maiores, & honorabiliores oſtenderent, ſi vellent, q Chriſtus interrupto ſermone ad plebem eis ſolis in re non neceſſaria loqueretur, vnde Chriſtus tanq̄ imprudenti petitioni non aſſenſit. Sed obijcietur, quia mater erat cum fratribus, & de omnibus dicitur q quærebant eum, & q miſerunt vocare eum, Mar. 3. Dicendum, q mater non iuſſit eum vocari, ſed fratres, ſed dr̄ de oībus ſimul, quia verum eſt, q omnes ad Chriſtū veniebant, & manebant foras: ip ſa tñ prohibere nō potuit, quod illi faciebant, qui viri erant. Vel forte, vt non contenderet permiſit eis ad libitū agere, vnde ipſa non peccauit, nec quicquam temere egit, illi vero in aliquo peccauerunt, & imprudenter egerunt. Sic dicit Aug. lib. de natura, & gratia, ſed quitquid dicatur de fratribus Dñi, de ſancta Virgine Maria propter honorem Chriſti nullam prorſus cum de peccatis agitur habere volo queſtionem, inde ſcimus, q ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendū ex omni parte peccatum, q concipere, & parere meruit eum quem conſtat nullum habuiſſe peccatum.

Quomodo dicitur hic, quòd fratres Chriſti quærebant eum, cum eſſent cum ipſo. Quæſt. CVIII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, q fratres Chriſti quærebāt eum, quia ipſi erant cum eo aſſidue, erāt enim fratres eius Iacobus, & Iudas, vt dicitur ſequenti cap. & Mar. 6. & tamen iſti erant Apoſtoli, quia iſte Iacobus eſt, qui vocatur Iacobus minor, Mar. 15. & fuit Apoſtolus qui vocatur Iacobus Alphei, ſupra 10. Iudas autem fuit frater eius, & ideo vocatur Iudas Iacobi, ideſt, frater Iacobi, Luc. 6. & etiam iſte erat Apoſtolus, eodem cap. & Act. 1. Et tamen Apoſtoli ſemper erant cum Chriſto, vel mittebat eos ad prædicandum, non ergo venirent nunc cum matre eius ad videndum ipſum.

Alph. Toſt. in Matth. Pars IIII.

Dicendum, quòd multi dicebantur fratres Domini, ſpecialiter tamen quatuor, ſcilicet, Iacobus, & Ioſeph, Iudas, & Simon, vt patet ſequenti cap. & Mar. 6. Duo autem eorum, ideſt, Iacobus, & Iudas erant ſemper cū Chriſto, quia erant Apoſtoli. Alij autem duo, ſ. Simon, & Ioſeph poterant nunc venire cum Virgine, & forte aliqui alij, quia alios conſobrinos habebat Chriſtus, ſ. Iacobum, & Ioannem filios Zebedæi, & alterius Mariæ ſororis matris Domini, & forte etiam alios, de quibus expreſſe non fit mentio, q eſſent fratres Domini, ſicut nec filij Zebedæi vocantur fratres Chriſti, licet attinerent ei in eodem gradu in quo illi quatuor qui vocantur fratres eius, ſequenti cap. & Mar. 6. & multi ita poterant venire, qui dicerentur fratres Chriſti, venirent forte etiam ſorores, quia licet hic de ſolis fratribus dicatur, Chriſtus tamen dixit, ipſe eſt frater meus, & ſoror, & mater, in quo innuit, quòd mater, & frater, & ſorores veniebant.

Ad quid Matthæus introduxit de matre, & cæteris venientibus ad Chriſtum. Quæſt. CIX.

QVAERETVR ad quid Matthæus introduxit de matre, & fratribus Chriſti venientibus nunc ad eum. Dicendum, quòd omnia, quæ ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ad Rom. 15. & ita eſt iſtud. Prodeſt autem ad doctrinam in duobus. Primo inquantum Matthæus tacite arguit fratres Chriſti, quòd imprudenter voluerunt interrumpere ſermonem eius, cum ait, Adhuc eo loquente ad turbas, q.d. Tūc quando loquebatur, nondum completo verbo vocabant eum. In quo oſtendit quòd imprudenter agebant, quia nihil vtilius agi poterat, quàm quod tunc Chriſtus exercebat, indecens ergo erat interrumpi vtilia pro rebus paruis, præſertim cum vtriſque locus eſſet. Sic dicit Chryſoſt. Euangeliſta oſtendit hoc ipſum obſcure inſinuans cum dicit, adhuc eo loquente, ac ſi diceret nunquid non erat tempus? ad quid autem loqui volebant? Si pro dogmatibus veritatis, publice, atque cunctis audientibus proponere debebant, vt communiter omnibus fierent vtilitati: ſi autem de alijs ſibi ipſis pertinentibus non oportebat ita feſtinanter vocare, vnde manifeſtum eſt, quòd ex vanagloria hoc faciebant, & ſic inſtruit nos Matthæus in hoc arguendos eſſe, qui humana colloquia diuinis præponunt. Secundo prodeſt ad oſtendendum Chriſti virtutem, & hoc fuit præcipuum, qui ita ſe habuit moderate, vt carnis, & ſanguinis eum affectio non moueret, vt interruptum ſermonem non interrumperet.

Quare Chriſtus reſpondit aſpere vocanti eum pro matre, & pro fratribus eum exquirentibus. Quæſt. CX.

QVAERETVR quare Chriſtus reſpondit aſpere vocanti eum. Nam dixit ei: quæ eſt mater mea? & qui ſunt fratres? ideſt, quare dicis mihi de matre, & de fratribus? potuiſſet enim blandius dicere, ſcilicet, ſuſtine modicum, & ibo. Dici poteſt, q dixit hoc Chriſtus pungens iſtum vocantem, quia iniquo animo eum vocauerat, ſ. volens eū ignobilem oſtendere, vt dicit Theophilus, ſiue quia inſidians hoc dixit, vt ait Hiero. & ſic potius eum arguit, quàm ad vocationem reſponderit. Si aūt dicā, q iſte nō egit iniquo animo, ſed ſolū exoratus a Chriſti fratribus, vt eū vocaret. Dicetur, q adhuc imprudenter egit, qa nō debuerat eū vocare quouſq; verbum finiret: nam vr̄ q iſte importune, & alte ad Chriſtū clamauerit dicens, ecce mater tua, quia non poterat accede-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re ad Christum: nam iste esset aliquis de extremis inter auditores, maxime a Christo distantibus, cum fratres Christi qui foris erant dixerint ei, quòd vocarent illum, & tamen ipsi non poterant adire eum præ turba, Lucæ 8. Ergo nec iste posset: clamaret igitur ad Christum dicens, ecce mater tua, & talis clamosa interruptio sermonis erat nimis reprehensibilis, quia imprudenter fiebat, debuit ergo aliqualiter pungi. Tertio fecit Christus hoc propter seipsum, quia non erat decens, quòd ipse nunc vocatus exiret, ideo debuit non solum non exire, sed etiam vocantem increpare. Quia si tacuisset, & nō exiret, nesciretur quid melius esset, vt ergo aperte ostenderet multo excellētius esse audire verbum Christi, & prædicare, quàm colloqui matri, & fratribus, arguit vocantem quasi illicite agentem. Sic dicit Chrysost. Considera quale erat astante ei toto populo, & ab ore eius pendente, iam inchoata doctrina eum foras extrahere: ob hoc, & Dominus quasi increpando respondit.

Quare dixit Christus quæ est mater mea, &c.
Quæst. CXI.

QVAERETVR quare dixit Christus quæ est mater mea, & qui sunt fratres? Aliqui dicūt, quòd per hoc negauit Christus se habere fratres, nullos enim habebat, vt ostensum est supra quæst. 13. Sed dicendum, ꝙ non stat, quia verum erat, ꝙ Iudæi hoc dicebāt: nam non vocabant istos fratres eius, quasi ex eodem patre, vel matre genitos, sed quia cognati eius erant, secundum consuetudinem scripturę, & hoc verum erat. Item quia tūc etiam negaret matrem, quia dixit quę est mater mea? & tñ illā nō negat, erat enim vera mater eius. Aliqui dicunt, ꝙ negat eam matrem, sicut Marchion, & Manichæus hæretici, qui dixerunt Christum habere corpus phantasticum, nec fuisse verū hominem, & cōsequenter nec matrē habere poterat. Vnde dicūt, ꝙ Maria Christū nō peperit, sed eum fortuitu reperit, & sic vt filiū accepit. Sic dicit Hieron. nō ergo iuxta Marchionē, & Manichæū matrē negauit, vt natus de phantasmate putaretur, ꝙa ille q eā in cruce agnouit nō negaret eā nunc, sic dicit Ambro. & Hilarius nō negatur hic mater, quæ de cruce agnoscitur. Etiā quia si cā negare voluisset potius aliàs q̄ nunc negaret eā, s. q̄ñ improperabatur sibi propter eam, & fratres, seq. cap. & Mar. 6. Vnde huic sapientia, & virtutes? nonne hic est fabri filius? nonne mater eius dr Maria? & tñ tunc non negauit eam esse matrem, ergo nec nunc negaret, sic dicit Chrysost. Si negare vellet matrem, tūc vtiq; negasset, q̄ñ Iudæi exprobrabant ei de matre. Dici potest ergo vno modo, ꝙ Christus nec matrem, nec fratres negauit, & tñ aliqualiter aspere locutus est, ꝙa fratres sui meruerāt, s. ꝙa contemnebāt eū, & intrare noluerāt ad sermonē eius. Sic dicit Chrysost. s. alter Euangelista dixit, ꝙ fratres eius nondū credebant in eū, cui cōuenit quod hic dr, ꝙ eū quærebāt de foris expectantes, & fm candē intentionē Dñs eorū, non sicut propinquorū meminit, vel quia propter inanē gloriam, & superbiam eū dū prædicaret vocauerant. Sed dicetur quid de matre, quia nihil in his peccauerat? non debuerat enim ipsa obiurgari. Dici pōt, ꝙ etiam si propter hoc solū Christus rndisset aspere, ꝙa fratres sui illud merebantur, adhuc matrem nō excepisset, quia aliàs oporteret, ꝙ ad eam exiret, quia nō peccauerat, & fratres desereret, qui superbi erant; sed hoc fuisset grauius scandalū matrem a fratribus separare, iō de vtrisq; similiter loquitur. Secundo dici pōt, & melius, ꝙ Christus nō dixit ista verba aspera, ꝓpter matrē, & fratres, sed ꝓpter vocantē q̄ vel malo animo, vel imprudenter vocauerat: vnde nō dr, ꝙ ipse dixit q̄ est mater mea? sed dr rñdens dicenti ait, q̄ est mater mea, &c. q. d. pp dicentē ista dixit, & nō intendens increpare frēs. Tertio pōt dici, ꝙ hoc dixit Christus, ēt si nō intenderet increpare fratres, nec vocantem, quia oñdere volebat, ꝙ matri, & fratribus ēt nō peccātibus præponendus erat Dei cultus, & spūalis cognatio, vnde est sensus q̄ est mater mea, & fratres, i. nūqd de matre, & de fratribus curandum est, vt propter eos bona spiritualia negligantur? q. d. non. Sic dicit Chrysost. l. hoc non dixit matrem, aut fratres omnino reprobando, sed ostendens, ꝙ sup omnem cognationem temporalem oportet propriam animam prænorare, & tamen verum est, ꝙ Christus in his verbis potius vocantem, quàm fratres arguit. Sic dicit Hieron. Dominus non, ꝙ matrem negaret, & fratres exire contempsit, sed ꝙ responderet insidianti. Sic & Chrysost. dixit, scilicet, non dixit vade, dic ei quòd non est mater mea, sed ad eum qui nūciauerat, extendit sermonem.

Quare Christus nunc non exiuit ad matrem, & fratres eum quærentes. Quæst. CXII.

QVAERETVR quare Christus nunc non exiuit ad matrem, & fratres. Dicendū, ꝙ fuit primo, quia indecens erat, ꝙ minora bona maioribus præponeret: nam caro, & sanguis, nihil prodest, Ioan. 6. Verbum autem Dei saluare potest animas nostras, ideo nihil ei præponendum erat. Sic dicit Iacobus: suscipite insitum verbum, quod saluare pōt animas vestras, Iaco. 1. Præsertim aūt Christus qui erat regula morū hoc facere debuit: nā & si mater eius honoranda erat super omnes matres, pater tamen honorabilior erat, cuius opa erant p̄dicare verbū eius. Sic enim Christus dixit Lucæ 2. Cū esset puer annorū duodecim dicente matre, fili qd feciſti nobis sic? nā & ego, & pater tuus dolentes q̄rebamus te. Et ille ait qd me q̄rebatis? nesciebatis, ꝙ in his, q̄ patris mei sunt, oportet me esse. Sic dicit Hiero. & Beda, s. rogatus ab officio verbi non egreditur, nō maternæ refutans obsequium pietatis, sed paternis se mysterijs amplius, quàm maternis debere monstrat affectibus: nec iniurioſe fratres contemnit, sed opus spirituale carnis cognationi præferens religiosiorem cordiū copulam docet esse, q̄ corporis. Secundo fuit propter honorem populi, quia etiam si Christus loqueretur de rebus sęcularibus, si tota plebs attenderet, indignum erat, quòd adueniēte matre aut fratribus tota hæc multitudo inexpleto verbo desereretur. Sic dicit Chry. Considera quale erat astante ei toto populo, & ab ore eius pendente, iam inchoata doctrina eum foras extrahere.

Tertio fuit, quia nullius necessitatis erat quod mater, & fratres quærebant: nam volebant videre eum, & alloqui, cū diu forte non vidissent, sed huic locus erat expleto verbo, ideo interrumpendum non fuit.

Quomodo hoc quod hic dicitur sit verum, scilicet, qui fecerit voluntatem patris mei. Et quomodo qui credit in Christum est mater eius. Et quomodo fidelis est frater Christi. Et quòd illud dictum redundat in honorem Beatæ Virginis.
Quæst. CXIII.

QVAERETVR quare dixit Christus, q̄ facit voluntatē patris mei, hic mater, & frater, & soror est, & quomodo est hoc verum. Dicendū, ꝙ ista necesse est spūaliter intelligi cū eadē p̄sona ponat mater, frater, & soror. Vocant aūt fratres Christi oēs, q̄ faciunt volūtatē Dei, ꝙa fratrib⁹ cōpetit esse coheredes eiusdē hereditatis, q̄ tñ faciunt volūtatē Dei: sunt coheredes Christi ad Rom. 8. ff. hæredes. Dei sunt coheredes Christi: ergo sunt fratres eius, & ita ipse vocat fratres, tres, Luc. 24. Ite & dicite fratribus meis, soror autem eadem ratione qua frater dicitur, quia in eodem gradu sunt solo sexu differentes, in Christo tamen nō est differentia sexus, quia ibi non est masculus, nec fęmina, Iudæus, nec Gentilis, ad Coloss. 3. Idem ergo est in Christo frater, & soror. Dicitur autem qui credit in Christum esse mater eius, quia sicut mater formatū puerperium habet in vtero, ita & in cordibus nostris formatur Christus per fidem, ad Galat. 4. s. donec formet in vobis Christus. Vel dicitur fidelis frater Christi, aut soror in eum credēdo, mater autem illum prædicando, quia qui prædicat format Christum in cordibus proximorum, ad Galat. 4. Filioli mei quos iterū parturio, donec formetur in vobis Christus, sic dicit Gregor. qui enim Christi frater, vel soror est credēdo efficitur mater prædicando, quasi enim parit Dominum, quem cordi audiētis infundit, & mater eius efficitur, si per eius vocem amor Domini in proximi mente generatur. Dixit autem Christus hoc propter multa. Primo vt doceat nos non confidere in nobilitate carnis, sed in sola nobilitate virtutis, quia nulla est maior nobilitas, quàm attinere Christo, qui Deus est in gradu propinquissimo, nullus aūt est propinquior quàm esse matrem, vel fratrem, sed qui audit, & facit verba Dei, est frater, & mater Christi, ideo hęc nobilitas valde desiderāda est. Sic dicit Chrysost. Docet nos in nulla cognatione confidentes, virtutem non negligere, si enim matri nihil prodest matrē esse, nisi virtus adesset, quis vtique alius per cognationem saluabitur? Secundo fuit ad complendum desiderium multorum, multæ enim fœminæ putabant Mariam Beatissimam, quia Christum pepererat, & optabant similiter mater fieri, vt dicitur Lucæ 11. Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ suxisti, vt autem ostēdat omnibus fœminis, immo etiam viris hanc posse peruenire felicitatem dixit, quòd quicūque facit voluntatē Dei, est mater, & frater Christi. Sic dicit Chrysost. Multæ mulieres sanctificauerunt Beatam Virginem, & optauerunt tales fieri matres, quid est igitur, quod prohibeat? ecce latam nobis constituit viam, & licet non mulieribus solum, sed etiam viris fieri matrem Christi. Tertio fuit etiā ad laudem matris Christi, sicut enim ipsa erat vera mater eius secundum carnem, quod nulli alteri accidit, ita & ipsa super omnē creaturā fuit spiritualiter mater Christi, faciendo voluntatem Dei, quia nihil inter creaturas sanctius virgine inuentum est. Vtriusque ergo maternitatis honor erat sibi in altera sibi soli, & altera supra omnes. Sic dicit Chrysost. non negans matrem hoc dicit, sed ostendens, quòd nō solum est digna honore propter hoc quod genuit Christum, sed etiam propter omnem aliam virtutem, & licet fuerit magni honoris, quia Christum peperit, maioris tamen fuit, quia in eum credidit. Sic dicit Augustinus, & Bernardus, fęlicior Maria suscipiendo fidem, quàm concipiendo carnem Christi. Quarto fuit ad reddendum rationem dicti sui, & ista fuit præcipua causa: nam dixerat vocās eum, ecce mater tua, & fratres. Teneri ergo videbatur Christus exire ad matrem, & fratres, nisi aliud tūc faceret, quod matri, & fratribus præferendum esset, & ad hoc dixit: ecce mater mea, & fratres mei: nam nihil videtur inter gradus attinentię cui maior amor, & honor debeatur, quàm matri, & consequenter fratribus, oportuit ergo, quòd essent tanquam mater, & fratres isti propter quos Christus nunc cessabat exire ad matrem suam, & fratres, & sic dixit: ecce mater mea, & fratres, idest, hic habeo matrem, & fratres, quid ergo oportet exire ad eos, qui foris? potissime quia isti plures sunt, quàm illi, & quilibet istorum est mater, & frater.

CAP. XIIII.

IN illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare. Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita vt nauiculam ascendens sederet, & omnis turba stabat in litore, & locutus est eis multa in parabolis dicens. Ecce exijt qui seminat seminare. Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres, & comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa, vbi non habebāt terram multam, & continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ. Sole autem orto æstuauerunt, & quia non habebant radicem, aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas, & creuerunt spinæ, & suffocauerunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. Qui habet aures audiendi audiat. Mar. 4. Luc. 8. Luc. 8.

IN *illo die*. Descripta fuit in præcedentibus promulgatio Euangelij facta manifeste. Hic subditur promulgatio eiusdem facta parabolice. Et diuiditur in duas partes, ꝙa primo ponitur parabolica promulgatio. Secundo huius prædicationis per miracula cōfirmatio, sequenti cap. Prima in duas, quia primo ponitur Christi prædicātis multiplex documentum. Secundo populi audientis impedimentum ibi. *Et factum est cum consummasset*. Prima in duas, quia primo præponitur quædam introductio. Secundo ipsa parabolica prædicatio ibi. *Ecce exijt*.

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. I.

QVAERETVR circa primum, an ista sint continuata ad precedentia. Aliqui dicunt, ꝙ non, ꝙa Lucæ 8. ponūtur istæ parabolæ, & post illas ponitur de matre, & fratribus venientibus ad eum, quod habetur præcedenti cap. & sic videtur ordo esse mutatus. Dicendum, ꝙ hic est ordo cōtinuus: nam ipsum ordinem quem tenet hic Matthæus, tenuit Mar. post aduentum matris, & fratrum Christi subijciens istas parabolas, Mar. 3. & 4. Item patet efficacius, quia dicitur in litera: in illa die exiens Iesus de domo, necesse est ergo istud factum fuisse eodem die quo facta sunt ea q̄ habētur supra immediate, s. aduētus matris, & fratrū Christi. Sic dicit Aug. de cōcor. Euan. s. cū dicit in illo die satis iudicat hoc cōsequēter gestū post p̄missa, aut nō multa interponi potuisse, nisi forte dies more scripturarum tempus significet. Sic dicit Beda, patet hanc doctrinam Domini ad mare eadem die qua superiorem in domo celebratū esse sermonem, terminato enim primo sermone, continuo subiunxit Matthæus dicens: in illo die exiens, &c. Ad ordinem Beati Lucæ dicendum, ꝙ est ibi ordo mutatus, quia prius fuit aduentus matris, & fratrum Christi, quàm prædicatio istarum parabolarum. Sic dicit Aug. vbi supra, s. Lucas enim huius rei gestæ ordinē nō tenuit, sed poccupauit hoc, & recordatū ante narrauit. Circa primū

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur. *In illo die.* Scilicet, In quo mater, & fratres E
venerunt ad eum, vt præced. cap. *Exiens Iesus de domo.*
Prædicauerat enim ipsa die intra domum circunstante sibi multa turba: vnde dicitur præcedenti cap. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius, & fratres astabant foris quærentes loqui ei, ideſt, extra domum in qua prædicabat turbis. *Sedebat secus mare.* Scilicet, Exiuit de domo, & de ciuitate, & sedebat iuxta litus maris, quia ista ciuitas in qua erat nunc, erat iuxta mare, scilicet, Galilææ, siue Tyberiadis, quod vocatur hic mare absolute, eo quòd iuxta alia maria Christus nunquam stabat, licet enim mare Mediterraneum tangat terram Iudæorum in toto latere Occidentali, Numeri 24. Christus tamen nunquam ibat ad illud mare, sed quandocunque dicitur, quòd ipse erat in mari, G
vel iuxta mare, semper intelligitur de mari Galilææ, vt ostensum est, 8. cap. quæst. 93. & ibi de nominibus huius maris, & causis eorum, & etiam aliorum marium, de quibus in scriptura fit mentio, dictum est. *Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ.* Cupiebant enim audire verbum eius, & sciebant quòd ad hoc exierat de domo, vt prædicaret, ideo accesserunt ad eum. *Ita vt in nauiculam ascendens sederet.* Quia erant turbæ multæ ascendit in nauiculam, & sedens loquebatur de nauicula ad turbas, & dicitur de nauicula, quia erat parua nauis, scilicet, piscatorum: non enim erat illud mare, sed lacus, vel stagnum, & ideo non erant ibi magnæ naues onerariæ ad portandas merces, sed solę nauiculæ piscatorum. *Et omnis turba stabat in litore.* Nulli enim H
intrauerunt cũ ipso in nauiculam, ne viderentur alijs præferri, sed tota turba stabat in litore, ideſt, sedebat, quia cum in longum verba extenderet, non est verisimile, quòd pedibus starent, sed sederent auditores. Etiã quia sic melius possent videre faciem eius, quàm si omnes starent. Etiam quia ista erat consuetudo audientium eum prædicantem: nam ipsa die quãdo venerunt mater, & fratres Christi ad eum ipso prædicante, sedebat turba circa eum, sic dicitur Mar. 3. Veniunt mater, & fratres eius, & sedebat circa eum turba. *Et locutus est eis.* Scilicet, Turbis. *Multa in parabolis.* Scilicet, Omnes septem parabolas, quæ habentur hic prædicauit eis tunc, & forte plures alias, q̃ scriptę nõ sunt,

Quare Christus exiuit de domo. Quæst. II.

QVAERETVR quare Christus exiuit de domo, Dicendum primo, quòd fecit hoc propter turbas, quia multi volebant eum audire, & nõ poterãt capi in domo. Nam ipsa die prædicauerat in domo, & forte non poterãt omnes ibi capi, vt audirent: voluit ergo exire extra vrbem, vt possent omnes audire, & hoc innuitur in litera, scilicet, exiens de domo sedebat secus mare, & congregatæ sunt ad eum turbæ multæ. Sic dicit Hieron. scilicet, considerandum, quòd populus domum Iesu non poterat intrare, nec esse ibi, nisi Apostoli audiebant mysteria, ideo egreditur de domo sua, & sedet iuxta mare, vt congregentur ad eum turbæ multæ, & audiant in litore, quæ intus non merebantur audire.

Secundo vt quidam dicunt fuit hoc propter matrem, & fratres Christi: nam voluit loqui eis, & ad hoc exiuit de domo, & vrbe. Sic dicit Chrysost. scilicet, postquàm increpauerat eum, qui matris, & fratrum præsentiam nunciauit, fecit quòd illi cupiebant, scilicet, exiit domum primum sanans ægritudinem vanę gloriæ fratrum. Tertium decentem honorem exhibens matri, scilicet, non exiuit propter eos, sed propter illam. Sic etiam dicit Theophilus licet matrem Dominus superius negligere videretur, tamen reuerebatur eam, propter eam namq; egreditur circa mare,

Quare Christus illo die circa mare exiuit, potius quàm alio die. Quæst. III.

QVAERETVR quare illo die exiuit potius quàm alio. Dicunt aliqui quòd propter matrem, & fratres fecit: nam venerant ad eum, & non debebat detinere eos quin loqueretur eis ipsa die, ideo illo die exiuit ad mare. Dicendum, quòd hoc nõ multum stat, quia nõ est verisimile quin Christus loqueretur matri, & fratribus antequam exiret ad mare, q̃a quando venerunt non potuit eis loqui, quia prædicabat: finito tamen verbo non est dubium quin loqueretur eis: nõ ergo exiret domum, vt eis loqueretur, nisi forte præsupponatur q̃ mox, vt Christus cessauit p̃dicare in domo exiuit ad mare, sed hoc non est verisimile, quia quando venerũt mater, & fratres, Christus prædicabat, & postea ad mare fecit longum sermonẽ dicens parabolas, quæ habentur hic: inter istas ergo duas prædicationes intercideret aliqua quies, vt sumeret cibum, vel similia, & tũc matri, & fratribus loqueretur, & non oporteret ad hoc exire ad mare. Præsertim, quia Hiero. dicit, q̃ exiuit vt turbæ, quę non poterãt audire eum intra domum, foris audirent. Dicetur ergo, q̃ Christus exiuit illo die foris, quia intentio sua tota, & occupatio erat prædicare: quandocunq; ergo dispositio occurrebat, prædicabat, & quia nunc contigit turbas multas esse, quæ audire vellent, exiuit foras in die illo. Nam quandocũque turbæ peterent verbũ, prædicabat eis. Vnde interdum cum vellet discumbere si turba ad eum conueniret exibat, & p̃dicabat, vt patet Mar. 3. Ita vt interdum nec manducandi spatiũ haberet, quod ipse sponte faciebat: nam aliq̃n cũ esset hora ciborum sedere volebat, sciẽs aliquos venturos ad se, vt prædicaret eis, sicut Ioan. 4. Suadentibus ei discipulis mãducare noluit dicens, Ego cibũ habeo mãducare quem vos nescitis, & hoc dixit, q̃a expectabat Samaritanos ad se venturos, q̃ statim venerũt, eo. cap.

Quare Christus exiuit ad mare. Quæst. IIII.

QVAERETVR quare Christus exiuit ad mare, Dicendum primo, q̃ forte fuit hoc, quia locus in quo erat situs erat iuxta mare, & tamen no- I
luit Christus exire foras, vt turbæ audirent eum, ideo iuxta mare exiuit. Secundo fuit, quia Christus nolebat p̃dicare de nauicula, vt dicetur infra quæst. 6. Ad hoc autem oportuit, vt in mari p̃dicaret sedentibus turbis in litore. Tertio forte fuit propter causãm mysticam, vt per locum docendi auditorum cõditionem ostenderet, s. q̃ amari animo, & instabiles erant, sicut mare. Sic dicit Hierony. s. cępit aũt docere ad mare, vt locus docendi indicet auditores amaros fuisse, & instabiles: ista videtur esse causa mystica, & nõ literalis, quia tamen Christus omnia ista in parabolis locutus est, potuit causa loci figuralis accipi.

Quomodo turbæ ad Christum veniebant. Quæst. V.

QVAERETVR de istis turbis, quæ nunc ad Christum congregatæ sunt, quomodo veniebant. K
Dicendum, quòd semper sequebantur Christum turbæ multæ tam propter signa, quæ faciebat super infirmos, Ioã. 6. Quãm propter nouitatem doctrinæ, supra 7. & Mar. 1. & propter dulcedinem verborũ eius, Ioã. 6. Et propter multas alias causas: & forte ista turba manebat cum eo in ciuitate tunc, & quia ipso die prædicante eo in domo, nõ potuerant omnes audire illum, exiuit ad mare, & omnes turbæ, quæ sequebantur eum foris egressum, conuenerunt ad illum.

Aliter

Aliter potest dici, quòd nunc plures turbæ conuenerunt ad ipsum quã fuerant cum eo ipsa die in ciuitate. Nam turbæ quæ veniebant ad eum non poterant eum semper sequi, sed ibant, & redibant, Mar. 6. Scilicet, erant enim, qui veniebant, & redibant multi, & nec manducandi spatium habebant: audiebant ergo ipsum per duos vel tres dies, vel plures, & tunc recedebant: sic dicitur infra 15. Misereor turbæ, quia triduo me sustinent, nec habent quid manducent: si dimisero eos ieiunos deficient in via, & sic innuitur, quòd tres dies cum Christo manserant, & volebant iam recedere, cum dicat Christus si dimisero eos deficient in via, & hoc modo quibusdam venientibus, & alijs recedentibus, manebant semper turbæ cum Christo: nunc igitur potuit esse, quòd conuenissent isto die multę turbæ, quæ prius nõ fuerant cum Christo: ideo licet prius prædicasset in domo, voluit nũc propter eas egredi ad mare, & sic innuitur Lucæ 8. vbi ponuntur istę parabolæ, & dicitur cum plurimę turbę conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad eum dixit: exit qui seminat &c.

Quare Christus ascendit nauiculam ad prædicandum. Quæst. VI.

QVAERETVR quare Christus ascendit nauiculam ad prædicandum. Dicendũ propter multitudinem turbarum, scilicet, vt eum melius audirent, cum esset in loco excelsiori, & ita fieret si ipse esset in nauicula, & turbæ in litore, sic dicitur in litera, congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita vt in nauiculam ascendens sederet, quasi dicat propter hoc ascendit in nauiculam, quia turbæ multæ erant. Secundo fuit, & præcipue, vt non irruerent in eum, quia quando multi conueniebant irruebant in eum, vt tangerent ipsum, & sanarentur a languoribus, Luc. 6. omnis turba quærebat tangere eũ, quia virtus exibat de illo, & sanabat omnes. Etiam quia multi erãt q̃ vt melius audirent irruebant in ipsum, vt sic propinquiores fierent Luc. 5. Scilicet, factum est cum turbæ irruerent in eum, vt audirẽt verbũ Dei, cum autem intraret nauiculam nemo posset appropinquare ei propter mare, & possent omnes audire, & ita fecit eodem cap. nam petiuit vnam nauiculam, scilicet, Petri, & sedens docebat turbas de nauicula, & ita fecit hic, & ista est vera causa.

Tertio fuit vt auditores respicerent Christum in vultu, si enim in terra sederet circunstaret eum turba, nunc vero cum essent omnes in litore, & ipse in naui, omnes habebant eum ante faciem. Sic dicit Chry. non sine causa hoc factum esse oportet intelligi, sed vt post se neminem dimitteret, sed omnes auditores ante faciem haberet.

An Christus locutus est nunc omnia in parabolis, vel aliqua plane. Quæst. VII.

QVAERETVR an Christus locutus fuit nunc omnia in parabolis, vel loquebatur aliqua plane. Aliqui dicunt, quòd omnia dixit in parabolis, quia infra in litera quando dixerunt discipuli Christo quare in parabolis loqueris? dixit vt audientes non intelligant, si tamen loqueretur aliqua plane, intelligerent illa: ergo omnia in parabolis dicebat. Item quia prædicauit Christus ea, quæ habentur hic, & tamen hic non habentur nisi parabolæ. Item patet, quia Mar. 3. Vbi ponuntur istę parabolæ dicitur, talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, sine parabola autem non loquebatur. Item patet, quia si cum istis parabolis loqueretur Christus aliqua

A plane, maxime istud esset expositio parabolarũ, quia nihil esset magis necessarium, & tamen non exponebat parabolas turbis, sed discipulis seorsum quando erat in domo infra in litera, & Mar. 4. ergo non dicebat aliqua plane turbis.

Aliqui dicunt, quòd non prædicabat omnia in parabolis, sed quædam, quia dicitur in litera, & locutus est eis multa in parabolis: ergo non omnia, idem Mar. 4. Scilicet, docebat illos in parabolis multa.

Dicendum, quòd aut quæritur de isto sermone Christi specialiter, aut de cæteris in modo suo communi prædicandi. Si quæratur de alijs, dicendũ quòd Christus multa loquebatur plane: nam in illo magno sermone quem Christus fecit in monte supra 5. & 6.
B & 7. fere nihil in parabolis dixit, nisi accipiatur parabola large, vt illud: vos estis sal terræ, & illud, nemo accendit lucernam. Si autem quæratur de isto sermone specialiter satis potest teneri, quòd solas parabolas dixerit, vel quòd interseruerit aliqua plana cum parabolis. Et cum dicitur, quòd locutus est multa in parabolis, non tollitur quin omnia, quæ nunc dixit in parabolis dixerit, sed dicitur, quòd dixit multa, eo quòd iste sermo fuerit longus. Potius tamen videtur, quòd Christus etiam nunc non dixerit omnia in parabolis, sed multa plane dixerit, quia aliàs populus non intelligens fastidiret cum sine fructu manerent, licet ergo propter aliquam causam multa in parabolis dicta sint quæ non intelligebantur, multa
C etiam plane dixerat, quæ intelligerentur. Sic dicit Hiero. notandum, quòd non omnia locutus sit eis in parabolis, sed multa: si enim dixisset cuncta in parabolis absque emolumento populi recessissent; perspicua miscentur obscuris, vt per ea, quæ intelligunt prouocentur ad eorum doctrinã qui non intelligunt.

Ad primum dicendum, quòd loquebatur Christus in parabolis, vt audientes non intelligerent, & ideo illa quæ volebat obscura manere parabolice dicebat, quia tamen non omnia volebat abscondi, loquebatur multa plane.

Ad secundum dicendum, quòd solæ parabolæ ponuntur hic, licet non solas parabolas Christus dixerit, Euãgelistæ tamen parabolas solas huius sermonis
D scripserunt, quia alia quæ tunc Christus dixit plane non erant tam necessaria, vt scriberentur. Vel forte iam alibi scripta erant: quia verisimile est, quòd eadẽ vel similia prædicaret sæpe, quia non oportebat semper noua dici: nam nec doctrina morum, nec fidei tam longa est, vt semper dicendum maneat, & nunquam priora repetantur. Etiam quia propter turbas de nouo venientes oportebat multa repetere. Sed præcipue dicendum, quòd istæ parabolæ erant maioris ponderis quàm cętera, quæ Christus dixit plane. Quod patet, quia ideo voluit hæc occultare. Vnde dixit vobis est datum nosse mysterium regni Dei: cęteris autem in parabolis, Lucæ 8. q. d. Magnum mysterium latebat in istis parabolis, ideo tanquam præci-
E pua scripta sunt omnibus omnibus plane dictis.

Ad tertium dicendum, quòd Christus non loquebatur sine parabola, ideſt, consueuerat in sermonibus ponere aliquam parabolam semper, non tamen dicitur nihil loquebatur nisi parabolam, & sic cum parabolis multa plana ponere solitus erat.

Ad quartum dicendum, quòd Christus licet dixerit multa plana cum istis parabolis, tamen istas parabolas non exposuit turbis, quia latebant hic aliqua mysteria, quæ Christus nolebat intelligi ab auditoribus, saltem ab omnibus, sic infra in litera cum Christus interrogatur quare in parabolis loquitur, dixit, quia vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum, illis autem non datum, oportuit ergo parabolas sine

expositione

expositione manere, licet alia multa populo plane dicerentur. *Ecce exijt.* Hic ponitur ipsa prædicatio parabolica, & diuiditur in duas partes. Primo ipsæ parabolæ describuntur, in quibus vt aliqui volunt totus status, & decursus Ecclesiæ militantis includitur. Secundo intentio principalis concluditur ibi. *Intellexistis hæc omnia.* Prima diuiditur in 7. partes iuxta septem parabolas 2. ibi. *Aliam parabolam.* 3. ibi. *Aliam parabolam.* 4. ibi. *Aliam parabolam locutus est.* quinta ibi. *Simile est regnum cœlorum.* Sexta ibi. *Iterum simile est.* Prima in duas, quia primo parabola ponitur. Secundo eius sententia petitur ibi. *Et accedentes discipuli.* Prima parabola est de semine proiecto, & ponuntur quatuor eius partes, quarum tres perierunt, & vna fecit fructum, & dicitur. *Ecce exijt.* De Christo intelligitur, quia ipse est, qui exijt ad prædicandum.

Qui seminat. Idest, Qui prædicat, quia semen est verbum Dei Luc. 8. seminat enim, qui verbum Dei prædicat, quia sicut semen absconditur, & nascitur, ita verbum manet occultum in corde, & postea nascitur in opere. *Seminare.* Videtur esse inculcatio sermonis: exijt qui seminat seminare.

Sed potest dici, quòd est modus loquendi hebraicus in quo sic verba repetuntur, vt illud expectans expectaui Dominum cum sufficeret dici expectaui Dominum. Vel potest dici, quòd non ponatur hic superflue, quia seminator non exijt semper ad seminandum, sed interdum ad arandum, & alia faciendum. Sic dicit Chry. cum audieris exijt, qui seminat, vt seminet, non extimes esse identitatem sermonis, egreditur enim multoties, qui seminat ad aliã rem, vel vt scindat terram, vel vt malas incidat herbas, vel vt spinas euellat, vel vt quandam aliam diligentiam adibeat, hic autem ad seminandum exiuit.

Seminare semen suum. Idest, Verbum prædicationis, quia semen est verbum Dei, vt dictum est. *Et dum seminat.* Grana spargendo. *Quædam ceciderunt.* Idest, Quædam semina vel grana. *Secus viam.* Idest, Iuxta viam vel in via. *Et venerunt volucres.* Per volucres dæmones signantur, quia sicut volucres semina in terra iacta comedunt ne nascantur, ita dæmon rapit verbũ de corde hominis, vt bonum non operetur. *Et comederunt ea.* Scilicet, inuenerunt grana non operta esse a terra, & comederunt ea. *Alia autem.* Idest, Alia grana, vel semina, & ista est secunda pars seminis. *Ceciderunt in petrosa.* Idest, In locis vbi multi lapides erãt, & sic non erat terra conueniens ad ferendum fructum.

Vbi non habebant terram multam. Ista fuit causa, vt perirent semina, quia paucitas terræ non potuit ea defendere a calore Solis, & sic exaruerunt, & differt a primo semine quod secus viam cecidit, quia illud nullam terram habuit, scilicet, quia non fuit terra arata post seminationem, ideo manserunt grana patentia super terram. Hæc autem terram habuerunt, & ideo volucres non potuerunt comedere semina, quia tamẽ paucam terram habuerunt exsiccata sunt. *Et continuo exorta sunt.* Scilicet, Pauco tempore post seminationem. Nam cætera semina manent aliquãto tempore sub terra, & quanto iaciuntur profundius in terra tanto tardius nascuntur. *Quia non habebant altitudinem terræ.* Ista fuit causa, vt cito nascerentur, & dicitur altitudo ipsa profunditas, scilicet, non erant in profunditate terræ, sed circa superficiem, & dicitur Mar. 4. Cecidit super petrosa vbi non habuit terrã multam, & idem est quia vbi pauca terra est, non potest esse altitudo terræ, & subditur ibi statim exortum est, quia non habebat altitudinem terræ.

Sole autem orto æstuauerunt. Idest, Nimis calefacta sunt. Nam cum haberent paucam terram, calor solis penetrauit valde ad ea. *Et quia non habebant radicem aruerunt.* Idest, Nondum fecerant radicem quando aruerunt, vel si fecerant, periit illa radix, quia erat proxima superficiei terræ. *Alia autem.* Scilicet, Semina, & ista est tertia pars seminis. *Ceciderunt in spinas.* Scilicet, Super spinas, nondum enim terra erat arata quando seminatum est, & sic spinæ erant ibi, & cum araretur post seminationem ipse spinæ simul cũ granis sub terra iacuerunt, & vocantur hic spinæ omnes herbæ noxiæ quæ seminata impediunt. *Et creuerunt spinæ.* Scilicet, Simul cum semine, vel plusquàm illud. *Et suffocauerunt ea.* Scilicet, Semina, quia non potuerunt semina simul cum spinis ascendere. Et potest dupliciter intelligi. Vno modo, quòd tam spinæ quàm semina exorta sunt, & tamen spinæ magis creuerunt, & sic suffocauerunt semina quorum germina infra manebant.

Alio modo, quòd nascentibus spinis semina non potuissent nasci, quia spinæ abstulerunt virtutem seminis, sic videtur innui Mar. 4. Scilicet, ascenderunt spinæ, & suffocauerunt illud, & fructum non dedit.

Sed melius intelligitur primo modo. scilicet, quòd spinæ, & etiam semina nascerentur, & tamen spinæ magis creuerunt, & dilatauerunt se quàm semina, nam tenuerũt germina seminis sub se, & hoc est suffocare illa, quia nec aere nec sole libere fruebantur, sic dicit Luc. 8. Cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud, quod autem dicitur Mar. 4. Et non dedit fructum, non est sensus, quòd non ortum fuerit, sed quòd non peruenit ad fructum suffocantibus illud spinis. Vel quia si aliquis paucus fructus erat, ille non potuit colligi præ multitudine malarum spinarum, & idem est fructum non esse, vel colligi non posse, quia fructus non dicitur nisi inquãtum homines illo fruuntur, idest, vescuntur. *Alia autem ceciderunt in terram bonam.* Ista est quarta pars seminis, quæ sola profuit, & hoc, quia cecidit in terram bonam, scilicet, vbi erat terra multa, & non impedita spinis. *Et dabant fructum.* Idest, Dederunt omnia semina, quæ in terram bonam ceciderunt. *Aliud centesimum.* Semina quæ ceciderunt in terram bonam subdiuiduntur in tria, non quidem ex conditione seminis, quia vnum erat quod per totam terram spargebatur, sed ex conditione terræ, quia licet ista tota 4. terra dicatur bona, quædam partes eius erãt meliores alijs, ideo non fuit fructus æqualis, sed alicubi centuplum, i. centum mensuræ pro vna mensura seminis. *Aliud sexagesimum: aliud tricesimum.* Idest, Et alia pars terræ dedit sexaginta mensuras pro vna, & alia dedit solum triginta, quælibet tamen erat laudabilis, quia dare fructum tricesimum abundãs est. *Qui habet aures audiendi audiat.* Idest, Qui potest intelligere intelligat, quasi dicat nõ intelligetis omnes hæc, & quando Christus dixit hoc verbum, clamauit altius quàm prius, vt incitaret auditores Luc. 8. s. hæc dicens clamabat, qui habet aures &c.

Semẽ est Dei verbum.

Quis est iste seminator, & quomodo exijt.
Quæst. VIII.

QVAERETVR quis est iste seminator, & quomodo exijt. Dicendum quòd iste est Christus qui seminauit in populis sanam doctrinã, quæ proficit ad fructum vitæ æternæ. Sic dicit Hiero. satorem iste, qui seminat significatur esse filius Dei, & patris in populis seminare sermonem. Dicitur aũt exijsse, vel secundũ, q̃ homo vel secundũ, q̃ Deus. Secundum, q̃ homo exibat, q̃a de loco in locum mouebatur, & dicitur exijsse, quia forte hodie in domo prædicauerat, nunc autem exiuit ad mare. Sic dicit Hiero. intus erat domi versabatur, loquebatur discipulis sacramenta: exijt ergo de domo sua, vt seminaret in turbis. Vel potest dici, quòd quotidie exibat, quia etiam si in domo prædicaret, tamen etiam exibat ad turbas quantumcunque conueniebant ad eum. Vel dicitur exirent: aliqui volunt, quia relicta Iudea per Apostolos ad gentes transiuit, vt dicit Rabanus. Sed istud est mysticum, quia Christus tunc non exiuit, sed Apostoli, quia ipse semper prædicauit Iudeis nunquam egressus de terra Iudeorum. Apostoli autem post mortem eius per totum orbem se extenderunt. Vel dicitur exijt, idest, prædicare cepit: iste est enim modus loquendi scripturæ quòd quandocunque ille qui prius nihil agebat, incipit aliquid agere, dicitur egredi, s. dicitur Exo. 2. Scilicet egressus est vir de domo Leui, & accepit vxorem, & tamen ad accipiendũ vxorem non oportebat egredi, sed quia prius non accipiebat, & tunc accipit dicitur egressus, quia aliunde egressus fuerat: & sic quandocunque dicitur aliquis egredi, & non exprimitur vnde egreditur, accipitur egredi, idest, agere, & sic dicitur intrare, & exire tota hominis operatio: sic dicitur Act. 1. oportet, vt ex his qui congregati sunt nobiscum in omni tempore quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus &c. idest, toto tempore quando fuit inter nos conuersatus quasi totum quod Christus fecit non sit nisi intrare, & exire. Sic etiam Nu. 27. Ad verbum eius egredietur ipse, & omnes filij Israel, i. quidquid ille mãdauerit facient filij Israel, & illud totum erat exire, & intrare, ita in Christo exire fuit prædicare incipere cũ prius non prædicaret. Si autem accipiatur secundũ, quòd Deus non poterat exire localiter, cum vbique sit, cum aliquod nouum sibi aduenire nõ possit, quia nihil sibi accidere potest, cũ quidquid in eo est æternum sit, sed exiuit circa nos aliquid nouum faciẽdo, & carnem assumendo, quæ prius assumpta non erat. Sic dicit Chry. vnde exijt qui vbique præsens est? sed qualiter exijt non loco, sed incarnatione propinquior nobis factus per habitum carnis, quia enim nos intrare non poteramus peccatis nostris prohibentibus nobis ingressum, ipse ad nos egreditur.

Quare verbum Dei vocatur semen. *Quæst. IX.*

QVAERETVR de isto semine, quare verbum Dei vocatur semen. Dicendum, quòd propter similitudinem. Nam hæc omnia parabolæ sunt: sicut dicitur Luc. 8. Scilicet, dixit per similitudinem exijt, qui seminat &c. Et primo, quia sicut semen est origo fructus, & ex paucis granis magnæ segetes crescunt, ita ex paucis verbis Dei sequuntur plurima opera bona, quia vnicum verbum bonũ est sufficiens ad regulandum totam vitam, vt illud quod dixit Christus supra 7. Omnia quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, facite illis, & sequitur ibi. Hæc est lex, & Prophetæ, idest, in hac stat tota lex, sic etiam Eccle. 12. time dominum, & recede a malo, hoc est omnis homo, idest, in hoc stat tota vita humana, & hanc proprietatem seminis, & verbi Christus innuit in litera, s. q̃ illud quod cecidit in terram bonam, fecit fructum centesimum.

Secundo, quia semen ad hoc, quòd proficiat occultatur in terra, & verbum Dei, ita quòd profit occultari debet in corde, propter hoc illud semen quod cecidit in via, & non potuit operiri terra deuoratum est ab auibus: sic & verbũ Dei quod antequã absconditur in corde rapitur a dæmone, nõ facit fructum, sic dicitur in litera infra, & Luc. 8. Venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum. Tertio quia semen ad hoc, quòd profit moritur Ioan. 12. nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit ipsum solum manet, si autem moriatur multum fructum affert: sic & verbum Dei in corde moritur inquantum ibi iacet absconditum, & tamen manet in animo, vt postea exeat in operationem. Vel dicitur mortuum, idest, mortificans, quia nisi verbum Dei mortificauerit praua desideria cordis nostri, nunquam fructum bonum proferet, si autem mortificat illa, proferet fructum copiosum.

Quare dicitur in litera seminare semen suum. Et quomodo Christus proprium semen seminauit, & non alienum. *Quæst. X.*

QVAERETVR, quare dicitur hic seminare semen suum. Dicendum, quòd iste sator erat Christus. Ipse autem nihil alienum habuit, sed propria seminauit. Moyses autem, & Prophetæ non sua, sed aliena dixerunt, quia a Deo mittebantur, & hoc erat laus eorum, quòd non propria, sed aliena dicerent. Vnde in confusionem falsorum prophetarum dicitur Ezech. 13. Veniebant, & ego non mittebam eos. Sic Apostoli non sua, sed quæ Christi erant seminauerunt, quia non aliud docuerũt quàm quod Christus iussit infra 28. Docete omnes gentes seruare omnia quæcunque mandaui vobis. Christus autem nihil alienum dixit, quia non accepit ab alio cum ipse Deus sit, & sic semen suum seminauit. Sic dicit Titus seminauit semen suum, non enim accepit verbum quasi mutuatum, cum ipse naturaliter sit verbum diuinum, non est igitur suum propriũ semen Pauli, vel Ioannis, sed habent cum acceperint: Christus autem habet proprium semẽ proferens doctrinam ex sua natura, & ideo Iudei mirabantur quomodo literas sciret, cum non didicisset eas Ioan. 7.

Sed obijcietur, quia Christus dixit ibidem mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me, ergo non erat semen suum, quod seminauit. Dicendũ, quòd doctrina Christi sua erat, idest, non erat suscepta ab aliquo extraneo: nam licet filius nascendo acceperit omnia a patre, vt dicit Hilarius, & sic susceperit sapientiam, bonitatem, & cætera, quæ dicunt in Deo perfectionem, non tamen accepit quasi ab aliquo extraneo separato ab eo, quia sicut ipse dixit, ego, & pater vnum sumus, & ego in patre, & pater in me est Io. 14. Suum ergo erat quod prædicabat etiã si a patre acceperat: secus autem de alijs qui susceperũt tanquã ab extraneo id, quod non est in natura eorum, sicut discipuli a magistro. Nam illi nõ seminant, quod suũ est, sed quod alienũ, licet qñ dixit Christus mea doctrina non est mea, locutus est secundum humanitatem, putabant enim Iudæi eum esse purum hominem, & sic dixit mea doctrina non est mea, idest, non accepi a meipso, quasi dicat, vos miramini, quòd literas scio cum non didicerim, sed non miremini, quia non accepi a meipso doctrinam istam, sed ab eo qui misit me, idest, non est ista doctrina ex humanitate, sed a Deo, & tamen licet Christus inquantum Deus diceret, quòd accepit a patre verum diceret, tamen non tollit hoc quin doctrina sit sua, cum pater non sit alienus ab eo, & separatus.

Quomodo istæ quatuor differentiæ seminis se habeant.
Quæst. XI.

QVAERETVR de istis quatuor differentijs seminis quomodo se habent. Aliqui putant, quod fuerint diuersæ seminationes, & diuersa loca in quibus seminatum est, cum hic ponantur quatuor partes seminis. Sed dicendũ, q̃ non stat, sed oportet, q̃ fuerit vnica seminatio, quia dicitur exijt, qui

qui seminat, & dum seminat aliud cecidit &c. & sic innuitur, quòd in eadem seminatione cecidit quædã pars seminis super viam, & aliud in petrosa &c. F

Secundo patet, quia dicitur aliud cecidit, in quo videtur, quòd a casu fuit, quòd semen iaceretur in talem vel talem partem, & tamen si fuissent quatuor seminationes sicut sunt quatuor partes seminis, nõ esset a casu, sed ab intentione seminantis qui in talem terram, vel talem seminaret.

Tertio patet, quia si essent quatuor seminationes, oporteret, quòd quælibet terra istarum per se seminaretur, & ita quædam seminatio esset quæ solum fieret in via, & alia quæ solum fieret super spinas, nemo tamen tam insipiens esset, quòd super solam viam, vel super solas spinas, vel super solam terram seminaret. G

Sed dicendum, quòd fuit vnica seminatio, & vnica terra, & tamen quædam pars agri illius lapides habebat, & quædam pars spinas: ideo semina ibi iacta dicũtur cecidisse super spinas, & in petrosa, cecidit etiam quædam pars in via, quia ager ille erat circa viam, & ad hoc, quòd totus seminaretur, ceciderunt quædã grana in via, & tunc proprie dicitur ceciderunt, scilicet, a casu, quia non intendebat sator iacere semina in via, cum sciret hoc esse inutile, alia autem pars agri erat terra bona, & illa fecit fructum, quia nec habuit spinas nec petras.

Quare dicitur, quod semen cadens in via a volucribus comestum est. Quæst. XII. H

QVAERITVR quare dicitur, quòd semẽ cadens secus viam a volucribus comestum est. Aliqui dicunt, quòd ratio fuit, quia volucres magis ambulant in via quàm alibi. Sed falsum est, quia volucres cum propter solum cibum moueantur, ibi ambulant vbi cibum inuenire possunt, qui magis inuenitur in agris quàm in via, cum via nihil germinet.

Sed dicitur, quòd comestũ est, quod erat secus viã', scilicet, quia nõ mansit opertum terra, volucres enim comedunt omnia grana super terram inuenta, quod autem secus viam erat non fuit opertum, quia non aratum est super illud, ideo illud solum comederunt volucres, & hoc quia accipitur hic secus viam, ideſt, in via, licet enim secus significet iuxta, tamen hic non intelligitur iuxta viam, sed in via: nam dicitur Luc. 8. Cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres comederunt illud, ideſt, quia conculcatum est, & non fuit aratum super illud, volucres illud inuenerunt, & comederunt. Et potest intelligi secus viam, ideſt, iuxta, vt ponatur proprie sicut dicitur Mar. 4. Dum seminat aliud cecidit circa viam, & est sensus, quòd aliqua pars erat inter viam, & agrum, quæ nec arabatur nec via erat, sed forte erat limes, & grana, quæ ibi ceciderunt comesta sunt, quia iacebant in superficie nõ arata. Vel potest accipi, quòd pars agri circa viam arata erat, & semina operta fuerunt, viatores tamen conculcantes partem terræ aratæ iuxta viam excusserant I semina, & sic aues inuenerunt ea, & comederunt. Et hoc potest intelligi Luc. 8. Scilicet, cecidit secus viam, & conculcatum est, aues autem istæ quæ semina comedunt sunt dæmones, vt infra dicetur. K

Quomodo semen seminatum est super petrosa. Et ex quo oritur semen in terra proiectum. Quæst. XIII.

QVAERITVR quomodo seminatum est super petrosa. Aliqui dicunt, quòd sator non intendebat iacere semina super petram, & tamen ceciderunt aliqua super petram, & manserunt ibi, quia dicitur Luc. 8. Aliud cecidit super petram. Sed non stat, quia etiam si caderent aliqua grana super petras, postea cum araretur motis petris grana operirentur, & sic non manerent super petram.

Sed forte dicetur, quòd etiam motis petris accidit aliqua grana super petris manere. Vel quia fuerunt in agro aliquæ magnæ petræ, quæ ab aratro non sunt motæ. Sed non stat. Primo quia si semina aliqua manerent supra petram nudam, illa a volucribus comederentur, & tamen non comesta sunt, quia solum quod cecidit secus viam deuoratum est.

Secundo patet, quia si super petra maneret non posset nasci, sed arescceret, & tamen natum est, quia dicitur Luc. 8. Cecidit supra petram, & natum aruit, ideſt, prius natũ est, quia dicitur Luc 8. Et postea aruit.

Tertio patet, quia dicitur in litera: alia ceciderunt in petrosa vbi non habebãt terram multam, & idem Mar. 4. Et sic terram habebant: ergo non erant super terram nudam.

Dicendum ergo, quòd cecidit semen super petrosam, ideſt, super aliqua loca quæ habebant lapides magnos immobiles, scilicet, super lapidicinas, & erat pauca terra super lapides. grana autem operta fuerunt terra, sed quia erant circa lapides non potuerunt germinare, quia pauca terra erat a qua traheretur humor nutrimentalis, & propter hoc dicitur ceciderũt in petrosa, vbi non habebant terram multam, scilicet, supra se versus cœlum, nec infra se inter se, & lapides. Et dicitur continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ, pauca enim terra fuit causa cito nascendi, oritur enim semen proiectum in terra ex calore, & humore proportionate se habentibus, & ideo si sit semen in superficie terræ non opertum nunquam nascetur, sed desiccabitur, quia habet calorem, sed non humorem, si autem ponatur semen in magna profunditate terræ ad quam non perueniat sufficienter virtus solis, consumetur semen, sed nunquam nascetur, si autem sit sub terra in magna profunditate, ad quam tamen virtus solis proueniat sufficienter nascetur quidem, sed tarde, si autem sit sub terra, & tamen circa superficiem eius nascetur cito quia sol illico aget propter facilem penetrationem, & tamen non poterit diu conseruari, quia tamen terra æstuauerit, calefiet immoderate semen illud, & desiccata radice peribit. Est etiam alia causa, vt semen super petram non possit diu manere, scilicet, quia conseruatur semen factum planta contra solis calorem per humorem nutrimentalem, cuius etiam si magnam partem sol cõsumpserit semper multum maneat. Hoc autem fit per magnitudinem radicum pertingentium ad multam terram, a qua humorem attrahant, quando autem semina iaciuntur super lapidem existentem sub terra, licet supra se terram habeant non possunt tamen radices extendere propter petram, & sic oportet, quòd talia semina cito pereant etiam si petra sit in profunditate terræ, quia terra superior non proficit ad radices agendum, sed solum inferior, & hoc est non habere radicem, ideſt, habere paruam, quæ non sufficiat attrahere humorem ad producendum fructum. Si tamẽ petra sit circa superficiem terræ arescunt semina propter duo, scilicet, propter calorem solis magni circa superficiem terræ, & propter defectum radicum, quæ sunt super petram, & vtranque causam tetigit hic Christus dicens, ceciderunt in petrosam vbi non habebant terram multam, scilicet, super se, quia illæ petræ erant iuxta superficiem terræ, & continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ, ideſt, quia non habebant multam terram supra se, & ista est prima causa. Cum autem dicitur sole autem orto æstuauerunt, i. valde calefacta sunt ad idem pertinet, cum

cum vero sequitur, & quia non habebant radicem A
aruerunt, pertinet ad secundam causam, scilicet, quia supra petram non poterat radices extendere, & sic paucum humorem attrahere posset, & ita fieret planta breuis, & quando iam nullus esset humor, qui attraheretur, necesse erat plantam per se desiccari etiã sole non æstuante. Idem intelligendum est si petræ istæ sint mobiles, vt quia quando terra arabatur, accidit manere grana aliqua super petram circa superficiem terræ. Quod autem dicitur de semine cadente in spinis potest dupliciter accipi.

Vno modo, quòd seminabatur super terram non aratã in qua erant natæ aliquæ spinæ saltem in aliqua parte eius, & iacto semine cum araretur spinæ oper- B
tæ fuerunt terra, & rursus natæ sunt, sicut & ipsa semina, & tamen suffocauerunt ea, quia creuerunt plusquàm semina. Vel suffocauerunt, ideſt, tenuerunt ea sub se infra se, vt si accidit grana in conuersione terræ per aratrũ cadere sub congerie spinarum densarum, quia tunc non poterunt nasci semina sicut si caderent sub magnis lapidibus, & istud erat suffocare.

Alio modo potest accipi, quòd non erant aliquæ spinæ natæ in terra quando seminata est, & tamen erat ibi semen spinarum, ideo arata terra germinuerunt tam spinæ quàm semina, sed spinæ magis creuerunt, ideo suffocauerunt semina. Sed primus modus est melior, quia in litera dicitur, alia ceciderunt in spinas. Et sic iam erant spinæ quando semina iacta sunt. De semine iacto in terram bonã dicitur, quòd C
fecit fructum, & est intelligendum, quòd totus ager seminatus vocatur terra bona, præter partes illas, quæ erant impeditæ, scilicet, partes spinosæ, & petrosæ, & illæ, quæ iuxta viam erat, & dicitur de ista terra Mar. 4. Aliud cecidit in terram bonam, & dabat fructum ascendentem, & crescentem. Hoc dicitur ad differentiam aliarum trium partium terræ, nam prima, scilicet, secus viam, nullum fructum dedit, quia semen a volucribus deuoratum est, ista autem dabat fructum. Secundum semen, quod fuit super petrosa dedit quidem fructum, quia illico ortum est, vt patet in litera, sed non fructum ascendentem, quia illico aruit sole æstuante. Tertium semen, scilicet, quod fuit super spinis fructum quidem dedit, quia natum D
est, & fuit iste fructus ascendens, quia spinæ, & semen simul exorta sunt, & tamen non dedit fructum crescentem, quia spinæ cum magis creuissent suffocauerunt semen, terra autẽ bona, quæ nullum habuit impedimentum dedit fructum bonum crescentem, & ascendentem.

Quòd autem dicitur, quòd dedit fructũ aliud centesimum &c. intelligunt aliqui, quòd fuerant diuersi agri in quorum vno semen daret centuplum, in alio sexagesimum, in alio triceſimũ, quia in eodem agro non videtur posse esse tantam diuersitatem.

Sed dicendum, quòd eadem terra est in qua ceciderunt istæ quatuor partes seminis, & facile est hanc diuersitatem fieri in eodem agro, quia sicut in diuersis agris poterat hoc fieri propter inequalem virtutẽ terræ, ita & in eodem agro sunt interdum partes inæquales virtute in quibus hoc potest accidere. E

Sed tũc dicetur quomodo poterat cognosci, quòd vnum semẽ daret centuplum, & aliud sexagesimum si est idem ager. Dicendum, quòd poterat sciri secundum æqualitatem partium agri, quia ager æqualiter seminatur vbique: si ergo in vna parte agri considerata mensura seminis iacti nascitur centuplum, & in alia respectu eiusdem mensuræ nascatur sexagesimũ, cum sit æqualis pars agri, apparebit differẽtia, scilicet, quanta sit proportio fructuum cuiuslibet partis agri ad semen ibi iactum.

Quare dixit Christus hic, qui habet aures audiendi audiat. Et quòd res dupliciter sunt arduæ. Quæst. XIIII.

QVAERITVR quare dixit Christus hic, qui habet aures audiendi audiat. Dicendum, quòd propter duo. Primum ad reddendos attentos auditores, quia talis locutio incitat, & non solum verba ipsa ex suo sensu incitabant, sed etiam ex modo proferendi Christi, quia ista dixit voce alta Luc. 8. Scilicet, hæc dicens clamabat, qui habet aures &c.

Secundo fuit ad ostendẽdum obscurum esse quod dicebatur, quia in rebus planis sufficit qualitercũque audire, in rebus autem arduis necesse est attente audire cum etiam vix intelliguntur, ideo Christus habebat modum specialem incitandi in rebus arduis.

Sunt autem res dupliciter arduæ, scilicet, ad intelligendum vel ad agendum. In rebus durisad intelligendum Christus dicit, qui habet aures &c. ideſt, qui potest intelligere intelligat, quia accipitur audire large pro intelligere: sic patet supra 11. Vbi cum Christus dixisset de Ioanne, quòd erat Elias, quia istud erat difficile ad intelligendũ dixit, qui habet aures audiendi &c. ideſt, non intelligetis omnes quomodo Ioannes est Elias, & tamen intelligat, qui potest: ita hic, quia ista parabola est obscura, & Christus sciebat, quòd præsentes non intelligebant eam dixit, qui habet aures &c. ideſt, intelligite si potestis, & ita sæpe in Apoc. quando aliqua obscura dicuntur additur, qui habet aures &c. ideſt, qui potest intelligere visionem istam intelligat Apoc. 2. & 3. In rebus arduis Christus ad agendum solet dicere, qui potest capere capiat, sic infra 19. Cum Christus loqueretur de inseparabilitate matrimonij, & Petrus diceret si ita est causa hominis cum vxore sua non expedit homini nubere: Christus dixit non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est, qui potest cap ere capiat.

Aliqui autem dicunt, quòd per hæc verba, scilicet, qui habet aures, innuitur semper occultus, vel spiritualis sensus. Et tamen dicendum, q̃ proprie sunt ad incitandum audientem circa ardua dicta. Sic dicit Hiero. prouocamur autem ad dictorũ intelligentiã: quoties his sermonibus cõmouemur, s.q. habet aures.

Quomodo differat aurea ab aureola in patria. Et qualiter homines in patria assumuntur ad ordines Angelorum. Et quomodo beatitudo sit præmium essentiale. Et quæ sit beatitudinis substantia, seu præmium essentiale. Et quod sit præmium accidentale, & quomodo habeatur. Et de gradibus beatorum. Et quomodo opus habet rationem meriti ex duobus. Quæst. XV.

QVAERITVR propter ea', quæ dicuntur in litera de fructu centesimo, & sexagesimo, q̃ sunt isti fructus, & quia fructus, & aureola, & aurea siue præmium essentiale quantum ad aliquid videntur coincidere, vel similari, videndum est de eis quo- E
modo differãt, quia de præmio essentiali quod est beatitudo dictum fuit satis supra 5. cap. Nunc non est dicendum nisi quomodo differat a fructibus, & aureola, & vt melius intelligatur, Est primo dubium quomodo differat, vel an differat præmium essentiale, i. aurea ab aureola. Aliqui dicunt, q̃ non differunt, q̃ aurea est ipsa beatitudo. Est autem beatitudo status omnium bonorũ aggregatione perfectus, vt ait Boe. de consolat. lib. 3. prosa 2. includit ergo omne bonum quod habetur in vita æterna, & consequenter aureola includitur in ipso præmio essentiali, & nõ addit aliquid aliud. Item qui seruant consilia, & præcepta magis præmiantur quàm seruantes sola præcepta, & non videntur differre nisi per maius, & minus præ-

mium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mium, sed magis, & minus non variant speciem, aureola tamen dicit præmium debitum operibus perfectis sicut sunt opera consiliorum, ergo non addit aliquid distinctum ab aurea, sed est maior, & minor aurea. Item videtur, quòd non sit aliquod præmium in patria præter auream, sed præmium respondet merito: radix autem merendi est charitas, & tamen charitati respondet aurea, ergo nullum præmium est præter auream. Item homines in patria assumuntur ad ordines Angelorum, quia erunt sicut Angeli Dei infra 22. Immo æquales Angelis Luc. 20. Et tamen in Angelis omnia sunt communia, quia vt dicit Hiero. licet quædam sint data quibusdam excellenter, nihil tamen ibi possidetur singulariter, omnia enim sunt in eis quodammodo æqualiter, quia licet alij alijs sublimius possideant, omnes tamen illa habent, ergo non erit in hominibus diuersitas præmij, sed aurea est præmium essentiale; ergo aureola est aliquod præmium distinctum ab illo. Item si aureola esset præmium distinctum ab aurea deberet esse excellentius, quia datur pro excellentioribus operibus, scilicet, cõsiliorum, aurea autem pro operibus præceptorum, & tunc non vocaretur aureola quod importat diminutionem.

Dicendum, quòd aureola dicit præmium distinctum, & superadditum ad præmium essentiale quod est aurea, & accipiunt hoc doctores ex modo loquendi scripturæ: nam Exo. 25. Super illo verbo facies coronam auream, & super illam alteram coronam aureolam, dicit Glo. ad hanc coronam aureolam pertinet canticum nouum, quod virgines tantũ coram agno concinunt.

Ex quo apparet, quòd aureola sit quædam corona quibusdam specialiter data, aurea vero omnibus beatis detur. Conuenit hoc etiam ex ratione victoriæ, quia vbi victoria sequitur ad pugnam, debetur corona, 2. Tim. 2. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit, & tamen sunt speciales modi pugnandi aliqui, ergo debetur illis specialis corona victoriæ, & ista dicitur aureola. Pro hoc sciendum, quòd totum bonum hominis in patria est beatitudo, & ista dicitur præmium essentiale. Quædam autem bona patriæ, quæ non pertinent ad beatitudinem dicuntur accidentale præmium. Putant aliqui ista differre, quia præmium essentiale omnibus competit, accidentale autem solum quibusdam, & quia quodam essentiale est reperitur in omnibus in quibus est essentia præmium quod in omnibus inuenitur, essentiale dici putant. Accidentalia autem non sunt eadem in omnibus sed variantur, eo quòd accidunt, illud ergo præmium quod solis quibusdam datur accidentale vocari putant. Sed non stat, quia tunc quilibet beatus haberet præmium accidentale, quia essentiale præmiũ est beatitudo, quæ omnibus beatis competit, & quibusdam in ea accidit magis, & alijs minus habere, & nemo beatus est, qui beatus esse non potest, etiam si subtraheretur sibi aliquis gradus illius bonũ quod habet: ergo quilibet habet aliquid accidentale, & consequenter quilibet beatus haberet aureolam quæ est præmium accidentale, & præter eam non dicimus aliquod præmium accidentale. Sed falsum est, quia aureola paucis competit, ergo nõ dicitur sic, i. ex hac ratione essentiale aut accidentale præmium. Dicendum ergo aliter, q̃ totum bonũ hominis est ipsa beatitudo, quæ est vltimus finis, & est ista in sola Dei visione, quia nihil aliud potest ipsum hominem beatificare, quidquid etiam aliud sequatur ex ista visione pertinet ad beatitudinem, & sic sunt dotes animæ, & corporis. Est ergo videre Deum substantia beatitudinis, & quia beatitudo est præmium, dicitur præmium essentiale, vel substantiale, & tunc non pertinet ad visionem diuinam, i. omnes gradus participandi istã visionem sunt præmium essentiale, non quidem, q̃ sint essentia beatitudinis, s. ad visionẽ Dei, quæcũque ergo perfectio erit in beatis in videndo Deum magis vel minus, i. ipse modus diuersus participandi Deo viso, & quæcunq; perfectio secuta ex hac visione, dicitur præmium essentiale, & ita verum est, q̃ præmium essentiale non est æquale in omnibus beatis. Dicitur autem accidentale præmium bonum aliquomodo quod habebunt quidam beati, quod non est in videndo Deum, nec sequitur ex ipsa visione, s. q̃ nec est visio Dei, nec delectatio secuta ex visione, nec perfectio aliqua redundans in corpore ex anima videnteDeum, quod dicitur propter dotes corporis, quæ etiam ad præmium essentiale pertinent, & ideo dotes tam animæ quàm corporis erunt in hominibus beatis, licet inæqualiter sicut ipsa visio est inæqualis, & tamen præmium accidentale, i. aureola non est in omnibus, est ergo istud præmium accidentale honor quidam vel gloria materialiter, vel potius gaudiũ quoddam animæ de quibusdam bonis habentibus speciale rationem difficultatis, & perfectionis, & non gaudet beatus de illis inquantum per ea vnitur Deo, vel meruit vniri ei, quia hoc iam pertinet ad præmium essentiale, sed solum gaudet de illis inquantum sunt talia bona, & per illa habet quendam specialem honorem quem ceteri non habent. Et ita præmium essentiale est visio Dei, & gaudium de eo inquantum homo illi coniungitur. Præmium autẽ accidentale est de bono creato gaudere, s. de quodam speciali bono: non tamen aliquis per hoc beatus fruitur bono creato, ga solo Deo, vt obiecto fruuntur beati; gaudent tamen de illo bono creato inquantũ est quædam perfectio, quia omne bonum perficit habentem ex aliqua parte. Ex hoc autem apparet, quòd præmium essentiale minimum omnium bonorum est maius omnibus præmijs accidentalibus omnium beatorum, ideſt, minima aurea est maior omnibus aureolis, quia sicut bonum increatum est maius in infinitum omnibus bonis creatis simul sumptis, ita gaudium de bono increato in quolibet capiẽte ipsum bonum increatum, necesse est, quòd sit maius omnibus gaudijs simul sumptis, quæ sunt de bono creato. Dicitur autem de eo, qui capit illud bonum propter nos, qui nondum Deum capimus, & ideo sæpe magis gaudemus de bonis creatis quàm de Deo, quilibet tamen beatus capit Deum, quia vnitur sibi per essentiam ipsum videndo, ita vt essentia diuina vniatur intellectui eius sicut species intelligibilis intellectui nostro, vt ostensum est supra 5. cap. q. 40. Ergo necesse est, q̃ quilibet beatus gaudeat improportionabiliter plus de Dei visione quàm de omnibus bonis creatis, quæ excogitari possunt; inquantum illud magis perficit ipsum quã omnia bona creata, & ita si gaudia omnium beatorũ de bonis creatis conuenirent in vnum hominem, nõ esset illud tantum gaudium quantum est gaudium videntis Deum clare siue per essentiam, etiam in minimo gradu huius visionis, qui sit possibilis. Ista autem præmia accipiunt nomina per metaphoram, scilicet, quòd vtraque corona dicitur, essentiale tamen dicitur aurea, accidentale tamen dicitur aureola. Dicitur autem vtrunque corona. Primo ex similitudine coronæ materialis, nam illa solis victoribus in pugna datur 2. Timo. 2. non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Et iterum bonum certamen certaui, cursum consummaui: ideo reposita est mihi corona, & quia ad vtrumque præmiũ precedit pugna & victoria, vtrũque corona dicitur. De essentiali præmio patet, quia illud vocatur regnum Dei, ideſt, beatitudo, & tamen

men ad istud non peruenitur nisi per grauem pugnã Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, & in his requiritur victoria, scilicet, perseuerare in subsistinendo, quia aliàs non est salus supra 10. Qui perseueraverit vsque in finẽ saluus erit.

De primo accidentali patet, quia istud requirit non quamlibet, sed specialem, & difficillimam pugnam qualis est in martyribus, & in virginibus, & doctoribus, his enim solis aureola datur, recte ergo corona dicitur.

Secundo propter dignitatem, quia corona datur Regibus tanquam proprium eis, & est ista summa dignitas inter seculares, vt ergo ostendatur illud bonum quod datur in patria esse summum, dicitur vtrũque corona, licet non sit vtrunque æquale: nã etiam præmium accidentale quod est gaudium de bono creato, erit maius in patria quàm hic omnia gaudia humana: maxime quia omnes beati dicuntur reges quia regnabunt cum Christo, vt dicitur Apoc. 5. coronam ergo habent.

Tertio conuenit hoc ex figura coronæ, quæ est circulus signans rem perfectam, & quia beati vniuntur summo bono, ideſt, Deo qui extra se nihil habet, sed omne bonum claudit in se, coronam habent beati, hac tamen ratione melius dicitur corona præmium essentiale quàm accidentale, quia per præmium accidentale non refertur homo ad Deum, sed ad bonũ creatum, quia tamen nemo habet accidentale præmium nisi qui beatus est, etiam ipsum vocabitur corona. Dicitur tamen essentiale præmium aurea, accidentale vero aureola, & vtrunque ab auro dicitur, quod fit ad ostendendum dignitatem, quia aurum est optimum inter metalla, & vti auro est summæ dignitatis, pertinet enim ad reges: hæc autem dignitas est in beatis. Dicitur tamen accidentale præmium aureola diminutiue, quia minus est quàm aurea, quæ est præmium essentiale, vt ostensum est: differunt tamen ista duo præmia, quia accidentale est superadditum ad essentiale, & tamen non est in omnibus habentibus essentiale.

Sed dicetur quomodo potest addi aliquid ad præmium essentiale quod est beatitudo, quia ipsa includit omne bonum. Dicendum, quòd præmio essentiali potest aliquid addi dupliciter. Vno modo ex cõditione naturæ quæ præmiatur, sicut supra beatitudinem animæ in qua perfecte reperitur beatitudo, addit gloria corporis. Vnde interdum ipsa gloria corporis dicitur aureola inquantum est minor quã gloria animæ, quæ potest dici aurea: nam super illud Exo. 25. Scilicet, facies alteram coronam aureolam, dicit Glo. q. in fine, aureola superponitur, quia in scriptura dicitur, quòd beatis sublimior gloria in receptione corporis seruetur. Sed non accipimus sic aureolam communiter, eo quòd aureola est præmium accidentale, sed solis quibusdam datur, gloria tamen corporis ad præmium essentiale pertinet, quia datur omnibus beatis.

Alio modo additur ipsi præmio essentiali ex ratione operis meritorij, habet enim opus rationem meriti ex duobus ex quibus habet rationem bonitatis, scilicet, ex radice, & ex instrumento. Radix enim est ipsa charitas, quæ refert quodlibet opus in Deum, nam ipsi charitati, & cuilibet operi, vt esta charitate competit Deus, vt præmium, quia ipsum datur pro operatione quod per operationem desideratur habenditur, ergo sola charitas est cui Deus in præmium competit, & sic ipsa sola est radix merendi, & ei competit præmium essentiale, ideſt, aurea. Aliud est ipsum instrumentum, & hoc est ipsum genus operationis consideratum in seipso, quod est considerare quantum ad habitum elicientem, & circunstantias debitas, & finem proximum actus, sicut est abstinere a venereis est ex habitu temperantiæ, & est secundum circunstantias debitas, ideſt, a qua oportet abstinere, & quando, & qualiter &c. Est etiam finis proximus, scilicet, perfectio quædam cõsecuta ex abstinere, quæ non excedit genus virtutis moralis, & quantum ad hæc tria considerator actus in genere suo, scilicet, quia non reducitur ad aliquam virtutem imperantem, scilicet, ad charitatem, vel ad iustitiam legalem: nam vtraque imperat huic actui, scilicet, abstinere abstrahendo illud de conditione sui generis, quia charitas iubet abstinere propter Deum, iustitia autem legalis, vt non noceatur proximo, vt patet 5. Ethi. cap. 1. Et nõ est finis proprius abstinere a venereis aliquis istorum inquantum est ab habitu temperantiæ, ideo charitas habet se ad rationem merendi generaliter, vt radix, actus vero bonus quantum ad naturam sui generis habet se, vt instrumentum, sicut enim operi bono inquantum est ex radice charitatis competit præmium essentiale, quia charitas dirigit omnia in Deum, ita ipsi actui quantum ad bonitatem sui generis competit, quoddam aliud præmium, & quia nullus actus habet Deum pro fine nisi inquantum est a charitate, erit illud præmium quod competit actui propter bonitatem sui generis aliud quàm Deus, scilicet, bonum aliquod creatum, & istud dicitur præmium accidentale siue aureola. Licet tamẽ quilibet actus virtutis habeat quãdam bonitatem sui generis nõ competit præmium accidentale, quod dicitur aureola pro quolibet actu virtutis, sed solũ pro illis quæ habent excellentem rationem victoriæ propter difficultatem pugnæ, vt est in martyribus, virginibus, & doctoribus, vt infra dicetur, quia tamen aureola est gaudium de isto bono creato, ideſt, inquãtum isti actus multum excellentes conferunt homini tunc quendam honorem, præmium autem essentiale est de bono increato: necesse est, quòd differant, & ideo præmium accidentale est superadditum essentiali.

Ad primum dicendum, quòd beatitudo dicit aggregationem omnium bonorum, scilicet, omnium illorum, quæ sunt necessaria ad perfectam operationem, vere enim beatitudo non est aggregatio multorum bonorum, sed est in vno bono quod in se omnia aggregat, ideſt, continet eminenter, & sufficienter, & istud est Deus, visio ergo eius est beatitudo: perfecte ergo ipsum videre est essentia beatitudinis, & tunc verum est, quòd quæcunque bona, quæ minus sunt quàm videre Deum, perfecte non possunt constituere beatum, ipsa autem visio beatum facit, & dicitur cõtinere omne bonum, quia perfectio vnit hominem ipsi summo bono, non tamen tollitur quin modi vnionis possint esse inæquales, & ideo vnus erit beatior altero, omnes tamen erunt beati, a fortiori autem dicetur de bonis, quæ sunt extra illud summũ bonum, quòd sine illis possit quis esse beatus, & ita est aureola, quæ dicit gaudium de bono creato, & illud non est beatitudo, nec aliquid beatitudinis, facit tamen illam eligibiliorẽ, sic dicitur 1. Ethi. de beatitudine politica, quòd quibusdam additis est eligibilior, & tamen sine illis esse potest, sicut est corporis pulchritudo, & nobilitas generis, & similia, ita igitur beatitudo aureola est eligibilior, & tamen sine illa adhuc esset beatitudo, quia reddit hominem nullo indigentem, nec indiget aureola in patria ille, qui non habet eam, quia desideraret si indigeret, nihil tamen desiderat, qui summo bono fruitur ad nutum, ideſt, quantum ipse vult.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quòd aureola, & aurea non ſolum differunt per magis, & minus, ſed etiam ſpecie differunt, & dicendum, quòd ille, qui ſeruat conſilia, & præcepta, cęteris paribus plus meretur, quàm ille qui ſeruat præcepta ſolum, ſecundū quòd ratio meriti conſideratur in operibus ex ipſo genere operum, non tamen meretur magis ſemper ſecundum, quòd conſideratur ratio meriti ex radice charitatis. Et dicitur cęteri paribus, ideſt, quòd tot opera fecerit vnus ſeruando præcepta ſicut alius, & inſuper ſeruauerit conſilia, quia aliàs ſecus eſt, vt ſi aliquis per vnum annum ſeruet conſilia, & præcepta, & alius per ſexaginta ſeruet præcepta ſolum etiam ex genere actus plus iſte meruit, quia valde plures actus fecit. ſi tamen conſideretur meritum ex radice charitatis, interdum, qui ſeruat plura præcepta, meretur plus quā ille qui ſeruat conſilia, & præcepta etiam tempore æquali inquātum iſte potuit ex maiori charitate agere, licet vt communiter ſit contrarium, ſcilicet, quòd ſeruans conſilia, & præcepta agit ex maiori charitate cum faciat opera duriora, & tamen vt dicit Grego. probatio dilectionis, exhibitio eſt operis, & ideo non vocatur aureola præmium eſſentiale quando eſt magis intenſum, cum contingat nō habentes aureolam maius habere præmiū. Nō ergo dicit aureola augmētum præmij, ſed gaudium ſolum illud quod habetur de bono creato: inquantum ergo eſt excellens, ſiue ergo habens aureolam habeat maius præmium eſſentiale, ſiue æquale ſiue minus quàm ille, qui non habet aureola non differt, cum aureola dicat aliquid ſuperadditum ad præmium eſſentiale.

Ad tertium dicendum, quòd licet radix cuiuslibet meriti ſit charitas, actus tamen bonus in genere ſuo eſt quaſi inſtrumentum merendi, & tamen ad effectū conſequendum in aliqua re non ſolum requiritur debita diſpoſitio in primo mouente, quæ eſt bonitas radicis, ſed etiam recta diſpoſitio in inſtrumento, quia in effectu conſequitur aliquid ex parte primi principij, & aliquid ex parte inſtrumenti, ſed quod eſt ex parte primi ptincipij eſt præcipuum, & ideo meritum operis inquantum eſt ex radice charitatis, quæ eſt primum mouens, habet præmium eſſentiale quod dicitur aurea, meritum vero ex parte diſpoſitionis inſtrumenti habet præmium minus, & illud vocatur accidentale, & illud eſt aureola, & neceſſe eſt iſtud præmium diſtingui ab eſſentiale, cum ipſa bonitas inſtrumenti addat aliquid ad bonitatem radicis, & ſic erunt duo præmia diſtincta.

Sed dicetur, quòd cum in omni actu meritorio vltra radicem charitatis ex qua fit, etiam bonitas operis ex genere ſuo exigatur, erit præmium accidētale pro quolibet opere bono, & tamen iſtud premiū non cōpetit omnibus, quia non habent omnes beati aureolam, ergo nō aſſignatur bene præmium accidentale.

Dicendum, quòd pro quolibet opere bono inquātum eſt bonum ex genere ſuo eſt in beatis gaudium quoddam de illo bono, & iſtud non pertinet ad præmium eſſentiale, quia illud dicit gaudium de bono increato, ſed ad præmium accidentale, & ita rari ſunt beati, qui non habeant præmium accidentale, quod dicitur propter illos, qui ex ſolo merito vnicę conuerſionis, vel propter ſacramētum fidei ſaluati ſunt. De primo patet in illis, qui ſemper mali fuerunt, & in fine vitæ per vnicū actum contritionis conuerſi ad Deū ſaluati ſunt, quia illis non poteſt correſpōdere aliquid ſuperadditum ad præmium eſſentiale.

De ſecundo patet, vt in paruulis, q mox vt baptizati ſunt deceſſerunt, illis enim nihil poteſt ineſſe niſi præmium ſubſtantiale propter charitatem eis infuſam cū nullum actum egerint, cęteri autem, qui aliquandiu

F recte viuentes beatitudinem aſſecuti ſunt, neceſſario habebunt aliquod præmium vltra eſſentiale, cum ſecerint multos actus bonos ex genere, & tamen dicendum, quòd non vocatur aliquod præmium accidentale aureola, ſed ſolum illud quod competit pro actibus perfectis habentibus rationem excellentis victoriæ, in reliquis autem erit quoddam præmium accidentale, ideſt, gaudium de bonis operibus inquātum ſunt bona, & conferunt quendam honorem, iſtud tamen præmium eſt innominatum, quia ſoli accidentali præmio excellenti datur nomen aureolæ.

Ad quartum dicendum, quòd Angelis omnia bona inſunt ſimiliter, ideſt, quidquid bonum eſt in vno eſt in alio, licet excellentius in vno quàm in alio, & G ideo ſolum differt beatitudo eorum per maius, & minus, in hominibus autem non eſt ſic, quia beatitudo, ideſt, præmium eſſentiale differt in eis per maius, & minus, & inſuper differunt ſpecie præmia ipſorum inquantum vnus habet præmium eſſentiale ſolum alius vero eſſentiale, & accidentale. Ratio differentiæ eſt, quia omnes Angeli eodem genere actus meruerunt ſuam beatitudinem, ideſt, omnes per vnicum actum, ſ. in hoc, quòd ſe conuerterunt ad Deum, & ideo nullum præmiū ſpeciale inuenitur in vno quod non inuenitur in alio, ſed ſolum eſſentiale præmium eſt in omnibus, licet illud eſt inæqualiter ſecundum quòd ſe inæqualiter conuerterunt, quia quanto aliqui erant ſuperiores, tanto intenſius ſe conuerterunt, & H magis meruerunt magiſque præmiati ſunt. Homines autem diuerſis generibus actuum merentur beatitudinem, ideo poſſunt in quibuſdam eſſe ſpecialia præmia, quæ non ſunt in alijs, licet etiam in beatis erit quædam communitas bonorum, ſcilicet, inquantum quilibet ex perfecta charitate gaudebit de bonis aliorum bona ipſorum quaſi propria reputans, hæc tamē non pertinet ad præmium accidentale quod aureola dicitur, & aliud de alterius aureola gaudere, nam corona victoriæ ſolis victoribus datur, & non congaudentibus victoriæ, & ſic iſta communitas bonorum non tollit diuerſitatem præmiorum ſecundum ſpeciem in beatis.

Ad quintum dicendum, quòd præmium accidentale aureola dicitur, quia minus eſt quam præmium I eſſentiale quod dicitur aurea, cum eſſentiale præmiū ſit gaudium de bono increato quod eſt finis. Accidentale vero eſt gaudium de ipſa bonitate actus, quæ eſt aliquid creatum, & erat ad finem, & ideo quodlibet præmium eſſentiale quantumcunque parum eſt maius maximo præmio accidentali, immo omnibus præmijs accidentalibus omnium beatorum. Et ſic minimum præmium eſſentiale vocatur aurea, & pmium accidentale ēt maximum nō dr niſi aureola.

An beatitudo aureolæ, & fructus differant. Et quid ſit fructus ſpiritualis. Et quomodo multiplicatio fructus ex ſemine prouenit ex duobus. Quæſt. XVI.

K QVAERETVR nunc de beatitudine aureolæ, & fructus, ſcilicet, an differant. Aliqui dicunt, quòd non, quia eidem merito reſpondet aureola, & fructus centeſimus, ſcilicet, virginiti, vt dicit hic Glo. ergo aureola, idem eſt quod fructus. Item dicit Augu. lib. de virginitate, quòd centeſimus fructus debetur martyri, & idem debetur virgini: ergo fructus eſt quoddam præmium competens martyribus, & virginibus, & tamen virgini, & martyri debetur aureola, ergo aureola, & fructus idem ſunt. Item in patria non eſt niſi duplex præmium, ſcilicet, eſſentiale, & accidentale quod eſſentiali ſuperadditur, ſed præmium additum eſſentiali dicitur

dicitur aureola, quia Exodi vigeſimoquinto. dicitur A quòd ſuper coronam auream ponatur aureola: fructus ergo cum ſit præmium quoddam, vel erit eſſentiale, vel accidentale. non tamen eſt eſſentiale, quia tunc fructus deberetur omnibus beatis. ergo eſt accidentale, & ſic erit aureola.

Dicendum, quòd aureola, & fructus non ſunt idē, quia quæ non ſunt eiuſdem diuiſionis, non ſunt eiuſdem rationis. Et tamen aureola, & fructus non ſimiliter diuiduntur, quia aureola diuiditur in aureolam virginum, martyrum, & doctorum. Fructus autem diuiditur in fructum coniugatorum, & viduarum, & virginum. ergo fructus, & aureola non ſunt idem.

Item ſi eſſent idē cuicunque deberetur fructus deberetur aureola, ſed falſum eſt, quia coniugatis, & vi- B duis fructus debetur, ſed non aureola, ergo non ſunt idem. Dicendum, quòd differunt. Ad hoc aūt ſciendum quid ſit fructus. Et dicendum, quòd ſicut aurea, & aureola ſunt quædam præmia beatorum, ſcilicet, eſſentiale, & accidentale, & per metaphoram dicuntur coronæ, & vna aurea, & alia aureola, vt dictum eſt præceden. quæſt. ita fructus præmium quoddam dicit beatorum, quòd per metaphoram fructus dicitur: nā fructus ſecundum originem ſuam in terræ naſcentibus inuenitur, & tranſumitur ad ſignificandū quoddam præmium, ea tamen quæ per metaphoram dicūtur, poſſunt varie accipi ſecundum adaptationem ad diuerſas partes, & proprietates rei de qua fit tranſumC ptio. Cum autem fructus dicatur proprie de terræ naſcentibus in rebus corporalibus, ſecundum diuerſas conditiones quæ in fructibus corporalibus inueniri poſſunt, diuerſimode poterit accipi fructus ſpiritualis. Habet enim fructus corporalis dulcedinem quandam, quæ reficit hominem ſecundum quòd in eius vſum venit, & eſt vltimum, ad quod operatio naturę peruenit, quia licet ex arbore fiat fructus, ex fructu nihil fit, quod natura agat. & eſt etiam id, quod expectatur ex agricultura per ſeminationem, vel per alios modos. ſecundum ergo quamlibet iſtarum proprietatum fructus corporalis poteſt tranſumi, vt dicatur aliquid fructus ſpiritualiter, & quia iſtę ſunt varię pro- I pietates, poterunt ſpiritualiter fructus accipi multum varie. Si ergo accipiatur fructus ſpiritualiter pro D eo, quod reficit, & id quod expectatur vltimū, Deus eſt fructus noſter. & hoc modo dicimur ſolo Deo frui, quia frui ad fructum pertinet: ſolus enim ipſe reficit tanquam vltimum, & ita eſt fruitio perfecta in patria, & imperfecta in via, & ſic fruitio vocatur dos animæ quæ dicitur perfecta fruitio. Hic autem non accipitur ſic fructus: de iſto enim fructu, & fruitione dictum eſt ſupra quinto capitu. Si autem accipiatur fructus ſpiritualiter pro eo, quòd mentem ſolum reficit, licet non ſit vltimus finis ſic virtutes dicuntur fructus inquantum mentem reficiunt ſincera delectatione, vt dicit Ambro. ſic accipitur fructus ad Ga- E lat. quinto, ſcilicet fructus ſpiritus eſt gaudium. & iſto modo etiam non accipitur hic fructus, ſed de iſtis fructibus dicetur eod. cap.

Tertio modo poteſt fructus ſumi, vt eſt quoddam bonum, vel commodum quod ex labore agriculturę expectatur, & ſic dicetur fructus illud premiū, quod homo conſequitur ex labore quo in hac vita laborat, & ſic omne premium quod habebitur in patria, ſiue aurea, ſiue aureola, vel quodlibet aliud dicitur fructus, inquantum nullum preminm habebitur ſine laboribus huius vitæ: nam non coronabitur, niſi qui legitime certauerit ſecundo Timot. ſecundo. ſic accipitur fructus ad Roman. ſexto, ſcilicet habetis fructum veſtrum in ſanctificatione, finem vero vitam ęternā, ideſt fructus omnium laborum veſtrorum conſiſtit

in quadam ſanctificatione, ideſt ſtatu ſanctitatis vitæ æternæ, & ſic non accipitur hic fructus. Quarto modo accipitur fructus, vt eſt id, quod habetur ex ſemine, vt inſurgit ex ſeminatione, & ita Chriſtus loquitur hic dicens, q̄ ſemen iactum in terram bonam dedit fructum. Aliud quidam centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum. iſta autem multiplicatio fructus ex ſemine prouenit ex duobus, ſcilicet ex bonitate terræ, & virtute ſeminis, vt ſi terra habeat bonam pinguedinem nutrimentalem copioſam, & virtus ſeminis ſit multum conuerſiua, vt poſſit conuertere multos humores in naturam ſuā, & ita erit multus fructus. ſemē autem ſpiritualiter eſt verbum Dei Luc. 8. & iſtud bonum ſemen eſt, nec eſt defectus in fructu ex parte huius ſeminis, ſed ex parte terrę quæ eſt cor noſtrum eod. c. ſicut ergo vt ex ſemine naſcatur fructus, virtus ſeminis conuertit multū de humore terrę in ſpeciem ſuam, ita cum ſemen, quod eſt verbum Dei ſit ſpirituale, ad hoc, q̄ faciat in nobis fructum, oportet q̄ conuertat nos in naturam ſuam, ideſt in quādam ſpiritualitatem: ſit autem homo ſpiritualis recedendo a cōditione carnis. quanto ergo magis a carne receditur, & in ſpiritualitatem acceditur, tanto eſt maior fructus verbi Dei in nobis, & ſic nihil aliud eſt iſte fructus, niſi quædam ſpiritualitas cauſata in homine pp verbum Dei, qui autem maxime ſpirituales fiunt omnino a carne recedendo fructum centeſimum ferunt, qui autem minus aliqualiter fructum ſexageſimum, qui autem adhuc minus fructū triceſimum. vt infra dicetur. Hoc ſuppoſito apparet, q̄ fructus, & aurea, & aureola differunt. Eſt enim aurea gaudium de bono increato. Aureola autem gaudium, quod habetur de operibus perfectis factis a nobis inquantum habent quandam excellentiam ſpecialem, fructus autem conſiſtit in gaudio, quòd habetur de ipſa diſpoſitione operantis, quæ eſt quędam ſpiritualitas eius in quam aſcendit pp ſemen verbi Dei. Et ita fructus poteſt ſignificare meritum, & præmiū, meritum quidem ſi accipiatur fructus pro ſpiritualitate quam homo hic conſequitur retrahendo ſe a p̄ditione carnis propter verbum Dei. præmium autem ſi accipiatur pro illo gaudio quod habebunt beati de ſpiritualitate quam hic conſecuti ſunt ex verbo Dei. Dotes etiam condiuiduntur aureæ, & aureolæ, & fructibus, de dotibus autem dicetur infra 17. capitu. vbi agetur de transfiguratione. Aliqui dicunt, quòd differt aureola a fructu, quia aureola debetur pugnanti 2. Tim. 2. non coronabitur, niſi qui legitime certauerit. fructus autem debetur laboranti, iuxta illud Sap. 4. bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Sed non ſtat, quia cum in eodem opere ſit labor, & pugna, nec differant iſta, niſi ratione, ſ. quia labor eſt in opere inquantum eſt difficile. pugna vero inquantum aliquis in eo aduerſatur, non differrent fructus, & aureola, niſi ratione: ſed falſum eſt, quia realiter differunt, q̄ quibuſdam competit quibus non competit aureola, ſ. viduis, & coniugatis, & aliquibus competit aureola, & non fructus, ſ. martyribus, & doctoribus: nam poſſunt eſſe martyres, & doctores qui fructum non habeant, vt ſi non vixerint continenter, & tamē finientes vitam in charitate habuerunt aureolas de martyrio, & doctrina, ſolis autem virginibus competit ſimul aureola, & fructus. Alij dicunt, q̄ aurea reſpicit conuerſionem ad Deum. Aureola autem, & fructus conſiſtunt in his quæ ſunt ad finem, ita tamen, quòd fructus principalius reſpicit voluntatem. Aureola autem magis reſpicit corpus.

Sed non ſtat, quia ex eodem opere prouenit præmium corporis, & animæ: cum premiū corporis dependeat ab anima per quandā redundantiā, & ſic nō

differrent aureola, & fructus, niſi ratione ſolum. & tamen falſum eſt, quia quibuſdam competit fructus quibus non aureola, & è contrario, vt dictum eſt, ideo tenendum eſt, quod fuit ſupra dictum.

Ad primum dicendū, quòd non eſt inconueniens eidem operi competere diuerſa prēmia ex diuerſis q̄ ſunt in ipſo opere, & ita virginitati tria prēmia competunt, ſcilicet aurea: inquantum virginitas obſeruatur propter Deum imperante hoc charitate, & aurea inquātum virginitas eſt quoddam opus perfectionis habens perfectionem victoriæ excellentis, & fructus inquantum per virginitatem homo tranſit in quandam ſpiritualitatem recedens a carnalitate.

Ad ſecundum dicendum, quòd fructus proprie ſumptus, vt hic accipitur, non eſt aliquod prēmium commune virginitati, & martyrio, ſed ſolum tribus gradibus continentiæ, ſcilicet coniugali, viduali, virginali. Quando autem dicit Auguſtin. fructum centeſimum competere martyribus, large accipit fructum, inquantum quælibet remuneratio fructus dicitur, & hoc modo fructus centeſimus eſt quoddam prēmium, quod generaliter debetur cuilibet operi perfectionis.

Ad tertium dicendum, quòd fructus non eſt aureola, & licet aureola ſit prēmium accidentale ſuperadditum eſſentiali, non tamen omne prēmium accidentale eſt aureola, ſed ſolum prēmium de operibus illis in quibus non maxime conformatur Chriſto ſecundum perfectam victoriam. Et ideo adhuc præter aureolam manet duplex prēmium accidentale. Vnum quod eſt innominatum, ſcilicet gaudium de quolibet opere bono per quod meruerunt ſancti beatitudinem inquātum illud eſt bonum in ſuo genere, licet non habeat rationem excellentis victoriæ, & hoc modo, vt dictum eſt prēcedenti quæſt. rari ſunt beati qui non habeant prēmium accidentale. Aliud eſt quod fructus dicitur, & eſt gaudium de qualibet ſpiritualitate ſecundum quam ſancti retraxerunt ſe hic ab operibus carnis, & tamen quando abſolute dicimus prēmium accidentale, ſolemus ſolum intelligere de aureola, quia eſt magis nominata.

Cui virtuti debeatur fructus. Et ad quid Deus reſpiciat in nobis operantibus. Et quæ ſit delectationis venereæ noxa. Et continentiæ quæ ſit potentia.

Quæſt. XVII.

QVAERETVR cui debeatur fructus. Dicendum quod debetur virtuti continentiæ, & quia continentia, ideſt abſtinentia a venereis, habet tres gradus, ſcilicet coniugalem, vidualem, virginalem, ideo ſunt tres fructus, vt dicetur ſeq. quæſt.

Aliqui tamen dicunt, quòd fructus non debetur ſoli continentiæ, quia prima Corinth. decimoquinto. ſuper illo verbo, alia claritas ſolis, dicit glo. quòd claritati ſolis illorum dignitas comparatur qui centeſimū fructum habent, lunari autem qui ſexageſimum, ſtellis qui triceſimum, ſed illa diuerſitas claritatum, vt vult Apoſtolus ſignificat omnem differentiam beatitudinis quę erit in ſanctis. ergo fructus omnibus beatis debetur, & non ſoli continentiæ.

Item fructus dicitur a fruitione, ſed fruitio pertinet ad prēmium eſſentiale, quod omnibus beatis datur, & per quamlibet virtutem acquiritur. ergo omnibus virtutibus competunt fructus.

Item fructus debetur labori maiori Sapientię quanto bonorum operum glorioſus eſt fructus, ſed maior eſt labor in fortitudine quam in temperantia, vel continentia, ergo fructus potius competunt fortitudini quam continentiæ, vel ſaltem non ſoli continentiæ.

Item difficilius eſt non excedere modum in cibis qui ſunt neceſſarij ad vitam, quam in venereis, ſine quibus vita poteſt conſeruari, quia tanto natura inclinat fortius, & intēſius ad aliquid, quanto eſt magis ſibi neceſſariū. ergo maior eſt labor parcimonię quę eſt contra cibos, quam continentiæ quę eſt in venereis, & ſic parcimonię fructus comperunt.

Item fructus dicit refectionem, ſed refectio prēcipue eſt in fine. cum ergo virtutes theologicæ finem habeant pro obiecto, ſcilicet Deum, videtur quòd eis maxime competant fructus.

Dicendum, quòd fructus aſſignantur ſoli continētiæ iuxta ſanctos doctores, & vt dicit glo. hic, & ſic ſecundum differentiam trium graduum continētię, vt dictum eſt aſſignantur tres fructus, ſcilicet centeſimus, ſexageſimus, & triceſimus. Ratio huius eſt quia vt dictum eſt prēcedenti quæſt. fructus eſt gaudium quoddam, ſiue prēmium beatorum de quadā ſpiritualitate, ſecundum quam tranſiuerunt a carnali vita in quendam ſtatum ſpiritualem, illi ergo virtuti competunt fructus quæ maxime liberat hominem a ſubiectione carnis. Hęc autem eſt continentia, ſiue temperantia inquantum reſpicit venerea, & hoc ſiue ſit habitus, ſiue ſolum diſpoſitio, quia in hoc non differunt dum tamen debite abſtineatur a venereis, eo quòd Deus non reſpicit in nobis habitum, ſed intentionem operis, & ipſum opus, & hoc quantum ad habitus morales, qui ſecundum ſe non ſunt meritorij, ſecus autem de habitu charitatis, quia ſine illo non eſſet meritum, in operibus tamen virtutum moraliū non differt quantum ad quantitatem meriti agere ex habitu, vel ſine habitu ſi opus eſt bonum ex genere, & intentio recta. nominamus tamen hic generaliter continentiam id per quod abſtinemus a venereis, ſiue ſit habitus, ſiue diſpoſitio, & huic fructus competunt, quia ipſa maxime liberat a ſubiectione carnis. nā per delectationes venereas anima maxime ſubijcitur carni, ita vt in actu venereo ſpiritus prophetię non tāgat corda prophetarum, vt dicit Hieronym. in alijs tamen actibus quantumcunque eſſet anima impedita, ſpiritus prophetiæ tangebat corda prophetarum, & hoc eſt, quia non poteſt tangi anima ſi omnino eſt carni immerſa, ita autem eſt in venereis, quod patet, quia in nullo actu tollitur omnino intelligere, nitſi in venereis. ſic enim dicitur ſeptimo Ethicorum capitul. decimoquinto, quòd in delectatione venerea impoſſibile eſt intelligere quicquam, ſola tamen continentia liberat a venereis quæ maxime animam mergunt, ideo continentia facit hominem maxime ſpiritualem. ſoli igitur continentię fructus attribuuntur, quia fructus eſt quædam ſpiritualitas ſecundum quam a carne recedit, vt dictum eſt.

Dicendum, quòd illa glo. accipit large fructum in quantum quælibet remuneratio fructus dicitur, & hoc fuit propter quandam adaptationem, ſcilicet, quia ſicut fructus ponuntur tres, ſcilicet centeſimus, ſexageſimus, & triceſimus, ita Apoſtolus, poſuit ibi tria, ſcilicet Solem, & Lunam, & ſtellas. Etiam quia ſicut fructus ſunt inter ſe inæquales, ita eſt quædam proportio ſaltem larga inęqualitatis inter Solem Lunam, & Stellas, ideo glo. illa adaptauit eis tres fructus, ſed non accipitur fructus proprie.

Ad ſecundum dicendum, quòd fruitio accipitur ex fructu prout fructus eſt vltimum, quod expectatur. Hic tamen fructus accipitur prout naſcitur ex ſemine, & ſic non pertinet fructus ad prēmium eſſentiale, ſed ad quandam ſpiritualitatem quæ eſt recedendo a carne, & iſta ſoli continentiæ competit. Ad

Ad tertium dicendum, quòd non accipitur hic fructus, vt prouenit ex labore, inquantum labor dicit fatigationem, & difficultatem, ſed inquantum per laborem ſemina fructificant, & ita ſegetes natę in agris dicuntur labores noſtri, quia pro eis laborauimus. Vel quia per laborem, & ſolicitudinem noſtram natæ ſunt. Hic autem accipitur fructus prout naſcitur ex ſemine per laborem noſtrum, ideſt inquantum p laborem in ſpiritualitatem quandam ex ſemine verbi Dei tranſimus. Hoc autem competit continentiæ, ſed non fortitudini, quia fortitudo non liberat hominem a ſubiectione carnis, vt eum ſpiritualem faciat, ſed liberat a timore exteriorum terribilium. continētia autem liberat a ſeruitute carnis. ipſi ergo fructus competunt, & non fortitudini.

Ad quartum dicendum, quòd licet delectationes venereæ ſint minus neceſſariæ quam delectationes quæ ſunt in cibis, tamen ſunt magis vehementes, & per eas magis ſubijcitur anima in ſeruitutem carnis quam per delectationem ciborum. Et ſic difficilius eſt illis reſiſtere. Ideo continentiæ quæ reſiſtit illis debentur fructus potius quam parcimoniæ quæ eſt in cibis.

Ad quintum dicendum, quòd non accipitur hic fructus prout eſt finis, quia tunc eſt prēmium eſſentiale, & ſic magis competit fructus charitati quam continentiæ, ſed fructus accipitur pro ſpiritualitate quæ eſt a carnalitate recedendo, & hoc magis competit continentię quam charitati, vel alijs theologicis virtutibus.

An tres fructus aſſignentur conuenienter tribus partibus continentiæ. Et quomodo verbum Dei quibuſdam magis quibuſdam minus prodeſt. Et quomodo eorum fructuum ratio ſecundum numeros aſſignatur. Quæſt. XVIII.

QVAERETVR, an tres fructus aſſignentur conuenienter tribus partibus continentię.

Aliqui dicunt, quòd non: quia ad Gala. 5. ponuntur fructus duodecim, ſcilicet gaudium pax, &c. ergo non debent poni ſoli tres.

Item fructus dicit aliquod prēmium ſpeciale, prēmium tamen quod aſſignatur virginibus, viduis, & coniugatis non eſt ſpeciale, quia omnes ſaluandi continentur ſub aliquo horum trium, cum nullus ſaluetur carens continentia, & tamen continentia diuiditur ſufficienter per iſtos tres gradus. ergo inconuenienter aſſignantur iſti tres fructus iſtis tribus gradibus continentiæ.

Item ſicut viduitas excedit continentiam coniugalem, ita virginitas viduitatem. Et tamen iſti tres fructus non ſe habent ſimiliter, quia non ſe habet ſexagenarius ad triceſimum, ſicut centenarius ad ſexagenarium ſecundum aliquod genus proportionis. Non quidem ſecundum arithmeticam, quia ſexagenarius excedit trigenarium in triginta, centenarius autem excedit ſexagenarium in quadraginta. Nec etiam ſecundum proportionem geometricam, quia ſexagenarius eſt duplus ad trigenarium, & tamen centenarius non eſt duplus ad ſexagenarium, ſed eſt ſuperpartiens tertias, quia continet totum, & duas tertias eius, ergo non conuenienter aſſignantur iſti fructus.

Dicendum, quòd per iſtam differentiam trium fructuum, Chriſtus voluit oſtendere non ſolum tres gradus continentiæ, ſicut doctores aſſignant, ſed voluit oſtendere, quòd verbum Dei non prodeſt omnibus quibus prędicatur, & poſuit tres modos hominum quibus non prodeſt, quod deſignauit per ſemen cadens ſecus viam, & in ſpinas, & ſupra petram. alijs autem prodeſt, & iſti faciunt fructum boni operis, non tamen prodeſt omnibus equaliter, quia non ſunt corda omnium equaliter diſpoſita, & ſecundum variam diſpoſitionem, ſiue ex parte gratiæ, ſiue ex bona aptitudine naturali fiunt differētię infinitę in hoc, quòd magis, vel minus verbum Dei quibuſdam quam alijs proſit, & quia infinita non poſſunt numero, nec ſermone notificari, poſuit Chriſtus tres differentias fructuum, non tanquam ſint ſolum tres, ſed quia iſtæ ſunt exemplum ad intelligendum infinitas. nec etiā eſt neceſſe, quòd ita ſe habeant homines in proportione fructificationis, ſicut iſti numeri, ſed poſuit eos ad placitum, quia quicunque numeri ponerentur nō inducerent aliquam certam proportionem exceſſus fructificationis. Simile eſt de gradibus beatitudinis. nam non ſunt omnes ſancti equales in beatitudine. volens autem ſcriptura aſſignare differentiam eorum dixit, ſicut differt ſtella a ſtella in claritate, ſic erit in reſurrectione mortuorum 1. Corint. decimoquinto capitu. & ſubditur amplius differentia, ſcilicet alia eſt claritas ſolis, alia lunę, alia claritas ſtellarum, & ita voluit differre beatos, ſicut differunt iſta corpora. manifeſtum eſt tamen, quòd plures modi differentię erunt inter beatos quam tres qui deſignantur per illa tria. Etiam non erit talis omnino proportio beatitudinis ſanctorum, qualis eſt proportio claritatis iſtorū corporum, & tamen ſcriptura voluit ponere aliquem modum differentię, vt per illum intelligamus omnes gradus differentiæ beatorum qui tot eſſe poſſunt quot ſunt beati, ita nunc Chriſtus per iſtos tres gradus ſanctificationis deſignat omnes gradus ſanctificationis ſeminis verbi Dei in cordib' noſtris: quot-quot illi ſint, etiam ſi infiniti ſint, & habeant ſe ſecundum quemcunque gradum proportionis, Mat. poſuit iſtos ad ſignificandum magnum fructum quem verbum Dei facit in corde bono. nam proferre fructum centeſimum, vel ſexageſimum eſt admirandum, verbum tamen Dei magis fructificat in corde bono, quam ſit in terra bona proferre fructum centeſimum, & iſta eſt veritas.

Aliqui tamen volunt, quòd Chriſtus hoc dixit loquens per ſimilitudinem ad fructum terræ, ſcilicet in terra Chanaan aliquæ terræ bonæ proferunt fructum triceſimum, aliæ ſexageſimum, aliæ centeſimum.

Sed non ſtat, quia quòd proferret fructum ſexageſimum erat quaſi miraculum in terra Chanaan. quod patet Geneſ. vigeſimoſexto. nam dicitur, quòd Iſaac ſeminauit in terra Chanaan, & inuenit in ipſo anno centuplum, & dicitur ibi, quòd Philiſthini admirati ſunt, & Rex Gerarę venit ad eum dicens, vidimus tecum eſſe Dominum, ideo diximus ſit fœdus inter nos, & ſic non erat in terra illa conſuetum quòd proferret terra aliquando fructum centuplum.

Si tamen velimus dicere, quòd licet eſſet admirandum, tamen aliquando fiebat, poterit ſtare, & hoc videtur etiam ſatis rationabile, ſcilicet, quòd Chriſtus poſuit fructū maximum quem aliquando terra proferebat in regione Chanaan, ideo vltra centeſimum fructum nihil poſuit, quia nunquam inueniebatur, quòd proferret vltra centeſimum fructum. Et hoc etiam videtur verū, & non loquitur Chriſtus ſpecialiter de fructu alicuius virtutis, quia ſemen, qđ hic facit fructum eſt verbū Dei. illud tñ non mouet ſolum ad aliquam vnam virtutem, ſed ad oēs, quia nulla virtus eſt, immo nullū bonū, quod hic non ſuadeatur in ſacra ſcriptura, & nullū malum, quod nō prohibeatur.

nam etiam quinto Ethic. capit. primo. dicitur, quòd
F lex præcipit actum omnium virtutum. in qualibet ergo erit fructus triceſimus, & ſexageſimus, & centeſimus ſecundum, quòd in eodem genere virtutis quidam faciunt opera multum excellentiora alijs, & ſic omni virtuti competunt iſti tres fructus, inquantum per iſtos innuitur omnis differentia exceſſuum in magis, & minus in quolibet genere virtutis. Doctores tamen aſſignant ſpecialiter fructus virtuti continentiæ ſoli, propter cauſam dictam præcedenti quæſt. ſcilicet, quia iſta facit hominem magis ſpiritualem liberando a ſubiectione carnis, & reducendo hominem in quandam ſpiritualitatem, ideo ſecundum diuerſos
Tres gradus continentiæ, gradus continentiæ ſunt diuerſi fructus. Sunt enim tres gradus continentiæ, ſ. virginalis, vidualis, & coniugalis, & ita ſunt tres fructus.
G Vel poteſt aliter dici, quòd continentia facit ſpiritualitatem in homine quæ dicitur fructus, & ſecundum varietatem ſpiritualitatis, differũt fructus. Quędam enim eſt ſpiritualitas neceſſaria, & quædam ſuperabundans, neceſſaria quidem eſt quãtum ad hoc, quòd rectitudo ſpiritus ex delectatione carnis non pꝛuertꝛtur, & ad hoc quilibet obligatur. nam rectitudo rationis non peruertitur per delectationem carnis, niſi quando eſt illicita. ſpiritualitas ergo quæ tollit peruerſionem eſt coniugatorum, quia licet venereis vtantur, licite tamen vtuntur, & ideo non peruertitur rectitudo rationis. Spiritualitas ſuperabundans dicitur per quam homo a delectationibus carnis omnino ſe ſubtrahit. Sed hoc fit dupliciter, ſcilicet, vel reH ſpectu cuiuslibet temporis, ſcilicet preſentis, præteriti, & futuri, & hęc eſt ſpiritualitas virginum, vel ſecũdum aliquod tempus, ſcilicet præſens, & futurum, & hæc eſt continentia viduarum, & vtraque eſt ſuperabundans cum liceat cuilibet nubere prima Corint. ſeptimo. ſeruantibus ergo cõtinentiam coniugalem datur fructus triceſimus. pro viduali autem ſexageſimus. pro virginali autem centeſimus.

Ad hoc aſſignant aliqui rationẽ ex habitudine numerorum. trigenarius enim fit ex ductu ſui in denarium, trinarius autem eſt numerus omnis rei, vt dicitur primo de cęlo, & mundo primo cap. ſcilicet. quia in qualibet re eſt principium, medium, & finis, & in quolibet corpore ſunt tria, ſcilicet longum, latum, & profundum, & ſic ternarius continet perfectionem
I omnibus rebus conuenienter, & ſic trigenarius numerus recte coniugatis aſſignatur quibus ſupra obſeruationem decalogi quæ eſt neceſſaria, & ſignatur per denarium, non additur aliqua perfectio, niſi communis, ſine qua non poteſt eſſe ſalus, ſcilicet abſtinere ab illicito coitu. Senarius autem ex cuius ductu in ſe denarium ſurgit ſexagenarius, habet perfectionem ex partibus, cum conſtet ex omnibus partibus ſuis aggregatis, ſ. vnitate, binario, & ternario, & ipſe eſt primus omnium qui ex partibus aggregatis ſurgit, & cõuenit viduitati in qua inuenitur perfecta abſtractio a delectabilibus carnis, quantum ad omnes circunſtantias quæ ſunt partes virtuoſi actus, ſcilicet, quia nullo K tempore, & nullo loco, & nullo modo venereis vtitur, quod non fit in coniugali cõtinentia, quia aliquo tempore, & cum aliqua perſona, ſ. cum coniuge venerea licite exercet. Centeſimus autem fructus reſpõdet virginitati, quia denarius ex cuius ductu in ſeipſum ſurgit centenarius, eſt limes numerorum, ideſt extremitas, & finis, & ſic virginitas tenet ſummitatẽ ſpiritualitatis, quia nihil vltra eam eſt de ſpiritualitate. habet enim centenarius qui eſt quadratus numerus perfectionem ex figura. eſt enim figura quadrata perfecta, quia habet ęqualitatem ex omni parte, cum ſint omnia latera eius ęqualia. vnde competit virginitati in qua quantum ad omne tempus incorruptio æqualiter inuenitur. Aliam enim rationem aſſignat Beda, ſcilicet ex figura literarum numeri, & ex habitudine digitorum, ſcilicet pollicis, & indicis, ſed eſt magis aliena, ideo omittitur.

Non eſt tamen putandum, quòd iſti tres gradus continentiæ ſe habeant omnino in tali proportione ſicut iſti numeri, quia tunc appareret, quòd caſtitas vidualis eſſet ſolum dupla in merito ad coniugalem, quod non videtur eſſe verum, quia ſeruare continentiam coniugalem nullius, vel paruę videtur difficultatis, cum liceat venereis vti ad mitigationem fomitis, vidualis autem caſtitas difficultatem magnam habet, cum nullis vtatur venereis: forte ergo plus quam decupli meriti eſt ad coniugalem. Etiam virginalis caG ſtitas hoc modo non eſſet dupli meriti ad vidualem, ſicut nec centum ad ſexaginta, & tamen videtur plus quam dupla, cum ſummę difficultatis ſit virginitatẽ perpetuam obſeruare, quia vt dicit Hieronym, quòd in carne viuere & pręter carnem, angelicum eſt, & non humanum, & ſic dicit, quòd virginitas par eſt angelis: non ergo talis proportio iſtorum numerorum.

Secundo patet, quia non eſt ſemper æqualis fructus viduitatis, nec virginitatis, ſed differt, ſecundùm quòd à maiori, vel minori tempore obſeruatur. vnde interdum obſeruatio viduitatis eſt maioris meriti, quam obſeruatio virginitatis, vt ſi vna ſit breuis, & alia diuturna. Etiam omnes viduitates, & virginitaH tes non ſunt inter ſe æquales inquantum ſunt breuiores, & diuturniores, & inquantum tentatio cui reſiſtitur eſt minor vel maior, & tamen proportio iſtorum numerorum ſemper eſt eadem: ergo non ſe habent iſti tres gradus continentiæ ſicut iſti tres numeri, & tamen coaptantur eis aliqualiter, ſcilicet quia maior eſt viduitas coniugio, & virginitas viduitate, licet non in eadem proportione in qua iſti nunc.

Ad primum dicendum, quòd ad Galat. quinto, accipiuntur fructus pro eo quod reficit, licet non ſit finis, & ita virtutes dicuntur fructus, quia mentem ſincera delectatione reficiunt. Hic autem fructus accipitur pro quadam ſpiritualitate quę eſt abſtrahendo à carnalitate quę ſoli continentiæ competit, & quia habet ſolum tres gradus, dicuntur eſſe tres fructus tantum.

Ad ſecundum dicendum, quòd argumentum de numero non multum vrget, cum dictum ſit, quòd iſti tres fructus non habent ſe omnino in eadem proportione in qua iſti numeri. Qui tamen vult attendere ad numeros, dicet quòd diſtinctio fructuum magis accipitur ſecundùm ſpecies, vel figuras numerorum, quam ſecundùm quantitates eorum, vt ſupra dictum eſt, tamen etiam quantum ad exceſſum quantitatis aſſignant aliqui rationem, ſcilicet quòd coniugatus abſtinet ſolum à non ſua. vidua vero abſtinet à ſuo, & à non ſuo, & ſic eſt ibi quaſi quædam ratio dupli, ſicut ſexagenarius eſt duplus ad trigenarium, centenarius vero ſupra ſexagenarium addit quadrageſimũ, qui conſurgit ex ductu quaternarij in denarium, quaternarius autem eſt primus numerus quadratus, & ſic competit talis additio virginitati, quæ ſupra perfectionem viduitatis perpetuam incorruptionem adiungit, rectius tamen eſt non multum attendere ad iſtos numeros propter cauſam dictam. Dicto iam de fructibus, nunc redeundum eſt ad aureolas de quibus fuerat inceptum, & quia aureola dari dicitur virgini, martyri, & doctori.

An

An virginitati debeatur aureola, & cui virginitati debeatur. ſecundum ne eius materiale, an propoſitum continendi. Et quæ ſint illa tria quæ virgines infeſtant, viduas non. Et de Aureola virginis Mariæ. Et quare virginitati non deberetur aureola ſi homo nunquam peccaſſet.

Quæſt. XIX.

Est primo dubium, an virginitati debeatur aureola. Aliqui dicũt, quòd non, quia vbi eſt maior difficultas operis, debetur maius prẽmium ſaltem ex genere actus, ſed maiorem difficultatem patiuntur viduæ abſtinendo a venereis quam virgines. ergo debetur magis aureola viduis quam virginibus, & tamen non debetur viduis, ergo nec virginibus. patet di-B ctum, quia Hieronym. loquens de laude viduarum dicit, quanto maior eſt difficultas ex parte quadam a voluptatis illecebris abſtinere, tanto maius eſt præmium, & Ariſtotel. libro de Animalibus dicit, quòd iuuenes corruptæ magis appetunt coitum propter memoriam delectationis pręteritę.

Item ſi deberetur aureola virginitati, vbi eſſet perfectiſſima virginitas inueniretur maxime aureola, ſed in virgine Maria eſt perfectiſſima virginitas. nam virgo virginum nominatur: & tamen ei non debetur aureola, cum aureola ſit gaudium de operibus perfectis quæ habent rationem excellentis victoriæ, ſed Maria nullam pugnam ſuſtinuit continendo, quia C fuit ablata, vel omnino extincta in ea corruptio fomitis, ergo virginitati non debetur aureola.

Item illi quod non eſt ſecundum ſe laudabile, non debetur prẽmium excellens, ſed virginitatem ſeruare non fuiſſet laudabile in ſtatu innocentię, cum tunc eſſet homini prẽceptum, creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Geneſ. primo. Etiam tempore Moyſi ſteriles erant in opprobrium: ergo virginitas non eſt ſm ſe laudabilis, & ſic nõ debetur ei aureola.

Item non videtur idem prẽmium debitum virginitati ſeruatæ, & virginitati amiſſæ, ſed pro virginitate amiſſa debetur quandoque aureola, vt ſi mulier inuita proſtituatur a tyranno pro confeſſiione nomiD nis Chriſti, ergo non debetur aureola pro virginitate ſeruata.

Item pro eo, quod ineſt homini a natura nullum debetur prẽmium, virginitas tamen cuilibet homini tam bono quam malo innaſcitur, ergo non debetur ei aureola.

Item, ſicut ſe habet viduitas ad fructum ſexageſimum, ita ſe habet virginitas ad centeſimum, & ad aureolam, ſed non debetur cuilibet viduæ fructus ſexageſimus, ſed ſoli vouenti viduitatem, vt quidam dicunt. ergo nec cuilibet virginitati debetur aureola, ſed ſoli virginitati ex voto ſeruatæ.

Item prẽmium non debetur operi neceſſario, cũ omne meritum ſit voluntarium, ſed quidam ſunt virgines ex neceſſitate, vt frigidi, & eunuchi, ergo non E debetur ſemper aureola virginitati.

Dicendum, quòd virginitati aureola debetur, quia Exodi vigeſimoquinto capit. ſuper illo verbo. facies alteram coronam aureolam dicit glo. ad hanc coronam pertinet canticum nouum, quod virgines coram agno concinunt, ſcilicet qui ſequuntur agnum quocunque ierit, ergo prẽmium, quod debetur virginitati dicitur aureola.

Item dicitur Iſa. 56. hęc dicit Dominus eunuchis, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius a filijs, & filiabus: nomen ſempiternũ dabo eis, quod non peribit, & tamen eunuchi vocantur virgines qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum infra decimonono, & per illud innuitur quædam gloria excellens ſuper cęteros, & hãc nos vocamus aureolam. Et patet hoc ex ratione aureolæ, quia ipſa eſt quoddam gaudium de operibus perfectis habentibus excellentem rationem victoriæ, & tamen virginitas dicit pugnam grauiſſimam, & conſequenter excellentem victoriam, quia vt ait Auguſtin. libro de agone Chriſtiano. inter certamina Chriſtianorũ bella caſtitatis ſunt duriora, & eſt quotidianum bellum, quia caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum. ad Gala. 5. ergo debetur virginitati aureola. In hoc autem nemo dubitat, ſed cui virginitati debeatur eſt dubium.

Aliqui autem dicunt aureolam deberi actui virginitatis, ideſt quicunque de ſaluandis ſeruauerit virginitatem vſque ad mortem habebit aureolam. nam damnati etiam ſi virginitatem ſeruauerint aureolam B non habent, cum non habeant prẽmium eſſentiale.

Sed etiam hoc non eſt verum, quia aliqui volentes nubere manentes in virginitate decedunt, ſed de his certum eſt, quòd aureolam non habebunt, quia nihil prodeſt integritas carnis, vt ait Hieron. ſi mente quis nupſerit.

Alij ergo dicunt, quòd aureola debetur non actui, ſed ſtatui virginitatis, ſcilicet, quòd ſoli virgines mereantur aureolam qui in ſtatu virginitatis perpetuo ſeruandæ ſe poſuerunt, vt ſi cum eſſent virgines vouerunt caſtitatem perpetuam.

Sed etiam hoc non ſtat, quia poteſt quis equali voC luntate ſeruare virginitatem non vouendo eam, ſicut alius vouendo.

Aliter ergo dicendum, quòd meritum debetur actui virtutis imperato a charitate, & hoc meritum reſpectu prẽmij accidentalis competit actui virtutis ex genere ſuo, etiam non referendo ad charitatem. Aureola autem eſt prẽmium accidentale, ideo competit virginitati ſeruatæ ex genere virtutis. omnis tamen virtus eſt habitus electiuus, & ideo virginitas nõ pertinet ad virtutem, niſi inquantum quis eligit carnis incorruptionem, & etiam mentis in perpetuum obſeruare. nam carnis integritas, & incorruptio, materiale eſt ad virginitatem, vt pertinet ad virtutem, ſed propoſitum de conſeruando perpetuo iſtam integD gritatem facit virginitatem pertinere ad virtutem, in illis ergo poteſt eſſe aureola virginitatis qui propoſitum habuerunt.

Pro quo ſciendum, quòd aureola virginitatis non datur, niſi ei qui in virginitate decedit. Sed iſtorum quidam ſunt qui propoſitum continendi, aut nubendi habere non poſſunt, ſicut paruuli qui omnes moriuntur in virginitate, & iſtis non datur aureola proprie dicta tunc, quia proprie virgines non ſunt, ſed ſolum materialiter, tum quia aureola eſt de operibus perfectis in quibus reperitur ratio excellentis victorię. in paruulis tamen, nec pugna, nec victoria eſt continendo, cum nondum fomes in eis ſtimulos habeat. Poteſt tamen large dici, quòd habebunt aureolam ſumendo aureolam pro quocunque gaudio, qđ E in patria habebunt beati ſuper gaudium eſſentiale. Nam non eſt dubium quin de incorruptione carnis gaudebunt, quia eſt quædam perfectio, licet nunquã habuerint intentionem obſeruandi eam, ſicut paruuli qui moriuntur in innocentia, gaudebunt de innocentia, licet nũquam opportunitatem habuerint peccandi. Si autem tales ſunt qui poſſunt proponere cõtinere, vel nubere, aut propoſuerunt nubere, vel non. Si proponant nubere, & in hoc deſiderio decedant, licet in charitate moriantur, & integri corpore, aureolam non habebunt, quia non ſunt proprie virgines. Si autem habuerunt deſiderũ ſeruandi virginitatem, aut fuit aliquando interruptum aut non. Si non fuit interruptũ, habebunt proprie aureolam, & non differt, an iſti tota vita hoc propoſitum habuerint, aut

Universidad de Deusto Biblioteca

solum aliquanto tempore, ita ꝙ postquam prôposuerint non interruperint propositum. Nam etiam si quis tota vita habuerit propositum nubendi, & postea mutata voluntate, vel vouens virginitatem viuat solum per vnam diem, habebit aureolam, quia decessit in obseruatione virginitatis proprie dictæ, & tamen non erit tam excellens aureola istius, sicut eius qui tota vita mansit in proposito virginitatis. vnde sicut isti differunt quantum ad prȩmium essentiale, ita etiam sunt inȩquales quantum ad accidentale, quia non est ȩquale opus quantum ad genus virtutis suæ obseruatio virginitatis per vnam diem, sicut per totam vitam. Si autem propositum fuit interruptum aut reintegratum est, aut non. Si non est reintegratum non habebitur aureola, quia non decessit iste in obseruatione virginitatis, qui vsque ad mortem proG positum non tenuit, sed iam de nuptijs cogitauerat, licet iste habebit quoddam gaudium de incorruptione carnis non perdita, sed istud non dicitur aureola proprie. Si autem est reintegratum propositum, putant quidam, quòd non habeatur aureola, quia ipsa debetur pro virginitate semper seruata. qui tamen recidit a proposito, perdidit virginitatem, cum magis sit virginitas in mente quam in carne, sed virginitas perdita non restauratur, ergo nec aureola habebitur, vt isti volunt.

Sed dicendum, quòd potest reintegrari propositũ, quia siquis mutauit propositum de seruando virginitatem, aut realiter expertus est venerea, aut non. Si est expertus non restauratur virginitas, cum semel H perierit tota, ideſt mentis, & carnis integritas, & hoc siue sponte, siue coacte, aut per violentiam. Nam si mulier habuit propositum nubendi, & omnino ab aliquo violenter defloretur, perit virginitas, quia ipsa perdiderat, immo abiecerat integritatem mentis, & postea coacta est perdere integritatem carnis. licet igitur habeat postea voluntatem seruandi virginitatem, & sine culpa fuerit deflorata, virgo non erit, nec aureolam merebitur, etiam si per totam vitam abstinuerit a venereis. Secus autem si habens firmum propositum seruãdi virginitatem fuerit ab aliquo deflorata violenter, quia cum non perdiderit integritatem mentis, virgo dicetur, & aureolam habebit. si vero integritas carnis semper mansit, sed interruptum I est propositum seruandi virginitatem, poterit reintegrari. vnde si ante mortem resumat propositum primum, & sic moriatur dicetur vere decedere in virginitate, & aureolam habebit. Et cum dicitur, quòd virginitas perdita non restauratur, verum est de virginitate carnis, & tamen integritas mentis potest plene restaurari, si manserit carnis integritas, ideo aureola non peribit, licet non erit tantę dignitatis, sicut aureola illius quæ nunquam proposuit virginitatis mutauit.

Ad primum dicendum, quòd virgini datur aureola, & non viduæ, & tamen in abstinendo a venereis aliquo modo sustinent maiorem pœnam virgines, quam viduæ, & aliquo modo viduæ quam virgines. K Tria enim valde infestant virgines quæ viduas non tangunt.

Primum est desiderium experiendi rem inexpertam, & hoc procedit quasi ex quadam curiositate, ex qua fit, vt homo libentius videat, & magis videre cupiat id, quod nunquam vidit, quam quod videre solitus est, & ista est grauis tentatio quę magis procedit ex cogitatione quam ex carnis stimulo.

Secundum est falsa cogitatio: virgo enim inexperta delectationem veneream, æstimat multo maiorẽ illam esse quam secundum veritatem sit, & non potest sibi ratione persuaderi contrarium, cum nunquã sit experta. Ratio huius est vehemens inclinatio naturę, ideſt ardens concupiscentia ex qua iudicatur illud, ad quod talis concupiscentia mouet esse magnæ fruitionis, quod in ceteris sensibus experimur quia maior est delectatio in sentiendo aliquid quam fuerit desiderium sentiendi, in veneris autem econtrario accidit, quia cum concupiscentia est grauissima, fruitio autem breuis est, nec respondet magnitudini desiderij.

Ratio huius fuit naturæ ingenium, quia si ad venerea non dedisset concupiscentiam tam grauiter excitantem, nullum animal illis vteretur, præsertim homo qui in eis sua sentit incommoda: appositer ergo singulis perfectis animalibus hanc vehementem & vrgentissimam concupiscentiam, reducentem omne animal in seruitutem potestatis naturæ.

Tertium est inexperientia, & inconsideratio incõmodorum: virgo enim nescit, quę incommoda consequantur vtrunque venereis vtentem, & ideo non retrahitur: nam si forte illa cognosceret aperte, & cõsideraret, nimis retraheretur à desiderio venereorum, & esset hoc sibi magnum adiutorium contra tentationem. Ista tria non infestant viduas.

De primo patet, quia illa curiositas est circa inexperta, viduæ tamen iam expertæ sunt.

De secundo patet, quia licet sit vehemens concupiscentia, vidua tamen scit illam esse fallacem, quia non sequitur tanta fruitio quanta secutura inuitur ex tam ardenti naturæ desiderio: potest ergo cauere fallaciam, quam iam nouit, vnde poterit sensualitati ex experientia persuadere.

De tertio patet, quia incommoda venereorũ iam vidua vsu didicit, ideo ex his retrahi potest: hæc ergo triplex pugna solius virginitatis est, in viduis tamen est vnum, quod non est in virginibus, scilicet remoratio præteritę delectationis, quæ nimis vrget, vnde inter præcipua documenta seruandi continentiam, est non cogitare prȩteritas venereorum delectationes, nec tempora, nec loca, nec modos, & ita de ceteris circunstantijs. sicut dicit Ouidius lib. de remedio amoris, scilicet.

Et loca sæpe nocent, fugito loca conscia vestri
Concubitus, causas mille doloris habent.

Hoc autem virgines non cruciat, quia nihil veneri expertæ sunt cuius cogitatio eas pungat. Quid tamen istorum magis vrgeat, scilicet istud solum, vel illa tria per se quæ virgines affligunt, non est facile dicere, immo nec potest dari vna sententia in hoc, sed secundùm variam dispositionem hominum, quidam magis mouentur ex vno, quam ex alio, & ita accidit maiorem interdum esse viduis difficultatem ad continendum, quam virginibus, & interdum econtrario, & tamen simpliciter maior videtur pugna virginum. & quidquid sit in hoc certũ est, quòd perfectior est victoria virginum, quã viduarum, quia pulcherrimum genus victorię est nunquam hosti succubuisse. Corona autem non debetur pugnę, sed victorię, vnde siquis grauiorem pugnam sustineat, etiam si non vincatur dumtamen non vincat, non datur ei corona, alteri vero faciliorem pugnam agenti si vincat corona redditur: licet ergo interdum viduæ grauiorem, quam virgines pugnam egerint, quia tamen virgines semper vicerunt, viduę autem succubuerũt, interdum non datur viduæ aureola, sed virgini. De alijs vero, quæ communia sunt virgini, & viduæ inferendo eis difficultatem continendi, vt pœna grauis, quæ resoluit spiritum, & mutat totum corpus nolentis consentire desiderio venereorum, & apprehensio formæ mouentis ad fruitionem, & similia, & quibus iacemus non est hic dicendum, ꝙ quantum ad hoc non comparantur virgo, & vidua A cum vtrique sint communia.

Ad secundum dicendum, quòd circa aureolã matris Christi duplex est opinio. Quidam dicunt, quòd ipsa pro virginitatis prȩmio non habet aureolam inquantum respicit pugnam, & victoriam. habet tamẽ aliquid maius aureola propter perfectissimum propositum seruandi virginitatem.

Alij autem dicunt, quòd habet excellentissimam aureolam etiam sub ratione propria aureolæ, quia licet ipsa pugnam non senserit, pugnam tamen carnis aliqualiter habuit, sed ex vehementia virtutis, ita habuit carnem subditam, quòd ista pugna insensibilis ei erat.

Sed hoc non stat, quia si dicatur proprie pugna in- B sensibilis, ideſt quia nunquam eam sensit in multum, nec in paruum, non potest dici pugna, quia vbi nõ est sensus aduersitatis non est resistentia aliqua quæ requiritur ad rationem pugnę.

Si autem dicatur, quòd sensit pugnam, & tamen non multum turbabat eam propter magnitudinem virtutis. non est conueniens, quòd beata Virgo, siue ponatur sine originali concepta, siue in originali cõcepta, & mox sanctificata, crediturab omnibus, quòd ita fuerit in ea fomes extinctus, quòd nulla manserit inclinatio illius propter perfectam sanctificationem. vnde non recte, nec pie dicitur fuisse aliquam pugnã a carne in virgine, cum talis pugna non sit, nisi ex in- C clinatione fomitis, & tẽtatio quæ est a carne sine peccato esse non potest, vt patet per glo. 2. Corinth. 12. super illo verbo. datus est mihi stimulus carnis meę, vt ostensum est supra 4. c. quęst. 68. non ergo fuit pugna in ea.

Sed dicendum, quòd virgo Maria vere habuit aureolam secundum propriam rationem, vt datur pro excellenti victoria, quia licet non habuerit pugnam a carne, habuit tamen, vel habere potuit pugnam de carne, scilicet, quòd Sathan tentaret eã de opere carnis, quia licet non poterat esse in ea aliquis stimulus, vel inclinatio aut desiderium ad venerea, diabolus poterat ei suggerere immittẽdo grauissimas cogitationes de venereis, illis autem perfecte resistere pugnaD erat de conseruanda virginitate, nec est inconueniẽs, aut contra honorem virginis eam a dæmone de venereis fuisse tentatam, cum Christus a Sathan de idolatria quæ est pessimum vitiorum, tentatus fuerit supra capit. quarto.

Ad tertium dicendum, quòd nunc debetur aureola virginitati, licet non deberetur si homo nunquam peccasset, quia aureola nõ debetur virginitati, nisi inquantum addit quandam excellentiã super alios graE dus continentię. si autem non peccasset Adam, virginitas nullam perfectionem addidisset supra coniugabiles, & thorus immaculatus nulla existente concupiscentię fęditate, nam nunc virginitas habet quandã perfectionem, quia vitat omnem venereamdelectationem, quę esse non potest sine quadam fęditate, & ardore concupiscentiæ, & suffocatione rationis. in ista autem innocentiæ nihil istorum fuisset, ideo nullã perfectionem habuisset virginitas vltra actum coniugalis quam virginitas, quia per illum proles gignerętur sine vllo incommodo, virginitas autem sterilis esset, ideo non competeret tunc prȩmium virginitati, maxime quia aureola dicit gaudium de victoria excellenti, & tamen tunc nulla esset pugna in contrahendo, quia pugna est nunc propter inclinationem fomitis dati nobis in pœnam, qui non fuisset in statu innocentiæ. Non esset ergo tunc aureola virginitatis,

sed potius mortaliter peccaret volens virginitatem seruare, quia Deus prȩceperat dicens: crescite & multiplicamini. Genes. primo. quod fuit dictum in statu innocentiæ, vt patet ibidem, quia innocentia perijt. Genes. tertio. nunc autem mutata conditione naturæ humanæ, est virginitas nimis laudabilis quæ tunc in nullo honore fuisset, & redditur pro ea excellens prȩmium, quod dicitur aureola.

Dicunt tamen aliqui, quòd tempore legis Moysi saltem ipsis Iudęis non daretur aureola pro virginitate seruata, quia tunc cultus Dei multiplicandus erat per carnalem propagationem, scilicet, vt augeretur aliter populus a quo solus Deus colebat specialiter. vnde non erat tunc laudabile omnino a venereis abstinere, nec tali proposito redderetur speciale prȩmium, nisi procederet ex diuino instinctu, sicut creditur de Ieremia, & Helia, quorum coniugia non leguntur. Sed de hoc, an verum sit, dicetur infra decimonono, vel vigesimoquinto cap. vbi de virginitate agetur. De gentilibus tamen colentibus Deum tẽpore legis Moysi, non est dubium quin aureolam seruatæ virginitatis reciperent si propter Deum illam seruarent.

Ad quartum dicendum, quòd si aliqua violenter corrumpitur, aut prius habuit firmum propositum obseruandi virginitatem, aut non. Si non habuit saltẽ quando corrupta est, sed intendebat nubere, virginitas perijt, licet sine culpa eius, & quamuis postea proponat perpetuo abstinere, & ita faciat, non habebit aureolam virginitatis. Si autem antequam defloraretur firmum habebat propositum virginitatis, non perit aureola, licet pereat carnis integritas, quia virginitas magis est mentis quam corporis, & hoc si semper maneat in proposito virginitatis, quod si mutauerit perit omnino virginitas.

Sed quid si sit deflorata postea mutet aliquando propositum virginitatis. si ante mortem resumat propositum virginitatis, an habebit aureolam?

Aliqui dicunt, quòd non: quia in ista fœmina perijt integritas carnis. si ergo pereat integritas mentis, iam nihil manet de virginitate, & sic non poterit reintegrari cum tota iam perierit.

Dicendum, quòd prædicta fœmina habebit aureolam. nam quando deflorata est non perdidit aureolã, si tunc tenebat firmiter virginitatis propositum. postea tamen si mutet propositum virginitatis non corrumpitur nisi mente, sed corruptio mẽtis semper potest reparari quandocunque mutetur propositum, ideo poterit reparari, vt cum non perdiderit aureolam quando deflorata est, quòd postea si redeat ad propositum perpetuo continendi, manebit sibi aureola.

Cum autem dicitur, quòd in ista fœmina perijt tam integritas carnis quam mentis, ergo non potest restaurari.

Dicendum, quòd verum est quando ambo simul pereunt, aliàs autem non perijt virginitas, & illud fit dupliciter.

Vno modo si mulier sponte cognoscitur. Secundo si violenter, & tamen habebat tunc propositum nubendi alicui, quia in eodem instanti sunt ista duo, scilicet, perire carnis integritatem, & mentis. Hic autem non est sic, quia quando mulier violenter cognita est, manebat ei propositum virginitatis in quo saluabatur vera virginitas, quando autẽ postea mutabit propositum nõ erat violatio carnis, quia illa violatio quæ præcesserat nõ abstulit virginitatẽ, iõ est iam quasi non fuerit, cum nihil operata fuerit. nunc aũt violatio nulla fuit, & tamen sola mutatio propositi non tollit virginitatem, quin possit reparari,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideo si resumit propositum ante mortem manet sibi F aureola.

Ad quintum dicendum, quòd virginitas innascitur nobis a natura quantum ad id, quod est materiale in ea, s. integritas carnis, & tamen quantum ad id, quod est formale, & perfectum, a quo ipsa habet rationem virtutis, & meriti, s. propositum perpetuo abstinendi, non inest a natura, sed a diuino munere homini prouenit, vt dixit Christus infra decimonono, s. non omnes hoc capiunt, sed quibus datum est, scilicet a Deo.

Ad sextum dicendum, quòd non competit cuilibet viduæ fructus sexagesimus, sed illi soli quę habet G propositum virginitatis, & non differt, an habeat propositum sine voto, vel cum voto, quia ad rationem actus virtutis sufficit electio quæ est in proposito sine voto, sicut cum voto. de virginitate idem est, quia sufficit propositum, & nō requiritur votum, qui autem nec votum emisit, nec propositum habet, licet virginitatē obseruet, aureolam non habebit, vt si volentē nubere, ante nuptias contingat decedere, & vocatur nubere quicunque actus venereus qualitercunque fiat. Vel si forte quis erat dubius, an nuberet, vel virginitatem seruaret, & dubitantem de his mors abstulit, etiam aureolam non habebit, licet erit ei aliquale gaudium in patria de integritate non perdita.

Ad septimum dicendum, quòd frigidi, & eunuchi H qui coire nequeunt, si voluntatem habeant seruandi perpetuo incorruptionem, etiam si aliquando eis potentia coeundi adueniat, virgines sunt, & aureolā habebunt, quia faciunt de necessitate virtutem. si tamē non habent propositum istud, sed nubere vellent si possent, licet materialiter virgines sint, aureolam tamen non habebunt. Sic dicit Aug. lib. de sancta Virginitate, s. quibus ipsum virile mēbrum debilitatur, vt generare non possint, vt sunt eunuchi, sufficit cum Christiani sint, & Dei præcepta custodiunt, eo tamen proposito sunt, vt coniuges si possent haberent coniugatis fidelibus abdicari, & ita qui omnino ex necessitate abstinet, aureolam non habet.

An martyribus debeatur aureola. Et tria sunt genera martyrum. Et secundum quid operi debeatur aureola. Et victoriæ pugnæque perfectio de exterioribus consideratur ex duobus. Demum essentia martyrij explicatur, & eius conditiones, in quo sit, & circa quæ censeatur versari.

Quæst. XX.

QVAERETVR, an martyribus debeatur aureola. Aliqui dicunt, quòd non: quia aureola datur pro operibus supererogationis: nam Exodi 25. super illo verbo aliam coronam aureolam: dicit Beda. de eorum præmio potest recte intelligi qui generalia mandata spontanee vitæ perfectioris electione transcendunt. mori tamen pro confessione fidei interdum est necessitatis, & non supererogationis. iuxta illud ad Rom. 10. corde creditur ad iustitiam, ore autē confessio fit ad salutem, ideſt ad habendum salutem necesse est interdum confiteri, quod corde creditur, & tamen quod est ad salutem, est simpliciter necessarium, ergo confessio fidei interdum est necessaria, & tunc martyrium non erit aliquid supererogationis, & consequenter non respondebit sibi aureola semper.

Item quia, vt ait Gregori. tanto magis sunt seruitia grata, quanto sunt magis libera, sed martyrium quasi nihil habet de libertate, cum sit pœna ab alio violenter inflicta, ergo martyrio non respondet aureola quæ soli excellenti merito debetur.

Item martyrium non solum consistit in exteriori passione mortis, sed etiam in interiori voluntate. Vnde distinguit Bernardus tria genera martyrum, s. voluntate, & non necessitate, vt Ioannes Euangelista, voluntate, & necessitate, vt Stephanus. necessitate & non voluntate, vt Innocentes. si ergo martyrio debetur aureola, magis debetur martyrio voluntatis quā martyrio exteriori, cum martyrium ex voluntate p̄cedat, & tamen non conceditur in hoc martyrio aureola, ergo nec martyrio exteriori dabitur aureola.

Item afflictio mentis est maior quam afflictio corporis quæ est per dolores, quia illa est per interiores animæ passiones. vnde interior afflictio, martyrium quoddā est, vt dicit Hiero. in Sermone de assumptione, s. recte Dei genitrix virgo, & martyr fuit, quamuis in pace vitam finierit. vnde dicitur tuam ipsius animā pertransiuit gladius, s. dolor de mōrte filij, & tamen interiori dolori aureola non respondet, ergo nec exteriori martyrio.

Item pœnitentia est quoddam martyrium. vnde dicit Grego. quāuis occasio persecutionis desit, habet tamen pax nostra martyrium suum, quia si carnis colla ferro non subijcimus, spirituali tamen gladio carnalia in mente trucidamus. pœnitentiæ autem quæ in exterioribus operibus consistit, non debetur aureola, ergo nec etiam exteriori martyrio.

Item illicito operi non debetur aureola, sed illicitū H est seipsum occidere, vt ostendit Augu. 1. de ciuitate Dei. quorundam tamen martyria in ecclesia celebrata sunt qui sibi manus iniecerunt tyrannorum rabiē fugientes, vt patet in Ecclesiastica historia de quibusdam apud Alexandriam, ergo non debetur semper martyrio aureola.

Item contingit hominem aliquādo vulnerari pro fide, & postmodum aliquo tempore superuiuere. hunc enim constat martyrem esse, & tamen non cōstat, quòd ei debeatur aureola, quia non durauit pugna vsque ad mortem, ergo non debetur semper martyrio aureola.

Item quidam magis affliguntur in amissione rerū I temporalium, quam in afflictione proprij corporis. quod patet, quia multas afflictiones sustinent, vt diuitias congregent. si ergo propter Christum eis temporalia auferantur, videtur quòd sint martyres, non tamen habebunt aureolam, ergo non competit omni martyri aureola.

Item martyr videtur esse solus ille qui pro fide occiditur. dicit enim Isidorus martyr græce, latine testis dicitur, quia propter Christum passiones, & martyriū sustinuit, & vsque ad mortem pro veritate certauit, sed aliquę alię virtutes sunt excellentiores fide, vt iustitia, charitas 1. Corinth. 13. & tamen etiam charitati non debetur aureola, ergo nec fidei, & sic nec martyrio, quod propter fidem est.

Item sicut veritas fidei est a Deo, ita etiam quęcū- K que alia veritas, quia vt ait Ambros. omne verum a quocunque dicatur, a Spiritu sancto est. si ergo sustinenti mortem pro veritate fidei deberetur aureola, etiam deberetur sustinenti mortem pro quacunque alia veritate, quod falsum est, ergo nec pro veritate fidei.

Item bonum commune est melius, & diuinius bono particulari 1. Ethic. c. 1. sed si aliquis pro conseruatione reipublicæ moriatur in bello iusto, non debetur ei aureola: ergo si occidatur pro obseruatione fidei proprię ne illam perdat, non habebit aureolam, & tamen est martyr.

Item omne meritum prouenit ex libero arbitrio, sed quorundam martyria celebrantur in ecclesia qui vsum liberi arbitrij non habuerūt, s. Innocentes: ergo non

non habuerunt aureolam, quæ est quoddam præmiū respondens merito, & ita non competit omni martyrio aureola.

Dicendum, quòd martyribus aureola datur. Quod patet qa virgini datur aureola, sed est maius esse martyrem, quam esse virginem, vt dicit Augustinus lib. de sancta virginitate, scilicet nemo quantum puto ausus fuit præferre virginitatem martyrio: ergo martyri debetur aureola: datur enim aureola pro operibus perfectis habentibus rationem excellentis victoriæ, secundùm quam homo valde cōformetur Christo, hoc autem est in martyrio, quia ibi est pugna grauissima, & consequenter excellens victoria: sicut enim quædam est pugna spiritus contra interiores concupiscentias, ad Gala. 5. caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, ita est quædam pugna homini contra passiones ab extra illatas, vnde sicut perfectissimæ victoriæ qua de concupiscentijs carnis triumphatur quæ est virginitas, debetur specialis corona quæ dicitur aureola, ita etiam perfectissimæ victoriæ quæ habetur de exteriori impugnatione debetur aureola.

Perfectissima autem victoria de exterioribus consideratur ex duobus.

Primò ex passionis magnitudine, quia quanto est hostis fortior, tanto victoria est excellentior, inter omnes autem passiones ab extra illatas mors est maxima, quia ipsa est vltimum terribilium tertio Eth. cap. de fortitudine, sicut inter passiones interiores præcipuę & vehementiores sunt concupiscentiæ venereorum, & ideo quando quis obtinet victoriam de morte, & de alijs, quæ ordinantur ad mortem perfectissime vincit.

Secundò consideratur perfectio victoriæ ex causa pugnæ, scilicet quando pro causa honestissima pugnatur quę est Christus, & hæc duo in martyrio inueniūtur, quia martyrium dicitur mors susceptа propter Deum, quia martyrem facit non pœna sed causa, ideſt causa moriēdi, quia aliàs latrones affixi patibulis martyres dicerentur: sicut ergo virginitati pro Christo seruatæ in qua est perfectissima victoria concupiscentiæ venereorū, debetur aureola, & martyrio ita quod est mors pro Christo susceptа in qua perfecte vincuntur passiones ab extra illatæ, aureola debebitur.

Ad primum dicendum, quòd aureola datur pro opere perfecto etiam si non sit supererogationis, sustinere autem mortem propter Christum quantum est de se, est opus supererogationis, quia non tenetur quilibet fidem suam confiteri coram persecutore sēper, sed quando de fide interrogatur, & oportet eam negare vel confiteri, multi tamen martyres se sponte obtulerunt, & in illis fuit martyrium opus supererogationis. Et tamen etiam siquis deprehensus cogatur fidem confiteri perfecte aureolam habet, licet tūc martyrium non sit supererogationis, sed necessitatis, quia aureola non debetur operi inquantum est supererogationis, sed inquantum habet perfectionem: manente ergo hac perfectione, etiam si non sit opus supererogationis aureola debetur, & tamē martyrium non est opus minus perfectum quando est necessitatis, quam quando est supererogationis: ergo vtrique debetur aureola.

Ad secundum dicendum, quòd omne martyrium proprie dictum est voluntarium, cum sit mors pro Christo susceptа, quòd autem ab extra inferatur non facit illud esse inuoluntarium, vnde nec debetur martyrio præmium, secundùm quòd ab extra infligitur, sed secundùm, quòd voluntarie sustinetur, quia non inuenitur nisi per ea quæ sunt in nobis, & quanto aliquis sustinet id, quod est difficile & magis notum voA luntati repugnare, tanto voluntas, quæ propter Christum id sustinet, ostenditur firmius fixa in Christo, & ideo excellentius præmium ei debetur. Est autē martyrium voluntarium quomodocunque inferatur, sed interdum est magis, vel minus voluntarium, & fit sic tripliciter.

Primo quādo quis optans pro Christi nomine mori non requisitus offert se persecutori, & istud est voluntarium absolute.

Secundo vt siquis nollet mori & se occultat, deprehensus tamen eligit potius omnia terribilia sustinere, quam Christum negare, & istud est voluntariū conditionatum, vel mixtum.

Tertio vt si infideles oderint aliquem fidelem, vt- B pote si multos de ipsis conuertit ad Christum, & propter hoc illum occidant, nec liberari possit etiam si velit negare, Christū martyr est, & ipsa passio est simpliciter necessaria, & tamen iste aureolam habebit, quia pro Christo occiditur, & ista mors est voluntaria quantum ad istam, inquantum illud pro quo ēt eam tolerat, fuit voluntarium, & tunc ei non displicet egisse id pro quo occiditur.

Ad tertium dicendum, quòd martyrium perfectū non consistit in sola voluntate, sed opus requiritur, quia non est tam fixa in Christo mens eius qui martyrium desiderat, sicut eius qui actu tolerat. Nam in C actibus in quibus reperitur multum de delectatione, vel de difficultate, ipsi actus exteriores addunt ad rationem meriti, vel demeriti supra actum voluntatis, quando solus est, secundùm quòd ipsa voluntas intēsius mouetur ad bonum, vel malum quando fiunt tales actus exterius. De delectatione patet, vt in venereis: nam voluntas mouetur propter delectationem, quia tamen vehementior est, quando est in actu quā quando est solum in desiderio vel proposito, necesse est voluntatem magis adhærere illi delectationi, & quia tendendo in delectationem illam voluntas deordinatur, necesse est, quòd quando experietur actu illam delectationē magis deordinetur, & consequenter magis peccat quis quando actu fornicatur, quam D quando fornicari deliberat: sunt enim ista duo peccata, & tamen voluntas magis deordinatur in secundo, quam in primo, quia augetur voluntas in actu. Idem est in actibus difficilibus, quia eligere tolerare aliquid difficile est durum voluntati, & non eligeret illud nisi sit nimis firmata in amore eius propter quod malum tolerat, & tamen difficilius est persistere voluntatem in hac electione quando malum actualiter infligitur, cum illud non poterit facere sine maiori firmitate quam prius habebat, cum solum hoc tolerare eligeret, & ita est in martyrio, quia firmior volūtas requiritur ad tolerandum martyrium actu, quam ad eligendum illud tolerare, & quia ex vehementiori motu voluntatis in Deum est maius meritum, ma- E gis meretur regulariter martyrium sustinens, quam solum illud eligens, etiam si ad illud sustinendum se omnino disposuerit, etiam quia præter hoc tolerat quandam difficultatem, quam non habet qui martyrium solum eligit.

Potest tamen interdum magis mereri qui solum illud eligit, quam qui eligit, & sustinet, eo p̄ ex maiori, & ardentiori charitate potest quis martyrium eligere quam alius illud sustinere, ideſt quòd charitas, qua ipse eligit sustinere martyrium sit maior, & iste actus eligendi sit ardentior & magis firmans eligentem in Christo, quam sit illa charitas quā habet alius quando actu martyrium tolerat, & per quam sufficiēter firmatur in Christo vt propter eum posset ista dura tolerare, & tunc cum charitas sit radix meriti respectu præmij essentialis, & iste habeat perfectiorem

actum

Universidad de Deusto
Biblioteca

actum charitatis martyrium eligendo, quam alius illud sustinēdo, necesse est, quòd magis mereatur iste martyrium eligendo, quam ille illud sustinendo, & tamen eligenti solum martyrium non debetur aureola, toleranti autem debetur, quia aureola est prędmiū accidentale, & non meremur illud ex radice charitatis, sed ex conditione actus habentis difficultatē quādam & excellentem victoriam, sed hoc nō est in eligente martyrium, quia ille nondum pugnat, charitas autem non prodest ad aureolam, quia solum est ad præmium essentiale.

Ad quartum dicendum, quòd in toleratione interiorum passionum non est martyrium, quia dolores exteriores sunt maiores interioribus: sicut enim delectationes tactus circa quas temperantia est, maximę sunt inter omnes delectationes interiores, & exteriores, ita dolores tactus omnibus alijs doloribus sunt maiores, & ideo illi difficultati quæ est in sustinēdo dolores tactus, prędipue quæ sunt in verberibus, & similibus debetur aureola, magis quam difficultati quæ est in sustinēdo interiores dolores, pro quibus solis non dicitur aliquis proprie martyr nisi per similitudinem, & sic Hieronym. dicit Mariam esse martyrem.

Ad quintum dicendum, quòd pęnitentia non est martyrium, quia martyrium est mors pro Christo susceptа, pęnitentia autem non est mors, nec consistit in his, quæ ad mortem inferendam ordinantur, cum pęnitentia sit ad carnem macerandam, vel domandam, martyrium autem ad carnem occidēdam, nisi pęnitentia mensuram excesserit, & tunc culpanda est, dicitur tamen martyrium propter similitudinē afflictionis, & excedit martyrium passionis diuturnitate, exceditur tamen ab eo doloris intensione, & est excessus simpliciter, vnde pœnitentiæ aureola nō cōpetit, sed martyrio.

Ad sextum dicendum, quòd martyrium nunquā est illicitum, sed laudabile, inferre autem sibi ipsi manus occidendo, vel mutilando generaliter est illicitū, in aliquo tamen casu licet, scilicet si diuino instinctu fiat de quo dictum est supra capitulo quinto, quæstione 112.

Ad septimum dicendū, quòd siquis pro fide Christi vulneretur, siue ad mortem, siue non, dumtamen inde non moriatur, sed prorsus curetur, licet multum meruerit, martyr tamen non est, nec aureolam habebit, cum martyrium sit mors pro Christo susceptа, si autem ex vulnere confestim moritur, martyr est, si vero ad mortem percutitur, & tamen non moritur statim, sed post aliquot dies, dumtamen ex vulnere moriatur martyr est, & aureolam habebit, sic fuit de beata Cecilia quę gladio percussa per triduum vixit, v de ipsa ait, triduanas à domino popoſci inducias, vt domum meam Ecclesiam consecrarem. Ita etiam fuit de multis martyribus qui susceptis vulneribus nō statim, sed post aliquot dies in carceribus mortui sūt, siquis autem vulnus mortale non accipiat, & tamen exinde incurrat mortem, martyr dicitur, & aureolam habere creditur.

Quidam tamen dicunt, quòd si per negligentiam incurrat propriam mortem ex vulnere, quod nō erat mortale, non est martyr.

Sed dicendum, quòd etiam si per aliqualem negligentiā mortuus est qui aliàs non erat ex vulnere moriturus martyr est, quia ista negligentia non deduxisset eum ad mortem nisi præsuppoſito vulnere, quod pro fide acceptum est, & ita vulnus pro Christo illatū fuit ei prima occasio mortis, & ideo martyr est iste, & aureolam non amittit propter negligentiam prędictam, nisi talis fuisset negligentia quæ culpam mortalem inducat, quia ista aufert auream, & aureolam, & sic necesse est, quòd vel damnetur vel aureolam habeat. Si vero ex vulnere mortali susceptо non moritur aliquo casu accidente, vel vulnera mortalia non susceperit, & tamen carcerem sustinens moritur, martyr est, & aureolam habet. Ita enim fuit de quibusdā vt de Marcello, & de Ioanne Papa, & de Eusebio: nā Ioannes, & Eusebius vulnera susceperunt, sed carcerem diu sustinentes famis inedia, vel alijs angustijs mortui sunt, eorum tamen martyria celebrat Ecclesia. Ad martyrium enim non requiritur determinatum genus mortis, sed solum, quòd pro Christo moriatur aliquid sustinens, ita quòd ista toleratio duret vsque ad mortem, vel ex malis toleratis mors sequatur.

Ad octauum dicendum, quòd non est martyr ille cui temporalia auferuntur propter Christum: sicut enim temperantia non est circa delectationes in pecunijs, vel honoribus, sed in delectationibus tactus quasi præcipuis, ita etiam fortitudo est circa pericula mortis sicut circa præcipua tertio Eth. cap. de fortitudine, ideo soli illi passioni quæ irrogatur circa corpus ex qua mors sequitur debetur aureola. Si autem quis propter Christum diuitias, famam, honorem, vel similia amittat, non est propter hoc martyr nec aureolam habebit, quia nō potest quis plus amare res suas quam corpus suum nisi inordinate amet. Amor tamen inordinatus non adiuuat ad merendum aureolam, sed potius facit ad perdendum prædmium substantiale, cum inordinatus amor sit peccatum, naturaliter tamen non potest æquari dolor de amissione rerum, dolori de occisione corporis, ideo martyrio debetur aureola, sed non amissioni rerum propter Christum.

Ad nonum dicendum, quòd ad martyrium non solum est causa sufficiens confessio, sed requiritur virtus aliqua infusa, quæ habeat pro fine Christum: quęlibet enim virtus in facto suo facit nos testes Christi in quantum opera quę Christus facit per nos, sunt testimonium bonitatis Christi, cum homo non possit sine Christo bonum facere: Io. 15. sine me nihil potestis facere, ideſt nihil boni: deo non solum siquis pro confessione fidei moriatur, sed etiam pro quacunque alia virtute quā propter Christum seruat, vel ut in vitium oppositum non incurrat, martyr est, & ita beata Agnes pro seruanda virginitate potius, quam pro seruanda confessione fidei occisa est, licet confessio fidei fuerit adducta vt color ad ipsam occidendum, ita siquis occidatur quia non vult consentire alicui vitio ne per illum Christum offendat, vere martyr est, & aureolam habet.

Ad decimum dicendum, quòd veritas fidei magis pertinet ad Christum, quā cęterę veritates, quia pertinet ad ipsum, vt ad finem, & vt ad obiectum, quia finet ad ipsum, vt ad finem, & vt ad obiectum, quia finet tota de Christo est, cęterę veritates non pertinet ad Christum tanquam ad obiectum, sed ad res illas de quibus aliquid confirmatur vel negatur, sed possunt pertinere ad Christum, vt ad finem, scilicet si propter Christum velit quis dicere veritatem. Et ideo nullius veritatis confessio ex parte materię vel obiecti est causa sufficiens ad martyrium, scilicet vt non dicatur aliquid falsum de Christo, aliæ tamen veritates possunt esse sufficiens causa martyrij, vt siquis potius occidi eligat, quam falsum dicere, vt Christū non offendat: nam tunc aureolam martyrij habebit.

Ad vndecimum dicendum, quòd moriens in bello iusto pro bono publico non est martyr ex hoc solū quòd pro republica moritur, sicut est martyr qui pro Christo moritur, quia bonum increatum excedit bonum creatum quodcunque. Vnde quicunque finis creatus

creatus, siue sit bonum publicum, siue priuatum, nō potest tantam bonitatem præstare actui quantam finis increatus præstat, & ideo siquis pro republica moritur non referens hoc ad Christum, licet sit in charitate non habebit aureolam, sed si moriatur pro republica inquantum in hoc tollit Christum principaliter cuius cultus est conseruatio boni publici martyr erit, & aureolam habebit, vt si defenderet patriam ab impugnatione hostium qui Christi fidem nituntur corrumpere, martyr erit.

Ad duodecimum dicendum, quòd quidam volūt Innocentes fuisse vere martyres, non solum opere, sed etiam voluntate. Dicunt enim, quòd virtute diuina acceleratus fuit in eis vsus rationis, sicut asserūt fuisse in Ioanne Baptista dum adhuc esset in vtero, & ita fuit in eis voluntas moriendi pro Christo.

Sed hoc non est satis recte dictum, quia non est ponendum miraculum sine necessitate, nemo tamē vrget nos Innocentes habuisse miraculose vsum rationis, ideo non est ponendum.

Alij ergo dicunt, quòd Innocentes fuerunt martyres necessitate & non voluntate, & sic vult Bernar. distinguens tria genera martyrum, vt dictum est, & tūc Innocentes non habent perfectam rationem martyrij, sed aliquam participationem eius, scilicet, quòd pro Christo passi sunt, & ita non habent aureolam, secundùm perfectam rationem aureolæ, scilicet quia gaudent se in obsequium Christi fuisse occisos, sicut paruuli morientes cum carnis integritate ante annos discretionis, licet non habeant perfectam aureolam virginitatis, gaudent tamen aliqualiter de integritate carnis, quæ in eis mansit.

An doctoribus debeatur aureola. Et quibus doctoribus maxime debeatur. Quæst. XXI.

QVAERETVR, an doctoribus debeatur aureola. Aliqui dicunt, quòd non, quia omne prædmium patriæ respondet alicui virtuti, prædicare tamen, vel docere nō est actus alicuius virtutis: ergo doctrinæ, vel prædicationi aureola non competit.

Item docere & prędicare ex studio competit, & ex doctrina, ea tamen per quę meremur aliquid pro futuro statu non sunt acquisita humano studio, sed infusa, quia naturalibus, & acquisitis non meremur: ergo per prędicationem, & doctrinam non habetur aureola.

Item exaltatio in futuro habetur per humiliationem huius vitæ: Luc. 14. scilicet qui se humiliat exaltabitur: in docendo tamen, & prędicando non est humiliatio, sed potius superbiæ occasio, vnde dicit glo. Matth. 4. quòd diabolus multos decepit honore magisterij inflatos: ergo prædicationi non debetur aureola.

Dicēdum, quòd aureola debetur doctoribus, quia ad Eph. 1. super illo verbo, quæ sit eminens, &c. dicit glo. quoddam crementum habebūt sancti doctores vltra illud quod alij communiter habebunt, istud autem vocatur aureola.

Item Canticorum 8. super illo verbo. vinea mea coram me est. dicit glo. ostendit, quòd singularis prędmij modum doctoribus eius disponit, & sic doctores habebunt speciale prędmium, quod est aureola.

Etiam patet hoc ex ratione aureolę quæ dicit perfectissimam rationem victoriæ in qua homo confirmatur Christo, & sicut per martyrium, & virginitatē perfectissimam victoriam quis habet de carne & mū do, ita etiam victoriam perfectissimam contra diabolum obtinet, quando quis non solum diabolo in pugna non succumbit, sed etiam eum expellit, & non solum à se sed etiam ab alijs, hoc autem fit per prædicationem, & doctrinam, ideo prędicationi & doctrinæ debetur aureola sicut virginitati & martyrio.

Aliqui autem putant, quòd solis prælatis debeatur aureola, quia eis competit ex officio prædicare, & docere.

Sed falsum est, quia aureola debetur omnibus actu prædicantibus, & docentibus, prælatis autem si actu doceant, aureola dabitur, aliàs tamen propter officiū solum non dabitur eis, quia corona non debetur statui sed actui pugnandi, iuxta illud 2. Tim. 2. non coronabitur nisi qui legitime certauerit.

Sciendum etiam, quòd non debetur cuilibet doctrinæ aureola, sed illis solum, quę est de pertinentibus ad salutem, ista autem est doctrina sacræ scripturæ, quia obseruatio eius est necessaria ad salutem, & ita dicitur Dan. 12. qui erudierint plurimos ad iustitiā fulgebunt sicut stellæ ad perpetuas æternitates, per quod prædmium aureolę designatur, erudire tamen ad iustitiam est erudire hominem in illo per quod iustus fit, & ista est doctrina sacræ scripturæ, quia obseruatores suos iustos reddit, docere autem hoc pertinet ad aureolam, quia hic est quædam pugna excellens, & arma huius pugnæ sunt spiritualia, scilicet testimonia sacræ scripturæ 2. Corinth. 10. arma militię nostrę non sunt carnalia, sed spiritualia potentia Deo, ideſt habentia potestatem, secūdùm Deum ad destructionem munitionum, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, ideſt doctrina sacrę scripturæ proficit ad hoc, vt per eam resisti possit omnibus impugnātibus Christum, & omnis intellectus cogatur subijci Christo per istā manifestam veritatem, quam sacra scriptura ostendit: hic ergo docere est spiritualiter militare pro quo debetur corona excellens, quę aureola dicitur.

Ad primum dicendum, quòd prędicare & docere sunt actus alicuius virtutis, s. sapientiæ tanquam dirigentis, vel charitatis tanquam imperantis, vel misericordię specialiter hoc respicientis, quia docere est subuenire defectui proximi qui est ignorātia, sed alienis defectibus subuenire ad misericordiam pertinet, vnde docere ponitur inter opera misericordię spiritualia, vt ostensum est sup. 5. c. q. 26.

Ad secundum dicendum, q̄ licet scientia ad prędicandum, & docendum ex doctrina & studio, vt communiter habeatur, vsus tamen doctrinę ex voluntate procedit, quę informatur per charitatem à Deo infusam, & sic actus iste potest esse meritorius, non per ea quę homo naturaliter habet, vel acquisiuit, sed per ea quę Dominus sibi infudit.

Ad tertium dicendum, q̄ exaltatio hominis in hac vita non diminuit prędmiū vitæ futurę, nisi ei qui hanc exaltationem ad propriam gloriam quęrit. Qui autē istam exaltationem ad vtilitatem aliorum conuertit, ex ea sibi mercedem acquirit: nam non poterit vtiliter docere quis, nisi status doctoris haberet aliquam excellentiam super eos qui docentur propter veneration em eius, quod docetur, ne sacra doctrina sit contemptibilis.

An Christus habeat aliquam aureolam, siue competat. Quæst. XXII.

QVAERETVR, an Christus habeat aliquam aureolam. Aliqui dicunt, quòd sic, quia aureola debetur virginitati, martyrio, & doctrinę, sed in Christo fuerunt hæc perfectissime: ergo Christo debetur aureola.

Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item quod est perfectissimum in rebus humanis Christo est attribuendum, sed aureola debetur meritis excellentissimis: ergo in Christo est aureola.

Item dicit Cyprianus, quòd imaginem Dei virginitas portat: virginitatis ergo exemplar in Deo est, & sic videtur quòd Christo etiam inquantū est Deus aureola competat.

Dicendum vt aliqui volunt, quòd in Christo est aureola, secundùm propriam rationem aureolę, quia in eo fuit pugna, & excellens victoria, & istud dicit proprie ratio aureolæ.

Aliter dicendum, & melius, quòd quamuis Christo competat aurea siue corona, secūdùm rationem suam, non tamen competit ei aureola, quia aureola cum sit diminutiuum importat aliquid paruum, vel aliquid quod secundùm partem habetur, & non secundùm totam sui plenitudinem possidetur. Illis ergo competit aureolam habere in quibus est aliqua participatio, idest pars perfectæ victoriæ, per imitationem ad illum in quo inuenitur plenissima victoria, & quia in Christo inuenitur perfectissima victoria per quam omnes alij qui vincunt cōstituuntur victores, ſ. inquantum recipiunt aliquid de bonitate illius victorię: Io. 16. confidite ego vici mudum, idest quia ego vici, vos poteritis vincere, quia ego dabo vobis, quòd vincatis, cū ego vincere potuerim, & Apoc. quinto. dicitur vincit leo de tribu Iuda: Christo ergo non competit habere aureolam, sed aliquid, valde excellens, vnde omnes aureolę originem, & excellentiam accipiant, sicut dicitur Apoc. 3. sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius, ſ. qui vicit dabo ei sedere mecum in throno meo sicut, & ego sedeo cum patre meo. Et sic illud quod Christus habet non est aureola, secundùm propriam rationem, sed excedens omnem aureolam: nam aureola est gaudium de conformitate ad Christum propter excellentem victoriam, nullus tamen sibi ipsi conformatur nec similatur, vt dicit Hilarius: ergo nō est aureola proprie in Christo, sed aliquid maius omnibus aureolis, quod est alterius rationis.

Ad primum dicendum, quòd Christus fuit verissime virgo, martyr, & doctor, sed prędmium correspondens istis in Christo nō habet aliquam notabilē quātitatem in comparatione ad magnitudinem prędmij essentialis, ideo non dicitur aureola, cum in nobis aureola dicat aliquid excellens aliquo modo connumerabile contra prędmium essentiale, licet nunquam sit æquale illi, vt ostensum sup. q. 16.

Ad secundum dicēdum, quòd licet aureola debeatur operi perfectissimo quoad nos, tamen inquātum aureola diminutiue dicitur, significat quandam participationem perfectę victorię per imitationem ad illum in quo plenissime inuenitur, & quia in Christo nihil inuenitur participatiue, sed perfectissime cum sit datus ei spiritus, & non ad mensuram: Io. 3. & non solum aliarum perfectionum, sed etiam diuinitatis plenitudo habitat in eo corporaliter. ad Collo. 2. non habet ipse aureolam, quę diminutionem dicit, sed quandam ineffabilem plenitudinem, & de illa plenitudine nos omnes accipimus: Io. 1.

Ad tertium dicēdum, quòd licet virginitas habeat aliquo modo exemplar in Deo, non tamen est illud exemplar eiusdem rationis, quia tunc Deus esset virgo sicut habens virginitatem virgo est, sed falsum est, sed incorruptio naturæ quę est in Deo quam imitatur virginitas faciens in homine incorruptionem mentis, & corporis, longe est alterius rationis.

An in Angelis sit aureola. Et quomodo virginitas dicatur vita Angelica. Quæst. XXIII.

QVAERETVR, an in Angelis sit aureola. Aliqui dicunt, quòd sic, quia Hieronym. loquēs de virginitate dicit, & pręter carnem viuere potius est vita Angelica, quam humana, & 1. Corinth. 7. dicit glo. quòd virginitas est portio Angelica, & tamen virginitati debetur aureola: ergo etiā Angelis debetur.

Item nobilior est incorruptio spiritus, quā carnis, sed in Angelis inuenitur mentis incorruptio, quia nūquam peccauerunt: ergo potius debetur eis aureola, quam hominibus carne incorruptis, qui aliàs tamen sępe peccauerunt.

Item doctrinę debetur aureola, Angeli tamen docent nos purgando, perficiendo, & illuminando, vt dicit Dion. ergo Angelis debetur saltē aureola doctorū.

Dicendum, q̄ non competit Angelis aureola, quia nō coronabitur nisi qui legitime certauerit 2. Tim. 2. in Angelis tamen nulla pugna est.

Item quia aureola non debet actibus qui non exercentur per corpus: actus .n. mentis non sufficit ad aureolam. vnde amantibus virginitatem, martyrium, & doctrinam, si exterius non adsit carnis integritas, & mors pro Christo susćepta, & actualis doctrina, aureola nunquam dabitur: Angeli tamen cum sint incorporei nihil istorum habere possunt, ideo nec aureolam habebunt.

Item quia aureola proprie dicta rndet cuidam merito excellentissimę operationis, & perfectę, illa vero quę in homine ad perfectionem meriti pertinēt, sunt Angelis connaturalia, vel pertinent ad communem statum eorum, siue ad prędmium, sicut de virginitate. Nam incorruptio carnis est in homine quędam perfectio: in Angelo autem incorruptio natura est. Etiā incorruptio mentis ad cōem statum Angelorū non pertinet, quia ex conditione beatitudinis mens eorū corrumpi non potest. Martyrem quoq; esse homini est perfectio: Angelo tamen non, excellentior quippe est natura Angeli, quam vt martyr esse possit. Dicere quoq; Angelorum non est ad meritum ipsorū, sed ad gloriam, & cōem statum ipsorū pertinet, nec est hoc in illis aliqua difficultas sicut in nobis, ideo pp illa per quę hominibus dantur aureolę non dant Angelis, quia ista pertinent in homine ad meritū, in Angelis vero ad naturam, & statum communem.

Ad primum dicendum, q̄ virginitas dicitur esse vigilata Angelica inquantum virgines per gratiam imitantur id, quod Angeli hnt per naturam: non est .n. aliquius virtutis ipsi Angelo, q̄ omnino abstineat à delectationibus carnis, cum illas habere nequeat, quia incorporeus est. Aliqui tamen putant dęmones qui eiusdē naturę sunt in venereis delectari, vt patet in incubis, & succubis: nam quidā dęmones, vt ait Aug. 15. de ciu. Dei, fęminas improba libidine vexant.

Sed dicendum, q̄ impossibile est dæmones in venereis delectari, cum ista sint penitus extra naturam eorum, ista tamen exercent, vt homines fallant, & per hoc ad malum inducant, vt si aliter non possunt, hoc modo saltem eos libidinibus maculent. Quòd tamen dęmon ex iniquitate, mentis suę damnatæ vellet experiri delectabile venereum, quod scit sibi natura impossibile, non est inconueniens, quia nihil mali esse potest, quod mens deprauata velle non possit.

Ad secundum dicendum, quòd perpetua incorruptio mentis in nobis pertinet ad prędmium accidētale, cum saluari possit etiam ille qui sępe mente corruptus est, in Angelis autē incorruptio perpetua, est de necessitate salutis, quia si Angelus semel peccat, reparari non potest. Ad tertium dicēdum, quòd illi actus, secundùm quos Angeli nos docent non pertinent ad laborem, & difficultatem, sed ad gloriam, & communem statum ipsorum, ideo per eos aureolam non habent, quę datur pro sola excellenti victoria.

An aureola detur corpori, vel animæ. Et quomodo vtrique prædmium datur. Quæst. XXIIII.

QVAERETVR, an aureola detur corpori, vel animæ. Aliqui dicunt, q̄ sit in corpore, quia prędmium essentiale potius pertinet ad animam, q̄ accidentale, cum sit essentiale respectu boni increati, accidentale vero in bono increato, vt dictum est sup. q. 15. dotes tñ quę ad prędmium essentiale pertinent, non solum sunt in anima, sed etiam in corpore: ergo aureola quę pertinet ad prędmium accidentale non solum erit in anima, sed etiam in corpore.

Item peccato quod exercetur per corpus rndet pęna in anima, & corpore: ergo & merito, quod exercetur per corpus debetur prędmiū in anima, & in corpore, meritum tñ aureolę per corpus exercętur, quia (vt dictum est) prędced. q. q̄ aureola non cōpetit actui qui per corpus non exercetur: ergo aureola corpori debetur.

Item in corporibus martyrum apparebit quædam pulchritudo virtutis in ipsis cicatricibus, vt dicit Aug. 22. de ciu. Dei, nescis qūo sic afficimur amore martyrum bonorum, vt verius in illo regno in eorum corporibus videre cicatrices vulnerum velimus, quas pro Christi nomine pertulerunt, & fortasse videbimus: non .n. erit deformitas in eis, sed dignitas quędam, quamuis in corpore nō corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit: ergo videtur q̄ aureola martyrum erit in corpore, & eadem ratione aureola virginum, & doctorum.

Dicēdum, quòd aureola erit in anima, quia animæ existentes modo in patria aureolas habent, tñ non habent corpora: ergo proprium subiectum aureolę nō est corpus, sed anima.

Item quia omne meritum ab anima est: ergo omne prędmium erit in anima. Et patet quia aureola proprie est quoddam gaudium beatorum de illis bonis de quibus aureola debetur, gaudium tamen non est in corpore, sed in anima. De hoc tamen bono, quod est aureola redundat aliquid in corpus, quia sicut ex gaudio essentialis prędmij, quod est aurea redūdat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis, ita ex gaudio aureolę resultat quidam decor in corpore, & sic aureola principaliter & tanquam in subiecto est in anima, & tamen per quandam redundantiam fulget in carne. Ad primum dicendum, quòd aureola non est in corpore principaliter, & vt in subiecto proprio, sed per redundātiam, vt dictum est, & ita est, quod dotibus corporis objicitur, quia dotes corporis non sunt ipsa beatitudo, nec pars eius, sed sunt quędam redundantia facta in corpus ex plenitudine beatitudinis animæ. Ad secundum dicendum, quòd licet actus in quo est meritum per corpus exerceatur, non est meritum corporis, sed animę, quia corpus est, vt organū nesciens quid per illud agatur. Anima vero est principaliter ages cuius est totum bonum, quod est in actu: corpori ergo non debetur aliquod prędmium, nec in totum, nec in partem tanquam illud aliquid meruerit, & totum prædmium est animę, in corpore tamē est aliquid prędmij non tanquam aliquid meruerit, sed quia naturaliter est animę vnitum, cum sit pars speciei, & non potest anima habere aliquod excellens bonum, quin aliquid eius redundet in corpus saltem equinoce, quia non potest esse aliquod bonum vnius tōnis, quod sit in corpore, & in anima tanquam in duobus subiectis, quia omnia accidentia corporis sunt corporalia, accidentalia autem animæ sunt incorporalia, & idem etiam est in malis quorum anima patitur: nam fit naturaliter redundantia ab ea in corpus. Ad tertiū dicēdum, quòd tam in martyribus, quam virginibus, quam doctoribus erit quidam decor in corpore, illa tamen pulchritudo quę apparebit in cicatricibus martyrum non erit aureola, sed aliquid redundans ab aureola, quia multi martyres aureolam habebunt, qui tamen cicatrices nullas habebunt, sicut qui submersi in aquis occisi sunt, & qui fame, & labore carceris confecti decesserunt.

An conuenienter assignentur istæ tres aureolæ virginum, martyrum, & doctorum vel debent plures esse. Et quòd tres sunt pugnæ priuilegiatæ contra carnem mundum, & dæmones: earumque præcipuus actus quis sit in singulis. Quæst. XXV.

QVAERETVR, an conuenienter assignētur istę tres aureolę virginum, martyrum, & doctorū, vel an debeant esse plures. Aliqui dicunt, quòd plures esse debeant, quia aureola martyrum rndet virtuti fortitudinis. Aureola virginum virtuti temperantię. Aureola doctorum virtuti prudentię: ergo videtur quòd debeat poni quarta aureola quę rndeat virtuti iustitię. Item quia 2. Tim. 2. dicitur reposita est mihi corona iustitię, & tamen aureola est ista corona: ergo iustitiæ datur quędam aureola. Item Exod. 25. dicit glo. q̄ corona aurea datur cum per Euangelium his qui mādata custodiunt vita æterna promittitur infra 19. si vis ingredi ad vitā serua mandata, huic aureola superponitur cum dicitur eod. cap. si vis esse perfectus vade & vende, &c. quod ad paupertatem voluntariam pertinet: ergo paupertati datur aureola. Item per votum obedientię homo se totaliter subijcit: ergo in voto obedientię consistit perfectio, & sic vī quòd aureola ei competat, cum illa detur pro operibus perfectis. Itē pręter virginitatem, martyrium, & doctrinā sunt multa alia opera supererogationis de quibus hō gaudebit in futuro: ergo multę alię aureolę sunt pręter istas cū sit aureola gaudium de opere perfecto. Item sicut aliquis diuulgat fidem prędicando, & docendo, ita ēt sacram scripturam exponendo, & libellos in eius adiutorium cōpilando: ergo dētur ei aureola. Dicēdum, q̄ aureola est quoddam gaudium spūale, & priuilegiatum, excellenti victorię, & priuilegiatę rndens, ideo solis victorijs priuilegiatis dabitur. Istę aūt sunt tres, ideo solum sunt tres aureolę. Tres .n. pugnę solum sunt, ſ. contra carnem, & contra exteriora, & contra dæmonem. In pugna aūt contra carnem ille obtinet victoriam perfectissimam qui à delectationibus venereis, quę sunt prędcipuę inter delectationes carnis omnino abstinet, & ideo virginitati, quæ hoc facit debetur aureola, viduę vero & coniugati contra carnem pugnant, & superant, non tamen est perfectissima victoria, cum non omnino abstinuerint à venereis contra, quę pugnatur: debetur ergo coniugatis pro hac victoria fructus tricesimus, & viduis fructus sexagesimus. Aureola tamen quę est aliquid valde excellens eis non datur, sed solis virginibus, quę venerea prorsus abiecerunt. In pugna quæ est contra mundum, & famem, & contra exteriora illa est maxima victoria, cum resistentes mundo vsq; ad mortem sustinemus, qui autem pro Christo temporalium amissionē sustinent magnam quidem gloriam habent. Qui vero in corpore molestias tolerant, maiorem habent aureolam, tamen non suscipiunt, quia ad victoriam maximam huius generis non perueniunt, scilicet vsq; ad mor-

mortem decertare: solis ergo martyribus huius pugnæ datur aureola quę secunda est. In pugna autem qua contra diabolum pugnatur illa est pręcipua victoria, cum quis hostem non solum à se, sed etiã de cordibus aliorum remouet, quod fit per doctrinam, & prędicationem, & ideo doctoribus, & prędicatoribus tertia debetur aureola.

Alij distinguunt tres aureolas, secundùm tres vires animæ quantum ad actus earum pręcipuos, vt cuilibet vna aureola respondeat. Pręcipuus enim actus ipsius vis rationalis est non solum fidem habere, sed ẽt fidei veritatem in alios diffundere, & huic actui competit aureola doctorum. Actus pręcipuus vis irascibilis est propter Christum mortem contemnere & sustinere, & huic actui debetur aureola martyrum. Actus pręcipuus vis concupiscibilis est à delectationibus venereis, quę in hoc genere maximę sunt, omnino abstinere, & huic debetur aureola virginum, & ad idem redit, quod prędcedens assignatio.

Alij distinguunt aureolas pęnes modum conformitatis ad Christum, cum aureola sit gaudiũ de opere perfecto, secundùm quod conformamur Christo, ipse autem fuit mediator Dei, & hominum 1. Tim. 2. fuit ergo doctor inquantum veritatem, quam à patre accepit mundo manifestauit: Io. 7. mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me. Fuit martyr inquantũ à mundo ad quem mittebatur, persecutionẽ, & mortem sustinuit, quia in propria veniens à suis receptus non est: Io. 1. Fuit autem virgo inquantum vtramq; integritatem, i. mẽtis, & carnis in seipso seruauit, ideo doctores, martyres, & virgines perfectissime Christũ imitantur, & sic eis debentur aureolæ. Sciendum etiã, quòd causa pręcipua quare sacri doctores istas tres aureolas assignãt fuit, quia pro his tribus actibus in scriptura inuenitur specialis laus, & excellentia pertinens ad futurum sęculum, quę pro alijs actibus non inuenitur ita specialis. De virginitate patet Isa. 56. scilicet hęc dicit Dominus eunuchis, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs, & filiabus, nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. dicuntur tamen eunuchi ipsi virgines, quia se eunuchizauerunt, idest castrauerunt propter regnum cęlorum, vt Christus dicit inf. 19. de hoc etiam Apoc. 14. dicitur & nemo poterat dicere canticum nisi illi, & sequitur, hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt, & sequuntur agnum quocunque ierit. dicere autem istud canticum istos solos, & sequi agnum, ostendit excellentem gloriam eorum, quam nos aureolam vocamus, & quia ista aureola est gaudiũ de operibus in quibus perfecte Christo conformantur, dicitur quòd sequũtur agnũ quocunque ierit. De martyribus etiam qui aureolam habent dicitur quòd sequuntur agnum, & quòd agnus regit illos, & deducit illos ad vitæ fontes aquarum: Apoc. 7. & dicitur de eis, quòd datę sunt eis singulæ stolę albæ: Apoc. 6. per quas ostenditur specialis gloria quam habent de martyrio suo, & hanc dicimus aureolam, & dicitur de eis, quòd agnus qui in medio throni est regit eos, & habitat super illos: Apoc. 7. De doctoribus etiam inuenitur specialis gloria, quia Daniel. 12. dicitur, qui docti fuerint fulgebunt sicut splẽdor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellę in perpetuas ęternitates, iste autem fulgor est specialis gratia, quę dicitur aureola. Vnde debetur pręmium duplex doctori, scilicet essentiale, quod est vita æterna, & accidentale, idest aureola. De primo patet Eccles. iast. 24. qui me illucidant vitam æternam habebunt, & loquitur ibi sacra scriptura doctoribus qui eam illucidant. De secundo patet supra, scilicet qui erudiunt multos ad iustitiam, &c. Et istud duplex prędcium doctorum posuit Paulus 1. Tim. 5. scilicet qui bene prędsunt duplici honore digni habentur, maxime qui in verbo & doctrina laborant, isti autẽ sunt doctores qui verbo & doctrina laborant, i. prędicant, & docent: istę ergo tres aureolę assignantur. Ad primum dicendum, quòd iustitię non competit aureola, eo quòd datur pro operibus excellentis victoriæ, iustitia tamen non dicit aliquam pugnam. Vel potest dici, quòd iustitia vt accipitur in sacra scriptura est virtus generalis, & circuit omnem virtutem: non ergo potest deberi ei aliqua specialis aureola. Tamen quod dicebatur aureolam doctorũ dari prudentiæ falsum est, quia prudentia dirigit moralia, sed non speculatiua, doctor tamen pręcipue prędicat, quę ad speculatiua pertinet, ideo docere est actus sapientiæ tanquam habitus dirigentis. Vel est à charitate tanquam imperantis propter finem suum. Vel est specialiter à misericordia tanquam à respiciente defectũ proximi cui vult prouidere, & illa est ignorantia quę tollitur per doctrinam. Ad secundum dicendum, quòd non vocatur corona iustitię aureola data pro actibus iustitiæ, idest iuste data, quia dat homini pro bonis operibus, & est ipsum pręmium essentiale, quod nemo sine meritis habet. Vnde dicitur ibi, quam reddet mihi iustus iudex, idest illa erit corona iustitię, quia Deus illam iuste dabit pro operibus bonis. Ad tertium dicendum, quòd paupertati non debetur aureola, quia licet sit paupertas voluntaria opus perfectionis, non tamen tenet supremum locũ in aliquo genere pugnæ, quia amor rerum possidendarum qui opponitur voluntariæ paupertati non impugnat tam grauiter mentem sicut concupiscentia carnis, & dolor illatus in corpore ex persecutione exteriori. Aureola tamen debetur pro excellenti victoria: ergo non debetur aureola paupertati, sed debetur ei iudiciaria potestas infra 19. scilicet vos qui reliquistis omnia sedebitis super duodecim sedes iudicantes, & hoc ratione humiliationis, quia qui omnia despicit voluntarie pauper effectus, contemptibilis est in hoc sęculo, & pro hoc contemptu debetur quidam specialis honor, i. iudiciaria potestas in futuro. Ad glo. autem allegatam dicendum, quòd large accipit aureolã, scilicet pro quolibet pręmio quod datur merito excellenti, & ita omnibus actibus consiliorum debetur aureola, sed non est aureola proprie dicta. Ad quartum dicendum pro voto obedientię non debetur aureola, quia aut accipitur perfectio huius actus ex genere suo vt pertinet ad latriam, aut ex rebus ad quas per votum se obligat quis. Primo modo non debetur aureola voto obedientię, quia non dicit aliquam difficultatem, nec pugnam, & tamen requiritur ad aureolam. Si secundo modo cum per votum obediẽtię non determinetur quis ad aliquem vnum specialem actum nõ debetur vna aureola, sed plurimę, ideo nulla debetur nisi forte sub voto obedientię caderet saltem implicite aliquis de illis tribus actibus pro quibus aureola non datur, quia tunc daretur aureola non inquantum fit per votum obedientię, sed inquantum est actus talis determinati generis. Ad quintum dicendum, quòd licet de quolibet opere supererogationis sit aliquod speciale gaudium in futuro, quod pertineat ad pręmium accidentale, tamen non debetur pro quolibet aureola, cum ipsa sit gaudium de excellenti victoria, quę solum est in illis tribus actibus supradictis. Ad sextum dicendum, quòd exponentibus sacram scripturam, & quoscunque huiusmodi libellos conficientibus debetur aureola, sed ista nõ differt ab aureola doctorum, quia talia scribere quidam modus docendi est.

An

An omnes tres aureolæ sint æquales, vel sit aliqua maior alijs. In quo singularum examinatur comparatio ad inuicem.

Quæst. XXVI.

QVAERETVR, an omnes tres aureolę sint æquales, vel sit aliqua maior alijs. Aliqui dicunt, quòd aureola virginum sit maior, quia de virginibus dicitur Apoc. 14. quòd sequuntur agnum quocunque ierit. Et etiam, quòd cantant canticum nouum, quod nemo alius poterat cantare: ergo virgines sunt excellentiores omnibus in aureola. Item Cyprianus dicit de virginibus, quòd sunt portio illustrior gregis Christi: ergo eis maior aureola debetur. Alij dicunt, quòd sit maxima aureola martyrum, quia dicit Cyprianus non omnes virgines coniugatas excedũt, sed hæ specialiter quæ in tormẽtis passionis, virginitate insuper custodita coęquãtur martyribus coniugatis: & sic martyrium dat virginitati præeminentiam super alios status: ergo martyrio debetur maior aureola, quam virginitati.

Alij dicunt, quòd etiam aureola doctorum sit maxima, quia Ecclesia militans est ad similitudinem Ecclesiæ triumphantis, sed in Ecclesia militante maximus honor debetur doctoribus primo Tim. 5. scilicet qui bene prędsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant verbo & doctrina: ergo ita erit in Ecclesia triumphante, scilicet quòd eis aureola dignissima debeatur.

Dicendum, quòd non sunt ęquales istę tres aureolę: nam ea pro quibus dantur non sunt æqualia: ergo nec ipsę erunt æquales.

Excellentia tamen vnius super alteram potest dupliciter attendi. Primo modo ex parte pugnæ, scilicet quòd illa sit potior aureola quę grauiori pugnæ debetur, & tunc aureola martyrum videtur esse maior alijs, licet alijs videtur maior aureola virginum, assẽtibus grauiorem esse pugnam virginitatis pugna martyrij: & tamen vere pugna martyrij est grauior, & secundùm seipsam fortior & vehemẽtius affligẽs, sed pugna carnis est periculosior, quia est diuturnior & vicinior nobis, scilicet intra nos manens. Et tamen absolute maior est pugna martyrum, & consequenter maior aureola.

Secundo potest cõsiderari ex parte eorum de quibus est pugna: & tunc aureola doctorum est maxima omnium, quia ista pugna est contra intelligibilia. pugna autem virginitatis, & martyrij est circa passiones sensibiles. Illa tamen excellentia quę attenditur ex parte pugnę est essentialior aureolę, quam illa quę est ex parte eorum de quibus est pugna, eo quòd aureola datur pro victoria excellenti, victoria tamen excellentior dicitur ex parte ipsius pugnæ, quam ex parte ipsorum de quibus est pugna, & quia grauissima pugna est martyrij cum sit vsque ad mortem, cum sit vltimum terribilium, erit aureola martyrum simpliciter maxima, ideo dicitur supra quinto. in glo. quòd in octaua beatitudine quę ad martyres pertinet, scilicet beati qui persecutionem patiuntur &c. & in consummeratione sanctorum, martyres doctoribus, & virginibus præordinantur. post istam est aureola virginũ quorum etiam grauis pugna est, minima autem omnium est aureola doctorum, quia pugna illorum est minus difficilis, licet ipsa ex se sit dignior, idest de re digniori. istud autem est comparando aureolas quantum ad genus earum, quę est comparatio per se. Secundum autem si comparentur per accidens, quia poterit minima esse maxima, & ecõtrario, vt siquis pro Christo leui morte confectus est, & tamen aliquis vsque ad senectutem virginitatem seruauit, acerrimas carnis sustinens tentationes. Nam tunc virginitatis aureola maior videbitur. sic etiam siquis per totam vitã docendo nimium laborauit, & multos ad fidem Christi conuertit, & alius assumpto proposito virginitatis per mensem, vel per annum solum vixit, non est dubium quin maior erit tunc doctoris, quam virginis aureola, & sic quantum ad varias circunstantias potest interdum vna esse maior & interdum alia.

Ad primum dicendum, quòd non est maxima aureola virginum: nam quòd ipsi sequantur agnũ quocunque ierit, non est simpliciter virgines esse maiores cęteris beatis, sed quòd in hac conditione puritatis nemo perfecte conformetur Christo nisi ipse. Quòd etiam dr̃ cantant canticum nouum, quod nemo potest cantare, est sensus, quòd gaudium, & iubilationem de carnis integritate seruata ipsi soli habent inter beatos, & cęteri beati nõ possint de hoc gaudere.

Ad secundum dicendum, quòd virgines sunt illustrior portio gregis, quando virginitas concurrit cum martyrio, quia vt dicit Cyprianus virgines non excedunt omnes coniugatas, nisi quando cum tormentis passionis etiam virginitatem seruauerunt. Et tunc verum est eo quòd concurrunt duę magnæ aureolæ, si tamen vna alteri comparetur, maior est aureola martyrum. Aliter potest etiam dici, quòd aureola virginũ est illustrior, i. pulchrior, nõ tamen est melior nec dignior. Nam virginitas dicit quandam magnam puritatem, s. ab omni macula carnalis fęditatis immunẽ esse, quod est maxima pulchritudo, & tamen maius est martyrem esse, quam virginem: sicut in rebus possessis à nobis, quędam sunt alijs pulchriores, licet non sint illis meliores.

Ad tertium est concedendum, quòd vere aureola martyrij est simpliciter maior.

Ad quartum dicendum, quòd aureola doctorum est dignior alijs, quia est de rebus dignioribus, ipla tamen nec est maior, nec melior alijs. Cum autem dr̃, quòd doctores sunt maiores in Ecclesia militanti alijs, dicendum, quòd hoc est verum propter ea quę docent, nõ tamen sequitur, quòd meritum docẽdi sit maius meritis omnium aliorum operum, ita etiam prelati sunt in Ecclesia cęteris maiores: & tamen etiam si boni sunt, non est dubium quin martyres sint meliores, & maioris dignitatis futuri in vita æterna.

An aureola in seipsa possit esse maior in vno, quam in alio. Et quomodo ad eius magnitudinem sit necessaria charitas.

Quæst. XXVII.

QVAERETVR de qualibet aureola in seipsa, an possit esse maior in vno, quam in alio, vt in duobus martyribus, vel virginibus. Aliqui dicunt, quòd non sit maior in vno, quam in alio, quia ea, quę fiunt in termino non intenduntur nec remittuntur, & tamen aureolę debentur in operibus, quæ sunt in termino perfectionis: ergo non intenditur nec remittitur, & sic est in omnibus ęqualis. Item virginitas non suscipit magis, & minus cum dicat priuationem, s. incorruptionem mentis, & carnis, priuationes tamen, & negationes non intenduntur nec remittuntur, ergo pręmium virginitatis, s. aureola non intenditur nec remittitur. Dicendum, quòd aureola non est æqualiter in omnibus: nam sicut tres aureolæ specie differentes non sunt ęquales inter se, vt dictum est prędcedenti quęst. ita nec aureolę eiusdẽ speciei sunt ęquales in omnibus in quibus sunt: nam aureola est gaudium de victoria excellenti, & tamen victoriæ non sunt ęquales: ergo nec poterunt esse ęquales aureolę: nam aliàs non correspoderet prædmium merito, quia pro inæqualibus meritis darentur ęqualia prędmia, vt patet in differenua martyri magni,

&

& parui. Etiam in virginitate seruata longo tempore vel pauco. Etiam in habente paruas concupiscentias, vel grauissimas. Sic etiam de doctoribus, quia quidã pauca, & alij multa docuerunt, etiam an parum, vel multum laborauerint, & an breui, vel longo tempore, & an multum doctrina, & ita de alijs conditionibus doctrinæ. Potest autem vna aureola eiusdem speciei esse maior altera dupliciter. Vno modo ex parte radicis. Alio modo ex parte operis: contingit enim aliquos duos esse quotũ vnus ex minori charitate ma ius tormentum martyrij sustineat, quam alius, vel ma gis p̃dicationi instet, aut magis à delectationibus carnis recedat: intensio ergo meriti, quę attenditur pẽnes radicem, ideſt charitatem non respondet magnitudini aureolę, sed pertinet ad prẽmium essentiale, quia aliàs aliquis, qui non patitur pro Christo, aureolam martyrij haberet maiorem quibusdam martyribus, quia vt ostensum est supra quæst. 22. aliquis eligendo martyrium non potest magis mereri, quam alius illud sustinendo. meritum autẽ ex genere actus est, quod pertinet ad aureolam, ideſt quod ille actus qui est perfectior in natura sua, etiam si ex minima charitate fiat, pertinet magis ad aureolam, quam alius aliquantulum minus perfectus, etiam si fiat ex maxima charitate, quia aliàs non differrent prẽmium essen tiale & accidentale. Qui ergo maiores pẽnas martyrij pertulit, maiorem habebit aureolam, etiam si ex minori charitate sustinuerit. Sic etiam seruans virginitatem longiori tempore, & grauiores sustinens concupiscentias. idem de doctore vt supra dictum est, & tamen, licet ad magnitudinem aureolæ nihil faciat magna, vel parua charitas, est tamen necessaria charitas. Vnde siquis omnes actus pro quibus debetur aureola fecerit sine charitate, nulla ei dabitur aureola, vt siquis doceat tota vita propter inanem gloriam, & in morte doleat, quòd propter inanem gloriam fe cerit, licet habebit vitam æternam, quia in charitate decedit, aureolam tamen doctrinæ non habebit, eo quòd nullum actum fecit in charitate, vel saltem non faciebat hoc propter Christum, etiam si in charitate esset, cum aliquando charitas stet cum inani gloria, si tamen prædicasset, vel docuisset semper propter inanem gloriam, & tandem dolens de hoc faceret saltem paucos actus doctrinæ propter Christum, habe ret aureolam, vt ostensum est supra sexto capitulo quæst. 13. de virginibus, & martyribus non potest hoc esse, & potissime de martyribus, quia etiam si martyr à principio propter inanem gloriam tolerat necesse est, quòd ante mortem redeat ad Christum dolens de hoc: nam si non dolet, nec auream, nec aureolam habebit, sed peribit quia doluit pro causa iniusta, si au tem dolet necesse est, quòd habeat aureolam, cum post ipsum dolorem sequatur mors, quæ martyrium perficit. De virginibus dicendum, q̃ si solum propter inanem gloriam virginitatem seruauerint, & non do luerint de hoc, poterunt vitam æternam habere, quia ista inanis gloria potest esse peccatum veniale: aureo lam tamen non habebunt. si autem doluerint habe bunt aureolam, quia post istum dolorem adhuc con tinuatur conseruatio virginitatis, quia illa durat vsque ad mortem, & istud paucum tẽpus recuperat aureo lam, licet non possit resarcire damna prẽteriti tẽporis quantum ad prẽmium substantiale, nec quantum ad accidentale: nam fuisset maior aureola, & etiam ma ius prẽmium essentiale, si toto prẽcedẽti tempore pp Christum virginitatem seruasset. Ad primum dicen dũ, q̃ merita quibus debentur aureolę, non attingunt ad terminum perfectionis simpliciter, sed f̃m speciẽ illius actus, sicut ignis est subtilissimum oĩm elemen torum, & tñ vnus ignis est subtilior alio; ita licet non possit esse aliqua aureola perfectior, quam martyrij, tamen aureola vnius martyris erit maior aureola alte rius. sic etiam nulla potest esse excellentior victoria circa carnem, quam virginitas, & consequenter nec maior aureola, & tamen aureola vnius virginis erit maior alia. Ad secundum dicendum, q̃ vna virginitas non potest esse maior alia quantum ad essentiam vir ginitatis, quę est integritas omnimoda mentis, & car nis, & tamen potest esse maior, ideſt maiori tempore conseruata, & contra fortiores concupiscentias, istæ tamen circunstantię dant magnam perfectionẽ actui in genere suo, & ita pro vna virginitate debetur maior aureola, quam pro alia.

Et accedentes discipuli dixerunt ei. Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondens ait illis: Quia vobis datum est nosse mysterium regni cœlorum: illis autem non est datum. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt neque intelligunt, & adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicentis. Auditu audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt: & oculos suos clauserunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur & sanem eos. Vestri autem beati oculi, quia vident, & aures veltræ, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetæ, & iusti cupierunt videre, quæ videtis, & non viderunt, & audire, quæ auditis, & non audierunt. Vos ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui audit verbum regni, & non intelligit, venit malus, & rapit, quod seminatum est in corde eius, hic est qui secus viam seminatus est. Qui autem super petrosa seminatus est, hic est qui verbum audit, & continuo cum gaudio accepit illud, non habet autem in se radicem, sed est temporalis. Facta autem tribulatione, & persecutione propter verbum continuo scandalizat. Qui aũt seminatus est in spinis, hic est q̃ verbũ Dei audit, & solicitudo seculi istius, & fallacia diuitiarũ suffocat verbũ, & sine fructu efficitur. Qui vero in terram bonam seminatus est, hic est qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero tricesimum.

Et

Et accedentes. Hic quæritur huius parabolæ intellectus, & diuiditur in duo. quia Primo quęritur. Et secundo intellectus aperitur ibi. *vos ergo audite.* Circa primum dr̃. *Et accedentes discipuli.* Quando Christus prędicabat nemo ad eum accedebat: nũc vero postquam prędicauit discipuli accedere potuerunt. *Dixerunt ei quare in parabolis loqueris eis.* Erat quasi modus querelę, q̃ populus non intelligebat ea quę Christus dicebat: ideo dixerunt, q̃ non deberet loqui in parabolis, sed plane. *Qui respondens ait, quia vobis datum est.* Quasi dicat, vobis loquor aperte, illis autem in parabolis, quia vobis datum est, ideſt, concessum a Deo intelligere secreta, istis autem non: ideo oportet sibi loqui obscure, vt non intelligant. *Nosse mysteria regni cœlorum.* Ideſt, secreta sacrę Scripturę, quę vocatur regnum cęlorum. Vel dr̃ regnũ cęlorum Ecclesia militans, ideſt, totus status noui testamenti in toto decursu suo, vt aliqui volunt. *Illis autem non est datum.* Ideſt, turbis quàm Pharisęis non est datum scire ista mysteria. *Qui enim habet dabitur ei.* Ista est causa quare non dabit Pharisęis, & turbis intellectus secretorũ. s. quia non habebant fidem, & deuotionem ad Christum: discipuli autem habebant fidem licet nondum firmam. habebant etiam deuotionem, quia sequebãtur eum relictis omnibus, sicut dr̃. j. 19. ecce nos reliquimus oĩa, & secuti sumus te. eis ergo. s. habentibus fidem, & deuotionem dabitur. s. cognitio secretorũ. *Abundabit.* Ideſt, abundanter habebit: nam Christus aperuit Apostolis post passionem intellectum scripturarum Luc. 24. s. aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas, & hoc abundanter datum est, quia nõ solum intellexerunt ad sufficientiam, sed etiã ad plenitudinem, & insuper processus Ecclesię illis reuelatus est, & hoc etiam fuit ad abundantiam. Vel potest dici abundabit, ideſt, habebit quantũ sufficit, quia ille, qui habet, & cui aliquid datur non habet ad copiam: sed solum habet dispositionem ad habendum, & si nihil sibi vltra daretur indigeret, cum vero datur aliquid abundat, ideſt, habet quantum sufficiens est, & ita Apostoli habebãt fidem, & deuotionem, sed hęc non sufficiebant, quia nondum intelligebant scripturas, nec secreta aliqua status noui testamenti, quæ scire erat eis conueniens, cum autem datũ est ipsis hęc intelligere abundauerunt, ideſt, habuerunt quantum fuit eis conueniens. *Qui autem non habet.* Scilicet, fidẽ nec deuotionem. *Et quod habet auferetur ab eo.* Ideſt, sensus scripturarum, vel status earum auferetur a Iudęis, quia non habuerunt fidem nec deuotionem in Christum: non enim est iustum alicui non habenti aliquid quod habet si intelligeretur de his, quę possident: sed intelligitur de rebus spiritualibus quas Deus homini dat, vt proficiat per eas, quod si non vult, meretur illas amittere. *Ideo in parabolis loquor eis.* Scilicet, quia non habenti auferendum est, & ipsi fidem habere nolũt, ideo auferetur ab eis intellectus scripturarum, vel cognitio secretorum, vt j. dicetur, & quia si ista plane dicerentur intelligerẽt illa, oportet loqui in parabolis, vt non intelligant. *Quia videntes non vident.* Quia Mar. 4. dr̃, vt videntes videant, & est litera apertior. s. ideo dr̃ eis in parabolis, vt non intelligant, & hoc est, vt videant, & non videant, ideſt, videant ea quę exterius fiunt, & non videant ea, quæ interius occultantur. Et sic etiam videtur, & audientes audiant, & non intelligant, ideſt, audiant verba parabolarum, & non intelligant sensum earum. & sic Marcus designat causam finalem, ideſt, ad quid Christus loquitur in parabolis, & tamen Matthęus designat hic causam prometitoriam, scilicet, Christus loquitur Phariſæis in parabolis, quia ipsi meruerunt, & hoc quia videntes non vident, ideſt, videbant Christi opera, & non videbant, scilicet, videre nolebant ea diuinitus esse facta, cum tamen ex eis manifeste hoc appareret, sed illa dęmoni attribuebant dicentes, in Beelzebub eijcit dęmonia. ideo meruerunt, vt iam non reuelarentur eis secreta aliqua.

Et audientes non audiunt nec intelligunt. Potest intelligi per modum causæ finalis, scilicet, vt audientes audiant, & non intelligant, sicut dixit Marcus, & tamen melius continuat cum sensu præcedenti, vt dicat causam promeritoriam, scilicet, & audientes non audiunt, ideſt, quia non audiunt, ideſt, non assentiunt verbis Christi: nec intelligunt: nec intelligere volunt eorum sensum rectum, oportet quòd loquatur eis in parabolis, vt nihil intelligant, scilicet, Christus ostendit Iudęis opera bona miraculorum, quæ deitatem ostendebant, & non viderunt, ideſt, noluerunt videre, quòd ista essent a Deo, & dixit eis verba bona dando sacram doctrinam ad complementum legis Moysi, & Prophetarum, & non audierunt nec intellexerunt, ideſt, noluerunt assentire isti doctrinæ, nec intelligere veritatem eius, sed inquantum poterant trahebant verba Christi ad prauum sensum, vt sic scandalizarent populum: ideo iuste meruerunt, quòd iam mysteria dicerentur eis in parabolis, & sic nec possent intelligere, vt proficerent, nec vt in prauum sensum subtraherent, quia quod pro nullo modo intelligitur, nec intelligi creditur, a nullo redarguitur. Quo intelligitur audientes nõ audiũt nec intelligũt.

Vt adimpleatur in eis prophetia Isaiæ. Non accipitur. vt. prout dicit causam finalem, sed dicit consecutionem: nam non ideo Christus ista fecit, vt impleretur dictum Isaia, sed potius ideo Isaia ista prædixit, quia sic futurum erat tempore Christi, sed est sensus, vt adimpleretur, ideſt, sic completum est. nam quando locutus est Christus in parabolis, impletum fuit dictum Isa. quia tunc Iudæi audiebãt, & non intelligebant, & habetur Isa. 6. licet aliqualiter discordet litera ab ista, sed idem est sensus: nam raro Christus aut Euangelistę allegant Scripturam veteris legis secundum omnia verba sua.

Dicentis. auditu audietis, & non intelligetis. Potest ista litera dupliciter accipi. Vno modo de parabolis Christi. s. q̃ audient, & non intelligent, & sic vr̃ auditu audietis, ideſt, tempus erit in quo multa audietis, & non intelligetis. s. quia in parabolis dicentur. *Et videntes videbitis, & non videbitis.* Ideſt, videbitis ea quę exterius fiunt, & non intelligetis ea quę interius latent, vel videbitis. s. humanitatem Christi, & nõ intelligetis eius deitatem, & tunc litera ista significat pœnam Iudęorum. s. q̃ taliter aliqua viderent, & audirent, q̃ illa nõ possent intelligere. Aliter potest accipi, q̃ ostendatur hic culpa eorum. s. q̃ noluerunt intelligere ea, quę intelligere poterant, & istum sensum magis sequitur Matthęus. s. auditu audietis. i. aliquãdo audietis verba Christi, & noletis intelligere ea in bono sensu, sed deprauabitis ipsa, & vidẽtes videbitis. i. videbitis eius opera, quæ testantur deitatẽ, & nõ videbitis. i. noletis intelligere a Deo esse facta. *Incrassatum est enim cor populi huius.* Est metaphora. s. qa intellectus pinguis nõ peruenit ad intelligẽdũ subtilia, & excelsa, & ita cor Iudęorũ dicebaẽ incrassatũ, qa nõ poterant intelligere ea quæ plana erãt, & ad salutẽ eorũ ptinebãt. Vel dr̃ cor incrassatũ, qa sicut crasitudo multiplicata circa cor extinguit vitã corporalẽ, sic & malitia Iudęorũ extinxit in eis vitã spũalẽ, & signat malitia p crassitudinẽ cordis. Psal. 72. p̃dijt quasi ex adipe iniqtas eorũ. *Et auribus grauiter audierunt.* Ideſt, habuerunt aures graues. s. indispositas ad audiendum, & significatur per omnia hęc indispositio in Iudęis ad accipiendum doctrinam Christi. Nam ad doctrinã requirunt sensus exterio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

exteriores, & præcipue visus, & auditus. Visus quidem, quia valde proficit ad scientiam, eo quòd plurimas rerum differentias nobis ostendit, vt dicitur primo Metaph. & propter hoc eũ super cęteros diligimus. Auditus etiam est necessarius, quia auditus est ianua intellectus, & post hoc est necessarius actus intellectus cui seruiunt sensus exteriores ministrando species rerum, per quas intellectus intelligat: cum autem hæc tria fuerint impedita, cognitio non habetur de rebus, & vt ostendatur, quòd Iudæi non erant cogniturí veram Christi doctrinam. ponuntur impedita ista in eis tria. s. cor, aures, & oculi. Et de hoc dicitur quòd incrassatum est cor populi, cum crassitudo cordis, ideſt, intellectus impediat intelligere, & etiam crassa substantia cerebri impedit subtilem intellectionem. Aures dicuntur graues. i. surdæ, vt audire non possint. *Et oculos suos clauserunt.* Non clauserunt oculos corporales, nam Christum viderunt: sed oculos cordis clauserunt, sed sicut claudẽs oculos nihil videt, quia videre non vult, ita & Iudęi clauserunt oculos mentis nolendo iudicare bene de Christo, per ea quę de ipso videbant. *Ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant.* Ideſt, istud accidit eis, vt nõ viderent, nec intelligerent, & ita non possent conuerti. *Et conuertantur, & sanem eos* Ideſt, si conuerterentur ad rectam doctrinam sanarem eos. s. dimittendo eis peccata sua; & quia ipsi demerentur dimitti sibi peccata non conuertenti: ñ conuerterentur si audirent, & intelligerẽt: sic dr Mar. 4. audientes audiant, & non intelligant, ne qñ conuertant, & dimittant eis peccata. Ista litera habetur aliter Isa. 6. s. audite audientes, & nolite intelligere, & non est sensus, q sit præceptum, vel admonitio, quia Deus non suadet hoi malum, sed est p̃nunciatio futurorum. s. audite, & nolite intelligere. i. audietis, & intelligere non poteritis, quia in parabolis vobis dicetur. Vel nolite intelligere, ideſt, noletis, scilicet, ita erit, quòd aliqñ audietis doctrinam Christi, & noletis intelligere illam licet possitis, sed deprauabitis: & ideo Matthæus clarius dixit. s. auditu audietis, & non intelligeris, & sequitur videte visionem, & nolite cognoscere. i. videbitis Christum, & non cognoscetis, vel videbitis, & noletis cognoscere, licet ex operibus suis satis posset cognosci. excęca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude: videtur enim Isa. orare Deum, vt auferat Iudæis intellectum quod est excęcare, aggrauare, & claudere, & tñ non orat, quia hoc esset p̃ charitatem, sed debet intelligi per modum pronunciationis. s. excęcabis, aggrauabis, & claudes, ideſt, permittes excęcari, aggrauari, & claudi. Vel excęcabis, ideſt, proferens verba obscura in parabolis, quę intelligere non poterunt, ac si haberent cor excęcatum, & ideo Matthæus apertiꝰ dixit. s. incrassatum est cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clauserunt. i. Deus nõ excęcauit eos, sed ipsi se excęcauerunt: in cęteris autẽ eadem sunt verba Isa. & Matthæi.

Auctoritas Isa. declaratur, vt iacet in tex.

Vestri autem oculi beati, qui vident. Ostensa excęcatione Iudęorum p̃p eorum incredulitatem hic ostendit Christus Apostolorum illuminationem p̃p eorum fidem, & denotionem eis a Deo datas, & dicit: vestri autem beati oculi, qui vident. s. oculi Iudæorum maledicti sunt, quia videre noluerunt, sed vestri sunt beati, quia videtis. & non intelligitur de visione corporali, quia Iudęi quoque videbant Christũ, & oderant eum. Ioan. 15. s. nunc autem viderunt, & oderũt me, & patrem meum, & hoc non fuit eis ad beatitudinem, sed potius ad maiorem miseriam, sicut Christꝰ dixit eis Ioan. 9. si cęci essetis nõ haberetis peccatum, nunc vero, quia dicitis videmus, peccatum vestrũ manet, sed quia Apostoli spiritualiter Christum viderũt in eum credendo beati sunt: & accipitur beatitudo in specie, quia per fidem nemo est beatus, sed per claram visionem patriæ: & tamen per fidem meremur illam beatitudinem.

Et aures vestræ quia audiunt. Ideſt, audiunt & assentiunt doctrinæ meæ, & per hoc beatæ sunt, ideſt, ad beatitudinem conferunt, quia sine fide impossibile est placere Deo ad Hebræ. 11. & tamen fides ex auditu est: ad Roma. 11. ideo aures quæ verbum suscipiũt per quod saluamur, conferunt ad beatitudinem. Iudæi autem audiebant, sed non assentiebant, sicut supra dicitur. Aud entes, non audiunt, & ideo aures eorum infœlices erant, quia ad æternam miseriam eranteis instrumenta. Nam si non audiuissent non erant digni pœna: licet non crederent.

Amen quippe dico vobis. Ideſt, in veritate, vel firmiter, & est interdum modus iurandi, vt dicit extra de iureiurando. cap. & si Christus. *Quia multi Prophetæ, & iusti.* Ideſt, multi iusti, qui non fuerunt Prophetę, & tamen erant Deo acceptabiles, in quo Christus ostendit dignitatem Apostolorum, quia ipsi meruerunt conspicere, q̃ patres antiqui cupierant, & non fuerat eis datum, & ideo oculos eorum beatos vocat.

Cupierunt videre, quæ videtis. Ideſt, videre me prędicantem talem, sicut vos videtis. *Et non viderunt.* Scilicet, quia iam mortui sunt. *Et audire, quæ auditis.* Ideſt, audire verba de ore meo. Vel audite doctrinam noui testamenti. Nam sciebant, q̃ alia lex danda erat, quia sic prædictum fuerat Iere. 31. ecce dies venient, & feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum, nõ sm pactum, q̃ pepigi cum patribus vestris. dabo legẽ meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribã eam: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum, & propitiabor iniquitatibus eorum. ipsi tamen non sciebant qualis esset ista lex futura, & ideo desiderabant audire eam tamquam valde bonam.

Et non audierunt. Scilicet, ante tempora Christi mortui sunt, & tamen nihil prius prædicatum est de nouo testamento, sed solum de lege Moysi: postquã autem Ioannes baptizauit Christum, cępit prædicari doctrina noui testamenti: Lucæ 16. scilicet, lex, & Prophetæ vsque ad Ioannem prophetauerunt: ex eo enim regnum Dei euangelizatur, ideſt, lex Moysi, & Prophetæ durauerunt vsque ad Ioannem, & prædicabantur vsque ad tempus eius, scilicet, sola lex, & Prophetæ, quia nulla alia doctrina tunc erat, quę prędicari posset, sed ex eo, ideſt, ex tempore Ioannis euangelizatur, ideſt, prædicatur regnum Dei, ideſt, doctrina noui testamenti, quia licet postea prædicetur lex Moysi, & Prophetæ in synagogis Iudæorum per singula sabbatha, Actuum 14. & 15. tamen iam non sola lex, & Prophetæ prædicabantur, sicut prius, sed potius lex Christi prędicabatur: ergo qui ante Christi tempora abierunt, nihil potuerunt audire de doctrina noui testamenti.

Vos ergo. Ostenso, quòd Iudæis non debuerunt declarari secreta noui testamenti, sed discipulis: apparuit hic Christus intellectum parabolæ eis dicens.

Vos ergo audite parabolam. Ideſt, quia sic est, quòd Iudæi non merentur ista intelligere. Audite vos, qui digni estis intelligere hæc.

Seminantis. licet multas parabolas Christus hic prędicauerit: tamen istam solam eis nunc declarauit: de alijs autem infra tangit aliquid.

Omnis qui audit verbum regni. Ideſt, verbum doctrinæ noui testamenti, quod vocatur regnum, eo quòd per istam doctrinam peruenitur ad regnum Dei, ideſt, ad vitam æternam, quia qui non credit doctrinam istam, saluari non poterit, infra 28. & Mar. 16.

Et non

Et non intelligit. Ideſt, si non intelligit non p̃t iudicari in corde eius: Christus. n. in parabola seminantis posuit quatuor partes seminis, quarũ sola quarta fructum dedit, & quia prima est de semine cadente secus viam: dicit, q̃ istud est, qñ quis audit verbum Dei, & diabolus tollit illud confestim de corde eius. Nam sicut semen in via non potest operiri terra, & ideo aues illico illud deuorant: ita quidam sunt quibus Sathan mox aufert verbum de corde, vt illud audierint, ita vt nullas possit radices facere, nec fructum mittere: sic dicitur Mar. 4. & Luc. 8. sed Matthæus addidit hic, scilicet, & non intelligit, & verum est, quòd si quis audit verbum, & nõ intelligit: potest illud mox cadere de mente eius, quia quandiu verbum non intelligitur, impossibile est, quòd fructum faciat, sicut quandiu semen est in superficie terræ non opertum. Et tamen siue audiens intelligat, siue non: si diabolus tollit illico verbum de corde hominis, est sicut semen quod circa viam cadit, quia mox ab auibus deuoratur. *Venit malus.* Ideſt, diabolus qui per excellentiam malus est. *Et rapit quod seminatum est in corde eius.* Ideſt, tollit verbum de corde hominis: vt dicitur Mar. 4. & Luc. 8. & dicitur quod seminatum est in corde, quia sicut materiale semen in terram iacitur, & fructificat in corde nostro, cogitationes sanctas, & bona desideria immittẽdo, quę suns radices quędam ex quibus foris manifestatur fructus boni operis.

Hic est qui seminatus est iuxtam viam. Ideſt, homo cui diabolus aufert verbum Dei de corde est secus viam, ideſt, est sicut semẽ quod iuxta viam cadit, quia confestim capitur ab auibus.

Qui autem supra petrosa seminatus est. Ista est secunda pars seminis quod cecidit super terram, & dicitur hoc modo seminatus intelligendo, vt supra. Nam semen est quod seminatur proprie. Et tamen homo dicitur seminatus, eo q̃ in eo seminatur verbum Dei, sicut terra dicitur seminata, quia in ea materiale semen iacitur. *Hic est qui verbum audit.* Scilicet, & intelligit.

Continuo tamen gaudio suscipit id. Ideſt, statim vt audit recipit in corde verbum, & gaudet, quia iudicat illud esse bonum, & incipit operari per illud, & differt iste a præcedenti, quia in illo verbum Dei non manet, sed diabolus tollit illud de corde eius mox, vt ipsum suscęperit, & ita non potest per illud aliquando operari: iste suscepit, & aliquãdo operatur, sed postea perit in eo verbum. *Non habet autem in se radicem.* Scilicet, sicut semen supra petram non potest facere radices, quia pauca terra est super lapidem, & ideo cito perijt. ita homo, qui radices non habet, licet cum gaudio suscipiat verbum Dei, non manet in eo diu. *Sed est temporalis.* Ideſt, pauco tempore conseruans verbum, & operans per illud. sic dr Luc. 8. q̃ ad tempus credunt, & in tẽpore tentationis recedunt. *Facta autem tribulatione, & persecutione propter verbum.* Istud est, qñ aliqui conuertuntur ad Christum, & infideles incipiunt eos persequi, vt Christum deserant, quæ vocatur tribulatio. quantum in se pñsiguntur, & persecutio inquã tum ab alijs infertur. Alias intelligitur, qñ quis recte vult viuere ad veritatẽ Euãgelij, & alij, qui mali sunt, licet non sunt infideles, persequunt eum, quia dissimiles est operibus eorum, & talis persecutionem patitur p̃p iustitiam. i. p̃p iustam vitam, vt dicitur supra 5. cap. beati qui persecutionem patiuntur p̃p iustitiam.

Continuo scandalizatur. Scilicet, non p̃t tolerare ali quanto tpe tribulationem p̃p infirmitatem fidei, & ideo potius abijcit verbum Dei, q̃ tribulationem sustineat. *Qui autem seminatus est in spinis.* Ista est tertia pars seminis, quæ super spinas cecidit. *Et dicitur, qui se-*

minatus est. Scilicet, hõ in cuius corde, ita se habet verbum Dei, sicut semen cadens inter spinas. *Hic est, qui verbum Dei audit.* Scilicet, & suscipit illud in corde, & tñ non fructificat in aliquo opere bono, vel desiderio, qa solicitudo sęculi impedit. *Et solicitudo sæculi istius.* Scilicet, desiderium & cura de acquirendo bona huius sęculi. s. honores, diuitias, potẽtias, famã, & cętera bona fortunę. *Et fallacia diuitiarum.* Ideſt, diuitiæ iã acquisitę, quia fallunt hominem, & vtrobiq; impedit verbum Dei. Nam sicut magnitudo solicitudinum ad acquirendum tollit cogitationem de rebus ad Deum pertinentibus, ita delectatio in bonis istis postquam acqsita sunt impedit aliquid ad cogitare, & per diuitias intelliguntur hic omnia bona fortunæ, quia diuitiæ cõtinent oĩa in virtute. s. honorem, potestatem, & similia, quia pecunię oĩa obediunt: Eccles. 10. Et dr fallacia diuitiarum, quia oĩa bona huiꝰ sęculi fallacia sunt, quia quandam spẽm bonitatis ostendẽtia, nullã tñ in se habent, sed sequaces suos veris miserijs replent, & a vero bono separant, sed Luc. 8. addit. ita solicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus euntes. nam voluntas est bonum hois, & est vltra bona fortunę, sed noĩe diuitiarum intelligi possunt, quia diuites delitijs fruunt, sed Mar. 4. dr ęrũna sęculi, & deceptio diuitiarum, & reliqua concupiscentię dr ęrũna, solicitudo, vt dixit hic Matthęus, quia ęrũna est miseria, & ita solicitudo sęculi cor affligens hoes miseros facit: reliqua cõcupiscentiæ dixit. i. voluptates, quas Lucas expressit, & Matthęus hic tacuit. *Suffocat verbum.* Sicut spinę capientes sub se semen bonum suffocant illud, vt crescere non possit, ita solicitudines sęculi extinguunt verbũ Dei, quia licet, quis bono aĩo verbum Dei audiat, si magnis solicitudinibus sęculi est impletus, vel voluptatibꝰ vacat, extinguitur verbum Dei in eo, quia præ multitudine solicitudinum sęculi cogitare non p̃t de verbo Dei, & sic perit, quod est suffocari. *Qui vero in terram bonam seminatus est.* Ista est quarta pars seminis, quæ fructum protulit, & dr seminatus. s. homo in terram bonam. i. q̃ cor suum est ad suscipiendum semen verbum Dei, sicut terra bona ad suscipiendum materiale semen. *Hic est qui audit verbum.* Scilicet, bono aĩo, & suscipit illud. *Et intelligit.* Qñcunq; enim quis bono aĩo verbum audiat: si non intelligit non p̃t proferre fructum. *Et fructum affert* Scilicet, boni desiderij & boni operis. *Et facit aliud quidem centesimum.* Ideſt, qdam recipiens semen. i. verbum facit fructum maximũ, qui est fructus cẽtesimus. *Aliud autẽ sexagesimum.* Ideſt, aliud semẽ receptũ in corde alio facit fructum magnum, sed minorem, qui dr sexagesimus. *Aliud vero triceſimum.* Istud est semen faciens fructum minimi gradus: non tñ est hic differentia ex parte seminis, sed ex parte cordis, quia idem semen. i. verbũ prędicatur diuersis, & tñ illo audito quidam faciunt minorem fructũ, alij vero maiorem p̃p dispositionem hominis, & ita dr Luc. 8. Quod autem in terram bonam: hi sunt, qui in corde bono, & optimo audiẽtes verbum &c. & sic dixit cor bonum, & cor optimũ: p̃ hoc signans omnes differẽtias cordis possibiles, quia omnes illę sunt medię inter bonum, & optimum.

Bona huius sęculi fallacia sunt.

An sint plures sensus eiusdem literæ, & quot sunt sensus in sacra scriptura. Et quòd in veteri testamento proprie est allegoricus sensus Et quòd prima diuisio sensus scripturæ est in literalem, & mysticum: & de his duobus plura differuntur. Et quomodo ad literalem cæteri sensus reducantur: Item metaphoricus, & parabolicus. Quæst. XXVIII.

QVAERETVR propter parabolas, quas hic Christus ponit, circa sensum sacræ Scripturæ, an sint plures sensus eiusdem literæ, & quot sunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dicendum, ꝙ assignantur, & cõiter quatuor sen-
sus. s. historicus, siue literalis, allegoricus, tropologi-
cus, anagogicus. Aliqui tñ dicunt, ꝙ non sint plures
sensus eiusdem scripturę, quia ista pluralitas tolleret
certitudinem, & pareret ꝛfusionẽ, & auferret robur
arguendi, quia multa argumenta deficiunt ꝓp multi-
plicitatem, sicut in æquiuocatione, & amphibolia: er
go non erunt multi sensus eiusdem scripturę. Alij di
cunt, ꝙ sint quatuor sensus, sed non isti nominati, qa
Aug. lib. de vtilitate credendi dicit, ꝙ scriptura sacra, q̃
est vetus testm̃ quatuor sensus habet. s. hiſtoriam ana
logiam, ethimologiam, & allegoriam, qui discordãt
ab istis quatuor. Alij dicunt, ꝙ sint plures q̃ quatuor
sensus, quia præter istos est sensus parabolicus, qui nõ
est aliquis dictorum. Dicendum, ꝙ sacra scriptura
multos sensus habet, vt dicit Grego. 15. Moralium ista
est excellentia sacræ scripturæ super oẽs scientias hu-
manas, quia in illis solæ voces signant: in sacra aũt scri
ptura tam voces q̃ res signatę aliquid signant, & isti
sunt quatuor sensus iam dicti: plures aũt non recipit
scriptura. Pro quo sciendum, ꝙ non sunt isti quatuor
sensus, in qualibet parte scripturæ sacrę, sed in solo ve
teri testõ, vt dicit Aug. lib. de vtilitate credendi. Et rõ
est, quia saltẽ sensus allegoricus nõ est in nouo testõ,
eo ꝙ allegoria est qñcunq; ex rebus signatis accipitur
aliqua vlterior significatio de eis, quę credẽda sunt de
Chro, vel circa eum: in nouo tñ testõ quicquid dr̃ de
Chro est, & aperte dr̃, ideo allegoria nulla esse põt, qa
quod allegoria esse deberet, est ibi sensus literalis. sed
in veteri testõ est proprie allegoria, quia ex rebus ibi
significatis accipitur adhuc aliqua significatio circa
Christum, & ea quæ ad ipsum pertinent, & ita in vete
ri testõ cum oña in figura ꝓtingerent. 1. Cor. 10. & lex
contineat vmbram futurorum bonorum ad Hebræ.
10. poterat ibi esse allegoria, vt per res ibi signatas si-
gnificaret aliquid de Christo. Etiam non est putãdũ,
ꝙ in qualibet parte veteris testamenti possent inueni
ri quatuor sensus, sed in quibusdam solum. Nam q̃dã
aliæ sunt, in quibus vnicus tm̃. i. literalis inueniri põt,
sic est de libris sapientialibus, vt de prouerbijs, & ẽt de
libris prophetalibus pro magna parte. in illis aũt solis
possent inueniri quatuor sensus, qui hiſtoriam narrãt,
aut cęremonias aliquas describunt: sunt aũt isti qua-
tuor sensus non quidem immediate ipsius literæ, sed
vnicus est, quem litera signat: tres aũt reliqui nõ sunt
sensus immediate ipsius scripturę, sed sensus accepti a
rebus signatis per scripturam, & ideo primus dr̃ lite-
ralis, quia est ille solus, quẽ litera facit: cęteri aũt sunt
spirituales, quia sunt signati per spiritum literæ, & nõ
per literam. i. per sensum, quem litera continebat.

Sciendum etiam ꝙ isti quatuor sensus sic nominã
tur. s. literalis, allegoricus, tropologicus, anagogicus.

Dr̃ primus literalis, quia est ille, quem litera facit,
& ẽt vr̃ hiſtoricus, quia per illum signatur nuda hiſto
ria quam scriptura refert, accipiendo hiſtoriam large
pro omni quod significatur immediate per literam
scripturę, sed non illud quod auctor significare voluit
quod dr̃ ꝓp parabolas, & metaphoras, quia id quod
significatur ibi in cortice literę non est sensus litera-
lis, vt cum dr̃ oculi Dñi super iustos, & aures eius in
preces eorum, quia non est sensus, ꝙ oculi Dñi sint su
per iustos, quia sensus literalis semper est verus, & tñ
falsum est, ꝙ Deus habeat oculos, vel aures, ideo non
est iste sensus literalis, sed est sensus parabolicus: litera
lis aũt sensus est hic, ꝙ Deus semper habet curam de
bonis, vt benefaciat eis, & facit id quod ipsi orant ac si
haberet oculos, & eos semper respiceret, & haberet
aures, vt oões eorum audiret. Ex hoc aũt sequit, ꝙ
interdum eadem scriptura habet duos sensus litera-
les, & hoc, quia vtrunq; eorũ intendit per ipsam lite-
ram significare auctor eius, iuxta illud Exo. 12. vbi de
agno Paschali dr̃, os nõ comminuetis ex eo: nam in-
telligitur ad literam de agno Paschali, quem Iudęi co
medebant: nã ita obligabant seruare. s. ꝙ os nõ frange
rent. etiam ad literam intelligitur de Christo patien-
te. s. ꝙ in morte sua non confringerentur aliqua ossa
eius. Quod patet Io. 19. vbi dr̃, ꝙ milites fregerunt cru
ra latronum: ad Iesum aũt cum venissent, non frege-
runt crura eius: & dr̃ ibi, hoc aũt factum est, vt imple-
retur scriptura, quæ dicit, os non comminuetis ex eo,
& tñ scriptura non põt impleri, nisi in sensu, quem fa-
cit, & iste est solus sensus literalis, & ideo ad literam
intelligitur illud de Christo, & non ſm allegoriam,
quia in sensu allegorico nulla scriptura compleť, vt ꝯ.
dicetur, & ita intelligit illud quod dixit Deus 2. Reg. 7.
& 1. Paralipo. 22. s. ego ero ei in patrẽ, & ipse erit mihi
in filium, quod ad literam intelligitur de Salomone,
de quo scriptura loquitur ibi, & ẽt de Christo intelli-
gitur ad literam, sicut illud allegat Apost. ad Hebrę. 1. &
tñ si intelligeretur de Christo in sensu allegorico, nõ
induceretur in probationem, quia sensus mystici nõ
probant: Sic dicit Diony. quod Theologia mystica
non arguit: raro tñ litera habet duos sensus literales,
sed vt cõiter habet vnicum. Secundus est allegoricus,
idest, alienus, & hoc est, qñ per res signatas volumus
vlterius significare aliquid de his, quę credenda sunt,
quę pertinent ad Christum, vel ad nouum testm̃. Ter
tius est tropologicus, sine moralis, & hoc est, qñ per
res significatas per scripturam, volumus adhuc signi-
ficare aliquid quod pertinet ad mores dirigendos, &
dr̃ tropologicus. i. sermo conuersus. s. quia quertit ser-
mo ad nos. i. ad mores nostros. Quartus est anagogi-
cus. s. qñ per res signatas in scriptura nolumus vlteri
ꝰ significare aliquid quod pertinet ad statum vitæ futu
ræ, & dr̃ anagogicus. i. sursum ducens. s. ad cœlestia: de
his põt haberi exemplũ in vno nomine, vel hiſtoria,
De primo, vt istud nomen Ierusalem in sensu hiſtori
co signat vrbem illam, quæ fuit Metropolis terræ Iu-
dæorum. Allegorice signat Ecclesiam militantẽ, quæ
est Ierusalem. i. visio pacis, quia fideles sunt in ea vniti
in vinculo pacis. Tropologice signat animam viri bo-
ni, quia ibi est pax Dei ad Philip. 4. & pax Dei, quę exu
perat omnem sensum, custodiat corda vestra. Ana-
gogice Ierusalem est vita æterna ad Galat. 4. Ierusa-
lem, quæ sursum est, libera est, mater nostra. licet
ibi Ierusalem in sensu literali signat vitam æternam.

De secundo patet, vt primo Regum decimoseptι-
mo, dicitur quomodo Dauid occidit Goliath Phili-
sthęum: literaliter autem signatur occisio illius gi-
gantis. Allegorice tamen ablatio potestatis demo-
nium facta per mortem Christi: Dauid enim Chri-
stus est, Goliath autem dæmon: nam sicut Dauid oc
cidit Goliath gladio ipsius, ita Christus dæmonem
expulit de potestate, per illam partem, per quam
ipse eam vsurpauerat: nam dæmon tunc potestatem
accepit in homines, quando eos peccare induxit,
quod in ligno factum est, ita & Christus in ligno mo
riens diaboli potestatem exclusit, & sic dicitur, vt qui
in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur. Tro-
pologice signat bellum quod quilibet gerit contra
vitia, quando illa mortificat in carne sua, quia qui
Christi sunt carnem suam crucifigunt cum concupi-
scentijs, & vitijs: ad Galat. 5. Anagogice significat vi-
ctoria quam Christus faciet de morte in die Iudicij
destruẽdo eam. i. faciendo ꝙ iam in nulla re sit mors:
quia post diem Iudicij nihil iam morietur: prima Cor.
15. vbi cum agitur de resurrectione dr̃: nouissima om
nium destruetur mors. ita in alijs partibus scripturæ
facile est applicare istos quatuor sensus. s. vbi recipi
possunt, quia non recipit eos quælibet Scriptura,

vt dictum est supra: Vnde de hoc est versus, scilicet:

Litera gesta docet, quid credas allegoria:
Moralis quid agas, quo tendas anagogia.

Sciendum etiam ꝙ isti quatuor dicuntur esse sen-
sus scripturę, quia mediate, vel immediate per eam si-
gnificantur: immediate quidem solus literalis: media-
te aũt alij tres, & in hoc differunt inter se, quia litera
solum habet vnum sensum, quem immediate signat,
nec intendit aliquem alium, & iste dicitur literalis, cę
teri aũt mediate signantur per literam, & tñ immedia
te signantur per res signatos per literam. Nam si ipsa
litera haberet istos quatuor sensus, semper illos habe-
ret, quod falsum est, etiam oẽs vocarentur literales
sensus literæ, & intenti ab auctore literę, vnicus tñ eo-
rum dr̃ literalis, quia illum solum litera intendit: cęte-
ri aũt non sunt sensus literæ, sed rerum signatarum ꝓ
literam, & ideo sensus cęteri dicuntur mystici, vel spe
ciales. i. non ipsius literę, & ob hoc sensus scripturę pri
ma diuisione diuiditur in literalem, & mysticum, &
rursus mysticus diuiditur in tres. s. allegoricum, tropo
logicum, anagogicum. Dicendum etiam ꝙ sensus
mystici non sunt determinati: literalis aũt semper est
determinatus: nam non est in potestate nra eidem li-
terę dare quęcunq; sensum voluerimus, sed necesse
est illum solum accipere, quem litera facit: mystici au
tem possunt circa eandem scripturam variari iuxta
voluntatem nram, vt in exemplo dato põt allegorice
per mortem Goliath signari ablatio potestatis diabo-
li per passionem Christi, vel victoria, quam Christus
de morte habuit in resurrectione destruendo mortẽ,
quia mors ei vltra non dñabitur ad Rom. 6. & non est
maior causa, quare significet vnum istorum q̃ alterũ,
& ita tropologia, & anagogia sensus circa quamlibet
scripturam possunt multiplicari, & variari. Ratio di-
uersitatis est, quia sensus literalis est ex litera elicitus:
mysticus aũt est non elicitus, sed applicitus, & quia ap
plicare est in voluntate nra, dum tñ maneat aliqualis
appropriatio, põt libere variare sensus mystici: litera
tñ vnica est, & vnico modo se habens: ideo non põt
ex ea elici, nisi vnicus sensus. Si aũt obijciat, ꝙ interdũ
sunt duo literales eiusdem literæ, vt ꝯ. dictum est. Di-
cendum, ꝙ hoc nunquam fit ex ꝓditione literę, quæ
ſm se determinate se habet ad signandum vnum, nisi
ect aliqua multiplicitas ꝙuiuocationis, amphiboliæ,
compositionis, & diuisionis, sed prouenit ab auctore
literæ, qui plura voluit per eandem literam significa-
re. tñ nunquam possumus intelligere per eandem li-
teram solam duos sensus, nisi hoc aliunde constaret,
sicut in illo Exo. 12. s. os non comminuetis ex eo, quia
illa litera esset sola dicerem⁹ sensum literalem eius
esse solum de agno Paschali, quia tñ Io. 19. allegat ibi
illud pro Christo: constat ꝙ habeat ista litera duos
sensus: siue ergo sit vnicus sensus literalis, siue inter-
dum duo, semper est sensus determinatus. s. sicut ex li
tera põt haberi, & non aliter. Sciendum etiam ꝙ scri
ptura nunquam dicit verum, nec falsum in sensibus
mysticis, sed solum in literali. Ratio est, quia dicitur
propositio falsa, qñ nõ est ita, sicut ipsa esse significat,
ꝙ ergo per literam non significatur, non facit propo
sitionem veram, nec falsam, sed sensus mystici non
sunt sensus scripturæ, sed rerum significatarum per
scripturam, vt dictum est, ideo non est scriptura vera,
nec falsa in sensu mystico. Ex hoc etiam sequitur
quod supra dicebatur. s. quòd eadem scriptura habeat
varios sensus mysticos: nam ita conuenit vnus, sicut
alius licet inter se sint disparati, sicut supra dicebatur
de passione, & resurrectione Christi intelligi allego-
rice occisio Goliath, & vterque satis conuenit illi rei,
& tamen passio Christi, & resurrectio, & victoria su-
per diabolum, & victoria super mortem multum in-

ter se differunt: si tamen scriptura esset vera, vel fal-
sa in sensu mystico, non haberet nisi vnum mysticũ
vnius generis, scilicet, vnicum tropologicum, &
vnicum allegoricum, & vnicum anagogicum, quia
si plures haberet cũ vnus discordaret ab altero, si esset
scriptura vera in vno sensu, esset falsa in altero, & ta-
men sacra scriptura non potest esse falsa; cum ergo
habeat multos sensus mysticos discordantes, oportet
dici, quòd secundum illos non dicatur vera, nec fal-
sa: ergo secundum solum sensum literalem iudica-
tur veritas, vel falsitas.

Ex hoc etiam patet, quòd scriptura nunquam dici
tur compleri in sensu mystico, idest, complendo il-
lud quod mystice per eam significatur, sed solum
completur in sensu literali. Quia tunc dicitur com-
pleri scriptura quando sit id quod per eam significa-
tur, & tamen sensus mystici non significantur ꝓ scri
pturam, sed per res signatas per scripturam: ergo non
potest compleri in sensu mystico, sed in literali, quem
ipsa significat. Item quia scriptura, quando impletur
verificatur, si autem nunquam compleretur esset fal
sa, & tamen in sensu mystico scriptura nunquam est
vera, nec falsa, vt ostensum est: ergo in sensu mystico
nunquam impletur, nec dicitur non impleri. Et ex
hoc patet, ꝙ illa litera. s. os non comminuetis ex eo,
intelligitur de Christo in sensu literali, quia dicit Ioã.
19. facta sunt hæc, vt scriptura impleretur &c. Item
quia si in sensu mystico posset scriptura impleri, tolle
retur omnis certitudo scripturarum, quia cum quęli-
bet scriptura recipiat tot allegorias, vel tot tropolo-
gias quot ei voluerimus applicare, nesciremus quan-
do esset impleta, quia licet esset impleta in quibusdã
sensibus, quos nos applicaremus, cum adhuc præter
illos essent alij applicabiles, esset nobis dubium quan
do esset impleta: immo nunquam putaremus eam
esse impletam, cum semper esset possibile applicari
aliquem sensum mysticum, qui nondum esset appli-
citus. Item quia diceretur eadem scriptura semper es-
se impleta, & semper non impleta, quia omnes my-
stici sensus sunt ęquales. s. quia nõ est maior ratio, qua
re significetur vnus quàm alius, sed solum pendet ex
applicatione nostra, diceretur æqualiter de qualibet
scriptura, quòd erat impleta, & non impleta, quia in
quibusdam sensibus esset impleta, & in alijs non: nõ
ergo impletur scriptura nisi in sensu literali, qui vni-
cus, & determinatus est, & ibi non est contradictio,
nec incertitudo, nec aliquod inconueniens. Sed obij-
cietur, quia interdum eiusdem literę sunt duo sensus
literales, vt dictum est, & tunc erit dubium quomo-
do impleatur.

Dicendum, quòd etiam tunc non est aliquod in-
conueniens, quia illi sensus sunt determinati: cum de
illis constet ex litera, & ita potest sciri quando scriptu
ra nullo modo est completa, vel qñ est impleta in al-
tero tm̃, vel qñ in vtroque, & dicendum est, ꝙ talis
scriptura aliquo modo erat cõpleta. s. in aliquo sensu,
& aliquo modo nõ completa, sicut illa. s. os non com
minuetis ex eo. Nã intelligẽdo de agno Paschali quo
libet anno implebat a Iudęis, intelligẽdo aũt de Chri
sto nũquam fuit impleta, nisi in passione sua, sed sem-
per expectabatur implenda. & quia scriptura non põt
habere duos sensus literales ęqualiter principales, tũc
dicitur impleri quando præcipuus eorum verificat,
& quia præcipuus sensus erat de morte Christi dici-
tur simpliciter tunc impleta illa scriptura Io. 19. scili-
cet, facta sunt hæc, vt adimpleretur scriptura: os nõ
comminuetis ex eo, & sic Christus dixit, quòd vene-
rat implere legem, & Prophetas. i. ꝙ implerentur in
eo supra 5. cap. & Luc. 24. dixit: qm̃ necesse est imple
ri omnia, q̃ scripta sunt in lege, & Prophetis de me.

Sed ex hoc accipiunt aliqui occasionem erroris pu F rantes, quòd cæremoniæ veteris testamenti, & omnia figuralia, quæ ibi erant intelligantur de Christo ad literam, eo q̃ erant figura futurorum bonorum ad Hebræ. 10. & quia omnia in figura contingebant Iudæis, 1. Cor. 10. Et tamen non stat, quia tunc induceretur confusio in sensibus sacræ scripturę, quia tamen cæremoniæ, & figuræ veteris testamenti, varie possent applicari ad Christum, vt patet supra in exemplo dato de morte Goliath, nunquam essemus certi, quis esset sensus scripturæ, quod est inconueniens. Ideo dicendum, q̃ licet generaliter ea, quæ erant in veteri testamento significent ea, quæ sunt in nouo, nõ significat tamen ea in sensu literali, sed in mystico, scilicet, in allegorico, sic patet ad Gala. 4. vbi Paulus dicit: scimus G quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, & alium de libera, quæ sunt duo testamenta, & dicitur ibi, quæ sunt per allegoriam dicta, idest, significari duo testamenta per duas vxores Abrahæ est allegoria, & non sensus literalis. ita ergo est de cæteris figuris, & cæremonijs veteris testamenti, quia quicqd significent de Christo, vel de statu noui testamenti signant allegorice, & non literaliter, & hoc est quod Apostolus dicit ad Hebræ. 10. legem continere vmbrã futurorum bonorum, idest, continet ea velut in vmbra, & non expressè, & tamen sensus literalis expressè habetur ex litera. Sic etiam intelligitur omnia in figura contingebant illis, scilicet, ea, quę fiebant erant fi- H gura futurorum bonorum in nouo testamento, & istud pertinet ad sensum mysticum, quia vt supra dictum est, sensus literalis est, qui immediate per literã significatur: mystici autem sensus non significantur p literam, sed per res gestas signatas per literã: ergo ea, quæ in figura contingebant, mystice significabant futura, & non literaliter.

Ad hoc autem q̃ sensus sit literalis requiritur, q̃ possit haberi determinate, & non confuse, & q̃ habeatur ex litera aliqua, & propter hoc, scilicet, illud, os nõ comminuetis ex eo, literaliter de Christo accipimus, quia aliqua litera. s. Ioan. 19. hoc expressit. De cæremonijs autem, & figuris veteris testamenti scimus generaliter, q̃ significabant aliquid futurũ circa Chri I stum, & in nouo testamento, quia tamen nulla litera scripturę exprimit, quid per quamlibet cæremoniam, vel figuram veteris testamenti intelligatur de eis, quę pertinent ad Christum, & ad nouum testamentum: dicentur hęc omnia significari allegorice: literaliter autem solum significabitur ipsa obseruatio cæremonialis, sicut a Iudæis seruabatur.

Dicendum etiam q̃ sensus mystici nihil probant, idest, intelligendo scripturam in sensu mystico, non assumitur ex ea efficax argumentum ad aliquid probandum, vel impugnandum.

Et ratio est, quia arguens intendit deducere verũ, vel falsum, & intantum habet firmitatem aliqua ratio inquantum constat eam procedere ex veris, & ta K men in sensibus mysticis non dicitur aliqua scriptura vel vera, vel falsa, vt supra ostensum, ideo non potest argui in sensu mystico. Item quia argumentatio fit ad ostendendum aliquid esse, vel non esse, de quo prius dubitabatur, & tamen semper probatio procedit ex notiori, quia necesse est præmissas esse notiores conclusione. 1. Poster. sensus tamen mystici sunt incerti, quia non potest constare, quare iste sit potius sensus scripturæ quàm ille, ideo quòd sequeretur ex sensu mystico, esset adhuc minus certum, & sic non est iste sensus ad probandum, cum probatio semper velit deducere aliquid certum. Item quia tunc ex eadem scriptura possent probari opposita: nam eadem scriptura potest habere oppositos, vel disparatos sensus mysticos, vt supra ostensum est, & tamen ex disparatis sequuntur disparata, & ex oppositis opposita quod est inconueniens: ex solo ergo sensu literali sumitur probatio ad argumentum, quia ille determinatus est mystici autem sensus, nec arguunt, nec probant, vt dicit Diony. quòd mystica Theolog. non arguit, idest, diuina scriptura in sensu mystico non facit probationem.

Quemodo sensus allegoricus est literalis.

Sciendum etiam quòd aliquando sensus mysticus efficitur literalis, scilicet, quia allegoricus est literalis, & hoc est, quia secundum ea, quæ dicuntur est allegoria, vel anagogia, & tamen quantum ad scripturam illam, quę hoc refert, est sensus literalis: de allegoria patet ad Gala. quarto, scilicet, scimus, quoniam Abraham duos filios habuit vnum de ancilla, & vnum de libera, quæ sunt per allegoriam dicta: hoc enim sunt duo testamenta &c. & sic per duas vxores Abrahę duo testamenta assignari allegoria est, & tamen in litera illa est sensus literalis cum nullum aliũ sensum habeat illa litera: si igitur Genes. decimosexto, & vigesimoprimo, vbi agitur de duabus vxoribus, & duobus filijs Abrahę exponeret scripturam de duobus testamentis esset allegoria, quia sensus literalis est ibi de ipsis vxoribus Abrahæ, Agar, & Sarra, & tamen ad Gala. quarto, intelligere p istas duas vxores duo testamenta est sensus literalis, sed dicit Paulus esse allegoriam, scilicet, respectu illius scripturæ, quæ loquitur de his duabus vxoribus, scilicet, Gene. decimosexto, & vigesimoprimo.

Et sensus anagogicus.

Quod autem anagogicus sit literalis, patet ad Gala. quarto: cum dicitur illa, quæ sursum est Ierusalem libera est, & tamen literaliter Ierusalem significat vrbem, ibi autem accipitur pro vita æterna, & ita est anagogia, & tamen respectu illius scripturæ est sensus literalis. Raro tamen istud fit, quòd sensus transeat in alium, & tamen etiam quando transit non fit confusio sensuum, vt dictum est, cum respectu vnius scripturę sit vnus sensus, & respectu alterius sit alius. Causa autem istorum quatuor sensuum est, quia quę libet scriptura habet vnum sensum proprium, qui dicitur literalis: cæteri autem sunt appliciti, scilicet, mystici, & sunt tres secundũ q̃ considerantur tria. s. quod agendum est, quod credendum est, quod sperandum est. Primus est tropologia. Secundus est allegoria. Tertius est anagogia, vel distinguunt isti sensus penes habitudinem scripturarum quarum sunt. nam vt dicit Diony. nouum testm̃ est medium inter vetus testm̃, & vitam æternam: nam sicut ea, quę in veteri erãt apertius, & abundantius exhibita sunt in nouo, ita & ea, q̃ vult creduntur, & sperantur clare videbuntur, & habebuntur in patria. inquantum ergo vetus testamentum comparatur ad nouum accipitur sensus allegoricus, quia allegoria nunquam est, nisi in scripturis veteris testamenti, inquantum per res ibi gestas significatur aliquid in Christo futurum, vel in nouo testamento. Inquantum vero ambo testamenta comparantur ad vitam æternam ad quam ordinantur, accipitur sensus anagogicus, & rursus inquantum Christus est caput nostrum, & actio sua est instructio nostra, accipit̃ tropologia, prout ea, quæ de Christo dicuntur conuertuntur ad dirigẽdos mores nostros, & ita sunt quatuor sensus. Ex hoc aũt sequit, q̃ in veteri testamento põt scriptura habere quatuor sensus, vt supra ostensum est: in nouo aũt testamẽto solũ põt habere tres. s. literalẽ tropologicũ, anagogicũ, & hoc nõ vbiq;, sed vbi solũ narrant historię, vel ponunt figurę, sicut in Euãgelijs, & Actibus Apostolorũ, & Apocal. Epistolis aũt Pauli, & Canonicis non habet, nisi vnicus sensus. s. literalis, nisi interdum inferantur aliquæ historiæ propter quas possint esse tres sensus. De

Quare sit quatuor sensus.

De sensu autem parabolico, & metaphorico, aliq dicunt, quòd sit quintus sensus, quia non coincidit cũ aliquo prædictorum. Alij autem volunt eum reduce read literalem. Sed dicendum, q̃ sensus parabolicus non est proprie aliquis sensus Scripturæ, quia quilibet sensus scripturæ potest habere aliquam veritatem, & tamen parabolicus, & meraphoricus nunquam sunt veri, sed potius si accipiantur metaphorę, vt iacent semper faciunt falsum sensum: vt cum dicitur oculi Domini super iustos, nam Deus oculos non habet.

Dicendum ergo, q̃ parabolicus, & metaphoricus non est aliquis sensus scripturæ, quia nec est intentus ab auctore scripturę, vt literalis, nec est nobis applicitus, vt mystici, sed est quoddam velamentum sensus literalis, ideo dici debet, q̃ vel non iudicabitur sensus, vel debet reduci ad literalem, non quidem q̃ ipse sit literalis, sed q̃ ad literalem ordinatur. s. ad velandum eum, vel decorandum, vel propter alias causas: si autẽ interdum illum vocemus sensum scripturæ distinctũ ab alijs large dictum est: solemus tamen in pluribus eum cõnumerare, ita vt sint quinque sensus in scriptura, licet non sint quinque sensus scripturę.

Ad primum dicendum, q̃ multiplicitas sensuum non parit confusionem in scriptura, quia hoc esset si eidem literæ scripturæ isti quatuor sensus assignarentur, sicut est multiplicitas equiuocationis amphibologię, compositionis, & diuisionis: & tamen vnicus est sensus literalis scripturę, reliqui aũt non sunt sensus scripturę, sed rerum signatarum per scripturam, vt supra dictum est, & si scriptura interdum habeat duos sensus literales, non sequitur confusio, vt supra declaratum est. Ad secundum dicendum, q̃ isti quatuor sensus, quos ponit Aug. reducuntur ad quatuor supra dictos: nam tres eorum. s. historia, ethimologia, analogia pertinent ad sensum literalem. quartus aũt eorũ, scilicet, allegoria continet tres mysticos. s. tropologicum, allegoricum, anagogicum, distinguuntur aũt in literali illi tres. s. historia inquantum aliquid gestũ narratur simpliciter. Ethimologia vero inquantum rei gestę ratio redditur, vt infra 19. quando Christus exposuit causam cur Moyses permisit libellũ repudij. Analogia quando vna scriptura alteri conformis esse ostenditur, vt quando Christus, vel Euangelistę allegant aliquid de veteri testamento in concordiam eorum, quæ in nouo facta sunt. Et hæc omnia pertinent ad sensum literalem, inquantum quodlibet istorum determinate signatur per literam, & non signantur in eadem litera, sed in diuersis partibus, secundum q̃ scriptura habet triplicem modum procedẽdi. s. interdum narrando, interdum narratorum causam reddẽdo interdum vero concordantias allegando. Per allegoricum aũt intellexit Aug. tres mysticos, quia dicit isti sunt alieni, quia vnicus est proprius. s. literalis. cæteri vero alieni, scilicet, mystici, qui non habentur ex litera, sed ex rebus signatis per literam, secundum q̃ nos varie applicamus. Et tamen conuenientior modus distinguendi est, vt tres mystici ponantur, & vnus literalis, vt communiter nominamus, quàm quòd tres literales, & vnus mysticus, vt posuit Augustinus, & tamen ad idem redeunt, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quòd sensus parabolicus non est distinctus a quatuor dictis, eo quòd ille incidit in literalem, vt supra dictum est, sed communius nos non connumeramus eum alijs, & vocamus quintum sensum; de his autem sensibus, & multis, quæ ad eos pertinent magis late diximus Iosue quadragesimoprimo cap. a quæst. vigesima per multas quæstiones, & ibi vide.

A *An sacra Scriptura parabolis vti debeat. Et in quo parabola & metaphora inter se differunt. Et quare eis vtatur scriptura, & quomodo.* Quæst. XXIX.

QVAERITVR propter parabolas, quæ ponuntur hic, an sacra Scriptura debeat vti parabolis, & metaphoris.

Aliqui dicunt, quòd non, quia sacra Scriptura, quæ est excellentissima inter omnes scientias, non debet sibi assumere id quod inducitur in plenitudine scientię infimę, & tamen poetica scientia vtitur metaphoris ad decorem suum, quia aliàs contemneretur: ergo sacra Scriptura non debet illis vti. B Item declarare sacram scripturam est magni meriti: Eccles. 24. vigesimoquarto, scilicet, qui illucidant me vitam æternam habebunt: metapho. tamen & parabolæ occultant potius intellectum scripturę: ergo non est conueniens, vt scriptura vtatur illis. Item metaphoræ cum sint quędam transumptiones, fiunt propter similitudinem rei, quæ transumitur ad rem ad quam transumitur, & tamen quanto aliqua creatura excellentior est, tanto est Deo similior, ideo cum aliquid ad Deum transumitur potius deberet fieri trãsumptio de creaturis excellentibus quàm de infimis, & tamen vt communiter fit in infimis, vt in lapide, leone, arbore, & ita de cæteris non est conueniens C metaphora.

Dicendum, quòd in scriptura est conueniens metaphora, & parabola, quia dicitur Osee duodecimo, ego visionem multiplicaui, & in manu prophetarũ assimilatus sum, idest, per similitudines, quas prophetæ loquebantur dedi me hominibus intelligendum, illud est metaphoris vti.

Dicendum tamen pro hoc, quòd parabola, & metaphora differunt, quia metaphora est quædam transumptio quando loquendo de aliqua re ascribimus ei proprietates alterius rei, inquantum est aliqua similitudo inter illas res, sicut dicitur aliquis occidi in ore gladij, vel quòd lingua ignis deuorat stipulam. nam nec gladius habet os, nec ignis linguam, sed est aliqua similitudo, scilicet, quia ignis deuorat, idest, cõsumit, & gladius etiam consumit, sicut habens linguam, & os deuorat aliquid. Sic etiam dicitur Deus habere oculos super iustos, & aures ad preces eorum, scilicet, quia ita benefacit eis, & facit quod petunt, sicut si eos semper videret, & audiret. Parabola autem est quando volumus de vna re loqui, & illam non exprimentes aliam exprimimus per quam nolumus illam intelligi, sicut hic in parabola seminantis nolebat Christus intelligere de materiali semine, quia nihil ei illud attinebat, sed de verbo Dei suscepto in cordibus hominum: nihil tamen de verbo exprimens semen solum expressit, & ideo in parabola semper est comparatio, & similitudo: in metaphoris autẽ est similitudo, sed nõ cõparatio, qa cõparatio semp est inter separata, & tñ in metaphoris semper exprimitur id, de quo loqui volumus, & attribuitur ei aliena proprietas propter similitudinem, & sic in metaphoris vnica locutio est, in qua ponitur id quod transumitur, & ad quod fit transumptio: in vnico autem non est comparatio: in parabola autem sunt duæ locutiones, scilicet, vna, in qua non exprimitur res, de qua loqui volumus, sed id per quod eam volumus intelligere, & alia, in qua plane exprimitur ipsa res, de qua volumus loqui, & illa est expositio parabolæ, vt patet hic in parabola seminantis, & expositione eius, & licet interdum expositio parabolæ non exprimatur, refertur adhuc parabola ad illam tamquam ad tacitam existentem: sic dicit Hieronymus parabola est rerum natura discrepantium sub

aliqua ſimilitudine facta comparatio: Græco enim vocabulo dicitur ſimilitudo, quando illud quod intelligi nolumus per comparationes aliquas indicamus. Ratio autem quare in Scriptura ſit vſus conueniens metaphoræ, & parabolæ, eſt primo ratione diuinæ ſublimitatis, quia ſacra Scriptura de Deo loquitur, & tamen ſi volumus Deum intelligere ſecundum ſuam proprietatem eſt impoſſibile, quia nulla vox, quæ eum ſicuti eſt deſignare poſſit, quia Deus eſt ſine tempore, & ſine qualitate: voces tamen noſtræ ſine tempore non ſignificant, & ſine qualitate aliqua, vel conditione ſubiecti, quia verba cum tempore ſignant: nomina autem, vel pronomina, vel ſignant qualitatem rei, ideſt, formam, vel rem ſubiectam illi qualitati, quorum nihil Deo competit, & ſic nihil diuinum per noſtras voces ſignificari poteſt proprie, & quantum ad hoc dicitur Deus ineffabilis: oportet igitur ſi aliquid de Deo loqui debemus, quòd improprie, & figurate loquamur, & ſic per ea, quæ ſunt nobis cognita loquimur de Deo, vt ſic aliquid etiam ſi largiſſime intelligamus: metaphoræ ergo aliquę ſunt neceſſarię in ſacra Scriptura: ſic enim dicit Dionyſ. quòd impoſſibile eſt aliter lucere nobis diuinum radium, niſi varietate ſacrorum velaminum circumuelatum, ideſt, non intelligemus aliquid de Deo, niſi ſub quibuſdam velamentis ſacris, ideſt, ſacrę Scripturæ, quæ ſunt metaphoræ.

Secundo ſit hoc ſpecialiter propter rudes: nam intellectus ſacræ Scripturę, ſaltem quantum ad aliquid eſt omnibus neceſſarius, quia in ſacra Scriptura eſt ſalus noſtra, & vita æterna. Ioan quinto: rudes tamen non poſſunt intelligere niſi ſenſibilia: ideo non potuit eis dari cognitio aliqua de Deo, niſi per illa, & hoc eſt vti metaphoris, quæ licet non tribuant apertam notitiam de re: tribuunt tamen aliqualem, & hoc ſufficit ad hoc, quòd ſint magnæ vtilitatis.

Ad primum dicendum, quòd ſacra Scriptura non vtitur metaphoris ea ratione, qua ars poetica, quia ars poetica cum ſit de rebus, quæ de ſe fere nullam habent dignitatem, niſi decorarẽtur quibuſdam circumpoſitis, contemneretur, ſicut eſt in fœmina turpis vultus, quæ alienos ſibi fucos apponit: ſacra autem Scriptura non quærit dignitatem ex adiunctis, vel circumpoſitis, ſed potius tanta eſt dignitas ſua ex parte ſubiecti, quòd non poteſt a nobis capi, nec capietur, niſi ſit aliquid per quod quaſi a ſua ſublimitate deſcendat ad noſtram infirmitatem, & hoc eſt vti metaphoris, quia per iſtas intelligimus aliquid de excelſis, quæ forte non intelligeremus ſi ſine metaphoris dicerentur. Poetica ergo metaphoris vtitur, quia eſt omnium minima: ſacra autem Scriptura vtitur illis, quia eſt omnium maxima: poetica etiam vtitur illis, vt ornetur: ſacra autem Scriptura, vt intelligatur.

Ad ſecundum dicendum, quòd metaphorę non occultant veritatem Scripturæ cum planum ſit Scripturam nolle taliter ſignificare qualiter cortex metaphoræ ſignat: etiam quia quod in vno loco Scripturæ metaphorice habetur in alio plane dicitur, & ſic metaphora iuuat ad intellectum, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quòd Scriptura potius facit metaphoram de Deo in rebus infimis, quàm in ſupremis propter tria, vt dicit Dionyſ. Primo ad tollendum erroris occaſionem: nam ſi fieret metaphora in rebus ſupremis, cum quidam inter illas, & Deũ neſciant differentiam, ſicut illi, qui Solem, & Lunam, & gyrum ſtellarum Deos poſuerunt decepti pulchritudine eorum Sapien. 14. putarent, quòd non dicebatur illud de Deo metaphorice, ſed vere: cuiautem fit metaphora in rebus infimis, nemo putat talia de Deo dici ſecundum veritatem, ſed ſecundum attributionem. Secundo propter illos, qui contemnunt, vel faſtidiunt ſacram Scripturam, vt magis eis ipſa veritas occultetur. Tertio propter intellectum rudium: nam ſi fierent metaphoræ in rebus ſummis, cum etiam illæ ſint parum notæ rudibus, nec intelligerent metaphoram, nec rem ſignatam per eam: res autem infimas in telligunt, quia cadunt ſub quotidiano ſenſu, & experientia, ideo in iſtis debet fieri metaphora.

An Chriſtus ſemper cum prædicabat loquebatur in metaphoris. Quæſt. XXX.

QVAERETVR an Chriſtus loquebatur ſemper in metaphoris cum prędicabat.

Aliqui dicunt, quòd non, quia dicitur hic, quòd Chriſtus locutus eſt multa turbis in parabolis: ſi tamen ſibi conſuetum eſſet hoc, non dicere tur hic tamquam aliquid nouum, quòd in parabolis docebat. Item ſi Chriſtus prędicaret ſemper in parabolis, diſcipuli non dicerent nunc, quare in parabolis loqueris, quia a principio dixiſſent ei, vel tunc non dixiſſent etiam nunc non dicerent, cum hoc eſſet conſuetum, & tandem quęſierũt hoc nũc, & Chriſtus eis reſpondit, ergo non loquebatur ſemper in parabolis, ſed ſolum nunc.

Dicendum, quòd aut quęritur an totum quod prędicabat ſemper erat parabola, aut an in qualibet prędicatione vtebatur aliqua parabola. Si primo modo non eſt verum, quòd ſemper loqueretur in parabolis, quia multa apparent in Euangelijs, quæ plane ſine parabolis, & metaphoris dicta ſunt. Si accipiatur ſecundo modo dicendum, quòd Chriſtus ſemper loquebatur in parabolis, ideſt, in qualibet prędicatione dicebat aliquam parabolam, ſed interdum plures, & interdum pauciores, ſicut ei videbatur, & tamen ſine parabola nunquam ſermonem facere cõſueuerat: ſic dicitur Mar. 4. talibus multis parabolis loquebatur eis verbum: ſine parabola autem non loquebatur eis, & non dicitur, quòd omnia, quæ dicebat erant parabolę, ſed conſuetus erat nunquam facere locutionem quin interponeret aliquam parabolam: ſic innuitur Ioan. 16. cum dixerunt diſcipuli Chriſto cum eſſent in cena: ecce palam loqueris, & prouerbium nullum dicis, ideſt, parabolam: ergo videtur, quòd Chriſtus conſuetus erat ante hoc loqui in parabolis: hoc enim videbatur ſibi eſſe vtile turbę audienti, vt infra dicetur.

Ad primum dicendum, quòd dicitur de Chriſto nunc, quòd in parabolis multa docuit, non quidem quaſi ante hoc parabolis non vſus fuerit, ſed quia nunc in vno ſermone plures parabolas dixit, quàm aliàs ſolitus erat dicere. Vel forte, quia aliàs exponebat parabolas, nunc vero non expoſuit illas plebi.

Ad ſecundum dicendum, quòd ante hoc licet Chriſtus diceret aliqua in parabolis, diſcipuli non dixerunt ei, quare in parabolis loqueris, ſcilicet, quia paucæ erant parabolæ, vel quia illas exponebat, ita vt potius plane quàm parabolice loqui videretur: nunc autem dixit multa in parabolis, & ideo conquerebantur diſcipuli de parabolis, & maxime, quia illas non expoſuerat populo.

vbi,

Vbi, & quomodo diſcipuli quæſiuerunt a Chriſto expoſitionem huius parabolæ. Quæſt. XXXI.

QVAERETVR vbi, & quomodo diſcipuli quæſierunt a Chriſto expoſitionem iſtius parabolæ.

Aliqui dicunt, quòd diſcipuli acceſſerũt ad Chriſtum quando prædicabat, & quæſierunt de iſta parabola, & hoc fecerunt mox, vt ipſe dixit iſtam parabolam antequam procederet ad alias, quod ex duobus colligunt. Primo quia in litera dicitur, & accedentes diſcipuli dixerunt &c. Secundo quia poſt parabolam ponitur mox quæſtio diſcipulorum ante alias parabolas, & tamen alię dictæ ſunt in eodem ſermone, vel ſaltem aliquæ earum, ideo antequam procederet ad alias quæſierunt expoſitionem iſtius.

Sed non ſtat. Primum quia quando Chriſtus nunc prædicabat, non poterant diſcipuli accedere ad eum, quia ipſe erat in naui, tota autem turba ſtabat in litore, vt patet ſupra in litera. Secundo patet, quia etiam ſi ponatur hic expoſitio iſtius parabolę immediate poſt eam, non ſequitur, quòd antequam procederet Chriſtus ad cęteras parabolas dixerit iſtam expoſitionem: nam etiam ſi multo tempore poſt ſermonem iſtum Chriſtus diceret iſtam expoſitionem adiungeret eam Mat. ſuę parabolę tenens ordinem artificialem, & non naturalem, quia exponens, & exponibile debent eſſe ſimul, vt videatur, quòd vnum exponitur per alterum.

Alij dicunt, quòd diſcipuli fuerunt in naui cum Chriſto prædicante, & ideo quando prædicabat potuerunt accedere ad eum, & quæſierunt expoſitionem parabolę: ſic dicit Hiero. Quærendum eſt quomodo accedant tunc ad eum cum Ieſus in naui ſedebat, niſi forte intelligi detur, quòd dudum cum ipſo fuerint in naui, cum de ſola turba dicatur ſupra in litera, quòd omnis turba ſtabat in litore, & nomine turbæ non intelliguntur neceſſario diſcipuli.

Sed melius dicitur, quòd etiam diſcipuli manſerint in litore cum turba. Nam non erat aliqua cauſa quare intrarent cum eo in nauem. maxime quia de ſolo Chriſto dicitur ſupra in litera, quòd aſcendens in nauiculam ſedebat. Item quia dato, quòd fuiſſent diſcipuli cum Chriſto in naui, non eſt veriſimile, quòd antequam finiret loqui ad turbas quęrerent ali quid ab eo, & ſi illi quęrerent, ipſe non reſponderet, quia non ceſſaret loqui ad turbas, intendente in eum tota multitudine, vt ſeorſum loqueretur diſcipulis, ſicut nec voluit ceſſare a prędicatione, vt loqueretur matri, & fratribus, quando venerunt ad ipſum ſupra pręcedenti capitu.

Dicendum ergo, quòd non quæſierunt hoc quouſque Chriſtus ceſſauit loqui ad turbas, & tamen poſtea mitur quæſtio eorum immediate poſt parabolam, vt ex primo coniungatur ſuæ parabolæ, vt ſupra dictum eſt.

Aliqui autem dicunt, quòd quæſierunt diſcipuli a Chriſto iſtud, poſtquam rediit in domum quęſierunt ab eo de parabola zizaniorum.

Sed dicendum videtur, quòd hoc quęſierunt poſtquam ceſſauit loqui, & turbę receſſerunt, & manebat Chriſtus ſolus. ante tamen quàm veniret ad domũ: nam dicitur Mar. 4. cum eſſet ſingularis interrogauerunt eum, ideſt, cum eſſet ſolus, non autem videtur, quòd erat adhuc in domo: nam cum de parabola zizaniorum dicatur ſpecialiter infra in litera, quòd quę fierunt diſcipuli a Chriſto poſtquam venit in domũ, videtur de alijs negari. ſ. q̃ non quęſierunt de eis in domo, & tamen de iſta quęſierunt, ergo videtur, q̃ fuit antequam veniret in domum. Sic dicit Chry. diſcipuli diſcere cupientes ſciunt quando interrogare oporteat: non enim coram omnibus hoc faciunt, & hoc oſtendit Mattheus, cũ dicit, & accedentes. Marcus autem manifeſtius demonſtrans dicit, quòd ſingulariter acceſſerunt.

Quare diſcipuli interrogauerunt nunc Chriſtum. Quæſt. XXXII.

QVAERETVR, quare diſcipuli interrogauerunt nunc Chriſtum. Dicendum, quòd volebant. ſ. erudiri, & conquerebantur de occultatione parabolarum. nam erat obſcura parabola iſta, & ideo voluerunt audire quid ſignaret. Etiam dolebant, quòd populus audiret, & non intelligeret. primum tacuit Mattheus, & exprimunt illud Mar. & Lucas, quia Mar. 4. dicitur cum eſſet ſimgularis interrogauerunt eum parabolam, ideſt, expoſitionem parabolę, & Lucę 8. dicitur. interrogabant eum, quæ eſſet hæc parabola. ſecũdum expreſſit Matthęus cum dicitur hic, quòd dixerunt diſcipuli quare in parabolis loqueris eis, ideſt, inutiliter facis, quia non intelligunt te. Sed dicetur quare diſcipuli dixerunt quare in parabolis loqueris eis, & non dixerunt ſimpliciter quare in parabolis loqueris. Aliqui dicunt, quòd ex magna charitate dolentes, quòd populus non intelligẽs parabolas maneret ſine fructu ſic dicit Chryſo. conſideranda eſt diſcipulorum rectitudo, qualiter multam pro alijs habent curam, & prius, quæ aliorum ſunt quærunt, & non quę ipſorum. Sed dicendum, quòd Apoſtoli dixerunt hoc, quia ipſi ſciebant, quòd Chriſtus declararet eis parabolas in ſecreto, quia ita facere ſolitus erat, & ideo pro eis non differebat, quia Chriſtus non exponebat populo parabolas, & ita ſoli populo videbatur parabolice locutus. Vel forte iam diſcipuli quęſierant a Chriſto expoſitionem parabolę, licet nondum eam expoſuerit, & ideo pro ſolo populo locuti ſunt, quia eis iam Chriſtus videbatur de parabola ſatisfacturus, voluit autem Chriſtus, quòd diſcipuli ſic quęrerent, vt eſſet ei occaſio oſtendendi Iudęorum iniquitatem, propter quam non palam, ſed in parabolis erat eis verbum proponendum.

Quare Chriſtus parabolis nunc vtebatur, quæ quidem conferunt ad duo. Quæſt. XXXIII.

QVAERETVR quare Chriſtus parabolis vtebatur nunc.

Dicendum, quòd Chriſtus ſemper vtebatur aliquibus parabolis, quia ſine parabola nihil loquebatur Mar. 4. licet nunc plures parabolas dixerit quàm aliàs. Et erant parabolæ primo ad manifeſtandum aliquid, quia vt dictum eſt ſupra quæſt. 28. metaphoræ proficiunt ad inſtruendos rudes, qui aliter diuina intelligere nequeunt. Sic dicit Hiero. Loquitur turbis in parabolis more prouidentię ſuæ, vt qui cęleſtia capere non poterant, per ſimilitudines terrenas audita percipere potuiſſent. Secundo prodeſt parabola ad hoc, quòd res magis memorię infigatur, inquantum per magis ſenſibilia manifeſtatur. Sic dicit Chryſo. erigit enim parabola audientium mentem, vt manifeſtiorem ſermonem faceret res viſui oſtendens, & ampliorem memoriam imponat.

Sed dicendum, quòd nunc Chriſtus non fuit pręcipue locutus in parabolis niſi ad occultandum ea quæ dicebat, quia cum dixerunt diſcipuli, quare in parabolis loqueris. dixit, quia non eſt illis datum noſſe myſteria

Universidad de Deusto
Biblioteca

mysteria regni cęlorum, ideſt, vt non intelligant ſecreta, quæ tamen intelligerent ſi ſine parabolis eis loquerer. Etiam dicitur in litera: ideo in parabolis loquor, quia videntes non vident, & dicitur Mar. 4. vt videntes non videant, & audientes non intelligant. erat ergo ad occultandum mysteria. Quod etiam patet, quia parabolę ita obſcurę erāt, ꝙ diſcipuli non intelligebant eas, & coacti ſunt expoſitionem petere.

Sed dicetur quomodo parabola poteſt eſſe ad inſtruendum rudes, cum ipſa ſit ad occultandum ſecreta?

Dicendum, quòd parabola non poteſt iſta duo ſimul facere, quia ſunt oppoſita, quia vtraque facit diuerſimode: parabola enim quando ponitur ſine expoſitione eſt ad occultandum, & ita erat hic: cum vero adiungitur ei expoſitio eſt ad magis manifeſtandum quàm ſi veritas nuda ſine parabolis referatur.

Quare modo in parabolis Chriſtus loquitur, & non in ſermone illo magno quem egit in monte.
Quæſt. XXXIIII.

QVAERITVR, quare modo in parabolis loquitur, & non in ſermone illo magno quem egit in monte ſupra 5. & 6. & ſeptimo capitu.

Dici poteſt, quòd etiam ibi aliquas parabolas dixit, licet non ſint ſcripte, quia Chriſtus nunquam ſine parabola loquebatur Mar. 4. non tamen fuerunt ſcripta omnia, quæ ipſe dixit, & fecit Io. 20. & 21. hic autem parabolę ſcriptæ fuerunt, quia forte erant vtiliores, & magis neceſſarię ſacrę ſcripturę. Aliter poteſt dici, ꝙ ibi, vel nulla parabola dicta eſt, vel paucę. & hoc, quia Chriſtus nunc parabolis vſus eſt ad ſe occultandum, tunc aūt nō erat opus, ꝙ ſe occultaret. Et primo, quia ibi erant forte viri ſolum indocti quibus ſatis erat verba plane dicta intelligere. Hic autem erant viri docti. ſ. ſcribę, & Phariſęi, qui intelligerent ſi ſine parabolis loqueretur. Sic dicit Chryſo. in monte non ita fecit: non enim per parabolas ſermonem contexit: tunc enim turbę ſolę erant plebs incompoſita. hic autem, & ſcribę, & Phariſęi. Secundo, & præcipue, quia Chriſtus nunc voluit iſta occultare ludęis propter peccata eorum, quia ſępe audierant doctrinam eius, & non recipiebant, & miracula eius videntes interpretabantur in malum: ideo non meruerunt clare audire Chriſti doctrinam. ſic ipſe dixit ſupra in litera. ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vidēt, & audientes non audiunt nec intelligunt, ideſt, intelligere noluerunt doctrinam bonam quam ſępe eis prædicaui, vt dictum eſt in expoſitione literę, & tamē ſermo factus in monte fuit circa principium prædicationis Chriſti, & tunc Iudęi nondum meruerant, quia nec doctrinam Chriſti abiecerant: nec miracula eius fuerant male interpretati: ideo nihil tunc occultabat. Tertio, & præcipue fuit propter excellentiam iſtorum, quæ Chriſtus nunc prędicauit: nam in monte non p̄dicauit niſi pręcepta, quę dirigunt vitam hominis, & illa eſt doctrina neceſſaria, quæ nulli eriam peccatori ſubtrahenda eſt, hic autem non prędicauit Chriſtus doctrinam moralem, ſed quædam myſteria concernentia ſtatum Eccleſiæ, quæ ſcire non eſt de neceſſitate ſalutis: ideo non oportuit, quòd toti plebi iſta dicerentur, quia talia reuelari non expedit niſi perfectis, & hoc Chriſtus innuit dicens, vobis datum eſt noſſe myſteria regni cęlorum. illis autem non eſt datum. Et iſta eſt ratio magis principalis. Apoſtoli enim fututi erant principes Eccleſię: ideo nullum ſecretū ad Eccleſiam pertinens eos latere debebat, quia vel nulli hæc reuelanda erant, vel eis prępue, & iſtud cōuenit magis quàm prędens ratio, quia licet multi de audientibus eſſent indigni audire doctrinā Chriſti, quia eam contempſerant, & miracula male interpretabantur. ſ. Phariſęi, & ſcribę: tamen multa turba erat, quæ deuote Chriſtum audiebat, & non demerebatur ſibi occultari doctrinam, potiſſime cum nunc turba multa de ciuitatibus confluxiſſet, quando Chriſtus dixit iſtas parabolas Lu. 8. Item, quia tunc poſt hæc Chriſtus ſemper loqueretur in parabolis, ſi doctrinam ſuam occultare intenderet propter demerita Iudęorum, & tamen non fecit, quia poſt hoc ita loquebatur aperte ſicut prius, nec legitur aliquādo tot parabolas dixiſſe, & ita occulte fuiſſe locutum: non ergo fuit præcipue iſta occultatio parabolica propter Iudęorum demeritum, ſed quia iſta, quę dicebantur ſecreta erant; quę non licebat reuelari turbis etiam ſi non peccauiſſent circa Chriſti doctrinam.

Quare tot parabolas ſimul dixit nunc Chriſtus.
Quæſt. XXXV.

QVAERITVR, quare tot parabolas ſimul dixit nunc Chriſtus. Aliqui dicūt, ꝙ hoc fiebat propter diuerſitatem auditorum, quia parabola delectat audientem, non tamen delectantur omnes in eodem genere loquendi: ideo pro varietate auditorum multas dixit parabolas. Sic Hiero. turba non vnius ſententię, ſed diuerſarum in ſingulis voluntatum. Vnde loquitur ad eam in multis parabolis, vt iuxta varias voluntates diuerſas reciperent diſciplinas. Sed hoc ſtaret ſi turba intelligeret quid per parabolas ſignificaretur, & tamen non intelligebant, ideo non caperent in hoc iocunditatem niſi forte delectarentur in ſolo verbo.

Aliter poteſt dici, ꝙ ideo dixit tot parabolas, quia ad ſignanda diuerſa myſteria erant neceſſarię diuerſę parabolę: quia vt infra dicetur, quęlibet parabola ſignificat vnum ſtatū Eccleſię, vel ſi omnes ſignificent abſolute ipſum ſtatum noui teſtamenti ſignant illum iuxta diuerſas proprietates, quę ei conueniunt, & nō fuerunt multę parabolę, quia Chriſtus multa ſignificare intendebat.

An omnes iſtæ parabolæ fuerunt dictæ in eodem ſermone, vel in diuerſis. Quæſt. XXXVI.

QVAERITVR an omnes iſtę parabolę fuerunt dictę in eodem ſermone, vel in diuerſis. Aliqui dicunt, ꝙ in diuerſis, quia hic ſermo ponitur hic, & Mar. 4. & Lu. 8. ponitur ſolum parabola ſeminātis, & illico ſubiunguntur aliqua, quę Chriſtus fecerit, ergo ſolum prima parabola dicta fuit in hoc ſermone. Item quia poſt quam Chriſtus dixit hanc parabolam ſeminantis, diſcipuli quę fierunt expoſitionem eius, vt patet ſupra in litera, & tamen qñ quęſierunt erat Chriſtus ſingularis, ideſt, ſolus. Mar. 4. ergo iam ceſſauerat prædicare iſtam. ergo primam ſolam dixit in hoc ſermone. Item patet, quia infra in litera poſt quartam parabolam ſubditur, hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis. ergo videt, ꝙ ſaltem vſque ad locum illum extendi potuit ſermo ad plus, & reliquę tres parabolę ſequentes nō fuerūt in eodem ſermone. Item patet, quia poſt quartam parabolam dr̄ tunc dimiſſis turbis venit in domū. ergo nō potuit vltra quartā parabolā ſmo extendi. Dicendū, ꝙ oēs iſtę parabolę dictę ſunt in eodē ſmone. ſ. in litera, & locutus eſt eis multa in parabolis. Itē quia infra in litera poſt oēs parabolas dr̄, & factū eſt cū ꝙſum maſſet Ieſus parabolas iſtas tranſijt inde. ergo vſquequo cōpleuit oēs ſeptē parabolas nō recedit de

de loco, in quo inceperat eas dicere: ergo idem fuit ſermo, quia non maneret Chriſtus in loco in quo prędicauerat expleto ſermone, eo ꝙ in nauicula prędicauerat. ſ. in litera: ideo finito ſermone, & turba recedente, ipſe quoque redijt in domū. Ad primū dicēdū, ꝙ licet Lucas poſuerit vnicam parabolam, nō ſequit, ꝙ in hoc ſmone vnicā dixerit, quia tunc etiam ſequeretur, ꝙ vnicā Chriſtus dixerit in illo ſermone, & alijs cum Lucas ſolā parabolā ſeminantis deſcribat. non eſt enim ſtandum ei, qui pauciora dicit, ſed ei qui plura. Ad ſm dicendū, ꝙ qñ diſcipuli quæſierūt a Chriſto expoſitionem parabolę ſeminantis, ſermo erat iam finitus, & tñ non quæſierunt de ea mox, vt illā dixit, ſed Mat. poſuit expoſitionem immediate poſt parabolā, vt ſic appareat cuius ſit expoſitio, licet infra expoſitionem parabolę zizaniorum non poſuerit immediate poſt ipſam parabolā. non enim poterat recte dici, ꝙ in hoc ſermone ſola parabola ſeminantis dicta fuerit, cum. ſ. dicat in litera, ꝙ Chriſtus loquebatur multa in parabolis. Ad tertium dicendū, ꝙ Mattheus non dicit illud quaſi ſolas præcedentes parabolas Chriſtus in eodem ſermone dixerit, ſed quia volebat diſcontinuare eas, interponendo expoſitionem parabolę zizaniorum poſuit illum articulum quaſi iam alia ſnīa inciperet. Ad quartū dicēdū, ꝙ illud tunc, non referē ad prędentes parabolas, quaſi mox, vt illę dictę fuerint redierit Chriſtus in domū, ſed refertur ad tēpus, in quo dicebantur oēs iſtę parabolę. ſ. ꝙ qñ illę dictæ ſint finito ſermone Chriſtus redijt in domum, & illa interpoſitio expoſitionis parabolę zizaniorū, nō impedit, quia ex cā facta eſt: nā licet ſm ordinem conuenientē debuerat poni illa expoſitio immediate poſt parabolam zizaniorū, & hoc quātū ad ordinē artificialē, vel in fine oīm quātū ad naturalē ordinē, Mattheus non curauit: nā ordinē naturalē tenere voluit, vt poſt parabolas ſubiungeret quo Chriſtus iuit, vt videret eſſe continuatio, quod non fieret ſi interponeretur ibi expoſitio parabolę zizaniorum.

Quid voluit Chriſtus per iſtas parabolas ſignificare. Quæſt. XXXVII.

QVAERITVR quid voluit Chriſtus ſignificare per iſtas parabolas. Aliqui dicūt, ꝙ tinet hic totus decurſus Eccleſię per ſeptem ſtatus a prædicatione Chriſti vſque ad finē ſęculi ſignatos per iſtas ſeptē parabolas, quod ſatis eſt veriſimile, qa dr̄ hic vobis datū eſt noſſe myſteria regni cęlorū. i. ꝙ in parabolis iſtis ptinebant ſecreta regni cęlorū, quod vocat aliqñ Eccleſia militans, vt dicit Grego. & pp hoc non fuerūt iſta declarata turbis, qa nō merebant audire ſtatū Eccleſiæ, & decurſum, vnde dr̄, illis aūt non eſt datum. Etiā quia fere in oībus parabolis dr̄ ſimile eſt regnū cęlorum. & ſic apparet, ꝙ de conditionibus Eccleſię militantis, quę dr̄ regnum cęlorū hic agit, & credit, ꝙ in iſtis ſeptem parabolis ſignant ſeptē ſtatus ſuccedētes ſibi in Eccleſia vſque ad finē ſęculi, eo ꝙ vltima parabola eſt de fine ſęculi. ſ. ſimile eſt regnū cęlorū ſagenę miſſę in mare &c. & alię ſignant ſtatus ſingulos. Et tunc iſta prima ſignat ſtatū Eccleſię incipientis ſub Chriſto a principio prędicationis eius vſque ad mortē ſuam, quia totū illud tēpus fuit ad prędicādū, & in illo aliqui receperūt verbū eius, alij nō licet multi audierint ipſum: pauciores eorū crediderūt, & ad hoc dr̄, ꝙ exijt qui ſeminat. i. Chriſtus incępit prędicare ſeminādo verbū Dei in cordibus hoīm, & qa plurimi non receperūt eū, dicit fuiſſe quatuor partes ſeminis, & vnicā earū feciſſe fructū, vt innuatur, ꝙ vix quarta pars eorū q audierūt verbū Chriſti crediderūt in eū. Et ē per hoc inſtruit prędicator, ꝙ licet videat verba ſua non recipi ab oībus, ſi tñ ab aliquibus recipiunt non ceſſet a prędicatione, cū Chriſtus, qui fuit ſummus prędicatorum vix conuerterit quartā partē eorum quibus prędicauit, & hoc mō poſſunt applicari cętere parabolę diuerſis ſtatibus Eccleſię, vt de qua libet loco ſuo dicet. Aliter poteſt dici, ꝙ etiam ſi non ſignificent per ſeptē parabolas ſeptē ſtatus Eccleſię ſibi tpe ſuccedentes, ſignabit ſaltē in qualibet parabola ipſa Eccleſia quātū ad aliquā conditionem ſuā, cum dicat in pluribus earum ſimile eſt regnū cęlorū. i. Eccleſia militās: nam ſaltem parabola zizaniorum non poteſt intelligi de regno cęlorū, niſi vt eſt Eccleſia militans, qa in expoſitione eius dixit Chriſtus mittet filius hoīs Angelos ſuos, & colligēt de regno eius oīa ſcandala, in quo verbo dicit Grego. ꝙ regnū cęlorū pręſentis tpis Eccleſia dr̄, quia in illo beatitudinis regno vbi pax ſumma eſt, inueniri ſcādala non poterūt, quę colligant: ita ēt cętera parabolę, de Eccleſia militante intelligunt, ſed ponunt plures ad deſignandum eam ſecundum varias conditiones eius, quę etiam poſſunt competere ei pro eodem tempore.

Quomodo dicitur hic, quòd habenti dabitur, & non habenti auferetur, & an hoc ſit verum. Et quomodo a diuerſis exponitur: item quomodo intelligatur, auferri Iudæis intellectum ſcripturæ. Quæſt. XXXVIII.

QVAERITVR qñ dr̄ hic, ꝙ habenti dabitur, & non habenti auferet. Dicēdū, ꝙ non intelligit de rebus poſſeſſis, quia hr̄e aliquid de illis non eſt meritorium ad plus habendū, ſed accipitur de bonis ſpiritualibus, quę pertinēt aliquo mō ad meritū, quia tūc habenti illa dabunt plura pro illis. Et ita eſt ſenſus, ꝙ ſiquis habet deſiderium recipiendi bona ſpiritualia, & apponit conatū ſuū ad hoc, Deus addit ei ſpiritualia, quæ petit, non habenti aūt deſideriū nec conatū, nihil dat. Sic dicit Chryſo. cū aliquis deſideriū habuerit. ſ. ſtudiū, dabunt ei vniuerſa, quę a Deo ſunt. cum aūt his vacuus fuerit, & quæ ad ſe pertinēt non inferat, nec quę a Deo ſunt ei dant. Sic ēt intelligit, ꝙ habenti deſideriū intelligendi ſacrā ſcripturam, & laboranti ad hoc dabit fructus intellectus, nolenti aūt laborare nihil dat, ſed auferet potius ſi aliquid habebat naturali ingenio. Sic dicit Remigius, q habet ſtudium legendi dabit ei facultas intelligendi, q aūt non habet legendi ſtudiū, hoc quod per bonū naturę habere vī auferet ab eo. Vel poteſt intelligi de virtutibus, quia habens virtutem meretur eam habere maiorem, ſicut dicit Augu. de charitate, ꝙ charitas habita meret augeri, & aucta perfici meret. Poteſt aūt accipi de Apoſtolis magis ad propoſitū. ſ. ꝙ habenti fidem, & deuotionem in Chriſtū dabitur vlterior cognitio de eo, & reuelabunt ei myſteria ſcripturę, non habenti aūt fidē de Chriſto, auferet ēt bonum intellectus ſi aliquod habebat. Sic dicit Hiero. Apoſtolis in Chriſto credentibus concedit: Iudæis vero, qui nō cognouerūt, ēt ſiquid per naturam poſſident tollit. Vel poteſt intelligi, ꝙ diſcipulis credentibus in Chriſtum datū eſt quod non habebant. ſ. reuelatio ſecretorum: Iudęis aūt, qui non habebant. ſ. fidem Chriſti, ablatū eſt, ꝙ habebāt. i. lex vel intellectus legis, vt Chr̄s dixit Ioh. 11. auferet vobis regnū cęlorū, & dabit genti faciēti iuſtitiam eius. Sic dicit Hilarius, fidem Iudęi nō habentes, legem quoque quam habuerunt perdiderūt, & ideo perfectum fides Euangelica habet donum, quia ſuſcepta fructibus nouis ditat, repudiata vero ēt veteris ſubſtantię opes detrahit. Aliter poteſt dici, ꝙ habens dr̄ ille, qui per dona ſibi data fructū facit: non habēs vero, qui per dona collata nullum fructum reddit, & tunc habenti datur, ideſt, facienti fructum

dantur

dantur plura dona in quibus possit fructificare,& non facienti fructum aufertur donum,quod habet,sic patet. ℣.25.& Luc.20.de illo,qui habuit quinque talenta,& lucratus est alia quinque:datum est ꝙ esset super quinque ciuitates:ei vero, qui vnum habuit, & nihil lucratus est, iubet Dominus auferri talentum, & dari ei,qui decem habebat, & ibi cōcludit Christus omni habenti dabitur,ei autem,qui non habet, & quod vī habere auferetur ab eo,ita ergo hic Iudæis fuerat data lex,in qua nullum fructum fecerunt: ideo debuit eis auferri:sic patet.℣.21.de vinea locata agricolis,qui fructum non dederunt, quia dominus eius locauit eam alijs agricolis,qui darent fructum tpe suo, & ibi subditur,auferetur vobis regnum cęlorum, & dabit genti facienti iustitiam eius.i.vobis datum erat regnū cęlorum.s.lex,& non fructificastis habendo eam: iō auferetur a vobis, & dabitur genti facienti iustitiam eius.i.quę facit fructum iustitię habendo illā. Auferē autem Iudęis lex.i.intellectus legis, non ꝙ Deus vere illis auferat aliquem habitum intelligendi, sed quia non concurrit in eis ad recte intelligendum, & tñ sine eo nihil intelligere possumus,& iusta pęna est.s.vt illi,qui recte intelligere potentes intelligere noluerunt,sed veram Christi doctrinam peruerterūt, & miracula eius male interpretati sunt, postea bonum sibi necessarium intelligere non possent Deo non concurrente cum eis, & hoc est auferri eis intellectum scripturę.s.quia Deus aliàs concurrebat cum eis, & postea non concurrit,& sic aufert eis non, ꝙ ipsi habebant,sed quod ipse eis dare solebat, quia auferri vī quod dandum erat si non datur:sic.n.ad Rom.1.dicit Apostolus de Gentilibus habentibus cognitionē de Deo eum colere noluerunt:ideo tradidit illos Deus in reprobum sensum.i.permisit eos etrare,vt bonum agere nesciant,qui prius cum scirent bonum facere noluerunt: sic etiam datum regnum cęlorum.i.lex genti facienti iustitiam eius.i.genti quę cum habuit verum intellectum legis operabatur per eam. Iste est sensus verus,& tñ adhuc in prędicti Christus non loquebatur determinate de ablatione intellectus legis, quia de illo fuit locutus.℣.21.sed locutus est nunc de subtractione sanæ doctrinæ,q̄ Iudęis facta est. Quod patet,quia quęrentibus discipulis a Christo quare in parabolis loqueris eis: dixit ipse, qui habet dabitur ei, qui non habet auferetur ab eo, & ante hoc dixerat,vobis datum est nosse mysteria,illis aūt non, & sic istud auferri, non fuit nisi subtrahi reuelationem mysteriorū,& est sensus, ꝙ discipuli habebant.s. fructum ex verbis Christi,quia credebant, & operabant iuxta mandata eius,Iudęi aūt non habebāt fructū, qa non solum non proficiebāt ex verbis Christi,sed etiā conabant peruertere doctrinā eius,ideo discipulis habentibus fructum ex verbo dabitur.s.amplior doctrina,& reuelatio mysteriorum,inquantū dī.vobis datū est nosse mysteria regni cęlorū:Iudæis aūt non habētibus prędictum fructū auferē.i.non dabit reuelatio mysteriorū inquātū dī,illis aūt non est datum,& hoc est auferri.s.quia aliàs dandum erat si ipsi non deme ruissent hoc sibi dari, & ideo hic solum refertur ad hoc,ꝙ Iudæis non debuerunt reuelari mysteria, sed dici eis parabolice,discipulis autem palam.

Ad quid Christus dixit istas parabolas cum nollet eas intelligi. Et quod plurima eorum,quæ Christus prædicauit, plus nunc proficiunt quàm cū ipse tunc prædicabat. Quæst. XXXIX.

QVAERETVR ad quid Christus dixit istas parabolas, cum nollet eas intelligi, & sic erant inutiles, sicut dī 1.Corin.14.ꝙ siquis loquitur,& non intelligit: mens eius sine fructu est. Dicendum,ꝙ ꝓp multa. Primo ꝓp ipsos Iudæos quibus occultabatur doctrina sana in his parabolis,& erat eis occasio quærendi sensum earum,& tunc Christus reuelaret,quia per hoc mererentur intelligere cum desiderium haberent intelligendi,& co natum apponerent,& tñ licet multi audirent istas parabolas,nemo quæsiuit a Christo intellectum earum nisi discipuli,in quo apparet q̄tum erat frigida mens eorum circa Christi doctrinam, cum non curarent an intelligerent,vel non,ac si nihil istud esset. Secundo fuit ꝓp discipulos, quia illis datum erat cognoscere ista mysteria,si tñ parabole istę non dicerentur,nūquam illa cognoscerent. Tertio fuit,vt scirent discipuli ꝓp quid Iudæis occultabatur doctrina Christi,s. quia non fecerant fructum per illam:nam si non dixisset illas parabolas non quæsiuissent discipuli quare Christus in parabolis loqueretur, vt ergo ipsi quærerent dixit illas,& tunc respondit,ꝙ quia non habebāt fructum ex doctrina Christi,auferebatur nunc ab eis, ideſt,non dabatur sensus mysteriorum. Hoc aūt scire vtile erat. Quarto fuit etiam ꝓp aliquos ipsorum Iudæorum, quia licet tunc non proficerent ex verbis Christi postea conuersi sunt, & tunc intellexerunt parabolas, quia credentibus datus est intellectus scripturarum.Quinto,& precipue ꝓp nos, & ꝓp totā Ecclesiam:nam plurimam eorum,quæ Christus prędicauit plus nunc proficiunt toti Ecclesiæ q̄ tunc profecerint quando dicebantur,& quia per istas parabolas signantur nobis aliqua mysteria,quæ scire nobis vtile est,Christus voluit eas dicere, etiam si quando dicebantur,non intelligerentur.

Quomodo dicitur hic, ideo in parabolis loquor, quia videntes non vident, & quomodo exponendum sit. Quæst. XL.

QVAERETVR qūo dī hic, ideo in parabolis loquor,quia videntes non vident. Dicendum,ꝙ datur cā quare Christus in parabolis,& non palam locutus est nunc Iudæis, sed ista cā varie ponitur a Matthæo, & Marco: nam hic dī, quia videntes non vident, & significatur cā promeritoria.s.Iudęi meruerunt,vt Christus eis palā non loqueretur,& hoc, quia videntes non vident.i. vident miracula,quæ facio,& non vident.i.videre nolunt qūo a Deo sunt, & audientes non audiunt.i.audiunt doctrinā meam, & tñ nolunt eam intelligere nec recipere. Sic dicit Chry.viderūt dęmones exeuntes, & dixerunt in Beelzebub eijcit dęmonia. Audierunt,ꝙ ad Deum attrahebat,& dicunt,non est hic hō a Deo:quia ergo ☞ria his, quæ videbant, & quę audiebant enunciabāt,ꝓp hoc ipsum videre, & audire eis aufert:vnde a principio non eis parabolice loquebatur,sed cum multa certitudine,quia aūt audita, & visa peruerterunt,iam in parabolis loquitur. Mar.aūt expressit hic cām finalem dicens,oīa fiunt, vt videntes videant,& non videant, & audientes audiant,& non intelligant, & ꝓp hoc loquor in parabolis, quia volo,ꝙ non intelligant,& tñ si plane loquerer intelligerēr. Dicendū aūt est,ꝙ vtranque cām Christus voluit ostendere,quia vna sine altera non sufficit: nā et si Iudæi demeruissent,non loqueretur eis Christus in parabolis,nisi vellet,ꝙ non intelligerent, & ēt nollet ipse,ꝙ non intelligerēt nisi demeruissent, quia Deus non infligit pęnam maxime in subtractione bonorū spiritualium nisi ꝓp demeritum. Sed dicetur qūo dī. ℣.in litera,& non intelligāt ne qñ conuertātur, & dimittantur eis peccata,quia etiam si mali essent Iudęi, Deus non haberet intentionem,ꝙ non conuerterentur,vt nunc dimitteret eis peccata, quia si hoc intenderet necesse erat damnari Iudęos: etiam quia vī esse falsum,quia Deus non desiderat condemnationem alicuius:nam oīa diligit, & nihil odit eorum, quę fecit.Sapien.12. Etiam ipse mortem non fecit,nec lętatur in perditione viuorum. Sapien.primo.Dicendum,ꝙ ista debent accipi,vt ibi.vt non dicat semper causam finalem.sed aliquando consecutionem.s.Christus locutus est in parabolis,vt audientes non intelligant, & qñ sequitur ne qñ conuertantur:non est sensus, ꝙ iō in parabolis locutus est Christus, vt nunquam conuerterentur,sed est sensus,ꝙ ex quo loquebatur in parabolis,& non intelligebant eum,non conuertebant, & consequenter peccata non dimittebātur eis. Christus tñ directe voluit,ꝙ Iudęi nō intelligerent parabolam,ꝙ tñ non conuerterentur,hoc ipse non intendebat, nec ad istum finē faciebat, & tñ sequebatur vnū ex altero.Sed dicetur,ꝙ cum ex nō intelligere sequat̄ non conuerti,& non dimitti peccata, & Christus nolebat,ꝙ Iudæi intelligerent:faciebat, ꝙ non conuerterentur. Dicendum,ꝙ non faciebat directe,ꝙ non conuerterentur:subtrahebat eis tñ id per quod conuerti poterunt,& non est inconueniens, quia sicut Deus directe aufert homini vitam æternam pro peccato,ita & interdum aufert ea, per quę homo posset habere vitam eternam,& ista sunt rectum iudicium, & bonum desiderium circa agenda, sine quibus non potest esse salus:interdum tñ Deus propter grauia delicta non concurrit cum homine ad hoc,ꝙ habeat rectum iudicium nec bonum desiderium, & ex hoc sequitur,ꝙ homo nunquam conuertetur sed damnabitur,& tñ Deus non vult ibi directe damnationem hominis,licet sciat illam sequi ex subtractione ipsorum, per quę est salus. Sed adhuc obijcietur, ꝙ Deus directe faciat ad damnationem hoīs imponens ei necessitatem male agendi,quia dī Io.12.propterea non poterant credere,quia dixit Isa.excęcauit oculos eorum, vt non videant oculis,& non intelligant corde,& cōuertantur,& sic non poterant bene agere, quia Deus excęcabat eos.Dicendum,ꝙ Iudęi non poterant credere:non quidem quasi Deus auferret eis liberum arbitrium,vel necessitatem imponeret agendi malum, sed quia bonum non potest quis agere sine Dei adiutorio Io.15.sine me nihil potestis facere. Deus tñ non cōcurrebat cum Iudęis propter eorum demerita: iō credere non poterant, licet Deus nullam necessitatē ad non credendum eis imponeret. Alij dicūt,ꝙ Deus directe voluit excęcare quosdam Iudęorum, vt non intelligerent,& mali fierent, & ipsum crucifigerent, postea vero cognita culpa conuerterentur. Sic dicit Aug.lib.de quæstionibus Euangelij.s.non absurde dicimus quosdam Iudęorum fuisse sanabiles, sed tanto tumore superbię periclitatos,vt eis expedierit primo non credere,& ad hoc fuisse cęcatos,vt non intelligerent Dīm loquentē parabolas,quibus non intellictis desperatis crucifigerent eum,ita & post eius resurrectionem conuerterentur,qñ iam de reatu mortis amplius humiliati diligerent,a quo sibi tantum scelus dimissum esse gauderent,qñ tanta eorum superbia tali humiliatione erat deijcienda. Et iste sensus potest colligi ex verbis Ioannis.s.excęcauit oculos eorum,vt non videant oculis,& non intelligant corde, & conuertantur.q.d.iō excęcātur nunc,vt aliqñ quertant̄,& hoc est postquam malū fecerint semel excęcati. Iste sensus potest stare,quia Ioannes dixit affirmatiue, & cōuertantur,& tñ si ponantur negatiue nō stabit,& tñ oportet intelligi negatiue.ita.n.dī Mar.4.ne qñ cōuertantur &c.Patet ēt,quia Ioannes allegat Isa.& tñ Isa.6.vbi hoc ponitur necesse est accipi negatiue.s.ne forte videant oculis suis,& conuertantur.i.hoc fit, vt non videant,& nō conuertātur, quia si viderent conuerterentur,ideo magis stat sensus præcedens. Et tñ etiam si teneatur sensus Augustini non est sensus, ꝙ Deus excęcauerit Iudęos faciendo,ꝙ non possent credere in Christum,quia tunc Deus directe vellet peccatum,& cooperaretur ad illud,cum Iudęi peccauerint non credendo, & Christū occidēdo. Sed est sensus,ꝙ propter demerita sua non concurrit cum eis,vt crederent,& sic non credentes Christum occiderūt, directe tñ voluit Deus, ꝙ ex hoc malo sequeretur quoddam bonum, scilicet, ꝙ isti ex culpa ad Deum humiliores redirent.

Quomodo dictum est discipulis: vestri autem oculi beati. an hoc sit verum,quia Christus corporaliter ab eis videbatur. Quæst. XLI.

QVAERETVR quomodo dictum est discipulis. vestri aūt oculi beati.Dicendum,ꝙ non potest intelligi de sola visione,& auditu corporis, quia etiā Iudęi Christum audiebant, & videbant eum: non tñ erant oculi eorum beati,sed infelices. Aliqui ergo dicunt, ꝙ vocantur hic oculi spirituales.i.fides qua in Christum creditur,& aures spirituales quibus doctrinę Christi assentitur. Sic dicit Hiero.mihi videnī oculi illi beati,qui Christi possunt agnoscere sacramēta, & ille beatæ aures de quibus Isa.dicit Dñs apposuit mihi aurem,& ego non ☞dico. Sed hoc etiam non sufficit,quia tunc Prophetarum oculi beati essent, qa ista de Christo crediderunt antequam fierent, & tñ non dicuntur beati,cum Christus ponat hic differēntiam dicens,multi Prophetæ cupierūt videre, quę videtis,& nō viderūt:ergo nō intelligitur de visione per fidem.Dicendum,ꝙ intelligitur de vtraque visione simul.s.ꝙ Christus corporaliter videretur,& crederē esse ver⁹ Deus:erat.n.quędā beatitudo videre hoīem illum,qui sciebatur Deus esse,in quo totum bonum nr̄m positum esse cognosceremus, & sic Christū in carnem videre,qñ Christus esse putabatur, quædam pars beatitudinis erat: iō post eius ascēsionē discipuli valde desiderabant videre Christum recordati dulcissimę conuersationis eius,& affligebantur, quia nō videbant:sic ipse prędixit eis Luc.17.s.ait ad discipulos, venient dies qñ desideretis videre vnum diem filij hoīs,& non videbitis.& qa discipuli credebant Christum esse filium Dei.℣.16.tu es Christus filius Dei vi, & videbant eum corporaliter erant beati,non quidem illa beatitudine,quę est in prīa, sed quadam alia iocunditate,quæ minor est illa, superat tamen omne gaudium huius vitæ.

Quomodo est verum,quòd multi Prophetæ, & iusti cupierunt videre,quæ Apostoli videbant. Quæst. XLII.

QVAERETVR qūo est verum,ꝙ multi Prophetę,& iusti cupierunt videre,quæ Apostoli videbant,& non viderunt,& tñ q̄tum ad visionē fidei,quę magis beatificat q̄ corporalis viderūt eū, sic ipe dixit de Abrahā Io.8. pī vī exultauit,vt videret diē meū:vidit,& gauisus est.Dicūt ergo,ꝙ aliqui Prophetę,& iusti cognouerūt mysteria Christi,& alij nō& iō non dī hic Prophetę cupierūt videre, & nō viderūt,sed multi Prophetę.s.qa alij viderūt. Sic dicit Hiero.vī huic loco illud esse ☞riū quod alibi dī: Abrahā cupiuit diem meum videre,& vidit,& lętatus est. Nō aūt dixit oēs Prophetę, & iusti cupierūt videre quæ videtis:sed multi.inter multos.n.potest fieri,vt alij viderint alij non viderint, & sicut de Abraham dī, ita fuit ēt de Isa.qui vidit gloriam Christi: sic dī Io.12.s. hoc dixit Isa.quando vidit gloriam eius,& locutus est

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de eo.idem etiam de Michea, & multis alijs. Sic dicit Rabanus.ſ.Iſa.quoque,& Micheas, & multi alij Prophętę viderunt gloriam Domini, qui ēt propterea videntes appellati ſunt. Dicēdum tñ melius,ꝙ Prophetæ non viderunt, quę viderunt Apoſtoli.ſ.non videre ipſum corporaliter, & tunc illa viſio per fidem non faciebat eos beatos: ſicut.n.fides quę habetur in preſenti differt a viſione glorię,ita fides Prophetarū a viſione Apoſtolorum: ſicut ergo nos beati nō ſumus, ſed beatitudinē expectamus,qui aūt in patria manent beati ſunt,ita & prophetæ beati non erant, ſed beatitudinem deſiderabant,qa videre cupiebant. Apoſtoli aūt beati erant,quia videbant. Et patet,quia dr̄ hic,ꝙ cupierunt videre,quæ videtis,& non viderunt, & audire,quæ auditis.& tñ in fide non diſtinguitur videre, & audire,ſed poteſt vocari fides viſio quædam obſcura.ſ.in ęnigmate: ergo oportet accipi de corporali viſione vbi videre,& audire diſtinguūtur: ſic tenet Hiero.nam poſt præcedentem expoſitionem ſubdit aliā quam dicit eſſe meliorem.ſ.inter multos fieri poteſt, vt alij videāt,alij non videant, licet in hoc periculoſa ſit interpretatio, vt inter ſanctorum merita diſcretionem q̄libet facere videamur.ſ.quantum ad fidem de Chriſto habitam: ergo Abraham vidit in ænigmate non vidit in ſpecie: vos aūt in preſentiarum tenetis,& habetis Dñm veſtrum. & ad voluntatem interrogatis,& conueſcimini ei.in hoc aūt Chriſtus oſtendit Apoſtolos fuiſſe excellentiores oībus Iudęis, nō ſolū malis,ſed ēt bonis, cū ipſi dicant beati, & ꝙ Prophetę.& iuſti Iudęorum non fuerunt beati, ſed cupierūt habere,quę iſti habent. Sic dicit Chryſo.ſ.in hoc non ſolum malis,ſed & his,qui boni fuerūt eos pręponit: & enim antiquis iuſtis beatiores eos dicit, quia non ſolum,quę Iudęi non viderant hi vident, ſed & quæ iuſti,& Prophetæ cupierūt videre,& non viderūt, ſed Luc.10.dr̄ multi Prophetę,& reges voluerunt videre &c.eſt intelligendum hic.ꝙ iuſti,qui dicuntur hic erant reges ſaltem aliqui eorum, & illi cupierunt videre Meſſiam,qui iam a Prophetis prænūciatus erat.

Quare in iſta parabola ſeminantis Chriſtus poſuit quatuor differentias terræ in quas ſemen cecidit. Et quod eſt impedimentum duplex quare credentes non operentur ſecundum fidem. Quæſt. XLIII.

QVAERETVR, quare in iſta parabola ſeminantis Chriſtus poſuit quatuor dr̄ias terræ in quas ſemē cecidit. Dicēdū,ꝙ hoc fuit cōueniens tam ex parte parabolę, q̄ ex parte rei ſignatę per parabolā. De primo patet, qa Chriſtus voluit artificioſe exprimere oēs beatitudines ſeminis iacti in terra.ſemē aūt aliqñ fructificat,& aliqñ nō.fructificat aūt ſolum qñ cadit in terrā bonā nō impeditā fructificare,& iō Chriſtus vnam tm̄ partem ſeminis dixit feciſſe fructū: ſi aūt nō fructificat,vel hoc eſt, qa non habet terrā in qua fructificet, vel qa habet illam non conuenientem. Si primo modo,ſic eſt de ſemine quod cecidit iuxta viam.ſ.in terrā non aratam,& non potuit operiri,vel ſi opertum eſt fuit illico excuſſum de terra pedibus conculcātiū illud, & ita aues venientes illud comederūt. Si ſecūdo mō, aut impedit terra ꝓp paucitatē virtutis,aut ꝓp ꝓximū agēs. Si primo mō, ſic eſt de ſemine cadēte ſuper petroſa, qa dr̄.ſ.in litera,ꝙ non habuit multā terrā.ſ.a parte ſuperiori, & a parte inferiori habebat petrā ꝓiunctā, tñ non potuit agere radices,& in ardore ſolis emarcuit. Si ſecundo mō, ſic eſt de ſemine quod cecidit inter ſpinas: nā ibi terra multa erat, & fructificare potens: ſpinę tñ ſuffocauerūt ſemen bonū. Et ſub iſtis differentijs includitur oē impedimentum non fructificandi ex parte terræ. Sed obijcietur,quia interdum impeditur terra fructificare ꝓp defectum pluuiarum,& nō cadit ſub aliqua dr̄ia iſtarum: ēt terra bona non fructificat. Dicendum,ꝙ verum eſt. Chriſtus tñ noluit hic ponere niſi illos modos quibus impeditur fructus ex parte terrę, & ideo ſemen quod cecidit in terrā bonā, quæ nullū impedimentum habuit,generaliter dicit feciſſe fructum. Et rō huius eſt, quia Chriſtus introducit iſtam parabolam ꝓp verbum Dei,quod in quibuſdam hominibus fructificat,& in alijs non, & hoc nunquā eſt ex defectu cęleſtis gr̄ę,quia hoc non eſſet hoī imputæ bile,ſed ex aliqua prauitate hoīs ex qua parte compatitur terrę ſuſcipienti ſemen, & non fructificanti.iō cat ꝓp impedimentum proprium omiſſo defectu pluuiarum. Secundo Chriſtus poſuit quatuor partes ſeminis ꝓp rem ſignatam per parabolam: nam verbū Dei in quibuſdam audientibus fructificat,in alijs non. neceſſe eſt aūt,ꝙ oēs fructificantes ex verbo ſuſcepto habeant bonū cor: qualitercūque ergo illud ſit, ſiue in plus, ſiue in minus comparant oēs terrę bonę, nā ſub vnica parte ſeminis cadentis in terram bonā Chriſtus comprehendit oēs iſtos, qui aūt non fructificant impediuntur varie, & iſtos Chriſtus comprehendit in tribus differentijs terrę. Sic dicit Chryſo.ſ.deſides ſuſceperunt verbum.& perdiderunt,diuites illud ſuffocauerunt: molles aūt illud perdiderūt. Sed aperius dicendum eſt,ꝙ quidam audientes verbum non fructificant,qa non credūt. Alij aūt licet credant impediuntur fructificare. de primis eſt impoſſibile,ꝙ fructificent, quia verbum non creditum non poteſt mouere aīum ad aliquid,& iſti comparant ſemini caden ti iuxta viam, quia licet terra ſit bona, impoſſibile eſt ibi fructum gigni cum ſemen nō operiatur terra, vel excutiatur pedibus tranſeuntium,& ita dr̄ Luc.8.ꝙ ſemen cadens iuxta viā ſunt illi de quorū cordibus diabolus tollit verbū ne credentes ſalui fiāt.i.vt non credant,& nō ſaluentur,ſiue aūt non credant,qa non intelligunt,ſiue ꝓp aliam cauſam nō differt, vt cō.ter tñ qui non credit purat non eſſe verū,quod dr̄, & iō nō credit,& ſic dixit Matthęus,qui audit verbum,& non intelligit.i.non intelligit,eſſe verum, & iō non credit,hic aūt diabolus tollit verbum de corde hoīs, & aues ſemē de terra,& non in alijs differentijs terrę,qa verbum quod nō creditur mox cadit ab animo nr̄o, quia aīus non curat de eo quod verum eſſe nō putat, & ita diabolus tollit verbū, cęteri aūt, qui credūt ēt ſi non operent, verbū in aīo retinent cum credant illud eſſe verū,& ſic de ſola prima parte ſeminis dr̄,ꝙ aues comederunt illud,& ēt,ꝙ diabolus rapit verbū. In ſpinis aūt,& ſ.petram manet, licet fructū non gignat,qa iſti ſunt,qui credunt,& non operantur, quia tñ verbū creditum mouet aīum neceſſe eſt,ꝙ credens operet niſi impediatur. Eſt aūt duplex impedimentum, vnū eſt ꝓp timorem,aliud eſt ꝓp amorem,quia ex iſtis paſſionibus oriunt cęteræ. Propter timorem.n.impediūtur, qui credūt,& tñ ſi aduerſitas inſurgat recidūt a fide,vel ceſſant ab operatione,vt aduerſa non tolerent, & hoc eſt ſemen quod cecidit ſuper petroſa: nam dr̄, ꝙ iſti,qui audientes ſunt verbum, & cum gaudio ſuſcipiunt: non habent tñ radicem, ſed facta tribulatione ꝓp verbum ſtatim ſcādalizantur, & iō Chryſoſto. vocauit iſtos molles.i.delicatos non potentes aduerſa tolerare. Per amorem aūt impediuntur illi, qui propter aliqua bona huius vitę ceſſant ab opere doctrinę Chriſti,& quia ea quæ amantur in ſęculo ſunt diuitiæ,honor, poteſtas, fama, delitiæ carnis, circa quę habenda,& retinenda poſtquam habentur eſt neceſſaria magna ſolicitudo, dicuntur iſti ſemen cadēs ſuper ſpinas,quia vt dicit Luc.8,iſti poſtquā verbum audierunt

audierunt a ſolicitudinibus,& diuitijs, & voluptatibus vitę ſuffocantur,& non referunt fructum, & quia non ſunt plures modi in generali quibus homo audiens verbū non fructificet,poſuit Chriſtus ſolū tres partes ſeminis nō fructificātes, & vnā fructificantē.

Quomodo differunt iſtæ quatuor partes ſeminis inter ſe. Et quomodo poſſit accipi ſuffocatio. Qō. XLIIII.

QVAERETVR qūo differunt iſtę quatuor partes ſeminis inter ſe. Dicendū,ꝙ prima differt ab alijs, quia ſemen eius non fuit opertum terra,vel ſi fuit opertum fuit excuſſum de terra pedibus conculcantium,ita vt non poſſet fructū ferre,quia in terra non manebat,ſed ſuper terram. In alijs aūt manſit ſemen intra terram. Item quia ſemē primę partis deuoratum eſt, ſed ſemen aliarum partium non fuit deuoratum: ideo iſta pars fuit deterior ceteris.i.magis indiſpoſita ad fructificandum. Secunda pars differt a prima per id quod dictum eſt. Nam ſemen fuit receptum in terra,& non fuit deuoratum. Differt a tertia,& quarta,quia hic fuit pauca terra eo, ꝙ cecidit ſemen ſup petroſa,& non potuit agere niſi paruas radices, & Sole ęſtuante cito aruit. In alijs aūt terra multa erat,& radices magnę fieri poterāt, & tñ tertia pars ſeminis cum oīa alia haberet.ſ.terrā bonā, & multam,hoc ſolum nocuit,ꝙ ſemen a ſpinis ſuffocatum eſt,vnde in ſecunda parte non fuit directe impedimentum fructificandi,ſed defectus virtutis, quia multus humor erat cum eſſet terra profunda. Sed qd magis nocuit ad fructificandum? Dicendū, ꝙ ſuffocatio poteſt dupliciter accipi. Vno modo, ꝙ ſemen intra terram ſuffocatum fuerit a ſpinis, ita ꝙ nunquam ortū fuerit,& tunc deterius ſe habuit quod ſeminatum eſt inter ſpinas q̄.ſ.petram, quia quod.ſ.petram cecidit germinauit,& cito natum eſt,ſed poſtea aruit Sole æſtuante,quod vero inter ſpinas cecidit nunquā ortum eſt. Alio modo accipitur ſuffocatio.ſ.ꝙ ſemen germinauerit,& tñ ſpinę magis creſcentes ſuffocauerunt illud.i.intra ſe occultauerūt. Et tunc poterat dubitari quid ſe habuerit deterius.ſ.ꝙ ſupra petram, vel quod inter ſpinas cecidit. Et tñ ſimpliciter, ꝙ deterius fuit id quod cecidit inter ſpinas. Quarta pars ſeminis in nullo impedita eſt,quia habuit terram bonā.i.terram multam vbi nec petrę nec ſpinę erant,& iō fecit fructum. In re ſignata per parabolam idem ordo eſt, quia illi, qui non credunt deterius ſe habēt q̄ cęteri.i. minus diſpoſiti ad fructificādū, licet cęteris paribus pēn̄ grauius reputatur in credente q̄ in nō credēte, quia nō credens eſt quaſi neſciens,& tñ ſciens ſeruus voluntatē Dñi,& nō faciens, plagis vapulabit multis, ſeruus aūt neſciēs volūtatē Dñi, & iō nō faciēs, plagis vapulabit paucis Luc.12. Qui aūt credūt,& ꝓp perſecutionē ceſſant operari diſpoſiti ſunt ad operādū, qa aliqñ operant,& ſolū ceſſant in aduerſitate,ſed q non credūt nunq̄ operant,iſti ēt melius ſe hñt q̄ illi,qui ꝓp amorē ſeculi nō operant: nā magis impedient amato res ſeculi operari bonū q̄ timētes pſecutionem,eo ꝙ bona,q̄ amari poſſūt quotidie occurrūt, pſecutio aūt teporanea eſt, & trāſit,q vero nullo iſtorū impediuntur ſemꝑ fructificār,ſicut ſemē cadēs in terrā bonam.

Quare vocatur hic diabolus malus abſolute. Et quomodo eo nihil ſit deterius. Quæſt. XLV.

QVAERETVR, quare vocatur hic diabolus malus abſolute.ſ.venit malus, & rapit &c. nam Mar.4.dr̄ venit Sathanas, & Luc.8.dr̄ venit diabolus. Aliqui dicunt,ꝙ diabolus dr̄ malus,quia ſimpliciter malus eſt,& iſtud conuenit Pythagoricis,& Manichęis,qui poſuerūt per ſe coordinationem malorum,ſicut coordinationem bonorum,& tunc ſicut caput oīum bonorum eſt per ſe bonum,& purum bonum,ita caput oīum malorum eſſet per ſe malum,& purum malum, & tale vocaretur malum abſolute. Sed iſtud eſt impoſſibile,quia malū non eſt aliqua natura,ſed eſt defectus boni in habente aliquam boniratem, vbi aūt nullum bonū eſt, nec etiam malum eſſe poteſt. Et tñ purum malum nihil habet de bono: ergo non eſt poſſibile eſſe purum malum,& ſic diabolus non poteſt eſſe totaliter malus. Sed dr̄ abſolute malus,quia eſt excellenter malus: nihil.n.eſt deterius diabolo: quāto aliqua natura melior eſt ſi pręuaricatur, tanto deterior efficitur, & quia Angeli ſunt excellentiores oībus creaturis, ſi Angelus fiat malus,erit peior oī creatura,dęmon aūt eſt Angelus malus: iō dęmones abſolute mali vocantur.mali hoīes aūt minorem habent malitiam: ideo nullus homo vocatur malus abſolute. Secundo quia dęmon non ſolum malus eſt,ſed ēt in malo firmatus: non.n. poteſt iam bonus effici, quilibet tñ homo quantumcunque malus poteſt effici bonus. Tertio quia dęmō non ſolum eſt malus,ſed ēt cęteros nititur malos efficere,nec aliam occupationem habet niſi, vt omnes homines faciat malos, & ꝓp hoc ſpecialiter vocatur malus abſolute: nam dr̄ hic, ꝙ venit malus, & rapit qd ſeminatū eſt, & hoc eſt velle facere hoīes malos.

Quare dæmones vocantur volucres cœli. Qō. XLVI.

QVAERETVR, quare hic dęmones vocant volucres cęli. Dicendum primo, ꝙ eſt propter ſimilitudinem operis,quia ſicut volucres deuorant ſemen,ita vt non poſſit terra germinare, ita & dęmones tollunt verbum bonū de corde hoīum,vt non poſſint fructum boni operis reddere,vt dr̄ Luc.8. Secundo propter ſuperbiam, qa ſicut volucres alta conſcendunt cum dicantur volucres cęli,ita & dęmones ſuperbi ſunt,& patres ſuperborum Iob 41.vbi dr̄ de Leuiathan, quòd ipſe eſt rex ſuper oēs filios ſuperbię. Tertio propter locum habitationis,quia ſicut aues morantur in aere,ita & dęmones in aere caliginoſo morantur, & ſic vocantur poteſtates aereę,& principes tenebrarum, habitantes in cęleſtibus.i.in aere ad Ephe 6. Quarto propter excellentiam,& ſubtilitatem naturę, quia ſicut aues ſunt ſubtilioris naturę q̄ cętera animalia, ita & dęmones ſunt natura ſubtiliores cęteris creaturis,ſicut Beda ait recte dęmones volucres cęli dicuntur, ſiue quia cęleſtis ſpiritualiſque naturæ ſunt,ſiue qa in aere habitāt.

Quomodo dęmon poteſt rapere verbum de corde hominis, cum nihil poſſit in intellectu aut in voluntate noſtra, nec etiam Angelus bonus. Quæſt. XLVII.

QVAERETVR quomodo dęmon poteſt rapere verbum de corde hominis.

Dicendum,quòd dęmon nihil poteſt rapere de intellectu aut de voluntate noſtra, quia operatio dęmonis non poteſt pertingere directe vſque ad ſubſtantiam animæ noſtrę, nec etiam Angelus bonus, quia ſolus Deus, qui animæ noſtræ illabitur,& in ea vere eſt, poteſt in ea operari, & ideo ſi etiam Deus permitteret dęmoni facere quod poteſt, non poſſet tollere aliquid de intellectu noſtro, nec de voluntate, nec etiam ſcit quid eſt in intellectu aut in voluntate noſtra vt oſtenſum eſt ſupra octauo cap. queſtione decimaſeptima, poteſt tamen dęmon operari ſupra phantaſmata, quia phantaſia dicit organum corporale, & quia totum intelligere noſtrum

dependet

dependet ex phantaſmate, vt dicitur tertio de anima, eo quòd intellectus noſter non habet in ſe formas, per quas intelligat, ſed per ſenſum accipit a rebus. Cum poſſit dæmon turbare phantaſiam deſtruēdo phantaſmata, vel faciendo ea inepta ad vſum intellectus, poterit auferre omnem intellectionem noſtram, ſicut apparet in omnibus ægritudinibus, in quibus turbatur cerebrum: nam tollitur omne intelligere, vel non recte intelligitur: hoc modo dæmones poſſunt auferre verbum de corde credentium, deſtruendo omnia phantaſmata rerum auditarum, ſed Deus non permittit ſic dæmonibus operari, quia ſic efficerent omnes homines inſanos, & amentes, & euacuaretur prouidentia Dei, & tamen ſicut Deus non permittit dæmonibus nocere hominibus quantum volunt corporaliter, ita nec permittit lędere phantaſiam eorum, & ideo etiam ſic non poſſunt dęmones tollere verbum de corde hominis, ſed tollunt impediēdo hominem credere, ſcilicet, ſuggerendo ei diuerſa, vt non credat, ſicut ad certa peccata dæmon tentat hominem, vel offerendo ei alia de quibus cogiter, vt ſic obliuiſcatur verbum quod debet credere. Quomodocunque autem ſuadente dæmone homo non credit eis, quæ prædicantur, dicetur diabolus rapere verbum de corde eius, & hoc maxime eſt, quando dæmon reddit hominem indeuotum, vt non attendat ad ea, quæ prædicantur. Sic dicit Remigius: ſunt nonnulli, qui verbum Dei nulla cordis deuotione ſuſcipiunt, & ideo ſemen verbi Dei quod in eorum cordibus ſeminatur, dæmones quaſi ſemen viæ tritæ ſubito auferunt.

Quare Chriſtus loquens de terra bona poſuit tres gradus fructuum. Quæſt. XLVIII.

QVAERETVR, quare Chriſtus loquens de terra bona poſuit tres gradus fructuum, ſcilicet, triceſimum, ſexageſimum, centeſimum.

Aliqui dicunt, quòd hoc fuit ad ſimilitudinem terræ malæ, ſic dicit Hieronym. ideo notandum, quòd ſicut in terra mala tres fuerunt diuerſitates, ſcilicet, petroſa, ſecus viam, & ſpinoſa loca: ſic in terra bona trina diuerſitas eſt triceſimi, ſexageſimi, & centeſimi fructus.

Alij dicunt, quòd hoc fuit ad oſtendendum merita ſanctorum, ſcilicet, quòd quidam ſancti in die iudicij pro meritis ſuis liberabunt centum homines de pœna, alij liberabunt ſexaginta, alij triginta.

Quod falſum eſt, quia nemo liberabitur, niſi ſuis meritis in die iudicij: vnde Auguſtinus improbat iſtam poſitionem vigeſimoprimo de ciuit. Dei.

Alij dicunt, quòd fructus triceſimus eſt in illis, qui fidem Trinitatis prædicant: ſexageſimus eſt in commendatione operum perfectorum, ideſt, conſiliorum: centenarius eſt, quando vita æterna promittitur.

Alij dicunt, quòd fructus triceſimus eſt, quando ex verbo Dei audito, bonam cognitionem gignimus: ſexageſimus autem quando bonam locutionem: centeſimus vero quando bonam operationē. Et iſta duo dicit Remigius.

Alij dicunt, quòd centeſimus fructus debetur martyribus: ſexageſimus autem virginibus: triceſimus vero coniugatis. Sic dicit Auguſt. lib. de quæſtionibus Euangelij, & tamen tunc non differunt fructus ab aureolis, quia fructus non eſt martyrum, ſed aureola, & ideo non tenetur hoc communiter.

Alij dicunt, quòd centeſimus fructus eſt virginum: ſexageſimus viduarum: triceſimus coniugatorum, vt dicit Hieronym. & ita tenetur communiter.

Dicendum tamen eſt, quòd per iſtos tres fructus Chriſtus ſignare voluit omnes differentias fructificātium per verbum ſuſceptum. Nam omnis terra bona fructificat ſuſcepto ſemine, ita & verbum Dei ſuſceptum in corde bono, reddit fructum boni operis, & tamen ſicut non omnes terræ bonæ æqualiter fructificant, ita nec boni viri æqualiter operantur, ſed quidam magis, alij vero minus iuxta diſpoſitionem cordis ſui: illę autem diuerſitates ſunt infinitæ. Chriſtus tamen deſignauit illas per tres gradus fructuum, & licet ſoleat communiter applicari ad tres fructus, ſcilicet, virginum, viduarum, & coniugatorum, tamen Chriſtus vere intellexit de omnibus, qui ex ſuſcepto verbo reddunt fructum boni operis: nam in hac parabola comprehendere voluit omnes, qui audiunt verbum Dei tam fructificantes, quàm non fructificantes. Sicut ergo per tres gradus terræ malæ, ſcilicet, iuxta viam, & petroſæ, & ſpinoſæ comprehendere voluit omnes, qui per ſuſceptum verbum non fructificant, ita per tres fructus terrę bonæ voluit oſtendere omnes gradus bene operantium. Sic dicit Hierony. vt patet ſupra.

Aliam parabolam propoſuit illis dicens: Simile factum eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminauit bonum ſemē in agro ſuo. Cum autem dormirent homines venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici, & abijt. Cum autem creuiſſet herba, & fructum feciſſet: tunc apparuerunt, & zizania. Accedentes autem ſerui patrisfamilias dixerunt ei: Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis imus, & colligimus ea? Et ait: Non. Ne forte colligentes zizania eradicetis ſimul, & triticum. Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus. Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum. Aliam parabolam poſuit eis dicens: Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis quod accipiens homo ſeminauit in agro ſuo, quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus. Cum autem creuerit maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor ita vt volucres cœli veniant, & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus eſt eis. Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.

Aliam

Aliam parabolam. Hic ponitur ſecunda parabola, ſcilicet zizaniorum, quæ in eodem ſermone dicta eſt, & dicitur. *Aliam parabolam.* Ideſt ſequentem, quia parabola ſeminantis fuit prima omnium. *Propoſuit illis.* Scilicet turbis, quia omnes iſtæ parabolæ fuerunt dictæ eiſdem turbis, & in eodem ſermone, vt dictum eſt ſupra, & etiam aliam dixit quam ſubticuit hic Matheus, & expreſſit illam Marc. ſ. de ſemine germinante herbam, & poſtea ſpicam, & deinde frumentum plenum Mar. 4.

Dicens ſimile factum eſt. Ideſt ſimile eſt, vel aſſimilatum eſt, & melius dicitur aſſimilatum eſt, quam ſimile eſt, quia ſimilitudo eſt inter ea, quæ vere ſunt ſimilia, & tamen nos facimus inter ea aliquam comparationem ſicut hic, & ita eſt in omnibus parabolis, ſic enim dixit Hieronymus, q̄ parabola eſt rerum naturā diſcrepantium ſub aliqua ſimilitudine facta compatio. *Regnum cęlorum* i. eccleſia militans, quia in vita æterna, quæ in cęlo eſt zizania ſeminari non poſſunt, nec colligi, ſicut dicit Hieron. q̄ ſępe eccleſia prę ſentis temporis regnum cęlorum dicitur, quia in illo regno beatitudinis, vbi pax ſumma eſt, ſcandala inueniri non poterunt, quæ colligantur.

Homini qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo. i. purū triticum non habens zizania, nec aliquod ſemen malū admixtum, & dicitur, q̄ eſt ſimile homini non quidē ſoli homini ſeminanti, ſed potius agro in quo ſeminatur. Vel melius omnibus his ſimul ſumptis. ſ. homini agro, ſemini, zizaniis, & cæteris, quæ dicuntur.

Cum autem dormierent homines. ſ. ſerui illius qui fecerat ſeminari bonum ſemen in agro ſuo. q. d. q̄ vigilantibus iſtis non potuiſſet vnicus homo ſuperſeminare zizania. Vel dicitur cum dormirent homines. i. omnes homines. ſ. media nocte, quia inimicus iſte non auderet publice hoc facere, ne quis videret, & nunciaret domino agri. *Venit inimicus eius.* Quia enim inimicus erat, nocere voluit, & ideo ſuperſeminauit malum ſemē, vt periret bonum ſemen, ſicut in pręcedenti parabola ſemen, quod cecidit inter ſpinas ſuffocatum eſt. *Et ſuperſeminauit zizania.* Genus ſeminis eſt, quod aliqualiter ſimilatur tritico, multum tamē differt in virtute, & potius corrumpit triticum quando ei admiſcetur. *In medio tritici.* i. inter triticum. ſ. quia triticum erat iam ſeminatum, & ſuper illud ſeminata ſunt zizania, ita vt ſeparari non poſſent ab alterutro. *Et abijt.* Ideſt receſſit poſtquam ſeminauit zizania, vt neſciretur q̄d egiſſet, *Cum autem creuiſſet herba.* i. triticum, quia prius naſcitur in modum herbæ, & deinde formatur ſpica, poſtea vero fit plenum frumentum, vt dicitur Mar. 4. *Et fructum feciſſet.* ſ. formando grana ſpicarum, quia illa ſunt fructus ſeminis. *Tunc apparuerunt zizania.* ſ. in formatione granorum, nam quando herba ſola apparebat non diſtinguebatur triticum a zizaniis, ſed quando formata ſunt grana apparuit quid eſſet triticum, & quid zizania, nam herba tritici, & zizaniorum eſt ſimilis, ſed grana ſunt diſſimilia. *Accedentes autem ſerui patrisfamilias.* ſ. domini iſtius agri. *Dixerunt ei. domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo?* Ex admiratione hoc dicunt, nam ipſi ſciebant, q̄ bonum ſemen. i. purum triticum fuerat in agro ſeminatum. *Vnde ergo habet zizania.* q. d. mirum eſt quomodo poſſet habere zizania quorum ſemen non fuit poſitum in agro. *Et ait illis inimicus homo hoc fecit.* i. non miremini, quia homo qui erat inimicus meus, volens deſtruere, quod ſeminaueram, ſuperſeminauit zizania. *Serui autem dixerunt ei. vis imus & colligimus ea.* Ideſt vis, q̄ eamus, & tollamus omnia zizania de agro, & maneat purum triticum. *Et ait non. ne forte colligentes zizania.* Poterant colligi zizania, quia diſtincta apparebant a tritico, ſed nolunt, q̄ colligerentur.

Eradicetis ſimul cum eis, & triticum. Ideſt licet agnoſcātur zizania, non poterunt eradicari quin etiam eradicetur triticum propter ſimilitudinem radicum, & potius debuerunt permitti zizania, quam q̄ periret triticum. *Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem.* Ideſt maneant ſimul vſque ad tempus meſſis. *Et in tempore meſſis dicam meſſoribus, colligite primum zizania.* Tūc enim zizania colligenda, ideſt eradicanda erant antequam triticum, & licet eradicetur aliquid de tritico cum eis non nocebat, quia cum agnoſceret poterat ſeparari, ſecus aūt ante meſſem, quia ſi eradicaretur triticū cū zizaniis cum nondum eſſet maturum, periret. *Et alligate ea in faſciculis ad comburendum.* Zizania. n. ſunt inutilia, quia corrumpunt bonum ſemen, ideo non erant ſeruanda ad aliquem vſum, ſed comburenda ne miſceri poſſent tritico, aut alteri ſemini, quia corrumperent illud. *Triticum autem congregate in horreum meum.* ſ. poſtquam fuerit depuratum a zizaniis.

Ad quid inducta eſt iſta parabola zizaniorum. Et quòd duplex eſt ſtatus eccleſiæ. hic dicitur ager in quo verbum Dei eſt ſeminatum.

Quæſt. XLIX.

QVAERETVR de iſta parabola ad quid inducta eſt. Dicendum q̄ Chriſtus expoſuit eā in litera, & innuitur in ea ſecundus ſtatus eccleſiæ. Fuit. n. primus ſtatus Chriſto prædicante, & Apoſtolis, quod oſtenditur in præcedenti parabola ſeminantis: nam totum illud fuit tēpus plantandi fidem per prædicationē, & q̄dā eā receperūt, & alij non, vt innuitur per quatuor partes ſeminis in p̄cedenti parabola. Dolens aūt diabolus fidē bene firmatam in cordibus fidelium, & q̄ non poſſet auferri, voluit admiſcere errorem, & ſic ſuſcitauit hęreticos, qui ſunt, quaſi ſemen malum, vt per hoc turbaretur fides apud fideles, & iſte fuit ſecundus ſtatus eccleſię, qa immediate poſt apoſtolos ſurrexerunt hēretici immo viuentibus quibuſdam apoſtolis ſurrexerunt aliqui hęretici, ſicut viuente Ioanne ſurrexerunt Cherinthiani: contra quos ſcripſit Euangelium, vt dicit Hiero. ſupra in prologo, qui incipit plures fuiſſe, & ſic regnum cęlorum, ideſt eccleſia eſt ſimilis homini, qui ſeminat bonum ſemen in agro ſuo: nam homo Chriſtus eſt ſeminator iſte, vt dicitur infra in litera, ſ. qui ſeminat bonum ſemen eſt filius hominis: ager autem eſt mundus, quia doctrina Chriſti toti mundo propoſita eſt infra 28. docete omnes gentes. Vel ager eſt eccleſia, quia ex iſtis, qui credunt, efficitur eccleſia. Bonū ſemen eſt recta doctrina ſine errore, quam tenent catholici, vt dicitur infra in litera: bonum ſemen ſunt filij regni, ideſt homines boni, qui pertinēt ad regnum cęlorum: inimicus homo eſt dęmon, qui inuidēs cultoribus Chriſti, & etiam ipſi Chriſto voluit admiſcere errores ī doctrina Chriſti: ipſe ſeminauit zizania, ideſt errores cōtra doctrinam Chriſti, vt praue illa intelligeretur. Vel zizania ſunt filij nequam, ideſt homines mali, vt dr̄ infra in lr̄a, quia per errores in fide depraua ti ſunt: iſte aūt inimicus hō venit dum dormirent homines, i. non aduertentibus hominibus, quia errores introducuntur a principio nemine aduertente, qa ſi aduerterent hoīes nunq̄ errori locus eſſet. Vel dr̄ cum dormirent, i. poſtquā dormierunt, ſ. ſomno mortis homines, i. apoſtoli, quia poſt mortem eorū ſurrexerunt varię hęreſes. Vel dum dormirent, i. negligēter attenderent hoīes, i. pręlati, quia cum non attenderunt oues ſuas eſt locus hęreſi, & varijs erroribus, vt inſurgant. Sic dicit Augu. cum dormirent, i. negligētius agerent prępoſiti eccleſię, aut dormitionē mortis acciperent apoſtoli, venit diabolus, & ſuperſeminauit

eos quos malos filios Dominus vocat, cum autẽ creuisset herba apparuerũt zizania.i.hæreſes, a principio non apparent, quia error putatur eſſe veritas, ſed cum creuerint iam apparent. Vel intelligitur de hæreticis, qui vt ait Chryſoſtom. a principio occultant ſeipſos, cum autem multam acceperint libertatem, palam in verbis venenum infundunt, & viribus contra fideles vtuntur, tunc autem ſerui patrisfamilias, ideſt patres antiqui, qui fuerunt in eccleſia primitiua admirantes hæreſim inſurgentem accedunt ad patremfamilias.i. ad Chriſtum.ſ.per orationem, quia ad Deum affectibus appropinquamus. i. quærunt quomodo zizania nata ſunt.i.quomodo potuerunt naſci hæreſes, cum ſana doctrina Chriſti ſine errore fuerit prædicata toti orbi, & ille dixit inimicus homo hoc fecit, ideſt diabolus, qui inimicus eſt Dei, & etiam hominum, quia toto animo cupit ei nocere. Sic dicit Chryſoſtom. inimicus vocatur propter iacturam, quam infert hominibus, vexantur enim diaboli aduerſus nos, principium autem vexationis factum eſt non ab inimicitia quæ eſt ad nos, ſed quæ eſt ad Deum, & dicũt. *Vis imus, & colligimus ea.* i. vis, ꝙ iſtos hæreticos quos diabolus ſeminauit colligamus ſeparãdo a tritico.i.a communitate eccleſiæ per excommunicationem, & tandem exterminando eos de terra per mortem, quæ inferatur per iudices ſeculares? & ille ait. *Non, ne forte colligentes zizania eradicetis cum eis triticum.* Ideſt, quòd non oportet malos totaliter tollere de medio bonorũ, quia volendo deſtruere malos, deſtruentur etiam boni, ſed vtrique manere debent vſque ad meſſem, ideſt vſque ad finem ſæculi ſimul, & tunc ſeparabuntur mali de medio iuſtorum, & ligabuntur ad faſciculos ad comburendum.i.ibunt ad ignem æternum, vbi ſemper ardebunt, infra 25. quia ignis eorum non extinguetur, & vermis non morietur Iſa. 66. triticum autem congregatur in horreum, i. boni reperiuntur in vita ętęrna, ſicut dicitur ſupra 3. ꝙ Chriſtus mundabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum, paleas autem comburet igne inextinguibili.i.igne inferni.

Aliam parabolam. Hic ponitur tertia parabola, poſuit enim Chriſtus multas parabolas, quia vt ait Hieron. ipſe eſt, ſicut diues paterfamilias inuitatos diuerſis reficiens cibis, vt vnuſquiſque ſecundum naturam ſui ſtomachi varia alimenta ſuſciperet. *Propoſuit eis.* ſ. turbis, quia eædem turbæ audierunt omnes iſtas parabolas. *Dicens ſimile eſt regnum cœlorum.* i. aſſimilatum eſt, quia iſta eſt aſſimilatio parabolica, & ita dicit Deus Oſeæ 12. ego viſionem multiplicaui, & in manu prophetarum aſſimilatus ſum.i.prophetæ dederunt multas aſſimilationes de me per quas me traderent hominibus cognoſcendum. Et dicitur regnum cœlorum eccleſia militans, vel doctrina ſacræ ſcripturæ.

Grano ſinapis. Hoc dicit propter paruitatem, quod cum paruum ſit, creſcit in magnam arborem.

Quod accipiens homo. Non intelligitur de vnico grano ſed de multis, quia nemo vnicum granum ſeminaret, ſed more ſcripturæ accipitur vnum pro multis, ſicut Exod. 8. dicitur, quòd venit muſca grauiſſima.i. multitudo muſcarum, & hoc forte, quia idem eſt de vno grano, & de multis, quia quodlibet eorum germinare poteſt. *Quod minimum eſt omnibus ſeminibus.* ſ. in quantitate, ſed in virtute maius eſt cum creſcat in magnam arborem, & propter paruitatem Chriſtus volens oſtendere, quòd quantumcunque ſit parua fides ſufficit ad obtinendum omnia dixit, infra 17. ſi habueritis fidẽ, ſicut granum ſinapis, ſ. quantumcunque paruam, quia non poteſt eſſe minor in quantitate, quam granum ſinapi. *Cum autem creuerit.* i. creſcendo peruenerit ad maximam quantitatem ſuam. *Maius eſt omnibus oleribus.* i. omnibus herbis, & recte dixit oleribus ad differentiam arborum. Quia arbores maiores ſunt, ſed nõ olera. ſunt enim olera herbæ, quæ ſtipitem tenerum habent non ligneum, ſicut arbores. *Et fit arbor.* i. magnum olus quaſi arbor: non quidem in natura, ſed in ſimilitudine magnitudinis. *Ita vt volucres cœli veniant & habitent in ramis eius.* Hoc oſtendit magnitudinem eius, ſcilicet, quia volucres cœli poſſunt habitare in ramis eius. Vel habitare in ramis, ideſt ſub ramis, ideſt facere nidos. Vel melius habitare, ideſt ſuſtentari aliqualiter ſedentes in ramis eius. Vel habitare in ramis, ideſt ſub ramis, ſcilicet in vmbra, quia propter magnitudinem ſuam facit vmbram in qua aues cęli interdũ habitant, & hoc exprimitur Mar. 4. ſ. facit magnos ramos, ita vt poſſint ſub vmbra eius aues cęli habitare, & iſte ſenſus magis conuenit veritati, niſi forte in terra Chanaan, in qua Chriſtus loquebatur, arbor ſinapis maior efficitur, ita vt in ramis eius volucres nidos facere poſſint.

Olera ſunt.

Quid voluit Chriſtus per iſtam parabolam zizaniorum ſignificare. Et quomodo ſacræ ſcripturæ doctrina dici poſſit regnum cœlorum, atque etiam ipſi doctores illius. Et quid ſit granum ſinapis.

Quæſt. L.

QVAERETVR quid voluit Chriſtus ſignifica re per iſtam parabolam.

Dicendum vno modo, quòd iſta reſpondet duabus præcedentibus parabolis, quia dictum fuerat, ꝙ regnum cœlorum eſt, ſicut ſemen, quod ſeminatur, cuius ſolum quarta pars fructum dedit, & præcedenti parabola dictum eſt quomodo bonum ſemen per zizania aliqualiter corruptum eſt, putaret aliquis, ꝙ pauci manerent in regno cœlorum, ió Chriſtus oſtendit, ꝙ iſti pauci ſunt magni in virtute, quia ſunt ſicut granum ſinapis, quod paruũ eſt, & poſtea creſcit in magnam arborẽ. Sic dicit Chryſ. ſ. quia dñs dixerat, ꝙ de ſemine tres partes pereunt, & ſaluatur vna, & in ipſa rurſus, quę ſaluatur, multa efficitur iactura per zizania, quæ ſeminantur, ne dicerent qui ergo erunt, & quanti fideles? conſequenter hunc timorem aufert per parabolam ſinapis.

Aliter pr̃ dici, ꝙ in hac parabola 3. oſtẽditur tertius ſtatus eccleſiæ ſequens poſt præcedentem. ſ. poſt hęreſes inſurgentes deſignatas in præcedenti parabola, contra illas hæreſes dominus ſuſcitauit in eccleſia doctores ſanctos & peritos, qui poſſent per rationem, & ſcripturam hæreticos conuincere: iſti doctores, licet a principio fuerint humiles, & abiecti, poſtea tamẽ Deo agente fuerunt exaltati, & magnis principibus valde chari, ſicut beatus Siluester Conſtantino, & beatus Ambroſius Theodoſio, vt ſic vtroque gladio eccleſia ab hæreticis purgaretur, ſcilicet ſpirituali, gladio, ideſt ratione, & ſcriptura quantum ad illos qui doctrinam ſanam vellent recipere, & gladio materiali. ſ. per poteſtatem ſecularem, quantum ad alios qui indurati in errore rationi non aſſentirẽt, & iõ introducit parabola de grano ſinapis, & dr̃ regnum cęlorum hic ipſa eccleſia militãs, & iſta eſt, ſicut granum ſinapis, quod a principio eſt paruum, & poſtea creſcit in arborem. ſ. quia eccleſia a principio pauca membra habuit cum pauci crederent, & totus orbis eſſet infidelium. poſtea vero per totum orbem dilatata eſt, ita vt ab ortu ſolis vſque ad occaſum iam offerat̃ in nomine Chriſti ſacrificium mundum, vt dicitur Malac. 1. Vel dicit regnum cęlorum doctrina ſacræ ſcripturæ, quia pducit ad regnum cęlorum, quia qui eã non tenuerit condemnabitur Mar. 16. Sic dicit Hier. regnũ cęlorũ prędicatio euangelii eſt, & notitia ſcripturarum, quæ ducit ad vitam, de qua dr̃ Iudæis, auferetur a vobis regnũ Dei,

Dei, & hoc modo fides etiam vocatur granum ſinapis, vt dicitur infra 16. ſi habueritis fidẽ, ſicut granũ ſinapis, ad fauorem fidei pertinet eo, ꝙ dicatur venena expellere, & tunc verum eſt, ꝙ doctrina ſacræ ſcripturæ eſt, ſicut granum ſinapis, quia ſicut illud eſt minimus omnibus ſeminibus, ita iſta doctrina in modum certitudinis prima facie videbatur eſſe minor omnibus doctrinis humanis, quia illæ dicũt res veriſimiles, iſta autem res difficiles creditu, & longe ab omni intellectu, ſ. hominem crucifixum eſſe Deum. Etiã cętęræ habent aliquos eloquentiæ flores, iſta autem exẽpta quæſitis coloribus non vtitur. Sic dicit Hierony. Prędicatio euangelii minima eſt omnibus diſciplinis. Ad primam quippe doctrinam, fidem non habet veritatis hominem Deum, mortuum Chriſtum, & crucifixum prędicans. Confer hãc doctrinam libris philoſophorum, & ſplẽdori eloquentiæ, compoſitioni ſermonum, & videbis quanto minus ſit cæteris ſeminibus ſemen Euangelii. & tamen iſta doctrina ſacræ ſcripturæ creuit in magnam arborem ſupra oĩa olera.i. ſuper oẽs doctrinas philoſophorum, quia iam nulla doctrina auctoritatis eſt, ſed oẽs humanę doctrinæ ſacris literis, & Chriſti doctrinæ caput ſubmittũt, & ita in hac arbore aues habitant, quia humana ingenia credentiũ in ea quieſcunt, quia cęteras doctrinas humanas pp eam quærunt, & cũ ad ipſam puenerint in ea quieſcunt, quia nihil eſt quo vltra tendaẽ, ſed ibi habitant, quia habitatio firmam quietem notat.

Aliter accipitur regnũ cęlorũ pro doctoribus ſacræ ſcripturæ, quia ipſi ſunt pars præcipua regni cęlorũ. i. eccleſiæ, & iſti ſunt granum ſinapi, quia a principio fuerunt parui. i. abiecti, ſed poſtea agente Deo creuerunt in magnas arbores exaltati apud principes ſeculares, ita vt Satrapæ huius ſæculi, qui ſunt ſicut aues cęli pp celſitudinem poteſtatis quieſcebant in ramis eorum. i. regebantur pſilio ipſorum, & ſic iuxta eorum monita pptãt̃ principis hr̃tici, qui nolebant pſentire ſacræ doctrinæ exterminabantur de terra.

Aliter poteſt accipi granum ſinapi, pro Chr̃o, ſic enim comparat ſe grano frumenti. Io. 12. ſ. niſi granũ frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipſum ſolum manet, ſi autem moritur magnum fructum affert, ita etiam Chriſtus fuit granum a principio pp paritatem, quia humiliatus eſt vſque ad mortẽ, ſed poſtea creuit in magnã arborẽ, quia dñatur a mari, vſque ad mare, & vſque ad terminos orbis terræ Pſal. 71. & data eſt ſibi poteſtas in cęlo, & in terra. ꝯ. 28. & hoc, qa ipſe per ſanguinem ſuum acquiſiuit ſibi oẽs gentes, vt eſſet dñs earum Actu. 20. Sic dicit Grego. 19. mora. Chriſtus eſt granum ſinapi, qui in horto ſepulturæ plantatus, arbor magna ſurrexit, granum namque fuit cum moreretur, arbor cum reſurgeret, granum per humilitatem carnis, arbor per potentiam maieſtatis. Hilarius quoque dicit Chriſtum eſſe granum ſinapi, quod per mortem ſeminatum eſt, & in terra ſepultum, & vltra mẽſuram omnium olerũ creuit, & vniuerſam prophetarum gloriã exceſſit, & in ramis eius aues cęli, i. Apoſtoli habitant, quia vmbra eius totam terram operuit, & etiam montes Pſal. 79. ideo omnes gentes ſub vmbra eius viuunt Threno. quarto, in peccatis noſtris captus eſt Chriſtus dominus, ſub vmbra eius viuemus inter gentes.

An iſta parabola ſit continuata ad præcedentia.

Quæſt. LI.

QVAERETVR an iſta parabola ſit continuata ad præcedentes.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia Luc. 8. ponitur ſermo factus ad turbas in parabolis, & tamen iſta parabola de grano ſinapi ponitur Lucæ, capitulo 13.

Dicendum, quòd iſta eſt continuata cum præcedẽtibus, quia in eodem ſermone omnes iſtæ dictæ ſunt, nam infra in litera dicitur, cum conſummaſſet Ieſus iſtas parabolas tranſiit inde, & ſic in loco in quo Chriſtus cępit dicere iſtas parabolas manſit quouſque conſummauit eas. ergo ordo continuus eſt inter iſtam, & præcedentes.

Ad Lucam poteſt dici vno modo, quòd ipſe non tenuit ordinem naturalem, ſed artificialem, quod ſæpe faciunt Euangeliſtæ, cum quidam ab aliis in ordine diſcrepent.

Aliter poteſt dici, & melius, ꝙ etiam Lucas tenuit ibi ordinem rectum, ſcilicet quia Chriſtus bis, aut pluries dixit iſtam parabolam, ſcilicet ſemel hic ad turbas, & iterum cum loqueretur contra archiſynagogũ prohibẽtem ſanare ſabbato ægros Luc. 13. Matthęus autem poſuit eam hic cum cęteris parabolis, quia omnes in eodem ſermone dictæ ſunt, maxime quia ipſe tacuit de archiſynagogo, de quo Lucas meminit. Lucas vero ponens ſermonem ad turbas factum in parabolis, ſolam parabolam ſeminantis ibi expreſſit Lucę octauo, cæteras vero tacens aliis locis expreſſit in quibus a Chriſto fuerunt repetitæ, ſcilicet quando contra archiſynagogum locutus eſt Luc. 13. nam ibi duas parabolas, ſcilicet de ſinapi, & de fermento poſuit.

Aliam parabolam.

Hic ponitur quarta parabola, quæ in eodem ſermone poſita eſt: multas enim parabolas Chriſtus ſimul dixit, quia per hoc magis alliciebat audientes, nam vt ait Hieron. turba non vnius ſententiæ, ſed diuerſarum in ſingulis voluntatum, vnde loquitur ad eam in multis parabolis, vt iuxta varias voluntates diuerſas reciperent diſciplinas.

Locutus eſt eis. Ideſt eiſdem turbis, quia omnes iſtas ſeptem parabolas in eodem ſermone Chriſtus dixit.

Simile eſt regnum cœlorum. i. aſſimilatum eſt eo, ꝙ eſt aſſimilatio parabolica rerum ho eiuſdem generis, ſed natura diſcrepantium, vt dicit Hiero.

Fermentum quod acceptum mulier abſcondit. i. quod accepit, & abſcondit, & dr̃ abſcondi, quia cum fermentum reſpectu maſſæ ſit valde paruum, ponitur intra maſſam, & fermentat eam, & cum ſit occultum operat̃.

In farinæ ſatis tribus. i. fermentum abſconditum, vel poſitum fuit in tribus ſatis. i. menſuris farinæ, eſt enim ſatum, vt ait Hierony. & Beda genus menſuræ iuxta morem prouinciæ Paleſtinæ, vnum & dimidium modium capiens, & ſic tria ſata farinæ faciunt aliqualem maſſam. Sic enim dixit Abraham ad Sarram qñ venerunt angeli quos voluit inuitare, cum non haberet panes Gene. 18. ſ. accelera tria ſata farinæ cõmiſce & fac ſubcinericios panes. Quid ſit ſatum.

Donec fermentatum eſt totum. i. manſit fermentum abſconditum in maſſa trium ſatorũ farinæ, donec tota maſſa fermẽtata eſt, & ſic vult innuere, ꝙ licet fermẽtum paucũ fuerit, fermẽtauit totam maſſam, ſicut dr̃ 1. Cor. 5. modicum fermentum totam maſſam corrũpit, ideſt alterat fermentando, & interdum corrumpit deteriorando, ſi vltra proportionem fuerit aliquid plus de fermento in maſſa.

An iſta parabola fermenti abſconditi ſit continuata ad præcedentes.

Quæſt. LII.

QVAERETVR an iſta parabola ſit cõtinuata ad præcedentes.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia ſermo dictus in parabolis ad turbas hr̃ Luc. 8. & tñ iſta parabola de fermento habetur Luc. 13.

Dicendum, quòd non eſt dubiũ quin iſta parabola

sit continnata ad præcedentem, quia sicut hic ponit, F
iuxta præcedentem, ita etiam Luc. 13. ambæ ponuntur simul, & sic inter illas ordo continuus est, & tamē an ista sint continuata cum omnibus præcedentibus est idem dubium, quod de præcedenti parabola, etiā cum ambas simul Lucas posuerit extra sermonem factum ad turbas in parabolis, & tamen idem dicendū est, quòd istæ duę parabolæ bis dictæ sunt. s. in sermone ad turbas, & postea contra archisynagogum, & sic tam Matthæus, quam Lucas circa eas rectum ordinē tenuerunt, vt dictum est præcedenti q. licet nō posuerint eas in eodem loco.

Quid Christus voluit ostendere per istam parabolam fermenti absconditi. Et cur tria fata dicantur non plura. G
Quæst. LIII.

QVAERETVR quid Christus voluit ostendere per istam parabolam.

Dici potest, ꝙ ista inducitur ad idem ad quod præcedens. Quod patet ex similitudine effectus, nam dicebatur supra de grano sinapi, quod cum esset paruum crescebat in magnam arborem, hic autem dr̄ de fermento, quod cum sit paucum positum in magnā massam totam fermentat, & vtrunque significat ecclesiam, vel doctrinam Christi, quæ cum esset a principio parua, creuit postea in immensum. Sic dicit Chrys. s. ad illud ostendendum dñs apponit parabolā H de fermento. q. d. sicut fermentum multam farinam transmutat in suam virtutem, ita & vos totum mūdū transmutabitis, & certum est, ꝙ Christus in his duab⁹ parabolis ostendit doctrinæ suæ dilatationem, quia Luc. 13. dixit illas contra archisynagogum, & hoc qñ vidit, ꝙ aduersarii sui confundebantur ex verbis eius, & populus gaudens accipiebat doctrinam ipsius, vt patet ibidem. Sic dicit ibi glo. s. erubescentibus aduersariis, & populo gaudente de his, quæ glorioſe fiebant a Christo, profectum euangelii consequenter sub quibusdam similitudinibus manifestat. i. sub duabus parabolis. s. de sinapi, & fermento, quæ ponuntur ibidem.

Aliter potest dici, ꝙ in hac parabola ostendit quartus status ecclesiæ, qui secutus est post præcedentem, I
quia in præcedenti parabola ostensa est exaltatio doctorum sacræ scripturæ apud principes seculares, hic autem ostenditur qūo per eosdem principes fidei veritatem amantes, data est licentia dictis doctoribus ampliandi ecclesiam per totum orbem Imperio Romano subiecto, & hoc tam prædicando fidem, quàm ecclesias in singulis locis construendas, & hoc fuit postquam hæretici confutati sunt, quia liberata ecclesia de impedimentis hæreticorum, statim nimis crescebat donec per totum orbem extenderetur, licet esset a principio parua, sicut modicum fermētū in massa positum totam massam fermentauit. Et potest per fermentum signari dilectio, vt ait Augu. eo ꝙ fermētescere facit, & excitat, mulierē autem dicit sapientiā, K
farinæ sata tria sunt illa tria, quæ ad charitatem pertinent. s. ex toto corde, ex tota anima, & tota mente, infra 22. Vel dicit, ꝙ intelliguntur illi tres fructus, s. centesimus, sexagesimus, tricesimus. Vel tria genera hominum. s. Noe, Daniel, & Iob, dicit autem donec fermentaretur totum, quia vt ait Rabanus, charitas in nostra mente recondita, eousque crescere dēt donec totam mentem in sui perfectionem committet, quia hic quidem inchoatur, sed in futuro perficitur.

Alij dicunt, vt Hiero. ꝙ mulier ista, quæ fermentū accipit, est prædicatio apostolica, vel ecclesia diuersis gentibus congregata, hęc fermentum tollit. i. intelligentiam scripturarum, & abscondit illud in tribus satis farinę. i. facit, ꝙ corpus, & anima sensitiua, & spiritus. i. pars rationalis, quæ sunt tria in vnum redacta non discrepent. s. iste est fructus sacræ scripturæ, vt homo per verbum eius subiiciat carnem, & ānam sensuam cum suis affectibus spiritui, vt totus homo efficiatur spiritualis, sicut dicitur ad Ro. 7. spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.

Aliter etiam accipitur, vt vult Hieron. & Theophilus, ꝙ ista tria sata fiat tria, quæ Plato dixit esse in anima. i. rationale, irascibile, & concupiscibile, fermentū aūt, & doctrina Christi fermentat ista tria. i. dirigit ea, ita vt in ratione possideamus prudentiam, in irā odiū contra vitia, in cupiditate desiderium virtutū. Vel fermentantur ista tria. i. diriguntur, ita ꝙ nullum eorum peccet in opere suo.

Alii dicunt, quòd fermentum est doctrina Christi, quæ in tribus satis ponitur. i. in fide Patris, & Filii, & Spiritus sancti, in quibus est principium credēdi cum in nomine trium personarum baptizemur, & sic fermentatur totum. i. tota fides perficitur. Sic dicit Eusebius, sed hanc expositionem non approbat Hieronymus.

Alii dicunt, vt August. lib. de verbis Domini, ꝙ tria sata farinæ sunt genus humanum, quod de tribus filiis Noe est reparatum. mulier autem quæ abscondit fermentum est sapientia Dei, quæ posuit fidem in cordibus omnium gentium. Sed hoc non approbat Hilarius dicens, quamquam ad trium gentium vocationem ex Sem, Cham, & Iaphet tres mensuras farinæ esse referendas sensisse multos memini, sed nescio an hoc ita opinari ratio permittat, cum & si omniū gentium vocatio sit, in his tamen Christus non absc̄ius sit, sed ostensus, & in tanta infidelitū multitudine non fermentatum est totum.

Alii dicunt, vt Hilarius, ꝙ fermentum Christus est, quod absconsum fuit in tribus mensuris farinæ. i. lege prophetis, & euangelio, & ipse oīa vnum fecit, ga qđ sensus applicare, sicut facimus in sensibus mysticis, & lex constituit, prophetæ nunciauerunt esse futurū, in euangelio oñditur esse impletum. Hęc oīa vera sunt, & bene coaptātur, quia facile est in parabolis multos tū sensus Christi in hoc vī esse, ꝙ significet dilatationem doctrinæ suæ per totū orbē, quæ a principio parua fuit. i. in paucis discipulis in Iudæa, sed postea per totum orbem se extendit, sicut fermentum, qđ in quantitate paruum est, sed in virtute valde magnum, cum se extendat per totam massam in qua absc̄ditur. Qđ autem dicitur de tribus satis farinæ potest intelligi de tribus partibus orbis, Asia, Aphrica, & Europa per quas Christi doctrina susceptа est, vt vult August. licet Hilarius repugnet eo, ꝙ non fuerunt omnes istę gentes fermentatæ. i. ad fidem conuersæ, & tamen dicitur in litera donec fermentaretur totum. Ideo pōdici melius, ꝙ per tria sata farinæ Christus innuit omnes gentes, quę ad fidē conuersę fuerunt, & ponit certum numerum pro incerto, quia non differebat dicere tria sata, vel quinque sata. Sic dicit Chryso. tria sata hic pro multis posuit, hunc. n. numerum determinatum pro multitudine indeterminata accepit. Causa tū vera quare Christus dixit tria sata, & non plura fuit, quia licet per parabolas aliud innuatur, quam exprimitur, tamen in ipsis parabolis veritas quædam, aut veri similitudo esse debet, & quia terra Chanaā in qua Christus loquebatur erat frequentior vsus mulieribus fermentare tria sata, quam plura, vel pauciora, sic dicitur Genesi. 18. quòd dixit Abraham ad Sarrā accelera tria sata farinæ: commisce. i. fac massam de tribus satis farinæ: interdū tamen maior, aut minor massa fiebat, Christus tamen locutus est de eo, quod cōmunis erat.

Hæc

Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis A
ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis, vt impleretur, quod dictum erat per prophetam dicentem. Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a cōstitutione mundi. tunc dimissis turbis venit in domū, & accesserunt ad eum discipuli eius dicētes: Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait. Qui seminat bonum semen est filius hominis, ager autem est mundus: Bonum vero semen, hi sunt filii regni, zizania autem filii sunt nequam. Inimicus autē qui seminauit ea est diabolus. Messis vero consummatio sæculi est. Messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur, sic erit in consummatione sæculi. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dētium. Tunc iusti fulgebunt C
sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi audiat.

Hæc omnia. Positis supra quibusdam parabolis hic redditur ratio illarum, & diuiditur in duo. Quia primo ponitur dicta ratio. Secundo subditur eiusdem parabolæ suprapositæ interpretatio, ibi. *Tunc dimissis turbis.* Circa primum redditur ratio quare Christus in parabolis loqueretur, & dicitur. *Hæc omnia.* s. quæ supra posita sunt, & etiam quæ habentur infra. *Locutus est Iesus in parabolis.* Idest obscure, sicut hic referuntur non exponens illas plebi. *Ad turbas.* Idest ad illas turbas, q- D
bus incepit loqui iuxta mare sedēs in nauicula supra in litera: nam ad illas dixit omnes istas septem parabolas in eodem sermone. *Sine parabolis non loquebatur eis.* Idest nunquam erat solitus loqui ad plebem quin aliquam parabolam illis diceret, & dicitur eis. i. turbis. s. quia eis solis loquebatur in parabolis, quando autem discipulis seorsum loquebatur, non in parabolis, sed palam loquebatur, & hoc quia illis erat datum nosse mysterium regni Dei, & non turbis, vt dicitur supra in litera, & Luc. 8. Vel etiam si simul turbis, & discipulis proponeret istas parabolas, solis turbis videbat loqui in parabolis, & non discipulis, eo ꝙ discipulis seorsum omnia exponebat, & nō turbis, vt dr̄ Mar. 4. *Vt impleretur.* Ista est causa. s. quòd factum est hoc, vt impleretur prophetia, & tamen vt, non dicit hic causam finalem, sed quandam consequentiam, quia non loquebatur Christus in parabolis ad istum finē, vt impleretur prophetia, sed potius ideo prophera prænūciauit hoc, quia sic futurum erat, ꝙ Christus in parabolis loqueretur. *Quod dictum est per prophetam.* Scilicet Dauid. Qui excellenter vocatur propheta, & habetur Psal. 77. *Dicentem aperiam in parabolis os meum.* i. aperiam os meum ad loquendum, & dicam parabolam. *Eructabo.* i. loquar, quia eructare est de vētre aliquid emittere, & sic verbum nostrum interius conceptum per os emittitur. *Absconditа a constitutione mundi.* i. loquar aliqua, quæ fuerunt abscondita a constitutione mundi, idest antequam fuerūt reuelata, vsque nunc, & ita

fuit in Christo, quia ipse reuelauit, q̄ nunquā in lege, nec prophetis fuerant reuelata. sed litera Psalmi dicit, loquar propositiones ab initio, sed ad idē redit, quia propositio accipit ibi pro aliquo occulto, sicut sunt parabolæ, & ita dicit alia litera loquar ęnigmata antiqua.

Quare dicitur hic hæc omnia locutus est Iesus in parabolis.
Quæst. LIIII.

QVAERETVR quare dicitur hic, hæc omnia locutus est Iesus in parabolis.

Aliqui dicunt, ꝙ hoc est, quia Christus ista sola dixit in parabolis. Sed falsum est, quia etiam alias parabolas dixit, vt patet infra in litera, vbi ponūtur tres parabolæ, & infra 25. & in aliis locis Euangeliorum ponuntur parabolæ.

Aliqui dicunt, ꝙ Christus multas parabolas præter istas dixit, & tñ in isto sermone solum istas dixit. Sed falsum est, quia ēt tres parabolas sequētes dixit in eodem sermone, quia infra in litera post ipsas dr̄, cum cō summasset Iesus parabolas istas transiit inde, & sic in eodem loco, in quo cępit parabolas dicere māsit, quo usque finiuit illas omnes.

Sed dicendum, ꝙ hoc dixit Matthæus faciēdo quādam interpositionem, eo ꝙ nolebat subiungere expositionem parabolæ zizaniorum: illam autem non dixit Christus turbis, sed discipulis seorsum, & quia si nullam interpositionem faciendo subiungeret illam expositionem, putaretur ꝙ etiam illam Christus dixisset turbis, dixit: hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas. q. d. omnia præcedentia in parabolis locutus est Iesus ad turbas, & tamen sequentē expositionem zizaniorum nō dixit ad turbas, sed discipulis suis in secreto illam dixit. s. cum esset in domo, vt dr̄ infra in litera, & ista est veritas.

Quomodo est verum, quòd Christus sine parabolis non loquebatur. *Quæst. LV.*

QVAERETVR quomodo est verum, ꝙ Christus sine parabolis non loquebatur, vt hic dicitur: nam interdum palam loquebatur, vt patet supra 5. 6. & 7. c. vbi omnia aperte dicuntur. Sic etiam dicit Hieronymus, quòd non omnia locutus est Christus in parabolis, sed multa: s. n. dixisset cuncta in parabolis absque emolumento populi recessissent. perspicua ergo miscet obscuris, vt per ea quæ intelligunt prouocentur ad eorum notitiam, quæ non intelligunt.

Dicendum, ꝙ Christus non loquebatur omnia in parabolis, sed aliqua solum. Quod tamen hic dicitur sine parabolis non loquebatur.

Dicūt quidam intelligi de hoc sermone in quo sine parabolis non est locutus: in aliis tñ sine parabolis non loquebatur. Sic dicit Chrys. s. quamuis ēt multa sine parabolis turbis dixerit, sed tñ tunc nihil. Sed hoc non stat, quia tunc diceret hic, & sine parabolis nō est locutus, & tñ dr̄ non loquebatur, quod significat consuetudinem, ergo innuit, ꝙ aliis temporibus non solebat loqui sine parabolis. Item quia si Christus nunc solum in parabolis locutus fuisset, & voluisset hoc Matthæus significare, sufficeret illud, quod dixit. s. hęc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & tñ subiūxit, & sine parabolis non loquebatur, ergo voluit innuere, ꝙ non solum nunc, sed ēt alias in parabolis loquebatur. Quod magis aperitur Marc. 4. nam positis ibi tribus parabolis subiungit: talibus multis parabolis loquebat eis verbū, prout poterant audire, sine parabola aūt non loquebatur eis, & sic pariter istas parabolas solebat, & alias multas parabolas dicere.

Dicẽdũ, ꝙ Christus in quolibet sermone, vt cõiter ponebat aliquam parabolam, licet oĩa alia clare diceret, & istę parabolę erant interdum ad occultandum aliqua mysteria, & interdum ad incitãdum populum, qui in parabolis delectabatur, quas aliqualiter intelligere poterat: sic dr̃ Mar.4.ſ.talibus multis parabolis loquebatur eis verbum prout poterant audire, ideſt intelligere: hoc tñ fuit ſpeciale, quia plures parabolas nunc Christus dixit, quam in alijs ſermonibus dicere ſolitus erat, & tamen in illis ſemper dicebat aliquas parabolas: ſi autem interdum totum ſermonum planum ſine parabola diceret, raro fiebat, & ſic verũ eſt, quòd ſine parabolis nunquam loquebatur. Sic dicit Augu. lib. de quæſtionibus euangelij, ſcilicet hoc dr̃ non, quia nihil proprie locutus eſt, ideſt clare, ſed quia nullum fere ſermonem explicauit, niſi non per parabolam aliquid ſignificauerit quamuis in eo aliqua ꝓprie dixerit, ita vt ſæpe inueniatur totus ſermo eius parabolis explicatus: totus autẽ proprie dictus nullus inueniatur.

Quare allegauit hic Matthæus dictum Pſalmi, quia videtur non eſſe ad propoſitum.
Quæſt. LVI.

QVAERETVR quare allegauit hic Matthæus dictum Pſalmi.

Dicendum, ꝙ hoc fuit primo ꝓp ꝓſuetudinem ſuam, quia Matthæus conſueuit vbicunque inuenerit auctoritatẽ aliquam veteris teſtamenti conſonam dictis, aut factis Chriſti allegare illam, & ideo hic allegauit. Secundo, quia Chriſtus locutus fuerat multa in parabolis, & quia putaret aliqs, ꝙ Chriſtus introducẽbat nouum modum docendi, oſtendit, ꝙ prænunciatum fuerat de eo. ſ. ꝙ in parabolis loqueretur, & iſta omnia facit Matthæus propter Iudæos quibus ſcribebat iſtud euangelium, qa illi magnam fidem tribuunt ſcripturis ſacris, ideo ex illis oſtẽdit Ieſum eſſe Meſſiam, cum fere omnia facta eius, & dicta prænunciata fuerint in ſacra ſcriptura. Sic dicit Chryſ. poſt præmiſſas parabolas ne aliquis opinaretr̃, ꝙ Chriſtus noua introduceret, inducit Euãgeliſta ꝓphetam etiam hunc prædicentem doctrinæ modũ.

Quomodo allegat hic Matthæus iſtud dictum Pſalmi, quia non videtur eſſe ad propoſitum.
Quæſt. LVII.

QVAERETVR qũo allegat hic Matthæus, iſtud dictum Pſalmi, quia non videtur eſſe ad propoſitum, nam non intelligit̃ de Chriſto, ſed de propheta qui loquebatur, & non intelligit̃ de parabolis Chriſti, ſed de hiſtoriis rerũ geſtarum antiquarum.

Dicendum, ꝙ ibi loquitur propheta Aſaph cuius eſt ille Pſalmus de rebus geſtis mirabiliter a Deo in fauorem populi Iudaici, a principio electionis eius, & iõ præponit iſtud exordium dicẽs loquar propoſitiones ab initio. i. verba rerum geſtarum a principio electionis huius populi a Deo, & ſequitur: quanta audiuimus & cognouimus ea. i. loquar omnia, quæ nos vidimus, & oĩa quæ audiuimus a patribus noſtris. Vñ dr̃ ibi de manſione Iſraelitarum in Aegypto, & de miraculis ibi a Deo factis ad liberationem populi.

Sed dicendum, vt oſtenſum eſt ſupra q. 28. ꝙ interdum eadẽ ſcriptura habet duos ſenſus literales, quorum vtrunque intendit Spiritus ſanctus, qui dictauit illa verba, & ita fuit hic: eſt enim vnus ſenſus literalis de propheta qui narrabat res geſtas a Deo in populo Hebræorũ, & iſtum ꝓtinet aperte litera. Alius eſt de Chriſto, ꝙ loqueretur parabolas ſecretas, quæ manſerant abſconditæ a principio ſęculi, & tunc eſt ſenſus loquar propoſitiones ab initio. i. propoſitiones abſcõditas a principio ſæculi. ſ. quę nunquam fuerunt declaratæ, & hunc ſenſum expreſſit Matthæus dicens, eructabo abſcondita a conſtitutione mundi.

Alii dicunt, ꝙ intelligitur, ꝙ Chriſtus expoſuit myſteria, quæ erant abſcondita a principio ſæculi. ſ. quòd exitus de Aegypto, & omnia ſigna ibi facta, quæ narrãtur Pſal.77. fuerunt quædam figura futurorum, quę in Chriſto cõpleta ſunt, & ipſe ea declarauit, & qa ſemper fuerunt abſcondita, quouſque per Chriſtũ declarata ſunt, dicebatur ipſe loqui parabolas, vel abſcondita ab initio. Sic dicit Hieronym. Quod enim expertа domini dr̃, aperiam in parabolis os meum, &c. conſiderandum attentius deſcribi egreſſum Iſraelis ex Aegypto, & omnia ſigna narrari, quæ in Exodi cõtinentur hiſtoria, ex quo intelligimus vniuerſa illa, q̃ ibi ſcripta ſunt parabolice ſentienda, & includere abſcondita ſacramenta, hæc enim ſaluator editurum ſe eſſe promittit dicens: aperiam in parabolis os meum. Sed magis videtur, quod ſupra dictum eſt, quia iſte ſenſus non agit ad propoſitum, quia non vult hic oſtẽdere, ꝙ per exitum Iſraelis de Aegypto, & cętera miracula ſignaretur aliquid ad Chriſtum pertinens, ſed vult oſtendere, quòd Chriſtus locuturus erat in parabolis, & ſic quando dicitur aperiam in parabolis os meum, non ſolum debet intelligi de Aſaph narrante miracula facta in Aegypto, ſed de Chriſto, qui promittit ſe in parabolis locuturum. Et patet, quòd intelligatur principium illius Pſalmi potius de eo, quam de Aſaph, quia dicitur attendite populę meus legẽ meã, & tamen Aſaph, nec populum habebat, nec legem vnquam dederat. Etiam quando dicitur aperiam in parabolis os meum, potius intelligitur de Chriſto, quã de Aſaph, quia Aſaph nullas parabolas ibi dixit, ſed puram rerum geſtarum narrauit hiſtoriam: Quod vero ſequitur. ſ. loquar propoſitiones ab initio, tã Chriſto, quã Aſaph conuenire poteſt, nam Aſaph dixit propoſitiones ab initio. i. hiſtoriam geſtorum ab initio populi Iudaici. Chriſtus autem loquitur propoſitiones ab initio, ideſt abſconditas ab initio, ſcilicet, quia nullus vnquam eas reuelauit, & etiam Chriſtus nunc parabolice eas dixit.

Quomodo dicitur hic, quod dictum eſt per prophetam, quia alij libri non ſic habent.
Quæſt. LVIII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd dictum eſt per prophetam, quia alij libri habent, quod dictum eſt per Iſaiam prophetam. Sic dixit Hiero. legi in nonnullis codicibus in eo loco, vbi nos poſuimus, & vulgata editio habet, vt impleretur, quod dictum eſt per prophetã, ibi ſcriptum eſſe per Iſa. prophetam.

Sed dicendum, quòd falſum eſt, quia iſta litera eſt Pſalm. ſeptuageſimiſeptimi, & ſic vult Hieronym. in Iſa. autem non inuenitur hoc, ideo Porphyrius reperiens illam literam in quibuſdam codicibus accuſauit Matthæum, quaſi inſipientem: credens quòd ſic Matthęus ſcripſiſſet. Sic dicit Remigius, ſcilicet Porphyrius obiecit fidelibus, Euangeliſta veſter tantæ inſipientiæ fuit, vt quod reperitur in Pſalmis ipſe deputauerit Iſaiæ.

Aliqui ergo putant, quòd iſta litera, quę communiter haberi ſolebat, a viris prudentibus emendata fuerit, vt auferretur nomen Iſa. Hieronym. tamen dicit, & eſt veriſimilius, ſ. ꝙ Matt. expreſſerit nomẽ Aſaph prophetæ, ſcriptor tñ primus ignorans nomen Aſaph vel aliquis de conſequentibus ſcriptoribus abſtulit illud, & poſuit nomen Iſa. quod magis vulgatum erat, & ita per errorem librariorum longo tempore manſiſſe in quibuſdam codicibus, quouſque a prudentibus emendatum eſt, ita vt iam, nec nomen Aſaph, nec Iſa. habeatur, ſed dicitur, quod dictũ eſt per prophetã dicentem, i. per Aſaph, quia Aſaph cuius eſt ille Pſal. & etiam omnes ſcriptores Pſalmorum fuerunt prophetæ, vt Hiero. aſſerit. *Tunc dimiſſis.* Hic ponit cuiuſdã parabolę interpretatio, ſ. parabolę zizaniorum, & dr̃. *Tunc.* Scilicet completo ſermone in quo dixit omnes ſeptem parabolas, ſ. quatuor præcedentes, & ſequentes tres. *Dimiſſis turbis.* ſ. finito ſermone, quandiu. n. prædicabat turbæ erant cum eo: expleto autem verbo recedebant turbę. *Venit in domum.* Prędicauerat. n. in litore maris manentibus turbis, & ipſe exiſtens in naricula, vt patet ſupra in litera, & dicit in illo die exiẽs de domo ſedebat ſecus mare: nũc vero finito ſermone in domum reuertitur. *Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius.* Quandiu enim fuit cum turbis nihil quæſierunt ab eo, quando autem in domo fuit quæſierunt eo, ꝙ ſciebant, ꝙ ipſe nollet turbas audire expoſitionẽ parabolarum. *Dicentes ediſſere nobis.* Ideſt declara.

Parabolam zizaniorum agri. Ideſt zizaniorum, quæ ſuper ſeminata ſunt in agro habente triticum.

Qui reſpondens ait. Conceſſit aũt Chriſtus, quod petebant, quia ſupra dixerat, ꝙ eis datum erat noſſe myſteria regni Dei, i. aperte intelligere, cæteris autem in parabolis. *Qui ſeminat bonum ſemen.* Semen eſt verbum Dei. Lucę 8. quod ſeminatur in corde hominis, ſicut ſemen materiale in agro, & dicitur bonum ſemen, quia Chriſti doctrina nullum cõtinet errorem, nec iniquitatem, ſed dirigit hominem in bonũ Pſal. 18. lex domini immaculata conuertens animas, ſ. a vitijs in virtutem, & Pſal. 10. dicitur eloquia domini eloquia caſta, ideſt pura, argentum depuratũ in igne.

Qui ſeminat eſt filius hominis. Ideſt Chriſtus ſe enim vocat filium hominis, quia vere filius hominis eſt, licet ſit aliquid vltra hominem, ſ. Deus. cum tñ non expediret, ꝙ ſemper, & publice ſe Deum vocaret: vocabat ſe filium hominis, quia per hoc nullũ ſcandalizabat, & nulla ſecreta pandebat per quorum apertionẽ impediretur, vel acceleraretur paſſio ſua. Iſtud ſemen Chriſtus ſeminauit, quia ipſe fuit, qui tradidit totam doctrinam noui teſtamenti. Petrus autem, & Paulus, & cęteri nihil a ſe prædicauerunt, ſed quod Chriſtus eos docuerat.

Ager eſt mundus. Hoc dicitur, quia doctrina Chriſti toti mundo propoſita eſt Mar. 16. ite per vniuerſum orbem, & prædicate euangelium meum omni creaturę, & non eſt, ſicut de lege Moyſi, quæ ſoli populo Iudaico data eſt, ideo in laudem eius dicitur Pſal. 147. non fecit taliter omni nationi, & iudicia ſua non manifeſtauit eis, i. nulli alteri nationi Deus dedit legem, & iudicia, niſi Iudæis. Sic etiam dicitur Deutero. 4. ꝙ non eſt alia natio, quæ haberet legem, & iudicia, ſicut Iudæi, ideo tempore illo ager ſeminis diuini erat ſola Iudæa Pſal. 74. ſ. Notus in Iudæa Deus, nunc aũt totus mundus eſt ager diuini verbi, quia a ſolis ortu vſque ad occaſum magnum eſt nomen Chriſti in omnibus gentibus Mala. 1.

Bonum vero ſemen hi ſunt filij regni. i. filij Dei, qui pertinent ad vitam æternam, quia aliqñ participes erunt in regno Dei, & non intelligitur de his, qui ſunt filij regni ſecundum prędeſtinationem iuſtitiam, ſed ſolum ſecundum certam Dei prędſcientiam, eo ꝙ Chriſtus diuidit hic oẽs hoĩes in duo, ſ. in filios regni, & in zizania, & dicit zizania cremanda eſſe in camino ignis, filios aũt regni vocat iuſtos, qui fulgebunt, ſicut ſol in regno patris eorum, vt dicitur infra in litera, & tñ, qui

ſunt filij regni ſecundum prędeſtinationem iuſtitiam, nunq̃ erunt in regno Dei, quia iam eſſent filij regni ſecũdũ firmam prędſcientiã, ergo intelligitur de filijs regni, i. de ſolis prędeſtinatis, ſemen tñ bonum eſt verbũ Dei Luc. 8. hic aũt dr̃, ꝙ ſemẽ bonũ ſunt filij regni, & vtrũque eſt verum: nam proprie ſemẽ eſt verbũ, quod in corde ſeminatur, & qa hñtes ſanã doctrinã, & ſequẽtes eam per hoc efficiuntur boni poſſunt ẽt ipſi vocari bonum ſemen, quia vt ait Ariſto. nihil differt loqui de habitu, & de hñti habitum, i. de iuſtitia, vel de iuſto.

Zizania autem filij ſunt nequam. i. hoĩes mali, qui vocãtur filij, quia ẽt ſi mali ſint tñ q̃tum ad ipſum bonũ naturę, quod habent filij Dei ſunt, & ſic Deus ẽt vocat filios ſuos ipſos malos Iſa. 1. filios enutriui, & exaltaui, & ipſi conſpuerunt me, & tñ qui ſpreuerunt Deum mali ſunt 1. Reg. 2. qui contemnunt me erunt ignobiles. Vel dicunt filij neq̃. i. homines mali, ita ꝙ filius ſit nomen abſolutum, vt ſignificet ſolum hoĩem. Sic dicit cantic. 2. ſicut malus inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios, i. inter homines oẽs, quia ibi non agitur ſp̃aliter de filijs alicuius, quia tunc exprimeretur nomen pr̃s eorum. Sic ẽt dicitur Prouer. 31. de muliere forti, i. multę filię congregauerunt diuitias, i. multę ſeminę: tu vero ſupergreſſa es vniuerſas, dicuntur aũt zizania errores hæreticorum, Chriſtus tñ ipſos homines vocauit zizania, ſ. quia prauam doctrinam habent. *Inimicus autem, qui ſeminauit ea.* i. zizania ſuper ſeminando ea in agro vbi erat triticum ſeminatũ. *Eſt diabolus.* Iſte eſt inimicus Dei, & hoĩum, ſed magis eſt inimicus Dei, q̃ hoĩum: immo non eſt inimicus hoĩum, niſi pp Deũ, vt dicit Chryſoſtomo. Mali filii qui ſint.

Meſſis vero conſummatio ſæculi eſt. Meſſis ſignificat duo ſ. ſegetes; quæ metunt. & ipſum tempus metendi. De primo patet ſupra 10. & Luc. 10. ſ. Meſſis quidẽ multa eſt operarij vero pauci, rogate dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam. De ſecundo patet Ioſue 4. ſ. nonne dicitis, ꝙ adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit, i. tempus metendi, hic aũt accipitur pro tempore metendi, & ſic proprie meſſis eſt ꝓſummatio ſeculi, quia ſicut tempus metendi eſt conſummatio ſegetis, ita conſummatio ſeculi eſt finis vitæ noſtræ ſuper terram, & ſic accipitur ſupra in litera ſinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, i. vſque ad tempus meſſis dicam meſſoribus, &c. Meſſis duo ſignificat.

Meſſores autem angeli ſunt. Quia, ſicut meſſores tollũt ſegetes de agris, & recondunt eas in locis ſuis, ſic & angeli erunt executores diuinæ iuſtitiæ, vt bonos, & malos ſeparent, & ponunt illos in locis ſibi deputatis per diuinã iuſtitiam. *Sicut ergo zizania colliguntur.* Hic applicat Chriſtus parabolam de ſimilitudine meſſorũ ad angelos. Nã pater familias tpe meſſis dixit meſſoribus, quòd colligerent zizania. ſ. eradicando ea.

Et igni comburuntur. Iuſſit enim ea ligari in faſciculos, & comburi ne alicui bono ſemini permiſceri poſſent grana eius, & illud corrumperet.

Sic erit in conſummatione ſæculi. Ideſt in die iudicii, tũc enim eſt finis ſæculi, quia poſt illum diem nulla dies erit, nec nox. Sæculum autem vocatur tempus iſtud, quod per motum cęli efficitur, & in diem & noctem diſtinguitur, & dum hæc ſeries temporum continuaẽ manet etiam corruptibilium rerum alteratio, & ſucceſſio, & hæc duo ſimul. ſ. tempus & motus proprie ſæculum efficiunt. Hæc duo ceſſabunt in die iudicii, ideo tunc erit conſummatio ſæculi, interdũ tñ ſæculũ ſtricte accipitur pro tempore determinato. ſ. pro cẽtũ annis. Hic tñ accipitur primo modo. *Mittet filius hominis angelos ſuos.* Erunt angeli executores in die iudicii, & ideo Chriſtus mittet eos ad exequendum oĩa, quæ myſterialiter fieri debent, & ꝓ hoc tẽpus oñdit ſe eſſe Sæculum quid ſit.

Deum, quia dicit se dominum angelorum, & tamen nemo est angelorum dominus, nisi Deus. Etiam dixit supra, quòd ipse est pater familias, qui seminauit bonum semen in agro suo. Hic autē dicit, quòd ager est mundus: innuit ergo quòd mundus est eius, & sic ipse est Deus, quia mundus non est, nisi Dei Psal.23.s. domini est terra, & plenitudo eius: orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in eo. Sic dicit hic, glo. scilicet cum autem sit sic, qui seminat agrum suum, manifestum est, quòd præsens mundus est eius: licet ipse dixerit, quòd regnum suum non est de hoc mundo Ioan.18.

Et colligent de regno eius omnia scandala. Scandala sunt iniquitates, vel homines mali, qui colligentur, ideſt congregabuntur, vt iam non sint dispersi inter bonos, sed simul sint, vt ligari possint in falciculos, & mitti in ignem, sicut zizania. regnum autem Christi vocatur hic ecclesia militans: nam in regno cœlorum nulla poterunt esse scandala, quæ colligantur. Sic dicit Augusti.2.de ciui. Dei. scilicet nunquid de regno illo vbi nulla sunt scandala? de regno, ergo isto, quod est hic, scilicet ecclesia colligentur. Vel potest intelligi de regno, ideſt de vita æterna, non quòd aliquando ibi scandala fuerint, quæ colligi possint, sed colligentur ne ibi esse possint, scilicet ne illuc introeant, iuxta illud tolletur impius ne videat gloriam Dei. Sic dicit Chrysosto. Potest intelligi de regno cœlestis ecclesiæ, & tūc ostenditur hic duplex pœna, scilicet quòd excidunt a gloria in hoc, quòd dicit, & colligent de regno eius omnia scandala, scilicet ne scandala in regnum eius intrent. Sed melius dicitur quòd regnum Dei sunt ipsi homines: cum etiam ipsi sint templum Dei 1.Corin.3. templum sanctum Dei est, quod estis vos, cum ergo mali tolluntur de medio bonorum, in quibus Deus regnat, dicuntur tolli de regno Dei, & tunc soli boni sunt regnum Dei Apo.5. vbi beati dicunt: fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes, & 1.Petri 2. dicitur: vos estis genus electum, regale sacerdotium, & gens sancta: nunc ergo mali in regno sunt Dei: licet ipsi non sint regnum Dei, sed cum a bonis fuerint separati, nec regnum Dei erunt, nec in regno Dei manebunt.

Aliqui putant regnum Dei vocari istum mundum in quo sunt tam boni, quam mali, & in die iudicij mali de mundo tollentur, vt mittantur in gehennam. Sed istud non stat, quia etiam boni tunc colligerentur de regno Dei, quia non manebunt in mundo isto, sed in vita æterna: si accipiatur mundus stricte pro superficie terræ in qua homines habitant; si aut accipiatur pro tota rerum vniuersitate, tam boni, quam mali manebunt in mundo, quia infernus de vniuersitate rerum est. præcedens ergo sensus est melior.

Et eos, qui faciunt iniquitatem. Idem videtur esse scandalum, & faciens iniquitatem, quia vtrunque significat homines malos, & tamen est sententiæ duplicatio

Aliter dicit Hiero. scilicet quòd voluit Christus distinguere inter hæreticos, & scismaticos, vt per eos, qui faciunt scandala intelligantur hæretici: per eos vero, qui faciunt iniquitates, intelligantur scismatici.

Alij dicunt, vt vult glo. quòd per scandala intelliguntur illi, qui præbent proximo occasionem peccandi. Per facientes iniquitatem intelliguntur quicūque peccantes.

Sed potest dici, & forte melius, quòd per scandala intelliguntur omnia peccata. Per faciētes iniquitates, intelliguntur omnes peccatores, vnde dicūtur colligi omnia scandala, ideſt tolletur iam locus peccādi, quia post diem iudicij, iā nemo peccabit, & etiam ipsi, qui peccatores fuerunt tollentur, vt nō sint in regno Dei. Et iste est conueniens sensus, vel primus, sed tūc peccata vocantur scandala respectu proximi, & respectu illorum, qui commiserunt vocantur iniquitates, quia peccatum nocet facienti, & etiam proximo nocere potest: dicitur autem, qui faciunt iniquitatem, & non qui fecerunt, quia qui fecerunt malum, & conuersi sunt filij regni sunt, & cum electis computabuntur, sed illi, qui de iniquitate non sunt conuersi puniētur, Sic dicit Rabanus: obserua, quòd dicit eos, qui faciūt iniquitatatem nō, qui fecerunt, quia non, qui conuersi sunt ad pœnitentiam, sed solum, qui permanent in peccatis æternis cruciatibus mancipandi sunt: non tamen est intelligendum, quòd tunc actualiter faciant iniquitatem, quando tolluntur de medio bonorum, quia tunc, nec peccabunt, nec peccare poterunt, quia hoc erit post resurrectionem, & tamen post mortem nemo peccat, sed dicuntur facientes iniquitatem, ideſt in iniquitate facta permanentes, quia per mortem fit confirmatio status in homine. Vnde qui in peccato decesserunt, manent in æternum in peccato. Qui vero in charitate, manent in æternum in charitate.

Et mittent eos in caminum ignis. Ideſt in ignem inferni cui adiudicabuntur: infra 25.ite maledicti in ignem æternum.

Ibi erit fletus, & stridor dentium. In hoc demōstratur pœna acerrima, quam damnati sustinebunt. Ostenditur etiam vera resurrectio corporum, quia fletus, & stridor dentium in anima separata esse non possunt, & quia forte aliquis putaret, quòd corpora resurgentiū essent impatibilia, & sic etiam si in inferno essent nihil paterentur, dixit Christus, quòd erit ibi fletus, & stridor dentium: in quibus, vt ait Remigius, duplex pœna designatur, scilicet magni frigoris, & caloris, qa stridor dentium ex frigore prouenit: fletus autem ex fumo, & per hoc designantur omnia genera pœnarum quę sunt in inferno, scilicet ab extra: secus de pœna intrinseca, quę est remorsus conscientię Isa.66. vermis eorum non morietur, ideſt remorsus ille semper durabit: de fletu, & stridore dentium quomodo in inferno esse possit, & an sit etiam in dęmonibus declarātū est satis supra 8.c.q.38. de pœnis autem inferni magis in speciali dicetur infra 25.c.

Tunc iusti fulgebunt sicut sol. Postquam posuit statum malorum, qui mittuntur in caminum ignis: ponitur status bonorum, & vocātur iusti omnes boni: nō quidem a iustitia, quę est virtus particularis, scilicet commutatiua, & distributiua 5.Ethi.c.3. qui a ista non permittit hominem, vt per istam solam sit bonus simpliciter, sed a iustitia, quę est virtus generalis, & dicitur iustitia legalis, quę est illa, secundum quam seruat quis totam legem, & sic, qui obseruat totam legem Christi simpliciter iustus est. Vel dicuntur iusti a iustificatione generali, & ista est, quę fit in effusione gratię g quam tollitur omnis macula præcedentis culpæ, & omnes virtutes gratuitę simul infunduntur, quæ simpliciter hominem iustificant, quia tunc nihil deest homini ad perfectam bonitatem formalem, eo quòd omnes species virtutum habet, quia omnes infundūtur cum gratia, & ab ista proprie vocantur iusti, q sunt in vita æterna, quia ibi sunt aliqui, qui nunquam legē Christi seruauerunt: sicut paruuli, qui mox baptizati defuncti sunt, & tamē illi iusti sunt, ideſt iustificati per fidem ad Rom.5. iustificati ex fide pacem habeamus: & alij, qui semper egerunt contra legem Christi, & in ipso mortis articulo conuersi per gratiam infusam liberati sunt, & ita manent iusti in patria. Quòd autem dicitur, fulgebunt sicut sol, ostenditur perfectio beatorum, quę erit ex dotibus inter quas est vna ipsa claritas ex parte corporis, sed de dotibus dicetur infra 17. cap. quòd autem dicitur, sicut sol, vt dicit Chrysostomus non est putandum, quòd ita, sicut sol solum fulgeant, quia plus

plus fulgebunt, sed quia in corporibus nihil sole lucidius inuenitur: Christus autem ex cognitis nobis vtitur exemplis, & recte quidem sancti fulgebūt post finem sęculi, quia, etiam fulserunt: nam nunc fulgent, vt ait Remigius in exemplum aliorum supra 5.c. scilicet luceat lux vestra coram hominibus, vt videant bona opera vestra, & glorificent patrem vestrum: tūc autem fulgebunt, sicut sol ad laudandum Deum.

In regno patris eorum. ideſt in vita æterna, quę est regnum Dei. Luc.22. vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo.

Qui habet aures audiendi audiat. Dicit Rabanus, ideſt qui habet intellectum intelligat, quia mystice hęc omnia inteligenda sunt: nemo tamen putet ista parabolice dicta, quia hic est expositio parabolæ, & non parabola: sunt tamen verba quibus Christus vtitur ad reddendum aliquem attentum, & hoc facit, quando dicit aliquid difficile intelligi, & quia parabolę sunt difficiles ad intelligendum, solet Christus dicere post parabolas, qui habet aures audiendi audiat, vt patet in parabola seminantis supra in litera, & Lucę 8. Interdū etiam quędam, quę non dicūtur parabolicè, sunt obscura, ideo etiam in illis Christus dicit, qui habet aures audiendi audiat, vt patet supra 11.cap. cum dixit de Ioanne, quòd ipse est Elias, qui venturus est, adiunxit, qui habet aures, &c. & tamen ibi non erat parabola, ita hic non est parabola, sed nuda veritas, quia tamen Christus loquitur de statu beatorum, & damnatorū post resurrectionem, q̄ non patent ad sensum erat difficile hominibus, qui sola sensibilia intelligebant, videre quomodo istud esset, ideo reddidit eos attentos, vt eleuarentur super sensum dicens, qui habet aures, &c. ideſt, qui potest intelligere intelligat, qa difficile est plane cogitare nobis adhuc in via manentibus, qui nihil istorum vidimus.

Quare Matthæus posuit hic istam expositionem parabolæ.
Quæst. LIX.

QVAERETVR quare Matthęus posuit hic istam expositionem parabolæ.

Aliqui dicunt, quòd sequitur in hoc ordinem rei gestę, quia postquam Christus dixit præcedentes parabolas cessauit prædicare, & veniens in domum exposuit discipulis istam parabolā zizaniorum, & ideo Matthęus posuit expositionem loco suo, sic patet, quia dicitur in litera, tunc dimissis turbis venit in domum, &c.

Sed dicendum, quòd non stat, quia necesse est dici, quòd Christus in sermone isto dixerit omnes septem parabolas, scilicet quatuor præcedētes, & tres sequētes, quia infra in litera post omnes parabolas dicitur: cum consummasset Iesus parabolas istas, transijt inde, & sic non recessit de loco in quo incepit dicere parabolas quousque compleuit omnes septem, & sic in vno sermone dictę sunt: ergo quod dicitur hic, scilicet tunc dimissis turbis venit in domum, non est intelligendum, quòd fuerit immediate post quatuor parabolas præcedentes, sed post omnes septem. Idem innuit Aug. lib. de cōcordantijs euange. scilicet quòd omnes parabolæ in eodem sermone dictę sint. Item patet, quia si tres sequentes pertinerent ad aliud sermonem, poneretur in principio earum aliquid per quod innueretur eas pertinere ad aliud tempus, sed nihil ponitur. Sed absolute incipitur immediate post istam expositionem parabolę, scilicet simile est regnū cęlorum thesauro, &c. ergo istę, scilicet parabolę simul fuerunt dictę cum præcedētibus, & sic Matthęus interponendo istam expositionem non tenuit ordinem rei gestę, quia tunc debuisset poni post omnes septem parabolas, quia illis dictis venit Christus in domum, & tunc accesserunt discipuli, & quęsierunt expositionem parabolę zizaniorū. Nec etiam tenuit ordinem artificialem, quia tunc posuisset istam expositionem immediate post suam parabolam, scilicet zizaniorum, quę fuit secunda, sicut expositionem parabolę seminantis posuit immediate post istam parabolam, vt patet supra in litera, & tamen hic non fecit: non tamen oportet semper rationem reddi de obseruatione ordinis, quia si veritas rerum gestarum non seruetur in ordine narrandi, sępe nihil differt.

Quare Christus solum exposuit istas duas parabolas, & non alias quinque. Quæst. LX.

QVAERETVR quare Christus solum exposuit istas duas parabolas, scilicet seminantis, & zizaniorum cum septem parabolas dixerit, & quare discipuli non quęsierunt, nisi expositionem istarum duarum.

Dicendum, quòd Christus omnes parabolas exposuit discipulis. Quod patet Mar.4. scilicet talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, sine parabola autem non loquebatur eis: seorsum autem discipulis suis disserebat omnia, ergo nulla parabola erat, quam Christus discipulis non exposuerit. Item patet, quia supra in litera dicitur, vobis datum est nosse mysteriū regni Dei: cęteris autem in parabolis, & tamē in omnibus parabolis continebantur quædam mysteria abscondita, ergo necesse erat, quòd vel discipuli per seipsos parabolas intelligerent, vel Christus illis eas exponeret, & tamen multę parabolę erant obscurę plusquam parabola seminantis, quia Mar.4. dixit Christus discipulis quærentibus expositionem parabolę seminantis, scilicet nescitis parabolam hanc, & quomodo omnes parabolas cognoscetis, ergo non exposuit istas duas solas, sed etiam alias. Et patet hoc magis, quia post oēs istas parabolas dixit Christus discipulis, intellexistis hæc omnia: dicunt ei: etiam, ideſt vere intelligimus, ergo omnes parabolas Christus eis exposuit.

Aliqui autem dicunt, quòd istas duas solas parabolas Christus exposuit, & istas exponi solum discipuli petiuerunt, eo quòd cęteras per se discipuli intelligere potuerunt, & ad hoc potest referri illud verbum, scilicet intellexistis hæc omnia, ideſt nunquid intelligitis omnes parabolas?

Sed melius dicitur, quòd omnes parabolas Christus exposuerit, quia dicitur Mar.4. seorsum autem differebat illis omnia, ergo nulla parabola manebat inexposita. Item quia non est verum, quòd istæ duæ solę fuerint expositę, quia etiam septima parabola de sagena fuit exposita infra in litera, scilicet sic erit in cōsummatione sęculi: exibunt angeli, & separabūt malos, &c.

Dicendum ergo, quòd discipuli petiuerunt omnes parabolas sibi exponi, & Christus eis exposuit. Matthæus tamē solum voluit ponere expositionem triū, scilicet seminantis, & zizaniorum, & sagenę, & quia exponebat Christus parabolas petētibus discipulis, introduxit eos Matthæus expositionem petentes. Ratio autem quare istarum trium solum posuit expositionem fuit, quia istę erant difficiliores: saltem parabola seminantis, & zizaniorum, & hoc, quia istę habent multas partes, quas non posset quilibet applicare faciliter ad aliquid: reliquæ autem sunt paruæ, & ex istis expositis, solent illæ intelligi: licet interdum aliquas parabolas multum obscuras, quas tamen Christus discipulis exposuit, reliquit Matthæus inexpositas, vt est parabolą decem virginum infra 25. quæ difficilis est. Sic dicit Augu. de eadem, scilicet inter

parabolas

Universidad de Deusto
Biblioteca

parabolas a domino dictas, solet quærentes multum F mouere ista, quæ de decem virginibus posita est, sed de ea dicetur loco suo.

Quæ sint ista zizania, quæ super seminata sunt in agro. Et quòd Deus neminem ad malum mouet.
Quæst. LXI.

QVAERITVR quę sunt ista zizania, quę super seminata fuerunt in agro.

Dicendum, quòd aliqui volunt esse hæreticos. Alij autem schismaticos. Alij vero quoscunque peccatores. Sic dicit Aug. recte quæritur vtrum hęretici sint, aut male viuętes catholici. Sed quod dicit eos in medio tritici seminatos, videntur illi significari, q̃ vnius G communionis sunt, scilicet catholici peccatores, qui communicant cum bonis: hęretici autem catholicis non communicant, quia tamen agrum ipsum non ecclesiam, sed hũc mundum interpretatus est, bene intelliguntur hęretici, quia in hoc mundo permiscętur bonis. De catholicis autem peccatoribus dicit, q̃ illi, qui in eadem fide mali sunt, palea potius, quam zizania dicuntur, quia palea fundamentum habet cũ frumento radicęque communem: de schismaticis dicit, q̃ schismatici vĩr spicis corruptis similiores, vel paleis aristarum fractis, vel scissis, & de segete abiectis.

Dicendum tamen, quòd zizania dicuntur omnes peccatores in quocũque genere peccati. Quod patet H quia ipse dixit zizania sunt filij nequã, idest homines mali, & tamen quilibet peccator malus est. Item quia Christus diuisit oẽs hoies in duo. s. triticũ, & zizania, & p̃ triticũ intelligit iustos, q̃ fulgebunt in regno Dei per zizania autem, quę comburunt intelligit illos, qui mittuntur in caminum ignis, & tamen omnes peccatores mittentur in infernum. Psal. 9. scilicet cõnertantur omnes peccatores in infernum, ita necesse est accipi, & verum est, quòd diabolus seminauit istos, quia licet Deus hominem creauerit, diabolus tamen fecit eũ peccatorem, quia diabolo suggerẽte homo peccat. Deus autem neminem ad malum mouet, qa ipse malorum tentator non est Iaco. 1. sed fecit hominem rectum Ecclesiastes 7. homo autem immiscuit se peccatis diabolo suggerente, nam per inuidiã diaI boli peccatum introiuit in orbem terrarum. Sapientię 1. Et ita tenet Augustin. scilicet in hac parabola, sicut Dominus in expositione concludit non quędam, sed omnia scandala, & eos, qui faciunt iniquitatem zizaniorum nomine significasse intelligitur, quia tamẽ mali non introducuntur hic solum, vt in se mali sunt, sed prędpue, vt inquantum alijs nocẽt, vt conformet parabolę zizania dicuntur, nam zizania, ideo super seminata sunt, vt periret totum triticum admixtis sibi zizanijs, & quia ipsi, qui maxime nocent ecclesię Dei sunt hęretici, qui nituntur corrumpere fidei veritatẽ in qua tota fundatur ecclesia: Christus prędpue voluit in ista parabola hæreticos designare, licet de omnibus peccatoribus intelligatur, & ita conuenit K ista parabola ad designandum secundum statum ecclesię, qui fuit insurgentibus hęreticis, & ideo communiter ab Augustino, & Chrysostomo, & cæteris exponitur parabola de hęreticis, quod quidem bene sit dum tamen non negetur per zizania intelligi omnes peccatores.

Quomodo diabolus vocatur inimicus homo cum non sit homo. Et quòd inimicitia diaboli prącipua est contra Deum.
Quæst. LXII.

QVAERITVR quomodo diabolus vocat̃ hic inimicus homo cum non sit homo.

Dici põt vno modo, quòd vocatur homo more scripturæ, quæ ipsum vocare hominem solita est. Sic dicit Hiero. diabolus prætera inimicus homo appellatur, quia Deus esse desijt, & in 9. Psal. dictum est de eo exurge domine nõ confortetur homo, i. diabolus.

Secundo põt dici, & melius, q̃ in sacta scriptura quælibet persona vocatur homo, & si sit purus spiritus, sicut pater in diuinis non est homo cum solus filius carnem assumpserit, & tamen Christus vocauit eum hominem Io. 8. t. & si ego iudico iudicium meũ verum est, quia solus nõ sum, sed ego, & qui misit me pater, & in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est, & sic se, & patrem dixit esse duos homines, i. duas personas, quia vnius homo erat, s. Christus. Tertio põt dici, & adhuc melius, q̃ diabolus non vocatur hic homo, sed solum inimicus, sed tñ dr̃ hic inimicus homo pro illo, qui in agro seminauit zizania: nam ista parabola sic fuit ad literam, s. q̃ in agro cuiusdam seminato alius inimicus eius seminauit zizania: ille aũt erat homo, & iõ dominus agri dixit: inimicus homo hoc fecit, i. hõ, q̃ erat inimicus meus, & iõ in parabola dr̃: inimicus hõ: in expositione autem eius non dr̃ inimicus homo, sed solum inimicus, s. inimicus, qui seminauit ea est diabolus, ipse autem est inimicus p̃ malam voluntatem, & propter malum, quod realiter infert, quia hominibus nocet, & tñ inimicitia sua prącipua est õ Deum a quo sentit se puniri, & sic nititur distrahere homines a cultu eius, & inducere eos ad hoc, vt offendant ipsum, õ homines aũt inimiciciam exercet p̃ Deũ, s. inquantum malum, quod eis infertur vĩ redundare in dedecus Dei, cuius sunt homines quædam possessio, sicut malum illatum pecoribus prącipue vĩ infligi dominis eorum, & nititur diabolus subijcere sibi hominem, vt ipse dñetur ei, & nõ Deus, & ẽt p̃ hoc inuidet homini, vt Deus non communicet bonũ suum homini beatificãdo ipsum, in quo est quædam gloria Dei, s. quia perficit opera sua. Sic dicit Chry. vexatio diaboli aduersus nos est, principium aũt vexationis est factum non ab inimicitia eius, quæ est ad nos, sed ab inimicitia, quæ est ad Deum, ideo super seminauit zizania, i. induxit hæreticos, vt totum agrum ecclesiæ corrumperent.

Pater in & unius hominis vocati potuit.

An hæretici sint tolerandi, vel de ecclesia ejiciendi, & occidendi. Et de eorum duplici pœna. *Quæst. LXIII.*

QVAERITVR cũ hic dicat̃, finite vtraque crescere, i. zizania, & triticum, & p̃ zizania intelliguntur hæretici, an sint tolerandi, vel ejiciendi de ecclesia, & occidendi. Aliqui dicunt, q̃ debent tolerari, dicit enim Apostolus 2. Tim. 3. seruum Dei oportet mansuetum esse cum modestia corripientem eos, q̃ resistunt veritati, neq̃ det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendum veritatem, & resipiscant. sed si hęretici non tolerantur, sed occiduntur, aufertur eis facultas pœnitendi, ergo tolerandi sunt. Item illud, quod est necessarium in ecclesia, tolerandum est, & tñ hæreses sunt necessariæ, quia 1. Corin. 11. dr̃ oportet hæreses esse, vt qui probati sunt manifesti fiant in nobis, ergo non sunt occidendi hæretici. Item supra in litera dominus agri vetuit eradicari zizania, dicens sinite crescere vtraque vsque ad messem, & tñ per zizania signãtur hęretici, per messem aũt cõsummatio seculi: vere Christus dixit: ergo hæretici permittendi sunt viuere vsque ad consummationem seculi, & sic tenemur eos tolerare. Dicendum q̃ hæretici aliq̃n sunt tolerandi, & aliq̃n non. Pro quo sciendum, q̃ circa hæreticos duo sunt consideranda, vnum ex parte ipsorum, aliud ex parte ecclesię. Et parte autem ipsorum est

est peccatum per quod meruerunt non solum ab ec- A
clesia per excõicationem separari, sed ẽt p̃ mortem a mundo excludi, quia multo grauius est ęternã, q̃ tẽporalẽ lędere maiestatem, & tñ, qui committit crimẽ lesę maiestatis, statim occidit̃, ergo hęreticus potius meretur occidi: extra de hęreticis c. vergentis. Etiam multo grauius peccant corruptores fidei per q̃ est vita aĩę. Nam iustus ex fide viuit ad Ro. 1. q̃ falsatores monetę per q̃ temporali vitę subuenit, & tñ falsarij monetę, & cęteri malefactores statim per principes seculares occiduntur, iõ a fortiori hęretici postquam conuicti sunt de hęresi, merebantur immediate occidi.

Ex parte aũt ecclesię p̃sideraẽ misericordia ad ertãtium conuersionem, & iõ ecclesia non statim con- B
demnat hęreticũ ad mortẽ, sed post pœnitentiã, & fm correptionem ecclesia iudicat eũ condemnandũ, qa putat eum esse subuersum, & incorrigibilẽ. sic dr̃ ad Titum 3. hęreticum hoiem post primam, & secundã correptionem deuita: sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est. Et tñ in hoc est duplex pœna: vna est spiritualis, vt excõicare hęreticos, & condemnare dicta eorũ, & p̃gregationes, & synodos. Alia est corpalis, s. occisio. Circa primam non est difficultas, nec scandalum ex parte ecclesię, quia faciliter põt ista facere: cũ nec oporteat ad hoc bellũ mouere. Etiam non est nocumentũ ex parte hęreticorum, quia per excõicationẽ ista, & damnationẽ dictorũ tuorũ non prędudit eis via ad salutẽ, sicut si occiderent̃, quia iam pœnitere non possent, sed potius ista excõicatio est eis quędam C
pœna medicinalis, & occasio ad hoc, q̃ redeant ad salutẽ, & p̃ hoc ecclesia quoslibet hęreticos excõicat: immo iam sunt excõicati a iure, extra de hær. excõic. Quantũ vero ad pœnam corporalẽ. i. occisionẽ, & priuationẽ bonorũ, & similia, ecclesia nõ ita faciliter p̃cedit, sed aut hæretici sunt tales õ quos non p̃t procedi sine magno scandalo, vt quia multi sunt, vel quia multos hñt fautores. Vel p̃t procedi contra eos sine scandalo. Si primo mõ ecclesia cessat procedere. Si secundo mõ procedit, & tũc postquam quis de hęresi conuictus est, si non vult ab ea discedere tradit eũ ecclesia iudici sęculari ad mortẽ: licet ecclesia occidi nõ iubeat: si vero ab errore discedit remittitur ei, & recipit eum ecclesia, si vero postea relabitur ẽt si velit redire ad fidẽ, ecclesia suscipit eum, vt moriatur in gremio fidelium, & tñ tradit eum iudici sęculari, quia timẽt de inconstantia sua, s. q̃ iam semper eẽt infirmus in fide, & posset alios inficere, & hoc est, q̃ apostolus dicit ad Titum 3. s. hęreticum hoiem post primam, & secundam correptionẽ deuita: sciens quia subuersus est, qui hmõi est. Ad primum dicendũ, q̃ ad modestiã ecclesię ptinet, q̃ hęreticum primo, & secundo corripiat: si aũt postea relabitur habẽt p̃ subuerso, & iõ licite occidit, nec expectat̃ iam illius firma puersio, sed potius timet̃, q̃ alios inficiet. Ad secundũ dicẽdũ vno modo, q̃ apostolus dixit hoc per modũ prænũciationis, & non p̃ modũ p̃cepti, s. quia, ita futurum erat, q̃ hæretici in ecclesia essent, non tñ p̃ hoc oportet, q̃ toE
lerent̃, quia ita prænunciant̃, quæ mala sunt, sed non oportet tolerari mala facientes. Cũ aũt dr̃ hæreticos esse vtiles ecclesię, sicut dixit apostolus, s. qui probati sunt manifesti fiant. Dicendũ q̃ ista vtilitas est per accidens præter intentionẽ hæreticorum quorũ intẽtio est corrumpere veritatem fidei: bonũ aũt sequitur ex virtute fidelium, qui eorum prauis doctrinis resistũt, & tñ in rebus attendendum est, quod est per se, & nõ quod est p̃ accidens, iõ cum hæretici nocere intendãt ecclesię non debet eos ecclesia sustinere. Ad tertium dicendũ vno mõ, q̃ hæretici non semp eradicantur, licet non tolerent̃, quia ecclesia p̃cedit õ eos p excõicationem solã interdum, & aliq̃n p̃ pœnam corpoA
ralem. Excõicatio tñ nõ est eradicatio, vt dr̃ 24. q. 4. c. aliud est, si tñ p̃cedit ecclesia vlterius tradendo hæreticum curię sęculari, per quod eum eradicat, non est õ Christi p̃ceptum, quia tunc ipse vetuit hæreticos eradicari, q̃n eorũ eradicatio est periculosa fidelibus s. ne cum zizanijs eradicetur triticũ, si aũt non est periculum in eradicatione eius permittit illã Christus: immo p̃cipit cum dicat, q̃ in tpe messis eradicentur zizania. s. quia tunc eorum eradicatio non est periculosa tritico, & iõ q̃n non põt puniri hæreticus, nisi ecclesia moueat bellũ, cũ sit bellum periculosum cessat potius ecclesia p̃cedere. Sic dicit Chry. hoc dicit dñs prohibens occisiones fieri, nec. n. oportet interficere hæreticum, quia prælium inexpiabile in orbem terrarum induceretur, & iõ dicit ne eradicetis simul cũ eis triticum, i. si moueritis arma, & occideritis hæreticos, necesse est multos sanctorum occidi: non ergo detinere hæreticos, & abscindere eorũ liberã p̃bationẽ, & synodos, & studia dissoluere prohibet, sed interficere, & occidere.

An peccatores, qui non sunt hæretici sint ab ecclesia tolerandi. Et quomodo, & quatenus. Et vocalis increpatio malorum quomodo sit facienda. *Quæst. LXIIII.*

QVAERITVR de alijs peccatoribus, q̃ non sunt hæretici, an ab ecclesia tolerãdi sint. Aliq̃ dicũt, q̃ non, quia in veteri testõ Deus imponens pœnas p̃ delictis dicit, auferte malum de medio vr̃i. Deut. 17. & 22. ergo ecclesia debet auferre malos de medio, & non tolerare eos. Dicendũ q̃ toleratio malorum, aut consideratur quãtũ ad Dei iudicium, s. an expediat, q̃ ipse malos toleret, vel quãtum ad iudicium ecclesię. Si primo mõ, dicunt aliqui, q̃ mali non deberent tolerari a Deo, quia ab hominibus solent tolerari mali p̃ duo, s. vel quia non cognoscuntur, vel quia sine piculo bonorũ nõ p̃nt puniri, Deus aũt vere cognoscit malos vbicunque sunt. Prouer. 15. s. in omni loco oculi dñi contemplantur bonos, & malos. Etiam sine periculo aliquo bonorũ põt malos perdere, iõ vĩ, q̃ nullum malũ tolerare deberet. Dicendũ q̃ expedit, q̃ D
Deus malos toleret. Primo quia alias oporteret, quod Deus simul occideret oẽs hoies, quia nemo est, qui interdum non peccet 3. Re. 8. nõ est hõ, qui faciat bonum, & non peccet. Secundo p̃ spẽ puersionis, quia aliqui sunt, qui licet longo tpe peccent, aliq̃n futuri sunt boni, qui si mox, vt peccant occiderent̃, nunquã boni fierent, iõ Deus differt pœnã, vt q̃n boni effecti fuerint misereatur eorũ Isa. 30. s. iõ expectat vos Deus vt misereatur vĩ, & hoc Christus voluit cum dixit ne forte colligentes zizania eradicetis simul triticum, i. aliqui sunt, qui nunc zizania sunt, & tñ futuri sunt triticum, quod futuri erant si eis parceret. Sic exponit Aug. iõ mali a Deo tolerandi sunt. Sed quidam dicũt hoc intelligi de malis, qui aliq̃n futuri sunt boni. Aliqui tñ sunt mali, qui nunq̃ puertentur, isti ergo non E
deberent tolerari, cũ Deus nunq̃ nouerit illos emendandos. Dicendum q̃ illi sunt a Deo tolerandi. Primo, vt oñdat diuitias misericordię sue, s. q̃ illos sustinet ex immensitate misericordiæ, licet ipsi sint indigni misericordia. Secundo p̃ bonos, vt eos exerceãt, quia aliqui boni fiũt p̃ pœnam, quæ a malis infertur, sicut ergo Deus hic permittit homines a dęmonibus tentari, & vexari, ita & permittit bonos a malis exerceri, si. n. nemo malus esset, nullus vnq̃ martyr fuisset, & clarissimis virtutibus defuisset locus. Tertio, vt boni considerando iniquitates malorum nitantur in bonum, vt illis sibi nõ sint: magna ẽt Dei laus, & multæ aliæ vtilitates ex toleratione malorum p̃ueniũt, eẽnt n. hoies, quasi ex necessitate boni si scirent, q̃ mox, vt

peccarent

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccarent occiderentur. De hoc dicit Aug. li. de quæ- F
stio. euãg. boni tñ, qui adhuc infirmi sunt, opus hñt in
quibusdam malorum admixtione, siue vt p eos exer-
ceantur, siue vt eorum comparatione magna illis ex-
hortatio fiat, vt nitanť ad melius: aut forte simul era-
dicatur triticum cum auferuntur zizania, quia multi
primo zizania sunt, & postea triticum fiunt, qui si nõ
patienter cum mali sunt tolerarentur, ad laudabilem
mutationem nõ perueniunt. Itaque si euulsi fuissent
simul eradicatur triticũ, quod futuri essent si eis par-
ceret, iõ dicit non esse tales auferendos de hac vita, ne
cum malos conantur interficere, bonos interficiant,
quor futuri sunt, aut bonis obsit quibus, & inuitis vti-
les sunt, sed tunc optime hoc fiet, cum iam in fine nõ
restat, vel tempus commutandę vitę, vel proficiendi
ad veritatem ex occasione, ac comparatione alieni G
erroris, & iõ dicit dñs sinite vtraque crescere vsque
ad messem. i. bonos, & malos simul manere vsque ad
tempus, in quo mali sine bonorum damno possint
auferri de medio eorum, & hoc erit in die iudicij, qa
tunc generaliter separabit Deus bonos a malis, sicut
pastor separat oues ab hędis, vt patet. j. z5. Si aũt cõsi-
deratur q̃tum ad tolerationem ecclesiæ: dicendum, q̃
etiã si ecclesia nollet tolerare malos: tolerari necesse
erat, quia non põt cognoscere oẽs malos. Etiã dato, q̃
cognosceret non posset omnes auferre pp multitudi-
nem, & iõ d cendum, q̃ aut ecclesia cognoscit ma-
los, aut non: si non cognoscit, non oportet, q̃ multũ
inquirat, qui sunt mali ad hoc, q̃ eos puniat, quia q̃dã
melius latent, quam q̃ publicentur. Et hoc verum est, H
nisi in quibusdam peccatis, q̃ quanto sunt magis oc-
culta, tanto sunt periculosiora, vt est hæresis, quia hæ-
retici occulte põt inficere totum gregem dñicum, &
pp hoc ecclesia dedit specialiter in crimine hæresis
inquisitores per oẽs prouincias, vt solicite inuigilent
circa eradicandas hæreses. Si aũt mali sunt cogniti,
aut sunt mala grauia, aut leuia, in leuibus aũt ecclesia
non exercet vltionem: & ita est de hæresi, quia licet
sit graue crimen, si ĩñ nondum est firmata, vt siquis
errat, & non vult peruertere alios, & si admoneatur
corrigit seipsum, non punitur corporaliter, nec ẽt ex-
cõicatur. Sic dicit Aug. vbi supra, s. nec tñ p̃ñs est, vt
oĩs hereticus, vel sciſmaticus ab ecclesia corporali-
ter separetur, multos enim portat ecclesia, quia nõ ita
defendunt falsitatem sñę suę, vt intentã multitudinẽ
faciant, quod si fecerint tunc pelluntur, si aũt pecca-
uerit quis, & corrigi põt exterminandus nõ est, ne sic
auferatur locus pñę. Qđ ẽt in hęresi verũest, vt dicit
Hiero. s. datur. n. locus pñę, & mouemur ne cito am-
putemus fratrẽ, quia fieri põt, vt ille, qui hodie noxie
dãnatus est ex dogmate cras resipiscat, & defendere
incipiat veritatem. Si aũt sunt maiora p̃cta, i. oĩa illa p̃
quibus de iure pęna aliqua debeť, aũt põt sine pericu-
lo, & scandalo bonorum pęna illa infligi, aut non. Si
põt debet infligi. Si non põt, debet supersederi, & ex-
pectari tempus in quo possit sine periculo infligi, vel
diuinum expectari iudicium, quia aliàs ecclesia volẽs
eradicare zizania eradicaret simul triticũ, quod Chri-
stus vetuit. Sic dicit Aug. ꝓ epistolam Parminiani, s. cũ
quisque Christianorum intus in ecclesia constitutorum in aliquo tali p̃cto fuerit deprehensus, vt anathemate dignus habeatur, fiat hoc vbi periculũ sciſmaticis non hr̃, alias timetur cum dilectione non ad eradicandum, sed ad corrigendum. Quòd si se nõ agnouerit, nec pœnitendo correxerit, ipse foris exiet, & per propriam voluntatem ab ecclesię cõione dirimetur. Vñ dñs cum dixisset sinite vtraque crescere vsque ad messem, subiunxit cãm, dicens ne forte cum vultis colligere zizania, eradicetis simul triticum, vbi satis oñdit cum metus iste non subest, sed omnino de fru-

mentorum stabilitate certa securitas manet, i. qñ ita
cuiusque crimen notum est, & omnibus execrabile
apparet, vt vel nullos prsus, vel non tales habeat de-
fensores per quos schisma possit contingere, nõ dor-
miat seueritas disciplinę: cum vero isdem moribus
plurimos occupauerit, nihil aliud restat bonis, quam
dolor, & gemitus, sic igitur misericorditer corripiat
hõ. quod põt, quod aũt non põt patienter ferat, & ex
dilectione gemat ac lugeat donec ille desuper emen-
det, & corrigatur, aut vsque ad messem differat eradi-
care zizania, & paleam ventilare. Ista intelliguntur de
pęna criminum, secus aũt est de obiurgatione seu vo-
cali increpatione, quia prelatus, vel prædicator põt in
sermone generali redarguere peccantes, & maxime
si aliqua occasio acciderit, s. plaga aliqua inflicta a Deo
quæ p criminibus accidisse putanda est, & tunc præ-
latus grauiter põt p̃cta obiurgare peccatoribus non
expressis, asserens, q̃ pp illa crimina Deus illam vl-
tionem exposcat, si vero talis occasio non acciderit
adhuc põt obiurgari p̃cm̃ nõ expressis peccatoribus,
quia sic magis dolebunt, & intra se erubescent p̃cto-
res, q̃ q̃ obiurgantem impugnent. Sic dicit Aug. vbi
supra, s. turba aũt iniquorum cum facultas est in po-
pulis p̃mendi sermonem, generali obiurgatione fe-
rienda est, & maxime si occasionem ac opportunita-
tem p̃buerit aliquod desuper Domini flagellum, quo
eis appareat p suis demeritis vapulare: tunc n. autres
humiles p̃bet emendari sermone calamitas audite-
rum, & facilius in gemitum p̃fitendi, q̃ in murmura
resistendi afflicta corda cõpellit, quamquã & si nulla
calamitas tribulationis p̃mat cum facultas detur, vti-
liter corripitur in multitudine multitudo, nam sicut
separata sęuire, sic in ipsa congregatione obiurgata
gemere consueuit. Ad argumentum in ꝓrium dicen-
dum, q̃ mali auferendi sunt de medio, qñ cognoscũ-
tur, & sine scãdalo fieri põt, & sic Deus loquitur 17,
& 22 Cum vero non cognoscuntur mali, vel sine pe-
riculo bonorum puniri non p̃nt cessandum est, ne fri-
mul triticum eradicet, vt hic dr̃. Sic dicit Hiero. s. vr̃
hoc esse ꝓrium illi præcepto. Auferte malum de me-
dio vestri, s. n., phibet eradicatio, & vsque ad messem
tenenda est patientia, qũo eijciendi sunt quidam de
medio nostrũ? & rñdet, s. sed inter triticum, & zizā-
nia, quod nos appellamus lolium, quãdiu herba est, &
ne dum calamus, vel ad spicã grandis similitudo est, &
in discernendo nulla, aut valde difficilis facultas: præ-
monet ergo Dñs ne vbi quid ambiguũ est, cito iniam
proferamus, sed Deo iudici reseruemus, vt cum dies
iudicij venerit, ille non suspitionem criminis, sed ma-
nifestum reatum de sanctorum cętu eijciat.

Simile est regnum cęlorum thesauro ab-
scondito in agro, quem qui inuenit hõ ab-
scondit, & pre gaudio illius vadit, & vendit
vniuersa, quæ habet, & emit agrum illũ. Itẽ
simile est regnum cœlorum homini nego- K
ciatori: quærenti bonas margaritas. Inuenta
aũt vna preciosa margarita, abijt, & vendi-
dit oĩa, q̃ habuit, & emit eam. Iterum simile
est regnum cœlorum sagenæ missæ in ma-
re, & ex omni genere piscium congreganti.
Quam cum impleta esset, educentes, &
secus littus sedentes elegerunt bonos in vasa
sua, malos aũt foras miserunt. Sic erit in con-
summatione seculi. Exibunt angeli, & sepa-

rabunt malos de medio iustorũ, & mittent A
eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & stri-
dor dentium. Intellexistis hæc oĩa. Dicũt ei.
Etiam: ait illis. Iõ oĩs scriba doctus in regno
cęlorũ, similis est homini patrifamilias, qui
profert de thesauro suo noua, & vetera.

Simile est. Hic ponitur quinta parabola, quæ est di-
cta ẽt in eodem sermone, & dr̃. *Simile est regnum cælo-*
rum, i. ecclesia militans, vel ea, quę pertinent ad statum
eius. *Thesauro abscondito in agro.* Dicit in agro, i. in terra
quæ possidetur ab aliquo, & hoc, quia subiungit, q̃ in- B
ueniens emit agrum illum: si tñ esset locus publicus,
qui nullius personæ priuatę est, nec posset emi, nec
oporteret ad hoc, q̃ extraheretur inde thesaurus.
Quem, qui inuenit homo abscondit. i. qui inuenit locum
thesauri in agro alieno, quia non põt illum statim
tollere inde: magis abscõdit, vt a nullo inueniri possit
quousque ipse emat agrum, & possit inde libere the-
saurum effodere. *Et præ gaudio illius.* s. thesauri inuen-
ti: posset hic dici prę desiderio illius, quia desiderium
est rebus nondum hñtis quas hr̃e cupimus: gaudium
est de rebus iam possessis quibus ad votum frui possu-
mus: iste aũt, qui thesaurum inuenit: licet nondum il-
lum hẽat libere quousque agrum emat, quia tñ facile
est illum hr̃e, & quod prope est inesse vr̃: gaudet de il-
lo, quasi de iam possesso, & iõ potius Christus dixit p̃
gaudio illius, q̃ prę desiderio. *Vadit, & vendit vniuersa,*
quæ habet. Non est intelligendum, q̃ inueniens the-
saurum semper vendat oĩa, quæ habet, vt emat agrum
illum, quia qui diues est, non est opus, q̃ aliquid ven-
dat, vt emere possit agrum, sed ad oñendum magnũ
desiderium hñdi thesaurum inuẽtum dicit Christus:
vadit, & vendit vniuersa. q.d. q̃ si aliter non põt hr̃e
agrum, nisi vendat vniuersa, vendet illa, vt solũ agrũ
liceat possidere. *Et emit agrum illum.* s. vt liceat sibi the-
saurum inde extrahere libere, quod non liceret quã-
diu ager ab alio possidetur.

Quid per istam parabolam thesauri ostendere voluit Christus; D
vbi declaratur, qui sit iste thesaurus absconditus, & quid
significat abscondere thesaurum in agro.
Quæst. LXV.

QVAERETVR quid Christus voluit per istã pa-
rabolam oñdere. Aliqui dñt, q̃ per thesaurũ in
agro absconditum signatur prędicatio euangelij, &
Christus oſtenderat supra in parabola sinapis, & fer-
menti virtutẽ istius prædicationis in magnum cre-
scendo. Hic oñdit precioſitatem eius comparando eã
thesauro, & margaritis. Sic dicit Chry. parabolę, quas
Christus supra posuerat de fermento, & sinapi ad vir-
tutem euangelicę prędicationis referuntur, qm̃ supe-
rabit orbem terrarum: nunc aũt, vt precioſitatem, & E
magnificentiam eiusdem oñderet, proponit parabo-
lam de thesauro, & margarita. Et dr̃ hic regnum cœ-
lorum ipsa ecclesia militans, vel prędicatio euangelij,
quę in ecclesia militanti est: dr̃ aũt ista prędicatio the-
saurus absconditus in agro, non quidem, quasi prędi-
catio abscondita sit, quia per totum orbem prędicatũ
est ad Ro. 11. s. in oẽm terram exiuit sonus eorum, &
ita Christus dixit supra 10. c. quod dico in tenebris di-
cite in lumine, sed pp thesaurum, quia thesaurus de-
bet esse absconditus: & in hoc non similatur prędica-
tio euangelij thesauro, sed solum q̃tum ad id, i. q̃ qui
inuenit thesaurũ vendit oĩa, quæ habet, vt emat agrũ,
& qui inuenit verum precium euangelicę prędi-
cationis oĩa dimittit, vt illam solã teneat, nec portet, q̃

singulę partes parabolarum applicentur rebus signa-
tis, sed satis est, q̃ aliquę earum applicentur. Alię vero
sunt, vel pp ornatum parabolę, vel vt verisimile videa-
tur, nam de thesauro parabola poni non posset, nisi ab
sconditus diceret. Aliter põt dici, q̃ ager est iste mun-
dus, sicut Christus dixit supra in litera, & thesaurus, i.
prędicatio euangelica est in agro, i. in mundo, quia p
totum orbem Christus euangelium prædicari iussit.
Mar. 16. & licet vox euangelij nullis gentibus fuerit
occulta, quia in oẽm terram exiuit sonus eorum: plu-
ribus tñ hominibus mansit occultum precium euan-
gelicę prædicationis, & ẽt vsque hodie manet, quia
sicut ager in quo thesaurus est ab omnibus palam vr̃:
nemo tñ scit thesaurum ibi latere, nisi ille, qui inue-
nit, ita licet oẽs gentes audierint euangelium, non tñ
crederent oẽs euangelio, ad Ro. 10. sed despiciunt il-
lud, eo q̃ nesciunt precium eius, s. quia non putãt ve-
rum esse, quod prædicatur, sed potius quibusdam ip-
sa prędicatio erat scandalum. alijs vero videbatur esse
stultitia 1. Cor. 1. s. nos prædicamus Christum crucifi-
xum: Iudæis quidem scandalum, gentibus aũt stulti-
tiam. iõ vere absconditus est in agro, i. in mundo præ-
dicatio euangelij, quia precium, i. veritas eius nescitur
ab omnibus. Et iste est melior sensus. Et dr̃ quẽ, qui
inuenit hõ absconditi, i. diligenter obseruat. Nam sciẽs
veritatem euangelicam non occultat illam, vt alij eã
nesciant, sed potius diuulgat illam, cum Christus per
totum orbem prędicari iusserit. Et ille, qui absconditC
talentum sibi traditum redarguitur. j. z5. sed quia illa,
quę diligenter seruare volumus ne pereant absondi-
mus, cum euangelicam veritatem diligenter seruare
velit ille, qui eam inuenerit, ne ab illa cadat, cum
melius sit viam dñi non agnoscere, q̃ post agnitam re-
troire 2. Pet. 2. dr̃ abscondere eam. Sic dicit Hie. q aũt
absconditi non de inuidia facit, sed more seruantis, &
nolentis perdere absconditi in corde, q̃ prescius præ-
tulit facultatibus. Quod aũt dr̃ vadit, & vendit vniuer-
sa, quę habet. innuitur, q̃ qui veritatem euangelicam
tenere vult, omnia debet dimittere, non quidem oĩa,
quę possidet, quia vendere oĩa, quæ quis possidet, &
Christum sic sequi perfectionis est, & non necessita-
tis infra 19. s. vendit vniuersa, quæ habet, quia sicut in
venditione fit commutatio rei pro precio, ita q euan-
gelicam veritatem suscipit oẽs priores errores mutat
deserẽs illos, vt puram euangelij veritatem sequatur.
Vel vendit vniuersa, i. oẽs affectus, quia cum Christus
doceat hoĩem viuere s̃m legem spũs, & non s̃m desi-
deria carnis, sed potius crucifigere carnem cum vitijs,
& concupiscentijs ad Ro. 8. & ad Gala. 5. oportet oĩa
vendere, i. nullum affectum carnalem nobis reseruā-
re quem sequi velimus, sed oẽs legi Christi subijce-
re. Et dr̃ hic, q̃ p̃ gaudio illius vadit, eo q̃ siquis agno- Quare in
scat veritatem promissorum in euãgelio, despicit oĩa parabola
terrena volens hr̃e cęlestia. Sic dicit Greg. in homi. Si dicitur prę
consideremus, quę, & q̃ta sunt, quæ nobis promittũ- gaudio.
tur in cęlis: vilescunt aĩo oĩa, quæ hñr in terris. Vel re-
fertur hoc ad operationem, s. quia ille, qui sequitur
veritatem euangelij, ẽt si difficilia subeat, cum gau-
dio agit, quia ad virtuosum p̃net delectabiliter exer-
cere virtutis opus 2 Ethi. cum sit signum generati
habitus, delectationẽ aduenire opibus. sic. n, dr̃ Act. 5.
q̃ ibant apostoli gaudentes a conspectu consilij, quia
digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

Sed sciendũ, q̃ de isto thesauro dr̃, q̃ inuenr̃, i. sine
difficultate reperit, & tñ inuentus non possidet sta-
tim, sed oportet prius oĩa vendere, eo q̃ inuenire p̃
dicationẽ euãgelicã facile est cũ vbiq; p̃dicetur. Et ẽt
credere non est difficile, qa Deus apit corda hoium
quorũ vult donãs eis spm̃ credendi, & tñ leq postea
doctrinã euãgelicã est difficile, qa oportet ad hoc cõ-
primere

Universidad de Deusto
Biblioteca

primere oēs affectus nostros subijciendo carnē spūi, F & hoc est oīa vendere anteq̄ istum thesaurum possideamus. Sic dicit Hilarius: hic quidem thesaurus gratis inuenitur: euangeliorū.n.p̄dicatio in absoluto, i. in manifesto est, sed vtendi, & possidendi huius thesauri cū agro ptās nō pōt eē sine precio, quia cęlestes diuitię non sine damno seculi possidentur. Alij dīt, q̄ thesaurus abscōditus est desiderīū bonorū cęlestiū: ager aūt est ipse labor virtuosus sine quo nō hñt bona cęlestia: debet aūt abscondi ne pp inanem gl̄iam bona opa fiant. Sic dicit Grego. in hom. thesaurus in agro absconditus, est cęleste desiderium: ager vero in quo thesaurus abscōdit est disciplina studijs cælestis quē, s. thesaurum, s. cū inuenit hō abscondit, in pūri.n. vita, quasi in via sumus qua ad patriam pergimus. Maligni aūt spūs iter nr̄m, quasi q̄dam latrunculi obsident: deprædari, ergo desiderat, i. deprædationē pati, q̄ thesaurum publice in via portat. Hoc aūt dico non, vt p̄ximi nr̄i opa nr̄a nō videant, sed vt per hoc, quod agimus laudes exterius nō quęramus: agrū, p̄fecto venditis oībus comparat, q̄ carnis voluptatibus renūciās, cuncta sua desideria p cęlestis disciplinæ custodiā calcat. Alij dīt, q̄ thesaurus abscōditus est ipse Christus, quia deitas eius in carne latuit. Ager aūt est ipsa caro occultans diuinū verbū, vel potius sacra Scriptura in qua occulte p̄net notitia de Christo, q̄ aūt p studiū sacrę Scripturę notitiam de Christo habet, p̄ dulcedine huius cognitionis cęteras comparationes deserit, vt huic studio mancipet̄, & hoc est oīa vendere, vt agrū possideat. Sic dicit Hie. Thesaurus iste ī quo sunt oēs thesauri sapię, & scię absconditi, aut Deus verbū est, qui in carne Christus vr̄ absconditus, aut sanctæ scripturę in quibus reposita est notitia saluatoris. De hoc aūt Aug. air. hunc thesaurum dixit in agro abscōditū, s. duo testamenta in ecclesia, q̄ cum quis ex parte intellectus attigerit, sentit illic magna latere, & vadit, & vendit oīa sua, & emit illum, i. p̄temptu temporalium cōparat sibi ocium, vt sit diues cognitione Dei. Alij dīt, q̄ in ista parabola signatur quintus status ecclesię, s. quia postq̄ expulsis hęreticis fuit diuulgata fides in orbem terrarum per prædicationē sc̄tōrū: multi viri valentes, & piti in doctrinis Philosophorū, conuersi ad fidē Christi inceperunt se exercere, & suam sc̄iam conuertere ad vtilitatē, & regimen aīarū, sicut fuit Aug. & alij prelati, & viri docti tpe suo, & tunc thesaurus abscōditus in agro vocatur præmiū cęleste: ager in quo abiconditur est exercitatio in docendo, & faciendo alia ad regimen aīarū, iste aūt ager, i. ista occupatio regiminis aīarū emīt vēditis omnibus pp thesaurum ibi latentem, eo q̄ pp desideriū regni cęlestis isti prælati, & viri docti dimissis oībus fere, q̄ ad curā rei familiaris p̄tinebant, soli desiderio, & studio p̄ficiendi proximis in regimine animarum vacabant: oēs istę expōnes sunt conuenientes, sed prima est magis literalis.

Thesaurus inuentus sub terra cuius sit. Quæst. LXVI.

QVAERETVR cū dicat, q̄ ille, qui inuenit thesaurum in agro emit agrū, in quo innuitur, q̄ non posset aliter habere thesaurū, est dubium de thesauro inuento cuius sit. Dicendū, q̄ eorū, quæ inueniuntur quædā sunt, quæ nunq̄ fuerunt alicuius, id est actualiter ab aliquo possessa, sicut sunt lapilli inuenti in litore maris, & gemmę inuentę in capitibus piscīū, vel minerię metallorum inuentę in visceribus terrę, & talia primo occupanti conceduntur, quia p occupationem transeunt in dominium, cū nullius vnq̄ fuerint. Alia sunt, quæ fuerunt alicuius, & tñ ia nullius sunt, quia p derelicto habent̄, & talia euā primo occupanti conceduntur, qñ tñ hēantur pro derelicto, & qñ nō, & quę sunt signa ad hæc dictum est. 8. 6. q. 42. Alia sunt, quæ p derelicto non hñt, & ista qñ inueniūt non efficiuntur inuentis, sed restituenda sunt, de quo ibidem dictum est. De thesauris aut̄ dicendū, q̄ thesauri absconditi in terra alicuius fuerunt, etiā non ponebantur absconditi, vt p derelicto habeant̄, sed potius, vt melius seruent̄. iō non efficiuntur inuentis absolute, quasi pro derelicto hēantur. Sed dicendū, q̄ aut sunt thesauri a longissimo tpe absc̄oditi, aut a pauco tpe, de quo pōt haberi coniectura ex loco, & circunstantijs eius, & ex ipso thesauro, s. an sint ibi nouā vel vetera, vt si sit ibi moneta incognita, vel vasa talis figurę qualia nostra non vidit ętas, arguendum est antiquissimum esse thesaurum: sic a p̄rio arguendum est eū esse a paruo tpe absconditus, ita vt putetur supesse dñum eius, vel eos, qui de iure succedere debent, non efficitur thesaurus ipsius inuenient̄is q̄tū ad aliq̄d, vel etiam dñi agri si in alieno agro insossus sit, sed iudicabitur de illo, sicut de re inuenta super terram, q̄ restituatur, immo potius, quā de re aliàs inuenta, quia de illa pōt credi interdū, q̄ habeatur p derelicto, sed nunq̄ de thesauro, quia qui abscondit voluit eum diligent̄er obseruare. cum ergo, nec pro derelicto habeat nec dño careat non potest effici inuenientis, sed intergre restituere tenetur, fiet ergo de illo, sicut de cæteris rebus inuentis, vt dictum est supra 6. c. q. 42. Si aūt sit thesaurus antiquus, cuius verisimiliter credat non supereſſe dñm, nec aliquos ad quos de iure succedere pertineat, quia dato, s. q̄ supersint in decima, vel duodecima generatione, non pōt tñ sciri, qui illi sint, vel an fuerint regionis illius, vel alterius, debet thesaurus iste effici totus inuentoris, sicut res quæ in nullius bonis est, quia licet iste thesaurus aliq̄n haberet dñm, ia non habet dñm, & idem iuris est ac quasi dñm nunq̄ habuisset, vt efficeretur totus inuentoris. Iura tñ humana ad scandala tollenda aliter disposuerunt, s. q̄ sicut quis thesaurum inuenit in prędio, siue loco proprio, aut in alieno. Si in proprio statim efficitur ipsius inuentoris. Si aut̄ in alieno, aut ille est locus priuatus, siue locus alicuius personę priuatę, vel est publicus, siue locus priuatus, aut ille, qui inuenit a casu inuenit, vel, quia studio quęrebat putans esse ibi thesaurum. Si a casu inuenit dimidius fit inuentoris, & dimidius domini agri, siue loci. Si vero studiose q̄esiuit, & inuenit eum in agro alieno, totus thesaurus efficitur domini agri. Si autem locus est sacer, vel religiosus, & inuenit thesaurum quis fortuito ibi, totus est inuentoris, vt Instit. de rerum diuis. in §. thesaurus, Et C. de thesauris, lib. 10. l. 9. & idem dicit gloss. 14. q. 5. c. si quid inueniſti. talis autem lex erat tempore Christi, & ideo ille, qui thesaurum inueniebat in agro alieno emebat agrum, vt posset totum thesaurum pro se libere habere, & ad hoc vendebat vniuersa, quæ habebat, vt posset agrum emere pro precio thesauri.

An thesaurizare sit peccatum. Et an liceat parentibus pro filijs thesaurizare aliqua. Quæst. LXVII.

QVAERETVR an thesaurizare si pēctm̄. Dicēdū est, q̄ hic sunt duo. Primum est an possit aliquis thesaurum facere. Secundū est an liceat abscōdere illum. Circa primum dicendum, q̄ thesaurus accipitur iuxta nomē suum p̄ auro depōsito, vnde dī thesaurus, i. positio auri, sed inde accipit p extēsione, vt quālibet pecuniā congestam, & repositam thesaurū appellemus cuiusque metalli sit. Duo aūt importat thesaurus, s. multitudinem, & repositionem. Nam si pauca pecunia sit reposita thesaurus non appellabit, nec̄ si multa pecunia cōgesta sit, & tñ ad vsum, & quotidianas

tidianas expēsas assumatur non dī thesaurus, quia nō est reposita. De primo patet, quia Iob. 38. dī nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, s. quia niuis, & grandinis in loco suo copia magna congesta est. De secundo patet, quia dī Psal. 32. congregans, sicut in vtre aquas maris, & ponens in thesauris abyssos, i. abyssi, quę sunt profunditates aquarum sunt velut in thesauris, eo q̄ sunt custoditæ in profundis, & Psal. 134. qui producit ventos de thesauris suis, i. Deus ducit ventos de latibulis occultis, s. de locis cauernosis in quibus gignuntur: ad quę loca hoīes non accedunt, & sic sunt loca illa, quasi thesauri absconditi. Et quia ea, quę diligenter absconduntur ad aliquem finem reseruantur: requiritur ēt ad rōnē thesauri, q̄ ad aliquid conseruetur, sicut dī Iob 38. nūquid ingressus es thesauros niuis, & cętera, & sequit, quę reseruaui in tēpore hostis in die pugnæ belli. Hoc nō proprie, & stricte thesaurus dī copia auri congesti, aut pecunię alicubi repositę ad aliquem finem reseruatę: interdū tñ thesaurum vocamus pecuniam quantumcunque repositam ēt si pauca sit. Vñ quidquid habent parentes, & non expendunt, sed reseruāt p̄ filijs dī thesaurus 2. Cor. 12. s. parentes debent thesaurizare filijs, & non filij parentibus, i. parentes debēt aliquid reseruare in quo filij succedant eis morientibus. His suppositis dicendū, q̄ si sumatur thesaurus large pro quacunque pecunia reposita, quę non expenditur ēt si pauca sit: liticum est thesaurizare, cum licitum sit parentibus p̄gregare aliqua in quibus filij succedant: immo est debitum quoddā naturale, quia sicut parētes tenent̄ alere filios necessitate naturę, qñ paruuli sunt ne pereant, ita & cum fuerint adulti tenentur eis prouidere in aliquo, cum non possint p se oīa ad sufficientiam hr̄e, nisi aliquid ab alijs accepe-rint, & ita dī 2. Cor. 12. nec filij debent thesaurizare parentibus, sed parentes filijs, ergo parētes debēt thesaurizare filijs, & sic tenentur, quia debere debitū dicit quod aūt debetur, necesse soluendum est: non tñ est tale debitū quale illud quo tenent̄ ad alendū eos, qñ paruuli sunt. An tñ, vt filiis thesaurizet teneat̄ pater manere in seculo, & impediatur aliquo tpe ingredi religionem, sicut impediretur nutrimento filiorū paruulorum declaratum est supra 8. c. q. 68. Etiā licitū est thesaurizare reseruando aliquid, quod non est necessarium ad vsus quotidianos, pro necessitatibus, q̄ occurrere p̄nt extraordinarie: nam non est necesse, q̄ hō solum illa habeat, quę ei necessaria sunt, p quotidiana sustentatione considerata conditione status sui, sed vltra aliquid reseruare licet. Si aūt accipiatur thesaurus pro magna copia auri, aut congestę pecunię, q̄ magna sit, non solum absolute, sed ēt ratione status personę. Dicendū est, q̄ aut congeritur thesaurus ille, vt quis p̄ diuitiarum magnitudine potentior effectus cęteros subijcere sibi possit, aut ob aliam causam. Si primo mō non licet thesaurizare, quia mortale est, quia non solum magnas diuitias, sed paruas ad hunc finem possidere velle mortale est, & prohibet̄ Deut. 17. s. non habebit rex vxores plurimas, quę alliciant animum eius, nec argenti, & auri, immensa pondera. Si ergo regi, qui potentior, & glorios̄ior esse debet, nō licet thesaurizare, vt superbiat: a fortiori, nec cæteris licebit. Et patet, q̄ vetetur thesaurizare ad istum finē, quia immediate hoc dī. non multiplicabit sibi equos, nec reducet populū in Aegyptum equitatus numerositates, quę in futurum euenire possunt, aut est illa magnitudo secundum conditionem personę thesaurizantis, id est quia non excedit statum eius, aut excedit. Si non excedit non vr̄ esse pēctm̄, saltē non est mortale, licet interdum posset esse venniale, & hoc, ni-

A si vt conseruet thesaurum illum cesset interdū a subuentione pauperum in casu, in quo eis obligetur subuenire. Si aūt vltra conditionem status sui, & necessitatū, quæ verisimiliter p̄sumi p̄nt thesaurizare vult, pertinet ad auaritiam, tñ non est pēctm̄ mortale, nisi, vt istum thesaurum congreget velit acquirere iniuste, vel retinere, qñ tenetur pauperibus subuenire, & iste proprie peccat per super abundantiam solicitudinis de crastino supra 6. c. Ad secundum dubium dicendum, q̄ determinatio huius dependet a p̄cedenti: nā thesaurum terrę infodere non est, nisi ad conseruandum illum, conseruare autem pecuniam non est illicitum, nisi qñ fuit illicitum illam congregare, & idē per prædicta apparebit, qñ fodere thesaurū terrę peccatum sit. Aliqui autem putant semper hoc esse peccatum, quia thesaurus sic infossus perit, quod est inconueniens. Dicendum q̄ hoc est per accidens, quia qui thesaurum terrę infodit, non iō infodit, vt periret, sed vt saluaretur, & tanto magis illud saluare voluit quanto magis occultauit, quia vero illo moriēt̄ maneret thesaurus absconditus, & periret, per accidēs fuit, iō non redditur ex hoc actus occultantis illicitus, cum hoc non intenderit, sed potius contrarium. An vero thesauri aliqui sint terrę infossi, qui custodiant a dæmonibus quibus fuerint commissi, & cætera, quę circa hoc communiter astrui solent, libro nostro de natura dæmonum, vel de incitatione dicetur: si aūt̄ B aliquis thesaurus sic terrę obruatur semper illicitum est, s. q̄ in operibus nostris dęmones præsides habeamus, quod sine expressis pactis non fit. *Iterum simile.* Hic ponitur septima, & vltima parabola istarum, quę videtur ostendere statum finalem ecclesiæ, s. in fine C seculi in extremo iudicio, & dī. *Simile est regnum cœlorum.* 1. status ecclesię militantis. *Sagenæ missæ in mare.* Sagena genus retis est, quod magnam piscium copiam capiat, sic dicit Abacuc primo, s. propter hoc immolabit sagenę suę, quia in ea incrassata est pars eius, i. p eam accepit multitudinem piscium, vel diuitiarum quibus incrassatus est. *Et ex omni genere piscium congreganti.* Ideſt suscipienti, quia indifferenter sagena suscipit non distinguens pisces quos capiat. *Quam cum impleta esset educentes.* Non enim prius sagena trahitur ad litus, quam piscatores putent eam plenam, vel non posse aliquid vltra prendere. *Et sedentes litus.* i. iuxta litus: secus accipitur interdum pro aliter, & interdum pro iuxta, sicut supra in litera dicitur, q̄ semē aliud cecidit secus vā, i. iuxta viam, & Psal. 1. dī quod plantatum est secus de cursus aquarum, i. iuxta decursus, iuxta litus pisces eliguntur, ne cogantur piscatores laborare foris rete trahentes, etiam vt pisces malos quos abijciunt in mare proijciant. Positio 7. parabolæ, & eius expositio.

Elegerunt bonos in vasa sua. Ideſt posuerunt in suis repositorijs. *Malos autem foras miserunt.* Ideſt extra sagenam, & etiam in vasis suis illos non receperunt. *Sic erit in consummatione sæculi.* Hic applicat Christus parabolam istam ad propositum exponens eā, scilicet q̄ sic erit de hominibus bonis, & malis in fine seculi, sicut de piscibus collectis in reti. *Exibunt angeli.* Ipsi sunt administratorij spiritus ad Heb. 1. & ideo facit, quidquid Deus iubet Psal. 102. scilicet benedicite domino omnes angeli, potentes virtute ad faciendum vocem sermonum eius, & iterum, qui facitis voluntatē eius. E

Et separabunt malos de medio iustorum. Hoc erit post sententiam datam in generali iudicio, quia ante hoc non erunt penitus separati.

Et mittent eos in caminum ignis. Ideſt in flammā gehennę. *Ibi erit fletus, & stridor dentium.* Ideſt per istas duas pœnas signantur omnes pœnę inferni, vt dictum est supra 8. capi. q. 37. & q. 38. & dicetur magis de his infra 25. cap.

Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid Christus intenderit per istam parabolam sagenæ, & ad quid ponit eam. Quæst. LXVIII.

QVAERETVR circa hoc quid Christus intẽderit per istam parabolam, & ad quid ponit eam.

Quidam dicunt, quòd ista venit ad supplementum ceterarum, nam in precedentibus oñderat veritatem fidei, & predicationis apostolicę & vigorem eius, hic autem agit de virtute morum, vt nõ putemus per solam fidem sine ope posse saluari, quia fides sine opibus mortua est Iac.2. Sic dicit Chry. sup Mat. s. postquam per prædictas parabolas euangelicas prædicationem commendauerat, vt non confidamus in prædicatione solum, nec fidem solam nobis extimemus sufficere ad salutem, aliã parabolã subdit dicens, simile est regnum cęlorum sagenę, &c.

Sed dicendum, q̃ licet hęc vera sint: tñ hic dubitãdum non est de sensu parabolę, cum Christus illã exposuerit, & debet intelligi de vltimo statu ecclesię, immo de fine ecclesię, cuius finis est ipsa consummatio sęculi, & hoc, quia post legẽ noui testi nullũ tempus erit, iõ necesse est, q̃ consummatio eius sit ipsum iudicium, & vniuersalis resurrectio. Et dr̃ regnũ cęlorũ ecclesia militans, nã ꝑ triumphanti non põt accipi quia illa solos bonos habet, & qui semel ibi fuerit nũquam foris mittetur, & tñ de ista sagena multi foris mittuntur. Sic Grego. dicit in homi. q̃ sępe in sacris scripturis regnũ cęlorum põtis tpis ecclesia dr̃. ista ecclesia dr̃ sagena, quia sagena in mare mittitur a piscatoribus, & piscibus impletur, mare aũt põs sęculũ est in quo quotidiana actionũ nr̃arum fluctuosa turbatio est, & ecclesia militans solum est in hoc sęculo, sicut sagena in solo mari pisces colligit, & non in litore: piscatores sunt prędicatores, iõ Christus qñ primos prędicatores vocauit dixit, faciam vos fieri piscatores hoũm supra 4.c. & sic põt ẽt sagena non solum ecclesia, sed ipsa prædicatio euangelica dici, quia sicut sagena ex multis filis sibi intextis contexitur, ita euangelica prędicatio testimoniis vtriusque testi inuicem se ꝯhentibus, & concatenantibus complectitur, nã sacra scripturta est, sicut tota in medio rotę Ezechi. 1. Sic dicit Hiero. super Mat. s. impletur lere. Vaticiniũ, s. ego mittam ad vos piscatores multos, & piscabuntur vos, postquam audierunt Petrus, & Andreas, Iacobus, & Ioãnes sequimini me, faciã vos fieri piscatores hoũm contexuerant sibi ex nouo, & veteri testõ sagenam euangelicorum dogmatum, & miserunt eã in mare huius sęculi, quę vtique hodie in medijs fluctibus tenditur, capiens de salsis, & amaris gurgitibus quidquid inciderit, i. bonos, & malos, & hoc Christus innuit. ꝯ. in litera, dicens omnis scriba doctus in regno cęlorũ, idest in nouo testõ, vel in ecclesia militanti, similis est patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua, & vetera, i. probationes ex nouo, & veteri testõ, vt cõiter solet exponi. Etiam sicut sagena pisces non discernit, sed pisces indifferenter capit, ita prędicator indifferẽter bonis, & malis verbum Dei proponit, nec est in potestate sua quis illo verbo capiatur, sed quem Deus in rete introduxerit ille capietur. Sic dicit Chryso. sup Mat. s. nam sicut qui retia iactat in aquã nescit quos pisces comprehenturus est, sic & doctor, qñ diuini sermonis retia super populum iactat, nescit qui sunt accessuri ad Deum, sed quoscunque Deus excitauerit illi adhęrent eius doctrinæ. Si aũt accipiatur ista sagena pro ecclesia militanti, ẽt verũ, q̃ piscatoribus committitur, quia pastoribus, & prelatis, qui sunt piscatores commisit Deus totam hanc ecclesiã regẽdã Act. 20. s. attendite vniuerso gregi in quo Spiritus Sanctus posuit vos episcopus regere ecclesiam Dei, q̃ acquisiuit Deus sanguine suo: intra hanc sagenã pisces multi colliguntur, quia doctrinę euangelicę multi credide-

Quare ecclesia militans sagenæ assimiletur.

runt, ẽt plures, q̃ saluandi, vt dr̃ Psal. 39. s. annunciaui, & locutus sum, i. annunciaui verbum euangelicę prędicationis, & multiplicati sunt super numerũ, i. super numerum saluandorum, quia maior est numerus credentium, q̃ electorum, & quia super multitudinem arenę maris crescunt credentes Psal. 138. s. dinumerabo eos super arenam, & multiplicabuntur, oẽs tñ sic numerati non saluantur, quia multi sunt vocati, pauci vero electi. ꝯ. 20. & tñ quisquis saluari dẽt, necesse est, q̃ intra istam sagenam sit, quia sicut nemo ad litus trahitur, nec in vasa piscatorum reponitur, nisi qui sagenam intrauerit, ita nemo saluabitur, qui intra ecclesiam repertus non fuerit. De hoc dicit Grego. in hom. sancta ecclesia sagenę comparatur, quia & piscatoribus est commissa, & per eã quisque ad ęternum regnum a pñtis sęculi fluctibus trahitur, ne ętern̄ę mortis profundo mergatur. quę ex omni genere piscium congregat, quia ad peccatorũ veniam sapiẽtes, & fatuos, liberos, & seruos, diuites, & pauperes, fortes, & infirmos vocat. Dr̃ aũt, quã cum impleta eẽt educentes, quia ecclesia vniuersalis militans in sęculo hoc manere permittitur quousque impleta sit, i. compleatur numerus electorum, non. n. fraudabitur superna Ierusalem mr̃ nostra numero ciuium quem prędiuit inscrutabile Dei consilium: quo impleto ecclesia nõ manebit: nam ecclesia simul bonos, & malos continet: mali autem propter seipsos non conseruantur, quia non sunt, nisi vt mittantur in caminũ ignis, sed ideo reseruantur, quia bonis admixti sunt, & eis necessarij, vel vtiles sunt, vt patet in parabola zizaniorum. s. in lr̃a. Completo, ergo numero bonorũ cum non sit necesse, vel vtile eos manere hic: necesse est, q̃ si ecclesia maneret, q̃ ꝑ solos malos maneret, sed Deus nihil agit ꝑ solos malos, ergo necesse est, q̃ completo numero electorum, finiat ecclia vĩs militans. & sit pariter cõsummatio sęculi. Sic dr̃ ad Ephe. 4. vbi apls ponit oẽs partes ecclęsię ministeriales, quæ integrant, & regunt ecclesiam, s. quoslda quidem dedit apostolos, alios euangelistas, &c. & sequit donec occurramus in uirum perfectum: in mensuram pleni tudinis Christi, i. durabit iste ordo ecclesiasticus quousque occurramus in virum perfectum, i. compleat corpus Christi mysticũ, quod est congregatio ciũm electorum sub capite suo Christo, hoc ergo est sagenã manere in fluctib⁹, i. ecclią militã ẽ in pñti sęculi, quousq; impleat, s. nũerus electorũ. Quòd aũt sagena ad litus trahit̃, est ecclesiã venire ad ꝓmmationẽ sęculi, quia iam nemo intrat in sagenã, qa null⁹ vltra intrat in eccl̃ã, ibi aũt piscatores eligunt bonos in vasa, malos foras mittunt, qa in eccl̃ia ã boni, q̃ mali sub vnitate fidei, & sacr̃orũ cõione manebũt, sed boni in vase recondunt̃, i. in ęterna beatitudine recipiunt̃: mali vero mittunt̃ foras, i. non recipiunt̃ interi⁹: nã nunq̃ erũt intra ad hoc, q̃ possint foras mitti, & tñ scriptura accipit ꝑ eodẽ foras mitti, & nõ recipi interius, siue foris manere, vt patet Luc. 13. s. ꝙtendite intrare per angustã portã, qa multi quęrent intrare, & nõ poterũt: cũ aũt intrauerit pr̃ familias, & clauserit ostiũ, incipietis foris stare, & pulsare, dñe a pi nobis, & rñdens dicet nescio vos, & sequit. ibi erit fletꝰ, & stridor dentiũ cũ videritis Abraã, Isaac, Iacob, & oẽs ꝓphetas in regno Dei, vos aũt foras expelli. & sic prius dixit, q̃ nõ apiret eis ostiũ, & postea dixit, q̃ foras mitteret, quasi idẽ sit vtrũq;. De hoc Greg. in hom. dicit: sagena tũc vł impleẽ, cũ in fine suo hũani gñis summa ꝛcludi̇̃, sicut. n. mare sc̃m, ita finẽ sc̃i signat litus maris, in quo, s. fine boni pisces in vasis eligũtur: mali, pisciũtur foras, qa electus quisq; in tabernacula ętema recipit̃, & ętemi regni luce perdita ad exteriores tenebras reꝑbi retrahunt̃: nũc. n. malos bonos, qa quasi ꝑmixtos

pisces fidei sagena cõtinet, sed litus indicat qd sagena Ecclesię detrahebat. Sciendũ tñ, q̃ nõ manet eadem omnino similitudo sagenæ ad Ecclesiam, quia pisces bonos a malis secernunt in litore, qui eos in sagena sua ceperunt in equore, nunc vero prædicatores diuini verbi in Ecclesia pisces capiunt, quia homines piscantur, supra 4. & Luc. 5. & tamen nõ secernent ipsi malos a bonis in litore, sed potius erunt de numero secernendorum, quia Angeli hoc facient, vt patet in litera, s. exibũt Angeli, & separabunt, &c. Ratio huius est, quia in hac vita quidam homines sunt ministri Dei respectu aliorum, sicut ipse ordinauit principatum in Ecclesia quosdam quidem dans Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, alios Pastores, & Doctores ad cõsummationem ministerij, 1. ad Corinth. 12. & ad Ephes. 4. Post istud autem sæculum alijs ministris Deus vtitur, cum iam non sit necessarium ministerium hoĩs alteri homini, & conuenientiores ministri sunt ad hoc Angeli, q̃ homines, qa homines sunt ipsi, qui discernentur, siue boni, siue mali, sicut de Angelis ante facta est discretio, quia in sui principio boni steterunt, mali vero ceciderunt, & postea nulla mutatio facta est status in eis.

In quo differt ista parabola ab illa tritici, & zizaniorum. Quæst. LXIX.

QVAERETVR in quo differt ista parabola a parabola tritici, & zizaniorum. Nam magna similitudo est in eis, quia sicut ibi triticum, & zizania simul manent in agro, ita hic in sagena boni, & mali pisces simul manent. Secundo, quia sicut ibi tempore messis separantur zizania a tritico, ita hic in litore fecernuntur boni a malis. Tertio, quia sicut ibi horreum suscipit triticum, & zizania foras manent, & cremantur, ita hic boni pisces reponuntur in vasis, mali autem foras mittuntur. Quarto, quia vtrobique ponit Christus de Angelis suis, quòd segregabunt bonos a malis, & mali mittentur in caminum ignis vbi erit fletus, & stridor dentium, & in alijs parabolis non ponit hoc, vnde nõ reperitur inter aliquas duas aliarũ tanta similitudo, sicut inter duas. Dicendũ, q̃ est similitudo inter istas parabolas in modo, & tamẽ differũt in fine suo, quia per parabolã zizaniorũ licet oẽs mali significari possint, tñ præcipue signantur hæretici, & ob hoc zizania sunt, quia ab alijs discrepant: nam sicut triticum, & zizania aliquam similitudinem habent a principio, qñ sunt herbæ, vt dicit Hiero. postea in formatione spicarũ distinguuntur, ita hæretici intra Ecclesiã se occultant sub velamine vnitatis fidei, postea tñ peruerona dogmata sua a Catholicorũ Ecclesia se discretos esse ostẽdunt. & sic ponitur ibi principaliter pena hæreticorum, & schismaticorum: hic aũt agitur de iniquitate operis, s. quia licet rectitudo fidei teneatur, nõ sufficit ad vitã æternã, nisi q̃sq; bonus piscis esse voluerit, & iõ hic non ponitur alia diuersitas pisciũ, nisi q̃ quidã boni, & alij mali erant, intra eandem tñ sagenam vtriq; continebantur. Sic dicit Chrys. super Matth. s. quid aũt distat ista parabola a parabola zizaniorũ, & hic quidem, & illic saluantur: hic autem perit, sed illic quidem propter prauorum dogmatum hęresim, hic aũt ꝓpter vitę neqtiã propter quã quãuis in piscatione capti, i. cognitione Dei fruentes nõ pñt saluari. Aliter põt dici, q̃ ẽt si vtraq; parabola intelligatur de oĩbus malis, differt ista ab illa, quia ista ponit contra malos q̃ solum mali sunt, alios tamen non pertubãt, illa autem ponitur contra malos, quorum malum est principium, quòd bonos infestant, & diuersa quidem pœna istorum est saltem in magnitudine. Et hoc patet, quia hic dicitur de piscibus bonis,

& malis, qui intra eandem sagenam sunt, & nulla adversitas fieri ponitur his ab illis, in parabola enim zizaniorum non dixit Christus triticum bonum est, & triticum malum, sed triticum, & zizania: nam non solum zizania non prosunt, sed quod deterius est tritici sinceritatem corrumpũt, & agrũ in quo sunt lędunt, & ideo diligenter segregantur. Et hoc aliqualiter patet, quia in expositione parabolæ zizaniorum, dixit Christus, mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, scandalum autem dicit offensionem, & aliquid nociuum: hic autẽ nihil de scandalis dicitur, sed solum de bonis, & malis, scilicet, quòd separabunt Angeli malos de medio iustorum, ideo conueniens fuit poni istas duas parabolas distinctas.

Quomodo dicitur, quòd exibunt Angeli, & separabunt malos, quia infra dicitur, quòd Christus separabit eos. Et quæ Deus per seipsum, & quæ per ministros suos faciat. Et quòd in die iudicij duplex erit separatio. Quæst. LXX.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, q̃ exibunt Angeli, & separabunt malos, &c. qa infra 25. dr̃ q̃ Christus illos separabit, s. sedebit filius hominis in sede maiestatis suę, & congregabuntur ante eum oẽs gentes, & separabit eos, sicut pastor segregat oues ab hędis. Dicendum est, q̃ Angeli realiter faciẽt istã separationem, qa ita dr̃ hic, & supra in litera, & tñ Christus dicetur eã facere, qa imperabit illã fieri, sicut dr̃ q̃ Salomon ædificauit, vel fundauit templum Dñi, 3. Reg. 6. Idest, Aedificari iussit operariis. Pro quo sciẽdum, q̃ aliqua sunt q̃ solum ꝑ Deum fieri possunt, eo q̃ exigunt infinitã potestatem, sicut creare sæculum, suscitare mortuos, iustificare impiũ, & gñaliter quodcunq; miraculũ facere, cũ oĩa exigãt infinitã ptãtẽ, sed illa nõ põt cõicare creaturæ, qa cõicaretur ei eẽ Deũ, iõ qñ talia dr̃ Deus facere, tenendum est, q̃ ꝑ seipsum agit. Alia aũt sũt q̃ ꝑ alios fieri pñt, vt cõseruare hoĩes a ptãte dæmonũ, eripere a periculis, mouere de loco ad locũ, apparere, loqui, reuelare secreta, & similia, & de talibus dicendum est, q̃ Deus non facit illa per se, sed per ministros, quia ad dignitatem magni Domini spectat multos habere ministros, qui faciant quod ipse vult, ne cogatur per se omnia facere, quia tunc non distingueretur seruus a Domino, & subditus a principante: nemo aũt plures ministros habet q̃ Deus, Dan. 7. s. Millia millium ministrabant ei, immo non est numerus eorũ, Iob 25. s. Nũqd est numerus militũ eius, i. ministrorũ q̃ militãt ei, i. ministrãt, & isti faciũt quod ipse iubet, Psal. 102. s. Benedicite Dño oẽs Angeli eius, potentes virtute; facientes verbum illius, sic autẽ est segregare malos de medio iustorũ, & ponere eos in camino ignis: iõ non facit hoc Deus ꝑ se, sed iubet, & quãtũ ad hoc facere dr̃,, quia est principium a quo est motus, sic interdũ q̃ exibunt Angeli, s. mãdante Christo, sic dr̃ supra in lr̃a, mittet filius hoĩs Angelos suos, & colligent de regno eius oĩa scãdala. Sic dicit Chrys. sup Mat. Exibunt Angeli, &c. quãuis alibi dicat, q̃ ipse segregabit eos, sicut separat pastor oues, sed hic Angelos hoc facere dicit, sicut in parabola zizaniorum, s. ꝑ imperiũ, sicut ibi, immo eadem separatio erit ista, & illa, quia vtraq; est ipsa discretio malorum a bonis in finali iudicio. Aliter potest dici, q̃ duplex separatio erit in iudicio bonorum a malis, vna erit ante iudiciũ qua scilicet boni statuentur ad dextram, & mali ad sinistram, vt ibi iudicentur, alia erit cum finito iudicio colligentur boni ad vitam æternam, & mali ad gehennam. Primam faciet Christus ꝑ se per solam volũtatẽ iubẽs. Secũda fiet executiue ꝑ Angelos, & de vtraque patet, ꝯ. 25. Nã de prima dr̃ q̃ sedebit filius hoĩs in

Universidad de Deusto
Biblioteca

sede maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum om F
nes gentes, & segregabit eos, sicut pastor segregat
oues ab hedis: & postea sequitur ibi disceptatio iudi-
cialis, scilicet, quid Christus dicet bonis, & quid ma-
lis, & postea cõpleto iudicio sequitur separatio alia, s.
ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitã
æternam. De ista secunda separatione non dicitur ibi
per quem fiet, & ista est de qua dicitur, quòd fiet per
Angelos, quia idem est quod ibi dicitur, ibunt in sup-
plicium æternum, & quod hic dicitur, s. mittent eos
in caminum ignis, & tamen non est inconueniens
vtranque separationem fieri executiue per Angelos,
imperatiue autem per Christum, vt dictum est præ-
cedenti solutione.

Qui sunt isti Angeli, qui separabunt malos de medio iustorum. Quæst. LXXI.

QVAERETVR qui Angeli sunt isti qui separa-
bunt malos de medio iustorum. Aliqui dicũt,
q; erit separatio ista ad hoc, q; singulis detur lo-
cus debitus, & quia tam bonis, q̃ malis locus assignan
dus est, dicunt q; Angeli boni portabunt bonos ad vi-
tam æternam. Angeli autem mali portabunt malos,
quia ad ipsos pertinet esse ministros pœnarum, qa ma-
li illos habebunt in pœnis tortores, quos in peccatis
habuerunt incentores, & tñ Angeli boni nõ tentant
hominem ad malum, sed Angeli mali, quorum offi-
cium est tentare: vnde tentatores vocantur supra 4. s. H
Et accedens tentator: nihil aliud enim occupationis
habẽt, nisi quærere quomodo nos deuorent, 1. Pet. 5.
s. Aduersarius vester diabolus circuit quærens quem
deuoret, ergo mali Angeli cruciabũt ibi peccatores.
Etiam quia non competit dignitati Angelorum bo-
norum, q; ipsi sint ministri in pœnis damnatorum, sed
excellentior administratio eis competere debet. Sed
dicendum, q; nõ stat, de bonis enim an post iudicium
ab Angelis bonis portentur ad locum beatitudinis di-
cetur infra 73. q. De malis aũt dicendum, q; non sepa-
rabũtur a bonis in mysterio malorum Angelorũ, sed
bonorũ: nã dr̃ in litera, exibunt Angeli, & separabunt
malos. Dæmones tñ nõ vocanr̃ in sacra scriptura An-
geli absolute, sed Angeli mali, vel spiritus nequam, vt I
Psal. 77. s. Misit in eos irã indignationis suæ, immissio-
nes p Angelos malos, & 1. Pet. 16. & 18. dicuntur spiri-
tus mali, vel nequam, & tamen hic vocantur Angeli
absolute, Angeli ergo boni sunt. Item qa supra in lra
dr̃, mittet filius hoĩs Angelos suos, & tñ dæmones nõ
vocarentur Angeli Dei, ẽt si vocarenr̃ Angeli absolu-
te. De Angelis malis dicendũ, q; non pertinet ad eos
punire damnatos post diẽ iudicij, sed hic nobis in via
deputati sunt Angeli mali ad exercitiũ nostrũ tentan-
do, & vexando, & nocendo, & iõ ẽt in inferno ipsi aĩas
damnatorũ interim torquent, & de hoc intelligit̃ il-
lud, s. q; eosdem habebunt in pœnã tortores, quos ha-
buerũt in culpa incentores. Post diem aũt iudicij ces-
sat oĩs ministratio dæmonũ, vnde ipsi nõ torquebunt K
aĩas, sed ipsi torquebunr̃, sicut & damnati, & nõ torq̃-
bunr̃ ab Angelis bonis, sed Deus succendet, i. iubebit,
q; maneat incensus ignis ille inferni in æternum, &
damnati alligati illi igni torquebunr̃ semper manen-
tes, quia tamen post iudicium reducendi sunt ad ge-
hennam ad quam ipsi sponte non ibunt, necesse est,
q; ab aliquo portenr̃, & qa Angeli mali in animo hñt
ministrationẽ sup damnatos, portabunt eos Angeli
boni, & relinquent in pœnis, vbi nullo tortore postea
indigebunt, sed diuina iustitia succendet ignem, vt
dictum est, nunc tamen ante diem iudicij cum com-
petat dæmonibus torquere malos, ipsi quoque por-
tant animas eorum ad gehennam.

Quomodo dicitur hic quòd Angelus Domini separabit malos de medio iustorum, quia tunc non erunt mali cum iustis mixti, sed separati ab eis. Quæst. LXXII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, q; Ange-
lus Dñi separabit malos de medio iustorum,
qa q̃n fiet extremum iudicium, nõ erunt mali
inter iustos ad hoc q; separari possint de medio eorũ,
sed iusti erũt a dextris, mali autem a sinistris, infra 25.
s. segregabit eos, sicut segregat pastor oues ab hedis,
& oues quidem constituet a dextris, hedos aũt a sini-
stris, & ibi dr̃ quid loquitur his qui a dextris sunt, &
qd his qui sunt a sinistris. Dicendum, q; ista separatio
non refertur ad id, quod fiet post iudicium, sed ad id,
quod fiet ante iudicium: nam ante generalem resur- G
rectionem mali mixti sunt bonis, nec pñt vnq̃ penitus
discerni, in resurrectione autem incipient discerni: nã
post iudicium erunt penitus separati, quia mali in ge-
henna, boni vero in vita æterna erũt, in iudicio autem
discerni incipient, s. quia boni erunt a dextris, mali au-
tẽ a sinistris, infra 25. Etiã boni erunt sursum, i. in aere,
mali vero deorsum in terra, 1. ad Thess. 4. s. Rapiemur
obuiam Christo in aera, & ibi cum Dño erimus. An-
geli autem dicuntur separare malos de medio iusto-
rum, quia (vt quibusdam placet) talis separatio vtraq;
fiet p Angelos: dato tñ q; prima istarũ fiat voce Chri-
sti solum, & sine Angelorũ ministerio, est verũ q; An-
geli separabunt malos de medio iustorũ, quia separa-
tio ab eis incipiet: nã vsq; ad mortẽ mali simul cũ bo-
nis manẽt, & ẽt in morte sepulti simul iacent, & qua
resurrectio quantum ad cõgregationem cineris cor-
porũ defunctorũ dr̃ futura ministerio Angelico, ipsi
incipient separare malos a bonis, & consummabunt
separationẽ hanc, q̃n mittent eos in caminum ignis.
Si aũt dicatur, q; refertur hoc ad extremam separatio
nem, solũ quia dr̃, q; separabunt malos de medio iu-
storum, & mittent eos in caminũ ignis. Dicendum, q;
separant malos de medio iustorum, nõ tanq̃ essent in
medio iustorũ, sed vt nõ sint amplius in medio iusto-
rum, sicut prius erant, qa iste est modus loquẽdi scri-
pturæ, sicut dr̃ supra in lra, s. malos aũt foras miserũt, i.
nõ receperũt interius, & simile Luc. 13. dr̃ de malis, q;
videbunt bonos discumbere in regno Dei, se autẽ fo-
ras mitti, & tamen non poterunt foras expelli, quia
nunq̃ intus erunt, sed dicitur expelli, i. nõ recipi intus

Quare non dicitur de gloria bonorum, & quomodo portabuntur. Quæst. LXXIII.

QVAERETVR cum dicatur hic de separatione
malorũ, & bonorũ, & ponitur pœna malorũ, &
q; mittẽtur p Angelos in caminũ ignis, quare
nõ dr̃ de gloria bonorum, & qũo portabunt. Dici põt
vno modo, q; hoc fuit quia Christus posuit supra, si-
milẽ oĩno parabolã de zizaniis, & ibi de vtrisq; dixe-
rat, s. q; eos q faciẽt iniqtatẽ mittent in caminũ ignis
vbi erit fletus, & seqtur: Tunc fulgebũt iusti, sicut Sol
in regno pris eorũ, iõ nõ repetiuit hic Christus: primi
palius. n. intẽdebat hic innuere pœnã malorũ, q̃ gloriã
bonorũ, qa magis hoĩes impfecti extrahuntur a malis
timore pœnarũ, q̃ desiderio gloriæ acgrendæ, magis
ergo insistit cõminationi pœnarũ. Sic dicit Chry. sup
Matth. s. Ne audientes q̃n malos foras miserunt æter-
ment hanc pœnã nõ esse periculosam, p expositionẽ
eius grauitatẽ oñdit dicens, sic erit in cõsummatione
sæculi, &c. Tertio, qa de malis dr̃ hic, quomodo p An-
gelos mittenr̃ in caminũ ignis, & separabuntur a bo-
nis: boni tñ nõ separabũtur ministerio Angelorũ, sed
p seipsos ibũt ad gloriã suæ beatitudinis. Rõ dissimili-
tudinis est pp duo. Primo, qa mali inuolũtarie ibũt ad

loca pœnarum, & oportet, q; trahantur. Secũdo, quia A
corpora eorum sunt grauia, & nõ poterunt velociter
ire ad loci gehennæ, si per se eundũ esset, ideo ab An-
gelis, qui potentis, & velocis naturæ sunt portabũtur.
Debonis aũtẽ secus erit: nam ipsi voluntarie ibunt ad
loca sua, eo q; ad iudicium vadunt ad quod nemo in-
uitus vadit. Secundo, quia facile est eis subito ire, quo
voluerunt ppter dotem agilitatis, ita vt facilius sit eis
moueri, q̃ igni sursum, & ideo nullo adiutore egebũt,
vt ad loca beatitudinis vadãt, & hoc innuitur 1. Thes-
sal. 4. vbi dicitur, q; boni ibunt in iudicio cum Domi-
no in aere, quod non poterit fieri sine dote agilitatis,
ideo licet mali ab Angelis portabũtur ad loca sua, nõ
erit necesse, q; boni ab aliquibus portentur: vnde non
oportuit de eis hic quicquã dici sicut de malis. *Intelle-* B
xistis. Hic ponitur conclusio intenta in omnibus istis
parabolis: nam ideo Christus ista loquebatur, vt Apo-
stoli illa intelligerent, ideo dixit. *Intellexistis hæc omnia.*
Idest, Omnes istas parabolas. *Dicunt ei etiam.* Idest, Ita,
hoc autem solis Apostolis dicitur. *Ait illis, Ideo*
omnis scriba doctus. Idest, Omnis Doctor literatus, & in-
structus: nam scribam Hebræi vocãt sapientem, sicut
expresse sapientes magos vocant. *In regno cœlorum.* Id-
est, In Ecclesia militanti, & maxime in nouo Testa-
mento. *Similis est homini patrifamilias.* Scilicet, Quantũ
ad hoc q; profert noua, & vetera. *Qui profert de thesau-*
ro suo noua & vetera. Idest, Paterfamilias cui incumbit
cura alendæ familiæ debet habere aliquid repositum
ad sustentationem, & illud vocatur thesaurus, & in il- C
lo sunt noua, & vetera, idest, moneta noua, & vetus, qa
thesaurus copiam quãdam dicit, & ideo ibi debet esse
de nouis, & veteribus, ita qui plene doctus est, debet
de thesauro cordis sui proferre noua, & vetera, & hoc
dixit propter multitudinem parabolarum, s. non suf-
ficiebat dici vnicam parabolam, nec vnicam intelli-
gi, sed multas dici, & intelligi, qa qui doctus est debet
scire, & dicere noua, & vetera, i. de omni genere rerũ.

Quare Christus quæsiuit hic intellexistis hæc omnia. Quæst. LXXIIII.

QVAERETVR, quare Christus quæsiuit hic in-
tellexistis hęc omnia. Dicendum, q; omnes pa- D
rabolas supra positas Christus discipulis,
& toti multitudini proponebat, nunc vero recedente
turba, vt ait Chryso. Christus ista solis discipulis dixit:
nam non quæreret Christus a turbis, an intelligerent
hæc omnia cum ipse nollet, quòd hæc oĩa intellige-
rent, vt patet supra in litera, s. vt videntes non videant.
Etiam patet, quia respõderunt isti, quòd intelligebãt
hæc oĩa, & tñ turbæ non intelligebant hæc. Sic dicit
Hieronymus super Mat. s. ad Apostolos enim proprie ser-
mo est, quos non vult audire tñ, vt populum, sed in-
telligere, vt magistros futuros. Aliqui autem dicunt,
quòd quæsiuit, an intelligerent, quia Christus dixerat
eis septem parabolas, & qualdam earum exposuerat, E
alias autem non, vt ergo appareret an intelligerent
eas quas nõ exposuerat, quæsiuit an intelligerent hæc
omnia, idest, an maneret aliqua parabola non intelle-
cta. Istud aliqualiter videtur verisimile, quia quarũdã
parabolarum expositio apparet in litera, aliarum autẽ
non, & tñ dicendum, quòd Christus oẽs parabolas ex-
posuit Apostolis, qa Mar. 4. dicitur, quòd talibus mul-
tis parabolis loquebatur illis verbum, prout poterant
audire, seorsum autẽ discipulis suis disserebat omnia,
ergo etiã istas parabolas omnes in secreto exponeret.
Sed dicendũ, quod dixit propter duo. Primo, vt osten-
deretur, an etiã ipsarũ expositionem intelligerent, qa
quidã adhuc ita rudes erant, quod ẽt exposita res nõ
intelligebãt, & iõ q̃rit ab eis, an satisfactũ fuerit intel-

lectui eorum per expositionem istarum parabolarũ. A
Secũdo, & principalius dixit hoc Christus ad inferen
dum conclusionem, quæ in litera habetur: nam cum
eo quærente, an intellexissent omnia, dixissent Apo-
stoli, quòd intelligebant, subintulit Christus, ideo om
nis scriba doctus in regno cælorum, &c. q.d. Tales vos
esse oportet, vt non solum vnam, vel aliquam istarum
parabolarum intelligatis, sed etiam omnes, quia om-
nis scriba doctus debet proferre de thesauro suo no-
ua, & vetera, idest, rerum varietates.

Quæ sunt ista noua, & vetera, quæ debet proferre scriba doctus. Quæst. LXXV.

QVAERETVR quæ sunt ista noua, & vetera, quę B
debet proferre scriba doctus. Dicitur cõiter, q;
intelligitur scientia noui, & veteris Testamen
ti, in quo docti esse debent, q; sapientes vocari volunt.
Et sic dicit Nic. q; ob hoc Episcopi, q; sunt successores
Apostolorũ debent habere notitiã vtriusq; testamen-
ti, in cuius signũ portant mitram in capite cũ duplici
cornu. Idem vult Aug. lib. de q̃st. Euã. dicens, q; ista pa
rabola exponit illã parabolã de thesauro absc̃dito in
agro, & dicit noĩe thesauri sacrã scripturã intelligi, il-
le autẽ profert de thesauro suo noua, & vetera, q; scri-
pturas veteris testamenti sub parabolis, & ænigmati-
bus cõtentas intelligere, & explicare nouit, sicut nũc
Matt. parabolas istas exposuit, accipiens formã expo-
nendi ab istis parabolis quas Christus exposuit, & di-
cit, q; in hoc Christus innuit, ea q̃ de ipso in veteri te-
stamento dicta erãt parabolis esse operta: nam si ea q̃
nunc ipse loq̃batur parabolę erant, & expositione in-
digebant. a fortiori ea q̃ longe ante eum de ipso dicta
fuerant essent parabolis, & ænigmatibus plena, iõ vult
Aug. q; Christus illũ vocat scribã hic doctũ q; sciuerit
parabolas, & obscuritates veteris testamẽti exponere
in alio sensu, q̃ appareat, & iõ dicit, q; Iudæi, qa ad lite-
ræ corticem oĩa intelligere volunt, sapientes esse no-
luerunt. Eundem sensum quasi faciunt Hieron. Hila.
& Greg. sed Hiero. vult, q; Apostoli sapiẽtes sunt, quia
noua, & vetera, pferunt, i. ea q̃ de nouo testamento, p-
ferunt, pbant auctoritatibus veteribus, pphetarũ cum
ait, eũciẽtes de thesauro doctrinarũ suarũ noua, & ve- D
tera, vt quicquid de Euãgelio p̃dicabant legibus, & p-
phetarũ vocibus cõprobarẽt: vnde sponsa dicit in Cã-
tico Canticorũ: noua cũ veteribus fratruelis meus ser
uaui tibi. Aliter ẽt exponit Greg. dicens, q; p noua in-
telligunt̃ ea, q̃ pertinent ad grauitatẽ pœnę, q̃ antiqua
est homini, & innuit, q; p̃dicator doctus est, q; scit p̃di-
care de pœna, & gloria, quia ita Christus prius posuit
de suauitate glorię in parabola de thesauro, & marga
rita, deinde de pœna gehẽnę in parabola sagenę cũ ait,
ille in sancta Ecclesia doctus p̃dicator est, qui & noua
scit, pferre de suauitate regni, & vetusta dicere de ter-
rore supplicij, vt vel pœnę terreant quos p̃mia non in-
uitant. Dicendũ tñ, quòd licet isti sensus videantur cõ
uenientes, & maxime sensus Hiero tñ alias vr̃ conue- E
nientior, s. q; nõ loquat̃ Christus hic de nouo, & vete-
ri testamento. Et patet. Primo, quia q̃n Christus dixit
noua, & vetera manifestũ est, q; ad literã nõ p̃t intel-
ligi de nouo, nec de veteri testamento, quia Christus
loquit̃ ibi de pfamilias, q; hẽt curã familiæ, & iõ hẽt
thesaurũ ad sustentationẽ, & de illo pfert noua, & ve-
tera, i. monetã nouã, & veterẽ, iõ licet scriba doctus in
regno cęlorũ dẽat similis esse patrifamilias in aliquo,
nõ est necesse q; pferat noua, & vetera, sed q; sicut q̃
paterfamilias hẽt thesaurũ, de quo pferat noua, & ve-
tera, thesaurus ille est copiosus, ita scriba doctus de-
bet esse copiosus in his, quæ ad scientiã suã pertinent:
an illa vere sint noua, vel vetera, vel aliquid aliud non

Universidad de Deusto
Biblioteca

colligitur de parabola ista, siue ex verbis Christi. Secundo, quia si Christus loqueretur nobis, vel de nobis qui nunc sumus, staret ipse sensus cõuenientior, quia nobis est necessaria sapientia noui, & veteris Testamenti, & ille sapiens vere est in Ecclesia, qui in sensu vtriusque copiosus est, & tamen Christus loquebatur de Apostolis, vel de seipso nunc, quia ipse est qui varietatem istarum parabolarum protulerat, in quo similis erat patrifamilias, proferenti noua, & vetera de thesauro suo. Vel Apostoli, qui intelligebant varietatem istarum parabolarum, erant docti scribæ, quia in thesauro pectoris sui multa habebãt, cum multa possent intelligere, & tamen Christus, & discipuli non proferebant testimonia de nouo, & veteri Testamento, eo q̃ scriptura noui Testamenti tunc nulla erat, quãdo ista dicebantur, vnde nec poterat allegari. Tertio, & præcipue, quia Christus intulit hoc ex præcedentibus, velut cõclusionem: nam cum quæreret an intellexissent parabolas, & illi dicerent, q̃ intelligebãt ait: ideo omnis scriba doctus, &c. & sic videtur q̃ intelligẽdo parabolas istas proferebant de thesauro suo noua, & vetera. Dicendum ergo videtur, q̃ Christus nihil aliud voluit significare per hoc, q̃ est proferre noua, & vetera, nisi copiam intelligentiæ, scilicet, q̃ ipse protulerat multas parabolas differentes sensu, & modo locutionis, quæ non poterant proferri, nisi ex abundantia sapientiæ cordis sui, & talis debet esse quilibet doctus in Ecclesia, qui varia sciat dicere, & docere, & non solum circa vnum genus rei. Etiam discipuli cum iam intelligerent omnes istas parabolas docti erant, quia varietates rerum intelligebãt. Et sic est sensus verborum Christi, ideo omnis scriba, &c. ideſt, quia dicitis, q̃ intelligitis hæc omnia quæ dixi vobis, dico vobis, q̃ talis debet esse omnis, qui sapiens in Ecclesia esse debet quales vos nunc estis, scilicet, vt sciat de thesauro proferre noua, & vetera, intelligendo varia, & docendo. Quòd autem ista copia doctrinæ sit potius in scriptura noui, & veteris Testamenti, quàm in aliis doctrinis verum est, quia istæ sunt sacræ literæ, & tamen non solum requiritur eruditio in his, sed etiam in sæcularibus literis, sine quibus non potest quis copiose, immo nec mediocriter instructus esse in diuinis literis. Sed supposito, q̃ intelligeretur de I nouo, & veteri Testamento, quomodo staret, quia tunc Abraham, & Moyses, & Prophetæ non dicerentur scribæ docti, quia non potuerunt noua proferre, quia nondum erant. Dicendum, quòd exponendo, vt nunc expositum est, nulla est difficultas, quia isti habuerunt plenam cognitionem de omnibus, quæ necessaria erant ad salutem tempore suo, non solum ad hoc q̃ ipsi scirent, sed etiam ad hoc q̃ alios possent instruere, & hoc sufficit ad esse scribam doctum, non tamen est eadem sapiẽtia omnium temporum, & ideo licet nobis ad esse doctos scribas sit necessaria scientia vtriusque testamenti, non erat tunc necessaria. Si tamen supponatur, q̃ noua, & vetera sint scientia noui, & veteris Testamenti. Dicendum, q̃ Christus non K loquebatur de præcedentibus, sed solum de illis, qui tunc erant, quibus necessarium erat, sic esse doctos scribas: vnde dicit Gregor. sed si per nouum, & vetus quod dicitur vtrunq; testamẽtum accipiatur, Abrahã doctũ fuisse negamus, qui & si noui, & veteris Testamenti facta nouit, verba tamen minime nunciauit. Moysem quoq; docto patrisfamilias comparare non possumus, quia, & si vetus Testamentum docuit, noui tamen dicta non protulit. & respondet dicens, sed in eo quod hic dicitur intelligi valet, quia non de his, qui fuerant, sed de his, qui in Ecclesia esse poterant loquitur, prædicamenta vocibus, & moribus loquuntur.

F *Quare Christus dixit hic noua, & vetera mutato ordine.*
Quæst. LXXVI.

QVAERETVR cum vetera sint ante noua, quare Christus dixit hic noua, & vetera, mutato ordine. Dici potest, q̃ mutatio ordinis circa ista nihil differre facit, & sine vllo mysterio etiã talia fiunt, quia non est necesse, q̃ eo ordine loquamur de rebus, qualem in essendo habuerunt secundũ tempus. Aliter dicit August. 2. de Ciuitate Dei, q̃ dixit ad ostendendum dignitatem noui Testamenti super vetus, s. non dixit vetera, & noua, quod vtique dixisset, nisi maluisset meritorũ ordinẽ seruare, q̃ tẽporũ. Aliter põt dici, & magis ad propositum literæ, s. q̃ G quando Christus dixit noua, & vetera locutus est de thesauro patrisfamilias, in quo est moneta vetus, & noua, & quia noua abundant magis, q̃ vetus, prõptius est de thesauro patrisfamilias noua, q̃ vetera proferre, quod ergo communius frequẽtius, & promptius est prius nominauit, & ista videtur esse ratio literalis.

Qui vocantur scribæ docti, & quare. Et qui sit scriba.
Quæst. LXXVII.

QVAERETVR qui vocantur hic scribæ docti, & quare. Dicendum, quòd loquitur hic Christus Apostolis, vt vult Hierony. ideo eos scribas appellauit, quia intellexerant omnia, quæ Christus dixe- H rat. Aliqui enim volunt, q̃ discipuli vocantur scribæ a scribendo, quia erant notarij Christi scribentes dicta, & gesta eius. Sed non stat, quia hoc solum Euãgelistis cõpeteret, de quibus tm̃ erant tunc p̃sentes, s. Ioãnes, & Matthæus, Christus tũ oĩbus discipulis loquitur, & non solum illis, sed etiam multis alijs, quia dixit, ideo omnis scriba doctus, &c. Hierony. tamen vocat eos scribas, ideſt, notarios Christi metaph. dicens Apostoli instructi dicuntur scribæ, quasi notarij Saluatoris, qui verba illius, & præcepta signabant in tabulis carnalibus cordis, & tunc omnibus discipulis, & etiam nobis competit esse scribas. Sed dicendum, quòd discipuli vocantur hic scribæ, ideſt, sapientes, iuxta modum loquendi Hebraicum, vbi sapientes vocantur scribæ, sicut apud Persas sapientes dicuntur magi, apud Græcos vero Philosophi, & ita sæpe dicitur de scribis, & Pharisæis, in Euangelijs, & scribæ dicuntur ibi Doctores legis. Quod patet, quia vbi supra 9. dicitur de scribis, qui murmurauerunt contra Christũ, dicitur Lucæ 5. de legis Doctoribus quasi idem sit. Et patet, quia isti scribæ sunt, qui publice docebant Iudæos, infra 23. scilicet, super cathedram Moysi sederunt scribæ, & Pharisæi, quodcunque dixerint vobis facite, & de dubijs legis etiam quæritur ab eis, vt Herodes quando quæsiuit de loco natiuitatis Messiæ, q̃ siuit a scribis, & sacerdotibus, supra 2. cap. Sed in hoc differt, quia sapiens potest vocari, qui est intelligens circa quodcunque genus rei, qui autẽ circa sacrã scripturã docti sunt soli scribæ nominantur, & ita Christus dicit, q̃ habet scribas, sic dicitur infra 23. cap. s. Ecce ego mitto ad vos Prophetas sapiẽtes, & scribas, & tm̃ isti erant discipuli quos Christus mittebat ad p̃dicandũ Iudæis. Ita exponit Hierony. ibidem dicens, q̃ sapientes sunt, qui sciunt, q̃n debent proferre sermonem, quod ad prudentiã pertinet. Scribæ autem sunt in lege doctissimi, & licet nunc q̃n Christus loquebatur hæc, non erant Apostoli docti in lege, fuerunt postea inspirante Spiritu sancto abundantissime eruditi, nunc igitur scribæ appellari sunt, i. sapientes, quia varietatem parabolarum intelligebant, & ita dicit Hilarius, discipulis enim locutus est quos scribas propter scientiã nuncupat, eo q̃ intellexerunt ea q̃ ille p̃tulit. Et

Et factum est cum consummasset Iesus parabolas istas transijt inde, & veniens in A patriam suam docebat eos in synagogis eorum; ita vt mirarentur, & dicerent: Vnde huic sapientia, & virtutes? Nonne hic est fabri filius? nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Iudas, & sorores eius? nonne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

Et factum. Postquam descripsit Matthæus Christi multiplex documentum, hic describit populi doctrinam eius recipere nolentis impedimentum, scilicet, compatriotarũ, qui non recipiebant doctrinam eius, sed potius scandalizabantur in eo, & dicitur. *Et factum est cum consummasset Iesus parabolas istas.* Scilicet, Istas septem, & expositionem ecclesiæ ad discipulos, vt ſupra habetur. *Transijt inde.* Ideſt, De loco in quo prædicauerat parabolas istas, & disseruerat eas discipulis. C *Et venit in patriam suam.* Scilicet, In Nazareth, quæ erat ciuitas Christi. *Et docebat eos.* Ideſt, Compatriotas suos: nam ad hoc Christus venerat, vt prædicaret, Lucæ 4. Ideo vbicunque erat, nolebat otiosus esse, sed prædicabat. *In synagogis eorum.* Ibi erat locus publicus quo omnes conueniebant, & dicitur in synagogis, quia forte in vrbe Nazareth erant multæ synagogæ, & in omnibus docebat. Vel accipitur hic patria Christi non pro sola vrbe Nazareth, sed etiam pro toto territorio vrbis, in quo erant aliquæ villæ paruæ, & etiam in illis prædicabat in synagogis eorum: nam non dedignabatur Christus prædicare paruis locis, vt patet Marci . Vbi cum Christus exiuisset de Capharnaum dixit discipulis: Eamus in proximos D vicos, vt & ibi prædicem, ideſt, vt etiam ibi prædicem, sicut prædicaui in vrbe magna Capharnaum, & hoc est magis consonum literæ, quia nõ dicitur hic, quòd venit Christus in ciuitatem suam, sicut dicitur supra 9. sed venit in patriam suam. Ciuitas enim vnum locum designat, sed patria non solum potest signare locum originis, sed etiam circumuicina loca, quæ ad locum originis pertinent, vel habent similitudinem tãquam cum illo in conuersatione, & reliquo apparatu vitæ. *Ita vt admirarentur.* Scilicet, Propter hoc quòd literas non didicerat. *Et dicerent.* Scilicet, Præ admiratione. *Vnde huic sapientia hæc.* Quam prædicat. *Et virtutes.* Ideſt, Miracula quæ facit, sic dicitur Mar. 6. Et virtutes tales, quæ efficiuntur per manus eius. E *Nonne hic est fabri filius.* Ideſt, Ioseph qui erat faber lignarius, & sic dicitur Lucæ 4. & Ioan. 6. Nonne hic est filius Ioseph, q.d. Nos agnoscimus totam conuersationem eius, & cognationem: mirum est quomodo potuerit ista habere, quia nos nescimus vnde habeat: nam nemo cognatorum suorum talis est. *Nonne mater eius dicitur Maria.* q.d. Maria est mater eius, quam nos nouimus, & in hoc verum dicebãt, sed nesciebant quomodo illa esset mater eius. De Ioseph autem errabant: nam non erat pater eius, sed putabatur esse, Lucæ 3. scilicet, vt putabatur filius Ioseph. *Et fratres eius Iacobus.* Scilicet, Iacobus minor, siue Alphæi. *Et Ioseph, & Simon, & Iudas.* Qui sint isti dicetur infra quæst. 85. & dicuntur fratres Christi, ideſt, cognati. *Sorores eius nonne omnes apud nos sunt.* q.d. Omnes sunt hic nobiscum, ita dicitur Mar. 6. Nonne sorores eius hic nobiscum sunt, & dicitur omnes sorores, & non dicitur omnes fratres, quia sorores cum essent fœminæ non discurrebant extra prouinciam, sed manebant omnes in Nazareth. Fratres autem qui erant viri, licet noti essent omnes a Nazarenis, nõ tamen erãt omnes in Nazareth, sed aliqui cum Christo discurrebãt, alij forte extra regionẽ peregrinabantur vbi vtile sibi esse putabant, sicut dicitur de Leuita de Bethlehem, Iudicum 17. q̃ peregrinari voluit vbicunq; commodum reperisset. *Vnde ergo huic omnia ista.* q.d. Nescimus vnde habere possit, cum nos bene cognoscamus cognatos, & conuersationem eius. B *Et scandalizabantur in eo.* Ideſt, Accipiebant occasionem errandi ex his quæ in eo videbant, quia cũ non putarent ista a Deo prouenisse, & nesciebãt quomodo aliter habuisset, putabant q̃ habuisset a dæmonibus. *Iesus autem dixit eis.* Videns, q̃ iniuste scandalizabantur, arguit eos dicens. *Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua.* q.d. Quia originem meam, & conuersationem meam prius nostis, cum sitis compatriotæ mei, non honoratis me, sed vbiq; extra patriam meam honorem habeo, & hoc quia Propheta in nullo loco est sine honore, nisi in patria sua, & dr̃ hoc tam de Propheta, q̃ de quocunque sapiente, vel excellente in aliqua probitate, propter quam mereatur honorem, qa vbicũq; C sit extra patriã suã, quia est ignotus, non consideratur in eo cognatio, sed probitas q̃ eũ clarũ reddit. In patria aũt sua cõsiderãt cognatio, & forte illa minor est, q̃ probitas, ideo nõ honorant eum propter probitatem, sed cõtemnunt propter cognationẽ, sed Luc. 4. dr̃, Nemo acceptus est Propheta in patria sua, & Io. 4. dr̃ Propheta non habet honorem in patria sua, & ad idem redit. *Et in domo sua.* Non accipitur hic domus pro habitatione, sed pro cognatione, s. quia inter cognatos est p. pheta magis sine honore, eo q̃ ipsi magis cognoscũt illum, q̃ cæteri, & ob hoc magis contemnunt, quia ex conditione cognationis putant se equales ei, probitatem aũt eius non considerant, & sic minus, q̃ cæteri eũ honorãt, immo inuident, quia ille æqualis eis cognatione sit, & maior probitate, & honore, & ita dicitur de cognatis Christi, Ioan. 7. Quòd nec fratres eius credebant in eũ, & hoc postq̃ multa miracula fecerat, & tm̃ tunc discipulos habebat, 4. cap. & illi credebant in eũ, Ioã. 2. & illi erant extranei, & sic magis honorabatur ab extraneis, q̃ a suis. Et accipit̃ domus, sicut Psal. 117. vbi dr̃, domus Iacob, & domus Aaron, & domus Leui, ideſt, cognatio descendens ab illo capite, sed Marci 6. dicitur, in domo sua, & in cognatione sua, quia magis voluit explicare, & tũc cognatio dicit cõsanguinitatem magis in generali, domus autem consanguinitatem magis in speciali, & ideo domus includitur sub cognatione. Ista est enim diuisio, qa tribus est cognatio magis generalis, deinde familia sub tribu, & ideo diuiditur tribus per familias, & familia postea per domos, & tamẽ cognatio sõlet accipi pro familia, & sic cognatio est magis, q̃ domus, & est minus q̃ tribus, sic patet Iosue 7. scilicet, Accedetis mane singuli per tribus vestras, & quãcumque tribum sors inuenerit accedet per cognationes suas, & cognatio p domos, & domus per viros. Matthæus autem nominauit primum, & vltimum, i. patriam, & domum, & subticuit medium, s. cognationem. Mar. autẽ oĩa tria expressit. *Et non fecit ibi virtutes multas.* Ideſt, Non fecit multa miracula in Nazareth, aliqua tamen fecit, vt patet Marci 6. *Propter incredulitatem eorum.* Scilicet, Quia credere nolebant, & tamen qui petit fieri miraculum credere debet, Marci 9. & Iacobi 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An ista sint continuata ad præcedentia. Quæst. LXXVIII.

QVAERITVR an ista sint continuata ad præcedentia, idest, prædicatio ista Christi in patria sua, an fuit immediate post prædicationē & dispositionem parabolarū. Aliqui dicūt, ꝙ nō, quia Matthæus, & Lucas post istas parabolas ponunt aliud, s. Marcus ponit trāsfretationem ad terrā Gerasenorū, quæ habetur supra 8. Lucas tñ ponit aduentū matris, & fratrū, qui habetur præcedenti cap. Idem tenet August. lib. de concor. Euāg. dicens a superiori sermone parabolarū istarū sic transit, vt nō ostendat consequētis ordinis necessitatem, præsertim quia Mar. ab istis parabolis nō in quod Matthæus, sed in aliud tendens in quod & Lucas, ita contexuit narrationem, vt credibilius ostendatur hoc esse potius consequenter gestum, quod ipsi duo continuāter adiungunt de naui, s. in qua dormiebat Iesus, & de miraculo expulsorum dæmoniorum, quæ Matthæus supra recolens interposuit. Alij dicunt, ꝙ sit ista litera continuata ad præcedētem, quia dicitur supra in litera, & factum est cū consummasset Iesus parabolas istas, trāsijt inde, & veniens in patriā suā docebat, &c. & sic vī vt mox, ꝙ finitæ sunt parabolæ, venit in patriam suam. Item patet, quia Chrysost. super Matthæum continuat istud ad præcedentia tāquam immediate factum dicens, post parabolas quas Dominus ad populum est locutus, & quas soli Apostoli intelligunt, transijt in patriam suā, vt ibi apertius doceat. Dicendum est, quòd quilibet Euangelistarum est hic singularis, quia nemo cum alio concordatur, ideo ex hoc nihil probatur, scilicet, quòd putetur tali ordine esse gestum, quia tali ordine ipsi illud conscripserunt, sed debet attendi ex circunstantijs literæ. Lucas autem post istas parabolas subiunxit dicens, nemo accendit lucernam, &c. & postea subdit, quòd ad Christum venerint mater eius, & fratres, & deinde de nauicula, & ex modo loquendi non apparet ibi aliqua cōtinuatio, sed quælibet sententia est soluta. Est igitur inter Mar. & Matth. differentia, quia vterq; ponit aliqua signa continuationis: nam hoc dicitur cum consummasset Iesus parabolas istas trāsijt inde, & veniens in patriam, &c. Matthæus I autem eodem cap. dixit, & ait illis in die illa cum sero factum esset transeamus econtra, & tunc transfretauerunt. Dicendum ergo est, ꝙ ista litera est continuata ad præcedentem, & tamen ista quæ dicuntur hic non fuerunt facta immediate post præcedentia. Primum patet, quia hic dicitur, quòd cum consummasset parabolas istas trāsijt inde, & venit in patriam suam: ergo necesse est, quòd prius consummauerit parabolas, quam venerit in patriam suam, & eundem ordinem tenuit Marcus, quia Mar. 4. ponuntur quomodo venerint in patriam suam, quod habetur hic. Secundum patet, quia Mar. 4. finitis parabolis dicitur, & ait illis in die illa cum sero factum esset, transeamus econtra, idest, vltra stagnum, quia istas parabolas Christus dicebat iuxta mare, vt patet supra in principio cap. Ergo necesse est, quòd illa die qua dictæ sunt parabolæ, fuerit transfretatio, qua transijt in terram Gerasenorum, & sic illa fuit antequam Christus veniret in patriam suam, quod hic dicitur, & sic patet, quòd licet hic sit ordo continuus, idest, non sit anticipatio, tamen non fuerunt immediate ea quæ sequuntur post precedentia, & hoc satis consonat literæ, quia dicitur hic, quod factum est cum cōsummasset parabolas istas transijt inde, scilicet, immediate transijt, idest, eadem die, quando transfretauit in terram Gerasenorum, vt dicitur Mar. 4. Et cum sequitur veniens in patriam suam docebat, non innuitur, quòd mox vt F transijt inde venerit in patriam suam, sed interposita est transfretatio in terram Gerasenorum suorum, & aliqua alia, & ista est veritas, & concordat literæ.

Quæ est ista patria Christi in quam nunc venit. Quæst. LXXIX.

QVAERITVR quæ est ista patria Christi in quā nunc venit. Aliqui dicunt, ꝙ est Capharnaum, quia patria Christi, & ciuitas eius idem sunt, & tamen multi vocant Capharnaum ciuitatem Christi, vt dictum est supra 9. cap. circa principium, ergo erit Capharnaum patria eius. Sed dicendum, ꝙ nō stat, quia ibi ostensum est, ꝙ Capharnaū nō esset ciui- G tas Christi. Itē qa in hac patria Christi erant cognati eius, cū dicat hic, & Mar. 6. Nonne oēs sorores eius hic nobiscum sunt, & tñ in Capharnaum nō erat cognatio Christi, sed in Nazareth. Item patet, qa hic Christus nō honoratus est, & tñ in Capharnaum valde honorabatur Christus, quia Centurio valde honoratur ibi eū, supra 8. & Luc. 7. Et tota ciuitas confluebat ad eū: eratq; ad ianuā domus eius tota ciuitas expectans, Mar. 1. Etiā qñ exiuit latenter diluculo de Capharnaū exeuntes ciues quærebant eum per agros, & cum inuenissent volebāt eum reducere in Capharnaum: ipse autem noluit dicens, ꝙ oportet me, & alijs ciuitatibus prædicare, Luc. 4. & Mar. 1. Item ꝙ Capharnaum, & patria Christi distinguuntur in scriptura, quia Lu- H cæ 4. dicitur, Quāta audiuimus facta in Capharnaum, fac & nunc in patria tua: ergo non est Capharnaum patria Christi. Alij dicunt, ꝙ patria Christi est Bethlehem, qa patria dicitur locus originis, quia patria dicitur a patre, s. quia principium essendi præstat, sicut pater, & tamen Christus natus est in Bethlehem, sup. 2. cap. ideo patria eius illa erat. Sed dicendū, ꝙ nō stat, quia in patria Christi de qua hic dī, erant cognati eius oēs, vt patet in litera, & tñ in Bethlehem non erat cognatio Christi, sed in Nazareth, quia Maria, & Ioseph non nominabantur in Bethleem, nec habebāt ibi domum, aut cognatos aliquos, vel notos. Nam qñ venerunt illuc manserunt in diuersorio, quia alibi hospitū non habebant, Lucæ 2. Habuissent tamen hospitum alibi si esset ibi cognatio ipsorum, sed quasi a casu natus est Christus in Bethlehem, s. quia ex imperiali edicto oēs ibant ad ciuitates, de quibus erat eorum antiqua ꝓgenies, & quia Ioseph erat de domo Dauid iuit ad profitendū in Bethlehem cum Maria cōiuge sua, & accidit ꝙ pareret ibi Lucæ 2. Non ergo erat Bethlehem patria Christi. Dicendū ergo, ꝙ Nazareth vocatur hic patria Christi. Primo, quia ibi erat cognatio Christi de qua hic dicitur. Secundo, quia Christus ibi habitabat, & nō in Bethlehem: nam mox vt Christus die quadragesimo post natiuitatem suā præsentatus est in templo, redierunt parentes eius in Nazareth, & non in Bethlehem, vt patet Lucæ 2. s. Reuersi sunt in Galileā in ciuitatem suam Nazareth. Tertio, ga qñ de Aegypto redijt Virgo cum puero benedictissimo Ie- K su non redijt in Bethlehem, sed in Nazareth, sup. 2. cap. Quarto patet, quia quando ascendebāt in templum secundum cōsuetudinem diei festi redibant in Nazareth, vt patet Lucæ 2. Quinto patet, qa Christus vocatus est Nazarenus, & non Bethlehemites, supra 2. cap. & tñ ista sunt noīa patriæ, ergo patria sua erat Nazareth, & non Bethlehem, & Iudæi non putant eū esse vllo modo de Bethlehem, sed de Nazareth, ideo multi eorū non credebāt, ꝙ ipse esset Messias, vt patet Ioā. 1. quando dixit Philippus ad Nathanael, inuenimus Messiam, s. Iesum filium Ioseph a Nazareth, & dixit Nathanael, a Nazareth pōt esse aliqd boni, nun quid Messias pōt nasci de Nazareth? & ideo dixerunt Phariſæi

Phariſæi contra Nicodemum qui fauebat Christo, Ioan. 7. Nunquid & tu Galileus es? scrutare scripturas, & vide qa Propheta Galilæus non insurgit, & eodem cap. Cum quidam dicerent, ꝙ Iesus esset Christus, nōne scriptura dicit, quia de semine Dauid, & de Bethlehem castello venit Christus: ergo nemo putabat patriam Christi esse Bethlehem, & tamē putaretur si ibi solitus esset habitare, vel haberet ibi cognationem. Sexto patet, qa Luc. 4. dicitur, ꝙ Iesus nutritus est in Nazareth, i. ibi conuersatus toto tempore vsquequo cępit prædicare. Septimo patet, quia Luc. 4. dī, ꝙ Christus venit in Nazareth, & dixerunt ei Nazareni, quanta audiuimus de te facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua: ergo Nazareth erat patria sua, & ciuitas sua. Octauo patet, quia idem dicit Chrysost. super Matthęum, scilicet, patriam eius hic Nazareth vocat, non enim fecit ibi virtutes multas, sed in Capharnaum multa fecit signa.

Quare Christus docebat in synagogis nunc. Quæst. LXXX.

QVAERITVR quare Christus docebat nunc in synagogis. Dicendum, ꝙ propter multa. Primo propter vtilitatem cōmunem, quia Christus venerat omnes docere, ideo volebat, ꝙ oēs audirent, & sic quærere debebat locū cōmunem, & tamē synagoga erat locus cōmunis, quo oēs conueniebant ad orationem, sicut dī supra 6. ꝙ hypocritæ amāt orare stantes in synagogis, vt videātur, ideo in synagogis prædicabat. Secundo, quia synagoga erat locus deputatus ad prædicandū, & legendū libros sacros. Nā post lectionem librorum legis, siquis erat vir sapiens, qui prædicare posset, prædicabat: sic patet Actuum 13. vbi cum Paulus, & Barnabas in quadam ciuitate Pamphilię sabbato intrassent in synagogam, dicitur ꝙ post lectionem legis, & Prophetarum, principes synagogæ miserunt ad eos dicentes: Viri fratres siquis in vobis est sermo exhortationis ad plebem dicite, & tūc Paulus surgens prædicauit, eodem cap. Tertio, quia cōueniebat hoc proposito Christi: nam ipse volebat ostendere se esse Messiam promissum in scripturis, licet non aperte diceret, vt patet Ioan. 5. scilicet, Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, quia ipsę testimonium perhibent de me, & quia in synagogis legebantur libri sacrę scripturæ, scilicet, legis, & Prophetarum, Actuum 13. vbi dicitur, ꝙ sabbato in synagogis post lectionem legis, & Prophetarum rogauerunt Paulum, ꝙ prædicaret: ergo erat valde ad propositum Christi, ꝙ lectiones legis, & Prophetarū lectas in synagoga immediate ipse posset applicare ad se, sicut semel fecit Luc. 4. Cum enim ingressus esset sabbato in synagogam, traditus est illi liber ad legendum, & legit illum locum Isaiæ, scilicet, Spiritus Domini super me, & cum plicuisset librū dixit, hodie cōpleta est scriptura hæc in auribus vestris: ita poterat dicere de alijs scripturis, quę legerentur in synagoga, ꝙ complebantur in eo. Quarto fuit, vt redderet Iudęos inexcusabiles: nam si non loqueretur, & publice, multi possent se excusare, ꝙ non audissent eū loquentem, sicut ipse dixit Ioā. 15. Si non veniſſem, & non locutus fuissem, peccatum non haberent: nunc autem viderunt, & oderunt me, & patrem meum. & tamen synagoga erat locus publicus, ideo ibi prædicabat. Quinto, quia hoc fuit conueniens tempori illi, quo nunc Christus prædicauit: nam erat sabbatum, quando prædicauit nunc in patria sua, Marci 6. scilicet, Abijt in patriam suam, & facto sabbato cępit prędicare in synagoga. Sexto fuit, vt tolleret suspicionem doctrinæ suæ, ne quis putaret, quòd errores in-

A troducere niteretur, quod fieret si occulte, vel in locis priuatis prædicaret, ideo semper in publico prædicabat, scilicet, in templo, vel in synagogis, quo omnes Iudæi conueniebant: sic ipse dixit Ioan. 18. Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in templo, & in synagoga quo omnes Iudæi conueniebant, in occulto autem locutus sum nihil. & ista fuit causa præcipua, & prima, scilicet, vt omnes eum audirent. Sic dicit Remigius, scilicet, in synagogis autem docebat, vbi plurimi conueniebant, quia propter multorum salutem de cœlis descenderat ad terram.

Quare admirabantur Nazareni de doctrina Christi. Et quòd ipse vsque ad tricesimum annum ministrauit parentibus opere manuali. Quæst. LXXXI. B

QVAERITVR quare admirabātur Nazareni de doctrina Christi. Dicendū, ꝙ hoc erat propter multa. Primo, quia docebat cum literas nō didicisset, fuerat enim Iesus a tenera ætate conuersatus semp in Nazareth vsq; ad annum tricesimū vitæ suę, qñ cępit pdicare, & viderant, ꝙ nunquā literas didicerat, sed vt dī Luc. 2. Erat subditus parentibus suis, i. ministrabat eis opere manuali ad sustentationem vitę, & sicut Ioseph q putabatur pater eius, erat faber lignarius, forte ipse in eodem officio adiuuaret, vt sic pauperem vitam sustentarent parentes eius: mirabantur ergo ꝙ homo qui literas nō didicerat, legeret, & pru- C denter, sapienterque prædicaret, sicut Iudæi mirabantur de circunstantia, & responsis Ioānis, & Petri, compertо ꝙ essent viri idiotę, & sine literis, Actuum 4. Secundo admirabantur de excellentia doctrinę suę, quia non solum Christus prędicabat, sed etiam talia prædicabat, qualia nullus vnquam dixerat: sic patet Ioan. 7. Vbi ministri Iudæorum dixerunt de Christo, nunquā sic locutus est homo, & Petrus dixit, Dñe ad quē ibimus? verba enim vitę æternæ habes, Ioā. 6. Idest, Verba dulcia, q̄ lętificant hominem, sicut vita ęterna. Tertio admirati sunt de modo doctrinæ, quia docebat, sicut habens potestatem, non quidem sicut Doctor legem exponens, sed sicut legislator legē tribuens, & de hoc omnes Iudæi admirabantur, supra 7. capit. s. Et mira- D bantur turbæ super doctrina eius, erat enim docens, sicut potestatem habens, & nō sicut Scribæ eorum, & Phariſæi, & Mar. 1. dicitur, quæ nā doctrina noua hæc est quæ in potestate imperat? Nazareni tamen pcipue admirabant, qa docebat, q̄ literas nunquam didicerat.

Quomodo dixerunt Nazareni, vnde habuit sapientiam, & virtutes: nam virtus videri non potest. Et quid ea sit. Quæst. LXXXII.

QVAERITVR quomodo dixerūt Nazareni vnde habuit sapientiam, & virtutes: nam virtus videri non potest, quia est habitus electiuus, & pertinet ad animā, est enim bona qualitas eius, vt Au- E gustinus dicit. Dicendū, ꝙ virtus a viribus nomen accipit, est enim virtus corporis robur, & ita dicimus vir tutē portatiuam, vel virtutē motiuā, i. vires: vnde tunc virtus nihil est, nisi q̄dā naturalis potentia ad aliquid agendū excellenter, quia virtus dicit vltimū de potentia, & qm̄ sicut in corpore sunt istæ vires, vel qualitates ad agendū, ita & aīa qualitates bonas habet, quibus excellēter se habet in opus, vt non erret. & ita omnes habitus morales directiuos circa medium consistentes vocamus virtutes, qa p eos aīa efficitur potēs, ad bene operandum, sicut corpus per vires naturales, & tñ ptinent ad aliam speciem qualitatis, qa vires naturales, i. virtutes sunt in secūda specie qualitatis, quia sunt habitus, & qm̄ res facta accipit nomen interdū a

Universidad de Deusto
Biblioteca

primo agente, sicut principium operatiuum vocatur F
virtus, ita res facta vocatur virtus, & ita quia miracula sunt facta a magna potestate, scilicet, infinita, vocantur virtutes: sic dicitur Christus facere virtutes multas, vel paucas. vt patet supra in litera, & Marci 6. Sic etiam dicitur Psal. 117. Dextera Domini exaltauit me: dextera Domini fecit virtutem, ideſt, miracula, & sicut accipit effectus nomen a principio actiuo, vel factiuo, ita & substantia agens, ideo quidam spiritus qui deputati sunt, vt opera fortia faciant vocantur virtutes, & ita vnus ordo Angelorum vocatur Virtutum, quia per spiritus illius ordinis admiranda Deus inter nos facit: hic autem acceperūt Nazareni virtutes pro operibus factis per virtutem, ideſt, per potestatem factiuam magnam, & sic virtus est miraculum, talia au- G
tem videntur, ideo potuerunt loqui Nazareni de istis virtutibus, sic dicitur Mar. 6. Vnde habuit sapientiam, & virtutes tales, quæ efficiuntur per manus eius?

Quare Nazareni dixerunt, quòd Christus erat filius fabri. Quæst. LXXXIII.

QVAERETVR quare dixerunt Nazareni, quòd Christus erat filius fabri. Dicendum, quòd verum dixerunt: nam erat filius Dei qui fabricatus est auroram, & Solem, Psal. 72. Etiam ipse faber est mundi. Sic dicit Augustinus in sermone natiuitatis: est plane pater Christi faber Deus, qui totius mundi opera fabricatus est, arcam Noe disposuit, ta- H
bernaculum Moysi ordinauit, arcam testamenti instituit: fabrum dixerim, qui mentem rigidam explanat, & cogitationes subtiliter excidit. Idem Hilarius, scilicet, fabri erat filius ferrum igne vincentis, &c. Iudæi tamen non dixerunt eum hac intentione filium fabri, sed vt assererent eum filium Ioseph, qui faber lignorum erat, & ita ipsi putabant, quia erat Maria coniux eius, & credebant ex eorum concubitu Christum generatum: nam sine semine quemquam conceptum, nec audierant vnquam, nec credebant, & quantum ad hoc licet fallerentur, tamen non peccabant Christum esse putantes filium Ioseph, peccauerunt tamen iniquo animo hæc dicentes. Et dicebant hoc propter duo. Primo ad ostendendum, quòd Chri I
stus erat eis notus, & ipsi sciebant totam conuersationem eius, & cognationem, & tamen nunquam literas didicerat, q d. Nos cognoscimus bene hunc, quia scimus, quòd ipse est fabri filius, & Mariæ, & fratres eius sunt tales, & tales, & sorores eius sunt nobiscum, & tamen nos scimus, quòd nunquam literas didicit: quomodo ergo tantam sapientiam habere potest? Secundo dicebant hoc, & principaliter quasi in contumeliam Christi, quòd esset de humili genere: nam licet ipse de genere regio descenderet, scilicet, de semine Dauid, erant tamen omnes cognati eius pauperes, & ex hoc erant contemptibiles, & ideo mirabantur, & dedignabātur, quòd in homine de tam humili loco, & genere procreato tanta sapientia, & potestas K
efficiendorum miraculorum inueniretur. Et hoc patet, quia si principaliter intenderent Nazareni dicere, quòd ipsi nouerant conuersationem Iesu, dixissent quòd literas non didicerat, & tamen non tam diligenter de cognatione eius loquerentur exprimentes nomina parentum, & fratrum. Voluerunt ergo contemnere eum de humilitate cognationis suæ: in hoc autem valde errabant Iudæi, quia constat plurimos de humili loco natos in magnam ingenij claritatem fuisse sortitos, inde summo honore præditos, immo ob hoc potius Iudæi Christum laudare, & honorare debuissent, quòd homo de humili plebe natus ad tantam probitatem, & ingenij gloriam peruenerit. Sic dicit Chrysost. super Matthæum, per omnia erant Iudæi insensati vilipendentes eum ab eo, qui putabatur esse pater, quamuis multa horum exempla habentes in antiquis temporibus, & patrum ignobilium nobiles videntes filios, etenim Dauid cuiusdam agricolæ Iesse fuit filius, & Amos cuiusdam pastoris, & ipse pastor: oportebat enim propter hoc maxime eum honorare, qui a talibus existens talia loquebatur.

Quomodo Christus poterat habere fratres, & sorores. Quæst. LXXXIIII.

QVAERETVR quomodo Christus poterat habere fratres, & sorores, quia tunc necesse erat Mariam cognitā esse ab aliquo, siue a Ioseph, siue ab alio, ad hoc quòd fratres Christo pareret, vel omnes de Spiritusancto nascerētur, quod absurdum est, quia solius Christi priuilegium est hoc. Aliqui dicunt, quòd Iudæi errant circa fratres Christi, sicut circa patrem: nam putabāt Ioseph esse patrem eius, qui tamen nō erat, ita & istos credebant esse fratres cum non essent. Ita dicit Hierony. super Matthæum, Licum autem errent in patre, non est mirandum, q errent in filijs. Christus ergo fratres nullos habuit, quia Maria semper fuit virgo. Sed dicūt hic aliqui, q istos hic nominatos dicebant Iudæi fratres Christi, qui erant filij Ioseph ex alia vxore, & cum crederent Christum filiū Ioseph, credebant istos esse fratres Christi ex parte patris. Et istam positionem tangit Aug. lib. de qst. Euāg. Sed positio cōmunis est, q essent isti cognati Christi filij alicuius de sororibus Mariæ matris eius, & sic Iudæi non errarent putantes eos esse fratres Christi, sed eos fratres vocabant more scripturæ, quæ cognatos vocat fratres, & erāt filij Mariæ sororis matris Domini, quæ vocatur Maria Iacobi, i. mater Iacobi minoris, & iste est Iacobus Alphei, i. filius Alphei, q a ipsa fuit prius vxor Alphei, deinde fuit vxor Cleophæ, ideo cū Mar. 16. vocetur Maria Iacobi, i. mater Iacobi vocatur Ioā. 19. Maria Cleophæ, i. vxor Cleophæ, quia fuit vxor Cleophæ post mortem Alphei, cuius filius erat Iacobus, qui dr Iacobus Alphæi. Hoc tenet Hieronymus super Matthæum dicens: Quidam vero fratres Domini de alia vxore Ioseph filios suspicātur, sequentes deliramenta apocriphorum, & quandam Escham muliereculam confingentes. Nos aūt fratres Dñi nō filios Ioseph, sed consobrinos Saluatoris, Mariæ materteræ Dñi filios intelligimus, quæ esse dr mater Iacobi minoris, & Ioseph, quos fratres Dñi appellatos legimus, fratres aūt consobrinos dici oīs scriptura demonstrat. Et iterū dicit Hierony. Fratres Dñi hic appellant filij materteræ eius Mariæ, & hæc est mater Iacobi minoris, & Ioseph, i. Maria Cleophæ vxor Alphæi, & est dicta hæc Maria mater Iacobi minoris. De hoc ēt Aug. lib. de quæstio. Euā. dicit: Mirum est dictos esse fratres Dñi ex materno genere quoscūq; cognatos, cum ēt ex cognatione Ioseph dici potuerint fratres eius ab eis, qui eum patrem Dñi arbitrabantur esse. Sed hoc vltimum communiter non tenetur, i. q fuerunt filij Ioseph ex alia vxore, nec Augustinus hoc asserit, sed recitat quid alij dixerint: magis tamē tenet, quòd fuerint cognati ex materno genere, quod tenet Hieron.

Qui fuerunt hi qui nominantur hic fratres Domini. Quæst. LXXXV.

QVAERETVR qui fuerint isti, qui nominantur hic fratres Domini. Dicendum, q p aliqui putāt istū esse Iacobū Apostolū, Zebedęi filiū, fuit. n. filius Marię sororis mris Dñi. Sed nō stat, ga iste Iacobus erat frater Ioānis, ambo. n. erāt filij Zebedęi, q vocati

erati sunt a Christo de naui, supra 4. & Mar. 1. cap. & A
nunc ponerentur hic Ioannes tanquam frater Domini sicut Iacobus, potissime quia Ioannes magis fuit Christo familiaris quàm Iacobus, & tamen non ponitur.

Sed dicendum, quòd iste est Iacobus Alphei filius alterius sororis matris Domini, & Alphei, & vocatur Iacobus Alphei, ideſt, Alphei filius supra 10. Et fuit vnus de Apostolis, & hunc Paulus vocat specialiter fratrē Domini, ad Gala. 2. Fuit enim ipse primus Episcopus Ierusalem, & vocatur etiam Iacobus minor, non quidem sanctitate, & merito, cum non videatur impar, præsertim quia pro excellentia vitæ Iacobus iustus appellatus est, sed tempore. Nam fuit alius Iacobus, scilicet, Zebedęi prior tempore ad Apostolatū siue discipulatum assumptus, ideo iste minor dicitur. B
Sic dicit Hierony. super Matthęum, scilicet, fratres Domini hic appellantur filij materterę eius Mariæ: & hæc est mater Iacobi, & Ioseph Maria Cleophę vxor Alphæi, & hæc dicta est Maria Iacobi minoris. De Ioseph quis fuerit dubium est, constat enim, quòd non fuit aliquis de Apostolis, quia nemo eorum sic vocatur, sed erat vnus de discipulis Domini: ille, scilicet, qui competitor Matthiæ fuit in Apostolatu. Nam ipsum, & Matthiam statuerūt Apostoli, quādo posuerunt sortes, Actu. 1. Et vocatur ibi Ioseph qui etiam dicitur Barsabas. Et patet, quòd iste fuerit, quia ibidem dicitur, quòd ille Ioseph cognominatur iustus, & tamen Iacobus frater eius etiam cognominabatur iustus, scilicet, Iacobus minor, ideo apparet, quòd C
ambobus istud cognomen competeret, & sic fuit ille Iacobus iustus illius Ioseph iusti frater, & est iste de quo hic, qui est frater Iacobi. De Simone aliqui dicunt, quòd iste fuit Apostolus, qui dicitur Simon supra 10.

Sed falsum est, quia ille erat Simon Chananęus eodem cap. ideſt, de Chananico Galilææ, vt dicit Hiero. iste autem Ioseph erat de Nazareth, cum tota cognatio Christi esset de Nazareth, vt nunc dixerunt Nazareni, ergo non est ille Simon, & sic non apparet quis fuerit ille Simon.

Sed forte fuit aliquis de discipulis Christi, licet non esset Apostolus sicut frater eius Ioseph. De Iuda aliqui putant, quòd fuerit ille proditor qui tradidit Do- D
minum. Sed falsum est, quia ille non fuit de cognatione Domini, sed de quodam vico Galilææ nomen cuius erat Scarioth, ideo Scariothes dictus est: & tamē iste Iudas erat Nazarenus, cum esset de cognatione Domini. Dicendum ergo, quòd iste Iudas fuit Apostolus, qui vocatur alio nomine Thadeus, vt patet supra 10. & Mar. 3. Et vocatur Iudas Iacobi, ideſt, frater Iacobi Luc. 6. & Actu. 1. Scilicet, frater istius Iacobi minoris: nam Iacobus Zebedæi non legitur habuisse aliam fratrem nisi Ioannem, qui simul a Christo vocati sunt supra 4. & Marci primo, & iste Iudas fuit quem Christus misit ad Abagarum regem Edesenū, cum Epistola sua, vt refert Hiero. lib. de illustribus viris, & historia Ecclesiastica, iste est Apostolus ille E
cuius festum cum Simone Apostolo celebratur, & Simonis, & Iudæ.

Quare Nazareni scandalizabantur in Christo, cum nemo de agnatione Christi fuerit Propheta, nec vir literatus. Quæst. LXXXVI.

QVAERETVR quare Nazareni scandalizabantur in Christo. Dicendum, quòd prouenichat ex inuidia, & contemptu, quia videbant aliquid in Christo de quo admirabantur, sed iudicare bonum de hoc inuidia non permittebat, ideo scandalizabantur. Christus enim literas non didicerāt, & sciebat illas, etiam potestatem miraculorum exercendorum habebat, quod manifeste attribuendum erat Deo, sicut opera aliorum Prophetarum Deo attribuebantur: quia tamen si a Deo collata essent hæc, esset Christus valde venerabilis cui Deus tanta bona contulisset, & hunc honorem nolebant ei dare Nazareni, ne viderentur minores eo: nam agnoscebant agnationem eius, quòd omnes de illa erant pauperes, & parui honoris inter Nazarenos, & inter eos nemo fuerat Propheta, nec vir literatus, ideo contemnebāt eos, & nunc molestum eis erat honorare Christū tāquam maiorem, non ergo volebant iudicare hæc a Deo collata. & quia si a Deo non erant, non poterant esse nisi a dæmone, non quidem vere, sed per quandam apparentiam, sicut pseudoprophetæ facient signa fallacia, ideo volebant dæmoni attribuere, & hoc erat scandalizari, ideſt, habere occasionem male iudicandi, scilicet, quòd sicut pharisęi inuidentes Christo dicebāt, quòd in Beelzebub eijciebat dæmonia supra 9. & 12. Ita isti dicerent, sed nondum dicebant, quia forte erubescebant, quia opera sua erant manifesta, & sic pendebant sub ambiguo quid de eo crederent, & tamen iniuste agebant, quia cum manifeste appareret talia nō posse esse a dæmone, sed a Deo, solum debebant Deo attribuere, & venerari illa tanquā diuina dona. Sic dicit Hilarius, inhonoratur Dominus a suis, & tanquam docendi prudentia, & operandi virtus admirationem commoueret, non tamen credunt C
hoc in nomine Domini fieri, & paternæ artis quodā opprobrio lacessunt: inter hæc ergo magnifica, quæ agebat, corporis eius contemplatione commouebantur. Sed dicetur quomodo Nazareni nunc scandalizabantur in Christo, quia iterum fuerat ipse in synagoga eorum in Nazareth, & non scandalizabantur, sed omnes perhibebant ei testimonium Luc. 4. Ideſt, dicebant, quòd vera, & bona erant omnia, quæ faciebat, & laudabant eum, & tamen Christus nunc dixerat de se aliquid, quod pertinebat ad laudem suam, scilicet, quòd scriptura, quæ lecta erat, completa erat in auribus eorum.

Dici potest vno modo, quòd inuidia Nazarenorū adhuc egerat comparando ad ea quæ iam nunc egerat, & quanto magis crescerent signa eius magis accendebatur inuidia, sicut fuit de Pharisæis: nam a principio non persequebantur Christum cum pauca fecisset signa, cum vero signa eius valde crescerent dixerunt, quid facimus, quia homo iste multa signa facit? si dimittimus eum sic, totus mundus credet in eum, & tunc dixerunt, quòd expediebat, quòd moreretur. Ioan. 11. Ita nunc Nazareni valde inuidentes Christo propter magnas virtutes eius, scandalizabantur in eo, quod non fecerant a principio.

Aliter, & melius dicendum, quòd etiam in prima vice Nazareni fuerāt valde scandalizati contra Christum, & ante omnia cæperunt ei obijcere conditionem generis, scilicet, quòd erat de pauperibus parentibus: nam cum legisset coram omnibus in synagoga & perhiberent ei testimonium dixerunt, nonne hic est filius Ioseph: potest talia facere? & hoc erat principium scandali, quia non procedebat ista admiratio ex bono, sed ex contemptu, & quadam inuidia, licet adhuc leui, sed eadem die creuit magis scandalum Nazarenorum contra ipsum, cum enim peterent, quòd faceret ibi miracula sicut in Capharnaum, & ipse non faceret subijciens causam, indignati contra ipsum tenuerunt eum portantes ad superciliū montis, vt inde eum præcipitarent, sed ipse exiuit de manibus eorum. Luc. 4. Erat igitur iam concepta indignatio, & inuidia contra ipsum ex illo tempore, nunc autem cum iterum redijt in Nazareth, manebat eadem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem radix indignationis, ideo scandalizabantur in eo vt hic dicitur.

Quare Christus se vocauit hic Prophetam. Quæst. LXXXVII.

QVAERETVR quare Christus se vocauit hic Prophetam: nam dicendo non est Propheta sine honore &c. & loqueretur de seipso vocabat se Prophetam. Dicendum, ꝙ hoc fuit propter multa. Primo quia sic eum vocabant Iudæi infra 16. Scilicet, quem dicunt homines esse filium hominis? & sequitur. Alij Ioannem Baptistam: Alij Ieremiam Alij Eliam. Alij vnũ ex Prophetis. volebat ergo concordare modo loquendi eorum se Prophetam appellans. Secundo quia ipse volebat ostendere se non solum Prophetam, sed per excellentiã Prophetam esse, s. messiam, & hoc, quia Messias erat futurus summus Prophetarum, & Moyses illum Prophetam vocauerat, Deut. 18. s. Prophetam suscitabo vobis de fratribus vestris, ipsum sicut me audietis. Et etiam quidã Iudæorum credebant Iesum esse hunc Prophetam dicentes, nunquid iste est filius Dauid, i. Messias præcedenti cap. & Ioan. 7. dixerunt quidã nunquid iste est Christus, i. Messias. Alij vero cũ Prophetam magnũ vocant Luc. 7. s. Propheta magnus surrexit in nobis, & visitauit Dominus plebem suam. Sic dicit Remigius. Prophetam seipsum appellat, quia Moyses manifeste eum dicit Prophetam cũ ait: suscitabit Deus de fratribus vestris. Tertio fuit hoc, quia Prophetæ solent vocari prædicatores, eo ꝙ annunciant de futuris, s. de beatitudine, & miseria futuris, & qa Christus prædicator erat, ẽt si nihil aliud esset, Prophetam poterat large se appellare. Quarto fuit, qa Christus voluit facere vnam propositionem vniuersalem de homine alicuius probitatis, s. ꝙ in nulla regione minorẽ honorem habet quàm in patria sua, & istud est generale circa quodcunque genus probitatis pro quo meretur homo honorem, & quia Prophetam esse est quædam probitas, s. Dñi Dei quæ reddit hominem clarum, & glorioſum, posuit exemplum in hoc, sicut ponere poterat in quocunque alio genere probitatis, & tamen potius posuit in Propheta, quia nihil ei magis videbatur conuenire quantum ad ea, quæ foris de eo apparebant quàm esse Prophetam, quia Prophetæ a Deo instruuntur, ita ipse cum literas non didicisset literas sciebat, & prædicabat, & miracula faciebat, quod aliqui Prophetarum egerunt.

Quomodo est verum, quòd non est Propheta sine honore nisi in patria sua. Quæst. LXXXVIII.

QVOMODO est verum, quòd non est Propheta sine honore nisi in patria sua? Dicendum, quòd verum est, quòd in nullo loco Propheta habet minorem honorem quàm in patria sua, quod patuit in Christo, qui erat caput Prophetarum, & etiam in alijs Prophetis. Nam Esaias, & Ieremias, & cęteri Prophetæ apud exteras nationes fuerunt in magno honore, Iudæi autem persequebantur eos. Sic dixit Stephanus Actu. 7. quem Prophetarum non persecuti sunt patres vestri, & occiderunt eos q prænunciabant de aduentu iusti? & sic dixit Christus Iudæis infra 23. Patres vestri occiderunt Prophetas, & vos monumenta eorum ædificatis. Ieremiam quidẽ Iudæi lapidauerunt in Aegypto, sed Aegyptij eum in magno honore post morrem tenuerunt, & Alexander ossa eius in Alexandriam transtulit, idem in cęteris Prophetis actum est. Sic dixit Remigius hoc sciẽdum, quòd non solum Christus, qui est caput omniũ Prophetarum, sed etiam Ieremias, Daniel, & cęteri minores Prophetæ maioris honoris, & dignitatis fuerunt apud exteros, quàm apud suos. De Christo autẽ manifeste hoc fuit, quia qui magis extranei erant, eum venerabantur: nam viuentem Iudæi illum persequebantur: exteri aũt venerabantur, sicut rex Abagarus, qui ciuitatem regni sui ei tradebat illum quasi simul regem constituens secum, vt patet in Ecclesiastica historia, & per Hieronymum lib. de illustribus viris: nunc aũt post eius mortem, & resurrectionem mundus eum colit, Iudæi aũt illum oderunt. sic & in tra terram Iudęorum illum magis honorabant, q magis distabãt a regione eius: nã in Capharnaum honorabatur, & in Nazareth de qua erat oriũdus nõ honorabatur. Aliqui aũt intelligunt, ꝙ loqueretur hic Christus de honoratiõe mortis suæ, i. supplicio crucis quod in regione, & gente sua pertulit. Sic dicit Hilarius, s. in honorabilem Ecclesiam, Prophetam in patria sua respondet, quia in Iudæa esset vsque ad crucis sententã condemnandus, hoc verum est, & tñ litera ista magis proprie intelligitur de differentia vrbis Nazareth ab alijs locis Iudæorum, quia in nullo habuit minorem honorem quàm in Nazareth de quo oriundus erat, Ratio aũt quare Propheta, vel quilibet habens probitatem aliquam est minoris honoris in patria sua quã alibi, est primo, quia cognoscitur conditio generis, & cõtingit homines humili genere de plebe natos magis clarere probitatibus, extra aũt patriam eorum vbi cognatio eorum ignota est, sola probitas cognoscitur, & virtus quæ videtur, compatriotæ aũt humiliantem generis contemplantes, virtutis magnitudinem non attendunt, sicut in Christo Nazareni non attẽdebant magnifica, quæ agebat, sed ꝙ filius fabri esset, vt credebatur. Secundo fit, quia compatriotæ agnouerunt hominem in tenera ætate, puerum quidem nullius adhuc virtutis nec honoris quãdo eis minor merito, & dignitate erat: ideo talem eum semper considerare volebant, & sic contemnunt, exteri autem, qui virum primo agnoscebant, talem eũ venerantur qualem primo agnouerunt. Sic dicit Hieronymus ciues non cõsiderant præsentia viri opera, sed fragilis recordantur infantiæ, quasi non ipsi per eosdem ætatum gradus ad maturam ætatem venerint. Tertio fit ex inuidia, quia inuidus non honorat, sed denigrat, & detrahit, & tamẽ potius ciues ciuibus inuident quàm extraneis, sic dicit Hiero. prope modum enim naturale est semper ciues ciuibus inuidere, inuidia aũt est tristitia de aliena excellentia, vt est proprij boni diminutiua: bonũ aũt absentiũ nõ diminuit bona nostra, quia non confertur eis, ideo non inuidemus eis: bona aũt præsentium cõferuntur bonis nostris, & ex comparatione excellentiæ eorum ostenditur paruum esse bonum nostrum, & hoc est illud diminui, & ob hoc illi, qui sunt eiusdem artis, vel officij mutuo se inuident, qui vero diuersorum non inuident 8. Ethi.

Quare dicitur, quòd Christus non fecit multas virtutes propter incredulitatem. Et quòd Christus poterat facere miracula credentibus, sicut incredulis: tamen incredulis non decebat. Quæst. LXXXIX.

QVAERETVR quare dicitur, quòd Christus nõ fecit multas virtutes propter incredulitatem, & an poterat facere, & an fecit aliquam. Dicendum, ꝙ aliquas virtutes fecit Iesus nunc in Nazareth, s. ꝙ aliquos lãguentes impositis manibus curauit. Mar. 6. Et tamen istæ fuerunt paucæ respectu virtutũ quas in alijs locis faciebat, sicut in Capharnaũ: nã cũ occidisset Sol, attulerunt ei oẽs male habentes variis languoribus dętẽtos, & oẽs curauit supra 8. & Mar. 1. Et

Et Lucæ 4. Et sic nullus languens tunc mansit in vrbe, & ita ipsi Nazareni ante hoc iterum Christo dixerant quanta audiuimus a te facta in Capharnaum, fac & nunc in patria. Luc. 4. Cum autem dicitur an poterat facere virtutes non obstante incredulitate. Dicendum, quòd nõ est dubium quin poterat, quia operatio miraculi pẽdet ex diuina potestate, sed Deus nõ indiget in operatiõe sua adiutorio nostro, immo nec potest quisquam concurrere cum Deo in aliquã operationem, vt opus nostrum aut vires aliquid conferãt diuinæ operationi: ita ergo Deus potest facere nobis miracula incredulis existentibus sicut credentibus, alioquin bona nostra Deo conferrent, & mala nostra nocerent ei, & vtrunque falsum est: nam si prodessent ei bona nostra indigeret illis, sed non indiget. Psal. 15. bonorum nostrorum non indiges, & Iob. 35. Si peccaueris quid ei nocebis? & si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum? porro si iuste egeris quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? homini, qui similis tui est nocebit impietas tua, & filium hominis adiuuabit iustitia tua, & sic incredulitas nostra non impedit diuina miracula.

Sed obijcietur, quia Mar. 6. Dicitur, & non poterat virtutes multas agere propter incredulitatem eorum. Dicendum, quòd non tollitur simpliciter potestas faciendi miracula, quia si poterat aliqua facere eis manentibus incredulis, poterat facere quęcunque vellet, quia æqualis potestatis est facere posse vnum miraculum, & facere omnia, cum vnum requirat potestatem infinitam, & non sufficiat minor, & omnia miracula simul sumpta nõ requirunt maiorem potestatem quàm infinitam, sed dicitur non poterat, quia non decebat, quòd illis existentibus incredulis Christus faceret plura miracula quàm faciebat. Cum autẽ quæritur quare non faciebat multas virtutes propter eorũ incredulitatem. Dicendum primo, quòd hoc est propter demerita eorum, quia dignum erat, quòd illi qui scandalizabantur propter bona, quæ videbãt, nulla bona alia viderent, cum, & ipsa manifeste diuina opera Deo attribuere noluerint, sed scandalizabãtur in operante quasi dæmone adiutore in his vterebatur. Secundo quia Deus vult, ꝙ quãdo miracula fieri debent in fauorem aliquorum, ꝙ illi credant, si tales sunt, qui fidem propriam habere possunt. isti autem non credebant, ideo impedimentum ponebant, vt miracula nõ fierẽt. Sic dicit Theophilus in miraculis necessaria est fides operantis, & recipientis, quæ ibi deficiebat: ideo non acceptabat Iesus ibi signa facere. Tertio fuit ad eorum vtilitatem, quia præuiderat Christus eorum duritiem non superandã miraculis, & quia quanto plura miracula fierent tanto eorum incredulitas esset magis increpabilis, noluit multa signa facere, sic dicit Hiero. non quòd incredulis illis facere non potuerit virtutes multas, sed quia ne multas faciens virtutes eius incredulos condemnaret. Sic etiam dicit Teophilus. non acceptabat virtutes facere quasi ipse impotens, sed quia ipsi infideles: ergo ibi non operatur virtutes, parcens eis ne maiori reprehensione digni essent factis miraculis non credentes.

Quomodo Christus facere voluit virtutes aliquas in Nazareth non credentibus Nazarenis. Et quomodo Fides in miraculorum operatione dupliciter proficit. Quæst. XC.

QVAERETVR quomodo Christus facere voluit virtutes aliquas in Nazareth non credentibus Nazarenis. Dici potest vno modo, quòd Deus facit interdum virtutes ad vtilitatem, & interdum ad solam ostensionẽ gloriæ suæ. Primo modo requiritur fides ad operationem miraculi. Secundo modo fit etiam sine fide. Proficit enim fides dupliciter in operatione miraculorum, scilicet, ad hoc, ꝙ quis illa pro se fieri impetret, & ad hoc, ꝙ per se illa faciat. De primo patet Mar. 9. Pater habens filium arreptitium dixit, si quid potes adiuua nos, misertus nostri, & Christus dixit si potes credere omnia possibilia sunt credenti, idest, potes recipere quod petis, si potes credere, ꝙ possum facere, & ꝙ potes impetrare, & tũc ille ait: credo Domine, adiuua incredulitatem meã, idest, ego credo: attamen si aliquid deest fidei meæ ita vt ex hac parte vocetur incredulitas, adiuua illam, scilicet supplendo, ꝙ fidei meæ deest. Idem patet de duobus cæcis supra 9. Et quasi pluraliter Christus petebat fidem ab eis pro quibus miracula facturus erat. De secundo patet, quia infra 17. & Luc. 17. Et infra 21. Dicitur, quòd siquis habuerit fidem sicut granum sinapi, si dixeritis monti huic transi, transibit, & nihil impossibile erit vobis. & ista fides debet esse firma, ita ꝙ petens miraculum fieri nihil hęsitet, idest, firmiter confidat, ꝙ Deus concedet, idest, quod ipse petit infra 21. Si quid orantes petieritis, & non hęsitaueritis fiet vobis, & Iaco. 1. cap. postulet autem in fide nihil hęsitans, qui autem hęsitat similis est fluctui maris, qui a vento circunfertur, non æstimet autem homo ille, ꝙ accipiat aliquid a Deo: hoc enim modo fides semper in miraculis est necessaria. Cum autem miracula nõ fiunt ad vtilitatem hominum, sed ad manifestationẽ gloriæ Dei totaliter non exigitur fides, sed nobis non credentibus Deus facit miracula, immo aliquando nobis inuitis Deus facit miracula, sicut quando Isaias dixit regi Achaz, pete tibi signum a Domino Deo tuo, siue in profundum inferni &c. & Achaz petere noluit, & ob hoc dixit Isa. ꝙ Achaz erat molestus Deo, Isa. 7. hoc autem erat, quia Deus volebat facere miraculum tunc ad ostensionẽ gloriæ suæ, & Achaz nolebat illud. Vnde subditur, propter hoc ipse Dñs dabit vobis signum, i. quia vos non vultis petere, ipse se ingeret, & dabit vobis illud etiam vobis nolentibus recipere, & ita nunc si enim Nazareni miracula nulla viderent, haberent aliqualẽ excusationem, s. quia miracula non vidissent. Ostendit ergo Christus eis aliqua etiam ad ostendẽdam potestatem suam, quia si Nazarenis incredulis Christus miracula nulla faceret, putaretur, ꝙ incredulitas eorum euacuabat potestatem Christi quod erat inconueniens. Secundo fuit, vt Christus ostenderet benignitatem suam, s. quia benefaciebat etiam illis, qui contemnebant eum: nam isti Nazareni scandalizabantur dicentes, nunquid nõ est iste filius Ioseph, & eum vilipendebant, ipse tamen sicut mansuete respondit, ita in operibus clementem se exhibuit benefaciens eis quosdam infirmos eorum curans, sic dicit Chry. intuere mansuetudinem eius, conuitiatus est, sed cum multa mansuetudine respondit. Tertio fuit, quia forte isti quos miraculose nunc Christus sanabat credebant: nam inter multos infideles potuerunt aliqui fideles inueniri, & illos curaret. reliqua autem multitudo erat incredula, & illis non faceret Christus miracula. Sed dicetur cũ Nazareni mirarentur ex miraculis Christi, quare non faciebat multas virtutes, quia ex hoc gloriam maiorem acquirebat. Dicendum, quòd Christus non veniebat quærere gloriam propriam, s. vt ab hominibus laudaretur. Io. 8. ego gloriam meam non quæro, sed vtilitatẽ vestram, & quia licet Nazareni mirarentur de Christi gestis, non tñ erant credituri, etiã si multa signa fierent, & quia quanto plura signa fierent, tãto essent reprehensibiliores, qui non crediderant, noluit miracula multa facere, licet ex hoc laudem multam acquireret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reret. Sic dicit Hiero. si autē admiratio eis aduenie- F
bat ex miraculis, quare nō multas virtutes fecit? & re-
spondet, quia nō ad ostentationem suam respiciebat,
sed ad ea, quæ aliis erant vtilia, hoc igitur non proue-
niente despexit quod erat suiipsius, vt non pœnā eis
augeat: cum ergo vel pauca eis fecit signa, ideo fe-
cit, vt non dicant si vtique facta essent signa nos cre-
didissemus.

CAP. XIIII.

Mar.6. Luc.9. Mar.6. Luc.3.

IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famam Iesu, & ait pue- G
ris suis. Hic est Ioannes Bapti-
sta, ipse surrexit a mortuis, & ideo
virtutes operantur in eo. Herodes enim te-
nuit Ioannem, & alligauit eum, & posuit
in carcerem, propter Herodiadem vxorem
fratris sui. Dicebat enim illi Ioannes: non
26. dist. c. vna. licet tibi habere eam. Et volens illum occi-
dere timuit populum, quia sicut Prophetam
eum habebant. Die autem natalis Herodis,
saltauit filia Herodiadis in medio, & placuit H
22 q.4 c. est etiā, & c. vnus quisque, & cap. actione. Herodi. Vnde cum iuramento pollicitus est
ei dare quodcunque postulasset ab eo. At
illa præmonita a matre sua, da mihi inquit
in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contri-
status est rex. Propter iuramentum autem,
& eos, qui pariter recumbebant iussit dari.
Misitque, & decollauit Ioannem in carcere.
Et allatum est caput eius in disco, & datum
Mar.6. est puellæ, & illa attulit matri suæ. Et acce-
dentes discipuli eius tulerunt corpus eius,
& sepelierunt illud, & venientes nunciaue-
runt Iesu. I

Promulgationis cōfirmatio, ac eiusdē diuisio. *In illo tempore.* Posuit in præcedentibus Matthęus parabolicam euangelij promulgationem. hic subdit dictæ promulgationis confirmationē, & hoc ex duo-
bus. Primo ex fama nominis. Secundo ex eius mira-
culis, ibi. *Quod cum audisset Iesus.* Prima in duas, quia primo ponit famam Christi, secundo ex hoc quasi in-
cidentaliter narrat mortem Ioannis Baptistæ, ibi. *He-
rodes enim.*

An ista sint ad præcedentia continuata.
Quæst. I. K

QVAERETVR circa primum: an hic sit ordo continuus ad præcedentia, vel sit mutatio ali-
qua. Aliqui dicunt, quòd non sit hic ordo re-
ctus, quia Mar. 6. post prædictam narrationem gesto-
rum Dñi in Nazareth sequitur de potestate tradita
duodecim discipulis, quæ habetur supra 10. Et quo-
modo ad prædicandū missi sunt, & tunc sequitur quo-
modo Herodes audiuit famam Christi, & ponitur to-
ta historia ista Ioannis. Item patet fortius, quia Mar-
cus, & Lucas conueniunt in ordine narrationis: nam
sicut Marcus post potestatem traditā Apostolis subiū-
xit de morte Ioannis Baptistæ: ita Luc. 9. Post eādem
potestatem Apostolorū idem subnectitur, illis ergo
potius standum videtur. Dicendum videtur, quod
hic sit ordo continuus, quia dicit hic Matthęus in illo
tempore audiuit Herodes, s. in tempore quo fiebant
ea, quæ supra habentur, & illa sunt de mansione, &
gestis Christi in Nazareth. Et dicendum, quòd in
narratione Matthęi concordant hic ambo ordines, s.
naturalis, & artificialis. De naturali patet, quia dici-
tur hic in illo tempore, quod ostendit continuationē
rerum gestarum, secundum tempus. De artificiali
patet, quia supra dixerat Matthęus, quòd Nazareni
scandalizabantur in Christo non habentes bonam
opinionem de illo, hic declarat quam opinionem ha-
bebat Herodes de illo, & cæteri. Sic continuat Glo. di-
cens, quia supra Euangelista ostenderat quomodo
pharisæi miracula Christi calumniabantur, conciues
autem eius hæc admirantes, Christum tamen con-
temnebant, refert nunc quam opinionem ex auditis
miraculis Herodes de Christo conceperat. Ad Mar.
dicendum, q̄ non obstat, quia non est necesse, q̄ qui-
libet euangelista eo ordine res narret quo gestæ sunt:
cum inter se varient, & ideo non facit vnus probatio-
nem contra alium. Cum autem dicitur, q̄ Marcus, &
Lucas concordant inter se, & discordant a Matthęo
dicendum, q̄ hoc facit aliqualem præsumptionem, &
ideo cæteris paribus magis staretur duobus concor-
dantibus in ordine quàm vni discordanti ab eis, & ta-
men hic ex circunstantijs literę Matthęi colligitur, q̄
ipse tenuerit ordinem rerum gestarum, & non illi, cū
dicat Matthęus in illo tempore, & Mar. & Lucas non
dicunt aliquid propter quod necesse sit credi, q̄ talis
ordo rerum gestarum fuerit: ideo dicendum, q̄ Lucas
& Mar. concordant, quia ambo tenere voluerunt or-
dinem artificialem: nam hic agitur de fama nominis
Christi quomodo diuulgata est, ita vt Herodes audi-
ret de gestis eius. & quia hoc maxime fuit, quando
dimittebat discipulos ad prædicandum, & faciendum
miracula per totam terram Iudæorum, ideo postquā
posuerunt quomodo Christus mittebat discipulos ad
prædicandum, subiunxerunt de Herode, q̄ audiuit fa-
mam Christi. Matthęus autem tenuit præcipue hic
ordinem rerum gestarum: ideo dixit in illo tempore. I
Sed non est intelligendum stricte, q̄ ipso tempore, i.
die, vel hora quando Iesus erat in Nazareth fierent,
quæ dicuntur hic, sed tunc. Et idem tenet Augusti-
nus lib. de cōcor. enan. dicens. dixit autem Matthęus
in illo tempore, non in illo die, vel ipsa hora: nā Mar-
cus hoc quidem ex eodem modo dixit, sed nō eodem
ordine, sed postquàm discipulos ad prædicandum mi-
sit: nulla tamen facta necessitate qua hoc cōsequen-
ter gestum esse intelligere cogeremur. Lucas etiam
eundem ordinem narrandi quem Marcus tenuit, nec
ipse tamen rerum gestarum eundem ordinem credi
cogit. Sciendum tamen, q̄ hæc de continuatione dic-
ta intelligi debent quantum ad hoc, q̄ Herodes au-
dierit famam Christi: nā quātū ad mortem Ioannis nō
est nunc continuatio, quia illa historia nō introduci-
tur hic principaliter, vt dicetur infra q. 8. circa primū
dicitur. *In illo tempore.* Scilicet, Quando Christus erat
in Nazareth, vel paulopost, quia non debet accipi stri-
cte quod dicitur, vt dicit Augustinus lib. de concor.
euan. s. dixit Matthęus in illo tempore, non in illo die
vel ipsa hora. *Audiuit Herodes.* Iste erat dominus Gali-
lææ, qui Ioannem Baptistam decollauerat infra in li-
tera, & Mar. 6. *Tetrarcha.* Ideſt, Princeps quartę par-
tis regni Iudęorum, quod per tetrarchas diuisum erat
Luc. 3. *Famam Iesu.* Scilicet, De miraculis eius, & præ-
dicatione, & præcipue de magnitudine miraculorū,
sicut ipse dixit infra in litera, scilicet, virtutes operan-
tur in eo, ideſt, miracula faciunt in potestate eius. *Et*

Et ait pueris suis. Ideſt, seruitoribus, modus loquen- A
di Hebraicus est etiam vulgaris, q̄ omnes seruitores
cuiuscunque ætatis vocantur pueri: aliquando voca-
tur pueri, i. filij, vt Isa. 7. ego, & pueri quos donauit
mihi Dominus, i. filij mei, & tamen communiter pro
seruitore accipitur, & ita viri robusti vocantur interdū
pueri, vt 2. Reg. 2. Surgant pueri, & ludant, & surre-
xerunt, & occiderunt se mutuo viri fortissimi, ita vt
vocaretur ager ille robustorū. *Hic est Ioannes Baptista.*
Ideſt, Iste de quo ego tantam famam audio est Ioan-
nes Baptista, quia nemo alius talia faceret. *Ipse surre-
xit a mortuis.* Herodes occiderat Ioannem: ideo ad
hoc, q̄ esset iste, q̄ hæc faciebat oportebat, q̄ resurge-
ret. *Et ideo virtutes operantur in eo.* Ideſt, Quia surrexit
operantur nunc alij virtutes, i. miracula in eo, i. pote- B
state eius vel in nomine eius, quia putabat Herodes, q̄
omnia ista miracula, quæ faciebant discipuli Christi,
fierent in potestate Ioannis resurgentis a mortuis.

Quare dixit Matthæus hic in illo tempore. Quæst. II.

QVAERETVR quare dixit Matthæus in illo tē-
pore. Dicendū primo, q̄ fuit ad ostendendum
consequentem ordinem rerum gestarum: nā
quia nunc factum est hoc quādo ea, quæ supra dicun-
tur de Nazarenis, voluit hoc Matthæus ostendere di-
cens in illo tempore. Secundo fuit ad ostendendum
negligentiam Herodis, & eum esse increpabilem, qui
tam negligens fuerat, q̄ vsque ad tempus istud de fa- C
ctis Christi nihil audiuerat, quia non erat curiosus cir-
catalia, sed potius cōtemnebat ea, quia alia prius hoc
audire, & scire potuisset. Sicut dicit Chry. super Mat.
s. non absque causa tempus euangelistæ designant,
sed vt discas tyranni superbiam, & negligentiam; nec
enim a principio didicit ea, quæ erant de Christo, sed
post plurimum tempus: sic & multi, q̄ in potestatibus
sunt multa elatione circundati huiusmodi tarde addi
scunt, quia non multum horum faciunt curam.

*Quis fuit iste Herodes, & quomodo potuit audire famam mira-
culorum Christi: cum Herodes mortuus fuerit Christo exi-
stente puero. Et quòd multi fuerunt qui dicti sunt
Herodes. Quæst. III.* D

QVAERETVR quis fuit iste Herodes, & quo-
modo potuit audire famam miraculorū Chri-
sti, ga videtur, q̄ longe ante hoc Herodes de-
functus esset: nam quando Herodes occiderat Inno-
centes, Iesus puer portatus est in Aegyptum, mansit-
que ibi vsque ad obitum Herodis, & tunc Angelus
missit reducere puerum, & matrem eius in terram Is-
rael, quia defuncti erant, qui quærebāt animam pueri
supra 2. cap. ergo cū esset puer Iesus mortuus est He-
rodes, etiam antequam rediret ex Aegypto: non
ergo potuit audire famam miraculorum eius, quia
Christus non fecit miracula quousque prædicare cę-
pit, & hoc post baptismum, & erat tunc annorum tri-
ginta. Luc. 3. Dicendum, q̄ non est idem Herodes, il- E
le, & iste: fuerunt enim multi, qui Herodes dicti sunt.
Primus fuit Herodes filius Antipatri, qui primus de
alienigenis regnauit inter Iudæos, & iste solet vocari
Herodes Ascalonita, quia antiquæ quædam historiæ
scripserunt patrem eius Antipatrum in Ascalone vrbe Phi-
listinorum cuiusdā templi idolorū fuisse ædituum,
& iste Herodes mortuus est cum adhuc esset puer Ie-
sus. Alius fuit Herodes filius istius, qui fuit tetrarcha
Galilęę, & solent vocare eum Herodem Antipatri, &
hic est de quo hic dicitur, & Mar. 6. & Luc. 9. Iste est,
qui Ioannem Baptistam occidit, & ad quem tempore
passionis Iesus a Pilato remissus est, quia erat de Gali-
lęa, vt patet Lu. 23. & de istis duobus solum faciunt
mentionē euangelistæ. Tertius fuit Herodes Agrip-
pa rex Iudæorū post Christi mortem, qui occidit Ia-
cobū Zebedæi, & tenuit Petrum, vt occideret Actu.
12. Et ille miserabiliter mortuus eodem cap. isti tres
sunt Herodes de quibus scriptura recolit, & iste de
quo hic dicitur, est secundus qui fuit filius primi He-
rodis, & potuit videre miracula Christi, quia vixit vs-
que post mortem Christi: nam Christus ipso die quo
occisus est præsentatus fuit Herodi isti. Luc. 22.

*Cur dicatur Herodes Tetrarcha. Et quòd Herodes Ascalonita
fuit primus de alienigenis, qui factus est Rex Iudæorum.
Et a quo terra Iudæorum fuit diuisa in quatuor
Tetrarchias. Quæst. IIII.*

QVAERETVR cur dicatur hic, q̄ erat Herodes
tetrarcha. Dicendum, q̄ tetrarcha idem est,
q̄ quartæ partis princeps, & quia regnum
gētis Iudæorum quod prius erat vnicum diuisum est
in quatuor partes, vocatur quælibet pars tetrarchia, &
princeps illius vocatur tetrarcha, præter principem
Iudææ, qui vocatur præses prouinciæ, vel procurator,
& non tetrarcha. Pro quo sciendum, q̄ tota gens Iu-
dæorum quando cępit primo habere regem, fuit si-
mul tota sub vno rege, s. Saule 1. Reg. 11. & 12. Et tūc
erat proprie regnum principatus Iudæorū, quo mor-
tuo, filius eius Isboseth vnctus est in regem pro patre
2. Reg. 2. Et tunc tribus Iuda cepit Dauid in dominū,
& illum vnxit in regem eodē cap. & sic q̄q̄ esset prin-
cipatus diuisus, vterque tñ principatus erat regalis, de-
inde mortuo Isboseth redijt totus principatus ad Da-
uid, qui vnctus est in regem super totum Israel 2. Re.
5. Et tunc fuit magis proprie regnum quod est prin-
cipatus monarchicus 8. Ethi. & sic durauit sub Dauid,
& filio eius Salomone, sed mortuo Salomone diuisū
est regnum, quia duæ tribus, s. Iuda, & Beniamin mā-
serunt cum Roboam filio Salomonis, & decē tribus
trāsierunt ad Ieroboam 3. Reg. 12. & sic fuit vterque
principatus regalis, & durauit sic longo tempore, vo-
cabaturque regnum Roboam, & successorum eius,
regnum Israel, quia fere illuc confluxerat totus Israel,
& durauit ista diuisio quousque rex Israel Osææ filius
Ella, & decem tribus subiectæ ei trāslatæ sunt in Assy-
rios 4. Reg. 17. Et tunc desijt esse regnum Israel, mā-
sitque solum regnum Iuda in terra Hebræorum, post
aliquanto tempore vsq; ad captiuitatem Babylonis,
& tunc etiam desijt regnum Iuda esse regnum, quia
Iudæorum plurimi translati sunt in Babylonem, cęte-
ri vero fugerunt in Aegyptum timore Chaldæorum
occiso Godolia 4. Reg. 25. & Iere. 42. Et tunc mansit
terra Iudæorum deserta nullo habitante per septua-
ginta annos 2. Paralip. 36. Post reditum de Babylone
fuit apud Iudæos totā gens semper sub vnitate princi-
patus, sed erat princeps summus sacerdos de quo late
ostensum est supra 2. cap. q. vlti. & hoc durauit vsque
ad filios Ioannis Hircani, qui sibi coronam regalem
imposuerunt, q̄ erant de stirpe Machabęorū, fuerūtq;
aliqui reges de stirpe eorum vsq; ad Aristobolum, &
Ircanum: qui de regno contendentes regnum perdi-
derunt, secutaq; sunt mala plurima in gente Iudæorū,
& tunc viuente Hircano, qui rex, & summus sacerdos
fuerat Herodis Antipatri filius quē Ascalonitam ap-
pellamus, concedentibus Romanis rex Iudæorū fa-
ctus est, & iste fuit primus de alienigenis, qui fuit rex
Iudæorum, & ibi cessauit principatus Iudæorum, s.
ablatum est sceptrum de Iuda, & dux de femore, quia
venit tunc ille qui mittendus erat, s. Christus, qui na-
tus est in diebus Herodis supra 2. cap. & sub hoc tota
gens Iudæorum fuit sub vno principatu regali, & in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

telligitur de illis, qui red ierant de Babylone: nam decem tribus, quæ in Assyrios translatæ fuerant, nunquã postea redierunt, sed manent ibi vsq; ad præsentem diem. Mortuo isto Herode successit Archelaus filius eius in regno, vt patet supra 2. cap. & iste cum regnasset decem annis relegatus est in Vienã vrbem Galliæ ibiq; obijt, per cuius exitum Octauianus Augustus diuisit terram Iudæorum in quatuor partes, nolens, ꝙ iam esset regnum, vt ait Remigius, & tradidit tres partes filijs Herodis, vnam vero commisit Pilato, de quo magis dictum est supra 2. cap. q. vlti. & ideo quilibet principatus istorum vocabatur tetrarchia, & princeps vocabatur tetrarcha, & nunc tempore Christi erat iste modus principatus in gẽte Iudæorum, & iste Herodes erat vnus de tetrarchis: ideo vocatur hic tetrarcha, patet Luc. 3. Vbi ponuntur nomina tetrarchiarum, & tetrarcharum, s. anno quintodecimo Tyberij Cæsaris procurante Pontio Pilato Iudææ: tetrarcha autem Galilææ Herode. Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituręę, & Trachonitidis regionis. Lisania autem Abilinę tetrarcha. &c.

An erat tetrarcha iste Herodes, vel rex. Quæst. V.

QVAERETVR de isto Herode an erat tetrarcha vel rex. Aliqui dicunt, ꝙ erat rex, quia Mar 6. dicitur audiuit Herodes rex. Dicunt aliqui, ꝙ non fuit ille de quo Marcus loquitur, sed alius, quia multi Herodes in scriptura referuntur. Dicendum, ꝙ non stat, quia necesse est. ꝙ sit idem de quo dicitur hic, & Mar. 6. & Luc. 9. Quia vnicus fuit Herodes, q Ioannem Baptistam occidit, & tamẽ omnes tres euãgelistæ referunt de isto, qui occidit Ioannem.

Alij ergo dicunt, quòd idem Herodes est, & fuit tetrarcha, & etiam rex. nam erat tetrarcha, quia erat princeps quartę partis regni, vel gentis Iudæorum. fuit aũt rex, quia super terram illã imposuerat sibi regium diadema, sicut diuiso regno Iudæorum a principio in duas partes in vtraque rex fuit, ita & nunc diuiso in quatuor partes poterat esse rex in qualibet parte, quia paruitas regionis, vel districtus nihil impedit ad esse regem, cum in terra Chananæorum quam Iudæi occupauerunt erant plures quàm quadraginta reges, ipsi enim occiderunt de eis plures quàm triginta reges Iosue 12. cap. poterant ergo nunc esse quatuor reges, vbi quondam plures quàm quadraginta fuerant. Dicendum, quòd non erat iste Herodes rex, quia Romani non permittebant hoc: nam eo ipso, quòd regnum diuiserunt, noluerunt, quòd nemo esset rex, sed tetrarchę. Etiam quia si iste Herodes fuisset rex, cum hæc sit maior dignitas, quàm esse tetrarcham, licet vtrunque simul haberet, nominaret eum potius scriptura regem quàm tetrarchã, & tamẽ potius nominatur tetrarcha, quia solus Mar. nominauit eum regem. Matthæus autem, & Lucas eum tetrarcham dixerunt, quia Luc. 9. Dicitur audiuit Herodes tetrarcha. &c. Sed dicendum, quòd Marcus vocauit Herodem regem forte propter honorem paterni nominis, quia pater suus rex fuerat, s. Herodes Ascalonita. Vel forte propter affectum, quia iste Herodes affectabat regnum, & loquebaẽ de seipso sicut de rege. Vnde qñ promisit puellę saltãti dare quidquid peteret, dixit ẽt si dimidium regni mei peteris Mar. 6. Sic dicit Theophilus, s. tetrarchã hunc Matthæus nominat atq; Lucas tanq̃ principantẽ sup quartã partẽ regni patris sui. Romani enim post mortem patris regnum in quatuor partes diuiserunt. Mar, autem eum regem vocat aut patris consuetudine, aut quia hoc voto eius, idest, Herodis cõgruum exiſtebat.

An Herodes asseruerit Ioannem Baptistam a mortuis resurrexisse. Quæst. VI.

QVAERETVR an Herodes asseruerit, ꝙ Ioannes Baptista a mortuis resurrexerit. Aliqui dicũt, ꝙ non asseruit, sed audiuit hoc a quibusdam, & dubitabat quomodo esse posset, quia ipse decollauerat Ioannem Baptistam: sic dicitur Luc. 9. Ioannem ego decollaui, quis est iste de quo audio talia? Alij dicunt, quòd Herodes asserebat surrexisse Ioannem, quia dicitur hic, quòd Herodes dixit pueris suis, hic est Ioannes Baptista ipse surrexit, ideo virtutes operantur in illo, & Mar. 6. dicitur, Herodes dicebat Ioannes Baptista resurrexit a mortuis.

Dicendum, quòd ordo fuit in hoc, quòd Herodes audiuit a principio famam Iesu de miraculis, quæ faciebat, & non cognouerat personam, quia nunquam viderat eum, nec vidit vsque ad diem in quo Christus occisus est, quia tunc remissus est ad eum, & gaudia est valde Herodes, vt videret illum. Luc. 23. capit. & ideo quærebat Herodes quis erat iste, qui talia faciebat, & de quo talia audiebat, & quia pueri, idest, serui Herodis non agnouerant etiam Christum dubitabant, quis esset, & varie diffiniebant, ideo quidam dicebant, quòd Ioannes Baptista surrexerat a mortuis. Alij dicebant Elias surrexit. Alij vero dicebant vnus de Prophetis antiquis apparuit. & sic erant variæ sententiæ, tandem autem visa est verisimilior sententia asserentium, quòd Ioannes resurrexerat a mortuis, & hanc tenuit Herodes in fine, ideo ipse vltimo asserit Ioannem surrexisse, & ita Lucas refert dubitationem quæ fuit a principio. Matthæus vero, & Mar. referunt sententiam quam vltimo tenuit. Et patet, quia Luc. 9. Dicitur, audiuit Herodes tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo, & hesitabat, eo quòd dicebatur a quibusdam, quia Ioannes surrexit a mortuis, a quibusdam vero, quia Elias surrexit, ab alijs vero, quia vnus de Prophetis apparuit, & ait Herodes. Ioannem ego decollaui, quis est iste de quo audio talia? quomodo autẽ post hæc Herodes declinauerit in sententiam aliorum, s. ꝙ Ioannes surrexit a mortuis tacuit Lucas, & expresserunt hoc Mar. & Matthæus, qui tamen dubitationem Herodis tacuerunt, & sic ex omnibus tribus simul resultat vna plena narratio, quia vnus supplet alium. Sic dicit Augustinus lib. de concor. eum. s. Lucas dicit. Ioannem ego decollaui, quis est iste de quo audio talia? quia igitur hesitantem Lucas commemorauit Herodem: intelligẽdum est aut post hanc hesitationem confirmasse in animo suo, quod ab alijs dicebatur, cum dixit pueris suis sicut hic Matthæus narrat, hoc est Ioannes Baptista. &c. Aut ita pronuncianda sunt hæc verba, vt hesitantem adhuc indicent: vtroque enim modo pronunciari potest, vt aut firmatum eum ex aliorum verbis accipiamus, aut adhuc hesitãtem sicut Lucas commemorauit, & tamen præcedens sententia Augusti, verior, & magis literæ, & rationi congruens.

Quomodo Herodes gentilis, vel infidelis credidit esse resurrectionem a mortuis, cum Iudæi hoc nondum crederent. Quæst. VII.

QVAERETVR circa aliquos quomodo Herodes gentilis, vel infidelis credidit esse resurrectionem a mortuis, cum Iudæi, qui se religiosos esse putabant hoc nondum crederent: nam erat opiniones inter eos asserentibus Saducæis nõ esse resurrectionem, nec spiritum, nec Angelum infra 23. Act. 23. Pharisæis vero vtraq; asserentibus. quid tñ rum esset, nõdum certum habebatur, quia si haberetur, non permitteretur tam pernicioſa hæresis, scilicet, negantium resurrectionem, & tamen semper dubitabatur in hoc, & contendebant Saducęi cum Pharisæis, vt innuitur infra 23. & Actu. 23.

Aliqui dicunt, quòd gentiles promptiores sunt ad credendum quàm Iudæi, ideo credidit Herodes. Sic innuit Rabanus dicens. quanta est Iudæorum inuidia ex loco isto docemur. Ioannem a mortuis potuisse resurgere nullo attestante, Herodes alienigena pronunciauit. Iudæi vero Christum quem Prophetæ eorum prædixerant, non surrexisse, sed furtim ablatum esse credere maluerunt, in quo innuebatur, quòd promptior est animus gentium ad credendum quàm Iudæorum. Sed dicendum, quòd Herodes iste non erat gentilis, sed Iudæus, erat tamen alienigena, idest, nõ de stirpe Iudæorum, sed Idumęorum vel Arabũ, nam auus eius Antipater Idumęus fuisse refertur, fuit tamen in ritu Iudaico, & fide, & postea filij eius Iudæi pariſunt, & non Iudæi facti. vnde & Herodes Ascalonita pater huius Herodis de quo dicitur in Iudaismo natus est, & consequenter iste Herodes: ideo debet computari, vt Iudæus, & non gentilis vel alienigena. Aliter etiam dici potest, ꝙ non apparet ex hoc gentiles fuisse promptiores ad credendum resurrectionem quàm Iudæos: nam Herodes iste non fuit primus qui credidit resurrexisse Ioannem, sed pueri sui hoc asserebant, & ipse dubitabat quomodo fieri potuisset, vt patet Luc. 9. Sed tandem ab alijs persuasus est, & asseruit Ioannem surrexisse, vt patet præcedenti q. & tamen pueri Herodis erant Iudæi, quia ipse dominabatur in terra Iudæorum, ideo non crediderunt gentiles priusquam Iudæi etiam si Herodes fuisset gentilis.

Aliter etiam dici potest, & melius, quòd Iudæi non erant increduli circa resurrectionem, idest, quòd aliquis resurgeret, quia planum erat, quòd Elias suscitauerat vnum mortuum 3. Regum 17. Eliseus autẽ suscitauit duos 4. Regum 4. & 13. Et de hoc Iudæi dubitare nõ poterant, qui libros sacræ scripturę tenebant. Et si dicas, quòd Saducæi non recipiebãt omnes libros sacræ scripturæ, ideo nõ credebant resurrectionem. Dicendum, quòd non poterant dubitare de illa, quia Christus suscitauit tres mortuos, quod notum fuit omnibus Iudæis, s. filiam Archisynagogi supra 9. Et filium viduæ in Naym. Luc. 7. Et Lazarũ. Ioan. 11. & tamen post hæc adhuc negabant Saducęi resurrectionem. Ideo dicendum, ꝙ non dubitabant Iudæi de suscitatione mortuorum qua aliquis suscitatur ad istam vitam mortalem, sed de resurrectione generali, qua omnes homines asseruntur suscitandi, vt postea maneant immortales in alio modo vitæ: nã hoc aliquid maius est, & qa de hoc nullum exemplũ apparuerat, erat dubium inter Iudæos de resurrectione, asserentibus Saducæis non esse resurrectionem. Et patet hoc efficacius, quia Saducæi de tali resurrectione arguebãt contra Christum infra 22. Inducentes de muliere, quæ septem viros habuit cuius eorum esset vxor in resurrectione, & Christus dixit, ꝙ in resurrectione nec nubent nec nubentur, sed sunt sicut Angeli Dei, s. non accipientes vxores, nec habentes achis istos, quos habuerunt in hac vita corruptibili, sed sicut Angeli Dei sunt puri spiritus, qui nullis harum rerum indigent, nec vtuntur, ita homines in statu resurrectionis erunt effecti spirituales quantum ad harum rerum indigebunt, qui autem nunc resurgunt omnibus his indigent: nam vxores accipiunt ad Hebræi. 11. s. acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos, i. vxores acceperunt viros, qui mortui iam erant, vt iterum essent viri earum, quia resurrexerunt. Etiam cibis, & potibus indigent, & vtuntur eis: nam

A Lazarus suscitatus comedit, & bibit cũ Dño post resurrectionem. Ioan. 11. & hoc, quia istis non donatur immortalitas, sed solum resumunt vitam talem qualem prius habebant, & de horum suscitatione nemo Iudæorum dubitabat quin aliqñ facta esset, & fieri posset. talis aũt fuit suscitatio q̃ de Ioanne nunc Herodes credebat: iõ nulla difficultas erat Herodi, & alijs Iudęis credere, ꝙ Ioannes potuisset resurgere a mortuis.

Quare Herodes auditis factis Christi dixit, quòd Ioannes surrexit a mortuis. Quæst. VIII.

B QVAERETVR quare Herodes auditis factis Christi dixit, ꝙ Ioannes surrexit a mortuis. Aliqui dicunt, ꝙ non oportet reddi causam de hoc, qa Herodes dixit hoc ex errore, & tamen non tenemur causam reddere alieni erroris. Sic dicit Hiero. super Matthæum, quidam Ecclesiasticorum quærunt interpretum quare Herodes ista sit suspicatus, vt putet Ioannem a mortuis surrexisse quasi alieni erroris nobis sit reddenda ratio. Sed dicendum, ꝙ licet Herodes deceptus est putans, ꝙ Ioannes surrexisset: tamen motiuum aliquod habebat ad credendum hoc, putabat enim, quòd talia qualia nunc de Christo dicebãtur, nemo facere posset nisi Ioannes. Et patet hoc, qa dixit Ioannes Baptista surrexit a mortuis: ideo virtutes operantur in eo. Sed dicetur quomodo potuit credere Herodes, quòd Ioannes surrexisset a mortuis, &
C faceret hoc, quia Ioannes viuens nullum miraculum fecit. Ioan. 10. s. Ioannes quidem nullum signum fecit, quomodo ergo nunc faceret? Dicendum, quòd Herodes, & cæteri Iudæi putabant, quòd Sancti post resurrectionem suam maioris potestatis futuri sunt q̃ viuentes fuerant, ideo licet viuens miraculũ non egisset, poterat post resurrectionem: & in hoc nõ errabat Herodes, quia multo fortiores erunt Sancti susceptis dotibus gloriæ tam animæ q̃ corporis q̃ hic fuerunt. Sic dicit Rabanus bene aũt de resurrectionis virtute oẽs senserunt, quòd maioris potentiæ sunt Sancti futuri cum a mortuis resurrexerint, q̃ fuerunt cũ adhuc carnis infirmitate grauarentur.

D *Quare Herodes non credidit, quòd aliquis Propheta de nouo venerat in mundum. Quæst. IX.*

SED dicetur quare Herodes nõ credidit, quòd aliquis Propheta de nouo venerat in mundum, qui ista faceret, vt non oporteret poni Ioannem resurrexisse, quia miracula non sunt ponenda sine necessitate, quòd enim natus esset vnus Propheta per quem Deus hæc faceret, miraculũ erat, iõ potius credere debebat, quòd aliquis Propheta natus erat, qui hoc faceret. Nam Prophetæ viuentes miracula faciebant saltem aliqui eorum, vt Elias, & Eliæus, q̃ mortuos suscitauerunt. Dicendum, quòd hoc forte fuit propter duo. Primo quia iam Iudæi non habebãt aliE quos Prophetas, & diu erat, quòd nullus eorum apparuerat, ideo nec crederet Herodes, quòd iste Propheta nasceretur. Secundo, & melius propter magnitudinem operis, quia licet crederetur, quòd aliquis Propheta nasceretur, non putabant, quòd talia facere posset nisi a mortuis quis resurgeret, eo ꝙ resurgẽtes maioris efficaciæ credebant q̃ viuentes. Quod patet, quia Ioannes viuens nullum miraculum fecerat, & nunc resurgens credebatur omnia hæc facere, q̃ de Christo dicebantur. Item patet efficacius, quia Luc. 9. Vbi Herodes audiens opera Christi miratus est, & quærebat quis esset, & ponuntur multorum opiniones de eo, & tñ nemo asseruit istum esse nisi aliquem resurgentem a mortuis: nam dicitur audiuit Herodes

tetrarcha

tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo, ideſt, a Chriſto, & hesitabat, eo q̃ dicebatur a quibuſdam, q̃ Ioannes Baptiſta ſurrexit a mortuis: a quibuſdam autem, quia Elias apparuit, alijs vero, quia vnus de Prophetis antiquis ſurrexit, & nullus poſuit eſſe Chriſtum aliquem nunc natum, ſed reſurgentem, vel redeuntem de alio ſeculo, ſicut Eliam quem viuere credebant in paradiſo. Sed dicẽdum, q̃ licet iſtud eſſet motiuum aliquale Herodis, & tamen fallebatur ipſe, & pueri ſui, quia aliquis de viuentibus ſperabatur futurus a Iudæis, qui hæc omnia faceret, ſ. Meſſias, qui maior omnibus hominibus futurus erat, & credebatur, vnde quando Iudæi quidam viderunt Ieſum hic tam magnifica agentem dixerunt, nunquid iſte eſt filius Dauid? ſupra 12. Alij autem dixerunt, nunquid iſte eſt Chriſtus? Ioã. 7. Et ibidem dicitur, Chriſtus cũ venerit nunquid plura ſigna faciet, quàm quæ hic facit? & ita rectius putare debuiſſet Herodes, q̃ qui hoc faciebat erat Meſſias, q̃ q̃ erat Ioannes reſurgens. & tamen forte nõ erat circa hoc valde inſtructus, quæ ad ſacram religionem pertinebant, ſed potius negligebat ea, vt ait Chry. ideo fuit ſibi occaſio errandi dicendo, q̃ Ioannes ſurrexiſſet, & tamen hoc erat magna laus Chriſti, ſ. q̃ de ipſo crederet Herodes, q̃ talis erat, q̃ nullus viuentium talia facere poterat qualia ipſe faciebat, ſed oportebat aliquem a mortuis reſurgere, & ideo euangeliſtæ introduxerunt iſtud tanquam altiſſimum teſtimoniũ de factis Chriſti: ideo tres Euangeliſtæ hoc retulerunt, quod non faciunt niſi in eis quę valde neceſſaria ſunt ad oſtenſionem geſtorum Chriſti.

Cur Herodes potius credidit, quòd reſurrexiſſet Ioannes quàm aliquis de alijs: cum Ioannes nullum miraculum feciſſet. Quæſt. X.

QVAERETVR, cum multi pphetæ eſſent mortui, qui miracula fecerant, & Ioannes non fecerat miraculum aliquod, cur potius credidit Herodes, quòd ſurrexiſſet Ioannes quàm aliquis de alijs. Dicendum, quòd licet omnes crederent, quòd iſte, qui hęc faciebat, erat aliquis reſurgens a mortuis. Luc. 9. tamẽ non concordauerunt omnes in eodem, ſed quidam dicebant Eliam: alij Ioannem: alij vnum I de antiquis Prophetis eodem cap. alij dicebant eſſe Ieremiam infra 16. Et tamen vltimo magis creditum eſt eſſe Ioannem quàm aliquem alium. Ratio eſt, quia Ioannes habebatur maioris reputationis, quàm omnes iſti, eo quòd fuerat ſanctior, quia nunquam inter Iudæos aliquis tantæ abſtinentiæ viſus eſt, ita vt Iudæi illum crederent eſſe Meſſiam. Luc. 3. & Ioã. 1. Sed ipſe negauit hoc, & tamen de nullo priorum putatum eſt, quòd eſſet Meſſias. Item quia Chriſtus teſtificatus fuerat de eo, quòd inter natos mulierum non ſurrexerat maior Ioanne Baptiſta ſupra 11. Herodes etiam ſpecialiter habebat Ioannem in magna opinione, & eo audito libenter multa faciebat. Mar. 6. Ideo potius credidit de Ioanne. Et cum dicitur, quòd Elias, & alij Prophetæ fecerant miracula, & non Ioannes. dicendum quòd Herodes, & Iudæi putabant, quòd Sancti quando reſurgerent non reſurgerent in eadem virtute in qua viuentes fuerant, ſed in valde maiori, & quòd iſta virtus daretur eis ſecundum conditionem meritorum vitæ, & quia Ioannes credebatur ſanctior omnibus Prophetis præcedentibus, quod verum erat, cum Chriſtus dixerat, quòd inter natos mulierum non ſurrexerat maior Ioanne Baptiſta, creditum eſt, quòd Ioannes ſurrexerat potius quàm aliquis aliorum prophetarum.

Quomodo poterat Herodes credere, quòd iſte, qui hæc miracula faciebat erat Ioannes. Et quòd Sanctorum corpora reſurgentium poſſint ſe aliter habere quàm prius, ſcilicet, figuram mutando. Quæſt. XI. F

QVAERETVR quomodo poterat Herodes credere, quòd iſte, qui faciebat hæc miracula erat Ioannes Baptiſta: nam viuente Ioanne Baptiſta viuebat Ieſus, eratque ei diſſimilis moribus, quia Ioãnes erat valde abſtinens ſemper ieiunans immo plusq̃ ieiunans, ſ. non manducans. Ieſus autem manducabat ſicut cæteri homines ſupra 11. Scilicet, venit Ioannes non manducans nec bibens, & dicunt, quia dæmonium habet, venit autem filius hominis G manducans, & bibẽs, & dicũt, Ecce homo vorax. Etiã Iudæi cognoſcebãt Ieſum diſtinctum a Ioanne, quia Ioannes oſtenderat Ieſum Iudæis dicens, ecce agnus Dei. Ioan. 1. Dicendum, q̃ Herodes credidit, q̃ Ioannes ſurrexerat in corpore quod prius habebat, & tamen potuit hoc credere, quia non viderat Ieſum: nã ſi agnouiſſet Ieſum, & Ioannem ſimul viuentes, & modum viuendi vtriuſque non potuiſſet hoc putare, quia tamen non viderat Ieſum, forte putabat, q̃ talis figuræ, & ſtaturæ erat ſicut Ioannes, & eiuſdem modi viuendi: vnde non potuit Herodes longo tempore manere in hac opinione, quia etiam non videndo Ieſum cum informaretur de vita Chriſti, & cæteris accidentibus eius videret manifeſte, q̃ non erat Ioannes, H ſed poterat manere dubium an eſſet Elias, vel Ieremias, aut alius de Prophetis antiquis: licet corporis figura, & ſtatura differret in Ieſu, & Ioanne, nihil impediebat credi Ieſum eſſe Ioannem reſurgentem, quia Sancti reſurgentes poterant corpora aliàs habere figurata quàm prius fuerant, cum reſoluta fuerint in cineres, & de nouo fabricentur de eadem materia: ideo qualemcunq; figurã induere poſſunt, & conſtat, q̃ in multis reſurgentibus figura, & ſtatura mutatur, quia fuerunt turpes facie, & tota corporis habitudine, & quidã valde parui, alij in portionitare magni.

Quare dixit Herodes, ideo virtutes operantur in Ioanne. Quæſt. XII.

QVAERETVR quare dixit Herodes iõ virtutes operantur in eo. Aliqui dicũt, q̃ putauit Herodes, q̃ Ioannes ſurrexerat, & tñ q̃ nõ apparebat, ſed in virtute eius alij faciebant miracula, & ita crederet Ieſum non eſſe Ioannẽ, ſed Ieſum in virtute Ioannis operari, & tunc non erit aliquod inconueniens, ſ. quõ poterat Ieſus eſſe Ioannes. Sed dicendum, q̃ non ſtat, quia Herodes putauit, q̃ iſte, q̃ faciebat miracula iſta erat Ioannes, q̃ dĩ in litera: Audiuit Herodes famam Ieſu, & ait pueris ſuis, hic eſt Ioãnes Baptiſta ipſe ſurrexit a mortuis. Ideo dicendũ, q̃ putauit Herodes Ieſum eſſe Ioannem, & dixit iõ virtutes operanꝫ in eo, ſ. nõ ſolum ipſe operaꝫ virtutes, ſed alij K p eum: nã Apoſtoli quos Chriſtus p varia loca ad prędicandũ miſit, faciebant miracula, quia erat ad hoc eis tradita poteſtas a Chriſto ſupra 10. cap. & audiuit tũc Herodes famam Chriſti, & dixit, q̃ oẽs iſti Apoſtoli Chriſti faciebant miracula, aliàs virtutes in Ioannem, q̃ ſurrexerat a mortuis. Et patet hoc, quia Mar. 6. & Luc. 9. ponit poteſtas tradita Apoſtolis, & quõ ad prędicandũ miſſi ſunt, & tunc ſequitur, q̃ audierit Herodes famam Ieſu, quaſi p ea q̃ Apoſtoli faciebãt audiuit famã Ieſu: non tñ eſt intelligendũ, q̃ mox, vt Chriſtus miſit Apoſtolos ad prædicãdũ audiuit Herodes famã Chriſti: iõ Matthæus, q̃ magis ſecutus fuit hic ordinẽ rerum geſtarũ, non poſuit hic iſtam famam Ieſu apud Herodem mox poſt Apoſtolorum miſſionem ad prędicandum,

dicandum, ſed multis interpoſitis, qa poſuit illã §. 10. A Dicũt aũt quidã virtutes opantur in eo. i. in noĩe eius. Sed falſum eſt, qa Apoſtoli, qñ opabanꝫ nõ exprimebant nomen Ioan. ſed Ieſu: Marc. 16. in noĩe meo dæmonia eijcient. Et ẽt extranei qui non erant diſcipuli Chriſti faciebant miracula in noĩe Ieſu, Luc. 9. ſ. vidimus quendã in noĩe tuo eijcientẽ dæmonia, qui non ſequit te nobiſcum. Dicendũ igit̃, q̃ dixit Herodes, q̃ virtutes opanꝫ in illo. i. in ptãte eius, & verũ erat, q̃ in ptãte Ieſu opabanꝫ diſcipuli eius, & tñ putauit Herodes, q̃ Ieſus erat Ioannes reſurgens, ideo dixit, q̃ in eo opabantur virtutes, & dixit ideo virtutes, &c. q. d. qñ Ioannes viuebat non ſolũ diſcipuli eius, ſed ẽt nec ipſe fecit miracula aliqua Io. 10. c. quia tñ nunc ſurrexit eſt maioris ptãtis, ideo non ſolum ipſe opatur miracula, B ſed ẽt alij in ptãte eius. *Herodes enim.* Quia ſupra facta eſt mentio de morte Ioannis, hic incidentaliter oſtẽdit Matthęus modum mortis, & diuidit in duo, quia primo oſtendit mortis eius cauſam. Secũdo modum, & ordinem, ibi. *Die autem Natalis.* Circa primum dicitur. *Herodes enim tenuit Ioannem.* Ideſt poſuit in vinculis, vel tenuit, i. apprehendit eum, quia ſequitur. *Et alligauit eum.* Scilicet in vinculis. *Et poſuit in carcerem.* In quo manſit longo tempore, ne ſic infeſtaret Herodẽ ſuper matrimonio, vel potius adulterio cum Herodiade. *Propter Herodiadem.* Poteſt dupliciter intelligi. Vno modo propter Herodiadem, i. ſuadente illa Herodi, q̃ Ioannem alligaret. Nam oderat eum, cum poſtea petierit caput eius. Alio modo propter Herodiadem, i. quia Ioannes arguebat Herodem ſuper Herodiadem, quam tenebat, & non potens ſuſtinere iſtas redargutiones, tenuit eum in vinculis, ne eum moleſtaret. *Vxorem fratris ſui.* Scilicet Philippi, vt dicitur Marc. 6. quia Herodes, & Philippus erant fratres ambo filij illius magni Herodis, & primi Aſcalonitę, ſub quo Chriſtus natus eſt, qui occidit Innocentes, & ambo erant tetrarchę, quia Herodes iſte erat tetrarcha Galilææ, Philippus autem erat tetrarcha ithureę, & traconitidis regionis: Luc. 3. *Dicebat enim illi Ioannes.* Scilicet Herodi, qui illum præcipue reprehendebat. *Non licet tibi habere eam.* Ideſt retinere, quia non eſt vxor tua, ſed fratris tui Philippi. *Et volens eum occidere.* Hoc D volebat incitatus ab Herodiade, quam diligebat. *Timuit populum.* Scilicet ne inſurgerent contra eum, & ſubditur cauſa, ſcilicet *Quia ſicut prophetam eum habebant.* Ideſt in honore prophetę putantes à Deo miſſum, & libenter ſe opponerent cõtra quemlibet propter illum.

Quare Matthæus inducit iſtam hiſtoriam hic de morte Ioannis. Et quòd ſola neceſſaria, vel vtilia ad naturam humanam ab Euangeliſtis ſcribuntur. Quæſt. XIII.

QVAERETVR, quare Matthęus inducit hic iſtã E hiſtoriam de morte Ioãnis, quia videtur eſſe extra materiam Euang. nam intentio Euangeliſtarum eſt narrare geſta Chriſti, ideo vr hic ſuperuacue addita. Dicendum, q̃ intentio Euangeliſtarum eſt enarrare geſta, & dicta Chriſti, non qdẽ oĩa, ſed ſolum ea, q̃ ad ſalutem nr̃am pertinent: nã multa fecit Xp̃s ex q̃ditione humanitatis, vt comedere & bibere, & loqui q̃ non erant neceſſaria ad ſalutẽ nr̃am, iõ p ſingꝰa nõ fuerunt enarrata: mãducare, n. & bibere ad veritatem humanę naturę ptinet, cũ ipſe reſurgẽs ad oñdẽdum, q̃ verus hõ erat comederit: Luc. 24. & ideo qa tã anerat verus hõ, & ideo vtroq; tpe oñdunt Euangeliſtę te mortẽ, q̃ poſt mortem, neceſſe erat oñdi de eo q̃ manducauerit, & biberit, quid tñ quotidie mandu- F caret, aut biberet, aut quoties, aut quõ, quia non erat neceſſarium ad ſalutẽ nr̃am ſubticuerunt Euangeliſtę, ſola illa, q̃ ad ſalutẽ nr̃am expectabant referentes, licet quædam non tñ oĩa, qa & ſi oĩa miracula Chriſti conferebant ad confirmationem fidei, & tota prędicatio eius ad moralem inſtructionem, tamen nec ſcribuntur omnia miracula, nec referuntur omnes ſermones ſui, ſic dicitur Io. 20. multa quidem, & alia fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quę in libro hoc ſcripta non ſunt, ſed hæc ſcripta ſunt, vt credatis, quia Ieſus eſt filius Dei, & credentes vitam habeatis in nomine eius. ſola igitur illa ſcribuntur, quæ vel neceſſaria erant, vel valde vtilia ad ſalutem noſtram, mors autem Ioannis, & quęcunque ad eum pertinentia, abſolute non ſunt materia Euangeliſtarum, vnde quantumcunque eſſet Ioannes ſanctiſſimus nihil de eo ageretur. quia tamen interdum enarratio hiſtoriarum exterarum eſt pars geſtorum Chriſti, enarrantur illę, non quidem inquantum ſunt tales hiſtorię, ſed inquantum pertinent ad Chriſti hiſtoriã, vt partes eius, ſic patet de Herode, & Pilato, & Caipha, & Phariſęis, de quibus multa narrantur ab Euangeliſtis, & licet omnes iſti mali eſſent, inquantum tñ geſta Chriſti, non poterant plene referri niſi de iſtis multa dicerentur, ita tñ dicuntur inquantum ſunt ſolum neceſſaria ad explicandũ Chr̃i hiſtoriã, ſ. quia iſti aliqd egerunt, vel dixerunt p̃ Chr̃m, vel pro eo: inquãtum vero facta eorum, non attinent ad Chriſti hiſtoriam ſubticentur, & ita fuit de Ioanne Baptiſta: nam G geſta eius multum attinent ad Chriſti hiſtoriam: Ioãnes attamen non venit propter aliud à Deo miſſus, niſi vt oſtenderet Chriſtum Iudęis, & diſponeret eos ad ſuſcipiendum illum: Io. 1. hic eſt de quo vobis dixi, & ego neſciebam eum, ſed vt manifeſtetur in Iſrael, propterea ego veni in aqua baptizans. & quia neceſſarium erat, q̃ Ioannes eſſet magnæ auctoritatis ad hoc, q̃ teſtimonium eius, quod de Chriſto perhibebat eſſet firmum, fuit datum Ioanni, q̃ eſſet excellentior omnibus patribus antiquis ſup. 11. inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Etiã oportuit, q̃ Ioannes qui perhibebat teſtimonium iſtud agnoſceretur tanquam vir maximę auctoritatis, & ad hoc oportebat, q̃ Euangeliſtæ qui ſcripſerant teſtimonium, quod Ioannes de Chriſto perhibuerat, ſcriberent quoque excellentiam vitæ Ioannis, & ideo omnes Euangeliſtæ retigerunt de vita Ioannis, vt patet ſup. 3. & 11. & Marc. 1. & Luc. 1. & 3. & Ioan. 1. & 3. nam hoc ſcribere erat ſcribere vitam Chriſti. Et nõ eſt verum, vt aliqui putant, q̃ vita Ioannis deſcripta eſt propter ſanctitatẽ ſuam, quia nemo fuit ſanctior eo ſup. 11. quia mater Chriſti ſanctior fuit, & tñ de ea pauca ſcripta ſunt, de Ioanne autem multa: nam de ea ſola illa ſcripta ſunt, quæ ad Chriſtum pertinebãt, ſ. quomodo eum concepit, & peperit: Lucę 1. & ſecundo, & prę ſentauit in templo, & fugit, cum illo in Aegyptũ ſup. 1. & ſecundo, & in paſſione ſua aſtitit ei: Io. 19. cętera autem vitæ ſuę licet miris virtutibus plena ſint, vt quam ſpiritusſanctus perfuderat, non referuntur ab Euangeliſtis. Mors autem Ioannis ab Euangeliſtis exprimitur pro neceſſitate factorum Chriſti, quia oportebat ſcribi hic, quomodo Herodes audiuit famam Chriſti, vt videatur in qua reputatione erat Ieſus apud Herodem, & quia iſte dixit iſte eſt Ioannes ipſe ſurrexit a mortuis, & ideo virtutes operantur in illo, oportet dici, quòd Ioannes mortuus fuerat, & vt videretur quomodo mortuus eſt, oportuit poni cauſam, & modum mortis. Secundo fuit ad oſtenſionem veritatis verborum Chriſti: ipſe enim dixit ſup. 11. de Ioanne, quid exiſtis videre in deſertum arundinem vento agitatam, quaſi dicat, non: in quo innuebat Ioannem eſſe virum magnæ conſtantię.

Et patet hoc in morte ſua, quia arguebat regem adulte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

adultetum, & potius voluit mortem tolerare arguendo, quam blandiendo magnis honoribus extolli. Tertio fuit ad ostensionem sanctitatis Ioannis, quia quanto Ioannes esset maioris auctoritatis, tanto esset firmius testimonium, quod de Christo perhiberet, ideo sicut ad ostendendum sanctitatem suam erat necesse describi vitam eius admirabilem, ita fuit conueniens describi mortem gloriosam pro veritatis predicatione arguendo Herodis vitia. Quarto prodest ad exemplum posterorum, vt sciamus quales nos esse oportet, vt pro veritatis defensione mortem gloriosam subire non formidemus, sed rationes precedentes sunt magis precipue.

An istud de morte Ioannis sit ad precedentia continuatum. Et quo tempore decollatus fuerit. Quæst. XIIII.

QVAERETVR, an istud de morte Ioannis sit cõtinuatum ad precedentia. Dicendum, q̃ hic est ordo artificialis: nam manifestum est prius fuisse mortem Ioannis, quam Herodes diceret Ioannes surrexit à mortuis, & tamen, quia hoc fuit introductum propter illud vt ostensum est precedenti q. est mutatio ordinis. Sed dicetur an sit hoc saltem continuatum ad precedentia de eis, quæ Nazareni dicebant de Christo præced. capit. Dicendum, q̃ circa incarcerationem, & mortem Ioannis nemo Euangelistarum seruauit ordinem rei gestę, sed tenuit ordinem artificialem, quia non narratur ista historia de principali intentione, sed propter ea quę ad Christum pertinẽt, ideo ibi vbi conuenire magis visum est cuilibet Euãgelistarum, illam interseruit. Sic dicit glo. s. quia vero dixerat de opinione & incarceratione Ioannis cum nihil de morte dixisset, ideo reuertitur & narrat qualiter obierit. Sic etiam dicit Chrysost. s. & hanc historiã Euangelista non principaliter inducit, quia totum studium fuit ei dicere de Christo, & nihil aliud nisi ad hoc conferre deberet, & ob hoc non tenent omnes Euangelistæ eundem ordinem narrandi de Ioanne, sed vt cuilibet visum est. Nam Lucas dixit de alligatione & incarceratione Ioannis antequam explicaret Christum ab eo baptizatum esse, & de hoc manifestũ est, q̃ est anticipatio: nam postquam Ioannes incarceratus fuit, nec baptizauit, nec predicauit, quia in carcere occisus est, infra in litera & Marc. 6. & tñ Ioannes baptizauit Iesum sup. 3. & Luc. 3. ergo prius baptizauit eum, quam incarceraretur, & sic Lucas nõ tenuit ordinem rectum, sed Matthęus, & Ioannes tenuerũt eum, quia sup. 3. ponitur de baptismo Christi à Ioanne baptizato & sup. 4. ponitur de incarceratione Ioannis, & sic Io. 1. ponitur q̃ Iesus à Ioanne fuerit baptizatus, & ostensus populo, & Io. 3. ponitur quo Ioãnes baptizabat antequam incarceraretur, & paulopost incarceratus est, de morte autem Ioannis non potest colligi ex Euangelistis quo tpe fuerit, quia illa introducitur non de intentione principali, & ideo non introducitur ab omnibus eodem loco: nam Lucas, & Matthęus posuerunt illam mox post prãtem Apostolis traditam, & missionem ad p̃dicandum Marc. 6. & Luc. 9. Matthęus aũt posuit eam hic post p̃dicationẽ Dñi in Nazareth. Vnde nescitur quo tpe vitę Christi Ioannes decollatus fuerit, & tñ si Hier. credimus nõdum anno integro predicauerat Christus, q̃n decollatus est Ioannes: vt ait. n. Hier. super Matth. eo tpe quo Ioannes decollatus est erat Dñs triginta annorum, & tñ q̃n Christus baptizatus est erat incipiens annorum triginta: Luc. 3. i. in principio anni tricesimi, quia non effluxerant de anno illo nisi tredecim dies, quot sunt à Natale Dñi vsq; ad Epiphaniam, quia eodem die reuolutis annis vigintinouem baptizatus est Christus quo magi eum adorauerunt, vt Ecclesia cantat, & tñ Christus non p̃dicauit vsq; post baptismũ: nam statim vt baptizatus est descendit in desertum, & mansit ibi 40. diebus ieiunans Marc. 1. & q̃n descendit incępit p̃dicare per Galilęam Luc. 4. & supra 4. c. & sic de anno tricesimo ętatis Christi, duo menses ad minus transirent antequam p̃dicare inciperet, & ideo q̃n Christus finiret annum tricesimum nondum predicasset decẽ mensibus integris. si igit̃ anno tricesimo Christi decollatus est Ioãnes, necesse est, q̃ nondũ vno anno integro Christus p̃dicasset, nisi dicat̃, q̃ Xps non erat triginta annorũ quousq; compleret tricesimũ iuxta cõsuetudinẽ quorundã, qui annũ inceptum nõ cõputãt quousque expletus fuerit, & ideo ẽt suppositio, q̃ verum dicat Hieronym. nescietur precise quo tempore Christi Ioannes decollatus fuerit, vel quæ gesta Christi erant, quando Ioannes decollatus est.

Quare Herodes Ioannem incarcerauit. Quæst. XV.

QVAERETVR, quare Herodes incarcerauit Ioãnem. Dicendum, q̃ occasio fuit, quia arguebat eum super illicitis nuptijs. Sed est dubium, an voluęrit hoc facere, vel suggerente Herodiade hoc fecerit. Aliqui dñt, q̃ fecerit suggerẽte illa, quia Herodes honorabat Ioannem reputans eum virum sanctũ, & audito eo multa libenter faciebat Marc. 6. Herodias aũt insidiabatur Ioannem ad mortem eo. c. ideo vr, q̃ suadente ipsa factum fuerit, quod põt haberi ex hac litera, s. posuit eum in carcerem propter Herodiadem, i. quia Herodias hoc fieri rogauerat. Vel propter Herodiadem, i. quia Ioannes accusauerat Herodem super Herodiadis illicitis nuptijs. Dici põt, q̃ Herodes fecit hoc sponte, ẽt non suggerente Herodiade propter ipsum, s. quia Ioannes arguebat eum pro vxore sua, & pro hoc eum punire voluit, & tñ occidere eum non audebat propter populum, qui eum tenebat, vt prophetam sup. in litera, ideo voluit saltẽ incarcerare eũ, quod facere poterat. Secundo quia dato, q̃ non hẽret animum vindictę Herodes contra Ioannẽ, tñ vt euaderet vexationem eius voluit eum incarcerare: nam Ioannes predicans arguebat publice Herodem, de illicitis nuptijs, nunc vero clausus carcere predicare non poterat, & sic cessãret arguere Herodem. Et forte ista fuit causa precipua: nam Herodes sciebat Ioannem virum sanctum, & audito eo multa libenter faciebat: Marc. 6. ideo licet arguerer eum, non cogitabat Herodes ipsum occidere, sed impedire ne posset eum arguere, quod fieret incarcerando illum, ideo ipsum incarcerauit. Hoc patet, q̃a cũ Herodes occidit Ioannẽ petente Herodiade, contristatus est: Marc. 6. i. quia voluisset libenter non occidere ipsum, sed putauit turpe esse regi promissa iuramenta nõ cõplere. Tertio quia forte Herodes voluit castigare Ioannem per pœnam carceris, vt desisteret ab argutione eius, & sic intẽderet longo carceris labore eum affligere, vt sic eũ cogeret ab ista redargutione recedere, & tunc eum soluere. Quarto potest dici, q̃ faciebat in fauorem Ioannis: nam Herodias oderat Ioannem, & insidiabatur eum ad mortem: Herodes autem custodiebat eum: Marc. 6. idest custodiebat eum, ne Herodias illum occideret, vt dicit glo. & ad magis seruandum posuit eũ in carcere, quia ibi nemo auderet nocere Ioanni nisi iubente Herode. Quinto fuit forte ad satisfaciendũ Herodiadi, quia illa oderat Ioannem, & non poterat ei nocere nisi per manum Herodis, & peteret ab eo, quòd illum occideret, ipse autem nollet, quia venerabatur Ioannem, & custodiebat eum: ad satisfaciendũ ergo Herodiadi incarcerauit Ioannem, vt sic illa saltem raretur in pœnis Ioannis, & teneret eum sic lõgo tempore, & ista etiam est verisimilis expositio. *Quo-*

Quomodo ausus est Herodes Ioannem incarcerare. Quæst. XVI.

QVAERETVR, qũo ausus est Herodes incarcerare Ioannẽ, quia erat Ioannes magnę opinionis apud populum qui eum, vt prophetã hẽbat, & veniebant oẽs ad eum, vt baptizarent̃ in Iordane supra 3. & Marc. 1. debuit ergo timere, q̃ pp̃s insurgeret in eum pp Ioannẽ: nam sup. in l̃ra d̃r, q̃ timuit occidere eum pp pp̃m: ergo ẽt timere debet incarcerare eum. Dicendum, q̃ Herodes, non timuit incarcerare Ioannẽ pp duo, quia non est æquale de morte & de incarceratione, quia pro paruo malo incarcerationis non moueretur pp̃s facili ꝯ Dñm suum, sicut pro malo magno occisionis. Secundo & precipue, quia si Ioanne incarcerato populus turbaret̃ & molestè hoc ferret, solueret illũ statim Herodes, & sic placaret turbationem populi, si aũt Ioannẽ occideret non esset malum remediabile, & sic non posset placare populum contra se insurgentẽ, ideo licet vellet occidere Ioannẽ nõ ausus est propter populum, sed incarcerauit eum.

Quid erat hoc propter quod Ioannes arguebat Herodem. Et quomodo committitur incestus, & adulterium. Et quæ fuerit Herodias. Quæst. XVII.

QVAERETVR quid erat hoc pp quod Ioannes arguebat Herodem. Dicendum, q̃ erant illicitæ nuptiæ, quia Herodias, q̃ nũc Herodes tenebat in vxorem, fuerat vxor Philippi fratris Herodis huius, & nõ licebat Herodi hẽre illam viuente Philippo: mortuo n. fratre maiore poterant minores accipere vxor ẽ illius, q̃n non dimiserat liberos, immo cogebant̃. Deut. 25. Alioquin discalciabantur, & expuebat̃ in faciẽ eorum, & vocabat̃ domus discalciati domus illius q nolebat eam accipere eo, c. viuente aũt fratre nõ licebat alteri fratri accipere vxorem illius. Sed nunquid poterat hẽre Herodes istam Herodiadem repudiante eam Philippo priori viro: nam q̃n vir repudiabat vxorẽ, licebat ei nubere cui vellet accepto libello repudij in manu sua: Deut. 24. ideo repudiata à fratre posset trãsire ad alterum fratrem. Dicendum, q̃ non poterat, quia infer fratrem ad vxorem fratris sui erat talis gradus affinitatis qui scđm legem erat illicitus: Leuit. 18. nisi in casu speciali, s. mortuo fratre, q̃n frater suscitare volebat semen defuncti, quia tunc iudicabatur iste eadem persona cum mortuo, alias nõ licebat, & ideo à fortiori si frater repudiaret vxorem, non licebat alteri fratri illam accipere obstante affinitate predicta, ita nunc ẽt si Philippus repudiaret Herodiadem, non liceret Herodi hẽre illam, & tñ dicendum, q̃ non repudiauit eam, sed eo inuito accepit eã Herodes, & tenebat, ideo manebat sp illicitus coitus. Et patet quia Ioãnes dicebat Herodi, non licet tibi hẽre vxorem fratris tui, & tñ si repudiasset illam, iam non esset vxor eius: ergo non erat repudiata, sed violenter inuito Philippo accepta. Et dicẽdum, q̃ Herodes duo crimina cõmittebat, s. adulterium, & incęstum. adulterium quidem, quia alienam vxorem tenebat, incęstum aũt quia erat ei coniuncta gradu affinitatis prohibito: Ioannes aũt dixit, non licet tibi hẽre vxorem fratris tui Marc. 6. in quo vtrunque crimen tangitur, adulterium quidem cum dixit vxorem, quia eo ipso, q̃ erat vxor alterius, erat cum ea adulterium, incęstus autem inquantum dixit fratris tui. Circa istam Herodiadem dicũt quidam, q̃ Herodias fuit filia Aristoboli filij magni Herodis, & fuit soror Herodis Agrippę qui occidit Iacobum, & iste Herodes de quo hic dicitur Antipas fuit frater Aristoboli ex patre sicut dicit Iosephus, & historia Scholast. hæc Herodias fuit cõiuncta matri-

monialiter Philippo fratri Herodis, quia hoc erat licitum secundum legem: Herodes autem amauit eam amore illicito, & ideo eam fraudulẽter abstulit fratri suo, de voluntate tamen Herodiadis, & hoc erat illicitum, q̃ frater teneret vxorem fratris, & ideo Ioannes arguebat Herodem. Alij dicunt aliter, s. Hier. & Beda, s. quòd Herodias fuerit filia regis Arabum tradita in vxorem Philippo, cum ait Hier. vetus narrat historia Philippum Herodis maioris filium huius autem Herodis fratrem duxisse Herodiadem vxorem filiam Arethę regis Arabum, postea vero exortis inter socerum, & generum quibusdam simultatibus, socerum tulisse filiam suã, & in dolorem prioris mariti Herodis inimici eius nuptijs copulasse. Istud videtur esse verisimilius, quam precedens dictum, & tamen non affirmo quidquid horum fuerit, cum constet, quòd Herodes habebat vxorem fratris sui viuentis in vxorem, quod illicitum erat, & Ioannes illud redarguit.

Quomodo Herodes volebat occidere Ioannem, quia videtur potius oppositum. Quæst. XVIII.

QVAERETVR, quomodo Herodes volebat occidere Ioannem, vt hic dicitur, quia potius videtur quod volebat eum salvum esse, quia Marc. 6. dicitur quod Herodias insidiabatur Ioanni, vt occideret eum, nec poterat, Herodes autem custodiebat eum sciens eum virum iustum, & sanctum, idest custodiebat eum, ne posset Herodias ei nocere, vt dicit glos.

Dici potest vno modo, quòd Herodes sępe redargutus à Ioanne de illicitis nuptijs oderat Ioannem, & eum occidere voluit, & tamen non ausus est propter populum, ideo incarcerauit eum saltem, vt sic eum puniret aliqualiter.

Aliter potest dici, & forte melius, quòd Herodes, licet redargutus esset sępe à Ioanne, non ita oderat eum, quòd vellet eum occidere, sciens eum virum sanctum, & iustum, sed potius cum videret, quòd Herodias volebat eũ occidere, & insidiabatur ei, ad hoc custodiebat eum, ne illa nocere posset illi Marc. sexto, & tamen cum Herodias sępe apud Herodem oraret pro morte Ioannis, flexus ille vxoris blanditijs concepit animum occidendi Ioannem postĥabita sanctitatis reuerentia, timor tamen populi eum prohibuit, quia timuit, quòd populus insurgeret in eum propter Ioannem: tenebat ergo eum in carcere nihil ei amplius nocens.

Quomodo populus habebat Ioannem, vt prophetam. Et illius mortis, quæ fuerit occasio. Quæst. XIX.

QVAERETVR, qũo populus hẽbat Ioannem, vt prophetam. Dicendũ, q̃ populus tenebat eum esse vere propheta, & sequebat̃ eum, vt prophetam, sed &, pphetarũ maximum, i. Messiã eum credebant: nã miserunt ad q̃rendũ ab eo an esset Christus, i. Messias Io. 1. & hoc nõ q̃rerent nisi q̃a pp admiranda opa eius à toto populo crederẽt esse Messias: nam cum baptizaret populum in Iordane, confluentibus ad eũ oĩbus Iudęis, putabat populus eum esse Messiã: Luc. 3. sed ipse dixit, q̃ non erat Messias: Io. 1. & Act. 13. sed licet hoc negasset, saltem propheta ꝯredebatur: sic. n. de eo Christus dixerat supra 11. quid existis videre in desertum? prophetam? dico vobis, & plusquam prophetam, & ob hoc non solum nemo audebat nocere Ioanni, sed nec etiam loqui contra facta aut dicta eius, sicut inf. 21. q̃n Christus q̃siuit à sacerdotibus, & scribis de baptismo Ioan. an de cęlo eẽt, vel ex hoĩbus, i. à Deo dat̃, vel volũtate humana introductus, & illi

non ausi sunt dicere, ꝙ erāt ex hoībus timentes populum, quia Ioannem, vt propheram habebant, i. credebant eum esse prophetā, & à Deo missum esse ad baptizandum, & hoc verum erat, & ēt ipse expresserat: Io. 1. dicens, qui misit me baptizare in aqua, ille mihi, &c. & Luc. 3. dī: factum est verbū Dñi super Io. filiū Zach. Herodes ergo ēt timebat populū, qui Ioannē, vt propheram hēbat, & licet sciret eum virū sanctū, magis abstrahebatur à cęde eius timore, q̄ reuerentia sanctitatis, sed pręualuit mulieris illicitus amor, & timor repellit, reuerentia & sanctitas ꝓtemnunt. Sic dicit Hier. seditionem qdem verebat populi pp Ioannē à quo sciebat in iordane turbas plurimas baptizatas, sed amore vincebat vxoris, ob cuius ardorē ēt Dei p̄cepta neglexerat. Sic ēt dicit glo. timor. n. Dei corrigit, timor hoīum differt, sed voluntatē non aufert, vñ & auidiores reddit ad crimen quos aliq̄n suspendit à crimine. *Die autem.* Hic ponitur modus, & ordo mortis Ioannis, quæ per conuiuium procurata est, & dicitur. *Die autem Natalis Herodis.* Vocatur dies Natalis dies ille anniuersarię circunuolutionis quo aliquis natus est, & hunc solennizabat Herodes. *Saltauit filia Herodiadis.* Idest tripudiauit, intelligendum est, quòd fecit Herodes cęnam magnam die Natalis sui omnibus principibus, & tribunis, & primis Galilææ, & cum essent in conuiuio intrauit puella hæc, & saltauit iuxta consuetudinem puellarum ibi coram Herode, & simul discumbentibus Marc. 6. & dicitur filia Herodiadis. Vnde nescitur etiam, an esset filia Herodis, vel forte erat filia Herodiadis, & non Herodis, quam Herodias pepererat de alio viro, scilicet Philippo cuius fuit prius vxor, & postquam transiuit ad Herodem tenebat secum filiam suam, & hoc est satis verisimile. *In medio.* Scilicet coram omnibus, s. coram Herode, & omnibus discumbentibus, qui adhuc sedebant in cōuiuio, & ipsa introiuit domum conuiuij Marc. 6. *Et placuit Herodi.* Scilicet saltatio eius, quia solennizabat valde istud tripudium festiuitatem Natalis sui, etiam placuit saltatio puellę simul discumbentibus Marc. 6. quia forte puella erat decora nimis, & instructa fuerat nimis in saltatione, ita vt admirarentur qui simul discumbebant. *Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare, quodcunque postulasset ab eo.* Idest dixit Herodes puellę pete à me, quod vis: quia ego iuro tibi, quòd quidquid petieris dabo, etiam si dimidium regni mei petieris, vt dicitur Marc. 6. *At illa præmonita à matre sua.* Idest mater sua instruxerat eā quid peteret, quia aliàs puella non auderet petere caput Ioannis. *Da mihi inquit caput Ioannis Baptistæ.* Idest da mihi immediate illud, & non recedam de hoc loco quousque illud mihi des. sic dicitur Marc. texto. volo vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ, & ita factum est, quia mansit ibi puella coram Herode, & discumbentibus quousque speculator attulit caput Ioannis in disco, & tradidit illud puellę saltatrici. *Et contristatus est rex.* Scilicet quia peterat puella rem tam crudelem. an tamen fuerit vere tristatus, vel tristati vultum effinxerit dicetur inf. *Propter iusiurandum autem, & eos qui pariter accumbebant iussit dari* Idest licet tristaretur Herodes de petitione puellę, quia tamen iurauerat dare, quodcunque peteret, & erat turpe regi fidem iuratam infringere, iussit dari, & ēt propter discumbentes, s. quia illi erant principes, & magni viri, & erubuit reuocare, qđ eis videntibus promiserat. *Misitq;* Scilicet speculatorē. *Et decollauit Ioannem in carcere.* Erat adhuc Ioānes in carcere, & Herodes festum agebat: iussit ergo illico eum in carcere decollari. vocatur autem hic Herodes rex qui prius vocabatur tetrarcha, & vere tetrarcha erat, & non rex, vocatur tamen interdum rex propter causam positam sup. q. 5. *Et allatum est caput eius in disco.* Discus genus vasis est, & ita puella peturerat dicēs, volo vt protinus des mihi caput Io. Baptistę in disco Marc. 6. *Et datum est puellæ.* s. vt rex videretur complere promissum suum. *Et tulit matri suæ.* Quia hoc illa nimium optauerat. *Et accedentes discipuli eius.* I. Ioannis: habebat enim Ioannes discipulos multos, qui nondum eum deseruerant, & illum mortuum honorauerunt. *Tulerunt corpus eius.* s. de carcere vbi Ioannes fuerat decollatus, caput autem tollere non potuerunt, quia Herodiadi datum erat. *Et venientes nunciauerunt Iesu.* Scilicet discipuli Ioannis postquam sepeliuerunt corpus Ioannis, venerunt ad Iesum, & nunciauerunt ei quid fecisset Herodes.

Quis erat dies Natalis Herodis. Et improbatur dierum Natalitiorum celebritas: & quomodo rectius celebrarentur: & quòd Ecclesia solum trium dies Natales merito celebrat.

Quæst. XX.

QVAERETVR de die Natalis Herodis quid erat. Dicendum, ꝙ dies Natalis est ille quo quis nascitur, postea ille qui per anniuersariā circunuolutionem succedit, & solent illis diebus aliquid festiuitatis plusquam cęteris diebus agere, eo quòd dies ille origo ad hanc lucem fuit eis. Etiam Natales suos solent vocare reges, & magni principes ipsos dies intronizationum, vel coronationum suarum, quia sicut per natiuitatē incipiunt in hoc sęculo esse homines, ita per intronizationem, vel coronationem incipiunt esse reges. istam consuetudinem Ecclesia non approbat, licet non prohibeat: est enim hoc hominum, qui in terrenis nimium delectantur, & bonum suum hic reputant: si enim rectius saperent, potius festum moriētium agerent: dies enim mortis fidelem absoluit de luteo carcere, & huius corporis miserijs offerens beatę æternitati, & ob hoc etiam obitus istorum, & non Natales solennizat, quia Natales fuerunt omnino introitus quidem ad miseriam, obitus autem fuerunt introitus ad gloriam. Vnde & sanctorum obitus Natalitia celebrantur, quia tunc moriuntur sęculo, & viuere incipiunt Deo quodam alio excellentioris vitæ genere: Natales autem dies sanctorum Ecclesia nunquam celebrat nisi in tribus, scilicet Christo, & Virgine, & Ioanne: & in his quidem non quia nati sunt, sed quia diuinitus nati sunt. De Iesu autem benedictissimo enarrare diuinum aliquid superuacuum est, cum tota vita & singulæ operationes eius diuinum aliquid sint, quia ipse verus Deus erat: sed præter hoc Natalis eius colitur, quia sicut conceptio eius diuina extitit, scilicet quòd virgo sine viro, & sine semine conciperet, ita & natiuitas admirabilis, quòd integris manentibus virgineis claustris, Saluator noster ad hanc lucem prodierit, quod in nulla fœminarum vnquam fit: nam & si contingeret interdum fœminam semine sine sęcpto, non tamen corruptis claustris concipere, parere tamen sine violentia, & iniuria integritatis non contingit, quod in virgine beatissima actum non est. Amplius aūt colendus fuit nostri Saluatoris Natalis, quia Angeli hoc suaserunt gaudere tunc admonētes tam verbo, quam exemplo suo nos incitantes: nam sub ipsa natiuitatis Dominicę hora Angelus Dñi apparuit pastoribus apud Bethlehem dicens, annuncio vobis gaudium magnum, quia natus est hodie Saluator mundi, & subito facta est cum Angelo, multitudo cœlestis exercitus clamantium, & dicentium, gloria in excelsis Deo Luc. secundo, & in terra pax hominibus. Natalis autem virginis sub eadem ratione colendus infertur, quia per eam totum nobis bonum aduenit: sic enim Ecclesia in laudem Natalis eius canit, per quam salus mundi credentibus apparuit. Natalis aut Io. Baptistæ, ideo celebrāt, quia multis diuinis miraculis inclytus reddit, de quibus Luc. 1. vnde ibidem Gabriel Angelus dixit de Ioanne, ꝙ in natiuitate eius multi gaudebunt. cęterum nullius alterius sancti Natalem diem colimus, quia in eis diuinum aliquid apparuisse non constat, & si constat non fuit tamen tantæ excellentiæ, & auctoritatis, vt Natalem diem eis tradere deberemus. Alia est præcipua ratio quare istorum trium solum Natalis dies Ecclesia agat: Ecclesia enim festum nō celebrat nisi de sanctitate, cęterorum tamē natiuitas in peccatis est, qm̄ in originali de vteris maternis effundunt, de istis aūt tribus constat, ꝙ sine peccato nati sunt. De Christo superuacuum est dici, qui peccatū nō habuit, nec hēre potuit, cum ipse sit verus De⁹ noster sanctificans nos. De virgine & si dubiū apud multos sit, an in originali peccato concepta fuerit, nemo tñ vnquā dubitauit, an in originali fuisset nata, quia qui asserunt eam in originali conceptam, confestim dicunt eam fuisse purgatam, siue sanctificatam in vtero: natiuitas ergo virginis sanctitatis plena fuit, & ob hoc, licet qdam arguerit eos, qui conceptionis virginis festum agebant velut de peccato festum agentes, nemo tamen festum natiuitatis impediuit. De Ioanne Baptista communiter asseritur, ꝙ licet in originali conceptus fuerit, tñ in utero sanctificatus est, ideo eius natiuitas cum sanctificatione est, ita vt celebrari possit, in cęteris aūt vitis sanctis, licet exitus sit in plena sanctificatione, introitus tñ in mundum cum peccato originali est, ideo Natalis eorum dies non agit̄, sed obitus celebratur. Quòd ergo nos dies nostros Natales cum quadam festiuitate agamus laudabile nō est, nisi hanc festiuitatem in Dei laudem vertamus, gratias ei agentes, ꝙ nos in hanc cōem lucem educere dignatus est, petentes vt in illam lucem, quam inhabitat, nos deducat per suas semitas, quia nihil nobis nasci profuit, nisi beatificandi simus. sicut dicit Gregorius, ꝙ nihil profuit nasci, nisi redimi profuisset: hoc modo laudabile est Natalem diem nostrum sub spiritualibus festum, & exultationem agere: sic enim Deus Iudęis neomeniarum seu calendarum festa agere iussit, idest celebrare primam diem cuiuslibet mēsis in innouatione Lunæ, quod significat neomenia Num. 20. & tunc ei sacrificia offerebant, quasi gratias agentes de sua gubernatione, quam facit in nobis per varias temporū vicissitudines: nam motus Solis, & Lunæ causant nobis maximam temporum alterationem, sic dicitur: Gen. 1. ꝙ ista duo luminaria posita sunt, vt sint nobis in signa, & tempora, dies, & annos.

Quare Herodes nunc celebrauit diem sui Natalis. Et quòd duo reperiuntur in sacra scriptura Natales dies celebrasse.

Quæst. XXI.

QVAERETVR, quare Herodes nunc celebrauit Natalis sui diem. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fecit, vt sic esset quędam occasio occidendi Ioannem. Sed dicendum, ꝙ non stat, quia si Herodes non esset solitus celebrare diem Natalis sui, & nunc celebraret, quando Ioannem occidit, appareret manifesta suspitionis causa. Ideo dicendum, ꝙ Herodes, qui princeps erat, solitus erat quolibet anno diē Natalis sui ad gloriam suam celebrare, & ita nunc celebrauit, & tunc accidit, ꝙ Ioannem Baptistam decollari iuberet, & sic innuitur Marc. 6. s. cum dies opportunus accidisset: Herodes Natalis sui cęnam fecit, idest cum accidisset dies opportunus, idest in quo oportebat Herodē iuxta consuetudinem suam festum agere. Sciēdum aūt, ꝙ in sacra scriptura non reperiuntur nisi duo qui Natalium suorū festa agerent, s. Herodes iste, & Pharao rex Aegypti, & sicut vterque circa vanitatem honoris curiosus extitit, ita & in ipso Natali die cruentum festum celebrauit: nam Herodes Ioannem occidit: Pharao aūt principem pistorum suspendit: Genes. 40. Sic dicit Hier. super Matthęum, nullum inuenimus alium obseruasse diem Natalis sui, nisi Herodem, & Pharaonem, vt quorū erat par impietas, esset vna solennitas. Sic ēt dicit Beda soli mortalium Herodes, & Pharao leguntur diem Natalis sui festiuis gaudijs celebrasse, sed vterque rex infausto auspicio festiuitatē suam sanguine fędauit, verum Herodes tanto maiore impietate, quanto sanctum, & innocentem doctorem veritatis occidit, & hoc pro voto, & petitione saltatricis.

Quare Herodiades Ioannem occidere cupiebat.

Quæst. XXII.

QVAERETVR de Herodiade, quare cupiebat occidere Ioannē: nimis enim hoc optauit: nam à principio cum Ioannes argueret Herodem desiderabat illa occidere Ioānem, & insidiabatur ei ad mortem: Marc. 6. s. Herodias autem insidiabatur Ioanni, & volebat occidere eum, nec poterat, & postea ipsa instruxit puellam, vt peteret caput Ioannis in disco. Dicendum, ꝙ hoc fecit. Primo quia offensa erat nimis à Ioanne: nam illa fęlicem se tali coniugio reputabat: Ioannes autem adulteram, & incestuosam ostendebat, quod magnæ ignominię erat. Secundo quia Ioannes conabatur eā priuare viro suo: nam ideo Ioannes arguebat Herodem, vt illam repelleret, quam illicite tenebat dicens, non licet tibi habere illam, supra in litera, & hoc erat ei durum. Tertio & præcipue quia Herodes, qui tenebat nunc Herodiadem in vxorem, erat nunc inimicus Philippo fratri suo cui abstulerat Herodiadē, timebat autem Herodias, quòd crebris Ioannis redargutionibus pulsatus Herodes Philippo fratri suo reconciliaretur, & ei Herodiadem restitueret, illa autem tunc timebat vitæ suæ apud Philippum, quia spō te ab illo recesserat, ideo reduci ad eum formidabat. Etiam quia honorabiliorem se Herodias apud Herodem, quam apud Philippum reputabat: erat namque Herodes potentior, & forte ardentius amabat eam, quam Philippus amabat, quod innuitur cum ob ardorem eius timorem populi abiecerit, & sanctitatis reuerentiam contempserit: vt ergo timoris causam sibi auferret, voluit Ioannem occidere. Sic dicit Hieronym. super Matthęum: Herodias enim timens, ne Herodes aliquando resipisceret, vel Philippo fratri suo amicus fieret atque illicitæ nuptię repudio soluerentur, monet filiam, vt in ipso statim conuiuio caput Ioannis postulet.

Cur Ioannes arguebat Herodem, de illicitis nuptijs, & non Herodiadem.

Quæst. XXIII.

QVAERETVR cur Ioannes arguebat Herodem, de illicitis nuptijs, & non Herodiadem.

Aliqui dicunt, quòd Herodias, non peccabat in his illicitis nuptijs, quia inuita tenebatur per potentiam Herodis, ideo non arguitur ipsa, sed Herodes.

Sed non stat, quia Herodias voluntarie manebat cum Herode, & ob hoc procurabat mortem Ioannis, vt nuptiæ non soluerentur, vt dicit Hieronym. peccabat ergo ipsa grauiter sicut Herodes. Alij dicunt, ꝙ redarguit Herodē, & nō Herodiadē, quia istę nuptię erant illicitę per legem Dei datam Iudęis: He-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rodes aũt erat Iudęus, ideo arguendus erat, q̃ ꝯ legem F
ageret. De Herodiade aũt cũ esset gentilis, i. filia Arethę regis Arab. ę, vt dicit Hier. & Beda dicit, q̃ nõ erat apud eam illicitum talibus nuptijs copulari, & ideo non arguebat eam. Sed dicendum, q̃ hoc non stat, qa ẽt si Herodias de gentilitate nata esset, necesse erat, q̃ vel ad ritum Iudęorũ conuersa esset, qa alias non posset eã accipere in vxorẽ vir Iudęus, & tñ Philippus acceperat eam, & legitime tenuerat, cum Ioannes vocaret eã vxorẽ eius: ergo non manebat iã in ritu gentilitatis, sed in Iudaico, & sic obligaretur ipsa ad seruãdũ legẽ Moysi sicut Iudęi, & ideo peccaret in hoc ꝙiugio illicito. Aliter ergo dicendũ, q̃ Herodes, & Herodias peccabãt, & tñ Ioãnes solũ Herodẽ arguebat, qa prin- G
cipalior erat, & arguẽdo ipsum arguebat ẽt Herodiadẽ, qa idẽ erat crimen amborum, & principaliter fiebat hoc, quia Ioannes arguębat istas nuptias illicitas ad hoc, q̃ dissoluerent, & tñ dissoluere illas erat in potestate Herodis, & non Herodiadis. Nã vir põt repudiare vxorem ex quacũque cã scđm legem Moysi, fęmina aũt nunq̃ põt repudiare virum, ideo Ioannes arguebat Herodẽ quasi hortans eũ repudiare Herodiadem, ipsa aũt Herodias non poterat repudiare Herodem, & si aliàs vellet recedere non permitteret Herodes, iõ non expediebat, q̃ Ioannes argueret Herodiadẽ, sed solum Herodẽ, licet ẽt Herodias peccaret. Sic dicit Chrys. sup Matth. s. non tñ loquitur vxori, sed vi- H
ro eius qm̃ principalior hic erat. Aliam ẽt prędcedentem opinionem tangit Chrys. dicens forsan. n. legem Iudęorum tenebat, & ideo Ioannes eum ab adulterio prohibuit, & tamen in hoc non manet, ideo dixit forsan, sed quod nunc dictum fuit, verum est.

An Herodes vere voluit occidere Ioannem, & procurauit mortem ipsius. Et qu. ordo in eius occisione fuerit seruatus.
Quæst. XXIIII.

QVAERETVR circa mortem Ioannis Baptistæ, an Herodes vere voluit occidere Ioannẽ, & procurauit hoc, vel fecit dolens, & solum pp iuramentũ, & verecundiã simul discũbentiũ. Aliqui dñt, q̃ Herodes nolebat occidere Ioannẽ, sed potius ꝓhibebat: nã Marc. 6. dr̃ q̃ Herodias insidiabat Ioanni volens occidere eum, nec poterat, & sequitur: Herodes aũt custodiebat eum, i. custodiebat, ne Herodias illum occideret, vt dicit ibi glo. Scđo patet quia dr̃ Marc. 6. Herodes custodiebat Ioannẽ sciens eum virũ sanctum, & iustum. & eo audito libenter multa faciebat: ergo nõ desiderabat mortẽ eius, sed potius salutẽ. Tertio patet quia qm̃ puella saltans petijt caput Ioannis dr̃ Marc. 6. & sup. in litera contristatus est rex. si tñ cuperet mortẽ eius non contristaret, sed gauderet: ergo dolebat de morte eius, quia tristabatur. Q̃arto patet, quia Herodes volebat negare quod ꝓmiserat saltatrici, sed dr̃ sup. in litera & Marc. 6 q̃ pp iusiurandũ, & simul discũbentes iussit dari illi caput Ioannis: ergo si non interueniisset iuramentũ, & põtia discũbentium coram qbus iurata fidẽ infringere erubescebat, non dedisset puellę saltatrici, & tñ si cupiebat daret ẽt nullo horũ impellente: ergo nolebat ipse mortẽ Ioãnis. Alij dñt, q̃ Herodes voluit occidere Ioannẽ, & ipse inquisiuit modum ad occidẽdum eum, & patet. Primo quia dr̃ sup. in litera, & volẽs eũ occidere timuit populũ, quia sicut prophetam eũ hẽbant: ergo voluntas erat ei occidẽdi Ioannẽ, sed solus timor eum distrahebat. Scđo patet quia si Herodes non intendisset occidere Ioannẽ, non occidisset eũ pp iuramentũ, quia iuramentũ illud non tenebat, immo peccatum erat tale iuramentũ adimplere, & tñ impleuit illico concedendo caput Ioannis saltatrici quatũ nihil ꝓcederet: ergo voluit hoc facere, & cogitauit. Dicendũ, q̃ circa hoc opinioni locus est qbusdã asserẽtibus, q̃ voluerit Herodes mortẽ Ioannis, & ita ait Hier, & Beda. Alijs vero tenentib', q̃ de ea doluerit, quod aliqualiter tenere vr̃ Chrys. super Matth. Sed magis vr̃ dicendum, q̃ Herodes voluerit occidere Ioannẽ, & timens populũ quęsierit aliquẽ modũ coloratum ad occidendũ, vt sic vitare posset populi turbationem ꝯ se, & hoc, quia non vr̃ posse rñderi ad illud quod dr̃ sup. in litera, i. & volens occidere cũ timuit populum. Et tũc dicẽt q̃ ordo rei fuit iste, s. q̃ cum Ioannes accusaret sępe Herodẽ de illicito coniugio, Herodias dolore stimulata cupiebat occidere Ioannem, & tñ non poterat, quia Herodes hoc fieri prohibebat, vt dr̃ Marc. 6. i. Herodias insidiabatur ei volens occidere illum, nec poterat: Herodes autẽ custodiebat eum, & adhuc bonus animus manebat Herodi ad Ioannem, & quia dr̃ eod. c. q̃ Herodes custodiebat Ioan. sciens eum virum sanctum, & iustum, & eo audito multa libenter faciebat, & tamen ad instantiam Herodiadis, vt ei satisfaceret, vel ob aliam cãm, vt dictum est sup. q. 15. incarcerauit Ioannem, & adhuc manebat bono animo erga eum, & tñ quotidianis precibus solicitationibus blandicijsque Herodiadis flexus Herodes consensit, vt Ioannem occideret, & tñ à principio retrahebatur timore populi, qui tenebat eum, vt prophetã: postea tñ magis flexus Herodes ab vxore, quia libidinosus, & mollis erat, contempsit aliqualiter timorẽ, & inquisiuit modũ quendam aliqualiter coloratum ad occidendum Ioannẽ, non quidem, q̃ per hoc Ioanni aliqua culpa imponeretur, vt cõderetur iuste decollatus, sed vt innueretur Herodes hoc non voluisse, sed quadam necessitate iuramenti tractum, & ẽt vt non esset populo tanta occasio ad insurgendum ꝯ Herodem, habuit secum principes, & maiores Galilææ quasi in crimine consortes, vt eosdem hẽret ꝯ populum pro se defensores: nam puella cui saltanti Herodes caput Ioannis concessit, nõ solum Herodi, sed ẽt omnibus principibus simul discumbentibus saltando placuerat, & ob hoc Herodes pollicitus fuerat dare ei quidqd peteret, illa vero tunc caput Ioãnis postulauit. Hoc suppositio dicendũ ad primũ argumentũ, q̃ Herodias primo oderat Ioannẽ, & tunc nondũ Herodes oderat eũ, sed potius custodiebat ꝯ Herodiadem, ne occideret eum, & tñ tandem emollitus solicitationibus Herodiadis elegit Ioãnem occidere. Ad scđm dicẽdum, q̃ ẽt hoc erat à principio antequam Herodes conciperet animum occidendi Ioannem: tñ cũ nondũ ira, & libido turbassent animum eius recte iudicabat, i. q̃ Ioannes erat vir iustus, & sanctus, & eo audito multa faciebat, & tũc nõ consentiret occidi Ioannem. cũ tñ crebris solicitationibus arderet, & libido ei suaderet agendum, q̃ vxor decreuerat, depoluit rectam opinionem, quã de Ioane habebat, vt saltem de ea non consideraret in particulari, sicut facit incontinens, quando errat 7. Eth. c. quinto, & tunc cogitauit quomodo Ioannem occideret, & ipse & Herodias inuenerunt istum modum. Ad tertium dicendum, quod licet Herodes vere gauderet de morte Ioannis, finxit tamen se dolere, vt honestaret factum suum, quia nefas erat virum sanctum velle ponte occidere, & ad hoc visus est tristari. Sic dicit Hier. & Beda. Alij autem qui tenent, q̃ non cogitauerit Herodes occidere Ioannem dicũt, q̃ vere doluit videns, q̃ iuramentum suum vergebat in peiorẽ exitum. Sic dicit Chrysost. i. quia ergo sciuit, q̃ ex eius petitione malum euenichat tristatus est. Ad quartum dicendum, q̃ Herodes intendebat occidere Ioannẽ ẽt si nihil iurasset, nec aliqui pñtes fuissent, tamen voluit hoc facere ad colorem, vt videretur ex quadam necessitate agens, & sic innuit, q̃ solũ cõcesserat hoc pro-

propter iuramentum, & pp assistentes, aliter non cõ- A
cessurus, & tñ ẽt si nõ interuenissent ista, occidere intendebat Ioannẽ: ipse tñ Herodes forte dixit puellæ, q̃ non cõcederet ei quod promiserat, quia malũ erat, & tñ concedebat pp iuramentum, & presentes, & ita referunt Euangelistę, ac si ista intentione egisset, licet non intẽderet hoc. Siquis aũt defendere vellet, quòd Herodes non intendebat occidere Ioannẽ, tenebit pdictas rõnes, & rñdebit ad rõnes oppositas. Ad primã dici poterit, q̃ Herodes forte motus indignatione occidere voluit Ioannẽ, & tñ postea considerans eũ virum iustum, & sanctum nolebat eũ occidere, sed potius custodiebat eũ, ne occideret aliàs ab Herodiade, vnde dr̃ Marc. 6. vnde nunc non intendebat occidere B
eum, sed propter iuramentum, & assistentes occidit eum. Ad secundum dicendum, q̃ Herodis iuramentum, non obligabat, sed potius peccatũ erat illud obseruare, & tñ Herodes, qui nesciebat vim iuramenti putauit se obligari, & ideo occidit illum de quo magis dicetur inf. q. 32. vtrãq; ergo pars hoc modo sustineri posset, sed verius est, q̃ Herodes cupierit occidere Ioannem, & omnia ista per quandam fictionem facta fuerint, & hoc communius tenetur, vt per Hier. & Bedam tenetur, & idem tenet Nicolaus.

Quare ista filia Herodiadis saltauit. Quæst. XXV.

QVAERETVR, quare ista filia Herodiadis saltauit. Dicendum, q̃ quantum ad exteriora pate- C
bat ista puella saltabat ad solennizandum festum: Herodes enim festum solenne agere volebat die Natalis sui. Nam ad hoc conuocauerat principes, & primos Galilææ, vt cęnarent cum illo, saltatio autem, & cãtus conferunt lętitiam sęcularibus qui in his sensibilibus capiunt voluptates, fit tamen hoc maxime in conuiuio cum addatur iocunditas iocunditati: Eccl. 49. memoria Iosiæ sicut musica in conuiuio vini, ideſt sicut est dulcis musica in conuiuio quãdo homines bibũt, & lętantur, ita erat memoria Iosiæ dulcis, & patet, qa dicitur ibi memoria Iosię sicut mel in ore dulcorabitur: & quia omnis iocunditas conuiuij facit apparatũ quendam, & solennitatem, fuit conueniens cantus, & D
saltatio in conuiuio hoc. Secundo erat hoc specialiter ad honorem pp puellam saltantem: nam quilibet saltans iocunditatem facit, sed non solennizat festum, q̃ aũt hęc virgo regia nunc saltaret, erat magni honoris, ideo potius illa, quam alia debuit saltare. Tertio fuit ex industria Herodiadis matris eius, quia illa faciebat omnia hęc, vt caput Ioannis obtineret petente puella, erat aũt puella petitura, quod Herodias iuberet, & quia nõ cõfidebat, q̃ forte alia petere vellet, hoc sumsit filiam suam, vt saltaret. Quarto & precipue fuit, vt esset magis occasio obtinendi, quod ipsa petebat. Nam si mulier aliqua minoris gradus saltaret, aut Herodes ei nihil promitteret, aut si promitteret parũ illud esset, & sic non cõcederetur caput Ioannis, quod E
pro magno habebat. Hęc aũt puella filia reginæ erat, & forte ẽt filia Herodis, ideo dignitas ei' expoſcebat aliquod magnum sibi cõcedi, & sic Herodes iurauit, q̃ daret ei quidquid peteret, ẽt si dimidium regni peteret: Marc. 6. si aũt alteri saltatrici dignitatis minoris Herodes polliceretur quidquid peteret, ẽt dimidium regni si illud peteret, videretur ficte fieri, & ex intentione, vt peteretur caput Ioannis, & postquam esset petitum appareret fraus, ideo subintroducta fuit hæc virgo regia, vt huic possent tanta promitti sine suspitione, vel cum minori suspitione, quam si alia mulier saltaret, istam tñ saltationem arguunt doctores tanquam non conuenientem honestati puellę, nec Herodis grauitati: puellę. n. virgines, vt pudicę sint occul-

tari debent, non virorum adstare conspectibus. Hæc vero publice se ludis dabat non regiam virginem, sed theatralem constituens. Etiam quia domus Herodis non erat soluenda his ludis, sed cum maiori grauitate coram rege agendum erat. Sic dicit Remigius: cõsuetudo est non solum diuitum, sed & pauperum mulierum, ita pudice filias suas nutrire, vt vix ab extraneis videantur. Hęc autem impudica mulier impudice filiã suam nutriuit, quam non docuit pudorem, sed saltationem, nec minus reprehendendus est Herodes, qui oblitus est domum suam esse aulam regiam, quam prędicta mulier fecerat theatrum.

Quomodo puella ista saltans tantum placuit Herodi, vt dimidiũ regni sui polliceretur si illa peteret. Quæst. XXVI.

QVAERETVR, cũ puella ista saltans tm̃ placuit Herodi, vt dimidiũ regni sui polliceret si peteret illa. Aliqui dñt, q̃ puella non saltauit tã excellenter, vt Herodes ei hoc promittere vellet, sed Herodes volebat hr̃e occasionẽ ad mortẽ Ioãnis, ideo finxit sibi hãc puellã placuisse, vt magna ei dẽret ꝓmittere, & sic eẽt illi locus petendi caput Ioãnis, & hoc ẽt si puella non bñ saltaret. Dicendũ, q̃ licet Herodes hic aliqd fingeret, nõ tñ fuit penitus fictũ, qa tũc soli Herodi puella placeret q̃ hęc fingebat, & tñ placuit puella saltãs etiã oĩb' simul discũbẽtibus, Mar. 6. ergo puella docte saltabat. Scđo dicẽdũ, & melius, q̃ ista puella placuit Herodi, qa excellẽter saltabat, & hoc verisiſe ẽ, qa mr̃ sua Herodias sũmittebat eã, vt saltatio sua placeret Herodi, & oĩbus discũbentibus, verisiſe est, q̃ tm̃ placuisset Herodi saltatio eius, q̃ ꝓmitteret ei dare quidquid peteret, & si eẽt dimidiũ regni, hoc tñ nõ ꝙtingeret nisi valde eẽt docta in saltatione, iõ ex excellẽtia saltandi placuit Herodi, vel placere potuit, & hoc docuerat eã mr̃ eius, vt sic obtineret, qđ volebat. Sic dicit Remigius: impudica mulier impudice filiã suam nutriuit, q̃ nõ docuit pudorẽ, sed saltationẽ. Et Chrys. dicit, hic duplex est puellę accusatio, & qm̃ saltauit, & qm̃ Herodi ita placuit, vt occasionẽ ita peteret in mercedẽ. Tertio pr̃ dici, q̃ nõ sufficiebat puellę instructio in saltando, vt tã placere posset Herodi, & oĩbus discũbẽtibus, sed sathanas mouebat eã, vt magis placeret Herodi, & excellẽtius saltaret, q̃ aliqua mulier agere posset: sicut .n. sathã locutus est p serpẽtẽ ad fallẽdũ Euã, ita & saltaret sathã in puella, vt mortẽ Io. ꝓsumaret. Sic dicit Theoph. s. dũ quiuat sathanas p puellã saltat, & iusiurãdũ pficit sceleratũ. Hoc aũt dęmoni facile erat, ipse q̃ppe mouet mẽbra arreptitiorũ qũo vult tã in loquẽdo, q̃ in opando, ita igit totũ corpus puellę tã proportionate exurgere poterat, vt nulla vnq̃ meli' saltasset.

Quare Herodes cum iuramento pollicitus est dare saltatrici q̃dcunq; postulasset. Et iuramentum ad quid ordinatum sit.
Quæst. XXVII.

QVAERETVR, quare Herodes cum iuramento pollicitus est dare saltatrici quodcunq; postulasset. Dicendũ, q̃ pendet hoc ex dictis sup. q. 24. s. an Herodes intendebat occidere Ioannẽ, vel nõ. Si non intendebat: dicendũ, q̃ puella ita docte saltauit, q̃ Herodes immenso gaudio repletus effrenate locutus est, non tenens modũ in verbis. Nam satis erat, q̃ polliceretur aliquid determinate dare, vel q̃ absolute polliceretur & non iuraret, quia iuramentum est in subsidium cum alteri non credit dicẽti. sicut Christus dicit sup. 5. c. qđ amplius est à malo est, i. qđ est vltra verbũ simplex ẽ à malo pęnæ ei' q̃ credere tard' ẽ, & nõ vult nisi iuret. Vel à malo culpę eius q̃ indiscrete iurat, qm̃ nõ est opus, & tñ hõ cũ summa iocunditate repletur, nec sufficienter attendit quid dicat, nec quid agat, iõ aliqua excessiue agit, & ita esset hic. Si autẽ Herodes

Universidad de Deusto
Biblioteca

cogitauerat occidere Ioānem. dicendum quòd iura- F
uit ex industria, vt sic esset sibi occasio occidendi Ioā-
nem: nam si non iuraret, cum postea puella peteret il-
licitum, puellę nō concederet, prętitо tm̄ semel iura-
mento putabat ligatus ita vt non posset resilire, & sic
videret ideo Ioannē occidere, qa ex iuramēto facere
tenebat. Hoc aūt verius est, cum teneatur, qp Herodes
cogitauerit Ioannē occidere, vt dictū est sup. q. 24. &
hoc tenet Hier. sup Matthęū dicens: ego non excuso
Herodē, qp inuitus, & nolens pp iusiurā dū homicidiū
fecerit, qui ad hoc forte iurauerat, vt futurę occasio-
nis machinas prępararet. Et idem dicit Beda.

Quare pollicitus est Herodes dare quidqu'd postulasset.
Quæst. XXVIII. G

QVAERETVR, quare pollicitus est Herodes da-
re quidquid postulasset: ēt si peteret dimidiā par
tem regni. Dicendū sicut prędict. q. qp si Herodes non
cogitauerat de morte Ioannis, promisit hoc ex abun-
dantia iocunditatis, s. quia tm̄ placuit ei saltatio puellę
qp gaudio superabundans excessit in verbis: nā sufficie
bat, qp Herodes aliquid expresse puellę daret, vel dare
polliceretur, vel si occasionem petendi ei concedere
volebat, satis erat, qp diceret ei pete, quod vis, & quid-
quid petieris obtinebis, & nō exprimeret de dimidio
regni, & tunc in generalitate concessionis solū intelli- H
gebatur id, quod honestum erat Herodi dare, & puel-
lę recipere, vnde si illa prętextu illius concessionis pe
teret totum regnum, vel dimidium eius, vel aliquid
simile, non erat daturus Herodes, qp vero expresserit
hoc, s. ēt si dimidium regni petieris, fuit vltra tempera
tum modū loquendi, vnde si sine dolore ista faciebat
Herodes, erat valde incautus talia promittens, q̄ iuste
vel honeste seruari nō poterant si peterent. sicut fuit
in iuramento, quia iurabat facere quidquid puella pe-
teret. Sic dicit Chrys. sup Matth. s. vide autem qualiter
crudelis, & qualiter mollis ē Herodes: seipsum .n. ob-
noxium iuramento fecit, illam aūt petitionis dñam
constituit. Si autē Herodes cogitauerat de morte Io.
ideo sic dicit, vt occasio esset ad mortem eius: nam si I
Herodes aliquid determinate polliceretur puellę, aut
polliceretur caput Ioannis aut non. Si ei polliceretur,
appareret manifeste eius iniquitas quā ipse tm̄ occul-
tare volebat, quia si sic volebat, non oportebat aliquid
puellę promittere, nec incitare eam ad petendum. Si
aūt polliceretur aliquid aliud determinate, nō esset po
stea locus puellę ad petendum aliud, & sic frustraret
intentio Herodiadis, & Herodis, ideo oportuit, quòd
polliceret Herodes indeterminate occasionem petē-
di puellę relinquens, & tunc ipsa posset petere caput
Ioannis, dixit tamen Herodes etiam si dimidium re-
gni mei petieris ad ostendendum, quòd puella valde
placuisset, & quòd intendebat ei magna conferre: nā
si hoc non exprimeretur, putaretur velle dare puellæ
aliquid paruum, & postea quando peteret caput Ioan K
nis esset locus ad repellendum eā, quasi Herodes non
intenderit ei dare tam magnam rem, cum autem di-
xerit etiam si dimidium regni mei petieris, innuebat,
quòd nihil erat quantumcunque magnum, quòd illa
peteret, quod non concederet Herodes, & ideo cum
peteret caput Ioannis, non posset eam repellere, quia
maius erat si dimidium regni peteret saltem in oculis
Herodis, & tamen illud dare promiserat si peteretur,
& sic multum artificiose ista particula adiecta est. Ex
his autem colligitur, quod hæc omnia, quæ Herodes
ostendebat exterius fictitia erant: nam si de morte
Ioannis non cogitasset, etiam si nimis ei placuisset sal-
tatrix, non promisisset ei dare quidquid illa peteret,
sed aliquid ei determinate daret, quod satis esset dan-

ti, & recipienti, considerato statu vtriusque, & sal-
tatione pro qua dabatur, quia pro tali re leuis merces
sufficiebat. Et maxime addit suspitionem, quia di-
xit etiam si dimidium regni mei petieris.

Primò quia non erat verisimile, quòd saltatrici di-
midium regni dari deberet, ideo ad alium finem di-
cebatur.

Secundò quia per hoc, quòd Herodes hoc expri-
mebat, incitabat eam ad petendum, & si non esset
certus de puella quid petitura esset, valde indiscrete
esset dictum, quia posset puella dimidium regni pe-
tere, cum Herodes hoc exprimeret, & teneretur il-
lud dare quia iurauerat, & sic verisimile est, quòd
Herodes hoc exprimeret, vt teneretur illud dare: &
etiam verisimile est, quòd Herodes non diceret hoc
nisi concordasset prius cum puella quid peteret, &
ita omnia ista erant colores quidam ad inducendum
mortem Ioannis.

Quomodo puella petiuit caput Ioannis.
Quæst. XXIX.

QVAERETVR, quomodo puella petiuit ca-
put Ioannis, quia non erat hoc conueniens
præmium saltationis.

Dicendum, quòd mater, scilicet Hero-
dias sciebat, quòd Herodes polliceretur puellæ dare
aliquid, & dixit ei, quòd nihil peteret nisi caput Ioan-
nis, & ita fecit sicut dicitur hic, scilicet at illa prę-
monita à matre sua da mihi inquit caput Ioannis.

Sed obijcietur, quòd non prę monuerat eam ma-
ter, quia dicitur Marc. sexto, quòd iurauit Herodes
quidquid petieris dabo, etiam si dimidium regni mei
petieris, & sequitur, quæ cum exisset dixit matri suæ
quid petam, at illa dixit caput Io. Baptistæ, cumque
introisset statim, cum festinatione ad regem petiuit
dicens: volo vt protinus des mihi caput Ioannis in di-
sco, & sic apparet, quòd quando puella saltauit ne-
sciebat quid petitura esset, & ideo quando Herodes
iurauit dare quidquid illa peteret, nesciens quid pete-
ret, exiuit de loco discumbētium vadens ad matrem,
quæ alibi manebat, & petiuit ab ea quid peteret, & illa
dixit, quòd peteret caput Io. tunc puella rediit ad au-
lam in qua manebat Herodes, & petiuit caput Io. Di-
cendum, quòd hoc verum est: nam Marc. tetigit, &
aperuit totum ordinem rei: Matthęus autem breui-
ter fuit locutus tangens solum conclusionem facti, &
tamen vterque verum dicit. Itaque cum dicitur hic,
qp puella prę monita à matre petiuit hoc, non est sen-
sus, qp prę monita fuerit antequam tripudiaret, sed an-
tequam peteret: nam licet non fuisset prę monita an-
tequam intraret ad tripudiandum, tamen quando pe-
tere debuit noluit quicquam petere, quousq; exiuit,
& cōsuluit matrem, vt refert Marc. & hoc fuit, quòd
prę monita peteret, sed Matthęus ita hoc enarrat tan-
quam nihil interciderit, & ita putarē nihil intercidis-
se nisi hoc Marc. exprimeret. Hoc aūt est, quod valde
vī ostendere, qp Herodes nihil cogitauerat pro nunc
de morte Io. immo nec Herodias, quia si concorda-
tum fuisset inter Herodem, & Herodiadem, qp hoc
modo Ioannis caput peteretur qū puella intraret ad
saltandum, iam intraret instructa quid peteret, & in
non erat instructa, sed oportuit, qp intraret ad matrē
consultura eam quid peteret: ergo nihil erat concor-
datū pro tunc. Dicendum vī, qp hoc nō tollit suspitio-
nē: nā hoc factū cū esset nephariū nō poterat oīno iu-
stificari, vt putaret recte factū: conatus est ergo Hero-
des transferre à se culpā huius criminis in Herodia-
dem, quia melius erat ipsam erubescere, q̄ regem, etiā
qa sic aliqualiter placaret populus, ꝓsiderans nō fuisse
prę ci-

prę cipuam iniquitatem in Herode, & ad hoc habi- A
tus fuit totus iste processus qui aliqualiter alleuiaret
culpam Herodis, ostendens eum non cogitare super
hoc facto, sed propter iuramētum, vt simul discum-
bentes ad faciendum quasi coactum, & quia si puel-
la mox peteret caput Ioan. non consulens matrem,
appareret, qp mater iam prę monuerat eam super hoc,
vel ipse Herodes, & dato, quòd mater prę monuisset,
appareret quòd ipsa sciebat, quòd Herodes daturus
erat puellæ, qp peteret, quod vellet, & sic innueretur,
quòd ipsa sciebat, quid Herodes facere intenderet, &
factum esset inter eos concordatum, ideo vt non pu-
taretur hoc contra Herodem, factum est, quòd puel-
la non esset prę monita, & nihil de hoc esset concor-
datum, sed subito ipsi Herodiadi venerat in mentem
hoc petere habita opportunitate, & promissione He-
rodis.

Quare puella dixit da mihi hic caput Ioannis.
Quæst. XXX.

QVAERETVR, quare puella dixit da mihi hic
caput Ioannis.

Dicendum, quòd puella voluit dari sibi immedia-
te id, quod petebat antequam recederet de loco illo,
ideo dixit da mihi hic, idest antequam recedam de
hoc loco caput Io. & Mar. 6. dicitur volo, vt protinus
des mihi caput Io. idest immediate antequam diuer-
tam ad alia. hoc aūt petiuit Herodias, quia timuit, qp li
cet Herodes concederet sibi caput Io. si immediate
non daret illud nō daret postea, quia si sciretur, quòd
rex promiserat caput Io. cum populus diligeret valde
Io. intercederet ad regem ne hoc fieret, & si rex non
concederet, violenter ei Io. auferrent, & sic non habe-
retur votum Herodiadis. Etiā promissum istud erat
nefarium, & si Herodes cogitaret super eo forte non
compleret, quia occurreret sibi hoc esse nefandissi-
mum scelus, ideo oportebat, quòd non esset sibi lo-
cus cogitandi super hoc, ne reuocaret promissum,
sed mox, vt concederet traderet illud executioni. Sic D
dicit Hiero. super Mat. Herodias enim timens ne ali-
quando Herodes resipisceret, vel Philippo fratri ami-
cus fieret, atque illicitæ nuptiæ repudio soluerentur,
monet filiam, vt in ipso statim conuiuio caput Io. po-
stulet.

Quomodo dicitur, quòd contristatus est Herodes, & an veram tristitiam habuit. *Quæst. XXXI.*

QVAERETVR quomodo dicitur, quòd contri-
status est Herodes, & an veram tristitiam ha-
buit.

Dicendum, quòd pendet hoc ex dictis supra quæst.
24. an Herodes cogitauerit de morte Io. vel non. Illi
qui dicunt, quòd non cogitauerat, dicunt quòd vere
tristatus est, & non est dubium, quia vt dicitur Mar. 6. E
Herodes sciebat Io. virum sanctum, & iustum, & eo
audito multa libenter faciebat, quando autem promi
sit puellæ dare quicquid peteret, bona fide agebat ni-
hil mali suspicatus, quia non erat verisimile, quòd sal-
tatrix aliquid tale peteret, quia non erat hoc conue-
niens precium saltationis, sed quòd peteret aliquid,
quod ad ornatum muliebrem, vel valorem pertine-
ret, cum autem vidit rem tam nefariam peti, se autē
obligatum credens ex iuramento, doluit quòd in ta-
lem casum veniisset, & ita vere cōtristatus est. Sic di-
cit Chrys. super Mat. quia igitur sciuit, quòd ex eius
petitione malum eueniebat tristatum se ostēdit: vir-
tus enim etiam apud malos admiratione, & laudibus
digna est.

Alij dicunt, quòd non contristatus est vere Hero-
des de hoc, sed potius gaudebat, finxit tamen se trista-
ri ne appareret, quòd ipse de morte Io. cogitauerat,
& istam viam coloratam adiuuerat. Sed obijcietur,
qp Euang. testantur, qp Herodes tristatus fuerit: nam
hic dicitur, & contristatus est rex. & idē dicitur Mar.
6. capitul.

Dicendum, quòd cōsuetudo scripturarum est po-
nere quasi asserendo in narrationibus non solum id,
quod vere gestum est, sed etiam id, quod ab omnibus
putabatur sic esse, vel id quod verisimile est, & ratio
iudicat illud potius esse quā oppositum. sicut Ioseph
in sacra Scriptura vocatur pater Christi absolute non
quidem, quòd pater esset, cum ad Christum nihil at- B
tineret ipse, sed sola Maria, sed quia ab omnibus puta-
batur filius Ioseph Luc. 3. vt putabatur filius Ioseph.
& non solum illi qui nesciebant veritatem, s. populus
vocabant Iesum filium Ioseph, sicut dixerunt Naza-
reni, nonne iste est filius Ioseph? Luc. 4. & prędict. ca.
& Mar. 6. sed etiam virgo Maria quæ sciebat Iesum
non pertinere ad Ioseph, vocauit eum filium Ioseph
dicens: ego & pater tuus dolentes querebamus te
Luc. 2. idest ego, & Ioseph. De secundo patet, vt Deu-
terono. 22. s. si vir reperierit puellam in agro quæ de-
sponsata est, & apprehendens concubuerit cum ea,
ipse morietur solus, puella nihil patietur mali, nec est C
rea mortis, quoniam sicut latro consurgit contra fra-
trem suum, & animam eius occidit, ita & puella per-
pessa est. & sic prę supponit ibi lex, quòd quandocun-
que puella in agro cognoscitur, violenter cognoscī-
tur, & asserit, quòd vir consurrexit contra eam, & ta-
men potest esse, quòd in agro puella sponte cognita
sit, immo quòd ad hoc exiret in agrum, vt ibi cogno-
sceretur, & non vult illa lex, quòd quandocunque cō-
staret puellam violēter cognitam in agro, deberet so-
lus vir pati, quia etiam si in vrbe constaret puellam
violēter cognitam, solus vir pateretur, ideo intelligi-
tur, quòd quandocunque in agro mulier cognosce-
retur, quòd solus vir occideretur, quia prę supponit
lex, quòd violenter cognita est, quia hoc verisimilius
est quam volens, licet potuerit voluntarie cognosci.
Nunc autem est primus casus istorum. nam Herodes
ostendit vultum tristati, ita quod ab omnibus puta-
retur vere dolere, licet ergo non vere doluerit asseue-
runt Euang. quòd tristatus fuerit, quia ita omnes cir-
cunstantes putauerunt, Euangelistæ tamen sciebant
veritatem, quia per spiritum sanctum scribebant, &
non tanquam simplices narratores rerū gestarum, vt
ostensum est supra in Prologo auctoris quæstio. 19,
& tamen licet scirent, quòd non vere tristatus est, scri
pserunt quòd tristatus est, quia sic omnibus circun-
stantibus visum est. Sic fuit de virgine quæ sciebat
Iesum non esse filium Ioseph, quia tamen ab omni-
bus putabatur filius Ioseph, ipsa vocauit eum filium
Ioseph Lucæ secundo. ego & pater tuus dolentes
quærebamus te. Sic dicit Hiero. super Mat. consue-
tudinis scripturarum est, vt opinionem multorum
sic narret historicus, quomodo eo tempore ab om-
nibus credebatur. sicut Ioseph ab ipsa quoque Ma-
ria apellabatur pater Iesu. ita & nunc Herodes dici-
tur contristatus, quia hoc discumbentes putabant,
dissimulator enim mentis suæ, & artifex homicidij
tristitiam ferebat in facie, cum lętitiā haberet in men
te, & ideo dicit Beda hoc autem verisimilius est quā
oppositum. Nam si Herodes de occisione Io. trista-
retur, non occideret eum.

An

Universidad de Deusto
Biblioteca

An istud iuramentum obligabat Herodem. Et quòd iuramentum incertum quod postea vergit in deteriorem exitum non est complendum, nec obligat: similiter nec votum. Quæst. XXXII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, ꝙ Herodes propter iusiurandum iussit dari caput Ioannis puellę, vel noluit eam contristari, vt dicitur Mar.6. & an istud iuramentum ligabat Herodem ad occidendum Ioannem.

Dicendum, quòd non obligabat immo peccabat complendo hoc: iuramentum enim quod est a principio illicitum, vt si iuretur aliquid, quod malum est, s. occidere hominem, vel fornicari, non obligat, immo qui iurauit peccauit iurando, & postea peccat cōplendo, vnde tenetur non complere illud. Etiam iuramentum, quod a principio est incertum, & postea apparet, quòd vergit in deteriorem exitum, nunquā est complendum, nec obligat si inceperit apparere, quòd vergit in malum, & ita erat hic, quia quando Herodes iurauit dare puellæ quicquid peteret, erat dubium iuramētum istud. cum vero illa petijt caput Io. apparebat vergere in deteriorem exitum, ideo non erat seruandum: & tamen iuramentum etiā a principio fuit incautum propter sui generalitatem, quia poterant multi casus particulares includi quos teneri illicitum esset, sicut postea apparuit. Sic enim dicit Isidorus & habetur 22. quæst. 4. c. in malis, s. in malis promissis rescinde fidem, impia est promissio quæ scelere adimpletur, illud non est seruandum sacramentū quo malum incaute promittitur, vnde Herodes non excusatur de occisione Io. propter iuramētum istud, & hoc propter duo. Primo quia circa talia illicita iuramentum non obligat, quia eadem ratione si puella peteret, quòd Herodes seipsum occideret, vel caput proprium ei daret, teneretur ad illud. Secundo quia Herodes, ideo iurasse creditur, vt colorem haberet occidendi Io. Sic dicit Hieron. super Matt. ego autem non excuso Herodem, quia inuitus, & nolēs propter iuramentum homicidium fecerit, qui ad hoc forte iurauit, vt futuræ occisionis machinas præpararet. Alioquin si ob iusiurandum fecisse se dicit, si patris si matris postulasset interitum, facturus fuerat, an nō. quod ergo in se repudiaturus fuit, cōtemnere debuit in propheta.

Sed dicetur nunquid Herodes putabat se obligatum per hoc iuramentum ad occidendum Ioannē?

Dicunt quidam, ꝙ non putauit se obligari, sed potius ipse iurauit, vt videretur habere colorem ad occidendum.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia etiam si Herodes cogitasset de morte Ioannis, & vellet eā hoc ordine efficere, putaret tamen, quòd per iuramentum obligatio aliqua erat ad occidēdum Ioannem. Nam si constaret tunc, quòd iuramentum illud Herodis ad nihil obligabat, sicut nunc constat, cum non sit inuētum, vt sit vinculum iniquitatis, extra de iureiurando c. quanto. postquam Herodes iurasset, & puella peteret caput Ioannis, non esset ei color aliquis ad dandum caput Io. propter iuramentum, & tamē hic, & Mar.6. dicitur Herodes contristatus est, & tamen propter iuramentum iussit dari caput puellę, ergo necesse est, quòd vel vere Herodes putauerit se hoc iuramento obligatum, vel ostenderit coram alijs, ꝙ obligatus erat, vt sic prętextu iuramenti haberet colorem ad occisionem Ioannis, & tamen non posset hoc Herodes fingere, nisi ab alijs putaretur communiter tale iuramētum obligatorium, ergo necesse est dici, quòd Herodes, & communiter alij astantes credebant, quod iuramentum istud obligabat. Hoc autem est, quia omnes antiqui in veteri testamento etiā viri iusti sciebant pauca de obligatione iuramentorū, & votorum: erat enim illa ętas rudis. quod patet in iuramento Iosue qui erat vir sanctus: iurauit enim non occidere Gabaonitas, & non tenebat iuramentum, quia erat contra legem Dei quæ iubebat, quòd omnes Chananæi occiderētur in ore gladij, & quòd sub nullo pacto, vel conditione permitterentur viuere Deuter.20. Etiam Gabaonitæ per mendacium extorserāt iuramentum a Iosue, quia Iosue quæsiuit ab eis, an essent de populis Chananęorum quorum terram Deus eis promiserat, quia cum illis non poterant fędus pacis inire, & dixerunt Gabaonitę, quòd non: sed quòd erant de terra longinqua. Iosue 9. cap. vnde ex duplici capite non tenebat iuramentum, & potissime tanquam factum contra legem Dei, & tamē Iudæi, & principes Iudæorum putauerunt se obligatos illo iuramento, & licet populus qui hoc non iurauerat vellet occidere Gabaonitas non permiserunt, eo quòd iurauerant eis in nomine Domini. Simile fuit in voto Iephte Galaditis iudicis Israel. nam votum, & iuramentum similem obligationem causant, & ideo sicut non tenet votum quādo vouētur illicita, ita nec iuramentum si illicitum iuretur, & tamen Iephte voluit incaute, s. occidere, & immolare Domino quicquid ei primum occurreret de domo sua reuertenti cum victoria, occurrit autem vnica filia eius, & tunc doluit nimis Iephte, quia nullos alios liberos habebat, illaque erat tota spes posteritatis eius, & putauit se obligatum ad illam occidendum, & dixit decepisti me filia mi, & ipsa decepta es, aperui os meum, & nō potero aliud facere. Iudic. 11. ca. ideſt, quia semel emisi votum meum de ore meo non possum iam mutare, sed cogor illud soluere, & ita executus est, quia indulto puellę spacio, vt lugeret virginitatem suam cū sodalibus suis super montes Israel, redijt ad patrem, & iugulauit eam eod. c. a fortiori, ergo credere potest Herodes, & astantes se obligari ad mortem Ioannis ex iuramento illo, cum ex simili sic generaliter prolato crediderit Iephte se obligatum ad occidendū filiam suam, & illam occiderit. Et sic videtur dicendum, quòd Herodes cogitauerat de morte Io. & vt videretur de quadam necessitate Ioannem occidere, voluit iurare, quòd puellæ daret quicquid peteret, vt postea illa petente caput Ioannis videretur manifeste teneri ad illud dandum, hoc tamen fuit propter rusticitatem gentis illius ęculi, quæ nimis circa talia indocta erat, & non mirum, vt illi qui de ipso fine prævio nostro, ideſt de beatitudine quæ est post resurrectionem generalem, dubitabant quibusdam asserentibus esse resurrectionem, alijs vero negantibus, infra 22. & Actu. 23. dubitarent de his quæ ad finem sunt, ideſt de pręceptis vitæ, & de intellectu illorum.

Ad quid Herodes voluit in conuiuio habere principes Galileæ. Et eadem causa voluit rex Assuerus magnum facere conuiuium. Quæst. XXXIII.

QVAERETVR ad quid Herodes voluit in conuiuio isto habere principes, s. omnes tribunos, & principes, & primos Galileę. Mar.6.

Dicendum, quòd quantum ad ea quæ foris apparebant fecit hoc ad solēnizandum festum Natalis sui. celebrabat enim Herodes diem hunc, quia volebat illum esse valde solennem, voluit facere conuiuiū magnum, quia ista est vna de solennitatibus magnis quas homines ęculares reputant, s. facere magna conuiuia. sic enim ostendunt gloriam, & magnificentiam suam, ita fuit de illo ampliſſimo memorando quę cōuiuio regis Assueri, Hester. 1. s. tertio anno imperij sui fecit

fecit magnum conuiuium cunctis principibus, & pueris suis fortiſſimis Medorum, & Persarum, inclytis, & prefectis prouinciarum coram se, vt ostenderet diuitias gloriæ regni sui, ad magnitudinem atque iactantiam potentię suæ multo tempore, s. centum, & octoginta diebus, cumque implerentur dies conuiuij inuitauit omnem populum qui inuentus est in Susis a maximo vsque ad minimum septem diebus. Secūdo fuit, quia Herodes nō inceperit nunc de nouo celebrare diem natalis sui, sed ante hoc erat solitus celebrare, vt dictum est supra quæst. 21. & tunc inuitabat principes, & primos Galileę ad solēnizandum festū, ideo etiam nunc inuitaret eosdem ne videretur aliqd facere specialiter, quod suspitionem causaret, maxime si in isto conuiuio occideretur Io. & non vocaret Herodes principes illos quos inuitare solitus erat die Natalis sui, putaretur quòd ideo Herodes non vocaret principes, quia cogitauerat occidere Ioannem, & tamen Herodes volebat potius fugere hanc suspitionem, transferens totum crimen in Herodiadem, ideo conuocauit principes istos. Tertio fuit, quia inuitatio istorum principum, proderat ad id, quod volebat facere Herodes. nam volebat occidere Ioannem, & tamen timebat populum supra in litera: voluit ergo principes istos secum in adiutorium habere contra populū, & hoc, quia puella saltatrix petitura erat caput Ioan. Herodes autem promitteret ei dare quicquid peteret, quia placitura erat in saltatione sua ei, & discumbentibus, ideo cum caput daretur Io. in mercedem solacij prestiti simul discumbentibus, incumbebat eis aliqualiter, vt ipsi Herodē in hoc facto adiuuarent, si populus cōtra eum insurgeret. Quarto fuit, vt Herodes magis videretur necessitate inductus ad concedendum caput Io. quia promiserat puellæ dare quicquid peteret, & turpe videbatur regem coram tantis principibus promissa mentiri.

Quare dicitur, quòd Herodes propter simul discumbentes iussit caput Io. dari. Quæst. XXXIIII.

QVAERETVR, quare dicitur, quòd Herodes propter simul discumbentes iussit dari caput Io. Dicendum, quòd secundum illos qui putant Herodem non cogitasse de morte Ioannis, quòd Herodes quando audiuit puellam petere caput Ioannis doluit, & nollet sponte promissionem tenere suam, sed propter iuramētum quo se ligari putabat, & propter verecundiam astantium fecit. nam etiam si rem valde abhorreret coram eis illam irritare. vnde si promisisset hoc puellę nō prętentibus istis significatur, quòd non esset completurus, sed propter verecūdiam prædamnosam sibi promisissent Herodes coram istis, sentiæ eorum complebat, & tamē in hoc adhuc erat Herodes increpabilis, quia si erubescebat coram istis promissa infringere, potius erubescere debuisset, ꝙ coram eis tam infandū scelus explebat. Sic dicit Chrys. super Mat. Si autem testes deierationis formidauit hęc Herodes, multo magis timuisse decebat tam iniquę occisionis tantos habere testes. Magis tamen dicendum est, quòd Herodes quæsiuit hic occasionē, vt videretur habere necessitatem aliquam occidendi Ioannem. nam sicut iurauit, vt non liceret sibi resiliri iuxta iudicium eorum qui de iuramento male sentiebant, ita & istos principes habere voluit prętentes, vt propter eorum prętentiam videretur sibi turpe esse contrarium agere eius, quod promiserat. Sic dicit Hier. super Matt. scelus excusat iuramento, vt sub occasione pietatis ipsius fieret. Quod autē subijcit propter eos qui pariter discumbebant, vult omnes sceleris sui esse consortes, vt in luxurioso conuiuio cruentę epulæ deferrentur. Hoc etiam valde suspitionem istam auget, quia Herodes iurauerat puellæ dare quicquid peteret. dato ergo, quòd teneret iuramentum istud, poterat Herodes non dare caput Ioannis, s. quia quando puella petiuit caput Ioānis, poterat Herodes rogare eam, vt non peteret caput Io. sed aliquid aliud, & forte puella condescenderet, & tunc etiam si iuramentum tenuisset nō infringebatur, quia dabat puellæ id, quod determinate petebat, si autem ipsa non consentiret recedere a petitione illa, teneretur Herodes dare caput Ioannis si iuramentum tenuisset, & tamen mox, vt puella petiuit, concessit caput Ioannis, non rogans saltem eam, quòd a tali petitione desisteret, quia erat iniqua, sed vel fuit iniquus, vel valde mollis qui puellam cōtristare noluit. sicut dicitur Mar.6. propter iusiurandum, & simul discumbentes noluit eam contristari. erat autem contristatio quam facere debebat Herodes, quòd obiurgaret puellam, quia rē tam sceleſtam petiuerat, & moneret eam a tali petitione desistere, aliam honestiorem petitionem faciēdo. noluit tamen aliquid istorum facere, sed mox concessit, quod tam inique petebatur, ideo valde suspectum se in hoc reddit, tali petitioni tam cito assentiendo.

Quomodo Herodes ausus est occidere Ioannem. Et quomodo interdum passiones animi sibi inuicem repugnant. Quæst. XXXV.

QVAERETVR quomodo Herodes ausus est occidere Ioannem. nam supra in litera dicitur, ꝙ Herodes voluit occidere Ioannem, sed timebat populum. nunc etiam timere debuit, vt non auderet occidere eum. Et quomodo populus non insurrexit cōtra Herodem occiso Ioan.

Dicēdum ad primum, quòd Herodes a principio timuit occidere Ioan. quando adhuc recte iudicabat non turbato animo eius omnino, & tamen quotidianis solicitationibus, & blanditijs Herodiadis, flexus est ad hoc, quòd timorem excluderet. est enim hæc conditio passionum, quòd interdum per accidens sibi repugnant, s. quia non possumus habere, quod per vnam desideratur, nisi abijciamus alteram. vt si quis habeat iram, & amorem, & non possit frui amato, nisi remittat desiderium vindictæ, si fuerit maior amor quam ira, cessabit ira, vt amato fruamur, si autem fuerit maior ira quam amor, peribit amor, vt vindictam sumamus. Sic dicit Seneca tragędia 4. carmine quod incipit. diua non miti. cedunt irę cum iussit amor. De ira, quòd vincat amorem patet in Medea quæ, p-prios filios diligebat, quia tamen oderat acerrime Iasonem virum suum, quia accipiebat aliam vxorem ea deserta, occidit proprios filios sibi, & Iasoni communes, vt sic saltem de Iasone sumeret vltionem. vt patet in tragędia quæ dicitur Medea, ita nunc in Herode pugnatum est. nam a principio prevalebat timor super amorem, ideo non occidebat Ioannem timēs populū. postea vero crebris solicitationibus Herodiadis delinitus, exclusit timorem, quia amor incāduerat. Secundo fuit, quia ante hoc Herodes non inuenerat modum quo tutum se putaret contra populum, ideo timebat occidere Ioannem, nunc vero credidit, quòd iste modus eum tutum redderet, ideo ausus est eum occidere. nam iurauit puellæ dare quicquid illa peteret, & illa petijt caput Ioannis, & sic iuxta opinionem Iudæorum, quia tunc rudes erant, & nesciebant quomodo obligaret iuramentum, putabatur Herodes obligatus ad occidendum Ioannem. ideo populus non insurgeret contra ipsum. Tertio fuit, quia habuit secum Herodes huius rei defensores

ipsos

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſos principes qui ſecum in conuiuio fuerant. Nam puella ſaltans placuit Herodi, & ſimul diſcumbentibus, & in mercedem ſaltationis quæ omnibus placuerat, pollicitus eſt Herodes dare quicquid peteret, & illa petijt caput Ioannis, ad quod dandum videbatur obligatus ſecundum opinionem illorum, vigore iuramenti, & quia pro mercede ſaltationis quæ omnibus ſimul placuerat caput Ioannis datum eſt, erat cauſa communis principibus, vt ipſum Herodem ſuper hoc defenderent, & ſic putauit Herodes ſe tutum, ẽt occidendo Ioãnem. Quarto fuit, quia Herodes prius timebat ſcandalum. nunc autem nõ timebat, & hoc forte, quia Deus permiſerat cor eius dilatari ad confidendum, vt ſequeretur mors Ioannis, quam Deus ad aliquid boni ordinabat, ſic fuit de paſſione Chriſti. nam princeps ſacerdotum, & cęteri qui de illa tractabant, timuerunt a principio occidere Chriſtum in die feſto dicentes, non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo infra 26. & tamen poſtea in die feſto occiſus fuit Chriſtus, ſ. die prima azimorum, & tamen non attenderunt Iudæi ad illud ſcandalum, ad quod prius attendebant, mutato corde eorum ad aliam ſententiam.

Quomodo populus non inſurrexit contra Hero. occiſo. Ioan. propter tantum ſcelus, cum tamen eſſent Iudæi ad ſeditionem prompti propter religionem obſeruandam.
Quæſt. XXXVI.

QVAERETVR, quomodo populus non inſurrexit contra Herodem occiſo Ioanne propter tantum ſcelus.

Aliqui dicunt, quòd fauor populi erga Ioannem iã ceſſauerat, quia vulgus eſt valde mobile, & cum Ioãnes prędicauerat diligebant eum, & ſequebantur, cũ vero incarceratus eſt ceſſauit fauor, & amor populi, ideo non inſurrexerunt contra Herodem.

Dicendum, quòd non ſtat. primo, quia poſtquam Ioan. fuit in carcere adhuc populus diligebat eum, & ſciebat Herodes fauorem populi pęnes Ioannem, iõ non audebat occidere eum ſupra in litera. Secundo & prędipuè, quia etiam aliquanto tempore poſt mortem Ioãnis adhuc durabat fauor populi erga Ioãnem. Nam infra 21. quando Chriſtus quæſiuit a ſacerdotibus, & Phariſęis. Nunquid baptiſmum Ioan. erat de cęlo, vel ab hominibus, dicitur quòd non auſi ſunt reſpondere, dicentes intra ſe, quod ſi dicerent eſſe de cęlo, diceret Chriſtus, quare non ſuſceperunt illud. ſi dicerent, quòd erat ab hominibus timebant populũ, quia Ioannem, vt prophetam habebant, & idem Mar. 11. ſi ergo poſt mortem Ioannis tãtus amor, & fauor populi erat erga eum, quòd non auderet quiſquam dicere contra doctrinam eius, a fortiori eſſet fauor populi contra illos qui inſurgerent in perſonam illius. non ergo ceſſauerat fauor ad hoc, quòd contra Herodem inſurgere poſſent.

Sed dicendum, quòd populus non ſurrexit contra Herodem pro morte Ioannis propter multa. Primo quia Herodes erat dominus Galilęę eratque potens, eſſet ergo magna ſeditio, quòd ſubditi contra Dominum inſurgerent. Hanc autem ſeditionem Iudæi facere metuebant, quia Herodes magnus, ſ. Aſcalonita pater huius Herodis ſępe grauiter punierat Iudæos facientes ſeditionem. erant quippe Iudęi ad ſeditionem prompti, maxime pro libertate, aut pro his quæ ad legem pettinebant obſeruandã, vt refert Ioſephus in libris Antiquitatum, & in libris de bello Iudaico, & quod maius eſt Romani tunc domini erant Iudæorum qui valde vetabant ſeditiones fieri, metuentes p eas perdere principatum, ideo valde vendicabant in ſeditioſos, & quia Herodes tenebat tetrarchiam Galilęę, & dominium Romanorum, eſſet rebellis contra Romanos quicunque cõtra Herodem ſeditionẽ ageret. timebat ergo populus inſurgere in Herodem. Secundo fuit, quia Herodes habebat exterius quendã colorem apparentem, ſ. quòd egiſſet hoc quaſi neceſſitate compulſus. iurauerat enim puellæ ſaltatrici dare quicquid illa peteret, quæ petijt caput Ioannis. putabatur autem, quòd iuramentum illud obligaret, cũ Iudæi eſſent circa hoc rudes, vt dictũ eſt ſupra queſt. 32. ideo crederent Iudæi, quòd obligatus fuerat Herodes hoc facere, & licet peccaſſet iurando, tamen p implere tenebatur, & ex hoc aliqualiter placaret animus populi contra Herodem. Tertio fuit, quia forte principes tribuum, & primi Galilęę qui cum Herode epulabantur, quando occiſus eſt Ioãnes placarent animos popularium, eo quòd cauſa etiam erat eorum, vt dictum eſt ſupra quæſt. 33. & 34. Quarto quia forte populus timuit inſurgere contra Herodem, quia nõ ſolum inſurgebant cõtra eum, ſed etiam contra omnes principes, & tribunos, & primos Galilęę qui fuerant conuiuio eiuſdem Herodis, in quo datum eſt caput Ioannis in mercedem ſaltationis, eratque eis ex hoc cauſa communis cum Hero. vt illam defenderent, cum pro ſolatio eis prędtito ſaltationis in conuiuio datum eſt caput Ioan. cum vero ipſi pro hac cauſa ſe opponerent, non manebat, niſi rude vulgus, ſine principe, & tales nihil boni facere poſſunt, & ſi aliqd attentent in ipſo exordio deficiunt, quoniam caput non habent, nec maner eorum propoſitum, niſi quouſque ira velox ferbuerit, & iſta forte eſſet de cauſis potiſſimis. Quinto fuit, quia Deus tenuit populi cor, vt non inſurgerent contra Herodem: nam Deus cõcitat non iratos ad iram, & placat iratos incutiendo eis timorem, vt non audeant aliquid facere. ſic patet Geneſ. 34. cap. de Iacob, quando filij eius occiderunt Sichimitas Gen. 34. nam omnes ciuitates Chananęo rum per circuitum voluerunt inſurgere, & delere domum Iacob, ſed Deus incuſſit eis timorem, vt hoc non facerent Gen. 35. ſ. cumque profecti eſſent terror Domini inuaſit omnes per circuitum ciuitates, & nõ ſunt auſi perſequi recedentes, ita hic Deus tenuit corda Iudæorum ne inſurgerent in Herodem, quando Ioan. incarcerauit, & quando occidit, eo p Deus volebat, p Ioan. morereturne fieret ſimultas in populo propter Chriſtum, & Ioannem, vt dicit Chryſ. & dicetur infra quæſt. 40.

Quare Herodes occidi iuſſit Ioannem in carcere: in quo notat modum occidendi viros bonos communiter obſeruari ſolitum. *Quæſt. XXXVII.*

QVAERETVR quare Hero. occidi iuſſit Ioan. in carcere. Dicendum, p pp multa. Primo quia ex virtute iuramenti quo eum teneri Iudęi putabant, & ipſe putabat ſe teneri, vel innuebat teneri, obligabatur ad dandum caput Ioan. ſtatim puellę, quia pollicitus eſt dare quicquid illa peteret, quod nõ ſolum intelligitur de re petita, ſed etiam de omnibus qualitatibus petitionis, vt quantum ad tempus, & locum, & cęteras circunſtantias rei petitę, puella tũ petiuit, p daretur ſibi ſtatim cap. Io. ideo ſi iuramentum tenebat, immediate dare tenebatur. Patet hoc, quia dr hic, p puella pręmonita a matre ſua dixit, da mihi hic in diſco cap. Io. ideſt antequam recedam de loco iſto. quod erat immediate dare, quod magis exprimitur Mar. 6. volo, vt protinus des mihi cap. Io. in diſco, ideſt ſtatim des, & tñ ſi vellet educere de carcere, vel facere aliquã alium proceſſum, non poſſet dare ſtatim, ſicut promiſerat, ergo decollauit eum in carcere. Secundo fuit, quia ſi Io. deberet decollari extra carcerẽ, publicè hoc fieret, & tunc oportebat exprimi aliquã cauſam quare hoc fiebat, & tamen contra Io. qui ſanctiſſimus erat nulla cauſa erat, niſi p oderat eum Herod. & Herodias propter veritatem prędicationis, iõ in carcere decollatus eſt. Dicendum tamen, p ſi nihil aliud obſtaret niſi hoc, decollarus fuiſſet extra carcerem facto proceſſu contra eũ in forma iuris, quia licet nullum crimen eſſet in Io. poſſent apponi plurima, & probari per falſos teſtes, ſicut eſt ſtylꝰ communis contra viros bonos ad hoc, p occidantur, & hoc eſt antiquiſſimum. ſic patet de Naboth quem Iezabel nequiſſima regina iuſſit occidi, faciens, p inſurgerent teſtes contra eum qui dicerent, p malum dixerat regi, & ita per nimiam falſitatem vir ſanctus lapidatus eſt 3. Reg. 21. Sic etiam falſi teſtes contra Chriſtum ſubintroducti ſunt infra 26. & Marc. 14. Sic etiã cõtra Stephanum falſi teſtes dati ſunt, vt lapidaretur. Act. 7. poſſet ergo hoc modo Io. cõuinci iudicialiter per falſos teſtes de criminibus pro quibus mortis tolleraret ſententiam, ſed nõ fuit opportunum propter id, quod ſequitur, & pp id, quod dictum eſt. Tertio & prędipue fuit propter timorem populi, quia cum populus diligeret Ioan. ſi videret, p ferebatur ad mortẽ, raperet eum populus etiam de manu Herodis, & tũc grauius argueret Herodem, & ſeditio fieret, voluit ergo Herodes eum occidere, ita vt nemo de populo ſciret poſſet, & hoc fuit potiſſimum. occiſo autem Ioan. quia iam erat malum irremediabile, populus non cauit inſurgere.

Quare populus non inſurgebat in Herodiadem. cum inſurgere in Herodem non auderet. *Quæſt. XXXVIII.*

QVAERETVR dato, p populus non inſurgeret in Herodem, quare non inſurgebat in Herodiadẽ nã Herodes aliqualiter occultauerat crimen ſuum, quod ex neceſſitate iuramenti fecerat, Herodias tamen aperte oſtendit, p voluit Io. occidi, ideo contra eam manebat inſultus.

Aliqui dicunt, quòd non conſtabat populo de fabula Herodiadis: dicendum quòd in hoc nullum dubium erat. nam Herodes pollcitus eſt ſaltatrici quicquid peteret dare, & vt dicitur Mar. 6. puella nihil aliud eſt petere quouſque exiens in loco in quo diſcumbebat Herodes cum principibus, introiuit ad matrem ſuam dicens, quid petam? & illa ait nil petas, niſi cap. Io. & tunc puella ingreſſa coram omnibus petiuit caput Ioan. Baptiſtæ: ergo apparebat, p mater ei iuſſerat hoc petere. Secundo patet, quia quãdo datum eſt caput Io. puellæ in diſco, illa attulit, & dedit matri ſuæ ſupra in litera. & Mar. 6. ergo apparet, p ipſa iuſſerat hoc peti. Dicendum, quòd crimẽ Herodiadis toti populo conſtitit, & tamen non fecerunt ſeditionem cõ tra eam, quia ipſa erat vxor Herodis cuius defenſio, vna caro prima Cor. 6. ideo eſſet hoc inſurgere cõtra Herodem, & tñ p eum inſurgere non audebat populus pp ea quæ dicta ſunt prędced. quæſt. ergo nec auſi ſunt p Herodiadem inſurgere, & ſic manſit mors Io. impunita pro tunc, Iudæorum tñ plurimi qui putabant Io. eſſe virum ſanctiſſimum crediderunt, p deteſtatio gentis Iudæorum facta a Romanis fuit propter peccatum occiſionis Io. Bapt. vt ait Ioſephus 18. lib. Antiq. tamen in hoc errauerunt, quia fuit hæc deteſtatio facta pro morte Chriſti, & quia noluerunt agnoſcere ſaluatorem ſuum, ſicut dicit Luc. 19. p videns Ieſus ciuitatem fleuit ſuper illam dicens, non relinquetur in te lapis ſuper lapidem, eo p non cognouiſti tempus viſitationis tuæ.

Quare Herodes iuſſit, quòd caput Ioan. ferretur ad conuiuium: quale facinus, & a Romano quodam duce perpetratum narratur. *Quæſt. XXXIX.*

QVAERETVR quare Herod. juſſit, quòd caput Ioan. ferretur ad conuiuium. nam coram diſcũbẽtius allatũ eſt. ferale quidem ſpectaculum, vt regię dapes humano ſanguine fędarentur adhibito.

Dicendum, p hoc non fecit Herodes tanquam p voluntate, quaſi gauderet inſpecto capite Io. truncato, ſed quia puella ſic petierat: dixit enim da mihi hic caput Ioan. ideſt fac ad me manentem hic antequam de hoc loco recedam afferri caput Ioan. Herodes aũt voluit obſeruare impium iuramentum ad vnguem, ideo fecit afferri, puella autem petiuit, vt daretur ſibi ibi. Primo vt cito daretur, quia ſi ea manente ibi daretur ſibi caput, non poterat hoc in longum differri, & hoc faciebat ne Herodes poſſet habere locum cogitandi de hac iniquiſſima iuſſione, vel aliqui in ꝺriũ intercederent, & reuocaretur impium mandatum.

Secundo, quia ſi Herodes diceret puellæ, mando, p detur tibi caput Ioan. in carcere, forte miniſtri non ita cito exequerentur, & oporteret, p puella recurreret ad Herodem ſuper hoc conqueſta, cum autem peteret, p daretut ſibi caput Io. coram Herode, iuſſit Herodes, p afferretur coram ſe, & tunc miniſtri non tardarent in executione, & ſic puella citius haberet, quod petebat, & euitarentur circuitus. Dicendum tamen, p Herodes fuit valde inurbanus qui ſolenni cõuiuio ſanguinem humanũ adhibuit, & potiſsime viri iuſtiſſimi, in cuius tam iniqua occiſione nemo, niſi impius poſſet a lachrymis temperare: & dato, p aliàs Io. eſſet vir reus mortis, propter hoc, p humanum caput in conuiuio trũcatum afferebat, magna pęna plectendus erat. ſic fuit de Flamminio duce Romanorũ qui ad petitionem meretriculæ apud eum in conuiuio ſedentis, quæ aſſerebat ſe nunquam vidiſſe hominem decollatum, fecit quendam decollari, qui aliàs reus erat mortis. Sic dicit Hiero. ſuper Mar. legimus in Romana hiſtoria Flamminium ducem Romanorum, p accubanti iuxta ſe meretriculę quę nunquam vidiſſe ſe diceret hominem decollatum, aſſenſus ſit, vt reus quidem capitalis criminis in conuiuio truncaretur, a Cenſoribus pulſum curia, p epulas ſanguini miſcuerit, & mortem quamuis noxij hominis in alterius delitias prędtiterit, vt libido, & homicidium pariter miſcerentur: quanto ſceleratior erat Herodes, & Herodias, & puella quæ ſaltauit, quæ in mercedem ſaltationis caput prophetæ poſtulat. &c.

Quare Deus permiſit ſic Ioannem virum iuſtiſſimum mori. Et quòd Deus permittit viros bonos ſeueris cruciatibus, & humili morte interdum perire propter duo.
Quæſt. XL.

QVAERETVR quare permiſit ſic Deus Ioannẽ virũ ſanctiſſimum pro tam impia cauſa mori, vt quaſi pro nihilo mors ſua haberetur, & puellæ ſaltanti caput eius in mercedem traderetur.

Dicendum, p virum bonum occidi iniuſte a peſſimis non eſt admirandum, quia talis eſt occiſio omnium bonorum: iuſtus enim a iuſto non occiditur, ſed ab impio. Etiam iuſtus non poteſt, niſi iniuſte occidi. nam ſi iuſte occideretur iam non eſſet iuſtus: p vero morte abiecta iuſtus occidatur, hoc pertinet ad prauitatem impiorum, qui quanto grauius potuerint bonos cõculcare cupiunt: ſic enim impij conſilium facientes aduerſus iuſtum dixerũt, Morte turpiſſima condemnemus eum. Sapient. 2. & tamen de morte Ioannis non eſt magna querela, quòd morte humili punitus ſit. nam turpiſſime mortem paſſus eſt Chriſtus.

ſtus, decollari enim honeſtum genus ſupplicij eſt, cru F
cifigi autem inhoneſtum, & maxime apud Iudæos.
nam Deus dixit Deut. 21. maledictus homo qui pen-
det in ligno, & ſic Apoſtolus dicit, quòd voluit Chri-
ſtus pro nobis effici maledictum. Sed de Ioanne eſt,
quòd queramur, quia quaſi pro nihilo occiſus eſt, ſ.
ſaltanti puellę in mercedē datus eſt: ridentibus enim
& conſiuantibus alijs Ioannes occiditur, einſque
truncatum caput, quaſi pulchrum ſpectaculum ad re
gias epulas introducitur.

Dicendum, quòd licet impij contemptibiliter Ioā-
nem occiderint, ipſe tamen pro ardua cauſa occiſus
eſt, ſcilicet legis, & veritatis defenſione, accuſans
enim Herodiadis, & Herodis illicitas nuptias occi- G
ditur.

Sed dicendum, quòd Deus permittit viros bonos
ſeueris cruciatibus, & morte humili interdum peri-
re propter duo. Primo quia quanto eos hic magis hu
miliauerit, tanto abundantius in futura beatitudine
coronabit, miſeretur ergo Deus hic ei quē valde pu-
nierit benefacientem. Secundo ſic ad exemplum ra-
tionum diſcamus quam acrius Deus in futuro vbi lo-
cus pœnarum eſt, ipſos impios cruciabit, cum hic eos
quos diligit tam dure premat: hoc enim in Ioanne
experimur.

Aliqui autem putant, quòd Ioan. commiſerat ali-
qua peccata ſaltem leuia, pro quibus Deus voluit, ꝙ H
hic talem ſuſtineret cruciatum, vt in futuro nihil ſibi
tolerandum ſupereſſet.

Sed non ſtat, quia Ioan. ſanctiſſimus fuit in vtero,
ideo nunquam peccauit mortaliter, & etiam credi-
tur communiter, quòd nec venialiter peccauerit, ſi-
cut eccleſia cantat de eo, ſ. ne leui ſaltem maculare
poſſes famine vitam, ideſt nec etiam peccaret venia-
liter in verbo leui. Item dato, quòd Ioan. peccaſſet ſępe
venialiter, immo etiam mortaliter, tanta erat auſteri-
tas vitę eius, quòd nihil ſatisfactionis exigeretur vl-
tra id, quod ipſe faciebat.

Ideo dicendū, quòd iſta mors fuit propter illa duo
prędicta. De hoc Gregorius 4. Mora. dicit nō ſine gra
uiſſima admiratione perpendo, quòd ille prophetiæ I
ſpiritu intra matris viſcera impletus, quo inter natos
mulierum maior nemo ſurrexit, ab iniquis in carce-
rem mittitur, & pro puellæ ſaltatu capite truncatur,
& vir tantæ ſeueritatis pro riſu turpium moritur. nun
quid nam credimus aliquid fuiſſe, quod in eius vita il
la deſpecta mors tergeret? & oſtendit, quòd non. di-
cens: ſed quando ille in cibo peccauit, qui locuſtas ſo-
lum, & mel ſilueſtre comedit? num & in conuerſatio-
ne ſua offendere potuit qui de eremo non receſſit? &
reſpondet dicens, ſed iccirco Deus ſuos ſic premit in
infimis, quia habet quomodo remuneret in ſummis.
hinc ergo vnuſquiſque colligat quid illi ſunt paſſuri
quos repellit, ſi ſic cruciat quos amat. Tertia cauſa
addi poteſt quæ eſt communis. Deus enim vult bo-
nos multa pati pro gloria Dei: nam ſicut qui cęcus na K
tus eſt, non ideo ſic natus eſt quaſi quia hoc meruiſ-
ſet, ſed vt gloria Dei manifeſtaretur in illo Io. 9. etiam
viri iuſti occidentur, & varios patientur cruciatus, vt
gloria Dei in illis manifeſtetur: cum enim ſancti mo-
riuntur pro defenſione legis Dei, oſtenditur illa bona
eſſe. nam in moralibus magis mouent opera quā ver-
ba, vt colligitur 10. Ethic. in principio, vnde ſiquis lau-
dat aliquam legislationum, vel viuendi formam, non
ideo conſtat, nec prętumptionem magnam facit, ꝙ
bona ſit, ſi vero ſe exponat pro ea ad aſpera, prętum-
ptionem magnam cauſat, quòd bona ſit: nam lauda-
re aliquid facile eſt cum verba nihil conſtent, labores
autem tolerare durum eſt. nec aliquis ſponte labores
ſubit, cum omnis homo delectationem naturaliter

In moralibus magis mouent opera quam verba.

cupiat, & quia nihil eſt, quod magis deſideretur, & di-
ligatur quam vita, quæ eſt fundamentum cęterarum
perfectionum, ſiquis vitam contemnit pro aliqua re,
manifeſte oſtendit, quòd illam rem ſummę bonam
putet, & ita cum viri ſancti pro defenſione legis Dei
mortem, & ſupplicia tolerarent, manifeſtum redde-
bant toti ſęculo teſtimonium, quòd legem Dei om-
nibus rebus meliorem putabāt; & hæc erat gloria ma
gna Dei, ideo volebat Deus, quod pro defenſione le-
gis viri ſancti acerrima paterentur, quod etiam in
Ioanne fuit, qui pro defenſione legis Dei de nuptijs a
nequiſſimo Herode occiſus eſt.

An Ioannes fuerit martyr per hanc mortem. Et qui dici debeant martyres. Et quæ veritas ad martyrium ſit ſufficiens. Eaque triplex eſſe dicitur, & triplex etiam martyrum gradus.

Quæſt. XLI.

QVAERETVR, an Ioan. Baptiſta fuit martyr per
hanc mortem.

Aliqui dicunt, quòd non, quia martyrem fa-
cit non pœna, ſed cauſa, eſt autem cauſa quæ facit ali-
quem martyrem velle pro Chriſto pati, & tamen Io.
nihil pro Chriſto paſſus eſt, ergo non fuit martyr. Se-
cundo, quia Ioannes non paſſus fuit ſponte, ſed ab
Herode violenter occiſus ſuggerente Herodiade.

Dicendum, quòd Ioannes martyr fuit, quia nihil ei
defuit de ratione martyrij. vnde eccleſia ei martyrij
ſui feſtum facit, diem decollationis eius celebrans,
martyrem enim vt communiter dicitur facit mors, p
Chriſto tolerata, vbi autem mors non intercidit, mar-
tyrium non eſt etiam ſi ſit cruciatus, ſed tales dicun-
tur confeſſores qui in ſupplicijs veritatem confiteri
non deſinunt. Et ita dicitur in vita beatæ Cęciliæ de
Vrbano Papa, quòd iam tertio confeſſor extiterat,
ideſt ter fuerat paſſus ſupplicia pro confeſſione nomi
nis Chriſti, qui autem moritur, martyr dici poteſt.
Etiam requiritur, ꝙ pro Chriſto toleretur, quod non
eſt, ita ſtricte accipiendum, quia tunc in veteri teſta-
mento nulli fuiſſent martyres, cū ibi nemo pro Chri-
ſto pateretur, quia nondum Chriſtus natus fuerat, &
tamen martyres fuerunt in veteri teſtamento quos
Apoſtolus recitat in Catalogo ſanctorum ad Hebr.
11. qui ſecti ſunt, lapidati ſunt, in occiſione gladij mor
tui ſunt. Etiam aliquos de martyribus veteris teſta-
menti eccleſia nunc colit, vt eſt feſtum Machabæo-
rum in principio Auguſti, qui fuerunt ſeptem fratres
cum vna matre occiſi 2 Macha. 7. nam qui pro Deo
occiditur martyr eſt, iſti tamen pro Deo occidebān-
tur cum pro defenſione legis eius paterentur, & vere
qui pro veritate occiditur, pro Chriſto occiditur, qa
ipſe veritas eſt. ſic enim ipſe ait Ioan. 14. ego ſum via
veritas, & vita. ſic autem Ioannes pro veritate legis
mortuus eſt. Nam ſicut ſeptem fratres Machabæi oc-
cidi ſe permiſerunt, vt non cogerentur contra legem
manducare carnem ſuillam 2. Macha. 7. ita Ioannes
occiſus eſt, quia nō patiebatur quantum in ſe erat He-
rodis, & Herodiadis illicitas nuptias. pro Chriſto er-
go Ioannes occiſus dici poteſt, & pro veritate, & ſic
martyr eſt. Sic dicit Gregorius in Regiſt. lib. 12. Pro
quia re, ſcilicet pro reprehenſione ad Herodem facta,
etiam Ioannes Baptiſta capite truncatus eſt, & ſancto
martyrio coronatus. Cui non eſt dictum, vt Chri-
ſtum negaret, nec pro Chriſti confeſſione occiſus eſt,
ſed quia idem dominus noſter Ieſus Chriſtus dixerat.
Ego ſum veritas, quia pro veritate occiſus eſt Ioan-
nes, pro Chriſto ſanguinem fudit.

Sciendum tamen eſt, quòd non eſt omnis veritas
ad martyrium ſufficiens. quòd enim homo cucurre-
rit verum eſt, & tamē pro huius veritatis defenſione

ſola, ſiquis morti ſe exponat non eſt martyr, ſed inſi- A
piens: talem enim veritatem, & ſi negare non licet,
quia mentiri eſt, & peccatum, tamen defendere eam
non oportet, quia nullius vtilitatis, aut dignitatis eſt. il
la enim veritas pro qua quis martyr efficitur talis eſt,
quòd eius defenſionem nobis deferere non licet, &
ideo cum aliter defendi non poteſt, neceſſe eſt animā
pro illa ponere: & in tali veritate non ſolum agere cō
tra illam illicitum eſt, ſed etiam permittere, quòd qs
cōtra eam agat ſi talis eſt ad quem defenſio expectat,
& iſta eſt veritas de qua dicitur extra de regulis iuris
ca. qui ſcandalizauerit, quòd vtilius ſcandalum naſci
permittitur, quam veritas relinquatur. ergo peccatū B
eſt illam relinquere. Eſt autem iſta triplex veritas quę
pertinet ad mores, ſcilicet veritas vitæ, veritas iuſtitię,
veritas diſciplinæ. Veritas vitæ dicitur, quando quis
ſic viuit, vt in lege diuina viuere iubetur. Nam veri-
tas conſiſtit in conformitate ſigni ad ſignatum. quan-
do ergo conformatur vita noſtra legi diuinæ quæ eſt
ſignum directiuum actionum noſtrarum, dicimur te
nere veritatem vitæ, & ita accipit Apoſtolus ad Gala.
2. dicens, quòd Cephas non ambulabat ad veritatem
Euangelij, ideſt non ſeruabat Euangelium. iſta veritas
ſemper eſt neceſſaria, & quicunque moritur pro hac
veritate martyr eſt. Hoc autem quando aliquis po-
tius vult mori quam committere quodcūque de pec
catis mortalibus martyr eſt, & ita erant martyres om
nes qui moriebantur, ne cogerentur negare Chriſtū. C
Sic etiam fuerunt martyres ſeptem fratres Machabęi
& Eleazarus, qui vt non cogerentur manducare car-
nes procinas, quod eis eſſet peccatum mortale cum
eſſet contra legem eorum, ſe occidi paſſi ſunt. Veri-
tas iuſtitiæ pertinet ad iudicem, qui diſtribuere debet
pœnas, & prœmia ſecundum legem. Etiam iſta veri-
tas poteſt dupliciter peruerti. vno modo contrafa-
ciendo, alio modo illam non exequendo, ſed diffe-
rendo, vel nunquam exequendo.

Accipiendo primo modo redit veritas iuſtitiæ in I
veritatem vitæ, quia contra veritatem vitæ agit qui
male diſtribuit, ſ. dando pœnam iuſtis, aut prœmium
impijs, & ideo hoc non licet, & ſic ſi aliquis iudex oc-
cideretur, quia nollet abſoluere impium qui ſecun-
dum legem impius eſt, erit martyr, quia pro veritate D
iſto modo moritur, & iſta veritas nunquam poteſt re
linqui, cum redeat in veritatem vitæ.

Accipiendo ſecundo modo vocatur proprie veri-
tas iuſtitiæ, & tunc regulariter tenenda eſt, & tamen
interdum pro ſcandalo deſeri poteſt, ſcilicet differen-
do executionem iuſtitiæ ad tempus, vt ſine ſcandalo
fieri poſſet, & non ſolum non eſt malum, ſed potius
eſt laudabile, & ad prudentiā pertinet. interdū enim
executio iuſtitiæ omnino deleritur quantum ad ali-
quem caſum ſpecialem, in quo ſi iudex vellet punire
malos, ſequeretur graue ſcandalum viris bonis. tunc
enim ceſſandum eſt a miniſtratione iuſtitię in caſu il- E
lo, ſicut dicitur prœcedenti capitul. de zanijs quę cre
ſcunt cum tritico, quia non debent eradicari vſque
ad meſſem, ne ſimul triticum pereat. meſſis autem
eſt tempus, quando ſine prœiudicio tritici poteſt era-
dicari zizania, & hoc, quòd quouſque ſcandalum ceſ
ſet nō puniatur malum. ſi autem aliquod malum ſit,
quòd nunquam poteſt puniri ſine ſcandalo, nunquā
debet puniri, & iſta ceſſatio licita eſt. Tertia eſt veri-
tas diſciplinæ, & iſta pertinet ad prœlatos, ſiue quan-
tum ad doctrinam, ſiue quantum ad correctionem
vitiorum, & ab iſta non eſt ceſſandum regulariter.
Nam tenetur prœlatus docere, & ſi dubitauerit prędi-
care verbum doctrinæ, eſt reus ſanguinis, vt innuitur
Actu. 20. vbi Apoſtolus Epheſijs dicit, mundus ſum
a ſanguine omnium veſtrum, quia non ſubterfugi

quo minus annūciarem vobis omne conſilium Dei.
& ſi cui dicatur, quòd non prędicet verbum Chriſti,
& non ꝓſentiens moriatur martyr eſt, ſic eſt de Apo-
ſtolis quibus Iudæi iuſſerunt non prędicare in nomi-
ne Chriſti, & illi dixerunt, quòd obediri oportet Deo
magis quam hominibus, & iterum nō poſſumus quę
audiuimus non loqui, & pro hoc flagellabantur a Iu-
dæis Actu. quarto, & quinto. ab hac veritate doctrinæ
nunquam ceſſandum eſt, quando eſt verbum Dei ne
ceſſarium, etiam ſi prędicatori mors promineat. Si
autem non eſt valde neceſſarium verbum Dei etiam
ſi ſit vtile, poteſt ad tempus ceſſare prœlatus, vel præ-
dicator a doctrina, vt euitet ſcandalum. etiam ad hanc
veritatem diſciplinæ pertinet redargutio, & punitio
vitiorum, & ſit vtrunque per prœlatum, per prædicato
rem. autem ſola redargutio, & ab hac etiam ceſſan-
dum non eſt propter ſcandalum, niſi ad tempus ali-
quod. Vel etiam ſi prædicator, & maxime prœlatus
videat ſibi mortem imminere redarguendo vitia, ſi
ceſſatio a redargutione facit rē videri licitam, & præ-
ſtat occaſionem alijs delinquēdi in ſimilibus, non de
bet tacere, & ſi pro tali redargutione occidatur, mar-
tyr eſt, quia pro veritate diſciplinæ occiditur, ſic occi-
ſus eſt nunc Ioan. Baptiſta, ſ. quia Herodis, & Herodia
dis illicitas nuptias redarguebat.

Ad primum dicendum, quòd mori pro Chriſto fa
cit martyrem, ſed non eſt ſtricte ſumendum, quòd ſo
lum moriatur pro confeſſione nominis Chriſti, ſed
quòd moriatur pro quacunque veritate cuius defen-
ſio eſt neceſſaria, ideſt, vt non incidat in peccatū mor-
tale, vt declaratum eſt ſupra de tribus veritatibus.

Ad ſecundum dicendum, quòd Ioannes Bapt. fuit
proprie martyr, & fuit ſponte paſſus. Pro quo ſcien-
dum, quòd triplex eſt gradus martyrū. Quidam ſunt
abſolute voluntarij, vt illi qui ad augmentum meriti,
offerunt ſe perſecutori fidei, vt pro Chriſto occidan-
tur, & potius volunt, quòd occidantur, quam quòd
ſuperſint, & iſte eſt perfectior gradus. Alij ſunt vo-
luntarij mixti, ſcilicet qui abſolute mori nolunt, & ta-
men potius volunt occidi, quam peccatum commit-
tere, ſicut illi qui inuenti a perſecutoribus, & non ſe
offerentes potius volebant occidi quam Chriſtum
negare, & ita fuit de Ioanne qui non elegerat occidi
ab Herode, potius tamen volebat occidi ab eo, quam
eius, & Herodiadis illicitas tacendo nuptias approba-
re. Alij ſunt qui nullo modo ſunt voluntarij, & ta-
men occiduntur pro cauſa Dei, ſine aliquo crimine.
ſic fuit de Innocētibus occiſis pro Chriſto in Bethle-
hem, & finibus eius, quorum martyria colit eccle-
ſia. ſic etiam fuit de paruulis quos ſuſpendebant gen-
tiles iuſſu Antiochi, quia circunciſi inueniebantur
1. Machabęorum primo: iſti tamen non dicuntur ita
proprie martyres, ſicut primi, & ſecundi, quia non
reperiuntur omnes conditiones in eis ad martyrium
requiſitæ.

Quare puella attulit caput Ioannis matri ſuæ.

Quæſt. XLII.

QVAERETVR quare puella attulit caput Io.
matri ſuæ.

Dicendum, quòd fuit. Primo quia ma-
ter iuſſerat ei illud petere, ideo illud ei ob-
tulit. Secundo, quia forte mater iuſſerat ei afferre
illud, vt quia forte muliebri odio concitata in Ioan-
nem volebat vlciſci videndo coram ſe truncatum ca
put, quod eā toties offenderat. Sic dicit Hieron. ſuper
Mar. quòd Herodias caput Io. poſtulauit, vt haberet
in poteſtate ſua linguam quę illicitas nuptias argue-
bat. Tertio quia forte Herodias voluit certificata eſſe

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de morte Ioan. & nulli credere volebat, nisi ipsa videret, ideo caput sibi afferri voluit. F

Quomodo est verum, quòd Ioannes discipulos haberet nunc post mortem cum non prædicaret.
Quæst. XLIII.

QVAERETVR cum dicatur hic, ꝙ discipuli Io. tulerunt corpus eius, quomodo est verum, ꝙ Ioan. discipulos haberet nunc: nam dum prędicaret discipulos habebat, nunc vero cum esset in carcere, nec baptizabat, nec prędicabat, ideo discipulos non haberet.

Dicendum, quòd Io. discipulos habebat nunc, vt G dicitur hic, & Marc. sexto. Pro quo sciendum, quòd cum Ioan. esset tã sanctissimę vitę, ita vt populus crederet eum esse Messiam: Luc. 3. & Ioan. 1. & Actu. 13. quando cępit prędicare conueniebant ad eum Iudęi de tota terra Iudęorum, & audiebant verbum eius, baptizabanturque in iordane confitentes peccata sua sup. 3. & Marc. 1. & istorum quidam adhęrebant ei familiarius manentes cum eo, & isti vocabantur discipuli eius, istos autem Ioannes erudiebat specialius tam in orationibus, quam ieiunijs. De orationibus patet Lucę 11. vbi dixerunt discipuli Christo, doce nos orare sicut Ioannes docuit discipulos orare: de ieiunijs patet, quia discipuli Ioan. faciebant speciali- H ter ieiunia, ideo ipsi quadam die arguerunt discipulos Christi, quia non ieiunabant sicut ipsi, & Pharisæi supra nono, & Marc. secundo, & de vtroq; simul ponitur: Luc. quinto, quòd discipuli Io. frequenter ieiunant, & obseruationes faciunt, ideſt orationes, de istis discipulis habebat Ioan. multos, quando prædicabat, & aliqui eorum facti fuerunt discipuli Christi: nam Andreas fuerat discipulus Ioan. ipse enim fuit vnus de duobus discipulis Ioan. qui secuti sunt Iesum, quando Ioan. ostendit eum, dicens: ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi: Ioan. 1. deinde cum Christus haberet discipulos, adhuc habebat Ioan. multos discipulos, & incipiebant isti inuidere Christo, quia plures baptizabantur ab eo, quam à Ioanne, Ioan. I tertio, scilicet dixerunt discipuli Ioan. Rabbi ille qui erat tecum trans iordanem, cui & tu testimonium perhibuisti ecce baptizat, & omnes veniunt ad eum, & propter istam inuidiam discipulorum Ioan. & Pharisæorum cum eis Christus recessit de Iudęa in Galiłęam: Ioan. quarto, isti autem discipuli Ioan. inuidebant semper discipulis Christi, & sociabantur Phariseis, ideo Pharisæi adiuuabant eos contra discipulos Christi, & econtrario, vnde quando Christus cępit habere plures discipulos, quam Ioannes, non murmurabant soli discipuli Ioannis de hoc, sed etiam Pharisæi Ioan. quarto, scilicet vt audiunt Iesus, quòd audierunt Pharisæi, quòd Iesus plures discipulos facit, & plures baptizat, quam Ioan. dimisit Iudęam, & transiuit in Galilęam. isti discipuli Ioannis postea viuente K Ioanne arguerunt discipulos Christi, quòd non ieiunarent sicut ipsi, & Pharisæi supra nono, & Marc. secundo Luc. quinto, capto autem Ioanne, non desierunt adhuc esse discipuli eius, sed manebant multi quorum, quidam etiam in carcere positum non deseruerunt. Sic patet de illis duobus discipulis quos Ioannes in vinculis positus misit ad Christum, dicęs: tu es qui venturus es supra vndecimo, & Luc. septimo, manebant autem discipuli cum Ioanne, & audiebant doctrinam eius, quia in carcere non impediebatur docere, licet non posset publice prædicare, aliquibus tamen qui astabant, prædicabat, & propter hoc discipuli non deserebant eum. Vel quia forte volebant ei nunc necessaria præstare obsequia, quia in carcere positus multis indigebat, & maxime adessent ei quasi pro consolatione, quia cum esset afflictus in vinculis egebat aliorum collocutione, & si non egeret ea, tamen esset vir perfectus sibi sufficiens, vt qui sem per eremiticam vitam duxerat, ipsorum tamen debitum obsequium erat, quòd magistro suo coniecto in vinculis astarent saltem pro honore, ne reputaretur vir miserabilis nullius boni quem omnes despicerẽt, isti autem videntes Ioannem occisum potuerunt corpus eius ferre, & nunciare Iesu, quod factum erat.

Quomodo discipuli Ioannis tulerunt eius corpus, Cuius caput est hodie Romæ in Ecclesia sancti Syluestri.
Quæst. XLIIII.

QVAERETVR quomodo discipuli tulerunt corpus Ioannis.

Dicendum, quòd Ioãnes in carcere deMarc. sexto. caput eius fuit allatũ Herodiadi, corpus collatus est, vt patet vt supra in litera, & autem truncatum mansit in carcere: discipuli ergo Ioannis qui eius adhuc viuentis curam agebant, acceperunt truncum corpus, nemine prohibente, quia solum caput Herodias voluerat, & sepelierunt illud, caput autem non habuerunt, quia Herodias illud tenebat, sed forte postea illud discipulis Ioan. concederet, quia ad nihil erat sibi vtile, cum semel saturasset iram suam videndo illud truncatum, & cruentum caput, & tunc possent etiam caput recondere discipuli Io. sed quomodo fuerit translatum caput Ioan. Baptistę aut in Franciam, aut in Italiam venerit, vbi hodie reseruari asseritur non patet, fuit autem Ioan. incarceratus in castello Galilæę, quod Macherunta dicitur vt asserit Iosephus 18. Antiquitatum, ibi decollatus est, sed corpus eius inde translatum est à discipulis in vrbem Samarię ibique sepultum. Sic dicit Rabanus, scilicet narrat Iosephus vinctum Io. in castellum Macherunta adductum ibique truncatum. Ecclesiastica vero narrat historia, sepultum eum in Sebaste vrbe palęstinorum, quæ quondam Samaria dicta est. De corpore Io. aliqui asserunt fuisse ignibus traditũ totumque exustum, sed superfuisse digitum illum qui flammarum vires, non sentiret, quo Ioan. Christum monstrauerat dicens, ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: Io. 1. sed de hoc nihil ad nos quidquid illud fuerit.

Quare nunc discipuli Ioannis venerunt illico ad Iesum nunciantes ei quid de Ioanne factum esset.
Quæst. XLV.

QVAERETVR, quare nunc discipuli Io. venerunt illico ad Iesum nunciantes ei quid de Ioan. factum erat. Dici potest, quòd propter multa.

Primò vt instruerent Christum sibi cauere: nam Io. occisus fuerat, & quia Iesus poterat similia timere notificarunt sibi hoc. Et hoc patet, quia mox vt hoc dictum est, recessit Iesus de loco in quo erat, ad locũ desertum infra in litera.

Secundò fuit forte quia Io. fuerat valde amicus Iesu, cum ipse vocauerit Iesum sponsum, se autem amicum sponsi: Io. 3. & Iesus valde eum diligebat perhibens de eo testimonium turbis, quòd non surrexerat maior Io. inter natos mulierum sup. 11. ideo conueniens erat, vt mors Io. notificaretur Iesu.

Tertiò fuit, quia dum Io. viuebat, isti habebant magistrum, nunc vero orbati magistro, nullum habebant ad quem recurrerent nisi ad Iesum, qui erat doctor morum sicut Io. ideo familiares ei effici voluerunt, & adhuc

adhuc habuerunt occasionem. s. vt annunciarẽt ei qd factum erat de Ioanne. Et hoc erat verisimile, quia Iesus erat valde excellentior ẽt in cõspectu plebis q̃ fuerat Io. gp̃ miracula multa, q̃ faciebat, & Io. nullũ fecerat. Io. 10. iõ multo plures discipuli veniebãt ad eũ q̃ ad Io. vt patet Io. c. 8. isti nunc igitur vellẽt venire ad eũ. Quarto fuit, quia forte Io. ostenderat eis antequã occideretur veniendum esse ad Iesum, quia forte fuerunt isti, qui nunc venerunt illi duo, quos ante hoc Io. miserat ad Iesum dum maneret in vinculis quęrens per eos: tu es, qui venturus es, supra 11. & per hoc Ioan. ostenderet discipulis suis, ꝙ Iesus esset Messias, vt ibidem declaratũ est: cognito ergo discipuli illi, ꝙ Iesus esset Messias ad illum venerunt, quia Messias erat tota expectatio Iudæorum. De his dicit Hier. sup Matth. B intende autem qualiter discipuli Ioan. iam magis familiares facti sunt Iesu. ipsi enim fuerunt, qui annunciauerunt ei quod factum est de Ioan. & enim vniuersos dimittentes ad Iesum confugiunt, & ita paulatim post calamitatem, & responsionem a Christo dispensatam directi sunt, & ita credendum est, quòd istos susceperit nũc Iesus in numero discipulorum suorum.

Quod cum audisset Iesus secessit inde in nauicula in locum desertum seorsum. Et cũ audissent turbæ secutæ sunt eum pedestres de ciuitatibus. Et exiens vidit turbam multam, & misertus est eis, & curauit languidos eorum. C

Quod cum audisset. Hic ponitur confirmatio doctri-
næ Christi, suprapositę ex miraculis, & hoc quadrupli
citer. Primo ex sanatione languoris multiplicis. Secũ
do ex multiplicatione panis ibi. *Vespere autem facto.* Ter
tio ex calcatione maris. ibi. *Et statim compulit.* Quarto
ibi. *Et cum transfretassent.* Circa primum dicitur. *Quod
cum audisset Iesus.* Scilicet, ꝙ Ioannes occisus fuerat ab
Herode, & hoc audiuit a discipulis Ioannis, qui ei an-
nunciauerunt hoc, supra in litera. *Secessit inde in nauicula.* D
Quando audiuit hoc Iesus erat in aliquo oppido, iuxta
mare, & ideo ascendit nauiculam, & transfretauit. &
licet dicatur de Christo solo intelligendum ẽt est, ꝙ
discipuli eius trãsfretauerint cum eo, quia illi semper
sequebantur eum quocunque iret, quia necessarium
erat ei testimoniũ illorũ, & ad quid proderat ostẽsum
est 3. 8. c. q. 73. *In locum desertum seorsum.* Ideſt, recessit
in locum desertum, qui erat separatus a conuersatione
hominum. Vel dicitur seorsum. i. solus cum discipulis sine turbis. Nam turbæ semper eum sequi solebant, nunc vero declinauit eas. Et patet hoc, quia si E
voluisset designare, ꝙ locus ad quem secesserat Iesus, erat remotus ab humana conuersatione, satis erat dixisse in locum desertum. cum ergo addidit seorsum, necesse est, quòd aliud voluerit innuere, & hoc est, ꝙ non ibat comitatus turbis. hoc etiam patet, quia immediate subditur de turbis, quòd cum audissent secessum eius secuti sunt illum pedestres. ad ostendendum ergo quòd tunc non iuerunt cum illo, sed postea dicitur ꝙ ibat seorsum. *Et cum audissent turbæ.* Scilicet, q̃ sequebantur eũ communiter. Nam iam propter magnitudinem miraculorum non poterat solus secedere quocunque iret sequelam magnã habebat. *Secutæ sunt eum pedestres.* Dr̃ hoc vt innuatur, ꝙ non iuerunt cum Chro in nauiculam, sed pedestres circuierunt stagnum illud, & iuerunt ad locum, in quo Chrs *De ciuitatibus.* Ideſt, de ciuitatibus, quæ erant per circuitum, mox enim, vt in conuicinis oppidis auditũ fuit, ꝙ recessisset Iesus de loco, in quo erat: secutę sunt

A eum turbæ multæ de ciuitatibus illis conuicinis. *Et exiens vidit turbam multam.* Potest intelligi, ꝙ exiuit de naui, vel de aliquo loco occulto, ad quem turbæ accedere non audebant, aut nesciebant. *Et misertus est eis.* Principium benefaciendi est misereri, & sic quando vidit turbas sanauit languidos, quos portabant. & hoc magnum beneficium eis præstitit. *Et curauit languidos eorum.* Ferebant enim multos languentes varijs languoribus ad Iesum, & omnes sanauit.

An ista sint continuata ad præcedentia. *Quæst. XLVI.*

QVAERETVR an ista sint continuata ad precedentia. Aliqui dicunt, quòd sic, eo ꝙ litera sic expressit, & non est recedendum ab ordine literæ sine necessitate, & tamen hic nulla necessitas apparet aliud dicendi.

Dicendum, quòd supra narrauit Matth. duo. s. mortem Ioannis. & quòd Herodes auditis miraculis Christi dixerit, Ioannes, quem ego decollaui surrexit a mortuis, & ideo virtutes operantur in eo. Si compararetur ad mortem Ioannis, de qua immediate ante hoc fuit dictum. Dicendum, ꝙ est continuatio literæ, quia mox, vt Ioannes occisus est discipuli eius venerunt, & nunciauerunt Iesu, vt dictum est supra in litera. hic autem dr̃, ꝙ cum audisset Iesus, secessit in nauicula in desertum locum, ideſt, immediate, vt audiuit hoc recessit. ergo continuatio est. Si aũt comparetur ad id, quod Matthæus primo retulit de resurrectione Ioannis: non est litera continuata, quia prius audiuit Iesus mortem Ioan. & recessit in desertum locũ, q̃ Herodes audiuit famam Iesu: & diceret, ꝙ Ioannes surrexit a mortuis. cum necesse sit, ꝙ illud fuerit aliquanto tempore post mortem Ioan. Sic dicit Augu. lib. de concor. Euangeliorum. s. hoc autem continuo post Ioannis passionem Euang. factum esse commemorat. Vnde post hæc facta sunt illa, quæ primo narrata sunt, quibus motus Herodes dixit. hic est Ioannes. illa enim posteriora debent intelligi, quæ ad Herodẽ pertulit fama, vt moueretur, & hęsitaret, quis nã iste esse posset, de quo audiret talia: cum Ioannem occidisset ipse.

Quare Christus audita occisione Ioannis secessit. Et differentia inter mortem timere, & cauere mortem. Et quando eam cauere oporteat. *Quæst. XLVII.*

QVAERETVR, quare Christ⁹ audita occisione Ioan. secessit. Aliqui dicunt, ꝙ timore mortis fecit hoc, quia Christus erat verus homo, & habens passiones humanas, & potissime istas. s. timorẽ, dolorem, tristitiam. Nam instante hora passionis suæ valde timuit, & ideo orauit dicens: Pater si possibile est transeat a me calix iste, infra 26. cap.

Dicendum, ꝙ Christus non timebat nunc mortẽ, quia timor est expectatio mali futuri: ideo necesse est ꝙ ad hoc, ꝙ quis timeat sciat sibi mala euentura, vel suspicetur, aut dubitet de illis an euenient. Cum aũt quis certus est, ꝙ nullum ei eueniet: impossibile est ꝙ timeat. Chrs tñ sciebat, ꝙ nunc non erat moriturus. & ẽt ꝙ Herodes nõ erat occisurus eum, quia ipse nouerat, quis & qñ, & vbi occisurus erat eũ: ideo non poterat timere nunc esse occidendũ ab Herode. Et patet hoc, quia qñ quidã Pharisæi dixerũt iterũ Chro, ꝙ fugeret, qa Herodes volebat illum occidere, dixit ꝙ nõ poterat eũ occidere, qa necesse erat ꝙ faceret pri⁹ oĩa miracula, p qb⁹ venerat, & legislationẽ suã pfecte pdicaret, & tũc occideret. verũtn nõ ī Galilęa vbi tũc erat ipse, & ẽt Herodes, sed in Ierusalẽ: Luc. 13. tñ dr̃, ipsa die accesserunt qdã Pharisęorũ ad Iesum dicentes ei:

Universidad de Deusto
Biblioteca

exi,& vade hinc,quia Herodes vult te occidere.& ait eis Iesus: ite & dicite vulpi illi:ecce eijcio dæmonia, & sanitates perficio hodię,& cras, & tertia die consumor. veruntamen hodie, & cras oportet me, & sequenti ambulare, quia non capit Prophetam perire extra Ierusalem, quasi dicat,etiam si ipse conetur me occidere nunc in Galilæa,non est possibile,sed necessarium est hoc consumari hoc ordine.

Dicendum autem,q̃ Christus recessit nūc pp multa. Primo non tanquam mortem timens, sed tāquā cauens.multum enim inter hoc differt. Nam timere mortem est,quando certa mors expectat,vel dubia suspitione tenemur. cauere aūt mortem est tollere occasiones mortis. Primum non erat nunc in Iesu, qa ipse sciebat,quòd nunc non erat moriturus. nec etiā in loco illo,sed in Ierusalem,vt dictum est. Secundū autem erat,quia Iesus manens in Galilæa in aliquo loco circa oppidum vbi nunc erat Herodes, præstabat occasionem quandam Herodi, vt posset eum occidere.nam forte Herodias timeret, quòd sicut Ioannes accusabat nuptias eius,& Herodis, ita & Iesus accusaret,& sic vellet,quòd ille etiam occideretur: recessit ergo de regione illa auferens istam occasionem. Secundo,vt non turbaretur ordo ab eo impositus:voluerat enim q̃ occideretur in Ierusalem aliquanto tẽpore post hoc:si aūt poneret se in manibus Herodis, vel non fugeret eas:daret occasionem, vt turbaretur ordo.Tertio,vt auferret occasionem peccandi Herodiadi,& Herodi & ministris eorū.f.si haberēt opportunitatem tenendi,& incarcerandi eum,sicut Ioānem, conarentur ad hoc, & sic licet non possent efficere quod vellent,saltem peccarent hoc volendo, & procurando.cum vero Iesus elongatus esset inde, ita vt Herodes non posset eum tenere, non curaret quęrere eum,sicut dixit Dauid quando persequebatur eū Saul,q̃ volebat fugere in terram Philisthinorum, vt desperaret Saul posse capere eum,& cessaret quęrere, & persequi.1.Reg.27. & tamen auferre proximo occasionem peccādi pertinet ad charitatem:ideo Christus voluit recedere,vt auferret locum peccandi Herodi,& Herodiadi. Quarto fuit, vt instruat nos quid agere debeamus, quia non est prudens consilium se persecutori exponere,sed semper vitandus est, & fugiendum est,qñ sine præiudicio legis Dei, & honore eius fuga esse pōt:& sic Christus consuluit supra 10. c.dicens,qñ persecuti vos fuerint in vna ciuitate,fugite ad aliam.qñ tñ liceat in persecutione fugere,& qñ non,& quibus necesse sit,& sustinere, vel se ostendere declaratum est,supra 10.c.q.112. & actiones Christi fuerunt nobis forma,& regula viarum nostrarum, etiam si nunc non esset necessarium Christo fugere, vel secedere,voluit recedere,vt nos fugere, vel declinare caute,& cum honore persecutores ostenderet. vnde non dicitur hic,quòd Christus fugit, sed quòd secessit,quia fugere est timentis,& est aperta timoris ostensio. recedere autem est cauentis prudenter ne malum euenire possit. Quinto fuit,vt non cogeretur Christus manifeste ostendere nunc deitatem suam, si enim maneret Christus in Galilęa sub dominio Herodis, & in terra propinqua vbi posset Herodes eum faciliter tenere,& Herodes vellet hoc facere,necesse erat,q̃ aut hoc fieret,& sic turbaretur ordo ab eo institutus,aut non permitteret hoc fieri: & tunc necesse erat,q̃ Christus miraculose se contra Herodē defenderet. Hoc tñ ostendere non volebat, quia forte erat tunc superuacuum,ideo recessit, vt non oporteret se miraculose,sed humanit⁹ defendere, vt innuat quòd nunquam homo se totaliter debet ponere in manib⁹ Dei,nisi qñ ipse nihil facere pōt:alias autem semp conabitur opere humano aliquid agere. Sexto fuit ad dandam spem fidelibus,& probandum fidem eorū, scilicet,q̃ licet Deus permittat eos incidere in aduersitates, debent sperare fœlicem exitum in illis. nam Christus nunc in aduersitate positus recessit, & sic euasit manus Herodis. De his dicit Hierony. super Matth.non autem secedit in locum desertum (vt q̃ Matth.non autem secedit in locum desertum (vt q̃ dam arbitrantur) timore mortis, sed parcens inimicis suis,ne homicidium homicidio iungerent, vel in diem Paschæ suum interitum differens, in quo propter sacramentum immolandus est agnus, & postea credentium sanguine dispergendi. Siue ideo recessit, vt nobis præberet exemplum temeritatis vitandę vltro se tradentium, quia non omnes eadem constantia perseuerant in tormentis, qua se torquendos offerunt. ob hanc, & in alio loco præcipit, cum persecuti vos fuerint in hac ciuitate, fugite in aliam, vnde eleganter quoque Euangelista non dicit fugit in locum desertum, sed secessit, vt persecutores vitauerit magis quàm timuerit. Potest etiam dici aliam ob causam, scilicet, quod audito Ioannis interitu secessisset in desertum locum, vt credentium probaret fidem.

Quare Christus non recessit immediate, vt Ioannes occisus est, sed expectauit quousque sibi annunciaretur. Quæst. XLVIII.

QVAERETVR cum Iesus vellet recedere de loco,in quo erat mortuo Ioanne,quare nō recessit immediate,vt Ioannes occisus est, sed expectauit quousque sibi annunciaretur.nam antequam annunciaretur, ipse sciebat,& nō oportebat expectare annunciationem.

Aliqui dicunt,q̃ verum est,& tñ facit hoc ad occultandum Deitatem suam.nam si antequam annunciaretur ei recederet,apparebat,q̃ sciebat absentia,& sic erat Deus,ideo expectauit annunciari sibi. Sic dicit Chrys.super Matth.Pleraque enim volebat humano more peragere cum nondum tempus postularet, vt deitatem suam manifeste reuelaret, qua de re discipulis quoq; dicebat ne vlli dicerent, quia ipse esset Christus:post resurrectionem.n.suam hoc manifestari volebat.& paulo post. Sed cuius rei gratia non antecessit,quam de interempto Ioanne nuncium accepe rit,præsertim cum omnia,quæ fiunt, antequam accipiantur non ignoraret,per omnia videlicet ostendēs incarnationis veritatem. Ideo non solum aspectu,sed re ipsa,& opere hominem se credi volebat, &c.

Sed dicendum, q̃ non stat.Primo,quia non est vera,q̃ Christus non volebat denudare suam deitatē, nam licet nollet verbo dicere q̃ erat Deus, aut Messias:& ēt q̃ volebat,q̃ discipuli sui hoc non dicerent vsq; post mortem eius, quod ipse in morte sua publice dixit,vt ostensum est supra 9.c. qō.17. tñ Deum se ostendere volebat per opera omnia,namq; miracula eius ipsum Deum ostendebant, sicut ipse ad ostendendum,q̃ haberet pt̃ātē remittendi pc̃ā,q̃ soli Deo competit,induxit sanationē paralytici dicēs, vt scias, quia filius hoīs potestatē habet in terra dimittēdi pcata,dixit paralytico surge, & tolle lectū tuum, supra 9.c.nūc vero licet ostēderet se scire absentia, & q̃ hoc ꝓstaret se esse Deum:non repugnabat hoc proposito eius,quia tales ostensiones de se facere volebat, sed non dicere verbo ego sum Deus, vel Messias. Secundo patet, quia Christus palam ostendebat se scire secreta cordium, vt quando Pharisæis, & Scribis incipientibus intra se cogitare, quòd Christus blasphemaret, dixit Iesus: quid cogitatis mala in cordibus vestris?supra 9. & Marc.2. & Lucæ quinto: ideo etiam vellet ostendere nūc,quòd ipse sciebat quādo Ioannes

Ioannes occisus est nullo nunciante. Tertio patet, & efficacius,quia etiam si ostenderet,q̃ sciebat quando Ioannes occisus est,antequā sibi annūciaret: non ostendebat se esse Deum, quia ea, quæ fiunt, & quæ præterita sunt dæmones sciunt, & a fortiori Angeli boni, & dæmon hic existens subito scire potest id quod fit in capite Orientis apud extremos Indos. Etiam poterat hoc prophetice scire: ideo non ostendebat hoc eum esse Deum: cognoscere tamen secretas cogitationes, statim vt esse incipiunt, solius Dei est. nam nec dæmones, neque Angeli boni hoc sciunt: cum non illabantur animæ: licet solus Deus animæ illabatur, & ipse solus hoc nouit: ideo cognoscendo cogitationes Pharisæorum, & Scribarum ostendit se Deum esse,supra nono, & tamen etiam si nunc ostendisset populo,quòd sciebat de morte Ioānis sine annunciante, non probabat se esse Deum.

Dicendum,quòd Christus ideo expectabat annūciantem,vt ostenderet, quòd propter hoc de loco illo recedebat. Christus enim non recessit nunc de loco isto propter se, sed propter instructionem nostrā. nam non timebat nunc mortem, sed sciebat non se occidendum ibi nec tunc, vt dicitur Luc.decimotertio, vt dictum est præcedenti quæstione. Et si dicas, quòd saltem cauere debebat occasiones mortis.

Dicendum,quòd non recessit specialiter nunc de illo loco, vt caueret occasiones, quia si hoc principaliter intenderet, poterat ipse antequam occideretur Ioannes,recedere de loco illo, & sic magis vitaret occasiones, vel nunquam veniret in locum illum cum ipse sciret Ioannem occidendum, & quando erat occidendus. recessit ergo propter instructionem nostram, vt nobis exemplum recedendi, & declinandi persecutores daret. oportebat ergo quòd nos scirem⁹ quòd recedebat declinans persecutorem, & tamen si Christus recessisset antequam annunciaretur ei Ioannem esse mortuum, nemo sciret, quòd recedebat declinans persecutorem, & sic non haberetur exemplum aliquod ex hoc: ideo debuit expectare quousque nunciaretur sibi mors Ioannis. Et ista etiam fuit causa quare statim vt Christus audiuit mortem Ioannis recessit, vt dicitur supra in litera, scilicet, quòd cum audisset secessit inde. quia si post annunciationem istam maneret ibi aliquanto tempore, non appareret postea,quòd propter hoc recedebat, sed putaretur, quòd propter aliam causam.

Quę causa erat, vt Iesus timere posset Herodem, vel cauere deberet eum. Quæst. XLIX.

QVAERETVR quę causa erat,vt Iesus timere posset Herodem, vel cauere deberet eum. nam non recederet nunc declinans Herodem, nisi aliquid mali euenire posset non declinando illum.

Aliqui dicunt, quòd hoc erat, quia Herodes oderat Christum,& volebat eum occidere: ideo timuit, sic dicitur Luc.decimotertio cap.quòd quidam Pharisęorum dixerunt Christo, exi hinc, quia Herodes vult te occidere. & Christus innuit, quòd illi verum dicerent. vel saltem non negauit illud dicens. ite & dicite vulpi illi &c. & tamen si Herodes non conciperet malum animum contra eum, non vocaret eū Christus vulpem. Maxime, quia Christus dixit ibi, quòd dicerent Herodi: non capit Prophetam perire extra Ierusalem, in quo innuit, quòd Herodes non poterat tunc eum occidere, quia Prophera, ideſt,ipse,qui erat Propheta per excellentiam, scilicet, Messias non poterat perire, ideſt, occidi, nisi in Ierusalem,si tamen Herodes nihil considerasset de occisione Christi, frustra erat ei respondere hoc,immo erat impertinens: ergo Herodes hoc cogitauerat de quo magis dicetur quid sit verum Luc.13. & ita Christus recederet propter hoc. Dicendum, quòd dato quòd Herodes aliquando cogitauerit de morte Christi, nō erat nunc,sed multo post fuit.Quod patet,quia Herodes nondum nouerat Christum, sed post mortem Ioannis aliquanto tempore audiuit famam eius, & tunc dixit Ioannem ego decollaui, & ipse surrexit a mortuis,supra in litera,& Mar.6.cap.& Luc.9.non ergo poterat odisse illum,quem nondum nouerat. Secundo patet,quia quando Herodes primo audiuit famam Iesu quod fuit aliquanto tempore post mortē Ioannis desiderabat videre eum. Luc.9. ergo nōdum oderat eum,& sic non recedebat Iesus tamquam Herodes odisset eum, & persequeretur ad mortem.

Dicendum, quòd Iesus habebat causam nunc recedendi audita morte Ioannis. Primo, quia forte sicut Ioannes arguebat illicitas Herodis nuptias, ita & Iesus illas arguebat, & tamen Ioannes in conspectu Herodis venerat. Quod patet,quia quando Herodes audiuit famam Iesu, non cognoscebat eum, sed putabat quòd Ioannes surrexisset a mortuis, supra in litera.& Mar.6.& ideo desiderabat videre eum:Luc.9. populus autem sciebat, quòd Iesus arguebat nuptias Herodis: ideo licet ante mortem Ioannis non esset causa Iesu fugiendi de terra, in qua eum posset capere Herodes, tamen mortuo illo fuit causa recedendi ne eadem tentaret contra eum facere Herodes, quę fecerat in Ioannē, vt quia forte aliquis referret Herodiadi,quòd etiam Iesus arguebat illicitas nuptias ei⁹, & Herodis. Secundo,quia dato quòd Herodias nesciret,quòd Iesus aliquid de nuptijs eius loqueretur: putaret,quòd cum esset prædicator famosus valde arguens sceleratos, quòd etiam ipse arguere vellet dictum coniugium:ideo eum quoque occidere vellet ne vltra timeret vllum increpantem. Tertio & principaliter,quia Iesus diligebat valde Ioannem,& laudabat eum super omnes homines,dicens,quòd nō surrexit maior eo inter natos mulierum supra 11. ideo verisimile erat,quòd nunc occiso Ioanne, quòd Iesus in prędicationibus suis valde argueret factū istud, & concitaret animos populariū contra Herodem. Herodes autem timebat valde populum.nam a principio occidere voluerat Ioannem, & timuit populū, & ideo non occidit eum,supra in litera. valde ergo cauere vellet concitationem populi, & quia verisimile erat,quòd Iesus prædicans in fauorem Ioannis concitaret plebem contra Herodem, vellet forte Herodes tenere immediate Iesum, & occidere ne esset locus concitandi populum, & quia si maneret Iesus in terra,in qua manebat quando Ioannes occisus est, forte in breui haberet Herodes notitiam de illo,& conaretur ad eum tenendum: hæc fuit causa recedendi illico de terra illa.

Quare Christus recessit in locum desertum audita morte Ioannis. Et quòd prædicatores debent quandoque turbam declinare, vt vacare possint literis sacris, & orationibus. Quæst. L.

QVAERETVR, quare Christus recessit nunc in locum desertum.

Aliqui dicunt, quòd fecit hoc, quia ille erat locus tutus: nam fugiebat, vt declinaret manus Herodis: iuit ergo in desertum vbi nihil sibi nocere poterat Herodes. Secundo potest dici,q̃ fecit ad quietē quādā.nā cū sibi nūc recedere expediret,voluit recedere ad locū quietis cuiusdam. frequē-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tabant enim turbæ aſpectum Chriſti, & importune F
ei aderant,& requirebant eum,ita vt interdum nō haberet ſpacium manducandi:ideo vt modicam recreationem habere poſſet, receſſit in deſertum vbi turbæ eum non tam importune inquietarent.ſic patet Mar. 1.cap.ita vt iam ibi non auderēt intrare domum, ſed manebāt in agris. Tertio & pręcipue fiebat hoc propter diſcipulos, quia Chriſtus poterat tolerare quantum vellet de labore,& manere ſine cibo,& potu, & ſapore quanto tempore vellet, eo quòd erat Dominus naturæ ſuæ: diſcipuli autem non. ideo pro eis in hac parte magis ſolicitus erat quàm pro ſeipſo, & qa aliquando Chriſtus valde volebat vacare operibus ſpiritualibus:diſcipuli,qui adhuc carnales,& infirmi erāt valde anxiebantur,ſicut Mar.tertio capit.ſemel turba G
multa veniebat ad Ieſum,ita vt manducandi ſpacium non haberet,& cum ſediſſet ad menſam ſuperuenit rurſus turba ad ianuam, & ipſe exiuit, vt loqueretur eis, quod cum vidiſſent diſcipuli exierunt tenere eū, dicentes quoniam in furorem verſus eſt,ideſt,iſte homo non habet diſcretionem, qui non vult comedere,neque bibere, ſed prædicare omni tempore.Quarto fuit ad dandum exemplum prædicatoribus non cō uerſandi ſemper cum turba, ſed aliquando diuertendi ab ea.& maxime ad locum ſemotum vbi a nemine impediantur, & ibi vacare poſſit lectioni, vel oratio-
ni.& ita Chriſtus quandocunque poterat diuertere commode a turba,recedebat,& ibat in deſerta loca, H
vel in montes, vt oraret.ſic dicitur infra,in litera.dimiſſa turba aſcendit ſolus in montem orare. & Luc. ſexto:factum eſt in diebus illis exijt in montem orare,& erat pernoctans in orationem Dei.

Sed dicendum quinto, quòd præcipuum fuit hic ad ſumendum quandam quietem, quia quotidianis prędicationibus, & inquietationibus turbarum erat valde afflictus tam ipſe, quàm diſcipuli ſui. ſic patet Mar.6. vbi poſita decollatione Ioannis, ſicut habetur hic,dicitur, quòd dixit Chriſtus diſcipulis ſuis: venite ſeorſum in deſertum locum,& requieſcite pu ſillum.erant enim qui veniebant,& redibant multi, & nec manducandi ſpacium habebat, & aſcendentes naues abierunt in deſertum locum ſeorſum. Et patet, quòd litera illa ſit eadem cum iſta,quia ſequitur ibi immediate, turbæ viderunt eos abeuntes, & pedeſtres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & iſta eadem litera poſita eſt hic & ſupra: etiam ponitur ibi, quòd exiens de naui vidit turbas, & miſertus eſt eorum, ſicut hic dicitur. & etiam immediate ſequitur de panibus, ſicut hic: ergo nunc Chriſtus receſſit in deſertum locum prędicipue, vt requieſcere poſſet illic cum diſcipulis ſuis paululum, vt dicitur Mar. ſexto, & potius fuit propter quietem diſcipulorum quàm Chriſti. vnde non dicitur requieſcamus paululum, ſed requieſcite paululum, eodem capitulo. Sexto poteſt dici, quòd fuit, vt oſtenderetur affectio turbarum erga Chriſtum: ſequebantur enim Chriſtum turbæ: & non ſolum in vrbibus vbi poterant habere neceſſaria ad vitam, ſed etiam in deſertis vbi K
nihil inuenire poterant, ſequebantur eum exponentes ſe omnibus laboribus, dum tamen audirent verbum eius,& poſſint offerre ei languidos ſuos.hoc autem erat ad magnam laudem Chriſti: ideo Euangeliſtæ nimis diligenter hoc exprimere curauerunt. Septimo fuit, & etiam præcipue propter miraculum de ſaturatione turbarum, quod facere intendebat. nam ſi iuiſſet ad locum habitatum,inueniret ibi turba cibos. & non eſſet neceſſitas ad faciendum illud miraculum.

Cap. XIIII.

Quæ turbæ erant iſtæ, quæ ſecutæ ſunt Chriſtum de ciuitatibus. Quæſt. L I.

QVAERETVR quę turbæ erant iſtę,quæ ſecutę ſunt Chriſtum de ciuitatibus. Dicendum, ꝙ ſemper ſequebantur turbę multæ Chriſtum pp multas cauſas, de quibus ſ.c. 4.q.127.Et pręcipue pp ſanationes languidorum Io. 6. ſequebaē eum turba multa, quia viderant ſigna, q̄ faciebat ſuper his,qui infirmabant.qa tñ nemo poterat ſemper ſequi Ieſum,niſi diſcipuli eius,qui cōtinue erant cum eo: cęteri ibant,& redibant. nam ibant qui dam, & manebant aliquot diebus cum Ieſu, & redibant poſtea in domum ſuam.ſic dr̄ Mar.6. capit.erant enim qui veniebant,& redibant multi.ſ.ad Ieſum.manebant autem per tres, vel quatuor dies cum illo: & tunc reuertebantur infra 15. miſereor ſuper turbam, quia triduo me ſuſtinent, nec habent quid manducent.& interim ſuperueniebant multi alij de nouo ita vt ſemper eſſet turba multa cū Ieſu. Nunc ergo quando audiuit Chriſtus mortem Ioannis vbicunque ille eſſet,eſſent turbæ multæ cum eo, & quia ipſe voluit recedere ad requieſcendum paululū noluit dicere turbis,ꝙ recedebat,& tñ cum receſſit ſcientes hoc turbæ ſecutæ ſunt eum. Et ſic pōt dici, ꝙ iſtę turbæ, quæ nunc eum ſecutæ ſunt in deſertum,erant illæ, q̄ ſequebātur eum prius antequam recederet de loco, in quo audiuit mortem Ioannis.Sed dicetur ꝯ,quia dicitur hic,ꝙ ſecutę ſunt eum turbæ de ciuitatibus:turbę tñ quæ ſequebantur eum cum illo erant in loco, in quo ipſe erat,& nō in ciuitatibus alijs,quia aliàs nō poſſent audire verbum eius. Dici pōt,ꝙ conuenerāt nunc turbæ multæ ad Ieſum, & forte in loco illo, in quo ipſe tunc manebat non erat eis locus opportun⁹, nec habebant copiam ciborum: ideo diſpergebant̄ ꝙ oppida propinqua,& vicos, vt ibi neceſſaria inuenirent.ſic iterum cū turbæ non haberent eſcas dixerūt diſcipuli Ieſu,dimitte turbas, vt euntes in proximas villas,& vicos emāt ſibi eſcas,infra in litera, & Mar.6. Aliter tñ poteſt dici,& melius,ꝙ iſtæ turbæ non erāt ſolæ illæ,quæ ſequebantur Chriſtum ante, ſed illæ, q̄ morabantur in oppidis,iuxta mare,quæ erant coniuncta huic loco,in quo nunc Chriſtus audiuit mortem I
Ioannis. Et quando Ieſus, & diſcipuli ſui aſcenderūt nauiculam illi, qui habitabant in locis vicinis mari, viderunt eos nauigantes, & tunc de omnibus illis locis, de quibus viderunt Chriſtum ſecuti ſunt eum multi, & hoc innuitur Mar.6.ca.ſcilicet, & viderunt eos abeuntes,& cognouerunt multi,& pedeſtres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc.

Sed dicetur quomodo de oībus ciuitatibus potuerunt illuc concurrere. Dicendum,ꝙ in ſacra Scriptura,& in modo loquendi vulgari non accipiuntur iſta ſigna vniuerſalia ſtricte,ſicut apud Dialecticos, quòd vniuerſaliter diſtribuant,ſed pro multum, & ita verū eſt,ꝙ de omnibus ciuitatibus concurrerunt nunc ad Ieſum. Aliter poteſt dici,ꝙ de omnibus ciuitatibus, ſcilicet,quæ erant apud mare coniunctę loco,de quo Chriſtus recedebat,concurrerunt aliqui ad eum.

Sed dicetur omnes illæ ciuitates non poterant ſequi Chriſtum,quia non viderent Chriſtum abeūtem niſi pauci.

Dicendum quòd aliqui viderunt Chriſtum abeuntem, & nunciauerunt cęteris, & ita de omnibus ciuitatibus propinquis concurrerunt ad Chriſtum.ſic dicitur Mar.ſexto,ſcilicet, viderunt eos abeuntes, & cognouerunt multi, & pedeſtres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc.

Quare

Quare dicitur, quòd turbæ pedeſtres concurrerunt ad Chriſtum de ciuitatibus. Et quòd rari diuites Chriſtum ſequebantur. Quæſt. L II. A

QVAERETVR quare dr̄, ꝙ turbæ pedeſtres concurrerunt ad Chriſtum de ciuitatibus. Dici poteſt vno modo, ꝙ hoc ponitur ad oſtendendum feruorem turbarum circa Chriſtum,quia nullum laborem recuſabant dum tñ illum audirent prędicantem, & iō cū aliter nō potuerunt ſecuti ſunt eum pedeſtres. Sic dicit Hiero.ſuper Matth.ſecutę ſunt aūt eum pedeſtres,non in iumentis,non in vehiculis,ſed proprio labore pedum, vt ardorem mentis oſtenderent.Oſtenditur autem hic fer- B
uor turbarum ad Chriſtum in multis: primo ex conditione loci,quia non ſolum in vrbibus vbi omnia neceſſaria habent eum ſequuntur, ſed ēt in deſerto vbi nihil habent eū quęrunt ēt ſi fames toleranda ſit. Secundo,quia ēt ſi Chriſtus vellet turbas declinare, illæ ſequebantur eum.nam hic ſecreto dixit Ieſus diſcipulis ꝙ aſcenderent in nauiculam, & recederent, & tñ iſti turbæ hoc cognouerunt ſecuti ſunt eum.ſic dicit Mar.6.& viderunt eos abeuntes, & cognouerūt multi,& de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc. Tertio ex multitudine concurrentium.& quot poterant ſequebantur eum. vnde dr̄, ꝙ pedeſtres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & qa oſtendere ardorem populi erga Chriſtum erat magna laus eius, diligenter Euangeliſta hoc deſcripſit,& ambo.i.Matthę. & Mar.hoc expreſſerunt. Secundo quantum ad prin- C
cipale dr̄, ꝙ veniebant pedeſtres ad oſtendendum, q̄ erant illi,qui ſequebantur Chr̄m.ſ.pauperes, qui non poterāt habere vehicula.diuites aūt rari ſequebantur eum dediti voluptatibus,& diuitijs. Tertio poteſt dici, ꝙ hoc fiebat pp multitudinem ſequentium Chr̄m, tanta enim erat multitudo ſequentium Chr̄m, ꝙ naiculę eis non ſufficiebant. Quarto pōt dici, ꝙ ibant pedeſtres turbæ,quia non erant neceſſe eis nauiculæ cum non eſſet transfretandum, & iſta eſt ratio pręcipua,quia aliàs dato ꝙ non poſſent omnes habere naiculas,irent tñ aliqui eorum in nauiculis piſca- D
toriis,quia multæ earum erant in illo litore, & tñ nemo ibat in naui,niſi Chriſtus,& diſcipuli ſui,cęteri autem pedeſtres ibant.nam generaliter dr̄, quòd turbæ ſecutę ſunt eum pedeſtres,& ambo Euangeliſtæ hoc expreſſerunt,& ſic ideo fecerunt, quia nauiculæ non erant eis neceſſe.

Quomodo turbæ poterant venire ad Ieſum pedeſtres etiam cum ipſe iret in nauiculam, & turbæ pedeſtres. Quæſt. L I I I.

QVAERETVR qūo turbæ poterant venire ad Ieſum pedeſtres cum recederent de loco illo,de quo ipſe, & de alijs locis ꝓiunctis ei in eodem litore, & Chriſtus iret in nauicula. E
Dicendum,ꝙ Chriſtus non tranſibat mare, licet in nauicula iret in mare,ſed in eodem litore exiuit ad locū deſertum,de quo exierat,& ita Chriſto eunte per aquā poterant turbę ire via terreſtri per litus, iuxta aquam. vnde non dr̄ hic,ꝙ Chriſtus nunc transfretauit,ſed ꝙ aſcēdit in nauiculam, & receſſit in locum deſertum. Et iſta fuit cauſa quare turbæ non aſcenderunt nauiculā.ſ.quia viderunt,ꝙ Ieſus non declinabat ad aliud litus maris, ſed iuxta illud litus, de quo receſſerat nauigabat. Sic dicit Beda:dū enim eos pedeſtres veniſſe dr̄.oſtenditur,ꝙ non in aliam maris, ſiue Iordanis ripam nauigio peruenerunt diſcipuli cum Dño, ſed proximā eiuſdem regionis loca adierunt quando, & indigenæ pedeſtres poterant peruenire.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare Christus iuit nauigando: turbæ vero pedestri itinere. Quæst. LV.

SED quæretur cum turba iuerit via terrestri, & citius quàm Christus, quare ipse iuit nauigando.

Dicendum, quòd fuit hoc. Primo forte ad euitandum occasionem periculi: Iesus enim nunc audita morte Ioannis recessit de loco, in quo erat quasi declinaturus inducias, vel periculum, & tamen si iret via terrestri forte in ciuitatibus, vel locis intermedijs erat occasio periculi, & iusti timoris: ideo voluit ire p mare. Secundo fuit qa Christus volebat auferre laborem itineris. nam erat forte longa itineratio vsque ad locum desertum ad quem Christus ibat: ipse autē itinerando fatigabat, quia verus homo erat, & passibilis. sic dicitur Ioan. 4. quòd Christus semel ex itinere fatigatus sedit ad fontem: ergo vt nunc non fatigaretur vltra debitū, voluit nauigare. Tertio fuit, qa Christus principaliter nunc recedebat de loco, in quo erat ad quiescendum modicum, sicut dicitur Mar. 6. venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. & quia quando Christus exiret ad litus non erat quieturus voluit saltem in mari quiescere. nam mox vt exiuit ad littus excepit eum turba, quæ erat eum expectans, & quiescere non potuit: cum ergo sciret, q̄ nō posset ibi habere quietem, voluit quiescere in mari manendo ibi aliquantulum, & discurrendo per varias partes stagni. Quod patet, quia postquam Christus recessit sciuerunt turbæ, quòd nauigauerat, & ipsę de omnibus ciuitatibus exiuerunt, & p̄currerūt in locum, in quem Christus ibat, & præcesserunt eum, vt dicitur Mar. 6 ergo oportet, quod aliquanto tempore moraretur ipse in pelago: & tunc capiebat quietem. Et per hoc pōt rnderi ad dubium quod oritur ex verbis Mar. 6. vbi dixit Christus venite seorsum in desertum locum, & requiescite paululum. nam quando venerunt illuc non requieuerunt, quia excepit eos turba, & fuerunt occupati, sicut esse solebant, & sic non videtur esse fruſtrata voluntas Christi, quia & si non requieuerunt in deserto loco ad quem ibant, requieuerunt tamen eundo, scilicet, quandiu nūc mānerunt in pelago. Quarto fuit ad euitandam collocutionem turbarum in via, quia si via terrestri Christus illuc venisset, non solum laborasset itinerando, sed etiam quia turbæ accederent ad eum, & semper peterent. quod erat alterum genus magnæ fatigationis, & attędiationis quod nimis hebetat spiritum: in mari autem nemo eum inquietabat, quia cum solis discipulis suis ibat.

Quid profuit iste Domini recessus de loco, in quo erat, quia propter hoc non declinabat manus Herodis. Qō. LVI.

QVAERETVR quid profuit iste recessus domini de loco, in quo erat. nam recedebat ad declinandum manus Herodis: ad quod oportebat, q̄ vel Christus iret in locum occultum, ita vt Herodes nesciret de eo, sicut quando fugit in Aegyptum metu Herodis patris huius, nam per noctem fugit supra secundo capit. & nesciuit Herodes, quo iuerat: vel quòd iret in terram longinquam, in qua nihil posset ei nocere Herodes: vtrunque enim fecit quando recessit in occisione Innocentum. nam clam, & per noctem fugit, & ad terram longinquam, scilicet, in Aegyptum, vbi nihil poterat Herodes supra secundo cap. Nunc autem recessit ad locum satis propinquum, quia recessit ad quendam locum coniunctum mari Galileę ad quem turbæ statim pedestres venerunt: mare autem Galileæ valde paruum est, quia non est nisi quoddam stagnum, vt ostensum est supra 8. cap. q. 93. ideo non se elongabat sufficienter. Etiam non recedebat clam, sed palam: cum omnes de ciuitatibus propinquis sciuerint quando recessit, & secutę sunt eum turbæ multæ.

Dicendum, q̄ non erat nunc Christo necessarium nisi ire ad locum, in quo Herodes ei non posset nocere, quòd autem maneret ibi occulte, vel palam si Herodes nocere non poterat non differebat, & quia sic fuit in ista nauigatione, q̄ transiuit ad locum, in quo non timebat Herodem, fuit cōueniens suus recessus, non enim habebat Herodes potestatem aliquam sup locum illum, ad quem Christus transibat. Quod autē dicitur de fuga eius in Aegyptum, non est simile. Primo ex differentia potestatis Herodis huius, & patris sui: nam Herodes, qui occidit Innocentes a facie cuius Christus fugit, erat rex Iudęorum, & in tota terra Iudæorum exercebat potestatem: ideo ad hoc, q̄ Christus tunc fugiens esset securus oporteret, q̄ exiret de terra tota Iudęorum, & sic fugit in Aegyptum, iste autem Herodes, qui occidit Ioannem, non erat rex, sed Tetrarcha. i. dominus quartę partis terræ Iudæorum, & ideo fugiendo ad alias partes terræ Iudęo rum erat Christus securus. maxime quia Philippus frater huiꝰ Herodis erat Tetrarcha Trachonitidis regionis, & Itureę Luc. 3. erat autem Philippus inimicus Herodis propter Herodiadem, quæ erat mulier Philippi, & nunc tenebat eam Herodes, supra in litera, & Mar. 6. ideo illi, quos oderat Herodes, poterant conuenire refugium habere in terra Philippi, quæ erat coniuncta terrę Herodis, & maxime in ista causa, pro qua Christus recedebat de terra Herodis. s. propter occisionē Ioannis, & tamen Ioannes fouebat causam Philippi dicens Herodiadem reddendam Philippo, & Herodi non licere tenere illam: Christus autem eandem fouebat causam: ideo in terra Philippi poterat esse nimis securus, & tamen murando paruam terram poterat transire de Tetrachia Herodis in Tetrarchiam Philippi, vel Lisaniæ, qui erat alius Tetrarcha Lucæ tertio, vel in terram Iudęæ, quam procurabat Pontius Pilatus Lucæ tertio, quia ibi etiam securus esse posset, eo quòd Pilatus erat inimicus Herodis Lucæ vigesimotertio: ergo non oportebat esse nunc longam fugam Christi ad fugiendum de manibus Herodis.

Secundo differt iste casus ab illo, qui fuit in morte Innocentum. nam erat ille multum præiudicialis, quia Herodes credidit natum esse regem Iudæorum, per quem spoliaretur regno: ideo nihil sibi magis animo infixum erat quàm occidere illum, propter quod & occidit multos paruulos, & in Bethleē, & in finibus eius supra secundo cap. & si audiret illū puerum manere in extremo orbis, illuc mitteret, vt occideret eum, & maneret securus animus suus: ideo oportuit, quòd non solum extra terram Iudæorum Christus tunc recederet, sed etiam occulte recederet ita vt nesciretur quo iuerat, & sic factum est supra secundo cap. Nunc vero non erat Herodi tam grauis causa persequendi Christum, quia non erat nisi propter Ioannem, inquantum putaretur q̄ Christus foueret causam Ioannis, vt dictum est supra q. 49. Cū ergo Christus recederet de terra Herodis, & non concitaret gentem eius contra eum, quiesceret Herodes, & non curaret amplius persequi Christum: vnde nō recessit nunc Christus de terra Herodis nisi ad tempus, quia postea rediit. nam Luc. 13. quando dixerunt Pharisęi exi hinc, quia Herodes quęrit te interficere: erat Iesus in terra Herodis, quia alias eum non posset occidere Herodes.

Quare

Quare Christus videns turbam misertus est eorum. Et in Deo quid sit misereri. Et quòd turbarum quinque erant miseriæ. Quæst. LVII.

QVAERETVR, quare Christus videns turbam misertus est eorum.

Dicendum, q̄ propter multa. Primo propter laborem quem tolerauerant veniē do ad eum: nam pedestres venerant oēs de ciuitatib', vt patet supra in litera. Secundo propter dispositionē, in quā vidit eos manere. erant nāq; iacēres in terra', & fatigati, sicut oues non habentes custodes, sed expectabant misericordiam ab aliquo, qui posset misereri: sic dicitur Mar. 6. cap. q̄ videns turbam misertus est super eos. erant n. sicut oues non habentes pastorem. Tertio propter defectum, & laborem famis, quam sustinere incipiebant. nam postea dedit eis escas ibidem cum non haberent quid manducarent, vt patet infra in litera, & Mar. 6. nam famelicis Christus misereturq̄ sequē. c. misereor super turbam, quia triduo me sustinent, nec habent quid manducent. Quarto misertus est eorum propter ignorantiam eorum. nam veritatē de his, quę ad salutem spūalem spectant, scire volebant, nec sciebāt. & ista est magna miseria: ideo de his talibus miseris magna est habenda misericordia. Quinta miseria erat a grauitudinum, quia turbæ istæ attulerant multos ægros, & isti etiam iacebant super terram, & talium miserebatur Christus, quia infirmitas est magna miseria maxime, quia istos solebant turbæ proijcere ante pedes Iesu, vt patet sequenti cap.

Sciendum autem q̄ misereri dicitur de Deo, & de nobis. in nobis misereri est compati alienę miserię. in Deo autem, in quo nec passio, neque compassio vlla esse potest, nihil aliud est misereri nisi miseriam relevare dādo misero id, quo indiget, vt sic miser esse desinat: Christus autem erat Deus, & homo: ideo vtroquemodo miserebatur: nam affligebatur in corde eo compatiens miseriis nostris, & etiam illas releuabat, hic autem turbis misertus est, & earum miserias abstulit. Prima miseria erat laboris itineris, & ista liberabantur ex solatio verbi Christi, ita vt nihil viderentur laborasse si audirent eum, & colloquerentur. Secunda erat, quòd iacebant, sicut oues sine pastore, & hanc ipse releuabat accipiens turbas, & congregans ad se, sicut oues ad pastorem: ipse enim est pastor noster. 1. Pet. 1. scilicet, conuersi estis ad pastorē, & Episcopum animarum vestrarum, scilicet, ad Christum, nec solum est pastor, sed pastorū princeps. 1. Pet. 5. scilicet, vt cum venerit princeps pastorum percipiatis immarcessibilem gloriæ coronam: ipse enim ad se congregat cum loquitur ad Ierusalem dicens: quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos sub alas, & noluisti, infra 23. cap. vnde & in die iudicij hoc officium non deseret: ipse enim faciet congregari coram se omnes gentes, & separabit eas, sicut pastor separat oues ab hædis, infra vigesimoquinto, & hoc quia ipse solus est pastor bonus, & nos sumus oues eius Ioan. decimo cap. Tertia miseria erat famis, & ipsam Christus ipsa die abstulit, quia cum Apostoli mitterent turbas ad quærendum escas, Christus prouidit illis de esca mirabiliter infra in litera, & Mar. 6. Quarta miseria erat ignorantię veri Dei, & hanc sustulit, quia mox, vt exiuit de nauicepit docere turbas Mar. 6. scilicet, exiens de naui vidit multam turbam, & misertus est super eam, quia erant, sicut oues non habentes pastorem, & cępit docere eos multa. Quinta miseria erat infirmitatum, & hanc Christus abstulit sanando omnes eorum infirmos, scilicet, & curauit languidos eorum.

Quare Christus sanauit nunc ægros, quos turbæ attulerant ad ipsum. Quæst. LVIII.

QVAERETVR, quare Christ' sanauit nūc ęgros, quos turbæ attulerant.

Dicendum, q̄ ad hoc, q̄ Deus concedat aliquid nobis non requiritur nisi quòd illud petamus, & quòd cum fide petamus nihil hęsitantes infra 21. & Iaco. 1. & tamen istæ turbę petebant inquantum languentes ponebant ante Iesum. nam non est maius petere, q̄ sic realiter petere. Etiam cum fide petebant, quia attulerunt infirmos de lōginquo cum labore magno, quos non tulissent nisi crederent esse sanandos: ideo curauit eos omnes. maxime autem quia istæ turbę erant deuorę valde ad Iesum: cum sequerētur eum magno cum labore pedestres de ciuitatibus suis venientes, vt dicitur supra in litera: ideo in remunerationem deuotionis istius hic decebat haberi aliquod prēmium, vel saltem irritamentum ad continuandum hanc deuotionem. Sic dicit Chrysostomus, scilicet, propter hoc statim retributionem acceperunt, quia dicitur, q̄ sanauit languidos eorum, & si multa erat affectio eorum, quia ciuitates dimittebant, & ipsum diligenter quærebant, sed tamen quæ ab ipso fiebant omnis studij super excedunt retributionem: ideoque causam talis curationis misericordiam ponit: est autem magna misericordia q̄ oēs curat, & fidem non expetit.

C Vespere autem accesserunt ad eum discipuli eius dicentes: Desertus est locus, & hora iam præterijt, dimitte turbas, vt euntes in castella emant sibi escas. Iesus autem dixit eis. Non habent necesse ire, date illis vos manducare. Respondérunt ei. Non habemus hic, nisi quinque panes, & duos pisces. Qui ait eis. Afferte mihi illos huc. Et cum iussisset turbam discumbere supra fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciens in cęlum benedixit, & fregit, & dedit discipulis suis panes, discipuli autem dederunt turbis. Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis. Mar. 9. Luc. 9. Ioan. 6.

Miraculū secundum in multipli cationē panum.

Vespere autem. Hic ponitur secundum miraculum in multiplicatione panum, & dicitur.

Vespere autem facto. Venit enim Iesus ad locum illum desertum, in quo eum turba expectabat: cum adhuc supereſſet magna pars diei, & mansit cum eis docendo eos multa Mar. 6. & sanauit languidos eorū supra in litera: interim venit dies ad vesperum inclinato Sole, & tunc dixerunt ista discipuli.

Accesserunt ad eum discipuli eius. Non tollitur per hoc quin ante hoc apud ipsum starent, sed non accedebant ad loquendum id, quod nunc dixerunt, sed nunc nouiter ad hoc accesserunt, quia hoc nunc nouiter fecerunt dicentes.

Desertus est locus. Hoc verum est, quia sic Christus dixerat quando ascenderunt nauiculam, venite

Universidad de Deusto
Biblioteca

seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum, & supra in litera dicitur, quòd secessit Iesus in nauicula in desertum locum.

Et hora iam præterijt. Scilicet, hora manducandi, & hic non habent quid manducent: ideo tempus est, vt eant ad quærendum escas.

Dimitte turbas. Idest, expedi illas dando eis licentiam eundi, quia non ibunt, nisi tu licentiam dederis.

Vt euntes in castella. Vocantur castella loca parua murata, quæ potius fortalitia, quàm loca habitationũ sunt, & solent accipi pro paruis locis, & tamen interdum vocantur castella magnæ vrbes: vt Ierusalem vocatur castellum infra 21. scilicet, ite in castellũ quod contra vos est, & tamen erat Ierusalem amplissima ciuitas Metropolis quidem totius terræ Iudæorum, & hoc magis aperte dicitur Mar.6. scilicet, vt euntes in proximas villas, & vicos, & vtrunque significat parua loca: licet villa, & vicus secundum consuetudinem Scripturę vocentur loca parua non murata, sed in hoc non differt an ista loca, ad quæ ituri erant eẽnt murata, vel non.

Emant sibi escas. Idest, quilibet pro seipso, cum hic non habeant eas neque secum attulerint.

Iesus autem dixit eis. Idest, discipulis, qui hęc dixerãt.

Non habent necesse ire. Quasi dicat, hic possunt habere escas: ideo non est necesse, quòd vadant.

Date vos illis manducare. Idest, magis honestum est, quòd vos detis eis escas, ex quo tenuimus eos hic in loco deserto quàm ꝙ nunc tali hora mittamus eos famelicos.

Responderunt ei non habemus hic, nisi quinque panes. Quasi dicat, honestum esset dare eis escas, sed non possumus, scilicet, quia nõ habemus hic, nisi quinq; panes.

Et duos pisces. Et hoc minus erat. *Qui ait eis afferte illos mihi huc.* Quasi dicat, isti sufficiunt ad cibum totius turbæ. *Et cum iussisset turbam discumbere.* Quasi vellet conuiuium dare turbis iussit, ꝙ omnes discumberent. *Super fœnum.* Erat enim locus ille fœnum habens, & ideo erat conuẽniens sessio in loco molli, & dicitur Mar.6. super viride fœnum, quia erant loca illa virentia, & ideo erant grata ad sedendum ibi.

Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus. Scilicet, acceptis in manibus suis, vel posuit coram se.

Aspiciens in Cœlum. Hoc erat ad eleuandam mentem in Deum. *Benedixit, & fregit.* Prius benedixit q̃ fregit, vt per benedictionem videretur transfusa virtus multiplicationis, vt panis crescceret: fregit autem quia turbæ multæ erant, & panes pauci erant: ideo necesse erat frangi panes, quæ autem fuerunt verba istius benedictionis nullus Euangelistarum expressit.

Et dedit discipulis suis. Ipsos enim solos fecit administratores huius conuiuij, & totam turbam fecit discũbere. *Panes.* Scilicet, fractos, & subintelligendum est etiam de piscibus, quia illi diuisi fuerunt in partes minutissimas, vt possent coram eis apponi, & sic dicitur Mar.6.cap. fregit panes, & dedit discipulis suis, vt ponerent ante eos, & duos pisces diuisit omnibus.

Discipuli autem turbis. Idest, panes fractos, & pisces minutos, sicut a Domino acceperunt, apposuerunt turbis discumbentibus super viride fœnum.

Et manducauerunt omnes. Idest, viri, & fœminæ, & paruuli, quia ad omnes perueniebant partes panum, & piscium. *Et saturati sunt.* Quantum sufficiebat comedit vnusquisque, ita vt nihil vltra cuperent neque caperent. *Et tulerunt reliquias.* Scilicet, non comedit turba totum quod appositum est, sed manserunt reliquiæ tam de piscibus, q̃ de panibus. *Duodecim cophinos fragmentorum plenos.* Hoc erat admirandum, quia oẽs quinq; panes, & duo pisces in vno cophino caperent: nunc vero reliquię duodecim cophinos replebant, & dr̃ fragmentorum, quia nihil ibi integrum fuit tam in piscibus, q̃ in panibus: cum Christus totum fregerit antequam apponeretur. *Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum.* Vocantur hic viri: non q̃ dem illi soli, qui ad hanc ætatem virilitatis peruenerint, quæ vltra 25. annos ad minus incipit, sed quilibet homo, qui non est puer, vt qui matrimonio iungunt vir vocatur. *Exceptis mulieribus, & paruulis.* Mulieres enim nunquam ponuntur in numero: paruuli etiam ad numerum non transeunt quousque sint viri, & de istis forte essent vltra alia quinque millia, quia mulieres solent frequentare opera ista deuotionis.

An ista sint continuata ad præcedentia. Quæst. LIX.

QVAERETVR an sint ista continuata ad præcedentia.

Dicendum, ꝙ sic, quia Matthęus, & Marcus, qui hoc vniformiter narrant, ponunt hoc immediate post præcedentia. Secundo patet, & efficacius, quia istud fuit eodem die, quo præcedentia: nam supra dicitur, ꝙ turba congregata fuit in loco deserto, ad quem Christus nauigaturus erat, & quando Christus exiuit de naui inuenit turbas in loco, & mox cępit docere eas. Mar. 6. & curauit infirmos earum, supra in litera, & tunc sequitur, ꝙ vespere facto dixerunt discipuli Christo, quòd dimitteret turbas, & tunc dedit eis escas: ergo eadem die factum est, & nihil fuit intermedium.

An saturatio ista turbarum fuerit vna, & eadem, vel fuerint plures, cum a multis Euangelistis narretur. Quæst. LX.

QVAERETVR circa hanc miraculosam saturationem turbarum cum narretur a multis Euangelistis, & ab eodem Euangelista in diuersis locis an sit eadem, vel fuerunt plures saturationes.

Dicendum, ꝙ saturatio turbarum a Christo ponitur ab omnibus Euangelistis, & ponitur hic, & seq. cap. & Mar.6. & 8. & Luc.9. & Io.6. & dicendum est, ꝙ non est eadem saturatio, quę vbique ponitur. Et primo, ga licet eandem rem interdum omnes Euãgelistæ enarrent, sicut patet de morte, & resurrectione Christi: tñ idem Euangelista nunquam refert bis, aut plures eãdem historiam. vnde etiam si videatur similitudo alicui esse, tñ non est eadem historia: & tñ Matthæus bis posuit de saturatione turbarum. s. hic, & sequ. c. & Marcus ẽt bis. s. Mar. 6. & 8. ergo necesse est illas fuisse duas saturationes. Secundo patet, quia inter istam, & eam, quæ habentur sequenti c. sunt differentię multę, vt j. ostendetur. q. 62. ideo necesse est dici, ꝙ non sit eadem saturatio. Tertio patet, quia Christus fecit mentionem saltem de duabus saturationibus distinguens eas, infra 16. dicens: non recordamini quinq; panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis, neque septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis? oportet ergo dici, ꝙ non est eadem saturatio turbarum, quę vbique narratur, sed sunt saltem duæ.

Cum duæ sint factæ saturationes quomodo cognosceretur, quis Euangelista narrat vnam, & quis aliam, & vbi. Quæst. LXI.

QVAERETVR cum saturationes factę a Christo sint saltem duę, quomodo cognoscetur, quis Euangelista narrat vnam, & quis aliã, & vbi? Dicendum, ꝙ cũ nunquã idẽ Euãgelista bis narret eadem

eãdẽ historiã necesse est, ꝙ illæ saturationes, quæ ponuntur ab eodem Euangelista distinguantur inter se, & quia Matthæus ponit hic saturationem, & sequẽti cap. & Marcus ponit saturationem Mar. sexto, & 8. c. etiam necesse est, quòd illæ duę distinguãtur inter se.

Et dicendum, quòd prima saturatio est, quę ponitur hic, & Mar.6. & secunda est, quę ponitur. seq. c. & Mar.8. Et patet hoc ex ordine quoniam Christus ponit inter eas infra 16. non recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis, & septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis?

Ex hoc ergo sequitur, qnòd prima saturatio istarũ ponitur hic, & Mar.6. & Luc.9. & Io.6. secunda autem saturatio ponitur seq. cap. & Mar.8. De secunda saturatione non est aliqua difficultas, quia sicut Matthęus narrat seq. cap. de quatuor millibus virorum, & septẽ panibus, & septem sportis, ita & Marcus ponit eadem non discrepans Mar.8.

De prima saturatione est aliqualis difficultas, quæ ponitur a quatuor, & manifestum est, quòd eadem est, quæ ponitur hic, & Mar.6. quia eadem narratio in nullo differens est hic, & ibi. Etiã eadẽ ponitur Lu.9. quia idem narratur in sententia, & fere in verbis, & tamen de Ioanne est dubium an sit eadem, quæ ponitur Io.6. & quæ ponitur hic.

Dicendum autem, quòd illa non potest dici, quòd fuerit secunda saturatio, quæ ponitur hic seq. cap. & Mar.8. quia illa fuit de septẽ panibus, & quatuor millibus hominum, & Io.6. dicitur de quinque panibus, & quinque millibus hominum. De prima est dubium, quia cum illa habet aliquam concordiam, & aliquam discordiam.

Aliqui enim dicunt, quòd non sit eadem saturatio, quia differunt in ratione loci, in quo fuerunt: nam ista facta est citra mare Galileæ, & illa, quæ ponitur Io.6. fuit trans mare Galileę eodem cap. patet illud, qa Iesus ascendit nauiculam, & ibant. turbę autem secutę sunt eum pedestres, & præuenerunt eum ad locũ, vt patet Mar.6. & supra in litera, & tamen si trans mare esset locus ille, non potuisset Christum turba sequi nauigando. Sic dicit Beda: dum enim eos pedestres venisse dicitur, ostenditur quia non in aliam maris, siue Iordanis ripam nauigio peruenerunt discipuli cũ Dño, sed proxima eiusdem regionis loca adierunt quando, & indigenę pedestres poterant præuenire.

Secundo, quia dicitur Io.6. quòd subijt Iesus montem, & erat ibi cum discipulis suis, & tamen hic, & Mar.6. & Luc.9. innuitur, quòd fuerit in aliquo loco plano non cum discipulis solis, sed cum turba, quia mox, vt exiuit de naui excepit eum turba Mar.6.

Tertio quia dicitur Io.6. cum subleuasset oculos Iesus vidit, quòd multitudo magna venit ad eum, & sic innuitur, quòd erat Iesus iam cum discipulis suis in monte, & vidit turbam ad se venientem, & tamen hic fuit e contrario, quia prius venit turba ad locum, quàm Iesus: nam dicitur Mar.6. quòd multi pedestres de ciuitatibus concurrerunt illuc, & præuenerunt eos, & exiens de naui vidit turbam multam: ergo non est eadem saturatio.

Quarto quia hic, & Mar.6. Christus non quęsiuit, sed Apostoli locuti sunt Christo, quòd dimitteret turbas, & tamen Io.6. Christus quæsiuit a discipulis dicens. vnde ememus panes, vt manducent hi?

Alij dicũt, ꝙ est eadẽ saturatio, qa est similis illi: nã fuerũt hic quinq; panes, & duo pisces, & qnq; millia hoiũm, & super fuerunt duodecim cophini, & idem Mar.6. & eadem ponuntur Ioan.6. ideo eadem saturatio est. Dicendum, ꝙ satis poterat teneri, quòd fuerunt tres saturationes factę a Christo: vna quam narrent Mattheus: Marcus, & Lucas. Chic in litera, & Mar.6. & Lucę 9. & alia, quę narratur Matthęo, & Marco sequenti cap. & Mar.8. & tertia quam narret Ioannes solus Io.6. & non est inconueniens, ꝙ sint. aliquę similitudines inter illam quam ponit Ioannes ad alias, quia multę similitudines non probant identitatem, & vna similitudo probat non identitatem, & tamen est aliqua dissimilitudo, vt ostensum est: ideo poterat dici, quòd illa quam Ioannes narrat, non ponatur ab alijs Euãgelistis, & sic sint tres saturationes. Dicendum tamen rationabilius, ꝙ sint duę tantum saturationes, & ꝙ illa, quæ ponitur Io.6. sit prima earum, & sit ista, quę ponitur hic, & Mar.6. Et hoc primo, quia sic tenetur communiter, ꝙ sint tantum duæ saturationes, & ꝙ illa quam ponit Ioannes sit ea quã ponit hic Matthęus, & Mar. sexto.

Secundo, quia sic tenet Augu. libro de concor. Euang. & dissoluit ibi aliquas difficultates circa hoc. Sic etiam tenet Eusebius Cęsariensis in canonibus suis Euangeliorum ponens hoc, ꝙ Matthęus hic, & Marc.6. & Io.6. habetur sub eadẽ assignatione quòd idem sit. Tertio, & efficacius, quia Christus non fecit mentionem nisi de duabus saturationibus. s. de quinque panibus, & de septem. j. 16. & ꝙ hoc bis factum fit, & tamen si tres saturationes fecisset narrauisset ibi illas, quia intentio sua erat ibi arguere Apostolos de infidelitate circa panes, quasi non posset Christus dare eis panes etiam si cibos non emissent, & ad hoc ostendit magnitudinem potentię suę in saturando turbas, & refert istas duas saturationes dicens, non recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & septem panum in quatuor millia hominum. si autem aliam saturationem fecisset, narraret eam ad magis ostendendam potentiam, & tamen non narrat aliam: ergo non fecerat, & ibi tenendum est.

Ad rationes in contrarium respondebitur infra, quia pro qualibet earum mouebitur infra vnum dubium.

In quo differunt istæ duæ saturationes. Quæst. LXII.

QVAERETVR cum ponantur duę saturationes distincte. s. hic, & seq. c. & Mar.6. & octauo, in quo differunt. Dicendum, ꝙ primo differunt ex loco, quia licet vtraque fuerit facta circa mare Galileę, & in loco deserto, tñ ista prima facta est iuxta littus in loco humili vbi erat fœnum viride, vt dicitur Mar.6. & secunda facta est in monte sequen. capitu.

Secundo, quia in ista prima saturatione Christus locutus est ad discipulos, & illi ad ipsum quis modus teneretur in pascendo turbam. In secunda autem nulla collocutio est circa hoc. Et ratio est, quia in prima saturatione cum discipuli nũquam talia vidissent, oportuit eos prius instrui multis verbis, vt ordinatus processus haberetur ad miraculum: in secunda autem, quia iam primam viderant, non erat opus, ꝙ informarentur: ideo Christus absolute incępit dicere misereor super turba sequen. capitu.

Tertio extempore quo turba Christum sustinebat. nam turba illa quam Christus secundo pauit, mãserat cum Christo per tres dies sequenti capitu. s. misereor super turbam, quia triduo me sustinent. turba autem ista nõ sustinuerat Christum per aliquos dies, sed ipso die quo venerunt pauit eos. nam quando exiuit de naui incępit docere, & docuit eos multa. Mar. sexto, & inter hęc declinabat dies: ideo vespere facto, vt dicitur supra in litera dixerunt discipuli Christo, quòd dimitteret turbas, & sic in eadem die erat.

Quarto differũt ex numero panum, quia in prima saturatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

saturatione fuerunt quinque panes, vt patet hic, & Mar.6 In secunda autem fuerunt septem panes. sequent.capitu.& Mar.octauo.

Quinto differunt ex numero manducantium,quia in prima vice fuerunt quinque millia virorum,exceptis mulieribus,& paruulis,vt patet hic,& Mar.sexto. In secunda autem quatuor millia,vt patet sequen.ca. & Mar.8.Sexto differunt ex quantitate reliquiarum, quia in prima vice fuerunt duodecim cophini, vt patet hic,& Ioan.6.In secunda autem septem sportæ sequen.capitu.& Mar.octauo.

Septimo differunt ex fine miraculi, quia in prima saturatione illa completa mansit expediendo turbas, & interim discipuli ascenderunt nauiculam:Christus autem transiuit peditās super aquas.in litera,& Ioannis 6.In secunda vice dimisit turbas expleta saturatione, & statim ascendit nauiculam sequenti capitu.& Mar.octauo: ideo omnino distinctę sunt istæ duæ saturationes.

An hoc miraculum fuerit factum circa initium prædicationis Christi vel circa finem. Et quando ieiunium Christi inchoatum est. *Quæst. LXIII.*

QVAERETVR de tempore quo factum est istud miraculum non quidem de tempore,idest,de hora,& die quando factum est, quia de hoc dicetur sequenti quæstio.sed de tempore Christi an circa principium prædicationis suæ,vel circa finem.

Dicendum,quòd non apparet hic,quia non est cōsuetudo Euangelistarum maxime Matthęi,Marci,& Luc.annotare tempora rerum a Christo gestarum respectu ætatis suæ,vel tempore prædicationis.Ioannes autem, & si non multum insistat in hoc, tamen aliquid ex eius dictis colligitur.Et dicendum, ꝙ fuit fere anno vno ante mortem Christi quasi in principio anni tricesimi secundi ętatis Christi. Quod patet, quia fuit istud miraculū factū paucis diebus ante Pascha Iudęorum quod accidit in Martio Io.6.cap.s.erat autem proximum Pascha dies festus Iudęorum, & sequitur cum subleuasset oculos Iesus,vidit turbā multam,& statim ponitur quomodo pauit eos. prædicta patent,quia Christus passus est in anno suo tricesimo tertio inchoata die tertia Aprilis, & transierant de anno illo omnes dies,qui sunt a natiuitate Christi vsque ad tertiam Aprilis.i.dies centum,& decem,vel vndecim,vt plene,& aperte probatū est in nro defensorio trīū cōclusionū parte secunda. Et hoc modo necesse erat,quòd esset nunc principium anni tricesimi secundi Christi.nam fuit factum hoc prope Pascha Iudæorum,vt dicitur Io.6.& tamen Pascha Iudæorum solet esse,vel ad finem Martij,vel principium Aprilis aut quasi, & ita essent saltem duo menses elapsi de anno illo tricesimo secundo Christi computando a die natalis eius.Quòd autem fuerit iste tricesimus secundus annus,& non prius nec posterius patet, quia Christus cępit prædicare, post baptismum suum, & ieiunium.nam descendens de monte vbi ieiunauerat, incępit prædicare per Galileam super 4.& Lucę.4.& hoc fuit in principio tricesimi anni sui:nam Lucę 3. dicitur, quòd quando Iesus baptizatus est erat incipiens annorum triginta,idest,incipiebat tricesimum annum,& de illo fluxerant solum dies tredecim,quia die Epiphaniæ reuolutis annis viginti nouem baptizatus est:hoc cantat Ecclesia dicens in quadam antiphona,ꝙ eadem die reges apparuerunt, & Christus baptizatus est,& vertit aquam in vinum.Ideo a Christi baptismo,& principio prædicationis eius oportuit, quòd transiret Pascha quater.s.primum Pascha anni tricesimi;quia erat Iesus incipiens annum tricesimū quando baptizatus fuit, & baptizatus est die Epiphaniæ.s.sexta Ianuarij,& statim,vt ascendit de aqua iuit in desertum ad ieiunandum, vt patet Mar.1.& colligitur Lucæ 4.& supra 4.coniungendo finem tertij c. Ieiunium ergo Christi inchoatum est sexta Ianuarij, & durauit 40.diebus supra 4.cap.Ideo necesse est, ꝙ finiretur die quintadecima,vel sextadecima Februarij,& sic erat postea Pascha Iudæorum in Martio: ergo iam cępisset Christus prędicare ante Pascha anni sui tricesimi,cum statim,vt descendit de monte de ieiunio iuerit per Galilęam,& cęperit prædicare Lucę 4. Secundum Pascha erat anni tricesimi primi Christi.Tertium Pascha erat anni tricesimi secundi. Quartum Pascha erat anni tricesimi tertij, ꝙ fuit,& vltimum vitæ suæ,quia in Pascha Iudæorum occisus est.i.primo die azymorum, ideſt, die quintadecima mensis eorum. Ioannes autem ponit istud quadruplex Pascha,& illorum est tertium istud, in quo saturauit turbam,ergo erat Pascha anni sui tricesimi secūdi,patet antecedens, quia Io.2.ponitur primum Pascha Io.5.ponitur 2.Pascha,& Io.6.ponitur 3.Pascha, & Io.12.ponitur aliud, & ibi ponuntur pręparatoria ad mortem suam, quæ fuit in principio anni tricesimitertij.s.in Pascha Iudęorum, ideo non potuit hoc miraculum dici factum nisi in principio anni tricesimisecundi Christi:nam saltem necesse est, ꝙ vno anno post hoc Christus superuixerit.cum hoc prope Pascha factum fuerit Io.6.& in alio Pascha post hæc,de quo Io.12.agitur de prępparatorijs ad mortē Christi.

Qua hora diei erat quando Christus saturauit turbas istas, & quam temporis partem signat in scriptura vesper, vel vesperum.Et quo tempore incipiat obseruatio festorum veteris legis, & noui testamenti. *Quæst. LXIIII.*

QVAERETVR qua hora diei erat quādo Christus saturauit turbas istas. Aliqui dicunt, ꝙ erat ad Solis occasum; sic dicit Nicolaus, & colligit hoc ex litera ista.s. vespere autē facto: & vesper,vel vespere solet accipi pro fine diei: vnde ait.ex hoc apparet deuotio populi ad Christum,quia neque propter noctem imminentē recedebant ab eo.Sed dicendum,quòd non stat,sed quòd erat nunc hora aliquanta post meridiem.Pro quo sciendum,ꝙ turbæ cito venerunt ad locum in quem Christus de naui descensurus erat ante meridiem magna hora,& tamen Christus moratus est docendo eos multa,& curando ęgritudines eorum,sicut dicitur Mar.6.exiēs de naui cępit docere eos multa,& sic erat iam aliquātulum post meridiem, vnde hora manducandi transierat, & ob hoc Apostoli accesserunt ad Christum dicentes,quòd dimitteret eos, & hoc colligitur ex circunstantijs literæ.

Primo quia Apostoli dixerunt, & hora iam transijt,ideſt,hora manducandi:nam propter hoc de mādūcatione agebant,quia transierat iam hora manducandi,est autem hora manducandi sanis meridies,vel pauloante secundum conditionem regionum,& hominum,ideo meridies transierat.

Secundo patet,& efficacius,quia Lucæ 9.vbi ponitur istud miraculum dicitur, dies autem cęperat declinare,sed tunc dies incipit declinare quando Sol incipit descendere a contractu circuli meridiani:ergo statim post meridiem incipit dies declinare:ergo paulo post meridiem hoc accidit: nam si diceretur, dies autem declinauerat, posset intelligi, quòd erat circa solis occasum,sed dicitur, dies autem cęperat declinare,sed non finierat declinationem: ergo meridies erat, & tunc stat conuenienter, ꝙ transierat hora.s. mandu-

manducandi. Ad illud, quòd dicitur de opinione Nicolai non est curandum cum repugnet scripturæ. Ad aliud vero.s.quia supra in litera dicitur,vespere autem facto, dicendū ꝙ illud non significabat ibi tempus extremum diei,sed partem diei. quę est immediate post meridiem.Pro quo sciendum.ꝙ istę dictiones,vesper,& vespere,& vespera, & vesperum, licet aliqui velint assignare differentiam inter illas, tamen non tenent generaliter, sed solent accipi indifferenter pro eodem.Nam vesper, & vesperum ponuntur pro eodem Leu.23.s.a vespere vsque in vesperum celebrabitis sabbatha vestra,& tamen quomodocūque incipiat obseruatio festi, siue a quocunque tempore necesse est,ꝙ sit obseruatio de pūcto in punctū,cum debeat obseruari vnus dies,ergo vbi incipit vesperū incipit vesper: nam vespere est ibi ablatio huius dictionis vesper.Quòd etiam vespere,& vesperum pro eodem accipiantur patet, quia Exodi 12. dicitur, ꝙ immolabitur phase ad vesperum,& Deut.16.dicit,ꝙ immolabitur phase vesperi,& est ibi vesperi ablatiu' huius nominis vespere,& sic vesperum vesperi.& vespere pro eodem accipiuntur, quia vbi dicitur Leui. 23.a vespere in vesperā celebrabitis sabbatha vestra, dicitur secundum iura extra de ferijs cap.quoniam a vespere in vesperam celebrabitis sabbatha, & dicit istud esse idem cum illo quo habetur Leu.23.quia in dicto cap.quoniam.dicitur licet scriptum sit a vespere in vespera &c.ergo vespera,& vesperū, & vesper indifferenter assumuntur pro eodem in scripturis,nec est magna vis faciēda inter illa cum nobis occurrerint in scripturis.

Nunc autem videndum est pro quo accipiantur, ideſt quam partem temporis assignent.

Et dicendum, ꝙ non est in hoc certitudo, sed aliquando accipiuntur pro prima parte diei, aliquando pro illa parte diei,quę est immediate post solis declinationem, ideſt, post meridiem immediate, & aliquando pro Solis occasu, aliquando pro tempore, quod est immediate post Solis occasum, vel per nodiem,& aliquando pro tota nocte.

De primo patet ī.28.s.vespere autē sabbathi,quę lucēsit in prima sabbathi venit Maria &c.i.Maria venit ad monumentum vespere sabbathi.i.in vespere sabbathi,quia ponitur ibi genitiuus,p ablatiuo,& tñ accipit ibi vespera sabbathi pro prima parte diei primę sabbathi,ideſt,diei Dominicę. Quod patet, quia dicitur Mar.16. valde mane vna sabbathorum veniunt ad monumentum orto iam Sole,& sic necesse est,quòd accipiatur ibi vespera pro parte diei, quę est aliquantulum ante Solis ortum.s.crepusculum matutinum quo tempore mulieres recesserunt de Ierusalem, vt venirent ad monumentum, cum dicatur Mar.16.ꝙ venerunt valde mane vna sabbathorum,vel pro principio diei immediate post Solis ortum,quo tempore mulieres accesserunt ad monumentum,sicut dicitur Mar.16.orto iam Sole.

De secundo patet,quia Ecclesia vocat horam nonę vespere,vt patet in hymno.s.largire clarum vesperę.& dicitur de hora nonæ,& tamen secundum consuetudinem Ecclesiæ totum tempus quod est immediate post meridiem ad nonam pertinet, & sic totum illud vocatur vespere,& ita accipitur hic. nam vbi dicit hic Matthæus,vespere autem facto,dicitur Luc.9. dies autem cęperat declinare,ideſt,incipiebat declinare, & tamen dies incipit declinare immediate post punctum meridiei:ergo statim post meridiem est vesper, vel vespere, & ita accipitur etiam Luc.24. s.ad uesperascit,& inclinata est iam dies:quia ita accipitur aduesperascere,sicut vesper,vel vespera, & tamen ibi necessatio debet accipi aduesperascere pro parte diei, quæ est inter meridiem,& Solis occasum, & magis prope meridiem quàm prope Solis occasum, quod patet,quia illi discipuli loquebantur cum Christo de hora comedendi, quia ipsi manserunt in Emaus ad manducandum,& Iesus quasi peregrinus finxit se lōgius ire quasi nolens ibi manere ad manducandum, & illi volentes eum cogere dixerunt: mane nobiscū quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies,ideſt,est post meridiem aliquantulum. Nam non potest accipi pro hora tarda circa Solis occasum, quia eodē cap.dicitur,ꝙ illi duo discipuli mox, vt cognouerunt in fractione panis Christum recumbentem cum eis, surrexerunt,& venerunt ipsa die in Ierusalem, & tamen Ierusalem distabat 60.stadijs a loco, in quo nūc erāt.eod.cap.quæ faciunt quatuor leucas:ergo necesse est,ꝙ magna pars adhuc supereſſet diei,& sic quando discipuli dixerunt Christo aduesperascit, & inclinata est dies, erat aliquantulum post Meridiem, & ideo discubuerunt illi discipuli ad manducandum in Emaus,& Christum secum discumbere coegerunt, & ita vespera,& aduesperascere accipitur ibi pro parte diei,quæ est immediate post Meridiem, & aliquantulum durat,& vocamus illud tempus nonam.

De tertio patet ex communi modo loquendi,& ita scriptura communius accipit.quod patet, quia Exodi 11.dicitur,quòd Phase immolabitur 14.die ad vesperam,& Leui.23.dicitur,quòd quartadecima die mensis Phase Domini est,ideſt,immolatur phase,& tamē phase immolabatur ad Solis Occasum, ideſt, in ipso Solis occasu,vel quasi,quia Scriptura non accipit rē, & temporis determinationem ita stricte,sicut Astrologus,qui considerat punctum casus, & ortus. Et patet hoc Deuteron.16.s.non poteris immolare Phase in qualibet vrbium tuarum,sed in loco,quem elegerit Dominus Deus tuus immolabis phase vesperi ad Solis occasum.& iste est communior modus accipiēdi in Scriptura.

Ex hoc autem apparet consequenter,siue incidentaliter,quo tempore debeat incipere obseruatio festorum,& dico,ꝙ secundum consuetudinem,& legem veteris testastamenti incipiebat obseruatio in ipso Solis occasu,& finiebatur in alio Solis occasu. Quod patet, quia omnia festa Iudæorum incipiebant obseruari eodem puncto temporis,& finiebantur in eodem, quia de omnibus dedit legem generalem Deus. Leui.23.posuit enim in ipso cap.omnia festa,quæ obseruare debebant Iudęi dicens in principio. Hæ sunt ferię Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis, & postea nominantur ibi omnes cum cęremonijs suis,& post omnes subiūgitur tempus, quo incipit obseruatio cuiuslibet.s.a vespere in vesperum celebrabitis sabbatha vestra:ergo cuiuslibet obseruatio incipiebat in vespere, vel vespero quod idē est,& tamen obseruatio phase incipiebat in ipso occasu Solis. Deuteronom.16.vt dictum est: ergo omnes festiuitates incipiebant obseruari in occasu Solis,& ita obseruat consuetudo Iudęorum generaliter nunc quantum ad celebrationē sabbathorū q̄ aliorum festorū.

In nouo autem testō non accipitur sic stricte obseruatio festorum quātum ad principia,& fines,sed standum est consuetudini qñ incipiant,& qñ finiant, vt patet extra de ferijs cap.qm̄.& dicit̄, ꝙ non est in omnibus festiuitatibus eadem consuetudo,vel terminus obseruationis, quia quidam citius incipiunt, & tardius terminātur pp magnitudinē festiuitatū. In alijs autem econtrario fit eod.cap.& ideo non est insistendum circa terminos obseruationum tunc, sed solum, quòd teneatur consuetudo locorum, vel regionum.

Quare

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare tanto tempore Christus tenuit turbam sine cibo. Quæst. LXV.

QVAERETVR, quare tanto tempore Christus tenuit turbam sine cibo. s. vsque ad vesperum, ideſt, aliquantulum poſt Solis declinationem, ſiue Meridiem. nam iam hora prandendi tranſierat: ſic enim dixerunt diſcipuli hora iam præterijt.

Dicendum, quòd fuit primo ad approbandum patientiam. s. quia etiam ſi tranſiſſet hora ciborum, & grauarentur fame. Sic dicit Chryſoſto. turbarum fidem oſtendit, quòd Dominum etiam famem patientes expectabant vſque ad veſperam.

Secundo fuit ad laudem Christi. s. ad oſtendedum quanta deuotio erat populi erga eum, quia etiam ſi grauarentur fame ſuſtinebãr, & libenter audiebant illum loquentem, quia hoc erat eis dulcius quàm epulari. vnde non petierunt ipſi licentiam a Chriſto eundi ad quærendum cibos, ſed diſcipuli hoc dixerũt, & ita videtur, quòd adhuc æquo animo manebant omnes turbæ audientes eum, etiam ſi plura vellet loqui, quod ad magnam Christi laudem pertinet, & ita dixit Petrus Chriſto quando Chriſtus dixerat ei, & alijs Apoſtolis, an ipſi quoque vellẽt recedere. Io. 6. s. Domine ad quem ibimus: verba enim vitę æternę habes, ideſt, verba tua ſunt dulcia, ſicut vita æterna: ideo nemo alius eſt ad quem melius poſſimus ire q̃ ad te. Tertio fuit ad introductionem huius miraculi. volebat enim Chriſtus ſaturare turbas, & ante hoc illud pro tunc facere intenderat: ideo queſiuit omnes circunſtantias debitas, vt ex eis colligeretur quaſi quędam neceſſitas faciendi hoc miraculum, & ſic quæſiuit prius locum. nam iuit in locum deſertum, quia ſi eſſent turbę in loco populoſo vbi cibi haberi poſſent, nulla eſſet occaſio faciendi miraculum iſtud. Etiam quæſiuit tempus: nam ſi ad locum illum deſertum venirent turbę illæ diluculo, & breuiter prędicaret, & dimitteret eas, non eſſet occaſio ſaturandi illas, quia hora reſtabat eis ſufficiens, vt ante tempus ciborum poſſent redire ad caſtella, & villas proprias, & haberẽt eſcas, nec dificerent in villa præ laſſitudine, & defectu ciborum: nunc iſi tantum moratus fuerat Ieſus prædicando, ꝙ erat poſt Meridiem, & tranſierat hora comedendi, vt dicitur hic in litera. ideo ſi non ſtatim prouideretur turbis grauarentur fame. redire autem tunc ad loca aliqua, vt eſcas emerent difficile erat, qa antequam illuc peruenirent, eſſet forte occaſus Solis, & deficerent præ laſſitudine, & defectu cibi, potiſſime vbi paruuli, & mulieres erant, & ſic fuit magna occaſio ad hoc, ꝙ Chriſtus prouideret eis ſi poterat, & iſta fuit cauſa præcipua, & vera.

Quarto fuit, vt aliqui dicunt, quia Chriſtus expectabat, quòd aliquis loqueret ei ſuper hac re, quia Chriſtus vult facere miracula rogatus, & tñ hoc licet poſſet ſtare, non eſt præcipuum: dicetur ſequenti q. ſed cauſa vera, & præcipua eſt tertia, quę aſſignata eſt.

Quomodo poteſt ſtare hæc Euangeliſtarum diſcordia hic. Quæſt. LXVI.

QVAERETVR quomodo põt ſtare ꝙa Euãgeliſtę diſcordant hic. nam hic dr̃, ꝙ diſcipuli acceſſerunt ad Ieſum dicentes, vt dimitteret turbas, & tunc ipſe rñdit, & tñ Io. 6. ponitur, quòd Chriſtus locutus eſt prius, & ipſe quæſiuit quomodo paſcerentur turbæ. Dicendum, ꝙ Mat. Mar. & Luc. dicunt diſcipulos acceſſiſſe ad Ieſum, & vniformiter narrãt. Ioannes autẽ dicit, quòd Chriſtus locutus eſt Philippo,

Dicendum, quòd vtrũque verum eſt, ſed vnum eſt, vt ſuppletio alterius. fuit autem ordo rei, quòd tardante Domino in prędicatione diſcipuli videntes, ꝙ hora erat manducandi, & turbæ iam grauarentur, acceſſerunt ad Chriſtum, & dixerunt, dimitte illos, vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas, quia deſertus locus eſt, & hora iam prętерijt, & Ieſus dixit non habẽt neceſſe ire, date vos manducare illis, & illi dixerunt, quòd non poterant, & tunc iſti tres Euangeliſtę ſubticuiſſent aliquid quod dixit Ioannes, quia cum dixit Ieſus diſcipulis, date vos illis manducare, conuertit ſe ſpecialiter ad Philippum. & dixit. vnde ememus panes, vt manducent hi, & Philippus ait, ducentorum denariorum panes non ſufficient eis, vt vnuſquiſque modicum quid accipiat, & tunc Andreas frater Petri ait. eſt puer vnus hic qui habet quinque panes ordeaceos. & duos piſces, ſed hæc quid inter tantos? Et tunc Chriſtus dixit, facite homines diſcumbere. & ſic ex omnibus dictis Euangeliſtarum ſimul ſumptis, colligitur vna plena narratio, & etiam ſupplendum eſt in ea, quòd poſtquam Philippus dixit, ducentorum denariorum &c. Chriſtus dixit diſcipulis. quot panes habetis? & tunc reſpondit Andreas, vt dictum eſt, & hoc colligitur Mar. 6. s. dixit eis Ieſus. quot panes habetis? ite & videte, & cum cognouiſſent dicunt ei, quinque panes, & duos piſces. Sic enim dicit Augu. lib. de concor. Euangeli.

Poteſt autem mouere quis dubium, ſi Dominus ſecundum narrationẽ Ioannis proſpectis turbis queſiuit a Philippo vnde eſcę illis dari poſſent, quomodo ſit verum quod Matthęus hic narrat prius dixiſſe Domino diſcipulos, vt dimitteret turbas quo poſſent alimenta quærere de proximis locis.

Intelligitur ergo poſt hæc verba Dominum inſpexiſſe multitudinem, & dixiſſe Philippo, quod Ioannes memorat. Matthęus autem, & alij prętermiſerunt. & ideo in talibus queſtionibus neminem mouere oportet, cum ab aliquo Euangeliſtarum dicitur, quod ab alio prętermittitur. Et tamen non eſt intelligendum totaliter ſecundum, quòd dicit Aug. ſ. quòd omnia, quæ Matthęus hic dicit, fuerunt prius dicta, & poſtea illa, quæ Ioannes narrat, quia dicitur, quòd dixerunt diſcipuli. non habemus niſi quinque panes, & duos piſces, & tamen poſt hoc non quęrebat Chriſtus a Philippo: vnde ememus panes, vt manducent hi. vt dicit Ioan. & poſtea dixit Andreas. eſt puer vnus hic &c. quia non repeteret ille quod iam dictum fuerat, ideo eſt intelligendum, quòd omnia iſta, quę dixit hic Mat. & Mar. & Luc. fuerunt priora eis, quę narrat Ioan. & maxime iſta, quæ narrat Mat. pręter vltimam reſponſionem Apoſtolorum, ſcilicet, non habemus niſi quinque panes.

Quare Apoſtoli acceſſerunt nunc ad Chriſtum, vt dimitteret turbas. Quæſt LXVII.

QVAERETVR, quare Apoſtoli acceſſerunt nũc ad Chriſtum, vt dimitteret turbas.

Dicendum, quòd fuit. Primo quia Deus mouit corda eorum, vt hoc facerent, quia Chriſtus volebat facere hoc miraculum, & tamen non vult miracula facere niſi rogatus, ne res ſuę nobis accipiẽtibus vileſcant, & ideo mouit corda diſcipulorum, vt loquerentur, & ſic eſſet occaſio, vel ordo procedendi ad miraculum. Sic dicit Chryſoſto. cibaturus quidem eos Dominus expectat rogari, non quaſi exultans, & inſiliens prior ad miracula, ſed rogatus.

Secundo fuit, quia diſcipuli miſerebantur turbarũ. nam erat iam tempus eſcarum: immo iam hora prætерierat, vt dr̃ in litera. ideo rogauerũt eum, vt dimitteret eos ire ad eſcam, ne fame grauarentur. Sic dicit Theophilus. vide iam qũo diſcipuli Chriſti circa hominum amorem proficiunt: turbarum enim miſerti accedunt ad Chriſtum, & pro eis intercedũt. Tertio fuit, quia Chriſto prędicante morabantur turbę vltra horam eſcarum, & ſic ad Chriſtum pertinebat aut illis de cibo prouidere, aut mittere illos ad loca in quibus prouiderent ſibi, & quia putauerunt diſcipuli, quòd Chriſtus forte raptus ardore prędicationis, non conſiderabat, quę hora eſſet, expectabat ad eos prouidere, quòd turbis prouideretur, ideo acceſſerunt ad Ieſum, & ſic in hoc volebant ſe exonerare labore prouidendi eis, vt turbę non haberent cauſam querelę contra Chriſtum, vel contra eos ſi nimis vltra horam eos tenerent, & poſtea eis non prouiderent, ſed remitteret tempore quo ſibi prouidere non poſſent. Quarto fuit, quia diſcipuli putabant, quòd licet turbæ grauarentur fame manentes vltra horam ſine cibo, nemo ex eis auderet loqui ad Ieſum propter reuerentiam, vel ob aliam cauſam: ideo ipſi, qui erant magis familiares Chriſto accedere voluerunt.

Quinto fuit propter ſeipſos, quia ipſi etiam volebant manducare cum hora tranſiſſet, & non poterãt quandiu Ieſus manebat prædicans, & ꝙ forte erubeſcebãt ei dicere, ꝙ ceſſaret a prędicatione, vt manducaret, voluerunt hoc honeſtius dicere ſumpta occaſione ex charitate, & miſericordia turbarum. s. quia hora erat, vt mitterentur ad ſumendum cibum, & ita aliquando faciebant. nam cum ſemel manducare vellent, & turbis venientibus Chriſtus vellet adhuc loqui illis, exierunt tenere eum dicentes, ꝙ in furorem verſus eſt. Mar. 3. cap. nunc autem honeſtius locuti ſunt. & tamen quocunque modo loquerentur, Chriſtus ſuſtinebat defectus eorum. nam etiam quando exierunt tenere eum dicentes verſum eſſe in furorẽ, non reſtitit illis, ſed reuerſus eſt domum cum illis, vt colligitur Mar. 3. cap.

Quare nunc non acceſſit ad Chriſtum aliquis de turbis, vt peteret licentiam a Chriſto, vt prandere poſſent. Quæſt. LXVIII.

QVAERETVR, quare nunc non acceſſit ad Chriſtum aliquis de turba. cum iam traſiſſet hora prandendi, & fame grauarentur, dicens quòd daret eis licentiam eundi ad quærendum cibos.

Aliqui dicunt, quòd turbę expectabãt, quòd Chriſtus eas paſceret, ideo nihil dicebant, ſed ſuſtinebant Chriſtum agere quidquid vellet.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia turbæ nihil tale viderant vnquam Chriſtum agentem: ideo non erat eis villa cauſa hoc expectandi, ſecus autem in ſecunda vice, quia cum iam vidiſſent iterum eum paſcentem, habita opportunitate ad hoc ex conditione loci, & temporis poterant iſtud expectare.

Secundo patet, quia diſcipuli non confidebant neque cogitabant hoc. ergo a fortiori turbæ non ſperarent illud: potius enim confidebãt de miraculis Chriſti diſcipuli eiùs q̃ extranei, ipſi tñ non ſperabant hoc cum dixerint Chriſto, dimitte turbas, vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas. ergo turbæ non ſperabant hoc. Dicendum, ꝙ nemo de turba hoc petebat a Chriſto, licet non crederent ſe ab eo cibandos. Primo propter veneratioñem, quia in tanta veneratione, & reuerentia tenebant turbæ Chriſtum, vt etiam ſi paterentur famem non auderent ei dicere verbum. Secundo ne offenderent ipſum. nam Chriſto prędicante ſiquis interrumperet verbũ eius maxime petens, ꝙ ceſſaret, vt illi iret ad quærendum eſcas, qui audiebant, erat quodammodo contemnere verbum prędicantis, vel non debite illud venerari, & per hoc putare poterant, ꝙ Chriſtus offenderetur, & nollet amplius prædicare eis, neque languentes eorum ſanare: immo nemo loqui ſibi in hac re auderet. Tertio & præcipue pp dulcedinem verbi: erat enim tanta dulcedo verbi Ieſu, ꝙ etiam ſiquis diebus noctibuſque audiret, nollet ad alia diuertere, & hoc, quia noua, & inaudita de regno cęlorum prędicabat. Etiam quod maius erat, quia erat potentia in verbis eius. poterat. n. loquendo conſolari hominem, & conſeruare ſine cibo. Si enim Moyſes in conſortio diuini ſermonis manſit bis quadraginta diebus. Deut. 9. & nõ grauabatur, ſed potius induerat facies eius quędam diuinum fulgorem ex iſto conſortio diuini ſermonis. Exo. 34. poterat Chriſtus, qui ipſemet Deus erat ſic hominem conſolari, & loquendo ſine cibo ſeruare. De hoc dicit Chryſo. ideo autem nullus de turba accedit: venerabantur. n. eum abundanter, & nec famis ſenſum accipiebant, amore inſtante. Quarto fuit, quia turbę ſciebant Ieſum eſſe virum prudentiſſimum, & ſcientem quid eis neceſſe eẽt, & iõ, ꝙ ipſe mitteret illos ad quęrẽdũ cibos, vel diſponeret aliter, vt eis bene eſſet, & ipſi nolebant præuenire diſpoſitionem eius.

Quomodo diſcipuli nunc acceſſerunt ad Chriſtum & quid faciebat Chriſtus cum acceſſerunt ad eum. diſcipuli. Quæſt. LXIX.

QVAERETVR quomodo diſcipuli nunc acceſſerunt ad Chriſtum, & quid faciebat Chriſtus cum acceſſerunt ad eum diſcipuli. Aliqui dicunt, ꝙ Chriſtus erat nunc orans poſtquam prędicauerat, & qñ orabat ſequeſtratus erat ab oĩbus, & manebat ſolus, vt dr̃. ỹ. in litera. aſcendit in monten ſolus orare, & qñ erant cum eo aliqui ſi volebat orare elongabat ſe modicum ab eis, ſicut dr̃ Luc. 22. ꝙ Ieſus accepit ſecũ Petrum, & Ioannem, & Iacobum ſeorſum, & locutus eſt eis, & deinde auuſus eſt ab eis quantum eſt iactus lapidis, & orauit, ita nunc poterat eſſe elongatus a turbis, & diſcipulis, vt accederent ad eum diſcipuli, & hæc dicerent. Sed dicendum, ꝙ non ſtat, ſed oportet dici, ꝙ Chriſtus prędicabat nunc qñ acceſſerunt diſcipuli. nam ſi eſſet iam ſermo expletus ad plebem, & Chriſtus oraret, nullum eſſet impedimẽtum quin turbæ recedere poſſent ad quęrendum eſcas.

Secundo quia diſcipuli dixerunt Chriſto, dimitte turbas: ergo ipſe tenebat eas. & tñ ſi oraret finito iam ſermone non teneret turbas: ergo adhuc prędicabat. Tertio patet, quia Chriſtus nunquam ſolebat poſt prædicationem orare quouſq; expediret a ſe turbas, vt nemo poſſet eum impedire: ſic dr̃. ỹ. in litera, ꝙ dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare: ergo nunc non manebat turba cum eo orante, ſed prædicabat. Quarto patet, & efficacius, quia Mar. 6. apparet, ꝙ nunc prædicabat, quia dicitur exiens de naui vidit turbam multam, & cępit docere eos multa, & cum hora multa fieret acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes, deſertus eſt locus &c. ergo hora multa, ideſt, tarda fuerat cum maneret Ieſus docendo turbas multa de regno Dei, & idem innuitur Luc. 9. ergo prędicabat nunc Ieſus, & diſcipuli ſui erant magis propinqui ei quàm cęteri, quia ita ſolebant ſedere iuxta eum quando prędicabat vt patet ſupra quinto, & tamen non accedebant ad eum, vt ſeruaretur Chriſto ſua dignitas, & vt ab omnibus turbis melius conſpici, & diſcerni poſſet, erant quippe multi audientes eum. i. forte plus quàm decem millia hominum, nam omnes iſti, qui manducauerunt erant audientes eum, & tamen manducantes erant viri quinque millia: exceptis mulieribus, & paruulis, qui peruenirent forte plus quàm ad alia quinque millia. ad hoc autem, quòd ab

omnibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnibus istis conspici posset necesse erat, quòd per se esset,& forte in loco eminentiori, & tunc cum sermo traheretur in longum,possent discipuli accedere propinquius,vt loquerentur ei familiariter,vt nec turbæ audirent de quibus agebatur. Vel dato,quòd discipuli essent ante propinqui Christo secundum locum,& tunc non magis propinquarent, quia tamen ante hoc nihil ei loquebantur, & nunc loquuntur, dicuntur nunc accedere ad loquendum.

Quis locus erat iste desertus, quis locus item sit Bethsaida. Quæst. LXX.

QVAERETVR cum discipuli nunc dixerint Christo desertus est locus, quis locus erat G iste desertus.

Dicendum, quòd Christus quando voluit ascendere in nauiculam dixit discipulis, venite in desertum locum, & requiescite pusillum. Marc. sexto, & supra in litera, & ita nunc quando exiuit de naui stetit in loco isto deserto, & ibi docebat turbam. & dicitur Luc.nono, quòd iste locus desertus erat Bethsaida.

Sed quomodo potest stare, quia Bethsaida erat ciuitas quædam in Galilęa, de qua erat Andreas Apostolus. sic dicitur Ioan.primo, scilicet, erat autem Philippus a Bethsaida ciuitate Andreæ, & Petri.

Dici potest vno modo, quòd Bethsaida est no- H men æquiuocum ad ciuitatem,& ad desertum, & Luc. nono, accipitur pro deserto, & non pro ciuitate.

Aliter potest dici, quòd accipitur Bethsaida pro illa ciuitate Andreæ, & Petri, & vocatur istud desertum Bethsaida, ideſt, pertinens ad vrbem Bethsaidæ, vt quia est iuxta vrbem , & est de territorio illius, & potest esse ibi Bethsaida in genitiuo, ita quòd sit indeclinabile, & hoc est verisimile, quia ista saturatio turbæ fuit nunc iuxta mare Galilęæ, vt patet hic, & Ioan. sexto, & tamen Bethsaida est etiam iuxta mare Galilęæ, vt patet hic: ideo istud desertum forte pertinet ad Bethsaidam, & vocatur desertum: non quidem, quòd sit aliqua latissima I regio non habens habitatorem, sicut sunt deserta Arabiæ, per quæ transierunt Iudæi veniendo de Aegypto, vel magnum desertum quod interiacet terræ Philisthinorum, & Aegypto, sed erat desertus locus, ideſt, erat campus vbi non erat habitatio aliqua: nec forte ad vnam aut duas leucas, & tamen non multum inde distabat loca habitata: Quod patet, quia discipuli dixerunt Christo, dimitte turbas, vt euntes in villas proximas, & castella emant sibi escas, & tamen transierat iam Meridies, vt dicitur Luc.nono, quòd dies cęperat declinare, & poterant adhuc turbæ ire ad loca proxima pro cibis, ergo non distabant inde loca proxima vltra duas, vel tres leucas, & forte proximior omnibus locis erat K Bethsaida, ideo dicebatur istud desertum Bethsaida, ideſt, illius vrbis. Sic tenet Beda dicens super Lucam.est enim Bethsaida in Galilęa ciuitas Andreæ, & Petri, & Philippi Apostolorum iuxta stagnum Genesareth. Siquis velit dicere, quòd Bethsaida accipiatur pro aliquo deserto quod vocetur Bethsaida, & non pertineat ad aliam ciuitatem,non est insistendum, quia manifestum est, quòd Bethsaida est nomen æquiuocum. Quòd etiam interdum accipitur pro piscina probatica, quę erat in Ierusalem iuxta templum in qua sanabantur ægroti. Ioan.quinto, erat Ierosolymis probatica piscina, quę cognominatur Hebraicæ Bethsaida quinque porticus habens.

Quomodo Euangelistæ videntur repugnare de loco huius miraculi saturationis turbarum, & quod mare sit illud Galilææ, quod etiam dicitur stagnum Genesareth,& mare Tiberiadis. Quæst. LXXI.

QVAERETVR quomodo potest stare, quia Euangelistę videntur repugnare de loco huius miraculi, quia hic, & Marc.sexto innuitur, quòd iste locus erat citra mare Galilęæ, quia quando Christus ascendit nauiculam non transfretauit, sed redijt ad idem litus de quo exierat. Quod patet, quia turbæ de ciuitatibus ipsis secutę sunt eum pedestres,& peruenerunt ad locum antequam ipsi, & tamen si transfreraret ad aliud litus maris, non possent turbæ pedestres ire ad locum in quem ipse ibat. Sic dicit Beda, scilicet, quia dicitur eos pedesteres venire: ostenditur, quia non in aliam maris, siue Iordanis ripam nauigio peruenerint discipuli cum Domino, sed proxima eiusdem regionis loca adierunt, quando & indigenæ pedestres poterant peruenire, & tamen Ioan.sexto innuitur, quòd hoc miraculum factum est trans mare Galilęæ,scilicet,post hæc abijt Iesus trans mare Galilęæ quod est Tiberiadis.

Dicendum, quòd mare Galilęæ est quædam magna lacus per quam transit Iordanis, & stagnantur ibi aquę eius,& postea transeunt,& diclinant versus Iericho, & vsque ad mare mortuum. sed ibi non se extendit mare istud Galilęæ, siue stagnum Genesareth. habet ergo duo latera, vel litora vnum Occidentale versus Ierusalem , & aliud Orientale versus terram duarum tribuum, & dimidiæ, & terram Ammonitarum, & terram Gerasenorum, ad quam Christus transfretauit supra octauo capitu. quando sanauit arreptitios, & ab vno litore in aliud non transitur nisi nauigio. nunc autem licet Christus nauigauerit non transfretauit, quia de eodem litore, de quo ipse exiuit exierunt turbę, quæ secutæ sunt eum , & tamen venerunt pedestres, vt patet in litera, & Marc.sexto, & tamen potest vtrunque litus dici trans mare, quia citra, & vltra, vel trans sunt termini relatiui, qui dicunt positionem, & quilibet locus potest dici citra, & vltra ad aliud, & aliud sumptus, sicut eadem columna est dextra, & sinistra, vni quidem est dextra, & alteri sinistra, & ita illud latus maris Galilęæ, in quo nunc Christus erat, & de quo turbæ exierunt, vocatur trans mare forte respectu regionis illius, de qua ante hoc mentionem Ioannes fecit,& in qua Christus fuerat.

Aliter potest dici, & melius, quòd vnum latus ipsius maris vocabatur trans mare absolute, ideſt, generaliter. aliud citra mare. latus enim Orientale vocabatur trans mare, vel vltra mare, & hoc erat propter Ierusalem, quę erat ad partem Occidentalem illius maris, ideo quidquid vltra illud mare erat, vocabatur absolute vltra, vel trans mare, & ita vocatur absolute trans Iordanem. Itaja nono, & supra quarto, scilicet, trans Iordanem Galilęæ gentium, & ita Euangelistę nominant trans Iordanem quidquid est ad Orientem Iordanis. sic etiam trans mare id quod erat ad Orientalem partem eius. Et hæc est veritas, quia Ioan.sexto, vbi dicitur, quòd hoc factum est trans mare Galilęæ, dicitur, quòd veniendo de loco illo in Capharnaum oportet nauigare trasfretando, & tamen Capharnaum est iuxta istud mare Galilęæ ad Occidentalem partem eius.

Quomodo potest stare,quòd turba præuenit Christum ad locum ad quem ibat : cum Ioan. 6. dicatur oppositum Et quòd consuetudo Euangelistarum est quædam dimittere, quæ alij exprimunt. Quæst. LXXII.

QVAERETVR etiam quomodo potest stare, quia hic dicitur,quòd quando exiuit Iesus de naui excepit eum turba,quod magis innuitur Mar.6.ſ. quòd turbę prœuenerunt Iesum ad locum ad quem ibat,& quando exiuit de naui vidit turbam multam,& tamen Io.6.innuitur, quòd Iesus erat in terra quando venerunt turbæ, quia dicitur.subijt ergo Iesus montem, & ibi sedebat cum discipulis suis,& sequitur,cũ subleuasset oculos vidit, quòd multitudo magna venit ad eum,& ita innuitur,quòd ipse prius erat in loco quàm turba.

Dicendum, quòd nunc turba iuit in locum antequam Iesus, eo quòd turba sciebat locum, & Iesus moratus est aliquantulum in mari solatium,vel quietem necessariam sumendo pro se,& discipulis suis.sic dicitur Mar.6 quòd turbæ de ciuitatibus secutę sunt pedestres,& prœuenerunt eos,ideſt, Iesum,& discipulos eius,& sequitur, & exiens de naui vidit turbam multam,& docebat eos.Et tamen ista est consuetudo Euangelistarum,quòd quædam dimittant, quæ alij C exprimunt, & vt quibusdam tacitis fiat conueniens narratio oportet eam formare,seruata tamen veritate rerum,ita vt interdum videatur vnus Euangelista dicere contraria alteri,& non contradicit,sic patet in suscitatione puellęa Christo suscitatę.nam supra 9. dicitur,quòd pater puellæ dixit: Domine filia mea modo defuncta est: vade, & pone manum tuam super eam,& viuet,& Mar.5.dicitur,quòd dixit. Domine filia mea est in extremis: vade & pone manum tuam &c. Et tamen hęc diuersitas est, quia Mar.voluit narrare totam seriem rei.ſ.quòd accesserit pater puellę ad Christum,& rogauit pro puella, quæ erat in extremis,quòd veniret Christus, & sanaret eam, & interim puella defuncta est,& venerunt nuncij ad patrem puellę statim, & iam Christus ibat ad suscitandum eam,licet nondum putaretur mortua.& illi nũ- D dixerunt ad patrem puellę, filia tua defuncta est, quid adhuc vexas magistrum? & Christus dixit. noli timere,sed tantum crede,& salua erit, & tunc Christus uit,& suscitauit eam. Matthęus autem voluit esse breuis omittendo omnia hæc,solum ponens suscitationem puellæ.& quia si introduceret patrem dicẽtem: Domine filia mea est in extremis, oportebat enarrari omnia intermedia tacitis alijs;incępit historiam ex illo loco postquam nuncij dixerant puellam mortuam,quasi tunc pater petere inciperet, & tamẽ si tunc inciperet non peteret pro sanatione, sed pro suscitatione,ideo introduxit eum dicentem: Domine filia mea modo defuncta est.ita in multis alijs. Ita nunc voluit Ioannes omittere multa, quæ alij dixe- E runt,ideo aliter ordinauit formam narrationis. nam Matthęus Marcus,& Lucas referunt quomodo ascẽdente Iesu in nauiculam videntes illum turbæ, & cognoscentes exierunt de ciuitatibus, & secutę sunt eum pedestres,& prœuenerunt eum ad locum ad quẽ ibat,& tunc exiens vidit turbam congregatam in litore,& cępit prædicare, & sanare ęgros. & deinde cum prorogaretur in longum sermo ita, vt transiret hora ciborum,accesserunt discipuli ad Christum, vt dimitteret turbas ire ad quærendum escas. hæc omnia voluit Ioannes subticere, solum introducens Iesum loquentem discipulis de saturatione turbarum, ideſt,quomodo prouideretur turbis de cibo, & ad hoc oportuit, quòd aliter formaret narrationem.

A nam non poterat dicere, quòd exiens Iesus de naui vidit turbam congregatam, cum de nauigatione nihil dixisset, sed dixit, quòd sedebat, & vidit turbam multam, quæ venit ad eum. & hoc verum est, quia turba venit,ideſt, venerat iam, quia venit est præteritum, & tamen, quòd Iesus respiceret turbam non est principiũ historię huius, sed id quod alij Euangelistæ referunt, & tamen artificiosę valde dixit Ioannes, cum subleuasset Iesus oculos vidit multitudinem,siue quia multitudo magna venit ad eum, dicit Philippo,vnde ememus panes? nam Matthęus, Marcus, & Lucas introducunt discipulos prius lo- B quentes ad Iesum,quòd dimitteret turbas, & ad hoc non oportebat,quòd ipse respiceret turbas,sed quòd discipuli aspicerent eas, & tamen Ioannes introducit Iesum loquentem ad Philippum, quasi ipse prius locutus fuerit,non quidem asserens hoc, sed tacens reliquas partes historię: ideo oportuit ad hoc, quòd diceretur Iesus subleuasse oculos, & vidisse turbam, vt per hoc innuatur, quòd fuit solicitus de pascendo turbas, quia subleuatis oculis viderat multitudinem earum, & tamen manifestum est, quòd non illico, vt Iesus vidit turbam dixit Philippo, vnde ememus panes? quia Iesus vidit turbas quando exiuit de naui, & cepit illico docere eas, & sanare languidos earum, & durauit longa hora hęc predicatio antequam discipuli loquerentur ad Iesum de cibando turbam. Marc.sexto, scilicet, & exiens de naui vidit turbam multam, & cępit docere eos multa, & cum hora multa fieret,accesserunt discipuli eius dicentes. desertus est locus &c. Ioannes tamen ita retulit,ac si postquam Christus vidit turbas nihil egisset nisi de cibis illarum loqui, quia dicitur, quòd videns,quòd multitudo magna venisset ad eu dixit ad Philippum. vnde ememus panes,&c. Quòd autem dicitur, quòd subijt Iesus in montem, non est sensus, quòd ascenderit in aliquem montem antequam turbę venirent, sed mons est hic locus ille, in quo Iesus inuenit turbam, & prędicauit, & pauit eos, & quia magnitudo magna erat, occupabat magnum terræ spacium, cuius partes quędam alijs eminentiores erant, & illę vocantur mons. manifestum est autem, quòd in tali loco Christus esset, quia cum prædicasset tantæ multitudini ad hoc, quòd conspiceretur ab omnibus, & liberius audiretur vox eius, oportebat, quòd ipse esset in loco excelsiori quàm illi, sicut est solitum prædicantibus, & docentibus. Et quia discipuli Christi, sicut erant ei magis familiares quàm cęteri, ita erant loco propinquiores quàm reliqua turba, erant etiam ipsi in illa parte eminenti, licet Christus in eminentiori, ideo dicitur Christus subijsse montem cum discipulis suis. Et hoc etiam artificiosę solus Ioannes dixit, quia ipse introduxit Christum respicientem totam turbam ad hoc, quòd solicitus esset de saturatione illorum, & quia tanta multitudo non poterat distincte videri nisi ab eo, qui esset in loco eminentiori quàm illi posuit duo. vnum est, quòd Iesus erat in monte cum discipulis suis: aliud, est quòd subleuauit oculos, quod cęteri Euangelistæ tacuerunt, & pertinet ad artificiosam narrationem Ioannis, qui rem hanc decurtate retulit, omittens quæ alij dixerant. istud enim est, quod magnas ambiguitates lectoribus parit, nisi valde caute attendant, quòd quidam decurtant alij supplent, & quilibet tenet formam sibi conuenientem narrandi quasi plene referat.

Cum dicitur hic, & hora iam præterijt, quæsit ista hora. Quæst. LXXIII.

QVAERETVR cum dicatur hic, & hora iam prę terijt, quæ hora sit ista.

Dicit Nicolaus, quòd sit ista hora reuertendi ad loca de quibus exierant, quasi dicat, locus est desertus, & non possunt redire ad loca de quibus venerunt, qa hora transijt. dimitte ergo illos ire in loca proxima ad quærendum escas. Sed dicendum, quòd accipitur hic hora pro hora comedendi. Quod patet, quia erat iam plus quàm Merides, cum dicatur Lucæ 9. dies autem cęperat declinare. ſ. Sol a Meridiano circulo, quod est statim post Meridiem, & tamen ad Meridiem, vel ante est hora comedendi, ideo de hora manducandi dicebant. Et patet ex contextu literæ, qa discipuli loquuntur ibi de cibis, dicentes ꝙ turbæ dimittantur ire ad quęrendum escas: ergo cum hora absolute ponatur debet intelligi de hora vescendi, qa aliàs nō bene sequeretur, ꝙ ex quo hora præterierat, deberet Christus dimittere turbas ad quærendum cibos. Tertio patet, quia expositio Nicolai non est multum ad propositum: nam etiam si hora recedendi ad loca propinqua non transisset, si iam erat hora prandendi, vel appropinquabat, debebat mitti ad quærendum escas, & ideo superuacue diceretur hora præterijt. Quarto quia non stat, quia dicitur hic, & hora iam prętерijt, in quo ponitur hora communis omnibus, ideſt, quòd omnibus prętерierat, & tamen si acciperetur pro hora reuertendi non prętерijſſet omnibus, quia quidam illorum essent de ciuitatibus propinquis, ideſt, de locis proximioribus illi deserto: ergo sicut poterant ire ad loca proxima, poterant ire ad vrbes suas, & tamen exponendo iuxta Nicolaum debet intelligi, quòd mittantur ad loca proxima, quia transit hora. ſ. reuertendi in sua, ergo non transierat hora reuertendi, vel eundi ad proxima, quia aliàs non potius deberent dimitti in hæc quàm in illa, & tamen loca proxima erant loca quorundam illorum: ergo non prætерierat illis hora, & tamen omnibus prętерierat hora, quia absolute dicitur, & hora iam prætерijt: ergo intelligitur de hora manducandi, & ideo prouidendum erat eis dimittendo ipsos ire ad proxima loca.

Quomodo istæ turbæ incurrerunt in hanc necessitatem, vt necesse esset eis, vt cibarentur a Christo. Quæst. LXXIIII.

QVAERETVR quomodo istę turbę incurrerunt in hanc necessitatem, vt necesse esset eis, vt cibarentur a Christo.

Aliqui putant, quòd tandiu manserant iam cum Christo, & ideo deficiebat eis cibus, sicut sequenti cap. de turba quam saturauit Christus dicitur, misereor super turba, quia triduo me sustinent, & si dimisero eos in via deficient.

Dicendum, quòd non stat, quia ipso die venerant isti. nam postquam venerunt vsquequo discipuli dixerunt Christo, ꝙ dimitteret eos, non fecit Christus nisi prędicare eis, & sanare infirmos eorum, vt patet Mar. 6. ſ. exiens de naui vidit turbam multam, & docebat eos multa, & sequitur. cum hora multa fieret accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, desertus est locus, & hora prętерijt, dimitte turbas, & sic non transierat dies integer ex quo discipuli ad Christum venerant, sed solum venerant ante Meridiem, & ipse prędicando tenuit turbas vsque post Meridiem, non ergo defecit cibus ex hac causa. Alij dicunt, ꝙ defecit, quia veniebant turbę ad Christum, & putauerūt eum inuenire in aliquo loco habitato, sicut aliàs solebat manere, & ibi inuenirent escas, ideo de locis illis de quibus veniebant non tulerunt secum cibos, nunc vero cum Christus maneret in deserto non inuenerunt ibi aliquid, ideo oportuit, ꝙ remitterentur ad quærendum escas, vel Christus eos pasceret.

Sed hoc etiam non stat, quia turbę sciebant, ꝙ Iesus ibat in locum illum desertum. nam ipse nauigauit, vt iret illuc, & turbę concurrerunt pedestres de ciuitatibus, & prævenerunt Christum illuc euntem, vt dicitur Mar. 6. & qñ ipse exiuit de naui inuenit turbas in loco, & cępit docere eas eo. cap. non ergo ignorabant locum ad quem ibant.

Dicendum igitur, ꝙ causa huius necessitatis fuit, quia turba sciebat locum, ad quem nūc Christus ibat esse desertum, & tamen esse prope castella, & villas, ita ꝙ si Christus non moraretur prędicando, nisi sicut solitus erat, possent competenti hora redire ad loca proxima, vt ibi manducarent, & ideo noluerunt se cum onera ciborum portare. Christus aūt moratus est prædicando, vltra solitum, ita vt iam declinaret dies, & sic erat iam hora tarda ad redeundum in loca proxima pro cibis, & ita fuit occasio, vt Christus, qui tenuerat turbam in sermone, & impediuerat a quærendo cibos daret ei cibos. Et hoc patet, quia discipuli non accesserunt ad Iesum ad hoc, ꝙ dimitteret turbas, nisi quando erat hora tarda. nam dixerunt. hora iam prętерijt, & sic videt, ꝙ si nō fuisset sermo Christi tam longus, non fuerat necesse, ꝙ discipuli accederent ad eum, vt dimitteret eas, sed ipsę poterant ire in loca proxima ad cibos quęrendos, quia adhuc hora competens ad hoc eis supereſſet.

Quare discipuli accedentes ad Christum non petiuerunt, quòd cibaret turbas, sed quòd dimitteret eas. Quæst. LXXV.

QVAERETVR, quare discipuli accedentes ad Christum non petiuerunt, ꝙ cibaret turbas, sed ꝙ dimitteret eas. nam poterat cibare eas, & ipsi conuenienter hoc petere poterant.

Dicendum, ꝙ nihil tale cogitare poterāt, eo quòd nunquam viderant Christum similia facientem, quia ista fuit prima saturatio turbarum, ideo non occurrebat in mentem talia a Christo petere.

Sed dicetur, ꝙ Iudæi sciebant alia miracula similia facta. nam Deus pauit cęlitus Iudęos in deserto 40. annis dando Manna. Exo. 16. & Deut. 8. etiam Angelus Dñi attulit Eliæ panem subcinericium, & vas aquæ in deserto Berſabeę, vt ambularet in fortitudine cibi illius 3. Reg. 19. cap. etiam tempore famis magnæ paruit Deus Eliam apud torrentem Carith mittendo ei quotidie panem, & carnes 3. Reg. 17. cap. ideo sic poterant nunc putare de Christo, cum viderent eum alia miracula facere, quòd posset facere istud.

Dicendum, quòd forte discipuli Christi non putauerunt esse tāam necessitatem, vt oporteret vti hoc miraculo ad saturandum turbas, quia erant loca aliqua proxima ad q̄ possent ire, ꝑ cibis, sicut ipsi dixerant. ſ. dimitte turbas, vt euntes in castella emant sibi escas. Sed melius dicendum est, ꝙ faciebant hoc ex quadam imperfectione fidei, quia adhuc non sufficienter de Christo sentiebant, quę oportebat, vel decebat sentire. Quod apparet, quia etiam postquam Christus dixit discipulis vos date illis manducare, nescierunt redire nisi ad modum humanum dicentes. non habemus nisi quinque panes, & Philippus a Christo super hoc interrogatus dixit, ducentorum denariorum panes non sufficient eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat. Ioan. sexto, & alij discipuli dixerunt, euntes emamus ducentis denarijs

denarijs panes, & demus eis, Marci 6. Et tamēn si aliquid fidei haberent de potestate Christi circa hoc, dicente Christo eis: Vos date illis manducare, dicere debuissent, nos non possumus, sed tu posses si vis saturare eos: erat ergo infidelitas, ideſt, imperfectio quædam fidei discipulorum. Quod magis patet, quia non solum hac vice, cum primo Christus saturauit turbas, sic dubitauerunt, sed etiam in secunda vice, cum iam iterum Christus pauisset turbam, adhuc dubitauerunt, & infidelitatem quandam ostenderunt, vt patet sequenti capitu. & Marci octauo: nam dixit Christus, Misereor super turbam, quia triduo me sustinent, & non habent quid manducent, & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. Et dicunt discipuli: Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, vt saturemus tantam turbam? Ista iam erat incredulitas multum increpabilis, & ita Christus arguit eos, infra decimosexto, super defectu panis quem non portauerunt in via, scilicet, quid cogitatis inter vos modicę fidei, quia panes non habetis? nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis, & septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis, quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis? Erat ergo infidelitas, siue imperfectio quædam fidei Apostolorum, quòd non peruerint nunc a Christo, quòd saturaret turbas. Sic dicit Chrysost. super Matthæum, scilicet, nec discipuli accedentes dicunt ciba eos, ad hoc enim imperfectius erant dispositi, sed dicunt desertus est locus.

Quare discipuli non dixerunt de seipsis, vt Christus dimitteret eos ad quærendum cibos. Et quòd erat consuetudo discipulis Christi secum ferre in itinere panes. Quæst. LXXVI.

QVAERETVR cum discipuli dixerint de turbis, quòd dimitteret eas ad quærendum cibos, quia locus ille desertus erat, quare non dixerunt de seipsis, quia etiam ipsi cibis egebant cum essent in deserto.

Dici potest, quòd discipuli nunc loquendo non solum agebant causam turbarum, sed etiam suam, & forte potius suam, quia erat hora manducandi elapla, & ipsi volebant manducare, nec poterant Christo prædicante, ideo dixerunt, quòd turbas dimitteret, ita cum vellent turbas dimitti, vt irent ad proxima loca pro cibis, forte ipsi volebant ire pro cibis euntibus turbis, & afferrent illos Christo in deserto, vt manducaret, quia sic aliquando faciebant, vt quando transiuit Iesus apud locum Samariæ, mansit fo- tis apud fontem lassus, & discipuli intrauerunt, vrbem pro cibis, & attulerunt eos Christo sedenti ad fontem, Ioan. 4.

Aliter potest dici, & melius, quòd discipuli nihil dixerunt de se, sed de turbis, quia pro se, & Christo panes habebant, scilicet, quinque panes, & duos pisces. Quod patet in litera, quia quando Christus dixit: date vos illis manducare, dixerunt: non habemus nisi quinque panes, & Marci 6. dicitur, quòd Christus dixit illis, quot panes habetis? & illi dixerunt, quinque panes. Et hoc quia consuetudo erat discipulis Christi, quando de aliquo loco exibant cum Christo, portare secum panes ad viam, & si aliquando obliuiscebantur accipere illos, timebant se arguendos a Christo, sic patet infra decimosexto, scilicet, cum venissent discipuli Iesu trans fretum oblivia. Intuemini, & cauete a fermento Pharisæorum, si sunt accipere panes, & tunc Christus dixit eis in

& Saducæorum, & illi cogitabant intra se, quòd hoc eis Christus diceret, quia panes non acceperant, & sic apparet, quòd aliàs consuetum erat eis panes tollere in via, maxime autem nunc haberent, quia quando Christus recedere voluit de loco in quo manebat, præmonuit eos dicens: venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum, Marci 6. & supra in litera, & sic ipsi scientes, quòd in desertum ituri erant, pararent sibi necessaria, & ita cum turbis deficeret cibus, non deficiebat discipulis, sic fuit in alia vice, quàndo Christus saturauit turbas: nam cibus defecerat turbis, & discipuli habebant cibos, & Christus dixit eis, quot panes habetis? & illi dixerunt, septem, & paucos piscículos, sequenti cap. & Marci 8. ideo discipuli pro solis turbis nunc petiuerunt, quòd dimitterentur ire ad quærendum cibos.

Quare discipuli dixerunt nunc Christo, quòd dimitteret turbas ad quærendum cibos, quia nesciebant an secum cibos attulissent. Quæst. LXXVII.

QVAERETVR, quare discipuli dixerunt nunc Christo, quòd dimitteret turbas ad quærendum cibos: nam forte turbæ attulerant secum necessaria pro illa vice, & oporteba t hoc primum discuti, antequàm mitterentur turbæ ad cibos quærendos.

Dicendum, quòd præsupponendum est, quòd discipuli sciebant, quòd turbæ non habebant cibos: nam nō oportet omnia scribi, sed supponuntur quædam tanquàm manifesta, satis enim constat, quòd discipuli non essent tam insipientes, quòd accederent ad Christum prædicantem, interrumpendo verbum eius, rogantes quòd dimitteret turbas ad quærendum cibos, tanquàm illos non haberent, nisi certificati essent, quòd illos non habebant. Hoc autem poterant scire discipuli ex confessione turbarum: nam cum Christus loquebatur ad quosdam, vel sanabat illos, poterant discipuli loqui multis de turba, & inde scirent, quòd non attulerant secum cibos. Vel forte nihil interrogantes scire hoc poterant ex apparatu turbarum, quia ad hoc quòd tanta turba cibos necessarios afferret, necesse erat aliquem apparatum manifestari, & tamen videbant totam turbam expeditam quasi nihil secum ferentem, ideo apparebat, quòd cibos non habebant: alijs etiam modis hoc constare poterat, ideo petiuerunt, quòd dimitterentur turbæ ire ad quærendum cibos.

Quare discipuli dixerunt desertus est locus. Quæst. LXXVIII.

QVAERETVR, quare dixerunt discipuli desertus est locus. Dicendum, quòd discipuli volebant concludere, quòd Christus cessaret a prædicatione, & dimitteret turbas ire pro cibis, & ad hoc dixerunt desertus est locus, & hora iam prætерijt, quasi iam est hora manducandi, immo iam transiuit, & locus est desertus in quo nihil possunt inuenire, dimitte ergo eos ad loca ire, in quibus inueniant.

Et dicitur hoc primo ad ostendendum necessitatem missionis, quasi dicat, si hic possent cibi inueniri, non oportebat quòd turbam dimitteres, sed quòd tecum manerent, & tamen locus est desertus, in quo nihil inuenitur, ideo expedit quòd dimittas eos.

Secundo ad ostendendum necessitatem finiendi sermonem. Christus enim extēderat sermonem suū vltra solitū, & Apostoli orant dicētes, desertus est locus, q. d. si locus esset habitatus in quo turbæ possent

Universidad de Deusto
Biblioteca

habere necessaria, poteras quantum velles extendere sermonem etiam si hora transiuisset, quia cito turbæ poterant habere cibos expleto sermone: nunc tamen quia locus desertus est, oportet ꝙ eant ad alia loca ad quærendum cibos, & quia ad hoc nimis tarda hora est, expedit quòd iam sermonem finias.

Tertio fuit ad exonerandum se a cura pascendi turbam, q.d. licet vltra horam moratæ sint hic turbæ, & non habeant cibos, & honestum esset nos prouidere illis, quia tu illos detinuisti, tamen nō possumus, quia desertus est locus, & non est vnde cito possimus colligere tantos cibos, & reportare pro hac multitudine, ideo tu dimitte illos, vt citius eant, & quærant, & non oportebit eis redire huc cum cibis.

Quarto referunt Euangelistæ hoc dictum, vt nos instruamur de qualitate loci, vt sciamus, quòd miraculum factum fuerit: nam si Christus pauisset turbas istas in aliquo loco habitato, vel iuxta illum, posset dici, quòd non miraculosè pauerat, sed cibos secrete fecerat adduci de loco illo: nunc vero cum dicatur, quòd locus desertus erat, tollitur ista suspitio, & constat verum esse miraculum. Sic dicit Chrysost. super Matth. propter hoc autem, & in desertum eos ducit, vt sine omni suspitione sit hoc miraculum, & nullus existimet de castello aliquo prope existenti inferri aliquid ad mensam, sed quamuis locus desertus sit, tamen qui nutrit orbem terrarum adest, & si hora iam præterijt vt dicunt, tamen qui non erat horæ suppositus loquebatur.

Ad quid Christus voluit loci, ac temporis opportunitatem quærere ad miraculum hoc faturationis turbarum.
Quæst. LXXIX.

QVAERETVR cum Christus voluerit istud miraculum saturationis turbarum facere quærens ad hoc opportunitatem loci, & temporis, ad quid illud voluit: nam quæsiuit opportunitatem loci, quia duxit turbas in desertum locum, vbi nihil possent habere. Etiam quæsiuit tempus tenens eas diutius, quàm solitus erat in sermone, ne maneret turbis hora competens ad eundum in loca proxima pro cibis. Dicendum, quòd Christus voluit ostendere potestatem suam per omnia genera miraculorum: nam sicut ostenditur magnitudo potestatis ex magnitudine rei factæ etiam si sit vnica, ita ostenditur in varietate rerum factarum. Christus autem hoc duplici modo ostendebat potestatem suam: nam quodlibet opus miraculorum Christi ostēdebat infinitam potestatem eius, quia miraculum non potest fieri, nisi ab infinita potentia. Etiam ostendebat potestatem in varietate rerum, quia nullum genus rei erat in quo miracula non faceret, scilicet, in terra, in mari, in hominibus, in dæmonibus, & ita in omni genere creaturæ, & quia saturare turbam miraculosè, erat vnum genus miraculi, voluit etiam in hoc ostendere potentiam suam. Secundo, & magis specialiter fuit ad ostendendum se Deum esse: nam Deus in veteri Testamento miraculosè pauerat Iudæos in deserto quadraginta annis, nunc autem ipse pascebat turbas, vt Christus ostenderet se esse illum Deum qui quoque Iudæos pauerat, & sic dicit Ioan. 6. quòd Moyses non dederat Iudæis panem de cœlo, sed pater suus, q.d. ꝙ ita ipse nunc daret panem miraculosè, & ita viderent eandem potentiam nunc esse eius, qui cibabat eos, & illius qui dederat eis manna in deserto. Sic dicit Chrysost. quòd enim videbatur Iudæis in eremo esse miraculum, cum dicerent, Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto populo suo? & per opera Christus ostendit, & propter hoc ducit eos in desertum.

An fuit conueniens, quòd nunc Christus faceret istud miraculum faturationis turbarum. Quæst. LXXX.

QVAERETVR an fuit conueniens, quòd nunc Christus faceret istud miraculum saturationis turbarum: nam miraculum non debet poni sine necessitate, ideſt, quādo non potest aliter prouideri, ideo oportet hic ostendi talem necessitatem, vt cōuenienter miraculum factum dicatur. Aliqui dicunt, quòd non fuit causa sufficiens faciendi miraculum, quia poterat turbis prouideri sine miraculo: nam poterant ire ad loca proxima, & ibi inuenirent escas: sic dixerunt discipuli, dimitte turbas, vt euntes in castella emant sibi escas. Dicendum, quòd fuit conueniens causa faciendi, eo quòd erat defectus ciborum, nec erat competens modus quærendi illos: nam nec erat locus, neque tempus: non quidem locus, quia desertus erat locus, sicut dixerunt discipuli, desertus est locus, tempus etiam non erat conueniens, quia iam præterierat hora manducandi, sicut dixerunt discipuli, scilicet, & hora præterijt, & dato quòd vellent ire ad loca viciniora, esset hora tardissima. Ideo dicendum, quòd si accipiatur hic necessitas faciendi miraculum istud saturationis, ita quòd illo non facto necesse esset fame perire turbam totam, non erat necessarium fieri illud, quia poterat turba euadere etiam, sed cum difficultate, sicut dixerunt discipuli, scilicet, quòd irent in proxima loca, & inde emerent escas. Accipiendo tamen necessitatem ita, vt non facto miraculo male se haberet turba, verum est, quòd erat necessarium fieri: nam hora iam transierat manducandi, & loca non erant multum propinqua illi deserto, & sic antequàm illuc peruenirent affligerentur valde fame, & laxarentur, sicut Christus dixit in secunda saturatione turbarum, sequenti cap. & Marci 8. Si dimisero eos ieiunos, deficient in via, & vt non deficerent pauit eos, maxime quia hic erant mulieres, & paruuli, vt patet supra in litera, & illi valde deficerent, sustinendo famem, & laborem itineris tam longa hora, & forte aliqui perirent, ideo necessitas quædam erat prouidendi eis. Item necessitas erat honestatis, quia si Christus non intenderet prouidere eis, imprudenter egisse videretur detinendo turbam in sermone tanto tempore vltra solitum, quòd non esset eis locus quærendi cibos, vt ergo non videretur egisse imprudenter, debuit eis prouidere, & ita fuit: nam si Christus non intendisset eis prouidere multo ante finiuisset sermonem, vt hora congrua mitteret turbas ad quærendam refectionem. Ad dictum discipulorum dicendum, quòd illud non erat sufficiens remedium ad euitandum omne inconueniens, vt ostensum est supra. Erat tamen minus malum remedium, quod haberi poterat, & erat remedium eorum, quibus nihil aliud posse fieri videbatur, & tamen pro eo qui posset aliter prouidere, non erat conueniens remedium, & sic Christus aliter prouidit.

Quomodo Euangelistæ inter se circa hoc discordant, & quomodo concordentur. Quæst. LXXXI.

QVAERETVR quomodo stat, quia Euangelistæ videntur discordare: nam Matthæus, Marcus, & Lucas dicunt, quòd locutus est Christus ad discipulos dicens, vnde haberēt panes pro ista multitudine, vt colligitur Mar. 6. & tamen Ioan. 6. dicitur, ꝙ Christus locutus fuerit Philippo dicens: vnde ememus panes, vt manducent hi? Item quia Matt. Mar. & Luc. dicunt, ꝙ discipuli dixerunt, ꝙ non habebant nisi quinque panes, & Ioan. 6. dicitur, quòd Andreas hoc dixit, scilicet, est puer vnus hic qui habet quinque panes. Dicendum, ꝙ veritas fuit, ꝙ Apostoli accesserūt ad Christum prædicantem, vt dimitteret turbas, & tunc Christus dixit omnibus discipulis, vt darent illis manducare, & tunc illis forte non respondentibus, vel dicentibus, ꝙ non possent, dixit Christus Philippo, vnde ememus panes, vt manducent hi? Ioan. 6. & Philippus dixit, ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat, & tunc Christus dixit quot panes habetis? & Andreas respondit: est puer vnus hic qui habet quinque panes, &c. Discordia autem etiam videtur quòd Ioannes dixit Philippum, & Andream locutos, alij Euangelistæ dixerunt discipulos locutos.

Dicendum, ꝙ veritas est, ꝙ Philippus locutus est, & postea Andreas, sicut dictū est, & tamen alij Euangelistæ dicunt locutos fuisse discipulos, quod verum est, quia quando vnus de discipulis loquitur, dicuntur loqui discipuli, maxime quia Christus ita interrogabat vnum, ac si interrogaret omnes, cum omnes essent præsentes, & quilibet illorum respondebat nomine omnium, quia omnes astabant, sed non poterant omnes simul loqui ne turbaretur, & confunderetur locutio, & ita si vnus respondeat vice communitatis alicuius, communitas respondere dicitur. Sic dicit Aug. lib. de concor. Euāg. scilicet, hoc Philippus apud Ioannem respondit, sed Marcus a discipulis responsum esse commemorat, volens intelligi hoc ex ore cæterorum Philippum respondisse, quamquam & pluralem numerum pro singulari vsitatissime ponere potuerit, quod autem Andreas apud Ioannem de quinque panibus, & duobus piscibus suggessit, hoc cæteri Euangelistæ pluralem numerum pro singulare ponentes, ex discipulorum persona retulerūt.

Quomodo quidam Euangelistæ exprimunt, quæ alij non dixerunt, & in his quæ omnes expresserunt, non est eadem sententia. Quæst. LXXXII.

QVAERETVR quomodo potest stare, quia hic dicitur, quòd quando Christus dixit discipulis, quòd darent ipsi turbis ad manducandum. Respōderunt, non habemus nisi quinque panes, & duos pisces, & Lucæ nono dicitur, Non est nobis nisi quinque panes, & duo pisces, nisi forte nos eamus, & emamus denarijs ducentis panes, & dabimus eis manducare, nunquid sufficiunt eis? & dicit eis Iesus, quot panes habetis? ite, & videte, & cum cognouissent dicunt ei, quinque, & duos pisces.

Dicendum, quòd hic est duplex difficultas. Vna quia quidam Euangelistæ exprimunt quædam quæ alij non dixerunt, quæ videntur mutare veritatem narrationis. Secunda, quia in ipsis etiam quæ omnes expresserunt, non concordant in verbis, ita vt aliquater mutari sententia videatur.

De primo dicendum, quòd non est nouum, quòd vnus Euangelista exprimat quod alius tacuerat, quod in præcedēn. quæst. vidimus abundanter, & sic mutuo se suppleant, vnde quando quilibet Euangelistarum loquitur ita accipienda sunt verba sua, vt non credatur nihil amplius fuisse, nisi quod ipse dixit, sed ꝙ in aliquid omitti, quod supplenerit alius, & cum priori fuisse omissum. Sed hoc est, quod lectores falsi, & turbat, nisi caute attendant, quia quilibet Euangelistarum ita artificiosè suam narrationem contexit, & format, quòd nihil illi deesse videatur, sed hoc ad loquentis, vel scribentis ingenium pertinet, & non tollit rerum veritatem. Nunc autem inter Euangelistas nemo plura expressit in sentētia, quàm Mar-

cus: nam quòd Christus dixerit discipulis, quot panes habetis, ite & perquirite, & quòd hoc cognito venerint ad respondendum, nemo nisi Marcus expressit, & totum quod Ioannes dixit de locutione Christi ad Philippum, & de Andrea postea loquente Marcus expressit, nisi quòd in verbis differt, quia id quod Ioannes a Philippo, vel Andrea dictum posuit, Marcus ad discipulos dixit pertinere, vt dictum fuit præceden. quæst. quod vero Lucas posuit, scilicet, nisi nos eamus, & emamus in hanc omnem turbam escas, etiam Marcus expressit dicens, si euntes emamus denarijs ducentis panes, sed differt in modo loquendi. Matthæus autem hic plusquàm omnes tacuit asserens solum dictum a discipulis, quòd haberent quinque panes. August. autem dicit etiam omnes istas sententias comprehendi in verbis Lucæ: nam inquantum dicit, non sunt nobis nisi quinque panes, inclusit sententiam Andreę dicentis, Ioan. 6. Est puer vnus qui habet quinque panes, &c. Inquantum vero dixit, nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas, inclusit duas sententias, s. vnam Philippi qua dixit, ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat, & aliā Andreæ, quia cum dixisset: Est puer vnus hic, &c. subdidit, sed hæc quid sunt inter tantos? vnde August. lib. de concor. Euang. ait. In quibus verbis Lucas in vnam sententiam construxit responsionem Philippi dicentis, ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat, & responsionem Andreæ dicentis, est puer vnus hic qui habet quinque panes ordeaceos, & duos pisces, vt narrat Ioannes. Quòd enim Lucas ait: non sunt nobis nisi quinque panes, & duo pisces: ad Andreæ retulit responsionem. Quod vero adiunxit, nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas, videtur ad responsionem Philippi pertinere, nisi quòd de ducentis denarijs tacuit, quamquam ex ipsius Andreæ sentētia hic posset intelligi, cum enim dixisset: est puer vnus hic qui habet quinque panes ordeaceos, & duos pisces, adiunxit, sed hæc quid sunt inter tantos? hoc est dicere, nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas.

De secundo, scilicet, de varietate verborum in his, in quibus communiter expresserunt, est dicendum, ꝙ difficile est eandem sententiam a multis sub eisdem omnino verbis proferri, immo sub eodem modo cōcipiendi assumi, & ideo cum de hac re omnes loquerentur varijs verbis ipsam veritatem omnes protulerunt: nam aliter hoc concepit Marcus, cum ait: si euntes emamus denarijs ducentis panes, & dabimus eis manducare, nunquid sufficiunt eis? Lucas vero aliter ait, scilicet, non sunt nobis nisi quinque panes, nisi forte nos eamus, & emamus in hāc omnem turbam escas, sed ista verborum varietas non nocet, neque ad eam attendendum est, cum de rerum veritate constet. Sic enim August. lib. de concor. Euang. cum posuisset concordiam in hac parte, vt supra dictum est, subiunxit, ex qua varietate verborum rerum autem sententiarumque concordia scitis, apparet salubriter nos doceri, nihil quærendum in verbis, nisi loquētium veritatem, cui demonstrandę inuigilare debent omnes veridici narratores, cum de homine, vel de Angelo, vel de Deo aliquid narrant.

Sed tunc dicetur, quæ verba istorum dicta fuerunt? quia non est possibile, quòd omnia verba Euangelistarum fuerint dicta in hac collocutione Christi, & discipulorum super saturatione turbarum.

Dicendum, quòd non est possibile omnia fuisse dicta, quia in eadem re, & sententia varia verba, & varium modum concipiendi sententiam posue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt diuersi Euangelistæ, vt ostensum est præcedenti quæstio. Sed videtur dicendum, quòd quantum ad ea, quæ Ioan. expressit de Philippo, & Andrea, talia fuerunt verba, qualia ipse expressit, & ideo quantum ad illam partem cæteri Euangelistæ reducuntur ad eum, & tamen Ioan. non plene expressit rem istam, quia aliqua interciderant, antequàm Christus loqueretur Philippo, quæ alij Euangelistæ expresserunt, & etiam postquàm introducitur loquens, aliquid dictum fuit, quod Ioan. tacuit, scilicet, id quod dicitur Marci 6. quòd Christus dixerit discipulis quot panes habetis? ite, & perquirite, vel videte, & illi iuerunt ad videndum. Ob hoc ergo dicendum, quòd nemo Euangelistarum expressit totaliter formam verborum Christi, & discipulorum hic, & forte nemo illorum expressit aliquid de verbis omnino formalibus huius collocutionis, & tamen nihil differt in hoc, cum sola rei veritas attendenda sit.

An isti panes quinque erant discipulorum, vel alterius. Quæst. LXXXIII.

QVAERETVR circa panes istos quinque, quia dicitur hic, non habemus nisi quinque panes, & Ioan. 6. dixit Andreas, est puer vnus hic qui habet quinque panes: cuius erant isti panes an discipulorum, vel alicuius alterius.

Dicendum, quòd erant discipulorum Christi. Primo, quia quando Christus dixit discipulis: Date vos illis manducare, dixerunt discipuli, non habemus nisi quinque panes, & duos pisces, ergo sui erant, quia aliàs panes istos habere non dicerentur.

Secundo, quia Christus dixerat, Date vos illis manducare, & tamen discipuli non poterant dare turbis ad manducandum, quia tunc non dicerentur ipsi aliquid dare turbis, sed turbæ comederent quod suum erat.

Tertio patet, quia Marci 6. dicitur, quòd Christus dixit discipulis, quot panes habetis? ite & videte, & cum cognouissent dicunt ei, quinque panes, & duos pisces: Cum ergo quæreret ab eis Christus quot panes ipsi habebant, & ipsi dicerent quinque, videretur quòd sui erant.

Quarto, quia Lucæ nono, quando Christus dixit discipulis, Date vos illis manducare, dixerunt: non est nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces, ergo ipsi habebant hoc.

Quinto patet, quia discipuli Christi semper portabant panem, & necessaria in via, & nunquàm cessabant portare, nisi interdum obliuiscerentur, & tunc putabant se increpabiles: sic patet infra decimosexto, scilicet, Cum venissent discipuli eius trans fretum obliti sunt panes accipere, hic autem non obliti sunt, quia Iesus præmonuerat eos, quòd ituri erant in locum desertum, Marci 6. & supra in litera, ideo panes portarent, & sic isti quinque panes sui essent.

Sexto, quia etiam aliàs discipuli Christi indiguissent cibis in deserto. sicut turbę, & tunc non dicerent Christo, dimitte turbas, vt euntes in castella emant sibi escas, sed eamus iam in castella, & quæramus omnes cibum, & tamen petiuerunt pro turbis, & non pro seipsis, ideo videtur, quòd habebant isti cibos, & erant isti quinque panes, cum dicatur Lucæ 9. Non est nobis plus, nisi quinque panes, & duo pisces.

Cum autem dicitur Ioan. 6. Est puer vnus hic: Dicendum, quòd erant isti panes discipulorum Christi, & ille puer erat aliquis de discipulis Christi, & non vocatur puer ætate, sed ministerio, quia modus loquendi scripturæ est, quia omnes ministri, vel seruitores alicuius vocentur pueri eius, sic dicitur supra

in litera, quòd dixit Herodes pueris suis, idest, seruis suis, vt ibi expositum est.

Quomodo discipuli Christi tam paucos panes habebant cum tot essent. Quæst. LXXXIIII.

QVAERETVR quomodo discipuli Christi tam paucos panes habebant cum essent tot, quia non erat eis sufficiens cibus.

Aliqui dicunt, quòd hoc erat propter vitam austeram, quam tenebat Christus, & discipuli: nam non vacabant cibis, sed spiritualibus rebus, ideo paucis erant contenti. Sic dicit Chrysost. addiscimus autem in hoc discipulorum philosophiam, qualiter contemnandam nō instituit, nec postea ipse, nec discipuli sui eo viuente eam ieiunauerunt. Motiuum autem istorum est ridiculū, & puerile, s. quia Ecclesia legit hæc in Quadragesima: nam verum est, q̄ hoc miraculum factum est eo tempore, quo Quadragesima nostra accidere solet: nam Ioā. 6. dicitur prope erat Pascha dies festus Iudæorum, qñ Christus pauit turbam, & tñ Pascha Iudæorum accidit in Quadragesima nostra, ideo verum est, q̄ accidit istud miraculum circa Quadragesimam nostrā, & tñ tunc nō erat Quadragesima, quia nōdum fuerat instituta. Similis insipientia est eorum qui introduxerunt pisces in cęna Dñi cum discipulis discumbentis, & tñ motiuum horum est, q̄ hoc fuit die iouis cęnæ, qui dies est in Quadragesima. Sed hoc nihil est, quia constat Dñm, & discipulos eius tūc māducasse agnum paschalem sm legē. Alij dicunt, q̄ licet non esset tunc Quadragesima, tñ discipuli Christi, quia tenebant vitam abstinentium a cibis, vtebantur potius piscibus, quàm carnibus. Sed dicendum, quòd non stat, quia discipuli Christi non ieiunabant quandiu manebant cum Christo, vt dictum est præceden. quæst. & intelligitur de ieiuniis supererogationis, seu de ieiunijs necessarijs, quia omnia ieiunia instituta apud Iudæos obseruabant, quæ autē sunt illa ostensum est supra 6. cap. q. 134. Dicendum autem, q̄ pisces vtebantur discipuli Christi, vt cōmuniter: nam si aut in hac saturatione turbarum, inuenti sunt apud eos duo pisces, & quinque panes, ita & in alia vice habuerunt septem panes, & paucos piscículos, sequenti cap. & Marci 8. Et hoc erat propter tria. Primo, quia melius aptantur pisces ad viam, quàm carnes, vt si potius pisces in pane. Secundo, & præcipue propter communitatem cibi: nam pisces erant communiores in terra illa, quàm carnes, quia erant iuxta mare: nam nunc Christus iuxta mare Galilææ erat, quando istud fecit, Ioan. 6. & de mari ipse exiuerat, Marci 6. & supra in litera, & ita in alia vice, quando saturauit turbas etiam erat iuxta mare, ideo postquàm saturauit eos, statim ascendit nauiculam sequenti cap. & Marci 8. Ideo communius ibi, & promptius cibos de piscibus, quàm de carnibus haberent. Tertio, quia pisces in regione illa erant cibus pauperum propter suam communitatem. Christus autem, & discipuli sui erant pauperes, ideo vtebantur cibis pauperum potius piscibus, quàm carnibus.

Quare discipuli tam paucos pisces habuerunt. Quæst. LXXXVI.

QVAERETVR, quare discipuli tam paucos pisces habuerunt, s. duos tantum. Aliqui dicunt, quòd fuit hoc, quia parcè delitijs vtebantur: nam ieiunantes, siue abstinentes sustentare naturam debent, & ventrem grosso cibo replere, tamen lautiora conuiuia marinarum beluarum eis facere non licet, vt ait Greg. & distinct. 4. in Decretis, cap. deniq;, & ideo licet vterentur discipuli pane ad saturitatem, tamen non piscibus, ideo duos tantum pisces habue-

Quare nunc discipuli ferebant pisces, & non alium cibum. Et quando sit a Beato Petro instituta Quadragesima. Quæst. LXXXV.

QVAERETVR quare nunc discipuli ferebant pisces potius, quàm alium cibum. Aliqui dicūt, q̄ hoc erat, quia Quadragesima erat tunc, & motiuum eorum est, quia ista legūtur ab Ecclesia in Quadragesima. Sed dicendum, q̄ ista est insania: nam Quadragesima non fuit a Christo instituta, sed a Petro post Christi mortem longo tempore: nam licet Christus eam semel ieiunauit in deserto, tamen ieiunandam nō instituit, nec postea ipse, nec discipuli sui eo viuente eam ieiunauerunt. Motiuum autem istorum est ridiculū, & puerile, s. quia Ecclesia legit hæc in Quadragesima: nam verum est, q̄ hoc miraculum factum est eo tempore, quo Quadragesima nostra accidere solet: nam Ioā. 6. dicitur prope erat Pascha dies festus Iudæorum, qñ Christus pauit turbam, & tñ Pascha Iudæorum accidit in Quadragesima nostra, ideo verum est, q̄ accidit istud miraculum circa Quadragesimam nostrā, & tñ tunc nō erat Quadragesima, quia nōdum fuerat instituta. Similis insipientia est eorum qui introduxerunt pisces in cęna Dñi cum discipulis discumbentis, & tñ motiuum horum est, q̄ hoc fuit die iouis cęnæ, qui dies est in Quadragesima. Sed hoc nihil est, quia constat Dñm, & discipulos eius tūc māducasse agnum paschalem sm legē. Alij dicunt, q̄ licet non esset tunc Quadragesima, tñ discipuli Christi, quia tenebant vitam abstinentium a cibis, vtebantur potius piscibus, quàm carnibus. Sed dicendum, quòd non stat, quia discipuli Christi non ieiunabant quandiu manebant cum Christo, vt dictum est præceden. quæst. & intelligitur de ieiuniis supererogationis, seu de ieiunijs necessarijs, quia omnia ieiunia instituta apud Iudæos obseruabant, quæ autē sunt illa ostensum est supra 6. cap. q. 134. Dicendum autem, q̄ pisces vtebantur discipuli Christi, vt cōmuniter: nam si aut in hac saturatione turbarum, inuenti sunt apud eos duo pisces, & quinque panes, ita & in alia vice habuerunt septem panes, & paucos piscículos, sequenti cap. & Marci 8. Et hoc erat propter tria. Primo, quia melius aptantur pisces ad viam, quàm carnes, vt si potius pisces in pane. Secundo, & præcipue propter communitatem cibi: nam pisces erant communiores in terra illa, quàm carnes, quia erant iuxta mare: nam nunc Christus iuxta mare Galilææ erat, quando istud fecit, Ioan. 6. & de mari ipse exiuerat, Marci 6. & supra in litera, & ita in alia vice, quando saturauit turbas etiam erat iuxta mare, ideo postquàm saturauit eos, statim ascendit nauiculam sequenti cap. & Marci 8. Ideo communius ibi, & promptius cibos de piscibus, quàm de carnibus haberent. Tertio, quia pisces in regione illa erant cibus pauperum propter suam communitatem. Christus autem, & discipuli sui erant pauperes, ideo vtebantur cibis pauperum potius piscibus, quàm carnibus.

Quare Christus iussit ad se afferri panes. Quæst. LXXXVII.

QVAERETVR quare Christus iussit ad se afferri panes. Aliqui dicunt, quòd hoc fuit, quia sic oportebat ad hoc, quòd miraculum fieret, quòd ipse tangeret panes. Dicendum, quòd sicut Christus poterat facere miracula tangendo aliquid, ita & non tangendo, sicut patet in seruo Centurionis, quem absentem sanauit, supra 8. & Luc. 7. & in filio Reguli, Ioā. 4. & in filia mulieris Chananęæ, infra 15. Ita ergo non tangendo panes poterat multiplicare illos faciendo hoc miraculum: & sic tangentibus solis discipulis poterat fieri, & tamen non fieret miraculum virtute discipulorum tangentium, sed Christi non tangentis. Secundo patet, quia Christus misit discipulos ad prædicandum, & sanandum ægros, & illi impositis manibus sanabāt multos, supra 10. & Lucæ 9. & vngebant oleo multos, & sanabant, Marci 6. Ibi enim Christus non tangebat, sed discipuli, & fiebat miraculum, ita ergo fieri posset hic.

Dicendum, quòd æqualiter poterat miraculum istud fieri Christo tangente panes, vel non tangente, voluit tamen ipse tangere, & quòd afferrentur ad eū panes. Primo ad maiorem ostensionem miraculi, quia cum panes ponerentur coram Christo, prę sentibus discipulis, & multiplicarentur, nemo poterat negare, quòd factum fuerat: si autem non fuissent allati Christo panes, & in manibus discipulorum fuissent multiplicati, posset quis dicere, quòd secreto tenebāt ipsi multos panes, & illos diuidebant inter turbas, & ita non erat miraculum.

Secundo fuit ad ostendendum, quòd istud miraculum erat ab eo: nam si frangentibus discipulis panes,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes, & Christo non tangente illos fieret ista multiplicatio, putaret quis quòd hoc fiebat virtute discipulorum, vel saltem non fiebat virtute Christi, quia Iudæi erant rudes, & non credebant virtutem posse deriuari, vel fieri actionem aliquam sine corporali contactu, voluit ergo per se agere. Et hoc fuit, quia istud miraculum nunc Christus nouiter egit, & ideo oportet, quòd ab eo videretur habuisse originem. Alia vero miracula concedebat discipulis facere, idest, quòd loquentibus, vel tangentibus illis aliquam rem fierent miracula, eo quòd talia sæpe ipse per se egerat, & sic apparet manifeste etiam quantum ad rudes, quòd in illis Christus dedisset potestatem discipulis, quia prior ipse egerat: miraculum autem saturationis turbarum ante hoc nunquàm factum fuerat, & si nunc discipuli illud agerent saltem quantum ad rudes, non constaret, quòd in hoc potestatem a Christo accepissent, ideo fuit conueniens, quòd istud ipse per se faceret, & ad hoc voluit, quòd panes afferrentur ei.

Quare Christus dixit discipulis quot panes habetis.
Quæst. LXXXVIII.

QVAERETVR quare Christus dixit discipulis, quot panes habetis: nam cum intenderet facere istud miraculum poterat dicere: afferte huc panes, ipse namque sciebat quot panes, & pisces erant. Dicendum, quòd istud miraculum saturationis turbarum erat magnum, & magnæ opinionis apud Iudæos propter tria. Primo, quia in hoc ostendebatur quædam similitudo potestatis ad Deum, qui pauerat Iudæos in deserto quadraginta annis, Exodi decimosexto, & Deuteronom. 8. In aliis autem miraculis, quia non erat talis similitudo ad miracula facta a Deo, non erat tanta opinio de eis. Secundo, quia istud erat insolitum, & nunc nouum, quia nunquàm Christus simile egerat: & ob hoc voluit istud miraculum manifestari, ita quòd nemo posset dubitare de illo, nec quantum ad hoc, an factum esset, nec etiam de magnitudine eius. Erat autem magnitudo miraculi in paucitate materiæ, quia quanto esset paucior materia, de qua Christus tantam multitudinem saturaret, esset maius miraculum, ideo non solum voluit Christus sciri, quòd ipse saturabat turbam, sed etiam de quot panibus eam saturabat, & vt non posset dubitari quot erant, scilicet, quinque, fit magna collocutio super hoc, vt ita omnibus discipulis notum esset, & ab eis confessum, quòd non erant, nisi quinque panes, & ideo prius Christus dixit: Date vos illis manducare, vt ex hoc cogerentur discipuli considerare paucitatem panum quos habebant, & appareret, quòd non poterant turbam pascere: etiam postea dixit Philippo: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Ioan. 6. Et ille ait: ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat, & tunc Christus dixit quot panes habetis? Lucæ 9. & Mar. 6. Et hoc vt ipsi confiterentur quot panes erant, & non posset hoc negari. Et quia si discipuli confiterentur esse quinque, posset aliquis dicere, quòd forte non bene respexerunt, quia erant multo plures, fuit maior diligentia circa hoc: nam Christus dixit discipulis, quot panes habetis? ite, & videte, & cum cognouissent dicunt ei, quinque, Marci 6. Et ita manifeste apparebat, quod soli quinque panes fuerunt, de quibus totum hoc miraculum factum est. Tertio fuit, vt quia ista colloquutio de numero panũ intercederat Christo, & discipuls scriberent eam sic Euangelistæ, vt non solum eis qui tunc erant, sed etiam nobis magnitudo miraculi innotesceret. Si autem non fuisset talis collocutio, non scriberent Euangelistæ, & sic non esset nobis notum de magnitudine istius miraculi.

Quare Christus iussit hominibus discumbere.
Quæst. LXXXIX.

QVAERETVR quare Christus iussit discumbere hominibus. Dicendum, quòd discumbere est iacendo manducare secundum antiquum morem, nunc enim sedentes manducamus, tunc enim iacentes: ideo tunc in lectis siue triclinijs erat locus ciborum, vt patet 1. Regum 9. & tamen triclinium lectus est, iussit ergo Christus, i. vt iacerent modo consueto. Et hoc primo, quia volebat dare eis prandium sufficiens, ideo noluit mutare consuetudinem comedendi. Secundo, & principalius fuit, vt magis appareret miraculum: nam si non sederet, vel iacere turba, sed staret, esset confusa, & non appareret distincte quid apponebatur, & quid supererat, & tamen hoc pertinebat ad magnitudinem miraculi, ideo fecit, quòd sederent. Tertio fuit, vt eis posset ministrari: nam per manus discipulorum eis dandus erat cibus, quia si staret tota multitudo nesciretur cui dabatur, oportuit, quòd sederent, & ita etiam fuit causa, quòd sederent per cõtubernia, i. per centenos, vel quinquagenos, vt dr Mar. 6. & Lucæ 9. Quarto fuit, & etiã propter reliquias ciborum, quia voluit Christus ostendere magnitudinem istius miraculi, non solum in magnitudine manducantium, & paucitate ponentium, sed etiam in magnitudine reliquiarum: nam superfuerunt duodecim cophini, vt dicitur supra in litera: non poterant tamen colligi istæ reliquiæ, si turbæ starent daretur cibus in manu, ideo debuerunt sedere, & poni cibus in mensa, & quòd quisque comederet quantum volebat, & manerent ibi reliquiæ: necesse erat ergo, quòd sederent, siue discumberent.

Quare fecit Christus turbam discumbere, antequàm panes frangeret. *Quæst. XC.*

QVAERETVR quare fecit eos discumbere, antequàm panes frangeret, & multiplicaret. Dicendum, quòd fuit primo ad hoc quod posset ministrari turbę cibus: nã discipuli ministraturi erant, & non poterant ministrare, nisi turba ordinate discumberet, ideo ante omnia debuerunt discumbere. Secundo, quia licet cibus non esset paratus, quando discumbebant inuitati, erat tamen facile parari, qa inter manus comedentium parabatur, & inter manus portantium, & ideo nihil supererat, nisi q̃ discũberet. Si autẽ aliter cibus parandus esset, oporteret multo prius cibum esse paratum, q̃ iuberetur turba discumbere, tamen Deo ita facile est vocare homines ad cibum nõ paratum, sicut ad paratum, ideo iussit turbæ discumbere. Sic dicit Chrysost, nondum enim apparentibus panibus iussit eos discumbere, vt discas, quia non entia, vt entia ei subsistunt, sicut Paulus ait, qui vocat ea, quæ non sunt, tanquàm ea quæ sunt.

An in conuiuio isto fuerit vinum a Christo datum. Et quæ vere sint ad vitam sustentandam necessaria. Et quòd aquæ conuersio in vinum in Chana Galilææ, fuit quodammodo necessaria. *Quæst. XCI.*

QVAERITVR, cum in conuiuio isto Christus pauerit turbas de quinque panibus, & duobus piscibus, an etiã dederit vinum. Aliqui dicunt, q̃ sic, quia opera Dei sunt perfecta, Deuter. 32. Et tñ sicut est homini necessarius cibus, ita ẽt est necessarius potus, immo facilius contingit mori pro defectu potus, q̃ cibi, iõ daret eis potum vini. Secũdo patet, qa iam Christus similia miracula facere solitus erat, ipse quippe ante aquã verterat in vinũ in Chana Galilææ, Ioan. 2. Dicendũ, q̃ Christus solũ dedit in hoc cõuiuio panẽ, & pisces: nã si dedisset hic vinum, aut hoc fuisset cõuertendo aliquã aquã in vinũ, aut faciendo vinum de nouo: vtroq; autem modo esset istud miraculum ita magnum, sicut pascere turbã de quinq; panibus, & duobus piscibus, & ideo sicut istud oẽs Euangelistę expresserunt multum diligenter, saltem aliquis eorũ expressisset de vino dato, & tñ nemo dixit, ideo vr q̃ non datum fuit. Ratio aũt huius est, qa miracula solũ fiunt vbi humana potentia non sufficit, & nõ põt homo sibi aliter prouidere, & sic fiũt in necessarijs: ergo vbi non est necessitas, non fit miraculũ. Deus igitur p miraculũ ita confert necessaria, q̃ non dat superflua, sed vinũ non erat hic necessariũ, eo q̃ vinũ non ponitur inter ea, quæ sunt necessaria vitæ humanæ, sed solũ panis, & aqua, & vestimentũ, Ecclesiastici 29. Ergo vinũ nõ dedit. Et hoc patet, quia Deus bis fecit miraculũ Iudæis in deserto ad dandum aquas cum non haberent, s. Exodi 17. in Raphidim, & Numeri 20. in Cadesbarne ad aquas cõtradictionis. Etiam panes dedit Deus in deserto, s. manna, & tamen vinum nunquàm dedit, nec biberunt illud Iudæi, quandiu manserunt in deserto, ita vt appareat ex scriptura, ideo nec nunc loco illo essent aliqui fontes, & de illis poterat biberé turba. Si autem non fuisset ibi aqua, Christus dedisset aquã eis miraculose, sed vinum non dedisset. Ad primum dicendum, q̃ opera Dei perfecta sunt, & ideo quidquid necessarium est dat, & quia homini est necessarius cibus, & potus, confert illum, ideo si hic vtrunque deficeret, vtrunque Christus contulisset, & tamen quia aqua habebatur, & cibus deficiebat, de solo cibo prouidit. Cum autem dicitur de operũ Dei perfectione, dicendũ q̃ illa sunt perfecta ad sufficientiam, sed non est necesse, q̃ sint perfecta ad superabundantiam, & quia conuiuium sufficiens est vbi cibus, & potus est, licet abundãtius sit vbi vinum, quàm vbi aqua est, quia tamen aqua sufficit, Deus non dat vinum in conuiuio miraculose. Ad secundum dicendum, q̃ conuersio aquæ in vinum in nuptijs fuit quodammodo necessaria, hic autem non, quia festiuitas nuptiarum ad solum honorem matrimonij est, ideo id quod est de honore consueto, dicitur esse necessarium in nuptijs, & quia copia vini est de consuetudinem nuptiarum, & iudicantur nuptiæ inopes, & ignobiles vbi vinum deest, erat de substantia honoris nuptiarum, quòd vinum non deesset, & quia vinum non habebant, fuit necessaria conuersio aquæ in vinum, Ioan. 2. Hic autem non agebatur de honore impendendo turbis, sed de earum sustentatione ne deficerent fame in hoc loco deserto, ideo solum prouideri oportuit in eo, quod erat necessarium ad sustentationem, & tamen ad hoc sufficiebat cibus, & aqua, ideo vinum non fuit datum.

Quare in hoc conuiuio Christus dedit pisces, vel dando pisces, cur non dedit vinum. Et quòd Deus nunquam voluit vinum miraculose dare ad sustentationem.
Quæst. XCII.

QVAERETVR quare in hoc conuiuio Christus dedit pisces, vel dando pisces, cur non dedit vinum: nam aut quærebatur sola sustentatio, aut opulentia, & suauitas conuiuij: si sola necessitas sustentationis, non oportebat dari pisces, sed panis sufficiebat cum aqua, Ecclesiastici 29. Initium vitæ

hominis, panis, & aqua. Si autem opulentia, & suauitas, requirebatur vinum quod suauiter bibitur, & lætificat bibentem, Psal. 103. Vinum lætificat cor hominis. Dicendum, quòd fuit conueniens dari pisces, & non dari vinum. Primo, quia pisces dati sunt hic, eo quòd habebantur, vinum autem non habebatur. Si autem pisces non haberentur, sufficeret panis, & aqua, & non dedisset eos Christus, Christus autem voluit facere multum cibum de pauco cibo, quem discipuli habebant, & quia illi dixerunt, quòd habebant quinque panes, & duos pisces, multiplicauit vtrunque, & dedit saturitatem tam piscium, quàm panis: si autem non fuissent tunc pisces, sed habuissent discipuli solos panes, non dedisset Christus turbis, nisi solos panes, licet etiam potuisset dare pisces, nunc tamen habebant discipuli duos pisces, qui non sufficerent tantæ multitudini, & sic manerent inutiles, quia non comederentur tempore huius necessitatis, vel si aliquis comederet de eis esset locus inuidendi, cum quibusdam esset cibus opulentior, quàm alijs, & delicatior, quod non expediebat. Si autem habuissent discipuli nunc panes, & non pisces, multiplicasset Christus solos panes, quia ad necessitatem simpliciter sufficiebant panes, sic patet in deserto quando Deus dabat Iudæis cibos miraculose: nam solum manna dabat, quod erat loco panis, & ita vocatur panis in scriptura, Exodi 16. Mane saturabimini panibus, & Psal. 77. Vocatur panis Angelorum, scilicet, panem Angelorum manducauit homo. Erat namque album manna in modum farinæ, & formabantur de eo tortulæ, sicut panes de farina, Numeri 11.

Secundo non stat comparatio, quia licet nec pisces, nec vinum sint simpliciter de necessitate sustentationis, tamen magis necessarium iudicant homines habere aliquos cibos cum pane, quàm habere vinum: nam si vinum consideretur solum vt potus, est magis necessarium vinum, quàm pisces, & carnes, & tamen tunc aqua supplet nomen, & locum vini, quia potus est. Si autem consideretur vinum, vt est vinum, idest, quia suaue, & confortans, magis sunt necessarij cibi, quàm vinum: potius enim homines eligunt habere in cibo panem, & carnes, vel pisces, & aquam, quàm habere panem, & vinum solum, & ita Christus præbuit panem, & pisces, cum iam aquam haberent in loco, & non dedit vinum.

Tertio, quia etiam in miraculosis cibationibus magis Deus prouidet homini de carnibus, & piscibus, quàm de vino: nam Deus legitur aliquando dedisse Iudæis carnes in deserto, scilicet, Exodi 16. quando dedit manna a principio: nam dixit Moyses. Vespere dabit vobis Dominus carnes, & mane comedetis panes in saturitate, & tunc in vespere ascendit coturnix, & operuit castra, & de illis comederunt ad saturitatem. Iterum etiam Deus dedit Iudæis carnes in deserto in sepulchris concupiscentiæ: nam fecit ascendere coturnices, & habuit populus cibõs de illis vsque ad mensem, & plus, Numeri vndecimo. Et tamen nunquàm dedit vinum in deserto, sic etiam cum Deus voluit pascere miraculose Eliam Prophetam tempore famis, dicitur quòd corui mandato Dei ferebant ei panem, & carnes mane, & iterum panem, & carnes vespere, 3. Regum decimoseptimo. Tamen vinum nunquàm ferebant, sed dicitur ibi quòd bibebat de torrente. Et in tantum Deus nunquàm voluit miraculose dare vinum, licet posset, quòd deficcato torrente Carith Deus non misit vltra panem, & carnes Eliæ, per coruos, sed recessit inde iubens, quòd iret ad viduam Sareptanam, quę eum pasceret, & tñ si Deus a principio

non daret Eliæ vinum, quia habebat aquam de torrente, saltem postquàm desiccatus est torrens, poterat mittere ei panem, & carnes, & vinum, & tamen noluit, quia potius misit eum inde non dans ei vltra carnes neque panem, ergo Deus noluit vnquã vinum miraculose dare ad sustentationem.

Quarto quia homines magis volunt carnes, vel pisces cum pane, & aqua, quàm panem, & vinum solum, & potius conqueruntur pro defectu carnium, & piscium, quàm pro defectu vini existente aqua, sic patet de Iudæis in deserto, quia semel conquesti sunt valde pro defectu carnium, & piscium, & aliorum ciborum, Nume. 11. Vbi populus sedebat flens, & dicebat, quis dabit nobis ad vescendum carnes, recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, cepe, & allia: anima nostra arida est, nihilque vident oculi nostri, nisi man. & tamen nunquã leguntur petiuisse vinum, nec conquesti pro illo, & conquerebantur pro porris, cepis, & allijs, & cucumeribus: ergo potius volebant quoscunque cibos alios cum pane, & vt non esset sicca comestio, cum aqua, quàm panem, & vinum solum. Et sic Christus potius dedit turbis pisces, quàm vinum.

An Christus dedit turbis apparamenta mensæ, cum dedit eis cibum. Quæst. XCIII.

QVAERETVR an Christus nunc dedit istis apparamenta mensæ, s. mappas, & gausape, cæteraque huiusmodi. Dicendum q̃ non, quia discipuli Christi non habebant talia, maxime pro tanta multitudine, & discumbente in tot partibus: nam iussi sunt discumbere per contubernia, per centenos, & quinquagenos, Marci 6. & Lucæ 9. Ideo oportebat, quòd Christus miraculose mappas, & reliqua vtensilia mensæ produceret, & tamen non decebat, quia miracula non fiunt, nisi pro necessitate. ista autem apparamenta mensarum non sunt simpliciter necessaria, sed solum ad decorem, & honestatem, propter consuetudinem humanam. Christus autem prouidebat hic necessitati turbarum, ideo talia non produxit, sed super planum cibus iste positus est, maxime quia apparatus mensæ, & vasorum, fit pro rebus liquidis, & humidis, quæ non possunt contineri, nisi in vasis, quia effundentur, vel si non effunduntur contrahunt immunditiam, quæ autem arida sunt, vt panis non effunduntur, nec immunditiam contrahunt, & tamen in isto cõuiuio nihil liquidum ministratum est, quia non fuit datum vinum, neque brodia, aut confectiones aliquæ humidæ, sed panes, & pisces, qui aridi erant cum portarentur in via, ideo non erat opus apparamenta, & vtensilia mensæ habere, licet fuisset pulchrum, & honestius, & tamen talibus necessitatibus non subuenitur per miraculum, sed illæ quæ sunt simpliciter necessitates.

Quare fit hic mentio de fœno. Et quòd iacentes comedere erat antiqua consuetudo. Quæst. XCIIII.

QVAERETVR, quare fit mentio hic de fœno: nam dicitur quòd discubuerunt super fœnum. Dicendum, quòd necesse est, quòd ad aliquem finem ponatur, quia aliàs non exprimeretur: maxime quia tres Euangelistæ hoc expresserunt, hic enim dicitur, quòd iussit turbam discumbere supra fœnum, & Marci 6. dicitur, quòd fecerunt accumbere omnes supra viride fœnum, & Ioan. 6. dicitur, quòd erat fœnum multum in loco. Et dicendum, quòd hoc fuit tactum. Primo ad ostendendum locum conuenientem discumbendi: nam secundum consuetudinem antiquam homines comedebant iacentes. Sic dicit Alchinus ad literam, homines discumbere dicimus iacendo comedere more antiquo, & tamẽ si esset terra dura, non esset conueniens locus, tum quia iacerent in duro, tum quia polluerentur vestes puluere, ideo dicitur, q̃ iacebant super fœnum, & vt videatur, q̃ molliter cubabant, dicitur Ioan. 6. q̃ erat fœnũ multum in loco. Secundo, & principaliter fuit propter supplementum apparatus mensæ: nam non habebant mappas, & gausape hic, & alia mensæ apparamenta, vt dictum est præcedenti quæstio. & quia panis, & pisces fracti, & comminuti non ponerentur honeste super pulueremẽ, vel pauimentum, ostenditur quòd erant ibi herbæ mundæ, super quas ponerentur, quia fœnum multum erat in loco, Ioan. 6. Et sic nihil pulueris esse posset, quia cum iacerent homines super fœnum, complanarent illud, & quia multum erat, redderet quandam superficiem planam, & gratam. Et quia adhuc existente fœno si illud esset sic cum frangeretur, vel aliquæ immunditiæ ex eo resultarent, & commiscerentur cibo, Marcus qui diligentius solet ista annotare, dixit quòd erat fœnum viride, & accubuit turba supra fœnum viride. Et vt videatur, q̃ fœnum poterat esse viride ex qualitate temporis, exprimitur conditio temporis, Ioan. 6. Quia dicitur, erat autem proximũ Pascha dies festus Iudæorum, & tamen Pascha Iudeorum est in Martio, quando in terra illa est omnis herba virens, & alta, & ideo scriptura vocat illum mensem in quo est Pascha mensem nouorum, vel primitiuorum, Deuteron. 16. & Leuitici 23. & Exodi 12. & 13. Sic dicit Theophilus, erat fœnum in loco, ideſt, herba viridis. Erat enim Pascha, quod in primo mense veris perficiebatur, & ita esset cibus super fœnum viride complanarum, quod reddebat locum mensæ, sic patet Marci 6. vbi dicitur, quòd viri discubuerunt super viride fœnum, & apposuerunt ante eos panes, & pisces, scilicet, super fœnum, sicut ipsi iacebant in fœno. Ista mensa aliqualiter honesta erat, licet non esset alicuius apparatus, & ideo vilis, vel despecta dici potest a nobis, qui apparatibus mensarum vtimur. Sic dicit Chrysost. Discamus autem hic qui voluptati attendimus, quæ comedebant mirabiles illi viri, & magni, & quantitatem eorum, quæ inferebantur, & vilitatem mensæ. Tertio fuit hoc dictum propter reliquias cibosarum, quia iussit Christus colligi fragmenta, quæ superauerant ne perirent, & tamen non poterant colligi, nisi reseruarentur, vel manerent in aliquo loco mundo, quando ea collegerunt, ideo dicitur, quòd erat fœnum viride in quo comederunt, & ibi manserunt reliquiæ quæ collectæ sunt.

Quare Christus accipiens panem aspexit in cælum. Quæst. XCV.

QVAERETVR, quare Christus accipiens panes, aspexit in cœlum. Dicendum, quòd in vtraque saturatione turbarum, Christus aspexit in cœlum, & benedixit. De prima omnes Euangelistæ hoc expresserunt, vt patet hic, & Marci sexto, & Lucæ nono, & Ioan. sexto. De secunda non curauerunt tam aperte exprimere Euangelistæ, solum enim dixerunt, quòd benedixit, & fregit, vt patet sequenti cap. & Marci 8. Satis tamen præsupponendum est, quòd sicut in prima aspexerit in cælũ, ita in secunda, cum etiam exprimatur, q̃ benedixerit, & fregerit, sicut in prima, sed quia nõ erat necessariũ idem semper repetere quasi præsupponeretur, nõ repetiuerũt illud. Aspexit aũt in cœlum propter multa.

Primo vt ostendatur, quòd miraculum istud à Deo venit, sicut enim, quòd Israelitæ in deserto pasti fuerint, prouenit eis a Deo, qui dedit illis mãna de cœlo Exo. 16. & Deuter. 8. Ita & nunc licet panis, qui frangebatur in terra esset de cœlo, expectabatur miraculum multiplicationis, & quia Deus in cœlis habitare putatur a populo, aspexit Christus in cœlum. Secundo fuit, quia Christus in hoc miraculo voluit se ostẽdere æqualem Deo patri: nam & ipse Deus erat, & ab illo erat, & vt videretur ab illo procedere, sicut omnia habuerat ab eo per generationem: ita nunc ostendit, quòd ab illo sit virtus huius miraculi. Sic dicit Chryso. quare aspexit in cœlum, & benedixit, oportebat nãque credi de eo quoniam a patre est, & quoniam ei æqualis est, æqualitatem autem ostendit cũ poterat omnia facere. a patre autem esse se monstrabat per hoc, quòd ad ipsum referens faciebat inuocans eum ad ea, quæ fiebant. Tertio fuit ad exemplum, scilicet, vt nos expectemus sustentationem nostram quæ est per cibum, a Deo habere: nam ab eo panis quotidianus petẽdus est supra 6. Panem nostrũ quotidianum da nobis hodie, & ad ostendendũ istud desiderium debemus oculos nostros ad Deum dirigere quasi ab eo suscepturi quod petimus, & cum in omnibus debeamus oculos nostros attollere ad Deũ Psalmos 122. Scilicet, sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri, potissime tamen in petitione cibi corporalis: ideo dicitur Psal. 144. oculi omnium in te, sperant Domine, & tu das escas illis in tempore opportuno, & quia Deus ad quem respicimus est in cœlis supra 5. & 6. cap. debemus oculos in cœlum erigere Psal. 122. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in cœlis.

Quare Christus aliquando facturus miracula aspicit in cælum, & aliquando non aspiciebat. Sic aliquando inuocabat Deum, aliquando non: & quomodo ostendebat se a Deo esse, vel Deum esse. Vnde in suis miraculis tria intendebat. Et multa propter astantes faciebat, quæ necessaria non erant. Quæst. XCVI.

QVAERETVR quare Christus aliquando facturus miracula aspicit in cœlum quasi petens aliquid a patre, interdum autem nõ aspicit, sed cum potestate loquitur, & facit quasi nihil ab alio suscipiens. Dicendum, quòd Christus erat Deus, & ex hoc æqualis patri, & volebat se ostendere equalem illi, vt non crederetur esse minor siue creatura sicut aliqui heretici, ideſt, Arriani putauerunt, & ideo volebat interdum operari in potestate nihil petens nec in cœlum inspiciens quasi nõ egeat alieno, & extrinseco adiutorio ad faciendum miracula, cum sit naturale ei posse facere miracula. Rursus autem Christus erat Deus a patre genitus, & quidquid habet per generationem, & processionem ab illo habet, per quam omnia quæ habet pater, communicata sunt filio, & ideo vt ostendat se a patre esse, & ab illo habere, quæ habet non quidem de nouo accipiens, sed per generationem æternam habens, aspicit in cœlum, vel patrẽ inuocat quasi ab illo veniat. Sic dicit Chry. oportet, æqualitatem autem demonstrabat cum poterat omnia facere, a patre autem se monstrabat esse per hoc, quòd ad ipsum referens omnia faciebat inuocans eum ad ea, quæ fiebant, & ideo vt vtrunque ostẽderet nunc quidem cum potestate, nunc autem orans miracula facit. Sed tunc est dubium quare potius in istis quàm in illis Christus eleuabat oculos in cœlum vel orabat. Aliqui dicunt, quòd Christus tenebat hanc regulam, quòd in magnis miraculis, vt ostenderet plenitudinẽ potestatis suæ faciebat ex imperio, & non inuocans Deum. In paruis autem miraculis Deum inuocabat, vt per hoc ostenderet se ab illo esse, ideſt, se esse filium Dei patris, & quia si in minimis non inuocaret Deum, nec aspiceret in cœlum, in maximis autem aspiceret, & inuocaret, putaretur, quòd ad ista minora haberet potestatem, ideo neminem inuocaret: ad maiora autem non posset nisi ab alio adiutus, ideo faciebat e contrario, quia in maximis non inuocabat quasi nemine extrinseco indigeret, in minoribus autem inuocabat, & tunc non erat suspitio, quòd ex impotentia ageret, cum in maioribus nõ egeret adiutore, & ostendebat se a Deo esse, quia illũ inuocabat, & ad illum respiciebat. Sic dicit Chryso. super Mat. scilicet, considerandum, quòd in minoribus quidem respicit in cœlum, in maioribus autem cum potestate omnia facit, quando enim peccata dimisit, mortuos suscitauit, mare refrenauit, occulta cordium redarguit, oculos condidit cæci nati quę solius Dei sunt, nequaquam videtur orans: quando autem panes multiplicari fecit, quod his omnibus minus est, tunc respexit in cœlum, quoniam, & in minoribus non aliunde virtutem habet quàm a patre.

Sed obijcietur, quòd etiam in maximis orabat, & aspiciebat in cœlum: nam suscitare mortuos erat de maximis, & tamen quando suscitauit Lazarum quatriduanum eleuatis oculis in cœlum orauit Ioan. 11. Scilicet, Iesus autem eleuans sursum oculos dixit, pater gratias agò tibi quoniam audiuisti me.

Dicendum, quòd verum est, q̃ vt communiter in magnis miraculis Christus non inuocabat Deum neque aspiciebat in cœlũ. Pro quo sciendum, q̃ Christus in miraculis suis tria intendebat, scilicet, ostendere se esse Deũ, & q̃ erat a Deo, & opera sua a Deo prouenie bant, & per opera sua nos instruere in moribus: præcipuum autem erat, quòd ipse esset Deus: nam siquis de Christo crederet semel, quòd esset Deus, vel æqualis Deo in potestate, facile erat credi, quòd esset filius Dei: nam maxime difficultatis erat posse credi Deum esse eum qui homo verus erat, & ita videbatur. Et ob hoc per opera sua istud maxime persuadere voluit, & si interdum accideret, quòd hæc tria non possent ex eodem facto persuaderi, sed potius vbi vnum ostenderetur infirmaretur alterum, volebat Christus potius ostendere se esse Deum quàm cætera, & quia non poterat ostendere se esse Deum nisi per maximam potestatem quam ex seipso haberet, & non ex altero, cũ Deus sit maximæ potestatis, & non habeat aliũ priorem a quo accipiat, faciebat Christus miracula maxime potestatis, & non inuocabat Deum. & sic licet nõ ostenderet per hoc se esse a Deo, ostendebat tamen se vel esse Deum, vel Deo æqualem, & hoc ante omnia voluit ostendere, quia hoc supposito, q̃dquid vellet posset de ipso faciliter credi, ad hoc autem erant duo necessaria. Primum erat, quòd prima miracula, quæ Christus faceret, non faceret inuocando aliquem, sed ex imperio. Secundo, quòd postea, vt communiter in omnibus miraculis maximis non operaretur inuocando, sed ex potestate. De primo patet, quia si a principio Christus faceret miracula inuocando, putaretur quòd non erat ipse Deus, sed Deum inuocabat, qui miracula faceret sicut Prophetæ faciebant, & si hoc semel de ipso crederetur: postea esset difficile persuaderi, quòd faceret miracula ex propria potestate, & ideo Christus a principio omnia miracula faciebat sine inuocatione, vt patet in conuersione aquæ in vinum: nam illud fuit primum signum, quod fecit coram discipulis suis Ioan. 2 & tñ ibi non inuocauit Deũ, & ita in sanatione leprosi supra 8. Et in alijs q̃ a principio

pio faciebat supra 4. Vbi multa miracula fecit quando multitudinem languentium. Secundum etiam patet, scilicet, quòd maxima miracula non faciebat inuocando Deum a principio miraculorum, siue in processu, vel fine, non inuocabat in maximis miraculis, vt putaretur, quòd in seipso haberet maximā potestatem, & non oporteret ab extrinseco illam petere, & quia istud erat de præcipua intentione Christi, vt communiter in omnibus miraculis suis hoc inuenitur, quòd sine inuocatione facit. Hoc autem probato, vel persuaso, quia facile erat quæcūque alia persuaderi, non indigebat Christus multis miraculis ad ostendendum illa, & ideo licet ad ostendendum se esse a patre, & ab illo recepisse esse, & omnem virtutem per generationem, necesse esset, quòd faceret aliqua miracula inuocando patrem: tamen pauca fuerunt necessaria: ideo raro sic miracula fecit, sicut nūc, & in suscitatione Lazari Ioann. 11. In alijs vero quasi nunquam, & per hoc etiam simul nos instruebat a Deo debere expectare bona nostra, cum ipse, qui filius Dei esset, a Deo patre petebat exaudiri. Si autem Christus principaliter intēderet in miraculis suis eruditionem nostram, deberet omnia facere orando, vt instrueret nos in omnibus a Deo opem petere, & ad ipsum recurrere, & tamen in paucis hoc fecit, quia principalius ostēdere volebat se habere in seipso maximam potestatem nō susceptam ab extrinseco, quod ostendere nunquam potuisset, si omnia miracula faceret Deum inuocans.

Etiam si principaliter intenderet se a Deo exiuisse, & ab eo habere potestatem in omnibus miraculis ostenderet hoc, scilicet, omnia faciens inuocando patrem, & tamen non faciebat omnia, ergo vt communiter faciebat sine inuocatione, quia principaliter volebat ostendere se habere potestatē in seipso. Quod autem ostenderet se esse a Deo, vel nos instrueret per miracula, minus principale erat: ideo raro inuocando Deum faciebat miracula. Cum autem dicitur de suscitatione Lazari, quæ fuit de maximis miraculis.

Dicendum vno modo, quòd Christus in hoc genere miraculi fecerat alia sine inuocatione per quæ apparebat, quòd ille in seipso haberet potestatem, & non reciperet de nouo ab aliquo extrinseco: nam suscitauerat filiam Archisynagogi supra 9. & Mar. 5. Et Luc. 8. Et non inuocauerat ibi Deum, sed solum tenuit puellam per manum, & dixit, puella tibi dico surge: ita iterum etiam suscitauit coram toto populo filium viduæ in Naym, qui ferebatur ad sepeliendum dicens, adolescens tibi dico surge Luc. 7. Et ideo licet nunc inuocaret patrem in suscitatione ista, non causaretur suspitio contra eum, quòd indiguisset auxilio alieno, cum alia duo æqualia egisset, in quibus neminem inuocasset. Si tamen istud fuisset primum miraculum suscitationis, Christus nullo modo inuocasset patrem.

Secundo potest dici, quòd Christus egit nunc principaliter propter astantes, quia Christus cognoscebat corda hominum, & sciebat quomodo, & quid opus esset eis, sicut dicitur Ioan. 2. Ipse enim sciebat quid erat in homine, & quia quando suscitauit Lazarum erant aliqui præsentes, qui dubitabant valde de Christo an a Deo venisset, voluit ostendere, quòd a Deo venerat, & ad hoc petuit a patre se exaudiri. Quòd autem hac intentione faceret patet Ioan. 11. Vbi ponitur istud miraculum cum dicitur: Iesus autem eleuans sursum oculos dixit: pater gratias ago tibi, quoniam audiuisti me, ego autem sciebam, quia semper me audis, sed propter populum, qui circunstat dixi, vt credant, quia tu me misisti. hoc autem rationabile fuit pro tunc fieri, quia pauloante hoc multi de Christo dubitauerant, aut dubitare se ostenderant an esset a Deo, vt Ioan. 9. Dixerunt Pharisæi non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. Et quia nunc quando suscitauit Lazarum erant præsentes aliqui Pharisæorum, vel discipuli, aut amici eorum, ad euitandum illam calumniam quam Christo obijciebant, voluit ostendere, quòd a Deo erat, & ad hoc orauit ad patrem, patet Ioan. 11. Scilicet, multi ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, & viderant, quæ fecit, scilicet, quòd suscitauit Lazarum, crediderunt in eum, quidam autem ex ipsis abierūt ad Pharisęos, & dixerūt eis, quæ fecit Iesus: propter istos ergo Christus orauit ad patrem, & ita Christus sępe faciebat aliqua propter astantes, quæ aliàs non erant necessaria, sic patet Ioan. 12. Quando astantibus multis Iudæorum, & gentilium Christus orauit dicens, pater clarifica nomen tuum, & tunc venit vox de cœlo dicens, clarificaui, & iterum clarificabo, turba enim, quæ astabat, & audiebat, dicebat tonitruum factum esse: alij vero dicebant, Angelus ei locutus est, & sequitur, respondit Iesus, & dixit eis: non propter me hæc vox venit, sed propter vos. Quòd autem oculos erexit in cœlum quando panes multiplicauit, fuit præcipue ad ostendendum, quòd nos a Deo petere debeamus sustentationem temporalem, & ab ipso, & non aliunde ipsam expectare. Sic dicit Chrysosto. erudit nos non prius tangere mensam donec gratias egerimus ei, qui cibum dat nobis, propter hoc, & in cœlum respicit. Et quia nullum miraculum est in quo magis possemus doceri gratias agere pro sustentatione temporali, & illam a Deo expectare quàm in hoc, voluit Christus specialiter in hoc gratias agere, & oculos in cœlum erigere, & ob hoc omnes Euangelistæ tetigerunt, quòd Christus aspexit in cœlum, quando panes accepit. Sic dicit Chrysosto. aliorum enim signorum multa exempla habebant.

Quare Christus benedixit panes quando fregit. Et quòd mensa est semper benedicenda exemplo Christi.
Quæst. XCVII.

QVAERETVR quare Christus benedixit panes quando fregit. Dici potest vno modo, quòd per istam benedictionem data est pani virtus aliqua, scilicet, vt multiplicaretur: sicut enim ad verba consecrationis panis transit in corpus Christi, & ideo verba illa proferuntur, vt fiat illa conuersio: ita Christus nunc forte dixit ista, quia dicendo conferebat virtutem pani, non quidem virtutem aliquam actiuam pani per quam multiplicaretur panis, quia talis actiua virtus non est nisi diuina, & non est alicui rei communicabilis, sed contulit Christus pani quod multiplicaretur, per verba quidem illud designando, sed per seipsum efficiendo.

Secundo fuit, quia ista benedictio fuit per modum orationis, & voluit coram turba orare, vt videret turba, quòd a Deo istud veniebat, vt tolleretur suspitio. Sic dicit Chrysostomus, adhuc quia turba multa erat præsens, & oportebat eis suaderi, quòd secundum voluntatem Dei aduenerat, & ideo cum occulte aliquod miraculum faciebat non orabat, sed coram multis orabat, vt crederent, quòd non esset Deo contrarius.

Tertio fuit ad tribuendum exemplum, vt nos Deo gratias agamus pro corporali cibo, & cum ad mensam accedimus, benedicamus Deum, & propter hoc potius in isto miraculo benedixit, & gratias egit quam in alijs, non enim inuenitur in aliquo benedixisse nisi in hoc: nam si aliquando facturus miraculum gratias egit, vel orauit sicut in suscitatione Lazari Ioannis 11. tamen nunquam benedixisse in miraculis inuenitur, nunc autem benedixit, vt per hoc ostendat nobis, quòd Deum benedicere debemus quando cibos sumimus. Sic dicit Cyrillus hoc dispensatiue pro nobis fecit, vt discamus vt in principio mensæ cum frangere debemus panem debemus Deo offerre, & elicere super ipsum benedictionem supernam.

Quarto fuit, quia per benedictionem eleuatur desiderium nostrum in Deum cui benedicimus, & quia in sustentatione temporali debemus habere oculum ad ipsum, scilicet, vt expectemus ab eo illam recipere, & non ab alio: conueniens fuit, quòd benediceret, & etiam sic nos benedicamus. Sic dicit Theophilus, intuetur autem cœlos, vt nos instrueret a Deo petere escam, & nō a diabolo, sic etiam faciunt illi, qui alienis iniuste laboribus nutriuntur.

Quis fuit modus benedicendi quem Christus fecit super panes. Et quòd in verbis demonstratiuis significantibus aliquid esse, vel fieri non est gratiarum actio. Quæst. XCVIII.

QVAERETVR quæ fuerunt verba benedictionis istius Christi, vel quis fuit modus benedicendi. Aliqui dicunt, quòd fuit modus benedictionis per demonstrationem, scilicet, quòd illa verba ostenderent aliquid fieri in pane illo, & piscibus, sicut est in verbis consecrationis, scilicet, Hoc est corpus meum. Et patet hoc, quia etiam ibi Christus dicitur benedixisse infra 26. Scilicet, cenantibus illis accepit Iesus panem, & benedixit, & fregit, & ait: hoc est corpus meum.

Aliter potest dici, & melius, quòd ista benedictio fuit solum quædam gratiarum actio Deo facta, quia dabat saporitatem panis hominibus, vel quia audiebat Christum in hoc miraculo, sicut in suscitatione Lazari dixit, pater gratias ago tibi, quia audiuisti me. Et hoc patet, quia Ioan. 6. Vbi ponitur hoc miraculum dicitur, accepit panes Iesus, & cum gratias egisset distribuit, ergo illa benedictio nihil aliud erat quā quædam gratiarum actio.

Sed obijcietur, quia etiam benedictio in verbis demonstratiuis significantibus aliquid fieri vocatur gratiarum actio, sic vocatur infra 26. & Mar. 14. In consecratione super calicem cum dicitur, & accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens, hic est calix, & sic forma consecrationis vocatur hic gratiarum actio.

Dicendum, quòd proprie in verbis demonstratiuis significantibus aliquid esse, vel fieri non est gratiarum actio: vnde quando Christus dicitur gratias egisse, non constat determinate an illa gratiarum actio fuerit in illis verbis consecrationis, quæ exprimunt euangelistæ, vel in aliquibus alijs, quæ subticent, & ideo hic potius credendum est, quòd sit proprie gratiarum actio pro beneficio sustentationis humanæ, vel istius miraculi quod Christus nunc faciebat, & quo humanitas sua honorabatur concedente tota deitate, quam quòd sint aliqua verba demonstratiua.

Secundo patet, quia non erat conueniens, aut necessarium nunc proferri aliqua verba demonstratiua, quia illa sunt verba ad efficiendum, quia Christus non efficit aliquid mediante verbo, sed per voluntatem suam omnipotētem, & diuinam. Quòd autem in consecratione corporis, & sanguinis sui protulerit verba demonstratiua, non fuit hoc quasi illa forma consecrandi esset sibi necessaria, cum sine verbis posset consecrare tacendo, sicut, & nunc quotidie facit in consecrationibus nostris, sed protulit illa verba, vt daret ea nobis in formam consecrandi, cum sine verbo sacerdos nihil consecret, & eo proferente verba summus sacerdos, idest, Christus effectum causat conuertendo panem, & vinum, vt dicit Eusebius Emissenus, & quarto Sententiarum, distinctione nona, & tamen nunc volebat nobis Christus dare exemplum sic faciendi, cum nos multiplicare panes nunquam deberemus, ergo non protulit verba demonstratiua, quæ non erant ad exēplū, sed verba ptinentia ad gratiarū actiones, quæ essent nobis in exemplum agendi gratias cum manducaremus.

Quare benedictio mensæ sit facienda, & qui tenentur ad illam. Et post salutem animæ nihil est magis necessarium, quàm vitæ sustentatio. Quæst. XCIX.

QVAERETVR de benedictione mensæ quare sit facienda, & qui teneantur ad illam. Dicendum, quòd mensa benedicenda est. Primo quia pro sustentatione corporali, quæ in mensa apponitur, Christus præcepto suasit ad Deum orandum esse, & non semel quidem, sed quotidie, & quoties cibum sumimus, toties pro hoc ad Deum oremus, supra 6. & Luc. 11. Scilicet, panem nostrum quotidianum da nobis hodie, & per ly hodie significatur omne tempus in quo cibus corporalis nobis necessarius est, quia toties illum a Deo expectare, & petere debemus.

Secundo quia Christus hoc exemplo suo agēdum esse admonuit: nam ipse quoties cibum sumeret, gratias agebat, vt colligitur in hac vice. Ioan. 6. Et ita in alijs vicibus, hoc autem non propter se faciebat, quia ipsemet erat, qui dat escam omni carni, Psal. 136. Sed vt nos exemplo suo ad hoc traheret, quia tota actio sua erat instructio nostra.

Tertio quia sacri Doctores ex exemplo Christi nobis hoc agendum suadent. Sic dicit Theophilus, intuetur autem Christus cœlum, vt nos instrueret a Deo patre escā, & non a diabolo petendum: sicut faciunt illi, qui iniuste alienis laboribus nutriuntur. Sic etiam dicit Cyrillus, hoc dispensatiue pro nobis facit, vt discamus, quòd & in principio mensæ quando frāgere debemus panem debemus Deo offerre, & elicere super ipsum benedictionem supernam. Sic etiam dicit Chry. hic orat gratias agens, vt ostendat eos, qui comestionem incipiunt, gratias agere oportere Deo.

Quarto propter nimiam necessitatem, quia nihil magis nobis necessarium est hic manentibus quàm cibus, & potus, cum per ista conseruetur vita nostra, & quia quanto aliqua res est nobis magis necessaria, tantomagis pro ea orare debemus, cum post salutem animæ nihil sit magis necessarium quàm sustentatio corporalis, erit multum pro ea orandum, & ita Christus in oratione sua in qua posuit numerum rerum petendarum, & ordinem earum, post petitiones spirituales immediate subiunxit de corporali sustentatione dicens, panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

Quinto propter nimium periculum, quia res istæ, quæ nobis ad sustentationem corporis tribuuntur, sunt in magno periculo, eo quòd per pluuias, & calores moderatos producit terra omnia hæc, & aduentus, & casus pluuiarum non proueniunt ex necessitate sicut ortus, & occasus solis, sed magis ex quodam beneficio, licet natura ad hoc aliquid conferat, & interdum subtrahuntur nobis propter iniquitates, & sequitur fames, quòd ergo euadamus istud periculum valde orandum est.

Sexto quia quanto aliquid est magis gratuite donatum, tanto maiores gratiarum actiones pro eo exhibendæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibendæ sunt, & tamen casus pluuiarum per quem sustentamur, scilicet, quia terra producit cibos, est ex gratuito dono Dei sine meritis nostris: immo etiã si nos demereamur, sic patet supra 5. Scilicet, quòd Deus facit oriri solem suum super bonos, & malos, & pluit super iustos, & peccatores: & per hoc Deus maxime tradit notitiam nobis de seipso, scilicet, quia tale beneficium nutritionis semper nobis dat, sic patet Actuum decimoquarto. Vbi Apostolus ostendit, quòd Deus dedit cognitionem de seipso omnibus gentibus, & in omni tempore dicens, nos mortales sumus annunciantes vobis conuerti ab his vanis ad Deum viuum, qui fecit cœlum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt, qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi in vias G suas, & quia non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de cœlo dans pluuias, & tempora fructifera, implens cibo, & letitia corda vestra.

Septimo, vt non efficiamur indigni hac sustentatione temporali: nam licet Deus ex liberalitate concedat istud tam bonis quàm malis, tamen interdum subtrahit nobis hoc cum mali sumus affligens nos fame, & cum conuertimur donat omnia abundanter, sic patet Leuiti. 26. Vbi Israelitis bonis dicit Deus, si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, dabo vobis pluuias temporibus suis, & terra gignet semen suum, & pomis arbores replebũtur, & apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, & comedetis pa- H nem vestrum in saturitate, & absque pauore habitabitis in terra vestra, comedetis vetustissima veterum, & vetera nouis superuenientibus proijcietis. De malis autem Israelitis, dicitur eodem capitu. si non audieritis me neque audieritis omnia mandata mea, & spreueritis leges meas, visitabos vos velociter in egestate, & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras, frustra seretis sementem, quæ ab hostibus deuorabitur, dabo vobis cœlum desuper sicut ferrum, & terram æneam, consumetur incassum labor vester, & terra non proferet germen, neque arbores poma præbebunt. sic etiam Deuteronom. 28. Vbi benedictiones ponuntur custodientibus legem, & maledictiones transgressoribus. Dicitur de bonis: aperiet Dominus Thesaurum suum I optimum cœlum, vt pluuiam tribuat terræ tuæ tempore suo. De malis autem dicitur eodem capitu. mittet Dominus super te famem, & esuriem, sit cœlum quod supra te est æneum, & terra quam calcas ferrea, det Dominus imbrem terræ puluerem, & de cœlo descendat super te cinis, donec conteraris. Et ita propter peccata populorum intantum Deus percussit terras fame siccitate, & sterilitate, quòd inhabitabiles factæ sunt Psal. 106. Scilicet, posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim, terram fructiferam in salsuginem a malitia inhabitãtium in ea. e contrario autem pro bonis facit Deus, quòd terræ, quæ malæ erant bonæ reddantur, vt pa- K tet ibidem, scilicet, posuit desertum in stagna aquarum, & terram sine aqua in exitus aquarum. Vt ergo non efficiamur indigni hac temporali sustentatione laborandum est, & quia nihil magis efficit hominem indignum beneficijs quàm ingratitudo susceptorum: ideo agendum est ne ingrati simus, hoc autem efficitur per gratiarum actiones, ideo reddendæ sunt gratiarum actiones, quæ fit in benedictione mensæ, ideo mensa benedicenda est.

Cap. XIIII.

Mensa quando benedicenda est, & quomodo, secundum Christi morem. Quæst. C. F

QVAERETVR de ipso modo benedictionis mẽsæ. Dicendum, quòd mensa benedicenda est ante cibum, & post cibum sumptum. Primo patet hoc ratione: nam sicut in oratione sunt quædam votiuæ, & quædam ad gratiarum actiones, idest, quædam sunt quas facimus quando volumus aliquid obtinere, & vocantur votiuæ: aliquæ sunt quas facimus postquam obtinuimus quod petebamus, & vocantur ad gratiarum actiones. Ita in mensa antequam sumatur cibus est oratio quasi votiua, vt sicut quando petimus panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Sumpto autem cibo est oratio ad gratiarum actiones: vtraque tamen potest vocari ad gratiarum actiones: nam quando ad mensam sedimus, iam a Deo cibum obtinuimus, & tamen quomodocunque vocetur oratio illa vtroque tempore orandum est. Secundo, & principaliter patet, quia exemplo Christi ad hoc incitamur: nam tam ante cibum, quàm post orabat.

De primo patet Ioannis sexto, & hic, & Marci sexto & Lucæ nono. Omnes enim dicunt, quòd nunc quando Christus accepit panes benedixit aspiciens in cœlum, & ista benedictio fuit gratiarum actio, sicut dicitur Ioannis sexto. Accepit panes, & cum gratias egisset distribuit: & vocatur illa benedictio gratiarum actio. De benedictione post cœnam patet, quia infra vigesimosexto dicitur, & hymno dicto exierunt in montem oliueti, & est ibi hymnus benedictio mensæ, quia fit ibi mentio de eis, quæ Christus fecerat in mensa, & tunc sequitur quomodo surrexit a mensa, scilicet, hymno dicto, i. benedictione dicta, & etiam fit ibi mentio de benedictione mensam, quia quando Christus accepit panem, & vinum dicitur, quòd benedixit, & quòd gratias egit, & quòd dedit discipulis ad manducandum.

De modo benedictionis dicendum, quòd Christus docuit, quòd esset gratiarum actio, vt dicitur Ioannis sexto, & infra vigesimosexto, quia tamen non est idem modus concipiendi gratias omnibus hominibus, non datur idem modus benedicendi, sed cuilibet sicut in mentem venit, & quoniam per benedictionem istam eleuamus cor nostrum ad Deum a quo corporalis cibus petitur, & expectatur, quidam cõsueuerunt incipere ab illo versu in quo ostenditur expectatio nostra a Deo pendens Psal 144. Oculi hominum in te sperãt domine in quo nominatur desiderium, & spes, & quia spes non confundit sequitur ibi quomodo Deus prouidet, scilicet, & tu das illis escam in tempore opportuno, & quia istud prouenit ex diuina largitate, sequitur ibi aperis tu manum tuam, & quoniam Deo aperiente manum necesse est magnam prouenire abundantiam sequitur, & imples omne animal benedictione, idest, complemento sustentationis, sic dicitur Psal. 103. Omnia a te expectant, vt des illis escam in tempore, dante te illis colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate: auertente autem te faciem tuam turbabuntur: auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum conuertentur.

Alij autem volunt in oratione, & gratiarum actione ostendere Dei largitatem, qua dat nobis sufficientiam, vt comedamus, & non esuriamus, & dicunt illum versum Psalmo vigesimoprimo, Scilicet, edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum. sed quomodocunque Deus laudetur non differt, dum tamen laudetur: ideo quocunque modo quis voluerit, licet ei formare gratiarum actiones.

Qui tenentur ad gratiarum actiones in mensa. Et quòd laicis non est diffinitum quando gratias agere debeant pro cibo: ideo quando volunt, agere possunt. Et ad quid teneantur clerici. Quæst. C I.

QVAERETVR qui tenentur ad gratiarum actiones in mensa. Dicendum, quòd si accipiatur absolute teneri ad gratiarum actiones pro cibo, nemo est, qui non teneatur ad eas, quia omnis homo recipit hoc beneficium, & quilibet potest agere aliquas gratiarum actiones: ideo quilibet tenetur.

Et tamen quo tempore teneatur, scilicet, an teneatur quotidie in quolibet cibo, ante cibum, & post cibum agere gratiarum actiones.

Dicendum, quòd non est generale, quia determinatio temporalis orandi, vel laudandi Deum, aut gratias agendi non prouenit de iure naturæ, sicut prouenit ipsum orare, vel laudare, aut gratias agere, ideo vel manebit indeterminatum, vel proueniet determinatio ex præcepto legis Dei, vel Ecclesiasticæ: non quidem ex lege Dei, quæ nulla tempora assignauit ad gratias agendum pro cibis, nec etiam ex lege Ecclesiastica, quæ etiam non diffinit aliquid generaliter.

Ideo dicendum, quòd quantum ad laicos non est diffinitum, quando gratias agant pro cibo: ideo quòd aliquando agant in generali, vel in particulari sufficit, nec obligantur expresse ad aliquem modum C benedictionis mensæ. De clericis autem dicendum, scilicet, de illis, qui sunt in ordine sacro, quòd magis obligantur ad benedictionem mensæ.

Et tamen considerandum, quòd aut clerici comedunt collegialiter, vt religiosi, vel canonici regulares, & isti tenentur indistincte ad benedictionem mensæ quandocunque sedent, & surgunt, etiam si non comedunt regulariter in communi: si aliquando faciant conuiuia, ita vt multi clerici conueniant tenentur ad benedictionem mensæ sedendo, & surgendo, in Decretis distinctio. 44. capitu. conuiuia siue capitu. quando autem, scilicet, quando autem conuenerint presbyteri ad aliquod conuiuium, aliquis prior illorum ante mẽsam versum incipiat, & cibum D benedicat, & tunc secundum ordinem sedeat alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum, & potum benedicant, & post refectionẽ similiter hymnum dicant ad exemplum Domini, sicut in cœna fecisse legitur.

Si autem clerici non comedant simul, sed quilibet priuate, non tenentur expresse ad benedictionem, & tamen pro honestate, & reuerentia sacerdotalis gradus facere illud debent. Tunc vero cum ad conuiuium venerint non solum benedicere mensam tenentur, sed etiam aliquis coram eis legere tenetur aliquid de sacra scriptura, eodem capitu. conuiuia, scilicet, aliquis de eorum clericis aliquid de sacra scriptura legat, & capitu. pro reuerentia, 100. di- E stinctio. dicitur pro reuerentia Dei, & sacerdotum ad vniuersa constituit Sancta synodus, vt quia solent crebro mensis ocioseq; fabulę interponi, in omni sacerdotali conuiuio lectio diuinarum scripturarum misceatur. clerici autem etiam presbyteri qñ priuatim comedunt, non obligantur facere, quòd aliquis coram eis legat, etiam si hoc possint facere, vt si clericos ad hoc habeant.

Quare Christus fregit panes. Quæst. C II.

QVAERETVR quare Christus fregit panes. Dicendum, quòd fuit primo ex quadam necessita- A te: nam pauci erant panes, scilicet, quinque & comedentes erant forte plusquàm decem millia: ideo non poterant panes integri ad eos peruenire.

Secundo fuit, vt per fractionem istam miraculum fieret: nam cum Christus panes frangebat, multiplicabatur, crescebatque panis, & licet non esset virtus ista in tactu eius, tamen fiebat eo tangente, ideo conueniens fuit, quòd frangeret panes.

Tertio fuit, vt ostendatur, quòd miraculum istud proprie pertinet ad Christum: nam poterat fieri miraculum etiam Christo non tangente panes cum illos frangerent discipuli, quia tamen aliqui putarent tunc miraculum factum non esse a Christo, sed ab Apostolis: voluit ipse panes frangere. De hoc dicit B Hieronymus super Mat. frangente autem Domino seminarium fuit ciborum, si enim fuissent integri non in frusta discerpti, neque diuisi in multiplicem segetem, tantam multitudinem alere non poterant.

De modo faciendi hoc miraculum, scilicet, quomodo panes fuerunt multiplicati: Licet multipliciter fieri potuit. Quæst. C III.

QVAERETVR de modo faciendi istud miraculum. Dicendum, quòd fieri poterat miraculum multipliciter, scilicet, per creationem, per conuersionem, per multiplicationem, per rarefactionem. De primo, vt quòd Deus crearet præter fragmenta illorum panum alia fragmenta, quæ nullo modo pertinerent ad illos panes, nec fuissent pars illorum, nec aliquid continuum cum eis.

De secundo, vt quòd Deus conuerteret aliquam materiam in panem: nam quælibet materia est in potentia obedientiali ad Deum, vt de illa faciat quod voluerit, & cum natura per successiones alterationum suarum possit conuertere quamcunque rem in panem, poterit Deus subito illud agere, & ita Christus poterat aerem aut quamcunque aliam materiam subito in panem conuertere de quo turba aleretur.

De tertio patet, vt quòd non addendo materiam aliquam Deus faceret illos panes in seipsos crescere ad tantam magnitudinem, quòd turbam saturaret. Et istum modum non capit natura, quia quandocunque aliquid fit maioris quantitatis, aut fit per iuxta positionem, aut per conuersionem, vel intus susceptionem, & in vtroque recipitur aliquid extraneum, quantum Deus autem potest facere aliquid maioris quantitatis quàm prius non addendo quantitatem aliquam nouam, sicut potest de nihilo creare nouam quantitatem, & rem quantam, sed in hoc differt, quia creatio est nullo præsuppositio quando neque res præexistebat, neque etiam quantitas rei, quia erat iam: ideo non vocamus eam creationem, sed vocamus multiplicationem, quæ est per modum creationis, scilicet, quòd res quæ erat accipit, quòd sit sub maiori quantitate, & illa quantitas incipit esse de eo quod non erat.

De quarto patet in natura, quia aliquid manens sub eadem quantitate nulla exteriori susceptа, idest, nihil addendo nec intus susciendo efficiatur sub maiori loco, quod fit in rebus, quæ liquefiunt, & subtiliantur per calorem: nam nihil de quantitate accipiunt, & tamen maiorem locum occupant, ita fit in olla bulliente, quia supercrescit ibi humor nullo addito.

De primo modo dicendum, quòd ille non fuit: nam si hic fuissent creata fragmenta panum non oportebat frangi istos panes, quia sicut creabantur fragmenta, ita poterant creari panes integri, & apponi toti turbæ, & non frangerentur aliqui panes,

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed omnes apponerentur integri, & tamen falsum est, quia Christus fregit omnes istos panes, & pisces, ergo non fuit hoc factum per creationem.

Secundo patet, quia si crearet Deus noua fragmenta, quæ non essent partes illorum panum quos Christus frangebat, non esset verum, quòd de quinque panibus satiasset Christus quinque millia virorum, quia forte essent plures quàm mille panes.

Quartus etiam modus non stat, quia quando aliquid per rarefactionem accipit maiorem locum, non habet maiorem quantitatem, sed solum subtiliatur ad hoc, quòd possit plus occupare, & tunc non staret hoc.

Primo quia si quinque panes nullo addito per solam rarefactionem deberent ad tantam magnitudinem peruenire, vt possent diuidi in tot partes, & apponi coram tanta multitudine, necesse erat, quòd esset tanta subtiliatio materiæ, quòd perueniret ad raritatem aeream, & forte ad maiorem, & hoc non stat, quia iam non possent fragmenta illa habere figuram panis, sicut aer manens in sua raritate, non potest ostendere talem figuram, quæ est corporum densorum.

Secundo quia ex hoc ipso appareret, quòd ista non erat res vera, sed phantastica: nam nullius ponderis essent omnia illa fragmenta: nam omnia simul collecta etiam cum duodecim cophinis, quæ superfuerunt, non essent maioris ponderis quàm quinque panes, cum nihil plus de materia nec de quantitate esset in istis omnibus fragmentis quàm in quinque panibus fractis, & tamen miraculum istud verum apparuit, quia hoc est quod ipse maxime cauebat, scilicet, quòd posset aliquis calumniari facta eius: ideo erant ista fragmenta tanti ponderis, sicut alia fragmẽta æqualis magnitudinis de vero pane.

Tertio patet, & adhuc efficacius, quia si per rarefactionem fuisset hoc factum, non potuissent isti quinque panes sic fracti satiare quindecim homines: nam cibi satiant inquantum præstant aliquid stomacho in quo agant decoquendo, vt sit sufficiens restauratiuum per conuersionem, sed subiectum conuersionis est materia: vbi autem parum est de materia, parum est, quòd conuertatur, & nutriat, & quia si essent rarefacti panes isti, nihil plus de materia esset sub omnibus fragmentis quàm sub quinque panibus nihil plus nutrirent, & satiarent vera saturitate quàm quinque panes, & tamen tota multitudo turbarum saturata est vera saturitate. Dicitur proprie propter quosdam cibos, qui sumpti in parua quantitate impediunt stomachum, & tollunt pro tunc appetitum cibi, sed illico desideratur plus de cibo, cum id quod sumptum est parum nutriat, ergo non erat hic rarefactio, sed erat tanta materia, & quantitas panis quanta sub alijs fragmentis æqualis magnitudinis de vero pane esse solet.

Manent ergo secundus, & tertius modus, ideſt, per conuersionem alterius materiæ in panem, vel per multiplicationem, vtrique modus istorum satis est conueniens, quia non patitur ista inconuenientia: nam siue fiat multiplicatio, siue conuersio erit verum, quòd soli quinque panes sunt de quibus Christus satiauit istam multitudinem. Etiam vtroque est iste panis siue fragmentum tantę densitatis, & quantitatis, & materiæ, & nutritionis sicut reliqui veri panes, & ita comedentes nullam differentiam sentire poterant inter istum panem, & reliquos veros panes, nisi forte, quia iste erat melior, & sapidior panis.

Augustinus autem super Ioannem videtur tenere, quòd per conuersionem alterius materiæ in panem factum est hoc dicens: vnde enim multiplicat de paucis granis segetes inde in manibus eius multiplicauit quinque panes, & tamen constat, quòd cum ex paucis granis segetes multiplicantur fit hoc per conuersionem exterioris materiæ, scilicet, humidi terrei in panem, ergo ita etiam fuit hic. Omnes tamen Doctores vocant istud multiplicationem sicut, & ipse Augu. & tamen multiplicatio signat ibi augmentationem per quam res accipit maiorem quantitatem, & potest fieri per conuersionem alterius materiæ in panem, vel per augmentum in seipso nulla facta conuersione, neque iuxta positione, aut intus receptione, nec etiam rarefactione, sed est talis multiplicatio per modum creationis, vt supra dictum est.

Et ita dicunt, quòd de costa Adæ formata fuit Eua: non quidem addendo ad extrinsecum, quia tunc costa non esset totaliter sumpta de viro, sed multiplicando illam paruam quantitatem, vt esset maior.

Sed dicendum, quòd talis multipticatio nihil est neque est intelligibilis: ideo neque fuit in costa Adę: neque in formatione Euę, neque in fractione panum de quo magis dicetur Mar. 6. Sed fuit hoc totum per conuersionem alterius materiæ in panes, vel fragmẽta, sed ista conuersio solet vocari multiplicatio.

An ista multiplicatio panum fiebat in manibus Christi, vel in manibus discipulorum, vel in manibus turbarum. Quæst. CIIII.

QVAERETVR cum istud miraculum fieret per multiplicationem panum, ideſt, acceptionem maioris quantitatis modo dicto, & panis accipiebat quantitatem istam quando frangebatur, vel portabatur, vbi fiebat ista multiplicatio, an in manibus Christi primo frangentis, an in manibus discipulorum apponentium panes turbis, an in manibus turbarum rursus frangentium, & comedentium?

Aliqui dicunt, quòd solum fiebat illud in manibus Christi, quia ista multiplicatio erat miraculum, & tamen miraculum a nullo fiebat nisi a Christo, ergo in solis manibus eius multiplicabatur.

Dicendum etiam, quòd hoc non impedit, poterat enim in omnium manibus hoc fieri, & non erat inconueniens, quia vbicunque fieret non erat miraculum nisi a Christo, eo quòd alij frangentes rursus ista fragmenta, vel apponentes ea, non habebant virtutem aliquam qua ista multiplicatio fieret, sed solus Christus hoc habebat: immo quod plus est cæteri non intelligebant quomodo hoc fieret: ita est in suscitatione mortuorum, quia interdum Apostolis loquentibus, & tangentibus mortuos suscitabantur illi, & tamen Apostoli non suscitabant eos, sed solus Deus, quia nemo potest facere miracula nisi solus Deus.

Dicendum autem, quòd positio communis Doctorum est, quòd ista augmentatio fiebat tam in manibus Christi frangentis panes, quàm in manibus discipulorum portantium, quàm in manibus turbarum rursus frangentium. Hoc fuit conueniens.

Primo quia si non fieret multiplicatio in manibus discipulorum nec turbarũ, sed tota in manibus Christi esset magna occupatio, cum ipse tot fractiones de panibus facere deberet quot fuerunt fragmenta, quæ omnes turbæ comederunt, & postea superfuerunt, sed in hoc esset longa temporis occupatio: ideo melius erat, quòd ipso pauca fragmenta dante, fierent postea multo plura.

Secundo quia hoc Christus humanitus faciebat: nam licet multiplicatio panum diuinitus fieret, ipsa tamen fractio fiebat humanitus a Christo, frangerò autem

autem toties laboriosum erat: ideo euitaret Christus istum laborem, cum posset aliter melius fieri.

Tertio quia aliter melius poterat innotescere potestas eius, & tamen melius poterat notificari si multiplicatio fieret in manibus omnium: sic ergo factum etiam si solus Christus frangens multiplicaret, videbant hoc miraculum soli discipuli, qui videbant Christum frangere panes: turbæ autem nihil videbãt, quia iam discumbebant quãdo Christus panes frangebat: ideo miraculum non viderent: sic ergo conuenienter fieret, quòd Christo frangente panes crescerent plura fragmenta, ita vt qui pauca acceperat apponenda anequã apponeret inueniret plurima, ita vt vix illa portare posset, & sic ipsi adhuc magis admirarentur, cum & in manibus suis crescerent panes, & rursus cum apponerent turbę, & illi ederent crescebant fragmenta inter manus frangentium, vt cum multum comedissent tot fragmenta postea inuenirent sicut prius fuerant, & hoc turbæ videntes admirarentur, quòd ipsis videntibus panes crescerent in manibus eorum.

Quarto quia istud pertinebat ad eminentem abundantiam potestatis Christi, vt non solum in manibus eius crescerent, sed etiam concederet, quòd crescerẽt in manibus aliorum, quia hoc erat facere miraculum in absentia, cum id quod ipse non tangeret multiplicaretur per virtutem eius.

Quinto quia hoc proderat ad auferẽdum laborem discipulorum apponentium cibos: nam si in manibus suorum cibus non cresceret: oportebat, quòd totũ quod turbæ comederent, & quod superesset apponerent discipuli, & quia erat nimia multitudo oportebat sępe ire, & redire ad Christum. Si autem cibus crescret in manibus turbarum sufficeret ire non sæpe addendo multas appositiones.

Sexto quia etiam hoc conueniebat bonæ dispositioni discumbentium: nam si totus cibus apponi deberet tantæ multitudini per manus paucorum discipulorum Christi, oporteret quibusdam comedentibus alios diu expectare, quod non erat conueniens: ideo melius erat, quòd semel spargendo pauca fragmenta per ipsos discumbentes ipsa crescerent in manibus eorum, & sic poterat simul omnibus prouideri non expectantibus quibusdam dum alij comederent, ergo in manibus Christi, & discipulorum, & etiam turbarum crescebat panis, & multiplicabantur fragmenta.

De manibus Christi dicit Augu. super Ioannem: vnde enim multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes, potestas enim erat in manibus Christi, panes autem illi quinque quasi semina erant non quidem terræ mandata, sed ab eo, qui terram fecerat multiplicata. Sic etiam dicit Hiero. super Matt. Frangente autem Domino seminarium fit ciborum. Si enim mansissent integri, & nõ in frusta discerpti, neque diuisi in multiplicem segetem, tantam multitudinem alere non poterant. De manibus discipulorum, quòd in eis cresceret panis patet, quia dicit Greg. Nissenus quibus nec cœlum fluebat manna, nec tellus iuxta sui naturam producens frumentum, eorum satisfaciebat egestate, sed ex ineffabilibus horreis diuinæ potentiæ beneficium affluebat, panis paratur factus in manibus ministrantium, nec non per saturitatem edentium augmentatur, esum etiam piscium eorum necessitati suo administrabat mare, sed ille, qui mari piscium genus inseruit, vbi Gregorius tetigit multiplicationem istam in manibus Christi quàm discipulorum quàm turbarum factam. Quod vero in manibus comedentium multiplicaretur patet quia ait Ambro. super Lucam: non exiguo, sed multiplicato cibo populum liquet esse satiatum, videns incomprehensibili quodã rigatu inter diuidentium manus quas non fregerant multiplicare particulas, & intacta frangentium digitis sua sponte fragmenta surripere. Poterat autem multiplicatio in manibus comedentium dupliciter fieri, vno modo, cp fragmentum illud quod manu apprehenderẽt licet comederent nõ minueretur comedendo ac si nihil comederetur de eo, & ita erat de oleo in lecytho viduæ Sareptanæ, & farina in hydria eius ad præsentiam Eliæ, quia licet comederẽt quotidie nõ minuebatur 3. Reg. 17. donec Dominus pluit, & dedit segetes terræ, quia tũc cepit decrescere. Alio modo, cp per fractionem crescęret, vt cum quis diuideret vnum fragmentum panis procederẽt inde duo, vel tria æqualia primo, vel maiora, & vtrumque modum tangunt sancti Doctores, scilicet, Ambrosius sup Lucam, & Hilarius, & tamen quomodocunque fieret, videbãt turbæ panem multiplicatum in manibus suis, & tamen nesciebant, ideſt, non intelligebãt quomodo multiplicaretur, & etiam licet viderẽt eũ multiplicatũ, i. postq̃ multiplicatus erat, tũ nõ videbant qñ multiplicabatur. Hoc aũt potest fieri dupliciter. Vno modo, quia res in instanti fit, & in instanti non est successio, quæ comprehendi possit, sed est factum esse, quod est quasi terminus motus, etiã quia nullus sensus percipit in instanti, sed in quadam parua successione cum immutetur organum, & immutatio corporalis non possit esse in instanti. Alio modo, vt quia alia res ita successiue fit, & per pauca siue parua augmenta, cp siquis semper aspiciat nunquam videbit rem augeri, & tamẽ post aliquantulum tempus videbit rem auctam: ita est in terræ nascentibus, sic dicitur Mar. 4. Sic est regnum Dei quemadmodum si homo iaceat sementem in terram, & exurgat nocte ac die, & semẽ germinet, & crescat dum nescit ille. Hic autem erat primus modus: nam fiebat ista multiplicatio diuina virtute, & ideo in instanti fiebat, & sic nesciebant neque videbant turbæ quando fiebat, sed videbant illud postquàm erat factum, de hoc dicit Hilarius 3. libro de Trinitate, quinque panes offeruntur turbæ, & franguntur, surrepunt in frangentium manibus quędam fragmentorum procreationes, non imminuitur inde quod perfringitur, & tamen persringentis manum fragmenta occupant, nõ sensus non visus profectum tam conspicabilis operationis assequitur, est quòd nõ erat, videtur quòd non intelligitur, solum superest, vt Deus posse omnia credatur.

Quare Christus non saturauit turbam, deducendo panes de alio loco subito, vt eos turbæ apponeret. Et quòd maxime Christus intendebat ne miracula sua in dubium verti possent. Quæst. CV.

QVAERETVR quare Christus non satiauit turbam deducendo panes de alio loco subito, vt eos turbæ apponeret. Dicendum, quòd hoc facile erat fieri dupliciter, siue per creationem, siue per motum asportationis.

De primo, vt quòd Deus crearet subito mille panes, & mille pisces aut multo plures de quibus turba ista pasceretur: vel faceret, quòd de alia regione adducerentur vbicunque essent, sed non fuit sic factum, primo quia si tot panes integri, & pisces apponerentur turbæ, siue essent de nouo creati siue aliũde asportati, turbæ non viderent manifeste miraculum: nam putarent, quòd Christus fecerat hæc asportari de aliquo alio loco, & ad hoc se prius parauerat intendens pascere plebem in deserto, & tamen Christus intendebat maxime circa hoc, scilicet, vt miracula sua non possint verti in dubium, an essent vera miracula: ideo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideo noluit illo modo facere, sed voluit frangere panes, & sic fractos apponere turbæ: nam non erat verisimile, quòd fragmenta sic aliunde apportarentur, sed paucos panes quos habebat frangebat, vt possent apponi coram tota turba: nam si aliunde panes ad copiam asportari fecisset, honestius illos integros quàm fragmenta apponeret, & verisimilius erat, quòd illos vellet integros apponere propter paucitatem, ergo panum apparebat manifeste, quòd frangebat illos, & ita magis sine suspitione fiebat miraculum,

Secundo quia si panes integros Christus creasset, vel aliunde afferri fecisset, apponerentur sic integri coram turbis quot eis sufficerent, & nulla immutatio fieret in panibus augmentationis, vel multiplicationis, quia sine hac sufficiebant ad cibum turbæ, & ita miraculum factum esset antequam panis apponeretur turbis, & illæ non viderent miraculum fieri, nunc vero cum per fractionem factum est miraculum, crescebat panis in manibus Christi, & discipulorum, & turbarum, vt ostensum est præcedenti quæstione, & videbant turbæ manifeste ipsum miraculum, quia cum comederent non deficiebat panis, sed procedebant plura fragmenta de ipsis fractionibus quas ipsi faciebant, ideo iste erat conueniens modus manifestandi miraculum, & non quòd panes apponerentur integri.

Tertio qa siue panes essent creati de nouo a Christo, siue aliunde asportati miraculose, si integri apponerentur, turbæ putarent aliunde allatos, quia non suspicarentur eos a Christo nunc nouiter creatos, quia hoc erat aperte credere ipsum esse Deum, ad quod nemo de turbis erat dispositus, cum nec adhuc discipuli sui hoc crederent firmiter, & ideo putarent eos allatos, & quia non erat propinquus locus, vt faciliter modo humano possent portari, putaretur quòd modo magico venerant. nam non est dubium magos talia posse facere, & sæpe facere non solum ad apparentiam, sed etiam ad veritatem ministrantibus eis dæmonibus. vnde & quidam terebrando arbores vnum vnde voluerunt asportant, si Deus illud portari non veret demones realiter coercendo, quod & de cibis simile est, nec potest negari nisi quis ad pauca aduerterit. Christus autem volebat maxime a se tollere tales suspitiones, quæ a quibusdam de eo habebantur: nã dicebant, quòd in Beelzebub principe dæmoniorum eiiciebat dæmonia supra 9. & 12. cap. & Luc. 11. Ita ergo credi posset, quòd cibos dæmonibus ministrantibus nunc attulisset turbæ, non ergo attulit panes integros, neque creauit.

Quarto vt aliqui dicunt fuit ad confutandum errorem futurorum hæreticorum, scilicet, Manichęi, & Marchionis, qui dicebant creaturas corporales esse malas, & a malo Deo factas, & sic si Christus nollet nunc miraculose pascere turbam de panibus præexistentibus, sed aliquos de nouo crearet, fouerentur isti in suo errore, dicentes, quòd ideo non pauerat de panibus præexistentibus, quia noluit facere miraculum in rebus malis, scilicet, creaturis corporalibus, cum vero panes præexistentes multiplicauit, eliditur error eorum, quia per hoc creaturas corporales approbauit, & ad operationem suam diuinam aptas esse ostendit. Sic dicit Chrysosto. propter quid non facit panes ex nihilo quibus turbas pascat, & respondet, vt scilicet, obstruat Marchionis, & Manichęi os qui creaturas alienant a Deo, & per opera doceat, quoniam omnia, quæ videntur eius opera, & creationes sunt, & vt ostendant quoniam ipse est, qui fructus tradidit, qui dixit a principio, germinet terra herbam virentem, nec enim hoc minus illo est, multiplicat quoque pisces ad ostendendum, quòd

Cap. XIIII.

tam mari quàm aridæ dominabatur. Quinto fuit, quia impedirentur valde discipuli ministrando turbæ, quia totum apponere debebãt, quòd turba comederet, nunc vero cum fragmenta panum crescerent in manibus turbarum pauca apponendo erat sufficientia, vt dictum est præcedenti quæstione.

Sexto quia cogerentur turbæ diu expectare: nam soli discipuli hic ministrabant, & omnes turbæ discumbebant, si autem totum cibum ad sufficientiam discipuli apponere deberent, dum quibusdam apponerent esurirent alij expectando, quod non fiebat fragmentis panum crescentibus in manibus comedentium, vt dictum est præcedenti quæstione: ideo non fuit conueniens panes de nouo creari neque ab extra efferri.

Quare miraculum de panibus in saturatione turbæ non factum est per multiplicationem ita quòd quilibet panis efficeretur magnæ quantitatis. Quæst. CVI.

QVAERETVR dato, quòd non fieret hoc per panes creatos nouiter aut ab extra subintroductos, quare non fiebat per multiplicationem, ita quòd quilibet panum efficeretur tantæ quantitatis, vt concisis illis in fragmenta daretur sufficiens cibus populo.

Dicendum, quòd non fuit conueniens. Primo propter deformitatem: nam si tantum crescerent illi panes magnum spatium occuparet, scilicet, magnam aream, cum ex illis cibus fieret sufficiens plusquàm pro decem millibus comedentibus, nunc vero cum panes crescebant per fractionem, nulla sequebatur deformitas, quia nullus accipiebat maiorem quantitatem quàm prius habuerat quantum ad extensionem, ideo erat conuenientius.

Secundo quia esset difficultas magna in frangendo minutatim tam magnos panes. Tertio quia nimis Christus occuparetur frangendo, & tardaret, quia hoc humanitus fiebat, & ideo longo tempore egebat vt totos panes comminueret, cum autem frangebat paruos panes, & ipsa fragmenta postea in manibus discipulorum, & deinde comedentium crescebant, parum sibi immorandum erat.

Quarto quia etiam discipuli nimis fatigarentur, & tardarent apponendo panem turbis, quia ipsi apposituri erant quod turba comederet, & quia turba multa esset, nimis immorandum erat.

Quinto quia etiam turbis graue hoc erat, quia non prouideretur eis bene, eo quòd propter paucitatem ministrantium, & multitudinem discumbẽtium erat longa administratio, & dum quibusdam prouideretur, esurirent cæteri, cum vero panis crescerent in manibus comedentium, erat breuis administratio, quæ cito fieret, ideo non cogerentur quidam alijs manducantibus expectare. Sexto & præcipue fuit, vt magis miraculum innotesceret: nam si panes crescerent ad tantam multitudinem, vt sufficerent ad pascendum turbas, non multiplicarentur quando frangerentur, quia iam multiplicati essent sufficienter, & sic turbæ non viderent miraculum: nam nunc sicut Christus faciebat crescebat panis in manibus Christi frangentis, & postea in manibus discipulorum apponentium, & tandem in manibus manducantium, & sic videbant discipuli in manibus suis fieri miraculum, & turbæ etiam in manibus suis, quod valde conueniebat ad manifestationem rei, & laudem Christi: ideo iste modus fuit conuenientior cæteris, & non quòd panes quando integri essent, crescerent ad tantam quantitatem.

si nunc Christus non habuisset panes, nec pisces istos, & occurrisset ista turba quomodo fecisset. Et quòd ad sustentandum multa Deus fecit res aliunde apportando. Quæst. CVII.

QVAERETVR si Christus non habuisset nunc panes, nec pisces, sicut habuit, & occurrisset ista turba tamelica in deserto, quid fecisset.

Dicendum, ꝙ Christus pasceret turbam creãdo de nouo panes, vel aliunde adducendo, nam vtrunque Deus facere consueuerat. Creatio.n.est qñ res non est nec haberi potest: sic.n. Deus a principio creauit res, quia ante hoc non erant, nec aliter incipere poterant, nisi ipse creasset, & ita fuit in cibando plebem, nã qñ Israelitas pauit in deserto non adducebat mãna de alia regione, in qua illud esset, sed per conuersionem quãdam alicuius materiæ naturalis in talem cibum, vel ꝙ creationem esse quotidie de nouo incipiebat: & tamẽ siue esset creatio, siue conuersio ex prẽiacente materia in aliquid: constat ꝙ non poterat fieri pure naturaliter ꝓp multa, quæ apparebant in ipso manna, de quibus magis dictum est Exod. 16. & Deut. 8. de asportatione patet, quia sic sępe Deus faciebat in veteri testamento, vt patet qñ Deus dedit prima vice manna, nã mane dedit manna, & in vespere dedit coturnices, ipsas tñ coturnices non creauit de nouo, sed fecit venire de locis vicinis mari rubro Exo. 16. Iterum ẽt cum populus desideraret carnes, & fleret præ illis in sepulchris concupiscentiæ, ventus egressus a Domino attripuit coturnices apud mare rubrum, & transtulit eas in castra, & impellente vento cadebant in circuitu castrorum, & populus accipiebat eas, & manducabat Num. 11. Sic etiam fuit tempore Eliæ, nam panem, & carnes portabant ei quotidie bis corui, scilicet mane, & vespere, tertio Regum 17. Etiam quando Elias fugiebat a facie Iezabel reginæ, eratque in deserto Bersabee, angelus attulit ei panem subcinericium, & vas aquæ, tertio Regum 19. Sic etiam Danieli factum est existenti in lacu leonum, nam angelus Domini portauit Abacuc prophetam per capillum verticis cum cibis quos messoribus suis parauerat, & dedit eos Danieli in Babylone Dan. c. 14.

Est dicendum tamẽ, ꝙ siue per creationem, siue ꝓ asportationem aliunde hoc faceret: nõ apponeret eos integros turbis, quia manerent inconuenientia, quę supra tacta sunt, ideo paucos panes crearet, vel aliunde afferret, & illos publice Apostolis propositos frangeret: multiplicans eos in manibus suis, & faciens ꝙ multiplicarentur in manibus discipulorum, & postea comedentium, sicut nunc factum est, & ita miraculum appareret, & non esset suspectum, & tamen cõueniẽtius fuit pro Christo, ꝙ panes aliqui prẽexisterẽt quos multiplicaret, ne dubitaretur vnde attulerat panes illos quos multiplicabat, & ita in vtraque saturatione turbæ Christus quęsiuit a discipulis quot panes haberent, vt patet hic, & Marc. 6. & sequenti capitulo, & Marc. 8.

Aliqui autem dicunt, ꝙ si Christus crearet cibos, vel aliunde afferret non existentibus aliis, ꝙ illos facere cadere in medio discumbentium, vt comederent, sicut fecit Deus, ꝙ manna, quod mittebat de cęlo, cadebat in circuitu castrorum, & coturnices ẽt Exo. 16. & Nume. 11.

Dicendum, quòd nõ faceret, quia esset suspectum miraculum: nam de Deo mittente manna, quia sciebatur esse Deus omnipotens nihil suspicabantur Iudæi quidquid ille vellet facere, & qũocunque faceret: de Christo autem non constabat eis, ꝙ erat Deus, neque hoc credebant, ideo si taliter cibos afferri faceret, putaretur, ꝙ ministrantibus demonibus hoc faciebat, & sic esset suspectum miraculum, ideo non faceret sic, sed frangendo, & multiplicando, & apponendo turbæ, vt dictum est.

Quomodo differt saturatio ista ab illa, quam Deus fecit Eliæ in torrente Zarith. Et quod miracula solum fiunt, quando aliter non potest humanitus prouideri. Quæst. CVIII.

QVAERETVR de comparatione saturationis istius ad illam, quã Deus faciebat Eliæ in torrente Zarith mittens ei quotidie bis coruos, vt darent panem, & carnes, tertio Regum decimoseptimo.

Dicendum, quòd ista primo differt ab illa, quia in illa erant panis, & carnes · hic autem panis, & pisces.

Secundo, quia illa fiebat quotidie bis iuxta necessitatem pastus Eliæ, ista autem nunc semel tantum facta est, & iterum simul facta est interiecto aliquanto tempore seq. c. & Mar. 6.

Ratio huius est, quia miracula diuina sunt in subuẽtionem inopiæ nostræ. s. ꝙ vbi deficit humana potentia incipit diuina subuenire ne tollatur ordo a rebus, & ideo solum fiunt miracula, quando aliter nõ potest humanitus prouideri, & quia nunc turba erat in deserto loco vbi cibos habere non poterat, fuit conueniens, quòd Christus miraculose prouideret de cibo, post hoc vero immediate fuerunt in locis habitatis, vbi cibos habere poterant, ideo non erat necesse, ꝙ eis miraculose prouideretur, & ita non fuit prouisum. Elias autem manens apud torrentem Zarith erat semper in necessitate famis, quia aliter non poterat ei prouideri, nisi Deus prouideret. & maxime, quia Deus iusserat ei, quòd maneret ibi dicens ego prẽcepi coruis, quòd pascant te, tertio Regum decimoseptimo, ideo quotidie prouidebatur ei, vsque ad exsiccationẽ torrentis: nam tunc cum non haberet vnde biberet, & corui non portarent potum: iussit Deus, ꝙ iret ad viduam Sareptanam, vt eum pasceret.

Tertio, quia ibi erat creatio ciborum de nouo, vel asportatio aliunde: hic ergo erat multiplicatio ciborum præexistentium, ideſt panum factorum ab homine. Et ratio est, quia in loco vbi manebat Elias, non erat cibus, ideo necesse erat, quòd cibus pro eo, aut de nouo crearetur, aut aliunde portaretur: hic autem erat cibus humanitus factus, scilicet quinque panes, & duo pisces, & tamen non sufficiebant pro tanta multitudine, ideo conueniens modus erat, ꝙ cibus ille multiplicaretur.

Quarto differebat, quia in cibo turbarum nunc superfuerunt reliquiæ, quę plures fuerunt, quam panis materia de qua saturata est multitudo. s. duodecim cophini, in cibo autem Eliæ non leguntur superfuisse reliquiæ, immo non supererant. Quod patet, quia si superfuissent reliquiæ in mane reseruarentur ad vesperum ne perirent, & tunc non portaretur cibus ad vesperum, & tamen tam in mane, quam in vespere corui portabant panem, & carnes, tertio Regum 17. ergo nihil supererat, quia non dimitteret illud Deus, quòd periret, sicut nunc dixit, colligite fragmenta, quæ supe rauerunt ne pereant Ioann. capitulo sexto. Ratio huius erat, quia Elię dabatur cibus ad necessitatẽ solum: turbis autem datus est ad necessitatem, & ad miraculi ostensionem, necessitas autem Eliæ subleuabatur per hoc, quia daretur ei cibus ad abundantiam, ideo superesse reliquias non oportebat: turbis autem dabatur cibus ad ostensionem miraculi prẽcipue, nam licet finis immediatus erat prouidere fami turbarũ, tñ finis vltimus, & prẽcipuus erat, ꝙ oñderẽt Christi potestas,

testas,ideo Christus venire voluit turbas in hũc locũ, F
vt esurirent,& oporteret, quòd ipse eis prouideret,&
sic potestas sua manifestaretur.

Quare nunc non dedit populo Christus panem, & carnes.
Quæst. CIX.

SED dicetur quare nunc nõ dedit populo Christus panem,& carnes.Dicendum ꝙ Deus solitus erat dare panem, & carnes, & nunquam pisces: nam dedit manna,& coturnices Exod. 16.in principio introitus Israelitarum in desertum. Deinde in progressu eorum iterum in sepulchris cõcupiscentię dedit panes manna, & carnes, ideſt coturnices Nu.11.pisces aũt nunquã Deus dedit mira- G
culose, licet populus illos desiderasset Nu.11.dicens: recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis:anima nostra arida est,nihilque vident oculi nostri, nisi man, ideſt manna. Christus aũt dedit pisces non tanꝝ illos potius vellet dare, ꝙ carnes, sed qa Christus voluit facere miraculosam saturationem non adducendo cibos ab extra, sed pascendo de illis quos habebat illos multiplicando, & qa occurrit ibi inueniri 5.panes dedit Christus pisces.Si autem habuissent discipuli panem, & carnes,multiplicasset carnes, & dedisset carnes, & non pisces, in quocunque genere carnium essent, siue de pecoribus, siue de volucribus, & tamen vtraque vice contigit inueniri pa- H
nem, & pisces apud Christi discipulos,& non carnes, vt patet hic, & sequ. capi.& Mar.6.& 8. & ideo vtraque saturatio de piscibus facta est : si autem Christus saturasset turbas non cibis quos haberet, sed creatis de nouo, vel aliunde adductis, non daret Christus pisces,sed carnes, vel illud, quod sapidius turbis esset ad maiorem ostẽtionem, & memoriam miraculi istius.

Sciendum tamen, ꝙ licet Deus apud torrentem Zarith pauerit Eliam dando ei panem, & carnes, non pascebat eum semper sic: nam in deserto Bersabee panem subcinericium ei dedit, & solam aquam 3. Regum 19.

Quod mirac.fuit maius an istud, vel saturatio Eliæ apud torrentem. Quæst. CX. I

SED dicetur, quod miraculum fuit maius nunquid istud, vel saturatio Elię?

Dicendum, quòd vt declaratum est supra 9.capi.q.18.si miracula attendantur quantum ad potestatem facientis, vnum non est maius alio,qa omnia procedunt ex infinita potestate, & ad nullum requiritur plusquam infinita potentia, & in nullo sufficit minus, quam infinita, considerando autem quantum ad alia, quę sunt in miraculis potest vnum esse, vel dici maius alio quanto plura accidunt in vno miraculo, quam in alio, quę ad rationem miraculi pertinent.Et tunc dicendũ quòd aut cibus datus Eliç creabatur de nouo, aut portabatur aliunde. Si porta- K
batur aliunde erat minus,quam istud, quia portare cibos potest fieri sine miraculo, ſ.per solum motũ localem: angeli enim cibos istos portarent, & tamen angeli nullum miraculum verum faciunt, sed solus Deus:multiplicari autem panes, sicut hic factum est miraculum est, ergo in infinitum maius, quam saturatio Eliç si fieret per portationem ciborum aliunde. Si autem dicatur, quòd ille panis,& carnes, quę dabantur Eliæ erant per creationem, erat verum miraculum, & tunc posset dici illud maius miraculum, ideſt pluries factum, & tamen comparando vnam vicem ad vnam, maius miraculum fuit istius saturationis: nam multiplicare sic panes non erat minus, quam creare, vt dicit Chrysostom.quòd Christus de panibus multiplicatis pauit turbas, vt ostendat, quòd ipse est qui fructus tradit, qui dicit a principio germinet terra herbam virentem, nec enim hoc minus illo est,& præter hoc fuerunt illi multum saturati,scilicet plusquam decem millia. ibi autem solus Elias, etiam in illo miraculo saturationis nihil superarat de allato cibo: hic autem plus supererat, quam a principio fuerat cibus.

De comparatione istius saturationis ad aliam qua saturabat dominus Eliam in domo viduæ Sareptanæ, quomodo differunt. Quæst. CXI.

QVAERETVR de comparatione istius saturationis ad aliam qua saturabat dominus Eliam in domo viduæ Sareptanæ.3. Reg.17.

Dicendum, ꝙ illa magis conuenit cum ista, quam præcedens,& tamen differt in aliquo. Primo,quia hic pascebatur multitudo turbarum, ibi autẽ solus Elias, & vidua Sareptana,& filius eius:non enim habebat vi dua aliam familiam,nisi filium.Quod patet,eo.c.nam qñ dixit Elias ad viduam, ꝙ daret ei modicum panis, dixit illa,ꝙ non habebat,nisi modicum farinę,& olei, & ibat,vt faceret inde modicum panis sibi,& filio suo vt comederẽt,& morerentur,& sic videtur, ꝙ nullus alius esset in domo.

Secundo,quia nunc pascebatur turba pane,& piscibus,Elias vero pane,& oleo,quia Deus dixerat,ꝙ non deficeret farina in hydria viduæ, nec oleum in lecytho eius,quousque cessaret fames,eo.c.

Tertio, quia illud de Elia durauit longo tempore. saturatio autem turbarum semel tantum nunc facta est. Ratio fuit,quia Elias, & vidua semper fuerunt in necessitate quousque cessauit fames,& ideo Deus pascebat eos continuato miraculo.turbæ autem nõ fuerunt in necessitate famis, nisi nunc quando erant in loco deserto, ideo nunc semel tantum pastę sunt, & sic etiam cessante famis tempore cessauit miraculum lecythi,& hydriæ,& cęperunt minui naturaliter p extractionem quotidianam.

Quarto fuit,quia licet tam hic,quam ibi fuerit quędam multiplicatio,quia panes hic multiplicati sunt,& pisces:ibi farina,& oleum. crescebãt tñ diuersimode, quia ibi qñ oleum extrahebatur de lecytho crescebat vt videretur nihil inde eductũ, & ita de farina hydrię. nunc autem multiplicabatur panis per fractionem,vt cum quędam fragmenta tollerentur, alia in manibus succrescerent,vt dicit Ambro. & Hilarius,sed satis est magna similitudo.

Quinto, quia in ista saturatione turbarum fuerunt reliquiæ plures,quam cibus principalis,oleo aũt & farinæ non poterant ibi dari reliquiæ, quia manebant in eadem quantitate semper quousque cessauit fames. Sed dicetur,qđ istorum fuit maius miraculum ?

Dicendum,ꝙ vtrunque fuit verum miraculũ, quia per multiplicationẽ, vel conuersionem alterius materiæ factum est, & tamen vr̃ miraculum saturationis turbarum maius, quia factum est ad plures,i.multi saturati sunt.In saturatione Eliæ solum ipse, & vidua,& viduę filius pascebantur, quia non habebat vidua aliã familiam,vt dictum est.

Secundo, quia minori materia respectu tantæ multitudinis facta est saturatio,quam fuerit farina,& oleũ hydriç,& lecythi comparatiue.

Tertio,quia fuit maior quantitas reliquiarum in saturatione turbarum,quam cibus principalis, & tamẽ in saturatione Eliæ non considerantur reliquiæ, sed solum mansit hydria, & lecythus sine diminutione, quandiu durauit fames.

De comparatione istius saturationis ad illam, quam habuit Elias in deserto Bersabee quomodo differunt. Quæst. CXII.

QVAERETVR de comparatione istius saturationis ad illam, quam habuit Elias in deserto Bersabee,scilicet de pane subcinericio 3.Re. 19.in quo differunt. Dicendum ꝙ differunt. Primo quia hic panes,& pisces dati sunt, ibi autem panis subcinericius. Secundo, quia ibi potus datus est, scilicet vas aquę,quod inuenit Elias ad caput suum : hic autẽ nullus potus datus est. Ratio differentiæ est, quia ibi Elias erat in loco in quo, nec erat cibus,nec potus, iõ vtroque indiguit, hic aũt turba licet esset in loco de- B
serto in quo non erat cibus:erat tamẽ ibi potus aquę, & sic solus cibus ministratus est.Tertio quia ibi solus Elias pastus est, hic autem plusquam decem millia. Quarto quia hic panis multiplicatus est, vt de paucis panibus saturarentur turbę multę : ibi autem nõ fuit multiplicatus subcinericius, quia ille sufficiebat pro tunc ad cibum Eliç. Quinto quia saturitas ex cibo illo durauit in Elia per 40.dies,scilicet vsque ad mòntem Oreb : nam dixit illi angelus surge, & ambula, grandis enim tibi restat via, & surrexit, & ambulauit Elias in fortitudine cibi illius 40.diebus, & 40.noctibus vsque ad montem Dei Oreb 3.Regum 19.saturitas tamen ista turbarum non durauit tanto tempore,sed esurierunt post hoc, quando fuit tempus opportunum,sicut fiebat in alijs cibationibus.Ratio est, quia Deus vult prouidere necessitati humanę, & qa Elias ambulaturus erat 40.diebus non inueniens cibum,oportebat, ꝙ singulis diebus sibi Deus prouideret,sicut prouidebat,qñ erat ad torrentem Zarith mit tens panem, & carnes quotidie mane, & vespere 3. Re.17.& sicut quando erat cum vidua Sareptana : nã quotidie comedebat de hydria, & lecytho eodem c. vel daret ei vnum cibum pro multis diebus : fecit autem hoc, quòd ambularet in fortitudine cibi illius 40.diebus, & 40. noctibus : turbis autem non erat nunc necesse pasci pro longo tempore, quia ipso die poterant ire ad loca in quibus cibos inuenirent, sicut D
dixerunt discipuli supra in litera, & Mar.6.desertus est locus, & hora prętérijt : dimitte turbas, vt euntes in castella emant sibi escas.

Quod fuit maius miraculum an istud de saturatione turbarum vel illud Eliæ in domo viduæ. Et quòd robur corporis in nobis est per cibum : Deus tamen potest conferre cibo virtutem, vt nutriat per multos dies. Quæst. CXIII.

SED dicetur quod fuit maius miraculum. Dicẽdum, ꝙ aut panis, & aqua quibus Elias pastus est de nouo creata sunt, aut angelus ille asportauit de aliquo loco. Si asportata sunt, non fuit E
miraculum, quia illud sola virtute angelica fieri potuit, sicut quando portauit angelus domini Abacuc cum cibis de Iudea in Babylonem ad lacum leonis vbi erat Daniel:Dan.14.& tamen angelus nõ potest facere miracula, quia sola diuina virtus sufficit ad faciendum miracula : hic autem pascendo turbas fuit verum miraculum, cum panis multiplicatus fuerit, quod solus Deus facere potest, ideo istud erat maius illo. Si autem panis, & aqua creata sunt,fuit miraculum,quia creatio a solo Deo est,& ex hac parte ęqualę est aliquid creare, & illud multiplicare, sicut nunc multiplicatum est, vt dicit Chrysost. Et tamen hoc dato videtur esse maius miraculum istius saturationis turbarum. Primo quia illic solus Elias saturatus est:hic autem plusquam decem millia hominum vi-

A rorum,& mulierum.Secundo quia panes,& pisces in saturatione turbarum multiplicati sunt cum frangerentur: cibus autem Eliç non multiplicatus est ad maiorem quantitatem, quam ei fuerit appositus. Et ratio est, quia sub tanta quantitate sufficiebat ei, vt pro tunc pasceretur,& tamen ad hoc,quòd cibus apponeretur turbis non sufficiebant quinque panes,nisi ad maiorem quantitatem perducerentur,ideo facta est ibi multiplicatio.

Tertio quia in saturatione turbarum supfuerunt reliquię in maiori quãtitate, quam fuisset cibus principalis. In cibo tamen Eliç nihil superfuit,sed totum comedit. Ratio differentię est, quia Deus volebat in saturatione Eliç solum prouidere necessitati eius: ad hoc autem sufficiebat, quòd tantum de cibo ei daret quantum comedere posset,& non erat necesse superesse reliquias. In saturatione autem turbarum præcipuum erat,quòd ostenderetur virtus Christi,ideo nõ solum prouidit necessitati turbarum dando quantũ eis sufficiebat, sed etiam fecit supereſſe reliquias maioris quantitatis, quam fuisset principalis cibus.

Sed obijcietur, quòd fuerit maius miraculum saturatio Eliç : nam ille ambulauit in fortitudine cibi illius 40.diebus, & 40.noctibus 3.Regum 19.turbę autem a Christo pastę post paucum tempus esurierunt,scilicet ipso die, vt dictum est.

Dici potest vno modo,quòd ista fortitudo Eliç ad C
ambulandum 40.diebus, & 40.noctibus non fuit ex cibo illo nullo alio addito, sed est sensus, quòd postquam comedit cibum illum vsque ad 40.dies non comedit alium, & tamen ambulauit fortis, & quia fortitudo,ideſt robur corporis est in nobis per cibum: dicitur ambulasse Elias in fortitudine cibi illius,quia nullum alium comedit,& tamen fortitudo erat in eo a Deo, sicut Moyses nullum talem cibum comedit, & tamen mansit in monte Sinai bis diebus 40.cum Deo,nec comedens,nec bibens Exo.34.& Deutero. 9.& hoc erat propter consortium sermonis domini, sed sicut dabat Moysi virtutem consortium sermonis sui, ita dare posset Eliç ambulanti ad præceptum eius,quia sancti,qui sperant in domino mutabũt for- D
titudinem, ambulabunt, & non deficient Isa.40. capitu.

Alio modo potest dici, quòd proueniret hoc ex cibo quem comederat Elias,scilicet quòd tãta fuisset virtus illius, quòd nutriret pro 40.diebus, & roborare non permittens corpus resolui, ita vt famescere, aut lassaretur, & licet in cibis communibus non sit talis virtus,potest Deus conferre illam cuicunque cibo voluerit,& non erit illa virtus infinita, sed naturalis, sic est de ligno vitę,quod erat in Paradiso : nam si homines assuescerent comedere de illo efficerentur immortales Gen.3.& tamen maius est virtute cibi effici aliquando immortalem, quam per vnicam E
comestionem durare robur in homine quadraginta diebus sine alio cibo, & ita non esset hoc maius, quã multiplicatio panum,quam nunc fecit Christus,quia multiplicatio erat miraculum,illud autem sine miraculo fieri potest.

Quæ differentia est inter istam cibationem, & illam,quam Eliseus fecit. Quæst. CXIIII.

QVAERETVR, quę differentia sit inter istã cibationem, & illam, quę habetur quarto Regum 4.c.qua Eliseus saturauit multos viros de paucis panibus.

Dicendũ, ꝙ aliquod miraculum videtur ibi fuisse, scilicet quòd de viginti panibus ordeaceis, & paucis panibus primitiarũ, & frumẽto nouo,quod tulit qdã

in pera sua, saturati sunt centum viri, & iste cibus non F
sufficeret aliàs pro centum viris, nam eodem cap. dicitur, quòd cum diceret Elisęus dispensatori, quòd ap
poneret coram populo, dixit ille, quantum est hoc, vt apponam coram centum viris? & dixit Elisęus: hæc di
cit dominus comedent, & supererit, & superfuit iuxta verbum domini: ergo miraculum fuit. Et quantum
ad hoc conuenit cum illo, quòd de pauco cibo multi saturarentur, sed multum differunt. Primo, quia hic
per fractionem multiplicabatur panis: ibi autem non apparet quomodo multiplicaretur, vel saturaret. pos-
set tamen satis dici, quòd frangentibus eis panem fie-
bat aliquanta multiplicatio. Secundo, quia in satura-
tione turbarum factum est miraculum tripliciter, sci-
licet in fractione panis facta a Christo, & in portatio-
ne Apostolorum, & in fractione facta a turbis, nã vtro
bique fiebat multiplicatio, vt ostensum est, supra quę-
stione 105. In saturatione autem facta per Elisęum
licet fuerit multiplicatio fuit vnica. s. quando comedẽ
tes frangebãt panes: nam nec Elisęus fregit panes, nec
dispensator, sed integros illos apposuit comedẽtibus,
vt dicitur, quarto Regum, capitulo quarto, quia cum
dicatur, quòd dispensator recepit illos viginti panes
ordaceos, & panes primitiarum, & frumentum nouũ:
dicitur quòd dixit ei Elisęus, quòd apponeret coram
populo, & ille appposuit, & sic vnicum miraculum e-
rat ibi: hic autem tria. Tertio, quia ibi fuerunt multi
panes, scilicet viginti panes ordeacei, & panes aliquot
primitiarum, & frumentum nouum in grano, quod
fuerat portatum in pera: hic autem fuerunt pauci pa- H
nes, scilicet quinque. Quarto, quia Christus dedit tur-
bis panes, & pisces: ibi autem Elisęus solos panes de-
dit populo. Quinto, quia illi erant pauci comedentes,
scilicet centum viri, vt dixit dispensator Elisęi, scilicet
quantum est hoc, vt apponam coram centum viris?
hic autem fuerunt plusquam decem millia, quia fue-
runt soli viri quinque millia prẽter paruulos, & mulie
res. Sexto, quia fuerunt hic multæ reliquiæ, scilicet co
phini duodecim, supra in litera: in cibatione autẽ Eli-
sęi aliquid superfuit, & tamen parum fuit, quòd scri-
ptura non expressit quantitatem illius, nam dicitur,
quarto Regum quarto, hęc dicit dominus, comedent
& supererit, & sequitur, quòd comederunt, & super-
fuit iuxta verbum domini. Sed dicetur, quod fuit ma-
ius miraculum?

Dicendum, quòd saturatio turbarum. Primo, quia
hic erant tria miracula, ideſt tres multiplicationes, sci
licet in manibus Christi: in manibus discipulorum, &
in manibus turbarum, vt ostensum est, supra quęstio.
105. In saturatione Elisęi fuit vnicum miraculum, sci-
licet, quia multiplicabatur panis solum, quando tur-
bæ illum frangebant, vt dictum est prædicenti quæ-
stione. Secundo, quia in saturatione Elisęi fuit multus
cibus, scilicet viginti panes ordeacei, & aliquot panes
primitiarum, & frumentum nouum, quod attulerat
vir quidam Elisęo in pera sua: hic autem fuerunt so-
lum quinque panes, & duo pisces. Tertio, quia come-
dentes tempore Elisęi fuerunt pauci, scilicet centum
viri, vt patet quarto Regum, capitulo quarto, scilicet
quantum est hoc, vt apponam coram centum viris?
comedentes autem hic fuerunt multi, scilicet quinq;
millia virorum prẽter mulieres, & paruulos. Quarto
differunt quantum ad reliquias ciborum, quia nunc
superfuerunt cophini 12. & tamen in saturatione fa-
cta per Elisęum licet quid superfuerat, parũ erat, ideo
scriptura non nominauit quantitatem reliquiarũ, sed
dixit comedent, & supererit, & comederũt, & super-
fuit iuxta verbum Domini.

De comparatione istius saturationis ad multiplicationem olei factam per Elisæum pro muliere vidua, & quomodo conueniunt, & differunt.
Quæst. CXV.

QVAERETVR de comparatione istius saturatio-
nis ad multiplicationem olei factam per Eli-
sęum pro muliere vidua.

Dicendum, quòd aliqua similitudo est inter hæc:
nam vtrobique factum est miraculum per multipli-
cationem, siue esset per conuersionem alicuius exte-
rioris materiæ in oleum, vel panem, siue augmenta-
tionem a Deo factam sine alia conuersione, vel appo
sitione materię. Differunt tamen. Primo, quia fuit illa
G multiplicatio olei vnum miraculum continuum, nã
augmentatio illa olei ex quo cępit semper processit,
quousque cessauit, nam crescebat oleum in lecytho,
& infundebãt inde in alia vasa, & semper creuit quo-
usque filii nullum vas habuerunt, quod matri offer-
rent, & dicitur, quòd tunc stetit oleum, quarto Regũ
quarto capitulo: hic autem fuerunt tria miracula, siue
tres multiplicationes, quia panes multiplicabãtur in
manibus Christi, & postea in manibus discipulorum:
deinde in manibus comedentium, vt ostensum est su
pra quæstione 105. Secundo, quia in oleo facta est mi-
nor multiplicatio, quam in pane, quia in pane facta est
tanta multiplicatio de quinq; panibus, ꝙ saturati sunt
comedentes, plusquam decem millia, tam de viris, ꝙ
mulieribus, quam paruulis.

Ex hoc apparet, quòd maius fuit miraculum istius
multiplicationis panis, & piscium, quam multiplica-
tio olei, & hoc decens erat, quòd illa miracula, quæ
per Christum fierent, maiora essent, quam illa, quę fie
bant per propheras. Sic dicit Chrys. vide quanta est ser
ui, & domini differentia: nam prophetę quasi ex men
sura habentes gratiã miracula faciebant, Christus au-
tem absoluta virtute faciens cum multa superabundã
tia omnia operabatur.

Quomodo differunt istæ saturationes, & illa quam faciebat Deus dando Israelitis manna.
Quæst. CXVI.

I QVAERETVR de differentia istius saturatio-
nis ad illam, quam faciebat Deus dando
Israelitis manna.

Dicendum, quòd differunt. Primo, quia
licet vtrobique esset miraculum: tamen vtrobique
illud erat per creationem, vel conuersionem alicuius
materiæ naturalis in manna. istud autem erat per mul
tiplicationem, vt communiter asseritur, licet siquis
dicat, quòd fuit etiam saturatio turbarum per cõuer-
sionem alicuius exterioris materiæ in pane, non est
insistendum, immo & hoc est verum, & aliter non
potest intelligi multiplicatio. Secundo, quia saturatio
ista semel tantum facta est, illa autem de manna fie-
bat quotidie, & durauit per quadraginta annos Exo.
decimosexto, & Deuteronom. octauo, & descende-
bat quotidie manna in circuitu castrorum Exod. deci-
mosexto.

Ratio differentiæ quantũ ad primum est, quia crea
tio fit quandocunque res aliter non potest incipere
esse, nisi per creationem, & quia in deserto non pote-
rant Iudęi aliter habere cibum, dabat eis Deus per cõ
uersionem, vel creationem quandam alienę materię:
hic autem Christus habebat aliquos panes, & pisces:
ideo nõ fuit opus, ꝙ de nouo crearet cibũ, sed ꝙ istũ
quẽ habebat multiplicaret. De secundo est rõ, qa De⁹
puidet necessitati, & qa turbę a Chro pastę nõ fuerũt
in necessitate, nisi illa die, qa imediate potuerũt ire ad
loca

loca in quibus haberent cibos, semel tantum pro tũc A
Christus hoc fecit. Iudęi tamen fuerunt in necessitate
in deserto per quadraginta annos, cum non possent
alunde habere cibos, ideo quotidie Deus eis prouide
bat. cum autem cessauit illa necessitas. s. quia comede
runt de panibus terrę Chanaan transito Iordane, ces-
sauit manna illud, vt patet Iosue 5. ideo in illis quadra-
ginta annis, quotidie Deus mittebat manna, prętер-
quam in sabbato: nam non inueniebatur illo die in a-
gro, sed feria sexta colligebatur duplum. s. pro ipso die
& sabbato Exod. 16. cap. Tertio differebat, quia man-
na non erat solidus cibus, vnde liquefiebat quotidie
ad solem, postquam cessabat populus colligere de eo. B
Exod. 16. capitu. hic autem erant panes, & pisces soli-
dus cibus. Quarto, quia manna si reseruaretur scatu-
riebat vermibus sequenti die Exod. capitul. decimo-
sexto, panis autem iste non, ideo reliquiæ reseruatæ
fuerunt.

Quod fuit maius miraculum an dare manna Israelitis, vel pascere turbam. Et quando Christus aliquid miraculose operabatur illud erat melius, quam naturaliter esse soleret. *Quæst. CXVII.*

SED quæretur, quod eorum fuit maius miracu-
lum.

Dicendum, quòd vtrobique miraculum erat, nam
manna, aut fiebat per creationem, aut per aliquã ope
rationem mirabilem conuersionis. Quidam tamen C
putant, quòd possit fieri illa per angelos de aliqua ma
teria naturali, vt verteretur in manna, quod aliàs natu
raliter non fieret, & tunc non esset miraculum, quia
id quod per angelos fieri potest non est miraculum,
cum solus Deus miracula faciat, & tamen multa alia
erant in manna, quæ non poterant esse sine miracu-
lo. de quibus dictum est Exod. 16. Dato tamen, quòd
sit miraculum in manna, est maius miracolum hic, qa
ibi erat vnum miraculum. s. quando formabatur, siue
per creationem, siue alias. hic autem erant tria, quia
multiplicationes tres fiebant panum, & piscium. s. in
manibus Christi, & Apostolorum, & comedentium.
Secundo, quia in manna non erat aliqua multiplica-
tio pluraliter, postquam cadebat super faciem agri, D
sed manebat in sua quantitate, ideo iubebatur, quòd
quilibet acciperet vnum gomor de eo pro vno die
Exod. 16. panes autem hic multiplicabantur, quia cũ
haberet aliquis parũ de pane in manu frangendo cre-
scebat in plus. Verum est tamen, quòd manna ali-
quando videbatur multiplicari, & minui: nam cũ prę-
ceptum esset, quòd pro singulis capitibus acciperetur
vnum gomor de manna, siquis plus acciperet in agro
non inueniebat etiam vnum gomor Exo. 16. Sed hoc
fuit a principio, quando Deus voluit compescere aua
ritiam Iudęorum, nam iusserat accipi gomor per sin-
gula capita pro die, quidam vero volentes largius ci-
bari, quasi posset eis deficere accipiebant multo ma- E
iorem quantitatem, & fecit Deus, quòd illi non in-
uenirent, nisi gomor, etiam si accepissent viginti go-
mor: & si quis non aduertens accepisset minus, quam
gomor inueniebat in domo gomor plenum, & hac
occasione non contendebant Iudęi super collectione
magna, quod aliàs fecissent si ille qui plus colligeret
plus inueniret.

Aliqui dicunt, ꝙ esset maius miraculum in mãna,
quia illud vertebatur ad quemcunque saporem ho-
mo vellet, vt patet Sapiẽ. 16. quod non vr fuisse in istis
panibus, de quibus comederunt turbæ.

Dicendum, ꝙ manna in se habet vnum saporem
determinatum, & erat sapor panis confecti cum oleo
Num. 11. s. faciebat populus ex manna tortulas sapo-

ris, quasi panis oleati, & non erat iste sapor communiter gratus Iudæis, nam conquerebantur dicẽtes. ani
ma nostra arida est, nihilque vident oculi nostri, nisi
man. Numer. vndecimo, & ideo mouebat plurimos
Iudęorum ad nauseam cibus iste. Nume. 21. nauseat
anima nostra super cibo isto leuissimo: bonis autem
viris ex Dei gratia vertebatur manna ad saporẽ quem-
cunque vellent, vt innuitur Sapien. capitulo decimo-
sexto, & sic non erat ipse sapor ipsius mãna, sed Deus
illud dabat. & tamen etiam hoc ad quoddam miracu
lum pertinebat. De panibus, & piscibus nunc dicen-
dum, ꝙ non apparet qualis saporis essent, sed verisimi
le est, ꝙ essent optimi, vt ostenderetur magnitudo
Christi in hoc, & sic manna non excederet in sapore,
& delectamento istos panes, & pisces. Et communi-
ter asseritur, & est verisimile, quòd quando Christus
aliquid per miraculum faciebat, illud erat melius, quã
aliàs naturaliter esse soleret, vt si sanaret aliquem ho-
minem de aliquo morbo, ille reddebatur sanior, quã
fuisset priusquam incideret in morbum illum. ita etiã
si Christus miraculum faceret in cibis, essent illi cibi
meliores aliis cibis similibus, qui secundum naturam
sunt, vt patet in vino, quãdo conuertit Christus aquã
in vinum, fuit illud vinum melius alio vino, quod cõ-
muniter haberi solet saltem in regione illa, quod pa-
tet Ioann. capitulo secundo, nam quando architriclí-
nus bibit aquam vinum factũ, miratus est vnde illud
vinum esset, & laudauit illud, eodem capitulo, ita &
nunc isti panes, & pisces essent salubriores, & sapidio
res aliis panibus, & piscibus, qui naturaliter habebã-
tur, vel conficiebantur, & sic ex hac parte non esset
minus miraculum istius cibationis turbarum, quam
miraculum de manna. Item quia in saturatione tur-
barum superfuit plus de reliquiis, quam fuerat cibus
principalis, quod non fiebat in manna, quia ibi nullæ
erant reliquiæ, immo si aliquid seruabatur, vel super-
erat scaturiebat vermibus Exod. 16. fuit ergo maius
istud miraculum, quam in manna, & est conueniens,
ꝙ miracula noui testamenti sint maiora miraculis ve-
teris testamenti.

An saturatio turbarum fuerit maius miraculum, quam saturatio Israelitarum in deserto de coturnicibus. Et quomodo eæ uenichant ad castra.
Quæst. CXVIII.

QVAERETVR de saturationis istius comparatione turbarum ad saturationum Iudęorum in
deserto de coturnicibus.

Dicendum, quòd bis leguntur Iudęi saturati cotur
nicibus. Primo quando datum est manna a principio:
nam dixit eis Moyses, dabit vobis dominus vespere
carnes edere, & mane panes in saturitate Exod. 16. &
istæ carnes erant coturnices, nam dicitur. eo. c. vespe-
re ascendens coturnix operuit castra, & de illis cotur-
nicibus tunc saturati sunt. Secundo qñ erant in man-
sione, quæ dicitur sepulchra concupiscentiæ, vbi po-
pulus flebat desiderio carnium, & Deus dedit eis co-
turnices Nume. 11. & hoc fuit ad tantam saturitatẽ, ꝙ
cibus exibat per nares eorum. eo. c.

Dicendum tamen, quòd illa saturatio fuit minor
ista, quia istud fuit miraculum cum panis non posset
multiplicari sine miraculo: aduentus autem coturni-
cum sine miraculo esse poterat, quia sicut ipsę sponte
volant, ita sponte venire poterant in castra, nam non
fuerunt istę coturnices de nouo creatæ, vt Iudęi satu-
rarentur illis, sed adductæ sunt de trans mare rubrum
Numer. capitulo vndecimo. s. ventus autem egre-
diens a Domino arreptas trans mare coturnices detu-
lit, & dimisit in castra. hoc autem poterant angeli fa-

cere etiam Deo nihil operãte ſpecialiter, ideo minus F
eſt quolibet alio miraculo,& tamen ad veritatẽ Deus
mouit vẽtum forte miniſterio angelorum,de quo dictum eſt Nume. 11. & ventus tulit coturnices, ita ꝙ
ipſe non poterant ſe continere contra impetum venti,& ille ventus ceſſabat, iuxta caſtra Iudæorum, ideo
coturnices laſſatæ cadebant iuxta caſtra, non potentes iam volare,& capiebant de eis Iudæi,quotquot vo
lebant,eo.cap.& quia illę coturnices veniebant, quaſi
de parte aquilonari reſpectu caſtrorum Iudęorũ,mouebat eas ventus aquilonaris,vel aphricus coniunctus
ei,ſic dicitur Pſalm.77.tranſtulit auſtrum de cęlo, induxit in virtute ſua aphricum, & pluit ſicut puluerem
carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata. licet G
ergo non fuerit aduentus coturnicum pure naturalis,
ſed Deo faciente : tamen non fuit pure miraculum,
ita vt equiparetur veris miraculis, ſicut fuit iſta multiplicatio panis,& piſcium.

In quo conſiſtit iſtud miraculum ſaturationis turbarum.
Quæſt. CXIX.

QVAERETVR, in quo conſiſtit iſtud miraculũ ſaturationis turbarum.

Dicendum, ꝙ conſiſtit. Primo in hoc,ꝙ panis multiplicaretur: nam ꝙ panis acciperet ſubito maiorem quantitatem, ſiue hoc fieret p multiplicationem non addita aliqua quantitate, ſiue per cõuerſionem alicuius materię extrinſecę in panẽ,erat miraculum, quia natura neutrum eorũ poteſt,ita ergo 4. Reg.4.vbi fuit aliqualis multiplicatio panis facta,licet pauca fuerit,ponitur pro miraculo, nam dicitur: hęc dicit dominus comedent, & ſupererit: quaſi a domino factum fuerit. Secundo,quia non ſolum fuit multiplicatio,ſed valde magna,quod probat paruitas, vel paucitas cibi,& multitudo comedentium,nam erant quinque panes, & duo piſces, & comedentes erant pluſquam decem millia: talis ſaturatio non poterat eſſe,niſi ſupernaturalis,nam 4.Reg.4.vbi de 20.panibus ordeacis,& aliquot panibus primitiarũ, & pauco frumento ſatiati ſunt centum viri,computatur tanquam miraculum: a fortiori nunc de quinque panibus ſaturata tanta multitudine. Tertio,quia iſta multiplicatio ſæpe pro eadem vice facta eſt, ſcilicet ter ſemel in manibus Chriſti, poſtea in manibus diſcipulorum portantium:deinde in manibus comedentium, vt oſtenſum eſt ſupra quæſtione 105. Quarto patet ex reliquiis: nam non ſolum fuerunt reliquiæ de cibo iſto, ſed etiam reliquiæ fuerunt plures,quam fuerat principalis cibus,nam totus cibus fuerat duo piſces,& quinque panes, & reliquię fuerunt duodecim cophini, & tamen quinque panes, & duo piſces in vno cophino caperentur,nec implerent eum.

Quod fuit maius miraculum iſtud,vel ſaturatio in ſecunda vice, quæ habetur ſequenti capitulo,
Quæſt. CXX.

QVAERETVR quod fuit maius miraculum iſtud,vel ſaturatio in ſecunda vice.

Dicendum, ꝙ quantum ad poteſtatẽ facientis æqualia miracula fuerunt, nam idẽ erat vtrobique faciens,& non requirebatur maior poteſtas ad vnum,quàm ad aliud, quia ad vtrunque requirebatur potentia infinita, & tamen quantum ad rem factam eſt maior ſaturatio prima,quam ſecunda.Primo, quia in prima ſaturatione fuerũt quinque panes, & in ſecunda ſeptem,ſequenti capitulo, & infra decimoſexto, & Marc.capitulo octauo. Secundo, quia fuit maior numerus comedentium in prima, quàm in ſecunda, quia in prima fuerunt quinque millia virorum, in ſecunda autem quatuor millia ſequenti c. & tamen vtraque fuit ſolum ad tempus.i. ſemel facta: eo ꝙ quando Chriſtus fecit iſtas ſaturationes accidebat turbas eſſe in loco, in quo non poterant pro tunc cibos habere,& tamen poterãt ipſo die,vel ſaltem ſequenti habere illos,ideo ſolum ſemel paſcebat, qñ. erant in neceſſitate.

Quare Chriſtus dedit diſcipulis panes ad apponendum turbis.Et quæ miniſteria erant illa,quæ Chriſtus venit miniſtrare. Quæſt. CXXI.

QVAERETVR quare Chriſtus dedit diſcipulis panes ad apponendum turbis.

Dicendum,quòd fuit. Primo, quia Chriſtus frangebat panes, & multiplicabat, quod erat poteſtatis, apponere autem ante turbas erat miniſtrationis, ideo non pertinebat ad eum,ſed ad diſcipulos.Sed obiicietur, ꝙ ad Chriſtum pertinebat potius iſta miniſtratio, quia ipſe dixerat,non veni miniſtrari, ſed miniſtrare. Et illud,ego in medio veſtrum ſum, quaſi qui miniſtrat, & cm̃ exemplum humilitatis prębere volebat, ipſe potius debuit miniſtrare.

Dicendum,quòd non debuit Chriſtus nunc miniſtrare,tum quia non poterat:nam humanitus agendo H
cum ſolus eſſet,non poterat apponere cibos ante omnes turbas cum eſſent manducantes plurimi,& diſtincti per contubernia, oportebat ergo eſſe multos miniſtros, tum quia indecens erat, quòd Apoſtolis, &
omnibus diſcipulis Chriſti quieſcentibus ipſe ſolus miniſtraret, talem ergo abſurditatem non paſſus eſt, & potiſſime coram turbis. Cum autem dicitur,quòd veniebat miniſtrare , verum eſt quantum ad miniſteria illa,quæ per alios fieri non poterant, ſicut fuit miniſterium noſtræ redemptionis, in quo in multis laboribus laborauit prędicando,itinerando,ieiunando, mortem ſuſtinendo, & ad hanc miniſtrationem venerat,& nõ ad hoc,quòd miniſtraretur ei, quia ſi vellet,quòd miniſtraretur ei,ideſt ſeruiretur ſufficiebat, I
quòd maneret in ſua maieſtate non aſſumpta infirmitate noſtræ carnis, nam forma noſtra eſt forma ſeruitutis.cum ergo formam noſtram acceperit,neceſſe eſt, quòd ad ſeruiendum venerit, ſicut dixit Apoſtolus, quòd exinaniuit ſemetipſum formam ſeruitus accipiẽs ad Philippenſes capitulo ſecundo,& tamen ſeruitus ſua illa ſola fuit, ſcilicet quidquid ad redemptionem pertinebat.

Ad ſecundam dicendum, quòd ad dandum exemplum humilitatis , non oportebat, quòd Chriſtus in omnibus miniſtraret,& diſcipuli ſui quieſcerent,quia hoc non eſſet dare formam humilitatis, ſed turbare totum ordinem rationis,ſed ad hoc ſufficiebat,quòd aliquando miniſtraret , nam per vnam miniſtrationem, vel paucas poterat ſufficienter dare exemplum K
humiliationis, ſic fecit. nam lauit ſemel pedes diſcipulorum,ſcilicet die cœnæ,Ioann. decimotertio, & tunc dixit vos vocatis me magiſter,& domine, & bene dicitis, ſum etenim , quemadmodum ergo ego magiſter,& Dominus laui pedes veſtros,ita & vos debetis alter alterius lauare pedes, & ſequitur, exemplũ enim dedi vobis,vt quemadmodũ ego feci, ita & vos faciatis:non ergo decebat,ꝙ nunc ipſe miniſtraret,ſed diſcipuli . Secundo,quia cũ Chriſtus miniſtrare non poſſet, nec deberet nunc, ſed alii, non erant aliqui ad quos magis hoc ſpectaret, quam ad diſcipulos eius pp familiaritatem ad ipſum,& quia illis melius,ꝙ cæteris poterat imperare.Tertio fuit ad honorãdũ diſcipulos:nam cum ipſi apponerent cibos coram turbis miraculoſe multiplicatos, conſtituebat eos honorabiles coram turbis, quia adminiſtratio ſuper aliquos reddit adminiſtratorem honorabilem, A

Quarto fuit ad magis certificandum eos de miraculo : nam cum ipſi viderent Chriſtum frangentem panes, & poſtea eos fractos manibus ſuis tractarent apponendo turbis, non poterãt dubitare de eo, quod factum erat. Sic dicit Chryſoſt. quia diſcipuli dederunt panes turbis , ſcilicet in quo non ſolum eos honorauit, ſed voluit, vt hoc miraculo facto non increduli fiant, nec obliuiſcantur eius cum preterierit ma-
nibus ipſis teſtantibus . Sic etiam dicit Theophilus,ſ. dat autem diſcipulis panem apponendũ turbis, vt tradendo panem nõ dubium illis miraculum videatur.

Quare Chriſtus voluit,quòd ſupereſſent reliquiæ in hoc miraculo ſaturationis turbarum. Et quòd in cibationibus veteris te- B
ſtamenti miraculoſis nihil ſupererat : in nouo autem pluſquam fuerat appoſitum. Quæſt. CXXII.

QVAERETVR, quare Chriſtus voluit, quòd ſupereſſent reliquiæ in hoc miraculo : nam poterat eſſe miraculum ſaturationis , & quòd non ſupereſſent reliquiæ.

Dicendum, quòd fuit primo ad plenitudinem refectionis: nam non ſolum Chriſtus paſcere voluit turbas, ſed etiam ſaturare, & tamen non iudicatur ſaturatio, quando nihil in menſa ſupereſt, quia videntur adhuc homines plura comeſturi, ideo oportebat ali- C
quas ſupereſſe reliquias ſaltem paucas.

Secundo vt turbis eſſet occaſio comedendi quantum vellent vſque ad ſaturitatem : nam erubeſcit homo, ita auide comedere, quòd nihil in menſa relinquat, & ideo ſi turbæ viderent paucum eſſe cibum, & quòd nihil ſupereſſet ſi vellent comedere ad ſaturitatem, non ſaturarentur, vt aliquid ſupereſſet, & tamen Chriſtus volebat eos ſaturare, quia hoc erat de neceſſitate miraculi iſtius: nam dare ad comedendũ quinque millibus viris de quinque panibus , non erat miraculum ſi diuiderentur panes in partes minutiſſimas, ſaturare tamen erat miraculum : ad hoc ergo, quòd eſſet hic miraculum,oportebat, quòd Chriſtus D
ſaturaret iſtam multitudinem,non poterat tamen ſaturare niſi eſſent reliquiæ aliquę, ideo neceſſe fuit ſupereſſe reliquias.

Tertio ad probãdum miraculum poſtquam factũ erat: nam aliqui,qui non viderant poterant hoc negare,& tunc poterant eis oſtendi reliquię panum,& piſcium,quę faciebant aliqualem probationem .

Quarto erat ad tollendum dubium etiam eis, qui viderant,quia poterat aliquis dicere, ꝙ illa non fuerat vera ſaturatio,ſed ꝙ pro illo tempore ſic viſum fuerat præſentibus,ꝙ ſaturabantur: cum autem manerẽt reliquię illius ſaturationis,non poterat dici, ꝙ erat phãſis,ſed veritas rerum. De hoc dicit Chryſoſto. ſuperabundare fecit,non panes,ſed fragmenta, vt abſentes diſcant, quod factum eſt, & vt nullus id, quod fa- E
ctum eſt æſtimet phantaſiam : propter hoc etiam ex obiecta materia miraculum fecit.

Quinto fecit ad differentiam ſaturationum ,quæ fiebant in veteri teſtamento: nam Deus pauerat populum manna, & tamẽ ibi nihil ſupererat, ſed ſiquid ſupereſſet ſcaturiebat vermibus Exod.16. Elias etiam pascebatur pane & carnibus apud torrentem Carith, ſed nihil ibi ſupererat 3.Reg.17.ipſe quoque,& vidua Sarephtana dabat, iuxta vniuſcuiuſque neceſſitatem dohydria,& lecytho paſcebantur, ſed reliquiæ nullæ erant eod. capit. Sic dicit Theophilus: Moyſes enim largiebatur , ſuperfluum vero vermibus ſcaturiebat: Elias ẽt viduã paſcens quantũ ei ſufficiens erat, ipſa: Elias ẽt viduã paſcens quantũ ei ſufficiens erat, tribuebat: Ieſus vero tanquam dominus ſuperabundanter operatur.

Quare tantæ reliquiæ ſuperfuerunt in cibatione turbarum, videlicet duodecim cophini . Et quòd Chriſtus in omnibus operibus ſuis magnam excellentiam ſuper cæteros homines oſtendit.
Quæſt. CXXIII.

QVAERETVR quare tantæ reliquię ſuperfuerũt, nam licet ad miraculi iſtius veritatem requirerentur reliquiæ aliquæ,tamen non erant neceſſarie in tanta quantitate.ſ.vt eſſent duodecim cophini.

Dicendum, ꝙ fuit ad oſtendendum magnitudinẽ miraculi, nam non ſolum tanta multitudo ſaturata eſt,ſed etiam reliquiarum quantitas fuit maior, quam cibus principalis , quia totus cibus fuerat quinque panes, & reliquiæ erant duodecim cophini. Secundo fuit ad hoc,ꝙ dignum eſſet de his reliquijs memoriã agi,& quãtitatẽ earum nominari expreſſe, nam ſi paruæ fuiſſent reliquiæ,non poneretur nominatim eatũ quantitas, ſicut 4.Reg.4. quando comederunt cẽtum viri de 20.panibus ordeaceis dicitur,ꝙ ſuperfuit, quia tamen parum fuit,non exprimitur quantum fuit.Tertio fuit ad oſtendendum excellentiam Chriſti ſuper prophetas,nam quando Heliſęus ſaturauit cẽtum viros pdictos de viginti panibus ordeaceis , & aliquot panibus primitiarum , & frumento ſuperfuit aliquid: debuit ergo nunc maius aliquid ſupereſſe, & ita ſupfuit pluſquam de cibo fuerat . Sic dicit Theophilus: ſuperabundantis.n.virtutis erat non ſolum tot homines paſcere , ſed etiam tantam ſuperabundantiam relinquere fragmentorum: decebat.n.ꝙ Chriſtus in oĩbus operibus ſuis magnam excellentiam ſuper cæteros hoĩes oſtenderet,vt non dubitaretur ipſum maiorem eſſe cęteris,ſic ipſe dixit Io.15. Si non feciſſem,q̃ nemo alius fecit,pctm̃ non haberent: & hoc bene videbant Iudæi,ideo videntes eum tam admiranda facere dicebant,nunquid hic eſt filius Dauid,ſupra 12.cap, vel nunquid hic eſt Chriſtus Io.7.

Quare Chriſtus ſpecialiter fecit ſupereſſe duodecim cophinos fragmentorum, & non plures neque pauciores . Vnde in numero reliquiarum duo magna oſtenſa ſunt. Quæſt. CXXIIII.

QVAERETVR quare Chriſtus ſpecialiter fecit ſupereſſe 12.cophinos fragmentorum.

Dici poteſt vno modo, ꝙ hoc nõ fuit factũ ſpãliter ad aliquam cauſam,ſed fuit accidentale,nã licet intentio Chriſti eſſet,ꝙ ſupereſſent multę reliquiæ,nõ intẽdebat ſpãliter,ꝙ 12.cophini ſupereſſent : ſciebat iñ ꝙ tot ſuperarent , quia non poterant ſuperare in aliquo numero quin ipſe hoc pręuidiſſet.

Aliter ꝑt dici,& melius, ꝙ Chriſtus fecit ſupabundare 12.cophinos,iuxta nu.12.Apſtorum , vt quilibet haberet cophinum ſuũ,præſupponitur.n.ꝙ iſti 12.miniſtrauerant apponendo panem turbis,& ipſi ablaturi erant reliquias , & ſic quilibet eorum colligebat reliquias in vno cophino,ideo 12. cophini ſuperfuerunt. Sic dicit Hiero.ſuper Matt. vnuſquiſque Apoſtolorũ de reliquiis ſaluatoris impler cophinum ſuum. Sic ẽt Chryſ.ait pp hoc, & 12. cophinos ſuperabundare fecit,vt Iudas portaret cophinũ ſuũ.Et dicendũ,ꝙ in numero reliquiarum duo magna oña ſunt. Primum eſt magnitudo ptãtis,quia fecit plures eẽ reliquias, q̃ fuerat quantitas principalis cibi. Scdm eſt altitudo ſapię, quia ita inſtituit,vt ſicut erant 12.miniſtri in mẽſa turbarum,ſupereſſent 12.cophini,& nihil plus,nec aliqd deeſſet, vt ſic omnia ordinate fieri viderentur.

Sic dicit Chryſ. ego autem non ſolũ admiror multitudinem panum, quę facta eſt, ſed & certitudinem ſuperfluorum, quia nec plus, nec minus fecit ſuperfluum eſſe, ſed tantum quantum volebat, ſcilicet duodecim cophinos ſecundũ numerum duodecim Apoſtolorum. Sic etiam dicit Theophilus duodecim cophini ſuperabundant, vt quolibet Apoſtolorum vnũ cophinum ſuper humerum apportante, ineffabile miraculum videatur. Et ita ſi Chriſtus voluiſſet facere ſuperabundare mille cophinos feciſſet, vel ſi quatuor cophinos ſolum, feciſſet etiam quantum voluiſſet determinate.

Quare Chriſtus fecit reliquias eſſe fragmentorum, & non panum, ita quòd eſſent panes integri.
Quæſt. CXXV.

QVAERETVR quare fecit reliquias eſſe fragmẽtorum, & non panum, nam poterat ſi voluiſſet facere, vt panes integri reſidui eſſent.

Dicendum ꝙ fuit hoc. Primo, quia ſine nouo miraculo fieri non poterat, nam diſcipuli non apposuerunt turbis aliquos panes integros, ſed fragmenta, cũ omnes quinque panes Chriſtus fregiſſet, ideo ad hoc ꝙ ſupereſſent panes integri neceſſe erat, ꝙ fieret miraculum nouum. ſ. formando integrum panẽ de fragmentis, vel de noua materia panes formãdo, aut creãdo, & hoc non erat neceſſarium nñc cum turbæ iam eſſent paſtæ. Etiam ad huius miraculi oſtenſionẽ ſufficiebat fragmenta ſupereſſe, miracula tamen ſine neceſſitate fieri non debent, ideo non fuerunt reſidui panes integri. Secundo, & principaliter fuit, quia repugnaret valde oſtenſioni miraculi, nam Chriſtus principaliter fecit ſupereſſe reliquias, vt per eas oſtenderetur miraculum de ſaturatione turbarum, & quia turbis non fuerant appoſiti aliqui panes integri, ſed fragmenta, cum quis videret collectos eſſe panes integros videret, ꝙ iſti non erant reliquiæ de cibo appoſito turbis, & ſic non oſtenderetur conuenienter miraculum, quod Chriſtus oſtendere volebat, immo quod plus eſt, ex hoc redderetur ſuſpectum miraculum prę cedens, nam ex fragmentis colligi panes integros nõ erat verum, ſed phantaſticum. i. per apparentiam, & ita poſſet dici, ꝙ cibatio tubarum non fuerat vera, ſed per apparentiam. Item poterat dici, quòd cum iſti integri panes ſupereſſent poſt ſaturationem turbarum a fortiori ante ſaturationem earum eſſent iſti integri, & conſequenter non eſſet verum, ꝙ de quinque ſolis panibus ſaturaꝙ ſunt turbę, ſed tot fuerint panes quot ſufficerent ad ſaturationem, cum & nunc aliqui de illis integri ſupereſſent, nam ſi paucitas fuiſſet panum, non manſiſſent iſti integri, ſed diuiderentur, ſicut cæteri: non ergo debuerũt panes integri colligi in reliquiis, ſicut dicit Chryſoſto. quòd Chriſtus ſuperabundare fecit non quidem integros panes, ſed fragmenta panum.

Vnde habuerunt cophinos diſcipuli ad colligendum in eis fragmenta & potiſſime tot cophinos: cum ipſi Apoſtoli, quando ſine Chriſto ibant non poſſent ſacculum, neque peram portare, ſed cum Chriſto portabant, qui legem non imponebat ſibi, ſed alijs. *Quæſt. CXXVI.*

QVAERETVR cum ſuperfuerint hic duodecim cophini fragmentorũ, vnde habuerunt cophinos diſcipuli ad colligendum in eis fragmenta, & potiſſime tot cophinos: nam in deſerto erant, vbi nihil iſtorum habere poterant, nam iſta ſunt vaſa domeſtica.

Dici poteſt vno modo, ꝙ cophinus eſt nomen vaſis, & etiam menſurę. ſ. quia quilibet cophinus eſt determinata menſura, & ſic dato, ꝙ non habeatur illud vas, ſi haberetur tanta quantitas panis, quanta replet vnum cophinũ. dr̃ ſupereſſe vnus cophinus, & ita ſupereſſent duodecim cophini, licet nullum vas eẽt ibi, quod cophinus diceretur, & tunc non oportebit poni aliquid, quod non eſſet in deſerto.

Sed melius dicendum videtur, ꝙ ibi erant veri cophini, ideſt illa vaſa, quæ ſunt ad conſeruandum panem, & colligendum de menſa, quod patet quia Chriſtus iuſſit hic fragmenta colligi ne perirent Io. 6. ideo neceſſe erat, ꝙ ibi eſſet aliquid in quo illa fragmenta colligerent, & conſeruarent, quia alias perirẽt diſperſa per agros, & tñ collegerunt, & conſeruauerunt, vt Chriſtus dixit: ergo vaſa repoſitoria habebant, & iſta dicuntur cophini.

Sed tunc dicetur quomodo habebant iſtos cophinos in deſerto, vbi nullus habitator erat. Aliqui dicũ, quia fuit hoc per miraculum, quia Chriſtus fecit illa miraculoſe aliunde portari, vel de nouo ea creauit, ga talia vaſa creare potuit, qui alias res creauit.

Sed non vr̃ ſtare. Primo, quia iſtud redderet miraculum aliqualiter ſuſpectum, quia de foris adduci putaretur a quibuſdam, ꝙ fieret dęmonum miniſterio, & ita forte putaretur de panibus, & fragmentis accidiſſe, & etiam ſi de nouo creareꝛ illos cophinos, cum Iudæi nondum crederent, ꝙ Chriſtus aliquid creare poſſet, quia hoc ſolius Dei erat, putarent phantaſtice factum, & opere dæmonum cophinos aliunde adductos, & ſic maneret eadem ſuſpitio. Secundo, quia ſi de nouo Chriſtus cophinos crearet, ſiue de foris adduceret erat miraculum, & hoc non tacerent Euangeliſtæ cũ diligenter expreſſerint miraculum de ſaturatione turbarum, nemo tamen illud tetigit, ideo nõ factum eſt miraculoſe.

Dicendum ergo, ꝙ cophini illi erant in deſerto, qa habebant eos diſcipuli Chriſti, vel turbæ, nam cophinus eſt repoſitorium panis, ſicut caſſidile, & portant illum homines in via ad aliquid reponendũ, & ita haberent, & ita reponerent panes: nam ſi cophinus fit vas ligneum, aut de virgulis factum, erat maior difficultas quomodo in deſerto haberi poteſt, & tamen poteſt vocari cophinus repoſitorium vas de panno factum, quod caſſidile vocamus, & tamen viatores pedites ſolent caſſidilia ſecum ferre ob varia neceſſaria reponenda. Et maxime patet, quia neceſſe erat, quòd diſcipuli Chriſti aliquem cophinum, ſiue caſſidile ferrent, quia ipſi portauerant ſecum in deſerto illos quinque panes, & duos piſces, ergo aliquod repoſitorium habebant in quo portabant, & ſicut vnum repoſitoriũ habebant, poterant habere multa, cum interdũ neceſſe eſſet eis multos cibos portare.

Sed obiicietur, ꝙ diſcipuli Chriſti non portarẽt cophinos ſecum. i. vaſa aliqua repoſitoria, quia non licebat eis portare in via peram, neque ſacculũ. ſ. 10. c. & Luc. 9. & 10. & tñ cophini qui ſunt vaſa reportoria nomine perę, vel ſacculi intelliguntur.

Dicendum, quòd neceſſe eſt poni, quòd nunc diſcipuli Chriſti tulerint ſecum ſacculum, aut peram, nam portabant panes, & piſces longe, quæ non portarant portari, niſi in quibuſdam reportoriis: ergo habebant reportoria aliqua, quæ ſunt pera, ſacculus, caſſidile, vel cophinus.

Ad argumentum dicendum, ꝙ diſcipulis Chri, cũ ſoli irent. i. ſine Chriſto non licebat portare aliquid horum, nam illam legem dedit eis Chriſtus, qñ mitebat eos diſperſos ad p̃dicandũ, & tñ qñ ibant cũ eo in via portabant omnia hęc, quia tunc non videbantur illi portare, ſed Chriſtus cui obſequium pręſtabant in hoc: ipſe tamen Chriſtus non imponebat legem ſibi, ipſi, ſed alijs, ideo apoſtoli, & ceteri diſcipuli, quando ibant cum eo nõ tenebantur ad illam legem, nec obſeruabant eam. Quod patet, quia ſupra 10. & Lucę 9. & 10. prohibentur diſcipuli Chriſti portare pecuniã in via, in zonis, ideſt hr̃e marſupia cum aliquibus pecuniis, & tamẽ Chriſtus portabat pecuniã in via, quia habebat diſpenſatorem ferentem, qui pecuniã Chriſti tenebat, & inde emebat cibos: erat. n. Iudas hñs loculos Chriſti Io. 12. & 14. & ideo dr̃ Io. 14. ꝙ qñ Chriſtus miſit Iudam de cęna dicens, quod facis fac citius: putauerunt diſcumbentes, quòd cum Iudas loculos Chriſti haberet, dixiſſet Chriſtus ei, vade, & eme nobis neceſſaria ad diem feſtum. Item apoſtoli, & alij diſcipuli prohibebantur portare in via aliquos cibos reconditos, & etiam panem Mar. 6. ſcilicet præcepit eis, vt nihil tollerent in via, niſi virgam tantum, non peram, nec panem, nec in zona æs, & tamen nunc diſcipuli portabant panes, & piſces in via, quia de illis ſaturata eſt turba. Et etiam in alia vice ipſi portabant ſeptem panes, & paucos piſciculos, de quibus turbæ comederunt ſequenti c. & Mar. 8. immo ſemper portabant cibos in via, & ſi aliquando obliuiſcerentur portare credebant ſe increpabiles infra 16. vbi dicit, quòd obliti ſunt portare panes, & putauerunt poſtea, quòd Chriſtus eos redarguebat, quando dixit, cauete a fermento Phariſæorum, ergo conſuetum erat eis cibum ferre, & ita non obſeruabant diſcipuli manentes cum Chriſto illam legem, quã eis tradiderat, quia illa obligabat eos, quando irent ſine Chriſto. poterãt ergo nunc ferre cophinos, peram, & ſacculum, & ſic iſti duodecim cophini forte erant ſui, quia portarent duodecim caſſidilia. Vel poterant aliquos de ipſis cophinis commodatos accipere a turba, quia multi de turba portarent ſacculos ſecum in via, nam licet accideret, quòd pro tunc non habuerunt panem, nec alios cibos, tamen ſacculos retinebant, in quibus prius talia portabant. Sic dicitur primo Reg. 9. quando locutus eſt Saul ad puerum ſuum cum irent ad quærẽdas aſinas, dicẽs defecit panis in ciſtartijs noſtris, ideſt in ſacculis, & ita aliqui de turba ſacculos vacuos commodarent diſcipulis, in quibus colligerent iſta fragmenta.

Sed melius putatur, quòd fuerint cophini ipſorum diſcipulorum Chriſti.

Quare fragmenta, quæ colliguntur non dantur turbis, ſed diſcipulis. *Quæſt. CXXVII.*

QVAERETVR quare fragmenta, quæ colliguntur non dantur turbis, ſed diſcipulis, nã iuſſit Chriſtus diſcipulis illa colligere, & conſeruare, & tamen ſi turbis vellet dare, non iuberet illa colligi, ſed cum turbæ diſcumberent expleta refectione iuberet eis tollere, quod ſuperat, & ſit tolleret quilibet, quod ante ſe erat, iuſſit tamen colligi, ergo non voluit, quòd turbæ reciperent fragmenta iſta.

Dicendum, quòd hoc fuit. Primo ad oſtenſionem miraculi, quia vt oſtenſum eſt ſupra. q. 125. & q. 126. fuit neceſſarium, quòd ſupereſſent reliquiæ, & etiam in magna quantitate ad hoc, quòd probaretur miraculum, & tamen ſi non colligerentur reliquiæ, ſed darentur turbis diſcumbentibus non conſtaret de reliquiis, quia quilibet tolleret, quod ante ſe erat, & ſic nõ manerent reliquiæ ad probationem miraculi, & tamen probatio miraculi fieri debebat potius per Chriſti diſcipulos, quam per aliquos alios, cum per ipſos potius pertineret diuulgare Chriſti doctrinam, quam ad alios, & oſtendere, quod feciſſet miraculũ, ſi tamẽ reliquiæ non colligerentur, ſed turbæ diſcumbentes illas tuliſſent, non haberent diſcipuli vnde probaſſent accidiſſe iſtud miraculum, ideo iſti debuerunt reſeruare reliquias. Secundo ad magis confirmãdum corda diſcipulorum, expediebat enim, ꝙ diſcipuli eſſent magis certi de hoc miraculo, quam cæteri, quia ipſi futuri erant doctores, & annunciaturi omnia miracula Chriſti, dubitatio autem in docente eſt valde nociua, & non in addiſcente, ideo ipſi valde certificandi erant de hoc. Et ob hoc Chriſtus dedit eis plures experientias in hoc facto quam turbis, nam turbæ ſolũ videbant fragmenta apponi eis, & creſcere in manibus eorum dum comederent, & frangerẽt, diſcipuli aũt viderunt primo, ꝙ Chriſtus frangeret iſtos panes quos ipſi in via tulerant, & tenebant, & quomodo in manibus Chriſti creſcerent per fractionem, deinde ipſi portabant iſtos panes apponendos turbis, & dum portarent videbant eos in manibus ſuis creſcere. Et tertio cum appoſiti eſſent, turbæ videbant, ꝙ in manibus turbarum creſcebant, vt oſtenſum eſt ſupra q. 105. Quarto viderunt eos, & tractauerunt, quando ipſi comederunt, nam etiam ipſi de fragmentis illis comederunt cum in hoc deſerto nihil aliud comederint, nec habebant, niſi illos quinque panes, & duos piſces quos Chriſtus fregit in partes. Quinto experti ſunt veritatem poſtea reliquias colligendo, & ſeruando, & per hoc valde certificarentur, nam ſicut Chriſtus conceſſit diſcipulis, ꝙ apponerent fragmẽta turbis, vt magis hoc videntes, minus de hoc miraculo dubitarent, vt dicit Chryſoſt. & dictum eſt ſupra. q. 123. ita, & nunc ad eandem confirmationem voluit, ꝙ colligerent reliquias horum panum, & conſeruarent, vt ſic frequentatis experientiis nullum dubium manere poſſet apud ipſos, qui huius miraculi prædicatores futuri erant. Sic dicit Chryſoſtomus, ſcilicet ſed quare non dedit turbis fragmenta portanda, ſed diſcipulis, & reſpondet, ſcilicet quoniam hos maxime erudire volebat, qui orbis terrarum debebant eſſe magiſtri. Secundo fuit ad neceſſitatem diſcipulorum Chriſti, nam diſcipuli Chriſti, & ipſe Chriſtus cibum ſumpturi erant in deſerto hoc, ſed nullius aliud erat, niſi fragmenta, quæ Chriſtus fecit de illis panibus, & piſcibus, ideo de illis comedere deberent diſcipuli, & quia forte dum comedebant turbæ, non comederũt diſcipuli cum miniſtrarent eis apponendo cibos, comederent poſtea ſaturatis turbis, & ſic de reliquiis illorum comederent, & ad hoc oportebat, quòd diſcipuli colligerent reliquias, & non turbæ, quia ſi turbæ porraſſent reliquias, non haberent diſcipuli quid comederent. Licet poſſet dici, quòd quando Chriſtus frangebat panes, & piſces dans diſcipulis, reſeruauit aliqua fragmenta, quæ non allata ſunt turbis, & de illis comederent Chriſtus, & diſcipuli, dum turbæ mãducabant & poſtquã diſcipuli ceſſarent eis apponere cibos. Sed in hoc quid fuerit non differt, conſtat. n. ꝙ Chriſtus, & diſcipuli ſui ibi comederint, cum ad hoc panes afferrent, vt comederent. Tertio fuit ad oſtendendum magnitudinem miraculi, nam ſicut ſaturatio oſtẽſa eſt per hoc, quòd quid ſuperfuit, ita magnitudo miraculi oſtendenda erat per hoc, quòd de pauco cibo ſupereſſent tantę reliquiæ plures, ſcilicet quã fuerat cibus, ſcilicet duodecim cophini, & tamen nõ poterat hoc fieri, niſi diſcipuli hæc colligerent, & reſeruarent reliquias, ideo illi, & non turbæ colligere debuerunt. Nam ſi turbis diſcumbentibus permitteretur portare reliquias, poſſet quidem conſtare, ꝙ aliquæ reliquiæ ſuperfuiſſent per confeſſionem turbarũ, licet oſtendi poſtea nõ poſſent, quia ſinguli forte comederent paruas reliquias quas inde tollerent, & tamen quantæ fuiſſent reliquiæ nullo modo potuiſſet conſtare, ſi turbis permitteretur portare illas, quia tũc

diſcipuli

discipuli non colligerent reliquias, sed quilibet discū- F bens tolleret id quod coram se inueniret,& ita ignoraretur mensura reliquiarum, quia non fuerant collectę: nunc vero cum collectę fuerunt,& impleuerūt duodecim cophinos,apparebat quantę fuissent,& sic tam turbis prędsentibus, quam eis, qui interfuisse non poterant,constaret magnitudo miraculi, & aliàs etiam ipsi discipuli nescirent magnitudinem ipsius, quia non constaret eis de magnitudine reliquiarum. Quarto fuit, vt aliqui dicunt, quia turbę non merebātur portare istas reliquias, ideo non dedit illis, sed discipulis. Sic dicit Chrysosto. accipiens autem fragmēta dedit discipulis, & non turbis, quę adhuc imperfectius dispositę erant, quam discipuli. & præcedentes causę meliores sunt.

Quare expressus est numerus manducantium in hac turba. Et quòd mulieres solent valde ad nouitates concurrere, & facilius ad deuotionem mouentur.
Quæst. CXXVIII.

QVAERETVR quare expressus est numerus manducantium.

Dicendum, quòd fuit necessarium exprimi ad ostēdendum eē miraculum. Duo enim necessaria erant simul ad hoc, quòd esset istud miraculum, scilicet paucitas cibi, & multitudo turbarum, quia aliàs, vel ex pauco cibo paruā saturari multitudinem, vel ex multo multam turbam, ad mirandū non erat, ideo vtrunque sub numero certo exprimi H debuit,& ita expressum est, scilicet quòd erant quinque panes, & duo pisces, & quòd erant quinque milia virorum comedentium, & ob hoc omnes euangelistæ diligenter expresserunt vtrunque numerum, vt patet hic, & Mar.6.&& Lucę 9.& Io.6. quod non facerent, nisi fuisset necessarium exprimi. Patet hoc etiam, quia in alia saturatione expressus est numerus panum,& cibatorum hominum, scilicet quatuor milium, sequenti c.& Mar.8.& tamen fuerunt plures comedentes, scilicet fęminæ, & paruuli quorum numerus non exprimitur, vt dicitur in litera, & illi essent plures forte, quam viri, quia mulieres concurrere valde solent ad nouitates, & facilius moueri ad deuotionem, & prædicationem, & ita forte essent plusquam decem millia comedentium, fuit autem, quasi correspondens numerus cibi, & cibatorum, vt de quinque panibus quinque millia pascerētur. Sic dicit Hieron. iuxta numerum autem panum, & comedentiū virorum quinque millium multitudo est. Sed dicet, quòd ad ostensionem miraculi oportebat etiam nominate exprimi quantitatem panum, & piscium, quia multum in hoc differt, quia quarundam regionum panes, ita magni sunt, vt panis vnus sufficiat homini ad viginti dies, vel quasi, & aliarum regionum, ita parui, quòd duo, aut tres non sufficiant ad vnum pastū.

Dicendum, quòd aliquid in hoc differt, & tamen non fuit expressa magnitudo panum neque piscium K propter tria. Primo, quia quantæcunque magnitudinis essent isti panes, aut pisces, erat semper miraculū propter multitudinem comedentium: nam pro vno pane erant duo millia comedentium, nullius tamen regionis panis est, qui centum comedentes simul pascat, potissime quia superfuerunt duodecim cophini, qui continerent maiorem quantitatem, quam quinque panes etiam si magni essent. Secundo quia istud miraculum fiebat in terra in qua constabat de magnitudine panum, quia consuetudo communis habebat panes certę quantitatis, & sic non oportebat magnitudinis mēsuram exprimi, & ista fuit causa præcipua. Tertio quia discipuli portabant istos panes, & pisces in via, constat tamen, quòd ipsi non poterant portare tantum cibum, vt sufficeret decem millibus comedentium, & supereſſent duodecim cophini, quia satis erat eis posse per viam portare plenos duodecim cophinos, ideo non oportuit quantitatē mensuræ istorum exprimi, nobis tamen satis constat, quòd isti panes non erant magni, quia non sufficeret vnus eorū quatuor viris ad pastum, quod patet 4. Reg.4. capitulo, vbi quidam vir attulit Elisæo viginti panes ordeaceos, & aliquot panes primitiarum, & frumentum nouum in pera, & dixit Elisæus dispensatori, quòd apponeret populo comedendum, ipse autem dixit quātum est hoc, vt apponam coram centum viris ad pastum? & ponitur ibi pro miraculo, quòd comederūt, & superfuit, ergo non sufficiebat vnus panis quatuor, G vel quinque virisad pastum de panibus regionis ipsius, & ita non fuit necesse quantitatem piscium, nec panum exprimi.

Quare ponitur numerus solum virorum, & non mulierum. Sicut in veteri testamento mulieres neque numerabantur. Quæst. CXXIX.

QVAERETVR quare ponitur numerus solum virorum, & non mulierum.

Aliqui dicunt, quòd fuit hoc, quia non pertinebat ad rationem miraculi, nec ad suam magnitudinem exprimi fęminas, sed solum viros.

Sed non stat, quia ita fœminæ comedebant, sicut viri, & ideo miraculum erat pasci multitudinem fœminarum etiam si solæ essent de pauco cibo.

Aliqui dicunt, quòd hoc fuit, vt consonaret numerus comedentium cum numero panum, sicut dicit Hieron. scilicet iuxta numerum autem quinque panum, & comedentium virorum quinque millium multitudo est.

Sed ista consonantia non est de necessitate, quia si essent septem millia virorum, & quinque panes, exprimerentur septem millia, & non solum quinque millia, sic patet ī alia saturatione turbarum vbi fuerūt septem panes,& tamen solum ponuntur quatuor milia virorum sequenti cap.& Mar.8.

Dicendum autem, ꝙ hoc factum est, quia euange- I lista erat iudex, & seruabat consuetudinem legis in scribendo, nam secundum legem Moysi nunquam ponebantur mulieres sub numero, sed soli viri, vndē vbicunque inuenūtur aliqua numeratio in veteri testamento soli viri numerantur, sic dicitur Numeri primo, tolle summam filiorum Israel generis masculini, &c. Sic dicit Theophilus, scilicet soli viri numerantur ab euangelista, quia legalem consuetudinē sequebatur, & quia omnes euangelistæ erant Iudæi, omnes quatuor expresserunt de quatuor millibus virorum, & tacuerunt de numero fęminarum.

Qui viri erant isti, qui numerabantur. Quæst. CXXX.

QVAERETVR qui viri erant isti, qui numerabantur.

Aliqui dicunt, ꝙ accipitur vir non, vt est nomē ætatis, nec coniugii, sed vt est nomen sexus, & sic omnes masculi vocantur viri, vt distinguuntur viri contra fęminas.

Sed dicendum, ꝙ non stat, quia tunc etiam paruuli includerentur nomine virorum, & tamen paruuli excluduntur hic, quia dicitur supra in litera. mandu- cantium autem fuit numerus quinque millium virorum exceptis mulieribus, & paruulis.

Dicendum ergo, quòd vir significat ætatem, non tamen

tamen secundum strictam significationē ætatis, quia A dibus supra aquas maris, & dicitur. *Et statim compulit Iesus discipulos.* Scilicet mox, vt collectę fuerunt reliquiæ fragmentorum iussit Iesus discipulis nauigare, erant enim iuxta mare, & nauiculam habebant, ideo poterant statim nauigare, & dicitur, ꝙ compulit illos, scilicet quia cum magna celeritate agere iussit tanquam cogeret agere nō permittens illos morari.

Ascendere nauiculam. Scilicet in illam in qua venerant. *Et præcedere eum.* ſ. ostendit, ꝙ nolebat ire in nauicula illa, sed ꝙ postea iret, ideo ꝙ ipsi non expectarent eum, sed præcederent nauigando. *Trans fretum.* Idest vltra fretum ad aliam partem freti, quia nūc erat Christus ex vna parte maris galileæ, & trāsiret ad aliā.

Donec dimitteret turbas. Idest dum expediebat eas, & nō accipit donec pro vsque, sed pro dum, quia nō est sensus, quòd illi præcederent quousque Christus dimitteret turbas, & postea non præcederent, sed quòd interim, ꝙ turbas dimittebat, non morarentur ipsi manentes cum eo, sed nauigarent præcedentes eum.

Et dimissa turba. Idest expeditus a turba, quia loquebatur aliqua turbis, quando recedebat, & hoc erat expedire, vel dimittere. *Ascendit in montem.* Qui erat ꝓpinquius loco in quo turbam pauerat. *Solus.* Nam ad orandum non egebat societate, etiam dicitur solus, quia quando ascendit, nemo erat qui posset cum eo ascendere, cum discipuli iam recessissent in nauicula, turbæ etiam iam expeditæ erant a Christo, nemo C ergo cum eo ascendere poterat. *Orare.* i. ad orandū: nam quando Christus vacabat solus ibat ad orandū.

Vespere autem facto. i. solis occasu præterito, accipiebatur enim supra vespere aūt facto, i. incipiente declinare sole, quod erat immediate post meridiem, hic aūt accipitur pro principio noctis vñ dī Mar.6.& cum sero esset, & Io.6. magis declaratur, ſ. ꝙ tenebræ iam factæ erant, quando mare vento magno flante surgebat. *Solus erat ibi.* i. solus manebat adhuc Christus in monte orando, cū cępit nox, & erant tenebræ, quia diu orauerat. *Nauicula autem in medio mari iactabatur.* i. nauicula in qua erant discipuli iactabatur, i. violenter huc, & illuc a ventis impellebatur, sic dicit Virgilius de Aenea, primo Aeneidos. multū ille terris iactatus, D & alto,& dicitur in medio maris, i. intra mare, ſ. non iuxta litora. *Fluctibus.* Quia fluctus intumuerant propter ventum, sic dicitur Io.6. mare autem vento magno flante exurgebat. *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos.* Licet incępissent iactari fluctibus discipuli a principio noctis nō venit Iesus ad eos vsque ad quartam vigiliam, sed permisit eos toto hoc tempore laborare remigando, & sustinendo timorem, & dicitur quarta vigilia, ideſt quarta pars, & vltima noctis diuidendo noctem in quatuor vigilias, vel partes.

Ambulans supra mare. Ideſt pedibus ambulans supra aquas, & non mergebatur. *Et videntes eum supra mare ambulantem.* Scilicet accessit prope nauem, ideo licet nox esset, & tenebræ, viderunt quomodo ambulabat E super aquas. *Turbati sunt.* Ideſt timuerunt, quia nihil tale vnquam viderant. *Dicentes, quòd phantasma est.* i. apparitio dæmonum, ſ. non est verus homo, ꝙa homo mergeretur, sed est dæmon, licet appareat in hominis figura cum nō mergatur, quia phantasma est id, qnod habet solam apparentiam, & non habet aliquam existētiam de eo, quod putatur. *Et præ timore clamauerunt.* Quasi petentes auxilium a Deo contra phantasma, quod putabant sibi nociturum. *Statimque.* ſ. qñ vidit Iesus magnum timorem eorū: noluit enim eos magis affligere, quia non poterant illud tolerare. *Iesus locutus est eis.* Erat enim iuxta nauiculam, & ita videre eum, & vocem illius audire poterant. *Dicens habete fiduciam.* Ideſt non timeatis malum aliquod, quia nullum est periculum. *Ego sum.* Ideſt non est phantasma aliquod,

tunc adolescentes, & iuuenes, & senes, & decrepiti non intelligerentur nomine virorū, & ita pauci essent viri, & oporteret exprimi alios numeros de adolescētibus, iuuenibus, senibus, & decrepitis, quod non fit. accipitur ergo hic vir, secundum consuetudinem legis Moysi: nam sicut propter consuetudinem legis tenendam non ponitur numerus mulierum, sed virorum, ita & in viris tenebitur consuetudo legis: vocat autem lex Moysi viros omnes masculos, qui sunt a vicesimo anno, & vltra: Numeri primo c. & postea quantęcūque ętatis sit, etiam si decrepitę vocatur vir. Et ita hic omnes, qui essent vltra viginti annos computantur in numero quinque millium, qui aūt erant B infra annum vicesimum intelligūtur nomine paruulorum, & illi non includuntur in numero quinque millium, cū dicāt exceptis paruulis, & mulieribus. lex aūt computat istos, quia isti dicebātur transire ad numerum, & iubebat, ꝙ quicunque compleret annum vicesimum ad hoc, ꝙ transiret ad numerum, i. esset vnus de illis, qui numerarentur in populo, soluerent dimidium siclum pro Sanctuario dñi. Exo.30.& de istis, qui iam transierant ad numerum erant ista quinque millia virorum. Alii autē dicunt, ꝙ ēt fiebat propter honorem: viri.n. hūr in honore potius, q̄ fęminę, qa vir est caput fęminę. 1. Cor.11.& puer nondum est vir. Sic dicit Theophilus. soli viri numerant, quia euāgelista legalem consuetudinem sequebatur, & enim Moyses a viginti annis, & supra populum enumerauit, nulla mētione de mulieribus facta, innuens, quòd omne, quod virile est, & iuuenile dignum & honorabile est apud Deum. prima tamen causa est melior, & illa est vera.

Et statim compulit discipulos ascēdere in nauiculam, & prędcedere eū trās fretū donec dimitteret turbas. Et dimissa turba ascendit in montem solus orare. Vespere aūt facto, solus erat ibi. Nauicula aūt in medio mari iactabatur fluctibus. Erat enim contrarius vētus. Quarta autē vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. Et videntes eū supra mare ambulantem, turbati sunt dicentes, qa phantasma est. Et prę timore clamauerunt. Statimq; Iesus locutus est eis, dicēs habete fiduciam. Ego sum, nolite timere. Respondēs autem Petrus: dixit. Domine si tu es, iube me venire ad te super aquas. At ipse ait. Veni. Et descendens Petrus de nauicula ambulabat super aquam, vt veniret ad Iesum. Vidēs vero ventum validum timuit. Et cum cępisset mergi, clamauit dicens. Domine saluum me fac. Et cōtinuo Iesus extendens manum apprehendit eum, & ait illi. Modicę fidei quare dubitasti? Et cum ascendisset in nauiculā cessauit ventus. Qui autem in nauicula erāt, venerunt, & adorauerunt eum, dicentes. Vere filius Dei es.

Et statim compulit. Hic ponitur tertiū miraculū de calcatione maris, scilicet qa ambulauit Iesus sic cis pe-

aliquod,vt vos putatis, ſed ego ſum,ſcilicet ille cuius F
vocem vos cognoſcitis,& quem vox eſſe indicat.

Reſpondens autem Petrus. Iſte fuit confidentior, quia forte ceteri nondum erant ſoluti a timore. *Ait domine ſi tu es.* Ideſt ſi tu es ille quem vox indicat,& es dominus noſter. *Iube me venire ad te ſuper aquas.* Ideſt da mihi poteſtatem ambulandi ſuper aquas: nam ſi tu iubes, q̃ veniam potero ambulare ſuper aquas. *At ipſe ait veni.* Conceſſit ei, quod petebat. *Et deſcendens Petrus de naucula.* Erat nauis altior, quam aqua, quia ſupereminebat ceruical nauis aquis, & ideo dicitur deſcendiſſe de naui in aquam. *Ambulabat ſuper aquas,vt veniret ad Ieſum.* Cum exibat de naui ambulabat verſus Ieſum, quia volebat adhęrere ei: nam Ieſus non G
erat coniunctus naui. *Videns autem ventum validum venientem.* Scilicet antequam peruenire ad Ieſum veniebat ventus fortis contra Petrum. *Timuit.* Scilicet q̃ ventus mergeret eum inueſtiendo aquis. *Et cum incepiſſet mergi.* Prius enim tenebat pedes ſuper aquas, ſicut ſuper terram ſolidam: tunc autem cępit mergi in aquis vadens verſus profundum. *Clamauit.* Prę timore. *Dicens domine ſaluum me fac.* Ideſt libera me ne moriar in aquis: credebat enim, q̃ poterat eum liberare de aquis, cum ad præceptum eius potuiſſet ambulare ante hoc ſuper aquas. *Et continuo.* Ideſt immediate vt clamauit, antequam penitus mergeretur.

Extendens Ieſus manum apprehendit eum. Erat enim iã H
circa Ieſum,quando cępit mergi,ideo extendens manum Ieſus potuit pertingere ad eum. *Et ait illi.* Scilicet increpãdo ſcilicet. *Modicæ fidei quare dubitaſti.* Quaſi dicat propter modicam fidem, quam habuiſti mergebaris: non enim debuerat dubitare, ſed confidere, q̃ etiam ſi ventus validus inſurgeret, non poſſet tibi nocere,cum ego iuſſiſſem,q̃ venires ad me.

Et cum aſcendiſſet in nauiculam. Poſtquam Petrum liberauit de aquis, quia iam fecerat totum, quod volebat,intrauit in nauem nolens amplius miraculo vti.

Ceſſauit ventus. Quia ante hoc erat ventus contrarius diſcipulis, & laborantes nimium in remigando modicum proceſſerant: nunc vero intrante Ieſu in nauem ceſſauit ventus, ideo ſtatim acceſſerunt ad locum ad quem ibant. *Qui autem in naucula erant.* ſ.diſcipuli, & alij, qui cum eis ibi erant. *Venerunt,& adorauerunt eum.* Scilicet procidentes ad pedes eius. I

Dicentes vere filius Dei es. Quaſi dicat per hoc cognoſcimus,q̃ ſis filius Dei, quia non poſſes hęc facere, niſi eſſes filius Dei.

An iſta ſint continuata ad præcedentia. Quæſt. CXXXI.

QVAERETVR de eis, quę dicta ſunt de ambulatione Chriſti ſuper aquas an ſint continuata ad prędcedentia. Aliqui dñt,q̃ non, quia Luc.9.poſtquam ponitur miraculum de ſaturatione turbarum, ponitur qũo Chriſtus quæſiuit a diſcipulis dicens, quem me dicunt eſſe hoĩes. K

Dicendum, q̃ iſta ſunt continuata ad prędcedẽtia, quia eadem die facta ſunt nullo interpoſito alio. Et patet, quia expleta ſaturatione turbarum dicitur in litera, & ſtatim compulit Ieſus diſcipulos ire trans fretum,i.ſtatim,vt collegerunt reliquias fragmentorum coram turbis diſcumbentibus:eſt aũt proceſſus,q̃ die hac Chriſtus nauigans venit in locum deſertũ,& iã turba erat expectans eũ iuxta litus, & exiens de naucula ſanauit infirmos eorum quos portabant, & prædicauit diu, ita vt iam tranſiſſet meridies, & declinare inciperet ſol, & tunc dixerunt diſcipuli,q̃ dimitteret turbas ire ad quęrendum cibos per loca vicina, & ille fecit eos diſcumbere, & fractis panibus ſaturauit turbas,& tunc collegerunt diſcipuli reliquias.Interim.n. dies procedebat, & finito iſto conuiuio ſtatim compulit Ieſus diſcipulos aſcendere nauiculam,& nauigare ꝺ Capharnaum: ipſe vero manebat expediẽdo turbas,& nõdum occubuerat ſol:cum vero expediuiſſet Ieſus turbas,aſcendit montẽ ad orandũ ſolus,& manſit ibi toto ipſo die:nã iam prope erat occaſus ſolis,& manſit ẽt quaſi tota nocte,quaſi ad matutinum,qñ dr̃ eſſe quarta vigilia noctis, & tunc venit ad diſcipulos: nam tota nocte laborauerunt remigando,quia fuerat ſibi ventus ꝺrius, & ita nihil intercidit inter iſta duo, ſed eſt continuus ordo. Ad argumentũ dicendum,q̃ proceſſus Lucę non probat non eſſe hic ordinem ꝺtinuum cum ipſe ſolus ſit, & teneant iſtum ordinem Matthęus,Marcus,& Ioan.Maxime,quia ſi ſolus eſſet Matthęus ꝺ tres ſtaretur ei, eo q̃ oñdit in litera ſua,q̃ iſte fuerat ordo rerum geſtarũ: cũ dicat,& ſtatim cõpulit, & idem dr̃ Mar.6.c.Luc.aũt nõ potuit hic tenere ordinem continuum, eo q̃ ipſe tacuit iſtud miraculum de ambulatione Chriſti ſuper aquas,alii autem tres expreſſerunt illud.

Quomodo verum eſt, quod Ieſus ſtatim coegit diſcipulos nauigare. Quæſt. CXXXII.

QVAERETVR qũo verũ eſt, q̃ Ieſus ſtatim coegit diſcipulos nauigare, qa Io.6.vbi ponit iſtud factum,dr̃ q̃ Ieſus ſciens,q̃ turbę venturę erant,vt raperent eum, & facerent regem,aſcendit in montẽ ſolus,vt aũt ſero factũ eſt deſcenderunt diſcipuli eius ad mare,ergo prius aſcendit Ieſus in montem,ꝙ diſcipuli recederent. Dicendum q̃ mox,vt finita eſt ſaturatio turbarum, & collectę fuerunt reliquię, coegit Ieſus aſcendere nauiculam, anteq̃ aſcenderet montem ad orandum. Quod pater,quia dr̃ hic,& ſtatim coegit diſcipulos ſuos aſcendere nauiculã. Eriã apparet,quia ſi prius ipſe aſcenderet in montẽ, quaſi recederent diſcipuli in naui̇cula, non recederent donec ipſe rediret de monte,ſed expectarent eũ:ipſe ergo prius expediuit eos, deinde aſcendit in montẽ. Quòd aũt dr̃ Io. 6.prius de fuga dñi in montẽ, dicendũ q̃ Ioannes intendebat declarare qũo Chriſtus vitauerit applauſum populi,quod alij euangeliſtę tacuerant, & quia turbæ diſcumbentes adhuc cogitabant qũo eum raperent, & facerent regem, ſubdit immediate poſt cibos turbarum qũo Ieſus aſcenderit in montem fugiens, & omiſit dicere,q̃ dixiſſet diſcipulis,q̃ nauigarent,nam ſi non dixiſſet eis, q̃ aſcenderent nauiculam anteq̃ ipſe aſcenderet in montem,certũ eſt,q̃ ipſi non recederent de loco, & tñ conſtat, q̃ nauigauerunt anteq̃ ipſe deſcenderet de monte, quia aliàs ipſe non iret ſup aquas,ſed in naucula,ergo antequã aſcẽderet in mõtem nauigantes cęperunt ſero nauigare,nam qñ turbę cęperunt diſcumbere erat poſt meridiem, nam dies cęperat declinare Lucę 9. cũ autem manducarent, & tollerentur reliquię, tranſiret magna pars diei verſus ſolis occaſum, ideo quandocunque nunc diſcipuli nauigare tunc inciperent,dicebantur ſero nauigare,quia totum tempus poſt meridiem ſero dicitur.

Vel poteſt dici, quòd illud ſero non refertur ad tẽpus quo diſcipuli intrauerunt nauiculam, ſed ad tempus quo fuit principium venti contra diſcipulos,quia hoc fuit cum tenebræ eſſent in ſero, & quia Ioannes illud vult narrare, incipit ſero, quaſi eo tempore cęperint diſcipuli nauigare, quando tempeſtas cępit,& tamen prius cęperunt ,ſicut ſupra 9.Matt.introducit archi-

archiſynagogum dicentem,Domine filia mea modo A
defuncta eſt, & tamen non dixit defuncta eſt, ſed eſt in extremis, vt dicitur Mar.5. quia tamen Matthæus voluit ſubticere multa, quæ fuerunt ante mortem puellę,introducit patrem eius loquentem, quaſi poſt mortem puellæ loqui cęperit, vt ibidem declaratum eſt,& ſic tenet Augu.

Quare Chriſtus ſtatim fecit, q̃ diſcipuli nauigarent collectis reliquijs ciborum. Quæſt. CXXXIII.

QVAERETVR quare Chriſtus ſtatim fecit, q̃ diſcipuli nauigarent collectis reliquijs ciborum.

Dicendum primo, quia Chriſtus habebat omnes actiones ſuas ordinatiſſimas, & tamen vna de moderationibus neceſſarijs eſt ordinare tempus, ne aliquid de illo in vanum expendamus, & quia iam Chriſtus B
finierat in loco illo quidquid facturus erat, quantum ad diſcipulos ſuos voluit,q̃ ſtatim recederent. Secundo quia Chriſtus volebat declinare turbas ne eum raperent, & facerent regem Ioan.6.ante, ergo quam venirent turbę voluit ipſe fugere in montem, vt ibi oraret, & lateret: & ſi aſcenderet antequam iuberet diſcipulis ſuis nauigare, expectarent eum diſcipuli vſquequo rediret, & tamen ipſe nolebat, q̃ ipſum expectarent, ſed q̃ nauigarent, vt eſſet ei occaſio ambulandi ſuper aquas, ideo mox, vt diſcipuli reliquias collegerunt fecit,quòd nauigarent. Sed non ſtat,quia C
turbę non cogitauerunt de rapiendo Chriſtum quãdo diſcumbebant, ſed poſtea cum iam dimiſiſſet eas loquendo illis, & tunc latuit in monte,vt oſtendetur infra.q.142.ſed ideo ſtatim miſit, vt turbę viderent,q̃ Chriſtus non ibat cum diſcipulis in nauicula,nã mox, vt turbæ comederunt, Chriſtus illas expediuit, & ſi adhuc manerent diſcipuli cum Chriſto neſcirẽt turbæ an Chriſtus ibat poſteaĩ nauicula, vel qũo, immo putarent,q̃ ibat in naui̇cula, ſicut venerat, & ſic ignorarẽt miraculum de ambulatione Domini ſup aquas, & tamen ipſe voluit,quòd non lateret. Ideo oportuit, quòd dum ipſe expediret turbas nauigarent diſcipuli videntibus turbis,q̃ non ibat cum eis Ieſus,& cum D
non eſſet ibi alia nauicula,niſi in qua venerat Chriſtus cum diſcipulis,apparuerat manifeſte,q̃ Chriſtus trãſierat ſine nauicula, cum tranſierat, ita cito, ſicut diſcipuli. Et iſta fuit vera, & totalis cã huius ſicut patet Io.6.cum dicitur turba, quę ſtabat trans mare vidit, quia nauicula alia non erat ibi, niſi vna, & quòd non introiſſet cum diſcipulis ſuis Ieſus, ſed ſoli diſcipuli eius abiiſſent, ideo ſubditur ibi, q̃ turbæ quęſierunt poſtea a Chriſto cum vidiſſent eum ex alia parte maris,rabbi quando huc veniſti? & ſic arguebant,q̃ ſine naucula tranſierat mare, & hoc, quia viderũt, quòd diſcipuli ſoli in nauem intrauerant.

Quæ compulſio fuit iſta, quæ compulit diſcipulos Chriſti nauiculam aſcendere. Quæſt. CXXXIIII.

QVARE dicitur hic,q̃ compulit eos aſcendere E
nauiculam,& quæ compulſio fuit iſta?

Dicendum,q̃ non fuit compulſio abſoluta,quaſi manibus teneret eos, & in nauiculã mitteret,quia non erat opus tali compulſione, cum diſcipuli in omnibus obedirent Chriſto:ideo licet iſta verba videantur ſignificare violentiam,quia dicit hic, & ſtatim compulit diſcipulos,& Mar.6.dicitur & ſtatim coegit diſcipulos,debet intelligi de coactione prę ceptiua,quia præceptum Chriſti erat illis coactio, eo q̃ non licebat illis vllatenus contraire. Sed dr̃ compellere dupliciter. Vno modo, quia Chriſtus præciendo multum vrgebat, non ſinens eos aliqualiter ibi morari, ſed cum feſtinatione agere, & quia nunc cibos ſumere expleuerant,& volebant ſaltem aliquãtulum manere in loco cum Chriſto,& turbis,& Chriſtus volebat, q̃ non morarentur, nec ad punctũ, ſed ſtatim recederent,vrgebat eos plus agere, quam vellent,& iſtud erat cogere,vel compellere. Secundo,& præcipue,quia per hoc,q̃ Chriſtus iubebat diſcipulis præcedere eum trans fretum, iubebat ire ſine eo, ipſi tamen nullatenus ab eo recedere volebant, ideo erat eis graue,q̃ ſine eo irent,& quantum ad hoc quaſi coacti recedebant. Sic dicit Hierony. ſuper Matth.ſ.quo ſermone oſtenditur inuitos eos a domino receſſiſſe: dum amore præceptoris,nec ad punctum quidem tẽporis ab eo volunt ſeparari. Tertio,vt aliqui dicũt fuit, quia diſcipuli ſolicitabant Dominum,quomodo ipſe veniret, & vt non multum eum inquietarent in hac quæſtione coegit cito eos nauigare. Sic dicit Chryſoſtom.ſ.coegit autem diſcipulos,quia non de facili poterant ab eo ſeparari hoc quidem: tum propter nimiũ affectum quem ad eum habebant, tum quia ſolicitabant, qualiter ad eum venirent.i.neſciebant an cito, vel tarde,& an in naui aliqua,vel quomodo. Quarto, vt quidam dicunt,quia timebant diſcipuli, quòd ſine Chriſto in mari paterentur naufragium, & hoc ſatis veriſimile eſt:non quidem, q̃ determinate crederent diſcipuli nunc ſe paſſuros naufragium, quia non erat eis aliqua cauſa credendi, ſed ſciebant, q̃ poterant illud pati,& ſi accideret tempeſtas abſente Chriſto neſcirent ad quem refugerẽt, quia alia vice cum fuit tẽpeſtas Chriſto dormiente ſuſcitauerunt eum, & ceſſauit tempeſtas,ſupra 8.nunc vero non haberẽt ad quẽ confugerent,& poſſent perire. Sic dicit Hieron. recte autem quaſi inuiti,& retractantes Apoſtoli a domino receſſerunt,ne illo abſente naufragia ſuſtinerent, & hoc eſt valde veriſimile, & propter eandem cauſam Chriſtus voluit,vt diſcipuli ſoli irent, vt addiſcerẽt mẽliora de ipſo credere:nam per illud,quod viderant,ſupra 8.ſciebant,q̃ Chriſtus prędens poterat liberare eos a tempeſtate maris, & tamen abſentem nondum credebant hoc poſſe,ideo fecit,q̃ eo abſente eſſent in periculo,vt ipſe veniret ad ſubueniendum,& ſic ſcirent, quòd ipſe abſens ſciebat mala, quę patimur, & poterat in illis prouidere, & ita factum eſt.

Ad quem locum nunc ibant diſcipuli Chriſti nauigando. Et quòd Bethſaida in terra Iudæorum erat duplex,de qua, & in q.138. Quæſt. CXXXV.

QVAERETVR ad quem locum nunc ibant diſcipuli Chriſti nauigãdo: nam cum Chriſtus mitteret eos iubens,q̃ prędcederent, oportebat q̃ diceret eis quo irent, quia aliàs neſcirent quo nauigarent.

Dicendum, q̃ iuſſit eis ire Bethſaidam, ſic dicitur Mar.6.coegit diſcipulos aſcendere nauem, vt prędcederent eum trans fretum ad Bethſaidam. Sed obijcietur,q̃ non iuerint in Bethſaidam, quia nunc, quando turbę paſtę ſunt erant in Bethſaida Chriſtus, & diſcipuli, ideo non poſſent nunc nauigare ad Bethſaidam patet, quia Luc.9.qñ Ieſus nauigabat cum diſcipulis ad locũ deſertũ in quo pauit turbas: dr̃ q̃ aſſumptis diſcipulis ſeceſſit ſeorſum in deſertum locũ, qui eſt Bethſaida, & ibi ſequitur quomodo turbas pauit.

Dici poteſt vno modo, quòd Bethſaida accipitur aliquando pro ciuitate quadã Galilæę, & aliquãdo ꝙ territorio adiacẽte illi,quod ad eam pertinet,& Chriſtus ſaturauit turbas in Bethſaida,ideſt in loco deſerto pertinente ad vrbem Bethſaida, & inde diſcipuli nauigauerunt, vt venirent in ipſam ciuitatem Bethſaidã. Sic dicit Beda,ſcilicet merito autem mouet quomodo Marcus dicat peracto miraculo panum, diſcipulos

Universidad de Deusto
Biblioteca

pulos veniſſe trans fretum ad Bethſaidam, cum videa- F
tur dicere Lucas, ꝙ in locis Bethſaidę factum fuerit miraculum illud, niſi forte intelligamus, quòd Lucas ait in deſerrum locum, qui eſt Bethſaida, non ipſius intima ciuitatis, ſed loca deſerti ad eam pertinentis eſſe deſignata. Mar. autem dicit, vt præcederent eum ad Bethſaidam, vbi ipſa ciuitas notatur, & hoc cõcordat poſitioni communiori, quam ſupra poſuimus, ſ. quòd locus deſertus Bethſaida ſit territorium vrbis Bethſaidę.

Sed eſt difficultas, qa iubet Chriſtus diſcipulis trãsfretare, & ſic Bethſaida erat ex alia parte maris, ideo non videtur quomodo Bethſaida ex alia parte maris conſiſtens haberet territorium ex parte iſta.

Hoc tamẽ poſſibile eſt, quia illud mare erat paruũ, G
& facile remigabile, & transfretabile, quia vere erat ſtagnum quoddam, & non mare, & ita poterat ex aliqua parte maris aliquam partem territorij habere. Veriſimilius tamen eſt ꝙ non ſit eadem Bethſaida, ideo poſſet dici dupliciter. Vno modo, ꝙ in terra Iudęorũ, ſ. in ipſa Galilæa eſt duplex Bethſaida, quia interdum multa loca habent idem nomen, ſicut Bethlehem eſt nomẽ ciuitatis in qua Chriſtus natus eſt, & pertinet ad ſortem Iudę ſupra 2. & Micheę 5. & eſt alia ciuitas Bethlehem ciuitas in ſorte Zabulõ Ioſuę 19. c. ſic etiam Aſſor eſt nomen ciuitatis, & inueniunt tres ciuitates, quarum quęlibet dicitur Aſſor in ſorte Iudę Ioſue 15. ita poterat eſſe de Bethſaida, ꝙ eſſet du- H
plex, & vna eſſet ad vnam partem maris, & alia ad aliã partem, & in vna Chriſtus pauit turbas, ideſt iuxta illã ad aliam autem miſit nunc diſcipulos ſuos.

Secundo poteſt dici, ꝙ Bethſaida vnica ciuitas eſt, & tamen accipitur dupliciter. Vno modo, vt eſt nomen ciuitatis, & eſt ciuitas de qua erãt Petrus, & Andreas, & Philippus Ioan. 1. Alio modo accipitur pro deſerto quodam, quod Bethſaida appellatur. Bethſaida, vt eſt deſertum fuit locus in quo Chriſtus pauit turbas ſic innuitur Lucę 9. ſcilicet aſſumptis ſecum diſcipulis ſuis receſſit ſeorſum in deſertum locũ, qui eſt Bethſaida: Bethſaida autem, quę eſt ciuitas, eſt ea ad quam nunc diſcipuli nauigauerunt.

Sed obijcietur, ꝙ quocunque modo accipiat Beth- I
ſaida, non nauigauerint diſcipuli in Bethſaidam, ſed in Capharnaum, niſi idem ſit Bethſaida, & Capharnaũ, quia interdum idem locus multa nomina habet, ſicut Bethlehem vocatur Bethlehẽ, & Ephrata. Gen. 35. & Ieruſalẽ multa nomina habet, ita & nunc eſt de Bethſaida. Sed dicendum, quòd non eſt veriſimile, quia talis modus loquendi non inuenitur apud doctores ſacræ Scripturæ: neque putatur alicubi accipi Bethſaida pro Capharnaum, ſed accipiuntur tanquam diſtincta loca, quia Capharnaum erat ciuitas inſignis, & metropolis Galilęę. Bethſaida autem erat paruus locus, ſcilicet vicus quidam, vt ait Hierony. licet Ioan. 1. ciuitas vocetur more loquendi ſcripturę, etiam apparet ex deſcriptione ſitus terrę Sanctę non eſſe eun- K
dem locum Bethſaidam, & Capharnaum.

Alii dicunt, quod Chriſtus iuſſit diſcipulis ire ad Bethſaidam, & tamen poſtquam ipſe ambulans ſuper aquas intrauit in nauem cum illis fecit, quòd nauis iret in Capharnaum. Et hoc quidem poteſt ſtare, & tamen non videtur aliqua cauſa quare Chriſtus iuſſerit diſcipulis ire in Bethſaidam, ſi non erant illuc ituri, nec ipſe hoc volebat, ſed in Capharnaum.

Aliter ergo dicendum, quòd Bethſaida eſt iuxta Capharnaum, & veniendo in Bethſaidam veniebatur in Capharnaum, quia Capharnaum dicitur de loco, & de territorio, & quia Bethſaida eſt in territorio Capharnaum, dicitur veniſſe in Capharnaum, qui in Bethſaidam venit. maxime quia, quando quis nauigans applicat ad aliquem locum, dicitur veniſſe ad illum locum, cuius ille portus, vel territorium eſt, etiã ſi locus ille inſignis inde diſtet aliquantulum.

Quomodo dicitur hic, quòd iuſſit diſcipulis Chriſtus præcedere eum trans mare. Quæſt. CXXXVI.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd iuſſit diſcipulis Chriſtus præcedere eum trans fretum, ideſt trans mare: nam videtur, ꝙ non poterant ire trans mare, eo ꝙ iam erant trans mare: nam locus ille in quo Chriſtus erat, quando ſaturauit turbas, erat trans mare Ioan. 6. ſcilicet abijt Ieſus trãs mare Galilęę, & ſequebatur eum multitudo magna, & ſequitur quomodo pauit turbas, ergo trans mare erant nunc diſcipuli.

Aliqui dicunt, quòd trans mare erãt, & nunc diſcipuli dicuntur trans fretum, quia manſerunt in litore eodem nauigantes.

Sed non ſtat, quia neceſſe eſt dici, ꝙ diſcipuli tranſierint mare: cum dicatur hic, ꝙ iuſſit Chriſtus diſcipulis præcedere eum trans fretum, ideſt vltra fretum, ergo reſpectu illius loci in quo nunc erat Ieſus iſta iubens, oportebat quòd diſcipuli tranſirent mare. Itẽ quia Ioan. 6. dicitur quomodo turbę videntes poſtea Chriſtum trans mare mirati ſunt, & dixerunt ei, Rabbi quomodo huc veniſti? & hoc dixerunt, quia videbãt, ꝙ non aſcenderat in nauim cum diſcipulis ſuis, & tamen ſi non transfretaſſent diſcipuli, nihil eſſet admirandum, quòd veniſſet ſine naui, ergo transfretauerunt ad aliam partem maris.

Dicendum, ꝙ Ieſus erat trans mare nunc, quando turbas pauit, & quãdo iuſſit diſcipulis nauigare, iuſſit, ꝙ tranſirent mare, & vtrunque dicit trans mare, ga trans dicitur relatiue, ſicut citra, & vltra, & vtrunque litus maris poteſt vocari citra, & vltra, ſicut idem latus vnius columnæ poteſt vocari dextrũ, & ſiniſtrũ, ſecundũ, ꝙ comparatur ad hominem, qui eſt iuxta columnã. Et patet hoc Ioã, 6. vbi Ioannes vocat vtrũque litus maris trans mare: nam cum loquit de loco in quo Chriſtus pauit turbas, dicit abiit Ieſus trãs mare Galilęę, & quando poſtea de ipſo loco diſcipuli recedunt dicit, quòd cum aſcendiſſent nauem venerunt trans mare in Capharnaum.

Quid putabant diſcipuli de Chriſto cum ipſe iuſſit eos transfretare, & non iret cum eis: quomodo tranſiret Chriſtus mare. Quæſt. CXXXVII.

QVAERETVR qñ Chriſtus iuſſit diſcipulis, ꝙ præcederent eũ trans fretum, & non aſcendebat cum eis in nauiculam quid putabant de eo qũo tranſiuit mare: nam ipſe dixit ſe illuc venturum quo ipſi ibãt, cum dixerit, quòd præcederent eum.

Aliqui dicunt, quòd diſcipuli credebant, quòd vẽturus erat ſuper aquas, quia non indigebat naui cum poſſet mirabiliter omnia facere.

Sed dicendũ, ꝙ non ſtat. Primo quia diſcipuli erant adhuc diſpoſiti imperfecte circa Chriſtum, & non confidebant de ipſo, quòd poſſet facere aliqua miracula, niſi talia qualia iam vidiſſent eum feciſſe, immo & interdum non putabant, quòd poſſet facere talia qualia iam fecerat, vel dubitabant de hoc, ſicut nunc ſaturauit turbas, & tamen poſtea in ſecunda vice dubitabant quomodo poſſet ſaturare turbam in deſerto ſequenti capit. Marc. 8. ante hoc tamen non videbant Chriſtum ambulantem ſuper aquas, ideo non crederent ſic eum ambulaturum. Secundo patet, quia ſi hoc credidiſſent diſcipuli expectarent Chriſtum

tranſiturum ſuper aquas, & quando poſtea veniret A
ad eos ſuper mare agnoſcerent eum, & non timerẽt, & tamen non agnouerunt eum, ſed putauerunt eſſe phantaſma, & timuerunt valde atque clamauerunt, vt patet ſupra in litera, ideo non putabant eum ſic tranſiturum. Tertio patet, quia etiam Petrus, qui cęteris confidentior erat, non credebat, quòd Ieſus eſſet ille, qui venerat ſuper aquas, etiam poſtquam locutus eſt eis, dicens habete fiduciam, tunc dixit domine ſi tu es iube me venire ad te ſuper aquas, ergo non ſuſpicati fuerant, ꝙ ſic venturus eſſet.

Alii ergo dicunt, quòd crediderunt diſcipuli, quòd Ieſus veniret in aliqua alia nauicula de manentibus in loco vbi Chriſtus pauit turbas. B

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia nulla alia nauis ibi erat, eo ꝙ locus erat deſertus, & turbę, quę illuc venerant, omnes venerant pedeſtres ſupra in litera, & Mar. 6. ideo non erat ibi alia nauis. Et patet hoc clarius Io. 6. quia dicitur, quòd non erat alia nauicula, niſi vna in loco in quo Chriſtus turbas pauerat, & quòd turbę viderunt, quòd Ieſus non intrauit in illam cum diſcipulis, ideo dixerunt turbę Chriſto, quomodo huc veniſti? ideſt quomodo potuiſti transfretare ſine naui.

Alij autem dicunt, quòd diſcipuli putauerunt, ꝙ Ieſus trãsfretaret in aliqua nauicula alicuius loci propinqui: nam erat ciuitas Tyberias circa locũ in quo Chriſtus pauerat turbas, & ibi erant multę nauiculę, & in aliqua earum poterat Chriſtus transfretare. Et C
hoc eſt veriſimilius, quia Io. 6. vbi ponit iſte receſſus diſcipulorum dicitur, quòd non erat in loco in quo Chriſtus pauerat turbas, niſi vna nauicula, in quam aſcenderunt diſcipuli, & tamen ſequenti die ſuperuenerunt alię nauiculę a Tyberiade, quę iuxta locũ vbi paſtę ſunt turbę erat, & non inuenientes Chriſtum, nec diſcipulos in loco vbi pauerat turbas, venerunt Capharnaum quęrentes eum aſcendentes naiculas ſuas: in aliqua ergo illarum putare poterant diſcipuli, quod aſcenderet Ieſus.

An iſtud, quod habetur hic de nauigatione diſcipulorum ſit idem cum illo, quod habetur Io. 6. Et quare magna oſtenditur difficultas in dictis Euangeliſtarum. Et vbi ſita ſit Bethſaida. Quæſt. CXXXVIII. D

QVAERETVR an iſtud, quod habetur hic de nauigatione diſcipulorum ſit idem cum illo, quod habetur Io. 6.

Aliqui dicunt, quòd non, quia hic, & Mar. 6. dicitur quòd Chriſtus compulit diſcipulos aſcendere nauiculam, & præcedere eum, & tamẽ Io. 6. videtur, ꝙ diſcipuli ſponte aſcenderint nauem, quia dr, vt ſero factum eſt deſcenderunt diſcipuli eius ad mare, & cum aſcendiſſent nauem, &c. Secundo quia diſcordant in tempore, quia hic, & Mar. 6. dicitur, ꝙ ſtatim compulit Ieſus diſcipulos ſuos præcedere eũ, ſcilicet mox, vt abſtulerunt reliquias comedentiũ, & in Ioan 6. dr, vt autem ſero factum eſt deſcenderunt diſcipuli eius ad mare, ergo non eſt idẽ receſſus. Tertio paret hic, & Mar. 6. dicitur quomodo Chriſtus introiuit in nauem cum diſcipulis, & in Io. 6. dr, ꝙ diſcipuli voluerunt eum recipere in nauem, & nõ oſtẽditur, ꝙ acceperint, in quo magis innuitur, quòd non acceperint, ergo non eſt idem factum. Quarto quia hic, & Mar. 6 dicitur quomodo Petrus iubente domino ambulauerit ſuper aquas, & tamen Ioan. ſexto nihil de hoc dicitur, & ſic videtur factum differens. Quinto, quia Chriſtus iuſſit hic, quòd diſcipuli irent in Bethſaidã, vt patet Mar. 6. & tamen Ioan. 6. dicitur quòd venerunt in Capharnaum. Sexto, quia hic, & Mar. 6. dicitur poſtquam exierunt de naui Chriſtus, & diſcipuli, quòd intrauerunt in terram Geneſareth, & tamen Ioan. 6. innuitur, ꝙ venerint in Capharnaum, & ibi eum turbę venientes a Tyberiade inuenerunt.

Dicendum, quòd diuerſitas eſt in hoc, quidam enim volunt, ꝙ non fuerit eadem nauigatio, quam ponunt Matthæus, & Marcus, & quam ponit Ioannes. Et ſic tenet Chryſoſtomus allegans cauſas dicẽs: mihi autem videtur hoc ſignum aliud ab eo, quod apud Matthæum poſitum eſt, tunc enim non ſuſceperunt, nunc autem perſuaſi ſunt ſtatim ſuſcipere, & tunc quidem adhuc tempeſtas permanebat velut concutiens nauem, nunc autem cum voce tranquillitas aduenit: multoties enim eadem facit ſigna, vt facile ſuſceptibilia fiant. Alii dicunt, quòd ſit eadẽ nauigatio, & ſic tenet Auguſtinus lib. de concor. euãgeli. & ſic tenetur cõiter. Et patet amplius hoc, quia ſi dicatur alia nauigatio iſta, quę habetur Ioan. 6. oportet etiam dici, ꝙ ſit alia ſaturatio turbarum ea, quæ habetur hic, & Marci ſexto, ab ea, quæ habetur Ioan. 6. Quod patet, quia nauigatio vtrobique facta eſt eadem die qua facta eſt ſaturatio: nam hic, & Mar. 6. poſita ſaturatione turbæ, & collectione reliquiarũ dr, & ſtatim compulit eos aſcendere nauiculam, & præcedere eum: etiam nauigatio de qua Io. 6. fuit eadem die qua ſaturatio de qua ibi, nam dicitur, ꝙ finita ſaturatione Ieſus fugit in montem ne turbæ venirent, & raperent eum, & conſtituerent regem, & ſic fuit hoc dum adhuc turbæ iacerent ſuper faciẽ agri in viridi fęno, & ſequitur, ꝙ vt ſero factum eſt diſcipuli aſcenderunt nauem, ergo eadem die nauigauerunt. cum ergo eadem die fuerit nauigatio, & ſaturatio turbarum, ſi iſta nauigatio de qua hic, & Mar. 6. nõ eſt illa de qua Io. 6. neceſſe eſt, ꝙ fuerint in diuerſis diebus, & cum nauigatio, & ſaturatio vtrobique fuerit eodem die ſequitur, ꝙ non ſit eadem ſaturatio turbarum iſta, & illa de qua Io. 6. & tamen tenetur communiter, quòd ſit eadem ſaturatio, quia nemo ponit turbas a Chriſto ſaturatas, niſi bis, ſicut ipſe ponit infra 16. & oſtenſum eſt ſupra q. 61. ergo dicetur, ꝙ iſta nauigatio etiam fuit eadem, licet in modo referendi varie ſe habeant euangeliſtæ, ſicut, & in aliis multis fit: nã de filia archiſynagogi ſuſcitata valde differt. Matthæus ſupra 9. ab eo, quod Mar. 5. & Lucæ 8. cap. poſuit, ſic etiam de arreptitijs ſanatis ſupra 8. & Mar. 5. & Lucæ 8. rara namque ſunt in quibus euangeliſtæ per omnia concordent.

Ad primum dicendum, quòd euangeliſtæ quidam volunt ſpecialiter narrare quædam de quibus alii nõ curant, cum autem Ioannes dicit, quòd diſcipuli nauem aſcenderunt, verum eſt, & tamen nõ totum expreſſit, ſed ſubintelligendum eſt, quòd Matthæus, & Marcus expreſſerunt, ſ. ꝙ Chriſtus coegit eos aſcendere vrgendo, vt cum feſtinatione agerent, & tamen hoc non ſine cauſa, & artificio factum eſt: nam Matthæus, & Marcus nõ enarrãt fugam domini in mon- E
tem poſt ſaturationem turbarum, ſed introducunt Chriſtum loquentem ad diſcipulos, ideo expreſſerũt id, quod factum eſt, ſcilicet quòd coegit eos aſcendere nauiculam, & poſtea ipſe aſcendit in mõtem. Ioãnes autem introducit Chriſtum fugientem a turbis mox, vt collectæ ſunt reliquiæ ciborum, & nauigationem apoſtolorum expreſſit poſtquam Chriſtus aſcẽderat in montem, & tamen poſtquam aſcendit in montem non deſcendit, ſed manebat ibi ſolus orans etiam per noctem, vt patet hic, & Mar. 6. & Io. 6. ideo non poterat Ioannes introducere Chriſtum cogentem diſcipulos transfretare, cum ſupponeret ex modo locutionis ſuæ iam eum eſſe in monte, ideo dixit eos nauigaſſe, quaſi ſponte nauigauerint, ſcilicet non

introdu-

introducens aliquem cogentem eos nauigare: licet F
hoc non negauerit, nec contrarium asseruerit, & propter istos artificiosos modos loquendi quos tenet qlibet euangelistarum, necesse est oriri difficultates multas ad eos, qui non satis diligenter aduertunt.

Ad istud respondet aliter Nicolaus super Ioānem, scilicet quòd Christus prȩcepit discipulis parare se ad transfretandum, & interim illis ignorantibus ascendit in montem orare, & ipsi expectauerunt eū vsque ad vesperam, & tunc videntes, q̄ non veniret, crediderunt ipsum aliter transisse: propter quod ascenderunt nauem propria voluntate, vt quȩrerent ipsum, & sic non est contradictio, quia quod Christus præceperat, vt dicit Matthæus postea ipso absente propria voluntate executi sunt.

Sed dicendum, q̄ non stat. Primo quia litera ostendit, q̄ discipuli prȩsente Christo ascenderint nauiculam, nam dr̄ hic, & statim compulit Iesus discipulos ascendere nauiculam, & idem Mar. 6. hoc autem nō importat solum imperium, sed etiam executionem, scilicet q̄ prȩceperit, q̄ fecerit, q̄ ascenderet realiter in nauem. Secundo patet, & efficacius, quia discipuli recesserunt ascendendo nauiculam, q̄n̄ turbę nondū recesserant a Christo, & tamen Christus non ascendit in montem quousque recessissent turbæ ab eo. nō est ergo verum, q̄ postquam Christus ascēdit in mōtem, manserunt expectando eum discipuli vsque ad sero, & tunc nauigauerunt. Primum patet, quia Io. 6. dicitur turba, quę erat trans mare vidit, q̄ nauicula alia non erat ibi, nisi vna, & quia non introisset cum H
discipulis suis Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abiissent. Secundum patet, quia dicitur hic, & Mar. 6. q̄ Iesus dimissa turba ascendit in montem, ideſt postquam expediuit turbas a se: non ergo ascendit Iesus in montem antequam ascenderent discipuli in nauiculam. Idem patet per Augu. li. de concor. euan. dicētem, nec illud aduersum est, quod Matthæus prius dixit eum iussisse discipulos ascendere in nauiculam: demum dimissis turbis ascendisse in montem solus orare. Ioannes vero prius eum fugisse commemorat solum in monte: ac deinde, vt autem sero factum est inquit descenderunt discipuli eius ad mare, & cum ascendissent nauim, &c. quis enim non videat hęc recapitulando Ioannem postea dixisse factum a discipulis, quòd iam discipulis Iesus iusserat antequā ascēderet in montem? & sic non est verum, q̄ post ascensum domini in montem recesserint discipuli, quia tūc non esset recapitulatio, quod Ioannes dixit, sed rectus ordo. Ad secundum dicendum, q̄ non discordant in tempore, quia verum est, q̄ statim, scilicet statim, vt collegerunt reliquias fragmētorum coegit eos Iesus ascendere nauem, & tamen illud statim erat sero respectu diei in quo factum est: nam antequam Iesus juberet turbis discumbere, erat vespere, vt dicitur supra in litera, ideſt transierat aliqua pars diei post meridiem, & postea dum fierent omnia, quę ad pastum turbarum facta supra enarrantur transiret magna hora, & ita cum discipuli post omnia hęc nauigarēt esset iam sero, ideo non est inconueniens, quoniam esset iuxta horam vesperorum: nam tale tempus vocamus sero.

Aliter potest dici, quòd accipiatur sero pro occasu solis, aut post, & tunc dicit Ioannes, quòd vt sero factum est ascenderunt nauiculam, eo quòd ipse vult solum enarrare aduersitatem, quam habuerunt in mari: illa autem cępit in sero iuxta noctem, ideo ab illo tempore incipit, & tamen primum stat sine calumnia.

Ad tertium dicendum, quòd Ioannes non negat Christum receptum in naui, sed non exprimit, cum solum dicat, quòd voluerunt eum recipere, ideo recurrendum est ad ea, quæ Marcus, & Matthæus expresserunt, quia locus ab auctoritate negatiue non tenet. Et vtrunque stat: nam semel voluerunt discipuli recipere Christum in naui, & ipse noluit, sed postquam cognouerunt eum, & fiebat propinquus naui voluerunt eum recipere, & tamen tunc non intrauit, sed Petrus petiuit venire ad eum super aquas. Primū tacuerunt Matthæus, & Marcus, expressit aliud Ioannes. Quòd vero post ambulationem Petri super aquas intrauit Christus in nauem, expresserunt Matthæus, & Marcus, & tacuit illud Ioannes. Sic tenet Nicolaus, & recte dictum est.

Et tamen melius vr̄ dicendum, vt prius, scilicet, q̄ G
id quod dixit Ioannes, quòd voluerunt eum recipere in naui, fuit illud, quod dicitur hic, quòd illum receperunt, & tamen Ioannes non expressit totum. Et patet, quia hic dicitur, & Mar. sexto, quòd mox, vt intrauit Christus in nauem cessauit ventus, & Io. sexto, postquam dicitur, quòd voluerūt recipere eum in naui sequitur, & statim fuit nauis ad terram, ad quam ibat, & hoc idem est, quòd cessasse ventum.

Ad quartum dicendum, quòd illud nihil mouet, quia vnus Euangelista subticet, quod in alio plene narratum est, & sic patet in eodem facto: nam nemo dubitat eandem saturationem turbarum, & nauigationem discipulorum esse eam, quæ ponitur hic, & Mar. sexto, quin, quasi eadem verba vtrobiq; ponuntur, & tamen Mar. sexto, nihil ponitur de ambulatione Petri super aquas, ita Ioannes subticuit hic istam ambulationem, licet sit eadem narratio Matthæi, & Ioannis.

Ad quintum dici posset secūdum quosdam, quòd Christus iusserat discipulis ire Bethsaidam, & illuc ipsi nauigabant, & tamen postquam ipse introiuit in nauem ambulans super aquas fecit, quòd veniret nauis in Capharnaum. Sed dicendum, quòd non stat, quia cum non appareat aliqua mutatio facta, & constet, quòd Christus iusserit discipulis ire ad Bethsaidam, tenendum est, q̄ illuc iuerint. Secundo patet, & efficacius, quia Io. 6. dicitur, quòd quando discipuli voluerunt recipere Christum intra nauim, fuit statim nauis ad terram ad quam ibat, ergo videtur, quòd ad illam terram appulerunt tunc discipuli Iesu intrante I
in nauem, ad quam prius ibāt, ideſt ad quam conabātur ire nauigando, & tamen ipsi non irent, nisi ad illā, quam eis prȩceperat Iesus, & ipse dixerat, quòd irent in Bethsaidam, ergo illuc iuerunt, & appulit ibi nauicula.

Aliter ergo dicendum, scilicet quòd venerunt in Bethsaidam, & in Capharnaum, quia Capharnaum erat ciuitas magna in Galilęa habens territorium magnum in litore illius maris Galilęę, & veniendo ad partem aliquam illius territorii dicebatur nauis venire in Capharnaum, & quia in illo territorio est Bethsaida, veniendo in vrbem Bethsaidam veniebat nauis in Capharnaum.

Alii volūt, quòd discipuli volebant venire in Beth- K
saidam, & tamen impellente vento coacti sunt venire in Capharnaum, sed ibi non steterunt, nec intrauerunt in portum, quia non erat ille locus ad quem miserat eos Christus, ideo retraxerunt se ad mare, & fluctuabantur, & tunc Christus venit, & cum intrauit in nauem iuerunt in Bethsaidam. Sed non stat, quia hoc ponitur absolute, quia putant Capharnaum valde distare a Bethsaida, ideo quia appulli Capharnaum non steterunt ibi, & tamen falsum est, quia Bethsaida vix distat vna leuca a Capharnaum, vt patet in libro de situ terrę Sanctę Marini veneti, & fratris Brocardi Theutonici.

Ad

Ad sextum dicendum, quòd ista non opponuntur A
quòd Capharnaum, & Bethsaida sunt nomina propria locorum: Genesar, vel Genesareth, est nomen regionis Galilæę, quæ est in circuitu maris Galilæ, & a illo mari nominatur: nam illud mare vocatur mare Genesareth Lucę quinto, & in illa regione est Bethsaida, & Capharnaum, ideo veniēdo in Capharnaum, vel Bethsaidam, veniebatur in terram Genesareth, & dato, quòd terra Genesareth non nominetur à mari, sed ab alio loco, etiam includitur Capharnaum, & Bethsaida in terra Genesareth. Quod patet, quia Marc. sexto. dicitur quòd iussit discipulis ire nauigando in Bethsaidam, & Io. sexto. dicitur quòd nauis eorum fuit statim ad terram ad quam ibant: ergo venit in Bethsaidam, & tamen Marc. sexto. dici- B
tur quòd venit in terram Genesareth: ergo Bethsaida, & terra Genesareth idem sunt. & ita tenendum est, quòd eadem sit nauigatio discipulorum, quæ ponitur hic, & Ioan. 6.

Ad argumenta Chrysostomi qui tenet oppositū, responsum est in prædictis. Et cum ipse dicit, quod quando Christus locutus est hic discipulis adhuc manebat tempestas concutiens nauim, nūc autem cum voce tranquillitas aduenit.

Dicendum, quòd non differt factum, & tamen Ioannes tacuit multa, quæ Matthęus, & Marc. expresserunt, ideo non dixit, quomodo adhuc concutiebatur nauis Christo incipiente loqui, necdum cessauit tempestas, & tamen non innuit, sed causa erro- C
ris prouenit ex breuitate locutionis.

Quid erat turbas dimittere, & quare Christus dimittebat.
Quæst. CXXXIX.

QVAERETVR cum dicatur hic Christus dimittere turbas, quid erat dimittere illas, & quare dimittebat.

Aliqui dicunt, quòd dimittere est recedere: nam nunc erat cum turbis, quando pauit eas, non tamen fuit semper postea cum illis: ergo aliquando dimisit illas, ideſt recessit ab eis.

Sed dicendum, quòd non accipitur hoc modo, D
quia tunc frustra esset dici de dimissione turbarum cum manifestum sit, quòd dimittebat eas, ideſt recedebat ab eis, quia hoc modo etiam discipuli dimittebant turbas ascendendo in nauiculam, & tamen non dicuntur dimittere turbas.

Item quia dicitur hic coegit discipulos ascendere nauem, & prȩcedere eum donec dimitteret turbas: ergo dimittere turbas aliquid facere erat.

Dicendum, quòd accipitur dimittere, ideſt expedire, quia cum turbæ conuenissent ad Christum, non debebant recedere ab eo insalutato, vel sine licentia perita, quia habebant eum, vt magistrum, & vt Dominum qui nunc pauerat eos, istam autem expedi- E
tionem semper Christus expectabat, quandocunque turba conueniebat ad eum, quia aliàs inurbani illi essent si aliter ab eo recederent, & ipse incommunicabilis videretur si nollet attendere eis, quando sic se vo lebant expedire ab eo, & quando recedebant forte pe tebant benedictionē eius, aut tangebant eum, vel cōmendabant se gratiæ illius. Sic patet infra 19. de paruulis qui offerebantur Christo, vt imponeret eis manus, & oraret super eos, discipuli autem prohibebant accedere volentes, Christus autem dixit, nolite eos prohibere: talium enim est regnum cęlorum, & imposuit eis manus. ita forte multi de turba volebāt tangere eum, quando recedebant, ideo omnia hæc Christus expectabat, & sustinebat, vt condescenderet eis, & moueret amplius eos ad deuotionem, & hoc erat eos dimittere, ideſt expedire à se. Et forte quando dimittebat eos benedicebat illis. Sic dicit Chrysostom. dimittit quidem populum cum benedictione, & aliquibus curationibus. Etiam credendum est, quòd daret eis aliqua breuia monimenta bene viuendi, quando recederent, vt illa magis mentibus eorum imprimerentur, sicut sancti patres, quando per mortem recedebant cōmendabant filijs, & cognatis, & subditis monita salutis: sic enim Iacob moriturus prædixit filijs suis, quæ ventura erant: Genesis quadragesimonono. Moyses quoque moriturus benedixit omnibus tribubus Israel multa ibi declarans de vita eorum Deut. trigesimotertio. Samuel etiam moriturus populo congregato dedit monita, primo Reg. 12. & quia aliqui qui semel audiebant verbum Christi forte nunquam amplius audituri erant, cōmendabat eis monita aliqua, quæ firmiter retinerēt, & hoc faciebat in expeditione, maxime autem nunc cum turbas pauerat, vellent turbæ se cōmendare ei propter maiorem reuerentiam, quam ei debebant, ideo oportebat, quòd turbas dimitteret, ideſt expediret à se, & sic in vtraque saturatione fit mentio quomodo Christus turbas expediuerit. De secundo patet sequenti cap. & Marc. 8.

Quomodo potest stare, quod hic dicitur de turba um dimissione. Et quare Christus in montem ascendit. & quanto tempore mansit in eo. Et quòd positus in angustia debet orare.
Quæst. CXL.

QVAERITVR, quomodo potest stare, quod hic dicitur de dimissione turbarum. Nam Io. 6. dicitur, quòd Iesus sciens, quòd venturi essent, vt raperent eum, & facerent regem fugit in montem: non ergo poterat dimittere, ideſt expedire turbas loquendo cum eis si fugerat ab eis occultando se vt non raperent eum: nam si loqueretur cū eis dimittendo illos, tunc possent eum rapere.

Dicendum, quòd ista est vna de maximis causis quare aliqui putant non esse eandem saturationem turbarum istam, & illam quæ ponitur Ioan. sexto. quia ibi non apparet, quòd turbas dimiserit, & tamen ostensum fuit sup. q. 140. q̄ sit eadem saturatio turbarum, & nauigatio discipulorum. Alij dicunt, q̄ Christus dimisit turbas, i. recessit ab eis, & tunc stat vtrunq; : nam per hoc, q̄ fugit, ne tenerentur à turbis: dimisit turbas, i. recessit ab eis. Sed non stat, vt ostensum est præced. q. nam dimittere turbas est loquendo expedire eas à se. Secundo patet, & efficacius, quia etiā siquis diceret non esse eandem saturationem, quæ ponitur hic, & Io. 6. adhuc necesse est dici, quòd in illa saturatione Christus dimiserit turbas loquendo cum eis, & non latendo, & fugiendo, quia si Christus tunc non expediuisset turbas, sed latuisset, debebat sic fieri, E
quòd completa saturatione turbarum, & collectis fragmentis, cogeret statim Iesus discipulos ascendere nauem, & interim turbis adhuc discumbentibus super fœnum, Christus clam ascenderet in montibus non videntibus turbis, & tñ non fuit factum sic, quia tunc turbę nescirent, an Iesus recessisset cum discipulis in nauiculam, si non viderent discipulos ascendere nauem, & tamen turbæ viderunt, quòd Iesus non ascenderat cum discipulis in nauiculam, quia dicitur Ioan. sexto. turba, quæ stabat trans mare vidit, quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abiissent: ergo quando recesserunt discipuli, turbæ videbant eos, & videbant Iesum, & sic non erant discumbentes tunc, vt eis non aduertentibus posset Iesus fugere in montem. Ideo necesse est dici,

quòd turba post recessum discipulorum colloquendo expedita fuerit à Iesu, & hoc est, quod hic dicitur, scilicet coegit eos ascendere nauiculam, & præcedere eum donec dimitteret turbas: ergo postquam recesserunt discipuli, manebat Christus occupatus in dimissione, scilicet expeditione turbarum.

Alij ergo dicunt, quòd completa saturatione turbarum, & collectione fragmentorum, Christus iussit discipulis statim nauigare, dum adhuc turbæ manerent discumbentes super fœnum, & tunc Christus nõ videntibus turbis fugit in montem, ne turbæ eum raperent, & facerent regem. post aliquantulum tamen descendit de monte, & allocutus est turbas, & expediuit eas à se, & hoc dicunt, quia Ioan. sexto. post collectionem fragmentorum statim subditur quomodo fugerit in montem, ne turbę eum raperent, & postea ponitur de recessu discipulorum nauigando. Dicendum, quòd non stat.

Primo quia tunc turbæ non viderent, quando recesserunt discipuli in naui, an Christus ibat cum eis, & tamen viderunt, quòd non ibat, vt ostensum est sup.

Secundo quia tunc nihil proderat, quòd Christus latuisset in monte fugiens turbas si postea descendebat ad illas, quia tunc poterant eum rapere, quod ipse volebat vitare.

Tertio quia postquam Christus ascendit in montẽ non descendit, sed manebat ibi orans, quia dicitur supra in litera, quòd ascendit Iesus in montem orare solus, vespere autem facto solus erat ibi, nauicula autẽ in medio maris iactabatur fluctibus: non ergo descendit Christus de monte, sed semper mansit in oratione, quousque fuit quarta vigilia noctis, quando iuit ad discipulos laborantes in mari: ergo non descendit ad expediendum turbas postquam ascendit in montem.

Quarto patet quia quando Christus fugit ascendit in montem, Ioan. sexto, & tamen non ascendit in montem quousque dimisit turbas supra in litera, & Marc, sexto, scilicet & dimissa turba ascendit in montem, ergo non iuit prius ad latendum fugiens turbas, quam se expediret ab eis.

Dicendum ergo, quòd Christus in hac saturatione turbarum fugit turbas, ne eum raperent in regem, & tamen non fugit quousque eas expediuit à se. Et fuit ordo iste, quòd finita saturatione, & collectis reliquijs fragmentorum, iussit Christus discipulis ascendere nauem, & ascenderunt, & interim turbę, quæ iam pastæ fuerant, venerunt ad Iesum, vt se expedirent ab eo, & ipse expediuit eas, & quando ipsę veniebant ad Christum viderunt quomodo discipuli iubente Christo ascenderunt nauiculam, & manebat ipse tũc cum turbis: Ioan. sexto, & postquam expediuit turbas, intrauit cogitatio in corda turbarum, vt venirent, & raperent Christum qui solus manebat, & constituerent eum regem super se, & tunc Christus subtraxit se ab eis, & ascendit in montem tam ad latendum, ne eum turbæ raperent, quam ad orandum, & mansit in monte toto illo die cuius non magna pars supererat, & nocte sequenti solus orans vsque ad quartam vigiliam noctis, quando ambulans super aquas venit ad discipulos, & fecit cessare tempestatem, vt colligitur supra in litera, & Marc. 6. & tunc non est aliquod inconueniens, quia non ponetur Christus bis ascendisse in montem, & hoc consonat literę tam hic, & Marc. 6. & Io. 6. Solum hoc supponendum est, quòd turbæ non cogitauerunt de rapiendo Christum, quando comedebant, sed quando recesserunt à Christo iam ab eo expeditę, & tunc ipse ascendit in montem: expressit Ioannes, quòd fecerat propter turbas, ne eũ raperent: Matthęus autem, & Marcus dixerũt, quòd ad orandum, & vtrunque verum erat, quia vtrunque fecit in ascensu illo, & vnum non repugnat alteri, immo adiuuat illud, quia quando quis in angustia est, tunc orare debet, vt Deus eum liberet. Sic dicit Aug. libro de concor. Euang. scilicet. Nec illud repugnat, quod Matthęus dicit ascendit in montem solus orare: Ioannes autem cum cognouisset inquit, quia venturi essent, vt facerent eum regẽ fugit iterum in montem ipse solus: nec enim causa orandi contraria est causę fugiendi, quandoquidẽ, & hinc Dominus trãsfigurans in se corpus humilitatis nostræ, vt conforme faceret corpori gloriæ suæ, per id quoque docebat hanc esse nobis magnam causam orandi, quando est causa fugiendi.

Quare Christus nunc dimissis turbis iuit ad orandum. Et quòd integris noctibus in oratione pernoctabat.
Quæst. CXLI.

QVAERETVR, quare nunc Christus dimissis turbis iuit ad orandum. Dicendum, ꝙ fuit primo quia Christus nolebat aliquod tempus frustra expendere, & quia ipse miserat iam discipulos, & non erat venturus ad eos vsque ad quartam vigiliam noctis, sicut factum est, etiã turbas dimiserat expeditus ab eis, non habebat quid facere, ideo ascendit ad orandum, vt sic tempus istud in aliquo bono expenderet: est enim valde attendendum ad hoc, quòd totum tempus nobis concessum à Deo in aliquo bono expendamus: nam Deus nobis mensuras vitæ concedit: ipse enim constituit terminos vitæ nostrę qui non prętereunt: Iob 14. & non sine causa nobis tantam, vel tantam vitam concedit, ideo totam tenemur diligenter in bonis operibus expendere ad Galat. sexto. dum tempus habemus operemur bonum, ideſt dum durat tempus, quod nobis ad viuendum datum est, & nõ solum Christus in hoc tempore vitæ suæ mortalis debite expendit, sed etiam nobis ocij occasiones aufert.

Secundo vt per hoc inducat nos exemplo ad id, quod verbo agendum suasit: dixit enim quòd oportet orare, & nunquam deficere Luc. 18. ideo ipse orabat indeficienter quandocunque vacabat ei tempus: nam etiam noctibus integris in oratione pernoctasse legitur vt Lucę sexto, scilicet factum est in diebus illis exijt orare, & erat pernoctans in oratione Dei, ideſt tota nocte manens in oratione. Et patet quia sequitur ibi, & cum dies factus esset vocauit discipulos, quasi dicat, per totam noctem orauit, & quando factus est dies vocauit discipulos. Sic etiam fuit nunc, quia ascendit in montem orare solus, & mansit ibi solus toto illo die, & nocte sequenti vsque ad quartam vigiliam, quia tunc venit ad discipulos laborantes in mari, vt patet supra in litera, & sic durauit in oratione plusquam duodecim horis, scilicet tribus vigilijs noctis, quę faciunt nouem horas integras, & tota parte residua diei, & quadam parte quartæ vigiliæ, hoc autem Christus habebat speciale, quod nemo nostrum habet, vt infra dicetur. Tertio fuit, vt instruat predicatorem, quòd postquam prędicauerit ad orationem recurrat gratias agens Deo siquid boni per verbum suum actum est, quia à nobis non potest bonum aliquod esse, sed siquid est nos sumus ministri, Deus autẽ actor est, & ipsi gratias agendum est, siquid per nos efficit, quia quod per nos efficit per quoslibet alios etiam insipientissimos, & inepti ssimos facere poterat, cum autẽ per nos efficit reddit nos illustres communicãdo nobis aliquid de perfectionibus suis, ideo pro illo gratias agere tenemur.

Quo-

Quomodo Christus orare poterat, cum ipse esset Deus ad quem pertinet orari, & non orare. Et quòd Christus est noster advocatus, & nunc orat in cœlo pro nobis offerens merita passionis suæ toti Deitati. *Quæst. CXLII.*

QVAERETVR, quomodo Christus poterat orare, quia erat Deus, & tñ Deus non orat, sed oratur ad ipsum. Dicendum, ꝙ Christus, licet esset vnica persona, quia tñ duplicem naturã habuit, gerebat conditionem duarum personarum, & inde aliquid faciebat sicut Deus, & aliquid sicut homo, sicut Deus miracula faciebat, sicut homo timebat, & fugiebat, & humiliabatur & minor patre erat Io. 14. pater maior me est, & gloriam patris, & nõ suã quærebat Io. 8. & obediebat ei in omnib⁹ ad Philip. 2. & factus est obediens patri vsq; ad mortem. Et quantum ad hoc orare poterat, & orabat, quia orare pertinet ad minorem, sed Christus inquantum homo erat minor patre: ergo poterat orare ad ipsum, etiam quia orare est ad exauditionem, & tamen Christus exaudiebatur, ideo orare poterat, Io. 11. scilicet pater gratias ago tibi, quia audisti me, ego autem sciebã, quod semper me audis. Item quia oratio fit ad impetrandũ, & tamen Christus impetrabat, & certus erat, quòd impetraret infra 26. an putas, quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones angelorum, ideſt immediate vt oratio, concedet quidquid orauero: hoc autem erat propter Christi reuerentiam: sic dicitur ad Hebr. 5. scilicet in diebus carnis suę preces, & supplicationes cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia, ideo nunc Christus orabat. Maxime quia ad aduocatum pertinet petere, & tamẽ Christus est aduocatus noster, ideo orat pro nobis, & sic non solum quando Christus erat hic orabat, sed etiam nunc in cęlo inquantum est homo potest orare, & orat pro nobis offerens merita passionis suæ toti Deitati, sic dicitur 1. Ioan. 2. Si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nunc ergo viuens à fortiori orabat tam pro nobis, quã pro se, quia sicut Christus meruit hic viuens aliqua pro se per actus suos, ita poterat per orationes sicut per alios actus bonos mereri, & tamen tam oratio, quam cętera operatio sua valde magis proderant nobis, quam ipsi inquãtum erat homo, quia ipse non sumpsit carnem propter se, ideſt vt faceret vnum hominem gloriosum, sed vt omnes homines redimeret, & tamen quandoque orabat non orabat, nisi vt homo. Sic dicit Hier. super Matth. scilicet quòd autem ascendit solus orare non ad eum referas, qui de quinque panibus quinque millia hominum faciauit, sed ad eum qui autem morte Ioannis secessit in solitudinem, non quòd personam Domini separemus, sed quòd opera eius inter Deum, & hominem diuisa sunt.

Quare Christus ad orandum in montem ascendit. Et quid significet in monte orare. *Quæst. CXLIII.*

QVAERETVR, quare ascendit ad orandum in montem. Dicendum, quòd propter multa. Primo quia Christus non solum ibat nunc ad orandum, sed etiam vt fugeret, & euaderet turbas, quia volebant eum rapere, vt facerent regem Io. 6. & ad vtrunque simul ibat, vt dicit Aug. libro de conc. Euang. & tamen ad latendum, & euadendum manus turbarum conuenientior locus erat mons, ꝙ plana, ideo in montem iuit. Secundo quia locus orandi est solitudo: ita enim Christus suasit orandum sup. 6. tu autem cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum, & tamen mons est locus magis solitarius, quam plana, ideo ibi erat locus orationis. Tertio est hoc propter significationem, vt sic tradat exemplum: nam orare in monte est animũ ab infimis euocare, & totum in Deum colligere: talẽ enim orationem Deus audit: qui. n. pro rebus infimis petit non orat in monte, ẽt si montem ascenderit, & talis oratio raro est digna exauditione. Sic dicit Beda, non aũt omnis qui orat ascendit in montem, sed qui bene orat qui Deum orando quęrit, qui vero de diuitijs aut honore sęculi, aut inimici morte obsecrat, ipse in infimis iacens viles ad Deum preces mittet. Et tñ duę causæ primæ sunt potiores. De primo dicit Beda, quare aũt Dñs dimisso populo oraturus in montem ascendit Ioannes declarat dicens: Iesus ergo cum cognouisset, quia venturi essent, vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem. De secundo dicit Chrys. propter hoc ad desertum vadit, & ibi pernoctat erudiens nos in oratione tranquillitatem quęrere, & à tempore, & à loco.

Quare Christus solus ascendit in montem ad orandum. Et quòd fructus orationis magnus est si attente fiat. Vnde melius est in occulto, vel remoto loco orare, quam alijs præsentibus.
Quæst. CXLIIII.

QVAERETVR, quare Christus solus ascendit in montẽ ad orandum. Dicendum, ꝙ primo fuit, quia nullus erat qui tunc posset esse cum eo: nã discipulos iam miserat in nauicula, turbas ẽt dimiserat anteq̃ ascenderet in montẽ: nemo ergo erat qui cum eo posset ascendere. Scdo fuit, quia oratio requirit totalẽ solitudinem ad hoc, ꝙ bene oret: nã magnus fructus oõnis est in hoc, ꝙ attente fiat, non est aũt attenta, qñ ad alia diuertimus, & tñ si aliqui sint nobis prędentes faciunt nos dimittere cogitationẽ ab eo in quo intendebamus, ideo oratio attentissima debet fieri solitaria. Tertio quia qui vult deuote orare, interdum ex feruore orationis, & deuotionis rapitur in aliquas voces inconsideratas, & iubilos, & exteriores motus quos irriderent qui præsentes essent, nisi eundem paterentur deuotionis feruorem: vt ergo liberius fit homini effluere in deuotionem, & ea quæ à Deo donantur specialiter nõ irrideantur ab hominibus, melius est in occulto, vel remoto loco orare, quam alijs præsentibus. sic Christus dixit supra sexto, quòd qui orare vult intret cubiculum suum, & claudat ostiũ, scilicet, ne aliquis videre possit, nec subito introire qui impediat inchoatam orationem. Quarto ad tollendum inanem gloriam insurgentem, quia insidiatur inanis gloria bonis operationibus ad hoc, ꝙ pereãt, & ideo Christus in singulis generibus bonorũ operũ suasit cauẽdam esse inanem gloriam tam in ieiunio, q̃ oratione, q̃ in eleemosyna sup. 6. & quia nos fragiles sumus, & facile est insurgere nobis inanem gloriam, quæ destruat fructum boni operis nostri, suasit Chrs, ꝙ caueremus cõspectũ hoium in quolibet bono opere eod. c. scilicet in ieiunio, scilicet vngendo caput quasi non ieiunaremus. In eleemosyna, ꝙ occulte detur ita, quòd non canamus tubam ante nos, & nesciat dextra quid agat sinistra. In oratione autem, quòd intremus cubiculum, & quia æquale est intrare cubiculum, vel manere in monte sine socio, fuit conueniens locus orandi in monte. Istę tres causæ vltimæ sunt principaliores, quam prima: nam etiam si Christus habuisset discipulos prędentes recessisset ab eis ad hoc, quòd oraret sic patet Luc. 22. vbi assumpsit secum Christus Petrum, Iacobum, & Ioannẽ, vt secretius loqueret, & tñ quando orare voluit, auulsus est ab eis quantum iactus

ctus est lapidis. Ita dicit Chrysost. super illo verbo, ꝙ F ascendit solus, scilicet in quo nos docet, quia solitudo bona est cum nos Deum interpellare oporteat.

Quare Christus nunc recessit à turba cum ascendit in montem. Ex quo non debemus quærere gloriam ex operibus nostris, sed totum in Deum vertere.
Quæst. CXLV.

QVAERETVR, quare Christus nunc recessit à turba. Dicendū, ꝙ primo quia timuit turbam: sciebat enim quòd si non lateret ventura erat turba ad rapiendum eum, vt regem faceret Io. 6. sed hoc cauere voluit, quia non expediebat, ideo non solum recessit, sed etiam fugit eos. c. Secundo quia Christus volebat orare, & tñ orare à solitario melius fit, vt dictum est prꝫced. q. ideo debuit turbam declinare cum etiā à discipulis declinaret, quando oraturus erat Luc. 22. Sic dicit Theophilus, dimissa turba ascendit orare: requiem enim & silentium oratio exigit. Tertio quia expediebat turbæ recedere: nam venerat ista non quidem vt semper manerent cum Christo sicut discipuli eius, sed vt audirent verbum eius, & sanaret languidos ipsorum, hoc autem iam obtinuerant supra in litera, & Lucæ nono, ideo non erat eis iam manendum cum Christo, sed redeundum in domū suam, & ista fuit causa potissima: nam non dicitur H Christus recessisse à turbis, sed dimisisse eas, ideſt expediuisse à se dando eis licentiam recedendi. Quarto fuit, vt fugiat applausum populi, & fauorem: nam nunc videntes turbæ ea quę Iesus fecerat pascendo eas, voluerunt eum regem facere, ipse vero non solum non consensit, sed etiam fugit, ne fieret Io. 6. & ita erudit nos non quęrere gloriam hominum quando magna egerimus: nam ipse ex virtute propria magna agens gloriam non quærebat, à fortiori nos qui ex nobis nihil operamur, neque cogitare sufficimus, sed sufficientia nostra ex Deo est, non debemus quęrere gloriam ex operibus nostris, sed totum in Deum vertere, & ita Christus quando faciebat aliqua magnalia coram turbis recedebat illico à turbis, vt videretur non quærere humanam gloriam, quia ad hoc I inter turbas manere debebat.

Sic dicit Chrysostomus: Considerandum autem, quòd cum Dominus magna operatur dimittit turbas: docens nos nusquam gloriam multitudinis persequi, neque attendere multitudinem. Quinto fuit ad ostendendum, quòd prædicatori, & doctori, nec est semper tenenda conuersatio cum turbis, neque semper fugienda. sicut Christus aliquando manebat cum turbis, scilicet cum prædicaret, & curaret languentes, postea vero à turbis recedebat.

Sic dicit Chrysostom. doctorem non debere commiscri turbis continue, neque fugere multitudinē semper, sed alterutrum vtiliter facere.

K

Quomodo Christus orabat tam longo tempore, & quid orabat. Sed quòd crebro ab hominibus orandum est, quia non possunt in oratione diu permanere.
Quæst. CXLVI.

QVAERETVR, quomodo Christus orabat tam longo tempore, & quid orabat: nam per duodecim horas, vel plus mansit orans: ascendit enim in montem mox, vt dimisit turbas, & nondum erat occasus solis, neque forte tempus vesperorum, & mansit ibi tota ipsa parte residua diei. hic dicitur supra in litera, ascendit Iesus in montem orare solus. vespere autem facto solus erat ibi. etiam mansit tota nocte sequenti vsque ad quartam vigiliam, & sic transierant tres vigiliæ noctis, quę faciunt nouem horas, quando intrauit in mare ad liberandum discipulos: fuit ergo duodecim horis, vel amplius orando.

Dicendum, quòd de Christo non erat sicut de alijs hominibus: nam licet esset verus homo, erat tamen Deus, & ideo erat Dominus naturæ suę, quia poterat confortare naturam suam supra conditionem humanam, ita quòd toleraret plures labores, quam homo posset tolerare, & posset debilitare eam quātum vellet, & sic poterat mori cito, vel tarde ex multis plagis vel paucis, & sic ipse dixit, quòd potestatem habebat ponendi animam suam, vel sumendi eam, ideſt moriendi, quando vellet, & resurgendi, quando vellet Io. decimo, & ita apparuit in ieiunio: nam quadraginta diebus continuis sine cibo mansit in deserto, supra quarto, & Lucæ quarto, & tamen nullus hominum hoc posset, nec etiam decem diebus. ita quātum ad orationem erat, quia licet nullus homo possit diu manere orans, poterat Christus manere: oratio enim attentionem exigit, vt fructuosa sit, nos vero licet possimus alicui operi manuali diu vacare, tenere tamen cor attentum circa aliquam vnam rem (maxime si est pure spiritualis) quin diuertat ad aliam nō possumus, & ideo orare diu non possumus, & sic crebro orare nobis bonum est, diu tamen in eadem oratione permanere non est facile.

De Christo secus erat, quia poterat cor suum tenere attentum circa quamcunque rem vellet, etiam si esset corporalis: nam erat Dominus naturæ suæ, ideo poterat supra omnes vires suas, vt illas verteret quocunque vellet, maxime autem circa Deum: nam anima sua quantum ad vires rationales, ideſt intellectum, & voluntatem semper erat intenta Deo, nec cessabat ista attentio diebus neque noctibus, eo quòd Christus erat comprehensor, & fruitio animæ suæ nō poterat interrumpi cum esset beata: facile ergo nūc erat Christo orare per duodecim horas, immo per duos annos: sic enim solitus erat interdum integris noctibus orare: Lucæ sexto, scilicet factum est in diebus illis exijt orare in montem, & erat pernoctans in oratione Dei, ideſt tota nocte manens orando ad Deum, & aliquando videtur, quòd Christus per multos dies simul orabat, sicut quando ieiunauit quadraginta diebus: nam tunc nihil faciebat cum esset solus in deserto: non enim veniebat quisquam ad eum, sed cum solis bestijs erat. sic dicitur Marc. primo. erat cum bestijs, & Angeli ministrabant ei, non esset tamen otiosus, quia otiositas vitium est, & vitiorum origo, quia multa mala docuit otiositas, ideo oportebat, quòd alicui spirituali vacaret, & sic esset orās pro magna parte illius temporis.

Cum tanto tempore continuate oraret Christus, quid dicebat orans. Et quam ob causam diu permanebat in oratione.
Quæst. CXLVII.

QVAERETVR cum tanto tempore continuate oraret Christus, quid orabat, ideſt quid dicebat orans. Dicendum, quòd non apparet, quid oraret, quia ipse nō tradidit nobis aliam formam orandi nisi illam, scilicet pater noster, &c. supra sexto capit. & non apparet, an iste ipsam orationem diceret: non enim cōueniebat ei pro se ista oratio, quia ibi petitur remissio peccatorum, & tamen ipse in nullo peccauerat, prima Pet. 2. sed quia membra corporis sui mystici, ideſt fideles peccant, poterat nomine eorum orationem dicere.

Dupliciter autem potest in hoc dici. Vno modo, quòd Christus nunc non orabat petens aliquid, sed oratio

oratio sua erat contemplari: nam anima sua quātum A ad vires rationales, ideſt intellectum, & voluntatem semper vacabat diuinę contemplationi fruendo, sicut actus beatorum, ideſt illa eorum visio nūquam interrumpitur, ita cum anima Christi hic manens esset verè beata, nunquam cessabat ab illa contemplatione, & tamen adhuc intendebat istis actibus humanis loquendo, docendo, conuersando cum hominibus, & in his occupatis potentijs inferioribus non fieret redundantia illius beatitudinis virium superiorū in eas, cum autem Christus se totum traderet contemplationi, cessans ab omnibus exterioribus actibus, nō est dubium quin oēs potentię suæ inferiores participarēt quodammodo illius beatitudinis, & talis vocatio esset magnum solatium Christo, & per talem orationem non affligeretur diu manendo in illa, sed quanto diutius maneret, tanto magis consolaretur, & hoc est credendum, ꝙ Christus egerit in illis quadraginta diebus quibus ieiunauit, & sic ieiunium non affligeret eum, & ita ēt qñ Christus manebat ita longo tpe orans, credendum est, ꝙ oratio sua erat ista contemplatio, & sic ēr nos possumus prolixas orationes facere dicentes pauca verba, habentes tñ longas meditationes, vt dicit Chrys. & Aug. & ostensum est sup. 6. c. q. 97. Alio modo pōt dici, ꝙ Christus orabat dicens, aliqua verba, & non multa, & tñ dicebat illa sępe sicut Lucæ 22. orauit Christus dicens, pater si possibile est, etiam & post pusillum orauit iterum eundem sermonem ita hic. Primum tñ verisimilius est, quia frustra videretur manere tanto tpe repetendo semper eadē verba, quia ēt qñ Christus dixit bis pater si possibile est non dixit continue, sed cum semel dixisset, iterum post pusillum dixit eūdem sermonem, maxime quia tunc nō imminebat aliquid pro quo specialiter Christus orare deberet, ita instanter, sicut tunc orauit, vt liberaretur de illa hora.

An ista tempestas naturalis fuerit, vel voluntate Christi supernaturaliter suscitata. *Quæst. CXLVIII.*

QVAERETVR de ista tempestate, quę concutiebat in mari nauiculam discipulorum, an fuerit D naturalis, vel voluntate Christi supernaturaliter suscitata. Dicendum, quòd ista tempestas fuit commotio magna fluctuum propter ventum validum: Ioan. 6. scilicet mare autem vento magno flante exurgebat, & ob hoc erant discipuli in periculo submersionis, & rursus erat eis difficultas, quia ventus erat eis contrarius, & non poterant procedere contra locum ad quē volebant nisi remigando, & adhuc sic cum magno labore vix proficiebant in aliquo, sic dicitur sup. in litera, nauicula iactabatur in medio maris fluctibus: erat enim ventus contrarius, & Marc. 6. dicitur, vidēs eos laborantes in remigando: erat enim ventus contrarius. Poterat autem vtroque modo tempestas hęc accidere: nam naturaliter, vt quotidie fit in mari tempestas, miraculosè etiam accidere potest, quia mare E obedit Deo Psal. 148. spiritus procellarum, quę faciūt verbum eius, ideſt fortes procellę, quę sunt in mari, scilicet impetus ventorum faciunt, quod Deus iubet, & sicut Deo iubēre cessant tempestates, ita eo iubente insurgunt, sicut Ionæ primo. concitauit Deus tēpestatem, vt proijceretur Ionas in mari, & ita Psalm. 106. dicitur de vento, & tempestate maris quomodo fugit, & cessat Deo iubente, vt ostensum est supra 8. cap. quæst. 74. & quia nunquam est ponenda sine necessitate miraculi operatio, cum non appareat necessitas ponendi istam tempestatem euenisse supernaturaliter, potest dici, quòd venerit naturaliter.

Dici tamen potest, quòd venerit supernaturaliter,

& est satis verisimile, quia Christus volebat nunc in mari experiri constantiam discipulorum, & adiuuare eos veniendo ad ipsos super aquas: ad hoc ergo suscitauit ventum tempestuosum in mari, & tamen siue dicatur, quòd tempestas venerit naturaliter, siue supernaturaliter, est dicendum, quòd Christus nouerat tempestatem illam tunc futuram, & mittebat discipulos ad sustinendū eam, & ipse erat illos liberaturus.

Quare Christus permisit, quòd discipuli in mari nauigarent, & laborarent tempestate. Et quòd patientia sine aduersis non fit. *Quæst. CXLIX.*

QVAERETVR, quare Christus fecit, vel permisit, quòd discipuli in mari nauigarent, & laborarent tempestate. Dicendum, quòd fuit, Primo ad ostendendum, quòd omne bonum quod habebant, ab ipso habebant, & ideo eo absente mala inueniebant eos, à quibus non poterant liberari nisi per Christi pręsentiam, & etiam instruxit eos de se nō confidere tanquam à se nullum bonum haberent. Sic dicit Hier. Domino quidem in montis supercilio cōmorante statim ventus contrarius oritur, & turbat mare, & periclitantur Apostoli, & tandiū imminens naufragium sustinuerunt quandiu Iesus veniat. Secundo fuit, vt Christus erudiat discipulos ad patientiam: nam patientia sine aduersis nō fit, vt huic virtuti sicut cęteris aptentur, quia eis plurimum necessaria, exercitat eos per aduersa. Sic dicit Theophilus, permisit autem Dominus periclitari discipulos, vt fierēt patientes. Tertio fuit, vt doceat eos habere bonam spem: nam qui in angustijs non potest liberari nisi per Deum, clamat & inuocat eum, & quia non impetrat nisi qui confidit, Iac. 1. instruitur homo ad confidendum, & sic homo Deo familiarior efficitur. Quarto fuit, & pręcipue, vt esset sibi causa ambulandi super aquas, videntibus discipulis: nam si discipuli nō periclitarentur in mari, nō esset vlla cā Christo veniendi super aquas ad illos, quia posset trāsire mare eis non videntibus, & tamen volebat Christus ostendere potestatem suam in ambulando super aquas sicut, & in alijs rebus, & non esset sibi occasio faciendi hoc coram discipulis si non periclitarentur, ideo voluit, quòd periclitarentur, ideſt constituerentur in periculo. discipuli autem forte periculum istud maris timuerāt, ideo sine Christo recedere noluerāt, & sic dicitur quòd coegit eos ascendere nauem.

Ad quid nunc Christus rursus exercitat discipulos in periculo maris. *Quæst. CL.*

QVAERETVR ad quid nunc Christus rursus exercet discipulos in periculo maris, quia iam exercuerat eos supra octauo capitulo.

Dicendum, quòd præter illud miraculum ibi factum fuit conueniens istud fieri, quia istud differt ab illo in multis.

Primo quia ibi Christus erat cum eis, hic autem non erat.

Secundo quia ibi Christus in naui manens ostendit potentiam suam imperando ventis, & mari, hic autem ostendit potentiam ambulando super aquas maris. Tertio quia ibi discipulos à periculo solum liberauit, sed in nullo ostendit eorum potestatis suæ magnitudinem, nunc vero ostendit, quia non solum ipse super aquas ambulauit, sed etiam Petrum ambulare fecit. Quarto quia Christus hic volebat erudire discipulos ad maiorem gradum virtutis; nam tunc docuit eos confidere ipso præ-

sente, increpans illos, quòd timuissent perire manente eo in mari, nunc vero instruit, quòd vbique confidendum est etiam eo absente corporaliter, cum nunquam possit totaliter esse absens. Sic dicit Chrysost. rursus autem discipuli tempestatem sustinent, sicut & prius, sed tunc quidem habentes eum in naufragio hæc passi sunt, nunc autem soli existentes: paulatim enim eos ad maiora ducit, & ad ferendum omnia verisimiliter instruit.

Quinto differt, quia in prima liberatione cito eos liberauit: nam habebant eum secum in naui, licet dormientem: suscitauerunt ergo eum, & liberauit illos: nunc vero diu sustinuerunt periculum, scilicet vsque ad quartam noctis vigiliam incipiendo ab ipso noctis principio.

Quæ est quarta vigilia de qua hic dicitur, quòd Christus venit ad discipulos quarta vigilia. Et stationes, & vigiliæ militares, quæ & quot sunt. Quæst. CLI.

QVAERETVR, quæ est quarta vigilia de qua hic dicitur, quòd Christus venit ad discipulos quarta vigilia.

Dicendum, quòd nox diuiditur secundum consuetudinem bellantium in vigilias: nam cum castra manent in campo semper vigilant aliqui propter metum incursus hostilis, & vigilia noctis in quatuor partes diuidunt illasque quatuor vigilias vocant, & sunt istæ vigiliæ æquales, s. quælibet est trium horarum accipiendo de horis inæqualibus, sm quas diuidunt Astrologi quemlibet diem artificialem, quantumcunque paruum in duodecim horas, & quantumcunque magnum ēt in duodecim solum, & idem de nocte, & sic quarta vigilia est quarta, & vltima pars noctis parū ante lucem. Sic dicit Hieronymus: stationes enim, & vigiliæ militares in terna horarum spacia diuiduntur, ideſt quælibet vigilia, vel statio habet tres horas, & sequitur, quando ergo dicit quarta vigilia noctis venisse ad eos Dominum, ostendit nocte tota periclitatos. Sic etiam dicit Chrysost. accepit autem consuetudinem istam loquendi Euangelista ex modo militari, quia forte talis consuetudo erat inter vulgares Iudæos nominare noctem distinctam per vigilias, quod ab armatis castris traxerant. Sic Chrys. dicit quatuor vigilias noctis dicit sacra scriptura vnamquamque diuidens in tres horas, vnde quartam vigiliam dicit, quæ est post horam nonam, scilicet in hora decima, vel posteriori hora. Sciendum, quòd distinguuntur istæ vigiliæ per nomina.

Prima vigilia dicitur conticinium, à conticendo dicta, quia tacere ibi incipiunt, & in hac omnes simul vigilant.

Secunda intempestum, quę durat vsque ad mediā noctem, & dicitur intempestum quasi nō sit tempus, eo quòd non est tempus ad aliquid faciendum, sed ad quiescendum.

Tertia dicitur gallicinium, quia incipit à cantu gallorum, ideſt à media nocte.

Quarta dicitur ante lucanū, quasi ante lucem, quia ista cōtinuatur vsque ad lucem: & dicit historia Scholastica, quòd in prima vigilia omnes communiter vigilant, in secunda adolescentes, in tertia viri, in quarta senes. Christus autem, secundum cōsuetudinem regionis etiam, quando loquebatur de nocte, diuidebat eam per vigilias, vt Luc. 12. scilicet & si venerit in secunda vigilia, & si in tertia venerit beati sunt serui illi. Interdum etiam vocat vigilias istas quatuor alijs nominibus, scilicet sero, mediam noctem, gallicantum, mane: Marc. 13. s. vigilate ergo quia nescitis quando Dominus vester veniat, sero, an media nocte, an gallicantu, an mane. Et dicitur sero prima vigilia noctis, quę incipit à solis occasu vsque ad tertiā horam noctis perueniens. Media nox vocatur secunda vigilia, quę finitur in media nocte. Gallicantus est tertia vigilia, quæ incipit in media nocte in cantu gallorum, & finitur tribus horis post mediam noctem. Mane vocatur quarta vigilia, quę finitur in ortu solis. & nominātur secunda, & quarta vigilia à finibus suis, & prima, & tertia à principijs. Quòd autem Christus venerit ad discipulos periclitantes in mari quarta vigilia, nō apparet determinate, qua hora venerit, cum illa vigilia tres horas contineat, & iam inceperat quarta vigilia, quando venerat, ideo vt dicit Chrysost. poterat esse decima hora noctis, vel vndecima, vel vltima.

Quare Christus non statim discipulis succurrit, sed diu moratus est ipsos relinquens in tempestate laborantes. Et quæ sit miraculorum conditio, & opportunitas illa faciendi. Et quare sit diu sperandum in ope diuina. Quæst. CLII.

QVAERETVR cum Christus viderit tanto tempore laborātes discipulos in tempestate, quare non statim succurrit, sed diu moratus est: nam cępit ventus in principio noctis, vt innuit Io. 6. scilicet tenebrę iam factæ erant, ideſt iam cęperat nox, & non venerat ad eos Iesus: mare autē ventо magno flante exurgebat, venit tamen Iesus quarta vigilia noctis, & sic de nocte transierant ad minus quatuor horę quę sunt tres vigiliæ, quia tunc noctes erāt æquales diebus aut aliquanto maiores, quia erat ante Pascha Iudęorum, quod est in Martio, vt patet Ioan. sexto cap. Dicendum, quòd fecit hoc.

Primo vt assuefaceret discipulos ad patientiam, nō est autem patientia, vbi non est aliquanta aduersitas, & tamen si illico, vt cępit tempestas contra discipulos liberasset eos, nihil paterētur, ideo debuit eos aliquādiu pati permittere, vt sic ad sustinendū instruerētur.

Secundo vt videretur discipulis, ꝙ miraculose liberabantur: nam tanta est liberatio quantum est periculum de quo aliquis liberatur, & tamen si mox, vt discipuli cęperunt periclitari liberarentur, quia periculum fuisset paruum, parua esset liberatio: Christus autem vult, ꝙ miracula sua teneātur in magno honore sicut iustum est, ideo nō statim liberauit, sed tarde. De hoc, & de primo dicit Theophilus, permisit autem Dominus periclitari discipulos, vt fierent patientes: vnde nō statim eis astitit, sed per totam noctem periclitari permisit, vt doceret eos patienter expectare, & non stare tim à principio in tribulationibus expectare subsidiū.

Tertio fuit ad hoc, quòd ostenderetur vere esse miraculum: nam si Christus mox, vt cęperunt tribulari astitisset, nesciretur an illa erat tempestas, quæ per se cessaret, quia tempestas, sicut per se naturaliter insurgit, ita per se residere solita est, & si ista mox resedisset, putaretur quòd ipsa ex eo, quòd paruam cautam habebat mox residebat, & sic non erat miraculum, quòd cessaret: cum vero nūc tota nocte durasset, iam forte desperabant discipuli de vita, & constabat, quòd per seipsos liberari non poterant, ideo cum Christus eos liberauit, apparuit, quòd erat verum miraculum: ita est enim conditio miraculorum, quòd tunc fiunt, quando humana potestas non sufficit.

Quarto fuit, vt discipuli magis mererentur liberari habentes diuturniorem spem: nam quanto magis perseueraret periculum, tanto magis ipsi perseuerarent orando, vt liberarentur, & sic magis mererentur, & firmius impetrarent, esset̄que decens, quòd Deus taliter orantes exaudiret. Quinto fuit, vt miraculum istud maneret magis in memoria discipulorum:

lorum: nam quanto aliquid magis desideratur, & id illud laboriosius conamur, dulcius illo obtento truimur, nō ergo statim assistit, vt diu optarent, & sic postea magis huius facti recordarentur. Sic dicit Chrysost. scilicet tota autem nocte dimittit eos fluctuari, ergens eorum cor post timorem in maius desiderium eos mittens, & in memoriam continuam, & propter hoc non statim eis astitit. Sexto fuit, vt magis sit nobis charum donum Dei: nam solent accipientes contemnere ea, quę nullo cum labore faciliter obtinent, dona autem Dei sunt magni pendenda, quia in se magna sunt qualiacūq; sint, & quia à magno sunt, ideo vult ea tarde dare vt non contemnantur, & ista est vna de causis pręcipuis, & Deus nobis prodest: nā si cito daret, quod petimus contemneremus, & contemnendo efficeremur indigni recipere alia dona, vel mereremur iam suscepta perdere: vt ergo non deme reamur tarde dat, quia sic suscepta non contemnuntur. Sic scripsit Sanctus Grisogonus ad Anastasiam, quia Deus, ideo beneficium suū extremitatibus protrahit, vt nō sit nobis vile quod pręstat. Septimo fuit, vt doceat nos esse longanimes, sperando diu à Deo: est enim paruitas spei eius qui mox vt petens non obtinet, desperans autem obtenturum, Deus autē vult, ꝙ multum confidamus de bonitate eius, s. quòd etiā si non statim det, ꝙ confidamus, quòd aliquando dabit si nobis accipere expedit, & hoc proprie pertinet ad perfectionem patientię esse longanimem, ideſt lōgi animi qui in longum expectet, & non statim diffidat, sic dicitur ad Rom. s. vt per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus, i. vt spes sit cū patientia, & consolatione. dicitur autem esse spes cū patientia, quando quis malum sustinet, & sperat, & tñ non statim liberatur, sed patitur, & ipsemet consolationem, quęrit per exempla sanctorum virorū quos sacra scriptura similia passos refert. de hoc dicit Theophilus, non statim discipulis periclitantibus Christus astitit, sed per totam noctem periclitari permisit, vt doceret nos patienter expectare & non à principio in tribulationibus sperare subsidium. Sic etiā dicit Chrysost. tota nocte discipulos periclitatos eruditos eos, non cito solutionem inquirere aduenientium malorum, sed ferre ea, quę contingunt viriliter, sed non est tentus, quòd non debeamus cito, quęrere liberari à periculis, quia quanto citius ad Deum recurrimus melius est, sed quòd etiam si statim non liberemur, non debemus conqueri.

Quomodo Christus potuit ambulare sper aquas, non mersus. Et quod triplici de causa potuit ambulare. Et poterat vti dotibus corporis glorioſi, licet eas non habebat in corpore. Quæst. CLIII.

QVAERETVR, quomodo Christus potuit ambulare super aquas, non mersus. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit, quia corpus Christi nō erat alicuius grauitatis, sicut corpora aerea, eo ꝙ non erat vere corpus humanum, sed phantasticū, sicut Manichęus, & alij hęretici tenuerunt. Sed hoc non stat, quia corpus Christi erat verum corpus ossa, & carnes de natura humana habens, sic ipse dixit, quā do Apostoli putauerunt eum esse spiritum post resurrectionem, s. spiritus carnem, & ossa non habet sicut me videtis habere Luc. 24. nam cum de Maria Virgine vere natus sit, necesse est, ꝙ veram carnem habuerit, trem patet, ꝙ non ex hac causa potuerat ambulare super aquas: nam de Petro constat, ꝙ veram carnem habebat, & tamen super aquas Christo iubente ambulauit. Sic dicit Hier. qui putant Domini corpus, ideo non esse verum, quia super molles aquas, quasi mol-

le, & aereum incesserit, respondeant quomodo ambulauit Petrus quem vtique verum hominem non negabunt; Sic etiam Beda, & Rabanus dicunt, scilicet scripsit Theodorus, scilicet hęreticus pondus non habuisse Dominum, sed carnem, sed absque pondere super mare ambulasse, sed fides catholica pondus secundum carnem eum habere prædicat: & ait enim Dionysius, ignoramus qualiter non infusis pedibus, ideſt non mersis in aquam corporale corpus habentibus, & materiale onus, deambulat in humidam, & instabilem aquam. Dicendum ergo quòd Christus pondus corporale habuit, & tamen ambulare super aquas potuit tripliciter. Vno modo, quòd potestas diuina sustentaret corporis grauitatem, & transiret super vndas non premens, sed calcans eas. Et ita factum est de ipsomet Christo bis, scilicet quando diabolus assumpsit eum de deserto, & constituit supra pinnaculum templi, & iterum cum de pinnaculo eum tollens constituit supra montem excelsum, supra quarto capit. & Luc. quarto. nam tunc necesse est, quòd per aerem eum portauerit, quia aliter non poterat cū constituere supra pinnaculum. hoc enim & factum est de Abacuc propheta, quem Angelus Domini per capillum capitis transtulit de Iudęa in Chaldęam, scilicet in Babylone, & iterum reduxit in Iudęam: Dan. 14. & sic tam Angeli boni, quam mali hoc possunt, immo grauius est hoc, quam super aquas ambulare, quia isti super aerem ambulabant, & tamen aer rarius elementum est, minus tolerans pondus, cum super aquam homines natare saltem possint nulla alia re adhibita, & magna onera nauium in aqua sustinent, sed in aere nihil horum, etiam generaliter dicitur de viris bonis Psalm. 90. Angelis suis Deus mandauit de te, & in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Secundo potuit hoc fieri, ꝙ Deus daret pro illo tempore aquis quandam vim sustinendi, scilicet illis partibus aquæ super quas Christus transibat: nam sicut naturali rigore per frigus aquę liquidę indurantur, ita vt omnia pondera tolerēt, ita & à fortiori volente Deo aquæ non gelidæ illud robur accipient ad tempus, & tunc non solum corpus Christi, sed etiam quęcunque alia corpora grauia poterant transire super illas partes aquæ super quas Christus transibat. Tertio poterat hoc fieri per dotem agilitatis, quam Christus ad tempus indueret: sunt enim quatuor dotes corporis glorioſi, scilicet impassibilitas, siue incorruptibilitas, agibilitas, subtilitas, & claritas, & istę non sunt nisi in corpore glorificato, anima autē Christi, licet ab instanti conceptionis, ideſt creationis eius fuerit beata, integre tamen corpus eius, non erat glorificatum, ideo dotes nō habebat in corpore, poterat tamen quando vellet vti his dotibus: dote enim impassibilitatis, vel incorruptibilitatis vsus est, quando ieiunauit quadraginta diebus, & noctibus: est enim naturale corpori humano continuo resolui, & ideo periret si tanto tempore maneat sine cibo, Christus autem nihil lędebatur, neque resoluebatur tanto tempore sine cibo manens, sicut sancti post resurrectionem manebunt in æternum, sine cibo. Dote agilitatis vsus est nunc super aquas ambulando, ac si nullius ponderis corpus eius esset, ad agilitatis dotem pertinet, quòd corpora sanctorum cum nunc fuerint hic, subito possint esse vbi voluerint, etiam, quòd nullius grauitatis esse videantur, ideo omnia elementa tam aqua, quam aer illa sustinere possint. Dote claritatis vsus est in transfiguratione, quia refulsit vultus eius, sicut sol, & vestimenta eius facta sunt, sicut nix, infra decimoseptimo, & Lucæ nono. Dote autem subtilitatis vsus est, quando exiuit de vtero virginis clau-

Universidad de Deusto
Biblioteca

so, salua integritate eius: pertinet enim ad illam subtilitatis dotem, quòd nihil obstet corpori glorificato ad transeundum, & quòd sine ruptione corporum fiet penetratio dimensionum: & ita omnibus dotibus reperitur Christus aliquando vsus dum viueret, & tamen non semper, sed raro & ad paruum tempus. Quis autem istorum trium modorum fuerit, non apparet determinate, cum quilibet eorum esse potuerit, maxime quia Dionysius illud sub dubio ponit, vt dicit Rabanus, & Beda, scilicet ignoramus qualiter non infusis pedibus, idest non mersis in aquam, corporale pondus habentibus, & materiale onus deambulatin humidam, & instabilem aquam, & tamen communius tenetur, quòd tertio modo acciderit, scilicet, quòd Christus dote agilitatis hic vsus fuerit, qa cum alijs dotibus interdum vsus reperiatur, rationabilius est dici nunc eum hac dote vsum fuisse, quam aliter.

Et sciendum tamen, quòd quando communiter dicimus, quòd Christus ad tempus dotibus vtebatur, non est sensus, quòd pro illo tempore, vel momento dotem aliquam vere haberet, quæ esset aliqua qualitas in eo manens, à qua velut à forma procederet ille actus, quia dotes non sunt nisi corporis glorioſi, & tamen corpus Christi nunquam fuit glorioſum, quādiu vixit. Vnde & in transfiguratione, licet habuit Christus claritatem glorioſam, non habuit corpus glorioſum, vt dicetur infra 17. cap. quæst. 32. sed dicitur vsus fuisse dotibus, idest habuisse aliquem actū simulem actui dotis, non tamen erat actus dotis, sed supernaturaliter ille actus fiebat, & ita accipiet quādocunque doctores dicunt Christum dotibus vsum fuisse, & ita melius ponerentur hic duo modi quibus hoc fieret, quam tres, licet tertius posset tolerari, quia possibilis est, sed non tenetur, nec est omnino verisimilis.

Quare Christus voluit ambulare super aquas. Et quòd discipuli interdum videntes Christum miracula facientem, non cognoscebant illa. Quæst. CLIIII.

QVAERETVR, quare Christus voluit ambulare super aquas.

Dicendum, quòd fuit. Primo ad subueniendum discipulis: nam laborabant tota nocte remigando, erantq. in periculo graui: voluit ergo subuenire eis, & sic venit super aquas ad liberandum eos, cum nauiculam non haberet.

Sed obijcietur quòd Christus poterat liberare eos manens in monte orando, ideo nō oportebat ad hoc venire super aquas.

Dicendum, quòd poterat, tamen discipuli non putarent se ab eo liberari si sic eos liberaret, ideo etiam si nihil intendit nisi liberare eos de tempestate hac, vt tamen eis innotesceret istud miraculum, debuit ad eos venire super aquas: Christus enim paulisper vt ait Chrysost. discipulos ad maiora trahebat: à principio enim quādo liberabat discipulos in mari præsens erat eis, dormiebat tamen, & quia putabāt, quòd sic non posset eos liberare, suscitauerunt eum supra 8. c. & sic erant discipuli in primo & minimo gradu credendi de potestate Christi, scilicet quòd præsens, & vigilans poterat eos liberare: proximus huic gradus erat, quòd absens sciret labores eorum, & venire posset ad liberandum eos, & ita nunc fecit. Quod vero absens manens posset eos liberare fortassis nondum credebant, quia iste maior gradus erat, ideo venire voluit ad eos super aquas, vt paulisper ad maiora eos trahat.

Sed obijciet quòd discipuli crederent, quòd Christus etiam absens posset eos liberare, quia sciebant, & absens sanauerat seruum centurionis supra 8. & filiū Reguli: Ioan. quarto. ita posset eos liberare.

Dicendum, quòd non constat, an confiderent discipuli Christum hoc posse facere, quia sæpe aliqua eum facere videbant, & postea quomodo talia facere posset dubitabant, sicut cum prima vice saturasset turbas, vt patet hic, & Marc. 6. & postea vellet secunda vice saturare, dubitauerunt quomodo posset sequenti cap. & Marc. 8. Etiam interdū videbant Christum facientem aliqua miracula, & excęcatum erat cor eorum, & non intelligebant, quòd miraculum faceret sicut fuit nunc, quando saturauit turbam nā per multas experientias, & signa ostenderat Christus discipulis istud miraculum, ita vt dubitare nō possent de illo, vt ostensum est supra quæst. 129. & tamen adhuc post ista non intellexerant miraculum, de panibus, vt patet Marc. 6. scilicet non enim intellexerant de panibus: erat enim cor illorum obcęcatum, ideo forte nunc non confiderent, quod Christus absens poterat eos liberare.

Aliter potest dici, quòd etiam si confiderent discipuli, quòd hoc Christus posset, tamen si fieret, quòd liberarētur eo absente, non scirent, an ipse liberauerat eos, vel quomodo liberabantur, ideo vt miraculū, non maneret sub dubio debuit venire ad eos. Et ratio huius est, quia si discipuli laborantes in mari inuocassent Christum, licet absentem, vt eos in aduersitate hac liberaret, si liberarentur illico, etiam eo nō veniente, putarent per illum liberari, & tamen non inuocabant eum, licet essent in periculo, ideo licet liberarentur non putarent se ab eo liberari, & sic venire debuit. Et tamen veritas est, quòd discipuli, non confidebant, quòd Christus posset eos liberare absens, immo etiam si præsens esset dubitabant, an posset liberare, immo & postquam veniens ad eos super aquas, & liberauit ipsos, mirati sunt, quomodo potuerat liberare, quia hoc non confidebant de ipso, quòd facere posset, vt patet Marc. 6. scilicet, & ascendit ad illos in nauem, & cessauit ventus, & plus magis intra se stupebant, non enim intellexerant de panibus: erat enim cor illorum obcęcatum, & sic necesse erat ad hoc, quòd discipuli putarent se à Christo miraculose liberari, quòd Christus veniret ad liberandum eos super aquas, cum vix sic crederent eum hoc posse.

Secundo quantum ad principale fuit, vt Christus ostenderet se generalem Deum, scilicet, quòd sicut erat potens in terra faciendo curationes, liberando homines ægritudinibus, ita ostenderetur potens in mari, liberando ibi homines à periculo.

Tertio fuit, & præcipue vt ostenderet Christus, & poterat ambulare super aquas: nam volebat Christus ostendere suam potestatem in omni genere rerum, in quo potestas est aliquid facere, & quoniam ambulare super aquas non mersus, magnæ potestatis est, & nondum Christus hoc ostenderat, voluit nunc ostendere ambulans super aquas. sic dicit Glo. Dominus quidem in miraculo panum, quòd esset conditor rerum ostendit, nunc autē in ambulando super vndas, quòd haberet corpus ab omni peccatorum grauedine liberum edocuit, & in placando ventos vndarumne rabiem sedando, quòd elementis dominaretur monstrauit.

Quarto fuit ad confirmationem, & declarationem miraculi de panibus: nam discipuli, licet viderant adhuc habebant cor excęcatum, & non intellexerant, quomodo Christus fecerat miraculum de panibus, & mirabantur, an talia facere posset, nunc vero ambulando super aquas, & placando ventos, & mare, confirmabat præcedentia, scilicet, quòd non erat mirandum,

randum, & panes, & pisces multiplicasset, qui ventis poterat imperare, & super aquas ambulare, sic patet Marc. 6. scilicet ascendit in nauem, & cessauit ventus, & plus magis intra se stupebant: non enim intellexerant de panibus: erat enim cor eorum obcęcatum.

Quinto fuit ad ostendendum in se vsum dotis agilitatis: nam Christus voluit nobis hic positus ostendere imaginem futurę glorię, & quia gloria æterna est in duobus, scilicet in anima, & corpore. gloria autem animæ apparere non potest sicut, & ipsa anima videtur, voluit ostendere gloriam corporis: est autem gloria corporis in dotibus eius, quæ quatuor sunt, scilicet impassibilitas, subtilitas, agilitas, claritas: voluit ergo Christus hic manens ostendere nobis imaginem futuræ glorię, & ad hoc vsus aliquando his dotibus, nō quidem omnibus simul, sed aliquando vna, & aliquā do alia: nam subtilitate vsus est in nascendo cum exiuit de vtero. claritate in transfigurando se. incorruptibilitate, vel impassibilitate in ieiunando quadragin ta diebus. agibilitate autem nunc ambulando super aquas maris. vti autem illis fuit conueniens, quia per ea quæ in Christo videbantur aliquādo, habemus ipē futuræ gloriæ, quæ reuelabitur in nobis.

Quare discipuli videntes nunc Christum ambulantem super aquas turbati sunt, & timuerunt. Quæst. CLV.

QVAERETVR, quare discipuli nunc videntes Christum ambulantem super aquas turbati sunt, & timuerunt.

Nam videtur quòd non debebant timere, quia putare poterant, quòd erat Christus. Etiam quia alia similia miracula facta sunt in veteri testamento, vt quando diuisum est mare Rubrum: Exod. 14. & quando diuisus est iordanis Iosue 3. & quando Eliseus rursus pallio Eliæ diuisit Iordanem, & transiuit quarto Reg. 2. cap.

Dicendum, quòd timuerunt. Primo quia non putabant esse Iesum: nam non putabant, quòd talia posset facere, & non solum antequam eum agnoscerent, sed etiam postquam agnouerunt, & placauerat mare & ventum, & introiuerat in nauiculā cum eis, adhuc non credebant penitus, & distincte, quòd ipse illa miracula faceret, sed potius stupebant Marc. 6. scilicet ascendit ad illos in nauem, & cessauit ventus, & plus intra se stupebant: non enim intellexerant de panibus, erat enim cor eorum obcęcatum, idest si intellexissent, quomodo Christus erat potens, qui potuerat pascere turbam de paucis panibus non mirarētur, quòd quælibet alia miracula facere posset, & sic posset ambulare supra mare, & tamen quia non intellexerunt illud miraculum de panibus, mirabantur nunc, quòd potuisset super aquas ambulare, & hoc, quia cor eorum excęcatum erat: nam si non esset excęcatum, non dubitarent in tam magnis, & tam apertis miraculis.

Secundo quia dato, quòd discipuli crederēt, quòd Christus poterat ambulare super aquas, non tamen putarent, quòd erat iste qui veniebat, quia nunquam eum hoc facientem viderunt, & sic timerent.

Tertio quia si Christus ille esset, crederent discipuli, quòd veniret ad eos, & intraret nauim, & tamen transiuit iuxta nauim, & voluit præterire eos, Marc. sexto, scilicet quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare, & volebat præterire eos, ideo timuerunt.

Quarto quia si Christus esset veniens ad eos loqueretur illis statim, & tamen ambulabat eis videntibus super mare, & nihil loquebatur neque locutus est quousque ipsi clamauerunt præ timore, ideo valde hoc turbabat eos, vt Iesum non cognoscerent, & tunc irent.

Quare discipuli dixerunt de Christo phantasma est. Et quare phantasmata dicantur esse spiritus. Quæst. CLVI.

QVAERETVR, quare discipuli dixerunt de Christo phantasma est. Dicendū, quòd phantasma est nomen græcum, & significat apparitionem, vel visionem, & sic quandoq. aliquid solam apparentiam rei habet, & non existētiam eius, quod videtur dicitur phantasma, sicut dicitur phantasia organum vbi imagines rerum reseruantur, quæ solam rerum effigiem habent, & non substantiā, vel naturam, & quia non putabant aliquem verum hominem ambulare posse super aquas, propter corporis grauitatem, crediderunt quod non erat homo, sed aliquid, quod videbat homo, & ita erat proprie phantasma. Et quia tales apparitiones, cum sint actus quidam, & non possint fieri nisi à substantia rationabili, quæ hęc effigiare sciat, & tales sunt substantię purę spirituales, quæ corpus nullum habent, dicuntur talia phantasmata esse spiritus. & ideo pro eodem accipitur in scriptura apparere spiritum, vel phantasma esse: nam hic discipuli putauerunt Christum ambulantem super aquas esse phantasma, & post resurrectionem videntes eum putauerunt se videre spiritum, Lucę 24. scilicet conturbati vero, & conterriti putabant se spiritum videre, & Christus dixit palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet sicut me videtis habere, & hoc discipuli pręsupponebant: nam si spiritus carnem, & ossa haberet, non posset ambulare super aquas, sicut nec homo, ideo phantasma, siue spiritus non habet carnem, nec ossa, sed solam exteriorem effigiem, & lineamenta corporis, & de aere corpus illud format, aer tamen est leuior aqua, ideo corpora aerea talia sine miraculo possunt esse super aquas, non mersa, sicut etiam sunt nubes, & ob hoc non mirabantur discipuli, quòd phantasma posset ambulare super aquas, sed de homine, quòd hoc posset non credebant.

Ex hoc loco Hieronymus arguit contra Marchionem, & Manichęum, quod Christi corpus non sit phantasticum, quia dicit Euangelista, quòd discipuli putauerunt, quòd erat phantasma, & Christus hanc intentionem eorum increpans tanquam erroneam dicit: habete fiduciam, ego sum, idest non est phantasma, vt vos putatis, sed ego sum, & ait: si iuxta Marchionem, & Manichęum Dominus noster non est natus ex Virgine, sed visus in phantasmate, quomodo nunc Apostoli timent, ne phantasma videant? quasi dicat, vere phantasma viderēt, si ille phantasma esset.

Quare discipuli timuerunt si phantasma erat, quod videbant. Quæst. CLVII.

QVAERETVR, quare timuerunt discipuli si phantasma erat, quod videbant.

Dicendum, quòd phantasma, & spiritus pro eodem accipitur, vt ostensum est præcedenti quæstio. & quia spirituales istæ substantiæ nunquam apparent nisi ad aliquid agendum, & potestas earum magna est, quia non est potestas sub cœlo, quæ comparetur eis Iob 41. & homines nesciūt, an ad bonum, vel ad malum faciendum appareant, timēt homines, quòd potius ad malum, quia facilius est deteriora suspicari, & sic discipuli videntes, quòd phāntasma esse putabant, timuerunt, quòd erat aliquis dæmon

Universidad de Deusto
Biblioteca

mon veniens ad ſubmergendum nauem, ideo turbati ſunt: ſic enim Luc. 24. quando viderunt Chriſtum poſt reſurrectionem putantes ſe ſpiritū videre, conterriti ſunt, & turbati, & hoc, quia timebant, quòd eis noceret in aliquo, quia timor non eſt niſi de malo.

Quare diſcipuli clamauerunt ex timore videntes phantaſma. Quæſt. CLVIII.

QVAERETVR, quare diſcipuli clamauerunt ex timore videntes phantaſma.

Dicunt quidam, quòd hoc fecerunt, quia clamauerunt petentes Chriſti auxilium: nam licet non putarent eum quem videbant eſſe Chriſtum, ſed phantaſma, tamen ad Chriſtum clamabant, vbicunque eſſet, quòd eos adiuuaret.

Dicendum, quòd non ſtat, quia non putabant diſcipuli, quòd Chriſtus abſens ſciret eorum pericula nunc, nec poſſet ſuccurrere: nam etiam ſi præſens eſſet, putabant, quòd non poſſet ſuccurrere: nam poſtquam fuit in naui cum eis, & placauerat ventos, obſtupuerunt, quomodo hoc facere potuiſſet, quia non intelligebant miracula eius Marc. 6. ſcilicet & aſcendit ad illos in nauim, & ceſſauit ventus, & plus magis intra ſe ſtupebant: non enim intellexerūt de panibus: erat enim cor eorum obcęcatum, non ergo clamauerunt ad Chriſtum.

Alij dicunt, quòd clamabant ad Deum, quia conſtituti in periculo maris Deum inuocant Pſal. 106. ſcilicet aſcendunt in cœlos, & deſcendunt vſq; in abyſſos, & anima eorum in malis tabeſcebat, & ſequitur, & clamauerunt ad Dominum cum tribularentur, & de neceſſitatibus eorum liberauit eos, ſcilicet poſuit procellas in auram, & ſiluerunt fluctus eius. Sic etiam Ionas cum deuoratus eſſet à piſce, de ventre piſcis clamauit: Ionæ 2.

Sed etiam hoc non ſtat, quia ſi ad Deum clamaſſent exprimeretur hic, quòd clamaſſent orando, & quid orabant, & tamen non exprimitur, ſed potius innuitur, quòd confuſum quendam clamorem emiſerunt, & quòd ille clamor non erat niſi ex timore: timor enim quando eſt magnus cogit homines ad clamandum, etiam ſi ille clamor nihil eis proſit, quia nō poſſunt ſe continere: ſicut ille qui acerrimos dolores patitur clamat, & clamor ad nihil proſit. hoc litera dicit, ſcilicet & prę timore clamauerunt, ideſt vrgente eos timore, & non alia cauſa, & dicitur, clamauerunt, & non orauerunt neque locuti ſunt, quia clamor eſt vox confuſa, & incerta, & talem iſti emiſerunt. Sic dicit Hieronym. ſcilicet confuſus enim clamor, & incerta vox magni timoris indicium eſt.

Quare Chriſtus eſt mox locutus, vt diſcipuli locuti ſunt, & non prius. Quæſt. CLIX.

QVAERETVR, quare Chriſtus eſt mox locutus, vt diſcipuli locuti ſunt, & non prius.

Dicendum, quòd ante hoc Chriſtus nunquam voluit loqui, quia per locutionem eius ceſſaturus erat timor diſcipulorum, & fluctuatio, nolebat autem illico eos liberare de anguſtia, ſed diu pati propter multa, vt oſtenſum eſt ſupra quæſt. 151. nunc vero afflictio diſcipulorum ad tantam magnitudinem peruenerat, quod eam tolerare amplius non poterant.

Quòd patet, quia clamauerunt prę timore, ideo noluit, quòd amplius affligerentur, ſed locutus eſt ſtatim: eſt enim conditio tentationum, quę nobis fiunt Deo permittente, quia vt dicitur 1. Corinth. 10. Deus fidelis eſt, qui non permittit tentari ſuos vltra id, quod poſſunt, ſed facit cum tentatione prouentum, vt ſuſtinere poſſint.

Secundo fuit, vt verbum ſuum conueniret eis, quia ipſe volebat dicere ſicut dixit, cōfidite, ego ſum, ſed hoc non conuenienter diceretur, niſi appareret in eis timor & ignorantia, ideo expectauit quouſque ipſi loquerentur clamando: nam ille clamor oſtendit, quòd timebant, & quòd neſciebant quis erat ille qui apparebat, & ſic ipſe dixit, quòd confiderent non timentes, quia nō erat phantaſma, quod ipſi putabāt.

Tertio fuit, vt aliqui volunt ad oſtendēdum, quòd Deus non exaudit niſi oremus, & ſic Chriſtus non locutus eſt quouſque illi clamauerunt.

Quarto fuit, vt magis gauderent quanto diutius ſuſtinuiſſent iſtum timorem de conſolatione aduenienti. Sic dicit Chryſoſt. ſcilicet Chriſtus non prius ſe reuelauit diſcipulis donec clamauerunt: quāto enim magis afficiebantur timore, tanto magis lętati ſunt in eius pręſentia, & tamen cauſa præcipua fuit prima, quia ſi prius locutus fuiſſet, prius ceſſaret timor diſcipulorum, & tamen volebat Chriſtus, quòd aliquandiu timor duraret propter cauſas expreſſas ſup. quæſt. 151. ideo non fuit à principio locutus. Sic dicit Chryſoſt. ſtatim autem in voce cognouerunt eum, & timor ſolutus eſt.

Quare Chriſtus incuſſit diſcipulis maiorem timorem, cum veniret ad eos liberandos. Quæſt. CLX.

QVAERETVR cum Chriſtus veniret nunc in quarta vigilia noctis ad liberandum diſcipulos de tempeſtate, & timore, quare eis incuſſit maiorem timorem: nam magis afligebantur nunc videntes phantaſma, quod nonquebatur, quam prius patiētes fluctuationem maris.

Dicendum primo ſecundùm quoſdam, quòd hoc factum eſt, ſecundùm conditionem Dei, quia quando Deus vult liberare aliquos de anguſtijs, tunc appo nit aliquam acriorem anguſtiam, vt ſic dulcior ſit liberatio, quam ipſe facit. Sic dicit Theophilus, vide autem quoniam cum Chriſtus debebat eorum pericula compeſcere, tunc maiorem eis incutit timorē, ſed ſtatim per vocem confortauit eos. Sic etiam dicit Chryſoſt. ſemper enim Dominus facit, cum ſoluturus eſt mala, aliqua terribilia, & difficilia inducit.

Secundo fit hoc, vt ſit locus magis merendi per maiores afflictiones. Sic dicit Chryſoſt. quia enim non eſt longo tempore tentari, cum finēdi tunt agones ſanctorum, tunc volens eos amplius lucrari, augmet eorum certamina.

Sed dicendum, quòd iſtę ſunt cauſę generales, & non conueniunt ſpecialiter in propoſito, ſed fuit neceſſarium iſtud ex neceſſitate miraculi: nam Chriſtus voluit oſtendere diſcipulis, q̄ ambulabat ſuper aquas, ſed non poſſet hoc fieri niſi appareret ambulans ſup mare, ideo apparuit. Quòd vero ex hoc turbarentur, & timerent diſcipuli, non fuit de pręcipua intentione Chriſti, ſed magis per accidens: nam ex hoc, quòd apparuit ſuper aquas, quod de homine crederent non poterant, timuerunt & poſſime quia erat per noctem: nam erat quarta vigilia noctis, & nox & tenebra tanto maiorem timorem incutiunt, quanto res, quę timetur minus cognoſci poteſt, & per conſequens putatur deterior, & ſic magis timetur.

Secundo poteſt dici, quòd Chriſtus voluit nunc incutere timorem iſtum diſcipulis, vt Petro eſſet occaſio petendi venire ad Chriſtum ſuper aquas, & ſic fieret etiam miraculum illud: nam Petrus videtur petiuiſſe quaſi ad certificationem dicens: Domine ſi tu es iube me venire ad te ſuper aquas: conueniens ergo

ergo fuit hunc terrorem incuti illis Chriſto nunc apparente, & ad hoc nox contulit aliquid: nam ſi per diem fuiſſet, forte non tantum turbarentur, quia cognoſcerent Chriſtū, & non putarent eſſe phantaſma.

Quare Chriſtus per noctem apparuit ſuper mare diſcipulis. Et quòd ideo Chriſtus diu moratus eſt ad liberandum diſcipulos in mari laborantes, vt diutius affligerentur magisque mererentur ſuſtinendo. Quæſt. CLXI.

QVAERETVR, quare Chriſtus per noctem apparuit ſuper mare diſcipulis.

Dici poteſt primo, quòd hoc fuit per accidens: nam quandocunque eſſent diſcipuli in mari laborantes poſt diuturnam afflictionem appareret eis Chriſtus ad liberādum eos, ſiue eſſet nox, ſiue dies. Quòd autem nunc eſſet nox fuit per accidens, quia diſcipuli ſero receſſerant à Chriſto de loco in quo turbas pauerat, & ipſe diu in oratione manſit, & ſic accidit, quòd quando venit ad eos erat quarta vigilia noctis. Si autem receſſiſſent in ortu ſolis ab eo, forte veniret ad illos ante occaſum ſolis. Quòd autem tam diu moraretur fuit, vt diſcipuli diutius afligerentur: nam aliàs cum longe ante ſolis occaſum receſſiſſent diſcipuli nauigantes à Chriſto, potuiſſet Chriſtus venire ad eos ante occaſum ſolis, & tamen tunc, vel nihil, vel parum de aduerſitate maris toleraſſent, eo quòd mare cępit exurgere vento magno flante quando tenebræ erant, vt colligitur Io. 6. oportuit ergo quòd aliquanta parte noctis Chriſtus expectaret antequam veniret, & ſic venit in quarta vigilia noctis.

Secundo dicunt aliqui, quòd fuit ad hoc, quòd timerent diſcipuli, quia ſi per diem appareret cognoſcerent eum, & non timerent, & conſequenter non putarent eſſe phantaſma, nec clamarent.

Sed obijcietur, quia etiam ſi per diem appareret, timerent, quia ambulabat ſuper mare (quod de vero homine non crederent) & ſic putarent eum eſſe phātaſma. ſic patet in reſurrectione: nam apparuit diſcipulis congregatis per diem, & tamen timuerunt. & 24. & tamen ibi agnoſcebant lineamenta corporis eius, quæ omnino talia erant qualia lineamēta corporis Iesu, & poterant ipſi viſu hoc diſtinguere: nā Chriſtus dixit eis, ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere: ergo eum diſtincte videbant, & tamen timebant putantes eſſe phantaſma: ergo etiā nunc. Ratio eſt, quia ibi ex eo, quòd intrauerat ianuis clauſis, putabant eum ſpiritum, ideſt non habentem corpus ſolidum cui obſtent cętera corpora, ita nunc eo, quod ambulabat ſuper aquas, putarēt, quòd non erat verus homo, licet lineamenta corporis eius eſſent talia ſicut lineamenta Ieſu.

Dicendum, quod etiam ſi per diem veniret ſuper aquas, putarent eum phantaſma, & timerent, & tamē non tantum timerent, ſicut per noctem. Et hoc, quia quanto aliquid minus cognoſcitur, tanto magis timetur, ideo poteſt ſi concipitur ſub ratione mali, & quia per diē magis Chriſtus agnoſci poterat ſuper vndas, quam per noctem, minus timeretur.

Item quia nox de ſe eſt ad inferendum timorem propter tenebras: nam putantur plura mala maiora latere, quam appareant, dies autem omnia reuelat.

Tertio tamen dicendum, quòd licet per diē Chriſtus ambulans ſuper aquas timeretur, tamen potius per noctem debuit apparere. Primo quia ipſe voluit aliqualem timorem diſcipulis incutere, & ad hoc voluit appropinquare naui, & tunc diſcipuli timuerunt nimis putantes, quòd nauem vellet euertere, & cum eſſet nox non cognoſcebant eum, ideo erat eis occaſio pleni timoris. Si vero per diem appareret, aut nō tantum appropinquaret naui, aut agnoſceretur: ſi nō appropinquaret non multum timeretur. Si vero appropinquaret agnoſceretur, & ſic ſemper minus timeretur: per noctem ergo apparere debuit, vt magis timeretur.

Secundo fuit, vt non daret de ſe tantam cauſam ſuſpicandi, quòd phantaſma eſſet: ſi enim per diem veniſſet ſuper aquas oportebat, quòd à lōgiſſime Chriſtus veniret ambulans ſuper aquas: nam ſi ſubito eum viderent apud nauem, cum prius non vidiſſent ſuper aquas, putaſſent ſemper eſſe phantaſma, quod apparebat, & diſparebat, & durum eſſet eis aliud perſuaderi, & tamen ſuper totas aquas pedibus ambulare ſupernacuum erat. cum autem per noctem veniret nō erat opus, quòd ambularet à longe ſuper aquas, quia etiam ſi apud nauem cępiſſet ambulare ſuper aquas, cum propter tenebras, non poſſent diſcipuli aliquid à longe diſtinguere, putarent, quòd ſuper totum mare veniſſet ſic pedirando, licet ipſi non vidiſſent, & ſic nō putarent tam probabiliter, quòd phantaſma erat.

Quare Chriſtus dixit diſcipulis habete fiduciam, ego ſum nolite timere. Et quòd Deo eſſe proprie competit alijs vero minime. Quæſt. CLXII.

QVAERETVR de verbis Chriſti reſpondentis, quare iſta dixit, ſcilicet habete fiduciā, ego ſum, nolite timere.

Dicendum, quòd Chriſtus locutus eſt, ſicut conueniebat diſcipulis audire. erant enim conſtituti diſcipuli in maximo timore, quoniam iam tolerare non poterant, nam præ timore clamare coacti fuerant: voluit ergo de hoc timore eos liberare, & quia per clamorem ſuum oſtenderant ſe deſperare de ſalute, vel modicum ſperare, dixit eis, habete fiduciam, ſcilicet, quòd euadetis periculum. quòd autem dixit ego ſum, fuit ad tollendum cauſam timoris, ſcilicet, ideo timebant, quia putabant phantaſma eſſe id, quod videbant: dixit ergo Chriſtus ego ſum, ideſt non eſt phantaſma, ſed ego, ſcilicet magiſter veſter, & ad hanc vocem cognouerunt diſcipuli Chriſtum, & amplius non timuerunt ſaltem non ſicut prius, ſic dicit Chryſoſt. ſcilicet ſtatim autem in voce cognouerunt eum, & timor ſolutus eſt.

Alij dicunt, quòd Chriſtus dixit ego ſum, non exprimendo aliquid aliud, vt oſtenderet ſe eſſe Deum, qui ſic ad Moyſem locutus fuerat: nam cum quęreret Moyſes à Deo de nomine ſuo: Exod. tertio. dixit ego ſum, qui ſum, & iterum, qui eſt miſit me ad vos, ideſt ego ſum, cui eſſe competit proprie, quia alij, licet videantur eſſe non ſunt, quia pereunt, vel quòd permaneant non ex ſe, ſed ex me habent, ego autem ſum, qui ſum, ideſt ſolus ego ſum, qui vere ſum, & non expreſſit quid eſſet, ſed per eſſe ſe notificare voluit tāquam iſtud ſit ei proprium epithetum, ſiue cōnotatum: Chriſtus autem dixit nunc, ego ſum, ideo putant, quòd voluerit ſe deſignare ſub eadem proprietate eſſendi, ſicut Deus quia nō addidit quid eſſet.

Et tamen non eſt iſta conueniens expoſitio, quia quando Chriſtus dixit ego ſum, voluit abſolute ponere eſſe, ſed intelligitur ego ſum, ſcilicet ille quem vox iſta deſignat. nam vox ſua nota erat diſcipulis, ideo ſic loquendo idem erat, ac ſi diceret, ego ſum Ieſus magiſter veſter.

Sic dicit Hier. ſcilicet, quòd autem dicit ego ſum, nec ſubiungit quis ſit, vel ex voce ſibi nota poterant eum intelligere, qui per obſcuras noctis tenebras loquebatur, vel ipſum etiam ſcire poterant, quoniam locutum eſſe ad Moyſem nouerant, hæc dices filijs

Iſrael,

Israel, qui est misit me ad vos. Quod autem dixit nolite timere, ad precedentem sententiam pertinet, q̃ repetitur ad magis confirmandum discipulos timentes: nam idem est dici habere fiduciam, & nolite timere, & tamen ista est conditio passionatorum, quòd easdem sententias crebro repetant per exaggerationes, eo q̃ desiderijs, vel affectibus suis semel dicendo non satisfaciant, sic & siquis viro passionato loquatur non sufficit, q̃ ei semel dicat sententiam, sed oportet repetere, vt imprimat, & suadeat, & quia discipuli erant hic timore conterriti, ad fortificandum, & placandum eos, non sufficit dici habete fiduciam, sed & additum est, nolite timere, & ita etiam expressit Marcus dicens, confidite nolite timere, ego sum, Marc. 6.

An quando Christus locutus est, cognouerunt eum discipuli.
Quæst. CLXIII.

QVAERETVR, an quando Christus locutus est, cognouerunt eum discipuli. Dicendum, quòd sic. Primo quia ante hoc Christus non loquebatur, volens, quòd discipuli manerent in timore, nunc vero cum locutus est, voluit eos liberare à timore, & tamen non liberasset si non cognoscerent eum: ergo cognouerunt, quia alias Christus non consequeretur hic effectum quē intendebat, quod est inconueniens. Secundo quia Christus dixit discipulis ego sum, quasi per vocem eum agnoscerēt: ergo oportet dici, quòd agnoscebant, quia aliàs daret alia signa per quę ipsum agnoscerent, vel non diceret hęc si non sufficiebant ad eum notificandum. Tertio patet, quia si discipuli non cognoscerent Christum per verba ista, nunquam cessaret timor eorum, & tamen cessauit: ergo cognouerunt eum, nam antequam loqueretur valde timebant, postquam vero locutus est non legitur quòd timuerunt, sed potius colligitur ex circunstantijs literę quòd cessauerunt timere: ergo agnouerunt eum. Quarto patet, quia dicit Chrysost. statim autem in voce cognouerunt eum, & timor solutus est. Sed obijcietur q̃ non cognoscebant, quia Petrus qui confidẽtior cęteris erat, adhuc post Christi locutionem dubitauit, an ipse erat Christus, quia dixit, si in litera, si tu es iube me venire ad te: ergo a fortiori alij dubitabant, vel non cognoscebant. Secundo quia Marc. 6. dicitur quòd adhuc postquam Christus nauem ascenderat cum eis erat cor eorũ obcęcatum: ergo à fortiori non cognouerunt eum, quando locutus est, quia tunc nõdum nauem ascenderat. Dicendum, quòd discipuli cognouerunt Christum per vocem, quando eis locutus est, & ideo cessauit timor vt dictum est. Ad primũ dicendum, quòd Petrus ex voce agnouit Christum, licet dixerit Domine si tu es: quod patet, quia dixit iube me venire ad te super aquas, & tamen si Petrus dubitaret, & adhuc, an esset phantasma, vel Christus, q̃ juberet ei venire, non diceret super aquas, quia non erat Petro securum descendere in mari ad mandatũ alicuius nisi esset Christus: nam si phantasma esset ad nocendum veniret, potissime quia illud phantasma (vt ipsi prius credebant) dixit discipulis ego sum, quasi esset Christus, si autem ipsi crederent adhuc, quòd erat phantasma, vel dubitarent, constaret, quòd ad nocendum veniebat, cum mentiretur se esse Christum, & ideo magis cauerent, & tamen mox, vt dixit Petro: veni. descendit Petrus in aquam nihil moratus: ergo non dubitabat esse Christum. Quòd autem dixit, si tu es, potest dici, quòd non accepit ibi ly si, pro conditionali, quia aliquando ponuntur dictiones aliquæ ex superabundanti, vt illud, mulier si suscepto semine masculũ peperit: Leu. 12. nam suppositum erat, q̃ mulier non erat conceptura nisi suscepto semine, nec ista lex voluit excipere aliquam mulierem, licet vere aliqua mulier, idest Domina nostra sine semine cõcęperit, de quo dictum est Leu. 12. Vel potest dici, quòd accipitur si pro quia vt sępe accipitur apud auctores, iuxta illud Catonis si Deus est animus, idest quia Deus est, vt animus, vt dicunt carmina, & est sensus, si tu es iube me venire ad te, idest quia tu es, & pores me deducere super aquas, iube me venire ad te. Tertio potest dici, quòd ly si, importet dubitationem. licet Petrus non dubitaret: est enim conditio eorum, qui subito transeunt de vna passione magna in aliam oppositam, quòd licet transierint ad oppositum non possint illud faciliter exprimere, vel vultu prorsus ostendere, sic fuit de discipulis, quando Christus apparuit eis congregatis primo post resurrectionem: nam timuerunt putantes esse spiritum: Lucæ vigesimoquarto. & tunc Christus eis dixit, palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere, & tunc illi, licet non palpauerint agnouerunt esse Christum, & tamen tanta fuit abundantia gaudij subitanei post magnum dolorem, & timorem, quòd non videbantur credere, & tamen credebant, quia si non crederent non gauderẽt: sic enim dicitur, scilicet adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, & sic non erat proprie incredulitas, sed gaudium.

Sic etiam fuit de Iacob, quando dictum est ei post multos dolores de morte æstimata Ioseph filij sui, Ioseph filius tuus viuit, & ipse dominatur in tota terra Aegypti: Genesis quadragesimoquinto. dicitur, quòd quasi de somno euigilans non credebat: ita nũc fuerat magna tristitia discipulorum, & timor nimius viso Christo per tenebras noctis quem phantasma putabant, cum autem Christus locutus fuit, & cognouerunt eum, secutum est immensum gaudiũ, & quia subito hoc fuit, licet Petrus crederet illum esse Christum, non potuit exprimere sub certitudine, sed sub dubitatione, quia cor suum adhuc in motu erat propter subitam mutationem de oppositis factam.

Ad secundum dicendum, quod cor discipulorum non erat excęcatum ad cognoscendum Christum esse qui loquebatur postquam intrauit in nauem, sed erat excęcatum ad cognoscendum miracula, quę faciebat, quia non cognoscebant, quomodo hoc miraculum faceret, sed potius turbabantur, & stupebant, quòd potuisset hoc facere.

Etiam excęcati erant, quia miraculum, quod ipsa die de panibus egerat, & ostenderat eis veritatem illius in tot experientijs non cognouerunt, nec sciebat quomodo fecisset illud, & haberet potentiam ad faciendum, sic dicitur: Marc. 6. ascendit ad illos in naue, & cessauit ventus, & plus magis intra se stupebant: non enim intellexerant de panibus: erat enim cor eorum excęcatum.

Quomodo per vocem potuerunt nunc discipuli Christum cognoscere, quia non erat sufficiens signum. Et quòd spiritus assumens aereum corpus potest cuiuscunque corporis figuram, & vocem effigiare. Et quare discipulis euntibus in Emaus non se cognosci Christus permisit. *Quæst. CLXIIII.*

QVAERETVR, quomodo per vocem potuerunt nunc discipuli cognoscere Christũ, quia non videbatur istud signum sufficiens: nam aliàs eum per vocem non cognoscebant, sed alijs signis opus fuit. Patet primo Luc. 24. & Marc. 16. de duobus discipulis euntibus in Emaus ipso die resurrectionis, & Christus iuit cum eis per magnam partem viæ declarans scripturas, & colloquens eis, & tñ nunquam eum loquentẽ agnouerunt, & postea in fractione panis cognouerunt eum eodem cap. Iterum etiam cum apparuit discipulis eodem die congregatis in Ierusalem: nam dixit illis pax vobis, & illi non cognouerunt eum, sed potius turbati, & conterriti putabant se spiritum, idest phantasma videre eodem cap. & sic loquela non notificabat Christum, sed oportuit, quòd alia signa ibi daret: nam dixit palpate & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet sicut me videtis habere, & aliud signum addidit, quia petiuit cibos, & comedit coram eis eodem cap.

Aliqui dicunt, quòd hic Christus expressit multa verba, & ideo cognouerunt eum, & post resurrectionem pauca dicens, non agnitus est.

Dicendum, quòd non stat, quia multo plura locutus est post resurrectionem, quam nunc: nam per totã viam locutus est, cum discipulis euntibus in Emaus: nam dicitur, quòd incipiens à Moyse interpretabatur eis omnes scripturas, quę de ipso erant, sed hęc longo tempore egebant, ideo multa locutus est, & diu, hic autem pauca. In secunda autem vice plura locutus est, quam nunc, immo & eadem verba locutus est, quia hic dixit. habete fiduciam, ego sum, nolite timere, vt patet supra in litera, & Lucæ 24. quando stetit in medio discipulorum dixit pax vobis, ego sum, nolite timere, vt patet supra in litera, & Luc. 24. & sic videtur, quòd non suffecerint verba ad notificandũ Christum hic.

Dicendum, quòd per verba hic Christus agnitus est: nam vox Christi erat nota discipulis ex quotidiano vsu, & ita mox loquentem agnouerunt, vnde dixit ego sum, idest sum ille quem ista vox me esse iudicat, ideo agnoscite me. Sic dicit Hieronymus. Quòd autem dixit ego sum, nec subiunxit quis sit, ex voce sibi nota poterant eum intelligere qui per obscuras nochis tenebras loquebatur.

Ad primũ dici potest vno modo, quòd licet Christus multa locutus fuerit illis discipulis, non cognouerunt eum in voce, quia forte Christus mutauerat vocem: nam sicut in Christo videbatur mutata tunc effigies, vt dicitur Marc. 16. scilicet post hæc autem duobus ex his ambulantibus in via ostensus est, in alia effigie euntibus in villam, ita & vox mutari poterat, quia non solum Christus, sed etiam quodlibet corpus glorificatum potest mutare vocem, & sic licet Christus multa nunc loqueretur non agnosceretur in voce, sed agnitus est in fractione panis, quia non mutauerat istam consuetudinem.

Secundo potest dici, quòd non mutauerat Christus vocem, & tamen tenebatur cor discipulorum, ne agnosceret Christum in voce. Quòd patet, quia Luc. 24. dicitur de istis duobus discipulis, quia oculi eorũ tenebantur ne eum agnoscerent, quasi dicat, poterãt discipuli cognoscere Christum ex figura corporis, quæ eis nota erat, & tamen non agnouerunt, quia tenebantur oculi eorum, idest Deus tenebat grauatos oculos eorum, ne ex figura corporis eum agnoscerẽt, ita & tenerentur aures eorum, & mens, ne vocem sibi toties, immo quotidie notam nunc agnoscerent, Ratio huius habetur immediate.

Ad secundum dicendum, quòd Christus nunc locutus est, sicut consueuerat apparens discipulis, & dixit etiam, scilicet verba consueta, scilicet pax vobis, ego sum nolite timere, & tamen ex verbis istis non cognouerunt eum, quia Christus tenebat eos, ne sic eum agnoscerent.

Vel dato, quòd agnoscerent illam esse vocẽ Christi, putarent, quòd phantasma hoc facere poterat: nã sicut potuit effigiare phantasma figurã corporis Christi, ita poterat effigiare conditionem vocis, vnde incertum signum erat, & faciebat Christus, quòd essent nunc discipuli duri ad credendum, vt ostenderet ipse signa per quę conuinceretur vere resurrectio sua: nam si videntes eius effigiem, & vocem notam audientes crederent illum esse, non daret Christus alia signa, quia superuacuum esset illa dari cum nihil notificarent, & tamen non erant sufficientia signa vox, & effigies, quia phantasma, idest spiritus assumẽs corpus de aere potest effigiare cuiuscunque figuram, & vocem quoque, quod quotidie experimur in arreptitijs quos constat à dæmonibus arripi, & non ingredi animas hominum in corpora aliorum hominum, vt ostensum est sup. octauo cap. quæst. 124. & sic illi dæmones mentiuntur se animas hominum esse, & tamen effigiant omnino voces eorum quorum se dicunt animas esse: phantasma ergo vtrunque facit, & sic non esset sufficiens signum resurrectionis per figuram corporis, & vocem. Et sic patet, quia quando discipuli putauerunt esse Christum spiritum, idest phantasma apparens, non dixit ipse ad dissoluendum hoc videte figuram corporis mei, & attẽdite vocem meã, sed dixit palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere. Etiã vt firmius resurrectionis veritas probaretur, voluit, quòd adhuc discipuli essent aliqualiter dubij, vel adhuc admirantes hoc dicto, vt opus esset aliud signũ dari, & ita dedit signum, quia manducauit coram eis, & tamẽ hoc erat verum signum viuentis, & ob hoc Christus iubebat dari manducare eis quos suscitabat, vt patet de puella suscitata supra nono capit. Sic etiam in apparitione Christi coram duobus discipulis euntibus in Emaus, si illi cognouissent eum in figura corporis, vel in voce, erant duo inconuenientia.

Primum quia mox, vt Christus agnosceretur ab eis recederet sicut postea factum est: nam mox, vt cognouerunt eum in fractione panis euanuit ab oculis eorum Luc. 24. & tunc Christus non instrueret discipulos per scripturas: nam interpretatus est eis à Moyse incipiens omnes scripturas, quæ de ipso erant eodem capitu. & hoc fuit valde vtile eo, quòd Iudęi dabant magnam fidem scripturis sacris: Io. quinto, scilicet scripturas scrutamini, quia vos putatis in eis vitam æternam habere, quia ipsę sunt, quæ testimonium perhibent de me, & sic cum Christus ex scripturis probaret veritatem gestorum suorum, facilius crederent.

Item quia vnum dubiũ, siue error erat in discipulis, quia non poterat tolli nisi auctoritate scripturarum: putabant enim, quòd Messias non erat moriturus, sic dicitur: Ioan. 12. nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in æternum, quomodo tu dicis, quòd oportet exaltare filium hominis, & sic licet Iesus ostenderet se nunc resurgentem, non crederetur esse Messias, ideo ad ostendendum eos errare, oportuit ex scripturis assumi testimonia ostendentia, quòd Messias occidendus erat, vnde ait oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suam eodem capit. & tamen si statim agnouerant eum in voce, vel figura corporis non fuerat ista locutio, ideo tenebãtur oculi eorum, ne eum agnoscerent, & aures, ne verba Christi esse dijudicarent.

Secundum fuit, quia tolleretur alia probatio multum conueniens, & familiaris discipulis: nam cognouerunt Dominum in fractione panis: Luc. 24. & si cognouissent prius in figura aut voce non veniretur ad fractionem panis, quæ fuit discipulis signum valde manifestum, ideo non agnouerunt eum prius. Quomodo autem fractio panis probaret veritatem resurrectionis dicetur: Luc. 24. & ita in resurrectione Christus voluit, quòd non cognosceretur per solam vocẽ, nunc autem per solam vocem cognosci voluit, quia ipsa

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſa ſufficienter pro nunc oſtendebat. Ratio diuerſitatis eſt, quia poſtquam Chriſtus reſurgens oſtendit ſe diſcipulis, non māſit cum eis, ſed euaneſcebat, ideo ſi ex ſola voce, & figura agnoſceretur, poterat poſtea verti in dubium cum Chriſtus euanuiſſet, an ille qui apparuerat, fuerat vere Chriſtus, an phantaſma: nunc autem quando Chriſtus apparuit ambulans ſuper aquas, mox vt plene agnitus eſt, intrauit in nauem cū diſcipulis, & manſit ſemper cum eis, & tunc manifeſte apparebat, quòd ille qui ſuper aquas ambulauerat non erat phantaſma, ſed Chriſtus, ideo quodcunque ſignum ſufficiebat ad hoc, quòd oſtenderet Chriſtus nunc ſe eſſe, & ita per vocem, quæ eis nota erat, illico crediderunt eum eſſe Chriſtum, & ita ipſe credi voluit, ne opus eſſet alijs argumentis.

Alia ratio diuerſitatis fuit, quia difficilius erat credi aliquem qui mortuus erat ſurrexiſſe, ſaltem in reſpectu diſcipulorum qui neſciebant adhuc diſtinguere de æqualitate, vel inæqualitate miraculorum, quam aliquem viuentem ambulare ſuper aquas, & ideo fortioribus prolationibus indiguit.

Quare Petrus nunc ante omnes locutus eſt. Et quòd Petrus omnibus diſcipulis Chriſti in cunctis confidentior fuit. Et nullus diſcipulorum erat, ita paratus ad moriendum pro Ieſu ſicut Petrus. *Quæſt. CLXV.*

QVAERETVR, quare Petrus nunc ante omnes locutus eſt: nam cęteris tacentibus ipſe loquitur. Aliqui dicunt, quòd hoc fecit propter dignitatem, quia ipſe caput, & vertex collegij Apoſtolorum eſt, & ideo vbique primus loquitur.

Sed dicendum, quòd non ſtat. Primo quia non ſeruabatur inter diſcipulos Chriſti in loquendo ſemper iſte ordo, ſed aliquando loquebatur vnus de minoribus non loquentibus maioribus: Io. 6. in ſaturatione turbarum dixit Andreas, eſt puer vnus hic. etiam & non ſequitur Petrus, & alicubi Ioannes, & Iacobus loquuntur & non Petrus, vt Luc. 9.

Secundo quia iſtud tenet aliqualiter quando aliquis actus eſt gerendus nomine collegij, prætendit ille qui eſt caput, quia ille gerit vices collegij, & tamen quando perſonæ collegij agunt actus priuatos nō ponitur nec conſideratur aliquis ordo, & ita ſi Chriſtus aliquid quæreret ab omnibus Apoſtolis, & aliquis deberet nomine omnium reſpondere, debebat eſſe ille pręcipuus eorum, quia actus erat nomine collegij, & ita hic Petrus non locutus eſt aliquid quod ad omnes pertineret, ſed ad ſe ſolum, ſcilicet vt ambularet ſuper mare, ideo quantum ad hoc non locutus eſt prior, quia erat excellentior.

Tertio patet, quia ſi eſſet iſte actus collegialiter faciendus, non ideo præcederet, quia erat excellentior, ſed forte quia nemo aliorum erat aptus ad loquendum: non ergo ſeruatus fuit ordo quantum adhoc.

Alij dicunt, quòd non conſtat, an Petrus prior omnibus locutus eſt, & tamen ſcriptura ponit de eo ſolo, quia introducit petitionem ſuam, ſcilicet quòd ambularet ſuper aquas, cęteri autem, licet aliquid dixerint etiam ante Petrum, quia tamen illud non pertinebat ad miraculum, quod ſcriptura narrare deberet non deſcriptum eſt, ſed ſolum de Petro. hoc quidem ſatis rationabile eſt.

Dicendum tamē veriſimilius, quòd ante Petrum nemo locutus eſt. Cauſa fuit, quia ipſe locutus erat confidentior cęteris: nam cęteri erant adhuc territi, & vix poterant quicquam loqui. Petrus autem ſumpta confidentia locutus eſt: ipſe enim eſt qui in omnibus confidentior cęteris inuenitur. Nam tempore paſſionis ipſe dixit Chriſto. Domine ſi percutiemus gladio, & ipſe euaginato gladio amputauit auriculam ſerui principis ſacerdotum inf. 26. c. ipſe etiam confidentius ad Chriſtum loquitur dicens, & ſi omnes ſcādalizati fuerint, ego non te negabo, & ſi oportuerit me tecum mori eod. cap. & licet ex humana fragilitate poſtea negauerit, tamen nullus tam diſpoſitus erat ad moriendum pro Ieſu ſicut Petrus, ita & hic, licet timuiſſet ſicut alij, tamen citius, quam alij reſumpſit vires, & ita locutus eſt ante cęteros.

Sic dicit Hieronym. in omnibus autem locis ardētiſſime fidei inuenitur Petrus, eodem igitur fidei ardore quo ſemper, eodem quoque nunc tacentibus cęteris credit ſe poſſe facere voluntatem magiſtri.

Quare Petrus petiuit à Chriſto, quòd ambulare iuberetur ſuper aquas, & an peccauit in hoc. *Quæſt. CLXVI.*

QVAERETVR, quare Petrus à Chriſto, quòd ambulare iuberetur ſuper aquas petiuit, & an peccauit in hoc. Aliqui dicunt, quòd fecit hoc ex animo volendi certificari de dubio: nam dubitabat, an vere eſſet Chriſtus qui ambulabat ſuper aquas, & voluit per hoc ſcire. Et patet quia dixit. Domine ſi tu es, iube me venire ad te.

Sed dicendum, quòd non erat iſte conueniens modus certificandi: nam ſi eſſet phantaſma cum dixiſſet ſe Chriſtum eſſe, habebat animum fallendi, & ſic diceret Petro, quòd ambularet ſuper aquas ad hoc, ꝙ ſubmergeretur, & ſic Petrus committeret ſe manifeſto periculo mortis, ſi ſic velit experiri, an erat Chriſtus.

Secundo patet, quia Petrus non dubitabat de illo qui apparebat, an eſſet Chriſtus: nam ſi dubitaret nō poſſet ambulare ſuper aquas, quia ſine fide non poteſt impetrari à Deo miraculum Iac. 1. qui hęſitat ſimilis eſt fluctui maris qui à vento circunfertur. non æſtimet autem homo ille, quòd aliquid à Deo accipiat: & apparet magis, quia quando venit ventus magnus, ambulante Petro ſuper aquas, & ille timuit, cępit mergi, & hoc erat, quia (vt dixit Chriſtus) fuit tūc Petrus modicę fidei, & dubitauit: ergo quando deſcendit de nauicula non erat modicę fidei, quia alias tunc fuiſſet ſubmerſus: ergo non petiuit hoc à Chriſto ad certificandum ſe an Chriſtus eſſet, ſi hoc firmiter credebat. Alij dicunt, quòd Petrus fecit hoc propter inanem gloriam, & oſtentationem, ſcilicet quia voluit glorioſus ſuper cęteros videri, quòd ipſe cum magiſtro ſuo ambularet ſuper aquas. Sed dicendum, quòd non ſtat, quia ſi ad hūc ſolum finem petiuiſſet, Chriſtus non concederet, quia Deus non facit miracula fauendo vitijs noſtris, & tamen fecit eum ambulare miraculoſe ſuper aquam: ergo non petiuit ad hunc finem, & ita tenet Hieronym. quòd nō fuit deſiderium oſtentationis. Dici ergo poteſt vno modo, quòd fecit Petrus hoc, quia Chriſtus poſuit in corde eius, quòd peteret iſtud: nam ad laudem Chriſti iſtud pertinebat vt infra dicetur, & tamen Chriſtus non cō ueniēter iuberet Petro ambulare ſuper aquas niſi eo petente, ideo mouit eum ad petendum. Aliter poteſt dici, quòd Petrus fecit hoc ex magno amore Chriſti: nam tanto ardore ad eum afficiebatur, quòd nolebat ſaltem ad horam eſſe ſine illo, & quia forte putabat, quòd aliquanto tempore ambulaturus erat Ieſus ſuper aquas, petiuit quòd poſſet ad eum venire, ideo nō petiuit dicens iube me ambulare ſuper aquas, ſed iube me venire ad te ſuper aquas: hæc enim conſuetudo Petri erat, quòd ad Chriſtum cito venire vellet, quandocunque poterat.

An peccauit Petrus petendo ſuper aquas ambulare. *Quæſt. CLXVII.*

QVAERETVR, an peccauit Petrus petendo ambulare ſuper aquas. Aliqui dicunt, ꝙ ſic, quia petebat operationem miraculi ſine neceſſitate, & tamē hoc illicitum eſt, quia ad curioſitatem pertinet, ideo peccaret. Secūdo quia ob hoc vī Petrus incępiſſe mergi, quia peccauerat, & ſic peccatum eſt, quia petebat, quod illicitum erat. Alij dicunt, ꝙ non peccauit, quia ſi peccaret petendo Deus non concederet illud, & tñ conceſſit, ideo non peccauit. Dicendum, ꝙ hoc pender ex præced. q. nam ex intentione petentis efficitur, ꝙ petitio ſit iuſta, vel iniuſta, qñ ipſa res in ſe non eſt abſolute mala, & ita erat hic, quia ambulare ſuper aquas, non eſt malum, ſed eſt excedēs naturam noſtrā, & ideo ex ſola intentione patebat, ꝙ bonum, vel malum eſſet: Petrus autem non petiuit hoc ad inanem gloriam, vt dictum eſt præced. q. ſed ex amore quo nō lebat abſens eſſe à Chriſto, ſaltem ad modicum tempus, ideo non fuit illicita cauſa petendi, ſed laudabilis. ſi autem fuiſſet cauſa oſtentationis, non conceſſiſſet Chriſtus, ſicut qñ duo fratres Iacobus, & Ioannes petierunt à Chriſto, vt vnus eorum ſederet ad dexterā illius, & alius ad ſiniſtram in regno eius infra 20. nam Chriſtus non conceſſit, cum ſolum mundanum honorem peterēt, & ob hoc cęteri de eis indignati ſunt eod. c. nunc vero non indignati fuerunt alij ꝺ Petrū, & ſic vī, quòd non petebat hoc ad honorem. Ad primum dicendum, ꝙ licet non eſſet neceſſitas eripiendi hominem ab anguſtia, erat tñ feruor charitatis, quę impellebat ad petendum, ideo non erat illicitum, nec curioſum, ſed laudabile. Ad ſecundum dicendum, ꝙ Petrus incępit mergi, non quidem quaſi peccaſſet petendo, quia tunc, vel Chriſtus non conceſſiſſet, vel nox vt de nauicula deſcēdit ſubmergeretur, & tamē non ſubmerſus eſt tunc, ideo non peccauerat petendo, ſed peccauit aliqualiter, vel defecit, quādo timuit validum ventum, ideo tunc mergi cępit.

Quomodo Petrus auſus eſt nunc petere iſtud à Chriſto, & ad verbum eius ambulare ſuper aquas. In quo oſtenditur quòd Petrus in omnibus fidei ardentiſſimæ inueniebatur. *Quæſt. CLXVIII.*

QVAERETVR, quomodo Petrus auſus eſt nunc petere iſtud à Chriſto, & ad verbum eius ambulare ſuper aquas: nam difficile erat, ꝙ homo grauis ſuper mare ambularet, cum nunquam Petrus ante hoc talia fieri audierat. Dicendum, ꝙ Petrus petiuit hoc ex magna fide: fuit. n. fides Petri hic plena ex omni parte. Primo quidem circa Chriſtum, ſ. ꝙ ille erat qui ambulabat ſuper aquas, in quo forte alij non erāt tam certificati. Secundo habebat claram fidem circa Chriſtum, ꝙ ipſe poſſet ambulare ſuper aquas: nam cęteri, licet viderent eum ſic ambulantem non plene credebant, quia ſtupebant qūo hoc poſſet, eratq; excecatum cor eorum, cor autem Petri non erat circa hoc excęcatum ſicut cęterorum. de quo Marc. 6. Tertio habebat fidem, ꝙ non ſolum ipſe poterat ambulare ſuper aquas, ſed ꝙ ēt tanta erat poteſtas ſua, ꝙ poſſet quem vellet deducere ſuper aquas, & hoc erat magnum: nam Chriſtum ſuper aquas ambulare Petrus videbat, & ſic recte de hoc ſentire poterat, neminem ñ ad imperium eius viderat adhuc ambulantem ſuper aquas: credere ergo hoc magnum erat, & in hoc fuit valde laudabilis fides Petri ſicut fides Centurionis qui nullum vidit ſanari à Chriſto in abſentia, & tñ credidit, ꝙ facere poſſet ſup. 8. c. Quarto fuit confidentia magna de bonitate Chriſti: nam dato, ꝙ poſſet ille deducere illęſos homines ſuper aquas, ꝙ Chriſto iubente non formidaret deſcendere in mare ad ambulandum ſuper aquas, quaſi ad hoc ſolitus eſſet magna confidentia erat, & tñ intrepide illud egit, ideo confidens valde erat, & ideo nimium ſuper cęteros laudabilis erat quippe feruentior ad Chriſtum, ideo confidentior & cōſtantior erat. Sic dicit Hier. in oībus aūt locis ardentiſſimę fidei inuenīt Petrus, eodē igitur fidei ardore quo ſemper, nunc quoq; tacentibus cęteris, credidit ſe poſſe facere per voluntatem magīi, qđ non poterat per naturam, & ideo verba fidei locutus eſt: nam cum ait, iube me venire ad te ſuper aquas, expreſſit quid credebat, ſ. ſi tu iuſſeris immediate ego potero ire, & non eſt opus niſi ꝙ iubeas, & non ores, nec ꝙ quid aliud facias. Sic dicit Hier. iube me, &c. q. d. tu præcipe & illico ſolidabuntur. vnde & leue fieri corpus, quod per ſe graue eſt, & ſic agnouit hic Petrus, & diſtinxit infirmitatem humanam, & Chriſti poteſtatē excelſam. Sic dicit Aug. libr. de Verbis Dñi, ſ. non. n. poſſum hoc in me, ſed in te: agnouit Petrus quid ſibi eſſet à ſe, & quid ab illo cuius voluntate ſe credidit poſſe, ꝙ nulla humana infirmitas poſſet. Sic etiā dicit Chryſ. vide quantus eſt feruor, quanta fides. non dixit ora, & deprecare, ſed iube: non enim ſolum credidit, quoniam poteſt ipſe ambulare ſuper mare, ſed quoniam poteſt, & alios inducere.

Quare alij Apoſtoli non peticrunt à Chriſto ambulare ſuper aquas ſicut Petrus. Qui vix per modicum tempus à Chriſto poterat abeſſe. *Quæſt. CLXIX.*

QVAERETVR, quare alij Apoſtoli, aut alij eorū nō petierunt à Chriſto ambulare ſup aquas, ſicut Petrus. Dicendum, ꝙ hoc fuit propter paucitatē fidei, & confidentię: non. n. pōt aliquod miraculū obtineri ſine fide Iac. 1. & ꝙ illa ſit ſine hęſitatione, & tñ diſcipuli non ſolū hęſitabant, ſed ēt valde dubitabant, eratq; cor eorum valde excęcatū circa id, quod Chriſtus nunc faciebat. vnde non ſolum antequam Petrus peteret ambulare, ſed ēt poſtquam ambulauerat cum Chriſto ſuper mare videntibus eis, & redierat ad nauem, & Chriſtus introierat in illam ſtupebant diſcipuli intraſſe, qui ſtupor infidelitatis cuiuſdam eſt, ſ. qa non poterant intelligere qūo homo poſſet talia facere. ſic dī Marc. 6. aſcendit ad illos Ieſus in nauem, & ceſſauit ventus, & plus magis intra ſe ſtupebant: non .n. intellexerant de panibus: erat .n. cor eorum obcęcatum, & ſic non peterent à Chriſto, ꝙ ambularent ſuper aquas, eum ſuper hoc multum dubitarent, & non crederent, ꝙ poſſet eos incolumes deducere ſuper aquas: Petrus aūt, quia magnā fidem hēbat petiuit hoc, vt oñſum eſt præced. q. Secundo fuit ex ſpāli feruore quem Petrus hēbat ad Ieſum: nam nolebat ſine eo manere ſaltem ad modicum tps, ideo petiuit ire ad eum ſuper aquas (vt dicit Chryſ.) cęteri autem nō erant tam ardentes ad Chriſtum, ideo non erat eis tāta ſolicitudo eundi ad Chriſtum: tantus aūt erat ardor Petri eundi cito ad Chriſtum, ꝙ ad tollendum parui tpis moras exponebat ſe periculo, vt cito veniret, ſic patet Io. 21. vbi cum poſt reſurrectionem Chriſti Petrus, & alij diſcipuli eſſent in naui piſcando, & apparuiſſet Chriſtus ambulans in litore, dixit Ioannes Dñs eſt: Petrus aūt cum audiſſet, quia Dñs eſt exiuit de naui cula, & natando venit ad Chriſtum, cęteri aūt nauigio vecti venerunt, diſtabant tñ à litore quaſi ducentis cubitis eod. c. & hoc fecit Petrus, vt veniret citius, q̄ illi qui in nauigio veniebant trahentes piſcium capturam, nemo autem aliorum natare voluit, vt ad Ieſum veniret niſi Petrus, ita & nunc ipſe ſolus petiuit venire ſuper aquas ad eum. Tertio fuit, quia Chriſtus

non dedit hoc in corda aliorum discipulorum: noluit enim quòd tota multitudo discipulorum ambularet super aquas, quia ad hoc, quòd Petrum voluit Christus ambulare super aquas sufficiebat, quòd ipse solus ambularet, ideo non dedit hoc desiderium cordibus aliorum, nec confidentiam ad illud petendum.

Quare nunc Petrus petiuit ambulare super aquas, & non iuit natando sicut alia vice. Quæst. CLXX.

QVAERETVR, quare nunc Petrus petiuit ambulare super aquas, & non iuit natando ad Christum, sicut alia vice in eodem mari Galilæę natando venit ad ipsum: Io.21.

Dici potest vno modo, quòd tunc Petrus venit natando, quia licet voluisset petere à Christo, quòd ambularet super aquas, non poterat petere, quia Christus distabat ab eo plusquam ducentis cubitis: nam nauicula erat tunc intra mare quasi ducentis cubitis eodē cap. Christus autem erat in litore, ideo distabat à nauicula plusquam ducentis cubitis, & sic non erat in promptum, vt loqui posset ad Christum, nunc autem erat Christus iuxta nauem, vt patet supra in litera, & Marc. 6. ideo poterat Petrus loqui Chro. ex quo apparet, quòd iam Christus locutus fuerat ad discipulos manentes in naui, scilicet habete fiduciam, ego sum, nolite timere.

Secundo fuit, quia quando Petrus vidit Christum Io.21. erat Christus extra mare, scilicet in litore, nunc autem erat super aquas maris, & vsque ad litus poterat Petrus natando peruenire, ideo petiuit, quòd ambularet super aquas, nunc vero super ambulabat in aquis, & nesciebat Petrus quanto tempore ibi moraretur, & ita non posset Petrus natando sequi Iesum ambulantem, ideo petiuit, quòd permitteretur, & iuberetur ire super aquas.

Tertio & principaliter fuit, quia Petrus volebat venire ad Iesum, vt esset cum eo, & loqueretur sibi, & tamen cū Iesus esset stans, & ambulans super aquas, si Petrus natando veniret, non posset stare cum Iesu, & comitari eum, & loqui, ideo oportuit, quòd peteret ambulare super aquas. quod vero dicitur Ioan. 21. erat existente Iesu in litore, & postquam Petrus veniret natando ad litus poterat esse cum Iesu, & loqui, ideo ibi non petiuit, quòd ambularet super aquas, sed natauit cū hoc facere posset, & ista est causa pręcipua.

Quarto fuit, quia Christus non dedit tunc Petro in mentem illud petere sicut nunc. ratio est, quia nunc incitauit eum ad petendum, eo quòd ad honorem Christi pertinebat, quòd faceret ambulare Petrum, vel aliquem super aquas, & quia semel faciendo ostēderat sufficienter potestatem ad hoc, nō expediebat, quòd postea faceret, nunc autem fecit, quia nūquam ante hoc fecerat.

Quare Christus iussit Petro venire ad se super aquas. Et quòd nihil est impossibile habenti fidem. Et quòd voluit Christus ostendere quoddam initium futuræ gloriæ per dotes corporis quibus quandoque vsus est. Quæst. CLXXI.

QVAERETVR, quare Christus iussit Petro venire ad se super aquas. Dicendū, q̄ primo fuit ad ostendendum magnitudinem potestatis suæ: tantæ. n. potestatis erat Christus, q̄ non solum ipse ambulare super aquas posset, sed ēt ducere super aquas quos vellet: volut ergo aliquem secum ducere, & ille fuit Petrus qui hoc petiuit. Secundo fuit, vt non appareret impotens: rogauerat. n. Petrus Chrm ex magno ardore, q̄ faceret eum venire super aquas ad se, si aūt non concederet, videretur impotens ad hoc, vt ergo non appareat impotens iussit, q̄ veniret. Tertio fuit, vt ostenderet verum esse, quod prędicabat: ipse. n. docebat discipulos confidere in eis. quę peterent, & q̄ si hērent fidem sicut granum sinapis, nihil eis esset impossibile inf. 17. & 21. possent. n. transplātare arbores de terra super vndas maris ad solum imperium, & hoc maius est, q̄ q̄ hō ambulet super aquas maris, ideo possent ambulare ipsi super aquas, si confidenter aggrederentur illud, & ducere alios super aquas, quanto magis, q̄ ipsi petendo à Christo ambulare super aquas possint illud facere, ideo Christus cōcessit. Quarto fuit ad ostendendum in nobis veritatem futuræ gloriæ, i. q̄ nunc esset quędam imago illius: nam quia dotes corporis pertinent ad futuram gloriā, vt quoddam initium illius gloriæ Chrs ostenderet nobis hic manentibus, voluit vti his dotibus aliqn̄ videntibus discipulis suis, vel aliquibus eorum. sic fuit de transfiguratione inf. 17. vbi ostidit Christus dotem claritatis, hic aūt ostidit dotem agilitatis ambulando super aquas, & quia non solum corpus suum glorificādum erat, sed ēt corpora nra, q̄ dēnt fieri conformia corpori eius, voluit ēt in aliquo de nobis ostendere quandam similitudinē illius gloriæ, q̄d in Petro fecit dando ei, q̄ ambularet super aquas. Quinto & principaliter fuit ad tollendā suspitionem de miraculo suo quātū ad discipulos: nā discipuli timuerant dixeruntq. phātasma est, eo q̄ nō putabāt, q̄ hō posset ambulare super aquas: fecit ergo q̄ ēt Petrus ambularet coram eis super aquas ad ostū imperium eius, & tn̄ de Petro ablata erat suspitio, quia erat inter eos, & sciebant, q̄ non erat phantasma, crederent ergo q̄ Iesus ēt non erat phātasma. Sexto fuit ad tollendum suspitionem discipulis de nō faciendi: nam dato, q̄ crederent, q̄ ille erat Iesus qui ambulabat super aquas, putarēt forte, q̄ arte dæmonum hoc faceret: nam manserat die prędecedenti, & tota nocte in mōte solus, & ibi posset secrete dęmonibus colloqui ad hoc, q̄ ista magice faceret: de Petro aūt constabat, q̄ ignarus, & piscator erat, nihil horum sciens, dicatur, quòd Christus illum magice mouebat super aquas, non erat verisimile, quia ad hoc, quod hoc faceret, oportebat pręmitti aliquas cęremonias, cū magicum nihil fiat nisi pręmissis quibusdam, & tamen mox vt Petrus petiuit, quòd veniret ad Iesum super aquas dixit Christus veni, & venit nullo alio facto: ergo non erat verisimile, quòd magice fieret, hoc autē totum necessarium erat ad hoc, quòd discipuli recte sentirēt de miraculo isto: nam etiam his omnibus fatis dubitabant aliqualiter: nam dicitur, quòd erat coram eorum excęcatum: Marc. 6. c. Septimo fuit, & adhuc principalius ad tollendum dubium de cordibus nostris, quia quidam hęretici ex hoc occasionem sumebant: volebat. n. Christus ad ostendendam potestatē suam ambulare super aquas, & quia non poterat sic ambulare nisi corpore suo existente leui pro tunc, ita quòd non premeret aquas, ita putauerūt aliqui, quòd Christus non habuit verum corpus humanum, cum omnia illa sint pōderosa, sed quòd habuit corpus aereum, quod non premit aquas, sed naturaliter est sup illas, & ex hoc inferebant, q̄ Chrs non esset natus de virgine, nec verus hō, q̄d erat enacuare totā fidē. Sic .n. Manichęus, & Marchiō tenuerunt, vt ait Hier. Xps aūt voluit hoc excludere, & ideo fecit, q̄ Petrus ambularet cum eo super aquas: nā de Petro notū erat, quòd erat verus hō, corpus graue hns, iō sicut ille ambulabat, poterat Chrs à fortiori hūs verum corpus humanum ambulare super aquas. Sic dicit Hier. i. qui pu. āt Dñi corpus, ideo non esse verum, quia super molles aquas quasi molle, & aereū incesserit, nōdeāt quō ambulauit Petrus quem vtiq; verū hominē nō negabūt. Duo-

Quomodo potuit Petrus ambulare super aquas. Et an manerent illæ in sua natura. Quæst. CLXXII.

QVAERETVR quomodo potuit Petrus ambulare super aquas.

Dicendum, quòd vt dictum est supra quęst. 155. poterat hoc fieri tripliciter. Vno modo, quòd Deus alleuiaret eum sustinendo eum super aquas. ſ. q̄ quandocūque corpus Petri graue maneret, sicut prius, & aquæ molles non potentes corpora ponderosa sustinere, teneretur Petrus super aquas, quia Deus illum tenebat, sicut & in aere aliquis tenetur, quod est minoris sustinentiæ, vt patet de Abacuc portato ab Angelo de Iudęa in Chaldæam, vt daret cibos Danieli. Dani. 14. poterat ergo a fortiori tenere Petrus super aquas. Secundo esse poterat per aquarum indurationem, non quidem vbique, sed in illis solis partibus quas Petrus premebat & tunc non solum eum, sed etiam quēcunque alium hominem sustinere possent, dato quòd non ambularet ibi iubente Christo, sed sponte sua. Tertio fieri poterat per vium dotis agilitatis: nam beatorum corpora omnia erunt agilia, ita vt nihil impediat eos ambulare super aquas, & super ventos propter eorum leuitatem: poterat autem concedi Petro ad tempus vsus istius dotis, & sic posset super aquas ambulare, licet aquæ non solidarentur. Istos modos tangit Hiero, dicens iube me venire ad te super aquas, quasi dicat, tu pręcipe, & illico solidarentur. vnde & leue fiet corpus quod per se graue est. Sed dicendum videtur, quod primus modus est verisimilior pro prędicti: nam si aquę p̄ quas Petrus transibat solidabantur, etiam si dubitaret non submergeretur, quia per aquas induratas quilibet potest procedere etiam sine fide, & peccator, & tamen mox vt dubitauit cępit mergi. ergo non erant aquæ solidatę. Secundo, quia ambulante Petro super aquas mouebantur aquæ, & fluctuabant, & ideo q̄n̄ ventus validus surrexit timuit, & tn̄ si Petrus sensisset sub pedibus suis aquas solidatas non timeret ventum, nec etiam ille fluctuarent. ergo non erant solidatę. De tertio modo etiam dicendum, quòd non est satis verisimilis, quia q̄ Christus vteretur dotibus q̄n̄ vellet naturale erat sibi, cum ipse esset vere beatus quādiu hic manebat, & dotes corporis sunt oīm beatorū ideo vti illis liberum ei erat: Petrus aūt erat mortalis nondum beatus: ideo non est satis verisimile, quòd daretur sibi vius dotis alicuius, quia tunc oportebat, quòd ipse haberet illā agilitatem in se, quod repugnabat satis gratiati corporis sui: nō est tn̄ impossibile, q̄ daretur ei adhuc viuenti in hac vita vsus alicuius dotis ad tępus. non est tamen concedendum, cum sint alij modi per quos soluetur hoc, qui magis conueniunt sacrę Scripturæ: cum reperiamus similia exēpla, scilicet, quòd sit primus modus, ita quòd corpus Petri maneret grave sine vsu alicuius dotis, & tamen Deus illud sustentaret non solidando etiam aquas. Item patet quia per vsum dotis agilitatis hoc fieret, oporteret quòd bis concederetur ei iste vsus, scilicet, semel quando cępit descendere de naui, & ambulare super aquas, & iterum postquam desijt mergi: nam cum cępit mergi non vtebatur dote agilitatis. & sic melius dicetur, quòd Petrus in se, sicut grauis erat, ita semper grauis manebat, & ideo quandiu sustentabatur a Deo ambulabat super aquas, cum vero sustentari desinebat incipiebat mergi.

Ad secundum Hiero. dicendum, quòd verum est, sicut ipse dicit, quòd poterat Christus aquas solidare, vel corpus Petri quod graue erat leue reddere, & tamen neutrum eorum fecit, sed sustētabat illum super aquas. Et patet hoc, quia non oportebat ambo simul fieri cum alterum sufficeret: nam si corpus Petri fieret leue non erat necesse aquas solidari, vel si aquæ solidarentur, non erat necesse leue fieri corpus Petri: & ideo non loquitur Hier. de eo quod factum est, sed de eo quod fieri posse credidit.

Aliter etiam dici potest, quòd etiam si hæc fierent non vteretur Petrus dote agilitatis, quia cum dicitur, & leue fiet corpus quod per se graue est: non accipitur formaliter, sed effectiue, scilicet, non efficietur corpus in seipso leue, ita vt non habeat grauitatem, sed alleuiabitur, idest, quòd quamuis graue maneat, non premet aquas tangēdo eas ac si esset leue, & hoc quia Deus illud sustinebit.

Quare Petrus videns ventum validum timuit, ita vt inciperet mergi. Quæst. CLXXIII.

QVAERETVR, quare Petrus videns ventum validum timuit, ita vt inciperet mergi.

Dicendum purant quidam q̄ Petrus rationabiliter timuit, quia cum prius ambularet super aquas, nunc mergi incipiebat.

Sed non stat, quia submersio non fuit causa timoris, sed potius fuit timor causa submersionis: nam dicitur in litera, q̄ videns ventum validum timuit, & sic ventus fuit sibi causa timendi, & tunc cępit mergi & clamauit. Secundo patet hoc, quia si Petrus rationabiliter timuisset, non argueretur a Christo quasi irrationabiliter timens, & tamen arguitur cum dixerit ei modicę fidei, quare dubitasti? ergo non timuit postquam cępit mergi. Tertio patet, quia infidelitas quędam, vel defectus fidei fuit causa, vt submergi inciperet Petrus: cum Christus vocet eum modicę fidei, & tamen si postquam inciperet mergi timeret, non esset aliqua infidelitas: ideo non timuit quasi incępisset prius mergi.

Respon. Doct. Sed dicendum, quòd Petrus ambulabat super aquas, & videns subito ventum validum venientem timuit, & incępit dubitare an posset ambulare super aquas nunc. accidit autem iste timor ex fragilitate humana: nam Petrus magnam fidem habuerat quando petiuit a Christo, quòd ambularet super aquas, vt ostensum est, supra quæst. 170. & illa fides non fuit ei a seipso, sed a Deo: nam corda cęterorum erant excęcata, vt non solum tunc, sed etiam postquam Christus intrauit in nauem stuperent non bene aduertentes ad miraculum, vt dicitur Mar. sexto, quòd ergo solus Petrus tam bene sensisset, a Christo sibi collocatum erat: nunc vero infirmitati suæ relictus timere cępit.

Quare Petrus non cœpit timere illico, vt exiuit de naui intrans in aquam, sed postea. Quæst. CLXXIIII.

QVAERETVR, quare Petrus non cœpit timere statim, vt exiuit de naui intrans in aquā, sed postea: nam dicitur, q̄ iam ambulabat sup aquas, vt veniret ad Iesum q̄n̄ cępit timere, & tn̄ potius timere debuisset q̄n̄ incipiebat ambulare cum nūquā hoc tentasset, postquam vero aquę cęperant eum sustinere debuisset esse securus. Dici pōt primo, q̄ hoc fuit, quia tunc cępit esse causa timendi, & non prius. nam tunc timuit videns ventum validum surgere, & iste non surrexit q̄n̄ ipse cępit ambulare super aquas, sed postea, quia cępit mare tranquillum cessante prius procella, & plani fluctus sub pedibus erant: & ideo non timebat. nunc veniente vento valido putauit, quòd non posset stare pedibus, sed cogeretur cadere, & insuper fluctus tollerentur in altū, & operirent eū, & sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

timere cępit,& si ista accidissent Petro, mox vt exiuit de naui magis timuisset. Secundo,& principaliter fuit quia Christus voluit, ꝙ tunc,& non prius Petrus dubitare inciperet: nam si prius dubitaret,& timeret prius mergeretur, quia mox vt timuit, cępit mergi,& tamẽ si mox vt exiret de naui inciperet mergi, putaretẽ hoc euenire ex Christi impotentia, qui non posset eum sufficienter sustentare in fluctibus: ideo noluit, ꝙ tũc mergeretur, sed postea cum aliquantulum ambulasset: nam tunc manifeste appareret, ꝙ proueniebat ex timore, & infidelitate Petri, & non ex impotẽtia Christi: cũ ante hoc eũ fecisset faciliter,& secure ambulare super aquas,& ideo Christus noluit, ꝙ ventus validus, quem Petrus timuit, veniret, qñ ipse exiuit de naui, sed qñ iam aliquantulum ambulauerat.

Quare Christus permisit quòd submergeretur Petrus. Et quid nos per hoc docemur. Et quòd Deus non solum nobis credentibus facit miracula, sed dat etiam fidem qua miracula obtineamus.
Quæst. CLXXV.

QVAERETVR cum Christus miraculose faceret Petrum ambulare super aquas, quare permisit, quòd submergeretur.

Dicendum quòd primo fuit, quia Petrus dubitauit. nam Christus in hoc veram ostendebat doctrinã suam: dixerat enim ꝙ quicquid peteremus si haberemus fidem obtineremus ℣. 17.& Lu. 17. ita ꝙ non hæsitaremus. ℣. 21. nam qui hęsitat nihil accipit a Deo ẽt si postulet. Iac. 1. vtrãque ergo partem Chr̃s verã ostẽdebat. primam ostenderat: nam ex eo ꝙ Petrus fidem habens petiuerat ambulare super aquas, & cõcessum fuit ei, vt patet s. nunc vero fidem illam perdebat, iõ oportebat, ꝙ perderet id quod obtinuerat. Secundo fuit, vt de hoc doctrinam omnibus discipulis traderet vt confidere addiscerent: ideo. n. cum Petrus dubitãs, & timens mergi cępit, Christus arguit eũ corã omnibus dicens: modicę fidei, quare dubitasti? & ista redargutio proderat, quia erat in facto. & tñ non potuisset, ita conuenienter fieri, nisi Petrus ex paucitate fidei mergi permitteretur: ideo permissus est mergi. Tertio factum est, vt erudiatur homo non aspirare ad ea, quæ maiora sunt eo: nam licet Petrus bono animo petiuerit ambulare super aquas, scilicet, ex ardore, quo cupiebat non separari a Christo saltem ad modicum tempus: tamen hoc quod petiuit erat extra vires humanas: ideo licet Christus ei concesserit, quia bono animo petiuerat: ostendebat tamen rursus, quòd talia appetenda non erant, quia nobis maiora erant, & hoc vt nõ assuesceret Petr⁹, vel aliqs alius talia petere, & hoc bene Petrus tenuit. nam nunquam postea petiuit ambulare super aquas, quia licet semel voluit p mare venire ad Christum existẽtem in litore, non petiuit ab eo quòd cõcederet sibi ambulare sup aquas, sed ipse natando illuc iuit Ioan. 21. Quarto fuit, quia Christus voluit ostendere, quod totum hoc miraculum erat ab eo: cum autem viderent discipuli ambulantem Petrum super aquas inoffense, putarent eum virum magnæ sanctitatis, & ideo ista promereri, & quanto magis ex meritis Petri putaretur miraculum ei esse debitum, tanto minus esset Christo attribuendum, vel liberaliter concessum, cum ergo permisit Christus Petrum timere,& submergi, ostendit tantã esse Petri fragilitatem, quòd etiam fidem sibi datam retinere per seipsum non potuit, sed ex paucitate fidei timere cępit, cum tamen iam ex Dei beneficio securus,& incolumis aliquãtulum super mare ambulasset,& sic apparet, ꝙ totum est ex Christi bonitate, & potestate, quod ex meritis aũt Petri nihil est, qui tã timidus fuit, vt nunc submergeretur. Quinto fuit ad ostendendum, ꝙ non solum miracula ipla Deus facit nobis credentibus, sed etiam ipsam fidem per quam miracula fieri obtinemus, Deus nobis dat, ita vt nõ ab eo proueniat, a nobis aũt nihil. Quod patet, quia si fides esset ab homine cum Petrus tãtam fidem a principio habuisset, vt ostensum est, supra q. 170. a fortiori eam retineret postquã cęperat ambulare sup aquas, & tamen non tenuit, sed timuit: ergo videtur ꝙ non habebat fidem a seipso, sed a Deo. & qñ voluit quòd illam teneret erat constans: cum aũt illum sibiipsi reliquit mox timuit,& dubitauit,& mergi cępit. Sexto fuit, vt appareret differentia inter Christum,& Petrũ: nam si Petrus ambularet inoffensus super aquas, nec cępisset vnquam mergi: non appareret differẽtia magna inter ambulationẽ Christi,& Petri,& aliqui simplices putarẽt ꝙ Petrus virtute propria ambulauerat super aquas, vel ꝙ facile erat super aquas ambulare: cum vero Christus inoffense ambulauit Petrus autẽ mergi cępit, apparuit differẽtia vnius ab altero. & fuit valde conueniẽs istam differẽtiam ostendi. Septimo fuit ad tollendum Petro occasionẽ superbiẽdi. nam si Petrus inoffense sup aquas ambulasset, postea ex humana fragilitate insurgere ei elatio, quòd solus de Christi discipulis sup mare ambulasset: ista autẽ elatio esset periculosa nimis,& in se peccatum erat: ideo voluit illam Christus vitare: ita etiam vitabat in multis alijs ipsis discipulis occasionẽ gloriandi, vt Luc. 10. dicitur, quòd veniebant discipuli gaudentes ad Christum dicẽtes. Domine etiam dæmonia in nomine tuo subijciuntur nobis,& Christus ait, nolite in hoc gaudere, quòd spiritus vobis subijciuntur, sed potius in hoc gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cęlo. ita & nunc voluit auferre Petro occasionẽ gloriandi,& abstulit illam de facto, quia permisit illum submergi, in quo apparuit Petri fragilitas: nam a Christo redargutus est, quòd modicę fidei esset: ideo de hoc gloriari non poterat, quia nihil habebat, de quo gloriaretur, sed de quo erubesceret. Octauo fuit ad hoc, quòd Christi miraculum maius esset: nam si Petrus ambulasset super aquas,& non fuisset mersus, apparet Christi miraculum in hoc, ꝙ Petrum faceret ambulare sup aquas, nunc vero miraculum apparuit in hoc ꝙ cum sup aquas deduxit,& in hoc, ꝙ postea submergi incipientẽ ex paucitate fidei suę erexit,& ambulare fecit, sicut prius, ita vt iam non submergeretur. Nono fuit,& principaliter ad tollendam inuidiã aliorum discipulorum: nam si Petrus ex magnitudine fidei ambulasset super aquas cum Domino inoffensus(quod nulli eorum datum fuerat) reputantes hoc esse magnam excellentiam, inuiderent illi,& indignarentur. nam si quando duo fratres. s. Ioannes,& Iacobus petiuerunt sedere ad dextram,& sinistram Christi, ex hoc solo, quòd petiuerunt, etiam si eis non fuerit concessum, indignati fuerunt omnes alij Apostoli. ℣. 20. a fortiori nunc si realiter soli Petro tanta dignitas tribueretur quòd ambularet super aquas inoffensus inuiderent cęteri,& indignarentur: Christus tamen tollere voluit occasionem ad similia: ideo permisit Petrum mergi ex paucitate fidei, vt sic non appareret meritum, vel excellentia aliqua eius, quòd solus cum Christo super aquas ambulauerit, sed redargutio a Christo facta, scilicet, quòd modicę fidei esset. Sic dicit Chry. s. Petrus autẽ quod maꝰ est superans. s. vndas maris a minori turbatur. s. a vẽti impulsu: talis est enim natura humana, vt multoties in magnis recte se habens, in minoribus reprehendatur. hoc autem quòd Petrus timuit, differentiam demonstrabat discipuli,& Magistri, sed & alios discipulos mitigabat. si enim in duobus fratribus sessuris ad dextram,

dextram,& sinistram molestati sunt: multomagis hic molestati fuissent, nondũ. n. erant spiritu pleni: postea vero spirituales effecti vbique Petro primatũ concedunt,& in cautionibus eum præmittũt. Decimo fuit ad instructionem Petri,& vt fides eius augeretur: cautiorque fieret: quando enim alicui omnia prospere succedunt efficitur elatus,& incautus, putans, quòd semp sibi eueniet,& ideo cauere non curat pericula, & est ista inconsiderata ꝓfidentia maiorum malorũ. Et sic dicit Greg. de Petro, ꝙ Petrus post Christi negationem cautior,& humilior effectus est, ita & nũc cũ ex paucitate fidei non successisset prospere quod agebat, caueret circa cętera, vt firmius teneret fidem. Sic dicit Hiero. paulum Petrus relinquitur tentationi, vt augeatur fides,& intelligat se non facilitate postulationis, sed potentia Domini conseruatum.

Quare Petrus submersus est etiam cum dubitare cœpit. Et quòd quædam miracula fiunt in instanti quædam successiue. Et quid in vtrisque requiratur.
Quæst. CLXXVI.

QVAERETVR, quare Petrus submersus est etiã si dubitauerit. nam fides necessaria est ad obtinẽdum fieri miraculum, non aũt postquã miraculum factum est, quia ẽt si tunc pereat fides manet id quod per miraculum impetratũ est: apparet ꝙ Deꝰ dedit scientiam Salomoni miraculose. 2. Reg. 3. & 2. Paral. 1. c. & erat tunc bonꝰ, vt patet ibidem, postea aũt malus effectus est,& tñ non perdidit scientiam. ita est in oĩbus gratijs gratis datis,& donis Dei, quia licet malus efficiaꝰ, qui suscepit, non priuaꝰ illis. Sic. n. oẽs ministri Ecclesiæ per solã Dei operationem recipiũt charactẽrem ordinis in aĩa, per quem ꝓstituunꝰ in gradu excellentiori q̃ sit quilibet non ordinatus,& tñ qñ peccant non aufert eis characterem licet posset auferre. & tñ hic iam Petrus obtinuerat fieri miraculum: cum ambularet iam super aquas maris, ideo ẽt si fides non maneret ei, non oportebat, ꝙ mergeretur. Dicendum ꝙ ad hoc, ꝙ miraculum fiat est fides necessaria tãquã dispositio in eo pro quo fit miraculum. i. qui obtinet illud fieri. cum finitum est miraculum, ẽt si relinquaꝰ effectus miraculi, non est fides necessaria, & etiam si pereat non perit effectus miraculi. Et tñ sciendum, ꝙ quædam miracula fiunt in instanti, ita ꝙ tota in instanti fiunt,& nihil illorum postea agendum manet. Alia vero fiũt in successione quadam. s. ꝙ illud miraculum durat aliquandiu. De primis, vt suscitare mortuos, sanare cęcos,& similia. Alia sunt in successione, vt victoria belli miraculose data, quia non fit in instanti victoria, sed successiue, etiam si Deo agente fiat, vt patet qñ Deus tpe Iosue pugnauit ℈ Chananæos mittens lapides grandinis de cœlo. nam illud non factum est subito, sed dum fugerent Chananæi de Bethoron ex descensu vrbis Bethoron vsque ad vrbem Azecha. Iosue 10. ca. sic etiam eadem die dedit Deus aliam victoriam miraculosam Iudæis, quæ durauit quasi spatio vnius diei. nam petiuit Iosue, ꝙ Sol staret quousq; vindicaret se de inimicis suis,& dicitur, ꝙ stetit immobilis quasi spatio vnius diei, quia non festinauit occumbere. eod. ca. sic etiam retrocessio Solis per decem lineas fuit miraculosa. 4. Reg. 20. & Iia. 38. & tñ facta est per successionem, sicut Sol mouetur successiue. De miraculis quæ subito fiunt, solum oportet fidem haberi a petente antequam fiant: cum vero facta sunt etiam si maneat effectus eorum, non est necessaria fides. vt si per fidem alicuius impetrata est suscitatio alicuius mortui, vel illuminatio cęcorum: ẽt ille postea fidem perdat, non morietur, qui suscitatus est, nec oculos, aut visum amittet, qui illuminatus est. In miraculis autem, quæ fiunt in successione, requiritur, ꝙ fides petentis duret non solum quãdo miraculũ fieri incipit, sed semp quousque finiatur, alioquin cum fides cessauerit interrumpetur miraculum,& non ꝓtinuabitur vltra: sic patet Exo. 17. de victoria quam Deus dabat Israelitis contra Amalecitas. nam fiebat ad preces Moysi,& quandiu Moyses perseuerabat orando erectis manibus, vincebant Iudæi Amalecitas. cum vero manus laxabat, vincebantur Iudæi ab Amalecitis. & sic non sufficiebat ad cõtinuandam totam victoriam, quòd Moyses a principio oraret erectis manibus in cœlum, sed ꝙ ꝓtinuaret sic orationem quandiu durabat pugna, quæ successiue fiebat. Ita nunc istud miraculum ambulandi super aquas erat continuum,& ideo oportebat, quòd tam diu duraret miraculum, quandiu duraret fides Petri,& quia illa interrupta est incipiente Petro dubitare, interruptum est miraculum, quia cępit mergi,& quia postea redijt fides liberatus est de submersione, sicut quando Moyses rursus eleuabat manus cadentes, Iudæi qui vincebantur, vincere incipiebant, eodem cap.

Quare Petrus cœpit mergi, & non plene mersus est.
Quæst. CLXXVII.

QVAERETVR, quare Petrus cępit mergi,& nõ plene mersus est. nam dicitur, quòd cum mergi inciperet, extendit Christus manum suam, & apprehendens eum tenuit Petrum.

Aliqui dicunt, quòd hoc fuit, quia ad Deum pertinet cito liberare de periculis. Dicendum, ꝙ non sĩat, quia interdum permittit hominem diu periclitari antequam liberet, sic fuit nunc in liberatione discipulorum nauigantium. nam parte diei prętęriti,& tota nocte vsque ad quartam vigiliam laborabant remigando: erantque in periculo submersionis.& ramẽ Christus non venit, nisi vsque ad quartam vigiliam, vt patet in litera. Alij dicunt, quòd hoc fuit, quia in periculis submersionis oportet cito occurri ne pereat, q̃ submergitur. Sed dicitur, quòd etiam hoc nõ sĩat, quia licet submergeretur totus, posset liberari, quia non illico morceretur, immo & aliquãto tempore poterat esse sub vndis. sic dicitur de Paulo, quòd die,& nocte in profundo maris fuit. 2. Cor. 11. & inde liberatus est miraculose. Sed dicendum, quòd non fuit submersus totus propter fidẽ, quia sicut propter diffidentiam mergebatur, ita redeunte fide liberatus est. nam mox vt cępit mergi clamauit,& iste clamor fuit ex fide. nam dixit Domine saluum me fac, in quo innuebat, ꝙ Christus poterat eum liberare: ideo confestim antequam totus mergeretur liberatus est. Secundo fuit, quia Christus non permisit, ꝙ totus submergeretur: nam licet Petrus deficeret in fide, videbatur pertinere ad impotentiam Christi, quòd eo præsente submergeretur Petrus: ideo cum cępisset mergi apprehendit eum. De hoc dicit Aug. lib. de vrbis Domini præsumpsit Petrus de Dño,& titubauit, vt homo, sed rediit ad Dñm: nunquid ergo Dñs deseret titubãtẽ, quem audierat in necessitate? Tertio fuit, quia satis erat ad intentionem Christi, ꝙ inciperet mergi Petrus etiam si non mergeretur totus, quia hoc fiebat ad ostendendum infirmitatem Petri,& paucitatem fidei eius,& alia quæ dicta sunt supra q. 176. & tñ ista ita sufficienter ostendebantur in hoc, quòd Petrus inciperet mergi, sicut quòd totus mergeretur. nam qui mergi incipiebat quantum ex seipso erat, totus mergendus erat, nisi ei subueniretur. ergo non differt quantum ad ostendendam Petri infirmitatem, ꝙ merius totus fuerit, vel mergi cęperit.

Quare Petrus cum cæpit mergi clamauit Domine saluum me fac. Quæst. CLXXVIII.

QVAERETVR quare Petrus cum cępit mergi clamauit dicens, Domine saluum me fac. Aliqui dicunt, ꝙ iste clamor fuit ex timore, quia mergebatur, & timor cogit hominem clamare etiam si nihil aliud habeat. sic fuit de discipulis putantibus Christum esse phãtasma, supra in litera. nam dicitur, ꝙ præ timore clamauerunt.

Sed dicendum, ꝙ Petrus clamauit timens, quia malum imminebat ei. s. mors, & tamen non fuit timor sola causa impellens ad clamandum, sed potius fides. Quod patet, quia expressit verba fidei. s. Domine saluum me fac: quando autem clamor est ex solo timore, est sonus incertus non formatis vocibus significatiuis, vel sunt saltem confusę voces. Sic dicit Hier. confusus clamor, & incerta vox magni timoris indicium est. & ita fuit clamor discipulorum. vnde multum differt clamor Petri a clamore illorum. Primo, quia clamor eorum ostenditur factus ex solo timore, cum dicatur, & præ timore clamauerunt. de Petro aũt dicitur, ꝙ clamauit, sed non dicitur, ꝙ præ timore. Secundo patet, quia discipuli non leguntur aliquid determinate dixisse, sed solũ ꝙ clamauerunt, ex quo colligit, ꝙ erat clamor confusus, qui ad timorem pertinet. Sic dicit Hiero. ꝙ clamor confusus est signũ magni timoris. de Petro aũt legit quid clamando dixerit, & sic nõ erat talis timor qualis timor discipulorum. Tertio apparet ꝙ clamabat Petrus ex fide, quia verba fidẽ ostẽdentia dicebat. s. Dñe saluum me fac, in quo innuit ꝙ Christus eum poterat liberare. sed hoc discipuli non dixerunt: non enim credebãt ꝙ ille erat Christus, sed phantasma, & dato ꝙ putarent esse Christum, adhuc non confidebãt, ꝙ posset eos liberare. Quarto patet, ꝙ Petrus ex confidentia clamauerit, quia exauditus est: nam illico vt clamauit, tenuit Christus manum eius, & liberauit ipsum, ꝙ tñ si non peteret confidenter nõ exaudiretur. de discipulis apparet, ꝙ non clamauerint ex fide, quia mox, vt clamauerunt dixit eis Christus, habete fiduciam, ego sum nolite timere. ergo nõ habebant fiduciam ante hoc, quia aliàs Christus nõ horterẽ eos habere fiduciam. Petrus igitur clamauit hoc dicens, Domine saluum me fac. quia erat in periculo, & credebat se posse liberari per Christũ, & nõ alias: ideo clamauit ad ipsum. Secundo fuit, quia Christus volebat liberare Petrum, & tñ Deus vult benefacere nobis rogatus a nobis: non quidem tamquam preces nostrę eum flectãt, sed quia preces nostræ nos dignos reddunt, vel saltem aptos ad recipiendum quod petimus: mouit ergo Petrum, vt illico oraret dicens, Domine saluum me fac. Deus enim qui a principio fidẽ Petro dederat, vt peteret ambulare super aquas: dedit & nunc, vt confidenter peteret ab eo liberationem. Tertio fuit ad nostram instructionem. nam Petrus pẽsentibus discipulis clamauit dicens: Domine saluum me fac, & Christus illico eum liberauit, vt discamus, ꝙ quando aliquid confidenter petimus, Christus apponit manum suam ad illud faciendum, & ita nos cõfidenter in omnibus petemus.

Quare Christus ad Petrum liberandum extendit manum suam & tenuit eum, cum sine tactu posset eum liberare. Quæst. CLXXIX.

QVAERETVR, quare Christus ad liberãdum Petrum extendit manum suam, & tenuit eũ: nam poterat illum liberare non tangendo ipsum. Dicendum, ꝙ poterat Chrs solo verbo liberare non tangendo, sicut dixerat Centurio, supra 8. c. immo etiam sine verbo, & tñ voluit eum tenere manu. Primo, quia erat sibi propinquus. nã circa Christum cęperat Petrus mergi. Secundo ad ostendendum desiderium Dei benefaciendi nobis: licet enim Deus non egeat bonis nostris. Psal. 15. tñ non contẽnit nos, sed diligentem prouidentiam, & solicitudinẽ de nobis agit, sicut dixit Dauid Dñs solicitus est mei. & hoc significauit extendens manũ, & tenens, quia tãtis solicite curamus ea quibus manus apponim⁹. Tertio fuit ad ostendendũ ꝙ ipse liberabat eum. nam si Chrs non tangendo Petrum liberaret eum, posset putari ꝙ meritis suis forte liberabatur, vel non fuerat tale periculum, vt egeret liberatione, cum vero Christ⁹ manũ apposuerit, innuebat, ꝙ tale periculũ erat hoc, a quo ipse Petrus non poterat liberari, nisi Deus manum apponeret, & in hoc Christus secutus est modũ communem quem tenebat liberandi, & curãdi ęgritudines. nam licet posset non tangendo liberare, tãgebat, & sic sanabat, vt nemo dubitãret quin ipse sanauerat, cum ad tactum eius sanatio ista fieret.

Quare Christus ad Petrum liberandum non fecit ventum validum cessare. Quæst. CLXXX.

QVAERETVR, quare Chrs ad liberandum Petrum non fecit cessare ventum validum: nam videbatur, ꝙ sufficeret illum placare, & sic liberare etiam non apponendo manũ. Dicendũ, ꝙ nõ dixit vento Chrs, ꝙ cessaret, qa non proderat ad liberationem Petri. si enim periculũ Petri fuisset, ꝙ ventus validus eũ impelleret ne posset se tenere supra aquas, esset conueniẽs modus ad liberandum quod faceret cessare ventum, & tñ Petrus incipiebat mergi: ideo etiam si ventus cessaret mergeretur, nisi quis eum educeret de aquis. non ergo iussit Christus vento cessare, quia non erat opus, sed tenuit eum manu, & prohibuit ne mergeretur, eduxitque de aquis. credendum tñ est, ꝙ ventus cessauit, quia ventus ideo venit, vt Petrus timeret, & tñ iam timuerat, & cęperat mergi: ideo ventus non erat iam necessarius: potissime cum Christus iam Petrum eriperet. Secundo fuit ad ostendendum, ꝙ non fuit ventus causa, vt Petrus periclitaretur, sed paucitas fidei, & quia de Chro fides habenda erat: ipse supplet id quod defuit in fide Petri, & ad hoc manum extendit quasi supplens defectum infirmitatis fidei Petri. Sic dicit Chrysost. s. ideo aũt nõ iniunxit quiescere, sed extendens manũ apprehendit eum qm illius fide opus erat: cum enim ea, quæ a nobis sunt defecerint, tunc ea, quæ a Deo sunt stant, vt igitur monstraret, quoniam non ventorum immissio, sed illius modica credulitas periculum operabatur ait, modicę fidei quare dubitasti? in quo demonstrat, quia nec ventus nocere potuisset, sed illius fides firma fuisset.

Quare Christus liberans Petrum dixit ei modicæ fidei. Quæst. CLXXXI.

QVAERETVR, quare Christus liberans Petrũ dixit ei modicę fidei, quare dubitasti? & in quo dubitauit Petrus, & erat fides sua modica. Dicendum, ꝙ hoc dixit. Primo ad arguendum Petrum: erat enim Petrus reprehensibilis, qui circa maiora fidem habens, in minimis dubitauerat: nam maius erat, ꝙ Petrus crederet se posse ambulare super aquas ad imperium Christi, & eo iubente non formidaret intrare in aquam, quàm postquam securus super aquas ambulauerat, ꝛoleraret ventum validum oppositum: illud autem non timuerat, & timuit nunc ventum: ideo arguerat eum. & ista erat modica fides.

fide. Secundo fuit, & præcipue ad tollendum suspitionem aliquorũ, quia crederet quisquã, ꝙ Petrus ideo submergi cępit, quia non potuit pro tunc illum Chrs sustinere super aquas. nam licet mari placato hoc potuisset, mari tamen turbato per ventũ non poterat: vt ergo putetur, ꝙ non fuit valitudo venti causa periculi, sed fidei paucitas dicit, modicę fidei, quare dubitasti? quasi dicat, si non dubitasses non potuisset ventus tibi nocere, etiam si esset validior, sed incredulitas nocuit, sic dicit Chryso. Tertio fuit ad tollendũ Petro occasionẽ gloriandi, scilicet, quia in ambulatione ista super mare non habuerat aliquid, de quo gloriaretur, sed de quo redargueretur. Quarto fuit ad placandum corda discipulorum ne inuiderent Petro, & indignarentur ei. nam vt dicit Chryso. ideo Christus permiserat Petrum mergi, vt non indignarentur ei cęteri discipuli tamquam habenti specialem gloriam, ita & redarguit eum, vt illi videntes eum redargui nõ iudicarent ex hac ambulatione fuisse dignum aliquo honore. Quinto fuit ad instructionem nostram, vt videamus, ꝙ si interdum ea, quæ petimus non fiũt, est propter paucitatem fidei nostræ, & etiam si Deus cõcedere bona aliqua incipit, quę postea non continuat est propter paucitatem fidei, vel alia demerita nostra.

Quare Petrus dubitauit, & cur dicitur, quòd fuit modicę fidei. Et quòd duo ad fidem requiruntur, quæ duplex esse dicitur, magna, scilicet, & parua. Quæst. CLXXXII.

QVAERETVR de secundo quõ dicitur Petro, ꝙ fuit modicę fidei, & ꝙ dubitauit.

Dicendum, ꝙ Petrus dubitauit circa salutem suam qñ vidit ventum validum: ipse enim a principio antequam descenderet in mare credebat, ꝙ Christus poterat eum deducere illęsum super aquas, & cõfidebat, ꝙ hoc faceret: ideo mox, vt Christus dixit Petro, quòd veniret ad eum super aquas, descendit Petrus de naui in aquam nihil dubitãs: nec vero videns ventũ dubitauit, scilicet, non discredidit quasi putaret, ꝙ Christus non posset eum defendere contra talem ventum, sed non credidit firmiter hoc, sicut prius, sed putauit, ꝙ ventus ille posset eum submergere. Et ista dubitatio diminuit de fide, quia ad fidem duo requiruntur, scilicet, aliquid tenere, & illud firmiter tenere. nam sicut qui asserit propositionem aliquam contrariam ei, quæ est in fide, est infidelis, ita ille qui dubitat de aliqua earum non firmiter illi assentiendo, quia dubius in fide infidelis est. extra de here. cap. dubius. De secundo dicunt aliqui, ꝙ non potest dici aliquis habere modicam fidem, quia quantamcũque quis habeat, sufficit etiam si illa sit parua, sicut granum sinapis. Dicendũ vno modo, ꝙ potest vocari fides magna, vel parua, vt accipitur pro fide, quæ est vir tus Theolo. a qua fideles dicimur, vel vt accipitur a fide, quæ est confidentia, & est donum. Accipiendo primo modo parua fides vocari põt illa, qua non credũtur omnia, q̃ sunt de necessitate salutis, & si hoc fiat, quia credens non vult omnia, sed quædam credere, magis proprie dicitur habere nullam fidem, quã habere modicã, sed large dicetur modica. Magna fides est illa qua integre creditur quicquid de necessitate salutis est, & tamen in ista fide non solet communiter distingui magnum, & paruum: in illa vero, quæ est fides, id est, confidentia distinguitur magna, & parua fides, & dicitur magna fides qñ quis tantam confidentiam de re habet, ꝙ non perdit illam propter quodcũque obstans, & sic dixit Christus mulieri Chananeæ seq. cap. mulier magna est fides tua, scilicet, quia licet Christus multa ei diceret, vt auerteret illam a se, ne speraret salutem ab eo consequi, semper instanter petebat: non concuti autem nec laxari fidem propter ista impeditiua, est esse magnam fidem. Parua quidẽ fides est qñ quis fidem habet, & tamen non est tam radicata quin faciliter moueri possit ab illa confidentia, sed nondum motus est neque vacillauit in aliquo, quia si vacillauit dubitans aliqualiter, iam non solum modicam, sed & nullam fidem habet. Petrus autem incępit dubitare, & timere viso vento valido: ideo magis proprie dici poterat de eo, ꝙ non haberet fidẽ aliquam quàm ꝙ modicę fidei esset, quia non est differentia inter habere fidem paruam, & habere nullam. nam quicunque fidem habet, id est, confidentiã quantacunque illa sit, habet fidem magnam ad obtinendũ quicquid petierit. & si sufficit magna est, si non sufficit nulla fides est. ita ostendit Christus infra 17. & Lu. 17. vbi petiuerũt Apostoli a Christo dicentes, Domine adauge nobis fidem tuam. & ille ait: si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic transi, & transibit, & nihil impossibile erit vobis. voluit dicere non est necesse adaugere fidem, quia quãtamcũque fidem habueritis, illa sufficiet si aliqua est ad faciendum omnia quæ vultis. non enim põt eẽ minor fides illa, quæ est vt granum sinapis, eo ꝙ istud est minimum omnibus seminibus. Mar. 4 & ad significãdam minimam fidem nominauit granũ sinapis: ideo nulla est, quæ non sufficit ad omnia impetranda, quæ autem non sufficit nulla est. Et ita de fide Petri nunc dicendum, ꝙ nulla erat, quia iam dubitauit, & nõ sufficiebat ad impetrandum aliquid, immo nec ad conseruandum id quod iam impetratum erat. ergo nulla erat. Christus tamen vocauit eam modicam, quia scitura interdum accipit modicum pro eo quod nihil est, sic dicitur supra 8. cap. quid timidi estis modicę fidei, necdum habetis fidem? & sic modicam fidem habere, & nondum habere fidem, quod est nullam fidem habere pro eodem posuit: & Luc. 8. dicitur ibidem vbi est fides vestra? quasi dicat, non habetis fidẽ.

Quod sit discrimen inter miracula quædam veteris ac noui testamenti, quæ in aqua facta fuerunt. Quæst. CLXXXIII.

QVAERETVR cum hic fuerit miraculum in hoc, quòd Christus ambulauerit super aquas, & in veteri testamento fuerint aliqua miracula in transitu aquarum, quæ differentia sit inter istud & illa.

Dicendum, quòd in veteri testamento fuit, Primum miraculum de transitu maris. Secundũ fuit de transitu Iordanis. De primo: Exodi decimoquarto. De secundo: Iosue tertio, & quarto. Tertium fuit rursus quando Elias, & Eliseus transierunt Iordanem. quarto Regum secundo. Quartum fuit quando Eliseus solus transiuit Iordanem eodem capitu. Quintum fuit quando ferrum quod euaserat de manubrio decidens in aquam natauit, vt rediret ad manubrium faciente Eliseo, quarto Regum sexto. De primo dicendum, quòd differt ab isto, quia in illo diuisum est mare rubrum, & steterunt aquæ a dextris, & sinistris quasi murus: Exodi decimoquarto, & ibi nullus ambulauit super aquam: ideo fuit istud val de maius miraculum quàm illud, quia ibi erat solum miraculum in aquis, hic videbatur potius esse in ambulante, qui cũ esset grauis tolerabat tñ super aquas. De secundo idem dicendum est: nam aquæ diuisę fuerunt Iordanis, & pars inferior defluxit vsque ad mare mortuum: pars autem superior intumescebat venientibus super aquis, & mansit sic quousque omnes Iudæi transierunt: illi tamen non per aquam, sed per arentem alueum Iordanis transierunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iosue 4. & sic non est istud simile ambulationi Christi super mare, quia nunc non diuidebatur mare, vt ipse ambularet per siccum, sed ambulabat super aquas maris fluctuantes nihil mersus. De tertio idem est. quia Iordanis diuisus est, quando tetigit Elias pallio suo aquas, & transierunt ipse, & Eliseus per siccum 4. Reg. 2. & sic non ambulauerunt super aquas. De quarto idem oīno est, nisi quia in tertio transierunt Eliseꝰ, & Elias per Iordanem, in quarto transiuit solus Eliseꝰ, quia iam Elias raptus fuerat in curru igneo in cęlum. eo. cap. & ipse Eliseus pallio Eliæ, quo prius diuisę fuerant, diuisit illas nunc, quia illud pallium relictum fuerat sibi. eod. cap. in nullo aūt istorum ambulauit quis super aquas. & licet tam diuisio aquarū, q̄ ambulatio super aquas sit miraculum: tñ dignior efficit, vel dr̄ ille cui ꝓceditur ambulare super aquas q̄ ille, qui ambulat per siccū diuisis aquis, quia diuidere aquas ad operationem Dei pertinet, ꝙ vero postea per siccum, qs transeat, non magis pertinet ad vnū q̄ ad aliū. nam per mare rubrū diuisum tam Hebræi q̄ iumenta eorū trā siuerunt, & etiam Aegyptij, qui persequebantur eos transibant, nisi ꝙ postea aquæ operuerunt eos: Exodi 14. ambulare aūt super aquas vr̄ dicere excellentiam quandam in illo, qui ambulabat. ſ. ꝙ corpus eius hēat quandam leuitatem, vel alleuiationem supernaturalem. De quinto dicendum, ꝙ habuit aliquam similitudinem cum ambulatione Christi super aquas, quia ibi ferrū super enatauit, quod erat in profundo aquæ: hoc aūt non erat, nisi quia ab aliquo Angelo motum est, vt ascenderet ꝫ naturam suam ad superficiem, & veniret ad manubriū, & sic ambulatio Christi super aquas erat miraculum inauditum apud Iudæos, quia nunquam aliquid tale audierant factū in veteri testō.

Quæ differentia fuit inter ambulationem Christi ac Petri super aquas. Quæst. CLXXXIIII.

QVAERETVR cum tam Christus q̄ etiam Petrus super aquas ambulauerint, quæ differentia fuit in ambulatione istorum.

Dicendum, ꝙ vterque calcauit vndas, & non mergebatur, & tamen differt. Primo, quia Christus poterat ambulare super aquas ex propria potestate: Petrus autem ex concessione Christi, vnde dixit ei Petrus, Domine iube me venire ad te super aquas, supra in litera. & Christus dixit ei veni, & cōfestim iuit. Secundo, quia Christus ambulauit nihil mersus: Petrus autem cępit mergi cum timuisset viso vento valido, & in hoc fuit valde minor, & fuit factum hoc specialiter, vt appareret differētia quædam inter Christum, & Petrum. Sic dicit Chrysost. scilicet, hoc autem quod Petrus timuit, differentiam demonstrauit discipuli & Magistri. Tertio, quia Christus ambulabat super aquas vtens dote agilitatis, vt dictum fuit: non tamen quòd ipsam dotem haberet. Petrus autem non vsus fuit dote aliqua, sed tenebatur diuinitus ne submergeretur in vndis: licet corpus suum esset graue.

Quare post hoc Christus in nauiculam ascendit. Et si Christus cuncta quæ fecit miraculose operatus esset non putaretur homo. Quæst. CLXXXV.

QVAERETVR, quare Christus ascenderit in nauiculam post hoc. nā si cęperat ambulare super aquas, & poterat sic procedere, cur voluit nauem intrare?

Dicendum, quòd fuit hoc, primo, quia miracula non fiunt sine necessitate, & quādo nihil est, pro quo fiant: non fiunt. & sic Christus nunquam faciebat totum quod poterat, quia poterat semper miraculose & diuinitus viuere: nolebat tamē quia non erat opꝰ, immo esset impedimentum ad id quod ipse volebat. Christus enim cum esset Deus, & homo, vtrunq; volebat de seipso ostendere: Deus autem ostendebatur per miracula: homo aūt manifestabatur in hoc, ꝙ idē patiebaṫ, quod cęteri homines: si aūt semper miraculis vteretur, putaretur esse Deus solum, & non habere corpus verū: cum non apparerent in illo ea, quę hominis erant. & sic aliqñ miracula faciebat: interdū vero labores tolerabat, & defectus humanos in fatigatione, & fame, & siti: licet posset supernaturaliter ista auferre. semper ergo humanam ꝓditionem ostendebat, nisi qñ opus erat ad manifestationem deitatis aliquo miraculo vti, & quia nunc finitum erat, ꝙ Chrs facere voluerat ambulando super aquas, cessauit ambulare super illas: ideo enim Christus ambulauerat super aquas, vt coram discipulis suis ostenderet potestatem suam, & pp alia, quæ dicta sunt supra q. 156. & vt Petrum secū ambulare faceret: iam aūt Petrus ad ipsum venerat super aquas, & cęperat mergi, & tenēte Christo iterū cęperat inoffense ambulare sup aquas, quo facto nihil supererat Chro ostendendū: ideo noluit amplius ambulare super aquas, sed statim ipse, & Petrus redierunt ad nauim. Secundo fuit ad ꝓsolationem discipulorū. nam gaudebant præsente Chro, & tristabantur de absentia eius. voluit ergo esse cū eis in naui, vt sic ꝓsolarentur agnoscentes eū. Tertio fuit ad tollendum totū dubium de cordibus eorum: nam si fuisset Chrs locutus de mari, & Petrus iuisset ad eum super aquas, non erāt penitus certificati discipuli an esset Christus, vel phantasma, quia ēt qñ intrauit in nauem adhuc excęcatum erat cor eorum, vt dr̄ Marc. 6. & non intelligebant qūo Christus hoc facere posset. a fortiori ergo si non intrasset nauem, sed sup aquas veniisset vsque ad terram: putassent eū esse phāsma, & non esse eum, qui eis in mari loquebatur. Quarto fuit, vt faceret cessare tempestatem, quam præsentia sua tollere voluit, ideo intrare debuit in nauem postquam Petrus ad eum venerat.

Quare cessauit ventus intrante Christo in nauim, & quis ventus erat. Quæst. CLXXXVI.

QVAERETVR, quare cessauit ventus intrante Christo in nauiculam, & quis ventus erat.

Dicendum, quòd Christus venerat super aquas ad liberandum discipulos, qui iactabantur, & fluctuabant, voluit autem per omnia ostendere virtutem suam. nam si ventus cessaret antequam ipse intraret in nauiculam, putaretur ꝙ forte naturaliter cessauerat, & non ad imperium eius, sicut solent tempestares quotidie in mari naturaliter insurgere, & per ipsas residere: cum autem mox, vt ipse intrauit in nauiculam ventus resederit, qui prius nauem concutiebat, apparuit manifeste, quòd fiebat propter eum, & non naturaliter. Secundo fuit ad magis confirmandum miraculum præteritum de ambulatione super aquas. nam propter illud putauerant ipsum esse phantasma: nunc placando ventos, & mare ostendit, quòd potuerit ambulare super aquas, quia si venti ei obediant, vt eo iubente cessarent, & aquæ, vt cessarent fluctuare: obedirent etiam ei portando, & sustinendo eum non submergendo. & sic fuit conueniens ad ostendendum miraculum præteritum verum esse, quòd nunc intrante Christo in nauiculam cessaret ventus, & non prius. Quis autem ventus

ventus iste esset: dicunt aliqui, ꝙ fuit ille ventus validꝰ quem vidit Petrus venientem qñ timuit, & mergi cępit. Sed secundum, ꝙ non est necesse, ꝙ fuerit ille, nec etiam est verisimile, quia cum ille venerit ad probandum fidem Petri, & non erat prius qñ Petrus descendit in mare, ita qñ ipse clamauit, & a Christo liberatus est, non oportebat ꝙ maneret ventus ille. Sed dicendum videtur, ꝙ vocatur hic ventus tota illa procella ventorum, quæ per noctem totam duraverat, in qua laborabant discipuli. & ille ventus aliqñ flabat impetuosius, & aliqñ debilius, quia non semper manet eadem vis flandi licet continuetur tempestas, & ideo qñ Petrus descendit de naui in mare nō erat magnus ventus: postea vero insurrexit maior. & etiam cessauit impetus magnus illius, sed non penitus cessauit vē tus. sicut nec qñ Petrus descendit in mare cessauerat ventus, & ideo non dicitur ꝙ vidit ventum venientē, sed ꝙ vidit vētum validum, quasi diceret, ꝙ ante hoc ventus flabat, sed non ita validus. Christo autem intrā te in nauiculam cessauit penitus tempestas, ita vt iam nec magna, nec parua esset, & ideo non dicitur, quòd cum ascendisset in nauiculam cessauit vētus validus, sed cessauit ventus absolute. q. totus ventus cessauerit, qui tempestatem faciebat.

Qui erant isti qui erant in nauicula. Quæst. CLXXXVII.

QVAERETVR qui erant isti, qui erant in nauiculam. de quibus dicitur, quòd venerunt adorantes eum, &c.

Aliqui dicunt, quòd erant discipuli, qa isti sunt, qui erant in naui. nam discipulos suos coegerat Christus ascendere in nauiculam, quando turbæ volebant ab eo recedere, supra in litera. & sic non videntur ibi fuisse aliqui, qui nauiculam intrarent.

Alij dicunt, quòd non fuerunt discipuli Christi, qa si illi essent nominarentur sub nomine honoris sui, vel dignitatis. ſ. discipuli, vel Apostoli, & tamen nominantur absolute tamquam sint alij homines. ſ. qui autem in nauicula erant. Et ita videtur tenere Origenes. nam supra 8. cap. quando iterum Christus placauit mare dicitur: porro homines mirati sunt dicētes, qualis est iste, quia & venti, & mare obediunt ei: & dicit ibi Orige. sed qui homines mirati sunt non putes hic Apostolos signatos: nunquam enim inuenimus sine honore cognominari Domini discipulos, sed semper aut Domini discipuli nominantur, aut Apostoli: mirabantur ergo hi homines, qui cum eo nauigabant, quorum erat nauicula.

Dicendum, quòd potest accipi, quòd isti sint discipuli: aut alij, qui cum Domini discipulis nauigabant. nam constat, quòd aliqui nauigabant cum eis, & de illis potest intelligi hoc. Etiam potest accipi, ꝙ sint discipuli Christi, & non est hic negandum eos esse, si erunt supra 8. nam ibi videtur ostendi maior differentia, quia dicitur, porro homines mirati sunt. hic autem dicit, qui aūt erant in nauicula. quod magis discipulis Christi conuenit. Item, quia ibi ponitur aliquid, de quo erant increpandi discipuli: si illi essent, quia scirent, dixerunt qualis est iste, quia & venti, & mare obediunt ei! hic autem ponitur factum laudabile, scilicet, quia adorauerunt Christum dicentes, vere filius Dei es. Et ideo melius videtur dicendum, quòd accipiatur pro omnibus, qui erant in nauicula: tam pro discipulis quàm pro alijs, qui non erant discipuli, & ideo dr̄, qui aūt erāt in nauicula. ſ. oēs q in ea erāt. nō est. n. verisimile, ꝙ extraneis adorantibus Chrm ꝓ hoc miraculo, & dicētibꝰ vere filiꝰ Dei es, tacerēt discipuli, & nō adorarēt eū, qa ꝓ hoc viderent illū ꝓtēnere, & nō cēt verū quod cęteri de Chro credebāt.

Quomodo Christus haberet nauiculam, & vnde eam habuit. Quæst CLXXXVIII.

QVAERETVR de ista nauicula quomodo Christus haberet nauiculam, quam per multos dies in mari haberet. Aliqui dicunt, quòd ista erat nauicula alicuius discipulorum Christi. nam illi erant piscatores, & habebant nauiculas.

Dicendum, quòd non stat, quia quando discipuli adhęrebant Christo reliquebant omnia, sicut dixit Petrus, infra 19. ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. ergo nauiculam nullam habebant, quia si aliquas piscatorias nauiculas habebant, reliquerant illas. vt pater de Petro, & Andrea, supra 4. & Mar. 1. scilicet, relictis retibus, & naui secuti sunt eum. iam ergo non habebant nauiculam aliquam. Item quia discipuli sequebantur Christum quocunque iret, & sic non poterant curam aliquarum rerum habere: vnde nec nauiculas haberent. sed oportebat omnia relinqui.

Est igitur dicendum, ꝙ ista nauicula non erat discipulorum, sed aliorum Iudæorum. nam qñ Chrs egebat nauicula aliqua rogabat aliquem, vt ad vsum certi t pis illam ꝓcederet, sic patet Luc. 5. vbi cum ꝓuenissent turbæ multæ ad Christum, iuxta mare, ita vt in eum irruerent: ascendit in vnam nauiculam, q̄ erat Simonis, & rogauit eum, vt pusillum a terra reduceret, & ipse sedens in nauiculam docebat turbas de nauicula: & nunc forte rogauit aliquem audita morte Ioannis, quòd nauiculam suam sibi commodaret ad eundum in locum desertum, & iuit pauitque turbas, & postea remisit discipulos in illa ad oppositum litus maris, & in illa nauicula erant discipuli, & etiam Dominus nauis, vel alij loco eius, qui reducerent nauiculam, quia forte Christus, & discipuli sui non erant iam redituri in locum illum, de quo venerat nauicula. nemo autem erat, qui rogante Christo non concederet nauiculam suam ei ad vsum aliquorum dierū, & ita cum in litera dicitur, qui autem erant in nauicula venerant, & adorauerūt. ita intelligitur de illis, quorū erat nauicula, sicut de discipulis, quia illi admirati de hoc venerunt, & adorauerunt eum, & ita etiam qñ iuit in terram Gerasenorum, quę erat vltra mare, accepit nauem precario ꝓcessam, & in illa ibāt hoēs, quorum erat nauis. & de illis dicitur supra 8. cap. porro homines mirati sunt dicentes, qualis est hic. Et dicit ibi Orige. ꝙ isti erant homines, qui cum Christo nauigabant, quorum erat nauicula. & ita sępe Christus faciebat: cū sępe esset ei nauicula necessaria, quia vt in plurimum ambulabat iuxta mare Galilęæ: potissime in exordio prædicationis suæ.

Quare isti qui erant in nauicula Christum adorauerunt, & qua adoratione. Quæst. CLXXXIX.

QVAERETVR, quare isti, qui erant in nauicula adorauerunt Christum, & qua adoratione, & an benefecerunt.

Ad primum dicendum, quòd fuit. Primo propter excellentiam apparentem in Christo. nam ambulauerat super aquas maris, & fecerat quòd Petrus ambularet cum eo. & postea imperauit ventis, & mari faciens cessare tempestatem quando intrauit nauiculam. hæc autem non poterat facere, nisi qui esset Deus, vel a Deo haberet potestatem hanc. ideo adorauerunt eum. Secundo fuit ad exhibendum reuerentiam, & honorem pro suscepto beneficio. nam erant in periculo, & si non liberaret eos Christus, desperabant de vita: ideo tamquam sospitatis Auctori honorem impendunt adorantes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad ſecundum dicendum, ꝙ iſta adoratio fuit latria F
qualis Deo exhibetur. Quod patet primo, quia pro
talibus rebus impendebatur, quæ deitatem oſtende-
bant, & qui erant in naui etiam oſtendebant ſe agno-
ſcere eum, vt Deum. nam dixerunt vere filius Dei eſt
eiuſdem naturæ cum patre, ergo filius Dei Deus eſt.
& quia adoratio latriæ deitati debet̄: danda erat Chr̄o,
quem iſti aſſerebāt eſſe filium Dei. de iſta adoratione
dicendum, ꝙ fuit quædam exhibitio reuerentiæ per
genuflexionem, vel proſtrationem ad pedes Ieſu, &
hoc innuitur, quia dr̄. venerunt, & adorauerunt eū. ſ.
prociderunt ante eū. ſic dicitur ſupra 2. c. de trib⁹ ma-
gis ꝙ procidentes adorauerunt Chriſtum.

Ad tertium dicendum, ꝙ benefecerunt adorād̄o:
immo ſi nō adorauiſſent eſſent reprehenſibiles: agno
ſcebant. n. Chr̄m eſſe Deum: cum dixerint vere filius G
Dei es. Deo aūt competit adorari: ideo recte agebant
eum adorantes. ſi aūt non adorarent eſſent reprehen
ſibiles, quia Deum agnitum non coluerunt. ſic redar
guuntur ſapientes Gentilium, quia cognoſcētes Deū
non glorificauerunt eum, vt Deum, nec gratias ege-
runt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis ad Ro. 1.
cap. potiſſime, quia nunc præſtiterat iſtis magnum be
neficium liberationis. ſi ergo non venerarentur eum,
ingrati eſſent: ideo laudabiliter egerunt adorando, &
illud facere tenebantur.

Quare iſti, qui erant in naui dixerunt nunc Chriſto vere filius H
Dei es. Et quomodo diſcipuli poterant putare Deum habere
filium conſubſtantialem ſibi. Quæſt. C X C.

QVAERETVR, quare iſti, qui erant in naui di-
xerunt nunc Chr̄o, vere filius Dei es.

Aliqui dicunt, ꝙ vocauerunt eum filiū Dei,
ſ. valde dilectum a Deo, & ſanctiſſimum virū,
quia ſicut filius a patre diligitur, ita Chriſtus, quia eſſet
excellentiſſimus Prophetarum & oīum virorum ſan
ctiſſimus ſpāliter diligeretur a Deo, & acciperet ab
eo quandam dignitatem, quam nullus alius hoīum
acceperat. & ad hanc oſtendendam vocabant eū filiū
Dei. Et ita accipit Arrius hęreticus q̄ncunq; de Chri
ſto dicit ſcriptura, ꝙ eſt filius Dei: nā nō ꝓcedit eū eſſe
filium. i. de ſubſtantia patris, ſed eſſe creaturam. & tñ
ponit eſſe maximę dignitatis inter creaturas, & tamē
iſtud eſt blaſphemia, quia Chr̄s eſt filius Dei ꝓſubſtan
tialis patri, & ipſe eſt Deus, quia Deus erat verbū. Io. 1.
& pater, & filius vnum ſunt.

De iſtis dicendum, ꝙ intellexerunt Chr̄m eſſe fi-
lium Dei. i. de Deo natum ꝓſubſtātialem ei, quia aliàs
ponerēt filium per adoptionem, & tñ dr̄ in litera. vere
filius Dei es. i. non per adoptionem, vel ſimilitudinē
perfectionis alicuius, ſed vere. i. per naturæ realitatē.
nos. n. filij Dei ſumus ad Ro. 8. & tñ per adoptionem,
quia Chriſtus dedit nobis filios Dei fieri Io. 1. ſ. pote-
ſtatem dedit filios Dei fieri, his, qui credunt in nomi-
ne eius. de ipſo aūt nō dr̄, ꝙ filius Dei ſit, ſed eſt quod
ſignificat naturæ ꝓſubſtantialitatem, & ita dixit Cētu
rio de Chr̄o. vere filius Dei erat homo iſte, infra 27. &
ad hoc aūt perſuaſi ſunt, qui erant in nauicula, quia vi
derant Chr̄m talia facientem, quæ Deitatem atteſtan
tur. ſ. imperare mari, & ambulare ſuper vndas, & alijs
poteſtatem ambulandi ꝓcedere: talia aūt ad puros ho
mines non expectant. non. n. viderant vnquam neque
audierant talia facta. nam in veteri teſtamento nihil
tale legitur: ideo maiorem homine crediderunt eū,
qui talia faciebat, ſcilicet, Deum eſſe, vel filium Dei,
quia in dignitate nulla eſt differentia.

Sed dicetur quomodo iſti, qui erant ſimplices po
terant talia cognoſcere, vt putarent Deum habere fi-
lium conſubſtantialem ſibi?

Dicendum, quòd hoc putauerunt. Primo, quia
ad hoc paulatim producti erant a Chriſto per miracu
la. nam quando iterum Chriſtus mare placauerat ad-
mirati ſunt dicentes, qualis eſt hic, quia venti, & ma
re obediunt ei? ſupra octauo cap. & tamen nondum
Deum, nec filium Dei vocauerunt: nunc vero viden
tes maiora miracula, ſcilicet, quòd non ſolum ma-
re placabat, ſed etiam ambulabat ſuper aquas, &
alijs ambulandi concedebat poteſtatem, aſſeruerunt
maiora, ſcilicet, ipſum eſſe filium Dei. Sic dicit
Chryſo. vide qualiter paulatim ad id quod eſt excel-
ſius vniuerſos ducebat: ſupra enim increpuit mare:
nunc autem magis virtutem ſuam demonſtrat ſuper
mare ambulando, & alteri hoc idem faciendo, &
periclitantem ſaluando: ideoque dicebant ei, vere
filius Dei es, quod ſupra non dixerant. Secundo
fuit hoc, quia licet iſti eſſent rudes, vt ad hoc intelli-
gendum non ſufficerent, Deus illis reuelaret ad lau-
dem ſui, & hoc eſt præcipuum: nam ex ore infan
tium, & lactentium Deus perficit laudem, ideſt, fa-
cit ſe laudari perfecte faciendo, quòd illi dicant de-
eo res excellentes, quas alij non intelligunt. Sic
enim fuit quando intrante Chriſto in Ieruſalem in
die palmarum cantabant pueri ludæorum Oſanna fi-
lio Dauid. in quo oſtendebant eum eſſe Meſſiam,
qui eſt filius Dauid miſſus a Deo, infra vigeſimopri-
mo, & Marc. vndecimo. & cum indignarentur pon
tifices, & Sacerdotes, & Scribæ, & dicerent Chri-
ſto, audis quid iſti dicunt? quaſi dicat. increpa eos,
ſicut dicitur Luc. decimonono, & Chriſtus ait: nun-
quid legiſtis in Scripturis, quia ex ore infantium, &
lactentium perfeciſti laudem? ideſt, laudant Deum
de rebus perfectis, & magnis: hoc autem eſt, quia
Deus reuelat iſta paruulis, qui aliàs erant rudes, &
non oſtendit eas doctis viris, ideſt, ſapientibus de
ingenio ſupra vndecimo, vbi Chriſtus dicit: Confi-
teor tibi pater Domine rex cœli, & terræ, qui abſcō
diſti hæc a prudentibus, & ſapientibus, & reuelaſti
ea paruulis. & ita nunc iſtud altiſſimum ſecretum,
ſcilicet, Chriſtum eſſe verum filium Dei, habue-
runt iſti ſimplices per Dei reuelationem, & non per
doctrinam humanam. ſic patet infra decimoſexto,
vbi cum Chriſtus quæreret a diſcipulis, quem me di- I
cunt eſſe homines, & poſtea vos autem quid me eſſe
dicitis? dixit Petrus, tu es Chriſtus filius Dei viui, &
Chriſtus ait, beatus es Simon Bariona, quia caro, &
ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui eſt in
cœlis. ita & nunc iſtis paruulis, qui in naui erāt Deus
reuelauit Chriſtum eſſe verum filium Dei.

Quomodo diſcipuli Chriſti, qui in naui erant dixerant nunc
Chriſto, vere filius Dei es. cum eſſet cor eorum obcęca-
tum. Et quòd ad cognoſcendum Chriſtum filium
Dei eſſe requirebatur magni cordis illumi
natio. Quæſt. C X C I.

QVAERETVR quomodo poteſt ſtare, quòd K
diſcipuli Chriſti, qui in naui erant dixerant
nunc Chriſto vere filius Dei es, quando in-
trauit in nauem, quia quando introiuit ſtu-
pebant diſcipuli, & non intelligebant iſta miracula
eius, vt dicitur Marc. ſexto, ſcilicet, aſcendit ad il-
los in nauim, & ceſſauit ventus, & plus magis in-
tra ſe ſtupebant. non enim intellexerant de panibus:
erat enim cor eorum obcęcatum. & tamen ad co-
gnoſcendum eſſe Chriſtum filium Dei requireba-
tur magna cordis illuminatio, quia iſta erat altiſ-
ſima cognitio, ergo non potuerunt hoc dicere.

Aliqui dicunt, ꝙ diſcipuli erant obcęcati, & non di-
xerunt Chriſto, quòd eſſet filius Dei, ſed illi quorum nauis

nauis erat, qui in illa veniebant cum diſcipulis dixerūt
iſtud. nam litera iſta non innuit, quòd diſcipuli illud
dixerint, quia dicitur, qui autem in naucula erāt &c.
Sed dicendum, ꝙ non ſtat. Primo quia valde incon-
ueniens videbatur, ꝙ extranei a Chriſto exiſtentes in
nauicula videntes Chriſti miracula adorarent eum,
& dicerent eſſe filium Dei, & diſcipuli ſui dubitarent
de hoc, & non adorarent eum, nec dicerent eſſe filiū
Dei: nam valde reprehenſibiles eſſent ex hoc. Secun
do, quia Chriſtus oſtenderat diſcipulos ſuos publice
eſſe minoris dignitatis quàm alios homines, cum
alij plura cognoſcerent de Chriſto, & magis eum co-
lerent qnàm diſcipuli ſui, & tñ Chriſtus ſeruabat ho- B
norem diſcipulorum ſuorum, potiſſime coram alijs.
ideo non daret extraneis maiorem cognitionem, &
fidem de ſeipſo quàm diſcipulis, ita vt diſcipuli ex
hoc iudicarētur reprehenſibiles. Tertio quia ex hoc
ſcandalizarentur, qui in nauicula erāt, & infirmarētur
in cordibus ſuis circa ea quæ de Chriſto erant, viden-
tes, ꝙ diſcipuli Chriſti, qui perfectius veritatem co-
gnoſcere poterant non adorarent eum, nec laudarent
tamquam Deum, cum alij ſic eum adorarent, quia
eſſet ſuſpitio, ꝙ Chriſtus non erat vere filius Dei, cum
illi hoc non cognoſcerent: nec vt talem adorarent.
Quarto quia nulla cauſa diſtinguendi eſt. ſ. ꝙ intelliga C
tur id quod dixit Marcus de diſcipulis. ſ. ꝙ eſſet cor
eorum obcęcatum, & id quod dicitur hic de alijs
eorum erat nauis, quia ſicut hic litera non exprimit,
quorum erant iſti, & ideo poteſt referri tam ad diſcipulos
quàm ad alios, qui in naui erant, ita & Mar. 6. litera
non exprimit, qui ſint illi, quia dr̄, & aſcendit ad illos
in naui, & ceſſauit ventus, & ſic poteſt intelligi de om
nibus, qui erant in naui, immo ſic oportet intelligi,
quia qñ Chriſtus aſcendit in nauem ad omnes, qui in
naui erant aſcendit, & ita dicendum, quòd non habet
locum iſta diſtinctio, ſed oēs adorauerunt nunc Chri
ſtum, & dixerunt, vere filius Dei es, ſiue diſcipuli, ſiue
alij, qui in naui erant. Ita dicit Raba. dixerunt vere fili⁹
Dei es, quod quidem de nautis intelligendum eſt,
ſiue de Apoſtolis.

Alij dicunt, ꝙ diſcipuli adorauerunt nunc Chriſtū, D
& dixerunt, vere filius Dei es, & non dicitur cor eo-
rum obſcuratum quaſi ipſi non intellexerint eum eſ-
ſe filium Dei, ſed erat obcęcatum, quia non intellige
bant modum quo miracula faciebat.

Dicendum, ꝙ non ſtat, quia dicitur Mar. 6. & plus
magis intra ſe ſtupebant, qui autem ſtupidus eſt nihil
facit, ſed manet hæſitans, & immobilis, & tamen, qui
confitebantur Chriſtum eſſe filium Dei, & veniebāt
ad adorandum, non erant immobiles, & ſtupidi, ideo
non ſtat ſic. Secundo, quia dicitur eodem cap. erat. n.
cor eorum obcęcatum, quod in malum ſonat. ſ. quā-
do homo non cognoſcit ea, quæ neceſſe eſt ad ſalutē
cognoſci, vel quæ alij cognoſcunt, & tamen, qui co-
gnoſcit Chriſtum eſſe Deum, & adorat eum, non E
ignorat, quæ alij ſciunt, ſed potius cognoſcit id quod
multi neſciunt: ergo non dicitur cor talium excęcatū.
Tertio quia non eſt conuenienter dictum, ꝙ cor ali-
cuius ſit obcęcatum, quia ignorat modum quo Deus
miracula agit, quia aut quis putat eſſe Deum eum
quem videt facere miracula, aut non. ſi putat Deum
eſſe, neceſſe eſt, quòd credant eum agere ex infinita
potentia, & modus faciendi Dei eſt ex infinita poteſta
te agere, ſi autem ignorat eſſe Deum, tunc vere eſt
excęcatus: ergo non dicerentur diſcipuli excęcati ſi
cognoſcerent filium Dei eſſe Chriſtum, quia tunc
ſcirent modum quo miracula faciebat. Quarto, quia
Deo non eſt aliquid difficile, ideo quòd Deus faciat
quidquid voluerit nemo admiratur, & tamen diſcipu
li ſtupebant quomodo Chriſtus poſſet facere hæc, &
A quanto plura miracula faciebat, tanto plus illi ſtupe-
bant, ergo non agnoſcebant eum eſſe Deum, ſic dici-
tur Mar. 6. aſcendit ad illos in nauiculam, & ceſſauit
ventus, illi autem plus magis intra ſe ſtupebant, ideſt,
fecerat alia miracula, vt panes multiplicando, & po-
ſtea ſuper aquas ambulando, deinde Petrum etiam
ambulare faciendo, & de omnibus his mirabantur, &
tamen cum intrauit in nauiculam, & ceſſauit ventus
eo intrante, adhuc plus mirabantur, & ſtupebant, er-
go non agnoſcebant eum eſſe Deum, & ijdem nō in
telligebant quomodo hęc facere poſſet, quæ ab eo fa
cta eſſe videbant, & ita dicitur Mar. 6. non enim in-
tellexerant de panibus, ideſt, non intelligebant quo- B
modo potuiſſet multiplicare panes, & tamen ſi puta-
rent eum eſſe filium Dei, non dubitarent quin ma-
iora facere poſſet.

Dicendum ergo, quòd quando Chriſtus intrauit
in nauim, non putabant diſcipuli eum eſſe filiū Dei,
& ideo ſtupebant. Sic dicit Beda, ſtupebant quidem
carnales adhuc diſcipuli virtutum magnitudinem,
necdum tamen veritatem diuinę naturæ, & maieſta-
tis cognoſcere volebant, & ideo erat cor eorum ob-
cæcatum. Sed dicendum, quòd licet quando Chri-
ſtus intrauit in nauim diſcipuli erant ſtupentes, &
non agnoſcentes eum eſſe filium Dei, neque moue-
bantur ad eum, poſtea ipſe aperuit diuinitus corda C
eorum diſcutiendo illam excęcationem, & ſtuporē.
& tunc agnouerunt, & profeſſi ſunt illum eſſe vere
filium Dei, & venientes adorauerunt eum, & tamen
Marcus expreſſit primum, ideſt, dubitationem, & ſub
ticuit ſecundum, ideſt, adorationem. Matthęus autē
econtrario primum tacuerat de dubitatione, adora-
tionem autem, quæ ad Chriſti laudem erat expreſſit,
& tamen iſtud vulgatiſſimum eſt apud Euangeliſtas,
quòd vnus exprimat quod alius tacuit, & alius taceat
quod prior expreſſit.

An Chriſtus hoc miraculum ſcilicet, ambulare ſuper aquas vo-
luit turbis notum eſſe. Quæſt. C X C I I.

QVAERETVR de iſto miraculo ambulatio- D
nis Chriſti ſuper aquas, an voluit illud eſ-
ſe notum turbis.

Dicendum, quòd diſcipulis voluit noti-
ficare, quia coram illis egit illud. Aliquibus etiā alijs
extraneis voluit illud notū eſſe, quia in naui non erāt
ſoli diſcipuli, ſed etiam aliquorum nauis erat, vt dicit
Raba. & ipſi viderunt hoc, & adorauerunt Chriſtū.
De alijs autem turbis dicendum, quòd voluit Chri-
ſtus aliquomodo notum eſſe illis iſtud miraculum,
ſed noluit, quòd illud viderent. Primum patet, quia
ideo fecit, quòd diſcipuli ſui aſcenderent in nauem
preſentibus turbis, & manente eo cum turbis, vt cū
non eſſet ibi alia nauicula, niſi illa in qua erant diſci-
puli conſtarer, quòd Chriſtus tranſierat mare ſine na-
uicula, & ita cognouerunt, & ideo quando viderunt
eum vltra mare quęſierunt quomodo tranſierat. Io. E
6. ſ. turba quæ ſtabat trans mare vidit, quia nauicula
alia non erat ibi niſi vna, & quòd non introiſſet cum
diſcipulis ſuis Ieſus in nauim, ſed ſoli diſcipuli abiiſ-
ſent, & ſequitur, cum inueniſſent eum trans mare di-
xerunt ei, Rabbi quando huc veniſti? ideſt, quomodo
potuiſti venire, quia nullum tempus fuit, in quo ha-
beres nauiculam ad trasfretādum. Si autem Chriſtus
voluiſſet, quòd factum iſtud lateret turbas, non mi-
ſiſſet diſcipulos p̄ ſentibus turbis ſed expediuiſſet tur-
bas prius, & poſtea mitteret diſcipulos, vt neſcirent
turbæ an iret cum illis, immo putarent, quòd ibat cū
illis, ſicut venerat: voluit ergo, quòd turbę hoc ſcirēt,
& hoc argumentatiue. De ſecundo patet. quia non

fuerunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerunt præsentes, sed per noctem coram solis discipulis,& paucis alijs,qui erant in nauicula ambulauit super aquas.si autem hoc coram turbis facere voluisset,sępe poterat ambulare super aquas maris præsentibus eis,vt quando veniebant ad audiendum verbũ Christi iuxta mare, sicut Luc.5.cum intrauit Christus in nauem Petri,& inde sedens docebat turbas sedentes in litore,& præcedenti cap.quando locutus est in parabolis iuxta mare turbis,ipse ascendit in nauiculam,& turba sedebat in litore: ibi enim posset stans super aquas prædicare,sed nunquam fecit. Ratio erat,quia turbæ suspicarentur malum: nam discipuli videntes hoc putauerunt Christum esse phantasma:a fortiori ergo turbæ,quæ infirmiores erãt hoc putarent,& hoc erat magnum scandalum: nam cauerent forte ab eo putantes non esse hominem, sed dęmonem:ideo non apparuit sic coram eis,& ob hoc quando turbę quæsierunt ab eo quomodo transisset mare Ioan.6.s.sine naui.non respondit ad hoc nolens confiteri,quòd ambulasset super aquas, sed sub dissimulatione illud præteriuit,& tamen taliter hoc fecit, quòd populus posset colligere istud ab eo factum fuisse.

Quare Christus fecit hoc miraculum coram omnibus discipulis, & quibusdam alijs. Et qua dote in ambulando super aquas Christus vsus est qua ve in transfiguratione. Et hæc quid ostendebant. Quæst. CXCIII.

QVAERETVR cum Christus ambulans super aquas vsus fuerit dote agilitatis, quare fecit hoc coram omnibus discipulis,& quibusdam alijs, cum transfigurationem in qua vsus est dote claritatis,non ostendit omnibus discipulis, sed solis tribus, infra decimoseptimo,& Mar.nono,& Luc.nono.

Dicendum,quòd Christus vsus est omnibus dotibus corporis glorificati dum adhuc viueret non quidem omnibus simul, sed in diuersis temporibus. nã dote subtilitatis in nascendo vsus est, quia claustra virginis non aperuit.Dote in corruptibilitatis,vel immortalitatis vsus est in ieiunando 40.diebus.nam nõ dissoluebatur corpus suum,ac si esset impassibile, cũ quodlibet corpus humanum in tãto tempore dissolueretur. Dote agilitatis vsus est nunc ambulando super aquas.Dote claritatis vsus fuit in transfiguratione infra 17.in vsu subtilitatis testis nullus affuit, quia nemo egredientem ex vtero vidit: sed putarum ita eum egressum sicut cęteros. In vsu impassibilitatis nullus etiam prẹsens erat, quia solus erat Christus in deserto quando ieiunabat:ideo dicitur Mar.1.cap.ꝙ erat cum bestijs.In vsu agilitatis testes habuit omnes discipulos,& quosdam alios. In vsu autem claritatis solos tres de discipulis.Ratio prima huius fuit, quia volebat Christus transfigurationem esse occultam, ambulationem autem super aquas nolebat occultari, & quia si omnes discipuli adessent non poterat res esse tacita, adhibuit tres solos quos ad secretum seruandum credebat magis idoneos, vt dicit Theophi. Patet hoc,quia post transfigurationem,dixit nemini dixeritis visionem donec filius hominis a mortuis resurgat infra 17. De hac autem ambulatione super aquas non prohibuit eam publicari,immo ipse occasionem prẹstitit,vt sciretur quasi volens, quòd sciretur,& hoc, quia coram turbis fecit, quòd discipuli ascenderent nauiculam,& recederent,ex quo apparebat,quòd ipse sine nauicula transfretauit, vt dictum est prẹce.quæst. Huius differentię ratio fuit, quia si populus sciret Christum ambulasse super aquas nihil impediretur Christi de his, quæ facere intendebat. Si tamen scirent transfigurationem impediretur, ꝙ ipse volebat.nam per hoc,quòd super aquas ambulauit non iudicabant esse Deum,sed potius aliqui putabant eum esse phantasma,sicut discipuli iudicauerũt. per hoc autem, quòd transfiguratus est apparuit in eo imago futuræ glorię, quæ ostendebat illum esse Dominum glorię illius,& apparuerunt Elias,& Moyses loquentes cum eo,quasi ministrantes ei, & perhibentes ei testimonium.Si autem populus hoc cognouisset, putaret Christum esse Deum, vel saltem Messiam,& ideo nemo eum tangere vellet,& sic impediretur mysterium passionis eius,ita ipse dixit Mar.9.& Luc.9.& infra 17. quòd non dicerent aliquid de ista transfiguratione vsque post resurrectionem suam,qa oportebat eum prius flagellari,illudi,& crucifigi,quasi dicat, & si sciretur transfiguratio sua non possent hæc fieri.nam transfiguratio ostendebat eum esse regem gloriæ,cum gloriæ imaginem in seipso ostenderet,& tamen si cognouissent regem gloriæ nunquã crucifixissent 1.Cor.2.ideo debuit taceri transfiguratio,sed non ambulatio super aquas. Secunda ratio est,quia ad videndam ambulationem super aquas nemo discipulorum erat indignus, ad vidẽdum autem transfigurationem rari erant digni. Primum patet, quia in ambulatione super aquas ostendebatur quędã potentia,sed non aliqua delectatio.sicut enim in quolibet miraculo potentia ostendebatur facientis. ita & in ambulatione super aquas,sed nihil aliud. nam non erat alicuius gaudij illud videre, sed solum cuiusdam admirationis.vnde videntes illud discipuli stupebant intra se,Mar.6.trãsfiguratio autem erat promptuariũ summæ delectationis,quia sicut in vita ęterna est immensa delectatio in videndo Deum,& corpora glorificata, ita & in videndo Christum transfiguratum ad illum splendorem gloriæ fuit prægustatio quędam beatitudinis,& fuit ineffabile gaudium. ex eo patet quod dixit Petrus Domine bonum est nos hic esse, faciamus hic tria Tabernacula: tantam enim delectationis suauitatem Petrus expertus fuerat, quòd nunq̃ inde amplius recedere voluerat,ad degustandũ autem quandam inchoationem gloriæ non erant dispositi omnes discipuli Christi, sed pauci, & forte nemo,istos tamen tres,idest,Petrum Iacobum,& Ioãnem sumpsit, vt superessent, vt post resurrectionem Christi testificari possent de ea. non enim abscondit Christus ambulationem super aquas sicut transfigurationem.Sed quandocunque dicimus, quòd Christus viuens vsus fuerit aliqua dote,non est intelligendum,quòd illam vere habuerit,sed similem vsum habuit actu dotis, quia dotes non habuit vsque post mortem,& resurrectionem suam.

Et cum transfretassent venerunt in terram Genasar. Et cum cognouissent eum viri loci illius,miserunt in vniuersam regionem illam,& obtulerunt ei omnes male habentes,& rogabant eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt,salui facti sunt.

Et cum transfretassent. Hic ponitur quartum signũ, scilicet,infirmorum curatio,& dicitur.

Cum transfretassent. Ideſt,venissent ad alterã partem freti:nam mare istud Galilęæ duo latera habebat Occidentale,& Orientale,& per medium fluebat Iordanis.nunc autem Christus transiuit ab vno latere in aliud,& hoc fuit transfretare.

Venerunt in terram Genesareth. Dicitur veneruut, qa Christus ibat cum discipulis.nam iam in nauiculam intrauerat,vt dicitur supra in litera,& vocatur ista terra Genesareth a mari. Vel vt alij volunt a loco quodã dicto Genesareth. Et aliqui libri habent Genesar, sed non multum differt,quia idem nomen est cum Marcus,& Lucas hoc ponant, & vnus dicat Genesar,& alius Genesareth. *Et cum cognouissent eum viri loci illius.* Ideſt,illius primi loci in quem introiuit egressus naui,& dicitur cum cognouissent eum, ideſt,sciuissent eum esse in regione. Vel cognouissent eum, ideſt sciuissent quis erat. *Miserunt in vniuersam regionem illam.* Ideſt,denunciauerunt per totam regionẽ, vt omnes pararent se ad portandos infirmos ad Christum,vt sanaret eos.dicitur vniuersa regio illa tota terra,quæ erat in circuitu loci illius ad quem nunc Christus iuerat,vel iuxta illud mare Genesareth ex latere illo. *Et obtulerunt ei omnes male habentes.* Ad hoc enim per totam regionem denunciatum est, vt quilibet afferret languentes suos,& mox omnes apportati sunt. *Et rogabant eum.* Scilicet,illi qui offerebant infirmos. *Vt vel fimbriam vestimenti eius.* Ideſt, saltem fimbriam, quasi dicat,volebant ipsi magis tangere carnem eius, & tamen si non possent,saltem desiderabant tangere vestimentum. *Tangerent.* Ideſt,tangere permitterẽtur. *Et quicunque tetigerunt.* Scilicet, ægrotantes aut male habentes:nam sani non tangebant vestimentũ Christi nisi forte ex deuotione. Infirmi autem tangebant ex necessitate,scilicet,vt sanarentur.

Salui facti sunt. Scilicet, ab omnibus generibus languorum,& malorum,quæ patiebantur. nam nullum genus mali erat quod homines paterentur de quo non sanarentur tangentes vestimentum Christi. & ideo caute dixit supra Matthęus obtulerunt ei omnes male habentes,& non dixit ęgrotos, vel languidos, quia male habens significat languidos, & debiles, & arreptitios,qui non dicuntur languentes,nec infirmi, neque debiles.

An ista sint continuata ad præcedentia. Qõ. CXCIIII.

QVAERETVR an ea, quę habentur hic sint continuata ad præcedentia.

Dicendum sic, & quòd ista fuerunt immediate facta post illa. Primum patet,quia post illa supra habetur de nauigatione Christi,& discipulorum, hic aũt habetur de fine nauigationis.s.de exitu ad portũ. nam dr̃, & cum transfretassent venerunt in regionẽ Genesareth. Sic continuat Rabanus dicens, narraue rat superius Euangelista Dominum iussisse discipulos suos ascendere in nauiculam, & præcedere eum transfretũ.nunc aũt in incępta intentione perseuerãs dicit quo transfretando peruenerit. Sic ẽt Glo.continuat dicens, ꝙ Euangelista exposuerat periculũ quod discipuli in nauigando sustinuerãt, & qũo fuerant liberati.nunc ostendit quo nauigando peruenerint. Secundum patet,quia s̃.in litera dictũ fuit qũo Christus ascenderat in nauiculã cũ discipulis,& tn̄ statim cũ descendit applicuit nauis ad locũ quo ibat Io.6.s.voluit eum accipere in nauẽ, & statim fuit nauis ad terram ad quam ibat,& illud fuit ad ostendendum Christi potestatem:nam supernaturaliter mouit nauẽ, vt citius iret ad portum quam mouente vẽto ire posset.

Quæ sit ista terra Genesareth.Et quòd in terra Iudæorum solum sunt quatuor maria. Quæst. CXCV.

QVAERETVR quæ sit ista terra Genesareth.Dicendum,ꝙ siue dicatur Genesar, siue Genesareth idem est,& est regio quędam iuxta mare Galilęæ.Quod patet,quia mox,vt Christus de naui exiuit dicitur intrasse in terram Genesareth. Sed est dubiũ de Genesareth quid sit,an sit nomen loci,vel maris.

Aliqui dicunt, quòd sit nomen loci, quia dicitur hic in litera,venerunt in terram Genesareth,& sequitur,& cum cognouissent eum viri loci illius, ergo Genesareth locus est.

Sed alij dicunt,quòd sit nomen maris, quia Luc.5. dicitur,quòd erat Iesus secus stagnum Genesareth.

Dicendum,quòd vtrũque potest sustineri. Si enim dicatur Genesareth nomen loci,dicetur quòd vocatur stagnum Genesareth,non quòd sit ipsum stagnũ Genesareth intransitiue.s.in recto,sed ponitur transitiue in genitiuo,ideſt,stagnum loci Genesareth, quia vrbs est aliqua apud stagnum, quæ dicit Genesareth, & ab illa nominatur stagnum possessiue. si autem teneatur,quòd Genesareth sit nomẽ maris, vel stagni, & non vrbis,dicetur quòd hic dicitur,& cum cognouissent viri loci illius,ideſt, non loci Genesareth, sed loci primi in quem applicuit in terra Genesareth in litore illius maris.

Sed dicendum,quòd licet vtrunque possit saluari, communius tamen tenetur,quòd sit Genesareth nomen maris,& magis consonat modus loquendi scripturæ,& sic tenet Beda,& Raban.

Hoc supposito aliqui dicunt,quòd vocatur mare Genesareth corrupto nomine,ideſt, Cenereth, quia constat,quòd olim vocabatur mare Cenereth Num. 34.Nam sunt in terra Iudęorum solum tria maria, vel quatuor.s.mare magnũ,ideſt, Occidentale quod Mediterraneum dicimus, mare mortuum, mare rubrũ,mare Galilęæ, siue Genesareth aut Tiberiadis. & tamen Num.34. vbi ponuntur ista maria ponitur mare Cenereth,& necesse est,quòd accipiatur ibi pro mari Galilęæ,quia non est aliud pro quo accipiatur.

Sed non est verum,quòd dicatur Cenereth, ideſt, Genesareth corrupto nomine,quia potius est nomẽ aliud separatum.nam Cenereth, vel Cenoroth fuit olim quędam ciuitas in litore illius maris Galilęæ a qua ipsum mare nomẽ accepit, quæ mutato nomine postea Tiberias appellata est.nã Herodes reędificauit eam,& in honorem Tiberij Imperatoris Tiberiadẽ appellauit,& sicut post ab illa vrbe mare sumpto nomine dicebatur mare Cenereth,ita & postea ab eadẽ dictum est mare Tiberiadis.

De Genesaret autem dicunt quidam, ꝙ vocetur illud mare sic a conditione stagni.s.quia ventos generat.vnde Genesareth dicitur quasi auras generet.Sic dicit Rabanus.terra Genesareth iuxta stagnum Genesareth a lacus ipsius natura nomen trahens qua crispantibus aquis de seipso excitaret auram sibi: Greco enim vocabulo quasi generans sibi auram dicitur, & idem dicit Beda.

Alij dicunt,& melius,quòd vocetur stagnum Genesareth ab aliquo loco,vel terra cõiũcta.Primo quia alia nomina huius maris a terra, ideſt, prouincia circunstante, vel a coniuncto aliquo loco assumuntur, sicut vocatur mare Galilęæ a prouincia Galilęæ in qua est,vocatur mare Tiberiadis a Tiberiade ciuitate, quæ est in litore eius. dicitur mare Cenereth ab antiqua ciuitate in litore eiusdem,quæ mutato nomine nunc Tiberias dicitur. ita ergo Genesareth dicetur. Secundo,& præcipue, quia istud posset teneri si Genesareth esset nomẽ Latinum,vel Grecum,aut ex Latino deriuatum,vt dicatur quasi generans auram. constat autem,ꝙ Genesareth est nomen Hebręum, quia illud mare ita vocabatur apud Iudęos, vt patet hic,& Mar.6.& Luc.5.vbi non potest esse talis deriuatio.s.generans auram quia ista est origo latina.ergo non vocatur Genesareth quasi auram generans

licet verum est, ꝙ lacus illa auras generet ex commotione fluctuum, quod Raba. & Beda vocant crispantes vndas. Et tamen Raba. & Beda hoc tenent, sed tamen origo nominis est Hebræa, & non interpretatur generans auras: nam & ipse Raba. ait quòd & ipse Genesar interpretatur ortus principium. habet autem mare istud nomina multa. s. mare Galilęæ, mare Cenereth, mare Tiberiadis, mare Genesareth, siue stagnum, quorum nominum cauſę supra posităe sunt. Et dicit Beda de hoc mari, stagnum Genesareth idem dicitur esse, quòd mare Galilęæ, vel mare Tiberiadis, sed mare Galilęæ ab adiacente prouincia, dicitur aũt mare Tiberiadis a proxima ciuitate. Porro Genesareth a lacus ipsius natura qua crispantibus aquis de seipso sibi excitare auras perhibeẽt: Græco vocabulo quasi generans sibi auras: nec enim in stagni morem sternitur aqua, sed frequentius auris spirantibus agitatur austri, dulcis, & ad potandum habilis, sed Hebręæ linguæ consuetudine omnis aquarum congregatio, siue dulcium, siue salsarum mare nominatur.

De terra autem de qua habetur in litera dicendũ, quòd siue nominetur a mari, siue ab alio loco, qui dicatur Genesareth: constat quòd est iuxta stagnum illud cum Christus egressus de stagno dicitur ingressus illico in terram Genesareth.

Quæ regio est ista ad quam nunc Christus iuit. Quæst. CXCVI.

QVAERETVR quis locus, vel regio est ista ad quam nunc Christus iuit. Aliqui dicũt, ꝙ est regio Gerasenorum ad quam Christus iterum iuerat, vbi sanauit duos arreptitios supra 8. cap. & Mar. 5.

Sed dicendum, quòd non stat: nam non est idem nomen, quia illa vocatur Gerasenorum a ciuitate nomine Gerasa. ista autem regio dicitur Genesareth. Itẽ non est satis verisimile, ꝙ Christus rediret in regionẽ illam, ꝙ Gerasęni expulerant eum rogantes, vt recederet de finibus eorum. s. 8. cap. & ipse tamquam indignos reliquit illos. ergo non reuerteretur ad eos.

Dicendum, ꝙ Christus appulit in regionem Genesareth, & locus primus in quem intrauit, & ad quẽ nunc ibat, fuit Bethsaida. Quod patet, quia qñ Christus iussit discipulis ascendere nauiculam dixit, quòd prędederent eum in Bethsaidam. Mar. 6. & qñ postea venit Christus ad discipulos positos in periculo maris: dixit ꝙ voluerunt eum accipere in nauem, & statim fuit nauis ad terram ad quam ibat. Io. 6. & tñ ibat in Bethsaidã: ergo illuc peruenerunt. Cum aũt dr, ꝙ venerunt in regionem Genesareth, dicẽdũ ꝙ tota illa regio adiacens illi mari vocatur regio Genesareth, & in quęcunque locum Christus veniret, diceret venire in regionẽ Genesareth, & quia Bethsaida erat in terra illa, veniendo in Bethsaidã, veniebatur in terrã Genesareth, & ideo qñ dr in litera cum cognouissent viri loci illius intelligitur, ideſt, Bethsaidæ quæ fuit locus primus in quẽ Christus introiuit in regione illa.

Quare dicitur de viris loci illius in quem nunc introiuit Iesus cum cognouissent eum Et quòd erant tres ciuitates in quibus Christus plurima fecit miracula. Quæst. CXCVII.

QVAERETVR, quare dicitur de viris loci illius in quem nunc introiuit Iesus, cum cognouissent eum. Aliqui dicunt, ꝙ forte Christus nunquam iuerat in regionem illam, & ita erat incognitus incolis, & tñ qñ ceperunt eum cognoscere miserunt p totam regionem, & tñ antequam cognoscereẽ mansit aliquanto tpe, ꝙ non confluebant ad eum incolę terræ. Sed non stat, quia mox, vt exiuit de naui cognitus est in regione illa. sic dicitur Mar. 6. s. cumque egressi essent de naui, continuo cognouerunt eum.

Dicendum, ergo ꝙ mox, vt venit in regionẽ agnitus est, sed potest intelligi vno modo, ꝙ cognouerũt eum, ideſt, cognouerunt esse in regione, & tunc præsupponitur, ꝙ viri regionis istius, prius cognoscebant Iesum. s. quia vel fuerat in regione hac faciens miracula, vel ipsi eum viderant alibi, & ideo non requirebatur nunc, quòd haberent cognitionem aliquam de persona, cum iam illam haberent, sed cognitionem de aduentu ad regionem.

Alio modo potest intelligi cum cognouissent, scilicet, per opera, quæ ibi fecit, vel per famam: nam poterat esse, quòd mox, vt exiret de naui curaret aliquos ægros, per quod cognita est potestas eius, sicut quando iuit in terram Gerasenorum: nam statim, vt exiuit de naui occurrerunt ei duo arreptitij supra octauo, & Marc. quinto, & illos ibi curauit, & dęmonibus missis in porcos conuenit ad eum statim tota regio Gerasenorum. Luc. septimo, vel poterat esse ista cognitio per famam, scilicet, quia audierant magnalia, quæ alibi fecerat, licet nunquam fecisset miracula in terra illa, nec ipsi vidissent eum. De hoc dicit Hiero. super Mat. cognouerunt autem eum rumore non facie, vel certe pro signorum magnitudine, quæ patrabat in populis vultu plurimis notus erat. Idem dicit Beda, & tamen primum verius est, scilicet, cognouerunt eum esse in regione. nam personam eius, & potestatem iam nouerant cum eum sæpe vidissent, & audissent verbum eius, & hoc consonat literæ. Marc. sexto, scilicet, & cum egressi essent de naui continuo cognouerunt eum, & tamen si de persona eius prius notitiam non haberent, non poterant statim sic abundanter eum cognoscere. Secundo, quia illico, vt scierunt eum ibi esse, miserunt per totam terram, vt afferrent male habentes, & sic necesse erat, quòd etiam illi de regione notitiam haberent de Christo, quia aliàs non afferrent male habentes, licet viri Bethsaidę Christum per aliqua miracula, quæ fecit aduẽniens, eum cognouissent: magna enim cognitio præsupponitur, cum Christo venienti in regionem, statim omnes de prouincia infirmos afferrent. Tertio patet, quia nunc iuit Iesus in Bethsaida, vt dictum est prędcedenti quęstione, & tamen ibi erat valde notus, quia nulla regio, vel ciuitas erat, in qua Christus plura miracula fecisset quàm in Capharnaum, vbi semel sanauit omnes male habentes, qui erant in vrbe, & erat tota ciuitas congregata ad ianuam Iesu. supra octauo, & Marc. primo, & Luc. quarto. Et tamen Bethsaida est iuxta Capharnaum vix ad vnam leucam, vt patet in descriptione terræ sanctę, & situ eius. ideo viri de Bethsaida sępe Christum vidissent, & miracula sępe eum facere aspexissent. Quarto, & efficacius patet, quia in ipsa ciuitate Bethsaida Christus sæpe prædicauerat, & miracula fecerat, immo inter omnes ciuitates, in quibus Christus miracula fecerat plurima, erant tres ciuitates, scilicet, Bethsaida, Capharnaum, & Corozaim. Et propter hoc magis exprobrat istis quàm alijs exprimens ex nomine istas tres supra vndecimo, scilicet, tunc cępit exprobrare ciuitates in quibus factę sunt plurimę virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam. vę tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis &c. ergo iam cognoscebant viri Bethsaidæ Christum, sed nunc cognouerunt eum venisse in regionem, & statim congregauerunt ad eum male habentes.

Quare

Quare viri de Bethsaida in quam venerat nunc Iesus, mox vt cognouerunt Christum venisse, miserunt per totam regionem. Quæst. CXCVIII.

QVAERETVR, quare viri de Bethsaida in quã venerat nunc Iesus, mox vt cognouerunt venisse Christum, miserunt per totam regionem.

Dicendum, quòd hoc fuit ad notificandum omnibus aduentum Christi ad regionem, in quo apparet primo charitas virorum loci illius, quia non solum vo lebant ipsi curari a Christo, vel audire verbum eius, sed etiam, quòd omnes de regione communicarent eis in hoc bono. Apparet etiam eorum fides, quia crediderunt, quòd Christus sufficiebat sanare omnes, non solum eos, qui in loco illo erant, sed etiam quotquot offerrentur: ideo miserunt per totam regionẽ, vt afferrent male habentes. Sic dicit Hiero. s. & vide quanta sit fides hominum terræ Genesareth, vt non præsentium tantum salute contenti sint, sed mittant ad alias per circuitus ciuitates. Et idem dicit Beda, & hoc erat propter multa. Primo vt afferrent ad eos ægros ad curandum ipsos. nam ista erat potissima causa, quare turba copiosa sequebatur Christum vbique, sic dicitur. Io. 6. sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur. Et istud etiam fuit nunc præcipuum. Quod patet, quia dicitur in litera. miserunt in vniuersam regionem illam, & obtulerunt ei omnes male habentes, & Mar. 6. magis aperitur. s. & percurrentes vniuersam regionem cęperunt in grabatis illos, qui male habebant circunferre. Secundo, vt audirent verbum Christi, quia omnes desiderabant audire doctrinam eius, quia noua erat, & dulce erat eloquiũ Christi, sicut dixit Petrus Io. 6. Domine ad quem ibimus? verba enim vitæ æternę habes, ideſt, non est alius, qui talia verba habeat, sicut tu: ideo nescimus alium ad quem eamus. Tertio fuit ad videndum vultum Christi, quia multi desiderabant videre eum saltem propter magnalia, quæ dicebantur de eo: nam sicut dicitur de Salomone 3. Reg. 4. quòd omnis terra cupiebat videre vultum Salomonis. s. propter excellentiam suam, a fortiori desiderarent Christum videre, qui erat incomparabiliter excellentior quantum ad ea, quę faciebat, & ita Herodes desiderabat ex multis diebus videre eum, cũ audisset magnalia de eo Luc. 9. & quia non potuit eum tunc videre, mansit ei istud desiderium diebus multis. s. vsque ad diem mortis Christi, quia tunc eum vidit. Luc. 13. s. Herodes viso Iesu gauisus est valde. erat enim multo tempore cupiens videre eum, eo quòd audiret multa de illo.

Quare viri regionis Genesareth afferebant simul languentes ad Christum. Quæst. CXCIX.

QVAERETVR, quare nunc viri regionis Genesareth afferebant simul omnes languentes ad Christum.

Dicendum, quòd mox, vt cognouerunt Christum esse in loco Bethsaidæ miserunt per totam regionem illam, vt quicunque haberet male habentes aliquos portaret illos ad Iesum, & tunc omnes, qui in finibus ciuiscunque generis habebant, portabant eos in grabatis ad locum, in quo sciebant esse Iesum. Et fuit hoc primo, quia ad regionem istam Genesareth Christus non venerat ex multis diebus, & ita erant multi male habentes, ideo quando Christus venit habuerunt multos ægros quos ei offerrent. Sic dicit Chrysosto. monstrat autem Euangelista, quòd post multum tempus ad partes illas Christus venerat, & ideo sequitur. cum cognouissent eum, miserunt in vniuersam regionem &c. & idem dicit Theophi. Secundo fuit ex magnitudine fidei gentis terræ Genesareth: credebant enim quòd quotquot male habentes portarentur ad Iesum sanaret. Sic dicit Hiero. vide quanta sit fides hominum terrę Genesareth: vt non præsentium tantum salute contenti sint, sed mittat ad alias per circuitum ciuitates quo omnes currant ad medicum, vt dicit Beda. Tertio fuit, quia sciebant istam esse consuetudinem Christi. s. vt quotquot ei offerrentur simul sanaret, & ita plurimi oblati sunt supra 4. & omnes simul sanauit. sic etiam supra in litera turba manducans languentes obtulit, & sequen. cap. turba, quę iterum pasta est, obtulit ægros, & male habentes omnis generis, & omnes sanati sunt. viderant autem forte hoc viri Bethsaidæ. nam in vrbe Capharnaum, quę est iuxta Bethsaidam, hæc fecerat Christus cum semel ad occasum Solis adducti sunt ad eum omnes male habentes in vrbe, eratque tota ciuitas congregata apud domum eius supra 8. cap. & Mar. 1. & Luc. 4. ita ergo nunc voluerunt simul afferre languentes. Quarto fuit ex maiori fide, & reuerentia ad Christum. nam prius rogabant eum, vt iret ad domos vbi erant ægroti, & tangeret eos, & sanaret: nunc vero non reputabant dignum esse, quòd Christus iret ad domos illorum, sed ipsi afferebant languentes. vt dixit Centurio. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum supra octauo, & Luc. septimo. Sic dicit Chrysosto. non enim similiter, vt prius ad domos eum trahebant, & tractum manifestum inquirebant, sed cum maiori fide eum alliciebant: nam obtulerunt ei male habentes. Quinto fuit, quia male habentes erant plurimi, cum Christus ex multo tempore non venisset in regionem illam, & quia longi temporis occupatio esset ipsum ire ad singulos addu cebant ad eum languentes. Sexto fuit, & præcipue, quia viri regionis istius nesciebant quanto tempore ibi Christus moraturus esset, & vt antequam recederet curaret omnes male habentes afferebant eos ad illum: sic enim fuit in Capharnaum cum Christus ibi esset die quadam, & sequenti die recessurus esset, omnes male habentes de ciuitate portati fuerunt ad ipsum post Solis occasum. supra octauo, & Mar. primo maxime, quia putabant viri Bethsaidæ, quòd etiã si vellent rogare Christum, vt maneret aliquanto tẽpore inter eos, nollet manere postquam diffiniret recedere, sicut quando recessit de Capharnaum, & ille noluit dicens alijs ciuitatibus oportet me prędicare, quia ad hoc missus sum Mar. primo, & Luc. quarto, & hoc fuit præcipuum.

Quare viri regionis Genesareth volebant Christi carnem tangere. Et quòd Gentiles putabant, quòd Christus solo tactu infirmitates curaret. Et quid putabant Iudæi. Quæst. CC.

QVAERETVR quia dicitur hic, quòd rogabant Christum, vt vel fimbriam vestimenti eius tãgerent, in quo innuitur, quòd ipsum, ideſt, carnem eius tangere volebant, & tamen si illud non concederetur, saltem volebant tangere fimbriam vestimenti, quare volebant tangere carnem eius.

Dicendum, quòd licet isti de Christo magna sentire inciperent, tamen nondum perfecte sentiebant: putabant enim quòd Christus sanare poterat, & tamen non putabant, quòd solo verbo posset sanare, sicut crediderat Centurio. supra octauo, & ideo Christus dixit, quòd non inuenit tantam fidem in Israel, ideſt, inter Iudęos, sed putabant, quòd in Christo erat quædam virtus immo abundantia virtutis, quæ per tactum deriuabatur, & hoc poterat fieri, quia vel ipse tangeret aliquos, vel ipsi eum tangerent, primũ erat

magis

Universidad de Deusto
Biblioteca

magis vulgatum, & ideo a principio quando aliqui rogabant Christum, vt sanaret eos: rogabant, quòd tãgeret eos manu sua. Sic fuit de Archisynagogo dicẽte: filia mea modo defuncta est, veni & appone manum tuam super ea supra nono cap. & ita ipse faciebat condescendens infirmitati Hebræorum: nam a principio quos sanabat tangebat, sicut leprosum in vrbe Capharnaum tetigit in loco leprę supra octauo cap. & socrum Petri febricitantem manu apprehensam surgere fecit eod.cap.& hoc idẽ putabant Gentiles, qui incipiebant habere aliquã fidem, quòd ęgritudo quandoque miraculose sanabatur, per contactũ sananda erat, sicut fuit de Naamam leproso, quem Eliseus misit, vt lauaretur in Iordane ad hoc, quòd sanaretur de lepra, & ille ait putabam, quòd egrederetur ad me, & stans inuocaret nomen Domini sui, & tangeret manu sua locum lepræ, & curaret me, quarto Regum quinto. Et non solum Iudęi putabant hoc esse ad sanandum ęgros, sed etiam si vellẽt, quòd quis sanus acciperet a Christo benedictionem aliquã rogabant, quòd imponeret manum suam super eũ, & ita erat de paruulis, quia ferebant eos ad Iesum, & rogabant, vt imponeret eis manus, & ipse imponebat infra decimonono. Secundo erat quasi in defectum, scilicet, quando non poterant omnes obtinere a Christo, quòd tangeret eos, ipsi saltem volebant tangere eum: erat autem differentia inter hos tactus quantum ad intentionem Iudęorum, qui pauca sciebant: nam quando Christus tangebat, putabant esse efficacius eo, quòd tunc fiebat de voluntate sua, & tunc ipse haberet intentionem, quòd aliquid inde sequeretur, quando autem quis tangebat Christum nihil ab eo petendo, videbatur esse minoris efficacię, quia forte ille non vellet tunc aliquid concedere. Maxime, quia aliqui eorum putabant, quòd latere posset eum an tangeretur ab isto, vel ab illo, sicut fuit de muliere fluente sanguinem, quę putauit se posse latere, & postea vidit, quòd non latuerat. Luc.octauo, & Mar.quinto, & tamen etiam istum modum tangẽdi Christum putabant esse alicuius vtilitatis, & ob hoc volebant tangere eum, & sic mulier fluens sanguine tangere voluit supra nono, & Luc.octauo, sic etiam, & omnes Iudęi, siue infirmi, siue sani essent, volebant tangere Christum Luc. 6.cap.s. omnis turba quærebat tangere eum, quia virtus exibat de illo, & sanabat omnes. ita & nunc isti de terra Genesareth, volebant tangere Christum, & rogabant ꝙ permitterentur eum tangere, quia tñ istum tactum putabant esse vtilem inquantum virtus aliqua de Christo exibat, vt ipsi putabant, vt dicitur Luc. sexto, & Christus hoc asserebat assentiens modo loquendi eorum. s. ego sensi virtutem exiuisse de me. Mar.quinto, & Luc.octauo, & quia ista virtus maxime esset in corpore, quod erat pars Christi potiusquam in vestibus, quæ erant aliquid extraneum, ideo volebant eum tãgere in carne si eis concederetur ad hoc facultas. s. vt oscularentur manus eius, vel pedes aut aliam partem corporis, & si hoc non concederetur saltem tangere volebant fimbriam vestimenti eius.

Quare viri isti rogauerunt, vt ipsi permitterentur tangere Christum, & non econtra. Quæst. CCI.

QVAERETVR, quare isti viri rogauerunt, vt ipsi permitterentur tangere Christum, & cur non potius rogauerunt, quòd Christus eos tangeret.

Aliqui dicunt, quòd idem erat, quia qui tangit tangitur, & fit ista actio per reactionem, & sic idem erat tangere Christum, & tangi a Christo.

Dicendum, quòd non erat. Primo quantum ad substantiam rei, quia quandocunque tangebat Christus aliquem, tangebat eum manu in aliqua parte corporis. nam si erat languens tangebat locum languoris, vt fuit in leproso cui tetigit locum lepręsupra 8.c. & si erat malum totius corporis tangebat in manu, quasi per hoc alleuiando a toto malo. sicut in febre, quæ possidebat socrum Simonis tetigit manum eius apprehendens, vt surgeret eod.cap.& Mar.1.& Luc. 4. sic & in mortuis quorum malum erat generale. nã puellam mortuam manu apprehendit, & surgere iussit supra 9.& Luc.8. quando autem tangebat viuẽtes, quia illud erat ad imprecandum, vel immittendo benedictionem aliquam, & benedictio venit super ea put, vt dicitur Gen.49. benedictiones patris tui fiant in capite Ioseph, & Deutero.33. dicitur benedictio illius, qui apparuit in rubo veniat super caput Ioseph. tangebat tunc caput imponendo manum capiti. ita apparet in paruulis, qui portabantur Christo, vt imponeret eis manus, & ponebat manus super capita eorũ infra 19. Si autem quis tangeret Christum tangebat vbi poterat, & communius fieret in veste quam in carne, sicut tetigit eum mulier fluens sanguine. Secundo differebat quantum ad effectum, & hoc erat præcipuum: nam quando Christus tangeret aliquem necesse erat, quòd sequeretur effectus intentus ex illo tactu: nam cum Christus aliquem sic tangeret, semp tangebat ad imprimendum aliquem effectum, & quia voluntati Christi nemo poterat resistere: necesse erat, quòd sequeretur effectus quem iste intendebat, quia sicut istæ orationes nostrę emissæ ad Deum interdum non consequuntur effectum, ita tactus iste, qui erat ad consequendum aliquid poterat esse, quòd interdum careret effectu, vt quia forte tangens non erat sic dispositus, vt deberet sibi dari quod cupiebat, vt si non tangebat ex fide sine hæsitatione. Iaco.1.& infra 21. quia tales nihil obtinent: multum ergo differebat tangere Christum, & a Christo tangi.

Nicolaus dicit aliter. s. quòd isti erant viri de regione Genesarenorum, & isti cognouerant eum prius mirácula facientem, & dęmones eijcientem. supra 8.ca. ideo videntes eum cognouerunt eum, & adduxerũt ei omnes infirmos regionis illius scientes, quòd posset eos curare, & quia non poterant prę multitudine eum tangere, rogauerunt illum, vt saltem fimbriam vestimenti illius tangerent.

Sed dicendum, quòd non stat primo: non enim erant isti viri de regione Genesarenorum, fallitur quippe Nicolaus putans eandem esse regionem propter aliqualem similitudinem nominum, sed non est, quia illa dicitur regio Genesarenorum ab vrbe nomine Genesa, quæ est vltra mare Galilęæ versus Orientem, ista autem regio dicitur Genesareth a lacu, quę dicitur lacus, vel stagnum Genesareth, vel ab aliquo loco, qui in regione illa dicatur Genesareth, vel Genesar.

Dicendum aliter, quòd isti petiuerunt a Christo, ꝙ permitteret se ab eis tangi, & non ꝙ ipse tangeret eos. Primo, quia non ausi sunt petere tantum beneficii. nam quòd Christus tangeret eos erat, ꝙ aliquid faceret circa eos imponendo manum singulis, ꝙ autem illi tangerent Christum non erat, quod Christus aliquid ageret: ideo primum non ausi sunt petere, sed secundum tamquam esset minus. Secundum fuit, & principale, quia ęgri, & male habentes erant multi in regione illa, & si deberet Christus eis imponere manus, oporteret ꝙ cuilibet eorũ imponeret, & hoc erat magnę occupationis, & laboris: ió petiuerunt, ꝙ ipsi pmitterent eũ tãgere: nã multi poterãt eũ tãgere etiam ipso nõ aduertente, & sic nulla esset difficultas.

Quare volebant saltem tangere fimbriam vestimenti Christi. Quæst. CCII.

QVAERETVR, quare volebant saltem tangere fimbriam vestimenti.

Dicendum, quòd ad hoc prępsupponendum est quid sit fimbria vestimenti, & dicendum, quòd fimbria erat quędam pars quadrata panni hyacinthini apposita in angulis pallij, idest, vestis superioris quam portabant Iudęi ex necessitate legis Num.15. quales autem essent fimbriæ Iudęorũ, & quod erant, & quare portabant, & vbi, & quales erãt fimbriæ Christi, & quales fimbriæ Phariseorum declaratum est supra 9.cap.quæst.106.

Hoc supposito dicunt aliqui, ꝙ petiuerunt isti viri, ꝙ permitterentur tangere fimbriam vestimenti. s. quia multi erant, & non poterant omnes accedere ad Christum, ꝙ saltem permitteretur eis tangere vestimentum Christi, & hoc videtur aliqualiter velle Nicolaus dicens, ꝙ viri Geraseni erant multi, & quia prę multitudine non poterant eum tangere, rogauerunt, vt saltem tangerent fimbriam vestimenti eius.

Sed dicendum, ꝙ non stat, quia tunc non tangerẽt Christum, sed vestimentum eius: nam qui tangit vestimentum alicuius quando ipse vestitus est, dicitur eum tetigisse. Si autem tangit vestimentum quando non est ille vestitus, non dicitur tangere hominẽ, sed solum vestimentum, & tamen isti Geraseni tetigerunt nunc Christum: ergo non petiuerunt tangere vestimentum eius postquam ipse exutus foret. Patet hoc, quia Christus concessit id quod petiuerunt viri isti: nam dicitur hic, quòd rogabant eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & sequitur, & quicunque tetigerunt salui facti sunt, & tamen isti viri non tetigerunt solum vestimentũ Christi, sed ipsum Christum, vt dicitur Mar. sexto. s. & deprecabantur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant ẽum salui facti sunt. Christum ergo tangebant, & sic indutus erat veste, quia aliàs tangentes vestem eius non dicerentur eum tangere, sed tangentes vestem hominis vestiti etiam si non pertingant ad carnem, dicuntur tangere hominem illum. Secundo patet, quia erat inhonestum, quòd Christus se exueret, & traderet vestem, vt Iudæi illam tangerent: nam maneret nudus, idest, non honeste vestitus. nam Christus non portabat secum in via vestes mutatorias, & sic si exueret veste superiori maneret seminudus, quod erat esse inhoneste vestitum, sed Christus non committeret aliquam inhonestatem, vt miracula operaretur, ideo non nudatus fuit tradẽs pallium. Tertio, & principalius, quia hoc erat tribuere occasionem erroris. nam si vestis Christi daretur turbis, vt tangerent eam, & sanarentur, putarent turbæ aliquam virtutem manere actualiter in veste, cum etiam non tangendo Christum per tactum illius sanarentur, quod erat inconueniens, quia Christus volebat ostendere virtutem in se esse, & non in veste. nam etiam si ipse vestitus tangeretur in veste, innuere volebat, quòd virtus sanatiua non erat in veste, sed de ipso procedebat. sic fuit quando mulier fluens sanguine tetigit vestem Iesu. nam ipse ait, quis me tetigit? ego enim sensi virtutem exiuisse de me. Marc. quinto, & Luc.octauo, non ergo traderet vestem tãgendam, sed ipse tangeretur vestitus. Quarto patet, quia si populus hoc peteret, non diceretur, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, sed vt vel vestimentum eius tangerent: nam si Christus se exueret, & traderet vestem suam populo tangendam, non differebat potius tangere fimbriam vestimenti quàm summitatem eius, quia poterant tangere vbi vellent, & tamen petiuerunt, vt saltem concederetur eis tangere fimbriam. ergo non petebant tangere vestem Iesu quando ipse nudatus esset, sed quando esset vestitus.

Dicendum igitur, quòd isti petiuerunt tangere Christum saltem in veste, & si non in tota veste saltem in quacunque parte etiam in minima, quæ est fimbria.

Quare isti viri Genesareth expressérunt de fimbria vestimenti, & vnde habuerunt istius petitionis originem. Quæst. CCIII.

QVAERETVR, quare isti expresserunt de fimbria vestimenti, & vnde habuerunt istius petitionis originem.

Dicendum primo, quòd viri terræ Genesareth habebant Christum in magna reuerentia, & iõ humiliabant se valde coram eo, & sic sicut non ausi sunt petere, quòd imponeret eis manus, sed quòd ipsi tangerent eum, & non quidem in corpore, sed in veste: ita non ausi petere in quacunque parte vestis, sed in fimbria. ita enim est de fimbria, quia fimbrię vestium erant apud pauimentum lambentes terrã. nam Deus iusserat eas poni in extremitatibus palliorum Num.15. petentes ergo fimbriam vestimenti tangere petebant id quod infimum erat in veste.

De secundo dicendum, quòd istud venerat a muliere fluente sanguine, quæ non audens petere a Iesu sanitatem propter verecundiam voluit eum tangere, & dicebat intra se. si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius salua ero. Mar.5.& Luc.8.& supra 9.cap.& illa tunc sanata est, & hoc notificatum est toti populo, quia Christus fecit, quòd mulier confiteretur curationem in se factam coram omnibus. Luc.8. acceperunt ergo multi confidentiam tangendi iam fimbriam Christi, vt sanarentur. Sic dicit Chrysosto. s. mulier enim, quæ fluxum sanguinis patiebatur, vniuersos hanc sapientiam edocuit. s. quòd tangendo fimbriam Christi sanarentur. Sic etiam dicit Theophilus, scilicet, miraculum enim quòd circa mulierẽ hæmorhoisam contigerat, ad aures multorũ deuenerat, & multam fidem dabat ex qua sanabantur.

Quare omnes, qui tetigerunt nunc fimbriam Christi sanati sunt, Et quòd supplet Deus in petente quandoque defectum fidei eius, & meretur accipere quod petit. Quæst. CCIIII.

QVAERETVR, quare omnes, qui tetigerunt nunc fimbriam Christi sanati sunt.

Dicendum primo, quòd fuit ad ostendendam magnitudinem potestatis Christi. nam si aliquos sanaret, & aliquos non, putaretur quòd potestas sua non sufficiebat nisi ad sanandum illos, & non ad plures, & hoc tollebat multum de honore eius, quia ostendebatur non esse Deus si non poterat omnia. Secundo fuit, quia fides tangentium hoc exigebat: Christus enim dicebat, quòd qui posset credere, omnia ei possibilia essent Mar.9.& quòd qui peteret non hęsitando omnia impetraret infra 21. sed isti ex magna fide tangebant Christum credentes, quòd non solum si tangerent carnem eius, sed etiam si tangerent fimbriam vestimenti sanarentur, iõ sanati sunt oẽs. Tertio fuit ex deuotione, quia ẽt si quis accedat interdum non habens plenam fidem. s. quia aliquid ei deest de confidentia, si deuote, & humiliter ad Deum accedat, ipse supplet defectum fidei eius, & tunc meretur recipere quod petit, sicut dicitur Mar.9. de illo, qui dixit Christo. Domine si quid potes adiua nos, miserius nostri, & Christus ait: si potes credere, oĩa possibilia sunt credenti. & ille ait, credo Dñe adiua incredulitatem

tatem meam, ideſt, ſupple quod deeſt fidei meæ. & vocatur ex hac parte incredulitas: iſti autem viri humiliter ac deuote accedebant euntes ad quemcunque locum, in quo Chriſtus eſſet volendo eum tangere: ideo omnes ſanabat.

CHRONICA temporum omiſſa ex ca. 2. q. vlti. hic repetenda erat: nam ibi deductę fuerunt temporum ſucceſſiones ex captiuitate Babylonis vſque ad annum 17. Chriſti, vel quaſi, ſcilicet, quando mortuus eſt Octauianus Auguſtus, & ſucceſſit Tyberius, eratque tunc Tetrarcha Galileæ ille Herodes, de quo hic actum eſt: ideo hic continuanda erat temporum ſucceſſio, & tamen vt non diuidatur litera, apponemus iſtas enarrationes in fine Matthæi. ſ. cap. vltimo, & ibi quærantur.

CAP. XV.

Mar. 7. TVNC acceſſerunt ad eum ab Ieroſolymis Scribæ, & Phariſæi dicentes. Quare diſcipuli tui tranſgrediũtur traditiones ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas cum panem manducãt.

TVNC *acceſſerunt*. Deſcripſit in precedentibus Matthæus publicationem legis Euangelicæ inter Iudæos: nunc deſcribit eius aliqualem promulgationem, vel extenſionem factam ad Gentiles. Et diuiditur in duo, quia primo ponitur Eccleſia gentium legitime fundata. Secundo Synagoga Iudęorum iuſte reprobata infra 21. capitu. Prima iterum in duas, quia primo fundatur Eccleſia gentium in fidei documentis. Secundo in morum precęptis infra cap. 18. Prima in tres, quia primo reprobatur ſuperſtitio Iudaica in lege. ſecundo declaratur fides Euangelica in fide ſequenti cap. Tertio confirmatur vtrunque, quia duplici teſte in Chriſti transfiguratione infra 17. cap.

Præſens capitulum diuiditur in tres partes, quia primo recedit a Iudęis confutando nunc eorum errorẽ. Secundo tranſit ad Gentiles commendando in eis fidei amorem ibi.

Et egreſſus inde. Tertio reuertitur ad Iudęos collato eis ampliori munere. ſ. curatione, & ſaturatione. ibi. *Et cum tranſiſſet*. Prima in tres. quia primo Chriſt⁹ arguit Iudęos de falſa legis expoſitione, vel de nouitatum introductione. Secundo de apparenti ſanctitate. ibi.

Hypocritæ. Tertio de vana ſuperſtitione. ibi. *Et conuocatis ad ſe*. Prima in duas, quia primo ponitur Iudęorum maligna interrogatio ad Chriſti reprehenſionem. Secundo Chriſti vera reſponſio ad eorũ cõfutationem. ibi. *Ipſe autem reſpondens*.

An iſta ſint continuata ad precedentia. Quæſt. I.

QVAERETVR an ea, quæ habentur hic ſint continuata ad precedentia, vel ſit mutatio ordinis. Et dato, quòd ſint continuata an ſint immediate facta, vel interpoſito aliquanto tempore.

Dicendum, ꝙ ordo continuus eſt, quia prius facta ſunt ea, quę habentur præce. cap. q̃ ea quæ habentur hic. Et patet hoc ex ordine literæ cui ſtandum eſt niſi appareat aliquid in contrarium, & tñ hic non apparet aliud in contrarium. Secundo, quia tam Marcus q̃ Matthęus concordant in hoc ordine, quia ſicut Matthęus non interpoſuit aliquid inter iſta, & precedẽtia, ita, & Marcus cum dixiſſet de ſanatione tangentium fimbriam Chriſti in terra Geneſareth Mar. 6, cõtinuo ſubiunxit quod hic habetur de Phariſęis, & ſcribis deſcendentibus a Ieruſalem. Mar. 7. c. in principio dicẽs, & conueniunt ad eum Phariſęi, & quidam de ſcribis veniẽtes a Ieroſolimis. Ad ſecundum dicendũ, ꝙ iſta facta ſunt immediate poſt precedentia. i. in ipſo tpe non interiecto alio facto quod Mat. alicubi narret: nec ẽt Mat. aliquid narrat quod interiſta acciderit, ſed potius Mat. oſtendit, ꝙ nihil interciderit cum ait. tunc acceſſerunt. ſ. qñ fiebãt ſuperiora in terra Geraſenorum acceſſerunt iſti Phariſęi ad arguendum Chriſtum. Sic ẽt dicit Aug. li. de cõcor. Euan. ſ. ita aũt conſerit Euangeliſta narrationis ſuę ordinem dicens, tunc acceſſerunt. vt quantum ipſe tranſitus indicat rerum ẽt conſequentium ordo ſuetur. Dicendũ tñ, ꝙ aliquid intercidit inter hoc, & præcedentia quod Mat. & Mar. tacuerũt, & eſt illud quod hr̃ Io. 6. Quod patet. quia vt ibi dr̃ mox, vt Chriſtus pauit turbas in loco deſerto, venerunt naues quędam a Tiberiade, quæ erant iuxta locum vbi turbę paſtę fuerant, & quę fierunt an eſſet ibi Ieſus, & non inuenerunt eum ibi nec diſcipulos eius. & ſic parum eſt quod inde Chriſtus receſſerat, & illico manens ille transfretauerũt ad quęrendum Ieſum in Capharnaũ, & inuenerũt eũ trans mare. ſ. in regione Geneſareth, & quę ſierunt ab eo qñ tranſierat, & hoc fuit ſequenti die poſt ſaturationem turbarum, vt innuitur eod. c. Et tunc Chriſtus dixit eis, ꝙ quærebant eum, quia comederant de panibus eius, & ibi interpoſuit multa de ſacramento corporis ſui, & de Manna, & oĩa, quę habentur Io. 6. illa aũt ſubticuerũt Mat. & Mar. & fuit illud in regione Geneſareth, ad quã Chriſtus transfretauerat, & ad illam inerũt Phariſęi, & ſcribæ de quibus hic, & tamẽ prius vr̃ fuiſſe illud quod Io. 6. narrat, quia fuit ſequẽti die poſtquam Chriſtus transfretauit. Quod aũt hic narrat nõ oporter, ꝙ fuerit ipſo die: nam aliquot diebus manſit Chriſtus in regione Geneſareth. nã diſcurrebat p ciuitates, & villas terrę illius. Sic dr̃ Mar. 6. ce. perunt in grabatis circũferre eos, q male habebãt vbi audiebãt eũ eſſe, & quocunque introibat in vicos, aut in villas, aut in ciuitates, in plateis ponebãt infirmos. & ſic dum maneret Ieſus in terra Geneſareth poterãt deſcẽdere iſti Phariſęi, & ſcribę a Ieroſolimis. Si aũt obijciatur, ꝙ dr̃ hic tunc. Dicendũ, ꝙ nõ eſt ſtricte accipiendum tunc. i. in illa hora, vel die, ſed in illo tpe. ſ. dum maneret Ieſus in terra Geneſareth ſanando languentes, de quo dicebatur precedenti cap. venerũt iſti Phariſęi, & ſcribę de quibus hic dr̃. ibiõ tunc venerunt. Circa primum dr̃. *Tunc*. ſ. in tpe quo erat in terra Geneſareth ſanando languentes. *Acceſſerunt ad eum*. Scilicet, ad Chriſtum ad increpandum eum de mala eruditione diſcipulorum ſuorum, qui non lauabant manus.

Ab Ieroſolimis. Ideſt, venerant iſti ſcribæ, & Phariſæi de Ieruſalem. *Scribæ, & Phariſæi*. Scribę ſunt doctores legis, qui inter Iudæos prędicabant legem, vt dicitur infra 23. ſuper cathedram Moyſi ſederũt ſcribę, & vocatur cathedra Moyſi, in qua ſedebant, qui explanabant legem Moyſi. Phariſæi erant viri ſeparati a cęteris in quibuſdam ritibus viuendi, & etiam in opinionibus circa credenda. de ritibus Phariſeorum, & Saducęorum, & Heſenorũ, & aliarum ſectarum Iudaicarum dictum eſt late ſupra 3. cap. queſtio. ſexageſimotertio.

Dicentes quare diſcipuli tui. Non quęrebant hoc quaſi volẽtes ſcire cauſam, qa putabãt nullã poſſe rectã dari excuſationẽ, ſed quęrebãt ad redarguẽdũ, ſicut ſi quis quęrat ab alio quare adulteriũ commiſiſti. nã de hoc nulla iuſta cã dari poteſt. *Tranſgrediuntur traditiones*. Ideſt, precepta, vel doctrinas: dicitur enim traditio a tradẽdo, & proprie pertinet ad illa precepta vitæ, quæ nõ habent aliam cauſam vrgentem, niſi auctoritatem iubentis. *Seniorum*. Ideſt, Antiquorum patrum, qui hæc fieri docuerunt. *Non enim lauant manus ſuas*. Non potuerunt miſeri Phariſæi accuſare Chriſti diſcipulos, niſi ꝙ manus non lauarent, quando manducabant, quod antiqui faciendum inſtituerant. *Cum panem manducant*. Ideſt, Quemlibet cibum, eſt enim panis nomen, quod pro omni cibo accipitur, etiã ſi non ſit panis, ſed herba, vel mel, ſicut 1. Regum 14. Saul dixit: Maledictus homo, qui manducauerit panem vſq; ad veſperam, & quia Ionathas comedit modicum de melle ſolum tangens de fauo inuento in agro, in ſummitate virgæ, voluit eum occidere Saul, quaſi egiſſet contra interdictum illud, ſcilicet, Maledictus homo, qui manducauerit panem. Etiã omnes cibi, ſiue multi, ſiue pauci ſignificantur nomine panis, ſicut 4. Regum 6. dixit Eliſæus, appone corã eis panem, & aquã, & ſequitur ibi, quòd appoſita eſt eis magna ciborum præparatio, ſic etiam dicitur Lucæ 14. Quia intrauit Ieſus in domum cuiuſdam principis Phariſæorũ ſabbato manducare panem, & tamen manifeſtum eſt, ꝙ non manducaret ſolum panem, cum eſſet inuitatus, & potiſſime a principe Phariſæorum, qui diues erat.

Quare dicitur hic, tunc acceſſerunt. Quæſt. II.

QVAERETVR quare dicitur hic, tunc acceſſerunt. Dicendum, quòd primo fuit ad cõtinuationem hiſtoriæ, quia ad elucidationem eorum, quæ ſcribuntur, ſolent Euangeliſtæ apponere tales annotationes temporum inter res geſtas, vt ſciatur quo ordine ſibi attineant. Secundo fuit propter illa, quæ iſti Scribæ, & Phariſæi contra Chriſtum dicebant, ſ. vt illo tempore vellent facta eius denigrare, quando ipſe magna miracula faciebat: dictum enim fuerat quomodo Chriſtus in tota terra Geneſareth ſanabat omnes male habentes ſolo tactu, ſ. quia ipſi tangebãt eum, quod erat valde ſtupendum. tunc aũt iſti Phariſæi voluerunt arguere Chriſtum, quaſi eſſet aliquis vir vilis, & incompoſitus, abſtractus a modo communi viuendi hominum, vt per hoc contemptibilis redderetur apud plebẽ, & ideo Matthæus annotauit tempus dicẽs, tunc, ſ. cum faceret curationes ſolo tactu, de quibus præcedẽ. cap. Sic dicit Chry. ſ. Propter hoc aũt Euangeliſta hic tps deſignat, vt oſtendat ineffabilem eorum nequitiã nulli cedentẽ, tũc enim venerunt qñ plurima ſigna operatus eſt, qñ infirmos ex tactu fimbriæ curauerat. Ratio horum eſt, qa Phariſæi inuidebant valde Chriſto, & ideo quanto magis extollebatur ille a populo, plus dolebant Phariſæi, & ideo tunc magis operam dabant contra ipſum. Et ob hoc, quando maxima bona faciebat, tunc peſſima faciebant, aut dicebant contra eum Phariſæi, vt per hęc extinguerent, aut decolorarent opera eius. Sic patet ſupra 9. quando dixerunt de Chriſto, ꝙ nunq̃ ſic apparuit in Iſrael, quod erat ad magnam laudem Chriſti, dixerunt Phariſęi, in Beelzebub eijcit dęmonia, & item ſupra 12. cum faciente eo miracula magna, turba ſtupens diceret: Nũquid hic eſt filius Dauid? ideſt, Meſſias, dixerunt Phariſæi, iſte non eijcit dæmones, niſi in Beelzebub: & ita quando ſuſcitauit Lazarum quatriduanum, quod maximum miraculum reputabatur, diffinitum eſt, quòd occideretur, quia multa ſigna faciebat, & ſi dimitterent eum, totus mundus crederet in eum, Ioan. 11. Ita & nunc cum ſimul multas curationes faceret admirandas, volentes Phariſæi opera ei is denigrare, & non inuenientes in quo, voluerunt eum ſaltem redarguere, quòd non bene inſtrueret diſcipulos, qui non lauabant manus cum manducabant.

Quare dicitur hic, quòd venerunt Scribæ, & Phariſæi a Ieroſolymis. Et quòd Scribæ, & Phariſæi per totam terram Iudæorum diſperſi erant docentes populum. Quæſt. III.

QVAERETVR quare dicitur hic, quòd venerunt Scribæ, & Phariſæi ab Ieroſolymis. Dicendum primo, quòd fuit ad laudem Chriſti, oſtendendo, quòd ſequebatur illũ turba etiam de regionibus longinquis: nam iſti Scribæ, & Phariſæi, qui nunc ad Chriſtum venerunt, erant de Ieroſolymis, & tamen Ieruſalem multũ diſtabat a terra Geneſareth, in qua Chriſtus nunc erat: nam erant apud Capharnaum, & Bethſaidã vbi nunc Chriſtus erat, vt oſtenſum eſt pce denti cap. quæſt. 199. Et tamen Capharnaũ diſtat a Ieruſalem leucis quaſi trigintaſex, vt patet in lib. de ſitu terræ ſanctæ. Secundo fuit ad redargutionẽ iſtorũ, qa veniebãt Scribæ, & Phariſæi de loco ſancto, vbi Deus ſpecialiter colebat, & tñ Deũ impugnabãt arguendo Chriſtũ. Sic dicit Remigius, ſ. duabus enim de cauſis reprehenduntur, & qa a Ieroſolymis venerant, i. a loco ſancto deſcenderant, & qa ſeniores populi, & legis Doctores erant, & non ad ſciendum, ſed ad reprehendendum Dñm venerãt. Tertio fuit ad oſtendendum magnitudinem iſtorum Phariſæorũ, & legis Doctorum: nam erant Phariſæi, & Scribæ, i. legis Doctores diſperſi per totam terram Iudæorũ, quia in quolibet loco erant aliqui legis Doctores, vt dicitur Lucæ 5. ſ. erant Phariſæi, & legis Doctores ſedentes, qui venerant ex omni caſtello Iudæę, & Galilææ, & Ieruſalem, quia tamen Ieruſalem erat Metropolis, vbi ſolũ erat templum, & totus cultus Dei, & conueniebant illuc Iudæi de toto orbe, erant ibi famoſiores Scribæ, & Phariſæi, & ſic nominando Scribas de Ieroſolymis, oſtenditur, quòd iſti inter Iudæos habebantur vt valde periti, qui autem diſperſi per alia loca habitabant minus periti erant. Sic dicit Chryſoſt. ſcilicet, quòd autem a Ieroſolymis Scribæ, & Phariſæi veniſſe perhibentur, ſciendum eſt, quòd per omnes tribus erãt diſſeminati, ſed qui in Metropoli habitabãt, peiores alijs erant, velut maiori fruentes honore, & maiorem ſuperbiam poſſidentes: eſſe autem iſtos Scribas maiores, vel famoſiores multum facit ad propoſitum, ſcilicet, quia illi arguebant Chriſtum in diſcipulis ſuis, & poſtea Chriſtus confutat eorũ dicta, oſtendens quòd irrationabiliter loquuntur, tanto ergo firmior erat iſta redargutio, quanto maiores erant qui arguebantur: nam ſi aliquos ſimplices Chriſtus de hoc nũc arguiſſet, dicerent aliqui, quòd ideo illos potuerat arguere, quia erant viri ſimplices neſcientes reſpondere: nam ſi fuiſſent viri periti non potuiſſet Chriſtus eos redarguere, nunc vero ſublata eſt iſta obiectio, cum Chriſtus redargueret Scribas maximos, & Phariſæos, ſcilicet, illos qui veniebant de Ieruſalem.

Quare dicitur hic, quòd Scribæ, & Phariſæi erant iſti, qui ad Chriſtum venerant. Et quòd de legibus, vel de moribus diſputare non pertinet, niſi viris peritis. Quæſt. IIII.

QVAERETVR quare dicitur hic, quòd Scribæ, & Phariſæi erant iſti, qui venerant ad Chriſtũ. Dicendum, quòd primo ponitur ad honorem Chriſti: nam Scribæ erant Doctores legis, Phariſæi erant quaſi viri religioſi in populo: erat ergo honor magnus Chriſti, quòd iſti venirẽt ad audiendum doctrinam ſuam, maxime ex terra tam longinqua, quod non erat, quantum ad ſimplices ſi eum audirent. Secundo fuit ad redargutionem iſtorum, ſcilicet, quia ipſi exiſtentes magiſtri plebis in ſacra ſcriptura, & religioſi, arguere volebant eũ, qui totius vitę, & forma, & Doctor erat. Sic dicit Remigius, ſcilicet, duabus

de causis reprehenduntur, & quia a Ieroſolymis venerant, i. a loco ſancto, & quia ſeniores populi, & legis Doctores erant, & non ad ſciendum, ſed ad reprehendendum Dñm venerant. Tertio ad oſtendendū, qui erant iſti cum quibus Chriſtus diſceptabat: nā diſputare de lege, vel de moribus non pertinet, niſi peritis viris, & quia inter Iudæos ipſe populus erat rudis, & ſolum erat ſapientia aliqua in Scribis, qui ſunt Doctores leges, oſtenditur ꝙ iſti qui cum Chriſto diſputabant de doctrina diſcipulorum, erāt Scribæ, & Phariſæi, quia populus de his neſciret arguere, & ſic efficitur veriſimilis contentio nominatis pſonis contendentibus. Quarto fuit ſpecialiter propter cōditionem iſtius quæſtionis, quæ introducta fuerat, ſ. de lotione manuū: nā obſeruationes cæremoniarum pertinētiū ad exteriorē munditiā fiebant, vt in plurimū a Phariſæis, qui totū bonum eſſe putabunt in oſtendendo exteriorem apparatū, & munditiā: de mente aūt non curabant, vt patet hic & Mar. 7. Et propter hoc maxime inſtiterunt cōtra Chriſtum in hac quæſtione, quia ad eos maxime pertinebat hoc defendere, cum in iſta munditia corporis eſſet ſanctitas ſua, & ipſi eſſent introductores, & conſeruatores harum traditionum.

Quomodo poterat eſſe, quòd Scribæ, & Phariſæi ad Chriſtum venirent, vt audirent doctrinam eius cum ipſum odirent. *Quæſt. V.*

QVAERETVR quomodo poterat eſſe, ꝙ Scribę & Phariſæi venirent ad Chriſtum: nam iſti nō diligebant eū, ſed potius oderant, ideo non venirent ad audiendū doctrinā eius, quia in hoc ipſum honorabant. Dicendū, ꝙ Scribæ, & Phariſæi ſæpe audiebāt doctrinā Chriſti: nā qñ ipſe ſanauit paralyticū, ſupra 9. Multi Scribę, & Phariſæi aderant, & ipſi cōtra Chriſtū murmurare cęperunt intra ſe, & nō ſolū nolebant eum audire, ſi contigerat Chriſtum prædicare in loco, in quo ipſi erant, ſed etiā de longe veniebāt ad eum audiendū, & ſequebātur ipſum, ſicut reliqua turba, & de oībus locis veniebant ad eū iſti Scribæ, & Phariſæi, ſic dr Luc. 9. ſ. & ipſe ſedebat docens, & erāt ſedentes Phariſæi, & legis Doctores, qui venerant ex oī caſtello Galilææ, & Iudææ, & Ieruſalem. & ita iſti nunc venerāt ex Ieruſalem, & dr ꝙ tunc acceſſerunt, ideſt, tunc venerunt, vel tunc acceſſerunt, i. conuenerunt ad Chriſtum arguendum, licet primo veniſſent de Ieruſalem in regionem illā. De primo patet, quia multæ turbæ ſequebātur ſemper Chriſtū, & qa nō poterant ſemper eædē turbæ ſeq, veniebāt & ſtabant aliquot diebus, ſ. tribus, vel quatuor, & recedebāt, & interim aliæ veniebant, & ſic quibuſdā venientibus, & aliis recedentibus, cōtinuo erat ſemp turba multa cū Chriſto, & ita dr Mar. 6. ſ. Erāt, q veniebāt, & redibant multi, nec manducandi qdem ſpatium habebāt, & ſic iſti Scribæ, & Phariſęi nunc nouiter acceſſerunt ad locū terræ Geneſareth, in quo Chriſtus erat. De ſecundo patet, quia forte iſti prius venerant, & audierant Chriſti doctrinam, habita occaſione nunc acceſſerūt ad Chriſtum arguendum, quod prius non fecerant.

Quare iſti Scribæ, & Phariſæi veniebant ad Chriſtum. *Quæſt. VI.*

QVAERETVR quare iſti veniebant ad Chriſtū. Aliqui dicunt, ꝙ veniebant animo arguendi Chriſtum, ſicut nunc arguerunt, qa inuidebāt ei, & volebāt famā eius denigrare, & facta. Sed dicendū, ꝙ nō ſtat, qa ſi iſti veniſſent a Ieruſalē ad Chriſtū, vt redargueret eum ſuper hoc in quo arguerunt, excogitaſſent maiorē redargutionem, qa leue erat hoc, & ridiculum in quo arguebāt diſcipulos eius, ſ. qꝛ manus non lauarent cum manducarent, ideo nō fuit argumentum p̄cogitatum, ſed a caſu data opportunitate. Secundo patet, qa iſta redargutio orta eſt propter aliqd, quod de nouo viderunt Phariſæi, & Scribæ, ſ. ꝙ quidā de diſcipulis Chriſti comederunt non lotis manibus, & hoc poſtq̄ venerant de Ieruſalem ad Chriſtū viderunt, ſic patet Mar. 7. ſ. & cōueniunt ad eum Phariſæi, & qdam de Scribis venientes ab Ieroſolymis, & cum vidiſſent quoſdam de diſcipulis eius cōmunibus manibus māducare, &c. nō ergo p̄cogitauerāt hoc in Ieruſalem, quaſi ideo veniſſent de Ieruſalem, vt Chriſtum ſuper hoc arguerent. Dicendum, ꝙ Phariſæi, & Scribæ aliqñ veniebant ad Chriſtum bono animo, vt addiſcerent, & viderent ſigna, q̄ faciebat, & interdum veniebāt animo iniquo, ſ. vt caperent ex ore eius verbum aliquod in quo eum accuſarēt. De primo patet, quia aliqui de Phariſæis erant viri boni, & Chriſti diſcipuli, ſic fuit de Nicodemo, qui erat princeps Phariſæorum, & ipſe vnus de Phariſæis, Ioan. 7. ſ. Nunqd, & tu Galilæus es, i. ſequeris doctrinā iſtius Galilæi, & credis in eum? & ipſe veniebat ad Chriſtum per noctē, vt addiſceret aliquid ab eo, vt patet Ioā. 3. vbi & princeps Phariſæorum vocatur. Sic etiam Gamaliel Phariſęus erat, & de principibus ipſorum, & tñ afficiebatur ad Chriſtum, & ipſe defendit colentes Chriſtum in Ieruſalem, ſuadens Phariſæis, & ſenioribus, ꝙ non perſequerentur eos, Act. 5. ſ. Surgens autē in cōſilio quidā Phariſæus noīe Gamaliel, legis Doctor honorabilis vniuerſæ plebi, &c. Et ita aliqui alij Phariſæi, & Scribę eſſent q bonum animum ad Chriſtū haberent, & iſti veniebant ad audiendū eū, vt addiſcerent, & viderent miracula, q̄ faciebat, & vt ipſi interdū curarent, ſic dr Luc. 5. Ipſe ſedebat docens, & erāt ſedentes Phariſæi, & legis Doctores qui venerant ex omni caſtello Galilææ, & Iudææ, & Ieruſalem, & ſequitur ibi, & virtus erat Domini ad ſanandum eos, & tamen non ſanaret eos, ſi malo animo venirent, vt arguerent Chriſtum, ergo bono animo illi veniebāt ad audiendum, & interdum quidam eorum timentes inuidiā cęterorum, non audentes venire per diem, veniebant per noctē, ſicut fuit de Njcodemo, Ioan. 3. De ſecundo patet, qa ſæpe veniebant Phariſæi, & Scribę ad audiendū Chriſtum ſolum, vt caperent eum in ſermone, & hoc dupliciter faciebant. Vno modo præcogitando inter ſe aliqua quæ quærerent, in quibus eum caperent, quaſi non potentem rñdere, & ita fuit qñ adduxerunt ad eū mulierem deprehenſam in adulterio, Ioan. 8. & dicit, hoc autem dicebant tentantes eum, vt poſſent eum accuſare, ſic etiam qñ cogitauerunt quærere, an eſſet dandus cenſus Cæſari, infra 22. Et dicitur ꝙ Chriſtus cognita eorum nequitia dixit: quid me tentatis hypocritæ? & tñ vtrunq; fecerunt Phariſæi, vt patet ibidē. De ſecundo patet, vt ſupra 12. & Lucæ 6. Quādo Scribæ, & Phariſæi erant in ſynagoga ſabbato nihil dicentes Chriſto, ſed obſeruabant eum an ſabbato curaret, vt accuſarent eum, & non ſolum quando prædicabat, ſed etiam in communi locutione, vt quando comedebat, obſeruabant eum Phariſæi, ſi aliquid diceret, vel faceret de quo eum accuſarent, ſicut Lucæ decimoquarto dicitur, quòd intrauit Ieſus ſabbato in domum cuiuſdam principis Phariſæorum manducare panem, & ipſi obſeruabant eum, ſcilicet, Phariſæi attendentes quid diceret, aut faceret, & an curaret hydropicum, qui ante eum erat, & tamen nihil dicebant ei, ſed Chriſtus interrogauit eos, an liceret ſabbato curare, & curauit eum, eodem capitu. Interdum autem Phariſæi, & Scribæ non ibant determinate cum malo animo ad audiendum verbum Chriſti, & tamen occurrebāt aliqua, de qbus ſcandalizarentur,

lizarentur, & accuſare eum vellent, vel ſaltem murmurarent, ſic videtur fuiſſe quando Chriſtus curauit paralyticum, ſupra 9. & Mar. 2. Erant quippe ibi Phariſæi, & Scribæ multi, audientes verbum Chriſti, & cum ille diceret paralytico, remittuntur tibi peccata tua, cęperunt cogitare intra ſe Scribæ, & Phariſæi, & dicere, hic blaſphemat, & primo aſpectu habebant iſti motiuum ad hoc: nam conſtat peccata non poſſe remitti, niſi per Deum, & tamen de Chriſto nōdum credebant ipſi, quòd eſſet Deus. Quod autem bono animo veniſſent Scribæ iſti, & Phariſæi, patet Lucæ 5. Vbi ponitur eadem hiſtoria, & dicitur quòd erāt ſedentes Phariſæi, & legis Doctores, &c. & ſequitur, & virtus Domini erat ad ſanandum eos, & tamen nō ſanaret, niſi bonum animum haberent ad Chriſtum, qui ſanitatem cōferebat, ergo habebant bonum animum ad eum, & tamen ibi dicitur de iſtis Phariſæis, & Scribis, quòd intra ſe cogitauerūt, ꝙ Chriſtus blaſphemauerat. De iſtis Phariſæis, & Scribis quo animo venerint non apparet penitus: nam conſtat, quòd nō veniebant de Ieruſalem eo animo, vt Chriſtum arguerent de eo in quo arguerunt, vt oſtenſum eſt, ſed poterat eſſe, quòd venirent bono animo. Et deinde viſo, quòd diſcipuli Chriſti tranſgrediebantur traditiones ſeniorum arguerent eos. Vel quòd venirent animo arguendi Chriſtum de aliquo, & tamen non inuenerunt de quo, & arguerunt de hac re leui. Sed potius videtur, quòd non bono animo venerint, quia ſi bono animo veniſſent, non arguiſſent eum de hac re, de qua nemo arguendus eſſet, qui autem murmurauerunt intra ſe Chriſto dicente ad paralyticum dimittuntur tibi peccata tua, rationabilius egiſſe videntur: nam peccata remittere ſolius Dei erat. Quod autem aliquis homo ſe de hoc intromitteret, ſi purus homo eſſet, qualem putabant eſſe Chriſtum, erat blaſphemia.

Quare Phariſæi Chriſtum arguerunt, & non diſcipulos, cum ipſi arguendi eſſent. *Quæſt. VII.*

QVAERETVR cum diſcipuli Chriſti viderentur ſoli eſſe hic arguibiles, quare Chriſtum arguerunt Phariſæi, & non ipſos diſcipulos, vt dicerent eis, quare non lotis manibus manducatis contra traditiones ſeniorum?

Dicendum, quòd primo hoc factum eſt, quia Phariſæi, & Scribæ artificioſe, & diabolice arguebant ad cauſandum diſcordiam quandam inter magiſtrum, & diſcipulos: nam quando videbatur peccare magiſter, non accuſabant eum Phariſæi loquentes ipſi, ſed apud diſcipulos ei detrahebant, ſicut quando comedebat cum publicanis, ſupra 9. cap. Nam dixerunt tunc Phariſæi diſcipulis Chriſti: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat magiſter veſter? quaſi dicat, Turpe eſt, quòd talem magiſtrum habere velitis, qui manducet cum publicanis, & peccatoribus, quando autem videbant peccare diſcipulos, non arguebant eos Phariſæi, ſed accuſabant illos apud Chriſtum, vt eſt illud, eodem cap. ſcilicet, Quare nos ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant? & illud, ſupra 12. ſcilicet, Quare diſcipuli tui faciunt, quod non licet eis facere ſabbatis? ſcilicet, vellere ſpicas, & iſte erat modus ponendi diſcordiam inter diſcipulos, & magiſtrum per detractionem de vtriſque, ſic dicit Chryſoſt. ſcilicet, notandum, quòd cum diſcipuli viſi ſunt ſpicas portare Chriſtum alloquūtur dicentes, Ecce diſcipuli tui faciunt, quod non licet eis facere ſabbatis. hic autē apud diſcipulos Chriſto detrahebant, ſcilicet, quare cum publicanis, &c. quæ omnia malignātium erant, & volentium ſeparare a Doctore corda diſcipulorum. Secundo, & principaliter fuit, quia Phariſæi volebant nunc Chriſtum arguere, & cum non inuenirent aliquid, de quo eum arguerēt in perſona ſua, voluerūt crimen diſcipulorum retorquere in magiſtrum: nam ſi peccatū eſſet manus non lauare, quod diſcipuli faciebant, culpa erat magiſtri, q hoc videns eos non arguebat, & quaſi de iſta negligētia correctionis pro trāſgreſſione legum eum arguebant, & volebāt Phariſæi oſtendere Chriſtum eſſe aliquem hominem vilem, immūdum, incompoſitum, qui non attenderet ad ea, quæ munditiæ ſunt, & contra cæterorum conſuetudinem, & ſeniorum leges viueret, cum in diſcipulis ſuis iſtas immunditias nō caſtigaret, & ex hoc minoris opinionis reddere volebāt omnia, quæ Chriſtus faciebat. Tertio, vt aliqui dicunt fuit hoc, quia licet iſta verba eſſent formaliter, & expreſſe contra diſcipulos, tamen Chriſtum pungebāt, quia ipſe in eodem culpandus videbatur, ſi culpa erat non lotis manibus manducare, & tamen dixerūt verba contra diſcipulos, quia forte non auſi ſunt palam eum arguere, ſed ſatis erat, quòd ipſe ſciret ſe argui, & quòd Phariſæi hoc animo dicebant, vt eum arguerent, ſic enim aliquando faciebant, vt quando accuſauerūt diſcipulos Chriſti dicentes: Quare nos, & Phariſæi ieiunamus, diſcipuli autem tui non ieiunant? ſupra 9. & Marci 2. Et tamen conſtat, quòd etiam nec Chriſtus tunc ieiunabat, ſed manducabat cum peccatoribus, eodem cap. & tamen accuſauerūt diſcipulos, quia accuſando illos accuſabant eum, qui in eodem facto participabat, & ita nunc eſſe poterat, quia ſcirēt Ieſum non lotis manibus interdum manducare, & ſic eum quoque in hoc accuſabant. Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia Phariſæi, & Scribę non moti fuerunt, niſi propter aliquos Chriſti diſcipulos, quos viderunt non lotis manibus manducare, Marci 7. ſcilicet, & cum vidiſſent quoſdam de diſcipulis eius, non lotis manibus manducare panem, vituperauerunt. Dicendum ergo eſt, ſicut ſupra, quòd culpam diſcipulorum in magiſtrum retorquere voluerunt.

Quæ traditiones erant iſtæ, & qui ſeniores erant iſti, qui has traditiones dederant. *Quæſt. VIII.*

QVAERETVR cum dicatur hic de traditionibus ſeniorum, quæ traditiones erant iſtæ, & qui ſeniores erant iſti, qui has traditiones dederant. Aliqui dicunt, quòd erant Phariſæi. Quod patet, quia dixit hic Chriſtus: Quare & vos tranſgredimini mā[…]datum Dei propter traditionem veſtram? & ſic cum loqueretur ad Phariſęos videtur, quòd iſta traditio de lotione manuum a Phariſæis fuerat introducta. Secundo patet, quia dicit Hieron. ſuper Matth. Traditio autem Phariſaica in menſis, & in vaſis abſtinenda eſt, & tamen iſtæ ſunt traditiones ſeniorum de lauando manus, & vaſa, ergo Phariſæi erant iſti ſeniores. Sed dicendum videtur, quòd non ſtat, quia ſi iſtæ eſſent traditiones Phariſæorum, non obſeruarent eas, niſi Phariſæi, & Phariſæorum diſcipuli, & non eſſent alij arguendi, ſi non ſeruarent eas, & tamen Phariſæi oſtendunt nunc diſcipulos Chriſti vere arguendos, quia hæc non ſeruabant, ergo non inſtituerāt eas Phariſæi. Secundo patet, quia dicitur, quare diſcipuli tui tranſgrediuntur? eſt autem tranſgredi vbi eſt obligatio ſeruandi, & ideo id quod quis tranſgreditur lex ſibi eſt, & tamen Phariſęi non poterant imponere legem populo, ergo nō erant iſtæ traditiones Phariſęorum. Tertio patet, quia inter Iudæos erant multæ ſectæ, & vnus non ſeruabat cæremonias alterius, & tamen oēs Iudæi obſeruabant iſtam traditionē de lotione manuū, ergo nō erat traditio Phariſæorū, ſic patet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Marci 7. scilicet, Pharisæi autem, & omnes Iudæi, nisi F crebro lauent manus, non manducant. Quarto patet, quia ibidem innuitur, ꝙ etiam Pharisæi seruarēt istas traditiones lauandi manus, nō tanꝝ ab eis impositas, sed tanꝝ eos cogentes ad obseruationem: nam cum dicitur Pharisæi, & omnes Iudæi, nisi crebro lauent manus, nō manducant, sequitur causa, s. tenentes traditiones seniorum. Dicendum videtur, ꝙ istæ traditiones non erant datæ a Pharisæis, sed a iudicibus maioribus populi, qui erant septuaginta, & isti habebant potestatem iubendi, & sic totus populus videbatur obligatus ad faciendum, quod iubebāt, & hoc modo vī stare argumentum Pharisæorum, s. ꝙ transgrederentur traditiones istas discipuli Christi, & sic essent vituperabiles, & hoc est verisimile, quia isti vocantur G seniores, & tamen illi qui populum iudicabant, erant seniores, vt dicitur Nume. 11. Nam cum non sufficeret Moyses solus ad regimen populi in arduis causis, adiunxit sibi alios septuaginta seniores, quibus dedit spiritum prophetiæ, sicut Moysi, eodem cap. Et ideo standum erat dictis eorum infallibiliter, tanꝝ Prophetis a Deo inspiratis, de quibus declaratum est late Numeri 11. & Deuteron. 17. Et hoc vult Nic. hic dicens, ꝙ a tempore Moysi de voluntate Dei constituti sunt septuaginta senes ætate, & moribus maturi, & scientia præditi ad regimen ipsius populi, & Moyses erat super eos, ita quòd omnes simul erant septuaginta, & vnus, & ex illo tempore statutum est, quòd tot essent ad regimen populi ordinati, & isti dicebantur iudices H ordinarij, quia per impositionem manus instituebantur, vt dicitur sæpe in Glosis Hebraicis, & isti residebāt in Ierusalem, fiebatque ad eos recursus in ambiguis, & difficilibus quæstionibus, & eorum determinatio habebatur pro lege firma, quam transgredi non licebat, Deuteron. 17. Isti etiam statuebant aliqua quæ pertinebant ad bonum statum populi, & in statutis eorum erant aliqua, quæ cadebant sub præcepto, tanquàm necessaria, & aliqua sub monitione, vel consilio, tanquàm decentia, & cuiusdam honestatis, & de talibus erat istud, scilicet, quòd accedentes ad mensam lauarent manus, & ita tam populi, quàm Pharisæi seruabant hæc. Istud est multum verisimile, eo ꝙ isti iudices vocantur in scriptura seniores, vt Numeri I 11. & etiam 13. & hic vocātur traditiones seniorum, & Marci 7. Nam isti seniores manebant tēpore Christi, & ad eos pertinebat iudicare in criminalibus causis, & per sententiam eorum Christus morti adiudicatus est, vt patet infra 26. & Marci 14. Ad primum dicendum, quòd illa traditio, de qua ibi Christus loqtur, quæ erat Pharisæorum, non erat de istis, scilicet, de cæremonijs lauandi manus, & vasa, sed erat doctrina quædam de non honorando parentes, nisi verbo, vt patet in litera, & ista vere erat traditio Pharisæorum, & Scribarum, quia cum isti essent Doctores legis, exponebant quomodo lex obseruāda esset, & intelligenda, & illa expositio vocabatur traditio eorū. Ad secundum potest dici vno modo, quòd vocatur K traditio Pharisaica, i. a Pharisæis instituta, nō quidem a Pharisæis, vt erāt quædam secta Iudæorum, sed quia contingit aliquos de Pharisæis esse de septuaginta senioribus, & illi instituerunt istas cæremonias lotionū, & ita erant traditiones seniorum, & etiam Pharisæorum. Aliter potest dici, quòd non instituerant hoc Pharisæi, sed seniores septuaginta, dicitur tamen traditio Pharisaica, idest, de qua maxime curabant Pharisæi, quia plus pollere volebant Pharisæi in istis exterioribus munditijs, quàm cæteri de populo, quasi per has munditias simpliciter sancti essent, & ideo licet Pharisæi essent minima pars Iudęorum, prępononuntur in hac obseruatione toti populo, Mar. 7. scilicet, Pharisæi autem, & omnes Iudæi, nisi crebro lauent manus non manducant, & istud est verisimilius. Et patet etiam hoc, quia ipsi istam cęremoniam defendebant, arguentes nunc discipulos Christi, quia non obseruabant eam, & nemo alius de plebe eos arguit.

Quæ traditiones erant istæ quas dicunt Pharisæi non seruare Christi discipulos. Et in quibus consistebant.
Quæst. IX.

QVAERETVR quæ traditiones erant istæ, quas dicunt Pharisæi non seruare discipulos Christi. Dicendum, quòd solum nunc de lotione manuum non obseruata arguebant, traditiones tamen seniorum multæ erant. Vocantur autem traditiones regulæ quædam morales, quæ nō habent aliam vim obligandi, nisi auctoritatem instituentis, scilicet, quia tradite sunt, & ideo dicuntur traditiones a tradendo, quia ad obseruandum traduntur, sic dicitur Mar. 7. scilicet, & alia multa sunt quæ tradita sunt illis obseruare. Consistebant autem traditiones istæ interdum in solis cæremonijs, quæ nihil omnino conferūt ad esse spirituale, & ita erat ista lotio manuum, & multum insistebant seniores illi circa munditiam corporalem, ideo sępe lauari hominem instituerunt, etiam si non tetigerit rem immundam, & non solum hominem, sed etiam omnia vasa, quæ in vsu hominū veniunt. exprimuntur aliquę obseruationum istarum Marci 7. scilicet, Pharisæi autem, & omnes Iudæi, nisi crebro lauent manus, non manducant tenentes traditiones seniorum, & a foro, nisi baptizarentur non comedunt, idest, si venerint de foro etiam si nihil tetigerint non comedunt, nisi lauentur, & sequitur, & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare baptismata calicum, & vrceorum, & ęramentorum, & lectorum, idest, lauant calices, & vrceos, & omnia vasa metallina, & etiam lectos in quibus dormiūt, & loquitur ibi Marcus nō quidem de sufficienti, & honesta lotione, sed de quadam curiosa superabūdanti, & superstitiosa, quia Marcus scripsit illa aliqualiter notando Iudæos de illis cæremonijs. Circa alia multa, quæ ad vitam pertinent, tradiderunt isti seniores regulas viuendi cæremoniales, quia tamen de sola munditia corporis nunc actum fuit contra discipulos, descripsit Marcus solas traditiones circa lotionem, & tamen innuit, quòd etiam circa multa alia est traditio seniorum similis, cum ait, & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis obseruare. De hoc dicit Remigius, quæ autem fuerunt traditiones, manifestat Marcus cum ait: Pharisæi autem, & omnes Iudæi, nisi crebro lauent manus, & cæt.

An Pharisæi, & Scribæ peccauerunt arguentes Christi discipulos, immo Christum ipsum, cum nemo alium possit arguere, nisi de eo quod est contra legem.
Quæst. X.

QVAERETVR an isti Pharisæi, & Scribæ peccauerunt arguentes nunc discipulos Christi, immo, & ipsum Christum in discipulis suis, quia ad hoc principaliter tendebant. Dicendum, ꝙ peccauerunt. Primo, quia ex inuidia quadam agebant, s. volentes decolorare facta Christi, quia viderant magna miracula eius in terra Genesareth, sicut enim supra 9. quando Pharisæi viderunt, ꝙ populus vehementer extollebat Christum dicēs, Nunquàm sic apparuit in Israel, dixerunt in principe dæmoniorum eijcit dæmonia, & quando iterum stupente turba, & dicente: Nunqd iste est filius Dauid? sup. 12. dixerūt: Iste nō eijcit dæmones, nisi in Beelzebub principe dęmoniorū, ita

ita & nunc videntes admiranda opera eius, scilicet, A quia sanabat omnes tangentes se, inuidentes voluerunt eum redarguere, & quia nō inuenerunt aliud de quo arguerent, arguerūt saltem de lotione manuum non obseruata discipulos eius. Secundo patet, quia Christus redarguit istos Pharisæos, & Scribas, quia sic arguebant, & tamen non arguerentur ab eo, nisi peccarent, ergo peccabant redarguendo. Tertio patet, quia arguebant de eo in quo non erat arguendum, scilicet, de lotione manuum, quia licet honestum sit illas lauare, tamen cum sine culpa ista lotio omittatur, non est aliquis de ea arguendus, maxime ab eo qui nō potest, nisi de vitio redarguere: nam pater filius, vel dominus seruum, aut generaliter quicūque ministrantem sibi habet, potest licite de non seruata munditia illum arguere, & tamen extraneum a se penitus nemo arguere potest, nisi de eo quod simpliciter illicitum est, scilicet, contra legem factum, & ideo illi stulti erant Pharisæi, qui Christi discipulos de talibus arguebant. Sic dicit Hierony. Mira Pharisæorum, scribarumque stultitia Dei filium arguunt, quia traditiones, & præcepta hominum non seruet. Sic etiam dicit Chrysost. Vide autem qualiter, & a sua interrogatione capiuntur, non enim dicunt, quare trāsgredi tur legem Moysi, sed traditionem seniorum, & ideo Euāgelista ponit simul de veneratione, quam vir Genesareth Christo impendebant, volentes tangere fimbriam vestimēti Christi, & inhonorationem quam isti faciebant, aut facere volebant arguentes Christum quasi male ageret, taliter permittendo discipulos agere. Sic dicit Beda, & Rabanus, scilicet, homines terræ Genesareth, qui minus docti videbantur, non solum ipsi veniunt, sed & infirmos suos adducunt ad Dominum, vt vel fimbriam eius mereantur contingere: & vere Pharisæi, & Scribæ, qui Doctores esse populi debuerunt, nō ad quærendam medelam, sed ad mouendum quæstionum pugnas ad Dominum concurrerunt. Sic etiam dicit Remigius, scilicet, duabus autem de causis reprehenduntur, & quia a Ierosolymis venerant, idest, a loco sancto descenderant, & quia seniores populi, & legis Doctores erant, & non ad sciendum, sed ad reprehendendum Dominum venerant.

An Pharisæi nunc arguerent Christi discipulos, quasi peccantes, vel solum, vt non seruantes honestatem.
Quæst. XI.

QVAERETVR, an Pharisæi nunc arguerent Christi discipulos, quasi peccantes, vel solum, vt non seruantes honestatem. Aliqui dicunt, quòd arguebant necessario, tanquàm peccantes, quia alias non esset redargutio, cum nemo iuste redarguatur, nisi quando peccat. Dicendum, quòd interdum Pharisæi, & Scribæ arguebant Christum, & discipulos de aliquo, quod non erat peccatum: vnde non arguebant eos, tanquàm peccantes, sed tanquàm a pfectione deuiantes, vel ad illam nō accedentes, & interdum eos quasi peccantes arguebant. De primo patet, quando arguerūt Christum, quòd comederet cum publicanis, supra 9. scilicet, quare cum publicanis, & peccatoribus manducat magister vester? & tamen manducare cum publicanis nō erat peccatum, & tamen arguebāt eum, quasi esset cuiusdam imperfectionis, & contra cōditionem professionis suæ, erat enim Christus doctor perfectæ vitæ. quòd ergo ipse cum peccatoribus comederet, nō videbatur competere ei, licet comedere cum peccatoribus, non esset absolute peccatum, sic etiam arguerūt discipulos Christi, supra 9. & Marci 2. scilicet, quare discipuli tui non ieiunant, & nōs ieiunamus frequēter? nam ieiunare temporibus illis, non erat peccatum, quia ieiunium erat supererogationis, s. quod soli discipuli Ioānis, & discipuli Pharisæorum faciebāt, Marci 2. & Lucæ 5. Et tamen, quia discipuli Christi ideo sequebātur Christum, vt perfectiorem viam viuendi tenerent, tanꝝ populus, qui solum obligabatur ad præcepta legis, videbatur incōueniēs, ꝙ ieiunare nollent plusꝝ populus, cum Iudæi putarēt ieiuniū esse de operibus perfectionis, & sic arguebant eos, non tanꝝ peccantes mortaliter, sed tanꝝ non accedentes ad perfectionem, quæ erat eis in proposito, & professione, cū se profiterentur discipulos Christi. De secundo, vt qñ accusabant sæpe Pharisæi Christū, ꝙ sabbato curaret, Lucæ 13. & 14. & putabāt hoc esse B peccatum mortale: nam dicebant non esse Christum a Deo, qa curabat in sabbato, Ioan. 9. s. Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. De discipulis Christi patet, vt qñ arguerunt eos, ꝙ vellerent spicas sabbato dicentes, quare discipuli tui faciunt quod nō licet eis facere sabbatis? Lucæ 6. Ita nunc poterat esse, quòd arguerent eos de aliquo, quod putaretur esse peccatum mortale, vel quòd crederetur non esse peccatum, sed nō faciendo illud deuiabant a via perfectionis, & tamen videtur ꝙ putarent peccatum esse id, de quo accusabant discipulos, quia dixerunt quare tui discipuli transgrediuntur traditiones seniorum, & tamen transgredi est prævaricari & peccatum.

C *An licuit senioribus tales traditiones tradere. Et quòd apud Iudæos pertinebat ad iudices, & ad summum sacerdotem diffinire in omnibus, de quibus lex non diffiniebat.*
Quæst. XII.

QVAERETVR cum dicatur hic, quòd discipuli transgrediebantur traditiones seniorum, an licuit senioribus tales traditiones tradere. Aliqui dicunt, quòd non, quia istæ obligarent per modum legis, vt putabant Pharisæi cum dicerent esse transgressionem cōtra illas, & tamen non licebat addere ad legem nec vnum verbum, nec minuere, Deuteronom. 4. Ergo non licebat dari tales traditiones. Item Chrys. increpat Iudæos de hoc dicens, manifestum est, quòd multa noua inducebant sacerdotes, quamuis Moyses dixerit, non adijcietis ad verbum, quod ego propono vobis hodie, & non auferetis ab eo, & quando oportebat eos ab obseruationibus liberari, tunc amplioribus obligationibus eos alligauerunt, timentes ne aliquis eorum principatum auferret, & terribiliores esse volentes, quasi ipsi essent legislatores. Dicendum, quòd poterant seniores isti introducere traditiones has per modum legis, vel præcepti, ita vt Iudæi tenerentur obseruare illas, & non faciebant contra legem Moysi: nam si fecissent contra legem Moysi, manifeste argueret eos Christus durissime, quia illos qui vendebant, & negociabantur in atrio templi, exclusit terribiliter facto D flagello de funiculis, Ioan. 2. Et tamen hoc non erat expresse in lege vetitum, sed solum, quia erat contra quandam honestatem templi, quæ debebat esse domus orationis, a fortiori ergo si isti facerent expresse contra legem addentes, vbi lex vetuisset addi, argueret illos Christus potissime, quia istud non solum esset peccatum ipsorum instituētium, sed etiam totius populi, qui fauebat eis permittendo talia statui, & obseruabat ea tanquàm recte statuta, & tanto minus Christus illud toleraret, quāto grauius, & pernicioſus peccatum erat, & tamen tolerabat Christus hoc, & non allegauit contra istas traditiones, licet ex eis fieret contra eum redargutio, ergo non fuerat illicitū eas institui, alioquin Christus nunc contra Pharisæos E

Universidad de Deusto
Biblioteca

sæos clamassẽt dicens traditiones esse sacrilegas; & impios esse qui tradiderunt eas, & peccatores qui illas obseruarent, & tamen nihil ex hac parte dixit, sed aliter excusauit discipulos, ergo non fuit illicitum instituí has traditiones, sed potuit facere, quæ fecit, nec egit contra legem Moysi, tanquàm esset pars legis illius, & datum a Deo, qui cæteras partes legis ipsius tradiderat, quia hoc erat impium, etiam non licebat aliquid tolli de lege, quod a Deo fuisset datum, quia istud adhuc erat magis nefarium, quia offenderet errasse Deum, qui aliquid de traditis abeo deleret, vt iam non haberetur, & tamen facere alias leges municipales, quibus singulæ vrbes, vel tota ipsa Iudęorum communitas regeretur, quę non scriberentur in codice legis Dei, non erat impium, immo laudabile erat, & necessarium, quia licet Deus tradidisset leges aliquas forales, siue iudiciales, quibus litigiorum causæ dirimerentur, Exo. 21. & 22. & 23. & in libro Numerorum, & Deuteronom. tamen illę non sufficiebant pro omnibus causis, cum quotidie nouæ lites orirentur, ideo oportebat leges de nouo introduci, quæ essent noua remedia contra lites, & istæ introducendæ erant, vel per totum populum, vel per eum penes quem residebat, aut in quem trãslata erat potestas populi, sicut erat rex, vel summus sacerdos, & quia Deus prouiderat iudices ad omnes difficultates quantęcumq; orirentur, & quòd starẽtur iudicio eorum, & non declinaretur ad dextram, nec ad sinistram, Deuteronom. 17. Ad eos pertinebat diffinire in omnibus, de quibus lex diuina non diffinierat, & hoc aliquando per modum sententiæ oblato casu particulari, deducto in iudicium, & aliquando per modum legis generaliter diffiniendo pro omni tali casu. Isti autem erant seniores septuaginta, qui manebant per successiones post institutionem illam quam Deus fecerat tempore Moysi, Nume. 11. Ideo isti poterant condere leges ad regimen populi in eis, in quibus diuina lex non prouiderat, & eis commissa est potestas Deuteronomij, & ideo totus populus acceptauerat traditiones istas, tanquàm datas ab eis, qui iurisdictionem ad hoc condendum habebant. Et ita dictum Chrysostomi non militat contra eos, quasi egerint contra legem Moysi, licet posset militare, inquantum forte introducebant multitudinem cæremoniarum superuacuo hominẽm impedientium, & erant inutiles, cum tamen illi putarent eas ad aliquid efficaces.

Quare Pharisæi, & Scribæ redarguerunt Christi discipulos de non lauando manus. Et quòd Iudæi putabant munditiam exteriorem facere ad sanctitatem. Et quare sic putabant. Et quare lex vetus eam munditiam iuberet.

Quæst. XIII.

QVAERITVR quare Pharisæi, & Scribæ redarguerunt Christi discipulos, de non lauando manus cum manducant. Dici potest vno modo, quòd ista leuis accusatio erat, quia tamen Pharisæi non inuenerunt aliam accusationem pro nunc contra Christum, & discipulos eius fecerunt istam, quia ex inuidia gestorum eius volebant aliquid contra ipsum dicere quidquid illud esset. Secundo potest dici, quòd fecerunt hoc, quia putabãt aliqualem esse accusationem, quasi vere essent reprehensibiles Christi discipuli, qui contra leges, siue traditiones seniorum agerent: nam totus populus Iudæorum illas seruabat, quasi obligantes, eo quòd a senioribus traditæ erant, vt innuitur Marci 7. scilicet, Pharisæi, & omnes Iudæi, nisi crebro manus lauent, non manducant tenentes traditiones seniorum, discipulos ergo Christi, tanquàm transgressores illarum traditionum putabant esse vere reprehensibiles, ideo arguebant eos de hoc, sicut argueret de quolibet alio crimine. Tertio, & principalius, quia putabant Iudæi quandam sanctitatem consistere in exteriori munditia: nam nõ recte sentiebant de sanctitate, & puritate vitæ, sed putabant, quòd esse mundum exterius, erat esse simpliciter mundum, & esse exterius immundum faciebat animam immundã, & sic arguendo discipulos Christi de exteriori immunditia, arguebant eos simpliciter immundos, & malos. Quod autem hoc putarent patet, quia Christus quando voluit excusare se, & discipulos suos coram populo, & ostendere, quòd non bene Pharisæi accusassent eos ait: Audite me, & intelligite, non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem, & tamen si Pharisæi non putassent exteriorẽ immunditiam facere hominem interius immundũ, vel simpliciter immundũ, quasi Christus frustra hoc respondisset. Motiuum autem Pharisæorum ad putandum hoc, erat quia in lege imponebantur multæ exteriores lotiones, per quas tolli dicebatur immunditia, vt Leuitici 11. In omnibus immunditijs causatis per cõtactum fiebat lotio, & sic ablutus dicebatur mundus fieri. idem Leuitici 15. Et non imponebat lex aliquas alias mundificationes, ideo istas corporales putabant esse veras, & sufficientes munditias, quia has solas cognoscebant, sicut dicit Aristoteles septimo Ethicorum, circa finem, quòd aliæ sunt delectationes potiores corporalibus, sed propter has solas cognitas esse, has solas esse existimant, scilicet, delectationes, sic etiam dixit Isa. Lauamini, & mundi estote, Isa. 1. Per lotionem eritis mundi, quod ipsi de lotione corporali intelligebant. Et ista etiam fuit causa, quare seniores Iudæorum tot cęremonias lotionum instituerunt tam in corpore, quàm in vasis, vt patet Marci 7. scilicet, quia cum per quasdam lotiones in lege Moysi fieri iussas, homines mundificarentur a quibusdam immunditijs, a fortiori qui pluribus alijs lotionibus vteretur efficeretur mundior, vt ergo valde mundi essent, volebant se multis implicare lotionibus, & ita seniores Iudæorum instituerant multas cæremonias ablutionum. Sic dicit Beda: Verba autem Prophetarum carnaliter accipientes, quod dictum erat lauamini, & mundi estote. de corpore solum lauando seruabant, & ideo statuerant, non nisi lotis manibus manducandum esse. Sed dicendum est, quòd erabus manducandum esse. Sed dicendum est, quòd exterior lorabant valde: nam impossibile erat, quòd exterior lotio ablueret vitia interiora, quia corpus, & anima non communicant in materia, vt id quod lauat corpus possit animam lauare: nam corpus per contactum laquantitatẽ non habet: & quia homo est principaliter anima, q̃ corpus, cõsistet necessario mũditia hominis magis in anima, q̃ in corpore, & tñ lotio exterior animã non mundat. ergo exteriores lotiones quorquot fuerint non reddunt hominem mundum, sic dr̃ Ieremiæ 2. Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, maculata es iniquitate tua: dicit Dominus. Cum autem dicitur lauamini, & mundi estote, Isa. 1. Apparet manifeste, quòd non dixit de corporali, sed de spirituali lotione: nam ait, Lauamini, & mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite peruerse agere, discite benefacere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & iste est modus mundandi hominem, & dealbandi auferendo peccata, & non per lotiones exteriores: vnde sequitur ibi Venite, & arguite me super hoc, dicit Dominus, si fuerint

rint peccata vestra, sicut coccinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Cum autem putabant mundari per aquam elementalem, sicut lex dicebat aliquos mundos fieri si lauarentur aquis: dicunt aliqui de nostris, quòd intelligantur illa spiritualiter.

Sed hoc falsum est, quia Deus imposuit Iudæis illas ablutiones corporaliter faciendas, & obligabantur ad sic faciendum, & sic obseruabant, & si vellent solum spiritualiter custodire, peccarent, sicut si nunc iubeatur alicui ire ad Ecclesiam, & eat illuc solum spiritualiter, idest, per desiderium, & non realiter, peccat. Et tamen dicetur, quòd lex non innuebat, quòd per istas lotiones exteriores lauaretur quis a peccato, sed solum a corporali immunditia. Quod patet, quia istę lotiones fiebant a quibusdam contaminationibus, quæ non erant peccatum, cum interdum inuoluntarie quis pollueretur, & tamen nemo inuitus peccat. Etiam quod manus est, quia interdum cogebatur quis pollui, & merebatur per hoc quòd pollueretur, & si nolliet pollui peccabat, sicut obligatur quis sepelire patrem, & matrem ex lege etiam si sit sacerdotis filius, Leuit. 21. Et tamen sepeliendo, vel plangendo mortuos polluitur faciens, & debet lauari aqua lustrationis, Numeri. 19. Sepelire autem cæteros (licet non sit obligatio saltem communiter) est tamen laudabile, & ita Tobias in veteri Testamento specialiter laudatur, quòd mortuos sepeliret, & tamen polluebatur, & mundandus erat, & sic non erat lotio legalis ad tollendam immunditiam interiorem, sed solas corporis maculas, lex autem volebat, quòd Iudæi habetent istam munditiam, respectu templi Dei: nam nõ licebat alicui in certis modis immunditiarum ingredi Sanctuarium, quantum ad cætera autem non vetabat immunditiam, vt quòd quis immundus manibus manducaret, vel conuersaretur cum alijs hominibus, nisi forte esse contagiosa immunditia, sicut lepra, & fluxus seminis: nam istos a cæteris segregabat ponens extra castra. Ratio autem quare voluit respectu templi, siue Sanctuarij seruari istam munditiam, fuit ad ostendendam Dei dignitatem, qui iudicabatur esse in Sanctuario habitans, & quia ipse est mundissimus non licebat alicui immundo accedere ad eius habitaculum, vel tangere res eius, & quia immũditiæ istæ corporales erant, sicut & Sanctuarium erat corporale, & vasa quæ tractanda erant corporalia erant, debuit esse ablutio corporalis: ad sumendos autem cibos, & conuersandum cum alijs hominibus Deus nõ instituit fieri aliquam lotionem, & sic isti seniores impertinenter introduxerant alligando homines ad cæremonias non necessarias, ad quas Deus non astrinxerat. Et maxime quia procedebat motiuum suum ex errore, quasi homo interius mundaretur per istas lotiones ad quod lex occasionem non dederat, nisi quia ipse non bene ea intelligebat, & tamen Pharisæi putantes exteriorem lotionem mundare hominem interius, arguebant discipulos Christi tanquàm immundos, eo quòd istam munditiam in manducando non seruarent.

Quomodo discipuli Christi erant reprehensibilies in hoc, quòd non lauarent manus manducaturi. Et quòd commune in scripturis accipitur pro immundo.

Quæst. XIIII.

QVAERITVR qũo discipuli Christi erãt reprehensibiles in hoc, quòd non lauarent manus manducaturi: nam honestas erat lauare illas, & cum ipsi obseruarent omnem honestatem, nirum est quomodo in hoc errarent.

Alph. Tost. in Matth. Pars IIII.

Dici potest vno modo, quòd duplex erat munditia manuum ad manducandum. Vna quidem communis, & sufficiens, quia qui manducaturus est semel manus lauat, si non habeat eas omnino impollutas. Alia erat superabundans, & superstitiosa, scilicet, sæpe & multum lauare. Primam munditiam dicunt habuisse Christi discipulos, quia erant viri bene instructi etiam circa exteriorem honestatem, & ideo non erant vllo modo reprehensibiles. Secundam autem non habuerant, quia non lauabant sæpe manus, & de hac eos arguerunt Pharisæi. Quod patet, quia arguerunt eos transgressores traditionum seniorum, & tamen traditiones non solum semel, sed & pluries lauari manus iubebant manducaturis, Marci 7. scilicet, Pharisæi, & omnes Iudæi, nisi crebro manus lauent non manducant tenentes traditiones seniorum, ita ergo accusarent eos, quòd nõ toties lauabantur quoties lauari traditũ erat. Et hoc tenet Remigius dicens, reprehendebant Pharisæi discipulos Domini, non de ista lauatione, quæ consueto more congruit, & necessarijs temporibus agitur, sed de illa superflua, quæ superstitiosa traditione seniorum fuerat reperta.

Sed obijcietur, quòd non stat, quia dicitur supra in litera, non enim lauant manus suas cum panem manducant, & sic videtur, quòd nullo modo manus lauabant: vnde de non lauando manus nullo modo eos increpabant. Sed dicetur, quòd potest intelligi non lauant, idest, non lauant toties quoties institutum est. Et apparet, quòd dixerunt, quod transgrediuntur traditiones seniorum, & tamen illæ erant de lauando sæpe. Etiam quia si de vna lotione, quę necessaria est loqui vellent, non oporteret allegari traditiones seniorum, quia ad illam omnes homines inclinantur ex quadam vitæ honestate, & munditia. Sed dicendum, quòd non stat, quia discipuli non lauerunt nunc manus cum eos arguerent Pharisæi, sed immundis manibus manducauerunt, sic patet Marci 7. s. Et cum vidissent quosdam de discipulis eius communibus, i. nõ lotis manibus manducare panem, sed commune accipitur pro immundo in scripturis, sic patet Act. 10. c. qñ ostẽsa sunt Petro animalia quadrupedia, reptilia, & serpentes, & dictum est occide, & manduca, & ille ait, Cõmune, & immundũ nunq̃ intrauit in os meũ, & dictum est ad eũ, quod Deus purificauit cõmune ne dixeris, & sic cõmune est immundũ, habebãt ergo manus immundas cũ tunc comederunt, i. nullo modo lotas. Secundo patet, quia qñ Christus coram turbis excusauit discipulos excludens redargutionẽ Pharisæorũ ait, quod intrat per os non coinquinat hominẽ, in litera, & est sensus: immundũ quod intrat per os, non coinquinat hominẽ, ergo supponebatur immundũ aliquod manducare eos, qui nõ lotis manibus mãducabant, quasi sordidæ manus essent, ex qbus aliquę sordes cõcretę adhęrerẽt cibo, & intrarent in corpus, & tñ adhuc non coinquinant hominẽ, qa in secessum vadũt, vt Christus dixit infra in litera, & ita p̃supponit q̃ discipuli tunc comederant manibus immundis, i. nullo modo lotis. Cũ aũt dr̃, q̃ discipuli manducarent non lotis manibus. Dicendũ, q̃ nõ erat reprehensibile interdũ non lotis manibus manducare, nec est putandũ, q̃ discipuli Christi nunq̃ manus lauarent manducaturi, sed q̃ accidit, q̃ nunc qñ isti Pharisæi venerunt a Ierusalem, manducaturi quidam de discipulis Christi manus nõ lauauerant. Hoc autem potuit esse propter tria. Primo, quia ea ad quæ homo principaliter non attendit, veniunt sibi interdum in obliuionem, & quia discipulorum Christi totum studium erat virtuti vacare, sicut Christus eos instruebat, illi solicitudini attenti, forte de lauando manus non cogitauerunt: nam interdum alia maiora, & magis

necessaria obliuiscebantur, sicut quãdo iuerunt trans fretum obliti sunt panes emere, sequenti cap. & putabant, quòd Christus postea de hoc eos argueret, eodem cap. Ita ergo, & hoc, ideſt, lauare manus poterant interdum obliuisci. Secundo forte, quia discipulis Christo recte instructi quid attendendum esset, & ad quid homo conari deberet, scilicet, ad spirituale bonum, quod solum est necessarium, iuxta illud Lucæ 10. Martha solicita es, & turbaris erga plurima: porro vnum est necessarium. ad corporalia non multum attendebant, & sic nõ habebant lauari pro lege, cum scirent illud non esse necessarium ad bonum spirituale, quod ipsi quærebant, nec etiam habebant pro lege non lauari, cum ad quandam munditiam, & honestatem pertineret lauare manus ante cibos, & sic interdum lauabant manus, & interdum non, sicut accidebat, quia non multum differret lauari, vel non lauari. Et hoc est valde verisimile, sic etiam dicit Chrysost. scilicet, ideo autem discipuli non lotis manibus manducabant, quia iam superflua despiciebant, ea solum quæ sunt necessaria attendentes, & nec lauari, nec nõ lauari pro lege habentes, sed vt contingebat alterutrũ facientes, qui enim & ipsum necessarium cibum contemnebant qualiter circa ipsum studium haberẽt? Sic etiam dicit Beda, discipuli namque Domini instructi ea quæ virtutis tantum sunt operari non lotis manibus simpliciter comedebant, Pharisæi autem volentes occasionem inuenire hoc acceperunt, & nõ vituperabant eos vtique, vt legis transgressores, sed quia transgrediebantur traditiones seniorum. Tertio fuit forte, quia Christus ex intentione voluit, quòd aliqui de discipulis manducarent non lotis manibus, non quòd sic ipse eis facere iuberet, sed quòd fecit vt obliuiscerentur. Vel alias vellent pro tunc omittere, vt videntes hoc Pharisæi haberent occasionem arguendi eos, & tunc esset locus cõueniens Christo ad arguendum errorem ludæorum, qui putabant exteriores lotiones prodesse ad munditiam animæ, & munditiam corporis facere hominem interius immundum, sicut infra in litera redarguit eos, quòd errarent in hoc, dicens cęcos esse, & cęcorum duces eos, qui talia putabant, & tamen non fuisset conueniens locus Christo ad redarguendum illum errorem Pharisæorum, nisi oblato hoc casu, ideo voluit quòd accideret iste casus, vt haberet occasionẽ ad hoc, quia sic Deus quærit occasiones ad faciendum id, quod intenditur, sic dicitur Iudicum 14. quando Samson petiuit a parentibus suis, quòd darent ei vxorem vnam de terra Philisthinorum, & ipsi nolebant, & dicitur, parentes autem eius nesciebant, quòd res a Domino fieret, & quæreret occasiones contra Philisthijm, scilicet, quia illa vxor Samsonis fuit occasio, vt Samson peuteret Philisthinos plaga magna sæpe, Iudicum 14. & 15. & 16. Et ita forte fuit hic, quod est satis verisimile.

Ipse autem respondens ait illis: Quare, & vos transgredimini mandatum Dei, propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem, & matrem, & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis quicunque dixerit patri, vel matri munus quodcunque est ex me tibi proderit, & non honorificauit patrem suum, aut matrem suam, & irritum feciſtis mandatum Dei, propter traditionem vestram. Hypocritæ bene prophetauit de vobis Isaias dicens; Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est a me. Sine causa autem colunt me docentes doctrinas, & mandata hominum.

Exo. 20. Deut. 5. Mar. 7.

Isa. 29.

Ipse autem. Hic ponitur secundum, scilicet, redargutionis Pharisæorum a Christo facta confutatio, ideſt, ostenditur, quòd non arguerunt iuste eos, scilicet, *Ipse autem respondens.* Ideſt, Licet arguerentur discipuli non responderunt illi, sed Christus. *Ait illis.* Scilicet, Scribis, & Pharisæis. *Quare vos transgredimini mandatum Dei.* Quasi dicat, Potius deberetis tacere, quàm accusare alios, quia etiam si manducare non lotis manibus, peccatum esset, maius est quod vos cõmittitis, quia isti solum transgrediuntur traditionem seniorum: vos autem trãsgredimini mandatum Dei, erat autem istud mandatum de honorando parentes, vt infra patet, & isti transgrediebantur illud, scilicet, Pharisæi, & Scribæ, exponendo inconuenienter. *Propter traditionem vestram.* Ideſt, Propter regulam viuendi, quam traditis: erant enim isti Doctores legis, qui exponebant legem Moysi, coram populo prædicando, vt dicitur infra 23. Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, ideſt, sederunt ad docendum, & dicitur cathedra Moysi, quia ibi docebant legem Moysi, exponendo illam: ita ergo isti exponebant legem, sicut volebant, & populus recipiebat eorum expositionem, cum non haberet alios Doctores, & si peruerse legem exponerent, faciebant legem perire, ideſt, non obseruari in sensu in quo Deus eam dederat, & hoc erat propter traditionem suam, ideſt, doctrinam, vel expositionem. *Nam Deus dixit.* Scilicet, Exodi 20. & Deuteronom. 5. quando dedit decalogum in monte Synai. *Honora patrem, & matrem.* Istud est primum mandatum secundæ tabulæ, & intelligitur de honore, qui est in subueniendo necessitatibus eorum. *Et qui maledixerit patri, vel matri.* Debebat seruari parentibus magna reuerentia, ideo ponitur pœna grauis maledicenti eis, siue esset ista maledictio in re, scilicet, percutiendo eos, siue in verbis inhonestis, & conuitijs, vel malorum imprecationibus. *Morte moriatur.* Ideſt, Occidatur a iudice, est modus loquendi Hebraicus per superabundantiam: nam sufficiebat dici moriatur. *Vos autem dicitis* Ideſt, Docetis populum tradendo istam regulam, quæ sequitur. *Quicunque dixerit patri, vel matri.* Intelligitur etiam de aliis, quibus ex quodã debito tenemur subuenire, & reuereri, & tamen potissime de parẽtibus. *Munus quodcunque est ex me.* i. quodcunque munus obtulero Deo in sacrificium, vel alias. *Tibi proderit.* i. erit pro anima tua, sicut pro anima mea. q.d. non cures pro anima tua, sicut pro anima mea. q.d. non cures pere a me aliquam temporalem subuentionem, quia melius est, q̃ offeram Deo id quod tibi daturus erã, nam cum obtulero proderit animæ tuæ etiam si ego illud obtulero, & non tu, vt infra magis declarabitur. *Et non honorificabit patrem suum, aut matrem suam.* Ideſt sic respondendo patri, aut matri non honorificabit patrem, & matrẽ. ℈ non subueniet eis, sed dabit in sacrificiũ id quod daturus erat patri, & matri, & illud erat honorare eos. *Irritum feciſtis mandatum Dei.* Ideſt adnihilastis, scilicet faciendo illud non custodiri, iuxta intentionem Dei condentis, nam lex datur, vt custodiatur, & per eam dirigantur actiones nostræ, si autẽ non custodiatur nihil est, vel irrita est, & tñ siquis peruertat sensum legis, & faciat eã obseruari in alio sensu: manifestum est, q̃ non custodit legem, ideo irritauit iste legem, quia certum est, quòd ille cõmittit in legem, qui verba legis amplexus contra legis nititur voluntatem, extra de reg. iur. lib. 6. in regula certũ est, & ita isti faciebant cum exponerent mandatum illud Dei aliter quàm Deus voluerit intelligere, & a nobis intelligi, vel dabant modum quo nunquam obseruaretur cludẽdo illud, ſ. q̃ daretur sacerdotibus id quod dandum erat parentibus. *Propter traditionem vestram.* Ideſt, Doctrinam vel expositionem, quæ dicitura tradendo, quia illam populo obseruandam traditis.

Quare Christus respondit hic cum non redargueretur ipse Pharisæi, sed discipuli. Et quòd lex Christi nullum bonum, vel honestum impedit. Quæst. XV.

Quare si cathedra Moysi.

Quis irritat legem.

QVAERETVR quare Christus respondit hic cũ non redargueretur ipse a Pharisæis, sed discipuli. Aliqui dicunt, quòd Pharisæi arguebant discipulos de doctrina a Christo tradita: ideo defensio pertinebat ad Christum directius. Dicendum, quòd non ſtat, quia tunc sequeretur, quòd Christus tradidisset discipulis regulam de nõ lauando manus cum mãducaturi essent, sed falsum est. Primo quia hoc erat contra quandam honestatem, & munditiam humanam, & tamen per legem Christi nullum bonum, vel honestum impeditur. Secundo quia ipse sic se faceret odiosum omnibus hominibus, q̃ hanc munditiã voluit, vt ostenderet se turpem, & immũdum valde: qui non solum munditiã corporis non seruaret, sed etiã illam per legem auferret. Tertio quia tunc directa accusatio esset Pharisæorum cõtra ipsum quàm contra discipulos, quia grauius videret ipse agere contra traditiones seniorum, dando cõtrarias traditiones, vt illæ non obseruarentur quàm discipuli non obseruando eas: & tamen non arguerunt eum de hoc, sed solum discipulos suos, quia non lauabant manus, ergo non dederat Christus tales leges. Quarto quia Christus non dedit aliquam legem nisi de necessarijs ad salutem, ita quòd non seruata illa non esset locus ad vitam ęternam, & ideo non dedit leges aliquas de rebus indifferentibus, vt satis constat, & tamen lauari aut non lauari nihil attinet ad vitam ęternam, ideo de hoc legem nullam dedit. Quinto quia si talem legem dedisset Apostolis, etiam maneret nunc pro nobis, & tamen nulla talis lex manet, ergo nunquam data est. Sexto patet, quia si Christus talem legem dedisset, & ob hoc se defenderet contra Pharisæos aliter se defendere deberet: nam tota defensio sua est ostendere, quòd nullum malum est etiam si immundis manibus quis comedat, ergo non fuit ab eo data lex de non lauando manus. Dicendum ergo aliter vno modo, quòd Christus respondit hic, quia licet redarguerentur discipuli, tamen fiebat redargutio corã eo, ideſt, ad eum dirigebantur verba, & non ad discipulos: ideo ipse respondere debebat. Secundo quia ita erat consuetudo Christi respondere semper pro discipulis, etiam si contra eos, & nõ contra ipsum fieret redargutio, sicut quando euellebant spicas sabbato. Nam dixerunt Pharisæi quare discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbatis? supra 12. & Mar. 2. & Luc. 3. Et ibi respondit Christus: etiam q̃ dixerunt quare nos ieiunamus frequenter, discipuli aũt tui nõ ieiunant? supra 9. & Mar. 2. & Luc. 5. Nam Christus ibi rñdit, vt patet ibidem. Tertio quia forte non scirent discipuli rñdere ad ista, quæ dixerunt Pharisæi, & vt nõ variarent, & viderent insipientes rñdit Christus. Quarto forte ista redargutio tangebat personam Christi: nã sicut nunc quidam discipulorum manducauerunt nõ lotis manibus, ita & forte aliq̃s sic Christus manducabat, & Pharisæi hoc scirent, & nũc in personam discipulorum arguerent ipsum magistrum, sicut fuit quãdo dixerunt, quare nos ieiunamus, discipuli autem tui non ieiunant? supra 9. cap. nam nõ solum non ieiunabãt discipuli, sed nec etiam Christus immo manducabat cum publicanis quando ista dicta sunt, & tamen de solis discipulis expresserunt, quia satis apparebat, q̃ arguebant magistrum, cum ipse esset in eodem participans, i. in non ieiunando. Quinto fuit forte, & principalius, quia ista redargutio fiebat Christo nõ quantum in personam suam, sed inquantum erat magister istorum: nam ad ipsum pertinebat eos instruere, & si in aliquo peccarent, erat quædam negligentia eius, qa non bene instruebat eos: ideo ipse erat quodammodo reprehensibilis, & sic ad excusandum se pertinebat ad eũ responsio. Sexto quia forte illi discipuli Christi qui manibus non lotis manducauerant non erant præsentes, ideo respondere pro illis ad Christum pertinebat.

Quare Christus dixit Pharisæis, quare vos transgredimini &c. quia hoc non erat respondere. Quæst. XVI.

QVAERETVR cum Christus velit hic defendere discipulos aduersus accusationem Phariseorum quare dixit, quare vos transgredimini? nã hoc non erat respondere: nam accumulare inconuenientia, non est soluere inconueniens. Dicendum primo, quòd Christus fecit hoc, quia directe respondere nolebat, ideo quæsiuit modum aliquem ad excludendum redargutionem Pharisæorum, vt magis ipsi viderentur reprehensibiles, sic etiam fecit quãdo sacerdotes, & scribæ, querebant a Christo in qua potestate ipse prædicaret, & faceret cætera, vt excludendo ementes, & vendentes de templo. Et Christus noluit respõdere directe, sed ait, interrogabo & ego vos aliã quæstionem, ſ. baptismus Ioannis de cœlo erat an ex hominibus, & non audentes respondere Iudæi dixerunt, nescimus infra 21. Et tũc Christus dixit, nec ego vobis respondeo in qua potestate hæc facio, & ita euasit quæstionem eorũ, hoc autem Christus facit quando non oportet respondere directe ad quæsttonem: nam ostẽdere in qua potestate Christus hoc faciebat, erat ostendere se Deum, vel Messiam, & hoc nõ decebat pro tunc plus ostendi q̃ ipse quotidie per miracula ostendebat, ideo noluit directe respondere, sed concluſit arguentes, ita & nunc non respondit directe. Ratio huius fuit, quia directe respondendo aut diceret, q̃ discipuli bene faciebant aut male, si diceret, q̃ male accusaret discipulos, & seipsum, sicut volebant Pharisæi, si aũt diceret, q̃ bene faciebant non lauando manus, diceret, q̃ lauare manus malum erat, & ita cõdemnaret consuetudinem approbatam omnium hominum, quæ vere bona est, & potius laudabilis q̃ vituperabilis, & etiam accusaret traditiones seniorum datas de lauando manus, & tunc calumniarentˉ ei Iudæi, q̃ p̃ leges seniorum diceret, a quorum sententia non licebat deuiare a dextra nec a sinistra Deute. 17. Ideo non rñdit directe, sed accusauit redargutores suos de alio crimine maiori, ita vt ab ista redargutione desisterent. Sic dicit Chry non aũt dicit, q̃ bene faciunt transgredientes, vt non det eis occasionem calumnię: nec tñ vituperat quod ab Apostolis factum est, ne approbet eorum traditiones, nec rursus accusat seniores, quia sicut iniuriatorem eũ repulissent, sed increpat eos qui aduenerant. Secundo fuit, quia isti Pharisæi erant digni increpatione, quia malo animo venerant ad arguendum discipulos Christi, ſ. vt obfuscarent, & denigrarent facta Christi, debuerunt ergo ipsi pati, & sic redarguti sunt de maiori crimine. Tertio & precipue, quia isti Pharisæi nõ erant idonei ad arguendum,

Christi

Christi discipulos, quia quando quis debet alterum F corrigere, vel admonere de crimine, debet esse mundior illo alio, cũ dicet ei, hypocrita eijce primo trabẽ de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam, quæ est in oculo fratris tui supra 7. cap. & tñ isti Pharisæi committebant grauia crimina corrumpendo intellectum legis, ad quorũ comparationem non lauare manus (ẽt si crimen esset) minimum erat: ideo non licebat eis corrigere discipulos Dñi: ideo exclusit Christus eos tanq̃ nõ idoneos correctores proximi. Sic dicit Chry. s. Christus non excusauit, sed confestim reaccusauit, demonstrans, quoniam eum, qui magna peccat pro paruis peccatis aliorum solicitum esse non oportet. & est sensus quomodo vos accusatis discipulos meos de eo, quod non est peccatum, vel est minimum, si pec- G catum esset, cum tam grauia vos committatis. Sic dicit Hiero. cum vos propter traditionem hominum p̃cepta Dei negligatis, quare discipulos meos arguendos creditis, quòd seniorum iussa paruipendunt, vt Dei scita custodiant.

Quare Christus non concessit, quòd discipuli sui male agebant: cum esset aliqualiter immundum non lotis manducare manibus. Et quòd malum in moribus non est nisi vitium. Quæst. XVII.

QVAERETVR quare Christus non concessit, q̃ discipuli sui male agebant, qa erat aliqualiter immundum manducare non lotis mani- H bus. Dicendũ, q̃ primo fuit, vt non assentiret iniquitati Pharisæorum: nam malo animo mouebantur, & gauderent si confiteretur Christus eos recte dixisse: iõ etiã si rectum dixissent, quia tñ nõ dicebant recto animo, non debuit eis assentire, sed magis repellere. Secundo fuit, vt non ostenderet seipsum, & discipulos suos reprehensibiles: nam Iudæi, & Pharisæi ad hoc conabantur, vt per hanc redargutionem appareret discipulos Christi esse immundos, qui manus non lauarent manducaturi. Christum aũt non esse conueniẽtem Doctorem, qui vitia in discipulis suis non emendaret, & hoc non expediebat, quia sic cætera Christi facta redderentur minoris auctoritatis in conspectu populi: iõ non concessit. Tertio, & præcipue, quia nõ I poterat vere concedi, q̃ discipuli malefacerent non lauando manus, quia malum in moribus non est nisi vitium, & tñ lauare manus, vel non lauare ad manducandum, nec actus est vitij, neque virtutis, sed est pure indifferens: ideo neq; concessit eos male agere, sed increpuit iuste illos, qui de rebus nullius valoris, quæ ad vitium aut virtutem non pertinent alios arguunt. Quarto, & principalius adhuc fuit, qa Christus noluit approbare traditiones seniorũ: nã si Pharisæi dixissent Christo, quare discipuli tui cõmittunt istam immunditiam, cũ non lauant manus cum manducant? forte Christus dixisset, q̃ melius erat illas lauare, & tñ dixerunt, quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorũ, non enim lauant manus cum manducant: iõ K si Christus concessisset, q̃ peccabant, vel non erat bonum nõ lauare, approbasset traditiones seniorũ quas nolebat approbare, quia illæ erant superstitiosæ cum alligarent hominẽ ad superuacuas cęremonias, omittendo id quod ptinebat ad salutem animæ. Sic dicit Chry. non vituperat quod ab Apostolis factum est ne approbet eorum traditiones. Quinto fuit, quia Pharisæi arguebant ex traditionibus seniorum acceptis in prauo sensu: nã putabant, q̃ exterior munditia faceret hominem simpliciter mundum, & illa sufficeret homini, & immunditiam exteriorem reputabant simpliciter immunditiam, & sic discipulos tanq̃ immundos simpliciter arguebant, quia non lotis manibus manducabant: ideo non solum non erat concedendum discipulos male agere in hoc, sed potius asserendi erãt errare, q̃ tales munditias ex hac causa frequentabant, & ita Christus arguit eos infra in litera vocans eos cęcos, & duces cæcorum, & dixit quod intrat per os non coinquinat animam: iõ stultum est exteriora abluere, vt homo sit simpliciter mundus. Sic etiam Christus redarguit Pharisæos infra 23. dicens: væ vobis Pharisæis, qui mundatis quod de foris est calicis, & paropsidis, intus aũt pleni estis rapina, & iniquitate, & immũditia: Pharisęe cæce mũda prius quod intus est calicis, & paropsidis, vt fiat, & illud quod de foris est mundũ.

Quod præceptum erat, quod scribæ, ac Pharisæi transgrediebantur, & quomodo. Quæst. XVIII.

QVAERETVR quod præceptum erat, q̃ scribę, & Pharisæi transgrediebantur, & qũo. Dicendũ, q̃ istud erat præceptum de honorando parentes, vt dr̃ in litera, & isti transgrediebantur illud, qa ipsi non obseruabant illud, & alios docebant, vt nõ obseruarent, & ideo erãt valde increpabiles sicut dixit Christus supra 5. cap. qui soluerit vnũ de mandatis istis minimis, & docuerit homines sic facere, minimus vocabit̃ in regno cęlorũ. Modus aũt vocatur, & erãt, quia isti hortabant̃ homines omnia dare pro sanctuario, & nihil ad subuentionẽ parentũ, sed id quod parentibus daturi erãt offerrent in tẽplo, & sic nihil dabant parẽtibus, quod erat nõ honorare eos, vt infra declarabit. Sed dicẽt qũo Pharisæi, & scribę hoc faciebãt: nã Christus dixit infra 23. cap. sup̃ cathedram Moysi sederunt scribę, & Pharisæi, quęcunq; dixerint vobis seruate, & facite, fm opera aũt eorum nolite facere, & tñ q̃ legẽ Dei non licet agere, ergo isti nõ exponebãt prauę legẽ Dei, cum quidquid ipsi dicerent obseruandum esset. Aliqui dicunt, q̃ illud intelligit̃ de illis, quæ scribæ, & Pharisæi dicebãt de lege Dei, s. q̃n docuerint vos legẽ Dei facite qdqd vobis dixerint, ẽt si ipsi sic non faciãt. Sed non stat cũ eo. cap. fiat mentio de operibus supererogationis: nam dr̃ alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt ea humeris hominum, digito aũt suo nolũt ea mouere. ergo debet intelligi de operibus supererogationis, q̃ ipsi prædicabant inuenientes ea de nouo, vel a senioribus inuenta annunciantes: nam non põt intelligi de operibus legis, quia onera legis non imponebant Pharisæi humeris hominũ, sed Deus illa imposuerat. Dicendum ergo q̃ Pharisæi, & scribæ præuaricabãtur intellectum sacræ scripturæ, vt hic Christus dixit. Et q̃n dr̃, q̃ omnia, quæ illi dixerint obseruanda sunt, est subintelligendum nisi illa manifeste sint c̃ sacram scripturã, & ita erat expositio ista q̃ nunc dabant. Vel aliter intelligendum erat, q̃ quidquid dicerent esset seruandum, præter ea quæ Christus de doctrina illorum arguebat, & tñ q̃n dixit illud iam multo ante dixerat istud, s. quomodo præuaricabantur hic intellectum sacræ scripturæ, iõ sub illa generalitate nõ erat intelligendũ de hoc, & quibusdam alijs de doctrina ipsorum Pharisæorum, quæ Christus redarguit infra 23. cap.

Quare Pharisæi peruertere volebant intellectum huius mandati Dei. Et quòd melius est exercere opera misericordiæ ad proximum quàm offerre Deo sacrificia. Quæst. XIX.

QVAERETVR quare Pharisæi peruertere volebant intellectum huius mandati Dei. Dicendum vno modo, quòd hoc faciebant, vt sanctissimi viderentur, & valde Deo dediti, cum omnia vellent ei tribuere, & sic q̃dquid boni proximo daturus

rus quis erat, hortabantur, vt Deo daret, offerens in A Sanctuario, & ita ipsi faciebant: nam non benefaciebant proximis, sed sacrificia faciebant, quasi totum bonum hominis, & sanctitas eius esset in offerendo Deo sacrificia, de alijs operibus bonis ad proximum non curabant. Sic dicit Glo. super illo verbo misericordiam volo supra 9. s. faciebant aũt sępe Pharisæi sacrificia in templo, vt iusti apparerent coram populo, sed nõ exercebant opera misericordiæ in quibus probatur vera iustitia, & in hoc errabant Pharisæi, qa melius est exercere opera misericordiæ ad proximum, q̃ offerre Deo sacrificia: iõ Christus sępe accusat eos de hoc inducens illud Osææ 8. c̃ illos, s. misericordiã volo, & non sacrificium, vt patet supra 9. & iterum supra 12. Secũdo fuit ex auaritia, quia volebant Pharisæi ha- B bere magnas diuitias, & excogitabant quomodo haberent, & procurabant sub obtentu sanctitatis per fraudes, & ita simulabant se longas orationes facere, vt populus daret eis pecunias, vt pro eis orarent, sic dixit Christus infra 23. s. væ vobis Pharisæi qui comeditis domos viduarum orationes longas orantes, propter hoc amplius iudicium accipietis, ita & hic volebant, q̃ laici offerrent in templo quidquid habebant, vt ipsi haberent illud, & quia id quod quis pro se retinere vult non libenter offert, hortabantur populum, q̃ quidquid daturi erant proximis darent Deo, q̃ erat melior, & etiam quæ daturi erant parentibus, & tunc cum quis aliquid proposuisset dare, videns hanc do- C ctrinam verisimilem dabat illud templo, & ita vorabant omnia Pharisæi. Sic dicit Theophilus, q̃ Pharisæi volentes comedere omnia quæ offerebantur, instituebant filios, s. vt nihil darent parentibus, sed templo, & ob hoc Christus accusabat valde Pharisæos de auaritia, & rapina, & dolo, s. quia per istos modos illicitos volebant pecuniam acquirere infra 23. s. væ vobis scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui mundatis quod de foris est paropsidis, & calicis, intus aũt pleni estis rapina, & iniquitate, & immunditia: rapinam autem vocauit desiderium rapiendi, quia aliàs rapina non est in animo.

Sed dicetur quomodo poterant prodesse Pharisæis, & scribis ea, quæ offerebantur Domino, quia illa pertinebant ad sacerdotes: nam quidquid Domi- D no offertur manibus sacerdotis, ad sacerdotem pertinet Nu. 5. Non ergo ad scribas, & Pharisæos. Dicendum, quòd sacerdotes, & Leuitæ erant de certa progenie, ita quòd nulli alij poterant ministrare nisi illi: Pharisæi aũt & Scribæ non erant de certa progenie, sed poterant esse de quacunque, quia Pharisæus dicit quandam sectam viuendi, & quilibet poterat esse de illa: vnde Pharisæi discipulos habebant, qui sequebantur, & addiscebant vitam eorum, & opiniones ipsorũ, sic dicitur Mar. 2. & Luc. 5. quòd discipuli Pharisæorum ieiunant, sic etiam Scribæ erãt viri periti in lege, & tamen de qualibet cognatione hominum poterũt esse viri periti in lege, ideo forte isti Pharisæi pro ma- E iori parte erant sacerdotes, ad quos aliàs pertinebant, quæ offerebantur in templo, & ideo procurabant, q̃ multa offerrentur. Vel potest dici, quòd dato, quòd Pharisæi, & Scribæ non essent sacerdotes, habebant tamen partes eorum, quę offerebantur, quia forte ipsi conueniebant cum sacerdotibus, vt darent eis partes oblationum, vt hortarentur populum ad offerendum, & sic isto modo per fraudes Præuaricãdo legem Dei fallebant populum, vt multa offerrent, & ipsi ex eis ditarentur.

Quomodo Pharisæi, & Scribæ audebant suadere populo, quòd non subuenirent parentibus, sed offerrent potius Sanctuario cum hoc esset contra legem. Et in quibus probetur vera iustitia. Quæst. XX.

QVAERETVR quomodo Pharisæi, & Scribæ audebant suadere populo hoc, & quomodo poterãt cum esset hoc contra legem, & in præiudicium proximorum. Dicendũ, q̃ audebant hoc facere, quia confidebant, q̃ falsitas sua nõ posset deprehendi ab aliquo, poterant autem hoc suadere populo. Primo quia isti erant sapientes in lege, & in istis, quæ ad legis expositionem pertinebant eis standum erat, quia non habebat populus alios ad quos recurreret. B Secundo quia auctoritas eorum erat magna secundũ legem, s. q̃ staretur iudicio eorum, & nõ declinaretur ad dextram nec ad sinistram Deuter. 17. Et ita etiam Christus iusserat eis dare magnã auctoritatẽ infra 23. s. super cathedram Moysi sederunt scribæ, & Pharisæi, omnia quæcunque dixerint vobis seruate, & facite: iõ vbi non constabat populo, q̃ Scribæ, & Pharisæi docẽdo errarent sequebantur eos. Tertio quia Pharisæi faciebant istã doctrinam aliqualiter verisimilẽ intuitu pietatis, dicẽtes q̃ Deus est excellentior homine, ideo quod dandum est homini melius est dari Deo, q̃ erat pater patrum. Quarto quia poterat esse ambiguum ex terminis legis ex qua dicit, honora patrem tuum, & matrem, honorare autem est reuerentiam exhibere. Et potest accipi, quòd consistat iste honor in exteriori reuerentia, vt assurgendo inclinando caput loquendo, & similibus, & non in collatione bonorum aliquorum ad sustentationem, & ita dicebant isti, q̃ satis erat parentes honorare verbo nihil dando, sed id quod eis dandum erat, Deo daretur. Quinto suadebant hoc per opera, quia ipsi similia faciebant: nam crebro faciebant Pharisæi sacrificia in templo, sed proximis non benefaciebant in aliquo. Sic dicit Glo. supra 9. Scilicet, faciebant Pharisæi sacrificia in templo coram populo, vt iusti apparerent, sed non exercebant misericordiæ opera in quibus probatur vera iustitia, & quia in moralibus valde mouent facta, cum videret populus, quòd isti omnia offerebant in templo nihil dantes proximis, putabant ita bonum esse, & ita ipsi faciebant.

Quare Pharisæi potius prohibebant benefacere patri, & matri quàm cæteris, cum tamen Dijs, & parentibus non possimus æqualia retribuere. Quæst. XXI.

QVAERETVR quare Pharisæi potius prohibebant benefacere patri, & matri quàm cæteris: nam de his solum Christus loquitur hic. Dicendum, quòd Pharisæi non faciebant hoc quasi ipsi odissent omnes patres, & matres, sed propter auaritiam, scilicet, quia volebant, quòd id quod homo daturus erat parentibus, offerret Deo, vt sic perueniret ad eos, vt ostensum est supra 19. quæstione. Et dicendum, quòd non vetabant de solis parentibus, sed etiam de cæteris proximis, ita vt nulli impenderetur aliquid ex charitate, sed quidquid alicui hominũ dandum erat Deo offerretur. Christus tamẽ arguens contra Pharisæos, & scribas expressit de solis parentibus propter tria. Primo propter maius debitum, quia nulli obligatur quis potius quàm parentibus suis, vt dicitur 8. Ethi. Dijs, & parentibus nõ possumus æqualia retribuere: si ergo istis vetabant benefacere, vt omnia offerrentur Deo, a fortiori vetarent benefacere alijs ad quos non est tanta obligatio. Secundo quia pro istis erat expressum in lege magis quàm pro alijs, quia in præceptis decalogi exprimitur de patre,

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& matre honorandis, & de alijs non exprimitur. cum ergo facerent contra id quod expressum erat, a fortiori facerent contra ea quæ non erant in lege scripta. Tertio fiebat, quia sub isto præcepto de honorando parentes intelligitur omnis subuentio, quæ proximis facienda est quãtum ad opera misericordiæ tam corporalia quàm spiritualia, cũ in decalogo non sit aliud præceptum de benefaciendo proximo: ideo loquendo hic de patre, & matre expressis in hoc præcepto, agebatur de omnibus alijs, quæ subintelliguntur in præcepto allegato, quod illi praue exponebant.

Quomodo dixit Christus, quòd non permittebant Pharisæi honorari parentes. Et quomodo honor accipiatur in sacra scriptura. Honorumque descripta genera explicantur. Quæst. XXII.

QVAERETVR quomodo dixit Christus, quòd non permittebant Pharisæi honorari parentes: nam non auferebant reuerentiam, quæ vocatur honor: nam honor est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis, vel excellentiæ alicuius, & tamen reuerentiam exhiberi parentibus non prohibebant Pharisæi, sed solam temporalem subuentionem. Dicendum, quòd Christus accepit hic honorem parentum pro sustentatione eorum in necessarijs, & quia hoc fieri prohibebant Pharisæi, dicitur ꝙ nõ permittebant, quòd homines honorarent parentes. quod magis exprimitur Mar. 7. Scilicet, & non permittitis quicquam facere patri suo aut matri, idest, benefacere illis.

Aliqui dicunt, quòd in scriptura sacra semper accipitur honor pro dono, vel subuentione temporali, potius quàm ceremonia reuerentię. Sic dicit Hiero. super Mat. honor in scripturis non tantum in salutationibus, & officijs deferendis, quantum in eleemosynis ac munerum oblatione sentitur: honora inquit Apostolus viduas, quæ vere viduæ sunt, hic enim honor donum intelligitur. præcepit ergo Dominus, vel imbecillitates, vel ætates, vel penurias parentum considerans, vt filij honorarent etiam in vitæ necessarijs ministrandis parentes suos, idem dicit Beda.

Dicendum autem, quòd proprie honor est exhibitio reuerentiæ, sed quia non eodem modo exhibetur reuerentia omnibus quibus exhibenda est, non est idẽ honor ad omnes. Sic dicit Aristo. 9. Ethi. cap. 2. quòd non eadem debentur omnibus, sed congruẽtia, idest, cuilibet secundum conditionem suam, & statum: & postea dicit, quòd alius est honor, qui debetur patri, & matri, & alius viro sapiẽti, & virtuoso, & alius principi siue duci belli, & alius cuilibet seni, & maiori in ætate. Honor enim debitus principi, vel duci belli est obedire ei in omnibus, quæ iusserit ad bellum. Honor viri sapientis est assentire illi in omnibus, quæ diffinierit: submittendo ei opiniones nostras. Viro autem virtuoso debetur honor, ꝙ ipse sit regula actionũ nostrarum. Omni autem seni debetur honor in assurgendo ei, & inclinando caput, & similia. Patri autem, & matri debetur honor in sustentando eos, in necessarijs, vt dicit ibidem Aristo. Et in hoc concordat valde Aristo. cum sacra scriptura quasi eodem spiritu locutus: nam honorare accipitur interdum in scriptura pro inclinatione capitis, & assurrectione sicut in senibus, sic dicitur Leuiti. 19. Coram capite cano consurge, & honora personam senis. Et ita Aristot. vbi supra dicit, sed & omni seni honorem, s. dandum esse eum, qui secundum ætatem in assurrectione, & inclinatione, & talibus. Sic etiam accipitur honorare in scriptura interdum pro subuenire in temporalibus, & ita est in parentibus, vt Christus dixit hic, & Mar. 7. Et ita dicit Aristo. vbi supra, videtur vtique, & parentibus in nutrimento, s. dandum esse honorem in nutrimento. Dicitur autẽ ista subuentio esse honor, quia excusatur per hoc ignominia. & dedecus, est enim dedecus, ꝙ quis egeat, & cogatur mendicare, quod fieret in parentibus senibus, & impotentibus victũ quærere nisi filij eis prouiderent, ideo prouidendo dicuntur honorare ipsos. est autem debitum parentibus nutrimẽtum quasi iure naturæ ex ratione susceptι: nam dicitur 8. Ethi. filij susceperunt a parentibus esse, & educationem, & doctrinam: ideo tenentur eis loco educationis ad educationem, vt sicut parentes aluerunt filios paruulos quando filij non poterant sibi ipsis propter paruam ætatem prouidere, ita & filij potentes effecti alant parentes impotentes factos propter magnam ætatem, quod in ciconijs fit, quia tanto tempore nouæ ciconiæ parentes veteres alunt, quanto tempore ab eis alimenta susceperunt, vt ait Ambro. in Exameron. Dicendum autem, ꝙ parentibus non solum tenemur prouidere in cibo, sed etiã abundanter secundum conditionem suam, & nostram. Ita vt plus illis quàm nobis prouideamus, & si oporteat deficere aliqualiter in cibo, potius nobis quàm illis deficiamus. Sic dicit Aristo. vbi supra. Videbitur autem parentibus maxime alimentis filios, vt debentes, opitulari oportere, & honestius esse ijs qui causa sunt essendi, quàm sibiipsis subuenire. Valde ergo errabant, qui in nullo volebant parentibus prouideri, quibus magis quàm seipsos debent in ijs prouidere.

Quare Christus posuit hic, & qui maledixerit patri, & matri morte moriatur. Quæst. XXIII.

QVAERETVR quare Christus apposuit hic, & qui maledixerit patri morte moriatur: nã non videtur hoc esse ad propositum, quia Pharisæi non irritabant legem istam quasi permittentes alicui licentiam maledicendi patri aut matri, sed solum illã de honorando patrem. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit iuxta consuetudinem ipsam allegandi, quia quando allegamus textus aliquos in quibus vna particula est ad propositũ nostrum, recitamus cum illa aliquas alias quæ non sunt ad propositum, & ita Christus hic ponens mãdatum de patre dixit illud totum, licet prima pars solum esset ad propositum. Sed non stat, quia illud est quando sunt aliqua in eodem contextu, quia solent simul allegari, & tamen hic non est sic, qa præceptum de honorando parentes est Exo. 20. In decalogo. quod autem dicitur, qui maledixerit non est de præceptis decalogi, sed est de iudicantibus, & ponitur Exo. 21. cap. Dicendũ ergo, ꝙ Christus allegauit istud hic ad magis confundendum Pharisæos: nam maledictio est in verbis, & inducitur in argumentum q. d. qui maledicit patri in verbo peccat, & tamen ille non occiditur, ergo a fortiori, qui realiter patri maledicit, sed qui aufert patri sustẽtationem debitam, vel alicui alteri maledicit realiter, ergo verius est morte dignus: & tamen Pharisæi per suam falsam expositionem legis auferebant parentibus sustentationem, & docebãt alios sic facere, ergo multiplici morte digni erant, & sic volebat eos per hoc terrere. Sic dicit Chry. s. volunt aũt ostendere, ꝙ parentes essent valde honorandi per hoc, quod adiunxit, & præmium, & pœnam, sed Dñs hic præmium prætermittens quod honorantibus repromittitur, s. esse longæuum super terram, ponit id quod terribilius est, scilicet, pœnam, vt ipsos stupefaceret, & alios attraheret, vnde ait, & qui maledixerit &c. In quo demonstrat eos morte dignos esse, si enim, qui verbo dehonorat parentem, morte punitur, multomagis vos, qui opere; & non solum dehonoratis

honoratis parentes, sed & alios hoc docetis, qui ergo nec viuere debetis, quomodo meos discipulos incusatis?

An quilibet maledicens parenti mori deberet secundum legem Moysi. Quæst. XXIIII.

QVAERETVR de maledictione parentum, an quilibet maledicens parenti mori deberet fm legem Moysi. Dicendũ, ꝙ potest accipi maledictio dupliciter, s. pro reali, aut pro vocali, dr realiter maledicere, qui percutit parentem, quia non percutit aliquem nisi, vt malum, & tñ parentes fuerunt nobis principium totius boni, s. principiũ essendi 9. Ethi. ideo non possumus illos, vt malum reputare, vt eos percutiamus, quia sicut Deus nõ potest reputari a nobis malus, quia natura sua est esse bonum, ita nec parentes possunt reputari, vt malum, quia cũ Dijs æquiparantur 8. Ethi. s. Dijs, & parentibus non possumus æqualia retribuere, percutere ergo parẽtes morte dignum est, & ita dicitur Exo. 21. Qui percusserit patrẽ aut matrem morte moriatur, & non intelligitur solũ de percussione ex qua sequitur mors, sed ẽt de illa ex qua non sequitur mors, quia de alia non erat dubium, cum posita fuisset ibi lex, ꝙ occidens hominẽ volens occidere deberet occidi, sed quia vulnerans quemcũque alium hominem si non sequitur inde mors non occiditur, expressum est de patre, & matre, ꝙ percutiens illos occidatur, etiam si non sequatur mors, sed solum vulnus, debet tñ supponi, ꝙ fuit percussio voluntaria, i. cum animo percutiendi eos, quia inuoluntariũ nec meretur nec demeretur pœnam aut laudem, nisi quatenus dans quis operam rei illicitę, tenetur etiã ex casuali malo secuto. Etiã non debet intelligi de qualibet percussione, vt si quis leuiter tangeret patrẽ aut matrem etiam animo nocendi, dum tamen inde non sequatur vulnus, aut sit factum enorme, quia percussio in scriptura pro vulnere accipitur, sic declaratũ est Exo. 21. De maledictione, quæ est in voce putant aliqui, ꝙ pro ea sola non inferatur mors, quia maledicere in voce est minus quàm percutere, licet ergo pro percussione inferatur mors, non tamen pro maledictionem. Sed dicendum, ꝙ non stat, quia etiam pro vocali maledictione necesse est inferri mortem, quia Exo. 21. Postquàm positum est, qui percusserit patrẽ aut matrem morte moriatur subiunctum est etiam, q maledixerit patri morte moriatur, ergo non solum pro percussione, sed etiam pro vocali maledictione debetur mors.

Sed est dicendum, quòd non pro qualibet maledictione, quia si quis ex calore iracũdiæ leuiter, & semel patrem patri aut matri malediceret, non occidebatur, sed intelligitur de illo, qui grauius maledicit imprecando mala. vnde in Hebræo ponitur, qui maledixerit patri aut matri in Deo, & ponitur ibi nomen Dei tetragrammaton, & est sensus, qui maledixerit illis invocando nomen Dei, vt si diceret Deus maledicat vobis, vel rogo Deum, quòd destruat vos, & maxime quando filius assuetus est ad hoc, & nõ vult desistere, qa tunc est contumax in parentes, & pro contumacia, & inobedientia ad parentes, occiditur interdum filius, vt Deute. 21. De filio contumace, & proteruo, qui monitis parentum obedire recusat, comessationibus vacat, & luxuriæ: nam occiditur, s. lapidatus a populo. Et ita Christus locutus est hic, non de percutiẽte patrem, sed de maledicente in voce quod minus esset. videtur inducens contra Pharisæos: nam maledicebant per doctrinam suam sustentationem parẽtibus, & docebant, alios sic facere, ergo multis mortibus digni erant. Sic dicit Chrysosto. vnde non erant idonei accusatores discipulorum Christi de minimo peccato, si peccatum fuisset.

Munus quodcunque est ex me tibi proderit quid significat. Quæst. XXV.

QVAERETVR circa hoc quod dicebant Pharisæi ad eludendum legem Dei, scilicet, munus quodcũque est ex me tibi proderit, quid significet. Dicendum, quòd Marcus istud expressit magis dicens corbam, idest, quòd filij dicerent parentibus corbam, & nihil vltra dicebãt, & tamen exponit qd hoc significet, & ponit verba, quæ ponit hic Matthæus, scilicet, hoc est munus quod tanquam est ex me tibi proderit.

Et potest intelligi vno modo, quòd quando essent parentes in necessitate, & peterent subuentionem a filijs, dicerent filij, corbam, idest, sacrificium, hoc est munus quodcunque est ex me tibi proderit, idest, non cures a me petere hoc, quia ego volo offerre in sacrificium Domini istud quod tibi daturus eram, & licet illud dem tibi proderit, idest, pro anima tua, cum tibi daturus essem illud, & magis tibi proderit cũ pro te expẽdatur ad vsus Dei quàm si tu illud in vsus tuos expenderes, & ita nihil dabant filij parentibus petentibus. Sic dicit Hiero. super Mat. pręmissam enim prouidentissimam Dei legem, volentes scribæ Pharisæique subuertere, vt impietatem sub nomine pietatis inducerent, docuerunt pessimos filios suos, vt siquis ea, quæ parentibus offerenda sunt Deo vouere voluerit, qui verus est pater, oblatio Domini præponatur parentum muneribus, & tunc est sensus, vt dicit hic Glo. quod ego offero Deo, & mihi, & tibi proderit, & ideo non debes sumere res meas in tuos vsus: sed pati, vt Deo offeram.

Secũdo põt exponi, & magis cõuenienter ad lr̃am, & fraudẽ Pharisæorum, ꝙ si filij haberent diuitias, vel sustentationem aliquam, & si patres egentes peterent auxilium dicerent filij, ecce pater id quod petis iam Deo obtuli, idest, apud me consecraui ad dandum Deo, & mihi, & tibi proderit, & ideo non debes sumere res meas in tuos vsus, sed pati, vt Deo offeram, & iam non potest retractari, & tamen tibi proderit etiã si ego illud dem, & tunc licet nondum essent munera oblata, non audebant patres illa tangere putantes, quòd per hoc Deum offenderent, & filij offerebant illa, & patres fame affligebãtur nec tangerent ea, quæ filij Deo dedicata asseruerant. Sic dicit Hiero. vbi supra, scilicet, vel certe ipsi parentes, qui Deo consecrata cernebant, ne sacrilegij crimen incurrerent declinantes, egestate conficiebantur, atque ita fiebat, vt oblatio liberorum sub occasione templi, & Dei in iura cederet sacerdotum. Et tunc est sensus, vt dicit Glo. hic quicunque vestrum o iuuenes dixerit, idest, dicere poterit, vel dicet patri, & matri, o pater munus quod est Deo ex me iam deuotũ, tibi proderit adiuuãdo q. d. non debes sumere ne sis sacrilegij reus. Tertio modo potest accipi, quòd sit oratio defectiua indigens suppletione, & est sensus, quòd Pharisæi dicerẽt iuuenibus Iudæis, o iuuenes quicunque dixerit patri, munus quodcunque ex me est tibi proderit, idest, munus quod ego offerre volo, vel obtuli, iam proderit tibi, & ideo non petas illud, supple impleuit legem Dei, & tunc est quasi responsio Pharisæorum: nã ipsi hortabantur, quòd omnia, quæ danda erant proximis, offerrentur Deo. Et tunc diceret aliquis, quomodo ergo implebimus legem Dei, quæ dicit honora patrem: nam ex hoc tenemur ad subueniendum ei egenti. Respondent tunc Pharisæi, quicunque dixerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

rit patri aut matri munus quodcũque &c. legem implet, & ideo ita impletur hoc modo sicut si patri aut matri præstarentur alimenta. Sic dicit Glo. hic potest legi per defectum, s. quicunque dixerit patri &c. subaudi faciet Dei mandatum, vel complebit legem, vel erit dignus vita æterna.

Quarto potest intelligi, quòd quando filij erant in potestate patrum, si haberent aliqua peculia quorum proprietas, vel administratio pertineret ad parentes, sicut in professicio, & aduenticio, & patres peterent illa a filijs, dicerent filij patribus, pater iam vouì Deo dare id quod a me petis, ideo licet datum nondum sit non accipias, quia tibi proderit ad salutem, vel etiã si non esset oblatum dicebant oblatum esse, & ita licet ad parentes pertineret proprietas, vel administratio istorum peculiorum, videntes, quòd filij dicassent illa Deo in fauorem pietatis, non audebant illa tangere, & ita defraudabantur rebus suis. Sic dicit Theophilus, scilicet, volentes Pharisæi, quæ offerebantur comedere, instruebant filios, quòd cum peculia aliqua haberent, & parentes illa peterent, responderent illis corbam, quod est donũ quod a me petis iam Domino obtuli, & ita hæc non peterent, quasi Domino oblata, & ad salutem etiam parentum proficua, & sic decipiebant filios, vt parentes non honorarẽt, & oblata ipsi deuorarent. Et sic est intelligendum in omnibus ijs expositionibus, quòd siue filij verum dicerent parentibus, siue non oblatum esse quod petebant, quòd semper illud offerrent, quia non faciebant hoc Pharisæi, vt filij sibi retinerent, sed vt offerrent, & sic fallebantur filij putantes pium esse mentiendo patres fallere, & debito sustentationis priuare, vt offerrent Deo id quod parentibus dandum erat, & deinde rotum cedebat in iura sacerdotum, & Pharisæorum fraudatis patribus, & deceptis filijs perdendo pecuniã, & meritum, & insuper transgrediendo legem Dei: vnde multiplici morte digni erãt isti Pharisæi, & Scribæ. Quinto exponunt aliqui de reconciliatione pro illata iniuria, scilicet, si patri aut matri filius irrogasset iniuriam, & per hoc teneretur ad satisfactionem, siue humiliter veniam petendo honorat ipsum maiorem se reputando, quia aliàs ei se non subijceret, & istum honorem tollebant Pharisæi dicentes, quòd sufficiebat offerre Deo munus aliquod, & quòd postea non peteret veniam a parentibus, neque satisfaceret eis in aliquo. Sic dicit Chrysosto. scilicet, potest dici, quòd Pharisæi docebant iuuenes, quòd siquis pro iniuria patri aut matri illata munus offerat Deo, erit immunis, quasi Deo dans munera, quæ daturus erat patri, & debebantur ei, & hoc dicentes non permittebant patres honorari. Sexto potest exponi, quòd quando patres aliquid peterent a filijs, dicerent filij, o pater vis me compellere, vt id quod Deo daturus eram dem tibi? non potest ex hoc tibi prouenire bonum. Et tunc patres timentes permittebant, quòd filij offerrẽt munera, ipsi vero egestate affligebantur. Sic dicit Hiero. scilicet, potest autem, & hũc breuiter habere sensum munus quod ex me est tibi proderit, compellitis inquit filios, vt dicant parentibus suis, quodcunque donum eram oblaturus Deo in tuos consumo cibos, tibiq; prodest o pater, quasi dicat non prodest o pater, & sic illi timentes accipere quod Deo videbant mancipatum, inopem magis vellent vitam ducere quã edere de consecratis. Septimo potest exponi secundum quosdam, quòd filij in adulta ætate dicebant se non teneri parentibus ad aliquid, scilicet, quia in illa ætate filius tenetur patri in qua oblatio facta a patre prodest filio, & tamen in ætate adulta dicunt, quòd oblatio facta a patre non proderat filio, sed ipsi patri offerenti cum posset filius pro se offerre, ideo tunc dicebant, quòd filius non tenebatur patri. Et sic est sensus, q̃ filius diceret patri. munus quod ex me est, idest, quod offers Deo pro me tibi proderit, idest, non proderit mihi, sed tibi: ideo non obligor iam tibi ad aliquid. Sic dicit Augustinus libro de quæstionibus euangelicorum, munus quodcunque ex me est tibi proderit, scilicet, munus quodcunque ex me est tibi proderit, idest, munus quod offers causa mei ad te pertinebit. quibus verbis significant filij iam sibi non necesse esse parentum pro se obligationem, quòd ad eam ætatem peruenissent, vt possent ipsi iam offerre pro se. In hac ergo ætate constitutos, vt possent parentibus hoc dicere: cum hoc dixissent, negabant Pharisæi reos esse si parentibus non præstarent honorem, & tamen ista expositio est aliqualiter extorta. Vnde dicendum, quòd licet omnes istæ expositiones possint stare aliqualiter, tamen tres primæ magis conueniunt.

An sit melior eleemosyna illa, quæ fit Deo, vel illa, quæ fit homini. Et quomodo eleemosyna, & debitum inter se differunt. Et quòd debita sunt duplicia Et quantum sit filiorum debitum erga parentes. Et quid sit Dei templum, & in illud q̃ sit nostrum debitum. Quæst. XXVI.

QVAERETVR cum hic Christus arguat Pharisæos, quia vertebant filios a benefaciendo parentibus, vt offerrent in templo. An sit melior eleemosyna illa, quæ fit Deo, scilicet, ad vsus templi, vel ministrorum, vel illa, quæ fit homini.

Aliqui dicunt, quòd illa, quæ fit homini, quia Christus increpat hic Pharisæos, & scribas, quia hortabantur filios nihil dare parentibus, sed quòd eis daturi erant, offerrent Deo.

Dicendum, quòd inter eleemosynam, & debitum differt, quia debitum est determinate obligatum, & ideo in soluendo non est liberalitas, sed necessitas. Eleemosyna autem dicit liberalitatem: ideo dicendum, quòd vbi erat aliquod debitum præponderat illud debitum eleemosynæ cuicunque, siue quę fit Deo, siue quæ homini: vnde Pharisæi quamquam errarent nunquam tantum errauerunt, quòd dicerent debita contracta ex mutuo, vel commodato, aut aliàs per humanos contractus posse tolli comminando illa in oblationes Dei. Et ratio est, quia ista sunt æs alienum, quæ iure repetuntur. Eleemosyna autem peti non potest iure quasi cogatur quis eleemosynam facere.

Sed dicendum, quòd debita sunt duplicia, quædam determinata, scilicet, illa quæ vocantur debita legalia, quia veniunt ex legali contractu, vt ex mutuo, commodato, deposito, locato, precario, empto, vendito, & ita de cæteris contractibus, & modis dandi obligationem legalem, quia semper ex talibus cautum peti. Indeterminata debita sunt illa, quæ cautsantur moraliter, vt dicitur 9. Ethico. scilicet iure naturali, vt quicunque bonum alteri fecit, obligatum eum reddit tacite ad retribuendum, & tamen illud debitum cum non sit legale, non potest iure repeti, nec iudex cogit inuitum ad solutionem huius debiti: etiam est indeterminatum, quia licet naturaliter sit debitum, non est determinatum naturaliter quãtum debeatur, quia taxationes istæ fiunt per rationem, idest, per actum nostrum, & non est aliquid naturaliter diffinitum. De primo debito non est dubium quin preferri debeat cuicunque eleemosynæ, quia est æs alienum, & de ista etiam Pharisæi non dubitauerunt, nec vnquam locuti sunt.

De secundo licet non sit tanta obligatio, idest, non possit ita cogi ad soluendum illud sicut debitum legale, tamen debitum est, & ideo dicendum, quòd cæteris paribus magis tenemur ad illud quàm ad eleemosynam, & ita est de benefaciendo parentibus, quia a patribus recipimus esse, educationem, & doctrinam pro quibus debitores sumus 8. Ethi. Et istud debitum non est determinatum, sed est tantum, quòd homo nunquam illud sufficienter soluit, sed quantumcunque soluerit semper debitor manet. Ratio est, quia bonum collatum a parentibus superexcedit ad quodlibet bonum quod nos eis possumus conferre, sic dicitur 8. Ethico. quòd Dijs, & parentibus non possumus æqualia tribuere: ideo concluditur ibid. cap. vltimo, quòd quantũcunque soluamus semper manemus debitores, & ideo filius nunquam potest abdicare patrem, & tamẽ pater potest abdicare filium eodem capitu. quantum ergo dandum est patribus non est diffinitum, sed cum sit super omnem possibilitatem nostram quantitas susceptibeneficij, quantitas debitæ retributionis erit, quòd soluamus quantum poterimus, sic dicitur 8. Ethico. capitu. vltimo, scilicet, Amicitia nanque id exposcit quod fieri potest, non id quod est pro dignitate. Neque enim in omnibus est, vt in honoribus erga Deos aut parentes: nemo, enim vnquam dignum reddere potest. In potentia autem famulans epietres esse videtur, idest, amicorum retributio exigit retribui quod est possibile retribui, & non est necesse retribui secundum dignitatem, idest, iuxta quantitatem eius quod datum est, quia istud non est possibile in omnibus, & ita dicitur esse in honoribus quos damus Dijs, & parentibus, quia nullus potest tantum dare, quantum a Dijs, & parentibus recepit, sed ille, qui in potentia, idest, iuxta potestatem suam famulatur est epietres, idest iustus, vel virtuosus, & sic sufficit agi quantum possumus. Hoc autem est considerandum iuxta conditionem nostram, & parentum, idest, pensatis eorum necessitatibus, & statu nostro: nam si paucis indigeant, etiam si magna dare possemus, non oportet illa dari etiam secundum statum nostrum, quia aliquis de humili plebe, & humilibus parentibus natus propter virtutem suam, vel aliàs peruenit ad culmen potestatis magnæ, & diuitiarum, non oportet, quòd tanta bona conferat parentibus ad sustentationem status eorum: ac si de nobili prosapia ortus esset, sed satis est, quòd aliquem honorem parentibus tribuat maiorem quam prius habuerunt, sed non est necesse multum extollere, hoc autem est quantum ad sustentationem non necessariam, sed honorabilem quam vocamus statum: nam quantum ad sustentationem necessariam, quæ nomine alimentorum intelligitur prouidendum est illis sufficienter etiam plus quàm nobis, vt dicitur 9. Ethico. cap. 2. Scilicet, videbitur autem parentibus maxime alimentis filios vt debentes opitulari oportere, & honestius esse ijs, qui causa sunt essendi, quàm sibijpsis subuenire. Istud ergo debitum paternum omni eleemosynæ præponitur cæteris paribus. Quod dicitur propter eleemosynam, quæ fit existenti in extrema necessitate: nam illi potius dandum est, quàm patri, qui non est in tanta necessitate: immo potius quàm soluendum debitum, quod ex mutuo, vel alias legaliter contractum est: cum pro tali necessitate subleuanda liceat furari, vel rapere, & non teneamur restituere id quod aliter accepimus, etiam si perueniamus ad pinguiorem fortunam, & non solum pro me egente licet furari, vel capere, sed etiam pro alio patiente extremam necessitatem, si aliter subuenire non possimus ei, vt declaratum est supra 6. cap. q. 50.

Sed aliàs non existente tali necessitate, potius benefaciendum est patri egenti, etiam si non sit magna egestas, quàm danda sit eleemosyna Deo, vel homini, & in hoc casu stat redargutio Christi contra Pharisæos, qui dicebant, quòd melius erat offerre Deo, quod daturi eramus parentibus, quàm illis dare: nam offerre Deo est pure voluntarium, dare autem parentibus subuentionem est debitum naturale: ideo potius tenemur subuenire. Et tunc cum tanta obligatio sit filio ad subueniendum patri, dubitant quidam an filius ingressus religionem possit exire clausstrum sine licentia præsidentis ad subueniendum parentibus egentibus in seculo, & mouet hic illud Nicolaus, & de hoc nos late diximus supra 8. cap. quæstione 69. Est etiam aliud dubium an filius volens intrare religionem debeat cessare ab ingressu totaliter, vel aliquanto tempore morari, vt parentes pauperes in seculo alat, de quo etiam diximus eodem cap. quæstione 68. Prædicta autem habent locum comparando eleemosynam ad debitum. Si autem comparetur eleemosyna ad eleemosynam, dicendum, quòd aut est extrema necessitas aut non, si est extrema, manifestum est, quòd præponitur eleemosyna pauperis, eleemosynę Dei, idest, Ecclesiæ, & sacerdotum, cum etiam præponatur debito legali, vt dictum fuit supra, & non solum præponitur eleemosynæ faciendę Ecclesiæ, sed etiam ipsa Ecclesia tenetur interdum res suas in eleemosynam dare, & hoc ad redemptionem captiuorum pro quibus vendi possunt vasa Ecclesiæ, etiam consecrata in quibus corpus, & sanguis Domini consecrantur, quando aliter redimi non possunt, & etiam si pauperes fame pereant vendi possunt eadem vasa, vt ait Ambro. libro de officijs, & in Decretis 12. quæstio. capitu. aurum. Si autem non sit extrema necessitas, aut est satis magna, aut parua, si satis magna, semper præponderat eleemosyna facienda pauperibus, quia Ecclesia, idest, parietes, & ornamenta Ecclesiæ sunt propter homines, & non homines propter Ecclesiam illam, quia vera Ecclesia, quæ est sponsa Christi, ad Eph. 5. sunt homines, & non parietes, & vasa aurea 2. Corin. 11. Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo, & nos sumus templum Dei, & non parietes, prima Corin. 3. & 2. Corin. 6. cap. scilicet, templum Dei sanctum est, quod estis vos, & iterum nescitis, quia corpora vestra templum sunt spiritus sancti quem habetis in vobis, & non estis vestri: de domibus autem æquiuoce, vel per analogiam dicitur, quòd sunt templa Dei, scilicet, quia fideles illuc conueniunt, qui sunt vera templa Dei: ideo magis prouidendum est pauperibus ne egeant, quàm Ecclesijs. De ministris autem Ecclesiæ si egent, est dicendum sicut de alijs pauperibus, immo plus est eis benefaciendum quàm cæteris, quia ad illos est quoddam debitum: nam qui spiritualia seminant dignum est, vt temporalia metãt 1. Corin. 10. cap. Si autem necessitas pauperum parua sit: tunc non possunt præponi Ecclesiæ, si tamen in aliquo egent alioquin regulariter melius est benefacere homini quàm Ecclesiæ, siue illud transeat in ius templi, siue in iura ministrorum, & tamen quando Ecclesia destructa est, vt quia corruit, vel eget reparationibus, vel ornamentis necessarijs, pium valde est pro talibus elargiri, & si non elargiamur Deus comminatur nobis sterilitatem in terræ nascentibus, & aduersitatem in omnibus negocijs nostris, vt in nullo prosperemur licet solicite laboremus. Sic dicitur Aggei primo. Hæc dicit Dominus nunquid tempus est vobis, vt habitetis in domibus laqueatis, & domus mea deserta, & nunc ponite corda vestra super vias vestras, seminastis multum, & intulistis paucum, comedistis, & non estis satiati, bibistis, & non estis inebriati, operuistis vos, & non estis calefacti, qui mercedes congregauit

Universidad de Deusto
Biblioteca

gauit misit eas in saccum pertusum, respexistis ad amplius, & ecce factum est minus, & intulistis in domũ, & exufflaui illud, quã ob causam dicit Dominus, quia domus mea deserta est, & vos festinatis vnusquisque in domum suam, propter hoc prohibiti sunt super vos cœli ne darent rorem, & terra prohibita est ne daret germen suum, & vocaui siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum quæcũque profert humus, & super homines, & super iumenta, & super omnẽ laborem hominum. Et si interdum habeamus aliqua inter manus, quæ magna videantur, Deus illa pauca facit. sic dicitur Aggæi 2. cap. cum accederetis ad aceruũ viginti modiorum, & fierent decem, & intraretis ad torcular, vt exprimeretis quinquaginta lagenas, & fiebant viginti: percussi vos vento vrente, & aurugine, & grandine omnia opera manuum vestrarũ, & nõ fuit, qui reuerteretur ad me, & ita apparet de differentia eleemosynarum, s. Dei, & hominum. *Hypocritæ.* Hic redarguit Christus Iudæos de falsa sanctitatis simulatione, quia vt essent in reuerentia apud populum ostendebãt sanctitatem in verbis, cum tamen essent corrupti mente, & dicitur. *Hypocritæ.* Redargutio est: nam postquam ostendit, quòd non recte arguerant discipulos suos, ostendit vnde proueniebat ista redargutio, scilicet, ex eorum hypocrisi. *Bene Prophetauit de vobis Isaias.* Idest, Conuenienter iuxta conuersationem vestram, & ponitur Isa. 29. licet sub alijs verbis. *Dicens populus hic.* Scilicet, Iudæorum, vel congregatio Pharisæorum, & scribarum. *Cor autem eorum longe est a me.* Idest, Non diligunt me neque faciunt aliquid propter me. In labijs me honorãt, scilicet, orando, & prædicando legẽ meam. *Sine causa autem colunt me.* Idest, Inutiliter, scilicet, ad nullum finem: nam non consequuntur aliqd sic colentes me. *Docentes mandata, & doctrinas hominum.* Idest, Doctrinas hominũ repugnantes legi meę, sicut erat expositio quam faciebant de mandato honorandi parentes, quia per illam irritabatur lex Dei, vt dixit supra Christus irritum feciſtis mãdatum Dei propter traditionem vestram. Etiam docebant mandata hominum, scilicet, principaliter, quia licet non essent contra Dei legem, cum tamen illis potius quàm legi Dei insisterent, erant reprehensibiles.

Quare Christus vocauit Pharisæos istos hypocritas. Quæst. XXVII.

QVAERETVR quare Christus vocauit istos hypocritas. Dicendum primo, quia ipse volebat allegare contra eos auctoritatem Isaię: ex qua constat eos esse hypocritas, quia verbis Deum solis honorant: ideo vocauit eos hypocritas. Secundo fuit, quia ipsi erant digni increpatione: nam iniuste arguebant discipulos Christi, qui non peccauerant in hoc de quo arguebantur: ideo pro hoc debuerunt redargui, & hoc fuit, quòd vocarentur hypocritæ.

Tertio fuit, quia vere erant hypocritæ: nam peccabant in grauibus præuaricando legem Dei per falsas expositiones, & tamen volebant se ostendere sanctos per quasdam lotiones exteriores. Quarto fuit, vt ostẽderet originem huius redargutionis: nam licet Pharisæi, & Scribæ ex inuidia arguerent Christum: tamen præcipue arguebant, vt se sanctiores ostenderent illis, sicut supra 9. cap. & Mar. 2. & Luc. 5. Dixerunt Christo, quare nos ieiunamus frequenter, discipuli autem tui nõ ieiunant? quasi dicat meliores illis sumus, quare ergo non imitantur nos? & ita hic cum Pharisæi, & Scribæ frequentarent lotiones multas, & non discipuli Christi, putauerunt se illis sanctiores, & vt hoc ostenderent coram populo dixerunt, quare discipuli Christi non lauant manus, & ita tangitur origo istius redargutionis, scilicet, quòd fuit ex hypocrisi. Quinto fuit ad hoc, quòd Christus ostenderet Pharisæis, & Scribis, quòd sciebat intima eorum: nam mouebantur ex hypocrisi, vocauit ergo eos hypocritas, vt scirent, quòd sciebat quid cogitassent, & sic magis intra se confunderentur scientes se esse deprehensos.

An liceat sic prædicatori redarguere aliquos personaliter redarguendo eorum vitia. Et in iudicio humano quid liceat. Quæst. XXVIII.

QVAERETVR cum Christus vocauerit hic istos Pharisæos hypocritas in quo eos personaliter, & expresse redarguit. An liceat sic prædicatori redarguere aliquos personaliter redarguendo vitia eorum. Dicendum, quòd aut prædicator prædicat, aut contendit cum aliquo, vel aliquibus peccatoribus in verbis: si contendit verbaliter forte ad correctionem, & non potest aliter probare, quod potest, vel defendere se, licet ei exprimere peccatum alicuius, si est notum apud alios, & maxime cum dicit illud ad defensionem suam. Et ita in iudicio, licet litigantibus obijcere crimina, & defectus in alterum, ad hoc, quòd non assequantur id quod nitũtur assequi, vt obijcere excommunicationem, periurium, symoniam, homicidium, & tamen in iudicio licitum est allegare tã crimina publica quàm occulta, dum tamen allegans probet. Si autem aliàs contendat quis cum aliquo in verbis ad emendationẽ illius, non licet allegare peccatum illius, nisi quod publicũ est, quia aliàs præuaricaretur formam correctionis fraternæ. Si autem prædicet, vel doceat eo, quòd non dirigit sermonem specialiter ad aliquem, nõ licet exprimere peccata alicuius status hominum, & ipsos de illo statu arguere non expresso aliquo quasi omnes sic arguuntur, & in tali sermone nemo arguitur nisi, qui redargutione dignus est. De Christo dicendum est, q̃ istum modum tenebat, sępe enim cũ loqueretur specialiter cum aliquibus quasi disceptans exprimebat vitia illorum, & forte, quia ipse non poterat se aliter defendere contra illorum criminosas redargutiones, sic fuit de Pharisæis, & Herodianis, qui petierunt ab eo an liceret dari censum Cæsari, vt caperent eum in sermone, infra 23. Nam dixit eis, quid me tentatis hypocritæ? & simile Ioannis 8. forte enim non tacuissent nisi Christo vocãte eos hypocritas vidissent se deprehensos. Et ita fuit hic: nam nunc Christus non prædicauit, sed disputabat, quia isti redarguebant eum, & discipulos eius, quasi transgrederentur traditiones: ideo Christus ad ostendendam innocentiam suam, & discipulorum, conuenienter vocauit istos hypocritas, & quæcunque alia vitia eorum poterat ipsis obijcere, ita vt infirmaret eorum redargutionem, & vocando eos hypocritas, & ostendendo probabat, quòd non iuste redarguerant discipulos eius: ideo fuit conueniens, quòd expresse eorum vitia diceret eis in faciem, quod etiam nobis licuisset. quando autem Christus prædicabat, non dicebat vitia alicuius expresse, sed vitia alicuius status, & ita prædicando multa dicebat contra Pharisæos, scilicet, væ vobis Pharisæi, & Scribę hypocritæ infra 23. & Luc. 11. Si tamen peccata alicuius ita essent notoria, quòd nulla tergiuersatione occultari, aut palliari possent, nec excusari; non videtur inconueniens, quòd illa prædicando diceret, si putaret prodesse ad correctionem illius vel aliorum, nisi forte ex tali expressione putaretur scandalum secuturum.

Quare

Quare Christus allegauit hic dictum Isaiæ. Et quibus Deo appropinquamus. Quæst. XXIX.

QVAERETVR, quare Christus allegauit hic dictum Isaię.

Dicendum, quòd fuit primo ad confirmãdum id quod dixit, nam ostenderat ex operibus eorum, quòd hypocritæ erant, & vt firmius hoc pateat, inducit scripturam de hoc, & hoc est, quia Iudęi in magna auctoritate habebant scripturas, & ideo ex illis erat apud eos probatio solida contra eos, sic Christus dixit Io. 5. scrutamini scripturas, quia & vos putatis in ipsis vitam ęternam hãe, & ideo solet interdum allegare scripturas. Sic dicit Chrys. monstrauerat dominus, quòd Pharisæi non erant digni accusare transgredientes mandata seniorum, cum ipsi legem Dei destruerent, rursus autem monstrat hoc ipsum, & propheta.

Secundo fuit, vt cognoscerent Pharisęi, & Scribæ malum esse sequi prędcepta hominum destruẽdo Dei legem, cum Isaias prędixerit in vanũ eos Deũ colere cum mandata hominum seruent.

Tertio fuit, vt agnoscerent peccata sua non esse letia in conspectu Dei, cum illa multo ante tempore Isaias a Deo inspiratus prædixit. Et ponit Isaias alia verba parum distãtia ab his, quæ in sensu eadem sunt, scilicet, & dixit dominus eo, quòd appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me: cor autem eius longe est a me, & coluerunt me mandato hominum, & doctrinis, & propter hoc subditur ibi pœna, quòd sapientia eorum peribit. appropinquare ore, & glorificare labiis ad idem pertinet. quia tunc homo appropinquat Deo ore quando eum recte laudando meretur aliquid apud ipsum, per quod ei magis gratus efficitur, & vicinior, quia ad Deum non appropinquatur loco, sed virtute, & perfectione, & loco huius dixit hic Christus: populus iste labiis me honorat. quod vero dicitur ibi coluerunt me mãdato hominum, & doctrinis: est sensus non colunt me obseruando legem meam, quam ego obseruari iussi, sed obseruando mandata hominum, & doctrinas, quæ mihi non placent, & pro hoc Christus dixit, sine causa autem colunt me. i. inutiliter, quia licet sic videantur me colere nihil prodest eis, quia ego non accepto talem cultum.

An dictum Isaiæ de Iudæis, vel de solis Scribis, & Pharisæis intelligitur. Quæst. XXIX.

QVAERETVR, de quo intelligitur dictum Isaiæ. an de Iudęis, vel de solis Pharisæis, & Scribis.

Aliqui dicunt, quòd de Iudęis, quia dicitur populus iste, vel hic, & Iudęorum proprie erat populus, & non Pharisæorum, qui erant aliqui de populo. Secundo, quia dicit Rabanus: prędidit aũt Isaias simulationes Iudęorum, q̃ in dolo pugnarent cõtra euangelium, & ideo dixit ex persona domini, populus hic labiis me honorat.

Aliqui dicunt, q̃ intelligitur de solis Pharisæis, & Scribis. nam ipsos solos nũc Christus arguebat, & nõ eorum populum Iudaicum, ideo de ipsis solis intelligitur dictum.

Secundo patet, quia dicitur in litera, hypocritæ bene prophetauit de vobis Isaias: ergo de eis dictum erat.

Dicendum, quòd auctoritas, tã de populo Iudęorum, quam de Pharisęis, & Scribis intelligitur, & tamen Christus nunc solum applicuit illam ad Pharisæos, & Scribas, eo quòd de illis solis loquebatur. nam totum, q̃ in auctoritate dicitur, intelligitur, & vtique patri applicari potest.

Cum autem dicitur, quòd Pharisęi non erant populus: dicendum quòd licet ipsi per se non essent populus, quia non erant separati a reliqua plebe: tamen propter multitudinem poterant dici populus. Etiam possunt ipsi vocari populus, quia erant pars excellentior plebis, scilicet doctores populi, & quorum sententiam plebs sequebatur: sicut quod rectores faciunt dicitur facere vrbs, & ipsi dicuntur esse ciuitas.

Ad aliud dicendum, quòd ipsi pugnabant contra euangelium, quia pugnabant Scribæ, & Pharisęi: nam populus non persequebatur, sed potius venerabatur illud.

Quomodo Pharisæi, vel Iudæi Deum ore honorabant, & non corde. Quæst. XXX.

QVAERETVR qũo Pharisęi, vel Iudęi Deum ore honorabant, & non corde.

Dicendum, quòd honor est exhibitio reuerentię, consistit autem ista reuerentiæ exhibitio in cæremonijs exterioribus: ille ergo labiis honorat qui loquendo magnalia de aliquo impendit ei reuerentiam. Et quia Iudęi sola voce Deum magnificabant: dicuntur labiis honorare. Et potest intelligi de toto populo Iudęorum respectu Christi. nam asserebant isti cultores se esse veri Dei, & tamen Christum qui verus Deus erat, oderant. Sic dicit Remigius, scilicet Iudæorum namque populus labijs, & ore Deo appropinquare, & honorare eum videbatur, quia vnius Dei cultum se habere gloriabantur, sed corde lõge a Deo recessit, quia visis signis, & miraculis, nec deitatem eius cognoscere, nec eum susćipere voluerunt. Etiã potest intelligi respectu Christi, quia Iudæi interdum laudabant eum, & tunc nitebantur eum decipere. Sic dicit Rabanus: labiis eum honorabant, quando dicebant magister scimus, quia verax es, sed longe corde ab eo fuerunt, quando miserunt insidiatores, vt caperent eum in sermone. Vel potest accipi, quòd honor oris sit omnis honor in exteriori cæremonia impensus. nam sicut ea, quę sunt in ore exteriora sunt respectu eorum, quæ sunt in corde, ita omnia, quæ exteriora sunt, intelliguntur nomine eorum, quę sunt in ore: & vocabitur honor oris illa cæremonia munditiæ exterioris, quam Iudæi seruabant, & quia hoc faciebant, quasi per hoc sancti essent coram Deo, dicebantur ore honorare eum, quia tamen veram mũditiam sanctitatis non habebant: dicebantur corde lõge esse a Deo. i. non habentes cum Deo aliquam similitudinem, & tamen haberent illam, si haberent virtutem in anima, per quam homo accedit ad Deum. Sic dicit Glo. commendando exteriorem mundiciã eum honorabant, sed dum interiori, quę vera est, carebãt, cor eorum longe erat a Deo.

Quare dicitur, quod sine causa Pharisæi Deum colebant docentes mandata, & doctrinas hominum. Et quòd tripliciter in hoc Deum offendebant. Et quæ sit differentia inter doctrinam mandatum, & traditionem. Et Deus quomodo colendus. Quæst. XXXI.

QVAERETVR quare dicitur, q̃ sine causa colebant Deum docentes mandata, & doctrinas hominum.

Dicendum, quòd sine causa colebant, idest inutiliter. nam accipitur hic causa pro finali, & sicut ille qui agit aliquid nullo fine p̃supposito agit sine causa:

ita ille qui agit pro aliquo fine, & non poteſt peruenire ad illum, agit ſine cauſa, & quia iſti non poterant peruenire ad finem cõiter intentum ſic colẽdo Deũ, ſcilicet ad beatitudinem, quę eſt finis cultus Dei, dicebantur ſine cauſa colere, non poterant autem illum finem conſequi eo, q̃ ille finis a Deo datur eis quos acceptat, & tamen taliter colentes eum Deus nõ acceptat, ideo non dat eis finem intentum, nõ placebat autem Deo iſte cultus, quia iſti colentes eũ docebant doctrinas, & mandata hominum. i. nõ mandata Dei, ſed hominum. Et in hoc tripliciter Deum offendebant. Primo, quia erant ibi doctrinæ hominum contrarię legi Dei, ſ. doctrina Phariſæorum, & Scribarum per quam irritum fiebat mandatum Dei, quia trahebatur ad falſum ſenſum. Et dicitur doctrinas, & mandata, quia doctrina eſt, quæ ſolum docetur, & ideo quodcunque traditum a doctore doctrina vocat, ſiue doctor poteſtatem aliquam habeat, ſiue non. Mandatum dicit poteſtatem. i. iuriſdictionem imperatiuam. Et quia Phariſæi, & Scribæ non habebant auctoritatem iubendi, ſed ſolum erant doctores legis, id quod ipſi tradebant populo vocabatur doctrina. Seniores autem habebant poteſtatem iubendi, quia iudices erant, & poteſtatem habebant conſtituendi leges aliquas, ideo traditiones ſuę vocantur mandata: licet etiam vocentur traditiones, ſed traditio eſt nomen generale, quia dicuntur traditiones, inquantum traduntur: mandata autem inquantum habent vim coactiuam, & obligatiuam ſuper illos quibus dantur, & tamen quia magis diſplicebat Deo expoſitio falſa legis, quam faciebant Phariſęi, & Scribæ, primo dictũ eſt docentes doctrinas, deinde dicitur mandata.

Secundo non placebat Deo cultus iſte, quia inducebant mandata ſeniorum quendam errorem. nam etiam ſi non peruerterent legem Dei falſe exponendo, tamen dabant præcepta de multis lotionibus corporis per quas ſe ſanctificari putabãt, & placere Deo, & tamen exterior ablutio animam nõ mundat, quia eam non tangit, & Deo non placet talis cultus, quia vt Chriſtus dixit Ioann. capitulo quarto: Deus ſpiritus eſt, & eos qui eũ adorãt oportet in ſpiritu adorare, ideſt Deus vult coli ſpiritualiter, & non corporaliter, quia nihil ſibi eſt cum corpore, & tamen totaliter corporaliter eum colebant, putantes hoc ſufficere non habendo cultum aliquem in anima, ideo non placebant Deo.

Tertio, quia leges a ſenioribus traditas de purificationibus corporalibus in tanta veneratione habebant ſicut leges Dei, immo in maiori, quia interdum violabant legem Dei, & ſeruabant traditiones ſeniorum, ſicut faciebant nunc iſti Phariſęi, qui non ſeruabant mandatum Dei de honorando parentes, & ſeruabãt traditiones ſeniorum de lauando manus, & tamen ſi legis ſeniorum bonæ eſſent, plus Deus debet coli per legem ab eo datam, quam per legem datam ab homine, qui non nouit voluntatem Dei, & tamen hoc totum faciebant Phariſęi, & Scribæ, quia per legem Dei ſeruatam efficitur quis vere bonus, & quia bonitas eſt in anima rectificantur omnes operationes animæ, eſſe autem vere bonum eſt difficile eis qui potiri volunt bonis huius ſęculi, vt honore, voluptate, & diuitiis, ſicut Chriſtus dixit Marco, capitulo decimo, quòd facilius eſt camelum intrare per foramen acus, quam diuitem intrare in regnum cœlorum, ideo tales non poſſunt obſeruare legem Dei. Lex autem hominum, quia conſiſtit in ſolis exterioribus cæremoniis, poteſt oſtendere faciliter hominem bonum, ſed non efficit. iſtam ergo legem poterant obſeruare Phariſęi. nam ipſi volebant apparere iuſti coram populo, ideo exteriores cæremonias multas oſtendebant, vt in purificationibus lotionum, & tamen interius erant pleni rapina, & iniquitate, & dolo, vt Chriſtus dixit, infra vigeſimotertio capitulo, erant cupidi honoris, quia omnia opera ſua faciebant, vt viderentur ab hominibus, eodem capitulo, & ſic traditiones ſeniorum valde conueniebant Phariſæis, & illas obſeruabant, legem autem Dei non poterant obſeruare ſtante ſuppoſito eorum, & hoc Chriſtus expreſſerat, inquantum dixit, populus hic labiis me honorat: cor autem eorum lõge eſt a me, & tamen tota lex humana conſiſtit in labiis. i. in exterioribus cæremoniis, lex autem Dei reſpicit cor, & hoc longe erat a Deo in Phariſęis, ideo longe erant ipſi ab obſeruatione legis Dei, vnde non ſolum ſeruabant cæremonias lotionũ a ſenioribus traditas, ſed etiam ipſi alias obſeruationes addiderant, vt ieiunia, & orationes. De ieiuniis patet, quia iactauerunt ſe Phariſęi, & diſcipuli Ioannis Baptiſtę, de ieiunijs contra diſcipulos Chriſti dicentes, quare nos ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant? ſupra nono capitulo, & Lucę quinto, ſolebant enim Phariſæi ieiunare duobus diebus, qualibet hebdomada Lucę decimooctauo, cum dixit Phariſęus quidam ieiunio bis in ſabbato, ideſt in hebdomada. Etiam orationes faciebant ſępe, vt dicitur Lucę quinto, quòd diſcipuli Ioannis, & Phariſęorum ieiunant frequenter, & obſecrationes faciunt, & erant iſtę orationes longę, infra vigeſimotertio capitulo, & tamen omnia iſta erant in ore. i. exterius, & nihil erat in corde, quia omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus, infra 23. nam & ipſas orationes, quę maxime propter Deum eſſe debent cum ad ipſum dirigantur non faciebant propter Deum, ſed vt viderentur ab hominibus, ſupra texto capitu. & ideo orabant, vt ſic deciperent populum falſę ſanctitatis ſpecie, & ab eis pecuniam multam acciperent, quod & faciebãt: ſic urdixit Chriſtus, infra 23. væ vobis Scribæ, & Phariſęi hypocritæ, qui comeditis domos viduarum longas orationes orantes: totum ergo quod populus iſte faciebat in labijs erat, & nihil in corde, & ſic non placebat Deo cultus eorum, ſed colebant eũ ſine cauſa. i. inutiliter, quia nullam mercedẽ pro hoc cultu expectare poterant ab eo.

Quid ſit hypocrita. Et quæ requirantur ad hoc, quod quis ſit hypocrita. Quæſt. XXXII.

QVAERETVR nũc de hypocritis, quia Chriſtus nunc vocauit hic Phariſęos hypocritas, & ſæpe contra hypocritas loquitur, & primo quid ſit hypocrita.

Dicendum, quòd hypocrita, vt dicit glo. ſupra capitulo ſexto, eſt qui ſimulat, quod non eſt, repręſentator alterius perſonæ. Pro quo ſciendum, quod hypocrita ab origine Græca deſcendit ab hypos, quod eſt ſubtus, & criſis, quod eſt ſecretum, vel aurum, quaſi ſubtus ſecretus, vel ſubtus habens aurum. hic autem accipitur hypocrita, ideſt ſubtus ſecretus manens, vel exiſtens, & ideo prima acceptio nominis huius eſt apud illis qui effigiabant perſonas in comędiis, & tragędiis recitatas, & ad hoc ſumebant habitum viri, vel fœminæ, iuuenis, vel pueri, aut ſenis, & imponebãt faciei velamen: ita vt poſſit ille videri, de quo in comędia, aut tragędia dicebatur: & quia ſub illo habitu latebat ille, qui non erat qualis videbatur, dicebatur hypocrita, ideſt ſubtus ſecretus manens, ſcilicet ſub illo habitu quem exterius gerebat. Et interdum non appoſitis velamentis in vultu rubricabant faciem, vel alieno fuco eam liniebant, vt illius ętatis poſſint effigiare hominẽ cuius vellent. Sic dicit Iſidorus nomẽ hypocritæ tractum eſt a ſpecie eorũ q̃ in

in ſpectaculis contecta facie incedunt, diſtinguentes vultum vario colore, vt ad perſonę, quam ſimulãt colorem perueniant, modo in ſpecie viri, modo fœminę, vt fallant populum dum in ludis agunt. Inde autem tractum eſt nomen hypocritarum ad eos, qui ſimulant vitæ honeſtatem, & bonitatem cum eam nõ habeant, quia iſti habent intus ſecretum. ſin exterioꝛ apparatu bonitatem prætendunt, ſed in animo iniquitatem. Sic dicit Auguſt. ſi ergo hypocritæ. i. ſimulatores, tanquam imitatores perſonarum aliarum agunt partes illius, quæ non ſunt, nõ enim qui agit partes Agamemnonis vere ipſe eſt, ſed ſimulat eum, ſic & in eccleſiis, & in omni vita humana q̃ſquis ſe vult videri, quod non eſt, hypocrita eſt: ſimulat enim ſe iuſtum, & non exhibet iuſtitiam, quia totum fructũ in laude hominum ponit.

Sciendum tamen, q̃ ad hoc, q̃ quis ſit hypocrita oportet, q̃ habitum ſanctę conuerſationis oſtendat, & illum gradum vſurpet, & non impleat, & tamen non omnis qui ſic agit hypocrita eſt, ſunt enim quidã qui habitum quidem perfectę vitæ tenent, & tamen perfectam vitam non exhibent, quam tamen vellent tenere, ſed infirmitate carnis ducti vitam imperfectam ſequuntur, & vitia ſua occultant, & ita cum mali ſint, habitus eos bonos oſtendit. ipſi tamen ex hoc gloriã hominum non quærunt. Alii ſunt qui ſanctitatis ſigna foris prętẽdentes ſanctitatem nullam veram habent, ſed ideo hęc oſtendunt, vt glorientur coram hominibus. Primi non ſunt hypocritæ, ſed ſecundi. Sic dicit Gregor. trigeſimoprimo Moralium, ſciendum vero eſt, q̃ ſunt nonnulli qui ſanctitatis habitũ tenẽt, ſed perfectionis meritum exequi non valent, quos nequaquam credendũ eſt inter hypocritarum numerum currere, quia aliud eſt infirmitate, aliud eſt cauta ſimulatione peccare.

De Phariſæis, & Scribis proprie dicebatur, q̃ eſſent hypocritæ, quia ſanctitatis habebant habitũ a reliquo populo diuiſi, & ideo Phariſęi. i. diuiſi dicebantur, & tamen non habebant vitæ ſanctitatem, & interius pleni erant rapina, & omni iniquitate, vt Chriſtus dixit, infra 23. Et ideo dixit ibi Chriſtus cõuenienter de eis, q̃ erant ſimiles ſepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus ſpecioſa: intus autem plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia, ſic & vos foris apparetis hominibus iuſti, intus autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate, & quoniam ipſi gerentes habitum ſanctitatis, & non exhibentes eam in opere, quęrebãt gloriam ab hominibus, quaſi vere ſancti eſſent, dicebantur eſſe proprie hypocritæ. nam omnia opera ſua faciebant, vt viderentur ab hominibus, infra 23. cum enim non ieiunarent interdum vultum ieiunantium oſtendebant quodam fallaci pallore ſuperinducto, ſupra 6. capitulo, exterminant enim facies ſuas, vt videã tur ab hominibus ieiunantes, cum autem orarent videri volebant, ideo in plateis orabant, & ſynagogis, quia non Deum aſpiciebant ad quem orabãt, ſed homines, vt ab illis viderentur, ſic dicitur ſupra ſexto capitul. quòd hypocritæ amant orare in ſynagogis, vt videantur ab hominibus. Et Chryſoſto. ibidem dicit hypocritas vocat qui Deum ſe fingentes orare, hominibus circunſpiciebant, & non quidem ſolum, vt ab eis ſanctitatis gloriam acciperent, ſed vt terrena lucra caperent. Sic dicit Remigius, hypocrita dicitur ſimulator, quia aliud opere ſimulat, & aliud corde geſtat. Illi ergo bene hypocritæ dicuntur, quia ſub honore Dei terrena lucra accumulare cupiebant, & hoc facie bant, vt illi qui deuoti erant videntes exteriorem ſanctitatem Phariſęorum, & Scribarum multa eis largirentur, vt eos ad adorandum pro ſe Deum incitarent, & quia fęminę proniores ſunt ad hoc, & facilius decipiunt, fallebant iſti viduas, & deuorabant totã ſubſtantiam earum, ſic Chriſtus dixit. j. 23. vę vobis Phariſęi, & Scribę hypocritæ, qui comeditis domos viduarum orationes longas orantes.

An hypocriſis ſit peccatum. Et quæ ſint peccata hypocritæ. Et quod in peccatoribus ſit quadruplex gradus. Quæſt. XXXIII.

QVAERETVR an hypocriſis ſit peccatum. Aliqui dicunt, q̃ nõ, quia eſſe tabulã poſt naufragium non eſt pctm̃, ſed pctõ oppoſitum, cum pnĩa, quę pctã delet voceꝰ ſecunda tabula poſt naufragium, & tm̃ hypocriſis eſt tabula poſt naufragium, quia ſm̃ Hiero. ſecunda tabula poſt naufragium eſt pctm̃ abſcondere, & hoc pertinet ad hypocritã, quia vitia abſcondit ſe bonum oñdẽs: ergo non eſt pctm̃ hypocriſis. Secundo patet, quia vitare ſcandalum proximorum laudabile eſt, & tm̃ niſi quis pctã ſua abſcondat, & ſe bonum oñdat, ſcandalizabit proximos p̃ ſuã prauã ꝙuerſationem, ergo bñ agit abſcondendo, & hoc eſt hypocriſis. Tertio patet, quia crudelis eſt qui negligit famã ſuã, & ideo tenẽt eam cuſtodire, ſed ad hoc neceſſe eſt vitia abſcondi, & oſtendi bonitatem ẽt ſi non ſit vere exiſtens: ergo hypocriſis non eſt peccatum.

Dicendum, q̃ hypocrita ſm̃ primam ſignificationem dicit effigiatorem ſub alieno vultu, vt dictũ eſt prędeden. q. & transfertur inde ad alios, qui cum mali ſint, iuſti videri volunt, & gloriam ab hominibus accipere per ſolam exteriorem ſanctitatis effigiẽ, quam præferunt: vtroque modo Ariſto. accipit hypocritas. De primo patet 3. Ethicorum, & 3. Rheto. vbi loquitur de hypocritis, ideſt repręſentationibus, quæ fiebant per iſtos hypocritas in tragędiis, & comędiis. De ſecundo patet 4. Ethicorum, quando loquitur de veritate, & iactantia, & ironia. Primo modo hypocriſis non eſt pctm̃, quia eſt officium ad placendũ populo, niſi indebite exerceatur. ſ. ab illis, a quibus non debet, ideſt a clericis, vel in loco, aut in tempore indebitis, & ſic de aliis circunſtantiis, ſic patet extra de vita, & honeſt. cle. cap. cum decorem, vbi arguuntur diaconi, & presbyteri qui interdum ludos theatrales exercebant, & vocantur ludi theatrales, qui in theatro fieri ſolẽt, & iſtos faciunt hypocritæ ſub alienis perſonis, etiam iubetur, vt tales ludi, nunquam fiant in eccleſia, ne honeſtas domus Dei inquinetur: aliàs autem cum liceat populo delectari ſine alterius præiudicio, licet tales ludos exercere, & alios eſſe qui alienas perſonas effigient. De ſecundo modo hypocriſis dicendum, quòd ſemper eſt peccatum, quia hypocrita ſemper eſt mẽdax cum vere malus ſit, & bonum ſe eſſe oſtendere velit, vt glorietur, mendacium tamen peccatum eſt, & iſto modo ponit Ariſtote. 4. Ethicorum, hypocriſim eſſe vitium oppoſitum veritati, quia veritatem vocat virtutem qua quis ſe vere habet in factis, & dictis, & habitu, quia talia de ſe dicit, & talia oſtendit, qualia vere in eo ſunt, cui opponitur per ſuperabundantiam iactator, ſcilicet qui iactat, ideſt dicit, & gloriatur de ſe, quæ non ſunt, maiora afferens, & ad iactantiam dicit pertinere hypocriſim, licet in hoc videretur differre, quia iactator mentitur verbo dicens de ſe magnalia, quæ non ſunt. hypocrita autẽ mentitur opere, & habitu, quia oſtendit ex operibus exterioribus, & habitu ſe eſſe talem qualis non eſt. Secundo peccat hypocrita, tanquam ſuperbus. nam appetit honorẽ, & per hoc diſtinguit ab aliis peccatoribus, qa cęteri licet peccent, & occultent pctã ſua, quaſi boni ſint, tm̃ gloriam nõ petunt, ſed effugere infamiã quærunt. hypocrita aũt directe gloriã quęrit. Circa glo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

F iam aũt peccat dupliciter hypocrita. primo quia superabundanter peccat. secundo per rem inhonestam. De primo patet, quia appetitus glorię licet non sit bonus: tamen non est illicitus semper, quia interdum est solum peccatum veniale, & interdum nullum peccatum est. quærere tñ gloriam humanam in omnibus immoderatum est: cum multa agenda sint propter gloriam Dei, & non gloriam humanam, vnde qui agit propter homines perdit mercedem operum suorum quantumcunque aliàs essent bona supra 6. amen dico vobis perdiderunt mercedem suam, & tñ hypocritę semper quęrunt gloriam hoīum in quocunque opere, vt dr̄ infra 23. omnia opera sua faciũt, vt videãtur ab hominibus. Secundo peccat in gloria, quia illa per rem indebitam petit, quia gloria est fama clara G cum laude, sed laus non est, nisi de bonis: cum laus sit sermo explicans magnitudinem: ideo non dicit̃ quis habere gloriam nisi de factis bonis: & quod non de quibuslibet, sed solum de excellentibus. Et ideo Salustius inuehitur contra illos, qui quęrebant gloriam per malas artes, ideſt per turpem modum viuendi, sicut alij per virtutem. hypocrita aũt quęrit gloriam per mala opera: nam cum bonitatem nullam habeat, per solam falsam repręsentationem bonitatis gloriam vult, & tamen, quod falsum est in moribus malum est, ideo per malum volunt isti gloriam: & quantum ad hoc hypocrita est iniustus. Et ita sunt tria peccata hypocritę, scilicet mendacium, superbia, & iniustitia, H & in omnibus errat, ergo hypocrisis peccatum est.

Ad primum dicendum, ꝙ occultare peccatum non est vituperabile, sed potius laudabile, nisi occultet̃ ei cui reuelare debemus, scilicet sacerdoti, & hoc non est hypocrisis.

Pro quo sciendum, ꝙ in peccatoribus est gradus quadruplex. Quidam aperte peccant, & de peccatis gloriantur, & isti sunt pessimi, sic dicitur Isa. 1. peccatum suum, vt Sodoma predicauerunt neque absconderunt, & tales sunt in pessimo gradu peccatorum, & de istis dicitur Pro. 2. gloriantur cum malefecerint, & exultãt in rebus pessimis, & hoc est, quia sunt in profundo malorum, & ideo cõtemnunt peccata, acsi nihil essent. Prouer. 18. peccator cum in profundũ malorum venerit contemnit. ſpeccata, non curando po- I tius male agere, quam bene, quasi ęqualia sint. Secundus gradus est eorum qui publice peccant, & non curant peccata abscondere, quia neminem timent, neq; erubescunt, sicut dicitur Luc. 18. de iudice qui nec timebat Deum, nec reuerebatur homines: & tamẽ nõ gloriantur de vitiis suis, & isti mali sunt valde, sed nõdum sunt in extremo malorum, cum nondum accipiant id quod malum est, tanquam vere bonum, de quo sit gloriandũ. Tertius gradus est eorũ, q peccant & pctã occultant, vt nõ infamentur, & isti sunt in minimo gradu malitiæ, quia erubescunt, & ob hoc sunt corrigibiles. Quartus gradus est eorum qui peccant & abscondunt, & insuper boni haberi volũt. ad quod cum bonitatẽ verã non habeant, habitũ falsum boni- K tatis ostendunt, & isti vocantur hypocritę. In primis tribus gradibus vocanẽ quidẽ pc̃tores, sed non hypocritę, in quarto aũt hypocritę dr̃. Et ita ad hypocritã tria requiruntur: primum ꝙ malus sit, secundũ ꝙ bonitatem in opere exteriori, & habitu simulet, tertio ꝙ gloriam hoīum ex hoc intendat, p quod tertium a solis cęteris peccatoribus distinguit̃. Et sic dicẽdũ, ꝙ occultare pc̃tm̃ non est malum, sed falsę sanctitatis speciem ostendere, vt ex hoc gloria habeatur malum est, & hoc est hypocrisis.

Ad secundum dicendum, ꝙ vitium publicare, siue non abscondere ꝓb scandalũ est pc̃tm̃, & iõ tegendũ, sed istud nõ est hypocrisis, sed simulare sanctitatẽ, vt inde gloria habeaẽ, & tñ siqs non simulet sanctitatẽ vitabit scandalum, quia ad vitandũ scandalũ solũ requritur tegere vitiũ, quod ergo superabundantius est. l. sanctitatem simulare peccatum est.

Ad tertiũ dicendũ, ꝙ nemo dẽt famã suã negligere, qa peccaret negligendo, & q̃q̃ fama de bonis est, & infamia de malis, qlibet ẽt si non sit bonus dẽt conari custodire famã abscondendo pc̃tm̃ p quod infamaretur, & istud non est hypocrisis.

Sed obiicieẽ, ꝙ conseruando famã non solũ debẽt vitia tegi, sed ẽt ꝙ hõ se bonũ oñdat, & esse bonũ, & sanctũ idem est, cũ sanctitas munditiã dicat. Leu. 11. & 20. sancti estote, qm̃ ego sanctus sum, & dicebaẽ hoc toti ppło cui non imponuntur aliquę supererogationes obseruandę, & tñ simulare sanctitatẽ est hypocrisis, ideo qui famam seruare vult, oportet ꝙ hypocrisim committat, si bonus non est.

Dicendum, ꝙ duplex est bonitas, vna necessaria, & sufficiens, alia superabundans, siue supererogationis. Prima est necessaria ad conseruandum famam. ſ. qꝫ ilam hõ habeat, vel ꝙ simulet, quia si non hẽt eam, vel non vr̃ hr̃e, apparet eum esse pc̃tõrem. Secunda nõ est necessaria ad famã ꝓseruandã, quia ẽt siquis non ascẽdat ad maiorem statũ perfectionis, q̃ exigat sua ꝓfessio. i. ꝓditio vitę, vel status, non est vituperabilis, iõ ꝙ peccator simulet primam sanctitatẽ non hñdo illam non est pc̃tm̃, nec hypocrisis: si aũt secundam simulat peccatum est, & hypocrisis ibi est, & ita potest apponi quarta proprietas hypocritę. ſ. ꝙ peccator sit, & sanctitatem ostendat, & gloriam ex illa quęrat, & hoc in eis quę sunt supererogationis. Et ita dicetur, ꝙ solum licet peccatori tegere peccata, sed non prętendere sanctitatem, & tamen quia qui non habet primam sanctitatem est peccator, nihil aliud est illam simulare, q̃ peccata tegere, ideo non est hypocrisis illam simulare. Secunda causa sanctitatis addit aliquid super occultare vitia, cum ẽt siquis illam non habeat non sit ideo vitiosus, propter hoc ergo illam simulare cum nõ hñ, hypocrisis est, & peccatum.

Sed obiicieẽ, ꝙ aliqui sunt in, habitu perfecte vitæ, vt religiosi, qui etiam si non sint boni simulant sanctitatem superogationis ad conseruandum famam, & sic erunt hypocritę, vt famã conseruent, & sic erit perplexitas.

Dicendũ, ꝙ debent simulare sanctitatẽ superabundantẽ licet non habeant, quia in eis hoc simulare, est vitium occultare, cum necesse est constare eos esse pc̃tores, nisi appareat illos talẽ sanctitatẽ hr̃e. Rõ est, qa licet ista sanctitas sit supererogationis respectu aliorum, non tñ respectu eorũ qui ex professione regulari tenentur ad illã, & sic ad occultandũ vitia requirit in eis simulatio istius sanctitatis, & non vocabunt hypocritę. Sic dicit Greg. 31. Moraliũ. Sciendũ vero est, ꝙ sunt nonnulli qui sanctitatis habitum tenent, & perfectionis meritum exequi nõ valent, quos nequaquã credendum est inter hypocritarum numerum currere, quia aliud est infirmitate, aliud calida simulatione peccare, quia tñ sunt adhuc alii gradus superiores sanctitatis ad quos isti non tenentur ex professione si illos simulent, quando peccatores sunt: hypocritæ sunt.

An hypocrisis sit peccatum speciale, vel coincidat cum multis. Et quæ sint duo illa extrema, inter quæ est veritas.
Quæst. XXXIIII.

QVAERETVR de hypocritis, an hypocrisis sit speciale peccatum, vel coincidat cum multis, & non sit in aliqua determinata specie. Aliqui

Aliqui dicunt, ꝙ non est in specie aliqua, quia peccatum simulationis distinguitur ex opposito contra peccatum aperte malitię, sed aperta malitia non est aliqua species peccati: ergo nec hypocrisis, quæ est simulatio. Secundo, quia omne peccatum speciale reperitur specialiter circa aliquam materiam, & habet actus determinatos, & tamen hypocrisis non habet actus determinatos, sed reperitur circa multa, vt in ieiunio, & oratione, & eleemosina. supra 6. capitulo, & ita circa alios actus bonos: ergo non est speciale peccatum.

Tertio, quia hypocrita, sicut est mendax. i. simulator, ita etiam est superbus, & iniustus, vt ostensum est præcedenti q. etiam est raptor, quia ad rapiendum, & B deuorandum domos viduarum intendit, vt Christus dixit, infra 23. ergo non erit in aliqua specie cum dicat diuersos habitus vitiorum.

Dicendum, ꝙ hypocrisis pertinet ad certam speciem, nam si non pertineret ad certam speciem, non distingueretur contra alia vitia, & tamen condistinxit illam Christus ꝺ aliam, infra 23. dicens Pharisæis, intus pleni estis hypocrisi, & iniquitate: ergo dicit specialem malitiam.

Item opponitur hypocrisis speciali virtuti, ergo est speciale vitium, nam hypocrisis est vitium simulationis, & simulatio opponitur veritati, q̃ est virtus moralis. 4. Ethicorum, cap. 7. & dicuntur tales iactatores, qui aliàs hypocritæ dicuntur, ideo hypocrisis speciale vi- C tium est.

Considerandum autem per hoc, ꝙ habitus directe sunt in aliquo genere, vel specie, quia aliquid sunt. prius autem non sunt in genere per se, cum nihil ponant, ied specificantur, ideſt reducuntur ad genus, vel speciem per habitus oppositos quos priuant. vnde priuatio est generalis; quæ priuat conditionem aliquã generalem, quæ requiritur in qualibet virtute, & peccatum generale dicitur, quòd talem priuationem annexam habet, sicut inobedientia dicitur vno modo generale peccatum, quia reperitur in omni vitio: peccatum speciale est, quod habet priuationem annexam, D quæ priuat aliquam specialem conditionem virtutis: de hypocrisi sic est, quia hypocrisis dicit proprie simulationem, quæ tollit conformitatem signi ad significatum, quod vult veritas, ideo hypocrisis secundum rationem suam opponitur veritati, quę est habitus virtutis, & sic est speciale vitium, sicut veritas est specialis virtus. Sed tunc considerandum, ꝙ veritas duo extrema habet. ſ. eum qui de se plura ostendit quã sint, & dicitur iactator, & eum qui minora dicit abscondens maiora. & dicitur iron, vt dicitur. 4. Ethic. c. 7. De hypocrisi patet, ꝙ non pertinet ad extremũ deficiẽs, ſ. ironicum, vel ironem, sed ad superabundans, quia hypocrita maiora vult de se videri, quam sint, immo quę nullo modo sunt simulat. Sed dicendum, quòd cum veritas consistat, tam in dictis, quàm in factis: ita sup- E abundans oppositum veritati est in factis, & in verbis. Et istorum primi sunt, qui falsa dicunt, vel fingunt. & non propter aliquem finem. Secundi sunt qui fingũt, quia gaudent fingendo, ideſt mentiendo. Tertii sunt qui fingunt, quia inde quærunt aliquid. Et hoc dupliciter. Quidam autem quærunt gloriam humanam, & sunt in tertio gradu. Quarti quęrunt diuitias, vel aliquid vtile. Primi fictores vocantur vani, quia propter nullum finem agunt, ideſt non præsupponunt finem in agendo, vel non pertingunt ad illũ, & ita dicit Aristot. vbi supra, quòd isti potius vocantur boni. quãmali. Secundi fictores vocanẽ mendaces, & isti agunt ex habitu, & secundum electionem, vt dicit ibidem Aristot. Et patet, quia delectatio adueniens operi, est signum adgenerati habitus. 2. Ethicorum, cum ergo A isti delectentur in fingendo secundum se nihil inde quærentes, necesse est eos agere ex electione, & habitu, & hi vocantur mendaces ab habitu mentiendi. Tertii item iactatores, & etiam quarti, & tamen magis proprie tertii. Et differunt, quia tertii semper fingunt ea, quæ pertinent ad magnitudinem, & excellentiam, vt esse ortum claris natalibus. Quarti autem cum lucrum intendant, semper fingunt ea ex quibus potest lucrum prouenire, etiam si non sint magnæ gloriæ, immo nullius: sic dicit Aristotel. ibidem capitulo septimo, scilicet qui quidẽ glorię gratia iactant, talia fingunt in quibus laus, vel fęlicitas, qui autem lucri, quorum lucrum est propinquius, & qui pertransire est non existentia. i. talia, quæ etiam si homo non habeat, potest homo aliquanto tempore transire simulans illa, & quod non deprehendatur mendax, & subdit exemplum, vt puta medicum, vel diuinatorem, vel sapientem, propter hoc plures fingunt talia. Differũt etiam, quia tertii sunt minus vituperabiles, quã quarti. nam gloria est eligibilior, quam pecunia. mentiri ergo propter gloriam minus vituperatur, quam propter pecunias. nam quanto quis pro minori peccat re, tanto arguitur magis prauus, quia a minori motiuo incitatur. Etiam quia iactator propter gloriam nulli nocet, qui autem mentitur, vt pecuniam accipiat nocet proximo, & sic non solum est simulator & mendax, sed etiam iniustus cum acquirat qualiter non oportet. & sunt talia turpes questus, vel turpe lucrum. vnde omnes tales vocantur illiberales, vel auari, sic dicit Aristot. vbi supra. ſ. si autem gratia alicuius, vt gloriæ, & honoris non valde vituperabilis, vt iactator, qui autem argenti, vel quęcunque in argentum deformior. De hypocrita autem dicendum, ꝙ conuenit cum tertiis. ſ. iactatoribus: illi tñ vt communiter consistunt in verbis. hypocrita aũt nõ simulat in verbis, sed in factis, & habitu: volens ostendere de se maiora, q̃ sint adeo simulator, vel fictor est, & opponitur veritati eo modo quo iactator.

Ad primum dicendum, ꝙ apertum esse nõ dicit aliquam specialem rõnem, vel modũ malitiæ. ideo malitia aperta non est species aliqua peccati. simulatio autem dicit specialem rõnem peccati, cum opponaẽ simulatio veritati, ideo hypocrisis est speciale peccatũ & non aperta malitia.

Ad secundum dicendum, ꝙ hypocrisis specialem materiam habet, & ideo habet determinatum actũ. & materia sua est dicta, & facta, inquantum illa scit conformiter habere ad rem, vel fingi esse, & actus determinatus hypocrisis est simulare, nec habet aliquẽ alium actum. Et cum dicitur, quòd inuenitur circa multa: dicendum quòd non est inconueniens actum alicuius virtutis, vel vitii inueniri circa materiã aliarum virtutum, vel vitiorum, inquantum potest ibi inueniri ratio illius virtutis, vel vitii. Sicut magnanimitas potest vti omnium virtutum actibus, vt dicitur, quarto Ethicorum. Ratio est, quia obiectum magnanimitatis est magnum aliquid: inquantum ergo potest magnanimus in actu cuiuslibet virtutis facere aliquid magnum, potest vti actibus omnium virtutum, quia in quolibet eorum inuenitur tunc ratio propria magnanimitatis, ita actus proprius hypocrisis, est simulare in omnibus. ergo illis in quibus contingit esse simulare poterit esse hypocrisis, & quia simulatio est in bono, quod quis vult sibi ascribere, cum non habet illud, & quælibet virtus habet actum bonum, poterit esse hypocrisis circa actum cuiuslibet virtutis, & quia cõmuniores actus boni sunt illi tres quos Christus posuit supra 6. ſ. oratio, eleemosina, ieiunium, circa quemlibet eorum posuit hypocrisim, & non solum circa virtutes morales, sed etiam

circa quęcunque alia, in quibus perfectio est, potest esse hypocrisis, vt esse iapientem, & medicum, & diuinatorem, & similia, scilicet quando quis non profitetur ista ore, quod ad iactatorē pertinet, sed habitu illa ostendit, & exteriori opere simulat, & tamen non, ita consueuimus istos vocare hypocritas, sicut eos, qui simulant in moralibus actum virtutis quem non habent. Ad tertium dicendum, ꝙ licet hypocrita sit superbus, & iniustus: non est ipsa hypocrisis superbia, vel iniustitia, sed habitus distinctus, & tamen contingit denominari habętem vnum habitum ex alio habitu propter aliqua in quibus concordant. Et ita adulter est iniustus, & tamen adulterium, vel vitium adulterij nō est vitium iniustitię: cum adulterium pertineat ad intemperantiam, & est intemperantia in parte cōcupiscibili iniusti: causa autē in parte rationabili, ideſt in voluntate, ista autem denominatio est ab aliquo accidenti: nam habitus quo iste peccat, qui specificatur per materiam est intemperantia, vel incontinentia, quia tamen adulter accedit ad eam, quæ non est sua, & in hoc iniuriam facit ei cuius illa est, dicitur adulter iniustus, sed istæ denominationes sunt ab intrinseco, ita quantum ad hypocrisim proprium est hypocrisis simulare, ideo ipsa est vere habitus simulatiuus. Quod autem dicatur hypocrita superbus, non est ex natura habitus, quia actus hypocritæ non est superbire, sed ex motiuo, scilicet quod hominem ad simulandum mouet illud est superbia, quia hypocrita simulat virtutem, quam non habet, vt inde consequatur gloriā, sed appetitus gloriæ inordinatus pertinet ad superbiā, quam quis appetit indebitam sibi excellentiam, & tamen finis causa extrinseca est, & non pertinet ad naturam habitus. Dicitur autem iniustus, scilicet, quia vel appetit honorem non debitum ei, & per modos indebitos, scilicet per mēdacium, vel quia raptor est, vt quando quis iactat se, vt lucretur, sicut dicens se medicum, vel diuinatorem, aut sapientem, quarto Ethicorum, capitulo septimo, & ita hypocritæ per sanctitatem, quam foris simulant acquirunt, sicut dixit Christus infra 23. de Pharisæis, & Scribis. s. væ vobis Pharisęi, & Scribę hypocritæ qui comeditis domos viduarum orantes longas orationes, & tamen quodcunque istorum est extra naturam. i. substantiam habitus hypocrisis, & etiam extra actum eius. nam ꝙ indebitus sit ille honor quem hypocrita vult, accidentale est, & extraneum ad actum suum qui est simulare. Si aūt sit iniustus. i. raptor, est tanquam causa finalis rapere, & est causa extrinseca, & non pertinet ad speciē rei, sicut aliquis vult habere sapientiam pp diuitias, & tñ sapiētia non pertinet ad genus diuitiarum. hypocrita ergo est essentialiter simulator, & specifice. est aūt denominatiue iniustus, vel superbus, ideo vnum vitiū speciale est hypocrisis.

An hypocrisis peccatum sit mortale, vel veniale. Et propter quæ duo possit esse. Et quomodo venialia impediunt remissionem peccatorum, licet gratiam non tollant, neque charitatis habitum.
Quæst. XXXV.

QVAERITVR an hypocrisis sit peccatum mortale, vel veniale.

Aliqui dicunt, ꝙ sit semper mortale, quia peccatum veniale, non impedit veniam de peccatis mortalibus, & tamen hypocrisis impedit remissionē. vt tangit Augustin. lib. de pœnitentia. & Magister. 4. sententiarum, distinction. 6. ergo peccatum mortale est. Secundo, quia dicit Hieronymus, quòd in comparatione duorum malorum leuius est aperte peccare, quam sanctitatem simulare, sed aperte peccare est peccatum mortale, ergo & hypocrisis. Tertio, quia dicit Aristote. 9. Ethicorum, quod qui amicitiam simulant magis sunt accusandi, quam qui numisma violāt: & tamen violare, vel falsare monetam semper est peccatum mortale, ergo & hypocrisis, secundum quam simulatur amicitia vbi non est. Quarto omne, quod excludit a visione Dei est peccatum mortale, quia veniale non excludit ab illa, cum nec charitatem tollat, & tamē hypocrisis excludit ab illa: Iob decimotertio, non veniet in conspectu eius omnis hypocrita. i. nullus hypocrita. Quinto, quia id quod datur hominibus in pœnam peccati mortalis est malum, & tamē Iob 34. dicitur qui facit regnare hominem hypocritam propter peccata populi, ergo hypocrita magnus peccator est, quia tolerare hominem peccātem venialiter, nulla pœna esset.

Ad hoc dicendum, quòd hypocrisis non est semp mortale, nec semper veniale. Et ratio est, quia cū hypocrisis dicat simulationem, & simulatio sit quoddā mendacium, erit iudicare de hypocrisi, sicut de mendacio. nam non differt a mendacio, nisi inquantum mendacium in verbo consistit. hypocrisis autem est in rebus, & tamen vtrobique simulatur, quod nō est, sed mendacium non est semper peccatum mortale. nam vt communiter. s. in iocosis est veniale, in perniciosis autem est mortale, dr autē pernicioſum, quod in perniciem. i. damnum alicuius est, ita hypocrisis qñ est pernicioſa pctm mortale est, alias aūt non est pernicioſa, qñ hypocrisis vnius non est in damnū alterius. Et quia hypocrisis potest esse propter duo. s. aut pp lucrum, aut propter honorem, vel gloriam: est regula, ꝙ hypocrisis pp lucrum semper est peccatum mortale, eo ꝙ talis intendit lucrum acquirere ex falsa causa, qđ esse nequit sine nocumento eorum a quibus acquiritur, ideo siue quis realiter per talem hypocrisim acquisierit, siue solū desiderauerit, peccatū mortale est, quia si peccatum mortale est aliquid agere, mortale erit illud desiderare. Si autem est hypocrisis propter gloriam, vel honorem, aut ille honor competit alteri, sicut quando sunt honores qui distribuuntur personis, aut nullū competitorem in eo habet, sicut quòd quis videatur iustus, vel bonus solum, vt laudetur. Si primo modo hypocrisis est peccatum mortale, quia est pernicioſa, cum forte propter hypocrisim deferetur alicui honor, qui alteri competit, qui non conferretur, nisi se simulasset talem qualis non est. Si autem honor nulli alteri competere potest, nec præiudicatur fidei, aut ecclesiæ, ex tali hypocrisi non est mortale, sed veniale solum, & ita Aristote. dixit 4. Ethicorum. cap. 7. quòd simulator honoris, aut gloriæ gratia non valde vituperabilis, qui autem argenti gratia, aut quæ in argentum deformior. Ista autem distinctio patet ex sententia Christi, nam supra 6. cap. vocat hypocritas orantes, & ieiunantes, & eleemosinam dantes ex inani gloria, & tamen ibi non dixit aliud malum de eis, nisi quòd perdebant mercedem suam, in quo innuit, quòd hypocrisis ibi erat peccatum veniale solum, nam si esset mortale: non solum perdidissent illi mercedem, sed etiam obligarentur ad pœnam ęternā. & hoc erat, quia isti hypocritę solum volebant ibi videri ab hominibus. De hypocrita propter lucrum dicit Christus loquitur infra vigesimotertio cap. scilicet vę vobis Pharisęi, & Scribę hypocritæ, qui comeditis domos viduarum orantes longas orationes, propterea hoc autem amplius accipietis iudicium. i. maiorē pœnam, quam ceteri sustinebitis. Et sic talis hypocrisis, non solum est peccatum mortale, sed etiam degradibus valde mortalibus. Si autem alii fines reperiantur hypocrisis, semper attendetur an sint pernicioſi, vel non, & per hoc iudicabitur, sicut si quis hypocrita

crita sit, vt simulata sanctitate sit ei locus exercendæ libidinis vbi voluerit: nam peccatum mortale est hęc hyptocrisis.

Ad primum dicendum, ꝙ peccatum veniale non impedit remissionem peccatorum directe, quia illa fit per gratiam. nihil ergo directe impedit remissionē nisi, quod opponitur gratię habitualiter, & istud est peccatum mortale, quod non stat cum charitate: veniale autem manet cum gratia, ideo non impedit eā, & consequenter, nec remissionem peccatorum, qui est effectus eius, tollere potest directe, & tamen, quia remissio fit per gratiam, & per pœnitentiam inquantū est satisfactoria, & aliquod peccatum veniale potest impedire opus pœnitentię, ideo impedit, & remissionem peccatorum, ideſt satisfactionem, per quam fit perfecta remissio, sicut ludus non est peccatum, scilicet ludus verbalis ad quietem, & tamen impedit satisfactionem, quia illa fit per opera dura, & afflictiua, vel contristantia, ideo quandiu vacat quis ludo, & quieti non satisfacit, & ita per accidens impeditur remissio peccatorum per ludum. a fortiori autem de quibusdam alijs venialibus grauioribus: cum etiam ludus sit interdum sine peccato veniali. venialia igitur, quamquam gratiam non tollant, neque habitum charitatis: tamen actum pœnitentię impediunt interdum, & consequenter remissionem perfectam, quæ non fit, nisi per pœnitentiam, & satisfactionem, ita potest dici de hypocrisi, quòd licet sit veniale potest impedire veniam de peccatis.

Aliter potest dici, ꝙ intelligitur de hypocrisi, qñ est peccatum mortale, s. ꝙ illa impedit veniam de peccatis, & verum est quia quandiu quis manet in vno peccato mortali non potest habere veniam de reliquis: cum venia nunquam tribuatur, nisi integra, vt probatur 4. sen. di. 15.

Ad secundum dicendum, ꝙ dictum Hieronymi tenet verum secundum quid, & non simpliciter, quia ita est de multis peccatis, quòd vnum peccatum sit grauius alio quantum ad vnam determinatam circunstantiam, & tamen simpliciter est minus graue. Si quis dixerit patri suo verba aliqua iniuriosa, & si occidat hominem extraneum, primum est grauius secundo, quātū ad circunstantiam illam, quę est offendere patrem, quia sumendo generaliter grauius est offendere patrem, q̄ extraneum, & tñ in speciali quātum ad istos duos actus simpliciter grauius est occidere extraneum, quam dixisse patri verba aliqualiter iniuriosa, ita & in præsenti de hypocrisi: agere enim malum aperte est minus malum generaliter sumendo, quam agere simulate inquantum simulator magis nocere potest, etiam quia simulata sanctitas duplex est iniquitas, & tamen aliqua mala fiunt aperte, quæ sunt deteriora alijs malis factis per simulationem.

Aliter potest dici, ꝙ etiam simulate malum agere, esset semper deterius, quam agere aperte malum quātum ad eandem speciem actus: tamen non sequitur, ꝙ hypocrisis sit semper peccatū mortale, vt si quis aperte committat venialia, scilicet mētiri iocose, vel simulate, & ita hypocrisis interdum poterit esse, ꝙ non sit mortale.

Ad tertium dicendum, ꝙ Aristo. loquitur de simulante amicitiam in præiudicium amici, quia amicus amat, & redamatur, fallere autem amicum cui maxime benefacere debemus 8. Ethico. & fallere in re tā sacra sacrilegium est, & potissime, quia est periculosa talis simulatio, quia nulla ad nocendum efficacior pestis, quam familiaris amicus, vt ait Boetius de consola. lib. 3. prosa. 5. & tunc semper est peccatum mortale, & graue nimis, & deterius, quā falsare monetam, licet falsator monetę inquantum directe lędit totam rempublicam grauiter punitur secundum leges humanas. Ad quartum dicendum, quòd intelligitur de hypocrita, qui cum malus sit aliàs bonum se esse simulat propter honorem, ad istum tamen inquantum est hypocrita non pertinet, nisi simulare bonum, quod non habet, quòd vero sit in peccatis per accidens est. & quia iste non recipietur ad vitam ęternam propter peccata mortalia in quibus est, & non propter simulationem, quę potuit esse, quòd non esset mortale: nō excluditur hypocrita a vita ęterna, quia hypocrita est, sed propter id, quod in eo præsupposito erat.

Aliter potest intelligi, quòd hypocrisis non excludat a vita ęterna tanquam impedimentum, sed quòd non habeat vires hypocrita ad habendum vitam ęternam, & verum est, quòd quamquam opera hypocritę materialiter bona sint: inquantum sunt facta simulate propter inanem gloriam non sunt meritoria vitę ęternę, & sic hypocrita non venit in conspectum Dei, ideſt opera sua non deducunt illum illuc: licet etiam nō impediant illuc ire si habet alia opera bona ex quibus illuc deducatur.

Ad quintum dicendum, quòd intelligitur de hypocrita, qui simulabat se bonum, & erat valde malus. eratque illa simulatio ad acquirenda lucra humana, quia istud est mortale, & tales præponuntur populis propter peccata eorum, vt diripiant bona ipsorum, & omne genus mali subditis inferant. aliqua tamen hypocrisis est, quę sit veniale vt quę ad solam laudem, quę sine alicuius præiudicio haberi potest.

Et conuocatis ad se turbis, dixit eis. Audite, & intelligite. Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei. Scis, quia Pharisęi audito hoc verbo scandalizati sunt. At ille respondens ait. Omnis plantatio, quā non plantauit pater meus cœlestis eradicabitur. Sinite illos, cęci sunt, & duces cæcorum. Cęcus autem si cęco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. Respondens autem Petrus dixit ei. Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit adhuc, & vos sine intellectu estis? Non intelligitis, quia omne quod in os intrat in ventrem vadit, & in secessum emittitur? Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemię, hęc sunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

11. q. 3. ca. interverba de voto. c. magnæ. Luc. 6. Mar. 7. di. 37. §. fi. dist. 38. c. q̄ ipsis, de renun. c. post translationem.

Et conuocatis. Hic Christus arguit Iudęos de vana superstitione. Et diuiditur in duo, quia facit, quod dictum est in generali. Secundo explicat intentionem suam magis in speciali: ibi.

Contra Iudæos de vana superstitione.

Respondens autem. Prima in duas, quia primo ponit in generali suum documentū. Secundo ponit ex hoc Phariseorum scandalum ortum: ibi. *Tunc accedentes.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Circa primum dicitur. *Et conuocatis ad se turbis.* i.voluit, quòd istud, quod nunc dicturus erat omnes turbę audirent. *Dixit eis audite,& intelligite.* Modus faciendi auditores attentos est, & hoc quando est dicendū aliquid arduum,quale hic Christus volebat dicere eleuans iudicium eorum a cęremoniis. quæ sine ratione ex sola traditione consistunt. *Non quod intrat in os coinquinat hominem.* Hoc dicit contra Phariseos,& Scribas qui arguerunt discipulos eius manducantes non lotis manibus,quasi per hoc coinquinarētur, & dicit,quòd non,quia id quod comeditur in os intrat, & ideo non potest hominem immundum reddere. *Sed quod procedit ex ore.* i.mala verba, & consilia, & detractiones, & mendacia,& huiusmodi. Vel dixit hic Christus ex ore.i.ex corde,sicut infra exposuit,quod ex corde exeūt adulteria,homicidia,& cætera, & tamen dixit ex ore, quia posuit de his,quæ intrant per os.ideo voluit dicere de eis,quæ exeunt per os, vt videatur,quòd in intrādo non est contaminatio,sed est in exeundo. *Hoc coinquinat hominem.* Scilicet,quia talia multa sunt peccata mortalia.

Quare dicitur hic,& conuocatis turbis ad se.Et qui modus erat, quo Christus turbam ad se audiendum vocabat,& qūo reddebat attentos auditores.
Quæst. XXXVI.

QVAERETVR quare dicitur hic, & conuocatis turbis ad se.

Aliqui dicunt,ꝙ intelligitur, ꝙ reuocauit eas a falsa doctrina. Et ita exponit Nicolaus,& hoc est,quia dī ad se.i.ad doctrinam suam.

Sed dicendum,quòd conuocare turbas ad se est vocare illas,vt eum loquentem audiant. Et hoc fuit primo, quia Christus ante hoc non loquebatur turbis, sed Phariseis, & Scribis,qui disceptabant cum eo super lotione manuum ad cibum, & iste sermo non dirigebatur ad turbam,sed ad solos Scribas,& Pharisæos, qbus Christus nunc loquebatur. turbę autem videntes recedebant, quia non attinebat ad eas audire illud. Christus autem volens nunc dare doctrinam,quę vtilis erat turbis fecit, quòd turba recedēs rediret ad eū, & hoc fuit conuocare turbam. Secundo fuit,quia turba ante hoc audierat Christum,nunc autem volebat, ꝙ iterum eum audirent,ideo nunc iterū vocauit eos, sic dicitur Mar.6.c.&aduocans iterum turbam dicebat eis,audite me omnes,& intelligite. Tertio fuit,qa Pharisæi,quibus nunc Christus loquebatur,erant obstinati in malitia sua, & audita veritate non proficiebant,sed potius scandalizabantur, vt dicitur infra in litera,ſ.Phariſei audito hoc verbo scandalizati sunt:vocauit Christus turbas,vt eis loqueretur, quia illę poterant proficere cum bono animo veniſſent. Sic dicit Chrysosto. accusatione ergo Phariseorom augmentata a propheta non emendatis iam eis non loquitur, sed turbis. Quarto fuit,quia ea,quæ Christus ante loquebatur cum Phariseis non erant valde vtilia turbæ, ideo Christus non curauit eam vocare: nunc vero daturus erat doctrinam valde necessariam,& vtilē, ideo vocauit turbas,& hoc erat,quia Pharisæi,& Scribæ instruxerant populum, ꝙ cibi inquinabant hominem, & non lotis manibus manducare hominem inquinabat,& ista munditia corporalis faciebat hominē simpliciter mundum, & populus confidens huic doctrinæ,insistebat valde huic munditiæ, quasi aliquid boni inde consequerētur.Christus ergo voluit liberare eos ab errore. Quinto fuit ad maiorem confusionem Iudæorum,ſ.vt coram toto populo erubescerent: nā inuerecunde arguerant Christi discipulos, vt iniuste eos confunderēt.voluit ergo iuste Christus eos corā tota plebe confundere,vt viderent omnes errorem eorū. Etiam fiebat hoc præcipue ad hoc, quòd populus audiens deinde hanc doctrinam a Pharisæis non crederet, quia ipse confuderat eos coram toto populo, & nescierant respondere. signum ergo erat, ꝙ falsa docuerant.& sic non vltra super hoc eis crederetur,vocauit ergo Christus turbam ad hoc. Et fuit modus.ſ.ꝙ erat nunc Christus in terra Genesareth,& accedebant ad eum omnes de regione portantes infirmos in grabatis,vt tangerent Christum, & sanabantur oēs quotquot eum tangebant,vt patet præceden.cap.in fine,& Mar.6.& tunc superuenerunt Scribæ, & Phariſei venientes de Ierusalem,vt dicitur supra in principio litteræ,& cęperunt altercari cum eo de immunditia discipulorum,qui manducabant non lotis manibus, & interim non accedebant ad Christum, quia ista quæstio non pertinebat ad eos,sed recedere incęperant,vel seorsum manebant:videns aūt Christus, ꝙ Pharisæi cōuicti non instruerentur,conuocauit iterum turbas, vt eas erudiret,sicut dictum est.

Quare Christus dixit audite me,& intelligite.
Quæst. XXXVII.

QVAERETVR, quare Christus dixit hic audite me,& intelligite.

Dicendum,ꝙ Christus nō solet semper vti isto modo loquendi,sed introducit eum hic ad faciendum auditores attentos,quia talibus solemus nos vti:attentio autem fit quando res est valde vtilis, quæ proponitur, vel valde difficilis,nam ad valde vtile nimis attendendum est ne labatur,ad valde altum nimis est attendēdum, vt intelligatur. Et interdum Christus vtitur talibus modis ad reddendum attentos. Et quia arduum est duplex.ſ.ad agendum,vt quia est opus excellentis, vel ad intelligendum,vt quia est opus puri intellectus, & est res abscondita, vtitur duobus modis reddendi attentos. Cum enim est arduum ad intelligendum dicit,qui habet aures audiendi audiat. i. qui potest intelligere intelligat,& ita dixit supra 11. cum enim dixisset de Ioāne Baptista,si vultis recipere ipse est Elias, qui venturus est,& quia non erat planū intelligi, quomodo Ioannes esset Elias subiunxit, qui habet aures audiendi audiat,idest non omnes intelligent hoc,sed qui potest intelligere intelligat,sic etiam supra 13. ca. & Luc. 8. vbi ponuntur parabolæ quas Christus proposuit turbis,& quia illę erant difficiles ad intelligendum,dicitur post primam parabolam; ꝙ hæc dicens clamabat,qui habet aures audiendi audiat.i.intelligite si potueritis,quia clausus est sermo. Quando autem est aliquid arduum ad agendum facit attentos dicēs, qui potest capere capiat, sic patet infra 19. cum diceret Petrus ad Christum,ꝙ melius erat homini non habere vxorem, & manere in castitate, dixit Christus, non omnes hoc capiunt,& postea concludit,qui potest capere capiat.i.qui potest ascendere ad tam altam virtutē ascendat,quia non est hoc oībus imperandū. Hic aūt id quod proponebatur erat aliqualiter arduū ad intelligendum respectu turbę,quę aderat, quia illa erat rudis, quæ non peruenerat ad purū intellectum, sed semper ad sensibilia: admonuit ergo ꝙ exigerent intellectum ad subtiliter intelligendum: & quia hoc, quod dicebatur erat valde vtile turbæ,& ēt subtile, significauit Christus vtrunque reddens eos attētos: nā dixit audite me,& intelligite, inquantū dicit audite significat,ꝙ est vtile,quia si non esset vtile non oportebat ad illud attendi:cum dixit, & intelligite significauit rem esse subtilem. addidit etiam alios modos faciendi attentum:nam dixit audite me omnes,vt dicit Marc. 7. quod potest dici propter vtilitatem.ſ.erat res tam vtilis, quod quilibet deberet ad illam attendere. Etiam addidit alium modum dicens, qui habet aures audiendi audiat, & tamen hoc dixit post doctrinam, scilicet quod intrat in os non coinquinat hominem, sed quod exit de ore.ibi subdidit, qui habet aures audiendi audiat. Mar. 7.& sic Christus in hoc loco vsus est omni modo reddendi attentos, licet Matth. multa tacuerit. Sic dicit Chrysost.quia turbis dogma excelsum,& multipharie plenum propositurus erat:nō simpliciter hoc enunciat, sed susceptibilem facit sermonem,primo quidem ex honore,& solicitudinę exhibita circa turbas, ostendit euangelista dicens, & cōuocatis turbis: deinde etiam susceptibilem facit sermonem ex tempore, quia post mortuos suscitatos post victoriam contra Phariseos habitam, tunc legē proponit, vt facilius accipiant, & non solum turbas simpliciter aduocauit, sed etiam eas attentiores facit in eo,quod dicit.audite me, & intelligite, idest attendite,& erigimini mente ad hoc audiendum.

Quare Christus dixit nunc, non quod intrat in os coinquinat hominem. Quæst. XXXVIII.

QVAERETVR quare Christus dixit nunc, nō quod intrat in os coinquinat hominē.

Dicendum,quòd propter duo.Primo ad redargutionem Phariseorum, vt videatur, quòd non iuste arguebant discipulos Christi, & quia ipsi intendebant,quòd si homo manducaret pollutis manibus adhęrerent cibis sordes manuum, & sic cōtingeret manducari sordes, & per illas dicebant homines pollui non solum corporaliter, quia hoc concedi poterat, sed simpliciter, vel quātum ad animam, ideo Christus redarguit eorum falsitatem. Et patet, quia si Phariseī arguerent discipulos Christi, quòd manducarēt non lotis manibus, idest quòd per hoc facerent contra quandam vitæ honestatem, licet redargutio sua esset inutilis tanquam de praua re facta, & non commemorabilis in iudicio morum: tamen Christus non diceret Phariseos falsum dicere, quia certum est, quòd honestius est lotis manibus, quam non lotis manducare, quia tamen transtulerunt hoc ad immunditiam spiritualem, vel simpliciter, Christus redarguit, quòd falsum dicant. Et patet etiam,ꝙ Pharisæi hoc voluerunt: nam redarguere Christi discipulos de eo, quod pertinebat ad solam vrbanitatem, vel honestatem morum, erat leuis redargutio, volebant tamen Pharisæi firmiter arguere contra illos,vt magis vituperarent,ideo de munditia,quę facit sanctitatem,& de immunditia, quę reddit hominem malum,loqui voluerunt,& ideo Christus ostendit falsum eos dixisse.Secundo fuit hoc ad eruditionem turbarum, quia sciebat eas sic instructas a Phariseis, & scribis, & confidentes de hac doctrina frequentabāt corporales lotiones, quasi in his consisteret vere sanctitas,& non vacabant operibus bonis, quę spiritualiter hominem iustificant, ideo docuit non confidere in hac corporali munditia, tanquam non prosit spiritualiter,nec multum abominari immunditiam corporalem, quasi non noceat spiritualiter, & hoc fuit precipuum, ideo voluit valde attentas esse turbas, dicens illis:audite,& intelligite. Iudei non erant soliti intelligere, sed solum audire, & obedire: nunc vero admonet eos intelligere,idest vt ratione discernāt, nam ante hoc dicebantur eis precepta cęremonialia legis in quibus nulla ratio apparet, cur potius sic,quā econtrario obseruari deberent, & ideo non intelligebant, sed solum audiebant, & obediebant faciendo, quod iubebatur. Etiam quando seniores dabant populo traditiones, audiebat populus, & non iudicabat an bonę, vel non bonę essent, sed sequebantur eas, quia non erat declinandum ad dextram, nec ad sinistram. Deutero.17.Nunc autem Christus admonet, quòd intelligant,idest iudicent an ratio capere possit, quòd ea, quę de foris suscipiuntur in corpore, coinquinent animam.

An Christus offendebat legem Moysi dicendo, quod intrat per os,&c.quia multos cibos lex vetabat comedi.
Quæst. XXXIX.

QVAERETVR quomodo potest stare, quod hic Christus dicit,& an offendebat legem Moysi,nam videtur esse contra legem Moysi,in qua multi cibi iudicantur immundi,& vetantur, vt Leui.11.& 19.& Deutero.14 & comedendo de his peccatum erat,quia contra legem fieret,& sic peccaretur mortaliter.

Dicendū,quòd comedendo cibos lege vetitos cōtaminatur homo,& efficiebatur iniustus. Quòd patet, quia lex vetabat, & tamen agens contra legem prohibentem peccat mortaliter.

Item, quia sacra Scriptura laudat illos,qui fortiter mortui sunt, vt non cogerentur manducare carnem porcinam, & alios cibos vetitos, vt patet 1.Macha.1. & Eleazarus scriba venerandus in lege sic laudatur, quia passus,est ne manducaret 2.Machab.6.Etiam septem fratres Machabęi dura mortis genera sustinuerunt, vt non manducarent carnem porcinam 2.Macha.7.vnde, & ecclesiam solemnizat eorum martyria inter martyres noui testamenti in principio Augusti. & tamen non toleraſſent, nisi peccatum esset manducare.ideo peccatum erat,& sic hominem coinquinabat spiritualiter talis manducatio.

Dici autem potest ad auctoritatem Domini,quòd quando comedebat quis cibos lege veritos contaminabatur:non quidem,quòd cibi manducati pertingerent ad animam ad inficiendum eam, quia in spirituali non fit contactus a corpore, nam contactus non fit,nisi in eis,quę communicant in materia,& quantitate: spiritus autem non habet materiam neque quātitatem, ideo non potest tangi neque inficia cibo,sed manducans contaminatur, vel iniustus fit per ipsam electionem, nam inquantum eligit facere aliquid, quod est contra legem peccatum est, & deinde ipsa manducatio actus peccati est, & dum manducat dicitur peccare, & tamen cibus manducatus non coinquinat hominem, idest animam, sed ipse se coinquinat praua volendo,& agendo. Iste modus licet verus sit:tamen non videtur esse vtilis,sed potius subtilis,& non est iste quem Christus intenderet ad turbas,quia est magis responsio dialectica, quam moralis. Quid enim differebat quantum ad turbas,quòd comedendo quis polluetur ab ipso cibo, vel ab electione, cum necesse esset pollui comedendo id,quod erat cōtra legem?

Dicendum ergo aliter, quòd Christus nō locutus est hic generaliter de omni, quod comeditur,sed solum de immundiciis non vetitis in lege in casu proposito in quo arguebant Phariseī, scilicet comedere non lotis manibus, nam licet manducaret qs pollutis manibus, & aliquid immundum intraret in os,non inquinabat animam, quia non agebatur contra legē, & sic non erat iste actus malus. Paret quòd hoc Christus intenderit,quia quando exposuit postea,quod dixerat concluſit,non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem,& ita non dixit nullus cibus inquinat hominem, sed non lotis manibus manducare, quia aliqui cibi erant in lege veriti, & tamen manducare non lotis manibus non coinquinat, quia

hoc non erat vetitum lege, & ita Christus non prę- F
iudicabat legi Moysi per hanc doctrinam, sed solum
destruebat redargutionem Phariseorum. Si tamen
aliquis voluerit intelligere, quòd Christus dixerit de
omnibus cibis, quòd nullus potest inquinare mentẽ:
accipiet, vt supra, q̃ non inquinãt ipsi cum nõ possint
tangere animam, sed mala electio coinquinat.

Quare quidam cibi vocantur immundi, & communes secundum legem mosaycam, & cur prohibebantur Iudæis in cibum. Et quòd dupliciter mali intelliguntur. Et q̃ in duobus Iudæi distinguebantur a gentibus. Et de cibis prohibitis plura differuntur.

Quæst. XL.

SED tunc dicetur, quomodo ergo quidam cibi
vocantur immundi secundum legem. Leui.
11.& Deutero.14. Et videtur etiam, quòd im-
mundi sunt: nam cum dicitur, quòd mala ele-
ctio de comedendo ipsos coinquinat animam, & ele-
ctio de comedendo alios cibos non inquinat: videtur
quòd isti mali sint, quia aliàs electio de comedendo
eos non esset mala.

Aliqui dicunt, quòd nullus cibus est immundus,
sed omnes sunt mũdi, & boni, quia a Deo creati sunt:
nam omnia creata ab eo bona sunt. Gen. 1.c.

Item, quia Petrus increpatur, eo quòd quosdam
cibos vocauit communes, & immundos. Actu. 10.s. H
quòd Deus sanctificauit, tu ne cõmune dixeris, idest
immundum.

Item 1. ad Timo. 4. dicitur. omnis creatura Dei bo-
na est, & nihil reijciendum est, quòd cum gratiarum
actione percipitur, & ita dicunt, quòd cibus nullus est
immundus, sed vocantur aliqui immundi propter
significationem. Sic dicit Augu. contra Faustum.

Dicendum, quòd oportet concedi aliqua animalia
esse munda, & aliqua immunda, & aliquos cibos mũ-
dos, & alios immũdos, sic patet Gen. 7. vbi de anima-
libus mundis iussit Deus poni septena, & septena in
arca, de immundis autem bina, & bina, & deinde in
tota lege vocat cibos mundos, & immundos, & di-
stinguit, qui sunt cibi immundi. Leui. 11. & Deute. 14.

Pro quo sciendum, quòd cibi immundi vocantur I
communes in lege, vt commune accipiatur pro im-
mundo: sic enim Actu. 10. dixit Petrus. domine com-
mune, & immundum nunquam intrauit in os meũ,
& accepit commune pro immundo, & hic cum di-
catur non lotis manibus manducare: dicitur Mar. 6.
communibus manibus manducare, idest non lotis:
nam, quod non est lotum est immundum, & ita
etiam in quibusdam libris habetur non lotis manibus
manducare non communicat hominem: vbi nos
habemus non coinquinat. Et ratio huius nominis
est, quia Iudęi distinguebant cibos: cęterę autem gen-
tes non distinguebant, sed comedebãt de omnibus,
quod ergo omnibus gentibus commune erat, hoc
apud Iudæos immundum erat, qui cibos distinguũt, K
ideo cõmune pro immundo accipitur. Sic dicit Hie-
ro. super Matthæum. verbum communicat proprie
scripturarum est, & publico sermone non teritur,
idest non vsitatur, populus autem Iudæorũ partem
Dei se esse iactitans communes cibos vocat quibus
omnes vtuntur homines, & hoc modo dicitur Mar.
7. quæ de homine procedunt illa sunt, quę communi-
cant hominem, idest coinquinant.

Considerandum vlterius, quòd cibos esse malos,
vel immundos potest dupliciter intelligi, sicut est du-
plex immunditia, scilicet naturalis, & legalis. Primo
modo nihil est malum si absolute accipiamus malũ,
eo quòd omnis creatura Dei bona est. 1. Timo. 4. si
tamen cõtrahatur ad cibum dicitur esse malus cibus,
vel immundus ille, qui vitę humanę non competit,
quia destruit eam, & ita venenosa sunt immunda,
idest inconuenientia ad cibũ. Legalis immunditia est,
quòd lex iudicet aliqua esse immunda, & vetet illa in
cibum sumi, & prohibitio illa facit illa esse immunda,
& non aliqua qualitas bona, vel mala, quę in eis sit, &
ita aliqua iudicantur secundum legem immunda in
quibus vere realiter nulla est immunditia. Sic patet in
Nazaręis. siquis enim subito moreretur coram Naza-
ræo iudicabatur ille esse immundus: etiam si non tan-
geret mortuum. Nu. 6. constat tamen, quòd ibi nullã
immunditiam realem contrahebat. Sic & iam siquis
tangeret aliquid immundum dato, quòd lauaretur
G iudicabatur esse immundus vsque ad solis occasum,
& post solis occasum illico mundus erat. Leui. 11. cõ-
stat tamen, quòd nulla immunditia manebat realiter
in eo, qui lotus erat, vel si manebat vsque ad solis oc-
casum, non poterat tolli per solis occasum: cum nulla
tunc realis mutatio fieret in ipso ad mundandum eũ:
apparet ergo, quòd erat immunditia solum per opi-
nionem, & ista vocatur legalis immunditia. Hoc mo-
do dicendum, quòd omnes illi cibi erant immundi,
vel animalia, quę lex vetuerat in cibum sumi, & ista
immunditia non erat aliqua mala qualitas eorum, sed
solum erat legis opinio, vel prohibitio, hoc modo
multa animalia erant immũda, quia de multis vetue-
rat lex accipi ad esum. Ratio autem prohibitionis pu-
tatur a quibusdam Primo fuisse propter solam signi-
ficationem, scilicet quia per ista animalia prohibita
tanquam immunda significantur aliqua vitia, quę ve-
re sunt immunda, & hominem immundum efficiũt.
Sic tenet Aug. lib. cõ Faustum Manichęũ, & explicat
magis hoc, dicens q̃ hoc fuit, q̃ illud tempus erat in
quo non solum verbis, sed etiam signis homines eru-
diri oportebat de eis, quæ futura erant in Christo, &
quia postea reuelata sunt omnia hæc in Christo, iam
non debuerunt figurę illę obseruari cum ait: tempus
enim erat quo non tantum dictis, sed etiam factis pro-
phetari oportebat ea, quæ posteriori tempore erant
reuelanda, quibus in Christo atque per Christum re-
uelatis fide gentium onera obseruationum non sunt
impositа: prophetiæ tamen auctoritas est commen-
data.

Sed ista non est ratio satis conueniens, quia ad si-
gnificationem multa alia vetari oportuerat, & quędã
eorum, quæ vetita fuerunt, non erat necesse vetari.
maxime, quia licet ea, quæ in veteri testamento fue-
runt haberent causam aliqualem figuralem, semper
etiam habebant aliquam causam literalem. oportet
ergo hic aliquam literalem causam dari.

Secundo ergo dicendum, quòd fuit, vt aliqui vo-
lunt, quia Deus voluit non solum prouidere populo
huic spiritualiter legem dando, per quam eum cole-
rent, sed etiam corporaliter dando modum, vt sanius
viuerent, & hoc, quia populus ille imperfectus erat,
& habebat se ad eos, sicut ad paruulos prouidendo
eis in omnibus, sicut etiam in legibus foralibus pro-
uidit, vt patet Exo. 21.& 22.& 23.& in multis locis,
quod tamen non fecit in nouo testamento, nullam
talem legem dando, & ob hoc illos cibos vetuit, qui
communiter in aliquo sunt nociui, nam in quadru-
pedibus ea, quæ non ruminant, nec vngulam diuidũt
nõ sunt sani nutrimenti, & ista Deus vetuit. Leui. 11.
& Deuterono. 14.

Tertio tamen, & principaliter fuit ad maiorem
munditiam huius populi. Christus enim vẽturus erat
secundum carnem de hoc populo, ideo erat dignum,
quòd iste populus esset excellentior cęteris populis,
& distinctus ab eis, & quia excellentia simpliciter est

in anima, quę precipua hominis pars est, & secundũ, A
quam debuit colere Deum debuit in perfectione spi-
rituali excellere cęteras gentes, quia tamen erant val-
de imperfecti, & noui adhuc Iudæi non potentes talẽ
perfectionem recipere, data fuit eis excellentia, & di-
stinctio in eo, quod erat corporale. Et hoc fuit in duo-
bus, scilicet in ritu colendi, & in corporali munditia.
De ritu colendi patet, quia Deus cum sit substantia
pure spiritualis, cultus suus est precipue in eis, quę spi-
ritualia sunt, vt ait Augu. in Enchiridion, scilicet spe,
fide, & charitate colitur Deus, & ita Christus dixit
expresse ibi Ioan. 4. vbi cum Samaritana mulier pete-
ret ab eo an adorare oporteret in monte Garizim, vel
in Ierusalem: volens ipse ostendere, quòd ipsa distin-
ctio locorum nihil faciebat ad orationem Dei, qui
spiritualiter debet coli ait: Deus spiritus est, & eos, qui
adorant eum oportet in spiritu adorare, idest spiritua- B
liter, & non sunt necessarię exteriores cęremonię. Et
tamen Deus dedit Iudæis plurimas cęremonias sacri-
ficiorum, & oblationum, & similium obseruationũ,
& nullum modum dedit colendi se spiritualiter, qua-
si illi essent pro tunc incapaces huius, & tamen saltem
in hoc excedebant alios populos, quia ipsi habebant
ordinatum modum colendi ipsum Deum suum in
sacrificijs, & aliis cęremoniis, quem non habebãt aliq̃
gentes. De secundo, idest de munditia corporali fuit
hoc, quòd voluit Deus, quòd populus ille mundius
vineret, quam cęteri populi, & quia immunditia cor- C
poralis, quam homo potest vitare, contrahitur per
contactum, veratur immunditia tactus, & quia con-
tactus fit tam per tactum, quam per gustum, cum gu-
stus sit quidam tactus, vt dicit Arist. lib. de anima, effi-
citur homo immundus comedendo aliquid, vel con-
tingendo illud, & ideo Deus vetuit Iudæis quædam
in cibo distinguens quædam animalia munda, & alia
immunda. Etiam in tactu vetuit tangi quædam, vt im-
munda, vt cadauer, & omne morticinum. Leui. 11.&
sepulchra mortuorum, & ossa mortuorum vbicun-
que reperta etiam arida: Num. 19.& etiam plangere
mortuum, vel intrare domum in qua erat, & non ve-
tabat ista tangi tanquam peccaret, qui tangebat, sed
quicunque tangeret, etiam ob causam necessariam D
efficiebatur immundus, & necesse erat, quòd lauare-
tur, & vsque ad solis occasum manebat immundus.
Leui. 11. abstinere autem ab his immunditiis, osten-
debat quandam dignitatem corporalem, vel lauari
ad emundationem siquis pollueretur, ideo ista iniũ-
cta sunt. Et eadem ratio erat in animalibus, quę im-
munda vocantur secundum legem, quia aliquid im-
munditię est in cibo eorum, idest quòd non sunt tam
munda in se, sicut, & cętera, & ad seruandum istam
puritatem ab illis abstinebant. Et patet, quia cuiuscũ-
que speciei esset animal etiam de mundis, si per se
moreretur non licebat illud manducari. Leui. 11. etiã
si non esset morticinum, sed occisum a canibus, vel
aliis bestiis, & comedissent aliquid de illo, nõ licebat
cętera comedi a Iudæis. Exo. 22. viri sancti eritis: carnẽ E
q̃ a bestiis fuerit p̃gustata non comedetis, sed proiicie-
tis canibus. Apparet autem hoc, quòd non fiebat,
nisi propter quandam dignitatem, & munditiam, sci-
licet, vt non manducaret homo de eo, quod prius
bestię gustare incęperant. Et ista fuit vera causa litera-
lis, & præcipua distinguendi animalia munda, & im-
munda.

Quarto fuit propter cęremoniam, vt Deus impli-
caret Iudæos cæremonialibus obseruationibus, vt
obediendo Deo seruando has cæremonias mererẽ-
tur, quamquam ipsę obseruationes in se essent inu-
tiles, & ita Adæ datum est mandatum in Paradiso, vt
non comederet de arbore scientiæ boni, & mali:
non quidem, quasi malum esset comedere de fructu
illius arboris, quia nullam arborem Deus malam
fecerat, cuius fructus nocere posset homini manenti
in statu innocentię, sed vt exercitaretur homo p obe-
dientiam dato sibi præcepto negatiuo: & ita Iudæis
multa præcepta data sunt, & iussum est a multis abstĩ-
nere, licet illa non essent in se necessaria, sed vt esset
in quo exercitarentur per obedientiam. sed præce-
dens causa est præcipua.

Ad primum dicendum, quòd omnia creata a Deo
bona sunt, & tamen non sequitur, quòd sint boni ci-
bi, sicut venenum a Deo creatum est, sed non est bo-
nus cibus, & consequentet non sequit̃, q̃ sint omnia
munda, quia etiam ea, quę immunda sunt, bona sunt:
cum quãdam naturę suæ bonitatem, & perfectionẽ
habeant.

Ad secundum dicendum, quòd Petrus potius do-
cetur, quam increpetur: nam ante tempus illud sem-
per licuerat distinguere cibos Iudæis: ex nunc autem
volebat Deus absoluere eos ab illo onere, & sic sicut
prius per solam prohibitionem suam fecerat aliquos
cibos esse immundos, & illicitos, qui aliàs non erant
illiciti, ita nunc per relaxationem suam absoluẽs ho-
mines ab illa lege dicebatur sanctificare cibos, ideſt
mundos illos reddere. non quidem dando eis aliquã
nouam qualitatem, per quam mundi essent, quam
prius non haberent, sed tollendo prohibitionem per
quam iudicabantur immundi.

Ad tertium dicendum, quòd omnis creatura Dei
bona est in genere naturæ suæ, & tamen nõ loquitur
Apostolus de omni creatura, sed solum de cibo, cum
ait, & nihil reiiciendum est, quod cum gratiarũ actio-
ne percipitur, & ideo intelligitur de eo, quod solet ab
hominibus assumi in cibum, & non est contra salutẽ,
quia aliquæ carnes sunt, quæ in cibum sumptæ occi-
dunt comedentem, vt omnia venenosa, & illæ reii-
ciendæ sunt, nec sumi debent etiam cum gratiarum
actione, sed intelligit Apostolus, quòd omnis creatu-
ra, ideſt omnis cibus, qui solet comedi ab hominibus
est bonus, ideſt licitus, & nihil reiiciendum est, ideſt
non debet respui aliquis cibus, quasi sit illicitus, &
prohibitus: cum omnis prohibitio iam cessauerit. Et
in hoc significabat Apostolus, q̃ iam non manebat
obligatio discernendi cibos, sicut olim in veteri testa-
mento.

Sed obiicietur, quòd aliquis cibus coinquinat mẽ-
tem, quia, comedere de cibis consecratis idolo pecca-
tum est, quia melius est fame mori, quam idolothy-
tis vesci.

Dicendum, quòd apostolus 1. Corint. 8. de hoc tra-
didit regulam, q̃ cibi consecrati idolo nihil virtutis
consequuntur ex illa consecratione, eo quod idolum
nihil est, ideſt nullius virtutis, & ideo siquis, ita vere
credit, & comedẽdo non putat se comedere aliquid,
quod ad idolum pertineat: non peccat comedendo,
quia nec illum malum est in se, neque contra cõsciẽ-
tiam fit, nisi forte scandalizentur aliqui infirmi, ideſt
qui non habent tam certam cognitionem de verita-
te, sed putant idolothytum aliquid esse, ideſt cibos cõ-
trahere aliquid per talem consecrationem factam
idolo: nam tunc peccat mortaliter, qui paruulos scã-
dalizat: contra quos valde inuehitur Apostolus ibi-
dem, & dicit, si caro scandalizat fratrem meum: non
manducabo carnem in æternum. Si autem comedẽs
non habet firmam cognitionem, sed putat, q̃ cibi cõ-
trahunt aliquid per consecrationem factam ab idolo
peccat comedendo, quia contra conscientiam agit,
putans se idolothytum comedere, & ideo qui Iudæi
erant rudes, nec sciebant veritatem huius rei, iussit
Deus generaliter, quòd non comederent de consecratis

eratis idolo. Exo.34.immo propter hoc iussit nō mā- F
ducare cum gentibus,ne darent ei cibos aliquos con-
fecratos idolo, eodem ca.De hoc dicit Hiero.super
Matthæum. opponat autem prudens lector, & dicat,
si quod intrat in os non coinquinat hominem: quare
idolothytis nō vescimur? Et respondet dicēs, sciendū
quidem igitur, quòd ipsi cibi, & omnis Dei creatura
per se munda sit,sed idolorum,& dęmonum inuoca-
tio ea faciat immunda apud eos, scilicet qui cum cō-
scientia idolo idolothytum manducant,& conscięntia
eorum cum sit infirma polluitur, vt dicit Apostolus.
Sic etiam Remigius dicit: quicunque autem tantę fi-
dei est,vt intelligat creaturam Dei nullo modo inqui-
nari posse, sanctificetur cibus per orationem, & ver-
bum Dei,& comedat quidquid vult, ita tamen,ꝙ hęc G
licentia offendiculum non fiat infirmis, vt dicit Apo-
stolus.

Tunc accedentes. Hic ponitur ex Christi doctrina Phariseorum scandalum ortum,& dicitur. *Tunc acce-
dentes.* Idest postquam Christus coram turbis cōuo-
catis dixit istam doctrinam,quia statim cęperunt Pha-
risęi scandalizari, & discipuli accedentes dixerunt il-
lud Christo. *Dixerunt scis.* Idest scire debes vel scias.

Quòd Pharisæi audito hoc verbo. Scilicet quod intrat in os non inquinat hominem, sed quod de ore exit. *Scandalizati sunt.* Idest male de te iudicant.

At ille respondens. Scilicet non curans de scandalo illorum ait. *Omnis plantatio,quam non plantauit.* Idest nō H
curetis de scandalo illorum, quia propter hoc non
cessabo hoc prædicare ad hoc, quòd destruam falsam
eorum doctrinam qua decipiunt homines dicentes,
quòd sordes corporales inquinent animam. & voca-
tur quęlibet doctrina plantatio quędam, quia planta-
tur, idest figitur, vel formatur in corde nostro, quasi
dicat omnis doctina, quę non est a Deo, sed contra
Deum,necesse est, quòd destruatur, & ita est de falsa
doctrina ista, quia contra Deum est,ideo non est ta-
cendum,sed clamandum contra eam,vt destruatur.

Pater meus cæleſtis. Idest Deus, quia ipse docet nos omnem veritatem.

Eradicabitur. Idest eradicanda est,scilicet non debēt permittere illam homines,vt prędleat,& crescat,sed I
quòd eradicetur. *Sinite illos.* Idest etiam si clament, & scandalizentur non curetis de eorum scandalo.

Cæci sunt & duces cæcorum. Idest isti Pharisæi sunt cæci, eo ꝙ non habent claram, & veram cognitionem de via salutis, vel habere nolunt, & sunt duces cæco-
rum, idest populi,quia erant magistri populi, cum er-
go ipsi er rarent,& populus sequeretur eorum doctri-
nam:necesse erat,ꝙ populus erraret, & ita cęci erant omnes.

Cæcus autem si cæco ducatum præstet. Idest si regat eum ducendo ipsum. *Ambo in fouea cadunt.* Quia neuter videt illam.In hoc Christus ponit inconueniens,quod erat permittendo, quòd populus haberet istos in ma-
gistros,scilicet quia errabant, & peribant propter fal- K
sam doctrinā. nā si falsa doctrina solū noceret docēti
esset quidē aliqualiter tolerandum, & tamen etiam nocet audienti, & tamen hoc fit si non redarguatur publice iste error,vt possit populus audire veritatem, ideo etiam si scandalizentur Pharisæi non est curan-
dum:dumtamen populus possit audire veritatem, vt jam non ducatur cęcus a cęco.

Ad quid accesserunt nunc discipuli ad Christum. Quæst. XLI.

QVAERETVR ad quid accesserunt nunc discipuli ad Christum.

Dicendum, quòd fuit ad loquendum ei de scanda-
lo,quod Pharisæi suscitabant, vel quomodo ipsi inse
scandalizabantur. Et potest dupliciter introduci li-
tera. Vno modo, quòd discipuli putarent,ꝙ Christus
nescíret scandalum Pharisæorum,& voluerunt ei no-
tificare illud,& tunc est sensus scis,quia Pharisæi,idest
scire debes, & tunc dixerunt hoc, vt Christus prouí-
deret sibi,quasi dicerent,isti scandalizantur,ideo vide
si expedit,quòd recedas hinc. Alio modo potest intel-
ligi,quòd supponatur, quòd Christus sciebat scanda-
lum Pharisæorum,sed non curabat de illo:immo ma-
gis continuabat prędicationem suam contra errores
eorum,& tunc discipuli voluerunt Christum trahere
ad oppositum, scilicet vt cessaret loqui contra erro-
res Pharisæorum: & huic sensui magis conuenit lite-
ra,scilicet scis,qa Pharisæi, idest bene scis, quòd Pha-
risæi audito verbo tuo scandalizati sunt, quia contra
eos dixisti, cessa ergo ab hoc, & ad hoc sunt respōsio-
nes Christi, scilicet omnis plantatio, &c.scilicet non
est tacendum, sed clamandum contra istos, quia in-
troducunt falsam doctrinam, quæ non est a Deo, &
ita tota litera introducitur, vt deductum est in exposi-
tione.

Quare nunc Pharisæi scandalizati sunt. Et quòd scandalizari dupliciter sumitur. Quæst. XLII.

QVAERITVR quare nunc Pharisæi scandali-
zati sunt.

Dicendum, quòd scandalizari potest acci-
pi vno modo pro indignari. Alio modo pro
male iudicari, scilicet quando quis ex dictis,aut factis
suis dat alteri occasionem male iudicandi de se: facit
illum scandalizari de se.Si primo modo dicetur,ꝙ in-
dignati sunt Phatisæi. Primo quia Christus loquebā-
tur contra eos, quælibet enim aduersatio causat indi-
gnationem. Secundo quia Christus confudit valde
ipsos, nescierunt enim respondere ad ea, quæ ille di-
cebat, & tamen, quòd eos publice confunderet indi-
gnati sunt. Tertio quia confundebat eos in eo,in quo
ipsi maxime volebant gloriari, erant enim magistri
populi, & de isto habebant magnam gloriam infra
23.volunt vocari ab omnibus Rabbi. Christus autem
confudit eos in doctrina: ostendens quòd falsa do-
cebant præsente populo quem docebant, ideo erat
eis maxima confusio, & consequenter indignatio.
Quarto quia Pharisæi volebant eum in aliquo con-
fundere, & ita cęperant contra eum arguere de ma-
nibus non lotis,& quia eum ratione superare non po-
tuerunt,ad iram conuersi sunt, vt sic eum infestarent.
Sic dicit Chrysо.scilicet prędmissa itaque cū audissent
Pharisæi nihil contradixerunt illi,quia eos vehemen-
ter conuicerat non arguendo solum, sed dolum eo-
rum propalando, sed scandalizati sunt Pharisæi, sed
non turbæ. Accipiendo autem scandalizari secundo
modo, dicendum ꝙ forte Pharisæi scandalizati sunt,
idest iudicauerunt male de Christo,& hoc,quia con-
tra eorum doctrinas, & præsuppositiones loquebat,
sicut siquis contra fidem loqueretur,etiam si nos ne-
sciremus conuincere eum,scandalizaremur iudican-
tes illum esse malum virum, qui contra fidem loque-
retur,& tamen melius accipitur hic scandalizati sunt, idest indignati.

Quare Pharisæi non commoti sunt nimis contra Christum:cum diceret, quòd nullus cibus hominem coinquinat. Quæst. XLIII.

QVAERITVR quomodo Pharisæi nō commoti
sunt nimis contra Christum, & non accusaue-
runt eum tanquam euersorem legis Moysi, nam di-
cendo,quod intrat per os non coinquinat hominem, A
videbatur dicere, quòd nullus cibus inquinaret ho-
minem, & sic non esset peccatum comedere quem-
cunque cibum.

Aliqui dicunt, quòd voluerant Phariseí instare cō-
tra Christum nunc propter hoc, & tamen nō habue-
runt fauorem populi, sed Christus habebat fauorem
plebis:nam veniebant tunc ad eum omnes de regio-
ne Genesareth afferentes infirmos, & sanabantur tā-
gentes Christum prędcedenti c.& sic non permitte-
rent aliquid suscitari contra eum. Et hoc apparet,
quia dicitur hic,quòd Phariseí scandalizati sunt,& nō
turbę,& ita dicit Chryso.

Aliter tamen, & melius dicendum est,quòd Pha B
risęi non accusauerunt Christum, quia apparuit, ꝙ
ipse nihil loqueretur contra legem Moysi: ipse enim
illā obseruabat cauens a cibis quos illa immundos
vocat, & tamen si ipse redargueret illam, non obser-
naret eam,ergo nō redarguebat. Secundo patet,quia
potius ipse zelabat pro obseruatione illius contra
Phariseos: nam cū ipsi dixissent,quod discipuli Chri-
sti transgrediebantur traditiones seniorum: Christus
dixit, quare vos transgredimini mandatum Dei pro-
pter traditionem vestram? Tertio patet,quia quando
dixerunt discipuli Christo, quòd scandalizabantur
Phariseí: ait Christus, omnis plantatio,quam nō plā-
tauit pater meus eradicabitur, & loquitur de illa falsa
doctrina, quam ipse tunc impugnabat: pro qua Pha- C
risęi indignabantur, & tamen lex Moysi a Deo plan-
tata fuerat,quia ipse illam dedit, ideo nō locutus fue-
rat Christus contra legem illam, quando dixit, quod
intrat in os non coinquinat animam, sed contra alias
doctrinas.

Cum autem obijcitur de cibis vetitis in lege Moy-
si: dicendum quòd comedens eos pollueretur in ani-
ma, quia peccaret mortaliter comedendo, & tamen
non polluunt cibi animam, tāquam pertingant sub-
stantiam animę, vt eam inficere possint,sed mala ele-
ctio inquinat animam, & illa non intrat per os,sed in
corde est,quia est de malis cogitationibus quas Chri-
stus dicit esse ab anima, & polluere hominem, vt pa-
tet infra in litera.

Aliter tamen, & melius dicitur, quòd manducare D
cibos a lege vetitos polluit hominem spiritualiter,
quia istę immunditię sunt contra legem, & Christus
non loquitur de hoc, sed solum de illis immunditijs,
quę non erant in lege vetitis, & sic erat non lotis ma-
nibus manducare: nam licet immundum esset: nulla
tamen lex hoc vetuerat de legibus Dei, & ideo non
coinquinat hominem, sic patet infra in litera, quia
quando Christus exposuit quomodo, quod intrat in
os non coinquinat hominem,non dixit,quòd nullus
cibus coinquinabat, sed concluſit, quòd non lotis
manibus manducare non coinquinat hominem.

Cur Pharisæi nunc non insurrexerunt, contra Christum,tanquam euersorem traditionum. Et quomodo non redarguebantur ex eorum traditionibus,sed ex mala illarum intelligentia. Quæst. XLIIII.

QVAERITVR cur Phariseí nunc non insurre-
xerunt contra Christum,tanquam euersorē
traditionum datarum a senioribus:nam ab
eis traditum erat crebro lauare manus ante cibum.
Mar.7.de quo Pharisæi nunc arguebant discipulos
Christi, & tamen ipse respondet, quod Pharisæi non
bene arguerent: cum eos confuderit,ideo euertebat
traditionem seniorum.

Item patet, quia Christus in redargutionem Pha-
risæorum allegauit dictum Isa.scilicet sine causa co-

luntme docentes doctrinas, & mandata hominum, & ista erant traditiones seniorum,& sic illas Christus impugnabat, & tamen seniores poterant cōdere sta-
tuta, quæ populus tenere obligabatur: cū Deus di-
xisset non esse declinandum ab eorum sententijs a
dextris neque a sinistris. Deuter. 17.c.ergo erat locus
Pharisæis arguendi, & accusandi Christum.

Dicendum, quòd non potuerunt Phariseí de hoc accusare Christum, quia ipse non redarguit hic tradi-
tiones seniorum, sed redarguit Pharisæos,qui ex illis
falsam intelligentiam, & doctrinam deducebant. Et
patet, quia seniores docuerant sępe manus lauare an-
te cibos, si autem Christus vellet impugnare leges
istas, vel impugnaret ex parte conditorum, dicens ꝙ
non habuerant potestatem condendi, vel ex parte ip-
sarummet legum, dicens ꝙ non erant bonę, idest ꝙ
malum erat crebro manus lauare, & tamē nihil isto-
rum,dixit,sed arguit contra falsum sensum Phariseo-
rum, quia illi asserebant per immunditias comestas
pollui animam, & econtrario per illas crebras lotio-
nes animam simpliciter mundari,& iustificari,& hoc
falsum erat,nam etiam si bonum esset, vel non malū
crebro lauare manus, sicut seniores tradiderant, non
sequebatur, quòd per lotionem illam mundaretur
anima, quia impossibile erat, ꝙ corporale elementū
pertingeret ad animam mundandam, & non erat ibi
aliqua operatio spiritualis, sicut in baptismo in quo
lauatur corpus exterius, & Spiritus Sanctus mundat
animam interius. nō ergo lotio mundabat animam, C
& iam sordes comestę non inquinant animam, quia
non pertingunt ad eam. Et hoc est, quod Christus
dicebat contra Pharisæos docentes animam inqui-
nari, & mundari propter exteriores immunditias, &
lotiones. Si autem isti Pharisæi istum sensum super-
addebant traditionibus seniorum, vel seniores sic
putauerant, & fuerit eis ista causa imponendi tot lo-
tiones, non apparet,sed quomodocunque fieret non
apparebat Christum loqui contra traditiones senio-
rum, & ideo non poterant Pharisæi accusare ipsum
de hoc. Alio modo potest stare responsio Christi cō-
tra Pharisæos, scilicet quòd traditiones seniorū,quæ
datę essent per modum legum obligarent populum, D
& peccarent contrafacientes, sicut etiam nunc sępe
peccat mortaliter contrarium faciens contra legem
humanam ciuiliter, & tamen seniores non dederant
ista documenta de crebris lotionibus, tanquam præ-
cepta quibus obligarent populum, sed solum velut
quædam monita honestatis, & munditię, & ita non
obseruantes non peccarent, quia non transgrediebā-
tur præcepta, sed consilia, quæ non obligant simpli-
citer.ideo non recte arguerent Pharisæi discipulos
Christi tanquam peccantes transgrediendo traditio-
nes seniorum, & per hoc immunditiam spiritualem
incurrisse, & tamen prędcedens solutio magis conso-
nat verbis literę.

Cum autem confirmatur, quia allegauit Christus E
illud Isa.29.scilicet docentes doctrinas, & mandata
hominum, potest dupliciter intelligi. Vno modo,ꝙ
accipiatur doctrina, & mandatum simul pro doctri-
na Pharisæorum, qui dicebant offerendum esse Deo,
& non subueniendum parentibus indigentibus, & ꝙ
lotiones corporis mundabant animam, & tunc nihil
dicitur contra traditiones seniorum. Alio modo, ꝙ
accipiatur mandatum pro traditionibus seniorum,&
doctrina pro expositione falsa legis, quam docebāt
Pharisæi, & tunc non est sensus, quòd redarguantur
absolute,quia docebant mandata hominum,sed quia
docebant ea,& propter illa transgrediebantur præce-
pta Dei, nam potius volebant Pharisæi tenere tradi-
tiones seniorum de crebra lotione, quam seruare

manda-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mandatum Dei de honorando parentes. Etiam erant reprehensibiles, quia dato, ꝙ non male interpretarentur legem Dei: tenebant tamen in ęquali honore prę cepta hominum cum præceptis Dei, quod erat iniustum, & hęc duo voluit tangere Isaias.

Quomodo est verum, quòd plantatio, quam non plantauit pater cęlestis eradicabitur. Et quòd omnis scientia a quocunque sit inuenta, a Deo est. Et quomodo similiter leges humanæ a gentilibus traditæ sint a Deo.
Quæst. XLV.

QVAERETVR quomodo est verum, ꝙ plãtatio, quam non plantauit cęlestis pater eradicabitur. Dicunt Manichęi, ꝙ intelligitur de lege veteri, quæ non est a Deo bono, qui est pater Christi, ideo illa erat eradicanda.

Sed non stat, quia idem Deus est, qui legem dedit loquens per prophetas, & postea dedit nouum testamentum per seipsum, ad Hebrę. 1. multipharie olim Deus loquens patribus in prophetis nouissime diebus istis locutus est nobis in filio. Etiam patet ex hoc loco falsum dicere Manichęos, quia si de lege veteri intelligeretur hoc, appareret, quòd Christus illã impugnaret, & tamen falsum est, quia immediate ante hoc arguerat Pharisęos, quia non seruabant illam, dicens quare vos trãsgredimini mãdatum Dei propter traditionem vestram? & tamen illud erat mandatum veteris testamenti, erat ergo lex vetus bona, & a Deo, & non loquitur de illa Manichęus. Sic dicit Chryso. scilicet hoc autem Manichęi de lege dictum esse dicunt, sed confutant eos, quę antea dicta sunt, si enim de lege dixisset qualiter superius pro lege pugnasset dicens, quare transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? qualiter etiam propheram deduxisset in medium, scilicet etiã Deus dixit: honora patrem, & matrem. qualiter hoc, quod in lege scriptũ est non est Dei plantatio?

Dicendum ergo, ꝙ intelligitur hic plantatio pro doctrina, & dicitur plantatio non plantata a Deo, doctrina, quę non est a Deo, quia illa eradicabitur, & ita erat de falsa ista doctrina Pharisęorum qua docebant populum mundari spiritualiter per exteriores lotiones, & fieri in anima immundos per sordes susceptas ab extra: etiam illa doctrina de non subueniendo parentibus, sed omnia Deo esse offerenda, quas duas Christus aperte redarguerat de prauitate, & quia Pharisæi scandalizati erant super ista redargutione, & discipuli voluerant, quòd Christus cessaret a tali redargutione ne cõcitaret contra se Pharisæos: dixit Christus, omnis plantatio, &c. quasi dicat non tacebo, sed oportet, quòd redarguam, & clamem, quia ista doctrina non est plantata a Deo, sed potius contra Deũ, & sic eradicanda est, & ista eradicatio fiet clamando contra eam, vt aperte videatur a populo, quòd falsa sit, & sic ab omnibus deseratur.

Sed dicetur si doctrina, quæ non est data a Deo debet eradicari: multę partes sacrę Scripturę tollentur, quia non sunt a Deo plantatę, sed ab homine, vt 1. Corint. 3. dixit Paulus. ego plantaui: Apollo rigauit.

Dicendum, ꝙ illa plantatio a Deo facta est, & non a Paulo, sed Paulus dicitur plantasse inquantum erat exterius organum, & minister diuinę operationis, ita dixit Deus de illo, vas electionis iste mihi est, vt portet nomen meum coram gentibus. Sicut ergo vas est instrumentum eius, quod in eo portatur, ita Paulus erat velut organum Dei loquentis in eo, sic ipse dicit 2. Corin. 13. an experimentum quęritis eius, qui loquitur in me Christus, & ob hoc id, quod Paulus faciebat non dicebatur ipse facere, sed Deus, qui dabat virtutem verbo, & ita Paulus dicebatur nihil facere. Deus autem totum egisse, sic dicitur 1. Corin. 3. ego plantaui Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit. itaque neque, qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Sic dicit Hiero. nunquid ergo eradicabitur illa plantatio de qua Apostolus ait. ego plantaui: Apollo rigauit? sed soluitur ex eo, quod sequitur. Deus incrementum dedit. Sic autẽ dicetur, quòd omnes sacrę Scripturę per quemcunque scriptę sint a Deo plantatę sunt, quia non fuit sententia humana, nec ingenium, sed Deus fuit, qui scriptores ad scribendum impulit, & ipse eis quid scriberent ministrauit, sic dicitur 2. Petri 1. non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto dictante locuti sunt sancti Dei homines, hoc modo tota sacra Scriptura scripta fuit.

Sed dicetur, quòd tunc omnes scientię humanitus inuentę eradicabuntur, quia non sunt plantatę a Deo.

Dicunt quidam, quòd verum est, quia scientię destruentur 1. Corin. 13. charitas autem non excidet, sed scientię destruentur.

Sed non stat, quia ibi accipitur pro cessatione, quia non manebunt scientię quas habuimus hic in vita ęterna, eo modo saltem quo eas habebamus hic, & sic non solum scientiæ destruentur, sed etiam prophetiæ euacuabuntur eodem c. & tamen prophetiæ sunt a Deo 2. Petri 1. & plantatio, quæ a Deo est non eradicatur, ideo aliter necesse est accipi hic eradicationem.

Ideo dicendum, ꝙ scientię non eradicantur generaliter, quæ ab hominibus inuentæ sunt, quia licet ab hominibus inuentæ sunt: Deus eis indidit ingenia, & cooperatus est, vt inuenirent, vt semper perficeretur vniuersum, & posset ipse scientiæ dator cognosci, & ita est omnis scientia a Deo instituta per quemcunque inuenta, sic Ecclesiastici 1. omnis sapientia a domino Deo est. Inquantum ergo scientia est, quia a Deo est plantata, non eradicatur, ipse quippe dat eã in corde hominis, & etiam bestijs sagacitatem, quam habent. Iob. 38. quis posuit in visceribus hominis sapientiam, vel quis dedit gallo intelligentiam? immo & quidquid homines sciunt quantumcunque naturaliter illud habeãt, dicitur Deus illis reuelare ad Ro. 1. vbi arguit Apostolus contra eos, qui cognitionem naturaliter de Deo habebant, & non colebant eum, dicens, quod notum est Dei, manifestum est in illis: Deus enim illis manifestauit, quis autem sit iste modus manifestationis subditur statim in litera, scilicet inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt a creatura mundi, idest ab homine intellecta conspiciuntur. & tamen cognoscere aliquid de Deo per ea, quæ videntur est cognitio pure naturalis, & ista dicitur a Deo data, vel reuelata, ergo nulla sapientia est, quam homo habeat, quam Deus ei non dicatur reuelasse, quia tamẽ Deus est pura veritas, & bonitas, in tantum est inuentio hominis a Deo inquantum in ea est verum, & bonum. Scientiæ, ergo speculatiuæ ab hominibus inuentæ inquantum cõtinent veritatem a Deo plantatæ sunt, & non eradicantur, sed inquantum continent aliquid falsum, sunt ab humano defectu. Sic etiam traditiones morales inquantum sunt bonæ conuenientes rectę rationi sunt a Deo, & sic leges humanæ traditæ a principibus gentilibus, si bonæ erant, dicuntur traditæ a Deo per ora principum, vt ait Augu. super Io. & in decretis di 8. c. quo iure traditiones autem morales inquantum a ratione deficiunt, non sunt a Deo plantatæ. Et tunc est verum, quòd omnis doctrina, quæ non est plantata a Deo peribit, quia tamen speculatiua doctrina non facit ad esse hominem bonum, vel malum, sed ad esse sapientem, vel insipientem, non est

est nobis cura impugnare speculatiuas doctrinas, etiã si falsitatem contineant, moralis autem traditio facit bonum, vel malum hominem, ideo illa, quæ mala est non est permittenda, sed clamandum contra eam: ne per illam efficiantur homines mali, & hoc est eradicari illam, & ita omnis plantatio, quę non est a Deo, est contra Deum, & est eradicanda. quod proprie cõuenit falsis doctrinis Pharisæorum, quæ militabant contra Dei legem, & rationem. Sic dicit Hilarius, scilicet dicens ergo omnem plantationem, quæ non a patre sit, docet traditionem hominum eruendam: cuius fauore legis præcepta transgressi sunt. Sic etiam dicit Remigius. omnis falsa doctrina est superstitiosa obseruatio, cũ suis auctoribus permanere non potest, & quia a Deo patre non est, cum eisdem eradicabitur illa. ergo sola permanebit, quę a Deo patre est.

Quare Christus non curauit hic de scandalo Pharisæorum, sed clamabat contra eorum doctrinam. Et Bedæ regula de scandalo quomodo intelligi debeat. Et quòd bonum, & verum a quo desistere possumus est duplex. Et quòd triplex esse veritas dicitur. Et quòd Iudices, & prælati possunt dupliciter cessare ab eo, quod est officij sui. *Quæst. XLVI.*

QVAERETVR quare Christus non curauit hic de scandalo Pharisæorum, sed non obstante illo clamabat contra eorum doctrinam, quia multa toleranda sunt propter scãdalum, sicut ipsemet Christus docuit infra 17. quando petebatur tributum, & ostendit, quòd ipse liber erat, & tamen dixit, vt non scandalizemus eos vade ad mare, &c. & sequitur, quòd ibi soluit tributum, quod didragma vocabant. Maxime quia potest interdum a veritate doctrinæ cessari propter scandalum, & tñ pdicatio Christi ad doctrinam erat, ideo cessare posset, ne scandalizarent Pharisæi.

Dicendum, ꝙ non obstante scandalo Pharisæorũ Christus prædicauit contra eorum doctrinam, & ad hoc causam dedit, scilicet quia oportebat eradicari doctrinam eorum, quia non erat a Deo plantata, & pertinebat ad Christum ex officio suo ista dicere, nõ pro nullo scandalo debuit hoc omittere.

Pro quo sciendum, ꝙ circa scandalum est regula Bedę, ꝙ vtilius scandalum nasci permittitur, quã veritas relinquatur, sic apparet de regu. 10. in c. qui scandalizauerit. Et tamen ad veritatem huius est duplex distinctio. Prima est de scandalo, quod est duplex. Primum est scandalum paruulorum. Secundum est scãdalum Pharisæorum, vel ęmulorum. Pro primo scãdalo cessandum est interdum ab eo, quod bonum est, vel quod licet nobis facere, sic accipitur ad Roman. decimoquarto, vbi circa discretionem ciborum legalium quandiu adhuc pendebat dubium, quidam scientes se non obligari legi, manducabant ad scandalum aliorum infirmorum, qui istam cognitionem nõ habebant, & putabant illicitum, tunc esse manducare communia, scilicet omnia, quæ immunda sunt, sed malum est homini, qui per offendiculum manducat, idest offendendo proximum infirmum, vt ibi dicitur, sic etiam 1. Corin. 8. cum loquitur de cibis consecratis idolo dicit, quod cum idolum nihil sit, & nõ possit effici qualitas aliqua bona, vel mala ex inuocatione demonis, vel idoli super cibos, quòd licet cuilibet mãducare de consecratis idolo si credat, quòd ille nihil inde consequitur, & hoc, nisi paruulos quos infirmos Apostolus vocat, ex hoc scandalizet.

Scandalum Pharisæorum, vel æmulorum dicitur, quod volunt aliqui causare ex malitia, & illud non patiuntur, sed potius agunt, & istud non habet veram rationem scandali, quia scandalum, vt dicit Hiero. est dictum, vel factum, quod alteri occasionem ruinæ præstat, sed tunc est alicui ruina, quando ex defectu iudicij nescions iudicare factum alienum habet occasionem errandi ex illo, quasi malum factum sit etiam si sit bonum, sicut in duobus casibus dictis de discretione ciborum, & de manducatione idolothitorum. Vel forte est ruina, quia aliquis vere malum egit, & etiam si bene iudicetur ab aliis habent occasionem ruinæ ex malo facto illius, quod est eis malum exemplum, quando tamen quis videt factum alterius bonum esse, & non dubitat de illo, sed ex malitia vellet impedire, & ad hoc suscitat turbationem: non dicitur iste scandalum pati, sed scandalum facere. Et istud vocatur scandalum Pharisæorum, vel ęmulorum, quia mali, & æmuli tale scandalum suscitare solent. Et de isto est dicendum, quòd non debemus cessare a bonis propter tale scandalum, quia tunc nullum bonum faceremus, cum æmuli ad quodlibet bonum suscitarent scandalum ne fieret, si scirent, quòd propter scandalum ab eis suscitatum cessaretur, & ita Apostoli non cessabant prædicare propter scandala contra eos suscitata, sicut contra Paulum, & Bernabã in actibus Apostolorum fiebant multa scandala, sed non cessabant prædicare, vt Acto. 14. nam manebant prædicantes post scandalum suscitatum contra eos: quousque realiter eiecerunt eos de finibus suis. Sic etiam si adhuc scandalum attenderetur, nunquam fuisset prædicatum nomen Christi inter Iudæos, nam ipsi scandalizabantur audito hoc nomine. 1. Corin. 1. nos prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum: gentibus autem stultitiam. immo, & vetabant prædicari nomen istud. Act. 4. & 5. & tamen Apostoli illud Iudæis prædicabant renitentibus ipsis, vt patet ibidem. Et ita Christus fecit hic, quia istud scandalum erat suscitatum a Pharisæis: ipsi enim non potentes se ratione defendere cum agnoscerent se vere confusos, & conuictos scandalizabantur, vt ipsi prædicationem impedirent, & sic non fuit cessandum a redargutione eorum.

Secunda distinctio est, quod bonum, vel verum a quo desistere possumus est duplex. Quoddam est pure liberum, quod est in fauorem nostrum, & possumus desistere ab illo sine peccato, etiam nulla subsistente causa. Aliud est bonum necessarium, ad quod agendum obligamur semper, vel saltem aliquando. De primo dicendum, quòd semper possumus cessare ab illo propter scandalum, siue sit scandalum pusillorum, siue ęmulorum, & ita fuit de solutione tributi infra 17. nam, quòd ille, qui non est debitor soluat aliquid est renunciare priuilegio suo, & hoc non est peccatum, quia etiam sine causa aliqua, vel scandalo fieri potest, & ideo Christus non fecit difficultatem aliquam in soluendo tributum. Dicendum tamen, quòd quamuis liceat in casu cedere propter scandalum, non obligamur semper cedere, quia tunc obligaremur cedere omnibus priuilegiis nostris, quãdo quidem aliqui praui scienter vellent contra nos insurgere, & ita turbarentur omnia, quod est inconueniens. Sed dicendum, quòd aut est scandalum pusillorum, aut prauorum, si pusillorum obligamur cedere priuilegio nostro, nisi forte esset valde magni præiudicii. Et ita apparet de discretione ciborum, quia ei, qui putat se non obligatum legi erat priuilegium, quod posset comedere de omnibus, & tamen, vt non scandalizaret infirmos obligabatur abstinere quandiu in præsentia illorum esset ad Roma. decimoquarto, etiam idem in manducatione idolothytorum: nã scandalum infirmorum priuat sapientem ibi iure mãducandi, licet posset alias cum bona conscientia manducare. prima Corin. 8. Si autem sit illud bonum necessarium, solet distingui in tria propter illud verbum

Bedę

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bede vtilius ſcandalum naſci permittitur, quòd eſt triplex veritas, ſcilicet vitę, & iuſtitię, & diſciplinę. Dicunt de veritate vitæ, quòd nunquam ab ea recedendum eſt propter ſcandalum, & iſta pertinet ad quemlibet: a veritate autem, quę pertinet ad iudicem, quę eſt iuſtitię, & a veritate diſciplinę, quę pertinet ad prælatum, recedi poteſt interdum propter ſcandalum. Sed breuius dicendum, quòd quædam ſunt ſimpliciter neceſſaria, vt ea, quę ſunt de iure naturali, vel de lege diuina, & cũ ad talia ſimpliciter obligemur, & non ſit diſpenſatio in illis, nũquam poſſunt omitti propter ſcandalum, & talia dicuntur pertinere ad veritatem vitę. Alia ſunt neceſſaria, ſed non abſolute, ſicut, quòd iudex exequatur iuſtitiam, & quòd prælatus doceat, & puniat exceſſus, & tamen non ſunt tantum neceſſaria, quin in eis interdum poſſit diſpenſari, eo quòd pendent a iure poſitiuo in quo poteſt diſpenſari, & ſic in talibus poterit interdum propter ſcandalum ceſſari a bono, & hoc eſt ſi talia iura humana, vel communia ſint diſpenſabilia, ſic dicitur extra de regu. iur. cap. quæ ſcandalizauerit, in glo. ſcilicet ius commune quandoque eſt indiſpenſabile, vt prima quęſtione vlt. cap. & ſi illa, & de tali hic loquitur, & tale ius pro nullo ſcandalo relaxandum eſt, ſed quando ius commune diſpenſabile eſt, propter ſcandalum receditur a iure, vt 50. di. cap. vt conſtituerętur, & prima quæſtione 7. c. diſpenſationes, & capitu. exigunt. Et tamen circa iudices, & prelatos dicendũ, quòd poſſunt ceſſare ab eo, quòd eſt officii ſui dupliciter. vno modo nihil faciendo. alio modo agendo contrarium. De iudice dicendum, quòd nunquam licet ei contrario modo agere, ſcilicet condemnare aliquem contra legem, & ideo, & propter ſcandalum nunquam licet, quia iſtud eſſet agere contra veritatem vitę, quę nunquam propter ſcandalum dimittẽda eſt. primo modo agere licet interdum, ſcilicet non condemnare reum, ſiue differendo ad tempus, ſiue nunquam puniendo, cum etiam contra legem illam per quam eſt reus, pœna poteſt diſpenſari, vel poteſt tolli.

De prælato dicendum, quòd habet duo officia, ſcilicet docere, & corrigere delinquentes. Quantum ad primum poteſt ad tempus deſiſtere propter ſcandalum, vt non doceat, ſimpliciter autem a doctrina ceſſare non licet propter aliquod ſcandalum. De correctione dicendum, quod ad tempus licet ceſſare a correctione quorundam, qui non poſſent ſine magno ſcandalo corrigi, vel puniri, & pro hoc dicitur ſupra 13. in parabola zizaniorum, quòd vtraque ſinantur creſcere vſque ad meſſem: ne eradicando zizania eradicetur triticum, ideſt quando mali non poſſunt puniri, niſi inferendo magnum damnum bonis: potius ceſſandum eſt a punitione malorum, quam boni patiantur, alias autem non licet ceſſare, etiam propter magnam affectionem, ſicut Eli, ideo periit, quia filios corrigere noluit, primo Regum ſecundo, & quarto, & extra de ſimo. cap. licet Eli. Nunc autem Chriſto non decuit, quod ceſſaret propter ſcandalum Phariſæorum a correctione, eo quod ad veritatem vitę pertinebat illos arguere: nam illi corrumpebant legẽ de introducendo falſum intellectum, & alias fallas doctrinas hæreticas introducebant, ſcilicet quòd immunditia corporalis pollueret animam, & exterior lotio ſanctificaret animam, nemo tamen debet permittere corrumpi legem: neque introduci hereſes inquantum potuerit, ideo ad Chriſtum pertinebat non permittere fallas iſtas doctrinas Phariſæorum, ſed clamare contra illas. Maxime quia Chriſtus non venerat ad aliud, niſi ad docendũ veritatem, & extirpandũ errores Io. 15. ego ad hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati. erant autem iſti errores valde pernicioſi, ideo pro nullo ſcandalo ceſſandum erat ab eorum redargutione, & ſic licet diſcipuli ſuaderent Chriſto, quòd propter ſcandalum Phariſæorum ceſſaret, non curabat, ſed clamabat dicens, omnis plantatio, quam nõ plantauit pater meus eradicabitur, ideſt doctrina falſa, quæ non eſt a Deo, ſed contra Deum, non debet ſuſtineri, ſed clamandum eſt contra ipſam, vt deſtruatur.

Quare Chriſtus dixit diſcipulis ſinite illos, quia cęci ſunt.
Quæſt. XLVII.

QVAERITVR quare Chriſtus dixit illis ſinite illos, quia cęci ſunt.

Dicendum, quòd in hoc ſuaſit non eſſe curandum de eorum ſcandalo, ſcilicet ſinite illos, quia cęci ſunt, ideſt licet ſcandalizentur, & clament: non eſt curandum de eis, quia cęci ſunt, ideſt errant circa veritatem ſacrę doctrinę, ideo vt tollatur eorum error, non obſtante ipſorum ſcandalo clamãdum eſt contra eos.

Alij dicunt, quòd intelligitur de cuitatione eorum quantum ad communicationem, ſcilicet quòd non eſt eis communicandum, quia errant in fide, & nolũt corrigi, ſed relinquendi ſunt ſuo arbitrio, ſicut dicitur ad Titum 3. hæreticum hominem poſt vnam, & alteram correctionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt. Sic dicit Hieronymus, hoc eſt, quod Apoſtolus dicit hæreticum hominem, &c. In hunc ſenſum, & ſaluator præcipit doctores peſſimos dimittendos arbitrio ſuo, ſciens eos difficulter ad veritatem poſſe trahi. Sed dicendum, quòd præcedens ſenſus magis conuenit literæ, quia alias iuxta Hiero. eſſet ſenſus, quòd diſcipuli ſuaderent Chriſto adhuc magis inſtare contra Phariſæos ad conuincendum eos, & conuertendum, & tamen ſuadebant ad oppoſitum, ſcilicet ad deſiſtendum a ſcandalo, ideo non eſt ſenſus, quòd Chriſtus dixerit ſinendos Phariſæos, niſi primo modo, ideſt non curandum de eis, etiam ſi ſcandalizarentur.

Reſpondens autem. Hic ponitur explicatio doctrinę Chriſti magis in ſpeciali, & dicitur. *Reſpondens autem Petrus.* Accipitur reſpondens, ideſt interrogans, quia nihil quæſiuerat Chriſtus a Petro, ſed potius Petrus incipiebat nunca Chriſto petere explicationẽ huius ſententię.

Ediſſere nobis parabolam iſtam. Ideſt declara iſtã ſententiam: non enim iſta proprie erat parabola, quia nõ erat hic aliqua tranſumptio facta, ſicut fit in illis parabolis, quæ habentur ſupra 13. c. erat tamen ſententia obſcura iſtis diſcipulis Chriſti, qui rudes erant, iõ eam declarari petiuerunt. *Et ille dixit.* Increpando loquitur. *Adhuc vos ſine intellectu eſtis.* Apparet, q̃ non habetis intellectum aliquem, cum iſtam ſententiam ita apertam non intelligatis, & dixit: adhuc, quaſi dicat ſi hoc fuiſſet, quando nouiter cępiſtis audire doctrinam meam, non eſſet mirandum, ſed nunc cum tanto tempore audieritis adhuc non intelligitis: iſtud ſatis eſt admirandum, & ita exprobrat, Io. 14. qñ diſcipuli non cognoſcebant patrem eius, dicens tanto tẽpore vobiſcum ſum, & non me cognouiſtis: Philippe qui videt me, videt & patrem meum, & hoc, quia dixerat Philippus domine oſtẽde nobis patrẽ, & ſufficit nobis. *Non intelligitis.* Ideſt intelligere deberetis etiã nemine exponente. *Quia omne, quod in os intrat.* Ideſt ſumitur in cibum. *In ventrem vadit.* Scilicet impurũ, quod intrat per os: nam multa ſumuntur, quæ nõ vadunt in ventrem, ſed tranſeunt in corporis naturam. *Et*

Et in ſeceſſum emittitur. Seceſſus via poſterior ad emittendum inſtituta a natura eſt, & dicitur ſeceſſus quaſi ſeorſum cedens, ſcilicet, quia eſt via occulta, & ſeparata a cęteris organis.

Quæ autem procedunt de ore. Ideſt, verba. nam ſaliua de ore procedit, ſed non exit de corde, ſed defluit de membris. *De corde exeunt.* Quia prius cogitantur, q̃ dicantur, ſiue bene, ſiue male dicantur.

Et ea coinquinant hominem. Tunc coinquinatur homo quando coinquinatur anima, quia illa eſt præcipua pars hominis, in qua eſt quaſi totum eſſe hominis, illa ergo maculata homo dicitur factus immundus. *De corde autem exeunt cogitationes malæ.* Ponit Chriſtus, quæ ſunt illa, quæ exeunt de corde, vt videatur quæ ſunt, quæ poſſunt inquinare cor, & intelliguntur omnia hæc quaſi omnis actio ſit per contactum tam corporalis quàm naturalis, & ſic non poſſunt agere in animam, quæ non poſſunt ad eam peruenire, vel in ea eſſe, & tamen corporalia non peruenium ad animam, ideo eam non poſſunt inquinare, iſta autem quæ ſequuntur ſunt in anima: ideo poſſunt inquinare illam. & ponuntur cogitationes malę ante omnia, quia in eis eſt exordium totius mali. nam ex praua cogitatione eſt praua electio, & ex illa praua operatio. *Homicidia, adulteria.* Ideſt, cogitatio de adulterando, & de occidendo hominem. & dicitur large exire. nam cogitationes malæ non exeunt de corde, ſed ſunt in corde, niſi accipiatur praua cogitatio pro re facta per malam cogitationem, ſed dicuntur exire de corde, ideſt, originem accipere ab illo, quod eſt procedere, ſicut dicimus filium a patre procedere, non tamen exit ab eo tamquam ſit ab eo loco ſeparatus cum ſit eiuſdem naturæ, & ſubſtantiæ. Cũ autem dicitur adulteria exeunt a corde, poteſt intelligi pro cogitatione adulterandi, & tunc non differũt iſta ſequentia ab eo, q̃ dicitur exeunt cogitationes malæ, niſi quia ibi dicitur in generali, & hic explicãtur iſtæ cogitationes quæ ſiunt.

Aliter & melius intelligitur, q̃ exeunt a corde ipſa homicidia exteriora, & adulteria: non quidem q̃ aliquando fuerint in corde, ſed procedunt ab eo tamquam ab origine. nam non fierent realiter niſi in cor de cogitarentur. *Fornicationes.* Diſtinguitur fornicatio ab adulterio. in quo apparet, q̃ fornicatio ſimplex ſit peccatum mortale: cum ponatur inquinare animam. Vel vocantur fornicationes omnia genera illiciti coitus, quæ ſunt vltra, vel præter adulterium, q̃libet coitus talis eſt pctm̃ mortale. *Furta.* Oẽ genꝰ iniuſtę vſurpationis vocat furtũ, ſiue ſit furtũ, ſiue rapina, ſiue alij modi illiciti accipiendi. *Falſa teſtimonia.* Qñ in iudicio, vel extra iudiciũ q̃s falſum de aduꝛo affirmat quod ad eiꝰ nocumẽtũ cedit. *Blaſphemiæ.* Proprie ꝯ Deũ eſt blaſphemia: & tñ interdũ accipit̃ p malis, q̃ qs dicit aduerſus ꝓximũ. *Hæc ſunt quæ coinquinant hominem.* Scilicet, nõ hęc ſola, ſed hęc & ſimilia: hæc quodlibet iſtorũ polluit aĩam. *Non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem.* Iſta eſt ꝯcluſio. i. li cet ſordes manuũ nõ lotarũ poſsũt intrare in os, & in eis vẽrẽ nõ inq̃nãt aĩam, q̃a vadũt in ſeceſsũ, iõ nõ lotis manibꝰ mãducare nõ inq̃nãt aĩam, ſicut putabãt Phariſei, q̃ accuſabãt diſcipulos Chri quaſi eẽnt ſimpliciter immũdi, eo q̃ mãducabant non lotis manibus.

Quare Petrus quæſiuit a Chriſto de expoſitione parabolæ.
Quæſt. XLVIII.

QVAERITVR, quare Petrus quæſiuit a Chriſto de expoſitione parabolæ. Dicendum q̃ Petrus quæſiuit a Chriſto. Primo, quia in hac ſententia non ſolum ipſe dubitauit, ſed etiã cęteri, & perſona omnium quæſiuit. Vel forte alij dubitabant, & ipſe non, & tamen quia ipſe ꝓfidentior, & feruentior erat quęſiuit pro illis, ſiue pro ſe, & pro illis, & tñ nomine omnium formauit petitionem dicens ediſſere nobis &c. Sic etiam dicit Remigius. ſ. quia ex perſona cęterorũ hoc dixit, ſimul cum eis a Chriſto reprehenſus eſt. Secundo fuit, quia diſcipuli erant adhuc rudes, qui pauca intelligebant, ideo in hac ſententia ſatis manifeſta dubitabant, & ſic petiuerũt declarari. Tertio fuit & pręcipue ex ꝓſuetudine locutionis Chriſti, ſolitus enim erat multa in parabolis dicere, & ita nunc Petrꝰ putauit eſſe parabolam, & petiuit expoſitionem illius ſicut in cęteris parabolis. Sic dicit Remigius conſueuerat Dominus parabolice loqui, & ideo Petrus cum audiſſet quod intrat in os non coinquinat hominẽ: putuit illum parabolice eſſe locutum, & ideo interrogauit ediſſere nobis &c. Et tamen ſatis paruę intelligentię Petrus erat, qui audiens Chriſtum neſciebat an plane, vel parabolice loquereꝰ, & ob hoc fuit redargutus tamquam valde inſipiens. Sic dicit Hieronymus. corripitur autem a Domino quare parabolice dictum putet, quod perſpicue locutus eſt, ex quo aĩaduertimꝰ vtioſum eſſe auditorẽ, q̃ aut obſcura manifeſte: aut manifeſte dicta obſcura velit ĩtelligere. & idẽ dicit Beda.

Quare dicitur & reſpondens Petrus. *Quæſt. XLIX.*

SED quęretur, quare dr̃ reſpondens Petrus, quia Petrus non cõcludebat in aliquo. Aliq dicũt, q̃ reſpõdit Chriſto, quia loquebatur Chriſtꝰ ante hoc de Phariſæis, & Petrus reſpondit hic. Sed non ſtat. Primo, quia tunc id quod Petrus dixit eſſet ad propoſitum eorum, quæ ſupra dicebantur de ſcandalo Phariſęorum, & tñ non eſt. Secundo, quia ea q̃ Petrus dixit, non ſunt dicta in modum reſponſionis, ſed petitionis: cum ait: ediſſere nobis hanc parabolã. Dicendum ergo q̃ non accipit̃ proprie rñdere prout eſt ad quęſita ſatisfacere, vel replicare, ſed prout eſt loqui aliquid, & interdum ſm modum loquẽdi ſcripturæ dr̃ quis reſpondens qñ incipit locutio, ita q̃ nemo ei quicquam locutus eſt. ſic dr̃ Mar. 11. qñ Chriſtus loquit̃ ad ficulneã. & rñdens Ieſus dixit illi, iam nõ amplius in æternum ex te quiſquã fructũ manducet. & tñ non poterat Chriſtus rñdere ficulneæ, cũ illa nihil loquereꝰ, ſed accipitur rñdere. i. loqui: ſic etiam accipitur infra 17. cum dr̃ de trãsfiguratione, q̃ apparuerũt Elias, & Moyſes loquentes cũ Chro. ſequit̃ rñdens Petrus dixit, Dñe bonũ eſt nos hic eſſe, & tñ nõ poterat ipſe rñdere: cum de nullo interrogaretꝰ, ſed rñdit. i. cępit loqui. ita ergo hic Petrus cępit loqui. Et maxime patet hoc, quia iſta locutio Petri non continuatur cũ pręcedentibus cũ immediate præcedentia habita fuerunt coram turbis: iſtud aũt quod nunc Petrus dixit fuit cum Chriſtus veniſſet in domum recedentibus turbis, Mar. 7. ſ. & cum introiſſet in domum a turba interrogabant eũ diſcipuli eius parabolam: ergo accipit̃ rñdens. i. interrogans cum Mar. 7. dicatur q̃ diſcipuli interrogabant, ted eſt conſuetudo Scripturæ, q̃ aliq̃ vocetur reſpondens ille, qui incipit loqui, a quo nemo quicquid quæſierat.

Quomodo dicitur hic, quòd Petrus quæſiuit a Chriſto iſtius parabolæ expoſitionem, quia Mar. 7. dicitur quòd diſcipuli quæſierunt. *Quæſt. L.*

QVAERITVR quomodo dicitur hic, q̃ Petrus quæſiuit a Chriſto iſtius parabolæ expoſitionẽ, quia Mar. 7. dicitur, q̃ diſcipuli quæſierunt. ſ. & cum introiſſet in domum a turba interrogabant eum diſcipuli eius parabolam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dicendum, q̄ Petrus quæsiuit, & non alij. Et tamen dicuntur omnes quęsiuisse, quia Petrus nomine omnium quæsiuit, & forte alij ei suggesserant, vt quęreret. & quòd nomine omnum factum esse dicitur ab omnibus fieri dicitur. Et ob hoc conuenienter Matthęus expressit Petrum, vt ostenderet, q̄ persona liter hoc quęsierit. Marcus autem dixit ab omnibus quæsitum, vt ostendat, q̄ Petrus non pro se tantum, sed nomine omnium quęsierit, & forte ab illis rogatus, & etiam Matthæus hoc expressit; nā licet de solo Petro dicat, q̄ quęsierit: tamen subdit q̄ Chr̄s increpuerit omnes discipulos pro hac interrogatione. dicēs adhuc, & vos sine intellectu estis. & tamen non argueret omnes nisi essent omnes participes in hac interrogatione, pro qua eos increpabat. & similis mod⁹ loquendi est ſępe apud Euangelistas, vt præcedē. cap. & Marc. 6. dicitur q̄ Christus quæsiuit a discipulis q̄s saturaturus erat turbas, quot panes habetis. & tñ Io. 6. dicitur q̄ quęsiuit a Philippo vnde ememus panes ēt dr̄ supra prę̄ced. cap. & Marc. 6. & Luc. 9. q̄ discipuli interrogati dixerunt: non habemus, nisi quinque panes, & duos pisces: tñ Io. 6. dicitur, q̄ Andreas respō dit dicens: est puer vnus hic, qui habet quinque panes, & duos pisces: & tamen declaratum est ibi prę̄cedenti cap. q̄ dicebantur respondere omnes discipuli, vel loqui Christus ad omnes, quia licet ad vnum loqueretur, & vnus responderet tamen quęrebat ab vno quasi quæreret ab omnibus, & respōdebat vnus vice omnium, & ita fuit hic factum.

Quare Christus redarguit hic discipulos suos pro inquisitione declarationis parabolæ. Quæst. LI.

QVAERETVR, quare Christus redarguit hic discipulos pro ista quæstione: nam videtur, q̄ rem licitam egerint quęrentes quod ignorabant si de bono opere nemo increpatur.

Dicendum, q̄ fuit hoc. Primo ad exprobrandum magnam eorum inditatem. i. q̄ tanto tpe cum Christo quotidie docente mansissent, & nihil adhuc didicissent: cum nec istam apertam sententiam intelligerent. & ita Io. 14. arguitur Philipp⁹, qui petiuit a Christo, q̄ ostenderet ei patrem. i. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. & ille ait: tanto tpe vobiscū sum, & non me cognouistis? Philippę, qui videt me videt & patrem meum, quasi dicat, in tanto tempore non cognouistis, quis ego essem: nam & si me cognouisseris pro patre non quęreretis, quia qui videt me videt & patrem meum. Secundo fuit propter abūdātem gradum ignorantię, quia non solum non intelligebant veritatem huius sententiæ, sed etiam nesciebant an plane, vel in parabolis loqueretur, & ista erat magna ignorantia, vt liquis audiens alium loquētem, nesciret an in latino, vel in vulgari loqueretur, q̄a tūc signum erat, q̄ nec vnum verbum intelligeret. ita & nunc nesciebant discipuli an Christus plane, vel in parabolis loqueretur: immo putabant q̄ in parabolis loqueretur: nam dixerūt edissere nobis parabolā istā. & tñ ille plane loquebatur, & hoc Christo erat magna causa eos increpandi. Sic dicit Hieronymus. i. corripitur autem a Domino, quare parabolice dictum putet quod perspicue locutus est, ex quo animaduertimus vitiosum esse auditorem, qui aut obscura manifestę, aut manifesta dicta obscura velit intelligere. Tertio fuit & etiam principaliter, quia discipuli putebāt hoc ex quadam dubitatione scandalosa, nō quidem quasi non intelligerent, sed quia nesciebat quomodo posset esse verum quod Christus dicebat, & hoc q̄a forte cum doctrina Phariſæorum non esset nunc noua, sed a multis diebus esset introducta, totus populus illā tenebat, & discipuli Christi antequam ad Christum venirent etiam hoc credebant: cum ergo viderent nunc eum prædicantem contra ea, quæ ipsi credebant, scandalizati sunt, sicut & Pharisęi, & ideo cū aliquali suspitione doctrinæ huius quæsierunt, quomodo intelligeretur, & ob hoc Christus eos increpuit. Sic dicit Chrysostomus, scilicet, ideo Dominus increpat Petrum, quia non erat ex certitudine quod quæsierat, sed ex scandalo, quo scandalizatus erat: turbæ enim non intellexerant quod dictū erat; discipuli autem scandalizati fuerant vnde a principio quasi pro Phariſæis interrogare volebant, sed quia audierunt eum magna dicentem, scilicet, omnis plantatio &c. repressi fuerunt. sed Petrus qui vbique feruens erat, nec ita silet, & Dominus eum increpat.

Quomodo Christus ostendit, quòd ea quæ intrant in os non coinquinant hominem. Et quomodo cibus intrat in cor. Quæst. LII.

QVAERETVR quomodo Christus ostendit, quòd ea, quæ intrant in os non coinquinant hominem.

Dicendum, quòd Christus accepit inquinari hominem, ideſt, partem eius præcipuam, quæ est anima. nam alias solum corpus inquinando non dicitur homo inquinari eo modo, quo hic Pharisęi loquebantur, quia etiam siquis non comedebat manibus non lotis, si tamen habet aliquando manus non lotas tunc immundus est corporaliter, & tamen ipsi non dicunt hominem inquinari per hoc, quòd habeat aliquando manus immundas, sed per hoc, quòd manibus non lotis manducet: ergo de immunditia, qua anima polluitur loquuntur, quasi anima, quæ intra corpus est, pollui posset intrantibus immunditijs ciborū in corpus: non autem manentibus exterius illotis. Christus autem vult ostendere, quòd etiam cibi immundi intrantes in corpus non polluant animam, & sic persuadet, quia si polluerent animam, oporteret q̄ eam tangerent, quia infectio fit per contactum. & tamen non tangit cibus animam, quia vadit in vētrem, & postea in secessum emittitur: ideo non potest polluere eam. Et procedit argumentum ex suppositione Iudæorū. putabant. n. animam in corde esse, quod aūt vadit in stomachum, & deinde in ventrem non tangit cor. & tamen ipsi in corde animā putabant. Quod patet, quia Christus loquens iuxta eorum suppositionem dicit. de corde exeunt cogitationes malæ, &c. & tamen nemo dubitat malas cogitationes ab anima esse, sed quod in ventrem vadit non accedit ad cor. maxime quia postquam in ventrem ista descēderint, emittuntur per secessum, & sic non manent in corpore ad hoc, q̄ polluere iam possint. Et hoc magis apparuit Marcus dicens. omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum coinquinare, quia non introit in cor eius, sed in ventrem, & in secessum exit purgans omnes escas. & sic volebat innuere, quòd si immunditiæ concretæ cibis possent intrare in cor, possent inquinare animam, quasi intra cor sit anima, sicut credebant Iudæi. & tamen non accedit cibus ad cor: cum emittatur per secessum.

Sed dicetur, quòd Christus posuit hic duo ex superabundanti, scilicet, escas exire, & non intrare in cor, quia etiam si starent oppolita non polluerentur anima. Et patet, quia anima non potest pollui nisi per id quod in ea est, & tamen in ipla non potest esse cibus, neque tangere eam, neque etiam si cibus semel recepti in corpore maneret ibi semper nunquam tangeret animam: cum anima sit purus spiritus, & cibus nunquam desinat esse de natura corporis. quia quam ergo se contingent, & ita non inquinabit animam. Secundum est non intra cor. dicit enim quòd ex eo quòd non intrat cibus in cor, sed in ventrem non potest animam, coinquinare. & tamē etiam si intraret in cor non coinquinaret, quia intrando nō tangerent animam cum ipsa sit purus spiritus: immo cibus intrat in cor, quia cor cum sit quoddam mēbrum corporis, necesse est q̄ nutriatur, sicut & cętera membra animalis nutriūtur. & hoc per intus susceptionē, & istud susceptum non est nisi de cibo, quia de illo nutritur animal. & sic intrat cibus in cor. Et maxime patet, quia cor augetur, & augmentum non fit, nisi recipiendo alimentum per maiorem quantitatem, quàm depereat per resolutionem. ergo cibus intrat in cor, & tamen non coinquinat. & ideo ista duo dici ad ostendendum, q̄ aīa non polluitur per immūditias māducatas, non erat simpliciter necesse, sed solū dici, quòd cibus nullus potest animam tangere. & tamen fuit Christo necesse dicere ista duo: & artificiose locutus est sic dicendo. nam vt dicitur primo Politico. argumentatio ad probandum debet procedere ex eis, quæ simpliciter nota, & vera sunt, vel ex eis, quæ sunt nota respondenti. Christus autem arguebat nūc contra Iudæos, quibus propter suam ruditatem, & insipientiam, non erant nota ea, quæ sunt simpliciter vera, sed alia putabantur, & supponebantur ab eis tamquam vera, quæ tamen falsa erant: ideo non debuit Christus vti simpliciter veris, & notis, quia ex illis nihil probaret, sed eis, quæ supponebant illi tamquam vera. Primum autem quod erat radix eorum erat, quia ipsi ignorabant naturam animæ. immo & aliqui eorum negauerunt esse spiritum, vt Saducęi, vt patet infra vigesimo secundo. & Actuum vigesimotertio: cęteri autem, qui animam esse credebant, vt Phariſæi, errabant circa naturam animæ putantes illam communicare cum corpore in natura, ita quòd anima esset aliquomodo corporea, sicut illi qui dixerunt animam esse aerem, vel sanguinem, vel cerebrum. vt dicitur primo de anima. & tunc credebant animam similes recipere passiones in quibus dam, sicut corpus. & sic sicut corpus inficitur per cō tactum, & adhęrentiam rei immundæ, ita si cibus immundus in corpore maneret, putabant animam ex illo pollui. & ad hoc Christus dixit duo, quæ illi supponebant. Primum, quòd non erat idem locus animæ, & ciborum, scilicet, quia anima in corde est, vel vt alij grossius putabant ipsum cor erat anima, & tamen quia cibi non intrabant in cor, sed in ventrē, non inquinabant animam. Et si dicatur, q̄ cibus intrat in cor: dicendum quòd aliquid de cibo intrat in cor, vt dictum est. Christus tamen non assumit hic ea quæ sunt simpliciter vera, sed ea quę Iudæi concedebant, & quia Iudæi nesciebant cibos aliquando ire ad cor, sed in stomachum, & deinde in ventrem, arguit sic Christus quasi cibi nequaquam intrent in cor. Secundum erat, quòd cibi non manebant in ventrem, sed emittebantur per secessum. Et hoc dixit, quia licet cibus non iret in cor si semper mane ret in corpore, putabant Iudæi fieri inde quandam corruptionem, & exhalare malum odorem, qui perueniret ad cor: & ita homo pollueretur in anima: ideo dixit, quòd non manebant cibi, sed emittebantur per secessum, & ita non poterant inquinare animam. Ex quo patet, quòd Iudæi putabant aliquam immunditiam esse in homine quandiu cibi interius manent: facta autem digestione, & egestione eum mundum putabant. Sic dicit Chrysostomus, scilicet, cum autem Dominus dicit. omne quod intrat in os in ventrem vadit, adhuc discipulis secundum Iudaicam infirmitatem respondet; dicit enim q̄ cibus non manet, sed egreditur quamuis etiam si maneret non faceret immundum, sed nondum hoc audire poterant, & propter hoc etiam Moyses tanto tempore dicit esse immundos quanto cibus intus manet: in vespere autem iubet lauari, & mundum esse: quasi tēpus digestionis, & egestionis dimetiens.

Quomodo Christus dixit omne quod intrat in os in ventrē vadit, cum multa retineantur de cibo in corpore. Et quòd mundum, & immundum non eodem modo sumimus nos, & natura. Quæst. LIII.

QVAERETVR quomodo Christus dixit omne quod intrat in os in ventrem vadit, & in secessum emittitur. nam multa retinentur de cibo in corpore, quę non vadūt per secessum, quia aliàs nō fieret nutritio, nec augmentatio, cum nihil aliud sit vnde fiant nisi alimentum: nam si totum quod suscipitur emittendum esset: nunquam susciperetur, q̄a frustra susciperetur: natura tñ nihil frustra agit. Aliq dicunt, q̄ Christus loquitur de sordib⁹ comestis. s. q̄a immundum quod suscipitur per os vadit in vētrem, & deinde totum emittitur per secessum, quia natura separat immundum a mundo, & ita non inquinat, q̄a non manet. Sed dicendum, q̄ non stat. Primo, quia non est verum, q̄ q̄ sumitur aliquid immundum, q̄ totum emittatur: nam non est aliquis cibus de illis, quos nos mundos vocamus, in quo non sit aliqua impuritas quam natura repellere soleat, vt patet in illis, qui sumunt cibos delicatissimos, nam etiam ibi multum vadit in secessum, etiam non est aliquis cibus tā immundus de illis, quos nos immundos vocamus, in quo non sit aliquid purum, & bonum quod sit naturæ conueniens, & illud sumit in alimentum. Quod patet, quia etiam comedendo semper de talibus cibis viuit animal, & augetur, ex quo apparet q̄ multum de cibo manet, & conuertitur in substantiam eius. nō est ergo verum q̄ totum immundum vadit in secessum. Secundo, quia licet immundum natura emittat: tamē non accipitur immundum apud nos, & apud naturā eodem modo, quia nos iudicamus mundum ex aspectu. s. vbi non est permixtio alicuius fęditatis, quę aspectum offendat: immundum autem ex oppositō: natura aūt iudicat immundum id quod ad nutritionem nullatenus est conueniens, mundum vero quod conuenit. ideo nō emittitur totum per secessum id q̄ nos immundum vocamus, & sic si illud manens in corpore polluret animam, necesse erat q̄ tunc pollueretur q̄n sumeretur, quia non totum emitteretur: maxime quia separatio naturæ, qua separatur mundum ab immundo fit per partes minutas, nam in quolibet quantumcunque nitido, & mundo, in quo nos nullam fęditatem inueniamus, inuenit natura multo de impuro, & separat illud: in immundo etiam quod nos vocamus sunt multæ partes puræ, quas natura eligit, vt dictum est: ideo accipiendo hoc modo non satisfacit. Tertio quia Christus videtur hic locutus generaliter: nam dixit omne quod in os intrat in ventrē vadit, & in secessum emittitur, & ideo tam de cibo mūdo quàm de īmundo loquitur. & patet apertius Mar. 7. q̄ intelligitur de omni cibo mundo, vel immundo, scilicet, omne extrinsecus introiens in hominem, nō potest ipsum coinquinare, quia nō introit in cor eius, sed in ventrem, & in secessum exit purgans omnes escas: ergo omnes istę purgant per secessum. i. emittūtur. Propter hoc aūt aliqui putauerūt quòd Christus ex ignorantia naturalis scientiæ dixit hoc. cum constet multum de escis fundi per membra, & transire in corpus. & de hoc arguebant eum Gentiles, qui volunt calumniari dicta Euangelica, sicut Iulianus Imperator

Universidad de Deusto
Biblioteca

perator Apostata, & Porphyrius, quorum studium fuit libellos quosdam condere impugnatorios dictorum Euangelicorum. Sed Hieronymus soluit dicens, quòd omnia in secessum vadunt, quia prius esca tenera, & liquida transit per omnia membra, & postea per quosdam meatus secretos tendit in secessum cum ait: ex hac sententia quidam calumniãtur, quòd dominus Physicæ disputationis ignarus, putet omnes cibos in ventrem ire, & in secessum digeri: cum non statim infusæ escæ per artus, & venas, & medullas, neruosque fundantur. Sed sciendum, quòd tenuis humor, & liquens esca cum in venis, & artubus concocta fuerit, & digesta per occultos corporis meatus, quos Græci poros vocant, ad inferiora dilabitur, & in secessum vadit. Et tamen non est hoc tenendum, vt significatur in cortice literæ Hieronymi, sed dicendum, quòd cibus transmissus in ventrem, habet quasdam partes grossas, & fœculentas non aptas ad nutritionem, & illas post separationem per decoctionem, quæ fit in stomacho, natura immittit ad intestina, & inde per secessum dilabuntur: cęterę autem subtiliores partes rursus transmissæ ad epar digeruntur, & aliquid ex eis in sperma transit tempore, quo natura potens tam in masculo, quàm in fœmina sperma gignit (vocando large sperma sanguinem femininum, de quo formatur fętus) reliquum vero illarum partium transmittitur ad venas, & inde per omnes artus corporis, & transit in membra, & siquid in hac vltima digestione superfluum est, emittitur per poros per sudorem, vel aliam euaporationem: non tamen dilabitur in secessum per secretos meat⁹, quia per secessum non vadit nisi materia grossa, & fęculenta. Quod apertius dixit August. lib. 83. quæstionum, scilicet, alimenta carnis corrupta, ideſt, amittẽ tia formam suam: in membrorum fabricam migrãt, & corrupta reficiunt, ideſt, illud quod perierat per resolutionem in aliam formam per conuenientia trãseuntia, & per vitalem motum dijudicantur quodammodo, vt ex eis in structuram huius pulchri, & visibilis corporis, quæ apta sunt assumantur. non apta vero per congruos meatus abijciantur; quorum aliquid fęculentissimum redditur terræ ad alias formas assumendas; aliud per totum corpus exhalat, ideſt, per poros, qui sunt in omni corpore; aliud totius animalis latentes neruos accipit, & inchoatur in prolem. i. per occultas venas transit per omnia membra, vt inde fiat conuersio in singula membra secundum suã exigentiam. Ideo aliqui volentes saluare dictũ Christi dicunt, omne quod in os intrat in ventrem vadit, & in secessum. i. aliquid de omni quod intrat in os vadit in secessum, quia nihil est tam purum in cibis, in quo natura non separet aliquam fęculentam impuritatem, & illam per secessum emittit, & ita tenet Nico. Sed non stat, quia tunc non satisfacit Christus Iudæis, quia tunc idem argumentum erit de cibo mũdo, & immundo: cum de vtroque partes aliquæ maneant, & aliquæ emittantur per secessum, & illæ, quæ manent polluent hominem. Sed dicetur, quod possit stare sic, scilicet, natura euacuat per secessum id quod immundum est, & de quolibet cibo etiam de eo, quem mundum iudicamus: ergo a fortiori euacuabit ea, quæ sunt immunda de cibo immundo, & ita non manebit aliquid sordidum quod possit inficere animam.

Dicendum, ꝙ non stat. Primo, quia licet de quolibet cibo emittat id quod inconueniens est sibi: tñ nunquam totum emittit, & tamen de cibo immundo iudicabant Iudæi nullam partem esse mundam, nec licere accipi illam in cibum: ergo quæcunque manentes polluerent hominem. Secundo, quia supponebatur apud Iudæos aliquid manere quod conuerteretur in mẽbra: & poneretur ꝙ conuertebatur aliquid in substantiam cordis, & ita cibus intrabat in cor, quia nutritio fit per intus susceptionẽ, sed Christus ex suppositione Iudæorum dixit cibum non intrare in cor, Mar. 7. ideo non stat hoc ad satisfaciendum Iudęis, licet absolute sit verum, quòd de quolibet quod intrat in os, aliquid vadit in secessum.

Aliter ergo dicendum, ꝙ cum Christus non procedat hic ex veris simpliciter, sed ex eis, quæ videtur respondenti, vt dictum est, sicut putabant isti simplices Iudæi, ꝙ esca susceptа in corpore non transiret in substantiam corporis, sed ꝙ factis quibusdam alterationibus tota emitteretur, ita & Christus locut⁹ est dicens, omne quod intrat in os vadit in secessum, quod magis aperitur Mar. 7. scilicet. Non intrat in cor sed in ventrem, & in secessum exit purgans omnes escas. i. euacuans omnes escas sumptas. Et tunc stat ratio Christi contra istos, scilicet, cibus sumptus non manet in corpore, sed emittitur: ideo non potest coinquinare animam, quæ in corpore est, & tamen si Iudæi recte de natura animæ sentirent, non fuisset op⁹ contra eos his argumentis, sed solum, ꝙ spirituale, & corporale non se contingunt, ideo vnum non potest inficere aliud.

Quare Christus nominauit ista vitia, quæ in litera habentur, & non plura. Et quid sit fornicatio, nequitia, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, & stultitia.

Quæst. LIIII.

QVAERETVR, quare Christus nominauit ista vitia, quæ habentur in litera potius q̃ alia, aut nõ plura neque pauciora. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit, quia per hæc intelliguntur omnia peccata, eo ꝙ peccata sunt ꝺ decalogum directe, vel per reductionem, & nõ est peccatum quod ad decalogum non reducatur, & tñ per hæc accipiuntur vitia ꝺ omnia præcepta decalogi, quorum sunt septem ad proximum, & nominantur hic peccata, q̃ sunt ꝺ illa, vt adulteria, & fornicationes ꝺ illud non mœchaberis, & non concupisces vxorem alienam. homicidia sunt ꝺ illud non occides. furta ꝺ illud non furtum facies: falsa testimonia ꝺ illud non falsa testimonia dices. blasphemia ꝺ præcepta, quæ sunt ad Deum, scilicet, non assumes nomen Dei tui in vanum. Sic dicit Glo. ideo non fuit opus plura nominari. Sed dicendum, ꝙ non nominauit Christ⁹ ista sola, sed etiã alia, vt patet Mar. 7. s. de corde hoím procedunt malę cogitationes, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemiæ, superbia, stultitia. & ideo oportet, ꝙ omnia hæc saltem dixerit: cum Marcus hæc afferat Christum dixisse. mala cogitatio ponitur tamquam principium omnis peccati, adulteria, scilicet, coitus cum aliena vxore, vel qui est coniugationes solent proprie vocari coitus soluti cum soluta, quem vocamus simplicem fornicationem. & quando vocamus fornicationem non exprimendo amplius, solemus intelligere de simplici. Et tamen hic videtur, quòd accipiat fornicationes pro omni illicito coitu, vel vsu membrorum genitalium, quia talis vsus est peccatum. Et hoc est, vt aliqui volunt, quia Christus dixit pluraliter fornicationes, & tamen si de sola simplici loqui voluisset sufficeret dici fornicationem. Sed hoc nõ multum mouet, quia etiam alia vitia ponuntur hic pluraliter, vt adulteria, furta, falsa testimonia, homicidia. Sed dicetur, quòd intelliguntur multæ species illiciti coitus, vt non solum videatur Christus vetuisse adulteriũ & simplicem fornicationem, sed etiam omnem coitum illicitum. Melius tamen est, quòd accipiatur fornicatio pro simplici sola, eo quòd postea ponitur aliud quod designat cęteros coitus illicitos, scilicet, impudicitia, & tamen in hoc non multum differt qd velimus intelligere, & tamen saltem non accipietur omnis illicitus vsus vasorum genitalium per fornicationem qui sit præter adulterium, quia tunc superuacue poneretur impudicitia: homicidia, & furta nota sunt quid sint. Auaritia accipitur pro illicita retentione, scilicet, quando quis vult retinere rem, quæ ad eũ non peruenit iusto titulo, vel quãdo quis tenet aliqd iuste, & tñ obligatur subuenire pauperi in necessitate, & non subuenit propter tenacitatem: illam tenacitatem vocamus auaritiam. Nequitia est in calumniãdo proximũ quando quis per calumniam falsa crimina opponendo, vel ex falsa causa nocet illi, aut nocere nititur. Dolus & fraus in deceptione consistunt, siue fit per verba, siue per alia exteriora ostensa. Impudicitia est omnis corruptio mentis, & corporis quantum ad libidinem, & potest hic accipi pro omni illicito vsu, vel desiderio vtendi membris genitalibus præter adulterium, & simplicem fornicationem, quæ expressa fuerunt. Oculus malus dicitur quãdo quis malo animo aspicit alterum, siue hoc ostẽdatur in aspectu, siue non, & ita hostis oculum malum habet ad hostem, quia ex ira eum, & odio respicit, aut ex inuidia. Sic etiam adulator malum oculum habere dicitur, quia non recte videndo, quæ proximi sunt blandiendo eum ad mala deducit, & ita inuidi malũ oculum dicuntur habere, vt infrã vigesimo, dixit paterfamilias, an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? & tamen nequitia oculi fuit ibi inuidia, quia inuiderunt primi, quia vltimi fierent eis æquales. Blasphemia est, qua aliquid contra honorem Dei profertur siue attribuendo ei quod non habet. vt dicẽdo, quòd natura diuina est corporea, vel cibo vtens, aut negando quod habet, vt dicendo, quòd Deus nõ est omnipotens, neque est clementissimus. Superbia est appetitus immoderatus honoris, quo homo contra Deum extollitur, nolendo ei subijci, vel nolendo confiteri quòd ab eo aliquid recepit, aut contra proximum extollitur iniuste nocere volendo. Stultitia est qua quis non recte sentit de Deo, eo modo quo sapientia opponitur stultitiæ, vel vt opponitur prudentiæ est stultitia, qua quis non recte iudicat de agendis: & ideo praue, & inordinate agit, & sic communiter accipimus de his Theo. & Glo.

Dicendum autem, quòd intentio Christi fuit hic ostendere, quòd nihil intrans in os inquinat hominem, sed omnia vitia, quæ exeunt de corde inquinãt hominem, & quia vitium non est in corde, nisi per cogitationem, & electionẽ dicendo, quòd a corde exeũt malæ cogitationes, tanguntur omnia vitia, scilicet, quòd omnia illa inquinant animam, vel hominem, & ideo non erat necesse poni aliqua alia vitia vltra cogitationes, quia tamen Iudæi non putabant esse peccata, vt sunt in opere, & tunc non poterant omnia ponere; ideo voluit ponere ea, quæ communiora erant, ideſt, quæ magis veniunt in quotidianum vsum, & de quibus minus dubitarent Iudæi, quod erãt peccata. & de his dixit, quòd polluebant animam, & ita omnia alia vitia polluunt animam: cum ab anima procedunt per viam cogitationis.

Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri, & Sidonis. Et ecce mulier Chananæa a finibus illis egressa, clamauit dicens ei: Mi-

ſerere mei Domine fili Dauid, filia mea male a dæmonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius, rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait: Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. At illa venit, & adorauit eum dicens: Domine adiuua me. Qui respondens ait. Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa dixit: Etiam Domine. Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Iesus ait illi: O mulier magna est fides tua, fiat tibi, sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora.

2. q. 7. c. tenites. l. 19.

Mar. 7.

Mar. 8.

Et egressus. Quia Christus supra confutãuerat in Iudæis quẽdam infidelitatis errorem, hic subditur qũo illis dimissis transit ad tempus ad Gentiles commendando in eis fidei amorem. & dr̃. *Et egressus inde Iesus.* Ideſt, de terra Genesareth, in qua nunc erat cum Phariseis disceptans. *Secessit in partes Tyri, & Sidonis.* Ideſt, iuit ad terras coniunctas illis duabus ciuitatibus. nam in Tyrum, aut Sidonem non legitur nunc intrasse.

Et ecce. Ideſt, statim. nam mox vt venit Christus in regionem illam: venit ad eum mulier Chananæa, vt innuitur Mar. 7. *Mulier Chananæa.* Ideſt, de stirpe Chananæorum. qui adhuc manebant in regione illa.

A finibus illis egressa. Ideſt, de prouincia Tyri, & Sidonis. *Clamauit.* Magno desiderio tenebatur pro salute filiæ. & etiam fidem magnam conceperat, quòd Christus eam sanare posset: ideo clamabat importune, vt saltem sic exaudiretur. *Dicens miserere mei.* Non petebat aliquid mulier ista pro se, sed pro filia. & tamẽ quòd illi conferretur sibi iudicabat conferri.

Domine. Reuerentiam, & subiectionem ostendit, quia non solum eum sapientem, aut Prophetam appellauit, sed Dominum. *Fili Dauid.* Ideſt, Messias. nam de stirpe Dauid venturus erat Messias. Ioan. 7.

Filia mea male a dæmonio vexatur. Ideſt, dure vexãt. erant quippe dæmones quidam sęuiores alijs, quibus maior nocendi dabatur potestas, & illi nimis torquebant. *Qui non respondit ei verbum.* Silicet, licet multũ clamaret: non dixit ei faciam, aut recede, quia non faciam, sed permittebat eam clamare. & hoc erat mulieri ad maiorem molestiam, quia videbatur valde cõtemni. *Et accedentes discipuli.* Scilicet, ad Christũ postquam mulier nõ exaudiebatur ab ipso. *Rogabant eum.* Scilicet, ꝙ sanaret filiam illius. *Dicentes.* Dimitte illã, ideſt, expedi, sicut accipitur præceden. cap. & Marc. 6. ꝙ Iesus mansit dimittendo turbas, ideſt, expediendo eas a se, dum discipuli ascenderant nauiculam. & petebant expediri illam concedendo illi id quod petebat, quia aliàs non rogarẽt pro illa, sed ꝺ eam, maxime qa Christus respondit eis, ꝙ non erat missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel, & tamen si illi peterent quod expediret eam iubendo illi recedere non respõderet Christus sic. *Quia clamat post nos.* Ideſt, inquietat nos veniendo post nos per viã, & inquietabit amplius. nam videntes discipuli importunitatem mulieris, & confidentiam eius in petendo, putauerunt, quòd semper sequeretur eos per viam clamãdo quousq; Christus ꝓcederet ei quod petebat. & sic affligeret

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret eos clamoribus. *Ipse autem respondens.* Scilicet, ꝙ non liceret concedere mulieri quod petebat. air.

Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. Ideſt, non eſt licitum hoc facere, quia ego non veni niſi pro ouibus, quę perierunt de domo Israel, vt reducerem, & colligerem eas ad ouile, ſcilicet, pro Iudæis. iſta autem Chananæa eſt.

At illa venit. Ideſt, acceſſit prope Chriſtum. cum enim diſcipuli oraſſent pro ea, nec obtinuiſſent, ipſa non deſtitit orare, ſed tunc magis ad eum acceſſit, vt efficacius oraret.

Et adorauit eum. Scilicet, cecidit ad pedes eius in terram prona, vel genibus flexis, quod erat adorare.

Dicens Domine adiuua me. Ideſt, da mihi quod peto. & accipitur large adiuuare. nam adiutor eſt, qui aliquid tribuit, & non totum. vel qui ad conſequēdum aliquid concurrit, ſed non confert illud. Chriſtus autem totum collaturus erat hic, & ita mulier ab eo totum ſperabat quod petebat. & tamen dixit: adiuuare, quia iſta eſt conſuetudo ſcripturæ. ſic enim dicitur quòd Deus eſt nobis adiutor fortis, & Domine ad adiuuandum me feſtina. & non ſolum eſt hoc in negocijs, in quibus nos aliquid poſſumus, & cętera Deus facit, ſed etiam vbi totum confertur ab extra a Deo dicitur adiuuare. ſic dicitur Mar. nono, de illo, qui petens a Chriſto liberari filium ſuum a dæmone ait: Domine ſi quid potes adiuua nos, miſertus noſtri. & ita hic erat adiuuare.

Qui respondens ait. Excuſabat ſe, vt non faceret, quaſi videretur nolle concedere quod illa petebat.

Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. Grauis, & aſpera reſponſio erat, quæ nimis irritaret cor mulieris, niſi eſſet fide & patientia ſolidatū, quaſi dicat, non petis iuſtum, quia ſicut ſumere panem, qui eſt neceſſarius pro filijs, & dare canib⁹, eſt iniuſtū: ita virtutes, quę faciendę erant ad curationes Iudęorū, qui filij vocantur, expendere in vtilitatem Chananęorum videbatur illicitum.

At illa dixit, etiam Domine. Ideſt, tu Domine dicis, quòd non eſt bonum dare panem filiorum canibus: & tamen bonum eſt aliquid de illo dare, ſaltem micas cadentes. ita tu potes dare mihi nūc miraculoſam curationem filiæ meæ de his curationibus, quæ iam ſuperabundant Iudęis: inter quos feciſti plurimas, & quotidie facis.

Nam & catelli. Inducit probationem per exemplū catellorum, vocantur catelli parui canes, quia eſt diminutiuus de canis.

Edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum. Ideſt, canes aliquid edunt de menſa dominorum, non qui dem de eo quem comeſturi ſunt domini, ſed de micis cadentibus de cibo dominorum. ſed Marc. 7. dicitur: nam & catelli comedunt ſub menſa de micis puerorum, ideſt, de reliquijs filiorum, qui vocantur pueri, quia parui ſunt, ſic Iſa. 8. dicitur ego & pueri, quos donauit mihi dominus, ideſt, filij mei. & 1. Politico, c. primo. vocantur pueri, & puerorum pueri. i. filij, & filij filiorum. i. nepotes in cōmunicatione homogalatarum, & illud dictum eſt magis ad propoſitum. ſ. ꝙ non comedunt canes panem filiorum, ſed de micis, quę cadunt de pane filiorum ſub menſa.

Tunc respondens Iesus. Scilicet, quando iſta mulier reſpondit catellos edere de micis, quia iam non videbat̄ ꝙ poſſet eſſe maior fides, neque patientia, neque humilitas. *Ait illi o mulier magna est fides tua.* Ideſt, quia tā ta eſt fides tua, non poteſt negari tibi quod petis.

Fiat tibi sicut vis. Ideſt, ſanetur filia tua, ſicut tu petis.

Et sanata est filia eius. Ideſt, liberata a dęmone, a quo dure vexabatur. *Ex illa hora.* Ideſt, ex hora, qua Chris dixit fiat tibi, ſicut vis, vt oſtendatur ꝙ Chriſtus ſubito operabatur, eo ꝙ Deus erat, & non egebat longis temporis ſucceſſionibus, ſicut naturalia agentia, vnde q̄n mater redijt in domum, inuenit puellam iacentem ſupra lectum, & dęmonium exiuiſſe.

Quæ sint istæ duæ vrbes, scilicet, Tyrus, & Sidon, & earum situs. *Quæſt. LV.*

QVAERETVR quę ſint iſtę duę vrbes, de quib⁹ hic dicitur, ſcilicet, Tyrus, & Sidon.

Dicendum ꝙ ſunt duę vrbes in terra Phęnicis, & ideo mulier iſta, quæ hic vocatur Chananęa, vocatur Syrophęniſſa Mar. 7. ideſt, de terra Phęnicis, & ſunt in terra, quę data eſt Iudęis in ſortem: data fuit enim eis tota terra Chanaan, & eam ſorte diuiſerunt: vnde Tyrus, & Sidon ſunt in ſorte tribus Aſer, vel iuxta illam. vnde Ioſue decimonono, quando ponuntur ſortes tribuum dicitur de tribu Aſer, quòd ſunt eius exitus vſque ad Sidonem, & vrbem munitiſſimam Tyrum. ſunt autem iſtæ duę vrbes in litore maris, & maxime Tyrus: nam eſt in corde maris, vt dicitur Ezechi. vigeſimoquinto, & hoc quia tota circundatur mari, niſi ex vna parte, qua eſt acceſſus per terram. Sidon etiam eſt iuxta mare, ſed non eſt circundata freto, diſtat autem Sidon a Tyro per 21. leucas vel quaſi, vt patet in libro de ſitu terre ſanctæ, vt tradit Marinus venetus. Erat autem Tyrus ciuitas famoſiſſima regni Metropo. de qua erat Hiram rex Tyri, qui erat amicus Dauid regis Iudæorum: miſitque ei ligna ad ędificandum domum. 2. Regum quinto. Eſt autem tam Tyrus, quàm Sidon ad radices libani, ex parte Occidentali montis libani, ſcilicet, vbi libanus maxime appropinquat ad mare, & ideo Tyrij, & Sidonij ędebant omnia ligna de monte libano, quæ poſita fuerunt in templo Domini, & vehebant ea per mare in ratibus vſque in Iopen, & inde ſerui Salomonis ſumentes ea portabant in Ieruſalem tertio Regum quinto, & ſecundo Paralipom. ſecundo, & ita Tyrij, & Sidonij erant boni cęſores lignorum. Sic dixit Salomon ad Hiram regem Tyri, nō eſt in populo meo, qui ſciat ligna cędere, ſicut Sidonij. Eſt autem Tyrus magis propinqua Ieruſalem quàm Sidon, quia Sidō eſt magis Aquilonaris, quàm Tyrus per vndecim leucas per litora maris Mediterranei: fuit autem Tyrus ſemper glorioſior vrbs quàm Sidon, & potiſſime propter magnum conuentum mercatorum in ea: erant quippe ibi famoſæ nundinę concurrentibus illuc per mare gentibus multis de cuius laudibus multa ponuntur Ezechie. vigeſimoſeptimo. Et de hac vrbe fuit Dido regina, quæ Carthaginem magnam in Lybiam condidit fugiens tyrannidem fratris ſui occiſo viro ſuo Sichęo, quæ vrbs ſeptuaginta annis ante vrbem Romæ condita eſt: vnde habitatores Carthaginis dicuntur Tyrij, ſcilicet.

Vrbs antiqua fuit Tyrij tenuere coloni. *Oſtia. Carthago italiam contra Tyberinaque longe.*

vt ait Virgil. 1. Aeneidos. fuit euerſa hęc ciuitas p Alexādrū, qa reſtitit ei pp Darīū regē Perſarū, ſed poſtea habitata eſt. Sidō aūt erat olim ſola ciuitas, & anguſta poſita in litore maris, poſtea vero penit⁹ diſſipata eſt: ita vt nō relinquat ibi niſi vnū caſale, & ꝓuincia inter media erat ad quā Chris ibat nūc. ſ. q̄ erat adiacēs Tyro & Sidoni: nec enim lōge diſtabat terra, in qua nūc Chris erat a Tyro, & Sidone: erat enim in Bethſaida, quæ eſt apud Capharnaū, vt declaratū eſt p̄cedēti ca. & erat Capharnaū citra mare Galileę ad partē Occidētalē ei⁹, diſtat ab vrbe Tyri quaſi leucis 20. aut parū pl⁹: a Sidone aūt diſtat quaſi leucis 25. aut parum amplius, & eſt intermedia Galilæa inferior, q̄ vocat Galilæa gentiū, de qua dicit Iſa. 9. & ſupra 4. & ita ꝓ regionem illam venit vſq; ad adiacētia loca Tyro, & Sidoni. De his dicit Remigius, Tyrus, & Sidon ciuitates ſunt Chananæorum. nā Tyrus Metropolis fuit Chananæorum. Sidon terminus eorum reſpiciens ad Aquilonem.

Ad quid nunc Christus iuit in partes Tyri & Sidonis. *Quæst. LVI.*

QVAERETVR ad quid nunc Chriſtus iuit in partes Tyri, & Sidonis. Dicendum, ꝙ fuit. Primo propter indignitatem Iudæorum. nam Phariſæi Chriſto indigni erant, qui eum perſequebantur, & propter veritates ab eo dictas ſcādalizabantur: ideo nunc iuit ad gentes ad tempus. Sic dicit Hieronymus: Scribis, & Phariſæis calumniatoribus derelictis, tranſgreditur in partes Tyri, & Sidonis. Sic etiam dicit Theophilus, poſtquam de eſcis Dominus docuerat videns incredulos eſſe Iudæos, fines ingreditur gentium: Iudæis enim infidelibus, ſalus ad gentes conuertitur. Secundo fuit, quia Chriſtus volebat ſanare mulierem Chananęam, quę manebat in terra Tyri, & Sidonis, & ſi illuc Chriſtus non iret, forte mulier nunquam veniret ad Chriſtum, & quia bonę fidei mulier erat, voluit illuc ire, vt eam ſanaret. Sic dicit Hierony. Scribis, & Phariſæis calūniatoribus derelictis, tranſgreditur in partes Tyri, & Sidonis, vt Tyrios Sidonioſque curaret. Et dicendum, ꝙ licet dicatur veniſſe Chriſtus nunc ad fines Tyri, & Sidonis: vere tamen erat iuxta Tyrum, quia curata muliere iſta declinauit Chriſtus per latus maris verſus Sidonem, & inde redijt in Galilæam. ſic dicitur Marc. 7. vbi poſito iſto miraculo ſequitur. & iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galileæ.

Quomodo iuit nunc ad terram Gentilium, cum ipse præceperat Apostolis ne abirent in viam gentium, & Samaritanorum. *Quæst. LVII.*

QVAERETVR quomodo Chriſtus iuit nunc ad terram Gentilium, quia dixit ſupra 10. In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorū ne intraueritis. potiſſime quia inter omnes gentes nulli erant cum quibus minus licebat communicari Iudæis, q̄ Chananæi, quia cum alijs licebat habere pacem, vel recipere eos in ſeruos: Chananęos autem nulla conditione pati poterant inter ſe viuere, ſcilicet, neque amicitię, neque ſeruitutis, Deuter. 20. & tamen iſti Tyrij, & Sidonij, ad quos nūc Chriſtus venit Chananæi erant, cum iſta mulier vocetur Chananæa. Aliqui dicunt, quòd nondum data erat lex illa de non prædicando Gentilibus: ideo licebat hoc fieri. Sed non ſtat, quia prius ponitur illud p̄ceptum datum q̄ iſta itineratio Chriſti ad terram Tyri, & Sidonis, quia illud eſt ſupra 10. & illud patet ex ordine Marci, quia Mar. 6. ponitur miſſio Apoſtolorū, & poteſtas eis data, & Mar. 7. ponitur hoc de itinerātione in Tyrum, & Sidonem.

Dicendum ergo, ꝙ poſt illud prędceptum datū fuit: tamen Chriſto non erat illicitū hoc agere, quia Chris non arctabatur obedire præceptis ſuis, quia non erat illis ſubditus, neque poterat ſubijci, quia non poteſt quis ſubijci niſi maiori: & tamen Chriſtus non erat maior ſeipſo: ideo non obligabatur præceptis ſuis, ſed diſcipuli obligabantur quando a Chriſto mittebant̄. Secundo, quia dato ꝙ teneret̄ Chriſtus illo præcepto nō videret̄ agere ꝯ illud. nā ibi vetuerat p̄dicare Gētibus, nā intrare in ciuitates Gētiliū, & Samaritanorū dum non intrarent ad prædicandum licitum erat, qa ad comedēdū licitū erat illuc intrare, ſicut Chriſt⁹ ſemel miſit diſcipulos ad quendam locum Samaritanorum, vt ei ibi pararent cibos, & Samaritani noluerunt recipere Chriſtum in vrbe Luc. 9. & interdum intrabant diſcipuli pro cibis in vrbes Samaritanorum, vt afferrent ad iter, ſicut fuit Io. 4. ſed prædicare Gentilibus, & Chananæis illicitum erat: Chriſtus autem nūc non prædicauit, ſed ſolum curauit mulierem a dæmonio, ergo non egit contra legem illam. Tertio, quia illa lex intelligebatur de publica prædicatione, & nō de occulta, & tamen occulte poterant diſcipuli aliqua pauca verba dicere Chananęis, ſi intrarent in vrbes eorum propter aliud, & ita Chriſtus quando nunc iuit non intendebat prædicare, ſed occultus trāſire. Quod patet, quia Mar. 7. dicitur, abijt in fines Tyri, & Sidonis, & ingreſſus domum neminem voluit ſcire, & tamen ſi intenderet prædicare omnibus ſe oſtenderet, vnde nec curationem facere intendebat, niſi magna foret mulieris importunitas: dixerat enim non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Israel. Sic dicit Chryſoſto. conſiderandum autem, ꝙ quando ab eſcarum obſeruatione Iudæos eripuit: tunc & Gentilibus viam aperit, ſicut Petrus prius viſus eſt in viſione hanc legem ſoluere, & tunc mittitur ad Cornelium. ſiquis autem quærat cum diſcipulis ſuis dixerit in viam gentium ne abieritis, qualiter hanc ambulat viam, ei reſpondet dicens primum quidem illud dicemus, quoniam non erat obnoxius præcepto quod diſcipulis dederat. ſecundo, quia nec prædicaturus abijt, vnde Marcus dicit, quoniam occultauit ſeipſum.

Ad quid iuit Christus in terram Tyri, & Sidonis. Eo quòd Christus sæpe relictis Iudæis ibat ad Gentiles sanans eos, & hoc in opprobrium gentis Hebraicæ credere nolentis. *Quæst. LVIII.*

QVAERETVR ad quid Chriſtus iuit in terram Tyri, & Sidonis cum ibi nihil egerit.

Dicendum, quòd iuit illuc, vt mulierem iſtam ſanaret, nam etiam ſi nihil aliud in regione illa faceret, iſtud erat ſufficiens, vt huius itinerationis labores Chriſtus ſumeret: ſic enim fuit quando Chriſtus nauigauit in terram Geraſenorum, quia nihil ibi egit, niſi ſanare duos arreptitios, & mox reuerſus, quia incolæ rogauerunt, quòd recederet non audito verbo prædicationis eius ſupra octauo, & Marc. quinto, & Luc. octauo, & tamen pro illo bis transfretauit mare Galileæ. Secundo fuit ad cōmendationem magnam virtutis fidei in Gentilibus, & opprobrium Iudæorum: ipſi enim videntes magna miracula nihil credere volebant, & Gētiles cum nihil adhuc vidiſſent magna credebant. & ita Chriſtus in eis laudat valde fidem, ſic patet ſupra octauo, in Centurione, qui Gentilis erat, & dixit, quòd ſolo verbo poterat Chriſtus abſentem ſanare, & dicitur, quòd Chriſtus admiratus eſt fidem illius, & conuerſus ſequentibus ſe dixit, amen dico vobis non inueni tantam fidem in Iſrael. & ita etiam nunc mulieri iſti Chriſtus dixit, o mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis. Tertio fuit, quia non ſolum ſanauit iſtam mulierem, ſed etiam aliquos alios ſanauit: licet Euangeliſtę non expreſſerint, quia non omnia geſta Chriſti exprimuntur Ioan. vigeſimo. Et ita tenet Hieronymus dicens, Scribis, & Phariſęis calumniatoribus derelictis tranſgreditur in partes Tyri, & Sidonis, vt Tyrios Sidonioſque curaret. Et hoc veriſimile eſt, quia iſta curatio mulieris fuit iuxta Tyrum, & inde proceſſit in Sidonem, quæ magis diſtabat, & erat illa terra Chananæorum, & poſtea redijt in Galilæam, Mar. 7. ſcilicet, & iterum exiens de finibus Tyri venit per Sidonē ad mare Galileæ. & tñ nō iret

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus frustra in Sidonē, quia facilius erat redire de Tyro in mare Galilęæ, quàm ire inde in Sidonem, & postea redire in mare Galilęæ: cum plus distaret mare Galilęæ, idest, Capharnaum, vel Bethsaida a Sidone, quàm a Tyro, vt ostensum est supra quæstio. 56. & ita aliquos curaret in regione illa, & tamen etiam si non ageret, nisi sanare filiam Chananęę, & per hoc exprobrare infidelitati Iudæorum, satis erat ad itinerationem istam. sic dicit Remigius, scilicet, iuit autem vt Tyrios Sidoniosque sanaret, siue vt filiam huius mulieris a dæmonio liberaret, quatenus per eius fidem Scribarum, & Pharisæorum nequitiam condemnaret.

An ista mulier erat Chananæa. Et quòd Syria multas sub se continet regiones. Et decem sunt Syriæ.
Quæst. LIX.

QVAERETVR de muliere ista, an erat Chananęa, & quomodo poterat esse Chananæa: nam videtur, ꝙ non erat Chananæa, quia Marc. 7. dicitur, quòd erat mulier ista Syrophęnissa genere.

Dicendum ad hoc, quòd mulier vere erat Chananæa, sicut hic dicitur. & etiam erat Syrophęnissa, nec vnum alteri repugnat, sed coincidunt. dicitur enim Chananæa, quia erat de genere Chananęorum, quæ gentes tenuerunt terram Iudæorum olim, & manebant adhuc in parte eius: dicitur autem Syrophęnissa genere, idest, de Syria phęnicis.

Est enim Syria magna regio comprehendens sub se multas regiones particulares: nam in Syria est tota terra Iudæorum, & Philisthinorum, & Ammonitarum, Moabitarum, & Idumæorum, & Damascenorū, & aliæ gentes multæ. Vnde ponunt esse decē Syriæ. Prima est Syria Mesopotamiæ, & est multum Aquilonaris, in qua habitauit Abraham antequam veniret in terram Chanaan, & ibi habitabat Laban, ad quem iuit Iacob Genes. vigesimonono cap. Secunda Syria est coniuncta isti, & est magis versus Meridiē, & vocatur Syria celes, vt patet secundo Regum decimo, & vocatur Celesyria, idest, Syria celes, vt aliquā do nominatur in libro Machabæorum, & in hac est ciuitas Metropolis Antiochia. Tertia Syria est Phęnicis, de qua nunc loquimur, eo ꝙ in ea est quædam parua regio, quæ vocatur Phęnicia, a nomine conditoris, qui cœpit eam habitare, scilicet, Phęnice fratre Gathan, & in hac Phęnice est ciuitas Tyrus præcipua, & Sidon, & Anteradum, & Berithum, quod vulgariter vocatur, Baruth, & Tripolis, & aliæ vrbes, & est iuxta libanum, & mare. Sunt septem alię Syriæ tendendo semper versus Meridiem, de quibus late dictum est supra 4. capi. qō. 120. & de hac Syria erat mulier hæc, & dicta est Syrophęnissa, idest, de Syria Phęnicis, vt non intelligatur, quòd esset de aliqua aliarum nouem Syriarum, & ita mulier ista erat Syrophęnissa, idest, de Syria Phęnicis, & erat Chananæa, quia Chananæi habitabant in regione illa.

Quomodo poterat esse Chananæa mulier ista, quia Deus iusserat omnes occidi. Et quòd omnes populi terræ promissionis, qui erant septem nominantur quandoque Chananæi in scriptura licet gens Chananæorum esset vna de illis. Qō. LX.

QVAERETVR quomodo poterat esse Chananæa mulier ista, quia Deus iusserat Israelitis, ꝙ occiderent omnes Chananęos, Deuteronom. vigesimo. Et sic videtur, quòd nullus maneret de stirpe eorum. Dicendum, quòd tota terra, quæ data fuit Iudæis erat terra Chananæorum, quorum fuerunt septem gentes, scilicet, Amorrhęi, Iebusæi, Euęi, Ethæi, Pherezęi, Chananæi, Gergesæi: Deuteronomio septimo, & licet vna gens istarum septem specialiter vocentur Chananæi: tamen etiam omnes gentes septem solent vocari gens Chananæorum, & terra, in qua habitabant vocatur tota terra Chanaan. Istas septem gentes Deus promisit Iudæis eijcere ante faciē eorum, & Iudæi ingressi in terram eorum occiderunt reges multos ipsorum, scilicet, triginta vnum, vt patet Iosue duodecimo capit. & tamen manebant adhuc aliquæ gentes, & loca Chananæorum: noluit enim Deus ad introitum Iosue occidere omnes Chananæorum populos, quia terra erat magna, & Iudæi non possent replere eam habitando: vnde crescerent bestiæ in terra non existente habitatore, & esset hoc periculum: ideo successiue, & non simul voluit dare terram Iudęis Exodi vigesimotertio. Manserunt autem post mortem Iosue multa loca Chananæorum, quæ non fuerant Iudæis tradita, Iosue decimotertio, & Iudicum tertio, & iubebat Deus Israelitis, quòd nō facerent pacem cum his gentibus, neque tenerent eas in tributarias, sed occiderent, Deuteronomij vigesimo: sed Iudæi noluerunt, sed aliquos subijciebāt in tributarios, & contra illos non pugnabant. Et quia tpe Salomonis fuit regnum Iudæorum in flore, tunc omnes qui residui erant de populis Chananæorum seruierunt Salomoni sub tributo tertio Regum nono, & secundo Paralipom. octauo, & ita manserunt in pace, & tamen erant adhuc multi Chananæi: nam Philisthini erant Chananæi: etiam Tyrij, & Sidonij erant de stirpe Chananæorum, ideo potuerunt vsque ad tempora Christi durare Chananæi, & manebant pręcipue in terra Tyri, & Sidonis: nam contra istos non pugnauit Dauid, quia Hiram rex Tyri, & Sidonis fuit amicus Dauid, secundo Regum quinto: fuit etiam postea amicus Salomonis: deditque ei ligna pro templo Domini tertio Regum quinto, & secundo Paralipom. secundo. Et ita manserunt Tyrij, & Sidonij semper securi contra Iudæos. vnde tempore Christi adhuc erant Chananæi in regione illa. & ita erat mulier ista Chananæa, & erat Syrophęnissa, idest, de Syria Phęnicis, quæ est terra iuxta Tyrum, & Sidonem.

Quomodo Iudæi permittebant Chananæos istos manere in terra eorum, & an peccabant non occidendo eos. Quæst. LXI.

QVAERETVR quomodo Iudæi permittebant Chananæos istos manere in terra, & an peccabant. nam Deus vetuerat eis tenere illos in terra faciendo cum eis aliqua fœdera, sed ꝙ occiderent illos in ore gladij. Dicendum, quòd de eis Chananæis, vt de Philisthinis, & qui habitauerūt in alijs partibus terrę Chanaan esset aliter dicendum, & tamen de Chananæis, qui erant in vrbibus Tyri, & Sidonis, dicendum quòd non peccabant Iudæi non expellendo eos de terra: nam Dauid, qui erat vir sanctus pacem cum illis habuit, & etiam Salomon habuit amicitiam: nam ipsi dederunt ligna ꝓ templo Domini. 3. Reg. 5. & 2. Paralipo. 2. & dedit eis Salomon viginti oppida in terra Galilęæ. 3. Reg. 9. & hoc in mercedem pro lignis, quæ dederant, & scidерant, portauerantque per mare pro templo Domini: ideo sequentibus Iudæis nō solum licebat pacem habere cum Tyrijs, & Sidonijs, immo non erat licitum bella mouere contra ipsos, nisi illi delinquerent contra iura amicitiæ contractæ cum gente Iudæorum. Secundo dicendum, quòd non solum non peccarent nunc non pugnando contra Chananæos, Tyrios, & Sidonios, sed etiam si non pugnarent contra Philisthinos,

listhinos, & alias gētes relictas de Chananęis, quia illud præceptum de occidendo Chananæos fuit a principio quando Iudęi ingressi sunt terram, quandiu populus ille fuit in multiplicari, & tamen postea quando pauci erant ita, vt nec possent replere terram, non obligabantur pugnare contra Chananæos, quia frustra pugnarent, & expellerent eos de terra, cum ipsi non possent illam habitare, & redacta terra in solitudinē multiplicarent ꝺ eos bestię: nā ista fuit causa quare Deus noluit oēs illas gentes simul anno vno expellere de terra Exo. 23. c. Et hoc maxime fuit post reditum Iudæorum de Babylone. nam erant pauci, & manebat terra multa habitanda, & ipsi erant tamquam populus nouiter veniens ad terram: vnde iam non competebant eis leges priores, scilicet, pugnare contra Chananæos ad expellendum eos de terra, sed satis erat illis habitare in locis in quibus habitauerant ante captionem seu captiuitatem Babylonis. Tertio, & principaliter, quia nunc Iudæi, & tota terra Syriæ in qua erant Chananęi, erant sub potestate Romanorum, qui ibi tenebant exercitus suos ad custodiendum regiones sub eorum imperio sine rebellione, vnde non licebat iam Iudęis committere bellum aliquod contra Chananęos, aut contra alias gentes subditas Romanis, quia efficerentur per hoc hostes Romanorum, & delerent eos, & ita non agebant contra legem non pugnando, vel non occidendo Chananæos, quia non poterant, & tamen licet Iudæi seruarent pacem ad Tyrios, & Sidonios, Chananæos non recipiebant eos ad consortium suum: vnde etiam si Chananæi vellent conuerti ad Iudaismum, & exercere cęremonias Iudęorum non permittebatur eis viuere inter illos quod permitteretur alijs gentibus.

Quare dicitur hic, quòd mulier ista erat Chananæa, cum hoc nihil faciat ad miraculi ostensionem. Et quòd propter Iudæorum indignitatem Christus quandoque Gentilibus beneficia præstabat, quæ & illorum maiorem excitabant fidem.
Quæst. LXII.

QVAERETVR, quare dicitur hic, quòd mulier ista erat Chananęa: nam dato, quòd esset Chananęa potuisset subticeri, & satis erat ostendi miraculum liberationis filiæ eius a dęmonio.

Dicendum, quòd intentio Euangelistæ fuit ostendere de ista muliere non solum, quòd erat Gentilis, sed etiam, quòd esset Chananęa. Primo quia voluit ostendere, quòd Christus relictis Iudęis ad tempus iuit ad Gentiles propter eorum indignitatem, quia bonis operibus eius scandalizabantur, & ideo quando Christus recessit de terra Genesareth, in qua Phariſei, & Scribæ disceptauerant cum eo de cibis, & mūditia corporali, non solum dicit Scriptura, quòd inde recessit, sed quòd venerit in partes Tyri, & Sidonis de quibus constat, quòd non erant Iudęi, & vt magis videatur, quæ gentes erant istę dicitur, quòd mulier illa cui beneficium præstitit Chananæa erat, quod etiam Mar. expressit dicens eam genere Syrophęnissam Marc. septimo: nam Syrophęnices Chananæi erant. & hoc fuit, vt ostendatur, quòd propter indignitatem Iudæorum transiuit Christus ad benefaciendum aliquo tempore Gentilibus. nam etiam ita fuit in veteri testamento, quia interdum Deus mittebat Prophetas aliquos ad benefaciendum Gentilibus, & non Iudęis, ita Christus inducit loquens contra Nazarenos Lucæ quarto, scilicet, multę viduæ erant in Israel sub Elia, & tamen ad nullam earum missus est Elias, nisi in sareptam Sidoniæ, & multi leprosi erant in Israel sub Eliseo, sed nullus eorum curatus est nisi Naaman Syrus. & hoc erat, quia illi Gentiles magis merebantur diuina beneficia quàm Israelitæ, ita & nunc exprimitur fuisse Chananęam mulierem cuius filia a dęmone liberata est, vt videatur, quòd tanta erat Iudęorum indignitas, quòd Chananęi erant digniores ad recipiendum diuina beneficia. Secundo fuit ad ostendendum laudem fidei gentium supra fidem Iudæorum. cum enim quotidie miracula multa Christus Iudæis faceret, adhuc non credebant in eum, sed dicebant quod signum tu facis, vt credamus tibi? Ioan. sexto. Gentiles autem firmiter credebant, & valde affecti erant, & ideo vbicunque faciebat Christus miracula curādo Gentiles aliquos: ibi magis elucet fides quàm vbi Iudæi sanabantur, & ob hoc Euangelistæ curant exprimere de illis, quòd sunt Gentiles, vt appareat opprobrium Iudæorum. sic patet supra octauo, quando sanatus est puer Centurionis. nam Christus admiratus dixit sequentibus se. amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel, & ideo intulit ibi contra Iudæos, quòd multi venient ab Oriente, & Occidente, & recumbent in regno Dei cum Abraham, Isaac, & Iacob, & filij regni huius, idest, Iudęi eijcientur in tenebras exteriores. sic etiam Luc. dicimoseptimo, quando curati sunt decem leprosi a Christo, & vnus solus redijt ad agendum gratias, conquestus est Christus dicens: nonne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? non fuit inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo nisi iste alienigena, & sic nouem curati a lepra, qui Iudæi erant non redierunt ad gratias agendum, quia pauca deuotio in illis erat. ille autem decimus, qui alienigena erat redijt, & hoc Christus clamat ad magnum opprobrium Iudæorum. ita nunc, quia excellens fides apparuit in muliere ista antequam videret Christi miraculum, exprimitur quòd Chananæa esset, quia Chananæi erant gentes maxime abiectæ in cōspectu Iudæorum, & illis plura mala quàm alijs gentibus Deus inferri iusserat. Num. trigesimoquarto, & tamē ipsi fidem habebant, & Iudæi non, & ita erat magnum opprobrium ipsorum. Sic dicit Chrysostomus. s. dicit autem Euangelista mulierem Chananęam, vt ostēdat virtutem præsentiæ Christi. Chananæi enim qui expulsi fuerant, vt non peruerterent Iudęos, hi Iudæis apparuerunt prudentiores, vt exirent a terminis suis, & accederent ad Christum.

Quomodo Matthæus, & Marcus videntur discordare. Et quem ordinem tenuerit Christus in sanando filiam Chananææ.
Quæst. LXIII.

QVAERETVR quomodo possit stare, quòd Matthęus, & Marcus videntur hic discordare, quia Matthæus innuit hic, quòd fuerit factum istud in via Christo itinerante. nam dicitur mulier Chananæa de finibus illis egressa clamauit, & cum Christus ei non responderet, dicunt ei discipuli, dimitte illam, quia clamat post nos, & sic illi itinerabāt, & mulier sequebatur eos a tergo clamans. Marcus autem innuit, quòd fuerit factum in domo, Marc. septimo. s. abijt in fines Tyri, & Sidonis, & ingressus domum neminem voluit scire. & non potuit latere: mulier enim statim, vt audiuit de eo cuius filia habebat spiritum immundum, intrauit & procidit ad pedes eius, & rogabat eum &c. Et postea sequitur, quòd Christus concessit mulieri quod petebat, ergo in domo factum est.

Aliqui dicunt, quòd non est idem factum quod Matthęus, & Mar. narrant, & sic potuit vnum fieri in via, alterum in domo.

Sed dicendum, quòd non stat: necesse est enim

poni,quòd sit idem factum, quia eadem ponuntur vtrobique,ita vt nihil videatur differre. nam vtrobique est mulier de partibus Tyri,& Sidonis, & Christus iuit in partes illas, & vtrobique pro filia rogat a dæmone vexata,& vtrobique Christus dicit de pane filiorum non dando canibus:non est ergo aliqua veri similitudo,vt duo facta sint. Itē patet efficacius, quia Matthæus,& Marcus ponunt eadem præcedentia, & subsequentia ad istud miraculum, ergo necesse est esse idem.nam hic dicitur, quòd Christus disceptabat cum Pharisæis, & Scribis, & sequitur,& egressus inde secessit in partes Tyri,& Sidonis. & Mar.7.idem ponitur. nam descripta disceptatione Christi cum Pharisæis,& Scribis sequitur,& surgens inde abijt in fines Tyri,& Sidonis. Etiam sequentia sunt eadem, quia postea ponitur infra in litera,quòd cum transisset inde Iesus venit secus mare Galilęæ, & Marc.septimo,etiam post istud miraculum sequitur, & iterum exiens de finibus Tyri venit per Sidonem ad mare Galilęæ. oportet ergo dici, quòd sit idem factum.

Dicunt autē alij,quòd idem miraculum est, & ifi inchoatum est istud factum in via,& completum est in domo,quia dicitur hic,quòd mulier Chananæa de finibus illis egressa clamabat. ergo principium miraculi fuit,quòd mulier egrederetur, & ita in via incępit.Sed non stat.quia Mar.7.dicitur, quòd Christus abijt in fines Tyri,& Sidonis; & ingressus in domum neminem voluit scire,si tamen incępisset mulier clamare post Christum in via quando iam veniret ad domum non diceretur,quòd neminem voluit scire, quia iam scitum erat a muliere, quòd ipse venerat. Secundo,quia dicitur ibi,& non potuit latere.mulier enim statim,vt audiuit de eo intrauit: ergo principiū facti fuit in hoc, quòd mulier intraret ad Christum in domum,quia dicitur,statim vt audiuit, & tamen si in via clamare cępisset,non esset verum,quòd statim, vt audiuit intrauit in domum.

Dicendum ergo,quòd ordo in miraculo fuit, ꝙ Christus venit in partes Tyri,& Sidonis, & intrauit in aliquem locum terrę illius,& antequam intraret nemo sciebat quis veniret,cum vero peruenit in locum intrauit in domum aliquam,& iussit discipulis,quòd nemini dicerent quis erat,qui venerat,& tamen non potuit occultari, & ideo cum ista mulier Chananæa audisset, quòd Iesus venerat intrauit in domum,& procidit ad pedes eius petens, quòd sanaret filiam eius, ipse vero non respondit ei verbum quandiu in domo fuit, sed exiuit, & incępit itinerare cum discipulis,& illa quoque secuta est eum,& tunc clamabat miserere mei &c.& hic incipit narratio Matthæi,prior enim omisit Matthæus,& Marcus illa expressit.sequentia vero magis aperuit Matthęus, quàm Marcus.ista enim est Euangelistarum conditio, vt quod vni deest,alius suppleat. Sic dicit Augu.li.de concordan.Euangelistarum.affert autem aliquam repugnātię quæstionem, quòd Marcus in domo dicit fuisse Dominum cum ad illum venit mulier pro filia rogans.Matthæus autem,vt posset intelligi de domo tacuisse, eandem tamen rem commemorasse.sed quoniam dicit discipulos Domino ita suggessisse,dimitte illam,quia clamat post nos,nihil videtur aliud significare, quàm post ambulantem Dominum,mulierē istam deprecatoriam vocem misisse. intelligendum est ergo dixisse Marcum intrasse vbi erat Iesus, cum eum prædixisset fuisse in domo, sed quia Matthęus ait non respondit ei verbum. dedit agnoscere,ꝙ ambo tacuerunt,& in silentio egressum fuisse Iesum de domo illa:atque ita cętera contexuntur,quę in nullo discordant,& ita quando Matthæus dicit hic mulierem egressam de finibus,intelligendum est, quòd incipit narrare ab eo tempore quo Christus exiens de domo itinerabat,& mulier quoque egressa est de finibus illis,ideſt,de loco illo,in quo fuerat Iesus,& subtricet id quod in domo factum est.

Quare mulier ista clamans dicebat miserere mei. Quæst. LXIIII.

QVAERETVR, quare mulier clamans dicebat miserere mei.

Dicendum, quòd mulier clamabat ex importunitate, vt audiretur saltem propter clamorem: nam fuerat in domo cum Christo,& cum procidens ad pedes eius adorasset eum petens sanari filiam, non respondit ei Christus quidquam,sed egressus est quasi,vel dedignatus eam,vel indignatus contra eam, ita vt nihil ei vellet loqui,& ideo opus erat iam mulieri, vel desistere,vel importune agere, & ideo clamabat. a principio autem cum domum intrauit non clamabat,sed procidens adorabat Christum.Mar.7.sed illo modo non obtinuit,ideo expediuit, vt alium modū tentaret,& hoc erat,quòd clamaret. Etiam clamabat ad ostendendum magnitudinem desiderij:non enim erubescebat clamare, quia nimis cupiebat id quod petebat.

Dixit autem miserere mei.non autem,quòd peteret aliquid sibi conferri,sed filiæ,& tamen dixit miserere mei.Primo ad ostendendum dolorem, & compassionem matris pro filia: suum enim reputabat incommodum quod filia patiebatur. Secundo, vt magis Christum moueret,cum ipsa causam illam tamquam suam susciperet.

Dixit autem miserere mei ad ostendendum humilitatem petitionis. nam non petiuit aliquid quasi ex merito,sed ex sola misericordia sibi præstari. Sic dicit Glo.nihil ex merito postulat,sed solam misericordiā Dei efflagitat dicens miserere: nec dicit miserere filię meæ,sed miserere mei,quia dolor filię dolor est matris,& vt magis eum ad compassionem moueat.

Quare Chananæa vocauit Christum filium Dauid. Et quòd primi qui vocauerunt Christum hoc nomine, scilicet, filium Dauid fuerunt duo cæci. Quæst. LXV.

QVAERETVR, quare vocauit eum filium Dauid. Dicendum,ꝙ ad honorem hoc dixit,& ad expressionem fidei suæ. nam volebat dicere cum esse Messiam: maximum enim bonum quod Iudęi expectabant erat Messias, quia illum dicebant futurum excellentiorem omnibus hominibus in sanctitate,& potestate spirituali, & istum putabant esse filium Dauid,quia ita Scriptura dicebat vt patet Io.7.ꝙ de semine Dauid,& de Bethlehem castello, in quo ipse,ideſt,Dauid erat,venit Christus.cum vero viderunt Iesum facientem tot miracula,& tam stupenda, putauerunt eum esse Messiam. sic dicitur Io.7.Christus quando venerit nunquid plura signa faciet,q̄ quę hic facit? quasi dicat non,ideo apparet istum esse Messiam,& ideo illi, qui credebant eū esse Messiam vocabant eum filium Dauid. Primi autem, qui hoc nomine vocauerunt fuerunt duo cęci.s.9.qui clamabant dicentes miserere nostri fili Dauid, & deinde aliqui vocabant eum filium Dauid, & alij Christum. de primo patet supra 12.quando multa miracula faciens eijciendo dęmones, dixerunt quidam nūquid hic est filius Dauid? De secundo patet.Io.7.vbi dixerunt quidam,nunquid hic est Christus? & tamen ad magnum honorem vocabatur filius Dauid, & ita quando pueri Hebræorum receperunt Christū in Ierusalem

rusalem cum honore magno die ramispalmarum, dicebant osanna filio Dauid infra 21.& Mar.11.De ista muliere dicendum, quòd cum essent Chananęi isti in confinibus Iudęorum,& fama Christi esset valde magna,audierat forte quomodo apud Iudæos vocabatur filius Dauid, & ideo ita ipsa vocauit eum,& maxime credendum est, quòd audisset mulier ista miraculum illud quod fecerat Christus sanando duos cęcos,qui ita eum vocabant,& hoc est verisimile,quia totaliter secuta est mulier ista exemplum illorum.nam illi ibant per viam clamantes post Christū dicentes,miserere nostri fili Dauid, supra nono cap, & ita nunc ista mulier per viam clamabat dicens,miserere mei fili Dauid.

Alij dicunt,quòd mulier hæc dicendo ista confitebatur Christum esse Deum,& hominem:nam inquātum vocauit eum Dominum ostendit eum Deum, cum vero filium Dauid dixit, ostendit esse hominē. Sic dicit Glo. magna fides Chananęæ hic notatur. Deum credit vbi Dominum vocat.hominem vbi dicit filium Dauid.

Quare Chananæa dixit filia mea male a dæmonio vexatur. Quæst. LXVI.

QVAERETVR, quare dixit filia mea male a dęmonio vexatur.

Dici potest vno modo,quòd fuit ad magis mouendum Christum: petebat enim misericordiam,& quia misericordia est de aliena miseria,ostendit miseriam suam,scilicet, quia filia sua valde vexabatur a dæmone. Sic dicit Glo. vt magis eum ad compassionem moueat totum ei dolorem enarrat dicens, filia mea male a dęmone vexatur, in quo vulnera medico detegit, & magnitudinem, & qualitatem. morbi magnitudinem cum dicit male vexatur,qualitatem cum dixit a dęmonio.

Sed dicendum,quòd dixit male vexatur,ad notandum conditionem dęmonis,qui torquebat eam,quia erat sęuus nimis, ideo dure eam torquebat. Pro quo sciendum, quòd licet quilibet dęmon sit tantæ potestatis,vt possit occidere omnes homines si non impediatur a Deo,cum non sit potestas sub cęlo,quæ comparetur ei.Iob quadragesimoprimo, & quilibet etiam intense odit homines,& inuidet eis, quòd inferret quot mala posset,tamen quidam multum vexant homines, alij vero parum, & hoc est, quia parum, vel multum eis nocere permittūtur,& illi quibus multum nocere permittūtur vocantur dęmones sęui, vel pessimi, & ita dicitur supra octauo capitu. de duobus arreptitijs, quòd erant sęui nimis, & illa sęuitia erat contra seipsos, & contra alios. de seipsis patet, quia vnus eorum concidebat se lapidibus Marc.quinto, & Luc.septimo, & manebant in montibus habitantes in sepulchris, & non vtebantur vestimento, vt patet ibidem. de sæuitia ad alios paret supra octauo, scilicet, quòd erant ita sęui, quòd nemo audebat transire per viam iuxta quam ipsi manebant, scilicet, quia inuadebant omnes. Et ita dicitur Actuum decimonono, de homine, in quo erat dęmonium pessimum, quòd cum adiuraretur insiliit in duos adiuratores, & dominatus est eorum, ita vt nudi, & vulnerati effugerent de manibus eius, & dęmonium quod possidebat illum hominem vocatur pessimum, quia erat sęuum faciendo dura. ita dæmon, qui vexabat puellam istam,erat sęuus, & torquebat eam crudeliter,ideo dicitur,quòd male a dæmonio vexatur.

Quare Christus a principio noluit respondere isti mulieri. Quæst. LXVII.

QVAERETVR, quare Christus a principio noluit respondere mulieri isti.

Dicendum,quòd non fuit ex superbia aut indignatione,quia sic non responderet postea, aut saltem nō laudaret mulierem,& tamen respondit concedendo petitum,& fidem mulieris valde laudauit. Sed fecit hoc primo,vt non daret occasionem Iudęis contra se loquendi: nam si faciliter concederet Gentilibus quod petebant, videretur ipse voluisse benefacere Gentilibus æqualiter,sicut Iudęis ideo,ex multis ostē dit,quòd non faciebat prompte,sed cum magna difficultate. Sic dicit Hieronymus:non autem de superbia Pharisaica, nec de Scribarum supercilio non respondit verbum,sed ne ipse sententiæ suæ contrarius videretur, per quam iusserat in viam gentium ne abieritis,nolebat enim occasionem calumniatoribus dare. Secundo, & præcipue fuit ad probandam patientiam, & fidem mulieris:nam si impatiens esset, cum semel petens non audiretur desisteret,cum autē multum,& sępe clamans non exaudiretur,neque adhuc Christus ei verbum loqueretur,apparebat quòd patiens erat,& in fide constans credens se,obtenturā, licet in primo verbo non obtinuisset. Sic dicit Glo. differendo,& non respondendo patientiam mulieris, & perseuerantiam nobis ostendit. Tertio fuit, vt tribueret occasionem discipulis orandi pro ea:expediebat enim quòd discipuli pro ea peterent aliquid,quia non esset occasio ad hoc:non ergo respondit a principio. Quod patet,quia mox,vt discipuli pro ea petiuerunt respondit eis,& postea mulieri respōdit. Sic dicit Glo.ideo etiam non respondit, vt discipuli pro ea rogarent,ostendens necessarias esse preces sanctorum ad impetrandum.

Quare discipuli pro muliere rogauerunt. Qō. LXVIII.

QVAERETVR, quare discipuli rogauerunt pro muliere.

Dici potest vno modo, quòd non rogauerunt pro illa, sed fatigati sunt importunitate eius,& peruerunt a Christo,quòd expediret eam faciens, ne fatigaret eos clamoribus. Et hoc patet, quia non dixerunt Domine exaudi illam, vel præsta hoc illi,sed dimitte illam,ideſt,abijce eam, vel expedi a nobis,vt non sequatur nos.

Sed obijcietur,quia dicitur, quòd discipuli accedentes rogabant eum.

Dici posset,quòd discipuli rogabant non quidem pro illa, sed pro sepsis.s. vt non vexarentur importunis clamoribus.vnde non dicitur,ꝙ accedentes rogabant pro ea,sed rogabant dicentes, dimitte illam,qa clamat post nos. Aliter potest dici,ꝙ discipuli vere rogauerunt pro muliere,vt sanaretur filia, & hoc faciebant moti ex pietate,cum viderent eam ex tanto desiderio clamare.Sed obijcietur, quia tunc non dixisseut dimitte illam,sed sana filiam eius,& tamen dixerunt dimitte illam. Secundo,quia non expresserunt in petitione aliquid quod esset ex parte mulieris, sed ex parte sua.nam dixerunt,quia clamat post nos.ergo suam vexationem redimere volebant,& ita non peterent sanitatem,sed expeditionem. Tertio, quia si pro illa rogarent magis insisterent, & ifi ad primum verbum Christi substiterunt nihil vltra dicentes. Dicendum,ꝙ conuenięter stat,ꝙ ex misericordia moti fuerint. Et ad primum dicendum, ꝙ dixerunt dimitte illam, quod quidem ad preces eorum pertinebat. nam poterat accipi dimitte.i.expelle, & poterat accipi dimitte,

mitte,ideſt,expedi, ſed expedire magis importat cõ-
cluſionem negociorum, quàm repulſam, & ita ipſi
nunc acceperunt dimitte. Aliquis autem diceret,q
non poterat accipi hic dimitte,ideſt, repelle, quia ad
hoc non erat neceſſe,q diſcipuli aliquid rogarent.qa
Chriſtus hoc faciebat cum nihil mulieri concederet.
Sed dicendum,q ſatis erat cauſa ad rogandum hoc.ſ.
quia Chriſtus nec concedebat neque negabat, eo q
non loquebatur verbum, & quia ſi non loqueretur
ipſe,ſemper videbatur mulier clamatura, rogarent q
dimitteret,ideſt,abijceret eam dicendo recede. Sed
dicendum,q non accipitur dimitte ſic, ſed pro expe-
di,vt dictum eſt.Secundo poteſt dici,q diſcipuli dixe
runt dimitte quod ſignificat repulſionem,non q vel
lent eam repelli,ſed q non auſi ſunt directe petere,q G
ſanaret eam.Sic dicit Chryſoſto.æſtimo autem diſci-
pulos ad calamitatem mulieris eſſe triſtatos,ſed tamẽ
non ſunt auſi dicere da ei hanc gratiam, ſed dimitte
eam, ſicut & nos cum volumus alicui perſuadere
multoties contraria dicimus, & tñ magis videtur, q
ipſi aperte oſtenderint ex modo ſuo loquendi quòd
petebant ſanitatem pro illa.

Ad ſecundum dicendum,quòd caute egerunt nõ
exprimentes aliquid in petitione quod ſe teneret ex
parte mulieris,ſed quòd ſe teneret ex parte Chriſti,vt
ſic magis efficaciter ſuaderent;ac ſi dicant tibi expe-
dit quod concedas ei quod petit, quia ſi non cõcedis
(vt videtur)iſta mulier non ceſſabit clamare poſt nos H
per viam, & fatigabit importunis clamoribus:ideo
concede.& hoc veriſimile erat,quia mulier in domo
non exaudita non ceſſauit,ſed Chriſtum omnino re-
cedentem de regione,& iam in itinere conſtitutum
ſequebatur,ideo ſic videbatur actura ſemper quouſ-
que obtineret, vel valde Chriſtum affligeret impor-
tunitate. Ad tertium dicendum, q Apoſtoli non in-
ſtiterunt in hac petitione,quia forte non erant nimis
inclinati ad hanc cauſam,& ideo mox,vt Chriſtus ne
gauit ceſſauerunt. Vel potius, quia putauerunt ſuffi-
cientem eſſe Chriſti reſponſionem:ideo non curaue-
runt,& ita apparet, q diſcipuli pro muliere rogaue-
runt,& tamen an pro miſericordia erga eam,vel pro
importunitate non apparet. Sic dicit Hierony. diſci-
puli adhuc illo tempore myſteria Domini neſcien-
tes,vel miſericordia commoti rogabant pro Chana-
næa muliere, vel importunitate eius carere cupien-
tes.Si autem aliquis dicat,q in his verbis diſcipulorũ
non apparet an rogarent pro ea, vel q Chriſtus eam
abijceret.Dicendum,q non ſtat,quia neceſſe eſt,q di-
camus diſcipulos pro ea rogaſſe, vt ſanaretur filia
eius,quia Chriſtus reſpondit,non ſum miſſus niſi ad
oues,quæ perierunt domus Iſrael. ſi tamen diſcipuli
peterent,q eam abijceret,non diceret Chriſtus hoc,
quia volebat dicere, q non licebat hæc illi præſtari,
ſed ſolis Iudæis,quia ad illos ipſe veniebat.

Quare Chriſtus voluit nunc rogari a diſcipulis.
Quæſt. LXIX.

QVAERETVR, quare Chriſtus voluit nunc
rogari a diſcipulis.nam noluit mulieri loq
quouſque pro ea diſcipuli rogauerunt.

Dicendum, vt quidam volunt, q hoc
fuit ad innuendum, q Deus vult,q nos adiuuemur
orationibus ſanctorum,& licet exaudire diſpoſuerit
nos,vult q exaudiamur illis intercedentibus. & ita
nunc fuit de muliere hac. Sic dicit Glo.ſiõ non re-
ſpondit,vt diſcipuli pro ea rogarent, oſtendens per
hoc neceſſarias eſſe preces ſanctorum ad aliquid im-
petrandum.Sed objicietur,q nõ ſignificetur hoc,qa
Chriſtus non exaudiunt nunc mulierem precibus di-

F ſcipulorum,immo repulit eos,& ipſi ceſſauerunt.Di-
cendum,q conuenienter hoc deſignatur, quia licet
in principali petitione non fuerit exaudita precibus
diſcipulorum mulier, tñ in aliquo exaudita eſt, quia
antequam illi loquerentur etiam ſi mulier clamaret
non reſpondebat Chriſtus aliquid, poſtquam vero
diſcipuli rogauerunt pro ea,Chriſtus reſpondit.Secũ-
do fuit ad magis ſe excuſandum contra calumnias Iu
dæorum ſi dicerent, q Chriſtus præſtabat Gentilib⁹
beneficia ſanitatum.nam dici poterat, q magna im-
portunitate mulieris factum fuerat,ita vt iam diſcipu
li ſui pro ea rogarent.Tertio fuit ad magis humilian-
dum mulierem,vt eſſet magis locus patientiæ eius,&
fidei,& humilitati.ſ.q non putaret propter hoc ſibi
reſponderi,quia clamauerat, ſed quia diſcipuli hoc
rogauerunt.

Quomodo Chriſtus dixit non ſum miſſus niſi ad oues Iſrael, cum etiam redemerit Gentiles Et ad quid faciendum venit, & propter Iudæos ne, an propter Gentiles ſit ſpecialiter miſſus. Quæſt. LXX.

QVAERETVR quomodo Chriſtus dixit non
ſum miſſus niſi ad oues, quę perierunt do-
mus Iſrael.nam videtur, q etiam venit pro-
pter Gentiles, quia alias non redemiſſet
eos.Dicendum,q Chriſtus venit ad multa.ſ.ad redi-
mendum, ad legem dandum, ad prædicandum,&
ad miracula faciendum. De primo dicendũ,q Chri-
ſtus venit ad omnes homines, quia omnes homines
peccauerant,& egebant redemptione, & omnes erãt
capaces illius.ideo ad omnes redimendum venit, li-
cet ipſe dixit,q ſanguis ſuus effunderetur pro multis.
ita infra 26.& Mar.14.Et tamen intelligitur pro mul-
tis efficienter, ideſt, quia non profuit omnibus,ſed
multis,& tñ ſufficienter pro omnibus miſſus eſt,quia
ad redemptionem omnium ſufficiebat paſſio ſua, &
ita 1.Pe.2.dicitur generaliter, Chriſtus paſſus eſt pro
nobis vobis relinquens exemplum.ergo non ſpecia-
liter pro aliquibus,ſed pro omnibus. Idem patet ad
Hebrę.13.i.q ſicut hoſtia,quæ offerebatur pro pecca
to populi,cremebatur extra caſtra,ita Chriſtus,vt per
ſanguinem ſanctificaret populum extra portam paſ-
ſus eſt.

De ſecundo dicendum, quòd Chriſtus miſſus eſt
tam pro Gentilibus quàm pro Iudæis, quia legem de-
dit,quæ ab omnibus obſeruanda erat.infra 28.& Mar.
16.ſ.euntes docete omnes gentes.& illud,ite per vni-
uerſum orbem,& prædicate euangelium omni crea-
turæ,& qui non crediderit condemnabitur.

De tertio dicendum,q Chriſtus miſſus eſt tam pro
Gentilibus q̃ pro Iudęis: in perſona ſua non erat prę-
dicaturus Gentilibus ſaltẽ principaliter, ſed Iudæis,&
tñ per diſcipulos ſuos prædicaturus erat illis, quia mi-
ſit eos ad prędicadũ oĩ creaturę Mar.16. De quarto ẽt
dicendũ, q non miſſus eſt Chriſtus principaliter ad-
K Gentiles,ſed ad Iudęos,& tñ aliqua minus principa-
liter fecit inter Gentiles, vt hic ſanando mulierẽ iſtã
& ſeruum Centurionis, qui Gentilis erat, vt colligi-
tur.Ș.8.& Luc.7.Et iõ dicendum vno modo, q Chri-
ſtus non fuit miſſus primo Gentilibus, ſed Iudęis, &
deinde ad Gentiles non recipientibus eum Iudęis.
Sic dicit Hiero.non aũt dicit hoc quin ad gentes miſ-
ſus ſit,ſed quia primum ad Iſrael miſſus eſt, vt illis nõ
recipientibus Euangelium, iuſta fieret ad Gentiles
tranſmigratio.

Secundo poteſt dici,q Chriſtus in perſona ſua non
miſſus eſt niſi ad Iudęos,& tñ in miniſtris ſuis miſſus
eſt ad Gentiles. Primum patet, quia Chriſtus viuens
non diſcurrit ad prædicandum per terram gentium,
ſed per terram Iudęorum,& non ſolum ipſe, ſed nec
etiam diſcipuli eius viuente eo prædicauerunt Gen ti
libus,quia ipſe vetuit ſupra 10.cap.ſ.in viam gentium
ne abieritis,& hoc, vt non videretur ipſe prædicare
Gentilibus viuens,ſi diſcipuli ſui prædicarent.Secun-
dum patet,quia poſt mortem miſit diſcipulos ad prę-
dicandum per totum orbem Mar.16.& quia maior
pars Eccleſiæ congreganda erat de Gentilibus quàm
de Iudęis,potius fuerunt Apoſtoli prædicantes Genti
libus quàm Iudæis, & ſic magis Chriſtus venit pro-
pter Gentiles quàm propter Iudæos, & ideo ſi aliqñ
iuit ad Gentiles non erat publice nec de principali in
tentione quaſi non iret,& hoc fuit,quia Chriſtus fuit
datus doctor Iudęis, ſicut diſcipuli fuerunt dati do-
ctores toti orbi, ſic dicitur ad Roma.15.Dico autem
Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circunciſionis, id-
eſt prædicatorem,& doctorem inter circunciſos.i.Iu
dæos,& nõ inter Gentiles,ſicut Paulus vocat ſe Apo-
ſtolum gentium,& ſe accepiſſe Euangelium in gen-
tibus,ſicut acceperat Petrus in circunciſione,ideſt,in
ter Iudæos ad Gala.2.& hoc fuit ad oſtendendum,q
ille erat Meſſias:nam ſi Chriſtus prædicaret Gentili-
bus non putarent Iudæi eſſe illum Meſſiam, cum illis
eſſet promiſſus, & non Gentilibus. vnde dicitur ad
Roma.15.dico autem Chriſtum Ieſum miniſtrum
fuiſſe circunciſionis ad confirmandas promiſſiones
patrum.Etiam vt oſtenderetur,quòd Eccleſia funda
batur de gente Iudæorum. ſicut dixit Chriſtus Ioan.
4.ſalus ex Iudæis eſt. gentibus autem nihil eſt debi-
tum cum nihil fuiſſet promiſſum,ideo Chriſtus non
prædicauit illis,ſed quòd miſerit diſcipulos ad prędi-
candum illis ex miſericordia fuit ad Roma.decimo-
quinto gentes autem ſuper miſericordia honorare
Deum,ideſt,Chriſtus prædicauit Iudæis, quòd erat
miniſter circunciſionis ad confirmandum id quod
fuerat promiſſum patribus,ideſt,Abrahæ, & Dauid.
Gentibus autem nihil fuerat promiſſum, ideo non-
poſſunt honorare Deum tamquam ſeruatorem pro-
miſſi,ſicut Iudęi cum nihil eis promiſerit,ſed per mi-
ſericordiam,ſcilicet,quia cum nihil promiſiſſet,miſe-
ricorditer tamen redemit,& doctores illis dedit.Ter-
tio poteſt dici,& adhuc melius,quòd Chriſtus princi-
paliter non fuit miſſus niſi ad Iudæos, & tamen mi-
nus principaliter miſſus erat etiam ad Gentiles in per
ſona ſua, & ideo tota ſua operatio tam prædicando
quàm miracula faciendo inter Iudæos fuit: inter Gẽ-
tiles autem quaſi nunquam fuit:nam in terra Genti-
lium nunquam prędicauit,quia licet nunc venerat in
terram Tyri, & Sidonis vbi erant Gentiles, non præ-
dicauit ibi, ſed curauit mulierem iſtam ad magnam
importunitatem, & quam cum magnis difficultati-
bus ab eo impetratum eſt.Etiam apparuit,quòd quã-
do Chriſtus iuit in terram iſtam, noluit, quòd mani-
feſtus eſſet, ſed vt intrauit in domum voluit nemi-
nem ſcire illud,Marc.ſeptimo capitu.etiam miracula
non fecit multa in regione hac, quia ſi aliqua alia fe-
cit non ſcriptum eſt. Inter Samaritanos autem, qui
quaſi Gentiles reputabantur, Chriſtus nunquam fe-
cit miracula, & tamen prædicauit ſemel in quadam
ciuitate Samaritanorum Io.4.ſed hoc fuit quaſi a ca-
ſu propter mulierem Samaritanam cui dixerat Chri-
ſtus totum quod egerat, & venerunt viri de ciuitate,
& rogantes eum nimis ſuaſerunt ei manere per duos
dies in ciuitate,& ibi prædicauit, ſed miracula nulla
ibi egiſſe legitur.Aliquando tamen Chriſtus ſanabat
Gentiles,& prædicabat eis, ſcilicet, quando erant in-
ter Iudæos, quia tunc etiam ſi multi Gentiles pete-
rent ab eo ſanari ſanabat eos,quia videbatur hoc age
re propter Iudęos, ſic patet Luc.decimoſeptimo,
quando curauit decem leproſos: nam vnus eorum

A erat alienigena. Et tamen ſi ſoli Gentiles curandi
erant, volebat Chriſtus rogari ſuper hoc a Iudęis,vt
non videretur ęqualiter ſe habere ad Gentiles, & ad
eos,ſed quòd honoraret magis gentem ſuam,ſic fuit
quando curauit ſeruum Centurionis, qui erat Genti-
lis:nam ſeniores Iudęorum venerunt ad rogandum
Chriſtum ſuper hoc,ſcilicet, Domine dignus eſt,vt
ei hoc pręſtes.diligit enim gentem noſtram: nam &
Synagogam ipſe ędificauit nobis Luc.ſeptimo. Et
hoc conſonat propoſito: nam dixit Chriſtus, quòd
non erat miſſus niſi ad Iſrael, & quòd non erat bonũ
ſumere panem filiorum,& dare canibus,& cum mu-
B lier dixit,quòd catelli comedunt de micis,quę cadũt,
laudauit Chriſtus verbum eius quaſi bene diceret, &
conceſſit quod petebat, & tamen mulier iſta innuit,
quòd non erat bonum dare panem ita principaliter
canibus,ſicut filijs, quod erat ſumere panem filiorũ,
& dare canibus, & tamen quod daretur aliquid de
micis cadentibus non erat inconueniens, & ita vole-
bat dicere,quòd non deberet Chriſtus ita principali-
ter prædicare Gentilibus, ſicut Iudæis,vel facere mira-
cula inter eos,& tamen,quòd de plenitudine illa quã
dabat Iudęis daret aliquid paruum quaſi micam ca-
dentem Gentilibus non erat incõueniens, & ita ipſa
petebat,quod & Chriſtus conceſſit.

C Quarto poteſt dici ad tollendum omnes calum-
nias,& valde bene,quòd Chriſtus non erat miſſus ni-
ſi ad ſolas oues Iſrael: nec principaliter nec minus
principaliter,& tamen poterat ire ad Gentiles ſi vel-
let,ſed non pertinebat ad onus miniſterij ſui,quaſi di-
cat, obligabatur Chriſtus prædicare Iudæis ſane in-
telligendo,ideſt,neceſſe erat,quòd prędicaret eis,&
faceret miracula inter illos, quia promiſſum erat pa-
tribus, & ad verificandas promiſſiones iſtas neceſſe
erat quod fieret.Et ſic dicitur, quòd Chriſtus miſſus
erat ad oues Iſrael,ideſt,neceſſe erat,quòd veniret ad
eas,quia promiſſus erat illis, ad Gentiles autem non
erat miſſus,ideſt,non erat neceſſe,quòd iret, quia nõ
fuerat promiſſus illis,ſed poterat ire ex miſericordia,
ſic dicitur ad Roma.decimoquinto:dico autem Do-
minum Ieſum miniſtrum fuiſſe circunciſionis ad cõ
D firmandas promiſſiones patrum,ideſt,datus eſt Chri-
ſtus ad miniſtrandum in circunciſione,ideſt,inter cir-
cunciſos,& hoc ad cõfirmandas promiſſiones, ideſt,
ad verificandas ipſas,& ſequitur,gentes autem ex mi-
ſericordia honorare Deum,ideſt, non benefecit eis
quaſi ex debito promiſſionis,ſed quia miſertus eſt ea-
rum.Et ita eſt verus ſenſus non ſum miſſus &c.ideſt,
non eſt officium meum ire niſi ad Iſrael:nec oportet
ad alios ire,& tamen poterat ire ad gentes ex miſeri-
cordia,& ita non fecit.Nam ſi eſſet ſenſus: non ſum
miſſus,ideſt,nõ licet mihi ire, vel diffinitum eſt,quòd
non irem niſi ad oues, quę perierunt domus Iſrael,
nullo modo prędicaſſet nec miracula feciſſet inter
gentes etiam minus principaliter, ſic ergo Chriſtus
ſignificauit hic,quòd non erat officium ſuum facere
E miracula inter Gentiles, & non quòd eſſet ei illicitũ
illa facere,quia tunc non faceret ea, & tamen tunc
immediate fecit,& iſte eſt verus ſenſus.

Quare dicitur niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. Quæſt. LXXI.

QVAERETVR, quare dicitur niſi ad oues,
quæ perierunt domus Iſrael.

Dicendum,q Chriſtus venit ad reparan
dum hoĩes,ſi igitur aliqui erant, qui repa-
ratione non indigerẽt nõ venit ad vocãdũ illos, & qa
egẽtes reparatione ſunt,q erãt, & pereũt dr ad oues,
quæ perierunt, & non debet intelligi, q aliquę oues
periſſent,

Universidad de Deusto
Biblioteca

perisſent,& alię non.quia Chriſtus venit, vt peccatores ſaluaret,ſed nemo erat, qui non peccaſſet,ideo nemo erat, qui Chriſti reparatione non indigeret, ſic dicit ad Roma.3.Apoſtolus.omnes peccauerunt, & omnes egent gratia Dei.ſed intelligitur ad oues, quæ perierunt domus Iſrael,ideſt, ad omnes oues Iſrael, quę perierunt,ideſt,quia omnes perierunt.

Secundo poteſt dici,ꝙ Chriſtus loquitur de illis, q̃ per ſuam prædicationem corrigebantur,a vitijs:nam licet omnes indigerent Chriſti redemptione, quia ſaltem originale contraxerant, tñ aliqui erant iuſti,q̃ non egebant admonitione,vt a vitijs recederent, & iſti non vocantur oues errantes, neque iſtos reuocabat Chriſtus ad bonum,quia in bono erant, ſed ſolos peccatores,& ſic dixit ipſe ſupra 9.& Luc.5.non veni vocare iuſtos,ſed peccatores ad pęnitentiam: nam licet iuſti vocentur ad aliquid, ideſt, ad documenta noua fidei,& ad maiorem perfectionem vitę,& ad legem nouam recipiendam,& obſeruandam, & ad redemptionem recipiendam, tamen ad pęnitentiam non vocantur,quia non habent, de quo eos pęnitere neceſſe ſit.

Tertio poteſt dici,quòd Chriſtus dixit hoc ad oſtẽdendum ſe eſſe paſtorem:nam ipſe eſt paſtor animarum noſtrarum 1.Pet.2.& eſt paſtor bonus Io.10.cap. & ad paſtorem conuenit congregare diſperſas oues, & errantes, ita Chriſtus nunc dicit, quòd venit ad oues,quę perierant,ideſt,quæ errabant ſeparatæ a grege,& iſte eſt modus ſuus loquendi,ſic patet Luc.15. de illo, qui habens centum oues ſi perdiderit vnam, relinquit nonaginta nouem in deſerto, & vadit quærere vnam,quæ perierat, & ita vocatio peccatorum ad pęnitentiam per Chriſti doctrinam erat oues pereuntes congregare, ſic dicitur eod.cap.quòd gaudiũ eſt in cęlo ſuper vno peccatore pęnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pęnitentia.

Quare diſcipuli non rogauerunt Chriſtum efficaciter pro muliere,ſed ceſſauerunt. Et quòd licet Chriſtus non miſſus eſſet ad Gentiles tamen ex pietate,& miſericordia eos iuuare poterat. Quæſt. LXXII.

QVAERETVR, quare diſcipuli non rogauerunt Chriſtum efficaciter pro muliere,ſed ad primam Chriſti reſponſionem ceſſauerunt.Dici poteſt vno modo,quòd diſcipuli non habebant nimis fixum in animo iſtud factum, velut parum attinens ad eos, quia forte non mouebantur niſi pro vexatione quam mulier eis faciebat clamando,& ideo primo repulſi non curauerunt inſiſtere.Vel forte ex quadam leui compaſione moti, & quia motus erat leuis debiliter refriguit. Secundo fuit,& pręcipue propter Chriſti reſponſionem: nam dixit non ſum miſſus &c.ex quo putauerunt forte diſcipuli,quòd illicitum erat hoc fieri, ideo non inſtiterunt ſcientes,quòd Chriſtus non ageret id quod malum erat,& tamen non excludebatur petitio mulieris per Chriſti reſponſionem. nam licet non eſſet officiũ Chriſti prædicare Gentilibus, nec ad hoc miſſus eſſet,vt oſtenſum eſt ſupra quæſt.71.tñ poterat hoc facere ex pietate & miſericordia, & hoc precari ipſis liceret,& tñ forte non intellexerunt vim reſponſionis Chriſti,ſicut multa alia manifeſtiora non intelligebant,& ita tacuerunt.Tertio,quia dato, quòd crederent non obſtante reſponſione Chriſti licere curare filiam mulieris,crediderunt forte, ꝙ non erat voluntas Chriſti hoc facere,ideo non inſtiterunt. Quarto, quia forte fuit voluntas Chriſti, quòd ipſi non peterent amplius,quia non expediebat. nam ſi peterent aut Chriſtus concederet quod petebant, aut non.ſi non concederet,repelleretur totaliter mulier, quia non concederet mulieri quod eis negabat,quia hoc eſſet repugnare ſibi. ſi autem concederet quod ipſi petebant,tunc nõ appareret fides mulieris,quia fides, & patientia mulieris apparuit in hoc, quòd toties repulſa non deſtitit, & mordaciter tacta non reſpondit dure,ſed omnia tolerauit. hæc autem oſtendi expediebat, vt per hæc mereretur mulier recipere quod petebat,& eſſet fides,& virtus quam Chriſtus laudare poſſet, ſed non poſſent hæc apparere ſi Apoſtoli pro ea tandiu rogarent quandiu obtinerent, ideo voluit Chriſtus, quòd diſcipuli deſiſterent rogare pro ea, & ipſa continuat preces.

Quare poſt excluſam diſcipulorum petitionem, acceſſit mulier. Quæſt. LXXIII.

QVAERETVR, quare poſt excluſam diſcipulorum petitionem acceſſit mulier, & adorauit Chriſtum dicens,Domine adiuua me.

Dicendum,quòd fuit, Primo, quia vidit tempus eſſe ad loquendum. nam ante hoc Chriſtus nolebat loqui verbum,& ideo mulier quaſi conqueſta clamabat poſt eum, & diſcipulos, vadens & non accedens.non enim proderat accedere cum ipſe nolebat reſpondere:ideo,ſatis erat clamare, vt importuno clamore eum fatigaret,nunc vero, quia loqui cęperat orantibus diſcipulis putauit,quòd etiam ſibi reſponderet,ideo acceſſit, vt loqui poſſet commodius. Secundo fuit, vt magis importune Chriſtum incitaret:nam ante hoc mulier clamabat poſt Chriſtum,& tamen verecundia ſexus ſui ſeruata accedere ad Chriſtum,& diſcipulos non audebat, ſed poſt eos clamabat,videns autem nunc, quòd illa importunitas non ſufficeret,voluit maiori vti,& ita ſe ingeſſit accedens inter diſcipulos ad Ieſum,ſic ẽt fecit,quia vidit ꝙ maiori importunitate opus erat, cũ nec diſcipuli petentes pro ea exaudirentur. Sic dicit Chryſoſt.quia mulier vidit nihil poſſe Apoſtolos, cum verecundia effecta eſt bona inuerecundia:antea enim nec in conſpectu venire audebat,nunc autem propius accedit. Tertio fuit,vt adiuuaret dictum diſcipulorum:dixerãt enim dimitte illam qa clamat poſt nos,in quo innuebãt,ꝙ ſaltem ad redimendum vexationem propriam deberet Chriſtus exaudire, quo intellecto voluit mulier magis importuna adhuc eſſe,vt ſic facilius obtineret, & ita acceſſit ad Ieſum ad quem prius in itinere non acceſſerat.Dicendum autem,ꝙ adorauit ad magis eũ flectendum per obſequium,quia magnus honor erat adorare eum. Dixit autem Dñe adiuua me,qa deſignauit per hoc in ipſo eſſe poteſtatem faciẽdi quod petebatur,& non eſſe opus,ꝙ ipſe ab alio peteret, vnde non dixit,Domine ora pro me,ſed adiuua me. Sic dicit Chryſoſto.ideo non dixit Dñe roga,vel deprecare Deum,ſed Domine adiuua me:ſic Deo loqui ſolemus dicentes,Domine ad adiuuandum me feſtina.

Qua adoratione nunc mulier Chriſtum adorauit, & an peccauit adorando. Quæſt. LXXIIII.

QVAERETVR quali adoratione nunc mulier Chriſtum adorauit, & an peccauit eum adorando.Dicendum, ꝙ fuit adoratio latriæ,quæ Deo debetur,quod apparet ex eis, quæ petebat,& dicebat:nam talia petebat ab eo qualia non poteſt quis concedere niſi Deus.ſ.ſanare puellam a dęmone,& credebat, quòd ille illud pręſtare poterat, quia non petebat,quòd ipſe oraret Deum pro ea, ſed quòd adiuuaret eam,ideſt, quòd ipſe efficeret, etiam vocauerat

vocauerat eum filium Dauid,ideſt,Meſſiam & nunc Dominum vocat,& ad extremum, vt Deum adorauit. & ita(vt ait Chryſoſto.)ideo non dixit roga Deũ pro me,ſed adiuua me. Ad ſecundum dicendũ,quòd non peccauit,ſed potius meruit adorando: nam adoratio Deo debetur,ſed mulier hæc agnoſcebat per fidem Chriſtum eſſe Deum:ideo recte faciebat adorãdo,quia debita erat illi adoratio:immo peccarent illi, qui agnoſcentes Chriſtum eſſe Deum non adorarẽt eum,ſicut ad Roma.1. Apoſtolus arguit Gentiles, qui cum agnouiſſent Deum,non vt Deum glorificauerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis. & ſequitur,quòd propter hoc tradidit eos Deus in reprobum ſenſum,& ita iſta mulier laudatur, quia Chriſtũ adorauit,immo per hoc vr̃ meruiſſe, quòd Chriſt⁹ ei inciperet loqui, qui prius non locutus fuerat verbũ.

Quare Chriſtus dixit non eſt bonum ſumere panem filiorum, & quid in hoc ſignificauit. Et quare Gentiles canes a Chriſto appellantur. Quæſt. LXXV.

QVAERETVR, quare Chriſtus dixit non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare canibus, & quid ſignificauit in hoc. Dicendum ꝙ per filios oſtendit Iudęos,& per canes omnes Gentiles, & maxime Chananæos, qui apud Iudæos habebantur magis deſpecti, & exoſi quàm cęterę gentes, & plura mala Deus illis inferri iuſſit quàm alijs gẽtibus Deuteronom.20.Et dicuntur Iudęi filij,quia nutriti ſunt a Deo in cultu ſuo, & fecit eos hæredes nationum,& terrarum,elegitque eos de omnibus populis tamquã filios:vnde non ſolum filios,ſed ẽt primogenitum filium vocauit Deus Iſrael Exo.4.qñ loquitur ad Pharaonem Moyſes ex parte Dei.ſ.dimitte filium meũ primogenitum Iſrael, vt ſacrificet mihi, alioquin ego occidam primogenitum tuum.Gentiles aũt erant,vt canes enutriti in ſordibus idolatriæ comedentes carnes,& ſanguinem ſacrificiorũ,vt exprobrat eis Moyſes in cantico Deut.32.ſ.ſurgant,& opitulentur eis.ſ. dij de quorum victimis adipes comedebant,& bibebant vinum libaminum.Sic dicit Glo.filij ſunt Iudæi generati, & nutriti ſub cultu vnius Dei per legem, panis eſt Euangeliũ,& miracula,& alia, quę ad ſalutẽ noſtram pertinẽt:non eſt ergo conueniens, vt a filijs auferantur,& dentur gentibus,quæ ſunt canes.Sic dicit Chryſoſto.canes aũt Gentiles pp idolatriam dicũtur,qui eſui ſanguinis deditia cadaueribus mortuorum vertuntur in rabiem. Vel canes vocantur,quia erant contemptibiles. Sic dicit Theophilus :canes autem vocat Gentiles tamquam a Iudęis ſceleratos reputatos:panem vero dicit benedictionem quod filijs,ideſt,Iudęis Deus promiſit. Dixit aũt hoc Chriſtus ad oſtendendam mulieris patientiam, & humilitatem, erat quippe dura contumelia canem vocare ad quod tñ mulier nihil mordaciter reſpondit neque indignata eſt, ſed humiliter confeſſa eſt ſe eſſe canẽ, & quia decebat experiri mulierem iſtam per omne genus virtutis, vt ſic appareret quid in ea commendandum eſſet, fuit conueniens, quòd Chriſtus hoc ei diceret.

Ad quid proderat iſtud verbum Chriſti in propoſito ſuo, ſcilicet,non eſt bonum &c. Quæſt. LXXVI.

SED quæretur ad quid proderat iſtud verbum Chriſti in propoſito ſuo,quia per hoc videtur ipſe velle repellere mulierem, vt non concederet quod petebat illa,& tamen non erat cõueniens ratio:nam panis filiorum non eſt dandus canibus,ideſt,illud quod filij comedere debent(ſi non habent aliud) non eſt dandũ canibus, & tamen ſi copia panis eſt non eſt inconueniens, quòd detur filijs» & quod detur canibus,& quòd neutris deeſt, ita erat hic,quia poteſtas faciendi miracula in Chriſto erat infinita,& ideo licet faceret miracula multa inter Gentiles,nihil deeſſet quod daretur Iudæis,& econtrario.

Dicendum vno modo,quòd verum eſt, quòd nõ concludebat iſta ratio, & tamen dicebat illam Chriſtus,vt eſſet locus mulieri ad reſpondendum, & per hoc oſtenderet ſuam fidem: nam non poterat ad hoc reſpondere niſi, quòd Chriſtus ſufficienter pro omnibus habebat panem,tam pro filijs quàm pro canibus,& ideo quòd ſine præiudicio filiorum poterat dare canibus etiam ad ſaturitatem, & tunc appareret magna fides mulieris,quæ talia de Chriſto arbitrabatur.Secundo,& melius dici poteſt,quòd Chriſtus nõ dixit hoc ad oſtendendum,quòd nihil dandum erat de pane canibus,ſed vt oſtenderet, quòd iniuſtum erat,ita cito prouideri canibus, ſicut & filijs, & quia nunc erat tempus quo prouidebatur Iudæis, qui filij erant,adhuc non erat tempus prouidendi canibus, ſed poſtea prouideretur eis,& iſtud expreſſit Marcus. 7.ſine prius ſaturari filios:nam eſt vanum ſumere panem filiorum,& mittere canibus,ideſt, quandiu paſcuntur filij non eſt mittendus panis canibus, ſed poſt quam illi ſaturati fuerint,quod illis ſupereſt dandum eſt canibus,ita nunc Chriſtus docebat Iudæos,& miracula faciebat inter eos, & non erat expletum tempus quo eis prædicandum erat,ideo non erat conueniens conuertiad gentes ad prędicandum illis, & faciendum miracula inter eas.Et ad hoc reſpondit mulier,& non in ſenſu pręcedenti dicens. nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa.ſ.non ſolum eſt tempus dandi panem canibus poſt cibum filiorũ, ſed etiam dum illi paſcuntur, licet non principaliter detur panis canibus,ſed filijs,quia dum paſcuntur filij comedunt canes de micis,quę cadunt de menſa,& tamen Matthæus ſubticuit hic illud quod expreſſit Marc.ſcilicet,ſine prius ſaturare filios, & ideo non apparet quomodo verbum Chriſti ſit ad propoſitum nec reſponſio mulieris: ſi enim ſtaret ſenſus pręcedẽs non reſpondiſſet ſic mulier, ſed diceret,Domine tu habes ſufficientem panem pro filijs, & pro canibus, ideo potes dare canibus etiam ad ſufficientiam ſine pręiudicio filiorum.

Quare Chriſtus differebat ſanitatem tamdiu, cum illud apud ſe diſpoſuiſſet. Ex quo potiſſime docemur perſeuerãdum eſſe in orationibus, quia aliquando exaudietur, qui ſtatim non exauditur. Quæſt. LXXVII.

QVAERETVR cum Chriſtus diſpoſuiſſet concedere mulieri quod petebat quare tãdiu differebat,& negabat excuſando.

Dicendum.ꝙ primo fuit ad augmentũ meriti mulieris. nam quanto tardius exaudit in aliquo,in quo exauditurus eſt:tantomagis oramus eum ex charitate,& diuturniorem ſpẽ habemus ad ipſum, & tamen quandiu magis oramus,cum ex charitate faciamus magis meremur:nam tam oratio multiplicata quàm ipes diuturna virtutis opera ſunt, quæ tãto maiora ſunt quanto magis perſeuerant. Et ideo vtile eſt homini interdum tarde exaudiri, ſi aliquando exaudiendus eſt. Secundo, & principaliter fuit,vt mulieri eſſet locus dicendi ea,quæ dixit: nam oſtendit in verbis fidem ſuam,& humilitatem,patientiam, & perſeuerãtiam,quæ non potuiſſet oſtendere ſi Chriſtus illico concederet quod ipſa petebat. Tertio fuit, quia Chriſtus volebat laudare fidem mulieris iſtius,vt per hoc cęteros alliceret ad habẽdum fidem,

& tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

& tamen non potuisset illam conuenienter laudare nisi apparuisset, & non potuisset apparere si non differretur exauditio: ideo debuit exaudiri tarde. Quarto fuit ad instruendum nos in oratione, ꝙ simus perseuerantes, & longanimes, vt non statim cessemus orare, licet non exaudiamur, sed perseueremus pulsantes, quia aliquando exaudiet, qui statim non audit. Quinto fuit ad placandum aïos Iudęorum, vt non videret Christus ęquales eos facere Gentilibus: nam Iudæis mòx concedebat quod petebāt circa miraculorum operationem: immo & sępe eis non petentibus miracula faciebat, sicut in saturatione turbarum præcedēti cap. & sequenti. & in conuersione aquæ in vinum Io. 2. & in alijs multis. Si aūt statim huic mulieri concederet, quod petebat, videretur eam Iudęis æquare, iō multum distulit, & quasi ex importunitate cōcessit. Sexto fuit ad opprobrium Iudęorum, vt differendo exauditionem appareret fides magna mulieris istius qualis non erat in Iudæis, licet illi quotidiana viderent miracula: ista aūt mulier forte nullum viderat, sed solum audierat. De hoc dicit Theophilus. ideo āt Dñs non statim exaudit, sed gratiam differt, vt ostendat mulieris fidem constātem, & vt discamus non statim deficere cum oramus, sed vt sistamus donec accipiamus. Sic etiam dicit Chrysomus, ꝙ pp hoc aūt tardauit. presciebat enim eam hęc dicturam, nec occultari voluit tantam mulieris virtutem simul, & vt Iudęis ostenderet, ꝙ non ęqualiter eis dabat, sed & alienigenis sanitatem, & vt patefacta mulieris fide magis pateret infidelitas Iudęorum.

Quare mulier dixit, nam & catelli edunt de micis, & an in hoc repugnauit verbo Christi. Et quando Iudæis, & Gentilibus beneficia collata sunt abundanter.
Quæst. LXXVIII.

QVAERETVR, quare mulier dixit: nam & catelli edūt de micis, & an in hoc repugnauit verbo Christi. Dicēdū ad primū, ꝙ mulier ostendere voluit, ꝙ hoc miraculū fieri esset conueniēs, ga Christus dixerat nō est bonū sumere panem filiorū, & dare canibus. quod videbatur eā excludere: ipsa aūt dicit, ꝙ fieri pōt qa non petit ipsa, ꝙ sumatur panis filiorū, & detur ei, sed ꝙ sicut canes comedunt micas cadentes de mensa, ita ei non concedantur miracula, & beneficia ad abundantiā, sicut Iudæis, sed mica vna. i. ista curatio filiæ a dęmonio. Sic dicit Theophilus. q. d. Iudęi panem totum habent. s. descendentem de cęlo, & tua etiam beneficia. ego autem micas postulo, idest, modicam beneficij partem. Etiam per hoc directe respōdit ad id quod dixit Marcus. s. sine prius saturare filios: nam Christus non negabat absolute esse aliquando facienda miracula, & prædicationem diffundendam Gentilibus, sed ꝙ non eo tempore, quo Iudęis, quia prius saturandi sunt filij, deinde panis dabitur canibus, qui superfuerit: ipsa autē dicit, ꝙ etiam dum filij pascuntur comedunt canes de pane: non quidem de pane integro, sed de micis cadentibus de mensa, & ideo licet ipsa canis esset volebat habere micas, ga habere licebat, sicut cani. Secundo dixit hoc mulier, quia putauit verbum Christi esse in fauorem eius: nam in numero canum constituebat eam Christus dicens, non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus, & tamen canes non sunt prorsus alieni, sed sunt de familia Domini, & panis eis aliquando datur: ideo mulier dixit, quòd saltem in numero canum daretur ei panis, idest, non de pane integro, & super mensam, sed de micis cadentibus sub mensa. Sic dicit Chrysostom. ipse tamen nominauit: hæc autem & opus canis adiecit, ac si dicat. Si canis sum non F sum aliena, canem me dicis, ergo nutri me, vt canem non possum relinquere mensam Domini mei. Tertio fuit, vt mulier ostenderet in hoc humilitatem suam, quia non dedignabatur vocari canis a Christo vt per hoc non repelleretur: nam & magis humiliauit, quia Christus vocauit eam canem, ipsa autem de catellis se dixit, & tamen catelli sunt parui canes minoris vtilitatis quàm magni canes, quibus vt custodibus gregum, vel domorum datur panis: catelli autem qui fere nullius vtilitatis sunt, nullo bono digni sunt, & tamen adhuc hi comedunt de micis sub mensa Domini, & de numero catellorum se constituit: erant quippe verba Christi valde pungitiua, quia duo contraria miscebat, scilicet, quia Iudæos valde G laudabat, ita vt eos filios diceret, & Chananæos valde deprimebat, ita vt canes appellaret, & tamen vtrū que sustinuit æquo animo mulier. Sic dicit Chrysosto. vide mulieris prudentiam qualiter nec contradicere ausa est, nec tristata est in aliorum laudibus, nec molestata est in proprio conuitio.

Ad secundum dicendum, quòd verba mulieris in sententia non repugnant verbis Christi: nam Christus dixerat non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus: illa autem concessit hoc, & dixit, quòd licet non daretur panis integer canibus, sicut filijs, & super mensam, tamen concedebatur canibus comedere micas panis cadentes sub mensa, & hoc Christus non negauerat.

H Sed tunc dicetur, quòd responsio Christi non erat sufficiens ad elidendum mulieris petitionem.

Dicendum, quòd verum est, quia nec intendebat omnino repellere, sed concedere: intendebat tamen differre: istud autem erat conuenienter dictum, quia mulier non poterat respondere ad hoc nisi ostendendo magnam humilitatem, & patientiam, & fidem, & hoc Christus volebat ostendi. Ita etiam dicendum est accipiendo verba Mar. septimo, scilicet, sine prius saturare filios. in quo Christus innuere videbatur, quòd aliquando futurum esset tempus quo Gentiles velut canes comederent de pane saturatis iam filijs, sed nunc nondum erat tempus: mulier autem respondit, quòd etiam dum comedebant filij poterant comedere canes: non quidem de pane integro, sed de micis cadentibus: nam interdum dantur canibus panes integri, vt iam saturatis hominibus, si supersint panes integri, qui non sint necessarij dantur canibus, & tamen dum homines comedunt non dantur canibus, nisi ea quæ cadunt, sed hæc non erant contraria verbis Christi, quia Christus innuere volebat, quòd aliquo tempore Gentilibus dandus esset panis ad saturitatem, sicut nunc Iudæis, scilicet, quando Apostoli cęterique discipuli prædicarent per totum orbem, & in omnibus locis facerent miracula multa, sed hoc fieret postquam cessaret prędicatio apud Iudæos, sicut dixerunt Paulus, & Barnabas: Actuum decimotertio: primum vobis loqui oportebat de regno Dei, sed quia indignos vos fecistis verbo vitæ, & republistis illud: ecce conuertimur ad gentes: sic enim præcepit nobis Dominus. & nunc innuebat, ꝙ non erat tempus faciendi miracula ad abūdantiam inter Gentiles, & prædicandi quousque saturentur filij, ideſt, Iudæi, sed non repugnāt his verba mulieris: nam dixit, quòd catelli edunt sub mensa, scilicet, ego non peto nunc saturitatem illam, & abūdantiam, quæ dabitur canibus saturatis filijs, sed peto paruam micam beneficij: nam etiam antequam saturentur filij comedunt aliquid catelli, scilicet, micas cadentes sub mensa.

I K

Quare Christus dixit, O mulier magna est fides tua. Et quòd vbicunque de fide Gentilium in Euangelium agitur, eam Christus valde extollit, & hoc ad Iudæorum confusionem. Quæst. LXXIX.

QVAERETVR quare Christus dixit, O mulier magna est fides tua. Dicendum, quòd Christus dixit hoc per modum admirationis de magnitudine fidei mulieris: voluit enim laudare illam, quia laudanda erat. Et hoc fuit. Primo ad alliciendum omnes ad fidem, & ideo quandocunque in aliquibus apparet fides, Christus laudat eam, vt in duobus cæcis, supra 9. secundum fidem vestram fiat vobis. & de muliere fluente sanguine, eodē cap. & Marci 5. & Lucæ 8. Christus dixit, Confide filia, fides tua te saluam fecit. Secundo fuit ad opprobrium Iudæorum: nam Iudæi qui quotidiana videbant miracula vix aliquid credere poterant, hæc autem antequam miracula videret, credidit excellenter, & in fide constanter permansit, non concussa iniurijs, nec dilatione fatigata. Et maxime voluit Christus ostēdere differentiā fidei Gentilium, a fide Iudæorum, quæ quasi infidelitas reputatur collata ad fidem Gentilium, & ideo quandocunque de fide Gentilium agitur, Christus illam valde extollit. Sic patet supra 8. de Centurione, qui erat Gentilis: nam dicitur quòd admiratus Christus fidem illius sequentibus se dixit, non inueni tantam fidem in Israel, & subdidit, Multi venient ab Oriente, & Occidente, ideſt, de Gentilitate, & recumbent in regno cœlorum cum Abraham, Isaac, & Iacob, filij autem regni huius eijcientur foras. Sic etiam quando curauit Christus decem leprosos, quorum vnus erat alienigena, & nouem Iudæi, & alienigena solus rediit gratias agens, Christus conquestus dixit, Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena, Lucæ 17. Ita & nunc mulier hæc Chananæa erat, ideo illius fidem Christus valde extollere voluit, dicens: O mulier magna est fides tua.

Quare Christus solam fidem laudat, cum in muliere ista apparuerunt multæ virtutes. Et quòd sine fide virtutes, vel nullæ sunt, vel inutiles. Quæst. LXXX.

QVAERETVR cum in muliere ista nunc apparuerint virtutes multæ, quare Christus solam fidem laudans, commemorat. Dicendum, quòd verum est, quòd multæ virtutes in ea apparuerūt: nam fuit prudentia, quia in omnibus prudenter, & sapienter respondit, vt cum dixit catellos edere de micis. Sic dicit Theophilus, quia ergo mulier sapientissime respondebat, obtinuit quod optabat. Et fuit etiam prudentia ista in hoc, quòd sciuit se temperare a verbis, non ostendens se tristem in aliorum laudibus, neque indignatam in proprijs iniurijs. Sic dicit Chrysost. scilicet, vide autem mulieris prudentiā quatenus nec contradicere ausa est, nec contristata est in aliorum laudibus, nec molestata est in proprio conuitio. Etiam prudentia apparuit, quia sciuit quęrere bonum medicum, & non recurrit ad sacrilega remedia maleficorum. Sic dicit Origenes, vide prudentiam fœminæ, non iuit ad homines seductores, non quæsiuit inanes ligaturas, sed omnes relinquens diaboli cultus venit ad Dominum, non petiuit Iacobum, non rogauit Ioannem, non accessit ad Petrum, sustinuit in se causæ patrocinium, & sola cucurrit ad Dominum. Secundo apparuit perseuerantia: nam mulier hæc primo, vt nouit Christum venisse in locum, in quo ipsa erat, licet ille latere vellet, intrauit ipsa, & procidit in domo ad pedes eius, Marci 7. Christus tamen ibi nihil respondere voluit, sed cœpit itinerare de loco egressus, sed nec illa deserit, immo euntem post tergum, magnis fatigat clamoribus, & cum nec discipulis rogantibus exaudiretur, non destitit fatigata, sed accessit ad Dominum, & adorauit tandiuque permansit, quousque meruit obtinere. Tertio fuit in ea patientia, nam iniurijs non concitatur, erat enim iniuria, quòd contemni videretur cum Christus ei non respōderet verbum etiam sæpe clamanti, & quod grauius fuit, quia Iudæos filios, ipsam vero canem appellauit, quod & patienter sustulit, & approbauit, nec saltem tristitiam, aut indignationem vultu ostendens. Quarto apparuit humilitas, bis enim se humiliauit, procidens in terram coram Christo eum adorando, primo in domo, Marci septimo, deinde in via, vt patet hic. Etiam fuit magna humilitas, quòd se canem esse agnouit, immo & cum Christus eam canem vocasset ipsa aliquid minus de se professa est, s. ꝙ catella esset dicens: nam & catelli edunt de micis, & illud etiam Domine, i. verum est, ꝙ sum canis, vel catella. Quinto apparuit fides: nam credidit Iesum esse Messiam cum vocauerit illum filium Dauid, quod idem est. Credidit etiam Deum esse: nam eum vt Deum adorauit, & cum non vidisset aliqua miracula Christi, antequàm vidit, credidit ꝙ posset filiam eius sanare, & postea cum nondū videret filiam suam sanatam dicente Christo, fiat tibi sicut vis, credidit ꝙ vere sana esset. De his dicit Hiero. Mira autem huius mulieris fides, patientia, & humilitas prædicatur, fides qua credidit sanari posse filiam suam, patientia qua toties contempta in precibus perseuerat, humilitas quòd se non canibus, sed catulis comparat, scio me inquit filiorum panem non mereri, nec integros capere posse cibos, nec sedere ad mensam cum patre, sed contenta sum reliquijs catulorum.

A B C

Dicendum tamen, quòd licet omnes istæ virtutes apparuerint in muliere, Christus non commemorat nisi fidem. Primo, quia ista sola erat ad propositum: nam dicitur quomodo mulier ista obtinuit a Christo, quod petebat, & tamen ad obtinendum miracula fieri, nulla virtus sufficit, nisi fides, aliæ autem non D prosunt, per fidem autem obtinemus quidquid petimus, ita vt nihil sit nobis impossibile, Mar. 9. Si potes credere omnia possibilia sunt credenti, ideſt, possibilia obtineri a credente. Et hoc quando est proprie fides, s. ꝙ sit sine hæsitatione, quia aliàs non obtinet qcquam petens, Iaco. 1. s. Postulet autem in fide nihil hęsitans, qui autem hæsitat similis est fluctui maris, qui a vento circumfertur, nō æstimet aūt homo ille, ꝙ accipiat aliquid a Deo. & nō solū per fidem obtinemus a Deo fieri miracula in fauorem nostrū, sed ēt obtinemus, ꝙ nos ipsi miracula faciamus, s. ꝙ trāsferamus montes, vel ꝙ eradicentur arbores, & transplantētur super fluctus maris, & ꝙ nihil sit difficile nobis facere, vt patet infra 17. & 21. & Lucæ 17. & quia hic agit quomodo ista mulier obtinuit quod petebat, nō fuit E necesse exprimi de alia virtute, nisi de fide. Secundo fuit, quia ista erat virtus, quā Christus introducere nitebatur prædicando, s. ꝙ crederetur in eum, de cæteris aūt virtutibus non erat tanta solicitudo, & hoc maxime, quia fides est fundamentū, cum sine illa impossibile sit placere Deo, ad Hebr. 11. Et ita sine fide, vel nullæ virtutes sunt, vel saltem inutiles sunt ad placendū Deo, vnde directe tota prædicatio, & scriptura gestorum, & dictorū Christi, fuit propter fidem introducendam, & conseruandam, Ioan. 20. cap. scilicet, Multa alia signa fecit Iesus, q̄ in hoc libro scripta non sunt, sed hæc scripta sunt, vt credatis, quia Christus est filius Dei, & credentes vitam habeatis, & nō tangitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibi quòd sit illa scriptura propter aliam virtutem introducendam. Tertio fuit, quia sola fides fuit hic propter se, & cæteræ fuerunt propter ipsam, & illa fuit quasi imperans actibus aliarum virtutum, & ita actus omnium illarum dicebantur esse actus fidei, sicut omnes actus a charitate imperatos vocamus actus charitatis, licet sint imperati ab aliquibus virtutibus particularibus. Et patet hoc, quia ideo mulier ista a principio iuit ad Christum, quia credidit, quòd posset sanare filiam eius. Ideo etiam diu perseuerauit, quia credebat, quòd posset sanari filia, & confidebat, quòd sanaretur. Propter hoc etiam se humiliauit vocans se catellam, & tam prudenter se habuit, vt per hæc obtinere posset a Christo, quòd illum facere posse credebat, & se obtenturam ab eo si hæc faceret, confidebat. Si autem non crederet nihil istorum fecisset, ideo omnes isti actus sunt a fide imperati, & ita melius vocantur actus fidei, quàm particularium virtutum, & ista est causa potissima, quare de sola fide mentio facta est a Christo.

Quomodo factum est hoc miraculum.
Quæst. LXXXI.

QVAERETVR de isto miraculo, quomodo factum est. Aliqui dicunt, quòd mulier fecit illud, scilicet, ipsa sanauit filiam suam cõcedente Christo. Et ita tenet Origenes in quadam homelia, quòd propter magnitudinem fidei concessit Christus isti mulieri non solum, quod petebat, sed etiam, quòd ipsa illud faceret. Sed dicendum, quòd non stat, quia Christus fecit istud miraculum, & non mulier, nec facere potuit. Primo patet, quia non poterat ei concedi talis potestas: nam potestas faciendi miracula est infinita, & concedere alicui istam potestatem infinitam est facere ipsum esse Deum, sed nulli datur esse Deum, qui non est Deus, ideo nec hæc potestas conceditur, & ita dicitur, q̃ potentia creandi, nulli creaturæ põt communicari. Secũdo patet, quia litera non significat hoc, sed potius contrarium: nam si Christus vellet concedere mulieri potestatẽ sanandi filiã, diceret ei, magna est fides tua, fac sicut vis, & tamen dixit, fiat tibi sicut vis: ergo non fiebat ab ipsa. Tertio, quia Mar. 7. dicitur, quando mulier dixit: nam & catelli edunt, &c. q̃ Christus ait, propter hunc sermonem vade, exijt dæmonium a filia tua: ergo non commissum est mulieri, q̃ sanaret filiam, sed q̃ iret, & inueniret eam sanam. Quarto, quia si mulieri cõmitteretur sanare filiam, ipsa sanaret eam, postquàm iret in domum, & tamen sanata est puella ex ea hora, qua locutus est Christus, vt patet supra in litera, & quãdo venit mulier in domum inuenit iam puellam sanatã, Mar. 7. scilicet, Et cum abijsset domum suam, inuenit puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exijsse: ergo ipsa non sanauit filiam, sed Christus per hoc quòd dixit, Fiat: nam ostenditur potestas Dei operantis in verbo isto. Et dicit Chrysost. quòd tale est istud fiat, quale illud quando dixit, Fiat firmamentum, & factum est: nam illa solius Dei operatio fuit.

Quare dicitur hic, quòd sanata est mulieris filia ex illa hora. *Quæst. LXXXII.*

QVAERETVR quare dicitur hic, quòd sanata est mulieris filia ex illa hora, ideſt, ex hora qua locutus est Iesus. Dicendum, quòd licet puella, quæ petebatur sanari esset absens, tamen mox vt Christus dixit verbum, sanata est, quia verbum suum potẽs erat, i. ipse poterat facere quidquid significabat verbum suum eo tempore quo proferebatur, quia a nullo loco ipse absens erat. Et fuit hoc primo ad ostendendum potestatem infinitam, quia solius Dei est agere in instanti, si autem postea fieret, non esset argumentum sufficiens ad ostẽdendum esse Deum, & ideo vt communiter quando aliquos sanare volebat, mox vt illos tangebat, vel loquebatur ad illos, sanabãtur. Secundo fuit ad tollendum dubium, s. vt manifestaretur, an vere esset miraculum, quia quædam opera miraculorum fiebant, quæ etiã sine miraculo fieri poterant, vt sanare a febribus, & dæmonium expellere: nam febris interdum per se cessat, & dæmon agitans, interdum desinit agitare etiam nullo remedio exteriori adhibito circa vexatum, vt ergo videretur q̃ talia miraculosè fiebant, necessarium erat ista subito fieri, & ita quando Christus curauit socrum Petri a febribus, mox vt eam tetigit, sanata est, supra 8. & Marci 1. & Lucę 4. Etiam quando verbo placauit mare, mox vt locutus est, stetit ventus, & facta est trãquilitas magna, supra 8. & Marci 5. & Lucę 8. Et hoc, quia tempestas maris solet naturaliter residere, paulatim in se consumpta, & nunc videretur naturaliter cessasse, nisi subito cessaret, ideo ad verbum illius cessauit illico mare. Ita & nunc si dæmoniũ recederet a puella, postquam mater rediret in domum, putaretur quòd forte per se torquere desierat, cum autem cessauit illico, vt Christus locutus est, apparebat quòd per imperium eius fiebat, & ita quando mulier rediit in domum, inuenit puellam sanam, iacentem super lectum, Marci 7. Sed dicetur quomodo sciret, quòd illa hora, qua Christus locutus est, sanata est puella, quia mater non erat cum puella, quando sanata est, quia puella manebat in domo, Marci 7. Mater autem secuta est nunc Christum in via, & ibi obtinuit ab eo curationem filiæ, vt dicitur supra in litera. Et etiam Marci 7. dicitur, quòd cum abijsset domum suam, inuenit puellam iacentem, a qua exierat dæmonium. Dicendum, quòd potuit scire mater horam quærendo a filia, quando melius habuisset, & illa diceret, tali hora sanata sum, & tunc mater considerans tempus inueniret illam esse horam, qua Christus dixisset, Fiat tibi, sicut vis: sic fuit de filio Reguli, qui infirmabatur Capharnaum: nam pater descenderat ad Christum ad alium locum, vt iret in Capharnaum, & sanaret eius filium, dicens: Domine descende priusquàm moriatur filius meus, & Christus ait, Vade viuit filius tuus, credidit homo, & ibat: & iam eo descendente, ideſt, in via posito serui eius occurrerunt, dicentes, quòd filius eius viueret: interrogabat ergo horam ab eis, quando melius habuisset, & dicunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris, & sequitur: Cognouit ergo pater, quia illa hora fuerat, qua dixit ei Iesus: Vade filius tuus viuit, Ioan. 4. Et ita nunc poterat esse de ista muliere, vt sciret, quòd hora, qua locutus est Christus, sanaretur filia eius.

Quomodò mulier destitit petere a Christo sanitatem filiæ, cum nesciret, an filia sua sanata esset. Et in quo excessit fides Gentilium fidem Iudæorum. *Quæst. LXXXIII.*

QVAERETVR quomodo mulier destitit petere a Christo sanitatem filiæ: nam cum erat in via cum eo, & dixit: Fiat tibi, sicut vis, non erat præsens filia, vt sanaretur, quomodo ergo mulier cessabat, quasi facto negocio?

Dicendum, quòd hoc ad magnam fidem huius mulieris pertinet, vt non videns crederet: nam sicut antequàm videret Christum operari miraculum aliquod, credidit quòd poterat sanare filiam eius, ita & nunc dicente Christo, quòd sanaretur, etiam si mulier nõ videret, credidit quòd fieret, & ideo ita recessit

cessit secura de conspectu Christi, ac si filiam eius ipsa præsente sanasset, & hoc etiam pertinet ad magnitudinem fidei, quam Christus laudauit in muliere, Iudæi enim non credebant, nisi cum viderent, & putabant, quòd Christus non posset curare quemquam, nisi præsentem, fides autem Gentilium excessit fidem Iudæorum in hoc, quia crediderunt Christum posse curare absentes, sic fuit in Centurione, supra 8. Vnde Christus laudauit fidem illius dicens: Non inueni tantam fidem in Israel, ideſt, nullus ante illum crediderat, quòd posset in absentia operari, & ita mulier ista Gentilis credidit, quòd Christus absens poterat filiam suam sanare, & cum ei dixit, quòd sanaretur, nihil vltra petiuit a Christo: nam non dixit, Domine rogo te reuertere, & sana eam, sed ipsa mulier dimisso Christo redijt in domum, secura de sanitate filiæ, ac si eam sanari conspexisset. Si enim mulier rogaret Christum, vt reuerteretur, & sanaret filiam, non laudaret Christus fidem mulieris, sed potius argueret de infidelitate, sicut fuit de Regulo, cuius filius infirmabatur Capharnaum, Ioan. 4. Nam rogauit Christum dicens, quòd descenderet, & sanaret filium eius. Christus vero dixit, nisi signa, & prodigia videritis, non creditis, & noluit Christus descendere, sed dixit ei, Vade filius tuus viuit, & tunc ille credidit, & ibat, & ita puer sanatus est.

Quomodo Matthæus, & Marcus descripserunt hoc factum, cum non viderint. Et quòd quando Christus aliquos in absentia præsertim curabat, volebat, quòd venirent ad eum gratias agentes. *Quæst. LXXXIIII.*

QVAERETVR quomodo Matthæus, & Marcus descripserunt hoc factum asserentes, sanatam puellam, & in illa hora sanatam, cum non viderint. Aliqui dicunt, quòd in multis aliis factum est: nam non vidit Matthæus omnia, quæ scripsit, cum non fuerit a principio cum Christo: nam saltem ea quæ gesta sunt ante vocationem suam non vidit ipse, scripsit tamen illa, quia sufficiebat, quòd audiret ab illis, qui viderunt, ita enim Lucas scripsit dicens, se didicisse ab eis, qui viderunt omnia a principio, & ministri fuerunt sermonis, Lucæ primo, & Hieronym. in prologo dicit, quòd Lucas magis audita, quàm visa narrat, ita ergo hic esset. Sed dicendum, quòd non stat, quia ibi licet scripores non viderint, cognouerunt sic esse testimonio aliorum Christi discipulorum, qui interfuerunt, sicut dicitur Lucæ primo, & tamen hic nemo discipulorum vidit rem factam, immo nec etiam Christus, quia puella quæ sanata est, manebat in domo, & Christus erat in via cum discipulis. Recesserat tamque de loco illo, in quo puella manebat, & non reuersus est ad puellam, sed processit itinere suo, vt colligitur Marci 7. Nam dicitur, quòd mulier abijt in domum suam, & inuenit puellam iacentem super lectum, de qua exierat dæmonium, & ita non redijt Christus ad puellam, sed mater. Christus autem continuato itinere, profectus est: nam sequitur ibi, quòd exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, & ita non vidit vnquam puellam, quam sanauit. Dicendum, quòd verum est, quòd nec Christus, nec discipuli viderunt puellam, antequàm sanaretur, neque postquàm sanata est, & tamen Christus fiebat, quòd sanauit puellam, cum vere sanauerit. discipuli autem crediderunt verbo Christi, quia videntes similia, vt in seruo Centurionis, quem absentem solo verbo sanauit, & ideo crediderunt hic, quod ipse dixit, & ita scripserunt, quòd puella sanata fuit, & quod mater inuenit eam super lectum iacentem, & dæmonium exijsse. Aliter potest dici, quòd licet Christus non redijt ad locum, in quo erat puella, mater tamen puellæ inueniens eam sanatam, retersa est ad Christum pergentem cepto itinere, & retulit quomodo inuenisset puellam sanatam, iacentem super lectum, & ageret gratias de sanitate recepta, & tunc discipuli agnoscerent veritatem rei, & scriberent hoc Euangelistæ: istud est satis verisimile, quia illi qui aliqua beneficia curationum a Christo recipiebant, redibant ad eum gratias agentes, de susceptis beneficijs, & si non redirent, ipse arguebat illos, & conquerebatur, hoc autem erat, quando aliquibus in absentia conferebat beneficia: nam quando præsentes sanabat, agerent ei tunc gratias, & non oporteret redire, sed quando præsens diceret, quòd sanarentur, & in absentia sanabantur, redibant gratias agentes de percepto beneficio. Sic patet Lucæ 17. de decem leprosis, petentibus a Christo curationem, quibus cum iussisset ostendere se sacerdotibus, dum irent, sanati sunt in via, & redijt vnus eorum ad Christum gratias agẽs, & Christus cõquestus est dicens, Nonne decem mũdati sunt? & nouem vbi sunt? non est inuentus qui rediret, & daret laudem Deo, nisi hic alienigena. Et ita Christus volebat, quòd sanati in absentia, redirent ad gratias agendum Deo, & tamen fides istius mulieris valde fuerat laudata a Christo, ideo verisimile est, q̃ rediret, postquàm filiam sanatam inuenit, & hoc teneri potest, licet scriptum non inueniatur, sed non differt an hoc, vel præcedens teneatur.

Quomodo Matthæus, & Marcus discordant in verbis Christi. Et quòd intentio Euangelistarum est sequi totaliter rerum gestarum veritatem, & in dictis verborum plenam sententiam de ipsis materialibus verbis, parum curantes.
Quæst. LXXXV.

QVAERETVR quomodo Matthæus, & Marcus discordant in verbis Christi: nam hic dicitur, quòd Christus dixit, O mulier magna est fides tua, fiat tibi, sicut vis, & Marcus dicit, quòd Christus ait, propter hunc sermonem vade, exijt dæmonium de filia tua. Dici potest vno modo, quòd Christus vtrunque dixit in sententia, scilicet, o mulier magna est fides tua, & ideo dico tibi, quòd fiat, sicut tu vis, & vade, quia dæmonium exijt de filia tua, & ita interdum dicta Christi supplentur ex eis, quæ Euangelistæ multi dicunt, & vnus non enarrat plene dicta. Aliter potest dici, & melius, quòd Christus alterum istorum dixit in verbo, vel forte neutrum eorum, & tamen in sententia vtrunque dixit. Est enim intentio Euangelistarum sequi totaliter veritatem rerum, & in dictis sententiam plenam verborum. De ipsis autem materialibus verbis raro curant, nõ enim refert, quòd istis, vel illis verbis proferatur, dum tamen idem sensus enuncietur. Ita autem erat nunc intentio eorum designare, quòd Christus propter fidem, & deuotionem mulieris, concessit ei, quod ipsa petebat, & tamen hoc non eisdem verbis enunciauerunt. Dixit enim Matthæus, Magna est fides tua, scilicet, q̃ propter fidem concedebat Christus, quod ipsa petiuerat. Marcus autem dixit: propter hoc verbum vade, &c. ideſt, quia ex magna fide locuta es, dicens: nam & catelli edunt, &c. & sic vtrunque significat fidem fuisse causam obtinẽdi. Quòd autem Matthæus dicit: Fiat sicut vis, expressius dixit Marcus, Vade exijt dæmonium de filia tua: nam id quod fieri volebat mulier, erat quòd dæmon exiret de filia, ideo exeunte dæmone, sicut dixit Marcus, fiebat id, quod volebat mulier, quod dixit Matthæus, & ita non discordant in sententia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et cum transiſſet inde Ieſus, venit ſecus mare Galilææ. Et aſcendens in montem ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ habentes ſecum mutos, cęcos, claudos, debiles, & alios multos, & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos ita vt turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, & claudos ambulantes, cæcos videntes, & magnificabant Deum Iſrael.

Reuerſio Chriſti ad Iudæos.

Et cum transiſſet. Hic Chriſtus reuertitur ad Iudæos, poſtquàm receſſerat ab eis ad Tyrios, collato nunc Iudæis ampliori munere, & ideo facit nunc eis plura miracula, quàm prius. Et primo infirmos eorum curando, Secundo, & principaliter cibando eos, ibi.

Ieſus autem. Circa primum dicitur. *Et cum transiſſet inde Ieſus.* Scilicet, De terra Tyri in qua nunc fecerat miraculum liberationis puellæ a dæmonio. *Venit ſecus mare Galilææ.* Ideſt, Venit iterum ad mare Galilææ: nam quando cum Phariſæis, & Scribis diſceptabat de immunditia, & cibis, erat apud mare Galilææ, quia erat in terra Geneſareth, nunc autem iterum redijt ad mare Galilææ, vt prædicet in prouincia adiuncta illi mari, quod vocatur mare Galilææ, quia prouincia in qua eſt, dicitur Galilæa, de quo mari late dictum eſt, ſupra 8. cap. quæſtio. 93. *Et aſcendens in montem.* Ideſt, In vnum de montibus, quia multi colles ſunt in regione illa. *Sedebat ibi.* Expectando turbas, quæ ad eum venturæ erant, vt eis prædicaret, & curaret infirmos eorum. *Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ.* Semper enim ſequebantur multi Chriſtum, quocunque iret. *Habentes ſecum mutos, claudos, cæcos.* In hoc apparet quid quærebant a Chriſto, ſcilicet, quòd ſanaret infirmos eorum. *Debiles.* Poteſt vocari debilis, ideſt, viribus debilitatus, ſicut illi qui incipiunt conualeſcere de ægritudine, ſed hic non accipitur ſic, ſed debilis, ideſt, debilitatus, ſiue orbatus, vel mutilatus, vt cui membrum aliquod deeſt, ſcilicet, quia manus abſciſſa eſt, vel oculus erutus eſt. Vel vt vult Hieron. dicitur debilis, ideſt, debiliter operans, & hoc eſt, quando ſunt duo organa aſſignata eidem operationi naturaliter, ſicut duo oculi ad videndum, & duo pedes ad ambulandum, ſi deſit alterum organorum, vel non poſſit homo competenter ſe iuuare ex illo, ait enim in eo loco vbi Latinus interpres tranſtulit debilis, in Græco ſcriptum eſt cſulois, quod non generale debilitatis, ſed vnius infirmitatis nomen eſt, vt quando claudus dicitur, qui pede claudit vno, ſic ſulois appellatur, qui vnam manum debilem habet. *Et alios multos.* Scilicet, De omnibus generibus infirmitatum, noluit enim per ſingula enarrare Euangeliſta breuitatis cauſa. *Et proiecerunt ad pedes eius.* Ideſt, Poſuerunt ante eum. *Et curauit eos.* Omnes ſimul curauit non moratus circa eos. *Ita vt turbæ mirarentur.* Viſo tanto miraculo. *Videntes mutos loquentes.* Nam vt apparerent iſti ſanati, etiam ſi non eſſet opus loqui, loquebantur. *Claudos ambulantes.* Ad miraculi manifeſtationem. *Cæcos videntes.* De alijs non dixit: nam debiles ſupra nominauerat, & tamen ſupplendum eſt, quòd etiam illi apparuerunt, operantes firmiter, ac ſi non habuiſſent aliquod organum læſum, vel debilitatum. Etiam dixit eſſe multa alia genera infirmorum, de quibus non expreſſit, & cum omnes illi curarentur, etiam appareret in aliqua operatione, quomodo erant curati. *Et magnificabant Deum Iſrael.* Ideſt, Laudabant Deum pro tantis beneficijs, quæ eis per Chriſtum præſtabat.

An iſta ſint continuata ad præcedentia. Quæſt. LXXXVI.

QVAERETVR, an iſta ſint continuata ad præcedentia. Dicendum, quòd ſic, quia litera hoc oſtendit cum dicitur. Et cum transiſſet inde Ieſus, venit ſecus mare Galilææ, ideſt, poſtquàm tranſiuit locum, in quo cum Chananæa fuerat locutus venit ſecus mare, & ibi ſanauit iſtos infirmos. Sed obijcietur, quia Marci 7. ponitur aliud, ſcilicet, curatio ſurdi, & muti, & dicitur quod illud factum eſt, poſtquàm Chriſtus receſſit de loco vbi fuit cum eo Chananæa. Aliqui dicunt, quòd ſit idem factum, quod enarratur hic, & quod ibi enarrat Marcus, quia vtrobique ponitur, quod Chriſtus illud fecit, poſtquàm receſſit de terra Tyri. Sed dicendum, quòd non ſtat, quia ibi ſanatus eſt vnus, qui erat ſurdus, & mutus, hic autem ſanati ſunt multi infirmi, qui ante pedes Ieſu poſiti ſunt. Secundo patet, quia turbæ iſtæ, quæ attulerunt nunc ad Chriſtum hos infirmos, ſunt illæ quas pauit, vt colligitur infra in litera, & ita eſt continuatum iſtud miraculum de ſanatione infirmorum, cum illo de ſaturatione turbarum diſtinctum a miraculo ſanationis ſurdi, & muti, quaſi non fuiſſet factum coram eiſdem turbis, quàm deſcripſit de ſurdo, & muto curato, Marci 7. ſubiunxit Marc. 8. De ſaturatione turbarum dicens: In illis diebus iterum cum turba multa eſſet cum Ieſu, nec haberent quid manducarent, &c. Dicendum ergo, quòd non eſt idem miraculum iſtud, & quod ponitur Marci 7. De ſanatione muti, & ſurdi, & tamen vtrunque factum eſt poſt receſſum de terra Tyri, & tamen iſtud poſuit ſolus Matthæus, & illud poſuit ſolus Marcus, & ob hoc vterque dixit, quod cum receſſiſſet Chriſtus de finibus Tyri, fecit illud miraculum, quod narrat. Sed dicendum, quòd prius factum eſt illud, quod Marcus narrat. Et fuit ordo, quia Chriſtus quando receſſit de finibus Tyri, venit ad mare Galilææ, & in monte quodam apud mare, ſanauit iſtos infirmos, de quibus hic, & dum eſſet in via, antequàm veniret iuxta mare, oblatus eſt ei ſurdus, & mutus, de quo Marci 7. & ſanauit eum. Et hoc patet, quia hic Matthæus dicit, factum eſſe hoc in monte apud mare Galilææ. Marcus autem oſtendit, quòd fuerit ſurdus, & mutus, de quo ipſe loquitur, ſanatus in via, quia ait, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos, & adducunt ei ſurdum, & mutum, & ſic dum tranſiret per medios fines Decapoleos, adduxerunt ei ſurdum, ſcilicet, in via, & ita prius illud fuit, quàm iſtud. Secundo patet, & efficacius, quia iſtud miraculum ſanationis turbarum, fuit eodem tempore, quo ſequens miraculum de ſaturatione turbarum, cum fuerint cædem turbæ, vt innuitur infra in litera, & tamen turbæ illæ, quæ fuerunt cum Chriſto, quando ſanauit ſurdum, & mutum, de quo Marci 7. non fuerunt eædem turbæ, nec eodem tempore congregatæ, quo turbæ, & quo tempore fuerunt illæ, quas ipſe pauit, vt patet Marci octauo, Nam dicitur in diebus illis, iterum cum turba multa eſſet cum Ieſu, & ſic poſtea fuit ſaturatio illarum turbarum, & tamen ſanatio iſtorum infirmorum, & ſaturatio turbarum hic fuit eodem tempore: ergo non eſt idem miraculum, & etiam fuit aliquanto tempore illud, quod Marcus dicit ante iſtud.

Quomodo

Quomodo ſtat hoc quod hic dicitur, quòd Ieſus venit ſecus mare Galilææ cum inde tranſiſſet. Et quid ſit Decapolis, & eius ſitus. Quæſt. LXXXVII.

QVAERETVR quia dicitur hic, quòd cum tranſiſſet inde Ieſus, venit ſecus mare Galilęę, quomodo ſtat. Dicendum, quòd prius ſteterat Ieſus iuxta mare Galilææ, quando locutus eſt de immunditia corporali, & cibis contra Phariſæos, & Scribas, & inde receſſit in terram Tyri, & Sidonis, & primam venit iuxta Tyrum, vbi curauit mulieris Chananæ filiam, & inde proceſſit verſus Sidonem, ſic dicitur Marci 7. & exiens de finibus Tyri venit per Sidonem ad mare Galilææ. Sciendum tamen, quòd magis diſtat Sidon a mari Galilææ, quàm Tyrus, cum Sidon ſit valde Aquilonaris, & ſit extremitas terræ Chanaan, & tamen perrexit Chriſtus cõtra Sidonem forte, quia voluit aliquos curare in regione Sidonis, ſicut curauit aliquos circa Tyrum, ſcilicet, filiam mulieris, & licet non exprimatur, tamen credendum eſt, quòd aliquos curauerit ibi, quia aliàs non diſcurreret frustra regionem illam, maxime cum eſſet terra Gentilium. Sic dicit Hieron. Scribis, & Phariſæis calumniatoribus derelictis tranſgreditur in partes Tyri, & Sidonis, vt Tyrios Sidonioſq; curaret. Et ſciendum, quòd redeundum de terra iſta in mare Galilææ, oportebat q̃ tranſiret per regionem Decapolis, ſic dicitur Marci 7. Exiens de finibus Tyri venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. Eſt enim Decapolis terra decem ciuitatum, quæ incipit a Sidone in parte Occidentali, & terminatur in parte Orientali in mari Galilææ, & ſunt ibi decem vrbes præter parua oppida, vt oſtendetur, Marci 7. Et in regione illa dum Chriſtus iret verſus mare Galilææ, oblatus eſt ei ſurdus, & mutus, eodem cap.

Quare Chriſtus aſcendit nunc in montem. Et quod Chriſtus miracula propter doctrinam faciebat, ſcilicet, vt crederetur quod ipſe prædicabat. Quæſt. LXXXVIII.

QVAERETVR quare Chriſtus aſcendit nũc in montem. Dicendum, quòd fuit. Primo ad expectandum turbas: nã turbæ multæ veniebant ad eum, vt dicitur in litera, & quia ſi ipſe vltra procederet, forte non peruenirent turbæ ad eum, vel fatigarentur, voluit ibi expectare, & ideo dr̃, q̃ aſcendit in montem, & ſedebat ibi, i. expectabat. Secundo, quia forte volebat Chriſtus prędicare, & ad hoc erat locus ille montis aptus, ideo in montem aſcendit, ita enim fecit, q̃ſi ſermonem lõgum fecit turbis, ſupra 5. Nam aſcendit in montem, eodem cap. Et patet qa dr̃, q̃ ſedebat, & tñ ſedere eſt diſpoſitio ad p̃dicandũ, ita enim fecit q̃ſi p̃dicauit, ſupra 5. nã ſedebat. Sed obijcietur, q̃ non p̃dicauit, qa hic non ponitur niſi ſanatio infirmorum. Dicendum, q̃ non eſt veriſimile, q̃ ſolum ſanaret ægros, ſed ẽt p̃dicaret, & tñ intentio Euangeliſtæ fuit enarrare hic miracula Chriſti, & non ſermonem eius, ſimile patet p̃cedenti cap. vbi ponitur, q̃ cõuenit multitudo magna ad Chriſtũ in deſerto, & attulerũt ei languidos multos, ſanauitq; eos, & poſtea pauit turbas, & nihil aliud dr̃, & tñ Mar. 6. vbi ponitur illud, dr̃ q̃ venerũt turbæ ad Chriſtũ, & ſanauit languidos eorum, & docebat eos multa, & poſtea pauit illos, & ita omittit ibi Matth. p̃dicationem Chriſti. ſic putandum eſt, q̃ nũc tacuerit, qa ſimilis caſus fuit, ſ. q̃ turbæ conuenirent, & curaret languidos earũ, & deinde ſaturaret ipſos. Maxime, quia nõ eſt vllatenus veriſimile, q̃ turbæ conuenirent ad Chriſtum, & non p̃dicaret eis, quia iſtud eſt p̃cipuum, quod intendebat, ſ. docere turbas, vt crederẽt: nam miracula propter doctrinam faciebat, ſ. vt crederent quod p̃dicabat, ẽt ſaturatio corporalis minus principalis erat, q̃ p̃dicatio, ſic ipſe dixit Ioan. 6. vbi arguit turbã, q̃ ſequebatur eũ, qa comederant de panibus, & non propter doctrinã, & fidẽ dicẽs, Operamini nõ cibũ qui perit, ſed q̃ permanet in vitã æternã. Tertio fuit, qa locus iſtius montis erat deſertus, & voluit Chriſtus habere occaſionẽ ad paſcendũ turbas, ideo expectauit in monte: nã ſi proceſſiſſet verſus loca habitata, & ibi turbæ conuenirent ad eũ eſſet locus turbis vnde poſſent habere cibos, & ſic nõ eſſet occaſio quærendi cibum miraculoſe: ſtetit ergo in monte, vt cum eſſet locus deſertus, nec poſſet aliunde habere, Chriſtus eis cibum ex neceſſitate daret, & tamen quomodocunque accipiatur, fuit iſtud ſedere ad expectandum turbas. Sic dicit Chryſoſt. conſiderandum, quòd aliquando Dominus circuit, vt ſanet infirmos, aliquando autem ſedet expectans eos.

Quare nunc venerunt ad Chriſtum turbæ multæ, & quæ erant. Et quòd in fine ſæculi Iudæorum reliquiæ ad Chriſtum conuertentur. Quæſt. LXXXIX.

QVAERETVR quare venerũt nunc turbæ multæ ad Chriſtum, & quę erant. Dicunt quidam, quòd venerunt nunc multæ, quia nunc Chriſtus veniebat, quaſi nouus in terram illam: nam ſteterat aliquandiu in terra Tyri, & Sidonis, & tunc Iudæi nõ audiebant verbum eius, nunc vero cum redijt ex deſiderio, conuenerunt multi, quia carentia præſtat deſiderium. Secundo (vt aliqui dicunt) fuit, qa Chriſtus per hoc notauit habitudinem ſuam ad populum Iudaicum: nam Chriſtus prius ſteterat in terra Geneſareth, & ibi cum diſcipulos ſuos arguerent Phariſæi, & calumniarentur facta eius, receſſit ad terram Tyri, & Sidonis, quæ erat terra Gentilium, nunc vero iterũ reuertitur in terram Iudęorum. In quo dicunt ſignificari, q̃ Chriſtus primo per ſe, & diſcipulos prędicauit, & miracula fecit inter Iudæos, & cum Chriſtum occiderint, & diſcipulos eiecerint, tranſierunt illi ad gẽtes, Actuum 13. Inter quas nunc manet fides, & prędicatio Chriſti: circa finem autem ſæculi reuertetur p̃dicatio Chriſti ad Iudæos, nõ quidem deſerendo Eccleſiã, quæ de gentibus collecta eſt, ſed incipiendo conuertere Iudæorum reliquias, quæ tunc conuertentur, ad Rom. 11. Cęcitas ex parte contigit in Iſrael, donec intraret plenitudo gentium, & ſic vniuerſus Iſrael ſaluus fieret, & quia in fine ſæculi Deus benefaciet reliquijs Iudæorum, qui cõuertentur. Ad notandum hoc Chriſtus, nunc reuerſus ad Iudæos larga eis beneficia contulit, ſ. ſanando infirmos, & paſcendo turbas. Et ita tenet Nicolaus, & iſta eſt cauſa allegorica, & non literalis. Tertio fuit, quia habebant multos ægros, quos curaret, ideo turbæ multæ cõuenerunt ad eum, iſta enim erat cauſa præcipua, propter quam eum ſequebantur, Ioan 6. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur. Etiam patet, quia iſta eſſet intentio iſtorum, quia dicitur, acceſſerunt turbę multæ, habentes ſecum mutos, & claudos, &c. & proiecerunt ad pedes eius, in quo innuitur, q̃ hoc ſolum erat, vel hoc erat præcipuum, pro quo veniebant, ſ. vt ponerent infirmos ante eum, & ſanaret eos. Cum autem quæritur, quæ erant iſtæ turbæ multæ. Dicendũ, quòd poſtq̃ Chriſtus cępit agnoſci in terra Iudæorum, ſemper ſequebantur eum turbæ multæ, quia tam propter nouam doctrinã, q̃ propter miracula, & maxime ſuper languentes, omnes deſiderabant eum ſequi, Ioan. 6. Et tamen multa turba, quę nũc ferebat infirmos, erat quatuor millium virorũ: nã illa turba portans ægros

Universidad de Deusto
Biblioteca

est illa, quæ saturata fuit ab eo infra in litera, & tamen F illa est quatuor millia virorum, præter mulieres, & paruulos, vt dicitur ibidē, quæ satis magna erat, quia vbi erant quatuor millia virorum, esset forte decem millia hominum, cōputatis mulieribus, & paruulis.

Quare turbæ istæ portauerunt nunc istos ægros ad Christum. Quæst. XC.

QVAERETVR, quare turbæ istæ portauerunt nunc istos ægros ad Christum. Dicendum, quòd Christus solitus erat sanare infirmos, iō turbæ ferebant ad eum infirmos omnes suos, nullum enim genus infirmitatis, aut debilitatis erat, de quo Christus nō sanaret homines, etiam nullus veniebat G ad eum quem non sanaret (si fidem habere vellet) Mar. 9. cum dixit Christus ad illum qui offerebat ei filium suum arreptitium, si potes credere oīa possibilia sunt credenti, ēt discipulis potestatem dederat ad curandum omne genus infirmitatis, supra 10. cap. & iam turbæ solitæ erāt ferre languidos suos ad eum, & curabat omnes: nam supra 4. in principio prædicationis suæ venerunt ad eū languentes de diuersis regionibus, & oēs curauit, postea ēt in vrbe Capharnaum semel ad occasum Solis tota ciuitas conuenit ad portam domus in qua erat Iesus, & attulerūt omnes male habentes varijs languoribus, & sanauit omnes, supra 8. cap. & Mar. 1. & Luc. 4. & iterum quando in loco deserto conuenerunt turbæ ad Iesum, & pauit eas, H etiam sanauit languidos earum, supra præcedenti capitu. & Marci 6. & Lucæ 9. Ideo nunc secuti consuetudinem istam attulerunt omnes languidos ad Christum, & forte fuerūt nunc tot languentes, quia Christus aliquanto tempore manserat in terra Tyri, & Sidonis, & interim congregati sunt multi languentes, quos nunc simul attulerunt.

Quare turbæ proiecerunt nunc languidos ad pedes Christi. Quæst. XCI.

QVAERETVR quare turbæ proiecerunt nunc languidos ad pedes Christi. Dicendum, quòd fuit. Primo, quia isti languentes non poterant se tenere propter languorem, ideo locati sunt I super faciem terræ forte in grabatis, vel aliàs. Secundo fuit, quia Christus sedebat nunc, quando turbæ cōuenerunt ad eum, vt patet supra in litera, & tamen nō posset videre omnes languentes, cum multi essent si starent, ideo locati sunt fusi per herbam, vt omnes videre posset, etiam si multi essent, & ista est causa multum verisimilis. Tertio fuit, vt distinguerentur infirmi a sanis, turbæ enim multæ conuenerant, & omnes stabant in circuitu Iesu, & tñ soli infirmi sanandi erāt, & quia putabant turbæ, ꝙ necesse erat, ꝙ Iesus faceret aliquid super ipsos infirmos, vel saltem aspiceret eos, vt posset videre qui erant infirmi, locauerunt eos in terra ad pedes Iesu, & omnes sani stabant, & ita appa- K rebat distinctio. Quarto fuit ad mouendum Christum ad misericordiam, cum videret ita miserabiliter iacere languentes, scilicet, fusos per agrum super terram, sicut pecora, quia Christus solebat misereri taliter iacentibus, sic patet supra 10. scilicet, Vidēs autem Iesus turbas misertus est eorum, quia erant vexati, & iacentes, sicut oues nō habentes pastorem, sic ēt præcedē. cap. Christus vidit turbā, & misertus est, & curauit languidos eorum, & tamen tūc vidit eos iacentes, ideſt, fusos per agrum, sicut oues sine pastore, Marci 6. cap. Quinto fuit ad ostendendum fidem suam, quia isti non petiuerunt, quòd tangeret eos Christus, nec quòd ipsi permitterentur tangere fimbriā vestimenti Christi, sicut viri de terra Genesareth, præcedenti cap. & Marci 6. Sed putauerunt, ꝙ sufficiebat poni egros coram Christo, & ipse sanare poterat eos, si vellet. Sic dicit Chrysost. Hi autem in duobus fidem suam demonstrabant, & in ascendendo montem, & in hoc quòd æstimabant se nullo alio indigere, nisi vt proijcerentur ad pedes Iesu, nec etiam adhuc tangunt fimbriam vestimenti eius, sed ad altiorem fidē ascendūt.

Quomodo curauit Christus istos languentes ante pedes suos positos. Quæst. XCII.

QVAERETVR quomodo curauit Christus istos languentes. Dicendum, quòd poterat curare quomodocūque vellet, quia æquale erat ei posse, & velle, de istis autem non apparet quomodo curauerit eos, ideo possumus tenere quem modū voluerimus, interdum enim curabat Iesus, simpliciter tangendo, sicut curauit leprosum in Capharnaum, tangens locum lepræ, supra 8. & socrum Simonis apprehensam manu, liberauit de febribus, eodem cap. & Mar. 1. Sic etiam tetigit oculos duorū cęcorum, & sanauit, supra 9. & manum puellæ mortuæ tetigit, eodem cap. & Lucæ 8. Secundo modo, curabat per tactum non simplicem, sed cum cæremoniis aliquibus, sicut cum sanauit hominem surdum, & mutū, Marci 7. Nā misit digitos suos in auriculas eius, & expuēs tetigit linguam eius, & suspiciens cœlum ingemuit dicens: Ephetha, quod est adaperire, & statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum labiorum eius, & loquebatur recte. Sed iste modus diuiditur in duos, quia aliquando mox factis cæremonijs sequebatur sanitas, & aliquando non. De primo patet eodem cap. 1. & statim apertæ sunt aures eius, & solutū est vinculum linguæ eius. Alio modo, & est tertius fiebant cæremoniæ, & nō sanabatur statim infirmus, sicut Ioan. 9. De cęco nato dicitur, quòd spuit Iesus in terram, & fecit lutum de sputo, & liniuit lutum super oculos cęci nati, & dixit: Vade & laua in natatoria Syloe, & lauit & venit videns. Quarto modo, curabat per solam vocem, imperando morbo, vt recederet, & hoc dupliciter. Vno modo præsente languente, sicut sanauit in vrbe Capharnaum arreptitios, & in regione Gerasenorum duos arreptitios dicens, Exi spiritus immunde ab homine, supra 8. & Marci 5. & Lucæ 7. Alio modo, & est quintus per vocem ad absentes, & sic fuit de filio Reguli in Capharnaū, Ioā. 4. & de seruo Centurionis, supra 8. & Lucæ 7. & de filia Chananææ, supra in litera, & Marci 7. & tunc curabantur isti mox, vt Christus loqueretur, sic fuit in omnibus his tribus: nam de filia Chananææ dicitur supra in litera, ꝙ quādo Christus dixit, Fiat tibi sicut vis, sanata est filia eius ex illa hora. De filio Reguli dī Ioā. 4. ꝙ cū quæreret pater, qua hora melius habuerat, dixerūt ei serui, heri hora septima reliquit eum febris, & cognouit pater, ꝙ illa fuit hora, qua Christus dixit, Vade filius tuus viuit: idem patet de seruo Centurionis, Lucæ 7. Sexto modo, curabat Christus sine verbo, & sine tactu, s. quia tunc quādo sanabat, nec loquebatur, nec tangebat, licet præcessisset verbum, sicut Lucæ 17. ꝙñ decem viri leprosi petiuerunt a Christo sanari, & ille ait: Ite & ostendite vos sacerdotibus, & dum irent in via, curati sunt. De istis infirmis, qui nunc allati sunt Christo, nō patet quis modus curationis fuerit in eis, quia tamen ipsi curati sunt, iacentes ante pedes eius. Dicendum, ꝙ curauit eos verbo solo, vel tangendo eos, quia tñ nō exprimitur tenetur cōiter, ꝙ solo verbo sanauerit, ite enim erat facilior modus, eo ꝙ multi erāt isti infirmi, & difficile erat oēs tangere. Secūdo, qa Christus volebat homines semper allicere ad magis

gis credendum. Et tamen isti credebant, quòd Chris- A
tus poterat eos sanare, non tangendo eos, & etiam si ipsi non tangerent eum, & ideo non petiuerunt tangere fimbriam vestimenti eius (vt dicit Chrysost.) ideo Christus consentiret intentioni eorum, sanando eos solo verbo, si autem tangere vellet, esset eis occasio minus credendi, ideo tenendum est, quòd solo verbo, sine tactu curaret, vt sic alliceret eos ad maiorem gradum fidei, & confirmaret eos in illa fide, quam ipsi habere videbantur.

Quare Christus curauit ita faciliter istos, & filiam Chananææ, cum maxima difficultate. Quæst. XCIII.

QVAERETVR quare Christus curauit ita faciliter istos cum filiam mulieris Chananęę, cum tanta difficultate præmissa sanauit, supra in litera. istos autem mox, vt ante pedes eius positi sunt, sanauit. Dicunt aliqui, quòd hoc fuit, quia erant isti melioris fidei, quàm illa. Sed falsum est, quia illa credidit filiam suam posse sanari absentem, isti autem ante pedes Christi putauerunt necesse esse poni infirmos. Item quia Christus laudauit mulierem illam de magnitudine fidei dicens: Mulier magna est fides tua, & tamen istos non laudauit de fidei magnitudine. Sed dicendum, quòd fuit primo ad confundendum infidelitatem ludæorum, & æmulationem, quia aliqui æmulantes nitebantur denigrare facta Christi, ideo ipse volebat ostendere magnam potestatem, vt non haberent quid loquerentur. Si enim quasi cum aliquali difficultate faceret, putarent eum non posse facilius agere, vel non habere a seipso potestatem, sed aliunde expectare, cum autem ita faciliter ageret, nemo poterat quicquàm obijcere. Sic dicit Chrysost. Et mulieris quidem filiam cum multa tarditate curauit, vt eius virtutem ostenderet his, non autem quia meliores erant, sed quia vt infidelium ludæorum ora obstrueret, confestim sanationem præbuit. Secundo fuit, vt auferretur calumniandi locus Iudæis. Si enim ita cito exaudiret Chananæam pro salute filiæ orantem, sicut ludæos, esset eis querelæ occasio, vt ergo eos maiores ostenderet, ipsos statim, illam vero cum magna tarditate curauit.

Quare turbæ miratæ sunt de isto miraculo. Quæst. XCIIII.

QVAERETVR quare turbæ miratæ sunt. Dici potest vno modo, quòd admiratio proueniebat ex infidelitate, quia credebant quidam, quòd Christus hæc nō posset, & cum viderent, quòd ea faceret, admirabantur, & ita dicitur præcedenti capitu. De discipulis manentibus in naui, quando Christus placauit mare, quòd intra se plus stupebant, & hoc quia non intelligebant potestatem eius in faciendo miracula, non enim intellexerant quomodo fecerat miraculum de panibus, vt dicitur Marci 6. E Secundo forte fiebat, quia licet non haberent infidelitatem, sed crederent, res tamen magnæ mouent hominem ad admirationem, & quia quodlibet miraculum est magnum, de quolibet admirari iuste possunt videntes. Tertio specialiter admirati sunt propter magnitudinem virtutis, quia non solum curauit nunc vnum languentem, sed multos, & hoc de quolibet genere morbi. Quarto admirabantur de modo curationis, scilicet, quia subito, & solo verbo curauit eos, quasi nihil faciens, ista duo vltima magis mouebant eos, vt innuitur in litera, scilicet, & curauit eos, ita vt mirarentur turbæ videntes, & ita mirabantur quia coram se videbant, subito omnes istos qui varijs languoribus tenebantur curatos. Sic dicit Chrysost. Multitudo autem eorum, qui curabantur, & facilitas sanationis eos in stuporem mittebat.

Ad quid loquebantur nunc muti, & quid loquebantur. Et quòd Christus in omnibus, quos curabat signa curationis ostendebat, vt curati agnoscerentur. Quæst. XCV.

QVAERETVR ad quid loquebantur nunc muti, & quid loquebantur. Dicendum ad primum, quòd loquebantur primo ad ostensionem miraculi: nam muti non loquuntur, vt autem appareret, quòd Christus sanasset eos, oportebat, ꝙ loquerentur, & ita licet non esset eis opus loqui ali- B quid loquerentur, vt ostenderent hoc, sic enim fuit de surdo, & muto, quem Christus sanauit, Marci 7. Nā dicitur, quòd statim solutum est vinculū linguæ eius, & loquebatur recte. Et eadem ratione cæteri qui curati sunt, vt appareret eos curatos, operabātur aliquid, scilicet, faciebant actus, qui ostendebant eos curatos: nam claudi ambulabant, & cęci videbant, & surdi audiebant. Sic enim faciebat Christus in omnibus quos curabat, ostendens signa curationis, sicut in paralytico sanato iussit tollere grabatum, & ille portabat, supra 9. & de alio paralytico Ioan. 5. Sic etiam in puella suscitata iussit ei dari cibum, postquàm coram omnibus ambulauit, vt ostenderetur vere viuens, Mar. 5. & Lucæ 8. Et ista videtur esse causa hic, quòd muti lo- C querentur. Quod patet, quia posuit Euangelista de quolibet sanato actum ostendentem sanitatem, s. ita vt turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cęcos videntes. hoc autem isti sponte facere vellent, vt ostenderent se curatos. Secundo, quia forte Christus illud iussit: nam ipse vt ostenderet sanitates, quas efficiebat, iubebat a se sanatis facere actus, qui hoc ostenderent, sic patet de paralytico sanato supra: nam iussit ei portare grabatum, & alteri etiam paralytico sanato, Ioan. 5. Puellæ autem suscitatæ dari cibum, qui comestus probaret veram suscitationem, cęco sanato iussit respicere Marci 8. & ita his forte facere iussit, licet non appareat. Tertio potest dici, quòd muti loquebantur nunc ad D laudandum Deum de beneficio præstito: nam si illi qui sanabantur in absentia arguuntur, si non redibant ad gratias agendum, vt patet de decem leprosis, quorum vnus tantum redijt, Lucæ 17. a fortiori qui in presentia sanantur, si gratias non agerent, essent ingrati nimis, & valde arguendi, ideo nunc magnificabant Deum, & ad hoc loquebantur, & sic dicitur in litera, quòd magnificabant Deum Israel, sic etiam paralyticus sanatus, supra 9. Portabat grabatum suum, & ibat in domum suam magnificans Deum, supra 5. Sed dicendum, ꝙ licet sit verisimile, ꝙ muti loquerētur ad magnificandum Deū, tñ ista locutio quā Matthæus exprimit, non vr fuisse ad laudandum Deum. Primo, quia id quod adducitur, s. & magnificabant Deum non dicitur de mutis, sed de turbis, quę circunstabant, vt colligitur in litera. Secundo, quia cum omnes curaret, omnes deberent laudare Christum, & sic omnes loquerentur, & tamen non dicitur hic, ꝙ loquerentur nisi de mutis, ergo non loquebantur ad magnificandum. Tertio, quia ponitur cuilibet languenti actus contrarius, per quem ostendatur sanitas ei collata cum dicatur, ita vt turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cęcos videntes, ergo non posuit mutos loqui, nisi ad ostendendum, quòd erant sanati, sic enim dixit Christus discipulis Ioannis, supra 11. dicite Ioanni, quæ audistis, & vidistis, cęci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, & ita

posuit cuilibet actum contrarium,& ita fuit hic. Sed F
obijcietur,quia tunc non solum posuisset de istis, sed
etiam de cæteris sanatis: nam dixit supra, debiles sa-
natos,& multos alios,quorum actus sanitatem osten
dentes non posuit.

Dicendum,quòd de alijs multis, quos sub genera-
li clausula collegit, sicut nec ægritudinum nomina
expressit, ita nec actus sanitatum exprimere debuit.
De debilibus autem dicendum, quòd non expressit
actum eorum, quia non poterat explicari vno ver-
bo, sicut in cæteris: nam debilis (vt dictum est su-
pra) secundum Hieronymum vocatur hic, qui duas
manus habens vna se non iuuat, quòd autem iste sa-
netur est, quòd vtraque manu recte operetur, hoc
autem non potuit vno verbo Matthæus exprimere,
sicut in cæteris egerat, ideo tacuit. Sic dicit Hiero-
ny. de debilibus tacuit, quia quid de contrario dice-
ret,vno verbo non habebat.

An sanati,vel turbæ astantes magnificabant Deum.
Quæst. XCVI.

QVAERETVR qui erant isti,qui magnificabant
Deum,nunquid sanati,vel turbæ astantes. Ali-
qui dicũt, quòd sanati, quia manifestum
est, quòd isti magis tenebantur, cum eis præstitum
esset beneficium.

Dicendum, quòd tam sanati, quàm turbæ magni-
ficauerunt Deum: nam sanati pro recepto beneficio H
magnificabant, tanquàm gratias agentes: turbæ au-
tem magnificabant etiam pro collato beneficio. Et
hoc primo, quia ad eorum petitionem sanati sunt
languentes, cum turbæ portauerint languentes, &
posuerint eos ante pedes Christi, supra in litera, eis
ergo beneficium præstabatur. Secundo, quia daba-
tur beneficium toti terræ,& genti Iudæorum, sanan-
do eos,qui erãt de gente illa,& regione. Tertio,quia
in præsentia eorum hoc faciebat, & tamen magnum
beneficium erat, quòd eis videntibus talia facere vel-
let,qualia nũquàm visa fuerãt a principio, quia per-
tinebat ad quandam beatitudinem talia videre, nisi
videns se indignum tali visione redderet, sic dixit
Christus, supra 13. discipulis, Beati oculi qui vident, I
quæ vos videtis, & aures, quæ audiunt, quæ vos audi-
tis,multi iusti, & Prophetæ cupierunt videre, quæ vi-
detis, & non viderunt, & audire, quæ auditis, & non
audierunt. de his ergo quòd temporibus suis accide-
runt,& eis videntibus,gratias agere debuerunt Quar-
to, quia talia opera videbant, qualia nemo faciebat,
nisi Deus, ideo ei pro his gratias agere debebant.

Dicendum tamen, quòd hic non dicitur de sana-
tis, quòd laudauerint Deum, sed de turbis præsenti-
bus, quod patet, quia dicitur, & curauit eos,ita vt tur-
bæ mirarentur, videntes mutos loquentes, claudos
ambulantes,cęcos vidẽtes, & magnificabant Deum,
& sic dicitur, quòd turbæ admiratæ sunt, & magnifi-
cabant Deum. Si autem de sanatis acciperetur,debe-
ret dici,videntes mutos loquentes, claudos ambulan
tes, cęcos videntes, & laudantes Deum, & tamen li-
cet Matthæus taceat, quòd sanati magnificauerunt
Deum, subintelligendum est, sic enim fecit supra 9.
vbi de paralytico sanato dicitur,quòd surrexit,& por-
tans grabatum, abijt in domum suam, & non expri-
mitur,quòd laudaret Deum,sed de turbis dicitur: Vi-
dentes autem turbæ,timuerunt, & laudauerunt Deũ,
& idem Mar.2. & tamen Lucæ 5.dicitur,quòd lauda-
uerunt Deum,ita ergo nunc subticuit Matthæus lau-
des delatas a sanatis, exprimens solas quas turbæ fece-
runt. Et hoc propter tria. Primo,quia forte sub lauti-
bus turbarum voluit includere sanatos,quia illi erant

pars turbarum. Secundo, & præcipue,quia si non ex-
primeretur,manifestum erat,quòd sanati gratias age-
rent de tanto beneficio. Tertio, quia cum ponatur,
quòd turbæ magnificauerunt Deum, de quibus erat
minus verisimile, quia minus eis collatum erat, ma-
nifestum esset, quòd sanati, quibus tantum collatum
erat a fortiori Deum laudarent, & sic non oportuit
illud exprimi,tanquàm manifeste subintellectum.

Quare dicitur, quòd turbæ magnificabant Deum Israel, & an magnificabant Christum. Quæst. XCVII.

QVAERETVR quare dicitur, quòd turbæ ma-
gnificabant Deum Israel,& an magnificabant
Christum. Dicendum,quòd non magni- G
ficabãt Christum, sed Deum, & hoc quia dicitur hic,
q magnificabant Deum Israel, & tamen non crede-
bãt Iudæi Christum esse Deum Israel, nec esse aliquo
modo Deum, ideo eum nõ magnificabant nunc.Sed
sicut quando aliqui Prophetæ in veteri Testamento
miracula fecerunt,nõ credebant propter hoc eos esse
Deum,sed cõcessam eis a Deo potestatem,vel Deum
operari per illos,ita & nunc qui melius credebant in-
ter Iudęos,putabant Christum esse sanctum Prophe-
tã a Deo missum, & ideo hæc facere, sic patet Luc.7.
qñ suscitauit Christus filiũ viduæ in vrbe Naym:nam
turbæ videntes,magnificabant Deum dicendo, Pro-
pheta magnus surrexit in nobis,& in hoc nõ accede-
bant Iudęi adhuc ad perfectã laudem,& dignam,non H
enim poterant Christum digne laudare, nisi eũ Deũ
dicerent,& per se omnium istorum patratorem, non
accepta ab extrinseco potestate, tamen Iudæi nõ per-
ueniebant ad hoc, quia durum eis erat credere Chri-
stum esse Deũ quem hominem videbant,vnde Chri-
stus non adhuc indignabatur eis si non digne lauda-
rent,dum tamen crederent eum a Deo esse, & opera
ista a Deo solo esse, & non a dæmone, sicut Pharisæi
dixerant supra 9. & 12. & ita laudem eorum acce-
bat, & volebat eos paulatim, & per gradus quosdam
perducere, vt aliquando eum Deum crederent, sed
hoc non erat futurum ante mortem suam: nam hoc
tunc ipse non aperiebat,nec a discipulis prædicari vo-
lebat,vt dictum est supra 9.cap. quæst.17. & ibi quare
hoc faceret. Christo autem aliquas laudes daret tur-
ba,non tamen tanquàm Deo,sed tanquàm Prophetę
a Deo misso, sicut quando intrauit in ramis palma-
rum in Ierusalem:nam canebant pueri, Osanna filio
Dauid,benedictus qui venit in nomine Domini Rex
Israel,& benedictum, quod venit regnum Dauid pa-
tris nostri,infra 21.& Marci 11.

Quæ magnificatio erat ista, quam faciebat populus. Et quòd Deo parua non competunt cum magnus sit.
Quæst. XCVIII.

QVAERETVR quæ magnificatio erat ista quam
faciebat populus. Dicendum, quòd magnifi-
care, & laudare idem sunt, quia laus est K
sermo explicans magnitudinem, & quia magnitudi-
nis eius nõ est numerus, Psal.144. non est finis in ma-
gnificando Deum, sed possumus varie eum magnifi-
care, secundum quòd varie Deus a nobis concipitur:
nam nemo Deũ concipere põt, nisi sub rõne maximi
boni, iõ cuilibet concipienti Deũ, occurrit aliqs mo-
dus magnificandi ipsum, q̃quid enim boni de Deo
dicamus est magnificare ipsum, qa nihil de eo dicere
possumus nisi magnum, cum parua ei nõ competant
qui summus est. Forte autẽ erat ista magnificatio,q
dignatus fuisset talẽ potestatẽ cõcedere hoĩbus,qualẽ
in Christo esse videbant, & sic magnificauerunt tur-
bæ

bæ Deum quãdo Christus curauit paralyticum supra A
9. Scilicet, videntes turbæ timuerunt, & glorificaue-
runt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus,
vel poterant magnificare enarrantes ea, quæ videbãt,
& dicentes nunquam talia fuisse visa, sic turbæ dixe-
runt supra 9. quando Christus curauit surdum,& mu-
tum: nam videntes turbæ miratæ sunt dicentes, nun-
quam apparuit sic in Israel, & sic etiã Mar. 2. Dicitur
ita vt admirarentur turbæ, & honorificarẽt Deum di-
centes, quia nunquam sic vidimus. Vel forte solum
enarrando miraculum factum,& dicentes se vidisse rẽ
admirandam.sic dicitur Luc 5. magnificabant Deũ,
& repleti sunt timore dicentes,quia vidimus mirabi-
lia hodie. Vel forte ista magnificatio fuit laudare
Deum, quia Christum miserat ad eos quem maximũ B
Prophetarum esse cernebant. sic dicitur Luc.7.quan-
do Christus suscitauit filium viduæ accepit oẽs timor,
& magnificabãt Deũ dicentes, qa Propheta magnus
surrexit in nobis,& qa visitauit Dominus plebem suã.

Vel. Iesus autem conuocatis discipulis suis di-
xit: Misereor turbæ, quia triduo iam per-
seuerant mecum,& non habent quod man-
ducent. Et dimittere eos ieiunos nolo: ne
deficiant in via. Et dicunt ei discipuli: Vn-
de ergo nobis in deserto panes tantos, vt sa-
turemus turbam tantam? Et ait illis Iesus: C
Quot panes habetis? At illi dixerunt septem,
& paucos piscículos. Et præcepit turbæ, vt
discumberent super terram. Et accipiens
septem panes, & pisces, & gratias agens fre-
git, & dedit discipulis, & discipuli dederunt
populo, & comederunt omnes, & saturati
sunt. Et quod superfuit de fragmentis tu-
lerunt septem sportas plenas. Erant autem,
qui manducauerunt quatuor millia homi-
num, extra paruulos, & mulieres. Et di- D
missa turba ascendit in nauiculam, & venit
in fines Magedan.

Iesus autem. Hic ponitur secundum miraculum Iu-
dæos nunc corporaliter saturando, & dicitur. *Iesus*
autem conuocatis discipulis. Scilicet, In loco in quo sa-
nauit ægros de quibus supra, volens eos saturare, &
reliquas turbas, conuocauit discipulos, & locutus est
cum eis de hoc.

Dixit misereor turbæ. Idest, Isti multitudini,quæ me-
cum manet, & attulit ad me languidos, & fuit mise-
ricordia ista de miseria illorum,scilicet, de miseria ci-
borum, & fame incipiente.

Quia iam triduo perseuerant mecum. Idest, Manent E
mecum per tres dies, & dicitur hic perseuerant me-
cum, & Mar. 8. Dicitur triduo me sustinent,& idem
est. *Et non habent quid manducent.* Et supplendum est,
nec habent locum vnde emant, sic enim dixerunt di-
scipuli infra in litera, vnde ergo nobis in deserto pa-
nes tantos?

Et dimittere eos ieiunos nolo. Idest, Non est decens,
sed Mar. 8. Dicitur, & si dimisero eos ieiunos defi-
cient in via, & ita potest stare sententia per modum
conditionis, & tunc significat necessitatem, vel de-
centiam ad saturandum eos, quasi dicat, si dimisero
eos ieiunos deficient in via,vt ergo non deficiãt opor-
tet, quòd saturentur, & ita diffiniebat saturare illos,
sic expressit hic Matthæus, scilicet, & dimittere eos
ieiunos nolo. *Ne deficiant in via.* Idest, Ne moriantur fame, vel ne deficiant, idest, ne lassentur præ defectu virium,cum non habuerint cibos:nam antequam perueniant ad locum in quo possint cibos habere,deficient aliqui,vel periclitabuntur.

Et dicunt ei discipuli. Videntes,quòd Christus vellet eis dare cibos, & ita incumbere discipulis onus ministrandi,cum non haberent, cęperunt quasi conqueri dicentes. *Vnde ergo nobis in deserto panes tantos?* Idest, Quia hoc vis, oportet quòd demus eis panem, sed vnde poterimus habere in hoc deserto tot panes, vt sufficiant eis?erant enim in solitudine, quasi dicat, si essemus in loco habitato possemus emere escas, sed hic non. Et dixerunt panes tantos, idest, tot, quia numerus significandus est, & non quantitas continua,quasi dicat aliquos panes habere poterimus,quia septem panes habebant, vt dicitur infra in litera, & tamen non sufficiebant etiam, vt quis micam vnam acciperet,sicut dixit Philippus Ioannis 6.ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat, & Mar.8. dicitur vnde istos poterit hic saturare panibus in solitudine? quasi dicat non videtur possibile, & est eadem sententia.

Vt saturemus turbam tantam. Scilicet, Quatuor millium virorum præter mulieres, & paruulos, vt patet infra in litera, & dicitur vnde nobis, quasi dicat nos debemus pascere ministrandò turbæ, & tamen non habemus. *Et ait illis Iesus.* Vidit enim eorum infidelitatem, qui putauerunt non posse saturari turbam in solitudine: ideo ostendit nunc,quòd possint saturari.

Quot panes habetis. Solebant semper discipuli portare panes in itinere, vt colligitur sequenti cap. & ita nunc quæsiuit ab eis Christus quot panes haberent.

At illi dixerunt septem, & paucos piscículos. Alia vice quinque habuerunt, & duos pisces præcedenti cap. & Mar.6.& Luc.9. & Ioannis 6. Et nunc vero septem habebant, sed piscium numerus non exprimitur.

Et præcepit turbæ, vt discumberent. Idest, Vt sederent ad epulas, quoniam iam haberent vnde possent saturare omnes. *Super terram.* Idest, Super herbam: nam esset in loco herba ad hoc, quòd discumberent, sicut in prima saturatione dicitur,quòd discubuerunt super fœnum viride: Mar. 6. Et hoc,quia erat fœnum multum in loco. Ioan. 6.

Et accipiens septem panes,& pisces. Scilicet ,accepit in manibus, vt benedicente eo, & frangente crescerent in manibus eius. *Et gratias agens.* Ista erat benedictio mensæ quam quilibet facere debet de honestate saltem, & maxime clerici de quo dictum est præcedenti cap. *Fregit.* Tam pisces quàm panes, & inde cepit miraculum multiplicationis, vt posset sufficere toti turbæ. *Et dedit discipulis suis.* Scilicet, Vt apponerent turbis discumbentibus: nam licet non exprimatur hic,credendum est, quòd discumbebant ordinati per conuiuia, per centenos, & quinquagenos, vt fuit in prima saturatione, vt dicitur Mar.6. & Luc. 9.

Et discipuli dederunt populo. Idest, Apposuerunt turbæ discumbenti. *Et comederunt omnes.* Tam viri quam mulieres quam paruuli: nam si non comederent omnes, facile erat de septem panibus saturare aliquos de ista multitudine.

Et saturati sunt. Hoc fuit miraculum: nam omnes isti poterant comedere de septem panibus sine miraculo, & tamen saturari non poterant sine miraculo: nam si diuiderentur panes in minutissimas micas,omnes comedere possent, sed nemo saturaretur, nunc vero,quòd omnes saturarentur miraculum est.

Et quod superfuit de fragmentis. Non enim comederunt totum appositum, sed multa fragmenta superfuerunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerunt. *Tulerunt septem sportas plenas.* Sunt vasa ad F
tenendum panem, & forte septem panes non implerent vnam sportam, nunc vero septem sportæ superfuerunt. *Erant autem, qui manducauerant.* Ponitur numerus manducantium, vt mirabilis magnitudo ostendatur. *Quatuor millia hominum.* Ideſt, Virorum: nam homo omnes comprehendit, cum vero mulieres, & paruulos excludimus, melius viros quàm homines appellamus, & ita dicitur præcedenti cap. quòd manducantium fuit numerus quinque millia virorum. *Extra paruulos, & mulieres.* Ex quo apparet, quòd omnes isti comedentes forte essent plures, quàm decem millia, quia de mulieribus, & paruulis esse solebant plures quàm de viris, cum viri accipiantur a viginti annis, & supra secundum consuetudinem Iudæorum, G
qui alios non accipiunt ad numerum. Exo. 30. & Nume. 1. cap.

An ea, quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia.
Quæst. XCIX.

QVAERETVR an ea, quæ habentur hic sint cõtinuata ad præcedentia. Dicendum, quòd sic, quia Matthæus ponit hæc ordine, & tamen nõ est recedendum ab ordine literæ sine causa, de qua non apparet hic. Et dicendum, quòd istud fuit factum immediate post præcedentia, immo non fuit factum istud alio tempore quàm præcedentia, quia turbæ illæ, quæ attulerant languidos ad Christum, erãt H
istæ, quæ saturatæ sunt: nam fuerãt triduo cum Christo, & nunc die vltimo saturauit eos, & hoc satis apparet ex modo loquendi literæ: nam nõ distinguit istud ab illo, sed tanquam continuato eodem facto loquitur: nam cum dixisset, quòd turbæ videntes mutos loquentes, & cęcos videntes magnificauerunt Dominum, sequitur. Iesus autem conuocatis discipuli dixit eis: misereor turbæ. quasi nihil intermedium sit: nec etiam annectatur aliud factum, sed continuetur idem. Sic dicit Hieronymus prius Christus infirmis debilitates abstulerat, postea vero sanatis offert cibos, & sic innuit, qp illæ turbæ de quibus supra dicebatur, sunt illæ, quæ nunc pascuntur. Considerandum autem circa saturationem istam turbæ, quòd Christus bis saturauit turbas, & ista fuit secunda saturatio: nam prima ponitur præce. cap. & ob hoc sunt multa eadem I
in vtraque saturatione, vt similitudo faciendi, scilicet, per multiplicationem, & etiam differentia istius saturationis ab illa, de quibus late dictum est præcedenti cap. ideo hic non tangentur nisi aliqua dubia, quæ specialiter pertinent ad istam saturationem, cætera vero requirantur eodem cap.

Quare nunc Christus saturauit turbas secundo, quia sufficiebat illam primo saturasse. Et quòd miracula, quæ Christus faciebat ad potestatis suæ ostentationem semel illa faciebat.
Quæst. C.

QVAERETVR quare nunc Christus saturauit K
turbas secundo, quia iam primo saturauerat, & sufficiebat illud: nam aut faciebat ad ostendendam potestatem faciendi hoc, aut ad benefaciendum turbis. Si primo modo sufficiebat semel fieri, quia qui semel poterat facere, posset facere quoties vellet. Si secundo modo, non solum bis, sed pluries debuisset beneficium istud tribuere turbis, sicut Deus in deserto quotidie dabat manna. Exodi 16.

Dicendum, quòd quædam miracula sunt, quę sunt solum ad ostendendum potestatem facientis, alia nõ solum potestatem ostendunt, sed etiam prosunt eis in quorum fauorem fiunt. Prima non multiplicantur, sed semel fiunt: sic fuit in ambulatione super mare: Christus enim semel tantum super aquas ambulasse legitur præced. cap. & Mar. 6. eo quòd istud ad solam potestatem ostendendam erat. Etiam semel tantum transfiguratus est infra 17. & Mar. 9. & Luc. 9. Eo, qp non fuit transfiguratio nisi ad ostendendum potestatem Christi, & excellentiam eius, & figuram futuræ gloriæ. Secunda autem multiplicantur, vt suscitare mortuos, & sanare egros, & arreptitios: nam vnum arreptitium sanando ostendebat potestatem suam, & tamẽ, quia miserebatur turbis propter quas faciebat, sanabat plurimos arreptitios, & ita de omnibus generibus egritudinum, & ita pascere turbas erat in fauorem earum: ideo multiplicari poterant. vnde bis factum est. Cum autem dicitur quare ergo non faciebat sępe, dicendum quòd non debuit facere. Primo quia Christus non faciebat miracula nisi in eis, quæ non poterant aliter fieri, sicut mortui non poterant viuere nisi miraculosa suscitarentur: ideo suscitabat eos sępe, scilicet, ter, s. supra 9. & Luc. 7. & Ioannis 11. languentes etiam varijs languoribus non poterant sanari opere humano: ideo sanabat plurimos Christus quasi quotidie, cum quotidie occurreret talis necessitas, & tamen cibos poterant habere turbæ sine miraculo, quasi semper: ideo non oportebat miraculose eas pasci sępe. Secundo, quia tunc esset occasio ad tollendum deuotionem pdicationis, & miraculorum Christi: nam si quotidie Christus turbas pasceret, iam non sequerentur eum propter prædicationem: nec propter miracula, sed propter cibum. sic Christus exprobrauit turbis. Ioan. 6. cum enim saturasset eas, redierunt iterum quærendum eum, & ait, quæritis me non, quia vidistis signa, sed quia saturati estis de panibus meis, operamini ergo non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Et confirmatur hoc, qa licet multa miracula, & stupenda fecerit Christus coram Iudæis, vt suscitare mortuos, tamen numquam voluerunt eum facere regem nisi quãdo pauit eos in deserto. Ioan. 6. non ergo debuit quotidie saturare. Tertio quia esset tunc locus calumniandi cõtra fidem Christi, diceretur enim, quòd non fuerit introducta per veritatem, & magnitudinem miraculorum, sed propter fauorem, scilicet, quia saturabat quotidie turbas: nam sicut illæ turbæ quas tunc saturauit, voluerunt eum facere regem: ita omnes aliæ quas saturaret facere vellent, & sic totus mundus eũ in regem, vel Deum acciperet propter cibos sine labore habendos: non ergo debuit quotidie illos dare.

Cum autem dicitur, quòd Deus quotidie dabat manna in deserto per 40. annos Exo. 16. Dicendum, quòd fuit propter necessitatem, quia non poterant Iudæi aliunde cibos habere, cum esset terra omnino sine habitatore, & in circuitu omnes gentes essent hostes eorum, vt ergo non perirent, quotidie eis manna cęlitus dabat, cum tamen fuerunt extra illam necessitatem, cessauit dare manna, vt quando transierunt Iordanem, & cœperunt comedere de panibus terræ Chanaan, non viderunt vltra manna, Iosue 5. cibos autem non necessarios non dabat quotidie, sed aliquando sicut carnes: nam bis solum legitur dedisse coturnices, semel a principio deserti. Exo. 16. Et iterum in sepulchris concupiscentiæ. Numeri 11. nunc autem non erat turbis necessarium quotidie pasci: ideo non pascebantur quotidie.

Dicendum tamen, quòd fuit conueniens, quòd Christus pasceret turbas plusquàm semel. Primo ad ostendendum potestatem excellentius: nam Elisæus semel pauit cẽtum viros de viginti panibus, quod reputatum est miraculum 4. Reg. 4. cap. ideo, vt Christus videretur maior Elisæo, non solum pastus turbarum

rum ab eo factus fuit excellentior, sed etiam pluries A
præscitus, ideſt, saltem bis. Secundo, & præcipue fuit propter necessitatẽ occurrentem, volebat enim Christus tunc prouidere turbæ quando in necessitate constituta erat, & tamen contingit, quòd bis esset in necessitate in loco deserto in quo nõ poterat habere cibos: ideo bis pauit turbas. Sciendum tamen, quòd causa immediata pascendi turbas erat fames, & necessitas, & tamen causa remota fuit, vt Christus sufficienter, & abundanter ostenderet potestatem suam, & ideo ipse procurauit occasionem ad faciendũ hoc, scilicet, deducens turbas ad locum desertum.

Quare discipuli nunc non sunt locuti pro turbis sicut in altera saturatione. *Quæst.* CI. B

QVAERETVR quare discipuli non locuti sunt nunc, p turbis sicut in prima saturatione. Aliqui dicunt, quòd nunc non suberat tanta causa saturandi turbas sicut tunc, quia non erat tanta necessitas, cum possent sine miraculo cibari.

Sed dicendum, quòd ista responsio est frustra eo, quòd nec in prima nec in secũda vice saturationis petierunt discipuli, quòd saturarentur turbæ, immo nõ putabant, quòd hoc fieri posset: ideo non petebant: nam prima vice non petierunt, quòd Christus saturaret turbas, sed quòd dimitteret eas ire ad loca proxima, vt emerent escas præcedenti cap. & Mar. 6.

Dicendum igitur, quòd tunc petierunt aliquid, & C
nunc nihil, quia tunc non petierunt, quòd saturaret turbas, sed quòd permitteret eas ire ad quærendum escas ad loca proxima: nam Christus prædicauit tunc diu, ita vt vltra meridiem sermo extenderetur: sic dicitur Mar. 6 Quod videns turbas misertus est, & docebat eas multa, & dicitur, quòd vespere facto accesserunt discipuli ad Christum dicentes. desertus est locus, & hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in proximos vicos emant escas, præcedẽti cap. nunc autem Christus non tenebat eos vltra tempus, ideo non accesserunt ad rogandum aliquid pro turbis.

Quare Christus conuocauit nunc discipulos, & locutus est eis. *Quæst.* CII. D

QVAERETVR quare Christus cõuocauit nunc discipulos, & locutus est eis. Dicunt, aliqui quòd hoc fuit. Primo ad præstandum exemplum nobis, quòd magistri nõ dedignentur colloqui discipulis, & capere cum eis rerum agendarum consilium, quia ipse nunc tractauit cum discipulis de saturatione turbarum. Sic dicit Hieronymus, conuocat discipulos, & quod facturus est, cum eis loquitur, hoc autem facit, vt magistris exemplum tribuat cum minoribus atque discipulis communicandi consilia. Secundo fuit, vt ostendat per collocutionem magnitudinem miraculi futuri: nam cum ipse loqueretur de saturatione, & discipuli ostenderent impossibilitatem, vel difficultatem ad hoc, & postea Christus turbas saturaret, appareret magnitudo potestatis: si autem prius non colloqueretur de hoc, non viderent ita magnitudinem miraculi: ideo locutus est. Sic dicit Hieronymus, scilicet, vel vt ex collocutione intelligant signi magnitudinem.

Sed dicendum, quòd causa vera fuit, quia Christus volebat nunc saturare turbas, & ministrari debebat cibus per Apostolos de panibus quos ipsi habebant: ideo necesse erat, quòd Christus, & Apostoli colloquerentur de his, & sic oportebat, quòd aut Apostoli prius ad Christum loquerentur de his, vel Christus ad Apostolos, sed discipuli nihil loquebãtur ex quo Christus acciperet occasionem introducendi hanc saturationem: ideo oporteret, quòd ipse conuocaret eos, & colloqueretur: nam in prima saturatione, quia Christus diu morabatur prædicans, discipuli accedentes ad eum dixerunt, desertus est locus, & hora præterijt, dimitte turbas, vt euntes in proximos vicos emant sibi escas, præcedenti cap. & tunc Christus dixit non habent necesse ire, sed vos date illis manducare, nunc autem nõ loquebantur quicquam discipuli: ideo vocauit eos Christus, & dixit quid intenderet.

Quare Christus dixit misereor, quia iam triduo sustinent me. Et quomodo ea verba exponantur. Item miseria quid sit. Et quare dixit, nolo ieiunos dimittere.
Quæst. CIII.

QVAERETVR quare Christus dixit misereor, quia iam triduo mecum perseuerant. Dicendum, quòd Christus voluit ponere hic causas quare turbas alere volebat, & ait misereor turbæ, & dixit misereor, quia misericordia est de aliena miseria: est autem miseria quicunque defectus cuiusmodi est famis, & ita isti erant in defectu ciborum: ideo miserendum eis erat, quasi dicat, nolo eis dare cibum ad ostendendam potestatem meam, vel solum ad placendum eis, vel vt delectabiliter pascantur, sed quia sunt in necessitate, & misereor eis. Vel potest dici misereor eis, quasi dicat ipsi non petunt panes, sed erubescunt, nec ego dare volo tanquam petentibus, sed quia misereor illis etiam si ipsi non petant, cum petere non audeant. Sic dicit Chrysosto. turbæ enim cum ad sanationem venissent non audebant petere panes. vnde ipse amator hominum, & omnium curam gerens etiam nõ petentibus dat, propter quod dicit, misereor turbæ.

Cum autem dicitur, quòd triduo perseuerant mecum. Potest vno modo intelligi, quòd sit causa miserendi, scilicet, tam deuotæ sunt istæ turbæ ad me, quòd triduo perseuerant mecum: ideo dignum est, vt illis miserear. Secundo potest accipi, quòd ostendat verisimilitudinem necessitatis, quia diceret aliquis cur isti non portabant secum panes in via, vt comederent, vel quòd forte portabant, & non erant eis necessarij alij quos Christus daret: ideo dicit, quòd triduo perseuerant mecum, scilicet, licet secum panes tulerint, quia tamẽ triduo perseuerauerunt mecum, comederunt quidquid portabant: ideo nunc egent, & sic decens est, quòd ego subueniã. Sic dicit Chryso. scilicet, ne autem dicatur quoniam venientes viaticũ portauerunt, dicit quoniam triduo me sustinent, nec habent quid manducent, & si enim quando venerãt cibos habebant, tamen iam consumpti erant, & propter hoc non in prima, & secunda die hoc fecit, sed in tertia quãdo iam omnia consumpta erant, vt prius ipsi in necessitate constituti cum ampliori desiderio susciperent, & hoc magis declarat Marcus dicens, quidam enim eorum de longe venerunt Mar. 8. Scilicet, quia venerunt de longe licet habuerint cibos quando venerunt, tamen postea defuerunt illis per longitudinem viæ. Quòd autem dixit, & dimittere eos ieiunos nolo ne deficiant in via, dixit ad respondendum obiectioni discipulorum, poterant enim dicere, quòd ad hoc hora erat conueniens, vt ire possent ad loca in quibus emerent cibos: nam in prima saturatione erat hora tarda, & tamen dicebant Apostoli, quòd dimitterentur ire turbæ ad quærendum escas ad loca proxima præcedenti cap. s. desertus est locus, & hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in proxima loca emant sibi escas, a fortiori ergo nunc quãdo non transierat hora dicerent, quòd dimitterentur ire

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad loca proxima pro cibis. Christus autem dicit, quòd non est conueniens, quia si dimittuntur ieiuni deficient in via, scilicet, deficient viribus, ita vt ambulare non possint, ideo decebat, quòd eis daret cibos.

Ad quid Christus volebat facere discipulis istas suasiones. Quæst. CIIII.

QVAERETVR ad quid Christus volebat facere discipulis istas suasiones, quia miraculum ipse facturus erat, & non illi, non ergo erat ei opus, nisi quòd iuberet discipulis, quòd afferrent panes, & ipse iuberet turbæ discumbere sicut postea fecit. Dicendum, quòd fecit hoc. Primo quia voluit ostendere, quòd istud miraculum non faciebat ex sola voluntate, sed ex necessitate quadam, quia erat vrgens inopia, quæ aliter non poterat subleuari: nam vt dictum est supra quæstione 102. Christus non saturabat quotidie, vel sæpe turbas, vt non sequerentur eum propter hoc solum, & ideo solum faciebat quando vrgebat necessitas, ita ergo nunc cum facturus esset voluit ostendere, quòd causa vrgens faciendi erat. Secundo fuit ad ostendendam infidelitatem discipulorum: nam discipuli cum vidissent, quòd de quinque panibus saturauerat iterum maiorem multitudinem, quàm nunc, adhuc non credebant, quòd saturare nunc posset turbam sicut postea patuit, & si non petens ab eis consilium frangeret panes, & distribueret turbæ discumbenti, non appareret in aliquo infidelitas discipulorum: voluit ergo eis dicere, quòd darent cibos turbæ, & tunc ipsi dixerunt, quòd non posset quis tantam multitudinem saturare panibus in deserto, vt ergo diceret discipulis, quòd saturarent turbam, oportuit quòd prius ostenderet causas vrgentes ad hoc faciendum: nam aliàs dicerent discipuli non est necesse saturari turbam, & non dicerent vnde nobis in deserto tantos panes? ideo debuit eis exprimere istas causas saturationis turbarum.

Etiam fuit hoc, vt quanto magis discuteretur istud factum inter Christum, & Apostolos, tanto magis imprimeretur memoriæ eorum, & minus dubitarent de miraculo. Sic dicit Chrysosto. cum autem nolit eos ieiunos dimittere: ideo tamen non statim signum facit, vt ex hac interrogatione, & responsione attentiores discipulos faciat, & fidem suam ostendat.

Quomodo nunc discipuli dubitauerunt cum primam turbæ saturationem vidissent. Et quomodo eorum incredulitas aliquando erga Christum nobis prosit. Quæst. CV.

QVAERETVR cum Christus iam fecisset aliud miraculū maius, scilicet, quòd saturauit quinque millia virorum de quinque panibus, & viderant hoc discipuli, quomodo nunc dubitauerunt dicentes: vnde nobis in deserto panes tantos, vt saturemus turbam tantam? Aliqui dicunt, quòd loquebantur de seipsis, scilicet, quòd ipsi non poterant saturare turbam tantam in deserto, quia ipsi non poterant agere nisi naturaliter, & tamen de Christo non negant quin posset facere. Et patet, quia dixerunt vnde nobis panes tantos? Sed non stat, quia non esset hoc ad propositum: nam si turbæ saturandæ erant siue naturaliter, siue supernaturaliter: Christus illud facturus erat, & non discipuli. De supernaturali saturatione patet, quia solus Christus miracula faciebat. De naturali etiam, s. per panes emptos patet, quia illi panes erant de pecunia Christi, & non discipulorum, qa discipuli nihil habebant: Christus autem habebat pecunias ad expēsas viarum, quas commiserat dispensatori suo, s. Iudæ, qui loculos eius habebat Ioan. 12. & 13. Et ille inde emebat omnia necessaria pro Christo, & Apostolis. Ioan. 13. & ideo etiam si naturaliter, & sine miraculo pascere debuissent turbæ, nō pascerent eas discipuli, sed Christus. Secundo patet, quia Christus aperte designauit hic, q̄ ipse volebat saturare turbas, & non imponebat onus discipulis: nam dixit misereor turbæ, quia triduo me sustinent, & dimittere, eos ieiunos nolo. ergo ipse volebat dare cibos. Cum autem obijcitur, quia dr̄ vnde nobis in deserto panes tantos? Dicendum, q̄ non locuti fuerunt discipuli de seipsis solis, sed adiūcto Christo, quia omnes faciebant vnum collegium, & hoc, quia ille daturus erat cibos, & ipsi ministraturi. Dicendum igitur, quòd discipuli locuti fuerunt tam pro se, quàm pro Christo: nam putauerunt, q̄ etiam Christus non posset saturare turbas illas in deserto. Et cum obijcitur, quòd similia iam viderant. Dicendum vno modo, q̄ corda discipulorum erant turbata, & imperfectè disposita, s. q̄ non intelligebant miracula Christi, licet viderent, quia putabant, q̄ nō posset illa facere, & cum fieri videbant stupebant, & tamen nō credebant propter hoc determinate, q̄ posset postea similia facere. Sic patet Mar. 6. quando post primā saturationem turbarum venit Christus super mare ambulans ad discipulos, qui periclitabantur propter tempestatem, & placauit mare, intrauitque cū eis in nauem dr̄, q̄ illi autē plus magis stupebant, & subditur causa, nondū enim intellexerant de panibus, erat enim excæcatum cor eorum, & sic non putabant, q̄ Christus posset placare mare, quia cor eorum excæcatum erat, & non intelligebant, quomodo Christus facere poterat miracula: nam si recte aspexissent ad miraculum quod fecerat saturando turbas, non dubitarent quin posset placare mare, & quæcunque alia vellet, qui talia potuerat, & tamen, quia cor suum erat obcæcatum, & non poterant concipere, q̄ Christus haberet potestatem ad saturandum turbas, licet iam illas saturasset, non poterant credere, q̄ alia miracula postea facere posset, & quando illa fieri videbant stupebant, quomodo fieri potuissent. Et ita nunc cum esset cor discipulorum excæcatum circa miraculum primæ saturationis, quia non intelligebant quomodo Christus illud facere potuisset, a fortiori dubitarent circa, id quod nondum factum erat, & putabant, q̄ non posset facere aliquam saturationem talem. Secundo potest dici, q̄ proueniebat hoc nō ex obcæcatione cordis, sed ex quadam infirmitate fidei, vt quando quis impetrauit aliquid a Deo, & postea circa aliud minus, vel æquale formidat, quia talis est conditio humanæ mentis, vt ait Chrysostomus, vt patet in Petro: nam credidit, q̄ iubente Domino potuit ambulare super aquas, quod nunquam fecerat, & confidenter descendit de nauicula, ambulauitque super aquas, & tamē postea videns validum ventum timuit, & propter infidelitatem mergi cepit præcedenti cap. Ita & nunc discipuli licet aliud miraculū maius vidissent, adhuc mens eorum erat tam infirma, q̄ non putabant, q̄ posset aliud simile facere, & non solum post primā saturationem dubitabant de secunda, sed etiam post secundam dubitabāt de alia an posset illam, sic patet sequenti cap. quando obliti sunt discipuli sumere panes pro via, & cum Christus diceret, cauete a fermento Pharisæorum, illi dixerunt, qa nos panes nō accipimus, iō increpat nos, & tūc Christus arguit eos de infidelitate dicens, qd cogitatis modicę fidei, quia panes non accepimus? nondum intelligitis neq; recordamini quinq; panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis, neque septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis? & ita adhuc, tunc dubitabant, an Christus

Christus deficientibus panibus posset cibare in deserto turbam paucorum discipulorum, qui bis saturauerat turbas copiosas hominum. Tertio potest dici, q̄ discipuli permissi sunt cadere in istam infidelitatem, & loqui verba non credentium, vt nobis miraculi tolleretur suspitio. Sicut dicit Gregorius de Thoma, q̄ plus nobis Thomæ incredulitas ad credēdum profuit quàm fides Apostolorū, quia dum iste dubitauit tetigit, & sic certificatus est, & de cordibus nostris vulnera dubitationis abstulit, discipuli autem, q̄ facilius, & sine tactu crediderunt, nobis dubium reliquerunt, quia dici poterat adhuc, quòd ille, qui apparuit fuerat phantasma: ita nunc si Christo dicente, quòd volebat pascere turbam, discipuli credidissent, & dicerent fiat, non esset occasio, vt Christus quęreret quot panes habebant, sed frangeret, & distribueret turbis, & ita possemus credere, quòd forte discipuli habebant copiam panum, vel ex aliquo castello vicino attulerunt, cum autem dubitauerunt hoc posse fieri, fuit occasio, vt Christus diceret quot panes habebant, & constaret de miraculo: nam quia ipsi viderunt rem difficilem, vel impossibilem, vt eis videbatur dixerunt, vnde nobis panes tantos in deserto, vt saturemus turbam tantam? & ita ostenderunt se non habere copiam panum dixerunt, vnde nobis panes tantos?

Secundo ostenderunt, quòd non erat locus, vnde illos habere possent: nam dixerunt, vnde nobis in deserto panes tantos? & cum ipsi non crediderunt posse fieri, & postea referatur factum, constat, quòd fuerit miraculum: maxime quia ex hoc fuit occasio, vt quæreret Christus de numero panum, & responderunt, quòd habebant septem, & sic patet miraculum. De hoc dicit Chrysostomus, ipsi quidem infirma cogitatione dixerunt, vnde nobis panes tantos? per hoc tamen miraculum futurum insuspicabile facientes, ne aliquis suspicaretur, quòd ab aliquo propinquo castello accepti sunt cibi, propter hoc miraculum istud in solitudine fit multum a castellis distante.

Quare Christus quæsiuit a discipulis quot panes habetis. Quæst. CVI.

QVAERETVR quare Christus quæsiuit a discipulis quot panes habetis. Dicendum, quòd primo fuit ad reducendum eos in memoriam præteritorum, vt sic crederent an tequam viderent: nam iterum de quinque panibus turbam saturauerat, & quæsiuit tunc a discipulis quot panes habetis? & illi dicunt quinque, præcedenti capitu. & Mar. 6. per istum ergo modum similem quęrendi recordari poterant eius, quod tunc factum fuerat, & ita credederent. Sic dicit Chrysostomus, ipse autem Christus, vt discipulorum mentes erigat, eos interrogat, vt ex modo interrogationis commemoret eorum, quæ prius sunt facta dicens, quot panes habetis?

Secundo fuit, vt per hoc constaret ipsismet de miraculo: nam cum quæsiti responderent septem tantum panes habere, & postea inde saturarentur turbæ, non poterant dubitare de miraculo. Si autem non quæreret, forte putaret aliquis eorum, quòd fuerant multo plures, & sic dubitarent de miraculo, vel de magnitudine miraculi, & ideo in prima vice non solum quæsiuit, quot panes habebant, sed etiam dixit, ite, & perquirite. Mar. sexto, Scilicet, diligenter, & sine errore cognoscite quot panes habetis.

Tertio fuit, & præcipue propter nos: nam si non quæsiuisset Christus quot panes habebant, non scripsissent hoc Euangelistæ. Et tamen ad sciendum, quòd fuit saturatio ista miraculosa, oportebat sciri quot panes fuissent, quanta multitudo comedentium, vt hinc colligeretur miraculum esse.

Quare non ponitur hic numerus piscium sicut panum. Quæst. CVII.

QVAERETVR quare non ponitur hic numerus piscium sicut panum. Dicendum, quòd in hoc conuenit ista saturatio cum illa, quia in vtraque fuerunt panes, & pisces, cur autem pisces vtrobique fuerint præcedenti capitu. declaratum est, scilicet, quia tales cibos soliti erant discipuli ferre secum, & non carnes, quia pisces erant ibi cibus pauperum.

Aliqui autem dicunt, quòd non positus est numerus piscium, eo quòd non pertinebant pisces ad miraculum: nam miraculum fuit in pascendo turbam, & tamen pastus erat in pane, & non in piscibus: ideo panum numerus designatus est, & non piscium.

Sed dicendum, quòd non stat, quia licet panis sit præcipuus cibus, tamen deficiente pane, vel in parua quantitate existente suppleri potest cibus ex piscibus, vel carnibus, vel aliunde, vnde de solis piscibus si multi fuissent, potuisset tota multitudo saturari. Secundo & præcipue patet, quia in præcedenti saturatione ponitur numerus piscium, scilicet, quòd fuerint duo pisces præcedenti cap. & Mar. 6. & Luc. 9. Ita ergo hic poni debuisset. Dicendum, quòd fuit, quia pisces isti erant valde parui, & qui non merebantur sub numero piscium designari: nam pisces primæ saturationis magni erant, & ideo duo dicti sunt, isti autem parui erant: ita vt forte viginti de eis non æquiualerent vni pisci. Et hoc patet, quia dicitur in litera septem panes, & paucos piscículos, & idem Mar. 8.

Quare nunc superfuerunt septem sportæ, prius autem duodecim cophini, & quid sunt sportæ. Et in quo duarum saturationum vna maior fuerit altera. Quæst. CVIII.

QVAERETVR quare nunc superfuerunt septē sportæ: prius autem superfuerant duodecim cophini, & quid sunt sportæ. Dicunt aliqui, quòd sportæ, & cophini idem sunt, & idem est superfuisse septem sportas, & septem cophinos.

Sed dicendum, quòd nō stat, quia tunc cum a multis scribatur ista historia, aliquis eorum acciperet vnū pro altero si idem sunt, & tamen nemo accepit, sed in prima saturatione omnes dicunt superfuisse duodecim cophinos, & nemo dicit duodecim sportas, sic patet præcedenti cap. & Mar. 6. & Luc. 9. & Ioan. 6. Secundo patet, quia in ista secunda saturatione quā soli Matthæus, & Mar. describunt. ambo dixerunt sportas, & nemo dixit cophinos, vt patet hic, & Mar. 8. Tertio patet, & efficacius, quia quando postea Christus comparauit istas duas saturationes seq. cap. dixit: non recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis, & septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis: ideo dicendum, quòd non sunt idem sporta, & cophinus.

Alij dicunt, quòd non sunt idem, & tamen sporta est valde maior, quàm cophinus. Et ita tanta est capacitas septem sportarum sicut duodecim cophinorum. Dicendum, quòd de magnitudine aut figura cophinorum, & sportarum nobis non constat, quia vasa ista quotidie variantur, & tamen non est necesse, quòd fuerit tanta capacitas septem sportarum sicut duodecim cophinorum, quia hoc esset ad volendum ponere æquales istas duas saturationes, & tamen non

sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt æquales, quia prima habuit plures comedentes, F
scilicet, quinque millia. Secunda vero quatuor millia. Item in prima fuerunt quinque panes, in secunda vero septem, quamquã ergo reliquiæ essent æquales, non esset æquale miraculum, nõ ergo fuit ista causa. Sed dicendum, q̃ ista duo miracula fuerunt inæqualia, quia Christus voluit, quòd primũ esset maius. Quòd tamen hic fuerũt septẽ sportæ potest esse causa, quia Christus voluit istud miraculũ omnino esse distinctum ab alio: nã voluit, q̃ scirentur a Christo factæ duæ saturationes turbarũ, nesciretur aũt esse duas, nisi in multis distinguerentur, per quæ appareret esse distinctas. Et ad hoc voluit esse distinctionem primo in numero panum, quia nunc septem, & prius quinque. Secundo in numero comedentium, quia tunc G
quinque millia, nunc quatuor millia, licet quantum ad hoc non potest haberi determinatio, quia hic, & ibi computãtur viri soli exceptis mulieribus, & paruulis, & poterat esse, q̃ in quatuor millibus virorũ essent nunc plures comedentes propter mulieres, & paruulos, quàm prius fuerant, & tamen saltem ex numero ostenditur illa fuisse maior, & distinguuntur. Tertio quia hic reliquiæ fuerunt in sportis, & ibi fuerunt in cophinis: vnde licet nunc potuissent haberi cophini ad colligendas reliquias, voluit Christus, q̃ essent sportæ, vt sic per omnia appareret distinctio. Quarto in numero reliquiarum, quia ibi duodecim cophini, hic septem sportæ. Quinto quia ibi fuerunt duo pisces, hic aũt parui pisciculi, & ita cum in nullo conueniant H
apparet multum distinctas esse saturationes, & ita nemo poterat dubitare an esset vna saturatio, vel duæ. Et fuit hoc conueniens, quia cum idem factum ponatur a multis Euangelistis, putatur sæpe idem esse multa, & è contrario multa esse vnum, vnde si fuissent per omnia similes istæ saturationes, plurimi putarent eas esse vnam eandemque, & sic fuit intentio Christi eas omnino distinguere. Sic dicit Chrisosto. quare autem minores sunt reliquiæ in hoc miraculo, quàm in primo, & si non tot fuerint, qui comederint, & respondet, aut igitur hoc est, quia sportæ cophinis maiores erant, aut vt ex diuersitate rememorentur, & illius, & huius miraculi.

Quare specialiter fecit, quòd supereſſent ſeptem ſportæ. Et quòd in hoc vno facto duo Chriſtus fecit miracula.
Quæſt. CIX.

QVAERETVR quare specialiter fecit, q̃ supersent septem sportæ. Aliqui dicunt, quòd fuit hoc, quasi a casu, scilicet, quia fecit Iesus, quòd comedentibus supereſſet cibus, & accidit, quòd ille impleret septem sportas. Sed dicendum, quòd non stat, quia cum hæc miraculose a Christo fierent, oportebat, quòd cum determinata intentione fierẽt, & ad aliquem finem. Ideo dicendum, q̃ fecit ad ostendẽdum magnitudinem scientiæ suæ: itaque non solum faciebat quidquid volebat, sed etiam omnia cum de- K
terminata ratione volebat, vnde sicut in prima saturatione fecit supereſſe duodecim cophinos, vt cuilibet Apostolo responderet vnus cophinus, ita & nunc fecit supereſſe septem sportas iuxta numerum septem panum quos turbæ distribuit, scilicet, quòd panes septem totam turbam saturauerunt, & insuper quilibet vnam sportam impleuit de reliquijs suis cũ reliquijs piscium. Sic dicit Chrysosto. quòd fecit esse diuersitatem in hoc miraculo, & in illo, vt ex diuersitate rememorentur miraculi huius, & illius, & propter hoc tunc quidem fecit cophinos reliquiarum numero æquales discipulis, nunc aũt æquales numero sportas panibus, hoc aũt valde conueniens erat, vt in vno facto duo miracula ostenderet, vnum q̃ turbam multam de pauco cibo pasceret, & supereſſet aliud, quia numerus fragmentorũ esset tantus quantũ ipse vellet, s. vt licet turbæ parum, vel multum comederent, non turbaret numerus, & quantitas fragmentorũ, sed determinate tantũ supereſſet quantũ ipse supereſſe volebat, quod valde admirandũ est, sicut qñ paralyticũ curauit, non solũ ostendit se potentẽ, quia curauit, sed et omnia scientẽ, quia tacitas cordium murmurationes agnouit supra 9. & Mar. 2. Et ita dicit Chry. ego aũt non solũ admiror multitudinem panum, q̃ facta est, i. fragmentorũ, sed & certitudinẽ superfluorũ, quia nec plus, nec minus fecit esse superfluum, sed tantum quantum volebat, s. duodecim cophinos secundũ numerũ duodecim Apostolorum. *Et dimiſſa turba.* Hic ponitur miraculi consummatio, s. qũo pastis turbis recessit Christus de loco, & dicit. *Et dimiſſa turba.* Idest, Expediens se ab illa facta saturatione. *Aſcendit in nauiculam.* Erat enim iuxta mare Galilææ nunc quãdo turbam saturauit, sic dr supra in litera, s. *Cum transiſſet.* Inde Iesus venit secus mare Galilææ. *Et venit in fines Magedan.* Idest, Terræ Magedan, sed Mar. 8. Dicitur venit in partes Dalmanuta, quod idem est.

Quare Chriſtus dimiſit nunc turbas. Ex quo ſæculi applauſum, & laudes edocemur fugere. Quæſt. CX.

QVAERETVR quare Christus dimisit nunc turbas. Dicendum, quòd primo fuit, quia nihil H
amplius cum eis facturus erat, Christus enim erat multa facturus, & tempus non erat ei multum: ideo nihil inutiliter ejabi sinebat, sed totum tempus vtiliter dispensãbat, nunc autem cũ turbis finierat quid acturus erat: nam prædicauerat eis, & pauerat, & sanauerat languidos earum, nihil autẽ supererat: ideo abijt dimissa turba, i. expediens se ab illa, quid autem esset ista dimissio turbarum declaratum est præcedenti cap. q. 141. Secũdo fuit, vt exemplum præbeat prædicanti non semper morari cum turbis, nec semper absentem esse, sed quandiu docere, aut aliquid agere debuerit ad turbas maneat, statim autem recedat, sicut, & nunc facit Christus. Tertio fuit ad vitandum I
applausum populi, quia cum satiasset nunc turbã laudarent eum omnes, & adularentur, vt sic semper facere vellet, & tñ fugiẽdæ sunt laudes ſeculi: ideo mox, vt fecit hæc dimisit turbã, sic dr Mar. 8. Et statim, ascendẽs nauim venit in partes Dalmanuta. Quarto fuit, vt non esset occasio turbæ manendi apud eum expectãdo similes refectiones: nam erat ibi locus desertus in quo non poterat haberi cibus, sicut dixerunt discipuli supra in litera, vnde nobis in deserto tantos panes? Si autẽ amplius ibi maneret, aduenirent iterum horæ necessariæ refectionis, & cum non possent habere aliunde escas, necesse erat, q̃ ipse daret supnaturaliter, sed nõ expediebat, q̃ assuefaceret turbas ad hoc, ideo statim recessit, vt non peterent vltra ab eo refectionem, nec esset ei occasio illam præstandi, & ita in prima saturatione fecit, quia statim dimisit turbam præcedenti capitu. Sic dicit Chrysostomus, sicut post miraculum quinque panum dominus turbas dimisit, ita & nunc.

Quare turbæ non nitebantur nunc facere Chriſtum regem ſicut in prima ſaturatione. Quæſt. CXI.

QVAERETVR quare turbæ nõ nitebantur nunc facere Christum regem sicut in prima saturatione: nam dicitur Ioannis sexto, quòd sciens Iesus, quòd venturi essent, vt raperent eum, & facerent regem, fugit solus in montem. Aliqui

Aliqui dicunt, quia turbæ sciebant, quòd intentio A
Christi non erat principari in sęculo: ideo non curauerunt eum regem facere.

Sed dicendum, quòd non stat, quia etiam in prima vice non videbant in eo desiderium aliquod principandi, sed potius nimiam humilitatem, & tamen voluerunt eum regem facere.

Item quia turbæ nõ intendebant facere Christum regem quasi de voluntate eius, sed etiam nolentem, dum tamen possent eum habere in Dominum, & eos quotidie cibaret, quia dicitur Ioan. 6. quòd venturi erant, vt raperent eum, & constituerent regem.

Dicendum ergo, quòd nunc turbæ hoc cogitauerunt, sicut & tunc, vel saltem cogitare potuerunt, & B
tamẽ Christus voluit eis præstare occasionem aggrediendi quod cogitabant: ideo statim recessit, & ista fuit causa potissima quare statim recesserit: nam dicitur Mar. 8. Et statim ascendens nauem. Sic etiam dicit Theophi. postquàm Dominus operatus est miraculum panum, statim in alium secessit locum, ne propter hoc caperent eum turbæ, & facerent regem.

Quare Chriſtus nunc aſcendit nauiculam. Et a turbis, vt declinaret, quis modus eſſet ei conueniens. Quæſt. CXII.

QVAERETVR quare Christus nunc ascendit nauiculam. Dicendum, quòd primo fuit, quia forte transfretaturus erat: nam nunc erat C
iuxta mare Galilææ, & forte transire volebat in latus oppositum, & ita nauicula indigebat. Secundo fuit ad releuãdos labores itineris, fatigabatur Christus itinerando, sicut dicitur Ioan. 4. quòd Christus fatigatus ex itinere sedit, iuxta fontem vbi cũ eo Samaritana locuta est: ideo licet non esset tunc transfretãdum, sed manendum ex eadem parte litoris, vellet nauigare, vt itinerationem pedestrem excusaret. Tertio fuit, & præcipue, vt posset recedere a turbis: nam erat nunc Christus cum turbis in terra in loco vbi eas pauerat, si ipse vellet recedere via pedestri de loco ipso, sequerentur eum turbæ, & non posset ab illis recedere, & tamen volebat eas dimittere, vt non expectarent ab eo amplius miraculose pasci: ideo ascẽdit nauiculam: D
nam illi non habebant naues: ideo non possent sequi ipsum, & ita ab eis conuenienter recedere posset. Sic dicit Chrysosto. sicut post miraculum quinque panum Dominus turbas dimisit, ita & nunc, nec autem pedibus recedit, sed nauigio, ne turbæ eum sequantur, & iste erat conueniens modus Christo declinandi turbas, siue vellet totaliter ab eis recedere, siue paululum disiungi. Interdum enim volebat Christus manere apud turbas, & tamen, quòd non tangerent eum, & quia illæ irruebant in eum, ascendebat nauiculam, sic fuit Luc. 5. Scilicet, factum est autem cum turbæ irruerent in eum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth, & vidit duas naues, & accedens ad vnam nauem, quæ erat Simo- E
nis, rogauit, vt pusillum reduceret a terra, & sedens docebat de nauicula turbas, sic etiam supra 13. capitu. quando multę turbæ conuenerunt ad eum iuxta mare, ipse ascendit vnam nauiculam, & de nauicula sedens docebat turbas manentes in litore, interdum autem volebat Christus penitus recedere a turbis declinando eas, & tunc si erat secus mare, ascendebat nauiculam aliquam, & turbæ non potentes intrare in nauiculam dimittebant eum, sic patet supra 8. Vbi videns Iesus multas turbas iuxta se, iussit discipulis ire trans fretum, & ita declinauit illas, sic fuit hic, quia turbæ non habebant nauiculas: ideo non potuerunt eum sequi.

Sed dicetur quare turbæ non secutæ sunt hic Christum pedestres: nam iterum Christus ascendit in nauiculam cum discipulis, & turbæ secutæ sunt eum pedestres de ciuitatibus, præcedenti cap. & Mar. 8.

Dicendum, quòd fuit primo, quia forte nesciebant quo ibat Christus, tunc enim sciebant, quòd ibant in desertum locum Bethsaida: ideo pedestres secutæ sunt, & præuenerunt eum. Mar. sexto: nunc vero non dixit eis locum quo ibat: ideo sequi eum non potuerunt. Hoc est verisimile, quia tunc Christus volebat congregare turbas ad se, quia volebat prædicare eis, & pascere illas in deserto Bethsaida: ideo vel dixit illis quo ibat, vel fecit taliter, vt sciretur, & ita eum secutæ sunt, nunc vero non intendebat ad se congregare turbas, sed potius declinare eas, ideo non diceret eis quo ibat, & ita turbæ non possent eum sequi.

Secundo quia forte regio illa ad quam nunc Christus ibat erat longe distans, quia erat regio Dalmanuta, vel Magedan, ad quem peruenire poterat nauigio, erat tamen distans a mari Galilææ, scilicet, quòd nauigaret per illud mare, deinde ascenderet per Iordanem, & veniret in regionem illam, & ita turbæ istæ non possent sequi eum tam longe abeuntem.

Quare Chriſtus nunc aſcendit nauiculam cum poſſet ſine nauigio tranſire ſicut ſupra fecit. Quæſt. CXIII.

QVAERETVR quare Christus nunc ascendit nauiculam: nam poterat sine nauicula transire, sicut iam fecerat præcedenti capitu. & videtur conueniens, quòd egisset, quia ibi mox, vt turbas saturauit ambulauit super aquas, eodem capitu. & Mar. sexto, & tamen nunc saturauit turbam: ideo videbatur conueniens, quòd etiam ambularet super aquas.

Dicendum, quòd hoc fuit, quia miracula sunt duplicia. Quædam sunt ad solam ostensionem potestatis. Alia vero sunt tam ad ostensionem potestatis, quàm ad vtilitatem eorum pro quibus fiunt. Prima miracula nunquam replicantur, sed semel tantum fiunt, quia semel facta sufficienter ostendunt potestatem facientis, & ita fuit de transfiguratione: ideo Christus semel tantum transfiguratus est infra 17. Secunda replicantur, & tanto magis replicantur quanto magis sunt necessaria, vel vtilia, & ita est sanare ægros, curare arreptitios, suscitare mortuos, ambulare autem super aquas est de primis, ideo semel tantum Christus illud fecit,

Secundo fuit, quia tunc Christus fecit quasi ex quadam necessitate, manserat enim Christus in terra expediendo turbas quando discipuli ascenderunt nauẽ, & cum in nauigando laborarent essetque eis ventus contrarius, & tempestas, erant in periculo, venit ergo ad eos Christus super aquas ambulans, vt eos liberaret. Si autem non accidisset eis periculum, forte non veniſſet ad eos, sed transisset ad oppositam partẽ maris, non videntibus eum ambulare super aquas, nunc autem Christus ascendit cum eis, idest, recessit quãdo ipsi recesserunt: ideo nulla erat causa ambulãdi super aquas. Cum autem dicitur, quòd Christus poterat sine nauicula transfretare concedendum est, & tamẽ Christus non faciebat omnia, quæ poterat, neque decebat, quia tunc tota vita sua esset miraculosa, immo miraculum quoddam, quod esset cõtra intentionem Christi: nam sic non putaretur verus homo, quia nihil humanum appareret in eo, si omnia miraculose faceret sicut poterat, scilicet, viuendo sine cibo, & potu, & ita de alijs.

Quomodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo dicitur hic, quòd dimissa turba venit in fines Magedan, quia Mar. dicit quòd venit in fines Dalmanuta. Et quis Iordanis dicatur ortus. Quæst. CXIIII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd dimissa turba venit Christus in fines Magedan: nam Mar. 8. dicitur, ꝙ venit in fines Dalmanuta. Aliqui dicunt, quòd Magedan, & Dalmanuta sunt diuersæ regiones, & in ambas venit Christus successiue, licet in quam prius venerit non apparet, & descripsit vnam Matthæus, & aliam Marcus, sicut sæpe fit, vt quod vnus dicit, alius omittat.

Sed dicendum, quòd non stat, sed oportet poni, quòd sit idem locus, qui ab vtroque Euangelista ponitur: nam dicitur hic, quòd venit Iesus in fines Magedan, & accesserunt ad eum Pharisæi, & Saducæi tentantes eum, & Mar. 8. Dicitur, quòd venit in fines Dalmanuta, & exierunt Pharisæi, & cœperunt conquerere cum eo. cum ergo ambo Euangelistæ narrent idē factum, scilicet, disceptationem Domini cum Pharisæis, necesse est, quòd idem locus fuerit vbi hoc factū est, & sic idem est Dalmanuta, & Magedan.

Secundo patet, quia dicitur, quòd ascendit in nauiculā, & venit in fines Magedan, & ita terra Magedan est portus ad quem peruenit Christus in nauicula, & tamen locus in quo Christus nunc nauigans exiuit de nauicula nō potuit esse nisi vnus, & ille ponitur a Marco Dalmanuta, ergo non sunt duo loca ad quæ Christus peruenerit successiue.

Dicendum igitur, quòd idem locus est siue regio Magedan, & Dalmanuta, & tamen vocatur varijs nominibus, sicut consuetum est, quòd idem locus sæpe habeat multa nomina, vt Bethlehem vocat Bethlehē, & Ephrata: & Ierusalem multa nomina habet, & vnus Euangelista expressit vnum, & alius alterum. Et paret hoc magis, quia etiam aliqui libri Marci habent Magedan, & non Dalmanuta. Sic dicit Austu. lib. de cōcor. Euang. scilicet, Matthæus dicit in fines Magedan. Marcus vero Dalmanuta, non autem dubitatum est eundem locum esse sub vtroque nomine: nam plerique codices nō habent etiam secundum Marcum nisi Magedan. De ista regione Magedan non apparet qd sit, dicit tamen Rabanus, ꝙ Magedan est regio apud Gerasam. Gerasa autem regio est nominata a ciuitate, nam dicitur regio Gerasenorum, & ciuitas a qua appellatur dicitur Gerasa, & in istam regionem venit Christus, & sanauit arreptitios supra 8. cap. Nicolaus dicit, quòd ista est regio in qua occisus est rex Iosias pugnans contra Pharaonem 4. Reg. 23. Sed hoc non constat, quia ibi vocatur campus Magedo, & nō Magedan, & idem secundo Paralipomenon 35. Et est ibi Magedo ciuitas a qua nominatur regio adiacens campus Magedo. Sed an sit Magedo, & Magedan idem non apparet, quia interdum mutatur, vel additur litera in nominibus proprijs, & ita vocatur locus ille Magedon Zacha. 12. Scilicet, erat magnus planctus in Ierusalem sicut plāctus Adadremmon in campo Magedon, & tamen ibi agitur de planctu facto pro rege Iosia occiso in campo Magedo, super quo fuit valde magnus planctus. secundo Paralipomenon 35. cap. & tamen Magedon non inuenitur alibi nominari. Alij autem dicunt, quòd Magedan sit fons magnus, a quo dicuntur fluere aquæ Iordanis, & regio ab illo nominatur magedan, quæ ei circunstat, & iste fons vocatur a Iosepho phiala, & a Sarracenis vocatur medan, ideſt, aqua dan, quia Sarraceni me aquas dicunt, & paleæ missæ in isto fonte reperiuntur postea in dan fonte, qui est pars Iordanis, & ita a phiala est ortus Iordanis. Est autem fons iste non longe a ciuitate Sueta iuxta quam est pyramis Beati Iob, ideſt, sepulchrum eius, & hunc locum vocat Marcus Dalmanuta, & Matthæus Magedan, vt referunt frater Brocardus Theutonicus, & Marinus Venetus libris suis de situ terræ sanctæ, & sic explicit 15. cap.

CAP. XVI.

ET accesserunt ad eum Pharisæi, & Saducæi tentantes, & rogauerunt eum, vt signum de cœlis ostenderet eis. At ille respondens ait illis: Facto vespere dicitis, serenum erit, rubicundum est enim cœlum. Et mane: hodie tempestas, rutilat enim triste cœlum. Faciem ergo cœli iudicare nostis, signa autem temporum non potestis. Generatio mala, & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. Et relictis illis abijt. *Mar. 8. Ioan. 6. Luc. 12.* *Ionæ 2. Mar. 8.*

ET accesserunt. Matthæus in præcedentibus introducit Christum reprobantem errorem Iudæorum in lege, hic introducit eum docentem fundationem Ecclesiæ gentium in fide. Et diuiditur in tria, quia Primo aperitur incarnationis mysterium. *Introductio Christi docentis fundationem Ecclesiæ gentium in fide.*

Secundo ponitur redemptionis pretium, ibi. *Venit autem Iesus in partes*. Tertio ponitur imitationis exemplum ibi. *Tunc dicit Iesus discipulis*. Prima in duas, quia primo mysterium incarnationis aperitur. Secundo accipitur ex hac doctrina Pharisæorum non solum, vt erronea, sed etiam sicut curiosa, & inutilis excluditur, ibi. *Et cum venissent discipuli eius*.

An ea, quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia, vel sit ordo mutatus. Quæst. I.

QVAERETVR circa primum an ea, quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia, vel sit ordo mutatus. Dicendum, quòd est ordo cōtinuus. Quod patet. Primo ex ordine literæ a quo sine causa non est recedendum. Secundo quia Matthæus, & Mar. concordant in hoc: nam mox post saturationem turbarum dicunt Christum venisse in terrā Magedan, vel Dalmanuta, & ibi disceptasse cū Pharisæis. Tertio quia satis ostenditur ex litera, cum prior sit nauigatio quàm ad portum peruentio, & tñ præce. cap. dicitur quomodo nauiculam ascenderit, hic autē dr̄ quo peruenerit, & quid ibi egerit: iō ordo cōtinuatus est. Ex hoc ēt apparet, ꝙ fuerunt ista facta immediate post præcedentia non interposito alio quod ab Euangelistis narretur: nam dr̄ supra, ꝙ Christus dimissa turba ascenderit nauiculam, & venerit in terram magedan, hic aūt ponit quid immediate egerit in regione illa: nam mox, vt exiens de naui intrauit in regionē illam, venerunt ad eum Pharisæi quærentes signū de cælo, vt hic dr̄: nam dr̄ Mar. 8. ꝙ venit in partes dalmanuta, i. magedan, & exierunt Pharisæi, & cœperūt cōquerere cū eo quęrentes ab illo signū de cælo, & sic mox exierunt ad eum, & istud fuit primum quod ibi egit, quia dicitur, ꝙ cœperunt conquerere cū eo. Circa primum dr̄. *Et accesserunt ad eum Pharisæi*. Erant enim in oībus regionibus Iudæorum Pharisæi, & Saducæi, quia istæ sunt duæ sectæ viuendi inter Iudæos, & vbicunque Iudæi erant, inueniebantur aliqui istorum, & Saducæi secta est contraria positioni, & moribus Phariseorum, de vtraq; tamen, & etiam de secta Esenorum dictum est satis sup. 3. cap. quæst. 63. *Tentantes*. Cum enim signum de cælo peterent tentatio erat, quia non petebant ad aliquam necessitatē, vel vtilitatem. *Et rogantes eum, vt signum de cælo ostenderet*. Scilicet faciendo stare solem, vel retrocedere sicut aliàs factum erat. *At ille respondens*. Scilicet declinans eorum petitionem. *Ait illis*. Ponitur modus declinandi increpando eos. *Facto vespere dicitis serenum erit*. Ponit aliqua signa in cælo per quæ cognoscebant Iudæi de conditione futuri temporis, scilicet, an esset pluuiosum, & tenebrosum, vel serenum, & hoc est, quia facto vespere si appareat rubor ex parte occidentali designat sequenti die futuram serenitatem aeris. *Rubicundum est enim cœlum*. Ideſt quia videtis rubicundum cœlum iudicatis serenitatem. *Et mane*. Ideſt in mane scitis iudicare pro die ipso: nam si rutilat cælum est signum tempestatis, vel ventorum, & pluuiarum. *Hodie tempestas erit*. Ideſt dicitis hodie erit tempestas, & ita fit. *Rutilat enim triste cœlum*. Rutilare est splendorem ruboris prætendere, & tunc dicitur triste cælum, quia tristitiam ostendit aspicientibus: nam est turbida rutilatio illa, etiam dicitur triste ab effectu, scilicet, quia tristes homines facit propter tempora non grata, quæ sequuntur rutilante cælo. *Faciem ergo cœli dijudicare nostis*. Ideſt scitis per ea, quæ apparent in facie cæli, ideſt in aere iudicare euentus futuros in qualitate temporis sereni, vel pluuiosi, & dicitur dijudicare, ideſt distinguere, quia iuxta variam apparentiam cæli iudicatur aliud, & aliud, & vocatur facies cæli ipse aer: nam istę impressiones in aere fiunt, & non in cælo, sed apparet nobis, quòd sit cælum, quia nescimus distinguere vulgariter de cælo, & de aere. *Signa autem temporum non potestis*. Ideſt non potestis iudicare quid sit euenturum in quolibet tempore de bono, & malo quantum ad negocia hominum per aliqua signa cæli. *Generatio mala, & adultera signum quærit*. Est exprobratio, quam Christus faciebat Pharisæis, & Saducæis, quia quærebant signum de cælo. *Et signum non dabitur ei*. Scilicet signum, quod petit. *Nisi signum Ionæ prophetæ*. Fuit signum Ionæ, quòd fuit tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, ita futurus erat Christus tribus diebus, & tribus noctibus in corde terræ, & hoc idem dixit alijs Pharisæis quærētibus signum de cælo supra 12. capit. *Et relictis illis abijt*. Indignans Christus abijt: vidit enim, quòd isti nolebant addiscere neque proficere, sed tentare, ideo noluit eis condescendere, sed potius spreuit eos, & abijt ad alium locum.

Sciendum autem, quòd ista litera potest dupliciter introduci.

Vno modo, quòd Pharisęi, & Saducæi, isti essent vacantes astrologię, & alijs mathematicis, & volebant per hæc iudicare de aduentu Messiæ, quantum ad tempus, sicut astrologi nituntur dicere per astrorum consi derationem principia, & durationes sectarum futurarum, & qualitates earum. Et tunc Christus redarguens eorum studium, quasi inutile dixit, quòd non poterant per hoc peruenire ad talem cognitionem, & ad hoc dicit, quòd per cælum iudicari potest de quibusdam accidentibus temporum quantum ad turbidum, pluuiosum, serenum, siccum, humidum, sanum, ęgrum, & ita de cæteris, & tamen de eis, quæ aduenient hominibus, quę non sunt acciden tia temporum, sed hominum, vt habere felicitatem, vel aduersitatem, pacem, vel bellum, aduenire sectas bonas, vel malas, & quando euenirent, non poterat sciri per faciem, aut signa cæli. Et tunc litera est legenda plane, & per modum affirmationis, scilicet facto vespere dicitis serenum erit cras, quia rubicundū est cælum. Et in aurora si appareat rutilans dicitis tempestas erit, & ita fit, quasi dicat. hæc iudicare potestis per faciem cæli, quia pure naturaliter hæc accidunt, & tamen iudicare signa temporum, ideſt quando veniet Messias, vel talis, aut talis secta, non potestis iudicare per cælum, quia ista pendent ex arbitrio Dei, siue hominum quantum ad quædam, & ita cum non subsint hęc dispositioni cælesti, non cognoscuntur ex signis cæli, & ita superuacue nitimini tempus aduentus Messiæ iudicare per signa cæli. Et ita introducit Nicolaus istam literam.

Secundo modo potest introduci, quòd sit redargutio Pharisęorum, quia quærebant signum de cælo à Christo, vt appareret, an ipse esset Messias, vel non, & ipse redarguit eos, quasi superuacue petant, quia ad sciendum, an ipse erat Messias, non oportebat fieri signum aliquod de cælo, quia tot miracula Christus faciebat quotidie, quòd non erat necesse alia miracula, siue de cælo, siue de terra fieri ad ostendendum eum esse Messiam, sed ipsimet per seipsos videntes alia Christi signa poterant hoc cognoscere, & si hoc aduertere vellent diligenter iam cognoscerent. Et ideo arguit eos, quòd circa alia parui valoris quærunt solicite signa, vt videant veritatem illorum, & circa hoc, quod erat summe necessarium, & in quo pendebat tota salus hominis, non curabant aduertere ad signa illa per quæ cognoscere certissime poterant. Et tunc introducitur litera, scilicet facto vespere dicitis serenum erit; quasi dicat, quòd sit cras serenum, vel hodie tempestas cognoscitis per ista signa cæli ad quę diligenter aduertitis, & tamen, quòd sit serenum, vel tempestas parum differt quantum ad vos, signa autem temporum non potestis, ideſt deberetis posse cognoscere signa temporum, scilicet signa temporis aduentus Messiæ: ergo reprehensibiles estis qui ad ista non aduertitis, & sic arguuntur Lucæ duodecimo, vt infra dicetur, & iste est verus sensus literæ, & ideo tunc litera non legitur plane affirmatiue, sed quasi interrogatiue, & increpatorie, vt dictum est.

Quare Christus venit in istam terram Magedan, cum nihil ibi fecerit. Et quòd Deus non exaudit eos qui curiosa petunt. Quæst. II.

QVAERETVR quare Christus venit in istam terram Magedan: nam ibi nihil fecit: nam mox vt intrauit in eam, cœperunt Pharisæi conquerere cum eo petentes signum de cælo, ille autem non dedit, sed dimissis illis abijt inde, vt dicitur in litera, & Marc. 8.

Aliqui dicunt, quòd Christus non venit in regionē istam propter eam, sed quia erat ei via ad aliam regionem ad quam iturus erat, & sic etiam si nihil in ea faceret, conuenienter veniebat ad eam.

Sed non stat, quia tunc, licet Christus veniret in eā non describeret hoc Euangelista, si nihil Christus hic egit, sicut manifestum est, quòd quando Christus ibat per vias, per multas vrbes, & vicos transibat: Euangelistæ tamen non nominant, nisi loca illa in quibus aliquid egit, quod memoria dignum sit, nobisque necessarium, aut valde vtile, & tamen ambo, ideſt Matthęus, & Marcus hoc expresserunt: ergo aliquid fecit Christus in regione ista, & non venit in illam Christus inquantum solum erat sibi via ad aliā regionem ad quam ibat.

Aliqui dicunt, quòd Christus fecit aliquid in regione illa, scilicet sanauit forte aliquos languentes, vel prædicauit, & tamen non exprimitur. sicut multa alia facta eius tacentur, & propter hoc venit in regio-

regionem illam. Sed non ſtat, quia ſi ea, quę tacentur, F
fuiſſent Chriſto cauſa veniẽdi in regionem iſtam, exprimerent ea Euangeliſtæ, cum dixerint, ꝙ Chriſtus venerit in regionem, quia aliàs imperite ſcriberẽt dicentes eum veniſſe, & ſubticentes cauſam quare venerit. Dicendum, ꝙ ſiue aliquid aliud præter ea, quæ ſcribuntur fecit Chriſtus in regione iſta, ſiue non, tamen ſufficiens cauſa fuit ſibi veniendi in regionem iſtam id, quod hic exprimitur, ſ. vt à Phariſæis interrogatus repelleret eos. Et eſt hoc primo ad oſtendendũ conditionem Phariſęorum, & Saducęorum, quia ita diſpoſiti erant, vt cum multa ſigna vidiſſent adhuc non eſſent contenti, ſed alia peterent, ſ. ſigna de cęlo, vt per hoc quis iudicet quando audierit, ꝙ Phariſæi, qui contra Chriſtum in omnibus erant, non recte moG uerentur. Secundo ad oſtendendum, ꝙ Phariſæi circa parua, & inutilia ſoliciti erant, ſ. quãdo ſerenum eſſet, & quando tempeſtas, & circa illud, quod magnum, & neceſſarium erat, ſ. de aduentu Meſſiæ, cum poſſent habere ſufficientia ſigna ad illud cognoſcendum, nõ attendebant. & hoc innuitur cum dicitur faciem ergo cęli dijudicare noſtis, ſigna autem temporum non poteſtis. Tertio ad oſtendendum, quòd diſplicet Deo infidelis curioſitas, vel infidelitas curioſa, & ꝙ talibus non condeſcendit, & hoc innuitur Marc. 8. quia dicitur ꝙ Ieſus ingemiſcẽs ſpiritu ait, quid generatio iſta ſignum quęrit? & tamen ingemiſcere ſignum eſt interioris doloris. Quarto ad oſtendendum, ꝙ Deus nõ exaudit eos, qui curioſa petunt: nam ſi iſti petiuiſſent, H ꝙ ſanaret aliquem languidum, vel ſuſcitaret mortuũ, quia iſtud erat vtile, faceret illud Chriſtus, & tamen oſtender e ſignum de cęlo erat ſolum ad curioſitatẽ, ideo non exaudiuit eos, ſed dimiſſis illis abijt, vt dicitur in litera, & quia hic traduntur nobis magna documenta ex iſto facto Phariſæorum, etiam ſi nihil aliud facturus eſſet ibi Chriſtus, fuit ſufficiens cauſa eundi illuc cum ipſe intenderet nos inſtruere.

Quomodo nunc Saducæi, & Phariſæi conuenerunt ad tentandum Chriſtum, cum inter ſe diſcordarent. Quæſt. III.

QVAERETVR quomodo nunc Saducæi, & Phariſæi conuenerunt ad tentãdum Chriſtum: nam iſti ita inter ſe diſcordabant, ꝙ ſiquis aduerſaretur vni placeret alijs. ſicut fuit in Paulo Act. 23. Dicendum, ꝙ Saducæi, & Phariſæi erant moribus, & fide diſcordes: nam Phariſęi putant reſurrectionem futuram, & animam eſſe, & Angelum, Saducæi autem negãt animas, & Angelos, & reſurrectionem infra 22. & magis Act. 23. De quibus magis declaratum eſt ſup. 3. c. q. 63. & quando quis tenebat ſectam Saducęorum, omnes Saduceęi adiuuabant eum contra Phariſęos, & econtra, & tamen ſi eſſet quis qui neutram poſitionẽ teneret, ſed vtrique aduerſaretur, inſurgebant contra eum tam Phariſæi, quam Saducæi. De primo patet, vt in Paulo Act. 23. nam omnes Iudæi conuenerant K contra ipſum vnanimiter tam Phariſæi, quam Saducæi, quaſi contra euerſorem legis Moyſi, & tunc ipſe, vt diuideret Iudæos dixit, viri fratres ego Phariſæus ſum, & Phariſęorum filius, de ſpe, & reſurrectione ego iudicor. & facta eſt diſſenſio magna inter Phariſęos, & Saducęos, & ſoluta eſt multitudo. Et tunc nõ ſolum Phariſęi deſtiterunt perſequi Paulum, ſed etiã cęperunt eum defendere, quia ſurgẽtes quidam Phariſęorum pugnabant dicentes, nihil mali inuenimus in homine iſto, quid ſi ſpiritus locutus eſt ei, aut Angelus? eod. cap.

De ſecundo patet in eodem facto Pauli: nam antequam Paulus diceret ſe Phariſęum, pugnabant cõtra eum omnes tam Phariſęi, quam Saducęi, ſed poſtquam dixit ſe filium Phariſæorum ſoluta eſt multitudo, quia facta eſt diſſenſio inter Phariſæos, & Saducæos. Circa Chriſtum ita erat, quia ipſe non vocabat ſe Saducęum neque Phariſæum, ſed potius vtroſque impugnabat in aliquo, ideo vtrique perſequebantur eum, ſed magis Phariſæi, quam Saducęi, eo ꝙ plura Chriſtus cõtra Phariſęos loquebatur. Etiam directius repugnabat illis vita, & prędicatio Chriſti, quia ipſi volebãt ſe ſanctos oſtendere cum eſſent mali, & à populo nimis honorari volebant, quod non faciebãt Saducæi: vtriq; ergo contra Chriſtũ erant, & aliquãdo ſimul conueniebant ad perſequendum eum, ſicut nunc, quia ſimul tentauerunt eum petentes ſignum de cęlo, interdum autem poſtquam quidam deſiſtebant ſubſequebantur alij, quaſi adiuuantes eos. ſic patet inf. 22. vbi Saducæi loquentes Chriſto contra doctrinam reſurrectionis ab eo conuicti ſunt, & ſequit, ꝙ Phariſæi videntes, ꝙ Chriſtus ſilentium impoſuiſſet Saducęis, conuenerunt in vnum, & interrogauit vnus ex eis, &c. & ita erant Phariſæi aſpicientes, an Saducæi ſuperarent Chriſtum, & cum viderent illos à Chriſto ſuperatos, ipſi congregati ſunt, vt fortius cõtra Chriſtum arguerent. Sic dicit ibidem Hier. Phariſæi enim, & Saducęi, qui inter ſe contrarij ſunt ad tentandum Ieſum pari mente conſentiunt.

Quare dicitur, quòd Phariſæi, & Saducæi acceſſerunt tentantes, & in quo tentabant Chriſtum. Quæſt. IIII.

QVAERETVR, quare dicitur, quòd Phariſæi, & Saducæi acceſſerunt tentantes, & in quo tentabant Chriſtum. Dicendum, quòd hoc, primo dicitur, quia tentare eſt quandocunque experimẽtum capere volumus de re, & quia Phariſæi non petebant nunc ſignũ niſi vt viderent, an Chriſtus illud facere poſſet, & non quaſi eſſet vtile, vel neceſſarium, dicuntur tentare, & ob hoc tale ſignum petunt quale nunquam facere ſolitus erat.

Secundo poteſt dici, quòd tentabant, quia ſcire volebãt, an vellet iſtam gloriam accipere, quòd aliquod de cęlo ſignum oſtenderet.

Tertio quia per hoc ſcire forte volebant, an eſſet I Meſſias: nam ſi illud faceret, putarent eum Meſſiam: alijs enim ſignis non credebant.

Quod ſignum de cælo erat iſtud quod petebant Saducæi, & Phariſæi Quæſt. V.

QVAERETVR, quod ſignum de cęlo erat iſtud, quod petebant? Dicendum, quòd vocantur quædam ſigna de cęlo, & quædam de terra, vel de profundo, ſicut Iſa. ſeptimo. pete tibi ſignum à Domino Deo tuo, ſiue in profundum inferni, ſiue in excelſum ſupra. ſignum in cęlo ſit in creaturis cęleſtibus, ſignum in terra, vt in hominibus, vel alijs rebus.

De primo vt ſtatio ſolis, vel retroceſſio, & ſimilia, vel aliæ mutationes ſtellarum, ſicut olim fuerant, vt ſub Ioſue, quòd ſol ſtaret: Ioſue decimo capitulo, & tempore Ezechię, quòd ſol retrocederet quarto Regum vigeſimo, & Iſa. trigeſimooctauo, vel quòd mitteret lapides grandinis magnos, ſicut ſub Ioſue decimo capitulo, vel daret tonitrua, & pluuias temporibus non conſuetis, vt orante Samuele primo Regũ duodecimo. capitulo, & ſuper Philiſthinos fecit Deus fragorem magnum de cęlo. primo Regum ſeptimo.

Sic dicit Theophilus, quærunt ſignum de cęlo, ſ. vt Solem, & Lunam ſiſterent, grandinẽ peterent, aerem mutaret. Secundo poteſt dici, ꝙ petebant ſignum de cęlo, ideſt ꝙ plueret manna: nam ſaturatio turbarum, quam fecerat, erat de terra, pluere autem manna erat de cęlo, & ideo vocatur panis de cęlo. Sic dicit Beda, & Remigius, ſ. quod autem ſignum poſtularent Ioannes manifeſtat: refert enim poſt refectionem de quinque panibus turbam acceſſiſſe ad Dominum, & dixiſſe, quod ſignum facis, vt videamus, & credamus tibi? patres noſtri in deſerto manna comederunt, ſicut ſcriptum eſt panem de cęlo dedit eis manducare, ideoq. & hi dicunt oſtende nobis ſignum de cęlo, ideſt fac vt vno, vel duobus diebus pluat manna, & totus populus paſcatur, ſicut multo tempore factum eſt in deſerto. Dicendum autem, ꝙ poterat eſſe, quòd iſtud ſignum peterent nunc, & tamen non eſt ſenſus, quòd B iſtud ſit illud quod Ioannis 6. dicitur de turba petente à Chriſto ſignum, quia illud fuit ſequenti die poſt primam ſaturationem, iſtud autem fuit in terra Magedan, quę inde diſtat.

Quare Phariſæi ſignum de cælo petebant. Et quæ miracula fecerunt antiqui prophetæ de cælo. Quæſt. VI.

QVAERETVR, quare petebant Phariſæi ſignũ de cęlo. Dicendum, ꝙ erat. Primo forte ad curioſitatem, quia erat delectabile videre ſolem ſtare, vel retrocedere, aut ignem de cęlo venire, vel mugire tonitrua, & gaudent homines his cu- C rioſitatibus. Secundo quia forte putabant, ꝙ non poterat Chriſtus illud facere: nam viderant ſępe eum miracula circa alias creaturas facientem, ſed non circa cęleſtem naturam, ideo putabant, ꝙ non poterat, & hoc experiri volebant. Tertio quia forte putabant, ꝙ non poterat circa cęleſtem naturam facere miracula, & volebant ſic petendo eum confundere, ſ. quia aut ipſe confiteretur ſe non poſſe, & ita illi inſultarẽt ei, aut tentaret facere, & non poſſet, & ſic irriderent eum. Quarto quia Phariſæi forte putabant, ꝙ miracula, quę Chriſtus faciebat poterant fieri in poteſtate dęmonum, & ideo per ea non conſtabat, an à Deo erat miſſa Chriſtus, miracula autem in cęlo non poterant fieri à Deo, ideo per illa agnoſcerent de eo vnde eſſet. Sic dicit Theophilus, quęrunt ſignum de cęlo, vt Solem, & Lunam ſtare: credebãt enim, ꝙ de cęlo ſigna facere non poterat, ſed ꝙ in Beelzebub ſigna ſolum faciebat in terra. Quinto vt viderẽt, an Chriſtus eſſet, vt vnus de antiquis prophetis, quia plurimi illorũ ſigna de cęlo fecerunt, vt Moyſes dando manna Exod. 16. ſ. Deus eo petente, ſiue manente populo ſub eius gubernatione. Ioſue fecit ſtare ſolẽ, & deſcendere lapides grandinis de cęlo in deſcenſu Bethoron vſque Azecha, Ioſue 10. Samuel fecit audiri tonitrua, & pluuias contra conſuetudinem regionis in diebus meſſis 1. Reg. 12. Elias fecit deſcendere bis ignem de cęlo ſuper quinquagenarios 4. Reg. 1. & ſemel ſupra ſacrificium in monte Carmeli 3. Reg. 15. Eliſeus fecit apparere currus igneos, & equos igneos, qui erat cęleſtis exercitus 4. Reg. 6. Iſaias fecit retrocedere ſolem tempore Ezechiæ 4. Reg. 20. c. in Chriſto ergo videre volebant, an aliquid ſimile faceret, vt videretur vnus de antiquis prophetis.

Quid volebant Phariſæi ſcire per hoc ſignum de cælo, quod petebant. Quæſt. VII.

QVAERETVR quid volebant Phariſæi ſcire per hoc ſignũ de cęlo, quod petebant. Dicẽdum, ꝙ volebant pręcipue ad ſciendum, an ipſe erat Meſſias, vel quando erat aduentus Meſſiæ. Et tunc introducũt quidam literam dicentes, ꝙ erant Iudæi quidam ſoli-

citi circa aſtrologiã, & artes mathematicas per quas A
de futuris euentibus intelliguntur prędicere, & ita de exordijs, & qualitatibus legislationum, & ſectarum, & ideo per ſignum aliquod cęli volebant ſcire aduẽtum Meſſię quando eſſet, & tunc poſſent quærere à Chriſto tanquam à magiſtro valde perito, ꝙ doceret eos aliquam viam aſtrologicam per quam ipſi, ſecundùm ſigna cęli ſcirent iudicare de aduentu Meſſię, & tunc Chriſtus dicit, quòd non eſt poſſibile, quia ſcire an erit ſerenum, vel tempeſtas contingit per ſigna cęli, vt quia rubicundum eſt, vel quia rutilat cęlum, ſed ſigna temporum ſciri non poſſunt, ideſt quid erit in tali tempore de bono, & malo, vel quãdo talis res erit non poteſt iudicari determinate per ſigna cęli, & ita Chriſtus doceret eos, quòd non poſſet ſciri, quod petebant per modum quem ipſi volebant, & ita introducit Nicolaus literam. Sed non ſtat, quia tunc non peterent à Chriſto miraculum, ſed ſolum eruditionẽ in arte mathematica, vt per ſigna cęli de temporibus iudicarent, & tamen neceſſe eſt dici, quòd peterent ab eo miraculum fieri, quia dicitur Marc. 8. ꝙ ſignum de cęlo quęrebant ab eo. Secundo patet quia dicitur in litera, generatio iſta adultera ſignum quęrit. Tertio quia ſi illo modo litera introduceretur, ſufficienter Chriſtus reſpondiſſet cum oſtenderet, ꝙ per ſigna cęli, non poterat ſciri aduentus Meſſię, nec aliquid talium, ſed ſolum ea, quę à naturali neceſſitate dependent, vt ſerenitas, & tẽpeſtas, & huiuſmodi, & tamen innuit, ꝙ non ſatisfecit intentioni eorum, cum ait, generatio mala ſignum quęrit, & ſignum non dabitur ei, & receſſit ab eis, quaſi indignans: ergo non petebant Phariſęi à Chriſto doceri in arte mathematica ad cognoſcendum aduentum Meſſiæ, ſed ſignum, ideſt miraculum aliquod fieri ab eo petebant in cęleſtibus. Dicendum ergo aliter, ſcilicet quòd Phariſæi petebant à Chriſto ſignum de cęlo fieri, vt per illud agnoſcerent, an eſſet Meſſias, Chriſtus autem noluit, quaſi ſuperuacuum eſſet fieri, quia multa alia erant per quę ipſi cognoſcere poterant eum eſſe Meſſiam, ſi ad hoc vellent aduertere, & ideo non dat ſignum, ſed redarguit eos exprobrando, quòd non cognouerint iam cum cognoſcere potuerint, ſed aduertere non curant, cum ad alia parua, & inutilia aduertant. Et dicit ita, facto veſpere dicitis ſerenum erit: rubicundum enim eſt cęlum, ideſt curatis aduertere quando erit ſerenum, & quando tempeſtas, quæ ad vos minus attinent, & tamen ad hoc inquiſitiuſtis ſigna conuenientia per quæ inueniantur: ergo reprehenſibiles eſtis, quia ſigna temporum non poteſtis dijudicare: nam ita poſſetis habere ſigna certa, & determinata ad ſciendum, an ſit nunc tempus Meſſiæ, & quis ille ſit ſicut ad ſciendum iſta, & ita legitur littera per modum reprehenſionis, ſic patet Lucæ duodecimo. capitulo, ſcilicet cum videritis nubem orientem ab E occaſu ſtatim dicitis Nimbus venit, & ita fit, & cum auſtrum flantem dicitis, quia æſtas erit, & fit. hypocritæ faciem cęli, & terræ noſtis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? quid autem, & à vobiſipſis non iudicatis, quod iuſtum eſt? ideſt ſicut inuenitis ſigna ad cognoſcendum pluuium, & æſtum, quare non iudicatis quale ſit iſtud tempus, ideſt, quòd ſit tempus redemptionis veſtræ. Et quia aliquis diceret, quòd non erant tam periti homines, vt inuenirent probationes ad hoc, dicit Chriſtus, ex vobiſipſis iudicate, quòd iuſtum eſt, ideſt per ea, quę vos videtis fieri iudicare poteritis ſiue alia probatione quale ſit tempus iſtud, & talem probationẽ Chriſtus dedit Ioanni Baptiſtæ quærenti per diſcipulos: tu es qui venturus es, an alium expectamus? ſcilicet dicite Ioanni, quæ vidiſtis, claudi ambulant, cęci

vident,&c. ideſt per iſta poteſt intelligere,an ego ſim ille qui venturus eſt,an alius debeat expectari. Et iſte eſt verus ſenſus literę, & ideo licet peterent Phariſæi ſignum propter cauſas poſitas præced. quæſt. vel propter aliquam earum, tamen finis ad quem petebant erat ſcire,an erat Meſſias ipſe, vel alius.

Quomodo eſt verum, quòd facto veſpere ſi rubicundum eſt cœlum, erit craſtinus ſerenus dies. Et quare ſi mane rutilat erit dies tempeſtuoſus, & ventoſus. & aliæ quædam aeris prædictiones exponuntur. Quæſt. VNI.

QVAERETVR quomodo eſt verum, quòd facto veſpere ſi rubicundum eſt cęlum erit craſtinus ſerenus dies, & ſi rutilat in mane erit dies tempeſtuoſus, ideſt pluuioſus, vel ventoſus,& vnde hoc. Dicendũ,quòd Chriſtus vſus eſt contra Phariſęos quibuſdam ſignis communibus ad dijudicandum conditionem temporis,quę ſunt,vt communiter certa, & poſuit iſta duo, & ſimilia duo alia poſuit Luc.12. ſcilicet cum videritis auſtrum flantem dicitis,quia venit ęſtas. Ratio primi eſt,quia rubor qui apparet ad veſperum in aere ſignat deſiccationem aeris, & ideo materia groſſa vaporum, quæ in aquam vertibilis erat eſt iam deſiccata, ita vt inflammetur, quod eſt rubefieri, & ita non eſt proxime diſpoſita, vt pluuia ex illa fiat, & ſic eſt ſignum propinquum ſerenitatis. Ratio ſecundi eſt,quia quando cęlum mane rutilat eſt materia inſpiſſata, quia non poteſt color ille eſſe niſi in materia inſpiſſata, & non eſt illa deſiccata, quia non eſt rubea ſicut nubes rubeę, quæ apparent occidente Sole, ſed eſt materia turbida aliqualiter, & aliqualiter rubea, & ita eſt materia irregularis, quę calore Solis ſoluta ſtillat in pluuias quantum ad partem turbidam, & groſſam, vel ſoluitur in ventos quantum ad partem aliqualiter deſiccatam, & rutilantem, vel propter humidam materiam circunſtantem totum ſimul vertitur in pluuias, & ita fit tempeſtas, quia tempeſtas nõ ſolum dicit pluuias, ſed etiam ventos impetuoſos cum aqua. Ratio autem aliorum duorum, ſcilicet nubis ſurgentis ab occaſu,& auſtri flantis pertinet ad id, quod habetur Lucę duodecimo. Et tamen dicendum, quòd de nube ſurgente ratio eſt, quia pluuia fit de materia vapotũ humidorum,vel humefactorum, & ingroſſatorum, nubes autem eſt corpus groſſum ex vaporibus taliter humidis, & ingroſſatis: ideo quando nubes,ſic ſurgebat erat ſignum, quòd pluuia cito ventura erat, quia id,quod in nubes ingroſſatum erat cito erat in pluuias ſoluendum. Et dicitur de nube oriente, vel aſcendente ab occaſu,ideſt de mari, quia totum mare Mediterraneum eſt ab occidentali parte terrę Iudęorum Num.trigeſimoquarto, ſcilicet plaga occidentalis à mari magno incipiet,& ipſo fine claudetur. De mari autem eleuantur exhalationes humidę, quę quandocunque ingroſſantur ſoluuntur in pluuias,ideo ſurgente nube ab occaſu,vel ex parte maris (quod idem eſt) erat ſignum pluuiæ ſtatim futurę in terra Iudæorum, & ſic etiam dixit Elias, quando orabat Deum pro pluuia occiſis ſacerdotibus Baal tertio Regum decimooctauo.nam aſcendit in montem Carmelum & cępit orare, dixitque puero ſuo, reſpice contra mare, qui cum contemplatus eſſet ait, non eſt quicquam, & dixit ei Elias, reuertere ſeptem vicibus, in ſeptima autem vice ecce nubecula parua, quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari, & tunc dixit Elias ad Acab, iunge currum tuum, & deſcende ne occupet te pluuia, cumque ſe verterent huc atque illuc cęli contenebrati ſunt, & nubes, & ventus, & facta eſt pluuia magna, & ſic ſignum pluuiarum futurarum in terra Iudæorum ſumebatur per nubes aſcẽdentes ab occaſu, ſiue de mari, quod idem eſt.

Ratio autem quarti, ſcilicet, quòd videntes auſtrũ flantem dicunt ęſtas erit eſt,quia auſter eſt ventus calidus, & ſiccus, & ideo quando ille flat omnia deſiccat.Sed ſciendum,quòd flatus ventorum aliquando deſiccat, vel humectat,non ſecundùm conditionem venti, ſed ſecundùm conditionem regionum ſuper quas tranſit, vel de quibus colligitur materia eius, quod videmus, quia quidam ventus eſt in aliqua regione valde pluuioſus, & in alia nunquam facit pluuias, & ita eſt de auſtro: nam auſter fere in tota Europa eſt pluuioſus, ideo poetę latini, qui deſcribunt rerum conditionem iuxta proprietatem terræ ſuæ, ſcilicet Europæ,vocant auſtrum pluuioſum, & iſtud eſt epithetum ſuum.

Sic dicit Ouidius primo Metamorphoſeos, pluuioque madeſcit ab auſtro, ideſt ab auſtro pluuioſo, & Virgilius primo Aeneidos dicit auſtrum, quem ipſe Africum vocat, ideſt de Africa venientem creberrimum procellis, ideſt aquis venientibus cum impetu ventorum, & tamen in terra Iudæorum auſter eſt valde deſiccans.

Ratio diuerſitatis eſt, quia auſter ad hoc, quòd tranſeat in totam regionem Europę,quam nos tenemus, neceſſe eſt, quòd tranſeat ſuper mare Mediterraneũ, & inde trahitur multa materia, quę conuertitur in ventum, & ideo propter humiditatem vertitur in pluuias. Etiam quia ipſe ventus propter cauſam dictam eſt humidus, & aliqualiter calidus propter regionem meridianam de qua venit, & ſic nubes humectat, & ſoluit, & hoc eſt, quod requiritur ad diſtillationem pluuiarum. In regione autem Iudęorum fit econtrario, quia ad hoc, quòd auſter veniat in illam, tranſiturus eſt per ſolas regiones calidas, & ſiccas, ſcilicet per deſerta Africę, & non tranſit ſuper aliqua maria, & ita cum perflauerit regionem totam deſiccat, & hoc eſt eſſe æſtatem, & ſic accipiuntur cauſæ horum accidentiũ, & ſignorum pro qualitatibus temporalibus.

Quare Chriſtus poſuit exemplum de his per quæ Iudæi de ſerenitate, & tempeſtate iudicabant. Et quomodo in primo Chriſti aduentu ſerenitas fuit: In ſecundo autem erit tempeſtas. Quæſt. IX.

QVAERETVR, quare Chriſtus poſuit exemplũ de his,ſ. dicitis ſerenum eſt: rubicundũ eſt enim cęlum. Aliqui dicũt,ꝙ Chriſtus deſignauit hic duos aduentus ſuos. Primum in carne,& tunc ſerenum eſt, .i. tempus miſericordię eſt, & hoc, quia rubicundum eſt cęlum,ſ.rubricatum ſanguine Chriſti,& mors eius eſt cauſa miſericordię, quia pater tradidit eum propiationem pro peccatis noſtris. In ſecundo aduẽtu tẽpeſtas eſt,quia qñ ſecundo veniet ad iudicandum erit calamitas, & męror,& hoc,quia rutilat triſte cęlum,i. apparebunt tunc triſtia ſigna futurę pœnæ pro impijs. Sic dicit Aug.lib.de quæſt.Euang.i. poteſt intelligi,ꝙ Dñs dicit, ſ. facto veſpere dicitis ſerenum erit: rubicundum eſt enim cęlum, i. ſanguine paſſionis Chriſti. primo aduentu indulgentia peccatorum datur, & mane hodie eſt tempeſtas: rubet enim cum triſtitia cęlum,illud eſt,qđ in ſecundo aduentu igne præcedẽte venturus eſt. Alij dicunt,ꝙ per cęlũ rutilans intelligitur paſſio Apoſtolorum, & eſt ſenſus:ſi Deus illis bonis non parcit,ſed permittit eos affligi, quanto minus parcet malis? Sic dicit Gloſ. rutilat triſte cœlum, ideſt patiuntur Apoſtoli poſt reſurrectionem, poſt quos ſcire poteſtis, quia cum non parco meis bonis quin patiantur, non parcam alijs in futuro. Sed dicendum,quòd iſtę ſunt expoſitiones myſticę in ſenſu allegorico: nam in ſenſu literali (quem quærimus) neceſſe eſt intelligi de ſignis pluuiarum, & ſerenitatis, quæ ſumuntur ex conſideratione cęli, vt expoſitum eſt præcedenti quæſtione,& ſupra ſeptimo. Sic dicit Hieronymus, ſcilicet ſenſus autem manifeſtus eſt,quòd ex elementorum ordine,& conſonantia poſſunt, & ſereni,& pluuioſi dies prænoſci. Sic etiam dicit Chryſ.ſicut ergo in cęlo aliud quidem eſt ſignum ſerenitatis,aliud pluuię,ita & in me putare oportet.

Quare Chriſtus non dedit nunc Phariſæis ſignum, quod petebant. Et quòd Deus non ſeruit curioſis deſiderijs noſtris. Et ꝙ duplex ſit aduentus Chriſti, & vterque ſigna habet. Item quæ ſigna Meſſias eſſet facturus. Quæſt. X.

QVAERETVR, quare Chriſtus non dedit nunc Phariſęis ſignum,quod petebant. Dicendum, quòd primo fuit, quia tentantes quęrebant, & tamen ſigna non dantur niſi ob aliquã neceſſitatem,vel vtilitatem magnam,cum Deus nõ ſeruiat curioſis deſiderijs noſtris, & ita nullus,qui ex curioſitate aliquid petit,credat vnquam ſe obtinere poſſe,quod petit,licet illud nimis deſideret. Sic patet de Herode, qui audiens famã miraculorum Chriſti deſiderauit valde videre eum, Lucę nono,& non potuit, deinde in ipſa die mortis ſuæ cum Chriſtus ei remitteretur à Pilato,gauiſus eſt valde Herodes cupiens videre aliquod de ſignis, quæ faciebat Chriſtus Lucæ vigeſimotertio, ſcilicet Herodes autem viſo Ieſu gauiſus eſt valde: erat enim ex multo tempore cupiens videre eum, eo quòd audierat multa de illo, & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri, ſed quia Herodes ex ſola curioſitate hoc volebat, ſcilicet vt delectaretur in nouitate rerum quas videret, noluit Chriſtus aliquid facere, immo neque dignatus eſt ei loqui.

Secundo fuit, quia iſti erant viri peſſimi, qui non merebantur videre ſignum aliquod de cęlo: nam putabant, quòd Chriſtus non poſſet illud facere, & ideo ad confundendum illum petebant, & ſic minus obtinere debuerunt, quam ſi ex ſola curioſitate peterẽt, quia curioſi vani ſunt, ſed non mali, iſti autem peſſimi erant, qui Chriſtum confundere cupiebant, bonis autem dedit Chriſtus ſignum de cœlo, ſcilicet omnibus diſcipulis, & credentibus in eum,quando viderunt eum aſcendentem in cęlum, & duos Angelos in albis loquentes ad ſe Act.primo capitulo.

Sic dicit Beda, non erat dandum cęleſte ſignum generationi tentantium Dominum, cęterum generationi quærentium Dominum ſignum de cęlo oſtẽdit, quando cernentibus Apoſtolis aſcendit in cęlum.

Tertio fuit, quia tempus Chriſti viuentis in carne, non erat ad oſtendendum ſigna cęli: fuit enim duplex Chriſti aduentus,& vterque ſigna ſua habere debuit: nam aduentus in carne ſigna habuit in ſanatione ęgritudinum,& in ſimilibus,quę pertinent ad manſuetudinẽ, eo quòd nunc venit, vt medicus curaturus vulnera noſtra Iſa.53. liuore eius ſanati ſumus. Et etiam ex illa auctoritate oſtendit Matthæus, quòd Chriſtus ſanaturus erat nunc omnes ægritudines, ſupra octauo capit.ſcilicet omnes male habentes curauit, vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam, ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portauit. In ſecundo aduentu apparebit, vt rex & potens, ideo competit ſibi, quòd tunc ſigna de cęlo oſtendat. ita dicitur infra 24. quòd apparebit ſignũ filij hominis, & veniet in nubibus cęli,cum poteſtate magna, & maieſtate. Sic dicit Beda, ideo autem eos Dominus non exaudit, quia aliud eſt tempus ſignorum cęleſtium, ſcilicet tempus aduentus ſecundi, cum virtutes cęlorum mouebuntur,& Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum. Tempore autem primi aduentus non fiunt talia, ſed omnia conſuetudine plena. Sic etiam dicit Chryſoſtomus: ſicut enim in cęlo aliud eſt ſignum ſerenitatis, & aliud pluuię, ita & in me putare oportet: nunc enim ſcilicet in primo aduentu his ſignis,quę in terra ſunt opus eſt,quæ autem in cęlo ſunt conſeruantur tempori ſecundi aduentus, nunc ſicut medicus veni, tunc ſicut iudex adero. propter hoc nunc occultus veni, tunc autem cum multa diuulgatione, quando virtutes cęlorum mouebuntur, ſed non eſt nunc tempus horũ ſignorum, veni mori, & quæ abiecta ſunt pati.

Quarto fuit, & præcipue quia nullum ſignum erat nunc neceſſarium, nec de cęlo, nec de terra ad oſtendendum hoc, quod quęrebant Phariſæi, ſcilicet, an Ieſus eſſet Meſſias: nam quotidie ſigna multa præcedebant,ex quibus ſufficienter hoc colligebatur, qui autem plura peteret,infidelis erat. Et iſtud tetigit Chriſtus, dicens, ſcilicet veſpere facto ſerenum erit, &cet. quaſi dicat, ad ſciendum ſerenitatem, & tempeſtatem temporis, quæ ſunt accidentia, non multum vobis neceſſaria inquiritis, conuenientia ſigna, & ſigna temporum non poteſtis inquirere, ideſt non curatis inquirere ſigna per quæ cognoſcatis, quod ſit tempus Meſſiæ, vel quale ſit tempus iſtud, cum tamen poſſetis inuenire, quia ex vobiſipſis poſſetis hoc ſcire, quod apertius dixit Chriſtus Lucę duodecimo, ſcilicet cum videritis nubem ſurgentem ab occaſu dicitis, quòd nimbus venit, ideſt pluuia, & ita fit, & cum videritis auſtrum flantem dicitis ęſtas eſt.hypocritę faciem terræ, & cęli noſtis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis, quid autem, & cur ex vobiſipſis non iudicatis,quod iuſtum eſt?quaſi dicat,poſſetis ſi velletis, & ideo eſtis reprehenſibiles, & ſic non egebant aliquo ſigno cęleſti.

Quinto fuit, quia hoc erat in præiudicum omniũ miraculorum Chriſti præteritorum: nam ita iſti petebant nunc ſignum de cęlo à Chriſto, ad ſciendum, an erat Meſſias, ac ſi nullum vnquam miraculum feciſſet per quod hoc probari poſſet, ideo noluit facere aliud vt innueret, quòd ex præcedentibus ſufficienter probatur, & iſta erat conditio Iudęorum, quòd cum multa miracula coram eis facta eſſent, ita eſſent increduli, ac ſi nullum miraculum vidiſſent, ſic patet Ioan. ſexto. de turba, quam pauit Chriſtus miraculoſe: nam dixit eis, quod operarentur cibum, qui non perit, & illi dixerunt, quid faciemus, vt operemur opera Dei? & Chriſtus ait hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum, quem miſit ille,& dixerunt illi:quod ergo tu facis ſignum, vt videamus, & credamus, & ſic cum tamen multa ſigna vidiſſent, & præcedenti die paſti eſſent, ita nunc inuerecunde petuerunt ſignum videre, quaſi nullum vnquam vidiſſent, vnde Chriſtus non dedit eis ſignum, ita nec nunc ſignum dedit. Sic dicit Remigius, admiranda quippe eſt cęcitas Phariſęorum,& Saduceorum:ſic enim poſtulabãt ſignum de cęlo, quaſi ea non eſſent ſigna, quę facere videbatur.

Sexto fuit,quia Phariſęi, non petebant conueniens ſignum ad id,quod volebant: nam ſcire volebant, an eſſet Ieſus Meſſias, ſed hoc non erat oſtendendum per ſigna cęli, ſed per curationes ægritudinum, ſcilicet ſanationem ſurdorum, claudorum, cęcorum, mortuorum, & huiuſmodi Iſa.35. ſcilicet Deus ipſe veniet, & ſaluabit nos, tunc aperientur oculi cęcorum, & aures ſurdorum patebunt, tunc ſaliet ſicut ceruus

ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum: talia ergo signa petere debuerunt qualia prophetę prędixerant futura in aduentu Messiæ, & non signum de cęlo, quod non prænunciatum erat futurum ab eo, & ideo quando Ioannes, quæ fuit à Iesu per discipulos suos: tu es qui venturus es, an alium expectamus? non ostendit signum de cęlo Christus, sed illa, quæ Isaias prædixerat, & ait discipulis Ioannis, ite & dicite Ioanni, quę vidistis, cęci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, &c. sup. 11. & per hęc Christus conuenienter credebat ostendere se esse Messiam, & nō per signa cęli, ideo etiam si bono modo petierāt Pharisæi signum de cęlo ad sciendum, an Iesus esset Messias, non debuisset hoc dari, sed alia, quę dicta sunt: nullum tamen dedit, quia non meruerunt videre illud, vt dictum est.

An peccauerunt Pharisæi petentes signum de cælo à Christo. Et quomodo à Deo petere signa quandoque sit licitum, quandoque non. Quæst. XI.

QVAERETVR, an peccauerunt Pharisæi petentes signum de cęlo à Christo. Aliqui dicunt, ꝙ non, quia Ezechias petiuit signa de cęlo, s. ꝙ sol retrocederet decē lineis quarto Reg. 20. & non peccauit, sed concessit ei Deus. Itē Iosue petiuit signum de cęlo: nam petiuit stare solē, & stetit Iosue 10. c. Item non solum licet petere talia signa, sed etiam Deus incitat hominem ad petendū illa Isa. 7. cum dixit Isaias ad Achaz regē pete signū à Domino Deo tuo, siue in profundum inferni, siue in excelsum sup. Dicendum, ꝙ peccauerunt. Quod patet primo, quia Christus exprobrauit eis dicens. generatio mala, & adultera signum quærit, & tñ non dr̄ alicui iuste verbum contumelioſum qualia ista erant nisi peccauerit: ergo illi peccauerant. Secundo quia Christus dixit, ꝙ non concederetur eis, quod petebāt, & hoc cum quadam asperitate sermonis, s. signum quęrit, & signum non dabitur ei: ergo male agebant petendo, quia alias concederet eis, aut blande ostenderet eos decipi, & non debere talia petere. Tertio quia Christus audiens petitionem eorum ingemuit: Marc. 8. s. & ingemiscens spiritu ait, quid generatio ista signum quærit, & tñ gemitus non erat nisi pro malo, quod illi faciebant, quia si bene facerent non gemeret, sed lętaretur sicut dicit Beda: ergo peccabāt. Quarto quia audita quæstione Christus indignans reliquit eos, & abijt supra in litera, ergo peccabant, quia alias nō indignaretur eis. Quinto patet quia prauum erat motiuum eorum ad quærendum: volebāt enim confundere Christum, & omnia alia motiua eorum, aut mala erant, aut vana, vt ostensum est supra quæst. 6. ideo peccabant. Ad primum dicendum, quòd non peccauit Ezechias petendo signum, nec est simile primo, & pręcipue quia Ezechias nullum signum petiuit, sed Deus sibi obtulit quid vellet, an quòd sol retrocederet, vel quòd transiret, & ipse elegit, quòd retrocederet, isti autem petiuerunt, quod non offereba tur eis. Secundo quia Ezechias habuit iustam causam non solum ad eligēdum signum oblatum, sed etiam ad pętēdum, quia erat ad mortem, & dixit sibi Isaias, quòd die tertio ascenderet sanus ad templum, & dixit Ezechias, quod erit signum, quòd Dominus me sanabit, quarto Reg. 20. & Isa. 38. & tunc obtulit Isaias optionem signi, & sic erat hic causa iusta dubitandi, & petendi signum à propheta, quia magna promittebat, & tamen nullum signum dederat, nemo tamen cogebatur credere prophetis nisi signa darent, vt innuitur Deut. 13. & 18. capit. sed in Christo multa signa pręcesserant, quia quotidie miracula faciebat, ideo non erat causa vlla petendi nunc signum de cęlo, nec aliquid aliud. Ad secundum dicendum, quòd Iosue non petiuit stationem solis tanquam signum ad ostendendum, sed ad efficiendum: miracula enim inquantum sunt signa solum sunt ad ostendendum aliquid, & probandum, & ita Ezechias elegit retrocessionem solis, non tanquam aliquid in eo ista retrocessio efficeret, sed quia certificabat eum de futura sanitate. Et signa aliquando sunt licita, & aliquando illicita, cum proueniat interdum illa peti ex infidelitate, miracula autem quando sunt ad efficiendū, non petuntur illicite si sunt necessaria, & ita Iosue petiuit stare solem, vt locus esset Iudæis vindicandi se de inimicis, quod non contingeret, si sole occumbente fugerent Chananæi, & receptarent se in locis munitis, Iosue 10. capit. ideo concessum est. hic autē petebatur miraculum de cęlo, non ad aliquid efficiendum, sed solum ad probandum, & ideo vocatur signum, scilicet rogantes eum, vt signum de cęlo ostenderet, & tamen non erat necessarium, sed ex curiositate, & malitia petebatur, ideo non licuit peti. Ad tertium dicendum, quia Deus non incitat ad petendum ista signa quasi sit per se bonum ista fieri, & peti, sed quia interdum ad gloriam Dei pertinet ostendere aliquod miraculum in signum aliquorum futurorum, & vult tunc, quòd petatur signum, & ita fuit tēpore Achaz regis. Etiam & pręcipue, quia Deus non incitat generaliter ad petendum talia signa, quasi cuilibet sit bonum talia petere, sed incitauit Achaz, quia volebat dare tunc signum de aduentu Messiæ, sicut & postea dedit etiam non petente Achaz, & ideo eis quibus Deus non suadet ista petere, non licet ea petere tanquam bona, sed solum tanquam necessaria, si interdum non possint habere, quod volunt nisi per miraculum.

An Pharisæi peccabant nunc tentantes Christum super petitione signi. Et quid tentare sit. Quæst. XII.

QVAERETVR, an Pharisæi peccabant nūc tentantes Christum super petitione signi. Aliqui dicunt, quòd non, quia potius interdum illi, qui nolunt tentare Dominum petendo signum peccant. sicut fuit de rege Achaz Isa. 7. nam suadente ei Isaia signum petere ait, non petā, & non tentabo Dominum, & tamen ibi in nolendo petere peccauit: nam dixit Isaias: audite ergo domus Dauid nunquid parum est vobis molestos esse hominibus, quia molesti estis, & Deo meo? propterhoc dabit vobis Dominus ipse signum, id est quia vos non vultis petere, ipse dabit vobis non petentibus.

Dicendum, quòd peccauerunt, primo quia tentare Deum de se malum est, quia tentans dubitat de potestate eius, quem tentat, & ob hoc veritum est tentare Deum supra quarto, non tentabis Dominum Deū tuum.

Secundo quia tentatio Pharisæorum hic ad Christum, non fuit nisi in petendo signum, & tamen petēdo signum peccauerunt, vt ostensum est prędict. q. ergo peccauerunt tentando eum. Tertio quia quandocunque tentant Pharisæi Christū ipse increpat eos, quasi male agentes, vt infra 22. quando petiuerunt, an liceret dari censum Cęsari, & ait Christus, quid me tentatis hypocritæ? & tamen vocare hypocritam est conuitium, quod iuste non potest dici nisi peccanti: ergo peccat tentans Christum. Ad arg. dicendum, ꝙ Achaz, non peccauit, quia noluit tētare, quia potius ex hoc laudaret, sed qa noluit obedire Deo iubendo ei, ꝙ signū peteret, & cū ipse dixit, nō petam, & non tentabo Dñm, mentitus est, quia non cessābat à petitione signi, vt non tentaret Deum, sed hoc dicebat ad excusandum, vel ad colorandum iniquitatem suam: erat enim vir pessimus, nolens dare honorē Deo vero, sed idolis, quæ colebat, quia si peteret à Deo signum sicut Deus iubebat, & Deus illud faceret, appareret gloria Dei in hoc: sed noluit petere, vt nō honoraret Deum, & vt viderē religiose agere dixit, quòd nolebat petere, vt non tentaret Deum, & tamen non tentabat Deum petendo signum, quia tentare est, quando experimentum de re quæritur, vt siquis ad experiendum, an Deus possit facere aliquid de quo ipse dubitat, vel an velit facere illud non existens in necessitate aliqua petit signum tentat, qui autem iussus à Deo petere petit, non tentat, sed obedit, ideo Achaz non tentaret Deum petendo signū, sed coleret. secus de istis, quia Christus, non iubebat eis petere signum, sed ipsi petiuerunt illud cum non esset necessarium neque expediens, ideo proprie tentabant Christum, & peccauerunt.

Quomodo dicitur hic, ꝙ dabitur istis signum Ionæ, quia Marc. 8. dicitur quòd non dabitur signum. Quæst. XIII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, ꝙ dabitur istis signū Ionæ, quia Marc. 8. dicitur quod nō dabitur signum. & ostēditur ibi, quòd nullum signum datum fuerit, quia dr̄ quòd Christus dimittēs eos ascendit in nauim, & abijt. Dicendum, ꝙ Pharisęis nunc, non fuit datum signum, quia ipsi petebant signum de cęlo, & illud nō fuit datū, ēt nullum aliud signū datum est, qđ ipsi viderent, quia non merebant illud recipere, sed dedit illis signum Ionæ, & illud quidem non explicuit hic, sed explicuit sup. 12. s. sicut Ionas iacuit tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, ita filius hominis erit tribus diebus. & tribus noctibus in corde terræ, sed istud non fuit signum, quod nunc viderent Pharisęi cum fuerit completū in Christi morte, & resurrectione, & ita dicitur ꝙ non fuerit eis signum datum. Sic dicit Aug. lib. de conc. Euang. scilicet, non autem moueat, ꝙ Marcus non dicit respōsum esse quęrētibus signum de cęlo idem, quòd Matthęus de Iona, sed ait Dominum, respondisse signum, non dabitur ei. Intelligendum est enim quale petebant, hoc est de cęlo, sed aliud signum datum est, sed non illud.

Quare Christus relictis illis Pharisæis abijt mox trans fretum. Quæst. XIIII.

QVAERETVR, quare Christus relictis illis Pharisæis abijt: nam mox ascendit in nauiculam, & iuit trans fretum, vt dicitur Marc. 8. Dicendum, quòd fuit, quia vidit Christus, ꝙ in regione illa nō erat profecturus in aliquo, sed satis fuit ei, ꝙ ostenderit infidelitatem, & iniquitatem Pharisęorum tentantium eū, & petentium signū de cęlo, vnde nec prędicauit per regionem illam, nec curauit ęgros, sed mox redijt in nauiculam, & recessit inde: exeunti namque de nauicula Dño in terrā Magedan occurrerunt Pharisęi isti, sicut dicitur Marc. 8. quòd venit nauigās in fines Dalmanuta, siue Magedan, & exierunt Pharisæi, scilicet ad eum, & cęperunt conquerere cum eo quærentes ab illo signum de cęlo, & ipse tunc dixit, quòd non daretur eis exprobrans eis, vt patet hic, & mox ascendit nauiculam, & recessit. sic dicitur Marc. 8. scilicet quid generatio ista signum quęrit, & dimittens eos ascendens iterum nauim abijt trans fretum: sic enim fecit in regione Gerasenorum sup. octauo. nam mox vt accessit ad litus occurrerunt ei arreptitij: Marc. 5. & curauit eos ibi, & misit dęmonum legionē in porcos, & dum ibi maneret, venerunt viri de regione, & rogauerunt eum, vt recederet de regione illa, & ipse statim ascendens nauim recessit Marc. quinto, & Lucæ octauo, & supra 8. & sic non prędicauit in regione illa, nec aliquid aliud fecit, sed solum stans in litore sanauit arreptitios, & ita nunc in litore stetit, & redijt illico ad nauem, & transfretauit. Causa recedendi fuit, quia vidit Christus, quòd non erat in aliquo profecturus hominibus regionis illius. Sic dicit Theophilus, dimittit quidem Dominus Pharisęos quasi incorrectos: nam vbi spes correctionis est, ibi immorandum est, vbi vero malum est incorrigibile, inde est recedendum. Et ob hoc non dicitur hic, sicut solet dici alias quādocunque Dominus expedit turbas, quia ibi dicitur, quòd dimittit turbas, vt patet prædicti c. & Marc. 6. nunc vero non dicit, ꝙ dimisit eos, sed ꝙ reliquit quasi nihil boni eis prestitisset. Sic dicit Rabanus, relictis illis abijt, id est relicta generatione mala Iudæorum abijt trans fretum, & sequitur. nota quòd non sic in alijs locis legitur dimissis turbis abijt, sed quia infidelitatis error insolentium animos detinebat, dicitur quòd eos reliquit. Quare autem Christus non dedit nunc Pharisæis aliquod signum quod ipsi viderent etiam si non daret signū de cęlo, quod illi petebant, ostensum est sup. 12. c. q. 87. Quare autē noluit dare signum de cęlo, cum in veteri testamento sępe facta sunt signa de cęlo dictum est 12. c. q. 88. quare Christus vocauit nunc Pharisæos generationē malam, & adulteram, & quid per hoc signabat ostensum est eodem cap. quæst. 89. & quæst. 85. quare Christus dedit istis signum Ionę Prophetæ cum essent mali, & non mererentur signum eod. capit. q. 90. ad quid autem proderat signum Ionæ nunc datum à Christo, cum Pharisæi non viderent illud, & quòd ad multa profuit eodem cap. quæst. 91.

Et cū venissent discipuli eius trās fretum, obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis: Intuemini, & cauete à fermento Pharisęorū, & Saducęorū. At illi cogitabant intra se dicentes; Quia panes non accepimus. Sciens autē Iesus dixit eis: Quid cogitatis inter vos modicę fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis neque recordamini quinque panū, & quinq; millia hoium, & quot cophinos sumpsistis? Neque septem panum, & quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis? Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis, cauete à fermento Pharisæorum, et Saducæorū. Tunc intellexerūt, quia nō dixerit cauendū à fermēto panum, sed à doctrina Pharisæorum, et Saducæorū. Marc. 8. Luc. 12.

Et cum venissent. Hic ostendit Christus doctrinam Pharisæorum vitandam à discipulis, & sequacibus suis, non solum tanquam inutilē, sed tanquam malā, & periculosam, quasi fermētum corruptum, & dr̄. *Et cum venissent discipuli eius trans fretum.* Potest dupliciter intelligi. Vno modo, quòd quando venerunt discipuli Christi trans fretum, id est in regionē Magedan, quę erat trans fretum, obliti sunt ibi accipere panes pro via. Alio modo, quòd quando venerunt trans fretum, id est de regione Magedan transierunt vltra fretum, obliti sunt panes accipere, siue in regione de qua veniebant, siue in alia, ad quam ibant. Et Ostendit Christus doctrinam Pharisæorum vitandam.

iste sensus est verior, quia terra Magedan citra fretũ est, & cum inde recessit Christus transfretauit, sic dicitur Marc. octauo, & dimittens eos ascendens iterũ nauim abijt trans fretum. *Obliti sunt panes accipere.* Erat enim consuetudo eis accipere panes pro via, & nunc non acceperunt ex obliuione. Et accipitur panis pro toto cibo: nam non solum portabant panes in via, sed etiam alios cibos, & vt communiter portabant pisces, vt patet supra decimoquarto, & præcedenti capit. *Qui dixit illis.* Scilicet postquam recesserunt de loco in quo panes accipere debuerant. *Intuemini.* Ideſt diligenter aspicite. *Et cauete à fermento Pharisæorum, & Saducæorum.* Ideſt à doctrina istorum, vt non sequamini illam, quia corrumpit bonos mores, sicut modicum fermentum totam massam corrumpit. *At illi cogitabant intra se.* Christus dixerat hoc per metaphoram, vocans doctrinam istorum fermentũ, & ipsi non intelligentes quid intenderet, cogitabant quòd vere loqueretur de fermento panis. *Dicentes quia panes non accepimus.* Ideſt hoc dicit nobis increpando nos, quia panes non accepimus, quasi discipuli præsupponant, quòd Christus iam sciebat, quòd obliti fuerant panes sumere, & in his verbis tacite arguebat eos, ꝙ obliti fuissent panes sumere, & instruebat eos quos panes dẽrent cauere: vel aliter dicentes, quia panes non accepimus, ideſt bene euenit nobis nunc, & bene cauimus ab eis, quia nullum panem accepimus ab eis, & ita reputabant obliuionem in bonum sibi euenisse. *Sciens autem Iesus.* Scilicet, quòd ista intra se cogitarent. *Dixit eis, quid cogitatis inter vos modicæ fidei.* Ideſt male cogitatis, quia ista cogitatio pertinet ad modicam fidem: nam si fidem haberetis non cogitatis sic. *Quia panes non habetis.* Ideſt non debetis anguſtiari, quia non habetis panes, nec debetis putare, quòd ego vos increpem quasi panes obliti fueritis sumere, quia hoc parum nocet, cum ego possim vobis dare cibum etiam non habentibus panem. *Nondum intelligitis neque recordamini.* Reducit eis ad memoriam duo miracula, quæ fecerat saturando turbam, & dicit, quòd si ad illa aduerterent, non affligerentur etiam si panis deesset, nec putarent, quòd ipse eos argueret, quia obliti fuissent panes sumere, cum leue esset sibi prouidere circa talia. Et dixit ista duo, quia ex defectu alterius eorum proueniebat, quòd nunc ista cogitarent, quia aut non recordabantur duplicis saturationis turbarum, aut si recordabantur non intelligebant. Non intelligere erat, quòd dato, quòd recordarentur Christum feciſſe istas duas saturationes, putarent quòd nunc non posset similiter facere, quasi non feciſſet ea ex potestate sua: nam si recte intelligerent, quomodo facta fuerant illa, scirent, quòd in Christo erat potestas ad saturandum homines quandocunque vellet. Non recordari erat, vt si forte non cogitabant nunc de illis saturationibus, & ob hoc non habebant aliquid ex quo arguerent Christum posse dare illis cibum, quando non haberent. *Quinque panum in quinque millia hominum.* Ideſt quinque panum distributorum in quinque millia hominum, ideſt virorum: nam isti erant exceptis mulieribus, & paruulis supra decimoquarto. cap. *Et quot cophinos sumpsistis.* Ideſt quot cophinos reliquiarum, scilicet duodecim. dicit hoc ad ostendendum magnitudinem miraculi, quia non solum comederunt, sed etiam superfuit plusquã fuerat cibus principalis. *Neque septem panum in quatuor millia hominum.* Ideſt distributorum in quatuor millia hominũ, ideſt virorum exceptis paruulis, & mulieribus præcedenti capit. & Marc. octauo. *Et quot sportas sumpsistis.* Scilicet septem sportas de reliquijs præcedenti capit. de piscibus non fit mentio, licet vtrobique pisces fuerunt. *Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis cauete à fermento Pharisæorum.* Ideſt intelligere debueratis consideratis his, quòd non loquebar vobis de pane, sed de doctrina, quia de pane parum differebat, quòd non accepistis illum, quia etiam si non haberetis panem, ego possim vobis prouidere, cum bis prouiderim turbis. *Tunc intellexerunt.* Scilicet quando Christus eos arguit. *Quòd non dixerat cauendum à fermento panum.* Ideſt à pane multum, vel parum fermentato. *Sed à doctrina Pharisæorum, & Saducæorum.* Quæ est velut fermentum corrumpens per metaphoram.

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. XV.

QVAERETVR, an ista sint cõtinuata ad præcedentia. Dicendum, quòd sic, quia supra dicebatur quid egisset Christus antequam transfretaret, hic autem dicitur quid egit postquam transfretauit: nam quando fuerunt discipuli in regione Magedan erant citra fretrum, & inde transierunt vltra fretum Marc. octauo, scilicet, & dimittens eos ascendens iterum nauim abijt trans fretum, & quando fuerũt vltra fretum locutus est Christus de fermento, vt dicitur supra in litera, scilicet, & cum veniſſent discipuli eius trans fretum obliti sunt panes sumere, & etiam non fuit aliquid intermediũ, quia mox vt transierunt locum in quo obliti fuerant panes accipere, scilicet citra fretum, dixit Christus hæc, vt esset occasio discipulis cogitandi istud: nam si non diceret immediate, venirent interim in alium locum in quo panes acciperent, & sic non esset iam discipulis occasio cogitandi hoc, cum panes haberẽt fuit ergo hoc factum immediate post præcedentia.

Ad quid dicitur hic, quòd discipuli obliti sunt accipere panes. Et quòd discipuli Christi in via non solum panes erant soliti portare, sed etiam aliqua pulmenta abstinentibus conuenientia. *Quæst. XVI.*

QVAERETVR quomodo dicitur hic, & ad quid quòd discipuli obliti sunt accipere panes, & quomodo obliti sunt. Dicendum, quòd cõsuetudo erat discipulis portare secum panes in via, vt quia aliquando transibant per loca in quibus non poterant habere panem, vel præcipue, quia interdum volebat Christus manere in deserto aliquot diebus cum discipulis, & non erat tunc locus, vnde panes acciperent, ideo quando exibant de locis habitatis portabant panes pro via. Et ideo etiam si panes turbæ non haberent, semper habebant discipuli Christi panes, vt in prima saturatione, apud turbas nullus panis inuẽtus est, & discipuli Christi quinque panes tunc habebant sup. 14. & Marc. 6. & Luc. 9. & in secunda saturatione turbę etiam non habebant cibos, & apud discipulos inuenti sunt septem panes præced. c. & Marc. 8. Et cum dicitur, quòd obliti sunt accipere panes, nõ intelligitur solum de panibus, sed etiam de alijs cibis, quia aliqua pulmenta secum ferebant, quę faciliter portari possent, & quæ conuenirẽt hominibus abstinentibus, vel non gulosis, neque delitioſe viuentibus, sed pauperibus, & quia cibus cõmunior regionis illius, & minoris valoris erãt pisces, eo quòd illa regio tota erat adiacens mari Galilææ; pisces ergo portare consueuerant, & ita in vtraque saturatione turbarum dicitur, quòd discipuli, portabant panes, & pisces: nam in prima, portabant quinque panes, & duos pisces sup. 14. & 15. 6. in secunda habebãt septem panes, & paucos pisces præced. c. & Marc. 8. carnes aũt, vel alia pulmenta, non leguntur portasse, & iste

iste est cibus quo communius vescebantur: nam etiã post resurrectionem cum Christus eis apparens vellet ostendere veritatem resurrectionis suę, petiuit si haberent aliquid ad manducandum, & obtulerunt ei partem piscis assi: Luc. 24. Nunc igitur omnes cibos quos accepturi erant obliti sunt accipere. Sed dicẽt quòd discipuli, non portabant cibos in via, quia Christus vetuerat eis portare peram, & sacculum in via supra 10. & Marc. 6. & Luc. 9. & 10. & tamen vetãdo peram, & sacculum vetatur panis, quia sacculus, & pera, non sunt nisi ad portandum cibos. Etiam quia Marc. 6. expresse vetatur portatio panis, scilicet non peram, non panem. Dicendum, quòd illa lex data est discipulis, quando irent per viam, ad prædicandum, scilicet quando mittebat eos, non fuit autem data ipsimet Christo, quia non condebat legem pro se, sed pro aljis, & ideo ipse faciebat, quòd panem portarent, quã do cum illo ibant. Sic etiam non licebat discipulis portare in via aurum, vel argentum, neque monetam aliquam supra 10. & Marc. 6. & tamen Christus portabat pecuniam in via, quia Iudas erat dispensator eius, & loculos portabat, Ioan. 12. & de illis pecunijs emebat omnia necessaria ad sumptus Io. 13.

Quare discipuli obliti sunt panes sumere.
Quæst. XVII.

QVAERETVR, quare discipuli obliti sunt panes sumere. Dicendum, quòd primo fuit, quia forte ad alia attenti de hoc non considerauerunt, & in hoc est quędam laus eorum, qui tam paruam curam agebant de delitijs, vt nec etiam necessaria ad vitam interdum intenderent. Sic dicit Remigius, animaduertendum est quantum alieni essent ab appetitu delitiarum, cum tam paruam haberent de necessarijs curam, vt etiam obliti essent panes accipere, sine quibus humana fragilitas subsistere non potest, & quando secum ista portabant, non ad copiam, sed magis ad parcitatem ferebant. Ita laudat eos Chrysost. dicens, admirare aliam sapientiam in discipulis qualiter ventrem superabant, non multam mensæ curam facientes: in eremo enim existentes, & per tres dies ibi morantes solum septem panes ibi habebant.

Secundo forte ex voluntate Dei voluit specialiter Christus, quòd nunc obliuiscerentur discipuli panes sumere, vt sic Christus eos doceret, & eorum infidelitatem argueret, & sic efficeret meliores: nam si panes haberent, quando Christus dixit cauete à fermento Phariseorum, non cogitarent intra se dicentes, quia panes non accepimus, & conuenienter Christus, non redargueret eorum infidelitatem per quod fierẽt meliores. Sic dicit Theoph. dispensatiue etiam panes accipere discipuli sunt obliti, vt reprehensi à Christo fierent meliores, & ad virtutis Christi notitiam peruenirent. Tertio fuit, quia recesserunt de regione illa: nã mox vt Christus descendens de naui intrauit in terrã Magedan, exierunt ad eum Pharisęi, & Saducęi incipientes conquerere cum eo, & statim illis relictis ascẽdit in nauem, & iuit trans fretum Marc. 8. & ita cum non discurrissent discipuli per loca fuit eis occasio obliuiscendi cibos accipere. Quarto fuit, vt aliqui volũt, quia tantum erat desiderium discipulis manendi cũ Christo, quòd nolebant saltem ad punctum separari ab eo, & ita obliti sunt accipere panes. Sic dicit Remigius, scilicet tanto enim magistri amore detinebantur, vt nec etiam ad punctum vellent ab eo recedere. Sic ẽt dicit Beda, s. iudiciũ est quasi modicã carnis cuꝛã haberent in reliquis quibus ipsa reficiendi corporis intentione Dominici comitatus mente excesserat.

Quomodo poterat esse, quòd discipuli non haberent nunc panes.
Quæst. XVIII.

QVAERETVR qũo poterat esse, ꝙ discipuli non haberent nunc panes, quia immediate ante hoc acceperant septem sportas plenas de fragmentis præced. c. quando turba saturata est, & ista fragmenta acceperunt discipuli, & statim ascendentes nauiculam venerunt in fines Magedan, vt patet hic, & Marc. 8. ergo non poterant eis panes nunc deesse. Aliqui dicunt, ꝙ discipuli panes habebant, sed obliti sunt eos portare, & ita deerat panis. Sic dicit Hier. qũo autem panes non habebant, qui statim impletis septem sportis ascenderunt nauiculam, & venerunt in fines Magedan? ibi audiunt nauigantes, ꝙ cauere debent à fermento Phariseorum? & rñdet, sed scriptura testatur, ꝙ obliti sunt eos secum tollere. Et idem dicit Beda. Sed dicendum, ꝙ non est satis verisimile, ꝙ discipuli obliti fuerint panes illos, i. fragmenta, quæ collegerãt secum tollere, quia collegerant septẽ sportas plenas, & statim ascenderunt nauim Marc. 8. ideo non est satis verisimile, ꝙ obliuiscerentur. Secũdo & efficacius, quia si obliuiscerentur discipuli secum portare istos panes, i. fragmenta non haberent quid manducarent antequam venirent in regionem Magedan: nam locus in quo Christus turbas saturauerat erat desertus, vt patet pręced. c. quia alias non fuisset occasio saturãdi eas miraculose, & ita non poterant discipuli inde panes accipere nisi prius illos secum ducerent, & iñ ante hoc non tulerãt nisi septem panes, quia Christus dixit eis, quot panes habetis, & illi dixerunt septem, & illos Christus fregit, & distribuit turbæ pręced. cap. ideo non poterant aliquos panes, nec particulas panis hñe discipuli nisi tollerent secum de fragmentis illis, & tñ non defuit eis panis antequam recederẽt de terra Magedan: ergo portabant nunc secum fragmenta aliqua, quę superfuerant. Tertio patet, quia adhuc, qñ recesserunt de terra Magedan panem aliquem habebant Marc. 8. quia habebant vnum panem: ergo nõ agitur de obliuione fragmentorum panis in loco saturationis turbarum. Dicendum igitur, ꝙ hic dr̃ de panibus quos accepturi erant in terra Magedan ad quã iuerant, qñ inde transfretauerunt. Quod patet primo quia tunc Christus dixit discipulis cauendum esse à fermento, qñ discipuli caruerunt panibus, & tñ non dixit hoc antequam recederent de terra Magedan, sed mox vt recessit de terra Magedan dr̃ ꝙ hoc dixit. Etiam quia hic, & Marc. 8. dr̃ ꝙ ascendens Christus in nauiculam venit in terram Magedan, qũo discepta uit cum Phariseis, & tũc sequitur, & obliti sunt panes in loco saturationis turbarum, sed in terra Magedan, quia alias mox vt ascenderunt in nauiculam diceret, ꝙ obliti sunt panes accipere, & tñ non dr̃ ꝙ postquam venerunt in terram Magedan: ergo ibi obliti sunt. Secundo quia non põt hoc intelligi de fragmentis, quæ habuerant in loco saturationis turbarum, eo ꝙ hic dr̃ obliti sunt accipere panes, & tñ si de illis diceretur nõ diceretur sic, sed obliti sunt tollere fragmẽta, quia nõ erant panes, sed fragmenta. Tertio quia necesse est, ꝙ post illa habuerint aliquos panes discipuli: nam Mar. 8. dr̃ ꝙ obliti sunt panes sumere, & non habebant nisi vnum panem secum in naui, & tñ inter fragmenta illa nullus panis erat, sed oĩa fragmenta, quia Christus fregerat illos septem panes: ergo post illa fragmenta habuerũt alibi aliquos panes de quibus supererat vn⁹ quando obliti sunt panes accipere in terra Magedan: ergo de panibus quos accepturi erãt in terra Magedan ad transfretandum, & non acceperunt dr̃ hic, ꝙ obliti sunt illos accipere. De fragmentis septẽ sportarum, dicẽdum vno modo, ꝙ si discipuli portarent

secum

Universidad de Deusto
Biblioteca

secum sufficiebant eis ad aliquot dies, & ꝫ non portauerunt, quia licet ipsi collegerunt fragmenta, ne perirent, & vt manifestaretur miraculi magnitudo, ꝫ postea dederunt turbis reseruatis sibi paucis fragmentis, vt ad statum haberent cibum, & ita post parum indiguerũt cibis. Aliter põt dici, ꝙ omnes septem sportas fragmentorum tulerunt secum discipuli, & tamẽ nauigando morati sunt aliquot diebus, quia non statim peruenerunt ad terram Magedan in qua obliti sunt panes sumere, & ita potuit interim tota illa multitudo fragmentorum cõsumi à discipulis, & ab alijs manentibus cum eis in naui quorum erat nauicula, & ita cum venirent in terram Magedan, vel prius oꝑ erat eis panes accipere, & obliti sunt accipere, sed primum vr̃ verisimilius. Qũo aũt qñ discipuli obliti sũt panes accipere, habebant secum vnum panem in naui? Vr̃ dicendum, ꝙ cum discipuli dimiserint fragmẽta septem sportarum per turbas reseruatis sibi paucis de quibus statim comederent, cito cõsumpta sunt illa, & oportuit illos accipere panes antequam perueni rent in terram Magedan: nam licet non fiat mẽtio, ꝙ post istam secundam saturationem turbarũ Christus venerit in alium locum nisi in terram Magedan, subintelligendum est, ꝙ venerit in aliã, & tamen scriptura non enarrat omnia loca per quę Christus transiuit, sed sola illa in quibus fecit aliquid quod scripto, & memoria dignum sit, & sic transiuit per aliqua loca in quibus discipuli acceperunt panes, sicut accipere soliti erant, & qñ venerunt in terra Magedan supererat ille panis, & ibi iterum panes accepturi erant, sed obliti sunt, & ita quando obliti sunt non habebant secum nisi vnum panem, vt dr̃ Marc. 8. & necesse est, ꝙ istum panem, & aliquos alios acceperint in aliquo loco inter locum saturationis turbarum, & terram Magedan, de quo loco nulla mentio fiat in scriptura. Qd̃ patet, quia illum panem non tulerunt de loco saturationis turbarum, quia ibi non habuerunt nisi fragmẽta, quando recesserũt, quia solos septem panes habuerant, & illos Christus diuiserat turbis, & ita nullus integer panis supererat. Etiam non acceperunt illum in terra Magedan, quia ibi nullos panes acceperunt, sed obliti sunt illos accipere, ideo in aliquo loco intermedio qui tacetur, discipuli acceperunt panes, & supererat eis ille vnus, quando venerunt in terrã Magedan.

Ad quid Euangelistæ descripserunt hoc de discipulis oblitis panes accipere. Et quòd beneficiorum immemores valde reprehensibiles sunt. Quæst. XIX.

SED quæretur ad quid Euangelistæ descripserunt hoc de discipulis oblitis accipere panes. Dicendum, ꝙ ad doctrinam nr̃am prodest. Primo vt videamus qũo discipuli Christi non erubescunt defectus suos confiteri. Nam Matthæus qui scripsit hęc vnus de istis erat qui obliti sunt panes accipere, & modicę fidei erant circa Christum, dubitantes, an posset eos nunc saturare, cum panes non haberent. Sic dicit Chrysost. admirare aũt in Apostolis veritatis amorem, qualiter ipsi scribentes, non occultant suos ẽt magnos defectus. Secundo fuit ad oñdendum, ꝙ sunt valde reprehensibiles, qui non recordantur suscepturum beneficiorum: nã dixit eis Christus, non recordamini quinq; panum in quinq; millia hominum, &c. & fuerat hoc pauloante, ideo erat magna redargutio. Sic dicit Chryl. non est aũt quantalibet accusatio, i. parua, parum ante tali signo facto confestim obliuisci. Tertio ad ostendendum, ꝙ sunt valde increpabiles, qui paucam fidem habent, cum viderint aliqua admiranda. sic erat de discipulis, qui bis viderant Christum saturantem turbas miraculose, & ipsi quoque pasti fuerant, & nunc non habẽtes panes affligebantur quasi fame perituri essent. Quarto fuit ad ostendendum, ꝙ verba Christi rationabiliter intelligenda essent: nã si quis attenderet ea, quæ supra Christus ageret, appareret, ꝙ non loquebatur de panis fermento, sed de doctrina, vel conuersatione, & tamen discipuli grosse considerantes de pane intellexerunt, & super hoc arguuntur.

Quare Christus dixit discipulis attendite à fermento Pharisæorum. Et quòd nemo nouit secreta cordium nisi Deus. Quæst. XX.

QVAERETVR, quare Christus dixit discipulis, attendite à fermento Phariseorum, &c. Dicẽdum, ꝙ hoc fuit. Primo quia in hoc erudiebat eos cauere doctrinam malam Pharisæorum, & Saduceorum, de qua infra dicetur. & hoc erat vtile. Secundo vt per hoc habita occasione ostenderet aliud magnum miraculum, s. quòd nouerat cogitationes hominum secretas: nam quando dixit cauete à fermento, illi cogitabant intra se dicentes, quia panes non accepimus, & Christus dixit eis, quid cogitatis inter vos modicę fidei, quia panes non habetis? & ita ipsi viderunt, ꝙ Christus sciebat cogitationes, & in hoc ostendebat se Deum esse, quia nemo nouit secreta cordium nisi Deus, scrutans corda, & renes Psal. 7. Et hoc etiam volnit ostendere Christus, semel Iudeis quando curauit paralyticum: nam cogitantibus illis intra se, ꝙ Christus blasphemaret, ait ille, quid cogitatis mala in cordibus vestris? supra 9. & Marc. 2. c. Et vtile erat tale miraculum ostendi, vt per hoc maiora semper de Christo cognoscerent, Christus ꝫ non faciebat miracula, nisi habita occasione, & non ingerens se ad faciendum illa, ideo conueniens fuit illud dici, vt ad hoc miraculum esset occasio. Tertio vt meliores eos redderet arguendo ipsos de modica fide: nam si ille hoc non diceret, & ipsi non responderent, istud non esset ei occasio ad arguendum ipsos de modica fide: nam tunc accidit eis iste timor qui ex modica fide venit, quando dixit de fermento. sicut dixit Theo. ex dispensatione diuina factum est, vt discipuli panes accipere obliuiscerentur, vt à Dño correcti meliores fierent, ita & dixit ista, vt esset occasio ad eos arguendum, & sic redderet meliores. Quarto fuit, vt eis suadum, & sic redderet meliores. Quarto fuit, vt eis suaderet parum de cibo curandum esse. Nam quando illi cogitabant, ꝙ argueret eos de defectu panum ait, nõ intelligitis, &c. quasi dicat, verba, quę ego dico vobis important aliquod mysterium, & rem magnam, & tamen non habere panes, non erat difficultas, quia non existentibus panibus poteram vos saturare sicut bis saturaui turbas, ideo subdit, quare non intelligitis, quòd non de pane dixi vobis? Sic dicit Chryl. hoc facit, vt solicitudinem escarum ab eis abijciat.

Quare Christus non dixit, quod dicit hic præcedenti capite in saturatione secunda turbarum. Quæst. XXI.

QVAERETVR cum Christus per hoc vellet docere discipulos ad esse solicitos de spiritualibus, & parum aduertere ad panes corporales, quare non dixit hoc præced. capit. in saturatione secunda turbarum, quia tunc poterat eos conuenienter arguere, cum dixerint vnde nobis in deserto panes tantos, vt saturemus turbam tantam? & sic erat tunc modicę fidei sicut nunc, vt possent redargui. Dicendum, ꝙ Christus non redarguit eos ibi, & redarguit nunc. Primo vt non videretur Christus se ingerere ad facienda miracula, si eos increparet, quòd nõ habebant fidem, quòd posset facere hęc, quia quasi allicie-

alliciebat eos, vt fidem haberent, & ista fieri vellent, quasi facile erat illa fieri. Secundo quia erat ibi Christus coram turbis, sed secrete eos arguebat, vt & ipsi correcti proficerent, & apud turbas reprehensibiles, & minus honorabiles non apparerent. Tertio fuit, quia nunc fuit Christo maior occasio arguendi illos, quam tunc, quia nunc viderant duas saturationes turbarum: quòd ergo dubitarent erat modica fides valde. tunc vero vnicam adhuc viderunt saturationem, ideo magis reprehensibiles nunc erant. Quarto quia maius erat in quo tunc confidere deberent, quã nũc: nam volebat tunc Christus saturare turbam quatuor millium hominum exceptis paruulis, & mulieribus. Nunc vero soli discipuli saturandi erant. si miraculũ fieri oporteret. ideo facilius poterant confidere, quòd posset eos saturare, quam turbas: magis ergo increpabiles erant, si in hoc non confiderent, quã si non confiderent turbas posse pasci, ideo potius nunc redarguti sunt. Sic dicit Chryſ. sed quare non arguit eos cũ dixerunt vnde nobis in solitudine panes tantos? & respondet, sed ideo tunc non reprehendit eos, vt non videretur se ingerere ad signa facienda, sed & nolebat ante turbas eos increpare, tunc etiam rationabilior hęc accusatio fuit, quando iam duplici miraculo de panibus facto tales erant, vt adhuc de escis dubitarẽt.

Quare Christus dixit nunc cauendum à fermento Pharisæorum, quam alio tempore. Quæst. XXII.

SED quæretur dato, quòd non vellet Christus increpare discipulos, quando saturauit turbas, quare potius dixit nunc cauendum à fermento Phariseorum, quam alio tpe, quia poterat hoc multo post illam saturationem, vel ante hoc dicere, cum ista doctrina quocunq; tempore dicta proficeret. Dicendum, ꝙ fuit primo vt esset occasio Apostolis dubitandi in verbo Christi, & non intelligendi, s. quia nunc non habebant panes: obliti enim fuerãt panes accipere, quando recesserunt de terra Magedã, vt venirent trans fretum, vt dr̃ supra in litera, si autem Christus diceret istud quando discipuli haberent panes, non haberent causam sic intelligendi, & conuenienter nõ appareret in eis modica fides de qua Christus eos arguere volebat, ideo tunc solũ Christus hoc dicere debuit, quando discipuli panes nõ accepissent. Et ista est causa pręcipue, ideo in litera exprimitur, & Marc. 8. ꝙ cum venissent trans fretum obliti sunt accipere panes, quasi hoc fuerit aliqua causa ad hoc, ꝙ ista nunc dicerentur, vt sic intelligi possent, in alijs aũt locis semper accipiebant panes, & forte nũquam obliti fuerant nisi nunc, ideo istud dixit Christus. Secundo fuit, quia Christus loquebatur nunc contra Phariſæos, & Saduceos dicens. cauete à fermento Phariseorum, & Saduceorum, ideo conueniens erat, quòd tunc loqueretur ista quando conuersatio aliqua esset ei cum Phariseis, & Saduceis, & hoc fuerat nunc in terra Magedan, ideo nunc dixit, & non prius. Et hoc proderat ad vtrunque sensum verborum, siue ad sensum falsum, quem acceperũt discipuli, siue ad sensum verum in quo Christus loquebatur: nam putabant discipuli dictum esse de panibus fermentatis, & quia Christus loquitur de fermento Pharisæorum, oportebat, quòd conuersatus esset Christus pauloante hoc cum Phariseis, qua si ex hoc, pueniſſet ei, quòd istud diceret, quòd aliter in mente non veniret, etiam ad verum intellectum Christi: nam loquebatur ipse de doctrina Pharisæorum, quòd cauendum esset ab ea, & tamen nescirent discipuli, quæ doctrina esset ista à qua cauẽdum esset, nec videretur, vnde Christo proueniſſet istud nunc dicere nisi cũ Pharisæis esset conuersatus, & ideo cum nunc in terra Magedan discepta sset cum eis, & reliquisset eos tanquam malignos, fuit occasio ad dicendum cauete à doctrina eorum.

Dicendum autem, quòd ad hoc, quòd conuenienter Christus nunc istud vel aliquando diceret, oportebat ista duo concurrere, scilicet, quòd panes, non haberent discipuli, & quòd cum Pharisæis ante hoc disceptasset, & eos repulisset, quia vnum sine altero non sufficeret, vt dictum est, & ideo volente Christo dispensatiue actum est, quòd quando venerunt in terra Magedan obliuiscerentur ibi potius discipuli panes sumere, quam alibi, vt ista duo concurrerent, & posset Christus conuenienter dicere istud discipulis, vt illi possent male intelligere, & à Christo redargui vtiliter.

Quomodo doctrina Pharisæorum vocatur hic fermentum. Et quòd fermentum multipliciter accipitur. Quæst. XXIII.

QVAERETVR, quomodo doctrina Phariſæorum vocatur hic fermentum: nam accipitur fermentum in malum, & tamen solet accipi in bonum. sicut supra 13. de tribus satis fermentatis.

Dicendum, quòd quando accipiuntur voces, secundùm propriam significationem, non contingit variare in sensu, & tamen quando accipiuntur translatiue, vel secundùm metaphoram, possunt accipi multipliciter, secundùm quòd variè cõtingit aliquid trãsferri, secundùm diuersas proprietates eiusdem rei: ita enim fermentum, secundùm sensum literalem vna res, & determinata est, accipiendo autem per metaphoram, quia sunt proprietates varię fermenti, potest diuersimode fermentum accipi, sicut leo, secundùm sensum literalem est animal, & tamen per metaphoram aliquando accipitur pro Christo, vt Apoc. 5. vicit leo de tribu Iuda, & vocatur leo propter constantiam in aggrediendo ardua, & sustinendo, sicut dicitur Prouerb. 30. leo fortissimus bestiarum ad nullius eorum pauebit occursum. Etiam leo crudelis est, quia lacerat, & ideo aliquando diabolus vocatur leo primo Petr. quinto, scilicet aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit. Et ita fermentum habet calorem intrinsecum, etiam habet vim transmutandi, & corrumpendi.

Quantum ad primum accipitur aliquando pro ardore fidei, & ita accipitur supra decimotertio, quòd mulier abscondit fermentum in satis tribus, donec fermentaretur totum.

Quantum ad secundum doctrina mala vocatur fermentum, quia valde corrumpit: nam sicut fermentum existens paruum in quãtitate alterat totam massam, & corrumpit eam si superabundanter ponatur, ita & parua hęresis inficit totam sanam doctrinam, sic dicitur prima Corinth. quinto. modicum fermentum totam massam corrumpit, & quantum ad hoc magis vocatur fermentum mala doctrina, quam bona, quia doctrina bona, si pauca sit adiuncta multæ doctrinæ malæ non permutat eam, vt faciat hominẽ bonum, doctrina autem mala parua multæ doctrinæ bonæ permixta, totum inficit, & hominem malum reddit, & hoc, quia vt ait Dionysius bonum fit solum ex integra causa, malum vero ex defectibus singularibus, & ideo si quis vnicam hæresim teneat, etiam si tota alia doctrina sua sana sit, erit hæreticus, & non econtrario: sic ergo erit fermentum mala doctrina Ecclesiastica, quia valde alterat, & corrumpit. Sic dicit Hieronymus: fermentum enim hanc habet vim, vt si farinę mixtum fuerit, quod parũ videbatur

crescat in maius, & ad saporem suum vniuersam cō- F
spersionem trahat, ita & doctrina hęretica, si vel modicam scintillam in tui pectus in breui flamma concrescet ingens, & totam hominis positionem ad se trahet.

Quid sit fermentum Pharisæorum, & Saducæorum. Et quæ erat eorum mala doctrina. Quæst. XXIIII.

QVAERETVR quid sit fermentum Pharisæorum, & Saducæorum. Aliqui dicunt, quòd fermentum istud est lex Moysi, quia si seruaretur iam corrumperet Euangelium, & non G prodesset Euangelium cum illa seruatum, sic dicitur ad Galat. quinto, si circuncidimini Christus nihil vobis prodest. Et ita videtur dicere Hilarius, scilicet in quo admonentur Apostoli, non admisceri Iudęorum doctrinæ, quia legis opera in effectum fidei, & prefigurationem rerum consequentium constituta sunt, & in quorum tempora atque ætatem veritas contigisset, nihil vltra in veritatis similitudine positum arbitrentur, ne doctrina Pharisæorum Christum nescięs effectum veritatis Euangelicę rumperet. Sic etiam dicit Hieronym. qui enim cauet Phatisæorum, & Saducæorum legis atque literę precepta non seruat, & traditiones hominum negligit, vt faciat Dei manda- H ta. hoc est enim fermentum de quo dicit Apostolus, modicum fermentum totam massam corrumpit. Sed dicendum, quòd non stat.

Primo quia tunc Christus expresse vetaret legem Moysi custodiendam esse, quod falsum est, cum ipse eam tota vita seruauerit. Etiam quia tunc non esset dubium, an post Christi mortem seruanda esset, & tamen erat dubium, cum super legalium obseruatione fuerit magnum dubium in Ecclesia quibusdam seruantibus, & alijs non. ad Rom. 14. quousque per Ecclesiam in concilio Apostolorum diffinitum est Act. 15. ergo Christus non vetuit illam seruari. ergo non vocauit illam nunc fermentum.

Secundo quia tunc non diceret, cauete à fermento Pharisęorum, & Saducæorum specialiter, vel à fermento Herodis, vt dicitur Marc. 8. sed diceretur à fermento Iudęorum: nam omnes Iudæi seruabant legem: ergo non vocauit fermentum legem Moysi: esset enim alias contradictio in verbis Christi, ipse quippe dixit infra 23. super cathedram Moysi, idest in qua docetur lex Moysi sederunt scribę, & Pharisæi, quodcunque dixerint vobis facite. & ita ibi approbauit obseruationem legis: non ergo vocaret eam nunc fermentum, vt diceret ab ea cauendum. I

Tertio quia Lucę 12. ponitur hoc, & dicitur, quòd fermentum Pharisæorum est hypocrisis: ergo non est lex Moysi fermentum.

Sed dicendum, quòd Hilarius, & Hieronymus vo- K
cauerunt legem Moysi fermentum, nō quidem quasi Christus vocauerit eam tunc fermentum quādo hoc dixit, sed quia nunc fermentum est: nam nunc obseruatio illius corrumperet obseruationem Euangelij, quia Christus non prodesset circuncidenti se, & obseruanti legem, ad Galat. quinto, & tamen tempore Christi non erat hoc, quia licebat obseruari legem, immo necessarium erat, cum nondum esset alia data, & promulgata per quam illa cessaret, postea autem cum cessauit effecta est mortifera obseruantibus, & ideo nunc est fermentum, sed non erat fermentum quando Christus hoc dixit, ideo de hac non est locutus: Hilarius tamen & Hieronymus loquuntur de eo, quod nunc est ad instruendum nos in moribus, ideo legem Moysi obseruatam nunc vocant fermentum.

Considerandum autem, q̄ fermentum vocat hic prauam doctrinam, quę consistit tam in verbis, quam in conuersatione, cum per exteriora doceatur quis in moralibus, ideo illorum dicitur fermentum, qui prauam doctrinā verbo vel opere aut exemplo ostendunt, & quia sic erat de Phariseis, & Saducęis, & Herode omnium istorum trium dicitur esse fermētum, Matthęus tamen Saducęos, & Pharisęos solos nominat: Marcus vero Pharisæos, & Herodem: Lucas autem 12. cap. solos Pharisęos. Sic dicit Chryf. scilicet Matthæus dicit à fermēto Pharisęorum, & Saducęorum. Marcus vero Pharisæorum, & Herodis: Lucas vero solum Pharisæorum: tres ergo Pharisęos nominant, quasi principales: Matthæus vero, & Marcus sibi secundarios diuiserunt. de fermento Herodis, non dicetur hic, sed Marc. 8. De fermento Pharisęorum, & Saducęorum dicendum, q̄ fermentum doctrina est, cum dicatur in litera, q̄ tunc intellexerunt, quòd nō dixerat cauendum à fermento, sed à doctrina: doctrina enim Saducæorum mala erat: nam spiritus esse negant, & Angelos, & resurrectionem infra 22. & Act. 23. & ista est doctrina pernicioſa auferens totum bonum hominis, cum totum bonum nostrum sit, post mortem, & erat valde contraria ista doctrina doctrinę Christi, qui euangelizabat vitam æternā, quæ post mortem est, & ideo ipse redarguit semel Saducæos dicens: erratis nescientes scripturas neque virtutem Dei infra 22. & Lucæ 20. & hoc fermentum totaliter cauendum erat. De Pharisæis dicendum, quòd doctrina eorum quantum ad aliquid erat bona: nam ipsi resurrectionem, & Angelos, & spiritus concedunt Act. 23. & ideo quantum ad hoc, non erat doctrina eorum fugienda, sed ista non vocatur doctrina eorum, quia hic non vocatur doctrina eorum, nisi illa, quę proprie ipsorum erat, & tamen resurrectionem esse, & Angelos, & spiritus, totius sacrę scripturæ doctrina erat, & non ipsorum Pharisæorum, vnde quando Christus arguit contra positionem Saducæorum soluendo eorum dicta ait, erratis non intelligentes scripturas infra 22. & Luc. 20. & sic sacræ scripturæ continent de hoc, & non est propria doctrina Pharisęorum, sed fermentum Pharisæorum erat doctrina propria ipsorū, & hoc erat, quod leges Seniorum tam stricte seruarentur, quòd diuinis legibus prępponerentur, & quòd in exteriori munditia sanctitas esset de interiori nihil curando, & quòd cibus intrans in corpus coinquinat animam, vt innuitur præcedenti capitulo, quę omnia falsa sunt, vt ibidem ostensum est. Etiam doctrina sua ex opere, ideſt quę colligebatur ex opere ipsorum erat honorem humanum ambire, omnia propter laudes humanas efficere, desiderare primos accubitus in cęnis, & primas cathedras in synagogis, & vocari ab omnibus rabbi, vt Christus dixit de eis, vt infra vigesimotertio. Etiam doctrina eorum erat malos esse, & bonos videri, quod ad hypocrisim pertinet, quam Christus valde arguit in Pharisæis eodem capitulo, & istud est proprie fermentum Pharisæorum, sic dicitur Lucæ duodecimo. attendite, & cauete à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis.

Sic dicit Beda fermentum Pharisæorum est, decreta legis diuinæ traditionibus hominum postponere, legem verbis prædicare, & impugnare factis, Dominum tentare, doctrinæ eius, aut operibus non credere, ab his omnibus cauendum erat, & dixit hoc Christus, quia discipuli erant aliqualiter inclinati ad doctrinam Pharisæorum, qui inter Iudæos velut religiosi reputabantur.

Sic dicit Chrysostomus, quia vero discipuli circa obseruationes Iudaicas adhuc repellunt, ideo Dominus vehementer eos increpat, & quia doctrina, & vita Pharisęorum magis acceptabatur inter Iudæos, magis suaderi oportebat cauendum esse à fermento Pharisęorum, quam Saducæorum, & ita Lucę 12. dicitur de solis Pharisęis attendite, & cauete à fermento Pharisęorum, quasi ipsi precipui essent in hoc fermento, & Marc. octauo. dicitur de fermento Pharisęorum, & Herodis, & non dicitur quicquam de fermento Saducæorum, Matthęus tamen posuit hic de fermento Saducęorum, & ita Christus dixit eo, quòd Pharisęi, & Saducæi simul tentauerant eum nunc in terra Magedan supra in litera.

Quare Christus dixit cauete à fermento, & non dixit à doctrina. Quæst. XXV.

QVAERETVR, quare Christus dixit cauete à fermento, & non dixit à doctrina, cum potuisset aperte dicere.

Dicendum primo, quòd hoc dixit ad ostendendum proprietatem huius doctrinę, scilicet, quia erat sicut fermentum, quia sicut modicum fermentum totam massam corrumpit, ita & doctrina Pharisęorum, & Saducęorum, quia mala erat, inficeret omnem doctrinam bonam cui adiungeretur, & hoc non signaretur si simpliciter diceretur cauete à doctrina Pharisęorum, & Saducæorum.

Secundo fuit, & precipue, vt esset discipulis occasio dubitandi, & non intelligendi, vt sic errarent circa panes, & esset Christo locus arguendi eos: nam habebant discipuli paucam fidem circa hoc de quo Christus volebat eos arguere, & tamen non existente causa nolebat eos arguere, ideo voluit, quòd præcederet causa, & ista fuit pauca fides dubitando circa panes, & tamen si Christus aperte dixisset eis cauete à doctrina Pharisęorum, non esset locus discipulis errandi, ideo dixit attendite à fermento, quia hoc poterat intelligi de pane, secūdùm sensum communem, & poterat de doctrina accipi, & ipsi de panibus acceperunt, & ita iuste redarguti sunt. Sic dicit Chrysost. quare non dixit attendite à doctrina Pharisęorum manifeste respondet, quia vult commemorare ea, quę facta sunt, scilicet de multiplicatione panum: et enim nouerat eos esse oblitos, simpliciter autem eos de hoc incusare non videtur rationem habere, occasione autem ab eis accepta eos increpare susceptibilem faciebat incusationem, & ideo quę cogitauerant discipuli, Euangelista deducit in medium.

Quid est, quòd discipuli cogitabant intra se dicentes, quia panes non accepimus. Quæst. XXVI.

QVAERETVR quid est dicere, quòd discipuli cogitabant intra se dicentes, quia panes nō accepimus.

Aliqui dicunt, quòd discipuli putauerūt Christum loqui de fermento, ideſt de pane fermentato quem vendebant Pharisęi, & Saducęi, & ideo dixerunt intra se, bene fuit nobis, quia panes non accepimus, quasi dicat, si accepissemus forte esset de pane fermentato, quoniam ille vetuit, & ita exponit Nicolaus.

Secundo intelligitur, quòd dixerunt, quia panes nō accepimus, ideſt in verbo isto arguit nos indirecte, quia non accepimus panes, prełupponendo, quòd Christus sciret, quòd non acceperant panes in loco, & ideo de negligentia eos accusans, sic indirecte loqueretur, & iste est sensus verus. Primus autem sensus non stat.

Primo quia tunc non esset ad propositum redargutio Christi: nam dixit eis, non recordamini quinque panum in quinque millia hominum, &c. ideſt sicut ego potui bis saturare tantam turbam miraculose, possem à fortiori saturare vos, qui pauci estis, & non accipiendo in primo sensu, non esset hoc ad propositum. A

Secundo quia vocauit eos modicę fidei, & tamen propter hoc, quòd dicerent bene fuisse, quòd non acceperant panes à Pharisęis, non erant modicę fidei, ideo necesse est intelligi, quod ipsi cogitabāt se argui à Christo, quia non habebant panes, & hoc erat eos esse modicę fidei, quia cum Christus posset sine panibus saturare homines, non accusaret eos nimis, etiam si panes obliti essent, cum posset aliter prouidere.

Tertio patet, quia Marc. 8. dicitur, quòd panes oblii sunt sumere, & non habebant nisi vnum panem in naui, & tamē si intelligeretur vno modo frustra erat dici, quòd non habebant nisi vnum panem, ideo voluit innuere, quòd discipuli cogitabant se redargui, quia panes non habebant, & hoc ostendit, quia obliti fuerant sumere panes, & non habebant nisi vnum panem, quasi dicat, licet obliti fuissent panes sumere in terra Magedan, si tamen panes ex alio loco tulissent, qui eis nunc sufficerent, non putarent se redargui pro defectu panum, & tamen, quia non sumpserant panes nunc, nec ex alio loco secum tulerant, quia vnicum habebant, putauerunt se super hoc redargui. B

Quare Christus dixit nunc discipulos modicæ fidei. Et quòd in fide duo sunt, scilicet credere, & confidere, & non est confidere sine credere. Et quòd minima fides, quæ haberi potest sufficit ad omnia miracula facienda. Quæst. XXVII. C

QVAERETVR, quare Christus dixit nunc discipulos modicę fidei. Dicendum, q̄ hęc est exprobratio, quia non confidebant in quibus oportebat, accipitur autem hic fides pro confidentia. Et in hac duo sunt, s. credere, & confidere, & non est secundum sine primo: nam qui non credit de aliquo, q̄ possit facere aliquid, nunquam confidet, q̄ illud faciat. erat autem modica fides discipulorū, quia credere debuissent, q̄ cum Christus bis saturasset turbam miraculose, posset eos nunc saturare non habendo panes, & magis accipit hic modica fides, vt negat primum, quam secundum: nam si supponerent, quod Christus posset nunc saturare eos nō habentes panes, confiderent, q̄ vellet, cum ipsi putauerint, q̄ Christus argueret eos in his verbis, quia panes non portauerāt, ac si ipse affligeretur de hoc tanquam ad eum attineret prouidere si posset, ideo si crederent, q̄ posset facere confiderent, q̄ vellet facere. dicitur autem hic modica fides, i. nulla fides: nam si fidem aliquam haberēt quantacunque illa esset sufficeret. sic Christus innuit seq. capit. quando discipulis petentibus ab eo adauge nobis fidem ille ait, si habueritis fidem sicut granum sinapis, diceris monti huic transi, & transibit, & sic innuit non esse necesse adaugeri fidem, quia quantacunque sit si aliqua est sufficit, etiam si minima sit: nam granum sinapis est minimum omnibus seminibus supra 13. & Marc. 14. & ita per fidem æqualem grano sinapis voluit designare minimam fidem, quę haberi posset, illam tamen dixit sufficere ad faciendum omnia miracula: si ergo fides est parua non est, quia nulla est quantumcunque parua, quæ ad omnia non sufficiat, & si fides nō sufficiat, nec parua, nec magna est, sed nulla, & tamen fides discipulorum nunc, non sufficiebat ad obtinendum, q̄ alerentur, ideo nulla fides erat, & tamen Christus vocat modicam accipiēs modicam pro nulla, & ita accipitur sup. 8. vbi Christus dixit quid timidi estis modicę fidei? & tamen Marc. 5. D

dicitur

dicitur quid timidi estis modicę fidei, necdum habetis fidem? & ita pro eodem accepit esse modicę fidei, & nondum habere fidem, & ita dicitur Luc.8. vbi est fides vestra? quasi dicat, vel nullam fidem habetis, vel non habetis eam hic, & tamen si fidem haberent secum haberent illam, quia non poterant alibi eam reponere, ergo nullam fidem habebant, & tamen vocabat eos tunc modicę fidei, & ita fuit hic. Potest tamē dici, ꝙ erant modicę fidei, ideſt paucę fidei, ſ. quòd in paucis fidem habebant: nam respectu vnius rei non potest haberi fides modica, quia si fides habetur de illa quantacunque habeatur sufficit, vt dictum est, & tamē respectu diuersarum rerum potest quis habere fidem circa vnam rem, & non circa aliam, vt sicut siquis credidisset de Christo, ꝙ poterat exercere genus vnūm miraculi, & ꝙ circa cętera non erat potens, & tunc vocabitur modicę fidei: nam fidem habet circa aliquid, & tamen non circa oīa in quibus deberet fides haberi, & ita fuit nunc de discipulis: nam ipsi credebant de Christo, quòd poterat facere aliqua miracula, & tamen de saturatione non credebant, ideo recte dicuntur modicę fidei.

Quare non confidebant discipuli, quòd posset Christus eos saturare. Quæst. XXVIII.

QVAERETVR, quare non confidebant discipuli, ꝙ posset eos saturare, cum bis saturasset turbas. Aliqui dicunt, ꝙ fuit, quia putabant, ꝙ Christus posset de pauco cibo facere multum cibum, & tamen vbi nullus cibus esset non posset facere miraculum, & tamen nunc, non habebāt cibos, quia vt dicitur supra in litera obliti fuerant panes accipere: Motiuum autem esse poterat, quia Christus in duabus saturationibus turbarum semper petuit, quot panes haberent, & illos fregit, & diuisit turbæ sup.14. & præced.c. Dicendum, quòd non stat. Primo quia falsum præsupponunt: nam habebant nunc discipuli saltem vnum panem Marc. 8. ſ. obliti sunt panes sumere, & nisi vnum panem in naui secum non habebant, posset igitur illum multiplicare, vt sufficeret paucis discipulis sicut multiplicauerat quinque, vt sufficerent quinque millibus virorum. Secundo quia non erat ista causa dubitationis verisimilis: nam qui poterat de quinque panibus facere tot fragmenta nō adiuncta aliqua exteriori materia, poterat facere panes quotcunque vellet, non existentibus panibus de quibus fierent. Maxime quia istud iam factum fuerat tempore Eliæ, quando ipse pascebatur à coruis apud torrentem Carith ferentibus ei quotidie panē, & carnes mane, & vespere tertio Reg. 17. & quando datus est sibi subcinericius panis in deserto Bersabeę tertio Reg. 19. nam ibi ex non existente cibo fiebat cibus: ita ergo potuisset Christus facere, qui multiplicabat miraculose cibos existentes: & tamen hoc non fecerat primo, vt non esset miraculum suspectum: nā si de foris portaretur cibus, aliqui crederent, quòd opere dæmonum fieret, & sic dicerēt, quòd Christus in Beelzebub dæmoniorum hoc faceret, sicut dixerunt supra nono, & duodecimo cap. dæmonia eijciebat in Beelzebub, hoc autem voluit ipse valde cauere. Tertio quia posset aliquis credere, quod cibos illos modo humano habuisset de alio loco prius clam portatos, nunc verò cum oblatis sibi quinque panibus, fieret in manibus eius tantus cibus qui sufficeret plusquam decem millibus comedentibus, non poterat esse suspectum miraculum. Quarto & præcipue, vt distincte videri posset magnitudo miraculi: nam si de foris cibus duceretur, quantuscunque ille esset non conspicerent vulgares, qui ad pauca aduertunt, & pauca intelligere sufficiunt, in quo cōsisteret istud miraculum, & quantum esset, nunc vero quando viderunt, quòd de quinque panibus creuit in manibus Christi tantus cibus, qui sufficeret plusquam decem millibus comedentium, & supereſſent duodecim cophini pleni, apparebat manifeste quantum esset miraculum. Dicendum igitur, quòd non erat ista discipulis causa diffidendi, sed erat altera duarum, ſ. quia vel nihil considerabant de rebus prǽteritis tanquam obliti illarum, vel quia non intelligebant illas. De primo vt si non recordarentur nunc discipuli illarum duarū saturationum factarum à Christo: nam licet eo tempore quo illas fecerat, vel quando recordarentur earum manifeste putarent, quòd posset Christus similia facere quandocunque vellet, tamen nunc, quia nō recordabantur earum, non habebant aliquid vnde putarent, quòd posset hoc facere. De secundo vt si recordarentur, & tamen non intelligerent, quomodo Christus potuisset facere illas saturationes, aut quomodo factæ essent, & tunc non arguerent, quòd posset facere aliam. Et ista motiua tetigit Christus pro eorum diffidentia, vel modica fide dicens, nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum, &c. quasi dicat, quia non intelligitis, vel nō recordamini, ideo incidit vobis ista fidei paucitas.

Quare Christus dixit nondum intelligitis. Cum tamen nunquam Christus in sensu mystico locutus sit. Quæst. XXIX.

QVAERETVR, quare Christus dixit nōdum intelligitis. Aliqui dicunt, ꝙ intelligitur de mysterio panum, ſ. ꝙ per quinque panes, & duos pisces, & quinque millia hominum volebat Christus innuere aliquòd mysterium, & illud nondum intelligebant discipuli: nam sicut per fermentum intelligitur falsa doctrina Phariseorum, ita per istos panes poterat intelligi aliquid, quod ad Christū pertineret. Sic dicit Hier. ſ. per hoc autem, quod dicit quare non intelligitis, &c. per occasionem docet eis quid significarent quinq; panes, & septem millia hominum, & quatuor millia qui pasti sunt in eremo: ſi.n. fermentum Phariseorum, & Saducęorum nō corporalem panē, sed traditiones peruersas, & hęretica significat dogmata, quare cibi quibus nutritus est populus Dei, non veram doctrinam integramq; significent? & idem dicit Beda. Sed dicendum, ꝙ licet panes, & omnia illa possent aliquid significare in sensu mystico, tñ Christus non inducit ad hoc. Primo quia Christus non adducit aliquid in sensu mystico: nam licet interdum loquatur aliquid in parabolis, in sensu tñ mystico nunquam loquitur. Ratio dictæ est, quia sensus mysticus semper supponit sensum literalem: necesse est enim, ꝙ quælibet scriptura habeat vnum sensum literalem qui est verus sensus illius, & super illum possunt fundari mystici, & ita mysticus nunquā est præcipuus, & tamē sensus quem Christus facit est præcipuus literę, quia litera nihil aliud significat, nisi quòd ipse eam significare voluit: ergo non est mysticus, sed literalis. Et cum dicitur de fermento Phariseorum, quòd significat falsam doctrinam, concedēdum est, & tamen ille est sensus literalis, licet sit metaphoricus, & ideo non significat ibi fermentum, secundum literam id quo pasta fermentatur, ita nunc ſi per panes, & comedentium numerum vellet Christus aliquid designari, esset ille sensus literalis, & tunc non signaretur, quòd vere fuerint quinque panes de quibus tanta multitudo saturata est, & tamē illud fuit in veritate: ergo ille est sensus literalis, quem Christus facit, & non quòd significetur aliqua sana doctrina per

per panes, & comedentes. Secundo patet, & efficacius, quia tunc nō esset ista litera ad propositum Christi: nam ipse arguit hic discipulos paucę fidei, quia nō confidebant, ꝙ posset nunc saturare eos, sicut bis saturauerat multitudinem, & dicit. non intelligitis neque recordamini, ideſt si intelligeretis quomodo saturaui multitudinem, non dubitaretis nūc, ꝙ possem vos saturare, quia tamen non intelligitis dubitatis. Si autē intelligatur in sensu mystico non est ad propositum, quia dato, ꝙ non intelligerent quid significarent panes in sensu mystico, si intelligerent, ꝙ Christus saturauerat turbā de paucis panibus, non dubitarent nūc se posse saturari. Et etiam dato, ꝙ intelligerent quid significarent illi panes, si non intelligerēt, ꝙ Christus potestatem habuerat saturandi turbas, non confiderent nunc se saturandos, ideo non potest sic intelligi. Et dicendum, ꝙ Hieronymus, & Beda non voluerūt tangere sensum literalem huius literę, sed mysticum qui nunc ex illa potest accipi. Dicēdum autem, quòd Christus dixit nondum intelligitis, ideſt non intelligitis, quomodo ego de paucis panibus saturaui multitudinem, & quomodo habui potestatem ad hoc: nā si hoc intelligeretis, non dubitaretis nunc, vt dicetur sequenti quæstione. Sic dicit Theophilus, ſ. ipsi autem discipuli de fermento panum dixisse Dominū putauerunt. hoc autē dicebant, quasi non intelligentes Christi virtutem, quia poterat panes facere ex non ente.

Quomodo poterat esse, quòd discipuli non intelligerent, nec recordarentur de miraculo. Quæst. XXX.

QVAERETVR, quare Christus dixit, non intelligitis neque recordamini, & quomodo poterat esse, ꝙ non intelligerent neque recordarentur. Ad primum dicendum, ꝙ ad hoc, ꝙ discipuli confiderent nunc de Christo, ꝙ posset saturare eos, non existētibus cibis, necesse erat, quòd recordarentur, & intelligerent. Si autem alterum eorum deficeret, non poterant confidere: nam quòd saturaret eos sine panibus, erat miraculum, & hoc non confiderent discipuli de Christo, nisi viderent aliquid vnde esset eis motiuum ad cōfidendum. hoc autem erat, ꝙ Christus bis saturasset tantam multitudinem miraculosè. Si autem discipuli non recordarentur istarum saturationum, non haberent vnde confiderent, ꝙ Christus hoc posset, si autem recordarentur facti, non intelligerent tamen, ꝙ Christus habuisset potestatem ad illud faciendum, non confiderent, quòd nunc posset facere, ideo conuenienter increpantur nunc, quòd ideo modicę fidei fuerūt, quia non recordabantur præteritorum, nec intelligebant illa. De secundo est dubium, quomodo poterant discipuli non recordari huius miraculi saturationis turbarum, quia statim ante hoc factum fuerat, ideo de memoria non poterat excidisse, quia quasi pendebat coram sensibus. Dici potest vno modo, quòd discipuli recordabantur huius facti, sed non intelligebant quomodo Christus facere potuisset, ideo non confidebant, & quia talis recordatio erat prorsus inutilis, ac si non recordarentur, ideo dixit non intelligitis neque recordamini. Secundo potest dici, quòd vere recordabantur discipuli, sed dicitur neque recordamini ad faciendum argumētationem solidam: nam quòd discipuli non confiderent se posse saturari prouenie-bat ex altero duorum, scilicet vel quia non recordabantur prǽteritorum, vel quia non intelligebant illa, & tunc ponitur neque pro vel, scilicet nondum intelligitis neque recordamini, ideſt vel non intelligitis, vel non recordamini, & tamen recordabantur, sed non intelligebant. Et hunc sensum videtur Marcus sequi, qui non posuit recordari, sed solum intelligere, scilicet nondum cognoscitis, neque intelligitis, ideſt licet recordemini non intelligitis. Tertio potest dici, & melius, quòd discipuli non recordabantur, nō quidem, quòd excidisset penitus res ista de memoria eorum, sed quia non cogitabant de ea actualiter quādo incidit sibi ista paucitas fidei, sicut est de incontinentibus, vt dicitur 7. Ethic. 5. c. nam scit incontinēs, quòd malum est fornicari, & non perdit istam cognitionē, quia si perderet transiret in contrariam opinionem, scilicet, quòd putaret bonum esse fornicari, & tunc ex electione prosequeretur, & esset intemperatus, & non incontinens: manet ergo sibi semper ista opinio, quòd sit malum fornicari, & tamen insurgente passione retinet istam opinionem, secundùm habitum, sed non cogitat de illa, & ita dicitur incontinens sciēs, secundùm habitum, sed non secundùm actum. sic in prǽsenti, licet nō excidisset à memoria discipulorum miraculum de duplici saturatione turbarum, tamen quando Christus dixit eis, cauendum à fermēto Pharisæorum, non occurrit ipsis actualiter cogitare de istis saturationibus, & ita non recordabantur, ſ. actualiter, sed retinebant speciem rerum prǽteritarum, per quam possent conuertere se ad cogitandum de illis, quando vellent, & quia nō occurrit eis cogitare actualiter, ꝙ talia Christus fecisset, nō occurrit aliquid per quod arguerent, ꝙ ipse posset eos nunc saturare. Et istud est melius, vt sic stet litera Matthæi, quæ dixit, nondum intelligitis neque recordamini, ita ꝙ Christus vtrunque dixerit, & ita etiam vult Marcus: nam licet à principio non dicat, nisi intelligitis, ſ. nondum cognoscitis neque intelligitis, &c. tamen circa finem redargutionis ait, non recordamini quando quinq; panes fregi, &c. Sed dicetur quomodo poterat esse, ꝙ non intelligerent discipuli miraculum? Dicendum, ꝙ non debet accipi, quòd non intelligerent rem fuisse factam, quia sciebant rem fuisse factam, cum interfuissent, & viderent, quòd turbę realiter fuerant pastę de panibus quinque, & superfuerant cophini duodecim, sed non intelligebant, ſ. virtutem facientis, ideſt quòd quamquam Christus istud bis fecisset, non intelligebant, quòd in Christo esset potestas ad faciendum hoc, & ideo nesciebant vnde hoc fieret, & quomodo, & propter hoc, non confiderent modo, quòd posset similia facere, quia forte nesciebant, an per virtutem suam hoc fecisset, vel lateret ibi aliqua alia virtus faciens hoc. Sic dicit Theophilus, scilicet hoc autem dicebant, quasi non intelligentes Christi virtutē, quòd poterat panes facere ex non ente. Sic etiam dicit Glo. super illo verbo, nondum intelligitis, quasi dicat, neque mysterium intelligitis, neque virtutem in memoria retinetis. Sed dicetur quomodo poterant discipuli non intelligere id, quod factum erat cum tā manifeste fieret coram eis? Dicēdum, quòd hoc erat, quia cor suum erat excęcatum: erant enim homines rudes, qui iudicio suo ad pauca pertingebant, & Christus non eleuabat cor eorum ad intelligendum ista qualiter intelligi, & accipi deberent, & ideo manebāt obtenebrati. sic dicitur Marc. 6. quantum ad primam saturationem turbarum, scilicet ascendit ad illos in nauem, & cessauit ventus, & plus magis intra se stupebant: non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcęcatum, ideſt quando Christus ambulauit in mari super aquas, & eo intrante in nauem cessauit tempestas, obstupuerunt nimis quomodo hoc fieret, & istud fuit, quia non intellexerant de panibus, ideſt miraculum, quod pauloante hoc fecerat saturando turbas, quasi dicat, si de panibus intellexissent, non stuperent, quòd posset ambulare super aquas,

Quis dicatur incontinens, ſm Arist.

aquas, & placare ventos, & tamen quia non intelle- F
xerant quomodo factum fuerat illud, an per virtutem
eius, vel per aliquam aliam latentem virtutem, obstu-
puerunt, quòd potuisset placare mare, & etiam tunc
dubitauerunt, an virtute eius hoc fieret, vel per ali-
quam aliam virtutem ignotam illis, & subditur cau-
sa, scilicet erat enim cor eorũ obcęcatum, idest pro-
pter hoc non intelligebant, quia alias planum erat
ista intelligere. Sic etiam in saturatione secunda man-
sit obcęcatum cor discipulorum nescientium quo-
modo hoc fieret, & ideo non confidebant, quòd pos-
set Christus similia postea facere. sic dicitur Marc. 8.
nondum cognoscitis, neque intelligitis, adhuc cęca- G
tum habetis cor vestrum: oculos habentes non vide-
tis, & aures habentes non auditis. Quare autem per-
mittebat Christus, manere sic corda eorum excęcata
dicetur Marc. 6. vel 8.

Quomodo discipuli intellexerunt Christum loqui de doctrina Pharisæorum. Quæst. XXXI.

QVAERETVR quomodo discipuli tandem intellexerunt, quòd Christus loqueretur de doctrina Pharisæorum: nam ipse non di xit, quòd intelligeretur de doctrina. Dicen-
dum, quòd Christus non dixit fermentum accipi pro doctrina, & tamen arguendo primum sensum, quem H
ipsi conceperant, reduxit eos, vt ipsi per se intelligerẽt veritatem: nam fermentum, aut caperetur, secũdùm literam, aut secundùm metaphoram, secundùm literam signabat id quo pasta fermentatur, & tamen hunc sensum Christus arguit dicens, quòd non de panibus loqueretur: restabat ergo, quòd in sensu metapho. intelligeretur, & tunc nihil occurrebat, quod magis posset accipi, quã doctrina, eo quòd Christus parum ante hoc disceptauerat cum Phariseis, & Saducæis, & damnauerat eorum doctrinam prędeden-
ti capit. & eorum conuersationem supra in litera, sci-
licet, quia in hoc se exercebant, vt Christum tenta-
rent: nihil ergo occurrere potuit magis propinquũ,
quòd deberet significare fermentum, quam doctri- I
nam, de qua parum ante hoc loquebatur Christus.
Sic dicit Chrysost. vt autem addiscas quantum profe-
cerit in discipulis increpatio Christi, & qualiter eo-
rum mentem erexit dormientem, audi quid Euan-
gelista dixit, tunc intellexerunt, quòd non diceret
cauendum à fermento Pharisæorum, sed à doctrina
Pharisæorum, & Saducęorum, quamuis eo hoc non
interpretante.

Quando Christus hoc dixit, quid Apostoli dicebant. Quæst. XXXII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, K
& quot cophinos sumpsistis? quando Christus hoc dicebat, quid Apostoli dicebant.

Dici posset, quòd licet discipuli, non cogitassent actualiter de saturationibus istis, quando Christus dixit eis cauendum esse à fermento Pharisæorum, tamen non exciderat penitus de memoria, vt dictum est supra quæstione trigesima, & ideo cum ista dicerentur à Christo, ipsi erubescerent, & erubescentes tacerent, quia verecundia tacitum hominem reddit.

Dicendum tamen, quòd discipuli, licet erubescerent confitebantur humiliter defectus suos, & Christo quærente ab eis de numero panum, ipsi respondebant: cum enim dixit, non recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis? & dicunt ei duodecim. non recordamini septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis? & dicunt ei septem, vt patet Marc. octauo, licet hoc Matthæus tacuerit.

Dicendum autem hoc dixisse Christum, vt ipsi confiterentur per se magnitudinem miraculi: nam si non expectaret eorum responsionem, sicut per se nominabat numerum panum, & comedentium, ita nominaret numerum cophinorum, & sportarum, sed tacuit dicens, non recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis, & ipsi videntes tunc, quòd optaret ab eis per hoc responsionem, dicebãt numerum cophinorum, & sportarum.

Causa huius fuit, primo vt sicut peccauerant obliuiscendo, ita punirentur tolerando hanc verecundiã, quòd confiterent ore proprio delictum: nam licet confusio magna sit, quòd quis cogatur audire delictum suum ab alio, & non possit abscondere neque excusare, tamen maior est, si publicè cogitur illud cõfiteri ore suo, & ita nunc discipuli confitebantur de numero sportarum, & cophinorum.

Secundo quia magnitudo miraculi in hoc consistebat: nam quòd essent soli quinque panes, & saturatis de eis quinque millibus virorũ superessent duodecim cophini, erat admirandum: ipsi ergo qui illud obliti fuerant confitebantur illud, in quo eius magnitudo consistebat.

Tertio & præcipue, vt iam non obliuiscantur miraculi, neque possint negare aut dubitare de virtute eius, cum Christo increpante eos super hoc ipsi ad ignominiam suam confitebantur numerum sportarum, & cophinorum.

Quare Christus hic non expressit de piscibus, cum in vtraque fuerint pisces. Quæst. XXXIII.

QVAERETVR quare Christus hic non expressit de piscibus: nam in vtraq; saturatione fuerunt pisces, s. in prima fuerunt duo pisces iup. 14. in secunda fuerũt pauci pisciculi prędc. c.
Aliqui dicunt, q̃ hoc fuit, quia pisces non pertinent ad miracula ista, sed soli panes. Dicendum, q̃ non stat. Primo quia tunc non fieret mentio de eis, cũ facta sunt miracula ista, & tñ in vtroq; exprimitur de piscibus, ideo non est ista causa subticendi eos hic. Secũdo quia sicut Christus miraculosè multiplicauit panes, ita miraculosè multiplicauit pisces, benedicẽs vtrosque, & frangens, vt patet Marc. 6. & 8. ergo vtriq; pertinent ad miraculum. Tertio quia pisces ad cibũ pertinent, sicut panes: nam miraculum fuit hic, q̃ de paucis cibis saturaretur tanta multitudo, & tñ pisces saturare poterãt, sicut panes: & si multi pisces essent, etiã si essẽt soli quinq; panes posset saturari turba, sine miraculo, ideo q̃ essent pisces pauci, vel multi ad miraculum pertinebat. Alij dicunt aliter, s. q̃ Christus etiã nominatim de piscibus dixit hic. Et tñ Matthęus subticuit de eis, quia multa tacet. Dicẽdũ, q̃ non vẽ veri-
simile, quia si Matthęus taceret saltem Marc. exprime ret, qui narrat idem factũ, & solet supplere, quę Matthęus tacet, cum in eodẽ facto suppleuit multa, q̃ non ponit Matth. vt patet Marc. 8. & tñ Marc. non dixit. Ideo vẽ dicendum, q̃ Christus non dixerit de piscibus nunc, & vẽ esse causa, quia Christus nõ notificabat discipulis istud factũ de nouo, quasi nunq̃ illud vidissent neque audissent, sed solum reducebat eos ad cogitandum ea, quę ipsi sciebant, & tamen ad hoc sufficiebat qualitercunque dicere: nam paucis expressis cętera sciebant discipuli, nec erat opus illa exprimi, & hæc est vera causa.

Venit

Venit autem Iesus in partes Cęsareæ Phi- A
lippi, & interrogabat discipulos suos dicẽs.
Quem dicũt homines esse filium hominis?
At illi dixerunt, Alii Ioannem Baptistam,
alij autem Eliam, alij vero Ieremiam, aut
vnum ex prophetis. Dicit illis Iesus. Vos au-
tem quem me esse dicitis? Respondens Si-
mon Petrus dixit: Tu es Christus filius Dei
viui. Respondens autem Iesus dixit ei. Bea-
tus es Simon Bariona, quia caro & sanguis
nõ reuelauit tibi, sed pr̃ meus qui in cęlis est.
Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super B
hanc Petram ædificabo ecclesiam meam,
& portæ inferi non præualebunt aduersus
eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et
quodcunque ligaueris super terram erit liga
tum, & in cęlis, & quodcũque solueris super
terram, erit solutum, & in cęlis.

Venit autem Iesus. Hic ostẽdit Iesus se esse humanæ salutis precium. Et duo facit, quia primo ostendit se Dei, & hominum mediatorem. Secundo ostendit se hominum redemptorem per suam passionem, ibi. *Exinde cœpit Iesus.* Prima in duas, quia primo ponitur discipulorum consolatio. Secundo potestatis collatio, ibi. *Respondens autem Iesus.*

Circa primum dicitur. *Venit autem Iesus.* Scilicet postquam venit trans fretum, de quo supra mentio fiebat. *In partes Cæsareæ Philippi.* Vt dicetur infra quæstione trigesimaquinta, & non dicitur, quòd venerit in Cæsaream, sed in partes Cæsareæ, idest in loca aliqua regionis illius, sic dicitur Marcus, cap. octauo, scilicet, & ingressus est Iesus, & discipuli eius in castella Cæsareæ Philippi. *Et interrogabat discipulos suos.* Non interrogabat quasi ignoraret, sed vt eorum confessio circa hoc appareret. *Quem dicunt homines esse filium ho- D*
minis. Idest quem dicunt me esse homines, sciebat enim, quòd varię opiniones erant de eo vulgares, & volebat audire a discipulis quid ipsi audirent dici de ipso. *At illi dixerunt.* Scilicet omnes discipuli hoc responderunt, vel aliqui eorum pro omnibus, & in hoc omnes conuenerunt eo, quòd ista vulgata erãt apud omnes, & non discordabat in hoc sententia vnius ab alio. *Ioannem Baptistam.* Idest quidam dicunt te esse Ioannem Baptistam, & surrexisse a mortuis, sicut putauit Herodes supra decimoquarto capitulo, & Lucæ 9. *Alij Ieremiam.* Etiam resurgẽtem, quia Ieremias a longo iam tempore obierat. *Alij vnum ex prophetis.* Idest non exprimunt determinatum nomen, sed dicunt, quòd vnus de prophetis antiquis fis, & ita nemo E
de Iesu arbitrabatur minus quam esse prophetam.
Dixit illis Iesus. Postquam recitauerant illi alienas sententias, voluit scire quid illi de ipso tenerent. *Vos autem quem me esse dicitis.* Idest nunquid putatis esse talẽ, qualem vulgus asserit, vel quid creditis? *Respondens Simon Petrus.* Supra omnes responderant cum opiniones vulgarium recitauerunt. hic autem solus Petrus loquitur, & vocatur Simon Petrus, quia Simon est nomen suum primum, & proprium. Petrus autem a Christo postea vocatus est. *Dixit. tu es Christus filius Dei viui.* Aperte vero, & perfecte Petrus de Christo professus est naturam, & dignitatem eius aperiens. vocauit enim Messiam, inquantum dixit Christus, & ostẽdit eum esse Deum, inquãtum dixit, quòd erat filius Dei viui, ideſt veri, nam filius Dei non potest esse, nisi A
Deus, quia generatio vniuocationem facit. & ita Petrus dixit eum esse Deum, & hominem. *Respondens autem Iesus.* Postquam Petrus plene, & digne de Christo professus fuerat, respondet Christus retribuendo ei, p illa confessione. *Dixit ei beatus es.* Idest eris, quia dum viuitur nemo beatus est, nisi Christus qui simul erat viator, & comprehensor, vel dicitur beatus in spe certa. *Simon Bariona.* Idest Simon fili Ioannis, sicut enim supra eum vocauerat Simonem Petrum, ita & hic vocat eum Simonẽ Bariona. *Quia caro & sanguis non reuelauit.* Ostendit hic Christus testimonium Petri esse verum ex reuelante: nam cum variæ essent opiniones de Iesu, crederet aliquis, quòd ista ita eẽt dubia, sicut cæteræ, ideo dicit, quòd vera est, quia Petrus nescit hoc per doctrinam humanam, sed per Dei reuelationem. & vocatur caro, & sanguis homo, quia ex carne, & sanguine constat. *Sed pater meus qui in cœlis est.* Idest Deus quem tu confessus es esse patrem meum, reuelauit tibi hoc, quod tu de me professus es, & semper dicit, qui in cęlis est, vt nemo putet eum loqui de patre carnali, quia aliqui credebant esse filium Ioseph, & istam opinionem excludit, inquantum dicit patrẽ suum esse in cęlis. *Et ego dico tibi.* s. quia tu de me talia confessus es. *Quia tu es Petrus.* Idest iam non es Simon, sed es Petrus, quod significat firmitatem, & principalitatem. *Et super hanc petram.* Idest super te qui es petra (vt aliqui volunt) vel super hanc petram, idest C
super meipsum qui sum petra. *Ædificabo ecclesiam meam.* Idest fundabo ecclesiam, vt tota ecclesia pendeat super firmitatem huius petræ, & sit immobilis, sicut ista petra est immobilis. *Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Idest licet infernus pugnet contra ecclesiam non præualebit, & vocantur hæretici, vel infideles portæ inferi, quia licet impugnetur ecclesia, nunquam succumbet. *Et tibi dabo claues regni cœlorum.* Idest potestatem regni cęlorum ligandi, & soluendi, per quas aperitur aditus vitæ æternæ. *Et quodcunque ligaueris super terram.* Idest tu manens in terram. q. d. licet manes in terra non putes te non habere potestatẽ spiritualem, quia quidquid tu facis hic, acceptatur in cęlo, tanquam si ibi fieret. Vel dicitur ligaueris super terram, idest de eis qui sunt super terram, nã qui sunt extra terram, vt in cęlo, vel in inferno non sunt de iurisdictione ecclesiæ, ideo ecclesia non potest soluere, neque ligare, sed solus Deus potest super illos.

Et quodcunque solueris. Ius ligandi, & soluendi Deus par esse voluit, vt ait Ambro. ideo sicut quidquid ligat ecclesia ligatum est, ita quidquid soluit solutum est, & approbatur in cęlis, tanquam recte factum.

An ea quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia, & sint immediate post illa. Quæst. XXXIIII.

QVAERETVR an ea, quæ habẽtur hic sint continuata ad præcedentia, & sint immediate facta post illa. Aliqui dicunt, q̃ non est rectus ordo, qa Luc. 9. immediate post primam saturationem tubarum dicitur, q̃ cum esset Iesus in quodam loco orãs accesserunt ad eum discipuli sui, & interrogauit eos, quem dicunt homines esse filium hominis. Item quia Mar. 8. vbi ponitur istud factum, ponitur aliud ante illud: s. de illuminatione cęci.

Dicendum, quòd hic est rectus ordo. s. quòd istud fuit factum post præcedentia, & tamen non fuit factum immediate post illa, sed Marcus tenuit in hoc ordinem, & expressit oĩa, nam cum Christus venisset in fines Magedan disceptauit ibi cũ Phariseis, & relictis eis transiit vltra fretum, & tunc venit Bethsaidam,

dam, & in regione illa sanauit cęcum Marc. 8. & inde venit in partes Cęsareę Philippi, & tunc quęsiuit a discipulis, quod habetur hic.

Ad primum dicēdum, quòd Lucas multa horum tacuit, nam ea quæ facta sunt inter primam saturationem turbarum, & hanc interrogationem tacuit, ideo nihil interposuit, sed post illam saturationem subiunxit hoc. Cum autem dicitur, quòd factum est hoc dum esset in loco quodam orans. Dicendum, ꝙ verum est, vt infra dicetur.

Ad secundum concedendum est, ꝙ licet hic sit ordo continuus. i. sint ista post præcedentia, tamen non sunt ista immediate post illa, sed illuminatio cęci fuit intermedia, vt patet Mar. 8.

Quæ est ista Cæsarea, vbi venit Christus. Et quo nomine olim vocata & quo nunc a nobis. Et vnde sit ortus Iordanis. Quæst. XXXV.

QVAERETVR cum dicatur hic, quòd venit Iesus in partes Cęsareę Philippi, quæ sit ista Cęsarea.

Dicendum, ꝙ est ciuitas in sorte Nephthalim, tenuerunt tamen eam filii Dan, & vocabatur ista ciuitas ab antiquo Lais, est enim circa libanum. s. ad pedem montis libani. est autem a Sidone distans fere vndecim leucis, a Ierusalem autem quasi quinquaginta duabus, sed Ierusalem est australis, ista autem est multum aquilonaris. s. quasi in extremitate terræ Chanaan, nam terminus illius terræ ab aquilone est libanus, vt patet Numer. 34 & tamen ista ciuitas est ad radices libani, olim enim Lais dicebatur Iudicum, capitulo decimooctauo, & quando postea occupauerunt eam filii Dan eiectis inde Gentilibus, vocauerunt eam Lesendam ex nomine patris sui Dan, eodem capitulo, quasi Laisdan. aliquando tamen vocatur absolute Dan, vt quando dicitur cognouit vniuersus Israel a Dan, vsque Bersabee: ponuntur autem iste duę ciuitates, tanquam extremitates terræ Chanaan. s. Dan ex parte aquilonari, & Bersabee ex parte australi, ita enim mansit nomen ciuitatis. s. Dan vsq; ad tempora Philippi filii Herodis, qui fuit tetrarcha traconithidis, & itureę regionis, est autem ciuitas ista in prouincia traconithidis. Philippus ergo qui præerat illi mutauit nomen illius: ędificauitque eam gloriosam ciuitatem faciens, & in honore Tyberii, qui tunc Romæ imperabat eam Cęsaream appellauit, & ex nomine suo dixit eam Cęsaream Philippi. i. a Philippo conditam, a Grecis autem ciuitas hæc paneas appellatur, sed hodie omnia hæc nomina abierunt, & balenas nominatur. Dicebatur autem Cęsarea Philippi ad differentiam alterius Cęsareę, quæ dicitur Cęsarea Palestinæ, quia est in terra Palestinorū, & est iuxta mare, quam pater suus Herodes magnus in honorē Octauiani Cęsaris ædificauit eam Cęsaream appellās cum prius turris Stratonis diceretur, & est ista in litore maris, alia vero non, & est ista magis australis, & distat a Cęsarea Philippi, quasi per leucas quadraginta, & istius Cęsareæ Palestinę fuit episcopus Eusebius Cęsariensis, qui canones Euangeliorum ab Amonio excogitatos edidit, & distat ista Cæsarea a Ierusalē, quasi per vigintiquinque leucas. Ad portam vero Cęsareę Philippi oritur fluuius Iordanis. Sunt enim duo fontes. s. Ior & Dan ad radices montis libani, qui ad portas ciuitatis huius concurrunt ex nominibus suis Iordanem fluuium efficientes, nam & nomina, & aquas miscent, licet Iosephus non dicat esse hūc verum ortum Iordanis, sed in fonte qui phiala dicitur, sed de hoc non est ad præsens.

Quare Christus quæsiuit hæc a discipulis cum esset in Cæsarea. Quæst. XXXVI.

QVAERETVR quare Christus quęsiuit hęc a discipulis cum esset in terra Cęsareæ Philippi.

Aliqui dicūt, ꝙ hoc fuit, quia Christus voluit quærere a discipulis confessionem suam, & ne hanc exprimere timerent longe eos a Iudęis abduxit. Sic dicit Chrys. in hac. n. Cęsarea discipulos interrogauit lōge eos a Iudæis abducens, vt ab oī timore exuti libere dicant, quæ hēbant in mente. Sic ēt dicit Theophilus. s. postquam eduxit longe a Iudęis discipulos, tunc de se ipso interrogat, vt non timentes Iudęos respondeant veritatem. Motiuum aūt eorum est, quia nōatur hic regio in qua facta est interrogatio. s. in regione Cæsareę Philippi, quasi aliquid adiuuet ad illā interrogationē esse in tali regione. Secundo, quia illa regio est in extremitate terræ Iudęorū. nā vt dictū est ꝑced. c. ista Cęsarea est terminus aquilonaris terræ Chanaan.

Sed dicendum, ꝙ hoc non est multum verisimile. Primo, quia nō erant discipuli extra terrā Iudęorū, qui Christus ista quærebat, nā Cęsarea Philippi ad Iudæos pertinebat. Secundo, quia ista confessio de Chro fieri poterat in quacunque terra Iudęorum, nam nō facta est ista corā Iudæis, sed inter discipulos, & Christū, & sic non oportebat trahi discipulos Christi extra terrā Iudæorum ad istam confessionem faciendam.

Aliqui aūt dicunt, ꝙ hoc fuit, quia nunc Christus interrogauit discipulos, & aperuit mysterium suæ incarnationis, quādo professus est Petrus, quid de Christo crederet, & quia in fide ista fundatur ecclesia, & Christus etiam promittit hic fundationem ecclesiæ dicens, & super hanc petram ędificabo ecclesiā meā, & tū ecclesia fundatur in fide gentium: fuit cōueniēs ꝙ ista interrogatio fieret in terra Gētilium, & ita erat de Cæsarea Philippi, quia regio adiacens illi erat Gentilium, & ita tenet Nicolaus.

Sed hoc etiam non multum videtur, nam licet ecclesia fundata fuerit, & dilatata per eos qui crediderūt de gentibus, tamen ipsa exordium habuit in fide Iudæorum. i. in discipulis qui fuerunt Iudæi, & ab eis totum bonum cępit, & salus: sic dicit Christus Io. 4. salus ex Iudæis est, & ideo ad significandum fundationem ecclesiæ non oportuit, ꝙ deducerentur discipuli ad terram Gentilium, vt ibi facerent professionem istam. Cum autem dicitur, ꝙ nominatur hic Cęsarea, quasi aliquid conferat ad ea quæ dicuntur.

Dicendum, ꝙ non confert, sed Euangelistæ soliti sunt, vt in plurimum nominare loca, in quibus Christus aliquid faciebat, vt ꝙ sanauit paralyticum in Capharnaum, supra 9. & Marc. 2. & ibi leprosum, & socrum Petri, supra 9. ꝙ vinum de aqua fecit in chana Galilęę, & ꝙ crediderint in eum discipuli, Ioann. 2. & ꝙ sanauerit surdum, & mutum in regione Decapoleos. Marc. 7. & ꝙ saturauerit turbas in deserto Bethsaida. Marc. 6. & tamen manifestum est, ꝙ ista loca nihil conferunt ad ista, quæ facta sunt, sed solū referuntur iuxta conditionem scribentium historias ad magis certificandum de re. s. ꝙ non solum factam rem dicant, sed etiam vbi & quando facta est. tempus autē rerum factarum raro Euangelistæ exprimunt, & tamen aliquando exprimunt, sicut supra 2. dicitur, ꝙ in diebus Herodis regis venerunt Magi ab oriente, & natus est Christus, etiam Luc. 3. ponitur quo tempore, & sub quibus principibus cęperit prędicare Ioann. Baptista, & eod. cap. dicitur, ꝙ Christus baptizatus est quando erat incipiens annorum triginta, loca tamen vt communiter nominant Euangelistæ, quando miracula, vel alias res factas referunt, ideo etiam nunc Cęsarea Philippi nominata est.

In quo loco fuit facta hæc interrogatio an in domo, vel in via. Quæst. XXXVII.

QVAERETVR nunc magis in speciali de loco, vbi fuit facta ista interrogatio. nam dicitur hic, ꝙ venit Iesus in partes Cęsareæ Philippi, & interrogabat discipulos suos, est dubium an in domo, vel in via ambulans hoc interrogauerit.

Aliqui dicunt, ꝙ manens in domo, quia Luc. 9. dicitur, & factum est cum esset solus orans, erant cum illo discipuli eius, & interrogauit illos dicens quē me dicunt esse turbę?

Sed obiicietur, ꝙ fuerit facta ambulando in via ista interrogatio, quia dī Mar. 8. & ingressus est Iesus, & discipuli eius in castella Cęsareæ Philippi, & in via interrogabat discipulos eius.

Aliqui dicunt, ꝙ bis hoc Christus quæsiuit semel in via, & semel in domo cum esset orans, & vnum retulit Marcus, aliud vero Lucas.

Sed non stat. Primo, quia eadem verba interrogationis ponunt Marcus, & Lucas, ideo non est verisimile, ꝙ sit diuersa interrogatio. Secundo, & efficacius, quia nō est vllo modo verisimile, ꝙ ista Christus bis interrogauerit responsionem eorum petēs, vt appareret quid ipsi profitebantur de Christo, & quid turbæ de illo dicebant, sed hoc semel factum sufficiebat, quia res de qua professi fuerant eadem semper manebat, ideo non quæreret, nisi semel.

Sed dicendum, ꝙ est eadem interrogatio, quā Lucas, & Marcus refert, & tñ dī ꝙ erat orans Lucæ 9. & ꝙ erat in via Mar. 8. Dicendum, ꝙ non discordāt hæc quia in via poterat Christus orare. immo ibi erat locus conueniens ad orandum, quia nemo eum impediret existentem extra vrbes, & concursus hominū. Sic dicit Augu. lib. de concor. euang. s. pōt aūt, & illud mouere, ꝙ Lucas dominum interrogasse discipulos suos quem illum dicerent hoīes, tunc dicit cum esset solus orans, & adessent, & ipsi Christo. Marcus in via dicit eos ab eodem interrogatos, sed hoc eum monuerit, qui nunquam orauit in via. Sed dicetur nunquid quæsiuit ista ambulans in via, vel manens?

Dicendum, ꝙ licet Christus in via esset: tamen nō ambulabat cum ista quæreret, sed manebat orās. Primo, quia cū ponat orans melius dī stans, q̄ ambulās. Secundo, quia lra Luc. 9. oñdit eum manentem cum ait, & factū est cum esset factus solus orans, erāt cum illo, & discipuli eius, & sic manebant. s. quia cū Christus progrederet in via diuertit ad aliquē locū de itinere, & ibi orabat, & discipuli sui manebant ibi cū ora ret, & tñ Marcus dicit, ꝙ erat in via. i. non erat in vrbe aliqua, vel oppido, sed egressus, & itinerans: & tamē quando orare voluit stetur in loco aliquo nō in itinere, sed seorsum.

Quare Christus interrogauit discipulos, quem dicerent eum turbæ cum ipse hoc sciret. Et quomodo vtile nobis fuit scire in qua reputatione hominum Christus haberetur dum viueret. Item vtile hominibus est scire quid alij de ipsis sentiant. Quæst. XXXVIII.

QVAERETVR quare Christus interrogauit discipulos quem dicerent eum turbæ: nam ipse sciebat quem eum esse dicerent.

Dicendum, quòd hoc fuit, quia Christus volebat quærere a discipulis quid de eo sentirent, vt appareret fides eorū, & tamen absolute, & sine occasione hanc quæstionem facere non videbatur conueniens, ideo voluit, quòd traheret occasionem ex alia, & ideo quę fuit quid dicerent turbæ de eo, vt sic esset locus quę-

rendi, quid ipsi sentirent. Secundo fuit, vt ostenderet iudicia turbarum non esse vera, cum tantum variarēt & postea ipse approbaret sententiā Petri. Tertio fuit, vt esset locus Euangelistis scribendi hoc per quod cō staret nobis in qua reputatione Christus habitus fuerit dum viueret. Et ista etiam est causa prępcipua: nam si Christus non interrogasset hoc, non scriberēt Euāgelistæ illud, & tamen vtile valde nobis erat scire in qua reputatione habebatur, quia hoc confirmat facta sua. s. quia non haberetur in tali opinione, nisi talia opera, & miracula exerceret, qualia nullus de viuētibus posset exercere, vnde eum vnum de prophetis mortuis esse volebant, & propter istam causam posuit Matthęus, supra decimoquarto capitulo, quod Herodes audiuit famam Christi, & mirabatur quis esset, & putabat, quòd Ioānes Baptista surrexerat a mortuis. Quarto fuit ad nos instruendum, vt nos quæramus quid de nobis homines sentiunt, nam licet non debeamus sequi aliorum dicta, sed conscientiæ veritatem, quia hęc est gloria nostra testimoniū conscientiæ nostræ, secundo Corinthiorum, capitulo primo, tamen vtile est, quòd sciamus quid alii de nobis sentiunt. Et hoc vt si forte aliquid de nobis male sentiūt, quod fortassis nō est verum, auferamus illis occasionem talia cogitandi, & si aliquid boni est, quod in nobis laudant in illo proficere sciamus, & pertinet hoc magis ad prælatos quorum vita tota debet esse exemplaris, quia vt dicitur supra 5. capit. vos estis lux huius mundi, & lucerna non debet poni sub modio, sed super candelabrum, & ita episcopi, & omnes prælati ecclesiæ, & ēt dñi tēporales debent quęrere a seruis suis quid de illis hoīes sentiant, vt iuxta hoc vitā eme dēt. Sic dicit Origenes: interrogabat Iesus discipulos, vt ex Apostolorum responsionibus nos discamus diuersas opiniones fuisse apud Iudęos de Christo, & vt nos semper scrutemur qualis opinio sit apud hoīes de nobis, vt siquid male dicitur de nobis, occasiones illius prępcidamus, siquid autē boni eius occasiones augeamus. Sed & discipuli episcoporum Apostolorum instruuntur exemplo, vt qualescunque opiniones audierint foris de episcopis suis referant eis.

Quare Christus dicit quem dicunt homines. Et quomodo omnes opiniones, quæ de Christo eo viuente habebantur, erant in laudem eius. Quæst. XXXIX.

QVAERETVR quare dixit quem dicunt homines.

Dici potest vno modo, quòd dicitur quē dicunt homines. i. turbæ, & dixit hoc ad excludendum Phariseos, & Saducęos, & Scribas: nam isti ęmulabantur ei, & non poterant bona referre. iam enim testimonium suum ipsi protulerant dicentes. In Beelzebub principe dęmoniorum dęmonia eiicit supra 9. & 12. cap, & conabantur quantum poterant obscurare facta Christi, fatium ergo erat talium testimonium quærere, sed aliorum, qui circa Christum indifferentes erant.

Sed etiam dicendum, ꝙ turbarum iudiciū non erat requirendum circa Christum, quia nescibant dicere verum de illo.

Dicendum, quòd si non perfecte, tamen saltem sine prauitate de eo testimonium ferrent, sed Pharisæi qui erant pleni iniquitate, non poterant, nisi mala dicere, quia ex abundantia cordis os loquitur, supra 12. capitulo, & Luc. 6. Sic dicit Chrysosto. non autem dicit quem me dicunt esse Scribæ, & Pharisæi, sed quem me dicunt homines, plebis mentē, quę ad mala inflexa nō erat inuestigans, & si enim multo humi-

lior,i.minor, quam oportebat eorum de Christo es- F
ſſet opinio,ſed tamen a nequitia libera erat. Phariſæo-
rum aũt opinio de Christo erat plena multa malitia,
Secundo, vt alii dicunt dixit quem dicunt homines,
ad oſtendendum cõditionem reſponſionis.ſ.iſta,quę
reſponderunt Apoſtoli oſtendebant, ꝙ illi qui ea di-
cebant erant homines,& nihil aliud,quam homines,
quia de Christo,nihil niſi humanum ſentiebant, qui
autem de Christo deitatem iudicant aliquid ſupra ho
minem ſunt,quia caro,& ſanguis non reuelat eis, ſed
pr̃ cęleſtis. Sic dicit Hier. pulchre interrogat quẽ dn̄t
hoĩes eſſe filium hoĩs, quia qui de filio hoĩs loquunt̃
hoĩes ſunt,qui vero diuinitatem eius intelligunt non
hoĩes, ſed dii appellantur, iſte tamen modus dicendi G
magis eſt myſticus,quam literalis.

Tertio poteſt dici,& melius,quòd dixit quem dn̄t
hoĩes.i.oẽs hoĩes. voluit.n.Christus audire a diſcipu-
lis oẽs opiniones,quæ de ipſo erant,& ſi quæreret ſpe-
cialiter de aliquo ſtatu,vel conditione hominum, qd
de eo ſentirent referretur ſolum opinio illorum, &
quia opiniones omnes, quæ de Christo habebantur
erant in laudem eius, voluit ꝙ oẽs referrentur, & tñ
non referrentur omnes ſi ſpecialiter Chriſtus,quære-
ret de aliquo ſtatu hoĩum,quid de eo ſentiret,iõ quę-
ſiuit de omnibus hominibus,quid de eo ſentiret, &
hoc conſonat literæ,& reſponſioni Apoſtolorũ,quia
retulerunt varias opiniones. ſ. alii Ioannem Baptiſtã, H
alii Ieremiam,&c.

Quarto põt dici, & ẽt valde conuenienter, ꝙ dixit
quem me dicunt homines. i. quem me dicunt alii eẽ,
diſtinxit.n.omnes hoĩes in duos. ſ.in diſcipulos ſuos,
& in extraneos.omnes autem extraneos ſub nomine
hominum incluſit. diſcipulos autem per ſe nomina-
uit,& vt oſtendat,ꝙ nunc non quærebat,quid ipſi ſen
tirent de eo, ſed quid ſentirent extranei dixit, quem
dicunt hoĩes, &c.i. quid ſentiunt omnes extranei de
me. Et patet hoc,quia poſtquam quæſiuit quẽ dicunt
homines, &c. & reſponſum eſt, ſubiunxit dicens,vos
autem quem me eſſe dicitis? & ſic nomine hominũ
incluſit omnes qui non erant diſcipuli ſui.

Quare dixit quem dicunt filium hominis eſſe.
Quæſt. XL. I

QVAERETVR, quare dixit quem dicunt filium
hominis eſſe.

Aliqui dicunt, ꝙ hoc dixit ne de ſe iactanter loqui
videretur: nam hic quærebat ſententias populi de ſe
in quibus laudandus erat,vt ergo non videretur iſtam
laudem petere: locutus eſt de ſe, tãquam de extraneo
vocans ſe,filium hominis. Sic dicit Hieronymus,ſcili-
cet non etiam dixit quem me dicunt eſſe homines,
ſed quem dicunt eſſe filium hominis, ne iactanter de
ſe quærere videretur.

Sed hoc nõ multum ſtat, quia maior laus erat ſibi
danda in ſnĩa Apoſtolorum de eo,quam in ſnĩa turba K
rum. Et tamen qñ quęſiuit quid ſentirẽt Apoſtoli ait,
vos autem quem me eſſe dicitis.

Dicendum ergo videtur, quòd magis hoc fecit ex
conſuetudine ſua, quia ſolet ſe vocare filium homi-
nis, vt ſupra 9. vt ſciatis, quia filius hominis poteſtatẽ
habet, & ſupra 11. venit filius hoĩs manducans, & bi-
bens,& ſupra 12. qui peccauerit, vel dixerit verbum
in filium hominis,& ita vt communiter.ita ergo hic,
quia tamen turpe eſt in eodem contextu eandem di-
ctionem ſæpe repetere,cum dixiſſet quem dicunt ho
mines eſſe filium hominis ſubdit. vos autem quem
me eſſe dicitis, & tamen ſi ab eis ſolis quæreret, aut
primo ab eis diceret, vos quem dicitis eſſe filium ho-
minis.

An conueniens erat accipi hanc confeſſionem, vel ſententiam turbarum de Chriſto. Et quod totum,quod populi de Chriſto confitebantur erat in laudem eius.
Quæſt. XLI.

QVAERETVR an conueniens erat accipi hic cõ-
feſſionem,vel ſententiam turbarũ de Christo.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia non ſentiebant aliquid
dignum de Christo: nam putabant eum eſſe ſolũ ho-
minem,cum tamen eſſet Deus.

Dicendum, ꝙ conueniens fuit quæri ſententiã po-
puli: nam licet populus non ſentiret adhuc digna de
Christo,tamen ſentiebat aliquid, quod ad laudẽ eius
pertinebat:nam dicebant eum aliis hominibus excel
lentiorem,ſupra 9.nunquam ſic apparuit in Iſrael,&
vocabant ipſum prophetam magnũ. Luc.7.prophe-
ta magnus ſurrexit in nobis, & omnes ſententiæ po-
puli de eo ad laudem erant. Quod patet in eis, quæ
narrantur hic,quia nulla earum minorem faciebat eũ
propheta, qualeſcunque autem laudes Chriſti haberi
a Iudæis bonum erat, ideo conueniens fuit quæri de
omnibus ſententiis populi. Sic dicit Chryſoſt.plebis
mentem, quæ ad mala inflexa non erat dominus in-
ueſtigat,& ſi enim multo humilior, quam oportebat
eorum erat de Christo opinio,tamen a nequitia libe
ra erat. Secundo fuit, vt ex hoc nos ſciremus,qualis
erat opinio de Christo, dum viueret. ſ.quia nemo de
eo opinabatur, niſi ea, quæ ad laudem pertinerent.
& hoc valde confirmat ea, quæ de eo leguntur.ſ.non
eſt admirãdum,ꝙ Chriſtus egerit ea,quæ de ipſo ſcri-
pta ſunt cum talis apud omnes de eo opinio habere-
tur. Tertio ponuntur iſta ad confuſionem Iudęorum
qui illum occiderunt.nam quæcunque opinio de illo
teneretur, faciebat eum prophetam ſanctum, ſed illi-
citum erat talem occidi,ſed potius aſſentire ei in om-
nibus, ideo ex opinionibus ſuis de eo apparet illos fuiſ
ſe valde culpabiles. & hoc erat potiſſimum. Quarto
fuit, vt confeſſio diſcipulorum veriſimilis videretur:
nam ſi ſola confeſſio eorum poneretur, cum eſſet ad
magnam laudem Chriſti,eſſet ſuſpecta,quia dicerent
quòd hoc illi dixerant in fauorem magiſtri ſui,& nõ
erant idonei teſtes: ponitur ergo ſimul confeſſio po-
puli,quæ tota erat ad laudem Christi,vt viſis laudibus
quas totus populus (licet varie) de Christo profite-
batur, non eſſet difficile credi maiora eſſe, quæ diſci-
puli ſcire poſſent, qui magis cum domino conuerſa-
bantur. Quinto fuit,vt videatur confeſſio diſcipulo-
rum differens a profeſſione plebis: nam ſi ſolum di-
ſcipulorum poneretur confeſſio, putaretur quòd illã
acceperant diſcipuli ex his, quæ in vulgo audierant,
& ita non eſſe ſolidam confeſſionem, ideo poſuit
vtranque confeſſionem, vt videatur, quòd vna non
pendet ex alia.

Quare Chriſtus prius quæſiuit quid vulgus de eo ſentiret,quam diſcipuli. Et quod ideo Chriſtus prius quæſiuit quid de eo populi ſentirent,vt diſcipuli poſtea de eo aliquid maius confiterentur. Quæſt. XLII.

QVAERETVR quare Christus prius quæſi-
uit quid vulgus de eo ſentiret, quam diſci-
puli. Dicendum, quòd fuit. Primo, quia
Christus introduxit interrogationẽ de ſen-
tentia populi, tanquam occaſionem ad petendũ qd
ſentirent diſcipuli: pręponi ergo debuit. Et fuit occa-
ſio in hoc, cum.n.Chriſtus quæſiuiſſet de ſnĩa popu-
li,ſi rideretur vua oĩum ſnĩa non oportuiſſet vltra pe
ti quid diſcipuli ſentirent, quia veriſiłe erat eos idem
ſentire,qđ totus populus concorditer ſentiebat, qa tñ
populi erat tam diſcors ſententia,ipſa res videbat exi-

gere,vt ab eis peteretur,quid ipſi ſentirent, an appro- A
barent aliquam de ſententiis populi, vel aliquam aliã
tenerent. Secundo fuit, quia ſententia diſcipulorum
erat futura ad maiorem laudem Christi, quã ſnĩa po-
pulorum, debuerũt ergo prẽmitti ſnĩæ populi,in qui-
bus laudabatur Christus,ſed minus, vt ſic quaſi grada
tim ad maiorem laudem,quæ verbis Apoſtolorũ ex-
primenda erat veniretur, nã ſi prius peteret ſnĩa Apo-
ſtolorum,ſuperuacuũ erat poſtea peti ſnĩas vulgi,quę
aliquid minus exprimerent. Sic dicit Chryſ. ſciens q-
dẽ interrogat,quia decebat,vt diſcipuli, qñque eũ me
lius laudarent,q̃ turbæ. Tertio fuit,vt confeſſio diſci-
pulorum videretur rationabilis,& veriſimilis. ſi.n.nõ
poſita expreſſe turbarum confeſſione,vel non prece- B
dente poneretur confeſſio diſcipulorum, diceret ali-
quis,ꝙ ex fauore ad magiſtrum ſuum hoc profiteren
tur,& non quaſi res ab eo geſtæ talem profeſſionem
merererentur: ponitur ergo turbarum confeſſio: & li-
cet ſit varia, tñ in qualibet earũ laudat̃ Chr̃s.nõ ergo
erat mirandum, ꝙ diſcipuli, qui Christum ſpecialius
nouerant,hoc de eo profiterentur: cum turbę talia di-
cerent. Quarto fuit, vt videatur confeſſio diſcipulorũ
differens a ſententijs plebis, & hoc,vt non putet quis
ſententiam eorum acceptam ex opinione vulgi, ſed
ex Dei reuelatione: nam licet confeſſio populi
multum iuuet diſcipulorũ confeſſionẽ veriſimilẽ eã
reddens: tñ non conſonat ei penitus, ideo fuit conue- C
niens, vt poneretur vtraque ſententia, ſcilicet plebis,
& diſcipulorũ: nam ſi ſola ſententia Apoſtolorum
poneretur putaretur,ꝙ illud dixerunt ſecuti forte opi
nionem plebis, & ita ferrent teſtimonium ex auditis,
& nõ ex expertis,& viſis,& tamẽ ſententia plebis ſępe
eſt fallax, ideo oſtendit vtranque opinionem prępo-
nens opinionem populi, vt appareat ſententia Apo-
ſtolorũ nõ eſſe ſumptã ex ſnĩa populi, ſed ex origine
alia: cum multum differat ab illa. Sic dicit Beda.pul-
chre Dominus fidem diſcipulorũ exploraturus prius
turbarum ſententiam interrogauit: ne illorum con-
feſſio non veritatis agnitione probata, ſed vulgi vi-
deatur opinio, nec firmata, nec cõperta credere, ſed
inſtar Herodis de auditis hęſitare putẽtur. Quinto fuit
quia licet confeſſio populi fuit ad laudem Christi, D
quia tamen imperfecta erat, reijcienda erat: cõfeſſio
autem diſcipulorum erat acceptanda, & ob hoc de-
buerunt pręponi ſententię populi,vt illis excluſis ſen-
tẽtia diſcipulorum,quę vera erat teneretur. Et iſte eſt
modus in diſciplinis, quia tradẽtes ſcientiam ſi enar-
rare volunt varias poſitiones.primo ponunt illas,quę
reijciendę ſunt, & vltimo ſubiungunt illam, quę te-
nenda eſt. Sic dicit Cyrillus: vide interrogationis ele-
gantiam,dirigit enim prius eos ad extrinſecas laudes,
vt eis euulſis veram opinionem generet, vnde cum
dixiſſent diſcipuli,plebis opinionem, eorum ſenten-
tiam interrogat cum dicitur: vos autem quem me
eſſe dicitis?

Quare diſcipuli tam varias ſententias retulerunt. Tamen nulla opinio,quam populi de Chriſto habebant faciebat eum minorem propheta. Quæſt. XLIII. E

QVAERETVR quare diſcipuli retulerunt tã
varias ſnĩas. Dicendũ, ꝙ hoc fuit,quia Chri-
ſtus voluit, ꝙ dicerentur omnes ſententię,
quę de eo erant: nam ait: quem dicunt ho-
mines eſſe filium hominis? & nomine hominum cõ-
prehendit omnes prẽter ipſos diſcipulos, de quibus
dicitur: vos autem quem me eſſe dicitis? Et conue-
niens fuit, quòd omnium turbarum ſententię pone-
rentur. Primo quia omnes erant ad laudem Christi:
nulla enim eum minorem propheta faciebat, & ta-

men conueniens erat omnes laudes Christi a popu-
lo delatas ſcribi, ideo debuerunt poni omnes ſenten-
tię populi, non videbantur autem plures eſſe, quam
iſtę, ideo non potuerunt plures referri. Secundo, &
pręcipue, quia ſi non ponerentur opiniones omniũ
de Christo: diceret aliquis, quòd non erat iſta cõfeſſio
ſufficiens, quia licet quidam hoc dicerent, aliorum
poſitio erat multum diuerſa: ponuntur ergo omniũ
poſitiones, vt videatur, quòd licet particulariter non
conuenirent: omnes tamen in hoc conueniebant,
quòd Christum valde laudabant, & magna de ipſo
confitebantur.

Sed dicetur, quare non ponitur hic ſententia Pha-
riſęorum, & Scribarum, & Saducęorum de Christo?
non enim tenebant ipſi aliquid eorum, quę dicuntur
hic,ſed aſſerebant, ꝙ in Beelzebub dęmonia eijceret
ſupra 9.& 12.c. Dicendum ꝙ illi non poterãt recipi
conuenienter in teſtes,quia manifeſte conſtabat illos
eſſe ęmulos,& malignos: cum aperta Christi miracu-
la deteſtarentur,& quanto ille maiora faciebat,tanto
illi deteriora de eo dicebant, & nitebantur grauius
ei nocere. non ergo poſitum fuit illorum teſtimoniũ:
illi quidem non ſolum non dicerent eum eſſe ꝓphe-
tam, ſed etiam, nec eſſe a Deo, vt dicit̃ Ioan.9 nõ eſt
hic homo a Deo, qui ſabbatũ non cuſtodit, ſed dice-
bant eum poſſideri a dęmonio. Io.5. nonne bene dici-
mus nos, quia Samaritanus es, & dęmoniũ habes? &
Mar.3. dixerunt Beelzebub habet, & in poteſtate dę-
monis dicebãt miracula facere, ſaltẽ expulſiones dę-
monum ſupra 9.& 12. ſolius ergo turbę, quę indiffe-
rens erat teſtimonia expreſſa ſunt. Sic dicit Chryſo.
plebis mentẽ inueſtigat,q̃ ad mala inflexa non erat,&
ſi enim multo humilior, quam oportebat eorũ opi-
nio erat de Christo, ſed tamen a nequitia libera erat.
Phariſęorum autem opinio de Christo erat plena
multa malitia.

Quomodo potuerunt de Chriſto putare,quod erat Ioannes Baptiſta cum ille mortuus eſſet. Et quod videtur huiuſmodi error ortum ab Herode habuiſſe.
Quæſt. XLIIII.

QVAERETVR qũo potuerunt de Chriſto puta-
re, ꝙ erat Ioã. Baptiſta, quia ille mortuus erat
cum eum decollauerit Herodes ſupra 14.

Dicendum, ꝙ putabant eum ſurrexiſſe a mortuis,
& ita nunc miracula facere. Sed hoc qũo poterat cre-
di, quia Io. Baptiſta, & Chriſtus concurrerunt? nam
Ioannes oſtẽdit Christum coram populo Io.1.dicẽs:
ecce agnus Dei, ecce qui tollit pcta̅ mundi. Etiã am-
bo eodẽ tẽpore baptizauerunt, ita vt Ioanne baptizã-
te ante, plures diſcipulos iam Chriſtus faceret, quam
Ioannes. Io.3.& de hoc diſcipuli ęmularent̃ Christo
eo.c.& audito hoc, ꝙ Phariſei ſimul murmurarent
dicentes, ꝙ plures diſcipulos facerer Ieſus, q̃ Ioannes
receſſit de Iudęa in Galilęam. Io.4. Et etiam manens
Ioannes in carcere miſit diſcipulos ad Ieſum interro-
gans per illos. tu es, qui venturus es? an alium expecta-
mus? ſupra 11.& factum eſt coram turbis multis eod.
c.& Lucę 7.iõ nõ poterat aliquis credere, ꝙ Ieſus eſſet
Ioannes reſurgens, quia ambo ſimul magno tẽpore
ſuperuixerunt prẽſentibus eis, qui nunc erant.

Dicendum, ꝙ ſiquis diligenter Ioannẽ.& Christũ
agnouiſſet; non poſſet errare circa hoc, ſed iſta opinio
habuit ortum ex errore eorum, qui Ioannẽ,& Chri-
ſtum nõ agnouerunt ſimul viuentes. Vñ habuit ortũ
ab Herode: ille enim audiens famã Ieſu dixit: Ioannes
Baptiſta ſurrexit a mortuis. Et iterum audiens Hero-
des famam Ieſu ait pueris ſuis: hic eſt Ioannes Bap-
tiſta ſupra decimoquarto, & hoc fuit, quia Hero-

des agnoſcebat Ioannem, ſed non Ieſum, nunquam enim eum viderat, & cupiebat illum videre Lucæ 9. & tamen nunquam vidit illum, vſque ad diem quo occiſus eſt, quia tũc Herodi preſentatus eſt Luc. vigeſimotertio, & dicitur, quòd Herodes erat cupidus videre eum ex multis diebus. Secundo errabat Herodes, quia famam Chriſti non audiuit, vſque poſt mortem Ioannis, & ita fuit ſibi cauſa putandi, ꝙ Ioannes ſurrexiſſet, qui tñ cognouerant ſimul Ioannem, & Ieſum viuentes non putabant Ieſum eſſe Ioannem Baptiſtã, & ita fuit iſta opinio Herodis, & aliorũ q̃ ignotum habuerant Ieſum ante mortem Ioannis.

Cur potius populi putab ant Ieſum eſſe Ioannem, quam aliquem alium. Quæſt. XLV.

QVAERETVR dato, ꝙ potuiſſet credi Ieſum eſſe Ioannem ab eis qui non nouerant ambos viuẽtes, cur putabant eſſe Ioannem, & cur potius quã aliquem alium.

Aliqui dicunt, ꝙ fuit hoc propter ſimilitudinẽ offi cii, ſ. quia baptizabat, ſicut Ioannes. Sic dicit Hiſtoria Scholaſtica.

Sed hoc non ſtat, nam Chriſtus non baptizabat, ſed diſcipuli eius, vt dicitur Ioan. 4.

Item quia dato, ꝙ putaretur baptizare, non magis crederetur de eo, quòd erat Ioannes Baptiſta, quam de aliquo diſcipulorum eius cum illi baptizarẽt. Tertio, & præcipue patet, quia hoc eſſet præſupponendo, quòd illi qui putauerunt eum Ioannem Baptiſtã ſcirent, quòd baptizabat, & agnoſcerent conuerſationem eius, ſed potius fuit e contrario, nam iſta opinio orta eſt ab Herode, vt dicit Origenes, & colligitur ſ. 14. & Mar. ſexto, & tamen ille non agnoſcebat eum, ſed ſolum audiuit mitacula eius, de quibus expauit, vt colligitur Marc. ſexto, non ergo vocauit eum Baptiſtam, quia baptizabat, quia hoc Herodes neſciebat, ſed audierat ſolum ſigna, quæ faciebat, nam ſi audiret, quòd baptizaret de hoc non admiraretur, quia leue erat cuilibet baptizare, & tamen Ioannem Baptiſtam vocauit eum, quia audijit illa magnalia de eo, ergo non quia baptizabat.

Dicendum ergo, ꝙ vera cauſa fuit magnitudo miraculorum Chriſti, nam talia audierat Herodes de Chriſto, ꝙ non putauit, ꝙ aliquis hominum illa facere poſſet, niſi Ioannes, ideo putauit, ꝙ ſurrexiſſet Ioannes, ſic dicitur Luc. 9. Ioannem ego decollaui, quis eſt de quo talia audio? q.d. decollato Ioanne ego neſcio quis talia facere poſſit, ideo credo, quod ſit ipſe, & ſurrexit a mortuis.

Quomodo Herodes, & cæteri, qui tenebant hanc poſitionem putabant Chriſtum eſſe Ioannem Baptiſtam, cum Ioannes nullum feciſſet miraculum. Quæſt. XLVI.

QVAERETVR quomodo Herodes, & cæteri qui tenebant hanc poſitionem putabant Chriſtum eſſe Ioannem Baptiſtam, nam admirabantur de multitudine, & magnitudine miraculorũ Chriſti: tamen Ioannes nullum miraculum fecerat, Io. 10. ſ. Ioannes quidem nullum ſignum fecit: melius ergo putarent, quòd eſſet Eliſeus qui multa miracula fecerat, nam præter Moyſen videtur Eliſeus eſſe maior omnibus prophetis in miraculis. immo & multi putabant eum fuiſſe maiorem Moyſe in miraculis, quia mortuos ſuſcitauit duos, quod Moyſes non fecit, quarto Regũ quarto, & 13.

Dicendum, quòd licet Ioannes viuens nullum miraculum fecerit; tamẽ reſurgens putabatur miracula multa facturus, nam putauerunt antiqui, ꝙ oẽs ſancti poſt reſurrectionem erunt multo potentiores, quam cum viuerent. Sic dicit Rabanus: bene autẽ de reſurrectionis virtute oẽs ſenſerunt, ꝙ maioris potentiæ ſunt ſancti futuri cum a mortuis reſurrexerint, quam fuere cum adhuc carnis infirmitate grauarentur: potẽtia autem ſanctorum futura poſt reſurrectionem accipiebatur ex meritis vitæ, & non ex proportione poteſtatis, quam viuentes habuerunt, & quia inter homines nullus putabatur ſanctior Ioanne, credebat ꝙ poſt reſurrectionem nullus faceret tanta miracula, ſicut Ioannes, & quia Ieſus tanta miracula faciebat, putatum eſt, ꝙ ille eſſet Ioannes Baptiſta reſurgens: de hoc dictum eſt ſupra 14. c. q. 8. & 9.

Quare ponitur prius de Ioanne, quam de aljs. Quæſt. XLVII.

QVAERETVR quare ponitur prius de Ioãne quam de aliis. ſ. alii Ioannem Baptiſtam.

Aliqui dicunt, ꝙ in his nõ oportet cãm reddi. Nã de ordine non eſt magna q̃ſtio potiſſime, vbi eſt ordinatio in rebus per accidens, & ita eſt hic. Sed dicendum, ꝙ aliqua eſt cauſa ordinis hic, & prima videtur, quia forte iſta opinio erat communior, & ponebatur, tanq̃ veriſimilior, ſicut. n. Herodes credidit Ieſum eſſe Ioannem reſurgentẽ. ſ. 14. & Mar. 6. ita & multi alii crediderunt, & ideo ponit prima. Sic dicit Theophi. multi namque putabant, ꝙ Ioannes a mortuis ſurrexiſſet, ſicut & Herodes credebat, & poſt reſurrectionẽ ſuam miracula ꝓpetraſſet. Secundo pp dignitatẽ perſonæ: erat. n. melior Ioãnes oĩbus noĩatis, ideo opinio de eo prępoſita eſt. Et hoc ẽt eſt veriſimile, quia talis videtur eſſe hic ordo in oĩbus nominatis: nam Ioannes erat cęteris melior eo, ꝙ inter natos mulierum non ſurrexerat maior Ioanne Baptiſta. ſ. 11. & poſtea ponitur Elias, & ille prędcit Ieremiam, quia Elias videbatur excellentior, tam in auſteritate vitæ, quia vitam heremiticam tenuerat, & ẽt in operatione miraculorum, quia ipſe primũ inter prophetas mortuum ſuſcitauit. 3. Reg. 17. & poſt Ieremiam ponuntur prophetæ ſine nomine, & iſtud eſt ſatis veriſimile.

Quare putabant aliqui, quod Ieſus eſſet Elias. Et quod Iudæi eiuſmodi opinionem habebant de quocunque homine quem alijs excellere videbant. Quæſt. XLVIII.

QVAERETVR quare putabant aliqui, ꝙ Ieſus eſſet Elias.

Aliqui dicunt, ꝙ Chriſtus baptizabat, & ita dicunt per vnum de prophetis ſignificari Eliſeum, ac ſi exprimatur Elias, & Eliſeus, & cauſa eſt, quia Chriſtus baptizabat, & iſti duo prefiguraue runt baptiſmum per tranſitum Iordanis. nam tranſierunt Iordanem aperiendo aquas. 4. Reg. 2. c. Sic tenet Hiſtoria Scholaſtica.

Sed non ſtat, Primo, quia tunc oportebat, quòd Iudei intelligerent, quod per illum tranſitum Iordanis prefigurabatur baptiſmus Chriſti, ſed falſum eſt, quia iſtud pertinet ad ſenſum myſticum. Iudei autẽ nihil putabant ſignificari per tranſitum Iordanis, ſed ſolũ eſſe rem geſtam. Secundo, quia ẽt ſi aliquid ſignificaretur per hoc Chriſtus eẽ Elias. Tertio, quia p baptiſmũ non magis arguebat de Chriſto, ꝙ eſſet Elias, q̃ ꝙ eſſet aliquis de prophetis, quia officiũ baptizãdi omnibus prophetis competere poterat, ſic patet Io. 1. qñ nuncii Iudęorum ſolicite quæſierunt a Ioanne, quare baptizaret dicentes, ſi tu nõ es Chriſtus, neque Elias, neque propheta, cur baptizas? & ita non erat ſpecialis coniectura ad putandum, ꝙ eſſet Elias per hoc, ꝙ baptizabat.

Alii ergo dicunt, ꝙ vocauerunt eum Eliam propter feruorem zeli, fuit enim feruidus valde Elias cõtra cultores Baal, & occidit quadringentos prophetas Baal. 3. Reg. 18. ita Chriſtus erat feruens: nam funiculo facto, quaſi flagello excluſit ementes, & vendẽtes de templo Io. 2. dicens domus mea, domus orationis vocabitur, & vos feciſtis eam ſpeluncam latronum, & hoc tenet Nicolaus.

Sed iſta parua ſimilitudo eſt, ideo dicendum, ꝙ nõ fuit hæc cauſa, ſed quia putabatur Elias venturus, & quotidie expectabatur a Iudæis: dixerat enim Deus, ꝙ mitteret Eliam, vt conuerteret corda patrũ ad filios. Malach. 4. & putabant eum venturũ ad tempus Meſſię, ideo qñ Chriſtus dixit diſcipulis transfiguratus añ eos, ꝙ nemini dicerent viſionem, quouſque filius hominis reſurgeret a mortuis, dixerunt illi, quid ergo Scribę dicunt, quia oportet Eliam venire primum, & ob hoc ẽt Iudei qñ videbant aliquem virum excellẽtem putabant, ꝙ ille eſſet Elias, aut Meſſias, quia iſti expectabantur quotidie, & ideo Iudei videntes Ioannem Baptiſtam, tam excellentis vitę, quæſierũt ab eo, an eſſet Chriſtus, & cum dixiſſet, ꝙ non, quæſierũt an eſſet Elias. Ioã. 1. ita ergo cum Chriſtus faceret tã admiranda, poterat de eo cogitari, ꝙ ipſe erat Elias qui venturus erat: immo conſideratis operibus ſuis nihil magis de eo cogitandum erat, q̃ ꝙ eſſet Meſſias, aut Elias, potiuſquam Ioannes Baptiſta, licet forte illa portirio plures haberet ſectatores.

Sed dicetur ſi Elias crederetur eſſe Ieſus, quomodo poterat hoc putari?

Dicendum, ꝙ Elias raptus eſt in curru igneo in cęlum. 4. Re. 2. & manet in Paradiſo terreſtri, nã Enoch manet in Paradiſo terreſtri. Eccleſiaſtic. 44. & tamen Enoch, & Elias ſimul eſſe feruntur, & reſeruatur viuens, vt veniat temporibus ſuis. Eccleſiaſt. 48. & ideo iſte non reſurget, vt veniat. Si tamen quis crederet, ꝙ Elias mortuus erat poterat credere, ꝙ reſurgeret, qa ita putauit Herodes, ꝙ Ioannes ſurrexerat a mortuis, & miracula faceret, ſupra 14. & Mar. 6. Sic dicit Origenes. ſ. alii Eliam. ſ. æſtimantes, ꝙ aut ſecundam naturitatem ſuſcepit Elias, aut ex eo tempore in corpore viuens in tempore apparuit illo, & magis tñ credetur, ꝙ viuebat, & mittebatur nunc. quia ita ſcriptura innuit eum viuentem.

Quare putabatur a quibuſdam, quòd eſſet Chriſtus Ieremias. Qui fuit præcipuus interceſſor apud Deum pro Iudæis, qui ſumunt ſanctificationem pro apparatu, & deſtinatione. Quæſt. XLIX.

QVAERETVR, quare putabatur a quibuſdam, ꝙ eſſet Ieremias.

Aliqui dicunt, ꝙ non oportet dari cauſa in erroribus oĩum, nec ad hoc aſtringimur. Sic dicit Hier. ſ. tur be potuerunt errare in Elia, & Ieremia, quẽadmodũ Herodes errauit in Ioanne, vnde miror quoſdã interpretes cauſam errorum inquirere ſingulorum.

Dicendũ tñ, ꝙ licet errantes nõ habuerunt cãm ad errandum, quia ſi cãm haberent non eſſet error: tñ habuerunt ſaltẽ aliqua motiua colorata, & illa inquiritonus. Aliqui añt dicunt, ꝙ fuit hoc, quia Ieremias ſanctificatus creditur in vtero, ſicut Chriſtus eſt ſanctus ex vtero. Sic tenet Hiſt. Scholaſt.

Dicendum, ꝙ non ſtat. Primo, quia Iudei non credunt Ieremiam ſanctificatum in vtero, quia quod dr

Iere. 1. antequam exires de vulua ſanctificaui te: non accipiunt Iudei pro ſanctificatione, quæ eſt emundatio a pctõ originali, quod in vtero contrahitur, ſed ꝓ apparatu, vel deſtinatione. ſ. antequam exires de vulua ſanctificaui te. i. apparaui te ad mittendum te, ſicut dicitur Ioſue 3. ſanctificamini in diem tertiũ. i. eſtote parati. Secundo, quia tunc præſupponeretur, ꝙ Iudæi iſti ſciebant Chriſtum ſanctum ex vtero, & tunc iſti cognoſcerent eum eſſe Deum, & hominem, & confeſſio iſtorum eſſet, ſicut confeſſio diſcipulorũ. Tertio, quia aut iſti putarent Chriſtum eſſe natũ de muliere, aut non: ſi non putarent eum eſſe natũ neſcirẽt eum ſanctificatum, vel ſanctum natum ex vtero, & ſic nulla rõ eſſet comparandi eum Ieremiæ, ſi añt putarent eum de muliere nunc natum, ſcirent eum nõ eſſe Ieremiam, quia Ieremias nõ poterat de nouo naſci, cum ſemel natus eſſet, & mortuus, ſed reſurgeret a mortuis, ideo non ſtat.

Alii dñt, ꝙ putauerunt eum Ieremiam pp patientiam in aduerſitatibus: multa. n. iniuſte pertulit Ieremias a Iudęis, quia eis vera prædicabat ex parte Dei, vt patet ex diſcurſu libri ſui, ita & de Chriſto erat. Sic tenet Nicolaus.

Sed iſta leuis aſſimilatio eſt, quia oẽs alii prophetę paſſi ſunt multa, & occidebantur vera prædicantes, & rari ſine tali paſſione euaſerunt, vt dixit B. Stephanus. Act. 7. ſ. quem prophetarum nõ perſecuti ſunt patres veſtri, & occidebant eos qui prenunciabant de aduentu iuſti? cuilibet ergo prophetæ quantũ ad hoc Chriſtus poterat comparari.

Alii dicunt, ꝙ putauerũt eum eſſe Ieremiam, quia Deus conſtituit illum prophetam in gentibus Iere. 1. ſcilicet prophetam in gentibus dedi te. Sic dicit Origenes. alii Ieremias quem dominus in gentibus prophetam conſtituit non intelligentes, quoniam Ieremias typus fuit Chriſti.

Sed non ſtat, quia tunc deberet conſtare, ꝙ Ieſus eſſet propheta datus in gentibus, ſed falſum eſt, qa potius conſtabat ꝓrium, nam ipſe non ꝓdicabat gentilibus, & vetuerat diſcipulis ire in viam gentium, & intraire in ciuitates Samaritanorum, ſupra 10.

Sed dicendum, ꝙ cauſa fuit, quia Iudei ſpãlem ſpẽ habebant in Ieremiam, tũ quia erat ꝓcipuus interceſſor, & orator apud Deũ ꝓ Iudęis, & vrbe Ieruſalẽ, tũ quia ipſe veniebat ad confortandum eos, qñ erant in aduerſitate, & dabat arma ꝙ hoſtes, ſic patet, & Mach. 15. vnde Iudę Machabęo pugnaturo ꝙ Nicanorẽ apparuit Onias ſacerdos, & Ieremias, & dixit Onias de Ieremia, hic eſt fratrum amator, & populi, hic eſt qui multum orat pro populo, & vniuerſa ciuitate Ieremias propheta Dei: extendit autem Ieremias dextrã, & dedit gladium aureum Iudę Machabęo dicẽs: accipe ſanctum gladium, munus a Deo, in quo deiicies aduerſarios populi mei Iſrael: ita Iudei poterãt expectare Ieremiam venturum ſpecialiter ad ſubueniẽdũ eis in aliqua tribulatione.

Quis erat vnus de prophetis quem putabant Ieſum eſſe. Et quod nullus prophetarum veteris teſtamenti, tot tantaq; miracula patrauit, ſicut Eliſeus. Quæſt. L.

QVAERETVR quis erat vnus de prophetis quẽ putabant eſſe Ieſum.

Aliqui dicunt, ꝙ ille erat Eliſeus. Sic tenet Hiſtoria Schol. & dicit hoc eſſe, quia Elias, & Eliſeus tranſierunt Iordanem, in quo deſignabatur baptiſmus, & quia Chriſtus baptizabat, putabant eum Eliſeum. Sed dicendum, ꝙ iſtud motiuum nullum eſt, vt oſtẽſum eſt, ſupra q. 49. cum de Elia diceretur.

Sed dicendum, ꝙ si putaretur esse Eliseus, melius esset hoc propter operationem miraculorum, quam propter aliquid aliud, quia nullus prophetarum veteris testamenti tot, & tanta miracula patrauit, duos qp pe mortuos suscitauit. 4. Reg. 4. & 13. & multa alia, de quibus. 4. Reg. 4. c. 2. vsque 13. & Eccle. 48. c. Christus autem iam duos mortuos suscitauerat, sicut Elisæus, s. filiam archisynagogi, supra 9. cap. & filium viduę in Naym. Luc. 7. Lazarum autem nōdum suscitauerat, quia paucis diebus ante mortem suam illum suscitauit, vt colligitur. Io. 11. in cæteris etiam miraculis magis Christus similabatur Elisęo, quam cæteris, licet eum incomparabiliter Christus excederet, quia fecit opera, quæ nemo alius fecit. Io. 15. ideo putari poterat Eliseus.

Sed dicendum, ꝙ non accipitur hic pro Elisęo, qa tunc exprimeretur si de illo diceretur, sicut cęteri nominatim exprimuntur, sed accipit generaliter ꝓ propheta quocunque. s. ꝙ putabant eū esse prophetā qcunque esset ille, & hoc quia opera sua talia erant, vt eum ostenderent prophetam, & tamen ipsi eum nesciebant nominare. Sed obiicietur, ꝙ Mar. 8. dr alii vero, quasi vnum de prophetis, & sic non putabant eū prophetam, sed prophetis similem.

Dicendum, ꝙ putabant eum vere esse prophetam, & tñ dr quasi vnum de prophetis, quia quasi nō dicit solam similitudinem, sed interdum dicit identitatē, vt Io. 1. vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre, & tamen ille erat vere vnigenitus, sed dr quasi vnigeniti ad ostendendum, ꝙ totum, quod apparere debebat in vnigenito vero ad hoc, ꝙ putaretur vnigenitus, apparuit in illo, ita Christus putabat, quasi vnus de prophetis, quia omnia, quę requirebantur ad esse prophetam apparebant in eo.

Qui prophetæ erant isti de quorum numero censebatur Christus an viui, vel mortui. Quæst. LI.

QVAERETVR de istis prophetis cum dicitur, aut vnum ex prophetis, qui prophetæ erant isti, an viuentes, vel mortui.

Dicendum, ꝙ intelligitur de prophetis mortuis. Primo patet ex eis quorum nomina expresse ponuntur, quia omnes illi mortui erant, siue erant in alio sęculo. scilicet Ioannes, Elias, Ieremias. Secundo patet, quia dicitur, aut vnum ex prophetis, & sic ponit vnus de numero existentium, propheta enim existentem nominat, ideo non potest vocari vnus de ꝓphetis, nisi qui aliqñ fuerit propheta, aliter. n. deberet dici, ꝙ erat Ioannes, aut Elias, aut Ieremias, aut propheta, cum aūt dixit, aut vnum de prophetis, loquitur de prophetis redactis sub certo numero, & tñ prophetæ futuri non sunt sub certo numero, quia nesciebatur quot, aut qui futuri erant, & an aliqui futuri erant, ideo non p̄t dici vnus de prophetis, nisi vnus de prophetis, qui fuerunt, quia illi sub certo numero, & noīe sunt. Tertio patet, & efficacius, quia expresse dr Luc. 9. de prophetis mortuis. s. a quibusdam dicebatur, ꝙ Ioannes surrexit a mortuis, ab aliis, quia Elias apparuit, ab aliis autem, quia vnus de prophetis antiquis surrexit, ideo non p̄t intelligi de viuentibus. Quarto, quia hoc cōpetebat motiuo Iudęorum, ideo namque nominauerāt illos prophetas mortuos. s. Ioannem, & Ieremiam, quia putabant sanctos post resurrectionem futuros potentiores (vt ait Rabanus) & quia Christus talia faciebat, qualia nemo viuens fecerat, putauerunt ꝙ nō posset ipse esse aliquis propheta nouiter natus, sed aliquis de mortuis qui resurrexit. ita ergo illi prophetæ, qui sine nomine ponuntur, oportet ꝙ intelligantur de mortuis, vt putetur tantas virtutes per aliquē eorum posse exerceri.

Quare discipulin on dixerunt hic de Christo, quod alij dicerent eum Messiam. Et quod Christum esse Messiam, nunquam eo viuente ab aliqua parte populi firmiter creditum est. Et quomodo moti fuerunt a Deo pueri, qui clamauerunt, Osanna. Quæst. LII.

QVAERETVR, quare discipuli non dixerunt hic, ꝙ alii dicerent eum Messiam. Nam aliqui hoc dicebant, vt supra 12. nunquid hic est filius Dauid. Et Io. 7. nunquid hic est Chrs. Et iam Luc. 7. dr propheta magnus surrexit in nobis, & visitauit dominus plebē suam. Et Io. 6. dicitur, ꝙ dixerunt, quādo saturauit turbas, hic est vere propheta qui venturus est in mundū, & tamen ille est Messias.

Dicendum, ꝙ nō fuit posita talis sn̄a inter opiniones plebis. Primo, quia opiniones plebis, licet aliquid laudis Christi ꝓtinerent, tñ verę non erant, iō repulsæ sunt, & sola positio discipulorū accepta est, si aūt poneretur ista inter opiniones plebis ēt putaretur repelli, & esse paruę auctoritatis, iō non fuit posita. Secūdo quia discipuli posituri erant ꝓfessionē suam, q̄ maiorem laudē contineret, & q̄ reciperetur, & tñ approbāda erat hæc sn̄a. s. ꝙ Iesus esset Messias, iō non debuit poni inter sn̄as plebis, quia ēt si aliqui de plebe sentirent, id quod discipuli sentiebant, & credebāt de Christo, non erat decens poni inter opiniones plebis sententiam discipulorum, quia tunc putaret, ꝙ talis erat discipulorum sn̄a, qualis opinio plebis. i. tam leuis, & incerta, & sine fundamento, & non ex alia origine, & ita fieret minus verisimilis: ꝓ se igitura solis discipulis posita est. Tertio, & precipue fuit, quia illa nō fuit de opinionibus plebis, nam hic ponunt illę opiniones, q̄ firmiter tenebant apud populares. quasi sn̄æ, licet falsę essent: Iesum aūt esse Messiam, nunq̄ firmiter creditum est ab aliqua parte populi, ideo nō meruit, neque potuit poni inter opiniones plebis. Et patet hoc de eo, quod dr supra 12. qñ Christus fecit miracula magna: nam dixerunt quidam, nunquid hic est filius Dauid. i. Messias, & sic sub dubio locuti sunt, & nō dixerunt determinate, hic est filius Dauid. i. Messias. De eo, quod dr. Io. 7. nunquid hic est Christus idē est, qa non dixerunt determinate, sed sub dubio, & monebātur ad hoc ex quibusdā apparentiis. s. quia miracula magna faciebat, & non videbāt, ꝙ aliquis posset venire q̄ maiora faceret. eo. c. s. Christus cū venerit, nunqd maiora faciet, q̄ q̄ hic facit? & tñ non erat opinio ista perseuerans apud aliquos. De eo, quod dr Luc. 7. pōt dici, ꝙ non apparet manifeste, an loquant ibi de Messia, quia pōt intelligi de Elia, vel quocunque alio propheta mortuo, qui resurgeret: nam sanctos in resurrectione maioris potestatis futuros credebant, vt supra dictum est, & ideo Iesum putabāt esse aliquē prophetam de mortuis, vt dictum est prec̄ed. q.

Alio modo dicendum, ꝙ intelligebant de Messia, & tamen non fuit illa confessio permanens, ideo non fuit posita inter sententias plebis.

De eo autem, quod dicitur. Io. 6. dicendum, ꝙ posset intelligi, ꝙ illi accipiebant pro Elia, nam Elias venturus erat, & Iudei quotidie eum expectabant, sicut dixerunt discipuli Christo, sequen. c. quomodo Scribæ dicunt, ꝙ oportet Eliam venire primum, & ita putabant illum forte esse Iesum, sicut nunc quidam dixerunt eum esse Eliam.

Alio modo pōt dici, & melius, ꝙ de Messia loquebantur, & tamen non fuit ista opinio manens, nā ipsi q̄ dixerūt hoc nihil credebāt sequēti die circa Iesum, sed potius petebant signum ab eo ad hoc, quòd crederent ei, vt pater Io. 6. nam cum ¡veniissent sequenti die ad Christum dixit ille; quęritis me non, quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: operamini, ergo non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitā ęternam. Et dixerūt quid faciemus, vt operemur opera Dei? & Christus ait hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille, & illi dixerūt, quòd ergo tu facis signū, vt videamus, & credamus? & ita licet precedenti die dixissent esse eum vere prophetam venturum in mundum, non mansit eis ista opinio saltem per duos dies, ideo non debuit poni inter opiniones populi, quia isti non credebant hoc: licet illud dicerent.

Sed obiicietur, quòd ab aliquibus firmiter crederetur: nam mulier Chananæa credidit, & magnam fidem habuit, sicut Christus laudat eam o mulier magna est fides tua precedenti cap. & tamen illa dixit miserere mei fili Dauid, sed filius Dauid est Messias.

Dicendum, quòd etiam si ista mulier hoc vere crediderit, & etiam, quòd esset Deus, non ponitur hic inter opiniones plebis, quia hic ponuntur opiniones Iudæorum de Christo: mulier autem illa Chananæa erat. Secundo quia etiam si ponerentur opiniones gētilium non debuit hoc poni pro opinione aliqua, eo quòd mulier illa sola erat, & non cōstituebat opinionem narrandam.

Sed obiicietur, quia duo cæci dixerunt Christo fili Dauid miserere nostri supra 9. capitu. & tamen illi Iudæi erant.

Dicendum, ꝙ hoc non cōstituit opinionem, quia licet illi vere crederent, sic Christus dixit eis secundū fidem vestram fiat vobis, tamen non fuit confessio perseuerans, quia non audierunt discipuli forte talia dici postea ab aliis, & tamen id, quod ponitur tanquā plebis opinio oportet, quòd a multis de plene teneretur, & perseueranter asseueretur: isti autem duo opinionem non constituebant.

Sed adhuc obiicietur, quia Christus a tota turba puerorum Iudęorū vocatus est filius Dauid die ramis palmarum, quando receptus est in Ierusalem, infra 21. & Mar. 11. & cum sacerdotes, & scribę suaderent Iesu, quod increparet illos sic clamantes dixit, quòd non faceret, quia illa erat bona laus, & ita a plurimis dictum est hoc.

Dicendum, quòd illud nondum acciderat, quando Christus quæsiuit a discipulis quem dicunt eum homines, & ideo etiam si posset illud constituere opinionem vnam plebis, non ponitur hic.

Aliter posset dici, quòd etiam illud si precessisset constitueret opinionem populi, quia non erat sententia manens, sed Deus mouerat pro tunc corda puerorum Iudæorum ad laudandum Christum, & post illud immediate cessarent ab illa cōfessione, sicut est in propheta quandiu manet actualis illustratio, quia tunc tangitur cor eius, & prædicit aliqua: postea autem cessat. Sic Christus dixit respondens scribis, & sacerdotibus suadentibus, quòd increparet pueros: non legistis, quia ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem. Et apparet magis, quòd a Deo mouerentur pro tunc, quia dixit Christus si isti tacuerint lapides clamabunt, Lucę decimonono, idest quia Deus facit hoc non possunt isti tacere, nam si isti tacerent, etiam lapides cogerentur clamare, & ita non erat ista confessio manens ad hoc, quòd constitueret vnam de opinionibus plebis, & sic discipuli non posuerunt istam cum cęteris opinionibus plebis, & ista est eausa propria.

Quare non est creditum communiter, vel saltem a multis, quòd Christus esset Messias: cum Ioannes Baptista licet nullum miraculum fecisset, tamen credebatur communiter, quòd esset Messias. Et quòd Christus omnia fecit, per quæ constabat sufficienter eum esse Messiam, aliter Iudæi essent sine culpa nō credendo. Quæst. LIII.

QVAERETVR cum Christus faceret opera tam excellentia, propter quę tales opiniones erant de eo, quare non creditum est communiter, vel saltem a multis, ꝙ esset Messias, ita vt vna de opinionibus plebis esset eū esse Messiam, sicut esse Ioannem, vel Eliam, vel Ieremiā. Maxime, quia Ioannes Baptista fuit tempore Christi, & non fecit miraculum aliquod Io. 10. scilicet Ioannes quidem nullum signum fecit, & tamen credebatur communiter, quòd esset Messias Lucę 3. scilicet existimante populo, & cogitantibus hominibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse esset Christus, & ipse negauit illud eodem c. & Act. 13. scilicet quem me putatis esse non sum ego, & tamen Iudęi miserūt nuncios ad eum dicentes, an esset Christus. Ioan. 1. & ipse negauit. Iesus autem e contrario multa miracula faciebat per quę rationabiliter credi poterat eum esse Christum, & præter hoc Ioannes testimonium perhibebat, quòd ille esset Christus Ioan. 1. scilicet ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, & tamē cum his omnibus nunquam populus credidit eo viuente, ꝙ esset Messias, nec etiam a plurimis firmiter putatum est. Dicendum quòd fuit hoc, Primo propter aduersitatem Pharisæorum, & scribarum contra Christum erant enim Pharisæi, & scribæ doctores plebis, & sequebatur eos totus populus in omnibus, quæ docebant, ipsi tamen valde aduersabantur Christo dicentes eum non esse a Deo Ioan. 9. scilicet non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit, & operari in potestate dęmonum supra 9. & 12. scilicet in Beelzebub dęmonia eiicit, quod faciebant propter multa de quibus dictum est supra 9. cap. q. 52. ideo valde populus distrahebatur credere id, quod credendum erat de Iesu. de Ioanne non fuit sic saltem a principio: nam Pharisæi, & scribæ non aduersabantur ei, sed potius multi Pharisæorum ibant, & audientes doctrinā eius baptizabantur ab eo in Iordane supra 3. cap. ideo credebatur de Ioanne, quòd esset Messias. Secundo fuit, & præcipue, quia Deus non concurrebat cum Iudæis mouens animos eorum ad credendum hoc, & ideo licet viderent signa multa manebat cor eorum obtenebratum, & non credebant istud factum esse, quia si Iudæi credidissent Iesum esse Messiam ante mortē nunquam illum occidissent, & tamen mors sua erat necessaria ad salutem nostram, quia ad hoc venerat, ideo non concurrit cum eis, vt hoc crederent. Et patet hoc, quia quando discipuli confessi sunt infra in litera Iesum esse Christum: dixit eis, quòd nemini dicerent, quia oportebat eum multa pati, & reprobari a senioribus, & idem Mar. 9. & Lucę 9. quasi diceret si ista publicarentur impediretur passio sua, quam ipse toleraturus erat consilio seniorum, ideo non erat hoc publicandum, & ob hoc licet Christus faceret omnia per quæ constare posset eum esse Messiam, & Ioannes de illo testimonium perhibuisset, non credebant Iudæi, sed manebant semper sub dubio, vnde dicebāt sub dubio, nunquid hic est Christus Ioan. 7. & nunquid hic est filius Dauid supra 12. cap. & etiam interdum ab ipso Christo quærebant, vt Io. 10. quando Iudei in porticu Salomonis circundederunt eum dicētes quousque tollis animas nostras? si tu es Christus dic nobis palam, & ille ait loquor vobis, & non creditis, opera quæ ego facio in nomine patris mei testimonium

monium perhibent de me, & tamen cum hęc dice- F
ret adhuc non credebant, sed magis scandalizabātur,
quia filium Dei se faciebat Iesus. Et hoc erat, quia ob
tenebratum erat cor illorum ad Roma. 11. cęcitas cō-
tigit in Israel donec intraret plenitudo gentium, hoc
etiam interdum accidebat discipulis Christi, quòd vi-
dentes miracula Christi nihil crederent, sed potius
turbarentur: sic patet Mar. 6. scilicet, & ascendit ad il-
los in nauim, & cessauit ventus, & plus magis intra se
stupebant: non enim intellexerant de panibus: erat
enim cor eorum obcęcatum, & sic discipuli, qui vide-
rant dominum pauisse turbas non intellexerant quo-
modo miraculum illud feciſſet, quia non putabant
in eo esse potestatem ad hoc, & ideo stupebant, quan- G
do viderunt, quòd placauerat ventos, & hoc totum
erat, quia cor eorum obcęcatum erat, ita vt miracula
manifesta non cognoscerent, & hoc quia Deus non
concurrebat cum eis ad hoc. A fortiori ergo in Iu-
dæis esset ista obcęcatio propter causam dictam, & ta-
men Christus omnia faciebat per quę sufficienter
constare posset eum esse Messiam, quia si hæc occul-
taret, essent omnino Iudæi sine culpa si non crederēt,
vel si eum occiderent, sed respectu Ioannis non fue-
runt obcæcati Iudæi, ideo ex leui causa mouebantur
ad credendum, quòd ipse esset Messias, & ista est cau-
sa prę cipua.

Quare Christus quæsiuit ab Apostolis quid de eo sentirent, quia H
ipse hoc sciebat. Et similiter Deus scit quid nos acturi su-
mus, tamen vult, quòd actualiter illud operemur, &
coram eo mereamur. Quæst. LIIII.

QVAERETVR quare Christus quæsiuit ab Apostolis quid de eo sentirēt, quia ipse no-
uerat quid de eo sentirent, quia vt dicitur Io. 2. ipse enim sciebat quid esset in homi-
ne, & non erat opus, quòd quis testimonium ei per-
hiberet.

Dicendum, quòd primo fuit propter nos, vt nos sciremus quid discipuli tunc de Christo credebant, sic enim de turbis erat: nam Christus etiam nouerat quid turbę de eo dicerent, sed interrogauit, vt scribē- I
tibus hęc euangelistis nos sciremus qualis opinio de eo tunc haberetur, & ita opus fuit, vt nos sciremus quid discipuli sui de illo crederent, ideo quęsiuit, vt sic scriberetur, & sciretur. Secundo fuit, vt per hoc mererentur Apostoli, & Christus daret eis prędium. Quòd patet, quia pro confessione hac, quam fecit Petrus concessit ei Christus bona magna, vt patet in litera, & ita de nobis est, quia Deus scit quid acturi si-
mus, & tamen vult, quòd actualiter aliquid operetur, vt per illud mereamur coram eo. Sic dicit Rabanus non autem, quasi nescius sententiam de se discipu-
lorum interrogat, vel extraneorum, sed ideo discipu-
los quid de se sentiant interrogat, vt confessionem re-
ctę fidei digna mercede remuneret. Tertio fuit, vt ip- K
sos discipulos confirmet in eo, q̄ credebant, quia for-
te leuiter mentibus quorundam hoc inhęrerat, &
Christus per collaudationem sententię Petri confir-
maret animos discipulorum, vt hoc firmius crederēt.
Quarto fuit propter nos, vt nos ex sententia Christi
sciamus quid de eo credere debeamus: nam Petrus
cōfessus est hic Iesum esse Christum, idest Messiam,
& filium Dei, & Iesus istam sententiam laudauit, di-
cens eam esse a Deo reuelatam, & non per doctrinā
humanam, neque per aliquam leuitatem introductā,
& ita iam nos scimus ex ore Christi, quòd hoc de eo
credere debemus, tanquam Deo illud reuelante, &
hoc fuit prącipuum.

Quare Christus dixit quem me esse dicitis.
Quæst. LIIII.

QVAERETVR quare Christus dixit quem me esse dicunt, vel quem me esse dicitis?

Dicendum, quòd Christus ex modo in-
terrogationis suę trahebat discipulos ad id quod re-
spondere deberent, quasi dicat non solum putetis me
esse id quod videtis, quia aliud est præter id, quod vi-
detur, & innuebat, quòd plus de eo credebatur, quam
apparebat, & ita plus credendum erat, & ab omnibus
supponebat aliud credi, quam appareret, & tamē quid
determinate teneri deberet quęrebat: cum peteret,
quem dicunt eum esse. Sic dicit Hilarius, scilicet
dicendo ergo quem dicunt homines esse filium ho-
minis, significauit pręter id, quod in se videbatur esse
aliud sentiendum, erat enim hominis filius, quod igi-
tur de se opinandi iudicium desiderabat non illud ar-
bitramur, quod sępe confessus est, sed occultum erat
de quo quęrebatur, in quod se credentium fides de-
bebat extendere.

Quare dicitur vos autem quem me esse dicitis.
Quæst. LV.

QVAERETVR quare dicitur vos autem quem me esse dicitis.

Dicendum, quòd hoc dixit, vt eos a turbis
traheret, & per hoc innuebat quid respondere debe-
rent, scilicet non eadem, quæ turbæ tenebant, scilicet
vos autem quem me esse dicitis, idest hæc sunt, quæ
populus tenet, & tamen vos non debitis hoc tenere,
sed altiora, cum de me maiora cognoscatis. Sic dicit
Chryso. scilicet, quia vere discipuli opinionem turbæ
recitauerant, euocat eos per secundam interrogatio-
nem ad opinandum aliquid maius de ipso, & ideo di-
cit: vos autem quem me esse dicitis? vos inquam, qui
simul mecum estis semperque maiora signa vidistis,
non oportet vos in opinionem conuenire cum tur-
bis, & propter hoc non a principio prædicationis eos
interrogauit, sed postquam signa multa fecit, & mul-
ta locutus est eis de sua deitate. Sic etiam dicit Cyril-
lus: vos quem me esse dicitis, o quam prącipuum il-
lud, vos: excepit eos ab aliis, vt eorum vitent opinio-
nes, quasi dicat vos, qui censura mea vocati estis ad
Apostolatum testes miraculorum meorum quem
esse dicitis?

Alij autem dicunt, quòd fuit ad ostendendam di-
gnitatem Apostolorum, quia illi non erant, vt homi-
nes, sed vt dii, qui aliquid de Christi deitate sentiebāt,
& ideo turbas vocauit homines, quia de Christo solū
sentiebant esse hominem, istos autem, quia plus hu-
manitate de Christo sentiebant non vocauit homi-
nes, sed a cęteris segregando dixit vos. Sic dixit Hie-
rony. quia ex textu sermonis Apostoli nequaquam
homines, sed dii appellantur, cum enim dixisset quę
dicunt homines esse filiū hominis subiecit, vos autē
quē me esse dicitis, quasi dicat illi, qui homines sunt
humana opinantur, vos qui dij estis, quem me esse exi
stimatis?

Quare Christo interrogante nunc quem dicerent ipsum Apo-
stoli respondit solus Petrus. In quo ostenditur,
quod vnica est fides Ecclesiæ.
Quæst. LVI.

QVAERETVR quare Christo interrogante nūc quem dicerent ipsum Apostoli respondit so-
lus Petrus, cum prius interrogante eo quid
turbę crederēt responderint omnes discipuli, vt patet in

in litera. Dicendum, quòd solus Petrus nunc respon- A
dit, quia ita omnes scribunt manifeste, vt patet hic, &
Mar. 8. & Lucę 9. Et dicunt quidam fuisse, quia cum
Christus ab omnibns quęreret, omnes respondere
volebant: Petrus tamen, qui vbique feruentior est, &
magis affectus ad Christū pręuenit omnes respondē-
do, & sic solus respondit. Sic dicit Cyrillus: pręuenit
autem Petrus cęteros: fitque os totius collegii: eru-
ctatque diuini amoris eloquia, profertque fidei con-
fessionem. Secundo dicunt alii, quòd Petrus respon-
dit solus, quia totius collegii Apostolorum nomine
respondit, & cum ipse esset prącipuus pertinuit po-
tius ad eum respondere, quam ad cęteros. Sic dicit
Hiero. quando vero dominus de plebis opinione in- B
terrogat omnes respondent, sed omnibus discipulis
interrogatis Petrus, tanquam os Apostolorum, &
caput pro omnibus respondet. Tertio potest dici, q̄
quęsito de opinione plebis omnes responderunt, eo
quòd nemo dubitabat quid respondendum esset: cū
planum esset quid populus de Christo sentiret: inter-
rogati autem de propria sententia fuerunt tardi re-
spondendo, & forte, quia timuerunt, quòd discorda-
rent in respondendo, & nolebant redargui a Chri-
sto, sicut solitus erat arguere eos in similibus erro-
ribus, vt supra in litera, quando intra se dicebant,
quia panes non accepimus. Etiam quia volebant cau-
te respondere, ideo morabantur, & tunc, quia Petrus
erat cæteris feruentior respondit. Quarto factum est, C
quia forte Christus tenuit corda discipulorum cęte-
rorum, vt non responderent, sed solus Petrus respon-
deret, quia fides catholica vna est vbicunque, & apud
quoscunque sit, ideo conueniens fuit confessionem
eius per vnū fieri: licet esset illa fides multorū. Quin-
to, quia cum Petrus esset futurus pastor, & populus
debet tenere talem fidem qualem pastor confitetur,
& Petrus futurus erat vniuersalis pastor: voluit Chri-
stus, quòd confessio fidei esset per Petrum solum, vt
innuatur, quòd talis fides tenenda est qualem prędi-
cat Romana sedes, quæ est caput, & mater ecclesiarū
cui Petrus prępfuit. Sexto fuit ad ostendendum vnita-
tem ecclesię, quia fides est ecclesię, quæ nunquam
deficit, & illa est vnica, licet sit dispersa per totum or-
bem, ideo ad designandam istam vnitatem debuit cō-
fessio fieri per vnum. Septimo fuit ad prędium non D
diuidendū. Christus enim pro ista confessione datu-
rus erat prędium, sicut apparet in Petro, cui dixit ista
quæ habentur in litera, si autem omnes confiterentur
hoc, vel nulli Christus daret prędium, vel daret om-
nibus, & tamen non decebat dari omnibus, quia da-
bat hic claues regni cęlorum, quę a principio non de-
buerunt multis simul promitti, sed vni, ideo debuit
vnus confiteri, vt illi vni posset dari, vel promitti istud
prędium, quod in primo factum est.

An Petrus respondit pro omnibus, vel pro se solo. cum Christus
ad solum Petrum se dirigit eum laudando de confessione.
Quæst. LVII. E

QVAERETVR an Petrus respondit pro omnibus vel pro se solo.

Dicunt quidam, quòd pro se solo: nam si
pro omnibus loqueretur, omnes hoc approbarent,
vel loquerentur, sicut quando interrogati sunt quem
dicerent homines esse filium hominis omnes respō-
derunt. Secundo & efficacius, quia tunc vere dirige-
ret sermonum suum ad omnes laudando respōsio-
nem istam tanquam omnium, & tamen ad solum Pe-
trum se dirigit. Et primo quantum ad originem scię-
di, quia dixit caro, & sanguis non reuelauit tibi, & ta-
men si omnium esset respōsio diceret Christus ca-
ro, & sanguinis non reuelauit vobis. Secundo, quia
Petrum solum laudat, dicens Beatus es Simon Bario-
na, si tamen omniū esset respōsio diceret: beati estis.
Tertio, quia dedit ei soli aliam excellentiam, dicens
tu es Petrus, quod designat principalitatem, & quasi
pastorem eum facit. Quarto, quia ei soli expresse hic
claues promittit.

Alii dicunt, quòd Petrus pro omnibus respondit.
Et patet primo, quia si non respondisset pro omnibus
quilibet responderet postea pro se, cum Christus quę-
siuisset ab omnibus, & sententias omnium vellet ha-
bere, dicens vos autem quem me esse dicitis? Secun-
do, quia ita tenetur communius a doctoribus anti-
quis. Sic enim dicit Chry. Petrus tāquam os Apostō-
lorum, & caput pro omnibus respondet. Cyrillus etiā
dicit: prąeuenit Petrus cęteros: fitque os totius colle-
gii, nisi pro omnibus responderet, ergo pro omnibus
respondit.

Dicendum, quòd hic potest dubitari de duobus.
Primum est an id, quod Petrus respondit crederent
cęteri, & illud respōsuri essent si oporteret respōnde-
re. Secundum est dato, quòd esset eadem fides omniū,
an Petrus pro se solo hoc dixerit, vel quasi gerens vi-
cem omnium.

De primo dicendum, quòd necesse est dici omnes
tenuisse eandem confessionem, quam Petrus, & si si-
gulatim Christus vota eorum scrutaretur, vel peteret:
idem singuli responderent. Et patet primo, quia Chri-
stus petiuerat confessionem eorum dicens, vos autē,
&c. si ergo alii viderent, quòd confessio sua non erat
eadem, quę Petri, diceret quilibet pro se, quid senti-
ret, vt si forte Petrus argueretur, tanquam non bene
sentiens, non arguerentur ipsi. Secūdo, quia Christus
sciebat mentes singulorum, & si sciret, quòd sententia
aliorum discordaret a sententia Petri peteret ab eis
quid sentirent, & non petiuit, ideo sciuit, qnòd idem
tenebant cęteri. Tertio & prącipue, quia dicitur infra
in litera, & Mar. 8. & Lucę 9. quòd comminatus est
discipulis, ne cui dicerent, quòd ipse esset Christus: er-
go omnes illi credebant, quòd ille erat Christus, &
ista erat confessio Petri, ergo omnium illorum fuit
etiam sententia eadem, quæ Petri, quia aliàs frustra
esset comminari eis, ne cui dicerent, nam si non cre-
derent, non dicerent alicui. Quarto si non esset con-
fessio Petri eadem, quæ aliorum, argueret Christus il-
los valde, quasi incredulos, quia aliquando valde in-
crepabat eos pro paucitate fidei, sicut fuit in panibus
præcedenti cap. & in mari supra 8. a fortiori autē eos
increparet nunc si circa id, quod erat potissimum, &
in quo tota fides consistebat, essent infideles, & tamen
neminem nunc increpuit, ergo sententia omniū fuit
eadem, quæ Petri.

De secundo dicendum, q̄ determinate non cōstat
an nomine omnium Petrus responderit, vnde vide-
tur magis conuenire literę, quod Petrus pro se solo
respondit, quia alias oportebat, q̄ cęteri committerēt
sibi potestatem loquendi, quod non apparet. Secun-
do, quia tunc saltem in modo loquendi ostenderet, q̄
nomine multorum loqueretur, & tamen non facit,
sic enim interdum facit, vt Ioan. 6. quando propter
durum sermonem Christi multi de discipulis eius
abierunt, dixit Christus ad duodecim, nūquid, & vos
vultis abire, & tunc Petrus nomine omnium dixit:
domine ad quem ibimus? verba enim vitę ętern̄ę ha-
bes, & tamen hic non expressit, quòd pro multis
loqueretur, ideo videtur, q̄ pro se solo locutus est.
Tertio, & prącipue, qnia si Petrus loqueretur nomi-
ne omnium, ista confessio esset omnium, & non ma-
gis Petri, quam cęterorum, & sic non magis merere-
tur Petrus cōfitendo, quam cęteri, immo maius esset

meritum

meritum aliorum simul, quam solius Petri, quia quilibet aliorum mereret ex hac confessione, & tunc præmium daretur omnibus, vel nulli, & tamen soli Petro datur, vt patet in litera: nam aliis nihil Christus dicit, vt supra dictum est, ergo pro seipso loquebatur Petrus. Quarto ex origine confessionis, quia quando Christus dixit, ꝙ ista confessio non procedebat ex humana doctrina, dixit Christus Petro, caro & sanguis non reuelabit tibi, sed pater meus, si tamen non esset ista confessio solius Petri, sed nomine omnium, quasi ex commissione, & concordia votorum confiteretur, non diceret Christus, caro & sanguis non reuelauit tibi, sed non reuelauit vobis, ergo pro se solo Petrus locutus est.

Dicendum videtur, ꝙ Petrus pro se solo nunc respondet, nam quia Petrus erat feruentior vbique, & ad Christum magis affectus, quam cæteri, cum Christus quæreret quid illi sentirent de eo, prævenit Petrus cæteros, & dixit quid sentiebat, cæteri vero videntes, ꝙ Petrus dixerat id, quod illi dicturi erant, tacuerunt, & per taciturnitatem approbauerunt confessionẽ eius, & id interdũ Petrus facere solitus erat, vt patet infra 26. & Mar. 14. cum dixerat Christus omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte, & Petrus ait ante omnes, & si omnes scandalizati fuerint, ego non scandalizabor, ibi enim ante cæteros locutus est, & ꝙ se solo, licet verbum Christi de omnibus prolatum erat, & postea, quando ipse dixit si oportuerit me tecum mori non tè negabo, sequitur, similiter & omnes discipuli dixerunt, ita ergo hic ex feruore fidei ante omnes, & pro se solo locutus est.

Cum vero dixit Cyrillus prævenit Petrus cæteros sitque os totius collegij. Dicendum, quòd fuit os totius collegij non quidem loquendo pro omnibus, sed loquendo id, quod omnes locuturi erant, quia accidit eandem esse sententiam Petri, & cæterorum.

Cum autem dicit Chry. quòd Petrus tanquam os Apostolorum, & caput pro omnibus respondet, accipiendum est, sicut supra, scilicet quòd est os omniũ, idest ore suo expressit sententiam, quam omnes expressuri erant, & quam omnes tenebant corde, & quilibet eam proferret si a quolibet de hoc sigillatim peteretur. Dicitur autem, quòd respondet pro omnibus, idest illud, quod omnes responsuri essent si respõderent. Etiam respondet pro omnibus, quia abstulit omnibus necessitatem respondendi, nam si ille hoc non respondisset, oporteret, quòd aliquis aliorum responderet sententiam omnium, vel quilibet sigillatim exprimeret.

Quare dixit Petrus tu es Christus filius Dei viui. Et quòd Christus est vita nata de uita, sicut lumen de lumine.
Quæst. LVIII.

QVAERETVR quare dixit Petrus tu es Christus filius Dei viui.

Dicendum, quòd Petrus in breui sermone voluit colligere quidquid de Christo credendum erat. Duo autem in eo erant in quibus cætera includuntur, scilicet esse Deum, & esse hominem. Quantum ad primum vocauit eũ filium Dei, nam filius Dei necessario est Deus, quia generatio vnionem facit in natura. Cum autem dixit eum hominem, voluit eum ostendere excellentissimum omnium, & ad hoc vocauit eum Christum, idest mediatorẽ Dei, & hominum, siue Messiam per quem omnes homines habent accessum ad Deum, vnde sicut Christus inquantum Deus, vel filius Dei est bonum nostrum, idest finis, ita inquantum est Messias est bonum, quod nos deducit in finem, cum per sanguinem eius solum habeamus accessum ad Deum. Sed cur dicitur filius Dei viui, quia si filius Dei est, necesse est, quòd si Deus viuus?

Dicendum, quòd hoc dicitur. Primo ad imitandũ modum loquendi scripturę, quia Deus dicit de se, viuo ego dicit dominus, & ita etiam iurantes dicebãt, viuit dominus, & viuit anima tua 3. Regum 17. & 4. Regum 4. & iste modus iurandi erat communis in veteri testamento. Et sic Ieremias ponit hoc tanquam formam communem iurandi Iere. 4. iurabunt viuit dominus in iudicio, iustitia, & veritate, & extra de iureiuran. cap. & si Christus. Secũdo dicebatur Deus viuus per excellentiam, quia ipse magis proprie viuit, quam cętera, quia esse est viuere, & tamen Deus solus proprie est, ideo ipse solus proprie viuit, vnde sicut Deus de se solo, vel absolute, & per excellentiam prędicat esse Exo. 3. scilicet, est q̃ misit me ad vos, & ego sum, qui sum, ita Christus se vitam absolute appellauit Ioan. 14. ego sum via, veritas, & vita, & tamẽ Christus est vita nata de vita, sicut lumen de lumine. Sic dicit Origenes, filius Dei viui, scilicet qui per prophetas dixerat, viuo ego dicit dominus, & ideo dicebatur viuus secundum superexcellentiam qua supereminet omnibus habentibus vitam, quoniam solus habet immortalitatem, & est fons vitę, quod proprie dicitur Deus pater, vita autem est, quasi de fonte procedens, quę dixit ego sum vita. Tertio & magis proprie dicitur Dei viui ad differentiam deorum gentilium quos ipsi vocabant Deos, tamen illi non erant dii viui, quia aut nunquam vixerant, sicut erat de simulachris, quæ vocant ipsi gentiles deos, vel si vixerunt, vt homines, scilicet Saturnus, & Iuppiter, & Apollo, iam mortui erant, Deus autem verus est semper viuens, & huius est filius Christus. Sic dicit Hiero. Deum etiam viuum appellat ad comparationem eorum deorum, qui putabantur dii, sed mortui sunt. Saturnum dico Iouem, Venerem, & Herculem, & cętera idolorum portenta.

An discipuli ante hoc cognoscerent Iesum esse Christum, & filium Dei. Et quòd quidquid illi de Christo ante resurrectionem crediderunt, totum debiliter crediderunt, cum post mortem etiam perdiderint fidem quã de eo habebant. *Quæst. LIX.*

QVAERETVR an discipuli ante hoc cognoscerent Iesum esse Christum, & esse filium Dei.

Aliqui dicunt, quòd sic, nam ante Christus, siue Messias a discipulis appellatus est, sic patet Ioan. 1. vbi Andreas, quando recessit a Christo prima vice quam eum vidit, inueniens Petrum fratrem suum dixit ei inuenimus Messiam, sic etiam dixit Philippus ad Nathanael eodem cap. quem scripsit Moyses in lege, & prophetæ inuenimus Iesum filiũ Ioseph a Nazareth. Item quia ab aliis agnoscebaẽ, vt Messias, ergo a fortiori discipuli eius crederent eum esse Messiam. Patet de duobus cęcis, qui dixerunt miserere nostri fili Dauid supra 9. cap. & tamen filius Dauid, & Messias idem sunt. Et mulier Chananęa dixit, miserere mei fili Dauid prædicenti capi. Item quia turbę confessę fuerunt eum esse Messiam. Ioan. 6. scilicet hic est vere propheta, qui venturus est in mundum, & hoc fuit in prima saturatione, & tamen istud fuit post primã, & secundam saturationem, vt patet ex ordine literę, ideo discipuli iam credebant eum esse prophetam, qui venturus erat in mundum, & iste erat Messias. Itẽ iam turbę in suscitatione adolescentis filii viduæ in Naym dixerant, propheta magnus surrexit in nobis. Lucę 7. & tamen propheta magnus erat Messias, qui erat simpliciter magnus, ergo discipuli hoc nouerãt.

Item

Item quia Ioan. 2. in primo miraculo, quod Christus fecit coram discipulis conuertendo aquam in vinũ: dicitur, ꝙ crediderunt in eum discipuli eius, ergo saltem putarent esse Messiam.

De secundo, scilicet ꝙ crederent esse Deum patet, quia multo ante hoc in ipso principio quersionis discipulorũ ad Christum, qñ vocauit Philippũ, & Nathanael: dixit Nathanael Chro: Rabbi tu es filius Dei tu es rex Israel, Io. 1. vbi vocat eũ esse Messiã, & Deũ: nam rex Israel erat Messias, cum esset filius Dauid de quo fuerat prænunciatum Iere. 23. ꝙ regnaret in domo Dauid sup̃ thronũ eius. Etiã eũ filiũ Dei vocauit, & sic non erat noua fides ista, q̃ nunc ꝓfessus est Christus in discipulis. Item patet, quia qñ Christus pacauit mare, & introiuit in nauem: veniẽtes, qui in naui erãt dixerunt, vere filius Dei es, & adorauerunt eũ. 5. 14. c. & discipuli erant ibi, & ostensum est, ꝙ ipsi erant, qui hoc dixerant cum alijs extraneis, qui ibi erant, ergo non cognouerunt nunc nouiter, ꝙ filius Dei esset Christus. Aliqui dñt, ꝙ non habebant discipuli istam fidẽ ante hoc. Primo patet, quia non peteret Christus ab eis nunc quid sentirent de eo: nã si multo añ hoc crederent appareret ex verbis eorũ, & factis, & non esset opus nouã confessionẽ nunc ab eis expetere. Secundo quia innuitur, ꝙ nunc istud acceperint p̃ reuelationẽ, nã dixit Christus Petro Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis nõ reuelauit tibi, sed pater meus, ergo vr̃, ꝙ ante hoc non credebãt, quia nũc nõ esset opus nunc reuelari. Dicendũ putant aliqui, ꝙ discipuli nũc nouiter cognouerũt Iesum saltẽ esse filiũ Dei, ẽt si añ hoc cognoscerent esse Messiã. Et cũ dr̃, ꝙ ante hoc vocauerũt eũ filiũ Dei, dñt, ꝙ vocãt eũ filiũ per adoptionem, tanq̃ vnũ de multis filijs, & nõ, tanq̃ sit de substãtia Dei patris. Sic dicit Chrysostomus, nimirum autem si non confessus esset Petrus Christum proprie ex patre natum, non esset hic reuelatione opus, nec ęstimare Christum vnum ex multis filiis adoptius beatitudine dignum esset, nam, & ante hoc, qui erant in naui dixerunt, vere filius Dei est hic, sed & Nathanael dixit, Rabbi tu es filius Dei, non tamen beati dicti sunt, quia non talem confessi sunt filiationem qualem Petrus, sed vnum ex multis eum existimabant, non vere filium, vel, & si principium quidem ex multis, non tamen de substantia patris.

Alii dicunt, quòd discipuli ante hoc credebant Iesum esse Christum, & esse filium Dei, & tñ non cognoscebant, nunc autem cognouerunt, & hoc quia cognoscere dicit gradũ super credere, quia cognoscere est clare videre. Credere aũt est in ęnigmate. 1. Cor. 13. & ita credere est via ad cognitionem talem, vnde nolenti credere nõ permittitur intelligere, Isa. 7. si nõ credideritis, non intelligetis.

Vel aliter dicunt, ꝙ discipuli ante hoc de Christo cognoscebant minora, nunc vero maiora receperũt per reuelationem a Deo. Sic dicit Origenes, s. est autẽ hoc loco, quærendum vtrum cum prius discipuli mitterentur, iam cognoscebant, ꝙ ipse erat Christus. Et respondit, dicens vide si potes, quoniam credere Iesum esse Christum minus est, q̃ cognoscere, vt discamus, ꝙ qñ mittebantur ad prædicandum credebant quidem Iesum esse Christum, postea autem proficiẽtes cognouerunt etiam. Aut ita est respondendum, vt dicamus, quoniam tunc quidem Apostoli initia cognitionis habebant, & exigua cognoscebant de illo, postea autẽ profecerũt in agnitione ipsius, vt possent capere scientiam Christi reuelatam a patre, sicut Petrus, qui beatificatur. Dicendum, quòd nisi aliquid obstaret satis teneri posset, quòd discipuli secundum tempora profecerint per gradus cognitionis, ita quòd ante hoc licet cognoscerent aliqua de Christo, nunquam cognouerint vere eum esse filium Dei de substantia patris vsque nunc, sicut tenet Chry. Sed melius videtur dicendum, quòd etiam ante hoc agnouerant eum esse filium Dei verum, & tamen neque fuit illa cognitio permanens, nec ista, sed omnes variatæ sunt, quia nullius rei fides mansit firma in discipulis vsque post Christi mortem.

Motiua autem Chrysostomi, & aliorum tenentiũ, quòd nunc nouiter crediderint non sunt solida. Primum erat, vt dictum est supra, scilicet quia nunc petiuit ab eis Christus nouam confessionem, & tamen si ante hoc crediderunt, ostenderent factis, & verbis, & non oporteret pandi nouam confessionem.

Dicendum, ꝙ ante hęc credebant ei, tamen fuit necesse, & conueniens, ꝙ peteretur ab eis. Et hoc, vt maneret firmior fides cum ipsi ore proprio confessi essent, nam erubescerent postea variare ab ista confessione. Secundo vt per Christi approbationem confirmaretur, nam Christus dixit Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui est in cęlis, & sic si aliquis scrupulus dubietatis eis de hac re manebat, nunc auferretur, & firmior certiorque maneret cognitio. Tertio fuit propter nos, vt ex verbis Christi constaret nobis quid credere deberemus, etiam cum Christus nõ diceret hoc, nisi habita occasione ex confessione discipulorum. Quarto fuit, vt nos determinate videremus quid tenerent de Christo discipuli, nam licet ex præcedentibus quę scripserunt euangelistę aliquid appareret, tamen non ita determinate constabat, nunc vero aperta cõfessio fuit Christo petente ab eis, & sic cognoscimus quid illi crederent, & sic licet multo ante hoc crederent debuit aliquando peti confessio, & non fuit confessio petita a principio, sed multo tempore postquã manebant discipuli cum Christo, & viderant miracula ab eo facta, vt dicit Chry. & hoc quia si a principio ista confiterentur, viderentur ex quadam leuitate confiteri, quasi non præcesisset sufficiens causa huius confessionis, cum autem viderant multa eius miracula, verisimile erat, ꝙ per longam experientiam tẽporum, & multa Christi facta, certificati erãt de hoc, quod confitebantur.

Ad secundum motiuum dicendum, ꝙ Apostolos credere Christum esse filium Dei viui per reuelationem Dei habitum est, & quandocunque illud credere cęperunt habuerunt per reuelationem. Et cum dicitur, quòd nunc reuelatum est, dicendum, quòd falsum est, non enim hoc dicit litera, sed solum, quòd caro, & sanguis non reuelauit hoc Petro, & ita etiam si per biennium ante habuisset istam fidem, non habebat humana traditione, sed diuina reuelatione, qa talia non poterat homo per se cognoscere.

Cum autem dicit Chry. quòd ante hoc, quãdo vocabant eum filium Dei, quòd erat accipiendum filiũ per adoptionem, non est iatis verisimile, nã dixit Nathanael, Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Israel, & Christus laudauit hanc confessionem, quasi per miraculũ acquisitam dicens, quia dixi tibi, vidi te sub ficu credis, & ita magis videtur hoc, quam dicere Christum esse filium Dei adoptiuum, quia hoc cuilibet crędenti competit. Ioan. 1. & ad Roma. 8.

Cum vero dicit Chryso. quòd quando existentes in naui dixerunt, quòd Christus erat filius Dei, acceperunt de filio adoptiuo, non est verisimile. Primo quia dicitur ibi vere filius Dei es, & illa adiectio vere notat, quòd non sit filius Dei solum, sicut cęteri iusti, sed quodam alio modo, scilicet per identitatem substantię. Secundo quia illi venerunt, & adorauerunt eum, quæ adoratio Deo tribuitur, ideo eum Deum fatebantur, si autem dicerent eum filium Dei, & non adorarent,

adorarent, posset intelligi, quòd acciperent de filio adoptiuo, quia tamen eum adorauerunt videtur, ꝙ de naturali senserint filiatione. Tertio, qua alii doctores tenẽt, quòd illud accipiatur de naturali filiatione. Sic dicit Hierony. scilicet si ergo ad vnum signum trãquillitate maris reddita, quę post nimias procellas interdum etiam casu fieri solet, nautę atque vectores vere filium Dei confitentur: cur Arrius ipsum in ecclesia prędicat puram creaturam, & tamen si esset filius Dei per adoptionẽ esset pura creatura, ideo asserit Hiero. quòd nautę filium Dei consubstantialem patri vocauerunt. De confessione Nathanael idẽ est, quòd de confessione Petri: nam sicut Petrus dixit hic Iesum esse Christum, & filium Dei, & ita dixit Nathanael, scilicet tu es filius Dei. tu es rex Israel, i. Messias, vel Christus.

Aliud motiuum esse poterat ad putandum, quòd discipuli ante hęc non agnoscebant Christum esse filium Dei, scilicet quia tępe dubitabant de potestate eius, & errabant circa illam, vt patet supra in litera, & precedenti cap.

Dicendum, ꝙ hoc nihil facit: nam quidquid crediderunt discipuli de Christo ante resurrectionem suã totum fuit debiliter creditum, ideo faciliter mouebantur ab eo, ꝙ crediderant, ita ꝙ apparet in omnibus miraculis, quę videbant, quia statim efficiebantur nõ credẽtes, vt cum vidissent saturationem primam turbarum, debuerant credere, ꝙ Christus posset eodem modo facere omnia miracula, quę vellet, sicut, & illud: tamen ipsa die per noctem cum ambulasset super mare, & placasset ventum mirabantur, & intra se stupebant, Mar. 6. & dicitur. nondum enim intellexerant de panibus, & ita post duas saturationes adhuc non credebant, ꝙ Christus ipsos saturare posset sine panibus existentes, supra in litera: pro quo Christus eos ibi valde increpuit, & tamen nunc licet ista confessio fuerit per Dei reuelationem non manserunt in ea firmi, quia per Christi mortem perdiderunt illam. Lucę 24. scilicet nos autem sperabamus, ꝙ ipse redempturus esset Israel, & ita innuunt, ꝙ iam illam spem perdiderant. Etiam ante Christi mortem sępe arguebantur ab eo, tanquam increduli post hoc, vt patet sequenti cap. quando non potuerunt expellere dęmonem, & Christus dixit, ꝙ hoc acciderat propter incredulitatem suam, & ait: o generatio praua, & incredula quandiu vobiscum ero, & quousque vos patiar? ergo non mansit in eis fides firma, licet habuerint eã per reuelationem, vsque post mortem Christi, & ita licet discipuli faciliter mouerẽtur ab omnibus, quę ante hoc credebant, non sequitur inde, ꝙ non habuerint illã per reuelationem. Et ita videtur, ꝙ istud, quod nunc confessus fuit Petrus, non fuit nunc nouiter reuelatum, sed ante hoc credebant illud discipuli.

Quare Christus dixit bona Petro nunc, & an aliquid meruit, & quare non dixit illud aliis Apostolis, qui idem credebant. Et ꝙ in confessione Christi, ideo meremur, quia in ea quædam est difficultas.
Quæst. LX.

QVAERETVR quare Christus dixit bona Petro nũc post confessionẽ istã. Et an aliquid meruit, & cur non dixit hoc cęteris, qui idem credebant. Dicendũ ad primũ, ꝙ hoc fuit ad ostendendum, ꝙ confessio fidei sit laudabilis, & Deus pro illa nobis retribuat, & non solũ dat̃ bonũ aliquod pro fide, sed ẽt maxima bona, s. beatitudo, iõ dixit Christus Petro, Beatus es Simon Bariona. Secundo vt nos alliciamur ad cõfessionẽ fidei, vt nec timeamus, nec erubescamus Christũ cõfiteri, quia idẽ nobis retribuet, quòd Petro, sic dixit supra Christus 10. c. oĩs qui confitebit̃ me corã hominibus: ꝙfitebor ego eũ corã pre meo, & Lu. 9. dr̃, qui me erubuerit, & sermones meos hunc filius hoĩs erubescet cũ venerit in maiestate sua, & pr̃is, & sanctorũ angelorũ. Cum aũt quęrit̃ an Petrus meruit ꝑ hanc confessionẽ. dicendũ, ꝙ sic, nã cõfessio fidei est salutaris, i. proficit ad salutẽ aĩę. ad Ro. 10. corde creditur ad iustitiã, ore aũt confessio fit ad salutẽ. Secundo patet, quia Christus retribuit hic Petro pro hac confessione, & tamen non retribueret si non mereret̃. Sic dicit Hilarius, dignũ aũt confessio Petri prẽmium consecuta est, quia Dei filiũ in hoĩe vidisset, vnde dicitur respondens Christus dixit: Beatus es. Sic etiã dicit Hiero. reddit enim Christus Apostolo vicem pro testimonio de se. Petrus enim dixit. tu es Christus filius Dei viui. Christus aũt dixit tu es Simon Bariona. Sed dicetur quomodo merebatur Petrus confitendo hoc, cum Deus ei illud reuelaret?

Dicendum, ꝙ reuelatio sufficit ad hoc, ꝙ aliquid credatur, confessio tñ aliquid est vltra fidem, & illa est ex nobis, ideo per illam meremur. maxime quia in confessione Christi est quędam difficultas, scilicet interdum timoris, vt quando timore infidelium non audemus Christum confiteri, interd um verecundię, vt quia aliqua credimus, quæ apud aliquas gentes, tanquam stulta reputantur, & potissime a principio, sic patet prima Corin. 1. nos prędicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: confiteri aũt non obstante verecundia, & timore meritorium est, & ideo econtrario, qui erubescit cõfiteri peccat Luc. 9. qui me erubuerit, & sermones meos, hunc filius hominis erubescet.

Cum autem quęritur cur cęteris Apostolis, & discipulis non dicta fuerunt ista, cum ipsi crederent id, quod Petrus.

Dici potest vno modo, ꝙ Petrus meruit aliquid, quod non meruerũt cęteri Apostoli, nam cęteri crediderunt, sed non confessi sunt nunc. Petrus autem credidit, & confessus est, & tamen pro confessione debetur speciale prẽmium vltra prẽmium fidei, sic dr̃ ad Ro. 10. c. corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem, i. sicut per fidem cordis iustificatur homo iustificatione generali, quę est per infusionem omnium virtutum gratuitarum, ita per confessionem fidei factam ore fit salus, idest habetur quidam gradus prẽmii, quod spectat ad salutem animę. Secundo potest dici, ꝙ cęteri Apostoli meruerunt credendo, sicut & Petrus, & prẽmium eis redditur, quia tamen hic solus Petrus locutus est, respondit ei soli Christus dirigendo verba ad eum, & tamẽ verba, quæ Petro dantur pro hac fide, dantur etiam aliis cũ eadem sit fides omnium. Et potissime, quia quædam hic dicuntur, quę non debuerunt dici a principio in persona multorum, scilicet collatio clauium, sed in vnius persona ad significandum ecclesię vnitatem in qua sola clauium vis debitus est.

Quare Christus dixit Petro Beatus es, & quomodo erat Beatus cũ adhuc viueret. Et quòd tripliciter vocantur Beati.
Quæst. LXI.

QVAERETVR quare Christus hic dixit Petro Beatus es. Et quomodo est verum, quòd erat beatus, nam videtur, quòd non erat beatus cum adhuc viueret.

Dicendum ad primum, quòd Christus voluit hic laudare Petrum pro hac confessione fidei, & dixit beatus es, idest benedictus, qui talia confessus es.

Alio modo accipiendo proprie beatum, & vocat eum

eum beatũ, quia pro confessione fidei debetur ętera beatitudo, & quia nunc Petrus confessus fuerat fidem, dicit eum beatum.

Ad secundum dicendum, ꝙ vocat eum beatũ in spe, non enim erat beatus, quia adhuc moriturus erat, & multas toleraturus miserias, sed spem beatitudinis habebat, sicut dicitur ad Ro. 8. spe salui facti sumus, idest non sumus actualiter salui, sed in spe. Et ita vocari possunt beati omnes, qui nituntur venire ad beatitudinem, & expectant illam.

Secundo vocatur aliquis beatus propter proximã appropinquationem ad beatitudinem, & ita vocãtur beatitudines illę septem, de quibus supra 5. eod. c. quia sunt actus donorum, vel perfectissimarũ virtutum, vt ostensum est ibi. q. 82. & ita per eas vocantur beati habentes illos actus, quia proximi sunt beatitudini, idest per nullos actus, magis appropinquant ad beatitudinem, quam per istos, eo quòd isti sunt actus perfectissimi magis abstrahentes hominem a sęculo, & vniẽtes futuro bono. Tertio vocatur aliquis beatus ex certitudine beatitudinis futurę, vt si alicui reuelatum sit, ꝙ habebit vitam ęternam certissime, & isto modo vocatur Petrus Beatus: nam per hoc Christus reuelauit ei, ꝙ habiturus esset beatitudinem, & ita iam de illa dubitare non poterat, & hoc fuit magnum donũ: nam beatum esse aliis duobus modis prędictis multis aliis competit, & non erat speciale donum.

Quare vocatur hic Petrus Simon Bariona, & quid sit Bariona.
Quæst. LXII.

QVAERETVR quare vocatur hic Petrus Simon Bariona. Et quid sit Bariona. Dicẽdum ꝙ Petrus habet sex nomina, scilicet Simon, & Petrus, & Cephas, & Simon Ioannis, & Simon Bariona, & Simõ Petrus, de quibus omnibus, & originibus, vel causis eorum dictum est supra 10. c. q. 30. sed de hoc nomine Simon Bariona mansit hic dicendum. Et est nomen compositum ex pluribus, quia Simon est primum nomen Petri, & huic adiungit̃ Bariona.

Dicunt aũt aliqui, ꝙ Bariona dicatur, i. filius cõlũbę, quia Bar filius est: Iona est columba, & vocatus est Petrus nunc filius columbę, quia a columba, idest a Spiritu Sancto accepit confessionem istam, quam expressit. Sic dicit Hierony. scilicet ergo ex confessione sortitur vocabulum, ꝙ reuelationem ex Spiritu Sancto habeat, cuius, & filius appellandus sit, siquidẽ Bariona in lingua nostra sonat filius columbę.

Sed dicendum, ꝙ hoc nõ multum stat. Primo, quia tunc acciperetur Bariona, vt nomen commune, & non relinqueretur in Hebręo idiomate, sed transferretur in Gręcum, & postea in Latinum, & tamẽ trãslatores relinquerunt in Hebręo, ideo acceperũt illud, tanquam nomen proprium. Secundo, quia hoc videtur pertinere ad sensum mysticum, quòd vocetur Petrus filius columbę, idest Spiritus Sancti, & tamẽ Christus non vtitur hic talibus sensibus, sed literalibus: posset dicere, quia hoc aduersaretur huic loco. nã sicut mystice diceretur Petrus filius columbę, idest Spiritus Sancti, ita & putaretur, ꝙ Christus diceretur metaphorice filius Dei viui, & non secundum substantiã vel naturam.

Dicendum ergo, quòd vocatur hic Petrus Bariona, idest filius Ioannis. nam pater Petri vocabatur Ioãnan, vel Ioanna, & ita Petrus Bariona, idest filius Ioãna dicebatur, sic patet Ioann. 1. quando Christus inuitus Petrũ dixit ei: tu es Simon filius Ioanna: tu vocaberis Cephas, & propter hoc aliquando vocatur Petrus Simon Ioanna, vel Simon Ioannis, quod idem est, vt patet Ioan. 21. Simon Ioannis diligis me, & ita Christus vocauit hic Petrum in Hebręo Barioanna, idest filius Ioanna, & tamen translator detraxit vnam syllabam, & corrupit nomen, dicens Bariona. Et ista est veritas, & ita refert Hier. scilicet alii accipiunt simpliciter, quòd Simon, idest Petrus filius sit Ioannis iuxta alterius loci interrogationem Simon Ioannis diligis me, & volunt scriptorum vitio deprauatũ, vt pro Barioanna, idest filio Ioannis Bariona scriptum sit vna detracta syllaba. Et hoc valde conuenit in prẽsenti, scilicet vt sicut Petrus erat realiter, & naturaliter filius Ioannam, ita Christus erat naturaliter filius Dei patris de substantia eius. Ita dicit Chryso. scilicet vanum autem esset dicere tu es filius Ionę, vel Ioãna, nisi vt ostendat, quia ita naturaliter est Christus filius Dei, sicut Petrus filius Ionę, eiusdemque substantiæ cum eo, qui genuit.

Quare dixit caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus. Et cur homo vocetur in scriptura caro, & sanguis. Quæst. LXIII.

QVAERETVR quare Christus dixit caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus.

Dicẽdum, quòd hoc fuit. Primo ad ostẽdendum certitudinem istius confessionis, quia putaret aliquis, quòd forte hoc non erat verum, sed Petrus ex quadam leuitate, vel doctrina hominum acceperat illud, talia autem possunt decipere, ideo nõ sunt firmę auctoritatis, vt autem appareat, quòd istud erat verum infallibile: dixit Christus, quòd istud habitum fuerat per reuelationem Dei, & non per doctrinam hominum, qui vocantur caro, & sanguis. Et hoc fuit ad hoc, ꝙ nos firmiter huic confessioni adhęreamus. Secundo fuit ad accusationem quandam Phariseorum, & Saduceorum, a quorum fermento, idest doctrina Christus supra in litera dixerat cauendum, & quia aliquis putaret, quòd forte hoc esset de doctrina illa, Christus excludit illud dicens, caro, & sanguis nõ reuelauit tibi, & vocatur homo caro, & sanguis quando in homine non est aliquid diuinum, sed totum pure humanum, quod est a carne, & sanguine, & ita semper caro, & sanguis accipiuntur in mala significatione, sic dicit Apostolus: caro, & sanguis regnũ Dei nõ possidebunt, idest homo, qui solum mouetur per carnem, & sanguinem, nunquam habebit regnum Dei, quia dęsideria carnis aduersantur spiritui. ad Gala. 5. sic etiam Apostolus innuens, ꝙ non acquieuit desiderio humano, sed diuinę voluntati ait: continuo nõ acquieui carni, & sanguini, idest cognatis meis, vel ludęis. ad Gala. primo. Sic dicit Hierony. quòd autem dicit caro, & sanguis non reuelauit tibi, apostolicę narrationi comparat, in qua ait, continuo nõ acquieui carni, & sanguini, carnem, & sanguinem Iudæos signans, vt hic quoque sub alio tensu demonstretur, quod non ei per doctrinam Phariszorum, sed per Dei gratiam Christus Dei filius reuelatus sit. Tertio potest intelligi dictum ad laudem confessionis Christi, quòd fuerit sublimis, scilicet non confessus est Petrus id, quod vidit, sed id, quod pure intelligibile erat: nam in Christo non videbatur, nisi caro, & sanguis, idest aliquid humanum, & tamen Petrus aliquid supra hominem eum esse confessus est. Sic dicit Hilarius: Beatus Petrus hic vltra humanos oculos intendisse, & vidisse laudatus est, non id, quod ex carne, & sanguine est contuens: sed Dei filium cęlestis patris reuelatione conspiciens: dignusque iudicatus est, vt primus agnoscerẽt, quia diuinitas esset in Christo.

Quomodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo dicitur hic, quòd Petrus hoc habuit per reuelationem, quia per multa miracula, quæ Christus faciebat poterat cognoscere ipsum esse hominẽ, & Deum. Vnde quidquid de Deo naturali ingenio cognoscimus dici potest a Deo reuelatum.
Quæst. LXIIII.

QVAERETVR qũo dicitur hic, ꝙ Petrus hoc habuit per reuelationem: nam potuit hoc habere per sufficientem probationem, faciebat enim Christus tot, & talia miracula, ꝙ sufficienter ostendebant eum filium Dei, ideo non erat opus, ꝙ reuelatio fieret ad notificandum hoc.

Aliqui dicunt, quòd dicitur hoc habitum reuelationem eo, quòd quidquid de Deo cognoscimus, etiã si naturali ingenio ad illud peruenire possimus, dicitur a Deo nobis reuelatum, vel ostensum, aut manifestatum ad Roma. 1. vbi Apostolus loquitur contra gentiles, qui naturaliter cognoscebant esse Deum vnum, & tamen illum non colebant dicens, quod notum est Dei, manifestum est illis. Deus enim illis manifestauit, & tamen ibi dicitur de attributis, quæ naturali cognitione de Deo agnoscuntur, vt esse Deũ vnum, & ęternũ, & similia. a fortiori, ergo hoc, quod non erat notum per cognitionem humanam, sed per miracula, diceretur a Deo reuelatum, & hoc modo omnis cognitio, & scientia est a Deo Ecclesiastici 1. omnis sapientia a domino Deo est.

Secundo potest dici, quòd dicitur hoc reuelatum, quia cognitio, quam homo recipit a Deo, & non aliter dicitur esse per reuelationem, & quia cognitio hæc non fuit habita per naturale ingenium, nec per doctrinam ab homine susceptam, sed per miracula diuinitus facta, dicitur esse reuelatum hoc a Deo, & sic dicitur caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, idest non habuisti cognitionem istam per opera hominũ, scilicet doctrinã eorũ, sed per opus Dei. Tertio potest dici, quòd fuit ꝑ reuelationem, quia ex miraculo non deducebatur sufficienter cognitio ad hoc, nam plus hic creditum fuit, quã miracula ostenderent: nam miracula ostendebant Christũ esse Deũ, quòd tamen esset filius Dei non apparebat ex miraculis, quia potestas eadem est omnium diuinarum personarum, vnde ex miraculis apparet deitas, sed nõ trinitas, & ita, quòd filius esse crederetur per reuelationem erat, & propter hoc dixit Christus Petro, ꝙ pater hoc ei reuelauerat, vt per hoc ostenderet patrẽ a se distinctum, & se esse filiũ, sicut credebat Petrus, & confitebatur. Quarto põt dici, ꝙ pater reuelauit hoc, idest aperuit cor Petri ad credendũ: nã licet miracula sufficerent ad oñsionẽ veritatis huius: tñ sępe corpa humana visis miraculis non mouebant ad credendũ, sicut patet in Iudęis, qui videntes oĩa miracula Christi non credebant, sed ex his ad eũ pśequendũ incitabant Io. 11. quid facimus, qa hõ iste multa signa facit? si dimittimus eũ sic, totus mundus credet in eũ, sic ẽt, & in discipulis Chri sępe faciebat: nã erat cor eorũ obcęcatum, & cũ fierent miracula non credebãt, vt cum saturauit turbas coram discipulis non crediderunt ꝓp hoc miraculũ, sed sequẽti nocte cũ vidissent Christũ ambulantẽ sup mare, & placantẽ aquas, & vẽtũ mirati sunt. Mar. 6. l. & ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus, & plus magis intra se stupebãt: nõ. n. intellexerant de panibus: erat. n. cor eorũ obcęcatũ. & sic miracula nihil ꝓderãt ad credendũ cũ eẽnt corda illorũ obcęcata. Quòd aũt tolleret illa excęcatio, vt visis miraculis crederẽt fuit reuelare, & sic licet ꝑ miracula hoc cognosci poterat: tñ ꝑ reuelationẽ habitum est. Et isti duo modi vltimi sunt melius assignati, & magis congruentes literę.

Quomodo dicitur hic, quòd pater reuelauit Christum Petro, & an ista reuelatio ei soli facta sit. Quæ verbo diuino maxime competit. Quæst. LXV.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, ꝙ pater reuelauit Christum Petro, & an ei soli competat ista reuelatio.

Dicendum, ꝙ reuelare aliquid non competit vni personę sine alia: nam actus notionales competunt, & denominant distincte personas: actus autem essentiales omnibus simul competunt, & quia omne, quod ad extra fit pertinet ad actus essentiales: competit simul tribus, sicut enim vna persona non creat, neciustificat sine alia, ita nec reuelat aliquid sine alia, ideo cum aliquid Petro reuelaretur necesse fuit, ꝙ tota trinitas simul reuelauerit.

Aliqui dicunt, ꝙ licet tribus personis hoc competat: tamen dicitur de patre, quia ei competit specialius per attributionem, sicut quędam attribuuntur vni personę, quę non attribuuntur alteri, & hoc attribuitur patri, qa est ipse origo, & fons totius deitatis, idest personarum.

Sed dicendũ, ꝙ non stat, quia ex ratione attributi magis competit reuelare aliquid filio, q̃ patri, quia filius est sapientia imago, & ars, & in his aliquid manifestatur, & potissime, quia filius verbum est, & verbũ est manifestatiuum, sicut. n. verbum vocale manifestat mentale, & ipsum concipientem, ita & filio, qui est verbum competit tota diuina notificatio, & non patri. Secundo, quia ita dicitur supra 11. nemo nouit patrem, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare, ergo nõ solum filius reuelat, vel notificat omnia, quę sunt extra deitatem, sed etiam ipsum patrem manifestat: ei ergo potius conuenit ex attributione reuelare, q̃ patri. Dici ergo potest vno modo, ꝙ accipiatur hic pater essentialiter, & tunc tota deitas est pater, sicut dicimus pater noster, qui es in cęlis: nam non dicit hoc de sola persona patris, sed de omnibus tribus, & licet non sit verum, ꝙ tota deitas sit pater Christi: cũ Christus sit persona diuina, quę est filius solius patris: tñ accipiendo Christum solum inquantum est homo: cum sit minor tota deitate, potest dici, ꝙ tota deitas sit quasi pater eius, & ita accipitur Io. 14. vado ad patrẽ, & pater maior me est, & tamen non solum pater erat maior Christo inquantum homo, sed ẽt Spiritus Sanctus, & tunc dicetur pater meus reuelauit tibi, idest tota deitas. Secundo põt dici, ꝙ accipiatur pater pro persona, & licet omnes tres personę simul aliquid reuelent: tñ dr̃ hic de solo patre, vt ostendatur distinctio patris, & filii: nam si diceret Deus tibi reuelauit: innueret, ꝙ vel ipse non erat Deus, vel reuelabat ipse hoc de seipso, & vtrunque erat inconueniens: nam erat Deus, & volebat credi de seipso, ꝙ erat Deus: secundum etiam, quia notificatio rei non est a seipsa, sed ab alia: cum notificatio fiat semper per notiora. cũ aũt dixit pater meus reuelauit: ostendit se esse Deum; cum esset filius Dei, & esse distinctum personaliter, quia dixit se filium. Secundo quantum ad hoc, & prędicipue fuit, vt confirmet confessionem Petri. dixerat enim Petrus: tu es Christus filius Dei. Christus aũ, dicens pater meus reuelauit tibi dixit se filium esse: cũ a patre reuelaretur Petro, & sic confirmabat cõfessionem Petri. Sed dicetur, quare ergo non nominatur Spiritus Sanctus, quia ille est ẽt persona distincta, & ille est cui magis attribuitur reuelare aliquid? nam Spiritus Sanctus dicitur reuelare aliquid prophetis, sic dicitur, secunda Petri primo, nõ enim aliquando voluntate humana allata est ꝓphetia, sed Spiritu Sancto dicti sancte locuti sunt Sancti Dei homines, i. ꝓphetę: etiã de prophetis dicitur. spiritus domini super me.

Dicendum,

Dicendum, ꝙ licet nulla reuelatio fiat sine Spiritu sancto, quia est beatus essentialis competens tribus personis: tamen non nominatur Spiritus sanctus, quia hic intendit Christus ostendere se esse filium Dei, & conuenienter vult ostendere patrem in diuinis distinctum esse a se, sed non dicitur pater, nisi ad filium, & filius nisi ad patrem. ideo ad ostendẽdum Christum esse filium oportuit nominari patrem tanquam distinctum ab eo: Spiritussanctus quamquam sit distinctus a patre, & filio, tamen non constituitur pater, nec filius per relationes, vel relatiuas proprietates ad Spiritum sanctum: vnde nominando Spiritumsanctum in diuinis non constat ibi esse patrem, aut filium, nominando autem filium constat esse patrem, & filium, aut nominando patrem constat esse filium, & patrem: ideo non fuit conueniens hic nominare, nisi patrem reuelantem, vt ostendatur distinctio patris, & filij quam Christus intendit, de Spiritusancto aliquid dici superuacuum fuit. Nisi forte vellet Christus aperte ostendere totum mysterium Trinitatis. sed nondum erat tempus ad hoc, sed vsq; post resurrectionem Christi, quando mittens discipulos ad prædicandum per orbem in forma baptismi, expressit eis mysterium Trinitatis, & nomina personarum. nunc vero nondum erat tempus: ideo satis fuit patrem nominari, vt de filio constaret: sic patet supra vndecimo, vbi supra Christus de se, & de patre loquitur, subticens de spiritu, scilicet, omnia tradita sunt mihi a patre meo, & nemo nouit filium, nisi pater, nec patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. & ita pater reuelat filiũ cui vult, & filius patrem cui vult, & de Spiritu sancto nihil agitur, quia non facit ad distinctionem patris, & filij neque cognitionem ipsorum.

Quomodo Christus dixit tu es Petrus, & an hoc nomen Petrus fuit a Christo Petro impositum. Et qua Christus lingua vtebatur.
Quæst. LXVI.

QVAERETVR quomodo Christus dixit hic tu es Petrus. & an primo vocauit hic Petrum dãs ei hoc nomen.

Et sunt in hoc duo dubia. Primo an Christus imposuerit ei hoc nomen. Secundum an nunc ei imposuerit, vel ante hoc.

De primo dicendum, quòd Christus non imposuit istud nomen Petro. nec competebat ei antequã veniret ad Christum: nam nomina quibus Iudæi vtebantur erant Hebræa, vel Syra. Hebræa quidem, quia idioma suum prępcipuum, in quo sunt literę, & Scripturæ sacrę, est Hebręum, & iuxta illud nomina aliqua imponebant. Syra autem nomina imponebant iuxta conditionem vulgaris idiomatis. nam terra Iudæorum est pars Syriæ, & vulgare idioma regionis illius non erat Hebræum, sed Syrum, & iuxta illud imponebant sibi nomina: cum etiam illo vterentur in communi locutione. & tale nomen est Bartholomeus. nam non est Hebræum. Petrus tamen est partim Latinum, & partim Græcum: ideo non fuit hoc nomen Petri, quia in regione sua, scilicet, Galilæa, de qua erat, non erat vsus Greęcorum, aut Latinorum nominum, sed solum Hebraicorum, & Syrorum. Sic dicit Remigius, fuerunt nonnulli, qui in hoc nomine Greęco, atque Latino quod est Petrus quærentes linguę Hebraicę interpretationem, dixerunt, ꝙ intepretatur agnoscens, vel discalcians, sed qui hæc dicunt duabus detinentur contrarietatibus. & ita concludit, ꝙ non est Hebręum nomen nec Syrum. Apparet etiam ꝙ Christus non imposuerit istud nomen Petro, quia licet Christus nosset omnem linguam, cum ipse omnes condidisset: non tamen vtebatur, nisi Hebręa, vel Syra, eo ꝙ istarum duarum linguarũ erat vsus in regione sua, in qua conuersabatur, & ita aliquãdo reperimus eum locutum Hebraicę. vt illud, heli heli lamazabatani, infra vigesimoseptimo. & Mar. decimoquinto: & illud, tabitha cumi, idest, puella surge, vel ambula. Mar. quinto: aliquando Syriace, vt illud non potestis seruire mammonę, & Deo, supra sexto: nam mammona nomen Syrum est, & nõ Hebręum, vt dicit Hierony. scilicet, mammona sermone Syriaco diuitiæ interpretantur: Petrus autem nec Syrum est, nec Hebręum: ideo non imposuit illud Christus.

Secundo patet, quia Petrus est interpretatio cuiusdam nominis impositi Simoni a Christo. ergo non est nomen a Christo impositum. nam interpretatio, & id quod interpretatur non differunt tamquam diuersa nomina, vel orationes, sed solum, vt in diuersis idiomatibus nomina idem significantia, vt nomen hominis in latino, & vulgari non est diuersum nomen, quia idem omnino significat. Et patet hoc, qa Io. 1. dixit Christus Petro, tu vocaberis Cephas quod est interpretatum Petrus. & ita apparent duo, scilicet, ꝙ Petrus non est aliud nomen quàm Cephas, & ꝙ Petrus sit nomen Latinum. Primum patet, quia vnum est interpretatio alterius. Secundum, quia translator semper interpretatur nomina peregrinæ linguę per linguam, in quã transfert, quia aliàs nihil esset interpretari, sed Euangelia versa sunt in latinum: ideo Petrus quod est interpretatio nomen latinum dst.

Sed obijcietur, ꝙ Christus imposuerit istud nomen Petrus, vel protulerit illud, quia supra in litera dicitur tu es Petrus.

Dicendum, ꝙ Christus nunquam istud nomen Petrus ore suo protulit, sed protulit aliud æquiualẽs in significando: loco cuius translator Latinus, & Græcus dixit Petrus, & illud est nomen Cephas. quod & patet Ioan. primo: tu vocaberis Cephas, quod est interpretatum Petrus. & ita multa alia nomina interpretatur scriptor eod. cap. ſ. Rabbi quod dicitur Magister, & Messias, qui dicitur Christus: nunc igitur Christus dixit Petro: tu es Cephas, & super hanc petrã ędificabo Ecclesiam. & ita Matthęus scripsit: translator tamen nolens hic ponere nomen peregrinę linguæ: dixit tu es Petrus. Et ratio huius fuit, vt viderentur sibi alludere nomina, & sententiæ. nam dixit tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo. nam Petrus a petra dicitur, & aliquid simile petræ, ideſt, lapidi significat. si autem diceretur tu es Cephas, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam. non videretur quomodo alludebat nomen nomini. & ista fuit causa vera, quòd non poneretur Cephas. nam aliqui solent relinquere translatores nomina aliena non exposita, vt quando illa sunt propria, vel quasi propria, scilicet, pro proprijs posita. sicut hic Cephas. est enim Cephas nomen non quidem Hebræum, sed Syrum, & significat firmitatem, vel fortitudinem, aut principalitatem fundamenti, quæ omnia lapidi, vel petræ competunt; ideo non fuit aliquod nomen quod secundum formam Latinam, vel Græcam poneretur loco Cephas, velut proprium quàm hoc nomen Petrus quod a petra deriuatum est. & ita dicitur Ioannis primo: Cephas quod interpretatur Petrus.

Cephas quid significat,

De secundo dicendum erat, ꝙ cessat soluto primo dubio. nam si Christus numquam imposuit istud nomen Petrus, non est quęrendum qñ imposuerit, quia tñ Petrus ponitur in latino loco alterius noĩs. ſ. cum

sint consignificantia, vel homonomina. quando impositum est nomen Cephas dicetur impositum nomen Petrus.

Et ideo est tunc dubium quando Christus imposuit Petro hoc nomen Cephas. Aliqui putant, ꝙ nunc, quia dicitur tu es Petrus, siue tu es Cephas.

Sed dicendum, quòd non, sed vocatus fuit Cephas ex prima die, qua venit ad Christum: cum nõdum esset discipulus Christi: Ioan.primo: nam vt ibi dicitur Andreas frater Petri venit prius ad Christum, quàm Petrus, & videns postea fratrem suum dixit ei inuenimus Messiam. & duxit eum ad illum. & Christus eum intuitus dixit: tus es Simon filius Ioanna: tu vocaberis Cephas quod est interpretatum Petrus. ex illo ergo tempore vocatus est Cephas, & non fuit G nunc nouiter impositum nomen. Sic dicit August. lib. de concord. Euang. scilicet, nullus tamen arbitretur, quòd Petrus hic nomen acceperit: non enim accepit hoc nomen nisi vbi Ioannes commemorat ei dictum esse: tu vocaberis Cephas quod interpretatur Petrus.

Sed dicetur, quòd ante hoc non vocabatur Cephas, quia non inuenimus eum sic communiter nominari.

Dicendum, quòd verum est, & causa fuit, quia Cephas significat quandam excellentiam, vel perfectionem, quia dicitur Cephas, ideſt, firmus, vel stabilis, & quasi fundamentum aliorum, & tamen per H ea, quæ Petrus vsque nunc egerat, nondum meruerat tali nomine vocari, quia nihil excellens egerat: nunc vero egit aliquid excellens, quia solus ante cęteros confessus est totum quod de Christo credendũ erat: ideo cum Christus eum laudaret beatum appellans, ita etiam dixit, quòd erat Cephas, ideſt, firmus, vel immobilis, & fundamentum. vnde iste fuit primus locus, in quo meruit vocari Cephas: nec ante hoc Christus dixit ei aliquando tu es Petrus, vel tu es Cephas. & ita caute dictum est. nam quando istud nomen fuit a Christo impositum: Ioan. primo: non dixit Christus tu es Cephas, sed vocaberis Cephas, ideſt, nunc non vocaris Cephas, sed aliquando competet tibi, quòd voceris Cephas, quia comperit res signata per hoc nomen. nunc autem non dicitur, tu vocaberis Petrus, sed tu es Petrus, siue Cephas, quasi nunc primo meruerit hoc nomine vocari: licet ante hoc sic vocatus sit, ideſt, impositum fuit nomen, vt aliquando ei competeret, quia tamen nondum competebat, nunquam sic vocatus est ante hoc, scilicet, quòd Christus eum sic vocauerit. nam Euangelistæ per anticipationem vocant eum Petrum ante hoc, sed non inuenitur alicubi ante hoc, ꝙ Christus ad eum loquens vocet eum Petrus, vel Cephas.

Quæ sit petra ista super qua Christus ædificabit Ecclesiam suam. Et quòd fides Petri dupliciter accipitur. Et in qua significatione conuenientius hic sumatur petra. Quæst. LXVII.

QVAERETVR cum Christus dicit super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, quæ sit petra ista.

Aliqui dicunt, quòd sit Petrus, scilicet, quòd super illum fuit ædificata Ecclesia, ideſt, ipse fuerit fundamentum Ecclesiæ. vnde ei datę sunt claues, quæ sunt Ecclesiæ. Sic dicit Hieronymus, secundum autem metaphoram petrę recte dicitur ei ædificabo Ecclesiam meam super te.

Sed dicendum, ꝙ accipiendo proprie fundari, vel ædificari Ecclesiam, non est verum, quòd super F Petrum sit ædificata. nam id super quo ædificatur est fundamentum, & sic Petrus diceret fundamentum Ecclesiæ. sed falsum est: quia solus Christus est fundamentum 1. Corint. 3. scilicet, fundamentum enim aliud nemo ponere potest præter quod positum est quod est Christus Iesus. Etiam ipse solus est caput Ecclesiæ: nos autem omnes sumus membra, vt colligitur. 1. Corint. 12. & ad Ephes. 4. Petrus ergo membrum est, & non caput Ecclesiæ, nec fundamentum. Secundo patet, quia cum Ecclesia immortalis maneat, quia portæ inferi non prævalent aduersus eam, vt patet in litera, necesse est, quòd fundamentum suum sit magis immortale, & tamen Petrus non fuit simpliciter immortalis in se nec in successoribus Petri. De Petro patet, quia post hæc dicta negeuit Dominum ter, in quo sathanas prævaluit contra ipsum, & sic iam portæ inferi prævalerent contra Ecclesiam, cum prævaluerint contra fundamentum euertendo illud, & tamen nunquam prævaluerunt contra Ecclesiam: ergo non erat fundamentum Petrus Ecclesiæ. De successoribus Petri patet, quia multi eorum etiam canonice intrantes prolapsi sunt in hęresim. & alij in cultum idolorum, & possunt per Ecclesiam deponi, & condemnari quando inueniuntur a fide deuij. vt in Decretis 40. distinct. capitu. si Papa. ergo Ecclesia non errat, & Papa errat. & tamen si Papa esset fundamentum Ecclesiæ necesse erat illo deficiente interire Ecclesiam, & non deficit, sed potius errantem Papam corrigit, & punit, vel reducit ad veritatem. ergo non est Papa fundamentum Ecclesiæ, sed Ecclesia est fundamentum Papæ, & mater eius.

Papa pôt ꝙ Ecclesiam, ideſt, Concilium deponi & cõdemnari, hoc meliõ ge si est hęretica, vel si post correctionem fraternam fit corrigibilis alias nõ vide in defensorio Auctoris part. 2.

Sed obijcietur, quòd Petrus sit fundamentum, & quòd nunquam deficiat, quia Christus dixit Luc. vigesimosecundo: ego orabo pro te ne deficiat fides tua. & tamen Christus exauditus est pro sua reuerentia ad Hebræ. quinto: ergo fides Petri nunquam deficit, pro qua Christus orauit ne deficeret.

Dicendum, quòd fides Petri deficit: nam ipsa nocte, qua Christus hoc dixit: antequam gallus bis cãtaret negauit Petrus ter Christum. Mar. decimoquarto. & Luc. 21.

Sed dicendum, quòd fides Petri accipitur dupliciter. Vno modo pro fide personali, ideſt, quam ipse tenebat specialiter inquantum erat vna persona credens, vel vnum membrum Ecclesiæ.

Alio modo pro fide, quam confessus est Petrus, quæ erat fides communis Ecclesiæ. Primo modo deficit fides Petri: nam in passione Christi omnes discipuli Christi perdiderunt fidem quantum ad aliquid. sic Christus dixit omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. & istud erat scandalum in corde, scilicet, quòd propter ea, quæ videbant eum pati, putauerunt falsum esse quod prius de eo crediderant, scilicet, quòd esset Christus, & filius Dei. & quia Petrus putabat, quòd nunquam perderet istam K fidem dixit, & si omnes scandalizati fuerint, ego non scandalizabor, infra vigesimosexto, ideſt, non perdam fidem. & Christus ait: antequam gallus cantet ter me negabis: vnde vt appareret, quòd Christus non locutus fuisset de fide personaliter Petri quando dixit orabo ne deficiat fides tua, permisit, quòd immediate illa deficeret negando eum ipsa nocte.

Alia autem fides Petri, ideſt, quam ipse confessus est nunquam deficit, nec deficere potest. Petrus enim ante omnes confessus fuit Iesum esse Christum, & filium Dei. hæc enim fides nunquam deficit, quia ex die, qua primum plantata est semper mansit. nam licet Petrus, & ceteri Apostoli eam in passione perdiderint: nõ perijt omnino, quia mãsit fides in Virgine, quæ

ne, quæ nunquam illam perdidit. & tamen fides hæc A vocatur fides Petri, quia ipse eam ante cęteros confessus est. & ista fides Petri nunquam deficit, sed fides personalis eius deficit, ideſt, ipse Petrus deficit in fide. & ita non potest Petrus esse fundamentum Ecclesiæ, proprie, cum fides eius deficiat. Si autem quis velit accipere fundamentum large pro aliqua eminentia Petri super alios Apostolos, non est nunc per singula discutiendum. nam de comparatione eius ad alios Apostolos, & partes Ecclesiæ dicetur latius in libro nostro de origine, & distinctione iurisdictionum.

Alij autem dicunt, & melius, quòd petra super quam fundatur Ecclesia est Christus, scilicet, super hanc petram, ideſt, super petram quam confessus es ædificabitur Ecclesia. nam Petrus non erat petra, B sed Petrus. hic autem dicitur, quòd Ecclesia ædificabitur super petram hanc, ideſt, super istam quam vides, quia petra erat Christus. 1. Corin. 10. Et istam expositionem sæpe tenet Augustinus. & tamen postea in libro retract. vtramque ponit: permittens lectori electionem dicens dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quòd in illo tamquam in petra ædificata sit Ecclesia, sed scio postea me sępissime sic exposuisse quod a Domino dictum est. tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, vt super hanc intelligeretur, quem confessus est Petrus dicens: tu es Christus filius Dei viui. ac si Petrus ab hac petra appellatus personam Ecclesiæ figuraret, quæ super hanc petram ædificatur. non enim dictum est illi: tu es petra, sed tu es Petrus. petra autem erat Christus quem confessus Simon, sicut ei tota Ecclesia confitetur dictus est Petrus. harum duarum sentẽtiarum, quæ sit probabilior eligat lector. hoc tamen dicit Augustinus, vt non videatur supra contradicere, quasi vtraque sit sustentabilis sententia. & tamen ipse secundam tenet. Quod patet ex propositis verbis eius. nam primam dicit se tenuisse in quodam loco. secundam autem dicit sępissime posuisse. & sic istam tenet ipse. & est verior.

Alij dicunt, & adhuc melius, quòd petra non accipitur hic pro Petro, nec pro Christo, sed pro confessione fidei quam Petrus fecit: Ecclesia enim in fide D fundatur, & fides vocatur petra, quia solida manet. nam postquam cœpit fides semper mansit, & hoc, quia Christus orauit, vt nunquam deficeret fides Ecclesiæ. Et ita Christus dixit Petro: super hanc petram, ideſt, super hanc petram confessionis tuæ, quia tu dixisti tu es filius Dei viui, & tu es Christus. & ista fides manebit semper in Ecclesia, & super eam fundatur Ecclesia, quia fundamentum venientium ad Ecclesiam est fides. & inde etiam est fundamentum & principium totius boni operis, quia sine fide impossibile est placere Deo. ad Hebrę. vndecimo. Et hoc est conueniẽtius dictum quàm quod accipiatur pro ipso Christo: nam tunc ipse ędificaret super seipsum, & non est conuenienter dictum, quòd Ecclesiam super se ędificaret, quia tunc non ædificaret ipse, sed alius super eum. Secundo, quia dicit Ecclesiam meam, & tamen si ipse esset fundamentum non diceretur Ecclesia eius: potius ipse esset aliquid Ecclesiæ. cum autem accipitur petra pro fide, quę est de Christo conuenienter ipse super illam ædificat tãquam super aliquid suum. & etiam Ecclesia super fidem ædificata est aliquid Christi. Et ita exponit Chrysost. dicens. super hanc petram, ideſt, in hac fide, & confessione ædificabo Ecclesiam meam. hic enim ostendit multos iam credituros, quod Petrus confessus fuerat, scilicet, Ecclesia est multitudo, & quia multitudo, quæ Christo subiecta fuit, cœpit ex confessione hac, scilicet, crediderunt Iesum esse Chri- E

stum, & filium Dei, & ob hoc adhæserunt, & se sponte illi subiecerunt. & ista multitudo accedens ad Christum est Ecclesia, quæ non accederet nisi crederet hoc quod nunc Petrus confessus est: ideo super hanc petram, ideſt, super hanc radicem, vel fundamentum Ecclesia ædificatur. Et iste est verus sensus literæ. & est metaphora. sicut enim in ædificijs ad hoc, quòd firma sint debent esse fundata supra petram, & non super arenam supra septimo, & Luc. sexto, & tunc quamquam veniant flumina, & venti perflent, manet domus stabilis, quia est supra firmam petram. ita Ecclesia, quæ est congregatio, est quasi aliquid ædificatum, & manet semper. vt ergo ostendatur firmiter mansura Ecclesia, vocatur illud super quod fundata est petra per metaphoram: licet in veritate sit fides de Christo, quia Ecclesia, quæ est ipsi homines, non potest super petram ædificari.

Ad quid Petrus vocatur hic Petrus, & Cephas, si supra eum non ædificatur Ecclesia, sicut supra petram. Quæst. LXVIII.

QVAERETVR ad quid ergo Petrus vocatur hic Petrus, vel Cephas, si super eum velut supra petram non ædificatur Ecclesia?

Dicendum ꝙ non fundatur Ecclesia supra Petrum, quia tunc diceretur tu es Petrus, & super hanc petram, vel super te ædificabo. & tamen dixit eum Petrum, & non petram. & ędificatio est supra petram: ideo non est supra Petrum. Sed dicendum, ꝙ vocatur Petrus propter duo. Primo, vt ostendatur laus Petri. scilicet ꝙ ista fides ab eo cœpit publice enunciari. vocatur enim ista fides petra, quia super eam fundatur Ecclesia, vt dictum est prædecenti quęstione. & quia cœpit a Petro confessio eius fuit conueniens ipsum vocari Petrum a petra confessionis suæ. sicut sępe viri clari, qui egerunt aliqua magnifica gesta accipiunt nomina ex illis, vt maneat memoria gestorum in laudem ex nominibus eorum. sic enim Scipio Aphricanus dictus est, quia Aphricanos pugna subiecit. ita & Simon Apostolus confessus est ante omnes fidem, quod fuit magnæ laudis, & excellentiæ. fides tamen ista vocatur petra ratione suprapositа: ideo ex actu confessionis ad laudem nomen accepit, vt Petrus diceretur. & ista est precipua causa. & ita Christus ait: tu es Petrus, ideſt, tu es ille, a quo petra fidei per confessionem enunciata, & publicata est. Secundo, vt ostendatur ex hoc, quòd Christus dabat Petro quoddam nomẽ officij, principatus prælationis. fuit enim vniuersalis Episcopus, & conuenienter hoc designatum est vocando eum Petrum. nam in fide quam Christus vocat petrã omnes, qui sub Christo sunt conueniunt. ille ergo qui præest omnibus manentibus sub hac petra fidei Christi conuenienter dicetur Petrus, sed Simon primus Apostolus constitutus est vniuersalis Episcopus, & maximus oĩm Epõrũ: iõ ipse conueniẽter Petrus dictus est. Sic dicit Chry. sup hãc petrã. i. in fide, & ꝓfessione ędificabo Ecclesiã meã. hinc iã ostẽdit multos credituros, ꝙ Petr° ꝓfessus fuerat, & erigit ei° sensũ, & pastorẽ eũ facit.

An inferus habeat portas, & quæ sint istæ portæ. Et quomodo intelligantur, quòd sint æternales, & propter quid. Quæst. LXIX.

QVAERETVR de portis inferi, de quibus hic dr̃, an inferus habeat portas, & quæ sunt istę portæ.

Dicendum ad primum ꝙ inferus nullas portas habet. non enim sunt ei necesse, quia infernus est aliquid sub terra, & illic vadunt animæ damnatorũ, & purgan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

purgandorum. & tamen ad recipiendum animas alicubi non ſunt neceſſe portæ, quia ſpiritus nihil occupat: cum nullius quantitatis ſit, & ideo nec via, nec porta, nec locus eis neceſſarius eſt. aliquando autem damnati in corporibus manebunt apud inferos, ſed nec tunc ſunt neceſſe portę, quia non eſt neceſſe, quòd damnati diſtendantur loco, & detur tanta vacuitas, ideſt, carentia corporis ſolidi in quanta capiantur omnes quotquot damnandi ſunt: poſſunt enim eſſe non occupando locum, nec exiſtente vacuitate aliqua, aut exiſtente valde parua. de quo tamen magis dicetur infra vigeſimoquinto cap. vbi agetur de pœnis inferni. Sed accipiũtur portæ ſecundum modum loquendi vulgarem, quia ſcriptua vult condeſcendere modo intelligendi ſimplicium. non enim poſſent G intelligere quomodo animæ intrarent ad inferos, niſi dicerentur inferi habere portas. & ita ſcriptura loqtur vocans portas mortis portas inferni: Pſalm. 9. qui exaltas me de portis mortis: & Pſalm. 23. dicitur, attollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. & accipitur de inferno, ad quem Chriſtus intrauit, qui portas habere dicitur, & ita cœlum dicitur habere portas: ſic dicitur Pſalm. 77. ianuas cœli aperuit. & ſic conſueuimus dicere apertam eſſe ianuam vitæ æternæ, vel clauſam eſſe ianuam. & non ſolum ianuas, ſed etiam ſeras, & vectes, & claues habere dicitur cœlum. ſic Chriſtus innuit dicens ſupra in litera. tibi dabo claues regni cęlorum. Sed dicendum, quòd hæc non ſunt ſic vera, H ſed ad condeſcendendũ parũ intelligentibus. ſic dicitur, vt per hæc ea, quæ vera ſunt accipiantur. Portæ inferni dicuntur ea per quę in infernum renditur qua ſi aliquid neceſſe ſit poni ad intrandum in infernum, ſed non eſt neceſſe. & vocantur portæ æternales, id. eſt in æternum manentes clauſę ad hoc, quòd nemo exeat. vnde ponuntur ſemper apertę ad hoc, quòd ſit continuus introitus, vt dicit Virgilius ſexto Aeneidos, ſcilicet.

Tros Anchiſiade facilis deſcenſus Auerni.
Noctes atque dies patet atri ianua ditis.

Ideſt, ſemper per diem & noctem eſt aperta ianua inferni. dicitur autem ſemper clauſa ianua ad hoc, quòd nunquam quiſquam exeat, & ideo vocantur æternales portæ, ideſt, quæ in æternum non aperiuntur ad emittendum inde quemquam, & ad deſignandum iſtam difficultatem exeundi. inde vocãtur portę ereę, vt dicit Eccleſia. qui portas æreas confregiſti, & viſi taſti infernum. ita licet in cœlo non ſint portę: dicitur habere portas, quia animæ illuc introeunt, & aliquando introibunt beati corpora habentes, & dicũtur portę clauſę quando eſt impoſſibilitas illuc introeundi, dicitur aperta ianua, quando eſt facile illuc intrare, & quia ante Chriſti mortem nemo potuit intrare in vitam æternam, dicebatur ianua cœli clauſa: poſt mortem autem Chriſti, quia promptum eſt cuilibet viuẽti ſecundum legem Chriſti illuc intrare, dicitur porta aperta. K

Quæ ſunt quæ dicuntur hic portæ inferi. Et quomodo peccatum, paſſiones, & homines mali ſunt portæ inferi. Quæſt. LXX.

QVAERETVR de ſecundo, ſcilicet, quæ ſint quæ dicuntur hic portæ inferi, & quomodo non prævalent aduerſus Eccleſiam.

Dicendum, quòd non accipitur pro aliquibus portis, quę vere ſint in inferno, quia nullę tales ſunt, vt oſtenſum eſt prędcedenti quæſt. Secundo, qa dato, ꝙ eſſent aliquæ portæ in inferno non acciperet hic de illis, quia dicitur, quòd portę inferi non prævalebunt aduerſus Eccleſiam. ergo ſunt iſtæ portæ aliquid tale, quod aliàs poſſet prędualere contra Eccleſiam, niſi ex Chriſti gratia concederetur Eccleſiæ, ꝙ non prævalerẽt aduerſus eam. & tamen portis non ineſt aliqua qualitas actiua: ideo neceſſe eſt, ꝙ accipiãtur portę pro aliquo animato quod poſſit pugnare, & prędualere.

Dicendum ergo, quòd portę accipiuntur per mephoram, quia ſicut per portam intratur in domum, ita id quod ad inferos ducit porta inferi dicitur. & qa ad infernum trahitur homo immediate per peccatũ, & mediate per paſſiones, quibus ad peccandum allicimur, & magis mediate per homines malos, ꝙ nos ad hos mouent: omnia hæc tria portæ inferi appellari poſſunt, & quia mali impellentes nos ad malũ ſunt G tam homines mali ꝙ dęmones, vtrunq; poſſunt portę inferi appellari. De his dicit Hiero. ego portas inferi vitia reor atque peccata, vel certe hęreticorum dogmata, per quas illecti homines ducuntur ad tartarum.

Sic etiam Origenes dicit: ſed ſinguląe ſpirituales nequitię in cęleſtibus portę ſunt inferorum, quibus contrariantur portę iuſtitię. Dicendum tamen ꝙ magis proprie accipitur hic pro prauis hominibus principibus huius ſęculi, qui non prævalebunt contra Eccleſiam, vt dicetur ſeq. qõ. Sic dicit Raba. portę quo que inferi, & tormenta ſunt, & blandimenta perſecutorũ.

Quare dicitur, quòd portæ inferi non prævalebunt aduerſus Eccleſiam & quid eſt hoc. Et quomodo verum ſit quòd illa omni tempore ſit ſancta. Quæſt. LXXI.

QVAERETVR quid eſt hoc quod dicitur, quòd portæ inferi non prævalebunt aduerſus Eccleſiam. & quare hoc dicitur.

Dicendum, quòd hoc fuit propter duo. nam licet portæ inferi accipiantur multipliciter, vt dictum eſt prædcedenti quæſtione: tamen in propoſito accipiuntur præcipue pro dæmonibus, & pro tyrannis huius ſęculi. Primum eſt, quia Chriſtus promittit hic, quòd Eccleſia ſua, quæ fundatur ſuper confeſſione fidei nunquam fraude dæmonum deſeret hanc confeſſionem: nec decidet in peccatum aliquod, ſed manebit ſemper munda, & immaculata: licet enim multi de Eccleſia peccent, nunquam tamen tota Eccleſia peccat, ſed manent plurimi, qui non peccant, ita quod omni tempore ſit verum Eccleſiam eſſe ſanctam. ſi tamen tota Eccleſia peccaret non eſſet ſancta: ideo nunquam tota peccat. & hoc eſt, quòd non prævaleant contra eam portæ inferi, ideſt, dæmones, qui deducunt animas ad inferos: nam ſi aliquando tota Eccleſia peccaret, iam portæ inferi prævalerent contra eam, & ita hic Chriſtus concedit Eccleſiæ ſuæ ſecuritatem, ſcilicet, quòd nunquam ab eo auertetur per peccatum. Secundum eſt, quòd Chriſtus concedit Eccleſiæ perpetuam in fide permanſionem. & hoc eſt præcipuum quòd intendit Chriſtus: nam nũc dixerat, quòd ſuper hanc petram confeſſionis fidei ædificaret Eccleſiam. putaret autẽ aliquis quòd iſta confeſſio pauco tempore duraret, quia principes ſęculi perſequerentur confitentes Ieſum eſſe Deum, ſicut fecerunt, & metu pœnarum ceſſaret confeſſio. Chriſtus autem dicit, quod nullus poterit facere ceſſare cõfeſſionem iſtã etiã ſi multum perſequatur Eccleſiam, quia in omnibus his perſecutionibus Eccleſia ſuperabit. & hoc eſt, quòd portæ inferi non prędualeant aduerſus Eccleſiam, ideſt, tyranni, qui perſecutores erant confitentiũ Chriſtum nunquam poſſent efficere, ꝙ ceſſaret fidei confeſſio, quod erat prędualere contra Eccleſiam. & ſunt iſti tyranni portę inferi, quia ꝙſentientes eis deducunt ad

ad inferos. & non ſolum ipſi vadunt, ſed etiam alios A ire cogunt. Dici autem, quòd portæ inferi non prędualerent contra Eccleſiam proderat ad tria. Primo ad ſciendum, quòd Eccleſia ſemper duratura ſit. eſt enim valde vtile ſcire, ꝙ Eccleſia ſemper manebit in vigore ſuo, & pertinet hoc ad magnam laudem Chriſti cuius ipſa eſt. Secundo ad oſtendendum manifeſte, quòd Eccleſia, & fides ſuper quam fundatur ſint a Deo: nam ſi eſſent humano conſilio, & voluntate introducta ceſſaret. ſic etiam dixit Gamaliel Phariſę⁹ ſuadens alijs Phariſeis non perſequi diſcipulos Chriſti prædicantes nomen eius poſt mortem. Actuum 5 diſcedite ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus diſſoluetur, ſi vero ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere eos, ne B forte & Deo repugnare videamini. cum ergo confeſſio nominis Chriſti permaneat ſemper inter tot anguſtias non diminuta, ſed creſcens: apparet manifeſte quòd a Deo ſit. Tertio ad confortationem eorũ quos contigerit perſecutionem pati pro confeſſione nominis Chriſti. cum enim ſciant, ꝙ omnes Tyranni huius mundi non poſſunt facere ceſſare confeſſionẽ nominis Chriſti, roborabũtur animo ſuo, vt audeant conſtanter fidem profiteri expectantes ſibi a Chriſto auxilium affuturum. nam aliter non erat poſſibile cõtra voluntatem omnium principum ſęculi manere fidem. Fides ſpecialiter non roboraret confitentes eã. Intelligendum etiam ꝙ promittit hic Chriſtus ſecuritatem contra hęreticos. ſ. ꝙ licet illi multis verſutijs C & argumentis conentur fidei ſynceritatem corrumpere, ſemper illa integra manebit. vnde neque fides peribit, neque ipſa Eccleſia, quę ſuper fidem fundata eſt. Sic dicit Glo. portę inferi non prævalebunt aduerſus. eam. i. non ſeparabunt eam a charitate mea, & fide Sic etiam dicit Origenes. Vtrum petræ non prævalebunt, in qua ædificat Chriſtus Eccleſiam; aut ei Eccleſiæ non prævalebunt quam ædificat ſupra petrã? non exprimit manifeſte. Tamen manifeſtum eſt; qa nec aduerſus petram illam ſuper quam ædificatur Eccleſia: nec aduerſus Eccleſiam, quæ ædificatur ſuper huiuſmodi petram, prævalebunt portæ inferorũ, D ideſt, tyranni aut hęretici. Sic etiam dicit Cyrillus in libro theſaurorum: ſecundum autem hanc promiſſionem Domini Eccleſia Apoſtolica Petri ab omni ſeductione, & hęretica circunuentione immaculata manet.

An ſint claues aliquæ in Eccleſia & quid ſint. Et quòd tripliciter dicuntur claues regni cœlorum. Et quid præciſe impediat ingreſſum in vitam æternam. Et quis potiſſime illuc introire prohibeatur. Et quòd claues cœlorum, & inferni non ſint idem. Quæſt. LXXII.

QVAERETVR nunc de clauibus regni cœlorũ, de quibus hic dicit. & licet circa hoc ſint multę difficultates, non quęreretur, niſi de eis quã E tum ad ſe de clauibus; nam prout ſunt Petri, & an ſit excellentia aliqua eius ad cęteros in clauibus non dicetur nunc. ſed in libro noſtro de origine, & diſtinctione iuriſdictionum latiſſime dictum eſt. Et eſt primũ dubium: an ſint claues aliquę in Eccleſia, & quid ſint.

Aliqui dicunt, quòd non ſunt claues aliquæ: nam claues regni cœlorum eſſent ad aperiendum illud, & tamen ſemper eſt apertum Apo. quarto: vidi, & ecce in cęlo oſtium apertum. ergo nullæ ſunt claues regni cœlorum. Item clauis eſt ad claudendum, & aperiendum, ſed nemo poteſt claudere, & aperire, niſi Chriſ: Apo. 3. aperit, & nemo claudit. claudit, & nemo aperit. Item ſi aliquę claues ſunt regni cœlorum habe-

ret etiam claues inferni, quia cuicunque clauditur cęlum aperitur infernus, & cui aperitur cœlum clauditur infernus. Sed Eccleſia non dicitur habere claues inferni: ergo nec habet claues regni cœlorum.

Dicendum, quòd Eccleſia, ideſt, miniſtri eius habent claues regni cœlorum, vt Chriſtus dixit hic. Et ſciendum, quòd regnum cœlorum accipitur quinque modis, vt oſtenſum eſt ſupra decimo cap. queſt. 52. & hic non dicitur, in quo modo accipitur, & tamen dicendum, quòd non poteſt accipi, niſi in vno duorum modorum, ſcilice, aut pro Eccleſia militãte quam ſcriptura interdum regnum cœlorum vocat, aut pro cœlo ſiue vita æterna: vtroque enim modo ſunt claues. nam dicuntur claues regni cœlorum, ideſt, vitæ æternæ, quia per eas tollitur impedimentum eundi ad vitam æternam quod eſt aperire, vel non tollitur quod eſt claudere.

Dicuntur autem claues regni cœlorum, ideſt, Eccleſiæ militantis. Vno modo, ideſt, quia in ſola Eccleſia militanti ſunt, extra Eccleſiam autem non ſunt claues: infideles enim non habent clauem aliquam. nam neque eſt eis poſſibilitas eundi ad vitam æternam: hæretici autem, & ſchiſmatici quandiu manent pręciſi ab Eccleſia publice: licet habeant claues quantum ad eſſentiam: cum non differant a charactere ordinis, & ordines veri ſunt in hæreticis, & ſchiſmaticis, tamen quantum ad vſum non habent eas, ſed illas de manibus ſuis perdiderunt. non enim poſſunt aliquem ligare, nec ſoluere, quia ſoluere eſt remittere peccata, ſed peccatorum remiſſio non fit ſine gratia, quam tamen non poſſunt habere hęretici cum ſint extra Eccleſiam, ergo non habent vſum clauium. Etiam quia vſus clauium ſemper eſt ſuper determinatam materiam. & tamen hæretici nullam materiam habent, quia nemo eſt ſubiectus hæreticis. eo enim quo ab Eccleſia receſſerunt caruerunt omni iuriſdictione, & ita claues intra Eccleſiam ſolam manent, & ita vocantur claues regni cœlorum, quia ſoli miniſtri iſtius regni illas habent. Secundo, quia vſus harum clauium ſolum manet quandiu manſerit regnum cœlorum, ideſt, Eccleſia militans. nam poſt conſummationem ſęculi, quando erit ſola Eccleſia triumphans non erit vſus clauium, quia nemo abſoluetur, nec ligabitur, ſed qui ligati manent, in æternum erunt ligati, qui vero abſoluti ſunt nunquam amplius ligabuntur, licet claues quantum ad eſſentiam manebunt: nam cum clauis quantum ad eſſentiam coincidat cum charactere, & omnes characteres maneant etiam poſt mortem, quia character eſt impreſſus indelebiliter in anima: manebunt claues quantum ad eſſentiam, quando non fuerit Eccleſia militans: & tamen non manebunt quantum ad vſum. Tertio dicuntur claues regni cœlorum, ideſt, Eccleſiæ militantis, quia non ſolum proſunt quantum ad ſoluere, & ligare reſpectu vitæ æternæ, ſed etiã quantum ad aliqua, quæ ſunt Eccleſiæ militantis. vt in excommunicatione, cuius effectus eſt priuare communione fidelium, & participatione ſacramentorum: vtrunque tamen eſt reſpectu huius vitæ. nam in futuro nulla erunt ſacramenta, & etiam nulla erit talis communio fidelium quali priuamur hic in pœnam. & ita claues ſunt hic regni cœlorum, ideſt, vitæ æternæ, & etiam regni cœlorum, ideſt, Eccleſiæ militantis. His ſuppoſitis dicendum, quòd in Eccleſia ſunt claues accipiendo per metaphoram: nam in corporalibus clauis eſt inſtrumentum, quo ſera clauditur, & aperitur, ita & in ſpiritualibus illud, quo tollitur difficultas intrandi in vitam æternam dicitur clauis: nam cęlum proprie neque portas

habet neque ſeras, ideo neque clauibus indiget, ſed quia ſunt quædam impedimenta perueniendi ad vitam æternam, vocantur illa ſeræ, quibus clauditur vita æterna: illud igitur quo talia impedimenta tolluntur dicitur clauis, & quia nihil aliud impedit ingreſſum ad vitam æternam, niſi peccatum, quia nō eſt manus Domini abbreuiata, vt ſaluare non poſſit, ſed iniquitates noſtræ diuiſerunt inter nos, & Deum noſtrum Iſa. quinquageſimonono: illud ergo quo ab extra tolluntur peccata dicitur clauis, & dicitur ab extra, quia ex parte hominis requiritur dolor de peccatis, ſine quo non fit remiſſio peccatorum, & illo exiſtente fit remiſſio. & tamen ille dolor, & quęcunque actiones aliæ ſatisfactorię ex parte noſtra non vocantur claues, licet iſtæ agant ad remiſſionem peccati tam ad maculam quàm ad pœnam. Et ratio eſt, quia clauis dicit poteſtatem, & iuriſdictionem: ideo nominat aliquid ab extra. in quo autem ſit iſta clauis dicetur ſequenti quæſt.

Ad primum dicendum, ꝙ oſtium cœli quantum ad ſe ſemper eſt nunc apertum, & tamen dicitur clauſum iſti homini, vel illi inquantum ex ſeipſo impeditur illuc ire. Pro quo ſciendum, ꝙ clauſio oſtij cœli nominat impoſſibilitatem illuc intrandi: iſta difficultas immo impoſſibilitas fuit ſemper ante Chriſti mortem, quia nemo iuſtus, aut iniuſtus potuit illuc ingredi, quia nondum eramus reconciliati toti beatę Trinitati: neque ſatisfactum pro offenſa, quę ei irrogata fuerat. vnde tunc ſimpliciter erat clautum oſtium cęli. per mortem autem Chriſti fuit apertum oſtium quod iam nunquam clauditur, quia ſoluto precio redemptionis noſtræ quilibet poteſt confeſtim moriēs illuc euolare, niſi ipſe ſibimet impedimentum tribuat. & hoc eſt per peccatū per quod homo ſibimet claudit regnum cœlorum. & ſic quantum ad impedimentum totius naturę humanę erat clauſum añ mortem Chriſti: nunc vero eſt apertum ſemper, quia nō prohibetur homo intrare, niſi qui ſeipſum impedit, & hoc eſt per quodlibet mortale. ſtam per actuale, quàm per originale: ideo ad tollendum impedimentum iſtud eſt neceſſarium ſacramentum baptiſmi per quod tollitur veniale, & claues per quas tolluntur actualia.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ ſolus Chriſtus habet claues eminenter: miniſtri tamen Eccleſię habent illas miniſterialiter, vt dicetur ſequenti quæſt.

Aliter poteſt dici, & melius, ꝙ non intelligitur de clauibus ad remiſſionem peccatorum, ſed de clauſione lymbi, & apertione cœli, ante Chriſtum enim lymbus ſanctorum Patrum erat apertus, quia ibant illuc omnes ſancti, qui decedebant nullum ſatisfactionis onus habentes, & manentes in charitate: poſt mortem autem Chriſti clauſus eſt locus ille, quia iam nemo illuc vadit, & hoc eſt, quia locus ille non erat ad manendum, ſed ad detinendos ſanctos eo tempore quo non poterant ire ad vitam ęternam. & quia poſt mortem Chriſti confeſtim pōt quilibet euolare illuc qui non ſit ex ſeipſo impeditus: nō eſt iam locus lymbi ad aliquem vſum. & ita Chr̄s per mortem clauſit illum, & nemo pōt illum aperire. i. faciendo, ꝙ illuc vadant aliqui, & detineantur ibi. aperuit autem Chr̄s cęlum. ſ. tollendo generale impedimentum reſpectu totius naturę humanæ, quia ante mortem eius nemo illuc ibat, & nemo claudit. i. pōt claudere, ſcilicet, nemo pōt inducere generale impedimentum intrandi in regnum cœlorum, ſicut prius erat: nam licet quilibet poſſet ſeipſum impedire ne illuc eat, tamen reſpectu omnium nemo pōt ponere impedimētum.

Ad tertium dicendum, vt quidam volunt, ꝙ tam clauem inferni quàm regni cœlorum habet Eccleſia, quia aperiendo vnum claudit aliud, & tamen nominauit Chr̄s a digniori. Aliter pōt dici, ꝙ non habet Eccleſia clauem inferni, ſed ſolum regni cœlorum. nam licet actus clauis ſit aperire, & claudere: tamen claues in Eccleſia ſunt pręcipue ad aperiendum. & tamen Eccleſia non aperit infernum, quia non erat actus iſte alicuius excellentiæ, ſed aperit regnum cœlorum: ideo non dicitur habere clauem inferni.

Aliter & melius dicendum, ꝙ Eccleſia non habet clauem inferni, ſed ſolum cœli. Et ratio eſt, quia clauis inferni eſt poteſtas, qua infernus clauditur, & aperitur accipiēdo in bonum non, ꝙ aperiatur, vt homo illuc introeat, ſed aperitur, vt de illo exeat. & claudit, vt poſtquam exierit non poſſit introire in illum. hoc autem eſt per collationem gratiæ quam Eccleſia nō confert realiter, & effectiue, ſed ſolus Deus licet ad gratiæ collationem aliquid operetur Eccleſia miniſterialiter: ideo non habet Eccleſia clauem inferni. Patet hoc, quia infernus aperitur homini quando de peccato exit, quo tenebatur obligatus ad infernum, & iſtud exire eſt per collationem gratiæ, & dolorem cordis, quæ præcedunt omnem actum clauis: ideo clauis Eccleſiæ non aperit infernum. claudi autem infernum eſt facere, quòd homo nunquam poſſit in illum introire. & hoc eſt, ꝙ non peccet vltra mortaliter, quia per quodlibet mortale obligatur ſtatim ad infernum: hoc autem non fit ſine gratia ſuſtentante quam ſacerdos non tribuit, & non ſufficit ad hoc q̄dam, vel quælibet gratia, ſed magna, quæ eſt quali gratia confirmationis. nam multi in gratia ſunt, qui poſtea incidunt in mortale, per quod eis aperitur infernus, ſed nullam gratiam dat ſacerdos effectiue: ideo claues inferni non habet Eccleſia, ſed ſolus Deꝰ illas ſibi retinuit, qui ſolus gratiam effectiue confert. clauem autem regni cœlorum habet Eccleſia, quia poteſt dimittere peccata quantum ad reatum pœnæ. & tamen manente obligatione ad pœnam etiam ſi fit ablata macula non eſt introitus in regnum cœlorum: ideo Eccleſia magis poteſt habere clauem regni cœlorum quàm inferni. Item non ſunt idem claues inferni, & regni cœlorum. nam aperire infernum, & regnum cœlorum non eſt idem, eo quòd aperitur infernus quando remittitur homini peccatum quantum ad maculam, & tamen non ſtatim eſt apertum ei cœlum quouſque dimittatur ei pœna.

Quis habet claues regni cœlorum. Et quomodo clauis Chriſti ſit excellentior claue miniſtrorum Eccleſiæ. Quæſt. LXXIII.

QVAERETVR de clauibus, in quo ſunt, id eſt, quis habet eas.

Dicendum, quòd vt dictum eſt prædictę quęſtione, clauis nominat poteſtatem quandam, qua tollitur peccatum per quod impeditur intrare in vitam æternam. impedit autem peccatum, ſiue quantum ad maculam, ſiue quantum ad reatum pœnæ. nam quandiu manet macula, non ſolum homo non poteſt intrare in vitam æternam, ſed eſt determinate obligatus ad mortem æternam. per reatum etiam pœnæ impeditur homo, quia licet ille, qui ſolum reatum pœnæ habet non ſit obligatus ad pœnam æternam: tamen non poteſt habere vitam æternam quandiu ſic manſerit. & ſic eſt impeditus: ille ergo habebit claues iſtas, qui poteſt liberare hominem a macula peccati, vel a reatu pœnæ.

Ex quo ſequitur, quòd poteſtas iſta clauium eſt in Deo, vt eſt Trinitas, & in Chriſto homine, & in miniſtris Eccleſiæ.

De Deo

De Deo patet, quia ipſe tollit maculam, & remittit reatum pœnę. & hoc directe. & ob hoc clauis iſta eſt in Trinitate beata per auctoritatem, vel (vt quidam dicunt, & idem eſt) eſt clauis auctoritatis in Trinitate, & dicitur per auctoritatem. i. per originē. ſ. quia eſt iſta poteſtas in Deo, & ille a nullo eam accipit, ſed potius ipſe eam communicat omnibus habētibus illam aliquo modo. & hoc eſt habere per auctoritatem. Ratio huius eſt, quia quicquid peccatur cō tra Deum committitur, qui eſt ſuprem⁹, & verus Dominus omnis creaturæ, & tradidit ei legem, in qua q-cunque præuaricatur ipſum offendit, & ad ipſum directe pertinet retinere offenſam illam, aut remittere. ſicut ad quemlibet hominem directe pertinet dimittere debitum quod ei debetur.

Eſt autem in Chriſto homine clauis, quia ipſe realiter aperuit regnum cœlorum quod prius toti naturæ humanæ clauſum erat, & nunc eſt ſemper apertum, & ideo dicitur habere clauem excellentiæ. Et dicitur clauis excellentiæ non reſpectu deitatis, ſed reſpectu miniſtrorum Eccleſiæ, quia non habent eā miniſtri Eccieſiæ, ſicut Chriſtus. Eſt autem gradus, quia ſicut perfectius habet tota Trinitas clauē quàm Chriſtus inquātum homo: ita perfectius habet Chriſtus homo clauem quàm miniſtri Eccleſiæ.

Primum patet, quia Trinitas habet clauem quàm libere. poteſt enim donare homini peccata, & ideo p ſolam liberalitatem poſſet homini remittere tam magnam quàm pœnam debitam nihil faciente homine, neque alio pro eo. Chriſtus autem inquantum homo non habet poteſtatem a ſe, ſed a Deo: ideo clauis ſua non eſt auctoritatis.

Secūdo, quia Chriſtus homo per paſſionem ſuam potuit ſoluere precium redemptionis noſtræ toleran do, & merendo, & ſatisfaciendo pro omnibus peccatis pro quibus nos non poteramus ſatisfacere, & tñ ſine paſſione per ſolam voluntatem humanam non poterat liberare nos a peccatis, quia Chriſtus inquantum homo minor eſt Deo, ſicut ipſe dixit pater maior me eſt. Ioan. 14. hoc enim ſolius Dei eſt. Etiam quia peccata noſtra non ſunt contra Chriſtum inquātum eſt homo, ſed contra deitatem, eo ꝙ Chriſtus, vt homo non eſt naturaliter dominus noſter, ſed per collationem totius deitatis, infra vigeſimooctauo, data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. & hoc fuit, quia hæc meruit per actus ſuos, ſcilicet, per mortem: Actuum vigeſimo: attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo Spiritus ſanctus poſuit vos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. ſi tamen ſua eſſet naturaliter, non acquireret eam p ſanguinem, quia quod meum eſt ex vna cauſa, ex altera meum fieri non poteſt, niſi deſierit eſſe meum. extra de fide inſtrumentorum, capitu. inter dilectos. ideo nec peccata committebantur contra Chriſtum, vt eſt homo, neque ad ipſum pertinet directe illa remittere quaſi contra ſe commiſſa. Et ita clauis Trinitatis, iuxta illa duo vocatur proprie clauis auctoritatis, & clauis poteſtatis. in Chriſto autem homine non eſt clauis auctoritatis, neque poteſtatis proprie, quia non poteſt per ſolam volūtatem peccata remittere, ſed eſt clauis meriti.

Secundum eſt ꝙ clauis Chriſti eſt valde excellentior claue miniſtrorum Eccleſiæ. Primo, quia ſolus Chriſtus aperuit regnum cœlorum quod toti naturæ humanæ clauſum erat. ſacerdotes autem agunt aliqd ad aperiendum regnum cœlorum iſti homini, ſed non ad aperiendum toti naturæ humanæ. & hæc eſt magna excellentia, & quantum ad hoc ipſe ſolus habet clauem Apo. 3. aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit. Secundo, quia remiſſio peccatorum noſtrorum vere dependet a Chriſto per modū meriti. nam quicquid nobis de peccatis dimittitur, totum & multo amplius meruit Chriſtus nobis remitti. & ſic quando abſoluimur accipimus realiter aliquid de eo quod eſt Chriſti, ideſt, de meritis paſſionis eius. ſacerdotes autem non communicant nobis quicquam de meritis. nam nec ſufficerent ad hoc, ꝙ remitterentur nobis aliqua peccata, & ita differunt Chriſtus, & ſacerdotes tamquam dans de ſuo, & dās de alieno. communicantur enim nobis bona Chriſti per ſacerdotes, ſed ipſi de ſuis nihil nobis dant, ſed potius etiam ipſi accipiunt de bonis Chriſti, ſicut & nos, quia indigent illis cum ſint circundati infirmitate, ſicut & nos. & iſta eſt magna excellentia clauis Chriſti ſuper clauem miniſtrorum. Tertio, quia nō ſolum Chriſtus, vt homo poteſt peccata remittere, ſed etiam potuit ſacramenta inſtituere per quæ remitterentur peccata noſtra, quod pertinet ad ſuperabundantem, & ſuperfluentem gratiam eius: cum datus ſit ei ſpiritus, & non ad menſuram. Ioan. 3. acceperunt ſacramēta hæc efficaciā a paſſione Chriſti. & ita ſolet dici, quòd de latere Chriſti dormientis in Cruce, ſacramenta fluxerunt, in quibus Eccleſia ædificatur. & hoc eſt, quia fluxit ſanguis, & aqua de latere eius. Ioan. 19. & ſunt ſacramenta hęc inſtituta a Chriſto homine, & in nomine eius conferuntur: nullus autem miniſter Eccleſiæ poteſt ſacramenta inſtituere, immo tota Eccleſia non poteſt de nouo ſacramētum aliquod inſtituere, in quo gratia conferatur ex ipſo opere operato, ſed vtendo his ſacramentis faciunt aliquid miniſtri ad remiſſionem peccatorum. & hęc eſt magna excellentia Chriſti ſuper miniſtros. Quarto: quia Chriſtus poterat conferre effectum ſacramenti ſine ſacramento, miniſtri autem nihil poſſunt ſine ſacramento. Primum patet, quia Chriſtus poterat mundare aliquem ſine baptiſmo a peccato, ſicut ſi baptizaretur, & poterat liberare a peccatis ſine ſacramento pœnitentiæ, dum tamen doleret de illis. poterat enim ſibi remittere ſatisfactionem, quia ipſe ſatisfacturus erat pro omnibus, & in ſignum huius quando remittebat peccata non imponebat ei pœnitentiam, vt Ioan. 8. dixit mulieri deprehenſę in adulterio vade, & amplius noli peccare: miniſtri autem non poſſunt. Et hoc eſt ſecundum. nam non eſt maior poteſtas miniſtrorum quàm eſt efficacia ſacramētorum: cum autem ipſi applicant ſacramenta, ſequitur effectus tantus quanta eſt virtus quam Deus contulit ſacramentis, & quanta eſt diſpoſitio ſuſcipientis: non collatis autem ſacramentis nihil poſſunt facere miniſtri ad remiſſionem peccatorum inquātum conferunt ſacramenta. ſ. ſacramentum pœnitentię, in quo eſt vſus clauium. eſt autem vere clauis iſta in eis, quia per abſolutionem ſacerdotalem, & totū ipſum ſacramentum pœnitentiæ remittitur pœna debita, p peccatis, vel tota, vel aliquid eius. & nemo alius poteſt hoc: cum nemo ſit miniſter huius ſacramenti, niſi ipſi: ideo habent claues. & tamen vocantur iſtę claues miniſteriales. i. iſti nihil conferunt de ſuo, neque datur nobis aliquid meritis eorum, ſed inquantum diſpenſant nobis ſacramenta, & conferunt nobis ipſa ſacramenta quantum conferre poſſunt, dicuntur ipſi agere ad remiſſionem peccatorum, ſicut applicans ignem agit ad combuſtionem ligni. De his clauibus nunc quæritur, vt ſunt miniſteriales: non autē de claue totius Trinitatis, neque de claue Chriſti, vt homo eſt, & hoc, quia de ſolis iſtis locutus eſt Chriſtus quando dixit, tibi dabo claues regni cœlorum: cum Petrus eſſet miniſter futurus in Eccleſia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid sit clauis Ecclesiæ, & in quo sit velut in subiecto. Et quod principale agens ad hominis salutem est Deus. Et quid sit proprie character: & quomodo differt a claue. vbi declarantur partes definitionis clauium. Et quis sit earum actus. Item quomodo Ecclesia orat pro peccatoribus.

Quæst. LXXIIII.

QVAERETVR quid sit clauis Ecclesię, & in quo sit velut in subiecto.

Dicendum, ꝙ clauis, vt dicit Hieron. super Matthęum, & habetur 4. Senten. dist. 18. est potestas spiritualis ligandi, & soluendi, qua Ecclesiasticus iudex dignos recipit, & indignos excludere debet a regno. & est diffinitio data de tertia claue. s. ministrorũ. nam de claue Trinitatis, & Christi hominis nihil nũc dicitur. Aliqui dicunt, ꝙ non conuenienter diffiniatur, quia potestas spiritualis data in ordinatione est character: clauis tñ videtur distingui a charactere, qa per characterem compacatur homo ad Deum, siue ad corpus Christi verum, per claues autem ad subditos. Item non debet poni in hac diffinitione Ecclesiasticus iudex, quia non est Ecclesiasticus iudex, nisi q iurisdictionem habet, & iurisdictio nõ datur simul cũ ordine: claues tamen conferuntur in collatione ordinis: ergo non debet fieri mentio de Ecclesiastico iudice, sed potius deberet dici de Sacerdote. Item videtur ꝙ non bene dicatur, ꝙ per clauem recipiuntur digni ad regum, quia ad illud quod quis ex seipso habet nõ indiget aliqua potestate actiua, vt reducatur ad illud, & tamẽ eo ipso, quo quis est dignus vita æterna, recipitur ad illam si migrat: huic ergo non est necessaria clauis ad hoc, quòd recipiatur in regno. Item videt non conuenienter poni, quòd indignos excludit a regno, quia Ecclesia orat pro peccatoribns, vt perueniant ad vitam æternam: ergo non excludit illos, sed quantum in se est introducit illos. Item videtur, ꝙ claues non sint ministrorum Ecclesiæ, sed solius Dei, quia in omnibus agentibus ordinatis vltimus finis ptinet ad principalem agentem, & non ad agens instrumentale, & tamen ptincipale agens ad salutem hominis est Deus: ergo ad ipsum solum pertinebit habere claues, quibus homo introducatur ad regnum, qa regnum æternum est finis vltimus, qui intenditur a nobis. vel si homo habet claues tamquam agens instrumentale. non pertinebit ad ipsum recipere ad regnum, sed ad Deum, & ita non debet dici, ꝙ per clauem recipitur homo ad regnum.

Dicendum ꝙ ista diffinitio clauium conuenienter data est, quia ponuntur ibi omnia, quæ requiruntur ad perfectam rationem diffinitiuam alicuius potẽtię, actiuę, vel potestatis. Pro quo sciendum, ꝙ clauis est quædam potestas, quæ datur in ordinatione, & realiter non differt a charactere sacerdotali, sed secundũ rationem. character autem est qualitas impressa animę indelebiliter in ea manens: ideo & claues sunt in anima radicatę, & sicut character sacerdotalis nunquam potest perire etiam in degradato, ita & claues nunquam pereunt, licet vsus earum non sit propter non existere materiam semper. & non sunt character & clauis duę res, sed vna numero. & tamen vocatur character, & clauis ad aliud, & aliud. dicit enim charactẽr figuram siue configurationem. vnde non est quęlibet figura in corporalibus character, sed illa, qua cõfiguratur recipiens imprimenti, vel conferenti. & ob hoc figura manens in cera ex impressione sigilli vocatur proprie character, quia secundum illam cera est configurata sigillo. & ita character relatiue dicit vt non solum sit figura, sed configuratio: figura autem absoluta, vt qualitas resultans ex terminatione lineamentorum cuiuslibet rei figura quidem dicitur, sed non character, quia non est configuratio. ita character est potestas spiritualis, qua configuratur anima hominis Deo imprimenti, & ideo per illam potestatem refertur ad solum Deum quasi ei configuratus, & ita qui baptizantur recipiunt characterem, quia manet ex baptismo aliquid in anima ipsorum, quo iã configurati sunt Christo. sic dicit Apostolus ad Gala. 3. cap. quotquot in Christo baptizati estis Christum induistis, idest, imaginem eius, vel configurationẽ acceperunt. In confirmatione etiam confertur character, quia ascribimur militiæ Christi, & per hoc specialiter configuramur ei iam portantes eius insignia: sicut ascripti militiæ alicuius principis portãt insignia illius. in omnibus etiam ordinibus conferuntur characteres, quia ordo supremus, idest, sacerdotalis est ad conficiendum corpus Domini. per potestatem ergo conficiendi cum ordinetur Sacerdos solum ad corpus Christi, configuratur ipsi Christo, & quia ipse confert potestatem hanc? est homo vere configuratus ei, & ita ista potestas vocatur character. Et quia cęteri ordines subordinãtur ordini Sacerdotali, quia subministrant ei, sunt subordinati corpori Christi vero, & ita per potestatem in eis datam configuratur homo Christo ad quem ordinatur, & a quo accipit potestatem ordinis, & propter istam causam licet in ordinatione episcopali conferatur Episcopo potestas quædam indelebiliter manens, sicut manent omnes potestates ordinum, non dicitur Episcopalis potestas character, neque vocamus proprie episcopatum ordinem, neque etiam sacramentum, sicut de quolibet alio ordine dicimus. Et ratio est, quia Episcopus ꝙ potestatem quam recipit in consecratione sua nõ cõfiguratur Christo, sed subditis, scilicet, quia potestas episcopalis non est ad corpus Christi verum: cum istam totam iam plene sacerdos habeat, sed ordinatur ad corpus Christi mysticum, idest, ad subditos, vt possit facere aliqua, quæ prosunt Ecclesiæ, & non possunt illa Sacerdotes. per hoc ergo differt character a claue, quia clauis cum sit potestas ligandi, & soluendi est respectu subditorum, qui ligantur, & soluuntur, & tamen per talem potestatem non configuratur homo Deo, quia non est directe ad illum: ideo clauis non vocatur character, quia cum vtrunque dicat relationem ad aliquid, non dicunt ad idem sed ad diuersa. & tamen fundamentaliter idem sunt, quia ista potestas secundum quam configuratur Sacerdos Christo, est eadem realiter cum ea, quæ respicit subditos sibi. Et non est inconueniẽs, quia per eandem potentiam actiuam, potest quis referri ad diuersa, & competent sibi diuersi actus. sicut apparet de igne eadem virtus numero est per quam calefacit, & per quem liquefacit, scilicet, calor. sed differt ratione, quia calefacere est causa liquefactionis quando talis est materia, quæ potest liquefieri, & per eandem virtutem calefacit, & liquefacit. & ita non est inconueniens, quòd eadẽ sit potestas respectu duorum actuum, quando vnus est causa alterius. ita omnis remissio, & gratia, quæ in nobis est descendit a capite nostro quod est Christus, ideo eadem potestas erit, qua Sacerdos poterit conficere, & absoluere, cum vnum sit causa alterius, scilicet, conficere est causa absolutionis cum ambo descendant a capite nostro Christo in nos, & ipsum cõficere sit ad ipsum, & absoluere sit ad membra Christi. etiam quia absoluere, & ligare est dispositiuum ad suscipiendum corpus Christi: relatio autem ad diuersa non impedit identitatem potestatis. & ita character Sacerdotalis, quo potest Sacerdos conficere, & clauis sunt eadem potestas numero secundum essentiã.

Hoc supposito dicendum, quòd ista diffinitio clauis est conuenienter data, quia clauis est potestas quædam absoluendi, & ligandi, & quia potentiæ iuxta Aristotelem 2. de anima diffiniuntur, & cognoscuntur per actus, oportet quòd clauis per actum, vel vsum suum diffiniatur, & quia accipit speciem ab obiecto necesse est etiam, quòd obiectum exprimatur, & quoniam potestas spiritualis a Deo data ordinata est, quia omne quod a Deo est ordinatum est ad Ro. 13. oportet, quòd exprimatur modus agendi per quem constet potentiam esse ordinatam. hæc autem ponuntur in diffinitione hac: & quoniam omnis potestas est in subiecto aliquo, etiam exprimitur subiectũ. Et quia, vt diffinitio sit conueniens debet poni genus rei diffinitę, & genus ad clauem est potestas, cum per clauem sit Sacerdos potens aliquid agere quod aliàs non posset, dicitur primo, quòd clauis est potestas. Et quia ista potestas non est naturaliter insurgens, nec est in aliqua parte corporis, sed in anima, & a Deo impressa dicitur spiritualis. Subiectum tangitur inquantum dicitur iudex Ecclesiasticus, idest, Sacerdos, quia isti soli clauem habent, cum clauis non differat a charactere Sacerdotali, vt dictum est. Actus ponitur inquantum dicitur recipit, & excludit, & hoc est ligare, & soluere. nam recipere ad regnum est soluere, excludere a regno est ligare. & habet istos duos actus clauis spiritualis, sicut clauis corporalis claudit, & aperit. Modus agendi tangitur inquantum dicitur dignus, & indignus. nam potestas clauis non potest absolute aperire cęlum, quia iam illud apertum est per Christi passionem: nec etiam potest claudere, quia postquã Christus aperuit nunquam poterit claudi Apost. 3. claudit, & nemo aperit: aperit & nemo claudit. ideo non aperit nisi pensata idoneitate eorum quibus aperiendum est, nec claudit nisi secundum idoneitatem eorum quibus claudendum est. & ad hoc dicitur, ꝙ recipit dignos, & excludit indignos. Tangitur etiam obiectum actus inquantum dicitur a regno: nam regnum est quod aperitur, & quod clauditur, & ita in ista diffinitione tanguntur omnia per quæ conuenienter, & sufficienter notificatur esse clauis, & conditio, eius. Ad primum dicendum, ꝙ clauis confertur in ordinatione Sacerdotis, sicut potestas conficiendi, quia vtraque est eadem secundum essentiam. s. ipse character. & tamen potestas conficiendi vocatur character, & non potestas ligandi, & soluẽdi propter causam suprapositam, sed differũt secundum rationem, quia referuntur ad aliud, & aliud.

Ad secundum dicendum est, ꝙ claues dantur in ordinatione Sacerdotis, quia oĩs potestas spiritualis datur cum quadam consecratione, & consecratio nõ fit nisi in ordinatione. ideo clauis, quæ est potestas spiritualis in ordine datur: iurisdictio aũt non datur in ordinatione, sed tunc qñ datur materia. i. plebs subdita, & ideo si clauis solum diffiniretur per essentiam suã non poneretur iudex in diffinitione, quia cum clauis ordinatur ad actum diffinitur per actum suum, & qa actus requirit materiam, & agens ponitur vtrunque subiectum, agens inquantum dicitur iudex Ecclesiasticus: materia inquantum dicitur dignos, & indignos. ante aũt q̃ habeat Sacerdos materiam subditã claues quidem habet sed nõ potest illas exercere, quia non habet materiam, & ita est Sacerdos simplex, & talis non vocatur iudex Ecclesiasticus.

Ad tertium dicendum, ꝙ potest quis esse dupliciter dignus aliqua re. Vno modo, quòd habeat iam ius habendi rem illam.

Alio modo, quòd insit ei quædam ꝓgruitas ad habendum. Primo modo dignus habet cęlum per seipsum: nec indiget aliquo dispositiuo. Secundo modo indignus nondũ habet cęlum, sed per actum clauis disponitur, & perficitur, vt illud habeat.

Aliter potest dici, & quasi redit ad idem, quòd dignus vocatur hic non, qui iam dignus est, sed qui dignus effici vult indignus est, qui nec dignus est, nec dignus effici vult. Et hoc est verum, quia quando quis, est in peccato non est dignus vita ęterna, sed per hoc, quòd se vult subijcere actui clauium vult effici dignus: nam claues efficiunt eum dignum, cum per actum clauium remittantur peccata, quo facto statim est homo dignus, & tamen non prouenit dignitas tãquam aliquis iam sit dignus effectus, & tunc claues aperiant ei vitam ęternam, quia talis apertio non fit per claues, sed facta est per mortem Christi, sed cum cęlum apertum sit, quilibet dignus potest illuc introire. Actus ergo clauis est non quidem dignis aperire regnum, sed dignos facere, vt eis aperiatur regnum, vel vt in regnum, quod iam apertum est, intrare possint: excludere autem indignos est non quidem indignos reddere aliquos, vt recipi non possint, sed non disponere eos, qui clauibus se subdere nolunt, vel ostendere, quòd non possunt tales ingredi in vitã æternam cum nolint se subdere clauibus, per quarum actum solum potest homo disponi hic, vt intret in regnum cęlorum.

Ad quartum dicendum, quòd iudex Ecclesiasticus excludit indignos, & tamen Ecclesia orat pro indignis: Ecclesia enim habet se ad modum Dei, & maxime quantum ad misericordiam, quia dicitur supra quinto: estote misericordes, sicut & pater vester cęlestis misericors est. Deus autem vult omnes homines saluos fieri, & neminem vult perire, primo Timo. secundo, & tamen damnat ęternaliter malos. ita Ecclesia orat pro peccatoribus, & tamen malos excludit a regno, sed Ecclesia directe orat pro peccatoribus, vt boni fiant per actum clauium, & sic possint ad regnũ peruenire. cum autem ipsi boni effici nolunt, neque clauibus subdi, Ecclesia excludit eos a regno per actum clauium, non quidem impedimentum aliquod apponendo ne illuc eant, sed non dando remedium, vt illuc peruenire possint, vel ostendendo, quòd nunquam illuc ibunt, cum noluerint clauibus se subijcere per quas erat via eundi, sicut medicus prænosticat mortem languenti, qui non vult curari. & tunc nihil est ligare nisi ostendere ligatum. Primo modo ligare idem est, quòd non soluere, vel excludere idem est, quòd non adiuuare ad hoc quòd recipiatur. Sicut Deus dicitur obdurare hominem non quidem apponendo aliquam malitiam, sed non tribuendo gratiam per quam auferatur malitia.

Ad quintum concedendum est, quòd aperire regnum proprie Dei est, qui sine meritis confert nobis beatitudinem. nam nemo illam sufficienter mereri potest, & siue accipiatur aperire simpliciter, quod est aperire omnibus hominibus, siue aperire huic homini, a Deo est: nam cœlum simpliciter aperuit Christus per passionem suam, vt dictum est præcedenti quęstione: aperire autem huic homini, quòd realiter illud recipiat, & introeat in illud, solius Dei est: Sacerdos autem per claues non potest immediate super regnum quasi ipse realiter illud peccatori aperiat, sed potest super sacramenta quibus mediantibus peruenit homo ad regnum: nam nemo potest illa tribuere nisi Sacerdos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An sint tantum duæ claues Ecclesiæ, vel plures aut pauciores. Et quòd duo sunt necessaria ei, qui debet exercere aliquem actum in moralibus, vel spiritualibus. Et qui sint ipsi clauium actus, & potestas. Quæst. LXXV.

QVAERETVR de clauibus quot sunt, & qa solet dici, quòd duæ. s. scientia discernendi, & potestas ligandi, & soluendi, est dubium an sint tot.

Aliqui dicunt, quòd sit vnica. nam clauis est ad aperiendum seram, sed vnica est sera. s. peccatum. ergo est vnica clauis. Si enim multiplicarentur claues aut hoc esset iuxta numerum, aut iuxta species peccatorum. sed vtroque modo essent valde plures quàm duæ, & tamen non sunt: ergo etiam non sunt duæ, qa non erunt nisi ad tollendum peccatum secũdum, ꝙ est peccatum, & tamen ratio omnium peccatorum est vna, ergo clauis debet esse vna ac si esset vnicum peccatum numero.

Item si claues essent duæ hoc esset ponendo scientiam discernendi tamquam clauem, sed non videtur verum, quia claues dantur in ordinatione, & tamen scientia non datur homini in ordinatione, sed qui insipiens prius erat, manet insipiens, ergo non est clauis. Item, quia si esset clauis competeret omnibus ordinatis in Sacerdotium, qui dicuntur habere claues, & tamen non competit, cum plurimi eorum careãt discernendi scientia.

Item, quia soli Sacerdotes habent claues, sicut soli habent characterem Sacerdotalem, & tamen alij nõ Sacerdotes habent scientiam discernendi: ergo non est clauis. & ita erit vnica clauis, scilicet, potestas ligandi, & soluendi.

Item, quia potestas quam habet Sacerdos supra corpus Christi mysticum, pendet a potestate quam habet supra corpus Christi verum, & tñ potestas conficiendi, quę est ad corpus Christi verum, est vnica. ergo clauis, quæ est potestas supra corpus Christi mysticum erit vnica.

Alij dicunt, quòd sint plures quàm duæ claues, qa ad actum hominis, sicut requiritur scientia, & potestas: ita etiam requiritur voluntas, & tamen scientia discernendi, & potestas ponuntur claues. ergo etiam voluntas absoluendi erit clauis. Item tota Trinitas peccata remittit, sed Sacerdos per claues est minister remissionis: ergo debet configurari trinitati, & sic habebit tres claues. Dicendum, quòd claues sunt solæ duę, quæ nominatę sunt. Pro quo sciendum, quòd sicut in naturalibus si solum petatur actus sufficit esse potentiam, a qua sit, & non est necessarium aliud principium. si autem petatur, quòd actus sit bene se habẽs in genere suo, necesse est vltra potentiam poni alterũ principium, scilicet, habitum, vel rectitudinem aliquam naturalem potentię. Ita & in moralibus, vel spiritualibus si solum petatur, quòd fiat actus exigitur sola potestas, si autem exigimus actum esse rectum, requiritur alterum principium, scilicet, scientia dirigẽs, & ideo in moralibus, vel spiritualibus in omni actu, qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei, qui debet exercere actum, scilicet, iudicium de idoneitate recipientis, & executio actus, & ideo etiam in actu iustitię per quem redditur alicui id quo est dignus, oportet primo esse iudicium quo discernatur an iste sit dignus eo, quod dandum est ei, & deinde sit realis executio iubẽdo, vel dãdo ei quod dandum est. Et ad vtrunque istorum requiritur potestas: nam sicut non potest quis realiter dare nisi quod habet, ita nec potest iudicare, qui potestatem non habet, cum iudicium reddatur in inuitum, & ideo vim coactiuã dicit iudicium: sicut enim in speculatiuis iudicium fit per virtutem primorum principiorum quibus resisti non potest in intelligendo, & ideo iudicium est necessarium, ita & in practicis iudicium fit per vim, vel auctoritatem imperatiuam existentem in iudicãte. De clauibus ita est, cum enim actus clauis præexigat idoneitatẽ in recipiente, quia excludit indignos, & recipit dignos: iudex Ecclesiasticus per clauem indiget actu discretionis quo idoneitatem, vel indignitatem iudicet, & ipso actu receptionis, vel expulsionis. ad vtrunque autem requiritur auctoritas, vel potestas, quia non poterit discernere adhibendo coactionem, ille qui auctoritatem discernẽdi non habet. Et secundum hoc distinguuntur duæ claues quarum vna pertinet ad iudicandum quis sit dignus, vel indignus, & alia ad absoluendum, vel ligãdum, recipiendum, vel excludendum ipsos dignos, vel indignos, & vtraque est potestas quædam: nam scientia discernendi non nominat solum habitum, sed potestatem, vel auctoritatem discernendi vltra quam est ipsa potestas ligandi, & soluendi. Simile pãtet in iudicibus foralibus, quia in causa est cognoscere, & est diffinire, & vnum distinguitur ab alio: cum possit delegari vnum sine altero, sicut cum alicui delegatur tota cognitio causæ citra sententiam diffinitiuam, & reseruat sibi delegans diffinitionem negotij, & tamen ista cognitio potestatem, & auctoritatẽ dicit, quia aliàs posset ille, qui aliàs nulli iurisdictioni potest, discutere quamlibet causam citra diffinitionem quod falsum est, quia cõmissione indiget per quam auctoritas conceditur: etiam quia ista cognitio dicit aliquos actus potestatis. nam ille cui sic cognitio cauſę delegata est, potest citare partes, & cogere eas iudicio sistere. Ita ergo cum in spiritualibus sit quoddam iudicium, erit ibi discretio, vel discussio, quæ dicat potestatem, & diffinitio vltra illam. Et quia actus istarum duarum clauium est in sacramento pęnitentię, apparebit sic distinctio earum, scilicet, quòd sicut in foralibus delegata alicui cognitione cauſę citra sententiam diffinitiuam, habet potestatem per hoc secundum quam est iudex competens, vt possit partes citare, & compellere iudicio sistere, & discutere, & interloqui. Ita in foro pęnitentię Sacerdos per scientiam discretionis, quæ est auctoritas, vel potestas descernendi, est competens iudex coram quo homo reuelet conscientiam suam, & compellat confitentes venire ad confitendum ea compulsione quã iura curatis Sacerdotibus concedunt, & tamen non sunt alij homines competentes iudices ad audiendum, & discutiendum conscientias peccatorum, & peccarent si intromitterent se de hoc quantumcunque essent sancti, vel sapientes, & tamen sicut ille, qui omnia hæc potest in foralibus per cõmissam sibi auctoritatem adhuc non potest diffinire in causa, sed est necessaria ad hoc alia potestas, ita vltra potestatẽ, qua quis legitime audire conscientiam alterius, & discutere potest, quæ dicitur scientia discernendi, requiritur alia potestas ad absoluendum quos inuenerit ad hoc aptos, quod est diffinire in hoc foro, & istud est potestas ligandi, & soluendi, quæ est secunda clauis, & ita distinguuntur istę duę claues & ambæ sunt potestas. Considerandum tñ ꝙ vere non sunt istę duæ claues tamquam duæ potestates separatę. nam potestas clauis est eadem essentialiter cum charactere Sacerdotali, vt dictum est pręcedenti quæst. & tamen character Sacerdotalis est vnicus, & nihil aliud dat in ordine Sacerdotali: ideo claues non possunt esse duę potestates separatæ: minus enim differt vna clauis ab altera ꝙ clauis a potestate conficiendi, quæ dr character, & tamẽ clauis, & potestas conficiendi sunt eadem potestas, & essentia numero. ergo a fortiori istæ duæ claues sunt eadem

Qđ sacerdos in foro pœnitentiæ est cõpetẽs iudex.

eadem potestas numero in esse, & eadem auctoritas. differunt tamen ex comparatione ad actus, quia sunt duo actus quorum vnus alterum præsupponit. s. soluere præsupponit discernere, & cum ambo competant Sacerdoti ex officio, competent per eandem potestatem.

Ad primum dicendum, quòd claues non multiplicantur iuxta multiplicationem peccatorum in numero neque peccatorum in specie, sed sunt ad peccatum sub ratione peccati. ideo non sunt plures claues pro multis peccatis quàm pro vnico. vnde etiam si esset vnicum peccatum numero requirerentur duę claues, eo quòd actus vnius clauis præsupponit actum alterius. Et cum dicitur, quòd ad vnam seram aperiendam est vnica clauis.

Dicendum, quòd verum est immediate, & tamen non est inconueniens, quòd sit vna clauis immediate, & aliæ mediate, & dispositiue. ita vnica clauis est. s. secunda qua immediate aperitur sera peccati, ideſt, potestas ligandi, & soluendi. actus tamẽ primæ clauis. s. scientiæ discernendi præsupponitur, quia non poterit quis per clauem potestatis soluere, & ligare idonee, nisi per clauem discretionis iudicauerit discernendo, qui sunt digni, & qui indigni.

Ad secundum dicendum, ꝙ circa clauem scientiæ quidam dicunt, ꝙ non est determinate clauis, sicut clauis potestatis: vnde non datur omnibus Sacerdotibus in ordinatione: clauis autem potestatis datur omnibus. vnde dicit Magister. 4. Senten. distin. 16. quòd Sacerdotes, qui ante ordinationem suam scientiam non habent, neque post ordinationem: non recipiũt clauem scientiæ in ordinatione, sed solam clauem potestatis: qui vero ante Sacerdotium scientia discernendi prædíti sunt, licet habeant discretionem nõ est in eis clauis, quia non valent per eam aperire neque claudere. ideo cum promouentur in sacerdotium clauem discretionis recte dicuntur accipere, quia ante habita discretio augetur, & fit in eis clauis, vt ea valeant vti ad aperiendum, & claudendum.

Sed hoc non stat inquantum dr, ꝙ ante habita discretio augetur. Primo, quia si hoc fieret augeretur in quolibet, qui aliquam scientiam habet quando prououeret, & ita in aliquo saltem appareret illud augmentum, & tñ in nullo apparet, quia neminem videmus discretiorem illico, vt ordinatus est quàm immediate ante hoc. ergo non augetur discretio. Secũdo, quia scientia, vel discretio est gratia gratis data, & est de donis Spiritus sancti, quę dãtur libere, quia Spiritus sanctus diuidit illa vnicuique prout vult 1. Corint. 12. & tñ si daretur in ordinatione cuicunque habẽti scientiam: esset iam necesse dari scientiam, & tamen non datur nisi pure libere: nec habet eam a Deo quicunque vult, sed qui petit confidenter Iaco. 1. siquis indiget sapientia, petat a Deo. ergo non datur nec augetur in ordinatione. Tertio, quia si in habentibus augetur daretur non habentibus, quia æquale miraculũ est subito alicui augere scientiam quã habet ei, quod est de nouo dare, & tamen non habentibus non datur in sua consecratione. ergo non augetur in ordinatione, vt supponit Magister. Alij dicunt quasi concorditer cum opinione Magistri. s. ꝙ scientia, vt est habitus acquisitus, vel infusus dr hic clauis, & tñ non est clauis principalis, sed dicitur clauis in ordine ad aliam clauem. s. potestatem, & ideo quando est sine illa nõ dicitur clauis, sicut in viro laico literato, aut qui non est Sacerdos. Et dicunt, quòd quando Sacerdos non habet scientiam infusam neque acquisitam, non habet clauem scientiæ, si tamen habet naturalem industriam qua iudicare possit, dicunt quòd habet clauiculam. Dicunt etiam, quòd vir literatus, qui non est Sacerdos non habet clauem, & quando promouetur licet non accipiat scientiam de nouo, quia illam habebat, tamen scientia illa accipit, quòd sit clauis quod prius non habebat, & hoc etiam dicit Magister dist. 19. Sed hoc etiam non stat. Primo, quia non est conuenienter dictum, quòd scientia infusa, vel prius acquisita sit clauis, quia clauis est aliquid sacramentale, & tamen infusum prius, vel acquisitum non est sacramentale, ideo non pertinet ad claues. Secundo, quia dicunt, quòd quibusdam dantur duæ claues, & quibusdam vnica, & tamen Chrs promisit Petro duas claues, & non illi soli, sed in hoc significata est potestas ministrorum Ecclesię, cuilibet ergo eorum dantur duę claues in ordinatione, siue sit sapiens, siue insipiens, quia aliàs non posset aperire regnum cęlorum cum Chrs præsupposuerit claues esse necessarias ad hoc. Aliter ergo dicendum, quòd clauis scientiæ non est scientia acquisita neque infusa, sed est potestas discutiendi causas in foro conscientiæ audiendo peccata, & quærendo conscientiam pctõris, & ista põ esse sine scientia discernendi. Et interdum scientia discernendi est sine ista potestate. De primo patet, vt in Sacerdote insipiente, qui potestatem habet quidem audiendi confessionem, sed nescit discernere absoluendos, & ligandos. De secundo, vt in laico, vel non Sacerdote, qui scientiam habeat quomodo debeat tractari forus pęnitentię, & sicut in foralibus est potestas audiendi, & discutiendi causam, & est potestas diffiniendi vltra potestatem audiendi, ita in foro conscientiæ est potestas discernendi, ideſt, audiendi pctã, & quęrendi conscientiam pctõris quam vocamus clauem scientiæ, siue scientiam discernendi, & vltra hoc est potestas absoluendi, & ligandi eos quos per clauem scientię iudicauerit esse ad hoc dignos: quia tamen exercitium clauis discretionis, ideſt, iudicare quis sit dignus, non potest conuenienter fieri sine scientia acquisita, vel infusa præcedente, ideo clauis scientię non potest accipi sine pctõ in ordinatione, nisi pręcedat scientia in accipiente. scientia tamen potest haberi sine claue scientię, sicut in foralibus potest habere potestatem cognoscendi, qui scientiam non habet, peccat tamen, qui vult effici iudex non habens iurisperitiam competentem pro discussione causarum, quæ ad eum peruenire possunt aut peruenient. Hoc supposito tolluntur inconuenientia. Cum enim dicitur, quòd claues dantur in ordinatione, concedatur. & cum sequitur, quòd non datur scientia in ordine.

Dicendum, quòd scientia, quæ est habitus infusus in intellectu non datur in ordine, sed datur scienta, quę est potestas cognoscendi, & inquirendi conscięntiam peccatoris, & ista est clauis, & non habitus scientiæ acquisitus, vel infusus.

Ad aliud dicendum, quòd est clauis, & competit omnibus ordinatis, & cum dicitur, quòd multi ordinati carent scientia discernendi, dicendum quòd verum est accipiendo pro peritia discernendi, quæ est acquisita, vel infusa, secus accipiendo pro potestate discutiendi, quia nullus Sacerdos caret illa sciẽtia discernendi. Ad aliud dicendum, quòd soli Sacerdotes habent claues vt j. dicetur. q. 87. & cum dr, ꝙ laici aliqui habent scientiam discernendi. dicendum, ꝙ verum est accipiendo scientiam pro habitu acquisito ad iudicandũ in foro spirituali conscientiæ, & tñ non est illa scientia clauis, sed solum scientia, vt est potestas ad discernendum iudicialiter de pctõris conscientia, quę potestas datur in sola ordinatione. Ad tertium principale dicendũ, ꝙ potestas conficiendi est vnica, quia ordinatur ad vnicum actum. s. ad cõficere. claues autem ordinantur ad duos actus, ideo potestas clauis multiplicatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

multiplicatur, vt dicamus esse duas claues, licet quantum ad essentiam sunt vna potestas numero.

Sed dicetur quare ergo non multiplicantur, vt dicantur tres, quia sunt tres actus eiusdem potestatis. s. conficere, & discutere. & ligare, vel soluere? Dicendū, quòd ea, quæ sunt eiusdem generis, & differunt spē, vel numero multiplicantur, & connumerantur inter se. quę autem sunt diuersorum generum non connumerantur neque multiplicantur, potestas autem conficiendi, & potestas clauium sunt ad actus diuersorū generum, ideo non ponit in numerum potestas conficiendi super potestatem clauium, vt dicantur esse tres. potestas autem clauium est eiusdem generis, iō cum differunt actus connumerantur inter se, & ponunt in numerum, vt dicamus esse duas claues, & tñ quantum ad essentiam potestatis eadem potestas numero est ad conficiendum, & ad duos actus clauium. Ad eos, qui dicebant esse tres claues quarum esset vna voluntas soluendi. Dicendum, quòd potestas clauium datur homini in ordinatione, & datur a Deo: Deus autem non dat homini nisi ea, quæ aliàs homo non habet: nec per seipsum habere potest, cum Deus omnia ordinatissime dat, ideo necesse est, quòd det potestatem discutiendi, & potestatem soluendi, & ligandi in spiritualibus, quæ aliàs homo non haberet, velle autem ligare, & soluere liberum est, quia omnis actus voluntatis est liber, ideo non debuit dari aliqua clauis pro voluntate. Ad secundum huius partis dicēdum, quòd Sacerdos per claues est minister remissionis, quæ fit per totam Trinitatem, & tamen Trinitas vno, & eodem modo pctā remittit: nec sunt tres remissiones peccati, sicut sunt tres personę, sed vnica, quia eadem remissione qua remittit vna persona remittunt cęterę, & omnes tres personæ sunt vnus remissor peccatorum, sicut sunt vnus creator, & vnus Dominus, quia in personis non multiplicantur actus nisi notionales: non autem essentiales qualis est iste: non ergo debent esse tres claues ad representationē trium personarum, sed potius ad hoc deberent esse, vel sufficeret vnica clauis, quia vnica remissio fit a tota Trinitate, sicut si esset vnica clauis.

Secundo potest dici, quòd etiam si essent distinctæ remissiones trium personarum, & sumerentur claues in Sacerdote pęnes attributa personalia, non essent nisi duæ claues, quia attributum spiritussancti est voluntas, & tamen ex parte voluntatis nulla clauis poni debet: ergo solę duæ claues essent, quæ se tenerent ex parte attributorum personalium sed ex parte actuū, vt ostensum est.

Quid est illud, in quo soluitur quis, & ligatur per claues. Et ad quæ se, extendat actus clauium. Et qui sit ille actus. Et quòd triplex est in sacramento sanctificatio. Et in quo sit tota virtus sacramenti pœnitentiæ. Et quid importent apud doctores culpa pœna, reatus &c. Et in quo conueniant sacramenta baptismi, & pœnitentiæ. Et actus clauium ad quid faciat.

Quæst. LXXVI.

QVAERETVR, nūc de effectu clauium, & quia actus, vel vsus earum est soluere aut ligare aut recipere ad regnum, vel excludere, & non soluitur quis nisi ab aliquo, nec ligatur nisi in aliquo, est dubium quid est illud, in quo soluitur quis, & ligatur per claues. Dicendum, quòd actus clauium est super materiam. Et ista est duplex. s. mediata, & immediata. materia mediata est ipse homo, qui absoluitur, & ligatur. materia immediata est peccatum, de quo homo absoluitur, vel in quo ligatur. Circa materiam primo modo non est nunc dubium, sed postea dicetur. Sed est dubium circa peccatum, hoc tamen concorditer ab omnibus conceditur, quòd claues super peccatum habeant vsum suum soluendo, & ligando, quia tamē peccatum multa dicit, & non est eadem ratio de omnibus illis, est dubium, a quo illorum absoluimur, vel in quo ligamur. Sunt enim hæc in peccato saltem in peccato commissionis. s. actus peccati, culpa, macula, offensa, reatus, pronitas ad malum, derelicta ex peccato, tenebra, pęna. de quibus quid sit singulum ipsorū, & a quo fit absolutio, & a quo non. late diximus in libro nostro, qui dicitur defensorium trium conclusio num parte prima. Nunc autem dicendum, quòd claues non habent vsum suum super primum, idest, actū peccati, quia ille transit quando fit, ideo cum non maneat non possunt claues aliquid super illum. Nec etiā super culpam, quia licet culpa sit id a quo peccatum denominatur, est tamen aliquid quod transiuit cum actu. nam culpa nominat priuationem, vel carentiam debitę rectitudinis in actu, & carentia, quia est accidens priuatiuum non manet nisi manente subiecto, in quo est priuatio, & illud est actus peccati, sicut cęcitas non manet nisi manente oculo, & homine, iō actus clauium non se extendit ad culpam stricte accepram, non quidem ex defectu clauium, sed quando venit vsus clauium iam culpa esse cessauit cum ipso actu: ideo nec macula tollitur, neque remittitur, neque deletur, neque quis ab ea absoluitur per vsus clauium. De pronitate etiam ad malum relicta ex actu peccati, siue sit habitus, siue dispositio.

Dicendum, quòd claues nihil faciunt ad illam tollendam. Quod apparet, quia post actum clauium adhuc manet, sicut siquis assuetus sit ad vnum genus peccati, licet doleat, & confiteatur, adhuc manet sibi inclinatio ad illud peccatum, & tamen claues iam habuerunt effectum suum in isto, & non tollitur illa pronitas per actum clauium, quia sicut naturaliter genita est ex actu, quia quilibet actus est generatiuus habitus sui generis 2. Ethicorum. ita per contrarios actus tolletur sine actu clauium, & tamen claues non sunt datæ a Deo nisi pro eis, quæ homo naturaliter facere non sufficit, ideo ad hoc non oportuit extendi actum clauium.

Manent autem quinque. s. macula, reatus, offensa, tenebra, pęna, & de his est dubium an ad ea se extendat actus clauium.

Et dicendum, quòd aut quæritur generaliter de actu clauium, idest, an aliquis actus clauium se extendat ad ista, aut quæritur specialiter de absolutione.

Si primo modo dicendum, quòd super hæc omnia transit aliquis actus clauium. nam pertinet ad clauem remittere, vel dimittere, tellere, mundare, purgare, delere, & similia, & nullum est illorum quinque de quo non prędicetur proprie aliquid istorum. nam de macula proprie dicimus, quòd deletur. de offensa dicimus, quòd remittitur, vel dimittitur. de tenebra dicimus, quòd tollitur, vel purgatur. de pęna, quòd dimittitur. de reatu autem omnia hęc possunt dici, prie ga tollit remittit delet purgatur, & ita de aliis. Si secundo modo. s. quantū ad absolutionem. dicendū, q licet absoluere quantū ad rem nihil aliud sit quàm remittere vel delere, tñ quantum ad rōnem differt ab eis, quia absoluere dicit rationem vinculi, idest, obligationem. i. auferre nexū, vel ligaturam: ideo non dicit nisi de eo quod vinculum importat, & tamen inter omnia, quę peccatū dicit nihil est quod dicat vinculū, nisi reatus, q idem est, q obligatio, ideo solus reatus est, a quo homo absoluit. cętera aūt dimittunt, vel tolluntur aut delent, sed non absoluit homo ab eis. Omnia autem quinque prędicta licet tollantur, aut dimittant, vel deleant, non constat adhuc an per clauem Sacerdotalem hoc fiat, vel forte per solum Deum,

Deum, cum quædam Deus solus faciat in quibus nō interuenit aliquis actus Sacerdotalis, sicut dare gratiam, & ideo est dubium, super quod, aut quæ illorū habet vim clauis Sacerdotalis.

Sciendum autem pro hoc, quòd licet hæc quinque sint inter se distincta: tamen doctores, vt communiter omnia reducunt ad duo. s. ad maculam, & pęnam, quàmquam interdum distinguant hæc. Et alij loquentes minus proprie accipientes large culpā includunt sub nomine culpę maculam, offensam, tenebram, reatum, & ipsam culpam proprie dictam nō accipiunt, quia cum illa transierit nullus actus remissionis transit super illam, & ideo quando quæruntan clauis se extendat ad remissionem culpæ possunt intelligi ista quatuor dicta. nam pęnam nunquam intelligunt sub nomine culpę. Et ita est nunc dubium an actus clauium se extendat ad aliquid istorum, quæ illi culpam vocant.

Aliqui autem dicunt, quòd extendit se clauis ad hæc, quia Christus dixit discipulis Io. 20. quorum remiseritis peccata remissa erunt, & non intelligitur de sola manifestatione remissionis factæ per Deum, sed de aliquali effectu, quia aliàs Sacerdos noui testamenti non haberet maiorem potestatem quàm Sacerdos legalis, qui immundos quidem a lepra non mundabat, sed cum mundati erant illos mundatos ostendebat Leui. 13. & 14. quod falsum est. ergo aliquid facit Sacerdos Euangelicus in remissione peccati realiter, & ita remittit aliquid istorum.

Item in pęnitentijs datur gratia ad remissionem peccati, sed minister pęnitentię est Sacerdos ex vi clauium. ergo agit ad gratiæ collationem, & tamen gratia opponitur peccato non quidem ex parte pęnę, sed ex parte maculę, vel culpę. ergo claues agunt ad maculam, vel ad alia, quæ nomine culpę intelligi solent.

Item maiorem virtutem recipit Sacerdos in sua consecratione quàm aqua baptismi in sua sanctificatione, sed aqua baptismi hanc vim accipit, vt corpus tangat, & cor abluat. vt dicit Augu. ergo a fortiori Sacerdos in sua consecratione accipiet hanc potestatem, vt possit mundare cor per claues, & hoc est posse super maculam, vel alia, quæ accipiuntur nomine culpę. ergo claues ad ista agunt.

Alij dicunt, quòd claues non sufficiunt ad hoc, qa sic extenderent se ad interiorem mundationem cum ista sint interiora. & tamen, vt dicit Magister 4. Sentē. distin. 5. hanc potestatem nō contulit Deus ministro, quòd cooperaretur ei ad interiorem emundationē, ergo claues non se extendunt ad maculam, vel culpā. Item, quia peccatum non remittitur nisi per Spiritū sanctum. & tamen nullus homo potest dare Spiritū sanctum, vt ostenditur 1. Sen. distin. 14. ergo nemo potest remittere peccata quod est delere maculam, vel culpam, vt isti volunt.

Dicendum, quòd claues Ecclesiæ prosunt aliqualiter ad auferendum maculam, siue vt aliqui dicunt culpam accipiendo eam large, vt supradictum est. Et pater, quia baptismus prodest ad remissionem peccati tollendo maculam, siue culpam originalem, vt isti dicunt, & tamen eadem vis est sacramēti pęnitentię, & baptismi. ergo etiam pęnitentia proderit ad delendum maculam, & tamen tota vis sacramenti pęnitentię est ex clauibus. ergo claues agunt ad remissionem peccati quantum ad maculam. Vt autem videatur quòd sit eaden virtus pęnitentię, & baptismi.

Sciendum secundum Hugonem li. de sacramētis, quòd sacramenta ex sanctificatione inuisibilem gratiam continent, idest, propter sanctificationem, quæ in eis est conferunt gratiam inuisibilem, illud ergo, in quo est sanctificatio sacramenti confert ad gratiam. Sanctificatio autem in sacramento est tripliciter: quandoque est ex parte ministri, & materię simul. sicut in confirmatione, & in Eucharistia. nam non est quilibet minister horum sacramentorum, sed solus ille, qui habet specialem sanctificationem. s. Episcopus, & Sacerdos. Etiam materia est vtrobique sanctificata aliquando ex parte solius materię, sicut in baptismo cuiuslibet quilibet potest esse minister, & tamen ipsa aqua sanctificatur, sicut dixit Hugo. quòd baptismus est aqua diluendis criminibus sanctificata, aliquando autem est sanctificatio in solo ministro, sicut in sacramento pęnitentię. nam materia non est sanctificata, sed potius mala. s. peccatum. Et ideo sicut in baptismo tota virtus sacramēti est ex parte materię. s. quòd immergatur quis in aquam cum verbis consuetis, ga sanctificatio est ex parte solius materię, ita in sacramēto pęnitentię tota vis consistit ex parte ministri, vnde eodem modo se habet potestas clauium in Sacerdote ad effectum sacramenti pęnitentię, sicut se habet virtus, quæ est in aqua baptismi ad effectum sacramēti baptismi. Conueniunt etiam sacramentum pęnitentię, & baptismi in effectu, quia ambo ordinantur directe contra peccatum, idest, maculam. Vel vt aliqui dicunt contra culpam large sumendo, & hoc non est in alijs sacramentis, & sic sicut baptismalis sanctificatio, quæ tenet se ex parte maculæ sufficit ad delendū peccatum quantum ad maculam, ita sanctificatio pęnitentialis, quæ se tenet tota ex parte ministri sufficiet ad delendum maculam, & hoc erit per claues, cum nulla sit potestas Sacerdotalis in sacramento pęnitentię nisi per claues: differunt tamen, quia in baptismo, vt communiter non requiritur actus aliquis ex parte suscipientis, ideo putatur tota efficacia remissionis peccati esse ex parte sacramenti. In sacramento autē pęnitentię requiritur actus pęnitentis, & sic putatur efficacia esse ex actibus pęnitentis, & non ex virtute clauium, & tamen non est propter hoc minoris efficaciæ sacramentum pęnitentię auferendo peccatum quàm baptismus. Sed differentia stat in hoc, quia sacramentum pęnitentię cum habeat actus pęnitentis ramquam materiales, non potest dari nisi adultis, in quibus semper requiritur præparatio ad suscipiendū effectum sacramentorum quorūcunque. Et non est putandum, quòd pœnitentia ideo requirit dispositionem in pęnitente, quia est tale sacramentum, & baptismus non requirit illam, quia etiam baptismus requirit præparationem in suscipientibus si sunt adulti, quia tamen pœnitentes semper sunt adulti, semper requiritur in eis præparatio. baptismus autem interdum paruulis, & interdum adultis datur, quando autem datur paruulis aut alijs carentibus vsu rationis per solum sacramentum sine præparatione aliqua datur remissio peccatorum. Si autem detur adultis ratione vtentibus requiritur etiam ad baptismum præparatio quædam, per quam tollatur fictio, quia nemo potest nouam vitam inchoare nisi eum veteris pęnituerit. Sic dicit Augustin. lib. de pęnitentia. omnis qui iam suæ voluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad sacramentum fidelium, idest, baptismum, nisi pęniteat eum veteris vitę nouā non potest inchoare. Hæc autem prępparatio quandoque præcedit sufficiens ad gratiæ perceptionem ante receptionem baptismi, & tamen non est, ideo tunc baptismus minoris est efficaciæ quàm cum cōfertur paruulis in quibus nulla est nec esse potest prępparatio: ita ergo est de pęnitentia, quòd licet ad remissionem maculæ, siue culpę large loquendo prędat prępparatio ex parte pęnitentis: non tollitur quin per sacramentum, idest, per virtutem clauium macula tollatur. Pro quo sciendum, quòd baptismus quando confertur

Universidad de Deusto
Biblioteca

confertur adultis, ita quòd sit eis vtilis, est semper eis necessaria præparatio. Sed fit dupliciter. Vno modo, quòd præcedat realiter dispositio baptismum, & tũc gratia remissionis peccatorum recipitur ante baptismum, sed non ante desiderium recipiendi baptismũ. Alio modo præparatio, & baptismus simul sunt tempore, sicut cum quis nunquam cogitauerat baptizari: aut saltem nunquam deliberauerat, & aliquis eum non aduertentem baptizet in forma Ecclesiæ: si tunc quando actualiter baptizatur consentiat, est vtilis baptismus, & ille consensus est præparatio, quia aliàs acçederet ficte si non esset ibi præparatio, & tamen tũc gratia remissionis peccatorum datur simul cum baptismo, & videtur dari per baptismum, & non per præparationem cum non præcesserit: ita etiam est de pœnitentia. nam licet necesse sit, quòd pœnitens ante susceptum sacramentum cogitet de pœnitendo, & deliberet, cum sit istud sacramentum in actibus pœnitentis, & ita debeat præcedere tempore præparatio, quod non fit in baptismo, tamen interdum præcedit præparatio sufficiens, & interdum præcedit, sed non sufficiens, & sit sufficiens tunc quando actualiter recipitur sacramentum, & ita tunc datur remissio peccatorum per actum clauium, quia non præcedit illum præparatio. Actus ergo clauium facit ad deletionem maculæ, vel offensę, aut tenebræ, aut reatus dupliciter. s. vt in voto existens, vel vt in actu se exercens. De primo, vt quando præcedit sufficiens dispositio, siue præparatio, quia tunc ante sacramenti susceptionem actualem remittitur peccatum, sed non ante propositum actuale, vel virtuale recipiendi, & ita desideriũ potiendi effectu clauium facit ad remissionem peccatorum, sicut desiderium percipiendi baptismum in adulto facit plenam remissionem peccatorum ante susceptum baptismum.

De secundo, vt quando quis proposuit confiteri, & tamen non fuit perfecte dispositus, scilicet, quia non habebat plenam intentionem recedendi de peccatis: interdum in ipsa confessione, & absolutione sacramẽ tali plene disponitur, quia datur ei plena detestatio peccatorum cum qua infunditur gratia, & hoc fit merito clauium, & ita claues faciunt hic remissionem peccatorum, quam præparatio præcedens non sufficeret facere, & semper ita fieret quandocunque non esset perfecta præparatio nisi quis expresse ponat obicem, ideſt, proponat non recedere de peccatis, quia tunc claues non auferunt peccatum, quia claues voluntatem non cogunt, sed perficiunt. quando igitur fuerit insufficiens præparatio, scilicet, ex negligentia, vel ex inaduertentia, tunc semper in sacramẽti perceptione virtute clauium perficitur, & fit remissio peccatorum virtute clauium.

Sed dicendum, quòd claues non faciunt ad deletionem maculæ, vel aliorum principaliter, ideſt, vt principale agens, quia ad hoc non sufficit aliquod sacramentum, sed soli Deo competit, qui peccata remittit, sed agunt claues, vt instrumentum, non quidem, vt instrumẽtum pertingens ad animam cuius est peccatum, quod deletur, sicut est conditio omniũ instrumentorum proprie sumendo instrumentum, quia etiam hoc nullum sacramentum facit, cum solus Deus per actionem suam attingat animam nostram, qui ei illabitur, sed faciunt claues dispositiue in virtute Dei, & ita baptismus, & cętera sacramenta. vnde baptismus agit ad remissionem peccati, vt organum inanimatum, Sacerdos autem per virtutem clauium confert ad remissionem peccati, vt organum animatum, sicut est seruus, & propter hoc Sacerdos vocatur minister.

Aliqui autem putant, quòd claues solum ordinãtur ad remissionem pœnę, & non maculæ, siue culpæ, vt alij dicunt large, & motiuum suum est, quia semper ad hoc, quòd percipiatur effectus clauium requiritur præcedens præparatio per quam tolluntur peccata. nam per contritionem, quæ præcedit actum clauium tolluntur sufficienter peccata.

Dicendum, quòd faciat actus clauium ad deletionem maculæ, & offensę, & tenebrę, & reatus, siue culpæ, large sumptę. Primo patet, quia si nihil faceret ad delendum maculam, non requireretur propositum actuale neque virtuale potiendi effectu clauium, & tamen requiritur, quia licet ante realem perceptionem sacramenti pœnitentię possit deleri peccatum, nunquam tamen ante desiderium actuale, vel habituale confitendi, & habendi Sacerdotalem absolutionem, & tamen si nihil faceret ad remissionem peccati illa absolutio non requireretur, quòd procederet, sicut est de alijs sacramentis. nam licet omnia sacramenta proficiant ad collationem gratię, non exigitur propositum recipiendi illa ad hoc, quòd tollatur peccatum, sed hoc solum requiritur in baptismo, & pœnitenria sine quorum actuali receptione, vel desiderio recipiendi, non possunt tolli peccata, & hoc est, quia cętera sacramenta prosunt ad remissionem peccatorum quantum ad maculam, & cętera, quæ manẽt de peccato. Secundo, quia si claues Sacerdotales non facerent ad remissionem peccatorum quantum ad maculam, non magis prodesset proponere cõfiteri ad hoc, quòd peccatum tolleretur postquam quis doluit, quàm proponere comedere, vel bibere, sed falsum est, quia istud propositum est necessarium saltem virtualiter, ergo claues aliquid faciunt ad remissionem peccati quantum ad maculam. Aliquis forte dicet, quòd nihil faciunt claues ad tollendum maculam, quia tamen præceptum est confiteri: non potest dimitti peccatum quantum ad maculam, nisi proponat quis confiteri.

Sed dicendum, quòd hoc volumus. nam si præceptum est ista fieri ad delendum peccatum, necesse est, quòd aliquo modo faciat sacramentum pœnitentię ad delendum peccatum, quia aliàs non præciperetur hoc fieri quàm sumi alia sacramenta, vel aliquid aliud fieri, & tamen ad delendum maculam peccati solum iubetur accipi baptismus, & pœnitentia, ergo ista conferunt ad deletionem hanc, quia aliàs hoc Christus non iussisset fieri. Cum autem dicitur, quòd claues non delent maculam peccati, concedendum est, quòd ipsę non delerent realiter quasi pertingant ad animam, vt realiter illi gratiam conferant, quod est delere maculam, quia hoc solius Dei est, vt dictũ fuit, nec aliqua sacramenta taliter operantur, sed operantur dispositiue, & hoc est, quòd non dimittatur macula sine actuali vsu clauium, vel desiderio potiendi effectu clauium. Ita enim est de consecratione Eucharistiæ. nam non est intelligendum, quòd illa verba quomodocunque conuertant panem in corpus Domini verum, sed quando illa verba proferuntur a Sacerdote cum intentione consecrandi, tunc Christus conuertit panem in corpus suum, & quòd hoc semper fiat dictis sic illis verbis, & nunquam aliàs est virtus sacramenti, ita ergo, quòd licet claues non deleant realiter pctm̃ si sine illis non deletur modo assignato, dicunt claues facere ad deletionem maculæ.

Ad motiuum istorum dicendum, quòd præparatio, quæ exigitur nõ tollit effectum clauium propter duo. Primo, quia ista præparatio non fit specialiter ex ratione sacramenti pœnitentiæ, sed quia datur sacramentum istud adultis, & in omni sacramento quod percipitur ab adultis requiritur præparatio. vnde si baptismus

ptismus solis adultis daretur, sicut pœnitentia semper requireretur præparatio ad suscipiendum baptismũ, vt ostensum est supra. Secundo, quia præparatio, quę præcedit ad pœnitentiam includit ipsum vsum clauiũ, quia est detestatio peccati cum actuali, vel habituali proposito potiendi effectu clauium, hoc ergo magis adiuuat effectum, & virtutem clauium, vnde si esset præparatio, in qua non esset propositum actuale neque virtuale, aut habituale potiendi effectu clauium: illa nihil valet ad remissionem peccatorum, aliquid ergo faciunt claues ad remissionem peccati quantum ad maculam, & tenebram, & reatum pœnę ętern̄e, siue ad culpam large sumendo.

Ad primum dicendum, quòd Sacerdotes noui testamenti per claues remittunt peccata, sed hoc varie accipitur: vnde Magister 4. Senten. dist. 18. post multa, quæ de hoc narrat ait, quòd Sacerdotibus commissa est potestas remittendi peccata, non vt propria virtute remittant, quia hoc proprie Dei est, sed vt operationem Dei remittentis ostendant. Sed ista ostensio potest tripliciter accipi. Vno modo, quòd ostendant eã non quidem presentem, sed promittant futuram sine hoc, quòd operentur aliquid ad ipsam, & sic sacramẽta veteris legis ostendebant futuram Dei operationẽ, & Sacerdotes legales ostendebant, & nihil efficiebant. Alio modo, vt ostendant remissionem peccatorum in presenti, & tamen ad ea nihil operentur, & ita quidam dicunt, quòd sacramenta nouę legis significant collationem gratiæ quam Deus dat quando sacramenta ministrantur, sine hoc quod in sacramentis sit aliqua virtus operans aliquo modo ad gratiam, & tunc diceretur, quòd potestas clauis solum ostendit diuinam operationem secundum quam remittit peccatum delendo maculam, vel culpam large dictã, & nihil faceret ad illam. Tertio modo, quòd ostendant Sacerdotes diuinam operationem præsentem in remissione peccati, & ad illam aliquid dispositiue, siue instrumentaliter operentur. Et ista est vera positio, quæ communiter tenetur. nam aliter non differrent in potestate, & dignitate Sacerdotes noui a legalibus, cum vtrique solum ostenderent nihil efficientes, & quia proportionaliter loqui oportet de clauibus, & de Sacerdotibus, qui sunt ministri clauium, & operantur per eas, sicut dicimus, quòd claues agunt ad tollendum maculam, vel peccatum, ita dicimus, quòd Sacerdotes tollunt peccatum, vel delent maculam dispositiue.

Si autem dicatur, quòd claues non agunt ad delendum maculam, quia ante vsum clauium deleta est per contritionem.

Dicendum, quòd non impedit hoc, quia in contritione includitur actus clauium. s. propositum potiendi actu clauium, & ita non est verum, quòd ante vsum clauium saltem in proposito existentem deleatur macula.

Ad secundum dicendum, quòd in sacramento pœnitentiæ datur gratia, non quidem quasi ipsum sacramentum gratiã illam causet, vel Deus operetur per sacramentum tamquam per instrumentum motum conferendo gratiam, quia nullum sacramentum tale est, vt sit instrumentum Dei, qui instrumento nõ vtitur: nec etiam instrumentum hoīs ad gratiam conferendã, quia tunc oportebat, ꝙ realiter pertingeret ad animam quod falsum est, sed dispositiue agit ad collationem gratię, & eo modo agit ad tollendum maculam, siue remittendum peccatum, quod idem est.

Ad tertium dicẽdum, ꝙ maiorem sanctificationẽ recipit Sacerdos q̃ aqua baptismalis, quia Sacerdos est rationalis, & tñ neque Sacerdos neque aqua baptismi habet potestatem directe conferendi gratiam, vel tollendi pctm̃, sed agunt dispositiue ad hoc, vt dictum est. Aliæ duę rationes in oppositum probabant, ꝙ Sacerdos non posset per claues tollere maculam concedendum est directe. s. ꝙ pertingat ad animam conferendo ei gratiam quod est tollere maculam, & tamen dispositiue aliquid facit ad hoc Sacerdos per claues, vt fuit dictum.

An virtus clauium se extendat ad pœnam, quæ est in peccato. Et quòd per regenerationem baptismalem suscipit homo esse simpliciter in esse spirituali. Et quomodo qui confitetur habet tripliciter remissionem pœnæ: vnde meritum est duplex se subijci clauibus Ecclesiæ. Et quomodo virtute clauium Sacerdos quid agit ad pœnam æternam. Et quantum per eas remittatur, & quando. Extremaq; vnctio quando reiterari non potest. *Quæst. LXXVII.*

QVAERETVR circa pœnam, quæ etiam erat in peccato, ideſt, debebat̃ pro peccato, an virtus clauium se extendat ad illam. Aliqui dicũt, ꝙ non, quia pœna debita pro peccato potest esse temporalis, vel æterna, sed neutrum tollit Sacerdos per claues, ergo non tollunt claues aliquam pœnam. Patet quia ęterna pœna non tollitur per claues, sed per Deum in contritione, temporalis autem non tollitur, quia post absolutionem Sacerdotalem manet pctõr obligatus ad pœnam temporalem, ergo nulla pœna tollitur. Item quia Sacerdos non potest præiudicare diuinę iustitię, & tñ fm diuinã iustitiam pro quolibet peccato est taxata certa pœna, ergo non potest Sacerdos diminuere de ea. Item quilibet subijciẽs se clauibus, & participans effectu ipsarum, & qui paruum pctm̃ commisit non est minus susceptiuus effectus clauium quàm qui magnum pctm̃ commisit. si ergo per claues Sacerdotales dimittatur aliquid de pœna debita pro pctõ, magis possibile erit esse aliquod pctm̃ ita paruum cui nihil plus debeatur de pœna quàm quantum remissum est de illo magno, & tunc cum iste, qui commisit illud pctm̃ paruum absolueretur a Sacerdote, remitteretur sibi tota pœna debita pro suo pctõ, & sic maneret aliquod pctm̃ omnino impunitum quod est inconueniens. Item tota temporalis pœna debita pro pctõ est vnius rationis, si ergo per primam absolutionem Sacerdotalem aliquid de ea dimittitur, per secundam etiam dimittetur aliquid cum non sit clauis minus efficax secundo quàm primo, & ideo toties poterit multiplicari absolutio, ꝙ non manebit aliquid de pœna debita pro peccato, & sic manebit peccatum aliquod impunitũ quod est inconueniens,

Dicendum, quòd Sacerdos per claues potest dimittere aliquid de pœna temporali debita pro peccato: nam habet Sacerdos clauem ligandi, & soluendi, & tantum potest soluere quantum ligare, quia vt ait Ambrosius Dominus par ligandi ius, & soluendi esse voluit, potest tamen Sacerdos obligare peccatorem ad pœnam temporalem determinate ad quam alias specialiter non erat obligatus: ergo poterit dimittere ei aliquam pœnam temporalem. Item Sacerdos non potest directe remittere peccatum quantum ad maculã, vel offensam, tenebram, siue culpam large sumptam, vt dictum est præcedenti quæstione nec etiam quantum ad pœnam mortis æternę quam solus Deus efficienter remittit, non ergo manet de peccato nisi pœna temporalis, de qua si peccatori nihil per Sacerdotem dimittitur non remittit vllo modo Sacerdos pctm̃, & tñ Christus dixit, ꝙ Sacerdotes dimittunt pctm̃, ergo dimittunt aliquid de pœna temporali. Pro quo sciendũ, ꝙ cum pœnię sacramentũ semp prępaationẽ prȩcedentẽ exigat, si prȩparatio illa sufficiens

sit;

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit:realiter aufertur macula peccati, siue culpa large sumendo antequam sit vsus clauium. Et ideo regulariter idem iudicium est de effectu clauium, qui actualiter causatur, & qui iam habet contritionem, sicut de effectu baptismi in adulto, qui desiderauerat iam baptizari, & per istud desiderium consecutus fuerat gratiam, & remissionem pctōrum: nam iste licet per desideriū baptismi a macula peccati fuerit liberatus, per baptismum postea actualiter susceptum augetur in eo gratia, & pęna oīno tollitur, & fit particeps passionis Christi in sacramento. Similiter, qui ante confessionem habet contritionem de pctō gratiam accipit, & remissionem pctōrum quantum ad maculam, quæ deletur, & reatum mortis ętęrnę, qui tollitur. nā ista simul tolluntur: postea vero cum actualiter se subijcit clauibus, merito clauium augetur gratia iam collata in contritione, & reatus pęnę temporalis tollitur, qui manserat post deletionem maculæ. Sed in hoc differt inter baptismum tunc, & pœnitentiam, qa per baptismum actualiter susceptum tota pęna dimittitur, per effectum autem clauium non tollitur tota pęna temporalis manens. Ratio differentiæ est, quia per baptismum fit homo nouus ita, vt nihil de priori statu in eo maneat, sed non per pœnitentiam. est enim baptismus regeneratio quædam Ioan. 3. oportet nos renasci denuo ex aqua, & Spiritu sancto, & configurat homo in baptismo totaliter passioni Christi: ideo totum eius effectum percipit, & quia passio Christi sufficit ad delendum omnem pœnam tollitur tota pęna temporalis, quia non debet alicui imputari ad pœnam nisi quod ipsemet fecit, & tñ baptizatus est penitus alter homo, cum per generationem accipiat esse simpliciter. nam sicut in esse naturali accipit homo esse simpliciter per generationem, & incipit esse, qui ante non erat, ita per regenerationenem baptismalem susc ipit homo esse simpliciter in esse spirituali: pctā ergo, quæ præcesserunt ante baptismum non dicūtur esse istius hominis, & consequenter non debet mane re reatus aliquis ad pœnam pro illis peccatis, cum censeatur iste homo non egisse illa pctā. Per pœnitentiam autem non mutatur homo in aliam vitam, quia pœnitentia non est regeneratio, sed ęgritudinis curatio, iō ex virtute clauium, quæ operantur in sacramento pœnitentię, non tollitur tota pęna pctō debita, sed pars eius pęnę ad quam manserat pecca tor obligatus post remissionem peccati per contritionem.

Aliqui autem putant, qꝺ ista pęna, quę dimittitur est propter verecundiam, & pœnam quam tolerat cōfitendo pctā. Sed falsum est, quia tunc non esset remit tere aliquid de pęna, sed commutare, cum tanta pęna auferatur pro tanta. Item, quia tunc nulla efficacia esset in sacramento pœnitentię ex opere operato. i. ex vi sacramenti, quia etiam per quælibet opera bona non sacramentalia facta in charitate tollitur pars quędam pœnę alias debitę pro peccatis, cum oīs actus meritorius sit aliquo modo satisfactorius, & tñ differunt sacramenta a non sacramentalibus, quia sacramenta ex opere operato vltra dispositionem suscipientis ali quid conferunt, sacramentalia autem non conferunt nisi ex opere operante. i. tanta est efficacia operis quāta est bonitas dispositionis ex parte operantis, ideo necesse est, qꝺ vltra id quod meretur quis per pœnam verecundiæ quam sponte tolerat in confitendo, sit ali qua remissio pœnę virtute clauium sacramentalium cum tota virtus sacramenti pœnitentiæ sit ex parte cla uium, vt dictū est præcedenti. q. Item quia aliàs sacramentum pœnitentię non esset datum in alleuiationē, sed in pœnā, & onus, si per illud ex virtute sua nihil remitteretur de pœna, nec differret in aliquo a sacrali-

Qui confi tetur tripli citer habet remissionē pœnæ.

F tetur tripliciter habet remissionē pœnę. primo satisfactorie, secundo meritorie. tertio sacramentaliter. Primū est, quia confitendo pctā tolerat magnam confusionem, quæ est grauis pœna, & ista satisfacit pro alia pœna saltem commutando pœnam pro pœna. Secūdū est, quia pctōr sponte subijcit se clauibus Ecclesiæ. & in hoc est duplex meritum. s. fidei, & obedientię. fidei quidem, qa credit, qꝺ sacramentum istud est alicuius efficacię, & si tñ per fidem placemus Deo ad Heb. 11. & ita est meritoria, & consequenter satisfactoria, quia nullum opus potest esse meritorium quin aliqualiter sit satisfactorium. Secundum est obedire, quia Ecclesia iubet confiteri, & Christus hoc prius iussit, obedire autem meritorium est, cum sit melior obedientia G q̄ victimæ. 1. Reg. 15. & sic ex vtroque erit satisfactio pro aliqua pœna. Tertiū est, qꝺ sacrm pœnitentię cū sit sacramentū noui testamenti ex se habet virtutē aliq̄, & ideo vltra meritum personale actuū nostrorum necesse est, qꝺ nobis aliquid conferat, & tñ effectus suus magis est directe ad pœnam q̄ ad maculam. ergo necesse est, qꝺ virtute clauium vltra oīa prędicta fiat aliqua remissio pœnę, & ista est remissio sacramentalis. Et iō dicēdū, qꝺ siquis de pctō doluit proponens confiteri, siue realiter, siue virtualiter, & nondum peruenies ad confessionem moriatur. s. quia Sacerdotem habere non potuit, caret illa remissione pœnę, quę fieret sibi in sacramento, si illud actualiter perciperet, & H non solum hoc immo etiam siquis dolens de peccato cęperit confiteri, & expleta confessione ante Sacerdotalem absolutionem moriatur: non percipit remissionem, quæ fit virtute clauium, quæ erat sacramētalis, sed solum illam, quæ est meritoria, & satisfactoria, scilicet, propter verecundiam, & obedientiam, & fidem. Et non obstat, quòd ex sola impossibilitate veti tus fuerit potiri effectu clauium, & illum nimis desiderauerit, quia aliud est optare sacramentum, & aliud realiter percipere: fructum ergo quendam, qui debetur bene desiderantibus percipiet iste, sed fructū, qui prouenit ex reali perceptione, non suscipiet, vt dictum est.

Subijcere se clauib Ecclesiæ est duplex meritum.

Ad primum dicendum, quòd etiam ad pœnam æternam remittendam agit Sacerdos aliquo modo virtute clauium: nam macula, & pœna æterna simul I dimittuntur, cum impossibile sit manere vnum sine altero, & tamen Sacerdos agit per claues ad tollendam maculam aliquo modo, vt ostensum est præcedenti quæstione: ergo ager etiam ad tollendum pœnam æternam. De pœna tēporali dicendum, quòd ad tollendam eam magis directe agunt claues, quia per solam virtutem clauium sine merito confitentis, id- est vltra meritum illius remittitur aliquid de pœna temporalis. Et cum dicitur, quòd manet post absolutionem ligatus confitens ad pœnam.

Dicendum, quòd manet ligatus ad aliquam sed non ad tantam, quanta manebat post contritionem dimissa pœna ętęrna ante realem confessionem, & absolutionē. Ad ſm dicēdū, qꝺ pro quolibet pctō ſm K diuinam iustitiam est pœna taxata, quæ illi debeatur absolute, & Sacerdos non potest prędicare diuinæ iustitiæ: nā licet remittat aliqd de pœna taxata a Deo virtute clauiū nō prędicatur diuinę iustitię, qa ipse Deus, qui taxauit cuilibet peccato certam pœnam concessit per claues sacramentales tolli aliquid de pœna debita illis: vtrunque ergo est per legem Dei, & ita non repugnat. secus si voluntate humana, & institutione introducta esset remissio per claues, quia tunc nihil posset tolli de pœna taxata per Deum. Et etiam ista remissio est aliàs iusta, quia non est absoluta remissio, sed commutatio, quia Christus homo offert toti Trinitati pœnam, & merita passionis suæ pro

pto debito pœnarum nostrarum, & plus est quod ipse pro nobis offert, quàm quòd nobis remittitur. Ad hoc communiter solet dici, quòd nunquàm per absolutionem sacerdotalem remittitur tota pœna debita peccato, siue sit magna, siue parua, sed oportet qꝺ maneat aliqua pœna satisfactoria, per quam præstetur medicina contra peccatum, & ideo quamuis virtute clauium in absolutione dimittatur pœna aliquanta de ea quæ debetur pro quodam magno peccato, non oporter quòd tāta quantitas debeat dimitti de quolibet alio peccato, quia aliter peccatum aliquod maneret sine pœna. Ideo dicunt, qꝺ virtute absolutionis non dimittitur æqualiter de pœna cuiuslibet peccati, sed proportionaliter, vt si alicuius peccati magni pars septima pœnæ temporalis tollatur per absolutionem, B tollatur etiam pars septima de pœna parui peccati, & tamen septima, & septima non sunt æquales magnitudine, sed forte est vna centuplo maiora alia. Alij autem dicunt, quòd non est incōueniens interdum alicuius peccati totam pœnam tolli per claues sacerdotales: nam non videtur satisfactum rationi huic, scilicet, quòd non est minus susceptiuus virtutis sacramenti, qui paruum peccatum commisit, quam qui magnum. Et cum dicitur, quòd claues non habent æqualem efficaciam respectu cuiuslibet peccati, sed secundum proportionem magnitudinis peccati. Nō videtur satis rationabile, quia aut fiet ista remissio secundum aliam virtutem clauium, non cōsiderata dispositione recipientis, aut consideratur dispositio. Si C primo modo cum claues absolute maneant semper æquales in quolibet habente eas, æqualiter remittetur per eas vno tempore, sicut & alio, quia tantum remittitur per claues, quantum remitti potest, sicut virtutes naturales, quæ non aguntur imperio nostro, tantum agunt, quantum possunt, vt nutritiua, & vegetatiua, & tamen per claues non remittimus, quantum volumus, nec est in nostra potestate aliquando paucum, & aliquādo multum remittere, ideo semper per illas remittetur, quantum remitti potest. Si autem respiciatur dispositio recipientis, interdum qui minus peccauit, magis se subijcit clauibus, quàm qui magis peccauit, & ita maior quantitas pœnæ dimittetur de peccato paruo per claues, quàm de peccato magno. D Hæc autem vera sunt, nisi forte dicatur, quòd non respicitur potestas clauium in se, neque dispositio subijcientis se eis, sed voluntas Dei, scilicet, quòd tantum remittitur de quolibet peccato, quantum Deus vult. Hoc non habet satis de apparentia: nam cum Deus sit agens per intellectum, teneret eum modum in remissione quem magis consonat rationi, & tunc illi magis remitteret per claues, qui magis esset dispositus, id est, qui magis se subijceret clauibus. Item quia dicere, quòd virtute clauium non remittatur æqualiter de quantitate pœnæ in eis, qui æqualiter sunt dispositi, sed secundum proportionem magnitudinis peccatorum, nullam habet apparentiam, quia in omnibus actibus nostris meritorijs, & satisfactorijs, nunquàm consideratur æqualitas proportionis, sed quantitatis, vnde si duo agant actus æqualiter meritorios, & æqualiter dispositi existentes, & ex æquali voluntate, omnino æqualia merentur, ita ergo videtur dicendum, quòd cum clauis sacerdotalis in eodem sacerdote sit eadem numero, & duo homines æqualiter se subijciant clauibus illis, quòd æqualiter percipiant remissionem peccatorum suorum. Motiuum autem eorum non videtur sufficiens: nam etiam si per claues dimittatur interdum tota pœna alicuius peccati, non manet illud impunitum omnino, quia licet non puniatur iste homo pro illo fuit punitus Christus, qui pro omnibus peccatis nostris pepēdit, & recom-

pensat pœnas suas cum pœnis debitis pro peccatis nostris. Item quia non est verum simpliciter, quòd maneat impunitum, etiam quantum ad istum cui remittitur, quia non fit remissio per claues, nisi in absolutione sacerdotali, & tamen ad istam præcedit confessio, sed in confessione cuiuslibet peccati est pœna quædam confitentis, scilicet, verecundia. ergo iam in aliquo punitus est iste pro illo peccato, & nō erit omnino impunitum. Item cum tota pœna sit eiusdem rationis in peccato, si esset inconueniens tolli interdum totam pœnam alicuius peccati per claues, vt non maneret homo impunitus, esset inconueniens tolli aliquam partem pœnæ, quia quantum ad illam maneret homo impunitus, & tamen non est inconueniens immo est necesse, cum dicamus per claues dimitti aliquam partem pœnæ peccati, ergo non erit inconueniens interdum dimitti totam pœnam. Item videretur hoc valde militare contra indulgentiarum confessionem: nam communiter tenetur, quòd indulgentiæ tantum valent, quantum sonant, & tamen Ecclesia cōcedit interdum indulgentiam plenariam, siue remissionem omnium peccatorum, ergo si tantum valet, quantum sonat, remittetur tota pœna debita in purgatorio pro quolibet peccato eorum, quæ quis confessus est, & ita non erit inconueniens remitti totam pœnam debitam alicui peccato per claues sacerdotales, licet de valore indulgentiarum alibi certius determinabitur cum communis quæstio Doctorum sit. Dicendum, quòd per claues sacerdotales certum est dimitti aliquam pœnam peccatorum, cum effectus clauium sit præcipue contra pœnam, vt ostensum est, tum quia aliàs daretur sacramentum pœnitentiæ, cuius efficacia consistit in clauibus, quasi inutile, nisi pœna remitteretur aliqua, tum quia tota Ecclesia asserit hoc, cuius assertionibus standum est necessario, quia ad fidem pertinent, sed quanta sit ista pœna quæ remittitur, & quis sit modus remittendi in diuersis hominibus, & quantum ad diuersos ministros non est certum, cum nec ratio hæc sufficienter conuincat, nec Ecclesia vnquàm de hoc doctrinam, aut assertionem aliquam communem tradiderit. Et propter hoc sunt multa dubia circa istud. Primum est cum idem homo in eadem confessione confitetur diuersa peccata inæqualia, an de quolibet eorum tollatur aliqua pars pœnæ debitæ, vel fiat quędam accumulatio pœnæ, vt scilicet, ex pœnis particularibus omnium resultet, vel colligatur quædam pœna magna, quæ sit pœna omnium peccatorum, & de illa remittatur quædam pars in absolutione sacerdotali, & tunc illa non erat potius debita isti peccato, quàm illi, sed est pars totius pœnæ debitæ. Secundum est, dato quòd remitteretur pars quædam de pœna cuiuslibet peccati, an remittatur tantum de paruo peccato, sicut de magno. Tertium est in eodem homine, respectu duarum confessionum, & in vna confessus est magna peccata, & alia vice confessus est parua peccata, an tantum remittatur de pœna E in vna absolutione, sicut in alia, cum clauis sit vtrobique eadem. Quartum est in diuersis hominibus, qui confitentur peccata æqualia eidem sacerdoti, & sunt æqualiter dispositi ad suscipiendum effectum clauium, an remittatur æquale de pœna, & ita possunt esse multa alia dubia. Dicendum, quòd ad hæc dubia, & similia nihil certum possumus respōdere, cum Deus non notificauerit nobis quantus, & qualis sit effectus clauium. Et hoc quidem, quia non erat nobis conueniēs, i. necessariū, & forte, quia nō erat possibile tradi doctrinā, vt si forte ſm cōditionem peccatorū remittat de quolibet certū qd, & qa peccata variantur in infinitū, non posset sciri per certitudinem doctrinæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctrinæ quantum remittebatur, non ergo fuit nobis de hoc tradita doctrina, nec etiam de effectu determinato cæterorum sacramentorum. De hoc autem dubio quod tangitur in argumento dicendum, quòd ratio ostendit aliqualiter non esse inconueniens, quòd per claues interdum dimittatur tota pœna alicui peccato debita, vt ostendit secunda opinio. Prima tamen opinio videtur magis conuenire ei, quod præsupponit Ecclesia: nam si virtus clauium esset determinata ad certum effectum, & ad illum producendum regulariter se haberet, ita contingeret ad vtrumlibet post sacerdotalem absolutionem, manere peccatorem liberum ab omni pœna, sicut manere obligatum ad aliquam, cum sæpe cõtingeret minorem pœnam debitam esse peccatis, quàm sit illa ad quam tollendam sufficeret virtus clauium, & tamen Ecclesia presupponit, ꝙ post absolutionem sacerdotalẽ manet homo adhuc obligatus ad aliquam pœnam temporalẽ, siue purgatoriam, ergo non est determinatus effectus clauium in quantitate, ita ꝙ semper remittatur æquale per claues. Et hoc satis vr̃ tenendum, licet illud motiuum, s. vt non remaneat aliquod peccatum impunitũ non sit sufficiens ad hoc, sed est aliqd aliud quod ignoramus, cum nesciamus conditionem, vel modum remissionis in actu clauium, & ideo siue cuiuslibet peccati tollatur aliqua pars pœnæ, siue ex omnibus pœnis partialibus collectis, efficiatur vna pœna totalis, & illius tollatur quædam pars. Dicendum vr̃, ꝙ non tollatur semper æquale etiam in dispositis æqualiter, sed tollitur, vel secundum proportionem, vel secundum quendam aliũ modum, quem nos ignoramus. Si tamen quis asserat esse determinatam quantitatem pœnæ, quæ tollatur per effectum clauium, licet illa sit nobis occulta, & existentibus multis, vel paucis, magnis, vel paruis delictis semper tollatur æqualis pœna, & sic ꝙ interdum per claues tollatur tota pœna debita pro peccato, licet nõ sit nobis manifestum, quanta est ista pœna, quę tollitur, non est resistendum, quia rationabilis satis positio est. Ad quartum aliqui dicunt, quòd in prima absolutione, facta virtute clauium dimittitur tota pœna, quæ dimitti potest de peccatis in confessione expressis, & ideo in secunda, & tertia, & cæteris absolutionibus nihil dimittitur de pœna debita peccato. Dicunt tamen, quòd vtiles sunt omnes sequentes absolutiones. Primo ad maiorem certitudinem. Secundo ad instructionem, quia qui confitetur, instruitur a confessore, & quanto pluries confitetur, tanto pluries, & magis instruetur. Tertio ad maiorem humiliationem, quia humiliatur qui turpitudinem suam detegit. Quarto propter intercessionem sacerdotis, quia quoties quis confitetur ei, orat pro confitente. Quinto propter meritum verecundiæ, confitendo vltra hoc quòd se humiliauit, subijciens se clauibus sacerdotalibus. Sed dicendum, quòd non stat, quia omnes istæ causæ, quatuor vltimæ nihil faciunt ad hoc, quia sufficiebat ad hoc quòd quis confiteretur, & non absolueretur: nam ibi potest instrui etiam si non absoluatur, & humiliatur sacerdoti subijciendo se ei, & intercedet pro eo sacerdos, auditis peccatis illius, etiam si non absoluat, & etiam erit meritum verecundiæ in confitendo, & tamen quandocunque iteratur confessio, iteratur propter absolutionem, ergo non fit propter illas causas. Secundo, quia si propter istas causas iteraretur confessio, sufficeret confiteri laico, cum omnia hæc possint concurrere in laico, & tamen nemo iterat confessionem coram laico, sed coram sacerdote: nam confiteri laico non continetur, nisi in necessitate, quando non potest haberi sacerdos, illa autem necessitas est respectu primæ confessionis, quia secunda, & sequentes non sunt necessariæ, sed sola prima: ergo non iteratur confessio propter illam causam. Si autem dicatur, quòd iteratur confessio propter incertitudinem primæ absolutionis, & ideo est ibi necessaria secunda absolutio ad tollendum incertitudinem. Dicendum, quòd interdum nulla est causa dubitandi de prima absolutione, & confitemur sæpe eadem peccata. Secundo, quia si propter incertitudinem fieret, sicut dubitatur de prima absolutione, ita posset dubitari de secunda, & tertia, & reliquis, & ita semper teneremur eadem peccata in confessione repetere propter dubium, quod falsum est, ideo non est ista causa reiterationis, confessionis, & absolutionis. Item fundamentum istorum non videtur stare, scilicet, quòd claues in prima absolutione operatæ sunt quidquid poterant, quia tunc nullo modo iteraretur absolutio eorundem peccatorum, sicut durante eodem morbo, non iteratur sacramentum extremæ vnctionis, quia quidquid operari poterat, semel operatum est in eodem morbo, & tamen iteratur absolutio super eadem peccata, ergo non fuit propter incertitudinem. Alij dicunt, quòd iteratio absolutionis non tollit aliquid de pœna, quia per primam solam aufertur, quod erat auferendum, & præcipue quia postquàm quis confessus semel, absolutus est de peccatis, si confiteatur rursus eadem, non sunt illa iam materia sacramenti pœnitentiæ, quia materia huius est peccatum, & tamen ea quæ quis semel confessus est, iam non sunt peccatum, ergo non sunt materia pœnitentiæ, & ita de illis non erit pœnitentialis absolutio posibilis. Dicendum, quòd non stat, quia adhuc manet aliquid super quod directe cadit absolutio: nam si sacramentum pœnitentiæ directe ordinaretur ad maculam, siue culpam peccati large sumptam, cum penitus deleta sit macula in prima pœnitentia, non posset prodesse secunda pœnitentia, vel absolutio in peccatis, & tamen claues sacramentales magis directe agunt ad pœnam, quàm ad maculam, siue culpam large dictam, & tamen ista pœna manet adhuc post primam absolutionem, ergo conuenienter potest quis absolui secundo, & tertio de eisdem peccatis, & manebit semper aliquid de quo posit absolui. Secundo, quia si facta remissione peccatorum, idest, quando non manent peccata, non esset conueniens absolutio sacramentalis, cum per contritionem peccata tollantur, nunquàm esset necessaria confessio, neque absolutio sacramentalis, & ita sacramentum pœnitentiæ penitus euacuaretur, ergo postq̃ cessauerũt esse peccata, dum tamen maneat aliquid de eis, est vtilis sacramentalis absolutio, & tñ post primam absolutionem manet aliquid de peccato, s. aliquid de pœna, ergo adhuc est vtilis absolutio. Alij dicunt, ꝙ per secundam absolutionem, & sequẽtes tollitur aliquid de pœna peccati, quia in secunda absolutione, virtute clauium cõfertur augmentũ gratiæ, & quanto maior gratia recipitur, tanto minus de impuritate peccati manet, & ideo minor pœna purgans debetur, vnde & in prima absolutione plus, vel minus alicui dimittitur vi clauiũ, secundum ꝙ se plus ad gratiam disponit, & potest esse tanta dispositio, ꝙ etiam ex vi contritionis tota pœna tollatur. Et dicunt, ꝙ ideo non est inconueniens si per frequentem confessionem tollatur tota pœna peccati, vt peccatum maneat omnino impunitum, pro quo pœna passionis Christi satisfecit. & ita non manet absolute impunitum, licet quantum ad istum hominem maneat impunitum, & sic tenet Sanctus Tho. 4. Sentent. dist. 18. & ista est rationabilior positio, quia alias non videretur quare iteraretur absolutio in eisdem peccatis. Si tamen quis teneat oppositum, non est nimis instendum.

An

An possit sacerdos ligare per claues. Et quid sit ligare in culpa. Præterea quòd modi sunt quatuor ligandi, & soluendi. Item quomodo sacerdos virtute clauium habeat ligandi virtutem, & impediat hominem intrare in vitam æternam. Et a quo virtus clauium dependeat. Quæst. LXXVIII.

QVAERETVR vlterius circa actum clauium cũ soluere, & ligare sit actus clauium, an possit sacerdos ligare per claues. Aliqui dicunt, quòd non, quia virtutes sacramentales ordinantur contra peccatum, vt medicina eius, ligare autem non est medicina peccati, sed aggrauatio eius, ergo non potest sacerdos ligare per claues, cum sit clauis vis sacramentalis. Item quia sicut soluere est aperire vitam æternam, tollendo impedimentum, ita ligare est claudere ponendo impedimentum, sed impedimentum est peccatum, quod non potest poni, nisi a peccatore, ergo sacerdos non potest ligare. Item claues, & omnia sacramenta habent efficaciam a passione Christi, & tamen non est effectus passionis Christi ligare nos, sed soluere, ergo non potest sacerdos ligare per claues. Dicendum, quòd clauis ita se habet ad ligandum, sicut ad soluendum. Et patet, quia claues a Christo descenderunt, & tamen ipse in cõcessione earum de vtroque actu mentionem egit, supra in litera, scilicet, quodcunque ligaueris, & quodcunque solueris, & infra 18. cap. Cum iterum de clauibus loquitur dixit, Quemcunque solueritis, & quemcunque ligaueritis. Item potestas rationalis habet se ad oppositа, & potentiæ naturales sunt determinatę ad vnum, sed clauis est potestas rationalis, quia habet adiunctam discretionem, idest, vna de clauibus est potestas discernendi, quæ exigit secum habitum scientiæ infusæ, vel acquisitæ, ideo poterit ad opposita, sed potest ad soluere, poterit ergo ad ligare. Pro quo sciendum, quòd cum Deus remittat peccata, & sacerdos per claues remittat peccata, operatio sacerdotis in vsu clauium erit conformis operationi Dei, quia minister illius est: in peccato autem licet sint multa, vt ostendimus supra quæstio. 77. tamen reducuntur omnia ad duo ex modo loquendi communi, quia quidquid est in peccato, vel importatur nomine peccati, vel nomine culpæ, præter ipsam pœnã q̃ vocatur large culpa. Deus autem potest in vtrumque, & tamen in culpam potest directe ad tollendum, vel remittendum, ad ligandum autem indirecte, in pœna autem tam soluere, quàm ligare potest directe. Primum patet de culpa: nam remittere culpam, idest, maculam culpæ, vt dicit Magister 4. Sentent. distinct. 18. Potest Deus directe, quia eius actio pertingit ad animam in collatione gratiæ, tanquàm principalis agentis, & hoc est remittere, vel delere, aut absoluere, ligare autem in culpa non potest directe, sed indirecte: nam directe ligare in culpa non est, nisi ponere culpam, idest, maculam in anima, hoc autem Deus non facit, sed peccator, sed indirecte Deus ligat in culpa, dum gratiam non largitur, per quam auferatur macula, vel tenebra animæ, & hoc est quod vocamus obdurare: nam si Deus vellet dare gratiam, tolleretur macula animæ, & dum ille gratiam nõ dat, manet macula, & tamen Deus non fecit maculam, quia ipse non abstulit gratiam, quæ præexistebat in anima, per quam est maculata, & indirecte ligat in culpa: maxime, quia ꝙ Deus non largiatur gratiam ad tollendum maculã non est quasi nolit gratiã dare, sed quia homo ponit obicem ad recipiendum eam. De secundo, idest, pœna dicendum, ꝙ directe potest tam ad soluendum, quàm ligãdum, quia Deus directe infligit pœnam, cum sit aliqd positiuum, & non sit secundum se malum, & ita dicitur Amos 3. Si est malum in ciuitate, quòd Dominus non fecerit, idest, nullum est, scilicet, malum pœnæ quod a Deo non infligatur. Etiam directe absoluit, vel remittit pœnam, quia parcit interdum homini ne toleret pœnam ad quam tenebatur. Sic etiam sacerdos potest aliquo modo virtute clauium tam in culpam large sumptam, quàm in pœnam. De culpa patet, quia sacerdos nõ vt principale agens, sed vt instrumentum habet aliquam operationem ordinatam ad remissionem culpæ large sumptæ, vt ostensum est supra quæst. 77. Ad ligandum autem in culpa non habet operationem directam, sed multum indirectam, s. inquantum non soluunt eos, quos soluere aliàs debebant, vel inquantum ostendunt eos non esse solutos a Deo, sed potius condemnatos, cum in peccato maneant. Quantum ad pœnam habent actionem tam ligando, quàm soluendo, soluit quidem sacerdos, inquantum virtute clauium dimittit aliquid de pœna, quam tenebatur temporaliter tolerare peccator post contritionem, & est ista pure ex virtute sacramenti, & nõ propter verecundiam, quam tolerat pœnitens confitendo, nec propter fidem quam habet de virtute sacramenti, nec propter obedientiam, qua se subijcit clauibus sacerdotalibus, vt ostensum est præcedenti quæstio. Ligare autem ad pœnam potest sacerdos: nam sicut absoluit a quadam parte pœnæ temporalis, ita ligat ad reliquam pœnam remanentem. Et hoc dupliciter. Vno modo considerando quantitatem pœnæ in communi, & tunc non ligat, nisi inquantum non soluit, sed ostendit ligatum ad aliquam pœnam, scilicet, ad totam illam a qua non absoluit, & ista pœna non est nota sacerdoti quanta sit, quia ipse non imponit eam, sed erat aliàs debita pro peccato: & inquãtum sacerdos abstulit aliquid de ea virtute clauium, & non abstulit totam dicitur ligare in tota pœna residua, sed vere non ligat. Alio modo ligat considerando pœnam determinate, scilicet, hanc, vel illam, & ita directe, & vere ligat imponendo pœnitentiam. Sed Magister quarto Sentent. distinct. 18. ponit alios modos ligandi, & soluẽdi, scilicet, soluere, idest, solutum ostendere: ligare, idest, ostendere ligatum. Secundus modus est ligare, idest, obligare ad pœnam, imponendo pœnitentiam: soluere, idest, dimittere aliquid de pœnitentia imposita. Tertius modus est soluere, i. ad sacramentorum communionem purgatos per pœnã admittere: ligare est ad sacramenti perceptionem nõ admittere, tanquàm adhuc in peccato ligatos manentes. Quartus modus ligandi, & soluendi est per excommunicationem, ligare quidem excommunicando, soluere autem ab excommunicatione liberando. Sed dicendum de quarto modo, quòd licet non sit actus clauis dependet tamen a claue. Patet primum, quia excommunicare possunt non habentes clauem, soli autem sacerdotes habent claues, & tamen aliqui non sacerdotes habent potestatem excommunicandi. Secũdum patet, quia extra Ecclesiam nemo potest excommunicare, vnde sæculares potestates non excommunicant quemquam. Item quia excommunicatio est priuatio participationis sacramentorũ, s. collatio sacramentorum pertinet ad solos viros ecclesiasticos directe quorum est clauis, ideo potestas excommunicandi pendet ex claue. Item quia cum data est Petro, vel Ecclesiæ potestas ligandi, & soluendi, simul data est potestas excommunicandi, quia aliàs oportuisset, quòd esset alia collatio potestatis, & tamen non fuit, sed necesse est dici datam esse Ecclesiæ hanc potestatem, quia aliàs non haberet eam Ecclesia specialiter, sed etiam haberent eam principes sæculares, quod falsum est, & tamen non est potestas clauis cum competat non habentibus clauem, ergo data est consequenter ad potestatem clauium,

Potestas excõmunicãdi ex claue pẽdet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanquàm aliquid annexum, vel accessorium. Tertius modus modicum differt a quarto, quia admittere ad communicationem sacramentorum non est aliquis actus sacerdotis distinctus ab alijs actibus suis, excludere autem a communione sacramentorum non fit, nisi per excommunicationem, quia nulli alteri denegantur sacramenta, si publice petat. Primus autem, & secundus modus ligandi, & soluēdi pertinent proprie ad clauem, & sunt in sacramento pœnitentiæ, vt supra oñdimus. Ad primū est dicēdū, ꝙ ligare ad pœnā quod fit in foro pnīæ nō aggrauat, sed potius est medela cōtra peccatū, ga ꝑ pœnā curatur debitū peccati, & melius est suscipere hic a sacerdote iniūctā pœnā, ꝑ peccato, q̄ totā relinquere pro futuro sæculo, ga minor pœna satisfacit hic, ꝑ maiori, quā qs toleraturus esset in purgatorio, eo ꝙ pœna hic sponte tolerat̄, iō non solū est satisfactoria, sed ēt meritoria: in purgatorio aūt nō est mereri, neq; proprie satisfacere, sed solū soluere, iō gratia fit homini, ꝙ imponat̄ ei pœna ꝑ peccato in sacramēto pnīæ, & quāto maior imponit̄, tāto maior gratia ei fit, quia tāto magis alleuiat̄ a pœna futura. Ad secundū dicendū, ꝙ sacerdos ligat, & ligādo obstaculū ponit. Et cū dr̄, ꝙ solū peccatū est obstaculū. Dicendū, ꝙ ēt pœna peccati est obstaculū, ga quandiu qs manet obligatus ad aliquā pœnā, ēt si non sit in peccato nō habebit vitā æternā, & ponit sacerdos istud obstaculū, i. positū oñdit, ga absoluendo a quadā parte pœnę, ostēdit hominē manere ligatū ad aliā pœnam residuam, q̄ pœna impedit eū intrare in vitā æternam, vel ponit pœnā determinatam peccatori, quam quousq; soluet hic, vel in futuro non habebit vitam æternam, nō tn̄ est ista pœna, quā sacerdos imponit aliqua pœna vltra eam ad quā tenebatur alias peccator ex taxatione diuinæ iustitiæ, ga tunc claues sacramentales nō alleuiarent, sed aggrauarent, sed ista pœna determinatur a sacerdote, & cōmutatur pro alia parte pœnę eius ad quam tenebatur peccator ex taxatione Dei, & adhuc ista æqualet pœnę maiori propter auctoritatem clauiū, & ga ſponte toleratur. Ad tertium dicendū vno modo, ꝙ virtus clauium pendet a passione Christi, & ab illa est directe virtus soluēdi, virtus autem ligandi nō est ab ea directe, & ideo nec sacerdos per claues directe ligat, sed ligare dicitur, quantum ad pœnam residuam quam non tollit, & hoc etiam a passione Christi prouenit, cuius virtute deriuata per claues, tollitur illa pœna, quæ remittitur confitentibus, & non tota, iō passio Christi dicitur ligare ad reliquam pœnam, quæ eius virtute nō remittitur. Aliter potest dici, ꝙ etiam virtus ligandi ad pœnam directe descendit a passione Christi: nam sacerdos directe ligat ad pœnam, inquantum imponit determinatam pœnam confitentibus, ita & passio Christi obligat nos ad pœnam propter imitationem, sic dicitur 1. Petri 2. Christus passus est pro nobis, relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius, scilicet, vt patiamur aliquid, sicut ipse.

An sacerdos habeat facultatem vtendi actu potestatis clauium ad suum arbitrium, vel teneatur ad certum modum. Et quòd in culpam potest indirecte dupliciter. Et quātum a pœna absoluere censetur. Et quantum potest relinquere de pœna. Et quod tenetur semper imponere aliquam pœnitentiam, sed non contra voluntatem pœnitentis, in eiusque arbitrio est quantam, & qualem imponat, & quod sit eius arbitrium in pœnitentiæ impositione, & quæ discretio in ligando, & soluendo. Item causæ ob quas Ecclesia pro quolibet mortali septennem instituit pœnitentiam. Quæst. LXXIX.

QVAERETVR vlterius circa modum actus potestatis clauium, s. sacerdos habet potestatem soluendi, & ligandi per claues, an habeat facultatem vtendi ad arbitrium suum, vel teneatur ad certum modum. Aliqui dicunt, ꝙ penitus pro arbitrio potest sacerdos imponere pœnitentiam, & vti clauibus, quia dicit Hieron. & Leo Papa, & habetur de pœnitent. distinct. 1. cap. mensuram, & 26. quæst. 7. cap. tempora pœnitudinis mensuram temporis in agendo pœnitentiam, non satis aperte præfigunt canones pro vnoquoque crimine, vt de singulis dicant qualiter vnumquodque sit emendandum, sed magis arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuerunt. Itē quantumcunque aliquis sacerdos remittat de pœna debita peccatori, laudabiliter agit, ergo agendo pro arbitrio remittendo quantumcunque voluerit, bene agit. Patet, quia Lucæ 14. Dominus laudauit villicum iniquitatis, ꝙ prudenter egisset, & illa prudentia fuit, ꝙ de rebus Domini sui multa remisit debitoribus ad voluntatem suam, & tamen Deus est magis misericors, q̄ Dominus temporalis quicunque, ergo laudabit ministros Ecclesiæ, si de pœna quam homo debet pro peccato, multum remittant. Item actio Christi instruit nos, sed ipse quibusdam pœnitentibus nullam pœnam imposuit, sicut mulieri deprehensæ in adulterio cui dixit: Vade & amplius noli peccare, & paralytico dixit: Remittuntur tibi peccata tua, supra 9. cap. & non imposuit ei pœnitentiam vllam, ergo etiam minister Christi poterit pro arbitrio parum, vel multum de pœna relinquere, vel totam pœnam interdum auferre. Alij dicunt, ꝙ non potest agere ad arbitrium, sed tenetur sequi regulam aliquam. Sic dicit Gregor. & habetur de pœnit. distinct. 5. cap. falsas, s. falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundū auctoritatem Sanctorum Patrū pro qualitate criminum imponuntur, ergo non est in arbitrio sacerdotis, sed debet sequi ista tuta Sanctorum Patrum. Item ad actum clauium requiritur discretio cum sit vna clauis scientia discernēdi, & tamen si sacerdos sequi posset volūtatem suam, vel imponendo pœnam, vel remittendo non esset necessaria discretio, quia nunq̄ posset accidere indiscretio, vbi solius voluntatis actus requiritur, ergo nō pōt sacerdos pro arbitrio suo agere, sed secundū aliquam certam formam. Dicendum, ꝙ actus clauium est soluere, & ligare, esset aūt libertas sacerdotum in vsu clauium, si tantum soluerent, & ligarent, quantum vellent. Pro quo sciendum, ꝙ actus clauis se extendit ad culpam, vt dictum est supra quæst. 77. & ad pœnam vt dictum est supra quæst. 78. Ad culpam quidem large sumptam, i. maculam. De primo, s. de culpa. Dicendū ꝙ non est vllo modo in arbitrio sacerdotis, quantum soluat, & liget. Et ratio est, quia culpa, i. macula, vel tenebra, aut reatus mortis æternæ, aut offensa Dei, aut totaliter manent, aut totaliter tolluntur, manere autem ex parte est impossibile, ideo vel totaliter absoluetur peccator ab his, vel totaliter manebit in eis ligatus, & ita non erit libertas clauis circa culpam large dictam, sed determinatus modus agendi. Secundo patet, quantum ad soluere, vel remittere: nam vt ostensum est supra quæst. 77. ꝙ sacerdos per claues non potest directe in culpam, i. maculam cum ipse non pertingat per actum suum ad animam dando gratiam, sed indirecte potest, s. vt disponens. Et hoc est dupliciter. Vno modo, prout actus clauiū est in proposito, s. ꝙ peccator dolet de peccato, & proponit confiteri, & absolui, & tūc remittitur peccatum, quantum ad maculam, siue culpam large sumptam, & ita clauiū vsus, vt est in proposito facit ad remissionem culpæ, siue peccati, quod aliàs nō remitteretur, & quantū ad hoc planum est, ꝙ sacerdos nullū habet arbitriū, ga licet claues hic aliquid agant, non tamen vt earum actus est a sacerdote exercitus, sed vt est a peccatore conceptus, & propositus. Alio modo prosunt claues, vt est

est earum actus exercitus, scilicet, quando quis ante confessionem non erat sufficienter dispositus, scilicet, quia contritio non præcesserat talis, qualis requiritur ad remissionem peccati, non ponit tamen peccator obicem: nam tunc semper merito sacramenti, scilicet, confessionis, & absolutionis sacerdotalis perficitur illa contritio, ita ꝙ sit talis, vt fiat remissio peccatorum, & tunc claues actualiter agunt ad deletionem maculæ, vel culpæ large sumptæ, sed non est in potestate sacerdotis, quantum agant, immo nec ipse scit quantum agant, sed solum applicat vsum earum, & ille prodest tantum, quantum Deus vult, sicut qui applicat ignem lignis habet in potestate applicare, vel non applicare, quòd tamen ignis postea exurat quantum, non est in potestate sua, immo nescit quantum exuret, non est ergo arbitrium quantum ad hoc. Si autem accipiatur quantum ad ligare in culpa, non habet sacerdos per claues actionem directam, sed solum ligat, i. non absoluit, vel ligat, i. ligatum ostendit, & tamen ad hoc non est arbitrium sacerdotis, quia non potest ipse ligatos ostendere, nisi eos, de quibus constat ꝙ nolunt subijci clauibus, si autem alios ligatos ostenderet, erraret, & nihil faceret. Etiam ligare, i. non absoluere, non competit, nisi pro eis, qui nolunt a sacerdotibus ligari, & absolui nolentes conteri peccata, quia siquis vult confiteri vere, oportet ꝙ sacerdos illum absoluat, quantum ergo ad culpam non habet sacerdos arbitrium ligando, vel soluendo, licet ligat, & soluat. De pœna dicendum, ꝙ duplex pœna consideratur potest pro peccato, postquàm remissum est peccatum per contritionem. Vna est, quæ taxatur quantum ad diuinam iustitiam pro quolibet peccato, de qua nos nescimus, nec scire possumus quanta sit, cum varietur infinitis modis per magnum, & parvum. Alia est quam sacerdos imponit pœnitenti, & hæc est determinata. De prima dicendum, ꝙ sacerdos soluit, & ligat circa illam, & tamen non est in arbitrio eius, quantum soluat, vel liget. Primum patet, quia sacerdos soluit circa hanc pœnam, quia virtute clauium tollitur de pœna illa, quæ manebat secundum Dei taxationem deleto peccato per contritionem, etiam ligat circa hanc pœnam, id est, ligatum ostendit, vel ligat, i. non absoluit: nam soluit a quadam parte pœnæ, & non a tota pœna, & in illa a qua non absoluit, dicitur ligare, vel ligatum ostendere in illa. Secundum est ꝙ non est in potestate sacerdotis, quantum tollat de illa pœna, sed solum sacerdos applicat vsum clauium ad confitentem, & illæ proficiunt ei, quantum prodesse possunt, vel quantum Deus vult, ꝙ prosint. Et hoc apparet primo, quia sacerdos nescit quanta sit illa pœna, secundo & præcipue, quia non nominat quātitatem determinatam. Et ista est vera causa: nam etiā si sacerdos nesciret quanta esset illa pœna, ad quam manet secundum Dei iustitiam obligatus peccator, posset nominare aliquam partem eius secūdum proportionem, vt ꝙ diceret, absoluo te a quarta, vel quinta parte pœnæ vbi debitæ in purgatorio, secundum diuinam iustitiā, vel nominaret partem aliquam secundum quantitatem, s. absoluo te ab vno anno, vel mense pœnæ purgatoriæ, & tamen nihil nominat, sed simpliciter dicit, absoluo te, iō innuit Ecclesia, ꝙ non est in potestate sacerdotis absoluere a tanta, vel tanta parte pœnę, sed solum tantum absoluit, quantū Deus absolui vult per claues, quarū quantitatem in effectu nos nescimus. Hoc autem intelligendum est de absolutione quotidiana sacramentali, secus autem de concessione indulgentiarum, quia illę nominant certam quantitatem, siue secundum proportionem, siue fm magnitudinem, & tamen hoc an sit de pœnitentijs iniunctis a iure, vel sit de pœnis a Deo taxatis pro purgatorio, & dato ꝙ accipiatur de pœna a Deo taxata, an tanta pars pœnæ tollatur per indulgentias, quanta nominatur, dicet alibi, quando de indulgentijs agemus, & ita non est in arbitrio sacerdotis, quātum tollat de pœna taxata a Deo, sed tm̄ tollit, quantum Deus vult tolli, quod ēt sacerdos ignorat. Quantum ad ligationem ad istā pœnā etiā non habet sacerdos arbitrium: nā ligare quantum ad hāc pœnā nihil est, nisi ligatum ostendere, vel non absoluere ab illa cum absoluat ab aliqua parte pœnæ: cum ergo non sit in arbitrio sacerdotis quantam pœnā per claues tollat, nec erit in arbitrio eius quantam relinquat a qua non absoluat, & in qua liget. Secunda pœna est illa, quam sacerdos imponit pœnitenti, & in hac sunt duo. Vnum est imponere, vel non imponere aliquam pœnitentiam pœnitenti. Aliud est imponere tantam, vel tantam. Quantum ad primum dicendum, ꝙ nō est in arbitrio sacerdotis imponere, vel non imponere, sed tenetur imponere pœnitentiam aliquam, quia sacerdos operatur in vsu clauium, sicut instrumētum, & minister Dei, nullum autem instrumentum habet efficacem actum, nisi secundum ꝙ mouetur ab agente principali. Ideo Dionysius in fine Ecclesiasticæ Hierarchiæ dicit, ꝙ sacerdotibus vtendum est virtutibus hierarchicis, quomodo diuinitas eos mouet, in cuius signum supra in litera ante potestatem Petro datam fit mentio de reuelatione deitatis ei facta, quasi ita clauibus vti deberet quomodo deitas vtendum vellet, & doceret, & Ioan. 20. Ante potestatem datā Apostolis remittendi peccata, & retinendi quod est soluere, & ligare, ponitur de dono Spiritus sancti concessō Apostolis, ga dicitur, Accipite Spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata, remissa erunt, & quorū retinueritis, retenta erūt, & tamen Spiritus sanctus est quo mouentur homines qui sunt filij Dei, ad Rom. 8. Qui spiritu Dei aguntur hi filij Dei sunt. Si autem sacerdos præsumeret abuti potestate clauium, nolens iniungere pœnitentiam aliquam, peccaret mortaliter, & recederet a diuino ordine, & præter hoc, vt dicit Dionysius non consequeretur effectum. Quod intelligunt quidam, i. non remitteretur pœna aliqua virtute clauium. Dicendum tamen, ꝙ si sacerdos ex obliuione, aut inaduertentia omisit pœnitentiam imponere, nec peccat mortaliter, neq; minuitur effectus clauium. Si autem sciēter omisit pœnitentiam imponere, & tamen pœnitens erat dispositus subire quancunq; pœnitentiam, quæ imponeretur, putant quidam ꝙ effectus clauium nō minuatur cum iste se subiecerit, quantum in se fuit, & ille eum absoluerit, ideo consecutus est remissionē pœnæ virtute clauium. Verum est tamen, ꝙ non ita plene, sicut si pœnitentia ei imponeretur, & ita sacerdos non habet arbitrium ad imponendum, vel non imponendum, sed tenetur aliquam pœnitentiam imponere. Secūdum erat circa hoc, ꝙ est imponere tantam, vel tantam, aut talem, vel talem. Et dicendum, ꝙ in hoc solo est arbitrium sacerdotis. Pro quo sciendū, quòd antiqui canones statuerant pœnas pro singulis peccatis, licet non omnino distincte, imposuerunt enim pro quolibet mortali septem annorū pœnitentiā. Sed interdum qñ alicuius criminis grauitas exposcit, maiorem pœnitentiā imponūt, 33. q. 2. cap. hoc ipsum, & cap. hoc quāquā, & 22. q. 1. cap. prædicādū. Sed quare septennis pœnitentia posita sit? Dicunt qdam, ꝙ hoc est, quia tanta pœna debetur homini in purgatorio pro peccato mortali, quod iam deletū est per contritionem, & manet obligatio quædam ad pœnam. Dicendum, ꝙ non stat, primo ga Ecclesia nescit quāta pœna debeatur in purgatorio pro peccatis, vt ponat septennem pœnitentiā. Secūdo, ga pro quolibet mortali ponit septennem pœnitentiam regulariter, & tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

men magnitudo peccatorum mortalium non est æ-
qualis: nam cum differant specie necesse est, quòd sit
differens grauitas eorum magnitudine, vnde etiam si
non consideretur aliqua specialis grauitas in eis, sed
quodlibet mortale solum secundum speciem suam,
necesse est quòd vnum sit maius altero, & tamen pœ-
na, quæ taxatur a Deo est commensurata peccato, id-
est, nec plus, neque minus, ideo maior pœna in pur-
gatorio erit pro vno mortali, quàm pro alio secundū
speciem. Tertio, quia considerato peccato mortali in
eadem specie non sunt æqualia duo mortalia, immo
vix potest contingere, quòd aliqua duo peccata sint
omnino æqualia, quia vel ex maiori affectu peccan-
tis, vel ex alijs circunstantijs erit maior grauitas vnius,
quàm alterius, & ita maior pęna in purgatorio. Quar-
to, quia dato quòd contingat duo mortalia esse æqua-
lia, vel etiam si essent omnia æqualia, non manet sem
per æquale debitum pœnæ post deletum peccatum
per contritionem, quia tanta potest esse contritio,
quòd auferatur totum debitum pœnæ, a fortiori er-
go per inæqualitatem contritionis auferretur inter-
dum plus, & interdum minus de pœna debita in pur-
gatorio: non ergo est imponenda septennis pœniten
tia propter hoc. Quinto, quia dato, quòd posset con-
tritio semper esse æqualis, & maneret æqualis pœna
post deletum peccatum per contritionem, adhuc nō
erat imponenda omnibus æqualiter pœnitentia se-
ptennis, quia vnus homo magis punitur, & magis sa-
tisfacit in pœnitentia septenni, quàm alius in pœni-
tentia decem annorum, & multa sunt huiusmodi mo
tiua: non ergo imposuit ecclesia septennem pœniten
tiam, pro peccato mortali, quasi tanta pœna in pur-
gatorio deberetur. Dicendum ergo, quòd non fit
propter hoc, sed Ecclesia vidēs, quòd fructuosius hic
pœna toleratur, quàm in futuro, cum hic sponte tole-
retur, voluit pœnitentibus pro peccatis magnam pę-
nam iniungere, vt modicum agēdum pro futuro re-
linqueretur, minorem tamē imponere voluit, quàm
crederet post vitam esse futuram, quia maiorem po-
nere superuacuum erat, & ad hoc posuit septennem
pœnitentiam pro mortali. Quod tamen potius pone-
ret septennem, quàm maiorem, aut minorem non
fuit causa quasi ista magis accederet ad æqualitatem
pœnæ, quæ debetur in purgatorio, quàm aliqua alia,
sed fuerunt causæ aliquæ mysticæ, vel figurales. Pri-
ma fuit in similitudinem Mariæ sororis Aaron, quæ
peccauit murmurando contra Moysem, & percussa
est lepra, cumque orasset pro ea Moyses, vt sanaretur
iussit Deus, quòd septē diebus maneret extra castra,
& postea reuerteretur, Numeri 12. & ista est expressa
pœna peccatis, quæ manet post absolutionem sacer-
dotalem adhuc a Deo taxata: nam sicut Moyses qui
erat quasi sacerdos cum esset prælatus in spiritualibus
orauit, vt dimitteretur pœna data Mariæ pro pecca-
to, & post illius orationem relicta est a Deo pœna se-
ptem dierum, ita postquàm sacerdos in absolutione
orat pro remissione peccatorum pœnitentis, adhuc
relinquitur pro quolibet peccato septem annorum
pœna, quia peccatum Mariæ vnicum fuit, & accipi-
tur annus pro die, sicut solet accipi in scriptura, vt
Ezechi. 3. Diem pro anno dabo tibi, & istam causam
præcipuam assignat Isidorus, & habetur 33. quæst. 2.
cap. hoc ipsum, vbi dicitur quòd sit pro quolibet pec-
cato pœnitentia septennis. Secunda est, quia Dauid
fuit a Deo increpitus pro adulterio, & homicidio, &
vnius hebdomadę, ideſt, septem dierum ieiunium ex-
pleuit ad emundationē delicti, vt dicitur eodem cap.
Tertia est quantum ad principium emundandi: nam
peccata remittuntur per Spiritum sanctum, Ioan. 20.
Sed Spiritus sancti sunt septem dona, Isaiæ 11. Ideo in

Annus p̄ die ſ ſcri
ptura ac-
cipi ſo-
let.

reuerentiam huius septem annis pro quolibet pecca-
to mortali ieiunatur. Et aliæ sunt similes causæ mysti-
cę regulariter, ergo pro quolibet mortali canones an-
tiqui septennē pœnitentiam imposuerunt, & tamen
quia vnum crimen interdum est altero grauius, de-
bet imponi asperior pœnitētia in quibusdam, quàm
in alijs, & sic patet in periurio, adulterio, & homici-
dio, quia pro quolibet eorum debet imponi septen-
nis pœnitentia, vt colligitur 22. quæst. 1. cap. prædican-
dum, asperior tamen pro adulterio ponitur, & homi-
cidio, quàm pro periurio, & durior pro homicidio,
quàm pro adulterio, vt patet 23. quæst. 2. cap. si quod,
& in allegato cap. prędicandum, in Glo. Sed ab ista re-
gula excipiuntur aliqui casus, in quibus propter pec-
cantis dignitatem, vel criminum enormitatem impo
nitur maior pœnitentia, & aliquando ex varijs causis
ponitur minor: nam presbyter si fecerit fornicationē
debet agere pœnitentiam decem annorum, & est
aspera pœnitentia secundum formam, quæ traditur.
82. distinct. cap. presbyter, quod magis intelligitur de
adulterio, vel incestu, quàm de simplici fornicatione,
presbyter autem si cognoscat filiam suam spiritualē,
quam baptizauit, vel de sacro fonte leuauit, aut in cō-
firmatione tenuit, vel quæ sibi confessa est, si fuerit
delictum manifestum debet pœnitentiā agere duo-
decim annorum. Si autem fuerit Episcopus debet pę-
nitentiam agere quindecim annis: ipsa vero mulier
debet omnia derelinquere, & res suas pauperibus tra-
dere, & in monasterio vsque ad mortem Deo seruire,
30. quæstio. 1. cap. siquis sacerdos. Siquis autem co-
gnouerit monialem agat pœnitentiam decem anno-
rum, & ipsa monialis totidem. 27. quæstio. 1. cap. de-
uotam, & cap. de filia. In coitu autem sodomitico, vel
pecorali, & similibus, debet esse valde grauis pœni-
tentia, 33. quæst. 1. cap. hoc ipsum. nam sodomiticum
vitium deterius est, quàm matrem cognoscere, vt ait
August. lib. de adulterinis coniugijs, immo & cogno-
scere fœminam extra vas debitum, quod sodomiti-
cum est, deterius est, quàm matrem cognoscere, vt
ait Aug. ibidem, & 32. quæst. 2. cap. adulterij malum.
qui autem matrem occidit, decem annis pœnitet sa-
tis aspere iuxta formam datam, 33. quæst. 2. cap. Iato-
rem. Qui autem occidit vxorem, adhuc grauius pœ-
nitere debet, quàm qui occidit matrem, vt patet 32.
quæstio. 2. cap. admonere, & ex hoc dixit Lyuguicius,
& aliqui quòd grauius est occidere vxorem, quàm
matrem, iuxta illam regulam quis dubitat sceleratius
esse commissum, quod est grauius vindicatū, 34. q. 1.
cap. non afferamus. Dicendum tamen, ꝙ multo gra-
uius est matrem occidere, iura tamen maiorem pœ-
nitentiam imposuerunt vxoricidæ, q̄ matricidæ, vt
retrahantur homines a delicto, eo ꝙ facilius quis fle-
ctitur ad occidēdum vxorem, q̄ matrem. Sic etiam in
multis alijs criminibus posuerunt iura grauiores pœ-
nitentias septennio quod longum esset prosequi. In
quibusdā aūt peccatis interdum minor septennio pœ
nitentia imponitur, vt est qñ sacerdos aliqd per negli-
gentiam cōmittit circa species sacramēti: nā si de san-
guine aliqd distillauerit sup tabulā, dēt lambi tabula,
& radi. Si aūt sup terrā dēt ēt lambi, si pōt, & terra tota
in circuitu dēt radi, & cremari, vt cōuertat in cineres,
& recondenē cineres iuxta altare, idē fiet de rasura ta-
bulę, & sacerdos pœnitebit 40. diebus. Si aūt sup altare
stilla sanguinis sacramēti ceciderit, i. nō sup linteami-
na, sed sup aliquā partē altaris nudā, & maxime si sup
arā nudā forte sorbeat sacerdos stillā, & tribus diebus
pœniteat, vel super altare, i. sup linteū, dū tñ nō trāsfusa
fuerit stilla vltra primū linteū, erit pnia pcedēs. Si aūt
stilla puenerit ad secūdū linteū, quatuor diebus pœni-
teat, si aūt ad tertium linteū, nouem diebus pœniteat.

Si

Si autem peruenerit vsque ad quartum linteum, vi-
ginti diebus pœniteat, & linteamina tacta a stilla
abluantur ter, scilicet, in loco vbi cecidit stilla solum,
& aqua omnium ablutionum suscipiatur in calice, &
iuxta altare recondatur. Et patent omnia hæc de con-
secrat. distinct. 2. cap. si per negligentiam. Idem etiam
circa euomētes eucharistiam: nam siquis laicus pro-
pter ebrietatem, aut voracitatem nō potens contine-
re species sacramentales euomuerit eas, quadraginta
diebus debet pœnitere. Si autem clerici, vel monachi
fuerint, seu diaconi, & presbyteri, septuaginta die-
bus pœnitere debent, de consecratio. distinctio. 2. cap.
siquis per ebrietatem. Hæc autem exemplorum cau-
sa posita sunt, vt videatur quomodo canones anti-
qui imposuerint quasi pro singulis delictis determi-
natas pœnitentias.

Dicendū tamen, ꝙ circa hoc nō est necessariū stare
canonibus antiquis, sed mensura pœnitentiæ agendæ
tam quantum ad tempus pœnitendi, quàm ad aspери-
tatem pœnitentiæ in arbitrio sacerdotū constituitur,
vt dicit Leo Papa, & Hierony. Et ratio huius est, quia
pœnæ satisfactoriæ imponuntur, vt medicinæ, & sicut
medicinæ determinatæ in arte, non omnibus compe
tunt, sed variādæ sunt pro conditione eorum, quibus
dantur, ita pœnitentiæ moderandæ sunt, iuxta sacerdo
tis arbitrium diuino instinctu regulatū. Et sicut me-
dicus interdum prudenter facit, non dando medicinā
efficacem, quę ad morbi curationem sufficiat, ne pro-
pter debilitatem naturæ maius periculum oriatur, ita
sacerdos diuino instinctu regulatus nō semper totam
pœnam, quæ secundum ius vni peccato debetur iniun
git, ne infirmus aliquid ex magnitudine pœnæ despe-
ret, & a pœnitentia totaliter recedat. Et istud arbitriū
potest dupliciter intelligi. Vno modo arbitriū, ideſt,
iudicium, scilicet, quòd quātum iudicauerit sacerdos
debere imponi pœnitenti de pœna, & quia licet esset
regulare imponi septennem pœnitentiam, interdum
tamen propter deuotionem, & contritionis magnitu
dinem meretur quis minorem pœnam, debet iudica-
re sacerdos arbitrādo iuxta signa, quæ viderit quantū
cuilibet videatur. Et ita videtur intelligi dictum Leo-
nis Papæ, 26. quæstio. 7. cap. tempora, scilicet, tempora
pœnitudinis, habita moderatione constituenda sunt
tuo iudicio, prout conuersorum animos prospexeris
esse deuotos. Et idem colligitur de pœnitent. distin. 1.
cap. mensuram, scilicet, arbitrio sacerdotis intelligen-
tis relinquendum statuunt, quia apud Dominum nō
tam valet mensura temporis, quàm doloris, nec absti-
nentia tantum ciborum quantum mortificatio vitio-
rum: & sic innuitur, quòd aliquis propter magnitudi-
nem doloris in contritione delet multum de pœna,
& non debet poni sibi pœnitentia tanti tēporis quan-
ta erat alteri imponenda, & ad hoc discernendum est
ipsius sacerdotis intelligentis arbitrium. Alio modo
potest intelligi arbitrium, ideſt, volūtas, scilicet, quòd
quantum sacerdos voluerit, tantum imponet de pœ-
nitentia, siue multum, siue paucum, dum tamen non
imponat grauiorem pœnam, q̄ a iure sit imposita. Ali-
qui dicunt, ꝙ arbitrium non accipitur pro voluntate,
immo ꝙ nec habet sacerdos potestatem imponendi
tantam, vel tantam pœnitentiam moderando illam,
nisi quando iura non exprimunt determinatam pœ-
nitentiam. Sic tenet Glo. de pœnit. dist. 1. cap. mensurā
super parte arbitrio dicens. hoc verum est cum pœna
non est expressa, quia cum pœna expressa est illam de-
bet imponere, ar. extra de offic. deleg. cap. de causis,
& de pœnit. dist. 5. cap. falsas. ex causa tamen potest ag-
grauare, & mitigare, ar. 50. dist. cap. de his. Dicendum,
ꝙ hoc verum erat secundum tempora antiqua, quan
do non erant pœnitentiæ redactæ ad arbitrium: nam

tunc erat regula, ꝙ quandocunq; inueniretur quan-
titas pœnitentiæ determinata a iure imponeretur illa,
nisi expresse appareret aliqua causa propter quā debe
ret mitigari, vel aggrauari, q̄ñ autem non erat diffini-
ta pœnitentia a iure, erat in arbitrio, ideſt, iudicio pru-
dentis sacerdotis, vt considerato dolore pœnitentis, &
alijs circunstantijs imponeret maiorem, vel minorē,
sicut dignum reputaret, & illud tunc non erat arbi-
trium, i. volūtas, sed arbitrium, i. iudicium procedens
a discretione iudicis vbi ius deest, & tamen seruando
conformitatem ad ius, eo modo quo iudici videatur.
Et hoc expresse vult Hierony. in allegato cap. mensu-
ram. nam causam arbitrij sacerdotalis non posuit, ni-
si ꝙ interdum canones non præfigūt pœnitentias pro
singulis criminibus, & ꝙ tunc in arbitrio intelligentis
sacerdotis relinquat, sed quando a iure est expressa pœ-
nitentia, non dicit esse aliquod arbitriū, cum ait, Men
suram autem temporis in agenda pœnitentia, ideo nō
satis aperte præfigūt canones pro vnoquoque crimi-
ne, vt de singulis dicatur qualiter vnumquodq; emē-
dandum sit, sed magis in arbitrio sacerdotis intelligē
tis relinquendum statuitur, quia apud Dominum nō
tantum valet mensura temporis, q̄ doloris, propter
quod tempora pœnitentiæ pro fide, & conuersatione
pœnitentiū abbreuianda præcipiunt, & pro negligen-
tia protelanda existimant, tamen pro quibusdam cul
pis modi pœnitentiæ sunt impositi, & sic innuit, ꝙ ca-
nones nō statuerunt tempora pœnitentiæ in omnibus
culpis, ideo ibi est locus arbitrio, in quibusdam tamē
sunt impositi modi, ideſt, quantitates pœnitentiæ, &
ibi nihil est arbitrandum, quia tūc iuxta rationem su-
pra tactam a Hieronymo in nullo casu expressissent
iura quantitatem pœnitentiæ imponendę. Ista autem
vera sunt secundum tempora antiqua, quando pœni-
tentiæ non erant redactæ ad arbitrium. Nunc autem
omnes sunt redactæ ad arbitrium, vt colligitur de pœ-
niten. & remissio. cap. quæsitum, & cap. Deus, & cap.
officij, ideo siue in eis quæ a iure statuta sunt, siue quæ
non sunt statuta, habet locum arbitrium sacerdotis.
Et dicendum quòd arbitrium accipitur pro voluntа-
te, & tamen non pro voluntate absoluta, sed regulata
ratione, ista autem ratio non respicit ad hoc, quòd
confessor velit arbitrari, quantum debeatur isti ho-
mini de pœnitentia, considerata contritione eius, &
cæteris circunstantijs, quia hoc esset redire ad anti-
qua tempora, quando locum habebant pœnitentiæ
præfixæ a iure, sed arbitrium prudentis sacerdotis de-
bet ad hoc tendere, vt consideret quantum expedit
saluti pœnitentis imponi, vt dicitur extra de pœniten-
tia, & remissione, cap. Deus qui Ecclesiam. hoc au-
tem est, quòd cuilibet pœnitenti melius est pœniten-
tiam hic agere, quàm in futuro, quia pœna sponte
tolerata est meritoria, & satisfactoria, & non pœ-
na futuri sæculi, & ideo si pœnitens esset tam deuo-
tus, & constans, de quo putaretur, quòd vellet ma-
gnam pœnitentiam agere, & vult eam suscipere, ex-
pedit saluti illius, quòd sibi imponatur. Si tamen
sacerdos videt peccantem esse fragilem, & incon-
stantem ad tolerandum magnam pœnitentiam, &
non vult suscipere eam, vel si subijt eam post non
vult manere in eadem, expedit saluti pœnitentis par-
uam pœnitentiam iniungi. Et ideo consilium est,
quòd sacerdos exponat confitenti, quòd pro pecca-
tis suis magnam pœnam merebatur. Proponat au-
tem ei aliquam pœnitentiam agendam, & si vide-
rit eum promptum ad subeundum illam, imponat
eam illi. Si autem non fuerit ad hoc promptus non
imponat, ita quòd semper sacerdos imponat pœ-
nitentiam de voluntate pœnitentis, & nunquàm con-
tra voluntatem eius, & tamen secundum antiquos

Universidad de Deusto
Biblioteca

canones nunquàm erat aſpiciendum ad voluntatem pœnitentis, ſed vbi non erat diffinitum a iure, reſpiciebatur conditio delicti, & cæteræ circunſtantiæ, vt ſecundum illas videretur quãtum mereretur quiſque ſibi imponi, & ita intelligitur cap. tempora pœnitudinis, 26. quæſt. 7. cum ſex cap. ſequentibus, nunc non reſpicitur ad hoc, ſi tamen ſacerdos nihil conſiderans, imponit pœnitentiam quæcunque ſibi occurrit animo, non bene agit, quia deberet conſiderare quid ſaluti pœnitentis magis expediret, nihilominus tamen pœnitens liberatus eſt, & non peccat recipiens minorem pœnitẽtiam, vel minus vtilem, quàm alias ſuſcipere poſſet. Ad primum dicendum, quòd in arbitrio ſacerdotis, relinquitur impoſitio pœnitentiæ, non ſolum quando canones non præfixerunt pœnitentiam, vt in eodem cap. Menſuram dicit Hieronymus, ſed etiam quando præfixa eſt, & tamen debet habere conſiderationem ſacerdos, quid expediat ſaluti pœnitentis, alias nõ bene agit, non tamen eſt neceſſe quòd ſemper in hoc peccet mortaliter, quia nõ eſt omnis negligentia, aut inconſideratio peccatum mortale. Ad ſecundum dicendum, quòd villicus nõ laudatur ſimpliciter, immo potius vituperabilis erat, quia furatus eſt rem domini ſui, dando eam debitoribus, quia idem erat remittere, quòd donare, cum debitum eſſet liquidum, ſed laudatur quòd prudenter, ideſt, aſtute egerit, quia prouidit ſibi, vt quando egeret, haberet ad quem recurreret. quælibet autem prudentia, vel aſtutia laudabilis eſt, licet opus factum per aſtutiam ſæpe eſt vituperabile, & ita in ſacerdotibus prudenter agere in remiſſione pœnarum, imponendo pœnitentiam laudabile eſt, agere autem omnino ſecundum voluntatem non eſt agere prudenter, ideo non eſt laudabile. Ad tertium dicendum, quòd non oportet Chriſtum imitari in omnibus operibus ſuis: nam ſicut quædam ſunt in quibus imitari non poſſumus etiam ſi velimus, vt facere miracula quæ ille faciebat, ita quædam ſunt in quibus imitari non licet, quamuis poſſimus, & ita eſt hic: nam ipſe poterat pœnitentem dimittere, non impoſita aliqua pœna, ſacerdotibus autem non licet. Ratio huius eſt, quia Chriſtus habuit clauem excellentiæ, vt oſtenſum eſt ſupra quæſtio. 77. Et ideo poterat conferre effectum ſacramenti ſine ſacramento: ſacerdotes autem habent ſolum clauem ſacramentalem, ideo non poſſunt remittere peccata, nec efficere aliquod opus ſacramenti ſine ſacramento. Et ob hoc Chriſtus non ſolum poterat peccata remittere, nõ imponendo pœnitentiam, ſed etiam non audiendo confeſſionem, ſic patet in muliere deprehenſa in adulterio, Ioan. 8. Quia illa nihil cõfeſſa eſt, & tamen Chriſtus remiſit ei peccatum. Quod magis apparet in paralytico, cuius peccata non erant manifeſta, & tamen antequàm quicquam diceret, dixit Chriſtus ei remittuntur tibi peccata tua, ſupra 9. & ſic nec confeſſus eſt ille, nec quicquam pœnitentiæ agendę ei impoſitum eſt. Sacerdos autem non poteſt abſoluere niſi confitentem, quia aliàs non eſſet ſacramentalis abſolutio, ita non debet abſoluere niſi pœnitentiam imponendo, & peccat ſacerdos qui pœnitentiam non imponit, quando autem peccator nõ confeſſus eſt, non poteſt abſoluere eum, quia confeſſio debet præcedere abſolutionem. Si abſoluat de facto, abſolutio nõ valet, & peccat mortaliter abſoluendo. Si quis autem ſit in articulo neceſſitatis, & voce, confiteri non poſſit, oſtendat autem ſigna contritionis, debet haberi tanquàm ſuſcipiens ſacramentum, & tamen abſolui nõ debet, quia nihil apparet de quo eum ſacerdos abſoluere poſſit, maxime quia eſt contra formam abſolutionis, in qua dicitur de peccatis confeſſis, & oblitis. Ad argumentum etiam in cõtra-

F rium reſpondendum. Ad primum dicunt quidam, q̃ falſa pœnitentia eſt, quando non imponitur ſecundũ taxationem factam a iure, & ita tenet Gloſ. de pœnit. diſtinct. 1. cap. menſuram. Et dicendum, q̃ verum eſt, quòd ſecundum antiqua tempora, quando nondum erant pœnitentiæ totaliter redactæ ad arbitrium, non licebat ſacerdoti imponere minorem pœnitentiam, quam eſſet a iure, & tamen adhuc tunc non vocabatur illa falſa pœnitẽtia, ſed dicitur falſa pœnitentia illa, in qua de vnõ peccato agitur pœnitentia, & non de alio, vel quando ſacerdos abſoluit peccatorem manentem in peccato, in quo prius erat, quaſi vere, & fructuoſe poſſit pœnitere, mãendo in illo peccato. Vel quia forte ſacerdotes non iudicant quædam eſſe
G peccata, quæ tamen ſunt peccata, & manentibus in illis imponunt pœnitentiam, quaſi nõ manentibus in peccato: nam tunc quæcunque pœnitentia eſt falſa quam agunt, quia nihil prodeſt. Sic dicit Innocentius Papa, de pœniten. diſtinctio. 5. cap. fratres noſtros, ſcilicet, Fratres noſtros Epiſcopos, & presbyteros admonemus ne falſis pœnitentijs laicorũ animas decipiant, & ſequitur, falſam autem pœnitentiam eſſe conſtat, cum pluribus ſpretis, de vno ſolo pœnitentia agitur, aut cum ſic agitur de vno, vt non diſcedatur ab alio. Falſa eſt etiam pœnitentia cum pœnitens, ab officio curiali, vel negociali non recedit, quod ſine peccatis agi, nullatenus prævalet, aut ſi odium in corde geſſerit, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfaciat, aut ſi offen-
H denti offenſus non indulgeat, aut ſi arma quis contra iuſtitiam gerat. In talibus autem manenti ſi pœnitentia imponitur, eſt pœnitentia falſa, & imponitur cõtra auctoritatem Sanctorum Patrum, quia Sancti Patres declarauerunt, non poſſe agi pœnitentiam ab eo, qui in aliquo peccato manet. Et idem Gregor. intelligit in allegato cap. falſas. nam cum dixit: falſas pœnitẽtias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem Sanctorũ Patrum pro qualitate criminum imponuntur, ſubiũxit, ideoq; miles, vel negociator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis grauioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius iniuſte detinet, vel qui odium in corde gerat, recognoſcat ſe veram pœnitentiam, niſi negocium relinquat, & officium deſerat, peragere nõ poſ-
I ſe, & tamen opponitur vera pœnitentia falſæ pœnitentiæ, vnde Gregor. non poſuit ibi exemplum aliquod falſæ pœnitentiæ, eo quòd minor ſit quàm canones ſtatuerint, ſed quia in peccato manet, qui illam agit, iſta ergo eſt ſola falſa pœnitentia: pœnitẽtia autem quę minor eſt, quàm canones ſtatuerint antiquitus, non erat falſa, ſed erat indebite poſita, nunc vero nec eſt falſa, nec indebite poſita cum omnes pœnitentiæ ad arbitrium redactæ ſint. Ad ſecundum dicendum vno modo, quòd licet eſſet prorſus in voluntate ſacerdotis imponere hanc, vel illam pœnitentiam, tamen requirebatur ſemper diſcretio, vt ſciat diſtinguere peccatum a peccato, & ſciat quid eſt peccatum, & quid
K non, cum interdũ ſacerdotes putent aliquid eſſe peccatum quod non eſt, & e contrario. Etiam diſcretio eſt neceſſaria, vt ſciat quos poteſt ligare, & ſoluere, & in quibus caſibus. Etiam vt circa ea, in quibus tenetur vnus proximus alteri, in quibus non eſt arbitrium ſacerdotis, ſciat quando eſt neceſſaria reſtitutio, & quanta, & ita circa multa alia eſt neceſſaria diſcretio præter taxationem pœnitentiarum. Aliter poteſt dici, quòd etiam circa impoſitionem pœnitentiæ requiritur diſcretio ſacerdotis taxando, vt dicit Hierony. de pœniten. diſtinct. 1. cap. menſuram, & de pœnitẽ. & remiſſio. cap. Deus, cap. officij. non tamen quaſi tenea-
tur imponere tantam pœnam arbitrãdo, ad quantam putauerit teneri peccator, ſed diſcretio requiritur, vt taxet

Ab eo pœnitentia agi non pũta qui in ali quo manet peccato & ſi agitur falſa eſt.

taxet tantam, & talem pœnitentiam, quantam putat A expedire ſaluti pœnitentis, vt ſupra declaratum eſt.

Quid remittitur alicui per pœnitentiam minorem quam iura ſtatuunt, & errata peccatoris merentur, & an per talem pœnitentiam iniunctam tollatur tota pœna peccatorum. Et quando ſacerdos non poteſt diſpenſare circa pœnam purgatoriam. *Quæſt. LXXX.*

QVAERETVR occaſione præcedentium de remiſſione pœnę, quæ fit per claues, & impoſitionem pœnitentiæ, ſi interdum imponatur alicui minor pœna q̃ a iure ſtatuta eſt, vel quam peccata ſua mereantur, q̃d remittatur per illam pœnitentiã, & an tota pœna peccatorum tollatur per illam pœ- B nitentiam iniunctam.

Aliqui dicunt, quòd ſiue ſacerdos imponat magnam pœnitentiam ſiue paruam, liberatur peccator a tota pœna futuri ſeculi, expleta pœnitentia, quæ imponitur per ſacerdotem. Et mouet iſtud dubiũ Glo. de pœniten. di. 1. cap. menſuram, dicens ſi ſacerdos minorem pœnam arbitratus eſt, quàm debeatur, ſi diſpenſandi animo hoc facit, ſufficit illa licet modica ad delendum peccatum. Si autem ſacerdos per errorem minorem pœnam arbitratus eſt putans eſſe ſufficiẽtem, & pœnitens credebat ſacerdotem eſſe peritũ, ſufficit illa minor pœna ad peccatum delendum, & omnem pœnam alterius vitæ, dummodo pœnitens, qui eam recipit maiorem recipere paratus eſſet ſi ſibi C imponeretur Archidiac. eadem diſtinctione, capitu. quoniam pœnitet. Si autem credebat ſacerdotem eſſe imperitum in culpa eſt, nec releuabitur per hanc ſolam pœnitentiam, & idem iuris eſt, ſi ad alium iuit non ſuum iudicem, cum ſuus ſacerdos eſſet peritus, quia eo caſu in culpa fuit. Si autem ſuus ſacerdos nõ erat peritus, & ideo iuit ad alium, quia hoc ſibi licet, de pœnit. diſtinctione 5. cap. placuit, & ille male eſt arbitratus, idem eſt, vt in proprio ſacerdote faciente animo diſpenſandi.

Dicendum, quòd inquantum dicitur, quòd per pœnam quàm imponit ſacerdos, etiã ſi ſit minor, tollatur tota pœna futuri temporis, falſum dicitur. Et preſupponit Glo. illa quòd quando imponitur pecca- D tori tota pœna impoſita a iure pro peccato, liberatur a tota pœna purgatoria. Et etiam dicit, quòd ſacerdos poteſt diſpenſare in pœna illa, vt ſi ſciat, quòd imponit minorem pœnã quàm ſit debita, & faciat hoc animo diſpenſandi, ſufficit illa modica ad delendum peccatum, ideſt, ad delendum totam pœnam debitã pro peccato: nam peccatum quantum ad maculam, vel culpam large ſumptam iam deletum eſt ante abſolutionem, & impoſitionem pœnitentiæ. Etiam dicit, quòd ſi per errorem ſacerdos arbitratus eſt minorem pœnam, quàm eſſet debita, & pœnitens erat paratus ſuſcipere maiorem ſi imponeretur, liberatur a tota pœna futuri ſeculi.

Primum eſt falſum, ſcilicet, quòd pœna a iure im- E poſita pro peccatis æquiualeat pœnæ purgatoriæ, & tollat eam: nam Eccleſia neſcit quanta eſt pœna, quę debetur pro peccato in purgatorio: nec eſt illa pœna vna pro omnibus peccatis, ſed p quolibet alia, & alia, vnde nec Eccleſia impoſuit ſeptennem pœnitentiã pro quolibet mortali, quaſi tãta pręciſe ſit pœna, quæ debetur illi peccato in purgatorio, quia hoc eſt impoſſibile, vt oſtenſum eſt præcedenti quæſtione, nec Eccleſia imponit ſeptennem pœnitentiam quaſi credat iſtam ſufficere pręciſe, ſed propter aliquas cauſas myſticas, de quibus dictum eſt præcedenti quæſtione, ſecundum etiam eſt falſum, quia dependet a præcedenti, ſcilicet, quia præſupponitur, quòd ſi tanta pœna poneretur arbitrarie quantã ius arbitraretur, quòd tolleretur tota pœna futura.

Secundo, & irrationabilius dicit, quòd poteſt diſpenſare ſacerdos circa pœnam futuram, ideſt, quòd ponendo ſcienter minorem pœnam quàm debeatur, aufert totam pœnam futuram, ſi fuit intentio ſua diſpenſandi: nam tunc efficacia clauis penderet a volũtate ſacerdotis, & tamen hoc non videtur eſſe verum, quia clauis tantum prodeſt quãtum prodeſſe poteſt, vel quantum prodeſſe illam Deus vult, non autẽ quãtum vult quilibet ſacerdos vtens claue. Item tunc q̃libet abſolutio ſacramentalis eſſet plenaria indulgentia: nam ſacerdotes ſciunt, quòd pœnitentiæ quas imponunt non ſufficiunt pro peccatis, & ideo iuxta dictum Glo. videntur diſpenſare in reliqua parte pœnę, & ita liberabitur pœnitens a tota pœna purgatoria, ſed indulgentia plenaria nihil plus facit ſecundum opinionem illam, quæ latiſſimam efficaciam tribuit indulgentijs, ergo eſſet quelibet abſolutio ſacramentalis plenaria, quod falſum eſt. Item eſſet maior abſolutio ſimplicis ſacerdotis quàm plenaria remiſſio data a ſummo Pontifice: nam in omnibus literis harum remiſſionum dicitur, de omnibus peccatis de quibus fuerit quis corde contritus, & ore confeſſus, & tamen in ſacramentali abſolutione facta a ſimplici ſacerdote dicitur de peccatis confeſſis, & oblitis, ſi ergo ſacerdos habens voluntatem diſpenſandi imponendo paruam pœnam, tolleret totã pœnam futuri ſæculi omnium peccatorum de quibus abſoluit, multo abundãtior erit abſolutio ſimplicis ſacerdotis quàm illa, quæ fit a ſummo Pontifice in conceſſionibus indulgentiæ plenariæ. Item ſi abſolutio ſacerdotis volentis diſpẽſare ad hoc ſufficeret, fruſtra concederetur aliquando indulgentia plenaria, quod hęreticum eſt, cum Eccleſia ſupponat iſtas conceſſiones ad aliquid prodeſſe. Item apparet manifeſte iſtud eſſe cõtra intentionem Eccleſiæ: nam indulgentiæ plenariæ non ordinantur ad maculam ſiue culpam large dictam, quia iſta plene tollitur per confeſſionem, & abſolutionem cuiuslibet ſacerdotis, ſed ordinatur contra pœnam: ideo groſſe loquentes vocant iſtas indulgentias plenarias, vel remiſſiones omnium peccatorum abſolutionem a culpa, & a pœna, qui tamen increpantur a iure in clementina prima de priuil. & in clementina abuſionibus de pœnitentia, & remiſſione, & ita indulgentia plenaria eſt abſolui a toto reatu pœnę purgatoriæ. & tamen in literis harum conceſſionum concedit Papa ei cui datur iſta indulgentia, quòd poſſit eligere confeſſorem, qui poſſit eum plenarię abſoluere, vel concedere remiſſionem omnium peccatorum, ergo videtur, quòd ſacerdos ſimplex non poterat iſtud facere niſi concederetur, quia aliàs fruſtra erat conceſſio quam facit Papa, ergo præſupponit Eccleſia, quòd ſacerdos ſimplex etiam ſi velit imponendo paruam pœnitentiam liberare hominem a tota pœna purgatoria, non poſſit. Item patet, quia hoc dato fere nulli irent ad purgatorium: nam ſacerdotes imponunt paruas pœnitentias cum ſciant maiores eſſe debitas pœnas, & ſic videntur diſpenſare: ideo qui impleuit pœnitentiam ſic a ſacerdote iniunctam, quantũcunque parua ſit non tenebitur ad aliquam pœnam purgatoriam, & ita facile eſſet omnes morientes euolare in cęlum, & tamen falſum eſt, quia communiter ſupponitur, q̃ expleta pœnitentia hic iniuncta a ſacerdote, adhuc manet homini multum expiandum in purgatorio, ergo ſacerdos imponens paruam pœnitentiam non liberat hominem a tota pœna purgatoria neque poteſt diſpenſare in illa.

Dicendum ergo, quòd ſacerdos in abſolutione ſacramentali quotidiana non poteſt diſpenſare circa pœ-

nam

nam purgatoriam, neque est in potestate sua, quòd tanta aut tanta tollatur, sed per claues tollitur quantã Deus vult tolli, & nescit sacerdos quanta tollitur, per pœnitentiam autem impositam tollitur per modum recompensationis pœna æquialens purgatoria, aut aliquid plus, cum sit ista sponte tolerata, & illa non: quod autem residuum est, quòd interdum valde multum est, manet in purgatorio expiandum, vel hic per opera satisfactoria sponte facta explendum. Et ijs consonat Hostien. in summa, titulo de pœnitentia, vbi tradit formam absoluendi dicens, quòd sacerdos dicat confitenti, charissime tu commisisti tot, & talia peccata, & pro quolibet deberes sic pœnitere, sed forte vita tua ad hoc agendum non extenderetur, iniungo tamen tibi talem pœnitentiam pro omnibus, & concedo tibi, quòd quocunque ieris remissiones prælatorum tibi factæ prosint, & omnia bona, quæ feceris, & mala, quæ pro Deo tolerueris iniungo tibi in pœnitentiam, & postea dicit, & si quid purgandum remanserit, in purgatorio purgetur iuxta misericordem voluntatem Iesu Christi. Quòd autem dicit Glo. allegata de dispensatione, quam facit sacerdos in pœna, potest esse verum in pœna imposita a iure, sed non in pœna taxata a Deo: nam si delictum habeat pœnam a iure determinatam, & sacerdos illam sciens ponat minorem, dispensat per hoc in illa, quia sunt redactæ pœnitentiæ ad arbitrium. Si autem non sit pœna a iure præfixa, & tamen sacerdos consideratis circunstantijs delicti scit magnam pœnam debitam, & imponit minorem, hoc ipso dispensat. Et tamen ista dispensatio non se extendit ad aliud, nisi quòd pœnitens non male agat tolerando minorem pœnam pro delicto, quàm de iure teneatur, & quòd non sit obligatus dum viuit tantam pœnitentiam agere, sed non prodest ad hoc, quòd pœna æquialens pœnæ impositæ a iure in purgatorio tollatur sustinendo paruam, quæ imponitur. Vt siquis commisit homicidium, vel periurium, tenetur de iure ad septẽnem pœnitentiam, si autem sacerdos imponat pœnitentiam vnius diei per hoc dispensat in iure, ita quòd iste pœnitens non tenetur ad pœnitentiam septennem, & tamen si per septennem pœnitentiam tolleretur tota pœna debita in purgatorio pro homicidio, vel periurio, non tolleretur per pœnam vnius diei, quàm imposuit sacerdos, sed solum tantum tolleretur proportionaliter, quantum est vnus dies ad septem annos, & ita quanto minorem pœnitentiam imponit sacerdos confitenti, tanto deterius est confitenti: nisi forte, quia imposita maiori pœnitentia non posset aut nollet illam tolerare. Prædicta vera sunt de vsu clauium in absolutione quotidiana sacerdotali, in qua non exprimitur pars aliqua, aut quantitas determinata remissionis, sed simpliciter sacerdos absoluit, quia ibi non prodest clauis ad voluntatem sacerdotis. Secus autem in concessionibus indulgentiarum in quibus exprimitur quantum prodesse debeant, vt quia dicitur plenaria remissio, vel dicitur quarta aut quinta pars peccatorum, ideſt, pœnæ debitæ pro peccatis, vel duo aut tres anni, aut septem dies, & ita de alijs concessionibus: nam solet dici, quòd istæ indulgentiæ tantum prosint quantum sonant, & quòd intelligatur quantum ad pœnam purgatoriam, licet de hoc magis dicetur, cum agetur de concessionibus indulgentiarum.

An sacerdotes veteris testamenti claues haberent. Atque illæ quem ordinem consequantur, & character quid sit. Quæst. LXXXI.

QVAERETVR nunc circa habentes claues, & est dubium an sacerdotes veteris testamenti haberent claues. Aliqui dicunt, quòd sic, quia clauis consequitur ordinem sacerdotalem, & tamen in veteri testamento erat ordo: nam dicebantur illi sacerdotes, ergo claues habebant. Item claues sunt duæ, scilicet, scientia discernendi, & potentia iudicandi, & tamen sacerdotes veteri testamenti poterant vtrunque, ergo claues habebant. Patet hoc, quia habebant scientiam discernendi inter sanguinem, & sanguinem, leprã, & lepram, causam, & causam, Deuteronom. 17. Etiam habebant potestatem iudicandi, quia ipsi iudicabant in causis arduis, scilicet, summus sacerdos, & 70. Seniores eodem cap. & ipsi repellebant immundos, & recipiebant mundos Le. 13. & 14. Quod est recipe dignos, & excludere indignos quod facit minister Ecclesiasticus per claues, vt dicit Hiero. ergo habebant illi claues. Item sacerdotes legales habebãt potestatem aliquam super populum, & non erat illa pure temporalis, quia sic nõ differret potestas sacerdotalis a regali, quod falsum est, & tamẽ potestas spiritualis est potestas clauis, ergo sacerdotes veteres habuerunt claues.

Dicendum, quòd aliqui voluerunt in veteri testamento fuisse claues apud sacerdotes, quia erat eis potestas aliqua super peccata, scilicet, imponere pœnam pro peccatis ad remissionem ipsorum, vt colligitur Leuit. 5. Et hoc pertinet ad clauem: nam per actum clauis soluit sacerdos peccatorem a quadam pœna, & obligat eum ad alterã quam temporaliter imponit, ergo erant claues in illis sacerdotibus. Sed dicunt, quòd fuerunt in sacerdotibus illis incompletæ, nunc autem per Christum completæ sunt in sacerdotibus noui testamenti.

Sed dicendum, quòd non stat: nam Apostolus ad Hebræ. 9. vbi comparat, & præfert sacerdotium Christi, sacerdotio veteris testamenti, dicit quòd Christus est pontifex futurorum bonorum, qui per propriam sanguinẽ introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta, sacerdotium autem vetus solum introducebat in templum manufactum per sanguinem taurorum, & hircorum, & sic innuit Apostolus, quòd potestas sacerdotij legalis non se extendebat ad celestia exhibenda, sed solum signanda, vt dicitur ad Hebræ. 10. Vmbram futurorum bonorum lex habet nõ ipsam imaginem, ideſt, conferre non potuit res quod est habere imaginem, sed significauit illas, quod est vmbram habere, & tamen claues non sunt ad figurãdum, sed ad efficiendum: ideo non fuerunt claues in veteri Testamento. Item claues sunt ad aperiendum regnum cœleste, quia per clauem recipiuntur illuc digni, & tñ ante Christi passionem nemini aperta fuit ianua vitæ eternę, ergo nec fuit clauis, quia poneretur omnino superuacua. Item quia sacramentalia veteris legis gratiam non conferebãt, & tamen sine gratia nõ est introitus ad vitam eternam, qui est effectus clauium, ergo sacerdos legalis qui taliũ sacramentorum minister erat, clauem non habebat. Cum autẽ dicebatur, q̃ habebant potestatem imponendi pœnã pro peccato, ergo habebant potestatem clauium, dicendum, q̃ si nihil aliud sit, non ostendit clauem: nã legislator, & iudex, qui est minister legis humanæ imponunt pœnam pro peccatis, sed clauem non habent, sed oportet addi, q̃ per clauem imponitur pœna in remissionem peccatorum, sicut confitemur fieri per sacerdotes nostros in absolutione sacramentali, sacerdotes

dotes aũt legales pœnam quidem imponebãt, vel exequebantur super peccantes pœnam a lege impositam, & tamen illa non erat ad remissionem peccatorum: nam istæ pœnæ erant, quòd cogerent laicos peccantes offerre sacrificia. Leui. 5. & Nu. 5. Et tamen sacrificia legalia non poterant tollere peccatum ad Hebræ. 10. Scilicet, impossibile est per sanguinem taurorum, & hircorum auferri peccata: ideo clauis nõ erat ibi. Ad primum in contrarium dicendum, q̃ clauis consequitur ordinem sacerdotalem proprie sumptum, non est aũt ordo vbi non est character: ideo licet sacerdotium fuerit in veteri testamento, & ẽt inter gentiles, neutrũ fuit proprie dictum sacerdotium, quia in neutro fuit character cũ sit character potestas spiritualis fm quã configuratur recipiens ei, a quo impressa est potestas, & tñ ista impressio potestatis non fuit in aliquo illorũ sacerdotiorum, cũ neque ibi fuerit actus ad quem requireretur aliqua potestas spiritualis, cũ actus esset pure corporalis. Etiam dato, q̃ esset ibi potestas aliqua, non configuraretur minister Christo secundum illam, & hoc propter imperfectionem vmbratilem illius potestatis. Etiam quia non ordinabatur ad Christum: nam in nouo testamẽto potestas Episcopalis acquisita per consecrationem, licet sit indelebilis non est character, eo quòd secundũ illam non configuratur Episcopus Christo, quia non ordinatur ad Christum siue ad corpus eius verum, sed ad plebem, quæ est corpus Christi mysticum, sed multo minus ordinatur sacerdos legalis ad Christum, ergo non habuit characterem. Et ita licet in veteri testamento essent sacerdotes, tñ nõ fuit ordo sacerdotij, clauis aũt consequitur ordinẽ sacerdotij: ideo non fuerunt claues in sacerdotibus legalibus. Ad secundum dicendum, quòd sacerdotes legales habuerunt potestatem discernendi inter lepram, & lepram, sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, Deute. 17. Et potestatem iudicandi, & exequendi, sed ista potestas non erat nisi, vt arcerent indignos a tabernaculo manufacto, & admitterent dignos ad illud ad quod non requirebatur potestas aliqua spiritualis diuinitus impressa, aut communicata: ideo non erat tunc clauis aliqua, nunc autem est potestas spiritualis in sacerdotibus per quam recipiant hominem ad regnum Ecclesiæ: ideo nunc est clauis. Ad tertiũ dicendum, quòd habebat sacerdos legalis potestatẽ super populum, quæ non erat pure tẽporalis sicut regia potestas, nec pure spiritualis sicut potestas ministrorum noui testamenti, sed potestas erat quidem ad corporalia ordinata in cultum Dei cęremonialem, scilicet, ad purgandum homines legaliter immundos p legales cæremonias, vt apti essent introire in tabernaculum manufactum, & ad expellendum eos, qui legaliter immundi erant a sanctuario. Et si essent naturaliter, ideſt realiter immundi immunditia contagiosa aut fęda, eijciebant a castris, ideſt, de conuersatione aliorum hominum, sicut excludebant leprosos, & fluentes semine, aut sanguine extra tempora menstruorum. Leui. 13. & non erat regia nec alicuius laici ad hoc tamen claues non erant necessariæ.

An in Christo sit clauis. Et quid sit clauis sacramentalis, & quomodo potestas clauium qualitas quædam est, earumque virtus in nobis est, sicut virtus instrumentalis, item quòd sacramenta potius disponunt ad gratiam, quam causa conferant. Quæst. LXXXII.

QVAERETVR an in Christo sit clauis. Aliqui dicunt, quòd non, quia clauis cõsequitur characterem ordinis, vt dictum est præcedẽti quæstione. Christus tamen characterem non habuit, cum potius ipse imprimat nobis characterem, & per

configurationem ad ipsum dicimur habere characterem, quia illa potestas spiritualis qua ei configuramur vocatur character, & tamen idem non potest sibiipsi configurari, ergo non habet Christus characterem, & consequenter neque clauem. Item vt ostensum est supra q. 73. Christus habet in sacramentis potestatem excellentiæ, s. quia effectum sacramentalem sine sacramẽto conferre potest, sed clauis est potestas sacramentalis, i. id quo sacerdos confert illud quod sacramentaliter conferri potest, ergo non fuit necessaria in Christo, cũ habeat superiorem potestatem, & ita esset superuacua, qa nunq̃ Christus tali potestate vteretur. superuacuum tamen non est ponendum, quia recedit ab ordine, omnia tamẽ, quæ a Deo sunt ordinata sunt, ad Rom. 13. ergo Christus non habet claues. Dicendum, q̃ Christus habet clauem, quæ est spiritualis potestas ad recipiendum dignos aperiendo eis vitã æternam, & excludendum indignos, & tamen non est ista clauis sacramentalis, sed maior clauis, quæ vocatur clauis excellentiæ, de qua dicitur Apoc. 3. habet clauẽ Dauid, aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Pro quo sciendum, q̃ qñ agens operatur per instrumentum virtus agendi est in per se agente, & in instrumento, quia non est actio nisi vbi est virtus agendi, & tamen tam instrumentum, quã principale agens dicitur agere, ergo in vtroque est agendi virtus, & tamen sicut per se agens, & instrumentum differunt, quia per se agens non recipit virtutem ab alio, instrumentum autẽ recipit per actualem influxum inquantum mouetur ab agente per se, ita & per se agens dicitur proprie agere, instrumentum autem non dicitur agere, nisi inquãtum agitur, ideſt, mouetur: vnde perfectius valde est virtus agendi in per se agente, quàm in instrumento. Ita de clauibus est: nam virtus clauiũ, quæ in nobis est, est virtus instrumentalis: nam sacerdos, & sacramenta non agunt per se ad remissionem peccatorum tanquam principale agens, immo nec tanquam instrumentum propter dictum quod attingat ipsum passum, quia neque sacerdos tãquam principale agens aut sacramentum confert gratiam, cum hoc sit solius Dei, neque sacramentũ motum a Deo, vt instrumentum eius attingit animam cui gratia cõfertur: ideo sacramenta sunt potius dispositiua ad gratiam, quã instrumẽta gratiæ proprie loquendo. clauis ergo qua sacerdos operatur in sacramento penitentię erit clauis instrumenti, i. virtus instrumentalis, & non principalis agentis, virtus autem ad conferẽdum gratiam, & remittendum peccata, quod est operari nostram salutem, est in Christo, tanquàm in per se agente: nam in eo, vt est Deus, est ista virtus per auctoritatem, vt autem est homo est in eo per meritum, quia meritis passionis suæ aperta est nobis vita æterna, & datur omnis gratia, & quoniam clauis de ratione sua solum dicit potestatem claudendi, & aperiendi, quòd autem quis aperiat, vt per se agens, vel vt instrumentum aut dispositiuum, est extra rationem clauis, ideo tam in Christo, quàm in nobis oportet poni clauem, immo & in Deo clauis est, sed differt, quia clauis nostra est sacramentalis, clauis autem Christi, aut Dei non est sacramentalis. Dicitur autem clauis sacramẽtalis illa qua quis confert effectum spiritualem per sacramentum, & tamen Christus sine sacramentis confert effectum sacramentalem, ideo non est clauis sua sacramentalis, sed maior sacramentali, & ideo vocatur clauis excellentiæ. In quo autem differat clauis Christi a sacramentali, & in quo excellat eam, & in quo clauis auctoritatis, quæ est in tota trinitate excedat clauem sacramentalem, quæ est Christi, vt est homo, declaratum est supra q. 73. clauis autem nostra sacramentalis est, quia solum possumus conferre spiritualem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tualem effectum mediante sacramento. Et etiam est F
instrumentalis, quia non est actio remittendi peccatum a nobis principaliter, sed a Deo. Ad primum dicendum, ꝙ clauis non solum consequitur characterē, immo est realiter ipse character, vt ostensum est supra quæstione 77. & tamen clauis est aliquid absolutum, cum nominet qualitatem, i. potestatem, quæ reducitur ad secundam speciem qualitatis, & licet large posset dici relatiua, tamen ſm rationē suam non est relatiua: nam est virtus actiua, character autē quantum ad substantiam est ipsamet virtus actiua, & tñ ratio characteris est superaddita, & ita est ratio relatiua, quia character dicit configurationē, & ista ratio configurationis consequitur potestatē illam conficiendi sacerdotalem, & illa eadē potestas numero est potestas clauiū, G
vt ostensum est eadem q. quia tñ potestas conficiendi est prior dignitate, & ratione, cū secundum hanc proprie quis dicatur sacerdos, dī potestas clauiū ſm quā respicit sacerdos subditos consequi potestatē characteris tangꝫ priorem, quod tñ illa potestas sit characteris, i. configurans hominem Christo est p accidens ad substantiam, potestatis ipsius, quia nō est character nisi inquantum est potestas ab alio impressa configurās hominem ei a quo impressa est, in Christo aūt est ipsa potestas non tñ tanquā ab alio impressa, vel deriuata, sed tanquā in per se agente, & vt principalis forma: iō cessat ibi ratio characteris, & ita in Christo potestas clauium consequitur potestatē quandam, quæ in nobis vocatur character, sed in ipso non vocatur nec est H
character propter causam dictam. Ad ſm dicendum, ꝙ de ratione clauis non est esse sacramentalem: nam licet clauis nostra sit sacramentalis, quia est instrumētalis, clauis tamen Christi, quia est, vt potestas per se agentis nō est sacramentalis, sed principalis, & ita habebit clauem, licet non omnino similem nostræ, sed excellentiorem.

An soli sacerdotes habeant claues, vel etiam alij non ordinati. Et quòd ordo de necessitate exigit sexum virilem, fœminæ autem quare non possint ordinem recipere. Nec vnus character esse potest simul in multis. Et quare potestas excommunicandi non est clauium potestas. Eaque potestas non potest fœminis competere. Quæst. LXXXIII. I

QVAERETVR an soli sacerdotes habeant claues, vel etiā alij non ordinati habeant claues. Aliq dicunt, ꝙ multi præter sacerdotes clauem habent: nam dicit Isidorus, ꝙ ostiarij inter bonos, & malos habent iudiciū, dignos recipiunt, & indignos reijciunt, sed iste est actus clauis, vt ostensum est supra q. 73. ergo ostiarij claues habent. Item videtur, ꝙ reges etiam habeant claues, quia sacerdotes claues accipiūt, dum p vnctionem suam accipiunt diuinitus potestatē super populum, & tñ etiam reges dum per vnctionem sanctificantur, accipiunt diuinitus potestatem super populum fidelem; ergo non habent soli sacerdotes clauem, sed etiam reges. Item videt, ꝙ aliquæ congregationes habeant claues, & sic non soli sacerdotes, sacerdotium enim est ordo vni personæ singulari conueniens, sed clauem aliqñ videtur habere tota vna cōgregatio, quia capitula possunt interdum ferre sentētiam excommunicationis, quod pertinet ad claues; nō ergo soli sacerdotes habent potestatem clauium, sed etiam aliquæ multitudines. Item mulier non est susceptiua ordinis sacerdotalis, immo nullius ordinis, qa ordo exigit de necessitate sacramenti sexum virilem, & tñ mulieres aliquæ videntur habere clauem, sicut Abbatissæ, quæ spiritualem potestatem in subditos exercent, ergo non habent soli sacerdotes clauem.

Dicendum, ꝙ clauem proprie sumptam soli sacerdotes habent. Sic enim dicit Ambro. hoc ius ligandi, & soluendi solis sacerdotibus concessum est. Sed dicendum, ꝙ clauis accipitur aliquando proprie, & aliquando large. Primo modo clauis est, quæ cœlum aperit, idest, quæ immediate est ad aperiendum illud, tollendo particularius impedimēta illuc eundi, quod fit tollendo peccata, etiā si hoc fiat instrumentaliter, vel dispositiue, & talis clauis cum sit eadem in substātia cum charactere, quæ est potestas conficiendi, vt ostensum est supra q. 73. & character est vnius personę, idest, nō potest esse character aliquis simul in multis, sed in vno, & ille solus est sacerdos, sequitur quòd clauis hoc modo solius sacerdotis est, soli quippe sacerdotes in populo constituuntur medij inter populū, & Deum quantum ad ea, quæ Dei sunt, vt offerant dona, & sacrificia pro peccatis, ad Hebræ. 5. Secundo modo clauis est potestas quædam qua homines diriguntur in cœlum, vel in Deum, sed non immediate, & hæc est per quam homines diriguntur immediate ad Ecclesiam militantem, & postea mediāte illa diriguntur ad vitam æternā, vnde sicut clauis primo modo dicta se habet ad vitam æternam, ita clauis se habet secundo modo ad Ecclesiam militantem, vt admittatur homo ad illam, vel excludatur ab ea, & hæc est potestas excommunicandi, & ab excommunicatione absoluendi, & potestas in foro causarum: nam per excommunicationem excluditur quis a participatione sacramentorum; quæ solum sunt in Ecclesia militanti, & a communicationē fidelium, & ista non est proprie clauis, sed aliquid dependens a clauę, vel consequenter datum cum clauę: nam quando Petro collata est potestas clauium, collata fuit etiam potestas excommunicandi, vt ostensum est supra q. 73. Et tamen non est actus alicuius illarum duarum clauium, quæ ei datæ sunt, sed fuit aliquid quasi annexum, vel accessorium ad potestatem plenissimam clauium, & vocatur large potestas clauium, hanc autem potestatem non soli sacerdotes habent, sed etiam aliqui non sacerdotes, scilicet, illi qui iurisdictionē Ecclesiasticam habēt siue ordinarie, siue ex commissione, quorum plurimi non sunt sacerdotes. Et etiam non competit omnibus sacerdotibus ista clauis, si tñ esset potestas clauis proprie dictę, competeret omnibus sacerdotibus, saltem omnibus curatis, quibus competit vsus clauium, ergo large vocatur clauis. Ad primum dicendū, quòd sicut officium ostiariorum est corporale, ita clauis sua est materialis, scilicet, qua claudunt, & aperiunt templum manufactum, actus autem sacerdotum est spiritualis: ideo clauis sua est spiritualis qua aperiunt templum non manufactum, i. cęlum. Habent etiā ostiarij iudicium recipiendi, & excludendi a templo, non quidem a templo cęlesti, sed ab isto materiali, & tamē ad hoc iudicium de ijs, qui ad hoc templum recipiendi sunt aut excludendi non habent ostiarij a seipsis, sed a sacerdotibus, & maioribus ministris accipiunt, s. vtillos excludant quos isti excludendos iudicauerint, & K
ita admittunt quos illi recipiendos censent, vnde non proprie competet eis iudicium, sed executio rei iudicatę a sacerdotibus, & alijs superioribus ministris. Ad secundum dicendum, ꝙ reges siue qui vnguntur, siue non vncti nō habent claues, quia nullam potestatem spiritualem habent reges, & tamen clauis est potestas spiritualis ad aperiendum regnum cœlorum: ideo in vnctione nō accipiunt clauem, neque potestatem aliquam spiritualem, cum in solis temporalibus præsint, quia tamen etiam temporalia nō sunt nisi a Deo, sub cuius prouidentia omnia cōsistunt, & ob hoc ordinata sunt, quia omnia quæ a Deo sunt, ordinata sunt, ad Ro. 13. signatur in vnctione regum, quòd a Deo potestatē legitime in tēporalibus accipiunt, sicut acceperunt

runt sacerdotes per vnctionem suam potestatem in A
spiritualibus, vt per hoc reges legitime quasi ex quadam commissione super populum fidelem sub Christo regnent.

Ad tertium dicendum, quòd aut loquimur de potestate ordinis aut de potestate iurisdictionis, potestas ordinis, quæ est proprie clauis non est nisi vnius, idest, sacerdotis. De potestate iurisdictionis dicēdum est, sicut de potestate in politicis, est enim aliquando tota potestas in vno, sicut in principatu monarchico, siue regali siue tyrannico, quandoque autem est potestas diuisa, vt non sit tota in vno, sed partita in plurimos constitutos in diuersis officijs, sicut aristocratijs, oligarchijs, democratijs, & chimocratijs, vt patet 8. Ethico. & 3. Politicorum, sic & iurisdictio in spiritua- B
libus interdum consistit in vno sicut in Episcopo, vel sacerdote alio, interdum autem vna tota in multis sicut in capitulo Ecclesiæ, vel aliquo collegio simili, & tūc totum capitulum habet clauem iurisdictionis, licet non singuli de capitulo, & tamen non esset ille vnus ordo numero, sed tot essent ordines quot essent suppositа, vel partes capituli.

Ad quartum dicendum, quòd mulier non potest habere clauem proprie dictam neque large. De prima patet, qui illa est clauis ordinis, & tamen mulier ordinem recipere non potest, qui exigit sexum virilem, & hoc, quia non potest reperiri naturaliter ratio significationis sacramenti ordinis in fœmina, sed potius naturaliter sibi repugnat, scilicet præesse, cum C
Apostolus dicat, mulierem autem docere non permitto, neque dominari in virum 1. Timoth. 2. & 1. Corin. 14. & tamen docere, & præesse sunt necessaria sacramento ordinis, non ergo potest mulier habere claues, ita redarguuntur Abbatissæ quædam extra de pœnitentia, & remissio. capitu. noua quædam, quia benedicebant moniales, & audiebant confessiones in criminibus sacramentaliter, & Euangelium publice prædicabant, & concluditur ibi, quòd claues non traditæ fuerunt bene virgini, sed Apostolis, & sic nullus actus clauis neque ordinis potest competere Abbatissæ, nec alicui fœminę.

De clauę iurisdictionis excommunicādo dicēdum, quòd etiam non potest competere mulieri, quia cui D
non potest competere clauis ordinis, etiam non potest competere spiritualis clauis iurisdictionis, potest autem competere fœminis potestas in temporalibus, quia interdum fœmina prudentior est viro, & tamen fœminas præesse viris etiam temporaliter non est regulare, sed extra ordinarium, & est quædam corruptio recti principatus. Sic dicit Aristoteles 8. Ethico. quòd corruptio ciuilitatis est cum ad fœminam dominium pertinet, interdum tamen propter periculū, & alias necessitates toleratur, quòd fœminæ præsint, & ita est de abbatissis, quæ habent quandam potestatem super alias moniales corripiendo eas circa spiritualia, quod est simile vsui clauium, licet non sit vsus E
clauium, & tamen hoc toleratur, & statuitur propter periculum cohabitationis virorum cū religiosis mulieribus, claues igitur non habent.

An sancti homines, qui non sunt sacerdotes habeant claues. Et quòd in actu clauium principale agens est solus Deus, qui habet auctoritatem dimittendi peccata. Et quòd Sacerdos, licet non sit in gratia, tamen potest agere ad gratiæ collationem. Et quòd Deus solus nobis benedicit, bona conferendo. Quæst. LXXXIIII.

QVAERETVR an sancti homines, qui non sunt sacerdotes habeant claues. Aliqui dicunt, quòd sic, quia absoluere, & ligare, quæ habet actus clauium habēt efficaciā a passione Christi, & tamen viri sancti maxime conformantur passioni Christi, qui per patientiam, & alias virtutes Christum passum imitātur, ergo videtur, ꝙ sancti viri, licet non sint sacerdotes, possint soluere, & ligare. Item q maior est potest benedicere minorem ad Hebræ. 7. sine vlla contradictione quod minus est a maiori benedicitur, & tñ in spiritualibus vt ait Augu. hoc est esse maius quod esse melius, ergo viri sancti, qui meliores sunt aliis, possunt benedicere alijs absoluendo, & ligādo. Dicendum, ꝙ soli sacerdotes ligant, & soluunt, quia cuius est potestas eius est actus, vt ait Aristo. libro de somno, & vigilia, & tñ potestas ligandi, & soluendi, quæ est clauis, est solius sacerdotis, ergo ligare, & soluere solius sacerdotis erit. Item patet, quia si sancti homines nō sacerdotes ligarent, & soluerent, aut hoc facerent tanquam agens principale, aut tanquam instrumentum, & tamen neutro modo faciunt, ergo nō ligant, & soluunt. Patet hoc, quia principale agens inducit in effectum siue in passum similitudinem suā: agens autem instrumentale non inducit similitudinem suam, sed agentis principalis, ex hoc, ergo constituitur aliquod principale agens, quia habet formā quam transfundere possit, vel imprimere, agens autem instrumentale per hoc constituitur, quòd non habet formam quam possit transfundere, sed applicatura principali agente ad effectum inducendum in actu, ergo clauium cum effectus quidam vel forma deducatur ponitur principale agens, & instrumētale: principale agens est solus Christus, quia ipse, vt Deus habent auctoritatem remittendi peccata, vt autem est homo meruit per actum suum, quòd dimitterentur, & ideo ipse per se potest in actum clauium, quia habet in seipso aliquid per quod possit peccata dimittere, scilicet, potestatem, & meritum. Nullus autem homo potest in actu clauium operari, vt principale agens, quia nec ipse potest gratiam per se dare, nec ex actu proprio mereri, vt alteri detur sufficienter gratia per quam remittantur peccata: ideo si aliquis homo agit per claues ad remissionem peccatorum, non potest agere nisi instrumentaliter, & tñ instrumētum non habet formam quā transfundat in passum: ideo ille, qui instrumentaliter agit ad remissionem peccatorum non assimilat sibi recipientem, nec recipiens hunc effectum imitatur in aliquo ipsum vtentē clauibus instrumentaliter, sed solum Christum. Ideo sacerdos quantumcunque malus potest absoluere, & ligare agendo instrumentaliter ad collationem gratiæ. Viri autem Sancti non sacerdotes quantumcunque Sancti sint, nō possunt absoluere, & ligare agendo ad collationem gratiæ. Primum patet, quia si sacerdos in absoluendo ageret, vt principale agens non posset absoluere quenquam a peccato si ipse esset in peccato, neque posset ipse conferre gratiam si non esset ipse in gratia, & tamen agit, vt instrumentū, & instrumentum non habet formam quā transfundat, sed solum applicatur ab agente principali ad effectum producēdum, & non oportet, ꝙ effectus assimiletur instrumēto: iō licet sacerdos non sit in gratia, pōt absoluendo agere ad collationem gratiæ. Ex hoc apparet error illorū, qui credunt veritatem sacramentorū non posse dari nisi ab ijs, qui mundi sunt, & non fieri absolutionem a peccatis nisi per eum, qui a peccatis sit liber. isti enim non solum contra rectam fidem errant, sed etiā contra rectam, & veram doctrinam naturalem ignorantes quid sit agere, & quid sit conditio agentium, Secundum patet, quia viri Sancti si agerent absoluendo ad remissionem peccatorū, & collationem gratiæ aut agerent, vt principale agens, aut vt instrumentum, non primo modo, quia hoc soli Christo competit, vt

Sacerdos quātumcūq; malus, pōt absoluere, & ligare a peccato.

ostensum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ostensum est,non etiam secundo modo, quia tunc es- F
set aliqua proportio inter viros Sanctos, & Deum secundum quam agerent instrumentaliter, vel dispositiue, & istud est in sacerdotibus inquantum habent claues,sed viri Sancti nō sacerdotes nō habent claues: ideo non est ista proportio. Item quia instrumentum nunquam assimilatur effectui secundum formā, sed secundum proportionem, & tñ si viri Sancti possent absoluere agendo ad remissionem peccatorum, hoc esset inquantum ipsi sanctificarent alios sicut ipsi sancti sunt. Et tamē iam essent,vt agens principale quod transfundit formā in passum assimilans illud sibi,ergo viri Sancti non sacerdotes non possunt absoluere, & ligare. Ad primum dicendum, ꝙ quāuis viri Sancti magis conformentur passioni Christi ſm formam,nō G
tñ imitantur eum ſm proportionem pluſquàm sacerdotes mali:ideo sacerdos malus est instrumentū Christi in absoluendo,siue cooperatur Christo, & non vir Sanctus non sacerdos. Pro quo sciendum, ꝙ vt dictū est supra agens principale inducit similitudinē in passum, sed instrumentum non assimilatur passo secundum formam, sed sicut est similitudo inter instrumētale agens,& passum secundum proportionem,ita est similitudo inter agens principale, & instrumentum secundum proportionem. Primū patet, quia agens principale transfundit effectui talem formam qualē habet in natura sua,vt in intellectu est agens per intellectum. De primo patet, vt quando homo gignit hominem, quia est similitudo formæ in natura. De se- H
cundo, vt cum artifex producit domum, quia talem formam deducit exterius qualem habet in intellectu. Instrumentum autem non assimilat hic sibi rem factam, quia non habent instrumenta quibus fabricatur domus talem formam in substantia,vel natura sua qualem domus, nec etiam in intellectu cum nō sint agentia per intellectum: ideo non est similitudo eorum ad effectum in forma, quia tamen omnis actio tendit ad similitudinem, cum in principio actionis sit dissimilitudo, in fine autem sit similitudo,necessarium est, quòd instrumētum cum pertineat ad actionem, & attingat ipsum passum, habeat aliquam similitudinem ad ipsum, ista tamen non est similitudo secundum formam,sed secundum proportionem, ista I
enim similitudo prodest magis ad actionem, & conseruationem interdum, quàm similitudo secundum formam,sicut aer,& cibus, & locus agunt ad cōseruationem hominis, & non assimilantur ei secundum formam, homo assimilatur alteri homini secundum formam, & nō agit aliquid ad conseruationem illius.

Similitudo secū dū (proportionē quid sit.

Dicitur autem similitudo secundum proportionem inter instrumentum, & effectum,quòd tale sit instrumentum, quòd mediante illo possit produci forma effectus, sicut instrumenta quibus fabricatur domus, licet non sint similia domui secundum formam, sunt ei similia secundum proportionem, ideſt, talis figuræ sunt, quòd cum eis fabricando potest produci forma domus, & sicut inter instrumentum, & effectum est K
similitudo proportionis,scilicet,quòd per illud potest fieri,ita inter instrumentum,& principale agens est similitudo proportionis,scilicet,quòd tale sit instrumētum, quòd moueri possit ab agente ad operationem. Et ad hoc magis prodest similitudo in proportione, quàm in forma: nam si essent aliqua instrumenta ferrea habentia figuram humanam non posset fabricare homo domum mediantibus illis, sicut mediante dolabro, & martello. Vel si esset instrumentum paruū ferreum simile domui in figura non posset mediāte illo fabricari domus: ideo sicut inter agens, & instrumentum non requiritur similitudo ſm formam, sed potius impedit, & sufficit similitudo in proportione, ita inter instrumentum, & effectum:ideo licet sacerdos malus non sit similis Deo ſm formam, i. non habeat bonitatem,vel sanctitatem aliq̄ sicut Deus habet omnem bonitatem, est conueniens instrumentum, vt mediante illo tanq̄ dispositiuo Deus iustificet peccatores, & tunc peccator iustificatus efficitur similis Deo,sacerdos tñ, qui est instrumentū, nec est similis Deo,neq; peccatori iam iustificato ſm formam,i. bonitatem,vel gratiam,quæ est forma, quæ deducitur in ista operatione, vel absolutione, sed est sacerdos similis Deo,& peccatori iustificato ſm proportionem, & hoc quantum ad claues sacramentales, quia per illas est talis,vt dispositiue agere possit in peccatorem, disponendo eū ad gratiam per sacramētum, & est talis, vt Deus illo mediante operetur, ſ. præsuppositio illo tanq̄ dispositiuo. Et ideo dicendum,ꝙ sacerdotes mali magis imitantur Christum passum q̄ viri Sancti non sacerdotes,ſ. quia apti sunt, vt sint instrumēta diffundendi virtutem passionis eius in peccatores absoluēdo a peccatis,ad quod non sunt apti viri Sancti non sacerdotes, licet sint similiores Christo ſm formam, & tñ talis similitudo nō prodest ad actionem instrumētalem. Ad secundum dicendum,ꝙ benedicere accipitur dupliciter,ſ. bona dicere, vel bona dare. Primo modo quilibet potest benedicere alteri, siue maiori minorem,siue minor maiorē, & ita Iacob benedixit Pharaoni regi. Gene.47. & nos benedicimus Deo, vt illud, benedic anima mea domino,& illud, benedicite dominum oēs serui Domini, & omnia benedicunt Deo, vt illud, Benedicite omnia opera Domini Domino. Secundo modo non potest quis benedicere alteri nisi maior minori,cū benedicere sit bona prēdicere,ſ. dupliciter sumi potest.
re,& ita accepit Apostolus, ꝙ minus a maiori benedicitur. Et tunc stat dupliciter,quia aut accipitur benedicere pro ipsa collatione boni, aut pro adiutorio ad suscipiendum illud bonum. Primo solus Deus benedicit,vel Christus homo:nam accipimus hic collationem boni,ſ. gratiæ,& remissiones peccatorum,& ista vel dabitur ab aliquo vt eam realiter conferente, aut vt eam per actum proprium sufficienter illam promerente. Primo modo solus Deus, qui est Trinitas potest benedicere dando gratiam, quia infinitæ potestatis est iustificare.

Secundo modo solus Christus inquantum homo benedicit, quia ipse meruit in infinitū per actus suos propter spiritum sine mensura quem recepit, & præcipue,quia erat simul Deus, & homo, nullus autē hominum potest alteri sufficienter gratiā, vel remissionem peccatorum mereri. Si accipiatur benedicere,i. adiuuare ad collationem boni, & hoc fit dupliciter, vno modo merendo per proprium actum. alio modo benedictionē Dei instrumentaliter applicando. Primo modo quilibet vir iustus pōt benedicere alteri p actum proprium merendo,& hoc non est mereri sufficienter alteri gratiā,quia soli Christo ista excellentia competit, sed ꝙ per actum meritorium homo flectat Deum eo modo,quo Deus precibus,vel operibus nostris flectitur,vt benefaciat alteri, ſ. mouendo cor hominis,vt disponat ad gratiam de nouo recipiendū, vel gratiā habitā augendo,& ita de alijs bonis,& hoc modo requirit semp maioritas in eo, qui p altero meretur, & benedicit ei sic,& licet non exigatur maioritas simpliciter,saltem maioritas quantū ad illud in quo vnus obtinet pro alio,sicut interdum vnus homo est perfectior altero in multis bonis spiritualibus,ita vt absolute possit dici melior eo, & tamen alius est melior isto in aliquo vno dono spirituali, & licet iste simpliciter minor sit, tamen potest obtinere pro alio, quantum ad istud donum in quo maior eo est, scilicet, vt Deus perficiat illum in isto dono, & ita ista benedictio requirit

quirit semper maioritatem meriti,vel simpliciter,vel A
quantum ad aliquid. Secunda benedictio fit per ministros Ecclesiæ, qui absoluunt peccatores, & absoluunt eis partes pœnæ debitæ, & hoc non est merendo per proprium actum, cum possit hoc fieri per peccatores, sed benedictionem Christi instrumētaliter applicando: nam Christus pro nobis patiens sufficienter satisfecit nō solum ad tollendum omnem maculam siue culpam large sumptam, sed etiam ad tollendam omnem pœnam,sed non potest prodesse nobis meritum passionis suæ, nisi quatenus applicatur nobis per sacramenta, & huiusmodi sunt instrumenta sacerdotes per clauem: ideo ipsi benedicunt,& ad hanc benedictionem requiritur maioritas, non quidem meriti, B
vel sanctitatis, cum nihil mereātur hic per proprium actum, sed maioritas ordinis, & ita est in quolibet sacerdote respectu confitentis.

An mali sacerdotes vsum clauium habeant. Et quomodo Sacerdos vtens claue iustus esse debet de necessitate præcepti. Nec Deus potest fraudari propter malos ministros. Et quomodo ecclesia sit vna.
Quæst. LXXXV.

QVAERETVR an mali sacerdotes vsum clauiū habeant. Aliqui dicunt,quòd non, quia vsus clauium non fit nisi ab habentibus spiritum Sanctum: nam Ioan. 20. quando Apostolis data est potestas ligādi,& soluendi,permittitur collatio spi C
rituſſancti, ſ. accipite spiritum Sanctum, & quorū remiseritis peccata &c. & tñ mali sacerdotes nō habent spiritum sanctum, ergo non habent vsum clauium. Item contra rationem prouidentiæ est, ꝙ quis cōmittat dispositionem rerum suarum hosti suo, & tñ bona Dei sunt spiritualia, ſ. gratia, & gloria, & hostes Dei sunt omnes mali, ergo nō committet eis dispensationem istorum,& tñ per vsum clauium dispensant̄ ista, quia aperitur regnum cęlorū, & gratia confertur, ergo non habet vsum clauium malus sacerdos. Item dicit Augustinus libro de Baptismo paruulorū, ꝙ sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos,ipsam, vero gratiam non nisi per seipsum facit, aut per ipsius membra columbæ,sed vsus clauium est remissio pec- D
catorum,sed mali non sunt membra columbæ, ideſt, spiritus sancti, ergo non habent vsum clauium. Item vsus clauium fit per quandam interceſſionem sacerdotis, & tñ interceſſio mali sacerdotis nullam habet efficaciam,quia vt ait Greg. & habetur 49. di. §. ecce,a quibus dum is, qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur,ergo non habet sacerdos malus vsum clauium. Dicendum, ꝙ tam boni, q̄ mali habent vsum clauium: nam si mali non haberent vsum clauium, tolleretur omnis certitudo, & securitas conscientiæ, cū enim nemo de alio sit certus an sit in statu salutis,nesciret ille,qui absoluitur an esset absolutus, & a quocūque absolueret̄ sem- E
per maneret sibi scrupulus, & ita teneretur iterū confiteri propter dubium, cum dubitaret an esset absolutus, & in 2. & 3. & in omnibus confessionibus idem dubium maneret,& sic esset homo perplexus,quia teneretur homo quærere securitatem conscientiæ, & nūquam posset eam habere, & multa inconuenientia huiusmodi sequerentur. Item in vsu clauium absoluendo a peccatis, & in collatione gratiæ sacerdos nō agit, vt per se agens,sed vt instrumentum, & tñ inter instrumentum, & rem productam, vel ipsum passum non oportet,ꝙ sit similitudo in forma,immo non est, sed solum in proportione, & inter agens principale, & instrumentum etiam est solum similitudo secundam proportionem, vt ostensum est præcedenti quæstione: ideo licet per vsum clauium peccator iustificetur, non est necesse, quòd sacerdos vtens claue, qui instrumentaliter agit sit iustus,verum est tamen, quòd de necessitate præcepti,& honestatis debet esse iustus ille per quem alij iustificantur, & ideo si in peccato mortali existens sacramentum pœnitentię ministrat,vel alia sacramenta,peccat mortaliter prēter baptismum in articulo necessitatis.

Ad primum dici potest vno modo,quòd Christus dicens accipite spiritum sanctum,ostendit, quòd vsus clauium sine dono spiritussancti debite nō exerçetur, non quidem, quòd non fiat: nam fit, & tamen indebite fit ex parte vtentis claue,& tamen, qui subijcit se effectui clauium plene illum suscipit, nō obstante iniquitate ministri. Aliter potest dici, ꝙ quando Christus dixit accipite spiritum sanctum, non innuit gratiā gratificantem, nec aliud donum quod pertineret ad perfectionem vitæ,sed donum gratis datum quod est potestas ligandi, & soluendi: nam omnia dona attribuuntur spirituisancto,quia ipse principale donum in quo omnia nobis donans,& quia potestas ligandi, & soluendi est donū nobis a Deo concessum,sicut Christus dixit hic Petro, tibi dabo claues regni cœlorū, qñ istam potestatē dedit Apostolis dixit eis accipite spiritum sanctum,ac si diceret accipite potestatem soluendi,& ligandi,& hoc videtur verius, & magis conuenire literæ illi: nam dixit accipite spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata,in quo innuitur,ꝙ remittere peccata sit actus eius quod est spiritum sanctum suscipere,vel spiritussancti susceptī; ergo accipere spiritum sanctum erat accipere aliquam potestatem, & illa erat potestas remittendi peccata,quæ est clauis.

Ad secundum dicendum, ꝙ nō est simile de homine committente Thesaurum suum hosti, & Deo cōmittente potestatem spiritualium rerum malis, quia homo quilibet potest defraudari in dispensatione rerum suarum:ideo non est tutum, nec prudentię opus committere ipsas hosti, Deus autem non potest fraudari, neque violentiam pati propter malos administratores, q̄a licet ipsi mali sint,nihil possunt de rebus Dei dispensare male,& contra Dei beneplacitum, eo ꝙ in absolutione sacramētali per claues Deus est principale agens, & sacerdos est minister, vnde non confertur ibi quantum vult minister, sed quantum vult Deus,& ita non differt quantum ad statum rerū Dei, ꝙ administrentur per bonum,vel per malum,quia,nihil de eis male administrari potest nec perire, sed ipse solus minister male se habet ministrando, & peccat, permittit tñ Deus quędam mala,quia ex ijs scit,& pōt bona elicere, & sic non effugiunt prouidentiam Dei, & redeunt in bonum. Ad tertiū pōt dici vno modo, ꝙ Augu. vocat sacramenta gratiæ omnia sacramenta gratiam aūt vocat ipsam gratiam, vel remissionē peccatorū q̄n datur sine actione sacramentali, & tunc est sensus,ꝙ mali homines possunt esse ministri sacramētorum gratiæ, i. dare sacramenta in q̄bus gratia cōfertur,& tñ non possunt esse ministri,vel mediatores impetrando nobis gratiam p̄ propriū actū illā merendo, & adiuuando nos ad illā habendū, quia hoc soli boni possunt,q̄ vocant̄ membra columbæ, & sic accipitur sacramentum gratiæ non p̄ solo sacramento, sed pro sacramento cū effectu suo,quia aliàs solum diceret, ꝙ sacramentū dat Deus per malos, dixit tñ sacramentū gratiæ,& iō sacramentū, & gratiā simul cū sacramēto signauit dari per malos,sed gratiam,quæ est sine sacramento dat Deus per se,i.non oratus ab aliquo,vel nullo merēte,vel per membra columbæ, i. p̄ merita aliquorum bonorū dat ipsis vel alijs gratiā. Secūdo pōt intelligi, ꝙ sacramentū accipiatur pro solo sacramēto in quo gratia nō recipitur,& gratia accipiatur pro gratia

tia collata per ſacramentum,& tunc membra columbæ vocantur oēs,qui intra Eccleſiā manent, ſiue boni ſiue mali:nam Eccleſia eſt vna per vinculum pacis q̄ a ſpiritu Sancto eſt,quæ vocat̄ columba.oēs ergo,qui in hac veritate Eccleſiæ manent membra colūbæ appellant̄,mali aūt vocantur,q non ſunt membra colūbæ, ſ. hæretici,excommunicati,ſchiſmatici,& cæteri,qui ab Eccleſia præciſi ſunt,& per iſtos dant̄ ſacramenta, ſed non gratia,quia percipiens ab eis ſacramenta non recipit gratiam, ſed potius peccat mortaliter,niſi in ſacramento Baptiſmi,qñ eſt in extrema neceſſitate, p mēbra aūt columbæ, i.permanentes intra Eccleſiam ſiue boni ſiue mali ſint, confertur gratia, ſ. ſacramenta cū gratia,& vtrunq; eſt verū,ſed primum eſt melius. Ad quartum dicēdum, q̄ in abſolutione nō ſolum eſt interceſſio, ſed ēt actus poteſtatis clauis: nā ſi ſola interceſſio eſſet,qlibet poſſet abſoluere,& nō requireretur clauis ad abſoluendum, licet ergo interceſſio mali ſacerdotis nullo modo proſit,tñ vſus poteſtatis ſuæ, qui eſt vſus clauis prodeſt. Aliter pōt dici, q̄ ēt interceſſio ſacerdotis mali prodeſt; aliqñ enim intercedit ſacerdos, vt perſona priuata,& aliqñ nomine eccleſiæ,i.gerens perſonam Eccleſiæ. Primo modo interceſſio ſua non eſt efficax,quia ipſe nō eſt Deo acceptus. Secūdo modo eſt efficax interceſſio,ſicut ſi eſſet a bono miniſtro,ita aūt eſt in abſolutione ſacramentali,qa ibi agit, vt Eccleſia auctoritate conceſſa a Chriſto:iō interceſſio ſua ſemper eſt efficax interceſſio niſi ſuſcipiens ſit ineptus recipere, qa interceſſio iſta habet vim ex merito Chriſti,& non ſacerdotis. Dicendum, tñ q̄ interceſſio mali ſacerdotis qñcunque fit pro populo ſubiecto ſiue nomine Eccleſiæ, ſiue vt perſona priuata intercedat, ſemper prodeſt in aliquo, pro extraneis autem non prodeſt quando ſacerdos malus fuerit.

An hæretici,& ſchiſmatici vſum clauium habeant. Et quomodo in ijsdem tollitur. Quæſt. LXXXVI.

QVAERETVR an hæretici, & ſchiſmatici, excōmunicati,& degradati,depoſiti,& ſuſpenſi vſū clauium habeant. Aliqui dicunt, q̄ ſic, ſicut enim poteſtas conficiendi eſt poteſtas ordinis, ita & poteſtas clauium,& tñ nō poſſunt prædicti priuari vſu conficiendi, quia ſi de facto cōficiant confectum eſt, licet conficiendo peccent, ergo nec poterunt priuari poteſtate nec vſu clauium. Item omnis poteſtas ſpiritualis actiua in eo,qñ habet vſum liberi arbitrij, exit in actum quando vult, ſed in prædictis manet poteſtas clauium, quia eſt poteſtas ordinis, & iſti non perdunt ordinem propter prædicta, quia aliàs oporteret reordinari quando redeunt ad Eccleſiam quod falſum eſt, etiam poteſtas clauiū eſt actiua, & ſpiritualis,vt oſtenſum eſt ſupra q. 78. ergo qñcunque voluerunt prædicti exibunt in actum, & ita habent vſum clauium. Item ſpiritualis gratia magis impeditur per peccatum quàm per pœnam: nam cum peccato non ſtat gratia,cum pœna aūt ſtat gratia, licet non ſtet gloria:ſed excommunicatio, ſuſpenſio, depoſitio, degradatio ſunt quædam pœnæ ſolū, & pp culpam ſiue maculam peccati non amittit ſacerdos vſum clauium, vt oſtenſum eſt præcedenti q. ergo a fortiori propter iſta non amittet illam. Dicendum,q̄ in omnibus iſtis manet poteſtas clauiū quantū ad eſſentiā. Quod patet,quia ſi aliqñ redeant ad vnitatem Eccleſiæ, nō datur eis de nouo poteſtas clauiū, quia hoc eſſet eos rurſus ordinare,vſum tñ clauium iſti non habent, & hoc ex defectu materiæ, cū enim vſus clauium prælationē requirat in vtente reſpectu eius in q̄ vtitur,materia,pria in q̄ exercetur vſus clauium eſt homo ſubditus,& quia ſubiectio,& prælatio iſtorum ad hunc, vel illum non inſurgit naturaliter, neque ex Chriſti ordinatiōne,ſed ex Eccleſiæ ordinatione,ideo per Eccleſiæ prælatos pōt alicui ſubtrahi ille,q̄ erat ei ſubditus, Eccleſia tñ priuat hæreticos,& ſchiſmaticos, ſuſpenſos,depoſitos,& degradatos ſubditis ſimpliciter,vel quantū ad aliquid in quo ſuſpenditur quis:iō hæretici, ſchiſmatici, & degradati nullos omnino ſubditos habent, & ideo neminem abſoluere poſſunt. Sed dicetur, q̄ verum eſt,q̄ hæretici non habent ſubditos aliquos, q̄ ſint Catholici, & ſchiſmaticus Epiſcopus non habet ſubditos, qui intra Eccleſiā ſint, & tñ hæreticus Epiſcopus poterit habere ſubditos hæreticos, q̄ ei ſubeſſe volunt,& non Catholicos,& ſchiſmaticus Epiſcopus habebit ſubditos ſchiſmaticos,& ſaltem quantum ad illos habebunt vſum clauium cum ſubditos habeant. Dicendum, q̄ hæretici, & ſchiſmatici a nullo poſſunt abſolui quandiu tales ſunt: nam neque poſſunt abſolui a prælato hæretico, aut ſchiſmatico, neque a Catholico,neque a manente intra vnitatem eccleſiæ.De Catholico prælato patet,quia licet ille poſſet abſoluere quoſcunque, tamen hæretici,& ſchiſmatici quandiu ſic manere volunt;abſolui non poſſunt, quia ſunt in peccato mortali, neque etiam a prælato hæretico, aut ſchiſmatico, tum quia illi abſolui non poſſunt(vt dictū eſt) tum quia iſti neminem abſoluere poſſunt.

Et cum dicitur, quòd habent ſubditos falſum eſt: nam iſta ſubiectio non eſt de iure naturali, neque ex Chriſti inſtitutione, neque ex propria voluntate, quia ſicut in iure humano conſenſus priuatorum iuriſdictionem non tribuit ei, qui nulli iuriſdictioni præeſt,ita & a fortiori in iure diuino, vel Eccleſiaſtico nō poteſt quis per voluntatem ſuam facere aliquem prælatum ſuum, ita quòd ex hoc ille legitime ſuſcipiat poteſtatem faciendi ſuper iſtum ea,quę facit prælatus ſuper ſubditum, ſed iſta prælatio, & ſubiectio conſtituitur per ſolius Eccleſiæ ordinationem, quæ poteſt ſuper omnia ſicut dixit Apoſtolus 1.Corin.6.an neſcitis, quòd Angelos iudicabimus,quanto magis ſeculatia? Eccleſia tamen priuat hæreticos, & ſchiſmaticos, & degradatos omni prælatione, iō nemo poteſt manere ſubditus eorum etiam ſi velit. Et cum dicitur, quod hæretici, & ſchiſmatici volunt ſubeſſe talibus prælatis. Dicendum,quòd non conſtituitur inde iuriſdictio, tum quia Eccleſia conſtituit illos ineptos ad prælaturam,vt nemo eis poſſit ſubeſſe,ergo licet velit quis effici,vel manere ſubditus illis non pōt,tum quia ſuper oēs hæreticos, & ſchiſmaticos Eccleſia habet poteſtatem, licet enim de facto ſe ſubtrahant Eccleſiæ,tñ de iure ſubiecti manēt, & poteſt Eccleſia ſubijcere eos cui voluerit, & ideo licet hæretici ſint poteſt eos ſubtrahere cui voluerit, & ſubdere cui voluerit, & tamen ſubtrahit eos poteſtati hęreticorum,& ſchiſmaticorum prælatorum,ergo non ſunt illis ſubditi,& ita illi non habebunt vſum clauium propter defectū materiæ. Ad primum dicendum,quòd tam poteſtas conficiendi, quàm clauis manet in omnibus iis,& tamen vſus conficiendi non poteſt tolli,vſus autem clauium poteſt tolli non quidem quaſi vſus conficiendi indelebilius adhęreat ordinato quàm clauis vſus, ſed quia vterque exigit materiam, & nō poteſt priuari tacerdos materia conficiendi, poteſt autem priuari materia vſus clauium, materia enim conficiendi eſt panis triticeus, qui vbique haberi poteſt, neque Eccleſia hunc poteſt tollere prædictis, ideo illi poſſunt conficere quādocūque voluerint,materia autem vſus clauium eſt homo ſubditus:& quia licet homo vbiq; haberi poſſit vbiq; tñ hō ſubditus non pōt hŕi ab iſtis, cū ſubiectio oīs,& prælatio in ſpūalibus cōſtituat̄ p eccleſiā,q̄ priuat iſtos omni prælatione, & ſubditos liberat ſubiectione eorū, non poſſunt iſti aliquando inuenire materiam aliquam, quandiu ſic manent, ergo impoſſibile eſt, quòd ſic manentes aliquem abſoluant, aut ligent.

Ad ſecundum concedendum eſt ſimpliciter,quòd poteſtas actiua ſpiritualis poteſt exire in actum, quandocunque voluerit ſi materiam habeat:vbi tamē materia deeſt, impoſſibile eſt exire in actum, & ita eſt in propoſito.

Ad tertium dicendum,q̄ ſi peccatum, & pœna cōſiderentur quantum ad oppoſitionem, quam habent ad effectum ſpiritualem,magis impedit culpa, quam pœna, quia tamen quædam pœnę ſunt, quibus annexa eſt priuatio materiæ per accidens impedietur ibi effectus poteſtatis ſpiritualis,non enim, quia iſte pœnam habet caret vſu clauium, ſed quia accidit cum illa pœna eſſe carentiam materię, quæ fit per priuationē factam ab eccleſia.vñ interdum iſta materię carētia magis conſequitur culpam,qnam pœnam,ſicut hęretici, & ſchiſmatici carent vſu clauiū pp hæreſim, & ſchiſma,& tñ hæreſis,& ſchiſma culpę ſunt, & non pœnę, qñ aūt ſunt culpę,aut pœnę,quas non comitatur carētia materiæ,non priuatur quis vſu clauiū propter culpam,nec propter pœnam.

An ſacerdos poſſit extendere vſum clauis quem habet ſuper quemlibet hominem. Et quod duplex eſt poteſtas in abſolutione ſacramentali. Et quare in Eccleſia facta eſt iuriſdictionum diſtinctio.
Quæſt. LXXXVI.

QVAERETVR nunc circa eos ſuper quos exercetur poteſtas clauium. Et eſt dubium an ſacerdos poſſit exercere vſum clauis, quā habet ſuper quemlibet hominem.

Aliqui dicunt,q̄ ſic,quia poteſtas clauium deſcendit ab illa conceſſione facta Apoſtolis. Io.20.ſaccipite ſpiritum, & quorum remiſeritis peccata remiſſa erunt,cum ergo non expreſſerit ibi ſpecialiter de aliqbus, ſed generaliter de omnibus.ſ.quorum remiſeritis.i.quorumcunque, vī q̄ ſupra quemlibet hominē poſſit ſacerdos quilibet exercere vſum clauium.Item clauis ſpiritualis dicitur ad ſimilitudinem clauis corporalis,ſed clauis corporalis, quæ aperit vnam ſeram aperit omnes ſimiles, & tamen peccatum in omnibus hominibus eſt eiuſdem rationis, vtpote ſuperbia, vel auaritia,aut fornicatio.ergo quicunque poteſt abſoluere vnum hominem a fornicatione poterit omnes homines a fornicatione abſoluere, & ita de omnibus aliis peccatis, ergo quilibet ſacerdos poterit abſoluere omnes homines. Item ſacerdos noui teſtamenti eſt excellentior ſacerdote veteris teſtamenti, & tamen in veteri teſtamento quilibet ſacerdos poterat diſcernere de lepra,apud quoſcunque homines, vt colligitur Leuitic.decimotertio capitulo,ergo poterit in nouo teſtamento quilibet ſacerdos abſoluere omnes homines.

Dicendum, q̄ non poteſt, quilibet ſacerdos indiſtinctę in omnes homines exercere vſum clauis ſuæ, quia ſequeretur confuſio, iudicium enim ſpirituale debet eſſe ordinatius,quam iudicium temporale, ſed in temporali iudicio non poteſt quilibet iudex iudicare quemlibet hominē,vt non ſequatur incōueniens, a fortiori ergo in iudicio ſpirituali. Pro quo ſciendū, q̄ neceſſe eſt poni aliquem iudicem in ſpiritualibus communem omnibus, & ſub illo poni alios iudices, quorum quilibet non præſit omnibus, ſed aliquibus. Sicut enim eſt in arte medicandi ponuntur præcepta generalia artis medicinę,quæ ſunt ad omnes hoīes.& vltra illa ponuntur mēdici,qui applicent illa particulatim ſingulis hominibus,ſicut eis expedierit. Ita & in

principatu politico. nam præter illum qui leges condit qui indifferenter ſe haber ad omnes, & ille vnus eſt, ponuntur multi iudices, qui leges conditas applicent variis cauſis, ſicut exegerit conditio cauſarum. In cœleſtibus eodem modo ſub ordine poteſtatum quę præſunt indifferēter omnibus hominibus, ponūtur principatus qui ſpecialiter præſunt prouinciis ſingulis, & ſub his ponuntur angeli qui ſingulis hominibus ſpecialiter in cuſtodiam deputantur. Ita in eccleſia militanti eſſe debet,cum enim illa ſit vnum corpus,neceſſe eſt poni vnum qui generaliter preſit omnibus,& ſub illo alii ſint habentes poteſtatem diſtinctam ſuper alios,& nemo illorum omnibus preſit,& quia vſus clauium exigit materiam ſuper quam exerceatur,& dicit prelationem in exercente,erit materia propria exercentis clauem ille qui ſubditus eſt ei,qui ergo habet in eccleſia vniuerſalem prelationem poteſt vti claue indifferenter in quoſcunque, qui autem non preeſt omnibus,non poteſt ſuper omnes exercere vſum clauium, ſed ſolum ſuper illos, qui ſibi in partem ſolicitudinis, & ſubiectionis dati ſunt, excepto articulo neceſſitatis,quia tunc quilibet preeſt toti mundo,quia eccleſia, quę diuiſit principatus dans ſingulis ſacerdotibus,& prælatis diſtinctos ſubditos, voluit indiſtinctos eſſe in illo articulo, & quēlibet ſacerdotem tunc preeſſe omnibus hominibus, ideo ſine aliqua noua conceſſione poteſtatis poterit claue vti indifferenter in omnes homines.

Ad primum quidam dicunt, q̄ in abſolutione ſacramentali duplex poteſtas requiritur.ſ.ordinis, & iuriſdictionis. Prima poteſtas eſt equaliter in omnibus ſacerdotibus,ſed non ſecunda, & ideo dicunt,q̄ quādo Chriſtus dedit Apoſtolis omnibus cōiter poteſtatem remittendi peccata,intelligitur de poteſtate,quę cōſequitur ordinem, vnde & ſacerdotibus quādo ordinantur dīr illa verba, ſed Petro dedit ſingulariter poteſtatem remittendi peccata hic in litera, vt intelligatur, q̄ ipſe pre aliis habet poteſtatem iuriſdictionis, poteſtas autem ordinis quantum de ſe eſt extendit ſe ad oēs homines ſoluendos,ideo dixit Chriſtus quorū remiſeritis peccata.i.quorumcunque,& tamen dicūt, q̄ hoc Chriſtus innuebat intelligendum preſuppoſita poteſtate collata Petro,ſecundum cuius ordinationem diſtinguerentur ſubditi præ cęteris.

Dicendum,q̄ iſta ſolutio ſupponit multa dubia, & difficultates,de quibus hic non eſt dicendum, quia de poteſtate Petri,quę eſt,& qñ data eſt, & qūo ſe habet ad cęteros propoſuimus dicere in libro noſtro de origine,& diſtinctione iuriſdictionum. iſti aūt preſuppount bis collatam eſſe poteſtatem remittēdi peccata. Alii tamen dicunt,& forte melius,q̄ vnica fuit collatio poteſtatis, & quando nunc Chriſtus dixit Petro tibi dabo, &c. q̄ nihil dederit,ſed ſolum promiſerit dare,q̄ ipſa verba indicant, quia non dixit accipe claues regni cęlorum, ſicut poſtea dixit accipite Spiritū ſanctum.Io.20.ſed tibi dabo,ideo dicunt, q̄ tunc promiſſę fuerunt Petro claues,ſed non datæ fuerunt. poſtea autem datę fuerunt non quidem ei ſoli,ſed communiter cum aliis,quando Chriſtus dixit accipite Spiritum ſanctum, de quo tamen dicetur magis vbi ſupra. Etiam dicunt, q̄ Chriſtus per hęc verba tibi dabo,&c.voluerit q̄ Petrus eſſet maior omnibus Apoſtolis iuriſdictione.

Dicendum,q̄ verum eſt, q̄ ſucceſſores Petri, ſunt maiores poteſtate oībus epiſcopis, & ꝑlatis eccleſię, & tamen an hoc ſignare voluerit Chriſtus in his verbis,& an tempore Petri ſic fuerit, q̄ ipſe maior eſſet iuriſdictione oībus aliis, & diſtingueret eis ſubditos quibus preeſſe deberent,magnū dubium eſt, de quo nunc non dicetur,ſed vbi ſupra.

Aliter potest dici, q̄ Christus nihil tradidit in lege sua de cæremonialibus, neque de foralibus. in lege.n. veteri, quia loquebatur populo rudi, qui faciliter errarent, nisi circa oīa instruerētur, dedit Deus leges multī particulares, ēt circa q̄ctus, & omnia foralia. in nouo autem testō cum daretur lex populo perfectiori, non tradidit Christus aliquid de istis particularibus. distinguere autem populos per subiectionem, & prælationem pertinebat ad particularia, ideo Christus nō curabat de illo, & ita hic non distinxit iurisdictionem Apostolorum, sed omnibus tradidit eandem potestatem remittendi peccata, & vbicunque esset quilibet eorum posset remittere peccata. Quod autem postea distinctæ fuerint iurisdictiones ab ipsis Apostolis, & successoribus Apostolorum, factum est dictante Spiritu sancto, vt ecclesia melius, & ordinatius regeret. Christus tamen inter eos dr̄iam iurisdictionum non fecit, sed potestatem remittendi peccata omnibus tribuit, sicut & nunc quilibet sacerdos in articulo necessitatis habet iurisdictionem super omnes homines, & quantum ad omnes casus.

Ad secundum dicendum, q̄ sic est de claui spūali, sicut de corporali, clauis enim corporalis non potest aperire, nisi propriam seram. i. eam quæ habet similitudinem ad ipsam, ita clauis spiritualis propriam serā aperit, & illa est materia propria, quæ subiicitur clauibus. i. subditus in quem est iurisdictio, ideo solum illum potest quis absoluere auctoritate clauium q̄ subditus sibi est.

Ad tertium dicendum, q̄ in ecclesia est distincta iurisdictio, vt tollatur confusio, & omnia aptius gubernentur. alias enim sicut potestas ordinis est eadem in omnibus sacerdotibus, ita vsus clauium esset idem, & indistincta iurisdictio, quia tamen sunt variæ regiones & populi, conueniens fuit distingui iurisdictiones, & ita non haberet quilibet vsum clauium super omnes, in veteri autem testamento non erat necessaria iurisdictionum distinctio, quia erat vnicus populus, & gēs, & vnicum templum, in quo conueniebant omnes Iudei, ideo eum possent conuenienter gubernari existēte vnitate iurisdictionis, non debuit dari distinctio: immo fuit valde conueniens esse identitatē iurisdictionū, vt sic crederetur esse vnus, & idem Deus cui omnes illi ministrabant. eadem enim fuit causa de templo. voluit enim esse Deus vnicum locum in quo sacrificia sibi fierent, ne si in pluribus locis hoc fieret plures dii esse putarentur.

An sacerdos semper possit exercere vsum clauium super subditos eius. Et quòd materia actus clauium duplex est. Et q̄ potestas ordinis datur immediate a Deo. Et quomodo episcopus est immediatus prælatus omnium de suo episcopatu. Papa autem quare non omnium hominum. Et quinque casus exponuntur, in quibus curator animarum debet remittere subditum ad superiorem. Item in quibus casibus irregularitas committatur. Denique agitur de absolutione excommunicati, & de Eucharistiæ susceptione in comparatione absolutionis. Quæst. LXXXVII.

QVAERETVR an sacerdos semper possit exercere vsum clauium super subditos suos.

Aliqui dicunt, q̄ non, quia vt ait Augustinus nullus debet sacerdotis officio vti, nisi immunis sit ab eis, quę ī aliis iudicat, & tamen interdum sacerdos est in peccato, sicut subditi. etiam in eodem genere peccati: immo & interdum est particeps in eodem vitio numero, sicut quando sacerdos cognouit carnaliter subditam sibi mulierem, ergo videtur, quòd nō possit semper vti in subditos clauibus. Item per vsum clauium purgatur homo ab omnibus defectibus, sed interdū peccatis est annexa excommunicatio, vel irregularitas a quibus non potest absoluere simplex sacerdos. ergo non potest semper vti clauibus super subditos, saltem quando tales defectus habuerint. Item sacerdotium noui testamenti fuit figuratum per sacerdotium veteris testamenti, sed ibi non poterant minores sacerdotes de omnibus iudicare, sed fiebat recursus ad superiorem sacerdotem, & seniores in arduis negociis. Deut. 17. ergo quando grauia peccata occurrerint in subditis, non poterit sacerdos simplex absoluere illos.

Alii dicunt, q̄ possit sacerdos vti clauibus in subditos semper, & quantum ad omnia. Quia cui committitur, quod maius est, committitur quod minus est, potissime quando vnum subordinatur alteri, & tamē absolutio a peccatis omnibus ordinatur ad eucharistiam, vt digne possit sumi. 1. Cor. 11. probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & probatio ista erat p hoc, q̄ conscientia purgetur ab omni crimine p absolutionem sacerdotalem, & tñ cuilibet sacerdoti commissum est dare oībus subditis suis eucharistiam. ergo competit ei quod minus est, s. absoluere eos ab oībus peccatis. Item gratia quantumcunque parua sit tollit oīa peccata, quia nulla gratia stat cum pctō aliquo. & tñ sacerdos ministrat sacra in quibus cōfertur gratia. ergo sacerdos potest absoluere ab omnibus peccatis, quia alias gratia non dabitur.

Dicendum, q̄ cum potestas ordinis in oībus sacerdotibus sit eadem, quantum est de potestate ordinis, quilibet sacerdos posset absoluere quoscūque hoīes, & de quibuscunqne peccatis; actus tñ clauiū requirit materiam. Et ista materia est duplex. s. hō & peccatū hoīs. est. n. hō qui absoluitur, & ligatur, pctm̄ aūt est in quo hō ligatur, vel de quo absoluitur, materia tñ propria clauium non hr̄, nisi p iurisdictionem, cū requirat prelationem in exercente vsum clauium: potestas autem ordinis datur homini immediate a Deo, potestas autem iurisdictionis vr̄ descendere a superioribus in inferiores, & quia iurisdictio est respectu materiæ, sicut superior determinat inferiori materiam, quæ est homo. s. quos hoīes habeat subditos, ita determinat ei materiam, quæ est peccatum. s. de quibus peccatis absoluat. Et quoniam istæ sunt duæ materiæ distinctæ, respectu eiusdem actus concurrentes, pōt superior arctare inferiores circa vnam non arctando circa aliam, & quia cum potestas ordinis sit æqualis in oībus sacerdotibus, sicut si superior non distingueret iurisdictiones dando quosdam subditos vni, & alios alteri, posset quilibet exercere actum clauis super omnes homines, ita si non arctauerit superior inferiores retinendo sibi absolutionem quorundam peccatorum, pertinebat ad quemlibet sacerdotem absoluere in omnibus peccatis, & propter hoc in quibusdā regionibus sacerdotes simplices sunt minoris potestatis quam in aliis, quia prelati illarum terrarum plura cōsueuerunt sibi retinere.

Potestas ordinis datur immediate a Deo.

Sed obiicietur, q̄ tunc quando quis ordinaretur in sacerdotem, cum detur sibi potestas ordinis, nisi exp̄sse inhiberetur vsus clauium, vel arctaretur quantum ad determinatam materiam, posset absoluere oēs, & quantum ad omnia peccata, & tamē falsum est, quia ordinatus in sacerdotem neminem potest absoluere, & de nullo peccato, nisi sibi expresse committatur: ergo non limitatur iurisdictio per hoc, quia superiores arctant inferiores.

Dicendū, q̄ quilibet eps habet immediatā iurisdictionem super omnes de episcopatu suo in ipiritualibus, & quando ordinat aliquos in sacerdotes, accipit eos in adiutores, quia ipse solus non potest sufficere omnibus subditis: ipse autem cum sit prælatus immē-

immediatus oīum de ep̄atu suo, iurisdictionem totā sibi retinet, tam quantum ad subditos, ita q̄ illi sunt subditi eius, & non alterius, quā ēt ad peccata. s. q̄ ipse absoluere possit de peccatis eorum, & non alius, nisi ergo expresse committat semper sibi retinet. Et ideo licet ordinet aliquem in sacerdotem non habet ille aliquam iurisdictionem, nec quantum ad subditos, neque quantum ad peccata, & ideo non est opus, q̄ inhibeat ei exercere iurisdictionem, quia hoc esset si actualiter consequeretur iurisdictionem, nā tunc posset illa vti quousque inhiberetur, & tñ nullam consequitur cum totam sibi retineat episcopus eo, q̄ est p̄latus immediatus omnium de suo episcopatu, ideo ad hoc, q̄ aliquam iurisdictionem, & vsum clauiū habeat ordinatus necesse est, q̄ committatur sibi p episcopum cuius est tota iurisdictio, & qui illam sibi totā retinet, & ideo sicut quot subditos ei commiserit ep̄s tot habet, ita in quot peccatis concesserit ei absoluere, in tot absoluet, & non plus. Et propter hoc quando committitur alicui sacerdoti cura animarum dant ei casus, in quibus possit absoluere. i. dicitur ei, q̄ possit absoluere in omnibus, præterquam in tali, & tali, & tunc potest episcopus reseruare quos voluerit, & respectu cuiusdam sacerdotis potest reseruare multos, & respectu alterius pauciores, sicut ei placuerit, & viderit expedire, & hoc totum est, quia ep̄s est prælatus immediatus omnium de suo episcopatu, nam si non esset immediatus prælatus, sed esset alia iurisdictio sub sua, ille qui assumeretur ad illam iurisdictionem ordinariam eo ipso, q̄ assumeretur posset vti claue, etiam si non fieret sibi expressa concessio, dum tamen non fieret sibi expressa inhibitio vsus clauium. Sic est de episcopis respectu Papæ, nam licet Papa sit vniuersalis prælatus non tamen est prælatus proprie immediatus omnium hominum, accipiendo immediatum prælatum. i. q̄ non habeat sub se alios prelatos directe subiectos, licet sit immediatus prælatus. i. potens vti claue immediate super quemlibet hominē, ideo non se hēt oīno Papa ad oēs hoīes fideles, sicut episcopus ad omnes de suo episcopatu, quia episcopus sub se nullos habet habentes ordinariam iurisdictionem. sed curati omnes sunt commissarii, & sic tota iurisdictio est episcopi immediate, & si nollet ponere curatos, sed ipse administraret licite faceret, si sufficeret ad hoc. Papa autem habet sub se alios habentes iurisdictionem ordinariam, ideo ep̄s eo ipso, q̄ consecratur hēt vsum clauis plenū, & non indiget episcopali commissione aliqua, sed ipso iure hēt vsum clauis plenum, nisi expresse sibi interdicat̄, vel arctetur a Papa: qui aūt ordinantur in sacerdotiū ab epō nō sortiuntur illico iurisdictionē aliquam, vñ si non cōmittatur eis specialiter non poterunt vti claue, immo ēt si detur alicui cura aīarū ab epō. i. determinent̄ sibi certi subditi, si non dat̄ ei potestas vtendi claue in tali, & tali casu, non poterit vti, eo q̄ totū hoc venit ex commissione, & nihil est ordinariū, si tñ committatur alicui cura aīarum, & dicat̄ q̄ cōmittuntur ei oīa, quę solent cōmitti aliis curatis, quantū ad vsum clauium potest generaliter absoluere in oībus, nisi in quinq; casibus, in quibus debet remittere subditum ad superiorem, & sunt isti casus multū generales, quia sub quolibet eorū cōprehenduntur multi alii. Primus est, q̄ñ est aliquod delictum pp quod imponenda est pœnitētia solennis, nam illam pœnitentiam imponere ad solum episcopum pertinet: non enim imponitur, nisi p delictis horrendis, & scandalosis nimium, & publicis vt dicunt Aug. & Ambrosius, & Origenes, & de hoc Magister. 4. sen. distin. 14. Scire enim pro quo peccato sit imponenda pœnitentia solennis ad quēlibet sacerdotem pertinet: illam tñ imponere pertinet ad solū

A ep̄m, eo q̄ pnīa solennis non est sacr̄alis, sed magis, quasi fori contentiosi, ideo dicit Ambr. solennis pnīa est, quæ fit extra ecclesiam in manifesto in cilicio, & cinere. sacerdotes autem simplices non habent iurisdictionem fori exterioris, vel contentiosi, ideo ipsi nō imponunt solennem penitentiam, sed remittere debent pœnitentem ad ep̄m qui illam imponit, & pro arbitrio terminum præfigit.

Secundus casus est in excōicatis a quocunque iudice, vel a iure. Nā sicut excōicatus non p̄t exercere vsū clauium, ita nec super eum exerceri potest, sed remittendus est ad superiorem, vt infra dicetur.

Tertius est q̄ñcunq; inuenīt q̄cta irregularitas. nam non p̄t ab illa absoluere sacerdos simplex, sunt autem multa pcta in quibus committitur irregularitas, cū ēt sępissime sine pctō committatur, & in illis, qui vult absolui, debet remitti ad superiorem.

Quartus est quantum ad incendiarios ecclesiarum.

Quintus est propter consuetudinem. s. quando in aliquo episcopatu est consuetudo remitti maiora crimina ad superiorē, non poterit simplex sacerdos absoluere ab illis, quia consuetudo in istis multum iuris tribuit, vel aufert.

Ad primum dicendum, q̄ auctoritas Augu. intelligitur de congruitate. i. q̄ ad hoc, q̄ digne sacerdos vtatur claue absoluendo non debet esse in peccatis illis, de quib⁹ alios absoluit, quia peccat ministrādo sacr̄m istud in pctō mortali, & tñ effectus clauium non est minor ab eo qui est in pctō mortali, quam ab eo qui est in charitate, dum tamen non sit alias suspensus, vel priuatus iurisdictione.

Sciendum tñ, q̄ qñ sacerdos absoluens est in pctō, aut est in tali peccato, in quali subditus, aut non. si in dissimili, licet sit increpabilis, & peccet ministrando, non tamen est maxime increpabilis. si autem sit in simili peccato, est magis increpabilis, & tamen neutro modo impeditur absoluere, nec est inconueniens aliquod absoluendo, nisi ex parte ipsiusmet sacerdotis, qui indigne vtitur claue, ex parte autem absoluti, nec est inconueniens, neque scandalum. Si autem sit in eodem peccato, sicut in casu dato. s. q̄ cognouit subditam suam. Dicendum, q̄ non debet ipse audire confessionem illius, sed remittere eam ad alium. & ipsa non deberet confiteri ei, etiam si ipse vellet, sed confiteri alteri si posset de iure, vel petere licentiam ab eo confitendi alteri, & si ille licentiam denegaret, deberet recurrere ad superiorem, & non confiteri illi, quia nec est honestum, neque tutum. Primo propter periculum incidendi, iterum in simile peccatum, scilicet, quòd sacerdos solicitabit mulierem. Secundo, quia erit occasio minus merendi, nam cum ambo sint conscii minus verecundabitur mulier confiteri illi, quam confiteri alteri. & tamen verecundia est magna pars satisfactionis, cum sit valde pœnalis. quantum ergo detrahitur magnitudini verecundiæ tātum tollitur de fructu pnīę. Tertio, quia apud eos qui talia scirent viderēt sacr̄m pnīę deludorium. s. q̄ idē peccabat, & a pctō absoluebat. si tñ absolueret sacerdos in tali casu, absolutio vera est, quia non est ille suspensus ab vsu clauium quantum ad illam mulierem. Ad secundum dicendum, q̄ in sacro pnīę purgatur homo ab omnibus defectibus culpę, idest ab omnibus maculis pctōrum, non tñ ab omni reatu pœnę, siue pœnę futurę, siue pœnę p̄tis sęculi, & hmōi est pœna irregularitatis, & pœna excommunicationis. Sed non est idem iudiciū de vtroque. irregularitas enim in multis casibus committitur, scilicet in homicidio, in bigamia, in celebratione quando quis est excommunicatus, vel suspensus, & in similibus: & interdum tamen committitur irregularitas sine pctō, vt in bigamia, qa

poteſt quis tranſire ad ſecundas nuptias, vel accipere corruptam in vxorem, & non eſt peccatum, cū tamē ſit in bigamia: idem in iudice occidente malefactorē, & in aduocato in criminali, & in tabellione conſcribente ſententiam. nam irregulares ſunt, & tamen nō peccāt. interdum irregularitas ꝯhitur cum pctō, ſicut in homicida voluntario iniuſto, & in eo qui excommunicatus ſcienter celebrauit. De irregularitate primo mō non eſt ad propoſitum, quia in confeſſione materia eſt pctm̄. vbi autem nullum pctm̄ eſt, nullo mō pertinet ad ſacrm̄ pnīæ. Si autem conſequat̄ irregularitas pctm̄. dicendum ꝙ non ſunt neceſſario connexa. vnde pōt quis abſolui ab vno non abſolutus ab alio, vt ſiquis committens homicidium voluntarium incurrit irregularitatem, poteſt abſolui ab homicidio non abſolutus ab irregularitate, quod fiet per minores ſacerdotes, aut ſaltem per epiſcopos: poteſt tamen liberari ab irregularitate hac non abſolutus ab homicidio, vt ſi non doluit de peccato, neque confeſſus eſt, & tamen obtinuit a Papa diſpenſationem ſuper homicidio.

Dicendum ergo, ꝙ cum vnum poſſit tolli ſine altero, aut ille qui per pctm̄ incidit in irregularitatem, aut vult abſolui ab vtroque, aut non curat de irregularitate, vtpote ſi vult manere in ſtatu laicali. Si ſecundo modo abſoluet eum ſacerdos ab homicidio, & nō remittet eum ad aliquem pro diſpenſatione ſuper irregularitate, neque oportet, ꝙ ipſe vadat pro diſpenſatione, quia manere in irregularitate non eſt eſſe in peccato mortali. Si autem vult primo modo:

Dicendum, ꝙ ſacerdos abſoluet eum a pctō, non oportet, ꝙ eum remittat ad ſuperiorē, quia ſacerdos nunquam remittit ad ſuperiorem, niſi qñ ipſe non pōt abſoluere a pctō, & tñ hic pōt abſoluere ſupponēdo, ꝙ poſſit abſoluere in homicidio, ideo non eſt neceſſe ꝙ remittat peccatorem ad ſuperiorem, ſed ipſe ſi vult diſpenſationem circa irregularitatem adibit ſuperiorem. In excommunicatione autem ſecus eſt, quia ſemper debet remitti. Et ratio eſt, quia ſicut excommunicatus non habet vſum clauium, eo ꝙ eſt priuatus oī vſu iuriſdictionis. i. ſuſpenſus ab illa, quandiu manet excommunicatus, ita ſuper excōicatum nemo poteſt exercere vſum clauium, quandiu ſic manſerit, eo ꝙ p excommunicationem elicitur de eccleſia, & priuat̄ participatione ſacrorum, ideo abſolutio ſacrālis non poteſt fieri ſuper ipſum, ſed oportet prius abſolui ab excōicatione per quam reducitur ad eccleſiā, & tunc confitebitur, & abſoluetur. pro abſolutione aūt ab excōmunicatione debet ſemper ſacerdos ſimplex remittere confitentem ad ſuperiorem. i. ad eum qui abſoluere poſſit. nā ad ſimplicem ſacerdotem non ptinet abſoluere ab aliqua excōicatione. nam excōicatio aut eſt lata ab hoīe, aut a iure. ſi a iure nunquam poteſt ſacerdos ſimplex abſoluere, ſed Papa, vel epiſcopus. ſi ab homine: non poteſt abſoluere, niſi qui tulit eā, vel ſuperior, ideo ſemper pro abſolutione ab excommunicatione remittendus eſt.

Et tunc ſciendum, ꝙ aut ſacerdos ſciuit illum excōmunicatum antequam confiteretur, aut poſt. Si ante: debet eum remittere ad iudicē pro abſolutione, antequam audiat confeſſionem eius, & poſtea audiet confitentem. Si vero ſciuit poſt confeſſionem. i. in ipſa confeſſione, nō debet eum abſoluere, ſed remittere ad abſoluendum ab excommunicatione, & cū redierit iterum confitebitur, quia confeſſio prior nō eſt pars ſacrī, cum fuerit facta ab excōicato. Si vero contingat, ꝙ poſt confeſſionem, & abſolutionem ſacrālē comperiat illum eſſe excōicatum, remittet eum abſoluendum ab excōicatione, & tunc iterabitur confeſſio, & abſolutio ex cauſa dicta.

Ad tertium dicendum, ꝙ illud intelligitur de cauſis foralibus, quia inter Iudæos nullum erat iudicium fori conſcientiæ, & in illis foralibus, ſiue eſſent cauſæ ciuiles, ſiue criminales, ſi dubitaretur a iudicibus minoribus qui Leuitæ erant, vel ſacerdotes, vel alii de populo, remittebatur cauſa ad ſummum ſacerdotem & ſeniores qui præerant domui iudicii, & quantum ad hoc eſt aliqua ſimilitudo prælatorum ad ſimplices ſacerdotes, quia illi reſeruant ſibi abſolutionē in cauſis arduis, in quibus ad eos recurritur, vt ſupra dictum eſt, & ideo in talibus ſacerdos ſimplex remittet confitentem ad ſuperiorem.

Ad primum argumentum alterius partis dici pōt vno modo, ꝙ non eſt maius dare euchariſtiam, quam abſoluere ab oībus peccatis, quia licet res ſacrī in euchariſtia. i. Chriſtus ſit melior, quam abſolutio ſacrālis, nobis tñ melius, & fructuoſius eſt abſolui a peccatis, q̄ ſuſcipere euchariſtiam, ſicut maioris efficaciæ eſt ſacrm̄ baptiſmi, quam ſacrm̄ euchariſtiæ, ideo non eſt inconueniens, ꝙ alicui committatur dare euchariſtiam alteri, cui non committatur abſoluere illum ab omnibus peccatis.

Item qđ prę ſupponitur falſum eſt. ſ. ꝙ abſolutio a peccatis ordinetur ad euchariſtię ſuſceptionem, nam licet verum ſit, ꝙ ad hoc, ꝙ quis digne ſumat euchariſtiam debet eſſe mūdus ab omni pctō per abſolutionem ſacerdotalem, tamen abſolutio a peccatis præcipue ordinatur ad vitam æternam habendam. nam nō peruenitur illuc, niſi puris mentibus, quę purę fieri non poſſunt, niſi per ſacramentum pęnitentiæ.

Aliter poteſt dici, & planius, ꝙ licet melius, & maius ſit id quod datur in euchariſtia, quā in abſolutione a peccatis, tamen maiorem diſcretionem requirit abſolutio, quam diſpenſatio ſacramenti euchariſtiæ, & maiora inconuenientia ſequerentur, ſi cuilibet cōmitteret collatio eius abſoluendo, quam diſpenſatio euchariſtię, ideo licet cuilibet curato competat diſpēſare ſubditis euchariſtiam, non competit ei abſoluere eos ab omnibus peccatis.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ in oībus ſacris gra cōfertur. ſ. in quibuſdā de nouo, vt in baptiſmo, & pnīa. In aliis vero pręexiſtēs augetur, ſicut in cæteris ſacramentis. Et cum dr̄, ꝙ per quamlibet gratiam tollūtur oīa peccata, verum eſt, & tñ nulla gratia datur manente pctō aliquo, & quia quandiu quis non abſoluitur a peccatis manet in illis, non eſt inconueniens, ꝙ ſacerdos ſimplex non poſſit abſoluere a quibuſdam peccatis, & tamen per ſacramenta ab eo miniſtrata gratia conferatur, ſed non conferretur, quandiu iſte non fuerit abſolutus de peccatis ab eo, a quo de iure abſolui poteſt.

An ſacerdos minor poſſit vti claue in ſuperiorem ſuum. Et quod Pontifex non poteſt ſeipſum abſoluere, ſed abſoluitur a ſubdito.
Quæſt. LXXXVIII.

QVAERETVR an ſacerdos minor poſſit vti claue in ſuperiorem ſuum.

Dicunt quidam ꝙ non, quia vſus clauium exigit iuriſdictionem in vtente, & propriam materiā in quam exerceatur, ſed materia propria eſt ſubditus, præced. q. & q. 88. ergo in ſuperiorem non poterit inferior vti claue, quia ille non eſt ei ſubditus, nec habet iuriſdictionem in eum.

Item eccleſia militans imitatur triumphantem in ordine, & gubernatione, & tamen in angelica hierarchia, nunquam inferior angelus purgat, perficit, aut illuminat ſuperiorem, ergo in eccleſiaſtica hierarchia, nunquam inferior vtet claue ſacrāli in ſuperiorē, quia clauis purgat, & illuminat. nam purgat a peccato, & illuminat inſtruendo qualiter cauenda ſint de cętero.

Item iudicium eccleſiæ eſt magis ordinatum, quā ſęculare, & magis forus conſcientiæ, quam forus exterior eccleſiæ, & tñ in exteriori foro inferior nunq̄ poteſt excommunicare, neque abſoluere ſuperiorē, ergo neque in foro conſcientiæ.

Dicendum, ꝙ proprie accipiendo inferiorē, nunq̄ inferior abſoluit ſuperiorem, & tñ ille qui alias erat inferior factus ſuperior in aliquo caſu abſoluit ſuperiorem. i. eū qui alias eſt ſuperior, & in illo efficit inferior, & hoc neceſſe eſt fieri, quia illi qui ſunt ſuperiores in eccleſia, ſunt circundati infirmitate, & peccare pūt, non pūt tñ liberari a peccatis, niſi per ſacrm̄ pnīę, cuius efficacia conſiſtit in abſolutione, & tñ idem nō pt abſoluere ſeipſum: ergo neceſſe eſt, ꝙ abſoluat̄ ab alio, & ſic a minori abſoluetur.

Item quia ſimile eſt de ſuſceptione euchariſtiæ, & abſolutione ſacrāli, & tñ prælatus ſuſcipit euchariſtiā de manu inferioris. ergo etiam ab inferiori poterit abſolui ſacrāliter, nam remiſſio peccatorum eſt, quędam diſpoſitio, vel præparatio conueniens ad ſuſcipiendum euchariſtiam digne. Cauſa prædictorum eſt, quia clauis eſt poteſtas quædam, quæ de ſe indifferens eſt ad omnes, & quilibet poteſt per eam abſolui, nec deficit aliquid, niſi iuriſdictio. ſ. vt ſit ſubditus ille, qui debet ſuſcipere effectum clauium, & tñ prælatus poteſt effici ſubditus: ergo poterit clauis inferioris ſuper eum, nam prælatio, & ſubiectio per ordinationē eccleſiæ introducta eſt. ipſa ergo eccleſia, quæ conſtituit iſtum prælatum, & illos ſubditos, conſtituit iſtum ꝙp neceſſitatem ſubditum inferiorū in caſu. ſ. inquantum ipſe peccator eſt indigens effectu clauium, ideo ſicut auctoritate eccleſiæ prelatus exercet ordinarie iuriſdictionem ſuper inferiores in foro pnīæ, ita & inferior, quem prelatus elegerit, exercet in eum vſum clauium, tanquam in ſubditum.

Ad primum ꝓcedendū, ꝙ vſus clauium, nunquam eſt, niſi ſuper propriam materiam, quę eſt homo ſubditus, & tñ prælatus efficitur ſubditus, nam licet eps inquantum eps ſit maior ſimplici ſacerdote, tamē inquantum peccator indigens effectu ſacrī, eſt minor quocunque ſacerdote potente exercere vſum clauiū. Sicut eſt de medico peritiſſimo ſi ægrotat, & inualeſcente ægritudine ſeipſum curare, neque conſiderare poteſt, & curatur per alium medicum minus peritū, nam ille inquantum medicus maior eſt eo qui curat ipſum, tamen inquantum ęger indigens aliena curatione minor eſt quocunque medico quantumcūque imperito, & ſic a quocunque curari poteſt, tanquam a maiori.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ non eſt omnino ſimile de angelica hierarchia, & eccleſiaſtica, quia ſtatus angelorum non poteſt peruerti, neque poteſt accidere aliquis defectus in eis, ideo ille qui ſemel eſt ſuperior in angelis ſemper eſt ſuperior, quia nullus defect⁹ ei accidere poteſt, fm̄ quem efficiatur inferior, & ſic maiores, nunquam purgantur, perficiuntur, & illumi nantur ab inferioribus. In hoībus autem in quibus cō ſiſtit eccleſiaſtica hierarchia accidit defectus fm̄ quē ſuperiores interdum indigeant adiuuari ab inferioribus, ideo qui prelatus eſt poteſt effici ſubditus, & exercebitur ſuper eum effectus clauium.

Ad tertium dicendum, ꝙ verum eſt. ꝙ iudiciū fori conſcientiæ eſt magis ordinatum, quam iudiciū exterius, & tñ iudicium exterius eſt quantum ad hoīes, iudicium autem fori conſcientiæ, quantum ad Deum, apud Deum aūt quilibet redditur minor per peccatū quocunque non peccante, vel conſiderato, vt non eſt peccans, & ideo in foro conſcientiæ efficitur quilibet prælatus, vt eſt peccator minor quocunque ſacerdote qui conſideratur, vt ſacerdos, & non vt peccator, & p illum iudicabitur. Apud hoīes aūt non redditur hō per peccatum minor quocunque non peccante, quādocunque peccauerit, ideo non ſubiicitur p̄latus peccator ſubditis ſuis. Et eſt cauſa, quia abſolutio a peccatis non eſt neceſſaria in foro hoīum, ſed in foro Dei, & quia idem non poteſt ſeipſum abſoluere, & prælatus maximus nō habet aliquem ſuperiorem, neceſſe eſt, ꝙ abſoluatur per ſubditos quibus in caſu illo ſubiicitur, quia minor oībus illis eſt inquantum peccator eſt. Et ob hoc ſicut in exteriori iudicio, nemo pt ſeipſum excōicare, ita non pōt committere alicui, ꝙ ipſum excōicet, cum non ſit ibi neceſſitas ſe ſubiicīēdi alteri. in foro aūt pnīæ, quia prælatus peccās efficitur minor quolibet ſacerdote, vt eſt ſacerdos: pōt illi committere poteſtatem abſoluendi ipſum, quia ipſe non poſſet ſeipſum abſoluere. Alia etiam cauſa eſt, quare poteſt ſuperior committere inferiori poteſtatem abſoluendi ipſum, & non poteſtatem excommunicādi ipſum, quia poteſtas clauis in abſoluendo dicit ordinē & iuriſdictionem, dicit tamen principaliter ordinem poteſtas autem excōicandi dicit ſolam iuriſdictionē. poteſtas autem ordinis eſt ęqualis in omnibus, ideo interdum inferior poteſt abſoluere ſuperiorem cui eſt ęqualis in ordinis poteſtate. iuriſdictio autem non eſt ęqualis, ideo inferior nunquam poteſt excommunicare ſuperiorem.

An vſus clauis poſſit exerceri ſuper mortuos, tam beatos, quam damnatos, & in purgatorio exiſtentes. Item quomodo vnius bonum opus alteri prodeſſe poteſt.
Quæſt. LXXXIX.

QVAERETVR an vſus clauis poſſit exerceri ſuper mortuos.

Dicendum, quòd vſus clauis poteſt conſiderari in duobus, ſcilicet in abſoluendo a peccatis, & ligando, & in concedendo indulgentias ad alleuiationem pęnarum.

Quantum ad primum dicendum, ꝙ non prodeſt mortuis vſus clauium, neque poteſt quis de viuentibus exercere ſuper eos vſum clauium, quia aut eſt de mortuis exiſtentibus apud inferos, aut in vita æterna, aut in purgatorio, ſed ſuper nullos eorum poteſt exerceri vſus clauium. De exiſtentibus apud inferos, patet quia effectus clauium eſt remittere peccata. Ioan. 20. quorum remiſeritis peccata remittuntur eis. remiſſio autem peccatorum efficit liberationem a pęnis, & tamen q in inferno ſunt, nūquam liberabuntur a pœna, quia in inferno redemptio non eſt. ergo vſus clauium non prodeſt eis. De exiſtentibus in vita æterna, patet quia vſus clauium eſt abſoluere, & ligare, neutrum tamen poteſt fieri ſuper iſtos. nam abſoluere, aut erit a peccato. i. a macula ſine culpa, large ſumpta, aut erit a reatu pęnę: neutrum tamen eſt in vita æterna, quia decedēres in macula peccati in inferno ſunt, cum moriantur in mortali pęnę. Etiam reatus non manet, quia quandiu quis reus eſt alicuius pęnę non recipitur ad vitam ęternam, ideo non poſſunt abſolui. Ligari etiam non poſſunt, quia ligat ſacerdos per claues ad pœnam, ſiue ad pęnam quam imponit, ſiue ad pœnam a qua non abſoluit, vt declaratum eſt ſupra quæſtion. 81. & tamen illis nulla pœna manet, vt dictum eſt. Etiam ad nullam obligari poſſunt cum iam ſelices ſint, ergo non poteſt quis ſuper eos exercere vſum clauium.

Alia ratio cōis eſt, tam damnatis, quàm beatis, quia vſus clauium eſt aliquid ſacrāle, & poteſtas clauiū eſt poteſtas ſacrālis, vt oſtenſum eſt ſupra 77. ſacramēta,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen ſolum dantur exiſtētibus in via, & ideo eucha- F
riſtia ad quam ordinantur cætera ſacramenta vocatur viaticum, extra de pœnitentia, & remiſſione, capitulo quòd in te, a fortiori ergo cætera ſacramenta non dabuntur, niſi exiſtentibus in via. damnati tamen & beati ſunt extra viam, ſ. in termino, ideo claues non poſſunt eis proficere.

De exiſtentibus in purgatorio dicendum ēt ꝙ non poſſunt eis prodeſſe claues abſoluendo, & ligando. Primo, quia claues habent exercitium ſuper viatores: exiſtentes tn̄ in purgatorio licet non ſint proprie in termino: magis tn̄ ſunt in termino, quam in via. nam ad viam pertinet currere. eſt autem currere proficere quoddam, ſed manentes in purgatorio iam non proficiunt, quia non poſſunt mereri, quod tamen habēt G omnes maculas hic. Secunda conditio viæ eſt incertitudo de exitu, & fine ſine termino. exiſtentes tamen in purgatorio determinati ſunt ad vitam ęternā, quā infallibiliter habebunt, ideo non exercetur ſuper eos clauis. Secundo, & pręcipue, quia vſus clauium ſolū exercętur ſuper viuentes, quandiu manent apud nos, ita enim expreſſit Chriſtus in collatione clauium de ſignis efficaciam earū. ſ. quodcunque ſolueris ſup terram erit ſolutum, & in cęlis, & quodcunque ligaueris ſuper terrā &c. exiſtentes tamen in purgatorio nō ſunt ſuper terram, ſed ſub terra qui non pertinent ad cōicationem noſtram, ideo non pōt ſuper eos exerce ri vſus clauium. Tertio, quia vſus clauium eſt in abſol H uendo a peccatis eos qui confitenť, qui tn̄ ſunt in purgatorio iam non confitentur, ideo neque pn̄t abſolui. Quarto, quia abſolutis imponitur aliqua pn̄a agēda, & tenetur ſemper confeſſor imponere pn̄am aliquā, vt oſtenſum eſt. ſ, q. 81. & tn̄ exiſtentibus in purgatorio nulla pn̄a imponi pōt, nec illi poſſunt eam pagere, ergo nec pōt ſuper eos exerceri vſus clauiū. Quinto, quia abſolutis imponitur ſatisfactio, quæ fit ꝑ opera meritoria, neque pōt quis ſatisfacere, niſi merēdo, & ideo qui in pctō mortali ſunt, qui mereri non pn̄t, etiam non poſſunt ſatisfacere, & tamen exiſtentes in purgatorio non poſſunt mereri, ſed ſolum pęnā tole rare, ergo neque proderit clauis quidquam abſoluendo eos. Sexto, quia ſacr̄m pn̄æ introductum fuit ꝓp I peccata mortalia: iſta. n. tenemur ꝓfiteri, eo ꝙ venialia non ſeparant nos a Deo: exiſtentes tamen in purgatorio conſtat nō eſſe in mortali, ſed in charitate, ergo non eſt vſus clauium ſuper eos in abſoluendo a peccatis.

Sed obiicietur quid ſi aliquis mortuus apparet in corpore aſſumpto, & confiteri vellet ſacerdoti, an abſoluere deberet eum, & an prodeſſet ei vſus clauium.

Dicendum, ꝙ hoc non eſt faciliter cōcedendum: mortui, n. non deſiderant confiteri, neque petunt vnquam cōfeſſorem. Et ratio eſt, quia aut mortuus erit in vita æterna, aut in inferno, aut in purgatorio. Si primo modo non eſt eis neceſſaria. Si ſecundo mō non eſt eis vtilis, quia non poſſunt liberari de pęna, etiam K quia confeſſio non prodeſt, niſi ei qui dolet de pctō, & tamen damnati non poſſunt dolere de pctō, inquātum per illud offenderunt Deum, quia iſte eſſet actus formatus gratia, & eſſet meritorius. Si tertio mō non eſt confeſſio neceſſaria, quia confeſſio tunc eſt neceſſaria, quando aliter non poteſt peccatū deleri, & hoc eſt quantum ad peccata mortalia, & tamen exiſtētes in purgatorio non ſunt in mortali, ideo non eſt eis cō feſſio neceſſaria. Etiam quia non pōt eſſe eis meritoria. nam poſt vitam nemo poteſt mereri. Et huius ſignum eſt, quia interdum apparent animæ defunctorum, quæ igne purgatorio detinentur, & manifeſtant aliqua onera in quibus deceſſerunt. ſ. quia detinebant aliena, vel quia offenderunt proximos in aliquo, pro quo eſt neceſſaria reſtitutio, vel ſatisfactio actualis, & iubent, vel petunt, vt in his ſatisfiat, & tamen non petunt aliquando cōfeſſores, quia licet iſta onera eis manebant quando deceſſerunt, tamen in peccato nullo deceſſerunt, quia de omnibus mortalibus doluerunt, ſiue in generali, ſiue in particulari, ſicut eis occurrit, & ita iam non manebat peccatum aliquod, licet manerent onera ſatisfactionis, confeſſio ergo ſacramentalis iſtis non eſt vtilis.

Si autem dicatur, ꝙ interdum animę ſolutæ corporibus petiuerint abſolui, & confiteri, non eſt veriſimile, ſed magis erit fabula, quam quiſquā ſibi cōfingat. Si tn̄ hoc concedere vellimus: dicemus ꝙ nō petunt confeſſionem, aut ſacramentalem abſolutionem, tan quam neceſſaria ſit, aut aliqualiter vtilis eis, ſed ad vtilitatem noſtram: multa. n. Deus concedit fieri in morientibus, quæ ad ſolam vtilitatem noſtram ſunt, aut ſaltem præcipue ad hoc, vt ꝙ nobis appareāt, & ꝙ notificent magnitudinem cruciatus ſui, vt per hos nos timore emendemur. Sic eſſe poterat, ꝙ quis de mortuis peteret abſolutionem, & confeſſionem, vt nos agnoſcamus quantæ vtilitatis ſit confeſſio, & ſacramē talis abſolutio. Sic enim factum refert dialogorum lib. 2. Gregor. de moniali, quam excōmunicauit beatus Benedictus, & contigit eam excommunicatam decedere, cum autem in miſſarum quotidiana celebratione nutrix monialis defunctæ offerret pro ea mu nera ad altare: clamante diacono omnes excommunicati exeant foris, videbat de ſepulchro dictę monialis eam egredientem exire eccleſiam. Quod cum plu ries factum eſſet, conſultus pater Benedictus dixit factum eſſe, quia excommunicata deceſſerat, quam cū abſoluiſſet, nunquam de cætero egredi viſa eſt clamā te diacono, vt excommunicati foris exeant. Manifeſtum eſt tamen, ꝙ huic moniali abſolutio ab excommunicatione non erat neceſſaria, nam ipſa licet excō municata deceſſerat, erat in purgatorio, quia forte im memor excommunicationis erat, vel decedens de ea doluit, & abſolutionem petere nequiuit, & ideo non obſtante excommunicatione illa itura erat ad vitam æternam, cum eſſet in purgatorio, ideo non proderat ſibi abſolutio ad habendum vitam æternam. Etiam nō poterat prodeſſe ad aliquid aliud, nam excommunicatio eſt ſententia qua priuatur quis participatione ſacramentorum, & cōione fidelium, ſed mortui non pn̄t participare in ſacr̄is, quia nullum ſacr̄m recipiūt. Etiam quia non ſunt eis vtilia, vt dictum eſt. Etiā non cōicant cum fidelibus in eis, quæ homines cōicant: cum non ſint inter nos, ideo non obeſt eis excōicatio, neque habet locum quantum ad eos, ſed ſolum proprie quantum ad viuentes. Et ſi obiiciatur, ꝙ aliq poſt mortem excommunicantur, vt illi qui compe riuntur deceſſiſſe in hæreſi. Dicendum, ꝙ non fit, tanquam poſſit obeſſe talis excōicatio, quia tales damna ti ſunt: damnatis aūt nihil poteſt nocere amplius excōicatio, neque aliquid factum ab eccleſia, cum ipſi iam recipiant pęnam ſuam taxatam, ſed fit hoc ad ter rorem, vt videatur, quam graue fuerit delictum illud, pro quo ēt defuncti excōicantur. Etiam fit, vt nemo perdat orationē, quam pro illis facit. nā cum quis defunctus ab eccleſia excōicatur interdicitur oībus orare pro illo. Si autem dicatur, ꝙ obeſt excōicatio mortuis ēt manentibus in purgatorio, quia orationes eccleſiæ non proſunt eis per quas alias poterant adiuuari ad faciliorem liberationem de pęna.

Dicendum, ꝙ idem eſt de iuſte excōicatis, manentibus tamen in purgatorio, quod de iniuſte excōicatis viuentibus, nam viuentes excommunicati iniuſte cū ſint in charitate non priuantur fructu bonorum operum totius eccleſiæ. Poteſt autem bonum opus vnius dupli-

dupliciter prodeſſe alteri. vno modo ex colligantia, A
quę eſt per charitatem. alio mō ex intentione facientis, qui vult, ꝙ opus ſuum bonum profit alteri. Primo modo opera bona cuiuſcunque hominis boni proſunt cuicunque alteri manenti in charitate, ēt ſi iſte non intendat hoc, neque agnoſcat illum, & quia iniuſte excommunicatus non eſt in pctō mortali proſunt ei oīa ſuffragia eccleſię. Secundo mō opa bona eccleſię non proſunt iniuſte excommunicatis inquātum eccleſia orationes ſuas dirigens in Deū nō intēdit participare fructum earum excommunicatis, & ideo licet ſuffragia eccleſię proſint iniuſte excoicato: magis tn̄ prodeſſent ſi non eſſet excōicatus, & idē eſt de excōicatis iuſte manentibus in purgatorio: nā illi in charitate manent: licet excommunicati deceſſerīt, quia forte immemores erant excōicationis, vel non potuerunt abſolutionem obtinere, aut petere morte B prꝰoccupati. de excōicatione tn̄ doluerunt, & ideo omnia ſuffragia eccleſię proderunt eis primo modo: licet magis prodeſſent ſi non eſſent excōicati. Et tn̄ dicendum, ꝙ non ideo mulier iſta excōicata apparuit egrediēs de ſepulchro, vt abſolueretur, & prodeſſent ſibi ſuffragia, quia tunc fuiſſet facta aliqua oſtenſio ex verbis, aut factis eius ad hoc, ſed nihil fuit.

Dicendum ergo, ꝙ non fuit illud ꝓp ipſam mulierem, vt aliquid ei prodeſſet abſolui, ſed ad oſtendendum quantę ſit efficacię ſententia excōicationis, & vt nō contemnat a nobis, cū & ipſi mortui excōicati cogantur exire de eccleſia. Et apparet, ꝙ hoc fiebat ſolum ad oſtendendum nobis aliquid, & non, ꝙ in veritate ſic eſſet: nam etiam ſi excommunicatio vires teneat ſuper defunctos, tamen non cogeret eos exire de ſepulchris: nam anima defuncti non erat in ſepulchro, ideo non egrederetur de ſepulchro. Secūdo, quia ſi excommunicatio poſſet mortuos de eccleſia abiicere, poſtquam abiiceret non poſſent redire quandiu manerent excommunicati, & tamen monialis iſta ſępe viſa eſt egredi de ſepulchro, ergo non fiebat hoc in veritate, ſed ad oſtēſionem. Tertio, quia ſi excommunicatio poſſet abijcere defunctos de eccleſia ſemper teneret eos foris, & nunquam intraſſent in illam poſt mortem: eū excommunicati deceſſerint, & ſic, nunquam iſta monialis poſſet egredi de eccleſia, quia non potuiſſet poſt mortem intrare in illā, & tamen ſępe intrauit, & exiuit, & manebat diu in ea, ergo non erat in veritate, ſed ad oſtenſionem pro nobis. Quarto, quia ſententia excommunicationis, nunquam incipit hr̄e vires de nouo, niſi qn̄ ꝓfert, & ita non compelleretur mulier defuncta egredi de ſepulchro tunc, qn̄ diaconus, vel miniſter dicebant, ꝙ excōicati exirent, quia tunc non proferebatur excōicatio, ideo vel ſemper prius foris ſtaret, vel non exiret tunc, quia non reſumebat tunc vires aliquas excōicatio quibus cogeretur mulier tunc exire, & prius non.

Dicendum ergo, quòd omnia hęc ad manifeſtationem facta ſunt, & ideo primum fuit, ꝙ illa mulier excommunicata erat, quę de eccleſia exibat: nā ſi non E videretur egredi de ſepulcho neſciretur an erat mulier illa, quæ excommunicata deceſſerat, ideo oportuit, ꝙ videretur inde exire. Secundum fuit, vt poſſet ſępe egredi: nam ſi ſemel tantum egrederetur, non eſſet forte cauſa dubitandi, & inquirendi patrem Benedictum, quia tamen totiens exire viſa eſt, fuit ſufficiens cauſa inquirendi de hoc quid eſſet, & inuenienди veritatem. Tertium fuit, quia ſi non eſſet aliquando ſimilitudo illa mulieris defunctę intra eccleſiam, nunquam videretur exire, & ſic non poſſet oſtendi, quod Deus oſtendere volebat, ſcilicet quòd propter excommunicationem abiiciantur homines de eccleſię cōſortio. Quartum fuit, quia ſi alio tempore egre-

derētur: neſciretur cur hoc fieret, cum autem clamāte miniſtro illa exiret, apparebat, quòd egrediebatur propter excommunicationem, & ita non fuit iſta apparitio, vt iſta mulier abſolueretur, quaſi ei eſſet vtilis abſolutio, ſed vt oſtenderetur nobis quantum excommunicatio timenda foret, quę apud plurimos Nota hiſtoriam. contemnitur. Sic etiam diebus noſtris viſum eſt, quidam enim excommunicatus deceſſerat dolens tamen de peccatis, ſed rapiente morte neque abſolui potuit neque abſolutionem petere, hic enim quendam de cognatione ſua ſuperſtitem habebat, qui ei viuente, ſicut, & ſanguine propinquus, ita & affectione, & familiaritate charus erat, vir quidem hominibus ſimplex, ſed Deo charus pecoris cuſtos. Huic ſępe cognatus defunctus de caligine aeris propinqui alloqui ſolitus erat: crebro eum admonens dięceſanum petere, & ei iam defuncto a vinculo excommunicationis quo tenebatur abſolutionem obtinere, quem licet viuens non videret, alloquio tamen, & cęteris oſtenſionibus erat ſibi notiſſimus, tandem vir ille ſimplex dięceſanum clamans adiit, vt cognatum ſuum abſolueret, & cartam obtulit in qua ei abſolutionem de ſcriptura traderet, quod prælatus ſimplicitati ſuę condeſcendens egit, quo facto defunctus laudauit cognati ſui opus, neque cętero eū allocutus, quem prius crebris, & importunis petitionibus infeſtabat. quę omnia manifeſtum eſt propter nos ſolos fieri, vt diſcamus eccleſię poteſtatem timere, & venerari: quam multi contemnunt. claues igitur ſacerdotales ſuper defunctos in purgatorio manentes nullum vſum habent ſoluendo, & ligando. C

An conceſſio indulgentiarum exiſtentibus in purgatorio proſit, & plura de eis diſſeruntur. Et quod eccleſia vniuerſalis non fallit, neque fallitur circa ea, quæ ſunt fidei.

Quæſt. XC.

SI autem quęratur de ſecundo, ſcilicet de conceſſione indulgentiarum, quæ a poteſtate clauis deſcendunt an exiſtentibus in purgatorio proſit.

Dicendum, ꝙ aut quęritur an mortuis poſſint directe concedi indulgentię: aut an indulgentię conceſſę viuentibus poſſint mortuis prodeſſe. D

Circa primum dicendum, quòd defunctis directe nullæ indulgentiæ concedi poſſunt, & dicuntur directe concedi, quando eis conceduntur non facta mentione de viuentibus, neque pro aliquo opere facto a viuentibus, & ita non poſſunt concedi. Primo ex defectu iuriſdictionis, conceſſio indulgentiarum eſt actus iuriſdictionis: & iuriſdictio eccleſię non ſe extendit directe ad mortuos, & dixi directe, quia indirecte bene ſe extendit, ſicut aliquos excommunicat eccleſia poſt mortem, tamen excommunicare pure eſt actus iuriſdictionis, ſed indirecte exercetur iuriſdictio ſuper illos, quia per iſtam excōicationē non priuantur ipſi cōſortio noſtro quo priuati ſunt, quia damnati ſunt, ſed priuant nos conſortio eorū. ſ. quia interdicit nobis orare pro illis, ſicut eccleſia excōicat Iudęos: non quidem, quòd hęc ſententia directe teneat, & alliget Iudęos, & paganos, qui extra eccleſiā ſunt, ſed alligat nos quòd non communicemus cum eis. Quòd autem non ſe extendant claues eccleſię ad defunctos, patet in conceſſione, vel promiſſione earum: vbi ipſarum efficacia oſtenditur, ſcilicet quodcunq; ligaueris ſuper terrā, &c. defuncti tn̄ non ſunt ſup terrā. Secūdo qa ꝓceſſio indulgētiarū nō fit ſine aliqua cā, vn̄ ſemp imponit aliquod opus ei cui ꝓcedit indulgētia, & debet eē tale op⁹, ꝙ redūdet in honorē,

& cultum Dei, aut in vtilitatem ecclesiæ. mortuis tamen nullum opus imponitur, neque imponi potest, ideo non potest eis concedi directe indulgentia.

Si autem quęratur an indulgentię viuis concessæ prosint mortuis.

Dicendum, quòd aut quęritur quantum ad ipsum, quod conceditur per indulgentias, s. quòd illud proueniat mortuis, aut quantum ad fructum operis eius qui exequitur, quod iubetur, vel imponitur per concedentem indulgentias.

Si quantum ad secundum non est dubium quin prosint mortuis indulgentiæ, sed non proprie dicitur illis indulgentia prodesse, sed opus bonum obtinentis indulgentiam.

Vt si sit indulgentię forma, quòd vadens peregrinando ad talem ecclesiam habeat centum dies indulgentiæ, & aliquis vadit illuc pro anima alicuius defuncti: non obtinebit defunctus illos centum dies indulgentiæ, sed viuens, qui vadit. defunctus tamen habebit aliquam alleuiationē ex opere bono istius, inquantum iste voluit transferre in eum opus suum bonum. Sicut siquis det eleemosinam pro defuncto, aut oret, vel ieiunet, non est dubium quin prosit eis, licet pro his actibus non sit concessa aliqua indulgentia, ita igitur peregrinando ad ecclesiam, in qua sunt indulgētiæ, alleuiabitur in aliquo defunctus pro quo fit. sicut alleuiaretur etiam si peregrinantibus ad illam ecclesiam nulla esset indulgentia, quia non poterat tolli, quin esset actus meritorius, & satisfactorius.

Si quantum ad primum dicendum, quòd attendenda est forma concessionis indulgentiarum, quandoque enim taliter conceditur indulgentia, quòd mortuis proficere non potest, quia repugnant eis conditiones concessionis: interdum autem non repugnant. Primo modo non prosunt indulgentię defunctis, scilicet, quòd applicetur eis id quod per indulgentias conceditur, vt si concedatur, quòd visitans limina alicuius ecclesiæ habeat centum dies indulgentiæ, visitare limina non potest mortuus, quia non competit ei peregrinari, ideo illos centum dies indulgentiæ non potest habere defunctus, quia per se non potest acquirere. Etiam viuens, qui visitat limina illius ecclesiæ non potest transferre in mortuum istam indulgentiam. nam cum indulgentia ista sit concessa ab ecclesia, non potest prodesse alicui, nisi secundum intentionem ecclesiæ, & tamen iuxta conditiones appositas non prodest talis indulgentia, nisi viuenti: ergo non potest viuens transferre vtilitatem illius in defunctos.

Ex hoc autem patet falli eos, qui morientes statuunt, quòd aliquis pro eis eat ad sanctum Iacobum tempore indulgentiæ, quasi per hoc ipsis proueniat illa remissio plenaria peccatorum. nam illa concessio fit eis qui visitant limina beati Iacobi, vt absoluantur plenarie de omnibus peccatis, de quibus corde contriti, & ore cōfessi fuerint. mortui autem neque possunt visitare limina beati Iacobi, vt absoluantur plenarie de omnibus peccatis, neque confiteri, ideo non potest quis in eos transferre illam indulgentiam. Verum est tamen, quòd prodest eis illud opus nō quasi ibi sint indulgentiæ, sed quia pro animabus suis iubēt fieri aliquod opus bonum, sed remissionem plenariā obtinebit ille qui pro alio inierit si confiteatur, & doleat de peccatis. Vnde circa tales peregrinationes melius erat morientibus, aut quibuscunque aliis largiri expensas illas in alia opera pia, quam mittere peregrinantes ad loca vbi sunt indulgentiæ, cum fraudentur circa intentionem suam principalem. s. quia non obtinent indulgentiam concessam euntibus ad loca illa. Si autem forma talis sit, vt possit extendi ad mortuos: obtinebunt ipsi indulgentias (vt plurimi asserunt) per actus viuentium, vt si concedatur sic. quicūque fecerit tale opus, ipse vel pater eius, aut quicunque cognatorum suorum in purgatorio detentorū, quem ipse elegerit, habebit tantum de indulgentia. Et dicunt, quòd causa huius est, quia nulla ratio est, quare ecclesia possit transferre merita communia, quibus innituntur indulgentiæ in viuos, & non in mortuos, & sic tenet Albertus, & beatus Thom. de Aquino, & quidam alii.

Aliqui dicunt, quòd non possit hoc stare. Primo, quia tunc Papa posset liberare omnes qui sunt in purgatorio, quod non videtur conueniens, quia sic euacuaret ordinem punitionis a Deo institutę. Secundo, quia sic dirigerentur indulgentię ad defunctos, & tamen ecclesia non exercet super defunctos opus aliquod iurisdictionis.

Dici potest, quòd in casu dato possint indulgentię prodesse defunctis, quamquā aliqua difficultas subappareat, & tamen propter ecclesię consuetudinem, quæ non errat, videtur hoc concedendum: nam ecclesia quando facit prędicare crucem, consueuit dicere, quòd quilibet cruce signatus indulgentiam habeat pro seipso, & pro duobus aliis, vel tribus, & quandoque pro decem animabus, tam viuorum, quā defunctorum: ecclesia tamen falleret hic nos, vel falleretur, & vtrunque est inconueniens, falleretur enim ipsa si crederet, quòd proderant mortuis indulgentię, & non prodessent: falleret autem nos si ipsa sciret, ꝙ non prodessent mortuis indulgentię, & prędicarent nobis, quod proderant: ecclesia tamē vniuersalis, nec fallit, neque fallitur circa ea, quę sunt fidei, licet ecclesia, ideſt iudex particularis ecclesiæ sæpe fallat, & fallatur, vt extra de senten. excommunic. c. a nobis. ergo mortuis prodest indulgentia concessa in cruce signatis, & tamen indulgentiæ istæ nō dantur mortuis, sed viuentibus, & pro actibus viuentium, quia ille qui crucе signatur obtinet indulgentiam pro se, & aliis, tam mortuis, quam viuis.

Ad primum dicendum, quòd Papa non potest liberare pro suo arbitrio omnes existentes in purgatorio, quia hoc esset si super illos directam iurisdictionē exerceret, & tamen non exercet iurisdictionem super eos directe, sed super viuos, & ideo nō concedit mortuis illas indulgentias, sed viuis, & etiam pro actibus virorum, facit tamen hanc gratiam viuis, ꝙ ipsi possint transferre has indulgentias in quos voluerint, tā in viuos, quam in defunctos. Etiam tales indulgentiæ, nunquam possunt concedi sine causa rationabili, vt oēs doctores fatentur, & tñ non occurrit in promptu talis causa, fm quam fructus indulgentiarū concessarum viuentibus possit extendi ad omnes existētes in purgatorio, cum quotidie tot animæ defunctorum illuc descendant, ideo non est in arbitrio Papæ euacuare purgatorium.

Ad secundum dicendum, quòd indulgentiam nō dirigit ecclesia in defunctum, ita quòd Papa dicat vo lo, quòd talis aīa, quæ est in purgatorio liberetur inde, vel quatuor animæ exeant nunc de purgatorio, quia iste esset directus vsus iurisdictionis. hoc autem dicunt non posse facere ecclesiam, tum quia non habet iurisdictionem, nisi super viuentes, tum quia necesse est ad obtinendum indulgentias facere illud, ꝙ quo dantur indulgentiæ, quia nunquam indulgentię concedi possunt sine aliqua iusta causa. & tamen defuncti non possunt facere id quod imponitur in concessione indulgentiarum. Etiam quia eis directe nihil potest ecclesia imponere agendum, ideo non potest eis concedi indulgentia, sed conceditur viuis a quibus interdum redundat in eos, si forma concessionis hoc exprimat. de indulgentiis hoc per accidens occasione absolutionis sacramentalis tactum est: de eis alibi. s. in libro nostro de indulgentiis, & potestate Papæ latissime dictum est.

Tunc prȩcepit discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse esset Iesus. Exinde cępit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Hierosolymam, & multa pati a senioribus, & scribis, & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.

Tunc præcepit. Suprapositа est confessio verę fidei: hic autem imponitur occultatio illius ad tempus occasione Iudaicæ perfidię, & dicitur.

Tunc præcepit. Scilicet quando Petrus dixit Christo. tu es Christus filius Dei viui. *Discipulis suis.* Scilicet omnibus, qui aderant: nam Petrus coram omnibus illis hoc confessus est, ideo oportuit, quòd omnibus silētium imponeretur: ne quis hoc publicaret. Ex hoc apparet, quòd licet solus Petrus hanc confessionem protulerit: tamen ista erat omnium discipulorum, sci licet quòd omnes idem confiterentur si a quolibet eorum sigillatim peteretur confessio, vel expectasset illam Christus, quia aliàs si alii discipuli non crederēt hoc, sed solus Petrus, non esset necessarium imponere illis, quòd tacerent: nam non dicerent illum esse Christum si non crederent, & tamen imposuit, ergo omnes confitebantur id, quod Petrus, licet non expressissent ore.

Vt nemini dicerent. Voluit hoc manere occultum aliquanto tempore, ideo interim tacere debebant.

Quia ipse est Iesus Christus. Ideſt quod tacerent eum esse Christum: nam quòd esset Iesus non oportebat taceri, quia hoc erat nomē eius apud omnes notum, ita enim eum vocabant, quòd tamen esset Christus erat ignotum, & hoc taceri prȩcepit. Iesus enim nomen personale ex quo multi vocabantur. Christus autem nomen dignitatis erat, scilicet Messias, & hoc ignotum erat.

Et exinde cæpit. Scilicet postquam confessi sunt eū esse Christum: cępit ostendere, quòd passurus erat pro nobis.

Ostendere discipulis suis. Ideſt prędicare eis, vel docere. *Quòd oporteret eum ire in Hierosolymam.* Ibi. n. passurus erat. nam nunc non erat in Ierusalem, & ideo passio sua erat expectanda quousque iret in Ierusalem.

Et multa pati. Scilicet condemnari: flagellari: conspui: nudari: crucifigi, & occidi. *A senioribus.* Ponuntur isti omnes, quia isti fuerunt actores, & iudices, & consiliatores in morte eius. & vocantur seniores illi 70. qui constituti erant, vt iudices summi in domo cōsilii, & iudicii. & isti sunt, qui per successiones descenderunt semper ab illis senioribus, quos elegit Moyses in adiutores regiminis, & Deus constituit illos super totum populum simul cum Moyse. & mortuo aliquo istorum subrogabatur alius, & ita semper factū est, & durabat iurisdictio ista seniorum vsque ad Christum, vt dictum est supra 15. cap. q. 8. & erant isti cum summo sacerdote in Ierusalem, & ad istos deuoluebantur omnes magnę causę, quę erant inter Iudæos, nec licebat declinare ad dextram, neque ad siniſtram a sententia eorum, & isti seniores fuerunt in condēnatione Christi. Luc. 22. scilicet cum factus esset dies seniores plebis conuenerunt, & principes sacerdotū, & scribę, & duxerunt Christum in concilium suum, dicentes, si tu es Christus dic nobis, & omnes condēnauerunt eum esse reum mortis. Marc. 14.

Et scribis. Isti erant doctores legis, qui etiam valde insistebant contra Christum, quasi ipse esset euersor legis, cum ipse illos acriter argueret de hypocrisi, & rapacitate, auaritia, & multis vitiis infra 23.

Et principibus sacerdotum. Proprie loquendo vnus erat princeps sacerdotum, ideſt summus sacerdos, & tamen multi vocantur summi sacerdotes, vel principes sacerdotum apud euangelistas. vt dictum est supra 2. c. q. 26. & dicetur Lucę 3. c. isti erant prȩcipui, qui fuerunt in morte domini. nam ipsi fuerunt maiores principatu inter Iudęos, & maxime persequebātur Christum, nam quando primum diffinitum est debere Christum occidi, Caiphas, qui erat princeps sacerdotum hoc consilium dedit. Io. 11. & ipsi principes tradiderunt Christum Pilato. Ioan. 18. gens tua, & pontifices tui tradiderunt te mihi.

Et occidi. Scilicet postquam multa pateretur. *Et tertia die resurgere.* Scilicet tertia die a morte sua, quod ad consolationem discipulorum dictum est.

Quomodo Christus iussit discipulis tacere, quòd ipse esset Christus, cum iussisset eis, quòd prædicarent ipsum esse Christum. Quæst. XCI.

QVAERITVR quomodo Christus iussit nūc discipulis tacere, quòd ipse esset Christus, cum ante hoc mississet eos ad prædicandum, & sic diuulgare debebant eum.

Aliqui dicunt, quòd ante hoc nunciauerunt eum esse Christum, ideſt Messiam, sed non nunciauerunt esse Iesum Christum, ideſt Messiam, & saluatorem, nam esse Christum dicit dignitatem, esse Iesum dicit saluatorem, ipse autem non vetuit nunc dici, quòd erat Christus, sed quòd erat Iesus Christus. Sic dicit Hierony. scilicet cum supra mittens discipulos ad prędicandum iusserit eis, quòd annunciarent aduentum suum, videtur esse contrarium, quod hic prȩcipit ne se dicant Iesum esse Christum, & respondit dicens, mihi videtur aliud esse Christum prædicare aliud Iesum Christum, & Christus commune dignitatis est nomen, Iesus proprium vocabulum saluatoris.

Sed dicendum, quòd non stat, quia Christus vetuit annunciari id, quod nunc Petrus confessus fuerat de eo, & tamen Petrus confessus est eum Christum esse filium Dei viui, & non dixit aliquid de Iesu. ergo non vetuit taceri, nisi ipsum esse Christum filium Dei viui. Quòd autem Iesus esset, non erat aliquid speciale, quia plurimi apud Iudæos hoc nomine vocabantur. Etiam non erat aliquid, quod occultari posset, quia istud erat commune nomen eius, ideo non iussit hoc occultari, cum sic communiter ab omnibus vocaretur. Quòd autem dicitur, quòd iussit tacere, quòd ipse esset Iesus Christus. non est sensus, quòd tacere iusserit eum esse Iesum, sed tacere, quòd ipse, qui Iesus vocabatur, esset Christus.

Alii dicūt, quòd quādo discipuli a principio missi sunt ad prędicandum, non missi sunt dicere, quòd ipse erat Messias, sed ꝙ erat quidam Sanctus Propheta, & hoc non iussi sunt, nunc tacere discipuli, sed iussi sunt tacere ipsum esse Christum, ideſt Messiā, quod ante hoc non prędicauerant. sic tenet Origenes, & Nicolaus.

Alii dicunt, quòd a principio prędicatum fuit de illo, ꝙ Messias esset, & tamē cito ab illa prędicatione Apostoli tacuerunt, & sic māsit occultum vsque post Christi mortem.

Alii dicunt, quòd Christus mandauit discipulis, quando misit eos ad prædicandum, ꝙ annunciarent

eum

eum esse Christum, non quidem tunc, sed post mortem suam, nunc autem ante mortem taceri iussit, & sic intelligenda est ibi recapitulatio. Sic dicit Origenes de his tribus, scilicet tunc quidem de eo leuiter annunciabant, quasi de magno, & mirabili viro, Christum autem esse eum nondum annunciabant. Qui autem vult Christum, etiam prius prædicatum esse ab Apostolis: dicit quoniam leuiter præmittere voluit eos mentionem nominis sui, vt interim facto silentio prædicationis huius, hoc ipsum, quod leuiter de Christo auditum fuerat, digeratur in sensibus auditorum. Aut ita soluenda est quæstio, vt videantur ea, quę superius de annunciando Christo sunt dicta, non ad tempus pertinere, quod fuit ante Christi resurrectionem, sed ad tempora post futura.

Dicendum, ꝙ quæstio ista fundatur super falsa existimatione, nam Christus non misit discipulos ad annunciandum se esse Christum, neque vt annunciarēt Messiam venisse, quia hoc nullus locus euangelicus asserit, sed solum annunciabant regnum cœlorum, sic enim Christus dixit supra 10. euntes dicite appropinquauit regnum cœlorum, & consequenter annūciabant quis miserat illos, scilicet Iesus Nazarenus propheta magnus, vir potens opere, & sermone Lucæ 24. non tamen dicebant eum esse Messiam, quia necdum ipsi plene hoc nouerant. Cum autem dicit Hierony. quòd annunciabant aduentum eius, non est intelligendū, quòd annunciarent venisse Messiā, sed annunciabant venturum Iesum ad loca, ad quæ ipsi ibant, & hoc faciebant 72. discipuli quos Christus mittebat binos ante faciem suam in omnem locum, & ciuitatem quo ipse esset venturus. Lucę 10. quantum ad hoc prima trium positionum quas ponit Origenes, satis consonat veritati, & illam tenet Nicolaus.

Tertia non stat, primo, quia non est verisimile, ꝙ Christus a principio iusserit discipulis prędicare, quòd erat Christus, quia si hoc prædicassent conuenissent ad eum Iudæorum plurimi, & cum tot miracula faceret facile crederetur, & ita impediretur passio sua, & ita innuitur hic, quia cum dixit, quòd tacerent hoc addidit cām, scilicet Christus multa passurus erat, & supplendum est, quòd si diceretur, ꝙ erat Christus impediretur passio sua. Secundo, quia si istud prædicassent discipuli Iudęis, multi eorum crederent illum esse Messiam, & quando Christus quæsiuit a discipulis quem dicerent eum turbę, & ponerentur opiniones omnium, poneretur, quòd aliqui dicerent eum Christum, & tamen non ponitur hic inter ea, quę populus credebat de Christo, ergo populus non audierat prędicari illum esse Christum. Tertio, quia si Christus misisset discipulos ad prędicandum hoc, saltem ipsi certi essent, quia ille esset Christus, & tunc non quęreret ab eis Christus nunc quid crederent de eo, nam multo tempore postquam miserat eos ad prædicandum quęsiuit ab eis, vos autem quem me esse dicitis? & Petrus confessus est eum esse Christum, si tamen ille misisset eos ad prędicandum esse Christū, certum est, quòd non quęreret ab eis quid crederent de illo, quia ipse dixisset quid crediturі essent, ergo non miserat eos ad prædicandum hoc. Quarto patet, quia si Christus iussisset prius prædicari se esse Christum, nulla causa esset, quare nunc taceri iuberet, & tamen iussit, ergo non fuerat prius hoc prædicatum de eo.

Sed dicendum, quòd ante hoc ignotum erat apud discipulos per omnimodam certitudinem eum esse Christum, licet aliquo modo forte scirent, ideo tacebant, nunc autem, quia hoc sciuerunt, oportuit, quòd iuberetur eis tacere, quia alias publicarent illud.

Quarta opinio non est conueniens. Primo, quia falsum supponit, scilicet quòd Christus dixerit discipulis, quod prædicarēt Christum eum esse, vt ostensum est. Secundo, quia si illis diceret se esse Christum, quādo misit eos ad prędicandum, diceret eis hoc pro illo tempore quo mittebat ipsos ad prędicādum instruēs quid prædicare deberent, nam non erat satis verisimile, quòd quando misit eos ad prędicādum ante mortem suā a principio diceret eis quid prędicaturi essent post resurrectionem, sed solum ea, quæ pro eo tempore prędicaturi essent, sic patet supra 10. vbi primo misit eos ad prędicandum, & docuit eos vbi deberent prædicare, scilicet non in vrbibus Samaritanorum neque gentilium, & quid deberent prædicare, scilicet appropinquabit regnum cœlorum, sed infra 28. vbi ponitur, quòd miserit eos ad prædicandum post resurrectionem dicitur, quòd miserit ad prędicandum ad omnes gentes, scilicet docete omnes gentes. Etiā dixit quid deberent prædicare, scilicet quòd baptizarentur in nomine patris, &c. & idem Mar. 16. ergo nō diceret nunc quid prędicaturi essent secūda vice post mortem suam. Tertio, quia tunc supponeretur, quòd Christus iam reuelasset eis se esse passurum, & quod ipsi post mortem eius prædicaturi essent, sed falsum est, quia tunc non increparet Petrus Christum, quādo dixit, ꝙ passurus esset, sicut nunc fecit infra in litera, ergo nesciebant hoc. Quarto, quia si hoc eis prius reuelasset, non ignorarent quid esset Christū esse passurum, & tamen ignorabant hoc, erat enim verbū absconditum, & velatum ab eis. Lucę 9. ergo non reuelauerat hoc Christus discipulis ante hoc, nec miserat eos ad prædicandum, dicens eis, ꝙ esset Christus, sed nunc nouiter cognitum fuit per certitudinē Christo loquente ad eos. dicendum est ergo, sicut supra.

Quare Christus dixit discipulis, quòd tacerent nunc ipsum esse Christum. Quæst. XCII.

QVAERETVR quare Christus dixit discipulis, quòd tacerent ipsum esse Christum, & quare nunc dixit hoc.

Dicendum, quòd primo fuit, quia nunc nouiter occurrebat causa dicendi hoc, nā ante istud, etiam si discipuli suspicarentur Iesum esse Christum, tamen non cognouerant per omnimodam certitudinem, quia nunquam Christus hoc asseruerat, nunc autem Petro confitente hoc, Christus illud verum esse asseruit dicens, quòd pater suus illud reuelauerat ei, & ita certificati vellent prædicare ipsum esse Christum, quia ad magnam laudem eius pertinebat, ideo nunc inhibuit, & non ante hoc. Secundo, quia dato, ꝙ discipuli ante hoc crederent Iesum esse Christum, & essent de hoc certificati, cum Christus non dixisset eis neque petiuisset ab illis confessionem, forte putarent, quòd vellent rem tacitam manere, nunc vero cum quęsiuisset ab eis quid crederent de ipso, & ipse approbasset eorum fidem, putarent, quòd volebat rē istam publicare, & prędicarent illud, ideo nunc iussit, quòd tacerent, & hoc est quare nunc potius, quam aliàs taceri iussit.

Cum autem quæritur quare iussit taceri. Dicendū, quòd fuit primo, vt non impediretur passio sua. Christus enim venerat nos redimere per mortem suam, & tamen si agnosceretur esse Messias, nunquam regem glorię crucifixissent, ideo debuit occultari hoc, & ita iussit taceri, quia tamen si penitus Christus subtraheret cognitionem suam Iudæis, non multum peccarent occidentes eum, & nihil peccarent non recipiendo eum, de quo non poterat constare an esset Messias, debuit se talem ostendere eis, vt agnoscere possent eum Messiam, & ideo talia, & tanta miracula fecit

fecit qualia ante eum nemo fecerat, & per quędam verba circumloquendo ostendebat se esse Messiam, licet aperte non diceret, vt patet Ioan. 5. & 10. & propter hoc non erant excusabiles iudęi non recipiendo eum. Ioan. 5. si non venissem, & opera non fecissem in eis, quę nemo alius fecit, peccatum non haberent. Et ista fuit causa pręcipua, quod apparet, quia mox, vt dixit eis, quòd nemini dicerent, subiunxit causam, scilicet cępit eis ostendere, quòd oporteret eum ire Ierosolymam, & multa pati. Secundo fuit propter scandalum, & periculum in fide: nam si Christus semel prędicaretur esse Messias, & a quibusdam crederetur, & postea occideretur: cum oporteret eum occidi pro nobis infirmi scandalizarentur, qui putabant Messiā non moriturum, sed temporaliter regnaturū, & ideo quando rursus prędicaretur eum esse Messiam difficulter crederetur. melius ergo fuit, quòd nunquam prędicaretur eum esse Messiam vsque post mortem & resurrectionem, quia iam cum nihil ignominiosum passurus esset, poterat conuenienter prędicari de eo, quòd Messias esset, & Deus. Sic dicit Hiero. nō prodest Christum publice prędicare, & eius populis vulgare maiestatem, quem post paululum flagellatū visuri sunt, & crucifixum. Sic etiā dicit Chryso. quod enim semel radicatum est, & deinde euulsum: si iterū plantetur difficile retinebitur apud multos, quod autem, postquam infixum est semel mansit immortale facile prouehitur ad augmentum. istud scandalum esset apud infirmos, qui veritatem scripturarum non sciebant: nam ita fuit de discipulis Christi duobus. Lu. 24. scilicet nos autem sperabamus, quòd ipse redempturus esset Israel, scilicet dum viuebat: nunc autem, quia mortuus est non speramus hoc. a fortiori autem Iudęi hoc putarent, & ita scandalizarentur valde de morte eius, essentque nimis difficiles ad reducendū in fidem, quam semel perdidissent.

Quare Christus dixit, quòd nemini dicerent eum esse Christum, & subticuit se esse filium Dei. Quæst. XCIII.

QVAERETVR quare Christus dixit, quòd nemini dicerēt eum esse Christum, & subticuit de alio, scilicet se esse filium Dei.

Aliqui dicunt, quòd Christus concessit Apostolis, quòd dicerent eum esse filium Dei viui, sed non esse Christum, ideo dixit, quòd nemini dicerent, quòd ipse erat Iesus Christus.

Dicendum, quòd non stat: nam Christus vetuit se prędicari Christum esse ab Apostolis propter scandalum, & inconueniens, quod inde sequebatur, & tamē maius inconueniens, & scandalum erat si dicerent eū esse filium Dei, quia esse Messiam non erat incredibile: nam Messias futurus erat verus homo, & ideo si Iesus, vel aliquis alius vocaret se Messiam, non admirarentur Iudęi neque turbarentur, sed inquirerent an verum erat. Si autem vocaret se Deū, vel filium Dei putabant Iudęi esse blasphemiam. Io. 10. & Mar. 14. scilicet ecce nunc audistis blasphemiam, & illud, de bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, quia tu homo cum sis, filium Dei te facis. non ergo concederet hoc Christus illis prędicare.

Dicendum igitur, quòd totum, quod Petrus nunc confessus est iussit taceri Christus. voluit enim totaliter manere nunc ignotus, ideſt, ꝙ nec verbo suo neque Apostolorum voluit illud manifestari, licet opera sua illud ostenderent, vt colligitur Mar. 8. scilicet, & comminatus est eis ne cui dicerent de illo, & tamen dicere eum filium Dei erat manifestare ipsum, ideo hoc etiam taceri voluit.

Et potest dici primo, ꝙ Christus, sicut dixit discipulis ne cui dicerent eum esse Christum, ita dixit eis ne cui dicerent eum esse filium Dei, & tamen Matth. illud tacuit, sicut multa alia tacet. Sic etiam patet, quia Mar. in hoc breuius locutus est. Mar. 8. & Lucę. adhuc breuius Lucę 9. Tertio potest dici, ꝙ Christus non expressit, ꝙ tacerent eum esse filium Dei, eo ꝙ satis innuebatur ex verbis suis, ꝙ hoc vellet: nam si taceri iubebat se esse Christum, quod minus erat, a fortiori iuberet taceri se esse Deum, ꝙ erat maius, & magis scandalosum erat illud audiri, & ita vtrunque tacuerunt discipuli.

Quomodo Christus vetuit hic discipulis dicere se esse Christum, & filium Dei, quando autem ipsemet hoc dixit. Quæst. XCIIII.

QVAERETVR quomodo Christus vetuit hoc discipulis dicere se esse Christum, & filiū Dei: nam vtrunque ipse de se dixit: nam ipse vocauit se Messiam. Ioan. 4. quando Samaritana mulier dixit scio, quia Messias venit, qui dicitur Christus. dixit ille, ego sum, qui loquor tecum. Etiam vocauit se filium Dei. Ioan. 9. quando cęco sanato dixit: tu credis in filium Dei? & ille ait: quis est domine, vt credam in eū? & Christus ait, vidisti eum, & qui loquitur tecum ipse est, & tunc ille credidit, & adorauit eum. Etiā vtrūque simul de se confessus est coram Iudęis Marc. 14. nā summus sacerdos interrogauit eum, dicens: tu es Christus filius Dei benedicti? & ille dixit: ego sum.

Aliqui dicunt, ꝙ non est inconueniens, ꝙ Christus aliqua de se diceret, quę dicere discipulis vetaret, sic enim multa illis facere vetabat, quę ipse faciebat, sicut vetuit illis portare peram, aut sacculum, & panem, & cibos in via supra 10. & Mar. 6. & tamen discipuli semper portabant, quando erant cum Christo panes: immo si quando obliuiscerentur portare illos, credebāt se arguendos ab eo, sicut supra in litera. Sic etiam vetabat illis portare aurum, & argentum, & pecuniam quamcunque supra 10. & Mar. 6. & Lucę 9. & 10. & tamen ipse portabat pecuniam, quia Iudas, qui erat dispensator eius portabat loculos ipsius Ioan. capitulo duodecimo, & de pecuniis quas ibi recondebat, emebat omnia necessaria ad cibos pro Christo, & discipulis. Ioan. 13.

Dicendum, ꝙ hoc verum est, sed non sufficit: nam licet non sit inconueniens fieri: tamen non apparet causa aliqua quare fiat: Christus tamen hoc fieri iussit qui nihil frustra iubet, ideo necesse erat propter aliquam fieri causam. Secundo, & pręcipue non stat, qa eadem causa est nunc in Christo, & discipulis: nam Christus vetuit discipulis dicere hoc propter scandalum, quod sequeretur audito hoc, vt ostensum est supra. q. 92. & tamen si Christus illud diceret, esset idem scandalum, ideo nec ipse dicere debuit. oportet ergo assignari aliquam causam quare Christus hoc dixerit, & discipulis dicere vetuerit: nam ita est causa magna diuersitatis de illis, quę Christus pręcepit discipulis ne facerent, & ipse faciebat illa.

Dicendum ergo, ꝙ Christus aliquando dixit quādo non pręiudicabat intentioni suę qua illud taceri iusserat: nam principaliter iusserat taceri, vt non impediretur passio sua si hoc audiretur. dixit autem ipse talibus, ꝙ ipsis scientibus nihil impediretur, sicut fuit de Samaritana: nam illa non erat de populo Israel, neque conuersabatur cum Israelitis, vt dicitur Ioan. 4. Samaritani non coutuntur Iudęis, & ita ipsa mirata est de Christo, ꝙ cum esset Iudæus peteret ab illa bibere eodem cap. & ita etiam si multi Samaritani hæc scirent, non impediretur passio Christi, quæ per Iudæos

dæos tractanda, & concludenda erat: cum Samaritani non conuersarentur cum Iudeis. De cęco sanato dicendum, ꝙ ille erat deuotus Christo, quia eum sanauerat, & taceret quidquid videret illum velle taceri, & ideo cum secrete ei dixerit se filium Dei, tacuit ille, & nihil erat periculi.

Sed obiicietur, quia interdum Christus dixit hoc manifeste, & coram Iudeis, vt quando summus sacerdos quęsiuit, dicens. tu es Christus filius Dei benedicti, & ille ait: ego sum. Mar. 14.

Dicendum, quòd Christus dixit hoc, quando sciebat, quòd non impediebatur passio sua dicendo hoc, sciebat enim tunc taliter dispositos Iudęos efferatos mente sitientes sanguinem eius, quod etiã si se Deũ diceret, & miraculis ostenderet: non crederent neque cessarent, sed potius irritarentur ad nocendum ei, sic patet Lucę 22. vbi est eadem sententia, scilicet quòd quęrentibus Iudęis a Christo. si tu es Christus dic nobis ait. si vobis dixero non credetis mihi, & si interrogauero vos non respondetis mihi, neq; dimittetis me, & ita factum est, ideo potuit tunc conuenienter, & sine periculo dici, immo fuit valde opportunũ, quòd tunc Christus manifeste diceret, vt essent Iudęi increpabiles, qui eum publice clamantem se esse Messiã, & filium Dei, & ante hoc facientem miracula per quę sufficienter hoc constaret, occiderũt. ante passionem tamen suam instantem, Christus nunquam hoc manifeste dixit, quia nondum erant Iudæi, ita male dispositi contra eum, & forte si audirent verbũ hoc, & audiretur a populo, impediretur passio Christi, & hoc, quia nõdum esset diffinita apud illos passio Christi: nam ipsa diffinita fuit post suscitationem Lazari. videntes enim Pharisęi, & pontifices, quod fecerat, congregato consilio dixerunt. quid facimus, quia homo iste multa signa facit? & tunc diffinierunt occidere eum. Ioan. 11. & dicitur ibi, quòd ex die illo cogitauerunt, vt interficerent eum. post illum, ergo diẽ etiam si Christus hoc diceret Iudęis, non cessarent ab iniqua cogitatione. Si autem prius diceret forte cessarent eum persequi, ideo instante passione dixit, & non ante.

An discipuli possent dicere alicui Christum esse Christum, & esse Deum. Quæst. XCV.

QVAERETVR cum Christus dixit se esse Christum, & esse Deum aliquibus post istã prohibitionem: an discipuli possent hoc dicere alicui.

Aliqui dicunt, quòd sic: nam hoc vetitum fuerat, vt non impediretur passio Christi. impediretur autẽ si publice hoc prędicaretur, vel multis diceretur, quod tamen aliquibus paucis in secreto diceretur nõ impediebat passionẽ, & ideo posset illis dici, sic enim Christus non prędicabat istud, & tamen quibusdam in secreto dicebat.

Dicendum, quòd non licebat discipulis alicui dicere istud, neque publice, neque in secreto. Quod patet, quia dicitur in litera. pręcepit discipulis, vt nemini dicerent, & Mar. 8. dicitur, & comminatus est eis ne cui dicerent de illo. Ratio huius est, quia Christus sciebat omnia, sicut dicitur Ioan. 18. Iesus autẽ sciens omnia, quę ventura erant super eum, &c. & ideo sciebat cui reuelatum hoc poterat pręstare impedimentum, & cui non, & ita poterat reuelare hoc secure quibus vellet, quia certum erat, quòd illi quibus diceret, non impedirent passionem illius per se, neque per alios occasione huius, neque perueniret istud verbum ab eis ad alios, qui impedirent illam. Discipuli autem nesciebant quibus reuelando nocerent, vel prodessent, & ideo vetitum est eis absolute nemini dicere, quia forte dicere poterant alicui in secreto apud quem putarent manere tacitum, & ille diuulgaret, vel ab eo proueniret ad tales, qui passionem impedirent, ideo nemini dicere eis licuit publice, neque secrete.

Quanto tempore hoc tacere Apostoli debebant ne dicerent eum esse Christum. Quæst. XCVI.

QVAERETVR quanto tempore hoc tacere debebant.

Aliqui dicunt, ꝙ hic fuit facta prohibitio absolute non limitato tẽpore, ideo extendebatur ad semper, scilicet, quòd nunquam hoc reuelarent.

Dicendum, ꝙ non stat, quia tunc non publicarent illud per orbem postea, & tamen prædicauerunt per totum mundum eum esse Christum filium Dei, ergo non extendebatur ad semper.

Dici potest vno modo, quòd ista prohibitio ex forma sua cum esset data absolute sine prefinitione temporis extendabatur ad omne tempus, ita ꝙ nunquam discipulis liceret illud publicare, nisi postea prohibitio ista reuocaretur, & tamen, quando post resurrectionem suam Christus misit eos prędicare in omnẽ terram, dixit eis quid prædicarent infra 28. & Mar. 16. & tunc ostendit, quòd prædicarent eũ Christum, & filium Dei, & quòd oporteret credi in eum.

Aliter potest dici, & melius, quòd ex ista prohibitione non fuit eis perpetuum silentium impositum, sed solum vsque post mortem Christi, & hoc Christus expressit prefigens eis terminum illum, & tamẽ Matth. subticuit, sicut alia tacet breuitatis causa. simile patet sequenti cap. vbi de transfiguratione taceri iussit, dicens. nemini dixeritis visionem quousque filius hominis a mortuis resurgat. Secundo, quòd forte non expressit Christus aliquod tempus, & tamen ex re ipsa intelligebatur quanto tempore taceri deberet: nam tacebatur propter periculum, scilicet vt non impediretur passio Christi, & tamen eo iã passo non poterat passio impediri, ideo liceret postea dicere illud, sicut transfiguratio vsque ad illud tempus tacita est, vt non impediret passionem, & mox licuit reuelari. Sic dicit Hierony. tunc me prædicate cum ista passus fuero. quia non prodest Christum publice prædicare, & maiestatem eius populis vulgare quem post paululum crucifixum visuri sunt, & flagellatũ.

Quare Christus nunc cœpit ostendere discipulis, quòd oportebat eum pati. Quæst. XCVII.

QVAERETVR quare Christus nunc cępit ostẽdere discipulis, quòd oportebat eum pati, & quia dicitur, quòd exinde cępit, quare potius nunc cępit, quam alio tempore.

Ad primum dicendum, quòd Christus hoc noluit prędicere ad ostendendum, quòd sciebat omnia, quę futura erant super eum, sicut dicitur Ioan. 18. nã si non prædixisset de passione putaretur, quòd ipse nesciebat malũm, quod euenturum erat, & hoc valde derogaret fidei, quæ habetur de eo. nam appareret non esse Deum eum, qui nesciret futura, & potissime futura, quæ ventura erant super eum, sic dicitur Isa. 41. annunciate nobis, quæ ventura sunt in futurum, & dicemus, quia dii estis vos, & talem experientiã de se ipso dabat Christus ad hoc, ꝙ crederet in eũ, s. ꝙ futura reuelabat. & maxime illa, q̃ euentura erant discipulis suis. Io. 14. hoc dico vobis, anteq̃ fiat, vt cũ factũ fuerit credatis. Secundo fuit ad oñendum, ꝙ sponte patiebatur:

patiebatur: nam si eo nescięte accideret mors ipsius nõ posset prouidere, vt illam euitaret, si tñ multo tpe prius illam sciret, & prędiceret, posset illam euitare: maxime, quia sciebat, & prędixerat locũ, in quo passurus erat, s. Ierusalem, vt patet hic, & seq. c. & extra illũ, nunq̃ occideretur. posset aũt recedere de terra Iudęorum, vel nunq̃ intrare in Ierusalem, & ita non occideretur, ergo sponte occisus est, quod ad maximam eius laudem pertinebat, vt dr̃ Isa. 52. oblatus est, quia ipse voluit. Tertio fuit pp discipulos: ipse. n. debuit docere eos de passione sua, vt auferret eorũ errorem: nam crederent, ꝙ Messias non passurus esset, sed in magna gloria temporali mansurus, ideo instruxit eos de passione sua. Quarto, vt disponeret animos suos ad ęquanimiter tolerandum mortem magistri sui, nam si non prędixisset eis, frangerentur corda eorũ tam tristi, & insperato euentu, & penitus discederent, nam & nunc cum crebro ante mortem suam prędixisset illis de morte, & passione, perdiderunt spẽ de resurrectione, & de omnibus, quę de ipso audierant. a fortiori, ergo perderent si non prænunciaretur eis de morte, & resurrectione. patet Lucę 24. de illis duobus discipulis, qui dixerũt, nos aũt sperabamus, ꝙ ipse redempturus esset Israel. Quinto, quia forte discipuli non crederent eum passurum, nisi ipse prędiceret. Sic dicit Ambro. super Luc. fortasse aũt, quia sciebat dñs difficile mysterium passionis, & resurrectionis ẽt discipulos credituros, ipse voluit suę passionis esse, & resurrectionis assertor. Et sciendum, ꝙ nõ solum dixit se passurum, sed ẽt qualiter passurus erat, vt dr̃ in lra. Ad secundum dicendum, ꝙ nunc potius, q̃ alias Christus cepit hoc dicere, nam ante mortẽ suã sępe hoc dixit, vt patet seq. c. & Mar. 9. & Luc. 9. & etiã sępe post hoc, ita vt, & ipsi Iudęi audirent interdum, quod diceret se occidendum, & surrecturum, sicut dixerunt Iudęi Pilato: recordati sumus, quia seductor iste adhuc viuens, dixit post tres dies resurgam infra 27. & tñ ante hoc, nunq̃ dixerat quidq̃ de passione, neque de resurrectione, nam dr̃ hic. exinde cepit Iesus ostendere discipulis suis. Etiam dicendum, ꝙ hoc fuit, quia nunc certificauerat eos se esse Messiam, & esse filium Dei, & iõ fuit conuenientius nunc, q̃ alio tpe dici. Primo, quia tolleret errorem ipsorum: nam ex eo, ꝙ erat filius Dei crederent discipuli, ꝙ non solũ non esset occidendus, immo ꝙ nunquam esset moriturus, ẽt ex eo, ꝙ Messias erat, putarent, ꝙ nunquam occideretur. reputabant. n. tanquam inconueniens, ꝙ Messias occideretur, vñ sic arguerũt Iudęi ꝓ Christũ, qñ dixit. oportet exaltari filium hoĩs. s. nos audiuimus ex lege, ꝙ Christus manet in ęternum, & qũo tu dicis oportet exaltari filium hoĩs, quis est iste filius hoĩs? Io. 12. c. ita, & discipuli crederent, ideo oportuit nunc auferri eis istum errorem oñendo, ꝙ filius Dei, qui Messias erat, occidendus esset. Secundo, vt oñderet fructum mortis suę. nam Christus cum sponte moreretur non permitteret se occidi, neque subiret mortem, nisi magna vtilitas sequeretur ex morte eius. hęc autem erat redemptio omnium peccatorum, & tamen non poterat pro peccatis hominum satisfacere, nisi qui Deus esset, sicut nemo illa remittere posset, nisi esset Deus, vt dixerunt Iudęi supra capitulo secundo, & Marcus secundo capitulo, ideo cum ostendisset supra se esse Messiam, & filium Dei, quod sufficiebat ad posse redimere, subdidit immediate de morte per quam redempturus esset nos, & ita fuit locus conueniens ad dicendum: nam si ante hoc dixisset se moriturum, nesciretur quis fructus mortis suę esset, ideo vsque nunc tacere de illa debuit.

Quomodo Christus dixit hic, quòd oportebat eum multa pati, & occidi. cum eius passio ex parte sui fuit voluntaria. Quæst. XCVIII.

QVAERETVR quomodo dixit hic Christus ꝙ oportebat eũ ire Ierosolymam, & multa pati, & occidi, quia oportet importat necessitatem, & tñ solemus dicere, ꝙ Christus sponte passus est. Aliqui dñt, ꝙ sponte passus est, & tamen hic accipitur oportet pro expedit, vel conuenit, aut decet, sicut interdum in locutione nostra fit. Dicendum, ꝙ nõ stat, sed accipitur oportet, vt importat necessitatem, vnde quandocunque de passione sua Christus loquitur, ponit oportet, sic patet Luc. 24. nonne oportuit hęc Christum pati, & ita intrare in gloriam suam? & apparet apertius eo. c. nam dr̃ hęc sunt verba, quę locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & prophetis, & Psalmis de me, & subditur, aperuit eis sensum, vt intelligerent scripturas, & dixit quoniam sic scriptum est, sic oportebat Christũ pati, & resurgere. accipitur ergo oportet, idest necesse est.

Dicendum, ꝙ passio Christi fuit voluntaria, & non necessaria tam ex parte Christi patientis, quã ex parte Iudæorum occidentium eum. De ipso patet, quia sciebat mortem suam in Ierusalem agendam, & non alibi. sic enim ipse dixit Luc. 13. non capit prophetam perire extra Ierusalem, i. non est possibile principem prophetarum, idest Messiam extra Ierusalem occidi. poterat autem ipse, nunquam ire in Ierusalem, aut recedere de tota terra Iudæorum, & ita posset mortem effugere, verũ scriptura de eo prædixerat Isa. 53. oblatus est, quia ipse voluit, ergo non coactus. Etiam eod. ca. dicitur, si posuerit pro peccato animam suam videbit semen longęuum, & sic ponitur conditionalis ad ostendum, ꝙ poterat non ponere. Etiam, quia ponere libertatem dicit, ipse quoque Christus hoc de se testatus est. Io. 10. c. ego pono animam meam, & iterum sumo eam, nemo tollit eam a me, sed ego pono a meipso eam. ergo penitus voluntarium fuit ei mori. Sic ẽt testatur Apostolus, dicens Christum passum esse ex humilitate, & obediẽtia, ad Phi. 2. Christus factus est pro nobis obediens patri vsque ad mortem, quod tñ ex obediẽtia fit liberum est, ideo mors Christi quantum ad ipsum fuit prorsus libera. Ex parte etiã Iudæorum fuit libera, nam ipsi consiliati sunt de morte, & diffinierunt de ea. Io. 11. & poterant non diffinire, sed credere Christo si voluissent, sed sola inuidia stimulabat eos, & honoris desiderium, videntes se ꝓtemni Christo faciente tot miracula: sed inuidia, & odium, & ambitio, & similia voluntaria sunt cũ sint vitia, ergo non fuit necessaria illatio mortis.

Item si cogerentur Christum occidere nihil peccarent, & tamen grauiter peccauerunt, cum propter hoc destructa fuerit Ierusalem, sicut eam Christus defleuit. Luc. 19. ergo non fuit necessaria, sed voluntaria, maxime, quia ipsi Iudæi, qui mortem hanc procurabant, instabant, vt non impedirentur in executione eius infra 26. & 27. fuit ergo voluntaria.

Dicendum, ꝙ passio Christi potest vocari voluntaria, & ẽt necessaria. voluntaria quidem mõ iam dicto: necessaria aũt inquantũ Deus volebat illam, & statuebat sic fieri, fuerat. n. prænunciarum per ꝓphetas, & in lege, ꝙ Christus pateretur, & tamen sacra Scriptura nõ ꝓt eẽ falsa, iõ oportebat, ꝙ sic fieret, sicut in scriptura erat prenunciatum, & tamen Christus, qui passus est, non passus est ex necessitate, sed ex volũtate, quia ipse, q̃ passus est, fecit prædici a ꝓphetis, ꝙ ipse passurus erat, neque iõ patiebaꝫ ipse, qa sic prenũciatũ erat,

erat, sed potius e ꝓrio, ideo sic prenunciatū erat, qa sic F
ipse voluerat prænunciari, qui statuerat ab ęterno sic
mori, qui hoc voluit prenunciari, quia tamen scriptū
erat, & non poterat esse verum, nisi sic fieret, oporte-
bat sic fieri ad hoc ꝙ verum esset. Et ista erat necessi-
tas inuariabilitatis, sed non necessitas coactionis, &
ita omnia diuina sunt necessaria, quia apud Deū nulla
est variatio, neque vertibilitas, & tamen apud Deum
est maxima libertas.

Quare Christus dixit, quòd oportebat eum ire Ierosolymam. Et qūo quandoque dum fugimus mortem incurrimus in eam. Quæst. XCIX.

QVAERETVR quare Christus dixit, ꝙ opor- G
tebat eum ire Ierosolymam, & multa pati.

Dicendum, ꝙ dixit Ierosolyma, qa erat
ille locus passionis: ibi. n. passus est, & sicut
diffinitum erat eū debere pati, ita erat diffinitū, ꝙ pate-
retur in Ierusalem, vñ non erat possibile, ꝙ extra locū
illum occideretur Christus. sic dicitur Luc. 13. non
capit prophetam perire extra Ierusalē, i. non est possi-
bile, ꝙ Messias, qui est propheta per excellentiā occi-
datur extra Ierusalem. Et voluit hoc dicere, primo ad
tollendum timorem discipulis: nam cum nunc præ-
nunciaret mortem illis, putarent, ꝙ immediate istud
consummandum esset, & timerent: hunc timorem
eis abstulit dicens, ꝙ non occideretur extra Ierusalē, H
& sic quandiu erant extra Ierusalem liberi ab omni
timore esse poterant, & hoc bene aduerterunt disci-
puli Christi: nam quandiu manebant post hoc extra
Ierusalē non timebant, qñ vero appropinquabāt loco
illi timebant. Sic patet Io. 11. qñ vocatus est Iesus
ad Lazarum languentem: nam erat tunc extra Iorda-
nem distans a Ierusalem. Si aūt iret ad sanandum, vel
suscitandum Lazarum appropinquaret Ierosolymis,
scilicet vadens in Bethaniam, quę est iuxta Ierusalem
vbi erat Lazarus, & ideo dixerunt discipuli, ꝙ non iret
illuc, & cum ipse ire vellet dixit Thomas: eamus nos,
& moriamur cum illo.

Secundo fuit, quia Christus non solum dixit disci-
pulis mortem suam, sed etiam voluit exponere parti-
culariter omnia, scilicet vbi pateretur, & a quibus, &
ideo dixit, quòd in Ierusalem hoc fieret. Et hoc patet,
quia etiam tetigit in litera a quibus hoc pateretur.

Tertio fuit ad ostendendum, quòd ipse sciebat om-
nia, cum non solum sciret se occidendum, sed etiam
vbi occidendus esset, scilicet in Ierusalem.

Quarto fuit, vt ostenderet istam mortem esse ma-
gis voluntariam, nam si sciret, quòd occidendus erat,
& tamen nesciret vbi, non posset cauere mortem fu-
giendo, quia nesciret a quo loco fugiendum esset, sed
forte volens fugere ab vno loco vbi mortem sibi ve-
risimilius timeret, incideret in illum in quo mors ve-
re sibi euentura erat. Sic dicit Seneca tragedia quar-
ta, quę dicitur Oedipus Metro quinto, quod incipit K
fatis agimur credite fatis, scilicet, Et multis ipsum ti-
muisse nocet, multi ad fatum venere suum, dum fata
timent. cum autem Christus sciret locū in quo pas-
surus esset, & non alibi, poterat fugere longe a regione
illa, & ita non occideretur, & tamen ipse ibat ad lo-
cum illum sponte, ideo apparebat, quod sponte occi-
di voluit, & ad hoc magis ostendendum non solum
illuc ire voluit, sed etiam dixit, quod ad moriendum
ibat, vt Lucę 18. ecce ascendimus Ierosolymam, &
consummabuntur omnia, quę dicta sunt de filio ho-
minis per prophetas. Christus autem valde voluit
ostendere mortem suam esse spontaneam, tum vt sibi
nimis teneremur, tum vt ostenderet se esse Deum,
qui a nullo cogi poterat, iō dixit de loco mortis suæ.

Quare dixit, quòd oportebat multa pati a senioribus, & scribis, & principibus sacerdotum. Quæst. C.

QVAERETVR quare dixit, ꝙ oportebat multa
pati a senioribus, & scribis, & principibus sa-
cerdotum.

Dicendum, ꝙ hoc fuit. primo, quia voluit Christus
ostendere omnes circunstantias mortis suę & ad hoc
non solum dixit, ꝙ occidendus erat, sed ēt a quibus
tractanda, & concludenda erat mors sua, & nomina-
uit scribas, & seniores, & principes sacerdotum, quia
isti fuerunt, qui consilium egerunt de morte Christi,
& tractauerunt eam, & duxerunt Christum ad Pilatū,
& suaserunt plebi, vt peteret liberari Barrabam Iesum
vero crucifigi. Ioan. 18. & 19. nihil autem particularius
dici poterat, quam nominare omnia genera persona-
rum, quę in hoc operam darēt. Secundo fuit ad ostē-
dendum se omnia scire, cum & personas a quibus
occidendus erat, prediceret. Tertio fuit ad ostenden-
dum se valde spontaneum subiisse mortē, cū sciret a
quibus occidendus esset, nam poterat taliter se habe-
re ad istos, ꝙ diligerent eum, & non procurarēt mor-
tem eius, & tamen noluit. Quarto fuit ad ostendēdū
magnitudinem virtutis suę, sciebat enim se occiden-
dum ab istis, & tñ non solum non placabat, & conci-
liabat eos sibi, vt eum non persequerentur, sed etiam
pūgebat eos valde arguens vitia eorum. nullos enim
acrius arguebat, quam istos, & non curabat ēt si scan-
dalizarentur ꝺ ipsum, sicut prece. c. qñ Christus mul-
ta ꝺ Pharisęos, & scribas locutus est, dixerunt disci-
puli, scis quia Pharisęi audito hoc verbo scandalizati
sunt, & Christus non curauit de scandalo eorum, di-
cens. sinite illos, quia cęci sunt, & duces cęcorū. Quin-
to fuit ad nos instruendum non tacere veritatem ne-
cessariam, ēt si sciamus mortem nobis inferendam,
cum Christus, qui prædicator erat noluerit tacere vi-
tia Pharisæorum, & Scribarum, & Pontificum, licet
sciret se ab eis occidendum, & posset eos placare ta-
cendo si vellet.

I *Quare non fit hic mentio de Pharisæis cum ipsi fuerint in obitu Christi præcipui. Et quos soleant Euangelistæ intelligere nomine Pharisæorum, & Scribarum. Quæst. CI.*

QVAERETVR quare non fit hic mentio de Pha-
risæis cū ipsi fuerint pręcipui in morte Chri-
sti. Aliqui dñt, ꝙ non interuenerunt ipsi in
hoc, quia non expressit hic Christus de illis.

Dicendum, ꝙ Pharisæi tractauerunt mortē Chri-
sti cum ceteris, qui nominantur hic, immo ipsi fue-
rūt de pręcipuis, quia in cōsilio quo diffinita est mors
Christi soli Pontifices, & Pharisæi nominantur. Ioan.
11. scilicet collegerunt Pontifices, & Pharisęi consi-
lium aduersus Iesum.

Aliqui ergo dñt, ꝙ Christus loquens nunc discipu-
lis nominauit ēt Pharisęos, & tñ Matth. subticuit de
eis, sicut multa alia tacent Euangelistę. Dicendum, ꝙ
non est verisimile, ꝙ licet sępe multa taceant, tñ in
pręsenti non est verisimile, ꝙ tacuerit, quia vt com-
muniter, qñ multi Euangelistę eandem rem enarrāt,
si vnus omisit aliquid ī ea, alius supplet quod huic de-
fuit, & tñ hoc enarratur a tribus, & oēs ponunt eadē
verba nihil addendo, neque minuendo, ergo non est
verisimile, ꝙ Christus aliquid dixerit hic, quod tacue-
rit Matth. patet hoc Mar. 8. & Luc. 9. Dicēdū ergo, ꝙ
licet Pharisæi tractauerunt mortem Christi ipse nō
nominauit eos hic, eo ꝙ intelliguntur noīe Scribarū.
Primo pp similitudinem offici, nam Scribę dñr, qui
sunt

sunt in lege doctissimi, & quibus interpretandi legē, A
& prædicandi competebat officium, & ita Scribæ vo-
cantur legis doctores, nam illi qui supra 9. vocantur Scri-
bę, vocantur Luc. 5. legis doctores. Pharisæi tamē ha-
bebant officium eorum, quia sicut Scribæ interpreta
bātur legem, & prædicabant, ita & Pharisæi infra 23. s.
super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi,
quæcunque dixerint vobis seruate, & facite.

Item Pharisæi, & Scribæ valde cōcordabant inter
se, & ideo ipsi simul sępe arguebant ꝺ Christum, sicut
prędeden. c. Pharisæi, & Scribæ accusabant discipulos
Christi, ꝙ non lotis manibus manducarent, & ob hoc
nomine Scribarū solent intelligi Pharisæi apud Euā-
gelistas, & noīe Pharisæorū intelliguntur Scribæ: sic B
patet. s. 9. vbi in curatione paralytici, dr ꝙ Scribæ mur
murabant intra se, & tñ nō soli Scribæ murmurabāt,
sed ēt Pharisęi. Luc. 5. econtrario autem noīe Phari-
sæorum intelliguntur Scribæ, sicut supra 9. dr ꝙ Pha-
risæi accusabant Christum dicentes, quare cū publi-
canis manducat magister vester, & tñ tam Pharisæi,
quàm Scribæ hoc dixerunt, vt patet Mar. 2. & ita nūc
licet soli Scribæ nominentur, intelliguntur etiam Pha-
risæi, qui & ipsi vocantur Scribæ, quia multi eorū erāt
in lege docti, & prædicabant.

Quare Christus dixit hic, quod tertia die resurgeret. Quæst. CII.

QVAERETVR quare Christus dixit hic, ꝙ C
tertia die resurgeret.

Dicendum, ꝙ primo fuit ad lętificandos
animos discipulorum, nam prænunciando
illis mortem suam nimis contristabat eos, & qa mors
omnia finit, vt non viderentur omnino perdidisse eū
per mortem, dixit ꝙ tertia die resurgeret, & ita dolor
de morte pauco tempore duraret. Secundo fuit, quia
magis oportuit prænunciari de resurrectione, quā de
morte. nam mors ab omnibus nota fuit, cum omni-
bus videntibus passus fuerit, resurrectio tñ non fuit
omnibus nota, sed solum quibusdam. Act. 10. c. hunc
Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestū fie-
ri non oī populo, sed testibus præordinatis a Deo no-
bis qui manducauimus, & bibimus cum illo post re- D
surrectionem suam, & ideo magis resurrectio ꝓnun-
cianda fuit, qꝫ mors: immo non vr mors præcipue prę-
nunciata, nisi pp resurrectionem, quia volebat Chri-
stus prenunciare resurrectionem suam, & tñ non po-
terat resurgere, nisi moreretur, ideo prædixit se mo-
riturum, & deinde resurrecturum die tertia. Tertio,
quia mori Christum non erat miraculum, immo erat
naturale, & lex erat, sicut innuitur ad Hebr. 9. ꝙ mor-
tuus est, ſm ꝙ statutum est hominibus semel mori,
resurgere aūt erat miraculū, sicut dicit Apls, ꝙ Chri-
stus mortuus est ex infirmitate nra, ꝙ autē viuit, viuit
Deo. i. ex ptāte Dei, debuit ergo resurrectio ꝓdici, &
ob hoc qñcunque Christus de morte sua loquebatr, ēt E
addebat resurrectionem, sic dr Luc. 18. ecce ascendi-
mus Ierosolymam, &c. & concluditur postꝫ flagella-
uerint occident eum, & tertia die resurget,

Et assumens eum Petrus cępit increpare illū dicens: Absit a te dñe, non erit tibi hoc. Qui conuersus dixit Petro: Vade post me Sa thanas scandalum es mihi, quia nō sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.

Et assumens eum Petrus. Supra posita est mortis, & re surrectionis Christi prænunciatio, hic aūt subdit sub- secuta ex hoc increpatio. nam Petrus increpuit Chri- ciationem
stum, quia dicebat se occidendū, & dr. *Et assumens eum.* mortis, &
Ideſt seorsum, vel ad partem sumens, hoc dr, qa Chri resurrectio
stus locutus fuerat oīa prædicta coram oībus discipu- nis Christi.
lis: Petrus aūt volens eū increpare non increpuit corā
tota turba discipulorum, sed seorsum. *Cępit increpare.*
Verba increpatoria sunt ea, qꝫ sequunr. & licet in eis
loquatur, tanꝫ minor ad maiorem, tñ repugnauit ver-
bis Christi, tanquam non bene dictis, & ꝙ nō eēt hoc
audiendum. *Absit a te domine.* i. nūquam hoc tibi eue-
niat, ꝙ tu occidaris, sicut dixisti. *Non erit tibi hoc.* i. non
eueniet tibi hoc malū, quod ꝓnūciasti. *Qui conuersus.* s.
ad Petrum. hoc dr, quia Christus volens efficacius ar-
guere Petrum de sua temeritate conuertit se ad eū, vt
directe ipsum respiceret, & durius increpareť, & per
hoc, ꝙ Christus ad eū se conuertebat videret Petrus,
ꝙ dure arguere eū vellet. *Dixit Petro.* Ei soli locutus
est, quia ipse solus eū arguerat. Etiam quia tunc solus
Petrus cum eo erat, nā qñ Petrus voluit Christū ar-
guere accepit eum seorsum, & ita seorsum Chrs rñ-
dit nunc Petro, vt aliqui volunt, vt. ꝺ. q. 115, dicetur qd
sit verum in hoc. *Vade post me Sathanas.* i. nō increpes,
quasi male agentem, quia ego scio quid dico, & tu es
insipiens, iō nō arguas me, sed sequere me in eis, qꝫ di-
co, & facio. & vocat eū Sathanā. i. aduersariū, quia ad-
uersabatur ei in hoc, quod dixerat. *Scandalum mihi es.* i.
impedimentū ꝓstas ad faciendum ea, qꝫ ego facturus
sum, cum vis, ꝙ nō moriar. *Quia non sapis, quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.* i. tu aduersaris mihi, qa insipiens es.
nam non sapis ea, qꝫ Dei sunt. i. qꝫ Deus statuit, & hoc
qdē nō est mirandum, nec iō insipiens es, sed qa cum
sis talis vis emendare ea, qꝫ diuinitus sunt dicta, tāquā
maledicta sint, & hoc ſm humanā sapīam. i. iudicādo
bonū esse id qd hoīes bonū iudicant, & nō qd Deus.

Quare Petrus nunc Christum increpabat. Quæst. CIII.

QVAERETVR, quare Petrus nunc increpabat
Chrm. Dicēdū, ꝙ ꝑt vno mō intelligi, ꝙ Petrus
crederet eē incōueniens, ꝙ Chrs moreret, nā ipse cō-
fessus fuerat supra eū eē Chrm, & filiū Dei, & ex vtra-
que parte repugnabat sibi mors. nā Deus immortalis
est, ēt inquantum Messias, quia Iudęi putabāt, ꝙ Mes-
sias non moreretur. Io. 11. cum ergo Christus dixit,
oportet exaltari filium hoīs, dixit turba. nos audiui-
mus ex lege, quia Christus in ęternū manet, qūo tu di
cis, quia oportet exaltari filium hoīs? quis est iste fili⁹
hoīs? sic dicit Orig. adhuc initia eorū, qꝫ oñdebanr di-
cens Petrus indigna hoc filio Dei viui arbitrabatur.
Sic ēt dicit Hiero. quia post confessionem suam, & ꝓ-
mium saluatoris, quod audierat non vult destrui con-
fessionem suam, nec putat posse fieri, vt filius Dei oc-
cidatur, assumit eum, & increpat. Secundo ꝑt dici, ꝙ
Petrus putauit, ꝙ forte Christus dicebat hoc ex cōiec-
tura aliqua, videbat. n. ꝙ seniores, & pontifices Pha-
risæi, & Scribæ persequebantur eum, & ipse non desi-
nebat eos arguere, verisimile ergo erat, ꝙ eum occi-
dere vellent, & ita Christus mō humano poterat cōi-
ectura vrens dicere se ab istis occidendum, & tūc Pe-
trus vult auertere timorem istum dicens, absit nō erit
tibi hoc. i. non timeas, quia nihil tale tibi accidet qua-
le formidas. Tertio potest intelligi, ꝙ Petrus putaret
Christum ista dicere, sicut virum sapientem per ali-
quam artem, vel genus cogitationis inuenientem,
quid sibi futurum sit, sicut solent astrologi dicere, &
quoniam talia sæpissime falsa sunt, & qui his animum
applicant affliguntur superuacuo timore eorum for-
te, quæ non euenient, voluit Petrus hunc timorem
Christo tollere dicens. non erit tibi hoc, ideſt non co-

gites

gites talia, quia non est verum, quòd talia eueniant, neque debes hoc cogitare.

Quomodo ausus est Petrus increpare Christum quem Dei filiũ confessus erat. Quæst. CIIII.

QVAERETVR qũo ausus est Petrus increpare Christum quẽ Dei filiũ esse ꝓfessus erat. Dicendum, ꝙ quędã increpatio est qua quis acriter alterum verbis pungit, & hoc est semper maioris ad minorẽ, eo ꝙ talis increpatio aufert reuerentiam, q̃ inferiores debent maioribus: tali aũt non est vsus Petrus. Alia est, q̃ reuerentiã seruat, & magis obsecratio, q̃ increpatio est, & ita minores se hñt ad maiores, qñ maiores volunt aliquid mali facere, aut faciunt, quia non vtuntur aduersus eos mordacibus verbis, sed solũ indicant eis, ꝙ malũ faciunt, & orant ne faciant, sic accipitur. 1. Tim. 5. seniorem ne increpueris, sed obsecra, vt patrem. s. ẽt si malefecerit, vel facturus videatur. Et ita ẽt dr 1. Eth. c. vlr. s. ꝙ aũt suadetur aliqualiter a rõne irrationabile nunciat, & suasio, & oĩs increpatio, & dep̃catio, & sic ponit tres modos, quibus mali admonent a malo desistere, qđ fecerunt, vel vt non faciant. nam vocat ibi irrõnale pars passionalis, q̃ ad malũ flectit, & qñ rõ admonet eã non agere illud malũ in qđ tendit dr vti ad eã suasione, aut increpatione, vel dep̃catione. Suasio. n. est ęqualis ad ęqualem. Deprecatio minoris ad maiorem. Increpatio est maioris ad minorẽ, & ponuntur ista tria, quia aliqñ quis recedit a malo suasus ab ęquali, aliqñ increpitus a maiori, aliqñ autẽ rogatus a minore, & illa deprecatio vocatur large increpatio, nam non potest tunc etiam minor suaderi maiori, nisi dicat ei, ꝙ malum agit, & postea rogat, ꝙ ab illo desistat, inquantum tñ dicit ei malum, qđ agit increpat, & ita Petrus voluit hic increpare Christum, nam putabat non bene dictum esse, ꝙ ipse esset occidendus, & tñ vsus est ad eum talibus verbis, qualibus ad dñm dicens: absit a te dñe, non erit tibi hoc. Aliqui autem dicunt: ꝙ Petrus ausus est increpare, quia non solum reuerentialiter, quasi non offendendo, sed etiã acriter interdum increpabant discipuli Christũ, sicut Marc. 3. qñ volente eo sedere ad mensam superuenit turba, & ipse exiuit loqui turbę, & non comedebat, nam discipuli tunc exierunt tenere eum, & dixerunt, ꝙ in furorem versus erat: ista tñ erat dura increpatio, immo extrema, ꝙ vocaretur furiosus qui doctor veritatis erat, & ꝙ exirent, & injcerent manus in eũ, tanquam in furiosum actu furentem.

Dicendum, ꝙ verum est illam fuisse duram increpationem, sed illam fecerunt discipuli, qñ adhuc erãt rudes, & ignorabant Christum, nunc autem cognouerant eum. nam Petrus confessus fuerat eum esse filiũ Dei viui, & eadem erat confessio omnium si Christꝰ ab eis quæsiuisset, vt ostensum est supra q. 59. ideo nõ auderent eum nunc sic increpare. Quod satis apparet in Petro, qui paucis verbis vsurus contra eum, noluit coram aliis discipulis hoc dicere, sed seorsum eũ accepit, & tñ Mar. 3. publice arguerunt discipuli Christũ videntibus Iudæis, vnde ex hoc occasionem præstiterunt aliis murmurandi etiam de Christo, nam cũ dixissent discipuli, ꝙ in furorem versus erat, dixerũt Scribæ, qui ibi erant, Beelzebub habet. i. diabolum habet in corpore qui cogit eum furere.

Dicendum ergõ, vt supra, ꝙ Petrus ausus est increpare Chr̃m, quia putauit istam increpationẽ eẽ leuissimã qualẽ poterat seruus ad dñm vti, qñ aliquid indebite ageret, & quia Petrus supponebat, ꝙ Christus non bene diceret, ꝙ moriturus erat affirmans, ideo putauit iustum esse eum increpare.

An Petrus peccauerit nunc increpando Christum. Cum scandalizans alium peccet. Quæst. CV.

QVAERETVR an Petrus peccauit nunc increpãdo Christum. Aliqui dicunt, ꝙ peccauit, & graiter quidem, & hoc, quia Christus eum versa vice valde increpuit, sed non fecisset, nisi ille peccaret, & increpuit vocando Sathan, & tñ Sathan est dęmon pessimus, valde ergo peccabat, qui Sathan dici merebat. Secundo, quia qui scandalizat alium peccat, infra 18. quia melius est, ꝙ suspendatur ei mola asinaria, & demergatur in mari, quam ꝙ proximum scandalizet, & tamen Petrus scandalizabat Christum, nam dixit ei Christus scandalum mihi es. ergo peccauit.

Dicendum, ꝙ Petrus peccauit scandalizando Christum, quia alias non fuisset ipse increpitus, neque iubebatur desistere ab increpatione, & sequi Christũ. Primo, quia putauit Petrus Christum posse errare, vt increpari eum opus esset, Petrus. n. putauit, ꝙ vere nunc Christus errauerat istud dicendo. s. vel quia falsum dicebat, vel quia non prudenter loqueretur, vtrunque aũt nefas erat sentire de eo, qui verus Deus erat qualẽ Petrus esse Christum, confessus erat. Secundo peccauit, quia aliqualiter irreuerenter se habuit ad Christũ resistendo verbis eius. s. non erit tibi hoc, & licet non esset hic talis irreuerentia, qualem commiserãt discipuli ꝙ Christum, qñ exiuerunt tenere eum. Mar. 3. tñ aliqualis erat irreuerentia, & tñ magis fuit pc̃m Petri in insipientia, q̃ in irreuerentia. Quod patet, quia Christus increpans Petrum dixit non sapis ea, q̃ Dei sunt, sed q̃ hoĩum. i. iõ facis hoc, quia insipiens es circa diuina, & insipienter agis arguendo ea, quæ ignoras. Cum aũt dr, ꝙ fuit magnum pc̃m Petri negandum est, quia istud pc̃m insurrexit ex amore. & ignoratia. Ex amore quidem, quia valde diligebat Christum, & doluit, ꝙ Christus talia de seipso diceret. Ex ignorantia autem, quia putabat Petrus, ꝙ Christus non diceret ista, quasi a Deo statuta quòd fieri oporteret, sed alio modo, ita vt erraret dicendo.

Ad primum dicendum, ꝙ non vocatur Petrus Sathan, quasi esset graue pc̃m tuum, sicut Sathanæ, sed quia aliquo modo aduersabatur Christo, & nõ est ista mala significatio, vt dicetur infra q. 116.

Ad secundum dicendum, ꝙ scandalizare aliquem est peccatum, & hoc quando fit ex industria, vel contemptu. Petrus tamen nihil mali voluit sponte facere, sed bonum respiciens arguebat Christum. i. desiderãs honorem Christi, vt dictum est supra, etiam nõ scandalizauit Christum, vt dicetur infra q. 118.

Quare Petrus increpuit Christum potius, quam alius de discipulis. Quæst. CVI.

QVAERETVR quare Petrus increpuit Christũ, potius quam alius de discipulis. Dicendũ, ꝙ fuit primo, quia Petrus erat audacior cæteris erga Christum, cæteri enim doluerũt de eo, quod Christus dixerat se moriturum, & tamen nemo eum increpare ausus est, neque inquirere cur hoc diceret. Petrus autem confidentia quadam qua erga Christũ vtebatur, ausus est eum increpare. Secundo potest dici, ꝙ forte cæteri Apostoli id facturi erant, & tamẽ Petrus præuenit eos. Si tamen Petrus aliquantulum moraretur non increpans Christum aliquis forte de aliis eum increparet, fuit tamen Petrus præuolans. Sic. n. fuit in confessione de illo, nam quæsiuit Christus ab oĩbus discipulis vos autem quem me esse dicitis? & cũ omnes responsuri essent præoccupauit Petrus respõdere, ꝑ seipso, id quod cæteri responsuri erant, vt dicit Chry. & Ciril. & ostensum est sup. q 59. Tertio potest dici, ꝙ fuit hoc ex nimio amore, quia inter omnes discipulos Petrus Christum amabat ardentius, & ideo magis dolebat de malo eius, & quoniam hoc, quod Christus dicebat de morte sua, Petro, & cęteris incõueniens videbatur, Petrus cum magis amaret magis doluit, & ita ipse solus increpuit eum. Sic dicit Hier. scilicet sępe enim diximus nimij ardoris, amorisq́ue, quàm maximi fuisse Petrum in Dominum Saluatorem. Quarto potest dici, quòd fuit hoc propter confessionem, quam Petrus fecerat propter quam magis ad ipsum, quã ad cęteros pertinebat arguere Christum: ipse enim Petrus confessus fuerat Iesum esse Christum filium Dei viui alijs tacentibus, & promissum fuerat ei præmium pro hac confessione, & tamẽ hoc, quod Christus nunc de morte sua dixit, videbatur illi repugnare: nam Deus non moritur neque filius Dei, cum verus Deus sit, etiã si moreretur, putabat Petrus, quòd non posset ei præmium, quod prędixerat tribuere, ga mortui nihil possunt nobis tribuere iuxta vulgarium, & rudium existimationem, ideo restitit increpando eum, quasi non essent hæc bene dicta. Aliqui dicunt, quòd Petrus Christum increpuit nõ quidem, quasi solus ageret, sed nomine omnium: nam de confessione Petri idem factum asserit Ciril. & Chrys. quòd Petrus responderet Christo pro omnibus, ita nunc forte increpuit Christum pro omnibus. Dicendum, quòd non stat, quia si vice omnium increparet Christum faceret hoc coram omnibus, vt omnes illud facere viderentur, & tamen volens eum increpare assumpsit seorsum volẽs hanc increpationem occultam esse alijs: ergo non arguebat nomine aliorum, sed suipsius. Secundo quia si Petrus ab omnibus suggestus Christum argueret, Christus increpans denuo Petrum pro hac imprudẽti redargutione omnes increparet, & tamen ad solum Petrũ direxit verba vocando eum Sathan, & insipientem: ergo solus Petrus eum arguit, & non egit nomine aliorum. Dicendum ergo est, sicut supra.

Quare dicitur, quòd Petrus assumpsit eum, quando sumpsit increpare. Quæst. CVII.

QVAERETVR quare dicitur, quòd Petrus assũpsit eum, quando sumpsit increpare. Aliqui dicunt, quòd dicitur assumpsit, scilicet in affectum, vt exponit Hier. & hoc, quia ex nimio affectu quem ad Christum gerebat increpuit eum. Aliter & melius dicendum, quòd assumpsit eum, ideſt seorsum accepit, & hoc magis tenet Hier. quam præcedentem expositionem, & hoc magis expressit Marc. dicens, & apprehẽdens eum Petrus cępit increpare eum Marc. 8. quòd tamen apprehenderet eum Petrus erat, quòd solus ille eum acciperet, & hoc verum est. Et tunc dicunt aliqui, quòd hoc fuit, vt Petrus teneret formam correctionis euangelicę, scilicet si peccauerit in te frater tuus corripe eũ inter te, & ipsum solum, & quia nunc Petrus incipiebat Christum increpare, vt dicitur in litera, quòd cępit eum increpare, non debuit eum coram alijs arguere, sed solum manentem. Dicendum, quòd non stat, quia ista forma euangelicę correctionis nondum data fuerat discipulis à Christo, sed post aliquanto tempore data est infra 18. c. Est ergo dicendum, ꝙ egit Petrus ex reuerentia, quam hẽbat ad Christum: erat. n. magister, & ideo putauit inhonestum esse eum prę̃sentibus illis arguere, quia sic apud cęteros contemneret magister qui à discipulo arguebat, & hoc, quia Petrus putabat se iustissime Christum arguere, & notum esse, ꝙ esset iusta redargutio, & ita ꝙ Christus valde appareret despicabilis, si coram discipulis suis argueret, ideo seorsum eum arguit, sic dicit Hier. seperatim eũ ducit, nę prę̃sentibus cęteris condiscipulis magr̃m videatur arguere.

Secundo fuit, quia iterum discipuli publice Chr̃m arguerant qñ exierunt tenere eum dicentes, qm̃ in furorem versus est Marc. 3. & agnouerunt postea illud indebite factum, ideo nunc Petrus seorsum arguit. Aliqui dicũt, ꝙ hoc fuit, quia Petrus timuit, quòd forte Christus eum redargueret, quia sic eum increpabat, & vt cęteri non viderent, ꝙ ipse argueretur à Christo voluit absentibus illis increpare Chr̃m. Sed dicendũ ꝙ non stat, quia hoc esset si Petrus non confideret se fouere iustam cãm Chr̃m arguendo, & tñ credebat iustissimam esse redargutionem: nã non auderet aliter magr̃m suum increpare nisi iustissime adhoc moueretur, & putaret manifestum esse, ꝙ increpatione dignus erat, & tunc non crederet, ꝙ Christus ei increpationem pro increpatione redderet, sed aut se excusaret, aut taceret, ideo dicendum est, vt sup. dictũ fuit.

Quomodo Petrus potuit nunc errare. Quæst. CVIII.

QVAERETVR quomodo Petrus potuit nunc errare: nam increpatio Petri processit ex quodam errore: putauit enim, quòd Christus erraret in verbis, quæ dixerat, scilicet, vel quia illa vera non erant, vel quia imprudenter dicta essent, & tamẽ Christus non poterat errare, quia Deus erat verus potissime cum immediate ante hoc confessus fuerit eum esse filium Dei, & tamen filius Dei non errat.

Dici potest vno modo, quòd Petrus errauit, quia hæc sibi reuelata non erant: nam si erraret circa hoc, quod confessus fuerat, scilicet rursus negans esse Christum, vel filium Dei eum quem ante hoc talem confessus fuerat, mirandum esset, & tamen errauit circa passionem Christi, & mortem de qua reuelatum ei non fuerat.

Sic dicit Chrysostomus, scilicet, quid est autem hoc, quòd Petrus, qui reuelatione patris potitus erat, sic velociter cecidit, & instabilis est effectus? sed dicimus non esse mirum, si hoc ignorauit, qui de passione reuelationem non acceperat: quod enim Christus filius Dei viui esset reuelatione didicerat, mysterium vero crucis, & resurrectionis nondum fuerat ei reuelatum.

Sed obijcietur quia dato, quòd non reuelata esset mors Christi illi, non debuit putare Christum esse dignum redargutione: nam & si mortem Christi nesciret, quia non fuerat ei reuelata, hoc saltem nescire non poterat Christum esse vnquam redargutione dignum, cum reuelatione didicisset eum filium Dei esse, qui errare non potest.

Dicendum, quòd verum est, & ideo Petrus fuit valde imprudens Christum arguendo, & fuit quædam temeritas, non quæ insurgeret ex contemptu, sed ex turbatione, & indeliberatione: cum enim audiuit ea, quæ sibi displicebant, & inconuenientia videbantur, non considerauit, an errare posset ille quẽ filium Dei credebat, sed turbato, & feruenti animo eum redarguit.

Sic dicit Chrysostomus, vt enim discas, quòd nec illa, quæ de Christo confessus fuerat ex se locutus est, vide qualiter in eis, quæ non sunt reuelata ei turbationem patiatur: humana enim & terrestri cogitatione, quæ sunt Christi considerans, æstimabat turpe, & indignum esse ei, quòd pateretur. Alij dicunt, quòd dixit hoc Petrus, quia

quia oblitus erat Iesum esse filium Dei: nam licet aliqua sciamus habitualiter, quia non occurrit nobis actualiter illa cogitare, erramus ex defectu eorum, sicut fit in incontinentibus qui secundùm habitum qdem sciunt turpe esse fornicari, & tñ actualiter non considerant, sed considerantes delectabile bonum iudicant, vt dr 7. Eth. c. 5. ita licet Petrus immediate ante hoc confessus fuisset Iesum esse Christum, & filiũ Dei, tamen nunc oblitus erat, i. nõ cogitabat de hoc, & ex defectu huius cogitationis errauit: sic. n. fuit sup. in litera, quando Christus dixit discipulis de fermento Pharisæorum, & illi putauerunt, q̃ de panibus loqueretur, angustiabantur intra se, quia panes non acceperant, & hoc e ıt, quia non considerabant de duabus saturationibus turbarum, quas Christus pauloante hoc egerat: nam si considerassent actualiter nõ turbarent credentes, quòd non habendo panes possent saturari: sic enim Christus arguit eos ibi dicens, non intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis? &c. Sic dicit Orig. adhuc initia eorum, quæ ostendebantur dicens Petrus indigna hæc filio Dei arbitrabatur, & quasi oblitus, quòd filius Dei viui, nihil dignum increpatione facit, cepit eum increpare. Sed dicetur quomodo Petrus erat oblitus Christum esse filium Dei, cum ex hoc potius, quòd cogitabat eum filium Dei esse, putabat inconueniens, immo impossibile esse, quòd moreretur, sic dicit Hier. quia non putat posse fieri, vt filius Dei occidatur, assumit eum, & cepit increpare. Dicendum, quòd non erat Petrus vere oblitus huius, vnde nec habitualiter, neq. actualiter desierat cogitare de hoc, sed veritas est, quòd Petrus cogitabat nunc Iesum esse filium Dei, ex quo sequebatur, quòd non poterat dignus effici redargutione, Petrus autem nesciuit vti hoc medio arguendi, quod & nobis pauca scientibus circa singulas artes quotidie accidit, quòd oblatis mediis nesciamus ex illis syllogizare, & ita nunc Petrus ex hoc medio, quod erat Iesum esse filium Dei sciuit arguere, quòd non posset mori, sed nesciuit concludere, quòd nõ posset esse dignus reprehensione, & ideo licet non esset Petrus oblitus Christum esse filium Dei, erat quasi oblitus, scilicet, quòd sicut si vere oblitus esset eum esse filium Dei, siue secundùm habitum, siue actualiter, non posset aliquid inferre ex illo medio, ita cum nũc Petrus nesciret concludere id, quod concludendum erat dicebatur oblitus, qa nihil plus ei proderat aliud medium, quam si vere illud oblitus esset, & ideo Orige non dicit Petrum oblitum huius, sed quasi oblitum, & ista est veritas.

Quid voluit Petrus dicere cum ait, absit à te Domine non erit tibi hoc. Quæst. CIX.

QVAERETVR quid voluit Petrus dicere cum ait, absit à te Domine non erit tibi hoc. Dici potest vno modo, quòd Petrus solum negauit per hæc possibilitatem eorum, quæ Christus dixerat: nam Petrus credens Christum esse filium Dei putabat, quòd non poterat mori, & tunc est sensus absit à te Domine, ideſt absit talia putare, quia nõ est hoc possibile fieri: non erit tibi hoc, ideſt non est possibile, quòd eueniat id, quod dixisti. Aliter & melius dici potest, quòd Petrus sciebat Christum esse hominem, quod manifeste ostendebatur, & credebat esse Deũ, quod interius latebat, & ideo licet sciret, quòd ipse quantum ad diuinam naturam non poterat mori, sciebat quòd quantum ad infirmitatem assumptæ carnis mori poterat, & ideo non asseruit falsum, & impossibile esse, quòd Christus dixerat, sed putauit non esse bonum, quòd illud fieret, & ob hoc rogabat Christum, quòd nõ faceret illud, ideſt nollet ista subire, ostendebatur quippe ex verbis eius, quòd istã mortem sponte subiret, & ita posset eam euitare, ideo Petrus rogauit, vt eam euitaret dicens, absit à te Domine, ideſt Domine rogo te, quòd absit à te, ideſt non permittas tibi tanta mala euenire, non erit tibi hoc, ideſt fac, quòd nõ eueniat tibi hoc, & istud magis innuitur Marc. 8 scilicet propitius esto tibi, ideſt miserere tibi, vt non eueniat tibi hoc, ita dicit Hier. absit à te Domine, vel vt melius habet in Greco propitius sis tibi Domine, non erit tibi hoc, quasi necessariam haberet propitiationem. & potest intelligi, quòd Petrus respondeat ad fundamentum verborum Christi: dixerat enim, quòd oportebat eum multa pati à senioribus, &c. in quo innuebat ista præordinata à Deo, & ideo deberi compleri, Petrus autem dicit propitius esto tibi, ideſt licet ista statueris vt Deus, potes mutare, quia Deus es: sis ergo propitius tibi, ideſt misereris tibi, vt non patiaris talia mala, & dicitur non erit tibi hoc, quod Petrus dixit ex quadam confidentia, sicut quando quis incipit rogare alterum, & deinde confidens, quòd ille faciet quicquid ipse vult, loquit per modum imperij, cum à principio loqueretur rogando, & ita nunc Petrus primo dixit propitius sis tibi, ideſt rogo te, quòd non subeas istam mortem, sed miserearis tibi, cum possis te liberare ab ista morte, & deinde sumpta confidentia dicit, non erit tibi hoc, i. non credas, quòd sic fiet, quia non permittam ego & socij mei, quòd hoc patiaris, ideo non erit tibi hoc. Tertio potest intelligi, quòd Petrus dissuaderet Christo timere hæc, scilicet, quòd Petrus crederet Christum prænunciasse ista mala, quasi ex quadam coniectura humana, vel quia per aliquam scientiam iudicabat hoc futurum, & quia talia iudicia sæpe solent falsa esse, & timor eorum est inanis, dixit Petrus dissuadẽdo Christo timere, scilicet absit à te Domine, ideſt tu times hæc, sed absit, quòd talia mala tibi eueniant, ideo non timeas, deinde vt magis confortet eum ait, non erit tibi hoc, ideſt non timeas, quia certe non euenient talia qualia prænostica, & hoc aliqualiter consonat literæ Marc. 8. propitius esto tibi: nam non erit hoc. & ita ponitur tanquam affirmatiuum, & reditiuum causæ, quòd non debeat timere, quia timor est vanus, cum hoc non sit ita futurum.

Quare dicitur, conuersus dixit Petro. Quæst. CX.

QVAERETVR quare dicitur, conuersus dixit Petro. Dicendum, quòd in hoc designatur habitudo Christi redarguentis Petrum: nam quãdo Petrus increpabat Christum, nõ aduertebat Christus Petrum, quasi parum curaret de verbis Petri, quando autem voluit Petrum increpare conuertit vultum ad Petrum, & circa hoc aliqui dicunt, quòd fuit ad innuendum, quòd Petrum solum redarguit non videntibus alijs, scilicet conuersus dixit Petro, ideſt conuersus est ad Petrum. Sed dicẽdum videtur quòd Christus non arguit Petrum seorsum, sed præsentibus alijs, vt colligitur Marc. 8. scilicet qui conuersus videns discipulos suos comminatus est Petro dicens, vade retro me: cum ergo dicat, quòd videns discipulos locutus est Petro innuit, quòd præsentibus illis locutus est Petro, scilicet, quia quando illi simul erant: nam præsentes erant, sed tunc quando illos vidit locutus est Petro: alias enim superuacuum erat dici, quòd videns discipulos locutus est Petro, sed diceretur, quòd videns Petrum locutus est ei: redarguit ergo eum coram discipulis. Sed dicitur, quòd conuersus est, Primo ad innuendum, quòd non statim, vt Petrus

Petrus locutus est respondit ei Christus, sed sustinuit aliquantulum, & postea locutus, & hoc forte egit, vt non putaret Petrus se redargui a Christo quasi reddẽte vicem pro redargutione, quod ad iratos pertinet. nam si hæc faceret non sustineret aliquantulum, sed statim responderet, quia ira nõ sustinet moram, quia est acuta, & est sicut ministri veloces, & prequolantes, vt dicitur 7. Ethi. ca. 8. vnde peccatum suum est in velocitate, quia aliàs plene auscultaret rationẽ, & in nullo peccaret. sed q̃ crederet se redargui, quia redargutione dignus erat cum temerarie magistrum suũ increpasset loquentem veritatem. Secundo fuit ad ostẽdendum Petro acrimoniam redargutionis, vt ita Petrus intelligeret se dure redargui cũ Christus conuerteretur ad eum, ideſt totus intenderet in ipsum. Tertio fuit, & præcipue ad ostendendum, q̃ solum Petrũ arguebat. nam licet coram omnibus discipulis Christus redargutionem istam faceret, non redarguebat aliquem, nisi Petrum, & ideo ipsum solum directius respiciebat: cæteri enim non peccauerant in hoc, cum solus Petrus eum redarguisset. ipse ergo solus redarguẽdus erat. Sed dicetur, quare solus Petrus, ideſt solitarie manens non redarguitur, sed postea coram alijs cum ipse Christum seorsum arguisset.

Dicendum, q̃ vterque seruauit, q̃ iustum videbat: Petrus enim vere putabat Christum dignum redargutione, quia tamen magister suus erat propter reuerentiam eius voluit eũ seorsum arguere, Christus autem Petrum increpuit, vt doceret, & non vindicando redargutionem in se factam, & quia ista doctrina erat etiam alijs discipulis conueniens voluit eum corã alijs arguere, vt vnum increpando omnes doceret, ne de cætero aliquis auderet ipsum arguere nesciens quid diceret.

Quare Christus vocauit hic Petrum Sathanam. Et in Hebræo quid ea vox notet. Quæst. CXI.

QVAERETVR, quare Christus vocauit hic Petrum Sathanam. Aliqui dicũt, q̃ fuit hoc, quia peccatum Petri fuit magnum, sicut Sathanę. Dicendum, q̃ non stat, quia peccatum Petri non fuit valde magnum: fuit enim ex ignorantia, Sathanas autem, & angeli eius peccauerunt ex præsumptione, & superbia, & apparet hoc, quia Christus redarguit Petrum, & mox destitit neq; respondit verbum dure increpans, si tñ malo aĩo Petrus arguisset Christum, cum ab eo postea grauiter redargueretur responderet aliq̃d contrarium, & tñ prorsus tacuit velut ignorantiam, & veritatem priorem confessus. Alij dicunt, q̃ vocauit eum Sathanam, ideſt a Sathana deceptum: nam Sathan impellit hominem ad peccandum in quocunq; genere peccati, licet accidat peccata aliqua fieri partialia quæ non fiant impellente dæmone, vt ostensum est supra 4. c. q. 67. & quia nunc peccauit Petrus, videtur q̃ a Sathan instigatus est, ideo & eius nomen accepit. sic dicit Hila. sciens enim dominus diabolicæ mentis instructum ait, vade retro me Sathana. Alij dicunt, q̃ vocatur Sathanas, quia volebat eadem quæ Sathanas. nã quilibet vocatur filius eius cuius opera imitatur, sic Christus dixit Iudæis Io. 8. si filij Abrahę estis opera Abrahę facite, nunc autẽ quæritis me interficere hoĩem qui veritatem locutus sum vobis quam audiui a Deo, hoc Abraham non fecit, & subdit, vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat. Sathanas autem volebat, q̃ Christus non moreret, vt non redimeretur genus humanum, hoc autẽ Petrus suadebat, licet diuersa intendens, ideo Sathanas dictus est ex similitudine operũ, sicut dicit Theo. dominus namque volens ostendere, q̃ propter salutem hominũ debebat eius passio fieri, & q̃ solus Sathanas Christum pati nolebat, vt genus nõ saluaretur humanum. Petrum Sathanam vocauit eo, q̃ saperet ea quę sunt Sathanę nolens Christum pati, sed aduersans eidem. Sed dicendum, & melius, q̃ Petrus non vocatur hic Sathanas, vt Sathanas est nomẽ dæmonis, sed nomen commune aduersatoris. Sathan in Hebræo proprie designat aduersariũ, & quia dæmones aduersantur nobis ad omne bonum, vocantur Sathan. vnde Sathanas, vel Sathan non est, vt aliqui putant nomen propriũ vnius dæmonis, sicut Beelzebub, sed est nomen appellatiuum, sicut diabolus, sic patet Mar. 3. qũo potest Sathanas Sathan eijcere? ideſt vnus dæmon eijcere alium de corpore humano. & aliquando accipitur Sathan pro tota congregatione dæmonum Mar. 3. & Luc. 11. si Sathanas in seipsum diuisus est quomodo stabit regnum eius? ideſt si tota congregatio dæmonum est inter se diuisa: ita Sathan accipitur, vt nomen commune dæmonum, interdum tamẽ pro cõsuetudine nostra accipitur pro vno speciale dæmone quem cæterorum principẽ putamus, & ita diabolus est nomen commune pro omnibus dæmonibus, & tamen interdum accipitur pro vno speciali dæmone qui est princeps omnium sicpatet infra 25. ite maledicti in ignem æternum cum diabolo, & Angelis eius, ideſt principe dæmonum, & omnibus dæmonibus ei subiectis. Nunc autem dicendum, quòd Petrus non vocatur Sathan inquantum Sathan accipitur pro dæmone, scilicet, quòd nec ipse est Sathan secundum essentiam, neque ab eo nomen accipit propter aliquam causam, vel similitudinem, sed dicitur Sathan, ideſt aduersarius iuxta illud 3. Reg. 5. c. nõ est nunc Sathan neque occursus malus, ideſt non habemus aliquem aduersarium neque aliquam calamitatem, aut angustiam: non erat enim conueniens, quòd Petrus post tantas laudes quantas a Christo susceperat, vocaretur immediate Sathan. Sic dicit Hilarius. non enim conuenit existimare Petro Sathanę nomẽ, & offensionem scandali deputari post illa indultę beatitudinis, & potestatis tanta prœconia, & confirmatur hoc, quia Petrus non dixit hoc malo animo, sed affectu amantis. nam Petrus nunc Christum redarguens bonum ei volebat, scilicet, vt non moreretur, quod quilibet debet desiderare amico. nam amici desiderant sibi inuicem maxima bonorum, scilicet esse, & viuere 8. Ethic. sed solum errauit, quia putauit bonum esse Christo, q̃d non erat, & hoc fuit, qa iudicio humano iudicauit, & non diuino. Sic Christus innuit cũ ait non sapis ea quæ Dei sunt, sed quæ hominum. Si tamen Petrus prorsus malo animo loqueretur non diceret Christus eum insipientem, & tamen de insipiẽtia increpuit dicens, non sapis: sed malitia opponitur insipientiæ, quia qui peccat ex malitia non peccat ex insipientia, ideo non peccauit ex malitia, & rursus nõ fuit prorsus insipiens, quia tunc quantum ad omne iudicium erraret, & tamen Christus innuit, quòd quantum ad aliquod iudicium recte dicebat, cũ inquit nõ sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum, quasi dicat, quantum ad iudicium hominis bene suades, & tamẽ Deus aliud longe distans sapit, & iudicat bonum esse. Amabat ergo Petrus, & errauit, quia non facta erat reuelatio tibi, de hoc etiam, quia nondum erat confirmatus qui errare non posset. Si enim beatitudo illa quam Christus Petro promisit ei tradita esset, non potuisset errare, nondum tamen tradita erat. Sic dicit Hieronymus, sed mihi error apostolicus de pietatis affectu veniens, nunquam incentiuum videbitur diaboli. prudens ergo lector consideret Petro illam beatitudinem atque potestatem in futuro promissam non in præsenti datã, quã si statii

Universidad de Deusto
Biblioteca

dedisset ei nunquam in eo prauę confessionis error inuenisset locum. De secundo patet, quia sathan accipitur, vt nomen commune pro aduersario, vt dictũ est, non est sathan, neque occursus malus, & Petrus dicitur hic sathan, ideſt aduersans Christo, quia verbis eius resistebat: ille enim dixerat se moriturum, Petrus autem suadebat, quòd non moreretur, sic dicit Chrysost. ideo quia contraria loqueris voluntati meę debes aduersarius appellari: Sathanas enim debet interpretari aduersarius, siue contrarius, non tamen vt plerique putant eadem Sathanas, & Petrus sententia condemnantur.

Quare Christus dixit Petro vade post me.
Quæst. CXII.

QVAERETVR quare dixit vade post me. Dici potest vno modo, quòd est modus increpandi contemnendo, scilicet tu intromittis te de his, quæ nescis, & quæ ad te nõ pertinent, non cures de his, sed vade post me, ideſt non sit tibi curę de alio nisi quòd vadas post me, & non cogites quid mihi expediat, quia de hoc tu nihil scire potes. Aliter & melius, dicitur vade post me, ideſt sequere me per exemplum, scilicet tu resistis mihi, vt non moriar: ego dico tibi, quòd non facias hoc, sed potius sequere me concedendo, & acquiescendo dictis meis, & me exemplo operum sequendo, quia sicut ego morior, ita & te mori oportet, & ita accipitur Ioan. 21. quando Christus dixit Petro sequere me: nã intelligitur de sequela per mortis imitationem, vt ibi exponitur, & ita etiam Petrus accepit, vnde cum Petrus dixisset ibi Christo ostendens Ioannem, hic autẽ quid? ideſt nunquid iste sequitur te, & Christus dicit, quid ad te, tu me sequere, exijt sermo inter fratres, quòd discipulus ille non moritur, & hoc non fuit nisi quia per sequelam accipiebant mortem, & in hoc est differentia locutionis Christi ad Petrum, & ad dæmonem, licet vtrunque vocauerit sathan: nam dæmoni dixit vade Sathanas, Petro autem dixit vade retro me, ideſt sequere me, sic dicit Chrysost. dæmoni autem ipsum tentanti non ait vade post me, sed Petro dicit vade post me, & sequere me: voluntarię passionis meę consilio non resistas, & ita apparet, quòd non est eadem sententia sathanę, & Petri, quia cum dixit dæmoni vade sathan, & nihil addidit, subintelligendum est, quòd in infernum eum miserit, quia ille est locus quem dęmones timent, & ad quẽ orãt se non mitti, vt dicitur Luc. 8. quòd dæmonia rogauerunt Christum, ne imperaret eis ire in abyssum, Petro autem cum dicit vade post aperte notat, quòd debeat eum imitari, sic ait Chrysost. non tamen vt plerique putant eadem Sathanas, & Petrus sententia cõdemnantur: Petro enim dicitur vade retro me Sathanas, ideſt sequere me, qui contrarius es volũtati meę, ille audit vade Sathanas, & non dicitur retro ei, vt subaudiatur in ignem æternum.

Quomodo Christus dixit Petro, scandalum enim mihi es.
Quæst. CXIII.

QVAERETVR quomodo Petro dixit Christus, scandalum enim mihi es: nam non videtur quomodo Petrus posset scandalum facere Christo. Dicendum, quòd nullum scandalum poterat esse Christo, & non solum illi, sed etiam nec viris bonis perfectis Psal. 18. pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum, & apparet hoc, quia scandalum est duplex, scilicet actiuum, & passiuum. Scandalum actiuum est dictum aut factum alicuius minus rectum prębens alteri occasionem ruinæ, ideſt occasionem peccandi male agendo, loquendo vel cogitando. Scandalum passiuũ est ruina secuta in aliquo ex scandalo actiuo, sed in Christo neutrum esse poterat: nam primo modo scãdalum esset in Christo, si ipse scandalizaret aliquem præstando ei occasionem peccandi, quam Christus nulli prębuit, & maxime nunc scandalum passiuum in Christo esse nõ potuit, quia tunc peccaret ipse prębente ei occasionem, sed nunquam peccauit, neque peccare potuit: ergo non accipitur hic proprie scandalum, sed large pro impedimento, scilicet quia etiã si Christus multa diceret, & totus mundus in contrarium ageret, non posset Christus flecti à sententia quã tenebat de sponte moriendo, quia tñ Petrus quantũ in se erat impediebat mortem Christi occasionem ei tribuens non moriendi, & recedendi à bono, dicitur esse scandalũ Christo. sic dicit Orig. quare dixit Christus ad Petrum scandalum mihi es cum in Psal. dicatur, pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum? sed rñdendum est, quoniam non solũ Ieſus non scandalizatur, sed neque omnis homo qui in dilectione Dei perfectus est, sed quantum ad se qui tale aliquid agit, vel loquitur scandalum est alteri, licet ille inscandalizabilis sit.

Quare Christus dixit Petro non sapis, quæ Dei sunt sed quæ hominum: Cum homo iudicat bonum esse viuere, & mortem esse malum. Quæst. CXIIII.

QVAERETVR quare Christus dixit Petro non sapis, quę Dei sunt, sed quę hominum. Dicendum, q̃ Christus in hoc voluit alleuiare peccatum Petri, & ad hoc ostendit in quo peccauerat: putarent. n. aliqui peccatum Petri valde magnum, tum quia prę-sumpsit magistrum suum redarguere, tum quia Christus vocauit eum sathanam, tum quia scandalum sibi esse ex illo dixit: vt ergo non culparetur Petrus plus debito, voluit ostendere quale fuit peccatum eius, & quia grauissimum genus peccatorum est ex malitia facere, ostendit Christus, q̃ Petrus non peccasset ex malitia, sed ex ignorantia dicens, non sapis, i. insipientia mouit te, & insipienter loqueris, & quia insipientẽ esse in eo qui vertex erat Apostolorum, & potissime cui tantam laudem Christus ascripserat promittens beatitudinem, & claues regni cęlorum, erat magnum vitium, & nimis vituperabile, oñdit Christus, q̃ Petrus non fuit valde insipiens, sed solum ignorauit diuinam dispositionem, & ob hoc errauit, nõ erat aũt admirandum ignorare dispositionẽ diuinã, qñ nõ reuelat, & ideo dixit non sapis, q̃ Dei sunt, sed quę hominũ, i. quia ignoras diuinã dispõnem, & iudicas, fm humanum iudicium erras. sapere, q̃ Dei sunt, erat sapere, q̃ Deus pro salute nra disposuerat, q̃ Christus moreret, & hoc non sapiebat Petrus, sed sapiebat, quę sunt hoĩum, i. iudicabat, fm, q̃ homo: iudicat. n. homo bonum esse viuere, & mortem esse malam, iõ absolute mortẽ fugit, sic dr 8. Eth. q̃ amicus optat amico maxima bonorum, vt esse, & viuere: Petrus ergo volendo pro Christo, quòd non moreretur, volebat bonum, & recte sapiebat, quia hõ non põt aliud bonũ maius iudicare, si autem sit aliud maius bonum, quã viuere, hoc non est secundùm hoĩem, sed fm Deum, vel dr sapere, quę homo, i. habere affectum carnalem, qa caro fugit oẽm laborem in sensu, sic dicit Chrys. non sapis, quę Dei sunt, i. meę voluntatis, & pris est, vt pro hominum salute moriar, tu tuam tñ consideras voluntatem, non vis granum tritici in terram cadere, vt multum afferat fructum: sic etiam dicit Theophilus, quæ hominum sunt dicit Petrum sapere, quia

quia secundùm affectiones carnales quodãmodo sapiebat: volebat enim Petrus, quòd sibi ipsi Christus præstaret requiem, & non crucifigeretur.

Tunc Ieſus dixit discipulis suis. Siquis vult post me venire abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animã suam saluam facere, perdet eam. Qui aũt perdiderit animam suam propter me, inueniet eã. Quid enim prodest homini si mundũ vniuersum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationẽ pro anima sua? Filius enim hominis vẽturus est in gloria patris sui, cum Angelis suis, & tunc reddet vnicuique, secundùm opera eius. Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filiũ hominis venientem in regno suo.

Tunc Ieſus. Hic ponit Christus suę imitationis exemplum, & diuiditur in duo, quia primo facit, quod dictum est proponendo exemplum suę imitationis. Secundo promittit ex hoc gloriã suæ resurrectionis ibi. *Filius enim hominis.* Circa primum dicitur. *Tunc Ieſus dixit.* s. finita increpatione Petri subdit ista, non solum oñdens, q̃ non debemus eum impedire circa suam passionem, sed etiam, q̃ eum in hoc imitari debemus. *Discipulis suis.* Non dixit solis discipulis, sed turbis, & discipulis Marc. 8. *Siquis vult post me venire.* i. sequi: nã non est ire post illum sequi eum gressu pedum, quia hoc nihil erat, sed sequi eum quadam morum imitatione, & ad hoc exposuit quid facturus esset, qui vellet eum sequi. *Abneget semetipsum.* i. de sideria sua non sequendo illa, quia hęc abnegare, est seipsum abnegare, & quasi contra naturam viuere. *Et tollat crucem suã.* i. portet quotidie secum mortificationem carnis suæ mortificando in se vitia, siue carnem peccati, vt Apostolus loquitur: vel tollat crucem, i. sit paratus subire crucem si oportuerit. *Et sequatur me.* i. & tunc sequetur me, vel & sequatur me, i. imiterur sic me, quia ego ẽt crucem meam porto. *Qui enim voluerit animam suam saluam facere.* Dat causam prędictorum: erat enim durũ crucem ferre, & seipsum abnegare, & ideo rari hoc facere vellent, ponit aũt q̃ sit hoc necessarium ad salutem, quia non potest quis animam suam saluare, nisi hoc fecerit, & dr saluare animã, qui habet illam in vita æterna. *Perdet eam.* i. oportet, q̃ exponat perditioni, subiiciendo viram suam multis laboribus. *Qui autem perdiderit animam suam.* i. qui sponte illam laboribus pro Christo subiecerit, quod est perdere eam quãtum ad præsentem vitam. *Propter me.* Recte subditur pp me, quia aliqui vitam perdunt, i. labores tota vita sustinẽr, non tñ propter Deum, sed pro criminibus, quæ commiserunt puniuntur legaliter: nam hoc non est ad laudem, sic dr 1. Pet. 4. nemo vestrum patiatur, quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. si aũt vt Christianus non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine. aliqui ẽt vt diuitias, aut honores, vel cętera huius sęculi assequantur, laboriosam semper vitam hñtes perdunt eam, & tñ non inueniẽt aĩam, nec saluam facient illam. *Inueniet eam.* s. in vita æterna, vbi dr inueniri, quia res nõ inuenitur nisi prius perdita fuerit, & quia qui habituri sunt gloriam prius moriuntur, dñr postea vitam inuenire: vel perdunt hic prius vitam dum eam laboribus subijciunt, quia hoc est viuere ac si non viuant, & post talem vitã perditam veram vitam inueniunt. *Quid prodest homini.* Hic rñdetur ad aliud dubium, quod oritur ex tnĩa prędicenti: diceret. n. aliquis dato, q̃ verum sit, q̃ qui vult perdere hic vitam ducẽdo eam in laboribus, inueniat postea aliam vitam, tñ magis volo vitam, quã habeo, quam vitam, quam spero, quia modicum differt vitã dare pro vita, & quia istud dubium fundatur in hoc, quasi putet vita prędens esse similis futurę, & ideo modicum differre habere vnã, vel aliam, dicit Christus, q̃ nulla comparatio est vitę prędentis, q̃ est vita corporis ad futuram vitam, quę est aĩę, quia magis valet vita aĩæ futura, q̃ iste mundus totus, sic dr hic. *Quid prodest homini.* q. d. nihil prodest, quia ea, quæ habentur hic cito pereunt, & non lętificant animam. *Si vniuersum mundum lucretur.* Accipitur mundus pro tota terra habitabili in qua homines sunt: nam de mundo, vt est rerũ vniuersitas non loquitur, quia hõ non põt lucrari mũdum hunc, sed mundum hunc terrenum põt quis lucrari, vt si efficiat̃ monarcha, & posuit hoc Christus, quia ista est maxima felicitas, quam terreni existimãt: nam potentem esse iudicant felicem esse, nulla tamẽ est maior potestas, neq; diuitiarũ copia, q̃ lucrari vniuersum mundum, hoc tñ dicit non prodesse si anima pereat, sicut. n. mortuo homini nihil prodest quidqd possederit etiam si monarcha extiterit, ita perdendo animã nihil prodest cętera lucrari. *Animæ vero suæ detrimentum patiatur.* i. patiatur dãnum aĩæ suæ. vocatur detrimentum diminutio: cum. n. quis perdit aliquid dr pati detrimentum, quia res eius diminuũtur, & ita si quis perdat animam dr pati detrimentum aĩæ, i. dãnũ, vel diminutionem, quasi anima sit vna de rebus, quæ ab homine possidentur. *Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua.* i. non põt dari aliqua commutatio, q. d. homo interdum sponte sustinet perditionẽ vnius rei, quia per hoc lucratur aliam equialẽtem, vel maiorem, qñ tñ res non recipit æstimationẽ, neque equialentiam non põt habere ęstimationem, & ita est de anima, siue accipiatur pro spiritu, siue pro vita nihil æquale est eis, & tamen magis proprie dicitur accipiẽdo pro spiritu, quia adhuc vita prędens potest pro futura commutari, & ista perdita potest illa haberi, anima tamen si perit nihil ett, quod habere possimus.

Quare Christus ista dixit hic, & nunc. Quæst. CXV.

QVAERETVR quare Christus ista dixit hic, & nunc. Dicendum, quòd potest tripliciter introduci litera ista pro nunc. Primo vt abundanter Christus Petrum increpet. Nã Petrus desuadebat ei mortem tolerare, quę pro nobis erat, Christus autem dicit, quòd ad hoc, quòd animã saluam faciamus, non solum nõ debemus Christum impedire à morte, quam tolerare pro nobis vult, sed etiam debemus eum imitari, vt similiter moriamur si oporteat pro eo mori. Sic dicit Chrys. postquam Petrus dixerat propitius esto tibi, & audiuit vade retro me Sathanas, non fuit Dominus hac sola increpatione contentus, sed ex superabundantia voluit ostendere inconuenientiam dictorum à Petro, & fructum suæ passionis, scilicet siquis vult post me venire, ac si diceret tu mihi dicis propitius esto tibi: ego autem dico tibi, quoniam non solum me prohibere a passione nocumentum est, sed nec saluari poteris, nisi patiaris, & moriaris, & vitæ abrenuncies semper.

Secundo potest intelligi, quòd sit doctrina tollens dubium prędentium, quia supra Christus increpãs Petrũ dixit, vade post me Sathanas in quo admone-

bat desistere ab increpatione Christi, & magis sequi eũ, siue ire post ipsum, & quia nesciremus quid erat ire post Christum, ipse aperit hoc qũo fiat dicens. siqs vult post me venire abneget, &c. & hoc valde est cõueniẽs. Tertio põt intelligi, ꝙ Christus posturus erat aliqũ doctrinam istam de sequendo eum, & de modo sequendi, & vtilitate sequentium, quia erat necessaria doctrina, & quia in præsenti fuit magis conueniens, q̃ alibi. pp̃ similitudinem præcedentium, & sequentiũ posuit eã hic: nam supra posuerat dictum Petro vade post me, & huic simile est qũo nos post Christum eamus: ẽt consonat sequẽti literę, vbi ponit transfiguratio, quę fuit oñsio futurę gloriæ, q̃ dabitur sequentib⁹ Chr̃m: nam ibi inuenient aĩas quas dicit hic Christus, ꝙ inuenient. Sed obijcietur, ꝙ superuacue istud ponatur hic: nam sup. 10. c. ponitur, s. qui non accipit crucẽ suam, &c. Dicendũ putant quidam, ꝙ Chr̃s sępe hoc dixit, ideo Matthęus, & cęteri sępe ponunt. Dicendũ, ꝙ non stat: nam verũ est, ꝙ multa erant, q̃ sępe Chr̃s dicebat: nã Chr̃s p̃dicabat in varijs locis, & multo tpe, non est aũt verisile, ꝙ semper noua prędicaret, quia p̃dicabat in diuersis locis, & illi qui nunquam audierãt eum prędicantem, indigebant sententijs eis quas alibi prędicauerat, & ita opus erat, ꝙ repeteret ẽt quantum ad illos, qui continue eum audiebant, sicut erant discipuli sui, quia non poterant sufficienter oĩa capere semel tm̃ audientes, & tñ licet Christus sępe repeteret, quę dixerat: Euangelistæ nunquam repetunt, sed postquam Euangelista semel vnam descripsit sententiam, nunquam illam repetit, hic aũt vr repetita snĩa, quia ibi tacta est, quia non explicuit eam Chr̃s ad plenum, aut Euangelista non extendit eam hic, aut latius eam describit. Secundo & pręcipue, quia ibi fuit necesse poni, vt esset confirmatio superiorũ, q̃ dicebant, s. ꝙ Apostoli, non deberent timere prędicare pp̃ labores temporales: nam oportebat crucem suam portare. hic aũt ponitur, vt conclusio ex prędecentibus velut declarans illa qũo debeamus Christum sequi, & etiam occasione subsequentium, vt introducantur ea quę dicuntur de trãsfiguratione: nam hæc dicta sunt tunc, vt Chr̃s ostenderet se transfiguratum discipulis.

Quare dicitur hic tunc dixit Iesus discipulis suis.
Quæst. CXVI.

QVAERETVR quare dicitur hic, tunc dixit Iesus discipulis suis. Aliqui dicunt, ꝙ hoc est, quia prędecentia dixerat Christus contra Petrum, & ei soli loquebatur, quia eũ redarguebat, nunc aũt finita increpatione Petri loquitur oĩbus discipulis, & ideo supra dicebatur conuersus dixit Petro, quasi ei soli loqueretur, hic autem dicitur tunc dixit discipulis. Dicendum, ꝙ falsum est, quia ea, quæ supra habẽtur dixit Christus coram oĩbus discipulis, vt oñsum est sup. q. 115. & tñ verum est, ꝙ soli Petro loquebatur, quia illa erant verba redargutionis, & tñ solus Petrus peccauerat increpando Christum, ideo solus ipse redarguitur, coram discipulis tamen redarguitur, nunc autem Christus dirigit verba sua ad omnes, quia ista verba licet possit esse superabundans redargutio, vt ostensum est prędced. quæst. tamen etiam sunt doctrina quædam de sequendo Christũ per exẽplum, & ideo hic direxit verbum ad discipulos, & nõ solis discipulis, sed etiã turbis loquitur, vt patet Marc. 8. s. & conuocata turba, cum discipulis eius dixit eis, siquis vult post me sequi abneget, &cęt. & dixit Christus, hoc etiam coram turbis, quia ista doctrina erat omnibus necessaria: dicitur enim quomodo anima saluanda sit, & tamen cuilibet est necessarium saluare animam: turbis etiam proposuit, cum autem Petrum increparet fecit hoc coram solis discipulis, quia in hoc ostendebatur verecundia Petri, & tamen Christus seruabat hunc honorem discipulis suis, ꝙ non increpabat eos coram turbis, sed seorsum, vt non contemnerentur à turbis, nisi forte arguere publice esset ad Christi honorem, sicut quando publice peccabãt discipuli, vt sequenti cap. quando non potuerunt saluare arreptitium, quod ex paucitate fidei prouenie-bat, & de hoc quæsierunt ipsi à Christo coram turba, & ne quis putaret, quod forte defectus aliquis esset in doctrina Christi, ꝙ discipuli sui non potuissent illud facere increpuit eos publice, ꝙ accideret hoc propter infidelitatem eorum, ideſt quia non confidebãt se impetraturos quando petebant. coram discipulis tamen Petrum increpuit, quia hoc fuit conueniens ad eruditionem aliorum discipulorum, vt ostensum est supra quæst. 115. Matthęus tamen tacuit hic de turba.

Quomodo quis potest se abnegare.
Quæst. CXVII.

QVAERETVR cum dicatur hic, ꝙ abneget seipsum, qui Christum sequitur, qũo potest quis se abnegare? Dicendum, ꝙ abnegare est quãdo quis negat se quicquam alteri debere, illum quippe abnegamus cui profitemur nos nihil debere sic accipit Arist. 8. Ethic. c. vlt. s. quòd debens non potest abnegare, sed qui nihil debet, & subdit, ꝙ ideo non est possibile filio abnegare patrem, patri autem possibile est abnegare filium, quia filius semper est debitor patri, pater autẽ non est debitor filio adulto ad aliquid. Et ita si accipiatur stricte abnegare seipsum, est quòd nihil homo debeat sibiipsi, & hoc non licet, quia tunc nihil procuraret homo pro seipso, & periret, sed homo abnegat seipsum, quando desiderijs suis, non teneri ad satisfaciendum profiteretur, & realiter non prouidet illis: nã pręcipuum quod est in homine est voluntas. sicut in vrbe pręcipuum est imperans, qui autem voluntati suæ, ideſt desiderijs ex carne, & omnibus, quę contra Christi legem sunt, resistit, abnegat voluntatem dicens, non debere illam impleri, & tunc homo seipsum abnegat, quia non desinit adiuuare alterum, sed seipsum, & recte seipsum negat, quia id, quod ipse est negat: talis enim homo est per conditionem naturæ lapsę, quòd necesse sit hęc carnalia, & temporalia immoderate concupiscere, in his autem cum possit quis non satisfacere sibiipsi est se abnegare, ideſt dicere, quòd non habet aliqua talia desideria, vel non tenetur ad aliquid illis tanquam non essent sua, sed aliena. sic dicit Greg. in Homel. abneget semetipsum, qa nisi quis à semetipso deficiat ad eum, qui supra se est non appropinquat, sed si nosipsos relinquimus quo ibimus extra nos? vel quis est qui vadit si se deserit? sed aliud sumus per peccatum lapsi, aliud per naturam conditi: tunc ergo nosmetipsos relinquimus, & abnegamus, cum vitamus, quod per vetustatem fuimus, & ad hoc nitimur, quod per nouitatem vocamur.

Et idem Gregor. super Ezech. ait semetipsum etiam abnegat quicunque mutatur ad meliora, & incipit esse, quod non erat, & desinit esse, quod erat, per hoc etiam Christus hortatur ad tolerandum omnia mala verbera, scilicet, & carceres, & mortis quęcunque genera, & ita hæc sustinere, quasi non sustineamus, nec nobis talia mala infligantur, sed extraneis à nobis: nam qui negat alium, etiam si videat eum pati non curat, ita ille seipsum abnegat qui, licet pati oporteat pro Christo, non vult liberare se ab his passionibus, quasi non teneatur sibi ad aliquid, nisi seipsum agnoscat. sic dicit Chryſ. qui negat alium, vel fratrem, vel famulum, vel quęcunque, & si flagellatum viderit, & quodcunque patientem non assistit nõ adiuuat, ita vult corpori nõ nos non ignoscere, vt & si flagellauerint, vel quodcũque aliud fecerint corpori nostro non parcamus: hoc enim est parcere, sicut patres non ignoscunt filijs, cũ magistris eos tradentes tusserint, vt non parcant.

Filius semper est debitor patri.

Quid sit tollere crucem, & qualiter crucem ferre iubeamur. Et quis erat modus puniendi malefactores apud Iudæos. Quæst. CXVIII.

QVAERETVR quid sit tollere crucem, & qualiter crucem ferre iubeamur. Dicẽdum, quòd crux proprie significat lignum in quo affigebãtur latrones ad mortem, quę crux à cruciatu dr̃, & ita in opprobrium Dñs noster cruci adiudicatus est. hic aũt non debet accipi portare crucem, i. lignum illud, quia nullius vtilitatis est illud portare. Sic Greg. ait non hoc dicit, vt trabem super humeros apponamus.

Item quia dicitur, & tollat crucem suam, & sic inuitur, ꝙ ista crux aliquid nostrum est, quod non pertinet ad trabem ligneam. Sed est dicendum, ꝙ est locutio per metaphoram: crux. n. hic crucem ligneam significat, sed ex modo locutionis metaphorice oñditur, ꝙ non pro ea, sed pro aliquo, quod toleramus accipiendum sit, & designat Christus, ꝙ si volumus vitam ęternam habere, debemus crucẽ nobiscum portare, i. esse parati ad mortem vbique, & quocunque tpe tolerandam, si expediat pro Christi honore. Et potuit Christus conueniens exemplum de cruce: solebant. n. apud antiquos criminosi crucibus affigi, cruces aũt istę non erant fixę in aliquo loco, sicut furcas affixas videmus, & cuilibet occidendo crux parabãt, & consuetudo erat, ꝙ ipse cruci adiudicatus crucẽ humeris tolleret vsque ad locum supplicij, & ibi in ea configebatur.

Sic enim de Christo factum est, quia exijt baiulans sibi crucem in eum, qui dicitur Caluarię locus Ioan. 19. sed postea cum prę lassitudine impotens ferre esset, angariauerunt Simonem quendam cireneum, vt tolleret crucem Iesu Luc. 23. non erat aũt aliquis magis propinquus morti, quam cum ipsemet crucẽ suã portabat, & ad designandum istam magnam promptitudinem ad moriendum, q̃ pro Christo in animo nõ habere debemus, dixit, ꝙ tolleremus cruces, i. ita essemus animo dispositi ad mortem subeundũ, sicut si iam actualiter crucem portaremus in qua deberemus configi, & non potuit poni exemplum conueniẽtius iuxta conditionem illius tpis. Et hoc magis innuitur Luc. 14. cum dr̃ qui non baiulat crucem suam, & tñ baiulare motum localem portationis designat, & ideo de illa loquebatur, erat tñ metaph. & intelligenda erat pręparatio ad mortem per crucis baiulationẽ, põt aũt accipi quinque modis tollere crucem nr̃am, & omnes nobis conueniunt, quos exposuimus supra decimo. cap. quęst. 142. & tamen iste est omnibus melior, & magis consonans literę.

Quomodo sit verum, quòd qui vult animam suam saluam facere perdet eam. Quæst. CXIX.

QVAERETVR qũo sit verum, ꝙ qui vult animã suam saluã facere perdet eam, quia vr̃ potius econtrario. Dicendum, ꝙ anima accipit vno modo pro ipso homine toto, iuxta vulgarem consuetudinem, vt dicimus duas animas duos hoĩes, sic Leu. 2. anima, quę obtulerit sacrificium, i. homo qui obtulerit, & septuaginta animę dr̃ egressę de fe-

Filius semper est debitor patri.

more Iacob intrasse ĩ Aegyptum Gen. 46. & Exod. 1. sic & Gen. 12. animas quas fecerant in Aran, i. seruos, & ancillas quos emerant dum manerent in Aran. Secundo accipitur pro vita Psal. 118. anima mea in manibus meis semper, ideſt vita mea semper est in periculo, quia habeo eam in manibus, & 1. Reg. 22. siquis quęsierit animam meam, quęret & animam tuam, ideſt qui voluerit me occidere volet occidere te. Tertio pro spiritu, & ita vulgariter, & in communi vsu accipimus, & ita Leuit. 17. anima carnis in sanguine est. Non potest hic accipi anima primo modo, quia tunc perdere animam esset perdere seipsum, & tamen non est proprie dictum, quòd quis seipsum perdat, vel inueniat, quia aliud est, quod perditur aliud inuenitur, quam ipse inueniens, ideo anima debet accipi, vt aliquid hominis, non autem pro ipso homine, & tunc poterit accipi, aut pro vita, aut pro spiritu. Dicendum tamen quòd melius pro vita, quam pro spiritu accipitur, vt ostensum est supra 10. cap. quæst. 143. Et tunc dicendum, quòd perdere accipitur dupliciter. vno modo pro amittere, alio modo pro destruere, & secundùm hoc est duplex sensus. Primo modo qui animam, ideſt vitam saluat hic, ideſt conseruat nolens patì malum aliquod, sed frui voluptatibus, perdet eam, scilicet in futuro amittet, quia non inueniet eam pro gloria, sed pro gehenna. Secundo modo qui vult animam suam saluam facere, ideſt saluare in futuro, perdet eam, ideſt necesse est, quòd perdat eam in presenti: qui enim sponte labores tolerant, dicuntur animã destruere, ideſt vitam, quia moriuntur in laboribus, & vterque sensus redit ad idem, scilicet, quòd non potest haberi vtrobique iocunditas, sed necesse est, aut hic, aut ibi iocunditate carere.

Sic dicit Origenes, qui voluerit, &c. quod dupliciter intelligi potest. primum sic siquis amator vitæ præsentis parcit animæ suæ timens mori, & putans animam suam per hanc mortem perire. iste volens animam suam saluare perdet illam, alienam eam faciens à vita æterna.

Siquis autem contemnens vitam præsentem vsque ad mortem pro veritate certauerit, perdet quidem animam suam quantum ad vitam præsentem, sed quoniam propter Christum perdidit eam magis eam saluam faciet in vitam æternam. alio modo sic siquis intelligit, quæ sit vera salus, & acquirere eam vult ad salutem animę suę, iste abnegans semetipsum perdit quantum ad voluptates carnales animam suã propter Christum, & perdens animam suam hoc modo saluat eam per opera pietatis, de his dictum est supra 10. cap. q. 143.

Quare Christus dixit: quid enim prodest homini si vniuersum mundum lucretur. Quæst. CXX.

QVAERETVR, quare Christus dixit: quid enim prodest homini si vniuersum mundum lucretur, &c.

Dicendum, quòd hoc ad tollendum argumentum, quod posset suboriri ex præcedentibus: nam dixerat, quòd qui perdit animam suam in hac vita, vel mundo inuenit aliam vitam in futuro, & econtrario, & ita videbatur dari commutatio vitæ pro vita, & quia magis mouent prętentia, quam futura, tum quia certiora sunt, tum quia ista habent esse, & ideo mouent: futura autem parum habent de esse, cum non habeant esse nisi in intellectu, vel in causis, quod ad nos nihil pertinet, quę autem exterius sunt fortiter mouent, quæ autem solum cogitantur parũ mouẽt, sicut est dria magna videre bella, & cala-

mitates principum, & vrbium, vel audire illa recitari in tragedijs, vt dicit Arist. primo Ethic. capitulo, 15. & ideo magis vellent homines perdere vitam in futuro, & habere in præsenti, quam perdere in præsenti, & habere in futuro, si solum commutaretur vita pro vita: ad hoc ergo ostendit, quòd non datur vita p vita, sed bonum illud, quod in futuro expectatur est valde maius, quam quod in præsenti est. Et etiam in futuro simpliciter perditur vita, nisi perdatur hic, & tamen hic non perditur vita, quando quis ponit vitã pro Christo, vel tollit crucem suam, sed solum abdicat à se bona temporalia, vel voluptates huius sæculi, & inuenit postea vitam, & tamẽ omnia, quæ hic perduntur, parua sunt collata ad animã, ideo potius perdere debemus hic bona hęc, quam animam in futuro, quia nullũ æquualẽs pro anima dari potest, & hoc est, qđ Christus dicit qd prodest homini. Et potest accipi anima tam pro spiritu, quam pro vita, si pro vita est sensus quid prodest homini lucrari totum mundum, si vitam perdat? quia ei mortuo nihil prodest totus mundus, quem lucratus fuerit, ita non prodest aliquid, quod homo acquirat hic multa bona, & voluptatibus fruatur, si in futuro non viuet, cum hęc parua sint. Si autem accipiatur pro spiritu manifestius est, quia nihil prodest omnia lucrari, si animam perderimus, cum illa sit preciosior omnibus rebus, & vtroque modo verum est, de commutatione: nam pro vita non potest dari aliqua commutatio; melior est enim vita temporalis, quam omnia temporalia, etiã quam totus mundus, cum mortuo nihil ista prosint, & tamen vita sine his est aliquid valde delectabile, & desiderabile: accipiendo pro anima manifestius est, quia nihil, nec temporale, neque spirituale potest cõmutari pro anima: nam pro vita nostra, licet non possit commutari aliquid temporale, commutatur tamen bonum æternum, & ideo bene exponitur ista vita pro æterna, & tamen animę nulla commutatio est, quia si anima pereat nihil prodest homini, immo etiã Deus nõ prodest ei qui animam perdidit, sed melius esset ei si natus non fuisset infra vigesimosexto. Sic dicit Chrysost. diuitias si perdideris poteris dare diuitias alias ad eas redimendas, animam autem perdens non poteris animam aliquam dare, sed neque aliquid aliud. quid autem mirabile & si in anima hoc contingit, etenim in corpore hoc videtur contingere: & si enim decem millia diademata corpori insanabiliter ęgroto circumponeris non curatur. Aliter potest intelligi, quod dicitur quid prodest homini, &c. scilicet quòd non putet quis temporalem vitam tantum valere, sicut futuram: nam non solum hęc, sed etiam totus mundus si adiungatur ei non æquualet saluti animæ. Sic dicit Chrysostom. quia dixerat. Qui vult animam suam saluam facere, perdet eam, & quicunque perdet saluabit, & salutem, & perditionem in vtroque collocauit; ne quis, & hanc perditionem illi æqualem putet, & salutem saluti similem, &c. subiũgit, quid prodest homini, &cęt. Vides salutem hanc indecenter comparatam perditionem esse, immo perditione omni peiorem, quia nullo remedio sanari, nullo prẽmio amplius redimi potest: non ergo dicas, animam suam eum seruasse, qui hæc pericula euasit. Nam si orbem quoque terrarum lucratus fuerit, quid hinc illa perdita lucrabitur? Dic oro, quid lucraberis, si dum seruos tuos magnificis dapibus deliciose viuere videas, tu extremo inediæ malo debilitatus iaceas? An forte quia Dominus es, lucrari te quicquam dices? Nequaquam, &c. *Filius enim hominis.* Hic ponitur secundum in quo promittit gloriam futuræ resurrectionis per similitudinem ad gloriam, quam ostendit in sua transfiguratione, & dicitur. *Filius enim hominis.* Ideſt ego: sic enim solet se vocare, vt patet supra nono, & duodecimo. *Venturus est in gloria.* Ideſt in apparatu glorioso: hoc enim erit in die iudicij infra vigesimoquinto. *Patris sui.* Ideſt in gloria Dei, siue qualem habet Deus, qui est pater eius, cum Angelis suis, ideſt comitantibus eum Angelis: nam præcedẽt eum Angeli, & stabunt sibi velut ministrantes. *Et tunc reddet vnicuique.* Ideſt retribuet ex quo innuitur, quòd omnes iudicabuntur, & cuilibet retribuetur bonum, vel malum. *Secundùm opera eius.* Ideſt sicut opera eius promeruerint. Ex quo apparet, quòd non erit fauor. & secundùm opera quantum ad qualitatem, & non quantitatem: nam qualia opera erunt talis erit retributio: vnde pro bonis bonum, pro malis vero pœna retribuetur, in quantitate tamen non erit sic, quia bonis plus datur, quam meruerint, quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, ad Rom. octauo. malis autem iuxta quantitatem demeriti datur. *Amen dico vobis.* Ideſt in veritate, & est modus certificandi, ponit autem Christus hoc, vt innuat, quòd non solum in futuro videbunt gloriam, quam in se habebunt singuli boni, sed etiam in præsenti ostenderent eam aliquibus. *Sunt quidam de hic stantibus.* Ideſt non omnes, sed aliqui videbunt gloriam, quam nunc ostendere volo, scilicet Petrus, Ioannes, & Iacobus. *Qui non gustabunt mortem.* Ideſt antequam moriantur, dicitur quis gustare mortem, ideſt tolerare, quasi eã bibat, & sic Christus loquitur infra vigesimosexto. ad Petrum. calicem quem dedit mihi pater non vis, vt bibam illum? ideſt non vis, quòd tolerem mortem, quam pater diffiniuit, quòd tolerarem? & sic dicimur bibere panes inquantum origines earum sunt ab extra, sic dicit Virg. primo Aeneid.

Infelix Dido longum bibebat amorem.

Ideſt recipiebat, quasi biberet illum. *Donec videant filium hominis.* Ideſt me. *Venientem in regno suo.* Ideſt venientem, vel stantem in tali apparatu in quali futurus est in regno suo post resurrectionem suam.

Promi gloriæ turæ re rectionẽ Christi

Ad quid introduxit Christus hic istud, scilicet filius hominis, &c. Quæst. CXXI.

QVAERETVR ad quid introduxit Christus hic istud, scilicet filius hominis, &cęt. Dicendum, quòd primo fuit ad consolandum discipulos, & alios auditores suos: proposuerat enim Christus dura, scilicet, quòd animam suam homo perderet hic, & quia nemo sponte mala subit, nisi bona expectet, cum omnis operans intendat bonum primo Ethic. posuit bona, quæ expectanda erant, scilicet, quòd filius hominis retribueret vnicuique iuxta opera sua, & sic, qui posuissent hic animã suam, inuenirent post ea retributionem sufficientẽ, & ita confortarentur ad hæc subeundum. Secundo fuit hoc ad tollendum dubium præcedentiũ: dixerat enim Christus supra, quòd qui perderet hic animam inueniret eam, & qui vellet eã saluam facere perderet eam, dubitaretur autem quãdo illud esset aut qũo fieret, ideo Christus declarat, quando fieret, & quomodo dicens, filius autem hominis venturus est, ideſt ipse veniet ad iudicandum, & retribuet vnicuique iuxta opera sua, & illa retributio erit, quòd mali perdant animas, boni autem inueniant eas, & ita modus faciendi hoc erit per iudiciariam retributionem, quam Christus faciet, tempus autem faciendi hoc erit, quando iudicabitur sæculum. Et ista est causa magis ad literam apta, & patet quia dicitur, & tunc reddet vnicuique, secundùm opera sua, ideſt tunc erit tempus inueniendi animam, vel perdendi pro eis, quæ hic gessimus.

Quare

Quare vocatur hic Christus filius hominis, Quæst. CXXII.

QVAERETVR quare vocatur hic Christus filius hominis. Dicendum, quòd sic sępe vocare se solet, quia vere erat filius hominis, scilicet virginis naturam humanam veram assumẽs, & interdum quasi sine vlla causa speciali vocat se filium hominis solũ, quia verum erat, interdum autem solet hoc facere ad reddendam ambiguam locutionem: nam si diceret ego, manifestum est, de quo loqueretur: cum autem dicit filius hominis, videtur loqui de alio, & fit oratio ambigua, & hoc facit interdum quando vult, quòd sit locus dubitandi ex verbis eius, sic patet Io. 12. nam Christus iam dixerat oportet exaltari filium hominis, & dicit ibi, quòd turba dixit, nos audiuimus ex lege, quòd Christus in æternum manet, quomodo tu dicis oportet exaltari filium hominis, quis est iste filius hominis? Secundo fiebat hoc ad humiliandum se: nã si diceret ego faciam tale, vel tale, videretur se laudare, cum autem dicat filius hominis faciet talia euitat inanem gloriam, tum quia videtur loqui de alio, & non de seipso cum loquatur in tertia persona, tum quia etiam si loquatur de seipso, cum vocet se filium hominis, non vult sibi maiorem gloriam ascribere, quam esse filium hominis, cum non dicat de se maiora, & ob hoc, quando Christus aliqua magna dicturus est de se, vocat se filium hominis, vt tunc manem gloriam vitare videatur: nam circa parua non est gloriari, sed circa magna, & ita dicit Greg. super Ezech. quòd quando Deus reuelabat magna Ezechieli vocabat eum filium hominis, vt patet Ezech. primo, & secundo, scilicet, vt magnitudo reuelationum non extolleret eum primo Corinth. duodecimo. capitulo. Tertio fiebat ad tollendum dubium: nam quando Christus faciebat magnalia putarent aliqui, quòd nõ erat verus homo, sed erat Deus apparens in humana effigie, sicut dixerunt turbæ viso miraculo curationis claudi facto per Paulum, & Barnabam: nam clamauerunt lycaonice dicentes, dij similes facti hominum venerunt ad nos Actu. decimoquarto, ideo quando Christus faciebat magna vocabat se filium hominis, vt non putaretur solus spiritus esse. Quarto fiebat ad honorem naturæ humanę: nam erat magnus honor naturæ humanæ, quòd talia fierent per eam, vel ab eo qui homo erat: nam licet natura humana non haberet vires ad hoc, erat tamen eadem persona, quæ erat homo faciens hæc, & ideo etiam hominem vocabat se in istis magnis, vt supra nono, vt sciatis, quòd filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata, & infra vigesimosexto. videbitis filium hominis venientem in nubibus cęli, & sedentem à dextris virtutis Dei. & ita hic cum ageret de iudicio in quo in magna gloria appariturus erat, vocat se filium hominis, & ita etiam vocat se infra vigesimoquarto, vbi idem ponitur de aduentu ad iudicium, videbunt filium hominis venientem in nubibus cęli, cum virtute magna, omnes autem istæ causæ competunt hic præter primam: nam nunc Christus noluit reddere locutionem ambiguam, cum potius ista dixerit, vt declararet ea, quæ supra dubia erant.

Quare dixit venturus est in gloria patris sui. Quæst. CXXIII.

QVAERETVR quare dixit venturus est in gloria patris sui.

Dicendum, quòd primo dicitur sic ad reddendum verisimile id, quod dicitur: nam dare vnicuique iuxta opera sua, erat opus magnæ potestatis, & verisimilius erat, quòd illud faceret ille qui magnam potestatem haberet, quam qui esset infirmus, sicut nos: nam Christus quando dixit hæc apparebat in infirmitate nostra, & videbatur, quòd non posset hoc facere, ideo dixit venturus est in gloria, quasi dicat, non est admirandum, quòd tunc istud posset, quia veniet tũc in gloria magna, & potestate, & ita dicitur infra 24. videbunt filium hominis venientem in nubibus cęli, cum virtute magna, & maiestate.

Secundo ad tollendum dubium, quia diceret aliquis, si tu hoc facturus es, quare non facis nunc cum iam veneris ad nos? & videtur respõdere ad hoc, quòd non est nunc tempus faciendi istud, quia tunc est tempus apparendi in infirmitate, & paupertate ad patiendum magis, quam ad retribuendum, erit autem magis aliud tempus in quo erit locus glorię, & potestatis, & tunc fiet istud, & sic iudicat, quòd duo sunt aduentus eius vnus in humilitate, vt iudicetur, & alius in potestate, vt iudicet, & retribuat, quasi dicat, nunc non est tempus faciendi hoc, sed aliud erit tempus. Sic dicit Origenes nunc quidem filius hominis venit, sed non in gloria: non enim decebat eum in gloria constitutum peccata nostra portare, sed tunc veniet in gloria.

Tertio & quasi ad idem, quia diceret aliquis, quomodo iste dabit nobis vitam pro vita, quam perdiderimus, & felicitatem, cum ipse talis nũc sit qualis nos? & ideo dicit, cum venerit in gloria, scilicet tũc veniet in gloria, & ideo poterit glorioſos reddere eos, qui digni fuerint.

Dicitur autem in gloria patris sui, ad ostendẽdum hoc verisimile, quia aliquis diceret, quomodo poterit iste talis apparere, vt gloriam alijs dare possit, quia homo est sicut nos, & non videtur vnde talem gloriam habere possit? dicitur ergo in gloria patris sui, ideſt non habeat istam gloriam suam, ideſt inquantum homo est, habebit tamen eam à patre suo, ideſt à Deo qui est pater eius, & potest talem gloriam dare ei.

Secundo vt per hoc innuat se habere patrem Deũ: nam si homo solum esse putaretur, non posset pater suus aliquid tam excellens ei dare, vt posset glorificare homines reddens eis iuxta opera sua, quia tamen Dominus est pater suus, potest dare hoc illi.

Tertio vt ostendat se esse eiusdem substantię, cum patre: nam non dicit hic venturus est in tali gloria, sicut pater, sed in gloria patris, scilicet in gloria eadem in qua est pater, sed non potest esse eadem gloria, nisi sit eadem maiestas, bonitas, & essentia, & cętera sint vnum, ideo eadem est essentia patris, & filij. Sic dicit Chrysostom. non dixit in tali gloria in qua est pater, ne alteritatem gloriæ suspiceris, sed ait in gloria patris, vt eadem gloria ostendatur. Si autem gloria vna est, manifestum est, quòd substantia vna est, & gloriã patris vocat hic Christus gloriam Deitatis, sed quandocunque Deum nominare vult patrem appellat: nam totius Deitatis eadem gloria est, & natura, vocatur autem gloria quidam excellens apparatus, qui reddit notum eum cuius est, & excellum esse manifestat, & ideo gloria, quasi clara à claritate dicitur, & hanc solemus vocare maiestatem, sicut reges dicuntur habere maiestatem, quia in magno apparatu ostenduntur, vnde Christus pro eodem accipit maiestatem, & gloriam. Quod patet, quia sicut hic se venturum ad iudicium dicit in gloria, ita infra 24. vbi de aduentu ad iudicium agit, dicit se venturum in maiestate, scilicet videbunt filium hominis venientem in nubibus cęli, cum virtute magna, & maiestate.

Quare

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare dicitur venturus cum Angelis suis? Quæst. CXXIIII.

QVAERITVR quare dicitur venturus cum Angelis suis. Dicendum, quòd hoc est. Primo ad ostendendum potestatem suã: manifeste.n. se Deum dicit, cum dicat se habere Angelos: nam Angeli, nõ sunt subditi, nisi Deo, homini aũt non subduntur Angeli, sed potius homo Angelis Psal.8. minuisti eum paulominus ab Angelis gloria. & vt istam potestatem aperte oñdat non dixit solum venturus est, cum Angelis, sed cum Angelis suis, i. qui ei subditi sunt. Secundo fuit ad ostendendũ verisimilius id, quod supra dixerat de redditione vnicuique iuxta opera sua: nam non videretur qũo ipse facere posset, & ipse ostendit, q̃ poterit, quia tantæ potestatis est, q̃ Angelos habet subiectos: ergo à fortiori de hominibus faciet, quod volet. Tertio ponitur ad declarandum id, quod immediate dixerat, s. venturus est in gloria patris sui, & quia nesciretur, quę gloria esset ista aperit quid sit: est enim gloria apparatus excellens, quem maiestatem appellamus qualis est in principibus terrenis, sed in illis præcipuum, quod ad gloriam eorum facit, est multitudo comitantium, & assistentium, vt dicitur Prou. 14. in multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia est principis, ideo oñdit, q̃ gloria sua erat, quia habebat multitudinem Angelorum assistentium: nam si gloria principis est multitudinem populi assistentis habere, quanto fuerint subditi excellentiores tanto princeps erit dignior, & tñ nulla creatura maior est spiritibus Angelicis: Christus ergo qui habebat Angelos assistentes sibi erit excelsior omnibus principibus: ita enim Deus oñdit maiestatem suam, quia habet Angelos assistentes, & ministrantes ei Dan.7. Quarto ponitur propter executionẽ iudicij: nam dixerat, quòd reddet vnicuique iuxta opera sua, ista autem retributio erit in gloria, & in pœna, & vtrunque erit à Christo diffinitiue, executio tñ non fiet ab eo saltem quantum ad pœnalia, sed habet ministros, ideo propter multa ministeria, quę Angeli exhibebunt Christo in iudicio dicitur, q̃ Christus veniet cum Angelis suis. Erũt enim quędam ministeria ad iudicium conuocando, quia Angeli canent tuba vocando ad iudicium infra 24. s. & mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos à quatuor ventis, & à summis cœlorum, alia ministeria erunt expleto iudicio tradendo sententiam executioni quantum ad dãnatos mittendo eos in gehennã sup. 13. exibunt Angeli, & congregabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. quid tamẽ facient Angeli in iudicio magis dicetur infra 24. Quinto ponitur propter testimoniũ de bonis, & malis nostris, vt gloriemur de bonis nostris, vel confundamur de malis: tanto enim laus alicuius maior est, quanto coram excellentioribus turpia nostra pandũtur, sed nulla creatura est excellentior Angelis, ideo illi inducuntur tãquam testes bonorum, vel malorum nostrorum in die iudicij, vt sic magis, vel gloriemur, vel confundamur, sic dicit Luc.9. qui me erubuerint, & sermones meos hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, & patris, & sanctorum Angelorum, & conuenienter ponuntur hic Angeli, cum agatur de aduentu ad iudicium, quia vbicunque agitur de iudicio introducuntur Angeli, sic patet infra 24. & primo Thess. 4. & ita Dan. 7. cum describatur apparatus iudicij, subditur de Angelis, millia millium ministrabant, & decies centena millia assistebant ei.

Quare Christus dixit sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, &c. Quæst. CXXV.

QVAERITVR quare Christ⁹ dixit sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, &c. Dicendum, quòd primo fuit ad ostendendum gloriam suam in carne: nã in futuro sęculo apparitura erat gloria eius in carne glorificata, quę iam videretur caro diuina, sed ibi non erit admirandum aliquid tale ostendere, quia totum, quod in illo sęculo erit, diuinum, & gloriosum erit, nunc autem dum erat in vita mortali voluit ostẽdere aliquid illius gloriæ, vt non putaretur omnino infirmus, & hoc fuit transfigurando se, vt autem esset occasio ad illud faciendum dixit hæc verba, scilicet sunt quidam. Secundo & præcipue fuit ad certificandum de eis, quæ dixerat: nam supra dixerat, quòd animam perdere deberemus pro eo, & vt hoc vellemus facere dixit, quòd ipse redderet vnicuique iuxta opera sua, vt vero hoc fieret verisimilius dixit, quòd istud esset quando ipse veniret ad iudicandum in gloria patris sui, & cum multitudine Angelorum, hoc autem forte non crederetur, quia videntes Christum pauperem, & infirmum non putarent, quòd ipse talia posset, ideo voluit ostendere, quòd talia poterat ostendendo hic in corpore suo talem gloriam qualem dicebat se habiturum cum veniret ad iudicandum, & quoniam illi qui mentiri volunt pollicendo aliquid differunt rem in longinquum, dixit Christus, quòd istam gloriam non solum viderent post mortẽ, quando regulariter datur hominibus, sed etiam viderent eam viuentes. Sic dicit Hieronym. poterat autem Apostolorum tacita cogitatio istius modi scãdalum sustinere occisionem, & mortem nunc dicis esse venturam, quòd autem promittis te affuturum in gloria differs in tempora longa: præuidens ergo occultorũ cognitor quid possent obijcere præsentem timorem præsenti compensat præmio dicens: sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem. Tertio pót dici, q̃ fuit ad satisfaciendum eorum desiderio: nam dato, q̃ crederent Christum posse venire in tali gloria qualem dixerat, cum alia magna feciſſet ex quib⁹ hoc ostendi poterat posse facere, tñ desiderarent nimium experiri qualis illa esset. hoc aũt desiderium Christus compleuit in eis ostendens illis hic aliquã degustationem huius gloriæ. sic dicit Chrys. volẽs ergo monstrare qualis est illa gloria in qua postea venturus est, eis in præsenti vita reuelauit, sicut eis possibile erat discere, vt nec in Dñi morte iam doleant. Quarto fuit ad valde confortandum, & alliciendum: nam bonum prout est in intellectu parum mouet eo, q̃ solũ habet esse spirituale, & intelligibile, vt aũt est in sensu valde mouet, & est præsens, & habet plenum esse reale, ita nunc licet crederent firmiter discipuli talẽ gloriam futurã esse bonis qualem Christus prædicebat, parum tñ mouerentur ad cupiendum illam, si aũt semel degustassent aliquid eius nihil posset eos turbare à prosecutione eius. hoc enim est, quod nobis valde obest, credimus quidem firmiter magnum esse bonũ post mortem quale scriptura refert, & maius quidẽ, quam ingenio aliquo comprehendi possit, & tñ quia nihil tale videmus parum afficimur ad illud, & debiliter mouemur, ideo quęcunque bona transitoria obtenta in sensu faciliter nobis desiderium illius boni excutiunt, & in se toto sibi conuertunt, quod nequaquam fieret, si aliquid degustassemus illius beatitudinis, & pp hoc Paulus, qui raptus viderat archana verba, quæ non licet homini loqui, degustans exordia quędam cęlestis beatitudinis 2. Corinth. 12. nullo modo moueri poterat à desiderio eius, q̃d viderat dicens, ad Ro. 8. Certus

Certus sum, quòd neque mors, neq; vita, neque Angeli, neque principatus, neque potestates, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neq; fortitudo, neque altitudo, neque sublimitas, neque profundũ, neque creatura aliqua poterit nos separare à charitate Dei. discipuli aũt Christi multa passuri erant ad fundandum Christi doctrinam per totum orbem, ideo oportet valde radicatos esse in amore illius beatitudinis, vt neque metus, neque amor posset eos diuellere, ideo fuit conueniens ostendi eis imaginem gloriæ futurę, & degustationem quandam eius, vt sic solidati nullis possent aduersitatibus superari.

Quod regnum erat istud in quod Christus venturus erat, &c. Quæst. CXXVI.

QVAERITVR, quod regnum erat istud in quod Christus venturus erat, & viderent eum venientem discipuli sui. Aliqui dicũt, q̃ est Ecclesia, quia præsentis temporis Ecclesia regnum cęlorũ dr, vt dicit Greg. in Homel. & in isto regno Christus venit, cum dedit pacem, & firmitudinem Ecclesię suæ iam multiplicatę, & hoc viderunt quidam de discipulis Christi, quia aliqui eorũ tãdiu vixerunt, q̃ Ecclesia erat iam valde multiplicata qñ ipsi obierunt, ita fuit de Ioanne Euangelista, qui longo tpe vixit. sic etiam fuit de Simone Chananço Episcopo Ierusalẽ, qui cẽtum, & viginti annorũ erat cum in Ierusalem crucifixus est. sic dicit Greg. regnũ Dei præsens Ecclesia vocatur, & quia nonnulli ex discipulis eius vsque adeo in corpore victuri erãt, vt Ecclesiam Dei constructam conspicerent, & ꝑ mundi huius gloriam erectam consolatio promissione, nũc dr sunt quidam, &c. Sed dicendum, q̃ hoc non stat. Primo quia tunc non esset hoc ad propositum præce dẽtium scriptura faciat cum ad hoc Christus locutus fuerat: nam sup. dixerat, q̃ venturus erat in gloria patris cum Angelis suis. hic autem dicit in regno suo, q̃d idem vr, & sic vnum inducitur in confirmationem alterius, & tamen sic accipiendo nihil facit ad præcedẽtia. Secundo quia in prędictis vr promittere consolationem aliquam discipulis, quibus hic mala pati suadebat, & tamen videre aliquando Ecclesiam multiplicatam non erat aliquod notabile gaudium, maxime, quia nemo Apostolorum vidit Ecclesiam, nisi in magnis angustijs, quia tempore omnium ipsorũ fuerunt persecutiones graues in Ecclesia, vt apparet de Ioãne, qui lõgęuus fuit: nam in insulam relegatus est, de Simone Chananço idem fuit: nam crucifixus fuit. Tertio quia dicitur videbunt filium hominis venientem in regno suo, & tamen videre multiplicationem Ecclesiæ, non fuit videre Christum venientem in regno suo, quia Christum non viderũt, sed poterat melius dici, q̃ videbant venire regnũ filij hominis. Quarto quia ante hoc viderent alia, quę magis pertinerent ad regnum Christi, & gloriam eius, q̃ multiplicari crederentes, s. videre Christum resurgentẽ, & videre ascendentem in cęlum: ergo non intelligitur de his. Alij dicunt, q̃ intelligitur de Ioanne Euangelista: nam ipse vidit filium hominis venientem in regno suo, id est venit Christus ad eum, sicut dicitur Io. 21. sic eum volo manere donec veniam: sed hoc minus videtur, q̃ præcedens. Primo quia Ioannes, vnicus fuit, & tñ qui viſuri erant, quod hic dicitur multi erant, s. sunt quidã de hic stantibus. Secundo quia nihil erat hoc ad propositum, vt ostendunt rationes positę contra præcedentem positionem. Alij dicunt, q̃ intelligitur de resurrectione Christi, & ascensione: nam post resurrectionem eum viderunt, & ascendere etiam intuebantur ascendentẽ, quia tunc Christus erat in gloria sua, id est apparens in forma gloriosa, & hoc erat venire in regno suo. Sed non stat, quia Christus promisit hoc specialiter quibusdam, & non oĩbus, quia dr sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, & tñ Christum resurgentem, i. post resurrectionem, & ascendentem oĩs Apostoli viderunt, ideo non intelligitur de hoc. Sed dicendũ, q̃ intelligitur hoc de trãsfiguratione, q̃ facta est post paucos dies, & hoc conuenit valde literę. Primo quia hoc satisfacit dubio, quod aliquis hr̃e poterat: nam cũ Christus diceret, q̃ venturus erat in gloria, cum Angelis, & redderet vnicuiq; iuxta opera sua, dubitaretur, an posset illud facere. hoc autem oñdit Christus nunc in transfiguratione ostẽdendo imaginem futurę glorię, vt manifeste videret, q̃ qui talia in corpore suo faciebat, posset in gloria venire qñ vellet, & corporibus nostris similem dare gloriam. Secundo quia hoc factũ est, paucis diebus postquam dixit, s. sex diebus, vt dr seq. c. & ita vr esse ad propositum præcedentium. Tertio quia Euangelistę subiungunt trãsfigurationem immediate post ista dicta, vt patet hic, & seq. c. & Marc. 8. & 9. & Luc. 9. in quo innuitur, q̃ id, quod ibi ꝑmittitur, est id, quod ibi subiungitur. Quarto quia sicut Christus dixit sunt quidã, &c. ita fuerunt: nam tres discipuli eius interfuerũt, vt patet seq. c. sic dicit Remigius, & Theoph. s. q̃ hic dr impletum est in tribus discipulis, quibus Dñs transfiguratus in monte gaudia æterna repromissionis oñdit, qui viderunt eum in regno suo venientem, i. in ea claritate fulgentem in qua peracto iudicio videbitur ab oĩbus sanctis. Sciendum autem, q̃ idem est hic regnum Christi, & gloria eius: nam vtrunq; pro eodem se accepisse innuit: dixerat enim sup. filius hominis vẽturus est in gloria patris sui. hic autem dicit donec videant filium hominis venientem in regno suo, & tñ istud est oñsio illius, ideo debet esse tale hoc quale illud, quia aliàs non sufficienter probaretur vnum per alterum, vt dictum est, & dr Christus venire in regno suo, i. in tali apparatu in quali erit in regno suo: nam licet Christus nunc regnet, quia Ecclesia est regnum eius, tñ ostensio regni eius, non est in hoc mundo, sed in futuro, sic ipse dixit corã Pilato, Io. 18. regnũ meũ non est de hoc mundo, i. licet nunc manens hic rex sim, & regnum habeam, tñ manens hic non ostendã hoĩbus statum, vel habitum regalem, sed ista ostensio erit in futuro, vbi in æternum regnabitur. Et istud regnum Christi cępit immediate post resurrectionem glorificato corpore eius, sed magis apparebit post diẽ iudicij qñ oĩa erunt subdita Christo quantum ad effectum, vt oñsum est sup. 11. c. q. 61. nam tunc dicet regnare, & tradere regnum Deo patri 1. Corinth. 15. & quoniam in tali apparatu quantum ad habitudinẽ corporis sui, Christus nunc transfiguratus apparuit, in quali tunc erit, dicitur venire in regno, id est in apparatu regni sui, sed Marc. 8. dicitur donec videant regnum Dei venientis in virtute, id est donec videant gloriam resurgentium quantum ad imaginem, & illa gloria erit regnum Dei, quia quando surrexerint beati in tali effigie dicetur regnare Deus in illis, & dicitur in virtute, id est potestate, quia talis ostensio glorię in corpore non fit sine infinita potestate, quia nemo mortalium talem habitum corporis sui facere potest, sed Luc. nono. dicitur donec videant regnũ Dei, & idem est, quia videndo gloriam corporis Christi videbant regnum Dei. Aliqua alia dubia erant circa ista verba Christi hic dicta, & tamen ponentur sequenti capitulo. cum ibi agatur de transfiguratione ad quam prędicta verba pertinent.

Regnum Christi, & gloria ei⁹ sunt idem.

CAP.

CAP. XVII.

ET post dies sex assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in mon Marc. 9. Luc. 9. tem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius, sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.

ET post dies. Posita est in precedentibus à Matheo Ecclesię in fide gentium fundatio. hic consequenter subditur fundationis cõfirmatio. Et in duo diuiditur. Primo.n. declarat regulam futurę resurrectionis. Secundo ponit efficaciã suę passionis. Est aũt ordo mutatus quantum ad tempus, sed non quantum ad rõnem: nam licet sit prior tpe passio, quam resurrectio futura in nobis, non tñ ordinatur passio Christi, nisi ad nostram resurrectionem, i. vt resurgentes gloriam habeamus, immo prępponi debet, sicut sermo de fine precedit sermonẽ de his, quę ad finem, & hoc ibi. *Conuenientibus autem.* Prima in duas, quia primo ostenditur gloria futurę resurrectionis. Secundo ex hoc inducitur solutio duplicis quęstionis ibi. *Interrogauerunt discipuli.* Prima in tres, quia primo ad declarationem futurę resurrectionis describitur Christi transfiguratio. Secundo subditur huius transfigurationis testificatio ibi. *Et ecce apparuerunt.* Tertio circa hoc ponitur discipulorum instructio ibi. *Descendentibus illis.*

An ea, quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia.
Quæst. I.

QVAERETVR an ea, quę habentur hic sint continuata ad precedẽtia. Et an sint immediate facta, vel interposito aliquanto tpe. Dicendum ad primum, q̃ continuatio est. I Quod patet primo quia supra, q̃ miserat Christus glorię suę oñsionem per transfigurationem, hic aũt illã prẽsentem exhibet, ideo ordo est continuus. Secũdo quia oẽs Euangelistę concordant in hoc: nam sicut Matthęus nihil interposuit inter hęc & promissionẽ, quę habetur preced.c. ita & Mar.8. ponitur in fine ista promissio, & Marc.9. in principio ponitur transfiguratio.

Idem apparet Luc. 9. vbi vtrunque ponitur, & nihil interponitur: nam soli tres hoc scripserunt. Ad secundum dicẽdum, q̃ paruum tps intercidit inter hęc, & precedentia, s. dies sex, vt dr̃ hic in litera, s. & post dies sex, & idem dr̃ Marc.9. tempore aũt intermedio non scribunt Euangelistę aliquid, quod Christus egerit, licet verum est, q̃ prędicaret, quia istud erat officiũ K suum continuum, tñ Euangelistę non describunt oĩa quę Christus prædicauit, & ideo inter precedentia, & hęc nihil interposuerunt, sed est ordo continuus, vnde dicitur. *Et post dies sex.* s. computando à die promissionis exclusiue, s. q̃ inter promissionem, quę habet preced.c. & transfigurationem, quę hic ponitur interciderunt dies sex. *Assumpsit Iesus* .i. accepit secum, & non est talis significatio, cum dicitur. filius Dei assumpsit naturam humanam: nam illam assumpsit, ideſt ad se sumpsit ad vnitatem personæ, & suppositi, vt nõ sit per aliam subsistentiam, quam per subsistentiam filij Dei, istos autem discipulos non assumpsit sic, sed vocauit, vt cum eo venirent, ideo primo modo est assumere, i. ad se sumere, secũdo modo assumere, ideſt F secum sumere. *Petrum* Primum Apostolum. *Et Iacobum.* s. filium Zebedei. *Ioannem fratrem eius* .s. Ioannem Euangelistã: ambo enim fratres erant, & simul erant cum patre suo Zebedeo in naui, quando à Christo vocati sunt ad discipulatum sup.4. & Marc.1.c. *Et duxit illos.* Quia ipsi sequebantur eum euntem quocunq; vellet nihil quęrentes quo irent. *In montem excelsum.* iste est mons Tabor. *Seorsum.* Ideſt non erãt prẽsentes alij discipuli, neque quisquam hominum. *Et transfiguratus est* .s. mutatam ostendendo claritatem corporis eius. Vel talem ostendendo qualis non solebat esse. *Ante eos.* i. eis videntibus, vt consolarentur talia videndo, & in hoc complebat promissionem, quã fecerat præced.c. *Et resplenduit facies eius.* Ibi ostensa fuit pręcipua gloria in fulgore illo beatitudinis cęlestis. *Sicut Sol.* Fuit enim excellens valde fulgor ille, ita vt nõ posset quis maiorem existimare aliquem fulgorem corporum quorumcunq; . *Vestimenta autem eius.* s. superiora: nam de inferioribus, an fuerint immutata ad hãc imaginem glorię non apparet, & forte non factum est. *Facta sunt alba sicut nix.* Ideſt etiã apparuit magnus fulgor in vestibus, sicut est albedo niuis, ideſt candor quia non solum est alba, sed etiam candens, & nitens.

Quomodo dicitur hic, & post sex dies assumpsit eos, quia Luc. dicit post dies octo.
Quæst. II.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, & post sex dies assumpsit eos, cum Luc.9. capit. dicatur, quòd erat post dies 8. Dicendum primo quòd ista diuersitas prouenit ex modo computandi inclusiue, & exclusiue: nã Matthęus, & Marcus computant exclusiue, ideo ambo dicunt post sex dies, vt patet hic, & Marc.9. Lucas autem cõputat inclusiue, ideo ponit dies octo. veritas aũt est, quòd computãdo diem in quo Christus dixit ea, quæ habentur præcedenti cap. promittendo transfigurationem suam, & illum diem, quo transfiguratus est sunt dies octo, & omnes hos dies inclusit Lucas, ideo dixit dies octo. Matthęus autem, & Marc. non computant diem promissionis, neque transfigurationis, ideo dixerunt post dies sex computando solum dies intermedios. Sic dicit Hieronym. queritur quomodo post dies sex assumpserit eos, cum Lucas Euangelista octonarium numerum ponat. Sed facilis est responsio, quia hic medij ponuntur dies, ibi primus additur, & extremus. Et idem dicit Chrysostom. & Damasc. & hoc tenetur communiter.

Secundo potest dici, quòd fuerint solum dies sex sicut Matthęus, & Marcus consonant, qui pręcisum numerum affirmando posuerunt. Quòd autem Lucas 8. dies dicit, non ponit eos pręcise, quasi tot determinate fuerint, sed sine taxatione, & præcisione: nam dicitur Lucæ nono. factum est autem post hæc verba fere dies octo. & ita satis hoc modo stat, & tamen præcedens solutio communiter assignatur, & tamen ista videtur forte solidior: nam si dies octo essent pręcise computando primum, & extremum, cur Lucas diceret fere dies octo? quia fere non præscindit numerum, sed incertam rem dimittit, & quia sex sunt iuxta octo, satis videtur, quòd fuerint sex solum, & ideo Matthæus, & Marcus ponunt determinate, quòd fuerint sex: Lucas autem posuit fere, quia ostendit se non expressisse pręcisum numerum.

Quare

Quare potius post sex dies, vel octo Christus voluit transfigurari. In quo sit omnium ætatum descriptio siue computatio: & post quas decursas ætates erit generalis mortuorum resurrectio.
Quæst. III.

QVAERETVR quare potiꝰ post sex dies, vel octo quam alio tpe hoc fecit. Dicunt quidam, quòd fuit propter conuenientiam rei, quę ostendebatur: nã Christus nunc ostendit gloriam resurrectionis, s. qualiter resurgent hoĩes die iudicij, & quia resurrectionis gloria erit in octaua ętate, vel post sextam, vt alij computant, factum est post sex dies, vel in octauo die. Sic dicit Rabanus: merito post sex dies gloriam illam oñdit, quia post sex ętates futura est resurrectio. Aetates B autem sic computantur, prima ab orbe condito vsq; ad Noe intrantem in arcam, vel exeuntem de ea. Secunda à diluuio vsq; ad Abraham. Tertia ab Abrahã vsq; ad Dauid. Quarta à Dauid vsq; ad transmigrationem Babylonis. Quinta à transmigratione vsque ad Christum. Sexta à Christo nato vsq; ad finem sęculi. Et hęc est descriptio sex ætatum, quę currunt per tpa viuentium, & vocantur proprie ætates. Qui aũt octo ętates assignant, dant alias duas quantum ad statum mortuorum, & dicunt septimam ætatem totum tps quo aĩæ manent solutę corporibus, & tunc durat septima ętas à die quo occisus est Abel, qui fuit primus homo moriens, vsq; ad diem iudicij, qñ erit generalis resurrectio, quia oẽs tũc resurgent, & erit octaua ętas. C Alij dicunt incipere septimam ætatem ab ascensione Dñi, quia ponunt septimam ætatem non quidem statum omnium animarum à corporibus solutarum, sed quietem animarum beatarum solutarum à corporibus, & ideo nõ potuit incipere ista ætas ante Christi passionem, quia ante eam nulli erat aditus ad vitã æternam, vbi est felicitas. Et dicunt aliqui incipere ab ascensione Dñi eo, q̃ oẽs animę beatorum tunc cum Christo ascenderunt. Et tñ melius dr̃, q̃ à die passionis Dñi cęperit, quia mox vt Christus passus est cępit beatitudo aĩarum descendente aĩa eius ad inferos vñ dixit ipse latroni pendenti, hodie mecum eris in Paradiso Luc.23. Octaua aũt ætas est post resurrectionem D generalem, & illa nullum finem habet. sed magis, propie dicimus sex ætates, q̃ octo. Primo quia ętates sũt tpa in quibus discurrit, & mensuratur vita, & successio viuentium, ideo pro statu defunctorum ætas non ponitur, sed perpetuitas. Secundo quia ętates inter se differunt, quia alias non connumerarentur, & tamen septima ętas coincidit cum oĩbus ętatibus, accipiendo eam pro statu omnium aĩarum à corporibus solutarum quandiu sic manent: nam in qualibet ætate est mori, & viuere, accipiendo pro statu beatarum aĩarũ à corporibus solutarũ currit septima cum sexta, quia simul quasi cęperunt. Tertio quia ætas dicit discursum quendam, & tñ octaua ætas dicit quandam ęternitatem, quia non erit ibi aliqua alteritas, neque variatio, sed idem sp esse totum simul ad modum æternitatis cui nihil nouitatis aduenit, neque discedit aliquid E eius, quod semel prẽsens est. De ętatibus viuentium magis dixim⁹ sup.2. c.q.3. supposito tñ q̃ sint sex ętates, vel octo, dicemus, q̃ fuit transfiguratio post sex dies à promissione, quia post sex ętates decursas erit generalis resurrectio, quam prẽfigurauit transfiguratio, & verum est, q̃ immediate post sex ætates erit resurrectio: nam sexta ætas extenditur vsq; ad finem sęculi ad mortem vltimi hoĩs, & tñ semper erunt aliqui hoĩes super terram vsq; ad ipsum diem iudicij: in quo erit generalis resurrectio: ergo immediate post sextã ætatem decursam erit gloria in corporibus, quã trãsfiguratio prẽfigurat. Si aũt accipiamus octo dies, sm Lucam, est transfiguratio in octauo qui est extremus, A vt dicit Hier. & innuit, q̃ in ipsa octaua ætate erit resurrectio, & gloria beatorum, immo in hoc incipiet octaua ætas. Secundo vt aliqui dicunt fuit post sex dies, quia in sex diebus creatus est totus mundus sensibilis, & septimo die quieuit Deus ab omni opere, q̃ quod designatur quies beatorum, talis aũt erit quies resurgentium. Sic dicit Origines, in sex diebus perfecti numeri factus est visibilis mundus, qui transcendit oẽs mundi res, põt ascendere super montem excelsũ, & gloriam aspicere verbi Dei. Sed dicendum, q̃ istæ causę sunt mysticę assumptę ex rõnibus numerorũ, & non pertinent talia ad veritatem historicam, sunt aũt hic duo, s. q̃ non statim post promissionem Christus fuerit transfiguratus, sed aliquanto tpe post, fm B q̃ fuerit illud tps sex dierum. De primo est causa, vt dicetur seq. quæst. De secundo dicendum, q̃ non est aliqua cã determinata quare potius fuerunt sex dies, q̃ plures, vel pauciores, quia taxationes numerorum non habent cãm, sed sunt ad placitũ: forte enim diebus intermedijs Christus occupatus erat circa alia, ita vt non vacaret sibi discedere ab alijs discipulis, & turba, vt se ostenderet istis secrete transfiguratum.

Quare Christus non transfigurauit se statim, vt dixit præcedentia verba.
Quæst. IIII.

QVAERETVR quare Christus non trãsfigurauit C se statim, vt dixit precedentia verba, cum facere posset quandocunque vellet. Dicendum vt aliqui volunt, q̃ fuit, quia promissio Christi oñdebat, q̃ non statim hoc futurum erat, sed post aliquot dies, quia dixit sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant: ergo non statim transfigurãdus erat. Sed dicendum, q̃ hoc est petere principium, qa tunc dicetur quare Christus dixit verba ostendentia, q̃ post aliquantum tps hoc fieret, & non statim, cum posset illud facere statim. Secundo põt dici, q̃ fuit, vt hoc tpe intermedio pararent se illi qui visuri erãt hãc rem altissimã, vt deuotius viderent: erat paratio, quòd maiori desiderio afficerentur expectantes. Tertio põt dici, q̃ fuit ad tollendum inuidiam: nam si hoc faceret statim separaret istos tres discipulos quibus oñsio facta est, à cęteris, & ideo cęteri putarent se despici, & inuiderent. Sic dicit Chrysost. de his duobus, ideo autem non confestim facta promissione sursum eos ducit, sed post dies sex, vt reliqui discipuli nihil patiantur humanum, ideſt aliquem inuidię motum, vel vt horum dierum spacio vehementiori concupiscentia repleti qui assumẽdi erant solicita mente accederent. Quarto fuit ad ostendendum magnitudinem rei huius: solet enim Deus nobis orantibus differre concessionem eorum, quæ petimus, ne paruo quæsita labore Dei dona vilescant, ita nunc cum valde magnũ esset hoc, quod ostendendum erat, noluit Christus illico, vt promisit ostendere, vt videretur res maior, & in magna reuerentia esset, & hoc per desiderium, quia interim cum non ostendebatur desideraretur, & E tunc cum desiderata occurreret esset in maiori reuerentia, quod non accideret si illico ostenderetur. Quinto & præcipue fuit, quia Christus nolebat ostendere hoc omnibus quibus nunc loquebatur, sed paucis, cum dixerit sunt quidam de hic stantibus. Si autem statim, vt dixit vellet ostendere, aut recederet de loco in quo dixerat, aut non, si non recederet viderẽt hoc omnes discipuli, & etiam turbæ, quia nunc erant discipuli, & turba cum Christo, quando hæc locutus est, vt patet Marc. octauo. si autem recederet inde, dicens, quòd ibat ad ostendendum gloriam regni sui quibusdam quos secum assumeret, inuiderent cęteri putantes se despici, & vtrunque erat inconueniens,

ideo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideo ad vitandum vtrunque debuit nõ statim, sed post aliquot dies hoc ostendere, & ita fuit post sex dies, siue octauo die.

Quare Christus non determinauit certum tempus, quo transfiguraretur. *Quæst. V.*

QVAERETVR, quare Christus non determinauit certum tempus quo hoc faceret: quia magis sic certificaret. nam Christus dicebat hęc, vt ostenderet se habere potestatem qua posset reddere vnicuique iuxta opera sua: ostendens in se gloriam quã daturus erat electis, & tamen quanto magis certificaret de hoc, magis procederet probatio sua: ideo debuit, vt videtur designare certum diem ad faciendum hoc.

Dicendum, quòd si Christus vellet ostendere se G transfiguratum omnibus, aut quibuscũque videre volentibus, designasset certum diem quo conuenirent ad videndum qui vellent, & tamen voluit paucis ostẽdere hoc quos nondum designauerat, sed ipse assumpturus erat eos secum, quando se transfigurare veller, sicut postea fecit, ideo non oportuit designare, nam si designaret sequeretur inconueniens.

Primo, quia omnes expectarent illum diem putantes quòd forte ostenderetur eis illa res mirabilis, nam cum Christus non designasset, qui erant qui viturі erant hoc, quilibet putaret, quòd forte ipse esset de illis qui hoc visuri erant: maxime quia omnes Apostoli Domini putarent verisimiliter, quòd eis hoc ostenderetur, non obstãte, quòd diceretur sunt quidam: nam H hoc dixit Christus turbis, & discipulis simul Mar. 8. & ita crederent discipuli, quòd turbas excluderet Christus ab hac visione, sed non aliquem eorum. essent ergo omnes expectantes vsque ad illum diem, & si tunc non ostenderetur omnibus, sed aliquos eorum separaret Christus a cæteris, illi putarent se despici qui hoc non viderent, & cęteris esse minores, & ita inuiderent illis, quod Christus voluit euitare.

Secundo, quia si assignaretur certus dies, & omnes illi qui hanc promissionem audierant, non viderent eum transfiguratum putarent, quòd non ostendisset aliquid, & ita verba sua haberentur, vt non impleta, & vacua, nunc autem cum nõ designasset tempus, poterat semper expectari istud, & nunquam crederentur I verba Christi falsa, licet nõ appareret illud, quod promiserat.

Cum Christus esset in breui transfigurandus, quare dixit qui non gustabunt mortem. *Quæst. VI.*

QVAERETVR cum Christus ostensurus esset istud in breui, scilicet post sex dies cur dixit qui non gustabunt mortem, in quo videbatur longi temporis dare inducias.

Dicendum, quòd si Christus ostendisset post paucum tempus istud esse futurum, etiam si non diffiniret diem sequerentur inconuenięntia, vt si diceret antequam transeant duo anni hoc fiet, vel similia. nam K tunc sequeretur inuidia, quia elapso illo tempore illi qui non vidissent hoc, putarent forte alios esse ostensum, & non sibi, & per hoc se contemni credentes inuiderent, vel si nescirent quibus inuidere deberẽt, saltem indignarentur contra Christum qui alijs ostendisset illud, & non eis.

Secundo, quia alij qui elapso tempore non viderẽt illud, neque audirent impletum esse, putarent quòd non factum fuerat, & ita verba Christi haberentur, vt iuania.

Tertio & pręcipue, quia quando Christus dixit, ꝙ viderent eum venientem in regno suo, non expleuit quid illud esset, vel quomodo veniret, & forte aliqui crederent, quòd esset status regalis quem Christus haberiturus esset temporaliter, nam putabant Iudæi, quòd Messias temporaliter regnaturus esset in terra iudęorum, & reducturus iudęos de omnibus gentibus in quibus erant dispersi, vt esset regnum eorum gloriosum, sicut aliquando fuerat. Quod patet, quia etiã post Christi resurrectionem cum ascensurus esset in cęlis, aliqui de discipulis suis credebant hoc, vnde quæsierũt ab eo, Domine si in tempore hoc restitues regnũ Israel: Actu. 1. a fortiori ergo nunc crederẽt ipsi, & potissime turbę quę aderant, quando hoc promisit, & tamẽ si inciperet semel Christus regnare temporaliter, non debebat cessare regnum eius, sed regnare in eternum, ideo maneret semper idem status, & tñ quãdiu Christus vixit, nunquam hoc in eo apparuit, quia non regnauit temporaliter, ideo si constitueret certum tẽpus siue moreretur ante illud, siue non, putarent astantes, ꝙ non impleuisset promissum, quia nunquam apparuit in eo tale regnum, vt ita videntur sensisse illi duo discipuli eũtes in Emaus die resurrectionis Christi: dixerunt enim nos sperabamus, ꝙ ipse redempturus esset Israel, & forte acceperant hanc spem ex hoc verbo, scilicet, donec videãt filium hominis venientẽ in regno suo. Si autem non assignaretur tempus in ꝓpinquo, non posset hoc putari, ideo debuit assignare quasi in longinquum.

Quarto, quia etiam si nõ putarent Christum taliter regnaturum, intelligerent saltem de aliqua excellẽtia spirituali, quam postquam acciperet verisimile erat, ꝙ non deponeret eam, & tamen nullum talem statũ Christus habuit dum viueret. nam in transfiguratione solum apparuit illa imago gloriæ ad breue tẽpus quasi ad punctum, & postea apparuit Christus in infirmitate carnis in qua semper apparuerat, ideo putaretur ab his qui non vidissent hoc, quòd non fuisset impletum verbum eius. Taliter ergo debuit loqui, quòd nũ quam sciretur, an impletum esset verbum vel non, & posset semper sperari, ita fuit dicendo qui non gustabunt, nam semper hoc expectari poterat quandiu superstites erant aliqui eorum qui nunc aderant, & ita nunquam poterat quis istorum putare verbum Christi falsum esse, licet impletum non videret, caute ergo sic locutus est.

Ad quid Christus dixit istam promissionem de transfiguratione coram omnibus si non esset completurus eam omnibus videntibus. *Quæst. VII.*

QVAERETVR ad quid dixit istam promissionem coram omnibus cum nõ esset completurus eã omnibus videntibus: sufficiebat enim, ꝙ diceret illis quibus hoc ostensurus erat.

Dicendũ, quod fuit primo, quia licet Christus non esset hoc ostenturus omnibus, tamẽ quilibet poterat de seipso credere, quòd ei ostenderetur eo, ꝙ ipse dixit, sunt quidam de hic stantibus, & quilibet poterat credere se futurum esse de illis quibusdam: & ita omnes sub expectatione huius visionis interim confortarentur ad tolerandum fortia, & dura: nam dixerat supra Christus, quòd ponerent animam suam, & perderent eam hic, vt inuenirent in futuro, quia ipse rettributurus erat eis. & ad ostendendum, quòd posset retribuere, dixit quòd antequam morerentur viderent eum venientem in regno suo. volebat tamen omnibus qui aderant perdere hic animas suas, vt saluarent eas, persuadere. ideo erat necesse, vt omnibus notificaretur ista ostensio eius venientis in regno suo, scilicet, quòd vel omnibus realiter ostenderetur, vel oꝝ bus notificaretur futura, & hic taliter factũ est, vt qliber

bet putaret, ꝙ visurus esset istud, & ita quilibet cõfortaretur ad ponendũ aĩam suã, quod non fieret nisi oĩbus prędicerẽt istud oñendum. Scdo & pręcipue, vt ista transfiguratio qñ prædicaret esset verisimilis: nã occultata est transfiguratio qñ facta est, & postea vsq; ad resurrectionẽ eius inf. in litera, & tũc prędicata est: nã sicut Christus iussit eã prius taceri, ita iussit postea diuulgari. Si tñ Christus non prædixisset hoc anteq̃ fieret, & prædicaret post eius mortem, putaret ꝙ confictum esset ab his qui illud prædicabant, cum Chrs illud nunq̃ dixisset, nec eo viuente annunciatũ fuisset: voluit ergo publice hoc dicere corã discipulis, & turbis, vt licet non viderent illud oẽs qui audiebant qñ audirent illud prædicari, postea crederent verisimile esse, aut saltem non putarent confictum, cum ipse viuens dixisset: sic fuit de resurrectione Chri: nã hãc nemo fieri vidit, & postq̃ facta est pauci viderunt Chrm surrexisse conferendo ad totã multitudinẽ Iudæorũ, & tñ Chrs publice dixerat, ꝙ surrecturus erat à mortuis, sicut Iudęi dixerunt Pilato, recordati sumus, quia seductor iste adhuc viuens dixit post tres dies resurgã: iube ergo custodiri sepulchrum inf. 27. & qñ postea auditum est, ꝙ surrexisset, fuit credibilius verbum, si ait nunq̃ illud viuens dixisset, licet postea resurgeret, nunquam crederetur, nisi omni populo manifestaretur, & ista fuit præcipua causa: sic enim Christus quædam alia prædicebat, vt quando facta essent crederentur, Ioan. 14. hoc dixi vobis antequam fiat, vt cum factum fuerit credatis.

Quare Christus non ostendit transfigurationem suam omnibus discipulis. *Quæst. VIII.*

QVAERETVR quare Chrs non oñdit transfigurationem suam omnibus discipulis. Aliqui dñt, ꝙ non erant oẽs digni videre eam: nã inter eos erat Iudas, qui saltem erat indignus. Dicit enim Damasc. ꝙ oẽs Apostoli erant digni videre illã præter Iudam. Sed tunc dicetur, ꝙ Dñs oñderet eam omnibus, & non Iudæ. Rñdet Damasc. ꝙ esset occasio, vt Iudas efficeretur deterior, cum videret cęteris ostẽdi visionem hanc, & se solum excludi, & ita esset ei fer- D uentior aĩus ad tradendum Chrm cum ait, cur non oẽs, sed aliqui vocati sunt ad hanc visionem? vnus quidẽ erat qui solus indignus erat hac visione Deitatis, s. Iudas, sm illud, tollatur impius, ne videat gloriã Dei: si solus ergo fuisset omissus, tanquam inuidus ad maiorẽ esset malitiam prouocatus, proinde Dñs proditoni tollit proditionis occasionem, cum dimisit inferius reliquam Apostolorum congregationem. Sed dicendum, ꝙ non stat, quia poterat sine scandalo ostendi hoc cęteris Apostolis excluso Iuda: erat enim Iudas dispensator Christi, qui loculos eius habebat, hunc autem solitus erat ipse mittere ante se ad aliqua loca, vt emeret necessaria, manebatq. tunc ipse cum cęteris Apostolis, vt Io. 13. quando dixit Christus Iudæ sedenti ad mensam, quod facis fac citius, & surrexit ipse de mensa vadens ad principes sacerdotum acceptu rus ab eis cohortem, vt caperet Iesum, & tamen nemo sciuit ad quid Iudas iret, sed dr eo. c. ꝙ putauerũt, quòd Chrs diceret ei vade, & eme, quæ nobis necessaria sunt ad diem festum. Sic ergo tunc recessit Iudas relinquens Chrm, cum omnibus discipulis, quasi iret ad opa officij sui, ita alias solitus erat facere, & sic posser Christus se omnibus ostendere trãsfiguratum absente Iuda, & non putaret ille se excludi, cum ipse recederet ad opera officij sui. Secũdò quia si ex hac causa cessasset omnibus ostendere se, non esset necesse, quòd solos tres reciperet secum, sed posset medietatem eorum, aut plures assumere relictis cęteris, & cũ

A eis Iuda, & tunc non scandalizaretur, quia non putaret se despici, cum multi idem paterentur: non ergo fuit ista causa. Dicendum ergo quòd hoc fuit. Primo quia ista erat res altissima, s. degustare primordia quędã futuræ beatitudinis, ad hoc autem non erant omnes Apostoli dispositi, ideo eos solos qui magis dispositi erant, assumpsit. Secundo quia, licet Christus ea, quæ necessaria erant ad fidem, & rectam cõuersationem, & perfectionem vitæ spiritualis omnibus æqualiter, & sufficienter in communi traderet, ea tamen quæ pertinebant ad dona gratis data, non erãt in omnibus eadem, sed quilibet habet à Deo proprium donum, vt dicitur 1. Corinth. 7. ostendere autem homini imaginem futurę gloriæ pertinet ad dona gratis B data, ideo eis hoc ostendit quos capaciores donorum suorum effecerat ceteris relictis. Tertio fuit, quia Christus voluit, quòd ista visio taceretur eo viuente: nam dixit intra in litera, nemini dixeritis hanc visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat, si tamẽ hoc ostenderetur omnibus discipulis forte non maneret occultum, quia sciebat multos eorum adhuc imperfectos esse, & difficiles ad seruandum secretum, vt securius maneret verbum in absconditо reuelauit illud paucis. Sed obijcietur, quòd debuisset istud omnibus ostendi, quia transfiguratio fiebat ad dandam quandam certitudinem de statu resurgentium, & ostendendam gloriam corporis Christi, & potestatẽ eius, ad reddendum vnicuique iuxta opera sua, certificatio C tamen de omnibus his erat necessaria omnibus discipulis, ideo cum Christus non esset personarum acceptor infra 22. scilicet nõ respicis personam hominis, omnibus Apostolis debuerat hoc ostendere. Dicendum, quòd non debuit ostendere omnibus propter causas datas, & potissime, vt res maneret occulta: nã si respiciatur ad vtilitatem, quæ prouenire poterat ex ostensione transfigurationis, non solum discipulis, sed etiam turbis omnibus debuerat hoc ostendi, vt omnes essent certi de futura gloria, & desiderarent illam, esset tamen inconueniens omnibus ostendere, cum deberet tacitum esse, & hoc ex causis, quæ dicẽtur infra 106. ideo non fuit ostensa transfiguratio turbis, neque etiam omnibus discipulis, sed voluit Christus, quòd omnes discipuli, & turbæ audirent futurã esse hanc ostensionem, sed non omnes viderẽt, sicut quædam sciri volumus, quæ videri tamen non volumus, sicut Tullius dixit de actu coniugali, quòd omnia honesta videri volunt, hoc solum honestum, cũ sciri velit, videri non vult. & profuit hoc, quia postea quando prædicatum est, quod factum esset, omnes crediderunt esse factum, cum audissent à Christo illud esse futurum.

Quare Christus nunc ostendens transfiguratum se noluit præsentes esse omnes discipulos. Et quòd duplex bonum tres Apostoli senserunt in transfiguratione. *Quæst. IX.*

QVAERETVR quare Christus nunc ostendens E transfiguratum se noluit præsentes esse omnes discipulos, cum quando ambulauit super aquas fuerunt omnes præsentes in naui supra 14. & Marc. 6. immo etiam alij præter discipulos eius, scilicet illi quorum nauis erat, & tamen eadem ratio est hic, & ibi, quia transfigurari Christum fuit vti dote claritatis, quæ est vna de dotibus corporis beati: nam nihil aliud extraneum apparuit hic in corpore Christi, nisi claritas. est autẽ alia dos agilitas qua ipse vsus est ambulando super aquas, & tamen ostendit se ambulantem super aquas omnibus discipulis: ergo etiã transfiguratum se debuisset omnibus ostendere. Dicendum, quòd non est simile, primo, quia licet ambæ

sint

Universidad de Deusto
Biblioteca

sint dotes, tamen vna est excellentior alia, & quidam F
sunt digni videre actum vnius, qui non sunt digni videre actum alterius. Secundo & præcipue, quia ostendere claritatem qualis fuit in transfiguratione, erat ostendere aliqua degustamenta futuræ beatitudinis, ostendere autem actum agilitatis non pertinebat ad aliquid gloriæ. Quod patet: nam quando Christus ambulauit super aquas, discipuli non delectati sunt, sed potius timuerunt, & clamauerunt supra 14. non erat aliud videre Christum ambulãtem super aquas, quam videre eum facientem, quodlibet aliud miraculum, immo minus hoc erat, quia non putauerunt hoc esse miraculum, sed credebant Christum esse phantasma supra 14. capit. & Marc. sexto, & dato, quòd agnoscerent eum esse Christum, qui ambulabat super aquas, non experirentur in hoc aliquid gaudij, quia non erat hoc aliquid delectabile, sed solum aliquid admirandum: videre autem Christum transfiguratum erat summum delectabile eorum, quæ homo concipere potest, immo maius erat, quam possit quisquam concipere, quia pertinet ad delectationem beatitudinis futuræ. sic patet ex verbis Petri dicentis infra in litera, Domine bonum est nos hic esse: nunquam enim in hac mortali angustia talem dulcedinem senserat rudis ille piscator, neque talem aliquam posse esse putabat: desiderauit ergo nimiũ ibi manere.

Erat enim ibi duplex bonum. Vnum quòd in præsenti fruebantur quodam bono futuræ vitæ admiraH
ti, & gaudentes de corporis Christi excellentia. Secundum erat, quòd immensam spem, & ardentissimum desiderium de habendo aliquando illud, quod tam delectabile semel viderant, vtrunque autem in se excellens erat, & maxime ipsa maiestas corporis Christi, & vocis auditæ, sicut magnificat ea beatus Petrus secunda Petr. primo, scilicet non enim indoctas fabulas secuti notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem, sed speculatores facti illius magnitudinis: accipiens enim à Deo patre honorem, & gloriam, voce lapsa ad eum à magnifica gloria, hic est filius meus, &c. valde ergo excellentius erat istud, quam ambulare super aquas, ideo illud omnibus ostendi poterat, etiam quibusdam de turba, istud autem neque omnibus discipulis ostensum est. Tertio I
fuit, quia quando Christus ambulauit super aquas, venit ad liberandum discipulos, qui iactabantur in mari, erant autem omnes simul in nauicula, ideo necesse erat, quòd omnes eum viderent ambulantem super aquas, vel nemo videret, nunc autem potuit ostendi transfiguratio quibusdam, & non omnibus cum non esset illa ad liberandum eos de aliquo periculo, ideo non fuit simile. Et tamen præcedens ratio est efficacior, quia etiam si potuisset Christus ostendere se ambulantem super aquas, quibusdam discipulis, & non omnibus, ostendisset se omnibus, cum nihil periculi, vel inconuenientis erat ostendendo hoc omnibus, sicut erat de transfiguratione. K

Quare Christus priusquam se transfiguratum ostenderet tribus discipulis dixit sunt quidam de hic stantibus, qui mortem non gustabunt. Et quòd ad futuram beatitudinem duo pertinent scilicet perfectio animæ, & corporis.
Quæst. X.

QVAERETVR quando Christus voluit ostendere, quòd quibusdam se transfiguratum manifestaret, quare dixit sunt quidam, de hic stantibus, qui non gustabunt mortem.

Dicendum, quòd primo fuit ad dandum spem in longinquum, vt nemo de illis, qui audierunt promissionem istam, posset putare verbum Christi esse inane, licet non videret illud impletum, vt dictum est supra quæst. 6.

Secundo fuit ad ostendendum conditionem visionis huius: nam id, quod Christus ostensurus erat est tale, quod non cernitur nisi ab eis, qui semel mortem gustauerunt, in istis tamen ex priuilegio factum est, quòd non gustata morte hoc viderent, ostendebat nunc Christus imaginem futuræ gloriæ. Ad futuram autem beatitudinem duo pertinent, scilicet perfectio animæ, quæ est in Dei visione, & quædam perfectio corporis, quæ est per redundantiam animæ in corpus.

Primum non ostenditur homini in vita: Exodi trigesimotertio. non videbit me homo, & viuet, id- G
est quandiu homo vixerit, non poterit me videre clare, quod est videre, quid ego sum, siue videre Deũ per essentiam, licet aliquas similitudines Dei possit homo hic videre, ideſt aliquas species creatas representantes Deum, sed non representant illæ sic Deũ, sicut species lapidis significat lapidem, quia sic clare cognosceretur Deus, cum species talis exprimat cõditionem rei cuius est, quia est species vniuoca, Deus autem species non habet, sed creare potest varias similitudines, quæ æquiuoce eum representent, sicut effectus causam: nam tales non ostendũt de re quid est, sed quòd sit, sicut fumus manifestat H
ignem non quidem, quòd per fumum cognoscamus qualis sit ignis, sed cognoscimus, quòd sit ignis, cum non possit esse fumus sine igne, & tales sunt omnes similitudines per quas Deum agnoscere possumus quandiu viuimus, siue naturaliter, siue per reuelationem, ideo nunquam scimus quid Deus sit, aut qualis sit, sed scimus, quòd est, & ita dicit Dionysius, quòd cum aliquis Deum vidisse putauerit non vidit Deum, sed aliquid Dei, ideſt similitudines istas æquiuocas.

Secundum est gloria corporis, quam vocamus dotes, non videtur ab homine in præsenti, sed in futuro, quia tempus habendi gloriam non est dum manemus hic, sed in futuro, & ideo sicut quandiu quis viuit non videt ea, quæ pertinent ad gloriam animę nec licet contemplari Deum clare, ita nec gloriam corporis, sed oportet prius mori, & ideo Christus, quando ostensurus erat discipulis istam gloriam corporis sui, innuit se fecisse contra statum huius vitæ cõditionem dicens, sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo, in quo ostendit duo.

Primum est, quòd visio huius claritatis pertinet ad gloriam futuram, vnde dixit venientem in regno suo, quasi dicat, ostendenda claritas ista erat in regno cœlorum, quod erat regnum suum: nam regnum Christi, non est de hac vita, sed de futura, sicut ipse dixit Pilato, Ioan. decimooctauo. regnum meũ, non est de hoc mundo.

Secundum est, quòd videre talem claritatem est contra conditionem viuentis hic, sed quòd pertinet ad eos, qui semel mortui sunt cum dixit, sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, & cæt. quasi dicat ad hoc, quòd viderent istud oportebat, quòd gustarent prius mortem, & tamen ego faciam, quòd non gustata morte possint illud videre, & hoc erat priuilegium specialissimum, & ideo etiam non debuit multis concedi.

Quare

Quare Christus assumpsit tres discipulos ad transfigurationem, & non plures, neque pauciores.
Quæst. XI.

QVAERETVR, quare Christus assumpsit tres discipulos ad ostendendum eis transfigurationem, & non plures neque pauciores.

Dicunt aliqui, quòd hoc fuit. Primo ad ostendẽdum gentes eligendas ad videndum gloriam futurã, quę per hanc transfigurationem monstrabatur: nam de origine omnium trium filiorum Noe fuerunt aliqui, qui ad beatitudinem reciperentur, quia non est acceptor personarum Deus, sed in omni gente, qui facit iustitiam acceptus est illi, Actuum decimo. Sic dicit Hilarius, in tribus autem assumptis de triũ origine, Sem, Cham, & Iaphet, futura electio populi ostenditur. Secundo (vt alij putant) fuit ad ostendum, quòd multi sunt vocati pauci tamẽ de multis eliguntur. Tertio, quia dicunt designari per tres fidem Trinitatis, sine qua non potest, quis recipi ad videndum gloriam beatorũ q̃ in hac transfiguratione ostẽditur. Sic dicit Rabanus tres solum secum discipulos duxit, quia multi sunt vocati, pauci vero electi. Vel quia qui nunc fidem Trinitatis incorrupta mente seruant, tunc æterna eius visione lætantur.

Sed dicendum, quòd istæ sunt causæ mysticæ, & non literales, & si velimus assumere causas congruẽtes ex materijs ita poteramus dicere, quòd deberent esse quatuor, vel quinque, aut in quocunque numero alio, quia rari numeri sunt, in quibus non possumus assignare aliquas causas applicationum.

Dicẽdum igitur, quòd tres solum Christus voluit adesse, quia Christus volebat istud negocium tacere, & aliquando publicari. nam tunc taceri volebat, cum dixerit infra in litera, nemini dixeritis visionem quousque filius hominis a mortuis resurgat. volebat etiam aliquando sciri, scilicet, postquam resurgeret, quia nihil Christus egit vnquam coram aliquibus eo animo, vt prorsus taceretur, sed vt publicaretur, vel D
tunc, vel aliquando. tot ergo, & talibus Christus hoc ostendere debebat, vt occultari posset, & publicari: si enim absolute voluisset sciri, fecisset coram omnibus discipulis, & forte coram tota turba. Si autem taceri prorsus vellet nulli, vel vni tantum ostenderet, vt autem vtrunque commode fieri posset, accepit solum tres, nam tres pauci erant, ita vt eis scientibus non videretur scire multitudo, & possent faciliter secreto seruare. Rursus autem tres sufficiebant ad testimonium: nam post resurrectionem prædicandum hoc erat, sicut Christus iussit: si tamen vnus tantum se vidisse testaretur, fortassis non crederetur ei: cum autem tres hoc testabantur erat plenum te- E
stimonium, quia Deuterono. decimonono: dicitur, quòd in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum, ideſt, testificatio de quocunque facto: poterant autem duo soli hoc testificari, & tamen cum lex dixerit in ore duorum, vel trium, innuit, quòd licet regulare esset duos sufficere, tamen interdum, propter causarum magnitudinem tres exigebantur, vt plenissimum, & sine suspitione testimonium redderetur. Erat autem ista causa valde ardua, scilicet, testimonium reddere de his, quæ naturam excedunt, & conditionem status huius vitæ: ideo debuit maximus numerus testium a lege datus adhiberi, scilicet, vt essent tres. & ista fuit causa vera literalis. Sic dicit Damascenus, assumit autem tres, vt in duobus, vel tribus stet omne verbum.

Quare Christus potius assumpsit Petrum, Iacobum, & Ioannem, quàm alios de Apostolis. Et quale esset priuilegium Petri inter cæteros Apostolos. Et quæ excellentia inter Apostolos fuerit Ioannis Euang. & Iacobi.
Quæst. XII.

A

QVAERETVR dato, quòd deberent esse tres, quare potius fuerunt isti, qui nominantur in litera, quàm alij de Apostolis Christi.

Dicendum, quòd ista erat res altissima ad quam videndam Christus nunc istos assumpsit, cum esset quædam degustatio futuræ beatitudinis: illos ergo
B
solos assumere voluit, qui meritis maiores forte erant, hoc autem Christus nouerat: ideo istos elegit. Sic dicit Chrysostom. ideo autem hos tres assũpsit, quoniam alijs potiores erant. Secundo fuit, quia volebat occultam manere rem istam: cum dixerit nemini dixeritis visionem, infra in litera. ideo debuerunt assumi illi, qui constantiores essent ad seruandum secretum. Si enim Spiritussanctus iam datus esset Apostolis: cum ille compleuisset eos omni perfectione spiritualium charismatum, poterat ad hoc accipi quicunque illorum, quia nemo eorum peccare poterat, & omnes erant constantes non solum ad secretum seruandum, sed etiam ad mortem subeundam: nunc autem nondum dato Spiritusancto erant adhuc imperfecti, & quidam eorum erant
C
aptiores ad secreti commissionem quàm alij, hos autem Christus sciebat esse istos tres: ideo istos elegit. Sic dicit Theophilus solos tres istos assumpsit tamquam discipulorum vertices, & potentes miraculum occultare: non enim volebat ipsum ante tempus pluribus reuelare. Tertio fuit, quia Christus elegerat istos tres quasi tres Apostolorum vertices, & volebat eos sic haberi post mortem suã: ideo viuens ostẽdit in eis aliquam excellentiam, vt post mortem eius velut præcipui tenerentur, cum tales eos Christus haberi voluisset. Et ita Theophilus vbi supra, vocat eos tres Apostolorum vertices, ideſt, capita, vel prę-
D
cipuos. Quarto fuit, vt per hoc cęteros, qui minus perfecti erant alliceret anhelare ad maiorem perfectionem, vt mererentur tales reputari quales isti tres: vnde non solum hic, sed & quandocunq; Christus aliquid specialiter facturus erat, cp nolebat ab omnibus sciri, istos tres secũ adhibebat in testes, sic patet in suscitatione puellę, supra 9. sic etiam fuit in passione. nã assumptis his tribus recessit a cęteris, & cępit corã eis pauere, & tedere, & męstus esse, dicẽs tristis est anima mea, Mar. 14. ita ergo hic fuit. Quinto fuit propter specialia merita ipsorum: nam in excellentijs personalibus, & priuilegijs cęteros anteibant. De Petro patet: nam data est ei pręcipua cura Dominici gregis. Ioan. 21. s. pasce oues meas. Secundo, quia ei soli facta est promissio clauium regni cœlorum præcedenti cap. tibi dabo claues regni cœlorum, licet non ei soli, sed omnibus datæ fuerint, & tamen promitti potius in persona eius quàm alicuius aliorum excellentia quędam fuit. Tertio, quia Petrus cęteros in amore Christi excedebat, vt enim dicit Hiero. Petrus vbique cęteris ardentior est: & ideo ipse prævenit cęteros confitendo quis esset Iesus præcedenti cap. ipse etiam solus ad eum veniens super aquas, supra 14. & iterum cum apparuisset Christus in litore post resurrectionẽ suã, & discipuli essent in mari in nauicula, solus Petrus moras non sustinens natando venit ad eum, vt citius perueniret, cęteri vero naui gio vecti venerunt. Ioannis vigesimoprimo: vnde Christus signauit, cp Petrus eum inter cęteros specialiter amaret. eod. cap. dicens

Petre amas me? & ille tu scis Domine, quia amo te, & animam meam pono pro te.

De Ioanne dicēdum, ꝙ cęteros priuilegio hoc excessit, ꝙ ei Christus matrem commendauit faciens eum filium Virginis: Ioan.19. Mulier ecce filius tuus, & ad illum dixit, ecce mater tua. & non fuit hoc, vt aliqui volunt propter solum gradum propinquę cognationis: nam eodem gradu attinebat Iacobus Virgini, quo Ioannes: cum ambo fratres essent: prætulit ergo Christus Ioannē cęteris quantum ad hoc. Secundo quantū ad amorem spālem, quia nullū discipulorum Christus tantum amauit quantum Ioannem: vnde de eo per excellentiam dicitur: Ioan.21. videns autem Petrus discipulum quem diligebat Iesus, ac si hunc solum amaret: omnes tamen amabat, sed quia hunc specialius diligebat dicitur absolute, ꝙ diligebat eum. Tertio fuit priuilegium Virginitatis, nam Ioannem constat fuisse virginem: de cęteris autem Apostolis Christi creditur, quòd vxores habuerint, vel saltem non apparet de virginitate seruata: & ideo huic dicunt matrem virginem custodiendam traditam. Quarto fuit magnitudo reuelationū: nam cęteris Euangelistis Ioannes altius intonuit, velut is cui altiora reuelata erant.

De Iacobo dicendum, quòd excessit cęteros priuilegio martyrij: ipse enim ante omnes martyrio laureatus est: cum adhuc manerent Apostoli in Iudea nondum dispersi per orbem, Actuum 12. De his dicit Theophilus assumit autem tres vertices Apostolorū Petrum tamquam confitentem, & diligentem; Ioannem tamquam dilectum, Iacobum tamquam alciuotum, & Theologum. in tantum enim grauis erat Iudæis, vt Herodes volens Iudęis placere ipsum occideret. De his etiam Damascenus ait: Petrum quidem assumit volens testimonium quod testatus fuerat ei ostendere per patris testimonium confirmari, & quasi præsidem futurum totius Ecclesiæ, sed Iacobum assumpsit tamquam moriturum pro Christo ante omnes discipulos: Ioannem vero tamquam Theologię purissimum organum, vt visa gloria filij, quæ non subiacet tempori, resonet illud in principio erat verbum, &c.

Aliqui volunt hoc fuisse propter affectum cognationis, scilicet, quia Iacobus, & Ioannes erant cognati Christi: ideo hos assumpsit.

Sed non est causa hęc: nam tunc de Petro nihil dici posset cum non esset de cognatione Christi. Et si dicatur ꝙ accepit Petrum cum his duobus, quia nullum alium cognatum ibi habebat quem acciperet. falsum est, quia tunc acciperet Petrum quasi minorē illis, & in defectum, & tamen accepit, vt primum, & maiorem: nam Petrus vbique maior, & primus est, & ita scriptura eum primum nominauit. Secundo, quia habebat Christus hic alios cognatos: nam Iacobus Alphei erat ei cognatus in eodem gradu, in quo Iacobus Zebedei, & Ioannes: nam iste vocatur frater Domini ad Galat.1. & supra decimotertio: Nazareni vocauetunt hunc fratrem Christi, vt ostensum est ibidem, & tamen illum non vocauit nunc, nec solitus erat vocare ad secreta quando vocabat istos tres, supra nono, & Lucæ vigesimosecundo: ergo non fecit propter cognationem, sed propter causas supradictas.

Alij dicunt, & sexto, quòd hoc fuit propter ordinem vocationis ad discipulatum, quia dicunt, quòd isti ante cęteros vocati sunt a Christo.

Sed falsum est, quia tunc Andreas frater Petri vocatus fuisset ante omnes ad hoc, quia ipse fuit cum Christo ante omnes discipulos: Ioan.1. & deinde venit Petrus, quia ipse duxit Petrum ad Christum ęo. cap. Si autem intelligas non de illo aduentu, sed de vocatione, qua Christus vocauit discipulos ad se, Adhuc dicendum, ꝙ Andreas præcedere debuisset Iacobum, & Ioannem, quia Petrus, & Andreas simul vocati sunt manentes in eadem nauicula, & eadem hora Christum secuti sunt supra quarto, & Mar. primo cap. postea autem vocati sunt Iacobus, & Ioānes, qui erant in alia nauicula in eodem litore eodem cap. & tamen non ponitur Andreas: ergo non fuit ista causa, sed illæ, quæ supra ponuntur. Sciendum autem quòd sicut Christus istos tres habebat pręcipuos seperando a cęteris, vt viderent, & audirent secreta ei⁹, ita ostendebat eis maiora amoris signa, & ipsi quoque ex his facti erant cofidentiores erga Iesum.

De Petro patet, qui vt ait Hieronymus vbiq; feruēntior est, & super aquas cum Christo solus ambulauit, & iterum ad eum solus natando venit, vt dictum est supra. & quando sanauit Christus mulierem fluentem sanguine, & quæsiuit a turba, quis me tetigit? Petrus ante omnes respondit, præceptor turbæ te comprimunt Luc. octauo, & in passione quando Christus dixit, omnes vos scandalum, patiemini in me: Petrus confidentius cęteris locutus est dicens, & si omnes scandalizati fuerint, ego nunquam scandalizabor. & si oportuerit me mori tecum non te negabo. etiam ipse pro Christo exemit gladium, & amputauit auriculam seruo Pontificis, infra vigesimosexto, & parum ante hoc cum Christus diceret se passurum in Ierusalem, solus Petrus ex quadam confidentia ausus est eum increpare dicens absit ad te Domine præcedenti cap. De Ioanne, & Iacobo patet, quia propter hoc, & iura propinquę cognationis ausi sunt ipsi cum matre sua petere a Christo, vt concederetur eis sedere vni ad dexteram, & alteri ad sinistram, infra vigesimo, de quo cęteri decē indignati sunt, si tamen non sentirent aliqua signa magnæ familiaritatis in Christo, non petiuissent ista, quia crederent se repellendos, Christus tamen ostendebat magna signa familiaritatis, ita vt cęteri interdum scandalizarentur, sicut quando misit Petrum ad mare, vt educto auro de ventre piscis solueret tributum pro se, & Christo. infra in litera. nam sequēti cap. in principio statim sequitur quomodo discipuli inter se conquirebant quis eorum maior esset, & licet istis tribus maiorem fauorem familiaritatis ostenderet, quàm cęteris: tamen adhuc inter eos erat differentia, quia non æqualiter ostendebat omnibus familiaritatem, vt dicetur infra q.84.

Quis fuit iste Iacobus, qui cum Christo fuit in transfiguratione. Quæst. XIII.

QVAERETVR cum dicatur hic, quòd Petrus, Ioannes, & Iacobus, assumpti sunt ad hoc, quis fuit iste Iacobus: nam duo Iacobi erāt inter Apostolos Christi, scilicet, filius Zebedęi, & filius Alphei, qui aliter dicuntur Iacobus maior, & minor.

Aliqui dicunt, quòd iste fuit Iacobus Alphei, quia isti tres, scilicet, Petrus, Ioannes, & Iacobus Alphei erant præcipui inter Apostolos, & velut columnæ eorum. ad Galat. primo capi. cum cognouissent gratiam, quæ data est mihi inter gentes, Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ esse: dexteras dederunt mihi, & Barnabę societatis: constat tamen, quòd iste Iacobus erat Alphei, scilicet, ille qui constitutus est primus Episcopus Ierusalem post mortem Christi, vt colligitur ibi, & Act. 15. & ita testantur omnes Doctores, & historię, vt expresse vult Hieronymus in libro de illustribus viris, ergo ille fuit, qui nunc vocatus est, quia tres præcipuos, vel vertices Apostolorum vocauit nunc Christus, vt dicit Chrysosto. & Theophilus. Secundo patet, quia Ambrosius super Lucam, & Augustinus super Epistolam ad Gala. videntur dicere, ꝙ Iacobus, qui nunc fuit in transfiguratione fuit Iacobus, qui primus post Christum rexit Ecclesiam Ierosolimitanam, & ille non fuit Iacobus Zebedei, sed Iacobus Alphei.

Sed dicendum, ꝙ non stat, sed iste Iacobus, qui fuit in transfiguratione fuit filius Zebedei, ideſt, Iacobus maior. iste enim est, qui vocatus est a Christo quandocunque tres segregabantur: ter enim fuerunt (vt legitur) isti tres segregati a cęteris, scilicet, in suscitatione puellæ, & transfiguratione, & in passione, & omnibus his vicibus vocatus est Iacobus Zebedei frater Ioannis ad secretum, & nunquam Iacobus Alphei. De prima vice patet Mar.5.ſ. & non admisit quē quam sequi se nisi Petrum, & Iacobum, & Ioan. fratrē Iacobi, & tamen Iacobus, qui erat frater Ioannis erat Iacobus Zebedei, supra 4. & 10. cap. ideo Iacobus Zebedei fuit ibi assumptus. De assumptione trium in passione patet, infra 26.ſ. assumpto Petro, & duobus filijs Zebedei cœpit contristari, & męstus esse. & Mar. 14. vbi ponitur eadem sententia dicitur, assumpsit Petrum, & Ioannem, & Iacobum secum. & sic Iacobus, & Ioannes erant hic filij Zebedei, & non Alphei: ideo non est dubitandum quin iste Iacobus fuerit Iacobus Zebedei, & non est ille, qui rexit Ecclesiam Ierosolimitanam post Christum, sed ille, qui occisus est ab Herode Actuum 12. occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. & ille est, qui venit prædicaturus in Hispaniam, vbi & sepultus manet. Idem tenet Theophilus dicens, quòd iste Iacobus, qui nunc assumptus est ad videndum transfigurationem in tantum grauis erat Iudæis, vt Herodes volens Iudæis placere ipsum occiderit. Sic etiam dicit Damascenus reddens causam istorum trium assumptorum ad videndum transfigurationem, scilicet, Iacobum assūpsit tamquam moriturum pro Christo ante omnes discipulos. & tamen ille, qui mortus est ante omnes fuit Iacobus Zebedei. vt dicitur Actuum 12. occidit Iacobum fratrem Ioannis gladio, ideo non erat Iacobus Alphei.

Ad primum dicendum, quòd præcipui Apostoli assumpti sunt ad videndum transfigurationem, & iste Iacobus erat Iacobus Zebedei: ille autem Iacobus, de quo ad Gala.2. erat Iacobus Alphei. vt dictum est, ille erat columna simul cum Petro, & Ioanne.

Dicendum ergo quòd viuente Christo isti tres erant præcipui, scilicet, Petrus, & duo filij Zebedei: & ideo istos quasi præcipuos accepit. mortuo autem Christo Iacobus Alphei factus est de præcipuis: non quidem simpliciter, sed inquantum factus est Episcopus Ierusalem, & quia manebant omnes Apostoli in regione illa, erant quodammodo subditi ei. vnde non solum erat vnus de præcipuis, qui videbantur esse columnæ, sed erat maior omnibus, & maior Petro. non quidem inquātum Apostolus, sed inquantum Episcopus Ierusalem. vnde in Cōcilio Ierosolimitano quod fecerunt Apostoli, & tota Ecclesia, non protulit Petrus diffinitionem Ecclesię, sed Iacobus solus locutus est diffinitiue velut totius Ecclesiæ organum. & quolibet de assistentibus maior Actuum 15. sed hoc nondum sortitus fuerat Iacobus Alphei quando facta est transfiguratio, neque Christo viuente: ideo non assumptus est ipse ad hanc transfigurationem, sed alius Iacobus. ſ. Zebedei, qui nunc de tribus præcipuis vnus habebatur.

Ad secundum dicendum, quòd Ambrosius, & Augustinus non loquuntur asserendo, sed aliorum opinionem referendo. & tamen si loquerentur asserendo non esset curandum de eorum dictis: cum expresse dicerent contra textum sacrę scripturæ: cuius est sacra, & inuiolabilis auctoritas. cęteris autem credimus inquantum aliquid probant. Siquis autem melius dicere inuenitur, illum sequimur. Sic dicit Augustinus in Epistola contra Vincentium Donatistam, & habetur in Decretis dist.9. cap. ego solis. & ita tenet hic Nicolaus.

Quare Christus promittens discipulis, & turbæ quòd aliqui viderent eum venientem in regno suo, non expressit nomina illorum. Quæst. XIIII.

QVAERETVR, quare Christus promittens discipulis, & turbę, ꝙ aliqui viderent eum venientem in regno suo. & dixit sunt quidam, cur non expressit nomina illorum, & numerum.

Dicendum, quòd fuit ad auferendam omnem prauam cogitationem, & passionem iniquam de cordibus discipulorum. si enim nominasset aliquos cęteri viderēt se despici, & malo animo respicerent Christum. Secundo, quia recedere vellent ab eo. nam videntes, quòd illos tres accipiebat ad secreta, & gloriam regni sui illis ostendebat, & non cęteris, putarent, quòd cęteri nullam partem in eo habebant, & ideo recederent ab ipso. Sic etiam vndecim tribus Israel videntes, quòd Dauid plus honorabat tribum Iuda quàm cęteras, recesserunt ab eo. dixerunt enim quæ pars nobis in Dauid, & quæ hæreditas in filio Isai. reuertere Israel in Tabernacula tua, secundo Regum decimonono: & vigesimo: & sic multi discipulorum recesserunt a Christo, solum quia verba eius videbantur eis difficilia, quando dixit, quòd daret eis carnem suam ad manducandum: Ioannis sexto: a fortiori recederent videntes, quòd despiceret eos, & nullam partem in eo fauoris, aut familiaritatis habebant. Tertio, quia dato, quòd manerent, saltem inuiderent alijs, quos Christus ad tantam familiaritatem vocabat, sicut indignati sunt cōtra duos fratres, quos viderunt petere sedere ad dexteram, & sinistram, infra vigesimo: omnes autem hos scrupulos, qui contra charitatem sunt, Christus voluit eliminare de medio tollens occasiones eorum: ideo non nominauit aliquos. Sic dicit Chrysostom. propter hoc autem non prædicit nomina eorum, qui ascensuri erant in montem, quia reliqui valde concupiscerent sequi exemplum illius gloriæ, & grauiter tulissent velut despecti. Quarto fuit, quia cęteri quos Christus non nominaret ascensuros ad videndum gloriam regni sui cupientes nimis hanc rem videre, importune orarent ad Christum, quòd eos quoque permitteret hoc videre, sicut Moyses valde rogabat Deum, vt permitteret ei intrare in terram Chanaan vltra Iordanem: Deuteronom.4. & Christus non haberet colorem repellendi eos, & si repelleret grauarentur nimis. ne ergo orarent, non nominauit aliquos, vt sic tolleretur inconueniens.

Quare Christus saltem non expressit numerum istorum, qui hoc visuri erant. Quæst. XV.

QVAERETVR, quare saltem non expressit numerum istorum, qui hoc visuri erant: nam expresso numero, vt diceret tres de hic manentib⁹, &c. non sequeretur inconuenies, quia non esset locus inuidendi, cum non nominarentur personæ.

+ Caute lege nā Scribus vt Hierosolimitanus Episcopus ex Cōmissione Petri et Concilij Lourz et

Dicendum, ꝙ erat inconueniens. Primo, quia si diceretur, quòd tres soli hoc viderent, poterat argui satis verisimiliter, qui essent illi tres, scilicet, illi, qui iterum soli cum eo intrauerant ad suscitationem puellæ: Mar. quinto, & Luc. octauo, & quos familiarius tractabat, qui erant isti tres, qui nominantur hic. Secundo, quia dato, quòd non arguerentur specialiter de istis tribus: saltem putaretur verisimiliter, quòd illi, qui erant familiariores Christo assumerentur ad hoc, & ita cęteri inuiderent eis, & maneret id quod prius si nominarentur personæ. Tertio, quia dato, quòd non haberet Christus aliquos specialiter familiares sibi, de quibus tribus putaretur, quòd essent assumendi: tamen cum multi adessent quando hoc dictum est, scirent, quòd non G essent recipiendi ad hoc omnes, & illi, qui minus familiares Christo essent, manifeste putarent de seipsis ꝙ non essent assumendi, quia in tam paruo numero non assumerentur ipsi, qui ad Christum parum pertinebant, & tunc dato quòd non inuiderent aliquibus quia nescirent, qui eligendi erant, tamen saltem indignarentur contra Christum, qui omnibus despectis ad solos tres se determinabat, & illi, qui putarent se non pertinere ad istos tres, recederent a Christo tanquam nullam partem in eo habentes: ideo sicut non nominauit personas, ita neque numerum expressit.

Sed dicetur, quòd etiam manet inconueniens in H dicto Christi, dixit enim. sunt quidam de hic stantibus, & ita innuebat, quòd non omnes viderent hoc.

Dicendum, ꝙ non est inconueniens. Primo, quia licet dicat sunt quidam, non negauit, ꝙ omnes hoc videre possent: interdum enim vtimur figura liprote, cum pauca dicimus, & maiora significamus, & ita poterant omnes assistentes illud forte videre, quia per verba Christi non excludebantur. Secundo & melius, quia dicendo sunt quidam de hic stantibus. sub hoc sermone putaretur, ꝙ omnes Apostoli, & discipuli includerentur, & sic tollerentur inconuenientia. Patet hoc, quia quando Christus dixit hoc, astabant discipuli, & turbæ Mar. octauo, & quia in comparatione turbæ erant discipuli pauci, putaretur, ꝙ omnes discipuli intelligerentur dicendo sunt quidam: nam ipsi erant familiares Christo respectu turbarum, cum dedisset eis omnibus potestatem prędicandi, & miracula faciendi, supra decimo, & Luc. nono, & decimo. Si autem soli discipuli astarent quando Christus ista dixit, appareret quòd non assumendi essent omnes, & tunc esset occasio inuidiæ, & recessus, quia tamen turbæ simul aderant putarent omnes discipulos se assumendos ad hoc, quòd autem turbæ putarent se non assumendas, non erat inconueniens aliquod, quia illę non solebant assumi ad aliquam familiaritatem Christi. Et etiam, quòd recederent, non erat inconueniens: nam etiam non solebant assidue sequi Christum, sed soli discipuli K eum continue sequebantur. Tertio, & adhuc magis præcipue, quia verba ista Christi erant ita caute dicta, quia nemo de astantibus, siue de populo, siue de discipulis putare poterat se repelli per hoc. nam putabant, ꝙ ista ostensio regni esset aduentus Christi ad regnandum temporaliter, sicut credebant futurum esse de Messia, & quia dixit Christus, qui non gustabunt mortem, signauit ex modo loquendi promissionem differri in longinquum, licet hoc nō intenderet, cum post sex dies impleuerit, & quia regnum temporale Messiæ quale Iudæi futurum esse putabant, oportebat esse palam, & omnes tunc vi-

entes inter Iudæos illud viderent, crediderunt, ꝙ

F omnes, qui vsque ad illud tempus viuerent, illud viderent, & tamen quia putabant promissionem differri in longinquum, cum dixerit non gustabunt mortem, putabant ꝙ multi eorum interim morerentur, & illi non viderent Christum venientem in regno suo. cęteri tamen qui residui essent vsque ad tempus illud, viderent eum venientem in regno suo, & ita nullus putaret hoc modo se repelli ab ista promissione, vnde nec quisquam alteri inuideret, nec contra Christum indignaretur. & ita non sequebatur inconueniens ex verbis suis, quia fuerunt valde caute dicta.

Quomodo discipuli potuerunt inconuenientia euitare, quòd ipsi non inuiderent alijs assumptis cum Christo.
Quæst. XVI.

QVAERETVR cum Christus assumpserit tres discipulos post sex dies, & transfiguratus fuerit ante eos. quomodo potuerunt euitari inconuenientia. nam sic cęteri inuiderent eis tamquam constitutis in maiori gradu a Christo quàm cęteri. etiam indignarentur cęteri Christo tamquam despecti ab eo.

Dicendum, quòd non fuit aliquod inconueniens, eo quòd cęteri discipuli nescierunt quando Christus transfigurauit se coram his tribus, neque an se transfigurauerit, sed mansit hoc ignotum illis, si enim cęteri agnouissent, quòd Christus transfiguratus esset coram istis, sequerentur omnia inconuenientia supra assignata, & tamen nescierunt. Modus autem fuit, quia Christus in verbis promissionis suæ non ostendit aliquid per quod agnoscerent tempus, quo res deberet fieri, qui audiebant, sed potius ex modo loquendi dedit eis spem in longinquum dicens: sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem. & ita nemo suspicari poterat, quòd ita in breui compleretur promissio. Et rursus quando discipuli tres iuerunt cum Christo in montem post dies sex, non sciuerunt cęteri, quòd iret ad transfigurandum se. Etiam postquam venerunt, non reuelauerunt illi alijs hoc esse factum. nam Christus hoc vetuit dicens in litera, nemini dixeritis visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat. & ita alij nescierunt vnquam hoc factum esse quandiu Christus vixit, & ita neque fuit occasio inuidendi illis tribus, neque indignandi contra Christum quasi eos despexisset.

Sed dicetur quomodo non scierunt rem factam esse, cum Christus iussset cum tribus solis in montem exelsum post promissionem istam factam, vt patet in litera?

Dici potest vno modo, ꝙ alij non viderunt quando Christus iuerit, neque quādo redierit, & hoc quia Christus solebat mittere discipulos ad prædicandum aliquando paucos, & aliquando multos, quia ad hoc dederat eis potestatem supra decimo, & Luc. 9. & ita interdum manebant pauci cum eo: forte ergo nunc miserat omnes alios præter istos tres, & tunc ascendit cum illis in montem, & transfiguratus est. cęteri autē quando redierunt nullam causam suspicandi habuerunt, quia sic solebat mittere omnes, & interdum mittebat illos tres, & manebant aliqui de alijs cū eo. sicut Petrum, & Ioannem misit Ierosolimam pro asina, Luc. 19. & manebant tunc cęteri cum eo.

Dicendum, ꝙ quamuis hoc est verisimile non est verum, quia necesse est dici, ꝙ cū nunc Chr̄s cum tribus Apostolis ascendit in montē, alij manerēt simul, sed

sed non iuerunt cum eo: immo omnes ipsos cum A turba simul dimisit. Quod patet, quia Marc. 9 dicitur, quòd quando Christus descēdit de mōte, inuenit turbas conquerentes cum discipulis suis, & quòd obtulerant eis arreptitium, & curare non potuerant.

Sed dicetur quomodo ergo non suspicati sunt aliquid cęteri discipuli videntes, quòd Christus recederet cum illis tribus, vt putarent, ꝙ ibat ad ostendendum eis quod promiserat?

Dicendum, quòd non suspicati sunt, quia solebat Christus se a turbis, & discipulis suis interdum seque strare orationis causa. sicut Lucæ nono dicitur, ꝙ ascendit in montem, & erat pernoctans in oratione Dei, & cum factum est mane vocauit ad se discipu- B los suos, & ita supra decimoquarto: manebat ipse solus orans in monte per totam noctem, & partem diei præcedentis, dum discipuli nauigabant. sic discipuli nunc cęteri crederent, ꝙ Christus ibat ad orandum in monte aliquo, & licet viderent eum ascendere in montem cum discipulis, non curarent neque suspicarentur quicquam, quasi illos acciperet ad comitandum eum vsque ad locum orationis.

Quomodo cęteri discipuli post Christi reditum de transfiguratione non quæsierunt, an facta esset transfiguratio. *Quæst. XVII.*

SED quæretur quomodo cęteri discipuli post C reditum Christi, & istorum de transfiguratione facta non quæsierunt de illa an facta esset, aut non suspicati sunt quicquam.

Dicendum, ꝙ nihil quæsierunt, & ita mansit eis ista res occulta, ita vt non solum nescierint, quę fuit illa gloria, quam Christus illis tribus ostendit, sed etiā an aliquid eis ostenderit. Et hoc fuit. Primo, quia promissio Christi videbatur facta ad longum temp̄: cum dixerit sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, & ideo non putabant hoc accidere vsque ad longum tempus, vnde non fuit eis aliqua causa suspicandi tam in breui, scilicet, post sex D dies: nam tanto tempore post promissionem facta est transfiguratio, vt dicitur in litera. Etiam inde vsque ad mortem Christi non transiuit, nisi quasi annus, & dimidius, vel minus: ideo non fuit causa suspicandi, & q̄rendi aliquid de his. Secundo, quia non putabant, ꝙ illa ostensio regni Christi talis futura esset, sed credebaē, quòd erat aliquid quod omnibus palam esset tunc viuentibus: nam credebatur, vt communiter, ꝙ loqueretur de regno temporali Messiæ, sicut Iudæi putabant colligendo totam dispersionem Iudęorum in terram suam, & regnando ibi in magna potestate temporali, & hoc quando fieret non poterat latere eos, qui superstites essent, & tale adhuc expectabant discipuli sui. quod apparet, quia duo eorum. i. Iacobus, & Ioannes cum matre rogauerunt Christum, vt permitteret eis sedere vni quidem ad dexte- E ram, alteri vero ad sinistram in regno suo, infra vigesimo capit. & vsque ad passionem eius semper hanc tenuerunt spem: moriente autem illo desperauerunt: Lu. vigesimoquarto. s. nos autem sperabamus, ꝙ ipse redempturus esset Israel, ideſt, dum viueret sperabamus. non ergo putabant posse fieri rem hanc in abscondito, sed ꝙ omnes tunc viuentes illam viderent: ideo nihil suspicabantur de eis, quæ Christus occulte faciebat. Tertio, quia dato, ꝙ aliqui rectius iudicātes putarent istud regnum Christi esse aliquid spirituale, tamen crederent saltem, quòd non erat raptim transiens, & occulte ostendendum, sed aliquid diu manens quandiu Christus maneret, postquam regnare inciperet. nam iste modus loquendi ostendebat, ꝙ Christus nondum acceperat regnum, sed aliquando regnaturus esset, & tamen regnum quod acciperet qualecunque esset, non erat cito terminandum, sed regnaturus esset quandiu viueret, potissime, quia Messias putabatur semper mansurus: Ioannis duodecimo: ideo postquam inciperet regnum Messiæ non posset occultari, & ita nulla ratio suspicandi erat an aliquibus ostenderetur, & alijs non, & sic nihil quę- sierūt discipuli alij ab illis, qui fuerant cum Christo de transfiguratione quasi nihil suspicati.

Quis fuit iste mons Tabor vbi transfiguratus est Christus, & quare in monte facta fuit transfiguratio.
Quæst. XVIII.

QVAERETVR de monte isto, in quo Christus transfiguratus est, quis fuerit, & cur in monte. Dici solet, quòd in monte Tabor transfiguratus est: ille est enim talis mons qualem Scriptura hic dicit, scilicet, mons excelsus, & ille est in terra Galilæę, in qua nunc Christus manebat, quando transfiguratus est, & vocat eum montem sanctum Petrus dicens, hanc vocem nos audiuimus cum essemus cum eo in monte sancto. 2. Per. 1. De hoc monte dicit frater Brocardus Theutonicus in libro suo de situ terræ sanctæ, quòd de Nazareth ad duas leucas versus Orientem est mons Tabor vbi transfiguratus est Dominus: vbi ostenduntur hodie ruinæ trium tabernaculorum, siue clausstrorum secundum desiderium beati Petri construendorum. sunt ibi maximę ruinæ palatiorum, & turrium, & ædificiorum regalium, in quibus nunc lātant Leones, & bestiæ aliæ syluestres. difficilē ascensum habet mons iste, & est altus valde, & est aptus pro castro construendo.

Cum autem quæritur, quare in monte transfiguratus est: dicunt quidam, quòd fuit ad ostendēdum ꝙ illi quibus ostenderetur vera gloria cuius ibi imago monstrata est, debent eleuari a terrenis desiderijs, & totaliter ascendere in altitudinem spiritus, quia caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Sic dicit Remigius, ostensurus Dominus gloriam suæ claritatis discipulis duxit eos in montem, in quo docet, ꝙ necesse est omnibus, qui Deum contemplari desiderant, vt non in infimis voluptatibus iaceant, sed amore supernorum semper ad cœlestia erigantur. Secundo fuit ad ostendendum locum gloriæ, qui nunc ostendebatur. nam transfiguratio fuit ostensio quædam gloriæ futurorum, & quia gloria non erit quādiu homines manebunt in terra, sed cum gustata morte erunt in cœlo: ideo in montem ascendit, vt in excelsis ostendat esse locum gloriæ. Sic dicit Chrysostom. non autem in domo suam gloriam demonstrat, sed in montem excelsum illos assumit: quoniam montis sublimitas conueniens erat ad gloriæ sublimitatem ostendendam. Sic etiam dicit Remigius, scilicet, & ostendat discipulis quatenus gloriam diuinæ claritatis non in huius sęculi profundo quærant, sed in cœlestis beatitudinis regno.

Tertio fuit, & præcipue, quia nunc Christus orabat quando transfiguratus est, & cum in oratione aliquandiu mansisset immutatus est vultus eius sic dicitur: Lucæ nono: ascendit in montem, vt oraret, & facta est dum oraret species vultus eius altera. & ita ibat præcipue ad orandum, & ex consequenti volebat ostendere se transfiguratum. Secūdum patet, quia Christus in montibus orare solebat, supra decimoquarto: ascendit solus in montem orare, & Luc. sexto: exijt in montem orare, & erat pernoctās in oratione Dei. Quarto fuit ad hoc, quòd oc-

Universidad de Deusto
Biblioteca

culte iſtud fieret. dixerat enim Chriſtus, quòd quidam hoc viderẽt. ideſt, non omnes facta viſione iuſſit tacere, infra in litera: ideo debuit fieri in loco vbi nemo videret, niſi illi, quos Chriſtus elegerat, & talis erat mõs iſte excelſus, in quem aſcendit Chriſtus. & ſunt iſtæ duę cauſæ vltimæ literales. aliæ vero ſunt morales.

Quare dicitur, quòd duxit eos ſeorſum.
Quæſt. XIX.

QVAERETVR, quare dicitur, quòd duxit eos ſeorſum.

Dicendum, quòd hoc dicitur, vt innuatur, quòd his ſolis oſtenſa eſt viſio: nam non erant cum alijs, ſed ſoli.

Sed obijcietur, quia ad hoc ſufficiebat dici, quòd aſſumpſit Petrum, Iacobum, & Ioannem. nam nominando iſtos expreſſe intelligebatur, quòd non fuerunt alij aſſumpti ad iſtam viſionem. Secundo, quia dicitur, quòd aſſumpſit eos in montem, per quod innuitur, quòd a cęteris ſeparabantur, qui manebãt cum turbis, vt colligitur in litera. Tertio, quia dicitur Marc. nono, quòd duxit illos in montem excelſum ſolos. & ita aliud eſt ſeorſum ire, aliud ſolos ire. ergo cum dicitur ſeorſum non innuitur, quòd iſti iuerint ſine cęteris, ſed aliquid aliud, ne iſta coincidant.

Dicendum, quòd Euangeliſta voluit oſtendere, quòd trãsfiguratio valde occulte facta eſt: nam Chriſtus dixit, nemini dixeritis viſionem, & ad hoc excludi debebant tam diſcipuli Chriſti, quàm cęteri extranei. Propter primum dicitur, quòd aſſumpſit Petrum, Iacobum, & Ioannem in montem. & Marc. adiecit ſolos. Propter ſecundum dicitur ſeorſum: nam in monte illo poterant eſſe aliqui, ſcilicet, paſtores, qui viderent transfigurationem, vt autem nemo illam videre poſſet, dicitur, quòd accepit eos ſeorſum, ideſt, in loco ſecreto montis illius, in quo nemo erat. Ita dicit Theophilus ſeorſum autem eos ducit, quia debebat eis myſteria reuelare.

An Chriſtus transfiguratus eſt. Et quomodo Sathanas ſe transfigurat: Et quare anima humana requirit corpus determinatæ quantitatis, & determinatæ figuræ. Quæſt. XX.

QVAERETVR an Chriſtus transfiguratus eſt.

Aliqui dicunt, quòd non: quia in Chriſto non eſt aliqua falſitas: cum ipſe ſit pura veritas Ioan. decimoquarto, ego ſum via, veritas, & vita. transfiguratio autem dicit aliquid falſum, vt ſecunda Corint. vndecimo: Sathanas transfigurat ſe in Angelum lucis, ideſt, oſtendit ſe Angelum lucis, & non eſt. ergo non transfiguratus eſt. Item transfigurari eſt in diuerſas figuras mutari, quod non conuenit vero corpori, ſed phantaſtico. corpus tamen Chriſti verum erat, & non phantaſticum. ergo non fuit Chriſtus transfiguratus. Item aut Chriſtus vere trãſfiguratus eſt, aut falsè. non vere, quia tunc mutaret lineamenta, & quantitatem: cum figura ſit terminatio quantitatis, & mutaretur aliquid de veritate corporis Chriſti. non etiam falsè, quia in Chriſto non eſt falſitas. ergo non transfiguratus eſt.

Dicendum, quòd transfiguratus fuit. nam hoc Matthęus teſtatur hic, ſcilicet, transfiguratus eſt ante eos. & Mar. nono: dicitur transfiguratus eſt coram ipſis. & Lucæ nono: dicitur facta eſt ſpecies vultus eius altera. Dicendum etiam, quòd vere transfiguratus eſt, quia ſi non vere transfiguratus eſt, non fuit transfiguratus, quia eſſe, & vere eſſe idem ſunt. ſicut non eſt homo, qui non eſt verus homo, & tamen Euangeliſtæ dicunt Chriſtum transfiguratum. ergo vere transfiguratus eſt.

Ad primum dici poteſt, quòd transfigurari dicit aliquam veritatem, non quidem oportet, quòd dicat veritatem rei, ſed veritatem figuræ. & ita Sathanas transfigurat ſe in Angelum lucis, ideſt, accipit figuram, ſiue ſimilitudinem Angeli lucis licet non ſit Angelus lucis, & illam figuram accipere pertinet ad veritatem transfigurationis, licet non ad veritatem entitatis illius rei, in quam ſe transfigurat.

Aliter poteſt dici, quòd transfigurari contingit vere, & falsè. ſicut circa quæcunque alia contingit verum, & falſum. Sathanas autem falsè transfigurat ſe, quia aliud ſe vult oſtendere quàm ſit. Chriſtus autem vere ſe transfigurauit, quia id quod per transfigurationem oſtendebat, ſcilicet, claritatem illam, tale quid erat quale ille oſtendebat.

Ad ſecundum dicendum, quòd mutari ſecundum figuram, quę eſt de quarta ſpecie qualitatis competitit corpori phantaſtico, quia illud cum ſit de ſubſtantia molli non terminata naturaliter, vel faciliter ad alteruth permutabili, poteſt mutare figuras: vt ſi aliquando ſit quadratum ſtatim fiat ſphęricum, vel piramidale: corpora autem vera, quæ ſolida ſunt habent naturalem terminationem, a qua non ſunt faciliter permutabilia. corpus autem Chriſti erat verum: ideo non fuit transfiguratum quantum ad figuram iſtam, ſed alio modo, vt dicetur ſequenti qõ. & ſolutione.

Ad tertium dicendum, quòd Chriſtus vere transfiguratus eſt: non tamen, quòd vere mutaretur figura, quæ eſt terminatio lineamentorum, quia tunc mutaretur conditio ſpeciei humanæ: nam non maneret corpus Chriſti ſub figura corporis humani, ſed alterius corporis: anima humana non poteſt eſſe in corpore cuiuslibet quantitatis magnæ, aut paruę, neque cuiuslibet conditionis, vel quantitatis. non enim poteſt manere in corpore cuiuslibet quantitatis propter magnitudinem eius. ſicut ſi eſſet corpus magnum, ſicut vna magna turris: non enim poſſet anima humana illud mouere, neque vegetare propter paruitatem potentiæ operatiuę. & ita illud cum non vegetaretur non viueret, & conſequenter non eſſet humanum. Etiam non poteſt manere anima ſub quantitate quantumcunque parua, vt ſi eſſet quantitas vnius pulicis, vel formicæ, quia multitudo organorum neceſſariorum ad vegetationem, & operationem humanam non poſſet figurari in tam parua quantitate. & dato, quòd poſſet figurari in quantitate aliquanto maiori, non poſſet anima operari per illa organa propter defectum organorum paruorum, & paruas vires habentium. ſicut autem non manet anima humana ſub corpore cuiuslibet quantitatis, ita nec ſub corpore cuiuſcunque figuræ, ſed ſolum determinatæ qualem habet homo, ſit enim operatio humana per organa, & illa ſunt figuræ determinatæ. & ſi fuerint alterius figuræ non fiet operatio per illa. ſicut manifeſte apparet in inſtrumentis artificum, & apparet in manibus, quæ ſunt organa operatiua per excellentiam. nam ſi eſſent quadratæ, vel rotundæ non habentes digitos diuiſos, non prodeſſent ad aliquam de operationibus humanis. & ita eſt de mutatione figuræ cęterorum organorum. Si autem mutetur figura corporis mutabuntur figuræ organorum: cum illa ſint partes corporis. & tunc anima non poterit operari. & conſequẽter non manebit in illo corpore: cũ anima non poſſit eſſe vbi non poteſt operari. non ergo poterat Chriſtus transfigurari mutando figuram, q̃ eſt terminatio quantitatis, ſed transfiguratur per mutationem ſplẽdoris, vt dicetur ſequenti cap.

Quid ſit transfigurari. Et quomodo figura ſumitur multiplici ter. Et quomodo Chriſtus tranfiguratus eſt.
Quæſt. XXI.

QVAERETVR quid ſit transfigurari. Dicendum, quòd trãsfigurari eſt figuram mutare, ſecundum ergo, quòd figura multipliciter accipitur, ita transfigurari accipitur multipliciter. Primo modo accipitur figura ꝓ qualitate reſultante ex terminatione lineamentorum, vel cõcurſu linearum, aut clauſione ſuperficierum. & ita figura conſideratur in ſuperficie corporis, & eſt de quarta ſpecie qualitatis, quæ vocatur forma, vel circa aliquid conſtans figura. & iſto modo non poteſt aliquid figurari, niſi multa lineamenta. vt ſi erat quadratum, ꝙ fiat rotundum, aut alterius lineamenti. vel ſi erat planum, fiat curuum. aut ſi erat concauum, fiat conuexum. Secundo modo figura accipitur ꝓ habitudine eorum, quæ exterius apparent in homine, ſiue ſit diſpoſitio in corpore, ſiue in veſtibus, ſiue in vtroque. & hoc modo dicitur aliquid transfigurari quando mutatur color eius, vel aliquę qualitates de his, quæ apparere poſſunt, non facta mutatione aliqua in quantitate, neque in lineamentis. ſic etiam trãſfiguratur aliquis quando mutat veſtes, & accipit aliquas diſtantes omnino in figura, & colore, & tota diſpoſitione a prioribus, quia tunc homo non cognoſcitur, ſed putatur eſſe alius, ſicut ſi vere figuram mutaſſet. Tertio modo figura accipitur pro quacunque diſpoſitione, vel habitudine, non quidem in corpore neque in veſtibus, ſed in actibus exterioribus, ſecundum quos homo agnoſcitur eſſe talis, vel talis, quia ſicut corporis figura manifeſtat hominem faciens ad eius cognitionem, ita & modus operationum quantum ad exteriora manifeſtat hominem, & ideo vocatur figura, & tunc transfiguratur ille, qui imitatur operationes alterius, vt videatur eſſe ille, vel ſimilis ei. 2. Corint. vndecimo. Sathanas transfigurat ſe in angelum lucis, ideſt, tales exercet foris operationes quales angelus bonus, vt putetur angelus bonus. Primo modo Chriſtus non transfiguratus eſt, quia ſem per tenuit quantitatem corporis ſui, & figuram corporis humani, ita vt ex figura ſua ſolita agnoſci poſſet, quòd ipſemet erat, niſi aliud nouiter accidens impediſſet. Tertio etiam modo non fuit mutatus, quia ipſe non mutauit quicquam de operationibus ſuis prioribus imitando aliquem. Sed ſecundo modo transfiguratus eſt, quia fuit facta quædam mutatio in eo tam ex parte corporis quàm ex parte veſtiũ. nam color vultus eius apparuit nitidior, & videbantur exire radij de facie eius, ſicut de corpore Solis, veſtes quoque eius immutatę ſunt, non quidem in figura ſua, ſed in colore, ſicut vultus eius, vt dicetur infra in litera reſplenduit facies eius, ſicut Sol, & veſtimenta eius facta ſunt alba, ſicut nix. & iſtud dicitur transfigurari quaſi aliam haberet figuram: Luc. nono: ſcilicet, facta eſt dum oraret ſpecies vultus eius altera, & veſtitus eius albus refulgens. & tamen non fuit vere mutatus vultus eius ad aliam figuram, ſed ad aliam quantitatem lucis, vel fulgoris. & vocauit Lucas iſtam mutationem alterationem ſpeciei, ſcilicet, facta eſt dum oraret ſpecies vultus eius altera: tales etiam mutationes quantumcunque leues vocantur in ſcriptura mutationes figurarum, vel ſpeciei, ſiue effigierum: ſic dicitur Mar. decimoſexto: ſcilicet, poſthæc duobus ex eis ambulantibus apparuit, & oſtenſus eſt in alia effigie euntibus in villam: & tamen non fuit ibi mutatio aliqua vultus, ſed ſolum, quia videbatur Chriſtus diſcipulis eſſe quidam peregrinus, & ita loquebantur cum eo quaſi cũ quodam peregrino.

Ad quid Chriſtus transfiguratus eſt. Et quòd transfiguratus eſt, vt alliceret ſequentes ſe ad dura ſuſtinendum. nam per tribulationes, & crucem peruenitur ad regnum cœlorum. Et quomodo Chriſti deitas oſtendebatur in transfiguratione ſua. Quæſt. XXII.

QVAERETVR ad quid Chriſtus transfiguratus eſt.

Dicunt aliqui, quòd fuit hic primo ad oſtendendum, quòd ipſe poterat reddere vnicuique mercedem, vel pœnam pro opere ſuo. dixerat enim prędicenti capituli, quòd filius hominis venturus eſt in gloria patris ſui, & tunc reddet vnicuique iuxta opera ſua. vt ergo videretur, quòd poterat hoc facere, oſtendit ſe mutatum ad imaginem gloriæ. Secundo, & præcipue fuit ad oſtendendum qualem gloriam dabit bonis. nam ipſe dixerat, quòd daret vnicuique iuxta opera ſua, & quia neſciebatur quale bonum erat quod in præmium dandum erat bonis: voluit oſtendere illũd in corpore ſuo, vt per gloriam quam in ipſo viderent, agnoſcerent qualis futura erat gloria ipſorum, & oſtenderet Chriſtus qualis eſſet ſtatus reſurgentium. Tertio, & quantum ad idem fuit ad alliciendum homines ad tolerandum dura pro ſeipſo. dixerat enim, quòd deberet homo perdere animam ſuam, vt inueniret eam, præcedenti capitulo: talia autem, quæ dura ſunt nemo ſponte ſubit, niſi exinde maiora bona futura credat, quàm fuerint mala, quæ pertulit, aut perferre debet: ideo voluit Chriſtus oſtendere quantum gaudium erat in ſtatu beatorum, & ita cognoſci hoc debebat a diſcipulis, quia erat finis, & cum propter finem omnia agantur, debet ille notior eſſe eis, quæ ad finem, quia illo ignorato errabitur in omnibus, quæ ad viam pertinent, ſicut ſagittator non poterit recte iacere, niſi ſignum habuerit quod reſpiciat: vnde Thomas dixit Chriſto: Ioannis decimoquarto: Domine neſcimus quo vadis, & quomodo poſſumus viam ſcire? & hoc maxime eſt, quando via difficilis, & laborioſa eſt, & eſt finis iocundus. Chriſtus autem per labores peruenit ad gloriam ſuam: non quidem ad gloriam animæ, quia illam ſemper habuit ab inſtanti conceptionis ſuæ, ſed ad gloriam corporis quam ex merito habuit. Luc. vigeſimoquarto: oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam. ad hanc gloriam docet Chriſtus diſcipulos venire per viam tribulationum, per quam ipſe venit: Actuum decimoquarto: per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum: & ideo vt ad gloriam illam perueniendi ſufficienter viam oſtenderet, & incitatiuum veniendi daret, conueniens fuit, vt diſcipulis ſuis gloriam claritatis ſuæ oſtenderet, & hoc eſt Chriſtum transfigurari: cum nos ſibi configurare debeat; ad Philippen. tertio: reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Sic etiam Beda dicit. pia prouiſione factum eſt, vt per contemplationem ſemper manentis gaudij ad breue tempus demonſtratam fortius aduerſa toleraret. Quarto fuit ad oſtendendam poteſtatem dandi gloriam pro bonis, & hoc eſt de præcipuis: nam dixerat ponendam eſſe animam, & quia hoc durum erat, vt vellent homines illud ſubire promiſit, quòd daret eis iuxta opera ſua, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

sua, & quia dubitarent an hoc facere posset ostendit illud in seipso: talem gloriam in corpore suo appare re faciens, qualis in omnibus electis futura est: nam in seipso poterat ostendere talem gloriam corporis, cum prius non habuisset illam: posset eodem modo in alijs ostendere, & ita facere promisit, quia dicitur ad Phi.3. quòd reformabit corpus humilitatis nostrę configuratũ corpori claritatis suæ. i. corpus nostrũ est nunc humile, ideſt, subiectum, vel humiliatum sub passionibus, & in resurrectione configurabit illud prius corpori claritatis suæ, ideſt, sicut corpus suum habet claritatem gloriæ, ita communicabit corporibus nostris. Et istæ causæ quasi venientes ex eadem radice tanguntur prȩcedenti capitu. cum dixit Christus, qui voluerit animam suam saluam facere perdet illam, & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet illam, & sequitur: filius enim hominis venturus est in gloria patris sui, & reddet vnicuique iuxta opera sua. & deinde dicitur sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videãt filium hominis venientem in regno suo. & ideo post sex dies. (vt dicitur hic in litera) ostendit gloriam istam transfigurando se. Quinto fuit ad ostendendum gloriam humanitatis suæ: nam pertinebat ad gloriam eius, quòd fulgeret vultus eius, sicut Sol: nam non poterat esse maior corporis pulchritudo, & honor. Sexto fuit ad consolationem istorum trium discipulorum, quos Christus singulariter diligebat: voluit enim eis ostendere quandam parte gloriȩ suę, sicut amicis pandimus secreta nostra, & in hoc valde consolati sunt. nam Petrus dixit Domine bonum est nos hic esse, infra in litera. Septimo fuit ad maiorẽ actoritatem dandam verbis suis, & gestis. nam cum isti discipuli viderent eum transfiguratum ad imaginem gloriæ venerarentur eum magis de cętero, tanquam esset in eo aliquid maius quàm prius crediderant. Quod autem ad istam intentionem facta fuerit transfiguratio patet, quia vox patris, quæ audita est dixit, hic est filius meus dilectus ipsum audite, ideſt, ad hoc transfigurabatur, vt discipuli eum sic videntes magis crederent, & audirent, ideſt, obedirẽt ei in omnibus, quæ diceret. Octauo fuit ad probandum deitatem suam. Nam Christus multis modis vsus est ad probandum deitatem, sicut multa alia genera miraculorum ad hoc fecit. ita & istud voluit facere ex quo tripliciter ostendebatur Christi deitas. Primo, quia potuit corpus suum transfigurare ad statum beatorum quod nullus homo facere potest. Secundo ex testimonio Dei. nam vox patris audita est in nube dicens, hic est filius meus dilectus. Tertio ex præsentia Moysi, & Elię, qui apparuerunt loquẽtes cum ipso in litera, & Mar. nono: & tamen nemo potuisset eos adducere, nisi esset Deus. maxime quia astiterunt ei tamquam Domino, & ita discipuli prȩsentes agnouerunt illum esse Dominum eorum ex modis loquendi eorum ad Christum, & ideo dixit faciamus hic tria Tabernacula tibi vnum, Moysi vnum. & tamen si agnouisset, vel putasset aliquem illorum maiorem Christo, præponeret eum in locutione dicens. Moysi vnum, tibi vnum. Omnes istę rationes sunt conuenientes: & tamen prȩcipua est, quòd fecerit ad ostendendum qualis futura erat gloria resurgentium, & quòd ipse talem gloriam dare posset, pro qua homines deberent sponte hic animas suas ponere.

Ad quid Christus transfiguratus est, vt ostenderet quòd habebat potestatem dandi vnicuique gloriam pro bonis operibus cum per quodlibet aliud miraculum hoc facere posset sine transfiguratione. Et quòd Christus voluit per transfigurationem ostendere se habere potestatem dandi gloriam.
Quæst. XXIII.

QVAERETVR etiam ad quid Christus transfiguratus est, vt ostenderet, quòd potestatem habebat dandi gloriam vnicuique pro operibus bonis. nam per quodcunq; aliud miraculum quod faceret, ostenderetur istud, eo qp quodlibet miraculum ostendebat infinitam potestatem, & diuinam operationem, & per quodlibet inducitur Deus in testimonium, si miraculum ad hoc fiat, vt per illud aliquid probetur, sicut Deuterono. decimotertio, & decimooctauo, quando Propheta aliquid prædicebat ad hoc, quòd crederetur ei, quòd verum diceret, ostendebat aliquod miraculum, & tunc certum erat, quòd dixerat, & ita tunc.

Dicendum, quòd verum est, quòd si Christus diceret, quòd ipse venturus erat in gloria patris sui, & daret vnicuique iuxta opera sua, & in testimonium horum faceret aliquod miraculum, vt suscitare mortuum, vel sanare cęcum, sufficienter probatum erat qp hoc facturus esset, quia operatio miraculi est diuina, & sic quando miraculum inducitur in testimonium alicuius rei: Deus est testis illius rei. ipse tamen non potest esse testis falsitatis, quia fidelis est, & ipsum negare non potest, secunda Timot. secundo. ergo necesse est taliter se habere rem, qualiter dictum de ea est. sine transfiguratione igitur Christus potuisset ostendere, qp daturus erat gloriam bonis: voluit tamen hoc facere propter duo. Primo, quia non fuit sola causa transfigurationis ostensio potestatis, sed & multæ aliæ, vt ostensum est prȩcedenti quæst. & licet ad ostensionem potestatis sufficeret quodlibet aliud miraculum sine transfiguratione: tamen, p alijs motiuis non sufficeret aliquid, nisi transfigurare tur, scilicet, non posset ostendere imaginem gloriæ, nisi se transfigurando, nec etiam alliceret ad roleran dum labores, nisi sic, & ita de alijs mortuis. Secundo, & præcipue, quia quando demonstratur quælibet veritas per miraculum, est ostensio æquiuoca, quia est probatio alterius generis, & indirecta, licet sit necessaria, sicut si quælibet veritas probaretur per Dei auctoritatem, vt quando quæreretur de qualibet re dubia an taliter, vel taliter se haberet, & Deus diceret hoc est verum, vel illud, nihil vltra ostendendo, ista est probatio indirecta, & per medium quod est extra genus rei. & dicitur probatio indirecta, quia non proceditur directe ad ostendendum qualiter se res habeat, sed solum ex accidenti, scilicet, Deus dicit taliter se habere istam rem, & Deus non potest mentiri: ergo res taliter se habet, dicitur probatio extra genus rei, quia eadẽ probatio est, sic pro omni re de qua dubitatur. & tamen non sunt omnia dubitabilia eiusdem generis considerationis: ergo probatur res per medium extra genus, & propter hoc licet ista probatio sit necessaria, tamen non est aperta, quia per eãdem non notificatur aliquid intellectui de modo rei: ideo licet istam probationem accipiat per modum fidei: tamen desiderat pleniorem probationem, & illa est probatio per medium eiusdem generis, & quia nunc agebatur de probatione finis, qui debet esse notissimus, oportuit, quòd non daretur probatio alterius generis, scilicet, miraculum quodcunque, sed probatio eiusdem generis, ideſt, ostensio rei. Hoc apparet, quia finis omnium operationum est fœlicitas, primo Ethicorum. hanc enim ponimus in statu futuri sœculi: nam si aliqua bona sunt post mortem, necesse est, quòd illa maiora sint quàm bona huius vitę, cum iam in illis non sit alteratio, sed perpetua mansio, ista autem quotidie pereunt, & per mortem terminantur. solum ergo manet dubium an sint bona aliqua post mortem, & quia nulla bona erunt hominum post mortem nisi resurgant, oportet præsupponi, quòd resurgant, & tunc, quòd ostendatur quales erunt post resurrectionum, & quia istud est finis omnium actionum in moralibus, debet esse notissimum, sicut principia in speculatius sunt notiora conclusionibus, quia ita se habet finis in actionibus, sicut principium in speculatiuis septimo Ethico. ideo sicut principia in speculatiuis. sunt maxime nota, & per se nota euidentissima cognitione, quæ vocatur visio, ideſt, simplex intuitus intellectus sine aliqua deductione, ita iste articulus de statu, & qualitate resurgentium, qui ponitur, vt finis, debuit esse notus certissima cognitione, & ista non est per auditum, sed per visum, quia visus maxime certificat, ideo debuit ostendere Christus veritatem huius rei ad oculum, quod fuit in transfiguratione. nam ista est probatio eiusdem generis, quæ satisfacit omnino intellectui, & non fuit sufficiens probatio per aliud miraculum quodcunque, licet pro ostensione quarunlibet aliarum veritatum, quæ non sunt de ipso fine sufficeret quodcunque miraculum, eo quòd pro talibus veritatibus non erat necessaria tam aperta probatio, sed sufficeret, quòd esset qualiscunque, ideſt, etiam indirecta, dum tamen esset necessaria.

Quomodo verum est, quod hic dicitur, scilicet, quòd transfiguratio facta est ad ostendendam gloriam resurgentium, eo quòd articulus resurrectionis apud Iudæos problematicus erat. *Quæst. XXIIII.*

QVAERETVR occasione præcedentium, cum dictum sit, quòd transfiguratio facta est prȩcipue ad ostendendum gloriam resurgentium, & veritatem articuli de resurrectione, quomodo sit verum, quia videtur, quòd sine transfiguratione ista poterat patere veritas resurrectionis per suscitationes mortuorum, quas Christus egerat.

Dicendum, quòd fuit valde necessarium haberi certitudinem de resurrectione mortuorum, & conditione resurgentium, eo quòd istud erat tamquam finis omnium actionum moralium, vt dictum est præcedenti quæstione, & talia debent esse notissima. Rursus autem inter Iudæos erat magna dubitatio de hoc: ideo propter vtrunque, scilicet, vt esset res multum certa, & vt tolleretur ambiguitas Iudæorum, Christus valde debuit instare ad probandum gloriam resurgentium quod fecit ostensiue per transfigurationem. Patet assumptum. nam non erat articulus resurrectionis determinatus apud Iudæos, licet ex lege, & Prophetis sequi poterat, & ob hoc inter Iudæos erant duæ sectę contrariæ, scilicet, quædam Pharisęorum, quæ asserebant generalem resurrectionem, & gloriam, & aliam Saducęorum, qui negabant resurrectionem, & Angelos, & spiritus infra vigesimosecundo, & Actuum vigesimotertio, scilicet, Saducęi dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum. Pharisęi autem vtrunque confitentur. si tamen articulus de resurrectione fuisset determinatus apud Iudæos, non permitterent viuere Saducęi tamquam manifesti hæretici, & tamen licebat cuique esse de opinione Saducęorum, sicut de opinione Pharisęorum, & populus non condemnabat magis istos quàm illos, ergo non erat determinatus iste articulus, sed erat problema neutrum, vt ponit Iosephus lib. secundo de bello Iudaico, & decimotertio, & decimooctauo. Antiqui. oportebat ergo nimis manifestari veritatem resurrectionis.

Dicunt tamen aliqui, quòd etiam hoc supposito non oportebat esse transfigurationem, quia poterat sufficienter probari resurrectio per eos quos Christus suscitabat.

Aliqui dicunt, quòd neminem adhuc Christus suscitauerat, sed postea suscitauit.

Dicendum, quòd falsum est. quia Christus suscitauerat iam saltem duos mortuos. s. puellam Archisynagogi, & filium viduæ in vrbe Naim. Et patet hoc ex ordine quem tenent omnes Euangelistæ referendo hæc. nam supra 9. ponitur de suscitatione puellæ, & tamen prȩcedenti cap. & hic ponitur de transfiguratione. & Mar. 5. ponitur de puella suscitata. & Mar. 9. de transfiguratione. idem Luc. 8. ponitur de puella, & Luc. 9. de transfiguratione. de filio viduæ ponitur Luc. 7. & de transfiguratione Luc. 9. & per hos poterat patere articulus resurrectionis sufficienter probatus. Item dato, quòd Christus ante hoc nullum mortuum suscitasset, erat suscitaturus tres, quia tot legimus ab eo suscitatos antequam pateretur, & per istos poterat sufficienter probari articulus resurrectionis.

Dicendum, quòd non probabatur articulus resurrectionis per suscitationes mortuorum a Christo factas, quia dubitatio erat de resurrectione generali, sicut asserebatur. s. an futura esset aliquando resurrectio generalis. Et ratio dubitandi est propter statum resurgentium, quia si esset resurrectio generalis asseritur, quòd suscitati nunquam morientur, & quòd habebunt aliquam specialem gloriam pro bonis operibus, vel pœnã pro demeritis. illi tamen, qui suscitabãtur a Christo nihil plus habebant de bono, vel de malo quàm cęteri homines, sed resurgebant iterum morituri, ideo per suscitationes istas non constabat de resurrectione generali, neque de statu resurgentium.

Patet autem, quòd nihil constaret per istas suscitationes quas Christus faciebat, quia si per eas probaretur generalis resurrectio, & status resurgentium quãtum ad gloriam, vel pœnam, cum Christus coram toto populo, ideſt, sciente toto populo Iudæorum suscitasset tres mortuos, cessaret omnino opinio Saducęorum negantium resurrectionem. sed non cessauit, nec etiam alij Iudæi increpabant eos tamquam perfidos, quia post Christi mortem durabat adhuc Saducęorum opinio, Actu. 23. & Christo viuente postquam ipse duos mortuos suscitauerat, arguebãt contra eum Saducęi, quòd non esset possibilis resurrectio deducendo ad inconueniens infra 22. ergo nõ constabat ex suscitationibus factis. Item, quia Christus respondens Saducęis arguentibus ad tollendum resurrectionem, non probat resurrectionem esse per suscitationes ab eo factas, sed per quasdam rationes, & argumenta. Argumentum tamen maximum, & euidentissimum est ab experientia in rebus, quę cadunt sub experientia, & tamen non arguebat de ista experientia: ergo videtur, quòd ista experientia nihil concludebat de eo de quo dubitabatur circa resurrectionem, ideo Christus ad ostẽdendum statum resurgentium assumpsit probationem ex transfiguratione, quia in illa ostendit in corpore suo dotes quasdam gloriæ quas beati habituri sunt in resurrectione. Et apparet, quòd hoc intenderit, quia cum dixit prȩcedenti cap. filius hominis venturus est in gloria patris sui cum Angelis suis, & reddet vnicuique iuxta opera sua. subdidit: sunt quidam de hic stãtibus, qui non gustabunt mortem donec videant filium hominis venientem in regno suo: & sic innuit, quòd illa gloria

gloria in qua apparuit in transfiguratione, est talis qualis illa in qua veniet cum Angelis, & qualis illa quam dabit bonis pro operibus suis.

An Christus transfiguratus fuit sæpe, vel semel tantum. sicut sæpe miracula faciebat. Et an transfiguratus dicatur appa rens discipulis euntibus in Emaus. Et quare eum non cognouerunt. Quæst. XXV.

QVAERETVR an Christus trnsfiguratus fuit sępe, vel semel tantum.

Aliqui dicunt, quòd sępe, quia ita faciebat Christus circa alia miracula. Christus enim miracula faciebat ad ostensionem potestatis suæ, & cum vnum miraculum sufficienter ostenderet potestatem, non erat contentus vno miraculo, sed multa faciebat, sicut multos mortuos suscitabat, & sępe arreptitios sanabat, & ita de cęteris, de transfiguratione ergo ita esset, quia erat ad ostendendum futuram gloriam resurgentium, ideo vt apertius ostenderetur sæpe fieret.

Dicendum, quòd transfiguratus est Christus semel tantum, neque sunt ponendæ multę transfigurationes. Primo, quia vna sufficit, quia tam potestas facientis quàm similitudo gloriæ, quæ ostenditur sufficienter manifestatur per vnam transfigurationem, ideo non oportet poni multas. Secundo, quia non est ponenda pluralitas sine necessitate, sed scriptura non cogit nos ponere multas transfigurationes, cum de vnica legatur solum: ergo non debent poni multæ.

Ad rationem in contratium dicendum, quòd de alijs miraculis Christi cogimur ponere ea multiplicata, eo quòd scriptura ponit multa, & tamen transfigurationem vnicam ponit, ideo non oportet poni multas. Ratio etiam non vrget, quia circa alia miracula fuit conueniens multiplicationes fieri: non autẽ circa transfigurationem. Primo, quia alia miracula non solum fiebant ad ostensionem potestatis Christi, sed etiam ad vtilitatem populi, quia miserebatur Christus afflictis, & sanabat eos Mar. sexto, ideo licet Christus suscitando vnum mortuum, vel vnum cęcum illuminando sufficienter probasset suam potestatem, postea tamen occurrentibus alijs, qui deuote supplicarent talia miracula fieri, misertus Christus illorum faciebat ea. transfiguratio autem non erat miraculum quod fieret ad vtilitatem alicuius directe, sed ad ostensionem potestatis Christi, & glorię resugentium, sed hæc sufficienter ostendebantur semel facto miraculo transfigurationis, ideo non oportebat multiplicari. Secundo, quia fiebant miracula ad magis manifestandum, interdũ vt populus per plura manuduceretur ad credendum, qui non crederet per vnũ, licet ita probet vnum, sicut multa, & potissime, quia semper veniebant aliqui nouiter ad audiendum doctrinam Christi, & egebant confirmari per miracula, vt ergo etiam isti miracula viderent, repetebat Christus talia miracula sua qualia prius fecerat. de transfiguratione autem non fuit sic, quia non fuit ostensa alicui de populo, sed solis tribus Apostolis, & prędceptum est eis ne cuiquam dicerent quousque Christus resurgeret. ergo non erat opus multiplicari, quia tunc deberet coram eis solis multiplicari, & hoc superuacuum esset, cum per vnicam transfigurationem sufficienter ostensa esset eis gloria resurgentium, ad hoc, quòd post Christi mortem testarentur eum fuisse transfiguratum ad imaginem gloriæ. & sic Christus semel tantum transfiguratus est.

Sed obijcietur, quòd Christus transfiguratus fuerit saltem bis, quia transfigurari est mutare figuram, vel effigiem. & tamen Christus iterum post hoc mutauit effigiem, quia dicitur Marc. decimosexto, post hoc duobus ex eis ambulantibus apparuit, & ostensus est in alia effigie euntibus in villam, ergo saltem bis transfiguratus est.

Dicendum, quòd Christus semel tantum transfiguratus est, nec concedit Ecclesia plures transfigurationes. Et cum dicitur Christus post resurrectionem apparuisse in alia effigie: dicendum, quòd non transfiguratus est: neque scriptura hoc dicit, sicut nunc asserit eum transfiguratum hic, & Marc. nono.

Ratio differentię est, quia ista transfiguratio, id- G est, figuræ mutatio facta nunc coram tribus Apostolis fuit vera. Mutatio autem facta coram duobus discipulis post resurrectionem non fuit vera mutatio. Primum patet, quia licet in ista transfiguratione non fuerit mutata figura prout figura dicit lineamentorum terminationem, fuit tamen aliquid vere mutatum in eo quod nos figuram vocamus vulgariter loquentes, sicut scriptura solet loqui. nam vere mutatus est color eius in vultu, quia apparuit color eius nitidius, & exibant radij de vultu eius, sicut de corpore Solis, quod nunquam prius in Christo fuerat, neque postea vnquam fuit ante mortem eius. Et quod dicitur mutatus color non est intelligendum quasi vere ablatus esset color, qui præexistebat, sed quòd aduenerit quidam nitor, qui nunquam prius fuerat manente colore suo, qui erat in superficie, sicut prius. in vestibus quoque fuit candor quidam, ita in Moyse fuerat, qui cornutam radijs faciem habuit ex consortio sermonis Domini Exo. trigesimoquarto. Secundum apparet, scilicet, quòd non fuit vera transfiguratio aut mutatio effigiei coram duobus discipulis facta, quia tunc non fuit mutatio aliqua facta in Christo, sed in oculis discipulorum, quia videbatur eis, quòd homo quem videbant, erat peregrinus, & extraneus quem nunquam vidissent, nihil tamen amplius erat in Christo quàm semper esse consueuerat, ita quòd si ipsi per visum recte iudicarent, sicut consueuerant, non dubitassent quin ille esset Christus, sed Deus I non permittebat eis recte cognoscere, sicut patet Luc. vigesimoquarto, scilicet, dum fabularentur, & secum quęrerent, ipse Iesus appropinquans ibat cum illis, oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent. istud autem fiebat a Deo, qui oculos eorum tenebat, non permittendo, quòd recte iudicarent per visum, sicut aliàs recte iudicare consueuerant. Et hoc erat propter demerita eorum, scilicet, quia erant aliquo modo increduli, vel tardi ad credendum, & hoc, quia non crediderant illis, qui testabantur se vidisse Dominum resurgentem, potissime cum ipse ante mortem prędixisset se tertia die surrecturum, prędcedenti capitu. & Marc- octauo. Quòd autem ista esset causa patet Luc. vi K gesimoquarto, quia Christus adhuc eis incognitus dicebat illis, o stulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetę, & ob hanc causam increpuit Christus vndecim Apostolos, quia non crediderant eum surrexisse testantibus alijs Marc. decimosexto, scilicet, nouissime recumbentibus vndecim apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his, qui viderant eum resurrexisse non crediderant. Et hoc tenet Gregorius in Homelia Paschali, scilicet, nihil simplex veritas per duplicitatem fecit, sed talis in eorum oculis apparuit qualis in eorum mentibus fuit ideſt, nihil egit dupliciter, ideſt, falsè: sed quia in

in mentibus istorum discipulorum Christus non erat secundum fidem, in oculis eorum noluit apparere tamquam Christus, sed tamquam peregrinus, ideſt, homo extraneus, & incognitus? vt sicut fides resurrectionis erat peregrina, ideſt, extranea a mentibus eorum, ita ipse appareret in oculis eorum extraneus a Iesu, licet Iesus nihil mutasset de corpore suo, neque de habitu. Et patet hoc manifeste, quia quando Christus voluit, quòd cognoscerent eum isti duo discipuli nihil mutatum est in corpore Iesu, neque in habitu eius, sed in oculis eorum, qui prius tenebantur, ne eum agnoscerent, & tunc Deus abstulit impedimenta de oculis eorum, & B agnouerunt illum Luc. vigesimoquarto, scilicet, factum est dum recumberet cum illis accepit panem, & benedixit, & fregit, & porrigebat illis, & aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: nihil proderat, quòd aperirentur oculi eorum ad cognoscendum ipsum, sed quòd mutaretur, vel desineret esse id quod mutatum fuerat in eis per quod non cognoscebant eum, & tamen non fuit mutatio nisi in oculis eorum cum dicatur, quòd aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum. ergo non erat aliqua transfiguratio neque mutatio effigiei per quã eum non cognoscerent, sed solum erat mutatio in C oculis eorum, qui nouiter teneri cęperant ne eum agnoscerent, cum prius non tenerentur, & sic ista non fuit transfiguratio nec vocatur sic, cum transfiguratio dicat aliquid in ipso trãsfigurato. & ibi nihil erat in Christo. Sic enim fuit de exercitu Syriorum quos miserat Benadab rex Syriæ ad tenendum Eliseum, & cum venerunt in vrbem Dothaim, in qua ipse erat, posuit Deus impedimenta in oculis eorum ne agnoscerent Eliseum quem prius agnoscebant, neque agnoscerent terram, & vrbes, quæ prius erant sibi notissimæ. exiuit autem Eliseus ad eos dicens, ego ostendam vobis virum, & deduxit eos in vrbem Samariæ vbi erat rex Israel hostis eorum, & ipsi nesciebant quo ibant, aut quis duceret eos, nec tamen timebant aliquid, quia putabant se ire per aliam regionem quam cognoscebant, D cum autem fuerunt in medio vrbis Samarię, dicitur quòd aperti sunt oculi eorum, & viderunt se esse in platea Samariæ, & timuerunt, quarto Regum sexto: constat autem, quòd ibi nihil erat exterius aut in regione aut in Eliseo quod falleret eos, sed in oculis eorum erat quod eos fallebat cum dicatur, quòd aperti sunt oculi eorum. ita autem hic dicitur, quòd aperti sunt oculi eorum, & agnouerunt illum. ergo nulla mutatio erat exterius, sed solum in oculis istorum duorum discipulorum, nunc autem quando Christus transfiguratus dicitur coram tribus Apostolis, fuit vere aliqua mutatio in Christo tam in vestibus quàm in facie, ideo dicitur nunc vere transfiguratus, & non alio tempore.

Quare Christus non dedit nunc alicui discipulo suo vti dote claritatis, sicut dedit vni eorum, quòd super aquas ambularet. Quæst. XXVI. E

QVAERETVR cum Christus nunc transfiguratus vsus sit dote gloriæ, scilicet, claritate, & ambulans super aquas vsus fuerit dote agilitatis, quare non dedit nunc alicui discipulo suo vti dote ista claritatis, sicut tunc dedit vni eorum, quòd ambularet super aquas supra decimoquarto cap.

Dicendum, quòd fuit. Primo, quia istam transfigurationem Christus ostendit discipulis ad complendum promissum quod supra fecerat, scilicet,

A sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo, & ita non promiserat eis nisi, q̃ ostenderet eis gloriam regni sui, sed hoc faciebat ostendendo se eis transfiguratum, ideo solum se transfigurauit. Secundo fuit, quia Petrus petiuit a Christo, quòd concederet ei ambulare super aquas veniendo ad se supra decimoquarto, & illa fuit causa potissima concedendi ei, quòd ambularet super aquas, hic autem nihil petiuit horum, ideo non datum est ei, neque alteri transfigurari. Tertio fuit, quia quòd Christus transfiguraretur fuit coram tribus discipulis, qui nihil de eius transfiguratione dubitabant cum manifeste eum conspicerent transfiguratum. ambulare autem super aquas fuit coram discipulis dubitantibus an ipse esset. nam timuerunt, & dicebant, quòd phantasma erat supra decimoquarto capitu. & Marc. sexto. Et Petrus etiam dubitans dixit: Domine si tu es iube me venire ad te super aquas. ideo vt tolleretur istud dubium voluit Christus, quòd ambularet Petrus cum eo super aquas: nam de Petro non poterat credi, quòd esset phantasma, ideo cum eum super aquas ambulantem viderent crederent, quòd Christus verus homo existens poterat super aquas ambulare. Quarto fuit, & præcipue ambulare super aquas Petri non fuit actus dotis alicuius, & tamen transfigurari actus dotis erat, sed Petro nondum competebat actus alicuius dotis cum dotes non haberet, ideo nec debuit transfigurari. Patet hoc, quia Petrus non ambulauit super aquas tamquam habens dotem agilitatis, sed quia subleuabatur diuina virtute super aquas, vt ostensum est supra decimoquarto capitu. quæstione 174. claritas autem transfigurationis Christi fuit dos gloriæ, & ita si esset in Petro haberet actum dotis. Petrus tamen nunquam viuens dotes habuit, quia dotes sunt quædam beatitudo corporis causata per refluentiam ex beatitudine animæ, ideo non sunt dotes corporis nisi vbi est beatitudo animæ, anima autem Christi fuit beata ab instanti creationis suæ, ideo poterat ipse in corpore suo habere actus dotium quandocunque vellet. Petrus autem non fuit beatus dum viueret, ideo non habuit dotem claritatis nec actum alicuius dotis. Quinto fuit, quia magis fuit conueniens Petro, quòd videret Christum transfiguratum, & ipse non transfiguraretur, neque aliquis de alijs, quàm quòd transfiguraretur. nam si aliquis eorum deberet transfigurari, aut hoc esset dando ei veram dotem claritatis procedente a beatitudine animæ, aut quòd daretur quidam nitor ei in vultu, & vestibus diuinitus, qui non esset actus dotis, neque prodiret a beatitudine animæ. Primo modo non erat danda claritas, cum Petrus, & alij discipuli nondum essent beati, sed post mortem futuri erant, etiam quia transfiguratio non erat ad dandum gloriam discipulis, sed ad ostendendum eis imaginem gloriæ futuræ: ideo non debebant ipsi transfigurari, vt haberent dotes beatitudinis, sed vt viderent Christum eas habere.

Quid dotes corporis, & vbi sint.

Secundo modo non debebat dari claritas, quia illa tunc esset in solo corpore, & non præstaret aliquam beatitudinem animæ, & ita non multum gauderent talem claritatem habendo, cum animam suam sentirent in eo statu, in quo prius, & sic non bene iudicarent de gloria, quia putarent illam talem solum futuram qualem nunc habebant, & tamen illa erat futura multo incomparabiliter maior, ideo non debuit aliquis eorum transfigurari. videntes autem Christum transfiguratum melius iudicabant

Universidad de Deusto
Biblioteca

bant de gloria futura, & magis alliciebantur ad eam. nam ex sola visione claritatis eius tam intrense letificati sunt, sed inter habere in se, & videre in alio est differentia immensa, ideo putaret Petrus, & alij discipuli, quòd esset gloria infinita quando ipsi talem gloriam in se haberent qualem nunc Christum habere videbant, & ita melius iudicarent, ideo conuenientius erat, quòd viderent Christum transfiguratum, quàm quòd ipsi transfigurarentur. Sexto erat, quia Christus nolebat deponere discipulos de aliquo gradu honoris quem eis semel daret, si igitur semel daret eis vere in corpore suo nitorem gloriæ, erat inconueniens eis illum auferre reddendo eos inglorios, secus autem de seipso, quia ipse beatitudinem semper tenebat in anima licet foris eam non ostenderet. de ambulatione super aquas secus erat, quia non fuit illud aliquod accidens, vel perfectio vere existens in corpore Petri, sed solum supportabatur a Deo ne ambulando mergeretur, finita autem ambulatione nihil perdidit quod habuisset, perderet tamen aliquid si semel haberet nitorem glorię, qui esset vere aliqua qualitas inexistens Petro, vel alijs, ideo non debuerunt transfigurari.

An conuenienter fuit ostensa imago gloriæ in transfiguratione. Et quare corpori beatitudo dari non potest: & quomodo animæ discipulorum gloria poterat ostendi. Quæst. XXVII.

QVAERETVR an conuenienter ostensa fuit imago gloriæ in transfiguratione.

Aliqui dicunt, quòd non, quia oportebat ostendere gloriam interiorem. nam maior est gloria animæ quàm corporis, & tamen de gloria animę nihil ostensum est.

Dicendum, quòd beatitudo vere est in anima, quia ipsum obiectum beatitudinis Deus est, quiest spiritus Io.quarto, ideo in spiritu erit beatitudo, qui conuenit cum Deo. Etiam quia cum beatitudo sit maxima perfectio hominis, erit in parte perfectissima eius, quæ est anima.

Et dicendum, quòd ista beatitudo consistit in clara Dei visione, cum id quo anima perfectius Deo vniri possit est ipsum clare videre, idest, cognoscere non argumentando, sed intuendo eo modo quo prima principia speculatiua cognoscuntur, & quia ista beatitudo est spiritualis, non potest communicari vniuoce corpori, quia tunc, sicut anima videt Deum, ita & homo oculis corporeis Deum videret quod nō est possibile. nam oculus non intelligit quod est Deum videre, quia aliter ipse videri non posset, cum non sit corpus, quia tamen corpus est vnitum animę tamquam pars speciei ex vnione naturali fit quędam redundantia bonorum animę in corpus, quia tamen non est talis modus naturæ corporis, sicut animæ, non possunt deriuari bona animę in corpus vniuoce, sed equiuocè, & ista redundantia vocatur gloria corporis, & vocamus eam dotes corporis de quibus infra dicetur, quæ sunt quatuor, scilicet, claritas, agilitas, subtilitas, impassibilitas, nunc autem ostendit Christus in transfiguratione sua dotem claritatis, quæ pertinet ad gloriam corporis, & fuit sufficienter hoc ostendisse. nam hoc letificauit animos discipulorum ita, vt cuperent ibi semper manere, cum Petrus dixerit Domine bonum est nos hic esse.

Cum autem dicitur, quòd debuit ostendi gloria animæ.

Dicendum, quòd incomparabiliter est illa maior quàm gloria corporis, cum gloria corporis equiuocè deriuetur a gloria animæ, & tamen non ostensa est gloria animæ, quia non poterat ostendi, quia id quod anima in se habet, vel patitur, non cadit sub sensu. nam Christus semper fuit beatus, & continue erat beatus quantum ad animam, & tamen discipuli nō videbant illam beatitudinem, ideo quando promisit eis, quòd viderent filium hominis venientem in regno suo, promisit quòd ostenderet corporalem aliquam gloriam, & ista fuit claritas corporis Christi, gloriam autem animæ Christi non poterant videre nisi intelligendo. Et hoc poterat dupliciter fieri.

Vno modo, quòd eis daretur beatitudo animæ videndo Deum clare, per quam beatitudinem iudicarent qualis esset beatitudo Christi, quia talis esset beatitudo Christi qualis sua. Alio modo, quòd reuelaretur eis, quòd anima Christi beata erat videndo diuinam essentiam. Primum non poterat stare, quia homo non est beatus dum viuit Exo.trigesimotertio non videbit me homo, & viuet. maxime, quia per beatitudinem liberarentur ab omni miseria, & sic iam non essent mortales. Christus tamen hortabatur eos ponere animam pro eo, ideo non poterat hoc modo ostendi eis beatitudo animæ Christi. Secundum eis notificari non proderat, quia sic non letificarent mentem eorum: nam nos scimus animam Christi fuisse beatam quandiu in mundo fuit, & tamen hoc non prestat nobis aliquam iocunditatem, videre autem claritatem corporis Christi in transfiguratione, letificauit valde animam discipulorum, ideo conuenientius fuit sic ostendere claritatem corporis quàm modo præcedenti ostendere gloriam animæ, & ita Christus volens ostendere discipulis imaginem gloriæ beatorum sol am corporis sui gloriam ostendit.

Quare Christus nunc volens ostendere imaginem futuræ gloriæ non ostendit omnes in se dotes, vel quare potius ostendit claritatem quàm alias dotes Et quòd quandiu vixit omnibus dotibus corporis glorificati vsus est. Et quòd dotium nulla est, quæ afferat in sui contemplatione aliquod gaudium nisi claritas. Quæst. XXVIII.

QVAERETVR cum ad gloriam corporis pertineant quatuor dotes quare Christus nunc volens ostendere imaginem futuræ gloriæ non ostendit omnes in se, vel quare potius claritatem quàm alias dotes.

Dicendum, quòd quandiu vixit inter homines semper fuit viator, & comprehensor Christus, ideo sicut semper habebat beatitudinem animę poterat semper habere beatitudinem corporis, siue dotes eius, quæ vt dictum est præcedenti quæstione causantur ex quadam redundantia beatitudinis animæ in corpus, vt dicit Augu.in Epistola ad Dioscorum, quòd tam potentis naturę est anima in vita æterna, quòd ex eius excellenti beatitudine immortalitas resultabit in corpore. poterat ergo Christus quandiu viuebat habere istas dotes, non quasi ex miraculo, sed quia consequebantur eum quasi naturaliter existente beatitudine animæ suæ, sed noluit eas semper habere, quia non conueniebat, ipse enim venerat, vt nos rēdimeret per mortem, & dolores, & tamen vna de dotibus est impassibilitas, quam si semper habuisset, non potuisset nos redimere modo quo redemit, ideo quandiu Christus fuit inter nos regulariter non habuit dotem aliquam corporis, & tamē assumebat eam, vel aliquam earum quando volebat. vnde dicit Hugo de san. Victo. quòd Christus omnibus dotibus vsus est, scilicet, subtilitate in exitu de vtero, & quando transiuit per ianuas clausas. agilitate ambulando super aquas supra decimoquarto: claritate in transfiguratione: impassibilitate in confectione. nam asserit corpus Christi traditum fuisse impassibile discipulis in sacramento, & tamen, vt omnes doctores tenent verum est, quòd corpus Christi sub sacramento existens erat passibile, quia erat illud idem quod extra sacramentum erat, & tamen in sacramento erat impassibile, extra sacramentum erat passibiliter: cum ergo omnibus alijs tribus dotibus vsus fuerit alijs, volebat nunc vti quarta dote, scilicet claritate, vt sic compleret vsum omnium dotium. Hoc autem concedendum est, quòd omnibus quatuor dotibus vsus fuerit viuens, & tamen nō proprie vsus fuit impassibilitate in confectione, sed potius (vt alij volunt) quando ieiunauit quadraginta diebus, nam non affligebatur ieiunans, neque alterabatur aliquid de corpore eius quasi esset immortalis. Alij autem dicunt, quòd impassibilitate vsus est quādo Iudei voluerunt eum præcipitare, & exiuit de manibus eorum, Luc.quarto, & quando lapidare voluerunt Ioan.octauo. Secundo fuit, quia Christus nō transfiguratus est ad habendum in se veritatem gloriæ corporis, sed ad ostendendum imaginem glorię, ad ostensionem autem istam sufficiebat claritas, licet ad veram corporis gloriam non sufficiebat claritas, cum manere possint cum illa multi defectus corporis: ideo satis fuit nunc ostendere claritatem. Tertio fuit, & precipue, quia aliæ dotes, licet sint qualitates quædam corporis, tamen non percipiuntur ex seipsis, sed solum ex actu, vel passione secundum eas. claritas autem secundum seipsam percipitur sine aliquo actu, vel passione, cum sit aliquid fotis manens extensum in superficie corporis, quod secundum visum percipi potest. Impassibilitas enim est quædam qualitas similis naturali potentię, de secunda specie qualitatis, & non potest sentiri aliquo sensu, actus etiam eius non sentitur, sed argumentatiue percipitur. Subtilitas etiam apparere non potest, quia quędam qualitas quasi naturalis potentia est: etiam actus eius non sentitur, quia consistit actus eius in penetrādo, ita quòd corpora densa nō obuiēt sibi, & istum actum non poterant videre Apostoli, sed colligere ipsum argumētatiue, quia corpus quod penetrat non videtur quando penetrat, sed antequā penetret, & postquam penetrauerit, & ita potest argui, quòd penetrauerit si transiuerit ad aliam partem: non pōt tamen videri qūo penetrauerit. Agilitas etiā quantum ad seipsam ostendi non poterat, quia est qualitas quędam quasi naturalis potentia, & actus suus est transire subito de loco ad locum, & ambulare per aerem, vel aquam non obstante grauitate corporis. Si autem Christus se subito transferre vellet de loco illo, in quo nunc erat cum Apostolis ad aliū locum, non viderent quomodo se transtulisset neque ad quem locum, cum subito se subtraheret ab oculis eorum. Claritas autem erat dos, quæ per seipsam videri poterat, cum sit visibile notissimum quod non solum videtur, sed facit etiam cętera videri: ideo non fuit dos, quę ita posset videri, sicut claritas. Verum est autem, quòd actus agilitatis quantū ad aliquid videri poterat, vt si vellet ambulare super aquas, vel per aerem, quia lente ambulando ita, vt videretur, adhuc esset manifestus actus agilitatis, idest, lentitatis cuiusdam corporis, ita quòd pondere non premitur, vt descendere, sed sustinetur etiam in leuissimis elementis, & tamen non fuit nunc conueniens iste actus propter sequentia, & præcedentia.

Quarto fuit, quia volebat Christus nunc certificare discipulos de gloria resurgentium: ideo debuit hoc ostendere per aliquid, de quo non dubitaretur, quia probatio rei debet esse per se nota, quia aliàs ibitur in infinitum in probationibus, & tamen si Christus voluisset ostendere gloriam corporis sui per alias dotes potuisset dubitari de hoc, sic patet, quia ostendit in corpore suo dotem agilitatis ambulando super aquas. nam dicitur, quòd discipuli videntes eum ambulantem super aquas turbati sunt, & clamore magno dixerunt phantasma est supra decimoquarto, & licet Christus diceret eis nolite timere ego sum, adhuc non credebant. nam Petrus dixit post hoc Christo: Domine si tu es iube me venire ad te super aquas eodem capitu. Ita etiam quando Christus ostendit in se actum dotis agilitatis transeundo per quęcunque obstantia, scilicet, intrando per ianuas clausas post resurrectionem, turbati sunt discipuli existimantes se spiritū videre, & licet dixisset eis, videte manus mea, & pedes meos, dicitur cp adhuc non credebant: Lucæ vigesimoquarto. Similiter est de immortalitate. non ergo fuit conueniens, cp per aliquam istarum Christus ostenderet nunc gloriam corporis sui, cum autem ostenderet eis claritatem corporis sui non erat aliquid, de quo possent dubitare, quia clare eum videbant sibi esse præsentem, & non euanescebat ab oculis eorum, neque subito adueniebat, sed quietus manebat, ita vt possent contemplari quid erat, id cp Christus habebat, & an ista res vere fieret, vel ficte: ideo iste modus erat conueniens. Quinto fuit, & etiam præcipue, quia licet omnes dotes pertineant ad beatitudinē, nulla earum est, quę afferat aliquod gaudium in sui contemplatione nisi claritatem. nam impassibilem esse est aliquid excellens in se, & tamē, quòd aliquis videat actum impassibilitatis alterius, scilicet, quòd non lędatur a corporibus nocuis, non est aliquid multum iocundum, potest autem intellectus arguere hoc esse aliquid magnum, & tamen in videndo hoc non poterit esse aliquod magnum gaudium. idem de agilitate. videre enim cp aliquis ambulet super aquas, vel volet per aerem non est aliquid lętum, licet sit aliquid mirabile, & idem est de actu subtilitatis in penetrando obstantia corpora. Christus nō voluit reddere solum discipulos admiratos de gloria corporis sui, sed potius voluit eos cōsolari, & tamen videndo corpus humanum in tanta claritate, sicut Sol, vel in maiori, ita tamen, quòd illa non offenderet intuentium oculos, esset inextimabile gaudium: istam ergo solam nunc Christus ostendere debuit, & fuit causa potissima. Sexto fuit, & etiam præcipue, quia Christus volebat nunc ostendere imaginem glorię futurę, gloria autem futura est aliquid magnum: ideo debuit ostendi per id quod maximum erat, si autem omnes actus dotium potuissent simul manifestari in corpore Christi: fuisset istud excellentius, & tamen non poterat hoc fieri, vt ostensum est supra: ideo debuit ostendi dos illa, quæ maior erat, & excellentius ostendebat, de qua admirarentur nimium, & gauderent, essetque omnino supra conditionem corporis humani, vt possint ipsi reputare esse aliquam beatitudinem in hoc. tale autem erat videre claritatem tam excellentem in corpore Christi: ideo debuit nunc ostendere eis dotem claritatis: nam si actum alicuius alterius ostēderet: non reputarent ex hoc esse in gloria patris sui, quæ pertinet ad aliud sęculum nam Christus ostenderat eis dotem agilitatis quando ambulauit super aquas, & licet a principio putarent eum esse phantasma, postea cognouerunt eum esse verum Iesum supra decimoquarto, & Marc.sexto, & tamen non putauerunt per hoc se vidisse aliquam gloriam futuri sęculi: Christus etiam non innuit, quòd vidissent tunc aliquid de gloria futura, & tamen nunc

antequam

antequam transfiguraretur, dixit quòd aliqui de astãtibus viderent eum venientem in gloria patris sui antequam gustarent mortem: ergo innuit, quòd per dotem agilitatis,& per alias dotes non poterat ostendi gloria resurgentium, sed solum per claritatem: iõ necesse fuit, quòd in transfiguratione vteretur dote claritatis potius quàm alijs ad ostendendum imaginem futurę glorię,& ista est causa cęteris efficacior.

Quare cum Christus vsus est alijs dotibus, & non claritate, non dicitur transfiguratus, & an tunc debet sic dici. *Quæst. XXIX.*

QVAERETVR cum nunc Christus vtens dote claritatis dicitur transfiguratus, quare cum aliàs vteretur alijs dotibus non dicitur transfiguratus, vel an debet dici transfiguratus.

Dicendum, quòd Christus non est concedendus transfiguratus nisi semel, quia scriptura non concedit nisi semel transfigurationem. De alijs autem vicibus quibus vsus est dotibus: dicendum quòd non fuit tunc transfiguratus. Ratio est, quia transfigurari est figuram mutare: ideo solum dicetur quis transfigurari secundum ea quæ ad figuram pertinent. figura autem proprie est ipsa terminatio quantitatis, siue lineamentorum per quam maxime cognoscitur res, & inde dicitur figura omne accidens inexistens rei quantum ad superficiem per quod cognosci potest, sic autem est color, qui superficiei coextensus est, & quia in vsu claritatis mutatus est color, ideſt, superfusa est cuti eius noua lux, quæ nunquam prius inextiterat. dicitur tunc transfiguratus cum color, vel nitor ille figura large vocetur, cęterę autem dotes, & vsus earum non sunt figuræ, quia non dicunt aliquid absolute manens in homine quod in eo videri possit, & per quod distingui possit ab alijs quantum ad cognitionem sensitiuam: sed ipsę dotes sunt quædam qualitates inuisibiles,& vsus earum est actus, vel passio,& non est aliquid manens in superficie rei, nec aliquid per quod res cognoscatur: ideo non pertinent ad figuram, & consequenter per actus illos non dicitur quis transfigurari, sicut non transfiguratur ille, qui currere incipit,& prius non currebat. claritas autem pertinet ad figuram, siue speciem, ideſt, per vsum huius dotis dictus fuit Christus transfigurari quasi nouam vultus habitudinem accepisset, sic dicitur Luc.9. facta est species vultus eius altera.

Alię dotes gloriæ præter claritatem figuræ dici nõ possũt.

An lux illa per quam fuit Christi transfiguratio. fuit vera, vel imaginaria. Et quòd in sacra Scriptura nullum sit mendacium. *Quæst. XXX.*

QVAERETVR cum transfiguratio Christi fuerit per quandam lucem nouam in eo apparentem, quæ prius non fuerat: an illa lux fuit vera, vel imaginaria, quæ non esset realiter in corpore Christi.

Aliqui dicunt, quòd non fuit vera, quia dicitur aliquid transfigurari in illud quod vere non est aut vere non habet secunda Corin. vndecimo: nam & sathanas transfigurat se in Angelum lucis, & tamen Christus dicitur transfiguratus quantum ad lucem. ergo non habuit illam vere. Item super illo verbo sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem. dicit Glo. Luc. nono, & est Bedę, quòd regnum Dei vocat glorificationem corporis in imaginaria representatione futuræ beatitudinis, sed quod est imaginarium non est verum, ergo Christus non habebat vere illã claritatem. Item opacũ, & lucidum repugnãt, sed corpus Christi erat vere opacum, quandiu inter nos vixit. ergo impossibile erat, quòd esset lucidum, & ita non habuit vere lucem. Item claritas sensibilis maxima corrumpit sensum, quia est excellens sensibile,& tamen claritas Christi in transfiguratione dicitur fuisse maxime, quia dicitur in litera, quòd resplẽduit facies eius, sicut Sol. Et Hieron. dicit; Deus non potuit in hac vita aliquid tam clarum facere, & tamẽ oculi Apostolorum non lęsi fuerunt videndo claritatem illam, sed potius gaudebant: ergo videtur, quòd non fuit vera claritas, sed imaginaria.

Dicendum, quòd claritas transfigurationis fuit claritas vera sensu perceptibilis in corpore Christi vere existens ad ostensionem claritatis quam promiserat in sanctis post resurrectionem esse futuram. nam dicitur, tunc fulgebunt iusti sicut Sol in regno patris mei supra decimotertio capitu. Et patet, quòd vere fuit claritas, quia non est claritas si non sit vera claritas, sicut non est homo, qui non est vere homo,& tamen Euangelistę dicunt fuisse vultum Christi fulgẽtem, sicut Sol: ergo vere fuit in corpore Christi aliquis talis fulgor, alioquin tolleretur omnis veritas sacrę Scripturę, & certitudo: nam sicut dicitur hic, q̃ resplenduit vultus Christi, ita dicitur, quòd natus est, & passus est,& resurrexit: si igitur dicimus, quòd nõ habuit verum fulgorem, sed imaginarium, ita dicetur, quòd non vere passus est, neque resurrexit: neque ambulauit super aquas, sed omnia imaginarie facta sunt,& ita tolletur tota fides. nam vt dicit Augu. in Epistola ad Hieronymum.& in Decretis distinct. nona cap. si ad sacras. si in sacra Scriptura concedimus esse aliqua mendacia saltem officiosa, non manebit aliqua auctoritas in tota sacra Scriptura, quia de reliquis partibus eius idem iudicari poterit, vel in dubiũ verti: ita si aliquid dicamus factum esse non vere, sed imaginarie quod sacra Scriptura testatur esse factum, de cęteris, quæ ipsa testatur idem dici poterit, & ita euacuabitur tota auctoritas sacræ scripturę: quo nihil periculosius: ergo cum simpliciter testetur Scriptura resplenduisse vultum Christi, sicut Sol, concedendum est, quòd fuit in vultu eius aliqua magna claritas, quæ erat, sicut solaris.

Ad primum dici potest vnomodo, quòd quidquid se transfigurat vere se transfigurat, quia transfigurare est figuram mutare,& non substantiam, & ita sathanas vere se transfigurat in Angelum lucis, quia licet non transeat in substantiam Angeli lucis neque in talem operationem, ostendit tamen eius similitudinem, quia cessat agere talia qualia dęmon, & agit talia qualia Angelus lucis saltem ad tempus, & illud est mutare figuram suam, & accipere figuram alterius.

Alio modo potest dici, quòd transfigurare contingit verè, & falsè. vere transfigurari est quando res talis est qualis ostenditur esse per exteriorem dispositionem quam figuram vocamus, & ita siquis ostẽdat se candentem,& sic transfigurauit se vere ad candorem. Falsa trãsfiguratio est quando non est talis res qualem eam esse ostendit exterior dispositio, & ita sathanas falsè se transfigurat in Angelum lucis, quia dispositio sua ostendit eum esse Angelum lucis, & non est. Christus autem transfiguratus est, quia apparuit nunc habens alium colorem quàm habere solitus erat,& ita vere fuit cum iste fulgor ad tempus sibi aduenerit, & prius nunquam eum habuit, neque postea quandiu vixit.

Ad secundum dicendum, quòd lux transfigurationis Christi fuit imaginaria, quia imaginarium dicitur ab imagine, vel ab imaginatione. Secundo modo imaginarium est quod per solam imaginationem subsistit, sicut sunt ficta, vel actus rationis, & ita distinguitur

stinguitur imaginarium contra verum. Primo modo imaginarium dicitur, ideſt, repręsentatiuum. s. qa vna res est imago alterius,& ita res vera est imaginaria, quia est imago, ideſt, expresse aliud significans. sic enim filius in diuinis est imago patris, qui tamen vere est, & sic lux transfigurationis Christi fuit imaginaria, ideſt, repręsentatiua, siue imago lucis futuræ beatitudinis.

Ad tertium dicendum, quòd corpus Christi vere fuit in se opacum, ideſt, non diaphanum, vel transparens, nec etiam solidum emittens radios, sicut sunt corpora stellarum, sed fuit, sicut opaca, quæ superficiẽ politam habent,& ideo lucem quandam habent, & ista lux corporis Christi fuit aliquid diuinitus communicatum ei, vt infra dicetur.

Ad quartum dicendum, q̃ claritas transfigurationis fuit excellentissimum sensibile, & tũ non corrupit oculos Apostolorum, quia erat illa similis claritati corporis glorioſi, quæ visum non corrumpit, sed demulcet. vnde Apoca. 21. claritas gloriæ comparatur claritati iaspidis, quæ visum non lędit, sed mulcet, & delectat. hoc autem fit, quia illa claritas est alterius generis quàm ista claritas naturalis. peruenit enim ex claritate spirituali animæ, quæ quidem non corrumpit proportionem oculi animę, sed magis confortat. Cum autem dicit Hieron. q̃ non posset Deus in hac vita facere aliquid tam clarum intelligendum est, q̃ nullum corpus poterat naturaliter esse tale, & quantumcunque concurreret Deus cum causis naturalib⁹ ad productionẽ alicuius corporis tam lucidi non poterat tam clarum produci,& hoc, quia repugnat conditioni rerũ. nã in eis, quæ specie differunt impossibile est, q̃ indiuiduũ speciei minoris (quantũcunque perficiatur) accedat ad perfectionem indiuidui speciei superioris, ita aũt naturale,& supernaturale differunt plusquam specie. claritas huius vitæ est naturalis. claritas autem beatorum est supernaturalis: ideo impossibile est æqualem esse aliquam naturalem lucem illi luci beatorum, talis autem erat lux, quæ apparuit in corpore Christi: ideo recte dixit Hierony. q̃ non poterat Deus facere aliquid tam clarum in hac vita, ideſt in corporibus naturalibus, quæ videmus dum hic viuimus, poterat tamen maiorem lucem facere quàm eam, quę erat in corpore Christi. s. aliam supernaturalem lucem maiorem illa, quia illa non erat effectus infinitus,& forte maior est illa, quę nunc apparet in vita æterna in corpore Christi.

An lux transfigurationis fuerit glorioſa. Et quomodo Christus viuens habuit dotes corporis glorioſi. Et quomodo fuit claritas in transfiguratione Christi,& quomodo erit in beatis glorificatis. *Quæst.* *XXXI.*

QVAERETVR an lux transfigurationis fuit glorioſa. Aliqui dicunt, quòd non, quia dicit Beda super illo verbo supra in litera si transfiguratus est in corpore mortali ostendit non quidem immortalitatem, sed claritatem similẽ futurę immortalitati, sed claritas glorioſa, est claritas corporis immortalis, cum corpus Christi non fuerit immortale. ergo claritas illa transfigurationis non fuit glorioſa. Item idem non potest esse subiectum pęnalitatis,& gloriæ, sed corpus Christi erat subiectũ pęnalitatibus: ergo non poterat in eo esse claritas glorioſa. Item conditio corporis glorioſi non solum est etiam agilitas,& impassibilitas, sed & subtilitas. Si ergo assumpsisset claritatem glorioſam, assumpsisset omnes alias conditiones glorię, sed non assumpsit pro tunc. ergo non fuit illa claritas glorię. Item claritas glorioſa non percipitur ab oculo non glorificato: quia sicut claritas naturalis ab oculo naturali percipitur, ita claritas glorioſa ab oculo glorificato, & oculus non glorificatus non habet proportionem, vt pati possit a claritate glorioſa: Apostoli enim nondũ erant glorificati,& viderunt claritatẽ transfigurationis. ergo non fuit illa glorioſa. Item claritas glorioſa non est naturalis corporis, sicut gloria non est alicui naturalis, sed collata.& tamen claritas transfigurationis fuit naturalis corpori Christi, vt innuit Hilarius,& Glo. hic in litera dicit: speciem quam habebat per naturam ostendit, non amittens carnem quam assumpserat voluntate: ergo claritas illa non fuit glorioſa.

Item claritas transfigurationis non solum fuit in corpore Christi, sed etiam in vestibus,& tamen vestes nõ possunt glorificari: ergo non fuit illa claritas glorioſa, quę fuit in corpore Christi transfigurati.

Dicẽdũ, q̃ vt dicit Hugo de san. Victo. Christus adhuc viuens in corpore passibili omnes dotes corporis glorificati habuit. s. subtilitatem nascendo exeundo de vtero virginis illęsis claustris, agilitatem ambulando super aquas, claritatem in trãsfiguratione. impassibilitatem in cęna quando corpus suum viuens ad comedendum discipulis dedit sine hoc, quòd videretur,& lęderetur. non tamen est intelligendum, q̃ Christus habuit dotes in corpore suo realiter tãquã qualitates inhærentes,& immanentes ei absolute, qa tunc cũ impassibilitas realiter esset in corpore Christi, esset ipse vere immortalis,& non potens lędi aut dolere. sed falsum est, quia patiebatur,& mortuus est. Ideo dicendum, q̃ habuit Christus dotes virtualiter, vel potentialiter, sed non realiter. nam dotes dicunt gloriam corporis, & gloria corporis resultat ex gloria animę per quandam redundantiam, sed Christus habebat perfectam gloriam animę: ideo habebat illud ex quo resultaret gloria corporis, siue dotes, quia non requirebatur aliquod aliud principium ad causandum istam gloriam corporis nisi gloria animi, & hoc est potentialiter, vel virtualiter habere dotes, realiter tamen non habebat Christus dotes, quia illę sunt quędam qualitates corpori immanentes, quę deriuatę fuerunt ex gloria animę,& si illę vere fuissent in corpore Christi, fuisset Christus vere immortalis, & impassibilis,& ita non posset vnquam pati nisi deponeret dotem illam, & esset miraculum in Christo posse pati,& lędi: non pati aatem esset naturale quod falsum est: quia omnes doctores concedunt corpus Christi mortale,& passibile fuisse.

Sed tunc est dubium, cum Christus haberet veram gloriam animę ex qua resultat gloria corporis, ideſt, dotes, quomodo non habebat dotes.

Dici potest vno modo, quòd anima Christi inquantum erat aliquid non alligatum quantum ad ea secundum quæ anima rationalis excedit materiam, erit glorificata plene: inquantum tamen erat alligata organis,& erat forma corporis, erat adhuc passibilis, cum esset passibile corpus cuius erat forma. nam si anima Christi inquantum erat forma corporis esset impassibilis, necesse est, quòd corpus eius esset impassibile,& tamen erat passibile, & quia immediata redundantia animæ in corpus fit ex hoc, quòd anima est forma corporis, cum anima, vt forma corporis adhuc esset passibilis non poterat refundere impassibilitatem in corpus,& ita de alijs dotibus, & sic erat tunc naturale Christo posse pati,& lędi,& fatigari: non lędi autem a nociuis oportebat, quòd accideret ei ex miraculo,& non per qualitatem absolutam immanentem corpori, vel per aliquid quod anima talis manens posset refundere in corpus, & hoc sentit beatus Tho. de Aquino. 3. Sen. distinct. 16.

Alij dicunt, quòd gloria animę non redundauit

in

in corpus Christi a principio conceptionis ex quadã dispensatione diuina, ideſt, ex quodam miraculo, vt per hoc in corpore passibili redemptionis nostræ expleret mysterium: nec tamen per hoc ablata est potestas animę Christi deriuandi gloriam suam ad corpus, & hoc fecit quantum ad claritatem in transfiguratione. sic dicit idem beatus Tho. 3. parte suę summę. Sed tunc obijcietur, ꝙ tota vita Christi fuit quoddam miraculum continuum. nam si naturale erat animę Christi vt sic glorificatę, deriuare gloriam suã in corpus ex dispositione diuina, ideſt, miraculo quodam fiebat, vt non deriuaretur cum tota vita manserit non deriuando, fuit tota vita Christi miraculum quoddam, & suspensa erat anima Christi ab actione sua naturali: quod non est satis conuenienter dictum, cum nemo tale miraculum asserat. Dicendum igitur, ꝙ corpus Christi non habebat dotem aliquam realiter immanentem sibi dum vixit: nec etiam anima poterat deriuare quasi naturaliter dotes in corpus, sicut deriuatur gloria beatorum in corpus. Ratio dric est, quia in beatis est anima ſm oẽm modum impassibilis. ſ. quantũ ad id, in quo non est alligata organis, ideſt, quantũ ad partẽ rationalẽ, & quantũ ad id, in quo est alligata, vt quantũ ad vires vegetatiuas, & sensitiuas, & tunc ſm oẽm modũ est impassibilis, & conuenienter inquãtũ est forma corporis est impassibilis, & tunc sequitur, ꝙ corpus sit impassibile, qa accipit naturaliter influxum perfectionis a forma, & ita in beatis posse aliquid pati esset miraculum: non pati autẽ est naturale quantũ ad conditionẽ animę, vt sic glorificatę, anima aũt Christi viuentis inter nos erat glorificata, & consequenter impassibilis inquantũ non est alligata corpori. ſ. quãtũ ad partẽ rationalem, erat tñ passibilis quantum ad id, in quo corpori erat alligata. ſ. quantum ad vegetatiuum, & sensitiuum, & cõsequenter inquantum erat forma corporis erat passibilis: ideo naturale erat corpori Christi posse lędi, qa non erat beatificatum, sicut corpora beatorum, & ita non solum Christus patiebatur naturaliter, sed etiam anima sua ex sola voluntate non poterat deriuare impassibilitatem in corpus quasi ex redundantia eius, sed requirebatur operatio Dei, quia anima Christi non poterat facere miracula, quia erat pura creatura, & tamen, quòd viuens dotibus vteretur miraculum fuit: ideo non erat quasi ex voluntate animę volentis redundare in corpus dotem suam, sed quia diuinitus fiebat, & ita fuit quandocunque aliquo actu dotis Christus vsus est, vt quando de vtero exiuit, vel super aquas ambulauit, & ita de cęteris. Sic dicit Dionysius Epistola 4. ad Gaium. ſ. super hominem operabatur ea, quæ sunt hominis, & hoc monstrat virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis materialium, & terrenorum pedum sustinens grauitatem, & tamen post resurrectionem omnibus his vsus est sine miraculo aliquo, sicut intrare per clausas portas. nam si ante mortem intrasset per clausas portas miraculum esset: post resurrectionem autem non erat miraculum, sed naturale, quòd dotibus vteretur, quia anima Christi erat penitus glorificata: ideo iam naturaliter refundebat dotes in corpus.

Cum autem dicit beatus Tho. vult, quòd ex miraculo fieret quod a principio conceptionis Christi nõ redundauerit gloria animæ in corpus: non est intelligendum, ꝙ poterat semper refluere, & reflueret nisi miraculosè suspenderetur ab actione illa, sed est sensus, quòd cum Deus creans animam Christi beatificauit eam, & ipsa sit indiuisibilis, totam beatificaturus erat, quòd tamen beatificauerit eam quantum ad partem rationalem secundum quam est absoluta de corpore, & organis, & non inquantum est alligata secundum vegetatiuum, & sensitiuum, & inquantum est forma corporis, fuit dispensatio Dei, ideſt, specialis voluntas eius, & hoc, vt anima Christi secundum aliquid esset semper beata, & impassibilis, & secundum aliud posset pati, & corpus quod informabat, esset passibile, vt sic expleret mysterium nostræ redemptionis: & sic eam beatificare quantum ad aliquid, & non quantum ad totum, fuit dispẽsatio, ideſt, specialis voluntas, vel miraculum, aut operatio Dei. Quòd tamen anima Christi sic dispositа in sua infusione non refunderet gloriam in corpus, non erat miraculum, immo esset miraculum, quòd posset refundere: licet constituere eam talem, quòd non posset refundere, vel quòd non refunderet forte fuerit miraculum, sicut anima miraculosè creatur, & tamẽ operationes suas non exercet postea supernaturaliter aut miraculosè, sed pure naturaliter. Et ista est intentio eiusdem beati Tho. sic patet ibidem ex verbis suis cum ait, quòd in corpore glorioso non est miraculosum fulgere, & tñ in corpore Christi in transfiguratione fuit deriuatus fulgor a deitate, & ille fulgor fuit miraculosus, sicut hoc ipsum, quòd super vndas ambulauit. Est ergo veritas, quòd in corpore Christi quandiu vixit, non fuerunt dotes, vt dos nominat quandam qualitatem manentem, & formaliter inhærentem corpori, sed quandocunque habebat actum alicuius dotis miraculosè hoc faciebat. Quando autem dicimus, quòd Christus habuit dotes viuens, sicut dicit Hugo de San. Vict. licet non semper habuit actum earum, intelligendum est, quòd habuit eas virtualiter cum haberet gloriam animę ex qua dotes resultant: nunquam tamen fuerunt realiter illę qualitates in corpore vsque post resurrectionẽ eius. Et quando dicimus, quòd vti dotibus in Christo non erat miraculosum, intelligitur quia fiebat hoc ad voluntatem suam, non quidem iuxta humanam, sed iuxta diuinam, & quia ipsemet Christus, qui erat homo erat Deus, & inquantum Deus poterat omnia naturaliter facere cum nihil excedat potestatem eius: nihil quod in eo fieret dicimus miraculosè factum, qa ipse facere volebat, qui sine alterius adiutorio facere poterat, & ita dicimus interdum, quòd Christus ambulauerit super aquas miraculum erat, quia Petrus non poterat hoc facere, sed a Christo illud recipiebat, quòd super aquas sustentaretur. Et sic etiã dicimus, quòd ambulare Christum super aquas fuit actus dotis, quia licet non haberet realiter dotem agilitatis, habebat eam virtualiter, & poterat miraculosè habere actum illius. Petrus autem ambulando super aquas non habuit actum dotis, quia neque habebat dotem realiter neque virtualiter.

De claritate transfigurationis. Dicendum, quòd non fuit dos in Christo, neque refluxit naturaliter ex gloria animę, sed cum anima Christi inquantum erat forma corporis erat passibilis, & ideo non poterat influere impassibilitatem in corpus, ita cum non esset gloriosa non poterat refundere cęteras dotes: nam dos non refluit nisi ab anima glorificata, & tñ inquãtum est forma corporis nullo modo est glorificata: ió nullam dotem corporis influere potest, quia si posset vnam influere oẽs influeret: in beatis aũt, quia animã habent ex omni parte glorificatã fulgor deriuatur naturaliter ab anima in corpus, & est claritas, sicut quædam qualitas, siue forma manens, & afficiens, ideſt, informans corpus quantum ad superficiem suam: ideo fulgere corporaliter non est miraculosum in corpore glorioso, sed ad corpus Christi in transfiguratione claritas deriuata est a diuinitate, & anima eius: non quidem per modum qualitatis manentis, & afficientis corpus, sed magis per modum passionis transeuntis. sicut quando aer illuminatur a Sole, & ita fulgor corporis Christi fuit tunc miraculosus, & talis fulgor (etiam si semper fuisset in corpore Christi) nunquàm diceretur habuisse dotem, eo quòd nunquàm erat, vt aliquid immanens corpori, & ipsum afficiens, sed vt quædam passio, quæ consistebat in fieri. Dicendum tamen, quòd claritas corporis Christi transfigurati, fuit claritas gloriosa, vel claritas gloriæ, non tamen fuit claritas corporis glorioſi, vel glorificati, & ob hoc erat miraculum talem claritatem esse tunc in corpore Christi: num si esset corpus glorificatum, haberet iam dotes, & non esset miraculum. Quòd tamen non esset glorificatum, & haberet claritatem gloriæ, erat miraculum: fuit autem iste fulgor eiusdem generis, cum illo fulgore, qui est in corporibus beatorum, licet aliqualiter minus perfectus, sicut charitas viæ est eiusdem rationis cum charitate patriæ, sed non est ita perfecta. Sed dicetur cum ista claritas esset gloriæ, quomodo non redebat corpus glorioſum, vel glorificatum? Dici potest vno modo, quòd ad glorificationem corporis non requirebatur sola claritas, sed etiam aliæ dotes: Christus autem non habebat nunc nisi claritatem, ideo non erat corpus eius glorificatum. Secundo dicendum, & melius, quòd claritas ista non erat in eo dos, & ideo etiam si omnes aliæ dotes essent nunc in Christo eo modo quo claritas, non esset corpus eius glorificatum, quia dotes sunt gloria corporis, & ipsum glorificatum reddunt per hoc, quòd ipsum informant, & tamen non erant istæ dotes in corpore, cum dos nominet qualitatem quandam immanentem corpori, & informantem ipsum, nunc autem claritas non erat qualitas immanens corpori Christi, sed per modum passionis erat in corpore Deo actualiter influente in corpus, sicut lux aeris, quando illuminatur a Sole non est aliqua qualitas, vel forma inhærens aeri, sed est aliquid receptum in eo dum Sol actualiter illustrat illum, & hoc non facit corpus glorioſum, sed reddit illud simile glorioſo, post resurrectionem autem fuit corpus Christi vere glorioſum, quia fuerunt in eo vere dotes immanentes, eo quòd anima eius totaliter glorificata refundebat in corpus istas perfectiones, tanquàm formas immanentes, quæ reddebant corpus vere glorioſum.

Ad primum dicendum, quòd ex illo verbo Glo. non negatur fuisse claritatem Christi claritatem gloriæ, sed fuisse claritatem corporis glorioſi, cum dicit: in corpore mortali ostendit non immortalitatem, sed claritatem similem futuræ immortalitati, dicitur similis claritas futuræ immortalitati, ideſt, claritas eiusdem generis, & ita erat claritas gloriæ. Quod autem dicitur, quòd non ostendit immortalitatem, est sensus, quòd non habuit corpus Christi pro tunc immortalitatem, sed talem claritatem qualem corpora immortalia, sed corpora immortalia habent claritatem gloriæ, ideo glorioſam claritatem habuit corpus Christi, non tamen fuit corpus glorioſum, quia nunc haberet veram immortalitatem cum glorioſa sint immortalia, & ista claritas a Deo erat miraculose, & partim ab anima, quæ glorioſa erat, licet non penitus glorioſa. Posset tamen dici, vt quidam volunt, quòd sicut dispensatiue, ideſt, Deo specialiter volente factum est, vt anima Christi esset glorioſa, & non reflueret anima eius in corpus, ita fieri poterat, quòd reflueret quantum ad claritatem, & non quantum ad impassibilitatem, & hoc verum est, & tamen nunc non esset miraculum, quòd Christus nunc haberit claritatem glorioſam, cum anima naturaliter reflueret illam: nam sicut anima inquantum est absoluta a corpore erat glorificata, & inquantum erat forma corporis, non erat glorificata, ita poterat communicari animæ, inquantum erat forma corporis, ꝙ esset glorioſa, quantum ad aliquid, & non quantum ad omnia, & ita influeret in corpus naturaliter claritatem glorioſam, & non posset refundere impassibilitatem, & alias dotes, esset tamen tunc illa claritas transfigurationis sine miraculo, immo potius esset miraculum, quòd anima non semper refunderet claritatem, quod falsum est, cum Dionysius dicat istum fulgorem fuisse miraculosum, ergo dicendum, ꝙ a deitate causatus fuit iste fulgor miraculose, & anima nõ sufficiebat ad illum influendum in corpus. Ad secundum concedendum, ꝙ corpus Christi non fuit simul glorioſum, & pœnalitatibus subiectum, & sic qñ trãsfiguratus est Christus, subiectum erat corpus eius pœnalitatibus, & nõ erat glorioſum: fuit tamen in eo claritas gloriæ miraculose, licet ipsum non esset glorioſum, qa hoc nõ est incõueniens, vt supra ostẽsum est. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ si corpus Christi debuisset eẽ glorioſum in trãsfiguratione, nõ solũ debebat habere dotem claritatis, sed ẽt oẽs alias, nõ fuit tñ glorioſum, sed cõmunicata est sibi talis claritas, qualis est in beatis p modũ actus, vel passionis, & nõ p modũ habitus, & ita poterat cõicari actus cuiuslibet dotis p se, cũ ipsam dotem nõ haberet, vel actum omniũ dotiũ, & tñ neq; per hoc esset glorificatum corpus illud, ideo nõ fuit necesse nunc esse nisi claritatẽ, sicut quando ambulauit super vndas, non habuit nisi actum agilitatis. Ad quartum dicendum, ꝙ claritas beatorum cum sit vera claritas sensibilis, licet nõ sit naturalis, potest sentiri, & videri ab oculo nõ glorificato, sicut claritas naturalis. Ad quintum potest dici. Vno modo claritas illa naturalis corpori, quia illud corpus erat ordinatũ ad illam habendam. Vel melius vocatur naturalis propter animam, quia anima huius corporis erat glorificata, & ex gloria animæ prouenit gloria corporis in beatis. Aliter tamen, & melius adhuc dicebatur naturalis propter deitatem: nã homo iste Deus erat, & poterat facere quidquid vellet, & quia id quod prouenit rei a seipsa non vocatur miraculosum, sed naturale, vocatur lux illa naturalis, & tamen magis proprie dicitur, quòd erat miraculosa. Ad sextum dicendum, quòd iste fulgor erat gloriæ, & tamen poterat esse in vestibus: nam si fulgor iste esset glorificans id in quo esset, non posset esse in vestibus, quæ non possunt esse glorificatæ, & tamen licet esset fulgor gloriæ, non reddebat corpus glorioſum, ideo non erat inconueniens, quòd esset etiam in vestibus. Aliter potest dici, quòd iste fulgor proprie erat in corpore, & tamen inde redundabat in vestes illustrans eas.

Quale fuit corpus Christi in transfiguratione, an fuit corpus materiale, vel ſpirituale. Et an eius claritas fuit eiuſdem rationis cum claritate gloriæ. Quæſt. XXXII.

QVAERETVR de corpore Christi, quale fuit in transfiguratione. Aliqui dicunt, quòd fuit corpus ſpirituale, quia corpus materiale non poterat talem claritatem habere.

Dicendum, quòd non ſtat, quia ſi accipiatur ſpirituale, ideſt, de naturali ſpirituali includit contradictionem: nam ſi corpus erat, ſpirituale non erat, cum ſpirituale idem ſit, quòd ſpiritus, & corpus, & ſpiritus condiſtinguuntur. Si autem accipiatur ſpirituale, ideſt, habens aliquid de conditione ſpiritus, ſcilicet, ablatis paſſionibus, & imperfectionibus materialibus, eſt verum, quòd corpora beatorum erunt ſpiritualia, 1. Cor. 15. Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale, & tamẽ etiam hoc modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

non erat corpus Christi in transfiguratione spirituale, quia fuit ibi mortale, sicut prius fuerat, & tale postea mansit, cum in illo corpore Christus passus sit, erat etiã graue, & habebat alias imperfectiones materiales, ideo nullo modo fuit spirituale in transfiguratione. Alij dicunt, quòd fuit corpus Christi aereum in transfiguratione, & hoc dicunt, quòd talia corpora possunt multum illustrari, vt fulgeant, sicut sunt corpora nubium, corpus autem humanum, quod opacum est, talem fulgorem non habet. Dicendum, quòd isti valde desipiunt: nam corpus Christi ante transfigurationem erat verum corpus humanum sumptum de Virgine, si autem in transfiguratione esset aereum, iam non esset corpus, quod prius habuerat, & sic non esset verus Christus, sed quidam alius. Secundo, quia tunc Christus non esset verus homo; nam requiritur verum corpus ad veritatem humanitatis, corpus autem aereum non potest esse pars hominis, ideo non habuit aereum corpus, sed carneum. Dicendum igitur, ꝙ corpus Christi fuit tale in transfiguratione, quale prius, & idem in substantia. vera enim caro sumpta de Virgine fuit ibi, & non aliquid aliud nouum, etiam nihil mutatum est, quantum ad accidentia corporis: nam eadem magnitudo fuit, & eadem figura, & fuit mortale, & passibile, sicut prius, & graue, & obtusum, & cæteræ eius qualitates, color quoque idem mãsit, & etiam corporis opacitas, quia non fuit factum transparens corpus Christi in transfiguratione: solus enim splendor superadditus est, qui prius non erat in corpore, sed de eo quod prius fuerat, nihil mutatum est. Hoc autem fuit, vt per istam claritatem corporis ostẽderet imaginem futuræ gloriæ. Sic dicit Hierony. qualis enim futurus est tempore iudicandi, talis apparuit Apostolis. nemo autem putet eum pristinam formam, & faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatem, & assumpsisse corpus spirituale, vel aereum, sed quomodo transfiguratus sit Euangelista demonstrans, ait: Resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt sicut nix. vbi autem splendor faciei ostenditur, & candor describitur vestium, non substantia tollitur, sed gloria commutatur. certe transformatus est Dominus in eã gloriã, qua venturus est postea in regno suo. Et transformatio splendorem addidit, faciem non subtraxit: esto corpus spirituale fuerit, num & vestimenta mutata sunt? quæ intantum fuere candida, vt alius Euangelista dixerit, qualia fullo super terram non potest facere: huiusmodi autem corporale est, & tactui subiacet, non spirituale, & aereum, quod illudit oculis, & tantum in phantasmate aspiciatur. Sic etiam dicit Theophilus, transfigurationem autem oportet intelligere non figuræ immutationem, sed quia manente, vt prius erat figura appositio facta est cuiusdã inenarrabilis claritatis. Idem Beda dicit, transfiguratus Saluator non substantiam verę carnis, sed gloriam futuræ, vel suæ, vel nostræ resurrectionis ostendit, qui qualis tunc discipulis apparuit, talis post iudicium cũctis apparebit electis. Et ratio huius est, quia Christus nunc transfiguratus est, vt ostenderet imaginem gloriæ futuræ in nobis, & tamen in electis non mutabitur aliquid de veritate corporis, sed solum addentur perfectiones gloriæ, ideo ita nunc in Christo nihil ablatum est, sed solus splendor appositus est. Sic dicit Chrysost. scilicet, neque ergo decet aliquam figuræ transmutationem in regno Dei esse futuram, aut circa ipsum Saluatorem, aut circa ipsos, qui assimilabuntur ei, sed appositionem claritatis, & ista claritas non fuit data corpori Christi, tanquam ei immanens, sed solum, vt immutaret illud ad horam, sicut passio, & ideo vt dictum est præceden. quæst. non fuit dos, quia illa non fuit qualitas habitualiter manens, fuit tamen claritas gloriæ, idest, eiusdem rationis cum claritate gloriæ, scilicet, eadem in essentia, sed non in modo: nam non erit alterius naturæ claritas beatorum, erit tamen alterius modi, quia illa manebit habitualiter velut forma afficiens, ista autem fuit solum, vt passio transiens, vel illustratio quædam. Talis est differentia huius claritatis ad claritatem beatorum, qualis est visionis beatorum ad visionem Pauli in raptu, fuit enim visio eiusdem rationis, quia vtraque fuit clara visio diuinæ essentiæ, visio tamen beatorum fuit habitualiter manens, visio autem Pauli fuit raptim transiens, & ideo non fuit beatificatus per illam visionem, sicut beatificantur electi per visionem immanentem.

De comparatione fulgoris, qui apparuit in vultu Moysi ad Christi claritatem transfigurati & quomodo hi fulgores conueniant, & differunt. Quæst. XXXIII.

QVAERITVR de comparatione fulgoris, qui apparuit in vultu Moysi ad claritatem Christi transfigurati. Dicendum, quòd in facie Moysi apparuit magnus fulgor, quando descendit de monte secunda vice portans secundas tabulas legis, & fuit splendor ad modum radiorum exeuntium de vultu, & ideo dicebatur facies eius cornuta, Exodi 34. Idest, cornua lucis egrediebantur de ea, & tantus fuit fulgor, quòd non poterant Iudæi sustinere, sed operiebat Moyses vultum suum, si quando locuturus esset ad eos, eodem cap. Ex hoc aliqui dicunt, quòd maior fuit fulgor vultus Moysi, quàm vultus Christi: nam fulgorem Moysi non poterant intueri Iudæi, claritatem autem vultus Christi intuebãtur discipuli sine aliqua offensione oculorum, vt patet hic. Dicendũ, ꝙ fulgor vultus Christi fuit valde maior, q̃ Moysi, quia manifestũ est, ꝙ oĩa debuerunt esse excellentiora in Christo, q̃ in Moyse. Item claritas Christi transfigurati fuit claritas gloriæ, claritas Moysi non fuit gloriæ: nam Christus iam erat beatus in anima, ideo conuenienter poterat accidere ei aliquis actus beatitudinis corporalis, quæ ab anima deriuatur, Moyses aũt non erat beatus in anima, iõ non debuit beatitudo corporis pũenire beatitudinẽ animæ, vnde claritas vultus Moysi habuit aliquam similitudinem cũ claritate gloriæ, sed ęquiuocam, sicut fides habet similitudinem quandam cum visione patriæ, sed nõ sunt eiusdem generis, claritas aũt trãsfigurationis Christi fuit eiusdem generis cũ claritate beatorũ, & ob hoc claritas Christi licet esset valde maior claritate Moysi, non offendebat oculos, sed demulcebat, quia non erat claritas naturalis, quæ quando est excellens corrumpit sensum, claritas autem vultus Moysi non erat gloriosa, sed erat de conditione claritatis naturalis, idest, multum cum ea conueniens, & ob hoc cum esset magna, offendebat vultum aspicientium: claritas enim transfigurationis Christi, quanto maior esset, tanto magis delectaret aspicientes, claritas aũt Moysi, quanto maior esset, tanto magis terreret, & minus videri posset, quia vna fuit gloriosa, & alia non. Tertio fuit propter significationem, vel finem repræsentationis, quia claritas Moysi repræsentabat magnitudinem Dei, qui erat terribilis, & volebat se Iudæis, vt terribilem ostendere. fuerat enim causata ex consortio sermonis Dei, Exodi 34. Ideo debuit esse fulgor ille terribilis, vt sic non auderent Israelitæ accedere ad Moysen, & timerent Deum putantes eum valde terribilem, ex cuius colloquij consortio Moyses fulgorem talem induerat. Christus autem per fulgorem suum figurabat claritatem beatorum, quæ erit tota

tota iocunda, & nihil terroris ibi erit, ideo debuit esse illa valde demulcens. Sed dicetur, quare data non fuit Moysi claritas gloriæ, sicut Christo. Dicendum, quòd fuit. Primo, quia non erat conueniens: nam licet ista claritas non glorificaret corpus, erat tamen claritas qualis est illa, qua glorificantur corpora beatorum, beatitudo autem corporis prouenit ex beatitudine animæ, ideo in Christo cuius erat iam anima beata ab instanti suæ infusionis conuenienter esse poterat aliqua conditio, vel passio corporis beati: Moyses autem nondum habebat animam beatam, ideo inconueniens erat, quòd ea quæ pertinent ad corporis beatitudinem, præcederent beatitudinem animæ, & ita claritas sua non fuit gloriæ. Secundo fuit, quia claritas Christi fuit ad ostendendum imaginem gloriæ beatorum, imago autem valde expresse repræsentat, iõ debet eiusdem generis esse cũ re cuius est imago, & sic claritas illa debuit esse eiusdem naturæ cum claritate gloriæ, quia aliàs nõ repræsentaret eam perfecte, sed multum confuse, sicut fides repręsentat claram visionem, quæ est repræsentatio in æquiuoco, claritas autem vultus Moysi non fuit ad ostẽdendum imaginem futuræ gloriæ, ideo non oportuit, quòd esset claritas gloriosa, sed esset similis naturali, & sic est maior claritas Christi transfigurati, quàm Moysi, & ista est prima differentia.

De alijs differentijs, quæ inter Christi, & Moysi fulgorem erant. Quæst. XXXIIII.

QVAERITVR de alijs differentijs. Et dicendum quòd fuit alia, quantum ad originem: nam Moyses accepit claritatem ex consortio diuini sermonis, Exodi 34. Christus autem non habuit ex consortio sermonis Dei, sed ex miraculo, ipse enim Deus erat, & nunquam cum Deo loquebatur, nisi ad seipsum loqueretur, sed ex voluntate sua miraculose fulgorem illum induit ad tempus. Deus enim istum fulgorem Moysi dederat ad ostendendum excellentiam sui ipsius, vt Iudæi non videntes Deum, cogitarent qualis ille esset, cum Moyses qui cum eo loquebatur talem fulgorem induerat. Secundo ad reuerentiam legis, quia nunc ferebat Moyses tabulas legis ad populum, & multa alia mandata, vt autem crederetur lex illa valde excellens, & ita obseruaretur, dedit Deus tantum honorem latori, & ministro eius, vt fulgeret vultus illius, claritas autem Christi quare fuerit supra dictum est. Tertia differentia est, quia claritas Christi mansit solum ad horam, claritas autem Moysi mansit (vt quidam volunt) vsque ad mortem, vel saltem aliquanto tempore. Quid autem horum fuerit, declaratum fuit Exodi 34. & tamen saltem necesse est dici, ꝙ aliquanto tempore manserit: nam dicitur eodem cap. ꝙ videntes filij Israel faciem Moysi esse cornutam, timuerunt accedere, ille autem posuit velamen super faciem suam, quod ingressus ad Dominum, & loquens cum eo auferebat, donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Israel, omnia quæ fuerãt imperata, qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos, & ita innuitur, ꝙ sæpe videbant Israelitæ faciem Moysi cornutam, & ideo sæpe operiebat eam loquẽs ad illos. Christus autem solum habuit claritatem istam, quãdo ad horam transfiguratus est, ante hoc enim nunquàm illam habuerat, neque postea habuit. Ratio differentiæ fuit, quia Iudæi, quibus Deus per fulgorem vultus Moysi ostendebat excellentiam suam, & reuerentiam legis, erant valde increduli, indigentes crebris admonitionibus, & signis, si autem semel tantum apparuisset claritas in vultu Moysi, putassent euenisse ab aliquo accidenti, & non a Deo, ostensa fuit ergo sæpe, vt appareret manifeste, quòd a Deo fieret claritas illa, vnde quandocunque egrediebatur de tabernaculo vbi locutus fuerat cum Deo, videbant eum Israelitæ egredientem facie cornuta, quasi Deus dedisset cornua illa lucis in colloquio cum eo. Christus autem accepit nunc claritatem in trãsfiguratione ad ostendendum istis tribus discipulis imaginem futuræ gloriæ, & tamen illa sufficienter ostendebatur semel ostendendo claritatem hanc, ideo semel tantum transfiguratus est. Dicet aliquis, quòd fuerit maioris dignitatis fulgor Moysi, quàm Christi, quia maiori tempore durauit. Dicendum, quòd non est verum, quia diuturnitas durationis non pertinet ad perfectionem rei, cum sit aliquid extrinsecum, ita dicitur 1. Ethicorum, cap 8. quod non est melius, quod est diuturnius, eo quod est vnius diei, idest, quod durat per vnam diem, vnde manifestum est, quòd homo durans per annum, perfectior est, quàm lapides, & omnia elementa, quæ in æternum durant, cum igitur claritas Christi fuerit claritas gloriæ, & non claritas Moysi, licet claritas Moysi fuerit diuturnior, non fuit perfectior, quia eadem ratione argueretur, quòd quælibet naturalis claritas fuerit perfectior claritate Christi transfigurati, quod falsum est. Quarta differentia est, quia Moyses quando accepit fulgorem illum non sensit, neque sciuit se recepisse, Christus autem sciuit: nam ideo recepit fulgorem, quia ipse illum fecit. Primum patet, quia quando Moyses descendit de monte, dicitur quòd nesciebat quòd cornuta esset facies eius ex consortio sermonis Domini. Secundum patet, quia Christus ex industria tulit secum discipulos in montem, vt ostenderet eis claritatem vultus sui, transfigurando se. Ratio differentiæ fuit, quia Christus ipsemet erat, qui fulgorem in vultu recipiebat, & qui illum miraculose causabat, ideo non poterat ignorare, quod recipiebat. Moyses autem recepit fulgorem, & non petiuit eum, neque Deus dixit ei quòd daret illum, ideo ignorare potuit, an illum haberet. Causa autem quare Deus permisit, quòd ignoraret, fuit primo propter populum: nam si Moyses sciret cornutam esse faciem suam, & quòd non posset populus sustinere lucem illam, poneret velamen antequàm accederet ad eos, & hoc erat inconueniens, quia esset aliqua suspicio contra Moysem, si a principio descensus viderent vultum eius velatum. cum autem viderunt prius fulgentem, & postea posuit velamen propter populum, iam non erat suspicio. Item, quia si a principio poneret velamen, nunquàm viderent aperte fulgorem vultus eius, & ita non timerent, & mirarentur: hoc tamen erat, quod Deus volebat, scilicet, Iudæis se ostendere terribilem, & legem esse reuerendam per magnitudinem fulgoris: ergo non debuit ponere velamen, & consequenter non debuit prius scire vultum suum esse cornutum radijs. Secundo, & præcipue fuit ad ostendendum, quòd illud lumen non erat gloriosum, neque tribuebat aliquam iocunditatem animæ, aut excellentiam supra id, quod prius habebat: nam si lumen istud superueniens tribuisset aliquam iocunditatem animæ Moysi, aut saltem aliquam permutationem ad meliora fecisset in ea, sentiret illud Moyses, quia paruum bonum est, quod aduenies non sentitur, & maxime de bonis pertinentibus ad fœlicitatem, quæ maiora sunt, & non permittunt secum ignorantiam: nam vt ait Boetius de Consolatione, libro secundo, prosa 41. Fœlicitas non potest stare cum ignorantiæ cæcitate, & ita Moyses sentiret tantum bonum sibi aduenies,

& sciret quæ claritas erat in vultu eius,& tamen Moyses potuit ignorare claritatem vultus sui. ergo non lætificabat animum, neque conferebat ei aliquam aliam perfectionem, & ita non erit claritas gloriæ, claritas autem Christi fuit claritas gloriæ, vnde ipsos videntes intantum lætificauit, quòd nunquàm inde recedere voluissent, vnde dixit Petrus, Domine bonũ est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula, infra in litera. Quinta differentia fuit, quia Christi vultus fulsit, & etiam vestes. in Moyse autem non fulsit, nisi vultus, & ideo quando loquebatur ad populum, solum vultum operiebat, Exodi 34. Ratio differentiæ est, quia Christus volebat ostendere, quòd totum corpus suum erat fulgidum, & quia non apparebat nisi vultus, voluit quòd vestes fulgerent quasi ille fulgor prodiret a carne, quæ latebat, in Moyse autem non erat necesse hoc ostendi, quia ipse non ostendebat figuram gloriæ futuræ, quando totum corpus lucebit, sed solum reuerentiam quandam legis, quam ferebat,& excellentiam Dei ex consortio sermonis cuius vultus eius fulgorem acceperat, ad quod sufficiebat, quòd in facie fulgeret. Sexta differentia est, quia ex modo loquendi scripturæ, ostenditur quòd fuerit maior fulgor Christi: nam de eo dicitur, quòd resplẽduit facies eius sicut Sol, & vestimenta eius sicut nix. De Moyse autem solum dicitur, quòd erat cornuta facies eius radijs, sed non dicitur quantum fulgebat ex quo ostenditur, quòd non fuerit magnus collatus ad fulgorem Christi.

In quo differebat claritas, quæ fuit in vultu Virginis a conceptu vsque ad partum ab hac claritate Christi transfigurati. Quæst. XXXV.

QVAERVNT aliqui de claritate, quæ fuit in vultu Virginis a conceptu vsque ad partum, qualiter differebat ab hac claritate Christi transfigurati. Dicendum, quòd isti præsupponunt rem dubiam, volunt enim, ꝙ ex tempore quo Virgo concepit Christum, tantus fuit fulgor in vultu eius vsq; ad partum, ꝙ vix poterat videri vultus illius, & ita dicunt ꝙ etiam Ioseph, qui morabatur cum ea domestice, nõ poterat agnoscere vultum illius, & ita exponunt illud I supra 1. cap. Ioseph accepit Mariam coniugem suam, & non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum, i. non agnoscebat eam in vultu accipiendo cognoscere pro agnoscere, & ita exponit ibi quædam Glo. ordinaria. Sed dicendum, ꝙ hoc an fuerit dubium est, quia non constat ex aliquo loco auctentico, cui necesse sit fidem adhiberi, constat enim, ꝙ textus ille supra 1. cap. nõ intelligitur, vt ipsi exponũt, quia ibi accipitur cognoscere pro carnali tactu, & talis est consuetudo scripturę, maxime quando de viro, & fœmina dicitur. vnde Matthæus voluit ibi ostendere Mariam semper fuisse Virginem vsque ad diem quo Christum peperit. Quod patet ex auctoritate Isaiæ 7 s. Ecce Virgo, &c. quam ibi inducit, & sic dicit, ꝙ Ioseph non cognoscebat, i. non tangebat eam carnaliter, licet habuisset, & haberet eam semper in domo secum, & tamen dato, ꝙ ex illo loco non probetur poterat esse verum, sed non constat ideo eadem facilitate contemnitur qua recipitur, immo verisimilius est non fuisse, q̃ fuisse, de quo magis dictum est supra 1. cap. in expositione literæ statim post quæstio. 44. Si tamen daretur, ꝙ talis claritas fuisset in vultu Virginis. Dicendum, ꝙ illa fuisset de cõditione claritatis Moysi, ideſt, non esset claritas gloriæ, quia gloria corporis nunquàm datur ante gloriam animæ, cum gloria corporis causetur per refluxum ab anima in corpus, & tamen Virgo viuens nõ habuit animam glorificatam, F hoc enim sola anima Christi habuit, ideo nõ daretur ei claritas gloriosa, sed esset claritas de conditione naturalis claritatis. Et apparet, quia vt isti supponunt Ioseph non poterat intueri vultum illius, & ideo non agnoscebat eam, ita autem erat de claritate Moysi, quia non poterant Iudæi intueri vultum eius, nisi posito velamine, Exodi 34 & 2. Corinth. 3. & tamen illa erat naturalis, & ideo cum esset excellens inferebat passionem oculis, claritas autem transfigurati Christi demulcebat animos, & oculos intuentium discipulorum, quia erat claritas gloriosa. Si autem claritas talis esset in Virgine, causa esset ad ostendendum dignitatem eius, quem in vtero gestabat, & ideo solum duraret a conceptione eius vsque ad partum: non est G satis verisimile sic accidisse.

Quare lux magna apparuit in facie Christi transfigurati. Quæst. XXXVI.

QVAERETVR cum in Christo transfigurato apparuerit lux magna, quare illa apparuit in facie: nam dicitur in litera, resplenduit facies eius. Dicendum, ꝙ hoc fuit. Primo, quia Christus voluit ostendere hic imaginem futuræ gloriæ, & non poterat ostendi gloria animę, quæ erat præcipua cum illa non sit sensibilis, voluit ergo Christus ostendere imaginem gloriæ corporis, & tamen in corpore pars præcipua est facies, quæ magis ostendit omnia officia H animæ, cum ibi sint omnes sensus, ideo maxime debuit ostendi in facie. Secundo, & præcipue fuit, quia ostendenda erat gloria corporis Christi, & tamen de corpore Christi nihil nudum apparebat nisi facies, ideo dicitur de gloria faciei in luce. iusti autem in vita æterna, quia vestes nullas habebunt, sed erunt nudi, non dicuntur specialiter fulgere in vultu, sed totum corpus eorum fulgebit, ideo dicuntur absolute fulgere non expressa aliqua parte corporis, sic Christus dixit supra 13. tunc fulgebunt iusti, sicut Sol in regno patris eorum. Et apparet, quòd ista fuerit intentio Euangelistæ: nam post lucem vultus dixit de luce cæterarum partium, & quia illæ velatæ erant non nominauit eas, sed vestimenta, scilicet, resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt sicut nix.

Quare Marcus de solo vestium candore expressit, cum Matthæus tam de faciei luce, quàm vestium dixerit. Quæst. XXXVII.

SED quæreturcum expresserit hic Matthæus tam de luce faciei, quàm vestium, quare Marcus de solo candore vestimentorum expressit dicens, transfiguratus est coram ipsis, & vestimenta eius facta sunt splendentia, & candida. Aliqui dicunt, quòd Marcus expressit quod maius erat omittens, quod erat minus. Sed dicendum, quòd non stat, quia certum est, quòd maior esset splendor vultus, quàm ve- K stimentorum, quia vultus dignior erat, quàm vestimenta, & vestimenta non haberent fulgorem, nisi propter corpus, & facies erat pars melior corporis, iõ ibi præcipuus fulgor appareret, quam in vestibus. Secundo, & efficacius, quia litera hoc indicat, dicitur enim hic, quòd resplenduit facies eius, sicut Sol, vestimẽta autem eius facta sunt sicut nix, & tamen maior est claritas Solis, quàm niuis: nõ ergo omisit propter hoc, quia tunc potius tacuisset de candore vestium, & exprimeret de claritate vultus. Sed dicendum, ꝙ Marcus tacuit de claritate vultus, quia sufficienter videbatur exprimi fulgor vultus, per transfigurationem: nam cum transfiguratio ista nihil aliud fuerit,

fuerit, nisi mutatio lucis, scilicet, quia addita est Christo quædam lux insolita, sufficienter ostendebatur ꝙ vultus eius fulgorem habuit per hoc quod dicitur, ꝙ Christus trãsfiguratus est, & ita dicitur Mar. 9. Transfiguratus est coram ipsis, & vestimẽta eius facta sunt splendẽtia candida. Et si dicatur quare ergo expressit Marcus de candore vestimẽtorum? Dicendum, quòd factum est ad tollendum dubium: nam si Christus nudus fuisset, quando transfiguratus est ad indicandum istam claritatem, non diceretur nisi quòd transfiguratus est, ideſt, mutauit lucem vultus, scilicet, assumpto nouo fulgore, quem prius nunquàm habuerat, quia tamen habuit vestes, & esset dubium an fuit fulgor aliquis in vestibus, vel fuit in solo corpore, dicitur quòd vestimenta facta sunt candida, crederet enim B quis verisimiliter quòd in vestibus nullus fulgor appariturus esset, cum hic ostenderetur imago futuræ gloriæ beatorum, ipsi tamen in vita æterna non habituri sunt vestes, exprimitur ergo de vestibus, quòd erant candentia. De vultu autem etiam si non exprimeretur, manifestum erat, quòd si vestimenta fulgebant, quòd vultus magis fulgeret, & istum modum loquendi tenuit Luc. quia per transfigurationem significauit fulgorem vultus: nam dicitur Lucæ 9. Facta est dum oraret species vultus eius altera, & vestitus eius albus refulgens, fieri tamen speciem alteram est transfigurari, & ita tam Marcus, quàm Lucas dixerunt transfigurationem pro immutatione claritatis in vultu. Matthæus autem voluit C hic magis exprimere, & dixit transfiguratus est ante eos, & resplenduit facies eius, sicut Sol: nam transfigurationem accepit pro tota immutatione facta in Christo, siue in vultu, siue in vestibus, & vt exponeret magis quomodo facta est ista immutatio, vel transfiguratio dixit, resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt, sicut nix.

Quare lux quæ apparuit in facie Christi transfigurati, non comparatur luci aliarum rerum non cœlestium. Et cur Deus igni comparatur. Et quare Angeli vocantur ignes. Quæst. XXXVIII.

QVAERETVR cum in vultu Christi fuerit quædam magna lux in transfiguratione, quæ dicitur fuisse sicut Sol, & ita comparatur illa lux luci corporum cœlestium, quare non comparatur luci aliarum rerum non cœlestium, cum multa non cœlestia sint nimis lucida. Dicendum, quòd claritas corporis Christi transfigurati, non fuit claritas naturalis, sed glorioſa, licet non fuerit corporis glorificati, vt dictum est supra quæstio. 32. Ideo non erat eiusdem generis, cum aliqua claritate corporum cœlestium, vel elementorum, aut elementatorum, sed alterius generis, quia tamen nobis, quibus ista referuntur non possumus intelligere, nisi per similе eorum, quæ vidimus, cum media cognoscendi debeant semper esse notioria, & quia ea quæ similiora sunt, conuenientius ostendunt eo quòd fit probatio per causam magis vniuocam, debuit ponere lucem alicuius corporis, quod valde similaretur luci gloriæ. Sed tunc dicunt quidam, quòd debuerat poni de fulgore ignis. Primo, quia ignis habet lucem maximam inter elementa, & inde participatur lux in elementatis. Secundo, quia gloria ista corporum, quæ in quadam luce consistit a Deo donabitur, ille tamen igni comparatur, Deuteron. 4. Deus tuus ignis consumens. Tertio, quia etiam Angeli, qui beati sunt, & conciues beatorum assimilantur igni, Psal. 103. Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem, & idem ad Hebr. 1. Dicendum tamen, quòd

A non debuit dici, quòd fulgeret facies Christi, sicut ignis. Primo, quia claritas est dos corporis beatorum, ignis autem licet sit fulgens, non tamen est clarus cum habeat semper quandam fumositatem admixtam, quę reddit ipsum cuiusdam coloris rufi, vel declinantis ad medios colores, in Sole autem est vere claritas, ideo non debuit dici de igne. Secundo, quia claritas quæ est dos beatorum, non solum est fulgor, sed etiam est valde lætificans cum ad gloriam pertineat, & magnitudo sua semper inducit maiorem iocunditatem, qualis nunc fuit in fulgore vultus Christi, quia discipuli gauisi sunt valde, & voluerant ibi semper manere, vt Petrus dixit: hoc autem non est in igne cum potius splendor magnus ignis inducat tremorem quendam, & horrorem, ideo non debuit dici de igne, lux autem Solis horrorem non habet, sed delectationem: nam licet lux Solis propter magnitudinem turbet oculos, & non possit directe aspici, tamen delectabile est videre illam Ecclesiastes 11. scilicet, Dulce lumen, & delectabile est oculis hominum videre Solem. Tertio, quia corpora beatorum habebunt bonum non permixtum malo, quia iam non erit ibi luctus, neque clamor, neque vllus dolor, neque affliget eos æstus, Apocal. 7. Solis autem claritas est huiusmodi, qa non est nociua nocumento sensibili: ignis aũt, & si multas vtilitates habeat, tñ habet magnam vim nocẽdi, ideo melius cõparatur claritas beatorũ claritati corporũ cœlestũ, q̃ habẽt vim proficiendi, & non nocendi, & ita non debuit dici de igne. Aliqui ergo dicũt, ꝙ licet nõ debuit cõparari illa claritas igni, debuit saltem cõparari alicui corpori lucido elementato, qa multa sunt valde lucida, sicut corpora gemmarũ, & nitor harũ rerũ non est nociuus, sicut ignis. Dicendum, ꝙ non cõuenit. Primo, quia lux istorum corporum est valde deficiens, cum non auferat tenebras, claritas autẽ beatorum est valde magna, ideo non debuit comparari, nisi corpori magnę lucis. Secundo, qa beatitudo æterna est maximũ omnium bonorũ, & omnia bona, quæ sunt ibi, sunt in summo, ideo oportet, ꝙ illa sint quasi principiũ omniũ bonorũ, qa in quolibet genere id quod principiũ est maximũ est, debuit ergo claritas gloriæ, q̃ excellentissima D est assimilari ei, quod est principiũ luminis, & nõ illi quod recipit lumen ab altero: cũ ergo mixta non habeant lumen a se, sed inquantũ participãt aliqd de natura ignis, non debuit claritas gloriæ illis cõparari, sed magis corpori, ꝙ hẽat claritatẽ a seipso, & ex hac parte poterat ille fulgor cõparari igni, quia ignis a seipso fulgorẽ hẽt, & tñ non conuenit propter causas supra positas, & sic nulli elemento, aut elementato debuit cõparari ista claritas corporis Christi. Tertio, quia cũ ista claritas sit corporum beatorum, quę in cœlo manebunt, debuit comparari claritati corporũ cœlestiũ potius, q̃ aliorum, & ista fuit causa potissima, sic enim scriptura semper comparat claritatem beatorum claritati corporum cęlestium, & nunquàm elementorũ, E neque elementatorum, sic dixit Christus, supra 13. tunc fulgebunt iusti, sicut Sol in regno patris eorum, & 1. Corinth. 15. Sicut stella differt a stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum, & ad ostendendum differentiam claritatis beatorum, secundum differentiã gloriæ eorum dr eodem cap. ꝙ alia est claritas Solis, alia Lunæ, alia claritas stellarũ, sic ẽt Daniel. 12. cap. cũ ponitur de beatitudine æterna dicitur, qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Ad primum dicendum, quòd licet lux ignis sit maior inter elementa, & sit origo lucis in corporibus elementatis, tamen minor est lux eius luce corporum cœlestiũ. Secundo, qa lux corpo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum cœlestium nullum incommodum habet tam sensibile, sicut ignis. Tertio, quia lux ista cui comparatur lux beatorum debet esse excellentissima, & ideo debet habere rationem originis, ignis autem etsi respectu elementorum corporum, habeat rationem originis in luce, tamen simpliciter non habet rationem originis, sed lux habet originem a cœlestibus, vnde & lux ignis a cœlesti luce principium habet, ideo magis debuit comparari luci corporum cœlestium. Ad secundum dicendum, quòd Deus comparatur ibi igni, non quantum ad virtutem illuminandi, sed quantum ad vim comburendi, & destruendi, vnde dicitur, Deus tuus ignis consumens, idest, incinerans, & deuastans, & quantum ad hoc magis conueniebat, quòd Deus vocaretur ignis, quam ꝙ Deus vocaretur Sol, quia volebat Deus se ostendere terribilem, vt semper eum timerent, vt apparet ex effectu ibi secuto: nam cum audirentur voces magnæ Dei, quas populus tolerare non poterat, clamauerunt magno terrore concussi, quòd Deus non loqueretur eis, Deuteronom. quinto, & Exodi vigesimo, & omnia, quæ ibi erant, scilicet, ignis ardens vsque ad cœlum, & caligo, & fumus erant ad incutiendum terrorem Iudæis, ad Hebræ. 12. Sol autem, & corpora cœlestia non incutiunt pauorem, sed potius lumine suo demulcent, & delectant, Ecclesiastes vndecimo. Ideo pro tunc conueniebat Deum vocari ignem, & non Solem, claritas autem beatorum est delectans, & non turbans, neque nocens, ideo debuit vocari claritas quasi Sol. Ad tertium dicendum, quòd Angeli vocantur ignis vrens, & non Sol, vel stellæ, & hoc ad designandum facilitatem motus, in corporibus enim nullum est velocius ad motum, quàm ignis, eo quòd est leuissimum. Etiam quia est magis spirituale, cum habeat minus de materia, in Angelis autem debuit ostendi facilitas motus, idest, operationis, eo quòd ponuntur esse ministri Dei. perfectio autem ministri est velociter exequi, quod imperatur, ideo dicti sunt ignis, idest, veloces, sicut ignis, & hoc valde conuenit, quia non vocauit eos scriptura ignem, quãdo dixit eos Angelos, sed quando vocauit ministros, scilicet, qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem, & tamen idem sunt Angeli, & ministri. Sol autem, & cætera corpora cœlestia, licet quantum ad veritatem sint multum velocia in motu, tamen quantum ad sensum sunt tardi motus, & ideo quantum ad velocitatem motus debuerunt Angeli comparari igni. Alia causa, & forte potissima fuit, quia scriptura comparans spiritualia corporalibus, tenet talem ordinem in corporibus ad quæ fit comparatio, qualis est inter spiritualia, quæ comparantur, & quia sunt aliqua spiritualia meliora Angelis, scilicet, personæ diuinæ noluit scriptura comparare Angelos optimis corporibus naturæ, scilicet, Soli, & stellis, sed comparauit alijs minoribus corporibus, perfectis tamen, scilicet, igni, quia si Angeli comparentur Soli, putaretur forte, quòd sicut nullum corpus erat Sole excellentius, ita neque spiritus aliquis esset Angelis melior. Et istam rationem tangit Apostolus, ad Hebræ. 1. cap. vbi inducit istum versum, & comparat ibi filium Dei ad Angelos, ostẽdens quòd valde melior illis sit, & hoc probat ex meliori nominatione, quam facit scriptura de illo, quàm de Angelis, cum ait, tanto melior Angelis effectus, quanto differentius, idest, melius præ illis nomen hæreditauit, & postea applicat quid scriptura dicat de vtrisque, scilicet, ad Angelos quidem dicit, qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Ad filium autem thronus tuus Deus, &c. & tamen si vocasset Angelos solum, nõ maneret aliquid in corpo-

ribus excellentius, quod nominari posset, ideo ad ostendendum magnam differentiam filij, & Angelorum caute scriptura vocauit Angelos ignem, & non Solem, de gloria hominum ad gloriam Dei non est vlla dubitatio comparationis, ideo potuit vocari fulgor Solis, vel corporum cœlestium, & non est vllum inconueniens.

Quare lux corporum glorificatorum potius Soli, quàm luci alterius corporis comparatur. Et quare beatorum gloria inæqualis erit. Et quomodo claritas Christi corporis alios beatos glorificabit.
Quæst. XXXIX.

QVAERETVR dato quòd deberet comparari lux corporum glorificatorum luce cœlesti, & non elementali, quare potius Soli, quàm luci alterius corporis, cum ibi omnia corpora habeãt lucem. Aliqui dicunt, quòd non debuerunt comparari in claritate Soli, sed stellis beati, & consequenter Christus transfiguratus, qui per transfigurationẽ ostẽdit gloriam beatorum, debuit dici habuisse fulgentem faciem, sicut stellæ, & non sicut Sol. Patet, quia Daniel. 12. vbi ponitur de præmio beatorum dicitur, qui docti fuerint, fulgebunt sicut splendor firmamenti, qui aũt erudierint multos ad iustitiam, quasi stellæ in perpetuas æternitates: vocatur aũt firmamentũ ipsum cœlum, quod minus fulget, q̃ stellæ, & maxime beatis datur ibi fulgere, vt stellæ: nam dicitur, qui erudierint multos, & tamen gradus superior est ibi erudire, q̃ solum esse doctum, & datur istis solum fulgor firmamenti, ergo nulli dabitur fulgor Solis. Item patet, quia 1. Corinth. 15. vbi ponitur gloria resurgentium, de fulgore stellarum fit mentio, & nõ de Sole, scilicet, sicut stella differt a stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Dicendum, ꝙ dictum fuit, ꝙ fulgor faciei Christi fuit sicut Sol, & non stellarum, vel Lunæ. Primo ad significandum magnitudinem claritatis beatorum, quia illa claritas beatorum erit tanta, ꝙ non possit aliquis mortalis sufficienter illam admirari, ideo comparatur illi rei, quam nos in claritate maximam possumus inuenire, scilicet, Solis. Secundo, quia cætera corpora cœlestia, licet lumen habeant, est illud tamen defectuosum respectu Solis, & sine illo non sufficienter excludunt tenebras, & tamẽ in corporibus beatorum non permittetur aliqua obscuritas, quia iam nullus defectus erit, ideo non comparantur alijs corporibus, sed Soli. Tertio, & præcipue, quia licet significetur in transfiguratione imago gloriæ futuræ in beatis, ostensio tamen ista fuit facta in corpore Christi, quod etiam beatificandum erat, & quia gloria corporis Christi erat futura valde excellens, debuit comparari claritas eius in transfiguratione claritati Solis, & si quid esset lucidius, & ita Deus dicitur habere oculos clariores Sole, Ecclesiastici 23. Oculi Domini multo lucidiores Sole. Quarto, quia non solum claritas, & decor corporis Christi erit ad gloriam corporis eius, sed etiam ad glorificandum quodammodo alios beatos, quia sicut beatitudo animæ omnium beatorum erit in visione deitatis, ita aliqua pars beatitudinis corporalis erit in videndo claritatem, & decorem corporis Christi, vt sicut eius deitas nos beatificat, ita & humanitas quodammodo beatificet, & tñ ad hoc requiritur valde pfecta claritas, sicut in qualibet forma requritur valde maior perfectio ad agendum, q̃ ad informandum, sicut aliqua caliditas sufficit ad reddẽdum subiectum valde calidum, quæ non sufficit ad calefaciendũ, idest, vt habens illam possit alterum calefacere: ergo debuit esse valde perfecta claritas corporis Christi, & sic debuit comparari

comparari corpori clarissimo, idest, Soli. De hoc patet, quia dicit Augustinus super Ioannem super illud Ioã. 10. scilicet, Ingredietur, & egredietur, & pascua inuenie, quòd beatitudo sanctorum, quantum ad animã erit interius ingrediendo, i. in Christi deitate, & quædam beatitudo sua, quantum ad corpus erit egredien do exterius, i. videndo Christi humanitatem. Quinto, quia in resurrectione corpora oĩum beatorum erunt clara, & non manebit in eis aliqua obscuritas, & tamẽ secundum differentiam meriti in beatis erit differentia tam in gloria animæ, q̃ corporis, ideo claritas erit inæqualis, & ob hoc corpora quorundam comparantur claritati Solis, alia Lunæ, alia stellarum, 1. Cor. 15. Sicut differt stella a stella in claritate, ita & in resurrectione mortuorum, quia alia erit claritas Solis, alia Lunæ, alia claritas stellarum, ergo ille beatus, qui habuerit maximam claritatem, comparabitur claritati Solis: cõstat tamen quòd maxima claritas erit in corpore Christi, ergo comparabitur claritati Solis, & tamen in transfiguratione fuit claritas in Christi corpore, quæ ostendebat claritatem postea in eo futuram, ergo non debuit comparari alteri corpori, nisi Soli. Sexto, quia dato quòd claritas corporis Christi non ostenderet nunc claritatem, quæ futura est in Christi corpore, sed in beatis, non debuit comparari, nisi claritati Solis, quia ipse Christus dixit, quòd corpora beatorum fulgerent, sicut Sol, & dixit hoc generaliter de omnibus beatis, supra 13. scilicet, tunc fulgebunt iusti, sicut Sol in regno patris eorum. Causa tamen præcipua fuit, quia ista claritas ostendebat gloriam corporis futuram in vita æterna, quando ipse esset in regno suo, & maiestate: nam dixit ipse supra præcedenti cap. sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo, & tamen iste aduentus in regno suo fuit ostensio claritatis, in transfiguratione ergo debuit comparari Soli, vt exprimeretur magnitudo gloriæ corporis Christi. Ad primum dicendum, quòd omnes beati habebunt magnam claritatem in vita æterna, inequalem tamen, quia sicut erit inæqualis gloria animarum, ita & gloria corporum, quæ consistit in claritate, & alijs dotibus, minima tamen claritas beati cuiuscunque erit maior claritate omnium corporum naturalium, scriptura autem vtrumque ostendit circa claritatem beatorum. Et ideo cum vult ostendere primum, scilicet, claritatis eorum magnitudinem, vocat omnes absolute fulgentes, sicut Sol, vt dixit Christus supra 13. Fulgebunt iusti, sicut Sol in regno patris eorum, non sicut Sol, idest, præcise tantum quantum Sol, sed quia nihil lucidius Sole inuentum est cui comparentur, & tamen magis fulgebũt, quàm Sol. Quando vult ostendere secundum, nominat diuersa corpora lucentia inæqualiter, vt secundum differentiam eorum cognoscatur aliqua proportio differentiæ claritatis beatorum, & tunc nõ dissert, quòd nominentur corpora parũ lucida, vel multum lucida, dum tamen inequaliter luceant, quia nõ est sensus, ꝙ sit æqualitas proportionis arithmeticæ beatorum ad beatos, sicut corporum ad corpora, nec ita dicitur Dani. 12. quòd quidam fulgebunt, sicut firmamentum, & alij sicut stellæ: nam sicut quælibet stella lucet plus quàm firmamentum, ita illi qui docti sunt, & erudiunt alios fulgebunt plus q̃ illi qui solum docti sunt, & tamen nõ determinatur certa magnitudo excessus istorum ad illos, potissime qa nõ fulgent oẽs stellæ æqualiter, & tñ ponũtur omnes in vno gradu, quia solum intendit scriptura ostẽdere excessum. Ad secundum dicendum, ꝙ claritas beatorum nõ solum comparatur claritati stellarũ, sed ẽt claritati Solis, sicut Christus cõparauit, supra 13. cap. Sed quando vult scriptura ostendere inæqualitatem claritatis huius, comparat beatos Stellis, quia inter eas est differẽtia, prima Cor. 15. sicut differt Stella a Stella in claritate, sic erit in resurrectione, & tamen etiam ibi comparantur beati Soli, quia dicitur eodẽ cap. alia est claritas Solis, alia Lunæ, alia claritas stellarum: ita ergo aliqui beati ponuntur fulgere sicut Sol, nec dicuntur fulgere sicut Stellæ, quasi splendor eorum non perueniat ad æqualitatem Solis, sed quia intenditur assignari differentia claritatis, quæ assignari non poterit, si omnes comparentur Soli.

Quomodo dicitur, quòd resplenduit facies Christi sicut Sol, cum incomparabiliter eam excesserit. Et quòd scriptura non potest assignare determinate qualis futura sit claritas corporis Christi, & Beatorum. *Quæst. XL.*

QVAERETVR quomodo dicitur, quòd resplenduit facies Christi, sicut Sol: videtur enim inconueniẽter dictum: nã gloria corporis Christi erit incomparabiliter maior quàm gloria cuiuslibet beati, & tamẽ beati habebunt fulgorem Solis supra 13. Scilicet, fulgebunt iusti sicut Sol. ergo non debuit dici de Christo, quod fulserit sicut Sol cum diceretur hoc de beatis, vel si de Christo hoc concedendũ erat, non erat concedendum de beatis. Dici põt vno modo, ꝙ licet sit inæqualis claritas Christi, & beatorum, tamen conueniens fuit, ꝙ diceretur hic claritas Christi claritas Solis quia Christus transfiguratus voluit ostendere imaginem gloriæ beatorum potius, q̃ propriam gloriam, cum dixisset præcedenti cap. quòd daret vnicuique secundum opera sua, & voluit ostendere quid illud esset, & fuit gloria illa designata p claritatem Solis, quæ competit beatis, Christo aũt quantum ad seipsum competit aliquid excellẽtius, & lucidius Sole, Ecclesiastici 23. Oculi Domini multo lucidiores Sole. Secundo dicendũ, & melius, ꝙ scriptura intendit nobis ostendere conditionem gloriæ beatorum, quantum ad claritatem corporum. Illa aũt claritas nõ erit eiusdem generis cũ claritate alicuius corporis eorum, quæ videmus, quia ista est claritas naturalis, illa autem erit glorioſa, & supernaturalis, & ideo cum non sit similitudo vniuocationis, non põt determinate dici claritas beatorũ erit talis, sicut istius corporis, vel illius, sed est comparatio, & ostensio quædam in æquiuoco, sed vtrunque potest fieri. Scriptura tamen vult ostendere nobis duo de claritate beatorum, scilicet, magnitudinem, & differentiam, hoc enim generale est, quòd omnium beatorum est magna claritas, & ad hoc ostẽdendum dicitur, quòd omnes beati fulgebunt, sicut Sol in regno patris eorum, supra 13. quia secundũ veritatem quilibet beatus habebit maiorem claritatem, q̃ Sol, quia differunt genere, & quæ differũt genere, vel specie nunq̃ possunt esse æqualia in pfectione, & quia glorioſa excellentiora sunt naturalibus, sicut spiritualia corporalibus, sicut quilibet equus est pfectior oĩbus capris, & arietibus, ita claritas cuiushbet beati erit pfectior claritate omnium corporum naturalium, & consequenter maior claritate Solis, ideo Christus volens ostẽdere magnitudinem claritatis beatorũ, dixit generaliter de omnibus, ꝙ fulgebunt sicut Sol, supra 13. cap. Interdũ aũt vult designare scriptura inęqualitatem claritatis beatorum, & tunc comparat diuersos beatos diuersis corporibus luminosis, & ita dicitur 1. Corinth. 15. Sicut differt stella a stella in claritate, sic erit in resurrectione mortuorum, quia alia erit claritas Solis, alia Lunæ, alia claritas stellarum. Sciendum tamen, quòd neque magnitudo, neque inæqualitas claritatis ostenditur perfecte per comparationes quas facit

Universidad de Deusto
Biblioteca

scriptura, & hoc propter duo, scilicet, propter æquiuocationem claritatis beatorum, & claritatis corporum naturalium, secundo propter paucitatem corporum differentium in claritate, quibus comparantur beati. De primo patet, quia scire possumus, quòd claritas beatorum erit maior Solis, sed nescimus quãtum excedet eam ex ratione generis sui, sicut scimus quòd intellectus est perfectior sensu, nescimus tamẽ determinate dicere, quantum excedit intellectus sensum, quia perfectio habet se equiuoce ad perfectionẽ intellectus, & sensus. De secundo patet, quia inter beatos erit magna, & multiplex differentia claritatis, secundum differentiam meritorum, & tamen Apostolus non posuit, nisi triplicem statum differentiæ, vnde nominauit tria corpora, scilicet, Solem, & Lunam, & Stellas. Et Dani. 12. ponitur duplex status differentiæ, quia solum dicuntur quidam fulgere, vt stellæ, alij vero vt firmamentum, & hoc fuit quia paucæ differentiæ corporum inueniuntur, quibus comparentur beati in claritate. Cum autem dicitur, quòd gloria corporis Christi est maior, quàm beatorum, ideo quòd non debuerant omnes comparari claritati Solis. Dicendum vt supra, quòd scriptura non potest assignare determinate qualis futura erit claritas corporis Christi, neque qualis claritas beatorum, poterat tamen aliquo modo ostendere, vel magnitudinem claritatis vtrorumque, vel inæqualitatem, voluit autem ostendere magnitudinem, & quia corpus Christi, & beatorum sunt inæqualia in claritate, tamen quia vtraque excedunt claritatem Solis, dixit scriptura de vtrisque, quòd fulgebunt, sicut Sol. De corporibus beatorum supra 13. & de corpore Christi hic in litera, ideſt, quòd saltem fulgebunt, sicut Sol, licet plus fulgeant, & magnitudinem gloriæ beatorum, quia tunc cum non sint æquales omnes beati, non dixisset, quòd fulgebunt omnes, sicut Sol, & tamen de omnibus hoc dixit generaliter: ergo non voluit assignare inæqualitatem, vel præcisam magnitudinem communem, qua omnes excedunt fulgorem Solis: nam aliàs distingueret, sicut Apostolus distinxit, prima Corinth. 15. Voluit autem potius hic ostendere scriptura magnitudinem claritatis omnium beatorum, quàm differentiam eorum, quia magis erat occultum de magnitudine: nam nemo dubitare potest quin maior sit claritas corporis Christi, quàm beatorum, & tamen an futura sit claritas beatorum maior claritate Solis esset dubium, nisi illud scriptura diffiniret, ideo dictum est de omnibus beatis, quòd fulgebunt, sicut Sol. Item scriptura voluit illud dicere, quia certius dici poterat: nam si vellet ponere differentiam inter claritatem corporis Christi, & beatorum, diceret, quòd se habent, sicut claritas Solis, & Lunæ, & stellarum, sicut dicitur 1. Corin. 15. Vel sicut fulgor stellarum ad fulgorem firmamenti, Daniel. 12. Et tamen magis excedit claritas corporis Christi claritatem beatorum, quàm solis claritas excedat, vel Lunam, vel astra, aut stellæ excedant firmamenti fulgorem, & ita non poterat hic dicere rem omnino veram, sed similitudinem quandam, dicendo tamen, quòd omnia corpora beatorum tam Christi, quàm aliorum fulgebunt sicut Sol, ideſt, plus quàm Sol, verum dicitur absolute, quia licet non possit a nobis determinari quantitas excessus, tamen verum est, quòd omnia excedunt Solem, ideo conuenientius fuit dici, quòd omnia fulgebunt, sicut Sol, quàm aliquid aliud dici. Sic dicit Remigius. Si autem facies Domini resplenduit sicut Sol, & Sancti sicut Sol fulgebunt, nunquid erit æqualis claritas Domini, & seruorum? nequaquam, sed nihil lucidius inuenitur Sole, idcirco ad manifestandum exemplum futuræ resurrectionis, & facies Domini resplenduit, & iusti fulgere dicuntur sicut Sol.

Quare vestimenta Christi apparuerunt candentia in transfiguratione. Et quòd in æterna vita corpora hominum nullis vestibus operientur. Quæst. XLI.

QVAERETVR quare vestimenta Christi apparuerunt candentia in transfiguratione. Aliqui dicunt, quòd hoc fuit ad designandum gloriam Sanctorum, quia sicut claritas faciei Christi repræsentat gloriam futuram corporis Christi, ita splendor vestimentorum signat gloriam corporum Sanctorum. Vnde dicit Gregorius 32. Moralium, quòd vestimenta Christi facta sunt splendentia, quia in supernæ claritatis culmine Sancti omnes ei luce iustitiæ fulgentes adhærebunt, vestium enim nomine iustos quos sibi adiunget, signat secundum illud Isaiæ 49. His omnibus velut ornamento vestieris. Sed dicendum, quòd ista est causa mystica, & non literalis. Et patet, quia tunc claritas beatorum diceretur claritas niuis, & claritas Christi Solis, & tamen Christus dixerat, quòd fulgebunt iusti sicut Sol, supra 13. cap. Ergo non comparãtur iusti candori vestium, sed splendori faciei, per quem tam Christi claritas, quàm beatorum futura designatur, licet illa inæqualis sit, vt dictum est præcedenti quæst. Dicendum ergo, quòd ponitur hic de candore vestium ad ostẽdendum gloriam corporis Christi. Et primo, quia cum totum corpus eius esset velatum, & vestitum præter faciem, si non appareret fulgor in vestibus in sola facie apparuisset, & ista non esset imago perfectæ gloriæ: nam gloria vndique perficit hominem, si autem in sola facie apparuisset, putaretur futura esse gloria in facie sola, ideo in vestibus fuit, vt ostenderetur, quòd non sola facies, quæ nuda erat, sed etiam totum corpus, quod tegebatur lumine splendens erat. Et hoc conueniens erat ad significationem, quia in vita æterna corpora beatorum nullis vestibus operientur, sed tota erunt nuda, ideo sicut nunc facies Christi fulgens erat, ita oportebat, quòd cæteræ corporis partes fulgerent, quia magis erat in illis necessarius fulgor ad decorandum faciem, ideo totum corpus lumine tegendum erat quasi quodam vestimento, sic dicitur Psal. 133. Amictus lumine, sicut vestimento, & quia si in vestibus non esset candor, non designaretur fulgorem esse futurum, nisi in facie, debuit quoque in vestibus apparere. Secundo fuit ad ostendendum magnitudinem illius fulgoris, s. quia non solum corpus in se lucidum erat, sed tanta erat lucis fortitudo, quòd partes corporis luminosi, quæ vestibus tegebantur, non obstantibus vestibus fulgorem suum mittebant. Tertio fiebat ad ostendendum quandam redundantiam gloriæ, sicut enim se habet anima ad corpus, ita se habet corpus ad vestes, gloria enim, ideſt, beatitudo directe est in anima, cum beatitudo sit in videndo, & sola anima videat Deum, & tamen de bono animæ refluit aliquid in corpus, per quod ipsum corpus glorificatur, ita ex corpore aliquid refluebat in vestes, vt haberent vestes quendam candorem, qualem nullæ vestes habere possunt naturaliter, & quantum ad hoc fuit speciale in Christo: nam in beatis non erunt vestes, in quas corporibus refluat fulgor aliquis, si tamen aliquas vestes haberent fieret fimilis redundantia, vt nihil in eis appareret, quod non videretur gloriosum, & quia Christus nunc transfiguratus vestes habuit, fuit conueniens, quòd etiam ad illas redundaret aliquid de gloria corporis.

Qualis

Qualis erat ista redundantia fulgoris in corpus Christi transfigurati & in vestes eius. Et quæ sint illa quæ redundant in corpus animæ glorificatæ. Et quomodo claritas Christi transfigurati in vestes refluebat. Quæst. XLII.

QVAERETVR qualis erat ista redundantia. Dicendum tamen, ꝙ non erat propria redundantia, vel refluxio, quia redundantia fit per quandam naturalem deriuationem inter ea, quæ cõtinuantur, vel faciunt vnũ, sicut enim in corpore naturali virtus vnius partis deriuatur ad alteram propter continuitatem, & vbi tollitur continuitas non fit deriuatio, ita inter animam, & corpus, licet enim ambo non faciant aliquid continuum, quia non sunt partes quantatiuę cum anima sit spiritus, sunt tamen partes essentiales eiusdem rei, & faciunt vnum secundum speciem, vt ergo est in corpore, ꝙ ex virtute cordis, & cerebri totum corpus recipit influentiam propter continuitatem, & vnitatẽ corporis cuius istæ sunt partes, ita inter corpus, & animam, quia efficiunt vnũ per se fit refluentia de vno in alterum, s. de anima in corpus, immo hoc modo corpora animalium vegetãtur, quia vegetatio corporũ actus animæ est, & virtus animæ deriuatur in corpus, ita circa beatitudinẽ cum anima beata est, plena est omni bono vsq; ad superabundantiam, & ideo naturaliter redũdat aliquid illius in corpus, licet non vniuoce, eo ꝙ anima habet bonum suum per modum intelligendi, & volendi cũ istæ solæ sint duæ potentiæ eius fm quas perficitur, & operatur, corpus autem non intelligit neq; vult: ideo necesse est, ꝙ alio modo participet illo bono si participare debet, vnde beatitudo animæ est videre Deum, secundum quam visionem est anima simpliciter perfecta, & non redundat in corpus ista visio Dei ab anima, quia corpus non est capax, sed recipit perfectionẽ istam secundum analogiam, vel proportionem, s. ꝙ secundum, quòd anima est maxime perfecta videndo Deum, ita ab ea redundat in corpus non quidem visio Dei, sed aliquid secũdum, ꝙ ipsa sit maxime perfectũ, & istæ sunt dotes, s. impassibilitas, claritas, agilitas, subtilitas, nulla enim maior perfectio potest esse in corpore, quàm istæ. De vestibus dicendum, ꝙ non est sic, quia vestes non sunt eiusdem generis cũ corpore, nec etiam cõstituunt aliquid vnum cũ corpore sicut corpus constituit aliquid vnum cum anima: ideo non fit refluxio a corpore, vel ab homine in vestibus, sicut ab anima in corpus. Sed dicendum, ꝙ poterat fieri hoc dupliciter. Vno modo non per redundantiã, sed per influentiã: nam iusfluẽtia fit inter ea, quę sunt omnino distincta, sicut corpora cęlestia influunt in inferiora, & non est redundãtia, quia non constituunt aliquid vnũ superiora cum inferioribus.

Secundo modo, quòd fieret per miraculum, dãdo cãdorem quendam vestibus, qui non causaretur a corpore. Primo modo esset deriuatio luminis sicut a sole illustrantur ista inferiora, & nõ esset candor, sed fulgor. Accipiendo secundo modo poterat esse candor, vel fulgor, quia ita esset ille fulgor causatus a Deo in vestibus, quòd non dependeret vllo modo a corpore. Dicendum tamen, ꝙ licet vterq; modus stare posset, tamen secundus est verus. Primo quia si deberet esse deriuatio lucis præsupponendũ erat, ꝙ oẽs partes corporis, quæ tegerentur sub vestibus essent lucentes, & tamen non est verum, vt dicetur 49. q. Secundo, quia dato, ꝙ essent lucentes actu nõ emitterent fulgorem suum exterius, quia nulla lux potest transire per solidum opacum. Tertio, & efficacius patet, quia si deriuaretur ista lux a corpore, esset splendor quidam, vel fulgor, & non color magnus manens, sicut in illustratione qua aer a Sole illustratũ nõ causatur aliqua qualitas manẽs in aere, quæ sit color, sed est illustratio quædam quæ est passio transiens, & ita etiã in corporibus densis percussis a Sole causatur ex reflexione fulgor quidam, secundum quem illa corpora actualiter splẽdent, & tamen ille splendor neque est color corporũ, neque lux eorum, sed passio ipsorum facta a corpore luminoso reflectente radios ad solidum, quæ passio illustratio nominatur, & tamen tunc vestes Christi non habuerunt illustrationem, sed verum colorem, vt est qualitas manens, scilicet, albedinem, vel candorem: nam dicitur hic vestimenta eius facta sunt alba sicut nix, & Mar. 9. Dicitur vestimenta eius facta sunt candida nimis, & idem Luc. 9. cum dicitur vestitus eius albus refulgens: ideo dicendum, quòd non prouenie-
bat hoc ex aliqua deriuatione facta a corpore, sed ex miraculo, scilicet, quia Deus voluit dare pro tunc talẽ nitorem vestibus Christi qualem ante nunquam dederat, neque postea dedit.

Quarto patet, quia si fieret redundantia a corpore in vestes, hoc esset, quia fieret redundantia a corpore in corpus, & tamen lux corporis Christi nõ fuit nunc deriuata ab anima in corpus, quia non fuit nunc dos, vt ostẽsum est supra q. 31. sed fuit miraculose causata in corpore Christi: ideo neque corpus effluereet in vestes, quia verisimilius erat, ꝙ anima refunderet lucem in corpus, quàm corpus in vestes, & tamen anima non refundebat quicquam in corpus, ergo a fortiori non refundebat corpus in vestes. Quinto quia si a corpore in vestes refluęret claritas, esset claritas vestium gloriosa sicut erat claritas corporis, & tamen non est hoc satis conueniens, quia vestes non sunt glorificabiles: ideo non haberent claritatẽ glorioſam, & consequenter non esset per refluentiam, sed per causationem illius lucis in vestibus sicut miraculose causata est in corpore.

Quare dicitur, quòd vestimenta Christi facta sunt alba sicut nix. Et quòd Angeli quando nobis apparent vestibus albis induti cernuntur. Quæst. XLIII.

QVAERETVR quare dicitur, quòd vestimenta Christi facta sunt alba sicut nix. Aliqui dicũt, quòd fuit ad ostendendum differentiam claritatis Christi, & Sanctorum: nam dicunt, quòd claritas Christi futura in regno suo significatur p claritatem, quæ apparuit in vultu suo in transfiguratione, claritas autem Sanctorum per claritatem vestium, & quia claritas Christi valde excedet claritatem Sanctorum: ideo illa fuit soli comparata, ista autem niui, sic dicit Beatus Tho. de Aquino 3. parte summæ.

Dicendum tamen, quòd hoc ad causam mysticam pertinet potius quàm ad literalem, & maxime, quia non significantur hic sancti per vestes Christi, vt dictum est supra quæstione 43.

Alij dicunt, quòd candor niuis conuenit vestibus, eo quòd Sancti significantur per vestes, quibus magis conuenit candor niuis quã aliquid aliud, nix enim habet lucem, & frigus, ita Sancti habebunt candorẽ virtutum, & refrigerationem a concupiscentijs noxijs. Sic dicit Glo. Sancti niui comparantur, quia candidi erunt virtutibus, & omnis vitiorũ æstus ab eis remotus erit. Sed dicendum, ꝙ etiam hoc pertinet ad causam mysticam, & non ad literalem. Item quia supponitur Sanctos signatos fuisse per fulgorem vestium Christi, & tamen non est verum in præsenti. Dicendum ergo primo, ꝙ hoc fuit ad designandum inequalem gloriam vestimentorum, & corporis Christi, gloria enim transfigurationis directe pertinebat ad corpus, quia illam volebat Christus ostendere, gloriã aũt vestium non volebat ostendere, quia vestes non sunt

futuræ

futuræ vnquã gloriosæ, sicut erunt corpora gloriosa, quia post resurrectionem nullæ vestes erunt, apparuit tamen nunc aliqua excellentia in vestibus propter corpus cui adhęrebant: ideo debuit minor esse quàm corporis gloria. Secundo quia licet non esset lux vestium per redundantiam a corpore Christi, vt ostensum est præcedẽti q. sed per quoddam miraculum, tñ ostendebatur quasi esset redundantia, ſ. ꝙ partes, quæ vestibus tegebantur communicarent lucẽ suam vestibus per deriuationem quandam, & tñ semper id quod deriuatur est perfectius in causato q̃ in causa, sicut apparet de beatitudine animæ sanctorum in vita æterna, quia beatitudo animæ refluet in corpus, & tñ perfectior est beatitudo animæ q̃ dotes corporis, que refluẽt ex beatitudine animæ, ita & in vestibus debebat esse imperfectior lux quàm in corpore: ideo dictum est, ꝙ vultus Christi fulgebat sicut Sol, & ꝙ vestimenta erãt candida sicut nix. Tertio fuit, quia vt ostenderetur veritas rei manere, & non penitus esse phãtasma, debuit vestis Christi apparere coloris albi. Si autem indueret Solis fulgorem, & non appareret color determinatus aliqs qualis solet esse in vestibus, eẽt occasio suspicãdi de phantasmate: iõ vestibus datum est, ꝙ haberent colorem album, & non fulgorem Solis, vnde habuerunt albedinem niuis. Quarto fuit, quia Christus ostendit imaginem gloriæ beatorum, illi autẽ quãquã vestibus non vtantur tamen quando nobis apparent, videntur vt communiter vestiti propter honestatem corporũ, conformando se consuetudini nostræ, vnde & Angeli, qui corpora non habent, qñ nobis apparent veniũt quasi vestiti, & vestitus eorum est communiter albus: ideo Christus, qui in transfiguratione ostendit se pertinere ad statum beatorum, ostendit vestes valde albas iuxta albedinem niuis, sic patet in Christi resurrectione de Angelis, qui apparuerunt: nam dicitur Mar. 16. introeuntes in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris opertum stola candida, & Ioan. 20. de duobus Angelis, qui fuerunt in monumẽto Christi dicitur, ꝙ vidit duos Angelos in albis sedentes, idẽ fuit in Ascensione Christi ad cœlos: nam dicitur Actuum 1. quòd duo viri astiterunt iuxta discipulos in vestibus albis, illi autem erant Angeli, talis autẽ est conditio omnium beatorum spirituum apparẽtium, quòd vestes candidas videantur habere.

Quare specialiter apparuit albedo vestium Christi sicut niuis, cum sint multi modi albedinis.
Quæst. XLIIII.

Sed quæretur quare specialiter apparuit albedo vestium Christi sicut niuis, cum sint multi alij modi albedinis. Dicendum, ꝙ fuit primo propter excellentiam beatitudinis: nam licet omnia, quæ habẽt beati non sint inter se æqualia, quia maior est beatitudo animæ quàm corporis, tamen quidquid habebunt erit excellentius quàm ea, quæ nos haberemus, quia omnia illa pertinent ad immortalitatem, nostra vero ad mortalitatem: ideo licet gloria vestium Christi nõ apparuit tanta quanta corporis, vt ostensum est præcedenti quæstione, tamen debuerunt vestes suæ apparere excellentiores vestibus omnium hominum, sic dicitur Mar. 9. vestimenta eius facta sunt candida nimis, qualia fullo super terram non potest candida facere, & quia nulla est in corporibus mixtis magis alba quàm niuis, magis habens de luce, dicitur quòd Christus habuerit in vestibus albedinem sicut nix.

Secundo fuit, quia talis est habitudo beatorũ spirituum, qui nobis apparent: nam non solum videntur vestimenta eorum alba, sed etiã alba sicut nix. sic patet de Angelis, qui fuerunt in monumento Christi infra 28. ſ. erat autem aspectus eius sicut fulgur, vestimenta autem eius sicut nix. & hoc ẽt facit ad id quod quærebatur præcedenti q. ſ. ꝙ non debuerunt taliter fulgere vestes Christi sicut vultus Christi, quia in spiritibus beatis, qui nobis apparent nunquã est idem fulgor vestium, & faciei, & ita dr̃ de illo Angelo, ꝙ aspectus eius fuit sicut fulgur, & vestimenta eius sicut nix.

An in vestibus Christi apparuit fulgor quidam, vel color fixus. Et qualis sint niuis candor.
Quæst. XLV.

Quaeritur an in vestibus Christi apparuit fulgor quidam, vel color fixus, Aliqui dicunt, ꝙ fuit color purus manens, ſ. albedo, quia dicitur in litera vestimenta eius facta sunt alba. Alii dicunt, ꝙ non fuit color manens, sed splendor quidam: nam dicitur Mar. 9. vestimenta eius facta sunt splendẽtia. Dicendum, ꝙ data fuit vestibus Christi quædam qualitas ad modum coloris veri manentis, ſ. albedo, quædam vera, nõ quidem naturaliter, sed miraculose, & cum isto colore fuit quidam fulgor, vt esset ille color quasi radios quosdam nitoris mittens: nam colores participant lucẽ, & quanto fuerit color perfectior, participat magis de luce quousque veniat ad emissionem quandam radiorum, in hoc autem nix habet excellentiam quandam, quia non solum habet albedinẽ intensam quãdam, sed etiam propter magnitudinem lucis participatæ radios aliquos emittit, & ideo oculos offendit, & ob hoc nix non solum dicitur alba, sed etiã splendens, vel fulgens, alia autem sunt pure alba, quæ non habẽt nitorem, sicut gemmæ, & aliæ res candidæ, & ob hoc dicitur, quòd fuerunt vestimenta Christi alba sicut nix, vtrũque autem notauerunt Euangelistę: nam Matthæus colorem tetigit dicens vestimẽta eius facta sunt alba, splendorem etiam expressit inquãtum dixit, sicut nix, cum nix quendam fulgorem, vel radiositatem habeat. Marcus etiam vtrunque dixit: nam Mar. 9. dicitur, vestimenta eius facta sunt splendentia, & candida nimis velut nix: nam colorem tetigit dicẽs candida, lucem autem cũ dixit splendentia, & in hoc apertius dixit quàm Matthæus. Lucas etiam vtrunq; posuit dicens, vestitus eius albus refulgens. Luc. 9. albus enim color est, refulgens enim radios splendoris dicit, istud etiam fuit, quia in spiritibus beatis quando apparẽt tales vestes cernuntur, ſ. quæ albæ sint, & fulgorem quendam habeant, vt in Angelis, qui apparuerunt in resurrectione Christi: nam erant vestes eorum albæ, & fulgentes: Marcus enim, & Ioannes eas albas dicunt, quia Mar. 16. dicitur, iuuenem sedentem in dextris opertũ stola candida, & Ioan. 20. dicitur duos iuuenes stantes in albis. Matthæus, & Lucas ostendũt fuisse vestes fulgentes, quia infra 28. dicitur erat autẽ aspectus eius sicut fulgur, vestimenta eius sicut nix, & tamen nix dicit splendorem, vel radios, & Luc. 24. dicitur duo viri steterunt iuxta eas in veste fulgenti: ideo Christus voluit, quòd vestes eius haberent nunc albedinem, quæ est color fixus, & insuper splendorẽ quendam, vt oculos radijs percuterent.

An vestes Christi ante transfigurationem erant albæ, & si non, quomodo fuerunt in transfiguratione albæ. Quæst. XLVI.

Quaeritur de vestibus Christi cum dicatur de eis, ꝙ factæ sunt albæ sicut nix: an ante hoc erant albæ, & si non erant albæ, quomodo nũc fuerunt albæ, vel alterius coloris. Dicendum, ꝙ magis credendum est, ꝙ essent albæ, quàm alterius coloris, & tunc dicendum, ꝙ in transfiguratione non perdiderunt

diderunt colorem, sed intensus fuit color præexistens, erat enim albedo remissa, & non fulgens in vestibus, & tunc datum est, ꝙ esset albedo intensa super omnẽ albedinem, quæ posset esse in aliqua veste siue pure naturaliter siue per adiutorium artis, sic dicitur Mar. 9. vestimenta eius facta sunt candida nimis velut nix qualia fullo super terram non potest candida facere. Si autem vestes Christi fuerunt alterius coloris, quidam dubitant quomodo potuerint esse albæ in transfiguratione. Et dicunt quidam, ꝙ non fuit illis data vero albedo, quia non poterat manere simul nigredo præcedens, & albedo miraculose introducta, cũ duo colores oppositi, vel disparati non possint idem subiectum numero simul afficere, & tamen constat, quòd post transfigurationem mansit in vestibus Christi color, qui prius fuerat, & non ille, qui fuit in transfiguratione si mutatus esset: ideo non fuit albedo data, quæ vere esset in vestibus Christi, sed vere dicunt, ꝙ esset quędam illustratio, secundum quam nullus color manens imprimeretur vestibus illis, sed desuper illustrarentur, ita vt absorpto quocũque cõlore vestium propter multitudinem superuenientis lucis videretur sola albedo refulgens, quæ non esset vera albedo, sed passio illustrationis ex multitudine lucis incidentis, vel congregatæ super vestes Christi, & tunc cessante transfiguratione maneret color naturalis non facto miraculo aliquo de nouo.

Dicendum, quòd hoc aliqualiter poterat stare, sed non est concedendum, quia in operibus Christi nihil erat falsum, vel duplex, vt dicit Gregorius in Homelia Paschali, nihil simplex veritas per duplicitatem egit, cum ergo apparuerint in Christi transfiguratione vestes eius albæ, dicendum est, ꝙ vere albæ fuerint. Secundo quia modus loquendi Euangelistarum significare videtur, ꝙ fuerit vera albedo in vestibus Christi: nam dicitur hic vestimenta eius facta sunt alba sicut nix, & Mar. 9. dicitur ꝙ facta sunt candida nimis, qualia fullo non potest facere super terram, & Luc. 9. dicitur, ꝙ vestitus eius factus est albus refulgens. Tertio quia si dicatur, ꝙ non fuit iste color verus, sed quædã ostensio per illustrationem, dicetur quòd non fuit vestis Christi alba, licet Euangelista dicat eam fuisse albam, & eadem ratione in omnibus, quæ Euangelistę referunt dici poterit, quòd non acciderunt sic, sed aliter, & hoc est tollere formam auctoritatis scripturæ. Est igitur dicendum, quòd in transfiguratione Christi fuit vera albedo radiosa propter multitudinẽ lucis participantem in vestibus Christi, & illa non mansit post transfigurationem, & tamen non sequitur incõueniens: nam verisimile est, quòd vestes Christi erant albæ, & tunc dicetur, quòd non fuit mutatus color, neque fuerunt simul duo colores in vestibus, sed illa albedo, quæ præexistebat, intensa fuit tantum, quòd in nullo vestimento siue naturaliter siue per artificium poterat esse tam intensa albedo, vel candor, sic dicitur Mar. 9. quòd facta sunt candida nimis, qualia super terram non potest facere candida fullo, post transfigurationem voluit Christus, quòd desineret esse illud augmentum, vel intensio coloris, quæ miraculose fuerat, & mansit vestibus albedo pristina. Si autem diceretur, quòd vestes Christi non fuerunt albæ ante transfigurationem, sed nigræ, vel alterius coloris: Dicetur quòd in transfiguratione perijt ille color miraculose, & datus fuit candor, vel albedo vestibus, & manebat in eis in transformando eas, & potuisset semper talis postea manere sine nouo miraculo, cum esset qualitas radicata, & non passio transiens. Christus tamen abstulit illum candorem, & introduxit colorem præcedentem in vestibus, non quidem eundem numero, sed in specie, & per omnia similem in gradu intensionis, ita vt nemo sciret an esset alius, sed putaretur idem numero esse, qui semper fuerat, vt non argueretur fuisse aliquam mutationem gloriosam in Christo.

An caro Christi, quæ latebat sub vestibus fuerit fulgens sicut facies, vel manserit in naturali statu.
Quæst. XLVII.

Quaeritur de carne Christi, quæ latebat sub vestibus: an fuerit fulgens sicut facies, vel mãserit in suo naturali statu. Aliqui dicũt, quòd tota fuerit fulgida, sed erat ista immutatio transfigurationis ad ostendendum gloriam corporum in futuro, & tamen ibi non solum vultus, sed totum corpus fulgebit, ergo etiam tota Christi caro fulsit. Item patet hoc in resurrectione Christi: nam fuit tunc tota caro eius: nam apparuit Christus nudus cum ostenderit vulnus lateris, & tamen si non haberet fulgorem decorantem omnes partes corporis, esset turpe apparere corpus Christi nudum: ideo fuit totum fulgidũ, sic dicitur in hymno Paschali, scilicet, ostensa sibi vulnera, in carne Christi fulgida, resurrexisse Dominum, voce fatentur publica: nunc igitur totum corpus esset fulgens.

Dicendum, quòd nunc non fuit splendor in aliqua parte corporis Christi nisi in vultu, & candor in vestibus, in partibus autem, quæ tegebantur nullus erat candor, sed manebat status naturalis.

Primo patet, quia nõ est asserendum aliquid quod scriptura non asseruit, aut ratio non conuincit, sed scriptura solum asserit hic fuisse fulgorem in vultu, & vestibus, scilicet, resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem facta sunt sicut nix: ideo non oportet asseri, quòd partes aliæ corporis fulgebant: nam si totum corpus fulgeret, qui expressit solam faciẽ, aptius poterat totum corpus fulgens exprimere, ratio etiam non conuincit illud.

Secundo patet, quia Deus, q̃ omnia ordinate agit, sicut nihil diminute agit, ita neque quicquam facit superfluum, & tamẽ superuacuum esset facere, quòd partes corporis Christi opertæ vestibus fulgerẽt: ideo non fulserunt. Patet quia fulgor iste corporis Christi non fuit ad glorificandum corpus Christi, sed ad ostendendam gloriam futuram tam in eo, quàm in omnibus beatis, vnde licet ista fuerit claritas gloriosa, non fuit in corpore glorioso, vt ostensum est supra q. 32. ideo non erat tunc glorificatum corpus Christi, neque ista claritas faciebat in eo gaudium aliquod speciale, quia licet esset gloriosa, non fluebat ab anima in corpus, vt illud glorificaret, sed supernaturaliter data est corpori ad ostensionem futuræ gloriæ; sed partes velatæ non poterant cooperari ad hanc ostensionem cum non posset apparere lux earum: ideo essent inutiliter lucidæ, & sic miraculum fieret frustra, solus ergo vultus, qui non erat opertus fulsit, vt Euãgelistæ expresserunt, & loco reliquarum partium corporis, quæ videri non poterant, apparuit miraculosus candor in vestibus, quasi ille esse videretur deriuatus a partibus, quæ tegebantur.

Ad primum dicendum, quòd totum corpus erit gloriosum, & fulgens in resurrectione, & ideo fulgor fuit nunc in Christo per totum, non quidem per totum corpus, sed per vultum, & superficiem vestimentorum, quæ ostendebant fulgorem corporis, licet nullus esset in partibus, quæ latebant, ne superuacue poneretur. Si autem corpus Christi nunc vere cæpisset glorificari dato, quòd vestibus tegeretur, haberet fulgorẽ in omnibus partibus corporis, quia tñ nõ erat gloriosum, sed solum ad ostendendã gloriã futuram,

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non habuit fulgorem nisi in partibus, quæ apparebāt. F
Ad secundum dicendum, quòd Christus resurgens habuit fulgorem per totum corpus, & hoc propter duo. Primo quia apparuit nudus coram discipulis, qui adhuc mortales erant, cum ostenderit eis vulnera, & si non operiretur aliquo decore gloriæ, turpe esset videre corpus omnino nudum: ideo fuit quidam fulgor totum corpus operiens, sicut dicitur Psalm. 103. amictus lumine sicut vestimento, & ille fulgor honestabat ea, quæ nobis pudor est nuda ostendere.

Secundo fuit, quia corpus Christi tunc post resurrectionem iam erat vere glorificatum: ideo habebat dotem claritatis, & ideo iam non haberet claritatem ad ostendendum gloriam, sed essendum glorificatū, & si glorioſa corpora sunt totaliter glorioſa cum non G maneat in eis aliquis defectus, necesse est, quòd per totum sint fulgentia, vnde tunc etiam si corpus Christi esset vestibus velatum, haberet fulgorem tam in partibus apparentibus quàm in opertis, quia operimentum nihil tolleret de gloria corporum. secus autem nunc cum solum esset claritas ad ostensionem.

An omnes Christi vestes fuerint candidæ factæ.
Quæst. XLVIII.

QVAERETVR cum vestimēta Christi facta fuerint candida miraculoſe, an omnes vestes eius fuerint candidæ factæ. Aliqui dicunt, q̄ sola vestis superior, quia illa ostenderet claritatem sufficienter. H Alij dicunt, quòd omnes vestes Christi candorem miraculosum acceperunt, quia dicitur hic vestimenta autem eius facta sunt sicut nix alba, ergo non sola vestis superior, sed multa vestimenta eius, & consequenter dicetur, quòd omnia, quia si multa, nō esset maior causa, quòd duo fulgerent, quàm quòd omnia. Dicendum, quòd quidam putauerunt fulgorem vestium Christi prouenisse a fulgore corporis, scilicet, quòd partes tectæ vestibus erant fulgidæ, & ille cogebant fulgere vestes deriuando in eas fulgorē. Et tunc diceretur, quòd omnes vestes fulgerent, & quāto essent vestes magis propinquę carni magis fulgerent, cum perfectius acciperent deriuatum fulgorem. Sed hoc falsum est, quia caro Christi operta vestibus non fulgebat in transfiguratione, sed solus vultus, vt ostensum est præcedenti quæstione: vestis autē fulgebat miraculoſe dato ei candore, vt ostensum est, supra quæstione 44. I

Ideo dicendum, quòd solum fulsit vestis superior Christi, vel si multę vestes erant quarum partes aliquę exterius apparerent, omnes illæ fulgerent, cæterę autem partes vestium, quę exterius non videbantur, sine fulgore manerent in suo naturali colore, & gradu intensionis. Ratio huius est, quia fulgor vestium solum erat ad ostendendum corporis Christi claritatem, vt non putaretur, quòd solus vultus fulgebat, sed etiam quòd totū corpus quod vestibus tegebatur fulgeret, & quia ad ostensionem sufficiebat candor superioris K vestis, & superuacuus erat cuiuscunque inferioris vestis fulgor, non esset candens nisi sola vestis, quæ foris appareret, sic enim fuit in corpore, quia solæ partes, quæ apparebant fulgebant, scilicet, vultus, reliqua autem manebant in suo colore, vt dictum est præcedenti quæstione, & hoc a fortiori, quia caro Christi erat glorificabilis: ideo etiam si non appareret, poterat recipere claritatem gloriæ, vestes autem non sunt susceptiuæ gloriæ, ideo solum esset in eis fulgor ad ostēsionem, & tamen sola vestis exterior videbatur: ideo illa sola fulgeret.

Cum autem dicitur, quòd multa vestimenta fulgebant, quia dicitur vestimenta autem eius. Dicendum, quòd in nominibus vestiū varie accipitur, quia aliquando accipitur singulare pro plurali, & aliquando plurale pro singulari, & hoc ex modo loquendi, vt ille qui habet vnicam vestē dicitur habere pauca vestimenta, & sic vestimenta habet, & ille, qui habet multas vestes dicitur habere sufficientem vestitum, & ita vestitum habet, qui habet omnia necessaria ad vestiēdum: Christus autem multas vestes simul habuit quibus induebatur secundum consuetudinem regionis suæ. Ioannis 19. Scilicet, vnicuique militi dederunt partem, & tunicam, & tamen quatuor partes fecerunt.

Sed dicendum, quòd hic non vocantur vestimenta omnes vestes Christi, sed sola vestis superior totum corpus tegens, quæ fulsit cæteris manentibus in suo colore. Posset etiam dici, quòd multæ Christi vestes fulserunt. & tamen nihil de illis fulsit nisi quod exterius apparebat, quia forte multarum vestium aliquæ partes foris apparebant, licet non totæ ipsæ vestes, & illæ partes, quæ apparebant fulgerent.

Et ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes. Respondens autem Petrus dixit ad Iesum: Domine bonum est nos hic esse, si vis faciamus hic tria tabernacula. Tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum.

Et ecce apparuerunt. Posita est supra transfiguratio, hic ponitur transfigurationis testificatio. Et primo ponitur testificatio humana. Secundo testificatio diuina ibi. Trāsfigurationis Christi testificatio ac eiusdem diuisio.

Adhuc eo loquente. Prima in duas, quia primo ponitur testificatio eminentium virorum in veteri. Secūdo testificatio excellētiū virorum in nouo testamēto ibi.

Respondens autem Petrus. Circa primum dicitur. *Et ecce apparuerunt illis.* Ideſt, Dum discipuli tres essent intenti videre glorioſam corporis Christi claritatem, subito apparuerunt Elias, & Moyses, & ideo dicitur ecce, quia ecce interdum ponitur ad demonstrandum, interdum vero ad ostendendum rem subito factam cuius non præcedunt aliquę dispositiones.

Moyses, & Elias. Duo patres sunt veteris Testamēti, & ambo Prophetæ. *Cum eo loquentes.* Ideſt, cum Christo. quid autem loquerentur dicitur. Luc. 9. quòd loquebantur de excessū quem completurus erat in Ierusalem.

Respondens autem. Hic ponitur testificatio virorum eminentium in nouo testamento, scilicet, trium discipulorum, qui astiterunt Christi transfigurationi, & dicitur.

Respondens autem Petrus. Ideſt, loquens: nam non respondebat cum nihil fuisset sibi quisquam locutus, sed more loquendi scripturæ accipitur interdum respondere pro incipere ad loquendum, & ita accipitur Mar. 11. cum enim dicitur, quòd Christus vidit ficulneam non habentem ficus, sed folia tantum, & esuriret dicitur, respondens dixit ei, ideſt, ficulneæ iam in æternum non amplius quisquam ex te fructū manducet, & tamen ficulnea non poterat loqui Christo ad hoc, quòd dicatur Christus respondere ficulneæ, sed dicitur, respondens, ideſt, loqui incipiens. *Dixit ad Iesum.* Licet enim esset Moyses, & Elias cum Christo, non locutus est ad illos, sed ad Christum, quia illū Dominum eorū cognoscebat, vnde præsentibus eis vocauit eum Dominū, quia indecens erat, q̄ aliquis alio rum maior esset quàm Iesus. *Domine bonum est nos hic esse.* Ideſt, Melius est, quòd maneamus hic quàm abi, non enim senserat vnquàm Petrus tantam dulcedinis suauitatem, neque putabat posse experiri. *Si vis.* Ideſt, Si iubes. *Faciamus hic.* Ideſt, In monte isto Tabor. *Tria tabernacula.* Ad semper ibi habitandum. A *Tibi vnum.* Hoc erat præcipuum tabernaculum, & de quo primo mentio facta est. *Moysi vnum.* Pro se solo. *Eliæ vnum.* Pro solo Elia.

Ad quid fuit conueniens, quòd astarent aliqui Christo transfigurato. *Quæst. XLIX.*

QVAERETVR ad quid fuit conueniens, quòd astarent aliqui Christo transfigurato, & quō astiterūt ad testificandum transfigurationem. Dicendum, q̄ necesse fuit, q̄ aliqui astarent trāsfigurationi: nam transfiguratio fuit ad ostensionem gloriæ beatorum: ideo oportuit, q̄ alicui ostēderetur, quia non esset ostensio si non esset aliquis cui ostenderetur: nam Christus solus existens non transfiguraretur, quia frustra hoc esset, cum sic non ostenderetur gloria illa beatorum alicui, pro seipso autem frustra erat transfigurari, cum ipse iam sciret qualis erat illa gloria quam ostensurus erat, ad hoc autem debuerunt astare aliqui de viuentibus, qui nondum scirent qualis esset gloria beatorum, & ita ipse dixit præcedenti cap. sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo, & isti erant tres discipuli quos assumpsit, de quibus quare eos assumpserit potius quàm alios dictū est supra quæstione 12. de Elia, & Moyse an ad videndum transfigurationem venerunt, dicetur sequenti quæstione. Secundum ad quod astiterunt aliqui, C fuit ad testificandum: ideo enim Christus transfiguratus est, vt probaret potestatem, & gloriam suam, sed hæc non posset ostendere nisi aliqui adessent, qui attestarentur prædictis: ideo oportuit aliquos astare. Et dicendum de tribus discipulis, quòd illi conuenienter astiterunt ad testificandum de transfiguratione, quia isti fuerunt, qui postea reuelarunt toti mundo Christū transfiguratum post eius resurrectionem. Sed dicetur tunc, quòd Moyses, & Elias etiam non profuerūt ad hoc, quia isti nō prædicauerunt transfigurationem Christi: cum nunquam redierint isti post illud tempus ad conuersandum inter homines, vt eis possent annunciare transfigurationem. Dicendum, quòd aliquo modo profuerunt ad attestandum transfigura- D tionem, vt seq. q. dicetur.

Quare Moyses, & Elias astiterunt in transfiguratione Christi. *Quæst. L.*

QVAERETVR quare Moyses, & Elias nunc astiterunt, ideſt, aliqui de hominibus, q̄ non viuūt in hoc seculo. Aliqui dicunt, q̄ assumpti fuerunt, vt viderent transfigurationis claritatem, & agnoscerent quod non agnoscebant, & delectarentur in hoc sicut tres discipuli in hoc delectabantur.

Dicendum, quòd non videtur ista fuisse causa, quia Moyses, & Elias non veniebant ad videndum gloriā corporis Christi, quia ipsi veniebant quasi in simili E gloria: nam dicitur Luc. 9. de Moyse, & Elia, q̄ visi sunt in maiestate, ideſt, habentes fulgorem, & apparatum aliquem glorioſum sicut Christus habuit, nō ergo veniebant, vt gauderent de ostēsione gloriæ Christi in transfiguratione. Item quia licet Elias, qui adhuc viuebat, poterat gaudere claritate vultus Christi: tamen Moyses non poterat gaudere videndo, quia Moyses defunctus erat, & ibi non erat nisi anima eius, quia tamen organicis operationibus non vtitur cum a corpore soluta sit, ideo non poterat anima Moysi videre claritatem vultus Christi, & consequenter neq; gaudere in ea nisi accipiatur videre pro intelligere, q̄a tunc magis gauderet assistens Christo transfigurato in monte Tabor, quā manens in lymbo sanctorum.

Dicendum igitur, quòd propter aliud venerunt. Primo ad loquendum cum Christo: nam Luc. 9. dicitur, q̄ loquebantur isti cum Christo de excessū quem facturus erat in Ierusalem, ideſt, de passione sua. Et hoc erat conueniens, quia discipuli ante hoc audierant a Christo, quòd passurus erat, & tamen non bene accipiebant verbum, vt patet præcedenti cap cum Petrus increpuerit Christum, quia dicebat se occidēdum: ideo conueniens fuit, quòd isti duo assistentes Christo confirmarent sermonem eius loquendo de passione eius quam toleraturus erat in Ierusalem præsentibus discipulis illis tribus. Secundo fuit ad honorem Christi transfigurati, scilicet, vt non solum ipse transfiguraretur, sed etiam faceret præsentes sibi esse B aliquos qui in simili gloria apparerent: nam dicitur Luc. 9. quòd visi sunt in maiestate, & quicūque essent dum tamen essent viri excellentes de illis, qui non erant iam in hoc seculo, erat magnus honor Christo, quòd faceret illos ibi adesse. Tertio fuit ad testificationem transfigurationis, vt dicit Damascenus.

Sed dicetur quomodo isti testificati sunt de transfiguratione, cū nunquam postea apparuerint in mundo ad testificandum de transfiguratione? Dicendum, quòd hic fuit duplex testificatio de transfiguratione, vel circa illam. Prima fuit, vt sciretur facta esse transfiguratio, scilicet, quòd illi, qui non viderant scirent, & quantum ad hoc soli tres discipuli testificati sunt: nam ante Christi resurrectionem tacuerunt, & postea illud annunciauerunt, sicut Christus eis dixit nemini dixeritis visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat infra in litera, Moyses, & Elias non testificati sunt ad hoc, quia non conuersati fuerunt postea in mundo prædicando aut apparendo alicui cui hoc annunciarent. Alia erat testificatio quantum ad personam Christi, qui transfigurabatur: nam voluit Christus ostendere, quòd ipse erat Deus, & Dominus cum sibi transfigurato faceret astare viros venerabiles de his, qui non erant in hoc seculo, & ista testificatio proderat immediate ad discipulos tres, qui astabant: nam videntes eum transfiguratum, & Moysen, & Eliam tanquam obsequentes ei, agnoscerent, quòd iste erat Dominus illorum, & sicut ipsa transfiguratio directe conferebat ad hoc, quòd discipuli tres agnoscerent potestatem, & magnitudinem Christi, qui talem gloriam in corpore suo ostendere poterat, ita & præsentia Moysi, & Eliæ quasi obsequentiam ei, ostendebat magnitudinem, & deitatem Christi, cū tam venerabiles viri eo iubente astitissent ad ministrandum ei, qui erat princeps veteris testamenti. Patet etiam simile, quia qñ Christus transfiguratus est, audita est vox patris, ſ. hic est filius meus dilectus, ipsum audite, & hoc fuit ad ostendendū, quis & quantus esset ille, qui transfigurabatur. Simile autē ostendebatur per præsentiā Moysi, & Eliæ: ideo attestabantur isti transfigurationi quantū ad discipulos, qui aderant, proderat ēt pro alijs qui non aderant: nā si isti tres discipuli annunciarent postea Christū solum transfiguratū, esset quidem aliquantæ gloriæ, & tū valde maioris glorię eū arbitrarētur audientes hoc si annunciaretur eis, quòd Moyses, & Elias astiterant ei transfigurato quasi ministrantes ei, & ista testificatio fuit causa potissima.

Quare Christus in sua transfiguratione potius voluit habere Eliam, & Moysen quàm alios, & an esset conueniens, quòd isti adessent. Et quæ sit conuenientia Eliæ, ad Moysem.
Quæst. LI.

QVAERETVR dato, quòd Christus vellet habere aliquos viros de illis, qui non erant in hoc seculo

testes,

testes, vel attestãtes transfigurationi suæ, quare potius voluit habere Eliam, & Moysen quàm alios, & an fuit conueniens, quòd isti adessent.

Aliqui dicunt, quòd non debuerunt isti astare, sed omnes Prophetæ simul, quia isti astiterunt tanquam testes transfigurationis, & tamen de Christo non soli isti testimonium perhibent, sed etiam omnes Prophetæ. Actu. 10. Scilicet, cui omnes Prophetæ testimonium perhibent: ideo omnes debuerunt interesse, & non specialiter Moyses, & Elias.

Dicendum, quòd conueniens fuit istos duos interesse potius quàm alios. Et hoc primo propter excellentiam personalem, quia isti videntur fuisse excellentiores inter patres veteris testamenti: nam Moyses fecit multa miracula, quia dicitur Deuteronom. 34. G quòd non surrexit vltra Propheta in Israel sicut Moyses in omnibus signis, & prodigijs. Elias etiam fuit potens in miraculis, ipse enim primus fuit, qui mortuum suscitauit, 3. Regum 17. ipse a coruis diuinitus quotidie longo tempore pastus est, eodem capitu. ipse ignem de cœlo descendere fecit super sacrificia, 3. Regum 18. Et super duos quinquagenarios, quarto Regum primo, & multa alia: ideo isti duo tanquam præcipui habiti sunt in veteri testamento, vt ergo ostenderetur magna Christi potestas, & dignitas, isti duo, qui maximi fuerunt in veteri testamento, astiterunt ei familiares in transfiguratione.

Secundo propter similitudinem istorum: nam nulli duo magis interesse conuenerunt, quàm Moyses, H & Elias. Moyses enim quadraginta diebus sine cibo mansit. Exodi 32. & Deuteronom. 9. Et totidem diebus Elias: nam sumpto in cibo pane subcineritio ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, 3. Reg. decimonono: nulli autem alij in veteri testamento ieiunauerunt sic longo tempore sicut isti duo, & in hoc imitati sunt Christum, qui etiam quadraginta diebus, & quadraginta noctibus ieiunauit, supra quarto capitu. ideo potius isti assumpti sunt nunc quàm alij.

Tertio, & præcipue, quia ad transfigurationem testificandam nulli magis apti erant, quàm isti duo, eo quòd in transfiguratione apparuit claritas vultus Christi, & vestium, & tamen in istis apparuerat ali- I quid simile, & non in alijs patribus veteris testamenti: nam Moyses habuit aliquando faciem fulgentem sicut nunc Christus, scilicet, quando descendit de monte: nam erat facies eius cornuta ex consortio sermonis Domini. Exodi trigesimoquarto, Moyses etiam vidit sepe gloriam Domini: nam de nube, & nebula in qua ostendebatur gloria Domini, loquebatur Deus Moysi. Exodi trigesimotertio, & trigesimoquarto, & Numeri 12. Elias etiam vidit gloriam Dei in igne, & commotione, & spiritu auræ leuis, tertio Regum decimonono, quod aliquo modo pertinebat ad gloriam claritatis transfigurationis: ideo isti potius quàm alij assumpti sunt ad transfiguratio- nem.

Quarto fuit, vt adduceret Christus secum principes totius status Iudæorum: nam fuit in veteri testamento lex, & prophetia: princeps legis fuit Moyses, princeps autem Prophetarum fuit Elias, & ob hoc Iudæi putabant Iesum esse Eliam præcedenti capitu. vt ergo ostendatur, quòd Iesus non sit aliquis horum, sed maior his adduxit eos tanquam ministrantes sibi. Sic dicit Chrysostomus, quia enim turbæ dicebant Iesum esse Eliam, aut Ieremiam, aut vnum ex Prophetis; capita Prophetarum secum ducit, vt saltem hinc videatur differẽtia seruorum, & Domini.

Quinto quia Christus vult tollere per hoc calumniam Iudæorum dicentium, quòd ipse soluebat le- F gem, & Prophetas, ipse autem dicebat, quòd non soluebat, sed implere venerat: ideo assumpsit secum istos, qui legis, & Prophetarum capita erant. Sic dicit Chrysosto. scilicet, alia ratio est, quia continuæ Iudæi tanquam transgressorem legis, & blasphemum patris sibi gloriam vsurpantem, vt ostenderetur ab vtraque accusatione innoxius, eos qui in vtroque fulserunt in medium ducit, etenim Moyses legem dedit: Elias autem pro gloria Dei æmulator fuit.

Sexto quia Christus voluit se ostendere Dominum vitæ, & mortis: nam est princeps viuorum, & mortuorum, Apo. 1. Ideo deduxit testes transfigurationis suæ aliquem de mortuis, scilicet, Moysen, & aliquem de viuentibus, qui tamen non manebat inter homines, scilicet, Eliam. Sic dicit Chrysosto. alia ratio est, vt discant quoniam mortis, & vitæ potestatem habet; & propter hoc Moysen, qui morte defecerat, & Eliam, qui nondum mortem passus fuerat in medium ducit.

Septimo quia isti, qui astiterunt Christo transfigurato loquebantur, cum eo de passione sua in Ierusalem, Luc. 9. ideo inducti fuerunt illi, qui pro Deo ad mortem se exposuerunt, nihil formidantes Moyses enim Pharaoni se opposuit: Elias autem regi Acab. etiam Moyses Deo se opposuit, vt eum deleret de libro viuentium, ne vastaret populum. Exodi 32. isti enim conuenientes suadere poterant Christo de passione sua, cum ipsi se pro Deo exposuissent, quia H tunc quis docendi, & admonendi auctoritatem habet, quando in se ostenderit exemplum virtutis, ad quam alios inducere nititur.

Octauo fuit, quia Christus dixerat Petro, & alijs discipulis, quòd ponerent animam suam pro eo, præcedenti capitu. vt autem magis suaderet, introduxit loquentes de passione eius illos, qui animam ponere non dubitauerant, vt eorum exempla, & gloriam sequi cuperent discipuli. Sic dicit Chrysosto. scilicet, aliam causam ipse euangelista reuelat, scilicet, monstrare crucis gloriam, & mitigare pœnam, & alios discipulos passionem timentes, loquebantur enim (vt alius Euangelista dicit) de excessu quem completurus erat in Ierusalem: vnde eos in medium ducit, qui se morti exposuerunt pro his, quæ Deo placebant, & pro plebe credentium, etenim tyrannis vterque se libere præsentauit. Moyses quidem Pharaoni: Elias autem Achab, ergo duxit propter hoc eos in medium: volebat enim, quòd discipuli priuilegia illorum zelarent, vt scilicet, fierent mansueti sicut Moyses, & zelantes sicut Elias. Nono fuit, vt Christus ostẽderet tam in lege quàm in Prophetis se prædicatum, & testimonia de eo haberi, & ideo assumpsit duos, qui in lege, & Prophetis duces erant. Sic dicit Hilarius, quòd Moyses, & Elias ex omnium Sanctorum numero assistunt, medium inter legem, & Prophetas Christus in regno est, cum his enim quibus testibus prædicatus est, iudicabit. Et idem dicit K Origenes: siquis intelligit spiritualem legem conuenientem sermonibus Iesu, & in Prophetis absconditam Christi sapientiam, ille videt Moysen, & Eliam in gloria vna cum Iesu. Decimo (vt aliqui dicunt) fuit hoc, quia Scribis, & Pharisæis petentibus signum de cœlo dare noluit supra 12. & præcedenti capitu. voluit, vt ostenderetur non negasse hoc ex impotentia ostendere nunc signum de cœlo ducendo Eliam, & signum de profundo ducendo Moysen. Sic dicit Hieronymus considerandum est, quòd Scribis, & Pharisæis de cœlo signa poscentibus dare noluit, hic vero, vt Apostolorum augeat fidem, dat signum de cœlo Elia descendente quo conscenderat, & Moyse ab inferis resurgente, quòd & Achaz per Isaiam

præcipitur,

præcipitur, vt petat signum de inferno, vel de excelso. Sciendum etiam, quòd Moyses, & Elias valde conueniunt, quia Moyses ponitur, vt legislator: Elias autem, vt confirmator, scilicet, vt conuertat corda patrum ad filios, vt Deum secundum legem suam colant, vnde ambo simul ponuntur Malac. 4. Scilicet, mementote legis Moysi serui mei, & statim sequitur, ego mittam vobis Eliam Prophetam, qui conuertet corda patrum ad filios, &c. quasi ambo ad idem cooperentur, ipsi ergo potius simul quàm aliqui alij positi sunt assistere transfigurato Domino.

An vere astiterunt Moyses, & Elias Christo transfigurato. Quæst. LII.

QVAERETVR quomodo nunc astiterunt Moyses, & Elias Christo transfigurato. Aliqui dicunt, quòd non fuit ibi corpus, vel anima alicuius eorum, sed fuit imago, vel effigies ipsorum. Sic dicit glossa quędam Lucæ 9. super illo verbo (Erant autem Moyses, & Elias) scilicet, sciendum inquit non corpus, vel animã Moysi, vel Eliæ sibi apparuisse, sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. Potest etiam credi, vt Angelico mysterio hoc factum esset, quòd Angeli eorum personam assumerent.

Dicendum, quòd non stat, sed oportet dici, quòd vere fuerit hic Elias, & Moyses: nam si intelligatur solum per repræsentationem in subiecta creatura, C sic in multis alijs dicetur, quòd non vere facta fuerint, sed per apparentiam quandam, sic tolleretur auctoritas, & certitudo sacræ scripturæ, hoc enim vult Hieronymus dicens, quòd Scribis, & Pharisæis signa poscentibus dare noluit, hic autem, vt Apostolorum augeat fidem, dat signum de cœlo Elia descendente quo conscenderat, & Moyse ab inferis resurgente, & tamen si esset sola effigies istorum non diceretur Elias descendere de cœlo, neque Moyses resurgere de inferis, ergo vere ipsi nunc astiterunt, & non sola effigies eorum.

Ad dictum Glossæ dicendum, quòd non est auctenticum, quia illa Glossa sumpta est ex libro, qui intitulatur de mirabilibus sacræ scripturæ, qui non est liber D auctenticus, sed falso ascribitur Augustino.

Quomodo nunc Elias venit ad locum transfigurationis Christi. Et quare Elias in curru igneo raptus est. Quæst. LIII.

QVAERETVR quomodo nunc Elias venit ad locum transfigurationis. Dicendum, quòd Elias viuit adhuc, cum adhuc maneat, & venturus asseratur in vltimis diebus, & ideo viuens sicut solebat esse inter homines ductus est. Dicit autem Hieronymus, quòd de cœlo descendit, cum dicat in descensu Eliæ ostensum esse signum de cœlo, non ostenderetur tamen signum de cœlo, nisi ille de- E scenderet de cœlo.

Est tamen dicendum, quòd Elias non descendit de cœlo, quia non erat in cœlo: nam nihil mortale est in cœlo: Elias tamen adhuc mortalis est: ergo non erat in cœlo. Etiam scriptura non testatur eum esse in cœlo, licet dicat eum raptum in cœlum, 4. Regum 2. quia cœlum vocatur regio excelsa aeris, creditur autem, quòd erat in Paradiso terrestri, qui est excelsus locus, & hoc est verisimile: nam Elias, & Enoch reseruantur simul viuentes ad prædicandum ante finem sæculi: Enoch tamen est in Paradiso terrestri. Eccleiastici 44. Scilicet, Enoch placui Deo, & translatus est in Paradisum, ergo ibi credendum A est fuisse Eliam, & de illo loco duceretur.

De modo veniendi credendum videtur, quòd ab aliquo Angelo portatus sit, sic enim Abacuc Propheta, qui adhuc mortalis erat, portatus est quasi subito ab Angelo de Iudæa in Chaldeam super lacum leonum, & iterum reductus est. Dani. 14.

Alij dicunt, quòd Elias ductus est nunc sicut prius ductus est, quando raptus est de terra: nam currus igneus, & equi ignei rapuerunt eum, 4. Regum 2.

Dicendum videtur, quòd non ductus sit in curru igneo, sed per Angelum: nam si veniisset talis currus, & equi, vidissent eos discipuli, & tamen non viderunt quando venerint, neque quando recesserint, sed subito viderunt Eliam, & Moysen loquentes cum Christo, vt innuitur in litera, quia dicitur, & ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias, ergo nõ venit Elias in curru, sed ab Angelo portatus est, & quia Angelus est inuisibilis secundum substantiam suam non viderent eũ discipuli, sed subito viderent Eliam astantem Christo.

Cum autem dicitur de curru igneo. Dicendum, quòd nunc non fuit currus igneus, sed a principio fuit quando portatus est hinc, & hoc, vt videret Elisæus quomodo portabatur: nam petierat Elisæus duplicẽ spiritum Eliæ, & dixit Elias, rem difficilem postulasti, sed obtinebis, si videris me quãdo tollar a te, & vt Elisæus sciret, quòd obtinuerat spiritum duplicem concessum est ei, quòd videret Eliam quando rapiebatur, & ad hoc venit currus igneus, & equi ignei, qui tollerent eum, quia illos videre poterat Elisæus, & non videret Angelum, si tolleretur Elias ab Angelo. Etiam non erat modus tam honorabilis ad hoc, quòd tolleretur sicut in curru igneo, si videri deberet, nunc autem non erat opus, quòd videretur Elias veniens neq; recedens: ideo non venit in curru igneo, sed magis est probabile ab Angelo aliquo eum fuisse portatum.

Quomodo Moyses venerit, & qualiter ibi erat. Quæst. LIIII.

QVAERETVR de Moyse quomodo venerit, & qualiter ibi erat. Aliqui dicunt, quòd Moyses surrexit a mortuis: nam Moyses mortuus erat a longo tempore, ad hoc autem, quòd nunc adesset Christo, necesse erat quòd resurgeret. Et ita videtur dicere Hieronymus, cp in transfiguratione Christus ostendit signum de cœlo descendente Elia quo conscenderat, & Moyse ab inferno resurgente.

Dicendum, quòd non surrexit Moyses, ita quòd anima eius resumeret corpus quod viuens habuerat, quia ista resurrectio non erat tunc necessaria, quia hic nihil facturus erat Moyses, nisi cp appareret loquens cum Christo in monte Tabor, ad hoc autem sufficiebat, quòd appareret anima sua. Item quia si tunc resurgeret Moyses, cum nondum esset tempus resurrectionis, oporteret, quòd moreretur rursus, quia non erat rediturus ad viuẽdum inter homines, etiam non futurus erat viuens in lymbo sanctorum, quia ibi solę animæ sunt: ideo rursus moriturus esset, superuacuum ergo erat, quòd resurgeret statim moriturus cum ea, quæ facturus erat hic, ita poterat facere anima sola, sicut si ipse resurgeret.

Ideo dicendum, quòd non resumpsit corpus proprium quod erat resurgere, sed accepit animam Moysi aliquod corpus de aere in quo appareret, & loqueretur sicut faciunt Angeli quando apparent nobis, & hoc sufficiebat.

Sed obijcietur, quia si Moyses non surrexit, non fuisset hic Moyses cum Christo transfigurato, & tamen scriptura dicit, quòd ibi fuerit, ideo resurrexit. Nisi dicatur, quòd non fuit vere ibi, sed apparuit ibi

esse,

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse, & tunc erit inconueniens, quia de omnibus alijs, quæ scriptura asserit, poterimus dicere, quòd non vere acciderunt, sed videbatur, quòd acciderint, & hoc esset tollere omnem certitudinem scripturæ sacræ.

Secundo quia dato, quòd Moyses nunc resurgeret, & statim moreretur, non erat inconueniens, quia sic fuit de multis corporibus Sanctorum, quæ Christo resurgente surrexerunt, & apparuerunt multis infra 27. Et tamen illi Sancti illico mortui sunt: nam non manet nunc quisquam viuens in cœlo nisi Christus, & virgo mater eius (vt pie dici potest) cęteri autem resurgentium iterum mortui sunt, & tamen iterum surrexerunt: ideo sic Moyses nunc resurgeret, licet statim finita transfiguratione moriturus esset.

Dicendum, quòd non surrexit Moyses, sed solum accepit corpus de aere in quo anima sua loquebatur, sicut tenetur communiter.

Et ad primum dicendum, quòd licet non surrexerit, dicitur vere fuisse Moyses in transfiguratione, quia ibi fuit vere anima sua quam platonici vocant totum hominem: nam completam rationem speciei humanæ ponunt in anima, corpus autem aptant ei sicut organum adiunctum ad operationes, & ideo dicunt animam esse in corpore sicut est nauta in naui. Tenendo etiam secundum veritatem peripateticorum, quòd anima non sit totum, est tamen præcipuum hominis, vt dicitur 9. Ethi. & sic vbi anima est dicimus esse hominem, & ita consueuimus nunc vocare Petrum, & Paulum quando nominamus eos, & tamen non sunt Petrus, & Paulus, cum nondum surrexerint, sed vocamus Petrum, & Paulum ipsas animas Petri, & Pauli, ita igitur adueniente anima Moysi, dicebatur venire vere Moyses, & non erat apparentia sola, & sic manet scriptura in veritate.

Ad secundum dicendum, quòd poterat Moyses resurgere ad hanc transfigurationem, & illico mori, sed non est conueniens illud concedere sic factum. Et non est simile de corporibus Sanctorum, quæ surrexerunt. Primo quia de illis asserit scriptura, quòd surrexerint: ideo necesse est poni, quòd surrexerint, non tamen asserit de Moyse, quòd surrexit, sed quòd fuit in transfiguratione, & tamen poterat astare Christo non resurgens: ideo non oportet asseri, quòd surrexerit.

Secundo quia est causa diuersitatis, quia illi sancti surrexerunt ad ostendendum veritatem resurrectionis Christi: ideo resurrecturi vere erant, vt sic ostenderetur potestas Christi resurgentis, qui non solus surrexit, sed etiã resurgens alios secum suscitabat: Moyses autem non veniebat ad ostendendum veritatem resurrectionis, sed solum, vt loqueretur Christo transfigurato, & attestaretur ei, vt ostensum est supra quod fieri poterat conuenienter etiam si non resurgeret: ideo non oportuit, quòd resurgeret.

Ad dictum Hieronymi asserentis surrexisse Moysen de inferis. Dicendum, quòd non innuit Hieronymus, quòd Moyses surrexit resumpto proprio corpore, & ideo non dicit absolute, quòd resurrexit, sed quòd resurrexit ab inferis, & hoc est, quòd anima Moysi, quæ apud inferos tenebatur, scilicet, in sinu Abrahæ inde exierit, & venerit ad locũ in quo Christus transfiguratus est. Etiam patet, quòd ista sit intentio eius, quia dicit, quòd Christus fecit nunc signũ de excelso supra, & de profundo inferni, sicut Isaias dixerat ad Achaz, & tamen educendo animam Moysi de inferis apud quos erat, faciebat signum de profundo inferni: ideo nõ intendit Hieronymus aliquid plus innuere.

F *Quomodo Moyses ad locum transfigurationis portatus fuerit aut venerit. Quæst. LV.*

QVAERETVR tunc quomodo Moyses ad locũ transfigurationis portatus fuerit, aut venerit. Dicendum, quòd anima Moysi manebat apud sinum Abraæ, & erat ibi spiritus purus, quia non habebat corpus aliquod adiunctum nec propriũ neq; extraneum, & quia non poterat apparere anima, quæ est spiritus, oculis mortalium nisi in corpore quanto, & colorato, accepit corpus de aere, quod an ipsa anima formare potuerit proprijs viribus, vel an Deo dante illud induerit non differt, & in illo corpore apparuit coram Christo, & tribus discipulis in monte Tabor. De aduentu dicendum, quòd non oportuit, ꝙ ab aliquo portaretur, non enim erat sic de Moyse sicut de Elia, quia Elias homo erat viuens, & adhuc mortalis, vnde cum nondum haberet dotes glorię, vt posset subito per dotem agilitatis ire quo vellet, oportuit, quòd ab aliquo portaretur, scilicet, portaret eum aliquis Angelus sicut portauit Abacuc de Iudæa in Chaldæam, Dani. 14. & ita in prima vice portatus fuerat in curru igneo, 4. Regum 2. anima autem Moysi erat purus spiritus, & nullius grauitatis erat: ideo poterat subito ire quo vellet nisi impediretur a maiori potentia, vnde non egebat curru igneo aut equis, neque Angelo portitore, & ita est de qualibet anima, sicut dicit Gregor. dialogorum libro 4. anima vehiculo non indiget, & idem fuit de reditu postquam desierunt esse Moyse, & Elias cum Christo, quia Elias reduceretur ab aliquo Angelo in Paradisum terrestrem: anima autem Moysi nullo portitore egebat, vt rediret in sinum Abraæ. Et dicendum, quòd mox, vt desineret Moyses assistere Christo transfigurato dimitteret corpus aereũ, quod assumpsisset, & sola anima rediret ad lymbum sanctorum, quia corpus non erat sibi necessarium, sed solum ad apparendum coram Christo, & discipulis.

Quomodo sciuerunt discipuli Christi, quòd isti duo, qui venerant erant Moyses, & Elias. Quæst. LVI.

QVAERETVR quomodo sciuerũt discipuli Christi, quòd isti duo, qui venerant erant Moyses, & Elias: nam nunquam viderant eos viuentes. Aliqui dicunt, ꝙ viderant sępe eorum effigies pictas, sicut nunc pinguntur sanctorum imagines, & inde agnouerunt fuisse illos, sicut Constantinus agnouit esse Petrum, & Paulum illos, qui sibi apparuerant per noctem, per imagines eorũ quas Siluester ei ostẽdit. Sed dicendum, quòd non stat. Primo quia apud Hebręos non erat vsus statuarum, & simulachrorum, cum Deus ista valde vetuisset, vt non esset Iudęis causa idolatrandi. Secundo & præcipue, quia etiam si tales essent pictæ imagines, non caperetur inde sufficiẽs cognitio defunctorum, ita vt Petrus indubitate auderet vocare illos Moysen, & Eliam, maxime quia adhuc temporibus illis non erat prouecta ars pictoria, vt plene vultum alicuius quisquã effigiare sciret, & inde erat quodlibet simulachrũ multum dissimile rei cuius erat, ita vt ex eo solo non posset sufficienter, & distincte agnosci res cuius erat. Dicendum ergo, quòd aliter cognitũ fuit, distincte enim discipuli tres cognouerunt Moysen, & Eliam esse illos, qui nunc astabant Christo, & hoc necessarium erat, quia isti conuenerant ad hoc, quòd attestarẽtur Christo transfigurato, & tamen testificatio sua nulla esset nisi agnoscerent, cum certitudo testificationis proueniat ex dignitate personarũ: ideo distincte cognoscere debuerũt illos discipuli, & ita fuit cũ Petrus vocauerit eos nominibus suis dicens faciamus tria tabernacula, Moysi vnum, Eliæ vnum. Poterat autem vno modo ista cognitio esse ex reuelatione, quia forte Christus reuelauit discipulis, qui erant isti, quos videbant. Secundo, & melius poterat esse ex colloquiis, nam loquebanꝰ Moyses, & Elias cum Christo, vt patet in litera, & ita forte Christus nominaret eos nominibus suis, quia cõditio alicuius locutionis forte hoc exigeret, vt vnus alterum nominaret, quia vnus alteri loqueretur, vel vnus de altero loqueretur Christo, & ita non dubitarent discipuli de eorum nominibus.

Quid loquebantur Moyses, & Elias cum Christo, & quare loquebantur cum eo. Quæst. LVII.

QVAERETVR quid loquebãtur Moyses, & Elias cum Christo, nam hic & Marc. 9. dicitur, quòd loquebantur, & non dicitur quid loquerentur.

Dicendum, quòd forte multa loquebãtur per quæ ostenderent excellentiam Christi, nam ad hoc venerant, vt testificarentur de Christo coram discipulis, ideo tam in verbo, quam in opere multa ostenderẽt, per quæ appareret excellentia Christi, pręcipuum tamen quod loquebantur erat de passione Christi, nã dicitur Luc. 9. dicebant excessum eius quem completurus erat in Ierusalem, & iste excessus erat passio, qa ex excessu charitatis voluit pati pro nobis, vel vocatur excessus. i. recessus, quia de hoc mũdo recessurus erat per mortem, quam pateretur in Ierusalem.

Quare locuti sunt Moyses, & Elias. Et quod verba magis exprimunt, quam sola rerum ostensio. Quæst. LVIII.

QVAERETVR, quare locuti sunt Moyses, & Elias.

Dicendum, quòd locutio eorum erat valde conueniens, nam ad hoc præcipue erat eorum assistentia ad Christum transfiguratum, vt loquerẽtur, nã si nõ loquerẽtur nõ appareret quid testificarentur de Christo, nam sicut vox patris, quæ audita est fuit ad hoc, vt agnosceretur Christi excellentia, ita & assistẽtia Moysi, & Eliæ. & tamen nesciretur quid testificabantur Moyses, & Elias de illo si non loquerentur, iõ debuerunt loqui. Primo, quia forte non agnoscerentur, nisi loquerentur, & tamen auctoritas testificationis erat ex personarum dignitate, ideo debuerunt agnosci a discipulis, & sic debuerunt loqui, vt sic agnoscerentur. Secundo, quia dato, quòd agnoscerentur personæ eorum, & assisterent Christo honorando eum, non esset tam determinatum testimonium, nisi aliquid loquerẽtur, quia verba magis exprimunt, quã sola rerum ostensio, nam si non loquentes assisterent Christo, & ex habitu corporis, & inclinatione aliqua agnoscerentur venerantes eum, nesciretur tamen quid aut quantum testificabantur de eo, ideo loqui debuerunt, vt sic determinate appareret quid de Christo dicerent. Tertio fuit, & specialiter, vt loquerentur Christo de passione sua. nam hoc Luc. 9. capitulo, exprimitur quòd loquerentur ei, conueniens enim erat hoc saltem propter discipulos, quia Christus dixerat eis, quòd passurus erat in Ierusalem, & illi non recipiebant hoc, ita vt Petrus increparet Christum dicentem hęc, præcedenti capitulo, ideo vt saltem nunc crederent, & non putarent, quòd Christus loquebatur alia intentione, apparuerunt nunc isti duo prophetæ loquentes de Christi passione, nam illis crederent discipuli, quia prophetis, & legi adhibebatur fides necessaria apud Iudęos. Quarto fuit, quia forte isti duo prophetæ loquebantur hęc, quasi consolantes Christum, quòd licet hęc dura forent, dignaretur illa pati pro redemptione humana, sic dicitur Lucę, capitulo vigesimosecundo, quòd instante tempore passionis cum oraret Christus factus est in agonia, & cum prolixius oraret, factus est sudor eius tanquam guttę sanguinis decurrentis in terram, & apparuit angelus de cœlo confortans eum. Quinto fuit, vt ostenderetur, quòd ad gloriam beatorum non peruenitur, nisi per varias passiones, hoc conueniens erat, nam nunc Christus in corpore suo ostendebat imaginẽ gloriæ beatorum, & quia ad illam non peruenitur, nisi per passiones, fuit conueniens, quòd tunc sibi diceretur de passione, quando ista gloria in corpore eius apparebat, tam enim Christus, quam nos non peruenimus ad gloriam sine angustiis. De Christo patet Lucę vigesimoquarto capitulo, cũ ipse dixit discipulis, oportebat Christũ pati, & sic intrare in gloriam suam. De nobis patet Actu. decimoquarto, per multas tribulationes, oportet nos intrare in regnum Dei. Sexto fuit vt per hoc ostenderentur discipuli ad ponendũ animam suam pro Christo. dixerat enim Christus eis pcedenti capitulo, quòd qui perderet animam suã inueniret eam, & qui saluam facere vellet hic, perderet eam in vita ęterna, vt autem ipsi viderent, ꝙ oportebat hoc fieri, apparuerunt Moyses, & Elias dicentes nunc de passione Christi, vt sic discipuli intelligant, quòd si Christus qui erat naturalis filius Dei patris vni genitus non erat assecuturus gloriam corporis sui, cius effigiem, nunc ostendebat, nisi per passionẽ, a fortiori ipsi qui serui erant non attingerent illam, nisi ponerent hic animas suas, iuxta illud Lucę vigesimotertio capitulo, si in viridi ligno hoc faciunt, in arido qd fiet? idest si ille qui innocens est talia patitur, quid patientur qui peccatores sunt? & hoc innuitur, quia verba ista de passione magis dirigebant Elias, & Moyses ad discipulos, quam ad Christum, quia dicitur Lucæ nono, Moyses, & Elias visi sunt in maiestate, & dicebant excessum eius quem completurus erat in Ierusalem, & sic non dicitur, ꝙ dicebant ei excessum, sed dicebant excessum eius, quasi illum excessum coram discipulis referrent Moyses, & Elias.

Quare Petrus locutus est nunc ad Christum. Quæst. LIX.

QVAERETVR quare Petrus locutus est nunc ad Christum.

Aliqui dicunt, quòd Christus quæsierat aliquid ab eo, & ad illud Petrus debuit loqui, & patet, quia dr & respondens Petrus ait.

Dicendum, quòd Christus nihil dixerat hic Petro, vt colligitur ex locutione omnium euangelistarum, & etiam ex modo verborum Petri, nam non erant verba sua talia, quæ possent esse responsio ad aliqua verba Christi, sed potius locutus est hoc ex aliquo pauore mentis, vt innuitur. Mar. 9. nam dicitur ibi, quòd nesciebat quid diceret, dicitur tamen hic, & Mar. 9. ꝙ Petrus respondit hoc. i. dixit, quia accipitur rndere, p dicere, vt patet Marc. 11. qñ dr, ꝙ Christus rndit ficulneę, & tn non poterat rndere ei cum ficulnea non potuisset prius loqui. Et hoc patet, quia licet Matthęus, & Marcus dicãt, ꝙ respondit Petrus, Lucas nõ dicit, ꝙ respondit, sed ꝙ locutus est, quasi nulli rnderet.

Dicendum igitur, ꝙ Petrus nunc voluit petere a Christo, ꝙ manerent hic, eo ꝙ locus iste, & visio hęc delectabilis erat, vel ex aliis causis, vt dicẽt infra, ideo locutus est petens hoc, & patet, quia dixit: domine bonum est nos hic esse.

Quare potius Petrus, quam alius locutus est.
Quæst. LX.

QVAERETVR quare potius Petrus, quam alius locutus est.

Dici potest. Primo, quòd Petrus locutus est hic exprimens desiderium suum de manendo in loco illo. forte autem desiderium illud non inciderat animo Iacobi, & Ioannis, ideo Petrus solus locutus est. Secũdo, quia Petrus erat feruentior, & confidentior apud Christum, & sic licet oẽs tres concepissent desideriũ de manendo ibi, illi non ausi sunt petere hoc nunc a Chro quem in tanta maiestate videbant: Petrus autẽ ausus est. Sic dicit Hiero. ꝙ Petrus vbique feruentior inuenitur. Et Chry. dicit hic, quid aũt feruidus Petrus dixerit subditur. sr̃idens aũt Petrus dixit, &c. & hoc verisimilius est, quia non est satis putandũ, ꝙ Iacobus, & Ioannes non desiderauerint manere in tanta dulcedine, quantam nunquam experti fuerant in hac vita, nec putabant se posse experiri, sed non ausi fuerint petere, sicut Petrus. Tertio, quia illi petere volebant, ꝙ ibi manerent, Petrus tñ erat prœuolans nimis, & præoccupauit loqui, & ideo non locuti fuerunt postea Iacobus, & Ioannes. quia sufficiebat vnum fuisse locutum. Quarto, quia forte oẽs tres desiderantes hoc petere volebant illud, & tamen conuenerunt inter se ꝙ vnus loqueretur pro omnibus, & ita Petrus locutus est. Sed istud minus est verisimile, q̃ præcedentia, quia conuenire, ꝙ vnus pro oĩbus loqueretur erat eorum qui suę mentis erant, & sciebant quid peterent, & tñ isti tres erant simul timore conterriti Marc. 9. & Petrus loquebatur hoc nescíens quid diceret. eo. c. iõ non conuenerant simul, ꝙ Petrus loqueretur pro oĩbus, sed occurrit Petro hęc dicere, siue ex timore, siue ex desiderio, aut ex aliis causis.

Quare dixit Petrus bonum est nos hic esse.
Quæst. LXI.

QVAERETVR quare dixit Petrus bonum est nos hic esse.

Dicendum, ꝙ primo fuit, quia Petrus degustauerat ibi tantam dulcedinẽ in visione claritatis glorioſę Christi. ꝙ cupiebat nunquam deficere illam visionem, nunq̃. n. putabat, ꝙ posset in hac vita aliquid iocundius videre, & quia si inde recederent forte non continuaretur illa delectatio, vel saltẽ ad modicum tps interrumperetur dum illinc se trãsferrent, optauit, ꝙ nunquam inde recederent. Sic dicit Beda. si. n. transfigurata Christi humanitate duorumque sanctorum ad pũctum visa societas delectat, vt eos ne discedant in obsequia Petrus sistere velit, quanta erit felicitas visionis deitatis inter choros angelorum adesse perpetuo? Secundo fuit, quia dixerat Christus prędce. c. ꝙ aliqui non gustata morte viderẽt filium hoĩs venientem in regno suo, cum autẽ Petrus vidisset Christum transfiguratum, putauit ibi cępisse regnum eius, ideo nolebat, ꝙ de loco illo descenderent arbitratus montem illum esse conuenientem locum ad regnandum. Sic dicit Cyrillus, extimabat, n. forsan Petrus imminere tempus regni Dei, & iõ approbabat montis incolatum. Tertio fuit, quia Petrus audierat a Christo, ꝙ passurus esset in Ierusalẽ prędc. c. & nunc quoque Moyses, & Elias loquebantur de excessu quem completurus erat in Ierusalem. Luc. 9. Petrus autem desiderans, ꝙ non occideretur Christus volebat eum detinere ne iret in Ierusalem, & ad hoc volebat, ꝙ manerent semper in monte illo, & ita indirecte dicebat Christo ne iret in Ierusalem, nã aperte dicere non audebat, ne increparetur, sicut prędced. cap.

F Sic dicit Chry. quia. n. audiuit, ꝙ oportet eum Ierosolymam ire, adhuc timet pro Christo, sed post increpationẽ non audet rursus dicere propitius esto tibi dñe: sed idem occulte per alia signa insinuat dicens: domine bonum est nos hic esse, cogitauit. n. ꝙ si hoc fieret non ascenderet Ierosolymam, & si non ascẽderet nõ moreretur. ibi. n. sciebat scribas insidiari ei. Quarto (vt aliqui dicũt) Petrus dixit hoc sine causa vlla, sed quia occurrit sibi turbato aĩo talia dicere, sic dr̃ Marc. 9. & Luc. 9 ꝙ nescíebat quid diceret.

Dicendum tamen, ꝙ non dixit hoc prorsus turbato animo Petrus, & nihil considerans, neque hoc desiderans, quod petebat, sed vere hoc desiderabat. & tñ hoc petendo errauit in multis, quia non debuisset taliter petere. Sic dicit Beda, & si enim præ stupore humanæ fragilitatis, nesciat quid dicat. insiti tamen sibi dat affectus indicium, in quo autem errauerit Petrus dicetur infra.

Quare Petrus dixit, quòd facerent tabernacula.
Quæst. LXII.

QVAERETVR quare dixit Petrus, ꝙ facerẽt tabernacula.

Dicendum, ꝙ Petrus volebat, ꝙ manerent in monte illo semper, nam tanta erat delectatio visionis, ꝙ in ęternum voluerat manere in ea, etiam vt nunquam esset locus Christo eundi in Ierusalem, ne aliqñ occideret, & ad hoc conueniens ei videbatur, ꝙ essent tabernacula in quibus manerent, quia non erat mansio pauci temporis, sed diuturna. Sed dicetur quomodo Petrus hoc dixit, quia videtur esse inconueniens, quia si in tali gloria mansuri erant, non egebant domibus, quia gloria aufert omnem miseriam, & inopiam.

Item si domibus egerent in illa glorioſa visione, ẽt egerent cibis, & potibus, quæ magis sunt necessaria ad vitam, q̃ domus, Eccl. 29. & tñ de cibis Petrus nihil loquebatur, quorum procuratio nimiæ occupationis, & laboris plena erat. Item cum Petrus vellet, ꝙ fabricarentur tabernacula, aut volebat diuino opere fieri, aut humano. Si diuino non erat opus fieri, quia Deus qui domos illas miraculoſe fabricaturus esset, posset sine domibus defendere ab omni importunitate temporis, ita vt domibus non egerent, sicut nec in paradiso terrestri domus aliquæ fuerunt. Si aũt opere humano fabricandę erant domus, requirebatur nimius labor, & expensæ, & non poterat latere hoc bonum, qđ Petrus latere volebat, & etiam interrumperetur iępe propter labores corporales.

Aliqui dicunt ad secundum horum, ꝙ Petrus nihil de cibis locutus est, eo ꝙ Christus miraculoſe, ꝙuidere poterat, sicut bis saturauerat turbas 14. & 15. c. & spem iusserat discipulos habere ne affligerentur ꝙ defectu ciborum, cum ipse posset prouidere prędce. c. vbi arguit eos, quia dixerunt, panes non habemus, ẽt erat ibi Moyses, cuius tempore toti populo Iudæorũ manna per 40. annos datum est in deserto. Exo. 16. & Deute. 8. poterat nunc sic dare prędsente Moyse. Sed non stat, quia si Petrus ad diuinum opus circa ciborũ prouisionem recurreret, idem faceret circa domorũ fabricationem in quibus esset nimia difficultas, & tamen non recurrit ad opus diuinum, ideo neque etiã in cibis expectabat a Deo prouisionem. Sed dicendũ, ꝙ Petrus dixit hoc inconuenienter, & tamen non respiciebat quid diceret, & ita non est mirum multa inconuenientia sequi ad dictum eius, quia imprudenter loquebatur, sic dicitur Marc. 9. quòd nescíebat quid diceret.

An

An Petrus volebat illa tabernacula fieri miraculoſe, vel labore humano. Quæst. LXIII.

QVAERETVR cum desiderium Petri esset, quòd fierẽt tabernacula, an volebat illa fieri miraculoſe, vel labore humano.

Dicendum, quòd voluit, quòd fabricarẽtur opere humano, nam dixit faciamus hic tria tabernacula. Si autem peteret, quòd Deus illa faceret, peteret a Christo, quòd illa faceret dicẽs: domine fac hic tabernacula. putabat ergo Petrus, quòd ipse, & soci sui labores subirent ędificationis huius. Sic dicit Ambro. super Lucam, Petrus autem nõ solũ affectu, sed etiam factorum deuotione prędstantior ad ędificãda tabernacula tria impiger operarius communis obsequii ministerium pollicetur.

Sed dicetur quomodo poterat hoc fieri? quia Petrus volebat, quòd manerent in monte illo, vt nunq̃ cessaret illa delectatio visionis, & tamen ipsemet contraria petebat, quia labores corporales ędificationis interrumperent illam visionem. Item quia si corporaliter ędificationi insistendum esset, multorum dierum esset occupatio, & fieret res manifesta, quia interim multi conuenirent ad montem, & viderent qd ibi fieret, & non lateret res, volebat tamen Petrus, ꝙ ipsi cum Christo manerent semper, nunquam ab aliquo turbati circa illam suauitatem visionis. Itẽ quia etiam si possent subito tabernacula illa fieri, in quib⁹ manerent, tamen non poterant in monte diu manere in tabernaculis illis, quia multi illuc confluerent cũ sit mons ille Tabor circa regionem habitatam, nam per quatuor milliaria distat ab vrbe Nazareth, scilicet per duas leucas versus orientem Nazareth, & per totidem leucas distat ab vrbe Naym existente ad austra latus montis, vt patet in libro de situ terræ Sanctę, & est illa ciuitas Naym, in qua Christus suscitauit filium viduę. Luc. 7 & ita isti turbarent quietem Christi, & discipulorum.

Dicendum sicut supra, quòd Petrus inconsiderate hoc dixit, & ideo non mirum, ꝙ multa inconuenientia sequantur ad dictum eius.

Quare Petrus dixit, quod fierent tria tabernacula.
Quæst. LXIIII.

QVAERETVR quare Petrus dixit, quòd fierent tria tabernacula.

Dicendum, ꝙ hęra exprimit causam. s. tibi vnum, Moysi vnum, Eliæ vnum. Sed tunc diceret ad quid volebat, quòd fierent tria tabernacula pro his, qa melius fierent pro omnibus vnum tabernaculum. nam Moyses, & Elias serui Christi erant, ideo nõ debebãt recipere tabernacula distincta, sed in eodem moratẽtur serui cum dño. Item quia Christus erat in maiesta te, & videre illum sic manentem erat gloria quædam quã Petrus cupiebat, & tñ si manerent Elias, & Moyses in alio tabernaculo, non viderent semper gloriam Christi, vnde inconuenienter distribuebat tabernacula.

Dicendum, quòd Petrus considerauit, quòd licet Moyses, & Elias essent minores Christo, & velut serui eius, tamen nunquam fuerant cum eo familiariter conuersati, sicut discipuli, ideo dedit eis diuersa domicilia a Christo.

Sed dicendum, ꝙ Petrus inconsiderate dixit hunc sermonem, quia si tabernaculum aliquod construendum esset, vnũ esset futurum pro oĩbus, & tñ occurrit Petro sic loqui. Sed dicẽt cũ Petrus distinxisset tabernacula pro aliis, cur de seipsis. i. de tribus discipulis tacuit nullum tabernaculum eis assignans?

Alph. Tost. In Matth. Pars IIII.

Dicendum, ꝙ Petrus volebat manere cum Christo, & ẽt socii sui pp duo. Primo, quia semper cũ eo manere soliti erant, quia ẽt serui eius, & ita nunc mãsuri erant cũ eo. Secundo, quia volebãt ipsi semp frui visione claritatis Christi, iõ manendum erat eis in eadẽ domo cum Christo, & quantum ad hoc recte Petrus dixit, nam si aliquod tabernaculũ Christo faciendum esset, ipsi deberent manere cum eo sub eodem tecto, tam pp dicta, q̃ vt Christus non maneret incomitatus. Sed dicetur ad quid Petrus voluit fieri Moysi vnum tabernaculum, & Elię vnum, quia sufficiebat idem tabernaculum ambobus?

Dicendum, quòd considerauit forte, quòd Elias, & Moyses, nunquam duxerant vitam familiarẽ, quia non fuerunt sub eodem tempore, sed multo prius Moyses, quam Elias, & tamẽ idem tabernaculum est pro illis qui familiarem vitam habent. Secundo, quia Moyses, & Elias erant non adinuicem subiecti, ideo cuilibet dedit vnam domum, vt non videretur vnus alteri subiectus. hęc autem omnia Petrus inconsiderate voluit, & tamen postea factum est in eodem monte id quod Petrus voluit, licet non sicut ipse voluit. nam tria claustra monachorum facta fuerunt ibi quæ diu manserunt, sed postea omnia corruerunt, vt ait frater Brocardus Theutonicus libro suo de situ terræ Sanctę.

Quare non astiterunt angeli Christo in eius transfiguratione sicut astiterunt Moyses, & Elias. Et quare istis testibus opus fuit. Quæst. LXV.

QVAERETVR quare non astiterunt angeli Christo in hac transfiguratione, sicut astiterunt Moyses, & Elias. nam videtur, quòd potius debuissent astare angeli, quia nunc Christus inducebat istos in testes transfigurationis. nemo autem testificatur de eis, quæ ignorat, & tamen tempore trãsfigurationis Christi, nemo sciebat qualis erat gloria beatorum, cum nullus adhuc hominum introisset in vitam ęternam, ergo nulli scirent testificari conuenienter de transfiguratione, nisi angeli. Secundo, quia Christus prędcedenti capitu. quando promisit se ostensurum gloriam istam, locutus est de angelis dicens. filius hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: ergo angeli adesse debuerunt.

Dicendum, ꝙ non fuit opus nunc interesse angelos transfigurationi, quia Christus nolebat ostendere, nisi gloriam corporis sui. i. claritatem, sed istam sufficienter ostendere poterat non assistentibus angelis, ideo non fuit opus, ꝙ adessent angeli, sed potius debuerunt interesse prophetæ.

Ad primum dicendum, ꝙ homines poterant testificari in transfiguratione nunc melius, quam angeli. Et quando dicitur, quòd soli angeli sciebant, qualis erat gloria beatorum, quia soli eam viderant. Dicendum, quòd gloria beatorum in anima consistit prędcipue, & istam gloriam nemo vnquam viderat, nisi angeli, & tamen Christus nunc nõ oñdebat imaginem gloriæ aĩarum, sed corporum, cum oñderit claritatẽ solam in corpore, quæ pertinet ad gloriam corporis, & de hac sufficienter poterant homines testificari, nam gloriam animæ licet Christus haberet, tamen ostendere non poterat, cum non sit bonum sensibile, & tamen discipuli, qui aderant, sola sensibilia pro tunc poterant cognoscere, ideo frustra erat eis testari de gloria animę Christi, qa cũ nihil videre possent de ea, esset solũ credere respectu illius, & ad hoc non esset necessaria aliqua transfiguratio, sed solum ꝙ asse reret se habere animam gloriosam, ideo de hac gloria Christus, nec fecit ostensionem aliq̃, nec quidquã

locutus est. vnde nec fuerunt Angeli necessarii in testes, qui nouerant gloriam beatorum qualis esset. Ad testificationem autem glorię corporis Christi non fuit opus Angelos adesse, quia nō erant conueniētes testes: nam testes transfigurationis erant aliqui, & alii testes Christi transfigurati. Primi erant illi, qui testificaturi erāt coram hominibus, quòd Christus trāsfiguratus fuerat: hoc conueniebat tribus discipulis, qui interfuerunt: nam post resurrectionem Christi, prædicauerunt illum transfiguratum, vt ipse dixit in litera. ad hoc non erant angeli conuenientes testes, quia ipsi non conuersantur inter homines, neque veniunt vnquam ad prędicandum. Testes Christi transfigurati erant Moyses, & Elias qui attestabantur Christo dum transfiguratus erat: ostendentes verbo, & opere coram discipulis tribus, quòd Christus erat dominus, & denunciabant ea, quę passurus erat, & istud erat firmius testimonium, quam angelorum, quia Iudęi magis credunt sacris scripturis, quam cuicunque alteri probationi, quia in scripturis putant se vitam ęternam habere, vt Christus dixit eis Ioā. 5. & tamen scripturę erant a Moyse, & prophetis, ideo firmius erat testimonium nunc Moysi, & Eliæ, quam angelorum, vnde non debuerunt interesse angeli.

Ad secundum dicendum, quòd ibi locutus fuit Christus de aduentu ad iudiciū, & tunc veniet in maiestate sua cum angelis, vt patet infra vigesimoquarto capitulo. Et patet, quia precedenti capitulo, Christus dixerat, quòd qui poneret animam suam perdendo illam inueniret eam in vita ęterna, & ad ostendendum hoc dixit, filius hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet vnicuique secundum opera sua, & tamen reddere vnicuiq; non contingit vsque ad diem iudicii, vel post mortem singulorum, ideo de die iudicii locutus est, & verum est, quòd tunc veniet cum angelis suis. ad probandum tamen, ꝙ hoc facere poterat, & ostendendū qualis erat gloria, quam ostensurus erat, quando iudicaret, voluit nunc transfigurari, vt imaginem illius glorię manifestaret, de qua eod. c. dicitur. sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant filiū hominis venientem in regno suo, & tamen ibi nihil dixit de angelis, ideo nec oportuit nunc in transfiguratione assistere angelos.

De consc. di. 3. c. fi.

Adhuc eo loquēte: ecce nubes lucida obūbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens: hic est filius meus dilectus in quo mihi bene cōplacui: ipsum audite. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerūt valde. Et accessit Iesus, & tetigit eos: dixitq; eis. Surgite, & nolite timere. Leuātes autem oculos suos neminem viderunt, nisi solū Iesum. Et descendentibus illis de monte præcepit Iesus dicens. Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat.

Mar. 9.

Diuina testificatio de Christo transfigurato.

Adhuc eo loquente. Hic ponitur diuina testificatio de Christo transfigurato, quæ fuit per ostensionem paternę vocis cum dicitur. *Adhuc eo loquente.* Ideſt cū Petrus diceret Christo bonum est nos hic esse. forte enim non finierat Petrus verbum suum volens aliquid alterum subiungere, & nubes operiens eos terruit ipsos: coegitque sermones intercipi.

Ecce nubes lucida obumbrauit eos. Ideſt operuit omnes tam Christum, quam discipulos: descendit enim ista nubes iuxta terram, ita vt videretur inuoluere discipulos, sicut vestimentum. *Et ecce vox de nube.* Ideſt audita est quędam vox, quæ formabatur in nube. *Dicens.* Scilicet qui formabat vocem dicebat. *Hic est filius meus.* In quo innuitur, quòd erat vox patris, quia nemo poterat vocare Christi filium, nisi diuinus pater. *Dilectus.* Ipsum enim diligit super omnia, quia consubstantialis sibi est, etiam Christus, inquantum erat homo dilectus a tota deitate super omnia, quia plus boniratis, & perfectionis Deus contulit animæ Christi, quam omnibus hominibus simul, nā sibi datus est spiritus, & non ad mensuram. Io. 3. & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Ioann. 1. ideo licet Deus diligat omnia plus tamen filium suum. *In quo mihi complacui.* Ideſt de quo mihi placet, vel in quo impletur propositum voluntatis meæ, quia Christus homo tolerauit omnia, quæ beata deitas instituit necessaria fore ad salutem nostram. *Ipsum audite.* i. obedite ei in omnibus, quæ dixerit sicut mihi. *Et audientes discipuli.* s. illi tres, & non dicitur de Elia, & Moyse, quia illi non ceciderunt super facies suas, sicut discipuli. *Ceciderunt in faciem suam.* i. super faciem non potentes se continere audita voce diuina. *Et timuerunt valde.* Quia vox fuit eis terribilis, ita vt coegisset eos cadere super faciem. *Et accessit, & tetigit eos.* s. tres discipulos, qui ceciderant super facies suas. *Dixitque eis surgite,* Vox confortatiua erat. *Et nolite timere.* Docet eos confidere, quasi nihil malum esset, de quo timere deberent, sic dixit eis, quando apparuit ambulans super aquas, ego sum nolite timere, supra 14. *Leuantes autem oculos suos.* s. quia corruerant super facies, & ita nihil poterant videre, nunc autem oculos leuauerunt, vt viderent quomodo erat, vel quid erat, quod turbauerat eos, vel si forte corruerant in faciē Elias, & Moyses, sicut ipsi. *Neminem viderunt, nisi solum Iesum.* Quia iam Elias, & Moyses recesserant, etiam non viderunt an esset ibi aliquis, qui vocem illam formasset.

Et descendentibus illis de monte. Scilicet immediate post vocem istam surrexerunt, & descendebant cum Christo de monte Tabor, in quo fuerat transfiguratio, nam quando audita est vox cessauit transfiguratio, & rediit status corporis Christi, vt prius erat, ideo non fuit iam causa manendi amplius in monte illo, sed descendebat Christus cum illis, vt rediret ad alios discipulos quos reliquerat. *Præcepit Iesus.* Ideo obligabantur isti tres discipuli ad tacendum, quia erat hoc præceptum. *Nemini dixeritis visionem.* Ideſt quod vidistis me transfiguratum, scilicet nec dicatis, qualis erā transfiguratus, neque etiam, quòd fuerim transfiguratus. *Donec filius hominis.* Ideſt ego, quia se vocat filium hominis, vt supra nono, & decimo, & vndecimo, & duodecimo, & præcedenti c. *A mortuis resurgat.* Ideſt post resurrectionem licebit vobis dicere, sed non prius.

Quis fuit ordo istorum, quæ referuntur circa transfigurationem. Et quod discipuli non viderunt quando Christus transfigurari cœpit. Quæst. LXVI.

QVAERETVR quis fuit ordo istorum, quę referuntur circa transfigurationem.

Dicendum, ꝙ fuit sic, ꝙ Christus dixerat p. ced. c. sunt quidam de hic stantibus qui non gustabūt mortem, donec videant filium hoīs venientem in regno suo, qđ intelligebatur de visione transfigurationis, & tunc post dies sex, postquam dixerat illa verba acceperat secū istos tres discipulos, & venit in montem Tabor, & ibi cępit orare, & dum ille oraret, cōtigit illos grauari somno, & dormientibus illis coram Christo mutatus est vultus eius, & vestes ad fulgorē solis, & candorē niuis, & venerunt Moyses, & Elias, & cęperunt loqui cum Christo, interim aūt euigilauerunt tres illi discipuli, & viderunt iam Christū trāsfiguratum, & Moysen, & Eliam cum eo loquētes, sed non viderunt qñ Christus cępit transfigurari, neq; qñ venit Moyses, & Elias, & tunc perseuerauerunt quādiu durauit in illa visione gloriosa, vt gauderent valde corda discipulorum. & tunc nubes operuit illos, & audita est vox, & recesserunt Moyses, & Elias, & Petrus dixit Christo, domine bonum est nos hic esse, hęc colliguntur magis Luc. 9. vbi seriosius enarrantur, scilicet factum est post verba hęc dies octo. i. post illa, sūt quidam de hic stantibus, &c. & assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & ascendit in montem, vt oraret, & sic innuitur, ꝙ primum, quod fecit Christus in mōte fuit orare, & sequitur. facta est dum oraret species vultus eius altera, & vestitus eius albus refulgēs, & ecce duo viri loquebantur cum illo. erant aūt Moyses, & Elias, & dicebant excessum eius quem completurus erat in Ierusalem, & sequitur, Petrus aūt, & qui cum eo erant grauati erant somno, & euigilantes viderunt maiestatem eius, & duos viros loquentes cū eo, & sic innuitur, ꝙ antequam ipsi euigilarent, erat Christus transfiguratus, & Moyses, & Elias erant iam cum eo, cum mox, vt euigilauerunt viderunt hęc, etiā apparet, ꝙ non transfiguratus fuit Christus antequam illi dormirent, neque venerunt Elias, & Moyses, quia tunc non potuissent grauari somno in presentia tantę delectationis quanta erat in illa visione, quia ista est conditio magnę delectationis, ꝙ trahit totum hominem ad se, & non potest diuertere ad aliquid aliud, dum illam delectationem experitur, & per hoc iudicatur aliqua delectatio parua, quando in præsentia eius possumus diuertere ad aliquid alterum, sicut dicitur 10. Et hi. ꝙ non sunt boni agonistę, qñ videns quis agonizantes eos potest comedere legumina. Itē, quia si aňquam dormire inciperent vidissent Christū transfiguratum, & Moysen, & Eliam non diceretur, ꝙ euigilantes de somno viderunt Christum in maiestate, & Eliam, & Moysen, cum iam vidissent eos. ergo tunc nouiter videre cęperunt, quando euigilauerunt.

Quare discipuli dormiebant, quando Christus cœpit transfigurari. Et an fuerit in eis verus sopor. Quæst. LXVII.

QVAERETVR quare discipuli dormiebāt, quādo Christus cępit transfigurari.

Dicendum, quòd primo fuit forte propter laborem, nā labor cogit ad soporem, & forte nimis laborauerant discipuli isti antequam venirent ad montē, ideo mox, vt in monte cęperunt quieti manere Christo iam orante, sopor tenuit eos. Secundo, quia forte oratio Christi fuit longa, & ipsi, qui adhuc infirmi erant, non possent tam prolixe orare, contigit eos soporari, quia prompti erant ad soporem cum quieti manentes nihil agerent, sic enim isti tres discipuli iterum dormierunt, dum Christus oraret propinquus passioni infra 26. & Marc. 14. & ita videtur, quòd ista oratio fuerit prolixa. nam solebat Christus, quando sequestratus erat a turba prolixe orare, vt Lu. 6. dī, ꝙ quadam die ascendit in montē ad orandū, & erat pnoctans in oīone Dei, i. tota nocte manens in oīone, & qñ iterū eo orāte discipuli isti tres dormierūt fuit oratio prolixa Lu. 22. factus est in agonia, & plixius orabat. ita forte nunc eadē oīonis prolixitas fuit occasio dormiēdi, qa expectantes sic aliquid, & nihil aliud faciētes pp longam expectationem dormire cogū-

tur vt infra 25. c. moram aūt faciente sponso, dormitauerunt oēs, & dormierunt, ita aūt erant nunc expectantes discipuli, qñ Christus finiret orationem, vt viderent quid iuberet, iō contigit eos interim dormire. Tertio, & præcipue fuit, quia Christus immisit eis istū soporem, & hoc innuitur, quia dī grauati erāt. quod notat quandam violentiam ab altero, i. ab extrinseco fieri, sic enim sæpe Deus immittit somnum qbus vult, vt Deus immisit soporem in Adam, qñ tollere voluit vnam de costis eius. Gen. 2. sic ēt Deus misit soporem super oīa castra Saulis, qñ Dauid, & Abisai descenderunt, & tulerūt hastam, quæ erat ad caput Saulis 1. Reg. 26. nam dī, & non erat, qui videret, & intelligeret, & euigilaret, sed oēs dormiebant, quia sopor dñi irruerat super eos, i. sopor immissus a Deo. fuit aūt immissus iste sopor, vt nō viderent tres discipuli qūo incipiebat Christus transfigurari, quia illud erat aliquid admirandum, & forte fuissēt eis occasio ad putandum, ꝙ fiebat res phantastica, cum autem euigilantes viderent eum transfiguratū, putarent, ꝙ Deus operatus fuisset aliquid dū dormirent, idē ēt fuit, vt non viderent venientes Moysen, & Eliam, sed postq̄ venissent: nā cū euigilauerunt viderunt eos loquētes cū Christo Luc. 9. & patet, ꝙ hoc Christus intenderit, nā ēt, qñ cessauit fulgor vultus Christi, & vestiū, & qñ recesserunt Moyses, & Elias, nihil viderunt discipuli, sed postq̄ factum est agnouerūt illud factum esse, vñ audita est vox de cœlo, qua exterriti discipuli ceciderunt in facies suas super terram, & interim cessauit fulgor Christi, & recesserunt Moyses, & Elias: cum autem surrexerunt discipuli neminem viderunt, nisi Christum in quo innuitur, quòd ante hoc semper viderant Moysen, & Eliam, sed interim, vt ipsi conterriti iacuerunt recesserunt Elias, & Moyses, & non viderunt quomodo cessauit fulgor esse in facie Christi, sed solum viderunt eum reductum ad statum in quo prius erat ante trāsfigurationem, & ista est causa quare dormiebant. Theophilus tamen vult, quòd fuerit ex labore, vel conditione humana dicens: Christo vacante orationi Petrus sopore deprimitur, infirmus enim erat, & quod humanum erat impleuit.

Aliqui tamen dicunt, quòd non fuit verus sopor, sed solum quędam admiratio, vel stupor ex magnitudine claritatis, quam non poterant sustinere. Sic dicit, quasi sub dubio Chrysosto. somnum vocat ingestum eis nimiū stuporem ex illa visione, nec enim nocturnum tempus erat, sed lucis excellentia grauabat oculorum debilitatem. Sic etiam tenet Nicolaus super Lucam, dicens grauati erant sopore, quia in præsentia diuinę maiestatis opprimitur humana fragilitas.

Sed dicendum, quòd non potest stare. Primo, quia si excellentia claritatis ingereret eis hunc stuporem, qui sopor vocatur, cum quandiu mansit Christus transfiguratus manserit illa excellentia claritatis, semper esset sopor, & tamen Lucę nono dicitur, quòd Petrus, & qui cum illo erant, grauati erant somno, & euigilantes viderunt maiestatem eius. ergo non erat sopor admirationis, sed verus sopor. Secundo dicitur, quòd grauati erant sopore, & deinde dicitur, quòd euigilantes viderunt Christum: euigilare tamen non est, nisi quando quis prius vere dormiebat. ergo verus sopor fuit.

Tertio, quia si excessus illius lucis ingereret stuporem discipulis ita, vt dicerentur grauati somno, non esset iocunda talis visio, neque auderent discipuli accedere ad Christum, sed fugerent, sicut fugiebant Israelitę a Moyse non audentes ad eum accedere, quando facies eius cornuta erat radiis. Exo. trigesimoquarto, & secundo Corin. 3. & tamen erat

Universidad de Deusto
Biblioteca

iocunda valde visio ista, cum dixerit Petrus, domine bonum est nos hic esse, ergo non erat stupor, sed sopor. Quarto, quia non est verisimilis talis stupor, hoc enim differt inter lucem naturalem & gloriosam, qa naturalis lux si sit excellens corrumpit, & turbat sensum, vt patet in sole, lux autem glorioſa non turbat, sed mulcet vt dictum est supra q. 33. & tamē lux Christi nunc fuit glorioſa, vt ibidem ostensum est, ideo nō conuerteret in stuporem, ita vt deficeret in cōspectu eius humana fragilitas, sed potius delectaret hominē & confortaret. Quinto, quia si talis stupor incuteretur discipulis ex illo fulgore Christi, non possent recte iudicare de his, quę videbant, & ita non essent idonei testes, & tamen adducti sunt, vt essent testes transfigurationis, ergo fulgor Christi non conuertebat eos in stuporē, sed delectationem nimiam faciebat, licet ibi esset magna admiratio, tamen non tollit delectationem, sed stupor tollit eam, cum stupor habeat secum pauorem, & reddat hominem extra mentem.

Dicendum ergo, ꝙ non fuit stupor, sed sopor quē habuerunt discipuli ante transfigurationem, & dum euigilauerunt de illo sopore viderunt Christum iam transfiguratum existentem, & cū eo Eliā, & Moysen, & fuit iste sopor propter causas suprapositas.

Quare Christus noluit, quod eum discipuli viderent transfigurari, sed transfiguratum, & quare non viderunt eum deponentem fulgorem illum.
Quæst. LXVIII.

QVAERETVR quare Christus noluit, ꝙ discipuli viderent eum transfigurari, sed transfiguratum, & quare non viderint eum deponētem fulgorem illum.

Dicendum, ꝙ primo fuit, vt non esset eis locus erroris, ne forte putarent esse aliquid phantasticum cū subito deponi videretur prior status vultus, & vestiū, & sumeretur nouus fulgor. In re autem facta nō erat decipi, quia facilius decipitur quis in fieri ipsarum rerum, quam in rebus factis, quę manentes sunt.

Secundo, vt isti non presumerent supra se putantes se scire modum diuinæ operationis, nam licet qs videat aliquam rem mirabilem iam factam, si nescit qualiter illa fiat, adhuc non putat se pertingi ad summum ipsius rei, si autem illam fieri viderit, & comprehenderit animo faciendi modum tenere se putat rem, nunc ita voluit Deus, quòd discipuli viderent eum transfiguratum, idest illum fulgorem gloriosum inductum esse faciei suę, & candorem vestibus, sed ꝙ non viderent modum quo inductus est, quia illud erat maiora videre, putarent enim tunc se videre diuinam operationem, nunc autem solam rem operatam videbant.

Tertio, & precipue fuit, quia apud viros simplices, qui res altissimas non capiunt melius est quædā ignorari, quam aperiri, cum enim non viderint discipuli qualiter fulgor inductus est Christo, & qualiter cessauit inesse sibi, cum istud esset per diuinam operationem, putarent illud esse adhuc aliquid excellentius, quam erat lux, quæ manebat, & ita haberent, vnde admirarentur nimis. Si autem vidissent incipere, & desinere fulgorem illum, cum non esset illud, nisi quædam mutatio subita, non esset aliquid de quo nimis admirarentur discipuli, aut quòd magnum putarent, vt ergo magis venerarentur, quod non videbant, voluit hoc esse incognitum, & ita depressit eos somno a principio, vt non viderent incipere, & in fine exterruit eos, ne viderent desinere.

Quare voluit Christus, quòd non viderent discipuli venientes Moysen, & Eliam.
Quæst. LXIX.

QVAERETVR quare voluit Christus, ꝙ non viderent discipuli venientes Moysen, & Eliā, nam neque viderunt eos venientes, neque recedentes. De primo patet, quia antequam Christus transfiguraretur dormiebant discipuli. Luc. 9. Petrus, & qui cum illo erant grauati erant somno, & euigilātes viderunt maiestatem eius, & Moysen, & Eliam loquentes cum eo, & sic iam erant Moyses, & Elias cū Christo, quando euigilauerunt discipuli. Secundum patet, quia non viderunt eos recedentes, nam quando audita est vox ceciderunt in terram, & quando surrexerunt iam recesserant Moyses, & Elias, quia dr in litera, leuantes oculos neminem viderunt, nisi Iesum, & ita nescierunt discipuli, an antequam transfiguratus fuerit Christus, venerint Elias, & Moyses, an econtrario, & an prius recesserint illi, quam desierit fulgor Christi.

Dicendum, ꝙ causa huius prima est, quia licet non appareat, quid omnino istorum duorum prius fuerit: tñ satis est dicendum, ꝙ fuerit quasi simul, si igit discipuli viderent Moysen, & Eliam venientes, aut recedētes, viderent ēt incipere, aut desinere Chrm transfigurari, & tñ hoc non decebat, vt dictum est prec. q. ergo neque videre debuerunt istos venientes, aut recedentes. Secundo, quia forte noluit Christus, ꝙ viderent discipuli modum quo veniebant, nam portarētur per aera, & forte aduentus illorum esset discipulis causa timoris, aut putarentur illos esse phantasmata si viderent illos venientes per aerem, nam Chrm ambulantem super aquas putauerunt esse phātasma, & timuerunt, supra 14. cap. maius tamen erat ambulare super aerem, quam super aquas, ideo a fortiori putarent de illis, ꝙ erant phantasmata, & timerent. Si aūt dicas, ꝙ poterant venire, & subito stare ante discipulos, ita ꝙ non viderent eos venientes per aerem, & ita non putarent phantasmata esse.

Dicendum, ꝙ ēt sic putarent esse phantasmata, nā cum viderent Christum discipuli post resurrectionē quadam die subito stantem ante eos turbati sunt, & putauerunt se spiritum videre. Luc. 24. a fortiori ergo istos putarent phantasmata, ergo non debuerunt eos videre venientes. Secundo, vt nescirent discipuli, vnde Moyses, & Elias veniebant, quod possent cogitare videntes, de qua parte veniebant, voluit ergo ꝙ non viderent eos venientes, neq; recedentes.

An Petrus dixit Christo domine bonum est nos hic esse præsentibus Moyse, & Elia, vel post eorum recessum.
Quæst. LXX.

QVAERETVR quando dixit Petrus ista verba, domine bonum est nos hic esse, an præsentibus Moyse, & Elia, vel post eorum recessum.

Aliqui dicunt, quòd præsentibus eis. Primo, quia litera significat hic, quòd præsentibus Moyse, & Elia dictum fuerit, nam mox, vt dicitur, quòd apparuerūt Moyses, & Elias loquentes cum eo, dicitur quòd dixit Petrus ad Iesum, domine bonum est nos hic esse: ergo præsentes erant adhuc Moyses, & Elias, & idem dicitur Marc. 9. Secundo patet efficacius ex verbis, qa dixit Petrus faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, Elię vnum. ergo præsentes erant, nam si recessissent non diceret Petrus, quòd fierēt pro eis tabernacula. Tertio patet, quia post verba Petri superuenit nubes, & vox audita est, & ceciderunt discipuli

puli in terram, & cum leuauerunt se respicientes, neminem viderunt nisi Christum, & sic innuitur, quòd tunc primo desierunt videre Moysen, & Eliam quos semp ante videbant. ergo prius Petrus locutus est quā recederent Moyses, & Elias. Alij dicunt, ꝙ post recessum Eliæ, & Moysi locutus est Petrus, quia Luc. 9. dicitur. factum est dum discederent ab illo ait Petrus ad Iesum, Domine bonum est nos hic esse. ergo iam recesserant Moyses, & Elias a Iesu, quando ista verba dicta sunt a Petro. Dicendum, ꝙ Petrus dixit verba hæc post recessum Moysi, & Eliæ, cū manifeste hoc dicat litera Luc. 9. Sed tunc stat dubium, an discipuli saltem Petrus viderunt recedentes Eliam, & Moysen, vel putabat Petrus, quòd non recessissent quando dicebat verba hæc. Aliqui dicunt, quòd Petrus viderat eos recessisse, immo recessus illorum fuit causa, vt Petrus peteret hoc, scilicet Domine bonū est nos hic esse, ideſt non debueras permittere, quòd recederent Elias, & Moyses, quia bonum est nos hic esse, ideſt melius hic manerent quam alibi, quia bonum est nos hic esse, & cum addidit, faciamus hic tria tabernacula erat sensus, licet recesserint, tu potes eos reducere, sicut potuisti deducere huc antequam prima vice venirent, & vt conuenienter maneant hic, faciamus tria tabernacula.

Sed non stat, quia discipuli nunquam viderūt Christum solum esse, nisi post vocem auditam, quia dicitur, ꝙ leuantes oculos neminem viderunt, nisi solum Iesum, & tamen si ipsi vidissent Moysen, & Eliam recedentes, iam vidissent Iesum solū manere, & tamen hoc non viderunt vsque post vocem auditam. ergo non viderunt recedentes Moysen, & Eliam. Dicendum igitur, ꝙ licet recesserint illi antequam Petrus loqueretur, tamen ipse Petrus, & socij sui non viderunt illos recedentes, quia fuerunt quasi simul omnia hęc, s. recedere Moysen, & Eliā, & Petrum incipere loqui, & nubem operire eos, & vocem fieri de nube: nam vix Petrus loqui ceperat cum nubes operuit eos, quia dr hic in litera adhuc eo loquēte, ecce nubes lucida, & Lu. 9. dicitur. hęc aūt illo loquente facta est nubes. Moyses autem, & Elias tunc recesserant, sed non viderunt eos discipuli recedentes, quia tā defixi erant oculi eorum in illam Christi gloriosam maiestatem, ꝙ nihil aliud respiciebant, ideo non viderunt recedentes Moysen, & Eliam, quod & nobis sępe accidit intentis ad aliud, quòd non videamus aliqua quę coram nobis geruntur, & potissime, quia omnia hęc quasi simul acta sunt, quia si aliquanto tempore Moyses, & Elias recessissent ante nubem obumbrantem, licet non viderent discipuli illos recedentes sentirent eos postea recessisse antequam nubes veniret, & tamen nunquam hoc senserunt quousque surgentes de terra, & leuantes oculos neminem viderunt nisi Iesum. ergo parum fuit inter recessum illorum, & sermonē Petri, & obumbrationem nubis. Ad primum dicendum, ꝙ Matthęus, & Marcus non dicunt præsentibus Elia, & Moyse locutum esse Petrum, neque colligitur ex verbis eorum, & tamen, quia illi nihil interpofuerunt inter aduentum Moysi, & Eliæ, & Petri locutionem, putant quidam, ꝙ eis præsentibus locutus sit Petrus. Sed dicendum est, ꝙ hoc fit, quia ipsi omiserunt enarrare cętera: nam de recessu illorū nihil dicunt, sicut Lucas dixit, ideo videretur voluisse, ꝙ præsentibus Elia, & Moyse locutus sit Petrus, sed non voluit hoc, sic dicit Aug. li. de concor. euan. s. ꝙ autem Lucas dicit de Moyse, & Elia, & factum est dum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum, præceptor bonum est nos hic esse, non debet intelligi cōtrarium ei quod Matthæus, & Marcus dicunt quia ita coniunxerunt Petrum hoc suggessisse, quasi adhuc Moyses, & Elias cum Domino loquerentur. non enim expresserunt, ꝙ tunc, sed tacuerunt potius, quòd iste addidit illis discedentibus hoc Petrum Domino suggessisse.

Ad secundum dicendum, ꝙ licet Moyses, & Elias iam recessissent quando Petrus ista dixit, ipse tamen nesciebat, an recessissent, quia non viderat eos recedentes, vt ostensum est supra, & ideo petebat domos ædificari pro illis. Ad tertium dicendum est, ꝙ post vocem auditam surgentes discipuli de terra viderunt primo Moysen, & Heliam non adesse quos prius adesse putauerant semper, & tamen iam recesserant, vt dictum est.

Quare Christus non respondit Petro, quando petiuit a Christo dicens, faciamus hic tria tabernacula.
Quæst. LXXI.

QVAERETVR cum Petrus petiuerit a Christo dicens faciamus hic tria tabernacula quare Christus non respondit ei. Dicendum, ꝙ primo fuit, quia petitio Petri erat imprudens. ergo non merebatur responsum. Sic dicit Hiero. s. quia vero imprudenter interrogauerat Petrus, propterea Domini responsionē non meretur. Secundo fuit, quia ipsa res facta respondit. nam petebat Petrus tabernacula ad manendum ibi. Christus tamen statim descendit de monte, ideo ostendit, quòd non erant necessaria tabernacula. Etiā quia petebat Petrus tria tabernacula construi vnū pro Moyse, alterum pro Elia, & tamen quando ipse petiuit iam recesserant ambo, ideo erat stulta petitio, & ipsemet Petrus statim videret, quòd imprudenter petiuisset, & sic sua imprudentia responderet sibi, neq; desideraret a Christo responsionem, & hoc Euangelistæ expresserunt. Ideo pro primo dicitur Mar. 9. non enim sciebat quid diceret. & ideo. s. non erat necessaria responsio. Secundum exprimitur Lu. 9. s. & factum est cum discederent ab illo ait Petrus ad Iesum, Domine bonum est nos hic esse, & sequitur nesciens qd diceret, ideſt nesciebat quid petebat, & innuitur, quod ideo nesciebat quid petebat, quia iam Moyses, & Elias recesserāt pro quibus iste petebat tabernacula fieri. Tertio (vt aliqui dicunt) non respondit, quia Christus respondit effectualiter complendo ea quæ petiuerat Petrus: nam petiuit Petrus tabernacula manufacta, Christus autem dedit tabernacula diuina, ideſt nubem quæ operuit eos. Sic dicit Theophi. Petro autem dicente faciamus hic tria tabernacula, dominus tabernaculum non manufactum fabricat, & in illud ingreditur cum prophetis.

Sed hoc minus videtur quam præcedentia. Primo quia Petrus petebat tria tabernacula, hic autem vnum erat. Secundo, quia etiam non erat tabernaculum: nam tabernaculum dicit quid manens, nubes tamen illico soluta est. Tertio quia petebat Petrus tabernacula illa ad manendum ibi diu, cum dixit, Domine bonum est nos hic esse, & tamen nec mansit ibi Christus, neque Moyses, & Elias de quibus petebat Petrus, ideo magis standum est primis dictis.

Quid est in quo Petrus ignoranter loquebatur in transfiguratione Christi. *Quæst. LXXII.*

QVAERETVR cum dicatur, ꝙ Petrus petiuit ista a Christo nesciens, quid diceret, quid erat in quo Petrus ignoranter loquebatur.

Dicendum, quòd in multis Petrus errauit nunc. Primo quia putauit bonum esse manere ibi cū dixerit, Domine bonū est nos hic esse, & tñ nō erat bonū, quia si ibi manerent semper, sicut ipse putabat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus non redemisset nos, neque ipse venisset ad F gloriam aliquam, quam Christus ei postea dedit. Sic dicit Damascenus. non est Petre bonum tibi, ꝙ Christus ibi moretur, quoniam si ipse mansisset, nequaquam facta tibi promissio consequeretur effectū, neque enim claues obtinuisses regni, nec mortis potestas abolita esset, non quæras ante tempus felicia, vt Adam, deificatio erit quando hunc aspectum indesinenter percipias, & cohabitabis illi qui lux est, & vita. Secūdo errauit, quia putauit beatitudinem esse in terra, nam ideo petiuit manere ibi, quia credidit illic futuram esse felicitatem, & non expectabat aliam, & tamen felicitas in cęlo expectanda est, & non in terra. Tertio, quia putauit, quòd æternam felicitatem ha G bere poterat, antequam gustaret mortem, quod falsum est. De his dicit Remigius, errauit quia voluit, vt regnum electorum cōstitueretur in terra, quod Dominus promiserat dare in cęlis, errauitque quia oblitus est se & socios suos esse mortales, & absque gustu mortis voluit subire æternam felicitatem. Quarto errauit etiam Petrus, quia ab hac societate felicitatis excludebat cæteros discipulos, nam si in monte illo semper manerent, ipsi soli fruerentur gloria claritatis Christi, & cęteri Apostoli nihil viderent, & tamē hoc erat valde contra charitatem. Quinto errauit, quia voluit tabernacula fieri pro felicitate, & tamen ad illam non sunt necessaria tabernacula, sed ipsa Dei visio est tabernaculum, & tot sunt tabernacula, quot sunt dif- H ferentiæ beatorum, vnde Christus dixit Ioann. 14. in domo patris mei mansiones multæ sunt, tabernacula tamen manu facta ibi nulla sunt. Sic dicit Raba. errauit in eo, quòd cęlesti conuersationi tabernacula facienda putauit, in qua domus necessaria non erat, cū scriptum sit templum non vidi in ea. Sexto errauit, quia Christus non transfiguraverat se nunc in monte ad dandam gloriam alicui, sed ad ostendendū imaginem illius, ad quod sufficiebat ostensio raptim transiens, & non erat conueniens fieri habitacula ad manendum. Sic dicit Chrysosto. non intellexit Petrus, quòd ad demonstrationem verę gloriæ transfigurationem est dominus operatus. Septimo, quia dato, ꝙ tabernacula aliqua opportuna essent ad manendum, tamen non debuisset petere tria, vt vnum esset pro Christo, alterum pro Moyse, & in illo essent omnes cum illo, quia non debebant connumerari serui dño. Sic dicit Titus, ignorabat Petrus, quod dixerat, quia non oportebat tribus, tria tabernacula facere, non. n. connumerantur domino serui, neque comparantur creaturæ creatori. Sic ēt Hiero. dicit erras Petre, & sicut alius Euangelista testatur nescis quid dicas, noli tria tabernacula quęrere cum vnum sit tabernaculū Euangelii, in quo lex & prophetæ recipiendi sunt. Si aūt quæris tria tabernacula, nequaquam seruos cum dño conferas. Octauo errauit, quia ēt si essent distinguenda tabernacula pro illis, tū saltem Moyses tabernaculo non egebat, quia tabernaculum defendit ab K importunitate aeris, & temporis, quæ passiones sunt corporum mortalium: Moyses aūt in sola anima ibi erat, ideo tabernaculo non egebat. Sic dicit Chry. nō intellexit Petrus, ꝙ Moysi aīa non erat in corpore. Nono errauit, quia distinguendo tabernacula repugnabat intentioni suæ, nā ideo Petrus volebat ibi manere, vt in visione claritatis Christi beatificarentur, q assistebant, & tamen si essent in diuersis tabernaculis non semper assisterent Christo, & sic carerent aliqū felicitate, vel si semper ei assisterent, non essent in diuersis tabernaculis, sed semper in eodē. Multa alia sūt in quibus Petrus errauit circa ędificationē tabernaculorum, de quibus dictum est supra q. 64. & 65. & 66.

An nubes illa, quæ obumbrauit nunc Christum, & discipulos fuerit naturaliter facta, vel miraculose.
Quæst. LXXIII.

QVAERETVR de ista nube, quæ obumbrauit nunc Christum, & discipulos, an fuerit naturaliter facta, vel miraculose.

Dicendum videtur, quòd supernaturaliter facta est. Primo patet ex conditione eius, quia dicitur, quòd fuit nubes lucida, in quo significatur, quòd fuerit magnæ lucis, & tamen naturaliter nō fiunt nubes tam lucidæ, & regulares. Secundo, quia omnia, quę hic facta sunt fuerunt ad ostensionem magnitudinis Christi, si tamen naturalia essent nullam magnitudinem in eo ostenderent, ideo oportet esse supnaturaliter facta. Tertio, quia si esset nubes naturalis, necesse erat, quòd descenderet de loco aliarū nubiū, vsque ad terram, nam iuxta terram fuit cum operuit Christum, & discipulos, vt dicitur Luc. 9. s. intrātibus illis, in nubem. i. intra densitatem nubis, nubes tamen naturaliter non descendunt, ideo non fuit naturalis nubes, nam etiam si fuisset naturaliter producta, supnaturaliter tamen nunc descenderet. Quarto patet, quia ista nubes durauit valde pauco tempore, nam mox, vt intrauerunt Christus, & discipuli in nubē, audita est vox de nube, & statim soluta est nubes, cum Christus leuauerit discipulos in terram cadentes. Si autem naturaliter facta esset maiori tempore duraret & non solueret sic, quasi ab intentione, ergo fuit miraculose producta nubes. Quinto patet hoc ex modo loquendi Euangelistarum, nam Marc. 9. dicitur & facta est nubes obumbrans eos, & Luc. 9. dicitur, hęc illo loquente facta est nubes, ergo non præexistebat ista nubes, sed facta est, & tunc facta est, qñ Petrus loquebatur Christo dicens bonum est nos hic esse, ergo fuit miraculose facta, & ita tenendum est.

Qualis fuit nubes, quæ in transfiguratione Christi apparuit. Et quare fuit columnaris illa, quæ facta fuit tempore Moysi. Quæst. LXXIIII.

I QVAERETVR qualis fuit ista nubes. Dicendum quantum ad colorem, ꝙ fuit lucida, sicut litera expressit. Quantum ad figuram dicendum, ꝙ poterat esse cuiuscunque figuræ, nam corpora nubiū non sunt determinantia certam figuram, sed posset recipere quamcunque figuram, cumque fieret miraculose ista nubes talem figuram acciperet, qualem Deus vellet ei dare iuxta conditionem rei ad quam esset.

Aliqui dicunt, ꝙ erat figuræ columnaris, ꝙa sic Deꝰ fecit miraculose nubem, quę dirigeret Iudæos egressos de Aegypto, & illa erat columnaris, & ideo vocatur columna nubis. Exo. 14. & Nume. 14. c. nunc ergo sic faceret.

Dicendum, ꝙ non fuit columnaris, sed magis extensa, vel concaua, & rotunda, quia talem figurā acciperet ad quale opus erat, & tamen erat ista nubes ad operiendum, quia dicitur in litera. ecce nubes lucida obumbrauit eos, i. operuit, vel circundedit. Et etiam videtur fuisse concaua, vt intra se contineret Christū, & discipulos, nam Luc. 9. dicitur, & intrantibus illis in nubem, i. intra nubem. Etiam quia ista nubes videbatur dari eis, tanquam domicilium. Sic dicit Hieron. quia carnale ex frondibus, aut tentoriis quærebant tabernaculum, nubis lucidæ operiuntur vmbraculo. esset ergo nubes concaua in modum domicilii. Etiam non dicerentur aliter intrare in nubem, nisi esset concaua, & vndique protegeret eos.

Cum autem dicitur, quòd nubes facta a Deo tempore Moysi fuit columnaris. Dicendum. ꝙ hoc fuit, quia

quia erat ad diuersum opus, nam illa erat solum ad A ostendendum viam, vt patet Num. 9. & 14. & Exod. 13. & 14. & propter hoc debebat esse columnaris. Primo, vt esset multum longa, vt videri posset ab omnibus Iudęis, erat enim multitudo magna exercitus Iudæorum, nam eraut vltra sexcenta millia peditū. Exo. 12. c. & Num. 1. & hoc præter mulieres, & paruulos, q erant infra 20. annos, quia illi non computabant Numer. 1. Etiam quia in castris habebāt omnia armenta sua, & greges, & quidquid possidebant, nam oīa tulerant de Aegypto, ita vt non remaneret ex eis vngula. Exod. 10. c. & insuper vulgus promiscuum innumerabile ascenderat de Aegypto cum Iudæis. Exo. 12. c. & isti manebant cum eis in castris. Nume. 11. pro tanta ergo multitudine erant castra valde longa, & lata, vt ergo ex omnibus partibus videri posset nubes, quę dirigebat in via, necesse erat, ꝙ illa esset longa, & alta B Si autem lata esset, & plane extensa, non conueniret ad hoc. Secundo, & præcipue, quia dato, ꝙ ista nubes esset alta nimis, si tamen esset lata non conueniret ad directionem viarum, non enim debebat esse nubes latior, quam communiter via esse solet, nam si nimis lata esset, nesciretur sub qua parte eius esset via qua ꝓgrediendum foret, vt ergo determinate signaret illā partem viæ qua gradiendum esset, debuit esse nubes acuta, & hoc erat, ꝙ esset figurę columnaris, vnde dicebatur columna nubis. & eadem ratione erat etiam columna ignis. Exod. 14. ista autem nubes non fuit ad dirigendum, sed ad operiendum per modum C vmbraculi, ideo non fuit columnaris, sed concaua, & expansa.

Quare apparuit nubes in transfiguratione Christi,
Quæst. LXXV.

QVAERETVR quare nunc apparuit nubes. Dicūt aliqui, quòd hoc fuit ad condescendendū petitioni Petri, licet meliori modo, quam ille petiuerat, nam ille petiuit tabernacula fieri manufacta. Christus autem dedit tabernaculum de nube. Sic dicit Hieron. qui carnale è frondibus, aut tentoriis q̄rebant tabernaculum, nubis lucidæ operiuntur vmbraculo. Sic etiā dicit Theop. Petro dicente faciamus D tria tabernacula, dominus tabernaculum non manufactum fabricat, & in eum ingreditur. Secundo (vt alii dicunt) fuit ad tollendum errorem Petri, nam cū peteret tabernacula fieri innuebat, quòd ad beatitudinē essent necessaria tabernacula manufacta, hoc Christus aufert dans nubem operientem, vt innuat, quòd gloria Dei operiet sanctos, & non tabernacula. Sic dicit Beda, quia vero Petrus materiale quęsiuit tabernaculum, vt discat in resurrectione non tegmine domorum, sed Spiritus sancti gloria eos esse protegendos, sequitur quòd facta est nubes obumbrans eos. Tertio fuit ad occultandum cessationem claritatis E Christi: noluit enim Christus, quòd discipuli viderēt quando inciperet transfigurari sumendo fulgorem, neque quando illum deponeret, & ideo sicut quādo transfiguratus fuit immisit soporem in eos, & postea cum euigilauerunt viderunt eum transfiguratum, vt patet Luc. 9. ita quando voluit deponere radios reducendo se in pristinum statum, occultauit se, & illos in nube, vt non viderent quid fieret. Quarto fuit, & præcipue, vt formari posset vox ad discipulos, nam hic debuit audiri vox illa. s. hic est filius meus, & necesse erat formari eam intra aliqua organa, & quia Christus nolebat videri qualia erant organa, in quibus formabantur, aut ille qui loquebatur, occultauit illud nube densa, & ista est vera causa. Patet quia dicitur, ecce nubes lucida obumbrauit eos, & ecce vox de nube, & sic innuitur, quòd vox formabatur in nube, & ad hoc fuerat facta nubes, vt in ea formaretur vox. Et hoc patet, quia sic erat in veteri testamento, nam quandocūque Deus loquebatur Moysi, & aljis publice semper loquebatur de nube. Exo. 33. & Nume. 12. & quando locutus est ad populum dando legem, etiam de nube & caligine loquebatur. Exod. 20. & Deuteron. 4. & 5, Quinto (vt aliqui dicunt) fuit, vt ostēderetur Christus non esse minor patre, nam in veteri testamēto, quod attribuitur patri quē Iudæi vocant Deum suū. Io. 8. ap paruit nubes in qua Deus loquebaī, ita & nūc nubes apparuit. Sic dicit Theoph. vt ostenderetur, ꝙ nō minor est patre, sicut. n. in veteri testamento in nube habitare dominus dicebatur, sic & nunc suscepit nubes dominum. Multę quoque alię causæ solent deduci, sed sunt mysticę, causa autē vera, & literalis est quarta præcedens, volebat autem Deus semper occultare locum in quo formabātur voces ad euitandum idolatriam, vt infra dicetur.

Qualis erat color nubis, quæ in transfiguratione apparuit. Et quare Deus in datione legis locutus fuit de caligine.
Quæst. LXXVI.

QVAERETVR de colore nubis huius qualis erat.

Dicendum, ꝙ litera dicit nubem fuisse lucidam.

Sed dicunt aliqui, quòd nubes ista debuit esse obscura, nam quando Deus loquebatur in nube aliqua in veteri testamento, erat illa obscura, vt patet Exod. 20. nā in datione legis dicebatur loqui Deus de medio caliginis, & fumi. Secundo, quia hoc repugnaret intentioni Christi, nam erat nubes ista ad occultandū loquentem, vt nō videretur quis loquebatur, aut qualia erant organa, in quibus formabatur vox, si tamen esset nubes lucida apparerēt omnia hęc, quia lux manifestaret illa, ideo debuit esse obscura. Tertio, quia ista nubes videtur fuisse ad ingerendum pauorē quēdam, cum ita discipuli timuerint, quòd corruerint super facies suas, & tamen ad timorem incutiendū efficaciora sunt obscura, quam lucida, ideo debuit eē obscura. Quarto quoniam ista nubes fuit ad obumbrandum, quia dicitur ecce nubes obumbrauit eos, & tamen ad obumbrandum aptiora sunt tenebrosa, quā lucida, ideo debuit esse tenebrosa.

Dicendum, quòd fuit nubes lucida, sicut litera dicit, & hoc aliqui volunt, quia dicunt, quòd ista nubes erat Spiritus sanctus, vel virtus patris, aut ipse Chrs, sic dicit Orige. lucida autem nubes obumbrans sanctos est virtus paterna, aut forte Spiritus sanctus, dicam ēt, & Saluatorem nostrum esse lucidam nubem, quę obumbrat Euangelium, & legem, & prophetas, & ideo debebat esse lucida, quia Deus lux est, & in eo tenebrę non sunt vllę. 1. Io. 1. c.

Sed dicendum, ꝙ hoc est mystice dictum, nam ſm literam illa fuit nubes vera, & non aliqua persona diuina, ideo non conuenit ista adaptatio.

Sed dicendum, quòd fuit nubes lucida, quia omnia quæ hic ostendebantur erant quædam figura gloriæ beatorum, ibi autem nulla erit obscuritas, sed ęterna lux, quia lux perpetua lucebit sanctis, & æternitas tēporum. Item fuit hoc ad differentiam veteris testamē ti, quia ibi apparuit Deus in nube caliginosa, nunc autem in nouo testamento, quod erat melioris status voluit apparere in nube lucida. Item quia quando incutiendus est terror apta sunt obscura, quia in obscuris plura mala creduntur, quam videantur, & hoc qa obscuritas occultat omnia, & malum ibi latere creditur, & ita sunt obscura apta timori: nunc autem Chri-

stus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ftus noluit incutere timorem per nubem, ideo nõ fecit eam tenebrosam, sed lucidam. Ad primum dicẽdum vno modo, quòd etiam si in veteri testamento fuerit nubes obscura, non debuit esse in nouo, vt esset differentia testamentorum. Sic dicit Theophi. sicut enim in veteri testamento in nube habitare dominus dicebatur: sic & nunc nubes suscepit dominum non caliginosa, sed lucida: nam obscuritas legis transierat. Secundo, quia etiam non est verum, quòd in veteri testamento semper appareret nubes obscura, sed etiã apparebat interdum nubes lucida: immo pluries apparebat nubes lucida, quam tenebrosa, quia nubes illa, quę dirigebat Israelitas per 40. annos in deserto erat lucida, & constans, vt dicitur Exo. 40. cap. & hoc verum erat generaliter, nisi interdum ex aliqua causa Deus vellet, quòd nubes appareret obscura. sic fuit in transitu maris rubri. Exo. 14. nam nubes apparuit tenebrosa, vt Aegyptij non viderent Iudęos. Et satis apparet, quod ibi factum est illud specialiter, & prẽter consuetudinem: nam etiam fuit contra consuetudinem ibi, quod nunquam aliàs fuit, scilicet quia columna semper precedebat castra Exo. 12. ibi autem conuertit se ad posteriora castrorum, vt esset media inter Aegyptios, & Hebręos, & propter obscuritatem eius non auderent Aegyptii accedere ad Hebræos. Exo. 14. scilicet tollẽsque se angelus domini, qui præcedebat castra Israel abiit post eos, & cum eo pariter columna priora dimittens post tergum stetit inter castra Aegyptiorum, & castra Israel, & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem, vt ad se toto noctis tempore accedere non valerent. quandocunque ergo nubes fuit inter Israelitas, semper lucida fuit, nisi nunc. in datione quoque legis fuit nubes obscura (vt aliqui volunt) & tamen magis dicitur locutus de medio ignis, & fumi. Deute. 4. & 5. erat enim totus mõs fumans, & tamen iste fumus, & caligo spissa vocatur nubes densissima. Exo. 19. ideo etiam si Deus nunc sequeretur conditionem veteris testamenti potius fecisset nubem lucidam, quam obscuram, quia hoc potius fuit in veteri testamento. Tertio, quia Deus non fecit in veteri testamento nubem obscuram, vel aliquid aliud obscurum, nisi quando terrere voluit, & ideo, quia in mari rubro voluit terrere Aegyptios ne accedere auderent ad Hebręos, fecit ex parte ipsorum nubem tenebrosam, ex parte autem Israelitarũ erat lucida, & illuminans noctem. Exo. 14. sic etiam in datione legis voluit exterrere Israelitas, vt timentes custodirent mandata eius, vt colligit Exo. 20. & Deutero. 4. & 5. Aliàs autem, quia nubes non erat ad terrendum, in via, nunquam erat nubes tenebrosa, sed coruscans, nunc autem non fuit nubes ad terrendũ, sed ad ostendendum imaginem glorię, ideo non debuit esse tenebrosa. Sic dicit Hierony. cum dominus comminatur nubem tenebrosam ostendit, sicut in Syna, hic autem, quia non terrere volebat, sed docere, nubes apparuit lucida.

Ad secundum dicẽdum, quòd nubes etiam si esset lucidissima conueniebat intentioni Christi ad occultandum loquentem. Est enim putandum, quòd nubes ista erat densa nimis, & regularis per totum, & iõ in omnibus partibus esset equaliter lucida, & quãto esset densior tanto lucidior esse posset, sicut apparet in corporibus cęlestibus, quia stellę, quę sunt partes densiores suorum orbium (vt dicit Aristo.) magis lucent, quam orbes, qui sunt substantię transparentis: cum autem nubes ista esset valde densa esset nimis lucida, ita vt posset ostendere imaginem quandam glorię, & quia erat densa non posset videri, quod intus erat, & ideo talis in proposito conueniebat: nam talis erat columna illa, quę dirigebat Iudæos: nam lucida erat Exo. 40. ca. & tamen de illa solitus erat Deus loqui tam ad Moysen, quam ad alios Exo. 23. & Nume. 12. & tamen non videbatur ibi loquens, neque organa in quibus formabatur vox, quia erat nubes densa. quòd autem in datione legis locutus fuerit Deus de caligine, non fuit, tanquam esset caligo necessaria ad occultandum loquentem, sed quia terrere voluit populum astantem, vt sic timentes facerent mandata eius Deutero. 5. cap. vbi autem terrere non volebat, licet loqueretur non loquebatur de caligine, sed de nube clara.

Ad tertium dicendum, quòd non fuit ista nubes ad ingerendum pauorem. Sic dicit Hierony. cum dominus comminatur nubem tenebrosam ostendit, sicut in Syna, hic autem, quia non terrere volebat, sed docere, nubes lucida apparuit: fuit autem nubes ad docendum, idest ad ostendendum quandam imaginem glorię per quam discipuli erudirentur circa futura. Cum autem dicitur, quòd terruit eos nunc Deus: dicendum, quòd verum est: non tamen terruit eos per nubem, sed per vocem, vt patet in litera, scilicet & audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde, ideo non oportuit, quòd esset nubes tenebrosa.

Ad quartum dicendum, quòd ista nubes obumbrauit eos, idest occultauit, & texit, quia cum ipsi intrarent intra illam, vt dicitur Luc. 9. scilicet intrantibus illis in nubem, & nubes esset densa, necesse erat, quòd occultarentur in illa. Et forte nubes illa licet esset ex parte exteriori nimis lucida: ex parte interiori non esset lucens, sed obscura propter densitatem, & esset lux solum in superficie eius, & ita discipuli intrą illam existentes non viderent se mutuo, nec illũ, qui loquebatur, & tamen etiam si ponatur nubes fuisse interius lucida, sicut exterius non erit inconueniens. erat enim nubes densa valde, ideo licet esset lux in vtraque superficie, scilicet tam in concaua, quam in connexa, esset profunditas illa, quę erat media inter duas superficies densa valde, & id quod esset intra illã profunditatem, non videretur ab existentibus extra nubem, neque ab existentibus interius, quia nubes propter densitatem non erat transparens, & tamen intra grossitiem nubis formabatur vox, vnde nec videri posset loquens, nec organa, in quibus formaretur vox.

An Deus, quando loquitur velit occultari, & quare hoc velit. Et quòd in duobus tantum locis Christus regulariter loqui solebat in veteri testamento. Et quare se occultabat Hebræis. Et quare per Angelos factum, & dictum sit illud, quod a Deo factum, & dictum scriptura dicit. Et quomodo dicitur, quòd Deus ab Israelitis visus est, & Zelotes sit.

Quæst. LXXVII.

QVAERETVR an Deus, quando loquitur velit occultari, & quare vult occultari.

Dicendum, ꝙ occultari vult. Quod patet, quia qñcunque loquebatur sẽp loquebat in nube, aut caligine aliqua, in loco aũt manifesto in quo videri posset loquens, nunq̃ loquebatur. Patet quia Deus in duobus locis solebat regulariter loqui, aut in tabernaculo aut extra. Si intra habebat duo operimenta. primum quod erat super propitiatorium inter alas Cherubin Nume. 7. inde enim communiter loquebatur, & tñ alę Cherubin velabãt propitiatorium expanse ex opposito, ita vt extremitas alę vnius Cherub contingeret extremitatem alę alterius Exo. 25. & 27. & ita manebat inter alas quatuor ipsorum vacuitas quædam occulta, in qua posset latere corpus aliquod. Secundum operimentum erat nubes, quia super propitiatorium erat nubes, quæ amplius velabat illud, vt si aliquid maneret non opertum, quod videri posset inter contactum alarum Cherubin, illud operiretur nube, sic dicitur Leui. 16. in nube apparebo super oraculum quo tegitur arca. Tertium etiam operimentum addebatur ex parte sacerdotis: nam quando sacerdos magnus semel in anno introibat in Sancta Sanctorũ Leui. 16. & ad Hebrę. 9. tenebatur implere thuribulũ prunis, & imponere thimiama, vt vapor grossus inde exhalãs obfuscaret oculos sacerdotis ne videre posset quid erat in propitiatorio, quia aliàs moreretur, vnde dicitur Leui. 16. sumpto thuribulo, intrauit vltrą velum, hauriens manu compositum thymiama, in incẽsum, vt positis super ignem aromatibus, nebula eorũ, & vapor operiat oraculum, quod est super testimonium, vt non moriatur, & sic valde volebat ibi Deus latere cum loqueretur.

Cum autem Deus extra tabernaculum loquebaṫ, faciebat hoc in nube: nam ibi solitus erat loqui Moysi. Exo. 33. ibi etiam loquebatur interdum ad alios. vt ad Aaron, & Mariam. Nume. 12. & 14. & 16. vbi ad Moysen, & Aaron loquitur, & illa nubes densa erat, in datione autem legis fuit maior occultatio, quia loquebatur Deus de medio caliginis, & fumi, quę vocatur nubes densissima. Exo. 19. vnde dicitur, quòd nihil viderunt Iudæi, quando Deus locutus est eis in datione legis. Deutero. 4. Causa autem quare se occultabat Deus loquens erat, vt tolleret occasionem idolatrię, nã loquens ille putabatur esse Deus, & si vidissent aliquam effigiem loquentis, fecissent sibi Iudæi similem effigiem ad colendũ: putantes, ꝙ talis erat Deus. istam causam expressit Moyses Deute. 4. cauete, & custodite solicite animas vestras, non vidistis aliquam similitudinem in die qua locutus est vobis dominus de medio ignis in Oreb, ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi, vel fęminę. hoc aũt totum prouenit ex hoc, ꝙ voces non poterãt formari, nisi in aliquibus organis, & illa necessario sunt densa. Si autem in aere liquido, & claro formarentur voces, viderentur illa organa in quibus formabantur, aut ipse formãs, quod erat occasio idolatrię, ideo debebat fieri semper in loco occulto, vt non viderentur hæc organa. Et ista est sola vera causa quare Deus semper loquebatur de nube, & nunquã aliter, hoc enim factum est in nouo testamento quãdocunque Deus ipse locutus fuisse dicitur, vt in baptismo Christi dicitur pater locutus, & vox dicitur venisse de cęlo, idest de nube aliqua supra 3. & Mar. 1. & Lucę tertio, & nunc etiam introducitur pater locutus, ideo vox de nube facta est ne discipuli possent videre loquentem. manebat autem eadem causa in discipulis, quę in Iudæis, scilicet ne idolatrię eis esset occasio, quia adhuc infirmi erant. Alia etiam causa erat ne putarent se videre Deum, nam ea, quę latẽt in maiori veneratione tenentur, quam ea, quæ sensibus patent, & tamen istam causam in primam redit, quia illi, qui viderent organa in quibus vox formabatur, & ipsam loquentis effigiem, aut scirent veritatem, aut non, si nescirent esset idolatrię occasio putantibus eis Deum esse id, quod viderant. Si autem scirent veritatem cum iudicarent non esse Deum id, quod videbaṫ, non venerarentur illud, neque de Deo minora, quam decens erat cogitarent.

Sed obiicietur, ꝙ non erat conueniens sic latere Deum, qñ loqueretur. Primo, quia iste, qui loquebaṫ non erat Deus, sed Angelus: Deus enim nõ loquitur, sed Angelus est, qui loquitur loco Dei, vt patet de locutione, quę facta est ad Moysen in rubo. Exo. 3. nã dicitur ibi, quòd Deus loquebatur, & loquens dixit ego sum Deus Abraham, &c. & tamen ille, qui loquebatur erat Angelus, vt patet Act. 7. sic etiam in datione legis dicebatur locutus Deus omnipotens. ego sum dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, & non habebis Deos alienos coram me. Exo. 20. & tamẽ qui loquebatur angelus erat, vt patet ad Gal. 3. & declaratum est de hoc magis supra 3. c. q. 89. ergo non erat necesse, quòd lateret, quia cum esset Angelus non esset causa idolatrandi circa illum, nam sepe apparuerunt Angeli in corporibus assumptis, vt Gene. decimo octauo, & decimonono, & Iudicum 2. Secundo patet, quia etiam ipse Deus aliqñ ostendit se Iudęis, vt patet Exo 24. viderũt Deum Israel, & sub pedibus eius, quasi opus lapidis saphirini, & quasi cęlũ cum serenũ est, ergo poterat se eis ondere loquerenṫ.

Dicendum ad primum, ꝙ Deus non locutus est vnquam. i. ꝙ diuina substãtia, vel persona per seipsam formet aliquam vocem, sed ista semper fuit per angelos. Sciẽdum tamẽ, ꝙ licet semper angeli loquerenṫ, interdũ tñ dr̃ Deus locutus, interdũ vero angeli, hoc tñ differt, ꝙ qñ aliquid magnum dicendum erat, loquuntur angeli loco Dei, & dicunt se Deũ, sic.n. fuit in liberatione de Aegypto, nã loquens dixit, ego sum Deus Abraham, &c. hoc magnum erat, quia maximũ beneficium erat liberatio populi de seruitute. Si autẽ angelus ista diceret, tanq̃ angelus colerent eũ Israelitę, quia tenerentur ei nimis, cum ab illo maximũ bñficium recepissent, iõ locutus est angelus, tanq̃ Deus, vt Deus hęc dicere videreṫ. Sic ẽt fuit in datione legis, nã lex custodiebatur a populo pp auctoritatẽ eius a quo dabatur, si autem angelus illam daret custodiretur pp angelum, etiam illius est populus cuius legem seruat. Si aũt Iudæi legem angeli seruarẽt, essent populus alicuius angeli, & non Dei, ideo a Deo debuit putari lex data, & non ab angelo, licet ergo angelus tunc loqueretur, quia loco Dei agebat, debuit vocari Deus. Alia autem erant minora negotia, quæ conuenienter fiebant per ministros, & talia dñr facta in scriptura per angelos, & erat dña hęc, quia qñ aliquid fieri dicitur per Deum, licet fiat per angelum occultatur angelus vt non videatur imago aliqua, cum autem dicitur angelus locutus aliquid ponitur aperte loquẽs, & in corpore assumpto, sicut Gen. 16. de angelo qui apparuit Agar, & Genesi. 18. de tribus angelis qui venerunt ad Abraham, & Ge. 19. de angelis duobus qui venerunt Sodomam, & Iud. 2. & in aliis multis locis, vt Iosue 6. & 13. & tunc non occultabatur, quia cum loqueretur dicens se angelum non erat periculum aliquod etiã si videretur in corpore assumpto, quia non flecterẽtur Iudæi ad idolatriam, ita ẽt nunc & in baptismo Christi vox illa, quę audita est, fuit tanquam Dei patris, qui incorporeus est, ideo nõ debuit apparere aliqua imago, vel organa in quibus formaretur vox, sed occultari hęc debuerunt.

Sed dicetur, ꝙ poterant fieri hęc sine occultatione scilicet vt angeli qui faciebant hęc tanquam ministri Dei, dicerent se a Deo missos, & nomine Dei agere, & tunc possent ostendi, & non sequeretur idolatrandi occasio.

Dicendum, ꝙ non fuit conueniens sic fieri, Primo quia tunc populus Iudęorum nihil videret vnquam Deum suum agentem, neque loquẽtem cum omnia per angelos fierent, & sic non bene conciperent de illo Deo, quoniam nil agentem per se scirent, cum essent populus rudis, vt autem iudicarent eũ potentissimum, & excellentissimum, oportebat ꝙ aliqua terribilia faceret, quæ ipsemet facere diceretur, & ita fuit in apparitione in rubo qui ardebat, & non cremabatur, & in tonitruis, & coruscationibus, & fumigatione montis, quæ fuerunt in datione legis. Secundo, vt tota gratiarum actio populi redderetur sibi, nam si ola

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ Deus per angelos efficiebat circa Israelitas scirẽt Israelitę facta per angelos, etiam ex mandato Dei putarent se nimis teneri angelis, qui eis talia beneficia contulerant, & tunc tãta esset gratiarum actio ad quẽ crederent se teneri angelis, quod parum Deo teneri se putarent, aut non valde multum, plusquam angelis, & hoc erat inconueniens, & valde repugnãs Deo, quia ipse non solum volebat nullum putari sibi æqualem esse, sed etiam quòd crederetur ipse solus potẽs. Deuteronom. 32. videte quòd ego sim solus, & non sit alius prẽter me. ego occidam, & ego viuere faciã, ideſt ego solus sum, qui miracula ista facere possum. Psalm. septimo, tu es Deus qui facis miracula magna solus, & ob hoc vocauit se zelotem. ego sum Dominus Deus tuus zelotes. Exod. vigesimo, capitul. zelus enim amor priuatus est nolens habere consortium in amato, sicut est amor viri ad vxorem, & ita Deus zelotes est, quia solus vult coli, & solus vt magnus teneri, vnde non solum nolebat, quòd non putaret populus se obligatũ angelis ad aliqua magna sicut Deo, vel quasi, sed quòd etiam ad nihil putarent se obligatos angelis, sed quòd tota obligatio eorum, & gratiarum actiones essent ad Deũ, & quia populus qui rudis erat non posset hoc concipere si putarent, quòd illa magna bona conferebantur eis per angelos, ideo scriptura in omnibus illis dicit Deum locutum, & illa egisse. Tertio, vt non esset occasio errandi circa angelos, nam si ista magnalia dicerentur angeli fecisse, & dixisse, quæ scriptura refert, cum Hebrei nulla maiora facta vidissent, neque audissent, nescirent distinguere circa potestatem Dei, & angelorum, & ita vel colerent angelos, vel saltem putarent paulo maiorẽ Deum angelis, cum angeli talia facere potuerint. nõ ergo debuit dici ista facta per angelos, sed per Deum, vt sic putaretur pauca posse angelos: Deum vero infinita. Quarto fuit hoc, vt Deus alliceret sibi populũ, vt eum colere desiderarent, sicut famuli gaudent nimis, quando dominus eis loqui dignatur. Si autem Hebræi agnoscerent Deum esse valde magnum, & omnia, quæ faciebat, & dicebat fieri per angelos eius & non per ipsum: crederent quòd contemnebat ipsos, quia nunquam loquebatur eis, neque faciebat quidquam per seipsum ad eos, sed omnia per angelos faciebat, & dicebat: hoc autem distraheret valde animos eorum ab ipso, vt non desiderarent eum colere, ideo voluit intelligi a Iudæis, quòd omnia quæ dicebantur, & fiebant circa Iudęos, per ipsum dicerentur, & fierent. Quinto fuit, vt Iudęi crederẽt se valde esse inclytos habendo talem Deum, qui eis ita loquebatur, & talia faciebat per seipsum, sic dixit Moyses, Iudęis. Deuteronom. 4. non est tam grandis natio sub cęlo, quæ habet Deos appropinquãtes sibi, sicut adest dominus Deus videtur cunctis obsecrationibus vestris: non ergo debuit innui, q̃ angeli loquebantur, & faciebant hęc iubente Deo, sed quòd Deus ipse per se faciebat, & consequenter debuit occultari imago loquentis, vt non putaretur Deus esse, qui loquebatur, & statueretur ei simulachrum.

Ad secundum argumentum pręceden. quęstionis: dicendum quòd Deus nõ ostendit se vnquam Iudęis videndum. sic enim ipse dixit Moysi petenti videre faciem eius, non videbit me homo, & viuet, ideſt nemo poterit me videre, quandiu vixerit. Exod. 33. & Christus dixit Ioann. 8. quem vos dicitis, quia Deus vester est, cuius neque vocem, vnquam audistis, neque similitudinem vidistis: sed dicitur Deus visus fuisse ab Israelitis, quia ostendit aliquid, quod repręsentabat ipsum, non quidem aliquam effigiem humanam masculi, vel fœminæ, aut aliquid simile, sed aliquam nubem gloriosam lucidam pulchram, & delectabilem visui, cuius exterior ostensio innueret maiora, & meliora fore, quæ intus latebant, & tales nubes solent vocari gloria Domini, sic dicitur Nume. 14. quòd apparuit super tabernaculum fœderis gloria Domini, & idem iterum fuit Numer. 16. & nihil aliud fuit illud, nisi quidam specialis fulgor apparens in nube, q̃ prius non solebat videri, & tunc ostendebatur, & tunc apparebat, vt putarent Iudęi esse quandam Dei pręsentiam, & per hoc timerent. nam hoc fuit factum bis, quando populus volebat occidere Moysen, & Aarõ, vt patet ibidem. ita Exo. 24. dr̃ q̃ viderunt Deũ Israel, ideſt aliquam nubem sic gloriosam.

Sed obiicietur, quòd viderunt eum in aliqua effigie hominis, quia dicitur, q̃ viderunt Deum Israel, & sub pedibus eius, quasi opus lapidis Saphirini, & quasi cęlum cum serenum est.

Dicendum, quòd non fuit visa effigies aliqua masculi, neque fœminæ, aut alicuius animalis, sicut dixit Moyses. Deuteronom. 4. non vidistis vllam similitudinem in die qua locutus est vobis dominus in Oreb: ne decepti faciatis vobis sculptam similitudinem. Si tamen aliquando se Deus ostendisset Iudęis in effigie aliqua, etiam si non visus fuisset in Oreb, possent facere similitudines, aut imagines, & ita non esset cõuenienter dictum verbum Moysi, ideo nunquam viderant Israelitæ Deum in aliqua effigie, aut imagine, sed dicitur sub pedibus eius, quasi opus lapidis, quia illa nubes gloriosa, quæ ostendebat quandam Dei prẽsentiam, habuit partem superiorem, & inferiorem, & licet ibi non esset, neque videretur distinctio vlla, vocatur pars superior caput, & inferior pedes, quia si interius lateret aliquid habens effigiem humanam, cẽt superius caput, & inferius pedes, ideo pars inferior dicebatur esse sub pedibus, & hanc viderunt Israelitæ, quia forte partes superiores non videbãt, ideo de hac sola scriptura tetigit, dicens q̃ sub pedibus eius erat, sicut opus lapidis Saphirini.

Vox quæ audita fuit in transfiguratione a quo formata fuit.
Quæst. LXXVIII.

QVAERETVR circa vocem, quæ audita fuit in transfiguratione a quo formata fuit.

Dicunt aliqui, quòd a patre, quia vox illius est a quo formatur, & tamen vox ista dicitur esse patris, ergo fuit formata a patre. Secundo patet, quia litera dicit, quòd vox illa fuit. hic est filius meus dilectus, sed a quocunque dicatur falsa est, nisi dicatur a Deo patre, qui solus est pater Christi. ergo ipse vocem illam dixit, cum ista vox vera sit, & introducatur hic in testimonium. Tertio, quia asserũt doctores, dicit Hiero. vox quidem patris de cœlo loquentis auditur qui testimonium perhibeat filio. Dicit etiam Chryso. nec autem Moyses loquitur, neque Elias, sed pater omnibus maior vocem emittit ex nube.

Dicendum, quòd non locutus fuit pater, quia si loqueretur pater, etiam simul filius, & Spiritus sanctus loqueretur, immo esset vnica locutio trium, quia omnia sunt vnum in diuinis, nisi in relationibus, ideo & actus vnius personæ est omnium, nisi actus notionales, vt gignere, nasci, spirari, & tamen solus pr̃ loquens asseritur. Item Deus nunquam loquitur, sed quidquid ipse loqui dicitur, loquũtur aliqui angeli, ita Christus dixit. Ioann. 8. quem vos dicitis, quia Deus vester est, cuius neque vocem vnquam audistis, neque speciem vidistis, & tamen si Deus vere loqueretur, quãdo scriptura dicit eum loquẽtem, sępe Hebrei audissent verbum eius, ideo nunquam locutus est, de quo latius pabatum est supra tertio capitulo, quæstione octuagemanona.

Est ergo dicendum, q̃ nunc non locutus est pater, neque aliqua diuina persona, sed Angelus aliquis locutus est, qui tamen nomine Dei hoc dixit, & ideo potuit formare verba, quasi ipse Deus pater loqueretur.

Ad primum dicendum, q̃ concedimus eam vocẽ Dei patris non quidem a Deo patre formatam, sed vice eius prolatam ab aliquo, qui nomine eius loqueretur, & ita vocatur vox patris 1. Pe. 1. scilicet accipiẽs a Deo patre honorem, & gloriam voce delapsa ad eũ huiusmodi a magnifica gloria, hic est filius meus dilectus.

Ad secundum dicendum, q̃ vera vox fuit, & non poterat esse vera si ab alio diceretur, quam a Deo patre, tanquam ex nomine proprio. Si quis tamen loco Dei patris, vt nuncius eius ista diceret non esset falsa, sicut procurator assumit personam domini, & loquitur loco eius, sic erat de Angelo, qui istam vocem formauit, quia iussus a Deo fecit hoc.

Ad tertium dicendum, q̃ doctores dicunt esse vocem Dei patris: non quidem, tanquam ab eo per se formatam, sed quia nomine eius, & ad eum ostendendum formata est.

Quare Angelus in transfiguratione non locutus est, sicut nuncius dicens, hæc dicit Deus pater, quòd iste est filius eius. Et quod fuit in resurrectione Christi firmissimum testimonium. Quæst. LXXIX.

SED quęretur cum Angelus aliquis formauerit istam vocem loco Dei patris, quare non locutus est, quasi nuncius dicens. hęc dicit Deus pater, q̃ iste est filius eius.

Dicendum, q̃ fuit hoc. Primo pp auctoritatem testimonii: nam licet omnia facta sunt, vt perhiberetur fides de Christo quis erat, iõ enim transfiguratus fuerat, vt ostenderetur, q̃ similem gloriã poterat dare omnibus electis, iõ Moyses, & Elias apparuerunt, vt de eo tanq̃ de domino testarentur. nunc aũt vox patris audita est, vt testetur de illo tanquam de filio, & istud erat maximum testimonium. Si tñ Angelus aliquis hęc diceret loco Dei ostendens se esse Angelum, tãta fides verbis adhiberetur quanta erat auctoritas Angeli, & quia auctoritas Angelorum non erat maxima, cum magis credatur scripturis, quam Angelis, & magis eis, quę prędicata sunt ab ecclesia, quam eis, quæ ab Angelis dñr, ad Gal. 1. Si Angelus de cęlo euangelizet vobis prẽter id quod euangelizatum est a nobis anathema sit, iõ non debuit loqui Angelus, vt Angelus, sed sic loqui, vt putaretur Deus pater locutus.

Sed obiicietur, q̃ in aliis factis recipiebat Christus testimonium Angelorum, sicut in resurrectione fuerunt duo Angeli in albis, qui dixerunt mulieribus surrexisse Christum. Lu. 24. & Io. 20. in ascensione etiam Angeli perhibuerunt testimonium, nam duo illorũ astiterunt discipulis dicẽtes. viri Galilęi. Act. 1. ergo ẽt in transfiguratione poterant conuenienter testimoniũ reddere. Dicendum, q̃ ibi fuit conueniens testimoniũ Angelorũ, sed nõ hic pp duo. Primo pp magnitudinẽ rei de qua testimonium reddebatur, nã resurrectio, & ascensio, & aduentus ad iudicium sunt aliqua sensibilia, de quorũ veritate sensus iudicare potest aliq̃s. saltem, qñ ipsę res fiunt. Christus aũt, q̃ sit filius Dei est res altissima, quę sub sensu nõ cadit, & intellectus, ẽt capere non sufficit. immo, & Angeli non intelligũt illud plene, neq; Archãgeli, vt ait Hila. sed solus Deus illud q̃prehendit pater, iõ solus, qui genuit potuit cõueniens testimonium perhibere, q̃ ipse sit filius eius. Secundo, & etiam pręcipue, quia in resurrectione, & ascensione accipitur testimoniũ Angelorũ nõ tanquã

pręcipuum, quia aliud testimonium est ibi. firmius, hic aũt testimonium, quod fuit in voce fuit firmius, & magis præcipuum, iõ non debuit esse testimonium Angelicum. Primum patet, quia in resurrectione nõ creditum est solis Angelis, sed post illorum testimonium apparuit maius testimoniũ, s. quia Christus visus est mulieribus, & discipulis infra 28. & Mar. 16. & Lu. 24. & illud erat firmum testimonium cui vltimo stabatur. Sic ẽt in ascẽsione ipsi discipuli viderũt Christum, & ad hoc non erat opus, vt Angeli perhiberent testimonium. cum aũt dixerunt, sic veniet quemadmodum vidistis eum ascendentem, non erat necessarium magnum testimonium, quia Christus iã hoc de se dixerat infra 24. & nunc videbant eum ascendẽtem, iõ planum erat, q̃ descendere posset, qñ vellet, quia facilius erat descendere, quam ascendere. Secundum patet, quia hic fuit vltimum testimonium istud, quod ex voce habitum est, s. post testimoniũ Moysi, & Elię, iõ hic non sufficiebat testimonium angelicũ, sicut fuit conueniens in resurrectione, & transfiguratione. Secundo quantum ad principale non debuit esse vox Angeli, qui tanquam Angelus loqueretur, quia tunc non occultaretur in nube, sed appareret in corpore assumpto, quia ista est consuetudo, q̃ qñcunque Angelus loquitur appellans se Deum latet in nube, & non vr̃ effigies loquentis, qñ aũt Angelus loquitur tanquam Angelus, apparet in corpore assumpto, & colligitur ex omnibus locis sacrę Scripturę vbi de locutione hac fit mentio, nam Gen. 16. & 18. & 19. & Iud. 2. & 6. & 13. quia loquitur Angelus, dicens se Angelum, vel quem scriptura dicit esse Angelum, apparet ipse loquens in effigie corporis assumpti, in alis omnibus locis vbicunque dr̃, q̃ locutus est Deus licet ad veritatem Angelus loquatur, nunquam ponitur aliquis apparens, sed potius, vel in igne, vel in nube. de igne Exo. 3. de nube Exo. 33. & Nume. 12. interdum in fumo, & caligine. Exo. 19. & 20. & ita etiam in nouo testamento vbicunque dicitur Angelus locutus, ponitur, q̃ apparuerit, in resurrectione duo Angeli locuti sunt, & illi apparuerunt in albis vestiti. Lucę 24. & Io. 20. & in ascensione duo Angeli astiterũt discipulis in vestibus albis dicentes, viri Galilęi. Act. 1. Gabriel quoque Angelus apparuit virgini, quando locutus est ei Lucę 1. in baptismo aũt Christi, & nũc in transfiguratione Angelus locutus est, quia tamen dicitur, q̃ locutus est pater, non ponitur effigies loquentis, sed potius fuit vox facta de occulto nubis, ita nũc si Angelus loqueretur ostendens ex modo locutionis se esse Angelum, licet essent verba ex parte Dei appareret Angelus in humana effigie, hoc autem nõ erat conueniens, quia tunc non terrerentur discipuli eo, quòd videntes Angelum in humana effigie nihil formidabile videbant, neque fieret vox de nube, sed sicut duo Angeli, qui astiterunt discipulis in Christi ascensione non terruerunt eos, ita neque Angelus loquẽs in trãsfiguratione illos terreret, & tamen fuit conueniens, quòd contremiscerent, & caderent in terram, vt dicetur infra. q. 88. ergo non debuit loqui Angelus ostendens se Angelum, sed vice Dei, & de nube.

Ad quid profuit vox ista de nube.
Quæst. LXXX.

QVAERETVR ad quid profuit ista vox de nube.

Dicendum, q̃ fuit primo ad perhibendũ testimonium de Christo, nam fuit hic distinctum testimonium de ipso, q̃ esset filius Dei asserente hoc patre. Sic dicit Hiero. vox quidem patris de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de cęlo auditur, qui teſtimonium perhibet filio. Secũdo fuit ad dandam magnam auctoritatem Chriſto: inquantum dixit vox, ipſum audite, i. in omnibus, quę dixerit obedite ei, & credite. Tertio fuit ad liberandũ Petrum ab errore ſuo, quia peruerat tabernacula fieri ad manendum ibi, quaſi pro felicitate ibi hñda. vox aũt iſta inſtruxit eum, ꝙ audiret Chriſtum: per hoc innuebatur, ꝙ quidquid diceret ſibi Chriſtus ſup his credere deberet, & non oporteret plura quęri. Sic dicit Hiero. vox quidem patris de cęlo loquentis audiũ, quę teſtimonium perhibeat filio: & Petrum errore ſublato doceat; immo per Petrũ cęteros Apoſtolos.

An vox patris fuit conueniens teſtimonium in transfiguratione. Et quòd nullus intellectus creatus etiam per reuelationem filij Dei generationem comprehendere poteſt. Quæſt. LXXXI.

QVAERETVR an vox patris fuit conueniens teſtimonium in transfiguratione.

Dicendum, ꝙ fuit conueniens teſtimonium: nam tãta erat iſta res de qua teſtimonium perhibebatur, ꝙ nullum erat conueniens teſtimonium, ſicut patris: agitur. n. de hoc, ꝙ Chriſtus ſit filius Dei, & tñ nulla creatura plene iſtud intelligit: ſola aũt deitas cõprehendit illud, iõ ſolus pater, qui genuit conuenienter teſtificari potuit: nam ſi aliquis prophetarum hoc diceret, non quaſi ipſe illud ſciret, ſed quaſi a Deo patre eſſet ſibi reuelatum, & rurſus nulli hoc plene reuelari poteſt, quia myſterium ęternę generationis infinitum eſt, ideo nullus intellectus creatus ẽt per reuelationem poteſt illud compræhendere: nam in patria clare videntes Deum non compræhendemus eum, ita vt de eo intelligamus quidquid intelligibile eſt, ergo a fortiori hic per reuelationem non poterimus illud compræhendere, & ita quicunque propheta hoc diceret, redderet nõ plenum teſtimonium. Deus autem pater, qui genuit ipſe plene intelligit, & filius, qui genitus eſt, ſed quia filius non perhibet teſtimonium de ſeipſo, ſed pater de eo teſtimonium perhibet Io. 8. teſtatus eſt nunc pater de eo in voce: cum non ſufficerent ad hoc teſtimonia prophetarũ. Sic dicit Chry. nec autem Moyſes loquitur, neque Elias, ſed pater omnibus maior vocem emittit, vt diſcipuli credãt, ꝙ a Deo vox hæc exeat. Sed dicetur, ꝙ forte non erat manifeſta probatio iſta, quia poterat dubitari an eſſet vox patris, & ita eſſet teſtimonium inualidum.

Dicendum, ꝙ hoc certificauit Deus. Primo, quia tenuit modum loquendi antiquum quem tenebat in veteri teſtamẽto. ſolebat enim de nube loqui. vt Exo. 33. & Nume. 12. & qñ ad totum populum locutus eſt loquebatur de nube denſiſſima Exo. 19. ita, & nunc de nube loquitur, vt per cõſuetudinem locutionis Deus eſſe credatur. Sic dicit Chry. nec Moyſes loquitur, neque Elias, ſed pater, qui maior omnibus eſt vocem emittit de nube, vt diſcipuli credãt, ꝙ a Deo hæc vox erat: ſemper enim apparere ſolet Deus in nube, ſicut ſcriptum eſt: nubes, & caligo in circuitu eius. Secundo ex terrore, quem cum voce miſit: nam terruit diſcipulos, ita vt caderent in facies ſuas timentes nimis, vt patet in litera. Et ſic etiam fuit, quando Deus locutus fuit ad populum in Oreb: tantus quippe terror ex voce illa cauſatus eſt, ꝙ populus vniuerſus credidit ſe moriturum ſi amplius Deus loqueretur, & rogauerunt Moyſen, ꝙ loqueretur ad eos, & nõ Deus Exo. 20. & Deutero. 5. c. agnoſcerent, ergo ſolitam vocem. Tertio fuit propter gloriam, quam oſtendit: nã nubem valde glorioſam fecit Deus in qua loqueret, & finita voce ceſſauit nubes, & alia apparuerunt ibi, quæ erant quædam oſtenſio gloriæ: hic dicitur 2. Pe. 1. accipiens a Deo patre honorem, & gloriam võce huiuſmodi delapſa a magnifica gloria, ideſt de loco glorioſo, ſcilicet de nube in qua non ſolum erat oſtẽſio quædam glorię, ſed etiam magnificę glorię: non ergo dubitarent diſcipuli illam vocem a Deo lapſam, quia talia non poterant fieri, niſi a Deo.

Quid vltra Moyſen, & Eliam volebat teſtimonium vocis paternæ, & quomodo iſta duo teſtimonia inter ſe conueniunt. Quæſt. LXXXII.

SED quæretur cum oſtendiſſet Chriſtus teſtimonium transfigurationis ſuæ per Moyſen, & Eliam: quid vltra volebat teſtimonium vocis paternę, & quomodo ſe compatiunt inter ſe iſta duo teſtimonia? Dicendum, ꝙ iſta teſtimonia inter ſe conueniunt, & non ſuperfluit alterum eorũ. Primo, quia de aliquo teſtificati ſunt Moyſes, & Elias, & de alio vox paterna: illi quidem teſtabantur duo de Chriſto. Primum erat, ꝙ dicebant complenda eſſe in eo omnia, quæ ipſi prænunciauerant: nam tam in lege, quam in prophetis de Chriſto multa prænunciata ſunt. ſic dr Lu. 24. incipiens a Moyſe, & prophetis interpretabatur eis in omnibus ſcripturis, quæ de ipſo erant, & Io. 5. dixit Chriſtus ſi crederetis Moyſi forſitã crederetis, & mihi. ille enim teſtimoniũ perhibuit de me, & iſta fuit cauſa, quare apparuerunt cum Chriſto transfigurato Moyſes, & Elias, ſ. quia Moyſes erat legislator. Elias autem erat, quaſi quidã vertex prophetarum, & ita Moyſes, & Elias erant nunc loco totius legis, & omnium prophetarum: & teſtimoniũ, quod perhibebant de Chriſto erat, quia teſtabantur cõplenda eſſe in eo omnia, quæ in lege, & prophetis prænunciata fuerant. Et patet hoc, quia præcipuum omnium, quæ Chriſtus facturus erat, & quæ prophetæ prædixerant, erat mors pro nobis, & iſtam referebant Moyſes, & Elias coram diſcipulis Chriſto transfigurato. Lu. 9. erant Moyſes, & Elias viſi cum eo in maieſtate, & dicebant exceſſum quem completurus erat in Ieruſalem, vt per hoc innuatur, ꝙ cætera ẽt ad ipſum pertinentia referebant atteſtantes omnia in eo complẽda, ſcriptura tamen hoc ſolum, quod præcipuũ erat tetigit, vox autem paterna non teſtata eſt de his, ſed de filiatione dicẽs. hic eſt filius meus dilectus, de quo Moyſes, & Elias non teſtabantur.

Secundum, quod Moyſes, & Elias de Chriſto teſtabantur erat, ꝙ eſſet eorum dominus, nam verbis, & nutibus corporis eum dominum oſtendebant: affuerunt enim ei ad ipſum honorandum, nos autem non habemus ex verbis euangelicis quos nutus oſtenderent, ſed ex verbis Petri agnoſcitur, ꝙ illi Chriſtum, tanquam dominum venerarentur. nam Petrus dixit: domine faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, Eliæ vnum. ex quibus apparet primo excellentia Chriſti ad Moyſen, & Eliam, quia cum Petrus gauderet nimis illic manendo, & vellet ſemper manere, & non poſſet fieri ſine voluntate illius, qui ibi eſſet pręcipuus, non direxit verba ad Moyſen, aut ad Eliam tanquã ad maiores, neque ad oẽs tres ſimul tanquam ad æquales, ſed ad ſolum Chriſtum, quaſi ipſe eſſet dominus aliorum, & ab eo ſolo requirenda eſſet voluntas. Secundo, quia dixit, domine bonum eſt nos hic eſſe, & ſic vocauit eum abſolute dominũ, & tamen ſi Elias, aut Moyſes eſſet maior Chriſto, non vocaret præſentibus eis Petrus Chriſtũ abſolute dominum. Tertio, quia in aſſignatione tabernaculorum ei primum dedit dicens, tibi vnum, Moyſi vnum, Eliæ vnum. Si tamen aliquis aliorum maior appareret loqueretur prius Petrus de illo, quam de Chriſto, & tñ non fecit, iõ Chriſtum putauit maiorẽ, & ſic vẽ, ꝙ Moyſes,

Moyſes, & Elias taliter in nutibus corporis, & verbis ad Chriſtum ſe habebant, ꝙ eum dominum oſtendebant, & hoc erat magnum teſtimonium, cum ipſi eſſent principes veteris teſtamenti. vox autem de nube non teſtata eſt Chriſtum eſſe dominum, ſed filiũ, quia ille, qui loquebatur pater erat, & ita erant diſtincta teſtimonia iſta. Secundo differebant hęc teſtimonia ex parte auctoritatis, nam licet idem teſtarentur Moyſes, & Elias, & vox illa, tñ teſtimonium vocis erat valde maius, quia auctoritas diuina eſt ſupra omnẽ auctoritatem, & ipſa confirmat cętera teſtimonia dans eis complementum quoddam, & ita conueniens ordo fuit hic, quia prius poſitum fuit teſtimoniũ Moyſi, & Eliæ, & in fine teſtimonium vocis paternæ.

Ad quid vox iſta dixit hic eſt filius meus dilectus, & an eſſet ad propoſitum. Et quòd Meſſias maior eſt lege, & prophetis. Quæſt. LXXXIII.

QVAERETVR ad quid vox iſta dixit, hic eſt filius meus dilectus, & quomodo erat iſtud teſtimonium ad propoſitum, nam videtur, ꝙ non erat ad propoſitum. hic enim transfiguratus erat Chriſtus, & iſta quæ oſtendebantur, atteſtabantur transfiguratoni ſuæ, & tamen dicere, hic eſt filius meus non vr ad hoc pertinere. Dicendum, ꝙ iſtud erat conueniens teſtimonium, nam teſtificari nunc non erat oſtendere, ꝙ Chriſtus erat transfiguratus, quia hoc ſenſui patebat, neque egebant diſcipuli aliqua demonſtratione, ſed quia poterat quis putare hoc fieri phantaſtice oñdendum erat, ꝙ vere fieret, & ꝙ ille, qui transfiguratus erat talis erat, qui poſſet hoc facere, & ad hoc, pderat vtrunque teſtimonium tam Moyſi, & Eliæ, quam vocis. Primo, quia oñdebant, ꝙ non erat hoc phantaſticum, ficta enim falſa ſunt. Deus aũt non atteſtaẽ falſitati, quia ipſe veritas eſt, & fidelis eſt, qui mentiri non poteſt: prophetę quoque diuino afflati ſpiritu nõ mẽtiuntur, quia Deus per eos loquitur. Secundo, quia oſtendebant quis eſſet ille, qui trãsfigurabatur: nam Moyſes, & Elias oſtendebãt eum eſſe dominum ſuum, vt dictum eſt prędce. q. vox aũt illũ filiũ demonſtrabat, & tunc apparebat, ꝙ qui Dei filius erat, & legis, & prophetarum dñs, poſſet talia in ſe oſtendere. Itẽ erãt valde conuenientia teſtimonia, & potiſſime teſtimoniũ vocis: Chriſtus enim nunc transfiguratus eſt ad oſtẽdendum in ſe imaginem glorię futurę, vt crederetur, ꝙ talem gloriam qualem in ſe oſtendebat poſſet dare omnibus bonis, qui ſequerentur eum, iſta quippe erat principalis intentio, quia præce. c. dixerat Chriſtus, ꝙ qui poneret nunc animam ſuam perdendo eã, inueniret eam in vita ęterna, & quia nemo vellet perdere hic vitam, niſi expectaret magnam retributionẽ: dixit Chriſtus, filius hominis venturus eſt in gloria patris ſui cum Angelis ſuis, & tunc redder vnicuique iuxta opera ſua. & quia multum eſſet hoc dubitabile qũo Chriſtus, qui tunc appparebat in infirmitate carnis noſtrę poſſet talia facere: oſtendit in ſe imaginem futurę glorię in transfiguratione, vt aũt crederetur, ꝙ poſſet ſimiliter omnibus dare gloriam, debuit ꝑtare de magnitudine poteſtatis ſuę, & hæc poteſtas gradualiter deſignata eſt. Primo teſtimonio Moyſi, & Elię, qui eum dominum oſtenderunt: neceſſe enim erat valde magnum eſſe eum, qui erat dominus legis, & prophetarum, ſed hoc quidem eum Meſſiam eſſe deſignabat, quia Meſſias eſt maior lege, & prophetis, quia ad illum diriguntur, & tendunt. Secundo vocis teſtimonio, quæ eum filium Dei oſtendit, & iſtud erat altiſſimum teſtimonium, quia nihil maius eſſe poteſt, quam eſſe filium Dei, & tunc manifeſte apparebat, ꝙ quibuſcunque vellet dare poſſet tantã gloriam quantã in cõrpe ſuo oñdebat, aut maiorẽ, quia nihil eſt, quod filius Dei non poſſet, cum ipſe Deus ſit: & ita fuit valde conueniens, ꝙ nunc vox paterna intonaret dicens. hic eſt filius meus, quia aliàs non ſufficienter appareret an gloriam talem dare poſſet qualem in ſeipſo oſtenderet, & tñ iſta erat tota intentio transfigurationis, quia nõ transfiguratus eſt Chriſtus, vt ꝑ in ſe gloriam oſtenderet, ſed vt viderent diſcipuli qualem gloriam daturus erat eis, qui perderent hic animas ſuas pro eo.

Ad quid vox iſta dixit. hic eſt filius meus: cum hoc notum eſſet diſcipulis. Et quòd circa res arduas eſt conueniens confirmatio. Quæſt. LXXXIIII.

QVAERETVR ad quid vox iſta dixit. hic eſt filius meus. nam hoc iam erat notum diſcipulis, quia prędce. c. qñ Chriſtus quæſiuit a diſcipulis quem dicũt homines eſſe filium hominis, dixit Petrus. tu es Chriſtus filius Dei viui, & eadem fuit confeſſio omnium diſcipulorum, & Chriſtus approbauit confeſſionem iſtam, dicens fuiſſe hoc Petro reuelatum a patre eo. c. & ideo non erat opus iam illud demonſtrari.

Dicendum, ꝙ fuit conueniens audiri vocem, quæ teſtaretur Chriſtum filium Dei. Primo, quia non vr illa confeſſio Petri, & Apoſtolorum ſuffeciſſe. nam licet ex parte Dei ſufficere debuiſſet, quia cum ſemel Deus per reuelationem veritatem oſtendiſſet, non erat amplius ſuper hoc dubitandum. tamen diſcipuli qui erant infirmi adhuc dubitabant, vel ſaltem non ſufficienter manu ducebantur ad tenendum de Chriſto omnia, quæ teneri deberent, & quæ ſequerentur ex illa confeſſione. nam dixerat poſt illam cõfeſſionem Petri Chriſtus, ꝙ aſcenſurus erat Ieroſolymam, & ibi paſſurus: Petrus autem redarguit eũ ſuadens ne talia diceret, quaſi erraſſet hoc dicendo. Si tñ filius Dei erat, ſicut Petrus confeſſus fuerat, non poterat falli, neque indecẽter aliquid facere, & ita nõ eſſet reprehenſibilis, vnde apparet, ꝙ in Petro non fuit efficax illa confeſſio, vt manu duceretur ad omnia illa, quæ ſequebantur ex ea, ideo fuit conueniens, ꝙ iterum fieret teſtificatio ſuper hoc.

Secũdo, quia dato, ꝙ illa confeſſio Petri eſſet ſufficiens ad oſtendendum Chriſtum eſſe filium Dei, erat ſatis conueniens, ꝙ iterum fieret aliqua oſtenſio ad maiorem confirmationem, quia multiplicatio probationum circa eandem rem facit ad confirmationẽ maiorem, ſicut cum Chriſtus faciebat multa miracula eiuſdem generis erant illa ad confirmandum, qm primum ſufficienter probauerat. ſic patet. Gen. 41. vbi ponuntur duo ſomnia Pharaonis idem ſignificantia, ſcilicet de ſeptem vaccis, & ſeptem ſpicis, & dixit Ioſeph poſtquam primum expoſuit. ſecundum ad eãdẽ rem pertinens ſomnium firmitatis indicium eſt. cõfirmatio aũt eſt conueniens circa res arduas quibus difficulter aſſentitur, & in quibus neceſſaria eſt magna certitudo, & ita erat hic, quia Chrm eſſe filiũ Dei arduum valde erat, cui non aſſentiret quis faciliter, ẽt egebat magna certitudine, quia eſt de maioribus fundamentis fidei, iõ indiguit confirmationibus, & ſic licet per confeſſionem Petri conſtaret diſcipulis, fuit conueniens, ꝙ vox patris adhuc de eo teſtificaretur.

Tertio, quia iſta probatio, & Petri confeſſio non ſunt probationes eiuſdem generis, nam confeſſio Petri fuit per reuelationem, & erat aliqualiter obſcura probatio, hic autem fuit manifeſta, cum ipſe Deus ꝑ ſeipſum manifeſte videatur ſuper hoc locutus, & ꝑpter hoc circa iſtam probationem non poſſet dubitari, ſicut dubitari poſſet circa confeſſionem Petri, & iſta fuit cauſa potiſſima quare poſt Petri confeſſionẽ

fuit

fuit adhuc cõueniens, qđ repeteret istud. Quarto fuit, quia voluit nunc pater testimoniũ perhibere de Christo transfigurato, ꝙ ipse talis esset, qui posset talem gloriam qualem in suo corpore ostendebat dare quibus vellet: hoc aũt non poterat aliter sufficienter oñdi, nisi dicendo eum esse Deum, & ita dixit eum filiũ Dei. vñ licet sepe añ hoc ostensum fuisset istud, conueniens erat nunc ostendi, quia necessarium erat ad istam probationem. Quinto, quia pater voluit aliqua alia de Christo testificari, quę non apparebant ex confessione Petri, & non poterat illa ostendere, nisi repetendo, ꝙ esset filius Dei, iõ iterum dictum est. istud erat, quia dixit vox illa. hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui. ipsum audite, non poterat tamẽ conuenienter inferri: ipsum audite, nisi prẽponeretur hic filius meus, quia ex hoc, ꝙ erat filius suus dilectus, audiendus erat, ideo debuit repeti.

Quomodo, & quare nunc repetita fuit hæc vox. hic est filius meus, cum in baptismo Christi in Iordane iam dicta fuerat. Et quomodo Deus idem loquitur sæpe.
Quæst. LXXXV.

QVAERETVR qũo nunc repetita fuit hæc vox. hic est filius meus, qa eadẽ vox dicta fuerat super Christũ in baptismo in Iordane, & hic nõ potest esse talis ꝓparatio, sicut est de ꝓparatione istius vocis ad ꝓfessionẽ Petri, vt dictum est præce. c. quia illę non sunt ꝓbationes eiusdẽ generis. istę aũt sunt omnino eiusdem generis.

Dicendum, quòd fuit conueniens repeti. Primo propter confirmationem, quia erat res valde ardua ista, & egebat plusquam vna probatione ad confirmãdos animos infirmos, & ita sepe Christus mortuos suscitabat. Secundo fuit, quia forte iam obliuioni traditum fuerat illud miraculum, quod in Christi baptismo apparuit. Tertio, quia forte discipuli isti, nõ fuerunt præsentes in illo miraculo, & istud est verum, qa quando Christus baptizatus est nullos hẽbat discipulos, sed postea incepit illos colligere, vt innuitur. Io. 1. fuit ergo conueniens, ꝙ nunc discipuli audirent hãc vocem, & ista erat causa Christo repetendi sepe miracula eiusdem generis, & ẽt verba, quia nouiter cõsueuerant ad eum auditores, qui nunquã prius venerãt, iõ oportebat, ꝙ illi miracula viderent, & audirẽt Christi doctrinã. Quarto, quia nunc addidit vox aliqd, quod non fuerat dictum prima vice, s. ipsum audite. hoc tamen non poterat conuenienter dici, nisi præponeretur hic est filius meus, quia ex illo inferebatur, quòd deberet audiri, ideo cõueniẽter repetita fuit hęc vox.

Sed obiicietur, quia Deus non repetit verba, sed semel tantum loquitur Iob 33. semel loquitur Deus, & secundo id ipsum non repetit, sed iam eadem vox dicta fuerat, ergo non erat repetenda.

Aliqui dicunt, quòd intelligitur illud de locutione Dei ęterna, qua Deus pater verbum vnicum, & coęternum sibi pertulit, quia hęc locutio, idest generatio non repetitur, secus autem de locutione ad homines, quę est temporalis.

Sed dicendum, ꝙ non stat hoc, quia litera illa Iob intelr necessario de verbo vocali, & tpali quo Deus loquit ad hoiem docẽdo eũ, vel rñdẽdo ei. Quod patet, qa illa sunt verba Eliu ꝙ Iob, qui se mũdũ dicebat, eo ꝙ Deus nõ rñdebat ei ad obiectiones suas. dicit aũt Eliu, ꝙ Deus nõ ꝓsueuit rñdere, & iõ, ꝙ ipse loco Dei argueret contra Iob.

Dicendum igitur, quòd de temporali locutione intelligitur, & tamen est verum illud verbum respectu eiusdem hominis, & quantum ad eandem rem, vel negocium. In diuersis autem negociis, vel quantum ad diuersas personas bene Deus loquitur idem sepe. Primum patet, quia ibi Eliu voluit ostendere, ꝙ Iob non putaret se iustum, quia Deus non respondebat ei ad querelas suas: nam Deus non replicat sermonẽ respectu eiusdẽ hominis, & in eodem negocio, sed sufficit, ꝙ semel loquatur, & hoc pertinet ad auctoritatem, & fidẽ, quæ debetur verbis Dei: nam repetere verbũ eidẽ homini, & in eodẽ negocio ex hoc solo fit, ꝙ in primo verbo non creditum fuit loquẽti: Deus tñ detestatur eos, qui nõ credunt, & fugit ab eis, iõ non repetit verbum, vñ non solũ eadẽ verba nõ repetit, sed etiã aliqua verba circa eãdẽ materiam non dicit, quod repetere est. Secundũ patet, qa quantũ ad diuersas personas Deus bene repetit verbum, & in diuersis negociis, vt Deus dixit ab exordio generis humani, crescite, & multiplicamini. Gene. 1. & postea deletis penè omnibus hominibus per diluuium eadem dixit, scilicet crescite, & multiplicamini. Gene. 9. ita fuit nunc, quia illa vox, quę in Iordane fuit audita fuit directa ad alias personas, & non ad discipulos, quia nullos tunc Christus habebat, nunc autem ad ipsos dicta est, ideo non est inconueniens talis repetitio. maxime, quia repetere verbum, ideo non accipitur pro dicere idem, sed pro respondere ad obiecta postquam semel aliquid dixerit. sic dicitur Iob 33. Aduersus eum contendis, qui non ad omnia verba respõdit tibi? semel loquitur Deus, & secundo idipsum non repetit. hic autem non erat respondere, quia nemo quęrebat quicquam a Deo, ideo non erat inconueniens repetere verbum.

Quare in baptismo, & transfiguratione audita fuit ista vox paterna, & nunquam alias. Et quòd per fidem filij Dei efficimur.
Quæst. LXXXVI.

QVAERETVR quare in baptismo, & in trãsfiguratione audita fuit ista vox paterna, & nunquam aliàs. Dicendum, quòd satis erat istam vocem bis audiri, cum sufficienter per eam informarentur auditores Christum esse filiũ Dei, ꝙ aũt in baptismo, & in trãsfiguratione potius hoc acciderit, quam aliàs. Dicendum, ꝙ primà causa fuit, quia vtrobique voluit pater dare plenũ testimonium de Christo: baptismus enim fuit Christo exordium omnium operationum suarum, quæ ad nostrã salutem pertinebãt: nam post babtismum illico cępit ieiunare Marc. 1. & Lucę 3. & 4. voluit ergo pater plenum de eo dare testimonium, vt omnia facta, & dicta eius haberentur in magna auctoritate, ideo dixit hic est filius meus. nunc autem in transfiguratione voluit etiam plene testificari de eo, quia ipse ostendebat in corpore suo imaginem futurę glorię, & oportebat, ꝙ putaretur, ꝙ talem gloriam alis dare poterat qualẽ in se ostendebat, & hoc non posset facere, nisi esset filius Dei, vel Deus, ideo dixit eum filium suum. alibi autem non fuit tanta ratio testificandi de eo, ideo tacuit. Secundo, quia in baptismo fuit necessaria ista ostensio propter Ioannem Baptistam, nam ipse mittebatur ad ostendendum Christum populo, & ad hoc oportebat, ꝙ eum cognosceret. ad cognoscendũ autem ipsum dedit signum Deus Ioanni, quòd super quemcunque videret Spiritum Sanctum descẽdentem, & manentẽ, hic est filius Dei, & Messias Io. 1. ideo quando baptizauit eum audiuit vocẽ hãc, & vidit Spiritũ Sanctũ in specie columbę, & ita testatus est coram ppło, ꝙ ille erat filius Dei, sicut vox dixerat eo. c. ideo tunc fuit ista vox, & tota ostensio necessaria, nunc autem fuit vox necessaria propter causam supradictam. Tertio, quia per hoc, ꝙ Christus vocatus est hic filius a patre designatur, ꝙ nos effecti amur filij

filij Dei, quia tamen Christus est filius naturalis, nos autem per adoptionẽ, est filiatio nostra per similitudinem quandam, vel conformitatem imaginis ad ipsum filium naturalẽ. Et hoc fit dupliciter. Primo per gratiam viæ quæ est conformitas imperfecta. Secũdo per gloriam quæ erit conformitas perfecta iuxta illud 1. Ioan. 3. nunc filij Dei sumus: & nondum apparuit, quod erimus: scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus: quoniam videbimus eũ sicuti est, idest nunc quandiu manemus hic in gratia sumus filij Dei, & tamen non est perfecta filiatio, quia nondum apparuit quid erimus, i. nondum ostensus est in nobis gradus gloriæ quem habebimus, sed cum apparuerit, idest habuerimus gradum quẽ hãturi sumus: scimus qa similes ei erimus, i. habebimus perfectam similitudinem. nam nunc licet filij simus, & ex hoc deberemus habere similitudinem, nõ habemus illam, quia nõdũ apparuit, ꝙ erimus: sed tunc similes ei erimus, quia illa erit filiatio perfecta, & quoniam in baptismo accipimus primo gratiam cum prius essemus filij irę: accipimus ibi, ꝙ simus filij, & hoc quia in baptismo accipimus fidem per quam filij efficimur. Io. 1. dedit potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius. debuit in baptismo Christi ostendi filiatio eius, per cuius filiationem & similitudinem nos sumus filij. & ita dictum est tunc, hic est filius meus. In transfiguratione autem ostensa est claritas futuræ glorię: quam cum habuerimus erimus perfecte filij: ideo etiam in transfiguratione debuit, & a fortiori dici de filiatione Christi, & hæc filiatio ostensa est testimonio patris loquentis, quia ipse solus perfecte conscius est huius filiationis, & quia id quod nouit vna persona cæterę noluerunt, fuit ostensio & testificatio omnium personarum. In baptismo ergo & transfiguratione Christi, potius quam alias debuit audiri ista vox patris. Alia etiã fuit ratio huius, quia transfiguratio, & baptismus valde conueniunt, nam in baptismo confitemur fidem Trinitatis. In vita autem ęterna videbimus illã, cuius imago ostensa fuit in transfiguratione, ideo cõueniẽs fuit vt vtrobiq; testimonium appareret Trinitatis, & ita audiretur vox paterna. Sic dicit Beda, sicut domino in Iordane baptizato, sic & in monte clarificato totius Trinitatis mysterium declaratur, quia gloriam illius quam in baptismo confitemur, in resurrectione videbimus.

Quare non apparuit in transfiguratione Spiritus sanctus in specie columbæ, sicut in baptismo. Et an tota Trinitas, sicut apparuit in baptismo ita apparuerit in transfiguratione.
Quæst. LXXXVII.

QVAERETVR cũ audita fuerit nunc in transfiguratione vox patris super Christũ, sicut in baptismo, quare non apparuit nunc Spiritus Sanctus in specie columbę sicut tunc apparuit: nam fuit similitudo baptismi ad transfigurationem, vt dictum est præced. q. ergo vbiq; debuerat apparere Spiritus sanctus in specie columbæ. Solet dici cõiter, ꝙ vtrobiq; tota Trinitas ostensa est: quia (vt ait Beda) Trinitatem confitemur in baptismo quam videbimus in patria quæ signat per transfigurationẽ. & tñ non eodem modo designatur vtrobiq; tota Trinitas, quia in baptismo pr apparuit in voce: filius in carne, Spiritus sanctus in colũba. nunc vero pater & filius sicut ibi, sed Spiritus sanctus nõ in columba, sed in nube apparuisse dr: ita ꝙ illa nubes signaret Spiritus sanctum. Et Gl. assignat causam drię dicẽs, dona siquidẽ sua Spiritus sanctus per species declarare solet. Innocentiam aũt in baptismate donat quæ per auẽ simplicitatis designatur, daturus aũt claritatem est in resurrectione, & refrigerium: ideo in nube refrigerium, in claritate nubis fulgor resurgentium corporum designatur. Alij dicunt, ꝙ etiam hoc, quia columba significat simplicitatẽ confessionis, quia est animal simplex, in baptismo autem fidem simpliciter confiteri debemus: ideo conuenienter Spiritus Sanctus in columba apparet super Christum baptizatum. pro confessione aũt fidei dabitur in resurrectione gloria corporis quæ in claritate quadã consistit, iõ in transfiguratione Spiritus sanctus in nube apparet. Sic dicit Beda, nec frustra hic Spũs sanctus in lucida nube, illic in colũba apparet, quia q nunc simplici corde fidem g̃ percipit seruat, tunc luce apertę visionis quod crediderat cõtemplabitur. Sed dicendũ, ꝙ ista procedunt supponendo, ꝙ Christus voluerit hic ostendere totius Trinitatis p̃sentiam, & effigiem, quia tunc non est aliquid in quo melius, & aptius dici posset apparuisse Spiritum sanctum quam in nube, & tñ non apparet, ꝙ hic voluerit Deus ostendere totius Trinitatis effigiem: immo potius vr dicendum, ꝙ non voluerit hoc ostendere, quia tunc designarentur personę: nam sup. 3. & Lu. 3. in baptismo Christi notificantur personę: quia dr ꝙ vox patris audita est hic est filius meus, in quo duæ personæ designantur, & dr ꝙ descendit Spiritus sanctus in columbę spẽ. hic aũt cũ de patre, & filio tangat, nihil prius dr de Spiritu sancto. vnde non est satis tutũ dicere, ꝙ designatur per nubem: cum scriptura non dicat eũ designari hic p aliquid, & est dicere sine causa, ꝙ dicamus eum p nubem signari. Sed potius vr dicendũ, ꝙ non fuit hic intentio Dei ostendere Trinitatis effigiẽ, sed solum nonficari Christum esse filiũ Dei. & ad hoc sufficiebat de patre & filio dici, quia cum sint correlatiua, necesse est in vtroq; designationibus vtriusq; vti, ideo dẽ Spiritu Sancto tacitum est: in baptismo aũt dictum fuit de Spiritu sancto, qa fuit valde necessarium: nã magis necessariũ erat, ꝙ ibi appareret Spiritus sanctus in ipẽ columbę quam ꝙ vox patris audiretur, qa Deus volebat notificari, & ostendi Christum populo per Ioannem. nam ad hoc præcipue Ioannes venerat. Io. 1. ego nesciebam eum, sed vt manifestet in Israel: propterea ego veni in aqua baptizans. vt ergo Ioãnes eũ agnosceret dixit illi Deus. ille est sup quem videris in baptismo Spiritum sanctum descendere in spẽ columbæ. eo. c. s. testimoniũ perhibuit Ioannes dicẽs, qa vidi spũm descendentẽ quasi columbã de cęlo, & mã sit super eum, & ego nesciebam eũ, sed qui misit me baptizare in aqua dixit mihi, super quẽ videris Spiritũ sanctũ descendentẽ, & manẽtẽ, hic est qui baptizat in Spiritu sancto: & ego vidi & testimonium phibui, qa hic est filius Dei. debuit ergo tunc apparere Spũs sctus in spẽ colũbę, nunc aũt in transfiguratione nõ fuit aliqua causa necessitatis, vt appareret Spiritus sanctus: nõ non ponit scriptura, ꝙ apparuerit in aliquo. Vnde nõ est dicẽdũ, ꝙ apparuerit in nube, nec in aliquo alio cũ scriptura nõ dicat hoc, neq; appareat aliqua cã vrgẽs. & in vitiũ est ponere pluralitatem sine necessitate.

Quare dicitur filius meus dilectus in quo mihi complacui. Et quòd nemo tam fuit obediens Deo, quantum Christus.
Quæst. LXXXVIII.

QVAERETVR, quare dr filius meus dilectus in quo mihi complacui. Dicendum, ꝙ hoc solus Matthæus expressit, nam Marcus & Lucas solũ dixerunt. hic est filius meus ipsum audite. Mar. 9. & Lu. 9.

Et dicendum, quòd fuit primo ad ostendendum excellentiam Christi. nam dicẽdo, quòd erat dilectus Deo patri, & quòd complacebat sibi in eo, ostendebatur, quòd aliquid valde magnum erat Christus, quia aliàs non diligeretur tam excellẽter a Deo, neq; ille testaretur illum, tam specialiter ab eo dilectum.

& hoc est ad propositum, quia voluit hic Deus ostendere excellentiam Christi, ideo quando plura pertinẽtia ad excellentiam dicerentur, tanto melius erat, & quia eum dilectũ esse a patre valde conferebat ad excellentiam designandam, expressum est illud voce paterna.

Secundo fuit ad ostendendum differentiam eius a nobis. nam nos sumus filij Dei. Io. 1. & prima. Io. 3. & Christus est filius Dei. ille tamen est naturalis filius, & nos adoptiui. & per eum habemus accessum ad Deũ patrem, ideo vt ostendatur differentia ista: dicitur q̃ ille est filius dilectus in quo valde patri cõplacuit. Tertio dicitur hoc (vt quidam volunt) ad respondendum Petro. Petrus enim timebat pro Christo, & ideo volebat, quòd nõ iret in Ierusalem, ne occideretur ibi. vox autem patris abstulit Petro hunc timorem, vocans filium dilectum, quasi dicat, si dilectus Deo est, nõ permittet eum mala pati, nisi hoc ad bonum magnũ sit. Sic dicit Chryso. si enim diligitur ne timeas: nullus. n. eum quem diligit perdit, neque tu æqualiter diligis genitori, quare & si crucifigi vult non contradicas.

Dicitur autem in quo mihi complacui. Primo ad ostendendum vnitatem volũtatis, quia vbi est eadem substantia, est eadem voluntas & placitum. recte ergo patri complacuit in filio, quia pater in filio, & filius in patre est Io. 14. Secundo ad designandum obedientiã. nam sicut Christus inquantum est Deus est patri per omnia æqualis, & sunt eiusdem voluntatis, ita & inquantum est homo est minor illo. Io. 14. est obediens patri per omnia. ad Philippens. 2. factus est obediens patri vsque ad mortem. ista autem obedientia placet valde Deo, quia melior est obedientia quàm victimę. 1. Reg. 15. & quia nullus vnquam homo fuit, tam obediens Deo quantum Christus, nemo tantum Deo placuit quantum Christus. & iste est sensus literæ. Sic dicit Chrysost. neque enim diligit eum, quia genuit solum, sed quia est vnius voluntatis cum ipso. vnde dicitur in quo mihi cõplacui, ac si dixisset, in quo requiesco: quia attendo, quòd omnia quę sunt patris cum diligentia exequitur. Tertio dicitur hoc ad incitandum discipulos ad id, quod sequitur, s. ipsum audite, i. obedite ei, vt autem hoc prompte faciant allicit eos, s. q̃ sicut Christus diligitur a patre, quia complacet ei obediendo in omnibus, ita ipsi si audierint Christum erũt valde dilecti a Deo.

Quare vox ista dixit ipsum audite. *Quæst.* LXXXIX.

QVAERETVR, quare vox ista dixit ipsum audite. Dicendum q̃ primo fuit ad ostendendum, q̃ discipuli deberẽt per omnia obedire Christo, vt nihil eis difficile videretur de eo, quod ille iubebat cum Deus præciperet eum audiendum. & hoc cõuenit valde proposito. nam Deus ostenderat Christum, tam per fulgorem corporis eius, quã per vocem nũc de ipso dictam esse magnæ auctoritatis. ideo restabat, q̃ ei obediretur, quia talis erat, & hoc intulit dicẽs, ipsum audite, ideſt obedite præceptis eius. sic enim Deꝰ fecit circa Moysen. nam Deus non voluit per se dare populo omnia præcepta legis, sed pauca, cętera vero per Moysem. vt autẽ populus crederet Moysi voluit eum facere magnę auctoritatis, & ad hoc locutus est cum eo audiente toto populo, & ex tunc crediderunt quicquid Moyses diceret Exo. 19. s. iam nunc veniam ad te in caligine nubis, vt audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. & ita nũc Christus coram discipulis accepit a patre auctoritatem magnam: & postea dictum est ipsum audite, quasi dicat, iam non est opus, quòd ego loquar vobis dando præcepta, neque respondeam vobis in dubijs vestris, sed quicquid iste dixerit tenete.

Secundo fuit, quia per hoc ostendebatur Christus esse Messias, nam de eo sic prænunciatũ fuerat. Deut. 18 Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, qui autem verba quæ locutus fuerit in nomine meo audire noluerit, ego vltor existã, sed Petrus quando allegauit istam auctoritatem Actu. 3. dixit prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, ipsum tãquam me audietis: recte ergo dicitur hic ipsum audite. Sic dicit Hilarius, dixit ipsum audite, vt ostenderet illum esse quem Moyses prædixerat dicens prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, tanquam me audietis ipsum. & hoc fuit ad plenam testificationem faciendam de Christo, vt ex omni genere testes haberet. Sic dicit Hilarius, sic ergo dominus vndique testes habuit, ex cęlo vocem patris, ex paradiso Eliam, ex inferis Moysem, ex hominibus Apostolos, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cęlestium, terrestrium, & infernorum.

Tertio fuit ad ostendendum, quòd iam non debebat attendi ad legem veterem quam Moyses attulerat, neque ad ęnigmata prophetarum, sed ad Christũ in quo omnia cõplebantur: ille ergo audiendus erat. Sic dicit Hilarius, ipsum audite ac si alijs verbis diceret, recedant vmbræ legales & typi prophetarum, & solum coruscum lumen euangelij sequimini.

Quare nunc in transfiguratione dixit vox ipsum audite, & non in baptismo. *Quæst.* XC.

QVAERETVR, quare nunc in transfiguratione dixit vox, ipsum audite, & in baptismo cum dixisset omnia verba alia tacuit istud, solum dicens in te mihi complacui.

Aliqui dicunt, quòd etiam ibi dictum fuit, sicut in transfiguratione, & tamen euangelista tacuit illud.

Dicendum, quòd non est conuenienter dictum ponere aliquid, quod nec scriptura ponit, neque ex ea colligitur. maxime quia non est verisimile hoc dictũ fuisse, quia tunc cum tres Euangelistæ istud referant, tangeret illud aliquis eorum, scilicet, supra tertio. & Marc. primo, & Lucæ tertio. & tamen nullus eorum hoc dixit.

Dicendum ergo, quòd in baptismo non fuit illud dictum, sed nunc. Et dicũt aliqui, quòd fuit, quia Christus per baptismum venerat ad gratiam realiter conferendum, per transfigurationem autem venit ad gloriam ostendendam, & non conferendam, & quia audire est de eis quæ dicuntur, & non fiunt realiter, non debuit dici in baptismo ipsum audite, quia tunc nihil dicebat, sed efficiebat, in transfigura. autem dici debuit, quia tunc annunciabat gloriam futuram quam non conferebat. sic dicit beatus Thom. de Aqui.

Secundo, vt aliqui volunt fuit, quia illa apparitio, & vox facta in Iordane nulli audita, nec visa est, nisi Ioan. Bapt. qui ostensurus erat Christum populo, & respectu illius non erat opus dici ipsum audite, ideo non dictum est, nunc vero vox audita fuit a tribus discipulis quibus competebat obedire Christo, ideo dictum est ipsum audite.

Sed hoc præsupponit quandam difficultatem, scilicet, quòd soli Ioanni facta fuerit illa apparitio, quod communiter non tenetur, ideo non est standum ei.

Tertio fuit, quia quando fuit illa vox in Iordane, dato quòd audientibus multis dicta fuerit, non erat ibi aliquis qui esset adhuc Christi discipulus, ideo non dictum est ipsum audite, nunc aderant tres discipuli q̃ possent ipsum audire, ideo nunc dictũ est. Quarto fuit quia nõ erat conueniens verbũ istud illi tp̃i. nã anteq̃ Christus baptizaretur, nunq̃ prædicauerat, et mox post baptis-

baptismum non prędicauit: sed statim ascendit in desertum Mar. 1. & ieiunauit 40. diebus Luc. 4. & postea cępit prædicare in Galilęa, ideo non erat tunc opus dici ipsum audite: quia nihil erat, quod audiri posset, qa ille prædicare non volebat tunc. nunc vero semper prædicabat, quia ante hoc semp prædicauerat, & post hoc idem egit. & in his opus erat, quòd ei crederetur: ideo nunc dictum est ipsum audite. Quinto fuit specialiter quantum ad ea quæ pertinebant ad transfigurationẽ. nam ostenderat Christus imaginem gloriæ nunc, cui pater attestatus fuerat vocãs eum filium, & quia multa dubia possent oriri discipulis super conditione gloriæ, vel glorificandorum propter ea quæ viderant, & ad illa forte peterent aliam demonstrationem in corpore Christi, sicut nunc habuerãt, dixit vox ipsum audite, ideſt si in aliquo circa hęc dubitaueritis non petatis iam aliquam ostensionem similem, sed quærite ab eo, & ipse respondebit de dubijs, & quicquid dixerit credite. Sexto & principaliter fuit, quia ostensio facta in iordane solum fuit ad notificandum Iesum quis esset, ideſt, q̃ esset Messias, & filius Dei, vt Io. Bapti. eum principaliter agnosceret, & eo testificante omnes Iudæi etiam, vt colligitur. Io. 1. & dictum est supra. q. 91. ad hoc non erat opus dicere, nisi verba demonstratiua, & non imperatiua: ideo dictum est, hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui. nunc vero facta est ista ostensio non solum ad notificandum Christum, sed etiam ad dandum ei auctoritatem in gestis suis, ideo dictum est ipsum audite, & ista videtur esse præcipua causa.

Quare discipuli audiẽtes vocem hanc ceciderunt in faciem suam ex timore. *Quæst.* XCI.

QVAERETVR, quare discipuli audientes vocem hanc ceciderunt in faciem suam.

Aliqui dicunt, q̃ fuit ex reuerentia quadam. nam audita voce illa erat quædam magna ostensio diuinæ gloriæ, & præsentiæ. nam illa vox a Deo esse significabatur, & quia formabatur iuxta illos, sin nube apparebat Deum esse præsentẽ, ideo ex reuerentia ceciderũt in facies suas, ideſt prostrauerũt se. Sed dicendum q̃ non stat, quia non fuit ex reuerẽtia, sed ex timore. Quod patet, quia litera dicit, quòd ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. & ita timor impulit eos in terram quandiu manserunt sup facies. nam quando Christus voluit eos leuare de terra dixit, surgite nolite timere, solus ergo timor causam præstitit.

Quare discipuli timuerunt, tam grauiter vt in terram caderent. Et quæ sit differentia nou. & vet. testamenti. Et quòd vox illa facta fuit etiam ad terrendos discipulos. *Quæst.* XCII.

SED quæretur quare timuerunt, tam grauiter vt caderent in terram. Dicẽdum, q̃ hoc fuit propter fortitudinem vocis: fuit enim tam sonora vox illa, q̃ nemo potuit illam tolerare, sed cadere coacti sunt, immo putauerunt se morituros. sic enim fuit, quando data est lex iudæis in monte Sinai. nam timuerunt nimis, & dixerunt ad Moysem, loquere tu nobis, & non loquatur dominus ne moriamur Exo. 20. & crediderunt, quòd si vltra continuaretur aliquãtulum vox illa, statim morerẽtur. Deut. 5. si enim audierimus vltra vocẽ domini Dei nostri moriemur. quis est omnis homo, vt audiat vocem Dei nostri viuentis qui de medio ignis loquitur? Dicendum tamẽ, q̃ potuerat ista vox ita suauis formari, q̃ neminẽ terreret, sed lętificaret. nam ista vox erat Angeli, cũ Deus nõ loqueretur, & tamen voces angelorum sunt aliàs suaues, & non multum sonantes: vt quandocunque apparent in corporibus assumptis: ita ergo & nunc. Item patet, quia vox illa quam audierunt iudęi in datione legis, & quam audientes se morituros putauerunt, non fuit æqualis, sed a principio fuit talis, vt tolerari posset: deinde crescebat semper in maius, ita vt fieret intolerabilis: Exod. 19. erat mons omnis terribilis, & sonitus buccinę paulatim crescebant in maius, & prolixius tẽdebatur. ita ergo potuisset vox esse suauis. ita vt non timerent discipuli neque caderent, voluit tamen facere vocem terribilem, ita vt cadere cogerentur.

Sed obijcietur, quòd non debuit esse vox tam terribilis quæ discipulos ad terram deijceret. Primo quia repugnabat hoc ex conditione status. erant enim discipuli in nouo testamento, immo ipsi erant principes huius testamenti. Sed differt istud testamentum ab illo, quia vetus fuit in timore, & seruitute: istud autem est in libertate, & amore. ad Rom. 8. nõ accepistis spiritum seruitutis iterum in timore. & ad Gal. 4. compara ista duo testamenta, sicut filios ancillæ, & liberę, & dicit nos autem filij liberę sumus, qua libertate donauit nos Christus, & istam differentiam ponit latius ad Heb. 12. dicens, non accessistis ad montem terribilem &c. ergo nunc nihil pauoris esse debuit. Secundo repugnabat hoc ex parte finis. nam tota ostensio nunc facta in transfiguratione fuit ad indicandum imaginẽ glorię beatorum, & tamen in illa nullus terror est, sed omnis suauitas, ergo non debuit nunc apparere aliqd terribile.

Dicendum, quòd debuit apparere aliquid terribile, ita vt discipuli caderent in terram. Et dicunt aliqui, quòd hoc fuit. Primo quia discipuli cognouerant se errasse, & hoc in petitione Petri. s. faciamus hic tria tabernacula. Secundo quia nubes lucida operuit eos. Tertio quia vox illa ostendit præsentiam diuinę maiestatis quam non potuerunt tolerare discipuli in carne viuentes. Sic dicit Hieronymus, triplicem autẽ ob causam pauore terrentur: vel quia se errasse cognouerãt, vel quia nubes lucida operuerat eos, aut quia Dei patris loquentis vocem audierant. humana enim fragilitas aspectum maioris gloriæ non sustinet, & toto corpore contremiscens ad terram cadit. quãto enim quis ampliora quæsierit tantomagis ad inferiora relabitur, si ignorauerit mensuram suam.

Sed dicendum, quòd ista non satisfaciũt plene. De primo patet, quia non videtur satis verisimile, quòd propter errorem nunc ceciderint, quia tunc aut ipsi sponte se prostrauerunt cognito errore, aut Deus eos cadere coegit. non quidem primum, quia non cognouerunt ipsi tunc primum errorem suum, immo nõ videntur illum cognouisse quandiu manserunt cũ Christo in monte: quia erant quasi extra seipsos terrore cõcussi, cum potius ex illo fuerit Petro occasio errandi: quia vel propter nimiam admirationem, vel timorẽ, aut aliam causam quæ eum extra mentẽ traheret hoc dixit. Item non stat, quia discipuli non se prostrauerũt sponte, sed coacti sunt cadere ex timore, vt dicitur in litera, scilicet audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Secundum non stat, quia tunc cum solus Petrus errasset petens fieri tabernacula, ipse solus deijceretur ad terram, & tamẽ simul tres delecti sunt. secunda causa, scilicet de nube non stat, vt dicetur infra quæstio. 99. Tertia causa de maiestate Dei visa etiam non stat: cum sępe homines videant hanc maiestatem, & non cadant, ideo non fuit ista tota causa cadendi. Patet hoc in aduentu Spiritus sancti super discipulos in linguis igneis. nam non ceciderunt in facies suas. Actu 2. Si autem dicas, quòd magis

Universidad de Deusto
Biblioteca

gis apparet gloria Domini in voce quam in visione, ideo audita voce contremiscunt homines, & non videndo aliquid.

Dicendum, q̃ non stat, quia aliquando auditur vox Domini in maiestate eius, & non cadunt homines in faciem, sicut in baptismo Christi audita fuit hæc eadẽ vox patris, s. hic est filius meus dilectus &c. supra 3. & Mar. 1. & Luc. 3. & insuper visus est Spiritus sanctus in columbę specie, & tñ nemo ad terrã cadere coactus est: non ergo fit propter hoc solum, sed oportet dari aliam causam. Dicendum, q̃ discipuli nunc ceciderũt propter vocis impetum, & magnitudinem. poterat autem aliter fieri, vt non tremefaceret eos, sed voluit Deus facere eam, ita terribilem. Primo ad ostendendum magnitudinem gloriæ futuræ. nam transfiguratio fuit quædam ostensio futuræ gloriæ: illa autem est G ralis, q̃ excedit omnem facultatem humanam sensibus vtentem, ita quòd nullus sensus potest eam tolerare, ideo ostendit vocem ita terribilem, q̃ audientes cogerentur cadere. & hoc designauit Deus loquens Moysi, quando ille petierat videre faciem Dei Exod. 33. s. nõ videbit me homo, & viuet, i. nullus poterit me videre quandiu viuit. & hoc erat valde conueniens rei quæ ostendebatur. nam sicut ad ostendendam magnitudinem gloriæ monstratus est vultus Christi valde fulgens, sicut sol: ita ad eandem magnitudinẽ fuit conueniens, q̃ vox Dei esset ita terribilis, q̃ non possent eam tolerare discipuli, vt per hoc putarent, q̃ nondũ viderant totam gloriam, neque videre potuerãt. nam si nõ fuisset vox ita terribilis: putassent quidem, quòd H gloria futura esset valde magna: sed non maior quam fuerat eis ostensa in fulgore vultus Christi: & ita crederent, q̃ iam scirent quanta erat gloria in quo multũ detrahebatur ipsi gloriæ, si non putaretur esse maior, quam ipsi viderant, ideo fuit vox ita terribilis, q̃ non possent eam tolerare, vt per hoc appareret, q̃ nõdum vidissent totam Dei maiestatem, neque videre potuissent, cum vnicam eius vocem tolerare nõ potuissent. fuit ergo valde conueniens, quòd esset vox ita terribilis. Secundo fuit ad incutiendum quendam timorem discipulis, qui erat eis conueniens. erant quippe discipuli adhuc imperfecti, & carnales multum habẽtes de conditione iudaica: ad bonum ergo per timorẽ quendam incitandi erant, & quia vox ista dixit, quòd audirent Christum, vt ei per omnia tãquam domino obedirent, & non contemnerent neq; peccarent, fuit conueniens per timorem eos deduci ad hoc. ita enim fuit in datione legis. nam vox terribilis audiebatur, ita vt iudei putarent se morituros. & tamen non fuit, nisi vt timerent Deum, & melius custodirent mandata eius quæ dabantur: Exo. 20. nolite timere. vt enim probaret vos venit Deus: & vt terror illius esset in vobis, & non peccaretis. Tertio fuit & specialiter, vt discipuli non viderent, quando Christus deponeret radios fulgoris. voluit enim Christus, q̃ discipuli non viderent, quando incipiebat transfigurari, neque quando desinebat, cuius causa posita est, supra quæst. 69. & ideo licet essent discipuli cum ipso, quando trãsfiguratus est K fecit, q̃ non viderẽt eum trãsfigurari: & ad hoc immisit eis soporem, sic innuitur Lucæ 9. q̃ Petrus, & qui cum eo erant grauati erant somno, & euigilantes viderunt maiestatem eius. & ita iam trãsfiguratus erat, ideſt habebat iam fulgorem vultus, & vestium cãdorem, quando ipsi euigilauerunt. Sic etiam in depositione radiorum fecit, quòd non viderent quomodo fiebat illa depositio & reditio ad statum pristinum: & ad hoc fecit, quod audita voce caderent in terram, & manerent super facies suas quousque Christus eos de terra leuaret, & ista fuit causa multum conueniens.

Ad primum in contrarium potest dici vno modo, F quòd ea quæ ad vetus testamentum pertinebant erãt data in timore, quę vero ad nouum omnia in tranquillitate. & ita Christus sedens, & aperiens os suum cępit legem euangelicam pronunciare, supra 5. cap. transfiguratio autem non fuit aliquid noui neque veteris testamenti: sed fuit quædam ostensio glorię futurę in qua decuit timorem aliquem esse propter causas dictas: ideo fuit vox terribilis.

Aliter potest dici, quòd licet discipuli Christi futuri essent principes noui testamenti, tamen adhuc retinebant multum de conditione eorum, quæ erant in veteri testamento, quia erant viri imperfecti, & carnales, & per timorem ad bonum deducendi erant, cum autem euacuauerunt istam imperfectionem, manifestabatur eis gloria Dei sine timore. sic fuit in die Pentecostes adueniente Spiritu sancto in linguis igneis, & facto impetu venti magni: Actu. 2. nam tunc nemo eorum cecidit neq; timuit, sed valde lętati sunt, quia iam efficiebantur viri perfecti adueniente Spiritu sancto. Ad secundum dicendum, quòd ille terror nõ repugnauit conditioni gloriæ quæ ostendebatur, sed fuit valde conueniens ad istam ostẽsionem, quia licet in gloria non sit vllus timor, sed plena tranquillitas, tamen timor ille fuit conueniens ad ostendendũ, quòd gloria illa erat valde magna, s. quòd tanta erat, quòd eam tolerare non poterant si deberet tota ostendi, ideſt Deus videri in tota sua maiestate, sed solum viderant quendam fulgorem in corpore Christi, qui ostendebat quendam modum glorię corporum beatorũ, sed maior gloria manebat, cuius imago non ostendebatur. scilicet gloria animæ: vt ergo aliquid maius quã ipsi capere possent supereſſe crederent, fuit cõueniẽs ostendi vocem terribilem, quam non potentes sustinere caderent.

Quare non corruit aliquis in terram in baptismo audita hac voce, sicut nunc in transfiguratione. Quæst. XCIII.

QVAERETVR cum in baptismo Christi audita fuerit ista vox sicut nũc. scilicet hic est filius meus supra 3. & Mar. 1. & Luc. 3. quare non corruit ibi aliquis in terram, sicut nunc.

I Aliqui dicunt, quòd nemo audiuit illam vocẽ, neque vidit illam columbam descendentẽ, nisi Io. Baptiscui fiebat ista ostensio, vt Christum cognosceret. & ita nemo poterat cadere, nisi Ioannes, sed ipsum cadere non erat conueniens, quia si populus hoc videret minoris esset auctoritatis, & putarent forte, quòd a dæmone arriperetur, fierentque omnia dicta, & opera eius suspecta, sicut aliqui calumniari voluerunt Ioanni dicentes, quòd dęmonium haberet, quia vitã tam austeram tenebat supra 11. venit Ioannes non manducans neque bibens, & dicunt, quòd dæmonium habet.

Dicendum, quòd hoc dictum non est satis verisimile, sed pręsupponit aliquid, quod communiter negatur. nam non dicitur ista apparitio, & vox baptismi facta soli Ioanni, sed toti populo astãti: ideo hoc relinquitur. Alij dicunt, q̃ fuit, quia in transfiguratione concurrerunt plura quę timorem incuterent quam in voce audita in baptismo, scilicet, quia hic erat solitudo quędam in qua soli nunc discipuli manebant cũ Christo, ideo erat facile timere. vbi autem Christus baptizatus est multus populus erat: Luc. 3. factum est cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orante apertum est cęlum. Secundo quia erat locus transfigurationis altus. vocatur enim mons excelsus supra in litera, & talia loca sunt magis timoris plena, locus baptismi fuit in plano, scilicet in Iordane.

Tertio,

Tertio, quia locus trãsfigurationis fuit magni silẽtij A cum quibusdam pręambulis, vt patet Exo. 20. & Deuter. 5. vox transfigurationis fuit breuis, s. solum: hic est filius meus dilectus &c. Item quia vox legis non fuit ęqualiter terribilis. nam a principio nõ erat nimis grauis, vnde potuerant Iudæi eam tolerare si non creuisset in amplius. & tñ semper crescebat paulatim: ita vt iam non esset tolerabilis. sic patet Exod. 19. erat mons omnis terribilis, & sonitus buccinę paulatim crescebat, & prolixius tendebatur, vox autem transfiguratio nis fuit tota æqualis, & tota intolerabilis. vnde mox, vt audierunt, & ceciderunt in terram. Item in voce legis timuerunt Iudæi, sed non ceciderunt, in voce autem transfigurationis timuerunt, & ceciderunt. Causa aũt prima differentiæ fuit, quia in datione legis fuit cõueniens timere, sed non cadere, quia timor arcet hominem a malo, & vt non peccarent Iudæi, sed legem custodirent debuit eis incuti timor. Exo. 20. vt enim probaret vos venit Deus, & vt terror illius esset in vobis, & non peccaretis. timor enim est de re terribili tolerabili tñ. cadere autem est ante rem intolerabilem. Deꝰ vero voluit se terribilem iudæis ostendere, vt timerẽt eum, & venerarentur. non tamen intolerabilem, quia tunc non acceptarent legem eius si illam tolerare nõ possent, cum potius ipse ostendat facilem esse legem ad custodiendum: Deut. 30. si aũt putarent Deum esse intolerabilem recederent ab eo deferentes cultum & cæremonias eius: vt patet 1. Regũ 6. quando occisi sunt plurimi de Bethsamitis, quia viderũt arcam Dei, C nam dixerunt, quis poterit stare in conspectu Domini Dei huius? & tunc noluerũt tenere apud se arcam, sed miserunt in Chariathiarim. eo. c. & seq. in trãsfiguratione aũt ostendebatur figura futurę glorię, q̃ non potest tolerari ab aliquo sensu humano pꝓ suã magnitudinem: ideo in ostensione illius debuit esse tãrus terror vocis, vt caderẽt discipuli. vt sic scirent, quòd non sufficiebant sensus sui adhuc mortales ad capiendum illam gloriam. Secundo fuit, quia vox legis a principio fuit satis tolerabilis, & cũ crescet semper in amplius fiebat grauior ad tolerandum, ita vt iam in fine decalogi videretur intolerabilis, vox autem transfigurationis illico fuit intolerabilis, ideo illi dixerunt non loquatur nobis dominus, discipuli autem nihil dicere potuerunt, sed illico ceciderũt. Tertia fuit, quia intentio Dei fuit dare Iudæis legis quandam partem in voce audiente toto populo, & alias partes per Moysem, ita vt putaretur per seipsum illam primam partẽ legis dare. Quare autem voluerit dare aliquid de lege per se in voce, & quare non totam, sed maiorẽ partem per Moysem declaratum fuit Exo. 20. c. volebat etiam, q̃ non desisteret ipse per seipsum, sed ad preces populi, ideo a principio fecit vocem tubę magnam, ita vt a tota multitudine audiretur, & tamen erat tolerabilis. nam si in principio fecisset eam intolerabilẽ peterent, q̃ ille non loqueretur, sed Moyses, & sic nihil de lege Deus daret per seipsum, sed totũ per Moysem, quod non erat conueniens, vt ostensum est Exo. 20. fecit ergo vocem tolerabilem quandiu proposuit decem pręcepta decalogi, quia illa volebat per se proponere, circa finem autem illorum fecit vocem tam duram, q̃ nemo poterat audire, & tunc populus clamauit, q̃ Deus non loqueretur, sed Moyses, & tunc ad preces populi Deus cessauit, qui tamen intendebat aliàs cessare, quia reliquam legem non erat per se daturus, quia tamen si ipse sponte committeret alicui, q̃ daret legem, forte populus non crederet ei, voluit eos tantum affligere voce terribili, quòd ipsi peterent, quòd Moyses loqueretur eis, & non Deus, & ita non possent postea recusare Moysem, vel nõ haberent causam nõ credendi ei. Non fuit autem istis causa cadẽdi, quia anteq̃ vox esset tã terribilis, vt caderẽt

peti-

petiuerunt,ꝙ Deus non loqueretur eis, & tunc Deus ceſſauit.ſi tamen continuaſſet vltra vocem, vel caderent illi,vel morerentur,intendebat tamen Deus deijcere eos ad terram,ideo conceſſit ſtatim,ꝙ nō loqueretur,& ita illi non ceciderunt.diſcipulis autem pauca Deus dicturus erat,ſ. ſolū hoc, hic eſt filius meus, &c. ideo oportebat,quòd ſtatim in principio vox eſſet terribilis,vel nunquam eſſet terribilis:& ſic illico ceciderunt.& dato quòd locutio iſta aliqualiter extēderetur, & a principio non eſſet intolerabilis,non dicerent diſcipuli:non loquatur nobis Deus,ſicut dixerūt Iudæi, quia illi ſciebant, quòd Deus volebat eis dare legem, & ſi per ſe omnia dicturus eſſet nimis moraretur: iō dixerunt,non loquatur nobis Deus,ſed loquere tu nobis,quia ſciebant,quòd multa ſupererant quę nondū fuerant dicta per Deum,& illa petebant dici per Moyſem. diſcipuli autem neſciebant quid Deus dicturus eſſet,& an multum, vel paucum eſſet, & an aliquid dicendum reſtaret,ideo non dicerent, non loquatur nobis Deus,ſed loquere tu.& ſic fuit conueniens,ꝙ diſcipuli nunc caderent,& non dixerūt loquere tu nobis, & non Deus.iudæi autem non debuerunt cadere: & potuerunt conuenienter dicere, non loquatur nobis Deus. Quarto fuit, quia Iudæis non opus erat cadere ad aliquem finem quem Deus intenderet: ideo fecit vocem quæ eos terreret,ſed non quæ deijceret.in trāſfiguratione autem fuit conueniens,quòd caderent diſcipuli, vt occultaretur eis quomodo Chriſtus deponebat radios,ideo vox fuit ita terribilis, quòd eos deijceret.

An nubes lucida quæ obumbrauit diſcipulos terruit eos.Et quæ fuit vera timoris eorum cauſa. Quæſt. XCV.

QVAERETVR, an nubes lucida quæ obumbrauit diſcipulos terruit eos. Aliqui dicunt, quòd ſic, & ſic Hieronymus aſſignans cauſas terroris diſcipulorum poſt nubem,ſ. triplicem ob cauſam pauore terrentur, vel quia ſe erraſſe cognouerant,vel quia nubes lucida operuerat eos, vel quia Dei patris vocem loquentis audiuerāt.Chryſoſtomus etiam dicit, quòd lumen purum, & nubes extenſa ſtuporem præſtabant.

Alij dicunt,ꝙ nubes nihil ad timorem præſtitit,ſed ſola vox.hoc enim litera videtur dicere, nam cum dicitur ecce nubes lucida obumbrauit eos, nihil ſubditī de timore,cum autem dicitur:& ecce vox de nube dicens,ſubditur de timore eorum.

Dici poſſet,ꝙ nubes etiam cauſa eſſet terroris, non ponitur tamen de terrore poſt nubem, quia nubes, & vox ſimul fuerunt, & ita nō potuit eſſe timor prius inductus a nube quàm a voce, ſed idem timor ab vtroque cauſatus eſt.

Sed dicēdum eſt,ꝙ vera cauſa timoris fuit vox quę terribilis nimis fuit.vnde litera ſolam vocē ponit cauſam timoris dicens, & audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam,& timuerunt valde. Quòd autem nubes lucida timorem non afferret patet, quia lucidior fuit vultus Chriſti qui fulgebat, ſicut ſol,& veſtimenta eius fuerunt,ſicut nix,& tñ non timuerūt,nec ceciderunt videntes hęc,ſed admirarentur nimis, ſed potius gaudebant valde, iō nec nubes tremefaceret eos.

Dici tamen poteſt, quòd licet nubes non faceret principaliter ad terrēdum diſcipulos, ſed ſola vox:aliquo tamen modo adiuuabat, non quidem inquātum erat lucida,ſed inquantum inuoluit diſcipulos,& obūbrauit intra ſe. licet exterius eſſet lucida, interius non emittebat radios,ſed potius obūbrabat, & ita ſtabunt dicta Hieronymi,& Chryſoſtomi:& præcipue Hieronymi qui obumbrationē ponit cauſam terroris.Chryſoſtomus autem dicit lumē purum eſſe cauſam quòd minus conuenit rei.

Quare Chriſtus non terruit,& deiecit diſcipulos oſtendendo lucem excellentem quam oculi non tolerarent, ſicut terruit,& deiecit per vocem. Quæſt. XCVI.

QVAERETVR cum Deus vellet terrere diſcipulos ad oſtendendum magnitudinem gloriæ, quam ipſi ferre non poterant, & poſſet terrere oſtendendo lucem ſuperexcellētem quam humani oculi non tolerarent. quare nō fecit, quia ita poterat facere lucem quæ non poſſet tolerari, & deijceret ſicut vocem. Dicendum,ꝙ non factum eſt. Primo,quia forte non poterat eſſe terror in luce, ſicut in voce,nam lux quando fuerit valde excellens non pōt percipi ſenſu,quia corrumpit illum,& tamen non ſtupefacit, vel tremefacit,vt patet in luce ſolis quę eſt maxima.vox autem quādo magna fuerit tremefacit.Ratio eſt ex diuerſitate actionis, quia actio lucis eſt ſpiritualis, vel toraliter vel maxime. actio vocis eſt realis, quia fit per motum,cum concutiatur aer:& ita ex percuſſione aeris qua vox cauſatur interdum per ſolum impetum deijcientur aliqua quæ vocem non ſentiūt. & tñ illa non immutantur ſpiritualiter,ſed mouentur localiter,quod in luce non poteſt fieri:ideo poteſt terrere, & concutere atq; ſic a Deo fieri aliqua quæ viſa deijcerent hominem, ſed non conueniebat nūc talia fieri. Primo quia nō oſtenderetur tunc imago glorię, nam lux glorioſa, licet ſit valde magna,nō affligit neque turbat ſenſum,ſed allicit.lux autem ſenſibilis corrumpit ſenſum ſi ſit excellens, ſed hic debuit oſtendi lux glorioſa,ideo non debuit eſſe terribilis. Secundo, quia ēt ſi poſſet eſſe lux glorioſa quæ pp ſui excellentiā mox hominem tremefaciendo deijceret, non debuit eſſe talis,quia repugnabat intētioni Chriſti. nam ipſe volebat diſcipulis oſtēdere imaginem futurę gloriæ,& hæc erat in luce corporis Chriſti qualis futura erat gloria corporis beatorum.Si aūt ſtatim lux illa appareret terribilis, vt caderent diſcipuli, nihil viderent de imagine futuræ gloriæ,& ita nihil prodeſſet tranſfiguratio,cum nihil oſtenderet,iō quandiu lux durauit quæ erat imago futuræ gloriæ,non timuerūt quicquā diſcipuli,ita vt caderent,ſed delectabiliter videbāt: cū autem ſufficienter viderunt, & voluit Chriſtus,ꝙ ceſſaret transfiguratio,ſuperuenit vox quæ exterritos, & tremefactos deiecit ad terram.& iſte erat ordo conueniens.ſ.vt prius videndo claritatem tantum cognouiſſent de imagine futurę glorię, quantum per ſenſum apprehendi poterat: & poſtea ad oſtendēdam magnitudinē glorię ſuperueniret vox terribilis demōſtrans, ꝙ non poterant ſenſus eorum totam glorię maieſtatē percipere,ēt ſi eis oſtenderetur, & interim ceſſauit tranſfiguratio cū diſcipuli iacerent ſuper terrā. ſic fuit in datione legis, nam quandiu Deus voluit loqui fuit vox ſua tolerabilis iudæis, quando autem voluit eam finire,fecit eam ita terribilem, vt ipſi non potentes eā tolerare peterent,quòd ceſſaret loq. non ergo debuit eſſe terror in claritate vultus,& veſtiū Chriſti, neq; in nube lucida, ſed in voce qñ ceſſaret tranſfiguratio.

Quare Chriſtus tetigit diſcipulos ad leuandum eos. Vnde ſimiliter Daniel ex magnitudine viſionum cadebat ſæpe in terrā, & ad ſurgendum tangebatur ab Angelo. Quæſt. XCVII.

QVAERETVR, quare Chriſtus tetigit diſcipulos ad leuandum eos.

Dicendū,ꝙ primo fuit,vt ſurgerent:fuerunt.n. magno timore concuſſi cū cecidiſſent in terram, & quia aliquā rem terribilē ſibi deſuper impendere putabant non

non audebant ſurgere,& quia ceciderant ſuper facies ſuas,licet non adeſſet aliquid terribile,cum non viderent, poterant ſemper ſic ſtare: & ideo non audebant ſurgere: & ſic conueniens fuit, quòd Chriſtus tangeret eos quaſi per hoc excitans eos ad ſurgendum: innuens nullum iam eſſe periculum.& ideo dixit: ſurgite, & nolite timere. Et patet etiam hoc: quia dicitur in litera,leuantes autem oculos,quaſi dicat, antequā Chriſtus diceret eis hoc,non audebant leuare oculos: quaſi aliquid horribile adhuc circunſtaret eos. Secundo fuit, quia forte per tactum manus Chriſti recuperatæ fuerunt in eis vires amiſſæ.nam ex timore ſolent debilitari membra,ita vt nullę vires maneant homini ad motum,& potiſſimè fit hoc,quando grauis timor ſubitaneus accidit ex aliquo audito,vel viſo.ſic fuit ſæpe Danieli: quia ex magnitudine viſionum timens cadebat in terram,neque poterat ſurgere quouſque Angelus tangeret eum conferendo vires, vt patet Dani. 8.quando apparuit Danieli Gabriel, ſcilicet, cumque loqueretur ad me collapſus ſum pronus in terram: & tetigit me, & ſtatuit me in gradu meo, & ſimile Dan. 9.vidi viſionem hanc grandem, & nō remanſit in me fortitudo, & audiui vocem: & iacebam conſternatus ſuper genua mea vultuſque meus hęrebat terræ,& ecce manus tetigit me,& erexit me ſuper genua mea,& ſuper articulos manuum mearum.ita & nunc diſcipuli ex magno timore vires perdiderant: ita vt non poſſent ſurgere per ſe:tetigit ergo Chriſtus illos,vt ſurgerent tangendo conferens eis vires. Sic dicit Hieronymus: quia vero illi iacebant ipſe clementer accedit, & tangit eos,vt tactu fuget timorem,& debilitata mēbra ſolidentur. Tertio fuit ad atteſtandum magis iſti transfigurationi:nam omnia quę facta ſunt,nūc erant ad oſtendendum magnitudinem Chriſti, ideo fuerūt omnia teſtimonia quæ ſupra habentur, tam paternæ vocis quàm aſſiſtentię Moyſi,& Elię.ita & nūc,quòd tangendo poſſet reſtituere amiſſas vires pertinebat ad magnitudinem potentiæ,ideo conueniens fuit,quòd tangeret diſcipulos. & apparuit excellenter iſta poteſtas,quia mox, vt tetigit eos ſurrexerunt, & ſteterunt pedibus ſicut prius. interdum autem quando Angeli erigebant cadentes non erigebant penitus,ſed aliqua liter,ſicut Dani.10. quando cecidit ſuper faciem ſuā, & vultus eius hęrebat terrę.& dicitur,quòd manus tetigit eum,& erexit ipſum ſuper genua,& ſuper articulos manuum.,& ita nō ſtatuit eum ſuper pedes, quod erat plene erigere. Chriſtus autē plene erexit: in quo ſe maiorem oſtendit Angelis illis qui erigebant cadentes.

Quare Chriſtus dixit diſcipulis ſurgite nolite timere. Quæſt. XCVIII.

QVAERETVR, quare dixit Chriſtus diſcipulis ſurgite nolite timere, quando tetigit eos.

Dicendum,quòd hoc fuit,vt ſurgerent diſcipuli.& primo, quia diſcipuli ceciderant in terram præ timore,& ſi timor ille perſeueraret non ſurgerent. nam putarent,quòd aliquid terribile circundaret eos:ideo dixit, ſurgite nolite timere, ideſt non timeatis quaſi aliquid durum,& horrendum maneat, quia nihil eſt,qđ timere debeatis.Secundo, quia propter magnitudinē timoris ipſi vires perdiderant, ideo ex cauſa oppoſita illas recuperaturi erant,ſ.non timentes. vnde mox, vt dixit eis nolite timere ipſi ſurrexerunt, quaſi nihil mali paſſi fuiſſent.Tertio fuit ad oſtendendum ſe potentem qui talibus non concuteretur. vnde non ſolum non timuit ipſe illam terribilem vocem quæ audita fuerat:ſed etiam timentes,& proſtratos erexit. Quarto fuit, vt oſtenderet verum eſſe, quod vox dicebat, & de ipſo intelligi,ſcilicet hic eſt filius meus dilectus: nam non erat veriſimile, ꝙ ſi ipſe erat ille filius Dei dilectus, de quo vox loquebatur, ꝙ vox patris eum terreret,ſed alliceret.nam pater non terret filios quos diligit,ſed ſeruos.nam filius amat,ſeruus timet. Quinto fuit, quia Chriſtus volebat nunc inſtruere diſcipulos de tacendo ea quæ viderant,ideo voluit prius timorē auferre,& ſic monita audirent,& intelligerēt, quia nimius timor iudicij rectitudinem aufert.ſicut & quælibet alia paſſio.ſic dicit Hieron. primum timor expellitur,vt poſtea doctrina tribuatur.

Quare dicitur,quòd leuantes oculos neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum. Quæſt. XCIX.

QVAERETVR quare dicitur, quòd leuantes oculos neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum. Dicendum, quòd hoc fuit,quia quando diſcipuli leuauerunt oculos nemo erat ibi,niſi Ieſus. nam Moyſes & Elias non erant ibi. Sed non eſt intelligendum, quòd receſſerint quandiu iacebant diſcipuli in terra ſuper facies, ſed prius receſſerunt. nam antequam Petrus diceret Chriſto: Domine bonū eſt nos hic eſſe.receſſerunt illi, vt patet Luc. 9.ſ.& factum eſt cum diſcederent ab illo ait Petrus ad Ieſum,præceptor bonum eſt nos hic eſſe.& tamen Petrus dixit illa verba antequam audiretur vox de nube & caderet ipſe in terrā,vt patet ſupra in litera, & Mar. 9.& Luc.9.

Sed dicetur ſi ante caſum diſcipulorum in terram receſſerant Moyſes,& Elias: fruſtra diceretur nunc, ꝙ leuantes oculos neminem viderūt,niſi Ieſum, quia ſtatim recedētibus illis etiam ante caſum diſcipulorum in terram,manebat ſolus Ieſus.

Dicendum,quòd dicitur,ꝙ neminem viderunt,niſi ſolum Ieſum, quia nunc nouiter ſenſerunt deeſſe Moyſem & Eliam,quod prius non ſenſerant. nam licet receſſerunt antequam Petrus diceret Chriſto faciamus hic tria tabernacula, tamē parum interfuit inter verba Petri, & caſum diſcipulorum in terrā: & iō potuit eſſe,ꝙ nō ſenſerit ante hoc eos deeſſe. nā mox, vt receſſerunt Moyſes,& Elias,dixit Petrus: faciamus tria tabernacula Luc.9.& poſt iſtam vocem,i. dum loqueretur facta eſt nubes obumbrans, & vox de nube quæ terruit diſcipulos, vt caderent. vt colligitur ſupra in litera.& Luc.9.& ita non fuit multum tēpus in quo aduertere poſſent, an illi deerant,& in illo paruo tempore non aduerterunt, quia tanta tenebantur admiratione fulgoris Chriſti, ꝙ in nullum alium aſpiciebāt, cum autem nunc ſurrexerunt videtes circumquaq;, cognouerunt defuiſſe Moyſem,& Eliam. Quod autē prius non cognouiſſent,licet illi iam receſſiſſent apparet:quia quādo Petrus dixit Chriſto,faciamus hic tria tabernacula,iam receſſerat Moyſes,& Elias Luc.9.Petrus tñ neſciebat eos receſſiſſe, quia ſi ſciret non peteret fieri tabernacula pro Moyſe, & Elia. & ſicut tunc nondum aduerterat eos receſſiſſe,ita neque poſtea aduertit:quia ſtatim facta eſt nubes obumbrans, & vox quæ terruit. vt patet ſupra in litera:vnde vſq; nunc nō viderunt defuiſſe Moyſen,& Eliam.

Quare dicitur leuantes oculos. Quæſt. C.

QVAERETVR, quare dicitur leuātes oculos &c. Dicendum, ꝙ hoc dī ad innuendum, ꝙ prius ex timore oculos non audebant attollere:ſed ſuper facies ſuas collapſi erant in terra, nunc autem cum timor ceſſauerit oculos leuauerunt. ſic enim dicitur de Daniele,quādo audita voce cecidit præ timore, quòd vultus eius hęrebat terræ Danie.9. Secundo fuit, quia

forte discipuli leuauerunt oculos ad circumspiciendum vndique, nam cũ nubes operuit eos, & vox terribilis audita est, pauerunt iuxta se esse aliquid terribile, quod superesset de visione præcedenti, & illud nunc sublato timore videre volebant. Vel forte, quia putauerunt, quòd videre possent eum qui vocem formauerat, & hoc innuitur Mar. 9. statim circunspiciẽtes neminem amplius viderunt, & sic oculos leuauerant ad circunspiciendum si viderẽt aliquem ibi quẽ videre vellent. Tertio forte fuit, quia quando vox intonuit, s. hic est filius meus, putabant discipuli præsentes esse Moysem, & Eliam, & dubitarent ad quem eorum ista vox dirigeretur, ideo respexerunt, vt viderent illos, si quid forte speciale appareret tunc in aliquo eorum, propter quod potius de illo crederent vocem illam esse dictam quam de alio, & tunc neminem viderunt, nisi Christum.

Quare dicitur, nisi solum Iesum. Quæst. CI.

QVAERETVR quare dicitur, ꝙ neminem viderunt, nisi Iesum.

Aliqui dicunt, quòd quia ita fuit refertur ab Euangelista. Dicendum, quòd licet ita fuerit, non referret illud Euangelista, nisi aliquid conferret, cum multa omittantur quæ Christus egerit Io 20. & hoc maxime, quia omnes tres Euangelistæ istud tangunt, s. quòd Iesus inuentus fuerit solus, s. postquam audita est vox, vel surrexerunt discipuli de terra.

Est ergo dicendum, quòd fuit. Primo ad ostendendum, quòd de solo Christo dicta fuerit vox: nam cum omnes tres, s. Christus Moyses, & Elias viderentur in maiestate, vt dicitur Lu. 9. possent discipuli dubitare quem eorum vox designasset, cum dixit, hic est filius si omnes tres manerent, ideo post vocem solus Christus inuentus est, vt appareat manifeste, quòd de ipso locuta est vox. Sic dicit Hieronymus, rationabiliter factum est, ne si Moyses, & Elias perseuerassent cum Domino, patris vox videretur incerta cui potissimũ daret testimonium. Et Beda ait, vbi cepit filius designari mox isti discesserunt, ne ad illos paterna vox emissa putaretur. Secundo fuit ad innuendum, quòd lex vetus designata per Moysem, & prophetę designari per Eliam recedebant Christo manifestato. nam officium eorum fuit de Christo prædicere, & eum manifestare, quo facto nihil eis mansit agendum, ideo recesserunt Christo manente, sicut nunc sola lex Christi manet discussis cęremonijs veteribus, & ænigmatibus prophetarum. Sic dicit Hiero. s. Iesum stantem ablata nube, & Moysem, & Eliam euanuisse vident, quia postquam legis, & prophetarum vmbra decesserat, vtrumque in Euangelio reperitur.

Aliæ etiam causæ mysticæ assignantur, s. quòd a principio erant tres, & in fine fuit verus Christus solus, quia confessio fidei in tribus est, & in vno. Etiam recesserunt Moyses, & Elias cum voce, quia lex, & prophetæ cum voce cęperunt, & cum voce desinunt, s. cępit lex in clamore facto in monte Synai Exo. 19. & 20. & cessauit lex, & propherę in voce prædicationis Christi, & discipulorum, vel in voce Christi, quando dixit cõsummatum est infra 27. Sic dicit Ambrosius super Lucam, recesserunt illi cum dominus cępit designari, tres in principio videntur vnus in fine. perfectę enim fidei ergo quasi illi recipiunt in Christi corpus, quia & nos vnum etimus in Christo. Aut fortasse, quia lex, & prophetæ ex verbo, quia autem ex verbo cęperunt in verbo desinunt. sed istæ causæ mysticæ sunt, causa autem literalis est prima.

Quare Christus iussit taceri visionem transfigurationis. Quæst. CII.

QVAERETVR, quare iussit taceri Christus visionem transfigurationis vsque ad resurrectionẽ. Dicendum, quòd primo fuit, quia res ista erat valde magna in qua Christus ostẽdebatur esse filius Dei, & hoc nondum crederetur de ipso, quia nondum in tanta opinione habebatur, cum autem resurgeret, & crederet resurrexisse, nihil erat, quod de eo credi non posset, tunc ergo talia conuenienter de eo prædicarentur, & non prius. Secundo fuit propter scandalum imperfectorum hominum. audientes enim Christũ ad tantam gloriam in trãsfiguratione fuisse exaltatũ, si viderent eum postea crucifixum turbarentur, & discederent. non enim poterant credere tam excelsa de eo quem tam infima, & opprobriosa pati videtent. Sic dicit Hieron. non vult in populos prædicari ne incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantã gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret. Sic etiam dicit Theophilus, ne homines scandalizarentur audiẽtes de Christo tam gloriosa qui eum crucifixum erant visuri. non ergo erat congruum talia de Christo dicere ante resurrectionem, post resurrectionem vero credibile videbatur. Tertio fuit, quia discipuli non erant pro tunc conuenientes annunciatores huius rei. erat enim res ista ardua, & ante aduentum spiritus erant discipuli adhuc infirmi, & paruæ auctoritatis, vt in tanta re eis crederetur, ideo fuit cõueniens subticeri vsque post resurrectionem Christi, & missionem Spiritus Sancti, quando cõfirmati fuerunt discipuli, & facti magnæ auctoritatis. Sic dicit Hilarius, s. silentium etiam rerum gestarum quę viderant imperat, vt cũ essent Spiritu Sancto repleti, tunc spiritualium gestorum testes essent. Quarto fuit etiã propter imperfectionem aliorum discipulorum: nã si istud referri deberet prius reuelandum erat discipulis Christi quam alijs, & tunc sequeretur tristitia, & inuidia, tristitia quidem, quia ipsi non vidissent rem tam iocundam, inuidia autem, quòd alij prelati fuissent eis cum recepti fuissent ad videndum transfigurationem, & ipsi non. Quinto, & specialiter propter Iudam, qui iam dudum malus erat, & proditurus erat Christum, ipse autem volebat ei auferre occasionem ad hoc, aut saltem non præstare eam ex factis suis, & quia si ipse non receptus fuisset ad istam visionẽ magis concitaretur contra Christum, voluit Christus, ꝙ non reuelaretur vsque post resurrectionẽ: tunc enim proditor iam perijsset, & alij discipuli etiam hoc audientes non inuiderent neque tristarẽtur, quia essent perfecti per aduentũ Spiritus Sancti. De his dicit Damascenus hoc prȩcepit dominus sciens discipulos ꝙ nondum sortiti fuerant plenam Spiritus Sancti participationem imperfectos, ne aliorum corda quæ non viderant subuerterentur tristitia, & ne proditor incitaretur ad inuidiæ rabiem. Sexto fuit, & præcipue ne impediretur passio Christi. nam si diuulgaretur res hęc apud Iudęos, crederetur per hoc, ꝙ Christus esset Deus, & nõ auderent neque vellent Iudęi ipsum crucifigere, quod tamen ipse intendebat, & hoc colligitur ex assignatione termini, s. quousque filius hominis a mortuis resurgat. Etiam patet, quia præced. cap. & Mar. 8. simile habetur: nam postquam dixit eis, ꝙ nemini dicerent eum esse filium Dei, subditur quòd dixit eis, ꝙ oportebat eum ire Hierosolymam, & multa pati, & reprobari, & occidi a senioribus, quasi dicat, ꝙ propter hoc non erat publicandum ipsum esse filium Dei ne per hoc impediretur passio sua, & reprobatio a senioribus. Sic dicit Remigius, si maiestas ipsius diuulgaretur in populis, populi impedirent dispensationem passionis eius resistendo principibus sacerdotum, & sic redemptio humani generis retardaretur.

Quare post resurrectionem Christus permisit prædicari transfigurationem. Qui quidem non fecit, aut dixit aliquid eo animo, vt semper taceretur. Quæst. CIII.

QVAERETVR, quare post resurrectionem permisit prædicari transfigurationem.

Dicendum, quòd licet Christus prohibuit istam visionem taceri vsque ad certum tempus: non fuit conueniens taceri semper, quia conueniens erat istam visionem reuelari aliquando, ergo nõ erat tacẽda semper: nec enim fecit, aut dixit Christus aliquid eo animo, vt semper taceretur, cum facta, & dicta sua ad multorum pertinerent eruditionem. ideo quandiu fuit impedimentum aliquod, vt non diceretur debuit taceri. cessante autem impedimẽto potuit dici, & hoc fuit vsque ad resurrectionem Christi: ideo post illam licuit dici, & debet intelligi de resurrectione, ideſt postquam creditum esset ipsum surrexisse. nã si post resurrectionem diceretur, quando tamẽ adhuc esset dubiũ de sua futura, vel facta resurrectione, inutile erat dici, quia tanta res tunc credi non posset.

Sciendum autem, quòd non solum permittebatur discipulis istis post resurrectionem dicere transfigurationem Christi, sed potius obligabantur tunc annunciare illam: quia transfiguratio non facta est solum, propter istos tres discipulos, sed magis propter oẽs credituros, quia si Christus propter hos tres faceret, eis solis hoc diceret, & ostenderet. & tamen Christus dixit omnibus discipulis, & etiam turbis, sunt quidã de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo, quod de trãsfiguratione intelligitur, ideo voluit, quòd aliquando ista res apud multos esset cognita, licet pro tunc non expediebat. & tamẽ non notificaretur, nisi isti qui interfuerant notificarent, ideo tenebãtur isti post resurrectionem Christi cognitam reuelare hæc alijs discipulis Christi, & prędicare illud, sicut cętera gesta eius.

An in vita æterna in sanctis ponantur dotes. Et quomodo sit matrimonium inter Christum, & Ecclesiam ratione dotium. Et vnde prouenerit denominatio dotis. Ea item quæ sit in beatis. Et quòd tam ad animam quã ad corpus eorum pertineat. & quare non dantur sanctis in hac vita. Quæst. CIIII.

QVONIAM autem in transfiguratione Christi apparuit claritas quæ fuit similis dotibus corporũ glorificatorum, & sæpe occasione huius de dotibus supra tactum est, nunc aliquid de eis dicendũ est. & est primo dubium, an in vita æterna in sanctis ponantur dotes.

Aliqui dicunt, quòd non, quia dos datur in matrimonio carnali, & tamen in regno cœlorum non erit tale matrimonium, quia nec nubent neque nubẽtur: sed sunt sicut Angeli Dei, sicut Christus dixit infra 22. & Luc. 20. ergo non erunt ibi dotes. Item dos datur ad sustinendum onera matrimonij, & tamen in matrimonio spirituali maxime in vita æterna, non erunt aliqua onera, aut indigentiæ. ergo non erunt ibi dotes. Item dotes pertinent ad bona exteriora quæ sunt bona fortunæ, & tamen in vita æterna non erit vsus bonorum exteriorum: sed erunt meliora bona quę sunt interiora, ideo non erunt ibi dotes. Itẽ dos datur sponso ex parte sponsæ. sed sancti in vita æterna non gerũt figuram sponsi, sed sponsæ, quia Christus sponsus est, sancti autem sunt membra Christi inquantũ ipsi sunt ecclesia quæ est corpus Christi: & est sponsus eius, ad Ephe. 5. ergo non dantur sponsis dotes. Item dotes secundum iura humana non dantur a patre sponsi, sed a patre sponsæ. dona tamen beatis dantur sanctis a patre sponsi, ideſt a patre Christi Iaco. 1. omne datũ optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum. ergo nõ dantur dotes beatis. Item dotes dantur causa matrimmonij contrahendi, & tamen matrimonium cõtrahitur hic per fidem inter animas fidelium, & Christum. ergo si dotes darentur in spirituali matrimonio, ita darentur nunc sicut in futuro, & non dantur. ergo non dabuntur in futuro.

Dicendum quòd in vita ęterna dãtur beatis aliqua dona quæ dotes appellantur: est enim matrimonium spirituale inter Christum, & animam sanctã: ad Ephe. 5. vbi cum de matrimonio diceretur, ait Apostolus hoc esse magnum sacramẽtum inter Christum, & ecclesiam. & ita matrimonium spirituale est ibi, quod p carnale designatur. & tamen in matrimonio carnali sponsa dotata introducitur in domum sponsi. & tamen sancti introducuntur in domum Christi sponsi sui, quando beatificãtur de qua domo ipse dixit, in domo patris mei mansiones multæ sunt. Ioan. 14. ergo oportet, quòd sancti in introitu ad regnum cęlorum aliquibus dotibus dotentur. Item dotes in matrimonio carnali assignantur ad matrimonij solacium. & tamẽ matrimonium spirituale est delectabilius, & suauius carnali: ergo dotes assignabuntur in illo. Item ornamenta sponsarum pertinent ad dotem, ideſt vocantur dos, vel pars dotis: sed sancti ornati introducũtur in gloriam: Esa. 61. induit me dominus vestimentis salutis, sicut spõsam ornatam monilibus. ergo sancti dotes habebunt, sicut sponsę.

Dicendum tamen, quòd dos secundum propriam & vsitatam significationem inuenitur ī matrimonio carnali, sed in vita æterna nihil tale est, ideo non erunt tales dotes proprie acceptæ: est tamen verum, ꝙ beatis dabuntur quædam dona diuinitus quæ transferunt ad decorem ipsorum, & ista dona a doctoribus vocantur dotes, & diffiniunt sic hanc dotem. Dos est perpetuus ornatus animæ & corporis: vitę sufficiens in ęterna beatitudine perseuerãs. & hæc diffinitio assumitur ad similitudinem dotis in matrimonio carnali. nam hęc omnia inueniũtur in dote carnali: illa enim est ornatus sponsę: quia quælibet bona etiam extrinseca faciunt ad decorem habentis. sic vult Aristot. 1. Ethico. dicens, quòd bona exteriora decorant felicitatem, vt potentia ciuilis & diuitiæ: etiam est vitæ sufficiens, ideſt ad sufficienter sustentandum vitam, vt sponsus, & sponsa alantur, & liberos de matrimonio natos educare possint. Etiam est ornatus perpetuus: quia dos semper pertinet ad sponsam. nam licet durante matrimonio vsusfructus dotis pertineat ad sponsum, quia ipse subit omnia onera matrimonij, tamẽ dominium manet semper apud mulierem, & soluto matrimonio ꝙ mortẽ, vel alias reuertitur semper dos ad vxorem. & ita similitudo est inter vtrãque dotem in diffinitione.

Sed nunc cum constet beatis receptis ad beatitudinem illico dari dona quæ dotes vocantur, est dubium vnde prouenerit ista denominatio dotis.

Aliqui dicunt, quòd nomen dotis non est hic per translationem a matrimonio corporali, vel ab aliquo alio cui proprie, & primo competat nomen istud, sed est nomen principale significans omnem perfectionem, vel ornatum cuiuscũque modi qui potest competere homini. & sic dicimus, quòd aliquis est dotat⁹ scientia, vel virtutibus, aut pulchritudine, vel robore corporis. & sic etiam fęcunditas vteri, vel abundantia filiorum vocatur dos. si patet Gen. 30. quando Lia peperit sextum filium: nam dixit dotauit me dominus

dote

Universidad de Deusto
Biblioteca

dote bona, & sic etiam accepit Ouidius dicens:
Et quacunque potes dote placere place.
Ideſt quacunque perfectione.

Sed dicendum, quòd non eſt hoc comenienter dictum. nam quandocunque aliquod nomen eſt impoſitum ad aliquid principaliter ſignificandum, non cõſueuit transferri ad alia, niſi ſecundum quandam ſimilitudinem quæ ſit ad illa. vnde cum ſecundum primã inſtitutionem nominis dos pertineat ad matrimoniũ corporale, oportet quòd in quacunque alia acceptione retineatur aliqua ſimilitudo ad illud principale ſignificatum.

Dicunt ergo alij, quòd vocantur dotes ipſa dona quæ dantur ſanctis ex ſimilitudine dotis matrimonij corporalis, quia dos proprie videtur dici illud donum, quod in matrimonio corporali datur ſponſæ ex parte ſponſi quando traducitur in domum ſponſi ad ornatum ſponſæ pertinens. Quod patet Gen. 34. vbi Sichẽ filius regis Emor dixit Iacob, & filijs eius, augere dotem, & munera poſtulate, ideſt petite magnam dotẽ pro ſorore veſtra quantumcunque augere voluerit is, & poſtulate etiam pro vobis munera. & ita id, quod ſponſus daturus erat ſponſæ vocauit dotem, & Exo. 22. dicitur ſi ſeduxerit quis virginem dormieritq; cũ ea, dotabit eam, & accipiet in vxorem. quia ſancti ſunt ipſa ſponſa Chriſti, quando introducuntur in vitam æternam vbi eſt domus Chriſti, datur ornatus quidam, & ille vocatur dos.

Sed dicẽdum, quòd non ſtat, quia iura humana ad quorum conſiderationem pertinet ordinare tam matrimonia quam ea quæ in matrimonio dantur, dicunt quòd dos eſt id, quod datur ex parte mulieris viro, ꝓpter onera matrimonij ſuſtentanda, illud vero, quod ſponſus dat ſponſæ vocatur donatio propter nuptias, extra de dona. inter vir. & vxo. c. nuper in §. vltimo. & quaſi per totum titulum, & ita etiam accipitur in ſacra Scriptura, vt 3. Reg. 9. vbi dicitur, quòd Pharao rex Aegypti cepit vrbem Gazer, & dedit eam in dotem filiæ ſuæ vxori Salomonis, & ita accipitur dos vbicũque proprie accipitur. Ita etiam accipitur dos in illis auctoritatibus ſcripturæ in cõtrarium allegatis, quòd ſemper ſit dos ex parte fœminæ, & tamen licet dotes ſemper dentur viris a ſuis vxoribus, interdum viri dãt illas mulieribus, non quidem, ꝓ propter hoc ſit donatio propter nuptias, quia donatio propter nuptias viri eſt, dos autem eſt ipſius vxoris, & ad eam reuertitur, licet vir teneat vſumfructum eius cõſtãte matrimonio, interdum tamen vir conſignat aliquid mulieri in dotem, quod tranſit in dominium vxoris, & ipſa illud dat viro quaſi mulier a ſe ipſa haberet, & ita dotem illam vxor dat viro, & tamen prius accepit eam a viro, vt illam ei dare poſſet. Et hoc fit dupliciter, aliquando ex nimio amore, aliquando in pœnam. Primo modo ſi fœmina eſt pauper, & vir vult eam dotare, vel ſi valde diligit eam, & ideo etiam ſi ſit diues vult dotare illam, & hoc modo intelligitur Gen. 34. de Sichem qui valde diligebat Dinã filiam Iacob, & ideo vt pater, & fratres vellent eam dare illi, voluit ipſe dotare eam, & non ſolum dotare, ſed etiam ipſam dotem aſſignare in quacunque quantitate quam fratres nominarent, & etiam ipſis fratribus, & patri puellæ munera dare voluit, vt ei puellam concederent, cum dixit augete dotem, & munera poſtulate.

Aliquando dat vir dotem vxori in pœnam, ſicut qñ lex cogit iuuenem aſſignare dotem virgini quam defiorauit, quam dotem pater puellæ aſſignare tenebatur, & hoc ſiue accipiat eam in vxorem, ſiue non, & ita accipitur Exo. 22. ſi ſeduxerit quis virginem, &c. & ſic manet, ꝓ ipſa dos eſt quę datur ex parte ſponſæ ipſi viro, vel his qui ſunt ex parte viri ad ſuſtentãtionem onera matrimonij. Sed tũc dicetur quomodo in beatitudine dabuntur dotes beatis, quia ipſi habent ibi locum ſponſæ, & ſponſæ non datur dos, ſed ipſa dat dotem viro?

Dici poteſt vno modo, ꝓ vere dantur dotes a patre ſponſæ, & non ſponſi pater. pater enim Chriſti eſt ſola perſona prima in diuinis. pater autem ſanctorũ nõ eſt ſola perſona prima diuina, ſed tota Trinitas, quia ſicut tota Trinitas eſt vnicus Dominꝰ noſter, & creator, ita ipſa tota eſt pater noſter. nam pro tanto Deus eſt pater noſter, quia creauit nos, & poſſidet, & fouet, & diligit. Deuter. 32. nunquid non ipſe eſt pater tuus qui poſſidet te, fecit & creauit te. & quoniam tã creatio quam poſſeſſio, quam amor Dei ad nos communis eſt tribus perſonis, & non diſtinguitur ibi ratio perſonæ, quia hoc ſolum ſit quãtum ad actus notionales qui ſunt iter ipſaſmet perſonas. tota ergo Trinitas eſt pater noſter, & non ſpecialiter vna perſona. & tamen tam beatitudo quàm dotes dantur beatis non ſpecialiter ab vna perſona, ſed ſimul a tota beata Trinitate quę eſt vnus Deus, ideo dantur dotes a patre ſponſæ, & non a patre ſponſi, quia pater ſponſi non eſt tota Trinitas: nam Trinitas neque gignit, neque gignitur. diſtinguũtur ergo pater ſponſi, & pater ſponſæ, & qa dantur hęc a patre ſponſę, ideſt beatorũ qui ſunt ſponſa, ideſt Eccleſia, ſeruatur hic proprie ratio dotis, quia datur ſpõſa dotata ſponſo, & dotata fuit a proprio patre, & non a patre ſponſi.

Alio modo poteſt dici non accipiendo diſtinctionem patris ſponſæ, & ſponſi, quòd ſponſus ſit Deus, i. tota Trinitas, & tunc ſponſus non habet patrem, & ipſemet eſt qui dat dotem ſponſæ, quam ſimul in ſponſam, & in filiam habet: & tamen dat ſponſus hic dotem ex nimio amore ad ſponſam, cum dupliciter ſpõſus dotet ſponſam, licet illa alias det dotem ſponſo. & quia nemo tantum diligit ſponſam ſuam, q̃antum Deus Eccleſiam, cum exemplo huius, viri moneãtur diligere vxores: Ephe. 5. viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam, ipſe dotat ſponſam. & ita nunc ſponſus dotat ſponſam non in pœnam, ſed ex amoris magnitudine.

Ad primum dicendum, quòd in regno cœlorum non erunt nuptiæ, & conſequenter non erit ibi dos iſta quę eſt in matrimonio carnali, ſicut non eſt matrimonium carnale. erit tamen dos ſpiritualis, ſicut matrimonium eſt ſpirituale.

Ad ſecundum dicendum, ꝓ dotes matrimonij carnalis ſunt ad ſuſtinendum onera, quia in matrimonio carnali ſunt onera, i. inopię, & miſerię, in ſpirituali autem matrimonio in gloria non erit aliqua inopia, aut onera, quia abſterget Deus omnem lachrymã ab oculis ſanctorum, & non erit ibi fletus, neque dolor, neq; cadet ſuper illos ſol, neque vllus ęſtus. Apo. 7. ideo dotes illius matrimonij non erunt ad ſuſtentanda onera, ſed ad delectandum poſſidentes.

Aliter poteſt dici, ꝓ dotibus competit per ſe ſolatium præſtare, quia hoc eſt, quod per dotes efficitur, per accidens autem competit dotibus, ꝓ per eas remouearur, ſonus matrimonij, quod per dotes tolerabilius efficitur: nam efficere per ſe competit rei, tollere autem per accidens: ſic eſt de gratia cui per ſe competit facere iuſtum, ſed per accidens eſt, ꝓ de impio fiat iuſtus, ideſt, quòd impius fuerit ille qui iuſtus efficitur. quamquam ergo in matrimonio ſpirituali cõſummato, quod erit in beatitudine, non erunt aliqua onera, ſed eſt ibi ſumma iocunditas, erit ibi ratio dotis, quia res inuenitur vbi eſt actus eius proprius, & directus, licet non ſit ibi id, quod eſt ei per accidens, & quia actus dotis etiam in matrimonio carnali eſt ſolatium præſtare, & hoc ſumme inuenietur in beatis, erunt

erunt ibi dotes, licet actus per accidens, ideſt alleuiare onera non inuenietur ibi, cum iam nulla onera ſuper ſint.

Ad tertium dicẽdum, ꝓ dos, vt eſt in matrimonio carnali eſt in bonis fortunę, dos tamen vitę ęternę nõ eſt dos matrimonij carnalis, ſicut nec eſt ibi matrimonium carnale, ideo nunc dos conſiſtit in bonis fortunæ, quia iſta bona vtilia ſunt ſecundum præſentẽ ſtatum, in futuro autem non erunt iſta bona vtilia, quia nõ erũt neceſſitates illæ quibus ſuccurritur per vſum iſtorum bonorum, ideo non erit ibi dos in talibus bonis, ſed in alijs longe melioribus ſecundum conditionem illius ſtatus.

Alij dicunt, quòd in matrimonio ſpirituali requiritur interior decor. ſicut dicitur in Pſal. 44. omnis gloria eius filiæ regis ab intus: in matrimonio autem corporali, quia conſiſtit in actibus exterioribus requiritur decor exterior. vnde non oportet, ꝓ dotes iſtæ tales aſſignentur in matrimonio ſpirituali, ſicut in corporali.

Dicendum tamen, quòd licet verum ſit, ꝓ matrimonium ſpirituale cum pertineat ad ſpiritum pertineat ad actus interiores principaliter, tamẽ etiam pertinet ad actus exteriores, cũ in beatitudine in qua matrimonium ſpirituale conſumatur perficiatur homo interius, & exterius, & ideo dotes in matrimonio ſpirituali tam ad corpus quam ad animam pertinent, in matrimonio autem corporali ſolum pertinent ad res corporales, & tamen hoc differt, quia in matrimonio ſpirituali beatitudinis, ſiue ſit ſpiritualis, ſiue corpõralis dos ſemper eſt interius, ideſt in ipſo homine, in matrimonio autem carnali omnis dos eſt extra hominẽ, ideo in matrimonio carnali omnis dos eſt extra hominem, & conſiſtit in ſolis bonis fortunæ, in matrimonio autem ſpirituali, ſiue ſit dos corporalis, ſiue ſpiritualis non eſt in bonis fortunæ, quia omnia talia ſunt extra hominem.

Ad quartum dicendum, ꝓ dos in ſpirituali matrimonio cum ſit trãslata ex carnali matrimonio tenet aliquam eius ſimilitudinem, dos aurem ibi, licet detur ſponſo ex parte ſponſæ, ita vt cedat ſponſo quantum ad vſum fructum conſtante matrimonio, tamen quantum ad proprietatem, ſiue dominium eſt dos ipſius ſponſæ, & ita in ſanctis ſit, quia ipſi ſunt ſponſa, & dos eſt eorum, & datur ſponſo eorum, ideſt Chriſto, quia quicquid perfectionis, & gaudij in ſanctis eſt, cedit in gloriam, & honorem Chriſti, & tamen quantũ ad proprietatem eſt ſponſæ, ideſt ſanctorum, ſiue eccleſiæ triũphantis, quia iſtę perfectiones realiter ſunt accidentia quædam ſanctorũ, & formaliter eos exornant. Ad quintum dicendum, ꝓ dos datur ſanctis qui ſunt vt ſponſa, non a patre ſponſi, ideſt a patre Chriſti, ſ. Deo patre qui eſt pater ſponſi, ſed a patre ſponſę, ideſt a tota Trinitate quę eſt pater ſponſę, vt ſupra declaratum fuit, & ſic reperitur ibi propria ratio dotis.

Ad ſextum dicendum, ꝓ ſanctis in hac vita dantur aliqua dona a Deo, ſed non vocantur dotes. Primo quia licet in præſenti ſit matrimonium ſpirituale, non eſt tamen firmum, cum poſſet quilibet ſanctus retrocedere, & malus effici, & iam non eſſet ſponſa, dos autem eſt ſponſæ propter ſponſum, ſicut in matrimonio carnali datur dos ſponſo, vt ſuſtẽtet onera matrimonij. ergo quando non eſt matrimonium firmum non ſunt dandæ dotes, in introductione autem ad vitam ęternam dãtur dotes, quia ibi matrimonium firmatur, ideo nunc in matrimonio iſto dotes non dantur. Secundo quia dos aſſignatur ſponſę, quando traducitur in domum viri. nam in matrimonio carnali, licet dos promittatur in ipſa deſponſatione, tamen nõ traditur tunc, ſed quando conſummatur matrimonium, & traducitur in domum ſponſi, vt dotata eat, ita in matrimonio ſpirituali quandiu hic manetur (licet matrimonium ſpirituale habeamus cũ Chriſto, & maxime quantum ad illos quos eligit ante mundi conſtitutionem, vt eſſent ſancti, & immaculati cum eo) tñ non traducimur in domum ſponſi, quia quandiu viuimus peregrinamur a Domino 2. Corinth. 5. cum autẽ transferemur in vitam ęternam, tunc ſponſa traducetur in domum viri, & tunc dotabitur, ideo dona quæ tunc dabuntur vocantur dotes, quæ autem nunc dantur non vocantur dotes. Et iſta eſt potior ratio ꝙam præcedens. nam ſi ſtatim, vt matrimoniũ eſſet ratum darentur dotes, & propter hoc non darentur hic, quia non eſt ratum matrimonium, darentur dotes illico decedentibus in charitate, quia illi pertinent ad vitam æternam, & ſic exiſtentes in purgatorio dotes haberent, quia illi firmi manẽt in matrimonio ſpirituali contracto cum Chriſto, & tamen ibi dotes non habent, cum exiſtẽtes in purgatorio nihil habeant beatitudinis, ſed ſolam pœnam, & ſpem beatitudinis certam, quando autem traducentur in domum ſponſi, ideſt in vitam æternam, tam beatitudo quam dotes eis dabuntur.

An beatitudo, & dos ſint idem, & in quo differunt. Et quomodo beatitudo perfectiones omnium generum eminenter contineat. Quæſt. CV.

QVAERETVR de habitudine beatitudinis ad dotem, ſ. an ſint idem, vel in quo differunt. Aliqui dicunt, ꝓ ſunt idem, quia dos eſt ornatus animæ, & corporis in æterna beatitudine iugiter perſeuerans, ſed perſeuerat in æternum beatitudo in eo cui datur, & eſt ornatus animæ, & corporis eius. ergo dos eſt ipſa beatitudo. Itẽ dos in matrimonio carnali eſt illud ꝓ quod ſponſa delectabiliter iungitur ſponſo, ſed in ſpirituali matrimonio beatitudo eſt, id qđ lętificat ſponſam in vnione ad ſponſum, ergo beatitudo eſt dos. Item ſecundum Auguſt. viſio eſt tota ſubſtantia beatitudinis, & tñ viſio clara ponitur vna de dotibus. ergo dos eſt ipſa beatitudo. Item fruitio facit hominem beatum, fruitio tñ eſt dos. ergo idem ſunt. Item beatitudo eſt ſtatus omniũ bonorum aggregatione perfectus, vt ait Boe. 3. de conſola. Proſa 2. ſed ſtatus beatorum perficitur ex dotibus. ergo dotes ſunt beatitudo. Dicendum, ꝓ vt aliqui volunt, beatitudo, & dos idem ſunt realiter, ſed differũt ſm rationem, quia dos reſpicit ſpirituale matrimonium, quod eſt inter Chriſtum, & animam, beatitudo autem non. Sed hoc non poteſt ſtare, quia beatitudo conſiſtit in operatione, dos aũt non eſt operatio, ſed qualitas quædam, vel diſpoſitio hominis, ideo ẽt non poſſunt eſſe idem realiter. Item beatitudio ineſt homini ſm illud, quod eſt potiſſimum in eo, vt colligitur 1. Ethi. potiſſimum autem hominis eſt in intellectu 9. & 10. Ethi. dos tñ ponitur in corpore, ergo dos, & beatitudo non ſunt idẽ realiter. Eſt igitur dicendum, ꝓ beatitudo, & dos realiter differunt, quia beatitudo eſt ipſa operatio ꝑfecta qua aĩa Deo coniungitur, & eſt operatio voluntatis, dotes aũt ſunt habitus, vel diſpoſitiones, vel q̃cunq; alię qualitates quæ ordinantur ad hanc operationẽ perfectam, & ita dotes non ſunt eſſentialiter, aut realiter ipſa beatitudo, neq; ẽt ſunt partes eius, ſed ſunt aliqd prędcedens beatitudinem, & ornatum ad eam. Ad primum dicendum, ꝓ proprie loquendo dos nõ eſt aliquis ornatus aĩæ, quia ornatus eſt aliqd manens, vel appoſitũ aĩę quaſi ſit decor eius, beatitudo aũt non eſt ornatus, ſed aliquid ꝓueniens ex ornatu, cum operatio quędã ſit, & ita nõ eſt quaſi aliquid inſiſtẽs aĩę, ſed quaſi aliqd ꝓueniens ab ea, ſicut eſt oĩs operatio. Ad

ſecun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundũ dicendum, ꝙ dos proprie est id, per qđ spon- F
sa delectabiliter vnitur sponso qñ traducitur, beatitu-
do aũt non est aliquid, qđ ordinetur ad vnionem spõ-
sę ad sponsum, sed est ipsa vnio, quia operatio intelle-
ctus qua aĩa immediate attingit Deum, & vnitur sibi,
est ipsa beatitudo, & ista est vnio ad Deum, & non est
aliud qđ delectabiliter vniatur Deo, quia id quo dele-
ctabiliter aĩa Deo vnitur non est ipsa vnio, vel opera-
tio, sed aliquid ordinatum ad istam operationem, &
istud est dos. Ad tertium dicendum, ꝙ fruitio aliquo
mõ nominat dotem, & aliquo mõ beatitudinem, qa
põt accipi vno mõ pro ipso actu videndi Deum, &
tunc visio non est dos, sed beatitudo ipsa, alio mõ po-
test accipi visio ipsa pro habitu intellectus a quo eli- G
citur illa operatio videndi, siue sit habitus creatus in-
fusus intellectui, siue sit lumẽ glorię habitualiter ma-
nẽs in intellectu, quo intellectus est capax essentię di-
uinę tanquam formę intel. per q̃ acuetur, q̃ alias non
posset capere, sed solũ quãdam eius ęquiuocam simi-
litudinem. & ille habitus, siue lumen collatũ intelle-
ctui habitualiter manẽs non est ipsa beatitudo, sed or-
dinatum ad beatitudinem, & illud est dos, quia dos p̃-
cedit ad beatitudinem, & tñ vocatur visio, quia siue
sit habitus, siue sit lumen facit ad actualem visionem.
vnde qñ dicimus visionem esse dotem, non dicimus
absolute visionem, sed claram visionem, vt intelligat, H
ꝙ magis volumus significare lumẽ quo perficitur in-
tellectus ad videndum, q̃ ipsum actum videndi. Ad
quartũ dicendum, ꝙ ẽt fruitio accipitur vno modo
pro actu fruendi qui est actus voluntatis, alio mõ pro
habitu, vel perfectione data qua potentes sumus frui,
& disponimur immediate ad fruendum. Accipiendo
primo modo fruitio est ipsa beatitudo realiter. Acci-
piendo secundo mõ est aliquid ordinatum ad beatitu
dinẽ, & tunc fruitio est dos, sicut clara visio, quia non
sunt partes beatitudinis, sed aliqua præcedẽtia ad bea-
titudinem. Ad quintum dici põt vno modo, ꝙ beati-
tudo ſm essentiam aliquid vnum simplex est, id est a-
ctus intellectus, & tñ ſm eminentiam continet perfe-
ctionem omnium bonorum. sicut enim Deus vnus,
& simplex existens continet perfectionem omnium I
entium eminenter, id est non ſm limitationẽ qua in-
ueniuntur singula bona in suis generibus, vel specie-
bus, quia tunc tot essent realiter bona quot essent mo-
di continendi bonitatem, ita cum beatitudo sit sum-
mum bonum humanum, continet eminenter omne
bonum hominis, & quia homo potest participare va-
rijs bonis, necesse est, ꝙ in beatitudine contineantur
omnia illa bona, & quia beatitudo est aliquod vnum
bonũ, illa vero quibus homo participare potest sunt
varia, necesse est, ꝙ contineãtur oĩa illa vnitiue in bea
titudine, & hoc est continere eminẽter, ideo licet bea
titudo sit status omnium bonorum aggregatione p-
fectus, non est necesse, ꝙ multa simul bona sint, sed
ꝙ in vno includatur virtus multorum perfectius quã
si multa simul essent quę realiter distincta sunt, & tũc
non est necesse dotes quæ sunt multæ esse partes bea- K
titudinis. Aliter potest dici, ꝙ licet dotes quæ realiter
sunt multę faciant ad beatitudinem, non sunt tñ rea-
liter ipsa beatitudo, nec etiam partes eius quasi beati-
tudo consistat realiter ex multis concurrentibus in
vnum, sed sunt aliquid præcedens ad beatitudinẽ di-
sponens ad illam. Et quando dicitur, ꝙ status bono-
rum perficitur ex dotibus, dicendum ꝙ nõ perficitur
ex dotibus quasi integrantibus beatitudinem, sed ad
illam disponentibus, & tunc non poterunt esse dotes
ipsa beatitudo, quia sunt aliquid prius ea,

An in Christo sint dotes. Et quæ vniones de Christo cum quibus dicantur. Et quòd ecclesia dupliciter accipitur, cuius totum bonum est a Christo. Quæst. CVI.

QVAERETVR, an in Christo sint dotes. Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia sancti conformantur Christo in gloria. ad Phil. 3. qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, & tamen sancti habent dotes. ergo Christus dotes habet, cum in corporibus nostris claritas futura dicatur dos, & tñ illa est similis claritati corporis Christi. Item dotes inueniuntur in sanctis inquantũ sunt sponsę, vel spon sa in spirituali matrimonio, in Christo tñ est quoddã spirituale matrimonium, quod est sibi singulare, idest duarum naturarũ in vna persona, & quantũ ad istud matrimonium dr̃ natura humana in Christo esse de-sponsata verbo diuino, vt patet in Glo. Psalm. 18. ſ. in sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquã sponsus, &c. & Apoc. 21. sup verbo, ecce tabernaculũ Dei cum hominibus. ergo Christo competit habere dotes. Item vt dicit Aug. lib. de doc. Christia. iuxta regulam Ticonij propter vnitatẽ corporis mystici quæ est inter caput, & membra, nominat se Christus non solum sponsum, sed etiam sponsam. Isa. 61. quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatã mo nilibus suis, & tñ sponsæ competunt dotes. ergo Christo saltem inquantum est sponsa dotes assignabũtur. Item omnibus membris ecclesiæ debentur dotes, cũ ecclesia sit sponsa, & tñ Christus est membrum ecclesiæ: ergo debetur ei dos. Patet hoc 1. Corinth. 12. vos estis corpus Christi, & membra de membro, vbi dicit Glo. idest de Christo. ergo Christo debentur dotes. Item dotes animæ ponuntur esse fruitio, & visio, & tñ istæ sunt in Christo. ergo ille dotes habet. perfe-ctius enim ille videt quam cęteri, & abundantius fruitur atq; suauius quam singuli. ergo dotes habet. Dicendum, ꝙ circa hoc est duplex opinio, quidam dicunt, ꝙ in Christo est triplex vnio. Vna qua vnit Deo per coniunctionem amoris, alia dignatiua qua huma na natura vnitur diuinæ, tertia qua ipse Christus vnit ecclesiæ. dicunt autem, ꝙ quantum ad primas duas vniones cõpetit Christo habere dotes proprie sub rõ-ne dotis, quantum ad tertium dicunt, ꝙ habet excel-lentissime id, quod est dos, non tñ sub ratione dotis, quia in hac tertia coniunctione Christus est, vt spon-sus, & ecclesia, vt sponsa, dos tñ competit sponsę, quia licet sit viri quantum ad vsufructum, tñ quantum ad proprietatem, & dñium est mulieris. Sed dicendum, ꝙ non stat primum, idest, ꝙ in duabus primis vnioni-bus sint dotes proprie in Christo, quia ad hoc requiri-tur matrimonium, cum dos non detur nisi in matri-monio, sed in vnione qua vnit Christus patri per amo rem, non est matrimonium, quia in matrimonio est subiectio sponsæ ad sponsum, & tñ inter personas di-uinas est omnimoda ęqualitas. ideo non est ibi habi-tudo matrimonialis vnius personæ ad alias, & conse-quenter neq; in tali vnione erit rõ doris. Item in secũ-da vnione quæ est naturę humanę ad personam diui-nã non est matrimonialis dos. primo quia vbi est pro-prie desponsatio, est conformitas naturę inter spon-sum, & sponsam, & tñ inter verbũ diuinum, & naturã humanam non est naturæ conformitas, ideo non est ibi ꝓprie desponsatio, & consequenter neq; dotes ꝓ-prie erunt. Sedo quia inter sponsum, & sponsam est di stinctio personalis, & tñ in Christo nihil est distinctũ personaliter, sed vnica persona est Dei hominis, & tñ persona filij Dei est sponsus Io. 3. qui habet sponsam sponsus est. ergo cum non inueniatur ibi aliqd aliud ꝓsonaliter distinctũ, non est desponsatio inter diuinũ verbũ, & naturam assumptam, & consequenter neq;
erit

erit ibi dos. Tertio patet, quia dotes dantur, qñ sponsa
de nouo traducitur ad domum viri, & sic pertinẽt ad A
sponsam nouiter coniunctam sponso, ista aũt nouitas
non inuenitur inter naturam assumptam, & verbum,
quia nunquam fuit tps quo illa natura humana esset,
quin esset perfectè vnita verbo diuino. ergo nõ com-
petunt ei dotes. Item qũocunq; Christus consideret,
vr̃ ꝙ non competat ei dotes habere, quia nõ est eius-
dem dotes dare, & habere, vel recipere, & tñ Christus
est qui dat spirituales dotes. nõ ergo habet ipse dotes.
Dicendum igitur, ꝙ dos potest cõsiderari dupliciter,
ſ. aut quantum ad id, qđ est ipsa dos, aut quantum ad
rationem propriam dotis. Primo modo dicendum, ꝙ
dores inueniuntur in Christo excellentius quã in cę- B
teris hominibus. nam in alijs beatis erit claritas corpo-
rum, & impassibilitas, agilitas, & subtilitas, manifestũ
est tñ, ꝙ oẽs istæ perfectiones inuenientur multo ex-
cellẽtius in corpore Christi, quam in alijs hominibus,
tum quia est vnitũ personæ diuinæ, tũm quia fuit in-
strumentum immediatũ nostræ redemptionis, & in
eo debet inueniri participatio retributionis meritorũ
hominis Christi, cum hoc proprie fuerit, qđ Christus
pro se meruit, ſ. gloriam corporis, & ita solemus cõ-
ter dicere, ꝙ Christus habet dotes, & ꝙ aliqñ vsus est
actibus dotiũ, vel similibus. Accipiendo scđo mõ do-
tes nõ competunt Christo, quia dos importat matri-
monium, & subiectionem, in Christo autem non re- C
periuntur istę rõnes, ideo dos quantum ad rõnem do-
tis non inuenitur in Christo, in beatis autem cęteris
inuenitur ſm propriam rationem dotis, non tñ ideo
est putandum reperiri in eis perfectius, quia ratio do-
tis propria importat aliq̃ imperfectionem, ſ. subiectio
nem quæ in sanctis est, in Christo autem nõ potest es-
se. Ad primum dicendum, ꝙ in Christo erit perfecta
claritas corporis, & in nobis erit quædam conformi-
tas ad illam, quia licet nemo beatorum tam intẽsam
claritatem habebit, sicut Christus, tñ quilibet habe-
bit claritatem ſm quam imitetur Christũ, & ꝓp hoc
in transfiguratione ipse ostẽdit in corpore suo nimiã
claritatem, & de hac dr̃, ꝙ reformabit corpus humili-
tatis nostrę, idest corpora nostra quę nunc sunt humi-
lia, idest imperfecta ꝓp conditiones mortalitatis, & cę D
teras imperfectiones, tunc vero conformabuntur cor
pori claritatis eius, idest habebunt corpora nostra ali-
quam claritatem, sicut corpus eius, licet non æqualẽ,
& illa claritas corporis Christi est materialiter dos,
sed non est in eo ſm propriam rationem dotis, & sic
conformantur corpora nostra corpori Christi non in
ratione dotis, quia non est idem modus habendi per-
fectionem in nobis, & in illo, sed in eo, quod est dos
materialiter. Ad ſm dicendum, ꝙ eo modo quo repe-
ritur matrimonium in Christo, reperitur ratio dotis,
inter verbum autem diuinum, & naturam humanam
coniunctam ei, non inuenitur proprie ratio matrimo
nij, aut desponsationis, quia ad hoc necessario requi-
ritur distinctio personalis quæ non est inter verbum, E
& naturam assumptam, quia illa non habet persona-
litatẽ aliquã, sed est suppositata suppositabilitate ver-
bi, & ideo nec est proprie sponsa, habet tñ aliquam cõ
ditionem sponsę, ſ. inseparabiliter vnitur verbo diui-
no, sicut sponsa sponso, & quia subditur verbo, & per
illud regitur, sicut sponsa subest sponso, magis tñ se
habet illa in hac coniunctione, vt anima ad corpus,
quam vt spõsa ad sponsum, licet neutra habitudo ibi
perfectè habeatur, quia verbum non est tanq̃ forma
respectu naturę assumptæ. Ad tertium dicendum, ꝙ
Christus proprie est sponsus, licet non respectu huma
nitatis assumptæ, sed respectu ecclesię, quia in hac cõ-
iunctione reperitur distinctio personarum, & omnia
quæ requiruntur ad matrimonium proprie dictum,

sponsa tñ non dr̃ Christus quantum ad seipsum, sed A
inquantum assumit sibi interdum personam sponsæ
suę, ſ. ecclesiæ q̃ ei coniũcta est spirituali matrimonio,
& eo modo quo Christus nomen sponsę accipit non
est inconueniens dari ei dotes, & tñ, quia valde large
hoc dr̃, erit valde improprie dictum, ꝙ Christus do-
tes habeat. Ad quartum dicendum, ꝙ ecclesiæ nomẽ
dupliciter accipitur, vno modo nominat solum cor-
pus mysticũ, quod Christo vnitur tanq̃ capiti, & tunc
ecclesia habet solum rationem sponsę, & non sponsi,
& tunc Christus non est membrum, aut pars eccle-
się, sed est aliquid extra ecclesiam, & supra illã, quod
est caput influens omnibus ecclesię membris, & tũc, B
sicut nec Christus est membrum ecclesiæ, ita neque
pertinebit ad eum ratio sponsę. Secundo modo accí-
pitur ecclesia, vt nominat caput, & membra coniun-
cta, ita vt sit corpus integrum cuius caput sit pars, &
qñ Christus semper est caput ecclesię, erit tunc Chri
stus pars quędam ecclesię, & membrum ecclesię, in-
quantum habet distinctum officiũ a cęteris partibus,
& membris, ſ. influere alijs vitam, & sensum, licet isto
modo q̃q̃ Christus dicatur proprie caput, nunq̃ pro-
prie dr̃ membrum, ratio differentiæ est, quia caput im
portat principalitatem, & causam, cum competat si-
bi influere in cęteras partes, ista autem est ratio perfe-
ctionis, ideo Christo competit proprie, licet aliàs ca-
put sit pars, sed hoc accidit ad rationem capitis, mem-
brum autem ſm rationem suam dicit partem, & im-
perfectionem, in Christo autem bonum spirituale ad
quod pertinent dotes, non est partitum, sed integrũ,
& totaliter. vnde ab ipso est totum bonum ecclesiæ,
nec est aliquid maius bonum suum simul cum bono
ecclesię, quam bonum suum solum, cum non addit
aliquod bonum ecclesia a bono eius, sic tñ accipiẽdo
ecclesiã non nominat sponsam, sed spousum, & spon-
sam, prout per coniunctionem spiritualem est ex eis
vnum effectũ. vnde licet Christus posset dici aliqualí-
ter (saltem large) membrum ecclesię, non tñ dr̃ aliqñ
membrum sponsę, quia nõ est pars illius ecclesię quę
est solum sponsa, & tñ dos ad sponsam pertinet. ergo
Christus qui non est pars sponsę non habet dotes pro-
prie dictas. Ad quintum dicendum, ꝙ in Christo sunt
visio, & fruitio perfectius quam in alijs hominibus, &
tñ nõ sunt in eo sub ratione dotis, & ita dictum est su-
pra, ꝙ ea quæ sunt dotes corporis, perfectius sunt in
Christo quam in alijs hominibus, sunt tamẽ in eo ma
terialiter, & non sub ratione dotis, & idem est de-
fruitione, & visione quę sunt dotes animę.

An in Angelis sint dotes, quæ duplices sunt in homine. Et quæ conformitas sit capitis, & membrorum, & rursus sponsi, & sponsæ ratione ipsius Christi. Quæst. CVII.

QVAERETVR, an in Angelis sint dotes. Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia super illud Canti. 6. vna est co lumba mea, dicit Glo. vna est ecclesia in omnibus hominibus, & Angelis, ecclesia autem est sponsa, iõ mẽbris eius competeret habere dotes. nam quodlibet mẽbrum sponsę est sponsa, cum ista sponsa sit vnum mysticum, & non naturale, Angeli tñ sunt membra spõ-sę. ergo ipsi sunt sponsę, & consequenter habebũt do-tes. Item Lucę 12. super illo verbo, & vos similes hoĩ-bus expectantibus dñm suũ, dicit Glo. ad nuptias dñs iuit, cum post resurrectionem suam nouus homo an-gelorum multitudinem sibi copulat. ergo Angelorũ multitudo est sponsa Christi. dotes ergo habent An-geli. Item dotes dantur in spirituali matrimonio, con-sistit aũt matrimoniũ spirituale in coniunctione spiri-tuali, & tñ non est minor coniunctio spiritualis inter Angelos, & Deum, quam inter beatos & Deũ, & tñ

homi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hominibus beatis ratione huius matrimonij spiritualis dantur dotes. ergo a fortiori dabuntur Angelis. Itē in spirituali matrimonio requiritur spiritualis spōsa, & tñ Christus est spiritus, & maximus spirituum, id-est Deus, & inquantum spiritus magis sunt sibi similes Angeli qui sunt puri spiritus quam homines. ergo magis erit spirituale matrimonium inter Deū, & Angelos q̄ inter Deum, & hoīes, & consequenter magis cōpetēt eis dotes. Item maior conuenientia est inter caput, & membra quam inter sponsum, & sponsam, cum caput, & membra efficiant vnum p se, sponsus aūt, & sponsa non efficiunt vnum, nisi mystice, & tñ inter Christum, & Angelos est tanta conformitas, ꝙ sufficit ad hoc, ꝙ dicatur Christus caput Angelorum. ergo eadem ratio sufficiet, vt potius dicāt sponsus eorum, & ita inueniantur in eis dotes. Dicendum, ꝙ dotes in hoīe nominamus duplices, s. dotes aīæ, & corporis. De dotibus corporis manifestū est, ꝙ non erunt in Angelis cum Angeli incorporei sint, & si aliqñ corpora assumant, hoc est ad ministrandum, ideſt, vt in eis nobis appareant, cum aliter apparere non possent, quia tñ illa non sunt pars naturæ eorū, non possunt in eis partem beatitudinis, aut miseriæ habere, dotes aūt pertinent ad beatitudinem, ideo dotes corporis non erunt in Angelis neq; materialiter neq; ſm rationem propriam. De dotibus aīę manet dubiū, an sint in Angelis: nā illi spiritus sunt, & possunt in eis esse omnes perfectiones quæ sunt in spiritu humano. Dicēdum autem, ꝙ dotes istę, aut accipiuntur materialiter, ideſt quantum ad id, quod est dos, aut formaliter, aut ſm rationem propriā dotis. Accipiendo primo mō non est dubium quin in Angelis sint dotes aīę, quia in eis erit visio, & fruitio. Accipiendo secundo mō, dicendum ꝙ Angeli non habent dotes, quia non habent in eis p̄fectiones istæ rōnem dotis, & hoc, quia non conuenit, ita proprie Angelis ratio sponsę, sicut hoībus, exigitur aūt inter sponsum, & sponsam naturæ conformitas, ideſt vt ambo sint eiusdem speciei, hoc aūt est inter Christum, & hoīes inquantum ille assumpsit naturam humanam, per q̄ factus est similis in specie oībus hoībus, Angelis aūt non est Christus conformis ſm naturam, quia non conuenit cum eis specifice, neque ſm naturam humanam cum illi non sint homines, neq; ſm diuinam naturam cum ipsi non sint dij. ergo nullo modo cōuenit eis rō sponsę, & consequēter neq; dos. Sic ēt est modus loquendi doctorum dicentium Angelos nō habere dotes, vel non esse spōsam. Distinguit enim Origenes super Cant. 4. personas, s. spōsum, sponsam, adolescentulas, & sodales spōsi, dicit autem Angelos esse sodales sponsi. ergo non sunt ipsi sponsa, & tñ dotes non competunt, nisi sponsę. Item quia Christus dī desponsasse sibi ecclesiam p incarnationem, & passionem, & figuratur desponsatio sua per illud Exo. 4. sponsus sanguinum tu mihi es, & tñ per incarnationem, & passionē non habet Christus aliquam nouā coniunctionem, vel habitudinem ad Angelos quam prius non habuerit, cum ista pertineant proprie ad carnem quæ in Angelis non est, & nihil fuit collatum Angelis per hoc. ergo Angeli, licet sint pars ecclesię non pertinent ad eam, vt est spōsa, & consequenter non habent dotes, quia dotes pertinent ad sponsam. Dicendū ergo, ꝙ ad Angelos non competunt dotes ſm rationem dotis, sed materialiter solum, & tñ siquis velit dicere, ꝙ Angeli habent dotes ſm rationem dotis non est inconueniens, quia dos ſm propriam rōnem institutionis suæ innemitur in matrimonio carnali, & hoc modo beati non habēt dotes, sed dicuntur dotes habere ſm metaphoram, quia fit translatio pp aliquam similitudinem, & quia in eis quæ dicuntur translatiue, non requiritur tem-

per eadem proprietas, vel conditio ad translationem, sed ſm quālibet similitudinem possit fieri translatio, licet non inueniatur in Angelis eadem ratio accipiēdi dotem quæ in hominibus, tñ potest inueniri aliqua alia, & non inueniri eandem quę in hominibus, nō tollit omnino dotes esse in Angelis, & iō potest dici aliquo modo, ꝙ habent dotes etiam ſm rationem dotis, & tñ non ita proprie, sicut beati homines.

Ad primum dicendum, quòd Angeli pars sunt ecclesiæ, non tamen sunt pars eius, vt ipsa est sponsa, & tamen dotes non competunt ei inquantum est ecclesia, sed inquantum est sponsa. ergo non competunt Angelis dotes, ita proprie, sicut hominibus.

Ad secundum dicendū, quòd accipiendo proprie desponsationem ſm rationem desponsationis nō desponsantur Angeli Christo, quia non est conformitas naturę, accipiendo autem desponsationem pro qualibet vnione, cum inter Deum, siue Christum, & Angelos sit vnio quædam spiritualis, poterunt Angeli vocari sponsa, & ita large poterunt dici habere dotes.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis matrimonium spirituale cōsistat in spirituali vnione, tamen vltra istam vnionem requiritur cōformitas in specie ad istud matrimonium, & quia Angeli non conueniunt cum Christo in specie, non est eorum ad Christum desponsatio aliqua, & ita non habent dotes.

Ad quartum dicendum, quòd conformitas Angelorum ad Christum inquantum est supremum omnium spirituum, non sufficit ad matrimonium spirituale, quia licet conueniant in hoc, ꝙ sunt spiritus, tamen non sunt in eadem specie, quod requiritur ad matrimonium tam spirituale quam carnale. Et cum dicitur, ꝙ maior est similitudo Angelorum ad Christum quam hominum, dicendum quòd inquantum comparātur Angeli ad Christum, vt est spiritus, ideſt verbum diuinum, maior est similitudo Angelorum ad ipsum quam hominum, & tamen ista conformitas non sufficit ad desponsationem, quia cum ista cōformitate adhuc manet distantia infinita, inter homines autem, & Christum manet quædam alia conformitas secundum speciem, quia Christus est homo verus, sicut illi, & talis conformitas sufficit ad matrimonium spirituale, hęc autem est maior conformitas hominum ad Deum quam sit cōformitas Angelorum ad Christum inquātum vterque sunt spiritus, & ideo in hominibus est desponsatio, & dotes, & non in Angelis. Ad quintum dicendum, ꝙ inter Christum, & Angelos est cōformitas quędam quæ sufficit ad hoc, ꝙ dicatur Christus caput eorum, sed non ad hoc, ꝙ dicatur sponsus. Et cum dicitur, ꝙ est maior conformitas capitis, & membrorum quam sponsi, & sponsę. Dicendum, ꝙ non dicitur Christus caput Angelorum, vt inter caput, & membra est conformitas naturę, sed vt caput dicit principalitatem, & vim influendi. Pro quo sciendum, ꝙ licet caput, & cętera membra sunt partes eiusdem indiuidui, quod est vnum specie, si tamen vnumquodque membrum per se considerētur, non est idem in specie cum alio: manus enim habet aliam speciē partis a capite, & ita de cęteris: vnde ad hoc, ꝙ membra sint eiusdem indiuidui non requiritur inter ea alia conuenientia, nisi ꝙ sit proportio, ideſt vt vnum possit ab alio accipere, & moueri ab illo, & subseruire ei, & non requiritur identitas specifica, talis autem habitudo est Dei ad Angelos, s. ꝙ taliter se habent ad eum, quòd possunt recipere ab ipso, ideo sufficit habitudo ista ad hoc, ꝙ Christus sit caput eorum, vnio tamen desponsationis requirit conformitatem in specie, ideo non est desponsatio eorum ad Christum, & consequenter neque dos.

An sint tres dotes animæ tantum, & non plures nec pauciores. Et quibus illæ respondeant, & quomodo animam disponant ad beatitudinem secundum vtique earum rationem. Et quæ sit operatio in qua consistit beatitudo. Et quomodo fruitio dupliciter accipi possit. Ipsiusque beatitudinis quæ conditiones quasi partes sint. Quæst. CVIII.

QVAERETVR, nunc magis in speciali circa dotes, & quia dicuntur quædam esse dotes animę, & alię dotes corporis, est dubium primo circa dotes animę, & ꝙ solent assignari tres dotes animæ, s. visio, delectatio, fruitio. est dubium, an sint tot, & non plures.

Aliqui dicunt, ꝙ non sint conuenienter assignatę, quia anima nostra coniungitur Deo secundum mentem, ideſt partem superiorem in qua inuenitur imago Dei, & hæc imago consistit in intelligētia, memoria, & voluntate, sed delectatio ad voluntatem pertinet, visio ad intellectum. ergo debet poni aliquid, quod ad memoriam pertineat, cum fruitio non pertineat ad memoriam secundum potius ad voluntatē.

Item dotes beatitudinis dicuntur respondere virtutibus vię quibus coniungimur Deo quæ sunt spes, fides, charitas, quarum Deus est obiectum, delectatio tamen respondet charitati, visio fidei. ergo debet poni aliquid, quod respondeat spei, cum fruitio magis pertineat ad charitatem.

Item videtur fruitio superabundare: non enim fruitur Deo nisi per dilectionem, siue delectationem, & visionē, quia iuxta Aug. lib. de doc. Christia. fruimur illis quæ propter se diligimus, & in illis in quibus mēs delectata conquiescit. ergo fruitio nō debet poni dos distincta a delectatione.

Item videtur, ꝙ debeant esse plures, vt addatur cōprehensio, quia dotes ad beatitudinem ordinantur, vt homo per eas sit sufficienter dispositus ad beatitudinem, & tamen ad perfectionem beatitudinis requiritur comprehensi 1. Corinth. 9. sic currite, vt comprehendatis. ergo debet poni comprehensio quarta dos.

Item Anſel. dicit, ꝙ ad beatitudinem animæ pertinent sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudium. & sic videntur prædictæ esse dotes, cum dos dicat id, secundum, quod homo disponitur sufficienter ad beatitudinem, & ita erunt multæ dotes vltra tres dictas. Item dicit Aug. 22. de ciui. Dei, in fi. ꝙ in illa beatitudine Deus, sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. ergo sicut videre, & amare pertinent ad dotes, ita & laus, & ita erunt malæ assignatæ tres dotes. Item Boe. de consolatio. lib. 3. Prosa 2. ponit plura bona ad beatitudinē pertinentia, s. iocūditatem quam præstant, vel promittunt voluptates, sufficientiam quam promittunt diuitiæ, celebritatem quam promittit potentia, reuerentia quam promittunt dignitates, & quia dotes disponunt sufficienter ad beatitudinem, & ista requirūtur ad beatitudinem, videtur ꝙ ista debeant dici dotes, & ita non erunt bene assignatę tres. Dicendum, ꝙ ponē- E do dotes animæ omnes doctores concordant, ꝙ sint tres, & quæ sint illæ varie dicitur. Quidā enim dicunt visionem, delectationē, fruitionem, vt dictū est. Alij vero ponunt visionem, fruitionem, comprehēsionē, & quasi ab omnibus idem modus assignationis est.

Pro quo sciendū, ꝙ vt ostensum est supra dotes animæ dicuntur aliquid inhęrens animæ, per quod anima ordinatur ad operationem in qua cōsistit beatitudo. Ad operationem autem beatitudinis duo requiruntur, s. ipsa substantia beatitudinis quę est visio, quia actus quo beatificamur est videre Deum, & perfectio operationis quę est delectatio. nam beatitudo non est operatio qualitcunque, sed perfecta, ideo requiruntur

A ibi illa quæ faciūt visionem delectabilem. Visio enim aliqua est delectabilis dupliciter. Vno modo ex parte obiecti, s. inquantum ipsum obiectum in se est delectabile. Alio modo ex parte visionis, s. inquantum ipsum videre est delectabile etiam non cōsiderata re visibili, & ita in re visibili, & ita in intelligendo quamcunque rem delectamur etiam si illa res in seipsa non delectet nos, idem est de visu, vt ostendit. Aristo. 1. Metaph. c. 1. ꝙ prętер vtilitatem quę est in videndo adhuc delectamur in videndo, & diligimus sensum visus, operatio autem in qua consistit beatitudo debet esse perfectissima, cum sit beatitudo summum bonum, ideo debet esse delectabilis vtroque modo, quia alias perB fectio gradus operationis esset illius qui vtroque modo esset delectabilis. Ad hoc autem, ꝙ ipsa visio in se sit delectabilis, oportet ꝙ sit perfectè connaturalis videnti per habitum aliquem. Ad hoc autem, ꝙ sit visio delectabilis ex parte rei visibilis requiruntur duo, s. quòd ipsum visibile sit conueniens videnti, & quòd sit ei coniunctum. Et ad delectabilitatem visionis ex parte ipsius requiritur, ꝙ sit habitus in vidente, qui sit principium elicitiuum visionis. Et ita est vna dos, & prima quæ ab omnibus dicitur visio, ideſt habitus ad clare, & prompte, & sufficienter videndum. Ex parte autem obiecti requirebantur duo. primum erat, ꝙ esset conueniens, & quia conuenientia pertinet ad effectum, ponitur secunda dos ex parte voluntatis quæ vocatur a quibusdam delectatio, ab alijs autem fruitio, secūdum ꝙ fruitio ad affectū pertinet: in eo enim ꝙ conueniētissimum est maxime delectamur, & illud summe diligimus, & ideo aliqui eam dilectionē vocant. Est autem delectatio dos ex parte voluntatis, quia perfectè disponitur volūtas ad ipsum summum bonum cognitum, quia sicut ponitur habitus ex parte intellectus qui est visio quo perfectè disponitur intellectus in ipsum summū bonum, ita & ponitur aliquid aliud ex parte voluntatis, quod vocamus delectationem, & illud est dos, quia omnes dispositiones immediate ab beatitudinem dotes vocantur. Requiritur etiam ex parte visibilis coniunctio, & sic ponitur a quibusdam. Tertia dos, s. comprehensio quæ nihil aliud est, nisi in prętentia Deū tenere, & in seipso habere. Alij autem ponunt tertiam dotem esse fruitionem, non ponentes comprehensionem, & ad idem redeunt, vt fruitio nominat rem quæ tenetur in prętenti cui, & delectabiliter adhęretur, ita vt non sit fruitio spei qualis est in via, sed fruitio rei qualis est patriæ, & tunc modicum differt ponere comprehensionem, vel fruitionem, cum vtrunque dicat firmam tentionem, & prętentem rei, & tamen fruitio addit insuper suauitatem quandam in vsu rei quæ tenetur, sicut fructibus suauiter vescimur, & delectant nos in vsu suo, ita tres dotes respondent tribus virtutibus Theologicis, s. visio fidei, charitati autē delectatio, vel dilectio, aut secundum aliam assignationem fruitio, spei vero comprehensio, vel secundū alium modum assignandi respondit fruitio. nam cum fruitio dicat suauem vsum rei quæ tenetur qualis erit in patria, potest accipi indifferenter pro comprehensione, vel pro delectatione, quia potest respondere tam spei quam charitati.

Aliqui autem assignant tres dotes penes tres vires animæ, ideſt cōcupiscibilem, irascibilem, rationalem visionem tribuentes rationali, cuius est iudicare, delectationem concupiscibili quæ mouetur in delectabilia, fruitionem autem, vel comprehensionem irascibili inquantum talis fruitio cum dicat perfectam possessionem rei quę non aufertur, dicit victoriā adeptam, quia perfectè tenere est quasi vicisse, & ita omnia quæ perfectè intelligimus dicimur velut victores

tenere,

tenere, vt ait Boetius de consol. lib. 1. Prosa 2. ſ. & quæcunque vagos ſtella recurſus exercet varios reflexa p orbes comprehenſam numeris victor habebat. vis autem irascibilis est ad quam pertinet victoria, cum ipſa nitatur in arduum, & ita ei fruitionem tribuunt, vel cõprehenſionem, & magis conuenit ei ratio comprehenſionis quæ dicit ſolum tenere perfecte, quam ratio fruitionis quę vltra tenere addit ſuauitatem.

Sed iſta poſitio non ſtat. Primo quia anima ſoluta corpore habet beatitudinem, quæ non eſt ſine dotibus, & tamen in anima ſeparata non manẽt vires iſtæ, quia ſubſtantia iſtarum non eſt anima, ſed animal, & ideo non manent in anima ſeparata. Secundo quia etiam reunita anima corpori, quando inſunt iſtæ vires non poſſunt poni dotes in eis, quia dotes dicũt immediatas diſpoſitiones beatitudinis, vt per eas efficiatur homo capax illius, & tamen homo eſt beatus per animam rationalem, & non per vires inferiores quæ ſunt corporis, cum in corpore, nec ſit beatitudo, neque portio aliqua beatitudinis, niſi per redundantiã, ideo dotes quæ ſunt diſpoſitio immediata ad beatitudinem ſunt in anima rationabili, & non in concupiſcibili, & iraſcibili.

Ad primum dicendum, q̃ pro memoria non ponitur dos, ſicut pro intelligentia, ita q̃ pro eis non ſunt duæ dotes. Ratio eſt, quia non ſunt duo actus diſtincti earum: dotes enim ſunt quædam diſpoſitiones habitualiter immanentes perficiẽtes immediate animam ad operationem fęlicitatis, & quia habitus ponitur, vt elicitiuus actuũ, vbi non ſunt actus diſtincti non oportet poni diſtinctos habitus, & quia memoria, & intelligentia (vt pertinent ad imaginem) non habent actus diſtinctos, non ponuntur duæ dotes pro illis: habent enim memoria, & intelligentia vnicam operationẽ. Et hoc, quia quidam nominant memoriam potentiã animæ, intelligentiam vero dicunt actum eius. Alij dicunt, q̃ intelligentia eſt potentia, & non actus, & tunc dicitur, q̃ memoria non habet actum diſtinctum ab intelligentia, quia non exit in actum, ſiue intelligentiam. nam ad memoriam, vt eſt pars imaginis, ſolum pertinet tenere notitiam, ipſa autem notitia dicit actũ intellectus, ideſt notionem, quia per notitiam volunt communiter nominare habitum, vel aliquid manẽs, licet igitur memoria eſſet aliquid diſtinctum ab intellectu, non oporteret poni aliam dotem, aut habitum pro memoria quam pro intelligẽtia, & ideo pro vtraque ponitur vna dos, ideſt viſio. vnde non aſſignantur tres dotes penes tres partes imagines, ſed potius in correſpondentia ad tres virtutes Theologicas, quibus hic diſponuntur promeritorie ad fęlicitatem.

Aliter poteſt dici, quòd etiam memorię competit dos, quia ad memoriam pertinet retinere. erit ergo dos ſua comprehenſio quæ eſt rem præſentem firmiter tenere, & tamẽ firmius eſt, quod ſupra dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum eſt, q̃ verum eſt tres dotes correſpondere tribus virtutibus. vnde ſpei dos reſpondit, ſ. comprehenſio, ſecũdum vnam aſſignationem, & ſecundum aliam reſpondet ei fruitio: ſpes enim dicit elongationem ab eo, quod ſperatur, tenere autem dicit præſentialitatem, & quia elongatio dicit imperfectionem cum affligat, & contriſtet amantem abſentia amati, ad hoc, quòd perficiatur ſuccedit ſpei tentio, quæ eſt præſentem habere, & non quælibet, ſed firma, & totalis, & iſta vocatur comprehenſio, ideo ſecundum eos qui ponunt comprehenſionem eſſe dotem, debet ipſa reſpondere ſpei.

Qui vero ponunt fruitionem, & non comprehenſionem, aſſignant ipſam ſpei inquantum fruitio dicit tentionem, cum ſit fruitio, vt rei habitæ ſuauis vſus qualis erit in patria, & non fruitio inhęſio per ſpẽ qualis eſt hic. Ad tertium dicendum, quòd fruitio conuenienter ponitur dos diſtincta a viſione, & delectatione, ſiue dilectione.

Pro quo ſciendum, quòd fruitio aliquando accipitur pro hoc, quod eſt in Deum delectabiliter ire clare cognitum, & tunc fruitio dos voluntatis eſt, & non differt a dilectione, vel delectatione. Alio modo accipitur, vt fruitio dicit comprehenſionem cum quadam ſuauitate, & tũc eſt dos diſtincta a delectatione, vel dilectione, & non eſt dos voluntatis, ſed diſtinguitur a viſione, & delectatione, non tamen diſtinguitur ſic ab illis, ſicut viſio, & delectatio diſtinguuntur inter ſe, quia illa diſtinguuntur, ſicut duo habitus. nam viſio eſt habitus intellectus, delectatio autem eſt habitus voluntatis. fruitio autem, ſiue comprehenſio non dicit aliquem habitum diſtinctum ab illis. nam ſicut vere non ſunt in anima rationabili, niſi duæ potentiæ, ideſt intellectus, & voluntas, ita non poſſunt poni, niſi duo habitus, quia habitus non eſt, niſi in potentia animata. fruitio ergo hoc modo, licet dicat aliquid manẽs habitualiter, quia incidit in alios duos habitus aliqualiter, importat tamen ſecundum ſe remotionem quandam impedimentorum ex quibus efficiebatur, quòd non poſſet mens Deo præſentialiter coniungi, & hoc ſit inquantum ipſe habitus gloriæ animam ab omni defectu liberat, & hoc, quia facit eã ſufficiẽtem ad cognoſcendum ſine phantaſmatibus. nam manente vſu phantaſmatum nunquam per illũ poſſet euenire beatitudo, quia illud in cuius viſione beatitudo eſt, nullo phantaſmate ſufficiẽter deſignari poteſt, etiam facit eam ſufficienter ad dominandum corpori, & ad ſimilia quæ animæ conferuntur quibus non exiſtentibus homo nõ pertingit ad Deũ, ſed peregrinatur ab eo, ſicut contingit nobis hic, & ideo fruitio importat inhæſionem, ſcilicet, quia aufert impedimenta quibus ſtantibus non poteramus adhærere, vt comprehenſionem firmiter teneamus.

Ad quartum dicendum, quòd requiritur comprehenſio ad beatitudinem, ideo ſecundum vnam aſſignationem ponitur, comprehenſio diſtincta eſt a fruitione, & eſt tunc fruitio dos voluntatis reſpondens charitati, comprehenſio autem ſpei ſecundum aliam aſſignationem non ponitur comprehenſio, ſed loco eius ponitur fruitio, inquantum fruitio dicit tunc aliquid in præſentia hẽre, cui ſine impedimẽto ſuauiter inhęremus, & tunc eſt etiam comprehenſio in fruitione, & tunc quocunque modo neceſſe eſt ponere comprehenſionem.

Ad quintum dicendum, quòd ea quæ Anſelmus nominat nõ ſunt dotes: ſunt enim dotes principia immediata beatitudinis, ideſt diſponentia hominem ſufficienter ad beatitudinem faciendo eum capacem, & proxime diſpoſitum, & ita non ſunt partes beatitudinis, neque ipſa beatitudo, illa autem ſeptem quæ ponit Anſelmus ſunt partes beatitudinis accipiendo beatitudinem, vt ſtatum omnium bonorum aggregatione perfectum. vnde licet beatitudo ſit aliquid vnum, & ſimplex vnitiue colligens omnia bona, vel præhabens ea, tamen accipiendo, vt ſunt diſtincta ipſa bona in beatitudine quæ vnitiue habentur, erunt iſta quę nominat Anſelmus partes beatitudinis, dotes autem non ſunt partes, ſed ſunt aliquid diſponens. Item quia non habent rationem dotis, quia dos competit ſponſæ in comparatione ad ſponſum, ideo debẽt omnia hęc eſſe talia per quę vnirentur ſancti Chriſto, ſed falſum eſt. nam aliquid iſtorum eſt, quod tam ad ſponſum quam ad ſponſam pertinet, & ſub eadem ratione, licet non ęqualiter, ſ. ſapientia, cętera vero pertinent ad ipſos beatos ſub beatitudine adinuicem. Et aliqua ſunt quæ cõpetunt ad ęquales, vt æquales ſunt, ſic

ſic eſt amicitia, quæ dicit vnionem affectuum, & cõcordiam quantum ad cõſenſum in agendis, quędam comperunt reſpectu inferiorum, ſicut eſt poteſtas, inquantum inferiora a ſuperioribus diriguntur, & honor inquantum eſt exhibitio reuerentiæ, quæ fit ſuperioribus ab inferioribus. Quædam autem competunt per comparationem ad ſeipſum. Et ſunt quædam per remotionem malorum, ſic eſt ſecuritas, quæ nominat remotionem omnium malorum, quæ turbare poſſunt. Alia per adeptionem boni, ſicut eſt gaudium. nam de bono adepto gaudium eſt, & ſic omnia illa ſeptem pertinent ad beatitudinem, vnum per reſpectum ad ſponſam. ad ſponſum. 3. i. ſapientia. per reſpectum ad alios quatuor, ſcilicet, duo, ideſt, honor, & poteſtas, per reſpectum ad minores duo per reſpectum ad æquales, ideſt, amicitia, & concordia, & duo per reſpectum ad ſeipſum, ideſt, ſecuritas, & gaudium: non ergo ſunt iſta dotes.

Ad ſextum dicendum, quòd laus, quæ ponitur ab Auguſti. de illis bonis, quæ erunt in patria non erit dos, quia dos eſt diſpoſitio immediata ad beatitudinem, ſicut habitus ad actum: laus autem non præcedit ad beatitudinem, nec eſt, vt pars eius, ſed eſt, vt aliquid conueniens. nam eo ipſo, quòd anima Deo coniungitur, in quo conſiſtit beatitudo, ſequitur, q̃ in laudem prorumpat: non ergo competit laudi ratio dotis.

Ad ſeptimum dicendum, quòd illa, quæ Boetius enumerat non pertinent ad dotes, ſed ad beatitudinem, quia de ratione dotis eſt præcedere ad beatitudinem tamquam diſpoſitionem immediatam, quæ autem Boetius enumerat non præcedunt ad beatitudinem, ſed ſunt tamquam quædam partes, vel conditiones beatitudinis. nam beatitudo non habet proprie partes, cum ſit ſimplex operatio, ſed in ſeipſa vnitiue colligit omnia bona, & hoc modo illa omnia includuntur in beatitudine tamquam partes, & conditiones eius, & melius dicuntur conditiones q̃ partes, quia ſimplex nõ habet partes, habet tamen cõditiones: non enim habet realiter beatitudo in ſe alia bona, quę inter ſe diſtincta ſunt, ſed propter ſuam perfectionem in ea ſimplici inuenitur quidquid boni in alijs rebus diſtinctis diuerſimode eſt, vt colligitur primo, & decimo Ethi. & ob hoc Boetius volens oſtendere perfectionem, & integritatem verę beatitudinis colligit omnia illa bona, quæ hic appetuntur ab illis, qui hic beatitudinem (licet varijs vijs) petunt, quæ licet non ſint ita velut diſtincta bona in vera beatitudine, ſicut inter ſe ſeparata inueniuntur: tamen perfectio cuiuslibet eorum in illo bono quod beatitudinem nominamus excellentius inuenimus, quàm hic inter ſeipſa ſingulum ipſorum habeat. quædam autẽ eorum pertinent ad remotionem mali, ſicut eſt ſecuritas, alia ad conſecutionem boni conuenientis, & ſic eſt iocunditas. nã de bono q̃d nobis cõueniens eſt iocundamur: quædam ad conſecutionem boni totaliter perficientis, & ſic eſt ſufficientia: alia vero pertinent ad manifeſtationem boni quod habetur, & ſic eſt celebritas. inquantum bonum vnius venit in notitiam multorum, quia celebritas ad gloriam pertinet; reuerentia eſt bonum quoddam inquantum illius notitiæ, vel boni cogniti ſignum quoddam oſtẽditur quod eſt reuerentiam exhibere: reuerẽtia enim pertinet ad honorem, quia honor, & exhibitio reuerentiæ fit in teſtimonio virtutis, & ita illa quinq; quæ Boetius nominat non ſunt dotes, ſed beatitudinis cõditiones, ſicut ſeptem illa, quæ nominauit Anſelmus, & ita poſſumus nominare plurima alia. Nam cum beatitudo ſit bonum perfectiſſimum, & ob id neceſſario habeat in ſe vnitiue perfectionem ſingulorum bonorum, quæ particulariter in ea non inueniũtur, poteſt nominari beatitudo a ſingulis illorum bonorum, & quoniam illa ſunt plurima iuxta numerum omnium perfectionum, quæ in rebus inueniri poſſunt, poterimus dicere, quòd omnia illa erunt in beatitudine: & tamen nullum illorum eſt dos, ſed ſunt conditiones beatitudinis, vel bonum quod prehabet in ſe beatitudo.

An ponendæ ſint aliquæ dotes corporis vltra dotes animæ. Item in quo conſiſtit imago Dei. Et quæ ſit animæ beatitudo & quæ corporis. Et quomodo perfectio corporis glorioſi adiuuat animam ad beatitudinem. Denique homo interior & exterior quis dicatur. *Quæſt. CIX.*

QVAERETVR nunc circa dotes corporis. Et eſt primo dubium an ponendæ ſint aliquæ dotes corporis vltra dotes animæ.

Aliqui dicunt, quòd non, quia dotes ſunt immediata principia beatitudinis, ſed illa conſiſtit in ſpirituali vnione, qua beati vniuntur Deo, ad quam vnionem nihil faciunt bona corporis: cum dotes ponantur tamquam habitus, vel principia operationum, perfectiones tamen ex parte corporis non inclinant ad aliquam operationem animæ, neque ſunt principium illius: ideo non ſunt neceſſariæ. nam operationes animæ, ideſt, mentis, vt intelligere, velle, non exercentur per aliquod organum: ideo neque ſunt neceſſariæ aliquæ perfectiones organicę.

Item dotes ſunt quædam bona in coniunctione matrimoniali, quibus ſponſa vnitur delectabiliter ſponſo, & tamen dotes debent eſſe tales quales matrimonium, ſed matrimonium quod conſummatur in beatitudine eſt ſpirituale: ergo dotes ſolum erunt ſpirituales, & ita non oportebit ponidotes corporis.

Item homini debentur, & conueniunt dotes, & beatitudo ſecundum quòd eſt ad imaginem Dei, ſed non eſt ad Dei imaginem niſi per animam, vt ait Auguſtinus libro de Trinitate: beatitudo enim & dotes competunt homini ſecundum, quòd eſt capax Dei, & realiter capit illum, & tamen non capit homo Deum, niſi inquantum conformatur, & ſicut etiam terminus in operatione naturali eſt ſimilitudo, vel aſſimilatio agentis, & paſſi, & tamen homo aſſimilatur Deo maxime inquantum reperitur in homine imago: ideo dotes, & beatitudo erunt ſolum in eo, in quo eſt imago immediate, ideſt, in animali rationali.

Item vires inferiores ſenſitiuæ, & vegetatiuæ ſunt perfectiores quàm ipſum corpus, quia illæ ſunt, vt forma, & perficiens: corpus autem eſt, vt materia, & vt perfectibile, & tamen non aſſignantur aliquæ dotes reſpondentes viribus iſtis: ergo nec erunt dotes aſſignandæ corpori.

Item, quia magis conueniunt dotes viribus inferioribus quàm corpori, quia dotes ponuntur, vt principia immediata operandi: potentiæ autem ſunt principia operatiua, & non immediata, quibus competunt habitus tamquam dirigentes, & immediata principia operationis. corpus autem non eſt principium operationis, ſed eſt mobile: ideo potentijs competent dotes, & non corpori.

Dicendum, quòd in corpore oportet poni dotes quaſdam: competunt enim dotes beatis ſecundum quod conformantur Chriſto, & tamen non ſolum conformantur homines Chriſto ſecundum animam, ſed etiam ſecundum corpus: ergo etiam erunt dotes in corpore. maxime, quia dicitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad Phili.3. qui reformabit corpus nostrum configuratum corpori claritatis suæ: ergo quantum ad hoc dos erit.

Item in diffinitione dotis significatur, quòd etiam dotes in corpore futuræ sint. nam dos (vt supra dictum est) est ornatus animę, & corporis vitæ sufficiens in æterna beatitudine perseuerans: ergo dotes erunt corporis: cum ipse ornatus animæ non sit ornatus corporis, oportebit poni alias dotes ab eis distinctas. hoc autem magis aperitur, quia homo habet beatitudinem, & dotes, & non sunt dotes, nisi propter beatitudinem: cum sint dispositiones immediatę ad beatitudinem in eo: ergo sunt dotes, in quo est beatitudo, & ex eadem parte: est autem homo particeps beatitudinis secundum quòd est ad imaginem Dei: imago autem Dei primo, & principaliter consistit, ideſt, immediate in anima rationali. Et tamen secundum quandam deriuationem factam ab anima, inuenitur in corpore quædam repręsentatio imaginis, inquantum corpus respondit potentijs animæ, quia est proportionatum viribus animæ ad operationem, & per hoc elucent quodam modo vires animæ in corpore, & quia in viribus animæ inuenitur perfectè ratio imaginis, inuenitur imperfectè in corpore. ex hoc ergo beatitudo, & gloria erit perfecta, & proprie in anima, & tamen secundum quandam redundantiam deriuatur ad corpus, ita vt vocemus quandam gloriam corporis, & est illa beatitudo corporis, quòd animæ Deo coniunctę totaliter est subditum, vt tale sit quale illa vult, & taliter operetur: ideo cum dotes ad beatitudinem præcedant, & ponitur gloria quædam in corpore, erit quidam modus dotium in corpore, & sicut magis proprie inuenitur beatitudo in anima quàm in corpore, ita magis proprie erit ratio dotis in dotibus animæ, quàm corporis, & quia dotes quomodocunque accipiantur sunt principia immediata beatitudinis, sicut varie accipitur beatitudo in anima, & corpore, ita varie accipientur dotes: beatitudo enim animæ est ipsa coniuncto immediata animæ ad Deum per operationem videndi: dotes ergo animæ sunt quædam dispo tiones immediate animæ ad eliciendam operationẽ beatitudinis, scilicet, videre delectabiliter, vt ostensum est præcedenti quæstione: beatitudo autem corporis est inquantum corpus perfectè potest exequi imperium animæ Deo subditę coniunctæ: ideo dispositiones illæ, quæ sunt in corpore glorioso, quibus efficitur perfectè dispositum, vt subdatur animę, vt exequatur quidquid anima Deo coniuncta vult, dicuntur dotes corporis. Et quia illæ sunt quatuor dispositiones, vt dicetur sequenti quæstione, ponuntur quatuor dotes corporis, & ita necesse est poni in corporibus beatorum dotes quasdam.

Ad primum dicendum, quòd beatitudo proprie sumpta est in anima, & ad hanc directe sunt necessariæ dotes animæ, quia sunt principia illius beatitudinis elicitiue: est tamen quædam alia beatitudo corporis, & ad illam etiam sunt aliæ dotes necessariæ, quæ sunt dotes corporis. Et ita dicunt aliqui, quòd ad beatitudinem animæ non sunt necessariæ dotes corporis, ad beatitudinem tamen corporis sunt necessariæ.

Aliter dicendum, & melius, quòd licet verum sit, quòd dotes nõ faciunt ad beatitudinem animæ tamquam principia immediata illius eliciendo operationem beatitudinis, quia hoc non est possibile: tamen faciunt mediate ad illam beatitudinem auferẽdo impedimenta, vel retardãtiam: adiuuat enim perfectio corporis glorioſi animam ad hoc, ꝙ liberius, & intẽsius Deo adhęreat, inquantum non retrahitur per aliqua corporalia impedimenta a diuina visione, sicut corpus quando corruptibile est aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem. Etiam inquantum completur naturale desiderium animæ. nam cum sit anima pars speciei, & naturaliter forma corporis, manet ei semper desideriũ naturale habendi corpus, & illud viuificandi, & gubernandi, & hoc desiderio tenta aliqualiter retardatur a perfecta tendentia in Deum, & sic licet per hoc non tolleretur beatitudo: tamen deerat aliquid animæ quantum ad gradum quendam beatitudinis, quẽ recuperat adueniente corpore, cum iam impleatur desiderium suum, & ita dotes corporis sunt necessariæ ad vtranque beatitudinem. ad vnam, ideſt, corporis beatitudinem tamquam principia eius immediata. ad aliam vero, ideſt, animæ tamquam aliquid sine quo illa non esset, dato quòd anima resumptura esset corpus, vel saltem perfecta non esset.

Ad secundum concedendum, quòd tales erunt dotes quale matrimonium: erit autem matrimoniũ beatitudinis spirituale principaliter, scilicet, in anima, & tamẽ minus principaliter erit etiã in corpore: ideo quantum ad hoc erunt dotes corporis, vt supra dictum est. Alio modo potest dici, & melius, quòd tota beatitudo erit bonum quoddam spirituale, quia erit in Deo, qui est purus spiritus: ideo in anima, quę est spiritus, erit principaliter: in corpore autem erit spiritualitas quædam per redundantiam: non quidẽ, quòd corpus trãseat in substantiam spiritualem, quia tunc desineret esse corpus, sed quòd accipiet quasdam conditiones spiritualitatis. sic dicitur prima Corint. decimoquinto: vbi agitur de resurrectione, scilicet, seminatur animale corpus, surget autem corpus spirituale, ideſt, de conditione spiritualitatis non sustinens istas imperfectiones, quas nunc tolerat, quæ eueniunt de imperfectione materiæ: & ideo tam beatitudo animæ quàm corporis pertinet ad matrimonium spirituale, quia vtrunque spiritualiter se habebit, & ita erit dos corporis etiam pertinens ad spirituale matrimonium.

Ad tertium concedendum, quòd dotes conueniunt homini, & beatitudo secundum quod est ad imaginem Dei. Et tamen dicendum, quòd licet imago Dei proprie pertineat ad mentem, ideſt, ad partem rationalem: conuenit tamen corpori aliqualiter per quandam redundantiam, inquantum vires animæ secundum quas est imago, elucent in corpore propter proportionem animæ ad corpus secũdum operationes, quas per corpus exercet. & ideo quantum ad hoc dotes sunt in corpore, & beatitudo eo modo, quo imago Dei relucet in corpore.

Ad quartum dicendũ, quòd scriptura vocat hoiem interiorem, & exteriorem: homo interior dr̃ aĩa, hõ exterior dr̃ non solũ corpus, sed etiã corporis sensus: omnes ergo vires aĩę affixę organis, vel quarũ actus per corpus exercetur: computant̃ simul pro corpore: & ideo ipsi simul cũ corpore dotant̃, ita vt dotes corporis nõ solum sint perfectiones corporis. i. ipsius partis materialis, sed etiam ipsarum virium corporalium, & sic non oportet poni alias dotes pro viribus illis.

Ad quintum dicendum, quòd potest concedi vires corporis esse perfectiores corpore, ideſt, quia ꝑficiunt corpus absolute, tamen non est verum, quia corpus substantia est, vires sunt qualitates quędam, & accidens non est perfectius substantia simpliciter loquendo. Cum autem dr̃, ꝙ non assignantur dotes viribus corporis negandum est, quia licet solis viribus illis, vt sunt distinctę a corpore, & anima, non assignẽtur per se aliquę dotes: tñ eis simul cum corpore cõpetunt dotes, quæ vocantur dotes corporis.

An assignentur conuenienter quatuor dotes corporis, & quibus adaptentur, siue respondeant. Et quæ sint illa quæ in corpore anima causat, quod est subditum animæ quantum ad duo. Et quòd claritas est corporis magna perfectio, & conueniens ei. Et quomodo potentia tactiua maneat in beatis.

Quæst. CX.

QVAERETVR dato, quòd debeant assignari dotes aliquę corporis, an conuenienter assignentur illæ quatuor, quæ communiter dicuntur, scilicet, claritas, subtilitas, agilitas, & impassibilitas.

Aliqui dicunt, quòd non assignentur sufficienter, quia Anselmus ponit septem dicens, quòd septem erunt beatitudines corporis, scilicet, pulchritudo, velocitas, fortitudo, liberalitas, sanitas, voluptas, diuturnitas.

Item ad perfectionem corporis viuentis, non solum pertinet motus, sed etiam sensus: tamen vna dos ponitur, quæ est perfectio circa motum, scilicet, agilitas: ergo debent poni aliæ dotes, quæ pertineant ad sensum.

Item corpora sanctorum erunt delectabilia quantum ad omnes sensus, ideſt, secundum qualitates illas sensibiles, per quas possunt mouere sensus posset delectationem facere, & tamen ponitur in eis claritas secundum quam delectabunt potentiam visiuã: ergo debent poni dotes circa singulos alios sensus, vt quòd sint valde odorifera, ita quòd delectent odoratum, & sonora quodam dulci sono, vt delectent auditum, & ita de cęteris sensibus, & ita circa singulos sensus erunt dotes.

Item sicut conuenit impassibilitas corpori glorioso, sic & animæ glorificatæ: ergo inconuenienter ponitur dos corporis, quia non est eadem dos corporis, & animæ: erunt ergo solæ tres dotes corporis.

Item sicut subtilitas est dos corporis glorioſi: sic & peruietas, vt dicit Greg. super illud Iob vigesimooctauo, super illo verbo. non adęquabitur ei aurum, vel vitrum: ergo debet poni quinta dos peruietas.

Dicendum, quòd dotes corporis ponuntur istæ quatuor solæ communiter, nec oportet poni plures: modus tamen adaptandi differt.

Dicunt enim quidam, quòd quatuor dotes corporis correspondent quatuor virtutibus Cardinalibus, eo quòd virtutum Cardinalium materia sunt bona corporalia. Et ita prudentiæ respondet claritas propter cognitionem, quia sola de moralibus virtutibus prudentia est cognitiua: ideo pertinet ad eam claritas, quia claritas manifestat rem, & tamẽ quod cognoscitur, manifestatur. Iustitiæ respondet immortalitas, quia ipsa perpetua est, & immortalis. vnde iurisperitus diffiniuit eam, quòd iustitia est constans, & perpetua voluntas, & sacra scriptura vocat iustitiam immortalem. Fortitudini respondet agilitas, quia sicut corpori agili nihil resistit, sed mouetur in quanta velocitate vult, ita & fortitudo facit, quòd nihil resistere nobis posset, sed potius nos per eam omnibus aduersis, & duris resistimus. vnde prima Corin. decimoquinto: notatur agilitas cum dicitur, seminatur in infirmitate, surget in virtute, & tamen fortitudo vocatur virtus absolute, & distinguitur contra alias Cardinales. Sapient. octaua: sobrietatem, & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem, ideſt, fortitudinem. Temperantiæ respondet subtilitas, quia temperantia corpus attenuat, sicut subtilitas penetrare facit quasi sit corpus tenuissimum. Et ita quatuor virtutes Cardinales competunt quatuor dotibus corporis, sicut tres Theologicę virtutes competunt tribus dotibus animæ. nam Theologicę virtutes habent actiones magis spirituales: ideo dotibus spiritualibus respondent. Cardinales autem virtutes habent actus magis corporales, quia versantur circa corporalia humana, in quibus est moralis operatio: ideo respondent illis dotes corporales.

Alij dicunt, quòd varietas dotium corporis prouenit ex modo se habendi animam ad corpus. nam anima vnitur corpori, vt forma, & vt motor: ideo secundum hoc variantur dotes: pertinent enim dotes ad beatitudinem, & beatitudo corporis consistit in hoc, quòd perfectè subdatur corpus animæ: ideo dotes sunt perfectiones illæ secundum quas efficitur vt corpus subijciatur perfectè ipsi animę, & quia anima habet se ad corpus, vt forma, & vt motor: vtroque modo se debet corpus habere ad animam, ita vt ei perfectè subijciatur. Vt autem anima est in corpore vt forma, tria dicunt causari ab illa, scilicet, substantiale esse, & vires, ideſt, formas secundarias accidentales, & amborum conseruationem, ideſt, simultaneã permansionem. Quantum ad esse substãtiale quod recipit corpus ab anima competit dos subtilitatis, ex hoc enim corpus glorioſum subtile dicitur, quòd perfectè ab anima informatur. Inquantum vero corpus perfectè subditur animæ, vt formæ inquantum sunt ab ea secundæ formæ, scilicet, accidentales in corpore, sic est dos claritatis. Inquantum vero corpus glorioſum perfectè ab anima conseruat̃ est dos impassibilitatis: ex hoc enim impassibile dicitur quod virtute animæ conseruatur immune ab omni lęsione. Si autem consideretur anima, vt motor corporis, est in corpore dos agilitatis. quantum ad hoc enim corpus agile dicitur quod ad omnes animę actus est aptum, quos per motum localem exerceri oportet.

Sed ista applicatio non omnino est nota quantum ad se, neque quantum ad ea, quæ supponit. An enim illa tria dicant̃ esse ab anima, vt forma, vel sint ab ea duo eorũ, vt motor, vel quid est ab ea, vt forma, & qd vt motor, non est nunc discutiendum, sed adhuc supposito hoc ipsa applicatio non est satis conueniens.

Dicendum ergo, quòd ponuntur istæ quatuor dotes corporis, quia dotes ponuntur tamquam immediata principia beatitudinis, & quia beatitudo corporis consistit in hoc quod est perfectè subditum: est autem corpus subditum animæ quantum ad duo, scilicet, quòd ea non impediat in operatione sua retardãdo, aut distrahendo, & quòd ei coaptetur ad operationes, quas per ipsum exercere vult. Quantum ad primum est dos impassibilitatis, secundum quã corpus manet immune ab omnibus passionibus, & nocumentis ab extra factis, aut ab intra contingentibus, & ista dos est maxime necessaria omnium, quia passibilitas corporis est, quæ tollit interdum omnes operationes animæ rationalis. sicut in quibusdam ægritudinibus corporis, & gñaliter in omnib⁹ impedit operationem aĩę rationalis in aliquo. Sap. 9. corpus quod corrumpit aggrauat aĩam, & terrena habitatio. i. manens in conditione terrena deprimit sensum multa cogitantem. necesse enim fuit ad hoc, ꝙ aĩa manẽs in corpore esset fęlix, ꝙ esset corpus impassibile. qa alias interrũperetur operatio fęlicitatis aĩæ. Secundum est ꝙ corpus subseruiat aĩæ ad oĩa, quæ ipsa per corpus efficere vult, & qm̃ plurima facit aĩa per motum corporis, fuerunt necessarię dotes, quæ perficerent corpus in motu, & istæ sunt duæ. vna enim perficit in cõparatione ipsius motus in se, scilicet, vt sit velox, vt sicut anima absoluta corpore ad hoc, ꝙ esset vbicunque vellet, non est subdita legibus locorum vt

vt ſucceſſiue per omnia media tranſitura ſit: ſic & corpus conſequatur quandam velocitatem in motu, ac ſi non ſubijcieretur alicui legi locorum. & iſta eſt dos agilitatis. Alia eſt perfectio in motu ſecundum comparationem ad corpora, quę ſunt in medio, nam corpora media impediunt interdum tranſitum inquantum propter ſuam ſoliditatem non cedunt volenti tranſire, & quantum ad hoc fuit dos ſubtilitatis, ſecundum quam corpus glorioſum non impeditur à quocunque corpore obiecto, ſed poteſt tranſire per illud, vt infra magis dicetur. & ita iſtę tres dotes animę fuerunt neceſſarię animæ propter operationem fœlicitatis, vt corpus eſſet plene ſubditum animæ quantum ad operationes. Quarta dos, ſcilicet, claritatis ponitur dupliciter. vno modo, vt conſequens ad has, ſcilicet, quòd ad impaſſibilitatem, agilitatem, & ſubtilitatem ſequatur. nam opacitas in corporibus prouenit ex conditione materię cum adhuc manent corpora in tali gradu mixtionis, quòd iſta opacitas in eis locum habeat: ablata autem paſſibilitate aufertur omnis imperfectio materialis: ideo etiã tollitur opacitas, & ita manebit corpus quod eſt impaſſibile iam clarum adempta opacitate. Vel poteſt poni claritas non tamquam conſequens: ſed tamquã per ſe neceſſaria ad gloriam corporis. nam corpus beati eſt beatum propter animam, & quia beatitudo dicit omne bonum, neceſſe eſt, quòd quidquid eſt beatum, participet omni bono quod ſecundum naturam ſuam eſt ſibi poſſibile: corpus ergo licet non poſſit participare bonis pure ſpiritualibus propter naturę diuerſitatem: tamen ſi beatitudo in eo eſſe debet, neceſſe eſt, quòd omnia bona habeat, quæ corporali naturæ eſſe debet. eſt autem magna perfectio corporis claritas: ideo erit vna de dotibus claritas, & hoc apparet, quia cum Chriſtus ideo transfiguratus fuerit, vt oſtenderet imaginem gloriæ futuræ, ſolam claritatis dotem in ſe oſtendit, quaſi præcipue pertineat claritas ad dotes corporum beatorum. Et iſta videtur conuenientior applicatio quatuor dotium corporis, ſcilicet, ideo quatuor ſunt, & non plures, quia per iſtas ſufficienter ſubditur corpus animæ, & liberatur ab omnibus impefectionibus, quæ repugnãt beatitudini, & perficitur omnibus bonis, quæ ad naturam corporalem pertinere poſſunt.

Ad primum dicendum, quòd illa ſeptem, quæ Anſelmus ponit non ſunt ſeptem beatitudines, quia eiuſdem beati vnica eſt beatitudo, ſed ſunt ſeptem beatitudines, ideſt, ſeptem conferentia ad eãdem corporis beatitudinem. neque tamen ſunt ſeptem dotes, ſed ſunt ſeptem denominationes aliquarum proprietatum, quæ ſub quatuor dotibus includuntur. Nam pulchritudo pertinet ad claritatem corporis, licet pulchritudo non nominet ſolum colorem, ſed etiam figuram, & proportionem commenſuratam partium. Velocitas, fortitudo liberalitas, includuntur ſub agilitate: quod enim eſt agile poteſt moueri ſub quanta velocitate vult: fortitudo accipitur non pro virtute animæ, quæ eſt confidentia circa timores, & audacias, ſed fortitudo, ideſt, robur quod eſt bonum corporis, & poteſt pertinere ad agilitatem corporis: nam agilitas non ſolum nominat velocitatem in motu, ſed etiam facilitatẽ in quacunque operatione corporali, & quia corpus robuſtum faciliter mouet id quod vult, quia nihil ei reſiſtit propter exceſſum virtutis ſuæ operatiuæ, pertinebit fortitudo iſta ad agilitatem. Liberalitas autem non accipitur hic pro habitu morali quo mediocres expenſas laudabiliter facimus, quia hæc eſt virtus animi, ſed pro liberalitate eundi quocũque voluerimus, & manendi vbi voluerimus nullo impediente, quod partim pertinet ad agilitatem, & partim ad ſubtilitatem. nam per agilitatem mouetur corpus quocunq; vult, & in quanto tempore vult. per ſubtilitatem autem nullum aliud corpus poteſt illud impedire in motu propter ſuam ſoliditatem, ſed cedit ei, vt ſi eſſet corpus rarum. Voluptas autem poteſt reduci ad ſubtilitatem, & ad impaſſibilitatem. De prima patet, quia per hoc quod corpus eſt perfecte informatum per animam, eſt diſpoſitum ad delectationem, & tamen informari perfecte pertinet ad ſubtilitatem, vt dictũ eſt ſupra. De ſecunda patet, quia corpus quod paſſibile eſt impeditur a delectatione per multas oppoſitas paſſiones. Si autem corpus ſenſitiuum manens in cõditione ſuę ſpeciei efficiatur impaſſibile, erit valde diſpoſitum ad voluptatem, quia nihil erit, quòd poſſit impedire eius voluptates. Sanitas, & diuturnitas pertinent ad impaſſibilitatem. nam id quod poteſt eſſe ſanum ſi efficiatur impaſſibile, nunquam poterit incidere in ęgritudinem, neque alterari ſaltem leuiter. Ad illam de diuturnitate idem patet. nam ideo aliquid non eſt diuturnum, quia per paſſionem factam a contrario corrumpitur, ſi autem impaſſibile ſit neceſſe eſt eſſe perpetuum. Et ita dicendum, quòd iſta poſita ab Anſelmo non ſunt dotes, ſed aliqua quæ ſub dotibus includuntur, vel reducuntur ad eas. Et hoc modo multa alia nominare poſſemus, quæ ad dotes pertinent, non ſunt tamen dotes. nam dotes ſunt aliquo modo qualitates actiuæ, quia ſunt diſpoſitiones, quibus efficitur ipſa beatitudo corporis, & tamẽ iſta, quæ nominauit Anſelmus non ſunt actiua: ideo non ſunt proprie dotes, ſed illa quatuor nominata cõmuniter ſunt dotes, & ad has reducuntur omnia, quæ perfectiuum corporis dicunt. nam non eſt dubium quin in patria erit in corporibus quidquid ad perfectionem ipſorum pertinet, cum in beatis non maneat aliqua miſeria, quælibet tamen imperfectio, vel defectus pertinet ad miſeriam.

Ad ſecundum dicendum, quòd perfectio, quæ dicitur dos ita pertinebit ad ſenſum, ſicut ad motum. Et ita de agilitate, dicendũ, ꝙ nõ eſt ſolum ad faciliter mouendum, ſed etiam ad prompte operandum. nam agile dicitur quaſi ad agendum habile, vel aptum aut diſpoſitum: quidquid ergo nomine actionis etiam large ſumptę includitur, pertinet ad agilitatem, & ita faciliter moueri, vel mouere aliud, aut operari agendo aut ſentiendo agilitatis eſt: & generaliter quę cunque actio, vel paſſio, aut motus cuius principium eſt aliqua vis animæ, & exercetur per corpus quod prompte, & faciliter fiat, ad agilitatem pertinet, & ſic tam ad operationem quàm ad motum pertinent.

Ad tertium dicitur vno modo, quòd iuxta Ariſto. ſecundo de Generatio. & corrupt. qualitates viſibiles ſunt alijs qualitatibus ſenſibilibus nobiliores, & quantum ad quod inuiſibilitate conueniunt inferiora corpora cum cœleſtibus: non autem quantum ad cęteras ſenſibiles qualitates. vnde lux, vel qualitas, quę eſt propria qualitas cęleſtium corporum, inter alias qualitates corporales eſt nobilior, & magis ſimilis ad exprimendum intelligibilem claritatem, & ideo ex redundantia glorię ab anima in corpus facta, ponitur magis claritas in corporibus glorioſis, vt dos quam aliqua alia ſenſibilis qualitas.

Aliter poteſt dici, & conuenientius, quòd non ponitur dos aliqua quantum ad qualitates ſenſibiles ſecundum alios ſenſus, quia non eſt conueniens illam poni, & tamen quantum ad claritatẽ fuit conueniẽs. Et hoc eſt melius dictum. nam ſi poni dotes circa qualitates ſenſibiles ſecũdum alios ſenſus pertineret ad

ad perfectionem corporum glorioſorum, ponerentur etiam ſi eſſet perfectior dos claritatis quàm circa ſenſibiles qualitates aliorum ſenſuum: cum nulla perfectio conueniens deſit corporibus glorioſis. Claritas tamen fuit conueniens in corporibus glorioſis, & non aliæ qualitates ſenſibiles propter duo, ſcilicet, propter defectionem corporum, & propter ſenſationem. Eſt enim claritas aliqua qualitas ſemper manens, & apparens, quæ valde ornat corpus, & occultat multos defectus, & ideo abſolute eſt corpus pfectius cum claritate quàm ſine illa. qualitates autem tangibiles, guſtabiles, odorabiles non ſic perficiunt corpus, ſed ſolum inquantum eſt ſenſibile, & carere his qualitatibus, vel non habere eas in gradu perfectiſſimo non dicit imperfectionem rei, niſi inquantum eſt ſenſibilis, & ideo quantum ad hoc magis eſt neceſſaria claritas quàm cęteræ qualitates, quia illa ornat corpus, cęteræ autem non ornant. Secundo, & præcipue quantum ad ſenſationem: nã quantum ad actum illorum ſenſuum, qui manebunt in patria neceſſe eſt poni qualitates ſenſibiles multum excellentes, & quia excellentia fit per dotem: dabitur dos circa tales qualitates. manebit autem in patria actus videndi, & non manebit vſus cęterorum ſenſuum, vel non ita manifeſtus: ideo circa qualitatem viſibilem oportuit poni dotem, & non circa cęteras qualitates ſenſibiles. Patet hoc. nam actus potentiæ guſtatiuæ non erit ibi, quia non ſumetur amplius cibus, & potus a beatis, & dato, quòd ſumeretur (vt quidam inſani putabant) tamen ſaltem ipſa corpora beatorum non ſumerentur in cibum: ideo non oportet in eis manere qualitatem guſtabilem ideſt ſpecies ſaporum, & ſic nulla dos erit circa hoc. Etiam circa tactum non erit dos, quia qualitates tangibiles ſunt calidum, frigidum, humidum, ſiccum, durum, molle. iſtæ autem qualitates licet manebunt in quadam harmonia: tamen nõ præſtabunt aliquem gradum delectationis, quia delectatio circa tactum pertinet ad vitam mortalem, in qua magis vnitur per ſenſum tactus quàm per alios, vt vult Ariſtote. tertio de Anima: & ideo etiam ſi maneat ibi tangere vt quòd quis tangat partes corporis ſui, non ponetur circa hoc aliquis gradus beatitudinis, aut aliquod excellens bonum. dos tamen nominat diſpoſitionẽ quandam immediatam ad beatitudinem, ſiue corporis, ſiue animæ: ideo etiam ſi actus tangendi maneat in patria, non ponetur dos aliqua circa qualitates tangibiles.

De odoratu ſenſus idem eſt. nam actus eius non manebit in patria: cum odor cauſetur per reſolutionem quandam factam a corpore: & ideo ſolum durat quandiu eſt realis alteratio, & generatio, & corruptio, quæ non erit in patria: ideo neque poterit poni dos circa qualitatem odorabilem. Circa auditum idem eſt, quia ſancti in patria non clamabunt, nec oportet poni vſum vocum inter eos: cum voces ſint ad expreſſionem conceptuum, & tamen conceptus eorum erunt ipſis mutuo cogniti, vnde neque oportebit poni vocem ſonoram dulcem, & ſic non erit dos aliqua circa iſtum ſenſum. Solus ergo viſus manet in actu ſuo: ideo ei debuit poni excellens qualitas ſenſibilis, ſcilicet, claritas. Et iſta eſt cauſa vera. nam ſi actus cęterorum ſenſuum manerent in patria ſecundum proportionem quam habent hic, ideſt, quòd cauſarent magnas delectationes, neceſſe eſſet circa ſingulos ſenſus poni qualitates ſenſibiles, quæ eſſent excellentes, quæ eſſent dotes: ponitur ergo claritas dos, & non aliæ qualitates ſenſibiles excellentes, quæ eſſent dotes.

Ad quartum dicendum, quòd immortalitas eſt dos corporis, ſed non animæ, quia dos ponitur ad perficiendum id quod aliàs non erat perfectum, anima autem naturaliter non eſt paſſibilis paſſione corruptiua, aut doloroſa, ſed ea paſſione, quæ ſolum eſt ſuſcipere, qualis eſt in beatis Angelis, & hoc, quia tales paſſiones fiunt a re materiali, & in re materiali. anima autem non communicat in materia: ideo non eſt naturaliter paſſiua, ſed eſt paſſiua ſecundum diuinam inſtitutionem, & hoc propter culpam. animæ tamen beatorum ſine culpa, & reatu quocunque pœnæ manebunt: ideo paſſio nulla erit in eis, & ita anima habet hic impaſſibilitatem naturaliter: non ergo oportet poni eam, vt dotem, quia dotes ſunt gratuitæ, & de nouo datæ in beatitudine: corpus autem naturaliter eſt paſſibile. quòd igitur efficiatur impaſſibile ex gratuita donatione competit: ideo corpori competet proprie impaſſibilitas, & eius erit dos & non animæ.

Ad quintum dicendum, quòd in beatis erit peruietas, ſed non erit dos diſtincta, quia pertinet ad claritatem, quia lux eſt actus diaphani: ideo non ponitur diſtincta dos a claritate: ita quòd claritas beatorum non ſolum erit, quòd fulgeant, ſicut terſa ſolida, ſed etiam ſicut lucem habentia in profundo, & ideo competet eis ſimul lux, & peruietas.

An corpora beatorum erunt impaſſibilia. Et quomodo paſſio dupliciter accipitur, eaque quæ proprie dicitur, quomodo fiat. item potentia paſſiua eſt duplex. Quæ aſſignetur cauſa impaſſibilitatis corporum beatorum: Nullum præterea agens naturale eſt tantæ virtutis, vt anima glorificata. Quomodo mortale ponatur hominis differentia. Anima autem ita dominabitur corpori poſt reſurrectionem, vt liget operationem qualitatum corrumpentium. Quæ quidem operatio quadruplex eſt. Quæſt. CXI.

QVAERETVR nunc magis in ſpeciali circa ſingulas dotes corporis, & primo de impaſſibilitate, ſcilicet, an corpora beatorum erunt impaſſibilia.

Aliqui dicunt, quòd non, quia omne mortale eſt paſſibile, & tamen corpora beatorum ſunt mortalia: cum ſint humana, & eſſe hominem eſt eſſe animal rationale, & mortale: ergo erunt ſemper paſſibilia.

Item quidquid eſt in potentia ad formam alterius eſt paſſibile ab illo, quia vt dicitur primo de generatione, ex hoc aliquid eſt paſſibile ab altero, quia eſt in potentia ad formam illius, ideſt, ad formam illius ſpeciei. nam forma introducetur per actionem agentis, quod formam ſuam alteri participat: ergo ab illo patitur a quo formam recipit, & tamen ad formam illius eſt res in potentia quam poſtea recipit, quia non reciperet, niſi fuiſſet in potentia: corpora tamen ſanctorum ſunt in potentia poſt reſurrectionem ad formam cuiuſcunque alterius corporis mixti, vel elementi: ergo ſunt paſſibilia. Patet hoc, quia quæcunque communicant in materia, vnũ eorum eſt in potentia ad formam alterius. nam materia ſecundum quòd eſt ſub vna forma non amittit potentiam ad aliam formam, quia tunc non eſt poſſibile dimittere illam, ſed corpora beatorum communicabunt in materia cum corporibus elementorum, quia erunt eadem corpora numero, quę hic fuerunt, & tamen hic fuerunt de materia elementali: ergo & ibi, & conſequenter erunt in potentia ad formam elementorum, & ſic erunt paſſibilia ab elementis.

Item contraria nata ſunt agere ad inuicem, & pati. primo de generatione. corpora tamẽ beatorũ manebunt

bunt compoſita ex contrarijs: ideo agent, & conſequenter patientur.

Item in corpore humano reſurgent ſanguis cholera,& ceteri humores,& tamen ex pugna iſtorum proueniunt ægritudines: ergo etiam ibi erunt ęgritudines,& paſſiones.

Item magis repugnat perfectioni rei defectus in actu quàm in potentia, inquantum actus magis dicit eſſe quàm potentia,& conſequenter defectus in actu magis tollet de eſſe,& perfectione quàm defectus in potentia: paſſibilitas autem ſolum dicit defectum in potentia.i.potentia patiendi, ſed reperiuntur in corporibus beatorum aliqui defectus in actu, ſicut cicatrices vulnerum,quæ fuerunt in Chriſto, & martyribus erunt ibi,& cicatrix dicit defectum, non putatur tamen inconueniens, ꝙ maneant ibi: a fortiori ergo non erit inconueniens, ꝙ maneat paſſibilitas in corporibus illis. Dicendum,ꝙ erunt corpora beatorum impaſſibilia tam ab intra quàm ab extra. Et patet, qa quodlibet paſſibile eſt corruptibile, eo ꝙ omnis paſſio magis facta.i.frequentata abijcit a ſubſtantia: corpora tamen ſanctorum poſt reſurrectionem erunt incorruptibilia.1.Cor.15.ſeminatur in corruptione,ſurget in incorruptione:ergo erunt impaſſibilia.

Item omnis actio fit a maiori,& fortiori,& tamen nullum corpus erit fortius corporibus beatorum. 1. Cor.15.ſeminatur in infirmitate ſurget in virtute: ergo erunt incorruptibilia. Item omnis paſſio corporis contriſtat animam, quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam: Sapient.9. & tamen beatitudo dicit gaudium impermixtum triſtitiæ: ergo non erit ibi paſſio aliqua.

Pro hoc autem conſiderandum primo, ꝙ paſſio dupliciter accipitur. Vno modo large, & ſic omnere cipere dicitur pati,ſiue id quod recipitur ſit contrarium patienti,& corruptiuum,ſiue conueniens,& ſit perfectio eius: pati hoc modo erit in corporibus glorioſis,& quantum ad hoc non dicuntur impaſſibilia, quia non eſt eis auferendum aliquid de perfectione, & tamen ad perfectionem ipſorum competit recipere aliquid quod ſit eis conueniens.nam etiam hoc modo anima patitur,quia ſuſcipit ſpeciem intelligibilem,& intellectionem,& Angeli ſuſcipiunt aliquid, quia minores purgantur, perficiuntur,& illuminant a maioribus. Alio modo accipitur paſſio,& ſtricte,& diffinit eam Damaſ.lib.2.ꝙ paſſio eſt motus cõtra naturam. vnde immoderatus motus cordis paſſio eius dicitur.motus autem moderatus dicitur operatio ei⁹. Et ratio eſt,quia omne quod patitur trahitur extra naturam ſuam: trahitur enim ad terminos agentis, quia agens aſſimilat ſibi paſſum,& ideo paſſum inquãtum huiuſmodi trahitur extra terminos,in quibus erat: ſic autem paſſio non erit in corporibus beatorum, quia ad talem paſsionem ſequitur corruptio,quæ non erit in illis,& ideo hoc modo erunt impaſſibilia,quia non erit in eis potentia ad talem paſſionem.

Cauſa tamen & modus impaſſibilitatis huius non aſſignatur eodem modo ab omnibus: dicunt enim, ꝙ hoc proueniet ex conditione elementorum, quæ aliter ſe habebunt tunc quàm nunc. nam dicunt, ꝙ manebunt tunc ſecundum ſubſtantiam,& tamẽ qualitates actiuæ,& paſſiuę ſunt de perfectione elementorum. vnde ſi ſiue eis eſſent elementa in corporibus reſurgẽtium,eſſent minoris perfectionis, quàm ſint nunc, cum autem qualitates illæ elementorum ſint propria accidentia elementorum cauſata ex materia, & forma ipſorum,videtur abſurdum, quòd manente cauſa, ideſt, elementis ſecundum ſubſtantiam,tollatur effectus, ideſt, qualitates eorum.

Item dicit Auguſtin.quòd a corporibus glorioſis vitia detrahentur, & natura ſeruabitur, qualitates tamen elementales ſunt naturales corporibus humanis: ergo manebunt in eis.

Alij dicunt, ꝙ manebunt etiam qualitates elementales in corporibus. ſed non habebunt proprias actiones, faciente hoc diuina virtute ad conſeruationem corporis humani.

Sed hoc non videtur poſſe ſtare, quia ad mixtionem requiritur actio, & paſsio qualitatum actiuarũ, & ſecundum prędominium vnius, vel alterius efficiuntur mixta diuerſarum complexionum, quod tamen reſeruatur etiam in corporibus reſurgentibus, quia ibi erunt carnes, & oſſa, & ſimilia. quibus omnibus non competit vna complexio.

Item, quòd hoc dato non eſſet dos ipſa impaſsibilitas, quia dos dicit aliquam realem diſpoſitionem in dotato, & tamen hoc dato non eſſet aliqua qualitas in corpore glorioſo ſecundum quam diceretur impaſsibile, ſed ſolum eſſet voluntas Dei impediens actionem corruptiuam, & hoc idem poſſet fieri de corpore humano in hac vita, ſicut fuit de tribus pueris in camino ignis, quos non læſit ignis, & tamen non habebant dotem impaſsibilitatis cum adhuc eſſent paſsibiles, & poſtea mortui fuerint, neque ponitur dos in aliquo corpore nunc: ergo alius erit modus impaſsibilitatis.

Alij aũt dicunt,ꝙ erit in corporibus reſurgentium aliquid quod reſiſtat corruptioni, ſcilicet, natura quinti corporis quam ponunt venire ad compoſitionem corporum reſurgentium ad conciliandum elementa in quandam harmoniam, ſecũdum quam poſsint eſſe materia debita animæ rationalis: in ſtatu autem vitæ huius dicunt, quòd corpus humanum, ſicut cętera corpora elementalia non habet huiuſmodi quintam naturam,quia non habet in ſe niſi naturam quatuor corporũ ſed in reſurrectione dominabitur in eo natura quinti corporis: ideo reddetur tunc corpus humanum impaſsibile, ſicut corpora cœleſtia.

Sed hoc non ſtat. Primo, quia corpora cœleſtia non poſſunt intrare in compoſitionem corporis humani, quia cum corpus compoſitum habeat eſſe ex componentibus, & corpus quintæ eſſentiæ ſit alterius naturæ quàm elementa, erit alterius naturæ corpus in cuius compoſitionem venerit corpus quintum,quàm id quod ſolum componitur ex elementis, & tamen corpora reſurgentium erunt eiuſdem naturæ, ſicut nunc ſunt, quia erunt eadem numero: ergo non erit aliquid aliud ſecundum ſubſtantiam de compoſitione ſua tunc quod nunc non ſit.

Secundo, quia dato, quòd aliqua pars quinti corporis eſſet de compoſitione corporum reſurgẽtium, non eſſet poſsibile, quòd transferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ, ſicut erit per impaſsibilitatem. nam virtus quinti corporis erit virtus naturalis, & non poterit transferre rem vltra terminos naturæ, & tamen transferre corpora reſurgentium ad immortalitatem, eſt transferre ad terminos gloriæ. maxime autem quia iſtam mutationem de corruptione in incorruptibilitatẽ Apoſtolus attribuit virtuti Chriſti. prima Corint. decimoquinto, ſcilicet, qualis cœleſtis, tales & cœleſtes, & ad Philip.3. reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.

Item dato, quòd pars quinti corporis eſſet in compoſitione corporum reſurgentium, non poſſet in eis tantum dominari quin natura elementalis remaneat, & tamen naturæ elementali ex ſuis principijs eſſentialibus ineſt paſsibilitas: ideo per admixtionem corporis quinti non auferetur omnino.

Dicendum

Dicendum ergo videtur, quòd aliter fit, ſcilicet, ex habitudine animæ ad corpus, quia corpus eſt plene ſubditum animæ tamquam formæ. omnis enim paſsio fit per victoriam agentis ſupra paſſum: aliàs enim non traheret eũ extra terminos naturæ ſuæ, & ad terminos ſuos, ſcilicet, agentis. Quod apparet cum per paſſionem proprie dictam naturaliter alteratur paſſum ad perdendam formam propriam, & induendum formam agentis, impoſſibile eſt autem quòd agens dominetur ſupra patiens, niſi inquantum debilitatur dominium formæ proprię ſupra materiam patientis: non enim poteſt materia ſubijci vni cõtrariorum, niſi dominium alterius ſupra ipſam tollatur, vel diminuatur: ſaltem tamen corpus humanum, & quidquid in ipſo eſt, erit perfecte ſubiectum animę, ſicut ipſa erit perfecte ſubdita Deo: ideo in corpore humano non poterit a quocunque agente fieri mutatio aliqua contraria diſpoſitioni illi, qua perficitur corpus ab anima, & conſeruatur, & ita manebit corpus beatum impaſſibile. Quod autem corpus ſit totaliter ſubditum animæ, prouenit ex dote, & ita efficietur impaſſibile corpus per dotem.

Contra prædicta tamen ponit Landulphus tres concluſiones. Prima, quòd non cauſatur impaſſibilitas per hoc, quòd corpus erit ſubditum totaliter animæ, quia anima ad corpus non habet niſi habitudinem cauſæ formalis, & per illam habitudinem nõ poteſt ſuſpendere actionem qualitatum contrariarum. Secunda, quòd corpora prædicta non erunt impaſſibilia propter hoc, quòd detur corpori aliqua dos, quæ ſit forma, quia vel eſſet ſubſtantialis, vel accidentalis, non ſubſtantialis,quia tunc faceret rem alterius eſſentiæ, non accidentalis, quia cum illa non ſit qualitas cœleſtis corporis erit elementi, vel mixti, & quęliber talis eſt corruptibilis.

Tertia concluſio eſt, quòd impaſſibilitas corporis glorioſi proueniet ex hoc,quòd Deus non coaget alicui cauſę ſecũdæ corruptiue ad corruptionẽ, ceſſante tamen actione primæ cauſę ceſſat actio omnis cauſæ ſecundæ, & ita dicit fuiſſe in corporibus trium puerorum appoſito igne: nam non combuſſit ea, quia Deus ceſſauit coagere igni.

Sed prima ratio non ſtat, nam veritas eſt, quòd perfectum dominium animæ ſuper corpus facit illud impaſſibile, & hoc accidit neceſſario vbicunque forma plene dominetur materiæ. Et quando dicit, ꝙ anima ſolum habet habitudinem cauſę formalis ad corpus, licet non ſit verum abſolute: tamen pro prę ſenti concedendum eſt, quòd anima non cauſat impaſſibilitatem in corpore per imperium ſolum quaſi dominans, ſed per habitudinem, quam habet ad corpus, vt forma, vel motor eius, & tamen anima glorificata accipit plenum dominium, ideſt, poteſtatẽ ſubijciendi ſibi materiam quantum ad actionem formalem,quod non habet anima non glorificata, & quantum ad hoc nullum agens extraneum poteſt dominari materiç, in qua eſt anima, & tamen niſi dominetur illi non poteſt trahere eam ad ſuam diſpoſitionem, in qua eſt anima: nullum tamen agens naturale erit tantæ virtutis quãtę erit anima glorificata: ideo nullum agens poterit inducere diſpoſitionem illam, quam anima tenet in corpore ſecundum quã manet ibi. Et cum dicit, quòd anima non poteſt ſecundum, quòd forma ſuſpendere actionem qualitatum contrariarum.

Dicendum, quòd non tollit operationem illarum per ſolum imperium, ſed tollit per exceſſum virtutis ad omne agens. nam nullum agens poteſt habere maiorem poteſtatem ſuper materiam corporis quàm ipſa anima glorificata, quæ eſt in illo.

Secunda concluſio ſua non eſt vera, quia communiter tenetur, quòd dos ſit qualitas corporis: & ideo eſt forma, & non eſt ſubſtantialis, ſed accidentalis. Et cum dicitur, quòd non eſt cœleſtis, concedendũ eſt. cum ſubiungitur, quòd erit forma accidentalis elementi, vel mixti dicendum, quòd falſum eſt: non eſt enim ſufficiens diuiſio. nam dos erit qualitas quędam glorioſa ſupernaturaliter data corpori, qualitas tamen cœleſtis, & elementalis naturalis eſt, & non glorioſa, & ſi qualitas accidentalis cœleſtis, quæ eſt naturalis,facit rem incurruptibilem, a fortiori qualitas glorioſa, quę ſupra naturam eſt. poterit facere corpora beatorum incorruptibilia.

Tertia concluſio non eſt conueniens, quòd ſic potest dos in corpore glorioſo.quia nihil aliud eſt corpora illa eſſe impaſſibilia niſi quòd Deus non coagat ad corrumpendum, & hoc concedit ipſe Landulphus, & tamen non eſt conuenienter dictum, quia tunc non diceremus eſſe quatuor dotes corporis glorioſi ſi in illo non eſſet iſta dos. Etiam quia ſuppoſito modo ſuo, quòd dicatur dos ſic, diceretur, quòd tres pueri in camino ignis habuerunt dotem impaſſibilitatis, quia ceſſauit Deus coagere igni, & ob hoc non comburebantur. Item quia iuxta poſitionem ſuam daretur, quòd omnia corporalia etiam elemẽta haberẽt dotem impaſſibilitatis. nam ipſe dicit, ꝙ poſt iudicium ceſſabit tempus generationis, & corruptionis,eritque tempus quietis, & ceſſabit Deus coagere cauſis ſecundis, ſed ceſſante cauſa ſimpliciter prima nihil poſſunt facere inferiores: ideo in cętęris rebus erit impaſſibilitas, quia nihil ab alio patietur actione corruptiua: erit ergo ęqualiter dos impaſſibilitatis in elementis, & in corporibus beatorum, & tamen dos nõ ponitur niſi in corporibus beatorum: ergo neceſſe eſt,quòd dos impaſſibilitatis ſit aliquid poſitiuum in corporibus beatorum vltra hoc, quod eſt Deum non coagere cauſę ſecundę ad corruptionẽ illorum corporum. Ad primum dicẽdum, ꝙ quicqd eſt eſſentiale homini manebit in eo poſt reſurrectionem. Et quando dicitur,ꝙ mortale eſt differentia.

Dicendum,ꝙ nec eſt aliquid eſſentiale, neque differentia eius ponitur tamen in diffinitione hominis, vt ait Anſelmus ex errore Philoſophorum,qui nõ putauerunt totum hominem poſſe aliquando eſſe immortalem,eo ꝙ nunquam viderunt homines niſi ſm ſtatum huius mortalitatis. Aliter põt dici, ꝙ etiam Philoſophi non poſuerunt mortale tamquam eſſet vera differentia hoīs,quia differentiæ eſſentiales iuxta Ariſto.8.Metaph.ſunt ignotę,cum aſſumantur a forma, vt vnitur, vt forma dans eſſe ſubſtantificum,& tamen forma quantum ad id eſſe eſt neceſſario ignota: cum non competat ei aliqua operatio motiua,vel organica ſecundum quas manifeſtatur:ideo neceſſe eſt, ꝙ volẽtes ponere differentias rerum ponamus eas circũſcriptas per aliquid,& ita mortale non eſt differentia, qa non eſt aliquid eſſentiale neque conſtituit,quia tñ eſt differentia eſſentialis hominum,& ſpirituum ſeparatorum,quam nos neſcimus,& vidimus, ꝙ homines moriuntur,& non illi,poſuerunt mortale tamquam differentiam. Sic dicit Porphyrius, ſumus nos & dij rationales. ſed mortale additum ſeparat nos a dijs hoc tamen fundatur ſuper quodam errore, ſcilicet, quia putauerunt Deos eſſe animalia. nam ſi crederent eos puros ſpiritus,ſufficiens diſtinctio eſſet inter deos, & homines, quòd homines eſſet animalia, dij autem non, ſed puri ſpiritus: putauerunt tamen eſſe illos corporeos,& ita dixerunt dęmones eſſe corporeos,& animalia q̃dã,& habere animata corpora,q̃ de aere eſſent,vt dixit Apuleius Platonicus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aliter potest dici, quòd mortale ponitur, vt differentia, non quidem, vt dicit puram potentiam moriendi, quia mortalitas non pertinet ad essentiam, sed vt nominat causam mortalitatis, & passibilitatis, quæ est compositio ex contrarijs, & illa est de esse hominis, & hæc nunquam est causa mortalitatis, in futuro autem propter victoriam animæ super corpus licet maneat hæc compositio, non erit ipsa passibilitas, & tamen manebit cum pertineat ad essentiam.

Ad secundum dicendum, ꝙ cum eadem sit materia corporum beatorum, & nostrorum, quia erunt eadem numero, sicut nunc sunt corpora nostra in potentia ad formam aliam. ita & tunc erunt in potentia, neque minuetur aliquid de possibilitate, & tamen erit tunc potentia ligata, & nunquam exibit in actum accipiendi aliam formam, aut aliam dispositionem. Est enim forma duplex, scilicet, forma ligata, & forma libera, quod non solum est verum de potentia actiua, sed etiam de passiua: potentia enim materiæ est potentia passiua, & est libera quando non cogitur manere semper sub eadem forma, vel dispositione, sed potest accipere aliam, & interdum realiter accipit aliam. ligata est potentialitas materiæ quando forma ligat potentialitatem materiæ determinando eam ad vnum secundum quod dominatur super eã, & quia in rebus corruptibilibus nunquam perfecte dominatur forma super materiam, non potest perfecte ligare eam quin recipiat interdum per passionẽ aliquam dispositionem contrariam formæ, quam habet. In sanctis autem post resurrectionem anima erit omnino domina super corpus, & illud dominium nunquam poterit auferri, quia illa erit immutabiliter Deo subdita quod non fuit in statu innocentiæ. licet ergo post resurrectionem maneat in corporibus beatorum eadem potentialitas ad aliam formam, quæ nunc est quantum ad essentiam potentiæ, erit tamen ligata ista potentia per victoriam animæ supra corp⁹, vt nunquam in actum passionis exire possit, scilicet, suscipiendo aliam formam, aut contrariam dispositionem per agens aliquod immutans.

Ad tertium dicendum, ꝙ manebit in corporibus beatorum compositio ex contrarijs, & tamen non habebunt ista contraria actus corruptiuos: nam qualitates contrariæ, quæ sunt in corpore non sunt in eo, nisi vt in scientia animę, & tamen quando agens principale est perfectum, non potest aliqua actio prouenire ab instrumento, nisi secundum dispositionẽ agentis principalis. sicut enim calor in animali est instrumentum animæ nutritiuæ, & agit omnia secundum dispositionem illius, & non secundum conditionem speciei caloris, ita cum post resurrectionem anima erit agens perfectum, quia habebit plenum dominiũ super materiam corporis, nõ procedet aliqua operatio ab aliqua qualitate, nisi secundum dispositionem animæ, & ideo nulla operatio istarum qualitatũ erit ad corruptionem. Vnde etiam si post iudicium maneret status generationis, & corruptionis, data animę victoria quam habebit super materiam post resurrectionem, etiam si esset fortior contrarietas in corpore quàm nunc sit, non posset alterare corpus aliquo modo, quia anima, quæ illud sibi subditum habet per omnimodam victoriam, & determinationem non permittet, & hoc non solum erit in qualitatibus intrinsecis, quæ sunt, vt instrumenta animæ, quia etiã nunc qualitates istę agunt aliquid vltra conditionem suæ speciei solum inquantum regulantur ab anima, vt patet in calore, quo anima vtitur digerendo, sed etiam in qualitatibus alterius corporis, quæ sunt contrariæ qualitatibus nostrorum corporum. nam illæ approximatæ corporibus beatorum non poterunt alterare illa. quia materia ipsorum corporum habet potentialitatem ligatam per dominium animæ super eam: ideo per nullum agens naturale poterit in materia illa introduci dispositio aliqua contraria dispositioni eius: a fortiori ergo post iudicium hoc fiet, quia tunc non manebit status generationis, & corruptionis, eo quòd cessabit primus motus in cuius virtute sunt cæteri motus: ideo etiam si contraria sibi approximentur, non agent ad mutuam corruptionem.

Aliqui autem nituntur adhuc ostendere, quòd erit passibilitas, quia quanto aliquod corpus est nobilioris complexionis tanto est passibilius. nam passibilius est corpus animalis, quàm plantæ, & hominis quàm bruti, & tamen erit nobilioris complexionis corpus post resurrectionem quàm nunc: ergo tunc erit passibilius.

Item in corporibus resurgentium miscentur elementa: ergo aut æqualiter, aut inæqualiter. Si inæqualiter erit causa corruptionis, quia extremum cõtrarietatis vincens alterum corrumpet illud. Si æqualiter, aut æquatione punctali, aut circa. Si æquatione punctali, omnia corpora essent eiusdem complexionis, & nobilitatis, quod non est verum. Si non punctali erit excessus, & iste excessus generat litem, & corruptibilitatem.

Item aut in corporibus resurgentium erit calor, aut non. si non, nec erit operatio aliquæ animæ: cũ operatio, & sensus & motus vitæ sint mediante calore. Si autem sit ibi calor indiget pabulo, cum sit eius consumere, sed omne quod pabulo indiget est corruptibile, cum deficiente pabulo corrumpatur, & deficiat: ergo deficient qualitates, & corpora. & ita erit passibilitas.

Aliqui dicunt ad hoc, quòd in corporibus beatorum manebunt elementa in mixtione secundũ substantiam, & qualitates, & operationes.

Sed dicunt, quòd quadruplex est operatio. Vna quantum ad constitutionem, & hæc est mixtionis. alia quantum ad conseruationem, & hæc est ministerialis delatio caloris vitalis per corpus. tertia est pugnæ ordinans ad dissolutionem. quarta exterioris impressionis per quam alicuius elementi operatio intenditur, & pugna oritur. Primas duas dicunt mansuras, quæ sunt ad constitutionem, & conseruationem. Secundas vero duas, quæ sunt ad dissolutionem dicunt non mansuras. & ideo corpus non erit tunc dissolubile. Quare autem non maneãt illę duę operationes dicunt, quòd est triplex ratio. Prima est temperata mixtio confringens contrarietatem. Secunda est elementarium appetituum quietatio. Tertia est animæ influentis conseruatio. ratione primi non pugnant. ratione secundi non possunt pugnare. ratione tertij necesse habent quiescere.

Dicendum autem, quòd hæc vera sunt. nam duę primæ operationes necessario erunt in corporibus beatorum. Prima enim est in ipsa cõstitutione corporum. nam cum essentiale sit corporibus nostris esse mixta, & mixtio dicat ipsa elementa venientia ad cõpositionem secundum esse quoddam, & in quadam habitudine qualitatum suarum, cum per resurrectionem redeant corpora ad esse ibi. Est rursus mixtio in quadam habitudine determinata qualitatum. Secunda etiam operatio manet. nã corpora beatorum post resurrectionem erunt viuentia: ideo erit in eis actus vitalis, & hoc est per delationem caloris vitalis, & spirituum per corpus, & istę duæ operationes non agũt ad dissolutionem. Secundæ duę non manent. Prima enim causa assignata ad hoc est dubia. nam licet mixtio

tio confringat aliquomodo contrarietatem, non poterit tollere omnimodam actionem. oporteret enim ad hoc, quòd non excederet vna qualitas aliam, aut quòd excederet quasi insensibiliter, ita quòd ab illo excessu non proueniret actio, & tamen hoc non videtur satis conueniens, quia corpus humanum determinat sibi vnam qualitatem in excessu ad aliam, & tantus est excessus, quòd sufficit ad agendum, nisi aliquid aliud impediat.

Item, quia dato, quòd talis gradus mixtionis daretur, quod non sufficeret inęqualitas ad agendum, nõ preseruat hoc a corruptione, quia dato, quòd non corrumpatur res a suis qualitatibus, corrumpetur tamen a qualitatibus alterius mixti propinqui, quæ non sunt in eodem gradu.

De secunda causa dicendum, ꝙ vera est, quietantur vero appetitus elementales, idest, appetitus materię in elementis, quia (vt supra dictum est) licet maneat potentia substantialis, materia corporum beatorum est ligata: nam per formam ligatur, quæ totaliter dominatur materiæ, & ideo non erit actualis pugna ad hoc, ꝙ perueniatur ad aliam formam. Vel dicitur quietatio appetituum elementalium, quia cessabit tunc tempus generationis, & corruptionis: est. n. actus istarum qualitatum alterare ad generationem, & corruptionem: ideo dicuntur appetere generationem, & corruptionem, & tamen tunc cessabit finis iste. s. generatio, & corruptio: ideo cessabit appetitus ad finem, idest, appetitus alterandi, & ita recte dicuntur cessare appetitus elementales, quia cessabit tempus generationis, & corruptionis, & ideo cessabit omnis alteratio corruptiua.

De tertia causa etiam dicendum, ꝙ est vera, & vocatur influxus animæ in corpus illa conseruatio, secũdum quam anima omnino domina corporis tenet ligatam potentialitatem materiæ, vt non possit actualiter suscipere passionem aliquam contrariam dispositioni quam ipsa tenet in corpore.

Ad illud quod obijciebatur primum in hac parte, dicendum, ꝙ non est verum simpliciter, ꝙ quanto corpus est nobilius est tanto passibilius immo minus passibile, quia est maioris virtutis, & sic potest magis resistere corruptiuo, sed per accidens verum est in multis, eo ꝙ corpus est nobilius quanto habet nobiliorem formam. est autem forma nobilior, quę habet operationes excellentiores cuiusmodi est anima, & ista determinat sibi materiã teneram propter conditionem suarum operationum, & tñ quod tenerum est passibilius est quàm quod est durius, si modo potentialitas non sit ligata, & quia pp imperfectionem formarum nunc non est ligata potentialitas materię: sequitur quasi regulariter, ꝙ corpora mixta, quæ nobiliora sunt passibiliora sunt, & tñ loquendo simpliciter de corpore perfecto, quod habet formam simpliciter perfectiorem, habebit illud minus de passibilitate, & ita erit de corporibus beatorum.

Ad secundum dicendum, ꝙ mixtio elementorum in corporibus beatorum non erit punctalis, quia conditio vitę humanę exigit, quòd alterum excedat alterum, & tamen iste excessus non poterit causare corruptionem propter causam dictam.

Ad tertium dicendum, ꝙ manebit calor in corporibus beatorum: ille tamen non resoluet neque consumet, quia ibi manebit, vt instrumentum animæ, & non poterit causare passionem aliquam contra dispositionem illam quam anima tenuerit in corpore, cũ anima dominetur formalis materiæ. Ad quartum dicendum in principali dubio, quòd in corporibus sanctorum manebunt humores quatuor, & tamẽ nõ erit inter eos pugna neque corruptio, quia licet maneant eis suæ qualitates, non manebunt actiones corruptiuæ: illas enim Deus aufert: liberum enim est Deo manentibus quibusdam conditionibus corporum tollere alias si vna non dependet essentialiter ab alia. Sic dicit Aug. in Epistola ad Consentiũ: valet diuina potẽtia de ista visibili atq; tractabili natura corporũ, qbusdam manentibus, auferre quas voluerit qualitates. vnde sicut ab igne fornacis Caldęorum abstulit virtutem comburendi quantum ad id, quòd corpora trium puerorum illęsa seruata sunt, sed mansit quantum ad id quod ignis ille ligna comburebat, ita auferet ab humoribus passibilitatem dimittendo naturam: modus autem quo fieri posset dictus est. nam etiam si maneant ibi qualitates corruptiuæ in eodem gradu mixtionis, in quo hic: nõ poterunt corrumpere quidquam subdita materia totaliter animę.

Ad quintum dicendum, quòd in sanctis manebũt cicatrices vulnerum: non quidem inquantum dicunt defectum aliquem, sed inquantum faciunt ad gloriam ipsorum, & gaudium aliorum. nam illæ cicatrices sunt signa virtutis eorum, qui constantissime pro iusta causa passi sunt, & tamen passi fuerunt interdũ martyres detruncationes membrorum. illę tamen non manebnnt, quia hoc repugnaret conditioni resurgentium, & veritati vitæ. nam aliqui diuisi fuerunt in plures partes, qua diuisione manente impossibile est viuere, quia nec est corpus humanum: ergo non manebunt detruncationes, & mutilationes, quia restituentur omnia ad integrum, sed manebunt signa vulnerum ad ascensionem virtutis, vt sic magis afficiamur ad eos, qui talia passi sunt. Sic dicit Aug. 22. de ciuitate Dei, nescio quomodo sic afficimur amore martyrum beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, quę pro Christi nomine pertulerunt, & fortasse videbimus: non enim deformitas in eis, sed dignitas est corporis, quanuis in corpore non corporis, sed virtutis pulchri tudo fulgebit: nec tamẽ si aliqua martyribus amputata, & ablata sunt membra, sine ipsis membris erunt in resurrectione mortuorum quibus dictum est: capillus de capite vestro non peribit.

Quare cicatrices remanebunt in corporibus beatorum.

An beatorum corpora ab extrinseco sint passibilia. Et quomodo non erunt ab extrinsecus lædentibus.
Quæst. CXII.

QVAERETVR nunc de passione facta ab extrinseco an corpora beatorum sint passibilia.

Dicendum, quòd diffinitio huius pendet ex precedenti dubio, & tamen, vt magis aperiatur dicendum, quòd erunt corpora illa impassibilia omni genere passionis, quæ ab extra infertur corruptiue. Est autem duplex passio ab extra, scilicet, per influentiam. sicut ignis comburit corpus, & per violentiam, sicut cultellus diuidit. Prima non est in corpore glorioso, quia talis passio aut est secundum viam naturæ, aut per ordinem diuinę iustitię: passio secundum ordinem diuinę iustitiæ est in illis in quibus naturaliter non poterat esse passio: exigente tamen diuina iustitia propter eorum demerita est ibi passio, & ita passio non est nisi vbi est culpa: sic erit pęna in dęmonibus, & spiritibus damnatorum: via naturali est passio quando conditio corporum exigit, vt agant, & patiantur. Prima passio non erit in corporibus beatorum, cum non maneant in eis aliqua peccati vestigia. Secunda etiam non erit propter causas dictas præcedenti quæstione, scilicet, quia anima continebit totaliter materiam sub potestate sua, ita vt potentia eius passiua sit ligata ad recipiendum dispositionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispositionem quantumcunque contrariam,& hoc, quia maior erit potestas animæ super corpus conseruando illud in dispositione illa quam habet: quàm potestas cuiuscunque extranei agentis ad corrumpendum illam dispositionem, & introducendum contrariam. Etiam quia status generationis,& corruptionis cessabit:ideo etiam in illis in quibus non fuerit tanta potestas formæ super materiam, non erit corruptio.

De passione,quæ est per violentiam dicunt aliqui, quòd erit in corporibus beatorum, quia omne continuum est diuisibile: omne diuisibile est partibile: omne autem partibile est passibile ab exteriori.

Item quandocunque corpus durum obuiat molli necesse est diuidere illud si sit impulsio fortis.dato ergo,quòd cultellus obuiet corpori glorioso, aut est corpus illud durius gladio, aut gladius illud penetrabit, sed non est durius cum sit carneum: ergo penetrabitur.

Dicendum tamen, quòd vere corpus gloriosum non poterit hoc modo pati, cum nulla imperfectio maneat in corporibus illis, & tamen talis passio est magis,& facilius corruptiua quàm ea,quæ est per influentiam:ideo non erit in eis.

Sed dicunt aliqui, quòd ideo corpora beatorum non patientur hac passione.quia non erit aliquid inferens passionem, & si esset aliquid quod nocere vellet, posset corpus gloriosum declinare illud agens.

Sed dicendum,quòd hoc est inconueniens. nam tunc corpora gloriosa non haberent dotem impassibilitatis.nam vere essent passibilia,& tamen non paterentur.quia nihil illa inferret,& cum passibilitas sit imperfectio:manebit imperfectio in beatis.

Item,quia tunc corpora beatorum non excederẽt secundum perfectionem corpus Adæ in statu innocentiæ.nam tunc nihil patiebatur licet non haberet dotem impassibilitatis, quia nondum erat corpus beatificatum.

Item,quia tunc detur, quòd aliquo modo gladius applicetur ventri alicuius beati (nam non est impossibile)aut venter beati resisteret gladio ne penetret:aut non.si non resistit patitur, & cultellus penetrat, & est passibile. si autem resistit est dubium per quid resistit.

Aliqui dicunt,quòd corpus beatum habet naturã quintæ essentię:vnde non est secabile neque partibile. nãsi iuxta Solem esset cultelus, & impingeret in Solem,non penetraret cultellus aliquam partem Solis,& tamen non resisteret Sol per naturam duri, & mollis,sed quia caret duricie,& mollicie.hoc tamen est satis difficile: nec tamen nunc illud abijcimus.

Sed dicendum,quòd corpora gloriosa non poterunt pati a cultello,aut lapide,vel alijs rebus duris,& acutis,& hoc per dotem subtilitatis.nam pertinet ad dotem subtilitatis, quòd quęlibet corpora sint peruia corpori glorioso,& transeat per illa, sicut per corpora rara, quæ cedunt transeunti.vnde siquis gladio nitatur perfodere corpus gloriosum, potius illud corpus penetrabit gladium quàm gladius penetret carnem, passio tamen non est nisi in eo quod resistendo penetratur,& tamen gloriosa corpora non penetrabuntur,sed penetrabunt: ideo non patientur neque mouebuntur loco propter gladios obiectos,& ita poterunt vibrari gladij per corpora gloriosa,sicut per aerem tenuissimum nullo impedimento facto. Et tamen diuersa ratione.nam aer,quia rarus est cedit, & scinditur:ideo non resistit sensibiliter:corpora autem gloriosa, quia subtilia sunt,penetrabunt gladios non impellendo aut concutiendo illos,& est mirabile sal-

F tem audiri, sed ratio aperte illud ostendit suppositа dote subtilitatis.

De lapidibus proiectis in corpora gloriosa idem erit.nam lapides non diuident, neque confringent: neque penetrabunt corpora: neque etiam corpora cedent eis,sed lapides cedent corporibus, & corpora gloriosa penetrabunt lapides ipsos proiectos per dotem subtilitatis, & lapides transibunt vltra corpora gloriosa quasi transibunt per medium rarum non lęsis neque diuisis illis corporibus,sed potius lapidibus penetratis a corporibus gloriosis. Simile apparet in crystallo,& radio Solis.crystalus enim non diuidit neque intercipit radium solarem:cetera autem corpora densa diuidunt,vel intercipiunt non permittendo
G transire: fiat ergo gladius de crystallo manifestum est,quòd ille non poterit scindere aut rumpere, vel impedire radium Solis, sed potius radius penetrabit gladium crystallinum,& sæpe vibrabitur gladius crystallinus per radium solarem,& tamen toties gladius penetrabitur,& radius manens in loco suo non penetratur neque cedit gladio,& tamen gladius transit,qa gladius cedit radio,& ita erit de corporibus gloriosis quantum ad omnia dura,& acuta, ita vt non mutando locum non possint quidquam pati:de hac dote subtilitatis etiam infra dicetur.

Ad primum dicendum, quòd omne continuum est diuisibile diuisione mathematica inquantum habet partes quantitatis continuę,quarum vna est extra
H aliam,non autem diuisione naturali per quam fit separatio partium ad inuicem,quia aliqua corpora sunt sic,quę non diuiduntur,siue quia resistunt per naturã duri, & mollis, siue per aliam conditionem, & ita est in gloriosis, qui resistunt per dotem subtilitatis.

Ad secundum dicendum,quòd corpus gloriosum non est durius cultello.nam retinet suam teneritudinem,quæ requiritur ad humanam conditionem, & non diuiditur a cultello,quia non obuiat cultello resistens,sed potius ipsum corpus penetrat quoscunque cultellos,vt dictum est.

I *An impassibilitas corporum glorioſorum erit in omnibus essentialiter æqualiter. Eaque consideratur dupliciter. Et quomodo negationes & priuationes suscipiunt magis, & minus. Et quomodo dabitur præmium iuxta proportionem meritorum etiam in ipsa impassibilitate. Quæst. CXIII.*

QVAERETVR an impassibilitas corporum glorioſorum erit in omnibus essentialiter æqualiter. Aliqui dicunt,quòd sic,quia 1.Cor.15. dicit Glo.quòd ęqualiter omnes sancti habẽt quod pati non possint, sed quòd non possint pati erit in eis,quia habebunt dotem impassibilitatis,ergo impassibilitas erit æqualis in omnibus.

Item negationes,& priuationes non recipiunt magis,& minus, quia non dicunt ens: impassibilitas tamen dicit negationem vel priuationem: passibilitas ergo non potest maior esse in vno quàm in alio.

K Item magis in re accipitur per recessum a contrario,vt Aristo.in Topicis illud est albius quod est nigro impermixtius,& tamen in nullo sanctorum erit admixtum aliquid de passibilitate: ergo in omnibus erit ęqualiter impassibilitas.

Alij dicunt,quòd inæqualiter erit impassibilitas in sanctis. nam præmium correspondet merito.sed qui dam sancti fuerunt maioris meriti alijs. ergo impassibilitas, quæ datur in præmium,erit inæqualiter in eis.

Item quia impassibilitas est dos condistincta contra dotem claritatis, & tamen claritas non erit inęqualiter in sanctis, quia alij fulgebunt,sicut Sol: alij sicut Luna:

Luna:alij sicut Stellæ 1.Cor. decimoquinto: ergo etiam impassibilitas erit inęqualis.

Dicendum,quòd impassibilitas potest considerari dupliciter, vel secundum se, vel secundum causam suam.

Si primo modo non recipit magis, & minus, quia impassibilitas solam negationem, vel priuationem importat passibilitatis: ideo in omnibus erit æqualiter. Si secundo modo,ideſt,quantum ad suam causam,erit in vno maior quàm in alio:causa enim impassibilitatis est, quòd corpus subditur totaliter animę:ideo est ligata potentia sua passiua ad recipiendũ
B passionem quãcunque per quam deducatur contraria dispositio ei quam anima seruat in corpore: ista autem subiectio corporis conuenit animę inquantũ ipsa fruitur Deo immobiliter adhęrens,& tamen qui dam fruuntur perfectius alijs: ergo quidam habent maiorem impassibilitatem quàm alij: nullus tamen de beatis habebit aliquam passibilitatem, quia quælibet fruitio de Deo quantumlibet parua subdit corpus ita perfecte animę,quòd excludit omnem potentiam patiendi, & ideo omnes sunt impassibiles, sed quidam magis quàm alij.

Ad primum dicendum, quòd Glosa illa loquitur de impassibilitate quantum ad se, & tunc verum
C est,quòd non est vna maior alia, quia priuationem dicit.

Ad secundum dicendum,quòd magis, & minus non est nisi in ente:priuationes autem,& negationes aliquo modo dicunt ens,& aliquo modo non ens:inquantum dicunt non ens non recipiunt magis, & minus:inquantum vero dicunt ens possunt suscipere magis,& minus.vnde negationes,& priuationes considerate quantum ad se dicunt non ens: ideo non recipiunt magis,& minus,& ideo impassibilitas quantum ad se est ęqualis in omnibus. Si autem considerentur quantum ad causas suas dicunt ens, quia causæ illæ positiuæ sunt:ideo quantum ad hoc vna'negatio,vel priuatio est maior alia, sicut tenebra priuatio lucis est, dicitur tamen aliqua maior tenebra', & aliquid magis tenebrosum inquantum habet plura, D & maiora obstacula lucis, ita est vna impassibilitas maior alia, quia causa sua,ideſt, fruitio est maior.

Ad tertium dicendum, quòd intensio non solum fit per recessum a contrario, sed etiam per accessum ad terminũ naturę suę,quia quędam sunt, quę intenduntur,& non habent contrarium positiuum, sicut lux,quę maior,& minor est,nulla tamen lux recedit a contrario,quia non habet formam contrariam positiuam.sic immortalitas vna est maior quàm alia, ideſt,in vno quàm in alio,& tamẽ in nullo manet aliqd passibilitatis, sicut nulla lux permittit secum tenebras vbi ipsa est, & tamen vna lux est maior alia.

Ad primum pro parte contraria dicendum, quòd dabitur præmium iuxta proportionem meriti etiam in ipsa impassibilitate quantum ad causam eius, scilicet,quòd qui sanctior fuerit perfectius fruetur, & ta- E men quãtum ad impassibilitatem in se non magis respondebit vni beato quàm alteri, quia natura rerum repugnat:nec tamen ideo tollitur quin detur maius prẽmum ei,qui magis meruit, non tamen datur in ipsa immortalitate quantum ad se, sed in alijs bonis, quæ dicunt aliquid positiuum.

Ad secundum dicendum,quòd dos claritatis dicit pure positiuum: ideo absolute recipit magis, & minus:impassibilitas autem quantum ad se,quia non est positiua non recipit magis,& minus,sed quantum ad causam. & quantum ad hoc bene condistinguitur impassibilitas claritati, quia vtraque recipit intensionem.

A *An sentire manebit in beatorum corporibus in patria. Et quæ passio excludatur a corporibus beatorum. Et quomodo organum sentiendi dupliciter immutatur. Et quomodo id quod passiuum est potest tripliciter immutari. Et cogitationes quomodo volubiles fiant dupliciter. item quid sit beatitudo. Et quomodo beati in ea existentes multa intelligant, & plura de beatorum intelligentia:earumque potentia sentiendi exponuntur. Quæst. CXIIII.*

QVAERETVR consequenter ad precedentia de actu sentiendi in patria:nam dictũ est corpora sanctorum esse impassibilia in patria,sentire tamen quoddam pati est: ideo dubium est an manebit sentire in beatorum corporibus.

Aliqui dicunt,quòd non, quia vt dicitur secundo de anima, sentire quoddam pati est, corpora tamen beatorum erunt impassibilia:ergo nihil sentient.

Item immutatio animalis precedit animalem, sicut esse naturale pcedit esse intẽtionale,& ĩ corpora gloriosa,quia erunt impassibilia,non mutabuntur naturali immutatione,quia illa est passio, ergo nec immutatione animali,quæ est in sentiendo.

Item,quia quando fit sensus in actu propter nouã receptionem fit nouum iudicium, & tamen in beatis non erit nouum iudicium, quia non erunt cogitationes volubiles, ergo non erit in eis sensatio actualis.

Item cõditio animę est cum sit virtus finita, quòd si sit intenta actui vnius potentiæ,remittitur actus alterius potentię eius,& tamen anima summe erit intẽta ad actũ intellectiuæ partis qua Deum contemplabitur:ergo cessabit omnis actus sentiendi.

Item si sensus fuerit in actu, aut erit cum delectatione aut sine illa.si sine delectatione erit actus imperfectus, quia delectatio consequitur actum perfectũ, qui est connaturalis factus potentiæ. Si cum delectatione,aut delectatur in medio, aut in extremo. Si delectetur in vno extremo,necesse est,quòd tristetur in altero.si delectatur in medio necesse est, quòd tristetur in extremis,& tamen non erit tristari in beatis:ergo neque sentire.

Item si maneret sentire, maneret secundum omnes sensus, quia eadem ratione de vno,sicut de alijs: ne aliquid maneret ociosum:& tamen quidam sensus sunt propter indigentiam, vt gustus,& tactus, & in patria nulla manebit indigentia:ideo saltem tales sensationes non erunt, & consequenter neque aliæ.

Alij dicunt,quòd maneant sensus in actu.nam nobilior est potentia coniuncta actui quàm separata ab actu,& tamen in vita æterna erunt omnia in statu nobilissimo:ergo cum manent potentiæ sensitiuæ:manebunt actu sentientes. Item, sicut anima appetit vniri corpori, ita sensus obiecto suo, sed anima ad perfectam sui glorificationem vnitur corpori,ergo & potentia vnietur obiecto,& tamen non vnitur obiecto nisi per actum,ergo manebit actus sentiendi.

Item sicut corpus remuneratur in beatitudine, qa seruiuit animæ, ita a fortiori remunerabitur sensus. potentia tamen, quæ nata est delectari,si remuneretur perfecte delectabitur in sua remuneratione: ergo potentia sensitiua delectabitur, & tamen sensus non delectatur nisi in eo quod cognoscit, quia est potentia cognitiua,& delectatio potentiæ cognitiuę est in cognoscendo,non cognoscit tamen sensus seipsum, quia non est potentia reflexiua neque organum suũ, neque id quod est supra conditionem eius:ideo solũ obiectum manet quod cognoscit,& ita in illo delectabitur:ergo erit actus sentiendi.

Item,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item, sicut se habent damnati ad puniri, ita se habent beati ad glorificari, & tamen damnati habent continuum dolorem in sensu, ergo beati habebunt continuam delectationem in sensu.

Item erit ibi actus videndi, quia dicitur Iob. 13. in carne mea videbo Deum saluatorem meum, & Isa. trigesimotertio, regem in decore suo videbunt oculi tui, quod de beatitudine intelligitur, & Apo. 1. dicitur videbit eum omnis oculus.

Item secundum Aristo. de anima, animatum distinguitur ab inanimato sensu, & motu, & tamen motus erit in beatitudine in actu. Sap. quarto tamquam scintillæ discurrent, ergo erit ibi sensus in actu.

Dicendum, quòd in patria manebunt in corporibus beatorum omnes sensus, & organa, quia ista sunt de integritate corporis, & de perfectione humana.

Et dicendum, quòd erit ibi posse sentire, & ipsum sentire actu. posse enim sentire prouenit ex coniunctione potentiæ cum organo bene disposito. Sentire autem in actu prouenit ex coniunctione potentiæ cum obiecto, & quoniam in patria manebunt potentiæ coniunctæ organis optime dispositis: manebit ibi posse sentire, & quia manebunt etiam ibi obiecta quorundam sensuum, manebit ibi sentire quantum ad illos. An vero maneat quantum ad omnes dicetur infra quæstione 116. & necesse est poni aliquam sensationem in sanctis post resurrectionem, quia alias vita illorum magis assimilaretur somno quàm vigilię, cum dormiens viuat, & tamen nihil sentiat, ille autem est imperfectus modus essendi, quia in somno corpus sensibile non est in vltimo actu vitę, sed in imperfectione: ideo status dormientis non vocatur vita absolute, sed dimidium vitæ: quasi non habeat viuęs tunc totam perfectionem suam in actu, sed medietatem eius. Sic dicit Aristo. primo Ethi. per dimidium vitę, idest, per somnum non differre prauum a studioso.

Ad primum dicendum, quòd sentire pati quoddam est, & tamen non excluditur omnis passio a corporibus beatorum, sed solum illa qua res alteratur præter naturam suam ad dispositionem non naturalem, quia illa est via ad corruptionem: passio autem, quæ non alterat rem a sua naturali dispositione necesse est, quòd perficiat, & illa non excluditur a corporibus beatorum, sed potius est passio duplex. prima est omnis receptio, quia omne recipiens patitur quodãmodo. secunda est quælibet mutatio facta preter naturam. Prima est in beatis, & non solum in corporibus, sed etiam in intellectu, quia per hoc, quòd videt diuinam essentiam sunt beati, & tamen illud videre recipere quoddam est, & etiam Angeli recipiunt, & non solum a Deo, sed etiam in alterutrum, cum quidam purgent, perficient, & illuminent alios. Secunda passio non est in beatis, quia si esset non viuerent in æternum, quia passio magis facta, idest, frequentata abijcit a substantia, & sic aliquando interimeret, vel corrumperet subst antiam, & quantum ad hoc dicuntur impassibilia. Sentire autem pertinet ad primam passionem, cum possit fieri sensatio per solam immutationem spiritualẽ sine reali alteratione: ergo potest esse in beatis.

Ad secundum dicendum, quòd organa sentiendi immutantur a rebus, quæ sunt extra animam dupliciter. Vno modo in mutatione naturali, scilicet, quando organum disponitur eadem qualitate naturali qua afficitur res extra animam, quæ agit in ipsum organum, sicut cum manus fit calida, & adusta ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odoriferę. Alio modo immutatione spirituali, scilicet, per quam recipitur qualitas sensibilis in organo secundum esse spirituale, scilicet, species, siue intentio qualitatis, & non ipsa qualitas, & tunc non afficitur organum, sicut obiectum, sicut pupilla recipit speciem albedinis, & non albedinem, & ideo videt albedinem, sed non efficitur alba ipsa. sicut manus tacta re calida non solum sentit calorem, sed etiam efficitur calida. Prima receptio per se non causat sensum, sed per accidens. secunda autem causat sensum per se. Patet primum: nam contingit recipi primo modo in organo non sensitiuo, sicut manus tactu rei odoriferę efficitur odorifera, & tamen ipsa non sentit odorem, cum in ea non sit nisi sensus tactus, accidit autem fieri sensationem, vt si in organo recipiente formam contingat esse potentiam sensitiuam respectu illius formæ, sicut cum manus tangitur a calido efficitur calida, & sentit calorem. Secunda receptio facit sensationem per se, quia necesse est, quòd in quocunque organo recipitur species alicuius qualitatis sensibilis faciat ibi sensationem, species quippe albedinis non recipitur nisi in oculo, & non in aure, vel lingua, aut odoratu, & tamen albedo secundum esse materiale potest recipi in quolibet organo sensitiuo, & in non sensitiuis. prima receptio, & immutatio non fit in corporibus gloriosis. secunda autem fit in eis.

Pro quo sciendum, quòd omne passiuum recipit actionem agentis secundũ suũ modũ. Potest autem passiuum tripliciter immutari, scilicet, naturaliter, & spiritualiter simul, sicut manus a calore. nam recipit calorem secundum esse materiale cum efficiatur formaliter calida, & recipit speciem caloris, quia sentit cum habeat sensum tactus. Secundo modo spiritualiter solum, sicut aer a rebus coloratis. nam non recipitur color in aere secundum esse materiale, cum non efficiatur aer formaliter coloratus, sed secundum esse spirituale: nam species, vel intentio coloris recipitur ibi.

Tertio modo immutatur aliquid solum naturaliter, vel materialiter, sicut inanimata immutantur ab igne recipiendo calorem secundum esse materiale, sed non secundum esse spirituale. nam efficiuntur formaliter calida, & tamen calorem non sentiunt.

Et tunc dicendum, quòd si patiens est natum immutari ab agente vtraque immutatione simul, idest, materiali, & spirituali, præcedit semper immutatio naturalis, & materialis ad spiritualem, sicut esse naturale præcedit ad esse intentionale, si autem natum sit solum immutari spiritualiter, non oportet, quòd præcedat immutatio naturalis ad intentionalem, sed erit sola intentionalis, sicut in aere suscipiẽte intentionem coloris vt dictum est. Si autem natum est solum immutari naturaliter non sequitur immutatio spiritualis post naturalem, sicut in inanimatis calefactis. in corporibus autem gloriosis non poterit esse aliqua immutatio naturalis, quia quælibet talis est via ad corruptionem, & non stat cum impassibilitate: ideo erit ibi sola spiritualis, & ita licet obiectum sensibile esset natum vtroque modo immutare, quia tamen corpus gloriosum supposita conditione sua non est natum immutari nisi intentionaliter, non præcedet in eo aliqua naturalis immutatio.

Ad tertium dicendum, quòd cum de speciebus susceptis in organo fiat primum, & immediatum iudicium in sensu communi, quandocunque recipiatur noua species aut nouiter, idest, est noua receptio in organo, ita erit nouum iudicium in sensu communi, & tamen non erit nouum iudicium in intellectu, sicut fit in eo, qui videt nũc aliquid quod prius

prius sciuit. nam intellectus nullum iudicium nouũ de illo habet, sed solum sensus. Quod autem dicit Aug. quòd cogitationes non erunt volubiles, intelligitur de actu partis intellectiuæ, & non de iudicio sensus.

Sed prædicta responsio stat quando quis sępe sentit quod aliàs senserat, quia tunc in solo sensu est mutatio iudicij, detur tamen, quòd beatus videat aut sentiat aliquid quod prius non senserat, sicut est ibi nouum iudicium sensus communis, ita erit, & noua iudicatio intellectus, & tunc videtur, quòd necesse erit fieri cogitationes volubiles, quia aliud iudicabit intellectus, quod prius non iudicabat.

Dicendum, quòd hoc non faciet cogitationes volubiles. Dicunt enim quidam, quòd cogitationes voluuntur dupliciter. Vno modo, quòd intellectus non habeat fixum aspectum ad vnum, sed de vno transeat totaliter ad aliud relinquendo prius, & taliter sunt hic cogitationes volubiles, sed non in patria. Secundo modo, quòd intellectus principaliter, & continue vnum cogitet, & multa propter illud, & inter illa multa modo vnum modo aliud, & talis erit in patria, & ita erit in nouę rei sensatione.

Sed obijcietur, quòd non stat, quia contingit plura scire: vnum tantum intelligere tertio Topi. Si ergo intellectus manet fixus circa vnum, non poterit intelligere alia, circa quæ sit cogitatio volubilis.

Dicendum, quòd cum intellectus sit vna potentia numero: non poterit habere simul nisi vnum actũ intelligendi: ergo si de vna re cogitat, quandiu de illa cogitauerit, non poterit habere cogitationem de alia, quia essent simul duę cogitationes, & tamen necesse est beatum semper cogitare de Deo, idest, videre ipsum quod est intelligere, & iste actus semper est manens, quia cum beatitudo sit actus, si interrumpatur iste actus interrumpetur beatitudo, sed beatitudo semper manet, quia est quidam actus continuus ęternitate quadam mensuratus: ideo manebit semper hoc intelligere, & consequenter non poterit beatus intelligere aliquid aliud minus principaliter, circa quod sint cogitationes volubiles.

Est dicendum, quòd verum est, quòd beatus semper habebit actum intelligendi de Deo, & nunquam habebit aliam cogitationem distinctam ab ista, & ita semper erit vnicus actus intelligendi in beatis, & tamen per istum actum intelligendi non intelligent solum Deum, sed etiam multa alia, sępe enim per vnicam intellectionem multa intelligimus, & hoc, quia per aliquam rationem communem intelligimus, quæ sub se multa colligit, & eadem intellectio est de illis, cum ratio illa communis repręsentet omnia illa. Si autem esset aliqua ratio particularis, idest, species repręsentãs singulum per se: non posset intellectus per tales rationes intelligere simul nisi vnum, quia aliàs essent simul plures intellectiones cum essent multa repręsentatiua, ita in vita æterna vnica species mouet intellectum beati, scilicet, essentia diuina, quæ est tamquam forma intelligibilis actuans intellectum possibilem, & quia Deus, sicut est causa efficiens omnium, ita est etiam causa exemplaris, non solum repręsentat se, sed etiam cętera, cum omnia in eo esse quoddam habebant Io. primo, quod factum est in ipso vita erat, ex quo sequitur, quòd intelligens Deum per essentiam eius, non solum intelligit Deum per illam intellectionem, sed etiam potest intelligere omnia creata, sicut & Deus seipsum intelligendo omnia intelligit. Et quia Deus, licet sit naturaliter causa exemplaris omnium, non tamen naturaliter repręsentat illa quorum est forma exemplaris naturaliter, sed voluntarie potest quædam ostendere, & quædam non ostendere: & ideo stante vnitate, & continuitate eiusdem intellectionis, beatus potest nunc intelligere vnam rem quam prius non intelligebat, & postea desinere intelligere illam: etiam circa eandem rem, poterit nunc intensius, & apertius illam intelligere quàm prius, vel econtrario. Primum patet, quia cum essentia diuina tamquam forma exemplaris voluntarie repręsentet cętera in se, quia illorum causa est, poterit nunc velle ostendere vnum in se quod prius nõ ostendebat, & illud beatus intelliget quod non intelligebat prius, & hoc modo fiunt quotidię nouæ reuelationes Angelis sanctis, qui tamen beati sunt, & econtrario potest desinere intelligere vnam rem quam prius intelligebat. nam cum repręsenter Deus illam in essentia sua voluntarie, potest desinere velle repręsentare illam, & ita cessabit beatus intelligere, cum non fiat intellectio aliqua sine repręsentatione.

Secundum patet, quia intellectus æqualiter dispositus intelliget magis aut minus secundum, quòd repręsentatiuum apertius repręsentat, & quoniam omnia sunt in Deo æquiuoce, vt in causa, & exemplari voluntarie repręsentante, potest aliquando velle aptius ostendere vnam rem quàm alias, & tunc beatus erit præcipuus circa intellectionem illius rei magis quàm alias.

Et hoc modo potest beatus vnam rem creatam magis quàm aliam intelligere, ideſt, clarius, & intensius: & ita potest esse quasi quędam volubilitas circa res intellectas a beatis, & tamen ista variatio non cõtingit circa intelligere ipsam essentiam diuinam. Et ratio est, quia essentia diuina cognoscitur a beatis vniuoce cum ipsa per seipsam cognoscatur: ideo dũ illa præsens fuerit necesse est, quod illa videatur, & quia semper est æqualiter præsens intellectui, semper beatus erit æqualiter beatus quantum ad essentiam beatitudinis: cętera vero cognoscuntur æquiuoce cum cognoscantur per diuinam essentiam in qua continentur, sicut effectus in causa: ideo clare visa diuina essentia non est necesse cognoſci omnia, quę in ea sunt, sed possunt plura aut pauciora cognosci, & tamen variatio illa non tollit beatitudinem, neque proprie minuit, quia non est beatitudo in cognoscẽdo creaturas, sed Deum: ideo sicut creatura cognita in proprio genere non beatificat, ita & cognita in essentia diuina non beatificat, sed ipsa diuina essentia in qua creatura cognoscitur, cognoscentem beatificat. Hæ tamen varietates intelligendi non tollunt vnitatem eiusdem intellectionis continuę, quia manet semper eadem species intelligibilis, ideſt, diuina essentia, quæ est tamquam forma intellectus, qua intellectus intelligit, & cum ab vnitate potentię, & obiecti accipiat actus vnitatem, cum nunquam tollatur vnio speciei illius ad intellectum, erit semper idem actus intelligendi, quę est beatitudo, licet per eundem aliquando plura, & aliquando pauciora intelligantur. Si autem beatus nouiter videret aliquid quod nunquam vidisset: non est ponendum, quòd ideo de illo haberet nouum iudicium in intellectu, quia illam rem iam intelligebat, vt in Deo existente. nam omnia creata vident beati in diuina essentia, quæ eis illa repręsentat, in intelligendo Deum illa intelligunt: licet ergo nunquam illam vidisset, iam tamen intelligebat: ideo quando nouiter videret non haberet nouum iudicium in intellectu de illa, sed in sensu communi: sicut qui nunc nouiter videt id quod iam scit, quia aliàs illud vidit, non oportet, quòd habeat de illo nouũ iudicium intellectus,

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui tamen nunc nouiter aliquid videt, vel audit quod nunquam viderat, habet nouum iudicium de illo, etiam in intellectu. Ratio diuersitatis est, quia intellectus nunc cum non habeat insitas species aliquas vel causatas, oportet ipsum speculari phantasmata a quibus dependet, & ideo cum phantasmata accipiantur a sensu, necesse est, quòd vbi omnino fuerit noua sensatio sit noua iudicatio intellectus. beati autem habẽt speciem iam insitam, quia diuina essentia est eis effecta forma intelligibilis, in qua repręsentantur omnia, quę ipsa vult repręsentare, & ideo non sunt necessaria iam phantasmata. dato ergo, quòd recipiatur noua species in sensu, non fit nouum iudicium intellectus, & ita sensationes varię non causabunt cogitationes volubiles, sicut nunc causant, & ita non manent ibi sensus ad necessitatem intelligendi, sicut nunc, quia nunc nihil potest esse in intellectu quin prius fuerit in sensu: tunc autem erit aliquid in intellectu quod in sensu nunquam fuit, per quod erunt omnia in intellectu etiam si non sit aliquid in sensu: manebunt tamen potentiæ sensitiuæ, & aliquæ sensationes ad perfectionem quandam, & integritatem.

Ad quartum dicendum vno modo, quòd actus sentiendi in patria non impediet actum intellectus neque remittet: quia quando duo sunt quorum vnũ est ratio alterius, occupatio circa vnum non impedit neque remittit occupationem animæ circa alterum, sicut medicus dum vrinam respicit non minus considerare potest regulas medicinæ de coloribus vrinarum quam si non videret, sed solum consideraret de vrinis, quia visio vrinarum in tali actu ordinatur ad certificandum de eo, quòd intellectus speculatur. Ita circa beatos, quia Deus apprehenditur ab eis tamquam ratio omnium, quæ aguntur, & quæ cognoscuntur: occupatio eorum circa sensibilia sentienda, & quęcunque alia contemplanda aut agenda in nullo impediet diuinam contemplationem, neque econtrario.

Alij dicunt, quòd quando actus vnius potentiæ est valde intensus, impedit vel remittit actum alterius: & tamen si non est intensus non remittit. sic non est de actibus sentiendi beatorum, quia illi non erunt intensi respectu actus intellectus, sed potius ipse actus intellectus erit intensus, ideo neque impedietur neque cessabit actus intellectus propter sensationes.

Sed non stat, quia tunc sequuntur duo inconuenientia. Primum est, quia etiam si actus sentiendi non sit intensus in beatis, & ideo non possit remittere actum intellectus, constat tamen econtrario, ꝙ actus intellectus erit intensissimus, cum sit circa obiectum altissimum: ideo auferret sic actum sentiẽdi, & tamen ponitur simul vtrunque. Secundum est quia etiam volendo tenere positionem suam, id-est, quòd actus intelligendi sit intensus, & actus sentiendi remissus est inconueniens, quia actus remissus est imperfectus, & tamen in beatis quidquid fuerit erit in gradu perfecto, cum non maneat imperfectio aliqua in beatitudine. ergo non erit actus sentiendi remissus, sed vel non erit in beatis: vel erit intensus.

Dicendum ergo, quòd actus sentiendi in beatis erit saltem quantum ad aliquas potentias sensitiuas, & ille erit intensus, & actus intelligendi etiam intensus, & quicunque actus fuerit in patria erit intensus valde, & non impeditur vnus actus per actum alterum. nam quòd vna potentia in suo actu impediatur, vel remittatur quando alia vehementer operatur, prouenit ex hoc, quòd nulla potentia sufficit ad tam intensam operationem suam per virtutem quam anima deriuat per ipsam: nisi id quod per alias deriuat incipiat deriuare per ipsam solam, & tunc illa intendetur nimis, & cęteræ cęssabunt. nam anima vnicum principium operatiuum est, licet habeat multas potentias quæ sunt principia immediata, & ideo cum operatione cuiuscunque potentiæ est attentio animæ a qua virtus fluit, & quoniam potentiæ multę sunt attendit circa multa, & sic attentio animæ circa singulam potentiam non est magna. vnde attentio animę, & defluxio virtutis per illam potentiã non sufficit ad intendendum opus, nisi cesset anima intendere alijs potentijs, aut parum intendat, & id quod alijs impendebat vni soli impendat, & ideo nũc in via generaliter tenetur ista regula tam circa operationes quam circa delectationes, quòd intensa vna remittuntur cęterę, vel impediuntur, & hoc totũ prouenit ex imperfectione potentiarum, & defectu virtutis animę. In beatis autem singulæ potentię erunt perfectæ, quia virtus animæ ex conditione glorię erit valde maior, ita vt possit totaliter dominari corpori, quod hic nunquam potuit, & faciat illud immortale: ideo poterit per quamlibet potentiam intense operari, & per omnes simul, & vna operatio non impediet aliam, quia non erit ibi maius operari multis actibus simul intensis quàm hic simul multis actibus remissis. ergo stante actu intelligendi in summa intensitione, stare poterit actus sentiendi in magna intensione quod hic non potest fieri. vnde quando quis debet hic intendere nimis actum intellectus, vtpote si speculatur circa altissima, necesse est ipsum in ecstasim fieri. Sicut Paulus quando debuit videre secreta cęlestia quæ non licuit homini dicere secunda Corin. duodecimo, & dicitur tunc vidisse clare diuinam essentiam factus in ecstasim cessantibus omnibus actibus cęterarum potentiarum, ita vt Paulus nesciret an esset in corpore, vel extra corpus eodem cap. & tamen tunc non fiet ecstasis aliqua, sed manentibus omnibus actibus perfectis, & intensis erit intensissimus actus intelligendi Deum, in quo est beatitudo.

Ad quintum dicendum quòd sensus delectabuntur. Est autem duplex delectatio in sensu. Vna per redundantiam, quando enim anima est plena delectatione, ita inebriantur omnes sensus, quòd nullo modo quærunt neque egent delectari exterius, & hanc delectationem dicunt esse præmium omnium sensuum, & hæc delectatio erit in omnibus sensibus licet non omnes habeãt actum sentiendi: hanc enim delectationem non habent a se neque ab actu sentiendi, sed ab actu animę. ideo non oportet, quòd ad habendum istam delectationem ponantur sensus in actu sentiendi. Alia est delectatio sensus per obiecti præsentis conuenientiam, & quia non erit sentire secundum omnes sensus in beatis, vt dicetur infra quæstione 120. non erit delectatio hæc in omnibus sensibus. hæc autem delectatio in comparatione ad aliam est valde parua, ita quòd non est præmium sensuum nisi valde accidentale. Vnde dicunt non magis esse glorioſum sensum habentem hanc delectationem quàm non habentem illam, & ideo in eis, qui non sentient, non erit defectus non sentire, cum aliàs habeant aliam delectationem, quæ est eis pręmium, & tamen isti sensus, qui sunt in actu, delectabuntur quantum ad sensibilia conuenientia sibi oblata, & non tristabuntur de extremis, vel medijs tamquam non conuenientibus, quia sicut nihil erit, quod posset corpus alterare dispositione contraria propter perfectionem animæ, quæ continet corpus in potestate

testate sua, ita nihil erit quod possit sensum contristare. ideo sensus, qui in actu manserit, nunquam habebit aliquod obiectum contristans.

Ad sextum dicendum, quòd licet quidam sensus maneant in actu: non ideo manebunt omnes, quia non est eadem causa de omnibus, vt ostenditur infra quæstione 120. Ad argumenta ostendentia, quòd sentire manebit in patria.

Dicendum, quòd vera sunt cum aliquod sentire manebit, quia tamen illic videntur ostendere de omni sensatione, quod non est verum, dicendum de hoc infra quęstione 120. vbi ipsa tangentur.

An sentire in patria erit per receptionem speciei, vel quomodo. Et quomodo intelligatur, quòd corpora cœlestia non recipiunt peregrinas impressiones. Quæst. CXV.

QVAERETVR cum sentire saltem quantum ad aliquos sensus maneat in patria, an erit per receptionem speciei, vel quomodo.

Aliqui dicunt, quòd non erit per receptionem speciei, quia vt ait Augu. in lib. Musicę. minus nobile non agit in magis nobile, sed quod recipit ab alio patitur ab eo. ergo visus beatorum non poterit recipere speciem a corporibus inferioribus, ideſt, non glorioſis, cum oculus glorificatus sit nobilissimum corpus.

Item corpora cœlestia non recipiunt peregrinas impressiones, & tamen oculus beatorum est corpus magis excellens quàm corpora cœlestia, quæ non sunt animata neque glorificata. ergo non recipit species ab extraneis corporibus, cum istæ sint peregrinæ impressiones.

Item receptio speciei est immutatio spiritualis, vel intentionalis, sed ad intentionalem præcedit naturalis, & tamen naturaliter immutatio non erit in beatis, quia illa est realis passio. ergo neque erit receptio speciei.

Item videtur, quòd in pupilla beatorum non poterit infigi species visibilis. Si enim subijciatur speculum radijs Solis, non recipit species corporum subiectorum, vnde respiciens in illud non videbit in eo effigies aliquarum rerum, & hoc est, quia speculum est factum lucidum in actu, & tamen oculi beatorum erunt multo lucidiores Sole, cum ipsa corpora eorum fulgeant, sicut Sol. ergo non infigentur species in pupilla, & consequenter non videbunt per receptionem specierum.

Dicendum, quòd conceditur ab omnibus, quòd actus sentiendi manebit in beatis. modus tamen assignandi sensationem non est idem apud omnes. Quidam enim dicunt, quòd cum corpora cęlestia, quia sunt impassibilia, non recipiunt peregrinas impressiones, a fortiori ergo corpora beatorum non recipient aliquid ab extra: ideo dicunt, quòd non sentiunt aliquid recipiendo, sed extra mittendo.

Sed hoc non stat: iste enim fuit error Platonicorum, qui putauerunt etiam nunc visum fieri non recipiendo, sed emittendo, & tamen est impossibile, sicut patet secundo de Anima, & late ostendimus lib. nostro de quinque figuratis paradoxis, & Num. vigesimoprimo, ita & in patria non poterit fieri sensatio emittendo, quia tunc sensus beatorum non esset potentia passiua, sed actiua, & tamen sicut homo resurgens erit eiusdem naturæ cum eo, qui nunc est, ita & omnia, quę nunc sunt in homine, & erunt, tunc erunt eiusdem speciei, potentia tamen passiua, & actiua differunt pluſquam specie, sed potentiæ sensitiuę nunc sunt passiuæ secundo de Anima. Si autem post resurrectionem fieret sensatio emittendo, esset potentia actiua, & sic non essent eiusdem speciei, & consequenter non esset potentia sensitiua, sed aliqua alia virtus data beatis. nam non potest esse eadem virtus etiam per miraculum, quia sicut forma nunquam fit materia neque econtrario, ita nec potentia actiua fit potentia passiua, neque econtrario.

Alij ergo dicunt, quòd potentię sensitiuę manẽt ibi passiuæ, & sentiunt per receptionem non quidem per receptionem ab extra, sed per receptionem a superioribus viribus, vt sicut nunc superiores vires recipiunt ab inferioribus, scilicet, intellectus recipit phantasmata, quæ sunt a sensu, ita tunc mutato ordine recipient inferiores a superioribus, scilicet, quòd anima rationalis faciat in oculo apparere species omnium, quæ vult videre, quòd fiet per quendam defluxum ab intra ad organa sensuum exteriorum.

Sed dicendum, quòd hoc non stat. nam talis modus receptionis speciei in organo non faceret sentire. vnde si species visibilis hoc modo decurrat ad oculum ab interioribus fluens, non causat visionem, licet hoc patiens videatur videre, quia omnis potentia passiua secundum rationem speciei suę, vel naturæ determinatur ad aliquod speciale actiuum, quod reddat eam in actum, quia potentia inquantum huiusmodi habet ordinem ad aliud respectu cuius dicitur potentia, sicut potentia visiua secundum speciem suam habet ordinem naturalem ad visibile, quia respectu eius dicitur potentia visiua, vnde cum proprium actiuum in sensu exteriori sit res existens extra animam, & non intentio eius existens in organo imaginatiuo, vel in ratione, si organum sentiendi non moueatur a rebus extra, sed ab imagine, vel ab alijs superioribus viribus, non erit vere sentire, vnde non dicimus, quòd phrenetici aut alij mente capti in quibus propter victoriam imaginatiuæ virtutis fit hęc defluxio specierum ad organa sentiendi, vere sentiant, secundum quòd videtur eis, quòd sentiant. ita ergo neque beati sentirent si non fieret receptio specierum ab extra, sed defluxio ab intra, siue ab organo imaginatiuo, siue a ratione.

Dicendum igitur, quòd fiet sentire in beatis per receptionem specierum a rebus, quę sunt extra animam. Et patet, quia sentire quandam cognitionem dicit, omnis autem cognitio est motus ad animam, & tamen motus ad animam est in recipiendo aliquid. nam si a superioribus viribus defluerent species ad organa sentiendi, non esset motus ad animam, sed ab anima.

Item talis refluxus esset superuacuus, & inutilis. nam quòd species ab inferioribus viribus susceptæ modo organico transferantur ad superiores est ordo naturalis, cum sint vires inferiores propter superiores. Si autem defluant a superioribus ad inferiores, aut erit ibi status, aut refluent rursus ab inferioribus ad superiores. Si primo modo turbatur ordo naturæ, cum inferiores vires recipiant propter superiores, & non econtrario. Si secundo modo erit circulus, quia redibit species ad vires illas a quibus defluxerat, & ita totus fluxus, & refluxus inutiliter factus est.

Item ordo naturalis est, vt obiectum influat in organum, sed non tollitur natura per gloriam, sed perficitur. ergo recipient sensus species ab obiecto, sicut nunc. Item non videtur esse aliqua causa quare

mutetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

mutetur ordo recipiendi, qui nunc est. ergo manebit ille: nunc enim recipit organum ab obiecto, ergo tunc recipiet. Nec videtur aliquod inconueniens nisi quibusdam, qui putant, quòd esset sic passio in beatis, quam volunt auferre ab eis propter dotem impassibilitatis.

Sed dicendum, quòd non est inconueniens. Pro quo sciendum, quòd vt dictum est precedenti quęstione in solutione secundi argumenti, organa sentiendi immutantur a rebus, quæ sunt extra animam dupliciter. Vno modo in mutatione naturali, scilicet, quando organum afficitur eadem qualitate naturali qua afficitur res, quæ agit in ipsam, vt cum manus fit calida, & adusta ex tactu rei calidę, vel odorifera ex tactu rei odoriferę. Alio modo in mutatione spirituali quando recipitur qualitas sensibilis in organo solum secundum esse spirituale, vt in pupilla recipitur species albedinis, & non albedo. Prima receptio non causat sensum per se, sed per accidens. causat tamen passionem naturalem per se, & ista receptio non est in corporibus gloriosis. Secunda receptio causat per se in sensationem, & non causat naturalem passionem, & ista receptio sit in corporibus gloriosis. nihil ergo est quod impediat sic sentire beato recipiendo speciem post resurrectionem, sicut nunc.

Ad primum dicendum putant quidam, quòd in oculo beati est duplex qualitas, scilicet, perspicuitas, & lux. Ratione perspicuitatis est oculus susceptiuus. Ratione lucis est actiuus. dicunt ergo, quòd si corpus obiectum oculi beati sit luminosius oculo beati, agit in illud virtute propria, si autem sit minus luminosum non potest agere, sed lux oculi supplet quod deest obiecto, & agit in seipsum.

Sed dicendum, quòd non stat, quia nihil agit in seipsum secundum idem, sed oportet agens, & patiens poni distincta, sic ostendit Aristo. primo Meta. capitu. secundo, probans quòd pręter materiã oportet poni causam efficientem, vel vnde motus, quia subiectum non transmutat seipsum, & tamen potentia visiua est vna potentia, & est passiua. ergo non potest agere, & potissimum in seipsum. Item quia agere in seipsum est potentię reflexiuę: potentiæ autem materiales non habent actum reflexum, sed intellectus hoc habet.

Item si tale accideret in sensu oporteret poni sensum agentem, & sensum passibilem, sicut ponitur intellectus agens, & possibilis. nemo tamen ponit sensum agentem: ideo non agit sensus in seipsum ex luce sua.

Quo intelligitur, q; oẽ agens est nobili⁹ passo. Est ergo dicendum, quòd siue corpus obiectum oculo glorificato sit lucidius oculo, siue non: causat speciem suam in eo.

Et quando dicitur, quòd agens semper est nobilius patiente.

Dicendum, quòd est verum secundum quid, non tamen simpliciter est necesse, quòd sit nobilius. sicut omnis perfectio est dignior suo perfectibili, quia aliàs non perficeret, & tamen accidentia perficiunt substantiam, sed non sunt simpliciter perfectiora, quã substantia, quia quęlibet substantia secundum genus suum est excellentior omnibus accidentibus, & tamen inquantum substantia est in potentia ad illa accidentia, & susceptiua eorum, sunt accidentia perfectiora substantia ipsa, quia eam perficiunt. ita omne agens secundum rationem agendi est perfectius omnibus patientibus, in quę agit, quia illa virtus secundũ quam agens agit, excellentior est quàm potentia passiua ſm quam patiens patitur, & tñ ipsum patiens potest alias esse valde excellentius agente. non tamen inquantum patiens, sed secundum rationem speciei, aut secundum aliam perfectionem. ita corpora obiecta oculo glorioso, licet simpliciter sint minus perfecta quàm oculus ille, tamen quantum ad hoc, quòd ipsa sunt multiplicatiua speciei, quæ immutat ad actũ videndi, & oculus est organum susceptiuum, sunt illa perfectiora oculo. Et hoc non est inconueniens.

Ad secundum dicendum, quòd in cęlestibus corporibus non recipitur peregrina impressio, idest, accidens, vel forma secundum esse materiale, quia quęlibet talis dispositio susceptа ab extra est via ad corruptionem, cum disponatur res modo non naturali suscipiens extraneam dispositionem. species tamen sensibilis non est forma impressa secundum esse materiale, sed solum secundum esse spirituale. ideo non intelligitur nomine peregrinæ impressionis. Verum est tamen, quòd corpora cęlestia non recipiunt formas secundum aliquod esse, non quidem secundum esse materiale, quia sic corrumperentur: nec etiam secundum esse intentionale, quia non sunt sensitiua, & tamen forma secundum esse intentionale solum recipitur in sentiente aut intelligente. Si tamen corpora cęlestia essent sensitiua etiam si non reciperent peregrinas impressiones, reciperent species multiplicatas ab obiectis.

Ad tertium dicendum ꝙ non est necesse, ꝙ precedat immutatio materialis ad intentionalem, quia aliquando est vna sine alia.

Ad quartum dicendum, ꝙ de luce corporum beatorum cuius conditionis determinate erit non est nobis notum, quia illa non erit lux naturalis, sed gloriosa, & ideo nescimus qualem modum habebit ad aditu uandum, vel impediendum visum, & multiplicationem specierum. Et videtur dicendum, quòd non sit talis qualis lux Solis. nam lux Solis, quia est excellens sensibile, tollit sensationem, vel impedit, quia nemo illum diu inoffensis oculis intuetur: lux autem corporum beatorum constat, quòd non offendit oculos, sed potius allicit, & demulcet, sicut fuit in Christo transfigurato cuius fuit lux gloriosa, & discipuli non offendebantur videndo eum, sed summe gaudebant. ita ergo futurum videtur circa multiplicationem specierum, & infixionem, quòd in pupilla lucida tali luce possint infigi quæcunque species visibiles, etiam lux solaris incidens super speculum impediret infigi ibi species rerum visibilium.

Aliter dici potest, ꝙ etiam Sol non impedit infigi species in speculo. nam cuiuscunque rei obiectę speciem suscipit, quia aliàs si Solis radij incidentes super speculum tollerent infixionem specierum, quæ sunt ibi secundum esse intentionale aliqualiter, ita etiam tolleret multiplicari species per aerem cum radij sui aerem illustrent, sed potius fit econtrario.

Dicendum ergo, quòd omnium rerum obiectarum species recipiuntur in speculo quod subiectum est radijs Solis, & tamen respiciens speculum nullius rei speciem ibi videt, eo quòd species illę debiliter immutant, & non sentitur immutatio facta ab eis in prędentia magnæ lucis: ista est enim conditio magnæ lucis, vt dicitur primo perspectiuę communis, scilicet, lucem fortem Orientem multa visibilia occultare, quę debilis lux manifestat. Et apparet hoc in candela ardente ad Solem posita, quia non iudicatur ardens, eo quòd lux Solis absorbet lucem paruam, & videtur homo non immutari ab illa, licet non percipiat: non erit autem talis habitudo lucis beatorum, & tamen licet talis esset, non impediretur fieri fixio specierum in oculo sic lucido, & consequenter fieret visio.

An

An omnes sensus corporei maneant in patria in actibus suis, idest, an ibi Sancti videbunt, & odorabunt, & formabunt voces, &c. & quomodo hoc fiet. Vbi de sensu tactus pulchre diffinitur. Et gustus quatenus non maneat in beatis, qui nec nutriri, nec augeri possunt. Et beati an habeant odorandi vim, nec in eis oportet poni voces, & auditum. Et quomodo formabunt vocem in Dei laudem.

Quæst. CXVI.

QVAERETVR an omnes sensus maneant in patria in actibus suis, vel solum aliqui eorum.

Aliqui dicunt, quòd non manebunt omnes, quia tactus est primus sensus inter omnes, vt dicitur secundo de Anima, & tamen corpora gloriosa non habebunt actum tactus, quia sensatio tactus fit per immutationem corporis animalis ab aliquo extrinseco corpore, prædominante in aliqua qualitate actiuarum, vel passiuarum, de quibus iudicat tactus, & tamen talis immutatio tunc non erit, quia est illa ad corruptionem: ergo nec manebit tangere. Item videtur, quòd non maneat gustare, quia sensus gustus deseruit virtuti nutritiuæ, & tamen post resurrectionem non erit actus nutriendi in beatis, neque in damnatis, ergo neque gustus, qui nutritioni seruit. Item videtur, quòd non maneat odorare, quia post resurrectionem tolletur omnis corruptio: omnes enim creaturæ induent quandam virtutem incorruptionis, & tamen sensatio odoratus non potest fieri sine corruptione, quia odor non immutat sine quadam fumali euaporatione, quæ in quadam resolutione consistit: ergo non manebit odorare in beatis. Item videtur, quòd non manebit audire, quia auditus seruit disciplinæ, vt dicitur lib. de sensu, & sensato, & primo Metaphysicæ, cap. 1. & tamen in beatis non manebit iam addiscere per sensibilia, quia replebuntur diuina sapientia per ipsam visionem diuinæ essentiæ continuam, ergo non erit audire. Item videtur, quòd non manebit videre: nam quod est actu lucidum, nõ est receptiuum speciei visibilis, quia est determinatum ad aliquem modum obiecti visus, & tamen pupilla beatorum erit valde clara, quia erit pupilla, sicut corpus, illud tamen fulgebit, sicut Sol: ergo non recipientur species in oculo, & consequenter non poterit videre. Item omnis visio fit sub angulo, cum fiat per pyramidem radiosam, cuius conus est in oculo, & basis in re visa, & ideo oportet, quòd fiat sub determinata distantia: nam si coniungatur oculus rei visæ, non videbit etiam si sit valde a remotis, erit angulus tam paruæ quantitatis, quòd non immutabitur oculus sub tam parua quantitate, & ita oporteret poni in beatis, si viderent, & tamen hæc dicunt quandam imperfectionem, scilicet, quòd possint videre quædã, & alia non: ergo non erit ibi videre. Alij dicunt, quòd maneant actus omnium sensuum, quia potentia coniuncta, perfectior est, quàm separata ab actu, & tamen in patria manebunt omnes potentiæ sensitiuæ, cum illæ sint de integritate, & perfectione hominis, & tamen quidquid manet in vita æterna, manebit in statu perfectissimo: ergo manebunt omnes potentiæ in actu sentiendi. Item magis se habent potentiæ sensitiuæ, seruiendo animæ ad operationes, quàm corpus, quia corpus est solum, vt organum, potentiæ autem sensitiuę sunt, vt principia operandi, & tamen corpus beati præmiabitur, ergo potentiæ sensitiuæ, & tamen bonum earum consistit in actu suo, ergo omnes manebunt actualiter sentientes. Item sicut anima cupit vniri corpori, quia per hoc perfectius se habet, ita potentia passiua cupit vniri obiecto, & tñ anima vnietur corpori ad complementum beatitudinis: ergo & potentiæ sensitiuæ erunt in vnione ad obiecta, & tamen potentia vnita obiecto sentit, quia immutatur ab illo. ergo omnes sensitiuæ manebũt in actu sentiendi. Itẽ sicut damnati se habẽt ad puniri, ita beati ad præmiari, sed damnati patientur continuũ dolorẽ, & tristitiã in sensibus, ergo beati continuo delectabũtur ſm sensum, & ita oẽs potentiæ sensitiuæ erunt in actu sentiẽdi. Item erit ibi actus videndi, quia dr Iob 19. In carne mea videbo Deũ Saluatorem meũ, & Isa. 33. Regem in decore suo videbunt oculi tui, & Apoc. 1. Videbit eum omnis oculus. Item iuxta Arist. 2. de Anima, animatum distinguitur ab inanimato sensu, & motu, & tameꝝ in beatis erit motus, Sap. 3. Iusti tanquàm scintillæ in arundineto discurrent: ergo erit ibi sensatio, & cõsequenter erit tactus, ſm omnes sensus, cum omnes debeant manere in suis perfectionibus. Dicendum, ꝙ circa hoc est duplex opinio, quidãm enim dicunt, ꝙ manebunt omnes sensus in patria in actu sentiendi: alij dicunt, ꝙ soli duo. Posse enim sentire, prouenit ex potentia vnita organo disposito, & quia in patria manebunt omnes potentiæ sensitiuæ, quia nemo erit ibi orbatus, & erunt organa disposita, erit quantum ad omnes sensus posse sentire. Sentire autem in actu fit ex vnione potentiæ ad obiectum, & quia in patria non manebunt omnium sensuum obiecta, neque media sentiendi, dicunt, quòd non manebunt omnes sensus in actu, & quia potentiæ visiuæ, & tactiuæ obiecta, & media manebunt, dicunt istos mansuros in actibus suis, de cæteris autem dicunt, ꝙ obiecta, aut media conuenientia non manebunt, ideo non manebunt sensationem. Alij dicunt, quòd manebunt omnes sensus in actu, quia id, quod est medium in visu, & tactu est medium in alijs, sed visus, & tactus manent in actu, ergo & cæteri manebunt. in visu enim medium est aer, qui etiam est medium in auditu, & odoratu, vt patet secundo de Anima. Medium quoque gustus idem est cum medio tactus, cum vtriusq; sit medium intrinsecum, & etiam ipse gustus sit quidam tactus, secundo de Anima. Ergo manebit gustus si manet tactus. De obiectis etiam istorum trium sensuum dicunt, quòd manebunt in patria: nam erit ibi odor, & suauissimus quidem, sicut Ecclesia cantat de corporibus Sanctorum. etiam obiectum auditus, scilicet, laus vocalis. vnde dicit August. super illud Psal. Exultationes Dei in gutture eorum, quòd corda, & linguæ non desinent laudare Deum. Est dicendum, quòd si accipiatur manere potentias in actu sentiendi, iuxta modum quem habent hic, non manebunt in beatis, nisi sensatio videndi, quia constat, quòd in beatis non erit aliqua passio naturalis, aut materialis, sed solum spiritualis, quia immutationes naturales faciũt ad corruptionem, quæ non erit in beatis, solus autem visus est, qui est per immutationem solã spiritualem: nam nõ fit ibi immutatio naturalis, nisi multum per accidens, vt in forti luce. In cęteris aũt licet ipsa sensatio sit solũ immutatio spiritualis, tñ fit semp cũ quadam naturali transmutatione tam medij, quàm organi, & tamen materialis immutatio repugnat beatis, ideo necesse est dici, quòd cæteri sensus, vel non habebunt actum aliquem in beatis, vel non habebunt talem modum sentiendi, qualem hic. Item quia aliq solũ sunt ad necessitatem nutritionis, sicut gustus sensus, constat aũt ꝙ non manebit gustus in isto actu, qa post resurrectionem, neque est manducare, neque bibere. Idem si gustum ponamus manere, oportet, ꝙ maneat secundum alium actum multum distantem, & ita quando dicimus, quòd non manebunt omnes sensus in actu suo in beatis, intelligitur quantum ad modos sentiendi quos tenent hic, quòd tamen maneant quantum ad alios modos, & fines sentiendi non est inconueniens, cum quodlibet sentire in

Universidad de Deusto
Biblioteca

se sit perfectio quædam, & quantum ad hoc an maneant, vel non, est problema neutrum, quia non potest sufficienter dissuaderi altera pars, ideo satis potest concedi, quòd maneant sensus omnes, quantum ad alios modos sentiendi, licet etiam auferendo actum alicuius eorum in totum non est aliquod inconueniens, sicut auferendo auditum, & gustum, & odoratum, qa non videtur aliqua necessitas ponendi actus eorum, & ideo possunt teneri vtraque argumenta, & etiam ad vtraque responderi.

Ad primum dicendum, quòd poni sensationem tactus videtur necessarium in beatis, & ideo illi, qui dicunt non manere omnes sensus in actu, ponunt saltem istos duos, ideſt, visum, & tactum: nam in beatis erit medium tangendi, erit etiam obiectum tactus, ideſt, qualitas tangibilis, & potentia in organo disposito, ergo videtur necessario ponenda sensatio tactus: nã medium in tactu est intrinsecum, scilicet, caro, & manet in beatis: obiectum autem est qualitas tangibilis, & sunt istæ qualitates, quæ veniunt ad compositionem mixti, & manent in eo, scilicet, frigiditas, caliditas, humiditas, siccitas, molle, & durum, asperum, & leue: omnia hæc manebunt in beatis, licet in meliori habitudine, quàm hic, ideo cum hæc præsentia sint necessario sentiet illa beatus. Nisi forte dicamus eum absorptum, & inebriatum a diuina visione non vti sensibus, quod falsum est, quia non erit ibi ecstasis, quæ fit propter defectum animæ, & potentiarum, vt dictum est præcedenti quæstio. hoc tamen sentiendum, quòd inter qualitates sensibiles nullæ sunt, quæ immutent sensum cum maiori naturali alteratione, quàm qualitates tangibiles, eo quòd quatuor principales tangibiles qualitates dicuntur passiuæ, & actiuæ qualitates, & origo omnis actionis, & passionis naturalis, & quæ cõsequuntur quamlibet materiam, quod non fit quantum ad cæteras qualitates sensibiles, quæ non consequuntur vniuersaliter materiam, neque etiam habent actionem, & passionem naturalem, sed spiritualem, & tamen tangibiles qualitates magis habent de naturali immutatione, quam de spirituali, vel intentionali, & ob hoc dicitur, quòd nullus sensus est melior, quàm tactus, & nullus melius immutatur, quia nunquàm tactus immutatur sine aliqua naturali alteratione, & quanto fuerit maior perfectio in actu tactus, ideſt, maior delectatio, tanto erit maior alteratio naturalis, sicut apparet in actu venereorum, & ideo tactus quantũ ad conditionem quam hic habet, non poterit manere in patria: nam sensus tactus est in animalibus ad seruandam vitam: nam secundum illam iudicamus de qualitatibus, in quibus vita consistit, scilicet, in harmonia calidi, humidi, frigidi, sicci, & tamen si nõ sentiremus ista ad hoc, quòd possemus fugere ea, quæ deducendo ad extremũ tollunt harmoniam, statim periret quodlibet animal, quia in igne positum, aut in magno frigore non recederet, si non sentiret dolorem, & tamen manendo ibi traheretur necessario ad extremum calidi, aut frigidi, cum quibus nulla vita manet, ideo nullus est tam necessarius, sicut tactus, & ideo est communis omni animali, quod non est de cæteris. quantum ad istum finem non manebit tactus sensatio in patria, quia nõ erit ibi aliquid, quod possit nocere corporibus beatorum ad tollendum harmoniam, in qua consistit vita, & dato, ꝙ ibi aliquid tale esset, nihil posset agere, quia illa corpora iam facta erunt impassibilia. Item sensus tactus est ad percipiẽdum quasdam delectationes, secundum quas animalia perfecta, maxime mouentur ad cõseruationem speciei, scilicet, ad generationem, quia animalia (vt communiter) natura ingeniante, magis delectantur in coitu, quàm in alijs actibus, quia F iste solus est directe ad conseruationem speciei, cæteri vero ad conseruationem indiuidui, & tamen delectatio venereorum fit in sensu tactus solo. De hoc dicendum, quòd non manebit in patria, quia ibi neque nubent, neque nubentur, vt Christus dixit, infra 22. & Lucæ 22. sed sunt sicut Angeli Dei. Sciendum etiam, quòd licet sensatio tactus fiat magis materialiter, quàm cæteræ sensationes, in beatis tamen non fiet ita materialiter, quia vt dictum est supra quæstio. 114. in solutione secundi argumenti, immutatio materialis est per accidẽs ad sensationem, nunquàm enim fit sensatio per solam immutationem materialem, recipiendo formam secundum esse materiale: nam debet immutari potentia sensitiua, & illa nunquam põt immutari, nisi per speciem, quia in ea nunquã recipitur forma secũdum esse materiale. Si enim reciperetur forma fm esse materiale, non posset recipi, nisi illa sola, & tamẽ quilibet sensus sentit per formas quascunq; ẽt oppositas, pertinentes ad eandem potentiã, vt tactus sentit calidum, & frigidum, humidum, & siccum: ergo frigiditas, & caliditas non recipiuntur in potentia actiua, & non immutant illam, sed ipsa species istorum, quæ spiritualis est, & illa facit per se sensationem, sicut ergo oculus recipit speciem albi, & nigri, rubei, & viridis, & non efficitur ipse niger, albus, rubeus, & viridis, præcipue cum contingat simul hæc omnia recipere (quod erat impossibile, quantum ad esse materiale) ita & tactus recipiet in patria solum species calidi, & frigidi, humidi, & sicci, & non recipiet ipsas formas, & ita organum tactus nunquàm alterabitur, quia nunquàm efficietur calidum, & frigidum, humidum, & siccum, sed in dispositione illa in qua ceperit esse gloriosum, in illa manebit, & illud erit sibi dispositio naturalis, sed recipiet species frigidi, calidi, humidi, sicci, mollis, & duri, leuis, & asperi, quæ est receptio sola spiritualis, sine alteratione, & tunc nulla erit passio recipiendi, sed solum perfectio, inquantum sentire dicit quendam gradum cognitionis: ignis ergo approximatus corpori glorioso, sentietur ab eo esse calidus, non poterit tamen calefacere corpus gloriosum, & ita non alterabit eum, sed manebit in gradu dispositionis suæ, & hoc modo sicut non alteratur ita non affligit, sed efficitur ita spiritualis sensus tactus, sicut visus, quod existentibus nobis hic non contingit. Ad secundum de gustu dicendum, quòd non videtur necessarius ad aliquid in beatis: nam tactus videtur necessarius ad aliquid, quia ibi est medium sentiendi, & obiectum, vt si beatus manu propria contingat aliquã partem corporis sui, manifestũ est, ꝙ sentiet illud esse molle, vel durum, calidum, vel frigidum, cum sit magis declinans ad vnam qualitatẽ, q̃ ad alteram. de gustu tamen non est eadem ratio, qa licet medium sentiendi, i. caro maneat ibi, tñ nõ vr manere obiectum, i. sapor, qm̃ sapor est in re gustabili, & ibi nihil gustabimus: nam gustare fit hic ad nutriendum, reparando deperditũ, constat aũt ꝙ ista nutritio, & augmentatio non manebit in beatis, quia hæc sunt generatio quædam vera, & corruptio, q̃ in beatis nõ erũt. ista ẽt nunc sunt propter imperfectum statũ naturæ nostræ, q̃ sine cibis nõ conseruatur, & tamen tunc nullus defectus erit, iõ nõ manebit ibi sumptio ciborum, & ita quantum ad illum vsum, quem nunc gustus habet inter nos, non manebit in patria. Ideo solet dici a quibusdam, quòd actus gustandi non manet in beatis An tamen manet ibi actus gustandi, sine sumptione ciborum, & potuũ non apparet, tunc enim deberemus dicere, quòd beati haberẽt semper aliquem saporem in lingua: nullum tamen cibum, aut potum, vel rem sapidam deglutirent.

An

An vero sit talis sapor non apparet, quia non est necesse poni. Quidam tamen ponunt illum dicentes, quòd redundabit quidam sapor, semper manens in lingua, redundans a beatitudine animæ. Sed tunc dicetur, quòd hoc non esset sentire in gustu, quia vt dictum est præcedenti quæstio. quando species existens in organo imaginationis, vel in ratione per victoriam partis imaginatiuæ, effluit vsque ad principium sentiendi in organo sensus particularis, non dicitur hoc patiens sentire, sed videtur ei quòd sentiat, sicut fit in phreneticis, & mentecaptis, & tamen in beatis non erit deceptio aliqua, sed si videbitur eis, quòd sentiunt, oportet poni, quòd vere sentiant, ideo non erit talis modus sentiendi.

Aliqui ergo dicunt, quòd in lingua beatorum erit quædam humiditas semper saporosa, manens quæ est subiectum saporis, vel est ipse sapor materialiter acceptus, & ita erit vera gustatio, quia non erit species aliqua saporis, fluens ab intra, sed ab extra, & ita humiditas a Deo erit creata, vt maneat semper in lingua, & ita manebit semper quædam oblectatio suauissimi saporis, & hoc modo non videtur inconueniens, quòd maneat sapor semper in beatis. Et tamen etiam istum modum non cogimur ponere, quia nihil est, quod vrgeat.

Ad tertium de odoratu dicendum, quòd non est necesse poni aliquam odorationem, tum quia non est ibi medium odorandi, scilicet, aer. tum quia non oportet poni ibi aliquem odorem, sicut necesse est poni quandam visionem, & sensationem tactus. Et tamen est dubium, an sit possibile poni odorationem. Et difficultas videtur quomodo possit poni odor, quia odor putatur fieri cum fumali euaporatione, quæ ibi non erit: nam talis euapotatio est resolutio, & quod resoluitur corrumpitur, & aliquando corruptum erit.

Dicendum autem, quòd potest poni odor qui sit sola qualitas spiritualis sensibilis, & non sit aliqua qualitas materialis, vel passio, sicut enim visio fit per solam multiplicationem speciei, factam ab obiecto, in qua multiplicatione non transit aliqua qualitas materialis, sed sola species defluit, ita potest odor multiplicari a re non faciendo aliquam euaporationem fumalem, & tunc non erit aliqua passio, vel qualitas materialis, sed sola species intentionalis odoris, quæ immutet potentiam, & talem odorationem non est inconueniens poni in beatis, quia ab illis solum auferimus alterationes, & receptiones qualitatum materialium. Quòd autem odor possit fieri intentionaliter sine euaporatione fumali, apparet, quia aliquando fit odor in tanta distantia, quòd non potest esse resolutio perueniens vsque ad illam, vultures enim currunt percepto odore, ad cadauera ex locis remotissimis, & tamen non erat possibile, quòd fumalis euaporatio perueniret vsque ad loca vbi vultures odorare incipiunt, etiam si corpora quantum ad se tota resoluerentur in fumalem substãtiam, maxime quia non fit odor per lineam rectam, versus vnam positionem, quia tunc forte parua resolutio in tenuissimum fumum, sufficeret ad perueniendum in longinquum, sed tam odor, quàm omnia sensibilia per totum medium versus omnem positionem æqualiter se diffundunt, & hoc modo etiam si corpora penitus resoluerentur, non peruenirent ad magnam distantiam, emittendo odorem, ideo necesse est odorem diffundi intentionaliter, & talis diffusio potest venire ad quamcunque distantiam, & dato, quòd per aliquam partem medij, deriuetur odor sine fumali operatione, poterit per totum medium sine illa diffundi per solam spiritualem multiplicationem, sicut fit in visione: nam species materialis, ideſt, albedo, & nigredo per nullam partem medij deriuatur, sed per totum medium multiplicatur species visibilis, ita odor spiritualiter per totum medium defluet, sed corpora sine vlla passione, & alteratione, aut resolutione facta in eis, emittunt odorem multiplicando, sicut sine vlla alteratione per solam naturalem conditionem multiplicant speciem visibilem, & talis emissio odoris, & susceptio eius non est inconueniens in beatis, cum non dicat alterationem aliquam, quòd tamen odor emittatur cum fumali euaporatione non est negandum fieri. Nunc fit enim ista euaporatio tam propter conditionem corporis emittentis odorem, quàm propter conditionem corporis susceptiui. De emittente patet, quia omnia ista sunt in quadam resolutione continua licet parua: nam semper est actio, & passio in mixtis, & consequenter est semper aliqua resolutio, potissime in corporibus teneris qualia sunt omnia multum odorabilia, & ille vapor resolutus pars quædam substantiæ est, & peruenit aliquando vsque ad organum sensitiuum si sit propinquum, aliquando autem non peruenit ista euaporatio, sed sola species odoris, siue intentio, & tamen quando peruenit euaporatio fumalis magis immutat, quam sola species. Quòd autem interdum perueniat euaporatio realis, appareret, quia non solum sentitur odor, sed etiam membra corporis nostri efficiuntur odorifera, quod fit ex perfusione illius substantiæ odoriferæ: nam species odoris est intentio, & aliquid spirituale, & non potest afficere aliquod subiectum secundum esse materiale, sed solum immutat organum odoratus: talis tamen perfusio non fit, nisi ex tactu rei odoriferæ, vel ex propinquitate magna, quando fit fortis resolutio fumi grossi implentis medium. Et apparet, quòd fuerit aliqua substantia corporea ille fumalis odor, qa si quis perfundatur tali odore, & postea fortiter lotus defricetur in aquis, non manebit in eo odor, si tamen esset sola intentio odoris, cum illa sit spiritualis, nec posset tolli per aquam, neque per ignem. De secundo, scilicet, de conditione susceptiui dicendum, quòd potentia odorifera requirit organum valde siccum ad hoc, quòd sit valde passibilis ab odore, si autem organum operatur aliquibus humiditatibus grossis, impeditur odorare, nisi fiat fortis actio, & quia actio materialis est fortior, quàm spiritualis, cum in actione materiali sit simul materialis, & spiritualis, ad hoc quòd talia immutentur ad odorandum, oportet peruenire verum odorem vsque ad organum, & quia verus odor est qualitas materialis, quæ non inuenitur sine subiecto, fit quædam euaporatio fumalis, & in illo fumo resoluto est odor, licet fumus non sit odor, quia fumus substantia est, quando autem fumus iste peruenit, valde immutat etiam sic organum asperum humiditatibus, non tamen oportet dici, ꝙ peruenat semper realiter euaporatio vsq; ad organa humiditatibus impedita, sed ꝙ peruenat vsq; ad propinquitatem: nã licet species odoris, & quelibet sensibilis species sit spiritualis, tamẽ hẽt quandã cõditionem entis materialis, quãto enim species sensibilis fuerit in remotiori a sua origine, tãto debilius immutat, quod apparet in specie visibili, & ideo intentio odoris, quãdo est proxima euaporationi fumali, etiam si non peruenat simul cum euaporatione multum immutat, quod non facit, quando est distans, ideo vaporatio fumalis etiam si non peruenat semper vsque ad organum odoratus, multum confert ad odorationem propter impedimentum organi odoratiui, quod non fieret si solum spiritualiter multiplicaretur odor, sicut species

Ratio, ꝙ fumalis odor est aliqua substãtia corporea.

Universidad de Deusto
Biblioteca

visibilis, in beatis autem non erit aliquod impedimẽ- F
tum ex parte organi, ideo non egebunt fumali vaporatione ad odorãdum, non enim erit organum ſuum aſperſum aliqua ſuperflua, vel non naturali humiditate, & ideo non ſolum ab excellentibus, & immoderatis odoribus immutabitur, ſed etiam a quibuſcũque differentijs odoris etiã a paruis, nos autem male odoramus, & generaliter tota humana ſpecies modicum odorat, & hoc fit propter magnam humiditatem cerebri: nam multum de cerebro habemus, & valde humidum, & valde propinquum organo odoratus. ſolos ergo magnos odores percipimus, & in parua diſtãtia, & de illis parue iudicamus. Alia autem animalia a longe odorant, vt vultures, & hoc quia mouentur a paruis odoribus: nos autem ſpecies quidem quo G
rundam odorum in organo ſuſcipimus, ſed ab eis nõ immutamur. Etiam in odoribus quos ſuſcipimus, parum diſcernimus, quod in canibus apparet, qui per odorem cognoſcũt indiuidua, & ſequuntur per odorem, poterit ergo conuenienter in Sanctis manere odoratio ſine reſolutione, & erit odor ille ſuauiſſimus. Ad quartum de voce, & auditu dicendum quòd non eſt neceſſe poni ibi vocem, & auditum: nam aut vox erit propter beatos, qui in alterutrum loquantur, aut vt Deo loquantur: non primo modo, quia vox eſt ad exprimendum conceptum animi, 1. Periher. & tamen cogitationes beatorum erunt eis inuicem notæ ſine voce, ideo ad hoc non erit opus, & ita ceſſat ibi auditus eſſe ianua intellectus, & ad diſciplinam. Nec H
etiam erit propter Deum, quia Deus nos intelligit ſine voce, quòd etiam hic facit: nobis tamen orare vocaliter valde prodeſt hic ad merendum, vt oſtenſum eſt ſupra 6. cap. quæſtio 94. In patria autem etiam propter nos nõ erit vtile orare, aut laudare, quia iam ceſſabit locus merendi, ideo nõ eſt aliqua neceſſitas manendi ibi vocem, & auditionem. An tamen maneat, dubium eſt, quia quidam volunt manere laudem vocalem in patria, ſicut Auguſt. in multis locis vult, & etiam aliqui alij. Sed tunc manet dubium, quomodo poterit eſſe vox, quia hoc videtur facere alterationẽ realem, quæ ceſſabit in beatis. Aliqui autem dicunt, quòd in beatis erit vox ſolum intentionaliter, ideſt, ſpecies vocis, & non motus ipſe realis, & iõ non oportebit poni aliquam paſſionem. Sed hoc non multum videtur: nã quòd vox habeat intentionem, quæ poſſit multiplicari ad locum ad quem non peruenit ſonus realis, manifeſtum eſt, intentio tamen nunquàm multiplicatur, niſi a forma materiali, & non habens formam materialem, non poteſt multiplicare, ſicut ſpecies viſibilis non fit, niſi ab habente colorem, & emiſſio odoris non fit, niſi ab eo in quo eſt realiter qualitas odorabilis, ita igitur ſpecies, vel intentio vocis non emittetur, niſi ab illo in quo fuerit vox, quæ eſt qualitas materialis, ſed vox illa eſt quædã qualitas materialis, cauſata ex percuſſione aeris inter duo corpora, vel ex impetu corporis ad aerem, vel ecõtrario, ideo ad hoc, quòd ſit ſpecies vocis, vel intentio, neceſ- K
ſe eſt præcedere fractionem aeris. Sed tunc eſt difficultas quomodo poterit frãgi aer in patria, quia non erit ibi cum non ſit aer extra loca elementorum. Aliqui dicunt, quòd in cœlo empyreo erit aer qui frangatur, & in quo poſſit formari vox, ſicut hic, & ille aer ſeruatur a Deo ibi in æternum incorruptus, quia ibi non eſt locus generationis, & corruptionis. Sed tunc manet difficultas, quia ponitur magnum miraculum ſine cauſa, ſcilicet, eſſe aerem extra loca elementorum ſupra totam mundi ſummitatem. Secundo, quia dabitur, quòd non ſint cœli corpora ſolida, vel continua, vel contigua, ſed intermedium eſt corpus alterius naturæ: nam ſic non erunt beati in cœlo
empyreo, ſed erunt in quodam aere, qui erit in aliqua concauitate cœli empyrei, vel ſupra totum cœlum empyreum. Dicunt tamen quidam, quòd iſta non ſunt inconuenientia, ſed quòd ita maneat ibi aer in æternum. De primo dicunt, quòd non eſt inconueniens, quia ſicut aer in ſphæra ſua cœpit eſſe per creationem, ita aer cœli empyrei creatus eſt ibi, & non eſt translatus aliunde, non eſt autem miraculum, quod maneat in loco in quo creatus eſt: nam ita eſt illi naturale manere ibi, ſicut aeri noſtro manere in ſphæra ſua, & ille poterit eſſe eiuſdem ſpeciei cum aere elementali, non tamen corrumpetur, quia ibi nulla eſt actio contrarietatis, & tamen corruptio fit per actionem contrarietatis, illum ergo frangeret vocando, & ſpirando, & reſpirando attraheret ſi aliquis manſerit ibi. De ſecundo dicunt, quòd non eſt inconueniens, quia bene poſſunt dari loca continentia corpus alterius naturæ intra cœlum, & ita erit ibi aer. Sed quidquid dicatur non eſt hæc opinio bene ſuaſibilis ſi inſiſtatur, ſed quoniam res incerta eſt, nõ oportet multum immorari. Alij dicunt, quòd non ſit corpus aliquod naturæ extraneæ in cœlo empyreo, & ita non ſit ibi aer, ſed dicunt, quòd ipſa tota materia cœli empyrei, eſt taliter rara, quòd eſt frangibilis ad formationem vocis, & volunt, quòd cœlum empyreum ſit rarum, & cœlum aqueum, ſiue cryſtallinum ſit ſolidum, & ideo pedes Sanctorum ſint ſuper ipſum cœlum aqueum innixi, & corpora eorum ſint intra cœlum empyreum, cuius materia cedit corporibus denſis, ſicut cedit aer, & ita poſſunt formari ibi voces, ſiue in aere, & frangetur materia cœli empyrei a lingua glorificata in laudem Dei, & hoc tangit Beatus Thom. de Aquino, 2. Sentent. diſtinctio. 2. dicit tamen, quòd nec propter hoc ſequitur, quòd cœlum empyreum ſit generabile, & corruptibile, quia raritas, & denſitas ſunt æquiuoce dicta in illo corpore, & in iſtis mixtis, vel elementis, & dicit ſic ponere Aſtrologos inter duas ſphæras, quæ non poſſunt ſcindi, eſſe aliquod ſpatium plenum corpore diuiſibili, cum in illo ſpatio ſit motus planetarum ſecundum motum epicicli, & tamen adhuc omnia hæc dubia ſunt: nam poni talia I
loca, plena corpore diuiſibili, non eſt vſquequaque conceſſum, licet non videatur impoſſibile, licet de hoc non eſt nunc diſcuſſioni locus. Alij dicunt, quòd vox formabitur per fractionem aeris, & tamen iſte aer non erit intra cœlum empyreum, neque erit ipſa materia eius rara, ita vt frangi poſſit a lingua, ſed ille erit aer, qui erit intra pulmonem, & organa vocalia Sanctorum, ſicut enim quædam animalia habent ſpiritum complantatum, ita & beati habebunt aerem connaturalem intra organa vocalia, qui nunquàm peribit, ſicut enim ſpiritus complantatus animalibus non perit, vt dicitur libro de Somno, & vigilia, ita & in ſanctis manere aerem in organis vocalibus, quaſi iam naturaliter complantatum eſt ſatis veriſimile, & dato, quòd iſte aer non ſpiretur, & reſpiretur, quia in patria non videtur manſura ſpiratio, & reſpiratio, quæ fit propter conſeruationem cordis calidi, tamen manens intra hominem in organis vocalibus, ſufficiet ad formationem vocis: nam non eſt credendum, quòd ſpiratio, & reſpiratio, in qua aer eijcitur, & attrahitur, ſit neceſſaria ad formationem vocis, immo vt dicitur ſecundo de Anima, in ſpirando, & reſpirando non poteſt animal formare vocem, & ſic aer manens non reſpiratus ſufficiet ad formationem vocis.

Quędam animalia habẽt ſpiritũ complantatũ.

Sed obijcietur, quòd præter aerem interiorem regratur aer exterior, cuius fractione, & motu vox deferatur; nã vox cũ tremore quodã aeris exterioris fit, & tamen

tamen ibi aer non eſt exterior, & ſic redit prior diffi- A
cultas. Dicendum ad hoc, q̃ non requiritur aliquis aer exterior hic, ſed ſolum interior. Pro quo ſciendum, q̃ quædam ſenſibilia deferuntur ad ſenſum ſolum ſpiritualiter, vt ſpecies colorum, quædam autem ſolum materialiter, quę contingunt organum ſecundum eſſe materiale, ſicut ſenſibilia tactus, & guſtus, quædam autem vtroque modo, ideſt, partim materialiter, & partim ſpiritualiter, ſicut ſpecies odorum, quæ a principio egreditur, cum quadam fumali euaporatione, & tunc extenditur qualitas ſenſibilis materialiter, quia euaporatio fumalis eſt ſubſtantia, ideſt, corpus quoddam, ſiue fumus tenuis reſolutus de corpore, & in illo corpore fundatur qualitas materialis, quæ eſt odor, & quandiu durat illa euaporatio B
fumi, extenditur odor ſecundum eſſe materiale, poſtea autem non poteſt manere, quia non eſt accidens ſine ſubiecto, ſed incipit tunc extendi odor ſecundum eſſe ſpirituale, vel intentionale, & peruenit ad loca ad quæ non poſſet peruenire materialiter, vt oſtenſum eſt ſupra de odoratione vulturum, ſic autem erit de voce, ſcilicet, quòd illa incipiat eſſe ſecundum eſſe materiale in organis, in quibus formatur, & ibi aer eſt connatus, qui ſemper manet intra illa organa, & ibi eſt confractio, & motus, ſed cum vltra procedit vox, ſcilicet, extra os loquentis feretur ſolum ſecundum eſſe ſpirituale, & ita non erit neceſſaria confractio aliqua, neque motus aeris in medio, & ita ſine aere poterit fieri vox in cœlo empyreo, quia C
aer ſolum manebit intra corpora Sanctorũ, non quidem ad vſum ſpirandi, & reſpirandi, quia hæc non erunt ibi, ſed ſolum ad vſum formandi voces in Dei laudem, ne aliqua pars corporis noſtri vacet a Dei laude, & gloria. Et hoc quidem ſatis rationabiliter dictum eſt, ſi tamen quis dicere voluerit, quòd in patria non erit vocalis locutio, non eſt inconuenienter dictum, quia non manet aliquid ad quod ſit vox neceſſaria. Ad quintum de viſu dicendum, quòd manebit viſus, quia non eſt aliquis ſenſus, cuius ſit actus ſpecialior, & qui magis conueniat in patria, & propter abſtractum eſſe a conditione eſſe materialis, non includit inconuenientia, etiam manebit ibi obiectum, & D
medium: nam obiectum eſt coloratum, & lucidum, & vtrũque manebit: medium autem ipſum actu diaphanum, per quod defertur ſpecies viſibilis, & etiam hoc erit, quia cœlum empyreum diaphanum eſt. Cum vero obijcitur de claritate pupillæ, dicendum, quòd non impedit quin figantur in ea ſpecies, dum tamen maneat perſpicua, vel diaphana, in eo enim quod clarum eſt, ſi non eſt perſpicuum, non figuntur ſpecies, ſicut in corporibus non terſis, & regularibus: diaphanum autem ſiue perſpicuum quantumcunque illuminetur, ſemper eſt conueniens medium deferẽdi ſpeciem viſibilem, vt patet in aere per quem quanto fuerit magis illuminatus, magis viderentur quælibet viſibilia, niſi per accidens oculus impediatur a magnitudine lucis, ſicut noctuæ per diem nihil E
vident, & per noctem vident. Quòd autem dicitur in ſpeculo in quod incidunt radij Solis, non videri ſpecies rerum obiectarum. Dici poteſt vno modo, ſicut dictum eſt præcedenti quæſtio. quòd infiguntur quædam ſpecies in ſpeculo illo, cum ſit terſum, & perſpicuum, & tamen propter magnitudinem radiorum Solis reflexorum non ſentitur immutatio facta a ſpeciebus infixis ſpeculo, & tamen ibi ſunt, & reflectuntur ad oculos, & videntur ſimul cum radijs Solis. Alij dicunt, quòd infiguntur ſpecies ſpeculo, & tamen nõ reflectuntur ad oculos reſpicientium ſpeculum, quia ad reflexionem ſpecierum in corpore requiritur diaphanitas in qua recipiatur ſpecies, & obſcurum ali-

quod a quo fiat reflexio, & ideo in ſpeculis ponitur plumbum ex parte poſteriori, quod opacum eſt, & tunc reflectitur ſpecies, ſi autem nullum corpus obſcurum ponatur, manente vitro ſimpliciter non fiet reflexio alicuius ſpeciei, ſed tranſeunt omnes radij, cum autem ſuperficies ſpeculi operitur magna luce Solis, tollitur illa obſcuritas requiſita ad reflexionẽ, ideo non reflectuntur ſpecies, licet ibi maneant infixæ, in patria autem in oculis beatorum manebit ſimul claritas, & perſpicuitas, ideo recipi poterunt ſpecies in pupilla, & ita beati videbunt omnia obiecta? nam gloria non mutabit conditionem naturæ, & tamen natura oculi eſt perſpicuum eſſe. Ad ſextum dicendum, quòd oculus beatorum videbit omnia ſub angulo, ſicut & nos, cum hoc ſit de conditione viſionis. hoc tamen differt inter illos, & nos: nam etiam nunc non vident omnes homines eandem rem ab eadem diſtantia, ſed quicunque habet oculum perſpicaciorem a minori immutatione efficitur videns, & quoniam quanto ſub acutiori angulo res videtur, tanto minus immutat, & quanto a remotiori videtur, tanto videtur ſub minori angulo, ideo qui habent oculos modicum perſpicaces, non vident rem poſitam a remotis, quam vident qui ſunt a propinquo. Oculi autem beatorum ſunt perſpicaciores, qui a leuiori immutatione immutabuntur, ideo ſub quantumcunque paruo angulo videbunt rem, & ita quantumcunque ſit res parua, & a longinquo poſita, videbunt eam: vnde nihil imperfectionis manebit in illis, ſicut in nobis eſt. Qui autem volunt tenere, quod omnes potentiæ maneant in actu ſentiendi in beatis, licet non penitus ſecundum eundem modum quem tenent hic, concedent omnia argumenta pro contraria parte, quia illa probant de omnibus, quòd manebunt. Qui vero tenere volunt, quòd aliqui ſolum manebunt, ideſt, viſus, vel tactus, aut viſus ſolus, reſpondebunt ad argumenta. Et ad primum dicendum, q̃ potentia comparata, quantum ad ſeipſam, perfectior eſt coniũcta actui, q̃ ſeparata, & tñ conſiderata quãtũ ad habentẽ, non ſemp reddit eum pfectiorem. habent enim q̃dã potentiæ ſenſitiuæ imperfectionem magnã in ſua immutatione, vt tactus, & guſtus, q̃a materialiter immutantẽ, & fit ſenſatio earũ ad ſuppleñdũ quandã indigentiã. Si enim aliunde tollant defectus illi ipſi habenti potẽtias iſtas, melius erit non manere in actu ſentiendi q̃ manere, cũ illud ſentire fiat cũ quadã imperfectione, & quia ita eſt, q̃ modus ſentiẽdi tactus, & guſtus eſt imperfectus, & finis ſentiendi eſt tollere quoſdã defectus, q̃ nõ manebunt in beatis, nõ erit perfectio beatis habere actus illos ſentiendi, ſed potius eſſet imperfectiõ. Ad ſecundũ põt dici, q̃ remunerabuntur omnes potentiæ ſenſitiuæ, licet hoc non eſſet valde neceſſarium, quia non manebunt illæ, q̃ prius fuerant, ſicut manet idem corpus, quod prius fuit, & tñ erit q̃dã remuneratio, & iſta eſt in quadam delectatione. Sed eſt duplex delectatio potentiarũ ſenſitiuarũ, q̃dã eſt ex redundantia aĩæ. nã ſicut ex redundãtia aĩæ beatificaẽ corpus, ita ex redundantia aĩæ beatificabuntur potentiæ. Alia eſt delectatio, vel perfectio potentiarum in actu proprio, & iſta in comparatione primæ non ponit gradum aliquem, nec conſiſtit remuneratio aliqua in hac, ideo etiam ſi beati non ſentirent, non minueretur aliquid de gloria ipſorum, & tamen concedendum eſt eos ſentire, ſaltem quantum ad illos ſenſus, quorum obiecta, & media manent in gloria, & quorum actus non important ſecum aliquid imperfectionis. Ad tertium dicendum, quòd non eſt ſimile omnino deſiderium animæ, vt vniatur corpori, & potentiæ vt vniatur obiecto: nã deſiderium animæ eſt propter perfectio-

Duplex eſt delectatio potentiarũ ſenſitiuarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem ſpeciei, quia anima nō habet in ſe perfectam rationem ſpeciei, ſed eſt pars, & quia formalitas, & integritas eſt ratio, perfectior eſt deſiderium animæ ad corpus: potentia aūt habet eſſe ſpecificum ſine vnione ad obiectum, quia obiectum non tribuit eſſe potētiæ paſſiuæ, ſed immutat eam, & perficit reducēdo in actum, & iſta vnio eſt propter quādam perfectionem quæ inde ſequitur. in patria tamen iam cōſecutæ erūt potentiæ perfectionem aliā maiorem, q̄ ſit ea q̄ eſt in vnione ad obiectū, vt dictū eſt in p̄cedenti ſolutione, ideo non erit defectus in eis, ēt ſi non vniantur obiectis ſuis, potiſſime cum q̄dam ſenſationes non ſint naturaliter, niſi ad tollendū quaſdā indigentias, ſicut tactus, & guſtus, & tamen iam ablatæ erunt, iō non erit neceſſaria operatio earum, neq; inclinabūtur naturaliter ad operationem, cū illa fuerit quaſi quidam motus ad terminum, vel habitum, & iā terminus acquiſitus eſt. Ad quartum dicēdum, q̄ proportio q̄dam eſt inter beatos ad p̄mium, & damnatos ad pœnā. eſt cōcedendum ēt, q̄ vtriq; in ſenſu aliqd recipiunt. beati q̄dem iocūditatem, damnati q̄dem triſtitiā, & neutri recipiunt penitus, ſicut hic: nam nullus erit ſenſus in quo damnati non affligantur. conſtat tamen, q̄ nō affligentur in guſtu, ſumendo cibos amaros, ſicut hic peccauerunt, ſumendo delectabilia indebite: nā vſus ciborum, potuum, & venereorum, ſicut nō manebit apud beatos, ita neq; apud damnatos. cæteri aūt ſenſus ſi qd ibi recipient, nō recipient materialiter, ſicut hic, quia tunc non ſolum affligerentur, ſed etiam corrumperentur, & tamē corpora damnatorum in æternum manebunt, ideo quidquid patientur in ſenſibus erit ſecundum eſſe ſpirituale, & non ſecundum modum, qui fuit hic, ita & beati in ſenſu habebūt quoddam gaudium, nō eſt neceſſe tamen q̄ illud ſit in ſentiendo, ſed erit in refluxu quodam facto ab anima, non quidem refluendo ſpecies, per quas videatur ſenſus immutari, ſed conferendo quandam aliam perfectionem ſenſui, quæ nō pertinet ad ſenſationem. Ad quintum ſimpliciter concedendum eſt, q̄ videre manebit in patria, quia ibi erit obiectum, & medium viſus, & in actu eius non eſt aliqua imperfectio, quia eſt actus pure ſpiritualis, & tamen auctoritates non omnino probant hoc, bene enim infertur ex eis, q̄ poſt I reſurrectionem erit videre, non tamen an in beatis, ſed ſequitur, q̄ in iudicio vbi eum videbit omnis oculus, erit viſio in reſurgentibus, & tamen quia illi qui beati futuri ſunt, ſtatim poſt reſurrectionem erunt beati, oportet, quòd dum iudicantur beati ſint, & ita beati habebunt vſum videndi, & in hoc non eſt inſiſtendum. Ad ſextum dicendum, q̄ ſiue ex illa auctoritate colligatur vere motus realis futurus in beatis, ſiue non, conſtat q̄ beati mouebuntur ſaltem de loco iudicij ad cœlum empyreum, & ſicut in eis erit motus, ita etiam erit ſenſus, & tamen non ſequitur, quòd erunt omnes ſenſus in actu, ſatis eſt enim, quòd maneant aliqui in actu.

Nullus erit ſenſus ī quo damnati non affligentur.

An ſubtilitas erit in corporibus glorioſis. Et quomodo eſſe penetratiuum competit proprie corpori. Et quòd conditio corporis humani, maxime reluctatur operationi animæ. Et quòd anima ſecundum ſubſtantiam eſt ſpiritus. Quæſt. C X V I I.

QVAERETVR nunc circa ſecundam dotem corporis glorioſi, quæ eſt ſubtilitas nunquid erit in illis. Aliqui dicunt, quòd non poterit eſſe in eis ſubtilitas, quælibet enim conditio gloriæ excedit proprietatem naturalem, ſicut claritas gloriæ excedit claritatem Solis. Si ergo corpora beatorum ſubtilia futura eſſent, vī q̄ eſſent ſubtiliora omnibus, q̄ in natura ſubtilia ſunt, & ita erit corpus glorioſum ſubti- F lius ventis, & igne, & aere, quod eſt falſum, & fuit hæreſis Patriarchæ Conſtantinopolitani, quem Greg. in eadem vrbe damnauit, vt ipſe recitat 14. lib. Moraliū. Item videtur, q̄ non perueniant corpora beatorum ad magnam ſubtilitatem, ſed manent in eadem groſſitie in qua nunc, vel parum diſtet: nam ſicut caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccidităs, ſunt conditiones elementorum, ita & ſubtilitas, & groſſities, vel raritas, & denſitas. caliditas tamen, & frigiditas non intenduntur in corporibus beatorum, ſed potius reducuntur ad medium, vt ſit minor caliditas, & minor G frigiditas, & ita ſit maior harmonia, ita & ſubtilitas non intendetur, vt ſint futura ſubtiliora corpora, ſed forte minus ſubtilia, vel quòd parum differat. Item ſubtilitas eſt accidens corporum propter paucitatem materiæ, vnde corpora, quæ ſub æqualibus dimenſionibus minus habent de materia dicimus ſubtiliora, vt ignis eſt ſubtilior aere, & aer terra, & aqua quàm terra, in corporibus tamen erit tantundem de materia, quantum nunc fuit, & magnitudo erit eadem, vel quaſi, ideo non erunt ſubtiliora, quàm nunc vel parum diſtabit. Dicendum, quòd ſubtilitas eſt conditio corporum glorioſorum, ſic dicitur 1. Corinth. 15. Seminatur corpus animale, reſurget corpus ſpirituale, ideſt, ſimile ſpiritui in ſubtilitate. hoc enim eſt in quo ſpiritus excedit omnia corpora, quia nihil eſt, quod ſpiritus non penetret: ergo corpora beatorū aliquā ſubtilitatem habebunt. Item q̄ in corporibus H quanto eſt aliquod ſubtilius, tanto eſt nobilius, & trā corpora glorioſa erūt ſimpliciter nobiliora omnibus corporibus: ergo erunt ſubtiliora omnibus corporibus non glorioſis. Ad maiorem huius euidentiam cō ſiderandum, quòd nomen ſubtilitatis inuentum eſt a virtute penetrandi, quod enim alia penetrare poteſt, ſubtile dicitur: vnde dicitur 2. de Generatione, quòd ſubtile eſt, quod eſt repletū partibus, & partium partibus. Eſſe autem penetratiuum (vt quidam volunt) competit proprie corpori ex duobus. Primo ex paruitate quantitatis, & potiſſime ſecundum profunditatem, & latitudinem, quia penetratio fit in profundum rei, ideo profunditas quātitatis, obſtat etiam latitudo poſt profunditatem, longitudo autem non repugnat penetrationi: nam ſi abſoluatur quātum a latitudine, & profunditate, ita penetrabit quantum ſicut indiuiſibile, quia nihil obſtabit cum extremum huius quanti, ideſt, lineæ ſit aliquid indiuiſibile: vnde nihil magis erit, q̄ linea penetret aliquod corpus, q̄ q̄ punctus illud penetret, quia nihil magis ſic rumpitur, vel aperitur. Secundo fit penetratio ex paucitate materiæ, & quia rara ſunt corpora, quæ paucum de materia habent, vocamus illa ſubtilia. Ex hoc autem fuit ratio transferendi hoc nomen ſubtile ad alia, quę proprie in ſubtilitate non communicant ſecundum rationem ſubtilitatis, in corporibus enim raris, quia eſt modicum de materia eſt magis de forma, q̄ de materia, & ideo forma prædominatur materiæ, ob hoc K aūt translatum eſt nomen ſubtilitatis ad alia corpora, quæ optime ſubſtant formæ, & perficiuntur ab ea cōpletiſſimo modo, ſicut dicimus ſubtilitatem eſſe in Sole, & Luna, & omnibus corporibus cœleſtibus, q̄a iſta perficiuntur a forma modo completo, & ideo in nullo eſt reſiſtētia ad actum formæ, neq; materia trahitur ad contrariā diſpoſitionem formæ, quod fit in corporibus noſtris, quibus forma non dominatur plene, ſed ipſa trahūt in partē oppoſitā impediendo operationem formæ, q̄a non ſunt ei oīno ſubiecta, & maxime apparet in corporibus humanis, quia reluctatur conditio corporis operationi animæ, & ſi anima velit perſeuerare in operatione ſua, corpus turbat, vel corrumpitur facilius, Sapiē. 9. Corpus, quod corrumpitur

pitur aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Ex hoc etiam mixta elementata quorum materia ſubditur quaſi completæ formæ ſuæ ſpeciei poſſunt vocari ſubtilia, ſic aurū, & ſimilia corpora vocantur ſubtilia, quia ſecundum ſpeciem ſuam completa ſunt, & quia perfectio eſt a forma, tunc aliqua ſunt perfecta ſecundum ſpeciem ſuam, quando materia bene ſubditur formæ, & ſic recipit totam perfectionem, quam forma nata eſt dare, ſi autem aliquod non eſt tam perfectū, quantum ſpecies ſua perfici poteſt, impedimentum eſt niſi ex parte materiæ, quæ non recipit perfectionem totam formæ, & hoc quia non bene ſubditur ei. Ex hoc etiam alia translatio facta eſt: nam paruitas corporis, & paucitas materiæ rem penetratiuam reddūt: ergo nec eſt B quātitas, nec materia, quod eſt magis penetratiuum, & illud vocatur magis ſubtile, & ita incorporea, cum nec quantitatem, nec materiam habeant, vocantur ſubtilia, & talia nō ſolum propter hæc, ſed etiam propter virtutem ſuam dicūtur penetratiua, quia pertingunt vſque ad intima rei, & ita vocatur intellectus aliquis ſubtilis, quia pertingit vſque ad inſpicienda intrinſeca principia rei, & proprietates naturales latentes, & ita etiam dicitur aliquis habere viſum ſubtilē, quādo poteſt aliquid nimium viſu pertingere, quod non fit, niſi a perfectione potentiæ, quæ a minimo immutatur, & ita in quolibet alio ſenſu ſubtilitatem aſſignamus. Ex his autem modis diuerſimode accipitur ſubtilitas ſecundum varios pro corporibus beaC torum. Quidam enim hæretici (vt refert Auguſt.) dixerunt corpora beatorum futura ſubtilia, ſicut ſpirituales ſubſtantiæ dicuntur ſubtiles, aſſerentes quòd in reſurrectione generali corpora beatorum futura ſunt ſubtilia, ſicut ſpirituales ſubſtantiæ dicuntur ſubtiles. aſſerentes, quòd in reſurrectione generali corpora conuertentur in ſpiritus, & dicunt quòd propter hoc Apoſtolus 1. Corinth. 15. vocat corpora reſurgentium ſpiritualia, ſcilicet, ſeminatur animale, reſurget ſpirituale. Sed hoc non poteſt ſtare. Primo, quia impoſſibile corpus conuerti in ſpiritum, cum non communicent in materia, & tamen conuerſio eſt eorum, quorum materia eſt pars, quæ ſit ſubiectum conuerſionis, quod & Boetius oſtendit in li- D bro de duabus naturis, & vnica perſona Chriſti. Secundo, quia ſi hoc eſſet poſſibile, & actualiter conuerteretur corpus in ſpiritum, non reſurgeret aliquis homo, cum quilibet homo conſtet ex anima, & corpore, & tamen Apoſtolus ſupponit reſurrectionem futuram, & ibi corpora futura ſpiritualia. Tertio, quia ſi Apoſtolus nominaret ſpiritualia, quia conuertenda erant in ſpiritum, nominaret etiam ea animalia, quia in animas conuertentur cum anima, & ſpiritus idem ſint, & tamen non concedit ea futura animalia, ſed dicunt, quòd nunc ſunt animalia, poſtea vero erunt ſpiritualia, ideo non accipiuntur ſpiritualia, ideſt, quòd conuertentur in ſpiritus. Alij ergo hæretici dixerunt, quòd in reſurrectione manebunt cor E pora in ſubſtātia corporum, & tamen habebunt ſubtilitatem, quantum ad rarefactionem, ita quòd in reſurrectione erunt corpora humana aeri, vel vento ſimilia. Sic refert Greg. tenuiſſe Euthicem Conſtantinopolitanum Patriarcham, quam hæreſim ipſemet Greg. in eadem vrbe damnauit, vt ipſe refert 14. Moralium. Sed hoc non poteſt ſtare, quia talia corpora non ſunt palpabilia, ſicut aer non palpatur, & tamen corpus Chriſti in reſurrectione palpabile fuit, vt Lucæ 24. Palpate, & videte: etiam quia dixit Thomæ eodem cap. Mitte manum tuam in latus meum, & digitum tuum in loco clauorum, in corpore autem raro, ſicut aer, neque eſt iſta inuenire, neque manu pal-

pare: non ergo talem ſubtilitatem habebunt corpora glorioſa: nam corpus Chriſti habet dotes materialiter loquendo excellentius, quàm omnes beati habituri ſunt, cum cæteri beati conformandi ſint ei, ad Philippen. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. cum ergo ſubtilitas ſit futura in nobis, erit illa perfectius in Chriſto, ita vt corpus ſuum dicatur ſubtilius corporibus noſtris, ſicut eſt clarius noſtris, & tamen non peruenit corpus Chriſti ad raritatem aeris, vel venti, cum fuerit corpus ſuum palpabile, in reſurrectione ergo neque corpora cæterorum reſurgentium erunt ſubtilia ad raritatem aeream. Secundo, quia reſurgentium corpora habebunt carnem, & oſſa, quia dicitur Iob 19 In carne mea videbo Deum Saluatorem meum, & corpus etiam Chriſti reſurgentis carnem, & oſſa habuit Lucæ 24. Spiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere, & tamen natura carnis, & oſſis non patitur tantam raritatem, ſicut terræ elementum, & ſubſtantia non poteſt manere ſub tanta raritate ſub quanta eſt aer. Alius ergo modus ſubtilitatis aſſignandus eſt corporibus beatorum, quæ nec ſit propter paruitatem quantitatis, cum non reducantur ad indiuiſibilitatem puncti, nec ſit propter raritatem materiæ cum non poſſint effici tam rara, ſed iſte modus videtur eſſe propter actiuitatem eorum. Dicūt enim quidam corpus eſſe tripliciter ſubtile: nam vt dictum eſt ſubtile dicitur a conditione penetrandi, eſt autem tripliciter penetratiuum, ſcilicet, propter paruitatem quantitatis, propter raritatem materiæ, & propter virtutem actiuitatis. De primis duobus patet. De tertio, vt vinum eſt penetratiuū magis quàm aqua, quod apparet, quia ſi quis bibat aquam cum modico vino, magis refrigerabitur ab æſtu, quàm ſi bibat ſolam aquam, & tamen vinum magis habet de materia quàm aqua, cū ſit groſſioris ſubſtantiæ, quia eſt per expreſſionem de vuis, & tamen propter ſuam actiuitatem eſt valde penetratiuum, & facit penetrare aquam ad quædam loca corporis ad quæ ipſa ſola non penetraret, ſed vinum aperit viam, quia eſt potentius in operando, & ita corpus beatum erit ſubtile per virtutem operatiuam, vt penetrare poſſit. Et tamen vnde proueniat ei iſta perfectio operandi, eſt dubium. Aliqui dicunt, quòd prouenit iſta perfectio corporum beatorum ratione quintæ eſſentiæ, quæ dominabitur in eis, & ſicut corpora cœleſtia ſunt bene ſubdita formæ, ita erunt corpora reſurgentium propter participare in materia. Sed non ſtat, primo quia natura corporis cœleſtis non poteſt intrare in compoſitionem corporis humani, quia iam non ſolum efficeretur alterum numero, ſed etiam alterum ſpecie, vel natura. Secundo, quia dato, quòd poſſet venire in compoſitionem ad hoc, quòd natura cœleſtis prædominaretur, ita quòd traheret corpus ad conditionem ſuam extrahendo illud de conditione elementali, oportebat q̄ plus ſecundum quātitatem eſſet de materia cœleſti, quàm de elementali, & tamen hoc non ſtat, quia tunc corpora humana reſurgentiū non eſſent eiuſdem ſtaturæ, cuius ſunt nunc, niſi forte tantum minueretur de natura elementali, quantū additur de cœleſti, & non haberet homo dimidium corporis ſui de veritate ſubſtātiæ, quæ prius fuit, quod omnino repugnat integritati reſurgentium, cum tñ ſupponitur, q̄ in eadem ſtatura reſurgent. Alij dicūt, quòd corpus cœleſte ſecundum ſubſtantiam non intret in compoſitionē corporū humanorū reſurgētiū, ſed q̄ corpora, q̄ ſunt de ſubſtantia elemētali induant proprietates corporis cœleſtis, & ex eius dominio fieret ſubtilitas in corpore humano. Sed hoc non ſtat, quia cum proprietas corporis cœleſtis ſit quali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gloria nulli est naturalis nisi soli Deo.

tas naturalis, si ex illa sortirentur corpora resurgentium subtilitatem, cum subtilitas sit dos gloriæ esset proprietas naturalis causa gloriæ, quod absurdum est, quia per nihil naturale potest inesse gloria, neque est alicui gloria naturalis, nisi Deo qui per naturam suã glorioſus est, & est alijs gloriam conferens per voluntatem simul, & naturam. Aliter ergo dicendum est, quòd perfectio illa corporis, secundum quam redditur subtile, prouenit ex dominio animæ glorificatæ, quæ est forma corporis supra corpus, ratione cuius corpus spirituale dicitur: nam est totaliter subditum animæ ad participandum perfectionem eius, quæ forma ipsius est, & dum viueret non potuit anima sibi tenere illud subditum: nam si tenere potuisset, effectum fuisset impassibile, sed prouenit animæ hoc ex perfectione gloriæ. Et quoniam anima est secundum substantiam spiritus, & secundum operationem est prompta ad omnia, reddit corpus sibi subditum penitus, inquãtum quidquid anima vult operari per corpus potest facere, & hoc est reddere illud spirituale, & subtile, ideſt, penetrans omnia, sicut anima per operationem suam omnia penetrat, & qua omnia penetraret si maneret absoluta a corpore. Ista tamen spiritualitas, qua corpus animæ subijcitur, participatur dupliciter. Vno modo subijcitur anima corpori plene ad participandum esse specificum, accipiendo esse specificum, non solum pro hoc quod est dare esse formale, & substantificum, sed prout est dare omnem perfectionem, quæ est ad operationes quas anima exercet per corpus. Alio modo subijcitur corpus animæ, vt motori, ideſt, solum, vt mouet ipsum non exercendo aliquam operationem conuenienter speciei: nam mouere localiter non est operatio determinate competens formæ alicuius speciei, sed competit omni formæ rei viuentis fere prꝛter plantatiuum. Inquantum ergo anima mouet corpus non exercet aliquam operationem specialem, conuenientem conditioni animæ, quantum ad primam subiectionem sortitur corpus dotem subtilitatis, quantum ad secundã sortitur agibilitatem, & ideo modicum differt agilitas a subtilitate, & propter hoc Apostolus vocans corpus spirituale, tetigit vtranque dotem tam subtilitatis, quam agilitatis. Et ita dicit Gregor. quòd corpus I erit subtile per effectum spiritualis potentiæ, ideſt, virtutis ad operandum, non autem mutabit aliquid de magnitudine sua, sed erit eiusdem quantitatis, & staturæ, etiam habebit æquale de materia, ideo non erit tunc rarius, quàm nunc. Ad primum concedendum, quòd sicut corpus glorioſum erit lucidius omnibus corporibus non glorioſis, ita erit subtilius, non quidem subtilius, ideſt, rarius, vt sit sicut venti, sed subtilius, ideſt, magis habens virtutem penetrandi propter hoc quòd erit perfecte subditum animæ, quæ est forma, & hoc non habebit aer, neque ignis: nam ista nõ possunt penetrare corpora solida, & tamen corpus beatum penetrabit quodcunque solidum. Ad secundum dicendum, quòd frigiditas, calor, humiditas, & K siccitas non intendentur in beatis, sed magis reducentur ad medium, eo quòd nunc aliquæ earum excedunt prꝛter proportionem, & est via ad corruptionem, tunc autem quia manebit corpus in tali habitudine, vt non sit corruptibile, necesse erit, quòd reducantur qualitates alteratiuæ ad medium, vbi est habitudo conueniens incorruptioni de subtilitate, prout opponitur densitati, ideſt, multitudini materiæ. Dicendum, quòd corpora non intendentur, neque remittentur, sed manebit eadem habitudo, ideſt, tantum de materia: nam non poterant corpora aliter fieri rariora, nisi quia manente eadem materia fierent maiores dimensiones, ideſt, maior statura F corporum, aut quia manente eadem statura tollatur aliqua pars materiæ præexistentis, & ita efficiatur corpus rarius, & tamen neutrum erit, cum maneat in resurgentibus totum, quod fuit de veritate naturæ, & statura maneat eadem, & dato, quòd possent fieri corpora rariora, non erat opus, quia tolli excessum frigoris, & caloris est conueniens in resurgentibus, quia istæ qualitates alterant ad corruptionem, & tamen habere multum, vel parum, de materia non alterat ad corruptionem, ideo non erit conueniens facere corpora resurgentium rariora, quàm hic fuerunt, vel densiora. Ad tertium dicendum, quòd non accipitur subtilitas in corporibus beatorum pro raritate, vel paucitate materiæ, sed pro perfectione quadam eius resultante in eo ex hoc, quòd est plene subditum animæ, & secundum illam perfectionem est G aptum ad omnes operationes, quas anima vult exercere per illud, & ita propter istam subtilitatem non oportet mutari aliquid de materia corporis, vel de conditione densitatis.

An per dotem subtilitatis possit corpus aliquod glorioſum esse in eodem loco cum alio corpore non glorioſo. Et quare situs competat corpori. Et quid sit quantitas dimensiua. Quæst. CXVIII.

QVAERETVR circa prædicta, an per dotem subtilitatis possit corpus aliquod glorioſum esse in eodem loco, cum alio corpore non glo H rioſo. Aliqui dicunt, quòd sic, quia dicitur ad Philippen. 3. quòd Christus reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, & tamen in corpore Christi fuit tanta subtilitas, quòd in resurrectione potuit esse simul cum alio corpore in eodem loco: nam intrauit post resurrectionem ad discipulos ianuis clausis, Ioan. 20. Ergo etiam corpora beatorum poterunt simul esse in eodem loco per dotem subtilitatis. Item corpora glorioſa erunt nobiliora omnibus corporibus non glorioſis, & tamen aliqua corpora non glorioſa ratione suæ nobilitatis possunt nunc simul esse cum alijs corporibus in eodem loco, sicut radij Solis cum corpore cryſtalli: ergo a fortiori poterunt hoc corpora glorioſa. Item corpora cœlestia non possunt diuidi, aut rumpi quantum ad substantiam ipsarum sphærarum, vt dicitur Iob 37. Cœli velut ære solidissimi firmati sunt, si ergo corpus glorioſum per suam subtilitatem non potest simul esse cum corpore cœlesti in eadem parte, nunquàm resurgentes penetrarent ad cœlum empyreum, quod falsum est. Item corpus, quod non potest simul esse cum alio corpore, potest impediri in motu suo obstaculis alterius, & etiam includi, sed hoc non potest accidere corporibus beatorum, quia iam ex hoc quandam imperfectionem haberent, ergo possunt simul esse in eodem loco cum quolibet corpore. Item sicut se habet punctus ad punctum, ita se habet linea ad lineam, & superficies ad superficiem, & corpus ad corpus, possunt tamen duo puncta esse simul, vt quando duæ lineæ se tangunt, secundum extremitates: nam necesse est duo illa puncta simul esse, aliàs daretur medium inter puncta: nam puncta non possunt esse nisi vel in eodem, vel immediate, vel mediate. Non stat secundum, quia puncta non est possibile stare immediate, quia tunc posset componi aliquid ex solis indiuisibilibus, si ipsa poni possent immediate, & non simul, quia hoc est facere aliquid continuum. Non etiam mediate, quod est tertium, quia tunc inter illa duo puncta intercideret linea media, ideo necesse est dari, quòd duo puncta, quæ sunt in extremitatibus

bus duarum linearum possent esse in eodem siue simul quando duæ lineæ coniunguntur. De lineis, simul stantibus patet, vt quando duæ superficies se contingunt: nam cum lineæ sint extremitates illarũ duarum superficierum, necesse est, quòd aut sint in eodẽ, aut sint immediatę aut mediatę, non immediatę, quia componeretur continuum ex indiuisibilibus: nam sicut punctus est simpliciter indiuisibilis, ita linea est indiuisibilis secundũ latitudinem. Nec etiam sunt mediatę, quia tunc intercideret alia superficies media, & ita non coniungerentur illæ duæ superficies, erunt ergo duæ lineæ in eodẽ, ideſt, vbi vna est, etiam est alia. Eodem modo duæ superficies sunt simul, vel in eodẽ, vt patet, quando coniunguntur duo corpora secundũ latera, quia ibi fit contactus duarum superficierum, B quælibet non confundantur, ita quòd vna efficiatur alia tamen sunt in eodem, ac si esset solum vna: nam non possunt esse immediatę, neq; mediatę. Non immediatę, quia componeretur tunc corpus ex superficiebus si inter vnam, & aliam nihil intercideret, & tñ vna non esset vbi est alia, quia hoc est componere continuum. Neque etiam sunt mediatę, quia tunc nõ se contingerent, sed mediarent aliæ superficies, ergo sunt simul. De corporibus ergo eadem ratio erit, quòd poterunt esse duo corpora in eodem loco, sed quidquid nobilitatis inuenitur in aliquo corpore, debet poni in corporibus glorioſis, ergo illa poterũt esse in eodem loco cum alijs corporibus.

Dicendum videtur per positionem communiorẽ, C quia corpus glorioſum stabit cum alio corpore in eodem loco, sed non erit hoc per dotem subtilitatis, sed solum per miraculum. De statu autem præsenti dicunt aliqui, quòd vnum corpus non potest stare simul cum altero ratione corpulentiæ per quã habet, quòd repleat locum, & hanc corpulentiam dicunt tolli per dotem subtilitatis, & ita per dotem subtilitatis competet corpori glorioſo, quòd possit esse in eodem loco cum alio corpore.

Sed non est verum, quòd dos auferat id per quod repletur locus, corpulentia namque quam tollit dos subtilitatis pertinet ad imperfectionem, quia est aliqua inordinatio materiæ nõ perfecte subsłãtis formæ suæ, ista autem inordinatio tolletur, de materia tamen D aut forma nihil tolletur, quia totum quod pertinet ad integritatem resurget, siue ex parte materiæ, siue ex parte formæ. Quod autem corpus sit repletiuum loci non conuenit ex aliqua imperfectione, sed per id quod est de integritate eius, cum enim plenum, & vacuum opponantur, illud solum non replet locũ quo posito in loco nihilominus manet locus vacuus, sic enim diffinitur vacuum 4. Physico. quòd est locus nõ plenus corpore sensibili, dicitur autem corpus sensibile quod ex materia, & forma, & naturalibus accidentibus constat, quæ omnia pertinent ad integritatẽ naturæ, & quia in corporibus glorioſis manet quod est de integritate naturæ, manet quòd ipsa sint sensibilia, non enim deerit in eis materia, aut forma, aut naturales qualitates, vt calidum, & frigidum, & similia, quæ E sunt de compoſitione naturali, etiam secundum tactum erunt sensibilia, quia tale fuit corpus Christi resurgentis Luc. 24. cum ait, palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere, ergo materia, & forma ibi manebat, quia dixit carnes, & ossa, quæ materiam dicunt, & tamen non sunt carnes, & ossa nisi per formam. Etiam sensibilitas tactus cum dixit palpate, ergo manet corporibus glorioſis, quòd locum repleant, cum sint corpora sensibilia, & nõ est ablata ab eis corpulentia repletiua, quia hoc non fieret nisi corpus verteretur in spiritum quod nõ fiet. Esset etiam insania dici, quòd locus in quo corpus glorioſum est esset vacuus, & tamen esset vacuus si corpus glorioſum non esset repletiuum loci ablata sibi corpulentia. A

Secundo non stat dictum istorũ, quia licet id quod replet locum impediat aliud corpus esse in eodem loco, tamen ista non conuertuntur, sed in plus est impedire existentiam alterius corporis simul quàm replere locum, quia solum corpus replet locum, ideſt, corpus sensibile quod est naturale constans ex materia, & forma cum accidentibus suis naturalibus, tale enim nominat Aristo. corpus sensibile, vt distinguitur contra mathematicum: nam corpus mathematicum nominat solas dimensiones separatas, ideſt, longum, latum, profundum, sine materia, & forma, tales enim dimensiones non replẽt locum, & ideo illi, qui posuerũt vacuum, dixerunt vacuum esse locum in quo sunt huiusmodi dimẽsiones sine corpore sensibili, i. subiecto, quod est naturale corpus impedire, tamen existentiã in loco competit tam corpori naturali sensibili quàm dimensionibus, quia aliàs possent stare dimensiones separatæ cum corpore sensibili in eodem loco, quod Aristo. negat, & dicit esse inconueniens 4. Physi. & 3. Metaphysi. sicut ergo non possunt esse dimensiones separatæ in loco in quo est corpus sensibile, quia prohibentur ab eo, ita est si præcesserint dimensiones separatæ in loco, impediẽt ibi esse corpus sensibile, quia alias existente corpore sensibili in loco, si superuenirent dimensiones istæ non impedirentur esse in loco eodem, & tamen istæ non replent locum, cum ergo minus sit impedire existentiam alterius quàm replere locum, cuicunque competit replere locum, competet impedire existentiam alterius, & tamen corpus glorioſum replet locum, vt ostensum est, ergo impedit existentiam alterius, & quod plus est dato, ꝙ corpus glorioſum propter dotem subtilitatis non repleret locum, ita quòd maneret vacuus, tamen impediret existentiam alterius corporis in loco, & ita non posset simul esse cum alio corpore in eodem loco, quia licet auferatur quod maius est, ideſt, replere locum, non auferetur quod est minus, ideſt, tollere, vel impedire existentiam alterius.

Solũ corpus sensibile locũ replet.

Dicendum ergo videtur secũdum positionẽ communiorem, quòd id quod impedit vnum corpus esse cum alio non poterit tolli per solam dotem subtilitatis, & ita per dotem solam non poterit corpus glorioſum esse in eodem loco cum corpore non glorioſo, & dicitur, quòd causa est, quia nihil prohibet vnũ corpus esse cum alio in eodem loco, nisi ꝙ corpus quodlibet requirit diuersum situm ab alio corpore, hanc autem distinctionem situs non requirit aliqua qualitas, aut aliquod aliud accidens corporis, non enim debetur situs aliquis corpori ratione suæ qualitatis: nam ablato a corpore, ꝙ esset calidum, frigidum, humidũ, siccum, graue, aut leue, manet adhuc corpori necessitas situationis, & loci, vt dicitur 4. Physicorum. Et patet, quia si propter humidũ, & frigidum, calidũ, & siccum cõpeteret locus corpori, propter magis calidũ, competeret maior locus, vel minor quod falsum est, cum in his non fiat differentia nisi ex quantitate. Etiam non competit situs propter formam substantialem, neque etiam propter materiam: nam forma non determinatur ad vbi, nisi propter materiam in qua est, materia autem non determinatur ad locum, nisi propter quantitatem dimensiuam, sola enim quantitas dimensiua est, quæ facit materiæ situm, & occupare locum, & consequenter natura quantitatis huius facit duo corpora differre situ, & pertinet ad diffinitionem eius: nam quantitas dimẽsiua dicitur quantitas habens situm, cum ergo quantitati dimensiuæ secundum naturam suam competat

situs:

Universidad de Deusto
Biblioteca

situs: ablatis etiam omnibus alijs, quæ sunt in re, ideſt, materia, & forma, & qualitates naturales habet neceſſario res diffinitionem ſitus, cũ maneat in ea quantitas dimenſiua ratione cuius determinatur ſitus. Et hoc eſt quod vult Ariſto. 4. Phyſicorum, & 3. Metaphy. dimenſiones ſeparatas non poſſe eſſe in eodem loco in quo eſt aliquod corpus ſenſibile, ſcilicet, quia etiam illæ dimenſiones exigunt ſitum diſtinctum ſicut corpus ſenſibile, quod ibi manet, & tamen dimenſiones illæ nihil ſunt niſi dimenſiones cum ponantur eſſe ſeparatæ, quælibet tamen alias res, quæ non eſt dimenſio poterit eſſe ſimul cum corpore ſenſibili in eodem loco, vt quælibet ſubſtantia pure ſpiritualis, & qualitates quæcunque ſiue ponantur ſeparatæ, ſiue de nouo aduenientes illi corpori, etiam ſi illi corpori adderetur plus de materia non variata dimenſione priori, adhuc caperetur materia in loco illo, ſola autem dimenſio adueniens exigit iam alium ſitum, ergo dimenſiuę quantitati ſecundum ſe competit ſitum habere, & ſecundum eam res exigit ſitum. Apparet etiam magis, detur enim linea ſeparata, vt quòd ſint duæ lineæ vna ſeparata, & alia non ſeparata, neceſſe eſt, quòd illæ duæ lineæ, vel duæ partes vnius lineæ ſint ſeparatæ ſitu, aliàs linea non addita lineæ non efficeret aliquid maius ſi ſitu non differrent, quod eſt contra communem animi conceptionem. Et idem eſt de duabus ſuperficiebus, & duobus corporibus mathe. quæ nihil dicunt niſi dimenſiones, & quoniam materia in corpore naturali ſubſtat dimenſionibus, inde ſequitur, quòd partes materiæ dimenſionatæ exigunt diuerſum ſitum, vt ſicut impoſſibile eſt eſſe duas lineas, vel duas partes lineæ eſſe niſi diſtinctas ſitu, ita impoſſibile eſt duas partes materiæ ſubſtantis quantitati niſi diſtantis ſitu, & quoniam principium indiuiduationis, vel diſtinctionis indiuiduorum eſt a materia, & materia accipit diſtinctum eſſe in partibus ſuis per dimenſiones, inde eſt, quòd duo indiuidua naturalia requirunt neceſſario diſtinctum ſitum. Et ita dicit Boetius libro de Trinitate, quòd duobus corporibus vnum locum nequaquam fingere poſſumus, vt hanc ſaltem varietatem accidentium diſtinctio indiuiduorum requirat, dos tamen ſubtilitatis nequaquam auſert a corpore dimenſiones, ergo non auſert ei neceſſitatem diſtinctionis ſitus ab alio corpore, ergo corpus glorioſum non habet ex dote ſubtilitatis ſuæ, quòd poſſit eſſe ſimul cum alio corpore, & tamen poteſt eſſe ſimul cum alio, ergo poterit hoc eſſe per diuinam virtutem, ſed non per dotem, de quo dicetur ſequenti quæſtione.

Ad primum dicendum, quòd corpus Chriſti intrãdo per portas clauſas fuit ſimul cum corpore portarum, & tamen non habuit hoc totaliter ex dote ſubtilitatis, ſed magis ex virtute deitatis, & ita fuit in natiuitate, quòd exierit de clauſo virginis vtero. Sic dicit Greg. in homelia, illud corpus Domini intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, quod ad humanos oculos clauſo exijt virginis vtero, & ita non oportet, quòd per dotem ſubtilitatis hoc exegerit, maxime cũ Chriſtus viuens dotes non habuerit, ſed actus ſimiles dotibus habuit aliquando, vt oſtenſum eſt ſupra, & tamen de hoc etiam dicetur ſequenti q.

Ad ſecundum dicendum, quòd quidquid perfectionis erit in alijs corporibus, erit in glorioſis. Et tamen non eſt cõcedendum, quòd aliquando duo corpora naturalia ſint ſimul, quod autem dicitur de radijs ſolis non tenet, quia radius eſt lux, & lux non eſt corpus, ſed qualitas quædam.

Ad tertium dicendum, quòd corpora beatorum tranſibunt per omnia corpora cœlorum non aperiendo neque rumpendo ſphęras, & tamen hoc non fiet per dotem ſubtilitatis, ſed per diuinum miraculum.

Ad quartum dicendum, quòd ſi corpora glorioſa ſibi ſolis relinquerentur, per ſolam virtutem dotis nõ poſſent tranſire omnia impedimenta corporum obſtantium, & tamẽ Deus aderit eis ad nutum cuius virture poterunt penetrare omnia corpora, ita vt a nullo teneantur.

Ad quintum dicendum, quòd non eſt ſic de corpore ad corpus ſicut de puncto ad punctum, & linea ad lineam, & ſuperficies ad ſuperficiem. Ratio eſt, quia ſoli corpori competit locus, cętera vero nõ ſunt in loco niſi per accidens, punctum enim non contingit eſſe locum, vt dicitur 4. Phyſ. ita neque lineæ neque ſuperficiei: nam ſicut ſe habet corpus ad locum, ita ſe habet extremitas corporis ad extremitatem loci, punctus autem linea, & ſuperficies ſunt extremitas corporis, ergo non ſunt per ſe in loco, ſed in extremitate corporis, contingit tamen naturaliter duorum locorum eſſe vnum terminum, ſicut duæ lineæ terminantur ad vnum punctum, ergo in illo vno termino duorum locorum erunt ſuperficies, & lineæ, & puncta duorum corporum, & tamen illæ terminus eſt idem: ideo in eodem poſſunt eſſe duæ ſuperficies, & duæ lineæ, & duo puncta, non tamen duo corpora, eo quòd naturaliter duo loca non ſunt vnus locus, & tamen duo termini locorum fiunt naturaliter vnus terminus, ſicut in contiguis quorũ vltima ſe tangunt.

An duo corpora per miraculum poſſint eſſe ſimul in eodem loco. Et quòd corpus reductum ad indiuiſibile non manet organicum. Et quomodo Chriſtus dicatur eſſe in hoſtia. Et quæ ſit operatio dotis ſubtilitatis. Et quæ ſit dos ſubtilitatis. Et quid faciat duo corpora eſſe realiter diſtincta, in quo conſiſtat miraculum, quòd duo corpora ſint in eodem loco. Et quid ſit locus quare item vnum corpus non poſſit eſſe in duobus locis.

Quæſt. CXIX.

QVAERETVR cum non poſſint duo corpora per dotem ſimul eſſe: an poſſint ſimul eſſe per miraculum, quòd duo corpora ſint ſimul duo corpora, & ſint vnum corpus tantum. Videtur ꝙ non, quia hoc eſſet facere contradictoria, ſi ponantur duo corpora ſimul ſequitur illa eſſe vnum corpus, ergo non eſt poſſibile etiam per miraculum eſſe duo corpora in eodem loco. Patet enim hoc, ſint duo corpora a, & b, quæ ſint in eodem loco, ſequitur, ꝙ dimenſiones a, erunt eædem cum dimenſionibus loci, aut aliæ ſi ſunt aliæ. neceſſe eſt, ꝙ ſint dimenſiones ſeparatæ, quia dimenſiones, quæ ſunt intra terminos loci non ſunt in aliquo ſubiecto niſi in corpore locato, cum inter locum, & locatum nihil diſtet, quia locus eſt in locato. Si autem ſunt eædem dimenſiones a, cum dimenſionibus loci, ſequitur eadem ratione, ꝙ dimenſiones b, ſunt eædem cum dimenſionibus loci, cum ſit b, in loco illo, ſed duorum corporum nõ pñt eſſe eędẽ dimenſiones, ſicut neq; eadem albedo, ergo a, & b, ſunt vnum corpus cum habeant eaſdem dimenſiones, & tamen ſunt duo corpora, ergo ſunt ſimul duo, & vnum quod eſt impoſſibile. Item non poteſt etiã per miraculum fieri aliquid, vt ſ. ꝙ ſit pars maior toto, quia contraria communibus conceptionibus infallibiliter poterunt eſſe falſe, ſicut ꝙ triangulus nõ habeat tres angulos æquales duobus rectis, neque aliquid poteſt accidere lineæ miraculoſe contra diffinitionem lineæ, quia ſeparare diffinitionem a diffinito eſt ponere contradictionem, & tamen duo corpora eſſe in eodem loco eſt contra concluſiones geometriæ, & contra diffinitionem lineæ, ergo includit contradictionem, eſt enim contradictio geometrica,

ca, ꝙ duo circuli non ſe poſſunt cõtingere niſi in puncto niſi ſecẽt ſe, quia tũc tangent ſe in duobus punctis ſectionis, poſito tamẽ, ꝙ duo corpora circularia eſſent in eodem loco, tangerent ſe illi circuli ſecundũ ſe totos, cum fierent vnus circulus. Etiam ſequeretur tunc contra diffinitionem lineæ: nam intra duo puncta non poteſt eſſe niſi vna linea recta, vt patet ex diffinitione lineæ, & tamen tunc inter duo puncta eſſent duæ lineæ rectæ, quia eſſent illa puncta ſignata in duabus ſuperficiebus eiuſdem loci, & eſſent ibi neceſſario duæ lineæ rectæ duorum corporum, quia ſicut ponitur linea vna vnius corporis: ita & erit alia alterius corporis.

Item non poteſt fieri per miraculum, quòd corpus incluſum in altero nõ ſit in eo ſicut in loco, quia tunc haberet locum commune, & nõ proprium. Sed hoc ſequeretur ſi duo corpora eſſent in eodem loco, ergo non poterit fieri per miraculum duo corpora eſſe in eodem loco. Patet antecedens ſint enim duo corpora in eodem loco quorum vnum, ſecundum quãlibet dimenſionem ſit maius alio, & ſic minus incluſum in maiore, tunc locus corporis maioris erit locus corporis communis minoris, locum tamen propriũ non habebit, quia non erit aliqua ſuperficies corporis actu ſignata, quæ cõtineat ipſum præciſe, quod eſt de ratione loci proprij. Item locus, & corpus proportionaliter ſe habent, ſi ergo poſſent duo corpora eſſe in eodem loco, poſſet idem corpus eſſe in diuerſis locis, & tamen non poteſt etiam per miraculum idem corpus eſſe in diuerſis locis, ergo nec duo corpora in eodem loco. Et videtur tenere conſequentia a permutata proportione, ſcilicet, ſicut ſe habet vnum corpus ad vnum locum, ita ſe habent duo corpora ad duo loca, ergo permutatim ſicut ſe habent duo corpora ad vnum locum, ita vnum corpus ad duo loca, vel e contrario, & tamen vnum corpus non poteſt eſſe in duobus locis, ergo neque duo corpora in eodem loco.

Dicendum, quòd circa hoc fuerunt tres viæ dicendi. Prima eſt, quòd per nullã viam poſſint duo corpora eſſe ſimul: ideo neque per dotem, quæ eſt qualitas data, neque per miraculum quod probant rationibus ſupra inductis. Item quia vt ait Boet. duobus corporibus eundem locum nequaquam fingere poſſumus.

Item quia Ariſto. 4. Phy. & Commentator dicunt, quòd dimenſiones faciunt diſtare etiam ſi ſint ſolæ, i. ſine materia, & qualitatibus, & paſſionibus, ratio tñ rei non poteſt tolli a re per miraculum, cum ergo ſit proprium dimenſionibus, i. ſubſtantiale eis facere diſtare, quia nulli alteri per ſe competit, non poterunt eſſe dimenſiones quin diſtare faciant, ergo non erunt duo corpora ſimul. Item Ariſto. 4. Phyſi. cap. de vacuo oſtenditur, ꝙ ſola ratio diſtandi eſt dimenſio, non enim fit propter materiam: nã plus aut minus de materia non determinat neceſſario maiorem aut minorẽ locum: nam tantum eſt de materia in re condenſata quantum in rarefacta aut ſm ſtatum ſuum ſe habẽte, & tamen rarefacta res maiorem locum exigit, condẽſata vero minorem, ergo non fit diſtantia propter materiam, ſed poſſunt ſe penetrare partes materiæ. Etiã non fit propter formam, quia rebus diuerſarum formarũ competit omnino æqualis locus, ſi habeant dimenſiones æquales. Etiam circa eandem rem condenſatam, & rarefactam manet eadẽ forma, & tamen manet prius ſub maiori loco, & poſtea ſub minori, & ita forma non determinat magis aut minus de loco: nam ſicut partes materiæ ſe penetrant, ita & partes formæ in condenſatione ſe penetrant. Etiam paſſiones, & accidentia non faciunt diſtare, quia ſi alteretur res ad contraria accidentia, nihilominus manet locus idem numero ſi non fuerit mutata localiter, non eſt ergo aliquid quod diſtare faciat ſitu niſi dimenſio, & ipſa ſola variata faciet variare diſtare, manentibus cæteris eiſdem, vt in rarefactione manifeſtum eſt nõ addi aliquid de materia, quia eſſet tunc augmentum, vel appoſitio quædã. non variatur etiam forma, quia eadẽ omnino manet, etiam paſſiones, & accidentia manẽt ſecundum idem, & variatur ſola dimenſio, & tamen accipit neceſſario res illa maiorem locum: ideo ſola dimenſio eſt cui competit replere locũ, & facere diſtare ſitu per ſe, non ergo poterunt auferri ab ea, & tamen auferretur ſi poſſent duo corpora eſſe in eodem loco, aliæ ſimiles rationes induci poſſunt.

Sed hoc non ſtat: nam conſtat, quòd Chriſtus in natiuitate exiuit de vtero virginis clauſtro manente integro, ſed hoc non ſtat niſi poſitis duobus corporibus in eodem loco, quia aliàs corpus Chriſti exiens de vtero rumperet aut diuideret clauſtrum, & tamẽ falſum eſt, cum dicimus fuiſſe dominam virginem in partu. Item Chriſtus poſt reſurrectionem intrauit ad diſcipulos clauſis ianuis. Ioan. 20. & ſic neceſſe eſt, ꝙ corpus Chriſti fuerit in eodem loco in quo ianuæ, quia aliàs rumperentur, vel diuiderentur ianuæ, quod non fuit factum.

Iſti de opinione iſta dicunt, quòd in neutro iſtorũ fuerunt duo corpora ſimul, ſed dicunt vno modo, ꝙ Chriſtus reduxit corpus ſuum ad indiuiſibile, ſcilicet, quòd manente tota materia, & quãtitate, & paſſionibus, tolleretur ſola dimenſio cuius eſt facere diſtare, & tunc corpus nihil occupat, & ſicut non eſt miraculum manere ſpiritum vbicunque eſt alterum corpus, quia nõ ſe expellunt mutuo, ita corpus prædicto modo deductum ad indiuiſibile non poteſt expelli ab alio corpore, quia non habet aliquas dimenſiones ratione quarum ab alio expellatur. Et ita dicunt de eſſe in ſacramento euchariſtiæ vbi Chriſtus indiuiſibiliter manere videtur, quia ſub qualibet particula hoſtiæ aſſignata manebit totus Chriſtus.

Dicunt etiam aliter, quòd quando exiuit Chriſtus de vtero, & intrauit ianuas, non fuerunt duo corpora ſimul, ſed intrauit per aliquas paruas feneſtras, ideſt, rimulas deducendo corpus ſuum ad talem figuram, & dimenſionem, quòd poſſet naturaliter capi per illas paruas rimulas, & hoc modo dicunt, quòd beati nõ poterunt ſimul ponere corpora ſua cum alio corpore in eodem loco, poterunt tñ per dotem ſubtilitatis reducere corpus ad quãcunq; figurã, vel dimẽſionem, & ita nullum corpus erit, per quod non poſſint tranſire, quia etiam per paruos poros corporis poterunt tranſire, & non erunt duo corpora ſimul, neque rumpetur aliqd, aut diuidetur. Sed dicetur, ꝙ prędicta non ſufficiunt, non enim eſt negandum Deum poſſe ponere duo corpora in eodem loco, quia nõ includit contradictionem. Cum tñ primo dr, ꝙ potuit corpus Chriſti deduci ad indiuiſibile, & ita tranſiret per portas, & per clauſtrum virginis a quibuſdã cõceditur, & ꝙ ita poſſit facere de quocunq; alio corpore, quod & nos tetigimus de quinq; figuratis paradoxis, parte prima Et tñ licet forte hoc poſſet ſtare, rationabilius eſt, ꝙ facta fuerint illa duo a Chriſto, per hoc ꝙ maneret corpus ſuũ ſimul cũ corpore Virginis, & cũ corpore portarũ, q̃ ꝙ ſe reduxerit ad indiuiſibile, qa licet vtrũque exigit miraculũ, plura difficilia exiguntur ad hoc ꝙ ſe reducat ad indiuiſibile, q̃ ad ponendũ duo corpora in eodẽ loco. Nã eſt prima difficultas, an poſſit totaliter ſpoliari corpus naturale a dimenſione, manendo indiuiſibile. Secũdo, quia hoc faciendo paſſio eſt. Tertio, qa ſaltẽ eo tẽpore quo manet, ſic corpus manet imptectũ, qa priuatur qbuſdã perfectionibus ſuis, quæ ſtant cũ dimenſionibus, & ſine illis non manent. Quarto corpus reductum ad indiuiſibile non manet organicum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

organicum, quia organa ſunt partes eiuſdem corporis, quæ figura, & ſitu differunt, ablata tamen dimenſione non poteſt manere ſitus, & figura, vt eſt qualitas reſultans exterminatione lineamentorum: ideo non manebit tale corpus organicum, & tamen anima non eſt actus, niſi corporis phyſici organici, 2.de Anima, ergo non manebit animatum, cum efficiatur non organicum, & tamen prius erat animatum, ergo morietur ad hoc, ꝙ reducat ſe ad indiuiſibile, quod eſt inconueniens

Quod autem dicitur de corpore Chriſti in ſacramento. Dicendum, quòd nullam ſimilitudinem habet ad id quod dicitur de tranſitu per ianuas, & exitu de vtero, quia in ſacramento nō eſt Chriſtus localiter, ſed ſacramentaliter, quia non eſt per motum ſuum, ſed per conuerſionem alicuius in ipſum, vnde nulla mutatione facta in Chriſto, qui manet in cœlo empyreo, fit conuerſio panis in corpus ſuum in loco illo in quo panis eſt, cum autem exiuit de vtero erat ibi proprie, & localiter, quia ita erat ibi, quòd nō erat humanitas eius alibi, neque localiter, neque ſacramētaliter, & per motum proprie acquirebat locum, quia deſinebat eſſe intra vterum, & incipiebat eſſe extra vterum, & tamen quando incipit eſſe in ſacramento, non deſinit eſſe in cœlo: ideo non eſt in ſacramento per hoc, quod moueatur ad illud vbi, ſed ꝓ hoc quod id quod erat in illo vbi, conuertitur in ipſum, & propter hoc non eſt maior difficultas, quòd ſit Chriſtus in vno altari in hoſtia, quàm quòd ſit in decem millibus, vt infra tangetur. In tranſitu etiam portarum erat ibi vere localiter, & non alibi, & ſecundum conditionem motus, & loci tranſiuit vltra portas incipiens eſſe vltra portas, vltra quas prius non erat, & deſinens eſſe citra portas vbi prius erat: ideo non eſt ſimile de iſtis ad modum eſſendi in ſacramento propter quod etiam ſi in ſacramento eſſet indiuiſibiliter, non oportet, quòd in exitu de vtero, & tranſitu per portas fuerit ſic, aut poterit eſſe. Ratio huius eſt, quia in tranſitu, & exitu erat Chriſtus proprie, & ſecundum ſe, quia per motū incipiebat eſſe ibi, & ita erat ibi quod non erat alibi, & ideo ſi eſſet ibi indiuiſibiliter, eſſet vere reductum corpus Chriſti ad indiuiſibile, & tunc deſineret eſſe organicum, & conſequenter deſineret viuere, quod eſt inconueniens, ſecus quantum ad ſacramētum: nam ibi non eſt Chriſtus per mutationem ſuam quam deſierit eſſe, vbi prius erat, & inceperit eſſe alibi, ſed eſt ibi per hoc, quòd cōuerſum eſt in corpus eius illud quod ibi erat: ideo neceſſe eſt, quòd taliter Chriſtus ibi ſit, qualiter eſt id quod in eum conuerſum eſt, per cuius conuerſionem ibi eſt, & tamen illud manet indiuiſibiliter, ergo corpus Chriſti manet indiuiſibiliter. Patet, quia conuertitur in ipſum ſubſtantia panis, illa tamen manet indiuiſibiliter, immo eſt facta indiuiſibilis, quia ſubſtantia non accipit, quòd poſſit diuidi niſi per quantitatem, i. per dimenſiones, & tamen quantitas, & dimenſio ſunt accidentia, & de accidentibus panis nihil conuertitur in corpus Chriſti, ſed ſola ſubſtantia manentibus omnibus accidentibus, ergo illa ſubſtantia, quæ conuertitur indiuiſibiliter, manet, & indiuiſibilis eſt, ergo ſi Chriſtus incipit eſſe ibi per ſolam conuerſionem, non eſt aliqua difficultas, quòd maneat ibi indiuiſibiliter, immo eſſet potius miraculum, quòd maneret diuiſibiliter, immo nō poteſt eſſe, quòd Chriſtus maneat ibi diuiſibiliter ſi per ſolā conuerſionem ibi manet, cum id quod conuertitur ſit indiuiſibile, & ita nō debet dici, quòd Chriſtus in ſacramento reducit corpus ſuum ad indiuiſibile, quia hoc eſſet ſi moueretur ad eſſendum ibi deſinendo cęlum empyreum, & non eſſet ibi per conuerſionem, ſed per aduentum nouum, quia tunc non poſſet manere indiuiſibiliter, niſi reducendo corpus ſuum ad indiuiſibile. Quod non fit: nam ſi vere corpus Chriſti reduceretur ad indiuiſibile, ita quòd eſſet indiuiſibile factum, cum idem ſit corpus eius quod eſt in empyreo, & quod eſt in altari, eſſet corpus quod eſt in empyreo indiuiſibile, quod nemo concedit. Item ſequeretur, quòd fiebat aliqua realis mutatio in corpore Chriſti reducēdo illud ad indiuiſibile, & rurſus faciendo illud diuiſibile, quod eſt falſum, non ergo debet dici, quòd corpus Chriſti in ſacramento eſt indiuiſibile, vel redactum ad indiuiſibile, ſed quod eſt indiuiſibiliter, ꝙ tunc indiuiſibiliter nominat conditionē eſſendi ibi, quæ eſt conditio materiæ conuerſæ in corpus Chriſti, & non nominat aliquod accidens abſolutum corporis Chriſti ſiue poſitiuum ſiue priuatiuum, & ita debet intelligi quod diximus libro noſtro de quinque figuratis paradoxis parte prima, licet aliqui velint, quòd vere efficiatur corpus Chriſti indiuiſibile in ſacramēto, quod tamen non eſt verum, & multum inconueniens includit, & ſine cauſa darentur, de quo non extendimus ſermonem. Dicendum ergo, quòd Chriſtus intrans per portas clauſas, & exiens de vtero, manente clauſtro virginitatis non reduxit, corpus ſuum ad indiuiſibile, ſed fuit corpus ſuum in eodem loco cum corpore portarum, & cū corpore vteri virginis. Quod autem dicebatur, quòd tranſeundo per portas, & exeundo de ventre virginis non fuerunt duo corpora in eodem loco, ſed tranſiuit per paruas rimulas, non poteſt ſtare, quia ſequerentur fere omnia inconuenientia, quæ ſequuntur ſi ponatur reduci ad indiuiſibile. Prima quia quòd corpus ſpolietur proprio ſtatu dimenſionum, & reducatur ad tam paruam quantitatem, vel dimenſionem, eſt difficultas, & maxime quantum ad corpora beatorum, an illi poſſint hoc facere per dotem ſubtilitatis, quæ eſt quædam qualitas creata: nam de Chriſto non erat tanta difficultas, cū in illo eſſet ſimul, aut ſaltem fuit poſt reſurrectionem tam ipſa dos ſubtilitatis excellentius quàm in cæteris beatis, & inſuper poteſtas diuina, quæ in infinitū maior eſt. Secunda quia etiam ſi poſſent beati ſe reducere ad tam paruas dimenſiones, paterentur reducendo ſe, & tamen non eſt paſſio in beatis, quia habent corpora impaſſibilia, & tamen ad paſſionem pertinet omnis mutatio, quæ fit quantum ad diſpoſitiones intrinſecas, ſicut quòd perdat proprias dimenſiones accipiendo minores valde.

Tertia quia ſi corpus Chriſti, & corpora aliorū beatorum poſſent per dotem ſubtilitatis reducere ſe ad tam paruas dimenſiones, vt caperentur, efficerentur corpora non organica, tum quia corpora organica tenent terminatam figuram, quæ periret in iſtis, tum quia ſub tam parua quantitate nō poteſt manere corpus aliquod organicum, eo quòd organicum conſtat ex partibus multis, quæ ſunt organa, & illa differunt inter ſe figura, & poſitione, & tamen in tam parua quantitate non poteſt reſeruari poſitio, neque figuratio diuerſa: ideo non manent talia corpora organica, & tamen anima nō poteſt manere niſi in corpore organico, ergo cum per talem reductionem deſinent eſſe organica, deſinit anima eſſe in corpore, & conſequēter moriuntur, quod repugnat beatitudini, in qua non erit mors.

Quarta quia tunc non eſſet verum, quòd corpora glorioſa penetrarent alia corpora, ſed ſolum, quòd cederēt eis quantum ad partes illas poroſas, ſicut vnum corpus naturale cedit alteri acutiori, & hoc nō eſt penetrare quale damus corporibus glorioſis, cum illud quod cōpetit per dotem omnino differat ab eo quod competit per naturam.

Quinta & efficacius, quia omnia hæc adhuc non ſufficiunt

ſufficiunt ad ſaluandum ea, quæ inueniuntur in corporibus glorioſis, quia tunc ſi ſit corpus aliquod quod nullas poroſitates habeat, non poterit per illud tranſire corpus glorioſum, niſi rumpat, & tamen quædam ſunt corpora, quæ nec rumpuntur, neque cedunt, neque diuiduntur, neque poroſitatem habent, ſicut corpora cœleſtia, & tamen corpora beatorum tranſeunt per omnia corpora cœleſtia, cum manſura ſint in cœlo empyreo, ergo non ſufficit ad tranſeundum iſta reductio ad paruam quantitatem, ſed neceſſe eſt, quòd duo corpora ſint ſimul, & tunc neque vnum cedet alteri, neque rumpet illud, non ergo reducunt ſe ad tam paruam quantitatem per dotem ſubtilitatis, & conſequenter non fit mutatio aliqua in eis quantitatis, aut dimenſionum in parum aut multū, ſed manent ſemp in ea magnitudine, & dimenſionibus quas acceperint quando reſurgunt. Ad probationes pro iſta poſitione, ſ. ꝙ quòd non poſſint duo corpora etiam miraculoſe ſimul eſſe. Reſpondendum eſt ad primum quod eſt dictum Boetij, dicunt quidam, ꝙ diſtinctio localis non facit diſtinctionem numeralem indiuiduorum, ſed ſolum notificat: nam eſſe duo loca notificat nobis duo corpora, & ſi Deus faceret ſupernaturaliter duo indiuidua in eodem loco, non poſſemus naturali cognitione concludere, quòd illa erant duo, ſed vnū tantum, & ita dicunt, quòd poſſunt manere duo corpora in eodem loco, licet non cognoſcentur eſſe duo.

Dicendum, quòd verum eſt, ꝙ locus non facit diſtinctionem numeralem, quia principia diſtinguendi ſunt priora re diſtincta, & tamen locus poſterior eſt re locata, non enim duo corpora exigunt duo loca, niſi quia iam duo corpora ſunt, ergo aliquid aliud eſt per quod duo ſunt quàm diſtinctio locorum. Eſt tamen dicendum, quòd licet corpora nō efficiantur duo per duo loca, efficiuntur duo per duas ſignationes materiæ, & ſignatio materiæ fit per diſtinctas dimenſiones ad quas ſequitur neceſſario diſtinctio locorum: ideo data vnitate loci, neceſſe eſt poni vnitatem dimenſionum, & conſequenter vnitatem corporis, & ita recte dicit Boetius, quòd duobus corporibus eundem locū fingere non poſſumus, quòd tamen ſupernaturaliter hoc poſſit manere, infra oſtendetur.

Ad ſecundum dicendum, quòd dimenſionibus cōpetit ſecūdum ſe requirere diuerſum ſitum. Et tamē duæ dimenſiones diuerſorum corporū reſpectu eiuſdem loci non repugnant ſibi inuicem formaliter, ſed quaſi virtualiter. Si enim formaliter repugnarent nō poſſent eſſe ſimul, repugnantia tamen virtualis, licet impediat, ita quòd natura non ſufficiat ad contrarium agendum, tamen nō tantum impedit quin Deus poſſit contrarium agere, vt infra dicetur Ad tertium dicendum eodem modo, quòd verū eſt, quòd nihil facit diſtare loco niſi dimenſio, & tamen non ſequetur, ꝙ ſi ſunt diſtinctę dimenſiones, quòd neceſſe ſit, quòd faciant res diſtare ſitu: nam poteſt impediri ſaltem diuinitus, vt dicetur.

Secunda via circa hoc dubium eſt, quòd corpus aliquod poteſt eſſe cum alio corpore ſimul, non ſolum miraculoſe, ſed etiam per virtutem aliquam creatam: nam dicunt, quòd per dotem, vnū corpus glorioſum ſtat ſimul cū non glorioſo, & tamen dos eſt virtus creata. Et dicunt, quòd hoc eſt neceſſe, quòd ſi hoc non faceret beatus per dotem fruſtra poneretur dos, cum non exiſtente illa poſſet per miraculum ſtare vnū corpus ſimul cum alio. Item ſi poſſent eē duo corpora ſimul, non proueniret ab aliqua creata virtute, ſed ſolū a voluntate, & poteſtate diuina, ita poſſet eſſe corpus non glorioſum cum glorioſo, ſicut glorioſum cū non glorioſo, & etiam poſſet eſſe corpus glorioſum cū alio glorioſo, & tamen cōceditur, quòd poſſit ſtare glorioſum cum non glorioſo, & non quòd ſtet non glorioſum cum non glorioſo, vel glorioſum cum glorioſo, ergo ꝓuenit ſpecialiter a dote, quæ eſt ſolius corporis glorioſi. Item quia anima beati poteſt ante reſumptionem corporis ſtare ſimul cum quocunque corpore, & tamen reſumpto corpore non eſt magis arctata quàm prius, quia non minuitur gloria, ergo poterit eſſe cum quolibet corpore, & conſequenter corpus ſuū poterit eſſe ſimul cum quocunque alio corpore, quia aliàs ipſa non poſſet eſſe cum illo, cum iam non deleret ſuum corpus. Item Deus poteſt pro iſto nunc facere, quòd iſtud corpus ſit ſimul cum alio corpore, ergo poterit ſemper poſtea manere poſtquàm ſemel factum fuerit, neque indiget nouo miraculo ad illud, ſicut ad producendum animam miraculum requiritur, quòd tamen anima creata maneat per ſe fit, & nō per miraculum, & ita manet tunc corpus vnum ſimul cum alio per aliquā virtutem, quæ in eo eſt, & iſta vocatur dos. Item dicitur ſubtile a penetrando, & tamē naturaliter vnum corpus poteſt penetrare aliud, ſicut ignis ferrum quando ferrum eſt ignitum: nam tunc ferrum, & ignis ſunt in eadem parte. Quod apparet, quia operationes formæ vtriuſque ſunt ſimul in eadē parte. Sic etiam ſi panis ponatur in vino, vel aqua, efficitur corpus panis humidum humiditate vini, vel aquæ, humiditas tamen nō ſeparatur a proprio ſubiecto, ergo eſt vnum in ſubſtantia panis, cum ipſa ſubſtantia panis ſit incidens, & humida. Etiam quia dicitur 2. de Anima, quòd aer tangit aquam, ſicut digitus digitum, impoſſibile eſt, tamē quòd corpus quod tangitur aqua, vel aere, non ſit humectum humiditate aquę, vel aeris, & tamen humiditas non ſeparatur ab aere, vel aqua, quæ ſunt propria ſubiecta, ergo eſt aer, vel aqua intra ſubſtantiam rei illius, quæ tāgitur aqua vel aere, & ita duo corpora erunt ſimul.

Sed non poſſunt prædicta ſtare, quia corpus glorioſum eſt repletiuum loci, quia aliàs diceretur, quòd locus in quo ſtat corpus glorioſum eſt vacuus, quod abſurdum eſt, & tamen ſi replet locum, habet quod expellat quodcunque aliud corpus, immo maius eſt replere locum quàm expellere de loco: nam dimenſiones ſeparatæ non proprie repleṅt locum, quia vt dicitur 4. Phy. hoc pertinet ad corpus ſenſibile, & tamen dimenſiones ſeparatæ expellunt de loco quodcunque corpus, quia non poſſunt eſſe ſimul cum aliquo corpore ſenſibili, vt patet ibidem, ergo corpus glorioſum cui manent dimenſiones, quæ non fuerunt ablatę per dotem ſubtilitatis, habet quòd repleat locum, & conſequenter, quòd repellat quodcunque corpus, neceſſe eſt ergo aliquid aliud aſſignari per quod poſſint duo corpora eſſe in eodem loco quàm dotem, vel proprietatem aliquam creatam. Multi tamen tenent, quòd per dotem poſſit eſſe glorioſum ſimul cum alio corpore non glorioſo, ſicut Scotus, & Radulphus, ceteri vero communius tenent, quòd non poſſit eſſe niſi per miraculum, ſed ad hoc infra reſpondebitur concordādo eos. Ad primam rationem iſtius partis dicendum. Putant quidam, ꝙ per nullam qualitatē, vel formam creatam poteſt vnū corpus eſſe ſimul cū alio. Et cum dicitur, ꝙ aliàs dos nō haberet operationem aliquam propriam. Reſpondet Scotus, & quidam alij quòd nō eſt inconueniens: nā impaſſibilitas dos eſt, & tamen dicunt, ꝙ non habet propriam operationē. Et qñ obijcitur contra eos, ꝙ impaſſibilitas impedit volentem contrarie agere. Dicunt, ꝙ prohibere actiones extra non eſt aliqua actio elicita, & ita non eſt actio propria virtutis. Dicendum tñ, ꝙ verum eſt, ꝙ non poteſt poni dos ſine operatione propria, & tñ iſti non ponunt operationem dotibus omnibus, quia differunt in modo nominandi dores: nam non ponunt, ꝙ dos impaſſibilitatis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilitatis;& subtilitatis sint aliquę qualitates,sed impassibilitas dicit priuationem,subtilitas autem dicit ordinem debitum ad existẽdum simul cum alio corpore, & ille ordo nõ nominat aliquid intrinsece, sed extrinsece,& tunc certum est,q̃ dotibus non competit operatio propria, immo neque potest competere, communius tamen dotes ponuntur qualitates aliquæ põsitiuæ in corpore glorioso: ideo sic oportet poni operationes,& proprias eis,erit autem operatio dotis subtilitatis,non quidem facere, q̃ corpus subtile possit simul esse cum alio corpore, sed cum subtilitas sit qualitas resultans in corpore ex eo,q̃ corpus est plene subditum animæ ad operationem suam competit illi, q̃ secundum eam sit corpus expeditum,& facile ad omnia opera, quæ anima vult facere per illud, & tamen, non q̃ per hanc solam dotem sufficiat corpus gloriosum simúl esse cum alio corpore. Verum est tamen q̃ aliquo modo dos ista facit ad essendum simul cum alio, inquantum Deus libere concurrit cum corpore habente talem dotem,quòd quandocunque voluerit simul esse cum aliquo corpore, statim possit esse cum illo in eodem loco, & non concurrit cum corpore nõ habente hanc dotem,facit ergo dos ad hoc, nõ quòd tanquam forma habeat hunc actum effectiue, sed q̃ ad hoc ordinatur. Simile autem aliquid est in verbis sacramentalibus: nam in illis non est aliqua virtus absoluta, quæ sufficiat ad consecrationem faciendam, sed quia mox,vt dicuntur ab eo, qui est sacerdos cum intentione consecrandi, Deus qui est summus sacerdos facit conuersionem illam,dicuntur illa verba specialiter facere consecrationem, vel q̃ virtute verborũ fit consecratio,s. quia ad consecrationem ordinantur, ita mox,vt habens dotem voluerit esse simul cum alio corpore, poterit esse & erit, quia Deus hoc statim faciet,& non faciet in non habentibus dotem, ergo dos aliquo modo facit ad hoc, & ita non ponitur dos frustra. Ad secundum dicendum,quòd si sola Dei potestas respiciatur,ita poterit facere esse simul corpora nõ glorioſa, vel duo glorioſa simul sicut vnũ gloriosum cum non glorioso,& tamen diffiniuit hoc non facere nisi in corpore glorioso cum non glorioso, & hoc ad excellẽtiam corporis glorioſi, & hoc est, quòd dos faciet aliquo modo adesse vnum corpus simul cũ alio, sicut est de consecratione. Deus enim qui conuertit substantias, ita poterat eas conuertere dictis quibuscunque alijs verbis sicut dictis istis, & tamẽ nunquam conuertit quicquam nisi dictis istis, & mox, vt dicuntur facit conuersionem, & hoc est illa verba facere ad consecrationem, licet Deus illam faciat,ita ergo dos faciet ad esse duo corpora simul, licet Deus hoc faciat. Ad tertium dicendum,q̃ anima non coniuncta si est beata potest esse simul cum quocũque corpore, & hoc sine miraculo,quia non repugnat sibi naturaliter ex aliqua parte, cũ autem sit in corpore,repugnat sibi per accidens ex conditione corporis. Et ideo dicendum est,q̃ non poterit virtute naturali,neque per aliquam qualitatem inexistentem ei esse iam in quocunque vel cum quocunque corpore voluerit manẽdo in illo. Cum autem dicitur, q̃ limitatur potestas, vel libertas eius. Dicendum,q̃ non limitatur,quia cũ quocunq; corpore voluerit anima beata esse,erit quia quidquid voluerit statim poterit,non quidem per aliquam virtutem, quæ in ea sit, sed per diuinam voluntatem,quę concurrit cum voluntate animę,& ita cito, & ad nutum anima hoc habebit, sicut si per aliquam formam inexistentem sibi hoc faceret. Ad quartum dicendum,quòd dato semel per diuinam potentiam, q̃ sint duo corpora in eodem loco, poterunt semper sic manere,& non oportet, q̃ hoc fiat per miraculum aliquod, sed iam corpora per seipsa poterunt manere sic,cum semel datũ fuerit eis,q̃ sic esse possint, & manent sic per aliquid quod in eis est, illud tamen non est aliqua forma absoluta, cuius effectus sit facere simul esse duo corpora,sicut a caliditate est calefacere, sed est forma quædam relatiua,i. simultas, & illa non facit corpora esse simul,sed per illã sunt simul, quod vero fecit ea esse simul, fuit diuina volũtas, & satis fuit semel factum esse,quia dum maneat illa simultas,quę est forma relatiua per quam formaliter sunt in eodẽ loco,erunt corpora simul, & tamẽ non est concedendum, q̃ Deus causauit ibi aliquam qualitatem, quæ possit facere,q̃ sint duo corpora simul, ita q̃ illa qualitas præcedat simultatem tanquam causa efficiens, quia tunc illa existente etiã si desinerent illa duo corpora esse simul, possent iterũ redire ad esse simul, vel illud in quo esset illa qualitas, posset cum quocunque alio incipere esse simul, & tamen falsum est, qa tunc non esset necessarium miraculum ad hoc, q̃ duo corpora essent aliquando simul. Ad quintum dicendũ, q̃ naturaliter nunquam possunt esse duo corpora simul. Et quando dicitur de ferro ignito,dicendum q̃ ferrum aliqñ est ignitum,& nõ habet ignem, sed aliq̃ qualitatem ignis, quia agẽs naturale prius alterat quã gignat formam suam in passo:aliqñ aũt est vere ignis in ferro, & tñ tunc non manent duo corpora simul, neq; sunt duæ formę substantiales in eadẽ parte materiæ,quia si incipit esse ignis,desinit esse ferrum,manet aũt materia eadem, quæ prius fuit sub forma ferri,nũc sub forma ignis,& illud non est corpus ferri,sed ignis, & est ille ignis carbo, nunquã ergo duo corpora sunt simul,sed vnicum tantum.Nisi forte in porositatibus ferri:nam ẽt ante conuersionem ferri in ignem erat ibi ignis, & tunc non est inconueniens, quia necesse est in porositatibus cuiuscunq; corporis manere corpus alterius modi,ne detur vacuitas aliqua Quod vero dr̃ de pane madefacto in vino,vel aqua. Dicendũ, q̃ humiditas vini,vel aquæ nõ potest esse in pane, impossibile est enim,q̃ accidens idem sit duorum subiectorum,vel q̃ transeat de vno ad alterũ,& tamen esset aliquid istorum si humiditas vini,vel aquæ esset in pane. Quod tñ panis madefactus maneat humidus põt dupliciter fieri. Vno modo, q̃ illa humiditas causata fuerit per generationem. Alio modo,q̃ fit per adhęsionem,& cõtiguitatem duorum corporũ. De primo patet: nam sicut caliditas est qualitas actiua, ita & humiditas,licet sit magis hebes in agendo,sicut ergo ea, quæ applicantur igni recipiunt caliditatem, non quidem, q̃ transeat caliditas, quæ est in igne ad illas res, qa tunc maneret ignis sine caliditate, & esset miraculum, q̃ accidentia transmigrarent, sed q̃ sicut homo gignit alium hominem, ita calidum gignit caliditatẽ in alio, & frigidum gignit frigiditatem in alio non dimittendo suam frigiditatem, ita ergo humidum poterit humefacere,& causabitur noua humiditas in re, quæ humefit,& tunc diceretur, q̃ aqua humida, vel vinum humidum humefaceret panem, & humiditas panis non esset humiditas vini, vel aquæ, sed humiditas panis, & esset formaliter in eo, esset tamen genita ab aqua, vel vino. Accipiendo secundo modo dicetur, quòd illa humiditas sit in vino, vel aqua, & non in pane,sed quia vinum, vel aqua contingunt superficiem panis,videtur esse formaliter, & subiectiue illa humiditas in pane, & tamen non est, sed in vino, vel in aqua, & tamen cum talia corpora sunt subtiliora,permiscentur alijs corporibus densioribus subtiliter, & videtur accidens illud esse corporis grossi,cum corpus subtile non videatur ibi, sed potius videatur esse intra substantiam corporis grossi, vel iam non esse. Et licet vterque modus esset possibilis, tamen secundus est verus. Quod apparet.

Primo

Quõ verba a sacerdote prolata ad cõsecrationẽ cõcurrant.

Primo quia si ex contactu vini, vel aquæ humefiat panis aut aliud corpus densum, manet ibi adhuc aliquid de substantia corporis vini,vel aquę.Quod patet, quia si diligẽter comprimatur corpus grossum, excutietur inde aliquid de vino, vel aqua, & cum ista non expolientur proprijs accidentibus quandiu manent necesse est, q̃ maneat humiditas vini,vel aquæ, quia ista manent. Et si dicatur, quòd adhuc post excussionem vini,vel aquę manet humiditas in pane,vel in digito,& ita videtur,quòd illa humiditas sit panis.

Dicendum,quòd manet ibi vinum, vel aqua, & tamen non potest totum excuti, quia valde permiscentur, & ideo manent adhuc ibi aliqua accidentia eius. Secundo patet, quia si humiditas ista, quæ videtur in pane fieret primo modo,ideſt, quòd esset genita,non posset ita cito causari: nam actiones naturales sunt cũ motu, & successione magna, & quanto causa agens est minoris actiuitatis, tãto est maior tarditas in actione,& quia dato,quòd humiditas sit qualitas actiua erit modicũ actiua,& valde minus quàm caliditas,& frigiditas, necesse est, quòd multo tardius agat, & tamen multo citius inducitur humiditas illa, quæ apparet in pane contingente aquam quàm caliditas in re,quę calefit: nam mox, vt panis tangit aquã apparet hæc humiditas in eo,ergo non est possibile, quòd sit humiditas panis causata per generationẽ,sed humiditas aquę, vel vini ibi manentis adhuc.

Tertio patet,& clarius,quia ex tali contactu non solum manet humiditas, sed etiam alia accidentia vini, vel aquæ: nam si contingat vinum rubeum panem, manebit humiditas in pane,& rubedo,& tamẽ rubedo non est ibi in pane,quia non potest esse genita ibi: nam humiditas,quæ est qualitas actiua generat humiditatem, & tamen coloratum,ideſt,album, vel rubeũ non generat albedinem, & rubedinem per approximationem, & immediatam alterationem,cum colores sint qualitates secundæ,& tamen illico,vt apparet humiditas in pane apparuit rubedo in eo, ideo sicut non est rubedo in pane,ita neque humiditas,sed idem est subiectum amborum,& tamen subiectum rubedinis est vinum:ideo etiam ipsum oportet esse ibi subiectum humiditatis manentis.

Quarto patet idem quantum ad alia accidẽtia:nam etiam manet ibi odor vini post talem cõtactum, & tamen odor realis non manet sine aliqua particula de substantia rei:intentio enim,vel species odoris potest esse sine substantia rei odorantis, & tamen illa nõ percipitur nisi a potentia odoratiua, & tamen non informat aliquam rem faciendo eam odoriferam,sed odor materialis non potest esse sine subiecto, & subiectum suum erat vinum: ideo quandiu in aliqua re manserit odor vini, necesse est, quòd maneat aliquid de substantia vini, non est ergo humiditas in pane, vt in subiecto, sed in vino quod ibi est per contactum. Sed id quod fallit nos est, quia videtur humiditas illa esse in superficie panis, non tamen est,quia tamen vinum, & aqua sunt corpora subtilia, & non terminabilia termino proprio, sed alieno,illabuntur pani, & alijs rebus grossis quas contingunt,ita quòd superficies vini, vel aquæ non supereminet superficiei panis notabiliter, & tamen non est eadem superficies cum non sit idem corpus.

Et si dicatur, quòd illa humiditas sit in pane, quia si esset in vino tangente,esset solum circa superficiem panis, & tamen reperitur etiam in profundo panis: ideo videtur esse in pane.

Dicendum,quòd in vino est, & tamen, quia panis, & similia corpora sunt multum porosa, potest illabi vinum aut aqua, & cæteri liquores vsque ad profundum eorum, & tamen nunquam erit eadem superficies vini,& panis, sed duæ, quia sunt duo corpora,& ita manent omnia illa accidentia quæ apparent in vino,vel aqua, & non in pane,vel digito, quia non potuerunt gigni in pane, vel digito, vt dictum est,& ita argumenta istorum nihil vrgent.

Sed manet tunc dubium, quia Scotus, & Radulphus, & alij dicunt, quòd per dotem potest corpus gloriosum esse cum corpore non glorioso in eodem loco. Dicendum, quòd nemo, qui aliquid intelligit confitetur duo corpora esse posse simul sine miraculo, quia aliàs daretur,quòd per actionem alicuius formæ creatæ nõ cõcurrente specialiter Deo posset hoc fieri,& tamen non potest fieri, quia nulla talis virtus confert corpori id per quod est repletiuum loci, vt ostensum fuit supra.

Sed dicunt hoc propter modum diuersum accipiẽdi dotem. Aliqui enim ponunt dotem esse qualitatẽ quandam,quæ est forma creata inhærens corpori beati hominis. Alij autem non ponunt eam esse qualitatem aliquam absoluram, quæ sit intrinsece in beato corpore. Prima positio est communior, & rationabilior, & tunc dicendum est, quòd non potest per dotem beatus stare simul in eodem loco cũ alio corpore, quia tunc fieret sine miraculo, cum fieret per actionem solam alicuius formæ creatæ.

Alij autem, qui dicunt dotem non esse qualitatem absolutam existentem formaliter in corpore, dicunt quòd per dotem potest vnum corpus gloriosum existere in eodem loco cum corpore non glorioso, quia si aliquo modo põt corpus gloriosum esse in eodem loco cum corpore non glorioso dicunt hoc fieri per dotem subtilitatis, quia quidquid illud sit p quod fit, ẽt si nõ sit aliqua conditio corporis,sed aliquid extrinsecum,vocant illud dotem. Et tamen si dicatur eis an per aliquam virtutẽ datam corpori possit manere simul in eodem loco cum alio, negant fieri posse. Vnde Scotus 4 Sen. dis. 49 inquit,q̃ virtute efficienti voluntatis super corpus tuum nõ põt fieri, q̃ corpus gloriosum penetret dimensiones alterius corporis, vt sint duo corpora simul in eodem loco, sed tantũ põt hoc fieri voluntate diuina non imperio voluntatis creatæ. Et postea ponendo opiniones an corpora duo possint esse in eodem loco,cũ posuerit primam,q̃ per nullam potẽtiam neque creatam neque diuinam fieri põt,& illam improbauerit,ponit secundam, s. q̃ vnũ corpus subtile virtute suæ subtilitatis põt esse cũ alio corpore virtute formæ creatæ,& vocat formam creatam qualitatem quandam corpori glorioso datam, quam alij dotem subtilitatis vocant, & improbat etiam positionem istam,ergo nõ concedit aliqualiter,q̃ virtute formæ alicuius creatæ siue sit qualitas naturalis siue gloriæ possint duo corpora esse in eodem loco, postea tamen dicit,q̃ possibilitas essendi duo corpora simul est per dotem subtilitatis, quæ est in corporibus gloriosis, & quia aliquis intelligeret, q̃ ista dos esset aliqua forma inexistens corpori, & consequenter esset aliqd creaturæ, dicit ibidem, q̃ dos subtilitatis nõ est nisi ordo debitus ad existendum simul cũ alio corpore, qui est ordo extrinsecus, & non intrinsecus formaliter, i. non est aliqua forma innata, & immanens corpori glorioso secundum quam possit se facere simul cum alio corpore,quia tunc esset ordo intrinsecus,& virtus faciendi ab intrinseco,sed est a Deo,q̃ duo corpora simul sint,& quando simul sunt, necesse est, q̃ sit ordo quidam inter ea respectu loci illius, & ille ordo non est intrinsecum,sed extrinsecũ,quod ipse magis ostendit ibidem respondens ad vnũ argumentum, qñ quæritur si Deus facit semel duo corpora esse simul poterunt illa manere simul in eternum,& iam nõ manent per miraculum aliquod, quia sufficit miraculũ semel

factum

factum esse in eis, postea ergo manent p aliquid quod in eis est, & sic dabitur aliqua forma, quæ simul manere possit, quæ sit forma inexistens alteri eorum, & respondit, quòd simul possint manere per aliquam formam, quæ in eis sit, nõ est, tamen illa forma nisi simultas relatiua. Si autem intelligatur aliqua forma prior simultate, quæ sit causa simultatis, i. per quam corpora duo possint se facere simul antequã simul sit, dicit ꝙ non est concedendum, ergo accipiendo dotem pro qualitate absoluta non concedit, ꝙ per illã possit corpus glorioſum simul esse cum alio corpore. Sic etiam Radulphus 4. Senten. di. 49. loquitur dicens, ꝙ esse simul cum alio corpore competit corpori glorioſo per dotem ſubtilitatis, & probat dicens, ꝙ dos ſubtilitatis non est nisi debitus ordo quem habet corpus beatum ad aliud corpus ad essendum in eodem loco. Dicit etiam quòd dos ſubtilitatis nõ videtur esse aliqua qualitas, quia nec potest poni qualitas cœlestis, neque elementalis, neque ſpiritualis, quia nulla istarum sufficeret ad faciendum duo corpora esse in eodem loco. Postea dicit, quòd dos ſubtilitatis non est nisi diuinam voluntatem cooperari corpori, vt sit simul cum alio corpore pro libito voluntatis animæ beatæ, ita quòd cum anima beata vult corpus ſuum esse cum alio, voluntas diuina causat reſpectum nouũ in corpore beato ad istum locum absque hoc, quòd corpus ſuum locatum perdat ibi. Et dicit, quòd ratio est, quia non apparet alia causa in tota noſtra voluntate potens hoc facere, & ita apparet, quòd licet doctores in modo loquendi de dote diſcordent, omnes tamen asserunt, ꝙ non potest aliqua qualitas abſoluta dari corpori, per quam possit corpus facere se simul cum alio corpore cum nondum esset, & ita non potest fieri nisi per miraculum, & non per dotem ſubtilitatis proprie ſumptam, vt est illa quædam qualitas data corpori.

Tertia via est, quòd duo corpora possunt esse in eodem loco per miraculum, & non possunt alio modo esse. Pro quo sciendum, quòd ad hoc, quòd maneant duo corpora in eodẽ loco, necesse est, ꝙ maneant diſtincta, i. ꝙ non confundantur in vnum corpus perdendo esse diſtinctum: nam iam non essent duo corpora in eodem loco, ſed vnicum, diſtinctio enim materiæ requirit diſtinctum ſitum, & diſtinctio materiæ fit per dimensiones actu diſtinctas: nã diſtinctio actualis dimensionum facit esse duo corpora realiter diſtincta, diſtinctio vero potentialis dimensionũ facit duas partes eiuſdem corporis. Si aũt conueniant duo corpora in vnum, ita ꝙ pereat diſtinctio actualis dimenſionum, deſtruitur esse diſtinctũ amborum, & acquiritur ambobus vnum esse indiſtinctum, sicut apparet in mixtionibus perfectis: nam ibi mixtibilia fiunt vnum perdendo plura esse diſtincta, quæ habebant, & acquirendo vnicum esse indiſtinctum, non potest ergo esse, ꝙ duo corpora maneant duo, & tamẽ maneant simul, nisi vtrique seruetur esse diſtinctum quod prius habebat secundum quod vtrunque erat ens indiuiſum in se, & diuiſum a quolibet alio. Dicit autem beatus Tho. de Aquino 4. Senten. diſt. 44. Et in quolibet, quòd hoc esse diſtinctum dependet a principijs eſſentialibus rei sicut a cauſis proximis, ſed a Deo velut a cã prima, sicut esse accidentis dependet a ſubiecto velut a cauſa proxima: a Deo autem sicut a cauſa prima, & quia cauſa prima potest conſeruare rem in esse, ceſſantibus cauſis ſecundis, vt patet per primam propoſitionem libri de cauſis, sicut diuina virtute, & ea ſola fieri potest, quòd accidens sit sine ſubiecto, quod patet in ſacramento altaris, ſimiliter diuina virtute fieri potest, & ea ſola, quòd corpori maneat esse diſtinctũ ab alio corpore, quamuis materia eius nõ sit diſtincta ſitu a materia alterius corporis, & sic per miraculum

F fieri potest, quòd duo corpora sint in eodẽ loco. Hæc tamen verba huius beati doctoris non ſunt omnino intelligenda sicut sonant, videntur enim verba ſua ſignificare, quòd principia eſſentialia, & cauſæ immediatæ diſtinctionis duorum corporum ſit diuerſitas ſitus, & loci: ideo quòd ablata diuerſitate ſitus non possent manere duo corpora diſtincta, ſed Deus, qui est cauſa prima conſeruat istam diſtinctionem corporum ſine diſtinctione ſitus. Et tamen non est verum, quòd diuerſitas loci, vel ſitus sit cauſa, vel principium eſſentiale, & prius diſtinctionis corporis, ſed potius e contrario, quoniam est effectus eius, non enim: ideo ſunt aliqua duo corpora diſtincta, quia ſunt in diſtinctis locis, ſed potius ideo ſunt
G in diſtinctis locis, quia ſunt corpora diſtincta, quia sicut non ideo aliquod ens habet, quòd sit corpus, quia est in loco, ſed potius ideo est in loco, quia corpus est, ita non ob hoc ſunt aliqua diſtincta corpora, quia ſunt in diſtinctis locis, ſed ideo ſunt in diſtinctis locis, quia ſunt duo corpora diſtincta, ergo quòd maneant duo corpora in vno loco, non est quòd conſeruetur effectus ſine cauſa proxima, vel principijs eſſentialibus, ſed quòd maneat cauſa ſine effectu, qui directe ſequitur ex ea: nam ex eo, quòd aliqua duo corpora ſunt diſtincta, ſequitur naturaliter, quòd determinent ſibi diſtincta loca, & manet hic cauſa, ſcilicet, quòd maneant corpora diſtincta, & tamen non determinent ſibi diſtincta loca, ſed in
H eodem sint. Niſi forte diceretur, quòd tollitur cauſa proxima diſtinctionis. Est enim cauſa proxima diſtinctionis duorum corporum, vt vult ipſe beatus Tho. in quolibet, actualis diuiſio materiæ, quæ fit per diſtinctionem dimenſionum. Si autem tolleretur diuiſio materiæ, & diſtinctio dimenſionum, esset ablatum principium eſſentiale diſtinctionis, & tunc ſi maneret diſtinctio duorum corporum, maneret effectus ſine cauſa proxima, & fieret hoc per ſolam Dei conſeruationem, & tunc talia duo corpora naturaliter, & ſine miraculo aliquo manerent in eodem corpore, quia sicut eidem corpori humano eaſdem dimenſiones habenti naturale est manere in eodem, vt vnico loco, ita cum illa duo corpora haberent eaſdem dimenſiones indiſtinctas, naturaliter manerent in eodem loco, immo esset impoſſibile manere in duobus locis, cum non haberent per quid determinarent ſibi loca diſtincta, & ita non esset tunc miraculum manere in eodem loco, ſed quòd possent manere diſtincta, ideſt, duo corpora, & tamen non maneret actualis diuiſio materiæ, & diuerſitas dimenſionum, & ſeruaretur posterius ſine priori.

I

Sed hoc non vult beatus Tho. nam tunc non manerent duo corpora in eodem loco, ſed vnicum corpus cum ablata diuerſitate dimenſionum non essent duo corpora. Et etiam ipſe dicit, quòd neceſſe est conſeruari dimenſiones proprias vnicuique diſtinctas a dimenſionibus alterius, cum ait, non potest esse ꝙ
K duo corpora remaneant duo, & tamen ſint ſimul, niſi vtrunque conſeruet esse diſtinctum, quod prius habebat, ſecundum quòd vtrunque erat ens indiuiſum in ſe, & diuiſum a quolibet alio.

Deus nõ põt ſupplere locũ cauſæ formalis inhærentis.

Item non possent ſeruari per conſeruationem Dei talia corpora diſtincta ablato principio diſtinctiuo, cum Deus non poſſit ſupplere locum cauſæ formalis inhærentis, & tamen diſtinctio materiæ, vel diuerſitas dimenſionum est principium formale, ergo duo corpora diſtincta ſunt, & diſtincta manent, ſecus autem est de alijs cauſis, quarum locum Deus ſupplet. Nec etiam est omnino ad propoſitum ſuum exemplum, quod inducit ipſe Sanctus Tho. de conſeruatione accidentium in ſacramento: nam in illo habet

hãbet locum dictum ſuum ſecundum tenorem verborum. nam sicut ſubiectum est cauſa essendi accidẽti, ita est principium exiſtendi, ideſt, per quod exiſtat, ꝙ ergo maneat accidens ſine ſubiecto est seruare effectum ſine cauſa proxima, quę est ſubiectum. ꝙ tamen maneant duo corpora quantum ad ſuum esse diſtinctum, & tamen ſint in eodem loco non est manere effectum ſine cauſa proxima, vel principio eſſentiali, ſed manere cauſam ſine effectu proprio, ideſt manere diſtinctionem dimẽſionum ſine diſtinctione locorũ. Et ita intelligenda ſunt verba ſancti Tho. ad hoc, ꝙ vera ſint, & ita etiam Scotus vbi ſupra exponit aliqualiter verba ſancti Tho. arguendo contra eum. Tunc autem dicendum est, ꝙ duo corpora esse in eodem loco est miraculum, & conſiſtit miraculum in hoc, quia sicut non potest naturaliter conſeruari effectus ſine cauſa, vel posterius ſine priori, ita etiam neque
B potest naturaliter separari cauſam a proprio effectu. quantitati autem, ſiue dimenſioni competit determinare ſibi locum, & replere, & conſequenter expellere quodcunque aliud replens locum, sicut autẽ quantitati competit determinare locum, ita duabus dimẽſionibus competit determinare duo loca: cum cuilibet cõpetat replere, & expellere. quòd ergo maneãt duę dimenſiones diſtinctę, & tamen non determinent ſibi loca, neque ſe mutuo expellant: est priuare alteram earum propria operatione. hoc autem natura non ſufficit facere, ſed Deus facit, cum non includat contradictionem, ſicut ſi faceret, ꝙ esset aliquod
C corpus ſine loco, & quia tam conſeruare effectum ſine cauſa, quam ſeparare proprium effectum a cauſa est ſupernaturale, vtrunque erit miraculum, ga tamẽ magis exigit effectus cauſam cum dependeat ab illa, quam cauſa exigat effectum proprium: erit maius miraculum ex parte rei factę ſeruare effectũ ſine cauſa, quam ſeparare cauſam ab effectu, ideſt abſoluere eã ponendo ſine effectu. Ex quo ſequitur, quòd maius miraculum est manere accidentia in ſacramento euchariſtię ſine ſubiecto, quam duo corpora esse in eodem loco, quia in primo manet effectus ſine cauſa proxima: in ſecundo abſoluitur cauſa ab effectu. nulla tamen virtus creata, ſiue naturalis põt ſeparare cauſam
D ab effectu proprio, ideo non põt duo corpora esse in eodem loco per dotẽ ſolã, quia illa est qualitas glorioſa creata tñ, ſed nec pp hoc erit fruſtra dos ſubtilitatis. nam ſupra ad hoc rñdimus. Ad primũ in ꝓrium dicẽdum, ꝙ non fiunt duo corpora vnum corpus. Et qñ arguitur dicendum, ꝙ procedit argumentum ex falſis. nam dr, ꝙ ſint eędem dimenſiones loci, & locati, & tñ falſum est, quia locus nullas dimenſiones habet. preſupponitur. n. in illo modo loquendi, ꝙ inter duas ſuperficies oppoſitas loci fit aliqua dimenſio, quę ſit propria loco, & hoc non est verum, ꝙ ſupponeretur tunc, ꝙ in loco esset vacuum, ſ. ponendo intra ſuperficies eius oppoſitas dimenſiones aliquas ſũb quibus
E non esset corpus ſenſibile, & ſi hoc esset verũ, oportebat, ꝙ qñ aliquid locaretur efficerent eędẽ dimenſiones loci, & locati, i. dimenſiones locati efficerentur dimenſionibus loci vnitę, & tunc ſi duo corpora reciperentur in eodẽ loco oportebat, ꝙ dimenſiones cuiuslibet eorũ efficerent eędẽ cũ dimenſionibus loci, & ꝓñr essent eędẽ inter ſe. Sed falſum ſupponit, quia ſi dimenſiones aliquas proprias haberet locus, cũ nõ maneãt materialiter ſimul diſtinctę dimenſiones, neceſſe erat alteras earũ corrumpi, & hoc non poterat fieri ſine mutatione alterius eorũ, ſ. corruptis dimenſionibus locati, vel loci. Sed falſum est. nã locus dicit ſuperficiem claudentẽ. non tñ competunt ei aliquæ dimenſiones, niſi dimenſiones locati, iõ dici, ꝙ dimẽſiones locati fiunt eędẽ cũ dimenſionibus loci, nihil

A aliud est, niſi ꝙ dimenſiones locati continentur intra terminos loci, & ſecundum menſuram locati ſine dimenſione eius diſtant termini loci ac ſi diſtarent propriis dimenſionibus ſi eas haberet. Et tunc, qñ concluditur, ꝙ dimenſiones duorum corporum efficiuntur ędem cum dimenſionibus loci, est ſenſus, ꝙ ſecũdũ dimenſiones cuiuslibet illorum duorum corporum diſtant termini loci. & hoc verum est, quia iſtud est duo corpora esse in eodem loco, & non fieri aliquas dimenſiones, idem cum dimenſio locati non efficiat eadem cum dimenſione loci, vt dictum est, quia locus dimenſionem nullam habet. Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ ponendo duo corpora in eodem loco non fit aliquid contra cões conceptiones, neque contra concluſiones geometricas, neque contra diffinitionem lineę.

Pro hoc tñ ſciendum, ꝙ linea dupliciter conſideratur, ſcilicet naturaliter, & mathematice. Naturaliter quidem, vt est in ſubiecto ſignato, quod est corpus naturale. Mathematice aũt lineę pp ſubiectũ ꝙſiderant ſolũ, vt ſunt dimenſiones q̃dã, & qm̃ ſicut accñtia hñt esse p ſubiectũ, ita indiuiduant p ſubiectũ, accipient accñtia eiuſdẽ ſpẽi esse vnũ, vel multa ex vnitate, vel multitudine ſubiectorũ, & ga naturalis linea dr, q̃ ꝙſideratur, vt in ſubiecto ſignato, differrent oẽs tales lineę ſubiecto, ẽt ſi nullũ aliud esse diſtinctũ hẽant. linea Mathematice ſumpta nõ ꝙſideraẽ in ſubiecto, iõ vt ſic non põt differre ſubiecto ab alia, ſed differũt inter ſe ſitu, quia Mathematicus ꝙſiderat lineas, vt ſunt
C latera figurarũ. q̃cunq; aũt lineę ſunt nõ differentes ſitu, ꝓſtituunt idem latus triãguli, vel alterius figuræ recti lineę, iõ oẽs illę ſunt vna linea ga tñ diuino miraculo põt manere diſtinctio ſubiectorũ, non diſtincto ſitu, i. exñtib⁹ duob⁹ corporib⁹ in eodẽ loco, iõ lineę ꝙſideratę in diuerſis corporib⁹, & ſuperficies, & puncta manebunt diſtincta ſubiecto, licet nõ diſtinguant ſitu, & hoc ſufficit ad diſtinctionẽ reãlẽ. Et qñ dr, ꝙ inter duo pũcta trahunt plures lineę rectę, negandũ est, ga nõ trahunt inter duo puncta, ſed inter quatuor. nã nõ debẽt ꝙſiderari in pũcta in duabus ſupficiebus oppoſitis loci, ſed in quatuor terminis ſupficierum duorũ locatorũ corporũ, & tũc, ſicut lineę differunt, ita & puncta, inter q̃ trahunt, & ſic manet ſemp vera ſuppoſitio illa, ꝙ inter duo puncta nõ est trahere, niſi vnicã lineã rectã, & tñ. ſicut iſtæ duæ lineę tractę non differunt ſitu, ſed ſolũ ſubiecto ita ẽt quatuor puncta inter, quę trahunt ſolo ſubiecto differũt. Et ſigs velit ꝓteruire, ꝙ conſiderent trahi lineę illę a duobus pũctis conſideratis in terminis oppoſitis loci loquitur irrationabiliter. nam linea dr trahi a puncto illo, q est terminus eius, & tñ pũcta corporũ locatorũ ſunt termini, & non puncta conſiderata in terminis loci, cum illa puncta non ſint in eadẽ ſuperficie naturali cũ ſupficie corporũ locatorũ, iõ debent accipi tractę lineę a punctis locatorũ corporum, & non loci, & ita manet ſemper, ꝙ inter duo puncta ſit vnica linea recta. De duobus circulis idem dicendum est, ꝙ duo circuli aſſignati in duobus corporibus ſic locatis non differunt mathematice, quia habent eundem ſitum, & iõ non faciunt diuerſas figuras. differunt tamen ſubiecto, quia ſunt in duobus corporibus, & neceſſe est differre accidentia numero, differentibus ſubiectis numero, & tunc non est inconueniens, ꝙ totaliter ſe tãgant. nam qñ circuli non ſe tangunt, niſi in puncto accipitur diuerſitas eorum ex ſitu. hic aũt cũ accipiaẽ dria ex ſubiecto: nõ oportet, ꝙ aliqualiter differãt ſitu, ſicut fit generaliter in loco, & locato, ga ſit vnus circulus in ſupficie corporis locantis, & alius in ſupficie corporis locati efficientur vnus circulus q̃tũ ad ſitum, ga ſe tangunt in totũ, & tñ manẽt duo circuli ſubiecto. Quod patet, quia ante locationem erant vere duo

circuli, & post locationem, scilicet recedente locato de suo loco manent ẽt duo circuli, & tñ si semel eẽnt vere vnus circulus: nunq̃ postea essent duo, iõ necesse est, ꝙ semper fuerint duo distincti subiecto: licet mãserint in eodem situ, & ita est de lineis, & superficiebus, & punctis locantis, & locati semper, & de lineis & superficiebus corporum, quę se contingunt.

Ad tertium dicendum, ꝙ non est inconueniens, ꝙ maneat aliquod corpus sine loco proprio: nam cum Deus possit facere duo corpora in eodem loco: põterit etiam facere aliquod corpus sine loco manere, & tamen dico, ꝙ data suppositione ista non sequitur, ꝙ maneat sine loco, quia cum includatur in maiori corpore, illa superficies signata in eo qua clauditur minus corpus, est locus illius, & non differt, ꝙ illa superficies sit extremitas corporis, vel sit in medio, quia cũ sit actualiter signata superficies ex tactu terminorum corporis minoris in maiori, illa erit locus minoris corporis.

Ad quartum dicendũ, ꝙ aliquì concedunt, ꝙ vnũ corpus possit esse in diuersis locis miraculose, sicut Ricardus, & alij, & ponunt exemplum de corpore Christi in altari, & nos aliquando sic tetigimus alludentes propositioni eorum. communior tamen positio est beati Tho. & Aegidij, & Scoti, & quasi cæterorũ, ꝙ etiam miraculose no possit idem corpus esse in diuersis locis, & idẽ Io. Bo. Ventura. Tangit autem ad hoc Aegidius tres rationes, secundo quolibet suo. q.17. Scotus vero 4. Sen. di.49. Dicitur ꝙ ratio differentię est, quia, ꝙ duo corpora sint in eodem loco nõ includit contradictionem, quia solum est, ꝙ alterum eorum absoluatur a proprio effectu, ideſt ꝙ non repleat distinctum locum: cum sit distinctum corpus. potest tamen Deus separare causam ab effectu proprio. Quòd vero vnum corpus sit in diuersis locis includit contradictionem, quia de re nihil est extra terminos suos, & tamen termini rei clauduntur intra terminos loci, ergo extra terminos loci, nihil est de re locata, & tamen si eadem res esset in diuersis locis extra terminos loci, esset aliquid de re, & ita est cõtradictio, scilicet, quòd nihil sit extra de re, & tamen, ꝙ sit extra aliquid de re.

Cum autem arguitur a permutata proportione dicendũ, ꝙ non seruatur forma arguẽdi, quia ibi quartum debet fieri postea primum, & tertium non efficit secundum, sed tertium manet tertium, & primũ manet quartum, vt si dicatur, sicut se habent duo ad quatuor, ita octo ad decem, & sex: conuertatur, ergo sicut se habet 16. ad 4. ita se habet 8. ad duo. tenendo autẽ istam formam debet sic argui, sicut se habet vnum corpus ad vnum locum, ita duo corpora ad duo loca conuertantur, ergo sicut se habent duo loca ad vnum locum, ita se habent duo corpora ad vnum corpus. Si aũt conuertatur sic, ergo sicut se hñt duo corpora ad vnum locum, ita se hñt duo loca ad vnum corpus: nõ tenetur proportio permutata, sed de 3. fit 4. & de secundo fit secundum, & de 4. fit 3. ita mutatur totus ordo ac si diceretur, sicut se habet duo ad 4. ita 8. ad 16. ergo, sicut se habet 8. ad 4. ita se habet 16. ad duo, quia manifestum est, ꝙ nõ tenet proportio ꝑmutata.

An vnum corpus glorioſum poſſit eſſe in eodem loco cum alio corpore glorioſo. Quæſt. CXX.

QVAERETVR an vnũ corpus glorioſum poſſit eſſe in eodem loco cũ alio corpore glorioſo.

Aliqui dñt, ꝙ sic, quia vbi est ſubtilitas eſt minor reſiſtentia, ſed glorioſum eſt ſubtilius, q̃ non glorioſum ergo minus reſiſtet, q̃ non glorioſum, & tñ corpus glorioſum poterit eſſe cum non glorioſo in eodẽ loco, ergo poterit a fortiori eſſe cum alio glorioſo.

Item videtur esse conueniens habitudo, vt vnum corpus glorioſum sit cum alio, quia sicut corpus glorioſum est ſubtilius non glorioſo, & ita est in illo, sic vnum glorioſum erit ſubtilius alio glorioſo, & ita erit in illo. Item corpus cęli est corpus ſubtile, & erit glorificatum post iudicium, & tñ corpus alicuius ſancti poterit esse simul cum corpore cęli, quia poterũt ascendere, & descendere ad terram pro libito suo, ergo vnum corpus glorioſum poterit simul esse cum alio. Aliqui dñt, ꝙ non poterunt esse simul, quia corpora glorioſa erunt ſpiritualia, & similia ſpiritibus q̃tum ad aliquid, ſed duo ſpiritus non poſſunt esse in eodem loco, quamuis ſpiritus, & corpus poterũt esse in eodem loco, ergo duo corpora glorioſa non poterunt esse in eodem loco. Item duorum corporum ſimul exiſtentium vnum ab altero penetratur, ſed penetrari ab altero pertinet ad imperfectionem, quę in glorioſis corporibus non erit, ergo non poterit vnũ esse cum alio in eodem loco.

Dicendum, ꝙ corpori glorioſo non competit per dotem ſuam ſolam, i. per aliquam proprietatem exiſtentem in eo manere ſimul cum aliquo corpore in eodem loco, ideo nec cum glorioſo, neque cum non glorioſo. diuina autem virtute potest vnũ corpus esse cum alio, quia non includit contradictionẽ, & quia Deus ſufficit ad quęcunque, quę non implicant ꝺdictionem, poterit facere quęcunque duo corpora in eodem loco, siue duo nõ glorioſa, siue glorioſum, & non glorioſum, siue glorioſum, & aliud glorioſum, neque est quantum ad Deum aliqua ſpecialis ratio difficultatis potius in vno, q̃ in alio. Sed dicendum, ꝙ Deus non faciet vnum corpus nõ glorioſum esse cũ alio non glorioſo. nam hoc miraculum est: Deus tñ non facit miracula fruſtra, ſed pro aliquo corpore nõ glorioſo velle facere tale miraculum est, quaſi fruſtra agere, ideo non faciet, & ita tenet cõiter. An tñ Deus faciet corpora damnatorum posse esse in eodem loco cum aliquibus partibus ſolidis inferni, vel vnum corpus cum alio corpore damnati, quidam dubitabant. & hęc ne ponatur tanta capacitas loci inferni quanta erit multitudo damnatorũ. de quo tactum est libro noſtro de quinque figuratis paradoxis parte quinta. & forte tangetur infra 25.c. ꝓſtat.n. ꝙ fieri poterit, ſed an fiet non est ,ꝑ tunc diffinitũ a nobis. Non ẽt faciet Deus vnũ corpus glorioſum cũ alio glorioſo ſimul. & hoc, ꝙa non expedit. Prĩo, ꝙa ſeruabit̃ in corporib⁹ glorioſis debitus ordo, & diſtinctio, ad quod ꝓtinet, ꝙ cuilibet cõperat locus ſuus. nam alicui corpori glorioſo cõpetet locus proprius, ergo oĩ corpori glorioſo, quia est eadẽ ratio in omnibus. Secũdo, quia illud, quod põt ſimul esse cum alio habet tanq̃ ꝓfectius, ꝙa dr̃ penetrare illud cũ quo est ſimul, & tñ non erit imperfectio, neque paſſio ex parte alicuius eorũ, ergo nõ erit aliq̃n vnũ cũ alio. Tertio, ꝙa rõ precipue quare dos ſubtilitatis dat̃ corpori glorioſo est, vt sit plene ſubditum aĩę ad oẽs operationes quas aĩa volet exercere per illud. & pręcipue ꝓ corpora alia, quę impedire poſſent in agendo, & mouendo, & quia non glorificata impedire poſſent glorioſum corpus claudendo, & detinendo, & impediendo tranſire, cõcedetur glorificatis corporibus, ꝙ poſſint esse ſimul cum quibuslibet non glorioſis corporibus penetrando illa. corpora aũt glorioſa nõ ſe ĩpediẽt mutuo, ꝙa vn⁹ beatus non volet impedire, aut detinere alterũ, iõ nõ erit ꝓueniẽs, ꝙ aliq̃n duo corpa glorioſa poſſint ẽe ſimul, & ita De⁹ nõ faciet, ꝙ ſimul ſint duo corpora glorioſa. Sed obijciet, ꝙ poti⁹ ſint ſimul duo glorioſa, q̃ glorioſum, & nõ glorioſum, ꝙa magis ꝓueniẽt, iõ facilius ſe cõpatient. Dicẽdũ, ꝙ magis ꝓueniũt ad ſimilitudinẽ quandã qualitatis. & tñ nõ est verũ, ꝙ q̃libet ꝓueniẽtia adiuuet ad esse ſimul: immo interdum oppoſitio, & diſſimilitudo magis adiuuat, ſicut actus, & potentia dicunt vnũ modũ oppoſitionis, quia diuidunt quodlibet genus, & tamen actus, & potentia, ideſt materia, & forma conueniunt ad idem numero, ideſt conſtituunt idem indiuiduũ, ſed duo actus nõ poſſunt esse in eodem, quia duo actus, aut duæ potentię nihil vnũ conſtituunt, ergo ſimilia recedunt magis a ſimultate, & identitate, quam diſſimilia, ſic etiam magis ſimilãtur duę quantitates, quam quantitas, & qualitas, & tamen quantitates duę non poſſunt esse ſimul naturaliter, ſed qualitas, & quantitas quęcunque poſſunt esse ſimul: cum in eodem ſubiecto ſint quantitas, & qualitas, ideo ratio non concludit.

Ad primum in contrarium dicendum, ꝙ ratio illa procedit ſi potentia ad eſſendum ſimul cum alio corpore poſſit in eſſe corpori ex naturali diſpoſitione, vel ex aliqua virtute data corpori, ſiue ſit naturaliter, ſiue glorioſa, quia tunc ad quęcunque corpora inueniretur maior aptitudo, eſſet facilius manere ſimul cum illis, ſed falſum eſt, quia non competit corpori ex aliqua virtute innata, vel data, ſed ex miraculo: & quia virtus Dei ęqualiter poteſt ad omnia, quæ non effugiunt rationem entis, non eſt difficilius ei vnum facere, quã aliud, & tamen Deus, qui vtrunque poteſt vult vnum, & non aliud, vt oſtenſum eſt ſupra, ideo non erit glorioſum cum glorioſo: licet ſit glorioſum cum non glorioſo.

Aliter poteſt dici, ꝙ non eſt facilius etiam naturaliter vnum corpus glorioſum eſſe ſimul cum alio, quã glorioſum cum nõ glorioſo, ideſt nõ eſt maior aptitudo ad vnum, quam ad aliud: nam glorioſa corpora non dicuntur ſubtiliora, quaſi minus habeant de materia, vel de quantitate, quam nõ glorioſa, ſed quia ſunt actiuiora, inquantum ſunt magis ſubdita animę ad operationem, quam anima vult exercere per talia, & tamen impoſſibilitas eſſendi duo corpora ſimul prouenit ex ſolis dimenſionibus, quia etiam dimenſiones ſeparatę non poſſunt eſſe in eodem loco cum aliquo corpore. 4. Phy. & tamen in corporibus glorioſis manebit tantum de quantitate, & materia quantũ hic fuit, quia illa pertinent ad veritatem naturę, ergo non eſt maior aptitudo in duobus corporibus glorioſis ad eſſe ſimul, quam in duobus non glorioſis.

Ad ſecundum dicendum eadem ratione, ꝙ maior, & minor ſubtilitas ſunt diſpoſitiones quędam ex parte corporum, & tamen eſſe ſimul non poterit accidere per aliq̃ virtutẽ creatã, ſed per ſolã Dei volũtatẽ, iõ nihil ad hoc faciet magis, aut minus ſubtile eſſe. Aliter dicendum, ꝙ licet nulla ratio inueniatur ex parte corporũ ad hoc, ꝙ poſſint eſſe ſimul: tñ reperitur aliqua ratio cõgruitatis ad hoc, ꝙ Deus potius velit iſta corpora facere ſimul, q̃ alia, vt dictum fuit ſupra, & tunc licet vnũ corpus glorioſum ſit ſubtilius alio, quia dotes non ſunt ęqualiter in eis, ſed iuxta meritorum differentiã: tñ quodlibet erit glorioſum, ſed pertineret ad imperfectionem quòd permitteret Deus, aut faceret penetrari vnum ab altero: ergo non faciet quãtũcunque vnũ ſit alio ſubtilius. Ad tertium dicendum, ꝙ cum corpore cęli poterit eſſe aliquod corpus beatum: immo erunt vere oĩa corpora beatorum in triũſitu ad empyreum cũ ſoliditate inferiorũ cęlorũ, & in ipſo empyreo poſt iudiciũ manebũt omnia ſimul cũ ipſo corpore cęli, ꝙa non manebunt in vacuo: ſed non põt vnum corpus beatũ ſimul eſſe cũ alio. corpus aũt cęli non erit vere beatũ, ſed equinoce. nã dicent corpora cęlorum glorioſa inquãtum augebitur in eis lux quia, vt dr̃ Iſa. 30. erit lux lunę ſicut lux ſolis, & lux ſolis ſeptempliciter, ſicut lux ſeptem dierum: non tñ erunt glorioſa, quaſi ſint in eis dotes glorię, quia hęc ſolum erũt in corporibus beatorũ, in quorũ corporibus beatitudo eſt propter aĩam inquantum defluit ab anima, & quia corpora fuerunt inſtrumenta cooperantia ad merendum beatitudinem, corpora autẽ cęleſtia non ſunt animata, neq; aliquid meritoriũ operari potuerunt, iõ non dabuntur eis dores, vt vere dicantur glorioſa corpora, & ita cum illis bene ſtabit aliquod corpus beatum, ſicut & cum non glorioſis, ſ. cum terra, & lapide, & aliis ſolidis. Ad primum in ꝺtrarium dicẽdũ, ꝙ corpora beatorum poſſent eẽ in eodem loco eo mõ quo glorioſum cũ nõ glorioſo, ſ. per diuinam potentiã, & tamẽ Deus non faciet ea ſimul esse pp cauſas dictas. Et dicendum, ꝙ non eſt idẽ de duobus corporibus glorioſis ſicut de duobus ſpiritibus, quia corpora glorioſa vocant ſpũalia, i. habentia aliquam conditionem ſpũalitatis, & non, ꝙ ſint ſpũs, iõ licet duo ſpiritus non poſſint esse in eodem loco, esse poterunt duo corpora glorioſa: licet de duobus corporibus an poſſint esse in eodem loco non eſt dicendum abſolute, quòd non poſſint esse, quia intra corpus hominis ſunt ſępe multi dęmones: ſicut qui habuit legionem. Mar. 5. & Lucę 7. & tamen non ſunt per eundem modum ſpiritus ſimul, vt dictum fuit ſupra 8.c.q.136.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ iſta ratio concludit, ꝙ nõ erit vnum corpus glorioſum ſimul cum alio, quia non erit conueniens, quia tamen non ſequitur, quòd non poterunt esse ſimul: nam cum esse ſimul duorũ corporum non ſit per aliquam virtutem creatam, ſed per Dei voluntatem, ita neque poteſt impedire aliqua virtus creata quin duo corpora ſimul esse poſſint.

An corpus glorioſum per ſuam ſubtilitatem poterit eſſe in loco minori, quam ſit ſua quantitas, quando per ſe eſt in loco. Et quòd quantitas minor ſe efficitur dupliciter. Et quare Chriſtus manet localiter in ſacramento altaris. Quæſt. CXXI.

QVAERETVR an corpus glorioſum per ſuã ſubtilitatem poterit esse in loco minori, quam ſit ſua quantitas, quando per ſe eſt in loco, & non cum alio corpore.

Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia corpora omnia glorioſa erunt conformia corpori Chriſti. ad Phili. 3. reformabit corpus humilitatis noſtrę configuratum corpi claritatis ſuę, & tamen corpus Chriſti non cogit̃ manere ſub ęqualibus loci dimenſionibus, ſed põt manere in paruo, vel magno loco, ſicut apparet in hoſtia cõſecrata, ergo idem erit in corporibus glorioſis. Item, vt Philoſophus oñdit 4. Phy. ſi duo corpora ſunt ĩ eodem loco maximũ corpus obtinet minimum locũ, quia diuerſę partes eius poterunt esse in eadem parte loci. non.n. differt an duo corpora, vel quotcunque ſint in eodem loco ſi duo esse poſſunt, ſed corpus glorioſum erit ſimul, i. esse poterit cũ quocunque alio corpore, ergo poterit esse in q̃tũcunque paruo loco minori ſe. Item ſicut corpus per ſuam quantitatem commenſuratur loco, ita per ſuum colorem commẽ ſuratur oculo, & tamen corpus erit ita ſubiectum ſpiritui, ꝙ licet ſemꝑ hẽat eundẽ colorẽ poterit videri, & non videri qñcunque voluerit, ſicut fuit in Chriſto poſt reſurrectionem, & ẽt prius, qñ voluit hẽre ſimiles actus dotibus, ergo ita erit quantitas corporũ glorioſorum ſubdita eis, ꝙ qñ voluerint ſtare in maiori loco ſtabunt, & qñ in minori erunt in minori: licet ſemꝑ maneat eis eadẽ quãtitas. Dicẽdũ, ꝙ corpa glorioſa nunq̃ erunt, neq; esse poterũt in minori loco, q̃ ipſi ſint. dicit tñ Ariſt. 4. Phy. ꝙ oẽ, quod eſt in loco, eſt in loco ſibi ęquali, & tamen copora glorioſa erunt in locõ, ergo erunt in loco ęquali ſibi.

Item, vt oſtenditur 4. Phy. eędem ſunt dimenſio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes loci,& locati: si ergo esset interdum locus minor locato: erit idem minus se ipso, quod est cõtradictio.

Pro quo sciendum, quòd corpus non comparatur ad locum, nisi mediantibus dimensionibus suis secũdum quas corpus locatum circunscribitur ex contactu corporis locantis, ꝙ ergo corpus aliquod sit in minori loco, quam sit sua quantitas, non potest esse, nisi per hoc, quòd quantitas corporis propria efficit aliquo modo minor seipsa. Quod quidem non potest intelligi, nisi dupliciter, & tamen neutro modo potest corpus esse in minori loco, quam sit sua quantitas. Primo modo efficitur quantitas propria minor seipsa ex variatione quantitatis circa eandem materiã, scilicet, vt materia, quę prius suberat magnę quantitati, postea subsit partię quantitati. Quidam autem putauerunt hoc fieri in corporibus glorioſis dicentes, ꝙ quantitas eorum subest eis ad nutum, ita quòd cum voluerint, possunt habere magnam quantitatem, & cum voluerint paruam.

Sed dicendum, ꝙ hoc non stat, quia hoc est, vt isti volunt, ꝙ aliquando beati deponerent vere aliquid de quantitate sua, aliquando autem assumerent multum de quantitate plusquam haberent, & tamen nõ stat, quia nullus motus, qui sit quantum ad aliquid intrinsecum rei potest fieri sine aliqua passione abiiciente a substãtia, & ob hoc in corporibus cęlestibus, quę sunt incorruptibilia est solus motus localis, quia ille nõ est secundum aliquid intrinsecum, sed solum acquiritur vbi, quod dicit respectum extrinsecum. Et ita si corpora beatorum mutarent quantitatem, siue deponẽdo aliquid, quod habent, siue accipiendo quod non habent, fieret in eis motus secundum aliquid intrinsecum, scilicet augmẽratiõ, vel diminutio, & in vtroque est passio, quę abijcit aliquid a substantia. hoc autem repugnat corpori glorioso, quia glorioſa sunt impassibilia, & incorruptibilia; non ergo mutabunt quantitatem.

Item si aliquando acciperent maiorem quantitatẽ, & aliquando minorem: fieret hoc, aut dimittendo aliquid de materia, aut per rarefactionem, & condensationem. Non primo modo, quia cum tota materia sit de veritate coporis, quia est substantia eius, nõ peribit aliquid eius. Non etiam secundo modo: nam si manente eadem materia acciperent corpora beatorũ quantitatem quantumcunque vellent: necesse erat, quòd rarefierent nimis, vt sufficeret materia illa ad hoc, quòd subesset tantę quantitati, & tãta forte esset raritas, quòd non conueniret speciei humanę, sicut si rarefieret corpus nostrum ad tantam raritatẽ inquãta est aer, vel ignis, & si manente eadem materia vellet corpus beatum accipere minorem quãtitatem, oporteret, quòd fieret interdum tanta condensatio, & soliditas, quòd non conueniret vitę, sicut si densaretur ad soliditatem lapidis, vel ferri, nam corpora tantę dẽsitatis non possent vegetari, & ita non possent viuere: non ergo potest per rarefactionem, & condensationẽ mutare quantitatem, ita quòd vere efficiatur minor, vel maior seipsa.

Secundo modo potest intelligi, quòd quantitas corporis efficiatur minor seipsa per variationem situs, scilicet quòd partes corporis subintrent seipsis, & sic redeant ad quantumcũque paruam quantitatem. Et ita dicunt de corporibus glorioſis, quòd poterunt mutare situm partium suarum faciendo, quòd quædam partes subintrent ad alias. Et hoc modo dixerunt quidam, ꝙ corpus glorioſum ratione suę subtilitatis habet, quod possit esse simul cum quocunque corpore non glorioso, & ita cum vna pars corporis glorioſi subintrauerit aliam partem, poterunt partes omnes subintrare vnam, & quia illa, ita potest esse eadem ta-

tione parua, sicut magna: poterit corpus glorioſum reducere se ad manendum sub aliqua parte, ita parua, sicut athomus, & ita dicunt, quòd corpus glorioſum poterit intrare per minimum porum corporis nõ glorioſi. Et sic dicunt, quòd fuit in Christo, quando exiuit de vtero virginis, & quando intrauit ad discipulos ianuis clausis.

Sed hoc non potest stare. Primo, quia corpus glorioſum non habebit, ꝙ possit stare cum alio corpore rõne suę subtilitatis, vt oñsum est supra q. 119. & tñ si posset reducere se ad tã paruam quantitatem, iã virtute huius transiret per poros corporum. Secundo, quia corpus perderet esse organicum. Tertio, ꝙa moreret, & ita de alijs incõuenientibus, q̃ inducta sunt ad hoc. S. iõ non est concedendum, ꝙ corpus glorioſum efficiatur aliquando minoris quantitatis, q̃ sit, & non solum virtute propria, sed neque ẽt per miraculũ fiet, quia licet per miraculũ fieri posset sequerent̃ inconuenientia si fierent. Et ita dicendum est, ꝙ corpa glorioſa nunq̃ erũt in minori loco, q̃ sit quantitas ipsorum, sed semper in loco ęquali, siue sint per se, i. sola in loco, siue cum alio corpore. Ad primum dicendum, quòd corpora nostra imitabuntur corpus Christi. & tñ illud nunquam est in minori loco, quã sit sua quantitas. Et qñ dr̃ de sacramento eucharistię. Dicendũ, ꝙ ibi non est localiter, sed sacramentaliter. Quod patet, quia non est ibi per motum ad locum, sed per quersionẽ alicuius in ipsum, quod prius erat in eodẽ loco. Etiam quia Christus est sic in multis altaribus, & tamen si esset localiter, non posset esse nisi in vno loco, vt ostẽlum est supra, quia etiam per miraculum vnum corpus non est in diuersis locis, cum autem sit sacramentaliter non determinat sibi tantam quantitatem loci quanta est sua quantitas, immo nullam quãtitatem, quia in loco non est, & ratio est, quia ibi non est Christus per se, idest per motum factum in eo ad acquirendum vbi, sed per conuersionem alicuius in ipsum. quale ergo est, quod in ipsum conuertitur, talis modus essendi erit eius, & tñ quod conuertitur in ipsum est substantia sola panis sine quantitate, & alijs accidentibus, sed substantia manens per se est indiuisibilis, & consequenter non cõpetit ei locus aliquis, ideo manet corpus Christi indiuisibiliter in sacramento. si tñ Christus deberet alicubi esse per se, ideſt non quersio aliquo ente in eũ, sicut est in cęlo empyreo, necesse est, ꝙ esset ibi in tanto loco quanta est sua magnitudo. Ad ſm dicẽdum, ꝙ probatio Arist. procedit, ꝙ si duo corpora simul sunt in eodẽ loco, partes vnius subintrant partes alterius, & ꝙr partes eiusdem poterunt ad inuicem subintrare seipsas, & ita erit res in paruo loco. Dicendum, ꝙ qñ corpus glorioſum stat cũ non glorioſo in eodẽ loco, sub intrant partes corporis glorioſi in partes corporis non glorioſi, partes tñ corporis glorioſi nõ subintrant in se inuicẽ, vt ostensum est supra. iõ nunq̃ corpus glorioſum erit in minori loco q̃ sit ipsum corpus. Ad tertium dicendũ, ꝙ non est simile de corpore glorioſo q̃tum ad colorem, & quantitatem. nã in visum agit corpus coloratũ immutando eum ſm actum coloris, & ista est actio elicita quæ est distincta ab agente, & iõ talem actionem suspendi p voluntatem beatorum non est incõueniens, & ita aliqñ videbuntur, & aliqñ non: esse autem in loco prouenit a quantitate, & esse in magno, vel paruo loco a magna, vel parua quantitate, & non est actio elicita a corpore, sed magis est formalis, quia est commensuratio quędam, ideo ista non potest suspendi, quia hoc esset variare aliquid intrinsecum de re, quod non esset sine passione, & imperfectione locati, ideo non poterit beatus per arbitrium suum esse in minori loco, quam ipse sit.

An corpora glorioſa manebunt palpabilia. Et quod sit corpus palpabile. Et quomodo erit in potestate corporis glorioſi quòd tangatur, vel non tangatur.

Quæst. CXXII.

QVAERETVR an corpora glorioſa manebunt palpabilia.

Aliqui dicunt, ꝙ ratione suæ subtilitatis competit eis, ꝙ non palpentur. Dicit enim Grego. in Homel. quadam paschali. corrumpi necesse est quod palpatur: sed corpus glorioſum est ĩcorruptibile: ergo est impalpabile.

Item omne quod palpatur resistit palpãti, sed quod simul esse potest cũ alio non resistit ei. corpora tamen glorioſa possunt simul esse cum nõ glorioſis: ergo nõ resistent eis, & consequenter non erunt palpabilia.

Item corpus palpabile est tangibile, sed corpus tangibile habet qualitates tangibiles excedentes qualitates tangẽtis, quia aliàs nõ sentirentur tactu. cum ergo in corporibus glorioſis qualitates tangibiles non sint in excessu, sed reductę ad maximam ęqualitatem: ergo videtur, ꝙ non sint palpabilia. Item sensus tactus inter omnes est melior, & tamen corpora glorioſa erunt valde spiritualia, ergo non erunt palpabilia.

Itẽ, quod tangibile fit miraculoſe, vel ex Dei dispẽsatione, videtur, ꝙ non sit proprium secundum se tangibile, & tñ corpus Christi factum fuit tangibile dispensatiue in resurrectione, ergo non competit corpori glorioſo esse tangibile. Sic dicit Chysosto. in quadam Homel. dignum est quærere qualiter corpus incorruptibile tangibile fuit manu mortali, sed ne tumultueris, condescensionis enim fuit.

Dicendum, quòd corpora beatorum sunt palpabilia: Christus enim surrexit cum corpore glorioſo, & tamen illud palpabile fuit, quia dixit discipulis: palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere. Luc. 24.

Item dicit Grego. 14. mora. quòd fuit hęresis Euthichetis Constantinopolitani Patriarchę, quòd corpora nostra post resurrectionem in gloria erunt impalpabilia.

Item ipse Greg. dicit in Homelia paschali de corpore Christi, ꝙ palpabile fuit per veritatem naturę, & subtile per effectum glorię.

Item in corpore glorioso erunt carnes. Lucę 24. sed caro est mollis: ossa vero dura sunt. molle autem, & durum sunt obiecta tactus, ergo erit tangibile, & palpabile.

Pro quo sciendum, quòd omne corpus palpabile est tangibile, sed non conuertitur, quia tangibile se habet in plus, vt genus: dicitur enim tangibile corpus omne illud, quod habet qualitates quibus natus est immutari sensus tactus, & ita aer, ignis, aqua, & omnia huiusmodi sunt tangibilia: palpabile autem addit super tangibile, quòd resistat tangenti ne ipsum diuidat, vnde aer, qui non resistit transeunti per eum, sed est facillimę diuisionis, tangibilis quidem est, sed non est palpabilis, & idem de igne. Duo ergo dicit palpabile corpus, scilicet qualitates tangibiles, & resistere tangenti ne pertranseat: qualitates autem tangibiles sunt calidũ, frigidum, humidum, siccum, molle, durum, rarum, densum, asperum, & leue, & huiusmodi, quę non inueniuntur, nisi in corporibus grauibus, & leuibus, quę habent contrarietatem adinuicem, & per hoc sunt corruptibilia, ideo corpora cęlestia, quæ sunt natura incorruptibilia, sunt sensibilia quidem visu, sed non tangibilia, & consequenter neque palpabilia. Et ita dicit Grego. corrumpi necesse est omne, quod palpatur. corpora autem glorioſa, quia sunt humana habent ex natura sua qualitates tangibiles, quæ sunt natæ immutare tactum, quia tamen corpus est omnino subiectum spiritui in potestate eius est, vt secundum eas immutet sensum tactus, vel non immutet. similiter ẽt ſm naturã competit corpori glorioso, vt resistat cuilibet alteri corpori ne diuidat illud, neq; ẽt possit esse cũ illo in eodẽ loco. põt tñ miraculoſe ad nutum beati corpus suum esse simul in eodẽ loco cum quolibet corpore non glorioſo, & sic non resistit ei trãseunti, ergo ſm naturã quodlibet corpus glorioſum palpabile est, & tñ ex virtute supernaturali cõpetit ei, vt non palpetur a corpore non glorioſo, qñ voluerit non palpari. Et ita fuit de corpore Christi, vt ait Grego. dñs palpandam carnem prębuit, quã clausis ianuis introduxit, vt profecto oñderetur post resurrectionem corpus suum esse eiusdem naturę, & alterius glorię. erat enim corpus Christi post resurrectionem naturaliter palpabile: facilius ergo erat, ꝙ se palpabilem discipulis traderet, quam quòd eis præsens palpari non posset. nam palpari competebat ei nullo miraculo facto, quòd vero non palparetur non poterat sine miraculo fieri; quo fit, vt vnum corpus penetret aliud, & possit cum eo simul esse in eodem loco: nam duobus corporibus solidis simul manentibus si vtrunque habeat qualitatem tangibilem, necesse est, quòd aut se tangant, & sic palpari: aut alterum fugiet, aut cedet, sed corpora glorioſa sunt secundum naturam tangibilia, & palpabilia. Si ergo applicentur eis alia corpora solida, vt homo, vel lapis, cum non fugiant corpora beatorum, quia fuga est eius, qui resistere nequit: necesse est, quòd palpetur vnum ab altero, & ita secundum naturam fiet, & tamen est in potestate corporis glorioſi, ꝙ non tangatur, neq; palpet̃ ab alio corpore, & hoc erit, quia faciet se simul cum alio corpore in eodem loco, & tunc ipsum non cedit corpori non glorioſo, nec ẽt proprie cedit ei corpus non glorioſum, quia quod cedit diuidit̃, sed quia penetratur a corpore glorioſo, cum sint ibi partes corporis glorioſi vbi sunt partes non glorioſi. Ad primũ dicendum, ꝙ corpora glorioſa naturaliter sunt palpabilia, & ita ẽt naturaliter ex cõditione cõponentium sunt corruptibilia, sed incorruptibilitas accidit ex dote glorię, & sic ẽt non tangi, & non palpari euenit eis ex ꝺditione glorię, iõ non corrũpent̃ licet palpabilia sint.

Ad secundũ dicendũ, ꝙ corpus glorioſum nãliter habet, ꝙ locum repleat, & ꝙ resistat alteri corpori nõ cedendo ei: ex miraculo aũt põt manere in eodẽ loco cũ alio corpore: potest ergo vtrunque. nam si secundum naturam agere vult non erunt duo corpora in eodem loco, sed resistet cuilibet alteri corpori, & tangetur, & palpabitur. si aũt vult miraculoſe simul cum alio esse, nõ palpabitur, neque tangetur, & tñ, quando est in aliquo loco cum alio, non põt tangi ab eo, neq; palpari. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ si in corporibus beatorũ essent reductę qualitates tangibiles ad medium secũdum rem, non essent illa tangibilia, quia non immutarent secundum aliquam qualitatem: immo neque possent denominari proprie, etiam non posset manere complexio corporis humani in tali habitudine, sed erunt reductę qualitates tangibiles ad medium secũdum proportionem: eo modo quo maxime competit vitę humanę, & complexioni secundum singulas partes corporis: nam non erit eadẽ habitudo qualitatum in omnibus partibus corporis, quia non competit hoc vitę, & ita in singulis partibus erit tactus, ꝙa secundum rem dñabuntur aliquę qualitates tangibiles: licet secundum proportionem sint in medio, & tactus talium corporum erit delectabiliſſimus, quia delectatio fit inconuenienti, & triſtitia fit in excessu.

Ad qñartũ dicẽdũ, ꝙ sensus tactus est magis naturalis, q̃ ceteri: tũ ꝙa habet mediũ intrinsecũ sentiendi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum, quia ſpecies tãgibilis qualitatis ſolet recipi cum reali alteratione organi, quod non fit ſemper in aliis, & tamen in vita ęterna auferentur iſtæ imperfectiones, & tactus recipiet ſpiritualiter ſine alteratione organi, ideo non erit inconueniens ſenſatio tactus in corporibus beatorum, vt oſtenſum eſt ſupra q. 119. Ad quintum dicendum, ꝙ corpus Chriſti poſt reſurrectionẽ erat naturaliter palpabile, & tamen non erat mortale, vt dictum fuit ſupra. Quod aũt dr, ꝙ fuit condeſcẽſionis tradere ſe palpabilem, non eſt ſenſus, quaſi miraculoſe ſe tradiderit palpandum, quia non egebat miraculo ad hoc, ꝙ palpari poſſet, ſed potius ad hoc, ꝙ non poſſet palpari miraculo opus erat. Sed fuit condeſcenſio, ꝙ hominibus mortalibus voluerit ſe palpandum tradere, nam ſtatus reſurgentium eſt omnino ſeparatus a ſtatu mortalium, vt illi non debeant cõuerſari nobiſcum. ꝙ ergo voluerit diſcipulis adhuc mortalibus, tam familiariter ſe oſtendere, ꝙ palparet aut ſe palpandum exhiberet, fuit cuiuſdam condeſcẽſionis. i. dignationis, ſed non miraculi.

An omnia corpora beatorum futura ſunt agilia. Et quomodo intelligatur, quòd beatorum corpora a nubibus, & angelis deferantur. Quæſt. CXXIII.

QVAERETVR conſequenter de dote agilitatis, quæ eſt ad motum. An omnia corpora beatorũ futura ſunt agilia.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia illud, quod eſt agile nõ indiget ad motum aliquo deferente ipſum, & tamen corpora beatorum deferentur, nam poſt iudicium rapientur corpora beatorum obuiam Chriſto in aera. 1. Theſſ. 4. & dicit ibi Glo. ꝙ rapientur in nubibus cęli, ergo non erunt agilia. Item corpus, quod mouetur cum labore, & pęna, non poteſt vocari agile, & tamen corpora glorioſa mouebuntur cum labore, & pœna: cum motor eorum. ſ. anima moueat ipſa contra conditionem ipſorum, quia alias ſemper mouerentur in vnam partem, cum corpora determinent ſibi vnam poſitionem, ergo non erunt agilia. Item inter operationes animalis ſenſatio eſt nobilior, quam motus, & tamen nõ aſſignatur aliqua proprietas, quæ perficiat ea ad ſentiendum, ergo nec debet eis aſſignari agilitas per quam perficiantur in motu. Item natura dat diuerſis corporibus inſtrumenta diuerſę diſpoſitionis ſecundum diuerſas virtutes ipſorum, vnde nõ dat eadem inſtrumenta corpori tardo, & veloci, ſed Deus operatur multo ordinatius, quam natura, cum ergo corpora glorioſa habeant membra eiuſdem diſpoſitionis in figura, & quantitate, ſicut modo habent, vr ꝙ Deus non det eis aliam agilitatem, quam nunc habeant, quia alias daret eis membra diuerſa tunc, quã nunc. Dicendum, ꝙ erũt corpora noſtra agilia in beatitudine, nam dr. 1. Cor. 15. ſeminatur in infirmitate, ſurgit in virtute. Glo. dicit ibi mobile, ſed mobilitas non poteſt dicere agilitatem, niſi ad motum, ergo erunt corpora beatorum agilia. Item tarditas repugnat valde ſpiritualitati, & tamen corpora beatorum erũt ſpiritualia. 1. Cor. 15. ergo erunt agilia. Pro quo ſciendum, ꝙ corpus glorioſum erit ſubditũ animæ in omnibus non ſolum, vt nihil ſit in eo, quod reſiſtat volũtati ſpiritus, quia hoc etiam fuit in corpore Adæ, ſed etiam vt ſit ibi aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam reddatur habile ad prædictam ſubiectionem, quæ quidem perfectio dr dos corporis glorificati. anima autem non ſolum vnitur corpori, vt forma. i. dans eſſe, & operationes cõueniẽtes ſecundum ſpeciem in corpore exiſtens, ſed etiam vt motor. ſ. vt corpus actualiter moueat, oportet ergo ꝙ vtroque mõ corpus ſit ſubditum animæ, vnde

F ſicut per dotem ſubtilitatis ſubiicitur ei totaliter inq̃tum eſt forma. i. quantum ad oẽs operationes quarũ forma ſm conditionem ſuę ſpeciei eſt principium in corpore, ita per dotem agilitatis ſubijcitur ei inquantum eſt motor, vt ſit expeditum, & habile ad obediendum aĩę in oĩbus motibus quos exercere vult per corpus, & tamen iſta agilitas aliunde, q̃ ab aĩa proueniat, & quid ipſa ſit ſm ſe infra dicetur. Ad primum dicendum, ꝙ corpora glorioſa pp ſuam agilitatem nõ egebunt deferente aliquo, neque ſupportantur. verũ eſt tñ, ꝙ ab angelis portabuntur, & in nubibus, non quidem tanquam nubes ſuſtinere poſſet corpus beatum ſi illud maneret ſm conditionem grauitatis, quã nũc habet, ſed tam angeli, q̃ nubes erunt ad reuerentiam: G vult. n. Deus, ꝙ hęc honorificentia exhibeatur corporibus beatorum, ꝙ ab angelis, & nubibus deferãtur. Sic. n. fuit de Chriſto aſcendente, nam manifeſtum eſt, ꝙ non indiguit nube in qua ferretur. nam ẽt manente corpore ſuo in grauitate, quam habuit mortale exiſtens, poterat virtute propria. i. diuina aſcẽdere nõ motum ab aliquo, & tñ in nube aſcẽdit, & angelis comitantibus, quia oĩa hęc fuerunt ad reuerentiã eius.

H Ad ſecundum dicendum, ꝙ aĩa nullum laborẽ hẽbit in mouendo corpus glorioſum, quia quãto virtus aĩæ mouentis maior eſt ſuper corpus, tanto minus laborat aĩa in mouendo, ẽt ſi motus ſit ꝰ naturam corporis. nam nunc illi in quibus virtus motiua eſt fortior, vel qui habent per exercitium corpus magis habilitatum ad obediendum ſpiritui mouenti, minus laborãt in motu, & quia poſt reſurrectionem aĩa perfecte dominabitur corpori, tum pp perfectionem ipſius aĩæ, quia ipſa perficietur, quantum ad oẽs vires ſuas magis in beatitudine, tum ex quadã habilitate corporis glorioſi cauſata ex redundantia aĩę in ipſum. nõ ergo erit labor ipſe aliquis in motu corporum beatorum ab aĩa, & ita poterunt recte dici agilia. Ad tertium dicẽdum, ꝙ ẽt in ſenſibus erit perfectio aliqua, quę ad dotem pertinet. Dicunt autem quidam, quòd hęc erit p dotem agilitatis. nam non ſolum per eam diſponentur beati ad facilem motũ, ſed etiam ad faciliter ſentiendum, & ad oẽs operationes animę exequendas, & hoc ſatis poteſt competere conſiderata origine nominis, quia dicitur agilis. i. ad agendũ habilis, ad omnes ergo actiones quas aĩa exercet p corpus pertinet agilitas. Alii autem volunt, ꝙ ſubtilitas dicat dotem, ſecundum quam corpus glorioſum efficitur perfecte ſubditum animæ, inquantum ipſa eſt forma, & agilitas eſt dos, ſecundum quam eſt ſubditum corpus animę ſolum quantum ad motum, & quia ſentire pertinet ad operationes quas exercet anima per corpus, inquantum eſt forma determinatę ſpeciei, videtur ꝙ ſubtilitas ſit dos, quæ perficiat oẽs ſenſationes. Quidquid autem teneatur non inconuenienter dr, dum tamen ſupponatur, ꝙ nulla operatio ſit, tam in anima, quam in corpore, quę non perficiatur in gloria, & pfectio illius includat, vel ſub aliqua dote aĩæ, vel corporis. Ad quartum dicendum, ꝙ natura dat corporibus velocioribus diuerſa organa in quantitate, & figura, quam animalibus tardis, eo ꝙ non dat eidem ſpeciei velocitatem, & tarditatem, ſed diuerſis ſpecieb⁹. Deus autem dabit gloriam eiſdem hominibus, qui fuerunt hic, & quoniam vniformitas figuræ in organis, & quantitate, pertinet ad vnitatem ſpeciei propter vnitatem formæ, quæ determinat ſibi hæc, non dabit Deus organa alterius figuræ, aut quantitatis, ſed dabit aliam diſpoſitionem, vel virtutem ad motum, quam hic fuerit, & hoc erit, quòd dabit dotem agilitatis, quæ hic non fuit.

An corpora glorioſa vtentur aliquando dote agilitatis, ita ꝙ per illam mouebuntur. Et quibus modis beati mouebuntur, cum motus oĩs ſit propter indigentiam, & in beatis poſt reſurrectionem aliqua imperfectio manebit, & quæ ſi illa. Et quomodo anima beata dicitur in Deo ſtabilita. Et quod locus datur beatis ſecundum gradum meritorum, pertinetq; ad præmium accidentale. Quæſt. CXXIIII.

QVAERETVR, an corpora glorioſa vtentur aliquando dote agilitatis, ita quòd mouebuntur per illam.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia vt dr. 3. Phyſi. motus eſt actus entis in potentia, vel entis imperfecti. & tamen in corporibus beatorum nulla erit imperfectio, ergo non mouebuntur, quia oĩs motus ſit pp indigentiã, quia oẽ quod mouetur pp adeptionem alicuius finis mouetur, & corpora tñ glorioſa non habebunt aliq̃ B indigentiam, quia vt ait Aug. ibi erit quidquid voles, & non erit quidquid noles, ergo non mouebunt. Itẽ dicit Ariſt. 1. de cęlo, ꝙ id quod participat diuinam bonitatem ſine motu, nobilius participat eam, q̃ id qđ participat eam cum motu, vel per motũ. corpus autẽ glorioſum participabit diuinam bonitatẽ, q̃ quęlibet alia corpora, & tñ manebunt quędã corpora ſine motu, quę tñ bonitatem diuinam participant, ſicut corpora cęleſtia. a fortiori ergo corpora beatorum manebunt ſine motu. Item dicit Aug. ꝙ aĩa ſtabilita in Deo ſtabiliet corpus ſuũ ꝓpr, ſed aĩa beata erit in Deo ſtabilita, ꝙ nullo mõ mouebitur ab eo. ergo corpus ita C ſtabilietur, ꝙ nullus motus erit in eo ab anima. Item quanto eſt corpus nobilius, tanto debetur ei nobilior locus, vnde corpus Chriſti, quod eſt nobiliſſimũ omnium corporum hẽt locum excellentiſſimum inter oĩa loca ad Heb. 7. excelſior cęlis factus, & dicit Glo. loco & dignitate. eadem rõne quodlibet corpus glorioſum habebit locũ ſibi conuenientẽ ſm meritũ ſuę dignitatis, ſed locus conueniens eſt vnum de pertinẽtibus ad gloriam, & tñ poſt reſurrectionem gloria ſanctorum non variatur in plus, neque in minus, qa tunc erit res determinate in termino, ergo vr ꝙ de loco determinato ſibi nunquã mouebitur corpus alicuius beati. Item oĩs motus fit in tpe, & tñ poſt iudiciũ non D erit tempus, quia Apoc. 10. iurauit angelus, ꝙ poſtea non erit tps. ergo non poterunt localiter moueri beati. Itẽ in habentibus mutationẽ ipſa mutatio eſt, quaſi quędam mors. Et rõ eſt, quia in oĩ motu deperdit aliquid, & quantum ad id quod perit non incõgrue res dr mori, ſed corpora beatorũ erunt libera ab oĩ morte, & paſſibilitate, ergo non mouebuntur. Dicendũ, ꝙ beati poſt reſurrectionem mouebuntur, dr. n. Sap. 3. iuſti tanq̃ ſcintillę in arundineto diſcurrent, & intelligunt de beatis, & Iſa. 40. dr, ſancti qui ſperant in dño mutabunt fortitudinẽ, current & non laborabunt, volabunt & non deficient, & tñ quidquid dicat de intellectu harum auctoritatũ, q̃ varie exponi pñt, patet ꝙ mouebuntur. Dicendum, ꝙ beati mouebunt poſt reſurrectionem. nã reſurrectio fiet in terra. ſ. in locis, vbi E collecti fuerint pulueres corporũ, & tñ mox vt ſurrexerint erũt beati, quia aĩa beata vnita corpori efficiet illud beatum, cum dotes ſint beatitudo corporis, & tñ dotes fluent ab aĩa ſm modum cõiorem ponendi dotes, locus tñ beatitudinis non eſt in terra, ſed in cęlo empyreo. ergo oportet ꝙ poſt reſurrectionẽ aſcendant beati in cęlum empyreum, & ita mouebuntur aliqñ beati. Etiam Chriſtus habuit corpus glorificatũ in reſurrectione, & tñ tunc mouebatur ad diuerſa loca, in quibus apparebat, & tandem aſcendit in cęlum per motum localem Marc. 16. & poſtea venturus eſt ad terras per motum localem ad iudicandũ, ſicut aſcẽdit. Act. 1. ergo motus eſt in beatis. Rurſus quoq; ipſe aſcendet in cęlos poſt iudicium. de cęteris igitur beatis ſimile iudicari pt. An tñ poſtquã aſcenderint beati in cęlum empyreum, aliquando moueantur incertũ eſt, & tñ hr per doctores pro veriſimile, ꝙ aliqñ moueantur actualiter, vt id quod hñt in potentia exercẽdo in actu diuinam ſapiam commendabilem reddãt. Secundo, vt viſus eorum reficiatur pulchritudine diuerſarum creaturarũ, in quibus Dei ſapia eminenter relucebit, & motus erit conueniens ad hoc, quia licet beati vbicunque ſteterint omnia creata intelligant, tñ non videbunt ea p̃ſentialiter, & ad oculũ, niſi approximent eis. verum eſt tñ ꝙ ad diſtincte videndũ nõ requiritur in corporibus glorioſis tanta appropinquatio quanta in nobis, quia ibi erunt oculi beatorum pſpicaciores, & tñ per iſtum motum localẽ nihil ꝓbibit de beatitudine eorũ, qui eſt in videndo Deũ, ꝙa quocunque beati iuerint hñt Deũ pñtẽ. Sicut dicit Greg. de angelis, ꝙ quocunque mittantur intra Deum currunt. non tñ eſt putanda ibi magna frequentatio motus, cum non ſit ibi indigentia pp q̃ nos ſemper mouemur. nã quandiu viuimus, ab indigentia nunquam liberamur. Ad primum dicendum, ꝙ verũ eſt, ꝙ motus eſt actus entis in potẽtia, vel entis imperfecti. quocunque ergo genere motus moueatur aliqua res hẽt neceſſe aliquem modum imperfectionis, & iõ concedendum eſt, ꝙ in beatis aliqua imperfectio manebit, q̃ nunq̃ auferetur, neque auferri poterit accipiendo large imperfectionem, vt dicit negationem magis q̃ priuationem. nã imperfectio quędam eſt rem eſſe ex nihilo, quia melius eſſet illam hr̃e eſſe, quod nõ cęperit poſt non eſſe, & ꝙ nõ fuerit ab alio, & tñ iſtud erit in oĩbus beatis. nam quilibet beatus eſt creatura, & ꝙſequenter eſt ex nihilo, & beatitudinem non habens ex ſe, ſed ab alio. hoc tñ nõ tolletur, neque poterit tolli, quia hoc eſſet mutari naturam, & effici Deos, & nõ ſolum manebunt tales imperfectiones, quas impoſſe ſit relinqui, ſed ẽt alię, quæ ſunt priuationes aliquarũ formarum, & per adeptionem formę tollit̃ imperfectio talis. Et tunc dicendum, ꝙ eſt pfectio duplex q̃dã eſt intrinſeca. i. forma inexiſtens rei. alia aũt eſt extrinſeca, vt locus, vel vbi: imperfectio oppoſita primæ pfectioni eſt parua, ſicut pfectio ſibi oppoſita eſt parua, iõ manet in beatis, neque vocant ſimpl̃r imꝑfecti, & ob hoc quatuor motus q̃ ſunt ad formã intrinſecã nõ manebunt in beatis. non. n. erit in eis gñari, corrũpi, alterari, augeri, diminui, quia p quẽlibet iſtorũ acqrit forma intrinſeca. i. q̃ in re eſt. motus aũt ad formã extrinſecã eſt motus localis, quia eſt ad locũ, vel vbi q̃ extrinſeca ſunt, vñ id quod mouet̃ motu locali eſt pfectum, quantum ad ea q̃ ſunt intra rem, vt dr. 8. Phyſic. quamuis hẽat imperfectionẽ reſpectu loci, quia dum eſt in vno loco eſt in potentia ad alium locũ, cum nõ poſſit eſſe actu in pluribus locis, quod eſt ſolius Dei: iſte aũt defectus nõ repugnat gloriæ, quę perficit hominem ſimpl̃r, quę eſt perfectio quantum ad intrinſeca, iõ beati non mouebuntur ad aliq̃ formam, niſi ad locum, quia moueri ad alias eſſet imperfectum.

Ad ſecundum dicendũ, ꝙ oĩs motus eſt pp indigẽtiã, & tñ ſicut dicebatur, ſ. de imperfectione, ita & de indigentia dicẽdũ, ꝙ q̃dã indigentię repugnant gloriæ, & aĩæ nõ. Dicimur. n. indigere, aliquo ſimpl̃r, & aliquo ſm quid. Illo. n. ſimpliciter quis indiget ſine quo non pot conſeruari in ſe, vel in ſua perfectione, ſicut in nobis ſunt quotidianę indigentię, vt ad cibum, & veſtẽ, & doctrinam, & ſic nõ erit motus in corporibus beatis propter aliquam indigentiam, quia ad oĩa ſufficiet eis ſua beatitudo, quæ eſt bonum conſummatum. Dr quis indigere ſecundum quid illa re ſine qua non poteſt aliquem finem intẽtum habere, aut non ita bene, aut non tali modo quali vult, licet ille finis non ſit

Duplex indigẽtia eſt in homine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

perficiens intrinsece ipsum desiderantem,& hoc modo motus erit in beatis propter indigentiam, desiderant enim ostendere in seipsis virtutem motiuam experimento ad laudem Dei, & hoc non possunt facere, nisi actualiter moueantur,ideo mouentur propter indigentiam.s.ostendendæ diuinę laudis tali modo, & tamen ista ostensio non est aliqua perfectio intrinseca beatorum,& sic non est inconueniens,si nō possint illam habere sine motu. Secus autem si esset perfectio intrinseca, quia omnes tales habentur a beatis sine motu eo ipso, ꝙ beati sunt, cum beatitudo,quæ est bonum completum vnitiue colligens in se perfectiones omnium generum,perficiat beatum quātum ad bonum omnium generum quo intrinsece perfici potest.

Ad tertium dicendum,ꝙ corpora glorioſa participabunt diuinam bonitatem excellentius, quam corpora cęlestia, & tñ mouebuntur corpora glorioſa, & non mouebuntur corpora cęlestia. argumentum aūt teneret si corpora beatorum non possent participare diuinam bonitatem sine motu, & corpora cęlestia possent participare sine motu, & ob hoc mouerētur corpora beatorum, nam tunc sequeretur, ꝙ cęlestia excellentius participarent diuinam bonitatem, q̄ corpora beatorum. Dicendum tamen,ꝙ corpora beatorum participant diuinam bonitatem,tam sine motu, quam cum motu, participant tamen eminentius perfectionem hanc sine motu,s.inquantum aīa per visionem Dei,quæ non est motus, neque cum motu,efficitur beata, & corpus consequenter beatificat accipiendo dotes,quæ fluunt ex redundantia aīę beatę in ipsum,& ista est proprie perfectio beatorum, participant ēt diuinam bonitatem in motu,non quidem intrinsece aliquid recipiēdo, sed perfectionem receptā ad Dei laudem ostendendo, & ista ostensio magis vocatur ostensio bonitatis,quam participatio, cum participatio pręcesserit,neque possit ostendi,nisi qđ præexistit, potest tñ large vocari participatio inquantū ēt posse ondere perfectionem, quæ ineſt ex quodā Dei mouere venit. Tam ergo corpora beatorum,q̄ corpore cęlestia participabunt diuinam bonitatem sine motu post diē iudicii, & eminentius valde participabunt corpora beatorum, q̄ cęlestia, & corporibus beatorū est conueniens illam bonitatem participatā ondere per motum quēdam. corpora aūt cęlestia nō possent ꝑ motum ostendere aliam bonitatem, nisi illam quā habent.s.mouere corpora inferiora ꝑ motū suum ad generationē, & corruptionē, q̄ non competit statui illi,ideo corpora cęlestia tunc non mouebuntur,corpora autem beatorum mouebuntur.

Ad quartum dicendum, ꝙ anima beata erit stabilita in Deo,ita ꝙ ab eo recedere non poterit,non.n.recederet ab eo alienando se ab eo,sicut hic contingit,qñ peccamus, neque ēt recederet desinendo contemplari actualiter ipsum, quia illa contemplatio, vel visio est substantia beatitudinis; ita & corpus erit stabilitum ab aīa.s.quia nunquam resistet ei, sicut nunc inclinationes carnis resistunt spiritui ad Rom.7. & ad Gal.5. Neque ēt retardabit aīam ab actione ꝓp conditionē corruptibilitatis.Sap.9.corpus quod corrumpitur aggrauat aīam, quia tunc conditio ista corruptibilitatis erit sublata. Etiam erit stabilitum in aīa, quia firmiter manebit participans bonum, quod ab aīa fluit ex qua recipit dotes. Quod autem moueatur ſm locum,nō tollit stabilitionem factam ab aīa, cum aīa non moueat tunc corpus ad participandum aliquam ꝑfectionem intrinsecam, sed aliquid accidentale extrinsecū, ideo non repugnat talis motus stabilitati, quam habet corpus ex anima.

Ad quintum dicendum, ꝙ locus datur beatis ſm gradum meritorum, & pertinet ad premium accidẽtale,& verum est,ꝙ gloria beatorum post resurrectionem non augetur, neque minuitur quantum ad aliquid intrinsecum, locus aūt non est aliquid de intrinsecis perfectionibus,ideo ēt si moueantur ſm locum corpora beatorum non erit inconueniens. Sed obiicietur,ꝙ locus pertinet ad premium accidentale,& tamen etiam illud non variatur post resurrectionem.

Dicendum,ꝙ tam premium essentiale,quam accidentale dicunt bonum intrinsecum, & ideo in beatis nihil istorum variatur, locus tamen etiam ad premiū accidentale non pertinet inquantum actualiter continet beatum,quia tūc oporteret, ꝙ influeret aliquid in corpus glorioſum, quod reciperet corpus ab illo, sed falsum est, cum potius corpus glorioſum influat in locum dando illi lumen quoddam,quia manifestū est,ꝙ cuiuslibet beati corpus erit lucidius,& perfecto corpore cęli empyrei, quia maiorem perfectionem Deus dabit corporibus beatorum, quam cęteris corporibus, sed pertinet locus ad premium accidentale, inquantum datus est pro meritis, & est signum maioris gloriæ, & honoris: non tamen confert realiter influendo locus aliquid de gloria,aut honore. Quod ergo maneat interdum corpus glorioſum extra locum suum, non minuit aliquid de eius bono accidentali intrinseco,nam etiam quando extra locum illum est manet sibi de loco illo gaudium. s. ꝙ locum illum ex meritis habuerit,& illud gaudium est premium accidentale,sed illud non augetur, neque minuitur, aut variatur,siue maneat corpus beati in loco suo,siue extra, ergo non variatur aliquid de bono eius variato loco.

Sed adhuc obiicietur,ꝙ loca determinabūtur beatis secundum maiorem appropinquationem, aut minorem ad Christum, qui autē fuerit ꝓpinquus Christo nollet fieri remotior,cum videre Christi humanitatem sit quędam pars beatitudinis corporis,qui autē fuerit remotior nollet fieri propinquior,cum nō meruit locum propinquiorem per actus suos, & tamen ibi nemo accipere cupiet pluſquam meruit, & ita nemo mouebitur.

Dicunt quidam, ꝙ etiam hoc dato non erunt immobiles beati,nam etiam Christus mouebitur secundum locum, & ita cęteri mouebuntur aliquando, & ita volunt quidam intelligere illud Apoc.14.sequunt agnum quocunque ierit.

Sed dicendum,ꝙ quidquid sit de motu, aut stabilitate Christi in vita ęterna,quod incertum est, tamen illud dictum non intelligitur de tali motu, nā ibi dr de solis virginibus, ꝙ sequuntur agnum quocunque ierit,& tamen in beatitudine cuilibet beato licet mutare locum,maxime si Christus mutaret, vt sequerētur eum tenentes semper eandem proportionē situs ad ipsum. Quod tamen dicamus,ꝙ beati non mouētur ab illo situ quem habent in respectu ad Christum esset dicere, ꝙ aut nunquam moueretur quisquā eorum,aut mouerentur omnes beati simul moto Christo,vt tenerent eandem proportionem situs, sed hoc non est satis verisimile, cum cuilibet beato per se dēt motus,& ꝙ aliquando moueatur vnus,quando forte nemo alius mouetur.

Sed dicendum,ꝙ non est inconueniens eum q̄ magis adhęret Christo interdum velle elongari ab eo, quia locus non ꝓfert ad beatitudinē essentialem, aut accidentalē intrinsece,sed extrinsece. Sic.n.qui ꝓpinquior est loco magis intelligeret, aut apertius,faceret quidē locus directe,& per se ad beatitudinem, & tūc variatio loci necessario faceret ad variationem beatitudinis quantum ad aliquem gradum, & tamen non facit ad hoc,quia visio Dei est substātia beatitudinis, & cum

& cum Deus nō sit loco circūscriptus, nō magis vī manētibus in vno loco, q̄ in alio, sed excessus visionis est,ſm ꝙ ipse magis, aut minus se ostendere voluerit ad qđ locus non confert,& cōsequenter loci mutatio nihil impedit, ēt ad visionē corporis Chri,videbūt.n. ita distincte Christum, qui lōge, sicut qui prope sunt, quia perfecta nimis erit visiua potentia,vnde locus nō facit alio modo ad beatitudinem, nisi quia inquantū locus in se nobilior est præstat maius gaudium tenenti illud,scilicet quòd meritis suis ad illum peruenit,& quòd ab aliis talis meriti reputetur, & tamen manente beato extra locum suum semper manet ei gaudiū illud de meritis illis quibus dignus fuit illo loco, ideo variare locum, & effici distantiorem a Christo nil mutat de statu, vel gradu glorię beatorum.

Ad sextum dicendum, quòd motus corporū beatorum commensurabitur tempore, vt ostendetur sequenti q.& tamen tempus illud non erit causatum per motum cœli.

Ad septimum dicendum, quòd mutatio est quædam mors, quando motus sit secundum aliquid intrinsecum, quia tunc omnis motus sit cum quadam passione, quę magis facta abiicit de substantia, sicut totam substantiam abiicere est mors simpliciter, ita abiicere aliquid de substantia est,quasi pars mortis. in beatis autem non erit mutatio secundum aliquid intrinsecum,sed solum secundum locum, in qua mutatione nihil intrinsecum acquiritur, aut deperditur, ideo non est inconueniens fieri motum localem in beatis, sed est inconueniens esse in eis aliquam aliam speciem motus.

An motus corporum beatorum tempore, vel instanti mensuretur. Et quare non instanti, ideoque explicatur illa propositio Aristotelis, quod proportio velocitatis motus sit secundum proportionem resistentiæ vnius medij ad alterum medium. Et quomodo tota resistentia in motu naturali grauium,& leuium est ex parte medij. Et propterea nulla tarditas potest accipi in motu, in quo nulla est resistentia, & quæ sit in motu progressiuo. Si motus fieret per vacuum esset in instanti. Quæst. CXXV.

QVAERETVR de mensura motus corporū beatorum, scilicet an tempore,vel instanti mensuretur.

Aliqui dicunt, quòd moueantur in instanti, quia vt dicit Augu.vbicunque voluerit spiritus ibi erit, & corpus, sed motus voluntatis secundum quem anima vult est in instanti, ergo mouebuntur in instanti. Item nihil poterit resistere corpori glorioso in motu locali, ergo mouebitur in instanti. aſicedens patet,quia per subtilitatem penetrabit omnia obstantia,quando voluerit.consequentia patet,quia proportio motuum in tarditate, & velocitate fit secundum proportionem resistentię medii, sed beatis nullum medium resistet. Patet hoc, quia Ari.4.Physicorum, dicit, quòd si motus fieret per vacuum oporteret aliquid moueri in instanti, quia vacuum non resistit aliquo modo mobili, resistit autem plenum,& sic nulla proportio erit motus, qui fit in vacuo ad motum, qui fit in pleno in velocitate, cum proportio motuū in velocitate sit secundum proportionem resistentię, quę est in medio. omnium autem duorum motuū, qui fiunt in tempore, oportet proportionales velocitates esse, quia omne tempus omni tempori proportionale est, sed vt dictum est, nullum spacium potest resistere corpori glorioso, quia potest esse in eodem loco cum quocunque corpore, ac si vbique esset vacuitas. ergo motus corporis glorioſi erit in instanti. Item omne, quod mouetur ęqualiter cito ad propinquum, & distans,mouetur in instanti, talis autem est motus corporis glorioſi, quia ad quamcunque distātiam mouetur imperceptibiliter, vnde dicit Augusti. ī quæstionibus de resurrectione, ꝙ corpus glorioſum vtraque interualla pari celeritate pertingit, vt radius solis,ergo corpus glorioſum mouetur in instanti. Itē quod mouetur, aut mouetur in tempore, aut in instanti, sed corpora glorioſa non poterunt moueri in tempore, quia post resurrectionem tempus non erit cum cessauerit motus cœli.ergo mouebuntur in instanti.

Dicendum,quòd corporis glorioſi motus necessario erit in tempore, quia in motu locali sunt tria, scilicet spacium,motus, & tempus, & motus mensuratur vtroque, scilicet tam spacio, quam tempore, & ideo omnia tria consimiliter diuiduntur, vt probat,& demonstrat Aristo.8.Physicorum, & tamen spaciū, quod transit corpus glorioſum per suum motum est diuisibile, ergo motus ille erit diuisibilis, & tempus erit diuisibile in quo motus fit,instans autem non potest diuidi, ergo non fit motus in instanti a corpore glorioso.

Aliqui tamen volunt dicere, quòd corpora glorioſa mouebuntur in instanti. Et dicunt, quòd causa est,quia mouentur de vno loco ad alterum non transeundo per medium,sicut voluntas transit de vno loco ad altetum non transeundo per medium, & ita poterit esse motus corporis glorioſi in instanti,sicut motus voluntatis.

Sed hoc non stat. Primo,quia non obligari legibus locorum,& motus pertinet ad spiritum: corpus autē glorioſum, nunquam pertingit ad nobilitatem naturę spiritualis: nam licet efficiatur glorioſum: semper tamen manet corpus, & nunquam efficitur spiritus. Secundum,quia falsum supponitur, scilicet quòd voluntas moueatur in instanti: nam voluntas non mouetur vere de loco ad locum. si enim moueretur de loco ad locum oportebat,quòd fuisset ipsa realiter,& essentialiter, ideſt quantum ad substantiam suam, & non quantum ad cogitationem solam in vno loco,& deinde efficeretur in alio essentialiter, & tamen in neutro est vere quantum ad se,ideo non potest transferri de vno ad alterum, sed hoc non est moueri: corpus autem glorioſum vere mouetur, ideſt transfertur, quia cum realiter esset in terra, & non in cęlo ante iudicium,transfertur,vt sit in cœlo empyreo, & nō in terra, ideo vere motus est, & sic non est simile de motu voluntatis.

Alii ergo dicunt, quòd corpus glorioſum habet de proprietate naturę suę, secundum quam corpus est, quòd in motu transeat per medium, & consequēter, quòd moueatur in tempore,& tamen de virtute glorię, secundum quam habet quodammodo quandam infinitatem supra virtutem naturę habet, quòd possit moueri non per transeundo medium,& consequēter moueri in instanti.

Sed hoc non stat, quia implicat contradictionem. Quod patet:sit enim aliquod corpus, quod mouetur de.a.in.b.& corpus,quòd mouetur sit.c.cōstat enim, quòd quando est totum.c.in.a.nondum mouetur, quando etiam est totum in.b.non mouetur, sed motum est iam, ergo si aliquando mouetur necesse est,ꝙ non sit totum in.a.neque totum in.b.sed quādo mouetur, vel nusquam est, vel est partim in.a.& partim in.b.vel est totaliter in aliquo loco medio inter a.& b. quisit.e.aut est partim in.a.& partim in.e.aut partim in.b.& partim in.e.aut partim in.a.& partim in.c. & partim in.b. aut partim in.a.& partim in.b.& ꝙ nō sit in aliquo medio inter.a.&.b.Istud vltimū non stat, qa cū.a.sit locus distans.a.b.sequerē,ꝙ pars, quę esset in a.

in a, non esset continuata parti, quæ est in b. cum sit locus medius interiacens in quo nihil est de c. mobili, ergo necesse est, quòd sit c. quando perueniat de a. in b. in omnibus mediis inter a. & b. nisi dicat, quòd peruenit de a in b & nunquam mouetur, qđ implicat contradictionem, quia ipsa successio locorum est motus localis, & eadem ratio est de qualibet mutatione, quę habet terminos duos oppositos quorum vterque est aliquid positiue: secus autem est de mutationibus illis, quę habēt terminum aliquem positiuū, & alterum priuatiuum pure, quia in his non est necesse moueri per medium, eo ꝙ inter priuationem, vel negationem, & positionem non est determinata distantia aliqua: vnde illud, quod est in negatione potest esse propinquius, vel remotius ab infirmatione, aut econtrario secundum aliquid, quod causat alterū eorum, vel disponit, & sic dum id, quod mouet manet totū sub negatione mouetur ad affirmationem, vel e contrario, & non est aliquando in medio inter affirmationem, & negationem, & tm̄ in eis præcedit mutari ad mutatum esse, vt ostenditur 6 Physicorum motus tm̄ localis est inter duos terminos positiuos habentes determinatam distantiam, iō impossibile est, ꝙ dum mouetur corpus sit totaliter sub altero terminorum, sed transit per medium. Et si arguatur de Angelis, qui transeunt de loco ad locum, & tamē non transeunt per totum medium.

Dicendum, ꝙ Angelus ęquiuoce dicitur esse in loco: nam proprie solum corpus est in loco, ideo non reperietur transitus per medium in Angelo, qui cōpetit eis, qui sunt proprie in loco. Alij ergo dicunt, ꝙ corpus glorioſum transit per oīa media, & tm̄ in instanti mouetur de loco ad locum. Sed non pōt stare, quia tunc in eodem instanti mouetur de loco ad locum: esset quę in diuersis locis, quod est simul esse in diuersis locis, quod non est possibile, quia non pōt simul esse, nisi in vno loco: & ita in illo instanti, vel est totum in termino a quo, & ita nondum mouetur, aut totum in termino ad quem, & sic iam desiit moueri, sed necesse est, ꝙ si mouetur sit partim in termino a quo, & partim in termino ad quem, vt ostenditur 6. Phy. moueri autem, & motum esse non sunt simul, quia tunc moueri non diceret successionem, si tamē moueri esset in instanti, necesse esset, ꝙ moueri, & motum esse esset simul, ergo non potest fieri motus corporis glorioſi in instanti.

Sed dicunt isti, ꝙ fit motus per totum medium in illo instanti, & illud instans licet sit idem secundū rē differt tm̄ secundum rationem, sicut punctus ad quē terminantur diuersę lineę est idem re, & tm̄ secundum rationem differt, quia ad aliā, & aliam lineam est alius, & alius: cum in extremitate cuiuslibet lineę ponatur punctus, & quot sunt lineę tot sunt puncta. Sed dicendum, ꝙ non stat, quia sicut tempus mensurat id quod realiter est in tempore, ita instās mensurat id, quod realiter est in instanti, vnde considerare instans diuersimode non mutat rem, & ista consideratio nō pōt facere, ꝙ idem instans secundum rem possit mēsurare illa, quę non sunt simul tempore in essendo, sicut neque cōsideratio diuersa puncti poterit facere, ꝙ sub vno puncto loci contineantur ea, quę sunt distātia situ, & tm̄ cum mobile nō possit simul esse in duobus locis, necesse est, ꝙ detur aliqua vna mentura in qua non possit esse in vno loco, & in altero, sed oportet esse tm̄ in altero: non est tm̄ aliqua mensura minor, quam instans, ergo in eodem instanti non pōt esse aliquod mobile in termino, & in medio, sed necesse est alterum, & alterum instans esse in quo sit mobile in diuersis locis. Dicendum ergo secundum, ꝙ communius dr̄, & est verum, ꝙ corpus glorioſum mouet per totum medium in tempore, & tm̄ imperceptibiliter propter breuitatem tēporis in quo mouet. Etiā dicendum, ꝙ vnum corpus glorioſum pōt in minori tempore pertransire idem spacium, q̄ alterum secundum, ꝙ vnum est agilius alio: nā dotes augentur secūdum gradū meritorum in beatis, & tm̄ quantūcunq; paruū tempus sit, in quo mouetur corpus glorioſum, illud est diuisibile in infinitū, quia continuū est, & ita cuilibet parti motus cōpetit pars temporis, est tm̄ breuissimum, quia est valde velox motus. Ad primū dicendum, ꝙ vbicūque voluerit spiritus ibi erit corpus, ꝙ tm̄ non sequitur, ꝙ in instanti mouebuntur, sed ad quemcunque locum voluerint, & tm̄ ad illum mouebuntur in tempore. Sed obiicietur, ꝙ non solū ad eūdem locum ad quē voluerit beatus, sed statim, vt voluerit ibi erit. Sic dicit Augu. ꝙ vbicunque erit voluntas ibi erit statim corpus. Dicendum, ꝙ non erit statim, ideſt in eodem instanti, sed oportet tempus intercidere inter volitionem, & executionem, quia tamen illud tempus valde paruum, & imperceptibile erit, dr̄ statim fieri, quod post paruum illud tempus fiet: nam quando parum deest nihil deesse videtur 2. Physicorū, & ita dicimus statim facio, quod post paruum tēpus fiet, & quoniam voluntas non erit inordinata in beatis, nunquam volet corpus suum esse in aliquo loco in instanti in quo ibi esse non posset, consequenter in quocunque instanti voluntas voluerit corpus suum esse in aliquo loco in illo erit, referendo hoc non quidem ad instans in quo voluntas hoc vult, sed ad instās pro quo vult illud impleri. Et ita vera est propositio Augu. & nunquam volet aliquis beatus, ꝙ in ipso instāti in quo habet volitionem sit in aliquo loco in quo non est, quia illud non est possibile, sed volet illud esse in alio instanti parū distanti ab eo in quo vult, & tunc in illo esse poterit ibi vbi vult.

Ad secundum dicendum, ꝙ circa illam propositionem Aristo. ꝙ proportio velocitatis motus sit secundum proportionem resistentię vnius medii ad alterū medium, vt dicit commentator ibidem, quidam dicūt falsam esse propositionem hanc asserentes, quòd non oportet esse proportionem totius motus ad totū secundū proportionem vnius medii resistentis ad aliud medium resistens, sed ꝙ secundum proportionem resistentię mediorum per quæ transitur attendatur, proportio retardationum, quæ accidit in motibus ex resistentia medii, quilibet enim motus (vt ipsi dicunt) habet determinatum tempus velocitatis, & tarditatis ex victoria mouentis super mobile etiam si nihil resistat medium, sicut apparet in motu corporū cœlestiū in quibus nihil inuenitur, quod resistat motui ipsorū, & tamen non mouentur in instanti, sed in tempore determinato secundum proportionem potentię mouentis ad corpus mobile, & ita dicunt, ꝙ si moueatur, aut ponatur moueri aliquid in vacuo, non oportet, ꝙ moueatur in instanti, sed ꝙ nihil de retardatione addetur motui de tempore supra illud tempus, quod debebatur motui ex proportione mouentis ad mobile, quia motus iste in nullo retardatur. Dicit tm̄ Cōmentator ibidem, ꝙ responsio, & conceptio ista procedit ex falsa imaginatione qua quis imaginat, ꝙ tarditas, quæ causatur ex resistentia medii sit aliqua pars motus addita motui naturali, qui habet q̄litatem secundum proportionem mouentis ad mobile, sicut vna linea additur lineę, ratione cuius accidit, ꝙ in lineis non maneat ꝓportio eadem totius ad totam lineam, quę erat linearum additarum ad inuicem, & ita volunt, ꝙ non sit eadem proportio totius motus ad totum motum sensibilem, quæ est proportio retardationum contingentium ex resistentia medii, & tm̄ hęc imaginatio falsa est, quia quælibet pars motus habet

bet tātum de velocitate, q̄tum totus motus in motu vniformi, non tamen habet quælibet pars lineę tantum de quantitate di mensiua quantum tota linea, vñ tarditas, vel velocitas addita motui redundat in quālibet partem eius, quod de lineis non conuenit, & sic tarditas motui addita non facit aliam partem motus, quod in lineis accidebat, quia additum est pars totius lineę. Vt autē videatur quō sit vera ꝓpositio Aristo. secundum, ꝙ Commentator exponit ibidem. dicēdū ꝙ oīs resistentia est accipienda ꝓ eadē resistentia, s. resistentia motalis ad virtutem mouentem, & resistētia medii per quod est motus, & resistentia quęcunque alia, ita ꝙ accipiatur quantitas tarditatis motus totius secundum ꝓportionem virtutis mouentis ad mobile resistens, quod mouetur, siue ex seipso resistat, siue ex aliquo alio extrinseco ei, necesse est enim, ꝙ semp mobile resistat motori: cum mouēs, & motum agēs, & patiens inquantū huiusmodi sint ꝟria, & inter ꝟria semper sit resistentia. Sciendum tm̄, ꝙ mobile interdum resistit motori ex se ipso, & hoc, quia habet vertutem inclinantem ad ꝟrium, sicut est in omnibus motis violentis, Vel quia habet locū ꝟrium loco illi quem intendit mouens, & talis est resistentia corporū cęlestium ad suos motores, nam quęlibet pars cęli habet situm alium, q̄ illum quem intendit motor, iō est resistentia quędam ex parte cęli ad motores suos, ita vt non moueant in instanti. Quandoque autem mobile resistit mouenti non ex seipso, sed ex alio, sicut est in motu naturali grauium, & leuium, i. quando mouentur illa secundum inclinationem naturę suę, nam ēt ille motus est successiuus, & ita est resistētia, non tm̄ est resistentia ex parte ipsorum, quia neque est ex parte materię, neque ex parte formę, vt si moueatur graue deorsum, & leue sursum, sed necesse est solum ex parte medii inueniri istam resistentiam. Patet, ꝙ non sit ex parte formę, nam potius per ipsam formam inclinantur ad talem motum. Est enim forma impressio generantis, qui est ꝓ se motor grauium, & leuium. Etiam non est resistentia ex parte materię, quia materia secundū se non resistit alicui. Neque ēt ex parte virtutis alicuius inclinantis ad ꝟrium motū, cum potius grauitas, & leuias ad illos motus inclinēt. Neque etiam est resistentia ex parte ꝟrii loci in quo res est, quia locus non debetur materię, nisi secundū, ꝙ existens sub dimensionibus determinatis perficit, forma sua naturali, non ergo potest esse resistentia, nisi ex parte medii, quę est connaturalis motui. Qñque aūt est resistentia respectu vtriusque, sicut apparet in motu progressiuo animalium, nam ibi est resistentia ex parte mobilis cum mobile est graue, & secundum motum elementi prędominantis moueri debet ad centrum, s. deorsum, & tm̄ progrediēdo mouetur fm aliam positionem. Etiam est resistentia ex parte medii per qđ mouentur. nam cum sit medium corporibus plenum, & ad motum necesse est illa cedere, & cedunt per hoc, ꝙ diuiduntur, & quia diuidi nolunt, vt se conseruent necesse est, vt resistant, & ita omnis motus, qui fit per medium plenum corpore extraneo, accipit quandam tarditatem ex resistentia medii, qñ aūt in motu non est resistentia, nisi ex parte moralis, sicut accidit in motu corporum cęlestium, tunc tempus motus mensuratur secundum proportionem motoris ad mobile, vt sit vnus talis motus velocior vel tardior alio, & in talibus non habet locum ratio philosophi, quia ibi non fit motus per mediū repletum extraneo corpore, cum sit motus circa centrum, & tm̄ remoto impedimento medii adhuc manet motus habēs successionem in tpe. in mōtibus aūt illis in quibus est resistentia solū ex parte medii accipitur mensura temporis, iuxta proportionē resistētię, quę est ex parte medii, vnde si in talibus subtrahatur medium, non manebit impedimentum aliquod, & ita non fiet motus in tempore, sed in instanti, & ita est si fiat motus per vacuum, nam vacuum non potest resistere cum non sit ibi aliquod corpus, quod impediat ne diuidatur, quod ergo mouetur per vacuum. aut mouetur in instāti, aut in tēpore ęquali, nō qdem in tempore, quia tunc resistentia ex parte pleni non faceret aliquam tarditatē, quod falsum erit, ergo ꝓ tēpus inęquale, & tunc tempus illud in quo mouetur idem corpus per plenum habebit se in aliqua ꝓportione ad tempus in quo mouetur per vacuum, & tūc ꝓssibile est imaginari aliquod corpus subtilius, quod se habeat in tali proportione subtilitatis ad corpus implens medium per quod fit motus in qua se habet tempus quo fit motus per vacuum ad tempus quo fit motus per plenum: repleatur aūt illo corpore subtili aliquod spaciū ęquale spacio vacuo, tunc necesse est, ꝙ in tam paruo tempore moueatur idem corpus per illud spacium plenum, sicut prius mouebatur per vacuum, quia quantum additur ad subtilitatē medii, tantum subtrahitur de quantitate temporis, & quanto magis est subtile minus resistit, & tamē falsum est hoc, quia in vacuo nulla est resistentia medii, in pleno aūt quantumcunque sit corpus, implens subtile est aliqua resistentia, iō non fiet tam velox motus eiusdē corporis per illud plenum, sicut per vacuum. Etiam erit aliud inconueniens, nam dato, ꝙ fiat motus ęquę velox per illud plenū subtile, sicut per vacuum, possumus considerare idem medium repleri adhuc alio corpore magis subtili, & tunc necessario est adhuc velociorem motum esse, & consequenter in minori tempore, q̄ prius, cum minus resistat istud corpus subtilius, & tm̄ per plenum, quod prius ponebatur fiebat motus ęquę velox, sicut per vacuum: ergo per istud plenum, quod habet corpus subtilius fiet motus velocior, quam per vacuum, quod est absurdum, s. ꝙ sit motus velocior corporis eiusdem per mediū in quo est aliqua resistentia, quam per medium in quo non est resistentia, & tamen vacui ad plenum nulla est ꝓportio in resistentia, quia quodlibet plenum resistit in aliquo, vacuum autem nullo modo resistit, ideo in casu in quo non est resistentia, nisi ex parte medii si fiat motus per vacuum fiet in instanti, nam in quantumcunque paruo tempore ponas motum illum fieri, cum tēporis ad tempus sit aliqua proportio, oportebit, ꝙ sit proportio tarditatis ad tarditatem, & tamē nulla tarditas potest accipi in motu in quo nulla est resistentia, ergo fiet in instanti. aliàs sequentur inconuenientia suprapositа. Quando vero in motu est resistentia ex parte mobilis simul & medii, accipienda est quantitas temporis secundum proportionem potentię mouentis ad resistentiam mobilis, & medii simul, vnde dato, quòd illud medium subtrahatur, vel non impediat, non sequitur, quòd motus fiet in instāti, sed quod tempus motus mensuretur solum secundum proportionem ad resistentiam ꝓmobilis, & non erit inconueniens, quòd illud mobile moueatur tunc in tempore per vacuum. Et etiam nō est inconueniēs, quòd aliquando motus per plenum sit, ita velox, & interdum velocior, quam motus per vacuum. Detur enim in motu per vacuum, quòd moueatur corpus, quòd prestat resistentiam mouenti, & detur, ꝙ per plenum moueatur corpus, quod non præstat resistentiam, sed inclinatur ad eundem motum, poterit esse tanta resistentia ex parte medii pleni quanta est ex parte mobilis, quod mouetur per vacuum, & interdum maior, & ita poterit velocius moueri corpus illud per plenum, quam aliàs per vacuum.

De corporibus autem beatorum dicendum, quòd non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non mouebuntur in instanti, sed tempore, quia licet medium nõ resistat corpori glorioso inquantum potest esse simul cum quocunque alio corpore in eodẽ loco: nihilominus motus eorum non erit in instanti, quia ipsum corpus mobile resistet virtuti animę mouentis, ex hoc ipso, ꝙ habet determinatum situm, sicut dictum est de corporibus cęlestibus, ergo quantumcunque agilia sint, mouebuntur tempore.

Ad tertiũ dicendum, ꝙ motus corporis gloriosi fiet ab anima glorificata, & licet virtus animę glorificatę excedat inextimabiliter virtutem animę non glorificatę: non tamẽ excedit in infinitum, quia vtraque virtus est finita, & ideo non poterit motus fieri in instanti ab anima gloriosa, & tamen etiam si anima glorificata esset simpliciter infinitę virtutis, non moueret in instanti, nisi omnis resistentia admouens separaretur: non potest autem tolli omnis resistẽtia: potest autem resistentia, qua scilicet mobile resistit mouenti per contrarietatem, quam habet ad motũ talem ratione inclinationis ad contrarium motum separari totaliter a mouente infinitę virtutis; resistentia tamen, q̃ facit mobile ex contrarietate, q̃ habet ad locum quem intendit motor per motum non potest totaliter separari, nisi auferatur totaliter ab esse in tali loco, vel situ, sicut enim album resistit nigro ratione albedinis, & tantomagis quanto albedo magis distat a nigredine, ita corpus resistit mouenti ad aliquem locum per hoc, quòd habet locum oppositum, & tãto est maior resistentia quanto est distantia maior: nõ potest autem remoueri a corpore, quòd sit in loco, vel situ aliquo, nisi auferatur ei sua corporeitas per quam debetur ei locus, ergo quandiu fuerit in natura corporeitatis cum semper erit in loco: semper mouebitur in tempore, & nunquam in instanti quantumcunque sit virtus mouens, sed corpus glorioſum nũquam deponet corporeitatem, quia neque desinet esse, neque transibit in spiritũ, ergo nunq̃ poterit moueri in instanti etiam si motor suus esset maioris virtutis, quam anima glorificata.

Ad quartum dicendum, quòd aut beatus in motu exercet totaliter vires suas agens velocius, quam potest, aut interdum non. Si secundo modo poterit esse, quòd ęquali celeritate, idest in tempore ęquali moueatur ad locum parum distantem, & tamen non cõcluditur inde, quòd possit, vel ꝙ fiat motus in instãti. Si primo modo dicendum, quòd non est verum, ꝙ in tam pauca mora moueretur ad vnum locum, sicut ad alium, sed tardius ad maiorem distantiam, & hoc verum est. Quod autem dicit Augusti. ꝙ pari celeritate pertingit. Dicendum, quòd debet intelligi quantũ ad id, quod nos percipimus, aut percipere possumus: tam velox est enim corporis beati motus, ꝙ imperceptibiliter ad quemlibet locum venire potest, & a fortiori licet motus quilibet fiat in tempore: erit imperceptibilis excessus vnius motus ad alium, & tamẽ vere erit aliquis excessus, & ille est diuisibilis in infinitum cum sit pars continui, vnde sicut se habet proportio distantię ad quam mouetur, ita se habet proportio temporis in motu, & tamen sensu non percipitur talis differentia excessus in tempore.

Ad quintum dicendum, quòd post resurrectionẽ non erit tempus eo ordine quo nunc, sed tamen tempus erit, est enim tempus numerus motus, idest mensura secundum prius, & posterius, ergo quandocunque fuerit motus cum in eo sit prius, & posterius: necesse erit ibi tempus, quod est mẽsura illius, sed nunc tempus est mensura motus, non quidem cuiuslibet, sed primi, & mẽsurando illum, qui est primus, & simplex, & ip durans, qui non interpellatur, mensurantur omnes alii motus, & ita vnum tempus est quantum ad omnia temporalia. Post iudicium vero cessabit motus omnium cęlorum, ideo non fundabitur tempus in motu primi mobilis, sed quia erunt aliqui motus particulares, erit tempus, & fundabitur in motibus particularibus: erit enim numerus prioris, & posterioris, quod inuenitur in quolibet motu. erit ergo motus in tempore, & non in instanti.

Quid sit agilitas, & qualiter se habeat ad beatorum corpus, & qualis sit motus quem dos agilitatis facit. cum sit in omni animali duplex motus. id circo Discrimina sunt tria quibus motus omnium animalium differunt. Et quis sit motus organicus, & quis non organicus: motusque organici duplex est impedimentum. Et quomodo grauitas, quæ est qualitas elementalis in beatis manebit, non tamen grauatio, vel pondus,

Quæst. CXXVI.

QVAERETVR circa agilitatem quid sit, & qualiter se habeat ad corpus beatorũ, & quia agilitas est dos ad motum, est considerandum de motu illo quem facit qualis sit.

Pro quo sciendum, ꝙ in homine, & in quolibet animali est duplex motus, vnus per naturã elementi prędominantis, alius cuius principium est anima, & est motus progressiuus. Primus in quolibet animali est motus elementi terræ, & aquæ quæ secundum qualitatem motiuam dominantur, ideo secundum hoc determinatum est corpus animalis ad motum ad cẽtũ, sicut simplicia corpora, idest terra, & aqua. alius autẽ non est ab aliquo elemento, sed ab anima, & quoniã in omni animali quantumcunque sit imperfecti gradus, est apprehensio aliqua, fit motus per apprehẽsionem boni ad consecutionem, & quoniam contingit bonum apprehensum non semper esse in eodem loco est motus iste progressiuus nõ vnus, & simplex, sed ad omnem differentiam positionis. Differunt autem isti motus in tribus. Primo ex principijs primus enim est ex conditione elementi, & ideo licet sit in corpore animato non est ex conditione eius inquãtum est animatum, sed inquantum est terrestrę. Quod patet, quia post mortem nõ manet corpus animatum, & tamen manet idem motus, ergo aĩa non erat principiũ immo aĩa repugnabat huic motui. Quod patet, quia motus ille fit ſm grauitatem, & tamen cadauera sunt grauiora quã corpora animata, & ita velocius descendunt, sed motus secundus est ab anima, ideo mortuo animali non manet ille motus, sed solum primus. Secunda differentia est, quia primus motus semper est ad vnum terminum, secundus autem non. Ratio est, quia primus sequitur naturam rei inquantum est corpus elementale, & inclinatio corporis inquantũ huiusmodi est semper vna secundum grauitatem, vel leuitatem, ideo semper tendit ad vnum terminum, motus autem secundus sequitur formã animalis quę mouetur secundum apprehensionem, ideo secundum, ꝙ apprehendens potest varie iudicare de bono, & malo, ita ad diuersa est motus ille, & hoc ostendit Arist. 8. Phy. dicens, ꝙ graue non mouetur aliter, sed vno modo mouetur, & naturaliter, quasi dicat, animal nõ mouetur vno modo. Tertia differentia est, quia in motu primo res non cessat a motu per aliquid intrinsecũ, licet habeat aliquid intrinsecũ per quod incipiat moueri, in motu autem secundo mobile sistit, & cessat per aliquid intrinsecum. Primum patet, quia si moueatur graue, vt lapis nunquam cessabit moueri quousque aliquid ei obuiet, quod detineat, & illud est extrinsecum. Secundum etiam patet, quia bruta, licet non moueantur libere, tamen habent intrinsece aliquod principium, per quod sistunt in motu etiam nemine exterius impediente. Ratio differentiæ est, quia

motus

motus leuium, & grauium est ad terminandum locũ, vel situm, & quousque illuc perueniant non sistunt, eo ꝙ nondum est terminus a natura intentus, si autẽ ad loca illa nullum corpus occurreret, quod impediret motum, & etiam vltra locum illum nihil esset impediens, adhuc sisterent per se in locis illis, sicut lapis in centro, & ignis euolãs a nobis sisteret in sphęra sua, & non transiret vlterius etiam nullo alio corpore impediente, & tamen antequam illuc perueniant occurrit eis semper corpus impediens, ideo motus eorum, vt communiter, immo vt semper sistit propter aliqd extrinsecum, motus autem animalium fit secundum apprehẽsionem, ille est enim terminus motus quem ipsa apprehenderunt, & quoniam ad illum contingit peruenire ante extrinseca impedimenta, sistit sępe ille motus, sine impediente extrinseco per solum principium intrinsecum.

Considerãdum vlterius, ꝙ cum anima quę est forma corporis sit principium omnis motus corporis, est ponenda potentia motiua in ea non solum ad mouendum organice, sicut est in motu progressiuo, sed etiam ad mouendum non organice. Motus organicus est motus per instrumenta, scquando anima non mouet immediate totum corpus, & quamlibet partẽ eius, sed mouet vnam partẽ, s. cor. & moto corde mouet cętera membra, & iste motus est successiuus etiã respectu mobilis, cũ prius vna pars moueatur quam cęteræ. Mouere non organice est mouere totum corpus simul, idest quamlibet partem eque primo, & nõ mouendo vnam mediante alia, vt sicut anima æque primo animat vnam partem, sicut aliã, & reddit eam humanam, sicut aliám, & non est ordo quis inter eas, ita ꝙ non sit ordo in motu partium, & quia tunc non mouetur vna pars mediante alia, non est vnum instrumentum ad mouẽdum aliam, & ob hoc vocatur iste motus non organicus: nunc enim non apparet in anima, nisi motus organicus, quia mouet quasdam partes mediantibus alijs, & tamen etiam est potentia ad mouendum non organice. Et dicendum, ꝙ agilitas non est dos ad mouendum organice, sed non organice. nam hoc competit dignitati, & velocitati illius motus. nam motus organicus progressiuus necessario dicit tarditatem de se, quia dicit duplicem successionẽ, s. in partibus motus, & in partibus mobilis eo, ꝙ partes mobilis non mouentur æque primo, cum autem omnes simul mouẽtur, additur magna velocitas motui, & tamen motus beatorum erit, ita velox, ꝙ erit imperceptibilis, ideo erit non organicus. Et de ista potẽtia mouendi organice, & non organice dicunt, ꝙ sit eadem potentia numero, quia non oportet poni, ꝙ anima separata acquirat nouas potentias in beatitudine, & tamen ibi habebit potentiam mouendi nõ organice, quia talis erit motus agilitatis, ergo etiam habuit hic potentiam illam. Considerandum etiam circa motum istum, ꝙ aliqui putant, ꝙ fiet iste motus auferendo a corporibus beatorum omnẽ grauitatem, nam dicit Augusti. ꝙ omnis grauitas, quæ nunc est cõditio corporis auferetur. Item quia nisi tolleretur ista grauitas, vbicunque manerent corpora beatorum extra centrum, manerent violenter, & sic fatigarentur, & non perpetuaretur. Sed dicendum, ꝙ non stat. nam in corporibus beatorum erit grauitas. nam non erit omnino tale corpus sine grauitate, & leuitate, sicut corpora non elementata, vt Sol, & astra, quia iam nõ esset humanum neque maneret ei, id quod est de natura componẽtium suorum, nec etiam auferretur grauitas, ita vt detur leuitas. nam tunc determinarẽtur corpora beatorum ad conditionem ignis in leuitate, & hoc non est conueniens naturæ humanæ in qua præponderat conditio elementi terræ, & aquæ, non conuenit etiam conditioni motus beatitudinis, quia sicut manente corpore in grauitate in qua nunc est, locus suus secundum motum prędominantis elementi est cẽtrum, quod repugnat loco beatorum, ita & si maneret conditio leuitatis ignis, esset locus suus spacium sub circulo lineę, & hoc etiam repugnat beatitudini. dare ergo corpori beato aliquam leuitatem elementalem est inconueniens, tum quia agitur contra conditionem corporum ipsorum naturalem, tum quia non satisfit per hoc conditioni beatorum, quia locus illorum non est quem determinat illa leuitas. Item quia repugnat motui beatorum ista leuitas. nã motus eorum erit ad omnem positionem, sicut eis placebit, & tamen leuitas non adiuuat ad motum, ni si ad supra, ad cęteras vero positiones impedit, sicut grauitas impedit volentem ascendere. ideo non magis cõuenit beatis dare corporibus eorum summam leuitatem ignis quam grauitatẽ terrę manere in eis. Dicendum ergo, ꝙ cum de natura nihil mutandum sit, sed solæ imperfectiones auferendæ sint, & naturale sit homini ex conditione componentium, ꝙ sit corpus suum graue, ꝙ manebit corpus hominis graue. Quod autem dicit Augusti. ꝙ auferetur grauitas. Dicendum, ꝙ grauitas aliquando nominat solam qualitatem inclinatiuam ad motum, & est qualitas elemẽtalis, & aliquando nominat pondus. Accipiendo primo modo manebit in beatis, quia corpora sua magis sunt determinata secundum conditionem terræ, & aquæ, quam secundum conditionem ignis, ideo grauitas quæ est elementalis qualitas, erit in eis quæ opponitur leuitati. non tamen erit in eis pondus, vel grauatio, quia pondus dicit quandam grauationem quæ impedit operationem ponẽdo improportionem potentiæ motiuę ad mobile, vel operatiuę ad operationem. pondus ergo, & aggrauatio quæ sunt conditiones corporis corruptibilis auferentur, sed ipsa grauitas elementalis non tolletur. Cum autem dicitur, ꝙ si non auferatur grauitas, manebũt violenter corpora beatorum extra centrum. Dicendum, ꝙ in quolibet animali (vt supra dictum est) duplex est motus, s. secundum inclinationem prædominantis elementi, & secundum apprehensionem animæ quæ est forma. Quantum ad primũ naturale est cuilibet animali manere in centro terræ, vel iuxta. Quantum ad secundũ non est ei naturale, & quoniam illud est simpliciter naturale rei, quod competit ei secundum formã completiuam, dicetur simpliciter naturalis motus in animali ille qui est motus eius, vt aĩalis, & non ille qui est eius, vt terrestris, & ideo manere extra centrum non est esse violentum homini, sed magis esset contra naturam eius ibi manere. Ita circa beatos dicimus ibi eos manere ybi exigit conditio potentiæ superioris, & illuc moueri erit eis magis naturale, quam manere, vt exigit grauitas quæ est conditio infimæ rei quæ in eis est, s. terræ. non ergo dicentur manere violenter extra centrum, licet nunquam auferatur ab eis grauitas.

Et si omnino quis instet, quòd corporibus illis inquantum grauia sunt, erit violentum manere extra centrum.

Dicendum, ꝙ non oportet tollere de natura rerum omnem violentiam, sed solum violentiam simpliciter, violentiam autem secundũ quid non oportet tolli, quia illa potius conseruat res, nam in rebus simplicibus potest seruari natura sine omni violẽtia, quia sunt corpora simplicia, sunt etiam motus simplices, & inclinationes, & quocunq, modo agatur contra inclinationẽ aliquam ipsorum, agitur simpliciter contra naturam eorum quæ vnica est, & ita violentũ quodlibet est simpliciter violentum in corporibus mixtis, & potissime in animatis, & sensitiuis non est inclinatio simplex cum non sit vnica natura, sed cum maneat in

eis

Universidad de Deusto
Biblioteca

eis cõditio componentium, neceſſe eſt manere in eis inclinationes ſm cõditiones cõponentiũ, & ſequent conditionem prędominantis cũ non poſſint ſeq cõditionem omniũ, quia ſunt ꝓria. Rurſus eſt in eis alia natura, quia pertinent ad aliam ſuperiorem ſpeciem ſecundũ quam eſt in eis alius motus, & inclinatio, qa tamẽ quælibet res eſt talis qualis eſt ſua vltima forma: motus illius formę erit ſibi naturalis, & quidquid eſt contra inclinationem illius eſt cõtra naturã rei, & eſt ſimpliciter violentũ, quod.n. eſt ꝓ inclinationẽ rei q̃tũ ad inclinationem ex parte componentium non facit violentum, niſi ſm qd: qđ vero eſt cõtra inclinatioñẽ rei, quę eſt ſm formam vltimam facit violẽtum ſimpliciter. Prima autem violentia non repugnat ſtatui vniuerſi in animabus: immo eſt neceſſaria ad cõſeruationem ipſorum. Secunda autem repugnat, & illa eſt, quę tollit perpetuitatem, & tñ, ꝙ beati maneant in cęlo cũ grauitate elementali non eſt violentũ ſimpliciter, ſed ſolum ſm quid, & primo mõ, iõ nullũ inconueniens eſt tale violentum ſemper manere.

Dicendum ẽt, ꝙ agilitas nõ ponẽt in beatis ad motum, qui competit ſecundum prędominium elementi, quia ille motus nõ competit glorię, ſed potius retrahit a loco glorię, nec ẽt competit rei ſm id, quod perfectum eſt in ea, i. ex forma ſpẽi, iõ agilitas nõ erit, niſi ad mouendum ſm apprehenſionem in quãcunque partem placuerit beato moueri, ſicut fit in motu progreſſiuo. Sed hoc differt a motu progreſſiuo, quia ille eſt organicus: motus tamen beatorum erit non organicus, quia anima mouebit omnes partes æque primo, ſicut mouentur corpora ſolida impulſa a nobis.

Dicendum nũc quid ſit ipſa agilitas, & communiter dr̃, ꝙ agilitas eſt qualitas ad faciliter ſe mouendũ in ipſo beato ſecundum locum non eo motu, qui eſt naturalis, vt corporis grauis, & mixti, ſed qui eſt ſecũdum conceptionem, vel apprehenſionem animę.

Sed, quę qualitas ſit iſta eſt dubium. Dicendum, ꝙ non eſt aliqua qualitas elementalis quantumcunque excellens, quia illa moueret determinate ad vnum ſitum, vt leuitas, & grauitas. hęc autem facit mouere ad omnem ſitum. Etiam nõ eſt qualitas cęleſtis, quia illa naturalis, & determinat certum modum motus, ſed dicit perfectionem quandam potentię motiuę. Vnde dicunt quidam, ꝙ agilitas nihil aliud eſt, quam potentia motiua animę, quę eſt per ſe, & primo animę, & per ſe, & non primo alicuius partis corporis, & alicuius primo perfecti, vt totius: ſic volunt Scotus, & Radulphus.

Sed obiicietur primo, quia tunc dos non eſt corporis, ſed animę, ſi potentia animę eſt, & tñ agilitas dos corporis eſt. Secundo, quia tunc non eſſet agilitas nouiter data beatis: cum hic teneant potentiam motiuã animę. Dicendum vr̃, ꝙ agilitas dicit dotem quandã ſecũdum quam perficietur beatus quilibet ad motũ, & qm̃ motus eſt ſecundum habitudinem potentiæ motiuę, & aliud ex parte mobilis, & quia potẽtia motiua non mouet nunc corpus, niſi organice: tunc autem mouebitur nõ organice: putauerunt quidam, ꝙ daretur beatis noua potentia motiua, ſed hoc non eſt neceſſe, quia nõ oportet poni multitudinem ſine neceſſitate. Ideo dicendum, ꝙ per eãdem potentiam per quam anima mouet organice, poterit mouere non organice, & dicetur, ꝙ dos non eſt ipſa potentia motiua, ſed perfectio data ipſi potentię motiuę ſecundũ, quam poteſt nunc mouere aliter, quam prius, & velocius quam prius, & quoniam etiam mobile cõfert ad hoc, dabitur diſpoſitio ex parte mobilis auferendo omnem indiſpoſitionem corporis ſecundum, quam erat difficile ad motũ. Et ſicut motus eſt in nobis duplex, ſcilicet organicus, & non organicus, ita & impedimenta ſunt duplicia: nam motus organici impedimenta ſunt in juncturis, & neruis corporis, ideo ſi ab eis auferatur omnis indiſpoſitio, & addatur plicabilitas, & tractabilitas ſufficit ad motum organicum progreſſiuum: motus autem non organicus habet impedimenta ex ipſo corpore inquantum eſt in eo grauitas, vel ponderoſitas, quę non eſt de eſſe corporis, vel de natura, vt quòd caput ſit plenũ melancholicis ſpiritibus aſcendentibus ratione fumoſitatum, quę ab interioribus procedunt ex quibus accidunt corruptiones naturę. adiuuantia autem ad hunc motum ſunt ablatio ponderoſitatis nõ naturalis, & multiplicatio ſpirituum puriſſimorum corporalium, & alia ſimilia ſecundum quę omnino erit corpus diſpoſitum ad motum, vt obediat potentię motiuę. Vnde dicunt, quòd tria concurrunt ad dotem agilitatis. Primum eſt potentia motiua animę, quę poteſt mouere organice, & non organice, cui tũc dabitur, quòd moueat non organice. Secundum erit multiplicatio ſpirituum puriſſimorum: tum quia ſpiritus virales erunt puriſſimi, & vigoroſi: tum quia corpus replebitur alliquo puriſſimo elemento, ſcilicet aere puro, vt non ſit vacuum, & non erunt ibi ſordes inteſtinorum, & cęterę corruptiones, quę replent interiora, quia iſta ſunt nunc in corpore ex neceſſitate vegetationis: tũc autem non erit vegetatio, ideo ceſſabunt hęc, ſed manebit corpus plenum aere bono, qui erit tunc connaturalis, & nunquam corrumpetur. manifeſtum eſt autem, ꝙ hę ſordes ponderoſius efficiunt corpus ad motum: etiam ſpiritus boni ſubtilis, qui tunc erunt, aptius reddent ad motum. nam corpori mortuo nihil additur de quantitate, aut materia, & tamen eſt põderoſius, quam viuens eo, ꝙ in mortuo nulli ſpiritus ſunt. Tertium erit ablatio omnis indiſpoſitionis tam in iuncturis, quam neruis, & omnis ponderoſitatis, quę non eſt naturalis, quia hęc habilitant corpus ad motum tam organicum, quam non organicum. Et his ſuppoſitis dicendum, ꝙ dos agilitatis non erit ipſa potentia motiua ſecundum eſſentiam, ſed perfectio ei data, vt facere poſſit id, quod nunc non poteſt. nam non poteſt nunc mouere corpus, niſi organice: tunc autem mouebit nõ organice, ſcilicet totum ſimul, & ita perfectio erit de nouo. Et ſic dicetur ad primum, quod agilitas eſt dos corporis: tum quia ex parte corporis erit diſpoſitio cauſata ad hoc, ꝙ poſſint corpora agiliter moueri, vt dictum eſt: tum, & principaliter, qa licet potentia motiua ſit ab anima, tanquam a principio, eſt tamẽ corporis, quia per eam mouetur corpus, & non anima, ſicut potentia viſiua ab anima eſt, & tamen eſt potentia corporalis, & per eam perficitur corpus, & ita non poteſt vocari dos animę, quia dotes animę ſunt pro actibus interioribus animę, & nõ vt anima mouet corpus.

Ad ſecundum dicendum, quòd agilitas de nouo datur, quia non eſt ipſa potentia motiua ſecundum eſſentiam, ſed aliqua perfectio ei data in ſe, vt poſſit aliter, & efficacius mouere, & vt ſimul concernit diſpoſitionem ex parte mobilis quorum nullum fuit in vita hac, ſed omnia dantur beatis poſt reſurrectionẽ.

An corpora glorioſa habebunt claritatem. Et vnde ea perueniat. Et cur beatorum corpora vitro comparantur ſecundum Sanctum Thomam.
Quæſt. CXXVII.

QVAERETVR de dote claritatis, quę eſt vltima, an corpora glorioſa habebant claritatem.

Aliqui dicunt, ꝙ non, qa vt ait Auicenna 6. lib. naturaliũ corpus luminoſum cõſtat ex partibus peruijs, ſed partes corporum glorioſorum non erunt peruię cum in aliquibus dominetur terra, ſicut in carnibus, & oſſibus: ergo non erunt lucida. Item corpus lucidũ occultat illud, quod eſt poſt ſe: nam vnum luminare eclypſatur per alterum, ſicut luna eclypſat ſolem, & flamma ignis prohibet videri id, quod eſt poſt eã: corpora tamen glorioſa non occultabunt id, quod eſt poſt ea, vel intra ea, quia (vt ait Greg. ſuper illud Iob. non adęquabitur ei aurum, neque vitrum Iob 28.) ibi, ſcilicet in cęleſti patria vniuſcuiuſque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abſcõdet: patebitque corporalibus oculis ipſa ẽt corporis harmonia: ergo nõ erũt corpora illa lucida. Item corpora glorioſa erunt colorata: ergo non erunt lucida. Patet, quia color, & lux contrariam diſpoſitionem requirunt in ſubiecto, quia lux eſt extremitas perſpicui in corpore non terminato: color autem eſt extremitas perſpicui in corpore terminato, vt dicitur in libro de ſenſu, & ſenſato: corpora tñ glorioſa erunt colorata, quia (vt aut Aug. 19. de ciuitate Dei) pulchritudo corporis eſt partium conuenientia cum quadam coloris ſuauitate. corporibus tamen glorioſis non deerit pulchritudo, ergo non erunt habentia lucem, vel claritatem. Item ſi eſſet claritas in corporibus glorioſis: oporteret, ꝙ eſſet ęqualis in omnibus partibus corporis, ſicut dos impaſſibilitatis, agilitatis, & ſubtilitatis erit in omnibus ęqualiter, ſed non eſt conueniens, quia quędam partes habent maiorem conuenientiã ad claritatẽm, quam alię, ſicut oculi potius, quam manus, & ſpiritus potius, quam nerui, & humores potius, quam caro, ergo non erunt corpora lucida. Item ſi eſſent clara immutarent ſenſum ad cognoſcendũ, & tamen non immutant, ſicut patet de Chriſto eunte cũ diſcipulis in Emaus Lucę 24. cuius corpus erat glorificatum, & tamen non cognouerunt eum per diſpoſitionem corporis in toto itinere.

Dicendum, ꝙ non eſt verũ, quin erunt corpora illa clara, quia dr̃ Sapi. 4. fulgebunt iuſti, & ſupra 13. dr̃ fulgebunt iuſti, ſicut ſol in regno patris eorũ. Sed manet difficultas, quia quidam volunt, ꝙ illa corpora ſunt luminoſa, & peruia. luminoſa quidem propter claritatẽ. peruia aũt pp ſubtilitatem, quę eſt alia dos, & illam claritatem dicunt ſuperadditam corporibus. Sed dicendum, ꝙ non ſunt vere peruia, quia ſi eſſent peruia non terminarent viſum, & non haberent diſtinctionẽ in partibus, & ita non poſſent diſcerni a viſu, quia talis diſtinctio non fit, niſi in ſolidis terminatis. Etiam ſi ſunt luminoſa non erunt peruia, quia magnitudo luminis non patitur corpus eſſe tranſparens, vt patet in ſole, in quo eſt luminis aggregatio, & in quolibet aſtro, & etiam in flamma ignis. ſunt ergo corpora in ſe terminata, & ſolida, quorum non magis videantur interiora, quam nunc in corporibus mortalibus (vt quidam volunt.)

Alij autem dicunt, quòd corpora beatorum erunt colorata, & lucida, color enim erit in eis ex conditione 4. elementorum ex quibus omnia corpora humana conſtant, ſed erunt luminoſa luminis ſuperadditi, & iſtę erunt duę qualitates in corpore, & aliquando videri poterit corpus per vnam, & aliquando per aliã, ſicut patet in noctiluca, quę vere colorata eſt, & ſiquis viderit eam per diem videbit eam coloratam, & ſi per noctem viderit, videbit eam fulgentem, & per diem non immutat per lucem, quia parua eſt, & abſorbetur a lumine ſolis, & tamen non ceſſat habere illam lucẽ, etiam per diem, ſicut flamma candelę per diem poſita ad ſolem non videtur, & tamen non deſinit eſſe. Per colorem autem immutat in die. per noctem vero non immutat per colorem, ſicut nec cęteri colores videntur ſine illuſtratione medij, & tunc per lucem videtur, etiam ſi parua ſit: cum ergo iſta ſint duę qualitates, & non repugnent in eodem, poterunt ambæ eſſe in corporibus beatorum, & ita neceſſe eſt poni colorem quidem propter naturam corporis: lucem autem propter auctoritatem ſcripturę. Item quia lux, & color nõ repugnãt inter ſe, neque ratione ſui, neq; ſubiecti, neque operationis. Non quidem ratione ſui: immo pertinent aliquo modo ad eandem naturam, quia color quędam lux eſt. Etiam non ratione ſubiecti. nam lux poteſt eſſe tam in corpore terminato, quã nõ terminato. nam dicit Commentator libro de ſubſtantia orbis, ꝙ ſtella eſt aggregatio partium orbis faciens diaphanum terminatum. Etiam idem vocat ſecundo de cęlo, & mundo, lunã corpus terminatum, & tamen iſta ſunt corpora lucida. Etiam non impediunt ſe ratione operationis. nam Deus coaget tam luci, quam colori beatorum, vt ambo ſimul immutare poſſint videntes. cum enim vtrunque pertineat ad perfectionem, ad Dei bonitatem, & ordinationem ꝓuenit ambo ſic ſeruare, vt vnum non tollat alterum: nam, ſicut gloria nõ tollit naturam, ita nõ tollet operationes naturę, quę imperfectionem nullam inducunt, & tñ color dicit perfectionem corporis, & immutatio, quę fit ſecundum colorem ꝓtinet ad perfectionem, iõ non tolletur color, neque impediet immutatio, quę fit ꝑ colorẽ ꝑp lucẽ ſuperadditam: & ita Aug. 21. de ciuitate diſtinguit lucẽ, & colorẽ in corpore Chriſti reſurgentis, dicens ꝙ diſcipuli viderunt faciei Chriſti colorẽ, & non claritatẽ. De claritate illa dicendũ, ꝙ erit valde magna, maior quidem: q̃ ſolis nã ſupra 13. c. Chriſtus dixit, ꝙ fulgebunt iuſti, ſicut ſol: ẽt Chriſtus voluit oſtendere in corpore ſuo exemplum claritatis beatorũ in transfiguratione, & ad hoc oñdit claritatem in corpore ſuo. nam reſplẽduit vultus eius, ſicut ſol, ideſt pluſquam ſol, vt dicit Glo. ſed non inuenit aliud excellentius, cui compararet fulgorem corporis Chriſti, de quo magis dictum fuit ſupra.

Sed eſt dubiũ de iſta claritate vnde proueniet corporibus beatorum. Aliqui dicunt, ꝙ proueniet de cõditione quintę eſſentię, quę tunc dominabitur in corporibus illis.

Sed hoc non ſtat, quia non erit aliqua pars corporis cęleſtis veniens in compoſitionem corporis humani, vt oſtenſum eſt ſ. cũ diceret de impaſſibilitate.

Alij dicunt, ꝙ cauſabitur claritas ex actione animę, ideſt redundabit ex anima in corpus: eſt enim claritas in anima alterius modi, & quia corpus ei eſt vnitum influit in illud deriuãdo perfectiones ſuas, & quia nõ poteſt deriuare vnitate deriuat ęquiuoce, quod enim recipitur non recipitur per modum influentis, ſed per modum recipientis. claritas ergo animę, quæ eſt ſpiritualis, non poteſt recipi ſpiritualiter in corpus, ideo recipit ęquiuoce perfectionem quandam, quæ vocat claritas, & haber ſe proportionaliter ad corpus, ſicut claritas animę ad animam. nam vtraque eſt manifeſtatiua rerum cognoſcibilium ſui generis, ſcilicet illa ſpiritualium, & hęc ſenſibilium, & ita cętereæ dotes ſunt in corpore per redundantiam factam ab anima.

Alij dicunt, ꝙ non datur illa claritas, niſi a Deo, qa nulla alia cauſa inueniri poteſt a qua ſit: nam dicunt, ꝙ aĩa non põt cauſare iſtã qualitatẽ corporalẽ, qa dr̃, quòd anima ſolum habet ad corpus habitudinem formę, & non efficientis, & ſi habet efficientiã aliq̃ ſolum eſt hoc reſpectu qualitatum accidentalium poſſibilium conſequi naturalem complexionem, & non ſupernaturalem, ſicut eſt claritas.

Sed hoc non ſtat. non enim poteſt negari, quòd cum anima ſit motor non ſit etiam cauſa accidentiũ corporis quorundam, quod, & illi confitentur. Et cũ dicunt, quòd eſt verum quantum ad accidentia, quæ poſſunt cõſequi naturalem complexionẽ, non eſt rationabiliter dictum. nam ſicut anima manens in conditione

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditione naturali est efficiens qualitatum consequētiū complexionem naturalem, ita & ipsa eleuata ad statum glorię, & perfecta donis glorię erit efficiens in corpore qualitates glorię. nam in vtroque statu est excessus animę ad corpus: immo magis excedit secūdum perfectionem anima glorioſa ad corpus glorioſum, quam anima non glorioſa ad corpus mortale, ideo conuenienter ponetur dotes prouenire in corpus ex redundantia animę.

Ad primum dicendum, ꝙ corpora glorioſa non erunt peruia, vt dictum fuit, & tamen erit in eis lux. Quòd vero dicit Auicenna verum est de corporibus quibus naturaliter lux aduenit. nam illa habent naturaliter partes peruias: cum ratione partium componentium aduenit lux. corporibus autem glorioſis aduenit lux non naturaliter, sed ex gratuita, & supernaturali donatione, ideo non oportet poni corpora peruia. Ad secundum dicendū, ꝙ Greg. cōparat corpora glorioſa auro, & vitro: auro pp fulgorem: vitro quia translucebunt. Vnde dicunt quidam, ꝙ corpora beatorum erunt clara, & peruia, ꝙ enim aliquid sit clarum, & peruium conuenit ei ex hoc, ꝙ claritas corporis causatur ex densitate partium lucidarum: densitas autem repugnat peruietati, sed tūc causabitur claritas ex alia causa, & ita manebit peruietas. dēsitas nāque corporis glorioſi non tollit ab eo peruietatem, sicut densitas vitri non tollit peruietatem a vitro, & hoc tenet beatus Tho. de Aquino.

Alij dicunt, quòd corpora beatorum comparantur vitro non, quòd sint peruia, sicut vitrum, sed propter quandam similitudinem. s. quòd illud quod in vitro clauditur non occultatur: ita animę gloria, quæ in corpore glorioſo manebit non occultabitur: sed nolunt tñ, ꝙ aliqui intra corpus videantur, sicut nec nunc videntur.

Dicendum aūt, ꝙ satis apparet difficultas, ꝙ possit corpus glorioſum simul esse coloratum, & lucidum, & peruium, ꝙ. n. sit simul coloratum, & lucidum non est tanta difficultas: tñ ꝙ maneat claritas, & peruietas est difficile, quia colorata non sunt peruia, sed terminata. lucida quoque non sunt peruia. nam sol non est peruius, & stellę non sunt peruię, sed susceptiuę lucis.

Aliqui, ergo putabant, ꝙ non erunt peruia corpora beata, sed erunt porosa, & per poros illos poterunt multiplicari species omnium, quę intra sunt, & ita interiora videbuntur. Sed dicendū, ꝙ corpora beatorum possunt manere solida peruia, sicut est de crystallo, & vitro, quę solida sunt, & peruia, quia videtur quidquid intra ea est. Et tñ hoc repugnat aliqualiter determinationi coloris, & multitudini lucis aggregatę, ideo dicendum, ꝙ cum non appareat ex sacra Scriptura necessitas dicendi ea peruia non est inconueniens, hoc vel illud tenere: satis tamen poterit teneri, quod tenet sanctus Thomas, ꝙ sint peruia, sed tunc oportet poni plura contra consuetudinem, quam ponunt illi, qui dicunt non esse peruia, & tamen tota ratio ponendi peruietatem, est propter dictum Gregor. quod alij intelligunt de peruietate mentali, etiam quia non est necesse stare illi dicto.

Ad tertium dicendum, ꝙ quando lux, & color, p. ueniunt naturaliter, vident exigere contrarias dispositiones, quia color exigit corpus terminatum: lux aūt corpus non terminatum; corporibus tamen glorioſis color inerit naturaliter, lux autē superaddetur miraculoſe ex conditione glorię, sed gloria non tollit naturam, sed perficit, ideo lux addita non tollit colorem, sed augebit pulchritudinem eius, sicut videmus corpora colorata naturaliter pp solis splendorē fulgere, vel ex alia causa extrinseca. Ad quartum dicendum ꝙ nō erit claritas equaliter in omnibus partibus corporis glorioſi. claritas enim redundat ab anima in corpus, & non est in corpore taliter, sicut in anima, sed recipitur suo modo, ita & redundabit in quamlibet partē corporis suo modo, & quia non videntur omnes partes corporis equaliter dispositę ad recipiendum claritatem ex sua natura: non est inconueniēs, quòd inequaliter recipiant. Et cum dicitur de aliis dotibus. Dicēdum, ꝙ non est simile, vt ad impassibilitatem, agilitatem, subtilitatem, quia ad hęc omnes partes habent eandem dispositionem. Etiam quia claritas pertinet ad pulchritudinem, & non ad actionem principaliter, quòd tamen non sint equaliter perfectę in pulchritudine omnes partes corporis non est inconueniens, ꝙ tamen cęteras dotes habeāt inequaliter esse inconueniēs, vt si non esset impassibilitas in eis equaliter, quia tunc illa pars, quæ esset minus impassibilis, esset promptior ad patiendum, & hoc esset inconueniens. Idem de agilitate, quę ad motum pertinet. nam eadem agilitas est totius corporis, nisi diceretur, quòd quędam partes corporis glorioſi essent ineptiores ad motum, quam cętere, & hoc est inconueniens, quia hoc redundat in defectum corporis glorioſi: cū eodē motu, & simul non organice totum moueri debeat.

An claritas corporis beati possit videri ab oculo non beato. Et quomodo non offendit, sed delectat, & demulcet, cum solum beatorum lux immutet intentionaliter.
Quæst. CXXVIII.

QVAERITVR an claritas corporis beati possit videri ab oculo non beato.

Aliqui dicunt, ꝙ non, oportet esse. n. proportionem visibilis ad visum. oculus tamen non glorificatus non est proportionatus ad videndū lumen glorię: cum illa claritas videatur alterius generis, quam claritas naturæ. ergo nō videbitur ab oculo nō glorioſo. Itē claritas corporis glorioſi erit maior, q̄ claritas solis nūc sit, qa ēt claritas solis futura ē multo maior, q̄ nūc Isa. 30. erit lux lunę, sicut lux solis, & lux solis septempliciter, & tamen adhuc erit claritas corporis glorioſi maior, quam tunc, & tamen nemo potest conspicere nunc solem in rota, ergo a fortiori nō posset aliquis oculus mortalis videre claritatem beatorum corpotum. Item visibile oppositum oculis videntis necesse est videri, nisi sit lęsio aliqua oculi, & tamen claritas glorioſi corporis oppoſita oculo non glorioſo non necessario videtur. ergo non est visibilis ab oculo non glorioſo. Patet, quia discipuli Christi viderūt post resurrectionē corpus eius, sed non claritatē illi⁹, vt dicit Aug. 21. de ciui. & colligit Lu. 24. & Io. 20.

Dicendum, quòd oculus non glorioſus potest videre claritatem illam glorioſam, quia ad Phil. 3. super illo verbo configuratum corpori claritatis suę. dicit Glo. ꝙ corpora beatorum assimilabuntur claritati, quam habuit Christus in transfiguratione, & tamen claritas illa visa fuit ab oculis discipulorum, qui non erant glorificati. ergo etiam omnium beatorum claritas videri poterit ab oculo non glorificato. Item quia vt dicitur, impij torquebuntur in iudicio vidētes gloriam bonorū, vt colligit. Sap. 5. & tamen non videbūt plene gloriam bonorum, nisi videant claritatem corporis ipsorum: immo tota gloria corporis quantum, ad id, quod videri possit, erit in claritate, ergo videbunt claritarem eorum, & consequenter erit visibilis ab oculo non glorificato.

Sciendum tamen, quòd aliqui dicunt, quòd claritas corporis glorioſi visui glorioſo est manifesta, & ei occultari non potest, oculo autem non glorificato est occulta, & non potest ei manifestari, quia est et improportionabilis.

Sed

Sed cum obijcitur de Christo viso in transfiguratione. Dicunt ꝙ non est trahendum ad consequentiā, quia ipse Deus erat, & poterat facere, quod aliàs erat impossibile. Sed dicendum, ꝙ hoc non stat: non. n. dēt dari miraculum ad hoc, ꝙ videatur claritas glorioſa à corpore non glorioſo, quia necesse est, ꝙ claritas illa videri possit quocunque oculo, nisi sit equiuoce claritas, quia lux, secundùm id, quod est, nata est mouere visum, & visus, sm quòd est visus natus est, percipere lucem, sicut verum se habet ad intellectum, & bonū ad effectum, vnde si esset visus, qui non posset percipere aliquam lucem, omnino necesse esset, ꝙ ille diceretur visus equiuoce, vel illa lux equiuoce, quod nō potest dici de luce corporum glorioſorum, quia tunc per hoc, ꝙ dicitur corpora glorioſa futura lucida nihil nobis notificaretur, cum lucidum non significaret eandem naturam hic, & ibi, sicut qui dicit canem esse in cęlo nihil notificat ei, qui non nouit nisi canē qui est animal: erit ergo illa claritas eiusdem naturæ cum ista, & ita poterit videri ab oculo nondum glorificato, i. non repugnat videri. Aliqui autem putant, vt Scotus, ꝙ claritas gloriæ visibilis sit ab oculo non glorificato, & tñ propter suam magnitudinem non pōt eam tolerare oculus non glorificatus, dicit tamen, ꝙ aliquam visionem claritatis habere possit saltem perceptione in raptu, quod est quædam actio, & immutatio, non ꝙ sit realis, sed intentionalis. licet igitur non possit videre istam claritatem corporis glorioſi, tamē aliquam perceptionem subitam, & immutationem potest, sicut ego percipio solem sine claritate solis, licet nō videā. Sed ipsemet obijcit, quia natura non pōt exercere vnam operationem sine altera, i. ꝙ non pōt realem separare ab intentionali. Dicit quòd claritas actu permanes non potest diu immutare intentionaliter quin immutet realiter, raptim tamen transeundo potest immutare illa claritas oculum non glorioſum intentionaliter. Et ita dicit, quòd discipuli nō potuerunt ferre claritatem corporis glorioſam actu permanentem, sed non propterea sequitur quando aliq̄ perceptionem, vel immutationem corporalem habuerunt saltem intentionalem, sed si diu staret cum intentionali haberēt aliquando realem immutationem, & corrumperetur organum visus. Dicendum autem, quòd claritas beatorum potest videri ab oculo non glorificato, & diu videri facta tam intentionali, quam reali immutatione, & non est inconueniens aliquod: non est. n. verum, quòd claritas patriæ sit intolerabilis oculis mortalium, & ideo diu visa non corrumperet organum, licet aliqua lux naturalis corrūperet, & corrumpat de facto, sicut est lux solaris, immo ista est excellentia illius lucis super istam, quia lux naturalis quando est excellēs corrumpit sensum, lux aūt patriæ quantumcunq; sit excellens non corrumpit sensum. Et patuit hoc ī luce, quę fuit in facie Moysi, & quæ fuit in facie Christi: vtraque. n. visa est à mortalibus, & tamen faciem Moysi videre non poterant Iudęi, nisi velata esset, faciem autem Christi viderunt discipuli apertam cum tamen fulgeret. Et cum dicit Scotus, quòd non poterant ferre lucem illam, non videtur verum, immo valde delectabantur videndo illam, ita vt Petrus præ dulcedine illa diceret, Domine bonum est nos hic esse, faciamus tria tabernacula. Et ita dicendum, quòd illa lux diu visa non turbabat, neque corrumpebat organum, sed demulcebat, & delectabat valde vidētes discipulos, vt ait Beda. Sed quòd lux faciei Moysi turbaret, lux Christi demulceret, ratio fuit, quia lux vultus Moysi fuit de conditione lucis naturalis, & non de luce glorioſa, lux autem Christi fuit glorioſa, ideo non turbauit oculos, vnde & à quocunque mortali videretur non turbaret oculos eius, nec tamen propter hoc differunt specie, aut natura, sed pertinent ad eandem naturam, quia aliàs non esset claritas gloriæ obiectum visus sicut claritas ista, sed si aliquando dicantur diuersa genera, intelligitur quòd non sunt eiusdem conditionis: multo enim excellentior est illa, quam ista: nam à luce gloriæ omne inconueniens, & imperfectio aufertur, & ita non offendit oculos.

Ad primum dicendum, quòd claritas gloriæ erit proportionata oculo mortali. Et cum dicitur, quòd non est eiusdem generis, sed alterius, pōt dici, quòd non est eiusdem generis, & ideo erit proportionata visui, quia lux mouet inquantum est obiectum, & habet, quòd sit obiectum ex natura generis, vel speciei, & non ex causa: quòd tamen immutet, sic vel propter alias, & alias conditiones hoc habet ex causa sua, quæ contulit sibi alias perfectiones, quam luci naturali.

Ad secundum dicendum, quòd licet claritas gloriæ sit maior, quam claritas solis; tamen non contristabit, sed demulcebit: nam isti claritati inquantum est excellens competit corrumpere calefaciendo, & resoluendo organum visus, illi autem claritati ex cōditione gloriæ erit ablatum omne illud per quod potest nocere, ideo illuminabit, sed non dissoluet, neque calefaciet, & ita non corrumpet organum, & hoc non competit illi claritati, quasi miraculoſe velit Deus operari per illam suspendendo aliquam actionem eius, sicut si faceret, quòd ignis illuminaret, & non cremaret rem combustibilem, quia idem fieret tunc in luce naturali.

Sed dicendum, quòd propria conditio illius lucis est non nocere visui, & hoc inquantum est glorioſa. ita quòd magis esset admirādum si lux illa visa à quocunque mortali turbaret, vel offenderet oculos eius. Et hoc est, quia sicut corpora glorioſa nihil pati, aut recipere possunt passione reali, aut naturali, sed solū intentionali, quia naturalis immutatio alterat rem, & corrumpit, ita & proprietates gloriæ receptæ in corporibus beatorum solum agunt actione intentionali, si agere debēt in ipsa corpora beatorum, quia aliàs ipsa immutata materialiter corrumperentur, & tamen lux est conditio omnium corporum beatorum, secūdùm quam quisque beatus videbitur ab alio, ideo necesse est, quòd illa lux solum intētionaliter immutet, quia alias ita oporteret dari miraculum, vel dotem aliquam per quam liberarentur à nocumento, quod inferre posset illa lux, sicut datur dos per quam ignis non possit agere nocendo corporibus beatorum: data est ergo conditio hæc claritati illi, quòd non posset agere nisi actione intentionali, & tunc, siue immutet oculum beatum, siue mortalem, semper aget solum intentionaliter, & ita nunquam corrumpet visum, vnde de natura sua competit illi luci inquantum est glorioſa, quòd demulceat, & non offendat, & ita scriptura comparat eam claritati iaspidis, Apoc. 20. quia claritas iaspidis mulcet potius, quam turbet visum.

Ad tertium dicendum, quòd Apostoli non viderunt in Christi corpore claritatem, sed colorem post resurrectionem, quia in potestate corporis glorioſi est occultare, vel ostendere lucem: prouenit enim ista claritas non naturaliter, sed supernaturaliter ex dono Dei, & datur propter merita voluntatis, ideo subdetur voluntati, vt secundùm imperium eius videatur, vel non videatur: nam si totum corpus erit, ita dispositum, quòd sit subditum imperio animæ, erit claritas illa subdita imperio animæ, vt possit occultare illam, vel ostendere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An corpus glorioſum neceſſario videbitur à corpore glorioſo. Et quòd corpora beatorum poſſunt ſe occultare oculis mortalibus, ac oſtendere ſe illis. Corpora beatorum non poſſunt occultari oculis beatorum, Et an vere ſint peruia.
Quæſt. CXXIX.

QVAERETVR circa iſtam claritatem, an glorioſum corpus neceſſario videbitur à corpore glorioſo. Aliqui dicunt, quòd ita videri poterit corpus glorioſum à non glorioſo, quòd nullo modo ſe poterit occultare ab eo quin obiectũ oculis eius videatur, quia corpora glorioſa erunt lucida, & tamen lucida manifeſtant ſeipſa, & quæcunque alia corpora: ergo præſentata aſpectibus mortalium neceſſario videbuntur.

Item corpus, quod occultat aliqua corpora, & alia poſt ſe exiſtentia de neceſſario videtur: nam ſi non videretur nõ impediret videri, quæ poſt ipſum ſunt, & tamen corpus glorioſum occultabit quæcunque corpora poſt ſe exiſtentia, ita vt videri non poſſit cum ipſum ſit coloratum: ergo neceſſario illud videbitur.

Item ſicut quantitas eſt de his, quæ inſunt corpori, ita & color per quem videtur, & quæcunque claritas, ſed quantitas non erit in poteſtate corporis glorioſi, vt ſecundùm illam poſſit eſſe in maiori, vel minori loco, vt oſtenſum eſt ſupra: ergo neque ſuberit claritas, ita vt poſſit corpus glorioſum habens illam eſſe viſibile, vel non.

Dicendum, ꝙ corpora beatorum poterũt ſe occultare oculis mortalibus, vel oſtendere ſe, oculis autem aliorum beatorum non poſſunt ſeipſa occultare. Primum patet: nam quòd corpora beata preſentia oculis mortalibus videantur ab eis naturale eſt, neque indiget aliquo miraculo, quia illa ſunt lucida, & colorata, & vtrunque eſt obiectum viſus, & eſt eiuſdem ſpeciei cum obiecto viſus noſtri, quòd vero ſe occultent oculis mortalibus prouenit ex ſpeciali cõditione beatorum, quia claritas illa eſt in poteſtate ipſorum, vt ſecundùm eam aliquando videantur, & aliquando non. Secundum patet, quia quòd poſſit beatus occultare ſe oculis mortalibus prouenit ex excellentia ſtatus illius ſuper noſtrum, & tamen omnes beati quantum ad ſtatũ ſunt æquales, licet vnus ſit beatior alio, ideo vnus non poterit effugere conſpectum alterius, ſicut poteſt corpus glorioſum eſſe in eodem loco cũ quocunque corpore non glorioſo, & tamen non poteſt ſtare in eodem loco cum corpore alio glorioſo, vt oſtenſum eſt ſupra. Quomodo autem poſſet ſubtrahere ſe corpus glorioſum, vt non videatur ab oculis mortalibus? Dicunt aliqui, quòd ſi attendatur natura claritatis neceſſe eſt, quòd videatur, ſed poteſt ſe abſcondere per dotem ſubtilitatis, quia poteſt penetrare ipſum oculum videntis, vel quodcunque aliqd corpus manendo ſimul cum eo in eodem loco, & ita non videbitur. Et verum eſt, quòd poteſt per ſubtilitatem manere ſimul cum alio corpore, & ſi maneat cum vidente non poterit videri, ſicut oculus non videt ſeipſum, quia non habet reflexionem ſupra ſe. Si autem ſit ſimul cum alio corpore non videbitur ſi illud ſit maius, quam glorioſum, ita quòd includet illud, quia tunc ſuperficies non glorioſi corporis videbitur, & non ſuperficies corporis glorioſi, quia occultata eſt, ſi tamen ſit maius corpus glorioſum videbitur, quia ſuperficies eius erit exterior, & tenebit inclu ſum corpus non glorioſum: non enim poteſt corpus glorioſum includere ſe in minori corpore: nam licet poſſit eſſe in loco eodem cum alio corpore, nunquã tamen poterit eſſe ſimul cum alio corpore minori, ita vt ſe includat in eo, quia nunquam poteſt eſſe corpus glorioſum in minori, aut maiori loco, quã ipſum

heret ſpecies non poſſet videri. Ideo dicendum, quòd ſi concedatur, quòd beatus poſſit ad libitum ſuum ſubtrahere multiplicationem ſpecierum coloris, vel lucis, ita ſe poterit occultare beatis, ſicut mortalibus. Si autem dicatur, quòd occultat ſemper dotem ſubtilitatis iuxta primam poſitionem. Dicendum, quòd poterit ſe occultare mortalibus, & non beatis, quia non poterit penetrare oculos beatorum, ſicut mortalium. Etiam ſi teneatur poſitio tertia dicetur, quòd non poteſt ſe occultare beatis, quia fit per miraculũ, & tamen Deus non facit miraculum ad occultandũ corpus vnius beati alteri beato, ſicut neque facit duo corpora beata ſimul eſſe, & tamen facit ſimul eſſe glorioſum, & non glorioſum.

Sed tamen tenendo ſecundam poſitionem dicendum, quòd nunquam vnus beatus ſe occultabit alteri beato, quia non volet hoc, & tamen poſſet ſi vellet, quia tamen eſſet iſta inordinata volitio, in beatis autem nihil eſt inordinatum, ideo nunquam volent ſe occultare alijs beatis.

Ad primum dicendum, quòd licet claritas de ſe ſit manifeſtatiua, tamen ſi ſubtrahatur, vel occultetur non poterit manifeſtare ſe neque alia, & tamen poterit ſubtrahi, ita vt non multiplicentur radij lucis, neque ſpecies coloris, ideo poterit occultari beatus oculo mortali.

Ad ſecũdum dicunt quidam, quòd corpus glorioſum habebit in poteſtate ſua occultare corpora, quæ poſt ipſum ſunt, vel non occultare, vnde quando oñderet ſe viſibus mortalium occultabit quidquid poſt ipſum eſt, quando autem non oſtendet ſe, ſed occultabit, tunc non occultabit id, quod poſt ipſum eſt, ſed videbitur. Et dñt, ꝙ cauſa eſt, quia color corporis nõ impedit peruietatẽ ipſius, niſi inquãtũ immutat viſũ, quia viſus non poteſt immutari ſimul duobus coloribus, vt vtrunq; perfecte inſpiciat, color autem corporis glorioſi erit in poteſtate animæ, vt per ipſum immutet viſum, vel nõ immutet, & ideo erit in poteſtate eius, ꝙ occultet corpus, quod poſt ipſum eſt, vel non occultet.

Sed dicendum, quòd corpus glorioſum occultare ea, quę poſt illud ſunt, vel non occultare pendet ex hoc, an illud ſit peruium, vel non: ſi. n. non ſit peruium, etiam ſi ſubtrahat multiplicationẽ ſpeciei, non poterit videri, quod poſt ipſum eſt, quia non poterit multiplicari ſpecies illius per non peruium, quod denſum eſt.

Si autem ſit peruium, videtur quibuſdam, ꝙ nõ ſit impedimentum, ꝙ illud actu immutet per colorem ſuum: nam duos colores actu percipit oculus, & multos quotquot obijci poſſunt. Sed ad hoc dicunt, ꝙ verum eſt de coloribus, qui non repreſentantur ſub eadem parte piramidis: nam quãdo multi colores obijciuntur oculo, non concurrunt aliqui duo ex eadem parte, & tamen ſi vnũ corpus mittit radios per medium alterius, ſpecies coloris amborum obijcientur ex eadem parte omnino, & hoc non putant poſſe fieri, ſed neceſſe eſſe, ꝙ alterum eorum deſinat immutare.

Sed adhuc obijcietur, quia ſiquid includatur in vitro, vel cryſtallo, aut berillo vī ſimul cryſtallus, & quod intra cryſtallum eſt, & ita ſpecies amborum colorum veniunt omnino ex eadem parte. Dicendum, quòd verum eſt, ꝙ ſpecies duorum colorum poſſunt recipi ex eadem parte ſi poſſunt multiplicari, nõ poſſunt tamen multiplicari, niſi quando alterum corpotum eſt peruium per quod fiat multiplicatio, & illud non poterit eſſe peruium ſi habet colorem determinatum ad aliquam ſpeciem coloris fixam, ſed quando alterum corporum potius eſt lucidũ, q̃ coloratũ, põt per illud multiplicari ſpecies alterius ſicut per cryſtallum, & vitrum, ſi tñ iſta perfundantur colore oīno nigro, vel rubro, tollẽt peruietas, & tunc non ſolum non immutabunt ambo ſpẽs, ſed potius alter nõ multiplicabit ſpẽs. De corpibus aũt beatorum manet dubium, an vere ſint peruia, & ſi ꝯcedant peruia tũc poterunt corpa, quę poſt ipſa fuerũt videri aliquo mõ, ſ. vel ceſſantibus eis ab immutatione, vel ſimul immutantibus eis, ſicut vitrum, & id, qđ poſt vitrũ eſt immutant viſum: ſi aũt non ſint peruia, ẽt ſi ceſſent multiplicare ſpẽs nõ videbitur id, qđ poſt ipſa eſt, quia ad hoc, ꝙ ſpecies aliarum rerum multiplicarentur, oportebat medium eſſe peruium, & tñ dẽſitas repugnat peruietari, ideo manente corpore denſo, & colorato, etiam ſi non multiplicet ſpeciem coloris non poterit aliud corpus multiplicare per illud ſpecies ſuas, quia non poterunt tranſire per medium denſum. ſi aũt peruia futura ſunt corpora beatorum, forte non occultabũt corpora, quæ poſt ipſa ſunt, etiam ſi actualiter ipſa immutent coloris, vel lucis ſpeciem multiplicando: manet ergo ſub dubio, an corpora beatorum occultabunt alia corpora, quæ poſt ſe ſunt, aut non, ſed potius putatur, quòd occultabunt, ſiquis tamen contendat, quòd non occultabunt quando ipſa non videbuntur, non eſt inſiſtendum.

Ad tertium dicendum, quòd non eſt idem de quãtitate, & colore aut luce, quia quantitas eſt aliquid vere inhęrens corpori glorioſo, & non poſſet illa mutari ad hoc, quòd eſſet maior, vel minor ſine mutatione intrinſeca ei cuius eſt, & tamen in beatis non erunt mutationes reales, etiam quia dato, quòd eſſe poſſent, tamen ad imperium animæ non poterit fieri realis mutatio in corpore, & ita etiam ipſe color, vel lux, quæ realiter ſunt in corpore glorioſo, non mutabuntur ad imperium animæ, vt deſinat eſſe corpus coloratum, vel habeat alium colorem, quam prius, quia iſta eſſet mutatio intrinſeca, & realis, quia tamen manẽte colore poſſet corpus beati immutare viſum non eſt mutatio aliqua ipſius beati.

Sed dicetur tunc, quòd idem erit de quantitate, quòd non tollatur quantitas, & tamen ceſſet actus quantitatis, ſcilicet replere locum, & tunc poterunt duo corpora eſſe ſimul per ſolam voluntatem beatorum ſine miraculo, quod falſum eſt.

Dicendum, quòd non eſt ſimile, quia actio coloris eſt actio elicita, ſcilicet multiplicatio ſpecierum per medium, & ideo facta nulla mutatione in colore, & in re colorata poterit ceſſari ab hac actione, & ita animæ beatæ poterit dari, quòd ad imperium ſuũ ceſſet multiplicatio ſpecierum, actio autem quantitatis replendo locum non eſt elicita, ſed formalis: nam quantitas nihil agendo, ſed ſolum, quia eſt, neceſſe eſt, quòd repleat locum, & ideo non poteſt tũc ceſſari ab hoc actu, vel operatione per ſolam voluntatem creatam, neque per aliquid donatum ei, quod creatum erit per ſolum miraculum, ſecus autem nõ immutare viſum, quia color non immutat viſum, quia actualiter eſt, ſed quia multiplicat ſpeciem coloris, quam ſi non multiplicaret non immutaret viſum, etiam ſi ſemper ante oculos maneret, & ita poterit ſe occultare corpus glorioſum oculis mortalibus ſaltem.

Et interrogauerunt eum diſcipuli dicentes. Quid ergo ſcribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primo venire? At ille reſpondens ait eis. Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia. Dico autem vobis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt in eo quæcunque voluerunt. Sic & filius hominis paſſurus eſt ab eis. Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Ioanne Baptiſta dixiſſet eis.

Solutio duplicis ſtionis ortæ ex præcedẽtibus.

Et interrogauerunt. Hic ponitur ſolutio duplicis quæſtionis ortæ ex præcedentibus. Secunda ibi. *Et cum veniſſet ad turbam*. Circa primum dicitur. *Et interrogauerunt eum diſcipuli eius*. Ideſt illi tres diſcipuli, qui interfuerunt transfigurationi: nam ad cęteros non pertinet iſta quæſtio, eo quòd iſta habet ortum ex aliquibus, quæ viſa aut audita fuerunt in transfiguratione, & tamen tres viderunt, cęteri vero neque viderunt, neque ſciuerunt illam factam eſſe vſq; poſt mortem Chriſti, & intelligendum eſt, quia iſta quæſtio facta eſt poſt transfigurationem in deſcenſu montis antequam peruenirent ad alios diſcipulos, quod oſtendit ordo literę: nã poſtea ſubdit quomodo Chriſtus venerit ad diſcipulos, & turbam. *Dicentes quid ergo ſcribæ dicunt*. Ideſt quomodo poteſt ſtare, quod dicunt ſcribæ. Sunt ſcribę viri periti in lege de quacunque tribu, vel cognatione eſſent. *Quod Eliam oportet primum venire*. Ideſt antequam veniat Meſſias, vel antequam oſtendat gloriam regni ſui, vt infra exponetur. *At ille reſpondens*. Ad hoc dubium reſpondit, ꝙ videbatur tangere ſtatum ſuum, & niſi iſtud dubium ſolueret, dubitaretur de ſtatu eius, & de his, quæ pertinebant ad ipſum. *Elias quidem venturus eſt*. Ideſt non turbemini de eo, quod dixerunt ſcribæ, quia verum eſt, quòd venturus eſt Elias. *Et reſtituet omnia*. Ideſt deperdita ad bonum ſtatum reducet, & dicuntur omnia, ideſt multa, quia nemo eſt, qui omnia reducat ad bonum ſtatum, cum & ipſe Chriſtus non reduxerit omnia efficienter ad bonum, licet ſufficienter pro omnibus ſatisfecerit, & meruit. *Dico autem vobis*. Modus certificandi eſt. *Quia Elias iam venit*. Duplicem diſtinguit Eliam, vnum qui venit, & alium qui venturus eſt, vnus eſt verus Elias, alius eſt Ioannes Baptiſta. *Et non cognouerunt eum*. Scilicet, quòd haberet officium Eliæ, & eſſet præcurſor Meſſiæ. *Sed fecerunt in eo quæcunque voluerunt*. Ideſt intulerunt ei omnia mala, quæ voluerunt incarcerando ipſum, & poſtea iugulando ſupra 14. & Marc. ſexto, & Luc. nono. *Sic & filius hominis paſſurus eſt ab eis*. Ideſt ego qui ſum filius hominis patiar ab eis mala, ideſt à Iudęis, ſicut Ioannes Baptiſta qui erat Elias: nam ſicut ille vera dicens pro veritate ab iniquis occiſus eſt, ita & ego vera prędicans occidar ab eis. *Tunc intellexerunt*. Scilicet quando dixit, quòd Elias venit, & fecerunt in eo quęcunque voluerunt: nam per hoc aperte oſtędebat, quòd non loquebatur de Elia propheta, ſed de Ioanne, quia in Elia propheta nihil tale geſtum erat. *Quod de Ioanne Baptiſta dixiſſet eis*. Ideſt non de vero Elia, & tamen non erat alius cui competeret vocari Eliam, & illius gerere ſimilitudinem niſi Ioannes Baptiſta.

Quare diſcipuli nunc allegauerunt ſcribas. Quæſt. CXXX.

QVAERETVR cum diſcipuli quærerent nunc à Chriſto, quare allegauerunt ſcribas cum dicunt, quid ergo ſcribę dicunt? Aliqui dicunt, quòd diſcipuli ſumpſerant argumentum quoddam ad dubitandum ſuper factis Chriſti, & quia iſtud non habebat fundamentum ex ſacra ſcriptura, ſumpſerunt auctoritatem ex dictis ſcribarum, qui erant ſapientes. Sed dicendum, quòd nõ ſtat, quia hoc de quo dicebant diſcipuli in ſacra ſcriptura, inuenitur Malach. 4. ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, & conuertet corda patrum ad filios, & filiorum ad patres. Sed dicendum, quòd diſcipuli, ſic quæſierunt allegantes dictum ſcribarum, quia ipſi erant viri indocti qui ſcripturam ſacram, non nouerãt: erant enim rudes, & piſcatores, ſcilicet Petrus, Iacobus, & Ioannes, & omnes erant piſcatores, vt patet ſupra quarto, & Marc. primo. nam de piſcatione vocauit eos Chriſtus, & ita non poterant vacare ſcripturæ, ſed propter paupertatem dediti erant negocijs lucratiuis, vt inopem vitam defenderẽt, ideo nihil de ſacra ſcriptura nouerant, niſi ſicut audiebant à ſapientibus legis, ſicut & apud nos accidit: nam populus non ſcit aliquid de pertinentibus ad fidem, & ſpem, niſi ſicut à prædicatoribus audit, & ideo ſi aliquando arguere volunt deducunt in auctoritatem dicta prædicatorum, cum nullum ſolidius fundamentum habeant: tales autem erant apud Iudęos ſcribæ, quia ſcriba vocatur ſapiens, & dicuntur ſcribę à ſcripturis, qa in ſacris ſcripturis ſapientes ſunt, & iſti prædicabant doctrinam legis, & ita populus allegabat eos in auctoritatem, & ita innitebantur auctoritati eorum, quaſi nullo modo ipſi errarent. Sic dicit Chryſoſtomus, non autem aduentum Eliæ diſcipuli ex ſcripturis ſciebant, ſed ſcribæ eis manifeſtabant, & ferebatur hic ſermo in plebe indocta.

Quomodo dicitur hic, quòd dixerunt diſcipuli, quid ergo ſcribæ dicunt, quia Marc. 9. dicitur quid ergo dicunt ſcribæ, & Phariſæi. Quæſt. CXXXI.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd dixerunt diſcipuli, quid ergo ſcribæ dicunt, quia Marc. nono. dicitur quid ergo dicunt ſcribæ, & Phariſæi, quomodo poteſt ſtare?

Dicendum, quòd vtrunque dixerunt diſcipuli, ſicut Marcus expreſſit, ideſt quid ergo dicunt ſcribæ, & Phariſæi, & tamen Matthæus breuiloquus ſolos ſcribas nominauit.

Primum patet, quia diſcipuli indocti neſciebãt hęc de Elia, niſi inquantum audiebant à prędicatoribus, & tñ Phariſæi, & ſcribę erant ſimul prędicatores inf. 23. ſuper cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, & Phariſęi, quęcunque dixerint vobis ſeruate, & facite, & tamen cathedra Moyſi, vocatur cathedra in qua ſedebant doctores ad prædicandum legem Moyſi, & exponendam eam populo, & ita tam Phariſæi, quam ſcribæ prædicabant: ergo vtrique prædicabant de aduentu Eliæ, & veriſimile eſt, quòd diſcipuli allegarẽt vtroſque, quia ipſi allegabant nunc contra Chriſtum arguendo, & qui arguit vult fundare argumentum ſuum quanto firmius poteſt. Secundo patet, quia Matthæus in multis eſt breuiloquus, & tacet quædã, quæ alij exprimunt, & tamen facit hoc artificioſe: nã ſcribę, & Phariſęi in multis conueniebant contra Chriſtum, vt ſimul dicerent, & tñ Matthæus raro nominat vtroſque ſimul, ſed interdum ſolos ſcribas, & interdum ſolos Phariſæos, ſic tamen quia ſcribæ ſunt ſapientiores Phariſęis, & Phariſęi habẽtur, vt ſanctiores ſcribis, ideo ibi de ſanctitate agitur, licet ſcribæ, & Phariſæi ſimul contra Chriſtum loquantur, de ſolis Phariſæis Matthæus loquitur, vbi vero de ſapientia eſt dubium, inducuntur ſoli ſcribæ, licet vtrique loquantur. Sic patet ſupra 9. quando de curatione paralytici agitur, l. & ecce quidam de ſcribis dixerunt intra ſe hic blaſphemat, conſtat tamen, ꝙ tam ſcribæ, ꝙ Phariſęi hoc dixerunt, quia Lucæ 5. dr̃ & cęperunt cogitare ſcribę, & Phariſęi dicentes, quis eſt hic qui loquitur blaſphemiam? iuũ tamen de ſapientia agebatur: nam Chriſtus dicebat, ꝙ remittebat peccata, illi autem

autem dicebant, quòd erat blaſphemia, an vero blaſphemia eſſet, vel non, pertinebat diſcutere ad ſapientes, ideo ſoli ſcribæ qui ſapientiores erant nominati ſunt. De ſanctitate patet, quia ſupra nono. capitulo. dicitur, quòd cum Chriſtus comederet in domo Matthæi cum publicanis, videntes hoc Phariſæi dixerunt diſcipulis, quare cum publicanis, &cętera, & tamen conſtat, quòd ſimul Phariſæi, & ſcribæ hoc dixerunt, quia Luc. 5. dicitur, & murmurabãt Phariſęi, & ſcribę dicentes ad diſcipulos eius, quare cum publicanis, & cętera, ibi enim de ſanctitate agebatur, ſcilicet, quia abſtinere à conuiuijs publicanorum pertinebat ad cęremonias ſanctitatis, & honeſtatis, & ideo magis ponderabat in hoc auctoritas Phariſæorum, quam ſapientia ſcribarum, & ita ſolos Phariſæos nominauit Matthæus, ita fuit nunc: nam dicere de aduentu Eliæ, quod ex lege ſciri poterat, pertinebat ad ſapientiam, & ita erat in hoc maior auctoritas ſcribarum, qui ſapientiores erant, ideo eos ſolos nominauit Matthæus.

Vnde orta fuit diſcipulis occaſio quærendi hoc de Elia. Quæſt. CXXXII.

QVAERETVR vnde orta fuit diſcipulis occaſio quærendi hoc de Elia. Dicunt quidã, quòd diſcipuli audierant à Phariſęis, & ſcribis, quòd Elias venturus erat circa conſũmationem ſęculi, Malach. quarto, & ideo quia Eliam viderant credebant finem mundi propinquum, mirabantur tamen, quia ipſe ita cito receſſerat, & nihil docuerat prædicando, cum dicatur Malach. quarto, quòd conuertere deberet corda patrum ad filios, & ideo quærebant à Chriſto, quomodo intelligendus ſit locus ille ſcripturæ. ita exponit Nicolaus, & ita hoc modo occaſio quærendi non fuit, niſi velle habere intellectum ſcripturę de qua dubitabant. Sed hoc non multũ ſtat, quia quærere de intellectu ſcripturę non pertinet niſi ad illos qui aliquid nouerũt de ſacra ſcriptura, quia nihil ſciens nihil dubitat, cum dubitare pręſupponat quandam notitiam circa rem de qua dubitatur, & tamen diſcipuli nihil ſciebant de ſacra ſcriptura, cum neque allegauerint eam, ſed dictum ſcribarum: ergo non erat motiuum quærendi velle ſcire intellectum ſcripturę. Alij dicunt, quòd diſcipuli dixerunt hoc ad oſtendendum, quòd ſcribę falſum dixerant, & volebãt hoc deducere, quaſi aliquid admirandum: nam tenebantur ſcribæ in magna opinione potiſſime circa ſapientiam, & mentiri illos admirandum erat, & tamen nunc videbantur mentiti, quia ipſi dicebant, quòd vẽturus erat Elias ante Meſſiam, & tamen nunc apparuerat falſum, quia diſcipuli prius viderunt Chriſtum, quam Eliam, & ſic introducitur litera, ſcilicet ergo quomodo ſcribæ dicunt, quia oportet Eliam venire primo, ideſt cum tu veneris nunc ante Eliam, quomodo poteſt ſtare doctrina ſcribarum dicentium, quòd oportet Eliam venire primum, ideſt antequam veniat Meſſias. Sic dicit Chryſ. intentio quidem diſcipulorum ſub hac interrogatione talis mihi eſſe videtur, nos quidem Eliam tecum vidimus, & prius te vidimus, quam Eliam, ſcribę vero prius Eliam venire docent, credimus itaque eos mendacium protuliſſe.

Alij dicunt, quòd diſcipuli dixerunt hoc, quia audierunt ſcribas dicentes auctoritatem Malach. quarto. mittam vobis Eliam prophetam antequam veniat dies Domini magnus, & conuertet corda patrum ad filios, nunc autem putabant diem magnum Domini tranſiſſe, & incepiſſe regnum eius in transfiguratione illa, quia dixerat Chriſtus præcedẽti cap. ſunt quidam qui non guſtabunt mortem donec videant filiũ hominis venientem in regno ſuo, & intelligebatur de transfiguratione, & tamen iam illa erat, & nõdum venerat Elias. Sic dicit Hier. æſtimant diſcipuli transformationem gloriæ hanc eſſe, quam in monte viderant, & ideo dicunt: quid ergo dicunt ſcribę, quòd Eliam oportet venire primum? ac ſi dicerent ſi iam veniſti in gloria, qũo pręcurſor tuus non apparet? Alij dicunt, ꝙ ratio quęrẽdi fuit diſcipulis pp ſubitum receſſum Eliæ, quia Malac. 4. dr̃, quòd conuertet corda patrum ad filios, & ita audierant diſcipuli à ſcribis, nunc autem viderant diſcipuli Eliam, & iam receſſerat, quòd nihil egiſſet: nam non prædicauerat, vt conuerteret corda patrum ad filios, ideo admirati dixerunt, quomodo dicunt ſcribæ. & hoc non apparet ex verbis diſcipulorum, ſed ex occaſione præcedenti, ſcilicet, quia nunc Eliam viderant. Etiam apparet magis ex verbis Chriſti, cum ait Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia, quod eſt conuertet corda patrum ad filios. Alij dicunt, quòd hoc quęſierunt, quaſi iã fundata intentione ſua admirati de quodã dicto ſcribarum quo contra Chriſtum nitebantur. Dicunt enim quidam, quòd Phariſæi, & ſcribæ dicebant Ieſum non eſſe Meſſiam allegantes auctoritatem Malach. 4. quia antequam veniret Meſſias venturus erat Elias, & tamen Elias nondum venerat, ideo nõ erat ille Meſſias, ſed alius expectandus erat, quẽ prędederet Elias veniens, & tunc diſcipuli ex gloria oſtẽta in corpore Chriſti, & ex teſtimonio Eliæ, & Moyſi, & potiſſime ex teſtimonio vocis paternę certificati erant, quòd ille erat Meſſias, ideo mirabantur quomodo ſcribæ dicerent ex ſacra ſcriptura, quòd oporteret Eliam venire primum, ideſt ante Meſſiam, & tamen nondum venerat. Dicendum autem, ꝙ iſte eſt ſenſus verus literę: nam cõſonat rñſio Chriſti, huic quęſtioni, & non in alijs ſenſibus. Sic dicit Chryſ. non aũt, vt oportebat aduentus Chriſti, & Elię à ſcribis interpretabantur: ſcripturę enim duos dicunt Chriſti aduentus eum, ſ. qui factus eſt, & eũ qui futurus eſt, ſed ſcribę primũ non aduertentes, ſecundũ aduentum ſolũ cõmemorabant plebi, & dicebãt, qm̃ ſi hic eſt Chr̃s, oportebat Eliam præuenire. Aliæ autẽ expoſitiones, licet aliqualiter appareant non conueniunt literę. De prima dictum eſt. De ſecunda patet, quia ſi diſcipuli ad hoc introducerent quæſtionem, vt oſtenderent ſcribas mentitos, non multum curaret Chriſtus, ſiue mentiti eſſent, ſiue non, maxime quia interdum mentiebantur, & tamen reſpondit diligenter oſtendens verum eſſe, quod illi dixerant: ergo non tendebat quæſtio ad illud. Item quia Chriſti reſponſio non cõuenit huic ſentẽtię: nam ſi vellet ſaluare ſcribas quos diſcipuli putabant mentitos, non oportebat alia dicere niſi, quòd verum dixerant, diſtinguere autem de Elia venturo, & qui venerat, non erat ad hoc propoſitum. De tertio dicendum, quòd etiam non conuenit, nam ad illud non debebat ſic Chriſtus reſpondere, ſed diceret, quòd nondum venerat regnum ſuũ, & dies Dñi magnus, & ante illum adhuc veniet Elias, ſicut vere venturus erat, dicere tamen de Elia, qui iam venerat, non erat ad propoſitum huius, & tamen maxime inſtitit Chr̃s in Elia, qui iam venerat: ergo non fuit illa quæſt. eorum. De quarto etiam dicendum, ꝙ non ſtat, quia non conuenit rñſio Chr̃i huic ſnię: nã tunc Chr̃s diceret verũ eſt, ꝙ anteq̃ veniat dies Dñi magnus veniet Elias, & ꝓuertet tunc corda, &c. & tñ nondum venit dies ille Dñi, ideo neque Elias venit, ſed venturus eſt: iſte autem aduentus Elię, non eſt ille de quo ſcriptura loquit̃, ſed nunc venit ad ferendum mihi teſtimonium, dicere tñ de Elia, qui venerat non erat ad propoſitum. Niſi forte dicatur, quòd Chriſtus volebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

volebat ostendere, quòd Elias bis venturus erat, scilicet nunc, & postea, & loqueretur de vtroq; aduẽtu. Sed non stat, quia tunc non vocaret hic Ioannẽ Baptistam Eliam, qui venerat, & alium dicebat Eliam venturum, ergo non erat ille sensus quæstionis, sed vltimus est sensus literæ, & illi conuenit rñsio Christi, vt onderur seq.q. Sed obijcietur, ꝙ non conueniat, quia si istud esset dubium discipulorum, non quæreret de illo nunc, sed multo ante qñ ad Christum accesserãt, quia hoc erat quærere, an erat Messias, vel non. Item quia præsupponitur in hoc, ꝙ ante istud non erãt certi discipuli, an Iesus erat Christus, quia alias tunc dicerent qũo starer dictum scribarum, s. ꝙ oportet Eliam venire primum, & tamen ante hoc certi erant, vt patet prẽced. c. qñ Petrus confessus est ipsum esse Chrm filium Dei, & hoc idem cẽteri putauerunt. Itẽ quia si non crederent eum Messiam esse, non manerẽt cum eo tanto tpe. Itẽ non vr verũ, ꝙ dicerent scribę Iesum non esse Messiã, ga nondũ venerat Elias: nã non inuenit hoc sibi obiectũ in aliquo loco, sicut obijciebant alia, s. ꝙ non erat de Bethlehem, sed de Nazareth, & ꝙ non esset de stirpe Dauid, & ꝙ origo eius erat nota, Io. 1. & 7. Itẽ quia Iudęi prẽsupponebant, ꝙ poterat venire Messias nondũ veniente Elia: nã lo. 1. quando voluerunt scire quis esset, quẽsierunt, an esset Chrs, & dixit non, deinde an esset Elias, & dixit, quòd non, & tamen si supponeretur, quòd nõ venturus esset Messias quousque veniat Elias, & conuerteret corda patrum ad filios, non quærerent, an ille esset Christus, cum constaret, quòd nondum conuerterat Elias corda patrum ad filios, & tñ quæsierunt: ergo putabant, ꝙ posset venire Christus nondum veniente Elia. Dicendum, ꝙ sensus est verus, quia iste cõuenit maxime literę, vt oñsum est. Ad primum dicendum, ꝙ à principio qñ discipuli accedebant ad Chrm nondum scie bant eũ esse Messiã, & iñ accedebant ad eũ, quia erat doctor veritatis, & de quo multi credebãt, quòd erat Messias, neque erat necesse discipulis à principio scire, quòd Iesus erat Messias: satis enim erat, quod faceret talia miracula propter, quæ omnes concurrerent ad eum. Ad secundum dicendum, quòd non supponitur non fuisse certos discipulos ante hoc de Iesu, an esset Messias, sed innuitur, quòd nunquam tam plene fuerunt certificati, sicut nunc, & verum est, quòd aliquando ignorabant eum esse Messiam, sicut à principio qñ veniebant ad eum, postea vero crediderunt, vt qñ Petrus confessus est illud præced. c. & tamen illud fuit credere, & non videre, nunc vero plenissime certificati sunt tam ex gloria corporis eius, quam ex testimonio Eliæ, & Moysi, & maxime ex testimonio vocis paternæ, ideo nunc nihil poterant dubitare, & ita ex abundanti certitudine dixerunt, quomodo poterat stare dictum scribarum, ante hoc autem non dixerunt, quia adhuc erant aliqualiter dubij, an esset Iesus Messias, vel non, nunc non erant ita certi, vt putarent omnino falsum esse dictum scribarum, vel aliter intelligendum. Ad tertium dicendum, quòd etiam si non crederent eum Messiã, manerent cum eo propter miracula, quæ faciebat: nam vt viderent eũ confluebant multæ turbæ ad Christum, Ioa. 6. etiam propter sanam doctrinam, & dulcem cordibus dispositis; nam quando cęteri discipuli recedebant à Christo, dixit ipse ad duodecim, nunquid, & vos vultis abire? & dixit Petrus loco omnium, Domine ad quem ibimus? verba enim vitæ æternę habęs, Ioan. 6. etiam dato, quòd non crederetur Iesus esse Messias saltem apparebat eum virum sanctum, & prophetam, & tamẽ propter hæc quilibet vellet manere in doctrina eius, sicut cęteri prophetæ discipulos habuerunt, qui sequebantur eos, vt patet de Elia, & Eliseo quarto Regum secundo, & tertio, & quarto. Ad quartum dicendum, quòd non est conueniens argumentum, ga multa dicebantur contra Christum, quæ tacuerunt Euangelistæ, sicut multa ipse fecit, quæ ipsi enarrasse omiserunt, Ioan. 20. maxime, quia falsum supponitur: nam licet in alijs locis non referatur hoc fuisse obiectum Christo, satis est, quòd colligatur hic ex litera fuisse ei obiectum. Et ita vult Chrysost. vt dictum est. Ad quintum dicendum, quòd Iudæi non tenebant determinate, quòd oporteret venire Eliam ante Messiam, quia nec istud ostendit sacra scriptura, & ideo quando ipsi voluerunt scire de Ioanne Baptista, an esset Messias, non prẽsupposuerunt, quòd necesse esset venire Eliam ante Messiam, cum autem loquebãtur contra Christum, non dicebant ea, quæ ipsi putabant vera esse, sed quidquid posset aliquo modo verisimiliter accipi contra Christum, quia desiderium suum erat impugnare illum, & quia aliquo modo potest accipi ex sacra scriptura venturum Eliam ante Messiã, dicebant hoc, vt Christum excluderent sicut, & opponebant ei, ꝙ in Beelzebub dæmonia eijceret 12. c.

Quomodo Christus dixit hic Elias venturus est, & postea dixit Elias iam venit. Quæst. CXXXIII.

QVAERETVR quomodo Christus dixit hic Elias venturus est, & statim dixit dico vobis, quia Elias venit, quæ videntur infra dicere. Dicendum, quòd Christus respondit per hoc dubitationi discipulorum: putabant enim illi, sm auctoritatem scribarũ venturũ esse Eliam ante Messiã, & quia intelligebant de Elia propheta, & de aduentu primo in carne, erat falsa existimatio, ideo poterat Christus dicere, ꝙ scribæ falsum dicerent, quia tamen verum erat aliquo modo, quòd venturus erat Elias ante Messiam, non negauit dictum scribarum, sed distinxit propositum, & fuit ista cautela conueniens respondendi: nam & nobis melius est sępe rñdendo propositionem distinguere, quã simpliciter negare, & hoc propter nescientes, & propter assistentes, Christus autem pp duo distinxit propositionem, quam poterat absolute negare: nam quando propositio in vno sensu est vera, & in alio falsa, melius est distinguere eã, quam simpliciter negare, & tamen dicere, quòd Elias venturus erat ante Messiam est huiusmodi, ideo distinxit. Secundo ga istud habet originem à sacra scriptura, licet illa possit varie accipi, & quia si negaret Christus simpliciter dictum scribarum, videretur negare sacram scripturã, quasi asserendo, quòd nullo modo Elias venturus erat ante Messiã, ideo distinxit, & ad hoc innuit, quòd duplex est aduentus Messiæ vnus est in carne, idest ad assumendum carnem, & operandum redemptionẽ in carne assumpta, alius est ad iudicandum. De primo non est verum, quòd Elias venturus est ante eum, sed de secundo, & ita intelligit auctoritas Malac. 4. ecce ego mittã vobis Eliam prophetam antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis, & conuertet corda patrum ad filios, & filiorum ad patres eorum, ne forte veniam, & percutiam terram anathemate, & tamen dies Domini magnus est dies iudicij, scilicet dies iræ calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara, etiã quia dicitur horribilis: nam si diceretur solum dies Domini magnus, posset adhuc intelligi de aduentu in carne: nam vocatur dies Domini dies in quo Deus magna facit, & tamen dicitur horribilis, ideo necesse est accipi pro die iudicij, & ad illum diem veniet Messias iudicaturus, & ante diem hunc præcedet Elias, vt conuertat corda hominum, Christus tamen vult accipere, quòd ante vtrũq; aduentum venturus fuerit Elias, & tñ ante sẽm aduentum venturus erat Elias Pro-

Propheta qui vere dicitur Elias, ante primum venturus erat Elias non secundum substantiam, sed sm offi cium, s. Ioannes Baptista. & ob hoc Christus dixit de vtroque Elia. de vero Elia dixit Elias quidem vẽturus est. de alio Elia sm officiũ dixit dico vobis, quia Elias venit: nam Ioãnes Baptista iam venerat. Elias tñ verus nondum venerat, sed ante iudicium venturus erat, & vt videatur de quo Elia loquitur ponit vtrique conditionem suam. nam qñ dixit de Elia venturo ait Elias q dem venturus est, & restituet omnia, vt videatur ꝙ ille est Elias de quo loquitur Malachias, ꝙ conuertet corda patrum ad filios, quando loquitur de Elia qui iã venit, ostendit ex circunstantijs quis sit ille & ait, Elias venit & non cognouerunt eum, sed fecerunt quæcun que voluerunt in eo.

Quare Christus dixit duos Elias cum scriptura non dicat, nisi de vnico Elia. Quæst. CXXXIIII.

QVAERETVR cum sacra scriptura nõ dicat, nisi de vnico Elia venturo, & de vnico aduentu eius Mala. 4. nam alibi nõ habetur de hoc, quare Christus distinxit duos Elias.

Dicendum, ꝙ hoc fuit. Primo propter auctoritatẽ sacræ scripturæ, nam licet Ioannes non vocetur in veteri testamento Elias: tamen sicut scriptura prænũciauit de Elia venturo ante Christum in iudicio: ita, & p̃nunciauit de Ioanne venturo ante primum aduẽtum Christi in carne ad prædicandum Malach. 3. ecce ego mitto Angelum meum qui prẽparauit viam tuam an te te. & ita allegatur de eo. supra 11. cap. etiam Esa. 40. prænunciatum fuerat de eo, ego vox clamantis in deserto, & allegatur. sup. 3. & Io. 1. vocauit ergo vtrunq; Eliam.

Secundo, quia etiam de Ioanne dictum fuerat, quia erat Elias. nam licet illud Mala. 4. in sensu literali principali accipi necesse sit de Elia propheta, tamen ẽt in sensu literali minus principali accipitur de Ioanne Baptista quem misit Deus ante Christum. & ita dixit Christus supra 11. ca. & si vultis accipere ipse est Elias qui venturus est. ideo fuit conueniens eum vocare Eliam.

Tertio quia Angelus vocauerat eũ Eliam antequã nasceretur Luc. 1. ipse præcedet eum in spiritu, & virtute Eliæ parare domino plebem perfectam. ideo ipse iuxta formam suam loquendi, & Angeli, vocat eum Eliam, quia ita volebat eum Deus vocari. Quarto fuit propter similitudinem. nam vterque eandẽ ministrationem exhibuit Christo. nam Elias propheta præcedet diem iudicij in prædicando, vt cõuertat homines: & ita dispositi sint ad recipiendum aduenientem iudicem, ne ipse veniens feriat terram anathemate Mala. 4. Ioannes autem præcessit Christum, vt per prædicationem disponeret plebem ad digne recipiendũ Christum, ostendendo quis ille erat, & hortando humiliari ei. sic dicitur Lucæ 1. præcedet eum in spiritu, & virtute Elię parare domino plebem perfectam, ideſt perfecte dispositam ad suscipiendum doctrinam Christi. vterque ergo eodem nomine vocari debuit, cũ idem officium gereret.

Quinto quia licet scribę non intelligerent, quod dicebant, scilicet, quòd Elias venturus esset ante Messiam, tamen verum dicebant, ideo Christus non negauit, sed vtrunque vocauit Eliam dicens se esse Messiã, & verum esse quod dicebant scribę, scilicet, quòd ante Mesiam venturus esset Elias, & ita ante eum venerat vnus Elias.

Quare Christus dixit Elias venturus est, & omnia restituet. Quæst. CXXXV.

QVAERETVR quare Christus dixit Elias venturus est, & restituet omnia. Dicendũ ꝙ fuit hoc, primo ad ostendendum differẽtiam inter duos Elias quos nominauerat, vt videretur quòd non erat vnicus de quo loquebatur, & quis erat ille qui venerat, & quis ille qui venturus erat: dixit ea per quę vterque notificabatur. de venturo enim Elia dixit, quòd restitueret omnia: vt videretur quòd erat Elias propheta, de quo scriptura loquitur Mala. 4. mittam Eliam prophetam, & cõuertet corda patrum ad filios. Elias qui venerat erat Io. Bapt. & hunc notificauit dicens, ꝙ fecerunt in eum quæcunque voluerunt. nam Ioannes ille est quem occiderunt. Secundo dixit, vt ostendat ꝙ ille Elias de quo dixit est ille, de quo scriptura loquitur. nam poterat esse, quòd ille loqueretur de alio Elia quẽ scriptura non nominaret, & tunc responsio procederet ex equiuoco, & maneret argumẽtum discipulorum de dicto scribarum: ideo ostendit, ꝙ de illo loquebatur de quo Mala. 4. ꝙ restitueret omnia, & ita p hoc innuebat, quòd Elias ille de quo ibi dicitur, non est ille qui venire debebat ante Messiam nũc, sed expectãdus erat in futurum. Tertio fuit, quia forte pars huius dubij prouenerat ex apparitione Elię. nam ver' Elias apparuit in transfiguratione cum Christo, & ille erat de quo dicitur Mala. 4. & ideo dicerent discipuli, quomodo dicunt scribę, quòd oportet venire Eliam, & conuertere corda patrum ad filios. nam nunc ipsemet venit, & iam recesit nihil horum agens. dixit ergo Christus Elias quidem venturus est, i. non putetis, ꝙ Elias propheta nũc complenit, quod de eo dictum erat. nam aduentus iste ad transfigurationem non fuerat prænunciatus de ipso, sed adhuc iterum venturus est, & tunc complebuntur quæ de eo prænũciata sunt, s. quòd cõuertet corda patrum ad filios, & hoc innuit dicens, quòd restituet omnia, quasi dicat, non turbemini circa dictum scripturę: nam ipsa complenda est iuxta omnia quæ dicit. & tamen adhuc debet expecta ri complenda.

Quomodo est verum, quòd Elias omnia restituet, idque triplici ter intelligitur. Quæst. CXXXVI.

QVAERETVR, quomodo est verum, quòd Elias restituet omnia.

Dicendum quòd potest intelligi, vno modo de conuersione Iudæorum. nam veniet Elias ad prædicandum ante finem sæculi, & omnes Iudæos quos tunc inuenerit, conuertet ad Christum, & vsque ad illud tempus multi iudęorum manebunt in errore suo. & hoc consonat dicto Apostoli ad Roma. 11. c. cęcitas ex parte contigit in Israel donec intraret multitudo gentium, & sic vniuersus israel saluus fieret: & istud erit conuertere corda filiorum ad patres, vel patrum ad filios, ideſt iudæorum ad doctrinã Apostolorum, quę doctrina manebit in ecclesia Christi vsque ad finem sæculi: Apostoli tamen sunt filij iudęorum. Sic dicit Chrysosto. cum enim dixit, quòd Elias venturus est, & restituet omnia. de ipso Elia in propria persona loquitur, qui quidem restaurabit omnia dum corriget infidelitatem iudæorum, qui tunc inuenientur, quod est conuertere corda patrum ad filios, ideſt iudæorum ad Apostolos. Secundo intelligitur de restitutione eorum qui in tribulatione Antichristi defecerint. multos enim Antichristi doctrina, & tribulatio turbabit, vt a fide Christi recedant. Elias autem veniens prædicabit eis, & conuertent plurimi ad veri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem. Tertio (vt aliqui dicunt) intelligitur de mor- F
te ipsius Eliæ, scilicet restituet omnia, ideſt soluet om
nia, quæ debet: mortem enim debet, quia homo est,
& nondum mortuus est, ideo oportet, ꝙ aliquando
moriatur, cum statutum sit de vnoquoq; homine se-
mel mori. ad Heb. 9. & tunc esset ad propositum sic,
scilicet Elias vnus iam venit, & fecerunt in eo quęcũ-
que voluerunt, quia occiderunt eum, alius autem vẽ-
turus est, & restituet omnia, ideſt & ipse etiam tunc
occidetur, sic exponit Aug. scilicet restituet omnia,
ideſt eos quos persecutio Antichristi perturbauer-
it. Vel vt ipse restituat moriendo, quæ debet. Sed di-
cendum, quòd primi duo sensus sunt meliores, & ma
gis conuenientes scripturę: constat enim quòd Chri-
stus dixit hoc ad ostendendum, quòd Elias ille de quo
Malac. 4. dicitur & de quocunque Iudæi loquebantur
nondum venerat, sed venturus erat, & quia ponitur G
ibi quid acturus sit, scilicet, quòd mittetur ad conuer
tendum corda patrum ad filios, exprimit illud Chri-
stus dicens, quòd restituet omnia, ideſt omnes qui
perierant de fide per tribulationem, vel qui perditi e-
rant de Iudæis per infidelitatem, quia ad fidem nun-
quam venerant.

Quare Elias non fuit missus tempore Christi.
Quæst. CXXXVII.

QVAERVNT quidam cum Elias tot bona fa-
cturus sit vt restituat omnia, quare nõ mis-
sus fuit tempore Christi, vel ante tempora
vltima. Dicunt quidam, quòd hoc fuit, qa
si veniret tempore Christi potius esset impedimen-
tum fidei Christi: nam Iudęi putantes Christum esse
Eliam non crediderunt ei, & tamen quando venerit
in fine sęculi credent ei. Sic dicit Chrys. Si autem tot
bona erunt ex Eliæ præsentia, quare tunc non eum
misit? respondet, dicimus, quia & tunc Christum æsti-
mantes Eliam non crediderunt ei, tunc autem Eliæ
credent, quia cum post tantam expectationem veniet
annuncians Iesum facilius suscipient, quæ ab ipso di-
cuntur. Aliter potest dici, ꝙ Elias nunquã magis erit I
necessarius, quam cum erit finis sęculi, quia tunc vlti-
ma tribulatio multos à fide auertet, & quoniam illa
erit tribulatio qualis nunquam fuit infra 24. oporte-
bit, quòd sit tunc magna consolatio, vnde magis erit
tunc necessarius Elias, quam alijs temporibus. Aliter
potest dici, ꝙ ista quæstio est superuacua, quia Elias
non est venturus nisi, ꝙ Deus illum mittet, & promi-
sit iam mittere Malac. 4. & tamen ipse promisit mit-
tere ad tempus determinatum, s. ante diem Dñi ma-
gnum, & terribilem: ergo frustra est quęrere cur alio
tpe non mittatur, cum non possit venire, nisi quando
mittetur. Secus autem de illo qui venire potest non
missus, sicut fuit de filio Dei, qui est æqualis patri, &
spiritui sancto, cui nullus quicquam iubet, sed facit, K
quod vult, cum sit eadem voluntas, & imperium triũ:
nam de illo recte quæritur quare voluit venire tali tẽ-
pore, & non prius, neque posterius: nam poterat,
quando vellet nullius legi alligatus. Si tamen dica-
tur eum Elias tanta facturus sit, quare Deus non mit-
tet eum ante? Dicendum, quòd non fuit tempus
conuenientius ad mittendum eum: Elias enim ho-
mo est, & cum semel venerit occidendus est, ita vt nõ
sit quotidie venturus, aut sępe, cum igitur vẽturus se-
mel sit, nullum est conueniens tempus ad mittendũ
eum, quam tunc quando erit vltima tribulatio. Item
quia non est putandum, ꝙ pendeat Deus ex Elia, qua-
si non possit facere, quod vult nisi per Eliam: nam po-
test, quod vult, etiam non existente Elia, qui potest de
lapidibus suscitare filios Abrahę sup. 3. c. & põt quolli-
bet tpe dare viros maiores Elia, sicut Apostolos dedit
qui multo maiores Elia fuerũt, sed placuit ei reseruа-
re Eliam pro illo tpe, sicut placuit Paulum instituere
doctorẽ vniuersę terræ, ideo illo tpe, & non alio ve-
niet Elias, & tunc valde proderit præsentia sua.

Quomodo Christus vocauit Ioannem Eliam, cum non esset ipse Elias. Quæst. CXXXVIII.

QVAERITVR quando Christus dixit, quòd E-
lias iam venit, & intellexit de Ioanne Baptista,
quomodo vocauit eum Eliam, cum non esset
ipse Elias. Aliqui putauerunt, quòd Ioannes
erat Elias, quia anima Eliæ transierat in corpus Ioan-
nis Baptistæ, ideo erat ipse Elias, & ita recte vocaretur
Elias, secundùm substantiam. Dicendum, quòd non
stat. Primo quia non est possibile fieri transitum ani-
marum per corpora, vt Pharisæi improbant, & Eccle-
sia detestatur hunc errorem. Sic dicit Origenes super
Matthęum. Quod autem dixit propter Ioannem E-
lias iam venit, non anima Elię est intelligenda, ne in-
cidamus in dogma transcorporationis, quod alienũ
est ab ecclesiastica veritate. Secundo quia concesso
transitu animarum non manerẽt ijdem homines, qui
prius: nam cum homo constet ex corpore, & anima,
& sit vtraque pars essentialis, variata aliqua earum nõ
manet eadem substantia composita, & tamen licet
anima Eliæ esset eadem, quæ introiuit in corpus Ioan
nis Baptistæ, non esset idem corpus vtriusque, ideo
non esset idem homo, vnde non poterat Ioannes esse
Elias. Tertio quia transitus non fieret nisi moriente
homine, quia aliàs non potest anima manere in duo-
bus corporibus, & tamen viuebat adhuc Elias tem-
pore Ioannis, & viuit cum venturus sit, ideo non po-
terat Ioannes esse Elias, & ita ipse dixit: nam Ioan. 1.
c. quæsiuerunt Iudęi à Ioanne, an esset Christus, & di-
xit non, quęsierunt an esset Elias, & dixit, quòd non,
& tamen si esset Elias per transcorporationem non
negaret, quia mentiretur. Sed dicendum, quòd Ioan-
nes fuit Elias per similitudinem, & auctoritatem. Et
primo propter similitudinem vitæ: nam sicut fuit E-
lias vir eremicola qui in monte Carmeli morabatur;
ita Ioannes semper habitauit in eremo ex annis tene-
ris vsque ad tricesimum annum quando cępit prædi-
care, vt colligitur Lucæ primo, & tertio. Secundo in
similitudine victus, & vestitus: nam sicut Elias ma-
nens in deserto comedebat cibos deserti, ita & Ioan-
nes vinum, & siceram non bibit, sed nec comedebat
quicquam nisi locustas, & mel syluestre supra tertio.
Sic & in vestitu: nam Elias accinctus erat zona pelli-
cea circa lumbos, & vestibus de pellibus quarto Re-
gum primo, sic & Ioannes vestiebatur pilis camelo-
rum, & zona pellicea circa lumbos accingebatur su-
pra tertio capitulo. Tertio fuit similitudo in zelo:
nam Elias ex zelo Dei magno obiurgabat regem A-
cab, & reginam Iezabel propter idolatriam, tertio
Regum 18. & propter hoc Iezabel quęrebat animam
eius tertio Reg. 19. ita & Ioannes zelo Dei arguebat
Herodem regem, & Herodiadem de incestis nuptijs,
& adulterio supra decimoquarto, & ob hoc occisus
est. Quarto fuit similis in officio: Elias enim præ-
cursurus est ante aduentum Christi iudicantis, vt cõ-
uertat corda patrum ad filios Malac. quarto, Ioan. au-
tem precurrit ante aduentum Christi prædicantis, vt
disponeret animos populi ad suscipiendum eum, &
hæc fuit causa præcipua. Sic dixit Angelus Luc. 1. ipse
prębibit ante illum in spiritu, & virtute Eliæ parare
Domino plebem perfectam. Quinto est propter au-
ctoritatem: nam impositio nominum fit ad placitũ,
& tamen illa nomina accipiuntur communiter quæ A
aliqua auctoritate imposita sunt, & tamen Deus im-
posuit hoc nomen Ioanni, ꝙ Elias diceretur, ideo ip-
se poterat conuenienter vocari Elias, nam Christus vo-
cauit eum Eliam supra 11. si vultis accipere ipse est E-
lias qui venturus est, & Angelus prius dixerat, ꝙ præ-
cederet in virtute Eliæ, & ita nomen Elię ei tribuere
voluit, sed communiter dicitur, quòd Ioannes voca-
tur Elias officio, & non persona. Sic dicit Origenes,
& Hieronymus.

Quomodo dicitur, quòd non cognouerunt Ioannem, quia Ioannes cognitus fuit. Quæst. CXXXIX.

QVAERITVR quomodo dicitur, quòd non co- B
gnouerunt eum. nam videtur, quòd Ioannes
fuit cognitus, quia in magno honore habitus fuit, ita
vt crederetur esse messias Luc. 3. & Actu. 13. & tene-
bant eum saltem, vt prophetã, & a Deo missum post-
quam ipse negauit se esse Messiã infra 21. & Mar. 11.
& sequebatur eum populus veniens ad baptismum
suum supra 3. & Mar. 1.

Dicendum vno modo, quòd multi cognouerunt
Ioannẽ qui sequebantur eũ, alij vero nõ cognoscebãt
ꝙa nolebant credere eum missum esse a Deo. nam po
pulus, & peccatores, & publicani susceperunt baptis-
mũ Ioannis, sacerdotes aũt, & scribæ noluerunt reci-
pere Luc. 7. & ob hoc Christus increpuit eos infra 21. C
dicens venit Ioannes ad vos in via iustitiæ, & non cre-
didistis ei, publicani autem, & meretrices crediderũt,
vos autem videntes neque pœnitentiam habuistis, vt
crederetis ei. Secundo potest dici, quòd nõ cognouer-
unt eum, s. illi qui occiderunt eum: licet enim com-
muniter cognosceretur Ioannes a populo, tamen qui
eum occiderunt non cognouerunt eum quantę di-
gnitatis esset, quia aliàs non occidissent eum. Tertio
potest accipi, & melius, quòd nõ cognouerunt eum,
s. esse Eliã. Et iste est melior sensus, quia magis conso-
nat literæ. nam dicitur dico vobis Elias venit, & non
cognouerunt eum, s. ꝙ Elias venisset, & hoc verũ est,
ꝙ quasi generaliter non fuit cognitus: nam si cogno-
uissent eum esse Eliam, scirẽt ꝙ ostendebat Messiam
tanquam præcursor eius, quia officium Eliæ est prę- D
ire Messiam, & tamen Ioannes dicebat Iesum esse
Christum, Io. 1. ca. & Iudęi non acceperunt eum pro-
pter hoc, vt Christum. ergo non credebant Ioannem
esse Eliam, neque quantum ad nomen, neque quan-
tum ad officium, & hoc est verius. Dicitur autem, ꝙ
fecerunt in eo quicquid voluerunt, ideſt spreuerunt
Ioannem, & iugulauerunt: Deus enim permisit, vt il-
li possent agere quicquid vellent de Ioanne propter
causas dictas supra 14. c.

Quare dicitur hic, sic filius hominis passurus est ab eis.
Quæst. CXL.

QVAERETVR, quare dicitur hic, sic filius homi- E
nis passurus est ab eis. Dicẽdum, quòd hoc fuit
primo, quia erat ad propositum. nam Christus occi-
dendus erat a Iudæis, sicut occisus fuerat Ioannes, &
quia nunc de morte Ioannis dixerat, s. fecerunt in eo
quicquid voluerunt subiunxit de morte sua, s. sic filius
hominis passurus est ab eis. Secũdo fuit ad magis sua-
dendum, vt hoc crederent. nam dixerat eis iam Chri-
stus de morte sua, & vix hoc audire poterant. nam Pe-
trus increpuit Christum dicens non erit tibi hoc, præ-
ced. c. a fortiori neque turbę, ideo Christus sępe eis de
morte sua loquitur, vt rem credibiliorem faciat. Ter-
tio fuit ad ostendendum iniquitatem mortis suę, s. ꝙ
bene agens occideretur, & ideo dicit, ꝙ ita occidere-

tur, sicut Ioannes. nam Ioannes vir sanctissimus erat,
& quia adulterium Herodis, & Herodiadis arguebat
truncatus est capite. sic & Christus ostendens Iudeis
vitia eorum, & increpans occidendus erat, & ita aufe-
rebat prauam suspicionum discipulis ne putaret, ꝙ ali
quod scelus commissurus est, propter quod occideretur. Quarto fuit ad consolationem aliqualem. nam
Ioannes occisus fuerat, & tamen, quia pro causa Dei
fuerat, manebat memoria eius in laudẽ. ita & de Chri
sti morte habenda esset consolatio, quia potius laus
quam infamia sequeretur. Sic dicit Chrysostomus,
in quo opportunę suam passionem commemorat ex
passione Ioannis multam prębens consolationem.

Quinto fuit, vt concordaret precedentibus. nam
dixerat, quòd nemini dicerent visionem quousque
filius hominis a mortuis resurgeret, & quia resurre-
ctio non est vbi mors nõ intercessit, introducit quòd
occidẽdus sit a Iudęis. Istam literam aliter videtur in-
troducere Marcus de quo dicetur Mar. 9.

Quomodo sit verum, quod dicitur sic filius hominis passurus est ab eis. Quæst. CXLI.

QVAERETVR quomodo sit verum, quod dici-
tur, sic filius hominis passurus est ab eis, in quo
innuitur, quòd ab eis a quibus occisus est
Ioannes, occidendus erat Christus, quod falsum est.
nam Ioannes occisus est ab Herode, & Herodiade
qui ad mortem Christi non pertinuerunt, vel si con-
uertatur, quòd Ioãnes dicatur occisus ab eis a quibus
Christus, non videtur, quia Christus a Pilato, & sacer-
dotibus, & pharisęis occisus est, qui ad mortem Ioan-
nis non pertinent.

Aliqui dicunt, quòd ab eisdem vterque occisus est,
s. in morte Ioannis consenserunt Pharisęi cum Hero-
de, & in morte Christi consensit Herodes cum Pila-
to, & Pharisæis. Sic dicit Chry. quasi aũt cũ Herodes,
& Herodias Ioannem interfecerint, quomodo ipsi
quoque Iesum crucifixisse dicantur, cum legamus eũ
a scribis, & Pharisæis interfectum? Et breuiter respon-
dendum, quòd in Ioannis nece Phariseorũ fictio con-
senserit, & in occisione Domini Herodes iunxit vo-
lũtatem suam qui illusum atque despectum misit ad
Pilatum. hoc enim alicui non videbitur stare, quia
Pharisæi, & sacerdotes diligebant Ioannem, & venie-
bant ad baptismum eius supra 3. & Marc. 1.

Dicendum, ꝙ satis potest stare. nã licet aliqui Pha-
risæorum, & Saduceorum venirẽt ad doctrinam eius,
non tamen omnes, immo plures non veniebant quã
venirent, quod innuitur Lu. 7. vbi Christus Ioannem
laudauit prędente populo, & discipulis Ioannis, cum
esset Ioannes in carcere, & dicitur omnis populus, &
publicani iustificauerunt Deum baptizati baptismo
Ioannis, Pharisęi autem, & legisperiti consilium Dei
spreuerunt in semetipsis non baptizati ab eo, & sic
absolutè dicuntur non baptizati ab eo, quia rari, vel
nonnulli in comparatione ad totam eorum multitu-
dinem baptizarentur, hoc tamen non erat, nisi quia
oderant Ioannem, vel quia putabant baptismum eius
nihil valere, & opera eius non esse a Deo, sic innuitur
infra 21. & Marc. 11. vbi Christus quęsiuit a principi-
bus sacerdotum, & senioribus populi, baptismus Ioã-
nis vnde erat de cœlo, an ex hominibus, & sequitur,
quòd illi cogitabant si dixerimus ex cęlo, dicet nobis
quare ergo non credidistis ei? & ita innuebant, quòd
non crediderant Ioanni, neque baptizati fuerant ba-
ptismo eius, & non solum non baptizati fuerunt, sed
etiam non secuti fuerunt doctrinam eius, vt pœniten-
tiam de peccatis agerent, quod fecerunt publicani, &
meretrices eod. c. & ita hi qui non sequebantur Ioã-
nem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem forte oderant eum, & ideo consentirent aliquo F
modo in morte illius. De Herode eodem modo dicendum, quòd in morte Christi consensit forte: nam licet non fuit præcipuus cooperator, quia tamen trãsmisit eum ad Pilatum, postquam illusit eum, & postea ille eum occidit, dicetur egisse ad mortem Domini. Sed dicetur, q̃ non oportet restringi ad hoc: nam non potest stare, quòd omnino idem fuerunt qui occiderunt Ioannem, & Iesum. Sed dicendum, quòd Christus vocauit hic Iudæos vnum populum cuius pars erat sacerdotes, Pharisei, scribæ, & principes, & seniores, quia Iudæi ipsi erant, & Herodes, & Herodias, & Pilatus, quia erant temporaliter dominantes in populo illo: quidquid ergo factum fuerit G
ab omnibus his, vel ab aliquo eorum, dicitur factum à Iudeis, & ita litera accipienda est, scilicet Elias venit, idest Ioannes Baptista, & fecerunt in eum quecunq; voluerunt, scilicet Iudei fecerunt hoc occidentes Ioannem: nam cum Herodes, & Herodias fecerint dicuntur fecisse Iudæi, & sequitur, sic filius hominis passurus est ab eis, idest à Iudæis: nam Pilatus, & principes sacerdotum, & Pharisei, & seniores populi fecerunt hoc, ideo dicuntur illud fecisse Iudei, & ita idẽ, idest vnus, & idem populus interfecerunt Ioannem, & Iesum.

Cur discipuli intellexerunt, quòd de Ioanne Baptista loqueretur H
cum non expressisset hoc Christus. Et quo tempore fuit Eliæ raptus. Quæst. CXLII.

QVAERETVR cum dicatur hic, quòd tunc intellexerunt discipuli, quòd de Ioanne Baptista loqueretur eis, cur intellexerunt, q̃ loqueretur de Ioanne Baptista: nam non expressit Christus nomen Ioannis in præmissis, & poterat intelligi de alio. Nam aliqui dicunt, quòd poterat intelligi de ipsomet Elia in persona, ille quippe venit, & fecerunt contra eum multa, persecuti sunt eũ, & fugauerunt eum de terra quęrendo animam eius 3. Reg. 19. Dicendum, quòd non stat primo quia Elias non passus est quidquid voluerunt persequentes I
eum hic: nam regina Iezabel dixit, quòd poneret animam eius, sicut vnius de prophetis Baal qui occisi fuerant 3. Reg. 19. & persecuta fuit eum ad occidendum eod. c. scilicet relictus sum solus, & quæsierunt animã meam, & tamen non potuerunt eum occidere sicut volebant, de isto autem Elia dicitur hic, quòd venit, & fecerunt in eo, quidquid voluerunt: ergo non est ille. Secundo quia iste Elias de quo hic dicitur significatur fuisse occisus: nam dicitur sic filius hominis passurus est ab eis, & tamẽ filius hominis occisus est, ideo ostenditur, quòd iste Elias occisus fuerat, & tamen Elias propheta nõ fuerat occisus, sed raptus est, & adhuc viuit: Eccl. 44. cap. ergo de alio intelligitur. Tertio quia si intelligeretur de Elia propheta, quòd venit, necesse esset de aduentu in carnem intelligi, K
quando in hoc sęculo natus est, & mansit aliquanto tempore sub rege Acab: nam postquam raptus est tempore regis Ioram 4. Reg. 2. qui erat filius Acab 2. Paralip. 21. non apparuit inter homines, & tamen de illo aduentu non potest intelligi litera ista, quia ista litera est ad respondendum dubio discipulorum de dicto scribarum, scilicet, quòd oportet Eliam venire primum, scribę tamen dixerunt hoc propter p̃phetiam, Malac. 4. quia promiserat Deus mittere Eliam, & tamen illa prophetia fuit lõgo tempore post raptum Eliæ: nam Malachias fuit post reditum de Babylone, sicut & Aggęus, & Zacharias, cũ Malachias sit vltimus, & tamen Elias raptus est longo tempore ante captiuitatem Babylonis, s. tempore Ioram regis Israel 4. Reg. 2. ergo necesse est intelligi de aliquo aduentu Eliç qui fuerit post raptum Eliæ, & tamen post raptum non apparuit ipse inter homines, ideo necesse est intelligi de alio qui dicatur Elias, hoc autẽ supposito intellexerunt discipuli conuenienter, quòd loqueretur de Ioanne Baptista, quia nemo alius fuerat cui magis videretur applicari hic sermo. Primo quia discipuli arguebant ex dicto scribarum, quòd vẽturus esset ad disponendum aliquid circa Messiam, sicut, Elias mittendus est ante diem Domini magnũ, vt conuertat corda patrum ad filios Malac 4. & tamẽ nemo venerat ad faciendum aliquid circa Christum, nisi Ioannes: ipse enim solum venerat, vt ostenderet Christum populo, vnde dicit Ioan. 1. iste est de quo dixi vobis, quòd post me venit, & ante me factus est, & ego nesciebam eum, sed vt ostendatur in Israel, propterea ego veni in aqua baptizans: ipse etiã ostendit eum digito eod. c. scilicet ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, & hoc sciebant isti tres discipuli Christi: nam Andreas frater Petri erat præsens, quãdo Ioannes ostendit Christum digito, Ioan. 1. & tunc ipse vocauit Petrum, & duxit eum ad Christum eod. c. cum ergo Iesus supponeretur ab istis discipulis esse Messias, & non venisset aliquis ante eum disponens homines ad ipsum nisi Ioannes Baptista, putauerunt, quòd de illo loqueretur. Secundo fuit, quia dixit Christus, sic passurus est filius hominis ab eis, in quo significauit Eliam illum occisum, nemo videbatur tempore Christi, & discipulorum, aut à proxima ætate inter Iudęos occisus pro veritate defendenda qualiter Iesus innuebat se occidendum nisi Ioannes, ideo etiam de ipso putabant dictum esse. Sic dicit Rabanus: ex iudicio autem passionis suę, quam Dominus sępius eis prædixit, & præcursoris sui, quam iam completam cernebãt, discipuli cognoscebant Ioannem, sibi in Eliæ vocabulum demonstratum. Tertio fuit, quia audierant Christum iam alias vocantẽ Ioannem Eliam, vt supra 11. c. si vultis accipere ipse est Elias, ideo nunc in memoriam eorum recurreret, cum Christus distingueret duos Elias, & putarent de illo dici. Quarto fuit, quia in conceptione Ioannis dictũ est ab Angelo, quòd præcederet Christum in spiritu, & virtute Eliæ parare Domino plebem perfectam: Lucæ 1. & hoc scirent discipuli, quia omnia, quæ circa Ioannis conceptionem, & natiuitatem gesta fuerunt, diuulgata fuerunt super omnia montana Iudeę eod. c. ideo etiam illud verbum recurrere poterat eis in mentem, & crederent hunc vocatum Eliam.

Et cum venisset ad turbã, accessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum dicẽs: Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & male patitur. Nam sępe cadit in ignẽ, & crebro in aquam. Et obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum. Respondens autem Iesus ait: O generatio incredula, & peruersa quousq; ero vobiscum? Vsquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me. Et increpauit illum Iesus, & exijt ab eo dæmonium, & curatus est puer ex illa hora. Marc. 9. Luc. 9. Marc. 9. Luc. 9.

Et cum venisset. Hic est solutio secundæ q̃stionis, & diuiditur in duo. Primo ponitur quæstionis occasio. Secundo quæstionis dissolutio ibi. *Tunc accesserunt.* Circa primum dicitur. *Et cum venisset ad turbam.* Hæc est turba, quę expectabat eum descensurum de mõte, vbi

Solutio secũdę quæstionis, ac eiusdẽ diuisio.

vbi fuerat transfiguratus. *Accessit ad eum homo.* Idest A
vnus homo inter cęteros: nam petere volebat aliquid ab eo, ideo accessit singulariter ille. *Genibus prouolutus.* Misericordiam petebat ostendens miseriam suam, ideo genibus Christi aduolutus est, idest ante genua eius. Vel prouolutus genibus, idest fixis genibus, quod ad humiliationem pertinet. *Ante eum.* Idest in præsentia eius vertens vultum suum ad eum, vt manifeste appareret, quòd ad neminem dirigebat preces suas nisi ad illum. *Dicens Domine miserere filio meo.* De miserijs habenda est misericordia, idest compassio exhibitiua efficacis remedij: erat enim satis miser iste qui lunaticus erat, & arreptus à dæmone, sępe cadebat in igne, & sępe in aqua, ita vt esset continue in B
mortis periculo. *Quia lunaticus est.* Idest patitur morbum per tempora lunæ, vt infra exponetur. *Et male patitur.* Scilicet iste morbus qui tenet eum cum mutatione lunæ est valde grauis, & ideo male patitur: nã est in extremis malis, scilicet morti propinquus quotidie. *Nam sępe cadit in ignem.* Ostendit, quod malum sit istud, & est, quòd quando morbus arripiebat eum cadebat in ignem, an vero caderet, vel deijceretur dicetur infra. *Et crebro in aquam.* Etiam cadit in aquam, & in vtroque erat periculosus casus. *Et obtuli eum discipulis tuis.* Scilicet dum Christus erat in monte venit homo ille ad discipulos Christi, qui in aliquo loco erant congregati, & cum non esset ibi Christus, obtulit eum sanandũ illis. *Et non potuerunt curare illum.* Licet C
niterentur ad curandum illum iuxta modum suum faciendi miracula nihil facere potuerunt, sed persenerabat morbus. *Respondens Iesus.* Dirigitur responsio primo ad discipulos, vel ad totam plebem cum discipulis, deinde specialiter ad patrem pueri, & est increpatoria, quia ob culpam eorum manebat puer incuratus. *O generatio incredula.* Idest qui credere nõ vultis eis, quæ prædicantur, in quo innuitur, quòd puer non curabatur propter defectum fidei, siue esset iste defectus ex parte patris pueri, siue ex parte discipulorum, siue ex parte vtrorumque, & secũdùm hoc potest dirigi hoc ad solos discipulos, quòd ipsi vocentur generatio incredula, vel ad patrem pueri, cum tota turba, vt infra dicetur. *Et peruersa.* Idest praua in D
quo innuitur, quòd non solum deerat rectitudo fidei propter quod vocantur generatio incredula, sed etiã rectitudo boni operis propter, quod vocatur peruersa. *Quousque ero vobiscum.* Modus querelę est, idest maneo vobiscum, & non proficitis aliquo modo ex doctrina mea, sed manetis adhuc increduli, sicut si non prædicarem vobis: duri ergo estis mihi ad tolerandum, ideo nõ potero vos diu sustinere, quia labor est mihi tolerare mores vestros. *Vsquequo patiar vos.* Hic aperit magis, idest quanto tempore ero vobiscũ, quasi dicat magnus labor est, quòd ego tolerem imperfectiones vestras longo tempore: nam etiam paruo tẽpore est difficile tolerare aduersos mores, quanto magis longo tempore: in conuersatione enim to- E
lerat vnus homo conuersationes alterius: nam conuersantes apponunt in alterutrum eo, quòd quidquid vnius est pertinet ad se, & aliquo modo ad alterum, idest quantum venit in conuersationem: si ergo alter sit malus erit malum quoddam alij pęnaliter, & ita conuersans cum eo qui dissimilis est patitur malum sustinendo conuersationem, si autem desinat conuersari desinet pati, quia iam bonum, aut malum alterius non pertinet ad eum, ita nunc erat de Christo: nam ipse conuersabatur cum omnibus Iudęis prædicando eis, conuersabatur autem cum discipulis familiarius docendo, & communicando in omnibus, quæ ad vitam pertinebant, & quia vtrique erant peruersi moribus, & increduli, erat difficile Christo tolerare eos: nam ipse cum prędicaret quid credendum, & quid agendum foret, volebat in eis rectitudinem circa vtrunque, & quia circa neutrum bene se habebãt, conuersabantur male ad eum, & ita exprobrauit vitia prauæ conuersationis dicens, o generatio incredula, & peruersa, & propter hoc dixit, quòd durum erat ei tolerare conuersationem illorum potissime si diuturna esset, quia in hoc patiebatur, ita etiam Deus dicitur pati, vel laborare quando nos mali sumus, quasi sit ei difficultas tolerare vitia nostra, sic dicitur Isa. 1. cap, incensum abominatio est mihi. neomeniam, & sabbatum, & festiuitates alias non feram, solennitates vestras odiuit anima mea, facta sunt mihi molesta, & laboraui sustinens, sic etiam Act. 13. dixit Paulus loquens Iudæis, eduxit vos de Aegypto, & per quadraginta annorum tempus mores vestros in deserto sustinuit, quasi dicat graues erant ei ad sustinendum, & tamen sustinuit. *Afferte huc illum ad me.* Obtulerat enim pater puerum discipulis, & non sanauerant, nũc autem orat Christum, vt sanet eum, sed non offert eũ illis, vt prius forte impetret, quòd sanet, quam offerat eum. *Et increpauit illum Iesus.* Scilicet dæmonem possidentem illum arreptitium, dicendo ei verba contumeliosa, vt patet Marc. 9. scilicet surde, & mute spiritus ego præcipio tibi exi ab eo. *Et exijt.* Antequam exiret tamen torsit valde puerum, ita vt eum mortuum relinquere videretur Marc. 9. *Et curatus est puer ex illa hora.* Scilicet, quia postea nunquam dæmon redijt ad eum vexandum: nam prius, licet interdum eum cessaret vexare, tamen nunquam penitus eum relinquebat, sed exibat rediturus, nunc vero exiuit nunquam rediturus.

Quæ turba erat, quam nunc Christus inuenit.
Quæst. CXLIII.

QVAERETVR, quæ turba erat ista, quã Christus nunc inuenit. Dici potest vno modo, quòd erat turba, quam reliquerat, quando ascendit in montem ad transfigurationem: nã tunc forte manebat cum eo aliquanta turba, & subtraxit se ab ea, & ab alijs discipulis ascendens cum solis tribus, & cum illi nescirent quo Christus iuisset manebant expectantes in eodem loco in quo fuerãt cum illo, tanquam ille esset rediturus, & hoc aliquo modo innuit litera, scilicet, & cum venisset ad turbã, quasi dicat, quòd turbam illam reliquerat, & ad illam redibat.

Aliter potest dici, quòd quando ascendit Christus in montẽ non erat turba cum eo, & tamen interim, vt mansit ibi conuenerunt turbæ multę, quę veniebant ad audiendum eum, & ferebant languidos suos, vt curarentur, & hoc verisimilius est.

Primo patet, quia sic innuitur Marc. 9. scilicet, & veniens ad discipulos suos inuenit turbam magnam circa eos, quasi illam non reliquisset, sed nunc videret conuenisse.

Secundo ita erat consuetudo, quòd turbæ non manerent semper cum Christo, sed continue ibant, & redibant. sic dicitur Marc. 6. erant qui veniebant, & redibant multi, & neque manducandi spacium habebant, manebant autem cum Christo per duos, vel tres dies ad plus, & recedebant supra 15. misereor super turba, quia triduo me sustinent, & non habent quid manducent, & tunc veniebant alij, & ita nunquam deerat turba multa cum Iesu, & ita dum ipse maneret in monte forte veniret turba hæc aut maxima pars eius.

Tertio patet, quia iste homo qui obtulit filium lunaticum, non erat cum Christo antequã ascenderet

Universidad de Deusto
Biblioteca

in montem: nam si tunc fuisset, non obtulisset filium discipulis, sed Christo, & tamẽ obtulit discipulis Christo absente: ergo absente illo venit, & ita de reliqua multitudine esset, quòd veniret illo nõ præsente, quia desiderabant audire verbum, aut ferebant languidos, sicut iste qui filium rulit. Sciendum autem, quòd cũ Christus ascendit in montem manserunt discipuli in eodem loco in quo fuerant cum illo, quia forte putabant, quòd iussset ad orandum: nam ita interdum solebat se subtrahere ab eis ad hoc, quòd oraret, & manebat integris noctibus ab eis segregatus orãs, vt Lucæ 6. & ita expectarent eum, maxime, quia quidquid Christus facere vellet ipsi nesciebant quo ipse iuerat, & ille sciebat, vbi ipsi manebant, ideo non irent ad quærendum eum ad aliquem locum, quia nescirent quo, sed manebant, vbi eos reliquerat etiam, quia ipsi non auderent recedere de aliquo loco sine mandato Christi, ideo Christus dicitur redijsse ad discipulos, Marc. nono.

Quare iste homo venit genibus prouolutus ad Christum.
Quæst. CXLIIII.

QVAERETVR quare iste homo venit genibus prouolutus ad Christum. Dici potest, quòd fecit hoc, quia voluit præstare Christo honorem, erat enim Deus qui adorari merebatur, & ad hoc genibus se prouoluit. Secundo potest dici, quòd faciebat ad suadendum, nam obsequium parit amicos, & beneuolentiam præstat: iste ergo magnus honor, quem homo ille Christo exhibebat prouoluẽs se genibus coram eo, inclinaret animum Christi, vt assentiret precibus, & hoc modo qui non facturus est, facit interdum, quòd petitur. Tertio fuit forte ad ostendendum magnitudinem miseriæ suæ: nam magna miseria cogit hominem nimis humiliari, vt de illa liberetur.

An homo iste peccauerit adorando Christum.
Quæst. CXLV.

SED quæretur, an homo iste peccauit adorando Christum prouolutus genibus coram eo. Aliqui dicunt, quòd non, quia Christus erat Deus cui adoratio debita erat, & ipse permittebat se adorari, sicut Io. 9. vbi cum Christus dixisset cęco sanato, quòd ipse erat filius Dei, cecidit ille ad pedes eius, & adorauit eum, & Iesus nõ vetuit, sed potius approbauit. Sed dicendum, quòd si iste homo adorasset Christum peccasset, quia adoratio latrię soli Deo debetur, iste tamen non putabat Iesum esse Deum: ergo peccabat adorando creaturam. Patet quia nondum credebat iste, quòd Christus posset sanare filium eius, quia dixit Marc. 9 Domine siquid potes adiuua nos? si tamen putaret eum Deum, sciret, quòd poterat sanare illum, & non diceret Domine siquid potes? Dicendum ergo quòd homo ille non adorauit nunc Christum adoratione latrię, licet prouolueret genibus, quia non credebat esse Deum, sed exhibebat ei hunc honorem tanquam homini, cum miseriam suam ostendebat, & à quo misericordiam impetrare cupiebat.

Quare pater dixit hic pro filio Domine miserere filio meo, & non petiuit filius. Et quòd tripliciter solebat Christus curare. *Quæst. CXLVI.*

QVAERETVR quare pater dixit hic p filio Domine miserere filio meo, & quare non petiuit ille. Dicendum, p tripliciter solebat Christus curare ęgros: quidam enim credebant, & veniebant ad petẽdum liberari ore suo, sicut leprosus in Capharnaum sup. 8. & Luc. 7. & decem leprosi apud castellũ quoddam qui clamauerunt ad Iesum miserere nostri Luc. 17. & sic etiam duo cęci sup. 9. Interdum ipse qui languet nihil petit, sed alius pro eo credit, & petit, sic fuit de Cẽturione, qui petiuit pro seruo suo sup. 8. & Luc. 9. & ita de paralyt. sup. 9. & de puella mortua eod. c. Interdum Christus nullo petente conferebat sanitatem sicut in paralytico, qui sedebat in porticu ante probaticam piscinam cui dixit Christus, si volebat sanus fieri, & sanauit eum, Io. 5. sic etiam fuit in cęco nato, qui nihil petiuit, sed Christus luto facto liniuit oculos eius, & sanauit Io. 9. Sic dicit Origenes. Considerandum, quòd interdum qui patiuntur credunt, & deprecantur pro sua salute, quandoq; autem pro eis alij faciunt, sicut nunc pater qui genibus voluitur pro filio rogat: quandoque vero à semetipso Saluator etiã à nullo rogatus sanat. Sed dicendum, p q̃ si quis pro alio rogat, & obtinet sanitatem, hoc est, quia ille qui patitur petere non potest, vel pertinet petere ad illũ qui petit, sicut ad illum qui patitur sic fuit de paralytico, & seruo Centurionis, & puella mortua sup 8. & 9. nam isti non poterant petere sanari, ideo alij pro eis petiuerunt. de puero isto quare per se non petiuerit, sed pater pro eo. Dicunt quidam, p fuit, quia ita pertinebat ista causa ad patrem, sicut ad filium: nã passio filij erat calamitas patris, & ideo ita poterat petere, sicut filius, quasi ipse patereretur sicut innuitur Marc. 9. cum dixit pater Dñe siquid potes adiuua nos, misertus nostri, & ita curationem non soli filio, sed ambobus putabat impẽdi, & miserendum esse nõ soli filio, sed ẽt patri, petebat quasi vterque malum pateretur. Secundo dicunt quidam, p fuit, quia puer iste qui patiebatur malum istud, non sufficiebat petere curationem impediente ætate, & ideo oportuit, p pater peteret pro eo, & hoc innuit, quia dr, & sanatus est puer. Sed hoc non multum stat: nam vr, p iste esset sufficiẽtis ætatis, vt de se loqueretur: nam longo tpe mãerat in morbo isto, vt dr Marc. 9. i. quantum tempus est, p hoc ei accidit? & dixit pater, p ab infantia sua. Et tñ siquis contendat, p puer erat qui petere per se nõ sufficeret, non est insistendum. Tamen & melius dicendum, p fuit necesse, p pater peteret, quia puer non poterat petere quantęcunque ætatis esset, eo quòd loqui nõ poterat: nam spũs qui tenebat eum, erat surdus, & mutus, vt dr Marc. 9. spiritus surde, & mute exi ab eo, & ita non posset puer aliquid loqui petendo, quia mutus erat, vel dæmon reddebat eum mutum. dato etiam, p non esset spiritus mutus, i. mutum reddens, tamen non posset petere curationem, quia dæmon inuaderet eum pro tunc, & non permitteret, p aliquid peteret, & hoc gñale est, p licet deterri alijs morbis sępe peterent à Chro sanari, arreptitij tñ nunquam petebant, neq; ad eum veniebant, sed ip ab alijs ducebantur sic patet sup. 9. de dęmoniaco oblato coram Christo, & idẽ sup. 12. de alio dęmoniaco oblato, & sic hic, & ẽt si ipsi arreptitij interdum per se venerint ad Christum, tamen sanari nunq̃ petebãt, sed potius dæmones petebant, p non ejicerentur de loco in quo erant, vt patet de duobus arreptitijs sup. octauo, & Marc. 5. & Luc. 8. ideo puer iste petere non potuit, sed pater petiuit pro eo.

Quis morbus erat iste quo affectus erat puer. Et qui sunt homines lunatici, & qui arreptitij secundum antiquos.
Quæst. CXLVII.

QVAERETVR cum dicatur hic puer iste lunaticus quis morbus erat iste, & an erat aliquis languor

guor solum, vel erat dæmonium torquens puerum. Aliqui dicunt, p non erat morbus iste nisi quædam passio naturalis, quam morbum caducum vocant, quia cadere facit patientem, & eueniebat ad mutationem Lunę, quia tunc maior est in cerebro alteratio, & augmentum, aut detrimentum humoris. Sed dicendum, quòd non stat, quia necesse est poni, quòd iste puer esset arreptitius, & à dæmone torqueretur: nam dr supra in litera, p exijt dæmoniũ ab eo, & Mar. 9. dr magr attuli ad te filium meum hñtẽ spũm mutum, & dixi discipulis tuis, vt ejicerent illum, & non potuerunt, & Christus dixit ibi exi ab eo spũs surde, & mute. Sed tunc est dubium cum iste puer esset arreptitius, quomodo vocatur lunaticus, quia luna non immittit hominibus spiritum immundum, cum non præsint astra dæmonibus, neque dæmones astris. Dicunt quidam, p patiebatur puer iste naturalem morbum caducum, qui est morbus capitis, & simul à dæmone inuadebatur, & propter malum caducum vocatur lunaticus, quia ex tpibus lunę habet malum illud incrementum quoddam, & variationem, pp dæmonem aũt non vocatur lunaticus. Sed dicẽdum, p non stat, quia puer iste nõ habebat aliud malum, nisi p arripiebat à dæmone: nam Marc. 9. pr pueri nullũ aliud malum retulit de puero, nisi p hẽret spũm mutum qui elideret eum in terram, & q̃n Christus sanauit puerum, non fit mentio nisi p dæmonem excluserit de puero, & ita manifestum est illum sanatus, & tñ si lunaticum esse esset aliquis morbus pręter esse arreptitiũ, cũ fuerit puer totaliter sanatus fieret mentio de morbo illo de quo sanatus est: non ergo erat alius morbus in eo, nisi esse arreptitium. Sed dicendum, p iste puer erat solum arreptitius, & tñ vocatur lunaticus, quia forte vulgares pro eodem accipiebant lunaticum, & arreptitium. Sed hoc non sufficit, quia non vocat passio arreptitiorum sic nisi aliquam habitudinem illi haberent ad lunam. Ideo dicendum, p quidam arreptitij vocantur specialiter lunatici, quia solum torquebantur in conuersionibus lunę, s. in augmento, vel decremento, aut in quadraturis. Et sciẽdum, p aliqui homines sunt qui lunatici vocantur qui morbum naturalem patiuntur in capite: nam luna est maior omnium humidorum, ideo in augmẽto luminis sui omnia humida crescunt, in decremento autẽ decrescũt. Quod apparet in fluxu, & refluxu maris, & in capitibus piscium captorum hoc tempore, vel alio: nã maior humiditas est in vno tpe, quam alio. Patet etiam in capitibus piscium salitorum, patet etiam in vasibus in quibus conditur tiriaca, quia crescit ille humor, & decrescit iuxta motum lunæ, & ita gñaliter quantum ad omnia humida fit ibi augmentum humoris crescente lumine lunæ, & fit decrementum diminuta luna in lumine, & ob hoc aliqui insaniunt in decremento lunæ, qui in augmento bene se habebant, & ita alię passiones cerebri respiciunt tpa lunæ, tales autem qui fm cursum lunæ torquentur aut bene, vel male se habent, dñr lunatici. Sic dicit Remigius, lunatici à luna dicti sunt, quæ dum menstruis temporibus crescit, & decrescit ipsi vexantur. De arreptitijs autem dicendũ, p bonum, vel malum in eis non prouenit à luna, quia illa nihil cõe habet cum spiritibus immundis, sed dñr quidã arreptitij lunatici, quia temporibus determinatis torquentur, & non alijs, vt quasi à luna esse videatur malum illud. Hoc autem fiebat propter duo. Primo quia aptius erat tunc dęmonibus torquere hominem: nam propter humoris augmentum, vel decrementum fit cerebrum passibilius, & tunc est facilius torquere hominem, cum natura eum passibiliorem faciat. Secũdo fiebat ex industria ad infamandũ creaturas Dei: nam dæmones volentes malum, p ipsi faciunt attribuere creaturis Dei bonis, quasi Deus malus sit qui malas creaturas creauit, torquebant interdũ homines solum iuxta terminata tempora lunę, vt sic luna hoc facere videretur. Sic dicit Hier. dęmones. n. obseruantes lunaria tempora creaturam infamare cupiebant, vt in creatorem blasphemię redũdarent. Tertio potest dici, p lunatici vocabantur apud antiquos ipsi arreptitij, quia quidam solam naturalem considerationem sequentes, nescientes ponere spiritus qui torquerent homines, retorquebant omnia in causas naturales, & ideo eos qui à dęmonibus vexabantur dicebant pati ęgritudinem capitis, quę fit fm aliquã passionem factam in capite ex motu lunæ. Et ita forte iste dixit filium suum lunaticum iuxta modum loquendi medicorum, & tamen qui sciunt spũs torquẽtes homines, dicunt tales esse arreptitios, & non lunaticos.

Sic dicit Origenes: medici loquuntur quæ nesciũt qui nec spiritum immundum arbitrantur, sed corporalem aliquam passionem, & dicunt humida moueri in capite, fm aliquam comparationem ad lumen lunare, quod humidam habet naturam. Nos autem qui euangelio credimus, dicemus hanc passionẽ immundum spiritum in omnibus operari: obseruat. n. quædã schemata lunæ, & sic operatur, vt ab obseruatione lunæ pati homines nunciantur, & culpabilem Dei creaturam oñdant. Et alij dæmones, fm aliqua stellarum schemata insidiant hominibus, vt iniquitatem in excelso loquantur, quasdam stellas dicentes maleficas, quasdam benefícas, cum nulla stella sit à Deo facta, vt malefaciat.

Quarto potest dici, & melius, quòd antiqui vocabant aliquos arreptitios dæmoniacos, & aliquos lunaticos: q̃n enim arreptitij vexati loquebantur aliqua, quę excedebant conditionem humanam, apparebat, p non ipsi loquebantur, sed aliqua spũalis substantia mouens organa eorum, ideo vocabant istos arreptitios, & dæmoniacos, s. quòd dæmon arripiens eos loquebatur hęc: q̃n vero dæmon arripiẽs nihil loquebatur, sed solum cogebat cadere in terrã, & spumare, & pati similes corporales immutationes, quia non videbant ibi aliq̃ operationẽ excedentem cãm materialẽ, & naturalẽ, non attribuebant hoc spiritibus, sed dicebant esse passiones naturales, & quia tales passiones sunt capitis, & passio capitis fit, fm immutationem cerebri cuius substantia est humida, & omnino humida reguntur à luna, etiam si non accideret specialiter illa passio in temporibus lunæ, idest in nouilunio, plenilunio, vel quadraturis, dicebant ex motu lunæ causatam, ideo tales vocabãt lunaticos. Et ista est veritas: nam scriptura distinguit dæmoniacos, & lunaticos supra quarto. capit. scilicet, & obtulerunt ei dæmonia habentes, & lunaticos, & paralyticos, & curauit eos, iste autem arreptitius specialiter vocatur lunaticus, quia dæmon arripiens eum nihil loquebatur, sed solum deijciebat eum in terram, & spumabat, & tamen talis passio poterat naturaliter euenire, ideo non dicebatur arreptitius, sed lunaticus.

Et patet quia Marc. nono. dicitur, quòd spiritus iste erat surdus, & mutus, & ita non poterant scire videntes, an à dæmone, vel à naturali passione esset. Etiam quia solum deijciebat iste spiritus eum, & cogebat spumare, & arescere, vt patet supra in litera, & Marc. nono, & ita ista possunt esse à quadam passione naturali, sicut à dæmone: propter hoc ergo lunaticus dictus fuit iste.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An iſte puer cadebat in terram, vel deijciebatur.
Quæſt. CXLVIII.

QVAERETVR, an iſte puer cadebat in terram, vel deijciebatur. Dicendum, quòd hoc pendet ex alio dubio, ſ. an paſſio iſta eſſet aliquid naturale, vel dæmon torqueret hominem, ſi eſſet paſſio naturalis cum non ponatur aliquod agens ſeparatum à patiente, dicetur magis pati, quam quòd aliquis agat, ideo dicetur, quòd cadit per ſeipſum, cum cadat nullo impellente, ſi autem eſſet à dæmone, quia ille eſt agens ſeparatum, & non eſt pars, neque conditio patientis erit paſſio illata, & non innata, ideo dicetur deijci, & non cadere, & quia vt dictum eſt præced. quæſt. dæmon erat qui torquebat hunc puerum, non cadebat proprie, ſed deijciebatur. Sed obijcietur, quia dicitur hic, quòd ſæpe cadit in ignem. Dicēdum, ꝙ accipitur large cadere, i. deijci: nam verum eſt, quod ſi deijcit cadit, & tamen cadit proprie ille qui non ab intrinſeco, ſed ab extrinſeco cadere cogitur, & ita patet Mar. 9. vbi dicitur, vbicunque apprehendit eum allidit illū, allidere autem eſt deijcere.

Quare dicitur hic ſæpe in ignem cadit, & crebro in aquam.
Quæſt. CXLIX.

QVAERETVR quare dicitur hic ſępe cadit in ignem, & crebro in aquam. Aliqui dicunt, quòd hoc dicitur, quia dæmon non deijciebat eum, niſi in illis locis, & ideo hæc ſola nominauit. Alij dicunt, ꝙ in alijs locis prętер hæc deijciebat eum, & tamen nominauit hęc ſola loca ſpecialiter. Dicendum, ꝙ verū eſt, ꝙ dæmon deijciebat eum in alijs locis prętер hęc: erat enim puer iſte arreptitius, & non poſſidebatur ſemper à dęmone, ſed aliquando arripiebat eum, & quando incipiebat torquere eum deijciebat, & ideo vbicunque contingeret ipſum eſſe, quando torquebatur cadebat, ſiue iuxta ignem, ſiue aquam, ſiue in prę-ruptis locis, ſiue ſuper terram planā, ſic dī Marc. 9. magiſter attuli ad te filium meum habentē ſpiritum mutum, quia vbicunque apprehēderit eum allidit eum, & ſpumat, & areſcit. Sed dicendum, ꝙ ſpecialiter dixit de igne, & aqua, primo ad deſignandum magnum periculum: nam ꝙ ſuper terram collideretur nō erat magnum periculum, ꝙ tamen caderet in ignem, & aquam, erat periculum mortis. Secundo ponitur ad mouendum Chriſtum ad miſerendum: erat enim magna miſeria, ꝙ iſte eſſet continue iuxta mortem, cum dęmon deijceret eum in aquam, & ignē in quibus moreretur, niſi quis eum liberaret: non ergo differenda erat curatio eius, quia aliàs contingeret eum cito mori. Tertio ponitur ad oſtendendum dęmonis crudelitatem, qui ſinēs mortem hominis ibi eū deijciebat, vbi eum occidere poſſet. Quarto ponitur ad oſtendendum magnam Dei prouidentiam circa iſtū arreptitium: cum enim toties deijceretur à dęmone, iam eſſet ſępe occiſus, niſi Deus ſolicitus eſſet ſeruare illum. Dicit ſic Chryſ. conſiderandum, quòd niſi prouidētia Dei hic homo fuiſſet potitus olim perijſſet: dęmon enim qui ipſum in ignem, & in aquam mittebat, interfeciſſet eum omnino, niſi Deus eum refrenaſſet.

Quare iſte homo dixit Chriſto obtuli illum diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum. *Quæſt. CL.*

QVAERETVR quare iſte homo dixit Chriſto, obtuli illum diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum. Dicendum, quòd primo dixit ad referendū ſeriem geſtarum rerū: Iudęi enim audita fama Chriſti ſolebāt deducere ad eum infirmos ſuos, vt ſanaret eos: nam propter hoc ſequebatur eum turba multa Io. 6. & ponebant ęgros ante pedes eius, & ſanabat oēs quacunque tenerentur ęgritudines ſup. 4 & 15. ita iſte homo hīs filium arreptitium voluit eum ad Chriſtū ducere, accidit autem ꝙ dum ipſe veniret, Chriſtus eſſet abſens in monte in quo trāsfiguratus eſt, ideo obtulit filium diſcipulis Chriſti, qui expectabant eum, vt ſanarent illum, & non potuerunt: nunc igitur volēs petere iſte hō à Chriſto, ꝙ ſanaret filium eius, retulit quæ geſta erant. Secundo (vt aliqui volunt) fuit ad accuſationem diſcipulorū: nam ꝙ non potuiſſent curare eum aliquis defectus erat, & de hoc inſultabat iſte eis, vel mordaciter tangebat. Sic dicit Hier. ꝙ autem dicit obtuli eū diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eū latenter accuſat Apoſtolos, cum impoſſibilitas curandi interdum non ad imbecillitatem curātium, ſed ad eorum qui curandi ſunt fidem referatur, verū eſt tamen, ꝙ iſte inſipienter egit cum publice voluerit diſcipulos accuſare. Sic dicit Chryſ. inſpice autem eius inſipientiam qualiter interpellat ad Ieſum aduerſus diſcipulos. Tertio fuit (vt alij volunt) quia voluit iſte mordaciter tangere doctrinam Chriſti accuſando eam: nam diſcipuli ſequebantur doctrinam Chri: quòd ergo non potuerint nunc curare hominem, videbatur, ꝙ eſſet ex defectu doctrinę, vel poteſtatis magri ſui, & ſic indirecte pungeretur Chriſtus his verbis. Sed dicendum, quòd non ſtat: nam ſi iſte eſſet aliquis de ſcribis, & Phariſęis, qui inuidebant Chriſto eſſet veriſimile, ꝙ vellet inſultare, & tamen erat de turba, & ipſemet ducebat filium ſuū, vt curaretur à Chriſto, & cum inſtantia flexo genu vtroque curari petierat, & poſtea petiuit cum lachrymis: non ergo inſultaret illi à quo ſalutem tam humiliter petebat. Sed dicetur, quòd potius egit ex quadam inſipientia, volens referre ordinem geſtarum rerum, vt dicit Chryſoſtomus.

Quare iſte obtulit filium curandum diſcipulis, quem ducebat, vt à Ieſu curaretur. *Quæſt. CLI.*

QVAERETVR quare iſte obtulit filium curandum diſcipulis, quem ducebat, vt curaretur à Ieſu, vt dicitur Marc. 9.

Dicendum, quòd erat, quia Chriſtus abſens in mōte erat, & neſciebatur, vbi erat, & forte iſte homo putauit, quòd non cito veniret, ideo vt non cogeretur diu expectare obtulit illum diſcipulis curandum. Secundo quia diſcipuli habebant poteſtatem hāc, ideo non differebat, an curaretur à Chriſto, vel à diſcipulis: quando enim Chriſtus miſit à principio diſcipulos ad prędicandum tradidit eis poteſtatem faciendi miracula, & ſpecialiter dedit eis poteſtatem ſuper ſpiritus immundos, vt eos eijcerent ſupra 10. & Marc. 6. & ipſi exeuntes ad prædicādum multa dæmonia eiecerant de quo valde gaudebant, vt patet Luc. 10. Domine in nomine tuo etiam dęmonia ſubijciuntur nobis, & Chriſtus, ait nolite in hoc gaudere: & non ſolū diſcipuli eijciebant dęmonia, ſed etiam alij qui non ſequebātur Chriſtum per virtutem Chriſti, & in nomine eius eijciebant dæmonia, vt patet Luc. 9. ſcilicet Domine vidimus quendam in nomine tuo eijcientē dęmonia, qui non ſequitur te nobiſcum: hoc autem ſciebant Iudęi, qui viderant ſępe diſcipulos Chriſti p̄dicantes, & eijcientes dæmonia, ideo nunc non prætente Chriſto rogauerunt diſcipulos, ꝙ illud facerēt, & illi tanquam iam ad hoc aſſueti voluerunt nunc facere: nam ſi nunquam expuliſſent aliquem dęmonē, neque feciſſent aliqua miracula, non auderent nunc illud tentare.

Quare

Quare diſcipuli non potuerunt nunc eijcere dæmonem. Et quòd tam faciens, quam petens miracula debet habere fidem.
Quæſt. CLII.

QVAERETVR quare diſcipuli non potuerūt nunc eijcere dæmonem. Aliqui dicunt, quòd fuit propter defectum fidei petentis miraculum fieri: nam ille non habuit fidē talem qualis requirebatur ad obtinendum petitum, ſic patet, quia quando petiuit à Chriſto dixit: Domine ſi quid potes adiuua nos, miſertus noſtri: Marc. 9. & Chriſtus dixit, ſi potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti. Alij dicunt, quòd fuit propter defectū fidei diſcipulorum, quia non habuerunt firmiter fidē quòd facere poſſent iſtud miraculum. ſic dixit Chriſtus infra in litera, quando diſcipuli quæſierunt, quare nos non potuimus eijcere eū? & Chriſtus ait propter incredulitatem veſtram. Dicendum autē, quòd propter paucitatem fidei vtrorūque factum eſt: nam qñ miraculum debet fieri per aliquem hominem neceſſe eſt, quòd ille qui petit fidem habeat, & ille à quo petitur: fides petentis eſſe debet, quòd Deus poſſet illud facere, & confidat, quòd illud velit facere, & ille per quem petit miraculum fieri poterit illud obtinere, ꝙ fiat per ipſum, ille autem qui facere debet miraculū oportet, quòd credat, quòd Deus facere poteſt, & firmiter credat, quòd dignabitur per eum facere. Requiritur autem fides ex parte vtriuſque inquantum eſt miraculum in fauorem vtriuſque aliquo modo: in fauore enim petentis eſt, quia ei cōfertur bonum, & vtilitas miraculi, in fauorem autem eius qui facit, eſt vt per hoc honorem, & excellentiam magnam accipiat, quòd Deus dignetur per manus eius miracula facere: ſi ergo alterius eorum fides deſit, miraculum non fit, cum concurrere debeat vtraque cauſa, hic autem defecit vtraque cauſa: nam in vtriſque fuit aliqua infidelitas, ideo non fuit miraculum. Sic dicit Hieronym. impoſſibilitas curandi interdum non ad imbecillitatem, ſed ad incredulitatem eorum, qui curandi ſunt referatur.

Ad obiecta dicendum, quòd vtrunque concedendum eſt, cum vtrobique fuerit paucitas fidei, & tamē non eſt accipiendum, quaſi defectus fidei cuiuslibet per ſe impediuerit miraculum, ſed defectus ex omni parte, Chriſtus tamen quia vtrāque partem increpat, ita loquitur cōtra quemlibet, quaſi defectus fidei ſuæ præſtiterit totum impedimentum: nam quando loquitur contra patrem pueri dixit ei, ſi potes credere omnia poſſibilia ſunt credenti, Marc. 9. quaſi ſola fides ſua deficeret ad faciendum miraculum, & ſupra in litera dixit, o generatio incredula, quouſque vos patiar? quod quidam referunt ad ſolum patrem pueri, & Iudæos: quando autem diſcipuli quæſiuerunt, quare nos non potuimus eijcere illum, dixit Chriſtus propter incredulitatem veſtram, & non addidit aliā cauſam, quaſi ſola infidelitas eorum hoc fecit, Chriſtus tamen tenuit iſtum modum, quia increpare volebat, & qui increpat exaggerat peccatum, & non excuſat.

Si tamen diceret, quòd hoc malum factum eſt propter culpam tuam, & alterius, iam alleuiabatur peccatum, & ita erat mollis redargutio: licet ergo ita ſit, non debet ille qui increpat, ſic loqui, ſed ſolum illum quem increpat tanquam cauſam mali introducere, & non mentitur, quia licet ipſum ſolum tanquā malum nominet, non aſſerit illum ſolum præſtitiſſe cauſam malo.

Quomodo viderunt diſcipuli, quòd non poterant curare. Et modus quo Apoſtoli dæmonia eijciebant.
Quæſt. CLIII.

QVAERETVR quomodo viderunt diſcipuli, quòd non poterant curare. Dicendum, quòd ipſi cęperunt facere, ſicut ſoliti erant quando dęmonia eijciebant, & tamen dæmon non exiuit, diſcipuli enim ſępe eiecerant dęmones de corporibus: Luc. 10. Domine etiam dæmonia ſubijciuntur nobis, & eijciebant illa in nomine Ieſu: iſtud enim erat nomen quo inuocato ſuper arreptitium ſtatim dæmon cogeretur fugere, vt dicendo prędicipio tib. in nomine Ieſu, vt exeas de homine hoc, & amplius ne introeas. Sic enim Chriſtus prędecepit dæmonia eijcere: Marc. 16. in nomine meo dęmonia eijcient. Sic etiam Paulus eijciebat dæmones, vt quādo expulit Pythonem de vētre puellę diuinantis Act. 16. ſcilicet prędicipio tibi in nomine Ieſu exi ab ea. Sic etiam extranei, qui non erant diſcipuli Chriſti inuocato nomine Ieſu eijciebant dæmonia, Luc. 9. vidimus quendam eijcientem dæmonia in nomine tuo, qui non ſequitur nobiſcum, & prohibuimus eū, & Act. 19. quidam Iudæi, non credentes ſic adiurabant dæmones, ſcilicet in nomine Ieſu, quem Paulus prædicat dicentes: adiuro vos per Ieſum, quem Paulus prędicat, diſcipuli autem omnes Chriſti inuocantes hoc nomen eijciebant dæmones, Luc. 10. Domine etiam dęmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo, ideſt inuocato nomine tuo: ita ergo nunc cęperunt inuocare nomen Ieſu, & tamen non exiuit dæmon, quòd tamen non exiret viderūt, quia forte dæmon qui erat in arreptitio inſultabat eis, quòd non potuiſſent eum excludere, ſicut & interdum aliqui dęmones inſultant exorcizantes. Vel quia forte iubebant iſti dæmonibus exeuntibus facere aliqua ſigna per quæ viderētur exiſſe de corporibus, & illa non fecit nunc dęmō iuſſus facere, & ita apparebat, quòd non exiſſet, vel forte quia dęmon non ceſſabat allidere puerum, & torquere coram eis, propter hoc autem Chriſtus, cū excluſit illum fecit, quòd dæmon exiret diſcerpens puerum, & clamans, & relinquens eum, quaſi mortuum, Marc. 9. & Chriſtus tangens eum reſtituit in gradum ſuum, & ita apparebat, quòd curaſſet eum, diſcipuli autem ſolebant ad primam inuocationem nominis Ieſu facere miracula, vel eijcere dęmones, nunc vero inuocato illo non obediuit dæmon, ideo non continuauerunt circa hoc, ſed ceſſauerunt illico agere, quaſi iam non poſſent pro illa vice.

Chriſtus cui dixit, o generatio praua, & peruerſa.
Quæſt. CLIIII.

QVAERETVR cum Chriſtus dixerit hic increpando, o generatio praua, & peruerſa, &cęt. cui dixit hoc. Aliqui dicunt, quòd dixit diſcipulis, eo quòd non potuerunt eijcere dæmonem, quod acciderat propter ſuam incredulitatem, ideo erant increpandi.

Alij dicunt, quòd dixit hæc patri pueri, quia ille inſipienter ſe habuit: nam ipſe non credebat, & propter defectum fidei ſuæ præſtabatur impedimentum ad curandum filium, & tamē accuſabat diſcipulos, quòd non potuiſſent eijcere dæmonem, quaſi eſſet ob culpam eorum. Sic dicit Chryſoſt. inſpice autem, & attende eius inſipientiam, quare coram turba interpellat ad Ieſum aduerſus diſcipulos, ſed ipſe eos liberat ab accuſatione defectum curationis imputans illi: ex multis enim monſtratur eum infirmum in fide fuiſſe, nec tamen tātum in eius perſonam inuehitur

ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne ipsum conturbaret, sed & in omnes Iudæos.

Sed dicetur quomodo Christus dixit hoc contra cęteros Iudæos, quia increpatio non est, nisi ad peccantes, & tamen cęteri non peccauerant in hoc, sed solus pater pueri, aut discipuli, aut vterque, ideo cętęri non erant increpandi.

Dicendum, quòd poterat esse, quòd cęteri Iudæi increparentur, non est autem credendum, quòd solus pater pueri increpareturnam tunc non diceretur, o generatio incredula, quod ad multos refertur.

Et dicendum, quòd cęteri in aliquo peccauerunt, vt increpari possent.

Primo quia dato, quòd circa hoc negocium non peccassent, tamen peccauerũt in similibus, erant quippe increduli, quia cum multa signa fierent non credebant, neque mores corrigebant, & ideo data nunc G opportunitate cum prędentes essent multi alij Iudęorum, non solum redarguit Christus istum qui nunc incredulus erat, sed etiam eos qui quotidie increduli erant, & peruersi dicens, o generatio incredula, idest omnes de hac progenie tales sunt.

Secundo quia forte circa casum istum in aliquo errauerant, quia forte de discipulis male iudicabant, & præstiterant causam turbationis discipulis, vt ipsi male iudicati in fide deficerent.

Sic dicit Chrysostomus: probabile est enim multos prędentium de discipulis inconuenientia cogitasse, & ideo ait, o generatio incredula, &cętera. & satis videtur, quòd ipsi turbauerunt discipulos: nam absente Christo solicitabant animos eorum quæstionibus, quibus incitati parum crederent ad eijciendum dæmonem, & ita non possent: nam dicitur Marc. nono, quòd veniens Iesus ad discipulos suos vidit turbã magnam circa eos, & scribas conquerentes cum illis, & interrogauit quid inter vos conqueritis.

Sed dicendum, quòd vere Christus dixit hoc omnibus, tam Iudæis præsentibus, quam discipulis: omnes enim peccauerant, & peccabant circa hoc, quòd increduli erant, & peruersi: nam discipuli peccauerant, quia incredulitas sua fecit, vt non possent curare illum, vt dicitur in litera, vocauit autem pater pueri, quia incredulus fuit, idest non sufficienter credẽs, tam petendo à discipulis, quam petendo à Christo I curationem.

Peccauerunt etiam cęteri Iudæi, quia increduli erant semper, & nunc aliquid incredulitatis, etiam præstiterant, & ita tota gens Iudæorum peccabat, & tota increpabatur, & hoc conuenit literæ inquantum dicitur incredula, idest, o genus tota: nam pro solis discipulis, aut pro solo patre pueri non diceret generationem.

Et tamen dicendum, quòd magis refertur ad cęteros Iudæos, quam ad discipulos, quia dicitur, o generatio incredula, & peruersa, discipuli autem poterãt vocari increduli, quia nunc in quandam incredulitatem incurrerunt, & tamen non erãt peruersi, quia K peruersitas dicit præuaricationem morum, & hoc nõ erat in discipulis, quia omnes erant boni præter vnũ qui diabolus erat, Ioan. 6. & ipse Christus dixerat vos mundi estis, sed non omnes, quod de solo Iuda dixit Ioan. 13. turba autem peruersitatem morum habet, & maxime scribæ, & Pharisæi, quos Christus principaliter increpat, quia isti erant qui nunc conquerebant cum discipulis, Marc. 9. & ipsi eos turbauerant. Non est tamen negandum (vt aliqui volunt) hoc dictum esse de discipulis, quia etiam ad illos dictum est. Sic ait Origenes, quoniam non potuerunt eum sanare discipuli, quasi adhuc modicę fidei constituti, propterea dixit, o generatio incredula.

F *Quare Christus dixit quousque ero vobiscum? vsquequo patiar vos?* *Quæst. CLV.*

QVAERETVR quare Christus dixit quousque ero vobiscum? vsquequo patiar vos? Dicendum, quòd ista sunt verba, quasi indignantis pro peccatis Iudæorum: Christus enim quotidie manebat cũ Iudæis prædicans ea, quæ fidei erant, & morũ, & tñ non ꝓficiebant in fide, neq; in moribꝰ, ac si non prædicaret eis, quia increduli erant, & mali, qđ erat indignationis causa Chr̃o, quasi inutiliter laborasset, & ideo locutus est, quasi indignans. Et tñ dicendum, ꝙ vere non erat indignatus, i. cõmotus passione iræ, quia non erant in eo passiones, sed ipse in se ꝓcitabat interdũ tales motus quales sunt hoĩs passionati: nam agere, ſm passionẽ non est laudabile: nõ ergo dixit hoc Chr̃s, quasi impatiẽtia superatus proruperit in hęc verba aspera, vel mordacia, sed fuit cõueniens, ꝙ ita diceret ꝓp illos qui increpandi erãt, & nemo mansuete loquẽs increpat potissime communitatem, quę aperta redargutione indiget, quia coloratam non sentit, & mansuetam: quia tamen non erat vere indignans, postquam dixit verba conuenientia ad redargutionem conuertit se ad miserendum nullo petente, s. quòd sanauit arreptitium. Sic dicit Hier. non autem tędio credendum est, quòd superatus sit, & mansuetus, & mitis in verba furoris eruperit, sed ꝙ in similitudinem medici si ęgrotum videat contra sua præcepta gerere diceret. vsquequo accedam ad H domum tuam? vsquequo artis perdam industriam, me aliud iubente, & te aliud perpetrante? Quod autẽ non sit iratus homini, sed vitio, atque per vnum hominem Iudæos arguat infidelitatis, patet ex hoc, qđ infert afferte illum ad me. Quod autem dixit quousque ero vobiscum? verba sunt, quasi indignantis, & volentis manere cum illis, s. tandiu fui vobiscum, & nunquam profecistis, ideo quousque ero vobiscum? idest potius vellem recedere, vel mori, quam manere vobiscum. Sic dicit Chrys. per hoc, quod dicit quousque ero vobiscum: ostendit desideratam ab eo esse mortem, & concupiscibilem recessum, ꝙ vero dicit vsquequo vos patiar dat causam præcedentis dicti, s. vsquequo ero vobiscum: fastidiebat enim conuersationem eorum, & vt videatur, quòd non erat hoc sinone causa dixit, quòd propter multas molestias quas ei inferebant, desiderabat non manere cum eis, quia duri erant sibi ad tolerãdum, & ideo dixit, vsquequo patiar vos, idest diu est, quòd tolero mala à vobis, & sustineo imperfectiones vestras, graue nimis est, si hoc longo tempore durare debeat, & iustum esset, quòd vos desererẽ. Sic dicit Remigius, sciendum quoque, quia Dominus non tantum tunc cęperat patiimprobitatem Iudæorum, sed à lõgo prius tempore, & ideo hic dicit vsquequo patiar vos, ac si diceret, quia longo tempore cępi pati vestras improbitates, ideo indigni estis mea præsentia. Non tamen intelligendum est, ꝙ ipse ita haberet in animo, sicut dicebat, quia si cuperet recedere ab eis, recederet cum nemo eum posset retinere, nec etiam propter hoc ficte loquitur, vel mendaciter, sed ideo talia dicit, quòd talibus illi digni erant verbis increpari, & etiam ex modo loquendi satis apparet, quòd non ideo dicebat, quòd sic cuperet, sed quia obiurgabat eos per hæc. Sic dicit Hieronymus, quòd loquitur, sicut medicus, qui dicit ęgroto contra præcepta sua agenti, vsquequo accedam ad domum tuam? vsquequo artis perdam industriam? & tamen intendit adhuc ad domum illius ire, sed per hæc obiurgat, vt ęgrotum subijcibiliorem reddat.

Quare

Quare dicitur, & increpauit illum. *Quæst. CLVI.*

QVAERETVR, quare dicitur, & increpauit illum.

Dicendum, quòd aliqui volunt, quòd intelligatur de puero, scilicet increpauit illũ, idest, puerum ad se ductum. & hoc videtur consonare literæ, quia dicitur immediate ante hoc, afferte illũ ad me, & increpauit illum Iesus. de dæmone autem non dicebatur quid ante hoc in tota litera.

Item quia si intelligeretur de dæmone, diceretur illud, quia in litera dicitur. & exiuit ab eo dæmonium. & tamen dicitur increpauit illum.

Item Hieronymus dicit increpauit puerum, quia B propter sua peccata a dæmone fuerat oppressus.

Alij dicunt, quòd intelligitur de dæmone quem Christus increpuit iubendo exire. sic dicit Chrysost. increpauit illum Iesus. non enim ille, qui patiebatur, sed dæmon increpatur.

Dicendum autem, quòd hoc est verum, & patet Mar. nono, scilicet, cum vidisset Iesus concurrentem turbam comminatus est spiritui immundo. & istud increpare fuit comminari. sed dicitur increpare, quia verba erant exprobratoria: nam dixit. surde, & mute spiritus ego prędipio tibi exi ab eo.

Item patet, quia nulla ratio erat, vt puer, qui malum patiebatur, increparetur.

Item quia nunquam Christus erat solitus increpare eos, quos sanabat, sed dulciter loqui ad illos vocans eos filios, vt supra nono, vocauit paralyticum filium, scilicet, confide fili.

Item qaia si increparetur puer poneretur id, de quo increpabatur, & tamen nemo de hoc expressit. de increpatione dæmonis posuit Marcus: ideo non est putandum, quòd puer fuerit increpitus.

Item non poterat aliquod peccatum esse in puero propter quod cępisset eum torquere dęmon, & de quo deberet increpari: nam cępit iste puer tunc torqueri a dæmone quando adhuc peccare non poterat. sic patet Mar. nono, cum Christus quæreret a patre quantum est, quòd hoc ei accidit, dixit ille ab infantia sua. & tamen infantia est citra metas vsus rationis, quando adhuc non peccatur mortaliter: ergo quando iste cępit arripi a dæmone non peccauerat originaliter, & tamen pro peccato originali nemo vituperatur, quia illud peccatum nemo facit, sed contrahit: ideo non habebat iste, pro quo increparetur. sic dicit Beda, erubescat Iulianus, qui dicere audet omnes homines absque peccati contagio nasci in carne: tam innocentes per omnia quantum fuit Adam quãdo creatus est. quid enim habuit iste puer, vt ab infantia a dæmonio vexaretur acerbissime, si nullo originalis peccati vinculo tenebatur? quoniam constat nullum adhuc proprium potuisse habere peccatum. & ideo ita tenendum est.

Ad primum in oppositum dicendum, quòd dæmonem increpuit, & non puerum, licet fiat mentio immediate de puero. illa enim regula de relatione, & demonstratione, quòd fiat ad immediata debet intelligi quando non constat ad quid referatur, si tamẽ constare possit an ad immediata, vel multo ante dicta, non oportet accipi semper dici de immediatis. E

Ad secundum dicendum, quòd dicitur increpuit illum, idest, dæmonem. & cum dicitur, quòd statim sequitur, & exiuit dæmonium. non sequitur, ꝙ ideo debeat dici illud in neutro: nam si prędisset ista oratio, scilicet, exiuit dæmonium, & increpuit, deberet dici illud, & tamen prædit: ideo nõ opor-

A tet, quòd referatur ad dæmonem subintellectum supra in narratione Matthęi. nam Matthęus breuiter dixit. licet enim non egerit supra mentionem de dęmone, debet subintelligi, vt patet in narratione Marci. de hac re, & fit hic relatio ad illud quod tacetur, & subintelligitur, & est quasi relatio mediata, vt illud Ioan. vigesimo, cum dixit Magdalena, si sustulisti eũ dicito mihi, & ego eum tollam. & tamen nulla locutio prædesserat, in qua fieret sermo de aliquo ad quod referretur ly illum, sed refertur ad Iesum, de quo ipsa meditabatur. ita hic fit relatio ad subintellecta, quæ tacita fuerunt in narratione.

Ad tertium dicendum, quòd Hieronym. non tenet illam expositionem determinate, sed inter alias posuit istam sub dubio, & quia forte alij tenebant eam, & ipse illam recitauit. sicut est consuetudo sapientum aliqua dicere, quæ non sunt de opinionibus suis. Et patet cum Beda aperte dicat, quòd iste non peccauerat, nisi originaliter quando a dæmone arreptus est, vt dictum fuit supra. & tamen pro originali nemo increpatur, quia non est commissum, sed contractum.

Quare Christus increpuit dæmonem eijciens eum. *Quæst. CLVII.*

QVAERETVR, quare Christus increpuit dęmonem eijciens eum.

Dicendum, quòd fuit ad ostendendum magnitudinem potestatis suæ. nam ista increpatio non fuit, C nisi quædam comminatio in verbis duris, vt exiret, vt dicitur Mar. nono, scilicet, comminatus est spiritui immundo dicens illi, surde, & mute spiritus ego prędicipio tibi, vt exeas ab eo. cum autem exiret statim ab eo apparebat magna potestas Christi, qui absolute imperabat spiritibus immundis, & obediebant ei, nam de hoc admirabantur valde Iudæi, vt patet Mar. primo, vbi dicitur, quòd erat homo in synagoga habẽs spiritum immundum, & Christus dixit ei, obmutesce, & exi ab homine. & statim discerpens eum spiritus immundus, & multum clamans exiuit ab homine, & mirati sunt omnes, ita vt conquererent inter se dicentes. quid nam est hoc? & quæ doctrina hæc noua, quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei? & prędesssit timor eius statim in omnem regionem Galilęæ. fuit autem conueniẽs quòd nunc Christus ostenderet potestatem istam. nã dubitabatur nunc de potestate sua, eo quòd discipuli sui, qui dæmonia eijcere solebant, non potuerunt eijcere, & ita crederent forte Iudæi finitum esse tempus potestatis Christi, & dubitabant similiter de potestate eius. nam pater pueri nunc quando petiuit a Christo sanari puerum cum dubitatione petijt dicens: Domine si quid potes adiua nos, misertus nostri: Mar. nono, debuit nunc ergo ostendere potestatem suam imperiose agẽdo ad eiectionem dæmonis potius quàm aliàs. Et etiam non solum ostendit se posse hoc, sed etiam omnia alia, & faceret ea si petentes non essent increduli. nam dixit tunc ad patrem pueri. si potes credere, omnia possibilia sunt credenti, idest, non deficit ad hoc, quòd fiant omnia quæcunque tu petere potueris, nisi quòd credas.

Secundo fuit increpatio quasi ad ostendendum se indignatum dæmoni, qui puerũ ab infantia tam acerbe torserat, ita vt sæpe in ignem, & sæpe in aquam eum elideret ad offendendum ipsum, vt dicitur Mar. nono.

Tertio fuit ad ostendendum conditionẽ exitus dęmonis. exiuit. n. dæmõ indignãs, & exasperabaꝰ. nã clamans, & discerpens puerum exijt, ita vt putaretur

Universidad de Deusto
Biblioteca

occidisse illum, & hoc videbatur facere, quia Christus illum increpando exire iubebat, & ille molestę ferens, quòd aspere increparetur, sęuiebat in puerum exiens de corpore.

Sed dicendum, quòd præcipuum fuit ad ostendendum magnitudinem potestatis. sic dicit Chrysosto. ꝙ comminatus dicit, ego tibi præcipio, diuinæ attribuitur potestati.

Quomodo stat, quòd Matthæus, & Marcus discordant penes narrationem istam de pueri curatione. Ex quo statuitur quòd quando vnus Euangelista plura dicit quàm alius standum est plus dicenti. *Quæst. CLVIII.*

QVAERETVR quomodo stat, quòd Matthęus, & Marcus discordant circa narrationem istam de curatione pueri.

Dicendum, quòd in duobus discordant. primo in eis, quæ ipsi referunt gesta esse. Secundo in eis, quę dicunt patrem pueri locutum. Circa primum est dicendum, ꝙ Matthęus solum dicit, quòd venit Iesus ad turbam, & accessit ad eum homo genibus prouolut⁹. Marcus vero dicit, quòd veniens ad discipulos vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquerentes cum eis, & confestim omnis populus videns Iesum stupefactus est, & accurrentes salutabant eum, & interrogauit eos quid inter vos conqueritis?

Dicendum, quòd hic non est discordia, nisi quòd vnus retulit plenius rem gestam quàm alius. Matthę⁹ enim breuiter tetigit, Marcus autem expressit plenius. & quando vnus Euangelista plura dicit quàm alius, standum est plus dicenti, quia non repugnat dicenti pauciora.

Secundum est circa ea, quæ pater pueri introducitur locutus. nam Matthęus dixit, ꝙ dixit, Domine miserere filio meo, quia Lunaticus est: nam sæpe cadit in ignem, & crebro in aquam, & obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt eum curare. Marcus autem dicit, attuli ad te filium meum habentem spiritum mutum, qui vbicunque apprehendit eum allidit, & spumat, & stridet dentibus, & arescit. & ita non concordant narrationes istę, ita vt non possint factæ esse ab eodem homine, vt videtur. Aliqui dicunt, ꝙ non fuit idem quod refert hic Matthę⁹, & ibi Marcus licet habeant aliquam similitudinem. Sed dicendum, ꝙ non stat, sed necesse est idem factum esse, quia tam hic ꝙ Mar. 9. dicitur, ꝙ istud factum est statim, vt Christus descendit de monte, in quo fuerat transfiguratus, & venit ad discipulos. ergo necesse est idem factum esse. Etiam quia cętera consonant quantum ad substātiā rei gestę, licet verba patris pueri videantur varie posita. Sed dicendum, ꝙ non est propter hoc difficultas. quia quædam verba expressit vnus Euangelista in narratione locutionis patris, quę deberent suppleri ad ea, quæ dixit alius, & in alijs licet varieť verbū, manet idē sensus. pp quod applico literā vtriusq;. quod enim Marc. dixit & rndēs vnus de turba dixit Magister &c. & Matthæus hic tacuit recte dr̄. nam illud gestū fuit, quia quando Christus descendit de monte inuenit Scribas conquerentes cum discipulis, & Christ⁹ ait: quid inter vos conqueritis? & tunc respondit vnus de turba dicens, Magister attuli filium meum &c. hoc licet gestum sit, tacuit Matthæus, quia tacuit de Scribis conquerentibus cum discipulis: ideo non potuit introducere patrem pueri tamquam respondentem, sed tamquam loqui incipientem. quòd autem Matthęus dicit, quòd accessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum, verum est, & tamen tacuit illud Marcus, quia vterque omittit aliquid quod alius tangit, & ex ambobus efficitur vna plena narratio. Quod autem dicit Marcus, Magister attuli ad te filium meum. Matthæus autem dicit: Domine miserere filio meo, & tacet, quòd attulit eum. Dicendum, ꝙ Marcus continuat narrationem ex sumpto themate. nam dixerat, quòd conquerebant Scribę cum discipulis, & ꝙ Christus dixerit quid conqueritis inter vos. & quoniam ita erat, quòd conquerebant de hoc, quòd discipuli non potuerant curare puerum, introducitur pater pueri respondens de hoc, scilicet, Domine de hoc conquerebamus, quia ego attuli filium meum ad te, ideſt, afferebam ad te putans te inuenire, vt sanares eum, & non inueniens te obtuli illum discipulis tuis, vt sanarent illum, & non potuerunt, & de hoc conquerebamus quomodo non potuerūt. Et hæc veritas rei gestæ. Sed debet tunc subintelligi id quod dicit Matthęus, quòd accessit homo genib⁹ ꝓuolut⁹, i. ꝙ qñ rndebat hęc ad Chm erat ꝓuolutus genibus corā eo, vt sic eum flecteret ad sanādū puerū. Quòd autem dicit Matthæus: Domine miserere filio meo. potest intelligi, quòd debeat addi ad dicta, scilicet, postquam homo iste respondit iuxta ea, quæ ille quærierat, vt tangit Marcus, subdidit hoc, vt conclusionem intentam, scilicet, Domine miserere filio, quod Marcus tacuit. & ita non est discordia. Vel potest dici, quòd solum dictum est id quod Marcus retulit. Hoc autem, scilicet, Domine miserere filio meo. non fuerit realiter dictum. dicit illud Matthęus tangendo non id quod pater dicebat, sed quod corde tenebat, & hoc dixerit ex necessitate modi loquendi sui, quia non introduxit patrem pueri, vt respondentem Christo, sicut Marcus, sed vt incipientem loqui. Et similem modum concordiæ ponit Augustin. lib. de concord. Euang. super diuersitate trium Euangelistarum in verbis patris puellæ suscitandę, vt dictum est supra nono capit. quæst. 126.

Quòd autem dixit hic Matthęus, quia Lunaticus est, & male patit̄, & Mar. dixit. attuli filium meū habentē spiritū mutū, vtrunque simul dici potuit. diceret enim sic attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum: nam & Lunaticus est, & male patitur. vtrunque enim stat, quia vnum est expositiuum alterius, ideſt, spiritum immundum habet, & mutum, qui affligit eum iuxta tempora Lunæ. Vel ex eo, quòd spiritus mutus est dicitur patiens habere morbum Lunaticum, vt supra declaratum est. Quod autem dixit Marcus, qui vbicunque apprehendit eum allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit. Matthęus autem dicit, nam sępe in ignem, & crebro in aquam cadit, vtrunque stat, ita vt prius dicatur id quod dixit Matthæus, scilicet, sæpe cadit filius meus in ignem, & in aquam, & etiam vbicunque spiritus eum inuenerit allidit, & spumat, & arescit, & dentibus stridet. Quòd vero sequitur dixi discipulis tuis, vt eijcerent illum, vsque ad locum illum, afferte illum ad me, tam Matthæus, quam Marcus simul referunt. Matthæus autem omisit ibi multa. nam statim concluſit, quòd Christus increpuit dæmonem, & eiecit illum. Marcus autem interposuit multa, quę omnia addenda sunt ad dicta Matthæi, quia pertinent ad veritatem historiæ, & ita non discordant ambo, sed vnus supplet alterum.

Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secreto, & dixerunt. Quare nos non potuimus eijcere illum? Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic transi hinc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis. hoc autem genus non eijcitur, nisi per orationem, & ieiunium. Conuersantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Iesus. Filius hominis tradendus est in manus hominum, & occident eum, & tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer. Luc. 9. Mar. 9.

Tunc accesserunt. Posita fuit supra quęstionis occasio. hic ponitur quæstionis solutio: nam ex hoc, quòd discipuli non potuerant eijcere dæmonem, quęsierūt a Christo quare non potuerunt, & ipse respondet. & dicitur. *Tunc accesserunt.* Non est sensus, quòd tunc, ideſt, statim accesserint, sed quòd post paucum tempus. nam nunc quando Christus dæmonem eiecit erat coram tota multitudine, vt patet hic in litera, & ibi non quærerent discipuli quare non potuerunt eijcere dæmonem, quia esset addere verecundiam verecundiæ, sed postquam dimissa turba venit Christus in domum, accesserunt discipuli, & quæsierunt. sic dicitur Mar. nono, & cum introissent in domum discipuli eius secreto interrogabant eum. & ista erat cō suetudo eorum. quando enim aliquid obscurum loquebatur coram turba, quod ipsi non intelligerent, quęrebant postea ab illo cum esset in domo. sic patet supra decimotertio, scilicet, tunc dimissis turbis venit in domum, & accedentes discipuli dixerunt: edissere nobis parabolam zizaniorum. sic etiam dicitur Mar. quarto, talibus multis parabolis loquebatur verbum, vt poterant audire, sine parabolis autem non loquebatur eis. seorsum autem discipulis suis disserebat omnia. Et patet etiam, quia infra in litera dicitur, quòd accesserunt secreto. & tamen non poterant secreto accedere si coram tota multitudine accederent. sed accesserunt postquam recesserat multitudo, & ipse venerat in domum.

Discipuli ad Iesum. Scilicet, nouem discipuli. nam tres, qui cum eo descenderant de monte non quęsierunt de hac re, cum ipsi non fuissent de illis, qui non potuerant excludere dæmonem.

Secreto. Scilicet, qñ iā recesserat turba, & manebat ipse in domo, vt dicitur Mar. nono.

Et dixerunt quare nos non potuimus eijcere illum. Scilicet, cum tu potueris eijcere illum, & tu dederis nobis potestatem eijciendi dæmones, & ante hoc eiecerimus multos, quare non potuimus nunc eijcere istum?

Dixit illis Iesus. Increpando loquitur. *Propter incredulitatem vestram.* Ideſt, quia non habuistis fidem, quæ requiritur in faciendo miracula.

Amen. Dictio affirmandi est, & interdum iurandi, vt dicitur extra de iur. iu. cap. & si Christus: ideſt, in veritate dico, vel certe dico.

Si habueritis fidem. Ideſt, confidentiam. *Sicut granum sinapis.* Ideſt, si habueritis fidem etiam si sit illa parua, dum tamen sit fides facietis miracula. nam granū sinapis aliquid paruum est.

Dicetis. Ideſt, dicere poteritis, scilicet, erit in potestate quandocunque volueritis cum fide facere miracula. *Monti huic.* Ostendit montem ad oculum.

Transi hinc. Ideſt, mouere de loco tuo.

Et transibit. Scilicet, obediendo vobis. *Et nihil impossibile erit vobis.* Dcit per hoc notitiam generalē, si habueritis fidem non solum poteritis transferre montes de loco ad locum, sed etiam omnia quæ volueritis facietis, quia nihil impossibile erit vobis, omnia namque miracula sunt æqualia, quia est quodlibet potētiæ infinitæ, & qui pōt vnum poterit omnia. *Hoc autem genus.* Hic ponit aliam causam quare non potuerunt eijcere dæmonem. s. quia omiserunt debitam obseruantiam. i. ieiunium, & orationem, & dr̄, hoc genus. i. genus dæmoniorum. Vel hoc genus. i. quædam specialia dęmonia, quę sunt talia quale istud erat. *Non eijcitur.* Ideſt, non potest eijci. *Nisi per orationem, & ieiunium.* Ideſt, nisi ab eis, qui orationi, & ieiunio vacant.

Quare discipuli accesserunt ad Christum ad quærendum quare ipsi non potuerunt dæmonium eijcere. *Quæst. CLIX.*

QVAERETVR, quare discipuli accesserunt ad Christum ad quærendum, quare ipsi nō potuerant eijcere dæmonem.

Dicendum primo, quòd hoc fuit ex quadam admiratione: Christus enim tradiderat eis potestatem faciendi miracula, & specialiter potestatem eijciēdi dęmones supra 10. & ipsi iam multa dæmonia eiecerāt Mar. 6. & Luc. 10. nunc autem non potuerunt eijcere istud dęmonium, & ante hoc nullum fuerat quod eis restitisset: ideo iuste admirati quęsierunt quare nō potuerunt eijcere. Secundo quęsierunt ad tollendum dubium. nam dederat eis Christus potestatem supra dæmones, & hucusque nullus dæmon potuerat eis resistere. nunc vero iste restitit: ideo tenuerūt, quòd forte expirasset potestas eis tradita, impleto tempore ad quod durare debuit: ideo quæsierunt, vt scirent an ex hac causa non potuissent. nam nimis dolerent si expirasset potestas. Sic dicit Chry. acceperant enim discipuli a Domino potestatem spirituū immundorū, & quia oblatum dęmoniacum curare non potuerant, videtur, quòd in dubitationem deuenerint, ne forte gratiam, quæ eis erat credita perdidissent.

Tertio fuit, vt addiscerent cęremoniā aliquā si forte omiserant, vt iam de cętero non errarēt eijciendo dęmones. Et ob hoc Christus rndendo eis duo ponit. Primo tangit causam, quare nunc nō potuerunt eijcere dęmonem. Secūdo instruit eos qualiter de cętero se habere debeant. De primo, quia dr̄ pp incredulitatē vestram. ista. n. fuit causa pręcipua. De secūdo patet quia dixit. hoc genus dęmoniorū nō eijcit̄, nisi in ieiunio, & oīone. i. scitote, ꝙ ita debetis de cętero vos habere ad istos demoniacos, ꝙ prius oretis, & ieiunetis quàm eijcere tentetis dęmones.

Quare accesserunt secreto discipuli ad Christum quærentes de hac re. *Quæst. CLX.*

QVAERETVR, quare accesserunt secreto ad Christum quærentes de hac re.

Dicendum, ꝙ fuit primo propter verecūdiā, nam erubuerūt valde discipuli coram turba, quòd tētauerant eijcere dæmonem, & non potuerant, & maxime, quia olim potuerāt, & nunc non potuerunt. & tamen si quærerent in publico magis erubescerent, tū quia illi repetebant defectum suum dicentes, quare nos non potuimus, tum quia Christus daret causam pertinentem ad defectum eorum. nam cū prius possent, & nunc non, & Christus potuisset, non vr̄, quòd aliquid impediret nisi defectus aliquis ex parte ipsorū: ideo petere erubuerunt. Secundo pp Christi rnsum. nam Christus si respōderet dicturus esset aliquam rē secretam. ipse tn̄ nolebat, ꝙ populus audiret secreta sua: ideo non quærerent isti coram plebe. Et hoc etiā est causa pręcipua: nam sciebant discipuli, ꝙ Christus nolebat loqui coram populo res secretas, vt patet in expositionibus parabolarum supra decimotertio: nā

dixerunt discipuli Christo, quare in parabolis loqueris eis? ideſt, turbis. & ille ait, quia vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, illis autem non eſt datum. & etiam parabolas proponebat coram multitudine, & poſtea exponebat eas diſcipulis cum eſſet ſingularis, ideſt, maneret ſeorſum in domo Mar. 4. non ergo quæſierunt coram turba.

Tertio, vt aliqui dicunt fuit propter magnitudinem rei, de qua quærebatur. Sic dicit Chryſoſtomus interrogant enim ſingulariter non propter verecundiam, ſed quia de ineffabili, & magna re erant interrogaturi.

Sed dicendum, quòd non poteſt negari quin propter verecundiam etiam egerunt. nam certum eſt, quòd erubeſcerent cum coram tota multitudine tentaſſent aliquid facere quod non potuerunt, & nunc ſi coram multitudine quærerent rurſus ſuper eadem re, magis confunderentur. Sed poteſt intelligi dictũ Chry. quòd non propter verecundiam, ſcilicet, principaliter.

Quomodo eſt verum, quòd propter diſcipulorum incredulitatem non potuit puer ſanari. Quæſt. CLXI.

QVAERETVR quomodo eſt verum, quòd ꝓpter incredulitatem diſcipulorum nõ potuit puer ſanari. nam videtur, quòd fuit propter incredulitatem patris, & cęterorum Iudęorum, quia eos increpuit Chriſtus, ſupra in litera. ſo generatio peruerſa, & incredula. & pater pueri incredulus erat etiam quando petiuit a Chriſto ſanari filium, vt patet Mar. nono.

Dicendum, ꝙ omnes peccauerant circa hoc, tam pater pueri, & Iudæi, qui aſtabant, quàm diſcipuli, & vtroſque Chriſtus redarguit, & tamen quando diſcipulos increpat ipſos ſolos increpat, licet non fuerint ipſi ſoli cauſa, quòd non curaretur puer, hoc autem facit, quia aliàs non eſſet conueniens redargutio, ſed potius excuſatio, vt dictum eſt ſupra, vere tamen diſcipuli increduli fuerunt, quia non habuerunt nunc eam fidem quam habituri erant: & ideo propter eorum incredulitatem factum eſt.

Quomodo potuit nunc eſſe incredulitas in diſcipulis. Quæſt. CLXII.

QVAERETVR quomodo potuit nunc eſſe incredulitas in diſcipulis.

Dicendum, ꝙ infidelitas accipitur pro pauci tate fidei, ideſt, ꝙ non habebant talem fidem qualis erat conueniens ad miracula facienda. Et dicunt aliqui, ꝙ credebant quidem Apoſtoli, ſed nondũ erant perfectę fidei. Sed hoc non ſtat, quia diſcipulis fuerat data ante hoc poteſtas faciendi miracula, & eijciendi dæmones ſupra decimo cap. & iam eiecerant multos Mar. 6. & Luc. 10. & non poterant eijcere, niſi haberent talem fidem qualis requirebatur ad hoc: ergo iã habuerant fidem perfectam ad hoc.

Alij dicunt, quòd diſcipuli non habebant fidem ad eijciendos dæmones: non tamen omnes diſcipuli, ſed columnę ipſorum, ideſt, Petrus, Iacobus, & Ioannes, qui nunc præſentes non fuerant: ideo cęteri tamquam non habentes fidem non potuerant dęmonem eijcere. Sic dicit Chry. vnde manifeſtum eſt hinc, quoniam diſcipuli in fide infirmati ſunt, ſed nõ omnes, columnæ enim illæ non aderant, ſcilicet, Petrus, & Iacobus, & Ioannes.

Sed dicendum, quòd non eſt verum, quòd ſoli iſti haberent fidem ad eijciendum dæmones, ſed ꝙ omnes habuerint illam: nam Chriſtus miſit omnes illos ad prædicandum dans poteſtatem eijciendi dæmones, & alia miracula faciendi, & non poterant illa facere ſine fide: ideo neceſſe eſt, quòd a principio quilibet eorum fidem habueri t: nam non ibant omnes ſimul ad prædicandum, ſed quilibet per ſe. Item quia ſeptuagintaduo diſcipuli erant inferioris gradus quàm quilibet Apoſtolus, & tamen illi eijciebant dæmonia, & quilibet eorum hoc faciebat, nec erat aliquod dæmonium quod eis reſiſteret Lucæ decimo, ſcilicet, Domine etiam dæmonia in nomine tuo ſubijciuntur nobis. ergo a fortiori quilibet Apoſtolus poſſet eijcere dæmonia, & ita haberet fidem.

Dicendum ergo quòd quilibet Apoſtolorum ante hoc habuerat poteſtatem eijciendi dæmonia, & eiecerat aliqua, & ita habebat quilibet fidem ſufficientem ad hoc, & tamen nunc accidit, quòd fides in omnibus minueretur, & ita non potuerunt eijcere dæmonium. Sic dicit Hilarius: crediderant quidem Apoſtoli, nondum tamen erant perfectę fidei: nam Domino in monte demorante, & ipſis cum turba reſidentibus, quidam torpor fidem eorum relaxauerat.

Vnde inſurrexerat diſcipulis torpor iſte, & fidei diminutio. Quæſt. CLXIII.

SED quæretur vnde inſurrexerat diſcipulis torpor iſte, & fidei diminutio.

Dicunt quidam, quòd fuit ex abſentia Chriſti: nam ipſe eis conferebat fidem, & incęperunt trepidare in corde ſuo, quòd eo abſente nõ poſſent eijcere dæmonem.

Sed hoc non ſtat: nam diſcipuli nunquam faciebant miracula Chriſto præſente, ſed quando ipſi ſoli mittebantur ad prędicandum. nam Chriſto præſente nemo apponebat manus ad aliquid, neque docebat turbas, & tamen quando ibant ad prędicandum ſoli erant, & faciebant miracula: ergo non minuta fuit nunc fides propter abſentiam Chriſti.

Alij dicunt, quòd fuit, quia Apoſtoli incurrerant quandam turbationem inuidiæ in mẽtibus ſuis, quia Chriſtus vocauerat tres ad ſecretum, & non cęteros: nam licet neſcirent an vocaſſet eos ad oſtendendum transfigurationem, tamen ſciebant, quòd ipſos tres ſolos vocauerat, & ita volebat coram eis aliquod ſecretum facere quod nolebat videri, aut ſciri a cęteris, quidquid autem illud eſſet, videbantur illi tres cęteris præferri, de quo illi incurrerunt in quãdam turbationem inuidiæ, & ita turbatio hęc minuit in eis fidem, quia iſta inuidia erat peccatum, & peccatis exigentibus minuuntur interdum dona collata nobis a Deo, & ita tenet Nicolaus.

Sed poteſt dici, quòd fuit ex aliqua turbatione extrinſeca. conquerebantur enim Scribæ cum diſcipulis Marc. nono, & forte iſta conquiſitio præceſſit oblationem pueri ad curandum, & quia turbati eſſent aliqualiter, & incitati contra Scribas, qui maligne conquerebant, non poſſent recolligere animũ ſuum ad exeundum in actum perfectę confidentiæ quouſque ceſſaret illa turbatio redeunte tranquillitate animi, hoc autem non expectauerunt: ideo non potuerunt curare tamquam non habentes fidem. in his enim in quibus homo a Deo aliquid recipere debet, requiritur magna mentis recollectio, quæ nimis impeditur per quamcunque paſſionem, & potiſſime per iram, etiam ſi ſit ira per zelum, ſicut patet de Eliſæo quando locutus eſt ex zelo contra Regem Ioram idolatram, quarto Regum tertio, & rogatus, vt prophetaret, non reſpondet ſtatim, quouſque veniret pſaltes, & dum caneret

ret pſaltes facta eſt manus Domini ſuper eum, eodẽ capitulo, & hoc erat, quia audita harmonia ceſſauerat turbatio mentis, & incępit ſe recolligere in altũ efferens, & tunc tetigit mentem eius illuſtratio diuina, & prophetauit, & hoc ſatis conſonat literæ, Mar. nono, cum dicitur, quòd Scribæ conquerebãtur cum diſcipulis Chriſti, & Chriſtus dixit Iudæis: o generatio incredula, & peruerſa, & forte fuit iſta increpatio, quia ipſi pręſtiterant occaſionem per ſuas mordaces conquiſitiones, vt deficeret fides in Apoſtolis.

Secundo poteſt dici, quòd Chriſtus paſſus eſt eos nunc deficere in fide ad gloriam nominis ſui: nam ſi illi nunc nõ defeciſſent in cursãdo non fuiſſet occaſio Chriſto eijciendi dæmonem tam imperioſe, & fuerunt ſex facta occaſione paucę fidei diſcipulorum. Primum, quia Chriſtus valde imperioſe eiecit dæmonem coram tota turba, de quo omnes admirati ſunt valde, quod non eſſet ſi diſcipuli eieciſſent illũ, & hoc erat conueniens, quia omnia fiebant, vt oſtenderetur magnitudo poteſtatis eius, & crederetur in eum. Secundum fuit, quòd Chriſtus redarguit Iudæos, qui erant digni magna redargutione de incredulitate, & peruerſitate. & tamen ſi diſcipuli potuiſſent curare puerum, non fuiſſet vlla occaſio arguendi Iudæos. Tertium fuit, quia Apoſtolos reddidit cautos ex hoc, vt aduerterent de cętero diligenter quandocunque vellent facere miraculum aliquod, quòd haberent fidem plenam, & non maneret in mentibus eorum aliqua turbatio, aut imperfectio propter quam minueretur fides, & non poſſent facere miraculum. melius ergo fuit ſemel permitti eos labi, vt inſtruerentur, quàm vt nunquam inſtructi ſæpe deficerent. Quartum fuit, vt auferretur de cordibus quorundam Iudæorum error: nam cum viderent ante hoc Apoſtolos prędicantes, & facientes miracula, ſicut Chriſtus faciebat, putabant, quòd accepiſſent æqualem poteſtatem cum Chriſto, & quòd non haberent eam a Chriſto, ſed immediate accepiſſent eam a Deo, ſicut vnus Propheta non accipit ab alio Propheta donum prophetiæ, ſed quilibet Propheta accipit immediate a Deo: nunc autem Chriſtus permittens deficere fidem eorum, & poſtea coram tota turba ex ſolo imperio ſanans puerum, & increpans diſcipulos oſtendit apertiſſime poteſtatem ſuam maiorem eſſe, & poteſtatem Apoſtolorum deriuatam eſſe a ſua. Quintum fuit ad auferendum Apoſtolis occaſionem gloriandi: nam ſi ipſi poſſent ſemper eijcere dæmones, gloriarentur quaſi a ſe habentes hanc excelſam poteſtatem, voluit ergo quòd aliquando defectum ſuum agnoſcerent non potentes eijcere dæmones, vt ſic appareret, quòd quidquid alias faciebant, ex ſolo Chriſti beneficio pendebat. hoc patet, quia Lucæ decimo, dicitur, quòd reuerſi ſunt ſeptuagintaduo cum gaudio dicentes, Domine etiam dęmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo? & Chriſtus ait: nolite in hoc gaudere, quòd ſpiritus vobis ſubijciuntur, ſed gaudete, & exultate, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. & quia forte tunc moniti a Chriſto adhuc non ceſſabant de hoc immoderate gaudere, permiſit eos Chriſtus incidere in defectum fidei, vt ſic non poſſent tunc curare, & ita auferretur eis occaſio gloriandi. Sextum fuit, vt traderet doctrinam tam Apoſtolis quàm nobis: nam quia nunc ex defectu fidei non potuerunt Apoſtoli curare arreptitium, habita occaſione declarauit Chriſtus de fide quomodo eſt neceſſaria ad miracula, & quantumcunque illa parua ſit ſi fides eſt ſufficit ad miracula, qui non dixiſſet, niſi habita hac occaſione. etiam dixit, quòd non eijciuntur dæmonia niſi in ieiunio, & oratione: ideo conueniens fuit permitti labi diſcipulos in fide, ita vt non poſſent curare arreptitium.

Quare potius nunc quàm alias permiſit Chriſtus diſcipulos in fide deficere. Quæſt. CLXIIII.

QVAERETVR cum Chriſto conueniens eſſet permittere deficere diſcipulos aliquando in fide, vt non poſſent eijcere dæmonem, quare potius nunc quàm aliàs.

Dicendum, ꝙ fuit nunc conueniẽtius quàm alias. Primo, quia illuc ipſe venturus erat ad diſcipulos, & defectum eorum ſuppleret: ſi enim diſcipuli manentes in aliquo loco ad quem Chriſtus non eſſet iturus inciderent in hunc defectum fidei, & non poſſent curare arreptitium, non ſolum eſſet verecundia diſcipulorum; ſed etiam eſſet abiectio doctrinę Chriſti, qa putaretur, quòd ille non ſufficientem doctrinam daret ad eijciendum dęmones, vel poteſtas collata non eſſet ſufficiens. Chriſtus autem nollet pati defectum quantum ad doctrinam ſuam: ideo non permitteret eos tunc incidere in infidelitatẽ: nunc autem venturus erat ad locum, in quo ipſi manebant, & ſtatim qui dem. & ſi illi non poſſent ſanare, ille ſanaret. & ita appareret, quòd non erat hoc ex defectu doctrinę, vel poteſtatis eius, ſed ex ſolo defectu humano diſcipulorum, in quo & magis ſeipſum exaltabat, vt dictum eſt præceden. queſt. ideo tunc fieri debuit potius q̃ aliàs. Secundo fuit, quia tunc erant omnes diſcipuli ſimul, & cũ Chriſtus faceret hoc ad oſtendendũ poteſtatem ſuam per defectum illorum, & ꝙ illi omnes acciperent ab eo, ſi aliquis ſolum incurreret hunc defectum putari poſſet, ꝙ alij, aut aliqui de alijs haberẽt poteſtatem, quæ non deficeret, ſicut eſt poteſtas Chriſti: voluit ergo ꝙ omnes ſimul eſſent, vt omnes deficerent circa curationẽ huius pueri, vt ita appareret, ꝙ omnes accipiebant ab eo, & quidquid alias facerent ſm virtutem illius facerent: nam qñ quilibet eorũ ſolus ibat ad prędicandum, faciebat quæcunque miracula, & excludebat dæmones, nunc vero omnes ſimul non potuerunt vnum dęmonem deijcere, qñ aũt quilibet ſolus ibat, nunquam deficiebat ei fides ad faciendum miraculum etiam ſi eſſet Iudas: nam ille miracula faciebat. & hoc, quia ad illa loca ad quæ ibant Apoſtoli non ibat Chriſtus, quia ideo mittebat eos, eo quòd non poterat ipſe ire ad omnem locum, & ſi deficeret fides alicui, ſic eunti, non poſſet facere miracula, quæ facere tentaret, & ſic eſſet ad ignominiam Chriſti: ideo nunquam taliter miſſi deficiebãt fide.

Tertio fuit, quia nunc erat multa turba congregata populi, & Scribarum, qui conquerebantur cum Apoſtolis, & iſti quia inuidebant Chriſto iudicabãt male de poteſtate eius: ideo voluit coram eis oſtẽdere poteſtatem ſuam, quę oſtenſio fuit deficientibus Apoſtolis in fide: ideo tunc conueniens fuit potius q̃ aliàs permitti deficere Apoſtolos in fide.

Quomodo eſt verum quod dicit hic Chriſtus, quòd ſi habuerint fidem, vt granum ſinapis nihil erit impoſſibile eis. Et quomodo fides, quæ eſt virtus, & fides, quæ eſt donum multipliciter differunt. de quibus plura diſſeruntur. Quid requirantur ad miracula facienda. & quòd ille qui petit confidenter nullo modo hæſitans, certiſſime obtinebit. Quæſt. CLXV.

QVAERETVR quomodo eſt verum quod dicit hic Chriſtus, quòd ſi habuerint fidem, vt granũ ſinapis, nihil erit impoſſibile, ſed transferrent mõtes;

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam videmus, quòd multi habent fidem, & tamen non possunt facere miracula aliqua, aliàs si non potens facere miracula non diceretur habere fidem esset absurdum, quia cum nunc rari, vel nulli faciant miracula, sequeretur, quòd nulli haberent fidem, & consequẽter omnes essent infideles quod falsum est. Item sequetetur, quòd nemo potest saluari, nisi qui potest facere miracula: nam sine fide impossibile est placere Deo. ad Hebræ. vndecimo, & qui non credit iam iudicatus est, & qui habet fidem debet habere plenam fidem: nam siquis errat circa vnum articulum nullam fidem habet, sed hæreticus est, immo si dubitet circa fidem etiam si nullum articulum neget iam infidelis est. extra de hæretic. cap. dubius. scilicet, dubius in fide infidelis est. ergo ad hoc, quòd quis saluetur debet habere fidem plenam. & tamen qui habet fidem quantumcunque paruam, etiam sicut granum sinapis facere potest miracula. ergo quicunque fidem habet facere poterit miracula, & consequenter nemo poterit saluari nisi qui facere potest miracula. Sed falsum est, quia posse facere miracula est quidam status, & non pertinet ad omnes homines. ergo non videtur, quòd habens fidem possit facere miracula.

Dicendum, quòd quicunque habet fidem, quæ est donum potest facere miracula: habens tamen fidem, quæ est virtus, non oportet facere miracula. Pro quo sciendum, quòd multa differentia est inter ista. Fides enim, quæ est virtus est vna de tribus Theologicis habitibus. & ista est secundum quam fideles efficimur, & est principium omnium virtutũ, & bonotũ: nã accedentẽ ad Deũ oportet credere. ad Hebræ. vndecimo, & ista est sine qua impossibile est placere Deo. Fides autem quæ est ad faciendum miracula est donum, & non ponitur virtus: vnde ponitur ab Apostolo inter dona gratis data prima Corint. duodecimo, diuisiones gratiarum &c. & sequitur: alij datur sermo scientiæ, alij sermo sapientiæ, alij fides in eodem spiritu. fides autem quę est virtus Theologica non vocatur proprie donum, largè quippe potest vocari donum omnis virtus Theologica, quia sunt in nobis per infusionem, & ita sunt per diuinam collationem, & tamen non vocantur proprie dona, quia dona vocantur gratiæ gratis datæ, quæ secundum se non gratificant hominem Deo: charitas tamen per seipsam reddit hominem Deo gratum etiã nondum existente actu. sed solo habitu charitatis: ideo non vocatur ipsa donum, eo modo quo vocantur dona illæ gratiæ quas Apostolus ponit prima Corint. duodecimo. & tamen fides, vt est virtus Theologica est similis charitati, quia per actum fidei gratificamur ad Roma. decimo, corde creditur ad iustitiam, ideſt, ad iustificationem. non gratificamur autem per actus donorum, quæ sunt gratiæ gratis datæ: ideo fides, quæ est virtus Theologica non est de illis donis: ponit tamen Apostolus fidem, per quam fiunt miracula inter ipsa dona, scilicet, alij datur fides in eodem spiritu. ergo non sunt idem fides, quæ est virtus Theologica, & fides, quæ est donum. Secundo patet differentia, quia fides, quæ est virtus est ad credendum, quia eius actus est assentire: fides autem quæ est donum est ad miracula faciendum, & petita obtinendum: ideo non sunt idem. Tertio differunt, quia fides, quæ est virtus non habetur secũdum magis, & minus, sed quicunque fidem habet plene credit, & qui aliquid non credit non habet fidem vllam: vnde hæreticus circa vnum solum articulum non habet aliquid de fide, fidem autem quę est donum non habent omnes æqualiter, sed habetur per magis, & minus. quidam enim dicuntur habere magnam fidem, alij paruam. sic patet ex verbis Christi hic, & Lucæ decimoseptimo, si habueritis fidem sicut granum sinapis, ideſt, si habueritis fidem etiam minimam, quę comparatur grano sinapis. sic etiam dicitur prima ad Corint. decimotertio, si habuero omnem fidem ita vt montes transferam. & sic ponit habere omnem fidem, ideſt, totam, vel omnes gradus eius, sed ista non assignantur circa fidem qua credimus. Quarto differunt, quia fides, quæ est virtus postquam habetur non intenditur, neque remittitur, quia non posset hoc esse, nisi quis aliqua, quæ prius crediderat, cessaret credere, & tunc tota fides peribit, aut inciperet aliqua credere, quæ prius non credebat, & hoc non potest esse, nisi forte explicite, ita quòd aliquid ostenditur ei pertinere ad fidem quod prius non ostensum fuerat: & ideo de nouo assentit, & tamen implicite non potest plura nunc credere, quàm prius, sed quando incœpit credere subiecit animum suum omnibus credibilibus, quæ catholicorum tenet assertio, & quæcunque de nouo a Deo fuerint reuelata. & ita id quod nunc sibi reuelatur iam credebat implicite: vnde actus fidei virtutis neque augetur, neque remittitur, fides autem quæ est donum intenditur, & remittitur, quia interdum habet quis fidem istam maiorem, & interdum minorem. Sic dicit Hilarius. Domino in monte morante, & discipulis cum turba residentibus quidam torpor eorum fidem relaxauerat. Etiam per turbationes aduenientes passionaliter dicitur fides illa, quæ est ad miracula minui, vel tolli: nam ex eo, quòd isti turbati fuerant ex conquisitione scribarum, quæ iram faciebat, vel ex quadam inuidentia ad alios, qui fuerant cum Domino in monte, remissa fuit in eis fides, vt ostensum fuit supra, ita vt non possent miraculum facere quasi non habentes fidem, vel non talem habentes, quæ sufficeret. sed fides, quæ est virtus, qua creditur, non fuit in eis remissa, quia non desierunt credere aliquid circa Christum quod prius crederent: ideo non est eadem fides ista, & illa qua creditur. Quinto differunt, quia fides, quæ est donum habetur post fidem, qua creditur, & potest fides credentis esse sine fide, quæ est donum. Patet, quia hic, & Lucæ decimoseptimo, dixit Christus Apostolis. si habueritis fidem, sicut granum sinapis dicetis monti huic transi, & transibit. & sic innuebat Christus, quòd discipuli nondum habebant illam talem fidem, & tamen certum est, quòd habebant fidem, qua credebant omnia, quæ Christus eis credere iusserat, & omnia, quæ ex veteri testamento credi iubebantur: ergo non est eadem vtraque fides, & patet etiam hoc, quia Christus dedit discipulis istam fidem, quando dedit eis potestatem faciendi miracula: nam non poterant facere discipuli miracula aliqua antequam Christus daret eis potestatem, quia aliàs frustra daret potestatem Apostolis supra decimo, & Lucæ nono, & discipulis. Luc. 10. ergo non poterant prius facere miracula, & tamen quicunque habet fidem, vt granum sinapis, potest facere miracula. vt patet hic, & Lucæ decimoseptimo: ergo videtur, quòd antequam Christus daret discipulis potestatem faciendi miracula, non habebant fidem istam, quæ est donum. constat tamen quòd habebant fidem, quę est virtus Theologica, qua creditur: nam antequam conuerterẽtur ad ipsum fidem habebant cum mane rent in lege Moysi: & post conuersi ad ipsum credebant id, quod ille credendum dicebat, quia aliàs essent omnes in graui peccato mortali, sicut infideles: ergo non est eadem vtraque fides,

Sexto

omnia q̃ or de necessitate salutis sunt in potestate nostra.

Sexto, quia in potestate nostra est habere virtutem fidei, sed non est in potestate nostra habere fidem, quæ est donum. Primum patet, quia omnia, quæ sunt de necessitate salutis sunt in ptãte nr̃a, ga aliàs nõ eẽt in ptãte nr̃a facere illa p q̃ saluaremur, & ita damnaremur ex necessitate quod est absurdum: fides tamen primum est quod ad salutem requiritur, quia sine illa condemnabimur Marc. decimosexto, & qui non habuerit eam non poterit placere Deo ad Hebr. vndecimo: ergo in potestate nostra est habere fidem, qua creditur. & tamen fidem, quæ est donum non est in potestate nostra habere, quia tunc cum ille, qui habet hanc fidem possit facere aliqua miracula, esset in potestate nostra facere miracula. sed falsum est, quia multi vellent posse facere miracula etiam ad bonum finem, qui nunquam illa facere possunt. ergo non sunt idem.

Item postquam quis habet fidem, qua creditur nunquam potest perdere illam nisi sponte volendo discredere: nam etiam per malos actus, neque perit, neque minuitur fides illa, cum in peccantibus graui ter maneat fides perfecta. & tamen postquam quis habet fidem, quæ est donum ad faciendum miracula, perdit illam etiam nolens siue per demerita siue sine demeritis, sic apparet nunc de Apostolis, quia habuerant fidem secundum quam poterant facere miracula concedente Christo supra decimo, & sæpe fecerant miracula Mar. sexto: & tamen nunc non habuerunt fidem, vt voluissent ipsi habere illam, vt possent facere miracula, & tamen non potuerunt. ergo non est eadem cum fide, qua creditur. & ista est. 6. differentia earum, Causa autem est, quia fides, quæ est virtus, est necessaria ad salutem. & tamen si possemus perdere illam inuoluntarie condemnaremur inuoluntarie. fides autem, quæ est donum ad faciẽdum miracula, non est de necessitate salutis: ideo non est inconueniens illam perire nobis nolentibus, & ita est de alijs donis siue gratijs gratis datis, quæ interdum sine demerito aliquo pereunt, sicut est de dono Prophetiæ: nam etiam si Propheta semper sit bonus & sanctus non potest semper retinere donum Prophetiæ quando voluerit, sicut patet quarto Regum quarto, de Elisæo quando venit ante eum mulier Sunamitis, & cum procubuisset ad pedes Elisæi nesciebat ille ad quid illa venerat. nam dixit ad Giezi puerum suum dimitte eam, quia anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit a me, neque indicauit mihi. & tamen Elisęus non demeruerat auferri sibi spiritum Prophetiæ, sed dat Deus illum quando vult, & tollit quando vult. Item patet, quod sit fides ista de donis, & non de virtutibus, quia quanto aliquis sanctior est, tanto habet de virtutibus in maiori gradu, vel actus plurium virtutum. & tamen non habet fidem maiorem ad faciendum miracula ille, qui sanctior est. ergo non est fides illa de virtutibus. Et patet, quia in sanctis fuerunt aliqui, qui peruenerunt ad maiorem gradum sanctitatis. & tamen miracula nulla, vel pauca fecerunt. alij vero sanctitate minores miracula plurima faciebant. & tamen qui istam fidem maiorem habuerit, poterit facere maiora miracula. ergo non habet maiorem fidem, qui sanctior est, & sic non est ista fides virtus, sed donum.

Dicendũ ergo q̃ nõ sunt idem ista duo. fides enim qua creditur est virtus Theologica, & nihil aliud est, nisi habitus, quo assentimus credibilibus, credendo ita esse, sicut asserit Ecclesia Orthodoxa. fides autem, quæ est donum nominat confidentiam quandam, scilicet, aliquid quo certè, & sine hęsitatione aliqua confidimus, quòd fiet id quod petimus, vel optamus. vnde fides secunda addit ad primam, quia secunda coincidit aliquo modo cum actu spei quantum ad aliquid cum per eam confidamus aliquid futurum. Et differunt præter prędictos modos, quia fides, quæ est virtus consistit circa determinatos articulos, quos Ecclesia diffinit. fides ad faciendum miracula ponit confidentiam circa omne illud quod fieri desideremus, & petamus. & ista non sunt aliquid limitatum, sed secundum, quòd pro varietate temporum, & rerum diuersis hominibus varia petere in mentem venerit, quæ non sunt contra honestatem. Secundo differunt, quia fides prima est de quibusdam non factibilibus, sed per se entibus, vt Deum esse Trinum, & vnum, esse clementem, misericordem, & similibus, & de alijs, quæ licet factibilia fuerint, tamen per nos non facta sunt, neque factio illorum ad nos attinet, vt creatum esse mundum, Christum esse natum, & passum, & futurum iudicium, & huiusmodi. Fides autem secundo modo de solis factibilibus est, quia est donũ ad impetrandum miracula fieri, & oĩa talia sunt factibilia, & quæ aliquo modo pertinẽt ad nos. nam aliàs nõ peteremus de rebus necessarijs, si peteremus fieri illa, quæ ad nos nihil attinent, neque quantum ad vtilitatem, neque quãtum ad debitum volendi illa fieri. Tertio differunt, quia in actu addit multum fides, secunda ad primã. nam prima non dicit nisi assentire rebus credibilibus. secunda autem fides dicit assentire, & confidere. & hoc firmiter, & inconcusse tenere, vt patet siquis velit obtinere fieri curationem miraculosam alicuius ęgri: ad fidem enim primam pertinet hic credere, quòd Deus possit hoc facere, & nihil vltra credere obligamur. & hoc credentes fideles dicimur, sed hoc non sufficit ad faciendum miraculum: requiritur enim quòd qui miraculum debet obtinere credat, quòd Deus potest agere: deinde, quòd confidat, quòd volet illud agere. tertio, quòd firmiter teneat, quòd eo petente faciat ita, quòd nulla hæsitatio occurrat in hoc: nam si aliquo modo hæsiter, scilicet, putans, quòd forte Deus nollet facere ipso petente nunquam obtinebit miraculum fieri. sic patet infra vigesimoprimo: amen dico vobis si habueritis fidem, & non hæsitaueritis non solum de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis tolle te, & iacta te in mari, fiet, & omnia quęcunque petieritis, in oratione credentes fient. sic etiam Iacobi primo, dicitur, siquis indiget sapientia petat a Deo, qui dat omnibus affluenter: postulet autem in fide nihil hæsitans, qui autem hæsitat similis est fluctui maris, qui a vento circunfertur. non æstimet autem homo ille, quòd accipiat aliquid a Deo, hoc est aliquid difficile nimis, quòd ita quis firmiter confidat in corde suo, quòd Deus rem illam faciet, quam ipse petit, quòd non erit aliqua variatio, sed certissime fiet quod petitur: nam etiam si velit homo tenere hanc confidentiam firmissimam non potest, quia labitur cor suum, & non potest sentire determinate huic rei quam videt in se esse indeterminatam nisi Deus moueat cor hominis ad hoc firmando illud in tali confidentia, & ita circa quasdam res habet homo faciliter confidentiam. circa alias autem etiam si vellet non potest. est enim hoc ex speciali motu cordis nostri a Deo: nam certum est, quòd quicunque habuerit talem fidem, ideſt, confidentiam super re quã petit, ita vt nullo modo hæsitet, obtinebit, & quia Deus vult, quòd in quibusdam rebus obtineamus dat nobis desiderium petendi, & confidentiam certissimam confidendi, & tunc obtinemus infallibiliter id quod petebamus: cum autem non dignatur ꝓcedere qđ petim⁹, ẽt si ꝓcedat desideriũ petẽdi nõ donat ducta obtinẽdi, & tũc cũ petam⁹ sine fide, ga hęsitam⁹

non obtinebimus. & ita fides, quæ est fiducia obtinendi est donum Dei, & dat eam cui vult, & quando vult, & alijs non. & ideo ille, qui interdum solebat confidenter petere, volens postea petere relaxatur animo suo, & deficit aliqualiter hęsitans, & tunc non hęsitat. sic fuit nunc de Apostolis, qui ante hoc semper habebant firmam confidentiam, & ideo quidquid peterent obtinebant: nunc autem omnes infirmati sunt mentibus suis, ita vt non peterent cum firmissima confidentia: ideo non obtinuerunt. Et interdum non mutatis neque minoratis meritis alicuius, qui confidenter semper petere solebat, non concurrit Deus postea cum illo, vt confideter petat, quia accidit, quòd petat aliquid quod Deus non dignatur concedere: & quia si confidenter peteretur daret illud Deus, cum nunquam mentiatur, non dat tunc confidentiam obtinendi, & ita non assequitur petens intentum. est ergo fides, quæ est virtus ad credendum in potestate nostra, sed fides, quæ est ad obtinendum non est in potestate nostra, sed sicut nobis gratis a Deo donatur, qui interdum donat illam, & interdum non donat. & sic verum manet, quòd quicunque habuerit fidem, idest, confidentiam istam in petendo obtinebit omnia ista, etiam si velit transferre montes.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd intelligitur de fide, qua creditur: nam illam multi habent, & perfecte habent. & tamen miracula nulla facere possunt, quia non habent fidem, quæ est donum.

Ad secundum eodem modo dicendum, quòd fides per quam saluamur non est fides, quæ est donum, idest, confidentia obtinendi, quæ petimus, sed est virtus Theologica, qua assentimus omnibus credibilibus. & hanc habent illi, qui saluantur, sed etiam si illam perfecte habeant, non possunt facere miracula si non habeant aliam fidem, quæ est donum, idest, confidentia firmiter, & ineuitabiliter obtinendi.

Quare Christus dixit si habueritis fidem sicut granum sinapis. Et quomodo in fide est accipere maius, & minus. vnde vna fides potest dici maior altera dupliciter.
Quæst. CLXVI.

QVAERETVR, quare Christus dixit si habueritis fidem, sicut granum sinapis.

Aliqui dicunt, quòd dicitur ad similitudinem, idest, si habueritis fidem, quæ est, sicut granum sinapis: nam sicut non cognoscitur virtus sinapis, nisi quando granum teritur, ita fides viri iusti non cognoscitur nisi in aduersitate, qua teritur. Sic dicit Gregorius, granum quippe sinapis nisi teratur nequaquam virtus eius cognoscitur. sic si virum sanctum tritura persecutionis opprimat, mox in feruorem virtutis vertitur quidquid in illo ante despicabile infimumque videbatur.

Alij dicunt, quòd quælibet fides comparatur grano sinapis, quia sicut illud est paruum quantitate, & tamen ex eo magna arbor nascitur, ita vt sub vmbra eius possint aues cœli habitare supra decimotertio capitulo, sic licet sit fides in se aliquid paruum, sequuntur ex ea magni effectus, quia quidquid petitur cum fide obtinetur. Sic dicit Origenes: ideo omnis fides grano sinapis comparatur quoniam cõtemnitur quidem fides ab hominibus, & modicum aliquid, & vile apparet, cum vero consecutum fuerit semen huius terram bonam, idest, animam bonam, fit arbor magna. Sic etiam dicit Chrysostom, mentionem autem facit sinapis, quia eius granum, & si sit paruum quantitate, est tamen potestate virtuosius omnibus, insinuat igitur, quòd minimum suæ fidei magna potest.

Sed dicendum, quòd Christus nominauit hic granum sinapis propter paruitatem: nam granum sinapis, vt ipse Christus dixit supra decimotertio, est minimum omnibus seminibus: ideo quando vult designare rem minimam nominat granum sinapis, & ita hic vult ostendere, quòd non solum fides magna potest impetrare petita, sed etiam fides minima: dum tamen sit fides impetrabit quidquid petierimus, etiam si petierimus montes transferri, & loquitur Christus modo vulgari, vt intelligi possit. nam fides est aliquid pure spirituale: ipsa autem spiritualia non habent aliquam quantitatem magnitudinis, in qua communicet cum corporalibus. vnde fides neque est maior, neq; minor neq; æqualis grano sinapis quod est alicuius quantitatis, fides autem nullius, sed est quædam qualiscunque similitudo, scilicet, quia sicut granum sinapis in corporibus habentibus quantitatem est aliquid minimum, ita si accipiatur in fide id quod est minimum, dum tamen sit fides sufficiet illud ad obtinendum omnia petita.

Sed aliqui dicunt, quòd non sit dare magnum, & paruum in fide, sed eadem sit tota fides, quia aliàs paruæ fidei competeret paruus effectus, & maiori maior. & tamen fidei, quæ est, vt granum sinapis competit maximus effectus, scilicet, transferre montes. ergo non vocatur minima fides, quæ est, vt granum sinapis. Patet, quia hic dicitur, quòd qui habet fidem, vt granum sinapis, potest transferre montes. & tamen prima Corint. decimotertio: ponit Apostolus pro maximo miraculo transferre montes cum ait. ita vt montes transferam. Etiam dicit illum esse actum maximę fidei, scilicet, & si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, ergo non est minima fides, quæ comparatur grano sinapis. vel si illam vocem minimam, dicetur necessario, quòd sit eadem fides minima, & maxima, & ita non erit accipere in fide maius, & minus, sed omnis fides erit eadem fides. Sic etiam dicit Hieronymus, putant aliqui fidem grano sinapis comparatam paruam dici: cum tamen Apostolus dicat si habuero tantam fidem, vt montes transferam. magna est ergo fides, quæ grano sinapis comparatur.

Dicendum, quòd in fide est accipere maius, & minus eo modo, quo accipitur in spiritualibus perfectionibus. Et patet, quia Lucæ decimoseptimo, dixerunt discipuli Christo: Domine adauge nobis fidẽ. & ille ait. si habueritis fidem, vt granum sinapis dicetis huic arbori moro eradicare, & transplantare in mare, & obediet vobis: & ita signauit esse minimam fidem aliquam, quia aliàs non faceret ad propositum quæstionis, sed est intentio, quòd illi quærebant a Christo de fide augenda quasi paucam fidem haberent. & Christus significauit, quòd non erat opus augeri fidem: nam qui petit fidem augeri iam fidem habet. & tñ fides etiam si sit minima sufficit ad quæcunque petita obtinenda. ergo non est opus augere eam. hoc ostendit in exemplo: num sinapis. sicut in seminibus nullum est minus, supra decimotertio capitulo, ita in fide nihil erit minus, quàm fides, quæ comparatur grano sinapis. & tamen talis fides sufficit ad eradicandum arbores, & transplantandum super fluctus maris. ergo voluit fidem aliquam minorem esse alia. Item patet,

tet, quia 1. Corin. 13. dicitur, & si habuero omnem fidem. ergo posuit magnitudinem in fide cum aliqd sit quod est omnis fides, & aliquid minus quàm omnis fides. Si superuacuum esset dici. & si habuero omnem fidem, quia sufficeret dici si habuero fidem: Etiam superuacuum esset dici, ita vt montes transferam. nam sic voluit designare aliquid magnũ ad quod perueniret fides, quia aliàs superuacuum esset poni istud exemplum de transferendis montibus, aut aliquid aliud si omnis fides est æqualis, sed sufficiebat dici, & si habuero fidem.

Item manifestum est, quòd non repugnat confidentiæ, quæ est fides augeri. ergo aliquando inuenietur maior in vno q̃ in alio. Item Christus dixit Chananæa. mulier magna est fides tua supra 15. ergo contingit reperiri paruum, vel minus si magnum datur, quia aliàs non dixisset Christus mulier magna est fides tua, sed o mulier fidem habes. Item patet apertius, quia supra 8. cap. dixit Christus de Centurione, amen dico vobis non inueni tantam fidem in Israel. ergo aliqua fides erat minor, quæ tamen erat fides. dici ergo necesse est, quòd sit maius, & minus circa fidem, & tamen fides quantumcunque parua, si fides est sufficit ad obtinendum omnia, quæ petuntur. Et ita Chrysost. ponit minimam fidem super illo verbo Luc. 17. si habueritis fidem, sicut granum sinapis dicetis huic arbori moro eradicare, &c. dicens quomodo Christus dicit minimam partem fidei eam, quæ morum, vel montem potens est transponere, & ita duo colliguntur ex verbo Chrysostomi. primum, quòd sit aliqua fides minor, & alia maior, & aliqua minima. secundum, quòd fides minima est quam Christus designat per granum sinapis.

Ad primum in contrarium cum dicitur, quòd si daretur maior, & minor fides competeret minimę fidei maximus effectus. Dici potest vno modo, quòd datur fides maior, & minor, & tamen quælibet fides quantumcunque parua si fides est, sufficeret ad obtinendum quantascunque res magnas: nec tamen propter hoc tollitur quin fides magna sit ad maiora: nam si maiora essent adhuc posset fides maior ad illa: etiam si non posset fides minor.

Item, quia dato, quòd duo habentes fidem inæqualem impetrent eandem rem, tamen habens fidem maiorem impetrabit illam facilius, alius vero cum maiori difficultate, & precibus, & tempore.

Item fides maior est, quæ difficilius perire potest. quorundam enim fides est ad aliquid impetrandum, si tamen parum impediantur deficiunt animo, & perit fides, & iam non possunt obtinere. aliorum autem fides tanta est, quòd etiam si impediantur aliquantulum non laxatur neque repescit aut cessat feruor eorum, sed instanter pulsant, & isti obtinebunt.

Vnde potest vna fides dici maior altera dupliciter, vno modo, quia est ad maiora. aliqui enim sunt, qui confidunt se impetrare posse parua, & illa, quæ consueta sunt. aliqui vero maiora, & quæ insolita sunt non confidunt. sic patet supra octauo de fide Centurionis: nam Iudæi, qui bono animo se habebant ad Christum confidebant, quòd si ipse tangeret languentem, quòd sanaret eum, & tamen si non tangeret non confidebant, quòd posset sanare: erat enim fides illorum aliqua fides, & per illam obtinebant fieri miracula. siquis autem confideret, quòd etiam non tangendo posset sanare languentes haberet maiorem fidem, & ita fuit de Centurione, qui ait: non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus, & ideo dixit Christus, non inueni tantam fidem in Israel eodem capitu. & sic ista erat maxima fides, scilicet, quantum ad magnitudinem rerum de quibus erat, & ita Iudęi confidebant, quòd posset Christus sanare languentes, sed non confidebant, quòd posset mortuos suscitare, vt patet Mar. quinto, & Luc. octauo, cum dixerunt ad Archisynagogum nuncij, puella mortua est quid vexas magistrum? & ita fides illa sufficiebat ad obtinendum a Christo curationem morborum, sed alia erat maior fides quam isti non habebant, scilicet, quòd posset suscitare mortuos, & ad hanc hortatus est Christus Archisynagogum, dicens confide tantum, & salua erit, idest, habe fidem de hoc, quòd possim suscitare eam: nam iam habebat fidem, quòd posset eam curare languentem.

Secundo modo est aliqua fides maior alia ardore, vel radicatione, vt licet ambę sint circa eandem rem; tamen vna est ardens, & alia non. & tunc illa, quę est ardens est permanentior, & non impedietur aliqua aduersitate, & talis licet sit de re parua vocatur magna fides. sic patet supra decimoquinto de Chananęa muliere, quę habuit fidem, quòd posset Christus sanare filiam eius arreptitiam, & res ista non erat magna, quia quotidiana erat, & Iudæi hoc credebant: afferebantque multos arreptitios ad Christum, & sanabat eos, vocatur tamen fides magna mulieris huius. nam Christus dixit, mulier magna est fides tua, hoc autem fuit, quia feruens erat, & radicata nimis, quia etiam si Christus eam sępe repelleret, & opprobriosa verba diceret vocans eam canem, non cessauit petere, sed constanter, & ardenter semper petebat quousque obtinuit. Si autem non fuisset fides ardẽs, & radicata, licet confideret, quòd Christus posset, & facere vellet, ad primam repulsam desisteret. verum est ergo vtrunque, scilicet, quòd maior fides est ad maiora, & etiam ad eandem rem erunt duæ fides inæquales, sed maior perfectius se habebit, & tunc dicetur, quòd per fidem minimam, quæ est, vt granum sinapis poterit quis transferre montem si sit fides illa de trãsferendo montem, & tamen per fidem magnam quam Apostolus vocat omnem fidem poterit transferre montes facilius, idest, factis minoribus precibus aut pręparatorijs. & etiã si occurrat aliquod impedimentum fides parua forte deficiet, magna autem erit perseuerans, sicut fides Chananęæ.

Aliter potest dici, quòd fides parua est semper ad minora quàm fides magna, & ad transferendum montes sufficit fides parua, quia hoc de paruis rebus est respectu aliarum, quæ per fidem fieri possunt. Et quando dixit Apostolus, ita vt montes transferam.

Dicendum, quòd voluit ponere rem magnam, quæ esset quasi difficillima ad fieri, cum dixit ita, vt montes transferam, & posuit istam quãlibet in se nõ esset maxima: erat maxima in iudicio vulgarium, qui propter magnitudinem corporis putauerunt nihil difficilius esse quàm transferre montem. Sic dicit Chrysosto. quæret aliquis quomodo Christus dixit minimam partem fidei esse, quæ morum, vel montem potens sit transponere, cum Paulus dicat hanc esse omnem fidem, quę montes transfert. respondet. dicendum est, quòd Apostolus attribuit toti fidei montem transponere, non tamquam tota fides hoc solum posset, sed quia hoc carnalibus magnum videbatur propter eminentiam corporis.

Ad secundum dicendum, quòd fides, quę montem transfert, si absolute accipiatur magna est, quia magnum quid est transferre montem, & tamen comparata ad aliam fidem potest esse parua, quia alia fides est, quæ maiora potest, & quæ constantius illa potest etiam si maiora non posset, vt supra ostensum est.

Quarę

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare Christus dixit dicetis monti huic transi. Quæst. CLXVII.

QVAERETVR quare Christus dixit dicetis monti huic transi.

Aliqui dicunt, quòd accipitur mons pro diabolo, & illum possent transferre de obsesso si haberent fidem aliquam. Sic dicit Hiero. mõtis translatio non eius significatur quem oculis carnis aspicimus, sed illius qui a Domino translatus fuerat de Lunatico, qui per Prophetam corrumpere dicitur omnem terram. Sic etiam dicit Glo. dicetis monti huic, scilicet, superbo diabolo transi hinc, id est, ab obsesso corpore in altum maris, idest, in profundum inferni, & transibit.

Sed hoc non multum conuenit. Primo, quia dixit montem, & tamen diabolus non vocatur mons nisi mystice, Christus autem loquitur hic literaliter, quia aliàs si pro libito nostro demus Scripturę sensum mysticum auferentes literalem, peribit tota certitudo literarum sacrę Scripturę. Secundo, quia dixit monti huic, & ita ostendit ad oculum, & tamen diabolus ostendi non poterat. si enim de diabolo loqui voluisset, vocasset eum montem, & non ostendisset. Tertiò, quia iam eiectus fuerat dęmon ille, & non poterat amplius eijci: Christus tamen loquitur hic quasi mons ille, de quo dicit, non sit motus, sed moueri posset per fidem.

Alij dicunt, quòd intelligatur de monte per comparationem ad dęmonem Lunaticum, scilicet, quòd sicut ad transferendum montes requiritur omnis fides, ita ad eijciendum dæmonem Lunaticum requiritur tota virtus eius, qui illum eijcere vult. Sic dicit Origines. Sic autem magna est prędicta Lunatici infirmitas, & fortis ad curandum inter omnia mala, vt monti assimiletur, neque expellatur nisi per omnem fidem eius, qui passiones huiusmodi sanare voluerit.

Dicendum autem, quòd Christus vere loquitur de translatione montis materialis. Et patet primum, quia istud exemplum frequentat in alijs locis, vbi nil agitur de Lunatico aut dæmoniaco: nam infra vigesimoprimo dixit. amen dico vobis si habueritis fidē, & non hęsitaueritis, non solum de ficulnea facietis, sed & si dixeritis monti huic tollete, & iacta te in mari fiet.

Item Apostolus 1. Corin. decimotertio, alludens verbis Christi cum loqueretur de fide ait. & si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam. cum enim montes pluraliter dixit, apparet quòd de materialibus locutus sit. Secundo patet, quia dicitur dicetis monti huic, & sic videtur, quòd erant iuxta mõtem aliquem, & illum ostendit ad oculum. Tertio, quia Christus dixit eis hoc velut rem aliquam admirandam, quæ per fidem fieri potest, & quam illi facere possent si fidem haberent. non ergo loqueretur eis de rebus illis quas iam ipsi fecissent, quia illas non reputarent admirandas nimis, & tamen ipsi sępe dęmonia eiecerant Marc. sexto, & etiam discipuli septuagintaduo, qui erant minores eis, eijciebant dęmonia Luc. 10. ideo non loqueretur de eiectione dęmonum, sed de translatione montium. hoc enim nunquam fecerant Apostoli: ideo possent de illo admirari.

Christus hic de mõte sermonẽ fęcit.

Dicendum autem, quòd dixit Christus de monte propter duo. Primo propter magnitudinem rei, qa licet alia sunt maiora secundum veritatem: tamen in oculis carnalium hominum, qui solum rerum magnitudines, & pondera considerant, videbatur hoc esse dę maximis, & propter hoc cum iterum de hoc loqueretur infra 21. dixit de monte, & ita etiam Apostolus 1. Corin. 13. Sic dicit Chryso. vt dictum est prędicte. quæst. scilicet, Apostolus attribuit toti fidei montem transponere: non tamquam tota fides hoc solũ possit, sed quia hoc carnalibus magnum videbatur propter eminentiam corporis. Secundo fuit, quia Christus voluit dicere, quòd habenti fidem nihil erat impossibile, sed omnia obtineret, & ad hoc voluit ponere exemplum aliquod, vt postea subiungeret regulam generalem, & quia in conspectu eius erat mons, posuit exemplum de monte, & postea de cęteris generalem regulam tradidit. Hoc patet, quia dixit dicetis monti huic, & sic erat mons ille in conspectu, & subiunxit regulam dicens, & nihil impossibile erit vobis, sed infra 21. quia duo occurrerunt posuit exempla de duobus, & deinde regulam generalem. nam dixit si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solum de ficulnea facietis, sed etiam si dixeritis monti huic tolle, & iacta te in mare fiet, & hoc, qa simul incidit ibi sermo de ficulnea, quę prędens erat, & de monte apud quem erant, & subiunxit regulã dicens omnia quæcunque petieritis in oratione credentes accipietis. Si autem occurreret alia res prędens, & non mons, poneret exemplum de alia. sic patet Luc. 17. vbi cum iterum loqueretur de fide ait, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro eradicare, & transplantare in mare, & obediet vobis. tunc enim non dixit de monte, quia forte non erat in terra montuosa, ita vt e propinquo montem aliquem haberet, sed habebat prędentem arborem morum, & de illa locutus est. Et patet, quia dixit dicetis huic arbori moro. ergo iuxta morum erant, & tamen non solum voluit Christus dare istud miraculum fidei, sed omnia. posuit autem istud, vt exemplum.

Cum dixit hic Christus dicetis huic monti transi, & transibit quando fuit factum hoc. Quæst. CLXVIII.

QVAERETVR cum dixit hic Christus dicetis huic monti transi, & transibit, quando factum est hoc. nam Apostoli non videntur tale miraculum fecisse aliquando.

Dici potest vno modo, quod Christus non prædixit, quòd hoc facturi erant, sed quòd facere poterant. exponuntur enim ista verba per posse, scilicet, dicetis monti huic, idest, dicere poteritis. & sic dicit Apostolus. & si habuero omnem fidem ita, vt montes transferam, idest, transferre possim. Et patet, quòd sic intelligere voluerit Christus: nam subiunxit, & nihil impossibile erit. & non dixit omnia facietis, sed nihil impossibile erit vobis. ergo sic intelligere voluit. dicetis monti transi, idest, si dixeritis, non erit vobis impossibile transferre montem.

Secundo modo potest dici, quòd Apostoli dicuntur transtulisse montes, quia licet non transtulerint realiter montes, fecerunt aliquid maius quàm transferre montes, & qui facit maius facit minus, cũ maius contineat minus saltem in virtute. Tertio potest dici, ꝙ licet Apostoli non legantur transtulisse montes, forte transtulerunt eos, quia non sunt scripta omnia, quę illi fecerunt, cũ nec scripta fuerint oĩa, quę Christus fecit. Io. 20. nam alij minores Apostoli transtulisse credunt montes. a fortiori ergo Apostoli hoc facere possent. De his dicit Chry. si aũt dixeritis vbi Apostoli montẽ transtulerint? illud dicã, quia multa maiora fecerũt mortuos plurimos suscitantes. dñr aũt post Apostolos sancti quidã Apostolis minores montes necessitate imminẽte trãstulisse. Si aũt Apostlorũ tpe montes non sunt translati hoc nõ fuit, qa non potuerunt, sed qa noluerũt vtilitate non imminente, neque Dñs dixit, ꝙ hoc essent facturi, sed ꝙ hoc facere possent, probabile tñ est factum esse, sed scriptum non esse; neque enim oĩa miracula, quæ fecerunt scripta sunt. Dicendum autem, ꝙ siue fecerint, siue non fecerint quantum ad rem nihil differt. satis tñ est, ꝙ Christus non dixit, ꝙ facturi hoc essent, sed quòd esset eis possibile hoc facere, si haberent fidem.

Quomodo est verum quod hic dicitur hoc genus non eijcitur nisi in ieiunio, & in oratione. Quæst. CLXIX.

QVAERETVR quomodo est verum, ꝙ hic dr̃, hoc genus non eijcitur nisi in ieiunio, & oratione. Aliqui dicunt, ꝙ intelligitur de vitijs carnis, & spiritus. nam ieiunium comprimit, vitia carnis. oratio autem vitia spiritus. ita dicit Glo, hoc genus dęmoniorum, idest, ista carnalium voluptatum mutabilitas, non vincitur nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur. Sed dicendum, ꝙ iste est sensus mysticus. nã non est ad propositum literæ quidquam de vitijs carnis, & mentis cum solum tangatur hic de dęmonibus eijciendis. Alij dicunt, ꝙ Christus non dixit hoc de eiectione dæmonum, sed de modo quo nos resisteremus tentationibus dæmonum, & etiam hominum, & hoc est propter orationem, & ieiunium. Sic dicit Rabanus, scilicet, dum docet Apostolos quomodo dęmon debeat expelli, omnes instituit ad vitam., vt. s. nouerimus grauiora quæque, vel immundorum spirituum, vel hoĩum tentamenta ieiunijs, & orationibus esse superanda, iram quoque Dñi hoc remedio singulari posse placari. Sed dicendum, ꝙ ẽt hoc non est ad propositum, qa dixit hoc genus. ergo necesse est, ꝙ demonstret aliquid quod est prædens. s. aliquid, de quo fiebat sermo, illud aũt est eiectio dæmonum. Dicendum autem, ꝙ intelligitur de eiectione dęmonum, & ita tenet Chryso. & Origenes, & Remigius. Et tunc cum dicit ieiunium, & orationem dicunt qdam, ꝙ non solum intelligitur pro istis duobus operibus spiritualibus, sed ieiunium dr̃ generale abstinere ab oĩbus vitijs carnis, oratio aũt intelligitur ẽt generalis. i. perseueratio in bonis operibus. Sic dicit Remigius ieiunium hic intelligitur generale quo non solũ abstinemus a cibis, sed & ab oĩbus illecebris carnalibus, & pctõrum passionibus. Similiter oratio intelligenda est generalis, quæ in bonis operibus consistit, de qua dicit Apostolus sine intermissione orate. Sed dicendum, ꝙ licet meliora sint talia ieiunia, & orationes quàm cum accipiuntur proprie, & specialiter, tñ accipienda sunt specialiter pro solo ieiunio, & oratione, quia aliàs cum per ieiunium, & orationem generalia intelligantur oĩa bona opera circa carnem, per orationem autem oĩa bona circa spiritum, non magis nominaret orationem, & ieiuniũ quàm alia opa, sed potius nominaret oĩa bona opera: ideo de ieiunio, & oratione specialiter accipitur. Sed tunc est dubium quomodo ieiunium, & oratio faciunt ad expellendum dæmones. Aliqui dicunt, ꝙ prosunt ista inquantum repugnant dęmonibus specialiter. sic dicit Nicolaus hic. s. sciendum, ꝙ sicut in diuersis rebus corporalibus administrant diuersi Angeli a Deo præparati, & diuersorum ordinum, sic & in diuersis tentationibus corporalibus, & temporalibus administrãdis diuersi dæmones habent specialem effectum, qa aliqui potissime tentant de diuitijs congregandis, aliqui de honoribus appetendis, vnde aliqui dicuntur spiritus luxurię, & aliqui spiritus superbiæ. iste autem dæmon habebat potissime potestatem tentandi de vitio carnis, quod potissime refrenatur per ieiunium, & orationem, & per consequens dęmon de talibus tentans per talia superatur.

Sed dicendum, ꝙ non stat, quia ista ordinantur ad repellendum dęmonem ne prævaleat tentando, sed non ad eijciendum eum de obsesso corpore, & tamẽ Christus non loquebatur tunc discipulis quomodo resisterent dæmoni tentanti, sed quomodo eijcerent illum de obsessis. nam non potuerant eijcere dęmonem de arreptitio. Secundo, quia si loquitur de resistentia quantum ad tentationes ad nullum pertinebat nunc. non enim pertinebat ad Apostolos, quia illi neque vexabantur neque tentabantur a dęmone, de quo nunc dicitur, nec pertinebat ad arreptitium, quia ille non tentabatur ad praua committendum, sed realiter vexabatur elidendo eum in terram, & non dabatur nunc doctrina quomodo arreptitius resisteret tentationibus dęmonis. sed quomodo euaderet afflictiones ab illo illatas. Tertio, quia non concordat intentioni Christi. nam discipuli quæsierunt, quare nos non potuimus eijcere eum. s. tu eum eiecisti, & nos non potuimus, cur ergo nos non potuimus, & Christus respondit ad hoc dicens hoc genus dęmoniorũ non eijcitur &c. ergo non loquitur de repellendo dęmonem tentantem, sed de eijciendo de corpore. Quarto, quia litera hoc exprimit. s. hoc genus non eijcitur, sed eijcere significat expellere de corpore obsesso, & non resistere tentationi, quia tunc diceretur hoc genus non superatur. non est ergo ad propositũ. Quinto, quia dato, quòd intelligeretur, quòd ex eo, ꝙ iste dęmon erat de tentantibus ad libidinem, & ideo non posset eijci de corpore nisi per ieiunium, & orationem, tunc sequeretur, ꝙ circa alios dęmones, qui tentant de alijs vitijs non posset quis eijcere aliquem nisi vtendo remedio opposito. & tamen omnes dęmones, qui sunt inter nos, & vexant nos relicti sunt ad tẽtationem, & tentant specialiter de aliquibus vitijs; ideo non posset expelli aliquis dęmon de corpore nisi facta aliqua cęremonia boni operis oppositi ad vitium illud, de quo tentat dęmon, & tamen multa dęmonia eiecerant Apostoli, & discipuli Marc. 10. & Luc. 6. & non vtebantur cęremonia aliqua, sed solum inuocabant nomen Ieſu: ideo non est verum, quod ex hoc, quòd iste dęmon tentabat ad libidinem, oporteret præcedere ieiunium, & orationem. Sexto, quia per hoc, quòd Christus dixit hoc genus non eijcitur nisi in ieiunio, & oratione, dedit doctrinam excludendi dęmones. si tamen intelligeretur de dęmonibus tentantibus ad libidinem, qui indigebant oratione, & ieiunio, vt expellerentur, non esset doctrina, quia tunc oporteret, quòd discipuli scirent prius an illi dęmones, qui vexabant arreptios essent de tentantibus ad libidinem, vel ad alia vitia, hoc tamen scire non poterant: ideo non erat doctrina aliqua, quia erat de re occulta. & tamen Christus tradidit hoc tamquam doctrinam: ergo non intelligitur, quòd erat dęmon iste tentans ad libidinem, & quòd tales dęmones non possent eijci nisi per ieiunium, & orationem.

Dicendum ergo, quòd intelligitur, quòd isti dęmones de quibus infra dicetur qualis erat iste, de quo dicitur, non eijciuntur nisi ieiunio, & oratione, idest, nisi eijcientes vacent primo ieiunio, & orationi, & tunc illos eijcere poterunt, & in hoc ostendit quomodo non potuerant Apostoli eijcere dęmonem, nam ipsi solum iusserunt dęmoni, quòd exiret in nomine Christi, sicut soliti erant, non præmiserunt autem orationem aliquam neque ieiunium: ideo non potuerunt eijcere illum, & istam simul ponit Christus in hoc causam, quare nunc non potuerunt dęmonem

Universidad de Deusto
Biblioteca

monem eijcere, & dedit doctrinam ad eijciendum de cętero, & iſte eſt verus ſenſus. Sic dicit Orige. ſi ergo oportuerit nos aliquando circa curationem tale aliquid patientium permanere, non adiuremus neque interrogemus, neque loquamur, quaſi audienti ſpiritui immundo, ſed abigamus ieiunijs, & orationibus noſtris ſpiritus malignos: iſta autem oratio debet eſſe in curante. ſi autem curandus etiam ieiunauerit vtilius eſt. Sic dicit Theophi. oportet ieiunare eum, qui curari debet, & eum, qui curat. ſic enim vera oratio perficitur cum coniungitur orationi ieiunium, & tamen accipiendum eſt, quòd ieiunium ex parte curandi non ſit ſimpliciter neceſſarium, ſed ex parte curantis.

Quomodo eſt verum, quòd non potuerunt Apoſtoli eijcere dæmonem, cum non ieiunauerint neque orauerint, cum nec hoc Chriſtus fecerit illum eijciendo.
Quæſt. CLXX.

SED quæretur quomodo conſonat hoc veritati, quòd non potuerint Apoſtoli eijcere dęmonem, quia non eijcitur niſi in ieiunio, & oratione? nam tunc eſſet argumentum contra Chriſtum quomodo eiecerit eum, quia ipſe nihil horum faciebat. Ad hoc præſupponendum eſt primo, quòd Apoſtoli non ieiunabant neque orabant nunc, ita ꝙ ſi dęmon non poſſet eijci niſi oratione, & ieiunio nō poſſent eum expellere. De ieiunio patet, quia Apoſtoli non tęnebant vitam auſteram, vel magni ieiunij, ſed vitam mediocrem, & potius erant comedentes quàm ieiunantes, & ſemper tenuerunt vitam iſtą quandiu fuerunt cum Chriſto. ſic patet ſupra 9. cum dixerunt Phariſęi, & diſcipuli Ioannis, quare diſcipuli tui non ieiunant, ſed edunt, & bibunt? & Chriſtus ait, non poſſunt filij ſponſi ieiunare quandiu cum eis ſponſus eſt, veniet autem dies quando auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. nunc ergo cum nondum eſſet ablatus ſponſus, non ieiunabant.

De oratione dicendum, quòd etiam non vacabant Apoſtoli magnis orationibus iuxta conſuetudinem aliorum tenentium vitam religioſam, & differentem a populo, ſed orabant aliquando, ſicut laici. vnde etiā Phariſæi accuſauerunt diſcipulos Chriſti, ꝙ non orarent. ſ. ꝙ parum orarent, vel quaſi nihil in reſpectu ad tenentes vitam differētem a laicali. nam dicitur Luc. 5. quare diſcipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obſecrationes faciunt, tui autem diſcipuli non? & dato, quòd aliquando orarent, tamen nunc ſaltem quando eijcere voluerunt hunc dęmonem non orauerunt ſuper hac re, neque ieiunauerunt, vt exaudiri mererentur. De Chriſto autem dicendum vno modo, quòd non poſſet obijci contra eum hoc, ſed quòd ipſe orauerat. nam nunc quando deſcendit de monte veniebat de orando, quia venit de loco, in quo transfiguratus eſt, & tamen vbi transfiguratus eſt orauit, quia antequam transfiguraretur orabat, & dum oraret transfiguratus eſt. Luc. 9. ſ. facta eſt dum oraret ſpecies vultus eius altera, & veſtitus eius albus refulgens, & tunc ad orandum ibat. nam dicitur ibi aſcendit in montem, vt oraret. Etiam quia dato, quòd tunc nō oraſſet, neque iuiſſet ad orandum, diſcipuli non poſſent obijcere quòd ipſe non orauerat, quia putabant eum venire de oratione: erat enim conſuetudo Chriſti, quòd ſępe ſepararetur a diſcipulis, & maneret ſolus orans. ſicut Io. 6. quando aſcendit in montem orare ſolus, & manſit ibi vſque ad quartam vigiliam noctis, quando venit ad diſcipulos laborantes in nauigando eodem cap. & ſupra 14. & Marc. 6. & iterum aſcēdit in montem, & iterum manſit in monte, & mā-

ſit tota nocte ſolus, & cum eſſet aurora venit ad diſcipulos ſuos. Luc. 6. cap. & ita nunc putauerunt eum iuxta conſuetudinem ſuam veniſſe de oratione.

De ieiunio dicendum, quòd Chriſtus quando manebat cum diſcipulis, habebat vitam communem, qa non ieiunabat ipſe pluſquam illi. & ideo dicebatur ipſe manducans, & bibens, ſic enim vocauit ſeipſum ſupra 11. venit filius hominis manducans, & bibens, & ob hoc Phariſæis erat occaſio calumniandi contra eum, & vocabant ipſum voracem, & potatorem, ſcilicet, dicunt ecce homo vorax, & potator vini, & publicanorum ſocius, & amicus. nunc tamen forte ieiunauerat manens in monte, quia non erat opus multis diebus ieiunare ad eijciendum dęmonem illum: ideo non poterant Apoſtoli obijcere ei, quòd ipſe eijceret dęmonium non orans neque ieiunans.

Secundo poterat dici, & melius, quòd non poterit Chriſto obijci, licet nunquam ieiunaret aut oraret, quia iſta doctrina eſt eorum, qui poteſtatem non habent a ſe, ſed recipiunt eam ab altero, & ad hoc oportet, quòd ſe diſponant. qui autem in ſeipſo potens eſt non recipiens ab aliquo extraneo non eget ieiunio, & oratione, aut aliqua diſpoſitione. Chriſtus autem Deus erat, & qui diſcipulis, & Apoſtolis dederat poteſtatem faciendi miracula quæcunque, & ſpecialiter eijciendi dęmones: ideo ipſe diſpoſitione non indigebat, neque aliquis de Apoſtolis hoc ei opponeret, & ita neque apparet fuiſſe oppoſitum.

Quomodo ſtat, quòd non poſſet eijci hoc genus niſi in ieiunio, & oratione, cum per fidem omnia miracula fieri poſſint. Et quòd fides per quam fiunt miracula, eſt donum Dei gratis datum, & non eſt in poteſtate noſtra tenere illam nec ne.
Quæſt. CLXXI.

QVAERVNT quomodo ſtat, quòd non poſſet eijci hoc genus niſi in ieiunio, & oratione, quia per fidem poſſunt fieri omnia miracula. Item non ſtat hoc cum litera prędenti. nam quando quæſierunt diſcipuli, quare nos non potuimus eijcere eum? dixit Chriſtus propter incredulitatem veſtram. ergo ſi habuiſſent fidem potuiſſent eijcere, & ita dato, ꝙ non orarēt neque ieiunarēt, ſi fidē haberent poſſent eijcere dęmonem. Aliquis dicet, ꝙ circa alia miracula eſt hoc verum, ſed non circa eiectionem dęmoniorum iſtorū, & iō ſpecialiter dixit, hoc genus non eijcitur niſi in ieiunio.

Sed non ſtat. Primo, quia ponitur in litera regula generalis. ſ. ſi habueritis fidem, ſicut granum ſinapis dicetis monti huic tranſi, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis. ergo non erit impoſſibile eijcere dęmones habita fide. & idem dicitur infra 21. omnia quæcunque petieritis, in oratione credentes accipietis. Secundo, & efficacius, quia dato, ꝙ eſſet ſpeciale in eiectione iſtorum dęmonum, ꝙ eſſet neceſſarium ieiunium, & oratio, non eſſet vera nec ad propoſitū rñſio Chriſti. ſ. in litera. nam qñ quæſierunt Apoſtoli, quare non potuimus nos eijcere eum? dixit Chriſtus pp infidelitatem veſtram, & tamen ſi ſpecialiter erat neceſſaria oratio, & ieiunium ad hos dęmones eijciendos, etiam ſi haberent fidem, non eijcerent illos, non ergo fuerat eis impoſſibile eijcere illum pp infidelitatem, ſed pp non ieiunare, & orare. Item foret tunc ſuperuacuum quod addidit, ſi habueritis fidem, ſicut granum ſinapis: nam Chriſtus dixit. hęc, propter caſum iſtū. ergo neceſſe eſt, ꝙ applicentur magis iſti caſui q̄ alicui alteri, & dato, ꝙ nulli alteri conuenirent, ſaltem iſti caſui conuenirent. Dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ habens fidem oīa poteſt, & ꝙ poteſt eijcere dęmones iſtos, & tñ nemo poteſt dæmones iſtos eijcere

eijcere niſi in ieiunio, & oratione. Pro quo ſciendū, quòd iſta regula eſt vera generaliter neque habet exceptionem, quòd habens fidem poteſt omnia, & infallibiliter quidquid petierit obtinebit, & tamen non poterit habere fidem circa eiectionem horum dæmonum ille, qui non orauerit, & ieiunauerit. hoc autem eſt, quia fides per quam miracula fieri obtinemus, eſt donum Dei gratis datum, & non eſt in poteſtate noſtra tenere illam aut non, ſed circa quædam vult homo habere fidem, & relaxatur cor eius, & deficit ita, vt non teneat firmam confidentiam. vt oſtenſum eſt ſupra, cum ergo det Deus fidem iſtam homini quando vult, & quomodo vult, dat eam facilius circa quaſdam res quàm circa alias, & circa difficiliora, non dat ita faciliter. vnde circa ea, quæ ipſe maiora videri vult, non dat, ita faciliter fidem, vt non ſit ita facile homini impetrare illa. ſic autem eſt de eiectione iſtorum dæmoniorum, quia aliquid magnum reputatur: ideo non dat fidem homini ad obtinendum eiectonem iſtorum, niſi diſpoſuerit ſe ad obtinendum iſtud donum per ieiunium, & orationem, & ita ieiunium, & oratio faciunt ad eiectionem horum dęmonum. eſt ergo ordo in his, quòd per ieiunium, & orationem non eijciuntur dæmones, neque obtinetur a Deo eiectio illorum, ſed obtinetur fides, & per fidem poſtea orando obtinetur illico eiectio dæmonum, & ita fides eijcit dæmones, & manet regula generalis, quòd credens omnia poteſt, ideſt, confidenter petens. vnde ſi poſſet eſſe, quòd aliquis ſine ieiunio, & oratione haberet fidem circa expulſionem iſtorum dæmonum, expelleret eos non ieiunando neque orando, & tamen nunquam habebit fidem circa hoc, qui non orauerit, & ieiunauerit, quia fides datur a Deo, & ipſe non vult dare illam non oranti, & ieiunanti. Et ita ſtat conuenienter, reſponſio Chriſti: nam cum dixerunt quare nos non potuimus eijcere illum? dixit propter incredulitatem veſtram. nam verum eſt, quòd cauſa immediata, & propria immo ſola hæc eſt, quòd non habuerint fidem. ideo poſuit regulam generalem conuenienter, quia quidquid peterent ſi haberent fidem poſſent facere, & quia iſtam fidem non poterant habere ſine diſpoſitione orationis, & ieiunij, & ipſi non ieiunauerant, neque orauerant nunc pro eiectione dæmonis, non habuerunt fidem, & ita non potuerunt eijcere illum, & ob hoc conuenienter poſuit ſecundo loco, hoc genus non eijcitur niſi in oratione, & ieiunio, ideſt, ideo non potuiſtis habere fidem, quia non ieiunaſtis neque oraſtis. Si autem cauſa immediata non eijciendi dæmonem fuiſſet non ieiunare, & non orare, hanc poſuiſſet primo. tenuit ergo Chriſtus artificioſiſſimam, & conuenientem orationem reſpondendi.

Et iuxta hoc patet reſponſio ad duo in contrarium: ad primum concedendum verum eſſe, quòd per fidem fiant omnia miracula, & ideo quia illam non habuerunt nunc Apoſtoli, non potuerunt eijcere dæmonem, & tamen ideo fidem habere non potuerunt, quia non ieiunauerunt, neque orauerunt.

Ad ſecundum concedendum, quòd ſi fidem haberent non orando neque ieiunando eieciſſent dæmonem, & tamen non poterant habere fidem ſine ieiunio, & oratione propter cauſam dictam.

Quare Chriſtus dixit hoc genus non poteſt eijci, & quod genus ſit iſtud. Et modus exponitur quo dæmones in homines ſæuiunt. Et quæ difficultas ſit aliquando in quibuſdam dæmonibus eijciendis quorum poteſtate ſub cœlo nulla eſt maior. Et quòd motorum ſpirituum expulſio de corporibus putabatur apud Iudæos maximum miraculum.
Quæſt. CLXXII.

QVAERETVR, quare Chriſtus dixit hoc genus non poteſt eijci &c. nam ſignificat, ꝙ non erat neceſſaria oratio, & ieiunium ad omnia miracula facienda, ſed ad hoc genus eſt dubium quod genus ſit iſtud.

Aliqui dicunt, ꝙ intelligitur de genere delectabilium in vitijs carnalibus, vt dicit Glo. hoc genus, ideſt, iſta carnalium voluptatum mutabilitas non vincitur niſi ſpiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur. Sed dicendum, ꝙ iſta expoſitio eſt myſtica, & non eſt ad propoſitum literæ, cum Chriſtus non loquatur hic de hoc, vt dictum eſt ſupra quæ. 168. Dicendum autem, ꝙ non intelligitur niſi de dęmonibus, & verum eſt, ꝙ litera non exprimit hic cum ſolum dicat hoc genus non eijcitur. & etiam Mar. 9. non exprimitur, quia ſolum dicitur hoc genus in nullo poteſt exire niſi in ieiunio, & oratione, eſt tñ intelligendum neceſſario de dęmonibus. Primo, qa Chriſtus non tetigit. ſ. niſi de dęmonibus, & de hoc fuerat quæſtio: ideo neceſſe eſt de hoc intelligere totam literam. Secundo, qa dr̄ hoc genus non eijcitur. & ita oportet intelligi de aliquo quod ſit intra hominē, & eijci debeat. hoc autem competit dæmonibus, qui intrant in corpus hominis, & magis exprimitur Mar. 9. ſed hoc genus in nullo exire poteſt.

Sed tunc dicunt aliqui, ꝙ intelligitur de omnibus dæmonibus, ꝙ non poſſunt eijci niſi in ieiunio. Sic dicit Chryſo. ſ. hoc genus dęmonum &c. quod dicit nō ſolum de genere Lunaticorum, ſed de vniuerſo genere dęmonū. Sic ēt dicit Theophi. hoc genus. ſ. Lunaticorū, vel ſimpliciter oīum dęmoniorū genus. Sed dicendum, ꝙ non ſtat. neceſſe eſt. n. accipi de aliquo mō ſpeciali dęmonū. Primo, qa Chriſtus dixit hoc genus. i. hoc genus dęmoniorū. ergo de certo mō dæmoniorum, & nō de oībus loquebatur, qa alıàs non diceret hoc genus, ſed diceret dęmones nō eijciunt. Secundo, & efficacius, quia diſcipuli, & Apoſtoli ante hoc multos dęmones eiecerant Mar. 6. & Luc. 10. & tñ tunc non ieiunabant, ſicut nec nunc, qa quandiu cum Chriſto fuerunt non ieiunabant. ſ. 9. c. & vt dictū eſt præcedenti. q. nec orabant, qa adhuc erant rudes, & imperfecti, & tamen dęmones non reſiſtebāt eis, ſed inuocato nomine Chriſti ſtatim ſubijciebantur dęmonia Luc. 10. ergo ad eiectionem illorum non erat neceſſarium ieiunium neque oratio. ergo non eſt verum, ꝙ requireretur ieiunium, & oratio ad eijciendum alios dęmones, & tñ ad eijciendum genus iſtud requirebatur ieiunium, & oratio. ergo non intelligitur de omnibus dęmonibus.

Sed eſt dicendum, ꝙ intelligitur de ſolis dęmonibus, qui torquent Lunaticos, & hoc conſonat literæ, qa dixerat pater pueri, ꝙ filius ſuus erat Lunaticus, & iō de genere dęmonū Lunaticorum intelligendum eſt. Sed tunc eſt dubium quare in quibuſdam dęmonibus eijciendis requirat oratio, & ieiunium, in alijs non. Dicit Nicolaus ſuper Mar. 9. c. dęmones nō ſunt equales in virtute naturali, & ideo difficilius eſt expelli vnum q̄ alium, & ideo ad expulſionem iſtius regrebatur in expellente ſubiectio carnis ad ſpiritum, quæ fit per ieiunium, & magna eleuatio mentis in Deum, quę fit per orationem, talia autem nondum erant in Apoſtolis: ideo nō poterāt expellere iſtū dęmonem.

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed dicendum,ꝙ non ſtat,quia ſi difficultas eijciẽdi dæmones eſſet iuxta inæqualitatem virtutis naturalis eorum, agerent dęmones in corporibus obſeſſis iuxta poteſtatem naturalem,ſed falſum eſt,quia cum non ſit poteſtas ſub cęlo,quæ comparetur ei.Iob.41. ſi permitteretur dęmon agere totum quod poteſt ſubito occideret omnes homines.Item patet, ꝙ in iſto arreptitio non permittebatur dęmon agere totum quod poterat:nam ſæpe deijciebat eum in ignem, & aquam ad occidendum eum,& tñ nunquam occidit eum,quia Deus non permittebat.Sic dicit Chry.conſiderandum,ꝙ niſi prouidentia hic homo fuiſſet potitus olim perijſſet. dęmõ enim qui ipſum in ignem, & in aquam mittebat interfeciſſet eum omnino niſi Deus eum refrenaſſet. ergo cum non agant dęmones in corporibus obſeſſis iuxta magnitudinem virtutum ſuarum naturalium,poterit eſſe, ꝙ aliquis dęmon minoris poteſtatis permittatur magis dominari corpori obſeſſo,& ita difficilius erit talem inde eijci q̃ eum,qui magnę virtutis naturalis eſt.Et iſte eſt vere modus quo dęmones ſæuiunt in hoſem: tantum.n. poſſunt vexare,& permanere quantum permittunt. Sic patet in ſathan cui Deus dixit de Iob,ecce vniuerſa,quæ habet in manu tua ſunt,tantum in eum ne extendas manum tuam.Iob.1.& ita pro tunc non potuit ſathan plus nocere Iob q̃ Deus dixiſſet.ſ.in oĩbus exterioribus,ipſum autem tangere nõ potuit. Iterum aũt cum concitaret ſathan Deum ꝛ Iob, dixit Deus, ecce in manu tua eſt, verum tñ animam eius ſerua Iob.2.& ita ſathan percuſſit tunc Iob vulnere peſſimo a planta pedis vſque ad verticem, & tñ non potuit eum occidere.non eſt ergo verum,ꝙ dęmon,qui eſt maioris virtutis naturaliter ſit difficilior ad expellendum.ſed ille cui maior poteſtas traditur ſuper obſeſſum.Item ſi intelligeretur de dęmonibus talibus, ꝙ neceſſaria eſſent oratio,& ieiunium ad eijciendum eos,eſſet tunc ſenſus literæ,hoc genus.ſ.dęmones,qui potentiores ſunt, non poſſunt eijci &c.& tunc non eſſet conueniẽs doctrina,quia erat aliquid incertum, nam cũ quis arripitur a dęmone, nemo ſcire põt de illo dæmone an ſit de potentioribus, vel de minorib⁹ niſi per reuelationem, cum non ſint aliqua ſigna ad hoc cognoſcendum.nam multum vexare,vel parum non eſt certum ſignum, ꝙ ſit dęmon potens, vel infirmus,cum poteſtas cuiuslibet dęmonis ẽt minimi, quaſi improportionaliter excedat poteſtatem oĩum hoĩum,quia non eſt poteſtas ſub cœlo,quę comparetur ei Iob.41.& tñ Chriſtus dedit iſtam doctrinam tamquam certam,quia aliàs eſſet inutilis:ideo neceſſe eſt intelligi de aliquo genere dęmonum, quos dęmones facile ſit cuilibet cognoſcere.

Dicendum igitur, ꝙ intelligitur de dęmonibus Lunaticis:nam dęmon iſte Lunaticus erat,cum arreptitius dicatur Lunaticus.ſ.in litera, & de iſtis eſt verum, ꝙ licet ceteri demones poſſent eijci inuocato ſolo nomine Chriſti,iſti non poterant eijci niſi præmiſſa oratione,& ieiunio.Apoſtoli aũt ante hoc multos dęmones eiecerant,nemo tamen erat Lunaticus: ideo inuocato ſolo nomine Chriſti eijciebant, & nemo eis reſiſtit.iſte autem fuit primus,qui reſiſtit eis:iõ admirati ſunt,ꝙ non potuerint eijcere eum, & propter hoc tradidit nunc Chriſtus doctrinam eis ad eijciendum dęmones.ſ.ꝙ ſi quando occurreret eis, ꝙ aliquem dęmonem Lunaticum eijcere vellent, ieiunarent prius, & orarent, & tunc inuocato nomine Chriſti eijcere poſſent eum. Et ita etiam nos facere debemus,ſic dicit Origenes;ſi aliquando oportuerit nos circa curationem tale aliquid patientium permanere,non adiuremus neque interrogemus, neque loquamur quaſi audienti ſpiritui immundo,ſed abigamus ieiunijs,& orationibus noſtris ſpiritus malignos Cauſa autem huius erat,quia dęmones Lunatici accipiunt maiorem poteſtatem in corpore obſeſſo, & reputatur maius miraculum eiectio illius,& ideo volebat Deus maiorem diſpoſitionem ex parte eijcientis. Patet primum:nam ſpiritus Lunatici ſunt muti, & ſurdi.reddunt enim mutum interdum eum, qui arripitur,& ſurdum,vel ſaltem ipſi nõ cogunt loqui arreptitios. Et patet,ꝙa cum Matthęus dixit hic,ꝙ dixerit pater filius meus Lunaticus eſt,dr̃ Mar.9. attuli ad te filium meum habentem ſpiritum mutum, & poſtea Chriſtus dixit eod.c.ſurde,& mute ſpiritus ego præcipio tibi exi ab eo.& iſti ſpiritus Lunatici grauius torquent. Quod patet de iſto:nam vbicunque inueniebat puerum allidebat eum eod.cap.& ſępe mittebat in ignem,& ſępe in aquas deijciebat.ſ.in litera.Secundum patet,quia apud Iudęos reputabatur maximum miraculum eijcere de corpore obſeſſo ſpiritum mutum.vt patet.ſ.9.obtulerunt ei hominem mutum dęmonium habentem, & eiecto dęmone locutus eſt mutus,& miratæ ſunt turbę dicentes nunquam apparuit ſic in Iſrael.Et iterum cum eiecciſſet aliud ſimile dæmonium, putauerunt ipſum propter hoc eſſe Meſſiam.ſupra 12.ca.ſ.tunc oblatus eſt ei dęmonium habens cęcus,& mutus,& curauit eum ita, vt loqueretur,& videret,& ſtupebant omnes turbę,& dicebant, nunquid hic eſt filius Dauid?ideſt, Meſſias, & tamen multos alios dęmones eijciebat, & non mirabantur ſic turbę,quia non erant dęmonia muta.De maximis ergo miraculis Chriſti reputabatur iſtud potius, quã ſuſcitare mortuos:nam de alijs miraculis non dicebant nunquam apparuit ſic in Iſrael.dęmones autem muti erant Lunatici, & ſic eijcere dęmones Lunaticos de quibus nunc Chriſtus dicebat, reputabatur apud Iudęos inter maxima miracula,& ob hoc Chriſtus voluit,quòd nemo poſſet eijcere dęmones tales, niſi premiſſa oratione,& ieiunio: nam alias non dabat fidem ad eijciendum, & non poterat impetrare eiectionem a Deo volens eijcere:in ceteris autem dabat cito fidem,& impetrabat volens eijcere ſpiritum. Et iſta forte fuit vna de cauſis quare Chriſtus voluit, quòd diſcipuli deficerent coram turba in iſto miraculo,quia licet iſtud ſecundum veritatem non eſſet maximum miraculum, reputabatur tamen tamquã maximum apud Iudæos,& de illo ſumme admirabãtur,vt dictum eſt.ne ergo putarent Apoſtolos eſſe æquales Chriſto,& per hoc non crederent recepiſſe poteſtatem ab illo,voluit illis deficientibus in eo ipſe illud imperioſe agere.

Quare potius oratio,& ieiunium quàm aliquid aliud erat neceſſarium ad dæmones Lunaticos eijciendos. Et quòd nulla opera bona apud Iudæos iudicabantur meliora oratione & ieiunio, quod vtique requiritur ad bene orandum cum nihil ſic eleuat hominem in Deum,ſicut oratio. Qõ. CLXXIII.

QVAERETVR cum aliqua diſpoſitio eſſet neceſſaria ad eijciendum dęmones Lunaticos,quare potius oratio, & ieiunĩ quàm aliquid aliud.

Aliqui dicunt,quòd hoc eſt, quia ad repellendas tentationes carnis iſta duo proficiũt.ſicut dicit Glo. hoc genus,ideſt,iſta carnalium voluptatum mutabilitas non vincitur niſi ſpiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur. Sed hoc non eſt ad propoſitum,quia hic non agitur de reiectione vitiorum,ſed de dęmonum expulſione.

Alij dicunt,quòd iſta duo requirebantur, quia iſte dęmon,qui eijciendus erat,pertinebat ad libidinem, quia officium eius erat tentare de pertinentibus ad carnem,

carnem,& ideo iſta quibus tolluntur tentationes carnis erant conuenientia,ſic dicit Nicolaus.Sed dicẽdũ, ꝙ non ſtat:nam non agitur hic qũo reſiſteretur tentationibus immiſſis ab illo dæmone, ſed quomodo Apoſtoli eijcerent illum de corpore pueri obſeſſi:nã dęmon ille neque tentabat puerum ad libidinem neque Apoſtolos,ſed vexabat puerum corporaliter eũ in ignę deijciens,& in aquam.Dicendum, ꝙ erat neceſſaria oratio,& ieiunium eo, ꝙ debebat eſſe valde bene diſpoſitus ad Deum ille,qui eiecturus eſſet dęmonem Lunaticum, & hoc erat per opera bona.& tñ nulla opera iudicabantur meliora apud Iudæos q̃ oratio,& ieiunium, cum iſta frequentarent illi, qui tenebant vitam religioſam:ideo iſta voluit Chriſtus eſſe neceſſaria. Patet hoc, quia Phariſæi,& diſcipuli Ioannis,qui apud Iudęos erant famoſiores in excellentia vitę,frequentabant iſta duo: vnde Luc.5.Phariſæi dixerunt ad Chriſtum, quare diſcipuli Ioannis ieiunant frequenter,& obſecrationes faciunt, ſimiliter & diſcipuli Phariſæorum,tui autem edunt, & bibũt? Sed tunc dicetur,quare non ponitur eleemoſyna cũ his,quia illa eſt de magnis bonis. Dicendum,ꝙ cauſa vera eſt,quia iſta bona ponuntur,vt per ea obtineat fidem ille,qui vult eijcere dęmonem, & per fidem obtentam eijciat illum, debet autem mentem eleuare in Deum ille,qui debet aliquid obtinere ab eo, nihil autem ſic eleuat hominem in Deum, ſicut oratio, cũ ipſa ſit acceſſio mentis in Deum, ideo ipſa maxime requiritur,& quia oratio non fit conuenienter niſi a diſpoſito, vt caro non retrahat ſpiritum ab eleuatione in Deum,oportet carnem diſponi ſubijciendo eã ſpiritui quod fit per ieiunium, & ita ad bene orandũ non ſolum oportet orare,ſed & ieiunare, & ſic poſſuit iſta duo.Sic dicit Chry.ieiunium multam ſapientiam imponit,& hominem quaſi Angelum de cęlo conſtituit,& incorporeas poteſtates impugnat:ſed & oratione opus eſt quaſi principaliori.qui enim orat, vt oportet,& ieiunat non multis indiget,& ita non fit auarus,& ad elemoſynam promptus eſt:qui enim ieiunat leuis eſt,& vigilanter orat, & concupiſcentias pernicioſas extinguit,& propitium Deum facit,& animam ſuperbam humiliat:qui ergo orat cum ieiunio duplices habet alas,& ipſis ventis leuiores: neque.n. oſcitat,& torpet orans(quod,& multi patiuntur)ſed eſt igne vehementior, & terra fixior: ideoque talis maxime dæmonijs aduerſatur.nihil enim eſt homine decenter orante potentius.ob hoc igitur oratio,& ieiunium fuerunt neceſſaria.ſ.vt oratio eſſet propter ſe, ieiunium autem propter orationem,elemoſyna autẽ diſponit hominem bene ad proximum, & eſt opus meritorium valde, ſed non eſt ad eleuandum mentem in Deum, quæ hic eſt neceſſaria.recte ergo iſta duo dixit neceſſaria ad eijciendum hoc genus dęmoniorum, ſcilicet, ad obtinendum fidem per quam eijci poſſint dęmones Lunatici, ſiue muti,& ſurdi.

Conuerſantibus. Hic oſtendit Chriſtus precium ſe eſſe noſtræ redemptionis. Et diuiditur in duo. Primo enim oſtendit ſuam paſſionem futuram. Secundo ex quodam facto declarat ſuæ paſſionis efficaciam. ibi. *Et cum veniſſent.*

Circa primum dicitur. *Conuerſantibus autem eis in Galilæa.* Ideſt,dum maneret Chriſtus cum diſcipulis ſuis in Galilęa.

Dixit illis Ieſus. docendo eos ſecreto,nam populo non proponebat aliquid palam de paſſione ſua.

Filius hominis. Ideſt, ego: ita enim ſe vocare ſolet quaſi loquatur de alio. *Tradendus eſt.*ſ.per aliquem de ſuis. *In manus hominum.* Ideſt,in poteſtate hominũ malorum,qui cupiunt ei nocere,& nocebunt. *Et occident eum,* flagellantes,deinde crucifigentes. *Et tertia die re-*

ſurget. Scilicet,poſt occiſionem. *Et contriſtati ſunt vehementer.* Scilicet,quia dicebat eis de morte ſua, quã ipſi valde horrebant.

An iſtud ſit continuatum ad præcedentia. Quæſt. CLXXIIII.

QVAERETVR an iſtud ſit continuatum ad præcedentia.Dicendum,ꝙ ſic.Primo modo,quia oẽs tres Euangeliſtę, qui illud referunt ponunt illud eodem ordine, quo Matthęus.ſ.immediate poſt expulſionem dęmonis Lunatici,vt pater hic,& Mar.9.& Luc.9.& tñ ſi non eſſet iſte ordo continuus non concordarent omnes tres Euangeliſtæ,ſed diſcordaret aliquis eorum, ſicut ſæpe ſoliti ſunt facere.Secundo patet,quia iſtud factũ eſt in Galilęa cum dicatur hic,& conuerſantibus illis in Galilęa,& tñ transfiguratio, & eiectio demonis(de quibus.ſ.immediate)facta fuerant in Galilęa,vel iuxta illam.ſic innuitur Mar.9.ſ.& inde profecti prętergradiebantur in Galilæam. ergo fuit continuatum iſtud ad præcedentia.Tertio patet, quia Lucas oſtendit magis continuationem inter hęc ſignans,ꝙ ſtatim poſt curationem arreptitij pueri factum fuerit. nam dicitur Luc.9.ſanauit puerum,& reddidit illum patri eius:ſtupebant aũt oẽs in magnitudine Dei, & ſequitur.oĩbus autem mirantibus in oĩbus,quę faciebat dixit ad diſcipulos ſuos, ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos:filius enim hoĩs futurus eſt, vt tradaẽ in manus hominum. ergo quando admirati ſunt dę eiectione dęmonis Lunatici,dixit hæc.

Quare Chriſtus dixit nunc diſcipulis de ſua paſſione. Quæſt. CLXXV.

QVAERETVR, quare Chriſtus dixit nunc diſcipulis ſuis de paſſione ſua.Dicendum(vt aliqui volunt)quòd fuit ad oſtendendum, quòd paſſio ſua voluntaria eſſet: nam ipſe, qui immediate ante hoc tale miraculum fecerat, & transfiguratus fuerat,poterat euadere mortem ſi vellet, & tamen ſubire voluit illam. Sic dicit Theophilus poſt miracula interpoſuit Dominus ſermonem de paſſione,ne putaretur,quòd inuoluntarie paſſus eſt.Secundo fuit ad auferendum diſcipulis occaſionem errandi.nam cum vidiſſent eum transfiguratum, & talia miracula egiſſe,putarent quòd non eſſet paſſurus,qa Deo non conuenit pati:ideo immediate poſt talia dixit eis de paſſione ſua.Sic dixit Cyrillus, oſtenderat in monte diſcipulis gloriam ſuam,& poſt hæc liberauerat quendam a ſpiritu nequam, ſed oportebat eum ſuſtinere ſalutarem paſſionem pro nobis, poterant autem diſcipuli conturbari dicentes, nunquid decepti fuimus dum Deum eum eſſe arbitraremur? vt ergo ſcirent quid circa ipſum futurum erat, iubet eos in mente habere paſſionis myſterium.

Quare toties Chriſtus de paſſione ſua dixit diſcipulis cum ſemel dicere ſufficeret. Quæſt. CLXXVI.

SED quæretur, quare toties Chriſtus de paſſione ſua dixit diſcipulis? nam ſufficiebat ſemel dicere nunc,tamen ſępe dixit:nam precedenti capitu,ſcilicet, cępit oſtendere diſcipulis, quòd oporteret eum aſcendere Ieroſolimam,& multa pati, & ſupra in litera dicitur.ſic & filius hominis paſſurus eſt ab eis,iterum autem dicitur hic.

Dici poteſt,quòd fuit hoc. primo ad certificandum de hac re. erat enim aliquid magnum, & quaſi incredibile diſcipulis,quòd ille,qui talia faciebat, &

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui ſe Deum eſſe oſtenderat occideretur, vt ergo cre dere poſſent ſępe hoc dicit. Secundo fuit, vt illud intelligerent: nam ẽ hac tertia vice qua Chriſtus dixit diſcipulis de paſſione non intellexerunt illud, quanto magis ſi ſemel tantum dixiſſet. Patet hoc, ga Marc. 9. dr̃, at illi ignorabant verbum, & timebant eum interrogare, & Luc. 9. dr̃, at illi ignorabãt verbum iſtud, & erat velatum ante oculos eorum, vt non ſentirent illud. fuit ergo conueniens ſæpe dici. Tertio fuit ad confortandos animos diſcipulorũ, vt cum acciderit paſſio ſua non eueniat tamquã aliquid inopinatum, quia tunc valde frangeret, & turbaret corda eorũ, ſed ſæpe de illo cogitando rem ſibi tolerabiliorem faceret. Sic dicit Remigius, ſæpe Dñs myſteria ſuę paſſionis diſcipulis prędixit, vt qñ acciderent tanto leuius ea ferrent, quanto prăcognita haberent. Quarto fuit ad oſtendendum magnum deſiderium ſuum ad patiendum pro nobis: hanc enim rem, quę nobis grata eſt, ſæpe in alloquium vertimus, deſiderabat autem Chriſtus paſſionem, ga hoc erat maximum myſteriũ quod operaturus eſſet, & non ſolum illam, ſed & ea, quæ paſſioni propinqua erant deſiderabat, vt dr̃ Luc. 22. deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum priuſquã patiar. Quinto fuit ad tollendum dubium: Chriſtus enim ſolebat interdum loqui in parabolis, & ita ſi ſemel tantum Chriſtus dixiſſet diſcipulis de morte ſua, putarent forte, cp in parabolis loquebatur, & non putarent eum moriturum. iõ ſępe illud dicebat, vt non putaretur parabolice locutum eſſe, ſed plane loqui. Sexto (vt aliqui dicũt) fuit, vt adderet ad dicta. non enim ſolet Chriſtus aliquid repetere, ga tñ dixerat. ſ. de paſſione, & non aperuerat oĩa: nam non dixerat de traditione ſua, repetiuit hic, vt adderet de traditione. Sic dicit Origenes, videntur quidem, hæc illis, quę ſ. dixerat ſimilia eſſe, vt facile quis dicat Dominum eadem ipſa repetere quod non eſt ita: tradendum enim ſuperius non eſt dictum, hic autem non ſolum tradendum, ſed & in manus hominum tradendum audiuimus.

Quomodo eſt verum, quòd Chriſtus traditus fuerit, & a quo dicatur traditus. Quæſt. CLXXVII.

QVAERETVR quomodo eſt verum, quòd I Chriſtus traditus fuerit, ga hoc vr̃ repugnare libertati paſſionis ſuę. Dicendum, cp non repugnat: nam verum eſt, cp traditus eſt, & tamen ſi non permiſiſſet ſe tradi, non potuiſſet ſe tradi: ipſe ergo ſponteus fuit, qui tñ eum tradidit non tamquam ſpontaneum, ſed tamquam neſcientem aut effugere non potentem tradidit, ſed ſcriptura de eo dicit, quòd ſponte traditus fuerit. ſic dicitur Iſa. 53. oblatus eſt, quia ipſe voluit, & iterum; ſi poſuerit pro peccato animam ſuam videbit ſemen longæuũ, & ita poſuit cũ nemo poſſet auferre eo inuito. Io. 10. c. ſ. ego pono animam meam, & iterum ſumo eam, nemo tollit eam a me, ſed ego pono eam a meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Et apparet ſatis ex verbis his, cp ſponte tradendus eſſet. nam ipſe deſignat hic ſe ſcire, cp tradendus eſſet, poterat ergo euitare vadens in aliam regionem, vel alijs modis, & tamẽ non euitauit. ideo conſtat, cp tradi voluerit. Sed dicet quis tradidit Chriſtum? Dicendum, cp ipſe ſe tradidit, & pater eum tradidit, & Iudas tradidit, & Iudæi eum tradiderunt gentibus. Pater enim. i. tota beata Trinitas tradidit illum, quia diffiniuit, cp pro nobis homo Chriſtus Ieſus moreretur, Deus homo exiſtens, & ga Deo non tradente non poterat quiſquam nocere illi, vt ipſe dixit. Io. 19. ad Pilatum, non haberes poteſtatẽ in me vllam niſi datum eſſet tibi deſuper. dr̃ pater eũ tradidiſſe: Iſa. 53. pp ſcelus populi mei percuſſi eum, & iterum, & Dominus voluit conterrere eum in infirmitate. & ita Apoſtolus dicit cũ a patre traditũ pro nobis, & cp proprio filio nõ pepercit, ſed p nobis tradidit illum. Dr̃ ipſe tradidiſſe ſe, quia patri tradenti nõ repugnauit, ſed obediuit ad Phi. 2. Chriſtus factus eſt pro nobis obediens patri vſque ad mortem, & hoc fuit conformando voluntatem ſuam voluntati patris. ℣. 26. pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. non tñ, ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis. Etiam quia tradentibus non repugnauit, neque nocuit aut maledixit ſaltem verbo, & quantum ad hoc ſe tradebat 1. Pe. 2. qui cũ pateretur nõ cõminabat, cũ maledicereturG non maledicebat. tradebat aũt iudicãti ſe iniuſte, & ita dr̃ Iſa. 53. fortium diuidet ſpolia pro eo, cp tradidit in mortẽ aĩam ſuam, & cũ iniquis deputatus eſt. Iudas aũt tradidit eum qa ipſe fuit inſtrumẽtũ diaboli ad, procurandũ traditionẽ realẽ Chriſti: nam pactus pecuniam a Iudæis quęrebat opportunitatem, vt Ieſum poſſet tradere Iudæis, & accepta cohorte, & miniſtris, oſtendit eis locum, in quo erat Ieſus quẽ illi neſciebant. Io. 18. ſciebat aũ Iudas, q tradidit eum, locũ. Et iſta traditio vulgatior eſt in ſacra ſcriptura, & ita Chriſtus dixit vnus ex vobis me traditurus eſt. ℣. 26. & iterũ. væ aũt hoĩ illi, per quem filius hoĩs tradetur, & ita Iudas vocatur traditor Dñi Io. 6. & 13. Iudæi autẽH tradiderunt Chr̃m, ga poſtquam traditus eſt eis a Iuda, tradiderunt ipſi cum Pilato præſidi, & ita dixit Pilatus, gens tua, & pontifices tui tradiderunt te mihi. Io. 18. & Chriſtus dixit, qui me tradidit tibi pctũ maius habet Io. 19. & de hac traditione facienda gentilibus prænunciauerat etiam Chriſtus. Luc. decimo octauo, ecce aſcendimus Ieroſolimam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt de filio hominis, tradetur gentibus, & illudetur. Quòd autem dicitur hic tradendus eſt in manus hominum, intelligitur in manus peccatorum, qui nullum bonum habent, niſi quòd homines ſunt. Et põt intelligi tam de manibus Iudæorum quibus per Iudam traditus eſt, quàm de manibus Gentilium quibus traditus eſt per Iudæos.

Quare dixit, & tertia die reſurget. Quæſt. CLXXVIII.

QVAERETVR, quare dixit, & tertia die reſurget. Dicendum, cp primo fuit ad conſolandum: nam diſcipuli triſtarentur nimis audita morte futura Chriſti, vt ergo tolerabilius haberentur dixit, cp reſurrecturus eſſet, & vt oſtendatur, cp pauco tempore de morte dolere deberent dixit, quod tertia die reſurgeret. Sic dicit Hieron. ſemper autem proſperis miſcet triſtia. Si enim contriſtat eos, ga occidendus eſt, debet lętificare, quia dicit, & tertia die reſurget. Sic etiã Chry. dicit: nõ enim multum dixit tempus quo in morte maneret, ſed tertia die ſe dixit reſurrecturum. Idem dicunt Beda,K & Theophi. Secundo fuit ad oſtendendum eis veritatem huius articuli: nam ſicut debuerunt inſtrui circa paſſionem, ita & circa reſurrectionem, immo magis circa reſurrectionem, quia mortem ipſi viſuri erant, & ideo etiam nolentes crederent illam. reſurrectionem autem non viderent ita aperte, quia vt dicitur Actuum 10. non dedit illam notam fieri Deus omni populo, ideſt, Chriſtum reſurgentẽ, ſed ſolum teſtibus præordinatis ab eo: ideo magis debuerunt inſtrui circa reſurrectionem quàm circa paſſionem, & ob hoc vbicunque agit de paſſione annunciat rationem, vt patet prędicenti capi. & hic, & Mar. nono, & Luc. nono, & dicimo octauo.

Quomodo

Quomodo diſcipuli contriſtati ſunt vehementer, audito verbo paſſionis eius. Quæſt. CLXXIX. A

QVAERETVR, quomodo diſcipuli contriſtati ſunt vehementer, & quomodo potuerunt triſtari: nam videtur, quòd non poſſent triſtari. Primo, quia Chriſtus dixit eis de ſua reſurrectione ſtatim futura poſt tres dies, & ita non debebant dolere, vel ſi dolerent non ſaltem vehementer. Secundo, quia ex morte Chriſti ſequebatur magna vtilitas, ſcilicet, redemptio totius generis humani, & dato quòd eſſet triſtitia de morte Chriſti abſolute cõſiderata, inquantum tamen erat tam vtilis, non debebat eſſe magnæ triſtitiæ, ſicut inuoluntarium mixtum non eſt tam inuoluntarium, quantum violentum, vt patet tertio Ethicorum, cap. 1. Tertio, quia videtur, quòd non poterant triſtari, quia triſtitia eſt de malo præſenti, & tamen qui non iudicat malum eſſe, quod patitur, non putat habere malum præſens, ideo non poteſt triſtari: Apoſtoli tamen non intelligebant hoc verbum de paſſione Chriſti, vt dicitur Marci 9. ſcilicet, At illi ignorabant verbum hoc, & Lucæ 9 idem patet, ideo non poterant triſtari.

Dicendum, quòd Apoſtoli valde contriſtati ſunt, audito verbo de paſſione Chriſti, eo quòd audiebant rem duram, ſcilicet, mortem, & diligebant nimis Dominum ſaltem amore carnali, ideſt, ſecundum præſentiam corporalem, ideo quidquid pertineret ad moleſtiam illius, dure audiebant, & cum triſtitia C magna, & ita quando prima vice dixit de paſſione ſua, ait Petrus: Abſit Domine, non erit tibi hoc: tanquàm deteſtans rem illam: nunc autem quia Petrus fuerat hic increpitus, cum dixerit ei Chriſtus: Vade retro me Sathan, ſcandalum enim mihi es, non auſus fuit rurſus arguere Chriſtum, aut loqui quicquàm in oppoſitum, ſed doluit nimis ipſe cum alijs, audito hoc verbo.

Ad primum dicendum, quòd etiam ſi Apoſtoli putarent Chriſtum manſurum in morte, ſolum per tres dies, dolerent nimis de morte illa, quia cum diligerent eum nimis ſecundum præſentiam carnis nolebant ſeparari eum a ſe per mortem, ſaltem ad horam. Etiam quia dato, quòd non moreretur, quid- D quid mali pateretur, erat eis graue, & dolerent valde de illo: mori tamen non poterat ſine magna pœna, ideo dolebant ſi moriturus eſſet, etiam per vnam diem, vel horam.

Aliter poteſt dici, quòd non intelligebant Apoſtoli de reſurrectione, quomodo futura eſſet, cum etiam de morte vix intelligerent, immo non intelligerent, ideo audientes id, quod malum erat, non attendebant ad id, quod conſolatorium erat, ſed triſtabantur inconſolabiliter.

Ad ſecundum dicendum vno modo, quòd diſcipuli neſciebant Chriſtum moriturum pro ſalute humani generis, & redimi omnes per illum, quia quouſque per Spiritum ſanctum illuminati ſunt, non in- E tellexerunt vtilitatem mortis Chriſti, ideo triſtabantur de illa, tanquàm eſſet aliquid malum, neſcientes bonum inde ſecuturum.

Aliter poteſt dici, quòd etiam ſi ſcirent hanc vtilitatem ſecuturam, erant tamen carnales nimium, ideſt, Chriſtum ſecundum ſolam præſentiam corporalem amantes, & ideo potius volebant, quòd ille viueret, quàm quòd eo moriente ſequerentur omnia bona hæc. Vel forte non conſiderabant de illis bonis, & ideo ita triſtabantur de morte eius, ac ſi nihil eſſet per quod conſolarentur. Et ita etiam erat circa reſurrectionem eis prænunciatam, quia ita triſtabantur, ac ſi non fuiſſet prænunciata reſurrectio. Sic dicit Origenes: Contriſtati ſunt vehementer, non attendentes ad illud quod dixerat, & tertia die reſurget, nec conſiderantes quis eſſet, cui ad deſtruendam mortem trium dierum tempus ſufficeret.

Ad tertium dicendum, quòd diſcipuli intelligebãt iſta verba, quæ Chriſtus proferebat, quantum ad id, quod ipſa ſignant in cortice, & tamen non erant certi, an ita futurum eſſet, quòd Chriſtus vere moreretur, vel deberent aliter intelligi: putabant enim forte, quòd non loquebatur Chriſtus eis literaliter, ſed metaphorice, vel parabolice, quia ita interdum ſolebat eis loqui, & ita neſciebant an certe moriturus eſſet, tamen quomodocunque futurum eſſet, iſta verba ſignificabant rem triſtem, ſcilicet, mori, ideo audientes triſtabantur valde, & incidebat eis grauis ſolicitudo circa hoc, quod futurum eſſet. Sic dicit Beda, quia per figuras ſæpe eum loquentem audire consueuerant horrentes euentus mortis eius, etiam in eis quæ de ſua traditione, ac paſſione aperte loquebatur, figurate aliquid ſignificari volebant, & tamen ignorabant veritatem rei, & tamen triſtabantur, quia verba male ſonarent.

Aliter poteſt dici, quòd Apoſtoli intellexerunt, cp Chriſtus vere deſignaret ſe occidendum, & ideo vehementer triſtabantur, & tamen dicebantur ignorare, quia neſciebant quomodo poſſet ſtare, quòd ipſe moreretur: videbatur namque eis inconueniens, quòd Chriſtus quem Deum putabant, moreretur, cum Deus non moriatur. Etiam putabant, quòd regnaturus eſſet ſemper, cum eſſet Meſſias, ideo non videbãt quomodo ſtaret cum morte, & ita turbati ſunt Iudæi, quando audierunt Chriſtum dicere, oportet exaltari filium hominis: nam dicitur Ioan. 12. reſpondit turba: nos audiuimus ex lege, quòd Chriſtus manet in æternum, & quomodo tu dicis, oportet exaltari filium hominis? quis eſt iſte filius hominis? & tamẽ quis modus ignorãtiæ fuerit, oſtendetur magis, Marci 9. vel Lucæ 9. vbi de hoc agitur.

Et cum veniſſet Capharnaum, acceſſerunt qui didrachmam accipiebant, ad Petrum. Et dixerunt ei: Magiſter veſter non ſoluit didrachma. Ait: Etiam. Et cum intraſſet in domum præuenit eum Ieſus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum, vel cenſum, a filijs ſuis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Ieſus: Ergo liberi ſunt filij. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit, tolle. Et aperto ore eius inuenies ſtaterem, illum ſumens, da eis pro me, & te.

2. queſt. 1. cap magnum, & q. 3 c. inter verba. 23. q. vlt. cap. tributum.

Et cum veniſſet. Hic ponitur paſſionis Chriſti efficacia, quæ eſt vera libertas, quæ indirecte deſignatur per quendam actum Chriſti, inquantum ipſe dicit filios liberos eſſe, & tamen liberi ſumus, quia filij ſumus, qua libertate donauit nos Chriſtus, ad Galatas quarto. Vel liberi ſumus, quia filius liberauit nos, & hoc eſt magis ad propoſitum, vt dicit Chriſtus, Ioan. 8. Si filius liberauerit vos, vere liberi eſtis. Et dicitur. Paſſionis Chriſti efficacia.

Cum veniſſet. Scilicet, Chriſtus, & diſcipuli. *Capharnaum.* Ciuitas Metropolis eſt Galilææ, in qua Chriſtus multoties prædicauit, & ſæpe multa miracula fe-

cit, & ibi cępit prædicare supra 4. cap. & tamen ad vltimum isti non egerunt pœnitentiam, & ideo Christus imprecatus est semper, vel prædixit verius mala contra Capharnaum, supra vndecimo, & Lucæ decimo capitu.

Accesserunt. Scilicet, Ad interrogandum, & non ad exigendum didragma, vt infra patet. *Qui accipiebant didragma.* Ideſt, Illi quibus impositum erat officium colligendi didragma, est enim census, qui dabatur in Capharnaum tunc quando Christus ibi fuit, vt infra dicetur. *Ad Petrum.* Non dixerunt hoc Christo, sed secrete accesserunt ad Petrum, qui erat vnus de Apostolis.

Et dixerunt ei, magister vester non soluit didragma. Interrogatiue legendum est, ideſt, nunquid magister vester soluere vult didragma, aut soluturus est, aut nunquid iam soluit? Vel potest accipi affirmatiue, & tunc potest intelligi multipliciter secundum, quòd varie concipere poterant illi, qui petebant didragma, scilicet, non soluit, ideſt, quia ita est, quòd non soluit, & soluturus est dicei, quòd soluat. Vel non soluit comminatorie, ideſt, male facit non soluendo, quia poterit incurrere in damnum. Vel non soluit, ideſt, non est obligatus soluere, & tamen melius accipitur interrogatiue, vt infra dicetur, & dicitur, Magister vester, ideſt, omnium vestrum, licet ad solum Petrum nunc loquerentur.

Ait etiam. Ponitur etiam loco orationis affirmatiue, scilicet, etiam, ideſt, ita est sicut dicitis, quòd non soluit didragma. Sic dicit Glo. sic dicitur supra 13. dicente Christo intellexistis hęc omnia: dicunt ei. etiã, ideſt, verum est, quòd intelligimus omnia, & est decurtatus locutionis modus.

Et cum intrassent in domum. Scilicet, quando illi, qui exigebant didragma accesserunt ad Petrum, erat Christus cum discipulis in vico, vel platea extra domum, rediit autem ad domum nihil locutus extra, & Petrus etiam nihil foris dixit. *Præuenit eum Iesus.* Scilicet, Petrus intendebat statim Christo dicere quid dixerant accipientes didragma, & tamen Christus non expectauit, sed incepit loqui de hac re antequam Petrus loqueretur.

Dicens quid tibi videtur Simon? Verba sunt excitantia ad reddendum attentum Petrum, & cæteros, quantum ad ea, quæ dicenda sunt. *Reges terræ a quibus accipiunt tributum, vel censum?* Non quærit tanquam ignoret, potissime cum quærat de rebus notissimis, sed vt ex responsione Petri inferat intentam conclusionem.

Tributũ dupliciter sumi potest.

Tributum nomen generale est ad omne quod tribuitur, & tunc omnia seruitia cuiuscunque generis impensa Dominis ex debito, vel necessitate quadam vocantur tributa a tribuendo, & isto modo census non dicit aliquid differens a tributo.

Alio modo accipitur specialiter pro quodam genere seruitij quod collectam appellare possumus, scilicet, quando Dominus imponit siue ordinarie siue ad tempus super subditos certam pecuniam soluendam, quæ inter eos distribuitur, & contribuunt omnes ad congregandam summam illam, & tunc distinguitur a multis alijs generibus seruitiorum, vel munerum,

Vectigal quid.

& ita accipit Apostolus ad Roman. 13. cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui timorem timorem cui honorem honorem, & ita distinxit vectigal a tributo, & tamen vectigal genus contributionis, vel muneris est. ita accipitur hic tributum pro collecta,

Census quid.

census autem accipitur pro munere personali quod soluitur ratione personę, & non bonorum, & est ordinarium munus per singulos annos, in quo contribuunt æqualiter omnes tam diuites quàm pauperes, vt infra dicetur. *A filijs suis an ab alienis.* Ideſt, Nunquid accipiunt tributum a filijs suis, an ab alienis, qui non sunt filij, neque de progenie sua.

Et ille dixit. Scilicet, Petrus, quia ad ipsum solum direxerat sermonem.

Ab alienis. Ideſt, Non accipiunt tributum a filijs suis, sed ab alienis. *Dixit illi Iesus.* Rursus ad eum solum dirigens verbum, quia ille solus responderat. *Ergo liberi sunt filij.* Infert ex oratione Petri conclusionem quam ipse intendit, ideſt, si sic est, quòd ab alienis petunt tributum, & non a filijs, liberi sunt filij ab onere tributorum.

Vt autem non scandalizemus eos. Ideſt, Licet non simus obligati ad soluendum tributum, quia ego filius sum, tamen sequeretur scandalum si nollem soluere, vel allegarem me esse liberum: ideo melius est soluere tributum quam occasionem dare huic scandalo. *Vade ad mare.* Satis erant iuxta mare, quia erant in vrbe Capharnaum, & illa est iuxta mare, & ideo Capharnaum dicitur esse via maris, vt dicitur supra 4. cap. & ibi declaratum est.

Et mitte hamum. Erat enim Petrus piscator, & satis huic negocio assuetus.

Et eum piscem, qui primo ascendet tolle. Ideſt, Non cures expectare alios, sed primum accipe, quia in illo est quod quæritur, & dixit ascenderit, quia pisces quando capiuntur ascendunt: nam illi versantur circa partes inferiores, & cum viderint cibum, ascendunt ad capiendum, & capiuntur. *Et aperto ore eius.* Ideſt, Aperios. *Inuenies Staterem.* Genus monetæ aureæ, vel argenteæ est.

Illum sumens. Scilicet, Staterem.

Da eis. Ideſt, Accipientibus didragma. *Pro me, & te.* Ideſt, Pro ambobus solues hunc censum didragmatis.

An ista sint continuata ad præcedentia, & quomodo continuantur. Quæst. CLXXX.

QVAERETVR an ista sint continuata ad præcedentia, & quomodo continuantur. Dicendum, quòd continuata sunt, licet hoc solus Matthæus scripserit. Et patet, quia præcedentia dicta de passione, & resurrectione fuerunt dicta in Galilæa, quia dicitur conuersantibus eis in Galilæa, dixit eis Iesus, filius hominis tradendus est, & hic dicitur, quòd erant in Capharnaum, & tamẽ Capharnaum est in Galilæa, immo est Metropolis Galilææ, vt colligitur supra 4. cap.

Item patet, quia dicitur, & cum venissent in Capharnaum, scilicet, statim, vt venerunt in Capharnaum accidit hoc, & ita cum veniret de alijs partibus Galilææ in quibus manens dixerat, quòd tradendus esset filius hominis, statim factum est hoc.

Cum autem quæritur quomodo continuatur hoc ad præcedentia dicunt quidam, quòd hoc est, quia supra dixerat Christus de passione sua, & quia aliquis crederet, quòd ex necessitate toleraturus esset illam, ostendit, quòd libere toleraret: nam filius erat: ideo liber erat. Sic dicit Glo. quia discipuli audita Domini passione contristati erant, ne aliquis passionem Christi necessitati ascriberet, & non humilitati, subiunxit factum in quo Christi humilitas, & libertas simul demonstratur.

Aliter autem dicendum, quòd hic sunt duo, scilicet, quare Matthæus hoc expressit, & quare potius hic quàm alibi.

Ad primum dicendum, quòd hoc fuit propter duo. Primo ad ostendendum dignitatem suam, scilicet, se esse filium Dei, & ideo liberum ab omnibus principibus terrenis, vt non teneatur eis ad aliquid

aliquid soluendum inquantum dixit ergo filij liberi sunt. Secundo, & præcipue ad dandum nobis doctrinam de vitando scandalo: nam ipse erat filius Dei, & nulli tenebatur, & tamen, quia sequeretur scandalum aliquod si non solueret, voluit soluere contra conditionem immunitatis suę, & ita nos interdum, vt non oriatur scandalum debemus pati aliqua damna in rebus nostris, de quo dicetur sequenti cap.

Ad secundum dicendum, quòd causa ponendi hic potius quàm alibi fuit continuitas temporis, quia inter istud, & præcedentia nihil aliud factum est quod ab Euangelistis enarretur: ideo fuit hic conueniens locus ponendi.

Quare dicitur, quòd hoc fuerit in Capharnaum. Quæst. CLXXXI.

QVAERETVR quare dicitur, quòd hoc fuerit in Capharnaum. Dicunt aliqui quòd hoc est, quia ita fuit, quòd in Capharnaum hoc accidit, & in alijs locis. Erat enim forte determinatum tempus quo didragma exigeretur, & tunc accidit venisse Christum in Capharnaum, ibi ergo dictum fuit de didragmate.

Sed dicetur quomodo nunc fit mentio solum, quòd petitum fuerit didragma a Christo: nam alijs temporibus etiam petebatur.

Aliqui dicunt, quòd forte istud fuit tributum casuale, qualiter imponunt interdum aliqui principes vrgente aliqua necessitate, & postea nunquam idem faciunt, ita forte fuit hic, & ita non peteretur didragma a Christo, nisi semel nunc in Capharnaum.

Sed dicendum, quòd non stat, quia didragma (vt infra declarabitur.) erat potius census, qui per singulos annos soluebatur, etiam quia litera dicit, accesserunt, qui accipiebant didragma, & sic loquitur Euangelista de hoc tanquam de re nota, & vsitata, ergo solitum erat peti didragma, neque fuit casuale, & insolitum tributum.

Dicendum ergo aliter. Et dici potest vno modo, scilicet, quòd a Christo nunquam postulatum fuerat didragma nisi nunc in Capharnaum, & hoc, quia licet didragma per singulos annos colligeretur, tamen colligebatur ab eis, qui erant capita domorum solum, accidit autem forte, quòd ante hoc in nullo anno esset Christus caput familiæ tempore quo exigebatur didragma nisi nunc: nam vsque ad annum quo prædicare cępit semper manebat in Nazareth, vt colligitur supra 2. & 3. cap. & erat tunc subditus Ioseph, & Mariæ. Luc. 2. & Ioseph, qui erat caput domus solueret didragma, & non Christus, mortuo autem Ioseph maneret Christus sub potestate Mariæ matris, & tunc ipsa solueret didragma, & nunc autem postquàm Christus cępit prædicare, & habere discipulos fuit velut caput, & paterfamilias, & extunc erat tempus soluendi didragma, erat autem tunc annus secundus prædicationis eius, & forte in primo anno prædicationis eius quando cępit habere discipulos, ita vt esset ascribens censui transierat tempus petendi didragma, & ideo nunc primo potuit peti ab eo didragma.

Alij dicunt, quòd Christus iam aliàs soluerat didragma, & tamen Euangelistæ non faciunt mentionem de illo, quia satis est de vna solutione mentionem facere.

Sed dicendum, quòd non stat, immo nunc primo petitum fuit didragma ab eo. Et patet, quia si itetum fuisset petitum, aut soluisset, aut non, si non soluisset apponens aliquam causam immunitatis, eandem nunc obijceret, & non solueret, neque sequere-

tur scandalum, vel si sequeretur scandalum, ita & in prima vice, & alijs præcedentibus sequeretur, quando postulatus non solueret. Si ergo tunc non curans de scandalo non solueret, neq; nunc curaret de scandalo, & maneret immunis. Si autem in alijs vicibus postulatus soluisset didragma, etiam nunc solueret, & tunc non faceret aliquam nouitatem quærens an reges accipiunt tributum a filijs, vel ab extraneis. Et etiam non diceret, soluamus, ne scandalizemus eos, quia hoc dici deberet primo, quando inciperet soluere, postquàm autem inciperet soluere semel, non oportebat aliquid allegare, sed plane soluere, cum esset in consuetudine soluendi, & tamen quæsiuit omnia hæc a Petro, præsentibus alijs, ergo non soluerat, neque petitum fuerat aliquando didragma. Et hoc conuenit satis tempori, quia erat nunc secundus annus prædicationis, cum ipse esset paterfamilias, & prius non erat obligatus ad didragma, vt dictum est supra, nunc ergo primo petitum est didragma.

Cum autem dicitur, quare in Capharnaum petitum est. Dicendum, quòd forte fuit, quia Capharnaum erat Metropolis Galilææ, & colligebantur ibi tributa totius terræ Galilææ, compulsis omnibus de regione ire illuc ad soluendum, ita enim quando fecit Octauianus Augustus describi orbem, fecit quòd singuli irent ad profitendum ad loca, de quibus erant oriundi, vel de quibus erat progenies sua.

Sed dicetur tunc non deberet Christus soluere tributum in Capharnaum, sed in Bethlehem, quia ibi natus est, & de illo loco erat tota cognatio eius.

Dici potest vno modo, quòd non fuit nunc tam exacta diligentia, sicut tunc, quia tunc fuit prima descriptio, & solutio census facta Romanis: nam tunc descriptus est orbis, Lucæ secundo. Ideo ibant singuli ad profitendum in vrbibus suis, nunc autem erant annales solutiones, ideo non cogebantur homines ire ad loca progeniei suæ, sed soluebant in locis, in quibus habitabant, vel in Metropolis locorum, & quia Christus nutritus fuerat in Nazareth, & illa est sub vrbe Capharnaum, soluit in Capharnaum.

Aliter potest dici, quòd licet Christus natus esset in Bethlehem, quia tamen nutritus fuit semper in Nazareth, putatum est, quòd esset natus in Nazareth, & ita ipse vocatus est Nazareus, vel Nazarenus, & non Bethlehemites, supra secundo cap. vnde peteretur ab eo didragma in Nazareth, & non in Capharnaum, & quia erat Nazareth sub Capharnaum ibi petitum est, vtrunque satis stat, sed magis quod dictum est. Sic dicit Hieronymus: rursus quoniam Dominus nutritus erat in Nazareth, quod est oppidum Galilææ subiacens vrbi Capharnaum, ibi deposcitur tributum.

Quid erat hoc didragma, quod petebatur. Et vnde dicatur, & quantum valebat. Quæst. CLXXXII.

QVAERETVR quid erat hoc didragma, quod petebatur.

Dicendum, quòd didragma est nomen compositum de de, & dragma, quasi duplex dragma: dragma enim significat interdum quæstionem iuxta illud, frequentate nobis dulcia cantica dragmatis, ideſt, quæstionis. Aliquando signat monetam, vel pondus, iuxta illud, quæ mulier habens dragmas decem, si perdiderit vnam, Lucæ decimo quinto. Hic autem accipitur pro moneta, vel pondere, & vtrunque est simul: nam moneta aurea, vel argentea est reducta ad certum pondus, & sic ea-

dem est moneta propter figuram, & inscriptionem, & est pondus propter determinationem quantitatis, & ita solet accipi siclus in libris Moysi, pro moneta, & pro pondere: dragma autem erat moneta auri, vel argenti, & ita constituta erat in pondere certo. Didragma autem erat duplex dragma, idest, pondus duorum dragmatum, vel duo dragmata. Dicunt autem, quòd dragma est octaua pars vnciæ, & valet sex obolis, & ita didragma valet duodecim obolis, & obolus dicunt, quòd valet tantum quantum paruus turonensis: de his colligitur per Isidorum, & Papiam, & alios, qui de ponderibus loquuntur.

Quis imponebat hoc tributum didragmatis. Quæst. CLXXXIII.

QVAERETVR quis imponebat hoc tributum didragmatis?

Aliqui dicunt, quòd iste census erat diuinus, quem imposuerat Deus omnibus Israelitis, soluendum pro pretio animæ, idest, quòd quilibet daret illum, quando transiret ad numerum, Exodi trigesimo. Sic dicit Hilarius: Dominus didragma soluere postulatur, idest, denarios duos: hoc enim omni Israel pro redemptione animæ, & corporis constituerat in mysterio templi, & seruientium.

Dicendum, quòd hoc habet aliquem colorem. Primo, quia ille census transeuntium ad numerum erat perpetuus, scilicet, a principio legis Moysi, semper durans quandiu duraret populus Israel, & ita census didragmatis videtur aliquid vsitatum, & non introductum nouiter ex modo loquendi Euangelistæ. Secundo, quia didragma paruum tributum erat, sicut & pretium transeuntium ad numerum. Tertio, quia pretium transeuntium ad numerum, colligebatur per vrbes Israel a Leuitis, & Sacerdotibus, vt colligitur quarto Regum duodecimo, & secundo Paralipomenon 24. cap. & ita nunc didragma colligebatur in Capharnaum.

Sed dicendum, quòd non stat. Primo, quia pretium, quod dabatur pro anima a transeuntibus ad numerum, dabatur statim completo anno vigesimo, Exodi trigesimo, scilicet, Qui habetur in numero, scilicet, a viginti annis, & supra dabit pretium, & tamen Christus iamdiu excesserat ætatem illam transiens ad numerum: nam nunc erat fere trigintaduorum annorum, quia iste erat annus secundus prædicationis suæ, vel quasi, & sic iam duodecim anni erant, quòd transierat ad numerum, non ergo solueret nunc pretium illud.

Secundo, quia non sunt æqualia pretia: nam pro anima dabatur dimidius siclus, Exodi trigesimo. Hic autem dabatur didragma, & tamen etiam reducendo ad obolos, est maior census didragma, qui continet duodecim obolos, vt dictum est: siclus autem continet viginti obolos, Exodi trigesimo, & Leuitici vigesimoseptimo. Et cum daretur dimidium sicli, erant decem oboli: non ergo erat idem census. Tertio, quia iste census transeuntium ad numerum petebatur postquàm esset annorum viginti, & supra: siue esset sui iuris, siue esset filiusfamilias, aut quomodocunque sub potestate alterius: nam dicitur Exodi trigesimo, quòd omnis qui habetur a viginti annis, & supra soluet hoc, & diues non addet, & pauper non diminuet: ergo nemo erat, qui non solueret didragma, tamen non soluebant omnes, sed soli capitanei domorum, vel familiæ. Quod patet, quia pro solo Christo petitum fuit didragma, & non pro discipulis, qui ei subditi erant de familia eius, si tamen esset pretium transeuntium ad numerum ab omnibus peteretur, & solueretur. Quarto patet, quia Christus dixit Petro, da eis pro me, & pro te, & ita fecit solui didragma pro Petro, & tamen Petrus non soluebat nunc pretium transeuntium ad numerum, quia erat vir magnæ ætatis, & tamen pretium transeuntium ad numerum, dabatur in anno vigesimo. Quinto, quia si esset pretium transeuntium ad numerum, cum istud esset impositum a lege, non faceret difficultatem aliquam Christus soluendo, ne obijceretur ei, quòd contra legem Dei ageret, & tamen ostendit discipulis, quòd ipse non obligabatur soluere, sed solum propter scandalum soluebat. Ergo non erat tributum diuinum, sed seculare.

Alij dicunt, quòd istud fuit tributum, quod soluere habebant primogeniti Israelitarum ex mandato Dei, & quia Christus erat primogenitus, petitum fuit hoc tributum ab eo. Sic dicit Chrysostomus, scilicet, cum enim primogenita Aegyptiorum interficeret Deus, tunc tribum Leui pro eis accepit: deinde quia primogenitis, qui erant apud Iudæos minor huius tribus, minus erat pro deficientibus in numerum siclum iussit inferri, & ex tunc tenuit consuetudo, quòd primogenita vectigal hoc inferrent, & ita infert quòd quia primogenitus erat Christus, ab eo petierunt.

Sed dicendum, quòd non stat. Primo, quia pretium, quod soluebatur pro primogenitis, erat valde maius: nam didragma (vt dictum fuit supra) continet duodecim obolos, & est parum plus, quàm dimidium sicli, & tamen pro primogenitis deficientibus ad numerū iussit Deus dari pro quolibet quinque siclos, Numeri trigesimo, & ita continent centum obolos, quia quilibet siclus viginti obolos continet, & consuetudo, quæ postea mansit soluendi, fuit vt pro quolibet primogenito soluerentur quinque sicli ex lege Dei, Numeri decimooctauo. Non ergo erat illud didragma. Secundo patet, quia pretium pro primogenitis, soluebatur post vnum mensem a natiuitate eorum, quando offerebantur in templo. sacerdotibus Numeri decimooctauo, pro primogenito hominis pretium accipias, cuius redemptio erit post vnum mensem siclis argenti quinque, & tamen nunc Christus erat vir: ergo non erat didragma pretium redemptionis primogenitorum. Tertio, quia oblatio primogenitorum, siue eorum, quæ dabantur, vt erant pecora munda, siue eorum, quæ redimebantur, fiebat in templo: nam pecora munda offerebantur: pretium autem pro primogenitis hominum, & pecorum immundorum offerebatur, vt colligitur Numeri decimooctauo. Didragma tamen petebatur in Capharnaum, vbi non erat templum, neque sacerdotes, ideo non erat illud pretium redemptionis primogenitorum. Quarto, quia si esset didragma pretium primogenitorum, cum in familia Christi, quæ magna erat, tam Apostolorum, quàm discipulorum, verisimile est, quòd essent alij primogeniti, peteretur etiam ab illis, & tamen a solo Christo petitum est, cum dixerint exactores Petro, Magister vester non soluit didragma: ergo non erat pretium primogenitorum.

Sed dicendum est, quòd didragma erat genus tributi, vel census annuatim solui soliti, tenebant enim Romani terram Iudææ tributariam: nam Octauianus Augustus fecit omnes Iudæos describi in vrbibus originis suæ, quando Christus natus est, & in descriptione illa fatebantur se subditos Romanis, & soluebant aliquem censum: mãsit autem tributaria Iudæa per singulos annos, licet non conueniebat singulis annis ad loca suæ originis, quia nunc non erat professio, sicut facta est Christo nascente, Lucæ secundo. Sed solum solutio, quæ sufficiebat fieri in singulis vrbibus habitationum, & istud tributum, vel census vocabatur didragma, quia continebat pondus didragmatis. Vel erat moneta, quæ vocaretur didragma, sed primum est verius: de hoc censu Cæsaris locuti sunt Pharisæi Christo tentantes eum, infra vigesimosecundo, licet dari censum Cæsari, an non? Iste census exigebatur nunc in Capharnaum, & ibi a Christo petitus est, sed vocatur hic didragma ad significandum quantitatem eius, & infra vigesimosecundo, vocatus est census, vt ostendatur, quòd erat tributum, quod dabatur Cæsari, & omnes Romani Imperatores tenebant hoc. Octauianus enim Augustus, sub quo Christus natus est, fecit describi Iudæam, & solui pecuniam, Lucæ secundo. Nunc autem Tyberius regnabat, qui successit Octauiano: cœpitque anno decimoseptimo, vel decimooctauo Christi, & eo regnante apud Romanos passus est Christus, & huic Tyberio soluebatur nunc tributum didragmatis. De hoc Hierony. dicit: post Augustum Cæsarem Iudæa facta est tributaria, & omnes censi capite scribebantur: vnde & Ioseph cum Maria coniuge sua, professus est in Bethlehem. Rursus quoniam Dominus nutritus erat in Nazareth, quod oppidum erat Galilææ subiacens vrbi Capharnaum, ibi deposcitur tributum.

Quare qui exigebant didragma non accesserunt ad Christum, sed ad Petrum. Quæst. CLXXXIIII.

QVAERETVR quare qui exigebant didragma, non accesserunt ad Christum ad petendum, sed accesserunt ad Petrum.

Dicendum, quòd census iste didragmatis a solo Christo petebatur, & non a discipulis eius.

Et ratio eius est, quia census iste impositus fuerat, non quidem per singula capita virorum, sicut pretium transeuntium ad numerum, quod quilibet soluebat, Exodi trigesimo, sed per singula capita domorum, vel familiarium particularium, ita quòd etiam si in vna domo, vel familia sub vno patrefamilias plurimi manerent, solus paterfamilias solueret, & quia Christus erat caput, & omnes discipuli, & Apostoli pertinebant ad familiam eius, ipse solus soluturus erat. Et patet hoc, quia licet ad Petrum accesserint, non dixerunt ei, quare non soluis didragma? vel cur vos non soluitis didragma? sed de solo Christo dixerunt: Magister vester non soluit didragma? Ratio autem quare non accesserunt ad eum fuit, quia erubuerunt propter magnitudinem reuerentiæ suæ, & admiranda signa, quæ faciebat, petere quicquàm ab eo, cum potius offerri ei munera decebat. Sic dicit Hieronymus, pro signorum magnitudine hi qui exigebant, non audebant ipsum repetere, sed discipuli conueniunt.

Secundo fuit, quia Christus ante hoc nunquàm soluerat didragma, vt ostensum est supra quæstione 180. & ideo forte erat dubium, an teneretur ad solutionem, & sic erubescebant noua iura petere subijciendo nouiter aliquem tributis, si autem aliquando iam soluisset non erubescerent aperte petere.

Tertio fuit, quia forte timuerunt, quòd indignaretur si de nouo peteretur ab eo tributum, & cum esset potens in opere, inferret eis aliqua mala, ideo non ausi sunt ab eo petere, sed petierunt a discipulo eius, quasi ipse dicturus esset Christo, & ita ille si vellet solueret, sin autem dimitteretur.

Quare potius ad Petrum accesserunt qui petebant didragma, quàm ad alium discipulum Christi. Quæst. CLXXXV.

QVAERETVR quare potius ad Petrum accesserunt qui petebant didragma, quàm ad alium de discipulis Christi.

Dici potest primo, quòd hoc fuit, quia Petrus apparebat quasi præcipuus inter Apostolos Christi: volebant enim exactores isti scire, an Christus soluere vellet didragma, an non, & quia non audebant petere ab eo, vt dictum est præcedenti quæstione, voluerunt scire ab illo, qui verisimiliter veritatem rei huius magis sciret, & quia Petrus erat præcipuus inter Christi Apostolos, & in tota familia eius, putauerunt, quòd iste potius sciret veritatem, ideo ab eo quæsierunt. Sic dicit Chrysostomus: Videbatur autem discipulorum primus esse Petrus, ideo ad eum accedunt.

Secundo potest dici, quòd quæsierunt a Petro non specialiter propter aliquam causam, sed quia occurrit eis propinquior in vico: erant enim in vico, vel platea isti qui colligebant didragma, & ibi etiam erat Christus: nam non erat in domo, quando petitum est didragma, vt patet supra in litera, & quia forte occurrit Petrus propinquior loco illis exactoribus petiuerunt ab eo hoc, quod etiam a quolibet alio petituri essent, si occurreret.

Tertio potest dici, quòd potius a Petro, quàm a cæteris petiuerunt hoc, quia erat illis magis notus. colligebatur nunc didragma in Capharnaum, & forte collectores essent de vrbe illa. & quia Petrus erat de vrbe ipsa, idest, tenebat ibi domicilium magis eum notum haberent, quam alios, & ita ad eum accederent.

Quid intenderunt dicere exactores dicendo, Magister vester non soluit didragma. Quæst. CLXXXVI.

QVAERETVR quid intenderunt dicere exactores, dicendo: Magister vester non soluit didragma.

Dicendum, quòd litera multos sensus patitur, quia varia poterant intendere isti exactores. Vno modo, quòd legatur interrogatiue, idest, nunquid soluit, vel soluturus est? aut intendit forte non soluere? Aliter affirmatiue, scilicet, non soluit, idest, ita est, quòd non soluit, idest, dicite ei, quòd soluat cum nondum soluerit, & tamen soluturus est, quia soluere tenetur. Vel comminatorie, idest, Magister vester non soluit, & male facit, quia potest incurrere malum non soluendo.

Aliqui enim volunt, quòd intelligatur solum interrogatiue, scilicet, non soluit? idest, nunquid soluere obligatur.

Alij dicunt, quòd tenetur affirmatiue, scilicet, non soluit, idest, non est obligatus soluere.

Sed dicendum, quòd vere per hæc verba petebant didragma a Christo: nam non est verisimile, quòd exactores quærerent a discipulis, quomodo obligaretur soluere, vel non, quia hoc frustra erat petere a Petro, melius enim ipsi scire poterant, quàm Petrus.

Item quia præsupponebatur, quòd debitor erat Christus huius tributi: nam lex Romanorum erat, quòd singula capita domorum, vel familiarum soluerent didragma, in Christo autem non apparebat, neque apparere poterat humanitus aliquid, quod excusare posset eum ab onere tributi, ideo non dubitarent exactores, quin teneretur soluere

Universidad de Deusto
Biblioteca

didragma. Item patet, quia Petrus intellexit per verba illa, quæ ei dicta sunt peti didragma a Christo, & ideo quando fuit Christus in domo, voluit ei referre illa, sed præuentus est ab eo. Si tamen Petrus putaret exactores non dixisse hoc animo petendi, non curaret dicere Christo, qa esset inutile, ideo vidit quòd illi petebant. Item patet efficacius ex verbo Christi: nam dixit vt non scandalizemus, vade ad mare, &c. & sic innuit, quòd non tenebatur soluere, & tamen vt euitaret scandalum soluere volebat: ergo si non solueret illi scandalizarentur, non solum igitur didragma volebant, sed etiam ita determinate volebant, quòd si non daretur scandalizarentur illi exactores, & ita dicendum est quòd per hæc verba determinate petiuerunt didragma, sed in hoc differebat a cæteris, quia ab alijs determinate, & publice petebant, a Christo autem propter reuerentiam suam, & signorum magnitudinem erubuerunt petere, sed petiuerunt a discipulo eius, & etiam ab illo non petiuerunt exigendo, sicut ab alijs, sed mitius petunt. Sic dicit Gregor. pro signorum magnitudine, hi qui exigebant non audebant ipsum repetere, sed discipulum conueniunt. Chrysost. etiam dicit, & neque discipulum cum multa vehementia, sed mansuetius, neque enim incusantes, sed interrogantes, dixerunt: Magister vester non soluit didragma: & ob hoc Christus videns, quòd illi determinate petebant didragma, & non poterat excusari solutio sine scandalo, iussit statim solui. Alij dicunt, quòd interrogatiue hoc dicebatur, vt insidiarentur sic verbo Christi, an ille negaret didragma, & sic repugnaret Cæsari, sicut iterum Pharisæi quæsierunt a Christo, licet censum dari Cæsari, an non? infra 22. vt caperent eum. Sic etiam dicit Hierony. siue malitiose interrogabāt, vtrum reddat tributa, an contradicat voluntati Cæsaris.

Sed dicendum, quòd non est ista expositio Hieron. quam intendit, sed ponit eam cum cæteris: nam non intendebant isti tentare, & insidiari, sed petere: nam si tentare intenderēt, non quæsiuissent a Petro secrete, sed a Christo publice, vt ex verbis eius appareret, an resisteret Cæsari, sicut fecerunt Herodiani, & Pharisæi, quando petiuerunt a Christo publice, an liceret dari censum Cæsari, infra 22. solum dixerunt vt acciperent didragma. Item patet efficacius, quia si hac intentione dicerent, respondisset Christus Petro, iuxta intentionem illorum, sicut respondit Pharisæis, quando tentauerunt eum super hoc, & tamen non respondit, nisi de solutione, scilicet, quòd soluere volebat, ne scandalizaret eos, ideo videtur, quòd illi solum intendebant petere didragma, & ita postquàm Petrus dedit eis staterem valentem duo didragmata, nihil amplius super hoc locuti sunt, quasi iam haberent, quod volebant.

Quare Petrus distulit vsque ad domum, & mox intrans domum, voluit Christo de hoc dicere.
Quæst. CLXXXVII.

QVAERETVR quare Petrus distulit vsque ad domum, & mox intrans domum, voluit Christo de hoc dicere. Dicendum, quòd ista petitio colligentium didragma facta est in vico, vel platea vbi occurrerunt illi Christo, & accesserunt ad Petrum, & Petrus tacuit quandiu in vico fuit, quousque in domum venerunt, ibi autem voluit statim dicere. Quantum ad primum fuit causa. Primo, quia propter honestatem Christi, & discipulorum, non enim colloquebatur per vicos, sed modeste, & grauiter ibat, & ita nemo eum alloqui auderet: nam si exactores propter reuerentiam, non ausi fuerunt loqui quicquam de hac re Christo. a fortiori Petrus non loqueretur ei in vico. Secundo, quia soluere tributum erat aliquid pertinens ad seruitutem, & subiectionem, de quo viri magni honoris erubescunt, ideo non diceret Petrus hoc Christo publice, ne ei inferret verecundiam. Tertio, quia Petrus nescisuit quid Christus super hoc responsurus erat, & forte diceret aliquid durum, cum iniustum esset peti ab eo debitum, & talia non decebat audiri publice, ne aliqui scandalizarentur, aut insidiari possent verbis eius, ideo debuit in domo de hoc quæri. Etiam quia ista erat res familiaris, & de talibus familiariter, & secreto tractandum est, & non publice. Ad secundum dicendum, quòd voluit Petrus dicere Christo de hoc statim, vt fuit in domo, vt prouideret, quia forte dilatio solutionis nociua erat, ideo erat conueniens, quòd statim Christus illud audiret, vt sciret quid facturus esset.

Quare Christus præuenit Petrum super hoc loquens de solutione didragmatis. Et quòd solus Dei est corda cognoscere. Quæst. CLXXXVIII.

QVAERETVR cum Petrus vellet Christo dicere de solutione didragmatis, quare Christus præuenit eum super hoc loquens. Dicendum, quòd primo fuit, vt ostenderet se esse Deum, qui sciebat, quæ eo absente gesta erant, & quæ tacita corde tenebantur. sciebat enim, quòd exactores didragmatis allocuti fuerunt Petrum super didragmate, & sciebat quòd ipse dispositus erat ad statim, de hac re loquendum, quòd ergo præueniret eum, loquens super his manifeste se ostēdebat cognitorem cordium, quod solius Dei est, & ita aliàs faciebat, vt quando Pharisæi, & Scribæ intra se in cordibus suis cogitabant, quòd Iesus blasphemaret, dixit eis: Quid cogitatis mala in cordibus vestris? supra 9. & Marci 2. & Lucæ 5. Sic etiam quando surrexit, & intrauit ianuis clausis ad discipulos, turbati sunt, & cogitabant intra se, quòd spiritus esset, dixit: Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Lucæ 24. Hoc autem ostendere conueniens erat, vt per istud magis suaderentur discipuli ad firmius credendum eum esse Deum.

Secundo fuit hoc ad tollendum scandalum discipulorum: nam si viderent absolute Dominum soluere tributum, putarent, quòd ipse agnoscebat se esse subiectum Regibus terræ, & de hoc ipsi turbarentur, quia maiora ipse de se credi volebat, & illi de eo credebant, vt ergo non scandalizarentur, præuenit Petrum locuturum: nam si Petrus præuenisset loquendo, putaretur, quòd Christus nescisuisset hoc dictum fuisse Petro, & ita si postea solueret tributū, putarent forte, quòd agebat ex timore, vel necessitate: nunc autem cum prēueniens Petrum, ostenderet se Deum, apparet quòd etiam si solueret agebat ſponte, quia nemo eum poterat cogere. Sic dicit Hierony. ante quidem quàm Petrus suggerat Dominus interrogat, ne scandalizentur discipuli ad petitionem tributi, cum videant eum nosse, quæ absente se gesta sunt.

Tertio fuit ad ponendū fundamentum eius, quod infra dicit: nam vult ostendere, quòd non erat obligatus soluere, quia filius Regis erat, scilicet, Dei, dicens filios Regum liberos esse, vt autem crederetur esse filius Dei probabilius, fecit dicens ea, quæ in corde Petri erant, & ea quæ eo absente gesta fuerant, & tunc non esset difficile discipulis credere, quòd ipse esset filius Regis Dei.

Quare

Quare quæsiuit hic Christus, quid tibi videtur. Et quomodo Deus tentat aliquos, incitando illos ad aliquod bonum opus. Quæst. CLXXXIX.

QVAERETVR, quare quæsiuit hic Christus, quid tibi videtur: nam videtur quòd non debuisset quærere. Primo, quia quæstio solet esse ad inueniendam veritatem, & tamen Christus sciebat quid iam facto opus esset. Secundo, quia interdum solet fieri quæstio ad tentandum respondentem, vt videatur quid ille sentiat, sicut magister quærit sæpe a discipulo, non vt sciat, sed vt doceat, volens scire quid sentiat discipulus. Christus autem sciebat, quid responsurus esset Petrus, quia vt dicitur Ioan. 2. scilicet, Non erat opus, vt quis ei testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine. Tertio, quia etiam non videtur prodesse quæstio ad introductionem rei huius, quia poterat dicere Christus absolute Petro, vel omnibus discipulis hoc, scilicet, exactores petiuerunt didragma a Petro pro persona mea, ego non sum obligatus, tamen vt non scandalizemus eos volo soluere.

Dicendum, quòd Christus potuerat hoc facere, non interposita quæstione, & tamen conuenientius fuit illam interponi. Et dicendum, quòd non fuit ad primum, scilicet, vt Petrus consilium daret, quia Christus sciebat quid facturus esset, sed ita solitus erat aliquando quærere, sic dicitur Ioan. 6. Quando quæsiuit a Philippo: vnde ememus panes, vt manducent hi? & sequitur, hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid facturus esset.

Etiam non fecit propter secundum, vt sciret quid Petrus responderet: nam hoc sciebat, cum enim sciret, quòd exactores petiuissent a Petro didragma, & quòd ille nunc intendebat de hoc loqui, sciret quid ille responsurus esset, si super hoc peteretur, & tamen vellet forte, quòd responderet, non quidem vt ipse sciret quid responderet Petrus, sed vt alijs notum esset: taliter enim solet Deus tentare aliquos, incitando eos ad aliquod opus, vt appareat alijs virtus, vel infirmitas eorum: nam ipse antequàm incitet, scit quid faciet incitatus, & quando sic incitat dicitur tentare, sic dicitur Genesis vigesimosecundo, Quòd tentauit Deus Abraham iubens occidere filium suum, & non intendebat, quòd illum occideret, sed quòd appareret, quòd Abraham tam obediens erat Deo, quòd eo iubente iam filium occidebat, hoc enim alijs ostendit: nam ipse antequàm iuberet, nouerat, quòd sic facturus erat, cum ipse daret Abrahæ cor firmum ad sic faciendum, non enim potuisset Abraham tam perfectę virtutis actum exercere, nisi Deus specialiter moueret eum, cum etiam ad minima non sufficiamus eo non agente, Ioan. decimoquinto, Sine me nihil potestis facere, sic enim dicitur tentasse Philippum, quando quæsiuit ab eo: Vnde ememus panes, vt manducent hi? nam ipse sciebat, quid intenderet respondere Philippus, & tamen voluit notificare alijs ideo quæsiuit, & ita sequitur, hoc autem dicebat tentans eum, ita poterat esse hic, quòd licet ipse sciret quid Petrus responsurus esset, vellet quòd alij scirent quid Petrus diceret.

Sed dicendum, quòd fuit specialiter propter tertium: nam licet posset Christus hoc dicere sine quæstione, sed non ita conuenienter, volebat enim Christus persuadere discipulis, quòd non tenebatur ipse soluere didragma, sed soluebat, vt auferret materiam scandali, & quia magis quis suadet alicui, quando ex verbis eius necessario concludit intentū, quàm quando suadens, format totam rationem, & infert conclusionem: nam tunc absoluitur ab onere probandi assumptum, & quod maius est non potest negare, aut dubitare de assumpto, qui illud ore profitetur, ideo Christus quæstionem mouit, vt ex ratione Petri, quæ esset etiam aliorum, necessario inferretur intenta conclusio, & hoc fit inquantum Petrus dixit, quòd Reges non petunt tributum a filijs suis, ideo fuit conuenientius quæri, & hoc modo Christus vtitur locutionis, sæpe quærens, vt ex responsis inferat, quod intendit. sic quæsiuit a Simone leproso de duobus debitoribus quis plus diligit, Lucæ septimo, & ex hoc intulit contra ipsum, eodem capitulo.

Quare potius Christus quæsiuit a Petro, quàm ab alio, vel ab omnibus de solutione didragmatis. Et quòd quando Christus quærebat aliquid a discipulis ab omnibus simul quærebat, nisi in duobus casibus. Quæstio. CXC.

QVAERETVR cum Christus quærere vellet, quare potius quæsiuit a Petro, quàm ab aliquo alio, vel quam ab omnibus.

Aliqui dicunt, quòd ideo fuit, quia Petrus erat cæterorum princeps, & tanquàm ad caput quæstio directa est.

Sed non stat: nam licet Petrus in veritate maior esset, quia ita Christus eum facere intendebat, tamen non erat adhuc manifeste designatus, tanquàm maior: nam sequenti cap. contendebant inter se discipuli quis eorum maior videretur, & durauit contentio ista inter eos vsque ad mortem Christi: nam etiam in cœna Domini manentes, contendebant quis esset maior, Lucæ vigesimosecundo cap. & ideo nō loqueretur Christus ad Petrum, tanquàm ad maiorem. Secundo, & præcipue, quia dato, quòd Petrus manifeste esset maior quolibet Apostolo, non erat tamen maior toto collegio Apostolorum, cum ipse esset de collegio eorū, ideo dirigi poterat quæstio ad totum collegium, cum cæteri præsentes essent, & Petrus inter eos, & tunc in responsione poterat attendi ista differentia honoris, quia quando non poterat totum collegium respondere, responderet Petrus pro omnibus, sic fuit præcedenti cap. quando quæsiuit Christus a discipulis suis quæstionem, quem dicunt homines esse filium hominis? & postea dixit, vos autem quem me esse dicitis? & sic tam quærendo opinionem vulgi, quàm opinionem ipsorum non quæsiuit specialiter ab aliquo eorum, sed ab omnibus, & tamen respondit ibi solus Petrus, quasi pro omnibus. ita poterat esse hic.

Dicendum autem, quòd quando Christus aliquid quærebat a discipulis, vt communiter quærebat ab omnibus simul præsentibus, nisi in duobus casibus.

Primus quando res, de qua quæritur ad vnum solum pertinet, & ita Ioannis vigesimoprimo, quæsiuit Christus a Petro, Simon Petre amas me? non quæsiuit hoc ab omnibus, quia amor iste de quo quærebat, erat solius Petri, & non poterant cæteri respondere de eo.

Secundus est, quando specialiter vult tentare aliquem: nam tunc licet res quæsita ad omnes pertineat, vel sit aliquid quod ad nullum pertineat, quærit ab illo quem vult tentare, sic fuit Ioannis sexto, quando interrogauit Christus Philippum, dicens: Vnde ememus panes, vt manducent hi? & sequitur, hoc autem dicebat tentans eum, forte enim iste erat cæteris infirmior fide, & ideo eum voluit tentare, & ob hoc ab eo solo quærere debuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nunc autem dicendum, quòd solutio tributi quæsita est non ad tentandum aliquem. Quod patet, quia secutus est Christus responsionem Petri, & tamen si esset ad tentandum, non sequeretur illam, sicut iussit Deus Abrahæ occidere filium tentans eum, & ideo quando ille voluit, noluit Deus, sed vetuit, Genes. 22. Etiam tentauit Philippum, & non secutus est dictum eius, quia ille ait, ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis: & tamen Christus non emit panes. ergo dicendum, quòd quæsiuit a Petro, quia pertinebat specialiter ad eum res ista. Si tamen accipiatur solutio tributi secundum se, non pertinebat specialiter ad aliquem Apostolum, immo neq; ad omnes, quia a solo Christo petebatur didragma. Sed potest pertinere dupliciter ad Petrum: vno modo, quia tributum istud soluendum erat de pecunia, quam Petrus afferret de mari, & quoniam ex nunc intendebat mittere eum ad habendum pecuniam illam ad mare, direxit sermonem ad eum, & consummauit in hoc, quòd eum ad mare misit. Secundo, & præcipue, quia ad Petrum accesserant exactores didragmatis solum, & ipse intendebat loqui Christo de hac re, vt ergo ostenderet Christus, quòd sciebat præterita, quæ absente eo dicta erant, & ea quæ tacito corde gerebantur, debuit a solo Petro quærere: nam si a cæteris quæreret, cum ad illos non accessissent exactores didragmatis, neque cogitassent ipsi aliquid Christo dicere de solutione hac, per hoc quòd Christus loquebatur de solutione ista, non intelligerent, quòd ipse sciebat abscondita cordium, neque ostenderet se filium Dei, quod ipse volebat ostendere, ideo ipse debuit dirigere ad Petrum: nam ad illum accesserant exactores, & ipse intendebat nunc loqui de hac re, cum ergo audiret Christum præuenientem se, manifeste agnosceret, quòd ille videbat cogitationes cordium, & absentia sciebat, & agnosceret firmiter illum esse Deum, qui respondebat, antequàm quæreretur iuxta ea, quæ in corde versabantur, sic patet Ioan. 16. quando discipuli cogitabant inter se, quid est hoc quod dicit modicum? & non audebant quærere: nam ait, de hoc quæritis inter vos, quod dixi modicũ, &c. & cum declarasset eis hæc, dixerunt, Nunc scimus, quia scis omnia, & non est opus, quòd quis te interroget, in hoc credimus, quod a Deo existi: cum ergo Petrus haberet hæc in corde suo, quæ Christus ei declararet, conueniens fuit, quòd ad eum dirigeret sermonem, & non ad alios, quia ad alios loquens nihil manifestaret, loquens autem ad Petrum ostenderet se esse Deum: ista ergo fuit causa, quòd ad eum dirigeret sermonem.

Quomodo Christus intellexit id, scilicet, reges terræ accipiunt tributum. & quomodo per hoc ostendebat se non obligari ad soluendum didragma.
Quæst. CXCI.

QVAERETVR quomodo Christus intellexit illud, scilicet, reges terræ accipiunt tributum, & quomodo per hoc ostendit se excusatum: nam per hæc verba concludit libertatem, & immunitatem suam.

Dicendum, quòd dupliciter accipiunt aliqui literam illam. Vno modo, quòd Reges terræ non accipiunt tributum in regionibus suis a filijs suis, sed ab extraneis, ideſt, ab omnibus habitatoribus, qui non sunt filij eorum, neque de progenie ipsorum, & sic accipit Origenes, & est verus sensus.

Alio modo, quòd filij Regum terræ in quolibet regno terræ sunt liberi, non solum filij Regum in regnis paternis, sed etiam in alijs regnis vbicunq; sint, cum constat eos esse filios Regum, sunt liberi. Sic accipit August. lib. de quæstio. Euangel. scilicet, dicit enim in omni regno liberos esse filios, ideſt, non esse vectigales: multo ergo magis liberi esse debent in quolibet regno terreni filij regni ipsius, sub quo sunt omnia regna terræ, in quo August. vult, quòd omnes ministri Dei debent esse immunes ab omni onere tributorum sæcularium, quia illi sunt filij Regis, ideſt, Dei, sub quo sunt omnia regna terræ.

Dicunt autem aliqui, quòd Christus excusauit se per hoc, quia ipse erat filius Regis: nam siue diuinitus, siue humanitus de stirpe regia erat. Sic dicit Hieron. Dominus autem noster, & secundum carnem, & secundum spiritum, filius erat Regis, vel ex Dauid stirpe generatus vel omnipotentis patris verbum: ergo tributa, quasi Regum filius non debebat, & ita etiam exponit Nicolaus.

Sed dicendum, quòd quantum ad progeniem Dauid non excusatur Christus a tributis: nam non erat filius Regis, sed de progenie antiqua Regum: litera tamen loquitur de filijs Regum immediate. Etiam, & efficacius, quia non solum erat Christus de progenie Dauid, secundum lineam rectam, sed etiam plurimi de Iudæis, & tamen omnes constituti erant a Romanis censuales, non aduertendo ad istam nobilitatem antiquam quam habuerant, eo quòd Romani subiecerant sibi Iudæos in tributarios, propter rebelliones, & discordias suas, cum prius haberent eos in amicos, & confœderatos, & tunc omnes Iudæi non habita distinctione, constituti sunt censuales: nam in generali professione, qua professi sunt se subditos Romanorum, quando exijt edictum a Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis, Lucæ 2. Omnes Iudæi tam nobiles, quàm ignobiles, laici, & sacerdotes professi sunt, & censum soluerunt, & quia manebat nunc solutio alia didragmatis in recognitionem illius subiectionis, quam professi fuerant omnes, qui professi fuerant, soluebant didragma, & ita nemo Iudæorum liber erat ab hoc tributo, nec ergo Christus quantum ad stirpem Dauid poterat se excusare a solutione, cum nulli alij de eadem stirpe (quorum multi forte clariores, ideſt, magis notæ familiæ,) essent apud Iudæos excusarentur.

Dicendum ergo, quòd Christus non poterat excusari a solutione tributi, nisi sicut filius Dei, qui Rex est.

Sed dicetur tunc quomodo poterat excusari, quia ipse non erat filius Regis huius regni: nam huius regni nemo erat Rex, nisi Octauianus Christo nascente, nunc vero Tyberius, ideo idem est nominare Octauianum, vel Tyberium, quia non erat alius Rex Iudæorum tempore Christi, sicut confessi sunt Iudæi tempore Christi, dicentes: Non habemus Regem nisi Cæsarem, vt dicitur Ioan. decimonono cap. ergo non erat liber, quia non pertinebat ad cognitionem Octauiani.

Dicit potest, quòd filij Regum dupliciter sunt liberi, scilicet, filij Regis in regno patris sui, & etiam filij quorumcunque Regum, vbicunque sint, vt Augustin. ait, & verum est, quia in nulla regione cogitur ad tributa, qui filius Regis est, nisi sit hostis, & tamen non est ad propositum Christi, quia ipse solum loquitur de filijs Regum in regnis patrum suorum: nam dixit reges terræ a quibus accipiunt tributum, a filijs suis, an ab alienis. ergo solum intelligitur de filijs ipsorum, ergo non proderat Christo esse filium Regis, si non esset filius regis huius regni, in quo erat.

Dicendum ergo, quòd accipienda sunt verba Christi, sic quòd filij Regum non soluunt tributa in regnis patrum suorum, & tamen ipse erat in regno patris sui: nam licet Octauianus videretur temporaliter præsse regno Iudæorum, Deus tamẽ vere erat rex huius regni, & omnium regnorum terræ, quia ipse est rex Regum, & Dominus dominantium. Apoc. 1. Et prima ad Timo. 6. & specialiter erat rex in regno Iudæorum, quia acceperat istam gentem potius in regnum quàm alias gentes Exo. 19. mea est omnis terra, & vos eritis mihi in peculium de cunctis gentibus, & ipse dicebat se regnare super Iudæos 1. Regum 8. non te abiecerunt, sed me, ne regnarem super eos, ergo erat Christus in regno patris sui, & ita accipitur Ioã. 1. In propria venit, & sui eum non receperunt, ideſt, venit in regionem sibi subditam, & non agnitus est a suis, & ita Christus inquantum erat filius Dei in quocunque regno maneret, non tenebatur soluere tributum, cum esset filius regis illius regni, & magis pertineret regnum ad ipsum quàm ad illum, qui temporaliter regnaret, quia ille nõ erat vere rex, sed commendatarius, vel vice dominus, maxime autem in regno Iudæorũ quod specialius pertinebat ad Deum quàm cætera regna.

Ad quid Christus voluit introducere probationem istam de filijs Regum, & facere istam quasi protestationem. Et quare durum erat Hebræis soluere tributa alienigenis incircuncisis. Et qui se voluerunt profiteri Messiam apud Hebræos.
Quæst. CXCII.

QVAERETVR ad quid Christus voluit introducere probationem istam de filijs regum, quia licet Christus esset filius Dei, & consequẽter ad nulla tributa obligatus, cum non esset peccatum soluere tributa, non faceret difficultatem circa solutionem, vt oporteret poni istas quasi protestationes, scilicet, propter scandalum vitandum faciebat: nam alia ipse patiebatur sponte, quæ grauiora erant: & poterat non pati si vellet, & non requireretur scandalum etiam si non pateretur, & tamen patiebatur, & nihil protestabatur, ita ergo hic non oportuit protestari. Dicendum, quòd fuit consequens Christum protestari hæc coram discipulis, & facere rationem ad ostendendum se esse liberum, & ad tollendum scandalum ipsorum. Primo quantum ad opinionem quã de ipso habebant quantum ad deitatem credentes ipsum esse filium Dei, & tamen si ipse sponte solueret tributum per quod profitebatur se subditum homini, videbatur negare se esse Deum, quia Deus maior est omni homine: ideo noluit tacere, neque debuit, sed protestari, & ita vitauit scandalum in vtroque: nam sicut soluendo abstulit scandalum exactorum, ita protestando abstulit scandalum discipulorum. Si ergo non protestando nollet soluere, vitaret quidem scandalum discipulorum, quia crederent, quòd propter hoc soluere nolebat, quia non erat obligatus cum esset Deus, non vitaret tamen scandalum exactorum, quia illi aperte peterent, & in ostendendo se immunẽ a tributo esset scandalum, vel in non soluendo nondũ ostensa libertate. Si vero solueret non protestando, tolleret quidem scandalum exactorum, sed non vitaret scandalum discipulorum, quia putarent, quòd negabat se Deũ subdendo se simpliciter homini, nunc vero soluendo, & protestando vtrunque scandalum euitauit, & ideo fuit conueniens sic fieri, & quasi necessarium. Secundo fuit, quia Iesus erat Messias, & ita creditum erat a discipulis. Messias autem rex erat Iudæorum, quòd ergo ipse vellet manendo in regno suo soluere tributa sponte, erat ostendere se non esse regem: ideo saltem debuit protestari, vt videretur esse liber, & tamen soluere propter vitationem scandali. Tertio vt condescenderet Iudæis, durum enim Iudæis videbatur, quòd soluerent tributa Romanis, & ideo sæpe faciebãt seditiones, & apertas rebelliones, vt tributa non soluerent, & peribant multi horum, qui auctores rerum erant, vnde tenebant fixum cordi si quando possent exuere iugum tributorum, & credebant malum esse tributa dari, scilicet, quòd gens Sancta, & populus Dei efficeretur sub tributo incircuncisarum gentium, & siquis assereret bonum esse dari tributum Cæsari credebãt illum peccare, & dicere cõtra dignitatem populi Dei, & ita si Christus concederet simpliciter bonum esse dari tributa Cæsari esset Iudæis valde odiosius, vnde propter hoc tentauerunt eum semel quasi ponere volentes in perplexitate dicentes, licet dari censum Cæsari an non? infra 22. Quia quidquid diceret esset ei nocuum: nam si diceret nõ, esset hostis Cæsaris, si diceret sic, esset hostis populi: nam si non haberetur pro inconuenienti confiteri licitum esse dari cẽsum Cæsari, frustra esset poni talem quæstionem, cum posset dicere licitum est dari. Etiam non esset tentatio, & tamen Christus dixit, eodem capitu. quid me tentatis hypocritæ? ideſt, proponentes quæstionem istam tentatis me, volentes me deducere ad inconueniens. Etiam apparet, quòd ipse noluit confiteri licitum esse, sed dixit, quod est Cæsaris reddite Cæsari, quod est Dei Deo. in quo nihil expresse concessit esse Cæsaris, sed ipsi dixerunt, quòd imago numismatis, & superscriptio erat Cæsaris: ideo ipse dixit, quod est Cæsaris, ideſt, si aliquid eius est date ei, & maxime repugnabat in tentioni suę concedere simpliciter tributum dari debere Cæsari, supposita positione erronea Iudæorum: nam ipse volebat innuere se esse Messiam sicut vere erat: Iudæi autem putabant Messiam temporaliter regnaturum, & potentiorem futurum regibus terræ, & quòd eos liberaret de omni seruitute gentium. Si autem ipse diceret, quòd deberet dari tributum Cæsari, crederent ipsum non esse Messiam, & quòd ipse se gerebat pro non Messia, cum potius quidam alij, qui volebant se ostendere esse Messiam, vt fuerunt duo, scilicet, Iudas Galilæus, & Theodas diuersis temporibus Actu. 5. Et ambo voluerunt facere rebellionem quandam contra Romanos, vocando homines in libertatem: ideo non fuit conueniens Christo concedere publice bonum esse reddere Romanis tributum, & ita etiam nunc, quia discipuli erant Iudæi, & erant adhuc carnales tenentes eandem positionem quàm cæteri Iudæi: noluit coram eis ostendere, quòd sponte soluebat tributum, sed solum, vt tolleretur scandalum, quia ob eandem causam Iudæi manebant subditi Romanis, ne cogerentur facere scandalum repugnando, & ita protestatus est dicendo hæc: ideo fuit conueniens hæc dici antequam solueretur.

Cum autem dicebatur supra, quòd Christus alia duriora his passus est, in quibus non protestatus est.

Dicendum, quòd illa non patiebatur quasi ab aliquo coactus, sed sponte se subijciens propter salutem nostram, sicut fuit quantum ad omnia, quæ ad passionem pertinebant, & ibi ostendebat humilitatem suam, sed non deprimebat dignitatem subijciens se alicui, nunc autem non solum se humiliabat, sed etiam homini se subijciebat, scilicet, Tyberio cui tributa soluebat: ideo non soluit nunc nisi præmissa protestatione, in alijs autem non erat vtilis protestatio ad aliquid, sed hic fuit vtilis, & protestatus est, quòd ageret ad vitandum scandalum: de vitatione scandali quando teneamur vitare, & quando non, dicetur sequenti cap.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare Christus misit nunc Petrum ad mare potius quàm alium. Quæst. CXCIII.

QVAERETVR quare Christus misit nunc Petrum ad mare potius quàm alium, quia ad illud quilibet discipulorum sufficiebat, vt mitteret hamum, & teneret primum piscem, qui ascenderet, cum omnes, vel plurimi fuissent piscatores, & non erat in hoc aliqua peritia.

Dicendum, quòd fuit primo, quia totum istud negocium videbatur pertinere ad Petrum, & magis sine scandalo poterat mandari ei, quàm cæteris: erat enim ortus iam contentionis scrupulus inter Apostolos, quis eorum maior videretur, vt patet sequenti capitu. & ita attendebant siquid Christus specialius faceret ad vnum quàm ad alium, istud autem alicui committendum erat, & cuicunque committeretur causaret aliquam suspitionem, nulli tamen committi poterat magis sine suspitione quàm Petro, quia exactores ei soli de didragmate soluendo locuti fuerant. Etiam Christus propter hoc ad ipsum solum direxerat sermonem super hoc de filijs Regum an soluerent tributa, per quæ liberum se ostenderat: ideo quasi totum negocium ad ipsum permitteret, misit eum ad mare pro stratere.

Secundo fuit, quia ipse forte ad hoc aptior erat: fidem enim ista res exigebat, quia dicebat, quòd in ore primi piscis quem prenderet inueniret stratere, & hoc fortassis alij non crederent, vel non ita faciliter sicut Petrus, fuit enim promptior ad credendum omnia, quæ pertinebant ad Christum quam cæteri, eo quòd deuotior, & feruentior circa ipsum erat: ideo Petro commissum est, & hoc tenet Chrysostomus.

Tertio fuit (vt aliqui dicunt) quia Petrus tanquam princeps reputabatur Apostolorum: ideo in signum specialis dilectionis hoc ei commissum est.

Quarto potest dici, quòd fuit, quia solus Petrus habiturus erat vtilitatem ex hac re: nam stater datus est pro Christo, & Petro, & non pro alijs Apostolis, vt patet in litera: ideo conuenientius fuit eum in hac re laborare quàm aliquem ceterorum.

Quare nunc Christus soluturus tributum misit ad mare, vt teneretur piscis, cum sine hoc soluere potuisset. Quæst. CXCIIII.

QVAERETVR quare nunc Christus soluturus tributum misit ad mare, vt teneret piscem, & de ore eius extraheretur stater, qui daretur exactoribus: nam non faciendo hoc miraculum poterat soluere tributum, erat enim paruæ quantitatis, scilicet, didragma quod valet duodecim obolos, qui parum ascendunt vltra duodecim albas regionis huius, & Christus videtur habuisse vnde soluere: habebat enim loculos quos Iudas tenebat Ioannis 12. & 14. Et de illis ministrabat omnia necessaria pro tota illa multitudine Apostolorum, & discipulorum Christi, posset ergo dari didragma de illis expensis, & non oportere mitti in mare, vt inueniretur stater.

Dici potest, quòd Christus habebat loculos, & dispensatores: nam mulieres, quæ cum eo veniebant ministrabant eis, inter quas erat Maria Magdalenę, & Ioanna, & aliæ, quæ sequebantur eum de Galilæa, & de facultatibus proprijs ministrabant Christo sumptus. Luc. 8. & Mar. 15. Et tamen nunc a casu defecerant pecuniæ, & ideo Christus recurrit ad miraculum, cum humanitus non haberet, quia nunquam ipse ostiatim mendicabat, neque etiam Apostoli, cum non esset consuetudo talis apud Iudæos, quia Deus vetuerat Deuteronom. 15. omnino pauper, & mendicus non erit inter vos. Secundo fecisse potuit ad confirmationem eorum, quæ intendebat: nam Christus voluit soluere didragma ad tollendum scãdalum exactorum, & vt discipuli viderent, quòd ipse non soluebat quasi coactus, sed volens, cum esset dominus omnium, & ne putarent, quòd ipse soluendo ostẽdebat se minorem Cæsare Tyberio cui soluebat per quod negaret se esse Deum, ostendit per multa argumenta se esse Deum, & non soluere velut subditum, sed ad euitandum scandalum, ad quod primo præuenit Petrum dicendo ea, quæ Petrus in corde habebat, & ea quæ eo absente gesta fuerant, deinde protestatus est ore se non teneri soluere, quia erat filius regis Dei dicens, reges terræ a quibus accipiunt tributa supra in litera, ad vltimum ostendit miraculum in accipiendo pecunias de mari. Erat enim ibi multiplex miraculum, vt ostendetur infra quæstione 194. Ideo ex industria fecit miraculum istud volens soluere de pecunia, quæ erat in mari. Et ideo dicit Chrysostomus, ideo non ex repositis iubet dare, vt ostendat, quòd maris, & piscium dominatur, & tunc concedetur, quòd in loculis habuit, sed de loculis soluere noluit.

Tertio dicunt alij, quòd Christus habuit vnde solueret in loculis, & tamen illa erant bona pauperum, & noluit expendere de illis ad hunc vsum, vt nobis daret exemplum ad similia. Sic dicit Hieronymus, quòd siquis obijcere voluerit, quomodo Iudas in loculis portabat pecuniam, respondebimus rem pauperum in vsus suos conuertere nefas putauit nobisque idem tribuit exemplum.

Sed dicendum, quòd hoc non multum stat, quia illa quæ Iudas in loculis habebat, non erant sic bona pauperum, quòd non essent Christi, hoc enim esset si ille accepisset ea commẽdata ab aliquo ad dandum pauperibus, & non ad alium vsum, quia illa pecunia non est eius cui commendata est, sed commendantis quousque distribuatur, sed hæc omnia erant bona Christi, quia ei donabantur, quia dicitur Luc. 8. & Mar. 15. quòd mulieres, quæ venerant cum eo a Galilæa ministrabant ei, ideſt, dabant ei expensas, & hoc est, quòd darent eas inde dispensatori Christi, qui reseruabat pecuniam in loculis, erat ergo iam illa pecunia propria Christi pleno iure, quia donata erat ei simpliciter, ideo poterat expendere eam in quoscũque vsus vellet, & non præiudicabat in hoc alicui, quia non erat alterius pecunia, sed sua.

Quod autem dicit Hieronymus, pauperum esse pecuniam istam: intelligitur, quòd erat data ad alimenta pauperum, scilicet, Christi, & discipulorum, qui pauperes erant, sed tamen dato, quòd illa pecunia non esset Christi, ideſt, non esset donata ei, sed esset commendata, vt expenderet eam in vsus pauperum, poterat expendere in vsus proprios cum esset ipse pauper. Si cui enim committitur certa summa pecuniæ, vt expendat eam in necessitatibus pauperum, si ipse indigeat sicut cæteri pauperes, licebit tollere aliquid pro se sicut cæteris pauperibus donat, & ita tenet beatus Tho. de Aquino in quolibet. Christus autem pauper erat, quia nihil omnino habebat nisi quod sibi ministrabatur: nam non habebat vbi reclinaret caput suum, vt patet supra 8. & Luc. 9. Ideo licebat sibi de tali pecunia commendata sumere necessaria, & tamen soluere nunc tributum erat simpliciter necessarium, quia aliàs sequeretur scandalum quod Christus vetare voluit: ideo potuit licite de tali pecunia commendata soluere didragma, quia aliam non habebat.

Dicendum, quòd vere pecunia erat Christi, & non aliorum, quia ei simpliciter donata erat: ideo poterat

poterat expendere in quascunque necessitates, vel vsus suos.

Quod autem dicit, quòd dedit nobis exemplum non expendendi rem pauperum in vsus nostros, est intelligendum, quando commendata est nobis ad illum vsum determinatum, & non est nostra, & nos non sumus pauperes, quia tunc non possumus quicquam de ea accipere, secus est si sit res pauperum, ideſt, data ad vsum pauperum, & tamen efficiatur nostra, quia tunc licet teneamur de illa prouidere pauperibus, tamen possumus vti ea ad omnes necessitates nostras, etiam si diuites simus, sicut patet in pecunia clericorum: nam bona clericorum pauperum sunt 16. quæstione 2. capitu. Quoniam bona, & tamen, quia ipsi effecti sunt veri Domini fructuum beneficiorum suorum licite perceptorum: possunt licite expendere in omnes vsus suos licitos, & quòd inde pauperes alant. Vel si pecunia commendata est, & non efficitur nostra, & tamen nos egemus, sicut cæteri pauperes: nam tunc possumus inde tollere pro vsibus nostris moderate, & proportionaliter ad alios pauperes, scilicet, ne totum pro nobis tollamus, licet tota pecunia illa nos egeamus, nisi per accidens eueniret casus, in quo non data illa, vel æquali pecunia essemus constituti in extrema necessitate, vel venundaretur in seruitutem, vel similia.

Bona clericorum paupum sunt.

Quarto dicendum, quòd Christus fecit hoc ad adiuuandum protestationem suam quam faciebat coram discipulis, & ista est vera causa. Christus enim ostendebat se non teneri ad tributum, quia erat filius regis, & non solum vnius de regibus, sed summi regis Dei, & ita non solum non tenebatur Cæsari, sed etiam erat maior Cæsare, & non erat soluturus tributum nisi propter scandalum vitandum, quando ergo potuit, abstinuit a solutione didragmatis, vt ergo euitaret scandalum exactorum, soluit pretium, vt tamen ostenderet, quòd ipse non soluebat, noluit soluere de rebus suis, vel quæ aliquando venissent in dominium eius inquantum erat homo, sed misit ad mare, vt tolleretur stater, & ille daretur, & ideo non iussit Christus, quòd Petrus duceret stratere illum ad se, ita vt ipse nunquam teneret illum in manu sua, neque inter manus suas, sed Petrus mox, vt inueniret, ferret ad collectores didragmatis. Sic dicit Origenes, quoniam Iesus non habuit imaginem Cæsaris, princeps huius sęculi nihil habebat in eo, propterea non ex proprio, sed ex mari imaginem Cæsaris accepit, non autem accepit ipse stratere, neque fecit eum sibi possessionem, ne sit aliquando imago Cæsaris apud imaginem inuisibilis Dei. Vide etiam Christi prudentiam qualiter neque renuit tributum, neque iubet simpliciter dari, sed prius ostendit se non esse obnoxium, & tunc dat, quorum vnum facit, scilicet, dare tributum, vt illi, ideſt, exactores non scandalizarentur, neque discipuli. Et ista est vera causa: nam prima poterat aliqualiter stare, erat quippe possibile, quòd tunc defecisset pecunia in loculis Christi. Et tamen non satis stat.

Primo quia continue Christus habebat multam turbam Apostolorum, & discipulorum quam pascebat, & non colligebat ostiatim mendicans pecuniam, sed donabatur continue ab eis, qui soliti erant prouidere necessitatibus eius, erat tamen didragma res parua, vt dictum est: ideo sicut habebat ad pascendum discipulos illo die, & omni die haberet ad soluendum didragma.

Secundo quia si ad tantam paupertatem Christus veniſſet, vt non haberet vnde solueret didragma, excusatus esset a solutione, quia inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, & si dicas, quòd forte collectores didragmatis putarent Christum non esse tam pauperem, & ita semper peterent, saltem tamen quãdo ipse se excusaret apud discipulos, quòd non teneretur ad solutionem, allegaret hanc exceptionem, & tamen nunquam allegauit paupertatem, sed immunitatem solam, ergo videtur, quòd habebat in loculis, vnde soluere posset de secunda ergo, & quarta causa dicendum, quòd sunt conuenientes, & maxime quarta.

An licitum erat Christo accipere stratere illum ad soluendum. Quæst. CXCV.

QVAERETVR an licitum erat Christo stratere illum accipere ad soluendum. Aliqui dicunt, quòd non, quia stater ille erat res aliena, quæ inueniebatur, & inuenta non sunt trahenda ad vsus nostros, quia vt dicit Augustinus, si quid inuenisti, & non reddidisti, furtum commisisti, 14. quæstione 5. cap. si quid.

Dicendum, quòd de isto stratere est dubium an fuerit alicuius hominis, & perditus in mari inuentus sit nunc in ore piscis, an fuerit nunc creatus nouiter a Deo, ponit enim illud Hieronymus sub dubio. Si autem dicatur, quòd erat creatus nouiter, manifestũ est, quòd licite accipiebatur, quia ad hunc finem creatus est, vt Christus illum nunc daret pro tributo. Si autem non fuit creatus, sed perditus: dicendum, quòd aut consideratur nunc Christus, vt Deus, vel vt homo. Si vt Deus manifestum est, quòd licitum erat accipi stratere, quia ipsius est mare, & quidquid in mari, & in terra est, ipsius enim mare est, quia ipse fecit illud. Psal. 94 Ita & omnia, quæ in terra sunt, sua sunt, & transfert dominia eorum ad placitum, sic enim fecit Iudæos dominos rerum, & bonorum Aegyptiorum, quæ non acquisiuerant, præcipiens illa petere commodata, & deinde illa retinere sibi, Exo. 3. & 11. Et sicut est in rebus paruis, ita & in magnis: nam transfert regnum de manu vnius, & dat alteri. Danie. 4. donec scias, quòd altissimus dominatur in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit illud, licet ergo esset alicuius stater iste, poterat accipere illum Christus sibi.

Si autem Christus consideretur, vt homo dicunt aliqui, quòd iste stater non peruenire ad eum licite, quia iste fuerat alicuius, & non habebatur pro derelicto, sed potius perditus fuerat, vel eiectus in mari cum alijs rebus ad euitandum periculum, & talia non habentur pro derelicto, quia Domini non cõtemnunt ea, sed intendunt recuperare, si possint.

Dicendum, quòd inquantum erat Christus homo etiam licebat sibi accipere hunc stratere, ad hoc enim, quòd res inuenta non efficiatur inuentoris, sed teneatur ad restitutionem, requiruntur duo, scilicet, quòd res non habeatur pro derelicto, & quòd Dominum habeat, vel quòd habere putetur, deficiente altero eorum efficietur res inuentoris. De primo patet: nam ex eo, quòd quis habuit rem pro derelicto desijt esse Dominus, & si alius inueniat eam per occupationem efficitur Dominus, & iam non tenetur restituere alicui, cum nullus sit Dominus nisi ipse, quando enim rem illam inuenit in nullius bonis erat, cum pro derelicto haberetur: ideo illico occupantis effecta est.

De secundo patet, vt in inuentione thesaurorum: nam efficiuntur thesauri inuenientis, vel eius, cuius erat fundus iuxta distinctionem datam supra 13. cap. & non fit restitutio alicui, neque cogitur inueniens dare in eleemosynam, sed retinere sibi, hoc autem non est tanquam thesaurus habitus fuerit pro derelicto:

Universidad de Deusto
Biblioteca

licto: nam res tanti valoris nunquam pro derelicto habetur, maxime, quia Thesaurus terræ infoditur, quod non fit, vt perdatur, sed vt exactissime conseruetur, sed efficitur inuenientis, quia desijt habere dominum: nam Thesauri tales sunt infossi ab antiquo, & nescitur an illi, qui infoderunt esse de regione ista, vel de alia, & an aliqui de progenie eorũ, & ad quos peruenire debet res qui supersint: ideo non reputantur tales res habere Dominum: ideo efficiuntur primi occupatoris, quia in nullius bonis sunt, & hoc verum est de Thesauris veteribus, secus de nouis quorum infossores putentur verisimiliter superesse, vt eadem quæst. dictum est, & ibi ad hoc data sunt signa, ita nunc iste stater erat forte ex multis temporibus in mari, ita quòd non putaretur superesse dominus eius: ideo inuenientis efficiebatur, non solum ergo licebat Christo accipere illum, sed etiam quicunque illum inueniret efficeretur dominus eius.

An erat mirandum inuentio stateris in ore piscis. Quæst. CXCVI.

QVAERETVR cum Christus miserit nunc Petrum ad mare dicens, quòd in ore primi piscis inueniret staterem, quod miraculum erat hic, & an erat aliquod.

Dicendum, quòd aut iste stater creatus fuerit nouiter aut non. Si fuit nouiter creatus hoc saltem erat miraculum, quia ipse illum creauerat, vt ibi inueniret. Si autem non fuit nouiter creatus.

Dicendum, quòd erant ibi multa admiranda. Primum quòd ipse sciret, quòd in ore piscis genus monetæ esset.

Secundum quod illa moneta esset stater. Tertium quòd ille esset primus piscis, qui ascensurus esset. Duo prima admiranda sunt, sed non sunt miracula: nam Angeli, & dæmones nosse poterant an piscis aliquis in mari esset, qui in ore monetam aliquam haberet, & quæ esset illa, quia istæ sunt res præsentes, quæ non sunt difficiles cognitu substantijs separatis intelligentibus.

Tertium videtur esse miraculum: nam Angeli I mali saltem nescirent quis piscium primo ascensurus esset, cum talia futura omnino contingentia sunt, & hæc proprie pertinent ad diuinam præcognitionem sicut dicitur Isaiæ 41. Annunciate nobis, quæ ventura sunt, & dicemus, quia Dij estis vos. De Christo autem dicetur, quòd sciebat piscem illum primo ascensurum, quia Deus erat, & etiam, quia ipse piscem illum trahebat, & necesse erat, quòd exiret. De hoc dicit Hieronymus quid primum in hoc loco mirer nescio, vtrum præscientiam an magnitudinem saluatoris: præscientiam, quòd nouerat piscem habere in ore statherem, & quòd primus ipse capiendus esset: magnitudinem, atque virtutem si ad eius verbum stater in ore piscis creatus est, & quòd futurum erat ipse loquendo fecit.

Quid erat stater iste de quo hic dicitur. Quæst. CXCVII.

QVAERETVR de statere quid erat. Dicendum, quòd erat simile de statere sicut de siclo: nam siclus est nomen monetæ, & ponderis, est enim siclus moneta argentea, quæ continet viginti obolos. Numeri 3. & Leuiti. 27. Et est determinata ad certum pondus, & ideo etiam ferrum, & æs siclo ponderantur. Exo. 36 capitu. quod non esset nisi esset determinatum pondus ipse siclus quo ponderarentur quæcunque habentia pondus, ita & stater est nomen monetæ, & ponderis, erat quippe moneta, quia erat denarius formatus ad certam figuram, & imaginem: nam aliàs non diceretur piscis habere statherem in ore. Etiam non prodesset ad solutionem tributi nisi esset moneta aliqua. Si enim solum pondus designaret, non magis diceretur habere statherem habendo aurum, vel argentum in ore quàm habendo lapidem, vel ferrum ponderis illius, erat ergo moneta. Erat etiam stater pondus, quod patet, quia diuiditur per medium, & quartas, sic dicitur primo Regum 9. inuenta est quarta pars stateris argenti in manu mea.

Et dicendum, quòd stater continet dragmas quatuor siue duo didragmata. Quod patet, quia quilibet soluebat in tributo isto didragma quod est duplex dragma, & tamen stater datus est pro duobus, scilicet, pro Christo, & pro Petro. Ergo continebat didragma duo. Sic dicit Glo. consuetudo erat, vt quilibet pro se dragma redderet, stater vero est pondus duorum didragmatum, & ob hoc stater erat denarius aliquanti valoris, & magnitudinis, erantque alij denarij minoris quantitatis, & ponderis quàm stater, qui erant medietas, vel tertia, vel quarta pars stateris, sic dicitur primo Regum 9. inuenta est quarta pars stateris argenti in manu mea, ideſt, denarius qui erat quarta pars ponderis, & valoris stateris, & talis denarius erat dragma: nam stater continet duo didragma, vt dictum est, & didragma continet duas dragmas, ergo stater continet quatuor dragmas, & ita denarius ille, qui dicebatur quarta pars stateris erat vna dragma, & talis erat dragma de qua dicitur Lucæ 15. aut quæ mulier habens dragmas decem si perdiderit vnam &c.

Ex prædictis apparet, quòd stater est maior quàm siclus, quia siclus continet obolos viginti. Exo. 30. & Numeri 3. stater autem continet vigintiquatuor obolos, quia continet quatuor dragmas, & quelibet dragma continet obolos sex, & didragma obolos duodecim.

Quare Christus dixit Petro da eis pro me, & pro te. Quæst. CXCVIII.

QVAERETVR quare Christus dixit Petro da eis pro me, & pro te. Aliqui dicunt, quòd pro tributo dandum erat didragma, & tamen stater continebat duo didragma: ideo sufficiebat ad soluendum tributum pro duobus hominibus: ideo dedit Christus pro se, & pro Petro.

Sed hoc non stat. Primo quia si nulla alia causa esset, nisi quia superexistebat valor stateris ad didragma, commutasset Petrus statherem pro duobus didragmatibus, & vnum tribuens reliquum retineret, & ita non daret totum statherem, neque daret tributum nisi pro Christo, & non pro se.

Secundo quia dato, quòd daretur pro Petro, & K non pro solo Christo, eo quòd excrescebat pretium stateris ad didragma, manet dubium quare potius pro Petro quàm pro aliquo reliquorum discipulorũ datum est superexcrescens.

Alij dicunt, quòd soluit Christus pro Petro potius quam pro alio ad ostendendum principatum eius super cæteros Apostolos: ipsum enim principem constituerat præcedenti capitu. cum dixit tibi dabo claues regni cœlorum, & ad hoc adæquauit, vel comparauit quodammodo eum sibi plusquam cæteros, cum dixit da eis pro me, & pro te, sic tenet Nicolaus.

Secundo potest dici, quòd factum est ad laudem fidei Petri. Sicut enim fuit admirandum, quòd Christus

stus prædiceret statherem esse in ore piscis primi, qui ascenderet, ita & fuit magna fides Petri, qui circa talem rem tam dubiam in seipsa firmiter credidit, & non dubitauit ad mare ire ad tenendum piscem, & ideo meruit esse consors Christi in solutione didragmatis facienda de illo statere. Sic dicit Chrysosto. Sicut autem stupescis de Christi virtute, ita admirare fidem Petri, quoniam rei tam difficili obediuit, ideoque de fide eum remunerans copulauit eum sibi in tributi datione, quod fuit abundantis honoris. Tertio dici potest, & melius, quòd dedit tributum Christus pro se, & pro Petro, quia solus Petrus tenebatur ibi tributum reddere, erat enim Petrus in loco suæ habitationis, vel originis, & ideo tenebatur ibi tributum dare, de alijs forte non erat sic: ideo Christus pro Petro specialiter soluit nunc, vt dicetur sequenti quæstione, & non soluit pro alijs.

An discipuli Christi tenebantur ad soluendum didragma. Quæst. CXCIX.

QVAERETVR an Apostoli, vel discipuli Christi tenebantur ad soluendum didragma, & realiter soluebant. Aliqui dicunt, quòd non, quia didragma soluebatur per capita domorum, & quia vna domus habet vnicum patremfamilias, soluebatur vnicum didragma pro illo, pro cæteris vero, qui in domo illa erant nihil soluebatur etiam si multi essent, & quilibet sufficeret ad soluendum, quia omnes reputabantur eadem persona, quia erant de eadem familia. Item patet specialiter circa discipulos Christi: nam quando collectores didragmatis accesserunt ad Petrum dixerunt. Magister vester non soluit didragma, & ita solum petebant a Christo didragma. Si autem discipuli tenerentur ad didragma, dicerent collectores, quare vos nõ soluitis didragma? cum ab illis non erubescerent petere sicut a Christo. Dicendum, quòd aliqui putant non soluisse discipulos Christi didragma, sed ipsum solum. Et tamen non est verum, constat enim, quòd Petrus soluit didragma: nam dedit Christus statherem pro se, & pro Petro, quia stater duo didragmata continet, vt dicit Glo. & tamen si Petrus non esset obligatus ad didragma, non solueret Christus pro eo, quia hoc erat facere ipsum deterioris conditionis: nam soluendo pro eo faciebat ipsum tributarium. Item quando dixit Christus da eis pro me, & pro te, si Petrus non obligaretur dare didragma diceret Christo: Domine non est opus solui pro me didragma, quia non teneor, & tamen obediuit, & tacuit: ergo videtur, quòd Petrus sciebat se obligatum ad soluendum didragma, & ita dicendum est de cæteris Apostolis forte, quòd tenebantur ad soluẽdum didragma, quia multi erant similes Petro.

Sed tunc dicetur quare exactores petebant didragma a Christo, & non ab Apostolis: nam videtur, quòd a solo capite familiæ petebant, & non ab ipsa familia. Dicendum, quòd a solo patrefamilias petebatur, & E tamen considerabantur Apostoli vno modo inquantum erant de familia Christi, & continue manebant, cum eo, vel ibant quo ille ibat. Alio modo, vt ipsi habebant separatè familias: nam habebant coniuges, & liberos, & possessiones aliquas, & manebant cõiuges, & filij in bonis illis. Quantum ad primum verum est quòd omnes discipuli erant de familia Christi: ideo ab ipso solo petebatur didragma. Accipiendo secundo modo quilibet eorum, vel multi eorum erant patresfamilias: ideo competebat eis, quòd soluerent, vel potest dici, quòd aliqui eorum nondum acceperant vxores, sicut Ioannes Euangelista, & Iacobus Alphæi, isti vere in virginitate mansisse dicuntur, & ita nunquam constituerunt familias, sed manebant sub familijs patrum suorum, & ita non obligabantur ad didragma, sed Petrus, & alij, qui coniuges, & liberos habebant, tenebantur ad didragma, quia erant patresfamilias. Sed dicetur cum obligati essent aliquo modo ad soluendum didragma quare non petebatur ab eis? Dicendum, quòd hoc non constat nobis an non peteretur, immo potius credendum est, quòd peteretur: nam Petrus non solueret pro se nisi peteretur, vel petendum esset, & tamen dicendum, quòd scriptura non facit mentionem de hoc, eo quòd solum narrat gesta Christi, etiam quia quòd soluerent discipuli Christi didragma, qui erant homines rudes, & nullius nobilitatis nihil admirandum erat, propter B quod neque stylo dignum erat, quòd soluerent, vel non soluerent. Sed debet præsupponi, quòd petebatur ab eis, & soluebant. Circa Christum autem erat ratio dubitandi, & colligitur magna doctrina ex facto isto ostendendo, quòd soluerat cum non obligaretur ideo de ipso debuit scribi, quòd peteretur ab ipso didragma. De discipulis autem siue peteretur ab eis didragma in Capharnaum, siue non, nihil tangitur. De Petro autem dici potest, quòd soluit Christus nunc pro eo didragma, quia erat de vrbe Capharnaum, & locus solutionis suæ erat ibi. Et patet hoc, quia licet Petrus natus esset de vrbe Bethsaida, vt dicitur Ioan. 1. cap. tamen domicilium habebat in Capharnaum, scilicet, ibi habebat vxorem, & filios, & domum, & pauca ipsa, quæ possidebat. Et patet, quia quando Christus stetit ante hoc in vrbe Capharnaũ, dicitur quòd venit in domum Petri, & vidit socrum eius febricitantem supra 8. cap. & Luc. 4. dicitur surgens autem Iesus de synagoga introiuit in domum Simonis. Et ita tenebatur Petrus soluere ibi tributum tanquam domiciliarius ibi, cæteri autem non: ideo pro Petro, soluit nunc didragma.

Sed obijcietur, quòd non solum Petrus, sed Andreas erat de Capharnaum, & habebat ibi domum: ideo etiam Andreas soluturus erat ibi didragma, quia Mar. 1. cap. dicitur, & protinus egressus de synagoga venit in domum Simonis, & Andreæ.

Dici potest vno modo, quòd Petrus, & Andreas sol D uebant didragma pro vno capite, quia faciebant vnicam familiam, & habebant vnicam domum, quod videtur colligi ex litera, quia Mar. 1. dicitur, venit in domum Simonis, & Andreæ, & ita eadem erat domus amborum, & tunc esset vnicus paterfamilias, scilicet, Petrus, & esset Andreas tanquam minor sub potestate, & regimine Petri, & solueretur vnicum didragma. Aliter potest dici, quòd Andreas per se faciebat distinctam familiam, & soluebat didragma per se, & tamen iam soluerat; ideo non soluit nunc Christus nisi pro se, & Petro, quia nullus alius Apostolorum tenebatur soluere in Capharnaum.

An aliorum Apostolorum didragmata Christus soluerit, Quæst. CC.

SED quæretur an cæterorum Apostolorum didragmata Christus soluerit. Dicendum, quòd quidam erant Apostolorum pro quibus non erat soluendũ didragma, eo quòd non erant capita familiarum cum non haberent vxores, sed potius ipsi erãt filijfamilias sub potestate patrum suorum manentes, sicut Iacobus Alphæi, & Ioannes, & pro his nemo soluit, quia non tenebantur soluere. Alij erant, qui tenebant familias, & obligabantur soluere, & de his non constat quid actum sit, & tamen, quia ipsi pauperes erant, satis potest dici, quòd Christus soluerit pro eis. Sed tunc dicetur quomodo nunc dicitur,

quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd ſoluerit pro Petro, & non dicitur de alijs, quia per hoc videtur negari de alijs. F

Dici poteſt vno modo, quòd de Petro exprimitur, quia ſolutum fuit didragma pro eo in Capharnaum nunc quando pro Chriſto ſolutum eſt, pro alijs autem non fuit ſolutum in Capharnaum, quia cæteri non erant habitatores in Capharnaum ſicut Petrus: ideò ſoluerunt in locis ſuis, & quia de didragmate Petri non tangitur niſi propter didragma Chriſti, & didragma aliorum non fuit nunc ſolutum, non debuit nunc exprimi.

Aliter poteſt dici, quòd pro omnibus ſoluta ſunt didragmata in Capharnaum, & tamen non exprimitur, quia hoc quod de Petro exprimitur, non fuit niſi, quia ſtater inuentus in ore piſcis valebat duo didragmata, & ſufficiebat ad ſoluendum pro duobus, & ita voluit Chriſtus, quòd ſolueretur pro ſe, & vno de diſcipulis, & tunc fuit maior cauſa, quòd daretur pro Petro quàm pro alio, ſiue propter dignitatem, ſiue propter fidem, ſiue quia ipſe in hac re laborauerat. Si autem inuentum fuiſſet didragma ſolum in ore piſcis ſolutum fuiſſet pro Chriſto ſolo, & non pro Petro, neque pro aliquo alio, ſi autem duo aut multi ſtateres inuenirentur in ore piſcis, ſolueretur didragma pro multis diſcipulis. Si autem didragma ſolutum eſt pro alijs diſcipulis a Chriſto. Dicendum, quòd ſolueretur de loculis, & non de pecunia miraculoſe habita: nam Chriſtus potuerat dare didragma de loculis, ſed vt non videretur ipſe ſoluere tributum noluit dare de rebus ſuis, neque quòd veniret vnquam pecunia illa ad manus ſuas, ſed de eo quod in mari erat, ſolui iuſſit vt oſtenſum eſt ſupra quæſtione 193. diſcipuli autem erant obligati ad didragma, quia nullam cauſam immunitatis habebant: ideo non expediebat pro eis facere aliquam exorbitantiam, ſed faceret Ieſus ſolui pro eis ex reconditis in loculis, quia per hoc, neque ſe ipſum neque illos ſubijciebat alicui cui nõ eſſent ſubditi. Et iſta eſt cauſa quare de illis nihil dictum eſt, quia hic non tangitur de hoc niſi inquantum fuit miraculum, & tamen miraculum non fuit niſi inquantum ſtater, qui erat in ore piſcis quæſitus eſt ad ſoluẽdum, & tamen ille ſtater non datus eſt niſi pro Chriſto, & Petro: ideo de ſolutione facta pro alijs nihil dicitur. Credendum eſt, tamen quòd fuerit facta ſolutio pro illis in Capharnaum ſiue a Chriſto facta ſit, ſiue non, quia ipſi omnes erant Galilæi, vt dicitur Actu. 2. nonne omnes hi, qui loquuntur Galilæi ſunt? Capharnaum autem erat Metropolis Galilææ, & colligebantur ibi tributa cæterarum vrbium eiuſdem prouinciæ. G Et hoc patet, quia Chriſtus non erat natus, neque nutritus, neque domiciliarius in Capharnaum, ſed natus in Bethlehem ſupra 2. & nutritus in Nazareth Lucæ 4. ſed poſcitur ab eo tributum didragmatis in Capharnaum, quia Nazareth, quæ erat ciuitas Chriſti erat ſubdita vrbi Capharnaum, vt dicit Hieronymus: a cæteris ergo peteretur tributum in Capharnaum, quia Galilæi erant, & ibi ſolueretur, ſed tacitum fuit de eis omnibus propter cauſam dictam.

Matthæum quoniam pro amplitudine myſteriorum, & ſentẽtiarum multitudine (vt prælibatum eſt) intra vnius voluminis metas coarctare nequiuimus, plures partitiones (inæquales licet) effecimus, quarum hanc vnam eſſe placuit, quæ ab exordio duodecimi capituli exordia ſumeret, & vſque ad decimi ſeptimi calcem pertingeret. H In quo & ſi lectori curioſo pro rerum varietate ſatisfactum fortaſſis nõ ſit, nos tamen non parum laboris expendimus, & vt huic quoque ſicut, & cæteris accuratam diligentiam expẽdamus, eam iuxta capitulorum ordinem, quo facilius quod quæritur inueniatur, duximus tabulandam.

Quartæ Partis Expoſitionis literalis Alphonſi Toſtati in Matthæum Finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm.

Omnes ſunt Quaterniones.

VENETIIS, Ex Typographia Dominici Nicolini.
M D X C V I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca